The Library of the
Wellcome Institute for
the History of Medicine

MEDICAL SOCIETY
OF LONDON

Accession Number

Press Mark
HIPPOCRATES
III

T6

Dunster
on
Hippocrates

M M
b
8

LUDOVICI DURETI
SEGUSIANI

INTERPRETATIONES ET ENARRATIONES

IN MAGNI

HIPPOCRATIS
COACAS PRÆNOTIONES,

Opus admirabile in tres Libros tributum,

AD

HENRICUM III.

GALLIÆ ET POLONIÆ REGEM CHRISTIANISSIMUM,

CUM

Indice rerum memorabilium ampliſſimo.

CURANTE,

Qui & Præfationem adjecit,

ADRIANO PELERYN CHROUËT, MED. DOCT.

EDITIO NOVA,

Ad eam, quæ A. MDLXXXV. prodiit, recenſita, & prioribus longe accuratior, atque emendatior.

LUGDUNI BATAVORUM,

Apud GERARDUM POTVLIET.

MDCCXXXVII.

LECTORI
S. D.
ADRIANUS PELERYN CHROUËT.

Si varium Medicinæ ſtatum ab ejus ortu ad hæc uſque tempora conſideremus, mirum videtur quod Medici ab omni tempore in tam diverſas, & ſæpe plane contrarias abierint ſententias, quæ ipſius Artis incrementum ſummopere retardarunt: conſtat ſane nullum Artium progreſſibus gravius poſſe intervenire impedimentum, nec majus dedecus, quam ipſa Artis Magiſtrorum præjudicia, & opinionum diverſitates; e contra nulla re magis juvari, quam ubi, experientia duce, Artis Magiſtri recta ratione uti, illamque certis regulis ſubjicere noverint, quod de omnbus Artibus in genere veriſſimum eſt, in Medicina id inprimis locum habet.

Quamdiu homines notandis & colligendis obſervationibus, & deſcribendis exacte morborum hiſtoriis unice occupati fuerunt, eorumque ſignis & diſcriminibus diſtinguendis operam dederunt, nullis erroribus, nullis litibus, & controverſiis obnoxia fuit Medicina; ſimul ac vero ex morborum circumſtantiarumque in iis deprehenſarum varietateque animadverterunt, experimenta ſola non ſufficere, ſed opus eſſe quoque ratiocinio; tunc ſtatim plurimi illapſi ſunt in Medicinam errores; ex eo ſcilicet, quod magis vi ingenii ſui, & præoccupata mente opinione, quam conſulta experientia, ratiocinati fuerint: nec mirum in hoc vitium incidiſſe primævos Medicos, cum non ſatis inſtructi fuerint iis rebus, quibus veræ morborum cauſæ indagantur, & Medicamentorum vires, eorumque in corpus humanum effectus, perquiruntur. Ad hæc enim cognoſcenda requiritur Anatomes cognitio & Phyſiologiæ, quæ certis experimentis phyſicis, & mathematicis demonſtrationibus innititur, quemadmodum & earum rerum, quæ humano corpori incidunt, obſervatio; abſque harum rerum cognitione nulla ſana datur Theoria nec de rebus medicis judicare poteſt Medicus; hinc veterum in his ignorantia minus culpanda, quam ratiocinandi temeritas; illis enim ſolum competebat ſuam operam in morborum hiſtoriis diligenter notandis, ex obſervationibus colligendis, locare, quo magis ſcilicet juvarentur poſteri ad ſyſtemata ex illorum laboribus accurate digeſtis aliquando componenda; quemadmodum fecit Hippocrates; hic primus omne quod a Medicina alienum, unde lites & controverſiæ oriebantur, quæ illam in ſectas dividebant, ſejunxit, eique ſoli incubuit, ut certa ab incertis ſepararet, omniaque quæ vera & longo uſu confirmata eſſe deprehenderet, in unum doctrinae corpus redigeret, neglectis plane omnibus Medicaſtrorum ſectis. Galenus vero poſtea hujus veſtigia non ſecutus, in plurimis peſſime erravit, cumque addictus eſſet

Philoſophiæ Peripateticæ, omnia nimia ſubtilitate diviſit, & morborum ſigna juxta horum Philoſophorum placita explicare voluit; hinc peringentis quidem laboris vaſtæque molis opus peregit, at rude & indigeſtum, in quo quidquid eſt boni ſoli Hippocrati debetur, Anatomica ſi excipiantur; ſi quid etiam utile praeſtiterit elucidando quædam Hippocratis effata, & loca, & rejiciendo multa dudum pervulgata Medicorum dogmata, multo tamen plura in eo ſunt reprehendenda quæ Artis progreſſum impediverunt, & quamplurimis errandi anſam præbuerunt. Poſtea advenere Arabes, qui Galenum ſecuti, & Philoſophiæ Ariſtotelicæ dediti, quamplurimas addiderant Arti huic Nobiliſſimæ corruptiones; hi in rebus & verbis miſere nugando, a ſimplici, hiſtorico & brevi ſtylo omnino receſſerunt, totamque Medicinam ridiculis ſuis commentis conſpurcarunt, ita ut a ſæculo ſeptimo ad decimum circiter quintum pauci tantum fuere Medici inter hos, qui aliquid Medicinæ incremento contulerint, deſcribendo quoſdam morbos vel ignotos, vel nullibi ab aliis deſcriptos; attamen in horum faſtidioſis voluminibus mere Galenici & Ariſtotelici ſemper apparent, quibus nova, quæ ex horum principiis, tum ex chymia conceperant præjudicia addiderunt; quæ tantum invaluere apud Medicos, ut ab undecimo ſæculo uſque ad decimum circiter quintum, nihil dicerent aut cogitarent, quod Arabum hanc doctrinam non ſaperet; unde nobilis hæc Ars in pugnas verborum, diſputationum tumultus, & Authorum odia deſinere cepit, & Medici craſſiſſimis immerſi tenebris paſſim in Agyrtes improboſque circulatores degenerarunt, qui veteri neglecta curandi methodo unice de arcanis ſuorum remediorum viribus ſibi magnifice promittebant, aliiſque imponebant, unde Arti dedecus, ipſiuſque incrementi ſumma impedimenta nata ſunt: donec tandem erroribus ſepultam quaſi Medicinam reſuſcitaverunt, & excuſſo Arabicæ ſervitutis jugo, ad reſtituendam priſcorum Graecorum de re medica ſapientiam, omni ſtudio contenderunt clariſſimi in Arte viri, *Fernelius*, *Duretus*, *Hollerius*, *Ballonius*, *Fæſius*, *Mercurialis*, *Cornarius*, *Marcianus*, *Marinellus*, *Puino*, *Lindanus*; *Valeſius*, aliique, tot Artis Heroes, qui labantem Hippocratis cogitando & ſcribendo rationem reſtituerunt, & qui veram medendi viam rurſus manifeſtarunt: utinam horum veſtigia inſecuti fuiſſent inſequentes Medici, nec Paracelſus, nec Helmontius cum univerſa chymicorum ſecta mendacibus ſuis analogiſmis Medicinam non conſpurcaſſent, & novos inde errores, remoras Praxi medicæ non intuliſſent: verum eſt quod his viris nova præſtantium remediorum inventa plurima debentur, & quod in delendo nonnullis Praxeos præjudiciis, quæ ab Arabum & falſorum interpretum ignorantia in Medicinam irrepſerant, plurimum contulerunt; ſed in explicandis morborum eorumque ſymptomatum cauſis ipſi pariter in errores graviſſimos illapſi ſunt; peſſime quoque egerunt cum Medicina, cum curandi methodum, non ad curſum & tenorem morbuum, ſed ad opiniones, quas principiorum chymiæ fuco deluſi, conceperant, dirigere voluerunt; ſuaſque conjecturas conſiliorum naturæ loco ſubſtituerunt, illamque, prævertendo illius motus & conamina, præpedierunt, & a medicamentis, licet morbi naturam ignorarent, ſtatim auſpicati ſunt: inſuper non tantum methodum, qua utebantur Galenici in remediis præſcribendis convellere voluerunt, ſed remedia pariter ipſa, puta Phlebotomiam, Purgantia, veſicantia, & reliqua hujus generis, quorum ſumma utilitas eſt in Medicina; hæc ex odio magis in Galenicos, quam conſulta experientia, facta fuiſſe, credendum, non attendendo quod frumentum una cum lolio averruncarent: unde magna iterum in Medicina confuſio, & plurima inter Medicos diſſidia, quæ illius progreſſum impediverunt. Verum non minor poſtea opinionum diverſitas nata eſt ex hypothetica, & incerta quorundam Philoſophorum doctrina, inprimis Carteſii, qui hominem, non qualem Deus creavit, ſed qualem ipſe mente conceperat, deſcripſit; ad eandemque normam leges naturæ concinnavit; vir certe in Matheſi ſummus, in Phyſicis peſſimus, quique fictis ſuis principiis quamplurimis errandi anſam dedit, inprimis Medicis, qui omnes morbos per naturæ minime congruentia principia cognoſcere & explicare voluerunt, parum attendendo ad morborum hiſtorias, veraſque naturæ leges, ſed ad ea tantum quæ ſuis placitis inſerviebant; quam parum & per hos profecerit Medicina omnibus veram medendi rationem edoctis ſatis notum.

Hinc non mirum, quod ab Hippocratis ætate ad noſtra uſque tempora, tam parum progreſſa fuerit Medicina, quantum viginti & amplius ſæculorum, quot ab Hippocrate ad nos uſque numerantur, labor, experimenta, exercitationes, ſpem facere potuiſſent;

cæ-

cæteras Artes videmus ſenſim ſuum finem aſſequi, & Artificum ſtudio, & induſtria tractu temporis ſuam nanciſci perfectionem; ſola Medicina nec longævitate, nec diutina obſervatione eam, quam ſperare licuiſſes, adepta eſt perfectionem; hæc non Artis vitio, ſed Artificum facta ſunt, qui veterum Medicorum colligendarum obſervationum methodum non tenuerunt, & neglexerunt ea, quibus Medicina coagmentatur, & experientia ad verum uſum & ſcopum ſuum dirigitur, Anatomen ſcilicet & Phyſiologiam, non illam intelligo, quæ vi ingenii fabricatur, ſed illam quæ Mathematicis demonſtrationibus, & Phyſicis experimentis innititur; ab horum duorum neglectu, obſervationum exactarum ſcilicet, & veræ Theoriæ, omnis mali in Medicina fons & origo: utinam recentiores vera Theoria minus inſtructi ſuas modo obſervationes communicaſſent; quemadmodum feciſſe videtur priſca ſchola Cnidia, vel ex fide & ſimplicitate tradidiſſent, qua olim Hippocrates & noſtris temporibus Sydenhamus, & ſuis commentis non inquinaſſent; quidnam boni, precor, in Medicinam redundavit ex iſtis vaſtæ molis voluminibus obſervationum, conſultationum, ſyſtematum &c.? nullum ſane; ægrotos enim inepte admodum deſcribunt, & non attendunt ad morborum varios ſtatus & naturam, verum tantummodo ad ſuas confuſas curandi rationes, medicamentorumque farraginem; hinc horum libri ſunt tantum incertarum atque indigeſtarum obſervationum acervus, unde nullus vel ſaltem exiguus admodum fructus reportari poteſt.

Neque majus Medicinæ incrementum ab hodiernis iſtis empyricis, & Medicaſtris exſpectandum, qui rejecta omni Theoria, per quam ad veram morborum cauſam deducimur, Medicinam factitare jubent per medicamenta citra conſilium ingeſta, & quæ licet communia, quaſi ſpecifica credulis laudant & venditant; attendant, precor, ad id, quod jam olim Hippocrates inculcavit, ſcilicet ad ſanandum ſatis eſſe inſtructum Medicum, qui morbum ſatis novit: & quod Sydenhamus in ſuis ſcriptis memoravit, ſe par malo remedium ſemper ſcire adferre, ſi morbi cujuſlibet hiſtoriam diligentius perſpectam haberet: nullus certe Medicinæ progreſſus nec ulla in Praxi felicitas ab iſtis medicaſtris exſpectanda; jactent ſuam annuam, ſed inutilem, ne dicam, damnoſam experientiam, nunquam veram & certam adipiſcentur, ſemperque in hac Arte habendi erunt ignariſſimi; neque comparandi cum priſca illa Empyricorum ſecta, quæ morborum hiſtorias bene edocta, ſuam medendi rationem experientiæ atque obſervationibus certis & fidis accommodabat, nullumque exhibebat remedium, quod indiciis ſigniſque morbi non obtemperaret; hi e contra ægros quidem plurimos viderunt, ſed morbos parum cognoſcunt, quos curare tentant per remedia, quorum effectus ipſos ut plurimum latent.

Hinc patet quanti ſint uſus in Medicina colenda perficiendaque obſervationes fide collectæ, ſimplicitate & judicio exaratæ; quantum valeat Theoria certa ad morborum naturam & cauſas explicandas, ut ex his eliciatur vis acris judicii tuta & certa medendi methodus: ſed inprimis ſummi momenti ſunt obſervationes, quæ nos docent morborum diagnoſin & prognoſin; harum cognitio potiſſimum cum ad ægri ſalutem, rectamque curationem, tum ad Medici fidem atque dignitatem ſpectet; nihil enim turpius eſt Medico, quam vel ignorare morbos, vel in rebus deploratis promittere ſalutem, vel in ſecuris omnia metu & tremore complere: harum rerum ſcientia inprimis habetur ex monumentis Hippocratis, & præcipue ex Coacis, quæ videntur eſſe obſervationes ex multorum ſæculorum obſervationibus, & diuturnis Artis præceptionibus in Inſula Co factæ, & excerptæ, unde & nomen Coacarum adepta ſunt; has tanti ſemper fecerunt æqui rerum æſtimatores, ut eas ejuſdem momenti & paris fere dignitatis habuerint, ac Prorrheticorum, & quantum ex ſtylo & dictionis genere, imo & ex rerum continuatione, ut ait Foeſius, patet, tam bene cum Prorrheticis conſentiunt, ut ex eodem penu hauſtæ videantur, & quæ aliquando in Prorrhetico preſſius comprehenduntur, in his latius diffuſa reperiuntur; non hic litem dirimere lubet, num hæ genuina Hippocratis ſcripta ſint, non ex auctoritate, ſed ex utilitate de rerum pondere judicandum; ſufficiet indicaſſe in his Coacis tanquam in theſauro recondita eſſe quæcunque ad diagnoſin & prognoſin affectuum totius fere corporis, & ad partium corporis morbos dignoſcendos, ſpectant; legat, qui de his dubitat, quæ habentur de Pleuritide, Peripneumonia, Spiratione, Angino, Urinis, aliarumque partium affectibus, animadverſiones & obſervationes; ſtupebit, niſi ignarus, vel in Praxi tyro ſit; haſque etiam tanti fecit Ludovicus Duretus, ut totam fere ſuam vitam in his explicandis impenderit;

 ſed

ſed morte præreptus has abſolvere non potuit, partes, vero, quæ reſtabant, elucidavit Johannes Duretus, unus ex ipſius filiis, paterni muneris ſucceſſor.

Ludovicus Duretus in ultima Burgundia natus fuit A. C. 1527. primis ætatis temporibus Pariſiis venit pauper & inops, ſed mox ingenii vi illuſtris factus, & in ordinem Medicorum receptus, & mox Regius Profeſſor creatus, Medicinam ſumma cum laude docuit Pariſiis, & factitavit; Caroli IX. & Henrici III. Galliarum Regibus Medicus cubicularius perpetuus fuit, & ab Henrico Rege tanti exſtimatus, ut cum Duretus Filiam ſuam elocaret, Rex a dextris, ipſeque a ſiniſtris Filiam in templum ad ſponſalium ſolennia deduxerint, ipſeque Rex præſentia ſua Nuptias cohoneſtavit; omnem auream & argenteam ſuppellectilem, qua miniſtrabatur, cujus pretium quadraginta mille florenorum excedebat, ſponſæ pro honorario dedit; tantuſque fuit Regis erga Duretum affectus, ut niſi ipſo adſtante cibum non ſumeret. Obiit tandem Cl. Duretus A. C. 1586. ætatis 59. Quæ commentatus eſt L. Duretus in has Coacas ſummi ſane uſus ſunt in Medicina, quidquid objiciant Cl. viri, qui magis in Arte critica quam in Medicina videntur verſati; plurima loca, quæ inſtar ænigmatum obſcura erant, explicavit; annotationes quam plurimas adjecit, quæque longa experientia & diutina obſervatione didicerat, communicavit; ita opus, quod per ſe commendabiliſſimum eſt, utilius ſuis reddidit; hincque dignum cenſuimus, quod denuo in lucem proderetur, licet variæ ejus Editiones haberentur, quarum una vel altera tantum accurata habetur, ſcilicet prima, quæ exactiſſime Pariſiis impreſſa fuit apud Jac. du Puis 1588. in fol. deinde apud Petrum Billaino 1621. in fol. Argentinæ, quæ ſatis bona; poſtea apud Caſparum Dietreſium 1633. in Octavo; rurſus Lutetiæ Pariſ. apud Caſparum Meturas 1658. in fol. & Genevæ 1685. in fol. hæ duæ ultimæ ſunt valde vitioſæ; cumque omnes hujus operis editiones rariſſimæ factæ fuerint, in me ſuſcepi hanc novam edere juxta primam correctam; operam & tempus, ut exactiſſime proderetur, impendere decreveram, ſed importuna eorum feſtinatio, a quibus continuo ad hoc opus edendum ſollicitabatur Typographus ob aliarum editionum exemplarium raritatem, & inprimis novum oblatum mihi munus, & plurima quibus diſtractus continuo negotia, impediverunt quo minus omnem curam & tempus univerſum impendere potuerim, quo exactiſſimum & prima & optima quidem editione accuratius proderetur hoc opus; in calce libri itaque annotatæ & correctæ ſunt quædam mendæ, quas, perlegendo opus, irrepſiſſe deprehendi; has facile condonaturum confido Lectorem, qui ad operis utilitatem magis attenderit, quam ad Artis criticæ jura; utinam Medici Artis daminiculis bene inſtructi ſuas obſervationes ad Hippocratis exemplum inſtituere & communicare vellent; brevi ſpes foret, quod Ars Nobiliſſima, quæ ab ignaris & indoctis negligitur, & pro conjecturali habetur, certior & firmior evaderet, nulliſque rixis & controverſiis amplius diſtraheretur, ſicque ſenſim, ut Matheſis, ad ſuæ perfectionis gradum perveniret.

HEN-

HENRICO III.
GALLORUM ET POLONORUM REGI CHRISTIANISSIMO, TRIUMPHUM.

Offero ac dedico tibi librum, Chriſtianiſſime Rex, qui, quibus nominibus ut eſſet Majeſtati tuæ gratus acceptuſque efficere potuit, ſibi illa ſuiſque paginis univerſa præſcripſit. Nam & profitetur ſe docere Medicinæ ſcientiam; & Hippocratem auctorem laudat; interpretem refert, qui fortunatus natus principe te vixit, parentem meum Ludovicum Duretum. Hominum tutori tibi legitimo atque paſtori, patri patriæ, nulla eſt ars ex omnibus quæ poſſit eſſe commendatior quàm ea, quæ tibi tuos, teque tuis populis præſtare novit diu incolumem. Hippocrates autem, magnus ſervator dictus Theſſaliæ, Macedoniæ, Thraciæ; toti olim Græciæ præluxit, quæ gentium reliquarum famam, ſplendore nominis obſcuraverat; fœlix gloriæ ſuæ ſpectator & beatus, majores, quàm ulli unquam mortali, honores ſibi à ſuis delatos vidit; Regum ipſe nepos, Aſiæ & Affricæ latè dominantes Reges, quaſi tam inſigni & illuſtri nomine tyrannos indignos, ad illius ſe amicitiam applicantes, repudiando neglexit: nunc gratiam à te non parvam init, quòd thronum tuum venerans ſuſpicit; auguſtam tuæ majeſtatis, id eſt, juſtitiæ ac pietatis, ſedem; quòd terram tuam, ne hoc illi unum ad fœlicitatem deeſſet, jam per annos ferme quadraginta, poſthabitis aliis, maximè unam coluit, utque inibi ipſe viciſſim coleretur, ſapientiæ in ea ſuæ domicilium conſtituit. Jam verò parentem meum & fovebat, dum vir eſſet, & ſuſtentabat jam ſeneſcentem, conſcientia ſuæ erga te integritatis & fidei: cujus ne immemor ſæculornm poſteritas eſſet; quod in ſuis optimum maximumque duxit, hoc ſapientiæ arcanum, theſaurum ſanitatis, Aſclepiadis quondam pretioſiſſimum, diu cæteris opertum, ſub auſpiciis profeſſionis à te demandatæ, longo uſu, aſſiduis vigiliis, ſibi tandem, ſi amicis credimus, patefactum & apertum, tibi moriens teſtamento legavit; ſceptri ſi quod eſſe poſſet ornamentum tui. Quem tu igitur, Henrice, vivum, opinione probitatis magna, induſtriæ nonnulla dilexiſti; ejus vita functi nomen, favoris & benevolentiæ ſignificatione illuſtra: ipſius munus accipe, medicorum ſigniferi ac ducis auctoritate maximum, utilitate ampliſſimum: cumque dolorum cruciatus & morbos, in tuam tuorumque vitam conjuratos hoſtes eſſe noveris; reliquorum jam partim factus, partim etiam deſignatus, precibus Eccleſiæ, victor; de his tu quoque interim ex hoc præſidio, libenter, hilarè, & magnificè triumpha.

Majeſtati tuæ humiliter ſubjectus ſervus fideliſſimus,

JOANNES DURETUS, Ludovici Filius.

JOANNES DURETUS, LUDOVICI FILIUS
doctiſſimo Medico Petro Droëto S.

Memini, Droëte doctiſſ. annos quinque viſitatum abs te, amicitiæ cauſa, parentem meum, Coacis prognoſibus operam navantem ſeriò, deprehenſum fuiſſe. Tum autem illum, honorificè locutum multa de Hollerio, quem docentem virum audiverat adoleſcens; conqueri apud te vehementer de Jacotio cœpiſſe. Quam enim, ajebat, gratiam, pro ſuperata libri omnium utiliſſiſſimi difficultate, à bonis omnibus referre potui ac debui; ejus ingratiſſimus homo ita fuit cupidus, ut eam mihi ſubreptam velit. Noverint ſaltem qui ejus commentaria, hoc eodem conſcripta propoſito, viderint; hæc mea dictata ocyus, chartis impreſſa ſerius & vulgata extitiſſe. Ad quæ tu, in me intuens, optimo ſeni, ab homine malè nato & educato, ſecus eſſe non potuiſſe, quàm Hollerio fuit; cujus in medendi praxim meditationes longè præclariſſimas, correptas furto, ſuo olim nomini inſcripſit. Non dubitare te quin ea quæ parens ipſe meus, anno ſupra mille & quingentos ſeptuageſimo, in hoc idem opus palam & publicè ediſſerebat, ut cætera quæ Lutetiæ, Monſpeſuli, cæteris florentibus Medicinæ laude Academiis enarrabantur, conductitiis Amanuenſium operis comparaverit. At enimvero cum ante annos plus minus triginta, ſtudia veſtra, Ludovico Dureto hunc librum explicanti data, ſocii medicinæ impertiretis, communi tecum hoſpitio uſum fuiſſe ſi negaverit; mortalium impudentiſſimum futurum. Horum igitur Droëte niſi jam oblitus es, eorum publico teſtimonio, parentis cauſam probatam, remque aſſertam eſſe, quæ me ut optem pietas adducit, eadem te ut velis hortatur.

PETRUS DROETUS,
JOHANNI DURETO, Ludovici Fil.
S. P. P.

Memini, doctiſſ. Durete, me fœlicis memoriæ parentem tuum, olim præceptorem meum, viſitaſſe cum doctiſſ. Curtino noſtro: neque etiam ſum oblitus, te legiſſe tum Commentarios in prænotiones Coacas à parente conſcriptos: quoniam inſtitueramus ſermonem de ægritudine honeſtiſſ. uxoris D. de Sanſi, de cujus ſalute ſpem omnem ſine cauſa D. Magnus, medicus, amiſerat. Sat ſcio præterea quàm honorificè ſæpius parens tuus, mentionem de ſpectatiſſimo Hollerio fecerit, & quam de illo Hollerius opinionem ſuſcepiſſet. Factus eſt aliquando Hollerius obviam tuo parenti, cum è ſchola domum repeteret; & tu, mi Durete, inquit ille, ſalebroſas prænotiones Coacas habes in manibus: ſequor veſtigia tua, reſpondit: At ille, Tu meliorem viam es ingreſſus, eam perſequere. Magnum eſt laudari à laudato viro. Nunc ad Jacotium. Ille eſt certè acuti ingenii, & indefeſſi laboris: ſed bona fide poſſum affirmare quod petis; me ſcilicet illum habuiſſe comitem & ſocium ſtudiorum, unaque raræ eruditionis parentem audiviſſe prælegentem prænotiones Coacas: quod, meo periculo, fatebitur Jacotius: niſi velit infamiæ & ingratitudinis notam nomini ſuo inuri. Supereſt ut tibi gratias agam: quoniam ex media ſenecta me in eam ætatem reduxiſti, in qua tam præclara artis medicæ lumina, ſuo ſplendore adoleſcentum animos illuſtrabant. Bene vale, è Bibliotheca noſtra 4. Idus Aprilis.

JOANNES DURETUS, Ludovici Fil.
LECTORI.

Quod harum expectationem lucubrationum, quam, ante annos decem, ſponte ſua fecit ac dedit, explere vivus non potuit, vix vereor ut parenti meo illudat quiſquam: ſaltem eorum qui viderint, aut percunctando audiverint, ut vix bene unquam ex incommoda valetudine emerſerit, ex quo prædictionum Coacarum explicationem in ſe recepit: utque morbo, quoad potuit, confligtantis, & ænigmatum, quibus plena ſunt Coacarum omnia, difficultati decertantis; plurimus labor in uſu medendi fuerit, & profitendi, quotidiano verſatus. Equidem hîc, omni vanitate, credo, & invidia procul, affirmare poſſum; operam ab invalido jam ſene in munera tria ſimul fuiſſe collatam, quorum unum aliquod ipſum per ſe, vel robuſtiſſimum juvenem, in ipſo ætatis flore, contriviſſet; docendi, inquam, ſcribendi; & ægrotos omnibus horis ſollicitandi. Itaque concidit ſub onere tandem, ut neceſſe fuit, qui numquam animo ſuccumbere potuit: nec tamdiu optatum, qui jam inſtare videbatur, videre ei contigit, finem meditationum commentationumque in has progn*ω*ſes ſuarum. Quinquaginta octo in calce, aliquot etiam in progreſſu intactas ſivit; puta 82. 83. 164. 165. 166. lib. 1. 6. cap. 5. lib. 2. 31. cap. 16. lib. 2. 55. 56. tract. 3. & 5. tract. 4, lib. 3. Credo quod longioris diſputationis aliquando pertæſus, cum novo propoſito animum, tanquam ferculo palatum, oblectare cuperet; relictis aliis, alias ſumebat in manus: plurimum deceptus ea ſpe qua ducebatur explendi lacunas omnes, antequam finem ſcribendi facere cogeretur. Enimvero, quod eo dictum duntaxat velim, ne quia à me promanavit error, fortè in immeritum redundet; feci ut cum interprete locutæ prognoſes iſtiuſmodi omnes, ab omnibus jam, ut ſpero, intelligantur: quin & ſententias Græcas, quæ in propoſitarum obſcurarum aut dubiarum intelligentiam & fidem citatæ erant & productæ, paucis exceptis, quibus proſpectum erat, in ſtudioſorum gratiam, latinas feci; paternam hîc phraſim ita ex profeſſo imitatus; illic dictatas olim publicè, quarum copiam habui, hujus ejuſdem operis explicationes ita ſequutus; ut per me quidem minimè ſteterit, quominus hoc monumentum ſui, à ſe eodem inceptum, elaboratum, perfectum invida invita morte, poſteritati reliquerit. Nunc utinam quantum ſtuduit, tantum & placeat & juvet: tum demum perveniſſe ad exitum ſibi in omni vita propoſitum videbitur.

IN

Exit opus tandem, multos quod preſſit in annos
Duretus, Coï lux & imago ſenis.
Fallor. Non operis, non libri nomina quadrant:
At melius dici Bibliotheca poteſt.
Cunctarum hîc ſeges eſt medicarum uberrima legum:
Et modica medicas mole coërcet opes.
Morborum cauſas, & ſigna, πρόγνωσιν; & horum,
Legibus & cautè, queis medeare, docet.
Vænalis medicinæ hæc Ilias unica proſtet:
Fruſtra alios cudes bibliopola libros.

Guill. de Ballou Med. Pariſienſis.

Quòd junior patris veſtigia clara ſequatur
Duretus, proles digna parente ſuo.
Illi hæc cum multis communis gloria floret:
Nec quicquam laudis res habet iſta novæ.
Sed quòd Duretus ſenior, pars maxima noſtræ
Atque ornamentum præſidiumque ſcholæ:
Duretus princeps Medicorum, à principe Coo
Tam multis annis diſſitus atque locis,
Divinum Hippocratem tam bellè exſcripſerit, ut non
Hippocrates ſimilis ſit magis ipſe ſibi.
Laus demum hæc rara eſt, à nullo audita, nec ullis,
Quod meminiſſe queam, concelebrata libris.

Nicolaus Ellain, Pariſienſis Medicus.

L. Dureti proſopopœia.

Multiplices linguas, multas ſcrutatus & artes
Præcolui cunctis Hippocratem Medicum.
Unus in ore fuit, ſtudiis præfectus & unus.
Ille mihi ſolus cura, laborque fuit.
Regia, me, luſtris plus quinque, docente cathedra:
Illum Pariſiis audiit & didicit.
Doctrinæ & cathedræ, noſtris ex oſſibus, uno
Succeſſore dato, mens adiit ſuperos.
Hæc fuerit ſeries quæ & quanta nepotibus, ecce;
Æternùm Coacæ proferet artis opus.

H. Monantholius Medicus & Profeſſor Regius.

Macte animi invenis, multos vigilata per annos,
Qui patris monumenta tui das luce potiri.
Et facis ut fœti, Parcarum & lege ſolutus,
Ora hominum videat: ſcriptis, depellat ab ægris
Corporibus morbos; vivâ quibus ante ſuperſtes
Voce medebatur. Duo jam clariſſima ſæcli
Lumina præſentis, primo veſtire nitore,
Et, tenebris pulſis, in apertam educere lucem
Hippocratem voluere diu: non attamen ante
Prodiit is cultu patrio, veroque colore
Agnoſcendus; eum donec ſolertia magni
Dureti eripuit mendis, variiſque lituris:
Ora repurgatum, germana & voce loquentem
Exhibuit. Quæ ne venturos ſcripta nepotes
Effugiant, noſtris jaceantve incognita ſæclis,
Tu, ſolo genitore minor, puer optime, fidis
Commendas foliis, tituliſque illuſtribus ornas:
Et facis Hippocratem, rediviva ut voce loquentem,
Poſteritas habeat, comitem Hippocratiſque parentem:
Ambobus vitæ filum, ſeriemque retexens:
Et reduces patriis decorans natalibus ambos.

Henricus Blacuodæus Scotus, Doctor Medicus Pariſienſis.

In tumulum Ludovici Dureti.

Ludovicus Duretius.
De cujus ludo virtus.

Ne tumulum magni per terras quære Dureti.
Ulla poteſt tantum condere terra virum?
Nominis ille ſatur, medio ſe involvit Olympo:
Immenſi ſobolem ſe memor eſſe Poli.
Sed monumenta ſuæ virtutis multa reliquit,
Nomini & erexit mille trophæa ſuo,
Mille trophæa, modum ſæclis factura futuris,
Digna vel Aſclepio terque quaterque Deo.
Nempe erat Aſclepiæ princeps Duretius artis,
Quem coluit facili doctus Apollo manu.
Quem cultum ætheriæ gremio demiſit ab arcis,
Atque ſuas terris juſſit obire vices.
Auſpiciis Phœbum fœlix æquavit ab ipſis,
Hunc unum & potuit Phœbus habere parem.
Attamen auriloqui cœleſtia labra Dureti
(Ambroſia & Coo paſta labella favo)
Mille Deo medico medicos peperêre fecundos:
Et prolem, ingenii pignora certa ſui.
Nominis omen erant Duretio nomina, Cujus
De ludo virtus prodiit eximia.

Joannes Dacier, Medicus Pariſienſis.

Creditur eſſe lubens pridem Duretus ad aſtra.
Cycladas emenſum ſiſtit amœna Coos.
Hoc, ait, Hippocratis conduntur marmore gazæ:
Impiger, haud parcas, prome viator, opes.
Exerit; Argolia, Auſoniaque regreſſus in urbem
Cernit, eheu, vitæ ſtamina ſecta ſuæ.
Ornare exuviis humanos ditibus, inquit,
Quis vetat? invita hæc edita ſorte dabo.
Eruta, nate, Coo, noſtro ſimul eruta buſto;
Æternes jubeo, quæ peritura tuli.

Joannes Cornutius, Pariſienſis Doctor Medicus.

Poſthuma progenies, magni poſt fata parentis;
Naſcitur, & ſuperas, fœlicibus exit in auras
Auſpiciis, Durete, tibi: ſed neſcia mortis
Progenies, & quæ durando plurima vincet
Sæcula. Namque illi hoc medices inventor, & idem,
Naſcenti, pater annorum promittit Apollo.
Fortunate ſenex, maneis cui fama ſub ipſos
Iſta venit, tantorum operum juſtiſſima merces.
Nos quoque fœlices, moriens quibus iſta relinquis
Virtutis monumenta tuæ, divinaque mentis
Semina, venturos quibus & cognoſcere morbos
Sit facile, & certis cunctos prædiſcere ſignis
Ante ſuos ortus: docuit quæ maximus olim
Hippocrates, Coïs mandans arcana tabellis.
Jam nulli tacitæ venient in corpora peſtes.
Et pater ipſe Deûm, vocem qui ſuſtullit illis,
Abſtulerit fruſtrà ſonitus, & murmura linguæ.
Ergo eris, ô nobis ſemper Deus, & tua vivet
Æternùm ſoboles, nullo mutabilis ævo.

R. Callierius.

UT lacus Arcadibus, Pheneum quem patria dixit,
Ambiguas ſuſpectus aquas effundit in agros:
Quarum, dum feram pepulere crepuſcula lucem,
Exuccis minimum ſi quiſquam faucibus hauſit;
Viſcera turbari, & fluidos pendere lacertos
Agnoſcit, vitæ demolirique prioris
Robora, nec firmo conſiſtere poplite corpus.
At contrà quicunque ſitim ortâ luce levarit,
Illis, & medium cum ſol conſcenderit orbem:
Inde valet, fit multo etiam robuſtior ætas.
Sic quis ubi abſtruſas Græco deſiderat artes
Hippocrate, attonitus, melius nil pectoris haurit
Quicquam oculis, volvens animo majora capaci.
Ni quodcunque latet, Diis acceptiſſimus ævi
Duretus noſtri, ſublimi more recludat,
Auguſtæ hanc in rem referans oracula mentis.
Ille etenim vigili perſpexit ſingula cura,
Unde nec ingeniis inveſtigata priorum,
Quæque diu latuere, docet, Phœbo, & Jove digna.
Quo duce, Divinam, divi ſcrutabitur artem
Hippocratis, toti fietque ſalutifer orbi.

A. de Guinant.

L'honneur qu'avoit acquis ta ſcience profonde,
Qui te faiſoit regner deſſus tous les ſçavans,
Souverain Hippocrat, & qui, depuis tant d'ans,
Eſclairoit de ſes rais, tous les coins de ce monde.
Sans ton docte Duret, qui de prés te ſeconde,
Ia ne voleroit plus ès bouches des vivans:
Mais luy plus que jaloux de tes honneurs ſi grans,
Les eſpand derechef par cette terre ronde.
Or vous qui ne voulez ces illuſtres enfans
De ce grand Hippocrat avoir pris leur naiſſance;
Ores reconnoiſſez quelle eſt voſtre ignorance,
Et de combien eſtoient deceus vos jugemens.
Ia ne vous craindront plus les divines Coaques,
Ny les malins efforts des envieuſes parques.

P. Couſſeau.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΛΟΔΩΙΚΟΝ ΔΟΥΡΕΤΟΝ,

ΙΑΤΡΩΝ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟΝ.

ΜΗΚΕΤΙ ἠελίου διὰ αἴθερος ἄλλο ἐρήμας,
Ἄστρον θαλπνότερόν τις βλεπέμεν δύναται·
Οὕτως Ἱπποκράτους οὐδεὶς ἔβλεψε φαεινὸν
Ἐξ ἀρχῆς ἰατρὸν λαμπρότερον μεγάλου.
Ἥλιος ἀνέφελος λάμπει, καὶ ἀγλαΐζεται οὕτως
Ἐν δρόμῳ ὥστ' ὠκεῖ μὴ σκοπέειν τὸ δέμας.
Ἢν δ' ἐπὶ κυάνεον νέφος ἤγαγ' ἐς αἰθέρα δριμὺ
Πνοίη, ἑαυτῷ ὡς λιπὶ καλυψαμένη.
Ἐνδόξου ὡς ἐστι πολυθρύλλητα ἕκαστα,
Δόγματα Ἱπποκράτους σύντομα καὶ αὐτοτελῆ.
Τὶς μὴ ὅθεν δρεπέμεν κορυφὰς δύναται ἀφορισμῶν;
Δουρέτου εἰ ψυχῆς μὴ τὸ σκίασμα ἔχῃ.

Α. ΓΗΙΝΑΝΘΟΣ.

Primus liber, de febrium ſymptωmatis, paroxyſmis, & criſibus.
Secundus, de morbis cum febre aut ſine febre exortis intus, partium ſingularum propriis, utriuſque ſexus communibus. Continet capita XXVI.

De Cephalalgia. 80
De Caro & Comate. 91
De Aurium affectibus. 98
De Parotidibus. 105
De Facie. 110
De oculorum affectibus. 114
De lingua & reliquis oris partibus. 123
De Voce. 131
De Reſpiratione. 135
De Cervice. 141
De Hypochondriis. 151
De Dorſi & lumborum affectibus. 175
De Hæmorrhagia. 188
De Palpitatione, tremore, convulſione. 206
De Angina. 218
De Pleuritide & peripneumonia. 229
De Phthiſi. 291
De Hepaticis. 304
De Hydrope. 309
De Dyſenteria. 327
De Lienteria. 334
De morbis Veſicæ. 339
De Apoplexia. 348
De Melancholia. 357
De frigore lumborum. 365
De Phymatis. 368
Corollarium. Cautio phlebotomiæ. 370

Tertii libri ſunt tractatus quatuor:

1 *Prognoſticum corporis, omnibus morbis, maximeque ſuperioribus, commune.* 373
2 *De Tromatis: qui ſunt morbi utrique ſexui communes, extrinſecus exorti.* { *Capitis* / *totius reliqui corporis.* } 387
Hunc excipit appendix, quibus morbis quæ ætates affectæ.
3 *De morbis mulierum propriis.* 421
4 *De communibus excrementis,* { *Vomitu.* / *Sudore.* / *Urinis.* / *Dejectionibus.* }

COA-

COACARUM HIPPOCRATIS MAGNI PROGNΩΣΕΩΝ LIBER PRIMUS.

INTERPRETE ET ENARRATORE

Ludovico Dureto, *Seguſiano.*

OI ἐκ ῥίγεος περιψυχόμενοι, κεφαλαλγέες, τράχηλον ὀδυνώδεες, ἄφωνοι, ἐφιδρῶντες, ἐπανενέγκαντες· θνήσκουσι.

1. *Qui ex rigore perfrigent, & unà dolore tum capitis, tum cervicis impliciti, mox voce capti, parvo ſudore madent, ut ſe collegerint; moriuntur.*

Fuit illud conſilium Hippocratis, vel potiùs diſcipulorum ejus, qui præceptoris divitias atque ornamenta quamplurima poſuerunt in hoc ampliſſimo & auguſtiſſimo Medicinæ theatro; primùm ſymptωmata febrium; omniaque quæ in iis apparent & fiunt bonis aut malis ægrotantium rebus, orta de motu & more ipſarum; ἐπιφαινόμενα & ἐπιγινόμενα vocant, omnia, inquam, febrium ἔκγονα, theωrematis explicare; partim definitis, quæ vel catholica, vel hypothetica ſunt; partim etiam quæſitis: quia febres occupant τὴν ὁλομέλειαν, i. *univerſitatem.* Mox aliorum quoque morborum qui tam intra & intus, quàm foris & extrinſecus, idque cum febre, vel ſine febre, in partibus ſingulis ſexus utriuſque enaſcuntur & ſtabulantur: omniumque adeo quæ cernuntur in habitu corporis, in actionibus, ac denique in excrementis. Magnum certè opus, vel divinum, credo, cum excellentia præſtantiaque operum quæ docta poſteritas de Medicina fecit.

Inter ſymptωmata febrium atque ſigna quæ vel ex motu veniunt, vel ex more febrium; primus occurrit Rigor, omnium, penè dixerim, comes individuus, vel in periodo typica, vel in criſi, vel in erratico paroxyſmo typi experte. Ac nullus feracior locus eſt in Medicina ad ineundam διάγνωσιν febrium, quàm de Rigore. Sed ea rigoris varietas, & quæ cujuſque natura ſit atque conditio; ſive is periodicè, ſive criticè, ſive etiam ſymptωmaticè moveatur; tam ſcilicet natura duce, quàm dominatu morbi; dicetur in ſingulis rerum earum deciſionibus quæ in tractatu hoc primo hujus divini operis continentur. Primùm hîc Rigor occurrit ſymptωmaticus, omnium, qui ſic oriuntur, calamitoſa vi peſſimus, qui tantum periculo adjicit periculoſi jam morbi, ut cita inde mors veniat. Ratio autem cauſaque cur ita ſit, palam erit in examine.

Qui ex rigore.] Id eſt, concuſſione totius compaginis, maximè autem partium poſticarum quæ adjacent lumbis, metaphreno, cervici ad caput; dum ſcilicet proritantur appulſu cacochymiæ illuc è vaſis expreſſæ, & viam ad exitum affectantis; quem quia tam citò non habet, partes exacti ſenſus, ubi ſubſiſtit, vellicando laceſſit, cum incredibili afflictione caloris vivifici qui eſt in corde: tum enim vivificus ille calor intro recurrit, dum cacochymia foras excurrens, ac primo appulſu paſſa repulſam, concuſſionem movet cum frigore partium calore vivifico defraudatarum. Non enim caloris afflictio concuſſionem infert; ſed ipſa concuſſio afflictionem. Declarat illud frigus, ſine concuſſione, partium extimarum, totiuſque compaginis, dum prope abeſt caloris vitalis extinctio; vel eſt contumax interceptio. Quinetiam lipyriarum febrium, ardentiumque comes eſt frigus partium extimarum, incandeſcentibus æſtu coſtis vel hypochondriis: tum enim caloris retractio eſt foris intro concuſſionis expers. Nam illa rigoris concuſſio febris ardentis critica, ipſam exolvit, ſudore vel hæmorrhagia; ſperabili antè criſi de ſignis pepaſmi. Periodicus item rigor intermittentium febrium, diſceſſionem affert paroxyſmi diurni, quem ipſe commovit. Scitum eſt illud, *Quibuſcunque per febres, rigor quotidie incidit, ipſarum quoque diurna diſceſſio eſt.* Quoniam enim bile commota per totam compaginem rigor cietur, ob eamque cauſam ſingulis paroxyſmis vacuatur & expurgatur; conſentaneum eſt ut paroxyſmi diurni vacuatio ſit & intermiſſio cum febris vacuitate.

Sed tamen rigoris hîc poſiti, alia ratio eſt atque conditio: non enim criticus aut periodicus eſſe poteſt, qui fruſtra cietur, & quem frigus excipit partium extimarum, totiuſve compaginis; cùm incaleſcere potiùs debuiſſent, ut in periodo typica tertianarum, & critica continuarum ardentium. De hoc ſcripta ſententia eſt: *Si crebrò rigor incidit, nec ulla febris diſceſſio eſt, fractis jam viribus ægri; lethale.*

Ortum porrò hic tamen habet è vaſis, non ab ulceribus, quæ altera rigoris occaſio numeratur; qualem ciere profectò ſolet empyema pleuritidis aut peripneumoniæ, qui antè non erat;

 dum

dum cruda manebant coſtarum phymata, aut pulmonum, aliarumve partium: quæ phymata τῶ πεύλημψιν, ulcera nominantur, & quorum hîc nulla ſuſpicio eſſe poteſt: at magna eſt bi- 6. Epid. & 5. aphoriſ. lioſæ cacochymiæ. *Rigores*, inquit Galenus, *qui ſine ulla parte afflicta ſunt; è lumbis & dorſo cauſas & principia ducunt.*

Perfrigent.] Non quidem amabili frigore alſioſi, qualis exacto paroxyſmo, vel diſceſ- hiſt. 1. ſione febris critica; aut etiam læti, mitigato ardore febrili, ut Philiſco contigit, qui tertio 1. Epid. die diluculo ad meridiem viſus eſt fieri ἀπύρετος, febris expers. Quod ſanè πυρετὸν περιψύχεσθαι, quàm παύεσθαι potiùs dici, Galenus obſervat in prorrhetico; ubi ejuſmodi perfrigeratio, cum ardoris reliquiæ ſub hypochondriis latent, inſidioſa judicatur.

Sed *perfrigent*, inquam, frigore pene dixerim glaciali, marmore frigidiores, eò plane adducti, quo ſpectat illa ſententia; Cùm ex rigoribus exudante parvo ſudore, perfrigeratio eſt, prorr. 34. grave malum. Etſi Galenus à lectione ἐκ ῥινῶν, i. *è naribus*, loco ejus quæ eſt, ἐκ ῥιγῶν, i. ſ. 2. 1. *ex rigoribus*, adjungendam putavit hæmorrhagiam; unde ſudores exigui perfrigerationem denunciant: vetus nihilominus hujus operis lectio ἐκ ῥιγῶν habet, auctoritatem quærens ab illo prorr. 31. prorrhetico, Αἱ ἐκ ῥίγεως περιψύξιες μὴ ἀναθερμαινόμεναι, κακόν, i. *Quoties à rigore perfrigeratur quis,* ſ. 2. 1. *nec denuo incaleſcit; malo eſt loco.* Sed iſta ſit ne firmiter fixa perfrigeratio, an vero caloris viciſſitudinem habeat: tum, ſit ne totius corporis extimarumve partium; permagni refert intelligere. Enimverò firmiter fixa perfrigeratio, ubi non denuo incaleſcit qui ſemel perfrixit; emortui eſt caloris utriuſque, vivifici & vitalis, ob eamque cauſam funeſta. Sic Galenus ad prorrheticum modò adductum, ἀσθένειαν καὶ νέκρωσιν δηλοῖ. Altera illa, quæ cum cita caloris viciſſitudine eſt, ſimiliter ut prior, accidit labefactata virtute caloris nativi partium ſolidarum, quæ non ampliùs recreatur affluxu è corde vivifici nectaris ſuave-calentis: ſed mox à frigore incandeſcunt æſtu fugaci, de conflagrantium viſcerum flammæ appulſu; quæ citò evaneſcens, partes, ut priùs, relinquit marmore frigidiores. Talem animadvertit primùm in Pario, mox hiſt. 1. & 2. ſ. 3. in puerpera; Περιέψυξε, inquit, καὶ ταχὺ πάλιν ἀνεθερμάνθη, i. *Perfrixit, mox rurſum incaluit.* 3. Epid. In prorrhetico, *Qui cùm perfrixerint & ſudarint, denuo incandeſcunt; malo ſunt loco.* Ubi Ga- prorr. 32. ſ. 2. 1. lenus, ἀναθερμαινομένους, ἀναπυρέττοντας interpretatur. Sed iſta quidem viciſſitudo cujuſmodi ſit, unde veniat, & quorſum appareat; planum faciet enarratio prognωſεωs, ab hac, triceſimæ ſecundæ. Sed frigoris vel in extremis artubus oborti, vel toto corpore, calamitoſior vis eſt ejus quod per totum corpus. Nam hujus quidem noxa cernitur in emortuo calore nativo; illius non ſemper. Atque imprimis diſtinctio eſſe debet extremorum: ſi quidem cùm manus & caput propiùs abſint a fonte caloris nativi, quàm pedes; credibile eſt minùs & ſerius refrigerari, cùm adeſt paupertas vel interceptio vivifici nectaris: contrà in caloris retractione, quam viſcerum inflammatio facit.

Et una dolore tum capitis, tum cervicis, impliciti.] Ponuntur incommoda concuſſionis irritæ & fruſtra obortæ à rigore; tum enim μετάστασιν, i. *tranſlationem* habet rigorifera ipſa bilis, ad diaphragma & caput.

Et quia μετάστασις quocunque appulerit, morbifica illic eſt, ubi ſubſiſtit; ſanè tranſlatio bilis ad caput, unde non habet exitum, ſymptωmata illic movet partis obſeſſæ propria, morbificique humoris: ſunt autem cephalalgia & delirium. Eſt enim ratum illud, quòd humor calidus, qui ſurſum fertur ad caput, vel hæmorrhagiam ciet, vel paraphorica edit ſymptωmata, & cephalalgica.

Porrò autem cùm ea ſit ratio τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν πεφυκότων, i. *principatuum & propaginum;* ut mutuò ſe afficiant, mutuaſque tradant operas; valetudine quidem adverſa, in ægri perniciem; vel, lib. 1. acut. ut præceptor loquitur, συντιμωρέουσιν ἐς τὸ κακόν: capitis quidem ſic à bile diſtenti & proritati ſympathia propagatur ad partem vicinam & ſociam, quæ eſt medulla cervicis, & ejus membranæ, quarum afflictio acerbiſſimum movet dolorem, cum pari cephalalgia conjunctum; quando hîc prorr. 41. nulla vis incidit in muſculoſum genus. Atque in hoc cervicis dolore ſimiliter fit ut in illo: *Cer-* lib. 2. *vicis afflictio, mala eſt quidem in omni febre, peſſima verò iis qui ſunt in metu inſaniæ.*

Mox voce capti.] Hoc fatiſcentis cerebri multùm oppreſſi proritatique ſignum eſt ſyllogiſticum, ipſiuſque adeo ſpinalis medullæ: ſicut ſubſtillum ſanguinis in cωmate contumaci, effœto jam cerebro, cum ſcilicet magna oppreſſio cerebri tranſit in exolutionem ipſius, & alteratio in alienationem. Quod certè funeſtum eſt, ut mox docebitur in aphωnia hîc poſita. Enimverò ut omittam cæteras aphωniæ cauſas, quæ multæ ſunt, & alio loco aphωniæ dicato à nobis conſcriptæ; certum eſt hîc aphωniam notari, quam impotentia facit efflandi, materiæque vocalis inopia & paupertas. Impotentiam parit efflandi, vocalium muſculorum exolu- aph. 5. tio, non autem contractio, qualis in ebriis cernitur voce captis atque convulſis. Exolutio ac- lib. 5. cidit muſculorum vocalium, non impertita ipſis facultate, ac ſpiritu animali, quantum ſufficit ad efflandum. Materiæ autem vocalis inopia & paupertas ſequitur paucitatem ſpiritus, hoc eſt aëris inſpiratione parva & rara; cujus molitio ſic eſt de cordis calore exiguo, & cujus extinctio eſt in propinquo: unde ſpirandi uſu pene collapſo, ut parva & rara eſt inſpiratio; quæ parca manu ſpiritum ad cor ducit; ita vaporis fumidi, materiæque vocalis minima expiratio. Ex quibus efficitur, ut in aphωnia deſcripta nulla ſperabilis ſit vitæ ſalus, defixa firmiter infirmitatis cauſa, tam in cerebro, quàm corde. Et qui cum tali aphωnia convaluerit, Hippocrates vidit neminem. Exemplum eſt in hiſtoria de Pythione, cujus quidem breviario expreſſa fuit deciſio hæc à Scholæ Coæ magiſtris, ut mox dicetur.

Parvo sudore madent.] Ἐφιδρούντες, i. quibus exudat crebrò ſudor exiguus qui morbum ſubeſſe ibi teſtatur, ubi exudat. Hic autem exudat in capite & cervice, una dolentibus. Primum quidem expreſſus ab oppreſſione, poſtmodum ab effœtis partibus ſponte ſua exudans de ſucco alibili, quem exolutæ partes nequeunt retinere. Nam ἐφιδρώσεως, i. *ſudatiunculæ* altera ſignificatio, quæ in madore eſt totius compaginis, viſa eſt in Pythione, cùm ille animam exhalaret.

Ut

Ut se collegerint.] i. Cùm videantur morbo levati, & rediiſſe ad ſe iterum atque iterum. Quod Pythioni legimus contigiſſe, quem audivimus, cum ei quo die primùm decubuit, ingens rigor obortus eſſet, cum febre acuta, & idem ſecundo die factus eſſet, ἀναυδος, ἄφωνος, βραχύπνοος, i. *voce pariter atque ſermone captus, & unà ſpiraret parcè & rarò*, cùm frigore partium extimarum, maximè autem manuum atque capitis, quæ parvo ſudore poſt maduerunt; eundem tertio die quietem habuiſſe, tum quarto etiam, dum ſub meridiem iterum factus eſt ſermonis expers & vocis, cum frigore partium extimarum, quæ mox in pejus incaluerunt: ſed quinto die rurſum eundem feciſſe opinionem levationis; vel, ut præceptor ſcripſit, ἔδοξε κεφισθῆναι. Atque ita cùm morbus vires acquireret eundo; & una viciſſim alternis diebus inſidioſa eſſet levatio; tandem ad ultima ventum eſſe virium collapſarum, & ipſum decimo periiſſe perfrigidum, ἄφωνον, ac diffluentem ſudore. Eſt igitur ἐπαναφέρειν, iterum atque iterum velut reſurgere, quod illud ἐπὶ oſtendit; ſicut in illo ἐπιῤῥιγέειν, quod eſt crebrò rigere. Nam ἀναφέρειν verbum reperio uſurpatum de iis qui periculo defunguntur, & reſtituti vivunt. Teſtis eſt illa ſententia præceptoris, Τῶν ἀπαγχομένων, καὶ καταλυομένων, μήπω δὲ τεθνηκότων, οὐκ ἀναφέρουσιν, οἷς ἂν ἀφρὸς ᾖ περὶ στόμα, i. *Eorum qui ſtrangulando exolvuntur, nec dum mortui ſunt; illi demum ad vitam non redeunt, quibus fuerit circa os ſpuma.* Sed hæc levatio non eſt fida, quin potiùs inſidioſa, peſtifera; quemadmodum illa etiam Pythionis, quam facit humoris morbifici huc illuc μετάστασις. Qualem pleuritici experiuntur, cùm in difficilli & blioſa anacatharſi, lateris dolor quieſcit; non quidem falſò, ſed inſidioſè & loco pleuritidis, mortiferam infert peripneumoniam, aut ſævam phrenitidem, cœptis immanibus efferam. Talis anginæ ratio eſt, quando relictis faucibus, libertatem adferens deglutiendi, migrat in guttur, ſive laryngem, facitque anginam cum orthopnœa & ſævi doloris cruciatu, cita morte funeſtam. Inſidioſæ hujus levationis multa exempla theωremate illo catholico continentur, *Non eſt fidendum iis quorum levatio eſt ſine ſignis & cauſis*, vel, ut loqui ſolet præceptor, ἀσήμως καὶ ἀκρίτως. aph. 26. lib. 2.

Moriuntur.] Atque id meritò, ſi verum eſt illud Hippocratis, ut certè omninò eſt, Τὰ ὀλέθρια ἀσήμως ῥᾳστωνήσαντα, θάνατον σημαίνει, i. *Pernicioſa, quorum ſine ſignis levatio eſt, mortem ſubeſſe oſtendunt.* Pernicioſa enim ſine ſignis miteſcunt, vel ob tranſlationem, vel propter effœtam vim partium ſolidarum, ac ſenſus amiſſionem, pene emortuo calore nativo. Et cùm ad ultima ventum eſt, natura ſui diligens pugnam inſtaurat, Priami more cum Pyrrho; ac tum victa concidit, atque jacet, collapſis jam omnibus ſui præſidiis. Nec verò id novum eſt, naturam tum decertare, cùm in propinquo mors eſt; quando jam vetus eſt illud Galeni, Αἱ διοικοῦσαι τὸ σῶμα δυνάμεις, ἀνάγκης τινὸς καταλαβούσης, σφοδρότερον ἐνεργοῦσι. Loquitur autem de pulſu, qui deſperatis, animam penè agentibus, non rarò fallit imperitos medendi, quia tum editur majore appulſu venæ micantis. protr. 17. lib. 2. lib. de prædicendo ex pulſib.

2. Αἱ μετὰ καταψύξιος δυσφορίαι, κάκισται.

Quæ unà cum frigore ſunt dyſphoriæ, peſſimæ.

Symptomaticum eſt hoc frigus, ut omnis tollatur critici aut periodici excuſatio. De cauſa ejus aliter ſtatuendum quam fuit in citimo. Eſt enim retracti caloris vivifici vel intercepti ſymptoma. Ut enim partes extimæ tantum habent caloris quantum vivifici nectaris cujus appulſu calent: ſic eo defraudatæ frigent. Defraudantur autem, cum ejus caloris retractio eſt, vel à ſyſtrophica viſcerum phlegmone; vel a cauſω; vel etiam à lipyria febre. Ac tum illius frigoris comes eſt ἡ δυσφορία, i. moleſtia incredibilis, & anxietudo, quæ cernitur in jacendi habitu inquieto cum ægra difficilique admodum tolerantia ſymptomatum omnium quæ ab illis febribus, vel à viſcerum phlegmone inferuntur. Nam tum efferuntur faſtidio & contumacia in eos qui præſto ſunt, intus incendio conflagrantes, cum inexplebili ſiti, jactatione varia ſurſum deorſum, dextrorſum & contrà; omnis figuræ, & loci, & ſitus impatientes: more illorum quos in ſecunda valetudine tædet ſubinde rerum earum quæ priùs placuerant: quod apud Hippocratem eſt ἀλύειν, unde & ipſum venit nomen ἀλυσμός. Atque hic ἀλυσμὸς propriè eſt ægrorum, qui ſic in omnem partem jactantur, nec ullo conſiſtunt loco: ſicut & ἄση, quam facit Hippocrates duplicem; unam cum nauſea, ὅταν τὸ στόμα τῆς γαστρὸς ὑπὸ μοχθηρῶν δάκνηται χυμῶν, i. *cum os ventriculi malè habet à morſu pravorum humorum;* Alteram verò, ὅταν ἡ δύναμις ὑπὸ τοῦ σώματος βαρύνηται, ὥστε μηδὲν φέρειν σχῆμα ῥᾳδίως, i. *quando facultas à corpore ſic gravatur, ut nullam facile ferat figuram.* De hac prorrheticum illud eſt, Οἱ ἀσώδεες ἀνεμέτως παροξυνόμενοι, κακόν, i. *Quoties ſine nauſea, exacerbatio eſt cum faſtidio, malè res eunt.* Ubi Galenus, author eſt; hujuſmodi ἄσην i. *faſtidium* mortiferè ipſos habere quos occupat. Altera autem ἄση, qua ægri ſunt ναυτιώδεες, i. *nauſeabundi*, legitur in uxore Dromeadi, ſeparatim ab ea quæ dicta eſt modò fieri ἀνεμέτως, quam ἀλυσμὸν propriè nominavit. Erat enim Dromeadi uxor ἀσώδης ἀλύουσα, i. *faſtidio inquiete afflicta.* Hîc non eſt dubium quin illa mulier faſtidio eſſet moroſa, ſive ἀσώδης, de cordis morſu, quam alibi vocat præceptor ἄσην περὶ τὴν καρδίην: eandemque ἀλυσμὸν exerceret, crebra huc illuc corporis artuumque jactatione, omnis figuræ & loci pertæſam. De virium oppreſſione, apud eundem ibidem eſt, Πολὺς ῥιπτασμός, καὶ ἐπὶ τὰ δεξιὰ, καὶ ἐπὶ τὰ ἀριστερὰ, i. *frequens jactatio quæ fit, ſubinde vertendo ſe in dextrum & in ſiniſtrum.* Omnia autem nomina quibus faſtidia cordis & corporis explicantur; ἄση, ἀλυσμὸς, ἀπορία, ῥιπτασμὸς, ἀδημονία, βλητρισμὸς, μετεωρισμός; omnia, inquam, ſub nomine continentur τῆς δυσφορίας, non ſolùm in idea ſymptomatum prædictorum, ſed in ipſorum cauſa; ut ſiti, dolore, cordis morſu, ardore, dyſpnœa, oppreſſione viſcerum, corporis gravitate, & cæteris, quæ moleſtiam ægris pariunt intolerabilem. Eſt igitur grave malum ἡ δυσφορία, quæ cernitur in acerbiſſima vi ſymptωmatum aph. 34. l. 7. lib. 7. Epid. in Carade.

 matum

matum prædictorum, ex cauſis illis quas poſui, enatorum. Sed multò gravior eſt ὑποδυσφορία, quæ illos habet mortiferè quos invaſit & occupat: unde ſunt etiam ὑποδύσφοροι: ob eam ſanè cauſam, quòd morbo jam fracti, calamitatem illam faſtidii, quo tenentur, parentem, dignè pro merito nequeunt oſtentare. Ac tales caſus ægrorum ſive calamitates verè ſunt.

Pessimæ, κάκισαι, i. quibus ad ægri mala vix pejus aliquid poteſt accedere: vel etiam quæ ſunt ejuſmodi, ut nulla bonorum oppoſitione vinci ſe patiantur. Sunt enim quædam κακὰ, i. *mala* in ægris. quæ à bonis vincuntur. Sed illa demum κάκισα meritò nominantur, in quibus, τὰ μὲν ὑπάρχοντα κακὰ, & ἀσυμβεβηκότα καλὰ, i. omnia quæ adſunt mala & ab iis abſunt bona. Eorum contraria ſunt ἄρισα, cùm ſcilicet, καλὰ ὑπάρχοντα & ἀσυμβεβηκότα κακά; ſicut in optimo hypochondrio annotavit Galenus. Æqui bonique conſulent æquales mei Medicinæ ſtudioſi, nomen hîc novè uſurpatum Latinè, analogia dyſenteriæ & cæterorum nominum quæ tranſierunt in coloniam Latinitatis: quia ſunt Latina voce inexplicabilia.

li. 2. prog.

Nomen ſcilicet dyſphoriæ.

3 Κατάψυξις μετὰ σκληρυσμοῦ, ὀλέθριον.

Frigus cum rigida cute artubuſque, funeſtum.

Est quoque frigus hoc ſymptωmaticum, ſigno extincti caloris vivacis, ab exhauſto humidi primigenii partium ſolidarum, quod intulit febris tabifica & μαρασμώδης. Tale eſt illud frigus jam poſitum, ex prorrh. *Frigus quod denuo non caleſcit, peſſimè habet ægrum.* Ubi Galenus author eſt, eo frigore denunciari eximiam paupertatem, & νέκρωσιν caloris nativi, quæ ita manet, de non excepto, vel non percepto affluxu vivifici nectaris, quod eſt in corde jam perexiguum. Eſt igitur frigus hoc peſſimum atque funeſtum: quando caloris firmiter fixa extinctio, nullam relinquit ſpem fore ut reviviſcat. Extinctionis firmiter fixæ opinionem facit frigoris aſſiduitas unà tractabilis cum rigida cute & artubus, quam σκληρυσμὸν nominavit. Sic autem videtur examen hac de re convenienter ſuſcipi.

prorrh. 31. ſ. 2. 1.

Cum rigida cute.] Cùm ſcilicet defraudata ſucco venarum alibili primùm, mox humido primigenio prorſus exhauſta, ſiccitate collapſa obriguit, durior facta & aſpera, quæ antea molliter erat ſolida, ſucci plena, & lævis. Sic enim ratio comparata eſt partium; totiuſque compaginis; ut cùm macreſcere cœperint, laxa fit cutis, & pallida, de diſſipato ſpiritu, & humore, quibus antea recreabantur, & humeſcebant. Sed cùm ad ultima ventum eſt τοῦ λεπτυσμοῦ, i. *habitus imminuti*, tum cutis collapſa tenſaque obrigeat, mollitudine omni, lævitateque ſublata, per ſiccitatem partium ſolidarum, primigenii ſui humidi, jam exhauſti, fructu carentium. Atque hic λεπτυσμὸς, i. *extenuatio*, ſive macies ad extremum perducta, non inchoata, nec preſſa leviter, ſed fixa firmiter (ut nulla ſit excuſatio diarrhœæ fugacis, vigiliarum, inediæ; quibus exactis, redintegratio facilis eſſe ſolet) hæc, inquam, poſita extenuatio, cauſam habet in morbis quidem acutis; febrem tabificam, cujus ardore & καυσώδεϊ ſanguis, & adeps, & unà teneræ carnes liquuntur; in cæteris autem qui tranſierunt in vetuſtatem ἐκ μεταπτώσεως; cæcum ignem, qui facit μαρασμὸν περιφρυγῆ, unde cùm homines plurimùm emacruerint, poſtridie moriuntur ejus diei quo nigra dejecerint. Similis quoque ratio eſt phthiſicorum macie confectorum, quam intulit ulcus pulmonis ferinum, ſive θηρίωμα, depaſcendo quicquid in corde eſt ſanguinis, & aërem inficiendo quem ducimus, cum aſſidua febre, μαρασμώδει, horrifera. De rigida cute in phthiſi & empyemate, multa ſunt ex præceptore, ſuo quæque loco à nobis conſcripta. Eſt igitur cutis, ut ſiccitate dura, ſic inæqualitate aſpera; cùm ſcilicet cachexia tranſiit in extremum marcorem. Ac ſanè cutis hujuſmodi nominatur à præceptore, δέρμα σκληρὸν, περιτεταμένον, καὶ καρφαλέον, i. *dura, intenta, & arida.*

lib. 1. progn. & lib. 5. Apho. lib. 6. Epid. p. 1.

Artubusque.] Artuum meminiſſe hîc viſum eſt, ſimiliter ut fecit præceptor in illo, Αἱ συντάσιες τοῦ σώματος, καὶ οἱ σκληρυσμοὶ τῶν ἄρθρων, καὶ αὐτὸς διαλελυμένος, καὶ αἱ κατακλάσιες τῶν ἄρθρων, κακόν. i. *Cutis intenta, corporis artuumque durities, tum ſi exolutus ſit æger ipſe, artuumve diſtorſio: grave malum.* Sed illa ſententia non eſt ſolius qualitatis, in corpore frigido, atque duro, tractabilis; quemadmodum hæc prognωſis: verumetiam actionis depravatæ, aut perditæ in decumbendi, vel in jacendi habitu, aſpectabilis. Eſt enim decumbendi actio depravata, ἐν τῇ κατακλάσει τῶν ἄρθρων, i. *in artuum diſtorſione*: cùm ſcilicet decumbendo in dorſum, ut refert præceptor, artuum eſt indecora compoſitio; vel contractorum; vel implexorum; vel etiam, præ faſtidio, huc illuc projectorum: atque id contra conſuetudinem decumbentis. In hoc jacendi habitu, nulla vis lucet animalitatis, proptereaque jacendi nulla eſt actio: quæ tamen non tollitur de gravitate τοῦ φερομένου, i. *portati corporis*, verùm de ſumma infirmitate, ac pene dixerim, ἀδυναμίᾳ τοῦ φέροντος, i. *impotentia facultatis portantis.* Ac tantum intereſt inter naturalem habitum decumbendi, & hunc jacendi; quantum inter avem glande trajectam, quæ ruit; & eam quæ ſua ſponte devolat è ſublimi, præpetibus pennis præceps in terram. Decumbendi habitus naturaliter conſtitutus apparet, dum quis decumbit molliter in latus alterutrum, modiceque ſunt illi artus reflexi. Jacendi autem miſerrima ejus conditio eſt, qui & ſupinus jacet membris collapſis, ac ſine potentia ſe convertendi; & qui ſubinde ad pedes delabitur. Nota ſunt verba, νωθρότης, πτῶσις, ἔρριψις.

lib. 1. progn.

Funestum.] Quia tum nulla ſalus vitæ ſperabilis eſſe poteſt quando collapſa ſunt animalitatis & vitæ præſidia, tum in cerebro, tum in corde: quorum effœta vis deprehenditur; illius quidem, in motus amiſſione; hujus verò in extinctione utriuſque caloris, vivifici, & vivacis: cum fixa firmiter infirmitatis cauſa jam explicata.

4 Ἐκ καταψύξιος, φόβος καὶ ἀθυμίη ἄλογος, ἐς σπασμὸν ἀποτελευτᾷ.

Ex

Ex frigore, cum adeſt metus & mœror immeritò, convulſione finis fit.

Symptomata frigoris hîc ponuntur in principatu animi: quemadmodum modò vidimus in depravato corporis artuúmque motu à cerebro. Etenim metus infractio eſt animi propter expectationem mali futuri. Mœror autem, fatalis quædam & inexpugnabilis triſtitia. Utrumque fit contractione ſpirituum, vel potius ψυδοπνευμάτων ad ſua principia; aut ipſorum principiorum infectione, ut lanæ albæ veneno fucatæ Aſſyrio. Sed ea contractio ſpirituum fit à re non convenienti, quo jure quàque injuria, animo repræſentata. Infectio autem, ab intemperie primùm concepta, quæ malignam continenter gignit cacochymiam; vel à tranſlatione ſymptomatica humoris morbifici, exitum non habentis. Ergo ſi ex frigore, per caloris nativi collectionem, aut interceptionem; non autem per illius νέκρωσιν (nam tale frigus eſſet funeſtum.) Si igitur ex illo frigore, metus & mœror abs re incidunt, quæ duo ſymptomata, melancholiæ ſunt propria; palam eſt ipſa per convulſionem exitum habitura: niſi hæmorrhoidibus, varicibus, aut etiam menſtruali profluvio, convulſionis cauſa tollatur. Quod accidiſſe legimus Thaſiæ, quam, naturà, δυσάνιον, i. *moroſam*, fuiſſe narrat Hippocrates. Sed ad naturæ illius habitum, triſtitiæ adjuncta confirmatio, ipſam planè reddidit melancholicam. Et cùm jam aliquot menſes, in ea triſtitia ὀρθοστάδην, i. *ſuſque deque* exegiſſet; poſt diuturnam morbificæ cauſæ generationem, ſtatim oborta febre à φόβου ἢ δυσθυμίας, i. *metu & infractione animi*, crebrò convulſa eſt; fuitque ſymptomatum cataphoricorum & convulſionum crebra viciſſitudo. Sed tamen eo morbo defuncta eſt, liberali ſudore, & menſtruorum profluvio. Quòd autem convulſio ſit melancholiæ ſoboles, declarat aphoriſmus ille, *Melancholici fiunt epileptici:* tum ille qui ſcriptus legitur 56. lib. 6. *En qui ſunt melancholicis metuendi abſceſſus; aut enim apoplexiam corporis (i. paraplegiam) aut convulſionem, aut maniam, aut cæcitatem minantur.* At ſi principiorum infectio, tum à tranſlatione ſymptomatica, tum à primigenia intemperie poſt diuturnam alterationem, ipſis alienationem induxerit; convulſio quæ inde venit, neque liberali excretione, ut in muliere Thaſia, neque ἀπὸ ῥέοντω, i. *rependente* abſceſſu, ut in Herophonte, ullam curationem recipit: quòd à privatione habitus denuo comparari non poſſit. Scitum eſt illud, *Qui à melancholia è poteſtate mentis exeunt, illis ſi ſuperveniat tremor; procul dubio moriuntur.* Et, *Phrenitici, ſputatores, fanatici, etiamne tremuli.*

Hiſt. 11. ſc. 3. lib. 3. Epid.

aphor. 44. ſect. 8. lib. 6. Epidem.

5 Ἐκ καταψύξιος, οὔρων ἀπολήψιες, κάκιστον.

Ex frigore peſtifera eſt urinæ ſuppreſſio.

Urinæ ſuppreſſio, veſicæ propria eſt. Quia non antè ſerum illud eorùm qui ſunt in venis humorum, urinæ nomen habet; quàm ad veſicam venerit, in eáque ſtabulari cœperit. Sed καταχρηστικῶς tamen pertinet etiam ad partes unde manat, per quas ſecernitur, & in veſicam illabitur. Ac talis urinæ ſuppreſſio veſica vacua, ut ſæpenumero partes illas in vitio eſſe denunciat; ita non rarò ſpem adfert ſecundi judicii in morbis acutis. Notiſſima eſt peritis medicis illa ſententia, *Ante rigorem ſuppreſſio eſt urinæ, ſi quidem è bonis ducatur.* Hîc autem commemorata urinæ ſuppreſſio in bonis duci non poteſt; quia ex bonis non venit. Bona autem dicuntur ſymptomata perturbationis criticæ, jam antè ſignificata ſignis quæ apparent ad tempus: ut illa ad ſpeciem criſis. Atqui perfrigeratio ſymptomatica non poteſt, bonis ægri rebus, iſchuriæ prænuncia eſſe: ſicut iſchuria, rigoris, indéque ſudoris. „ Non enim ſigna critica, & cau- „ ſæ criticæ retro commeant ad ſignificandum. „ Ac ne longum faciam, quemadmodum iſchuria, quæ loco venit, præclarè apparet ad ſalutiferum rigorem, atque ſudorem: ſic è converſo, quæ à rigore & ſudore incidit iſchuria, ſalutaris eſſe non poteſt. Ergo peſtifera eſt omnis, quæ à frigore incidit, urinæ ſuppreſſio. Et verò frigoris hujus noxa, potiſſimùm veſicæ, quia eſt ἄναιμος καὶ ἄσαρκος, i. ſanguinis & carnis expers, calamitoſa eſt: unde efficitur ut labefactata vi expultrice, non poſſit urina excerni, vel ſtupefacto ſenſu, rei moleſtæ, hoc eſt urinæ, ſenſio non excitetur. Jam verò cùm ipſa ſuppreſſio refluxu & anadrome malefica ſit, ad illam maleficentiam illud accedit etiam, quòd ipſa veſica, tum interceptione officii, tum ſympathia partium quarum potentia corpus adminiſtratur; homini necando ſatis ſit. Adde quòd illa perfrigeratio veniat à febris ardore, maximéque in veſica, omnium partium frigidiſſima, „ percipiatur; proptereâque ſit inſanabilis, ob eam ſanè cauſam, quòd omnis intemperies fri- „ gida, caloris vi nata, ſalutis deſperationem adferat.

p.10.ſ.1.6. Epidem.

6 Μετὰ ῥίγος ἄγνοια κακόν· κακὸν δὲ καὶ λήθη.

Quæ à rigore incidit ignoratio mala eſt: oblivio item mala.

„ Ignoratio, phantaſiæ eſt abolitio: ut ἄνοια, ipſius judicii. Sed ipſum judicium, ὡς „ τὸ ἡγεμονικόν. i. velut princeps & prætor quidam, audiri non poteſt ἐν τῇ ἀγνοίᾳ, quæ nihil a- „ liud eſt, quàm agnitionis privatio. Quemadmodum & oblivio rerum geſtarum abolita re- „ cordatio. Utrumque ſymptoma fit ab intemperie frigida cerebri, quam rigor invexit. Ex „ quo efficitur alienum eſſe malum: utrumque verò peſſimum, ſi leviter preſſum non fuerit „ ad exigui prædicationem temporis: ſed firmiter fixum ad diuturnitatem. „ Etenim, quò plures cerebri manſiones labefactantur, eò res ægri pejore ſunt loco. Sic obliviosſus fuit Apollonius, qui ex quo decubuit, rerum omnium fuit immemor. Ac talem oblivionem funeſtam Hippocrates obſervavit in tempeſtate peſtifera. Sic enim ait; *Cùm paroxyſmorum initiis occu-*

3. Epid.

 paſſet

paſſet λήθη, καὶ ἄφεσις, καὶ ἀφωνία, i. *oblivio*, *exolutio*, *vocis carentia.* Jam verò, in excretione injuſſa, quæ antea ſponte ægri fiebat, miſeranda cernitur vis horum ſymptomatum. Etenim duplex omnis injuſſa excretio eſt, una quidem ſine ſenſu, altera ſine voluntate: ἢ διὰ τὴν ἀναισθησίαν τῶν μορίων δι' ὧν ἡ ἔκκρισις γίγνεται· ἢ διὰ τὸ τῆς γνώμης· In Dealcis uxore, quæ toto morbi tempore ἀναισθήτως εἶχε πάντων· Sine voluntate fuit. Qua de re legimus aphor. 28. p. prioris prorrh. Τὰ οὐρέμενα μὴ ἀπομνημονεύοντων, ὀλέθρια, *Quæ immemoribus funduntur urinæ, peſtiferæ.* Ad eam autem quæ ſine ſenſu, pertinet prorrh. 46. p. 2. 1. prorrh. Ἀπὸ κοιλίης λεπτὰ διιέναι μὴ αἰσθανόμενον, καὶ ἐόντι παρ' ἑαυτῷ, κακόν· οἷον ἠπατικῷ, i. *Liquida ferri ex alvo non ſentienti, quamvis apud ſe ſit, peſtiferum: ut Hepatico.*

7 Τὰ καυματώδεα ῥίγεα ὑπό τι ὀλέθρια, καὶ τὸ φλογῶδες ἐν προσώπῳ μεθ' ἱδρῶτος ἐν τούτοις κακόν· ἐπὶ τούτοις ἡ ψῦξις τῶν ὄπισθεν, σπασμὸν ἐπικαλέεται.

Cauſorum rigores ſtata quadamtenus lege fiunt funeſti, tum rutila cum ſudore facies, in his malum: quinetiam poſteriorum frigus eſt convulſificum.

SEQUITUR ut patefacta injuria rigoris ſymptomatici, qui tranſlatione humoris morbifici,
naturæ auxilia labefactat per intemperiem hecticam, & complexionis effœtam vim (quorſum
διάνοια ſpectavit Coacarum primæ & ſextæ, quæ ſpem ſalutis præcidebant:) Sequitur, inquam,
ut de illo rigore dicendum ſit, qui pro varia temporum in quæ incidit, ratione: tum etiam pro
criſis ipſius quam molitur, conditione; modò ſecundi, modò ſiniſtri judicii eſt, vel ad interitum,
vel ad ſalutem. Enimverò, rigor proprium eſt cauſi κρίσιμον, i. *judicatorium*; ac ſanè
ſecundi exiſtit judicii, ſi jure & loco appareat: jurequidem, ſi cauſus venerit ἐκ τῶν κόπων, i. *à*
aph. 9. ſect. 1. lib. 6. Epid. *laſſitudine.* Qua de re illud ſcripſit Hippocrates, *Febres quà itur ad fortes rigores, non miteſcunt: ſed ante rigorem, ſuppreſſio venit urinæ, ducta ex bonis. Atque hæc ferè in eas cadunt, quas*
labor accendit. Ac ſi diceret. Qui à laſſitudine cauſi naſcuntur, ferè illi ſudore quieſcunt, quem
rigor denunciat: quoniam tales cauſi gignuntur quando venulæ exhauſtæ, bilioſos ad ſe rapiunt
lib. 4. de acut. diæt. & acres ichores. Eſt igitur conſentaneum, ut in ſanabili cauſo, bilis quæ ſtabulatur in venis,
exitum habeat intus foras; quæ dum celeriter fertur, ſenſionem excitet ſuæ feritatis & acrimoniæ
in partibus exquiſito ſenſu præditis, eáque ſenſio rigorem excitet, concuſſionem ſcilicet
aph. 58. li. 4. aphoriſm. partium ſtimulatarum ad excluſionem rei moleſtæ. Relatum jam eſt illud, *Qui occupatur febre*
ardente, ſuperveniente rigore, exolvitur. Sed quoniam quæ jure fiunt ex morbi ipſius idea, &
τελέων, convenienter non fiunt, nec ad ſalutem apparent, ſi loco non veniant; ad eam ſanè
τεκμαρσιν, i. *rationis concluſionem*, præſentem hanc prognoſim examinandam proponit. Tametſi,
inquit, febrium ardentium, quæ à laſſitudine exarſerunt, rigor eſt judicatorius bonus, proptereáque
ſpei ac ſalutis plenus: tamen niſi loco appareat, ex illo ruit ſpes medici, ac ſublapſa
retro refertur. Sunt enim rigores febrium ardentium, ſive cauſorum, ὑπό τι, hoc eſt,
certa quadam lege, funeſti. Sed explicandum quale ſit illud ὑπό τι. Eſt igitur tale primum, ſi
aph. 46. l. 4. rigor ἐμπίπτῃ, hoc eſt crebrò incidat, cùm ſemel tantùm incidere debeat: deinde ſi febris finem
non adferat; cujuſmodi eſt rigor, qui antè ſignificatus non fuit urinæ pepaſmo, ad tempus;
& urinæ ſuppreſſione, ad ſpeciem ipſam criſis: tum ſi vires effœtæ langueant, quæ ſunt ejuſmodi,
ut neque ipſius rigoris fruſtra oborti concuſſionem perferre poſſint, neque ad vacuationem
liberalem ſufficere. Nulla enim vacuatio, quantumvis critica poteſt eſſe ſalutaris
ubi vires effœtæ languent. „ Hinc aphoriſmus, *Si crebrò rigor cietur, nulla ſperabili diſceſ-*
aphor. 46. 4. „ *ſione febris, & fractis jam viribus ægri, funeſtum.* Ergo rigores febrium ardentium κρίσιμοι
„ non judicabunt, ſi fruſtra cieantur. Quia præſtat naturam feriari, quàm aliquid moliri fru-
„ ſtra. Et, quicquid cietur, quod non excluditur, acceſſionem adjungit oppreſſionis. Quin-
„ etiam in omni rigore fruſtra citato, tranſlatio fieri ſolet materiæ ad diaphragma & caput.
„ Cujus tranſlationis ſignum eſt, rutila cum ſudore facies, quæ hîc magnopere moleſta eſt,
„ quoniam pars obſeſſa totius materiæ non eſt capax, metúmque adfert delirii, convulſionis:
„ aut ipſarum parotidum. Deinde illa ἐφίδρωσις, i. ſudatiuncula terrifica eſt; quia ubi ſudor,
„ ibi morbus: & nihil paucum eſt criticum: ſed & ipſam morbi malignam cacochymiam oſten-
„ dit. Quinetiam poſteriorum frigus eſt convulſificum, per aphoriſmum 65. lib. 5.

8 Αἱ ἐκ νώτου φρίκαι πυκναὶ, καὶ ὀξέως μεταπίπτουσαι, δύσφοροι· οὔρου γὰρ ἀπόληψιν ἐπώδυνον σημαίνουσι· τὸ ἐφιδροῦν τούτοισι κάκιστον.

Crebri ex lumbis horrores cum cita caloris viciſſitudine, calamitoſi. Nam acerbiſſima urinæ ſuppreſſio denunciatur. Atque his exudare peſtiferum.

RIGORIFERÆ omnis cauſæ ſenſio primùm excitatur in lumbis, indéque per dorſum ad caput viam affectat. Etenim rigor omnis cum frigore manifeſto cietur. Atqui poſteriora ſunt non ſolùm ad excipiendum frigus, ut refrigeant, ſed etiam ad ſentiendum, aptiora. „ Eſt enim ratum & perſuaſum omnibus, quòd omnis pars intemperata ſimilem intemperiem

„ fa-

„ faciliùs excipit atque percipit, quàm temperata contrariam. Poſteriora autem nervoſiora ſunt anterioribus, ideoque frigidiora. Quod ſanè ſi verum de omni rigore eſt; de eo præſertim cujus materia intra dorſum continetur; cujuſmodi hìc proponitur: & qualem ut indicaret, ἐκ νώτου, dicere maluit, quàm, ἐν νώτῳ: primum, ſic indicans motionis initium, quæ aliunde non repetatur. Eſt igitur conſentaneum, ut crebri ex lumbis horrores, ideo ſymptomatici eſſe putentur, quòd partis ipſius vitio enaſcantur, ubi & unde cientur. Eſt enim horror ſymptomaticus empyematis. Ac prava quidem affectio, cujus ſymptomata ſunt crebri iſti è lumbis horrores, eſt inflammatio ſpinalis medullae & membranarum ejus; authore Galeno, comment. ad prorrh. 45. p. 2. lib. 2. prorrh. Atque ideo cita caloris & frigoris viciſſitudine, ſunt calamitoſi: quoniam caloris vi contra naturam exardent; nativi autem caloris paupertate refrigerantur: quemadmodum fit in repentina & cita partium extimarum in utramque mutatione. Quòd autem cita hæc viciſſitudo pariat urinæ ſuppreſſionem, perſpicuum fit ex aphor. 5. hujus libri: ubi de illius maleficentia jam diximus. prorrh. 8. ſect. 2. 1.

His exudare pessimum. Nam illa ἐφίδρωσις ſignum eſt empyematis, cum ſumma virium infirmitate conjuncti: ex eo quod deductum alimentum elabatur. *Quibuſcumque diaphragmate* „ *interiùs enaſcitur gibber, his renum & veſicæ morbi contingunt multi.* Quæ omnia per ſympa- „ thiam fiunt per quam afficiuntur omnium prima, quæ vicina ſunt, & quæ generis ejuſdem.

9 Ῥίγος ἐν συνεχείᾳ τοῦ σώματος ἀσθενέος ἤδη ἐόντος, θανάσιμον.

Frequens, in febris aſſiduitate, rigor, fractis jam viribus ægri; peſtiferus.

Hunc aphoriſmum ita vertendum duxi, ex perſpicientia τῆς διανοίας, potius quàm ex verborum aucupio. Quod enim hoc loco ſcripſit ῥίγος ἐν συνεχείᾳ, idem mihi omnino complecti videtur, quod pluribus annotavit aphoriſmo 46. lib. 4. cum ait, Ἢν ῥῖγος ἐμπίπτῃ πυρετῷ μὴ διαλείποντι; i. *Rigor in febrem minimè intermittentem ſi incidit.* Nam ſanè illud, ἐμπίπτῃ, frequentem rigoris inſultum ſignificat: quemadmodum & aphoriſ. 75. l. 4. verbum Οὐρέει πύον ἢ αἷμα, i. *Sanguinem aut pus meiat*, certam quandam affectionem denunciat, qua quis aut ſanguinem, aut pus meiendi finem non facit. Enimverò multum intereſt, dicaſne rigorem incidere, an incidiſſe: quemadmodum, & pus meiere, an minxiſſe. illa perpetuum, aut frequentem rigendi & meiendi actum deſignat: hæc ceſſationem indicant. Pertinet igitur ad inimicam vim rigoris ipſa rigendi frequentia: cujus injuria augetur, ſi non quieſcat febris. Itaque talis rigor in malis ducendus, quod peſſimi ſigni opinionem faciat: cujuſmodi eſſe ſolent τὰ κρίσιμα μὴ κρίνοντα, i. *judicatoria non judicantia.* Quod ſi ad ſymptomatis acerbitatem hanc acceſſerit ſumma virium infirmitas, peſſimæ ibi cauſæ rationem habebit. Nam ſive excretio rigorem ſequatur, hæc ſanè in febris aſſiduitate & virium infirmitate laudari non poteſt. Quemadmodum enim quibus intercepta alvus tantùm ægrè ducitur parvis & nigris, velut caprarum, globulis; hi neque hæmorrhagiam, neque aliam excretionem, abſceſſûmve criticum toleranter ferunt, quod ab exhauſto laborent, ſuperſtite illius exhauſti cauſa, quod globuli nigri declarant: ſic neque ii quibus in febris aſſiduitate vires effœtæ languent, ſuo commodo ullum excretionis genus, quamvis alioqui criticum, excipere poſſunt. „ Sin autem rigor fruſtra fit, nec ullam „ excretionem promovet; quaſſationem illius diu vires jam fractæ non perferent. Erit igitur „ hic rigor plane ſymptomaticus, ut ſignum & cauſa, proptereaque lethalis. Quoties enim „ ad morbum infeſtantem & ſymptoma, adjungit ſe virium infirmitas; nulla ſalus vitæ videri „ poteſt ſperabilis. prorrh. 6. ſect. 2. 1.

10 Οἱ πυκνὰ ἐφιδροῦντες, καὶ ἐπιρριγέοντες, ὀλέθριον· καὶ ἐπὶ τελευτῆσιν ἀναφαίνονται ἐμπύημα ἔχοντες, καὶ κοιλίας ταραχώδεας.

Sudatiuncula & rigoris crebra viciſſitudo, funeſta. Sic enim tandem conceptum empyema oſtendent cum alvo turbata.

Quando ſudatiuncula & rigor, vel horror, crebrò ſe mutuò excipiunt; ſic malo res ægroti ſunt loco, ut in anguſto ſpes ſit. Etenim poſt ſudatiunculam perhorreſcere nemo poteſt, è vaſis; ſiquidem cita ſit illius ſudoris, atque horroris, vel rigoris viciſſitudo: quoniam vaneſcit materia rigorifera per eum ſudorem, quo vel in capite & thorace, vel toto corpore, ſubroſcidus fuit æger. Id enim ſignificat ἡ ἐφίδρωσις. Ex quo efficitur, illa duo, ſubſudare & perhorreſcere, planè videri ἀσύστατα, ſi ex vaſorum cacochymia, horroris cauſa duci putetur. Ergo talis horror, aut rigor, neutiquam periodicus, aut criticus poteſt haberi. Atque empyemata quidem cùm internarum partium omnium, tum verò maximè thoracis atque pulmonum, primùm rigore & nova febre oborta denunciantur: quoniam puris acrimonia vellicantur & eroduntur partes, quæ ſunt vicinæ atque communes obſeſſæ. Sequitur & ipſum rigorem ſudatiuncula viciſſim, & crebrò exudans, facultatis infirmitate, ob quam ſucci alibilis diſſipatio fit. Et quoniam crebra eſt illa ſudatiuncula, vel potiùs aſſidua, ſcripſit, ἱδρῶτας πολλούς, i. *ſudores multos*, in Prognoſtico: quemadmodum in Epidemiis, ὕδατα πολλά, i. pluvias minutulas, quæ continenter deſcendunt. „ Nam tale profluvium omnino funeſtum eſt, ut ſignum & cauſa; ſi al- „ vi adſit turbatio. Quoniam cùm à ſumma virium infirmitate naſcatur; ejus quoque infirmi- „ tatis acceſſionem adjungit. At quò plures facultates labefactantur; eò res ægri pejore ſunt „ loco. Vide aphoriſmos 12. & 14. lib. 5. prorrh. 8. ſect. 1. & 2. 1.

11 Τὰ

11 Τὰ ἐκ νώτου ῥίγεα δυσφορώτερα· ὃς δ᾽ ἂν ἑπτὰ καὶ δεκάτῃ ῥιγώσας, τετάρτῃ καὶ εἰκοστῇ ἐπιρριγοῖ, δύσκολον.

Rigorum ex dorſo vis, quàm aliorum gravior. Quòd ſi quis decimoſeptimo, itemque viceſimoquarto ita riguerit, contumaciam morbi denunciat.

Hoc ſpectat iſta prognωſis, ut intelligamus peſtiferos quidem eſſe dorſi rigores, ductos ab empyemate; ex mente octavæ quæ præceſſit: ſed eorum lethaliorem vim eſſe, ſi, cùm decimoſeptimo die ſævierint, viceſimoquarto affligant. Etenim illis temporibus, diuturnitate & vehementia morbi, vires effœtæ languent, ut neque rigoris acerbitatem, ſi fruſtra fiat; neque excretionem, ſi conſequatur, ſuo commodo ferre poſſint. Adde quòd omnis mutatio„ omniſque adeo νεωτερισμὸς, qui cadit in viceſimumquartum diem, potiùs à putredinis diffu„ ſione, quàm à conflictu naturæ & morbi accidere videatur. Cæterùm illud δυσκολὸν, τυπει, „ νώτερον hoc loco ſcriptum eſt. Detrimentum enim leve ſignificat quod ſanè hîc magnum eſt.

Hiſtor. de Hemocr. prorrh. 29. ſect. 3. 1.

12 Οἱ φρικώδεες, κεφαλαλγικοὶ, ἐφιδροῦντες, κακοήθεες.

Qui unà cum morbo horrifero, cephalagia torquentur; his peſſimè caput exudat.

Hoc loco deſignari videntur qui hemitritaea febre laborant: quemadmodum & febres ipſæ dicuntur φρικώδεες. Quoniam iis qui ſic affecti ſunt, rigores erratici, & incerti contingunt, & alteram partem periodici paroxyſmi in horroris moleſtia exigunt, αἱ φρικαὶ ἀτάκτως & πεπλανημένως γίγνονται. Nec deſunt aliæ rationes, quæ hujus ſententiæ opinionem faciant. Primùm, quòd hæc morborum acutorum prognoſtica ſint; deinde quòd hanc ſudatiunculam acutis accommodavit. Huc accedit quòd proximo aphoriſmo, τοὺς φρικώδεας nominat eoſdem, quos prorrh. 23. p. 1. morbo acuto correptus eſſe ſcribit.

prorrh. c. 2. 1.

13 Οἱ φρικώδεες ἐφιδροῦντες πολλῷ, δύσκολοι.

In febre horrifera, qui ſæpe & multùm, ſudore diffluunt, miſerandi.

Eandem ſententiam his verbis expreſſit prorrh. 23. p. 2. 1. *Sudoris frequentia & ubertas, quæ cum acutis febribus commovetur, periculi locum ſubeſſe oſtendit.* Quod autem πολλῷ vel illic πολὺς legitur; conſultò verti, ſæpe & multùm. Nam, ut rectè annotavit Galenus, *ſæpenumero qui in morbis acutis continenter ſudant, ſed modicè, diu ægrotant illi quidem, ſed non propterea moriuntur. At ſi crebrò magnam ſudoris copiam illi profundant, palam eſt non multò pòſt, eorum virtutem reſolutum iri.* Quæ cùm ita ſint, perſpicuum, illud φρικώδεες, ad morbos acutos potiſſimùm pertinere. Notanda eſt etiam hujus loci ταπείνωσις, i. *demiſſio*, in illo δύσκολοι: quemadmodum & ſuperioris Coacæ in illo, κακοήθεες.

14 Τὰ πολλὰ νωθρώδεα ῥίγεα, κακοήθεα.

Qui crebrò cientur veternoſi rigores, funeſti.

part. 3. lib. 3. Epidem.

Pigea νωθρώδεα ſunt, qui conjunctam habent τὴν νωθρότητα, quæ cernitur ἐν τῇ ἀφέσει καὶ λήθῃ, i. in torpore & plumbea affectione corporis atque mentis: unde ægroti delabuntur ad pedes, nec ullo modo ſunt alacres, ſed contrà pigri in aſſurgendo: nec eos, quibus olim familiariter utebantur agnoſcunt; quibus accedit inexpugnabilis καταφορὰ, i. *inclinatio veternoſa*, ut vigilare non poſſint. Quales fuiſſe legimus eos, qui in tempeſtate peſtifera, ardenter febricitabant; quibus, ineunte paroxyſmo, aderat commemorata ἄφεσις, λήθη καὶ ἀφωνίη. Ex quorum obſervatione ſcripta eſt jam explicata perceptio Coac. 6. *Ignoratio cum rigore, mala; oblivio item mala.* Verùm iſtius νωθρότητος ſive torporis veternoſi, cùm una ſit eadémque ἑστία ſeu domicilium, nempe cerebri vis effœta, vel impedita; utriuſque cauſæ ratio ſic ineunda. Nam ineunte morbo, impeditur cerebrum ex nimia morbifici humoris abundantia, quæ vel in cerebro localem habuit generationem; vel eò curſum inflexit: unde, madefacto nervorum principio, toti corpori lentitudo & ſegnities quædam accidit. Qualem agnovit ſummus præceptor, quæ venit à tempeſtate Auſtrina; quando ſcilicet diu multúmque illius dominatu cœlum tenetur. *Auſtri ſunt graves auditui, caliginoſi, caput gravantes, corporis artuumque ſegnitie & exolutione.* Νότοι βαρυηκόοι ἀχλυώδεες, καρηβαρικοὶ, νωθροὶ, διαλυτικοὶ. &c. Sed languor cerebri venit ab exhauſto, per alienationem ipſius cerebri, quam alteratio diuturna invexit. Atque illius cauſæ documentum extat notabile prorrh. 13. p. 1. 1. *Phreniticis alba dejectio, grave malum. An verò iiſdem ſegnities incidit? Sed ei periculo multum rigoris acceſſione, adjicitur.* Quem locum enarrans Galenus; *Commune*, inquit, *eſt ſegnitiei cujuſque, naſci à craſſis, frigidis, & glutinoſis humoribus, non autem tenuibus, calidis, & acrioribus: cujuſmodi eſt flava bilis. Niſi fortè incidat cùm in propinquo mors eſt; ut jam emortua facultate quieſcere videantur: Tum enim per e-*

aphor. 5. l. 3.

mor-

mortuam facultatem, *non autem vitio humoris contingit. Ac tales qui ea ſegnitie occupantur, non potis eſt ullo modo ſervari. Eſt autem commune ſymptoma eorum omnium qui ex immodica intemperie moriuntur.* „ Jam verò ſive ab oppreſſione glutinoſi & crudi humoris atque frigidi & con- „ tumacis, torpor veternoſus exiſtat, palam eſt à rigore ſymptomatico excuti non poſſe (quia „ in crudo humore nulla criſis ſperabilis) ſed contrà, rigoris crebra concuſſione, malis cumu- „ lari: quoniam ad oppreſſionem nobiliſſimæ partis, accedit perennis morbifici humoris tran- „ ſlatio. Sin autem per νέκρωσιν, i. morticinium facultatis animalis, torpor adſit; mortem in propinquo eſſe denunciat. Sed & celeriùs opinione moriuntur, quibus cum tali torpore, crebrò rigores cientur: quoniam ea concuſſione vires dejectæ ad exitium præcipitantur. Quod ſupereſt ad explicationem; repetenda ſunt ea, quæ ſcripſit Galenus ad ſententiam illam penultimam, p. 1. prioris prorrh. *Quæ ex rigore venit ſegnities, hominem apud ſe non eſſe oſtendit.*

15 Οἷσιν ἑκταίοισι ῥίγεα γίνεται, δύσκριτον.

Qui ſextum morbi diem agentibus fiunt rigores, judicii ſunt planè ſiniſtri.

Permagni intereſt quo die, quave periodo, quid fiat in ægris, atque appareat. „ Ut „ enim quæ fiunt omnia, quæque apparent diebus criticis, firmiora ſunt quàm quæ in alia „ incidunt morbi tempora: ſic ea quæ ſpeciem boni præ ſe ferunt, debent haberi ſuſpecta, „ ſi loco non fiant: quemadmodum & ea quæ mala eſſe putantur, mirificos adferunt ſanitatis „ fructus, ſi antè ſignificata, criſεως lege, veniant illis diebus quibus certamen naturæ & „ morbi eſt in procinctu. Quoniam autem rigor omnis criticus excitatur repentina & citata bilis flavæ excluſione è vaſis in partes exquiſito ſenſu præditas; conſentaneum eſt ut virtute naturæ ſuſpiciatur illa tam cita excluſio. Atque ut convenienter id fiat, victricis naturæ, triumphatique morbi per ipſum πεπασμόν. i. *mitificationem*, ſigna ut priùs appareant neceſſe „ eſt: quoniam neque in cruditate ulla criſis bona ſperabilis, neque ſalutariter fieri quicquam „ poteſt, quod antè ſignificatum non fuerit ſignis, quæ apparent ad tempus, & ad ſpeciem ipſam criſis. Quæ cùm ita ſint, perſpicuum eſt, neque icterum, neque rigorem, bonis ægri rebus incidere poſſe ante ſeptimum diem: propterea quod, ut ante quartum diem, nulla pepaſmi ſignificatio: ſic ante ſeptimum, nulla bilis flavæ excluſio ſalutaris. Scitum eſt illud Galeni, *Bilem effundi, celeriùs die ſeptimo, ad criſim non potis eſt.* Itaque rigor Dromeadæ uxori, icterus Hermocrati, ſexto die fuit funeſtus. Attamen virgo Lariſſæa morbo defuncta eſt, cùm ſexto die perhorruiſſet. Sed illud beneficio apponi debet quod menſtrualis tum fuerit: ſicut Hermogeni, qui ſexto die ictericus, liberali profluvio alvi, ab interitu vindicatus fuit.

(marginal notes: aph. 59. 4. — aph. 62. lib. 4.)

16 Ὁκόσοισι φρίκαι πυκναὶ ὑγιαίνουσι, ἤτοι δὲ αἵματος ῥύσιος ἐκπυΐσκονται.

Quibuſcunque morbo defunctis horrores crebrò cientur, iis pro hæmorrhagia fit empyema.

ΥΓΙΑΙΝΟΝΤΑΣ hoc loco ſignificari arbitror eos qui morbo defuncti ſunt, quorum antea ſpes in anguſto erat; ut eſſe ſolet in abſceſſibus earum partium quarum potentia corpus adminiſtratur. Solenne eſt illud, Οἱ ὑγιεινῶς ἔχοντες τὰ σώματα, ἐν τῇσι φαρμακείῃσι καθαιρόμενοι, ἐκλύονται, i. *Quibus ſalubre eſt corpus, morbo defunctis, ſi purgentur, facilè exolvuntur.* Ubi τοὺς ὑγιεινῶς ἔχοντας intelligit, eos qui nuper à morbo convaluerunt, & qui reſtituta utuntur valetudine, non primitiva. Primitiva verò utuntur, de quibus proximè ita ſcripſit? Οἱ εὖ τὰ σώματα ἔχοντες, φαρμακεύεσθαι ἐργώδεες, i. *Qui bene valent corpore, laborioſa eſt illis purgatio.* Cujus aphoriſmi veritas, cùm ſenſu communi facillimè percipiatur, pertinet ad ſuperioris demonſtrationem: argumento ducto à majori, ut vocant, ad minus.

(marginal notes: aph. 35. l. 2. — aph. 36. l. 2.)

Hoc ſpectat igitur hæc prognωſis, ut animo complectamur eos qui abſceſſus periculo ſine ſanguinis profuſione defuncti ſunt, pro ea empyema experiri. Etenim, verbi gratia, ſi cui ſit hypochondrium tumore dolorifico ac duro obſeſſum, peſſimè habebit; tum propter ipſius doloris acerbitatem, quæ maximè facit corpus infirmum; tum propter obſidionem partis cujus officio vita carere nequit: ut interim vicinarum partium contagionem prætoream, quæ ut communes & propinquæ, primùm, & maximè affici ſolent. Ergo non eſt dubium quin deterrimè affectus ſit talis æger; ac magis metu nos terreat, quàm ſpe ſalutis conſoletur. Quòd ſi quæ ſalus vitæ expectanda eſſe videatur; hæc ſanè in primæ periodi hæmorrhagia debet eſſe, maximè verò in juvenibus. Sin autem nulla medici votis hæmorrhagia reſponderit, nec tamen doloris acerbitas, actionumque ad vitam tuendam neceſſariarum interceptio, ægrum juvenem morti dederit; reliquum erit, ut ſi, exactis viginti diebus, tumor non ceſſarit, neque quieverit, in empyema mutetur & convertatur. Ac empyematis quidem certiſſima ſunt, horrores, τεκμήρια; quorum ſcilicet partes ubi fiunt; cauſæ exiſtunt: quemadmodum Coaca 11. demonſtratum eſt.

17 Τὸ φρικῶδες καὶ τὸ δύσπνουν ἐν τοῖσι πόνοισι, σημεῖα φθινώδεα.

Dolores horriferi, cum ſuſpirioſo anhelitu, ſigna ſunt tabis.

B ΣΗ-

ΣΗΜΕΙΑ φθινώδεα hoc loco dicuntur, quæ ſunt φθίσιος propria. Eſt autem φθίσις, ulcus pulmonum, quo emacreſcunt homines, tum à conſumptione ſanguinis; tum ab aeris, quem ſpirando ducimus, tabifica qualitate, quam in pulmonibus exulceratis acquirit, dum illac ducitur ad cor, temperandi cauſa calorem nativum qui in ſiniſtro cordis ventriculo continetur. Hæc cùm duplex ſit apud Hippocratem, una quidem primitiva, altera ſuperveniens (atque primitiva quidem per διάβρωσιν καὶ ῥῆξιν, i. *croſionem & ruptionem*, ut accidat; tractatu ei rei dicato explicabitur) ſupervenientem hîc deſignat: de qua ſcriptum illud eſt, aph. 15. 5. *Qui ex pleuritide facti ſunt purulenti; ſiquidem à vomica rupta, pus liberaliter expurgarint ad quadrageſimum diem, periculo defunguntur; ſin minùs, tandem evadunt phthiſici.* Hæc igitur πόνους parit ab empyemate, quod παχέως & ἀπέπτως non expurgatur. Sunt autem πόνοι, febris aſſiduitas cum paroxyſmis nocturnis, tuſſiendi & extuſſiendi irrita cupiditas, ſudores multi, oculi concavi, ruboris per genas ſuffuſio, ungues adunci, extremorum digitorum calor, cibi faſtidia, pedum tumores, puſtularum per univerſum corpus eruptio.

18 Ἐξ ἐμπυήσιος πλεύμονος, ἢ κατὰ κοιλίην ἐνίοτε ἀλγήματα, ἢ ἐς κληΐδα· καὶ τὸ ὑπερέγχειν ἀσώδεα· σημαίνει πτυέλου πλῆθος ἐν τῷ πλεύμονι.

Ubi eſt empyema pulmonis, ſi ad ventrem nonnunquam, ſæpe ad jugulum, dolor irrepſerit, & cum anxitudine ſtertor adſit; expectorabilis materiæ vis magna oſtenditur.

Empyema pulmonis fit, cùm ejus phlegmone puris mutationem ſuſcepit: neque ſputo, neque ſanguinis detractione, neque diæta, neque aliis remediis convenienter præſcriptis, curationem recepit. Solenne eſt illud. *Quicunque harum partium dolores non quieſcunt; nec ſputi expurgatione, nec dejectione alvi, nec ſanguinis detractione, diæta, aut pharmacia; ſcire licet in empyema tranſituros.* Atque illud. *Empyema eſt planè funeſtum, ſi cum ſputo bilioſo appareat: maximè verò ſi die ſeptimo primùm prodire cœperit.* Nam cæterorum empyematum ſigna eduntur vigeſimo, trigeſimo, quadrageſimo die: nonnunquam etiam ſexageſimum expectant. Atque empyematis quidem à phlegmone ſigna ſunt qui in thorace crebro cientur horrores, & pondus obſeſſæ partis quæ antè dolebat. Hujus maximè expetenda criſis, eſt ἀνακάθαρσις, quæ ſi liberalis fuerit cum febris vacuitate, ciborum appetentia, ſine ſiti; alvus autem fæcibus figuratis feratur, & modicis; ipſumque adeo ſputum purulentum, ſuo candore, lævitate, & æqualitate, partis unde manat integritatem, caloris innati vim, & materiæ bonitatem oſtendat, bene eſt ægro, & confeſtim ſervatur. Sin autem ἀνακάθαρσις nulla eſt; reliquum erit ut æger ab interitu vindicetur urinæ purulentæ, ſtranguerioſæ, & abradentis profluvio; niſi fortaſſis eadem materiâ alvus feratur. Quòd ſi ne hæc quidem medici votis reſpondeant, aut fruſtra expectentur; poſtremum illud erit, unde aliquid ſperetur; ut vel parotidas, vel in cruribus natura liberalem moliatur abſceſſum. Ac ſiquidem ad parotidas materia viam affectet; difficultas ſpirandi major aliquantiſper naſcetur; mox autem ceſſabit, ſine alia manifeſta illius vacuitatis cauſa: hypochondrium verò, cum mollitudine, omni dolore carebit. Sin autem ad inferiora curſum inſtituat, hypochondrium æſtu incandeſcet, & intumeſcet: ſpiritus verò ducetur ex facili. Quòd ſi cum hypochondrii tumore, & æſtu, ſumma difficultas ſpirandi conjuncta ſit; tanta profectò expectorabilis materiæ copia denunciatur, ut pariter æqualiterque ſuperiora & inferiora obſideat.

19 Οἱ φρικώδεες, ἀσώδεες, κοπιώδεες, ὀσφυαλγέες· κοιλίας καθυγραίνονται.

Horriduli, anxii, membris perfracti, lumbos dolentes; profuſiore tandem ſunt alvo.

Quæ ſunt hoc loco καθολικῶς, i. *in univerſum* enunciata, dubitanter quæſita videntur prorrh. 53. ſect. 2. prioris, his verbis, Ἆρα γε τοῖσιν ἀσώδεσιν ἀνεμέτως, ὀσφυαλγέσι, ἢν θρασέως παρακρούσωσιν· ἐλπὶς μέλανα διελθεῖν, i. *An in faſtidio ſine nauſea, lumborum dolore; ſi feritas adſit delirii; ſpes eſt nigra duci ex alvo?*

„ Hoc ſpectat igitur, ut animo complectamur, vacuationum inclinationes fieri, ut natu- „ ra, & humores curſum inflectunt. Eſtque perceptio planè hujuſmodi, *Quibus cum horrore, faſtidio, laſſitudine, lumbi dolent; iis fere liquidis excrementis alvi feruntur.* Utrum verò hæc πρόγνωσις καθολικὴ ſit vera, & verè καθ' ὅλου enunciata; illud profectò eſt de quo quærendum. Enimvero qui ſunt horriduli, opinionem faciunt citati humoris exitum non habentis: propterea- que oppreſſionis multum adjicientis. Atque illius oppreſſionis ſymptomata ſunt, anxietas, κόπος, atque lumborum dolor. Sed illam anxietatem fieri ſcripſit ἀνεμέτως, i. *ſine nauſea*; ut accuſari ſtomachus jure non poſſit: ſed virium à corpore oppreſſarum injuria, qua illæ ſunt omnis figuræ, & loci impatientes. Inde etiam naſcitur ipſe κόπος; indeque ſic affecti nominantur κοπώδεις. Eſt autem κόπος, illa corporis affectio, qua ſi vel minimum quis moveatur, laſſitudinis ulceroſæ, vel tenſivæ ſenſio excitatur. Hiſt. 5. pag. 2. lib. 3. Epid. Ac ne plura quæ περὶ κόπου dici poſſunt conſecter, comprehendam brevi: ſic enim ſtatuo: κόπον hîc videri τονώδη, i. *tenſivum*, qui nunquam metum adfert delirii per anadromen ad caput: quemadmodum adferre ſolet κόπος ἑλκώδης, καὶ φλεγ-

φλεγμονώδης, i. *ulceroſus & inflammatorius.* Niſi quis fortè objiciat, quod initio ſcripſi ex prorrh. 53. ſ. 2. prioris prorrh. *Qui lumbos dolent, atque etiam faſtidioſos, tandem fieri profuſiore alvo, cùm è poteſtate mentis exierint: ac nigra dejicere.* „ Quod ſanè verum eſt, ſi validæ vires ἀντιῤ- „ ῥόπως moliantur excretionem, vel abſceſſum, verſus eam partem unde manavit morbifica „ vis ad ſuperiores. Eſt enim ratum illud, & perſuaſum omnibus Aſclepiadis; quòd ſemper humoris morbifici παλινδρομή, i. *recurſus*, eò fit, unde primùm ἀναδρομὴν, i. *excurſum* habuit, aphor. 2. ſect. 1. li. 6. Epid. At verò hîc nos profuſioris alvi cauſas ὁμογενεῖς, i. *congeneres* omnes agnoſcimus, in motu humoris, naturæ impulſu, & partium obſeſſarum conditione. Nam cùm ab irrito motu horroris ex venis ducti nulla ſit excurſio, opinionem faciat hæmorrhagiæ; nulla excluſio, quæ ſudorem promoveat: reliquum eſt, ut ſperabile ſit alvi profluvium. Ut enim ἀναῤῥοπὴ, i. *aſcenſus* ſignificatur cardiogmo, faſtidio cibi, oris amaritudine, & tenebricoſa vertigine: ſic & καταῤῥοπὴ, i. *deſcenſus*, torminibus alvi, lumborum dolore, & genuum gravitate. Dolent autem interiores lumbi, per meſocωla, quæ veniunt à nervis qui ex ſpina oriuntur.

20 Τὰ ἐπιῤῥιγέοντα καὶ ἐς νύκτα μᾶλλόν τι παροξυνόμενα, ἄγρυπνα, φληδονώδεα ὄντα, ἐν τοῖσιν ὕπνοισιν ἐστιν ὅτε οὖρα ὑφ' ἑωυτοῖς χαλῶντα· ἐς σπασμὸν ἀποτελευτᾷ.

Quibus incidente rigore, nocturna exacerbatio ſomni vacuitatem adfert, cum fatuitate conjunctam, ſi nonnumquam in ſomnis urina excidit; convulſione finis fit.

Symptomata rigoris fruſtra oborti, per anadromen ad cerebrum, explicantur: mox ea quæ per ſucceſſionem, & propagationem cauſæ morbificæ, à cerebro, & in cerebro excitantur. Ac primùm ſymptomata quæ per anadromen à rigore fruſtra citato naſci ſolent, ſunt, cephalalgia, ſomni vacuitas, delirium quoque ipſum. Sed cùm cephalalgiæ nomen hoc loco, non ſcripſerit; reliqua duo, vigiliæ, & noctes inſomnes, tum ipſa fatuitas, ab eodem fonte principia, cauſaſque ducunt, Etenim vigiliæ & noctes inſomnes, effectricem ſui cauſam agnoſcunt cerebri intemperiem calidiſſimam, & vaporis ſomniferi pravitatem. Fatuitas verò, ſive nugarum garrulitas, phrenitidem planè denuntiat, authore Galeno comment. ad hiſt. 15. ſ. 3. 3. Epid. Verba Galeni ſunt hæc: loquitur autem de uxore Dealcis, quæ modò garriebat, modò ſilebat. Τὸ μὲν γὰρ λόγοι πολλοὶ, φρενιτικόν· τὸ δὲ, σιγῶσα, μελαγχολικόν· τὸ δὲ, περιεστέλλετο, κοινὸν ἀμφοῖν εἰ μήπου ἄρα, καὶ διὰ τὴν κατάψυξιν περιεστέλλετο, i. *Nam garrulitas ipſa erat phrenitica: ſilentium autem melancholicum: contractio ipſa, utriuſque eſt communis. Niſi forte à perfrigeratione fuiſſe putandum eſt.* Ergo vigiliæ, ſomni vacuitas, nugarum garrulitas, ſive fatuitas; primitiva ſunt mala cerebri, quæ primo ſtatim bilis appulſu naſcuntur. Sed hæc tolerabilia, & ſanabilia videri poſſent niſi per tranſlationem & propagationem, graviorum malorum conſecutio adferretur. Cernitur autem ſucceſſio mala; vigiliarum, in ſomno; delirii ἐπιγένεσις in urina quæ redditur ἀπροαιρέτως, i. *ſine voluntate*, *injuſſa*; utriuſque verò infeſta poteſtas, in convulſione funeſta. Quæ quomodo fiant omnia, paucis aperiam. Sed illa ſomni hoc loco neceſſaria diſtinctio eſt, ut pro ſopore, ſeu pro cωmate uſurpetur; quemadmodum in Hermocrate annotavit; de quo illud ſcripſit, κατεκοιμᾶτο κωματώδης, i. *quieſcebat veternoſus.* „ Non enim ille „ ſomnum inivit naturaliter conciliatum; ut conciliari ſolet, quando ad dormiendi neceſſita- „ tem accedunt tres illæ ſomni naturales cauſæ; vaporis ſomniferi ſuavitas; cerebri tempe- „ ries, & mentis tranquillitas. Ergo ne longiùs abeam, non inivit ſomnum Hermocrates naturaliter conciliatum: ſed fuit ſoporatus, connivendo ſcilicet palpebris, quas aperire non poterat, propter facultatis ipſius infirmitatem ab exhauſto cerebro, & frigida intemperie per conſumptionem retorridam. Sed ſatis jam multa de hoc ſopore, commentario ad illam perceptionem: Τὰ πολλὰ νωθρώδεα ῥίγεα, κακοήθεα· i, *Frequens cum ſegnitie rigor, malus.*

Sequitur fatuitas, ſive nugarum garrulitas, quam diximus eſſe phreniticam, quæ in principalium cerebri actionum depravatione conſiſtit: eſtque dilirium intermiſſionis expers, cum vigiliis, & febre conjunctum. De cujus delirii natura deque omnium qui in eo fiunt, atque apparent cauſis; plura ſuo loco dicentur. Pertinet autem ad rem illud, νωθρώδες quod in phrenitidem ſæpe cadit, à cerebri alienatione, cujus conſecutionem attulit diuturna & vehemens cerebri alteratio. Atque inter cætera; tum ipſius phrenitidis, dum viget; tum ejus, quæ ipſi ſuccedit, νωθρότητος, ſymptomata; potiſſimùm obſervatur illa voluntatis amiſſio, quæ cernitur in dejectionibus & urinis injuſſis; quas ſponte noſtra excernimus, & cohibemus, quando valemus. Nam ſi in ſomnis comatoſis, injuſſa laxatur urina, non ſolùm reſolutione partium, i. veſicæ, & ſphyncteris muſculi; ſed etiam vitio rectricis potentia, palam eſt, illud malum convulſionis ſucceſſionem habiturum. Sicut ex perfrigeratione, metus & mœror, quæ ſunt melancholiæ propria. Viſum eſt illud, *Quæ immemoribus & ſine voluntate funduntur urinæ, peſtiferæ.* Quæ omnia jam pluribus ſunt explicata, comment. ad Coacam 14. hujus divini operis.

21 Τὰ ξυνεχέα ῥίγεα ἐν ὀξέσι, πονηρά.

Qui crebrò cientur in acutis rigores, peſtiferi.

Explicatio repetenda ex commentario ad nonam. Tantùm illud commemorabile, quòd ξυνεχέα ῥίγεα dicuntur, ἀντὶ τοῦ συχνὰ καὶ διὰ πλέονος, i. *qui crebrò exactum ad morbum cientur.* Nam propriè, τὸ συνεχὲς, aſſiduitatem ſignificat omnis intermiſſionis expertem, quæ in rigore locum non habet; cujuſmodi tandem' is fuerit; criticus, ſymptomaticus, aut etiam periodicus. Nam periodicus eſt, exempli cauſa, tertianæ, quæ acceſſionem habet tertio quoque die rigoriferam, intermiſſione diſtinctam. Symptomatici aſſiduitas eſſe non poteſt: quoniam omnis rigor ſymptomaticus, vel tranſlationem facit materiæ rigoriferæ; vel illius momentaneam excluſionem. At critici comes eſt abſoluta morbi depulſio, atque ſanatio. Ex quo efficitur, legendum συχνὰ, ἀντὶ τοῦ συνεχέα: vel explicandum τὸ ξυνεχέα, per συχνὰ καὶ διὰ πλέονος, i. ut dixi, *qui crebrò cientur rigores exactum ad morbum.* Vide hiſtor. univerſal. lib. 3. Epidem. & particulares multas ejuſdem libri; maximè vero 13. & 15.

22 Αἱ ἐκ ῥίγεος, μετὰ κεφαλαλγίης, ἐκλύσιες· ὀλέθριον.

Si à rigore, cum cephalalgia, vires proſternuntur; funeſtum.

Si morborum magnitudine, ſymptomatumque vehementia, non rarò ægroti cum integritate virium ad exitium præcipitantur, quid fiet illis, quibus effœtæ vires ſummam morbi violentiam experiuntur? Etenim cùm neque pepaſmo ipſæ per ſe ſufficiant; tum verò nullam excretionem quantumvis criticam ſuo commodo, perferre poſſunt: „ propter eaque nec ullam vacuationem quæ artificio fit medici ad imitationem naturæ comparato. Quæ cùm „ ita ſint, perſpicuum eſt; cephalalgiam à rigore natam, & educatam, perenni morbificæ „ cauſæ affluxu, cum ſummâ virium infirmitate conjunctam, eſſe funeſtam. Eſt enim cephalalgia primùm ipſa per ſe terrifica. Sed tum habetur peſtifera, ſi & prægrandis, & contumax febris acutæ, pravique alicujus ſigni conjunctionem habuerit. Qualem hoc loco deſcripſit. Primùm ex rigore naſcitur hæc cephalalgia. Ergo per tranſlationem humoris morbifici, qui corruptione propriæ ſubſtantiæ in vitio eſt. „ Omnes autem morbi, qui aliorum ſucceſſione „ veniunt; per ἐπιγένεσιν, i. *propagationem*; aut per μετάστασιν, i. *tranſlationem*, ſunt priori- „ bus moleſtiores. Deinde verò, hæc cephalalgia conjunctam habet febrem acutam. Non enim aliter fit ſymptomaticus rigor. Ergo materiæ cephalalgicæ perennis generatio eſt, & perennis affluxus, unde vires acquirit eundo. Jam verò quòd ad vires languidas attinet, quas vocat ἐκλύσιας; ne nodum in ſcirpo quæram dictionis ipſius aucupio; ſit illud firmiſſimum, ἐκλύσιας hoc loco dici, quas alibi παρεξαδυναμίας nominavit, Αἱ παρεξαδυναματησάντων παραφροσύναι κάκισται, i. *Fractis viribus ſuperveniens delirium, peſſimum.* Ubi Galenus vim hujus dictionis παρεξαδυναματησάντων, animadvertit; nempe ex ea ſummam imbecillitatem ſignificari. Adjecta enim propoſitio ἐξ, verbi vim auget, ut infirmitatis ſumma ſint omnia, quæ non alioquin exigua eſſent, neque obſcura; ſi detracta particula ἐξ, παραδυναματησάντων legeretur. Quòd autem ἐκλύσιες hîc commemoratæ, idem planè ſint, quod illud παρεξαδυναματησάντων; graviſſimus author Galenus teſtatur commentario ad illum aphoriſmum, Αἱ μετ' ἐκλύσεως κατόχως, ἀφωνίαι, ὀλέθριαι. i. *Quæ cum exolutione firmiter fixa, veniunt aphoniæ, funeſtæ.*

pror. 4. ſ. 3. 1.

23 Τὰ αἱματώδεα οὖρα ἐν τούτοισι, πονηρόν.

Cruentæ in his urinæ, pravæ.

Urinæ cruentæ, ſic enim vertimus, οὖρα αἱματώδη, ſunt illæ quas Hippocrates οὖρα ἐξέρυθρα, i. *urinas prærubras* nominavit, prorrh. 3. ſ. 1. 1. Tales nephritici multi excernunt. Ac, mea quidem ſententia, ſcriptum hoc de urinis cruentis, ſeu impensè rubris, convenienter congruenterque illi reſpondet, quod idem ſcripſit prorrh. 2. ſect. 1. 1. Κοιλίης περίπλυσις ἐξέρυθρος κακὸν ἐν πᾶσι νοσήμασι &c. i. *Alvi proluvies rubra, mala in omnibus morbis eſt.* Ut enim ex impensè rubra ventris proluvie, quæ ſcilicet carnium recens mactatarum loturam refert; malè affecti per infirmitatem jecoris ſignificatio fit: ita ex prærubra urina, renum malè officio ſuo fungentium certiſſima ſigna petuntur. In iis igitur quorum à rigore, in cephalalgia, vires langueſcunt, hoc perniciosior erit prærubra urina, quò plures potentiæ labefactatæ ſunt: quemadmodum in tabe alvi profluvium, lib. 5. aphor. in cωmate prærubra ventris proluvies, prorrh. 2. ſ. 1. 1.

24 Ῥῖγος ὀπισθοτονῶδες κτείνει.

Cum opiſthotono rigor necat.

Opisthotonos Græcis dicitur, cervicis poſticæ convulſio, cum ſcilicet caput ad ſcapulas invitò contrahitur, comment. in aphor. 51. lib. 4. Eſt autem ὀπισθοτονώδης rigor, cùm difflationem impediens in nervoſis corporibus fit cauſa, ut ipſa repleantur, comment. in aph. 13. lib. 6. quemadmodum & frigus, de quo dictum eſt Coac. 7. ψύξις τῶν ὄπισθεν σπασμώδης. i. *Poſticarum partium frigus convulſificum.* Hac autem ratione interficit; quòd cùm reſpirationis uſum augeat, reſpirandi commoditatem adimit, inſtrumentis motu prohibitis.

μητὲ διὰ φλεγμονὴν κυρίως μι-

25 Τὰ φρικώδεα, καὶ ἱδρώδεα κεφαλὴν, ἐς ἣν τὴν αὐτὴν φέροντα παραλόγως, ἀγρυπνέοντα, μετὰ πεπαινομένων, αἱμορραγήσειν οἴομαι.

Si

Si cui cùm perhorruerit atque ſudarit criticè, rurſus poſtridie horror ſine cauſa ingruerit, ac tum à pepaſmo ſomni ſit expers; huic venturam arbitror hæmorrhagiam.

εἰ μήτι διὰ τὸ πλῆθος κακοήθες.

ΤΑ ΦΡΙΚΩΣΑΝΤΑ καὶ ἱδρώσαντα conſultò expoſui in ea ſignificatione, in qua legi ſolent, οἱ φρικώσαντες καὶ ἱδρώσαντες, i. *qui perhorruerunt atque ſudarunt.* „ Sæpe enim affectionum no- „ mina tranſeunt in ægrotos. Sed illud ἀνιδρώσαντα κρισίμως putavi ἀσύςατον. quoniam ex non ente nihil criticum ſignificari aut fieri poſſe arbitror. Itaque legendum ἱδρώσαντα κρισίμως, ex prorr. 57. ſ. 3. 1. ubi ſcripta hæc legitur ſententia, his verbis, τὰ φρικῆσιν ἅμα ἱδρώσαντα κρισίμως &c. Jam verò quòd repetitionem horroris ait fieri παραλόγως, idem planè ſignificat, nec non eodem ſpectat, quò illud ſolenne in aphoriſmis: Τοῖσι μὴ κατὰ λόγον κουφίζουσι μὴ πιςεύειν· οὐδὲ φοβεῖσθαι τὰ μοχθηρὰ γινόμενα παρὰ λόγον, i. *Levationi quæ accidit ſine ſignis, non eſt fidendum: quemadmodum nec verendum de malis quæ merito morbi non veniunt.* Ut enim ſuſpecta eſt morbi cujuſque, ſine ſignis & cauſis, levatio: ſic exterreri non ita debemus ſi quæ παρὰ λόγον apparent & fiunt, quamvis prava ſint ipſa ſpecie atque terrifica. In quo difficilis eſt τοῦ παρὰ λόγον, ἢ παραλόγως explicatio. Galenus interpretatur ἀλόγως: ſed ne id quidem ſatis niſi exemplis illuſtretur, quemadmodum idem fecit commentario ad illum aph. 26. lib. 2. Quod ſupereſt, nos etiam conſultò legimus ἀγρυπνέοντα vel ἀγρυπνεῦντα illamque particulam, μὴ, delevimus, tum ex prorr. 57. ſ. 1. 1. tum ex aph. 10. p. 1. lib. 6. Epid. Nam ἀγρυπνία, ferè eſſe ſolet ſymptoma perturbationis criticæ, ad ſudorem, vel hæmorrhagiam. Quinetiam illud, μητὲ πεπαινόμενον, emendavimus μετὰ πεπαινόμενον: quoniam in cruditate, quamdiu ipſa manet, nulla criſis bona fieri poteſt.

Hoc ſpectat igitur hæc difficillima prognωſis, ut intelligamus; non raro varias eſſe morborum criſes, quæ ad ſalutem variè ſuſcipiuntur, pro vario humoris motu, naturæ impulſu, & partium obſeſſarum conditione. Docemur etiam varietatem illarum criſeωn ſæpenumero denunciari una eademque concuſſione, cujuſmodi in rigore cernitur. Eſt enim rigor idem criticus, & ſudoris, & hæmorrhagiæ prænuncius, alvumque ciet deorſum & ſurſum. Quòd autem varietate criſeωn ægroti morbis acutis dupliciter defungantur, ut cætera omittam theoremata & exempla, quæ multa ſunt apud Hippocratem; hæc duo inſtar omnium fidem nobis facient propoſitæ perceptionis. Ac primùm obſervationem aſcribam quæ legitur in hiſtoria univerſali: deinde hiſtoriam particularem ſubjiciam. Eſt autem hæc obſervatio. *Per id tempus ſervabantur illi potiſſimùm, quibus horum quatuor ſignum aliquod apparebat. Qui ſcilicet vel ſanguinem è naribus abundè profudiſſent; vel urinas multas, multa & laudabili hypoſtaſi prææditas; vel dejectionum copiam bilioſarum tempeſtivè commotarum; vel dyſentericarum etiam. Ac nonnullis quidem cùm iſtorum unum ſatis non eſſet, ſimul omnia fiebant. Ab illiſque omnes ſuperfuere.* Fuit Lariſſæa virgo matura viro, quæ ardenter febricitavit ex repletione menſtrualis materiæ, quæ nondum habuerat exitum. Hæc repletio fuit omnis malignæ cacochymiæ & inflammationis expers. Itaque omnis ſpes medici & cœptæ curationis fiducia in ſola vacuatione ſemper ſtetit. Sed quoniam uteri, venarum, & capitis repletio, graviſſimorum ſymptomatum conſecutionem attulit; ſic natura triumphavit de morbo, ut primùm ſexto die, liberali hæmorrhagia, capitis plethoram ſuſtulerit: quæ quidem plethora non erat fixa, nec contumax; ſed preſſa leviter ad exigui prædicationem temporis. Inde virgo illa cùm perhorruiſſet, ſudore diffluxit calido, idque toto corpore. Quod niſi fuiſſet, & menſtrualis tùm primùm eſſe cœpiſſet exactum ad morbum, & multò poſt etiam; liberalem hæmorrhagiam, ſexto die, non habuiſſet ſine relapſu. Eſt enim conſentaneum ut ſua cujuſque foci ſit propria evacuatio; capitis, per hæmorrhagiam; venarum per liberalem ſudorem; uteri, per menſtruale profluvium

conſtit. 3. 1. lib. Epid.

hiſt. 12. pag. 3. lib. 3. Epid.

26 Τὰ μετὰ ῥίγεος ἐπισχόμενα οὖρα, πονηρὰ, καὶ σπασμώδεα· ἄλλως τε καὶ προκαρωθέντι. ἐλπὶς δὲ καὶ ἐπὶ τούτοισι, τὰ παρὰ τὰ ὦτα.

Quæ cum rigore ſiſtuntur urinæ, ſunt pravæ, & convulſificæ: idque cùm aliàs, tum ſi cui jam ſoporato ſiſtantur. Ac tum prætera parωtidas fore, ſperabile.

Urinæ ſuppreſſæ calamitatem jam explicavimus progn. 5. & 9. tum etiam ſuppreſſionis illius cauſas aperuimus: ut ex earum perſpicientia, prædicendi ratio comparetur. Ut enim diverſitate cauſarum diſtincta eſt illa ſuppreſſio: ita ſpem adfert ſecundi judicii aut metum ſiniſtri. Enimvero ſalutare eſt urinam ſiſti ante rigorem criticum: ſi quidem illud ex bonis profectum fuerit, & antè pepaſmo ſignificatum; ſitque illa ſuppreſſio παρὰ λόγον veſicæ, aquæductuum, atque renum. Sed quemadmodum ſalutare eſt παρὰ λόγον id fieri inſtrumentorum, & κατὰ λόγον victricis naturæ; ita peſtiferum eſſe arbitror, ſi idem fiat παρὰ λόγον naturæ, & κατὰ λόγον febris acutæ, vel partium afflictarum. Omnis autem quæ cum rigore inhibetur urina, eam intermiſſæ excretionis cauſam habere non poteſt, quæ cernitur ante rigorem: quando materia intus foras curſum inflectit. Ergo ex aſcenſu ſymptomatico, partiumve obſeſſarum vitio, ſiſtitur. Et quoniam hìc nunquam fieri poteſt ſalutaris vacuatio, cùm aliò quàm ad cutim urinæ materia veſica non excepta fertur; reliquum erit ut repletione maligna partes obſeſſæ corrumpantur. Atque id locum habet ubi rigor cietur ſymptomaticè, i. à cacochymia vaſorum. Sin ab inflammatione purulenta veniat, partes ipſas rigoriferas afficiet: ut qui in lumbis malè habitis, per phlegmonem ſpinalis medullæ, & membranarum ejus crebrò cientur, cum cita caloris viciſſitudine, acerbiſſimam urinæ ſuppreſſionem adferunt, ob ſympathiam partium ne-

phriticarum, quæ ſunt propinquæ atque communes, propptereaque primùm, & maximè vitiantur, lib. 3. περὶ ἀέρθρων. Sunt etiam convulſificæ tales urinæ, quoniam ad præparationem
24. Coac. ſuſcipientis cauſæ accedit vis efficientis. Etenim rigor fruſtra citatus eſt ὀπισθοτονώδης, motu
7. Coac. materiæ ad nervos, exitum non habentis: tum frigus ipſum rigoris comes, difflationem prohibendo nervorum, eſt convulſificum.

Idque cum alias, tum si cui jam soporato sistantur.] Ac ſi diceret; quando repletionis æquè atque vacuationis malum eſt ipſa convulſio: planè efficitur ut ſi oppreſſo cerebro cauſis plethoricis, rigor incidat; ex ea concuſſione convulſio ſuperveniat, quæ in totius corporis injuſſo motu conſiſtit, non partium aliquarum: „ id enim ſignificat τὸ σπασμώ„ δες, quod à ſopore aut catoche venit, prorrh. 68. ſ. 3. 1. Nec verò impedimenta principii „ nervorum niſi explicentur ſolenni abſceſſu, aliter quàm univerſali convulſione tolluntur. Quòd ſi ad illud vitium oppreſſi nervorum principii, venenata vis urinæ eò tranſlatæ acceſſerit, neceſſe eſt, ut magnarum cauſarum complexio magnum ſymptoma toti corpori pariat: qualem ipſi vidimus non raró epilepſiam ex urinarum anadrome natam: niſi ἀντίῤῥοπον, ac liberalem natura moliatur abſceſſum, quo tantis periculis defungatur. Quæ ſalutaris abſceſſus conditio in parωtidibus ſperari non poteſt: quòd illæ non fiant ἀξίως τῆς περιβολῆς τῆς νόσου, i. *comprehendendo morbo pares:* ſed contrà, σμικροτέρου ἢ πάθους εἰσί, καὶ οὐ κάτω, i. *ſed minoris morbi ſunt, nec deorſum fiunt*; comment. ad prorrh. 68. ſ. 3. 1. Sperabiles autem ſunt ideo parωtides, repleto cerebro humore craſſo & frigido. Qua de re extant multæ prognoſes ad finem 3. prorrh. De parotidum autem natura, cauſis, periodis, paroxyſmis, & criſibus, plura ſuo loco dicentur.

27 Τριταιοφυέα ῥίγεα ἢν ἐν μέσῳ παροξυνόμενα, πυρετῷ ἀτάκτῳ. πάνυ κακοήθεα. τἀναντία δὲ παροξυνόμενα τῶν σπασμῶν, τῶν μετὰ ῥίγεος, καὶ πυρετοῦ. ὀλέθριον.

Tritæophyarum febrium incerti rigores qui medio febris curſu exacerbantur; valde maligni. Contra verò, quæ convulſis cum rigore & febre exacerbantur; funeſta.

Tritaiophyæ, febres ſunt intermiſſionis expertes, quæ tertio quoque die ingraveſcunt ſine rigore periodico, vel horrore potiùs: qualis eſſe ſolet earum quæ ſemitertianæ dicuntur. Habent enim hæ febres, exacerbationes horriferas atque ſtatas: tritæophyæ verò nullas, aut certè incertas. Propterea rectè Hippocrates ſcripſit ea fieri ἀτάκτως, καὶ πεπλανημένως, i. *inordinatè & erratice.* i. *quarum rigores non unà ſemper cum paroxyſmis invadunt*, ut ait Galenus. Et ibidem Galenus, *Rigores autem erraticos fieri*, ait, *qui ſingulis paroxyſmis non adſunt, ſed raró: atque illi quidem admodum parvi & breves. Sed* præſtat ipſius Hippocratis verba audire de natura tritæophyæ febris. *His erant febres continuæ omnes, quæ nullo modo remitti videbantur: ſed omnibus exacerbari potiùs tertiano quodam more & modo, cum altera die leviores, graviores altera ſentirentur. Atque erant ejuſmodi quidem febres omnium peſſimæ quæ tum oriebantur, manſuetiores quidem per initia; ſed continenter in pejus verſæ & auctæ: quæ ſi quando remiſſiores eſſent, at paulò pòſt vehementiùs excandeſcebant; criticis præſertim diebus. Harum rigores inordinati erant atque erratici, quanquam iſtis omnia minimè.* Naſcuntur hæ febres ex diverſorum humorum maligna cacochymia, quorum calor quidem acutam febrem accendit, frigidiore interim putreſcente: unde fit ut remiſſa priore, altera rurſum accendatur; quia perſeverante, quæ prior invaſit, iterum exardeſcit: ut per hujus febris importunitatem quieta eſſe natura non poſſit. Hic autem incerti rigores ſunt valde maligni, propter moleſtos humorum motus, qui oppreſſionem adferunt, unde criſes funeſtæ: ſymptomata maligna ſtomachi, modò cum lethargo, modò cum vigiliis & delirio conjuncta: ut prætermittam infirmitatis acceſſionem.

28 Αἱ ἐκ ῥίγεος ἀφωνίαι, τρόμῳ λύονται· καὶ τοὺς ἐπιρριγέοντας, τρομώδεα γινόμενα κρίνει.

Quæ ex rigore incidunt aphoniæ, tremore excutiuntur: ſed & ſupervenientes crebrò rigores, tremore oborto quieſcunt.

Quæ ex rigore veniunt aphoniæ ſunt inſanabiles, ſi cum exolutione hujuſmodi ſint: quoniam ex iis ſignificatio fit collapſæ potentiæ animalis, cum extinctione caloris nativi, qui in ſiniſtro cordis ventriculo ſtabulatur: ex quibus efficitur ut propter ſummam potentiæ infirmi-
prorrh. 4. ſ. 3. 1. tatem & materiæ vocalis inopiam, voce capiantur qui ſic laborant. Notum illud. *Quæ cum exolutione & veterno ſunt aphoniæ, peſſimæ.* Sed & revocanda in memoriam harum prognωſis prima. At ſi per oppreſſionem cerebri, vis efflandi denegetur muſculis intercoſtalibus, quorum ſocia collectione, fit ἐκφώνησις, ipſa ad vocem edendam; non video quid opis à tremore poſſit adferri: niſi quis verbum τὸ λύειν, accipiat qua in ſignificatione ſcriptum legitur aphoriſ. 26. 6. Οἷσιν ἂν ἐν τοῖσι καύσοισι τρόμοι γίνονται, παρακοπὴ λύει. i. *Quibus in cauſo rigores adſunt, delirio finiunt.* Sed neque rigores crebrò citatos, ſuperveniente tremore finiri veriſimile eſt, niſi fortaſſe ineunte morbo: ad cujus tremoris curationem venæ ſectio neceſſaria eſt, ut in Pythio-

ne

ne annotavit Galenus, cùm is primo die manibus contremuiſſet: Quemadmodum & ipſa convulſio febri nonnunquam finem imponit, quæ aut eodem febris die, aut poſtridie, aut ad ſummum perendie, incidit. Sed tamen qui ab oppreſſione fit tremor per tranſlationem á genere venoſo ad nervos, ſemper delirii conſecutionem adfert, per aph. 26. lib. 6. Nam qui ab exhauſto fit in propinquo mortem eſſe denunciat. Huc accedit, quòd à rigore in tremorem mutatio, fit in pejus. Etenim in rigoris concuſſione, dominatu naturæ morbificus humor tenetur Contra in convulſione, humor naturæ potens eſt: non autem natura humoris.

29 Οἱ ἐκ ῥίγεος μετὰ κεφαλαλγίης ἐκλυόμενοι, σφαλερόν. Τὸ αἱματῶδες οὖρον ἐν τουτέοισι, κακόν.

Qui à rigore cum cephalalgia exolvuntur, pleni ſunt periculi. Cruenta his urina, prava.

Hujus prognωſεωs explicatio repetenda eſt 22. hujus. Sed illud tantùm notabile, quòd illic ὀλέθριον; hîc σφαλερὸν eſſe dixerit: non rectè tamen, ſed ταπεινότερον. Nam illud, σφαλερὸν ancipitis judicii eſt, cujuſmodi ſolet oriri ex cauſis. At verò, τὸ ὀλέθριον, firmiſſimum eſt ad prædictionem mortis, cujuſmodi judicium ſtabile comparatur ex ſignis funeſtis, qualia hîc deſcribuntur. Vide comment. ad progn. 22. hujus libri. Urina cruenta, ſive ſit ejuſmodi ſubſtantia, ſive colore, peſſima eſt. Illic enim vitia nephritica plane apparent: hîc verò incendium ſeri mixtione bilis ſaturati. Illinc ex plurium partium offenſione, major calamitas ſignificatur: hinc verò perpetua morbificæ cauſæ acceſſio, quæ adjungitur ad nobiliſſimæ partis oppreſſionem, & inſtrumenti ad vitam tuendam neceſſarii, interceptionem.

30 Οἷσι ῥῖγος, οὖρα ἐπίστασις.

Quibus rigor, urina ſubſiſtit.

Urina ſubſiſtit à rigore, & ante rigorem. Quæ à rigore ſubſiſtit, prava eſt, convulſifica, quo jure quaque injuria partium urinæ dicatarum: denique citam mortem adducit. Ante rigorem criticum, fœliciter & commodo ægri ſubſiſtit, ut dictum eſt. Sed ſatis jam multa de dioriſmis urinæ ſuppreſſæ, Quamobrem ἀδιορίστως pronunciari non debet prognωſis. 5. 9. & 26. Coac.

31 Σπασμὸς ἐν πυρετῷ, χειρῶν καὶ ποδῶν πόνοι, κακοηθὲς δὲ καὶ ἐκ μηροῦ ὁρμὴ ἀλγήματος· ἀλλὰ οὐδὲ γουνάτων πόνος κρήγυον. ἀτὰρ καὶ γαστροκνημίων πόνοι κακοηθέες, καὶ γνώμης παράφοροι· ἄλλως τε καὶ οὖρον ἢν ἐναιωρηθῇ.

Convulſio in febre, manuum ac pedum labores terrifici; terrifica eſt etiam doloris à femore ſurſum irruptio. Nec verò à genuum dolore levatio ulla ſperabilis. Quinetiam ſurarum dolores mentem præcipitant: idque cùm aliàs; tum ſi in urina pendulum ſit enæorema.

ΤΟ ΚΑΚΟΗΘΕΣ conſultò verti terrificum, ex propria dictionis illius ſignificatione, quam expoſuit Galenus comment. ad prorrheſim 14. ſ. 1. 1. his verbis, Κακοήθη νοσήματα καλοῦμεν, ὅσα κίνδυνον ἀπειλοῦνται τοῖς κάμνουσιν, οὐκ ἀποκοπτῇ τὴν τῆς σωτηρίας ἐλπίδα. i. *Morbos appellamus malignos, quicumque periculum ægrotantibus inferunt, ut non omnem tamen adimant ſalutis ſpem.* Atque id locum habet in convulſione cum febre conjuncta, ſi indefinitè enuncietur. Omnis enim convulſio in febre terrifica eſt: quoniam metum ſemper adfert ſiniſtri judicii: ſed tamen non ſemper deſperata. Nam & puerorum convulſio formidabilis eſt: quamvis non raro pueri periculo defungantur, quòd ea ſequatur potius naturam ſuſcipientis cauſae, i. puerilem nervorum infirmitatem, quàm efficientis, i. febris ipſius & malignæ cacochymiæ. *In morbis minus periclitantur*, &c. Hujus convulſionis diorismi leguntur in progn. *Pueri convulſionibus corripiuntur ſi febris acuta eſt: ſi alvus nihil reddidit, ſi vigilant, ſi expaveſcunt, ejulant, ſi color pallidus, lividus aut ruber evadit. His quidem facillimè obnoxii ſunt pueruli, ad annos ſeptem. Grandiores autem pueros atque viros non item convulſiones in febribus prehendunt; niſi ſignum aliquod valentiſſimum deterrimumque acceſſerit: qualia pleraque in phrenitide exoriuntur.* Quinetiam metuenda eſt illa convulſio quae principio febris ſupervenit. De qua ſcriptum illud reliquit ſummus praeceptor, *Febris convulſio finem adfert, quae aut eodem die, aut poſtridie, aut ad ſummum perendie inciderit. Sed ſi eam, qua inivit, horam exceſſerit, neque ceſſarit; prava eſt.* Mulier vultuoſa & melancholica crebris convulſionibus ineunte acuta febre correpta eſt, cum viciſſitudine garrulitatis, obſcoenorum verborum, & cωmatis. Ac tum deſperatione propinqua erant omnia, cùm liberali menſtruorum profluvio per ἀντίρροπον & liberalem abſceſſum, illud periculum evaſit quod imminebat. Excipio mulierum hyſtericarum convulſiones, quòd ſint fugaces & febris expertes. Jam verò tam infeſta eſt convulſio, ut etiam in febre remedium non inveniat: niſi ſupervenerit febris quæ antè non fuit, aut ſi antè fuerit, magis exardeſcat; quod ſit ἀνάλογος materiæ convulſificae, partibuſque ipſis convulſis, tametſi *Convulſioni febrem ſupervenire melius eſt, quàm convulſionem febri.* Ergo nulla convulſio, cujuſmodi ea fuerit, bonis

In Coac. hiſtor. 21. p. 3. lib. 3. Epid.

bonis fit ægri rebus. Ac nulla vis major naturæ, quàm convulſione poteſt inferri. Jam verò cùm illud, κακοηθὲς, accommodate ſit convulſioni tributum, quam peperit repletio, fecitque ut ἀπροαιρετικῶς, i. *injuſſu noſtro*, moveantur partes illæ, quæ olim προαιρετικῶς, i. *noſtro juſſu* movebantur: ut nihil aliud ſit convulſio, quàm injuſſus earum partium motus, quæ naturaliter ſponte noſtra moventur. Cum igitur nomen illud, κακοηθὲς, convenienter dicatur de illa convulſione quam peperit repletio: tamen ſi quid ſentio, ταπεινότερον periculum illius explicat, quæ ab exhauſto naſcitur, quæque nunquam incidit niſi ſignum aliquod valentiſſimum deterrimumque acceſſerit: qualia inphrenitide exoriuntur. Eſt enim talis planè funeſta, ac deſperatæ ſalutis; qualem agnoſcimus in ſtridore dentium à delirio; in oculorum fixo intuitu, aph. 49. l. 5. vago motu, quando huc illuc volvuntur illi; perverſione oris; ſingultu; manuum quoque ſubſultu. Quid verò commemorem convulſiones τρωμάτων, & hypercatharſeos; hæc nota ſunt omnibus. Denique cùm exaruerint nervi à febre tanquam ab igne; quæ inde convulſiones veniunt per iniuſtam collectionem earum partium quæ naturaliter ſponte noſtra moventur; omnes, inquam, illæ mortem venturam denunciant; & ipſam celeriùs opinione adferunt. Omnis enim convulſio ab exhauſto nata ſemper idem facit atque ſignificat, quòd ea ſit violentæ febris & malignæ propria, καὶ πάθος ὀδυνηρὸν, i. *& dolorifica affectio*. Nam cætera quæ ad Gal. c. 4. 33. de criſib. criſim apparent, aut quæ ſunt ipſa cauſæ criticæ; non ſemper idem facere aut indicare apta ſunt: ſed ut ſunt morbi tempora; ſic illa commodo aut incommodo ægri apparent & fiunt. Ac de convulſione hactenus.

Manuum ac pedum dolores terrifici] Enimvero manuum ac pedum labores, prorrh. 3. ſ. 2. 1. ſi progreſſu veniunt febris malignæ, κόποι ſunt ἑλκώδεις ἢ φλεγμονώδεις i. *laſſitudines ulceroſæ vel inflammatoriæ*, quæ metum adferre ſolent delirii. Sin autem tranſitu oriantur; perſpicuum eſt abſceſſum fieri qui morbo non ſufficiat comprehendendo. Nam quod objicitur. Abderitam virginem ſuperſtite pedum dolore, febrem acutiſſimam depuliſſe; id verum profectò, ſed ea liberalem habuit hæmorrhagiam 17. & liberali ſudore tota defluxit 27. unde convaluit.

Terrifica est etiam doloris a femore sursum irruptio] Hujus theorematis ratio & explicatio petenda, primùm ex hiſtoria Calvi cujuſdam Lariſſæi, quem dolor hiſt. 5. p. 3. lib. 3. Epid. hujuſmodi per refluxum ſuſtulit: cùm nullis remediis convenienter præſcriptis, quieſcere potuiſſet. Deinde verò examinanda prorrheſis 1. ſ. 2. 1. Ην ἐναιωρηθῇ, τι τῷ οὔρῳ, ὅ ἐκ τ̃ μηρὸν ἀλγήματος ἀφανισθέντος. παρακρουστικὸν. i. *Si quid per urinam deferatur, poſteaquam femoris dolor evanuerit; delirii eſt argumento.* Ergo terribilis eſt omnium tumorum, omniumque abſceſſuum refluxus; ulcerum tumidorum; parotidum; partiumque capacium & incapacium: ut ex pleuritide tumorum poplitis: à femore, dolor Calvi: à pollice dextri pedis, dolor Critonis: à minimo digito, Temeni neptis tumor. Sed in Herophonte & Heropyto ſalutaris fuit femoris & iſchii dolor, qui cùm per juſtum tranſitum obortus fuiſſet, refluxum nullum habuit.

Nec vero a genuum dolore levatio ulla sperabilis] Quòd ita comcomparata ſit partium illarum natura; ut neque ſint criſis capaces; neque materiam illapſam mitificare, propter intemperiem frigidam, & ſubſtantiæ glutinoſam complexionem, poſſint: ut interim omittam doloris acerbitatem, materiæque illapſæ denegatam excluſionem, quam vel natura, vel artificium chirurgi, ferro & pyrotico moliri poſſit. Sed tamen Galenus commoda genuum dolentium & tibiarum, haud prætermiſit ad illud Hippocratis, quod legitur in eo qui in Dealcis horto jacebat, Γόνατα καὶ κνήμας ἐπωδύνως εἶχεν. i. *Genua & tibias indoluit. Genuum*, inquit Galenus, *dolores atque tibiarum, cùm humoris morbifici deorſum inclinantis*, τ̃ κάτω ῥοπῆς, *ſigna ſint; in bonis cenſere oportet.* Atqui in eo ſic notabilis eſt genuum unà & tibiarum dolor, ut nihil inæquale continendo morbo accidiſſe videatur in liberali abſceſſu partium inferiorum: deinde cùm illi balano medicatum fuiſſet, nigris excrementis ducta eſt alvus.

Quin etiam surarum dolores mentem præcipitant] Iiſdem verbis hanc prognoſin expreſſit ad finem ſect. 1. 1. prorrh.

Eò ſpectat igitur ut intelligamus, tantum eſſe ſurarum præſtantiam, communicatione officii cum partibus nobiliſſimis; ut quemadmodum in calcis fractura per ἐκχύμωσιν, i. *expreſſionem ſucci* accidunt πυρετοὶ ὀξέες, ξυνεχέες, τρομώδεες, λυγγώδεες, γνώμης ἁπτόμενοι, καὶ ὀλιγήμεροι, κτείνοντές τε. i. *febres peracutæ, continuæ, tremulæ, ſingultuoſæ, paucorum dierum, mortiferæ denique:* ita quoque in ſurarum doloribus, à cacochymia maligna per excurſum ſecundum arterias, febris exardeſcat in corde; ſecundum nervos, delirium in cerebro excitetur: ipſa verò pars obſeſſa, convulſione dolorifica prehendatur.

Idque cum alias, tum si in urina pravum sit enæorema] Ac ſi diceret, cùm in ſurarum doloribus à maligna cacochymia magnæ ſint cauſæ delirii, per communicationem materiæ ſecundum nervos cum cerebro; tum verò major erit certiorque delirii expectatio, ſi tranſlationis univerſalis à genere venoſo ad cerebrum, ſigna appareant. Ac talis tranſlatio potiſſimum oſtenditur per enæorema pravum, quod in urina eſt pendulum. Quæ obprorrh. 1. ſ. 1. 1. ſervatio literis jam ex Hippocrate notata eſt. Cujus in explicatione Galenus negat ex urinarum ſignis quippiam certò ad delirium apparere, quod ea urina duntaxat jecinoris, renum, veſicæ, ac venarum ipſarum, quæ ſanguinis conceptacula ſunt: tum facultatis ipſius humorum opificis robur, vel infirmitatem, oſtendat. Sed idem Galenus in Lariſſæa virgine ita ſcripſit, Επειδὴ καὶ καθ' ἄλλους ἀῤῥώστους εἰπών, ἐναιώρημα μετέωρον, ἐπήνεγκε αὐτῷ παρέκρουσεν, ἐμφαίνων τοῖς τοιούτοις ἐναιωρήμασιν ἔθος παραφροσύνην, i *Sanè aliis in ægrotis, notato enæoremati pendulo ſubjunxit, deliraſſe: ut inde conſtet, ad ejuſmodi enæoremata phrenitidem ſequi.*

32 Οἱ δὲ ἐξ ὑποχονδρίων ἀλγήματος πυρετοὶ κακοηθέες· καὶ τὸ καρῶδες ἐπὶ τούτοισι, κάκιστον.

Ex

Ex hypochondriorum dolore febres malignæ: quòd ſi & ſopor acceſſerit, peſtiferum.

Operæ pretium eſt complecti animo quæ ſcripſit Galenus in ſuo procemio ad ſectionem ſecundam tertii τῶν ἐπιδημιῶν. Id enim propoſiti habet ut doceat nunquam adduci potuiſſe ut cogitationes & diſputationes ſuas mandaret literis, niſi amicorum rogatu peregrè proficiſcentium. Quibus ut morem gereret: primùm quæ illi attentiſſimis animis ſe docente audiverant, de re anatomica, deque valetudinis cura, & morborum curatione, ſcripta reliquiſſe. Deinde verò cùm omnia quæ ſcripſerat, lumen verborum & ſententiarum ab uno Hippocrate accepiſſent: eorundem amicorum precibus victum, commentarios exaraſſe εἰς τὰ συγγράμματα ipſius Hippocratis: quorum catalogum recenſuit in eodem procemio. Cæterùm ne quid intentatum relinqueret, animum etiam ad ſcribendum appuliſſe, in eo libros qui nomine Hippocratis circumferuntur, meritò an immeritò: ut ſcilicet in iis definiendo ac diſceptando ad veri & falſi diſtinctionem, oſtenderet lumen ingenii ſui, quo majoribus ſuis præluxit. Inter eos libros qui falsò Hippocratis eſſe dicuntur, τὰ προῤῥητικὰ numerantur: in quorum explicatione Galeni ſe extulit eruditio ſingularis. Sed beatiſſimum illud judicium, quod admirabile eſt quantum excelluit, fixum hæreret ad memoriam ſempiternam, ſi ille diutiùs animo vigilaſſet, lingua & calamo dormiviſſet in cenſura prorrheticorum. Ac ne plura confecter quæ ſunt in prorrheticis plurima, cenſore Galeno, exploſa; quorſum tam multa eo loco ſcripſit in hanc prognωſin, ut ejus authoritatem convelleret planeque labefactaret; Hanc unam præ cæteris omnibus elegit ad confutandum, iiſdem ferè verbis quibus eandem exagitavit comment. ad 29. prorrh. ſ. 2.1. Verba Galeni non adſcribam, ſed viri mentem explicabo, quæ eſt hujuſmodi.

Neque ex partium, quæ ſunt propriæ hypochondrii, dolore; febres naſcuntur malignæ; ſed ne acutæ quidem: neque ex partium nobilium quæ jacent in hypochondriis, ut hepatis, alvi, & diaphragmatis, inflammatione febres exardeſcunt terrificæ, niſi inflammatio magna ſit. Nam febrium magnitudo inflammationis vi proportione reſpondet. Nec verò ſunt audiendi, inquit, qui huic ſententiæ indefinitè pronunciatæ fidem & authoritatem comparare ſtudent, eorum exemplis qui à febre hypochondriaca interierunt, cùm illi prætereant ſilentio eos qui inde convaluerunt. Eſt enim ſophiſtica hæc perſuaſio: ut verè illud videatur eſſe dicturus, *Febres ex hypochondriorum dolore natas, æquè mites eſſe, atque malignas.* Hæc diſputatio eſt Galeni, ex qua efficitur, nihil indefinitè pronunciari poſſe, quod faciat ad τεκμαίρειν bene medendi, in cognoſcendo, prævidendo atque curando. Deinde quando exemplis certatur, firmiſſimum nihil adferri ad faciendam fidem auditoribus, & medicinam ægrotis. Eſt enim legibus non exemplis docendum atque medendum. Quæ ut concedam omnia, quia ſunt vera: tamen non efficitur; hanc prognωſin ejuſmodi eſſe, ut nota cenſoria caſtigetur. Quin germana erit ejus hæc explicatio.

Ac primùm ἀλγήματος nomen, dolorificum morbum ſignificat, non ipſum dolorem: prog. proximè explicanda, & multis aliis quæ ſunt in Coac. quemadmodum & ipſa ὀδύνη pro affectione, cauſa doloris. Sic enim vocat ὀδύνην πλευρέων, i. *dolorem laterum*, ipſam pleuritidem. 2. acut. ὀδύνην ὀφθαλμῶν, i. *dolorem oculorum*, ipſum tumorem qui ophthalmia dicitur. Sic aphor. 8. ſect. 1. lib. 6. Epidem. Ἐν Κρανῶνι, αἱ μὲν ὀδύναι νεαραὶ θερμαὶ i. *in Cranone dolores recentes calidi*, &c. quem locum Galenus exponit comment. ad aph. 6. lib. 2. non ipſos quidem dolores calidos aut frigidos vocat, ſed eos affectus quos ſequuntur ipſi. Nam in hypochondrio, quod naturaliter eſſe debet λαπαρὸν, ἄογκον, καὶ ἀνώδυνον. i. *molle*, *ſolidum*, *ac doloris expers*; nihil eſt quod magis inflammatorum viſcerum opinionem faciat, quàm ſi ἐπώδυνον fiat καὶ σκληρὸν, i. *dolorificum atque durum*. Eſt enim dolor præcipuum ſymptωma inflammationis, quo nomine ipſa ſæpe notatur, ut in pleuritide annotavimus. Hîc ſi diſtinctio hypochondrii neceſſaria eſt; ut eo nomine non ejus quod ambit, ſed partium circundatarum, earumque nobilium vitia intelligantur: omni tamen culpa vacat Hippocrates: aut ipſe caſtigator eodem crimine condemnandus, qui illud ſimiliter ut hoc non caſtigavit, Αἱ διαδέξιες τῶν ὑποχονδρίων ἐξ οἵων εἰς οἷα, i. *Succeſſiones hypochondriorum*, *ex qualibus in qualia*, &c. Quo loco, hypochondriorum nomine, per metonymiam, viſcera intelligit, quæ in hypochondriis continentur. Ergo in hac diſtinctione hypochondrii atque doloris, quæ facillima eſt: Galenus debuit enarratorem præſtare ſe potiùs, quàm ita ſeverum cenſorem & caſtigatorem. Nam quòd in dolore acerbitatem requirit, planè curioſum apparet, quòd febrem doloris ſymptomaticam eſſe, illud, ἐξ ὑποχονδρίων, apertiſſimè planiſſimeque oſtendat. Non enim febris naſcitur ſymptomatica, niſi pars ipſa, ubi focum habet, inflammatione ſit obſeſſa. Quòd autem requirit etiam ut febris inde nata celeriter, continenter, & acriter moveatur, quò inflammationi magnæ febris ipſa pariter æqualiterque reſpondeat, facilis depulſio erit, ſi aphoriſticam brevitatem excuſemus. Nam quæ dicuntur ἁπλῶς, intenſionum & remiſſionum diorismos intra ſe complectuntur. Sit igitur enarrator, non cenſor, qui febres hoc loco explicabit acutas: quemadmodum & is qui febrem convulſioni ſupervenientem in aphoriſmis ἁπλῶς ſcriptam, ex Coacis perceptionibus, legit acutam, ſi ſupervenerit; aut, ſi antè fuerit, exardeſcentem. Sed leviora ſunt hæc quàm ut divinum Galeni ingenium exercerent. Ergo ut modificationem hujus prognoſεωs paucis complectar, *Febres acutæ ex doloris acerbitate viſcerum hypochondriacorum natæ; ſunt terrificæ atque malignæ.* Eſt enim ratum & perſuaſum omnibus, quòd hujuſmodi febres non minùs acerbæ ſunt, quàm ſpei plenæ, de quibus ita ſcripſit aphor. 40. 6. *Quibuſcumque dolorifica ſine inflammatione hypochondria ſunt; his ſuperveniens febris dolorem exolvit.* Sed tempus eſt ut febris acutæ hypochondriaci doloris ſymptomaticæ, miſeriam exponamus.

Enimvero febris & inflammatio viſcerum hypochondriacorum, mutuas tradunt operas in perniciem ægri. Ac febris quidem ipſa per ſe funeſta eſt; incendio & diſſipatione nectaris vivi-

vivifici cordis; exhauſto & maraſmo τῆς ἀρχῆς ζωτικῆς, i. *vitalis principii*, & humoris primigenii partium ſolidarum; tum etiam cacochymia maligna, & ejus tranſlatione ſymptomatica ad partes quarum potentia corpus adminiſtratur. Ipſa autem viſcerum inflammatio; doloris acerbitate; partiumque vicinarum atque communium ſympathia; tum etiam muneris & officii ad vitam tuendam neceſſarii interceptione; poſtremò difficultate curandi atque pejorum malorum ſucceſſione; funeſta ut plurimum eſſe ſolet. Qua de re theoremata ſunt accuratè ſcripta, patentque oculis ad legendum & intelligendum, ſub finem primi libri prognoſt. & in hoc libro. Exempla verò leguntur in hiſtoriis Philiſci, Sileni, Adoleſcentis, Hermocratis, Philiſtæ, & Apollonii. Philiſco σπλὴν ἐπήρθη κυρτώματι περιφερεῖ, i. *extuberavit lien tumore rotundo*; obiit ſexto die. Silenus exactum ad morbum habuit παλμὸν συνεχῆ τοῦ ὑποχονδρίου, i. *palpitationem hypochondrii indeſinentem*; interiit undecimo, quia juvenis erat annos natus viginti. Hermocrati fuit tractabilis hypochondrii dextri tenſio, inde ſexto die ictericus, vitæ prorogationem habuit ad 27. morbi diem. Philiſtæ hypochondrii tractabilem habuit tenſionem ὑπολαπαρόν: ex qua tenſione Galenus ait, nullum ſignificari vitium abdominis & muſculorum; ſed inflammationem vel hepatis, vel lienis, vel diaphragmatis periculoſam.

33 Οἱ μὴ διαλείποντες, ἐφιδροῦντες πυκνὰ, μετὰ ὑποχονδρίου ἐντάσεως, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κακοήθεες· καὶ τὰ ἐς ἀκρώμιον, καὶ κληΐδα στηρίζοντα ἀλγήματα ἐν τούτοισι πονηρά.

Si cui ſine febris diſceſſione, ſudatiuncula crebra cum hypochondrii tenſione conjuncta ſit, res ejus malo ſunt loco: ſed multò pejore, ſi ei dolores ad jugulum & acromium ſe obfirment.

Quoniam familiaris eſt apud Hippocratem affectionis & rei affectæ mutua uſurpatio, ut quæ alterutrius propria ſunt, de altero impropriè non rarò dicantur; nos conſideratè, clarioris doctrinæ cauſa, iſtam verborum confuſionem ſuſtulimus, totamque ſententiam ad res ægri convertimus: quamvis de morbo enuncietur. Ergo ſi cui in febris aſſiduitate, crebra ſudatiuncula cum hypochondrii tenſione conjuncta ſit; idem planè exprimit, quod febres intermiſſionis expertes, ſubſudantes, &c. Nam illud ἐφιδροῦντες propriè cadit in ægros; non autem in febres: quemadmodum & illud, μὴ διαλείποντες, ad febres refertur, non autem ad ægros. Verumenimvero febres μὴ διαλείποντες hoc loco dicuntur, non quæ hujuſmodi ſunt tota hiſtoria, & intermiſſione carent, ſed quæ incidente aliqua quietis cauſa, non tamen quieſcunt: cujuſmodi eſſe legitur in aphoriſmis, *Febrienti ſuperveniente ſudore, ſi febris non quieſcat, malum*, &c. Itaque multò meliùs explicaſſe videmur, τὸ μὴ διαλείποντες, *ſine febris diſceſſione*, quàm ſi *continuas* vertiſſemus.

Si cui igitur sine febris discessione crebra sit sudatiuncula] Ex ſudatiuncula, nulla criſis bona ſperabilis: quia nihil paucum eſt criticum. Eſt autem ſudatiuncula, capitis & cervicis; aut ſudor exiguus quo fit ſubroſcidum totum corpus: unde vel oppreſſio partium; vel ſumma infirmitas ſignificatur, per quam exudat ſuccus alibilis, & aſſimilatione privatur.

Cum hypochondrii tensione conjuncta] Sanè hypochondrii tenſio horrenda eſt, quæ nullam ſpem adfert hæmorrhagiæ, aut futuri abſceſſus in crure, ad levationem purulentæ peripneumoniæ. Hîc ergo tenſionem non agnoſco muſculorum abdominis ex eorum tumore tractabilem & aſpectabilem: ſed eam quæ viſcerum inflammatorum comes eſt. Atque illa quidem intro & ſurſum, aut foras converſa percipitur. Ac tenſionis intrò & ſurſum
prorr. 10. ſ. 2. 1. converſæ cauſa eſt inflammatio diaphragmatis; aut nimia ſiccitas: quando ſcilicet à febrili ardore exaruit. Qua de re extat illa prognωſis, φωνὴ ὀξεῖα· τούτοισιν ὑποχόνδρια ἔσω εἰρύαται, i. *Acuta vox: his hypochondria retrahuntur intrò.* Ubi Galenus τὸ εἰρύαται interpretatur ἕλκεται: quoniam hypochondria in vitio non ſunt affectione propria: ſed ejus à quo trahuntur, nempe diphragmatis. Nam illud, εἰρύαται, collapſum habitum ſemper ſignificat: ut in illo, Καθαιρέσεως σημεῖον τὴν αὐτὴν ὥρην τῆς ἡμέρης φυλάσσειν, ἐξαπίνης γὰρ εἰρύαται. i. *Extenuationis ſignum inde eſt, ſi eandem invadendi horam ſervat febris: nam repentè illi concidunt.*
part. 3. 6. Epid. Quam hypochondrii tenſionem obſervavit in Sileno. Ὑποχονδρίου ξύντασις ἐξ ἀμφοτέρων παραμήκης πρὸς ὀμφαλὸν, ὑπολάπαρος, i. *Hypochondrii tenſio utrinque extenſa ad umbilicum, & ſubmollis.* Ubi Galenus, *Diſtenſio hypochondrii abſque tumore; id enim ſinificat ὑπολάπαρος, hypochondriacarum partium inflammationem denunciat; quæ ſi diaphragma obſideat æqualiter, utrumque hypochondrium ſurſum verſus revulſum, ſine tumore diſtenditur.* Tenſionis autem foras converſæ duplex ratio eſt; una quidem cum mollitudine hypochondrii, ut in Hermocrate & Adoleſcente; altera verò cum duritate, quando convexa pars hepatis, tumore inſigni obſeſſa eſt: de qua in prognoſt. Atque tenſionem hujuſmodi, duram ſcilicet & dolorificam, declarat illud quod ſequitur.

Si dolor ad jugulum et acrωmium se obfirmet] Nam juguli fixus dolor ſymptoma eſt inflammatæ partis convexæ: eaque inflammatio citam mortem adfert; niſi hæmorrhagia liberali periculum depellatur.

34 Οἱ τριταιοφυέες, ἀσώδεες, πυρετοὶ κακοήθεες.

Tritæophyæ febres, faſtidioſæ, terrificæ.

Quæ ſint & cujuſmodi febres tritæophyæ, jam diximus ad 27. Sunt autem natura malignæ

gnæ, tum ſpecie & idea; tum magnitudine, more & motu; periodico, univerſali, & particulari. Eſt enim febrium tritæophyarum cacochymia maligna & multiplex; vires acquirunt eundo, diebus criticis exardeſcunt, graviſſimiſque ſymptomatis ægros cumulant. Denique nihil fit, nihil apparet in ejuſmodi febribus, quod metu non terreat magis ægrotos & medicos, quàm ſpe boni conſoletur. Tam inimicarum febrium deſcriptio & hiſtoria legitur ſectione 2. 1. τῶ ἐπιδημιῶν; ad quam referre & examinare oportet aph. 43. lib. 4. Jam verò ſi ad impetum tritæophyarum acceſſerit ἄση, ut ſint ἀσώδεις; peſſimè eſt ægro: non ob eam ſanè cauſam quod adferant cibi faſtidium & ἀποσιτίαν πάντων γευμάτων. i. *averſionem omnis edullii*; (id enim ſymptoma talium febrium eſſe ſolet ἀχώριστον) ſed quòd jactatione illa ſint importunæ, quæ omnis figuræ & loci impatientiſſimos reddit ægros.

35 Αἱ ἐν πυρετῷ ἀναυδίαι, κακόν.

Si quis in febre fandi ſit impotens, malo eſt loco.

ἈΝΑΥΔΙΑ, i. fandi ſeu loquendi impotentia, nomen eſt nondum Galeno uſitatum, nec tritum. Illud enim præfatione quadam emollit, cùm ait τὴν ἀφωνίαν graviorem eſſe τῆς, ὡς ἄν εἴποι τις, ἀναυδίας. Quid autem interſit inter ἀναυδίαν καὶ ἀφωνίαν, declarat illud Hippocratis in hiſtoria de Pythione, quem ſcripſit fuiſſe ἄναυδον καὶ ἄφωνον, i. *non ſermone ſolùm, ſed etiam voce captum.* Sic enim Galenus, ἄναυδον, inquit, Hippocrates Pythionem dixit, ex eo quòd loqui non poterat; ἄφωνον verò, quòd faucibus vox hæreret, nec audiretur. Jam verò cùm alia ſint vocalia inſtrumenta, alia dialectica; atque inter dialectica principem locum teneat lingua; erit ſanè ἀναυδία paralyticæ linguæ ſymptoma: aphonia verò ἐσχάτης νεκρώσεως ἐστὶ γνώρισμα τῶ ἕτως ἐχόντων. i. *Caloris penè emortui indicium eſt in iis qui ſic afficiuntur.* Hinc enim ſignificatio fit collapſæ potentiæ animalis, peneque extincti caloris vitalis, unde vocalia inſtrumenta motu privantur, materiaque vocalis non ſufficit ad vocem edendam. Ut enim vegeto calore vitali „ magna vox editur, quòd multus aër ſpirando ducatur, accedente etiam thoracis virtute; „ quoniam ex duobus magnis ut magnum quippiam fiat neceſſe eſt: ſic in paupertate calo„ ris, & thoracis infirmitate; exiles & obſcuræ voces magis minusve audiuntur. Ex quo fit, τὴν ἀφωνίαν ἐν ἀκινησίᾳ thoracis & materiæ vocalis inopia, denunciare; illuc, facultatis animalis vires effœtas; hinc verò, nativi & vivifici caloris extinctionem. Ergo niſi quis τὴν ἀναυδίαν contenderit eſſe τὴν σιγὴν, i. *ſilentium* (quod in ægris melancholicum eſt, quemadmodum garrulitas phrenitica) perſpicuum eſt τὴν ἀναυδίαν paralyticæ linguæ ſymptoma, non tam ſuopte vitio abhorrendam videri, quàm metu gravioris mali, i. paralyſeos aut paraplegiæ: oppreſſo nempe cerebro nimia crudi humoris abundantia, qui vel in eo localem habuit generationem, vel tranſlationem illuc. Quemadmodum autem, nervi ſeptimæ conjugationis oppilatione; riguiſque muſculis linguæ per ingreſſum currentem, incidit ἀναυδία: ſic paraplegia aut etiam paralyſis, ab eadem cauſa prope adeſt, quòd ipſa medulla dorſalis propiùs abſit à nervo ſeptimæ conjugationis, quàm ab aliis omnibus qui cerebrales dicuntur.

comment. in hiſt. 3. lib. 3. Epidem.

Gal. ibidem.

hiſt. 15. p. 3. 3. Epidem.

36 Οἱ κοπιώδεες, ἀχλυώδεες, ἄγρυπνοι, κωματώδεες, ἐφιδρῶντες, ἀναθερμαινόμενοι· κακόν.

Qui cum laſſitudine, caligine, vigiliis, cωmate, ſudatiuncula, æſtu incandeſcunt; peſſimè ægrotant.

In hac prognωſi complexio eſt graviſſimorum ſymptomatum, quorum unum quodque metum adferre debet infœlicis exitus, quando cum febre conjunctum eſt: ut nihil neceſſe ſit ea ſimul exiſtere ad exterrendum. Ac primùm ſcire licet τοὺς ἀναθερμαινομένους hoc loco, dici eos qui febris ardore incandeſcunt. Nam in prorrhetico πυρετοὶ καυσώδεες uſurpantur pro eo quod hìc legitur, ἀναθερμαινόμενοι κακόν. Sed & ἀναθερμαινόμενοι plane idem ſignificare leguntur, quod ἀναπυρέττοντες, comment. ad prognωſin illam, Οἱ ἐκ καταψύξεως ἱδρώδεες ἀναθερμαινόμενοι, κακόν, i. *Qui ex perfrigeratione ſudantes incandeſcunt æſtu, periclitantur*: quamvis ἀναθερμαίνεσθαι verbum ſexcenties apud Hippocratem legatur pro calore partium quæ perfrixerunt. Ratum illud, Αἱ ἐκ ῥίγεος καταψύξιες μὴ ἀναθερμαινόμεναι, κακόν. i. *Qui ex rigore perfrigerati denuo non incaleſcunt; malè ſunt.* His ita conſtitutis, ſupereſt demonſtrandum, febres continuas ſine ulla expectatione diſceſſionis & criſis, quæ conjunctum habent κόπον aut caliginem, aut vigilias, aut cωma, aut ſudatiunculam, omnino videri & eſſe deteſtandas.

prorr. 32.

prorr. 35. 2.

Enimvero febres κοπώδεις, nomen habent ἀπὸ τῆ κόπε: & qui laſſitudine fracti ſunt, κοπώδεις etiam, ut ipſæ febres, nominantur. Eſt autem κόπος totius corporis omniumque artuum quaſſatorum moleſtia, per quam neque ipſi quieſcere, neque moveri poſſunt vel minimum, ſine laſſitudinis ſenſione. Sed ut illius τῆ κόπε duæ ſunt cauſæ, labor & ocium: ita febrium, quæ inde κοπώδεις dicuntur, duo genera quoque exiſtunt. Sunt enim quædam à labore ardentes, ab acribus & bilioſis ichoribus intro in venas, ut dictum eſt, attractis. Sunt etiam ſic nominatæ, quas parit ſuppreſſio excrementorum, quæ in peculiari cujuſque natura redundare conſueverunt: ac ferè in vetuſtatem incidunt febres hujuſmodi κοπώδεις, per aphor. 44. lib. 4. & 1. ſ. 4. lib. Epid. Præterea ut erit diſtinctio ſpecierum laboris, ulceroſi, phlegmonoſi, tenſivi; & temporum quibus prænuncius, conjunctus & ſucceſſivus exiſtit; ita quoque varia morborum idea ſtatuetur. Sunt igitur febres κοπώδεις his de cauſis horrendæ. Namque ardentes ſpecie

cie ipſa nos terrent: quæ ſi conjunctam habent ulceroſi aut phlegmonoſi laboris ſenſionem, delirii & inſaniæ metum adferre ſolent, prorrh. 3. ſ. 2. 1. Sin autem prænuncius labor fuerit ἑλκώδης ἢ φλεγμονώδης deterior multò videtur morbificæ cauſæ conditio, quæ rapta in venas corruptione, in vitio eſt. Quòd ſi idem labor ſucceſſerit, damnum adferet ei parti, neque abſceſſus quantumvis critici certa criſis perficietur: ut in parωtide, in hujuſmodi febribus ſæpe oborta, ex inchoata hæmorrhagia. Reſtat febris κοπιώδης; cujus eſſe ſolet prænuncius, comes, & ſucceſſivus κόπος: non is quidem qui ἁπλῶς dicitur, qui venit ἐκ πόνων, & muſculoſo generi πόνον inducit: ſed is quem αὐτόματον, i. *ſponte ſua obortum* veteres nominarunt. Ejus quidem febris difficillima curatio eſt. „ Quoniam quò diuturnior eſt cauſarum morbificarum impreſ„ ſio, eò morborum periculoſior generatio. Difficultas pepaſmi propter materiæ contumaci„ am, diuturnitatis cauſam adfert. Naturæ diu multumque oppreſſæ ſopita virtus, meatuum anguſtia, deſperatam faciunt excretionem. Solo abſceſſu criſis futura ſperatur: niſi abſceſſus materiam & occaſionem præripiat urina craſſa multa & alba; qualis Archigenis ſervo profluxit.

Sequitur explicatio febrium ἀχλυωδέων, quæ ob eam cauſam ſunt formidabiles, & ἀχλυώδεις febres, quæ vaporibus caput replent & ſenſuum inſtrumenta: unde efficitur ut mixtione infectus humor oculorum aqueus, qui naturaliter lucet ſplendetque; θόλωσιν, i. *perturbationem*, exhibeat cryſtallino humori ſenſuique communi; tum etiam ſpectantibus ægri pupillam. Quæ cauſa eſt cur viſa occurrant fallacia & turbulenta, qualis deſcripſit Hippocrates in Dealcis uxore, ἐψηλάφα, ἔτιλλεν, ἔγλυφεν, ἐτερολόγα. i. *palpabat*, *avellebat*, *ſculpebat*, *feſtucas carpebat.* Ac talia ſanè ſymptomata funeſta eſſe dixit in prognoſtico, ſi non ſint κρίσιμα. Sic in prorrh. ſcripſit, ὄμμα ἀχλυῶδες κακόν. De cωmate, vigiliis & ſudatiuncula, non eſt quòd magnopere laborem. Jam enim multa dicta ſunt: & plura ſuis quæque locis dicentur.

37 Οἱ κοπιώδεες μετὰ φρίκης ἐφιδρώσαντες κρισίμως, ἀνειθερμανθέντες ἐν ὀξεῖ, κακόν· ἄλλως τε κἢν αἷμα ἐπιστάζωσι περὶ ταῦτα.

Si quis in febre laborioſa cùm perhorruerit, nihil criticè exudarit, indeque febris acuta exarſerit, funeſtum: idque cùm aliàs; tum ſi in hoc negocio ſanguis ſtillarit.

Hujus difficillimæ prognωſeωs mens potiſſimùm eò ſpectat, ut intelligamus, calamitatem & exitium ægrotis denunciari, quando fruſtra criſi tentata quæ morbi erat propria, morbus ipſe vires acquirit, deque natura triumphat: cujus triumphatæ ſignum eſt, cùm ipſa per tranſlationem multum oppreſſa, rurſus aliam ſtudet inire criſin ex qua levatio nulla expectabilis: ut nulla eſſe ſolet ex ſanguinis ſtillicidio, niſi hæmorrhagiæ liberalioris opinionem faciat: ut ſæpe facit quando cum urinæ pepaſmo in quartum diem incidit, apparetque ad hæmorrhagiam ſeptimo die futuram. Nec verò hujus mei theorematis fidem derogare videtur 25. Coac. *Si cui cùm perhorruerit atque ſudarit criticè: rurſus poſtridie horror ſine cauſa ingruerit, tum à pepaſmo ſomni ſit expers, huic venturam hæmorrhagiam arbitror.* Illic enim docemur varias eſſe morborum eorundem criſeis, illamque varietatem criſeωn ſæpenumero denunciari una eademque concuſſione, quæ à rigore ſuſcipitur. Sed id locum habet in diverſorum focorum plethora, quæ neque ipſa per ſe maligna eſt, neque conjunctam habet viſcerum inflammationem: deinde in liberali excretione, ut in ſudore & hæmorrhagia. Hîc autem febris laborioſa eſt, ergo magnæ & multiplicis cacochymiæ particeps. Deinde hîc pro rigore horror cietur criticus, propterea que irritus & inefficax: quoniam talis horror denunciat naturam morbificis cauſis opprimi, ſummamque eſſe humorum cruditatem; ut nihil tum ſalutariter poſſit excerni. Quod ſi quis objiciat rigorem etiam moderatum, ciere liberalem hæmorrhagiam: ſanè quidem, ſed in plethora corporis. Præterea illic ſudor legitur; hîc ſudatiuncula quæ ſimpliciter adducta, fatiſcentis, naturæ eſt argumentum. Quinetiam hîc febris exardeſcit â ſudatiuncula, illic à ſudore miteſcit. Atqui multùm intereſt inter pravam & inchoatam criſin; ſudor eſt κρίσιμος κρίνων, i. *judicatorius judicans*, ἐφίδρωσις verò ἀκρισία δύσκριτος, i. *privatio criſis ſiniſtra.* Quòd enim à ſudatiuncula hîc febris exarſit, & ἐπίδοσιν arguit cacochymiæ efferæ tum ſymptomaticæ tranſlationis ad diaphragma & caput. „ Accedit huc, quòd undecunque humor cietur, ſi „ exitum non habet, oppreſſionis damna adjungit. Poſtremò hîc ſanguinis ſtillicidium video: illic hæmorrhagiam expecto. Atqui nullum ſtillicidium in bono ducendum. Contrà δυσκρίτου ἢ θανατώδης, i. *aut pravi judicii*, *aut omnino mortiferum* exiſtit. Ac δύσκριτον quidem in qualitate bona ſanguinis: θανατῶδες vero in mala; qualis eſſe ſolet ſanguinis meracioris nigri.

aphor. 32. lib. 4. Galen. comment. ad prorrh. 58. ſ. 3. 1.

lib. 1. Epid.

38 Ικτερώδεες, κατακορέες, θνήσκουσι. λευκὸν διαχώρημα τουτέοισι προσδιέρχεται.

Icterici multùm fœdati pereunt. Alba dejectio iis unà ſecedit.

Icterici qui ſint, & unde nomen habeant, nihil neceſſe eſt ſcribere: quod neminem ſcripta mea lecturum exiſtimem, quem iſta neſcire perſuaſum habeam. Sed ex ictericis qui moriantur, qui contrà eo morbo defungantur, operæ precium eſt propalam explicare. Sanè moriuntur icterici, nec unquam fœdum colorem eluere poſſunt, qui vel à motu morbi; vel ab hepatis inflammatione; aut ſcirrho, vel à veneno, potione aut morſu immiſſo, ita colorantur. Sic Hermocrates ſexto morbi die factus ictericus, tandem obiit. Quod Heraclidæ etiam conti-

1. Epid.

tigiſſet ab ictero ſexti diei, niſi triplicis vacuationis beneficio, diarrhœæ, perirrheæ, & hæmorrhagiæ, morbum depuliſſet. Nam Phanagareoni talis icterus fuit lethalis, cui neque eſt ducta alvus, neque urina profluxit, neque ſanguis erupit. Ex quibus aphoriſmi illius veritas eluceſcit, *Quibuſcumque in febribus icteri ante ſeptimum ſuperveniunt; malo ſunt loco.* Moriuntur etiam quorum icterus ſymptoma eſt κακοπραγεῦντος τοῦ ἥπατος διὰ σκιῤῥὸν, ἢ φλεγμονὴν, ἢ ἔμφραξιν. i. *Malè officium facientis hepatis à ſcirrho, inflammatione, vel obſtructione.* Quæ vitia illa aphoriſmo continentur. *Hepar ictericis indureſcere, malum.* Nam quòd evitari non poſſit icterus venenatus à morſu aut potione, id vero meridiana luce clarius eſſe arbitror. Atque hi omnes ſymptomaticè facti icterici, ſaturato colore flavent: cujuſmodi colorem ita depinxit Hipp. Ἴκτερος τοῖος δ᾽ ἐστὶν ὁ ὀξὺς, καὶ διὰ τάχεος ἀποκτείνων· ἡ χροιὴ ὅλη σιδιοειδὴς, σφόδρα ἐστὶ χλωροτέρη, οἷον οἱ σαῦροι οἱ χλωροὶ, πουλυπόμοιος δ᾽ καὶ ὁ χρὼς καὶ τῷ οὔρῳ ὑφίσταται οἷον ὀρόβιον πυῤῥόν. i. *Icterus acutus & qui celeriter necat, eſt ejuſmodi. Color univerſus ſimilis cortici maligranati, lacertis virore ſimilis, ſanè & cutis tota ejuſmodi. Urinæ hypoſtaſis eſt orobea ruffa.* aph. 42. lib. 6. 3. de morb. bis.

Alba dejectio iis una secedit] Alba dicuntur bilioſæ tincturæ expertia, quæque hujuſmodi non ſunt à colore cibi quo veſcimur (etenim à pulticula ſiliginea, nihil mirum ſi alvus excrementis albis feratur, ut neque à pulticula leporina, ſi nigris.) Hujuſmodi autem fiunt, teſte Galeno, cùm bilis non ampliùs in ventrem confluit: ſed unà cum ſanguine per habitum corporis diffunditur, idque aut propter obſtructionem canaliculi fellis, aut propter ardorem convexarum hepatis partium. Sed tamen Apollonii icterici talia leguntur fuiſſe excrementa. *Dejectiones erant variæ. Aut enim nigræ fuerunt, paucæ, æruginoſæ: aut pingues, crudæ, mordaces. Nonnunquam & lacteas viſus eſt emiſiſſe.*

Supereſt ut de ictero unde convaleſcunt icterici, hoc loco dicamus. Ejuſmodi criticus eſſe ſolet, pepaſmo indicatus, qui & febris finem adfert die critico, ſine hypochondrii duritate, & cum urinis atque dejectionibus naturaliter coloratis exiſtit. Vide aphor. 64. lib. 4.

39 Οἱ τριταιοφυέες, πλανώδεες, ἐς ἀρτίας μεταπεσόντες· δύσκολοι.

Tritæophiæ febres erraticæ, in pares mutatæ, ſunt contumaces.

Quæ ſint & cujuſmodi febres tritæophyæ, jam explicavimus 27. & 34. Tum etiam quid inter ipſas & hemitritæas interſit, 12. Sequitur, ut quomodo tritæophyæ ſint erraticæ, & quemadmodum ex eo motu incerto, certos habeant dierum parium paroxyſmos, tum autem quid cauſæ ſit quamobrem ille ἀρτιασμὸς contumaciam morbi & ancipitem criſin ac ſæpe funeſtam adferat, hoc loco dicendum eſſe videatur. Enimverò tritæophyæ febres naturâ ſunt περιοσσαὶ. i. *quæ impari dierum numero exardeſcunt*, vel quæ ſymptomatum acceſſione diebus imparibus, ſunt eximiæ & excellentes. Id enim facit bilis, quæ tertio quoque die cumulata & putris movetur, Sed quoniam non unius tantùm bilis dominatu hæ febres tenentur: ſed cacochymiæ multiplicis corruptione & vitio accenduntur; ferè fit ut corruptionis incremento & irritamento, laceſſitarum partium complexio alteretur & immutetur, ipſaque, ut ita dicam, περιοσσότης vertatur in ἀρτιασμὸν, *dierum imparitas in paritatem.* Ita enim comparata eſt natura univerſitatis & partium ſingularum, totiuſque adeo naturalis œconomiæ, ut æqualia & ſimilia quæ ab eadem facultate alterantur, prorſus æqualia faciant excrementa. Quinetiam tempus collectionis eorum excrementorum ut ſit æquale neceſſe eſt. Nam partes quæ aluntur, quoad naturaliter conſtitutæ fuerint; ab eodem nutritæ alimento, æqualia quantitate, ſimilia qualitate, eodemque temporis tractu colligent excrementa, eademque periodo expellent. Atque ex illa ſimilium & æqualium; pariter æqualiterque collectorum & excluſorum, in offenſa perennitate; morbi exiſtunt beneque conſtituti, ac ferè ſecundi judicii: quos εὐσταθεῖς & εὐκρινεῖς, vocant. Quales regnare dicuntur quando anni tempora ſua quæque exhibent ὡραῖα ὡραίως, i. *tempeſtiva tempori.* aph. 8. lib. 3. At ſi tempeſtivæ non ſint tempeſtates annorum; ipſaque defectio temporum in tempeſtatum alienatione conſiſtat; vel etiam diæta in vitio ſit, ex illa multiplici & maligna cacochymia inde nata, labefactatur valde naturalis œconomia, & æqualitas partium gignentium, mittentium, trahentium, aut ſuſcipientium excrementa. Hinc morbi naſcuntur & exacerbantur ἀκατάστατοι καὶ δύσκριτοι, i. *inconſtantes ac difficiles judicatu.* Quales fuiſſe legimus tritæophyas febres; quarum explicatæ jam cauſæ præter cætera negocia quæ faceſſebant ægrotis, eam quoque moleſtiam adferebant, quòd χρόνια, δυσχερέα, καὶ πάνυ ἀτάκτως, καὶ πεπλανημένως, καὶ ἀκρίτως τὰ πλεῖστα τούτων διετέλει γινόμενα. i. *morbi longi, difficiles, inordinati, erratici, judicii difficilioris.* Sed nondum hîc video tritæophyas videri erraticas incerto ordine particularium paroxyſmorum, ut revera dicuntur erraticæ: ſed inſperata vel inexpectata ſymptomatum acceſſione, exempli cauſa, rigoris quem ſcripſit Hippocrates, illic cieri conſueviſſe ἀτάκτως καὶ πεπλανημένως. Itaque ſic erunt tritæophyæ febres erraticæ. Sed quomodo acceſſiones illarum febrium quæ olim fiebant ἐν ταῖς περιοσσαῖς, nunc fiunt ἐν ταῖς ἀρτίαις: vel quomodo ipſa περιοσσότης mutatur in ἀρτιασμόν? lib. 2. de febrib. 26 aph. 17 p. 3. lib. 1. Epid.

Enimvero quantum complector animo, hujus mutationis cauſam reperio, incertos rigores, qui medio febris curſu exacerbantur, i. cùm prior billioſa febris miteſcere incipit, exardeſcente altera, pari die rigor cietur, cujus irrita concuſſione & majore incendio conflagrarant ægroti, & per tranſlationem miſeriùs tractantur. Qua de re illud extat jam demonſtratum. *Tritæophyarum febrium incerti rigores, qui medio febris curſu exacerbantur, valde maligni.* Medium autem curſum vocat, medium iter periodi particularis, quæ horis 48. abſolvitur. Ergo cùm exacto priore paroxyſmo bilioſæ febris, & inchoata alterius exacerbatione, rigor incipit, palam eſt multò majorem fore afflictonem diei paris, i. ſecundi, quàm fuerit imparis, i. primi. Eſt autem ille ἀρτιασμὸς qui paria exhibet, difficilis ac ſiniſtri exitus, primùm quòd rigor ille τῷ ἀρ-

ἀρπασμοῦ cauſa, ſit, τὸ κρίσιμον μὴ κρῖνον, quia non cietur κατὰ λόγον, i. *merito* naturæ, nec παρὰ λόγον, i. *immerito* cacochymiæ malignæ. Itaque loco non cietur, propterea que male. *Quæ paribus diebus exacerbantur, paribus & judicantur: quæ verò imparibus, imparibus.* Atqui tritæophyæ febres periodorum particularium, paroxyſmos habent diebus imparibus. Ergo fœliciter paribus judicari non poſſunt: quoniam bona criſis fere fit in ordinario paroxyſmo. Hîc autem dierum parium paroxyſmi ſunt extraordinarii, qui nullum certamen naturæ & morbi in procinctu eſſe denunciant: ſed contrà irritatæ fruſtra naturæ oppreſſionem cum infirmitate conjunctam, ex priore paroxyſmo, tum verò ex horum importuna vi, quæ cernitur in ardore, maligna cacochymia, & obſidione nobilium partium quarum officio vita carere non poteſt. Conſideratè autem ipſas nominavit δυσκόλους; quamvis πυκινότερον. quoniam difficultatum illarum myriadem ſic obſervavit. *Similiter illa contingebant iis qui ſervabantur, & qui non.* Sunt autem δύσκολοι contumaces quidem morbi: ſed tamen ἀκίνδυνοι, quod hîc locum non habet. Plurimos enim tritæophyæ febres interimunt. Nec ſolùm hæ febres tritæophyæ, quæ ex eventu paribus exacerbantur: ſed illæ etiam quæ ſunt ejuſmodi proprio motu periodico ſunt δυσκελτώτεραι: ut quæ per initia imparibus paroxyſmos habent, aut diuturnitatem morbi judicent, aut peſſimam criſin ſexto die venturam. Nam cùm vehementer primo die ægrotant, & quarto parvum experiuntur paroxyſmum, ſexto moriuntur.

40 Οἱ ἐν κρισίμοισιν ἀλυσμοὶ ἀνιδρῶτες, περιψυχόμενοι, κακόν· καὶ ἅπαντες δὲ οἱ ἄνευ ἱδρῶτος περιψυχόμενοι ἀκρίτως, κακόν.

Quæ diebus criticis unà cum frigore jactatio incidit, expers ſudoris mala. Atque in univerſum, omnes qui ſine ſudore injudicatò perfrixerint; malè vexantur.

Satis jam de alyſmo aut etiam nimium multa 2. 19. 34. ſed illic quatenus in vitio eſt ſemper, ejus cauſam quæſivimus. Hîc autem boni & mali alyſmi diſtinctio continetur. Enimvero ſymptomatici omnes qui nullam ſpem adferunt criſis cujuſmodi cernuntur in iis quos ſcripſit ἀσώδεας ἀνεμέτως ἐπιπαροξυνομένους, i. *jactabundos ſine vomitu, inſuper vexatos*, omnes, inquam, toto genere peſtiferi ſunt. Mali ſunt etiam atque terrifici, qui malè geſtæ rei ob intentatam criſin meritò accuſantur: idque diebus criticis, quibus quæ fiunt omnia, quæque apparent, firmiora ſunt, quàm quæ in alia incidunt morbi tempora. At ſanè hujuſmodi ſunt, de quibus ſermonem inſtituit.

prorrh.27. ſ.2.1.

Ergo, Quæ diebus criticis] i. Periodis quaternariis, ante vigeſimum diem; ſeptenariis, ante quadrageſimum; vicenariis, ante centeſimum.

Una cum Frigore] non quidem periodico paroxyſmi particularis; ſed critico: ut ſit ἐπισημασία, i. *ſignificatio* certaminis naturæ & morbi quod in procinctu eſt, eoque frigoris nomine ſignificetur rigor.

Jactatio incidit] Non illa quidem ναυτιώδης nauſeans, quæ morſu bilis excitatur in ſtomacho: ſed altera longè peior, quæ fit oppreſſione virium cum viſcerum æſtu conjuncta; per quam omnis loci & omnis figuræ impatientiſſimi ſunt ægri.

Expers sudoris] Ex quo efficitur eam jactationem, anxietudinem, ſive alyſmum, incidiſſe κατὰ λόγον mali, cujus ſymptoma eſt: non autem ipſius naturæ decertantis pro ſua ſalute. „ Omnia enim quæ fiunt quæque apparent in morbis, ejuſmodi ſunt ut ſpem adferant proſperi „ exitus, aut metum infœlicis, quatenus eveniunt, illic κατὰ λόγον naturæ & παρὰ λόγον morbi; hîc verò κατὰ λόγον morbi & παρὰ λόγον naturæ.

Mala] Quoniam judicatoria non judicantia aut ſunt lethalia, aut difficilis judicii. Sed illud levius quàm ſi graviorum ſymptomatum acceſſione, diebus criticis, devicta natura, accidere videatur.

Atque in universum omnes qui sine sudore injudicato perfrixerint, male vexantur] Damna rigoris, frigoris & horroris cùm fruſtra fiunt motu malignæ cacochymiæ, aut vitio purulenti abſceſſus; omnia ſunt ἀναλυτικῶς explicata. Supereſt illud dicendum, quòd non ſolùm deſiderato ſudore; ſed etiam vomitu & dejectione, malum eſt frigus; ac multò pejus irritum frigus, quàm ἀλυσμὸς μὴ κρίνων.

41 Καὶ οἱ ἐπιρριγώσαντες, ἐκ τούτων, ἐμέσαντες ἄκρητα, ἀσώδεες· τρομώδεες ἐν πυρετῷ, κακόν· καὶ ἀφωνίη δὲ ἐκ ῥίγεος.

Quinetiam qui riguerunt, indeque ſyncera vomuerunt, faſtidioſi, tremuli in febre, miſeri quemadmodum à rigore aphonia gravis.

Caput eſt ad horum explicationem, illico adferre quod probatum eſſe debet omnibus; omnem perturbationem criticam non ſolùm in vitio eſſe cùm fruſtra ſuſcipitur, ut eſſe ſolet ſigno & cauſa: „ ſed multò magis ſi excretionem cieat materiæ ex qua plus incommdi denun- „ ciatur atque percipitur, quàm adjumenti. Sed quid adjumenti poſſe adferri putem ex eo „ quod toto genere contra naturam gignitur atque cietur? Vetus illud, *ut talia purgentur qua-* „ *lia purgari oportet confert: & leviter ferunt.* Ergo rigores qui ſuperveniunt, cujuſmodi ſunt critici aut ſymptomatici, non autem periodici; haud ſolùm eo nomine moleſtiam exhibent at-

que

que negotium naturæ faceſſunt, quòd fruſtra cientur: ſed quod eorum concuſſione materia excutiatur vomendo atque dejiciendo, unde ſpes ſalutis projecta.

A perturbatione critica omnis incommoda excretio mala eſt. Sic prorrh. 29. ſ. 2. 1. *Vomitus cum jactatione ſynceri; mali.* Nec ſolùm vomitiones: ſed etiam dejectiones, hæmorrhagiæ, ſputa ſyncera ſunt prava, ex ea ſynceritate, ut ita dicam, incommoda; & quæ cùm exprimuntur, præſentem mortem intentant: ut Philiſco quintum morbi diem agenti, ſtillicidio ſanguinis nigri & pauci, mortem citam attulit ſexto die: Philiſta interiit quinto die à vomitu bilis, primùm flavæ, mox æruginoſæ. Sed hæc morborum acutorum propria ſunt & cum lethalibus ſignis conjuncta. Sunt autem ἄκρητα idem quod ἄμικτα, in ſua quæque complexione & conſiſtentia, i. ſui quæque ſeri naturalis expertia: cujuſmodi cernitur ſanguis niger, bilis 2 progn.
æruginoſa & nigra. Nam quæ una pariter æqualiterque aut vomuntur aut dejiciuntur, aut etiam extuſſiuntur æruginoſa & nigra; atque ſunt illa ſua quæque ſpecie ἄκρητα, quamvis mixta, atque ſi per ſe ſingula exprimerentur. Sic præceptor, *Dejectiones variæ & variegatæ ad diuturnitatem ſunt morbi. Ac mortiferæ ſunt nihilominus. Ac ſi colores omnes idem vomat, valde eſt mortiferum.*

Quid verò, nonne huc ſpectat in aphoriſmis; *Et quò varii colores illi deteriores fuerint: majus oſtenditur malum.* Sed in vomitionibus, dejectionibus & ſputis, laudantur excrementa bi- 21. lib. 4.
lis & pituitæ ἰσχυρῶς ξυμμεμιγμένα. i. *accuratè permixta.* Quæ accurata permixtio exiſtere nequit, niſi & mitia ſint excrementa, & virtute caloris nativi in unum coacta. Ergo ut vomitio utiliſſima eſt, ſi pituita ac bile permixta eſt quàm exactiſſimè: ita ſyncerior ſive meracior, peſſima. Verum enimvero ſynceritatis illius malignitas medicum terret, ex perſpicientia efficientis cauſæ. Quoniam pituita ſyncerior, ab intemperie frigida eam concretionem accepit. Sanguis autem niger, bilis item æruginoſa & fuſca, hujuſmodi cernitur cùm exudarit tenuis humor ab incendio, quo ſanguis aut bilis primigenia conflagravit. Atque de craſſiorum & meraciorum excrementorum cauſis ita concluſit Galenus; *Craſſeſcunt omnia duabus ex cau-* 2. progn.
ſis contrariis, calore & frigore; evaporante quidem calore, cogente autem frigore.

Quemadmodum a rigore aphonia] Sic legendum putavimus, emendando Græcum exemplar, ubi legitur φωνὴ, ex illo, *Quæ rigore incidunt aphoniæ*, &. Nam *partium po-* 29. Coac.
ſticarum frigus eſt convulſificum, 7. Coac. Et, *cum opiſthotono rigor necat* 23. Coac.

42 Τὰ δ᾽ ἐκ ῥιγῶν, μικροῖσιν ἱδρῶσι, περιψύχοντα, κακόν.

Si quis autem à crebris rigoribus cum parvis ſudoribus perfrigeretur; graviſſimum habet malum.

Ad verbum ſic verti, Græcum exemplar ſecutus. Sed in prorrhetico ἀντὶ δὲ, ἐκ ῥιγῶν, 34. ſ. 3. 1.
legitur ἐκ ῥινῶν. Quæ lectio huic ſententiæ accommodata, illic à Galeno recipitur & explicatur: ſed hîc mea quidem ſententia, probari non poteſt, quia de rigore ſymptomatico triplicem prognωſin inſtituit; quarum prima fuit de rigore fruſtra citato, 40; altera de rigore qui pravam ciet excretionem, 41; tertia de frigorifero cum ephidroſi. Ergo ſi à rigoribus ſymptomaticis (nam critici aut periodici eſſe non poſſunt, quos calor & ſudor, vel alia quævis bona & ſalutaris vacuatio non excepit) ſi igitur quis à rigore, exiguo ſudore madeat & perfrigeſcat: vel ſi cui à rigore exiguus & frigidus ſudor artus occupet; palam eſt parvum ſudorem non poſſe videri criticum. Ergo non facultatis expultricis virtute, ſed retentricis potiùs infirmitate manat is ſudor; qui quia gelidus eſt; caloris nativi extinctionem denunciat. Sed hujus prognoſeωs analytica explicatio requirenda ex commentario ad primam.

43 Οἱ ἐφιδροῦντες, ἄγρυπνοι, ἀναθερμαινόμενοι· κακόν.

Qui cum ſudatiuncula & ſomni vacuitate crebro exardeſcunt, malo ſunt loco.

In prorrhetico leguntur ἱδρώδεες ἀναθερμαινόμενοι, i. authore Galeno, ἀναπυρέττοντες; gra- 32. 2.
viſſimum habere malum. Quod ſanè cernitur in iis, qui cùm repentè à ſudore perfrixerint, rurſum calore febrili incandeſcunt: quod non fit ἀκινδύνως, ut ex cauſarum perſpicientia doctiſſimè Galenus annotavit Sed hujus prognωſeωs demonſtratio in commentario ad illam pro- 36. Coac.
gnωſin continetur. Οἱ κοπιώδεες, ἀχλυώδεες, ἄγρυπνοι, κωματώδεες, ἐφιδροῦντες ἀναθερμαινόμενοι· κα- & prorrh.
κόν. i. *Qui cum dolorifica artuum laſſitudine, caligine oculorum, vigiliis, cωmate à ſudatiuncula* 41. ſ. 2. 1.
exardeſcunt; habent periculosè. Eſt enim hæc prognωſis, revera pars catalogi pravorum ſymptomatum; quæ nihil neceſſe eſt ſimul exiſtere, cùm ſingula per ſe ipſa ſufficiant ad exterrendum.

44 Οἱ ἐφιδροῦντες ἐν πυρετῷ, κακοήθεες.

Qui exiguo ſudore madent cum febre, in metu ſunt mortis.

Hactenus de malis ſudatiunculæ, quæ cernitur cùm è thorace & capite miliaris ſudor exudat: aut cum eo exiguo ſubroſcidum eſt totum corpus. Hæc enim metum adfert ſiniſtri judicii; aut conclamationem vitæ, prout exudat ille ſudor per oppreſſionem partium; aut per in-

infirmitatem potentiæ retentricis, qua defluit ſuccus alibilis, cujus optanda erat aſſimilatio. Huc ſpectat inter alias, 42. hujus.

45 Οἷσι χολώδεος διαχωρήσιος ἐούσης, περὶ στῆθος δῆξις καὶ πικρότης· κακόν.

Quibus cum bilioſa dejectione premitur morſu pectus, amareſcitque os; malum.

Biliosarum dejectionum duplex omnino in qualitate & excretione, ratio eſt; una quidem τῶν καλῶν καὶ κρισίμων, i. *bene feliciterque ductarum*, cujuſmodi ſunt bilis ſubrufæ craſſeſcentis, qua multùm & raro ſine ſtridore fertur alvus, ſolida, mollis, & ſucci plena: altera verò eſt τῶν κατακορεστέρων μᾶλλον τοῦ καιροῦ καὶ ἀφρωδεστέρων, i. *ſaturatæ nimium bilis atque ſpumantis, quæ non minùs excernendo infeſta eſt, quam ſtabulando.* Neque enim dum excernitur, hypochondriorum ardor extinguitur: ſed exardeſcit magis; neque jactatio ipſa quieſcit, ſed major inde moleſtia excitatur: quinetiam inteſtinorum & ſedis ſua feritate ulcerifica eſſe ſolet. Denique non minùs calamitatem arguit viſceris unde venit; quàm partibus ipſis quà fertur moleſta eſt. Gignitur autem potiſſimùm hæc tam effera tamque indomitabilis, τοῖσι χολώδεσι τε καὶ μεγαλοσπλάγχνοισι, i. *iis qui naturâ atque diætâ ſunt bilioſi & viſceroſi.* Hujuſmodi autem bilis dejectionem, hoc loco agnoſcimus, in qua, quemadmodum morſu prematur pectus, & amareſcat os: tum verò quorſum hæc fiant, clariſſimè explicandum. Ut igitur τὸ στῆθος propriè anteriorem thoracis partem ſignificat, juxta illud, Πόνοι στηθέων καὶ πλευρέων, i. *dolores pectoris laterumque:* ita nonnunquam etiam medium illud os quicum dearticulantur coſtæ, quod à recentioribus στέρνον dicitur: ut in illo, Μικρὸς γὰρ κιγκλισμὸς τοῦ ἄρθρου τοῦ ἐν τῷ στήθει, i. *Nam ginglifmus exiguus eſt dearticulationis quæ in pectore.* Quod ſi ita eſt ut τὸ στῆθος pro ſterno uſurpetur; non erit abſurdum eo nomine per ſynecdochen intelligere eam ſterni partem, quæ τὸ ξιφοειδὲς nominatur, & per metonymian, id quod ſub illa enſiformi cartilagine continetur, orificium nempe ventriculi, quod veteres τὴν καρδίαν nominarunt, à cujus afflictione & morſu καρδιωγμὸς etiam nomen habet: ut nihil planè aliud eſſe videatur, commemorata δῆξις περὶ στῆθος, quam καρδιωγμὸς, aphor. 65. lib. 4. Ἐν τοῖσι πυρετοῖσι περὶ τὴν κοιλίην καῦμα ἰσχυρὸν, καὶ καρδιωγμὸς, κακόν, i. *In febribus ardor ventris ingens, cum cardiogmo, malus.* Ergo ſi bilis efferæ ſurſum deorsùmque fluentis feritate, pariter unà ſtomachus morſu prematur, unaque pariter alvus feratur; perſpicuum eſt perenni generatione bilis, partium afflictarum præſtantia; vicinarum atque communium ſympathia, ut cordis vivifici; doloris acerbitate; & partium excipientium moleſtia; conditionem ægri eſſe miſerrimam. Hîc autem quoniam bilis acerrimæ abundantia per ἀναῤῥοπὴν, i. *aſcenſum*, natat alvus & incandeſcit æſtu; efficitur ut continuitate interioris tunicæ quæ ſtomacho & ori communis eſt, os ipſum amareſcat, per aph. 11. lib. 4. & alibi paſſim. Porro autem cùm ſymptomata omnia ſint partium obſeſſarum & humoris morbifici propria; hîc ſanè καρδιωγμὸς, erit ſymptoma ſtomachi: oris amaritudo, bilis ipſius. „ Nam amaritudo percipitur tantùm ex bile, ut καρδιωγμὸς ſymptoma eſt proprium τῆς καρδίας, lib. 3. progn. Atqui perrarò accidit ut pariter æqualiterque ſurſum deorsùmque natura ſponte ſua curſum inflectat, niſi dominatu morbifici humoris & efferi teneatur, ut in cholera morbo. Quinetiam perrarò accidit ut duæ partes tam ſibi ſint impares, ut æqualiter afficiantur, part. 2. lib. 6. Epid. Eſt igitur, cum bilioſa dejectione cardiogmus planè malignus.

Aphor. 34. lib. 3. lib. 1. περὶ ἄρθρων. [margin]

46 Ἐν πυρετοῖσι, κοιλίης ἐμφυσωμένης, πνεῦμα μὴ διεκπῖπτον. κακόν.

In febribus, alvo inflata, ſi flatus liberum exitum non habeat; malum.

„ Ut nihil eſt in univerſi corporis qualitate & habitu, quod magis medici votis reſpondeat, quàm triplex hypochondriorum æqualitas, quæ cernitur quando illa ſunt mollia, ſolida, & ſucci plena, ἄπονα καὶ λαπαρά: ita nihil apparet quod ad minuendam medici alacritatem procacius facit, quàm ſponte natus hypochondriorum meteoriſmus. Eſt autem meteoriſmus hoc loco dictus hypochondriorum tumor tractabilis & aſpectabilis. Sed cùm illius meteoriſmi multæ ſint cauſæ; inflammatio; ſcirrhus; inflatio; atque inflatio quidem vel preſſa leviter ad brevitatem, vel fixa firmiter ad diuturnitatem; hæc una eſt quæ in quæſtionem vocatur, ad intelligendum quæ tanta ſit inflationis contumacia. Principio ventris inflatio cum febre conjuncta, inde ſanè abeſt unde abeſſe debuit. Nam talis inflatio quam vel oppilatio; vel ſpiritus flatulentus; vel ipſa denique intemperies peperit, ſuperveniente febre diſcutitur, incidendo, tenuando, & ad temperamenti æqualitatem reducendo. *Quicunque ex hypochondrio laborant ſine febre, iis ſuperveniens febris laborem exolvit.* Quòd ſi quis dictionum anceps ventris inflationem, malè ad hypochondriorum meteoriſmum transferri exiſtimet; ſciat is velim, nomen τῆς κοιλίας hoc loco complecti, non ſolùm cibi & potionis promptuarium, ſed amplitudinem illam abdominis quæ ſubjacet ipſi thoraci: in qua ſignificatione homines prominulo abdomine, dicuntur προγάστορες; & ipſæ mulieres gravidæ geſtare fœtum alvo. Quæ cùm ita ſint, ſupereſt ut cauſam inveniamus, & explicemus tam contumacis inflationis. Enimvero ventris μετεωρισμὸς cùm plurimas habeat cauſas, tum certè πνεῦμα φυσῶδες, i. *ſpiritum flatulentum, qui facit inflationem.* Sed cùm illius inflationis duplex omnino cauſa ſit; una qui-

2. progn. aph. 4. lib. 4. aph. — 39. libr. 6. Aphor. — Aphor. 14. lib. 4. — Aphor. 11. libr. 4. [margin]

quidem in contumaci quadam affectione partium quæ ſub abdomine jacent; altera verò in fugaci occaſione rerum extrinſecus petitarum & incidentium; utriuſque talem attulit dioriſmum. Nam ea quæ naſcitur à contumaci partium affectione, borborygmon, non habet: ſed diſtenta ſemper & inflata exhibet hypochondria. Altera cum borborygmo conjuncta, paulò pòſt tandem reſidit. Nam borborygmus ille, ſignum eſt naturæ materiam ad lumbos & ilia depellentis, ſupernè deorſum; unde vel dejectio liberalis; vel ſpiritus flatulenti cumulata & repentina eruptio.

Sympto-mata κατοχὰ non ſolum dicuntur, τὰ τὴν καλουμένην κατοχὴν ἐπιφέροντα· ἀλλὰ καὶ τὰ βεβαίως ἡδρυμένα, καὶ οἷον κατεχόμενα νοσήματα; ut Galeno viſum eſt; ad 60. 2. prorrh.

Ergo ventris inflatio contumax fluenti ſpiritus exitum non habentis, ſigno quidem peſſima eſt, ab intemperie hectica tenuium inteſtinorum; eorùmque periſtaltico motu naturali contrario. Sed cauſa ipſa pejor eſt: quoniam ex ea inflatione conſtante & contumaci, ſexcenta ſymptomata naturæ præſidia labefactant, corpus infirmum faciunt, vireſque morbo adjungunt. Quæ omnia ſunt in promptu, patentque omnibus ad cognoſcendum, ſuis quæque locis diſtincta & explicata.

47 Κοπώδεες, λυγγώδεες, κάτοχοι· κακοί.

Si quis in laborioſa febre ſingultiat, vel obſtupeſcat; morbo laborat peſſimo.

Et laboriosae febres, & ſingultuoſæ, & quæ conjunctam habent catochen; omnes ad unum videri debent malignæ. Quoniam autem quæ ſint, & cujuſmodi laborioſæ febres; analyticè jam explicavimus, 36. ſupereſt ut de ſingultuoſis primùm, deinde verò de iis quæ κατόχως exiſtunt, hoc loco dicamus. Sunt igitur ſingultuoſæ febres, ſingultibus crebræ moleſtis. Atque ſingultuum illorum natura in depravato ventriculi motu conſiſtit, quando concutitur ad excutiendum id quod ſibi moleſtum eſt. Rerum autem ventriculo moleſtarum, non quidem in capacitate & alvo, ſed in membranis ipſis, tria omnino genera veteres ſtatuerunt; flatulenti ſpiritus inſinuationem; bilis acrimoniam & feritatem; tum glutinoſi humoris pituitoſi, aut melancholici contumaciam qua ad ventriculi tunicas contumaciter adhæreſcit. Nam qui ab exhauſto fiunt ſingultus, cùm exaruerint ventriculi tunicæ; convulſionis potiùs naturam retinent, quàm concuſſionis. Ac multùm intereſt inter convulſionem & concuſſionem: quamvis utraque in depravati motus genere collocetur. Etenim in convulſione natura morbificis cauſis devicta quieſcit. In concuſſione autem erigit ſe ad vincendum id quod ſe lædit. Sed tamen religio fuit Hippocrati & Galeno, ſingultum ab exhauſto, nominare convulſionem; quòd ea muſculorum propria ſit, non membranarum. *Naſcitur convulſio à repletione vel inanitione: ita & ſingultus.* Sit ita ſanè, ſingultum ab exhauſto convulſionem eſſe quandam ventriculi, non propriè dictam: cùm propriè dicta cernatur tantùm in partibus quæ naturaliter ſponte noſtra moventur: ut in muſculis, quando ſua ſponte, non noſtra colliguntur. Sed in confeſſo eſt, parem utriuſque, & convulſionis & ſingultus noxam videri, quando ab æquali ſiccitate naſcuntur. Ac ne plura conſecter, quæ plurima leguntur apud Hippocratem, ſit illud inſtar omnium, *A purgatione convulſio vel ſingultus, malum.* Certum eſt igitur ab hujuſmodi febribus, quæ ſingultibus crebræ ſunt, exitium certum manere. Etenim illas hujuſmodi eſſe diximus; vel à flatulento ſpiritu; vel à bilis feritate; vel à glutinoſi humoris contumacia. Quæ cauſa eſt cur divinus Plato ex earum cauſarum perſpicientia quam ab Hippocrate hauſerat; in Sympos. ſpirationem cohiberi juſſerit primùm, ad flatuum diſſipationem; mox aquam bibere, ad infringendam bilis efferæ acrimoniam; poſtremò ſternutamentum ciere, ad evellendum glutinoſum humorem qui contumaciter ad ventriculi tunicas adhæreſcit. Fecimus idem ex hiera picra permultis, qui cùm continenter ſingultiendo frangerentur, ducta alvo per quinque dies, glutinoſis & nigris humoribus; tandem ſingultiendi finem fecerunt. Sed ex illis, inquam, omnibus, quantum iſtæ mali febres foveant; ut ea quæ oculis ipſis videntur, planè apparet in omni concuſſionis cauſa. Nam πνεῦμα illud φυσῶδες, vel oppreſſionem caloris nativi à diæta intemperanter inſtituta; vel νέκρωσιν à febrili ardore; vel ἀνειλύσιες κακοήθεες, i. *revolutiones ſurſum moleſtas* accuſat. Bilis efferæ feritate, qui cientur, hepatis vitio accepti feruntur: per ſympathiam quam facit vicinitas, vel communicatio duorum nervulorum ſextæ conjugationis. Quod quoties incidit, graviſſimum eſſe malum denunciat. Etenim præceptoris ſcopus eſt in 58. aph. febrium & aliorum morborum deciſionibus; quemadmodum in aphoriſmis libri ſeptimi; do- 5. lib. 17. aph. 7. cere ſymptomata ἐπιγινόμενα, i. *propagata* morborum qui vires acquirunt eundo: ſed eorum maximè qui cæteros ejuſdem generis, pravitate præcedunt. Ergo ſingultus hepaticæ inflammationis ſymptoma erit, non levis cujuſdam, ſed inſignis & peſſimæ, in cujus ferventis ſympathiam ſtomachus trahi ſolet: partim communicatione nervorum, quos Hippocrates breviſſimos lib. 2. Epid. eſſe dixit; ac tum ſane ſtomachus, illius maximæ & peſſimæ inflammationis ſit particeps: partim etiam bilis multùm æſtu incandeſcentis copia, quam inflammatum viſcus, continenter gignendo & cumulando, eructat in caput & originem inteſtinorum: cujus inde affluxu & feritate, contingit vellicari ſtomacho & ſingultire. Nec deſunt etiam qui putant ſingultum ab hepate inflammato ſic naſci, quòd alvo compreſſa atque conſtricta, ſpiritus exitum habere non poſſit. Erat ex illis quæ propoſita ſunt de ſingultu quem facit concuſſio, illud extremum, ut diceremus de glutinoſo & acri humore qui contumaciter adhæreſcendo & irritando moleſtiam exhibet ſtomacho; cietque ſine intermiſſione ſingultus. Enimvero ſi ea materia tantùm ſtabulatur in tunicis alvi, ſine affluxus perennitate, ſternutamento excutitur, vel hiera picra excluditur radicitus extirpata. Atque ſternutamenti auxiliares vires in Ariſtophane legimus, qui cùm ſingultiendo rumperetur, neque ſpiritum cohibendo, neque bi-

bendo levaretur; tandem ex præſcripto Eriſymachi Medici, citata ſternutatione, ſingultiendi finem fecit. Sed illud artificium medendi, primus aperuit ſummus præceptor. *Laborioſè & indeſinenter ſingultienti, ſuperveniens ſternutatio morbum exolvit.* Quòd ſi affluxus perennitate id fiat cum febre, proculdubio eadem prognoſεωs ineundæ ratio erit, quæ fuit illius, non ita multis antè literis, explicati.

aph. 13. lib. 6.

De catoche autem cum febre conjuncta, idem profectò theorema ad examinandum demonſtrandumque in promptu erit, quod antè poſuimus, nempe; ſymptomata hæc graviſſimorum eſſe morborum ἐπιγινόμενα; quæ ſcilicet superveniunt invaleſcente morbo, unde propagatio fit perennis affluxus, tanquam ex fontis cujuſdam uberrimi perennitate. Ut igitur cωmatoſæ febres malæ: ita quæ κατόχως ingraveſcunt. Sed inter cωma & catochen hoc intereſt, quòd in illo connivent palpebræ; in hac ſuperciliosæ ſunt: quòd illius cauſa ſit nimia humoris abundantia, nervorum vim exolventis; hujus verò ſiccitas quæ tenſionem parit: qua affectione qui laborant, eodem ſtatu manent. Vide comment. Galeni ad 56. prorrh. ſ. 2. 1. Peſſimo autem loco ſunt catochi; quoniam hujuſmodi ferè ſunt in febre, à tranſlatione materiæ ſiccæ; quæ ipſos & αὐθηρὲς, i. *rubicundos* reddit, & cephalalgicos: deinde à ſuppreſſione alvi quæ cephalalgiam auget, pejoremque facit. Huc accedit quòd talis catoche, non ita multò poſt, convulſionis ſucceſſionem habet.

comment. ad aph. 11. lib. 7.

48 49 Ἐκ νώτου πυκνῆσι καὶ λεπτῆσι φρίκῃσιν ταχέως ἀναθερμαίνοντες· δύσφοροι. Οὔρου ἀπόληψιν ἐπώδυνον σημαίνουσι· τὸ ἐφιδροῦν τουτέοισι κακόν.

Crebri ex lumbis horrores, cum cita caloris viciſſitudine, permoleſti. Nam & graviſſimam urinæ ſuppreſſionem denunciant.

Explicatio & emendatio quærenda comment. ad 8.

50 Τὸ παρὰ τὸ ἔθος ποιέειν τι, οἷον προθυμέεσθαί τι πρότερον μὴ εἰθισμένον, ἢ τοὐναντίον· πονηρὸν, καὶ πλησίον παρακοπῆς.

Si quis ea faciat quorum ſit inſolens, ut ſi appellat animum ad inſueta aut contrà; certè graviſſimum habet malum: ac tum delirium adeſt.

Magna vis eſt ad habitum mentis in iis quæ gignuntur in corpore, non quòd eſſentiam mentis mutari alterarive poſſe exiſtimem, (eſt enim ἀναλλοίωτος καὶ ἄφθαρτος, i. *alterationis & corruptionis expers*) ſed quòd in vitio ſint meatus per quos ipſa permeat, quibus allabitur, tum ea quibus miſcetur. Sic enim divinus vir, divinè. Αἱ ὁκοίων γὰρ ἀγγείων ἡ ψυχὴ ἀποχωρεῖ, καὶ πρὸς ὁκοῖα τινὰ προσπίπτει, καὶ ὁκοίῳ τινὶ καταμίσγεται, τοιαῦτα φρονέουσι. Διὰ τοῦτο γοῦν δυνατὸν τὰ τοιαῦτα ἐκ διαίτης μεθιστάναι· φύσιν γὰρ μεταπλάσαι ἀφανέα οὐχ οἷόν τε, i. *ut enim ſunt affecti meatus per quos decurrit, & ad quos allabitur, quibuſque miſcetur anima; ſapiunt ita vel deſipiunt. Itaque hæc diæta poſſunt emendari. At natura commutari inaſpectabilis non poteſt.* Cujus admirandi theωrematis demonſtratio in aliarum prognωſεωn enarratione continetur. Ad præſentis prognωſεωs explicationem veniamus. Quantum ex omni doctrina Hippocratis, animo complecti poſſum, quatuor omnino ſigna reperio ſupervenientium deliriorum; quibus fœtæ ſunt febres quæ incrementis auctæ ſunt peſſimis. Ac primum quidem cernitur in nugarum garrulitate & verborum obſcœnitate, ſilentio quoque ipſo. Alterum in diſſimilitudine morum inſtitutorum. Tertium in ſenſionis vacuitate, ſenſuum irritatorum, actionumque quieſcentium in ſumma neceſſitate. Quartum in collocatione corporis indecora. Ergo nugarum garrulitas phrenitidis propria eſt: ſilentium melancholiæ: dictorum factorumque protervitas & inſolentia in Socrate, etiam fugax, inſaniæ: moderatio & temperantia in Thraſone; ἀναισθησία in Dealcis uxore, lethargi: ſupini aut proni corporis, brachiorum & crurum indecora collocatio, delirii cujuſcunque opinionem facit. Quæ omnia cur ita ſint, & ad quem morbi finem appareant, ſuis quæque locis ἀναλυτικῶς, per Dei gratiam, explicabuntur. Nunc autem dixiſſe ſufficiat; omnium deliriorum ſupervenientium argumenta, quæ in actionum inſolentium novo ſplendore, aut ſolitarum omiſſione conſtituit Hippocrates; omnium, inquam, notas & argumenta ex illis quatuor locis, tanquam ex fontibus, duci poſſe.

lib. 1. περὶ πάσης.

Ergo. Si quis ea faciat quorum sit insolens] Ut ſi ſapientiſſimus Hippocrates nugas garriat; obſcœna loquatur: Socrates verò ſileat, vel irarum fluctuet æſtu, cœptiſve immanibus efferum ſe oſtendat: juvenis Melibœæ, ſitis videatur expers in febre ſitifera, idemque ſpiritum rarò ducat in ſumma ſpirandi neceſſitate: Dealcis uxor modò garriat, modò ſileat: poſtremò qui jacet manibuſque huc illuc non negligenter ſolùm, ſed faſtidioſè, ſic projectis.

16. hiſt. 3. Epid.

Si quis, inquam, hæc faciat quorum sit insolens] Natura & educatione, diæta & vitæ inſtituto: ut nulla conſuetudinis & mollis effœminatique animi excuſatio poſſit adferri.

Ut si appellat animum ad insueta] i. Si appetat animo quæ ante non concupivit: ut ſi ſuam ſortem non fortè ſed ratione datam, qua olim contentus vixit, non probet, ſed laudet diverſa ſequentes; vel ſi quis efferatur faſtidio in ſuos æquales, contumacia in majores

jores, qui antea comitatem & obſervantiam coluit, eoque cultu bonam ætatis partem conſumpſit; aut contrà, ſi ſui negligens à vitæ curſu fœliciter ſapienterque inſtituto revocetur, pulcherrimiſque inceptis deſiſtat: quod in melancholicos ferè cadit.

CERTE GRAVISSIMUM HABET MALUM] Quoniam ſignificatio fit ægri multùm febrificis cauſis oppreſſi, quarum propagatione labefactantur animi inſtrumenta, quæ illuſtrat vel permeando, vel appellando, vel etiam permiſcendo. De paracope autem cujuſmodi ſit in delirio, quæque illius differentiæ; quoniam ſcriptæ ſunt prognoſes; in illas commentarium differam.

51 Τὰ ἐν πονηροῖσι σημείοισι κουφίζοντα, καὶ τὰ ἐν χρηστοῖσι μὴ ἐνδιδόντα· δύσκολα.

Quæ pravis cum ſignis miteſcunt, aut cum ſalutaribus nihil concedunt; contumacia ſunt.

ADOLESCENTES fuere duo, quorum alter febre defunctus videbatur, cum urinis tenuibus atque nigris: alter cum prærubra ventris proluvie & urinis aqueis, curationem febris lentæ fœliciter recepiſſe: uterque tamen interiit, quoniam utrique in vitio inſanabili partes erant, quarum potentia corpus adminiſtratur: quod vitium ante non proditur, quàm effœtæ langueant, ex diuturna morbificarum cauſarum impreſſione; qualis eſſe ſolet in hydrophobia ex morſu canis rabioſi; qualis in leuce & venenata lue venerea; qualis etiam in diabete, in quo renum ſitis inexplebilis non antè percipitur, quàm inſanabile malum ſenſionem ſitiferæ cauſæ in ſtomacho excitarit. Quemadmodum igitur non minùs ſua debet habere bona ſuſpecta qui repentè factus eſt coloratior & ſpecioſior; quàm mala vereri qui contra conſuetudinem multùm emacruit & colorem decoremque amiſit: ita nemo eſt omnium qui de ſeipſo poſſit videri ſecurus, ſi antè vigil, nunc ſoporetur: ſi antè ſitibundus, nunc παραλόγως ſuperſtite cauſa ſitifera, ſitis ſit expers. De ejus quoque bonis vereri decet, ſi dolore careat ſine cauſa; ſi garrulus ſileat, cum pravis urinis; ſi ab effreni delirio & inſania tremulus conquieſcat; ſi mutationem accipiat magnæ & crebræ ſpirationis in raram: & quæ ſunt ejuſmodi. Sic Philiſcus tertio morbi die viſus eſt ἀπύρετος cum nigris urinis; ſexto interiit. Sic Pythîon viſus eſt levari quinto die; decimo tamen obiit. Ne longum faciam, ſed legibus, non exemplis complectar omnia quæ ex hiſtòriis adferri poſſunt ad fidem faciendam: hæc prima lex ſanciatur. Τοῖσι μὴ κατὰ λόγον κουφίζουσιν, οὐ δεῖ πιστεύειν· οὐδὲ φοβεῖσθαι λίην τὰ μοχθηρὰ γινόμενα παραλόγως, i. *Iis quæ immeritò levant, non eſt fidendum; nec vereri valde oportet, quæ ſine cauſa mala invadunt.* Altera. Τὰ ὀλέθρια ἀσήμως ῥαστωνήσαντα, θάνατον σημαίνει, i. *Mortifera, quorum ſine ſignis levatio eſt, mortem ſubeſſe oſtendunt.* Tertia. Δίψα παραλόγως λυθεῖσα ἐν ὀξέσι, κακὸν, i. *Sitis ſedata immeritò in acutis, mala eſt.* Quò pertinet etiam ſcriptum ad finem primæ, ἐπανενέγκαντες θνήσκουσι. Nam febrium ipſarum inſidioſa levatio eſt ἄνευ λυτηρίων σημείων. i. *ſine ſignis levationis.* Sed cauſæ illius criticæ, atque ſigni, veritas conſpicitur in angina faucium, quæ ſine rubore cervicis & ſterni, aut ſine purulenta ſcreatione reſidit: propterea que illic ἀσήμως hîc verò ἀκρίτως evanuiſſe dicitur, ad generationem anginæ gutturalis funeſtæ. Pars altera mihi reſtat, de ſignis utilibus quæ fruſtra apparent. 17 prorrh. 2. ſ. 1.

AUT CUM SALUTARIBUS NIHIL CONCEDUNT.] Quid enim? cum pepaſmo nihil concedit febris? Immo ſanè frangitur. Nonne etiam phlegmone cum pepaſmo puris miteſcit, ſine palindrome ac ſine relapſu? An non pepaſmus cujuſque morbifici humoris & citam criſin, & ſecuram ſalutem denunciat? Dicam audaciùs, qui cum pepaſmo interierit, Hippocrates vidit neminem. „ Quid verò ſomni benignitas, cibi ſuavitas, œconomiæ naturalis integritas, „ ſpirandi libertas; adhæc; ſudorum, urinarum, ſputorum bene habita, beneque conſtituta „ excretio; nonne hæc omnia, pro cujuſque morbi natura, convenienter apparentia, ſpem „ certam adferunt ſecundæ criſis. Quid igitur obſtat quo minus verè fiant, ægroque proficiant? „ Dicam paucis quod ſentio: pluris eſſe debet unum pravum ſignum morbi alicujus, „ aut partis obſeſſæ proprium, quàm decem bona communia. Ut ſi pleuritico proſperæ res fluant naturalis œconomiæ, vitalis, & animalis: tamen niſi ſatisfaciat expurgatio materiæ bonæ, non putris, nec fœdi odoris; opinionem faciet futuri interitus. Idem, ſi cætera medicorum votis reſpondeant, ſola expectorabilis materia in vitio ſit, periculo defungi vix poterit: quoniam tale ſputum corruptionem partis denunciat, cujus officio vita carere nequit. Quòd ſi expurgatio quantitate omni expetenda, doloris vacuitatem non adferat; hîc etiam ſpes in anguſto erit: quoniam ad nobiliſſimæ partis oppreſſionem; accedit perennis morbificæ materiæ generatio, & perennis affluxus: quod ipſum urinæ ſeu inflammatione multùm rubentes, aut nimia bile ſaturatæ, oſtendunt. Quinetiam in parωtidibus cum pepaſmo urinæ conjunctis; exigua curationis fiducia, ſi maneant ſuppurati expertes, propter ſympathiam cerebri per progreſſum, aut tranſitum ad pulmones. Quod ſi participes ſuppurati fiant, nec dum etiam periculo carent, ſi adſit cruditas: ut in pictoris ancilla; quoniam fruſtra materiæ in parte aliqua „ ſuſcipitur concoctio, ſi univerſitatis excrementa ſint cruda. Ergo; cum parωtidum conco„ ctione, ſigno utili, nulla fit ἔνδοσις, i. *remiſſio*, in cruditate univerſitatis: nec in pepaſmo hujus univerſitatis, ulla remiſſio, in parωtidum cruditate & feritate.

Ergo. QUÆ PRAVIS CUM SIGNIS MITESCUNT, AUT CUM SALUTARIBUS NIHIL CONCEDUNT; CONTUMACIA SUNT] Contumacia autem vocat, ex ancipiti alea utriuſque judicii: quamvis τὰ δύσκολα, ταπεινότερον uſurpentur.

52 Οἱ ἐφιδροῦντες, καὶ μάλιστα κεφαλὴν ἐν ὀξέσιν ἀποδυσφορέοι, κακόν· ἄλλως τε, καὶ ἐπ' οὔροισι μέλασι. καὶ τὸ θολερὸν ἐπὶ τούτοισι πνεῦμα, κακόν.

In acuta febre, quibus cum anxietudine, miliari ſudore potiſſimùm caput exudat; graviſſimum habent malum; idque cum alias, tum ab urinis nigris. Quòd ſi acceſſerit caliginoſa expiratio; damnis augentur.

Fuit ſemper illud Hippocratis inſtitutum, ut Medicinæ theωremata καθ' ὅλου percepta; legibus & exemplis τῶν καθ' ἕκαστα, quaſi ea quæ oculis cernuntur, viſenda & examinanda propalam exhiberet, ad omnem τέκμαρσιν comparandam; cognitionis, judicii & curationis. Quod idem in libris τῶν ἐπιδημιῶν potiſſimùm factitavit. Illud inſtitutum in hoc divino opere potiſſimùm cernitur, fidemque faciet propoſita prognωſis, cujus explicatio ineunda ad normam illius, quæ in commentario Galeni continetur, ad locum illum primi lib. τῶν ἐπιδημιῶν, ubi febrium ardentium funeſta ſymptomata recenſentur.

Ergo IN FEBRE ACUTA] Ex ardore febrili concepto in bile, quæ ſubſtantia eſt tenuis, temperamento calida, qualitate acris: eaque febris invaleſcendo ſymptomatum propagatorum adjunctionem habet, & malignæ cacochymiæ.

QUIBUS CUM ANXIETUDINE] Quæ ineunte morbo accidit à virium oppreſſione, per quam nec ægri ullo conſiſtunt libenter loco, nec alacriter; ſed admodum difficulter, locum mutant, omniſque figuræ impatientiſſimi, coguntur inviti quieſcere, ob virium oppreſſarum infirmitatem: propterea ἀποδυσφοροι nominantur.

SUDORE MILIARI POTISSIMUM CAPUT EXUDAT] i. Exiguo ſudore caput madet. Sic enim capitis ſudatiunculam nominavit, ἱδρῶτα κεγχρώδη 2. prognoſt. Idemque eos qui tam exiguo & miliari ſudore ſubroſcidum caput habent. Σμικρὰ ἐφιδροῦντας περὶ μέτωπον καὶ κληῖδας i. *Paululum circa frontem & claviculas exudant.* &c. dixit 1. Epid.

GRAVISSIMUM HABENT MALUM] Quoniam acuta febris ſpecie ipſa prægrandis, tria hîc ſecum habet conjuncta, quæ putantur eſſe graviſſima, inflammationem, propagationem ac tranſlationem, & malignam cacochymiam. Quæ tria ejuſmodi ſunt; ut ſingula per ſe ipſa videri poſſint funeſta, inflammatio ſcilicet vel potiùs ardor febrilis, per μαρασμὸν περιφρυγῆ. i. *conſumptionem retorridam*; maligna cacochymia, per diſſipationem ſpiritus, & caloris vivifici: tranſlatio denique, per interceptionem officii ad vitam tuendam neceſſarii. Quòd ſi omnium ſyndrome ſit in febre acuta; quidnam ſpei reliquum eſſe poteſt? Jam verò quemadmodum exiſtere judicentur cum febre acuta, paucis aperiam. Ac primùm febris acuta prægrandis, quæ vires acquirit eundo; celeritate, vehementia & aſſiduitate, citam criſin adfert interitus aut ſalutis: prout cacochymia eſt malignitatis expers, aut particeps: ipſaque nobilium partium complexio, propiùs aut longiùs abeſt à naturali ſtatu. Sed difficillimum eſt in ea celeritate, vehementia, & aſſiduitate, viſcera ipſa mutationem non accipere temperamenti, & complexionis, τῆς κράσεως καὶ συστάσεως. Hinc perverſio viſcerum œconomiæ, & æquabilitatis gignentium, mittentium, trahentium aut ſuſcipientium excrementa. Hinc etiam retorrida conſumptio, vel exolutio viſcerum, unde cacochymiæ malignæ ſymptomatumque inde naſcentium, fœtura & ilias.

In 1. Epid.

Declarant illud incendium, nigræ urinæ, paucæ, ac tenues quæ ſunt hujuſmodi, nigræ quidem, peruſto jam bilioſo humore: paucæ, tum ab exhauſta omni ſanguinis rorulenta humiditate, à febris æſtu quò multùm incanduit; tum urinæ-ductibus jam emortuis. Sed cacochymiæ malignæ feritas eluceſcit in anxietudine, qualem deſcripſimus, quæ non niſi cum oppreſſione virium eſſe poteſt. Eadem ſpectatur etiam in ſudatiuncula, potiſſimùm capitis, & clavicularum: ex qua ſignificatio fit exolutarum partium ſolidarum, diſſipatique nectaris vivifici, i. ſpiritus & caloris vitalis. Sequitur tranſlatio, vel potiùs tranſitus & propagatio morbificæ cauſæ: ſuperſtite priore foco. Ea cernitur primùm in afflictione capitis; deinde in ſpiratione calignoſa.

Galenus negat uſquam legi πνεῦμα τολερὸν apud Hippocratem: ſed errat longiſſimè; quod pace tanti viri dixerim. Legitur enim lib. περὶ χυμῶν. Idem quoque negat aërem dici θολερόν: ſed illiùs animo excidit quod ſcripſit commentario ad prognωſin 48. 2. prognoſt. ubi de ſpumæ generatione philoſophatur.

53 Ἄκρεα ταχὺ ἐπ' ἀμφότερα μεταπίπτοντα, καὶ δίψα δὴ τοιαύτη· πονηρόν.

Extimarum partium cita in utrumque mutatio, ac ſitis hujuſmodi; prava eſt.

Erat ex illis etiam quæ inter febrium acutarum mala ſymptomata numerantur, partium extimarum frigus; quod ipſe non prætermiſit, ubi ex cauſarum trium lethalium perſpicientia, ſingularum ſigna recenſet. Hoc autem ſignum mortiferæ inflammationis eſt proprium, quod his verbis expreſſit, *Extimi artus perfrigidi; magiſque manus quàm pedes.* Nec verò pedum ul-

Hiſt. 3. univerſ. 1. Epid.

la

la mentio fit in Pythione, *Artuum extimorum frigus: ſed manuum maximè atque capitis.* Enimvero manus & caput propiùs abſunt à fonte nectaris vivifici, quàm pedes: ut credibile ſit eas partes, & ſerius & minus perfrigerari quàm pedes. Sed id locum habet in paupertate & interceptione ſpiritus & caloris nativi, quam vocat ἀπόληψιν τῶ πνευμάτων ἀνὰ τὰς φλέβας, i. *ſpiritus in venis interceptionem.* Sed in caloris revocatione ſeu retractione, quam faciunt viſcera incendio conflagrantia; celeriùs & magis perfrigerantur manus & caput, quàm pedes. Quòd ſi & pedum æqualis refrigeratio ſit; inde paupertas & interceptio denunciatur. Quæ cauſa eſt etiam cur hydropicorum pedes omnium primi tumeſcant: quòd illi abſint longiſſimè à fonte caloris vitalis, i. à corde. Sed patefacta τῶ ἀκρέων ſignificatione; ſequitur ut quid & cujuſmodi ſit illud, ταχὺ ἐπ' ἀμφότερα μεταπίπτον, oſtendamus. Enimvero τὸ μεταπίπτειν propriè dicitur, *Cùm ceſſante & quieſcente eo quod prius extitit, alterum in illius locum ſuccedit:* ut vacuitate unius, occupatio fiat alterius. Talem μετάπτωσιν in ſucceſſione morborum agnoſcimus, pleuritidis, peripneumoniæ, phrenitidis. Sed in illa ſucceſſione, diverſorum focorum affectio eſt: hîc autem unius, i. uniuſcujuſque & univerſarum partium extimarum, capitis, manuum atque pedum: ut non aliunde aliò, ſicut à pleuritide in peripneumoniam; ſed ibidem, i. iiſdem in partibus, diverſarum affectionum fit μετάπτωσις. Illud verò, ἐπ' ἀμφότερα, denunciat caloris & frigoris viciſſitudinem; idque per antonomaſiam cæterarum qualitatum: quoniam calor & frigus, præter cætera, in partibus ſentiuntur. Sed calor & frigus, non in earum qualitatum mutua moderatione conſiſtit: ſed in eo exceſſu, in quo ſumma ſunt omnia, frigoris & caloris: qualia eſſe ſolent pedum & manuum cùm frigore obriguerint; aut cùm ardore Solis vel ignis incanduerint. Nam; τὸ περιψύχεσθαι καὶ τὴν περίψυξιν, uſurpari aliquando in iis qui cùm febrili incendio conflagraſſent, facti ſunt modicè alſioſi, ut febris expertes viderentur; diſputatum pluribus eſt comment. 1. Reſtat illud, ταχὺ, quod citam oſtendit viciſſitudinem, qualis non ſit hyeme nec æſtate: quoniam illis temporibus nec ita citò, nec ita multùm partes calore & frigore à ſeipſis mutantur. Tam citæ autem viciſſitudinis qualitatum contrariarum valde inſignium cauſa continetur comment. 56. aph. 1. l. 7.

Quod ſupereſt de ſiti quæ citam habet viciſſitudinem ſenſionis cauſæ ſitiferæ, & falsò creditæ vacuitatis illius; illud pro certo tenendum, ejuſmodi ſitim fuiſſe in multis, quorum hiſtoriæ leguntur in lib. τῶ ἐπιδημιῶν. Atque de illa viciſſitudine ſenſionis, καὶ ἀναισθησίας rerum naturæ moleſtarum, exiſtimo ſcriptum fuiſſe, τὰ πολλὰ τῶν πόνων μὴ αἰσθάνονται, i. *Sæpe dolorem non ſentiunt*, ut illud, τὰ πολλὰ, citam viciſſitudinem oſtendere videatur.

Ergo. Sitis hujuſmodi] i. Quæ modò accenſa, modò ſedata παραλόγως videtur: cùm ſcilicet æger modò eſt diligens, modò negligens potionis.

Prava] Quoniam, quemadmodum cita mutatio partium extimarum, imbecillitatem denunciat nativi caloris & vim ardoris febrilis: ita quæ fit in ſiti μετάπτωσις, tum hebetudinem ſenſificæ facultatis; tum robur ſitiferæ affectionis oſtendit. Accidit etiam in hac falsò credita ſitis vacuitate, ut ſitiferæ affectionis non ante ſenſio excitetur; quàm acrior fiat ſenſus communis in ſentiendo, & ſumma ſit cauſæ & affectionis ſitiferæ amplificatio. Sic & phrenitici multi ſunt ἄδιψοι, i. *minimè ſitibundi*; multi etiam βραχυπόται, i. *raro venientes ad pocula. In acutis, quæ ſedatur immeritò ſitis, malo eſt.* Παραλόγως autem ſedari dixit, cùm ſine ſudore, vomitu, dejectione, abſceſſu critico, ac ſine medici epithemate, & purgatione vaneſcit. prorrh. 22. lib. 2. lib. 3. & 6. Epidem. prorrh. 22. lib. 2.

54 Ἐκ κοσμίου θρασεῖα ἀπόκρισις· κακόν.

Moderati hominis proterva reſponſa, mali ſunt ominis.

Si quis ea faciat quorum ſit inſolens, graviſſimum habet malum. Quod cùm in aliis omnibus hominum dictis factiſque locum habet, tum verò in morum inſtitutorum diſſimilitudine, quæ cernitur maximè in hominis moderati protervo reſponſo. Etenim morum inſitorum levis mutatio eſt: qui à corporis temperamento reſultant, ut facilè ex temperamenti alteratione mutentur. Quo fit ut pituitoſi homines irarum fluctuent æſtu; contrà bilioſi, feritate domita, manſueſcant in morbis. Belli ſint homines melancholici, cùm incaluerint vino. At verò inſtituti mores dicuntur, boni quidem, qui præceptis inſtitutiſque ſacrarum litterarum & philoſophiæ comparati, verſantur in ea parte animi quæ mentis & conſilii eſt: eorumque decus ſpectatur in pietate, juſtitia, fortitudine, & temperantia. Quemadmodum igitur inveteratio ægriùs depellitur, quàm perturbatio: citiuſque repentinus oculorum tumor ſanatur, quàm diuturna lippitudo depellitur: ſic inſtitutorum morum difficilior mutatio eſt, quàm inſitorum. Quæ cùm inciderit, diuturnæ impreſſionis veſtigia fixa relinquit ad ſummam curationis difficultatem, aut etiam deſperationem. Sanabiles fuerunt mores & vitia Socratis, quæ mala corporis valetudine inſita videbantur: in quem cùm multa collegiſſet Zopyrus, qui ſe naturam cujuſque ex forma perſpicere profitebatur, eſſetque deriſus à cæteris qui illa in Socrate vitia non agnoſcerent, ab ipſo Socrate ſublevatus eſt, cùm illa ſibi ſigna, ſed ratione à ſe dejecta, diceret. 4. Tuſcul

Ergo ut difficillima eſt morum inſtitutorum comparatio: ſic etiam difficillima & inſanabilis eorum depulſio. Sed moderati hominis proterva reſponſa ejuſmodi ſunt, quamvis exigui temporis; ut illa morum inſtitutorum diſſimilitudo in nullum aliud delirii genus cadat, quàm in phrenitidem. Αἱ ἐπ' ὀλίγον θρασεῖαι παρακρούσιες θηριώδεες εἰσι, &c. i. *Proterva reſponſio vel ad exiguum uſurpata tempus, ferocientis eſt indicium animi.* Quem locum enarrans Galenus, *Si quempiam*, inquit, *audias reſpondentem protervè, quanquam paulò poſt reſipiat, ad ſeque redeat; animadverte non cum febris tædio talia edere, ſed in phreniticos affectus converti, qui deinceps accreſcentes ſenſim, apparent ferini. Ferinas porrò phrenitidas vocat, in quibus vociferantur, calcitrant, mordent obvios quoſque, ac ſi inimici forent.* pror. 2. lib. 1.

55 Φωνὴ ὀξεῖα, ὑποχόνδρια τούτοισιν εἴσω εἰρύαται.

Quibus acuta vox, hypochondria intrò ſurſum iis revulſa ſunt.

Quemadmodum moderati hominis dicta proterva, ſunt planè phrenitica: ſic etiam vox acuta quæ fuerat antè gravis, aliam phrenitidis cauſam aperit, quæ non in cerebro, ut illa prior jam explicata; ſed in diaphragmate focum habet. Ac talem phrenitidem deſcribens, *Ex aliis quoque morbis*, inquit, *naſcuntur phrenitides. Atque hæc quidem ſunt quæ pati illis contigit. De dolore queruntur diaphragmatis, ita ut ſe contingi non ſinant.* Ergo ne longiùs excurram in vocis acutæ, gravis, raucæ, canoræ diſtinctiones & cauſas; quæ in vocalium inſtrumentorum, moventium, deducentium, modulantium, & excipientium; i. thoracis, arteriæ laringis, atque palati & gargareonis, pulmonumque, varia affectione: tum etiam in materiæ vocalis ſubſtantia, qualitate, copia, & exſufflatione conſiderari ſolent: pertinet illud propriè ad hujus prognωſεωs explicationem, ſcire & intelligere, diaphragmatis inflammati vitio phrenitidem quoque fieri, proptereaque partem illam paſſim τὰς φρένας nominari. Sed diaphragmatis inflammati aut reſiccati à febrili ardore, quo multùm incanduit aut etiam contracti atque quodammodo revulſi à tunica ſuccingente coſtas, ipſum etiam per ſiccitatem & incendium diſtendente; certiſſima ſigna ſunt; hypochondriorum intrò ſurſum revulſio, & vox acuta quæ fuerat ante gravis. Nam omne ſymptωma propagatum novum eſt quod cernitur in mutatione qualitatum corporearum; charactere, colore, & mole; tum vero actionum ipſarum naturalium, vitalium, & animalium. Ergo vox acuta quæ fuerat ante gravis; expreſſionem violentam arguit materiæ vocalis, ab inſtrumentorum oppreſſione: qualis in ſibilo auditur, quando ſpiritus per anguſta viarum, qua data porta, ſponte irrumpit; vel à luculento foco attrahitur ad vacuitatem replendam. Hypochondriorum autem revulſio fit ſurſum intrò, non proprio vitio, ſed alieno: diaphragmate ſcilicet obliquo ſitu collocato, per ſocietatem peritonæi tunicæ quæ adiacet hypochondriis, ipſa in ſuæ contractionis ſympathiam attrahente, paribus lineis, velut manibus quibuſdam obliquis. Quid autem ſit illud, εἰρύαται, Galenus explicat comment. ad 10. prorrh. lib. 2. & ad ſententiam 3. part. 3. lib. 3. τῶν ἐπιδημ. Atque hæc ſatis ſint.

[Margin: lib. 3. περὶ νόσων.]

56 Τὰ ἐκ καταψύξιος ἱδρώδεος ταχὺ ἀναθερμαινόμενα, κακόν.

Vel meliùs ſic,

Οἱ ἐκ καταψύξιος ἱδρώδεες, καὶ ταχὺ ἀναθερμαινόμενοι, κακόν.

Si quis à frigore cùm ſudarit, citò rurſum ardeat, graviſſimum habet malum.

Extat in hanc deciſionem talis Galeni enarratio. *Si quis à ſudore frigidior ſtatim reddatur, quàm è natura; ac rurſum febrili æſtu incandeſcat; periculosè laborat.* Atqui legitur in textu, *frigus ſudorificum*, non *horrifer ſudor*. Sed loci διάνοιαν in prorrhetico, difficultatem hoc modo expediet. Etenim cùm ſuperiore Aphoriſmo ſcripſiſſet refrigerationem partium extimarum, vel univerſi corporis, quæ à rigore fixa manet firmiter, ſine ulla caloris ſucceſſione; infirmitatem vel νέκρωσιν, i. *extinctionem* caloris nativi palam oſtendere; ſubjecit, eam quoque refrigerationem videri mortiferam, quæ à ſudore citam adfert ſive adducit febrilis ardoris viciſſitudinem. Eſt enim monſtro ſimilè, flammam ſudore accendi, quæ potiùs extingui debebat: quemadmodum paroxyſmi febrium intermittentium ſudore miteſcunt; & vis febrium ardentium. Sed id locum habet in ſudore qui per excretionem fit, expultricis facultatis virtute. At commemoratus hîc, cauſam habet retentricis infirmitatem, cum paupertate caloris nativi, quam declarat κατάψυξις. Jam verò cita illa febrilis ardoris viciſſitudo, inde adeo fieri, mea quidem ſententia, videtur, unde & cita partium extimarum in utrumque mutatio. Quemadmodum igitur frigus 31. prorrh. eſt fixum & ſtabile: ſic 32. & hujus 56. eſt fugax; non quidem reapſe, ſed appulſu frequenti flammæ in viſceribus; primum quidem, ut jam dixi, accenſæ; mox toto corporis habitu ἔκλαμψιν facientis ſeu clareſcentis.

[Margin: 31. prorrh. lib. 2. — 31. prorrh. lib. 2. — 32. prorrh. lib. 2. — 53. Coac.]

57 Οἱ ἐν ὀξέσιν ἐφιδροῦντες, ὑποδύσφοροι, κακόν.

In acuta febre, quibus cum anxietudine miliaris ſudor exudat; ægrotant cum periculo.

Explicatio continetur comment. ad 52.

58 Οἱ παραλόγως κενεαγγέες οὐκ ἐούσης ἀδυνάτοι, κακόν.

Qui abs re, nec ulla exhauſti ratione, Languent infirmi; mortiferè laborant.

In prorrhetico deciſio hæc ita legitur; Αἱ παρὰ λόγον κενεαγγικὸν ἀδυναμίαι, κενεαγγείης ἐούσης, κακόν. i. *Quæ nullam vacuationis cauſam habent vires invalidæ, in omnis exhauſti vacuitate; malum denunciant.*

Cujus prognoſeως magnum eſt certè nomen, magna authoritas, magna quoque ſpecies ad ineundam τεκμαρσιν bene convenienterque medendi: quam primus Hippocrates ita conſtituit; „ Quorſum natura magis opem requirit, illorſum etiam ferre oportet. Ergo ſi vires ſint validæ cum ſecuritate, prius in curam morbi eſt incumbendum, quàm refectioni ſtudendum. Contrà, ſi vires infirmæ ſint ineunte morbo, ita ſe comparabit medicus; ut locum & opportunitatem habeat deducendi alimentum, potiùs quàm neceſſitatem exhibendi, cum minimè eſt opus, minimeque decet: quando ſcilicet inſtat criſis. At vires multis de cauſis fiunt infirmæ, ut non tam infirmitate commoveri debeamus, quàm infirmitatis cauſa. Ac non minùs in vitio eſt, nec minùs peccat in commoda ægri, qui falſò credita infirmitate, cibum præſcribit; quàm qui deducit ubi revera eſt. Tenenda eſt igitur infirmitatis cauſa, ut ex perſpicientia illius, remedia præſcribamus, aut morbum oppugnando; aut vires reficiendo: prout natura eſt opis alterutrius indigens. Etenim qui morborum initiis contremiſcunt, ſanguinis detractione non rarò curantur: tametſi omnis tremoris natura in virium imbecillitate conſiſtit: ſed imbecillitatis cauſa tum judicatur oppreſſio à ſuppreſſione nata, cujus proprium eſt remedium vacuatio: ſicut annotavit Galenus in Pythione, qui febris initio manibus contremiſcebat. Idem qui faciet adverſus tremorem affecto jam morbo coortum, fractiſque jam viribus; ægrum profectò exitio dabit. Ergo tenenda eſt imbecillitatis cauſa, priuſquam de alterutra ope naturæ ferenda ſtatuatur: nec temerè uſurpandum vetus illud quod in pervagato medicorum ſermone verſatur; Quæ à viribus indicatio ſumitur, cæteris omnibus anteponenda. Etenim vires imbecillæ cernuntur in actionibus quæ tum ſponte noſtra προαιρετικῶς ſuſcipiuntur; tum ſua ſponte ἀπροαιρέτως fiunt. Ac ſponte noſtra προαιρετικῶς ſuſcipiuntur principes, ſenſificæ atque motrices in muſculis: ἀπροαιρέτως autem i. ſua ſponte, non noſtra, motus cordis, & hiſtoria naturalis œconomiæ in coquendo, diſtribuendo, & excernendo; tum etiam quæ in ſingulis partibus abſolvitur attrahendo, retinendo, &c. Ergo ſi corpus eſt plumbeum, ac νωθρὸν; cujuſmodi eſſe ſolet eorum qui decumbendo devolvuntur ad pedes; ſi reſpiratio minutula; pulſus exilis; nares acutæ; oculi concavi; collapſa tempora; dejectiones item lientericæ, hepaticæ, urinæ tenues, crudæ: denique ſi crebra ſit virium ἔκλυσις quæ vulgo ſyncope nominatur; nec ulla vigiliarum, jejunii, hæmorrhagiæ, purgationis excuſatio poſſit adferri; palam eſt, talem ἀδυναμίαν quæ cernitur in officio, cauſam habere exolutionem τῆς ἰσχύος quæ in temperamento partium & complexione conſiſtit. Eſt enim ἰσχὺς in ſubſtantia, δύναμις in officio. Sic tempeſtas peſtifera vel peſtilentia ipſa, crebra ſyncopis eſſe ſolet; primùm quidem per imbecillitatem cordis; deinde verò per impotentiam micandi. Nam diſſipato nectare cordis vivifico, i. vitali ſpiritu & calore; neque diaſtole ſufficit ad hauriendum ſanguinem è vena cava, & ſpiritum è pulmonibus; neque ſyſtole votis reſpondet in exprimenda fuligine à ſyrrhoë nectaris illius vivifici per arterias, tanquam per æquæductus, in univerſum corpus. Eòdem pertinet aphoriſmus ille; *Qui crebrò & multùm, ſine manifeſta cauſa, exolvuntur; inopinatò moriuntur.* Meliùs autem hîc παραλόγως i. *præter rationem* legitur, quàm in prorrhetico, Παρὰ λόγον κενεαγγικὸν, κενεαγγείης οὐκ ἐούσης, i. *præter vacuationis modum: immo ubi vacuatio nulla eſt.* Ubi vitium eſt τῆς αὐτολογίας, quæ fuit inſolens præceptori φιλοσυντόμῳ i. *dicendi compendia amanti.* Niſi quis fortè diſtinctionem adferat τῆς κενεαγγείης uſurpatæ & pro vacuatione aſpectabili ut hæmorrhagia, purgatione tum pro inaſpectabili, ut jejunio, vigiliis, contentione animi. Ac de aſpectabili ſolennis extat aphoriſmus. *In alvi ductionibus & vomitionibus injuſſis*, &c. Sic & quæ artificio fit medici, purgationi operam dando, ſi talis fiat, &c. De inaſpectabili & occulta ſcriptum illud in curatione coſtarum fractarum. Enimvero inquit, Ην μὴ πυρετὸς ἐπιλαμβάνειν αὐτοὺς ξυνεχὴς, κενεαγγέειν κάκιον τοῖς τούτοισιν ἢ μὴ κενεαγγέειν, i. *Niſi fortè ipſos acuta corripuerit febris, pejus eſt inanes eſſe quàm cibi plenos.* Itaque non temerè quis illud, παρὰ λόγον κενεαγγικὸν. refert ad τὴν κενεαγγείην 2. aphoriſmi lib. 1. hoc autem κενεαγγείης δὲ οὐκ ἐούσης, ad illud κενεαγγέειν lib. 3. περὶ ἄρθρων. Jam ἀδυναμίαν hoc loco ſcribi & legi, ἀντὶ τῆς ἐκλύσεως, i. *pro exolutione*, demonſtrandum. Sanè Galenus nihil inter ἀδυναμίαν & ἔκλυσιν intereſſe putat, comm. ad prorrh. 4. ſ. 3. 1. Αἱ μετὰ ἐκλύσεως κατόχως ἀφωνίαι, ὀλέθριαι i. *quæ cum exolutione firmiter fixa ſunt fandi impotentiæ, mortiferæ.* Ut idem doceri velit quod illo, Αἱ προεξαδυνατησάντων παραφροσύναι, κάκισαι. Quod etiam commentariis noſtris mandavimus ad 22. hujus. *Quæ à rigore cum cephalalgia ſunt exolutiones, mortiferæ.* Poſtremò commemorabile illud eſt quod pluraliter ſcripſerit, ἀδυναμίας, qui pluralis numerus idem ſignificat quod, Οἱ ἐκλυόμενοι πολλάκις καὶ ἰσχυρῶς, &, Αἱ μετὰ ἐκλύσεως κατόχως: quemadmodum & λυγγώδεες κατοχοὶ i. *inceſſanter ſingultuoſi*, 47. hujus ex comment. ad 6. prorrh. ſ. 2. 1.

hiſt. 1. ſ. 1. lib. 3. Epid.

aph. 40. lib. 2.

prorrh. 8. ſ. 1. 1.

aph. 40. lib. 2.

59 Εν πυρετῷ ἕλξις οἷον ἀπὸ ἐμέτου ἐς ἀνάχρεμψιν τελευτῶσα, κακόν.

Diuturna in febre nauſeabunda proritatio, ſcreatu finiens; malum denunciat atque facit.

Ita vertendum duxi, magis ex mente doctoris, quàm ex verborum aucupio. Sic enim ille clariùs in hanc ſententiam. Τὰ ἐν ὀξέσι ἐμετωδῶς ἑλκόμενα, φλαῦρα, *Quæ vomitorio modo in acutis morbis nequicquam trahuntur, ſunt funeſta.* Hoc igitur ſpectat ut intelligamus; ægros malè affici, quando ventriculi irrita proritatio conjuncta eſt cum febre acuta: quemadmodum & καῦμα, & cardiogmus à feritate bilis æſtu in ventriculo incandeſcentis, & orificium ejus morſu lædentis. Qua de re ſolennis eſt aphoriſmus 65. Εν τοῖσι πυρετοῖσι περὶ τὴν κοιλίην καῦμα ἰσχυρὸν,

prorr. 2. 5 ſ. 3. 1.

ἰχυρὸν, ἢ καρδιωγμὸς. κακὸν, i. *In febribus malum quod circa ventrem eſt: incendium cardiogmus item malus.* Et 45. hujus, *Quibus cum biliofa dejectione premitur morſu pectus, amareſcitque os; graviſſimum habent malum.* Sed illud ἑλκόμενα ἐμετωδῶς, pertinet ad proritationem alvi, quæ propria ſponte fit alvi in nauſea: ſicut & noſtra etiam; quam ſcilicet vomiturientes & nauſeabundi, penna vel digito in fauces immiſſo, vomitionem ciere ſtudemus ſed fruſtra atque nequicquam. Cæterùm ea proritatio quæ fruſtra fit, non minùs incommoda eſt, quàm irrita concuſſio quæ facit ſingultum, aut quæ eſt ipſa ſingultus: de qua jam diſſeruimus comment. ad illam, *Qui*
47. Coac. *cum laborioſa febre crebrò ſingultiunt, malè ſunt.* Ut enim febris crebra ſingultibus, adjungit mala: ita quoque proritatio frequens, inflammationis metum adfert in ſtomacho: aut ſi fortè ſit inflammatio jam inchoata; ipſam perducit ad ſummum ſuæ naturæ gradum. Sed ejus proritationis cauſa eſt nauſea contumaciſſima, quam parit humor efferus, qui contumaciter ad ſtomachi tunicas adhæreſcit; aut qui à viſceribus continenter influit, facitque ut vomituriendo nonnihil quis difficulter vomat, nec tamen nauſeæ vacationem habeat, ſed potiùs incrementum percipiat. Ac ſanè inter concuſſionem λυγ]ώδη, & nauſeam quæ facit ἕλξιν ἐμετώδη, hoc intereſt; quòd illa ſit ventriculi tunicarum propria: hæc verò ſtomachi ipſius, qui vulgo cor dicitur: quamvis utrumque ſymptoma ſæpe numero ſimul exiſtat.

Jam verò quòd ait, Screatu finiens, nihil aliud planè innuit quàm proritationem irritam, quæ tantùm ſcreatus, non vomitus conſecutionem adfert: tum propter humoris contumaciam; tum propter partis obſeſſæ infirmitatem. Quo ſanè in vitio legimus fuiſſe mulierem
part. 2. lib. 2. Epidem. cardialgicam: cui medicinam fecit Hippocrates, ptiſſana & ſucco mali punici: cujus remedii rationem docet Galenus lib. 2, de alimentis.

60 Νάρκη ἐς ἀμφότερα ταχὺ μεθαπίπ]ουσα, κακόν.

Stuporis utrobique cita mutatio, mala eſt.

Stuporis natura in δυσαισθησίᾳ, i. *ſenſione obſcura* rei moleſtæ, conſiſtit. De ea ſcriptum
aph. 25. lib. 5. reperio. Νάρκη ἡ μετρίη, ὀδύνης λυτική, i. *Modicus ſtupor dolorem lenit.* Quod cernitur in iis qui perfuſione frigidæ articulorum doloribus & inflammationibus ulcere carentibus, exolvuntur. Etenim perfuſio frigidæ, cauſæ antecedentis perennem affluxum inhibet, conjunctæ feritatem infringit: quin etiam ſtupefaciendo partem affectam, impedit ſenſionem & perceptionem rei moleſtæ: in qua ſenſione & perceptione dolor exiſtit: vel ipſa perceptio eſt atque ſenſio. Sed
5. part. 1. 6. Epidem. hebetudo, ſenſus cauſam præterea habet, ſpiritus animalis paupertatem, ut in amblyopia, & urinæ quadam ſuppreſſione; vel interceptionem, eamque duplicem, nempe compreſſionem nervi, ut in nephritide, *ſtupor femoris quod è directo*; aut inchoatam oppilationem paralyſeos vel paraplegiæ prænunciam: quia ſpiritus animalis libertatem non habet permeandi ad eam partem à qua ſuſcipitur actio.

Quæ cùm ita ſint de natura ſtuporis, quæ cauſa videri poteſt citæ utroque mutationis; ut quieſcente ſenſu, veniat ἀναισθησία, & contra; aut ſi fiat ille tranſitus, quorſum & quamobrem mala eſt?

53. Coac. Quid enim? nonne terrifica magis eſt ἀναισθησία firmiter fixa, quàm quæ preſſa eſt leviter, quæque etiam habet viciſſitudinem ſenſus? Non enim hîc locum habet jam explicata prognoſis de extimarum partium cita utroque mutatione: quoniam illa mutatio eſt rei peſſimæ in pejorem: hîc rei minùs bonæ, vel etiam pravæ, in bonam. Eſt enim reapſe ſemper in bonis ſenſus: ἀναισθησία verò ſemper omnino mala quæ ſponte fit, uti jam dixi. Jamjam erumpet ex me vera vox, & dicam quod ſentio; τὴν νάρκην μεθαπίπ]ουσαν, ſignificare τὴν τῆς γνώμης citam utroque νάρκωσιν: qua voce utitur ſummus præceptor aphoriſmo 10. 5. Ac cita quidem fit utroque mutatio ſenſionis, & falsò creditæ vacationis cauſæ moleſtæ, διὰ τὴν ἀμαύρωσιν τῆς αἰσθητικῆς δυνάμεως, ἢ ἰσχὺν τῆς διαθέσεως, i. *obſcuritatem ſentiendi facultatis, & vim affectionis ipſius.* Unde efficitur, ut non priùs excitetur ſenſio in ſenſu communi, quàm acrior fuerit in ſentiendo: ipſaque affectio ſumma omnia contineat ſuæ naturæ.

61 Στάξιες αἱ ἐλάχισαι, κακαί.

Perexigua ſtillicidia, mala.

Perexigua ſanguinis ſtillicidia ſunt, copia & excernendi modo: cum ſcilicet paucus ſtillatim è naribus manat ſanguis. Omnia verò ſunt difficilia, periculoſa, atque terrifica: niſi hæmorrhagiæ liberalioris opinionem faciant, ut ſæpe faciunt, quando cum urinæ pepaſmo in quartum diem incidunt, apparentque ad hæmorahagiam ſeptimo die futuram. Secus enim malignos vel multos humores, naturæ dominatu regi non poſſe; aut infirmitatem ſummam ipſius naturæ, denunciant. Sed ea ſunt eatenus difficilia, quatenus ſiniſtrè judicantia, aut mortifera. Ac ſiniſtri quidem judicii, in qualitate bona ſanguinis: mortifera verò in mala: cujuſmodi cernitur in ſanguine meraciore & nigro; qualis in Philiſco ſtillatim manavit. Cujus diſtinctionis theoremata ſunt 2. τῶν ἐπιδημ. Commemorabile eſt autem quod ſcripſit Galenus ad 56. prorrh. ſ. 3. 1. *Stillicidia undecimo die difficilia. Cum eſt*, inquit, *malum omne ſtillicidium è naribus; tum vero mortiferum quod craſſi eſt ac nigri ſanguinis: quod quidem ſi in indicem vel judicatorium diem cadat; de eo prædicendum eſt certius.* Cæterum de ſtillicidii pravitate, permulta literis mandata leguntur apud Hippocratem: ſed illa duo ſolennia ſunt. *Si quis cum in febre laborioſa perhorruerit, nonnihil criticè exudarit, indeque ardenter febricitarit, malum: idque cùm aliàs, tum ſi in hoc negotio ſanguis ſtillarit.* Cujus difficillime prognoſeως explicatio peten-

petenda ex comment. ad 37. hujus. Item. *Qui morbo ineunte ſunt comatoſi, vigiles*, &c. μύκτηρ ἐν τετάρτοισιν ἀποστάζων, ὀλέθριον· ἄλλως τε καὶ τῇσι τεταρταίοισιν ἀρχομένοισι, &c. i. *His ſtillantes nares ſunt mortis ſigno, primis præſertim quaternariis.* Exempla ſunt in Philiſco & Pario, quorum uterque interiit, & hiſtoria univerſali tempeſtatis peſtiferæ in cauſo.

hiſt. 1. 1. Epid. hiſt. 1. part. 3. 3. Epidem.

62 Κακὸν δὲ πάντως ἐν ὀξεῖ, δίψα παραλόγως λυθεῖσα.

Omnino autem malum denunciat, quæ in acuta febre immeritò ſitis extincta eſt.

Pertinet ad perceptionem & explicationem illius in qua docetur; ſtuporis citam vel repentinam utroque mutationem, malis omnino fieri rebus ægri. Quoniam non minùs periclitatur is qui ſtupet hebetudine facultatis ſenſificæ; quàm cui ſenſio repentè excitatur per amplificationem dolorificæ cauſæ. Illud enim δὲ, aperit mentem authoris: ut hæc ſententia illi jam explicatæ citima eſſe debeat, Jam verò nihil neceſſe eſt iterum cogitationes meas mandare literis, quas paulò ante propalam explicavi ad 51. & 53. Supereſt tantùm ut quid & cujuſmodi ſit illud, παραλόγως, oſtendam.

Enimvero παραλόγως & παρὰ λόγον idem ſignificant: contraria autem ſunt, τῷ κατὰ λόγον. aphor. 26. 2. Τοῖσι μὴ κατὰ λόγον κουφίζουσι, μὴ πιστεύειν, &c. i. *Levationi quæ immeritò datur, non eſt fidendum.* Significat igitur, τὸ παραλόγως, abs re, immeritò, ſine cauſa, quemadmodum τὸ κατὰ λόγον, jure, convenienter, & meritò. Sed illud παραλόγως, i. *immeritò*, ejuſmodi eſſe cernitur quando in ſitifera cauſa nulla eſt potionis cupiditas, ut in linguæ ſcabricie & rubris urinis: aut quando in vacuitate omnium quæ ſitim ſedant, pepaſmi, ſudoris, ſomni, diarrhϾ, purgationis, vomitus, epithematum; falsò creditur ſitis extinctio: aut quia laborat mens: aut quia concidit emortua facultas potum concupiſcendi.

63 Οἱ πρὸς χεῖρα ἀναΐσσοντες, κακόν.

Qui ad manum exiliunt, malo ſunt loco.

Fuit mulier quædam Thaſia moroſa, quæ à menſtruorum ſuppreſſione febrem habuit convulſionibus crebram: quibus quieſcentibus, nugarum garrulitate & verborum obſcœnitate inſigniter deliravit: ad poſtremum vacatione convulſionum; κῶμα ipſam ſubiit, & καταφορὰ καὶ πάλιν ἔγερσις ἀνιήϊστε, κατέχειν οὐκ ἠδυνάτο, &c. i. *Sopor, & veternum, rurſumque vigilia, exiliit, neque contineri potuit.* Quæ hiſtoria, quid ſit & cujuſmodi, τὸ ἀναΐσσειν, apertiſſimè planiſſimeque oſtendit. Ac ſanè hæc prognωſis eò ſpectat, quemadmodum & huic citima, ut intelligamus quid illud ſit, Ναρκὴ ἐς ἀμφοτέρα ταχὺ μεταπίπτουσα, κακόν. i. *Stuporis cita utroque mutatio mala.*

64 Οἷσιν ἅμα πυρετῷ καυσώδει, οἰδήματα ὑπνώδεα, νενωθρυμένα· ἐς πλευρὴν ὀδύνη ἐπελθοῦσα, παραπληκτικῶς κτείνει.

Quibus unà cum febre ardente ſoporiferi tumores ac veternoſi accidunt; dolor ſi latus occupet, paraplectico modo necat.

Existunt febres ardentes, quæ principiis, crebræ ſunt comate, oblivione, tum etiam univerſi corporis exolutione, quam ἄφεσιν vocat. καὶ οἷον ἔκλυσιν καὶ πάρεσιν &c. i. *Neglectum ac veluti exolutionem, & ſegnitiem omnium corporis partium, cùm projiciuntur paralyticorum inſtar.* Atque hujuſmodi febres in hominum vitam invadunt à diuturna tempeſtate peſtifera: qualis eſſe ſolet auſtrina flatu ſonoro, placida; pluvioſa, & mollis exactum ad annum. Enimvero talis tempeſtas capita replet hominum nimia humoris abundantia: propptereaque ſymptωmata facit κωματώδεα: quamvis ea perraró incidant in febres ardentes, quæ potiùs repleri ſolent ſymptomatis phreniticis, quàm cωmatoſis.

3. Epid. in peſtilentia.

Ergo. Quibus una cum febre ardente] i. Simul atque ex tempeſtatis auſtrinæ, pluvioſæ, & mollis dominatu in hominum bilioſorum naturam invaſit febris ardens, per ſupreſſionem & attractionem ſeri bilioſi in venas, quod in peculiari natura gigni & redundare conſuevit in tali tempeſtate auſtrina, quæ ad præparationem ſuſcipientis cauſæ adjungit vim efficientis.

Somniculosi tumores] Parotides, quarum opinionem facit, vel potiùs fidem τὸ κῶμα, quemadmodum philoſophatur Galenus ad illud, *In cephalalgia, cωma & ſurditas, ad aurem quippiam evomit. Reapſe*, inquit Galenus *ſigna ſunt hæc parωtidum, ſi antè ſperaverimus talem fore abſceſſum.* Etenim qui ad caput humores curſum inflectunt, ſi quidem calidi ſint atque tenues, deliria & hæmorrhagias adferunt: ſin autem craſſi & frigidi; cωmata & parωtidas. Ac ſanè cephalalgia ſignum eſt utriuſque commune; ſicut & ſurditas: ſed calidiorum magis humorum conſectanea eſt cephalalgia; frigidiorum ſurditas; ipſum verò cωma proprium, quod pro lethargo ſæpenumero uſurpatur. Sunt igitur ſomniculoſi tumores qui prænuncium habent ſomnum; aut qui cum eo conjuncti ſunt. Hîc autem ſomnus pro cωmate locum habebit, ut annotavimus ad 20.

prorr. 85. f. 3. 1.

E Ac

lib. 3. Epid.

AC VETERNOSI] Cum exolutione univerſarum partium, in qua, velut in paralyſi, membra cernuntur collapſa: ut in iis qui devolvuntur ad pedes: quæ affectio dicitur ἄφεσις, νωθρότης, καὶ πάρεσις.

DOLOR SI LATUS OCCUPET] i. Si parωtis pepaſmo & ſuppurato curationem recipiat: ſed intrò ad thoracem tranſitum habeat, unde per ptyeliſmum non expurgetur; eoque ptyeliſmo parotis κατὰ λόγον & meritò non reſidat; quemadmodum annotavit Hippocrates; βήχεα μετὰ πτυελισμοῦ ὄντα, τὸ παρ' οὖς ἀπαλλάσσει, vel λαπάσσει i. *Tuſſes cum ptyeliſmo paroditas adæquant.*

pror. 74. ſ. 3. 1.

PARAPLECTICO MODO NECAT] Non quòd paraplegia ipſa per ſe funeſta ſit: ſed frigida nimium cerebri intemperies: unde parωtis & paraplegia veniunt. Sic enim philoſophatur Galenus ad locum illum, *Per illam conſtitutionem hyeme cœperunt paraplegiæ, quæ invaſerunt plurimos, quorum citò interiere nonnulli; ut morbo admodum populari.* Conſueta enim paraplegia in alicujus membri exolutione & paralyſi quadam apparet: ut eadem ſit paraplegia in quibuſdam partibus, quæ apoplexia in corporis univerſitate. Mea quidem ſententia, idem expreſſiſſe videtur hoc loco, quod in prorrhetico, ubi ait: *Parotides pravæ ſunt paraplecticis.* Cæterum ut dicam quod ſentio, cùm paraplegia propriè uſurpata, ſit ejuſmodi qualem deſcripſi, proptereaque non poſſit haberi funeſta, niſi partis vitio unde manat; credibile eſt paraplegiam hîc dici pro apoplexia: quemadmodum & σκέλος ἀπόπληκτον, i. *crus apoplecticum*, pro paraplegia. Nam & Hippocrates narrat eos qui cum ſymptomatis jam commemoratis ardenter febricitabant, omnes fere ἀφώνους interiiſſe.

conſt. 3. 1. Epid.

pror. 63. ſ. 3. 1.

lib. 5. Epidem. in conſtit. peſtifera.

65 Πνιγμὸς ἐν ὀξέσιν ἐλθοῦσιν ἰσχνοῖσιν, ὀλέθριον.

Quæ dominatu febris accidit ſtrangulatio, in faucium æqualitate, funeſta.

aphor. 34. 4.

GRAVITER *febricitanti, quanquam faucibus non tumentibus, ſi ſtrangulatio derepentè ſuperveniat mortiferum.* Itaque nos conſideratè feciſſe videmur, explicando τὴν ἰσχνότητα faucium, æqualitatem: qualis apparet in vacatione omnis tumoris atque ruboris. Nam in prorrhetico idem legimus iiſdem pene literis exaratum; τὰ ἐν φάρυγγι ἰσχνῇ ἀλγήματα πνιγώδεα, ἔχει τι σπασμῶδες, i. *Dolores ſtrangulatorii, in faucium æqualitate, convulſionem afferunt.*

prorr. 12. ſ. 3. 1.

Hoc autem ſpectat, ut intelligamus; interceptionem reſpirationis ex inſanabili cauſa, eſſe funeſtam, in ſumma ſpirandi neceſſitate. Summa autem ſpirandi neceſſitas cernitur in febre acuta: reſpirationis autem interceptio, in angina primæ ſpeciei, quæ inſanabilem habet cauſam, i. tumorem muſculorum propriorum laryngis. Sed de angina loco dicetur pluribus: hîc autem ſufficiat ſcopum authoris aperuiſſe.

66 Ἐν τοῖσιν ἤδη ὀλεθρίοισι τὰ σμικρὰ τρομώδεα, καὶ ἰώδης ἔμετος· θανάσιμα.

Quibus jam deſperatis, levis tremor incidit, & vomitio æruginoſa; mors prope eſt.

QUIBUS JAM DESPERATIS] Quibus tota morbi hiſtoria cum ſymptomatum vehementia, ſignorum pravitas ſemper conjuncta fuit: ut ſi cum faſtidio, vigiliis, cephalalgia, difficultate ſpirandi, delirio, ſiti inexplebili, apparuerint urinæ prærubræ perturbatæ. Denique ſi & incendio; & maligna cacochymia; & nobilium partium oppreſſione; terrificus jam inde ab initio fuerit morbus.

LEVIS TREMOR INCIDIT] Qui cernitur in ſubſultu & geſticulatione manuum, lingua tremula, dentium etiam colliſione à delirio. Præſtat enim delirium ſuperveniſſe tremori, quàm tremorem delirio. Et, phrenitici ſputatores, indeque fanatici, tandem tremuli moriuntur.

MORS PROPE EST] Collapſis omnibus naturæ præſidiis, cùm antè in anguſto ſpes eſſet, hîc deſperata omnia.

Eſt autem levis hic tremor, ſymptoma cerebri poſt alterationem magnam; ut in phrenitide & inſania, alienati: proptereaque inſanabile. Talem tremorem annotavit in Theodori uxore. *Tremulæ factæ ſunt manus, quæ morituræ, convulſæ ſunt.* Sic & Dealcis uxor contrectabat, avellebat, radebat, legebat feſtucas.

7. Epid. hiſt. 15. part. 3. lib. 3. Epid.

67 Οἱ ἐν τοῖσι ποτοῖσιν ἀποψοφέοντες, καὶ ἀποβορβορύζοντες ξηροῖσι, καὶ οἱ χαλεπῶς καταβροχθίζοντες πνεῦμα βηχῶδες· ὀλέθριοι ἐν ὀξέσι καταψυχομένοισι.

Quinetiam qui cum ſtrepitu & murmure quodam bibunt in ſiccis, difficulter item deglutiunt cum ſpiratione tuſſiculoſa; ſunt deſperati: præſertim ſi acutæ febris acceſſerit perfrigeratio.

SUNT etiam ſymptomata hæc planè funeſta, quæ cernuntur in ſtudiis ægri, quando illis actio

ctio non reſpondet: ut certè fit in ſumma difficultate bibendi, ac cibi capiendi. Ac talis difficultas viſa eſt in Theodori uxore. Οἱ ψόφοι δὲ πίνουσι μεγάλοι ἐγίνοντο, ἀπέπτυζε, καὶ ἄνω ἐς ῥῖνας ἀφώρει, i. *Sonitus bibenti magni, ſputando potum rejiciebat naribuſque.* Quales etiam dicuntur eſſe phrenitici. Οἱ φρενιτικοὶ βραχυπόται, ψόφου καταπτόμενοι, τρομώδεες, i. *Phrenitici bibentes rarò ſonitum edentes.* Quo loco, pace Galeni dixerim, illud, ψόφου καταπτόμενοι, ſpectat ad ipſum bibendi modum. De permoleſta autem perque difficili deglutitione, ſolennis eſt aphoriſmus. Ἢν ὑπὸ πυρετοῦ ἐχομένῳ ὁ τράχηλος ἐξαίφνης ἐπιστράφηται, καὶ μόγις καταπίνειν δύναται, οἰδήματος μὴ ἐόντος θανάσιμον, i. *Si febre correpto collum derepentè pervertatur, ac vix deglutire poſſit, cum nullus adſit tumor; lethale.* prorr. 16. l. 1. 1.

68 Τὰ ἐν χερσὶ καὶ ποσὶν ἐρυθήματα, ὀλέθρια.

Manuum ac pedum in febre acuta rubores, funeſti.

ΕΡΥΘΗΜΑ dicitur hoc loco rudi & craſſa Minerva, ſignum inflammationis aſpectabile, non autem ſymptoma καθ' ἐξοχὴν, quod principatum obtinet, nempe dolorem. Sed ut rubor locum habet in aſpectabili phlegmone: ſic etiam dolor in occulta. Eſt igitur ἐρύθημα, phlegmone, eryſipelas, carbunculus quoque & herpes: ut eo nomine inflammationis omnia genera contineantur. Ergo ſi rubent manus & pedes in febre acuta, certum eſt, illum ruborem veniſſe per ἐπιχύσιν aut μετάστασιν. Si per ἐπιχύσιν accidit, ſemper in vitio eſſe ſolet: quemadmodum πρόσωπα εὔχροια καὶ τὸ λίαν σκυθρωπὸν, i. *Facies aut coloratior aut pallidior:* & angina faucium, quæ, per ἐπιχύσιν, conjunctum habet ruborem cervicis & ſterni, cum amplificatione tumoris ipſarum faucium. Sin autem per μετάστασιν rubore ſuffundantur, palam eſt fluxione inchoata, nec morbo pari, id fieri.

69 Οἱ ἐκφυσῶντες, καὶ ἀνακεκλασμένοι, καὶ ὑποβλέποντες ἐν τοῖσιν ὕπνοισι, κακόν.

Qui dormiendo efflant, atque projectos artus aut etiam retractos oſtendunt, conniventque oculis; malo ſunt loco.

MAGNA ſunt argumenta prognωſεως, quæ ex decubitu, ſomnique capiendi ratione & modo petuntur. Ut enim naturaliter quis decumbit firmis naturæ præſidiis, & mitiore morbo, in alterutrum latus; ex eoque decubitu major libertas ſpirandi comparatur: ita ſi pronus jaceat, aut etiam ſupinus, cum extraordinaria artuum collocatione, opinionem facit gravioris morbi, effœtarum virium, ac delirii quoque ipſius. Idem qui ſuaviter ſomnum init, cum libertate ſpirandi, commiſſis molliter utrinque palpebris, ac modicè reflexis cruribus & manibus, ex animi ſententia naturæ dormiendo ſatisfacit.

QUI DORMIENDO EFFLANT.] i. Qui dormiendo edunt ἐκφύσησιν, non ἀναπνοὴν naturaliter conſtitutam; properata muſculorum intercoſtalium contentione ad excretionem fuliginoſi excrementi, quod ſuffocationis metum adfert nimia abundantia quam impuritas cordis æſtu incandeſcentis parit: unde non ita multò poſt minutula reſpiratio, cùm in propinquo mors eſt. In 17. 1. ea autem efflatione dormiunt hianti ore, cum ſtrepitu, & ſtertore efflantes πνεῦμα θολερόν. i. progn. 52. *ſpiritum craſſum & perturbatum.* Coac.

ATQUE PROJECTOS ARTUS, AUT ETIAM CONTRACTOS OSTENDUNT.] *Diſtentio corporis artuumque rigor, omninoque exolutio, infractioque membrorum; malum.* Et in prognoſtico. *Quòd ſi pedes oſtentans nudos à medico deprehendatur, manus & crura collumque ſine more & modo jactans; malum.*

70 Ἰκτερώδεες, καταικορέες, θνήσκουσι· λευκὸν διαχώρημα τουτέοισι προσδιέρχεται.

Icterici multùm fœdati, vel ſaturata bile perfuſi, pereunt: alba dejectio iis unà ſecedit.

EXPLICATIO commentario ad 38.

71 Αἱ ἐν πυρετοῖσιν ἐκστάσιες σιγῶσαι, μὴ ἀφώνῳ, ὀλέθριαι.

Qui cum ſilentio è poteſtate mentis exeunt; nec voce ſunt capti, mortiferum habent malum.

QUEMADMODUM aphonia cum exolutione conjuncta, mortem denunciat: ſic etiam inſania taciturna, ſuperſtite vocis libertate. Eſt enim ἡ ἔκστασις, delirium in quo ſumma ſunt omnia mentis perculſæ aut alienatæ, unde fanatici homines nominantur. Sed ejus inſaniæ progreſſus hujuſmodi eſſe ſolent, ut laceſſito primùm cerebro à bile peruſta, exoriatur inſania melancholica, quæ cernitur in cœptis immanibus fanaticorum, qui paulò antè phrenitici fuerant:

rant: quoniam bilis atræ ſunt acriores morſus, quàm flavæ. Quo fit ut illa ἔκστασις μελαγχολικὴ, i. *exceſſus melancholicus* appareat θηριώδης, i. *ferinus*. At verò quemadmodum feritate bilis atræ, fit ἔκστασις illa μελαγχολικὴ: ſic alienatione cerebri a diuturna & vehementi alteratione, cùm ſcilicet exaruerit, aut inebriatum fuerit, ut lanæ inficiuntur veneno fucatæ Aſſyrio: tum pro clamore, ſilentium; pro jactatione, quies; pro artuum evibratione levis tremor; pro vigiliis, cωma & cataphora veternoſa. Quales fuiſſe narrat phreniticos in peſtilentia. Quò ſpectat illud, Αἱ τρομώδεες ἀσαφώδεες, ψηλαφώδεες παρακρούσιες· πάνυ φρενιτικαί, &c. Quæ omnia ſymptomata conſpexit & annotavit in Dealcis uxore, quam ſcripſit, exactum ad morbum fuiſſe ἀεὶ σιγῶσαν; nec tamen voce captam, quòd viciſſim fleret atque rideret, tum etiam, quòd nugas garriret. Ex quo efficitur, commemoratam hic inſaniam cum ſilentio, ſymptoma eſſe depravati animi, potiùs quàm cerebri ſicci.

72 Τὰ πελιδνὰ γινόμενα ἐν πυρετῷ, σύντομον θάνατον σημαίνει.

Quæ livent in febre, mortem ſignificant brevi venturam.

Bene ac fœliciter ad ſalutem ægri res eunt, quando æqualiter & molliter calet corpus. Et verò talis conſtitutio principatum obtinet inter eas quæ in bonis ducuntur: propereaque ἀρίστη διάθεσις, i. *optima diſpoſitio* nominatur: ſed ea lege ut par ſit æqualitati caloris, partium ipſarum mollitudo. Nam febrium ἀκαυστάτων, i. *ardentiſſimarum*, æquabiliter calor diffuſus percipitur: ſed in vitio eſt acrimonia & qualitate mordaci, tum etiam partium calentium ſiccitate. Quòd ſi ad eam caloris æqualitatem, & partium mollitudinem, acceſſerit ægri alacritas in aſſurgendo & convertendo; nihil optari poteſt à medico quod ipſe malit: quoniam ex ea conſtitutione quæ omnium eſt optima, ſignificatio fit trium facultatum in ſuo cujuſque officio vegetarum; & principiorum cujuſque facultatis propriorum, benè & firmiter conſtitutorum, cerebri, cordis, & hepatis. Contrà ſi plumbeus homo ſit qui ægrotat; neque in aſſurgendo & convertendo alacer; opinionem facit pigræ nimium facultatis motricis, exolutique nervorum principii. Ad hæc ſi eidem liveant digiti atque ungues, ex illo tum decidit omnis ſpes medici; immo προσδόκιμος ὁ θάνατος αὐτίκα, i. *citò mors venit expectanda.* ut ait 2. prog. Quoniam livor ille partium extimarum, nihil ſupereſſe arguit reliquiarum nectaris vivifici in corde ipſo. Ac ſanè livor tam malè audit, ut ſemper extinctionem vel interceptionem ſpiritus & caloris vitalis denunciet: idem verò de nigrore ſemper ſuſpicari non liceat: quia ſæpenumero talis apparet in extimis partibus, prolapſu materiæ morbificæ per abſceſſum, qui levationem ſi adferat; ſuperſtites manent ægri, ſola pars excidit quæ nigrorem conceperat. Itaque veriſſimum illud eſt. *Nigri omnino digiti minùs ſunt mortiferi lividis:* ut verè illud videar eſſe dicturus; partes extimas non rarò nigreſcere per tranſitum: ſemper autem liveſcere per progreſſum, nec unquam abſceſſus opinionem adferri.

Gal. ad 5. 2. progn.

73 Οἷσιν ἐν πυρετῷ, ἀλγήματος πλευροῦ γινομένου, κοιλίη ὑδατόχολα πολλὰ διαδιδοῦσα, ῥηΐζει· ἀσιτίαι δὲ παρακολουθοῦσαι, καὶ ἱδρῶτες μετὰ προσώπου εὐχροίης, καὶ κοιλίης ὑγρῆς, καὶ τῆς καρδιαλγίης· οὗτοι μακροτέρως νοσήσαντες, περιπλευμονικῶς τελευτῶσι.

Quibus in febre, lateris dolor incidit, ſi quidem perliquidis & bilioſis profuſè alvus feratur, miteſcit: ſin autem collapſa maneat appetentia, ac tum ſudores cum ſaturato faciei rubore prorumpant, fluente alvo, & ſuperſtite cardialgia; hi cùm diutiùs ægrotarint, peripneumonico modo intereunt.

Omnis plenitudo vacuatione ſola exolvitur, ſiquidem ipſa cacochymiæ malignæ ſit expers, nec ulla ſit inflammatio in parte obſeſſa. Nec verò inflammationis fixæ remedia poſſunt aliunde ſperari, quàm ex pepaſmo, & liberali ac libera humoris morbifici excretione; quatenus huc illuc curſum inflectit impulſu naturæ & propria obſeſſarum partium conditione. Notæ ſunt criſes peripneumoniæ, pleuritidis, hypochondriorum inflammatorum, &c.

In febre.] Magna tum ſpecie, ut acuta; tum individuo, ut quæ vires eundo acquirit: quia nihil concedit, ſed contrà propagationem habet cauſæ morbificæ, quo ipſa viam affectat.

Quibus lateris dolor.] Non quidem pleuriticus, qui ſenſione inflammationis tunicæ coſtarum ac muſculorum intercoſtalium, excitatur; quoniam is liberali profluvio alvi non exolvitur: ſicut nec ulla partium nobilium inflammatio; nec ulla repletio, quæ conjunctam habet malignam cacochymiam. Sed lateris dolor, qualem expreſſit infra; *Cum dolore lateris, non tamen pleuritico, nonnullaque perturbatione, hi evadunt phrenitici.* Et in aphoriſmis jam nominata pleuritide; πόνοι, inquit, πλευρέων, i. *labores laterum.* Quæ ſymptomata ſiint febris progreſſum facientis, nec dum tamen phlegmonicam inveterationem habentis.

Si quidem liquidis et biliosis cumulate alvus feratur.] Si quidem morbificis excrementis ducatur alvus, naturæ imperio, nec dominatu morbi ſymptomatica ſit illa excretio. Atqui naturæ imperio vacuationem ſuſcipi, declarat affectionis ipſe modus, qui cer-

cernitur in qualitate, copia, & excretione humoris corrupti; deinde in conſecutione, quia dolor miteſcit. Miteſcit, inquam, ut in Lariſſæa virgine: *Tertio die proruperunt bilioſa liquida, indeque ſequentibus; quod totum alacriter tulit.* Sed non miteſceret in cacochymia maligna, cujus perennis generatio eſt in partium vitio & colliquatione: quæ cauſa eſt, cur alvi profluvium in peſtilentia ſit funeſtum. Gal. comment. ad hiſt. Lariſſ.

Sin autem collapsa maneat appetentia.] i. Si alvi ductio atque profluvium, conſecutionem adferat τῆς ἀποσιτίας: quale ſymptoma obſervavit in iis, qui, ſæviente peſtilentia, profuſiore alvo fuerunt, *A cibis omnes alieni.* Eſt autem ἀποσιτία ſpecies τῆς ἀνορεξίας: quemadmodum & ἀσιτία. Sed inter ἀσίτους, καὶ ἀποσίτους hoc intereſt, quod ἄσιτοι ſint, qui cibos non capiunt; ἀπόσιτοι verò, qui cibos averſantur, & quaſi quodam faſtidio contra eos efferuntur: quod genus ægrorum notavit. *Quæ dejiciebantur dolores minimè ſedabant; ad ea quæ offerebantur, non niſi cum difficultate veniebant. Purgationes profectò læſere permultos.* Et in puerpera. Πρὸς δὲ τὰ γεύματα ἀπονενοημένως εἶχεν. i. *In cibos omnes averſo erat animo.* Tantæ autem moleſtiæ cauſam ad mortlicinium naturalis facultatis referendam putavit Galenus, atque illius ſignum poſuit τὴν ἀνορεξίαν. hiſt. 2. univerſal. 1. Epid. ſect. 3. lib. 3. Epid. hiſt. 2.

Collapsa appetentia.] Ut in Pario, cui profuſior fuit alvus crudis humoribus; vel quod ad propriam hujus loci explicationem pertinet. *Patet hoc cibi non appetiti ſymptoma phthiſicis advenire, illabente in ſtomachum ejus catarrhi parte, qui in pulmones & laryngem decidebat.* lib. 1. Epid.

74 Πυρέτοντι, ἐν ἀρχῇ μέλαινα χολὴ ἄνω ἢ κάτω διελθοῦσα, θανάσιμον.

Si cui febris initio, bilis atra ſurſum deorſumvè exeat, mortiferè ægrotat.

Excretionum quæ in vitio ſunt, quæque dominatu morbi ſuſcipiuntur & fiunt, nulla eſt omnino tam mortifera, quàm bilis atræ. Eſt enim bilis atra peſſimum excrementum, quòd feritate indomabili cæteris omnibus antecellit, triaque illa ſecum habet conjuncta quæ vim naturæ adferunt, quæque illius præſidia maximè labefactant, τὸ δριμὺ, καὶ τὸ διαβρωτικὸν, καὶ τὸ ὀξῶδες, i. *acre, erodens, acidum.* Quæ cauſa eſt, cur dyſenteria inde nata ſit inſanabilis: quemadmodum & cancer exulceratus. Atque inter bilem atram & melancholicum humorem tantum intereſt, quantum inter ferrum candens, & igne intactum. Nam lienoſi qui ſunt ejuſmodi lienis duritate quam peperit diuturna humoris melancholici infarctura, dyſenteria ſuperveniente ſaneſcunt: *Seceſſu, tranſlatione, & vacuatione infarctorum lieni humorum melancholicorum, craſſorumque.* Et verò maniam ab humore melancholico gigni poſſe negat Galenus, niſi is peruſtione aut corruptione ſingulari, acrimoniam comprarit malignam. Nam quod idem author alibi ſcriptum reliquit, hæmorrhoidas & varices inſaniæ vacationem adferre; Galenus commentario diſerte ſcripſit, maniam illo loco vocari melancholiam propriè dictam, quæ tamen à bile non venit. Sic autem philoſophatur. *Varix eſt hiatus apertæ in coxendicibus & tibiis venæ à ſanguine melancholico, quem natura in partes repellit ignobiliores, qui humor furorem committebat; tum verò maximè cùm craſſus fuerit & melancholicus, horum eſt conſecutio ſymptomatum, & illius ſolutio.* aph. 21. 4. aph. 24. 4. aph. 45. & 48. 6. comment. ad aph. 55. 6. aph. 22. 6.

Quæ cùm ita ſint, ne longiùs excurram, planè efficitur; atram bilem quæ febrium initiis diu paulatim exit, & maligna cacochymia, & tempore morbi, & excernendi modo; denunciare & facere mortiferum malum. Ac primùm qualitate ipſa quæ omnium peſſima eſt, maliciam arguit partium unde manat, nec non humoris utriuſque unde gignitur, bilioſi & melancholici, peruſtionem, aut corruptionem. Temporis verò diſtinctione noxia eſt. Etenim *per morborum initia excretio nulla ſuſcipitur imperio naturæ: ſed hujuſmodi omnia ſymptomata ſunt contra naturam affectionum.* „ Quo tempore natura morbificis cauſis opprimitur, eſtque humo„ rum cruditas, ut ineunte morbo; tum certè non potis eſt ſalutariter quicquam excerni. Quod autem attinet ad ipſum excretionis modum; palam eſt fieri per ἀτονίαν, i. *laxitatem*, qualis eſſe ſolet dyſenteria diuturna cruenta, non autem quæ citò prorumpit & liberaliter: quæ quia non eſt multorum dierum; propterea nec mortifera, nec averſionem cibi parit. Sed hujus humoris effera vis non minùs incommodat partibus per quas repit, quam earum unde manat, labem & noxam arguit aph. 22. 4. aph. 22. 4. lib. 4. περὶ ἄρθρων.

75 Οἱ μετὰ καταψυξίων ἐκ ἀπύρων ἐφιδρῶντες ἄνω, δύσφοροι, φρενιτικοί τε καὶ ὀλέθριοι ἐν ὀξεῖ.

Quibus cum crebra perfrigeratione febri adjuncta, ſudor miliaris ſurſum exudat, unaque jactantur, phrenitici ac deſperati, in acuta febre, redduntur.

Existit ſymptomatum omnium complexio atque concurſus, quæ in acutis febribus funeſta eſſe dicuntur: qualia ipſe recenſuit primo τῶν ἐπιδημιῶν. *Statim namque ab initio acuta febris cum rigore exiguo, vigiliis, anxietate, ſiti, jactatione, ſudatiuncula circa frontem & claviculas, delirio multo, timore, metu, frigidis extimis, pedibus manibuſque; ſed manibus præſertim.* Symptomatum porro illa, principia cauſaſque ducunt ab inflammatione, venenata cacochymia, & tranſlatione ſymptomatica: quæ ſunt omnino tres cauſæ funeſtæ in omnibus morbis acutis.

 Ergo.

Ergo. QUIBUS CUM CREBRA PERFRIGERATIONE.] Quæ mortiferum maximè eſt febrium acutarum ſymptωma, & ſignum: quia cùm illud præter cætera ſit proprium καὶ οἰκεῖον, ut in acutis febribus extimæ partes incandeſcant æſtu; ſi fortè perfrixerint, opinionem faciunt, viſceribus incendio conflagrantibus, ſanguinem in præcordiis & interioribus hypochondriis coactum ſubſiſtere: propтereaque partes extimas ſuo nectare vivifico defraudatas perfrigerari, & emori, tanquam à natura deſertas. Ac ne plura adferam quæ ſunt hac de re plurima apud Hippocratem; commemorabo illud quod hujus ſymptomatis cauſam diſertè exprimit: *Caput & manus ac pedes perfrigerari, malum, ventre coſtiſque incaleſcentibus.*

aph. 4. li. 2. prog.

FEBRI ADJUNCTA.] Ut nulla ſit excuſatio frigoris periodici, aut refrigerationis criticæ, febre exacta: ſed culpa viſcerum incendio conflagrantium, quod ſine febre non fit: qualis perfrigeratio ſymptomatica docetur illa prognoſi. *Æſtus, extincta febre, in hypochondrio ſuperſtes malus.*

prorrh. 7. ſ. 1. 1.

SUDOR MILIARIS SURSUM EXUDAT.] Unde vel oppreſſio, vel exoluta vis partium ſignificatur: quod ſæpenumero jam demonſtravimus.

UNAQUE JACTANTUR.] Ἀλυσμῷ ſymptomatico, qui ſperabilem criſin non facit, qualem deſcripſit 40. hujus. *Quæ diebus criticis jactatio incidit, cum frigore, ac ſine ſudore; mala.* Et 52. *In acuta febre, quibus cum anxitudine, miliari ſudore ſubroſcidum caput eſt; graviſſimum habent malum.*

1. Epid. in ſignis cauſi funeſtis.

PHRENITICI AC DESPERATI IN ACUTA FEBRE REDDUNTUR.] Enimvero phrenitici fiunt propter febris calorem quo caput conflagrat. Deſperati verò, quoniam ad nobiliſſimæ partis oppreſſionem, accedit perennis morbificæ materiæ generatio, & perennis traſlatio.

76 Τὰ ἐπ' ὀλίγον ὀξέα ἀλγήματα, ἐς κληῖδα, καὶ τὰ ἄνω πίπτοντα· ὀλέθρια.

Doloris acerbitas pauliſper in jugulo fixa, ſi ad ſuperiora vertatur, mortiferum adfert malum.

QUEMADMODUM qui circa coxas, i. lumbos & inferiores partes oborti dolores, ſi ad viſcera tranſierint coxis relictis, mortem denunciant: ſic etiam acerbi clavicularum dolores, quorum falsò credita levatio eſt. Notum eſt illud. Καχοηθὲς δ' ἡ ἐκ μηρῶ ὁρμὴ ἀλγήματος, i. *Terrifica eſt etiam, doloris à femore ſurſum irruptio.* Cujus prognωſεως ratio & explicatio petenda primùm ex hiſtoria Calvi cujuſdam Lariſſæi, quem dolor hujuſmodi per excurſum ad exitium præcipitavit. Hippocratis verba ſunt hæc, *Tertio die coxendicis quievit dolor, mentis autem invaſit perculſio atque jactatio; plurimum murmur: quarto ſub meridiem crudeliſſimè interiit.* Repetenda eſt etiam ex commentario Galeni ad prorrh. 1. ſ. 2. 1. Quinetiam lumborum anadrome quid faciat, docetur 35. & 51. prorrh. Ἐξ ὀσφύος ἀναδρομῆς, ὀφθαλμῶ εἴλωσις, κακόν. i. *Ex lumborum aſcenſu, oculi perverſio mala.* Quem locum enarrans Galenus ait, ex hac ſententia nihil aliud complecti animo quempiam poſſe, quàm, quòd lumbarium dolorum ad ſuperiora tranſlatorum fere fit particeps nervorum origo; cujus quidem ſymptoma proprium eſt, inter cætera, oculorum perverſio. Quid verbis opus eſt? hoc unum ſpectat hæc prognωſis, omnem tranſlationem, omnemque excurſum, qui ἀναγωγὴν non habet. i. *exitum*; terrificum jure videri, atque non raro funeſtum, ſive mortiferum eſſe. Quod cujuſmodi ſit, videamus. Sanè juguli dolor commune ſymptoma eſt pleuritidis, & hepatis inflammati: ſed illic per ἕδραν καὶ φύσιν, i. *foco & generatione*; hîc verò per ἐπιφύσιν: illic νυγματώδης, i. *punctorius*; hîc verò τονώδης, i. *tenſivus.* Nam de ſymptomatico juguli dolore ab hepatis phlegmone, antea jam ſcripſit ad hunc modum. *Si cui ſine febris vacuitate, ſudatiuncula crebra, cum hypochondrii tenſione conjuncta ſit, malè illi eſt: ſed multò pejùs, ſi ei dolores ad jugulum & acrωmium ſe obfirment.* De pleuritico autem juguli dolore ſcriptum illud habemus. *Quando ad claviculam ſeſe extendit cum gravitate dolor, indeque ad brachium; ſecare juvat venam interiorem cubiti.* Quo loco Galenus annotavit, τὸ βάρος, propriam ſignificare ſedem affectam: qui autem per ſympathiam veniunt dolores facere tenſionem, non gravitatem.

Celſus cap. 6. lib. 2. ex 31. hujus operis, ſed maximè ex prognoſt. ubi de lumbarium dolorum μετάστασ. agitur, quos vocat coxas. hiſt. 5. part. 3. lib. 3. Ep.

33. Coac.

2. de acut. diæta.

Quæ cùm ita ſint, perſpicuum eſt, hanc doloris acerbitatem in jugulo; potiùs ad pleuritidem referendam eſſe, quàm ad ſymptoma hepatis inflammati. Quoniam hepatis inflammatio tenſionem facit: pleuritis verò dolorem punctorium & gravantem: quæ duo planè ſunt acerbiora, quàm tenſio.

PAULISPER IN JUGULO FIXA.] i. Preſſa leviter ad exigui prædicationem temporis, non fixa firmiter ad diuturnitatem: quia ὀργασμὸν habet, quod ſignificat ἐπ' ὀλίγον: ut in eo. Αἱ ἐπ' ὀλίγον θρασεῖαι παρακρούσιες θηριώδεες εἰσίν, i. *Proterva pauliſper reſponſa, effera.* Et alibi, τὰ ἐπ' ὀλίγον θρασέως παρακρούοντα, μελαγχολικά. i. *Protervè pauliſper dicta, melancholica.*

25. prorr. 1.

SI AD SUPERIORA VERTATUR.] i. Si tranſitum habeat ad caput (id enim ſignificat πίπτοντα, pro μεταπίπτοντα. Eſt autem μεταπίπτειν, quando quieſcente eo quod priùs extitit, alterum ſymptωma ſuccedit. Quòd autem metaptωſis fiat ad caput, declarat illud vel maximè. Καὶ τὰ ἄνω πίπτοντα, ubi legendum videtur, Καὶ ἐς τὰ ἀνωτέρω πίπτοντα: ut idem hoc loco ſignificetur, quod in prorrh. 5. ſ. 3. 1. *Lateris dolor qui cum ſputo bilioſo ſine cauſa evanuit, exceſſum affert mentis.*

MORTIFERUM ADFERT MALUM.] Propter tranſlationem peſſimam interne ſurſum ad nobiliſſimam partem, materiam indomabilem, ſymptomatum vehementiam, & officii ad vitam tuendam neceſſarii, vacationem.

77 Ἐν

77 Ἐν μακρῇσιν (ἤδη) ὀλεθρίοισιν, ἕδρης ἄλγημα· θανάσιμον.

In diuturnis morbis (jam) exitialibus, dolor ani; mortiferus.

Morbi diuturni exitiales ſunt phthiſis, tritæophyæ febres, hydrops: qui ſunt ejuſmodi partium obſeſſarum vitio, generationis perennitatem habentium: ut phthiſis ab ulcere maligno pulmonum; hydrops à μαρασμῷ περιφρυγεῖ, i. *conſumptione retorrida* hepatis, unde alienatio facultatis ſanguificæ. Nam tritæophyarum febrium calamitatem in his tribus annotavit Hippocrates, in diuturnitate, laboribus multis, & colliquatione: γινομένων δὲ χρόνων μακρῶν, καὶ πόνων, καὶ κακῆς συντήξεως, i. *Poſt longum tempus, multoſque labores, & colliquationem aſſiduam. Quæ autem illis contigere hæc ſunt; dyſenteriæ ac teneſmi, hydrωpes.*

In diuturnis morbis.] Quorum diuturnitas in pepaſmi difficultate ob materiæ contumaciam; in maligna cacochymia; vel in vitio partis conſiſtit: ut tritæophya febris epidemica, & phthiſis etiam ſporadica.

Jam exitialibus.] Diuturnitate; ſymptomatis graviſſimis, quibus ſunt crebri; & colliquatione maligna: unde naturæ infirmitas dominatu morbi tenetur.

Dolor ani citissimam mortem adducit.] i. Superveniente dyſenteria, ſive teneſmo, celerius moriuntur, quàm quis putaſſet. Quoniam tales abſceſſus naturæ jam effœtæ, ſunt intolerabiles; tum vacuatione ſymptomatica; tum ipſa doloris acerbitate, qua nihil eſt quod magis faciat corpus infirmum. Ac vacuatio quidem ſymptomatica eſt per diarrhœam in phthiſi, & in affecta pleuritide. Namque ut ſilentio præteream quæ Galenus annotavit ad aph. 14. lib. 5. ubi docet, diarrhœam non tam cito in phthiſi funeſtam eſſe ipſam per ſe, quàm ſi cum pilorum defluvio conjuncta eſſet; proferam illud quod idem ſcripſit ad illum aphoriſmum. *A pleuritide aut peripneumonia malè habito; diarrhœa ſuperveniens, mala. Partium*, inquit Galenus, *affectiones aliarum aliæ non continuò ſuſcipiunt, niſi cùm adeſt vehemens affectio.* Deinde propoſitis exemplis quæ à pulmonibus petuntur, & hepate, ſubjicit. *Sic igitur partibus reſpirationi dicatis multùm graviterque affectis, malè officium ſuum facientibus; hepar contagione afficitur:* quod ipſum apertiſſimè declarat, dum ait, *Si cui in dominatu pleuritidis diarrhœa ſuperveniat.* Etenim qui pleuritidis aut peripneumoniæ dominatu tenentur, iis diarrhœa tandem accidit, *quòd alimentum hepar, nec ad ſeſe trahere; nec in ſanguinem poſſit convertere. Ipſum verò alimentum ſæpe corrumpit venter.* Sed authoritatem maximè illud facit. *Quibuſcunque acuto vel diuturno morbo, aut ulcere, aut alio quovis modo extenuatis, bilis atra ſanguini perſimilis dejicitur; poſtridie moriuntur.* Jam verò quod attinet ad dolorem ani, palam eſt eo ſignificari; humorum κατακορεστέρων καὶ ἀκρήτων, i. *ſyncerorum & viridium* dejectionem. Sunt autem illa excrementa ulcerifica ſedis & inteſtinorum. Cujuſmodi autem ſint τὰ ἄκρητα, & quare hujuſmodi, cum alibi paſſim docetur; tum verò diſertè comment. ad illum aphor. Ἐν νούσῳ πολυχρονίῃ ἀποσιτίη καὶ ἄκρητοι ὑποχωρήσιες, κακόν. i. *Syncera in diuturno morbo dejectiones, malæ.* Et illum, Ἐπὶ ἀκρήτῳ ὑποχωρήσει δυσεντερίη, i. *Syncera dejectioni dyſenteria ſupervenit.* aph. 17. lib. 6. aph. 6. lib. 7. aph. 23. lib. 7.

78 Τοῖσιν ἀσθενέως ἤδη διακειμένοισι, μὴ βλέπειν, ἢ μὴ ἀκούειν, ἢ διαστρέφεσθαι χεῖλος, ἢ ὀφθαλμὸν, ἢ ῥῖνα· θανάσιμον.

Quibus jam morbo fractis, videndi vis audiendive perit; aut etiam labiorum, palpebrarum, vel narium perverſio cernitur; mors inſtat.

In hac prognωſi continentur ſigna jamjam futuræ mortis, cùm antea ſpes in anguſto eſſet. Ea verò cernuntur in qualitate & actionibus corporis multùm à ſe mutati: quemadmodum ſuperioris aphoriſmi, in excrementis.

Quibus jam morbo fractis.] Diuturnitate, ſymptomatum vehementia, & colliquatione maligna: ſive illa debilitas & virium exolutio ſit κατὰ λόγον κενεαγγικὸν, ἢ παρὰ λόγον, i. *per inanitionem aut citra:* ac ſi diceret. Si cui collapſa facultate vitali, & naturali, ac ſine ulla ſpe criſis (quod ſignificatur illo, ἐν μὴ διαλείποντι πυρετῷ:) ubi ſententia hæc legitur, & à Galeno explicatur. 58. Coac. aph. 49. lib. 4.

Videndi vis audiendive perit.] Labefactata parte alterutra, vel utraque cerebri, unde videndi vis, audiendive manat. Sunt enim multæ manſiones in cerebro, quarum integritas variaque vitia, propriis cujuſque nervis in ſenſuum inſtrumentis apparent. Quò plures autem labefactantur, eò deterius eſt ægro. Nam ſola ſurditas morbi acuti & turbulenti conſequens, ipſa per ſe terrifica eſt: quòd ea partis illius cerebri exolutionem denunciet, in qua facultas audiendi locum habet. Nam de mortiferis oculorum ſignis, permulta ſunt accurate ſcripta in hoc divino opere: tum in prognωſtico & prorrhetico.

Aut etiam labiorum, palpebrarum, vel narium perversio cernitur.] Convulſis a ſiccitate muſculis qui moventur à nervis tertiæ conjugationis: quæ partes convulſæ, quia ſunt propinquæ atque communes, primùm & maximè afficiunt.

Mors instat.] Sublato reſpirationis uſu & motu: quia mors ipſa in extinctione caloris nativi conſiſtit.

79 Ἐν πυρετοῖσι βουβῶνος ἄλγημα, νοῦσον χρονίην σημαίνει.

In

In febribus dolor bubonis, ad diuturnitatem morbi apparet.

Eodem ſpectat hæc prognωſis, quò aphoriſmus ille. *In febre abſceſſus qui diebus primis non exolvuntur, diuturnitatem oſtendunt morbi.* Ac mea quidem ſententia, quod illic ſcribitur de abſceſſibus irritis, quibus ſcilicet morbi non exolvuntur, idem quoque hoc loco de bubonis dolore ſubaudiendum videtur: niſi fortè quis dicat, neque injuria, nullum bubonis abſceſſum jure videri criticum: ut propoſito familiari exemplo hujus prognoſeως, de bubonis fruſtra oborto abſceſſu, ut fere fruſtra oboritur; doceat nos theorema catholicum ſemper verum, & conſequens abſceſſuum irritorum, qui per decubitum apparent & fiunt. Etenim de bubonibus accommodatè etiam dici poteſt, quod de parωtidibus verè ſcripſit Galenus. Ipſos videlicet eſſe minores morbos. Nam Herophonti doluit quidem bubo, ſed illius doloris fugacis materia derivationem perfacilem habuit ad crura, totius morbificæ cacochymiæ capacia. Doluit autem bubo καὶ ἔξιν lienis tumore obſeſſi, qui cùm deponeret tumoris materiam, eaque per bubonem ad crura curſum inflecteret; ipſum bubonem dolere contigit: quoad fluxus materiæ quieviſſet: unde σκέλεα ἐπώδυνα, i. *crura doluere;* cætera omnis moleſtiæ levationem habuerunt. Neque immeritò: Quoniam par morbo & infra abſceſſus contigit. Secus eſt de bubonis dolore firmiter fixo, qui neque ἄξίως neque κάτω, nec ſine recurſu aut ſympathia partium naſci ſolet. Jam verò quod ad bubonis philologiam attinet, ſcire licet, Bubonem ſæpenumero uſurpari pro inflammatione glandularum quæ ſunt pone aures, in axillis, & inguinibus. Qua de re in promptu ſunt illa. Οἱ ἐπὶ βουβῶσι πυρετοὶ πάντες κακοὶ, πλὴν τῶν ἐφημέρων, i. *Febres quæ ſuperveniunt bubonibus omnes, præter ephemeras, ſunt pravæ.* Ubi Galenus ſic ait. *Qui ſine cauſa manifeſta naſcuntur bubones, cum viſcerum inflammationibus unà invadunt; ob eamque cauſam febres cum iis conjunctæ, peſſimæ eſſe ſolent.* Huc etiam pertinet illud. *Mali ſunt bubones, qui ſtatim initio febrium acutarum effloreſcunt.* Præſtat in peſte ac lue venerea, febrem ſupervenire buboni, quàm febri bubonem.

comment. ad prorr. 68. ſ. 3. 1. hiſt. 3. 1. Epid.

aph. 55. 4.

lib. 2. Epidem. part. 3.

Nec vero prætereundum illud quod maximè ad rem facit, Αἱ ἀποστάσιες οἷον βουβῶνες, σημεῖον μὲν τὰ βλαπτίματα ἐχόντων, ἄτερ καὶ ἄλλων. μάλιστα δὲ περὶ τὰ σπλάγχνα· κακοήθεες δὲ οὗτοι. Commemorarem etiam dictiones tumorum qui in glandulis oriuntur: ex Galeno lib. 2. ad Glauconem: ſed nihil neceſſe eſt. Cæterum hîc & in Herophontis hiſtoria, nomen bubonis ſignificat ipſum inguen: quemadmodum comment. Gal. ad 31. aphor. lib. 4. & lib. 10. Therapeut. ubi docet febris ardentis focum eſſe in majoribus venis, quæ ſunt inter axillas & bubones.

lib. 6. Ep. part. 2.

80 Ἐν πυρετοῖσιν ἀκρισίαι, χρόνους μὲν ἐμποιέουσιν, ἀτὰρ οὐχὶ ὀλέθριαι.

In febribus acriſiæ, diuturnitatis quidem ſunt cauſæ, non tamen funeſtæ.

Febres quæ carent pepaſmo & ἐρεθισμῷ, i. *proritatione*, criſes non habent.

In febribus acrisiæ.] i. Si cruda febris materia, nec in abſceſſus malos converſa, ipſam faciat criſis expertem.

Diuturnitatis quidem sunt causa, non tamen funestæ.] Cujuſmodi fere ſunt acriſiæ ſiniſtri judicii ab irrito erethiſmo, cum peſſimis ſignis: tum enim præſtat naturam quieſcere, quam aliquid fruſtra moliri. Ac tales acriſiæ per oppreſſionem & malam tranſlationem acerbiſſimi doloris; & ſæpe interitus conſecutionem adferunt. *Cruda nec cocta, atque in malos abſceſſus converſa; carentiam criſis, dolores, mortemque inferunt: aut reditum morbi ejuſdem.*

Id enim ſignificat ἀκρισία. 1 Epidem. ſ. 2. aph. 44. 4.

81 Οἱ δὲ ἀλγημάτων ἰσχυρῶν πυρετοὶ, πολυχρόνιοι.

Ex acerbis doloribus natæ febres, diuturnæ.

Ad partium omnium dolores extendit, quod 33. proprium fecit hypochondriacorum. Nec aliud hîc eſt πολυχρόνιον, quàm κακοήθες illic. Plurimos brevi necant febres iſtæ: non pauciores, quod miſerius, poſt jactationem longiſſimam. Evadit nemo, niſi diu multumque exercitus. Hoc de iis intelligito quæ ſymptomaticæ eſſentiales ſe produnt urinis & motu: cauſas in memoriam revocans ex illo, quem deſignavi, ſuperiore commentario.

82 Αἱ τρομώδεες, ψηλαφώδεες παρακρούσιες, φρενιτικαί.

Contremiſcere ſimul ac ſtulte palpare manibus; phreniticum.

Sic eſt profectò, quàm leviter utrumque fiat; etiam quieſcere credito: ut ad eos major medici attentio ſit, ne ſe celari ab obſcurioribus patiatur: quod Galeno accidiſſe neſcirem, niſi ipſe fateretur commentario ad prprrh. 33. ſ. 1. 1. cætera huic perſimile, ſi hoc exceperis, de quo inſuper admonet; adjecto ἀσαφώδεες verbo. Unde fit ut eò brevior eſſe interpretando debeam, quò Galenus longior extitit atque doctior.

Phrenitidi arguendæ, quæ delirium eſt inſigne, mentis exceſſum habens; deliram actionem, palpationem ſcilicet, lintea & operimenta indecorè, nec neceſſariò colligentis; conjungendam

dam putavit cum tremore, qui magni, ſecus, delirii non eſſet. *Delirium ſupervenire tremori ſatius, quàm tremorem delirio.* Alteratio cerebri ſimplex, per tranſlationem ſymptomaticam tremoris fruſtra oborti, contracta; delirium inferet leve. Tremor delirio ſupervenire nequit, niſi magno; quod cerebri robur exolverit à ſe prorſus alienati. Atqui, inquam, delirio hîc ſupervenit, actionis, ut dixi, jam deliræ comes. Pete à Galeno reliqua.

83 Ὅσοι ἐν ξυνεχεῖ, ἄφωνοι κείμενοι, σκαρδαμύσσουσι· ἢν, αἵματος ῥυέντος ἐκ ῥινῶν, ἐμέσαντες φθέγξωνται, καὶ παρ' αὐτοῖσι γένωνται, σώζονται, μὴ γινομένων δὲ τούτων, δύσπνοοι γινόμενοι, θνήσκουσι, συντόμως.

In febre continua, qui voce capti jacent atque nictantur, ſiquidem prorupto è naribus ſanguine, cùm evomuerint, vocem receperint, & apud ſe fuerint, periculo defunguntur. Sin autem ſecus acciderit; tum difficultate ſpirandi cita mors venit.

Primum hîc ſymptomata proponuntur cerebri repletione, per humoris excurſum, laborantis. Sunt autem, nictatio, & aphωnia: quamvis illa ſemper affectionis hujus propria non ſint: ſed hîc ejuſmodi eſſe declarat eventus. Quoniam ſuperveniente liberali hæmorrhagia, quieſcunt. Deinde comparatæ libertatis, inoffenſique cerebri in temperamento & complexione ſigna produntur; ratiocinatio, vox hominem ſonans, & ſermo: quæ omnia naturæ commoda, profuſæ vacuationi accepta feruntur: quemadmodum exiguæ vel denegatæ, graviſſima debentur mala, quæ cernuntur in ſuſpirio & repentina morte.

In febris assiduitate] i. Ubi nulla eſt criſis expectatio, quæ adferat febris vacuationem atque quietem. [7. Coac.] Id enim ſignificat, ἐν ξυνεχεῖ; quod idem valet, eodemque ſpectat, quòd illud. Ἐν συνεχείᾳ τοῦ σώματος ἀσθενέος ἤδη ἐόντος, ῥῖγος θανάσιμον, i. *Rigor corpori jam à febre* [aph. 45.] *continua fracto ſuperveniens, lethalis.* [l. 4.] Ubi τὸ ἐν συνεχείᾳ, non aliorſum ſpectare videtur, quàm illud. Ἐν πυρετῷ μὴ διαλείποντι: quo loco hæc prognoſis legitur, Ἢν ῥῖγος ἐμπίπτῃ, πυρετῷ μὴ διαλείποντι ἀσθενεῖ ἤδη ἐόντι θανάσιμον, i. *Si non deſinenti febri rigor ſuperveniat mortiferus.* Hinc igitur febris aſſiduitas ſignificetur, nec ulla per criſin ſignificatam, remiſſio futura oſtendatur διόσημως: quamvis ſperari poſſit.

Voce capti jacent] Quemadmodum qui ab ebrietate ſunt ἄφωνοι: quamvis hîc ἀφωνίαι [aph. 5.] non, ut illic, univerſi corporis exolutionem denunciet: [lib. 5.] ſed vocis amiſſionem, per oppreſſionem cerebri denegata muſculis facultate movendi, à ſpiritus animalis interceptione; non autem nervorum laryngis paralyſi; aut vocalis materiæ paupertate.

Jacent] Sicut iidem ebrii voce capti: non autem ſicut veternoſi νενωθρευμένοι, qui ſubinde ad pedes dilabuntur ab exhauſto.

Siquidem prorupto sanguine] i. Larga profuſione ſanguinis, qualitate, copia, tempore, & excernendi modo laudandi.

Vomituque injusso] i. Sponte citato, propter ventriculi & cerebri ſympathiam, quæ tollitur natura duce: non autem fit ut ſymptoma earum quæ ſunt in viſceribus affectionum: ut ea vomitio ſit bilis pituitæ multùm permixtæ; eaque rara & multa.

Vocem receperint] i. Τὴν ἀναυδίαν καὶ τὴν ἀφωνίαν exuerint: reſtituta libertate inſtrumentorum ſermonis & vocis, per intercipientis & opprimentis materiæ vacuationem.

Et apud se fuerint] Bene habita cerebri complexione & temperamento, quæ inoffenſa manſerunt in repletione humoris cacochymiæ malignæ expertis. Alioqui vacuatio non profuiſſet, ſuperſtite offenſione firmiter fixa.

Periculo defunguntur] Nulla ſuperſtite materia, nec empyreumate: unde relapſus & interitus conſecutio adferri ſolet.

Sin autem secus acciderit] Ut ſcilicet juſta non ſit vacuatio; aut ea indignè coorta, libertatem non habeant interceptæ ratiocinationis atque ſermonis.

Cum suspirio cita mors venit] Quoniam prolapſu materiæ ad pulmones, atque ſublato reſpirationis uſu & motu, vita produci nequit in longum tempus.

84 Οἱ λαβόντες, ἐς τὴν αὔριον παροξυνθέντες, κακόν. τρίτην διαλιπόντες, τετάρτην παροξυνθέντες, κακόν. ἆρά γε καὶ φρενιτικοὶ οἱ τοιοῦτοι παροξυσμοί;

Quibus poſtridie quàm invaſit, exacerbatio febris eſt; malè res eunt. Ac ſi perendie mitiùs, quarto iniquiùs exerceantur; graviſſimum habent malum. An verò tales paroxyſmi ſunt etiam phrenitici?

Morbi cujuſque hiſtoriam, κατάστασιν Græci dicunt, ſi parium dierum exacerbationem habeat, [1. Epid.] ſcripſit Hippocrates eſſe difficilioris judicii. [comment. 2.] Exempla ſunt in promptu, patentque omnibus ad viſendum, in particularibus hiſtoriis & univerſalibus τῶν ἐπιδημιῶν. In tempeſtate peſtifera & febrium ardentium peſtilentia, ſcriptum illud reperio. *Pleriſque parium dierum fuere*

comment. 3.3. Epid. *paroxyſmi.* Ubi Galenus. *Rarò contingunt hæc. Nam obſervatione conſtat, cauſos, omneſque ſimiles his morbos acutos, imparibus diebus paroxyſmos habere.* In Philiſco ad finem hiſtoriæ adjecit. hiſt. 1. 1. Ep. hiſt. 3. part. 3. 3. Epidem. *Paribus paroxyſmi:* obiit autem ſexto. Idem quoque in Pythione, qui interiit decimo. Ac ne plura, quæ ſunt pene innumerabilia recenſeam, complectar brevi. Omnium febrium acutarum paroxyſmos, qui paribus diebus cientur, hujuſmodi planè videri, κατὰ τὴν ἀλλοίωσιν βιαίαν, οὐ κατὰ τὴν φυσικὴν i. *alteratione violenta, non naturali:* nec fieri λόγῳ naturæ decertantis pro ſua Ariſt. 5. Phyſic. 39. Coac. ſalute, nec proprio & inſito humoris motu, & ipſius naturæ impulſu: ſed tamquam ſymptomata earum quæ contra naturam ſunt affectionum. Huc ſpectat illa prognωſis jam explicata, *Tritæophyæ febres erraticæ, in pares mutatæ, ſunt contumaces.* Cujus explicatio mirificè confert ad intelligentiam hujus fœliciter capiendam. Hoc unum intereſt, quòd tritæophyarum febrium naturalis, ut ita dicam, περισσότης, i. *imparitas*, vertatur in ἀρτιασμὸν i. *paritatem*, propter incertos rigores, unde & illæ dicuntur erraticæ. At verò dierum parium exacerbatio, quæ hîc proponitur examinanda; primigenium habet ejuſmodi typum, ut prima & ſecunda periodo, diebus paribus febres exacerbari videantur; imparibus autem miteſcere: ſed non exolvì, neque in totum quieſcere.

Quod illud ipſum declarat, QUIBUS POSTRIDIE QUAM INVASIT, EXACERBATIO FEBRIS EST] Ac ſi diceret; quos febris exercet graviùs ſecundo die, quàm primo, quo primùm invaſit. Exercet autem graviùs, ſymptomatum graviorum adjunctione; quæ cernuntur in febrili ardore, doloris acerbitate, jactatione, vigiliis, ſiti. &c.

MALE RES EUNT] „ Quia quæcunque apparent & fiunt contra naturam morbi & ægri, „ peſſima ſunt. Ut enim bilioſis, tum ægris, tum morbis, familiaris eſſe ſolet excrementorum comment. ad prorrh. 18. 2. bilioſorum vacuatio, propterea que minus ſtupenda; contra ἀχόλων καὶ λευκῶν, i. *non bilioſorum alborumque*, prava; quoniam & morbi & ægri naturæ diſſentanea eſt: ſic paroxyſmorum artiaſmi, omnino cientur contra naturam febris acutæ, cujus materia, videlicet bilis, tertio quoque die cumulatur & putris movetur. Quæ cauſa eſt, cur in ardentium febrium peſtilentia, Galenus annotarit; perraro cieri diebus paribus paroxyſmos, quos illic fuiſſe narrat Hippocrates. Quoniam omnes cauſi, omneſque adeo morbi, ſimiliter ut illi, valde acuti; diebus imparibus exacerbari ſolent. Sed illa exacerbatio contra naturam morbi, cauſam habere videtur; efficientem quidem, humoris morbifici malignam cacochymiam, ſuſcipientem verò, partium gignentium, mittentium, trahentium, & excipientium excrementa, vitiatam oeconomiam, ab inveteratione cauſarum morbificarum, priuſquam generatio morbi patefacta fuerit: ex quo vitio labefactari atque perverti contigit conſtantem illam ſimilium & æqualium, comment. ad prorrh. 8. 2. ſimiliter & æqualiter collectorum, eademque periodo excludi ſolitorum, perennitatem. Cæterùm, quemadmodum in viciſſitudine ſitis, jam demonſtratum eſt, ejus falsò ſedatæ ſenſionem de integro non excitari priuſquam anima ſui memor facta ſit, incremento cauſæ ſitiferæ: ſic etiam mirum videri non debet, ſi fatiſcente natura, imparibus diebus miteſcant; ac rurſum creſcente cauſa, graviſſimorum laborum perceptio fiat. &c.

AC SI PERINDE MITIUS] Fatiſcente natura, laborum quos pertulit, gravitate: cùm ante repentinam generationem morbi, ex inveteratione cauſarum, jam propemodum labaſceret.

QUARTO INIQUIUS EXERCEANTUR] Collectione, putredine, & motu cacochymiæ malignæ; excitata ſenſus acrimonia, ad graviſſimorum laborum perceptionem.

GRAVISSIMUM HABENT MALUM] Præſertim ii quorum paroxyſmi artiaſmum habent comment. 3.1.2. Epid. initio ſtatim febris. Sunt autem hujuſmodi paroxyſmorum artiaſmi morborum initiis; ut ſi quarto die ſymptomatum ſumma ſint omnia; ſexto die, cum ſudore frigido moriantur: alioqui in longius producuntur.

85 Ὁκόσοισιν ἐκλείπουσιν οἱ πυρετοὶ, μὴ κατὰ κρισίμους· ὑποστρεπτικόν.

Quibuſcunque non critico die febres quieſcunt; iis revertuntur.

51. Coac. QUÆ pravis cum ſignis miteſcunt, aut cum ſalutaribus nihil concedunt, maliciosa ſunt, inquit Hippocrates. Sed inter prava ſigna continetur ἡ ἀκρισία, quæ & criſis propriæ cujuſque morbi vacationem habet, eſtque dierum & periodorum criticarum anormis. Nam & ipſæ 1. 6. Epid. aph. 62. 1. 4. criſes, dierum anormes, faciunt dyſcriſiam. Sic quartanæ hæmorrhagiæ ſiniſtri ſunt judicii, perque difficilis. Icterus quoque ante ſeptimum diem, lethalis. Omnino igitur, nihil fit ad ſalutem, neque apparet; nihil denique medico ſatisfacit, quod diebus & periodis criticis non appareat, atque fiat. Quemadmodum autem ſuperiore prognoſi, paroxyſmorum parium in acutis febribus, dyſcriſia jam patefacta eſt: ſi in hac, criſeωn pericula anormium, quæ ſcilicet critica lege non ſuſcipiuntur & fiunt. Atque ut mala ſigna & ſymptomata dierum criticorum, firmiora ſunt quàm aliorum, ſic ea quæ ſpecie bona ſunt in criſi anormi, ſpem certam ſalutis adferre non poſſunt. Itaque bona loco in bonis ducenda: ſæpe etiam quæ ſpecie mala videntur, ſi παραλόγως ac loco appareant, non exterrent medicum medendi ſingularem magiſtrum: ſed potius conſolantur & recreant. Denique omnis morborum defunctio quæ accidit 5. Phyſic. per criſin anormem; cauſam habet, quam ex Ariſtotele ſuprà retulimus. Erit enim morborum diebus non criticis exolutio, κατὰ τὴν βιαίαν ἀλλοίωσιν. Altera vero κρίσιμος κατὰ τὴν ἀλλοίωσιν φυσικήν.

QUIBUSCUNQUE NOM CRITICO DIE] i. Conſtanti & inoffenſo curſu dierum criticorum, indicantium, judicantium, & intercalarium: cujuſmodi ſunt quaternarii ſex, ante vigeſimum febris diem, ſeptenarii tres, a vigeſimo ad quadrageſimum; vicenarii tres, a quadrageſimo ad centeſimum: ut indicantium ſignificatio certa ſit; judicantium perfecta ἀπόστασις κατ' ἔκροιαν ἢ κατ' ἀπόθεσιν, i. *abſceſſus effluvio vel decubitu.*

aph. 20. 1. REVERTUNTUR] Superſtite morbi materia, & empyreumate. Ac ſi diceret. Qui morbi ægros dimittunt diebus non criticis, ideo revertuntur, quod non videantur κεκρινόμενοι ἢ κεκριμένοι

μέτοι ἀρτίως, i. *judicari aut judicati eſſe integrè.* Sunt autem hujuſmodi ὑποςροφώδεις, ὑποτροπικοὶ, vel, ut idem loquitur, ὑποτροπιάζειν εἰώθασι; vel ὑποςροφὰς ποιέουσι. Quoniam quæ ſuperſunt reliquiæ, cùm illæ non ſint naturæ conſociales, ut aſſimulari poſſint; reliquum eſt ut putreſcant, maximeque ab empyreumate relicto. Quinetiam ab iiſdem reliquiis alimentum corrumpitur: quia impurum corpus, quò magis nutritur, eò cumulatius fit malis. Atque propterea dicuntur ἀκατάςατοι, quòd incertæ ſint eorum conſtitutiones. Εἀν προεκρηγνύωνται, ἢ προεκκρίνονται, ἢ ἐγκαταλείπονται, i. *Si qui ante tempus aut erumpant, aut excernantur, aut quid reſiduum fiat.* Quemadmodum autem mulierum partus omnino puerperam juvant, qui pari contentione uteri atque fœtus ſuſcipiuntur: ſic illæ febres quæ ex certamine naturæ, tandem victricis, quieſcunt; relapſus non habent. Atqui certamen illud, non niſi diebus criticis, in procinctu eſſe ſolet. Aph. 61. 4.

86 Οἱ ἐν ἀρχῇ λεπτοὶ μετὰ κεφαλῆς σφυγμοῦ, καὶ οὖρα λεπτά· πρὸς κρίσιν παροξύνονται. θαῦμα δὲ οὐδὲν εἰ καὶ παρακοπὴ, καὶ ἔτ' ἀγρυπνίη γίνοιτο.

Meliùs ſic 4. περὶ διαίτης ὀξέων.

Ὁκόσοισι δὲ τῶν πυρετῶν δῖνοί τε ἀπ' ἀρχῆς, καὶ σφυγμοὶ κεφαλῆς εἰσὶ, καὶ οὖρον λεπτόν· τουτέοισι δεῖ προσδέχεσθαι πρὸς τὰς κρίσιας παροξυνόμενον τὸν πυρετόν· οὐ θαυμάζοι μηδ' ἄν· οὐδ' εἰ παραφρονήσειαν.

Quibuſcunque autem initiis febrium vertigo eſt, unaque capitis venæ micant, cum tenui & cruda urina; his proculdubio febris exacerbationem in criſibus expectare oportet: nec mirum videri, ſi non ſint apud ſe.

SEQUITUR ut patefacta & explicata paritatis paroxyſmorum particularium & criſeωn irregularium dyſcriſia & acriſia, deinceps de eorum quæ non criticè apparent & fiunt, quæque ob eam cauſam apparentia foris, critica non judicantia nominantur, dicendum ſit, ac demonſtrandum, cur ita ſint, & quamobrem aut mortifera, aut ſiniſtri judicii. Enimvero micantium in capite arteriarum pulſus, vertigo; urinæ quoque tenues, & aquoſæ; ad hæmorrhagiam apparent, ſi loco appareant: quod ſanè in hac prognωſi locum habere non poteſt, ut ſcilicet loco fiant. Quia ineuntium febrium ſunt ἐπιφαινόμενα. Atqui vetus illud admodum vulgare eſt. Τὰ κρίσιμα μὴ αὐτίκα ἐπιφαινέσθω, i. *Critica ne citò ſe dent in conſpectum.* Quæ ſententia viſa eſt Galeno digna ad demonſtrationem ſymptomatici rigoris, qui ineunte cauſo cietur. Sic enim ait. *Eſt etiam illud malignæ qualitatis proprium, rigere initio febris ardentis. Tametſi enim febris ardens, rigore ſuperveniente exolvitur, critica tamen non decet ſtatim apparere.* Ut enim cruditas humoris morbifici, quæ caret ἐρεθισμῷ; acriſiam quidem facit, non tamen funeſtam: ita ſi acceſſionem habeat ἐρεθισμοῦ, conſecutionem adfert ſiniſtri judicii atque mortis. Ex quo efficitur, temerè purgationibus operam dari in febre quartana; & acutorum quoque initiis, ſine orgaſmω: quoniam erethiſmus fruſtra inducitur, qui antè non erat: unde labores & graviſſima ſymptomata. Atque ſi nulla criſis bona ſperabilis, dum cruditas manet: propterea nec ulla ſignificatio, tum eſſe poteſt ſecundi judicii. Erunt igitur ſymptomatica toto genere: non autem ſigna perturbationis criticæ, quæ ſcripta ſunt in hac prognωſi.

lib. 2. Epid.

lib. 1. Epid. tempeſtate 3.

80. Coac.

QUIBUSCUNQUE AUTEM INITIIS FEBRIUM] Ac ſi diceret. Quemadmodum paroxyſmi parium dierum in morbis acutis, ipſæque adeo criſes anormes, dyſcriſiam adferre ſolent (id enim denunciat illud, AUTEM) ſic etiam quæ initiis morborum videntur ἐπιφαινόμενα non poſſunt eſſe judicatoria judicantia. Quoniam initiis morborum, natura morbificis cauſis opprimitur, eſtque humorum cruditas, unde non potis eſt ſalutariter quicquam excerni, neque cieri.

aph. 22. 4. part. 1. 2. Epid. 4. de acut. diæta.

VERTIGO EST] Cùm ſcilicet falsò creditur caput circumagi, vel circumrotari. Sic δῖνος dicitur: quemadmodum σκοτόδινος, quando cum vertigine conjuncta eſt tenebricoſa viſio: quæ duo ſymptomata, ſunt turbulenti motus à flatulento ſpiritu, qui aut localem in cerebro generationem ſui habet, aut ſurſum infernè transfertur.

UNAQUE CAPITIS VENÆ MICANT] i. Micantium arteriarum pulſus aſpectabiles medico, vel ægro tractabiles; etiam non admota manu. Quod ſymptoma eſt magni ardoris, unde non rarò deliria excitantur: eoque magis atque faciliùs, quòd quæ cernuntur micantes arteriæ proximè abſint à cerebro: quando & illæ quæ procul aſpectabili pulſu cientur, inſaniam quoque denuncient. Sic accepimus. *Cui vena in cubito micat, iracundus & phreniticus.* Exiſtunt tamen hujuſmodi pulſus, qui opinionem faciunt abſceſſus materiæ in articulos dilapſuræ. Qua de re teſtimonium illud extat. *Temporum venæ non ſtabiles, ſine faciei rubore, cum anhelitu & tuſſi non admodum ferina, decubitum expectare faciunt in articulos edirecto,* &c. Verùm hæc dicta ſunto περὶ τῶν ἐν νόσῳ ῥαςωνησάντων: ut rectè annotavit Galenus.

part. 5. lib. 2. Epidi 16. part. 2. 6. Epid. comment. ad hiſt. 10. 1. Epid. de Clazomenio.

CUM URINA TENUI] Non quidem ritè colorata, quæ ipſo quidem colore ſpem boni faciat; tenuitate verò criſeωs ſalutaris tarditatem, & morbi ipſius diuturnitatem: ſed quæ omnino cruda ſit & aquoſa; cruditate ſcilicet morbi, necnon ipſius bilis ſurſum tranſlatione ad caput. Quemadmodum enim urina tenuis cruditatem morbi; ſic vertigo cum aſpectabili temporum pulſu conjuncta, capitis repletionem oſtendit. Sed ea repletio capitis, temporum diſtinctione, critica aut ſymptomatica eſſe ſolet: quemadmodum urina tenuis, ut ſunt illius cauſæ diverſæ, quibuſdam ad phrenitidem & inſaniam; aliis ad hæmorrhagiam; ſenibus ad dyſen-

1. Epid. aph. 71. 4. 3. progn.

ſenteriam apparet: ſæpè etiam prænuncia eſſe ſolet ὑποστάσεως, per decubitum in diuturnis morbis.

His proculdubio febris exacerbationem in crisibus expectare oportet] Ac ſi diceret. Quamvis ineunte febre, levia eſſe videantur quæ propria ſunt ejus ſymptomata: tamen ſi cum urina tenui, cruditatis nuncia, vertigo & micantium in temporibus arteriarum pulſus aſpectabilis, negotium ægro faceſſat, diebus criticis non concedet: ſed contrà vires acquiret: ob eam ſanè cauſam, quòd illa ſymptomata quæ in capite excitantnr, per anathymiaſin aut peruſtionem accidant eorum qui in alvi corpore continentur, humorum: propterea que diebus criticis, feritate domita, non manſueſcant; ſed magis ægreſcant: unde & ipſa febris exacerbatio ex eventu, quotieſcumque certamen in procinctu eſſe debet.

Nec vero mirari si non sint apud se] Quoniam ad præparationem ſuſcipientis cauſæ, i. cerebri, à ſpiritu flatulento multùm vexati; accedit vis efficientis, per anathymiaſin & peruſtionem bilis in alvo ſtabulantis: tum etiam per ipſam illius tranſlationem, quæ cum cruditate ingens delirium adferre ſolet; cum pepaſmo hæmorrhagiam. Itaque ſymptomata illa repleti capitis, ſi perturbationis criticæ excuſationem non habeant, neque ad

2. de diæta acut.

criſin appareant; erunt profectò ſigna phrenitidis. Sed febrium initiis, uti jam dixi, nulla criſis, proptereaque nec ulla perturbatio ſperabilem eam facit.

87 Ἐν ὀξέσι, κίνησις, ῥιπτασμὸς, ὕπνος ταραχώδης· σπασμὸν ἐνίοισι σημαίνει.

Commotio in acutis, jactatio, tumultuoſi ſomni, nonnullis convulſionem denunciant.

Pertinet etiam hæc prognωſis ad comparandam præſenſionem rerum in morbis eventurarum; ex perſpicientia eorum quæ apparent & fiunt, tum etiam ex diſtinctione temporum quibus illa regnare videntur. Ut enim commotio, jactatio, tumultuoſi ſomni; ſi loco fiant, editis pepaſmi ſignis; perturbationis criticæ ſunt argumenta, jamjam futuram criſim denunciantia: ſic etiam convulſionis metum adferunt, ſi comitem habeant cruditatem: ut ſemper morborum initiis habere ſolent. Jam verò cujuſmodi ſint commemorata illa ſymptomata; tum autem quare ſint convulſionis prænuncia; ſequentis demonſtratio edocebit.

88 Αἱ ταραχώδεες θρασύτητι ἐγέρσιες, παραφορεί· πονηρὸν, καὶ σπασμώδεες· ἄλλως τε καὶ μεθ' ἱδρώτων. σπασμώδεες δὲ καὶ τραχήλου καὶ μεταφρένου δοκέουσι ψύξιες· ἄταρ καὶ ὅλου τοῦ σώματος, ἐν τουτέοισι ἀφρώδεες οὐρήσιες.

Qui cum feroci perturbatione, ſomno excuſſi, è poteſtate ſui exeunt; graviſſimum habent malum, & convulſificum: idque cùm aliàs, tum ſi prorumpant ſudores. Convulſificæ ſunt etiam cervicis & dorſi perfrixiones: cujuſmodi planè videntur corporis univerſi: ac tum urinæ ſpumantes.

Ut rerum omnium quæ naturæ ad perfruendum tributæ ſunt, nihil eſt melius, nihil amicius, nihil denique magis conſociale, quàm illa quies quæ dono divûm gratiſſima ſerpit: ita nihil æquè peſtiferum, quàm moleſta. Quemadmodum enim ſomnus ægrotum reficit atque recreat ſpirituum inſtauratione, ciborum coctione; & morbificorum humorum pepaſmo, unde phrenitis manſueſcit: ſic admirabile eſt quantam principiis trium facultatum labem adferat, quantum naturæ præſidia labefactet, quantiſque damnis ipſos ægrotos oneret; ſi quid vel in cauſis ſomniferis, vel in ſomni ipſius neceſſitate peccetur. De hoc theoremate, ſunt quidem permultæ apud Hippocratem eximiæ ſententiæ atque illuſtres, quas nihil neceſſe eſt hoc loco ſcribere & explicare.

Qui cum feroci perturbatione somno excussi] i. Qui perturbatione mentis agitantur cùm exciti ſomno fuerint, eaque perturbatio conjunctam habet ferocitatem in viris, morum inſtitutorum cultu, antea manſuetis. Nam ταραχώδεις propriè nominantur, *qui mente ſine cauſa percelluntur, quod phrenitidis eſt brevi futuræ.* At verò non niſi cum adjectione di-

comment. ad prorrh. 4. lib. 1. in Epid. paſſim.

cuntur ταραχώδεες κοιλίαι, ἢ ταραχώδεα οὖρα, i. *perturbatæ alvi, perturbatæ urinæ.* Sed illa ταραχὴ, quæ cadit in mentem; non eodem, in omnibus, modo apparet: quemadmodum nec eadem ſunt, pluribus eodem vino inebriatis, ebrietatis ſymptωmata. Alia enim perturbatio cernitur cum mœrore & metu; alia cum exultatione & riſu; alia cum ſilentio; alia cum garrulitate; alia cum ferocitate. Eſt autem ferocitas, temeraria propenſio ad exceſſum.

Somno excussi] Ac ſi diceret. Si turbulenti ſomni ſymptoma ſit ferocitas in homine moderato, cujus moderationem fovere debuerat ſomni ſuavitas; ſi ulla fuiſſet; omnemque ferocitatis cauſam depellere ac propulſare, ſi quæ ventura videretur: propterea que ſymptoma illud terrificum magis: quia inde venit, unde arceri debuit.

E potestate sui exeunt] Quoniam ita comparata eſt ratio omnis perturbationis, ut cùm ex levi mentis offenſione, immeritò homines dicantur ταραχώδεις; ſi ea levis offenſio

incre-

incrementum quoque accipiat, tum illi non ſint ampliùs ταραχώδεις ἁπλῶς: ſed jam παραφρονοῦντες meritò nominentur, quales ipſi revera exiſtunt. Sed inter omnia perturbationum genera; illa quæ ferocitatis eſt, conſecutionem citam adfert, non cujuſvis delirii, ſed efferæ cujuſdam phrenitidis & inſaniæ: ut ipſa θρασύτης, i. *audacia* brevi reddatur & appareat θηριώδης, i. *ferina*: id quod præceptor annotavit in protervo pauliſper reſponſo. prorrh. 25. lib. 1.

Gravissimum habent malum] Sic enim vertimus τὸ πονηρὸν: quia idem ſignificat quod χαλεπὸν, i. *periculoſum*: quod idem vocat θανάσιμον aph. 1. 2. *Quo in morbo ſomnus lædit, lethale.* Graviſſimum igitur habent malum, ne dicam funeſtum: quia ferocitas principatum obtinet inter omnia perturbationum genera; ob eam ſanè cauſam, quòd febrium acutarum deliria propagata non habeant ferocitatem conjunctam: ut ſanè in nullum aliud delirii genus cadere videatur, quàm in phrenitidem.

Et convulsificum] Quaſi velit. Quando ſit tanta ferocis delirii atrocitas, ut ſi etiam pauliſper appareat; indeque ſtatim quieſcat, tamen immanitatis & inſaniæ ſumma omnia tandem oſtendat (quòd ea ferocitas non fit ſola offenſione mentis à febre, ſed à phrenitica affectione jam diu in cerebro concepta naſcatur) ſi ejus phreniticæ affectionis inveteratio, acceſſionem cauſæ à turbulento ſomno accipiat; veriſſimum illud erit quod ſummus præceptor his literis exaravit, τὰ φρενιτικὰ νεανικῶς, τρομώδεα τελευτᾷ, i. *vehementes phrenitides, in tremorem deſinunt.* prorrh. 9. 1. lib.

Idque cum alias, tum si prorumpant sudores] E capite ſcilicet per ſudatiunculam, à cerebri oppreſſione: qualem agnovit in illo. *Tum rutila cum ſudore facies in his, mala:* & alio loco, ubi ſic ait. *Turbulentis in febribus, urinæ decolores, nigræ, enæoremate præditæ, cum ſudoribus, phreniticæ.* Eſt verò mens viri ut doceat; actionem læſam partis obſeſ- 7. Coac. prorrh. 4. lib. 1.
„ ſæ firmiſſimum eſſe ſignum: læſionis verò ſpeciem, denunciare cujuſmodi ſit ipſa affectio.
„ Itaque cùm ipſa perturbatio, mentis affectæ ſit argumentum: ipſius perturbationis idea,
„ nempe ferocitas, phreniticam affectionem denunciat. Eſt autem morbificæ cauſæ tanta vis, ut oppreſſionem cerebri, quæ cernitur in ephidroſi; cæterarum quoque actionum cerebri depravatio conſequatur; tum per ſe, tum ex eventu.

Convulsificæ etiam videntur cervicis et dorsi perfrixiones] Hæc pertinent ad rigores cauſorum, qui non cientur loco: propterea fruſtra citati, tranſlationem faciunt cum refrigeratione poſteriorum conjunctam: quæ refrigeratio convulſifica eſt, juxta illud, *Quinetiam poſteriorum frigus eſt convulſificum.* Sed hæc nihil ad convulſionem phreniticam in hac prognωſi propoſitam; ut meliùs diviſa, in prorrhetico, quàm hic conjuncta legatur prognωſis. prorrh. 19. & 20. part. 3.

Ac tum urinæ spumantes] Sic in prorrh. meliùs quàm hîc, οὐρήσιες ὑμενώδεες, i. *urinæ membranoſæ.* Sunt autem ſpumantes hypoſtaſi, vel ipſo liquore; eaque ſpuma quò propiùs ab æqualitate abeſt, eò pejorem vim flatulenti ſpiritus, aut colliquationis denunciat: quæ duæ convulſionis juſtæ ſunt cauſæ. aph. 34. 7. & 2. prorrh. comment. ad prorrh. 20. ſ. 3. 1.

89 Αἱ ἐν κώμασι παρακρούσιες, σπασμώδεες.

Deliria cum ſopore, convulſifica ſunt.

Phrenitici etiam ſunt cωmatoſi, non quidem inveteratione phrenitidis, quæ adferat τὴν καταφορὰν ὑπνώδη, i. *inclinationem ſoporoſam*, per exolutionem cerebri; ut ſæpe adfert: ſed ſoporiferæ cauſæ cum phrenitica, pari, ut ita dicam, adjunctione. Sic enim Hippocrates. *Soporiferi erant phrenitici, maximè dum febris erat in æſtu.* Ad quem locum ita ſcripſit Galenus. *Materiæ craſſitudo faciebat cωma, potiſſimùm iis quibus in vitio erat caput.* Atque phreniticis quidem primariò caput afficitur: iis verò qui ardenter febricitant, ex eventu. Nam ardor febrilis pravos humores ſurſum ad caput effert, qui ſanè tum erant frigidi atque crudi. Eſt enim cῶma phrenitidi & cauſo ἀσύνηθον: ſed illis temporibus ideo fuit illis conſociale, quòd hominum capita erant repleta crudo humore, ex annua tempeſtate auſtrina, flatu ſonoro placida, pluvioſa, & molli. Exiſtunt alia cωmata phrenitidis conſectanea, quemadmocum & cωmatis, ipſa phrenitidis. comment. 3. ad 3. Epid. lib. 1. prorr.

Deliria cum sopore] Vel potius cum lethargo. Nuſquam enim lethargi nomen legitur in prorrhetico: ſed in Coacis paſſim. De comatis autem & lethargi natura, loco dicetur & pluribus.

Convulsifica sunt.] Sive coma phrenitidis conſectaneum ſit ab exhauſto; ſive primigenia affectione cum phrenitide ipſa conjunctum: ex tumultuoſa crudi humoris commotione, quam ciet in capite & cerebro phreniticus ardor. Nam & febris ardens non rarô in cerebro focum habet. Sic enim Galenus commentario ad illam prorr. *Acutæ febri ſuperveniens echo, cum viſu tenebricoſo, & gravitate quæ deſcendit ad nares, ad exceſſum mentis apparet melancholicum. Gignitur*, inquit, *ardens febris tum ex cauſis aliis multis, tum ex cerebro inflammato: hinc namque eſt delirium continuum, teſtatum ſignis phrenitidis veræ. Porrò autem ex eo qui in capite redundat humido ſpiritus flatulentus gignitur: unde echo & obſcuratio viſus ex craſſo humore, aut ſpiritu, qui in oculos decumbit.* prorrh. 18. lib. 1.

90 Αἱ ἐπ᾽ ὀλίγον θρασεῖαι παρακρούσιες, θηριώδεες· καὶ σπασμοὺς δὲ προσημαίνουσι.

Deliria pauliſper ferocia, mox erunt immaniſſima; atque futuras convulſiones prænunciant.

HUJUS divinæ prognωſεως explicatio repetenda ex commentario Galeni ad prorrh. 25. lib.
54. Coac. 1. & ex noſtra diſputatione ad illam prognωſin, *Moderati hominis proterva reſponſa, mali ſunt ominis.* Ut nihil neceſſe ſit plura ſcribere, quæ adj demonſtrationem pertineant.

Ergo. DELIRIA PAULISPER FEROCIA.] i. Moderati hominis proterva quæſita atque reſponſa, præſertim à ſomno & immeritò. Eſt autem ferocitas habitus animi, quo ex profeſſo adverſamur conſiliis, & officiis civilibus; vel, temeraria propenſio ad exceſſum ferinum; quo truculenti ſunt homines & efferati.

PAULISPER] Sic enim vertendum duximus illud, ἐπ᾽ ὀλίγον, quod etiam Galeno placere video, cujus ad hunc locum hæc enarratio eſt. *Qui exiguum ad tempus exiſtunt feroces, mox quieſcunt; ſuſpectos haberi jubet*, &c. Et verò Hippocrates, ad perſpicuitatem majorem adjecit in prorrh. Καὶ ἐὰν ἐπ᾽ ὀλίγον χρόνον γίνονται, i. *Quanquam exigui ſint temporis.* Quinetiam non ita pridem, τὸ ἐπ᾽ ὀλίγον, *pauliſper* eſſe diximus, in illo. Τὰ ἐπ᾽ ὀλίγον ὀξέα ἀλγήματα ἐς κληῖδα καὶ ἀνωτέρω πίπτοντα, ὀλέθρια, i. *Acuti tantiſper dolores, qui ad claviculam aut ſupra pertingunt, lethales ſunt.*

MOX ERUNT IMMANISSIMA.] Quoniam, uti jam dixi, ferocitas illa moderati hominis, quæ ἀλόγως repentè ſe prodit, ex inveteratione affectionis phreniticæ in cerebro conceptæ; temeraria propenſio eſt ad exceſſum θηριώδη: per facilem ὁδοιπορίαν, i. *tranſitum* bilis flavæ in atram, cujus acriores ſunt morſus quàm flavæ: proptereaque phrenitici fiunt fanatici, & efferati. Cernitur autem illa ſumma immanitas in iis, mordendo, percutiendo, ſæviendo in eos qui præſto ſunt: ut etiam ſibi ipſis manus adferant. Quod accidiſſe vidimus nobiliſſimo, fortiſſimo & optimo cuidam viro, cujus ego pietatem, & ſingularem vitæ ac morum integritatem
Anno 1574. menſe Julio. & manſuetudinem, per quindecim annos expertus fueram. Is autem cùm in febrem acutam incidiſſet, tertium agens diem, homo omnium modeſtiſſimus, cœpit eſſe ferox in quæſitis atque reſponſis; poſtridie, hoc eſt die quarto, coeptis immanibus ſic efferus fuit, ut è ſecundo cœnaculo ſeſe per feneſtram præcipitarit.

ATQUE FUTURAS CONVULSIONES PRÆNUNCIANT.] Quoniam, ut ait ille. Τὰ φρενιτικὰ νεανικῶς, i. γενναίως, ἢ σφοδρῶς ἢ ἰσχυρῶς, τρομώδεα τελευτᾷ, i. *Vehementes phrenitides in tremorem deſinunt.* Quod paulò antè jam demonſtravimus ad 88. Quòd autem ferocitas veniat à forti affectione phrenitica in cerebro jam diu concepta; docet Galenus, qui conſtanter ſuſtinet, nullum delirium ferocitate editum fieri cauſa febris: ſed eſſe ſymptoma phrenitidis natæ & procreatæ in cerebro.

91 Ἐν τοῖσι μακροῖσι, κοιλίης ἄλογοι ἐπάρσιες σπασμώδεες.

In diuturnis, ſine cauſa aſſurgens moles alvi, convulſifica eſt.

HANC prognωſin Galenus negat eſſe Hippocratis, comment. ad prorrh. 7. ſ. 3. 1. cui aſſentior facilè: quoniam moles alvi convulſifica eſſe nequit: tametſi in Aſpaſii filio, tale ſymptωma author prorrhetici annotavit, his verbis. Κοιλίης περίτασις πρὸς ἀνάγκην ὑγρὰ χαλῶσα, ταχὺ ὀγκουμένη· ἔχει τι σπασμῶδες, οἷον καὶ τῷ Ἀσπασίου υἱῷ, i. *Ventris circumtenſio, non niſi coacte dejicientis humida, repente intumeſcens; habet quid convulſificum*, &c. Doctiſſima autem eſt Galeni enarratio in eam prognωſin.

92 Τὰ ἀρχῇ ταραχώδεα, ἄγρυπνα, ἀποστάζοντα ἐκ ῥινῶν, ἑκταῖα κουφισθέντα νύκτα, πονήσαντα δὲ ἐς τὴν αὔριον, ἐφιδρώσαντα, κατενεχθέντα, παρακρούσαντα, αἱμορροεῖ λαύρως, καὶ λύει τὰ πάθεα. τὸ ὑδατῶδες οὖρον τοιαῦτα σημαίνει.

Qui febrium initiis perturbantur ſomni expertes; ſiquidem ſtillarit ſanguis, indeque ſextum diem agentes ſunt alacriores; ſed noctem exigant moleſtiorem; poſtridie autem cum ſudatiuncula ſoporati, non ſuæ mentis, ſanguinem liberaliter fundant; malis omnibus defunguntur. Ac talia denunciat aquoſa urina.

lib. 2. Epid. NULLA animi perturbatio, febrium initiis bonam criſin promittit: propterea que meritò formidabilis exiſtit? quoniam bene præceptum illud eſt. *Ut critica ne ſtatim appareant*, Quin-
61. Coac. etiam, *Exigua ſanguinis ſtillicidia ſiniſtræ ſunt criſis, ne dicam funeſtæ*: ut cæteræ omnes judica-
prorrh. 56. toriæ cauſæ exiguæ, quæ ſunt revera judicatoria non judicantia, propterea que mortifera aut
ſect. 3. 1. criſis funeſtæ. Sed quatenus ea ſint malæ criſis, quatenus item mortifera, jam explicavimus.
61. Coac. Ergo illa duo theωremata ejuſmodi ſunt, ut contra nihil adferri poſſe videatur: non tamen
88. Coac. & prorrh. 4. 1. ita catholica, ut non recipiant diorismum, nec indefinitè pronuncianda. Diorismi ſunt in hac prognoſi propoſiti ad explicandum.
prorrh. 40. ſect. 3. 1. QUI FEBRIUM INITIIS PERTURBANTUR.] Mente ſcilicet atque animo. Febrium autem initiis vertendum putavi, τὸ ἀρχῇ, quod meliùs exprimit mentem noſtri authoris meliuſque

que cohæret cum omnibus membris hujus prognωſeos; quàm illud, τὰ ἄδεα: quod in hanc ſententiam ſcriptum legitur in prorrhetico.

Somni expertes.] Quòd eum impediat excurſus ſanguinis biliosi eductionem copioſam non habentis.

Siquidem sanguis stillarit.] Exempli cauſa, quarto die: ac tum reddatur urina laudabili prædita hypoſtaſi, juxta illam prognωſin. *Quibus ineunte febre, ſternutamento excuſſo, è naribus ſtillat ſanguis; ſiquidem urina quarto die hypoſtaſin habeat albam, febrem exolutum iri per hæmorrhagiam ſeptimo die, oſtendit.* Ut enim laudabilis urina tempus criſis prænunciat: ſic etiam ſtillicidium ſanguinis ad ſpeciem ipſam criſis, i. ad hæmorrhagiam liberalem apparet: qualis prorupit Metoni, qui etiam cum ſignis pravis à ſtillicidio, per hæmorrhagiam liberalem juſſam & injuſſam, morbo lethali defunctus eſt: quod miraculo apponendum duxit Galenus, adferens illud: *Præceptum univerſale confirmat hic æger.* *Quòd larga hæmorrhagia à magnis „ morbis vindicat.* Revera autem quò natura & humor curſum inflectunt, eò criſeωn inclina- „ tiones fiunt. 158.Coac. aph.71.l.4. lib.2.Epid.

Indeque sexto die alacriores facti.] Optima eſt quidem omnis evacuatio, qua morbus in totum exolvitur. Bona eſt etiam, quæ facit ut ægri alacrius ferant morbum: quemadmodum de ſudoribus præcepit. Hîc autem commemorabile eſt, quòd ſexti diei levationem prædicarit: tum quia dies ille tyrannus eſt: tum quia dierum imparium ſunt paroxyſmi, quàm parium. Eſt igitur conſentaneum, ut quæ diebus imparibus exacerbantur, paribus illa miteſcant, & contrà: quemadmodum in Abderita Nicodemo annotavit, qui in ejus hiſtoria bis terve ſcripſit, ῥαστώνη, i. *levatio*, diebus imparibus, cum ille paroxyſmorum artiaſmis vexaretur. prognoſt. 25. 1. progn. Hiſt. 10. p. 3. lib. 3. Epid.

Sed noctem exegerint molestiorem] Quia noctis moleſtia eſſe ſolet, paroxyſmum criticum præcedentis, atque ſymptoma eſt perturbationis criticæ; quod quidem accidit præter vim morbi, & naturæ merito. Commemorabilis eſt autem noctis moleſtia. Quoniam in ea perturbatione critica, quæ vi naturæ ſuſcipitur, ſecernendo, & ad excretionem præparando; ægrorum δυσφορία, i. *jactatio* de nocte magis, quàm interdiu eſſe ſolet: quoniam ipſa ſola ſomni vacuitas, inſtar graviſſimi morbi, moleſta eſt. Sent. 10. p. 1. 6. Epid. & aph. 13. 2. & 25.

Postridie autem.] Quando certamen naturæ & morbi eſt in procinctu; ſeptimo ſcilicet die.

Cum sudatiuncula.] Ab oppreſſione fugaci, ſine ulla cerebri offenſione, quæ fixa ſit firmiter, quæque ab hæmorragia ſuperſtes maneat. 81. Coac.

Soporati] Ab eadem cauſa, per tranſlationem humoris mitificati.

Non suæ mentis.] Per ſympathiam febris fugacem, non autem per idiopathiam, protopathiamque, ut in feroci delirio.

Sanguinem liberaliter fundant.] Virtute naturæ, meatuum libertate, & materiæ comparato meabili exitu.

Malis omnibus defunguntur.] Perturbatione, ſopore, delirio, febre quoque ipſa: „ quoniam omnis repletionis vacuatio propria affectionem inde natam tollit, quæ & inflam- „ mationis & malignæ expers eſt cacochymiæ: maximè vero ſi illa vacuatio ſignificata fue- „ rit pepaſmo ad tempus; & critica perturbatione, ad ſpeciem ipſam criſis, quæ fit diebus criticis, non alienis.

Ac talia denunciat aquosa urina.] id eſt. Tincturæ biliosæ expers, cujus antea fuit particeps, atque pepaſmi: de quibus philoſophatur. *Recordabor quibus à criſi, poſt multarum hypoſtaſeωn urinas, aquoſæ contigerunt multæ ſinceræ, tenues, Bioni qui apud Silenum decumbebat; Kratiæ qui apud Xenophanem; Aretonis ſervo; uxori Mneſiſtrati.* 82. Coac.

93 Τῶν ἐξισταμένων μελαγχολικῶς, οἱ τρομώδεες γινόμενοι, κακοήθεες.

Qui cum immanitate fanatici contremiſcunt; proximè abſunt à morte.

Εκστασις μηλαγχολικὴ, inſania eſt vehemens & plena immanitatis, quæ Græcis dicitur θηριώδης, Μελαγχολικὴ autem dicitur, ab atra bile, cujus ex flava multùm facilis generatio eſt. Tum ab acerrimo bilis atræ morſu omnia ſumma ſunt immanitatis exempla. Non enim hoc loco melancholia deſcribitur primigenia; quæ nihil aliud eſt, quàm delirium febris expers, cum metu & mœrore conjunctum: ſed inſania, ut ita dicam, atrabilaria, phrenitidis conſectanea.

Qui cum immanitate fanatici contremiscunt, proxime absunt a morte] Exhauſto cerebro atque nervis: unde accidit, ut labefactata virtute in ſubſtantia, facultas ipſa laboret, ac tandem fatiſcat in officio: ut hic tremor ſymptoma ſit alienati cerebri, ſicut inſania, fortiter alterati. Gal. comm. Prorrh. 14. ſect. 1. 1. & Coac. 82.

94 Παραφροσύνη ἐν πνεύματι μινυθώδει, καὶ ἐφιδρώσει, θανατώδης· θανατώδης δὲ καὶ ἐν πνεύματι, καὶ λυγμῷ.

Delirium in ſpiratione minutula, & ſudatiuncula, citam mortem denunciat. Mortiferum eſt etiam, in difficultate ſpirandi, cum ſingultu conjuncta.

Horum verborum difficilior explicatio eſt, quàm perceptio. Ut enim facilè complector animo quid velint; ita difficilè ſententiam interpretor, propter ancipitem verborum ſignificationem

nem & uſum, quò illa converti debent, ad ineundam prognωſeωs rationem, quæ ducitur è ſignis & cauſis eorum quæ apparent & fiunt. Jam primùm omnium, conſtat in ſpiratione cerni delirium, quando in neceſſario ſpirandi uſu, & libertate inſtrumentorum moventium, deducentium, & excipientium; ſola voluntas morem non gerit. Sed tamen illa difficultas ſpirandi, magna & rara; mortifera non eſt: qualem eſſe dicit hoc loco. Ea enim tantùm delirii opinionem facit; quia voluntas depravationem oſtendit. Atque illud delirii ſignum, verſatur in
aph. 6. lib. 2. ſenſu doloris amiſſo: quemadmodum & ſitis immeritò ſedata. Et quamvis peſtifera ſint illa ſymptomata, ut ſigna & cauſæ: tamen illa citam mortem non adferunt. Itaque non inconſideratè, nec temerè, brevi mortiferum eſſe putavi ſine ulla exceptione τὸ πνεῦμα μινυθῶδες, i. reſpirationem minutulam, brevi finem habituram: id enim ſignificat τὸ μινυθῶδες. Nam quod attinet ad ipſum πνεῦμα, nemini dubium eſt, quin pro reſpiratione uſurpetur.

1. prognoſt. Delirium in spiratione minutula.] Non quidem ab ea ſpiratione indicatum, ſicut à magna & rara denunciari ſolet in morbis acutis: ſed cum ea ſpiratione conjunctum, ab inveteratione cauſæ phreniticæ in cerebro conceptæ. Eſt autem ſpiratio minutula, parva &
1. prognoſt. & commen. ad hiſt. 3. 3. Epid. De ephidrωſi, vide 52. Coac. rara; certiſſimum exiguique, peneque extincti caloris argumentum: eamque ſpirationem ex eventu frigidam expirationem nominavit, de qua talem prognωſin inſtituit. *Frigidus qui ex ore & naribus ſpiritus expirat; jam lethalis eſt valde.*

Et sudatiuncula,] In qua miliaris ſudor è capite tantùm exudat, qui partis ipſius, unde manat, exolutionem oſtendit.

Citam mortem denunciat.] Quod in propinquo eſt caloris nativi extinctio, & reſpirationis privatio, quam tollit uſus amiſſio, & languor effœtæ facultatis motricis.

Mortiferum est etiam in difficultate spirandi.] Duplex omnino eſt difficultas ſpirandi quæ cum delirio deſperationem adfert ſalutis, aut in anguſto ſpem eſſe denunciat; magna, rara tardaque; parva & rara. Quoniam voluntas in vitio eſt, nec antè ſe erigit ad functionem, quàm acrior ſenſio excitata fuerit, per incrementum neceſſitatis: quod cernere eſt in ruſticis qui ſtupent attoniti viſu tabulæ politiſſima arte depictæ, quam dum hiante ore magna contentione animi intuentur; non antè reſpirant, quàm nimia oppreſſione pene ſuffocati, ad ſe redierint. Quòd ſi ad raritatem acceſſerit quoque tarditas, palam eſt cum depravatione voluntatis, cerebrum laborare, vitio complexionis ſuæ: proptereaque facultatem in officio pigram eſſe. Nam de rara & parva ſpiratione, cujuſmodi ſit, jam aperuimus.

Cum singultu conjuncta.] In quo vel alvi tunicæ exaruerint; vel ipſum jecur ma-
47. Coac. gna inflammatione ſit obſeſſum: eoque pejus, quo plures partes laborant. Nam de ſingultus periculo alio loco jam diximus.

95 Ἐνύπνια τὰ ἐν φρενίτιδι ἐναργῆ, ἀγαθόν.

Quæ in phrenitide memorantur inſomnia, bonum denunciant.

Nihil] optari poteſt à medico quod ipſe malit, quàm ut phreniticus ſomnum ineat, ſuaviterque dormiat. Ac ſuavitatis quidem argumenta ponit, inſomnia, qua cùm exacta fuerint jucundè & alacriter, memorantur ab eo cui viſa occurrerunt tranquilla. „ Sunt autem in„ ſomnia rerum quæ intelliguntur, & ſenſu percipiuntur, in ſomnis quaſi viſa quædam, & „ ſpectra. In effingendi virtutem à ſenſu communi, rerum ſenſibus extimis perceptarum repræſentatio incidit: qui ſenſus communis nunquam ut extimi quieſcit, & feriatur: ſicut nec animus bonarum cogitationum epulis ſaturatus. Hinc philoſophicæ diſputationes graviſſimæ, & poëticæ exercitationes divinæ.

Quæ in phrenitide memorantur insomnia.] Non turbulenta quidem, & tumultuoſa: ſed placida atque tranquilla; ſive illa ſint ὄναρ; ſive divinum ὕπαρ: quoniam omnia fiunt inſomnia per eas ſpecies quæ in animam receptæ ſunt, aut per principia divinitatis, ejuſque cœleſtes cognationes; qualia fuiſſe credimus Jacobi Patriarchæ, Joſephi, & Danielis, qui & ipſi conjectores veri fuerunt.

Memorantur.] Sic illud ἐναργῆ, non propriè quidem τῆς φιλολογίας; ſed appoſitè τῆς διανοίας noſtri authoris: ut ea ἐνάργεια vel evidentia, referatur ad eum qui ſomniat, quique inſomnia mente percepta commemorat: non autem ad eos qui ſomniantem, loquentem audiverint; aut etiam tumultuantem & progredientem viderint.

Bonum denunciant.] Primùm quidem, quia cωmatis metum adimunt. Nam cωmatoſis, helluonibus, tumulentis, & iis qui ſatagunt rerum multarum, aut nulla ſomnia, aut confuſa referuntur: propterea quòd rerum imagines perplexæ inter ſe, non aliter corrumpuntur, quàm radii rotæ citiſſimis verſationibus circumactæ. Ad hæc tranquilla & memorata phreniticorum ſomnia, præclarè ad ſalutem faciunt & apparent: quia phrenitidis crudæ & efferæ ſyncramatica non ſunt, juxta illud: *Ubi ſomnus delirium ſedat, bonus eſt*, i. ſalutaris & ſigno & cauſa.

96 Ἐν φρενίτιδι λευκαὶ διαχωρήσιες, καὶ νωθρότης, κακόν· ῥῖγος ἐπὶ τούτοισι κάκιστον.

In phrenitide albæ dejectiones & corporis exolutio, grave malum: ſed longè graviſſimum, ſi rigor acceſſerit.

Quo-

Quotiescunque ad nobiliſſimæ partis oppreſſionem & erethiſmum, accedit perennis morbificæ materiæ generatio; & excurſus ſymptomaticus; ægro peſſimè eſt; & propenſione morbi, infœliciter eunt ad deſperationem ſalutis. Ergo cùm phrenitis ipſa per ſe terrifica ſit, vehementia ſymptomatum, & dignitate partis obſeſſæ; cui commoda omnia quibus utimur, lucem qua fruimur, ſpiritum quem ducimus, rationis exercitationem, diſputationem, accepta referre debemus: tum ſi ad eam miſeriam acceſſerit cauſæ morbificæ maligna vis, per concuſſionem eò excuſſa, unde pars ipſa tandem fatiſcat; jam eſt deſperandum de vita.

„ Quamobrem. In phrenitide.] i. in delirio perpetuo, cum vigiliis & ferocitate conjuncto, quod in cerebro ſedem habet, bile perfuſo.

Albæ dejectiones.] Tincturæ bilioſæ expertes, quæ non ſunt ejuſmodi colore ciborum qui capiuntur, ut lactis; quales in Apollonio viſæ ſunt, qui lacte victitabat in febre; ſed quæ ex eventu tales apparent, vacuitate ſcilicet bilis, tranſlatæ in cerebrum: cujus tranſlationis cauſa eſt, incendium ſuperioris hepatis. Atque ea tranſlatio cita, præripit attrahendi occaſionem veſiculæ fellis: ſicut in ictero vis attrahendi impeditur, propter canaliculi obſtructionem. Sed hoc intereſt inter albas dejectiones ictericorum, & phreniticorum; quòd cùm in utriſque albæ ferantur; ex eventu tamen, illorum ſint ejuſmodi à ſuppreſſione bilis; horum verò à cita & ſymptomatica tranſlatione.

Et corporis exolutio.] ἄφεσις, νωθρότης, ἔρριψις: non à cerebri oppreſſione, madefacto nervorum principio, ut in diuturna tempeſtate auſtrina; unde phrenitici comatoſi: ſed emortua facultate. Nam à bilioſo humore fieri nequit. 3. Epid.

Grave malum denunciant.] Vel mortiferum potiùs. Quoniam tales νωθροὶ ſervari non potis eſt, collapſo principio unde omnia naturæ, ſenſus & motus commoda ſuppetebant: itaque ergo ipſa perit & corruit animalitas, ut ita dicam.

Sed longe gravissimum, si rigor accesserit.] Ac ſi diceret: In ea deſperatione ſalutis quam phrenitica νωθρότης oſtendit; ſi rigor ſuperveniat fruſtra citatus è venis; & acceſſione cauſarum, quia tranſlationem facit ad caput; & adjuncta corporis infirmitate, quia mortiferum eſt, fractis jam viribus rigorem incidere; non dubium eſt quin mortem adferat, & ægrum ad exitium præcipitet.

97 Ἐν τοῖσι φρενιτικοῖσιν, ἐν ἀρχῇσι τὰ ἐπιεικῶς τε ἔχοντα, πυκνά τε μεταπίπτοντα· κακόν.

In phreniticis, quæ ab initio deprehenduntur ſymptomata, & crebrò huc illuc cientur; mala.

ΤΟ ΕΠΙΕΙΚΩΣ, authore Galeno, dicitur id quod medium obtinet locum, inter ſymptomata ſpei plena, & illa quæ in ſpe exigua, metu nos terrent. Itaque phreniticorum ſymptomata, ſic ſanè hoc loco ſint conſtituta, ut neque τὴν ἔκστασιν μελαγχολικὴν, i. *exceſſum melancholicum*, neque τὴν λῆρησιν, i. *delirium* præ ſe ferant: ſed παραφροσύνην luculentam & commemorabilem oſtendant in omnibus, aut certè quibuſdam deliriorum notis: quæ cernuntur in negligentia ſui, diſſimilitudine morum, & verborum obſcœnitate, aut etiam nugarum garrulitate. Ne longum faciam, erit ſanè τὸ ἐπιεικῶς inter τὸ σφοδρῶς, ἰσχυρῶς, νεανικῶς & τὸ ἐπιπολαίως. ad prorrh. 67. ſect. 5. prorr. 9. 1. aph. 27. 2 prorrh. 50. ſ. 2. 1.

In phreniticis.] Qui cum vigiliis & ferocitate, per ſympathiam febris, continenter delirant.

Quæ ab initio symptomata deprehenduntur.] Ac ſi diceret: Si phreniticorum ſymptomata, phrenitidis initio ſeſe prodant; quo tempore, ut in omnibus morbis acutis bene conſtitutis, omnia debent eſſe ἀσθενέστερα. Nam febrium acutarum initiis remiſſiores ſunt paroxyſmi, vigiliæ, dolores, faſtidia, ſitis. Si igitur ſymptomata fiant abundè, & ſufficienter appareant; unde ſignificatio ſit repentinæ generationis ex inveteratione cauſæ phreniticæ: quemadmodum in phrenitico Thaſio annotavit Galenus. aph. 29. 2. hiſt 3. ſ. 3. 3. Epid.

Et crebro huc illuc cientur.] i. Si feritas cauſæ phreniticæ peragret omnes cerebri manſiones, ut in cæteris morbis acutis orgaſmus materiæ efferæ mutationibus creber eſt, crebrumque facit tranſcurſum ab una parte in aliam. Atque talis orgaſmus materiæ, ſubſtantia tenuis, qualitate acris, temperamento calidæ; tantùm ſit morborum initiis: non autem cùm jam proceſſerint. Si igitur phrenitidis initio, ſymptomata jam terrifica, crebrò huc illuc moveantur; & variarum cerebri manſionum, & humoris phrenitici propria erumpant; unde varietas deliriorum in videndo, audiendo, ratiocinando, imaginando, & memorando: tum etiam phrenitidis incrementum, quod cernitur in actionibus ad ſummum depravatis, τῦ ἡγεμονικῦ, καὶ τῦ θυμοειδῦς, καὶ τῦ ἐπιθυμητικῦ, i. *principis, iraſcibilis, concupiſcentis*; quæque ἐκ τῶ ἐπιεικέων, jam factæ ſunt θηριώδεις. prorr. 27. 1.

Mala.] Quoniam ſymptomata hæc, ſunt repentinæ phrenitidis ex inveteratione cauſæ phreniticæ; ob eamque cauſam pejora: ſicut fera rabies à morſu rabioſi canis immiſſæ. Tum enim victa jacet facultas, quæ dominatu morbi tenetur. Huc accedit, quòd plurium partium labefactatio pejorem morbum oſtendit. Hæc autem prognoſis iiſdem pene literis expreſſa legitur in prorrhetico. prorrh. 17. ſ. 2. 1. & in phren. 3 Epid. prorr. 12. & 27. li. 1.

98 Τῶν ἐξισταμένων μελαγχολικῶς, οἷσι τρόμοι ἐπιγίνονται, κακόν. 93. Coac. & prorrh. 14. ſ. 1. 1.

Inter eos qui è poteſtate mentis per melancholiam exeunt; quibus tremo-

mo-

mores incidunt, proximè abſunt à morte.

99 Οἱ ἐξιστάμενοι μελαγχολικῶς, τρομώδεες γινόμενοι, καὶ πτυαλίζοντες. ἦρά γε φρενιτικοί;

Hujus prognωſeos τὸ ὕστερον πρότερον in verbis, ſententiæ abſurditatem parit, & ab omni philoſophica ratiocinatione excludit. Etenim nemo eſt omnium rei medicæ philoſophorum qui dixerit, tremulos fieri ſputatores; inde fanaticos; ad extremum phreniticos: ſed contrà, phreniticos primùm; inde ſputatores; mox autem fanaticos; noviſſimè tremulos: qui ſunt progreſſus ad interitum per conſectaneam cerebri alterationem, & alienationem. Ergo ſic meliùs,

Οἱ φρενιτικοὶ πτυαλίζοντες, ἐξιστάμενοι μελαγχολικῶς, ἦρά γε τρομώδεες γίνονται;

93.96.97. 98. Coac. *Phrenitici, ſputatores, Fanatici, etiamne tremuli?*

Qui ſint phrenitici, indè fanatici, noviſſimè autem tremuli; quæque ſint eorum ſymptomatum cauſæ, & quorſum illa fiant atque appareant; ſatis ſuperque jam demonſtravimus, & κατὰ τὴν διάνοιαν noſtri authoris examinavimus. Supereſt, ut de ſputatoribus, qui ſint, & cujuſmodi: tum autem quæ ſint illius ptyaliſmi cauſæ, & notæ, dicendum ſit.

Enimverò ſputatores dicuntur, qui aut familiares ſuos conſpuunt; aut qui ſine conſpuendo, ſputandi finem non faciunt. Id autem faciunt vel neceſſariò, vel indecorè. Ac neceſſariò quidem, propter ſtomachum alvi, nimia humoris abundantia laborantem; per ſeri phrenitici in eas partes prolapſum: aut quoniam idem ſerum à cerebro in palatum & fauces exudat: quemadmodum fauciato capite, cum trωma exaruerit, puſtulæ bilioſæ pullulant in palato & lingua. Sic exudante ſero ab inflammatione, ophthalmia fit lacrymoſa; pleuritis tuſſiculoſa; hepatis magna inflammatio, ſingultuoſa. Quamobrem mirum videri non debet, ſi phreniti dis eximiæ ptyeliſmo ſuccedit inſania θηριώδης; unde poſtremò & noviſſimè tremor, cùm eſt moriendum. Hi ſunt gradus quibus à phrenitide itur in requiem ſempiternam. Jam quòd idem faciant indecorè, ut cætera omnia, demonſtratione opus eſſe non arbitror. Satis enim conſtat, phreniticos nihil facere convenienter, neque intelligere quid opus ſit facto.

100 Οἱ ἐκστάντες ὀξέως, ἐπιπυρέξαντες· φρενιτικοὶ γίνονται.

Quibus excuſſa inſania, febris acuta ſupervenit, phrenitici rurſus fiunt,

Phreniticorum relapſus accepti feruntur inſaniæ reliquiis, quæ ea exacta ſuperſunt in cerebro: quia inſaniæ tanta eſt feritas, tantaque cerebri alteratio; ut, ſuperſtite empyreumate, vix videatur poſſe depelli. Quòd ſi ad eam ſuſcipientis cauſæ affectionem, atque, ut ita dicam, præparationem; vis efficientis aliquunde ingruerit; in proximo erit relapſus. „Eſt „ enim natura ſic comparatum, ut ſi pars aliqua in vitio ſit; in ea ſe morbi acuti, primario „ & ſecundario foco obfirment. Quinetiam ab omni tranſitu & progreſſu, facilis fit ad eas partes recurſus atque reverſio, unde morbifica vis primùm manavit: ſiquidem in illis partibus impreſſa manent veteris mali veſtigia.

hiſt.3.&9. 1. Epid. aph. 9 6. aph. 22. 6. Quibus excussa insania.] Per tranſitum humoris fanatici. i. bilis atræ, abſceſſum liberalem habentis & ἀντίῤῥοπον: ut in Herophonte. Ut enim melancholicis & nephriticis bonæ ſunt hæmorrhoides: ſic inſanientibus, alterutro vel utroque abſceſſu hæmorrhoidum & varicum, inſania ſolet excuti.

Febris acuta supervenit.] Minimè per progreſſum & ſympathiam alterius morbi, quod propriè ſignificat illud ἐπὶ: ſed quæ ſit ipſa per ſe morbus παλίγκοτος καὶ ὑποτροπικὸς, i. *recidens ac revertens*; aut propter reliquias prioris exactæ; aut propter novam generationem ab internis vitiis, externiſve.

Phrenitici rursus fiunt.] Quoniam inſaniæ depulſio nequit eſſe tam exquiſita, quàm repletionis, per propriam vacuationem. Nam inſaniæ cacochymia, malignitate cæteris omnibus antecellit. Phrenitici autem fiunt, quoniam febris tranſlatio ad cerebrum ſymptoma facit humoris morbifici proprium, & quod naturam magis ſequitur efficientis cauſæ, quàm ſuſcipientis. Eſt autem morbificus humor & cauſa efficiens, bilis: cujus proprium ſymptoma in cerebro, eſt ipſa phrenitis: quemadmodum bilis atræ, exceſſus melancholicus. „ Quoties „ igitur ad præparationem ſuſcipientis cauſæ, accedit vis efficientis, repentina inde eſt malorum generatio.

101 Οἱ φρενιτικοὶ βραχυπόται, ψόφου καθαπτόμενοι· τρομώδεες ἢ σπασμώδεες.

Phrenitici parum & rarò bibentes, idque cum ſtrepitu, tandem contremiſcunt, aut convelluntur.

ΒΡΑΧΥΠΟΤΑΙ dicuntur, authore Galeno, ὅτι καὶ βραχὺ, καὶ διὰ πολλοῦ πίνουσι, i. *qui parum & rarò bibunt.* Nam qui parum & continenter bibunt, non illi quidem βραχυπόται, ſed μετὰ βραχὺ πίνοντες nominantur: quemadmodum Pythion; ſecundo die fuit βραχυπότης, cui poſtea octavo die apparuit ſpiratio minutula, brevi finem habitura. Sunt enim βραχύπνοοι qui parva utuntur & rara ſpiratione: non autem parva & crebra, doloris & impediti thoracis ſymptomatica: quamvis aliter illud βραχυπνοὺς uſurpatum videatur in illo. Ικτήριον ξυνεχέων χασμέων μακροπνοὺς ἐν τοῖσιν ἀπότοισι καὶ μόγις πίνουσι, βραχυπνοὺς. id eſt, *Oſcitationis cura continentis, ſpiritus ex longo intervallo ductus: eorum qui non bibunt aut rarò, crebrò repetitus.* Sed de his alias. hiſt. 3. 3. Epid. part. 3. in Py. thione. aph. 6. ſ. 2. 6. Epidem.

Ergo. PHRENITICI PARUM ET RARO BIBENTES] Quia ſunt ἄδιψοι πάνυ, id eſt, *minimè ſitibundi:* non quidem humore in fauces exudante, ut in ſputatoribus fieri diximus; aut tuſſi leviter irritante quæ ſitim cauſi ſedat: ſed depravato ſenſu communi: unde rei moleſtæ ſenſio non excitatur ἐν τῷ φανταστικῷ, niſi rarò, cùm per acceſſionem cauſæ ſitiferæ, phantaſia redditur αἰσθητικωτέρα; aut etiam propter νέκρωσιν alvinæ facultatis ὀρεκτικῆς τῶν πομάτων. Proptereaque non leviter peccant in ſua commoda, defraudando ſuum genium perneceſſario potionis uſu. Id autem cernere eſt in fera hominum rabie à morſu canis rabioſi immiſſa, qui ob eam cauſam ὑδροφόβοι nominantur. 99. Coac. ſent. 12. p. 2. 6. Epidem. prorrh. 8. ſect. 2. 1. part. 3. 3. Epid.

IDQUE CUM STREPITU.] Arefacta ſcilicet tunica œſophagi, muſculiſque faucium in deglutiendi officio laborantibus: quæ affectio jam expreſſa fuit in illo. *Quibus bibendo ſtrepitus exauditur.* Et in uxore Theodori, de qua illud ſcriptum reliquit. *Sonitus bibendo magni.* 67. Coac. 7. Epidem.

CONTREMISCUNT AUT CONVELLUNTUR.] Contremiſcunt quidem, quando id quod movet, & quod movetur, mutuis certant imperiis: convelluntur autem, motu injuſſo muſculorum ad ſua principia, per nimiam ſiccitatem & maraſmum vivacitatis. Utrumque ſymptoma eſt alienationis à vehementi alteratione, proptereaque mortis jamjam futuræ certiſſimum argumentum. 93. Coac.

102 Τὰ ἐν φρενιτικοῖσι νεανικῶς, τρομώδεα, θανάσιμα.

Egregiè phreniticorum tremores, citam mortem denunciant.

ET TREMULI fiunt, omnes egregiè phrenitici; juxta illud: Τὰ φρενιτικὰ νεανικῶς, i. γενναίως, σφοδρῶς, καὶ ἰσχυρῶς, τρομώδεα τελευτᾷ, i. *Inſigniter phrenitici, tremore finem faciunt.* Et tremuli facti paulò poſt moriuntur: quoniam tremor, cerebri jam alienati ſymptoma, deſperationem ſalutis oſtendit. Quòd à privatione habitus denuo comparari non poſſit. prorrh. 9. ſect. 1. 1. 93. & 97. Coac. 106.

103 Αἱ περὶ ἀναγκαῖα παραφροσύναι, κάκισται· αἱ ἐκ τούτων παροξυνόμεναι, ὀλέθριαι.

Quæ circa res neceſſarias verſantur deliria, peſſima: indeque ſi ingraveſcant, mortifera.

NECESSARIA ſunt illa, quibus vita hominum ſuſtentatur: unde ſcilicet vivifica vis manat, atque deducitur ad vivacitatem tuendam. Eſt autem vivifica vis ἡ σύῤῥοη δ' ἡ πρόσφορος τῇ ἀρχῇ ζωτικῇ, i. nectar illud ſanguinis & ſpiritus, conſociale vitali principio, ſive humido primigenio, ſpiritu & calore perfuſo. Ad comparandum nectar illud vivificum, neceſſaria ſunt hæc; cibus, potio, & aër quem ducimus: quorum uſus liber eſſe debet, in ſecunda valetudine, & in adverſa: qui æquè ſtudeat naturæ, ac pugnet cum morbo.

QUÆ CIRCA RES NECESSARIAS CERNUNTUR DELIRIA.] Qui τοῖσι προσφερομένοισι δυσκόλως ὑπακούουσι; vel qui πρὸς τὰ γύμνασια ἔχουσιν ἀπονενοημένως, i. faſtidio & contumacia efferuntur contra cibos & medicos; qui parum & rarò bibunt, in cauſa prægrandi ſitifera; qui magna & rara ſpiratione utuntur, in febre ardente. hiſt. univerſali de peſtilentia.

PESSIMA.] Quia cùm ineptè id faciunt, ſui admodum negligentes atque immemores; quæ ſunt apertiſſima ſigna mentis in officio laborantis; ad hoc malum illud accedit etiam, quòd defraudando ſe illis rebus, quæ præter cæteras ſanitatis fructus mirificos adferunt, etiam graviora mala incurrunt. hiſt. 2. par. 3. 3. Epidem.

INDEQUE SI INGRAVESCANT.] Acceſſione cauſarum morbificarum, unde ſymptomatum pernicioſa vis: ut ſi è phreniticis fiant fanatici.

MORTIFERA.] Quoniam inde adventat alienatio atque νωθρότης, quam alteratio prægrandis induxit.

104 Αἱ παρακρούσιες φωνῇ κλαγγώδεες, γλώσσῃ, σπασμώδεες, καὶ αὐτοὶ τρομώδεες, γενόμενοι, ἐξίσανται· σκληρυσμὸς ταύτῃσιν ὀλέθριον.

Qui in delirio vocem canoram edunt, lingua convelluntur, iidemque toto corpore contremiſcunt; cœptis immanibus efferi ſunt: his rigida cutis morticina.

Qui in delirio.] Quando phrenitidi ſiccæ & calidæ ſupervenit prægrandis à febre deliratio.

Vocem canoram edunt] Communicata ſiccitate, & impertita arteriæ quæ dicitur aſpera: quemadmodum ab humore fit rauca.

Lingua convelluntur.] Quòd in ſiccioris cerebri contagionem trahantur muſculi novem linguæ, nervuſque ſeptimæ conjugationis, qui ipſos muſculos movendi facultate donat; ac linguæ tunica prorſus exaruit, quæ ipſi arteriæ communis eſt.

aph. 16. 6. Iidemque toto corpore contremiſcunt.] Per tranſitum bilis ad genus nervoſum, indeque per progreſſum ad cerebrum: unde additio cauſæ phreniticæ.

Coeptis immanibus efferi ſunt.] Mutatione bilis flavæ in atram: unde ex phreniticis fiunt fanatici & θηριώδεις.

His rigida cutis mortifera.] Exhauſto partium ſolidarum humido primigenio: id enim ſignificat ὁ σκληρυσμὸς: de quo jam ſuprà diximus, ex lib. 6. Epidem. Vide comment. Galeni ad prorrh. 19. ſect. 1. 1.

3. Coac. ſent. 30. par. 1. 6. Epid.

105 Αἱ περιεξαδυνατησάντων παραφροσύναι, κάκισαι.

Deliria cum fixa virium exolutione, funeſta.

Deliria.] Quæ naſcuntur ex affectione morbida ejus partis quæ mentem in officio laborare facit.

comment. 1. 2. Epid. & 58 Coac. Cum fixa virium exolutione.] Quam peperit dolorum acerbitas, morbi aſſiduitas, aut colliquatio ipſa: accedente etiam vaſorum inanitione; tum aſpectabili, tum inaſpectabili.

prorrh. 6. ſect. 2. 1. prorh. 8. l. 1. & prorrh. 4. ſect. 3. 1. Funeſta.] Symptomatum vehementia partis obſeſſæ, unde commoda omnia, quibus ad vitam tuendam utimur, & ad bene vivendum; efficientis cauſæ contumacia; ſuſcipientis infirmitate; curationis ἀδυναμίᾳ: quoniam nulla vacuatio quantumvis critica, poteſt eſſe ſalutaris, ubi vires effœtæ languent: ut in perpetuum veritatis authoritatem retineat illud. Quando ad funeſtum morbum accedit ſumma virium infirmitas, retinendæ vitæ eſt deſperatio.

106 Τὰ ἐν φρενιτικοῖσι πυκνὰ μεταπίπτοντα, σπασμώδεα, πονηρά.

Quæ in phreniticis, crebrò huc illuc cientur convulſifica, periculoſa.

97. Coac. prorrh. 27. lib. 1. Quæ sit & cujuſmodi crebra illa ſymptomatum phreniticorum μετάπτωσις, i. *tranſitio*, jam explicavimus. Sed & prognoſεως hujus enarratio legitur in prorrhetico. Cernitur autem hic tranſitus, tum in crebra ſucceſſione rei & privationis, ut ſitis; tum in ſymptomatum intenſione & remiſſione, ex dominatu variorum & diverſorum humorum; tum in variarum cerebri manſionum irritatione, & alteratione prægrandi: unde ſucceſſiva opera φανταστικῆς, ἡγεμονικῆς & μνημονευτικῆς, i. *facultatum apprehendendi*, *judicandi*, *& memorandi*. Ejus autem triplicis tranſitus exempla leguntur in Epidemiis paſſim. Ac prioris quidem in illo, Διψώδεες, καὶ πάλιν ἄδιψοι, i. *ſitibundi*, *rurſumque ſitis expertes*. Alterius in muliere Thaſia moroſa, quam vocat δυσάνιον. Sic enim ſcripſit. Τῇ πρώτῃ, ἀρχομένης τῆς νυκτὸς, φόβοι, λόγοι πολλοὶ, δυσθυμίη, i. *Primæ diei ineunte nocte*, *timor*, *garrulitas*, *infractio animi*. Tertiæ in Dealcis uxore, quæ depravatione τῆς φανταστικῆς, floccos carpebat, feſtucas legebat è pariete, ſculpebat. Eadem judicii alteratione, modò flebat, modò ridebat.

Coac. 53. & prorrh. 8. ſect. 2. 1.

107 Οἱ ἐν φρενιτικοῖσι, μετὰ καταψύξιος, πτυαλίζοντες· μέλανα ἐμέτον δηλοῦσι.

Qui è phreniticis, cum perfrigeratione, ſputatores fiunt; vomitum illi nigrum denunciant.

99. Coac. Quæ sit in phreniticis cauſa ſputandi, & quorſum illi ſputatores reddantur, alio loco eſt demonſtratum. Sequitur ut quemadmodum ptyaliſmus phreniticorum, cum perfrigeratione conjunctus, vomitionem nigram denunciet; apertiſſimè, planiſſimeque oſtendamus. Enimverò ἡ πυκνὴ ἀνάχρεμψις, i. *ſcreatus frequens*, niſi fruſtra & indecorè fiat, non eſt proprium phrenitidis argumentum pathognomonicum: ſed ferè fit illa phrenitidis egregiæ ſymptoma propagatum, quando à phrenitide itur ad inſaniam. Talis igitur ptyaliſmus, qui & indecorè & neceſſariò editur in phrenitide; ſi conjunctam habeat κατάψυξιν, non immeritò ad vomitionem nigram apparet, hac ratione.

Qui e phreniticis.] i. eſt Egregiè, aſſiduè, vel crebrò.

part. 24. 2. de diæt. acut. Cum perfrigeratione.] Extimarum partium, non univerſi corporis: ſic enim docuit, τὰ ἄκρα διαψύχεσθαι, i. *extima perfrigerari*, quando nimia bilis abundantia, natat alvus, in iis qui contra conſuetudinem prandio abſtinuerunt; unde ipſa cum ſtomacho graviter moleſteque affecta & ſtimulata, robur exolvit: proptereaque refrigerat extimas partes corporis. Eſt igitur perfrigeratio, ſymptoma commune ventriculi bile perfuſi: quemadmodum cardiωgmus, & oris amaritudo, partis obſeſſæ & humoris morbifici proprium.

Ap. 17. 4. & 3. Progn.

Spu-

SPUTATORES FIUNT.] Non quidem indecorè, ſed neceſſariò: quia dum natat bile alvus; ut qualitate ipſius os amareſcit; ita liquore perfunditur atque repletur per continuitatem interioris tunicæ, quæ ſtomacho & ori communis eſt: unde palpitatio labiorum jamiam futuri vomitus prænuncia.

VOMITUM ILLI NIGRUM DENUNCIANT.] Vomitum quidem ptyaliſmo; nigrum verò perfrigeratione. Ac nigrum fit excrementum quod priùs erat flavum; tum febris ardore; tum ventriculi ſympathia cum cerebro, per ſimilitudinem generis, operis ſocietatem, & vaſorum communionem. Sic enim & ſauciati capite, ſtatim bilem vomunt: ut cerebrum & ventriculus per συζυγίαν quandam, mutuò ſe afficere videantur. Porrò autem nigra illa vomitio phreniticos efficit θηριώδεις, per acceſſionem pejoris cauſæ phreniticæ. prorr. 30. 1. hiſt. 1. 3. Epi. 2. progn. 1. comment. prorrh. 10. ſ. 11.

108 Τοῖσι ποικίλως διανοσέουσι, καὶ παρακρούουσι, πυκνὰ κωματώδεσι· προσδέχεσθαι λέγε μέλανα ἔμετον.

Quos varie peragrant morbi, crebroque ſoporati delirant; hos vomitum nigrum manere dicito.

ILLI DEMUM ποικίλως διανοσέουσι, quos varia exercent ſymptomata; tum per triplicem commemoratam μετάπτωσιν, i. *tranſitionem*; tum per ἐπιγένεσιν i. *propagationem* cauſarum morbificarum; tum denique per variarum partium πρωτοπάθειαν καὶ ἰδιοπάθειαν, i. *affectum primum & proprium.* Sic in phrenitide triplicem animadvertimus ſucceſſionem privationis & rei: intenſionis & remiſſionis: tum etiam peragrationis omnium cerebri manſionum. Sic in fractura calcis, varietas ſymptomatum accidit, progreſſu convulſionis per chordam muſculorum ſuræ; febris acutiſſimæ ſingultuoſæ, per arterias; delirii autem, per nervos. Sic etiam χεῖρες τρομώδεες, κεφαλαλγέες, τραχήλου ὀδυνώδεες, ὑπόκωφοι, i. *Manus tremulæ, capitis dolor & colli, ſurditas*; per variarum partium πρωτοπάθειαν; ejuſmodi ſimul exiſtunt. Nam cephalalgia ſymptoma eſt capitis; ſurditas, cerebri; manuum tremor atque cervicis dolor, nervorum principii. Coac. 106. prorrh. 3. ſect. 3. 1.

QUOS VARIE PERAGRANT MORBI, CREBROQUE SOPORATI DELIRANT.] Phrenitide jam affecta, perfuſo bile atra cerebro, ut lanæ veneno fucatæ Aſſyrio: cujuſmodi ſunt illa jam explicata, *Deliria cum tremore & palpo conjuncta, valde phrenitica.* Non enim cωma hîc naſci credibile eſt ab oppreſſione pituitæ in cerebro ſtabulantis, à diuturna tempeſtate auſtrina, vel ab edacitate & bibacitate: ſed potiùs ab exolutione. 80. Coac. 90. Coac.

HOS VOMITUM NIGRUM MANERE DICITO.] Per ſympathiam cerebri & ventriculi, vicinarumque partium nutritioni ſervientium: præſertim ſi acceſſerit ptyaliſmus, & partium extimarum perfrigeratio: alioqui nihil ad eam vomitionem prædicendam efficient crebra cum ſopore deliria; neque ſymptomatum triplex illa commemorata ex diſtinctione cauſarum, varietas.

109 Τὰ παροξυνόμενα σπασμώδεα τρόπον, κάτοχα.

Quæ convellendo exacerbantur, ſunt catocha.

HINC PALAM eſt, delirium & catochen non ita ſecum pugnare, ut ſint ἀσύστατα ſymptomata. Nam & κατόχως παρακρούοντες, cum ſopore delirantes, leguntur: & παραφροσύναι, vel παρακρούσιες ψηλαφώδεες, i. *deliria palpantium:* & φρενιτικοὶ κωματώδεες, ἄγρυπνοι, i. *phrenitici cωmatoſi, vigiles.* Niſi fortaſſe quis illud, κάτοχα, interpretari velit, authore Galeno, τὰ βεβαίως, ἱδρυμένα, i. *firmiter fixa.* Sed certè conſtat παράκρουσιν & κατοχὴν naſci ab iiſdem cauſis, & in eadem cerebri manſione; ſicut τὰ σπασμώδεα, in nervorum principio. prorrh. 56. ſect. 3. 1. prorr. 30. 1. prorrh. 1. 1.

Itaque QUÆ CONVELLENDO EXACERBANTUR.] Cùm jam exaruit nervorum principium: ut in phreniticis qui parum & raró bibentes, idque cum ſtrepitu, convelluntur; aut contremiſcunt. 101. Coac.

SUNT CATOCHA.] Firmiter fixa, non preſſa leviter: quæque, exhauſto cerebri humore primigenio, faciunt ut attoniti ſtupeant; eodemque ſtatu maneant quo deprehenſi fuerint: ut videri videantur, nec videant tamen. Ac ſi diceret. Qui à nervorum principio convelluntur, iidem ab eodem & æquali vitio cerebri, attoniti ſtupent. Eſt enim catoche ſymptoma cerebri; ut & delirium: convulſio autem, nervorum principii.

110 Τὰ παρ' οὖς ἐπάρματα, ἐν μακροῖσι, μικρά· αἱμορρώδεα καὶ σκοτώδεα ἐπιφαινόμενα, ὀλέθρια.

Parωtides in diuturnis, parvæ. At verò prærubræ, vertiginoſæ, & alienæ ſpontis; peſtiferæ.

HACTENUS de phrenitide, cujus hiſtoriam ſic explicavit Hippocrates, in eſſentia, magnitudine, more, paroxyſmis, periodis, partibus, cauſis, ſymptomatis, & criſibus; ut nihil omnino deſideretur, quod quiſque ſummis ingeniis, acerrimis ſtudiis, optima doctrina, cognoſci ac percipi poſſe arbitretur. De parωtidibus prognωſin unam inſtituit, quatenus illæ ſunt

febrium ſymptomata ἐπιγινόμενα: plura ad miraculum uſque dicturus capite proprio de parωtidibus, in examine morborum omnium particularium, quod alteram partem conſtituit hujus divini operis Coacarum deciſionum.

Ergo. Parωtides.] Tumores contra naturam, qui nomen adoptant aurium quas infeſtant; ipſaque dignitate partium obſeſſarum & vicinarum ſympathia; principatum obtinent inter omnes tumores extimarum partium, qui ſunt ejuſdem generis.

In diuturnis] Scilicet morbis, quorum diuturnitas, non in parva colliquatione & maligna cacochymia; ſed in pepaſmi difficultate conſiſtit, ob materiæ contumaciam, meatuum anguſtiam, & facultatis excretricis infirmitatem.

1. Epidem. conſtit. 1. Parvæ.] Non quidem tumoris amplitudine, quæ ſæpe talis cernitur, qualem deſcripſit; proptereaque ipſas nominavit μεγάλας: ſed quòd ſint bene habitæ, molles, diffuſæ, doloris & inflammationis expertes, neque palindromen facientes, ſed paroxyſmo mites; periodo æquales; judicio faciles per diaphoreſin aut ſuppuratum.

aph. 3. 4. & 6. Epid. p. 1. At vero sanguineæ.] Quæ à ſanguinis affluxu naſcuntur, ex hæmorrhagia morbo impari; vel etiam ab excurſu ſymptomatico ſanguinis ἀναγωγὴν, i. *expurgationem* non habentis.

prorrh. 76. ſect. 3. 1. Et vertiginosæ.] Quæ per συμπάθειαν, i. *conſenſum*, cerebrum rurſus afficiunt, quod ante parωtidum eruptionem, ſigna jam ediderat ſuæ affectionis & vitii, cephalalgia, cωmate, & ſurditate: unde parωtidas jam nominavit, οἰδήματα ὑπνώδεα, i. *tumores ſoporatos*.

65. Coac. lib. 1. Epid. prorrh. 68. ſect. 3. 1. Pestiferæ] Atque funeſtæ, doloris acerbitate; recurſu ad cerebrum; tranſlatione ad pulmones. Huc accedit, quòd illæ ſive ſint expertes, ſive participes ſuppurati; mortem intentant. Expertes quidem, niſi homines liberali diarrhœa, & urinæ profluviis, periculo defungantur; ut Clazomenius: participes verò, ſi univerſitatis excrementa ſint cruda & prava; ut in paſtoris ancilla. In univerſum, parωtis ſperabilem vitæ ſalutem non facit, quòd ſit abſceſſus ἡμίρροπος neque ἀντίρροπος, i. *affluxus dimidiati, nec morbo paris.*

111 Οἱ πυρετοὶ, ἰλιγγώδεες, καὶ ἄνευ εἰλέων, καὶ μετ' εἰλέων· ὀλέθριοι.

Febres cùm vertigine tenebricoſa conjunctæ, fuerintve ilei, necne; mortiferæ.

aphor. 17. 3. 4. de acut. diæt. & 87. Coac. Ιλιγγος proximè abeſt, inquit Galenus, ab epilepſia & apoplexia. Eſt enim, ut idem ait, ἡ σκοτοδινεῖος, i. *tenebricoſa vertigo:* quam facit turbulenta ſpiritus in capite commotio, à flatu & craſſo humore: proptereaque prænuncia eſſe ſolet apoplexiæ: ſiquidem in cerebro localem habeat generationem.

86. Coac. Quæ cùm ita ſint. Febres cum vertigine tenebricosa conjunctæ] In quibus falsò creditur circumagi caput, unaque caligant oculi: maximè verò cum urinis tenuibus, & febrium initiis: ut nulla ſit excuſatio perturbationis criticæ, qualis à pepaſmo ſæpe fit ad vomitionem & hæmorrhagiam; micantibus venis in capite.

Hiſt. 6. p. 2. lib. 3. Epid. aph. 11. lib. 7. Fuerintve ilei.] i. Inteſtinorum tormina cum cardiωgmo, ſine ulla dejectione, per ἄνω εἴλησιν, i. *revolutionem ad ſuperiora*, vel chyli, vel ipſius fæcis alvinæ; ab inflammatione, aut contumaci oppilatione pituitoſi, craſſi & glutinoſi humoris. Eſt enim ilei ſymptoma proprium & inſeparabile, οὐδὲν κάτω διέρχεσθαι, i. *nihil infra tranſire:* vomitus autem ſymptoma productum, cùm in propinquo mors eſt: ut in muliere quæ apud Tiſamenum decumbebat. Ac ſi diceret:

lib. 3. progn. ſive ὁ ἴλιγγος veniat per contagionem & ſympathiam ſtomachi malè affecti, ut ſæpe accidit: καὶ τὸ ὀρφνῶδες, i. *caligo*.

Nec-ne.] i. Si non à bile alvina peruſta quæ fuliginem ad caput tranſmittat, unde vertigo; indeque ſpiritum viſorium inficiat, unde caligo: qualis in aëre puriſſimo cernitur, quando fumida aura nigraque ſuffunditur: ſed à pulmonum impuritate & æſtu, cujus dolorifica ſenſio non excitatur, ut in ſtomachi cardialgia, & alvi torminibus ab eadem cauſa: aut etiam ſi cauſæ illius vertiginoſæ & caliginoſæ perennis in cerebro generatio ſit, quæ metum adferat epilepſiæ vel apoplexiæ.

Mortiferæ.] Quoniam vertiginoſæ cauſæ, quæ vel in alvo; vel in pulmonibus; vel in cerebro ſtabulantur; febrium paroxyſmis & criſibus exacerbantur, & efferæ magis fiunt: ut mirum videri non debeat ſi non ſint apud ſe, qui vertiginoſa & tenebricoſa febre laborant.

86. Coac. & 4. de diæt. acut. *Quibuſcumque febrium initiis vertigo eſt; unaque capitis venæ micant, cum tenui & cruda urina; his proculdubio febris exacerbationem in criſibus expectare oportet: nec verò mirari, ſi non ſint apud ſe.*

112 113 Τοῖσι πνευματίοισιν ἐοῦσι, πυρετὸς ὕστερον ὀξὺς μετ' ὑποχονδρίου ξυντόνου, καταψυχθεῖσι· παρ' οὖς μέγα ἔπαρμα.

Si cui ſuſpirioſo febris acuta poſt incidit; unaque hypochondrii tenſio ſit, perfrigerato; magna parωtis denunciatur.

In Hac prognoſi veriſſimum illud eſſe reperio, quod vulgo dici ſolet. Brevis eſſe laboro, obſcurus fio. Sed omiſſionis potiùs vitium eſt, quàm brevitatis. Omiſſio cernitur in dividendo. Quæ cujuſmodi ſit τῶ δι' ὅτι & quæ τῶ ὅτι paucis aperiam & explicabo. Enimvero ſuſpirioſi hoc loco dicuntur, ut cæteras ſuſpirii cauſas omittam quæ ſunt notiſſimæ, quibus con-

conceptum in pulmonibus ſuppuratum, nec liberalem habet, nec liberam τὴν ἀνακάθαρσιν: propterea que ipſos in obſequendo contumaciores reddit, adjuncta etiam neceſſitate ſpirandi. Nam ſuſpiriorum cauſæ omnes ad ipſam pulmonum contumaciam referuntur. Hujuſmodi enim ſunt aſthmatici: hujuſmodi etiam οἱ πνευματίαι, quos fieri ſcripſit Hippocrates in pleuritide, ex inconſiderato & præcipiti uſu ptiſſanæ; priuſquam dolor quieverit, & os humeſcere cœperit. De quibus ita præceptor. Ἑβδομαῖοι ἢ ὀλιγημερώτεροι θνήσκουσιν, ὑπὸ τῆς ὀρθοπνοίης, καὶ τοῦ ῥέγχους ἀποπνιγῶντες. ταχέως γὰρ πνευματίαι γίνονται. i. *Intra dies ſeptem aut pauciores, moriuntur à difficultate ſpirandi, & ſtertore ſuffocati. Citò namque fiunt ſuſpirioſi.* Deinde ſubjungit formam & ideam ſuſpirii. *Sputum namque ipſum ſubſiſtens in via, ſpiritum ingreſſu impedit. Cogitantem ad celerem egreſſum:* ut nihil aliud ſint οἱ πνευματίαι, quàm qui difficulter inſpirant, & citò expirare coguntur. Et quia inter cæteras maximè conſpicua eſt illa difficultas ſpirandi, ideo nomen habet κατ' ἐξοχὴν τοῦ πνεύματος; ut ab eo difficili ſpiritu, οἱ πνευματίαι nominentur, in quibus difficultas ſpirandi potiſſimùm apparet magna.

Si cui suspirioso.] Qui difficulter inſpirat magna contentione muſculorum, contumaciæ thoracis imparium; propter pulmonis oppreſſionem: idemque citò expirat, coactus nimia fuliginis abundantia, ſuffocationis metu; idque pauliſper, dum ipſa materia, majoris ſuſpirii cauſa effectrix, ad aures curſum inflectit, ibique parωtidas facit.

Febris acuta post incidit.] Quæ à pepaſmo mituerat, nunc recrudeſcit: denegato exitu materiæ per anacatharſin, neque alvo liberaliter ducta; nec prorumpente urina craſſa cum hypoſtaſi plurima.

Unaque hypochondrii tensio sit perfrigerato.] Hîc maximum vitium eſt, in dividendo: ſed longè majus in enunciatione. Namque ut concedam ſuſpirio, & febris incremento, poſt ſuppuratum, parωtidas denunciari; ac ſuſpirio quidem, quod ſine prophaſi apparet pauliſper; & ſine aſpectabili cauſa quieſcit: tamen non efficitur ad ineundam prognωſin parωtidum, neceſſariò concurrere hypochondrii tenſionem: ſed contrà ipſum videri debere & percipi molle, ſucci plenum, & expers doloris. Enunciationis autem vitium cernitur in eo quod legitur, καταψυχθεῖσι; cùm in prognoſtico ſcriptum ſit: Οἷσιν ἂν περὶ τὰ ὑποχόνδρια τοῦ φλέγματος τι ἐγγένηται: ubi Galenus τὸ φλέγμα interpretatur, θερμασίαν ἐν τῷ ὑποχονδρίῳ ἐπιφανῆ, i. *ardorem manifeſtum.* Quæ cùm ita ſint, hæc partitio & enunciatio locum habebit. 2. progn.

Si cui suspirioso.] Qui & parumper ſine prævidentia ſuſpirat, & ſine aſpectabili cauſa, ſuſpirii finem habet.] Febris acuta post incidit, magna parωtis denunciatur. Deinde ſic. At vero si cum hypochondrii parumper æstuantis tensione, quiescat suspirium, salute sperabili; abscessum fore infra expectato. Hæc igitur partitio & enunciatio legitima inſtituetur ex perſpicientia cauſarum & abſceſſuum criticorum: niſi fortè quis velit harum duarum prognoſeωn complexionem eò ſpectare, quò illud jam explicatum. *In ſuppurato pulmonis, ſi dolor ad ventrem & ad jugulum, parumper huc illuc prorepit; & cum anxitudine ſtertor adſit; expectorabilis materiæ vis magna oſtenditur.* Sanè quidem: ſed hypochondrii tenſio in ſuſpirio per prωtopathiam, parωtidas nunquam denunciat, niſi ex eventu in cauſo; quando itur ad hæmorrhagiam, quæ morbo fit impar, & in abſceſſum pone aures convertitur. Cæterùm hujus prognoſeωs mens potiſſimùm eò ſpectat, ut intelligamus; parωtidas, quamvis dimidiato, nec repente abſceſſu revera non ſint criticæ & ſalutares in morbis acutis: tamen in ſuppurato pulmonis, ancipitem ſalutem omnino facere certam; ſi & ſuppurent, & fiſtulentur. aph. 31. 4. & 6. Epid. part. 2.

114 Οἷσιν ἂν ἐν πυρετῷ ὀδύναι γινόμεναι ἐπὶ ὀσφύϊ, καὶ τὰ κάτω χωρία, φρενῶν ἅπτωνται ἐκλίπουσα τὰ κάτω, ὀλέθριαι· ἄλλως τε, κἢν ἄλλό τι σημεῖον προσγίνηται πονηρόν. Ἢν δὲ τ' ἄλλα σημεῖα μὴ γίνηται πονηρὰ, ἔμπυον γενήσεσθαι ἐλπίς.

Quibus in febre dolores circa lumbos & inferiores partes oborti, iis relictis ad diaphragma tranſeunt, valde peſtiferi: idque cùm aliàs; tum ſi quod aliud pravum acceſſerit ſignum. Sin autem cætera ſigna non ſint prava; ſuppuratum expectandum.

Enimvero omnis ſymptomaticæ tranſlationis, omnis metuendus exitus; undecumque illa curſum ad ſuperiores partes inflectit: ſed ea demum ſalutis deſperationem oſtendit quæ firmiter fixa in parte nobili, ad vitam tuendam perneceſſaria; pravorum quoque ſignorum acceſſionem habet. Sic Lariſſæo Calvo femoris dolor primo die obortus, ſecundo conceſſit; inde major febris, ſomni vacuitas, partium extimarum frigus: tertio die omnino femoris dolor quievit; ſed è poteſtate mentis exivit cum jactatione multa & tædio: tandem quartum agens, ſub meridiem acerbiſſima morte interiit. Critonem recurſus tumoris in pede oborti, ſecundo die interemit. Ne longum faciam; omnes morbi ſymptomatici, excurſus & recurſus conſectanei, ſunt primigeniis pejores: quoniam materia quæ corruptione propriæ ſubſtantiæ, in vitio eſt, partium, in quas transfertur, complexionem omnino labefactat. Sed juvat legere & intelligere dioriſmos quibus utitur ad ineundam prædictionem futuri exitus, id eſt, tranſlationis ſymptomaticæ, quæ prorepit à lumbis ad diaphragma. Sunt autem hujuſmodi. hiſt. 5. part. 3. 3. Epid. lib. περὶ παθῶν.

Quibus in febre.] Cujus vacationem expectare non licet ex ullo præſenti materiæ deceſſu,

ceſſu, qui nondum ſignificatus fuit, neque ad tempus, neque ad ſpeciem ipſam criſis.

Dolores circa lumbos et inferiores partes oborti.] Nulla incidente vi extrinſecus, nec ullo prolapſu catharri in muſculoſum genus lumborum; partiumque inferiorum, ut oſſis ſacri, aut femoris: ſed incandeſcente arteria quæ ſuperjacet lumbis; vel inflammata rachitide; vel etiam meſocωlo quod à lumbis originem ducit. Atque is dolor ſit ejuſmodi ut conjunctam habeat cum acerbitate gravitatem, quæ ſignum eſt affectionis propriæ, non autem ſympathiæ; nec ullam opem percipiat ab iis quæ offeruntur: qualis Lariſſæi Calvi. [lib. 3. περὶ ἄρθρων.] Sunt autem lumbi, pars illa ſpinæ quæ abſolvitur quinque vertebris, à nothis coſtis ad os ſacrum: qui numerus vertebrarum lumbarium nuſquam alibi quàm in homine reperitur, ne in ſimia quidem. Ac lumborum nomine intelliguntur vertebræ ipſæ, rachitis, muſculi ψόαι, arteria & vena lumbaris, renes quoque & meſocωlum. Celſus vocat coxas τὴν ὀσφὺν, ubi Latinè expoſuit hanc prognωſin. [cap. 6. 2.]

Si iis relictis ad diaphragma transierint.] i. Si dolorifica in lumbis cauſa, ad diaphragma, i. metaphrenon & partes quæ illic continentur, migraverit; per aſcenſum ſymptomaticum materiæ temperamento calidæ, ſubſtantia tenuis, & qualitate acris; proptereaque efferæ & crebræ orgaſmω: quemadmodum in illo. [prorr. 34. lib. 2.] Ἐξ ὀσφύος ἀναδρομῆς, ὀφθαλμῶν ἴλλωσις, κακόν, i. *Ex aſcenſu à lumbis ducto, perverſio oculorum mala.* Ubi Galenus ſcripſit: *Lumborum aſcenſum ad caput, ſymptomata excitare partis obſeſſæ propria, & vicinarum atque communium conſectanea:* ſicut eſt palpebrarum perverſio: non ſecus atque in pulmonibus, quando illuc tranſlatio fit, ſymptomata eduntur quæ in hac prognωſi continentur.

Valde pestiferi.] Quoniam tranſlatio materiæ fit infernè ſurſum, à partibus ignobilioribus ad nobiliores: quæ quia corruptione in vitio eſt; nec facilè vincitur, nec ea, partes labefactatæ facilè expediuntur: quarum officio vita carere nequit.

[6. Epid. part. 2.] Idque cum alias.] Proprio ſcilicet tranſlationis vitio in orgaſmo ſive impetu, & parte obſeſſa, cauſiſque orgaſmi, unde, quò, qua & quamobrem.

[75. Coac.] Tum si quod aliud pravum accesserit signum.] Ut ſi dolor juguli paulisper fixus, ad cerebrum tranſeat; ſi malum ſit intolerabile; ſi magna & frequens admodum reſpiratio; nulla doloris remiſſio; nulla aut perexigua expectoratio; ſitis inexplebilis; inæqualitas febrilis ardoris; alvi & coſtarum conflagratio; partium extimarum frigus: denique urinarum, dejectionum, ſomni, ſudorum mala conditio. [2. prog.]

Sin autem cætera non sint prava.] Ut ſi cætera naturaliter ſint conſtituta, aut proximè abſint à naturali ſtatu, quæ cernuntur in triplici corporis qualitate, actionibus, & excrementis.

Suppuratum expectandum.] Vomica pulmonis ab inflammatione, quæ nec expurgatione, nec alvo prorupta, nec ſanguinis detractione, nec etiam diæta quievit. Atque ea vomica ſpei adhuc reliquum quidpiam facit: ſi vel expurgatione, vel alvi ductione, vel urinis proruptis vacuetur: aut etiam ſeceſſum habeat vel ad aures, vel ad partes inferiores tumoribus illic obortis, qui ſuppurent & fiſtulentur. [113. Coac. 2. progn. aph. 8. 5. & 18 Coac.] Hîc enim, τοὺς ἐμπύους agnoſcimus, qui puris à phlegmone mutationem acceperunt: non eos quibus ipſum pus in ſpatium thoracis erupit: quamvis τὸ ἐμπύημα in utraque ſignificatione legatur.

115 Παιδίοισιν ὀξὺς πυρετὸς, καὶ κοιλίης ὑπόστασις μετὰ ἀγρυπνίης, καὶ τὸ ἐκλακτίζειν, καὶ τὸ χρῶμα μεταβάλλειν, καὶ ἴσχειν ἐρευθος· σπασμώδεες.

Puerilis acuta febris, alvus nihil reddens, unaque ſomni vacuitas; tum calcitrandi vis crebra, coloris item mutatio, & ruboris ſuffuſio; convulſifica hæc ſunt.

Puerulis.] Præſertim lactentibus, craſſiore lacte victitantibus, tum etiam dentientibus natura craſſis & ſucci plenis ad ſeptimum uſque annum ætatis. [aph. 23. 3.]

Acuta febris.] Quæ ſupervacaneum humorem ciendo, nec excludendo, oppreſſionem facit; nervorumque imbellium & muſculorum collectionem injuſſam. Eſt autem monſtri ſimile, febrem acutam convulſificam eſſe, quæ ipſam convulſionem ſanat à repletione natam: cur idem non faciat in puerulis; niſi in promptu adferamus excuſationem infirmitatis nobiliſſimorum nervorum.

Et alvus nihil reddens.] Unde ſunt repleti multùm & excrementitii pueruli: ob eamque cauſam convulſionibus obnoxii. [Ibidem.] Notanda διάλεκτος Jonica. quæ aſtrictionem alvi deſignat, per ὑπόστασιν τῆς κοιλίης, quam alibi nominavit σκληρότητα, ἀπόληψιν: ſed tamen conſtat ὑπόστασιν τῆς κοιλίης, idem ſignificare quod illud prognoſt. Ην γαστὴρ μὴ διαχωρέῃ, i. *niſi alvus ſecedat.*

Unaque somni vacuitas.] A tetra lactis, & febris, & alvi ſuppreſſæ anathymiaſi quæ facit etiam ut pueruli expaveſcant & ejulent; quod eſt infirmi cerebri argumentum, & imbecillæ adeo effingendi virtutis.

Calcitrandi vis crebra.] Ob doloris acerbitatem, & membranarum ſtimulos & impotentiam.

Coloris item mutatio.] Si color pallidus, lividus, aut ruber evadit: unde ſignificatio fit pravorum qualitate humorum; ſicut ex rubore, ſanguinis abundantis.

Convulsifica sunt hæc.] Convulſionem denunciant atque faciunt univerſi corporis; ſed eam fugacem: proptereaque minus terrificam.

116 Τὰ ἀπὸ ταραχώδεα, ἄγρυπνα, μέλανα δὲ σιώθετα, αἱμοῤῥοεῖ ἔνια

Qui febrium initiis perturbantur in turbulenta ſomni vacuitate, unaque nigra & figurata excernunt; ex iis nonnulli ſanguinem reddunt è naribus.

Jam nos ad Momi lucernam examinavimus, & ad medendi uſum accommodavimus divinam illam prognωſin quæ ſic habet. *Qui febrium initiis perturbantur ſomni expertes, ſiquidem ſtillarit ſanguis, indeque ſextum morbi diem agentes ſint alacriores, ſed noctem exigant moleſtiorem ſ poſtridie autem cum ſudatiuncula ſoporati, nec ſuæ mentis, ſanguinem liberaliter fundant; malis omnibus liberantur. Ac talia denunciat aquoſa urina.* At verò quæ nobis explicanda proponitur, tametſi in limine formam & ſpeciem illius commemoratæ ſpectandam exhibeat; longiſſimè tamen abeſt à ſenſu & ſcopo. Illic enim dioriſmi ſunt eorum quæ contra legem criticam, febrium initiis apparent & fiunt: cujuſmodi ſunt perturbatio mentis & ſtillicidium ſanguinis: quæ tamen beneficio pepaſmi ad ægri ſalutem convertuntur; & criticam legem ægroti ſervant in ſignis & cauſis, à quarto ad ſeptimum diem, quo per liberalem hæmorrhagiam mala omnia recedunt. Hic autem quæ febrium initiis verenda eſt perturbatio; ut neque tum ſperabilem criſin facit: ita pravorum ſignorum copula ſpem adimit convaleſcendi: ſunt autem prava ſigna, dejectiones nigri ſtercoris & figurati, vel potiùs in globulos tanquam in ſpyratos caprarum coacti, quod Græci vocant διαχώρημα σπυραθῶδες: quod eſt ejuſmodi; ſpyratoſum quidem, propter longam in inteſtinis moram, ubi à febrili calore exaruit; nigrum verò, propter incendium quo interiora ægroti conflagrant. Galenus vocat διάθεσιν καυσώδη, i. *diſpoſitionem inflammatoriam.* Hippocrates τὰ καυσικὰ, quorum, ut ait Galenus, vis eſt, morbum indicare acutum & celeriter indicandum, ταχυκρίσιμον; ac periculoſum profectò, ſi valde aduruntur. Atque in illo incendio & ſiccitate interiorum, unde καυσικὰ ſunt etiam excrementa; non potis eſt ſalutariter quicquam excerni, ubi vires deſunt. Et qui ab exhauſto laborant nimium reſiccati, neque alvinam excretionem, neque rigorem, neque ſudores, neque parωtidas, nec alium quemvis abſceſſum, naturæ commodo, perferre poſſunt. Itaque præclarè illud, ut cætera omnia, ſummus præceptor. Κοιλίαι ἀπολελαμμέναι, σμικρὰ δὲ μέλανα, σπυραθώδεα πρὸς ἀνάγκην χαλῶσαι· μυκτὴρ ἐπὶ τουτέοισι ῥηγνύμενος, κακόν. i. *Alvi interceptæ, quæ pauca nigra in globulos coacta, non niſi neceſſitatæ adactæ laxant; his reſeratæ nares, malum.*

Marginalia: 92. Coac. — prorrh. 6. 2. — prorrh. 60. ſect. 2. 1. — prorrh. 6. 2.

117 Τὰ ἀγρυπνήσαντα ἐξαίφνης ἀλυσμῷ, αἱμοῤῥοεῖ· ἄλλως τε κὴν ἤδη τι προεῤῥυήκῃ· ἦρά γε καὶ μεταφρίξαντες οἱ ἐπ' ὀλίγον περιψύχοντες;

Si quis repentè fuerit ſomni expers, idemque jactatus; ſanguinem profundit è naribus: idque cùm aliàs; tum ſi quid antè reddiderit. An verò perhorreſcat, qui antè pauliſper refrixerit?

Enimvero ſymptomata perturbationis criticæ quæ ad ſpeciem aliquam criſis apparent, ex incertis certa redduntur, quando natura & humor eò ſponte curſum inflectunt, quò ipſius criſis inclinationem fieri ἀμφίδοξα ſymptomata non planè teſtantur. Sunt enim, fateor, obcura & varia hæmorrhagiæ ſigna, repentina ſomni vacuitas, & crebra loci atque figuræ mutatio in perturbatione critica: ſed ea tamen ex obſcuris clara; ex incertis certa efficiet naturæ ad hæmorrhagiam propenſio, quæ cernitur in ſanguinis jam inchoata excluſione. Atque hujus theωrematis fundamentum præclarè in illo jactum eſt. *Talia denunciat aquoſa urina*, quæ ex incerto hæmorrhagiæ ſigno fit certum: quando à ſanguinis ſtillicidio quarti diei cum urinæ pepaſmo, cæteri dies morbi ad ſeptimum uſque, legem criticam ſervaverunt, in ſignis & cauſis; tum in perturbatione critica; vel ſola urina colore & conſiſtentia prorſus aquoſa, hæmorrhagiæ jamjam futuræ certiſſimum eſt argumentum: ad quam ſtillicidium quarti diei, tanquam ad fontes digitum intendit. Hujuſmodi illud eſt: *Quibus ineunte febre ſternutamento excuſſo, è naribus it ſanguis ſtillatim, ſiquidem quarto die urina hypoſtaſin albam exhibeat: febrem per hæmorrhagiam ſeptimo die ſanatum iri oſtendit.*

Marginalia: 92. Coac. — 155. Coac.

Ergo. Si quis repente fuerit somni expers.] Quem antè inivit ex facili: ut ea ſomni vacuitas tantùm ſymptωma ſit perturbationis criticæ, à naturæ contentione: non autem coacti morbi.

Idemque jactatus.] Alyſmo fugaci.

Sanguinem profundit e naribus.] Per excurſum criticum, qui citam eductionem habet.

Idque cum alias, tum si quid sanguinis ante reddiderit.] Quia ſtillicidium illud denunciat naturæ & humoris propenſionem; facitque ut illa duo ſigna ἀμφίδοξα efficiantur τεκμήρια, i. *ſyllogiſtica.*

An vero perhorrescat, qui ante paulisper perfrixerit.] Sanè quidem à frigore prodeſt horror: cujus concuſſione fit concuſſio rei moleſtæ, per Aphor. 59. 4.

118 Περὶ δὲ τοὺς παροξυσμοὺς βήσσοντες, καὶ ἐφιδρῶντες μικρὸν· κακοήθεες.

Qui circa paroxyſmos tuſſiunt, ac levi ſudore ſubroſcidi ſunt; graviſſimum habent malum.

Quicquid ejuſmodi eſt, ut inde naturæ infirmitas, cauſæ morbificæ feritas, partiumque nobilium offenſio denuncietur; ægroto peſſime eſſe idem quoque ſignificat. Regnabant in Thaſiis tuſſes, cum rauca voce conjunctæ & ſiccæ, quæ tandem miſeros jacere φθινώδως coëgerunt. Ac tum horriduli, continenter & vehementer hemitritæo laborarunt. Sudabant illi aſſiduè: ſed non universè, nec liberaliter. E quibus qui dominatu morbi omnino tenebantur; neque tantiſper quidem pepaſmum in ſputo ediderunt: ſed in cruditate expectorabilis materiæ morbum exegerunt. Atque fauces eorum dolorificam vim catarrhi expertæ ſunt, cum rubore & inflammatione exactum ad morbum. Erant autem tenues, efferæ, acres fluxiones, quæ citò miſeros labefactabant.

Ergo. Qui circa paroxysmos tussiunt.] Catarrhi citati in pulmones procumbentis feritate; nec tuſſiendo quicquam extuſſiunt in paroxyſmi horrore: qualis eſſe ſolent hemitritæi & phthiſis: ex quo duplicem concuſſionem experiuntur, quæ mutuò ſe fovet in perniciem ægri.

Ac sudatiuncula.] Capitis, cervicis, atque thoracis; primùm quidem ab oppreſſione; deinde ab exolutione partium ſolidarum, & ſucci alibilis exudantis perenni delapſu.

Gravissimum habent malum.] Duplici concuſſione: febris & catarrhi ferini conſpiratione, cauſæ morbificæ vi effera, naturæ infirmitate, & partium nobilium offenſione, faucium, laryngis, atque pulmonum. Conſenſus febris & catharri cernitur in eadem utriuſque periodo, ab exolutione facultatis retentricis, repletione cerebri, & commotione catarrhi à febrilis ardoris intrò recurrentis anathymiaſmi tetra & prava.

119 Ες πλευρὸν ὀδύνης καὶ πνιγμοῦ προσγενομένου, οὗτοι ἐμπυοῦνται.

Si cui ad lateris dolorem acceſſerit ſuffocatio, purulentus efficitur.

Officium eſt medici, tanquam è ſpecula, prævidere futuras morborum ſucceſſiones & tranſitus, quando eorum notitiam animo & mente complexus eſt, per actionum vitia, & vitiorum ſpecies aut differentias. „ Ut enim actio læſa partis affectæ certiſſimum eſt argumen„ tum: ſic læſionis ſpecies, affectionem ipſam cujuſmodi ſit, apertiſſimè planiſſimeque oſten„ dit. Prævidendi autem ratio continetur, propoſito pleuritidis exemplo, quod perſpicuitate & excellentia vincit res cæteras quæ ſunt ejuſdem generis.

Si cui.] Omnis ætatis, temperamenti, complexionis & ſexus: maximè verò homini naturâ, vitæ inſtituto, & victus ratione bilioſo: unde plures opportunitates & cauſæ ὁρμασμοῦ. i. *humorum impetus* ſævique doloris.

Ad lateris dolorem.] Acerbiſſimum, ſanguinis bilioſi affluxu, per inflammatio-
2. de acut. nem membranæ ſenſus acerrimi excitatum; continenter ſtimulis laceſſentem: à quo ſymptomate omnium moleſtiſſimo, pleuritides nominantur, ὀδύναι τῆς πλευρῆς.

Accesserit suffocatio] i. Difficilis reſpiratio, cita in expirando, perquàm moleſta in inſpirando; & quæ paulo ante fuerat parva & frequens, nunc cernitur aſthmaticorum ſimilis, i. ſuſpirioſa quæ difficillimam habet inſpirationem & citam neceſſariò expirationem, ſuffocationis metu à nimia fuliginis abundantia.

Efficitur purulentus.] i. Mutatio fit inflammationis in vomicam: quia dolor inflammatorius remedio nullo convenienter adhibito conceſſit. Ac ſuppuratum illud, cùm ex aliis ſignis perſpicitur; tum verò maximè ſi ejus initio difficiliùs ſpirabat æger cum rigore, cujus antea fuit expers; & cum dolore gravi, qui antè fuit acutus. Funeſtum eſt autem ſuppuratum: ſi quidem ſputum eſt bilioſum & purulentum; maximeque ſi die ſeptimo, critico potentiſſimo, unde opinio fit futuri interitus decimoquarto: niſi affulgeat ſpes bona ſalutis ex optima conſpiratione bonorum ſignorum quæ in ægroto luceant ſplen-
2. Prognoſt. deantque ab Hippocrate explicata.

120 Οἷσιν ἐν συνεχέσι φλυζάκια κατὰ πᾶν τὸ σῶμα ἐκφύει· θανάσιμον, μὴ γινομένου πυώδους ἀποστήματος· μάλιστα δὲ τούτοισιν ἐπιθαδὲ γίνεται παρ᾽ οὖς.

Quibus in febris aſſiduitate puſtulæ toto corpore ſuboriuntur; mortiferum illud eſt: niſi purulento abſceſſu, qui hîc potiſſimùm ad aures erumpit, periculo defungantur.

Illæ demum puſtulæ ſunt peſtiferæ quæ nutu morbi, non autem naturæ dominatu erumpunt: quamvis toto corpore effloreſcant, nec ullam partem expertem ſui relinquant: ut ea ratione ſpem faciant bonæ valetudinis: quòd talis abſceſſus inferior non ſit morbo: ſed pro materiæ morbificæ abundantia dignè oriatur atque appareat. Sed longè aliter atque ſecus res habet, quando à gargaliſmo hæc fiunt, nec febris finem adferunt, quin faciunt potiùs ut ea vires acquirat eundo; ipſa verò φλυζάκια non judicant cùm judicare debent, propterеaque ſunt lethalia.

Quibus in febris assiduitate pustulæ.] In morem bullarum exurgentes. Id enim ſignificant τὰ φλυζάκια. Galenus φλυκταίνας interpretatur, earumque φλυκταινῶν hanc eſſe cauſam docet, collectionem ichorum corporis ſuperficiem erodentium. Quarum generationem ex ichoribus venenatis divinè Hipocrates explicavit *Æſtivi Cranone carbunculi: denſis pluebat nimbis, idque tempeſtate auſtrina. Ichores ſubnaſcebantur in cute, qui pruritum excitabant, inde puſtulas ambuſtis ſimiles*, φλυκταινίδας ὥσπερ πυρικαύστους. Scire autem licet nomen ichoris uſurpari pro virulento ſero atque maligno 4. acut. qui locus a Galeno citatur comment. 2. Epid. 4. acut. 2. prognoſt. 2. Epidem.

Toto corpore suboriuntur.] Sic Hippocrates; *Cùm intumeſcebant ulcera omnia, tum in pudendis frequentiſſimè.* Et paulò poſt, ἐκθύματα τε μεγάλα: ubi Galenus: *Perſpicuum eſt*, inquit, τὰ ἐκθύματα *nomen habere* ἀπὸ τοῦ ἐκθύειν, *quod eſt*, ἐξορμᾶν, *quando humores ſponte ſua in cutim prorumpunt & efflorescunt:* ut ἐκθύματα 3. Epid. nihil aliud ſint quam ἐξανθήματα 1. Epid. ſed illa à motu & incitatione; hæc verò à forma & impreſſione. Commemorabile eſt quod toto ſparſa corpore nihil opis adferant: ſed contra magis ægros affligant: qua de re illud extat. *Si cui ſalſuginoſa ſputa unaque tuſſis quieſcunt; iis totum corpus, velut exanthematis obſitum, rubet: ac tandem aſperitate fit rigidum, jamjam futura morte.* Ut non ineptè hæc prognoſis ad propoſitæ explicationem pertinere videatur.

Mortiferum illud est.] Propter humoris efferi ſymptomaticum motum atque refluxum; aut propter ſputi ſalſuginoſi & tuſſis expectorantis ſuppreſſionem; unde ſuppuratum, cujus argumenta ſunt puſtulæ.

Nisi purulento abscessu, qui potissimum ad aures erumpit, periculo defunguntur.] Vel abſceſſu crurali, qui, ut parotides, ſuppuratum habeat & fiſtuletur. Atque id locum habet in ſuppurato, non autem in febre acuta, niſi cum urinæ pepaſmo: ut jam demonſtravimus. 112. & 113. Coac. 110. Coac.

121 Ἐν ὀξεῖ τὰ μὲν ἔξωθεν περιψύχεσθαι, τὰ δὲ ἔσωθεν καίεσθαι, καὶ διψῶ· κακόν.

In acuta febre exteriora perfrigerari, interiora verò ſic uri, ut etiam ſitim faciant; exitium portendit.

Quando febrilis calor molliter & æquabiliter, intus foras perpetuat ſuum curſum, & cum illius appulſu percipitur partium extimarum totiuſque corporis mollitudo; ægro bene eſt: ac talis conſtitutio cenſenda eſt omnium optima, quæ in qualitate habitus conſiderari ſolent. At verò ſi ut excrementa, cujuſmodi ſunt urinæ albæ, ſic ea qualitas univerſi tractabilis, ſit contra naturam morbi, periodi, ægri, temporis, & tempeſtatis; opinionem facit res ægri peſſum abire. Quod quomodo & cur fiat, ſic explicandum.

In acuta febre.] Quæ celeriter, vehementer, & continenter movetur; eſtque natura omnis intermiſſionis expers, nec ullam quietem promittit, proptereaque ſola hæc frigoris ſymptomatici conſcia eſt. comment. ad 48. aph. 4.

Exteriora] Extimæ partes corporis; quæ ſunt, frons, nares, auriculæ, manus, & pedes vel etiam univerſitatis ſuperficies, excepto ventre & coſtis. Nam τὸ περιψύχεσθαι καὶ ἡ περίψυξις pariter ſimiliterque de utroque dicuntur. prorrh. 34. 2.

Perfrigerari.] Non quidem modicè, ut Pythion & Parios; qui modicè facti ſunt alſioſi, ut febris expertes viderentur, cùm paulò antè febris ardore conflagraſſent: ſed paulò poſt rurſum incanduerunt. At quorum exteriora velut gelu obriguerunt: ſive ea perfrigeratio ſit firmiter fixa & ſtabilis; ſive citam habeat caloris fugacis mutationem, de qua jam diximus. Ac citæ illius mutationis in alterutram qualitatem eximiam caloris & frigoris cauſas propalam explicavimus. 53. Coac.

Interiora vero sic uri.] Quorum tanti inflammatio eſt; ut faciat ἐπανάκλησιν καὶ ἀπόληψιν. i. *revocationem & interceptionem* ipſius ſanguinis atque nectaris vivifici, ad reficiendam partium vivacitatem confluentis.

Ut etiam sitim faciant.] Inde ducto humiditatis in partibus illis exhauſto, in quibus ſiccitatis ſenſio, eſt ipſa ſitis: linguam dico, palatum, ſtomachum: quo ſeſe intemperies cordis, pulmonum, jecoris, æſtu conflagrantium, extendit Galenus in arte.

Exitium portendit.] A conſumptione vivifici nectaris in corde atque viſceribus; quam faciet (niſi quàm citiſſimè extinguetur, ſed vix, ac ſæpe, ne vix quidem extinguitur) amplificatio febrilis caloris cum nativo retracti, quem ipſe pariter accendit: ut ſua ſibi ſint naturæ præſidia jam adverſa.

122 123 Οἱ συνεχέες διὰ τρίτης ἐπιτείνοντες· ἐπικίνδυνοι. Οἷσι δ' ἂν πυρετὸς διαλίπῃ ἀκίνδυνον.

Febres continuæ tertio quoque die ingraveſcentes; ſupra modum periculoſæ. Quòd ſi quando febris diſceſſerit; periculi vacatio eſt.

Versatur illud in hominum pervagato ſermone, febrem intermiſſionis expertem omnino mortiferam eſſe: participem verò, ſpei plenam; atque idcirco in paroxyſmis ipſis medicum conſolari & ægrum, expectatione relevandi. Etenim febres continuæ ſunt ejuſmodi;

di, quales deſcripſit Hippocrates. *Eſt autem acutiſſimus, maximus, difficillimus, ac denique lethalis, febris continua, morbus.* At quæ intermiſſionis participes ſunt; quartana quidem ſecuriſſima eſt, atque libertatis vindex in epilepſia; tertiana verò exacta, citæ eſt criſis, nulliuſque periculi. Sed continuarum febrium, ut ſunt periodicæ differentiæ: ita graviorum
84. Coac. aut leviorum malorum ſigna & cauſæ exiſtunt. Enimvero, *quibus poſtridie quàm invaſit, ex-*
39. Coac. *acerbatio febris eſt, malè res eunt.* Et, *tritæophyæ febres, erraticæ, in pares mutatæ; ſunt contumaces.* Etenim quæcunque apparent & fiunt contra naturam morbi, pro peſſimis haberi debent: quoniam febris acutæ materia bilis eſt, quæ naturaliter imparibus diebus cumulata movetur. Quid igitur facit continuas tertio quoque die ingraveſcentes, videri periculoſas; cùm illæ naturaliter, proprio ſcilicet bilis motu, exacerbentur? In promptu cauſa eſt, quam ſic ordine explicabo.

Febres continuæ.] Omnis intermiſſionis expertes, proptereaque omnium acutiſſimorum, graviſſimorum, & mortiferorum malorum capaces: ob eam ſanè cauſam, quòd vel in viſceribus, vel in majoribus venis atque arteriis, tanquam in ergaſtulo, maligna cacochymia præditæ ſtabulentur.

Tertio quoque die ingraveſcentes.] Non quidem ſimplici & periodico motu, qui fit ſecundum naturam acutæ & tertianæ: ſed graviorum malorum incremento, quæ cernuntur in febris ardore, doloris acerbitate, jactatione, cardiωgmo, delirio, vigiliis, inexplebili ſiti. Denique in omnibus ſymptomatis tranſlationis malignæ qualitatis, & inflam-
comment. mationis; cujuſmodi ſunt tritæophyæ. *Toto tempore reliquo remittentes, criticis diebus exacerba-*
2. 1. Epi- *tæ trahenteſque in pejus. Parum certè, inquam, remittentes: ſed paulo pòſt rurſum vehementiùs*
dem. *exacerbatæ, criticiſque verſæ in deterius.* Cujuſmodi ſunt etiam hemitritæi, *continenter in acu-*
27. & 39. *tius ductæ.* Nam febres omnes continuæ quæ διὰ τρίτης, i. *tertio quoque die* exacerbantur,
Coac. cum acceſſione graviorum malorum; aut ſunt tritæophyæ, aut hemitritæi: de quarum febrium natura ſatis jam multo ſcripſimus.

Periculoſæ.] Tritæophyæ quidem, quod à longinquitate temporum & laborum amplificatione, & prava colliquatione; abſceſſus pravos faciant: hemitritæi verò, quod aliorum quoque malorum acceſſionem habeant, & graviorum propagationem faciant; vt lethar-
1. Epidem. gi: quia ſunt φρικώδεες, id eſt, *horriferæ;* proptereaque ipſas dixit eſſe τῶν λοιπῶν θανατωδεστάτας,
comment. id eſt, *inter omnes maximè mortiferas.*
3. Quod si quando.] i. Quovis modo; ſive ſit longa acceſſio, brevis intermiſſio; aut contrà.
aph. 43. 4. Febris diſceſſerit.] Videlicet tertiana quæ διὰ τρίτης movetur, ſed intermiſſio-
aph. 63. 4. nem habet, quia: *Quibus in febribus rigor cietur, eodem ipſo die febres exolvuntur.* Cujus intermiſſionis cauſam Galenus comment. in illum aphoriſmum doctiſſimè explicavit.

Periculi vacatio eſt.] Quoniam febres intermiſſionis participes, malignæ & venenatæ qualitatis, & inflammationis ſunt expertes: quæ duæ ſunt cauſæ funeſtæ in febribus, quas putris humor accendit.

124 Ἐν μακρῇσι πυρετοῖσιν, ἢ φύματα, ἢ ἐς ἄρθρα πόνοι ἐγγίνονται· καὶ τῶν γίνονται, οὐκ ἄχρηστοι.

In febribus diuturnis, aut phymata ſolent, aut in articulis dolores oriri: qui ita coorti, non ſunt inutiles.

Hippocratis illud eſt. Οἱ πεπασμοὶ ἔξω, ἢ εἴσω ῥέπουσιν· ἢ ἄλλῃ ὅπη δεῖ. Omnino à pepaſmo natura triplicem viam invenit qua deducitur ad conſervationem ſui, morbumque depellit; aut enim foras excludit ſudore laudabili, ictero critico, exanthematis quoque ipſis; aut introrſum excernit, dejectionibus, urinis, hæmorrhagia; poſtremò tranſitum facit materiæ morbificæ, per διαδοχὴν. i. *traditionem* ſupernè deorſum, è directo & procul, in partem capacem, ubi tumor naſcitur, nec morbo, impar, nec ipſius potens naturæ. Atque ſi in natura vegeta, validæ ſint vires contra humorem bilioſum & tenuem, cum libertate meatuum; ſanè in eo meabili corpore, quod vocant ὀργᾷν, ſperabilis excretio eſt à pepaſmo, introrſum, aut foras: quatenus natura & humor, huc, illucve curſum inflectunt. At verò ſi naturæ, humoris, meatuum quoque ipſorum ſit impar conſpiratio ad excretionem; unius tantum vitio, aut naturæ infirmioris, aut materiæ contumacioris, aut etiam quia meatuum libertas deſideratur; morbi diuturnitas à pepaſmo per abſceſſum excutitur: quem facit materiæ ἀπόθεσις, i. *depoſitio* intus foras, aut ſupernè deorſum; quo natura viam affectat, & ubi jam excipiendi præparatio eſt. Nam in affecta ætate, collapſis jam viribus, materiæ contumacia, meatuumque anguſtia, ut neque excretio, ſic neque abſceſſus fit ullus, ſed corruptionis ſucceſſio eſt: unde mira morborum ſubinde naſcentium multitudo.

Ergo. In febribus diuturnis,] Quæ ægri utilitati productæ ſunt à vigeſimo ad quadrageſimum diem, & ultra; neque doloris ab inflammatione nati; neque incidentis cauſæ intrinſecus, vel ab ægroti contumacia, vel à medici imperitia; diuturnitatis excuſationem adferunt: ſed unius tantùm pepaſmi difficilis, cujus difficultas, vel in materiæ contumacia, vel in virium infirmitate conſiſtit.

Aut phymata.] Ac ſi diceret. Si naturæ expellenti, morbifici humoris craſſitudo, vel ipſa meatuum anguſtia morem non gerat; atque in execretionis ipſius conſpiratione ſit impar naturæ: phymata oriri ſolent, id eſt, tubercula, furunculi, tophi, exanthemata, ecthymata, phlyſacia, phlyctænæ, & quæ ſunt ejuſmodi. Nam phymata ſuo velut ambitu continent omnia mala cutis & carnis, quæ veniunt ab iis quæ ſunt in habitu corporis inutilia:

lia: ne ſim ambitioſus in diorifmis τ̃ φυμάτων, quæ ἀπὸ τ̃ φύειν, nomen habent, id eſt, *a fundendo*, unde dicitur fundus: *Fundit humo facilem victum juſtiſſima tellus.* 2. Epid.

Aut in articulis dolores oriri.] Quaſi ita velit. Si non tam ipſius naturæ vitio, quàm materiæ contumacia; excretionis ratio intus, aut introrſum foras, ſubſiſtit; dolores in articulis cooriuntur, prolapſu materiæ in eas partes infirmas, laxas, atque capaces. Atque ita comparata eſt febrium continuarum hiſtoria, ſicut intermittentium diuturnarum, vel erraticarum; ut febris quartanæ ſucceſſionem habeant.

Hoc ſpectat igitur ut intelligamus; diuturnam febrem continuam ſecundi judicii, ſiquidem ipſa diuturnitas in materiæ contumacia, non in naturæ infirmitate conſiſtit; abſceſſum habere intus foras ad cutim: ſin autem humoris dominatu tenetur naturæ imbecillior vis expultrix; abſceſſum fieri introrſum, supernè deorſum.

Qui ita coorti, non sunt inutiles.] Vide 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 3. prognoſt. Requirenda etiam explicatio ex 44. aphor. 4.

125 Κεφαλαλγίη ἐν ὀξεῖ, ὑποχόνδριον ἀνεσπασμένον, μὴ ῥυέντος αἵματος ἐκ ῥινέων; ἐς φρενιτικὸν περιΐσαται.

Cephalalgia in febre acuta, hypochondrium ſurſum intrò revulſum, ſanguine non prorupto è naribus; phrenitidis habent eventum.

In morbis acutis ad praedicendum τέκμαρσις certa eſt, quæ ex hypochondriorum tractabili habitu & ſitu initur. Bona hypochondria vel potiùs optima, quæ vocat ἄογκα καὶ λαπαρά. i: *ſolida, ſucci plena & mollia;* vel in diſtentionis, & contractionis mediocritate poſita, opinionem faciunt bene conſtitutæ naturalis œconomiæ, ex bona complexione & temperamento viſcerum quæ in hypochondriis continentur: propterea que bonæ valetudinis in morbis acutis futuræ, maximè verò in febribus. Contrà de hypochondriorum triplici inæqualitate, cujuſmodi ea fuerit, ſemper verendum: ſive ea percipiatur in ardore; ſive in contractione aut tumore, quem vel inflammatio dolorifica, vel inflatio, vel ſcirrhus expreſſerit; ſive in duritate recens oborta, aut quæ jam in vetuſtatem inciderit. Sed inter ea genera inæqualitatis hypochondriacæ, contractio principatum obtinet, quæ fit intrò ſurſum diaphragmate inflammato: de qua hoc loco ſermonem inſtituit.

Cephalalgia in febre acuta.] Capitis dolor prægrandis & contumax, febris acutæ conſectarius per propagationem cauſæ morbificæ, non autem per tranſitum, unde expectetur hæmorrhagia critica: qualem cephalalgiam utrinque ſupervenientem & utroque inclinatam; ſcilicet ad fœlicem exitum morbi, vel ad ægroti exitium; deſcriptam & expreſſam legimus in Epid. & in prognoſt.

Hypochondrium sursum intro revulsum.] i. Si ad cephalalgiæ acerbitatem ſymptomaticam, pravum acceſſerit ſignum; quod cernere eſt in hypochondrii ſurſum intrò revulſione, quæ nunquam accidit proprio hypochondriorum vitio, ſed alieno; diaphragmate ſcilicet inflammatione obſeſſo, in cujus contagionem & ſympathiam trahitur peritonæum, quod adjacet hypochondriis, ac veluti obliqui ſepti tranſverſi manibus, foris intrò & ſurſum verſus, ipſum abripitur: ac tum hypochondria, ſuſpenſi tactus appulſum ferre vix poſſunt. prorr. 10. ſ. 2. 1. 55. Coac. hiſt. 2. 1. Epid. & 5. part. 2.

Sanguine non prorupto e naribus.] Quia liberalis hæmorrhagia ſæpenumero cephalalgiæ finem adfert, doloreſque ſanat inflammatorios hypochondriorum; ſive illa ſint vacua, ſive diſtenta. Ac ſanè illa criſis hæmorrhagiæ juvenum propria eſt, intra ſeptimum morbi diem alioquin cita mors venit, niſi virtute naturæ, ad vigeſimum producantur; ac tum ſuppurato ſaneſcunt: perrarò autem profluvio ſanguinis. 3. Epid. 3. progn.

Phrenitidis habent eventum.] i. Ad phrenitidem converſio fit, denegata criſi propria cephalalgiæ febrilis, & hypochondriaci doloris inflammatorii. Phreniticis autem venit; tum à diaphragmate inflammato: tum à cephalalgia febris acutæ conſectaria. 3. περὶ νούσων, & 1. Epid.

126 Τὰ λειπυριώδεα, μὴ χολέρας ἐπιγινομένης, οὐ λύεται.

Lipyriæ febres, non niſi ſuperveniente cholera, exolvuntur.

Quemadmodum cephalalgia, febris acutæ conſectaria; tum hypochondriacus dolor inflammatorius, unde utrinque de phrenitide vereri oportet, ſanguinis liberali profluvio exolvuntur: ſic lipyria febris, quæ malignâ cacochymia proximè ad peſtilentem accedit, ſymptomatum eſt plena graviſſimorum; propria humoris morbifici, & ſola excretione ſaneſcit: neque aliter curationem recipit. „ Eſt enim conſentaneum, ut quo natura & humor viam affe-„ ctant, eò convenienter per loca lege naturæ commoda, neque ex eventu incommoda mo-„ veantur. Eſtque omnino triplex inclinatio unde purgandi via tum juſſa, tum injuſſa, ini-„ tur; una quidem naturæ; altera humoris morbifici; tertia partis obſeſſæ. Nam juvenes per hæmorrhagiam, febribus ardentibus ut plurimùm defunguntur; ſenes verò per dyſenteriam. Sic æſtate bili morem gerimus, ſurſum movendo: pituitæ verò hyeme, deorſum ducendo. Et quorum morborum curatio in ſola purgatione conſiſtit, ſiquidem illi diaphragmate ſuperiorem locum teneant, vomitione: contrà ſi inferiorem, dejectione curandi ſunt. Ac ne omnia conſecter quæ ſunt innumerabilia, comprehendam brevi. ſic enim ſtatuo; purgationis mo-

modum, ut ſponte ſua ex impulſu naturæ, motu humoris, & meatuum conditione ſuſcipitur: ita ex tribus illis quæ modò recenſui, à medico artificioſè captandum eſſe; artificio ſcilicet ad imitationem naturæ comparato.

περὶ τῶν & ἐντὸς παθῶν 2. de diæt. acut.

Ergo. Lipyriæ febres.] Quæ ſunt ejuſmodi, vel à calore, quo extimas partes defraudant; vel à mœrore & anxitudine inſeparabili: qualis eſt τῦφος primi generis; qualis etiam quarti. Ac ſanè partium extimarum frigus, lipyriæ conſectarium eſſe ſolet; non quidem nativi caloris retractione. vel interceptione, ut fere fit in ardentiſſimis febribus: ſed facultatis vitalis exolutione, quam facit bilis morſu & ſtimulis ſæviſſima ſtomacho qui ſenſus acerrimi eſt. Nam lipyriæ materia biliosa focum habet in alvo, unde prohibetur in exitu à contumaci obſtructione, partiumque obſeſſarum languore, facitque homines πικροὺς καὶ πενθηροὺς, i. *amarulentos & mœſtos*, faſtidio & contumacia inſolentiſſimos, anxitudine miſerabiles, omnis figuræ & loci impatientiſſimos, ſomni expertes: cum ſpiratione in faucibus eliſa, quam πνεῦμα προσπταῖον vocant ἐν τῇ ἄνω φορῇ πυκνὸν, ἢ μέγα λίαν, id eſt, *reſpirationem offenſantem, aſcenſu crebram, & valde magnam.* Nonnunquam etiam labrum inferius cietur, unaque manibus contremiſcunt. Denique ita comparata eſt lipyriæ febris ratio, ut eam jure optimo κακοηθεστάτην Galenus nominarit.

comment. ad 48. aph. 4.

Non nisi cholera superveniente.] Prægrandi & cita perturbatione alvi, ſurſum deorſumque pariter æqualiterque citatæ. Sic enim χολέραν Paulus deſcripſit; quantùm fideliter convertere potui. Pauli verba ſunt. Ἡ χολέρα, τῆς γαστρὸς ἐστιν ἄμετρος ἐκταραξις, κατωθέν τε καὶ δι᾽ ἐμέτων γινομένη. Quam deſcriptionem ille Galeni ſimia tranſtulit in ſuum librum, ex comment. ad 4. περὶ διαίτης ὀξέων. Atque talis cholera verè ſimpliciterque dicitur, ut nihil neceſſe ſit alteram ad hujus loci explicationem adferre, quam vocat Hippocrates χολέραν ξηρὰν: ad cujus curationem vomitu interdicendum; alvus ducenda clyſtere pingui & calido; balneo dulcis aquæ, & oleo corpus fovendum; ſomno indulgendum, vinoque tenui meraco & veteri; cibis abſtinendum, & lacte aſinino utendum. Quæ omnia ſiccæ choleræ alexiteria, febris lipyriæ ſunt deleteria. Eſt igitur hoc loco ſubaudienda χολέρα abſolute dicta; quam paulò ante deſcripſimus: quæ quidem cum ſicca communem habet excretionis modum, hoc uno excepto, quod ſiccæ choleræ flatulenti ſpiritus acerrimi irritatio eſt, hujus vero efferi indomitique humoris ſurſum deorſumque excretio.

cap. 39. 3. — 4. de acut. diæt.

Exolvuntur.] Vacuatione propria humoris morbifici. i. bilis: & partium obſeſſarum neoteriſmo. i. temperamenti & complexionis inde comparata integritate.

Exiſtit hoc loco difficilis quæſtio, utrum lipyria, quæ in eryſipelate alvi conſiſtit, quæque maligna cacochymia ſuperat omnes febres, ſi peſtilentem exceperis; vacuatione quieſcat, cùm illud ſit in confeſſo omnibus; nullam ejuſmodi febrem ita ſaneſcere, quæ conjunctam habeat cum inflammatione cacochymiam malignam. Sanè quidem ſi tantam natura potentiam habeat, ut per ſe ipſa moliri poſſit excluſionem, unde nihil reliquiarum ſuperſit. Atque id miraculo apponendum: quoniam difficillimus eſt morbus, quem effugiunt pauci: maximè verò quando lipyria venit æſtate, cùm violento Sirius æſtu, terras exurit: non autem autumno, a vini muſtei bibacitate, & baccarum edacitate: quam diarrhœa funditus ex alvo tollit.

περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν.

Sed illud majorem judicandi difficultatem parit, quod ait; lipyriam febrem non niſi ſuperveniente cholera poſſe ſanari; cum ipſa cholera ſit peracuta, unde cita mors venit per σπασμὸν, i. *contractionem* maximè ſurarum. Eam difficultatem omnino tollit, quòd cholera hîc ſupervenit; non exolutione virium, ſed alvi concuſſione. Deinde quòd alvo moleſtiis omnibus lipyriæ febris defuncta, ceſſat ipſa cholera; ut verè illud videar eſſe dicturus, eam demum choleram in bonis ducendam, quæ contentione alvi ſuſcipitur contra vim febris lipyriæ, in alvo ſtabulantis.

127 Ἴκτερος, πρὸ μὲν τῆς ἑβδόμης ἡμέρης ἐπιγινόμενος, κακόν. ἑβδόμῃ δὲ, καὶ ἐννάτῃ, καὶ ἑνδεκάτῃ, καὶ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ· κρίσιμον· μὴ σκληρῶν ὑποχόνδρια· ἢν δὲ μὴ, ἐνδοιαστόν.

Icterus ante ſeptimum diem, inſidioſus. At ſeptimo, nono, undecimo, decimoquarto proruptus; ſalutaris, qui hypochondria non obdurat: ſin autem, anceps.

Permagni naturæ intereſt quando quid fiat; quidve appareat in morbis acutis. Ut enim τὰ κρίσιμα non ſunt ejuſmodi, quæ apparent morborum initiis: ita nihil ſalutariter poteſt excerni, quando natura morbificis cauſis opprimitur, eſtque humoris cruditas & contumacia: idque cum alias, tum verò in phymate univerſali, continuo, quod in cutim effunditur intus foras: cujuſmodi eſt morbus regius, quem ἴκτερον Græci vocant. Eſt enim phyma icterus: quemadmodum & phlyzacia, ſive ecthymata, aut exanthemata: & funditur intus foras ad cutim loco ſudoris in criſi acutorum morborum: quemadmodum icterus ſymptomaticus, introrſum per cutim, quando jecur in vitio eſt, oppilatione, inflammatione, aut ſcirrho: quæ triplex eſt omnis ἡ κακοπραγία, quam expreſſit Galenus. Sed icterus criticus acutorum morborum, ejuſmodi eſſe nequit ante ſeptimum diem: quoniam phyma eſt univerſale atque continuum; quod, uti jam dixi, funditur intus foras ad cutim; non autem introrſum per cutim; quo multùm fœdati icterici eſſe ſolent. Atqui phymatum & abſceſſuum criticorum non tam facilis, nec tam cita explicatio eſt, quàm excretionis quæ intus & introrſum foras ſuſci-

ſuſcipitur liberali ſudore & hæmorrhagia. Hîc enim meabile corpus eſt, quod Græci vocant ἀραιὸν; naturæ virtute, meatuum libertate, & humoris morbifici præparatione. At verò in phymate, aut vis expultrix imbecillior eſt; aut materia contumacior; aut ipſi denique meatus anguſtiores.

Quæ cùm ita ſint, planè efficitur quòd ICTERUS.] i. Defœdatio cutis à bile flava, intus foras ad cutim effuſa.

ANTE SEPTIMUM DIEM.] Quo alter quaternarius abſolvitur, & cujus criſis à primo quaternario denunciari ſolet, proſpicique tanquam è ſpecula; & ante quem ſeptenarium τὰ κρίσιμα non ſunt vere κρίνοντα: proptereaque funeſta, aut certè ſiniſtri judicii.

INSIDIOSUS.] Quoniam die quarto ſignificatus non fuit, editis pepaſmi ſignis, unde certamen naturæ & morbi ſeptimo eſt in procinctu. At nihil optabilis judicii eſſe poteſt, neque in perturbatione critica, neque in ipſa criſi, quod antè, ſui certaminis ſignificationem loco non habeat; non ſolùm ad excretionem, ſed etiam ad phymatum effuſionem. Talem Hermocrates morbum regium expertus fuit, qui tandem poſt crebros relapſus, 27. die interiit. Fuit item Phanagareoni, ſexto die proruptus. Quod idem contigiſſet Heraclidæ ab ictero ſexti diei, niſi triplicis vacuationis beneficio, hæmorrhagiæ, diarrhœæ, & perirrhœæ; calamitoſam vim morbi depuliſſet.

AT SEPTIMO, NONO, UNDECIMO, DECIMOQUARTO PRORUPTUS.] Diebus nempe criticis: ob eam ſanè cauſam, quod imperio & nutu naturæ res eant, & κατὰ λόγον ſuſcipiantur, in paroxyſmis dierum imparium. Ex quo apparet, icterum ſolius febris continuæ indicatum eſſe; quòd hîc dierum meminerit, non periodorum; & inter cæteros, decimi quarti.

SALUTARIS] Id enim ſignificat τὸ κρίσιμον, abſolutè ſimpliciterque expreſſum: quemadmodum & ipſum nomen τῆς κρίσεως.

QUI HYPOCHONDRIA NON OBDURAT.] i. Modo hypochondria non ſint dura, ſive illa duritas primigenia fuerit; ſive ipſius febris conſectaria: ut ſæpe fit irrito naturæ motu. Quod accidiſſe legimus ei cui decimoquarto morbi die jecur intumuit. Eſt autem illius duritatis cauſa, inflatio, ſcirrhus, & inflammatio: ex quibus cauſis icterici multùm fœdati pereunt; albaque dejectio iis una ſecedit cum urinis ervoſis, ac ſaturato colore flavis. lib.2.Epid. 38. Coac.

SIN AUTEM ANCEPS.] i. Ancipitis judicii ab inflatione; ſiniſtri verò ab inflammatione & ſcirrho. Ac ſi diceret; talis icterus ante & poſt ſeptimum diem calamitoſus: quia ſymptomaticus à viſcerum cacopragia, quæ diebus criticis tolli non poteſt. *Ictericis durum jecur fieri, malum.* Fuit in Hermocrate ὑποχόνδρίε ἔντασις λαπαρῶς diſtenſio mollis. Fuit Apollonius μεγαλόσπλαγχνος, id eſt, *viſceroſus*; idem habuit περὶ τὸ ἧπαρ ὀδύνην ξυνήθη, id eſt, *conſuetum circa jecur dolorem.* Uterque ictericus factus interiit. aph.42.6. part.2.&3. lib.3.Epid.

128 Αἱ πυκναὶ διὰ τῷ αὐτῷ ὑποστροφαὶ, περὶ κρίσιν ἐμετώδεες, μελάνων ἔμετον ποιέουσι· γίνονται δὲ καὶ τρομώδεες. male crat ἀιματώδεις.

Crebri eodem modo relapſus qui ſub criſin ſunt vomitores, tabi atri vomitionem faciunt: exiſtunt etiam tremoriferi.

VERISSIMUM illud eſt quod vulgo dici ſolet. Frangit arcum intenſio. Sic laſſitudine artus franguntur, cùm diu multùmque in ſuo quique officio laborarint: quamvis nulla alia rei moleſtæ, quàm exercitationis nimiæ ſenſio excitetur. Sed longè aliter ventriculi ſe res habet, quando is vomiturit, vomit, atque ſingultit. Tum enim non ſolùm affligitur concuſſione; ſed etiam rei ipſius moleſtia quæ concuſſionem ipſam facit. Ex quo efficitur ut ſi in vomitu perſeveret, pro excrementis pituitoſis, æruginoſa & atrabilaria tandem excludat: maximè verò ſi bilis perennitatem adferant crebri relapſus: de quorum natura & cauſis hoc loco dicendum eſt; tum autem quare ſint vomitores; tabique atri vomitionem faciant; atque tremorem adferant. ſent.5.par. 1.6. Epid.

CREBRI RELAPSUS.] i. Si febris à diſceſſione, cùm vale dixerit, velut poſtliminio revertatur: quod Græcis ὑποστρέφειν, vel ὑποστροφαὶ nomen habent, morbique ipſi nominantur ὑποστροφώδεες; & quæ ὑποστροφὴν ipſam faciunt, τὰ ὑποστροφώδεα, καὶ τὰ ὑποστροπικά.

EODEM MODO.] i. Iiſdem periodis quaternariorum, ſeptenariorum, & vicenariorum; quod illud eſt, κατὰ λόγον τῶν ὑποστροφέων: ut in duobus fratribus & cæteris quorum judicia & relapſus narrantur 1. Epidem. Vel EODEM MODO] i. Typo ſimili, & æquali periodo: quod ferè accidit, vel importuna morbi exacerbatione quæ loco non fit; vel præpropera excretione, vel à reliquiis quæ ſuperſunt. Ut enim quæ ſuperſunt reliquiæ, relapſus adferunt: ſic etiam quibuſcumque non critica lege febres quieſcunt, poſtliminio revertuntur. aph.1.par. 4.lib.6. Epid. 2.aphor. & 84. Coac.

VOMITORES.] Non quidem liberali & libera vomitione: ſed nauſeabunda potiùs alvi proritatione, quam vocat ἕλξιν οἷον ἀπὸ ἐμέτε, vel τὰ ἐμετωδῶς ἑλκόμενα, vel σμικρὰ ἐμέσματα εἴργοντος ἀλλήλων ἔργα. 59. Coac. prorrh.25. ſ. 3.1.&26. ſ. 2.1.

TABI ATRI VOMITIONEM FACIUNT.] Quia nigrum fit excrementum; quod priùs erat flavum: tum febris ipſius ardore & crebrò relapſu; tum crebrò irrita ventriculi proritatione: quemadmodum phreniticis accidere legimus; de quibus extat. *Qui è phreniticis cum perfrigeratione ſputatores redduntur, vomitum illi nigrum denunciant.* Ubi Galenus ſic ait: *Vomitum quidem illi denunciant, ptyeliſmo; nigrum verò, perfrigeratione.* 107. Coac. prorrh.30. ſ. 1. 1.

EXISTUNT ETIAM TREMORIFERI.] Relapſus illi ἐμετώδεες, i. potiſſimùm manibus contremiſcunt; ſtabulante in alvo bile: & increſcente malo. Exiſtunt etiam convulſifici, faciunt-

ciuntque σπωλκὰς τῶν γαςροκνημιῶν. i. *muſculorum conſtituentium ſuras.* 5. aphor.

129 Τὰ ἐν τριταίοισι πυρετοῖσι ἀλγήματα παροξυνόμενα, τριταιοφυῆ ποιέεται, καὶ θρομβώδεα αἵματα διαχωρέει.

Quæ tertianarum febrium paroxyſmis ingraveſcunt mala; eorum gentilitia ſunt.

Explicatio petenda ex 123. *Febres continuæ tertio quoque die ingraveſcentes, valdè ſunt periculoſæ.* Nam alterum prognoſεως membrum non bene cohæret, nec revera eſt συνακολουθῶν illud verò τριταιοφυῆ conſultò verti *paroxyſmorum tertianorum gentilitia*; non quidem ſimplici & periodico motu, qui fit ſecundum naturam acutæ & tertianæ: ſed graviorum malorum acceſſione, quæ in commentariis noſtris ad illam prognωſin recenſentur.

130 131 Ἐν πυρετοῖσι κατὰ φλέβα τὴν ἐν τῷ τραχήλῳ σφυγμὸς καὶ πόνος, ἐς δυσεντερίην ἀποτελευτᾷ. Τὸ μεταβάλλον πολλάκις χρῶμα κατὰ θερμασίην, χρήσιμον.

In febribus quæ cum dolore micant in collo venæ, dyſenteriæ habent eventum. Huc ſpectat etiam crebra coloris in calore mutatio.

Enimvero arteriarum in collo micantium pulſus aſpectabilis, non eſt proprium dyſenteriæ ſignum, nec etiam hæmorrhagiæ: quemadmodum nec crebra coloris in calore mutatio: niſi in febribus à natura jam devictis. Nam febrium initiis pulſus & coloratio ſubinde nova, certiſſima ſunt argumenta τῆς δυσκελίας parωtidum, convulſionis, atque phrenitidis.

87.Coac. Ergo. In febribus.] Quarum pepaſmi ſperabilem faciunt criſin.

Quæ cum dolore micant in collo venæ.] Pulſu aſpectabili medico, & ægro perceptibili non admota manu, cum ſenſione rei moleſtæ à repletione particulari ſanguinis cum ardore conjuncta.

Dysenteriæ habent eventum.] In ſenibus: ſicut hæmorrhagiæ in juvenibus. Qua de re commemorabile illud eſt quod ſcripſit Hippocrates, *Proruptæ ſunt plurimis hæmorrhagiæ: potiſſimùm verò adoleſcentibus & ætate florentibus. Peribant autem ferè omnes hæmorrhagiæ expertes. Seniores verò ad icteros, perturbationes alvinas, aut etiam dyſenterias deducebantur: ut Bion. Populatæ ſunt etiam dyſenteriæ.* Itaque non conſideratè micantium arteriarum pulſus dyſenteriam, ex eventu, denunciare putabitur, ut hæmorrhagiæ ſuccedaneam, ad quam propriè apparet pulſus ille in ſuperata febre. Quatenus autem pulſus ille fit dolorificus, & ad hæmorrhagiam appareat, vide comment. Galeni ad aph. illum. *Vehementi in ulceribus pulſui hæmorrhagia ſupervenit.* Convenienter autem videor cum hac prognωſi il-

21.lib.7. lud quod ſequitur conjunxiſſe. Huc spectat etiam crebra coloris in

aph.40.l.4. calore mutatio: alioqui nihil præ ſe fert boni, juxta illud: *Si nova coloratio ſubinde inducatur, diuturnitatem morbi oſtendit.* Ex quo efficitur, coloris mutationem in perturbatione critica, ſperabilis eſſe boni. Contra in propagatione morbi, ancipitis eſſe judicii: quoniam affectiones variæ, unde coloris varietas, non tam facilè à natura vincuntur, quàm ſimplices & uniuſmodi.

132 Τοῖσι χολώδεσι πνεῦμα μέγα καὶ πυρετὸς ὀξὺς, μετὰ ὑποχονδρίου ἐντάσιος παρ' οὖς ἀφίςησι.

Bilioſis hominibus reſpiratio magna, & febris acuta, cum hypochondrii tenſione conjuncta, ad aurem ſe recipit.

Quæ in hac prognoſi commemorantur ſigna, ſunt quidem ſyllogiſtica aſcenſus ad ſuperiora, unde τέκμαρσις iniri debet hæmorrhagiæ potiùs, quàm parωtidum: niſi fortè quis ipſas dixerit hæmorrhagiæ conſectarias ex eventu: quòd excretionis imperfectæ, facilis in abſceſſum converſio fiat. Notum eſt illud: *Si quid ex fluentibus relinquatur, promptus ad ab-*

aph. 18. p. 2. 6. Epidem. *ſceſſum morbus.*

Ergo. Biliosis hominibus.] Natura atque diæta, i. victus ratione & vitæ inſtituto: unde ſanguinis bile perfuſi facilis gargaliſmus ad caput, faciliſque orgaſmus.

Respiratio magna] Et frequens: quæ ſignum eſt ἀξιόλογον cordis prægrandi æſtu incandeſcentis: unde micantium arteriarum pulſus magni, veloces, & crebri.

Febris acuta] Concepto in bile febrili ardore, quæ in majoribus venis & arteriis ſtabulatur: quam hæmorrhagiæ ſingularem eſſe cauſam in cauſo ſcripſit Galenus.

lib. 1. & 3. prognoſt. Cum hypochondrii tensione conjuncta.] Enimvero hypochondrii tenſio doloris expers & inflammationis, τὴν κάτω ῥοπὴν denunciat: quemadmodum & tenſio dura ac dolorifica inflammationis propria, hæmorrhagiam ſalutarem unicam habet. Sed ea tenſio ſic habetur parωtidum prænuncia, ſi hæmorrhagiæ quantitas deſideretur ad perfectam & cri-

criticam exolutionem febris acutæ. Sic enim Galenus comment. ad illam ſententiam. *Hypochondrii tenſio cum cωmate & cephalalgia, parωtidas eructat.*

Ad aurem se recipit.] i. Parωtidem facit: non quidem ſponte ſua quæ ad hæmorrhagiam viam affectat: ſed derivatione reliquiarum excretionis, atque ut ita dicam, παροχετεῦσαι: quò ſpectat illud: *Laborioſa febre laborantibus, ad articulos & maxillas ſunt abſceſſus expectandi.* aph. 18. 4.

133 Οἱ ἐκ μακρῶν ἀναλαμβάνοντες, εὐσιτοι, μηδὲν ἐπιδιδόντες· ἐπιστρέφουσι κακοήθως. vel κακοήθεις.

Qui diuturno defuncti morbo, ex animi ſententia cibum capiunt, neque proficiunt, graviſſimè relabuntur.

Explicatio continetur comment. Galeni ad aphoriſmos 8. & 31. lib. 2.

134 Οἷσιν ἐν πυρετοῖσι φλέβες αἱ ἐν κροτάφοισι σφυγματώδεες, καὶ πρόσωπον ἐρρωμένων, καὶ ὑποχόνδριον μὴ λαπαρόν· χρόνιον. Καὶ οὐ παύονται χωρὶς αἵματος. ῥύσιος ἐκ ῥινῶν πολλῆς, ἢ λυγγὸς, ἢ σπασμοῦ ἢ ὀδύνης ἰσχίων.

Quibus in febribus temporum venæ micant, unàque facies ſucci plena atque decora; nec hypochondrium molle eſt; diuturnum. Nec verò illæ quieſcunt, niſi prorupto liberaliter è naribus ſanguine, aut convulſione, aut etiam coxarum dolore.

Diuturnorum morborum, nec ſimplices, nec uniuſmodi ferè ſunt criſes; maximè verò quando cum pepaſmi difficultate, quæ diuturnitatis cauſa eſt, viſcera in vitio ſunt: unde acceſſio diuturnitatis.

Ergo. Quibus in febribus.] i. Si cui in febris aſſiduitate, nec dum ſperabili ejus vacatione ex iis quæ apparent & fiunt: uti ſpes criſis affulget in perturbatione critica, jam antè ſignis pepaſmi denunciata.

Temporum venæ micant.] Pulſu aſpectabili medico, explicatis multùm arteriis, quarum majores motus & citatiores natura ciet ad expulſionem rei moleſtæ: proptereàque eam micandi inſuetam rationem aliter expreſſit. φλέβες κροτάφων οὐχ ἱδρυμέναι. i. *temporum venæ inſtabiles.* ſent. 16. p. 1. 6. Epidem.

Unaque facies succi plena atque decora] Sic mihi rectè videor explicaſſe illud πρόσωπον ἐρρωμένον, ad verbum, *facies bene valentium ſimilis*, & potiſſimùm ſui: cui opponitur προσώπου διαφθορὴ, i. *faciei vitium.* Eſt facies ſucci plena, quæ cernitur in colore & mole: ſicut decora in charactere. Apparet enim ſæpe facies ſaturato colore rubro ſuffuſa: ſed vultuoſa, δυσάνιος, & aſpectu terribilis, quæ πρόσωπον ἐρρωμένον dici non poteſt. De qua legitur. Προσώπου εὔχροια, καὶ τὸ λίαν ξυνθρωπὸν, πονηρὸν. i. *Facies aut læta & vivida, aut demiſſa nimis & mœſta, mala.* Et. Μετώπου ξυναγωγὴ ἐπὶ τοῖσι, φρενιτικόν.. i. *Frontis his contractio phrenitica.* Itaque facies bella, ſucci plena, atque decora, quæ in febre non levi nullam oſtendit remiſſionem, ſed potiùs intenſionem habet, aut certè manet eadem, ad diuturnitatem morbi apparet. Verumenimvero, ſi ille faciei ſaturatus rubor ſit extraordinarius ἐκ τοῦ λευκοχρωτέρου τρόπου, i. *albiore modo*; parωtidum erit prænuncius; per derivationem denegatæ, aut imperfectæ hæmorrhagiæ. Sin autem τὸ χλώρασμα λαμπρὸν, i. *illuſtris rubor* mutationem habeat εἰς τὸν λευκοχρωτέρον τρόπον, i. *in modum albidiorem*, abſceſſum in articulis fore denunciat. prorrh. 14. ſect. 2. 1. aph. 27. l. 2. ſent. 16. p. 2. 6. Epidem.

Nec hypochondrium molle.] i. Non in mediocritate contractionis & diſtenſionis poſitum: ſed prominulum ab inflatione quam facit contumax oppilatio, non autem ab inflammatione, neque à ſcirrho. Etenim hypochondrii diſtenſio fugax & critica, quæ in acutis febribus hæmorrhagiam, in tranſitu purulentorum pulmonum, cruralem abſceſſum denunciat: illa, inquam, diſtenſio hic locum non habet.

Sequitur enim. Diuturnum.] Ex materiæ contumacia, & generatione perenni. Eſt enim generationis perennitas in vitio hypochondrii.

Nec vero illæ quiescunt nisi prorupto liberaliter e naribus sanguine.] A citatiore & majore pulſu, quem eò natura ciet, fortiuſque potentiam excretricem movet, ut ſe exolvat moleſtiis cauſarum morbificarum: atque ita ſanguinis profluvia infert. aph. 21. 7.

Aut convulsione.] Per tranſitum materiæ à venis ad muſculoſum genus; juxta illud: *Febri convulſio finem imponit*, &c. 163. Coac.

Aut etiam dolore coxarum.] Abſceſſu ad eas partes ampliores, laxiores, & imbecilliores tranſeunte, per 151. Coac. Vide hiſtoriam Herophontis. Dum autem materia tranſit ad iſchium, tumet hypochondrium tumore fugaci, ut in Herophonte. Eſt autem hæc prognωſis ἀδήλως in hypotheſi, & eventu.

135 Ἐν καύσῳ κοιλίη καταῤῥαγεῖσα, θανάσιμον.

In febre ardente ſi alvus profuſè feratur, mortiferum.

Enimvero propria criſis cauſi, hæmorrhagia, in bonis ducenda non venit ſi criticam legem non ſervet: qualem multis antè prognωſibus jam expreſſit. Itaque profluvium alvi, ſpecie ipſa terrificum videri debet; quia non eſt proprium cauſi; quemadmodum hæmorrhagia & ſudor. Exſtitiſſe tamen leguntur qui alvo prorupta, febris ardentis curationem recepe-runt. Et verò Hippocrates quatuor omnino ſtatuit febrium ardentium judicatorias cauſas; è quibus tertio loco commemorat perturbationes alvinas bilioſas, aut etiam dyſentericas ἐπικαίρως, i. *opportunè*.

In febre ardente.] Quæ celeriter, continenter, & vehementer movetur; illaque ſymptωmata habet conjuncta, ſitem inexplebilem, linguæ ſcabriciem, partium extimarum frigus, alterutrum ἀλυσμὸν, nempe ἀνέμετον ἢ ναυτιώδη: prout focorum varietate diſtincta eſt; cavarum ſcilicet partium hepatis, magnarum venarum, cerebrique ipſius. prorrh. 28. ſ. 2. 1.

Si alvus profuse feratur.] i. Sæpe, multùm & rapide liquidis excrementis feratur, ſive ducatur: ut ſit proluvies alvi proruptæ.

prorrh. 63. lib. 3. hiſt. 1. ſe. 3. 3. Epidem.

Mortiferum.] Sanè quidem, ſi & ineunte morbo, & excrementis feratur hepaticis, ex cacopragia in attrahendo, aut ſanguificando; vel etiam alvinis, à vitio ſtomachi omnia quæ offeruntur corrumpentis. Ac ſanè hujuſmodi profluvium quia non ſuſcipitur ratione critica naturæ humores noxios infrà expellentis, ſed imbecillitate facultatis hepaticæ, aut alvi morticinio; ut in Pario: hujuſmodi, inquam, profluvium, mortiferi ſigni rationem obtinet: ſed multò magis cauſa mortifera eſt; quia liberali & crebra ductione corpus facit infirmum, ipſumque ad exitium præcipitat.

136 Ἐκ κοιλίης ἀλγήματος ἐπιπόνου, πυρετὸς καυσώδης, ὀλέθριον.

Ex dolore ventris crudeli, cauſus lethalis.

Vide Comment. ad Coac. 33. & 81.

137 Ἐν τοῖσι καυσώδεσιν, ἤχων, προσγενομένων μετὰ ἀμβλυωσμοῦ, καὶ κατὰ ῥῖνας βάρους· ἐξίστανται μελαγχολικῶς, μὴ αἱμορραγήσαντος.

In calidis febribus, ſi flatu ſonoro perſonent aures cum viſus hebetudine, & narium gravitate, nec ſanguis prorumpit; exceſſum patiuntur melancholicum.

Quemadmodum excurſus ad ſuperiora ſanguinis bile perfuſi qui educitur per hæmorrhagiam critica lege ſuſceptam & factam, criſin facit propriam febris ardentis: ita ſi exitum inde non habeat, quò ſymptomaticῶs, non autem ullo modo criticῶs tranſlatus eſt; phrenitidis & inſaniæ conſecutionem adfert. Sed earum affectionum ratio & generatio planiſſimè jam patefacta & explicata novam diſputationem non exigit in philologia & philoſophia. Supereſt ut commemorata hoc loco ſigna quatenus ad inſaniam vel ad hæmorrhagiam apparent, doceamus.

Ergo. In calidis febribus.] Quæ ſunt eximiæ inter acutas, celeritate, vehementia, & aſſiduitate; eximiaque illa ſecum habent conjuncta, linguæ ſcabriciem, ſitim inexplebilem, partium extimarum frigus; interiorum ardorem cum alterutro alyſmo.

Si personent aures] Nulla re ſcilicet extrinſecus incidente, ſed flatu ſonoro exitum non habente, quem facit craſſi humoris reſolutio à febrili ardore in cerebri arce concepto, ubi focus & domicilium eſt febris ardentis: quemadmodum in aliis quoque viſceribus. Exiſtit autem ſonitus ille acutus aut gravis: pro meatuum libertate, vel anguſtia; materiæ tenuitate; aut craſſitudine; tum expellentis naturæ valida vi, aut infirma.

Cum visus hebetudine.] A tetro vapore, & venenato humore, oculorum viſoria inſtrumenta fœdante.

Et narium gravitate.] Quam facit humoris copia quæ in nares incidit, indeque non habet exitum: quem ſanè haberet, ſi mitificatus humor naturæ imperio regeretur.

Nec sanguis prorumpit.] Ac ſi diceret. Si echo aurium, viſus hebetudo, narium gravitas, ſymptomata ſunt febris calidæ in cerebro natæ, vel eò tranſlatæ: non autem ſigna perturbationis criticæ ad hæmorrhagiam critica lege ſuſceptam & prorupturam.

Excessum patiuntur melancholicum.] Eſt enim conſentaneum, ut ſi παραλόγως, id eſt, *naturæ immerito*, ſed merito morbi, venerint illa ſymptωmata echus, hebetudinis, & narium ponderoſarum, quæ fiunt in ſenſoriis, labefactatis partibus cerebri unde vis audiendi, videndi, & olfaciendi manat; ſi bilis flava in cerebro peruratur, vel toto corpore atrabilaria facta, eò transferatur, ſumma delirii omnia conſequantur, fiatque ἔκστασις μελαγχολικὴ, i. *inſania melancholica.*

138 Τοὺς ἐν καύσοισι τρόμους, παρακοπὴ λύει.

Febrium ardentium tremores, delirio ſolvuntur.

Tremores, ardentium febrium ſymptomata propagata, potiſſimùm eò ſpectant, ut intelligamus; humorum morbificorum, vel potiùs cacochymiæ malignæ tranſlationem ſæpe fieri

à

à venis ad nervos: & contrà, quæ cùm ſint partium nobiliſſimarum, cerebri & jecoris πεφυκότα, venæ quidem hujus; nervi autem illius atque ſpinalis medullæ; neceſſariò efficietur ut cacochymiæ malignæ utroque facta tranſlatio ſymptomata faciat partium obſeſſarum propria: cujuſmodi eſt tremor nervorum; indeque progreſſu principia & fontes afficiantur, ſignaque in iis luceant quæ propriarum affectionum pathognomonica eſſe dicuntur: cujuſmodi delirium eſt cerebri effera bile perfuſi.

His ita conſtitutis. Febrium ardentium.] Quæ focum habent in majoribus venis atque arteriis, in quibus acerrima bilis & effera putris cumulatè movetur, nec dum habet exitum intus, aut introrſum foras; per hæmorrhagiam ſcilicet, aut ſudorem.

Tremores.] Depravati artuum, pariter juſſi & injuſſi, motus: in quibus id quod movet, & id quod movetur, ex æquo certant virtute, & contumacia quam facit oppreſſio. Quæ affectio perrarò cadit in febres ardentes, eſtque ſymptoma eximiarum quas peperit bilis acerrima plena orgaſmi: propterea que hæc prognoſis meliùs in aphoriſmis ſic expreſſa legitur. *Quibus in febre ardente, tremores fiunt*, &c.

Delirio solvuntur.] Non quidem ægrotis morbo defunctis, quod propriè τὸ λύειν ſignificat: ſed gravioris mali ſucceſſione, tremoris moleſtiis liberatis. Eſt enim delirium gravius malum quàm tremor: quando tremoris confectarium eſt per tranſitum ἀπὸ τῶν πεφυκότων εἰς τὴν ἀρχήν. i. *à propaginibus ad principia.* At verò ſicuti metu debilitat delirium tremoris con- Coac. 33. & 78.
fectarium: ſic tremor delirio ſuperveniens planè funeſtus. Illic enim alteratio eſt vix emendabilis: hîc autem alienatio inſanabilis, quæ privationem dicit habitus.

139 Ἐν καύσῳ ῥύσις ἐκ μυκτήρων, τεταρταίῳ, κακόν· ἢν μή τι ἄλλο ἀγαθὸν συμπέσῃ. πεμπταίῳ δὲ, ἧσσον κινδυνῶδες.

Si cui ardenter febricitanti, & quartum morbi diem agenti, ſanguis fluat è naribus, graviſſimum habet malum: niſi quid aliud bonum acceſſerit. Idem ſi fiat quinto, minus periculoſum.

Tametsi hæmorrhagia febris ardentis, una, inter cæteras, criſin facit ad ægri ſalutem; quòd ea verè ſit critica; tamen niſi loco & convenienter fiat, deſperationem adfert ſalutis. Loco non fit, ſtillatim & parca manu. Quæ quia ſunt pluribus jam explicata, ad illud me convertam.

Nisi quid aliud bonum accesserit.] Ut liberalis hæmorrhagia, crebrò repetita: qualem fuiſſe legimus Metoni, poſt quartanam modicam, & cum pravis tum ſignis conjunctam. Vel: niſi quartanum ſtillicidium, pepaſmi etiam quartam acceſſionem habeat. Tunc 156. Coac.
enim liberalis hæmorrhagia ſeptimo die futura oſtenditur: unde ſperabilis vitæ ſalus.

140 Οἷσιν ἐν τοῖσι καυσώδεσιν, ὑποπεριψύχουσι, διαχωρήμασιν, ὑδατοχόλοισι, συχνοῖσιν, ὀφθαλμῶν ἴλλωσις, κακόν· ἄλλως τε κ' ἢν κάτοχοι γένωνται: malé fuit ὀφθαλμοῖσι.

Quibus ardenter febricitantibus, modice alſioſis, ex alvo crebræ dejectiones, liquidæ, & bilioſæ prorumpunt, unaque oculorum perverſio eſt; calamitoſum: idque cum aliàs, tum ſi reddantur obſtupidi.

Complexio eſt & conſecutio ſymptomatum propagatorum, quorum adventus & generatio, magnarum affectionum confectaria eſſe ſolet: nec earum quidem omnium; ſed inter eas eximiarum. Eximiæ quidem ſunt febres ardentes in quibus apparent, extimarum partium frigus, dejectiones liquidæ, & bilioſæ ex alvo proruptæ; oculorum perverſio, & catoche ipſa. Quæ omnia quemadmum fiant, & quorſum appareant, ſic mea ratio eſt.

Quibus ardenter febricitantibus.] Quibus cum celeritate, vehementia & aſſiduitate, ſumma ſunt omnia febrilis, ardoris, qui cernitur in linguæ ſcabricie, ſiti inexplebili, coſtarum aut ventris incendio.

Modice alsiosis.] Per interceptionem & retractionem caloris nativi. Alſioſos autem modicè dixit; qua oratione ſymptoma expreſſit inſeparabile febris ardentis.

Ex alvo crebræ dejectiones, liquidæ, et aquosæ prorumpunt.] id eſt, multùm & ſæpe liquidis excrementis fertur alvus: propter ventriculi νέκρωσιν, aut jecoris κακοπραγίαν.

Unaque oculorum perversio est.] Nempe muſculorum utriuſque canthi convulſio, quam facit conſumptio vivacitatis, & diſſipatio nectaris vivifici cordis; illa quidem, à febre ardente; hæc verò, à profluvio alvi.

Calamitosum.] Quia trium facultatum in officio vim debilitatam; triumque principiorum, hepatis, cordis, & cerebri exolutionem denunciant.

Idque cum alias, tum si reddantur obstupidi.] Ac ſi diceret. Si trium facultatum principia exaruerint, maximeque cerebrum, cujus ſymptoma ſit ἴλλωσις; non preſſa 47. Coac. & prorrh. 6. lib. 2.
leviter, ſed fixa firmiter à ſiccitate inſanabili. Id enim ſignificat τὸ κατέχειν.

141 Καῦσος, ῥίγεος ἐπιγενομένου, λύεται.

Cauſus, rigore ſuperveniente, ſolvitur.

Qui et cujuſmodi ſit rigor, frigus, & horror; prima diſtinctio harum deciſionum ſuo veluti ſinu complectitur. Scire autem licet, hoc loco rigorem ſubitum, febris ardentis finem adferre; ſi lege critica ſuſcipiatur & fiat. Hæc verò lex in rigore critico ſanciatur, ut febris ardentis materia primùm in venis mitificata, exitum inde habeat, natura duce, ad panniculum carnoſum, & cutim; quæ rei moleſtæ appulſu concutiatur ad excuſſionem & excluſionem. In concuſſione rigor exiſtit. In excuſſione ſudor, hæmorrhagia, vomitus, & alvi profluvium. Sed illa concuſſio quæ facit rigorem, ſic habetur optima, ſi & pepaſmo denunciata fuerit ad ipſum tempus; & ſuppreſſione urinæ, ad ſpeciem ipſam perturbationis criticæ, i. rigoris, qui varia ciet excretionum genera, prout natura & humor huc illuc curſum inflectunt.

aph. 58. 4. & 4. de acut. Ergo. Causus.] i. Febris ardens, quam genuit bilioſus & acer humor: quem arefactæ venulæ rapuerunt: quam cauſæ morbificæ hypotheſin Galenus, tanquam demonſtrationis fundamentum, poſuit.

Rigore superveniente.] i. Repentè, egregiè & ſemel coorto: per excretionem bilis morbificæ intus foras ἐκ τῶν ἀγγείων, non autem ἐκ τῶν ἑλκέων. Sunt enim hi duo in univerſum fontes, ex quibus manant rigores ſymptomatici, critici, & periodici.

Solvuntur] Quieſcunt, liberali & libera vacuatione bilis febriferæ, quam vacuationem ciet rigoris concuſſio per hæmorrhagiam, ſudorem, alvi profluvium: ut nihil reliquiarum ſuperſit ab ea concuſſione, pepaſmo ſignificata, convenienterque ſuſcepta atque facta. In aphoriſmis legitur. Ὑπὸ καύσου ἐχομένῳ, ῥίγεος ἐπιγενομένου, λύσις. i. *Cauſo detentus, rigore ſolvitur ſuperveniente.* Pertinet etiam ad explicandum ſent. 9. & 10. part. 1. lib. 6. Epid.

142 Καῦσοι ὑποστροπάζειν εἰώθασι, καὶ ἡμέρας τέσσαρας ἐπισημήναντες ἔπειτα ἐφίδρωσιν. εἰ δὲ μὴ, τῇ ἑβδόμῃ καὶ δεκάτῃ.

Febris ardens, ut quaternarium ad criſin deſignarit, ſi ſudatiunculam habet, redibit pro certo. Sin minùs, ſeptimo vel decimo.

Existit quidem criſis perfecta morborum acutorum propria, tum propter ἐρεθισμὸν, i. *proritationem;* tum quia ferè eſt meabile corpus naturæ vi, meatuum libertate, & materiæ præparatione: quæ tres omnino ſunt opportunitates liberalium & liberarum excretionum, per quas ægroti ſe morbis liberant. Et quamvis inter acutas eximiæ ſint febres ardentes τῷ ἐρεθισμῷ: tamen quia non ſemper in promptu eſt triplex illa opportunitas τῆς ἀθροίας in febre ardente; ideo neque ſemper votis medicorum criſis reſpondet. Itaque pro hæmorrhagia fit ſtillicidium; pro liberali ſudore, ἐφίδρωσις: unde materia morbi ſuperſtite, & empyreumate, recidivus accidit morbus. Non enim ſudatiuncula, non etiam ſtillicidio, febris ardens perfectè quieſcit. Ex quo efficitur, ut morbi reliquiæ, quæ ab imperfecta criſi ſuperſunt, relapſum adferant morbi exacti.

Quæ cùm ita ſint. Febris ardens] Quæ inter acutas principatum obtinet; quarum propria eſt criſis per plenam & liberam excretionem.

Ut quaternarium ad crisin designarit.] Quamvis ediderit ſigna ſecundæ criſis, atque in futurum perfectæ, in pepaſmo urinæ, qui cernitur hypoſtaſi, materia & loco laudabilis. Ac ſi diceret; tametſi febris ardens primum quaternarium exegerit ſine terrificis illis ſymptomatis quæ ineunte morbo apparent & fiunt ad exitium ægri, qualia leguntur 1. lib. Epid. ſed contrà, naturæ virtute proceſſerit, ac ſperabilem vitam fore oſtenderit, ex urinæ pepaſmo qui ſeptimo die venturam criſin promittit.

Si inde sudatiuncula exudarit.] Unde nemo unquam febre defunctus eſt abſolutè: quia criticam legem non ſervat in excernendo; cùm nihil paucum ſit criticum. Eſt autem hujuſmodi, non quidem oppreſſione, ut eſſe ſolet febrium initiis; non exolutione, ut fatiſcente natura diuturno & prægrandi morbo: ſed inchoata excretione, cujus copiam & libertatem perficere non potuit triplex illa conditio & opportunitas τῆς ἀθροίας: de qua jam ſcripſit.

Redire solet.] Ob cauſas jam explicatas: ac redire quidem eodem ipſo die quo diſceſſiſſe videbitur, i. quarto. Sin minùs, ſeptimo vel decimo.

Eodem pertinet Coac. 7. *Cauſorum rigores certa quadam lege ſunt funeſti: tum rutila cum ſudore facies, in his mala.*

143 Τοὺς καυσώδεας διακρίνουσιν αἱ τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέραι, κουφίζουσαι ἢ ἀναιροῦσαι.

Eorum qui ardenter febricitant deciſionem faciunt quatuordecim dies; vel ad interitum; vel ad ſalutem.

Enimvero febres acutæ intra quatuordecim dies criſin ſubeunt interitus, aut ſalutis. Quamobrem mirum videri non debet de ardentibus quæ inter acutas eximiæ ſunt. Etenim quibus cita mors venit, inquit Hippocrates, cita etiam criſis: quòd morbi eorum celeriter, continenter, & vehementer procedant. Ergo.

Ergo. EORUM QUI ARDENTER FEBRICITANT DECISIONEM FACIUNT.] Velut arbitri & judices diſceptationum naturæ & morbi, ultrò citroque habitarum, quod ratum cuique eſſe debet, decernunt & ſtatuunt.

QUATUORDECIM DIES.] Qui duas morbi hebdomadas, & quatuor abſolvunt quaternarios; ſive illi referantur ad τὴν πρώτην εἰσβολήν, i. *primum inſultum morbi*; ſive ad πρόσθεσιν, i. *adjectionem incrementi*: prout initio eſt ardor febrilis, aut poſtea inceſſit. Exiſtunt autem quatuordecim dies arbitri quàm longiſſimo intervallo. Nam & quinto & ſeptimo alterutrius exitus deciſiones fiunt: quoniam mutationis repentinæ, quæ criſin facit, celeritatem adfert perpetua & vehemens irritatio: qua certè nulla pervicacior excogitari poteſt quàm in febre ardente.

AD INTERITUM, VEL AD SALUTEM.] Superato morbo per naturæ virtutem ex peraſmo & excretione plena & libera humoris morbifici: quæ duo ſunt inſtrumenta criſis perfectæ, quam perfectè & exactè ſubeunt morbi acuti. Nam criſis ſemiſlua non cadit propriè in morbos qui abſolutè ſic nominantur: ſed in eos qui ἐκ τοῦ μεταπτώσεως, i. *tranſitu* ad quadrageſimum diem: quamvis exiſtant febres ardentes cum ἡμιρρόπῳ criſi, ut ſuperiore prognoſi demonſtratum eſt.

144 Ἐκ καύσου ἀποστήματος παρ' οὓς μὴ γενομένου πυώδεος· οὐ πάνυ σώζονται.

Si cui ex febre ardente venit parωtis quæ purulenta non fiat; haud facilè ſuperſtes evadit.

JAM PRIMUM omnium conſtat, propriam febris ardentis criſin libera & liberali excretione ſuſcipi atque perfici humoris qui in vitio eſt, per hæmorrhagiam aut ſudorem. Quòd ſi pro ſudore, ſudatiuncula; pro hæmorrhagia, exiguum ſanguinis ſtillicidium; excretionis loco, abſceſſus naſcetur ad aures; denegata hæmorrhagiæ profuſione & copia: quemadmodum paulò antè jam demonſtravimus. Ut autem parωtides veniant ex febre ardente; tum verò quem habeant exitum cùm ſupervenerint; jam ſuprà diximus, & infrà dicetur pluribus. 132. Coac. 110. & 132. Coac.

145 Οἱ ληθαργικοὶ τρομώδεες ἀπὸ χειρῶν, ὑπνώδεες, δύσχροες, οἰδηματώδεες, σφυγμοῖσι νωθροῖσι, καὶ μετάρσια τὰ ὑποφθάλμια, καὶ ἱδρῶτες ἐπιγίνονται, καὶ κοιλίας ὑποιδέουσι χολώδεας καὶ ἀκρατέας. ἢν δὲ καταξηρὰς ἴσχωσιν, οὖρα καὶ διαχωρήματα παρέρχονται λαθραίως. Τὸ οὖρον ὑποζυγίου· πιεῖν τε οὐκ αἰτέουσιν, οὐδὲ θάτερον οὐδέν. Ἔμφρονες δὲ γινόμενοι τράχηλον ἐπώδυνον φασὶν ἔχειν, καὶ διὰ τῶν ὤτων ἤχους διαΐσσειν. Ὁκόσοι δὲ σώζονται τῶν ληθαργικῶν, ἔμπυοι ὡς ἐπιτοπολὺ γίνονται.

Lethargici manibus contremiſcunt, ſoporati, decolores, unaque turgiduli, cum pulſu ſepulto. Apparent etiam genæ ſublimes, bilioſaque alvus profuſior intumeſcit; quam ſi aſtrictionem fortè habuerint: attamen urinæ & fæces injuſſæ clam ægro ſecedunt. Urinæ jumentorum ſimiles. Porro autem nec bibere, nec aliud quippiam ſibi dari poſtulant. Sed cùm reſipuerint, cervicis dolore angi queruntur, flatuſque ſonoros per aures erumpere. Ex lethargicis, quicumque ſervantur, ferè purulenti redduntur.

REPLETI capitis ſymptomata ſunt cataphorica, aut cephalalgica, aut catarrhoica. Inter cataphorica numeratur lethargus. Eſt autem delirium intermiſſionis expers, cùm febre, ſopore, & cita oblivione conjunctum. Ac delirium quidem cernitur in diſſimilitudine morum, indecora corporis compoſitione, & ἀναισθησίᾳ laborum: ſopor, in veterno & exolutione: febris, in calore, urinis, & pulſu: cita oblivio, in neceſſariis rebus; ut oſcitatione, reſpiratione, dejectionibus, & urinis. Nam oſcitando diductam inferiorem maxillam claudere non meminerunt: nec micturientes matellam ſe popoſciſſe: magnum & raro ſpirant: injuſſa excernit alvus, & injuſſa veſica.

Ergo. LETHARGICI.] Numeris omnibus abſoluti, qui cerebro pituita putri, velut inebriato, continenter delirant: cum febre, ſopore, & cita oblivione. Eſt enim delirium illud intermiſſionis expers, cerebri malè affecti per idiopathiam, ſymptoma: ſicut phrenitis. comment. 2. ſ. 1.

MANIBUS CONTREMISCUMT] Quando lethargi inveteratione fit cerebri alienatio: vel propagatione cauſæ lethargicæ à parte poſtica cerebri in cervicem. 1. prorrh.

SOPORATI.] Cum viciſſitudine fugacium vigiliarum, & arctioris ſomni: ex contraria vi putredinis, & materiæ putreſcentis.

DECOLORES.] Faciei ſympathia cum cerebro pituita inebriato. Eſt autem conſentaneum ut color humori ſimilis effloreſcat.

Turgiduli.] Cujuſmodi ſunt qui ſomno indulgent meridiano, aut qui ad multam lucem
1. prorrh. dormiunt, exhalandi vini, & concoquendæ crapulæ cauſa. Nam diuturnior ſomnus facit τὴν
2. de acut. ἑφθότητα, i. *elixationem:* quæ cauſa eſt cur lethargici videantur leucophlegmatici.

Cum pulsu effoeto] Pigro, tardo, undoſo cum ἀσφυξίᾳ intercalari: per exolutionem facultatis pulſificæ, in uſu pulſandi perneceſſariæ. Ex quo perſpicuum fit Hippocratem pulſuum notitiam habuiſſe, eorumque ſcientiam excoluiſſe: quod etiam teſtatur apertè locus ille 1. lib. περὶ γυναικείων; loquitur autem de puerperis quæ non ſunt puerperiales, i. quibus puerperia non bene reſpondent. Σφυγμοὶ βληχροί, ἔστι δ' ὅτε καὶ ὀξέες· ἄλλοτε αἰρόμενοι, ἄλλοτε ἐλλείποντες, i. *Pulſus molles; qui attolluntur nonnumquam, & nonnumquam deficiunt.*

Apparent etiam genæ sublimes.] Cujuſmodi cernere eſt ebrioſis diuturno ſomno excoctis: à perverſione quam facit muſculorum utriuſque canthi æqualis contentio.

Tum sudor exudat.] Exiguo ſudore madent; initio quidem, per expreſſionem ab oppreſſione; poſtea verò ab exolutione partium ſolidarum.

Biliosaque alvus profusior intumescit.] Bilioſa quidem, bilis dominatu; à febris corruptione; profuſior verò, ſua ſponte injuſſa: tum quia lethargici non ſuæ ſunt mentis; tum quia ſenſu carent partes excretioni dicatæ. Tumida autem conſpicitur alvus, ut in hydropicis, cum alvi profluvio.

Quam si astrictiorem forte habuerint.] Quòd exaruerint fæces.

Attamen urinæ et fæces exeunt iniussæ ægro.] id eſt, Non ægri ſponte fertur alvus, neque urinæ funduntur: ſed ſine voluntate & ſenſu commeiunt & concacant
prorrh. 28. lectum. Qua de re ſcripta ſunt illa. *Urinæ quæ effluunt immemoribus, lethales.* Et, *Ex alvo*
ſ. 1. 1. *tenuia effluere*, &c.

& prorrh. 46. ſ. 2. 1. Urinæ jumentorum similes.] Perturbatione ſeri in venis, à flatulento ſpiritu cum ardore febrili. Quæritur in prorrhetico ubi de urinis agitur quæ immemoribus ægris, ſua ſponte, funduntur. Ἆρά γε τουτέοισιν οὐρέεται οἷον εἰ τὴν ὑπόστασιν ἀναταράξειας; i. *An quod illis lotium excidit, eſt ejuſmodi ac ſi hypoſtaſin conturbaveris?* Quæ perturbatio ſi ad injuſſam urinæ ductionem acceſſerit; tanto pejus, quò plures facultates in vitio ſunt. Tales urinæ nominantur etiam θολερὰ οὖρα.

Porro autem nec bibere, nec aliud quippiam sibi dari contendunt.] Quoniam nulla ſitiferæ cauſæ ſenſio excitatur in iis qui non ſunt apud ſe, nec ſuæ ſunt mentis: unde ſui negligentes exiſtunt, ac tam immemores ut ſi quid fortè popoſcerint, cùm in manus ſumpſerint, id ſe manibus tenere ampliùs non meminerint, nec recordentur.

Sed cum resipuerint.] Explicato cerebro per materiæ decubitum, & reſtituto in priſtinam complexionem ac temperamentum; quod perraró accidit in tam maligna cacochymia, tantaque naturæ oppreſſione.

Cervicis dolore angi queruntur.] Propter tranſitum materiæ à cerebro in ſobolem ejus medullam: unde vigente lethargo, manibus contremiſcebant per propagationem materiæ tum in cerebro ſtabulantis.

Flatusque per aures vi exprimi.] Cum ſibilo & tinnitu, qui echus naturam diſtinguit à flatu ſonoro & murmure, eſtque hujuſmodi propter conditionem validæ expreſſio-
137. Coac. nis: quod ipſum ſignificat, τὸ διασίζειν. Eſt autem illa echo, ſpiritus flatulenti ſoboles, quæ modò gravis, modò acuta percipitur: prout valida aut remiſſa expreſſio eſt; flatus craſſior aut tenuior; meatus amplitudo vel anguſtia.

Ex iis quicunque servantur, fere purulenti redduntur.] Ex pulmonum vomica: niſi antè ad exitium præcipitentur à peripneumonia nata ex prolapſu materiæ corruptæ, & fractis jam viribus à lethargo.

malè fuit ἄρθρα. 146 Ὁκόσοισι ἐν πυρετοῖσιν ἀκρίτως τὰ τρομώδεα παύεται. τουτέοισι χρόνῳ ἐς ἕδρην ἀπόστασις ὀδυνώδης ἐκπύουσα, καὶ κύστις ἐπώδυνος.

Quibuſcumque in febribus tremores immeritò conquieſcunt, iis lapſu temporis ſedis dolorifici & purulenti abſceſſus naſcuntur; unaque in veſica doloris acerbitas.

Hæc prognosis deciſionem facit hiſtoriæ commemorabilis de Pythione, quæ prima legitur ſectione 1. 3. τῆς ἐπιδημ. Etenim cùm Pythion febris initio manibus contremiſcere cœpiſſet, nec ejus tremoris finem invenire potuiſſet in quo permultos dies cum febre exegit; denegata liberali excretione, foco febrili & ſputi materia obſeſſis pulmonibus; tandem natura expedivit ſe illo ſymptomate per abſceſſum purulentem in ſede, & ſtranguirioſam urinam. Id autem accidit quadrageſimo die morbi.

Ergo. Quibuscunque.] Præſertim juvenibus: quorum validæ ſunt vires ad pepaſmum & excretionem.

In febribus.] i. Febrium initiis, quibus natura morbificis cauſis opprimitur; eaque oppreſſio facit tremorem, ut Pythioni.

Tremores.] i. juſſorum in artubus motuum depravatio: ex pari & mutua contentione rei quæ movet, tum ejus quæ movetur; quæ depravatio cernitur in virtute illius, & contumacia hujus: unde homines toto corpore, omnibuſque artubus contremiſcunt: quod idem eſt atque illud: ὅλου τις ἀκρατίη τρομώδης. i. *totius corporis impotentia quædam tremula.*

Immerito conquiescunt.] Sic ergo de induſtria illud, ἀκρίτως, vertendum putavi: quia idem videtur eſſe quod, παραλόγως. Immeritò autem conquieſcunt, ſine propria criſi oppreſ-

preſſionis illius quæ facit tremorem. Propria autem criſis eſt hæmorrhagia. Quæ cauſa etiam cur ipſe Galenus ita ſcripſerit. *Si febrium initiis tremor inciderit, nec ulla ſit virium exolutio ex anteacta diæta; ſanguinis detractio neceſſaria eſt.*

IIS LAPSU TEMPORIS.] Intra quadrigeſimum diem, ſi vires validæ pro ægro pugnarint contra vim morbi, anteaque pepaſmi ſigna ediderint: ut in Pythione per ſputa ὑπόπεπτα, i. *ſubcocta.*

DOLORIFICI ET PURULENTI SEDIS ABSCESSUS NASCUNTUR; UNAQUE IN VESICA DOLORIS ACERBITAS.] Sic in Pythione. Ἐμπύημα, inquit, περὶ ἕδρην, καὶ στραγγουριώδης ἐγένετο ἀπόστασις. Unde, τὸ ἄρθρα, in, τὸ ἕδρην, commutandum duximus.

147 Τῶν πυρεσσόντων οἷσιν ἐρυθήματα ἐπὶ πρόσωπον, καὶ πόνος κεφαλῆς ἰσχυρὸς, καὶ σφυγμὸς φλεβῶν· αἱμάτος ῥύσις τὰ πολλὰ γίνεται.

Si cui febricitanti rubor in facie luceat; unaque capitis dolor prægrandis; & unà venarum emicet pulſus; ferè profluvium ſanguinis è naribus inde venit.

MAGNA expectatio eſt hæmorrhagiæ criticæ in morbis acutis, quam ſi neque medicus prævidere, neque prævisam, cùm in propinquo eſt, velut digito indicare poteſt; vix videtur ſummam vituperationem poſſe vitare. Quemadmodum autem prævideri debeat, ſæpe jam diximus. Hîc quænam ſit indicandi ratio cùm propè abeſt, planiſſimè explicatur.

SI CUI FEBRICITANTI.] Quando ſpes eſt relevandi, ex manſuetudine morbi, viribus ægri, unde ſigna pepaſmi innoteſcunt.

RUBOR IN FACIE SPLENDEAT.] Suffuſa ſit rubore facies per excurſum ſanguinis mitificata bile perfuſi: unde certa opinio eductionis è cerebro per nares.

UNAQUE CAPITIS DOLOR PRÆGRANDIS.] Aucto capite repletionis cauſis: ex tranſlatione critica humoris morbifici.

ET UNA VENARUM EMICET PULSUS.] Aſpectabilis medico in temporibus ægri, & ægro perceptibilis atque moleſtus: ex dilatatione extraordinaria venarum, quæ hîc pro arteriis uſurpantur. Atque illa dilatatio extraordinaria, non eſt conſectaria cordis micantis: ſed repletionis particularis arteriarum, vel etiam partium in quibus illæ micant. Cui quidem repletioni cum adjunctum ſit partium repletarum robur, & meatuum amplitudo; propius nihil eſt, quàm ut vacuationem habeat loci & materiæ propriam: ac profluvium, inquam, ſanguinis è naribus, inde veniat: quæ ſunt authoris verba.

148 Οἷσι δὲ ἆσαι δὲ καρδιωγμοὶ, καὶ πτυαλισμοὶ, ἔμετος· οἷσι δὲ ἐρυγμοὶ, φῦσαι, ψόφοι κοιλίης καὶ ἐπάρσιες, ἐκτάραξις κοιλίης.

Quibus autem faſtidia, cordis morſus, & crebræ ſalivæ; in procinctu vomitio eſt: quemadmodum ſi ructus, flatus ſilentes, crepitus ventris, atque inflatio; rapidè fertur alvus.

QUEMADMODUM á ſanguine multa bile perfuſo veniunt hæmorrhagiæ iis qui ardenter febricitant, quas in propinquo eſſe denunciant ſigna ſuperiori prognoſi explicata: ſic etiam vomitiones febrium finem faciunt; quando ita comparata eſt ratio morbi & ægri, ut naturæ impulſu, & partium obſeſſarum conditione, humor qui in vitio eſt, ad ventriculum & ſtomachum curſum inflectat. Ut enim cephalalgia in febre acuta, hypochondrium ſurſum intrò revulſum, ſanguine non prorupto è naribus, phrenitidis eventum habent: ſic lipyriæ febres, 125. & non niſi cholera ſuperveniente, ſanantur. Ac de inclinatione critica ex impulſu naturæ, hu- 126. Coac. moris motu, & domicilio ipſius morbi, multa nos quidem ad illarum prognoſeωn explicationem attulimus ex lib. περὶ χυμῶν. Eſt igitur vomitio inter excretiones criticas numeranda, ſi jure & loco, ſponte ſua ſuſcipiatur & fiat.

QUIBUS AUTEM FASTIDIA.] Ac ſi diceret. Si loco tenſionis hypochondriacæ, dolore & inflammatione carentis, faſtidioſa ſit alvus, quæ eſt acerrimi ſenſus, facitque homines anxios, ut ita dicam, virium exolutarum, omniſque loci & figuræ impatientes; non quidem ἀνεμέτως, ut in iis quorum virtus à corporis oppreſſione obruitur; ſed ναυτιωδῶς, à ſtomacho pravorum humorum morſibus valde afflicto.

CORDIS MORSUS.] Quaſi ita velit. Si nulla ſit alia illius anxietatis cauſa, quàm bilioſus humor quo tunicæ ventriculi ſunt imbutæ, unaque ſtomachus morſu vellicatur; unde conſecutio adfertur τοῦ καρδιωγμοῦ, quod ſymptoma eſt, non quidem cordis micantis per ſe, ſed oris ventriculi, quod veteres τὴν καρδίαν nominarunt: ut nulla ſuſpicio ſit anxietatis à virium op- 61. aphor. preſſione; ſed tantùm à ventriculi & ſtomachi afflictione, cujus proprium ſymptoma eſt car- 4. & 3. diωgmus & cardialgia. Ac cætera omnia vomitionis ſigna quæ aliarum quoque partium & af- prognoſt. fectionum communia ſunt, hujus vomitionis efficiuntur propria.

149 Τοῖσι χρονίζουσιν ἀσφαλέως ἐν πυρετῷ ξυνεχεῖ, χωρὶς πόνου καὶ φλε-

φλεγμονῆς, ἢ ἄλλης προφάσιος· ἀπόστασιν προσδέχεσθαι πόνου, καὶ οἰδήματος, καὶ μᾶλλον ἐς τὰ κάτω χωρία. προσδέχεσθαι δὲ δεῖ τὰς ἀποστάσιας τοῖσιν ὑπὲρ τριήκοντα ἔτεα μᾶλλον· ὑποσκέπτεσθαι δὲ τουτέοισι τὰς ἀποστάσιας ἢν τὰς εἴκοσιν ἡμέρας πύρετος ὑπερβάλλῃ· τοῖσι δὲ πρεσβυτέροισι ἧσσον γίνονται, καὶ πολλῷ χρόνῳ γινομένων τῶν πυρετῶν. οἱ δὲ διαλείποντες καὶ λαμβάνοντες πεπλανημένως, φθινοπώρου μάλιστα, ἐς τεταρταῖον ἐπιεικέως μεθίστανται· καὶ μᾶλλον, τοῖσιν ὑπὲρ τὰ τριήκοντα ἔτεα γεγονόσιν. Αἱ δὲ ἀποστάσιες, τοῦ χειμῶνος γίνονταί τε μᾶλλον καὶ παύονται βραδύτερον, καὶ ἧσσον παλινδρομέουσι.

Quibus inveteratio eſt cum ſecuritate febris continuæ, nec tamen doloris, inflammationis, aut illabentis cauſæ vis ulla inciderit; abſceſſum dolorificum, tumidumque imis in partibus expectare oportet: potiſſimùm verò iis qui annos triginta compleverint. Ac ſanè abſceſſus tum expectare licet, cùm febris viginti dies exegerit. Majoribus autem raro abſceſſus fiunt: quantumvis longiùs febres eorum proceſſerint. At verò febres intermiſſionis participes, quarum anormes ſunt acceſſiones, idque autumno; degenerant abundè in quartanas: iis potiſſimùm qui annis triginta ſunt grandiores. Cæterùm ſupradicti abſceſſus & hyeme magis veniunt, & ſerius finiunt, & minùs revertuntur eò unde venerunt.

aph. 45. 4. 1. Epid. de Bione. 6. Epid. & 4. aph. part. 1. 6. Epid.

SEQUITUR ut patefacta excretionum criticarum τεκμάρει: deinceps de critico abſceſſu dicamus. Exiſtunt enim morbi quorum curatio decubitu materiæ ſuſcipitur atque perficitur, in quibus excretio nulla ſperabilis niſi ex eventu, ut ita dicam, ſicut dyſenteria in febre acuta, ſenum urinæ craſſæ, albæ, & copioſæ. Nam quibus in febribus rigores valida concuſſione cientur, raro abſceſſus cooriuntur. Eſt autem abſceſſus κατ' ἐξοχὴν hoc loco dictus, qui fit κατὰ τὴν ἀπόθεσιν, i. *per decubitum* materiæ morbificæ in artubus ſive articulis. De cujus lege critica in qualitate, copia, tempore, decumbendi modo, & partium excipientium conditione; alio loco jam diximus. Ergo morborum critici abſceſſus hujuſmodi fere ſunt.

QUIBUS INVETERATIO EST CUM SECURITATE FEBRIS CONTINUÆ] Ac ſi diceret. In diuturnis morbis qui ſalvis ægri rebus producti ſunt à vigeſimo ad quadrageſimum diem & ultra, cum ſignis quæ ſpem vitæ faciunt in doloris acerbi vacuitate, ſomni & cibi ſuavitate, & libertate ſpirandi.

NEC TAMEN DOLORIS, PHLEGMONES, AUT ILLABENTIS CAUSÆ VIS ULLA INGRUERIT] Si nulla ſit alia diuturnitatis cauſa quàm difficultas pepaſmi, quæ poſita eſt in materiæ copia aut contumacia; nec ulla excuſatio poſſit adferri phlegmones atque doloris, ſive viſcerum in ſuo cujuſque officio laborantium, unde materiæ morbificæ perennis generatio: nulla etiam cauſarum extrinſecus illabentium, ut pertinaciæ clinicarum quæ nihil rectum putant niſi quod ipſæ præſcribunt; negligentiæ aut inſcitiæ medicorum, unde non mediocriter peccatur in commoda ægri, maximè verò quando per ignorantiam inter ſe diſſentiunt, eaque diſſentio non eſt opinionum, ſed voluntatum; poſtremò ægroti contumaciæ, ac tempeſtatum cœli repentè coortarum.

ABSCESSUM LABORIFERUM, TUMIDUMQUE IMIS IN PARTIBUS EXPECTARE OPORTET.] Quia in promptu non ſunt tres illæ opportunitates ad excretionem ciendam neceſſariæ, libertas meatuum, validæ vires, & materiæ præparatio quæ ſit meabilis. Nam diuturnarum febrium craſſior materia eſt: tum ab oppreſſione fractæ vires liberalem & citam excretionem ciere non poſſunt: nec intus foras; nec foris introrſum. Ex quo efficitur ut denegata excretione, quod reliquum eſt ipſa per ſe natura laborioſè perficiat, materiam exprimendo ſupernè deorſum κατ' ἴξιν in partes amplitudine capaces, & laxitate ad excipiendum idoneas. Sunt autem abſceſſus, dolorifici quidem, ſed laboriferi magis, quia laborioſos faciunt articulos in ſuo quemque munere & officio faciundo: prætumidi verò apparent, materiæ collectione quam exceperunt.

POTISSIMUM VERO IIS QUI ANNIS TRIGINTA SUNT GRANDIORES.] Quoniam viris ætate illa minoribus ferè in promptu eſt triplex illa jam commemorata opportunitas, qua excretio omnis ſuſcipitur atque perficitur, naturæ, meatuum, materiæque meabilis. Attamen in prognoſtico minores natu annorum triginta, abſceſſuum feraciores, qui ſunt brevioris temporis, eſſe ſcripſit: *Frequentiùs verò*, inquit, *citiuſque gignuntur abſceſſus hujuſmodi, minoribus annis triginta.* Sed hujus prognoſeως lectio, illi prognoſticæ anteponenda videtur: quoniam juvenum excretiones propriæ ſunt in morbis acutis; ob eam ſanè cauſam, quòd ipſa natura, & juvenum humor, ad excretionem curſum inflectit.

AC SANE ABSCESSUS TUM PRÆVIDERE LICET, CUM FEBRIS VIGINTI DIES EXEGERIT.] Quando acutorum morborum deciſionem faciunt, quatuordecim dies ad

ad interitum vel ad ſalutem; neque exactus quiſpiam eſt morbus acutus qui non eo temporis intervallo hiſtoriam ſuam exegerit; prærepta criſis occaſione & cauſa, per excretionem, inclinatio fit ad abſceſſum: modò validis viribus natura pro ægri ſalute pugnet cum morbo, ut in cephalalgia prægrandi, & jecoris inflammatione; pro hæmorrhagia fit ſuppuratum.

SENIORIBUS AUTEM RARO ABSCESSUS FIUNT; QUANTUMVIS LONGIUS FEBRES EORUM PROCESSERINT.] Ut in juventute excretio ſperabilis eſt: ſic in ætate conſtanti abſceſſus. At ſupra illam ætatem, quando ſcilicet ventum eſt ad ſenectutem, neutrum ſperabile: quoniam in ſenectute vires diuturnitate morbi languent; materiæ contumacia eſt; meatuum item anguſtia. Ex quo efficitur, ut in oppoſitione triplici τ͂ ἀζ-ζίας; nihil à natura ſuſcipi, nedum perfici poſſe videatur. Quòd reliquum eſt igitur, aut concoctione lenta abſolvetur, aut ſucceſſionem adfert corruptionis & cachexiæ.

AT VERO FEBRES INTERMISSIONIS PARTICIPES, QUARUM ANORMES SUNT ACCESSIONES.] Fuit illud Hippocratis judicium de abſceſſibus criticis, ut eos non agnoverit niſi in febris aſſiduitate; nunquam verò in diſceſſione, quam ἀπυρεξίαν vocant. Sic enim ait in prognoſtico. *Abſceſſum porro expectare oportet, ſi continua eſt febris.* Ergo febres intermiſſionis participes quæ paroxyſmi diſceſſionem perfectam habent, cujuſmodi ſunt tertianæ; ſed quarum, inquam, anormes ſunt acceſſiones, i. typo regulari carentes: ſic enim errorem febrium in paroxyſmorum particularium ἀζζίᾳ dixit verſari. Sunt autem ejuſmodi primigenia ἀ-ζζίας, vel ſecundaria. Ac primigenia quidem, propter humorum qui in vitio ſunt, ἑτεροχϱοίην, i. *naturæ varietatem*, putredinis inæqualitatem, variamque partium obſeſſarum naturam. Secundaria autem, à cauſis extrinſecus illabentibus, aut irrito naturæ motu, ut à rigore fruſtra citato qui febrem tritæophyam, ex imparibus paroxyſmis, in pares degnerare facit. comment. 3. 2. Epid.

IDQUE AUTUMNO.] Inæquali, qui mutuo caloris & frigoris imperio regitur; & qui cùm ab intemperie calida ac ſicca æſtatis exactæ exudarit tenuior bilis portio, ſuperſtite craſſiore, melancholici humoris dominatu tenetur, cum paupertate caloris nativi, & cruditate quam pariunt αἱ ὀπῶραι, i. *baccæ arborum*: quia, ut inquit Hippocrates ſunt ἐργάσιμοι ἡλιώσιες, πιόμϑυα πυκνὰ, σιτία ἀκατάςατα, ἀκρόδρυα, οἶνοι, i. *opera inſolata, frequentes potus, cibi inconſtantes, arborum baccæ, vina fortia.*

ABUNDE DEGENERANT IN QUARTANAM.] Sic enim illud, ἐπιεικέως, vertendum duximus, quod ſignificat ſufficienter: ut in illo, ἐν φρενίτισιν ἐν ἀρχῆσι, τὰ ἐπιεικῶς ἔχοντα, &c. Ac ſi diceret; autumnus abundat quartanis, non ſolùm ἐν τάξει quartanarum incipientibus; ſed ex abſceſſu aliorum morborum per tranſitum in quartanam: quia melancholici humoris generatio eſt per autumnum propterea que feracior eſt quartanarum cæteris anni partibus. prorrh. 67. ſect. 3. 1. 97. Coac.

IIS POTISSIMUM QUI ANNIS TRIGINTA SUNT GRANDIORES.] Quoniam ætate illa par eſt efficienti cauſæ, ſuſcipientis commoditas, ad generarionem febris quartanæ.

CÆTERUM SUPRADICTI ABSCESSUS ET HYEME MAGIS VENIUNT.] Quoniam frigidiores ſunt, craſſiores hyberni humores procreandis abſceſſibus accomodati: quemadmodum tenues ad excretionem nati.

SERIUS EXOLVUNTUR.] Propter humoris contumaciam, ac temporis frigidam tempeſtatem.

ET MINUS REVERTUNTUR EO UNDE VENERUNT.] Quoniam piger eſt in movendo humor temperamento frigidus, qualitate mitis, ſubſtantia craſſus. Atqui recurſus omnis fit per impulſum humoris temperamento calidi, ſubſtantia tenuis, & qualitate acris.

150 Τοῖσι δὲ πολλάκις ὑποτροπιάσασιν, ἢν ἑξάμηνοι ὑπερβάλλωσιν, ἰσχιαδικὴ φθίσις ἐπιεικέως γίνεται.

Quibus autem crebri ſunt eòdem & inde relapſus, exacto ſemeſtri labore; coxaria tabes inceſſit.

ENIMVERO febres continuæ diuturnæ, relapſibus & abſceſſibus crebræ ſunt; illinc, reliquiis quæ ſuperſunt, ut ſupereſſe ſolent; hinc, nova partis jam afflictæ afflictione. Ergo ſi abſceſſus primùm coorti non ea fuerit in omni lege critica perfectio, perfectaque tranſitio quæ ægrotum febre exolvat; ex crebro relapſu, crebra fit etiam cacochymiæ ſuperſtitis & ſuccreſcentis in eam partem apoſtaſis, quæ jam laſſitudine fracta eſt, atque perdoluit. Sed inter articulos principatum obtinet coxa, tum amplitudine loci, tum laxitate, & motus ad progrediendum majore vi præter cæteros. Quoniam igitur ita comparata eſt coxæ ratio ut facile in eam fiat humoris prolapſus; ſiquidem cruda morbi ſint omnia, eoque perſeverante, finis decumbendi non inveniatur; ex eo eveniet ut & doloris acerbitate, & difficultate pepaſmi (unde abſceſſuum ſerior exolutio) tum etiam decumbendi aſſiduitate pars labefactata, ſuoque, ut ita dicam, defraudata genio; in labore officii incremento prohibeatur: quæ affectio, particularis tabes dicitur, ut in pupilla; non autem ſicut in phthoe, & tabe dorſali. Vide 3. de articulis, & 67. 2. prog. Huc pertinet etiam quod idem ſcripſit. Τὰ προκρινόμϑυα, ἢν ὠμῶς κριθῆ, ὑποστροφαὶ, ἢν δὲ μὴ, ἀκρισίαι. γίνοιτο δ᾽ ἂν καὶ ὀλέθρια τὰ μὴ σμικρά. i. *Quæ ante tempus judicantur; ſiquidem cruda adhuc materia, recidivam faciunt; ſin autem, criſis defectum. Hæc niſi exigua ſunt, mortifera exiſtunt.* 2. Epidem.

151 Ὁκόσα ἐν πυρετῷ ἀποσημαλώδεα σημεῖα μὴ ἀντιδίδοται· κακοήθεα.

Quæcunque dantur in febre abſceſſuum ſigna, ſi ex animo medici non fluunt; prava ſunt.

Quemadmodum ſuperiore prognoſi judicatoriarum cauſarum non judicantium triſtes exitus demonſtrantur: ſic de ſignis hæc ſtatuit; quando ejuſmodi non ſunt qualia debent videri & apparere, quorſum prænuncia eſſe putantur. Quæ ſigna videntur critica, ſi ejuſmodi non ſint, metum adferunt ſiniſtri judicii. Sic & hoc loco.

Quæcunque dantur abscessuum signa.] i. Quæcunque ſpeciem præ ſe ferunt, & opinionem faciunt excretionis futuræ, aut tranſitus ſalutaris; ut faciei rubor, micantium arteriarum aſpectabiles pulſus, cephalalgia, hypochondrii ſugax tenſio, hæmorrhagia, pallida & turgidula facies quæ fuerat antè vivida, difficultas ſpirandi, articulorum labor, hyberna tempeſtas.

Si ex animo medici non fluunt.] Qui nihil mavult quàm ut natura liberetur cauſis morbificis, ἔξω, εἴσω, ἢ ἄλλῃ ὅπῃ δεῖ, i. *intrò, vel foras, aut aliò quò decet.* Ac ſi diceret. Si illa quæ fiunt, quæque apparent, non ſint ejuſmodi naturæ vi & commodo, ſed potiùs nutu & dominatu morbi; ut nihil boni rependant ipſi naturæ. Id enim ſignificat τὸ ἀντίδιδον: quemadmodum & συντιμωρέειν.

Prava sunt.] Per regulam judicatoriorum non judicantium.

152 Τῶν πυρετῶν οἱ μὴ ἐν ἡμέρῃσι κρισίμῃσι, μήτε μετὰ σημείων λυτηρίων ἀφιέντες· ὑποτροπιάζουσι.

Quæ febres, neque diebus criticis; neque cum ſalutaribus ſignis vale dicunt; poſtliminio revertuntur.

Prior pars verſione & enarratione patefacta fuit 85. Coac. Signa autem λυτηρία vertimus, *ſalutaria*; quæ ſunt ejuſmodi in perpetuo pepaſmo, excretione cujuſque morbi propria, & critico abſceſſu omni ratione laudabili; denique in iis quæ jure & loco apparent & fiunt. Ac de ſalutaribus ſignis, & pravis nihil intactum reliquimus comment. ad eam prognωſin. *Quæ pravis cum ſignis miteſcunt, aut cum ſalutaribus nihil concedunt; contumacia ſunt.* Extat etiam Galeni commentarius in hanc prognoſin, 3. progn.

51. Coac. 153 Τὰ ὀξέα τῶν νοσημάτων ἐν ἡμέρῃσι κρίνεται τεσσαρεσκαίδεκα.

Acuti morbi intra quatuordecim dies judicantur.

14. Coac. aph. 23. 2. Et hæc explicata fuit in illo. *Eorum qui ardenter febricitant, deciſionem faciunt quatuordecim dies; vel ad interitum, vel ad ſalutem.* Iiſdem etiam literis expreſſa legitur in aphoriſmis; ubi Galenus doctiſſimum edidit commentarium.

154 Τριταῖος ἀκριβὴς ἐν πέντε, ἢ ἐν ἑπτὰ περιόδοισιν. ἢ τὸ μακρότατον, ἐν ἐννέα κρίνεται.

Tertiana exacta, quinque aut ſeptem periodis, aut novem ad ſummum, judicatur.

Hujus prognoſωos enarratio continetur in commentario Galeni ad 59. aphoriſmum 4.

155 Οἷσιν ἀρχομένοισι πυρέσσειν, αἵματος στάξιες ἐκ ῥινῶν, πταρμοῦ γενομένου, λευκὴν ὑπόστασιν τὸ οὖρον ἴσχει ἐν τῇ τετάρτῃ. λύσιν ἐν ἑβδόμῃ σημαίνει.

Quibuſcunque febrium initiis, oborta ſternutatione, ſanguinis ſtillicidia ſunt è naribus; ſiquidem urina quarto die hypoſtaſin habeat albam, vacationem morbi, ſeptimo fore oſtendit.

Omne quidem ſanguinis ſtillicidium, ut cæteræ omnes cauſæ perexiguæ, in malis ducendum, eſtque omnino χαλεπὸν, i. *periculoſum:* propterea quòd ductu naturæ neque ſuſcipitur, neque perficitur. Qua de re plura ſunt à nobis alio loco diſputata; maximè verò in illa: *Perexigua ſtillicidia, ſiniſtræ ſunt criſis:* Et in illa etiam: *Si quis in febre laborioſa cùm perhorruerit, nonnihil criticè exudarit, indeque febris acuta exarſerit, calamitoſum: idque cùm aliàs, tum ſi in hoc negotio ſanguis ſtillarit.* Sed tamen ita comparata eſt ratio exiguarum cauſarum, ut ſi qualitate ipſa materiæ in vitio non ſint, acceſſionem verò habeant pepaſmi non ſolùm inchoati, ſed jam perfecti; non minus opinione & bona ſpe ſecundi judicii nos conſolentur, quàm metu ſiniſtri exterreant. Eſt enim ſemper fidendum pepaſmo.

61. Coac. 37. Coac.

Ergo. Quibuscunque.] Maximè verò juvenibus, natura & vitæ inſtituto bilioſis, à 18. ad 35. ætatis annum.

Fe-

reſpondere poſſunt: quia omnis mutatio quæ ab ocio ad negocium ſuſcipitur, nunquam bene perficitur, eaque omnino graviſſima eſſe ſolet. „ Illud autem, καθυγραίνεσθαι, profuſiores al- „ vos ſignificat, quæ crudis excrementis feruntur non ſicut ὑγραίνεσθαι, aphor. 20. 2. quod ſim- „ plicem alvi libertatem oſtendit. Sed ut 4. aphor. & in prorrhetico, πονηρώδεα. aph. 27. 4. prorrh. 30. ſ. 3. 2.

160 Οἱ ἐν πυρετοῖσι ἐφιδρώοντες, κεφαλαλγέες, κοιλίην ἀπολελαμμένοι· σπασμώδεες.

Quibus in febribus, cum ſudatiuncula caput dolet, iis ſuppreſſa alvus convulſionem denunciat.

IN HANC ptognωſin ſic effertur Galenus, comment. ad 30. prorrh. ſ. 3. 1. *Levi expectationis cauſa, convulſionibus tentatum iri pronunciat. Fortè enim cùm aliquem ita affectum convelli vidiſſet, non profectò plures; omnem penè librum prædictionibus replevit convulſionis & delirii, Si quis igitur ei confiſus, caput in febre dolentes, cum ſudatiuncula, & alvo ſuppreſſa, convulſum iri affirmare audeat; cùm aberraverit ſæpius; eventus veritatem ſemel fortaſſis aſſequetur.* Veruntamen ſicut in proverbio eſt, bis terve quod pulchrum eſt; hæc deciſio tanquam aureis notanda literis; iterum iiſdem verbis expreſſa legitur in ſecunda parte hujus divini operis. Quæ cauſa me movet, ut eam ſic interpretandam exiſtimem.

QUIBUSCUNQUE.] Πληθωρικοῖς αἰτίοις, i. *repletionis cauſis* à ſpiritu & diæta multùm afflictis, multumque oppreſſis.

IN FEBRIBUS.] i. Febrium initiis, quo tempore oppreſſionis ſumma ſunt omnia.

CUM SUDATIUNCULA.] Capitis indigena, per expreſſionem ab oppreſſione: quia, ubi ſudor, ibi morbus. aph. 38. 4.

CAPUT DOLET.] Intemperie ſcilicet atque ſolutione continui, à repletæ illius partis cacochymia maligna, vel illic collecta, vel eò tranſlata, nec inde facilem exitum habente.

IIS SUPPRESSA ALVUS.] Ex cujus ſuppreſſione repletum jam caput majoris atque perennis repletionis incrementum habet.

CONVULSIONEM DENUNCIAT.] Non quidem neceſſariò, nec ſemper: ſed ex eventu atque nonnunquam. De convulſionis autem natura & cauſis infra dicetur.

161 Αἱ ἐπ' ὀλίγον θρασεῖαι παρακρούσιες, θηριώδεες· καὶ σπασμὸν δὴ σημαίνουσι.

Deliria pauliſper ferocia, mox erunt immania: ſed enim convulſionem prænunciant.

EXPLICATIO ex commentariis noſtris ad 89. & ex Galeno ad 25. prorrh. ſ. 1. 1.

162 Σπασμὸς ἐν πυρετῷ γινόμενος, καὶ παυόμενος αὐθήμερον, ἀγαθόν.

Quæ in febrem cadit convulſio, ſi eodem die quieſcat; bene eſt.

ANTITHESIN habes in illo. *Convulſio in febre lethalis.*

163 Σπασμὸς ἐν πυρετῷ γινόμενος παύει τὸν πυρετὸν, αὐθήμερον, ἢ τῇ ὑστεραίῃ, ἢ τῇ τρίτῃ· ὑπερβάλλων δὲ τὴν ὥρην ἐν ᾗ ἤρξατο, καὶ μὴ παυόμενος· κακόν.

Febris convulſio vacationem adfert, quæ aut eodem febris die, aut poſtridie, aut ad ſummum perendie incidit. Sin eam qua cœpit horam exceſſerit, neque quieverit; male eſt.

NEMO EST omnium cui mirum videri non debeat, convulſioni locum eſſe ſanationis, cùm ea dejectæ naturæ ſymptoma exiſtat, quando morbificæ cauſæ imperio regitur, eaque ſæviente, quieſcit, undecunque ipſa convulſio veniſſe putetur. Quæ cauſa eſt cur etiam in puerulis periculi plena ſit: quamvis in iis naturam ſequatur ſuſcipientis cauſæ. Diximus convulſionem, injuſſum eſſe earum partium motum, quæ naturaliter juſſu noſtro moventur, eumque motum ἀπροαίρετον, i. *injuſſum* fieri ſua ſponte, nobis invitis. Sed id locum habet in primigenia convulſione, in qua ſcilicet partes quæ convelluntur, convulſionis cauſam intra ſe continent; repletionem ſcilicet, aut nimiam ſiccitatem, cùm exaruerint, ac ſi incendio conflagraſſent. Exiſtit enim convulſio altera, quæ fit ex eventu, cum in oppoſito ſitu earundem partium, muſculi ſunt congeneres magnitudine, robore, & numero æquales. Ibi ſanè unius loci reſolutio, convulſionem facit alterius: quemadmodum cernitur in oris tortura. Ne longum faciam, hîc primigenia τῶν τῶν ἰδιοπαθειῶν partium convulſarum proponitur; utrum eò fiat, quò fieri poſſe narrat Hippocrates. Sanè hujus duplex omnino cauſa eſt, quarum unam tantùm agnoſcimus.

Nam ex convulſione ſiccitatis nihil boni ſperabile; ſed contrà deſperatio ſalutis oſtenditur: quemadmodum in aphoriſmis & epidemiis teſtatum reliquit, & in chirurgicis libris.

Ergo. FEBRIS CONVULSIO VACATIONEM ADFERT.] Convulſio, inquam, à repletione nata convulſarum partium, vacationem febris adfert per abſolutum tranſitum intus foras, à venis ad muſculoſum genus, non ad panniculum carnoſum, & cutim; unde rigor: non etiam ad nervos cervicales, dorſales, aut lumbares: unde tremor, & inde delirium.

QUÆ AUT EODEM FEBRIS DIE, AUT POSTRIDIE, AUT AD SUMMUM, PERENDIE INCIDIT.] Ac ſi diceret. Si nulla ſit opinio ſiccitatis, ut nulla tum eſſe poteſt; etſi orgaſmus ſit intus foras, ut fieri ſolet ineunte morbo, non autem cùm jam proceſſerit.

SIN EAM QUA COEPIT, HORAM EXEGERIT, NEQUE QUIEVERIT.] Quaſi velit. Quamvis naturæ virtute ſuſcepta fuerit atque perfecta; convulſificæ cauſæ intus foras effluxu in muſculoſum genus, nec ſubito exitu; ſi eam, qua cœpit, horam exegerit; in ſumma contentione partium, & impedimento actionum ad vitam tuendam neceſſariarum, ut reſpirationis; neque quieverit, reſtituta partium convulſarum libertate, per ſudorem, hæmorrhagiam, aut copioſam ſanguinis detractionem: ut in illo. *Hæmorrhagia vi ſuppreſſa convulſionem facit, phlebotomia exolvit.*

MALE EST.] Cauſæ convulſificæ maligna cacochymia, doloris acerbitate, & officii ad vitam tuendam neceſſarii longa nimis interceptione.

164 Οἱ διαλίποντες, ἀνωμάλως δὲ χλιαινόμενοι, κοιλίης ἐμφυσωμένης, μικρὰ διαδιδούσης, ὀσφυαλγήσασι· μετὰ κρίσιν· τουτέοισι κοιλίαι καταῤῥήγνυνται,

Quibus cum febris remiſſione inæqualiter incaleſcentibus, alvo inflata, modicè ducta, lumbi doluerint; idque poſt criſin; iis alvi profusè feruntur.

RELIQUIARUM materiæ febrilis commotio variè quieſcens, & variè inſtaurata, nec tamen delata in habitum corporis, ubi rigorem feciſſet, ſuo veluti expiratu, ardoris in febris remiſſione nonnulli, χλιαρȣ̃ ſenſum modò ſuſcitat, quem mox reſtingui ſinet. Fieri poteſt ut abſcedat tandem in inteſtina, diarrhœamque committat; ab exiguo ſeceſſu tenuis humoris qui eò primùm illabitur, copioſioris ejus vacuationis exordio priùs ducto; tantiſper dum alvus copia, qua oppletur, exonerata ſubſidit. Ante namque cùm cruditas eſſet, tumida cum borborygmo diſtendebatur, doloremque diſtenſione creabat lumbis, quorum nervis, originem meſocωli aſcripſit ſectio tertia ſexti Epidemiωn.

165 Οἱ δὲ περικαέες, πρὸς χεῖρα νωθροί, διψώδεες, ἀσώδεες, κοιλίης ἀπειλημμένης βαρυνόμενοι. ἐκλύονται. ἔστι δ' ὅτε καὶ τὰ ἐξέρυθρα ἐν ποσὶ κατακαύματα, τὰ αὐτὰ σημαίνει.

Contrà qui incendio conflagrant, ad medici manum torpidi, ſitibundi, faſtidioſi, alvo ſuppreſſa oppreſſi; exolvuntur. Fieri poteſt ut pedum cum rubore ardor, idem denunciet.

ADVERSAM hæc ſuperiori habet alvi ſuppreſſionem abſolutam: ubi non ſicut antè, febrilis humor humeſcit: ſed bilioſus retorridus, multus, ſtomachum vapore feriens reſolvit; cum ſtomacho vires: quòd inde cor & cerebrum, validiſſima duo viſcera, affici ſit neceſſe. Itaque in viſcerum æſtu, & oppreſſione ab humorum copia ſuppreſſorum; ut jactentur; vix tamen animum, aut ſatis animi habent exhibendi manum poſcenti medico: donec animo ſæpe deficiunt, quod ſignum eſt inter funeſta inſigne. Hæc eadem ſæpe facit ſanguinis tenuiſſimi fervor, è vena dorſali ad ſtomachum refluentis. Fervorem autem teſtantur eryſipelata, non tantùm in pedibus, quod ait; ſed quacunque parte corporis, cum febre exorta.

166 Οἱ χειμερινοὶ τεταρταῖοι πυρετοὶ, ἐπιεικέως μεθίστανται ἐς τὰς ὀξείας νούσους.

Hybernæ febres quartanæ, nonnunquam in acutas tranſeunt.

6. Epid. lib. περὶ παθῶν lib. περὶ παθῶν.

QUI TRANSITUS ſi non lethalis, eſt periculi pleniſſimus; intermittentis febris in continuam; ejus quæ foras movetur, in eam quæ intro. Quid verbis opus eſt? morbi ῥᾴστου, πρᾳοτάτου, ἀφορωτάτου, ἀσφαλεστάτου, i. *facillimi*, *manſuetiſſimi*, *mitiſſimi*, *tutiſſimi*; in difficillimum, maleficentiſſimum, aſperrimum, periculoſiſſimum: cujus ſunt ſymptomata ſingula, totidem morbi. Mutationem hanc aſciſcit, non tam æſtas, morborum intermittentium procreatrix

eo-

Febrium initiis.] Acutarum ſcilicet, quarum celerrimi ſunt motus, propterea que celerrimas habent mutationes, indeque celerrimas criſes. Initiis autem dixit, quia tum natura morbificis cauſis opprimitur, eſtque humorum cruditas, unde nulla excretio ſalutaris. Ac ſi diceret. Quamvis illud verè ſit poſitum, cauſas & ſigna affectatæ criſis ſtatim non debere conſpici; tamen in proprio febris pepaſmo, qui ſemper optatus venit omni febris tempore, fœliciterque apparet, ut quæ iniqui eſſe judicii putantur, ob intempeſtivos motus, pepaſmi beneficio fiant ἄκριτα, appareantque ad ſpeciem certam futuræ criſis perfectæ.

Oborta sternutatione.] Per concuſſionem cerebri ad excluſionem rei moleſtæ: prorrh. 1.
ut nulla cerebri multùm oppreſſi, neque fatiſcentis ſuſpicio ſit: ut in iis qui febrium initiis ſunt ſ. 1. 1.
cωmatoſi.

Sanguinis stillicidia sunt e naribus] Quæ ſolent eſſe formidabilia tempore, paucitate & excernendi modo.

Si quidem urina quarto die hypostasin habeat albam.] Quæ celeritatem & ſecuritatem criſis denunciat: quoniam omnino bona eſt illa hypoſtaſis, tempore, materia, loco.

Vacationem morbi septimo fore ostendit.] Per liberam & plenam hæmorrhagiam, quam denunciavit ſtillicidium: ſicut hypoſtaſis occaſionem illius. Vide comment. Aph. 71. 9.
ad 92. hujus divini operis.

156 Τὰ δὲ ὀξέα κρίνεται αἵματος ἐκ ῥινῶν ῥυέντος ἐν κρισίμῳ· καὶ ἱδρῶτος πολλοῦ γινομένου· καὶ οὔρου πυώδεος, καὶ ὑαλώδεος γινομένου, ὑπόστασιν χρηστὴν ἔχοντος, καὶ ἀθρόου γινομένου· ἢ ἀποστήματος ἀξιολόγου· καὶ κοιλίης μυξώδεος, καὶ αἱματώδεος, καὶ ἐξαπίνης καταρραγείσης· ἢ ἐμέτων οὐ μοχθηρῶν κατὰ κρίσιν.

At verò morbi acuti judicantur ſanguine prorupto è naribus in tempeſtiva criſi; ſudore item multo; atque purulenta urina, & vitrea, laudabili prædita hypoſtaſi, quæ cumulatè funditur; tum abſceſſu etiam commemorabili; necnon mucoſa & cruenta alvo repente citata; poſtremò vomitionibus minimè malis in criſi.

Ut acutorum morborum non una eſt manſio, nec una ſuſcipientis & efficientis cauſæ conditio: ita nec una criſis idea in qualitate humoris, tempore, loco, & excernendi modo. Ac ſanè diſtinctiones omnium criticarum cauſarum hæmorrhagiæ, ſudoris, vomitionum, dejectionum, abſceſſuum; jam patefecimus. Quod ſupereſt de urinis & menſtruali profluvio; repetenda illarum cauſarum explicatio ex 1. τῶν ἐπιδημ. *Signorum quæ viſa ſunt optimum maximumque fuit, plurimoſque liberavit à magnis periculis, converſio urinæ in ſtrangurioſam.* Deinde ſubjungit. *Urinæ illis erant multæ, rubræ, puri permixtæ, dolorificæ.* Quem locum enarrans Galenus ſic ait: *Hæc omnia ſunt deponentis corporis redundantiam ſuccorum vitioſorum. Propterea ſervati ſunt omnes. Illa porro redundantia cum varia eſſet, meritò fuit urinarum varietas: ut omnes omnibus non eſſent eædem; ſed his tales, & tales illis.*

157 Ὕπνοι βαθέες, μὴ ταραχώδεες, βεβαίαν κρίσιν σημαίνουσιν· οἱ δὲ ταραχώδεες μετὰ ἀλγήματος σώματος, ἀβέβαιαν.

Somni arctiores nec tumultuoſi firmiſſimam criſin denunciant: contrà tumultuoſi cum labore conjuncti, incertam nec ſtabilem.

Omnium rerum à medico expetendarum nihil eſt optabilius bona criſi, quàm ipſe prævideritt, exceperit, & in medendo ad legem criticam examinarit, ex perſpicientia ſignorum prænunciorum, adjunctorum, & conſequentium. Sanè in optimam partem cognoſcitur medicus, & exiſtimatur jure optimo adeptus bene ſapienterque medendi facultatem. Quid plura? Omne tulit punctum quem penes iſta vis eſt, atque norma curandi. Sed explicata ſunt alibi ſigna criſis prænuncia, ad tempeſtivam occaſionem, & ſpeciem ipſam criſis. Adjuncta ſunt etiam patefacta in criticarum excretionum tempore, copia, loco, & excernendi modo. Sequitur ut conſequentia propalam explicentur.

Exactæ criſeωs ad criticæ leges τὴν τέκμαρσιν, omnia quæ in ægrotis naturaliter ſunt conſtituta fidem faciunt bene fœliciterque non ſolùm à natura ſuſceptæ, verumetiam perfectæ & abſolutæ. Etenim judicantia & judicata ſuis quæque locis ἀρτίως, & certam opinionem faciunt reſtitutæ valetudinis, & metum auferunt futuri relapſus. Sed uti jam dixi; exactæ criſeωs juxta legem criticam ſigna oſtendunt, cùm alia permulta quæ cernuntur in qualitate corporis, actionibus, & excrementis; tum verò maximè ſomnus ipſe. De quo ita philoſophatur Hippocrates.

Somni arctiores.] Qui ſunt ejuſmodi per aliquot dies à criſi, quando neceſſitati par eſt dormiendi ſomnique ineundi commoditas in temperie cerebri, materia ſomnifera, & tran-

quillitate animi bonarum cogitationum epulis ſaturati. Sic enim eos qui aliquot dies in vigiliis exegerunt, miteſcente morbo, arctior ſomnus ita complectitur ut penè carotici eſſe videantur. prorrh. 29. ſ. 1. 1. Quæ cauſa impulit virum ut illam quæſtionem poſuerit ad diſputandum. Τὸ καρῶδες ἆρα γε πανταχοῦ κακόν; i. *Eſtne ſopor ubique malus?*

Nec tumultuosi.] Quando ſcilicet homines morbo defuncti lege critica, placidè ſomnum ineunt qui dono divûm gratiſſimus ſerpit; eoque alacriter & ſolvuntur & excutiuntur, ſuavitate & copia materiæ ſomniferæ quæ dormiendi neceſſitatem velut nectare quodam cœleſti ſaturat, ob cerebri bene habiti temperiem, & mentis ipſius tranquillitatem. Ex quibus ef-
95. Coac. ficitur ut phreniticorum memorata inſomnia boni ſint ominis. Nam phrenitici memorando ſomnia in ſomnis tranquilla, certam opinionem adferunt victricis naturæ, devictique morbi.

Firmissimam crisin ostendunt.] i. Fœliciter à natura ſuſceptam atque perfectam, inoffenſo curſu ſignorum & criticarum cauſarum: unde nec ullæ ſuperſunt morborum reliquiæ, nec ipſe relapſus in metu eſt.

prorrh. 4. ſ. 1. 1. Contra tumultuosi.] i. Turbulenti, perculſa mente, delirioque proxima. Eſt enim ταραχὴ abſolutè dicta, cerebri alteratio, quæ in propinquo delirium eſſe denunciat: ob eam ſanè cauſam quod malè affecto cerebro anathymiaſis tetra vim adferat.

aph. 1. 2. Cum labore conjuncti.] Qui loco alacritatis, laſſitudinem & gravitatem adferunt; tum propter paucitatem & impuritatem ſpiritus animalis, nectariſque in corde vivifici, & morbifici humoris cruditatem.

aph. 26. 2. Incertam nec stabilem.] Sic enim bona quæ fiunt immerito naturæ; & mala merito ipſius, vocat ἀβέβαια, i. *incerta*, vel ad exitium.

158 Ἑβδομαίοισιν, ἢ ἐνναταίοισιν, ἢ τεσσαρεσκαιδεκαταίοισι· ῥύσιες ἐκ ῥινῶν λύουσιν ὡς ἐπιτοπολὺ τοὺς πυρετούς. Ὁμοίως δὲ καὶ κοιλίης ῥύσις χολώδης καὶ δυσεντεριώδης, καὶ πόνος γουνάτων, ἢ ἰσχίων, καὶ οὖρον πεπανθὲν πρὸς τὴν κρίσιν. Ἐν γυναικὶ δὲ καὶ ἐπιμηνίων ῥύσις.

Septimum diem morbi agentibus, aut nonum, aut decimumquartum, ſanguinis profluvia è naribus ut plurimùm tollunt febres. Similiter etiam alvus biliosa liberaliter ducta, aut dyſenterica. Quinetiam genuum, coxarumve labores; aut bene cocta ſub criſim, & craſſa largaque urina. Idem quoque facit in fœmina profluvium menſtruale.

152. Coac. Hæc prognωsis antitheſin continet illius jam explicatæ. *Quæ febres neque diebus criticis, neque cum ſignis ſalutaribus vale dicunt, poſtliminio revertuntur.* Explicatio autem petenda ex 1. & 3. τῆς ἐπιδ. tum ex prognωſibus ſupraſcriptis.

159 Οἱ ἐν πυρετοῖσιν αἱμοῤῥαγήσαντες ἱκανῶς ὁκοθενοῦν, ἐν τῇσιν ἀναλήψεσι κοιλίαι καθυγραίνονται.

Quicunque in febribus undecunque ſanguinem profuderunt, cùm refectioni ſtudere incœperint; iis alvi profuſiores redduntur.

Nulla est omnium vacuationum quæ tam faciat corpus infirmum, quàm profuſa hæmorrhagia; undecunque illa ducatur & fiat. Eſt enim ſanguis nectar vivificum quo partium omnium vivacitas recreatur atque reficitur, ad vitæ & animalitatis perpetuitatem: ſi modò ea ſperabilis eſſe poſſet.

Ex quo efficitur ut Quicunque.] Omnis ætatis & ſexus.

In febribus.] Et aliis morbis acutis, ut in pleuritide, qua exacta cùm os humeſcere cœperit, ſiquidem ſua ſponte quieverit, refectioni, operam dari præcepit per integrum ptiſſanarium; ſin autem artificio medici poſt liberalem ſanguinis detractionem mitueri, ſimplici cremore contentum vult eſſe pleuriticum. Febrium autem meminit, & ſubaudiendam cæterorum morborum hiſtoriam intelligit, ob eam ſanè cauſam; quòd ſævientibus illis, natura mage opem requirit contra eorum calamitoſam vim, quàm contra diſſipationem ſui: propterea que pugnandum potiùs remediis generoſis, quàm refectioni ſtudendum.

Undecunque sanguinem profuderunt.] Vel narium hæmorrhagia, vel menſtruali profluvio, vel repetita ſæpius detractione ſanguinis inciſa vena brachii aut malleoli.

Cum refectioni studere coeperint.] Defraudato antea genio cibi abſtinentia, ſi vires eſſent validæ cum ſecuritate ac ſine ullo infirmitatis metu, ob neceſſitatem pugnandi cum morbo, ut in pleuritide, donec os ipſum humeſcere cœperit copioſa & libera ἀνακαθάρσει, i. *expurgatione.* Refectioni autem ſtudendum à declinatione & diſceſſione morbi, ad priſtinum uſque naturæ ſtatum, cibis qui æquè ſunt naturæ conſociales, atque morbo adverſi.

Iis alvi profusiores redduntur.] Quoniam illæ ſunt effœtæ & languent paupertate caloris nativi, ex magna hæmorrhagia, unde multùm laborant vel etiam fatiſcunt in officio mitificandi cibos, ſanguinem procreandi, & diſtribuendi. Huc accedit quòd illæ diuturna officii vacatione factæ ſunt ignaviores, nec deſiderio ipſius naturæ ciborum avidiſſimæ reſpon-

eadem & vincendo expultrix, humorum foras citato motu, diſſipata materia; proptereaque cum reliquas, tum quartanas breviores faciens, quàm hyems, quæ continentes magis morbos ſolet excitare, dum frigus ſuum opponit humorum excurſui; quos, quantum poteſt, condit in viſcera & intima penetralia corporis. Eò autem ſeſe continuarum febrium materia recipit, lineam movendi tenens à circumferentia ad centrum, contrariam intermittentium prædictæ. iterum lib. περὶ παθῶν.

Id certè non ita proclive eſt ut fiat. Neque enim natura in contrarias motiones, ſine violentia, agitur. Contingit tamen, quod ipſi poſt Galenum vidimus; qui medicamentorum præterea purgantium & acriori intempeſtivo uſu, ex ſimplicibus quartanis duplices, tripliceſque; ex triplicibus continuas oriri dixit. Atque idcirco prædictionis acerbitatem ſapientiæ verbo mitificavit philoſophorum ſapientiſſimus, ἐπιεικέως. 2. ad Glauconem.

PRIMI LIBRI.

FINIS.

COACA-

COACARUM HIPPOCRATIS MAGNI PROGNΩSEΩN

LIBER SECUNDUS.

INTERPRETE ET ENARRATORE

LUDOVICO DURETO.

DE CEPHALALGIA.

CAP. I.

ΚΕΦΑΛΗΣ πόνος συντονος μετ' ὀξέος πυρετοῦ, καὶ ἄλλου σημείου τῶν δυσκόλων· θανάσιμον· ἄνευ δὲ σημείου φαύλου ὑπερβάλλων τὰς εἴκοσιν ἡμέρας· αἵματος ῥύσιν, ἢ πύον ἐκ ῥινὸς, ἢ ἀποςάσιας ἐς τὰ κάτω σημαίνει· μάλιςα μὲν νεωτέροισι τῶν τριήκοντα πέντε, τὰς ῥύσιας· τοῖσι δὲ πρεσβυτέροισι, τὰς ἀποςάσιας προσδέχεσθαι· περὶ μέτωπον, καὶ κροτάφους ὄντος τοῦ πόνου καὶ συντόμου, ῥύσιας.

melius συντόνου.

1 *Capitis dolor prægrandis cum acuta febre, aliove quopiam difficili ſigno conjunctus; mortiferus. Sin autem omni alio malo ſigno procul, dies viginti exceſſerit; ſanguinis profluvium, aut ſuppuratum è naribus, aut partium imarum abſceſſus denunciat. Maximè verò triginta quinque annis minoribus, profluvia ſanguinis: provectioribus autem, abſceſſus expectare oportet. Ac certè profluvia omnino ſperabilia ſunt in frontis & temporum dolore prægrandi.*

SIQUITUR ut patefactis & veluti in conſpectum quendam adductis magnarum affectionum, earumque quæ inter ipſas excellunt ſymptomatis (quæ ἐπιγινόμενα Græci vocant) deinceps in hoc ſecundo libro ſingularum partium laborantium deciſiones exequamur; orſi à capite: ſub quo nomine partem illam ſignificamus quæ capillo tegitur, & cujus calvariæ adjacet; ſuperiori quidem, pericranium; inferiori verò dura meninx. Quæ fabricatio deſcripta legitur apud Hippocratem lib. de pertuſionibus capitis, διπλόον δὲ ἐςι τὸ ὀςέον κατὰ μέσην τὴν κεφαλὴν, i. *duplex autem eſt os capitis*, &c.

Earum capitis humani partium, vel intemperies, vel continuitatis laceratio, undecunque venerit, ſenſionem facit rei moleſtæ, i. dolorem qui partis afflictæ nomen ſibi adoptat, & κεφαλαλγία dicitur: quæ, uti jam diximus, capitis propria eſt; ſicut delirium cerebri. Erit igitur cutis capillatæ, & pilo carentis, cephalalgia. Erit etiam pericranii, calvariæ, diploes ſive diploidis; intenſa, remiſſa, gravis, acuta; omniumque ſæviſſima duræ meningis.

CAPITIS DOLOR INGENS ET FIXUS.] Sic enim πόνον σύντονον rectè videor interpretari, quem in prognoſtico ad eundem ſcopum his verbis expreſſit. Κεφαλῆς ὀδύναι ἰσχυραί τε καὶ ξυνεχέες: ut πόνος idem ſit quod ὀδύνη: σύντονος verò idem quod ἰσχυρὴ καὶ συνεχής, i. *prægrandis & intermiſſionis expers*. Sic igitur capitis dolor intenſus, hoc eſt, intemperiei & ſolutæ continuitatis fortiter impreſſæ permoleſta & acerba perceptio, fixaque firmiter, quæ nullam admittit ſympathiæ excuſationem, neque perturbationis criticæ quæ fugax eſſe ſolet; ſed indigenam generationem agnoſcit, vel ſymptomaticum tranſitum, vel perennem progreſſum ſanguinis bile perfuſi, qui exitum inde non habens, pondere, laceratione, & ſtimulis caput multùm affligit. Quæ cauſa eſt quamobrem conſideratè, non ſimpliciter, πόνον ſcripſerit, ſed philoſophicè σύντονον, ex perſpicientia cauſæ morbificæ & partis obſeſſæ: ut ſanè, hoc loco, cephalalgiæ fixæ, tanquam morbi fixi, διάγνωσις, indeque πρόγνωσις ad explicandum proponatur. Simplex autem πόνος ſæpenumero venit per ſympathiam, quæ tenſionem facit in partibus quæ laborant: nunquam verò gravitas, quæ ubi eſt, ibi etiam ejus cauſa exiſtit, per collectionem ſanguinis, vel affluxum. Sic enim præclarè Galenus ad eum locum Hippocratis de pleuritide, ubi mammarum & brachii gravitatem examinat ad liberalem ſanguinis detractionem. Ergo, capitis dolor ingens & contumax, quem facit indigena cauſa multa & acris, vel aliunde apportata, tranſlatione vel progreſſu temperamentum & complexionem multùm & celeriter alterando, continuitatem lacerando; idque cùm aliarum partium, tum maximè duræ meningis.

CUM ACUTA FEBRE] Tum primigenia, quæ ſtatim initio comitem habet cephalal-

giam

giam, cujus eſt, potiſſimùm ſequi efficientis cauſæ naturam, i. ſymptomaticam tranſlationem & orgaſmum ſanguinis bile perfuſi: tum etiam cephalalgiæ conſectaria, ut ſæpenumero eſſe ſolet inflammati cerebri febris ardens. prorr. 18. ſ. 2. 1.

ALIOVE QUOPIAM SINISTRO SIGNO] Siniſtrum, hoc loco, ſignum, quod vocat δύσκολον, ſymptomatis terrificam vim πεπτικώτερον exprimit. Eſt enim τὸ δύσκολον leve malum. Hîc autem graviſſimum objicitur, cujuſmodi eſt περιωδυνίη totius capitis, æruginoſæ bilis crebra & pauca vomitio, cervicis dolor, amblyωpia, echo, delirium quoque ipſum: unde cita mors venit. Quæ omnia luculenter ſunt explicata diſtinct. 3. 2. de morbis & comment. 2. Epidem. Quamobrem illud, δύσκολον, eôdem ſpectare videtur quò ſcriptum prognωſtici, Ην μέν τι τῶν θανατωδέων σημείων προσγένοιτο; i. *Si lethalium quodpiam ſignorum adfuerit.* prorrh. 49. 3.

MORTIFERUS] Nec ſolùm mortiferus; ſed etiam nonnullis cita morte funeſtus. Sic enim 1. τῶν ἐπιδημ. Ἀλλὰ καὶ ἰώδη ἐμέουσι, καὶ ἔνιοι ταχυθάνατοι τούτων, i. *Sed & æruginoſa vomunt, quorum nonnulli celerrimè moriuntur.* Quem locum enarrans Galenus ita ſcripſit. *Æruginoſa vomitio, peruſtæ bilis flavæ irritamento fit, indeque propterea nonnulli citò moriuntur, quòd exaruerint partes in quibus ipſa bilis phrenitifera latitat: unde contingit ægros convelli, unaque bilem æruginoſam vomere, indeque celeriùs medicorum opinione mori.* Sed tamen in hac ſymptomatum miſeria exiſtunt nonnulli qui validarum virium beneficio in biduum, triduum, aut etiam quintiduum vitam producunt. Tametſi idem refert, cùm æruginoſa vomuerint, ſeptimum morbi diem agentes mori. Tam citæ mortis cauſa eſt doloris acerbitas quæ facit corpus infirmum, quæque ad infirmitatem adjungit humorum corruptionem; crebra malorum ſucceſſio, & ſymptomatum vehementia; tum cerebri alienatio, per quam interceptio fit actionum ad vitam tuendam neceſſariarum. 2. περὶ νούσων.

SIN AUTEM OMNI ALIO PRAVO SIGNO PROCUL] i. Omnis alieni mali expers, quod vel conſectarium ſit in labore partium officialium, vel ſupervenerit malorum acceſſione: ſed tantùm in alteratione conſiſtat indigena, ſine affluxus perennitate quæ cernitur in rubris urinis, jumentorum ſimilibus, perturbatis in genere venoſo humoribus à flatulento ſpiritu cum ardore febrili, unde convulſifica vis incidit, ut in Polyphanto Abderita, cui cùm in prægrandi cephalalgia & febre acuta decimum diem agenti, ſternutamentis medicatum fuiſſet, oborto cervicis dolore acerrimo, fecit urinas jumentorum ſimiles, nec inde fuit apud ſe, creberque ſævis convulſionibus interiit. Huc accedit etiam ut nihil, malè inſtituta curatione, in commoda eorum peccetur: uti ſternutamentis, nec jure, nec loco præſcriptis, peccatum eſt in Polyphantum. 7. Epidem.

DIES VIGINTI EXCESSERIT] Neque plena manu hæmorrhagia proruperit quæ dolorem ſedaverit, morbumque depulerit; neque doloris acerbitas hominem ad exitium præcipitarit, neque induſtria medici conſecutionem attulerit ſanitatis ante vigeſimum diem; ſanguinem detrahendo inciſa vena baſilica, ad febrem, cephalica & recta frontis ad amotionem cauſæ conjunctæ, tum etiam novando, purgando, cum abſtinentia vini. Ipſe autem cephalalgicus acerbiſſimam vim cephalalgiæ ad vigeſimum diem pertulerit, quo tempore minora fieri incipiunt omnia, celeritatis, vehementiæ, & aſſiduitatis.

SANGUINIS PROFLUVIUM] Quod tamen illis diebus non eſt ſperabile, cùm exacta fuerit hiſtoria morbi acuti, quæ diebus abſolvitur quatuordecim; ſed potiùs in prima periodo intra ſeptimùm diem debeat expectari, ut in hepatica phlegmone: quemadmodum hîc quoque legendum & obſervandum præcepit Galenus, comment. in hanc prognωſin quæ ſcripta legitur, quamquam non iiſdem omnino verbis, 3. prognoſt. Quanquam hic quoque dies in acuto morbo locum ſanguinis profluvio dare poſſit, per eductionem materiæ mitificatæ, quam, dum eſſet immitis, natura obtinere non potuit. 1. prognoſt.

AUT SUPPURATUM E NARIBUS] Quoniam humor qui fecit intenſam cephalalgiam, niſi per hæmorrhagiam inde ubi ſtabulatur exitum habeat, aut per διαφόρησιν exudarit; quod reliquum eſt, in ſuppuratum aut corruptionem convertitur. Nam ſcirrhi nulla ſuſpicio eſſe poteſt. Itaque dominatu caloris nativi victa cephalalgiæ materia; primùm quidem fit ſuppuratum in ſuppurabilis materiæ foco conceptum, mox expuratum: quale cernitur in expurgatione purulenti pulmonis: quale in pleuritico empyemate: quale etiam rupta vomica hypochondrii, introrſum, vel foras. Ex quo efficitur verum illud eſſe quod in prognoſtico de hypochondriaca phlegmone Hippocrates καθολικῶς enunciavit.

AUT PARTIUM IMARUM ABSCESSUS DENUNCIAT] Enimvero partium imarum abſceſſus lib. 2. περὶ νούσων & in aphoriſmis, ſuper hac re nuſquam leguntur. Hîc enim cœptæ curationis fiduciam in hæmorrhagia, vel expurato ſtare ſcripſit. Dolenti caput & circumdolenti, περιοδυνέοντι, pus vel aqua vel ſanguis fluens è naribus, aure vel ore, levationem adfert. aphor. 10. 6. Atque idem 2. περὶ νούσων, pernicioſam cephalalgiam ſedari poſſe tradidit hæmorrhagia, vel expurato. *Septimum diem agens interit cephalalgicus; quem ſi evaſerit, eadem pœna manet aut nonum aut undecimum. At ſanguine prorupto è naribus;* ἀπεκφυγγάνει· ῥεῖ δὲ καὶ ὑπόχολον ὕδωρ, ἐπειδὰν τῷ χρόνῳ πύον γίνεται ἐκπτύει, i. *effugit: fluit autem ſubbilioſa aqua, inde labentibus diebus, concoctum pùs*, &c. In prognoſticω autem eam defungendi morbo, quæ per abſceſſum fit, rationem non prætermiſit: qualem in Herophonte obſervavit: qualem etiam in virgine Abderitana, cui à ſurditate ſuperſtes remanſit pedum dolor, cætera perfectè convaluit, morboque defuncta eſt qui antè lethalis videbatur. Ac de ratione abſceſſuum, multa primo libro jam ſcripſimus ad deciſionem morborum diuturnorum qui ita judicantur.

AC PROFLUVIA QUIDEM POTISSIMUM MINORIBUS TRIGINTA QUINQUE ANNIS.] Quoniam hæmorrhagiæ, omniumque adeo excretionum laus eſt per juventutem & pubertatem, in quibus ætatibus tria illa ſunt in promptu quæ ad ciendam excretionem

 nem

nem ſunt neceſſaria, naturæ virtus, meatuum libertas, & materiæ præparatio. Ac de profluvio quidem ſanguinis illud jam ratum eſt; quò natura & humor curſum inflectunt, eò potiſſimùm criſeωn inclinationes fieri. Scitum eſt illud etiam, tabem illis ætatibus maximè familiarem eſſe, quæ deſcribuntur à 18. ad 35.

aph.95.

MAJORIBUS AUTEM ABSCESSUS] Ita comparata eſt ratio abſceſſuum criticorum, ut primùm opinionem faciant ſui in morbis qui ſalvis ægri rebus producti ſunt ad vigeſimum uſque diem, & ultra. *Si vigeſimum diem morbus exceſſerit; tum expectandus abſceſſus* 17. 3. progn. quamquam 33. ejuſdem docet iis qui triginta annos prætergreſſi fuerint, rarò in abſceſſus febres deſinere. Quæ cauſa eſt cur idem præceptor conſideratè ſic prognωſin inſtituerit, 16. 3. *Expectandum magis eſt junioribus annis 35. ſanguinis profluvium; ſuppuratum ſenioribus.*

AC SANE PROFLUVIA OMNINO SPERABILIA SUNT IN FRONTIS ET TEMPORUM DOLORE PRÆGRANDI] Dolor intolerabilis circa tempora, ſuſpicionem auget hæmorrhagiæ futuræ, quæ ſi ſua ſponte non venit, primam curationem habet qua ſanguis mittatur. Intolerabilis eſt autem frontis & temporum dolor in cephalalgiæ cauſa jam explicata; quòd earum partium craſſiſſimæ ſint venæ, ac cerebrum illic jaceat uberius quàm parte poſtica. Quò fit ut cephalalgiæ omnis acutæ fugacis & fixæ ſenſio primùm ſit in temporibus & fronte: quoniam cephalalgicæ cauſæ impetus non antè quieſcit, quàm ad extremas venarum oras pervenerit: necdum feritas ejus domatur, donec oſcula venarum recluſerit, exitumque habuerit. Ex quibus efficitur verum illud eſſe quod antè poſuimus; omnem vacuationis neceſſitatem vacuandi modum habere ex humoris motu, naturæ impulſu, & partium obſeſſarum conditione & ſitù.

3. prognoſt. Gal. comment. Celſ. cap. 2. 4. 2. περὶ νούσων & περὶ κεφαλῆς τρωμάτων. aph. 1. ſect. 1. 6. Epidem.

2 Οἷσι κεφαλαλγίαι καὶ ἦχοι ἀπυρέτοισι, καὶ σκοτοδινίη, καὶ φωνῆς βραδύτης, καὶ νάρκη χειρῶν· ἢ ἀποπληκτοὺς, ἢ ἐπιληπτικοὺς προσδέχου τούτους ἔσεσθαι, ἢ καὶ ἐπιλήσμονας.

Quibus cephalalgiæ & echus varietas ſine febre, unaque vertigo tenebricoſa incidit, & tarditas vocis, & manuum ſtupor; hos vel apoplecticos, vel epilepticos, vel etiam lethargicos, fore expecta.

CEPHALALGIA ſymptomatica explicatur indigenæ cerebri cauſæ.

QUIBUS CEPHALALGIÆ ET ECHUS VARIETAS] Si crebra cephalalgiæ mutatio ſit, modò antica parte capitis, modò poſtica, dextra item atque ſiniſtra; eaque mutatio crebra cephalalgiæ, variis diſtincta ſedibus percipiatur in varia ſenſione moleſtæ rei impreſſæ: ſicut & echus varietas in tinnitu, murmure, ſibilo, & bombo: ut flatuum eſt craſſitudo aut tenuitas, meatuum amplitudo vel anguſtia, facultatis expultricis robur vel imbecillitas. Quibus igitur ea eſt cephalalgiæ & echus varietas, per ſympathiam cerebri flatibus à cruditate crebri, necnon ab indigena cauſa multùm afflicti, multumque oppreſſi.

SINE FEBRE] Ut nulla ſit excuſatio ſympathiæ febrilis, unde febrium initiis, convulſionibus crebrò tentantur; ut Thaſiana mulier vultuoſa: nec verò ulla ſuſpicio ſit neque opinio febrilis ardoris in cerebro ipſo, tanquam in foco, concepti, qui faciat echus & amblyopiæ aſſiduitatem cum narium gravitate conjunctam. Hîc enim ecſtaſis melancholica denunciatur. Ergo ſine febre ſint hæc ſymptomata repleti cerebri & in officio laborantis confectaria, nec aliunde propagata: ut propagantur ſæpe ab alvo bilioſa, & purgatione ſurſum inſtituta curantur. Ac cerebrum in vitio ſit, repletione, crudore, maligna cacochymia; ex tempeſtate auſtrina, pluvioſa, flatu ſonoro placida; vel ex crapula, otio, & edacitate nata.

3. Epidem. Prorrh. 18. ſ. 1. 1 — aph. 17. 4.

UNAQUE VERTIGO TENEBRICOSA INCIDIT] In qua falsò creditur circumagi caput, unaque caligant oculi; quod facit turbulenta ſpiritus in capite commotio à flatulento ſpiritu & craſſo humore: propterea que prænuncia eſſe ſolet apoplexiæ, vel epilepſiæ, proximeque ab illis abeſt: quemadmodum de ἰλίγγῳ ſcripſit Galenus, qui revera nihil aliud eſt quàm ἡ σκοτοδινία.

aph. 17. 3.

ET VOX PUSILLA] Per propagationem a cerebro & nervorum principio in cervicalem medullam, unde imbecillitas τῆς ἐκφυσήσεως, i. *efflationis*: propter infirmitatem muſculorum intercoſtalium in quibus facultas animalis non lucet, ſpiritus interceptione.

MANUUM STUPOR] Oppilatione nervorum cervicalium inchoata, ob quam efficitur ut ſpiritus animalis non perveniat liberè tota ſubſtantia ad eam partem à qua ſuſcipitur actio.

HOS VEL APOPLECTICOS] Omni, ut ita dicam, animalitate captos; quod cernitur, motus & ſenſus repentina privatione, cùm ſpiritus animalis exitu prohibetur. Inde enim eſt univerſalis exolutio, quæ apoplexia dicitur. Huc pertinet autem quod idem ſcripſit. *Quibuſcunque bene habentibus capitis dolores repentè inſurgunt, mox capiuntur voce, & ſtertunt; intra ſeptimum diem moriuntur; niſi fortè febris ſuperveniat.*

VEL EPILEPTICOS] Oppreſſo cerebro in concuſſione ad excuſſionem; unde convulſio univerſi corporis per contractionem τῶν πεφυκότων, i. *propaginum.*

VEL LETHARGICOS FORE EXPECTA] Ac ſi diceret, aut κινητικαὶ καὶ αἰσθητικαὶ δυνάμεις, i. *motrices, ſentienteſque facultates* labefactantur; aut etiam ἡγεμονικαὶ, i. *principes*, ut in lethargo. Nam læſionis ſpecies affectionem ipſam cujuſmodi ſit, denunciat: hoc eſt crudorem & ſphaceliſmum cerebri cum pituitæ corruptione conjunctum, unde lethargus: de quo jam diximus priore libro.

3 Οἱ κεφαλαλγέες κατόχως παρακρούοντες, κοιλίης ἀποληφθείσης, ὄμμα θρασυνθέντες, ἀνθηροί· ὀπισθοτονώδεες γίνονται.

Si cui in cephalalgia firmiter fixa, parique delirio, ſubſtiterit alvus, unaque volvantur ferociter oculi cum faciei ſaturato rubore; opiſthotonicus tandem fit.

„ Eorum qui ſurſum ad caput feruntur humorum, calidi quidem acres ac tenues, deliria & hæmorrhagiam cient: frigidi verò & craſſi, comata & parωtidas, aliaque ſymptωmata faciunt cataphorica; amborum autem communis eſt cephalalgia, uti & ſurditas: ſed „ illa potiùs calidorum, hæc frigidorum. De catoche autem quæ propria eſt cerebri, illud ſit certum quod Philippus & Archigenes memoriæ prodiderunt, eam in tenſione quam ſiccitas fecit, conſiſtere: quemadmodum omne ſymptωma cataphoricum, in exolutione virtutis nervalis à nimio humore nata. Nam oculi catochorum aperti cernuntur atque immobiles: cujuſmodi eſſe ſolent eorum qui magna contentione aliquid intuentur. At comatoſorum oculi ſunt planè gravati, nec potis eſt ipſos continere apertos & palpebris explicatos. Quæ cùm ita ſint, planè efficitur, commemoratam in hac prognωſi catochen, non poſſe complecti ſuo nomine quæ paſſim de illa verè narrantur, ſi & cephalalgiam putetur habere conjunctam, & vim eximiam delirandi, & oculorum citam atque ferocem huc illuc volubilitatem: ut interim taceam faciem rutilam, & opiſthotoni conſecutionem. Enimvero catochi omnes ſtupent attoniti, eodemque ſtatu manent quo deprehenſi fuerint ac ſi obriguiſſent. Itaque non video quî fieri poſſit ut in iis prædicta ſymptomata videantur. Sed in hac ſumma difficultate, & multùm ancipiti conſilii capiundi deliberatione, caliginem depulit ex oculis meis quod ſcripſit Galenus his verbis, aliorum opinione adducta non ſua. τὰ κάτοχα φασὶ τὰ βεβαίως ἱδρυμένα, καὶ οἷον κατεχόμενα νοσήματα, i. *Catocha vocant morbos firmiter fixos.* Quâ authoritate fretus, ita vertendum & enarrandum putavi.

Si cui in cephalalgia firmiter fixa] Quæ non aliunde quàm ægro referente, innoteſcit. Nam cætera morborum ſymptomata quæ vitio actionum verſantur, ipſi medico aſpectabilia ſunt. Cephalalgiam autem firmiter fixam expreſſi, quod illud κατόχως æquè ſit adverbium τοῦ κεφαλαλγέες, atque τοῦ παρακρούοντες.

Parique delirio] Defendit Galenus delirium & catochen non eſſe ἀσύστατα: id autem probat ex illo prorrhetici. Αἱ τρομώδεες, ψηλαφώδεες, ἀσαφώδεες παρακρούσιες· πάνυ φρενιτικαί. i. *Deliria cum tremore & palpo conjuncta, phrenitica.* Quam ego prorrheſin veram admitto: ſed in ea catochen non agnoſco. Pari autem delirio exerceri τοὺς παρακρούοντας conſideratè ſcripſi, reſpiciendo ad illud κατόχως quod adiacet ipſi delirio: quemadmodum & cephalalgiæ. prorrh. 56. 2. prorrh. 3. 2. & 82. Coac.

Subſtiterit alvus] Unde caput augetur cephalalgiæ cauſis, ipſaque cephalalgia pejor fit atque acerbior: quoniam ad præparationem ſuſcipientis cauſæ accedit vis efficientis: non tamen alvi ſuppreſſio, quam in prorrhetico nominat κοιλίαν ἀπολελαμμένην; hîc verò ἀποληφθεῖσαν, cephalalgiæ ſignum eſt: ſed velut auctarium.

Unaque volvantur ferociter oculi] Quoniam primus omnium trahitur in ſympathiam cerebri malè affecti, ipſamque affectionem cujuſmodi ſit, primus aperit; ſive ea ſit cataphorica; ſive phrenitica. Itaque in ſuſpicione delirii ab hypochondriorum pulſu, conſiderandos attentè oculos præcepit noſter præceptor. Nam ut idem ait, Ἢν αἱ ὄψιες πυκνὰ κινέωνται. τούτοις μανῆναι ἐλπὶς, i. *Si oculi crebrò moveantur, ſpes eſt furoris.*

Cum facie rutila] Saturato rubore perfuſa, & vultuoſa: quæ ſignum eſt plethoræ cephalicæ æſtuantis.

Opisthotonicus tandem evadit] i. Cervicis convulſione, ſcapulas verſus tenetur: ſicut deliria omnia cum ſopore conjuncta ſunt convulſifica, ob tumultuoſam in cerebro humoris crudi commotionem, quam ciet phreniticus ardor. Opiſthotonici autem fiunt, niſi hæmorrhagia liberali, parotidibus, aut alvi profluvio ab opiſthotono vindicentur: proptereaque dubitanter legendum, hoc modo. Ἄρα γε ὀπισθοτονώδεες γίνονται; *An verò opiſthotonici fiunt?* 89. Coac. prorrh. 18.

4 Τὰ ὑποσείοντα κεφαλὴν, ὄμματα ἐξέρυθρα, παρακρούοντα σαφῶς· ὀλέθρια. οὐ συναποθνήσκει τοῦτο (ἢν αἱμοῤῥοεῖ) ἢ παρ' οὖς οἴδημα ποιέει. malè erat κεφαλῆς. hæc deerant, & malè ἀλλὰ legebatur.

Perculſum caput, prærubri oculi, deliria clara; mortifera. Citò autem commoriuntur omnia, niſi vel hæmorrhagiam, vel abſceſſum faciant pone aures.

Enimvero partes officiales, ut ſingulæ ſunt à natura conſtitutæ, variiſque dicatæ officiis atque quodammodo conſecratæ, ſuos quæque habent σεισμοὺς, i. *concutiendi motus* quando appulſu rei moleſtæ offenduntur. Sic enim ſternutamenta, tuſſes, ſingultus cientur concuſſione cerebri, thoracis, & alvi. Sed illa concuſſio quæ dominatu fit illarum partium officialium, ſalvis ægri rebus omnino ſuſcipitur atque perficitur, ac nutu naturæ de cauſa morbifica triumphantis res eunt. At ſecus habet in ſymptomatica concuſſione qua partes franguntur, neque quicquam proficiunt: ſed damnis augentur, & graviorum ſymptomatum acceſ-

 ſionem

ſionem & ſucceſſionem experiuntur. Ne longum faciam, longiuſve exempla petantur, ad propoſitæ hujus prognωſεωs explicationem accedamus, in qua perculſi capitis ſymptomata graviſſima continentur.

Perculsum caput] i. Perculſio ipſa capitis. Eſt enim frequens apud Hippocratem uſurpatio cauſarum morbificarum pro morbis, ut morborum etiam pro ipſis ægrotis, & contrà. Itaque perculſio capitis quam facit efferæ bilis excurſus ſurſum ad caput, a rigore fruſtra citato, exempli cauſa: quemadmodum ex lumborum excurſu ſæpe accidit perverſio palpebrarum, quam ἴλλωσιν Græci vocant, quæ fit offenſione capitis primùm perculſi ex ea tam cita irruptione à vaſis in partes acerrimi ſenſus unde acriter ſtimulatæ magna vi concutiuntur ad excluſionem materiæ diſſocialis multùm & acris. Sed illa concuſſio, ut ita dicam, fit impetu potiùs materiæ, quàm naturæ potentis. Itaque ſerpit vis cauſæ morbificæ & progreſſum facit in partes quæ jure ſocietatis & vicinitatis, facilè trahuntur in ſympathiam & contagionem capitis ita perculſi.

20. Coac. lib. 1.

Prærubri oculi]. Materiæ decubitu & gargaliſmo ex dura meninge & pericranio in proprias oculorum membranas quæ illinc productæ veniunt.

Deliria clara] Quæ notis omnibus aſpectabilia ſunt; verborum obſcœnorum & nugarum garrulitate; morum inſtitutorum diſſimilitudine, quam ferocitas ipſa denunciat; tum indecora compoſitione.

Mortifera] Quemadmodum in cephalalgia intenſa, prægrandi, & fixa, cum exitialibus ſignis conjuncta, qualia ſunt hæc; prærubri oculi, & clara deliria. Nam oculi multùm rubent ab inflammatione partium cerebro adiacentium, tum rubor ille liveſcit à frigore, frigus à νεκρώσει, i. *extinctione:* ob eamque cauſam funeſti ſunt illi colores. Deliria verò clara lucent in phreniticis qui mutatione bilis flavæ in atram è poteſtate mentis exeunt, poſtea contremiſcunt cùm in propinquo mors eſt. Denique mortifera ſunt illa, alteratione verſa in alienationem quæ inſanabilis eſt.

prorrh. 9. ſ. 1. 1.

Ac cito commoriuntur omnia] Ac ſi diceret; in iis nulla ſalus vitæ ſperabilis: ſed omnino ruit; propter ſummam doloris acerbitatem, hominiſque phrenitici cœptis immanibus efferi; & partium obſeſſarum corruptionem, quarum officio vita carere non poteſt.

Nisi vel hæmorrhagiam] Quoniam omnis repletio propria vacuatione exolvitur, quæ conjunctam non habeat qualitatem malignam, aut viſceris alicujus inflammationem. Itaque ſi prædicta ſymptomata ſint ἔκγονα tantùm repletioni capitis profuerit hæmorrhagiam cieri prima periodo, unde ad ſe redeat æger, & ſuæ ſit mentis.

83. Coac. lib. 1.

Vel abscessum faciant pone aures] Derivatione ſanguinis liberalem hæmorrhagiam non habentis. Atque tum parotides illæ videri poterunt ſalutares; ſi & ſuppurati fiant participes, & beneficio pepaſmi univerſali fruantur, qui cernitur in urinis hypoſtaſi bona loco, & bona materiâ præditis; neque recurſu & ſympathia doloris crudeliſſimi, ſint exitiales.

5 Κεφαλαλγίαι μεθ' ἕδρης, καὶ αἰδοίων ἀλγήματος, καὶ νωθρότητα, καὶ ἀκρισίην παρέχει, καὶ φωνὴν παραλύει· ταῦτα οὐ χαλεπά. ὑπνώδεες δὲ καὶ λυγγώδεες γίνονται ἐνάτῳ μηνί· ἐκ τούτων φωνῆς λυθείσης ἐς τὸ αὐτὸ καθίσανται.

Cephalalgiæ cum dolore ſedis & pudendorum, ſegniciem criſi nulla exhibent, & vocem debilitant. Hæc quidem non ſunt admodum difficilia, ſed ſoporata exiſtunt ſingultuoſa ad nonum menſem. Hinc ſoluta voce eôdem recidunt.

Hæc prognωsis confuſaneam habet ſylvam ſignorum atque ſymptomatum, quæ neque pathognomonica ſunt, neque epigenomena per neceſſariam acceſſionem aut ſucceſſionem, neque epiphænomena. Quamobrem ex iis nulla διάγνωσις, nulla etiam certa præſenſio comparari poteſt eorum quò illa ſpectare dicuntur. Omnis autem inſtitutio diagnoſtica, omnis item prognoſtica, quæ ab Hippocrate, hoc eſt, cum ratione ipſa ſuſcipitur; tanquam ex ſignis ducitur quæ veteres τὰ ὁμογενῆ καὶ ὁμοειδῆ nominarunt.

6 Ἀσκαριδώδεες γινόμενοι ἐν κεφαλαλγίῃ κώφωσις, καὶ κῶμα παρακολουθοῦντα· τὰ παρ' οὖς ἐπαίρει.

Hujus prognωſεωs idem judicium eſt, atque in ſuperiore fuit. Non enim aſcarides ullam opinionem faciunt futuræ parωtidis. Itaque tolerabilior erit ſic, ut legitur in prorrhetico.

Ἐν κεφαλαλγίῃ κῶμα καὶ κώφωσις παρ' οὖς τι ἐρεύγεται: vel παρακολουθοῦντα τὰ παρ' οὖς ἐπαίρει.

Ce-

Cephalalgiæ conſectarium cum ſurditate cωma, facit ut aſſurgant parωtides.

Cωma et ſurditas in cephalalgia faciunt ut aſſurgant parωtides: quoniam illæ naſcuntur ab humore craſſo & frigido, quando per tranſitum indigenæ cauſæ naſcuntur. Atqui prima ſoboles cephalalgici crudoris eſt cωma, ſecunda autem ſurditas; quæ duo niſi pepaſmo & ſuppurato, aut etiam profluvio alvi ſaneſcunt; ſi quidem ſalvis ægri rebus exiſtunt, tranſeunt in eum abſceſſum qui ab auribus, quas infeſtat, nomen ſibi adoptat, cujus prænuncia eſſe ſolet cum cωmate ſurditas: propterea que οἴδημα ὠτῶδες nominatum eſt ſuperiore libro.

7 Οἱ κεφαλαλγέες κατόχως ὀδυνώδεες· ὄμμα ἐξέρυθρον αἱμοῤῥοεῖ.

Quibus cephalalgicis firmiter & acriter caput dolet, unaque oculus multùm rubet; ſanguis profundetur.

Cephalalgiæ prægrandis & firmiter fixæ tum criticæ, tum ſymptomaticæ propria eſt hæmorrhagia: ſed ea tum præclarè facit ad ægri ſalutem quando primis incidit cephalalgiæ periodis: ſic enim periculo defungitur æger quod propè aberat; ſi ea ſit profuſa, faciatque ut cephalalgicus ſuæ ſit mentis. Plurimùm autem valet ad opinionem hæmorrhagiæ faciendam ſaturatus oculi rubor modò is non liveſcat; quod ſignum eſt τῆς νεκρώσεως, jamjam mortiferæ. Quæ omnia paulò antè ſunt ἀναλυτικῶς diſputata.

8 Τὰ σείοντα κεφαλὴν, τὰ ἠχώδεα αἱμοῤῥοεῖ, καὶ γυναιξὶ τὰ γυναικεῖα καταβιβάζει· ἄλλως τε καὶ ἢν κατὰ ῥάχιν καῦμα παρακολουθέει· ἴσως δὲ καὶ δυσεντερικά.

Perculſum caput, aurium echo, hæmorrhagiam cient; aut mulieribus muliebria deorſum effunduntur: idque cùm aliàs, tum ſi inde rhachis incandeſcat æſtu: fortaſſis etiam dyſenterica ſunt hæc.

Non raro accidit ut ab eadem concuſſione excretiones variæ cieantur. Cujus theωrematis fidem & perſuaſionem adfert prognωſis illa ſuperiore libro explicata. *Si cui cùm riguerit atque ſudarit criticè, rurſus poſtridie rigor ſine cauſa ingruerit, ac tum à pepaſmo ſomni ſit expers; huic venturam arbitror hæmorrhagiam.* Eſt enim idem rigor criticus, & ſudoris & hæmorrhagiæ prænuncius; alvumque idem ciet deorſum & ſurſum. De capitis autem perculſione & aurium echo; num illa ſperabilem faciant hæmorrhagiam, aut mulieribus muliebria deorſum effundant; an verò etiam dyſenterica videri poſſint, hæc mihi ſuper his videtur ratio deliberandi.

25. Coac. 1. lib.

aph. 59. 4.

Etenim Perculsum caput] i. Perculſio capitis quam fecit excurſus humoris, ſubſtantia, qualitate, ac temperamento efferi eductionem non habentis, & cujus plethora micant in temporibus & cervicibus aſpectabili pulſu venæ, diaſtole extraordinaria, cujus appulſu feriuntur partes vicinæ, non ſine moleſtia & offenſione. 130. Coac. 1. lib.

Aurium echo] Cujuſmodi ea fuerit meatuum amplitudine, vel anguſtia; humoris craſſitudine vel tenuitate; virtutis expultricis robore vel infirmitate.

Hæmorrhagiam cient] Quoniam perculſio capitis cauſam habet humoris efferi ἀναδρομὴν, quæ antè non quieſcit quàm ad extremas venarum oras pervenerit, ubi facit ἀναστόμωσιν quà exitum habet. Aurium autem echo fit à flatu ſonoro in aurium anfractibus, tanquam in ergaſtulis, concluſo; quem facit craſſi humoris reſolutio à febrili ardore in cerebri arce concepto, ubi tum focus eſt ac domicilium febris ardentis.

prorrh. 18. ſ. 1. 1. & 137. Coac. 1. lib.

Aut mulieribus muliebria deorsum effunduntur] i. Faciunt ut menſtrua liberaliter profundantur: quod ſingulare & unicum eſt naturæ perfugium atque præſidium ad ſalutem in omni repletione tam univerſali, quàm particulari, & in omni ſanguinis gargaliſmo ſive orgaſmo: quoniam ita comparata eſt mulierum natura, ut earum ſanguis ad locos & naturalia curſum inflectat, propterea que ſi bene valent natura & valetudinis cura, non niſi menſtruales & puerperiales eſſe ſolent; nec unquam hæmorrhagia, nec hæmorrhoidibus, nec etiam varicibus exercentur. Itaque tanta vis eſt profluviorum hyſtericorum, ut puerperia puerperis, menſtrua verò mulieribus vacuis atque adeo virginibus vix adhuc menſtrualibus, morborum acutorum calamitoſam vim abigant, faciantque ut morbis mortiferis defungantur. Nam gravidarum mulierum gravior & perículoſior eſſe ſolet ipſa graviditas in morbis acutis.

cap. 19. lib. 3. de hiſt. animal.

Idque cum alias] Ac ſi diceret. Cùm in omni repletione particulari & univerſali ſperabile ſit optandumque inprimis profluvium menſtruale, quòd menſtrua mulieribus ita ſint conſocialia, ut juvenibus hæmorrhagiæ.

Tum si inde rhachis æstu incandescat] Quoniam repletionis vacuatio, omniſque adeo cacochymiæ purgatio ſignificationem ſui exhibet quò feratur, in partibus, unde, & quà, huc vel illuc viam affectat. Sic ad futuram hæmorrhagiam tenſio eſt hypochondrii; in temporibus autem pulſu conſpicuo venæ micant, & cum cephalalgia mul-

 tùm

tùm rubent. Sic in ſuppurato pulmonum, difficilior ſpiratio nova apparet, jamjam futura parωtide, hypochondrium verò æquale. Contrà futuro crurum abſceſſu, libertas ſpirandi major; hypochondrii verò inæqualitas in tenſione. Ergo prorupturis menſtruis non immeritò rhachis laborat æſtu, ſi vel ad punctum temporis materia menſtrualis cunctetur in lumbis ubi jacet vena inſignis & arteria, unde vaſa feruntur ad uterum. Nam in trimeſtri menſtruorum ſuppreſſione, rhachis lumborum intolerabili dolore cruciatur.

FORTASSIS ETIAM DYSENTERICA SUNT HÆC] Maximè verò in ſenibus. Huc pertinet prognſis illa. *In febribus quæ cum dolore micant in collo venæ, dyſenteriæ habent*

130.Coac. *eventum.* Qua de re ſcriptum illud commemorabile eſt præceptoris. *Proruptæ ſunt plurimis hæ-*

1. lib. *morrhagiæ, potiſſimum verò juvenibus. Peribant autem omnes hæmorrhagiæ expertes. Nonnulli*

l.b.1.Epid. *etiam ab hæmorrhagia deducti ſunt ad dyſenteriam, ut Eratωnis ſervus, & Mylus. Nam ſeniorum propriæ ſunt dyſenteriæ, ut juvenum hæmorrhagiæ.*

9 Οἱ καρηβαρικοὶ κτ̓ βρέγμα ὀδυνώδεες, ἄγρυπνοι, αἱμοῤῥαγέουσιν· ἄλλως τε καὶ ἢν τι ἐς τράχηλον συντείνῃ.

Qui graveſcente capite dolenter ad ſynciput affliguntur, ſomni expertes; ſanguinem profundunt è naribus: idque cùm aliàs, tum ſi quid protendatur ad collum.

QUÆ CEPHALALGIA] nomine τῆς καρηβαρίας exprimitur, unde οἱ καρηβαρικοὶ nominantur; cephalalgicæ cauſæ firmiter fixæ locum & domicilium caput eſſe oſtendit. Nunquam enim τὸ βάρος niſi pro cauſa, ut ita dicam, conjuncta uſurpatur: indeque vacuationem moliendam denunciat, ubi gravitatis ſenſio excitatur. Secus atque aliter περὶ πόνου καὶ τάσιος judicandum. Hæc enim ſympathiæ non raro conſectaria ſunt.

Ergo. QUI GRAVESCENTE CAPITE] Ex repletione particulari capitis, quam vel indigena cauſa, vel advena tandem invexit.

DOLENTER AD SYNCIPUT AFFLIGUNTUR] Quòd illa pars omnium cephalicarum ſit acerrimi ſenſus, venaſque habeat craſſiores ſanguine multo diſtentas, & quæ ubertate cerebri reliquis omnibus antecellit: ex quibus efficitur ut & indigenæ, & advenæ cephalalgiæ omnium ſit capaciſſima & feraciſſima, omnibus telis atque trωmatis ſauciata præter cæteras, cita etiam morte funeſtiſſima ſit.

SOMNI EXPERTES] Ut omnis tollatur excuſatio frigidi & craſſi humoris ſoporiferi; materia verò acris & tenuis agnoſcatur.

prorrh. 18. SANGUINEM PROFUNDUNT E NARIBUS] Facultatis expultricis virtute, &

f. 4. 1. meatuum anaſtomωſi, quam facilè adfert ſanguis bile perfuſus: alioqui cerebro vis infertur, unde phrenitis & melancholica ecſtaſis.

IDQUE CUM ALIAS] Ac ſi diceret. Cùm ſperabilis omnino ſit hæmorrhagia in temporum & frontis dolore prægrandi & fixo, atque in materia tenui & calida, quam demonſtravimus delirii aut hæmorrhagiæ conſecutionem adferre, prout eductionem habet, aut non habet.

TUM SI QUÆ CERVICIS TENSIO SIT] Quæ cernitur in conſpicuo micantium arteriarum pulſu, unde ſignificatio fit repletionis particularis, quam fecit commemoratus jam ad caput excurſus. Scitum in illud. Τραχήλου ὀδυνώδεα, ὄμματα ἐξέρυθρα, αἱμοῤῥαγικά. *Cervicis dolor cum oculorum rubore, hæmorrhagiam ciet.*

10 Τὰ ἐν κεφαλαλγίῃσιν ἰώδεα ἐμέσματα μετὰ κωφώσιος, ἀγρύπνοισι· ταχὺ ἐκμαίνει.

In cephalalgia æruginoſi vomitus cum ſurditate & ſomni vacuitate; inſaniam brevi denunciant.

IN PRORRHETICO legitur hæc prognoſis, quam doctiſſimo commentario illuſtravit Galenus. Itaque nullas hîc meas arbitror eſſe partes, niſi ut transferam in hunc locum quæ illic ſunt accuratiſſimè ſcripta, numeriſque omnibus philologiæ & philoſophiæ abſoluta.

Ergo. IN CEPHALALGIA] Quæ doloris acerbitate eximia eſt, ac cita morte funeſta, niſi hæmorrhagiam habeat liberalem.

VOMITUS ÆRUGINOSI] i. Æruginoſæ bilis crebra ſurſum & parca excluſio, quæ & qualitate ipſius humoris, & copia, & ipſo excernendi modo, calamitoſa eſt. Ac qualitate quidem humoris; quoniam æruginoſa bilis proximè abeſt à nigra, & quocunque illa curſum ad excretionem inflexerit, & materiæ quæ ipſam genuit, & partis unde manavit ardorem & inflammationem oſtendit. Copia autem, quoniam nihil paucum eſt criticum:

prorrh. 47. quò ſpectat & illud. *Pauci vomitus bilioſi, mali.* In excernendi modo vitium illud cernitur

f. 2. 1. quod Hippocrates annotavit his verbis. *Vomitus cum varietate, mali; idque cùm aliàs, tùm*

prorrh. 26. *ſi frequentes fiant.* Talis autem vomitio ſymptomatica, venit per ſympathiam alvi quam dura

f. 2. 1. meninx & cerebrum inflammatum invexit: cujus affectionis præter cephalalgiam ſymptomata hæc ſunt.

Cum

Cum surditate] Conſectaria morbi acuti & turbulenti, in homine non ſuæ mentis; labefactata ſcilicet parte illa cerebri unde vis audiendi manat. prorrh. 32. ſ. 1.

Et somni molesta vacuitate] Propter calidam & ſiccam cerebri intemperiem quam bilis peruſtæ nimia peperit abundantia.

Insaniam] i. Melancholicam ecſtaſin in qua inſaniæ ſumma ſunt omnia: quoniam bilis æruginoſæ in atram facilis mutatio eſt, cujus malignæ & efferæ cacochymiæ morſus acerrimi eſſe ſolent.

Brevi denunciant] Quoniam humorum qualitate acrium, ſubſtantia tenuium, temperamento calidorum, cita ad vigorem malorum, quæ ipſi faciunt, expeditio eſſe ſolet: ut in Philiſta, qui cùm primo die flava, mox æruginoſa vomuiſſet; ſecundo, ſub meridiem, è poteſtate mentis exivit: cujus hiſtoria fundamentum eſſe videtur hujus progn*ωſεως*.

11 Οἷσι κεφαλῆς καὶ τραχήλου πόνος, καὶ ὅλου δέ τις ἀκρατίη τρομώδης· αἱμοῤῥαγίη λύει. ἀτὰρ καὶ οὗτοι χρόνῳ λύονται, καὶ κύστις ἐπώδυνος. al. αἱ δὲ κύστιες ἐν τούτῳ ἀπολαμβάνονται.

Si cui capitis & cervicis dolor, atque adeo univerſi quædam infirmitas incidit cum tremore conjuncta, hæmorrhagia exolvit. Quinetiam lapſu temporis hæc mala effugiunt; ac tum veſica dolet.

Infirmitate corporis nemo exterreri debet, niſi terrifica ſit infirmitatis cauſa. Terrifica eſt quam facit conſumptio vitalis principii, nectariſque vivifici perennis diſſipatio Terrifica eſt etiam quæ fit immeritò ſine ulla vacuatione, tum aſpectabili, tum inaſpectabili. Nam facultatum effœtæ vires veniunt ab exolutione trium principiorum, hepatis, cordis, & cerebri. Quemadmodum igitur facultates in officio verſantur: ſic robur ipſum in trium principiorum temperamento & complexione cuique accommodata conſiſtit, Si bene conſtituta ſunt viſcera, facultates in ſuo quæque officio vegetæ eſſe debent. Sed iſta non retro commeant, neque viciſſim verè ſemper enunciantur. Ut enim δύναμις in officio, τὴν ἰσχὺν arguit in ſubſtantia principiorum; ſic ἰσχὺς non ſemper τὴν δύναμιν edit vegetam, cujuſque is in officio, virtuti ſubſtantiæ principiorum pariter æqualiterque reſpondeat. Id cernere eſt in bajulis, qui graviora portant onera, proptereaque toto corpore contremiſcunt. Hîc certum eſt tremorem naſci ab infirmitate. Sed tamen de eo tremore vereri non decet, nec verò de infirmitate ipſa; quòd nulla ſit ejus terrifica cauſa. Secus eſt de fanaticorum tremore qui ab exhauſto & cerebri alienatione incidit, mortemqve præſentem intentat. Quæ cùm ita ſint, mirum videri non debet, ſi hæmorrhagia nonnunquam infirmitatis cauſas exolvat, vireſque reddat vegetas, quæ ab oppreſſione olim fatiſcere videbantur: quod quemadmodum fiat, hæc progn*ωſ*is apertiſſimè planiſſimeque explicabit, hoc modo.

Si cui capitis et cervicis dolor] Πόνον dixit; melius fortaſſe βάρος quod per ſympathiam nunquam exiſtit, ſæpenumero autem πόνος καὶ τάσις. Ergo. Si cui capitis & cervicis dolor ſymptoma plethoricum ſit utriuſque partis; ac cervicis quidem, aut per excurſum infernè ſurſum, aut per propagationem cauſæ morbificæ in cervicalem medullam, nec ulla vis extrinſecus incidiſſe putetur in muſculoſum genus, ſed ille cervicis dolor cujuſmodi ſit in cauſa & ſymptomate ipſo, qualem expreſſit progn*ωſ*i prima 1. lib. qualem etiam in illo. *Cervicis dolor malus quidem in omni febre; peſſimus autem iis qui ſunt in periculo inſaniæ.* Et, *Cervicis dolor, oculi prærubri, ſanguinem fundunt è naribus.* prorrh. 42. lib. 2. prorrh. 46. ſ. 3. 1.

Atque adeo universi infirmitas quædam incidit] Ab oppreſſione quam facit ipſa repletionis ſuppreſſio, vel tantùm oppreſſo nervorum principio per ſympathiam, quæ jure vicinitatis & ſocietatis, propagationem movet cauſæ morbificæ à principio in producta: qualis infirmitas cernitur, uti jam dixi, in bajulis, quando imparia geſtant humeris onera, quibus depoſitis redduntur ſolito alacriores.

Cum tremore conjuncta] i. Cum depravato quodam artuum motu; quando juſſu noſtro, non naturaliter, promentur: ob eam ſanè cauſam, quia id quod movet & quod movetur, pari magiſterio certant inter ſe. Ex tribus autem tremoriferis cauſis; oppreſſione ſcilicet, ſpirituum collectione, & virium exolutione, nos eam recipimus quæ contumaciora facit inſtrumenta ad parendum virtuti animali. Eſt autem oppreſſio, ſive ea venerit per tranſlationem humoris morbifici à venis ad nervos, quam finit delirium; ſive per progreſſum à cerebro in producta.

Hæmorrhagia exolvit] Quoniam repletionis tum univerſalis, tum particularis perfugium eſt in hæmorrhagia, quæ propria eſt plethoræ vacuatio. Quæ cauſa eſt etiam cur in Pythione primis diebus tremulo, hanc legem Galenus ſanciverit. Quotieſcunque febrium initiis tremor incidit, ſi nihil antea vires effœtas reddiderit; tum venæ ſectio neceſſaria eſt. comment. ad hiſt. 1. ſ. 1. 3. Epid.

Quin etiam lapsu temporum his malis defunguntur] Eòdem ſpectat progn*ωſ*is illa priore lib. explicata. *Quibuſcunque in febribus tremores immeritò conquieſcunt; iis, lapſu temporis, articulorum dolorifici & purulenti abſceſſus naſcuntur; unaque in veſica doloris acerbitas.* Ergo, lapſu temporum, hoc eſt, intra quadrageſimum diem, ſi vires validæ pro ægro pugnarint contra vim morbi, anteaque pepaſmi ſigna ediderint: ut in Pythione, per ſputa ὑποπέπονα, i. *ſubcocta*. 146. Coac. 2. lib.

Ac tum vesica dolet] Ob ſtranguriam purulentam, & abradentem urinæ proluviem: qualis Pythioni profluxit, qui, ſine critica hæmorrhagia, tremoris à repletione vacationem habuit. In prorrhetico legitur hæc progn*ωſ*is ἁπλῶς, nec ulla veſicæ mentio fit. prorrh. 60. ſ. 3. 1.

12. (Κύστις

Deerant hæc.

12 (Κύϛις ἀπολη φθεῖσα) ἐν τῇσιν ὀξείῃσι κεφαλαλγίῃσι, καὶ τῇσι ναρκώδεσι μετὰ βαρέος· ἐθέλει σπασμώδεα γίνεσθαι.

Veſicæ interceptio in cephalalgia prægrandi, aut ſtuporifera cum gravitate; convulſione ſtudet finiri.

Vesicæ interceptio, ſive urinæ ſuppreſſio, tum primigenia, tum etiam morbi acuti conſectaria; convulſionis habet eventum. Eſt enim tanta urinæ ſuppreſſæ feritas ut omnia naturæ præſidia labefactet: maximè verò recurſum habet ad caput, unde ſymptomatum graviſſimorum proventus. Hoc ſpectat igitur ut intelligamus, omne genus cephalalgiæ, tum calidæ & acutæ, tum etiam frigidæ, atque torpidæ, & ſoporatæ, convulſionem adferre: quando ad præparationem ſuſcipientis cauſæ miſeria urinæ ſuppreſſæ accedit: maximè verò ſi vel exolutionem veſicæ, vel ejus ἀναισθησίαν urinæ ſuppreſſio conſequatur. Tum enim non ſolùm refluxum caput excipit: ſed etiam cerebrum in veſicæ afflictæ contagionem trahitur, generis ſimilitudine, & vaſorum communione. *Ex perfrigeratione, urinarum interceptio, mala.* Vide progn*ω*ſin 17. ſ. 3. 1. prorrh. Plurimùm autem facit ad hujus enarrationis veritatem quod ſcripſit Galenus ad illam prognoſin. *Intercepta veſica, præſertim cum cephalalgia, habet aliquid convulſificum.*

protrh. 16. ſ. 1. 1. prorrh. 28. ſ. 3. 1.

13 Κεφαλαλγίην λύει πύον διὰ ῥινῶν, ἢ πτύελα πάχεα, καὶ ἄνοσμα· λύει δὲ καὶ ἑλκέων ἔκθυσις· ποτὲ δὲ καὶ ὕπνος, καὶ κοιλίης ῥύσις.

Cephalalgiam tollit expuratum per nares, aut ſputa craſſa odore carentia. Quinetiam exolvit ulcuſculorum ubertas: nonnunquam & ſomnus, & alvi profluvium.

Sane cuique morbo ſua debetur criſis per exolutionem propriam cauſæ cujuſque morbificæ, & neoteriſmum partis obſeſſæ. „ Exolutio fit cauſæ morbificæ excretione, pepaſmo, abſceſſu; pro qualitate humoris, impulſu naturæ, & meatuum conditione. Sed incidunt tamen ſucceſſiones morborum, quibus avocatur natura ab inſtituto curſu, ut qui opinionem fecerant excretionis per hæmorrhagiam, mutata velificatione, cum inveteraverint, pepaſmo vel abſceſſu exitum finemque inveniant. Ac ne longum faciam; hujus theorematis authoritatem fundabit propoſita ad explicandum progn*ω*ſis.

156. Coac. 1. lib.

Cephalalgiam] Cujus inveteratio eſt, quæque ſalvis ægri rebus ad vigeſimum uſque diem producta, ſperabilem ampliùs non facit hæmorrhagiam quæ primis periodis in procinctu eſſe videbatur; cephalalgiam, inquam, firmiter fixam, humoris craſſi & frigidi ſobolem.

Tollit] Amotione cauſæ conjunctæ, & partis obſeſſæ neoteriſmo. Id enim ſignificat τὸ λύειν, quod Galenus interpretatur ἐκθεραπεύειν τελέως τὸν ἄνθρωπον, i. *perfectè hominem ſanare*, ut nihil reliquiarum ſuperſit. Excipio tamen illud, τὸ λύειν, quod ab Hippocrate per ſarcaſmum uſurpatur aph. 26. 6. Οἷσιν ἂν ἐν τοῖσι καύσοισι τρόμοι γίνωνται, παρακοπὴ λύει. i. *Quibus, in cauſo tremores fiunt, eos delirium ſolvit.*

Expuratum per nares] Quoniam humor qui fecit intenſam & prægrandem cephalalgiam, niſi per hæmorrhagiam, inde ubi ſtabulatur, exitum habeat, aut per διαφόρησιν exudarit; quod ſupereſt, in ſuppuratum aut corruptionem convertitur. aph. 10. 6.

progn. 1. 2.

Aut sputa crassa odore carentia] Quando per fauces pituita purulenta ſcreatur, quæ illuc è foco cephalalgiæ deſcendit. Craſſa autem, pepaſmum; odoris expers, ipſius partis integritatem ſignificat. At, ut par*ω*tidas diſcutit & ad æqualitatem cutis adducit tuſſicula cum ptyeliſmo conjuncta: idem quoque faciunt adverſus dolorem capitis ſputa craſſa odore carentia.

prorrh. 73. ſ. 3. 1.

Exolvit etiam ulcerum profusa ubertas] Prorupta in cutim materia multùm acri, cujus profuſio cephalalgiæ pariter æqualiterque reſpondet. Id enim ſignificat ἔκθυσις. Nam τὸ ἐκθύειν, idem quod ἐξορμᾶν. Ulcera autem facit ichorum collectio corporis ſuperficiem erodentium.

Vide 120. Coac. 1. lib.

Nonnunquam et somnus] Quemadmodum enim ſomno miteſcit delirium: ſic & cephalalgia ſuavitate anathymiaſe*ω*s, & cerebri temperata complexione.

Et alvi profluvium] Uti c*ω*ma ſurditatem & ophthalmiam. Hinc veniunt in uſum ad curationem cephalalgiæ, catapotia cephalica.

14 Κεφαλῆς ἄλγημα μέτριον μετὰ δίψης νηδυώσης, ἢ μεθ' ἱδρῶτος μὴ λύοντος τὸν πυρετόν· ἀποϛάσιας ἐν οὔλοισιν, ἢ παρ' οὖς σημαίνει, μὴ κοιλίης ἐκταραχθείσης.

*Capitis dolor modicus cum ſiti alvina conjunctus, aut cum ſudore non exolvente febrem; vel gingivarum abſceſſus, vel par*ω*tidas fore oſtendit, niſi profuſè alvus feratur.*

Ce-

Cephalalgia modica diſtinguitur ab intenſa, cujus antè, naturam, ſymptomata, cauſas, & ceſſationes oſtendimus.

Ergo. Capitis dolor modicus] Quem vel modica intemperies leviter preſſa facit, vel inferiorum partium ſympathia.

Cum siti alvina] Cujus ab impuritate alvi, ſenſio excitatur; quando ea natat vel pituita ſalſa, vel bilioſo humore. Sic enim apud Hippocratem ἡ νηδὺς pro alvo legitur uſurpata. Porro autem ſitim diſtinguit alvi ab ea quæ eſt univerſi corporis, ut in cauſo; & à pulmonum ſiti, cujus cauſam & focum his verbis expreſſit. *Sitim ſedant & arcent, frigidam auram ducere, & frigidam bibere.* lib. περὶ ἀέρων. 6. Epid.

Aut cum sudore non exolvente febrem] Vel potiùs τὸν πόνον capitis, non πυρετόν: quia moderatus eſt dolor à cauſa, uti jam dixi, leviter preſſa. Ac ſi diceret; ſi modica cephalalgia indigena ſudore capitis non ſedatur, unde expreſſio potiùs quàm excretio cephalalgicæ materiæ ſignificatur.

Vel gingivarum abscessus] A cauſa ſitis alvinæ, per continuitatem interioris tunicæ alvi, quæ palato & ori communis eſt; vel etiam prolapſu catarrhi in gingivas, quarum uniuſmodi eſt caro & ſimplex. penult. prorrh. ſ. 3. 1.

Vel parωtidas fore ostendit] Præſertim ſi capitis dolor conjunctum habeat cωma, & ſurditatem.

Nisi profuse alvus feratur] Qua profuſione parωtides non ſolùm arcentur, ſed etiam cùm obortæ fuerint, diſſipantur; ut in Clazomenio. Sed tamen in alvo perliquida, ſi è gignivis exudet ſanguis, peſtiferum: quòd, labefactata naturali œconomia, ſanguis in vitio ſit, & ſua corruptione partium ſubſtantiam labefactet; quod in gingivis potiſſimùm cernitur, quarum ſimplex & uniuſmodi caro eſt.

15 Κεφαλαλγίη καρώδης μετὰ βάρεος, ποιεῖ τι σπασμῶδες,

Cephalalgia veternoſa cum gravitate, ferè convulſifica eſt.

Explicatio repetenda ex commentario ad prognωſin 12. hujus libri.

16 Οἱ κεφαλαλγικοὶ, διψώδεες, ὑπάγρυπνοι, ἀσαφέες, ἀδύναλοι, ἐπὶ κοιλίῃ ὑγρῇ κοπιώδεες· ἦρά γε ἐξανίσανται;

Cephalalgici, ſitibundi, pene ſomni expertes, obſcuri, morbo fracti, ex alvo liquida laborioſi; etiamne fanatici?

Symptomata hæc inſaniæ metum adferunt ex eventu; quatenus ſcilicet ipſa inſania in cerebri ardore febrili exiſtit, cujus illa ſoboles eſſe poſſunt per progreſſum & ſympathiam ſimplicem, ut cephalalgia, ſitis, vigiliæ. Exiſtunt etiam quæ per tranſlationem inſaniam faciunt conſectariam, ut κόπος ἑλκώδης, ἀδυναμία; i. *laſſitudo ulceroſa, imbecillitas*, alvus prorupta bile. Nam ἡ ἀσάφεια, proprium eſſe dicitur phrenitidis eximiæ. Ut igitur ſymptomata hæc, ſigna ὁμογενῆ videri poſſunt inſaniæ, quòd ea calidæ intemperiei, bilioſique humoris ſint ἔκγονα; ſicut ipſa phrenitis: tamen ὁμοειδῆ ipſius phrenitidis ipſa nemo philoſophus dixerit; cujuſmodi ſunt illa quæ antè commemoravimus, verborum abſurditas, morum diſſimilitudo quam ferocitas denunciat, & indecora compoſitio. Erunt igitur ex eventu, niſi quis fortaſſe objecerit ea cum τῇ ἀσαφείᾳ conjuncta, in ἔκστασιν conſpirare, cujus præparatio cernitur in ea obſcuritate. „ Quoties enim ad ſuſcipientis præparationem accedit vis efficien„ tis, repentina inde morbi generatio conſequitur: quemadmodum quoties ad partis afflictæ „ calamitatem, perennis cauſæ morbificæ acceſſio fit; efficitur etiam prioris morbi in gra„ viorem mutatio. Sic igitur ſymptomata hæc phrenitidis eximiæ, aut etiam inſaniæ jamjam futuræ conjurata, ut ita dicam, videri poterunt: quamvis ea omnia ſimul exiſtere nihil neceſſe ſit.

Cephalalgici.] i. Cephalalgiæ acerbitate vexati, quam facit bilis effera cum ſanguine mixta.

Sitibundi.] Siti alvina, per ſtomachi cum cerebro ſympathiam, quæ cernitur etiam in vomitu æruginoſo.

Somni expertes.] Propter calidam & ſiccam cerebri intemperiem, quam feritas bilis invexit, & anathymiaſeos minime ſomnifera qualitas: ex quo efficitur ut vacuitate ſomni cum doloris acerbitate conjuncta, facilis mutatio fit bilis flavæ in æruginoſam & atram; unde inſania.

Obscuri.] Phrenitidis inveteratione ac cerebro jam bile perfuſo & infecto, ut lana alba veneno Aſſyrio fucata, unde vires languent effœtæ, nec potis eſt membra jactari, vocem canoram edi; vel etiam ſilentio melancholico taciturni, qualem fuiſſe legimus Dealcis uxorem. Denique obſcura deliria claris jam commemoratis contraria. prorrh. 33. ſ. 1. 1. hiſt. 15. ſ. 3. 3. Epid.

Morbo fracti.] Exoluti, multùm infirmi, tremuli, ψηλαφώδεες, νωθροὶ, quorum νωθρότης cernitur ἐν τῇ ἐῤῥίψει. Coac. 4. lib. 2.

Ex alvo liquida.] Bilioſis excrementis, meracis atque ſpumantibus ſæpe & parum ducta.

Laboriosi.] Κόπῳ ἑλκώδει, qui ſæpenumero delirii prænuncius eſſe ſolet, quando bilioſæ

ſæ materiæ laborificæ tranſlatio fit ad caput; quod nunquam accidit in κόπῳ τονώδει, i. *labore tenſivo.*

Etiamne fanatici?] Ac ſi diceret. Etiamne adhuc è poteſtate mentis exeunt, inſaniæque ſumma omnia præ ſe ferunt; quamvis & ſilentio & exolutione fuerint jam pene ſopiti? Sanè quidem, non ſolùm eo nomine quòd deliria cum ſilentio, tremore & palpo ſint valde phrenitica: ſed quòd appulſu bilis atræ, morſus acerrimi, ut ita dicam, ψυχὴ αἰσθητικωτέρα γίνεται, i. *anima ad ſentiendum excitatur*, non aliter atque ſitis falsò ſedatur, quæ excitatur rurſum ſitiferæ cauſæ incremento. Omnis autem affectio fere ſequitur naturam efficientis cauſæ, vt in illo. *Quibus excuſſa inſania, febris acuta ſupervenit; phrenitici rurſus fiunt.*

prorrh. 8. ſ. 2. 1.

100 Coac. 1. lib.

D. fuit.

17 (Κεφαλαλγέες) ὑπόκωφοι, χεῖρας τρομώδεες, τράχηλον ὀδυνώδεες, οὐρέοντες μέλανα δεδασυμένα, ἐμέοντες μέλανα· ὀλέθριοι.

Cephalalgici ſurdaſtri, qui manibus contremiſcunt, cervice dolent, nigra & aſpera meiunt, ac nigra quoque vomunt; plane ſunt deſperati.

Symptomatum peſtiferorum concurſus cum ſignis funeſtis continetur, unde certa vitæ deſperatio eſt. „ Quoties enim ad ſymptomatum cacoethiam ipſa ſignorum accedit, „ nihil eſt de vita ſibi promittendum: quoniam peſtiferi morbi ingraveſcentis magiſterio, „ ægroti natura omnino tenetur. Enimvero de ſymptomatis illud præceptum eſt, ea inter ſpem metumque poſita eſſe, quatenus hujuſmodi ſunt vel illiuſmodi, pro varia temporum ratione, in quibus apparent & fiunt. At ſigna quæ ipſa per ſe exiſtunt, nec ullam vim efficiendi habent, nunquam à ſe mutantur, ut bona mala ſint, aut mala bona. „ Ut enim pe- „ paſmus celeritatem & ſecuritatem criſis denunciat: ſic cruditas tarditatem & recidivam. Sic urinæ hypoſtaſis materia & loco bona; dejectio qualitate, copia, tempore, & excernendi modo laudabilis & naturaliter conſtituta; ſic etiam anacatharſis libera & liberalis ſputi incorrupti, nec fœdi coloris atque odoris; arteria item fortiter & æqualiter micans; libertas ſpirandi; omnia hæc ſemper in bonis ducenda, quoniam ſemper apparent & fiunt κατὰ λόγον naturæ; contraria verò παρὰ λόγον naturæ, & magiſterio morbi; proptereaque omnino mala atque terrifica. Secus eſt de ſymptomatis quæ non minùs bona ſpe nos conſolantur, quàm metu exterrent; prout à natura ſtant, aut impetu morbi eduntur. Ergo ut cephalalgia, ſurditas, manuum tremor, cervicis dolor, ſymptomata ſunt ipſa per ſe terribilia: ita ſi adjunctionem habeant urinæ nigræ & aſperæ, vomitus item nigri, deſperatam ſalutem oſtendunt. Quæ omnia cujuſmodi ſint, & quemadmodum fiant; tum autem quorſum appareant, hujus eſt prognoſeως videre.

Cephalalgici] Signum diagnωſticon capitis malè affecti, ſymptoma verò prægrandis intemperiei, vel continuitatis ſolutæ.

prorrh. 1. ſ. 3. 1. & prorrh. 32. ſ. 1. 1.

Surdastri.] Offenſione τῆς ἀκουστικῆς δυνάμεως, i. *audiendi facultatis*, per diſſolutionem integritatis in parte illa cerebri unde vis audiendi manat.

Qui manibus contremiscunt.] Quod illis uſuvenit propagata cephalalgiæ cauſa in cervicalem medullam, unde veniunt nervi ad manus.

Cervice dolent.] Adducto in cerebri ſympathiam nervorum principio, diuturna afflictione læſo, nec ulla doloris cauſa extrinſecus incidente in muſculoſum genus. Etenim principiorum & propaginum facilis eſt mutua inter ſe contagio, faciliſque mutua συμπάθεια. Atque hæc quatuor ſymptomata ab eodem fonte principia cauſaſque ducentia, ſunt quidem per ſe ipſa plena periculi, non tamen adimunt expectationem vitæ, niſi ſe illis prava quoque ſigna adjunxerint: cujuſmodi ſunt quæ ſequuntur.

Nigra et aspera mejunt.] Quæ ſunt ejuſmodi: nigra quidem, à ſanguinis & quatuor humorum ſero, prægrandi æſtu & incendio conflagrante; non autem humore melancholico velut fuligine ſaturato: quod ſæpenumero ſalutiferum eſt, præſertim mulieribus quæ à menſtruorum vel puerperiorum ſuppreſſione laborant: aſpera verò, propter hypoſtaſεων qualitatem orobearum, furfuracearum, ſpumantium, & laminearum; quæ ſunt omnino quatuor pravarum tota ſubſtantia hypoſtaſεων genera. Nam plura ſunt alia colore & loco malarum. Δεδασυμένα autem ἢ δασέα nominavit præter conſuetum ſcribendi modum in aphoriſmis, prognoſtico, & epidemiis, ubi nuſquam legitur τὸ οὖρον δασὺ ἢ δεδασυμένον: ut ſtudio obſcuritatis ita ſcripſiſſe videatur in hac prognωſi, quemadmodum recte annotavit Galenus nominans eam obſcuritatis affectationem, τὸ ἐπιτήδευμα τῆς ἀσαφείας.

Vide 7. Epidem. ubi meminit bis τῶν οὔρων δασέων pag. 366. linea 35. & 40. comment. ad prorrh. 3. ſ. 3. 1.

Nigra vomunt.] In prorrhetico aliter ſcriptum reperio. Non enim vomitum nigrum cieri, ſed venturum prædixit, ἰῶ ταῦτα ἢ, μέλανα ἔμετον προσδέχεσθαι ἥξειν: quod etiam Galenus transfert ad nigras dejectiones, quæ poſt æruginoſas ſequi ſolent, ſicût & vomitio ipſa: ſed eæ tamen fruſtra expectantur, cùm ipſæ per ſe ſufficiant urinæ nigræ & aſperæ ad prædictionem interitus mox futuri. De vomitione autem nigra, deque urinis nigris erit alius dicendi locus.

Sunt desperati] Sic enim ὀλέθριοι, per metonymiam, ſunt ἀνέλπιστοι. Deſperatæ ſalutis ratio in theoremate catholico expoſita eſt.

18 Οἱ κεφαλαλγέες ἐφιδρῶντες, κοιλίην ἀπολελαμμένοι· σπασμώδεες.

Qui-

Quibus cum ſudatiuncula caput dolet, alvo ſuppreſſa; convulſione tentantur.

Et in prorrhetico, & in priore libro hujus divini operis, hæc prognωſis expreſſa, & explicata legitur. Excipitur tamen hîc febris, quam cum reliquis ſymptomatis voluit illic eſſe conjunctam. Et quoniam faſtidiosè nimis videtur ſe Galenus genere in ejus prognoſeωs deciſionem, nec eam dignatur philologiæ & philoſophiæ luminibus illuſtrare, ne quid intentatum relinquerem, tentavi & ipſe aliquid quod nonnihil lucis adferret, quod in hunc locum transferri poterit ex comment. ad prognωſin 160. prioris lib. Quod ſupereſt, hoc ſpectat hæc prognωſis ut intelligamus, convulſionem in metu eſſe quoties in cephalalgica oppreſſione, unde ſudor exprimitur qui cephalalgiam non exolvit, alvi ſuppreſſio veterem auget oppreſſionem: quamvis non accidat neceſſariò, neque ſemper; ſed ex eventu, atque nonnunquam. Nam parωtides non raro inde aſſurgunt. Hactenus de Cephalalgia.

prorrh. 23. f. 3. 1. 160. Coac. lib. 1.

DE CARO ET CΩMATE.

Cap. II.

ΤΟ ΚΑΡΩΔΕΣ (ἆρά γε) πανταχοῦ κακόν;

Defuit.

1 *An ſoporari ubivis malum?*

Dicturus de cataphoricis malis, à diſtinctione cauſarum diſputationem inſtituit, ut ex earum perſpicientia quid cuique eventurum ſit, & quorſum illa fiant, certò ſtatuatur. Id fecit primùm in Caro, qui inter illa eſt eximius. Symptωmata ſunt cataphorica, in quibus cernitur καταφορά τις ὑπνώδης, i. *inclinatio quædam ſomnolenta & veternoſa*, ut neque oculis, neque cerebro lucem accipiant; ſed contrà ſemper oculis noctem commiſſis palpebris, ac ſemper videantur ſolvi in ſomnos, vigilentve aut dormiant. Sed inter ea ſymptomata principatum obtinet κάρος, quem veteres ἀπὸ τῆς κάρης, i. *à capite* nominaverunt, ex animadverſione cerebri occupati, quoties τὴν τῆς φαντασίας ἀπώλειαν ἢ ἔκλυσιν, i. *amiſſionem aut exolutionem phantaſiæ* exprimere voluerunt. Eſt enim caros ſymptωma & ſignum phantaſiæ exolutæ. Exolutionis autem cauſa eſt prægrandis frigida intemperies quam acida pituita invexit. Prægrandis intemperiei frigidæ cauſam eſſe dixi pituitam acidam quoniam cari natura & ὕπαρξις verſatur ἐν τῇ λύσει, i. *in reſolutione*; quemadmodum τῆς κατοχῆς ἐν τῇ τάσει, i. *in tenſione*. Atqui non exiſtit ἡ λύσις, quin nervi madeſcant, unde exolvitur τόνος & robur eorum. Atque in caro cernitur animalitatis interceptio in ſenſu & motu; quemadmodum in apoplexia; ſi tantùm libertatem ſpirandi exceperis, quæ in apoplexia nunquam eſt, manet autem in caro. His ita conſtitutis, ſuper quæſtione propoſita hæc mihi videtur ratio deliberandi, ut τὸ καρῶδες primùm hoc loco ſignificet tum ſymptomatici cari ſpeciem & ideam, tum arctioris ſomni & excuſſu difficilis neceſſariam ſatietatem; vel ex neceſſitate dormiendi quam peperit diuturna ſomni vacuitas cum pari opportunitate ſomniferarum cauſarum conjuncta; vel ex affluentia ſoporiferæ materiæ quam genuit liberalior vini uſus. Itaque certum eſt τὸ καρῶδες quod venit à prægrandi intemperie τοῦ πρώτου αἰσθητικοῦ, id eſt, *ſenſorii primi*, ſive primigenia, ſive conſectaria ſit ut in Hermocrate, ſive à mutua contagione muſculorum temporalium & cerebri: certum eſt, inquam, tale καρῶδες ſemper in vitio eſſe, fierique peſſimis ægri rebus. At verò τὸ καρῶδες quod ſine ulla cerebri offenſione fit quæ firmiter fixa ſit, ſed tantùm cum leviter preſſa, ut in ebrietate; vel certè nulla, ut in ſomno critico non turbulento; tale profectò καρῶδες cum ſpe ſalutis prædivite initur. Tale καρῶδες fugat delirium; tale καρῶδες non raro cephalalgiam exolvit, & in pueris, febrem: denique tale καρῶδες μὴ ταραχῶδες, βέβαιαν κρίσιν σημαίνει, i. *non turbulentum, firmam criſin oſtendit.*

2 Οἱ κωματώδεες ἐν ἀρχῇσι γινόμενοι μετὰ κεφαλῆς, ὀσφύος, τραχήλου, ὑποχονδρίου ὀδύνης ἀγρυπνέοντες· ἆρά γε φρενιτικοί; μυκτὴρ ἐν τουτέοισιν ἀποστάζων. ὀλέθριον, ἄλλως τε καὶ τεταρταίοισιν ἐοῦσιν, ἢ ἀρχομένοισι. κακὸν δὲ καὶ κοιλίης περίπλυσις ἐξερυθρή.

Qui ab initio & continenter ſunt cωmatoſi, unà cum capitis, lumborum, cervicis, hypochondrii dolore, ſomni expertes; etiamne phrenitici? Subſtillum narium in his mortiferum, idque cùm aliàs, tum verò quartum diem agentibus, aut ineuntibus morbum. Peſtifera eſt etiam proluvies alvi prærubra.

Hic genus alterum ſymptomatis cataphorici proponitur explicandum, quod veteres κῶμα dixerunt. Eſt autem ſymptoma cataphoricum in quo non potis eſt lucem accipere oculis, cùm illi ſemper noctem accipiant, quamvis nonnunquam difficile non ſit è cerebro ſomnum excutere, nonnunquam etiam difficillimum, quando ſopore ſepultum eſt. Duplex enim κῶμα ſtatuitur, unum ὑπνῶδες, alterum ἄγρυπνον. Sed utriuſque communis eſt injuſſa oculorum conniventia. In omnibus cωmatoſis apparent oculi ſomno conniventes: quemadmodum in

in lethargicis genæ ſublimes. Eſt igitur cωma, inclinatio veternoſa quæ cernitur in connimentia oculorum, quam facit exolutio virtutis nervalis in phantaſia debili & infirma. Sic enim dicitur cωma phantaſiæ infirmæ ſymptωma; quemadmodum caros abolitæ. Atque in omni cωmate humoris ingreſſu nervorum τόνος exolvitur. Sed omne cωma diviſum eſt in mixtum & ſimplex. Ac mixtum quidem naſcitur ex pari dominatu diverſorum humorum, bilis & pituitæ, pariter inter ſe concertantium. Simplex verò, vel à pituitæ ſimplicis & incorruptæ abundantia, vel à cerebri exolutione; vel ab ejuſdem perfrigeratione febrilis ardoris conſectaria. Atque mixtum cωma ſemper eſt ἄγρυπνον, ſimplex ὑπνῶδες: illud tantùm oculis noctem accipit: hoc cerebro & oculis lucem fugit, nec poteſt eam capere. Utriuſque autem commune eſt, oculis, veluti ſomno arctiſſimo, connivere, Cωmatis mixti natura & cauſæ, tum autem malorum acceſſio atque ſucceſſio, in hac prognωſi fæliciter exarata leguntur. Simplicis autem cauſæ & deciſiones continentur in proximis.

Qui sunt initio cωmatosi.] i. Qui continenter connivent oculis, oppreſſione cerebri quam mixta facit cacochymia bilis & pituitæ pariter inter ſe concertantium; illa quidem, ad ſomni excuſſionem; hæc verò, ad ſoporiferam impreſſionem; & quarum mixtione monſtrum naſcitur biceps phrenitidis & lethargi, quod τυφομανίαν veteres nominarunt. „Continenter autem ideo ponendum exiſtimavi, ut indigena cerebri cauſa putetur: quoniam „nullum cωma, nullum delirium poteſt videri διηνεκὲς, i. *continuatum*, quando in cæteris partibus, pituitæ & bilis offenſiones cerebrum in contagionem & ſympathiam adducere poſſunt. Initio autem ſcripſit præceptor, ut omnis tollatur ſtatim opinio cerebri vel exoluti, vel refrigerati à febrili ardore: quod ineunte morbo nunquam accidit, quo tempore natura morbificis cauſis opprimitur.

Cum dolore capitis.] Excitata ſenſione rei moleſtæ, i. bilis irritantis, in parte ſenſus acerrimi, qualis eſt dura meninx; ex qua ſenſione opinio fit cωmatis neutiquam ſoporati & ſomno ſepulti: quoniam in tali cωmate ſunt corda oblita laborum propter interceptionem, vel impedimentum animalitatis in ſoporatione ſenſus & motus.

Cervicis et lumborum.] Per propagationem cauſæ morbificæ à cerebro in ſpinalem medullam, vel etiam perennem excurſum ex lumbis ad caput: quoniam, uti jam dixi, facilis eſt contagio principiorum & productorum.

Hypochondrii.] Unde generationis & affluxus perennitas materiæ ſurſum ad caput, & ad ſuſcipientis cauſæ præparationem acceſſio & vis efficientis.

Somni expertes.] Quoniam in ſumma dormiendi neceſſitate non ſuppetit opportunitas cauſarum ſomniferarum: quamvis in ſomnum ſolvi reapſe videantur, propter conniven-
3. Epid. tiam oculorum; nihilominus tamen ſomnum inire non poſſint. Ac tale cωma jure optimo di-
part. 3. citur οὐχ ὑπνῶδες, καὶ ἄγρυπνον.

Etiamne phrenitici?] Ac ſi diceret. Etiamne tandem phrenitidis conſecutio adferatur, hoc eſt, delirii perpetui cum vigiliis & febre conjuncti, quod facit bilis effera morſus acerrimi in ea parte cerebri in qua mens principatum exercet. Sanè quidem, cùm alteratio cerebri vires acquiſivit eundo, pituitaque exhauſta, cerebrum dominatu bilis tenetur, unde cωma excutitur. Ex quo efficitur, triumphata cωmatis cauſa, delirium pateſcere, quod pariter cum cωmate regnabat, ſed obſcurè tamen quaſi ſepultum atque ſopitum: quemadmodum ſi bilis, pituitæ abundantia pituiteſceret, utique proderetur lethargus. Quamobrem cωmatoſi vigiles, & unà poſſunt eſſe phrenitici, & phrenitidis ſucceſſionem habere.

Substillum narium in his mortiferum.] Omnia enim ſanguinis ſtillici-
Vide 62. dia ſunt χαλεπὰ, i. *periculoſa*, ut cæteræ omnes judicatoriæ cauſæ exiguæ. Aut enim mali-
Coac. gnos vel multos humores naturæ imperio regi non poſſe, aut infirmitatem ſummam ipſius
1. lib. hiſt. 1. 1. naturæ teſtantur: ſed ea ſtillicidia ſic habentur mortifera, ſi qualitate ſanguis in vitio ſit, qua-
Epid. lis eſſe ſolet meracis, ut in Philiſco.

Idque cum alias, tum vero quartum diem agentibus.] Quoniam ſubſtilla & hæmorrhagiæ quarto die, contra naturam morbi cientur qui paroxyſmos habet dierum imparium. „Omnis autem παχειοσότης quæ vertitur in ἁρπασμὸν, calamitoſa eſt, facit-
prorrh. 56. que τὸ δυσκατάληπτον θανατῶδες: quemadmodum rectè annotavit Galenus ad illam prognωſin. *Stilli-*
ſ. 3. 1. *cidia undecimo mala.*

Aut ineuntibus morbum.] Non quidem periodo aut καιρῷ (nàm tertio die bona eſt hæmorrhagia) ſed primo ſtatim morbi appulſu, quam πρώτην εἰσβολὴν nominare ſolent: ob eam ſanè cauſam quæ in ſubſtillo dicta eſt.

Pestifera est etiam præluvies alvi prærubra.] Nihil erat neceſſe ad faciendam fidem periculi ſuperiorum ſymptomatum quæ ſunt ὁμοειδῆ conſpirantia in idem; nihil, inquam, erat neceſſe advocare τὰ ἑτερογενῆ quæ ſunt in ſuo genere lethalia, cùm illa per ſe ipſa ſufficiant. Enimvero cωma mixtum quod phrenitidem habet conjunctam aut conſectariam cum progreſſu cauſæ indigenæ, & tranſlatione advenæ, quodque ſubſtillo ſanguinis tempore & qualitate peſſimo, devictæ naturæ ſignum oſtendit, nihil ampliùs requirit ad perſuaſionem futuri exitii. Atque illa cernuntur in actionibus & excrementis quæ ſunt ipſius cerebri & membranarum ejus, proptereaque ſunt ὁμοειδῆ, & ad inſtituendam prognωſin accommodata. Quod igitur adjecit, peſtiferam eſſe prærubram alvi proluviem, verè quidem dixit, ſed non appoſitè. Eſt enim proluvies illa peſtifera, ſed labefactatæ naturalis œconomiæ ſoboles, & hepatis multùm effœti certiſſimum argumentum: ſicut ſymptomata jam explicata, cerebri; ob eamque cauſam funeſta, quòd partium illarum officio vita carere non poſſit. Atque ut de illa proluvie, cujuſmodi ſit, & quorſum fiat, paucis exponam; certum eſt omnem cruentam dejectionem jecori acceptam referri: ſed periodicam atque fugacem virtute illius fieri; perpetuam verò, torminoſam, carnium loturæ ſimilem, ſummæ infirmitatis, planeque virtu-

tis

tis retentricis exolutæ ſyllogiſticum ſignum eſſe. „ Quoties autem jecur ab inveteratione „ intemperiei jam exolutum ſui tædet officii ad vitam tuendam neceſſarii, tum in anguſto „ ſpes eſt. Atque ita proluvies alvi prærubra homini necando ipſa per ſe eſt ſatis; neque appoſitè, meo quidem judicio, ad conſtituendam ſymptomatum ὁμοειδῶν cerebri perniciem advocata videtur, cùm ſit ἑτερογενής, nec ab eodem fonte principia cauſaſque ducat: „ niſi for- „ taſſe quis dicat; quò plures facultates, pluraque principia in vitio ſunt, eò res ægri pejus ire. Vide lib. 4. περὶ ἄρθρων, & comment. Galeni ad prorrh. 2. ſ. 1. 8.

3 Οἱ κωματώδεες ἐξ ἀρχῆς ἐφιδρώσαντες, οὔροισιν ἐπιπόνοις, καυσικοὶ, ἀκρίτως δὲ περιψύχοντες διὰ ταχέων, περικαέες, νωθροὶ, κωματώδεες σπασμώδεες· ὀλέθριοι. al. πίποσι

Cωmatoſi quibus ab initio ſudatiuncula exudavit, cum permoleſta urina, & ardore febrili immeritò alſioſi, mox æſtu incandeſcentes, comatoſi, ſubinde ad pedes delapſi mortiferum habent malum.

Alterum genus cωmatis ab exolutione nati in hac prognωſi continetur, quod ſuæ deciſionis enarrationem à nobis requirit. Eſt enim deciſio hæc multis obſtructa difficultatibus, quas expedire difficillimum eſt, nec verò niſi à ſciente animadverti poſſunt. Ac primùm tollatur cωmatoſi nomen quod in principio deciſionis ſcriptum eſt, retineatur autem quod eſt in fine. Non enim ab initio ſunt cωmatoſi qui ab exolutione ſomno ſepulti jacent: quemadmodum in cωmate mixto quod eſſe diximus monſtrum biceps phrenitidis & lethargi, ex mixtione bilis & pituitæ pari robore inter ſe dimicantium. Tale cωma initio ſtatim apparet, nec morbi alterius conſectarium eſſe ſolet.

Ergo. Quibus ab initio sudatiuncula exudavit] Per expreſſionem quam fecit capitis oppreſſio. Ut enim ſudatiuncula dicitur vel capitis, vel univerſi corporis: ita huic loco appoſita in ſcopum authoris, propriè ad caput pertinet; eaque, ineunte morbo, cauſam habet expreſſionem; quemadmodum jam producto deque viribus triumphante, partium ſolidarum exolutionem.

Cum permolesta urina] Sic enim legendum diximus, non autem, οὔροις πίποσι. Quorſum enim concoctio in concurſu ſymptomatum funeſtorum, quæ nunquam bonitatis naturam exuit, ut ex bona fiat mala? niſi quis fortaſſe objiciat fugacem eſſe concoctionem cum viciſſitudine cruditatis, indeque fieri ut quæ ſunt urinæ modò pepaſmi participes, modò expertes, non ſint in bonis ducendæ: fortaſſis etiam videantur pravæ, ut quodam loco ſcripſit Hippocrates. Sed illud ſuperſtitione vel oſtentatione non caret, ſophiſticum eſt, propterea que ab omni philologia & philoſophia explodendum. prorrh. 61. ſ. 3. 1.

Eſt autem permoleſta urina, quæ cum labore excernitur, non quidem veſicæ vitio, ſed alieno. comment. ad prorrh. 24. ſ. 2. 1.

Et ardore febrili.] Sic enim οἱ καυσικοὶ ſunt exponendi. Nam τὰ καυσικὰ dicuntur morbi in quibus ardor lucet; tum etiam excrementa præcalida, quorum vis eſt faciendi morbum acutum citiſſimæ criſis, valdeque periculoſum, ſi ardore conflagrent. comment. ad prorrh. 6. ſ. 2. 1.

Immerito alsiosi.] Non inconſideratè illud, ἀκρίτως, verti *immeritò*, quod eſt ſine ſignis & ſalutaribus cauſis, ut in Philiſco qui viſus eſt febris expers in ſummo ardore. Tametſi enim cutis videtur alſior quàm ſolebat, non tamen ſic febris vacationem denunciat, ut recte annotavit Galenus comment. ad illam prognωſin: Τὰ ἐγκαταλιμπανόμενα καύματα ἐν ὑποχονδρίῳ πυρετοῦ περιψυχθέντος, κακὸν, i. *Reliquiæ in hypochondrio ſuperſtites febris extinctæ, malæ.* prorrh. 71. ſ. 1. 1.

Mox æstu incandescentes.] Conceptæ in viſceribus flammæ appulſu; quæ cùm evanuerit, partes, uti erant, marmore frigidiores relinquit. Qua de re illud jam expoſuimus. *Extimarum partium cita in utrumque mutatio, ac ſitis hujuſmodi, prava eſt.* Quo loco adducta ſunt multa quæ ad propoſitæ deciſionis explicationem pertinere videbantur, illinc huc transferenda. 53. Coac. 1. lib. & prorrh. 8. ſ. 2. 1.

Subinde ad pedes delapsi] Tales enim ſunt νωθροὶ, in quibus ab exolutione inſanabili nervorum principii cernitur ἡ ἔρριψις, quæ eſt veluti quædam πάρεσις. Νωθρότης autem, ἔρριψις, καὶ πάρεσις, καὶ ἄφεσις idem ſignificant 3. Epid. ſect. 3.

Cωmatosi] Ab exolutione cerebri diuturna oppreſſione fatiſcentis, quam initio de- „ nunciavit ſudatiuncula capitis per expreſſionem: quia ubi ſudor, ibi morbus.

Mortiferum habent malum] Quoniam omne ſymptoma natum a principii „ exolutione, quam fecit morbificæ cauſæ inveteratio, mortiferum eſt atque funeſtum. Tale eſt ſubſtillum ſanguinis nigri quartum diem agenti in cωmate mixto. Talis etiam prærubra alvi proluvies ab effœto hepate, quod jam ſui tædet officii.

4 Οἱ κωματώδεες ὕπνοι καὶ αἱ καταψύξιες· ὀλέθριον.

Somni veternoſi, unaque alſioſi; mortiferi.

Existit etiam mortiferum cωma ſimplex quod cerebri invexit refrigeratio quam ardor febrilis reliquit, exhauſta cerebri, ut ita dicam, vivacitate: quale in Hermocrate animadvertit, quem ſomni vacuitas cωmatoſum reddidit undecimo die morbi. Fuit Hermocrati mortiferum

illud cωma, quoniam intemperies frigida, febrilis ardoris conſectaria eſt inſanabilis. Ea lege funeſtus eſt hydrops à μαρασμῷ περιφρυγεῖ, i. *conſumptione retorrida* quam febris acuta induxit. Eadem lethargus à phrenitide.

Ergo, SOMNI VETERNOSI.] Βαθὺς ὕπνος κωματώδης vel κῶμα ὑπνῶδες, cωma ſoporatum ſopore excuſſu difficili, qui proximè accedit ad carum, & in quo vix potis eſt oculis aut cerebro lucem accipi.

UNAQUE ALSIOSI.] i. Cum refrigeratione conjuncti, quam vocat σφοδρὰν ψύξιν τοῦ ἐγκεφάλου, quæ omnium maximè ſoporifera eſt, unde ſoporatus eſt multùm Hermocrates undecimo die morbi cùm decem jam dies exegiſſet in febris ardore, lingua peruſta, vigiliis, hypochondrii tenſione, ictero ſymptomatice diffuſo, non effuſo; quibus adde excrementa peruſta univerſi corporis affectionem igneam denunciantia.

MORTIFERI] Vide commentarium ad hiſtoriam 2. part. 2. 3. Epid.

Malè fuit κωματώδεες κωπιώδεες.

5 Κωματώδεας, κοπιώδεας, κεκωφωμένους, κοιλίης καταῤῥωγυίης ἐρυθρὰ διελθόντα περὶ κρίσιν· ὠφελέει.

Cωmatoſos laborioſos, tum eos qui obſurduerunt, alvus prorupta ſubrubris excrementis adjuvat in ipſa criſi.

HIC TERTIUM genus cωmatis veternoſi proponitur quod in oppreſſione cerebri cauſam habet, non quidem ex pari dominatu pituitæ & bilis indigenarum cerebri, qualem in cωmate mixto agnovimus: ſed quod ex utriuſque humoris affectione naſcitur in aliis partibus quæ cerebrum ipſum in contagionem & ſympathiam adducere poſſunt. Ejuſmodi ſunt alvus & venæ, in quibus perturbatio commovetur à flatulento ſpiritu cum calore contra naturam, cujus perturbationis apparent ſigna in urinis jumentorum ſimilibus. Quale etiam cωma illud naſcitur, de quo ita ſcripſit: *Cωmatoſi maximè erant phrenitici, & qui laborabant cauſo, & qui alio quopiam morbo magno.* Quem locum enarrans Galenus ſic ait; *Craſſitudo materiæ faciebat quidem cωma, iis præſertim quibus afflictum caput fuerat. Affligitur autem phreniticis, prima ratione afflictionis, hoc eſt, ab indigena cauſa per idiopathiam.* Καυσώδεσιν *verò, ex quodam eventu. Etenim febrilis calor humores pravos effert ad caput. Tunc autem in ea tempeſtate peſtifera redundabant crudi & frigidi.* Quemadmodum autem quæ in hac prognωſi continentur ſymptomata cωmatis & τοῦ κόπου, alibi ſunt expoſita in catalogo eorum quæ cum febre terrifica eſſe ſolent: ita remedium quo illa quieſcunt, hîc nobis excipiendum proponitur. Ut igitur, cωmatoſi, laborioſi, caliginoſi, vigiles, ſubſudantes malè ſunt: ita, cωmatoſos, laborioſos, obſurdeſcentes alvus aperta ſubrubra laxans, circa criſin juvat.

f. 3. 3. Epid.

35. Coac. 1. lib.

6 Κωματώδεες ἀσώδεες, ὑποχόνδριον ὀδυνώδεες, σμικρὰ ἐμετώδεες· τὰ παρ' οὖς ἴσχουσι· πρόσθεν δὲ περὶ τὸ πρόσωπον ἐπάρματα μετὰ κώματος.

Cωmatoſi faſtidioſi, unaque dolenter hypochondriaci, ſæpe & parum vomentes, aurium abſceſſus habent. Antea verò faciei tumores cum ſopore ipſo conjunctos.

HIC ETIAM cωmatis deciſio continetur, quòd faciunt affectiones viſcerum quæ cerebrum in ſympathiam & contagionem adducere poſſunt, indeque materia illuc transfertur; aut etiam in cerebro ipſo cietur, unde parωtides conſectariæ eſſe ſolent. Enimvero crudi humoris ad caput tranſlatio eventum habet cωmatis atque parωtidum; idque cùm aliàs, tum ſi adjuncta ſit præparatio cauſæ ſuſcipientis, quæ cernitur in facie turgidula hominis jam ſoporati.

Ergo. CωMATOSI FASTIDIOSI.] Qui & figuræ omnis & omnium ciborum faſtidio efferuntur, accerrimæ bilis appulſu ventriculum & ſtomachnm laceſſentis atque quodammodo exolventis: atque talis ἄση revera eſt ναυτιώδης, non autem ἀνέμιος.

UNAQUE DOLENTER HYPOCHONDRIACI.] Hypochondrio ſcilicet inflammatione obſeſſo, unde bilis exudat in alvum, nervulique duo jecori & ventriculo ſociati affliguntur. Hæc jecoris inflammatio cerebrum quidem per alvum in ſympathiam & contagionem adducere poteſt propagatione cauſæ morbificæ: quemadmodum ipſa tenſio hypochondrii doloris expers tranſitum abſolutum ſignificat; quando ſcilicet humor, relicto priore foco, tranſit ad caput. Sed neutrum ſatis appoſitè, niſi apponatur commemorata ſuſcipientis cauſæ præparatio. Nec verò hypochondrii tenſio doloris expers aliò ſpectat in perturbatione critica, quàm ad hæmorrhagiam; in ſuppurato autem pulmonis, reſtituta ſpirandi libertate, quàm ad cruralem abſceſſum. Nam hypochondriacus dolor inflammatorius hæmorrhagiam habet ſalutarem primis periodis. Quid igitur ſupereſt? ut intelligamus tranſitum & progreſſum partium caput in ſuæ affectionis contagionem adducentium, non minùs præparatione ſuſcipientis cauſæ, quàm vi efficientis, eventum habere vel hæmorrhagiæ vel cωmatis, vel parωtidum. „Nam cωma ab oppreſſione na„tum, quale deſcripſi, vel parωtidibus excutitur, vel alvo prorupta ſubrubris excrementis in criſi.

PARUM VOMENTES.] Quæ vomitio ſymptomatica eſt bilis continenter à jecore in ventriculum prorepentis, nec ullam levationem adfert: ſed contrà caput gravioribus damnis auget.

AURIUM ABSESSUS HABENT]. Neceſſariò, vel ex eventu. Ac neceſſariò quidem, in primigenia cerebri affectione, quam hominis facies turgidula jam ſoporati oſtendit, niſi alvus prorupta, parωtidum materiam & occaſionem tollat. Ex eventu autem, ſi hæmorrhagiæ inchoa-

choatæ derivatio fiat pone aures, quod ipſe innuiſſe videtur in prorrhetico, ubi non ſcripſit, ut hîc σμικρὰ ἐμετώδεες, ſed αἱματώδεα μικρὰ, quemadmodum & 6. τῶν ἐπιδημ. Καὶ ἢν μὴ ῥυέντων ἐγκαταλείπηται, ἕτοιμον τὸ νόσημα πρὸς ἀπόςασιν, i. *Si quid ex fluentibus relinquatur. promptus ad abſceſſum morbus.* De parωtidibus autem quæ & cujuſmodi ſint, alio loco jam diximus priore libro: pluribus item dicemus in hoc ſecundo, ſi Dominus voluerit.

Antea vero faciei cum veterno tumores.] Ac ſi diceret; ſuſcipientis cauſæ præparatio maximum habet momentum ad ea quæ cuique accidunt ſuſcipienda. Itaque turgidula facies velut ἐφθότης οἰδηματώδης, indigenæ cauſæ ſoboles; ut in lethargo diximus, tum neceſſariò, tum ex eventu; ſymptωmatis cataphorici confectariam denunciat parωtidem, quando ad caput tranſlatio fit crudi & craſſi humoris. Notum eſt illud: Ἐν κεφαλαλγίῃ κῶμα καὶ κώφωσις παρ' οὖς τι ἐξερύγεται, i. *In cephalalgia cωma & ſurditas ad aurem aliquid eructat.* Et, Ὑποχονδρίου σύντασις μετὰ κώματος ἀσώδεος, καὶ κεφαλαλγίης. τὰ παρ' οὖς ἐπιῤῥεῖ, i. *Tenſio hypochondrii cum cωmate faſtidioſo & cephalalgia, ad aurem affluit.* prorrh. penult. & ult. ſ. 3. 1.

7 Τὰ ἐξαίφνης παρακρούσαντα ἀλυσμῷ· αἱμοῤῥαγικά.

Quæ continuò deliria exoriuntur cum jactatione conjuncta; hæmorrhagiam cient.

Pertinet deciſio hæc ad diſtinctionem ſuſcipientis cauſæ, cujus διάγνωσις comparatur ex ſignis propriis morbi & partis obſeſſæ, quæ dicuntur ὁμοειδῆ. Ergo ſi verum eſt, ut certè omnino eſt, quod poſui ſuperiore prægnωſi, non inferiores eſſe partes excipientis cerebri, quàm efficientis cauſæ, vel ad generationem morbi, vel ad excluſionem materiæ morbificæ, tum per excretionem, tum per abſceſſum, planè efficitur ut quemadmodum facies turgidula & œdematoſa hominis jam ſoporati cum hypochondrii alterutra tenſione conjuncta, quamcunque μετάςασιν & ἐπιςήριξιν ad parωtidas convertit, niſi alvus prorupta ſubrubris excrementis ipſas aſſurgere prohibet; ita facies prærubra cum aſpectabili pulſu venarum atque delirio, hæmorrhagiam fore denunciat.

Quæ continuo deliria exoriuntur.] Affectione partium & ſanguinis bile perfuſi, quæ citò cerebrum in ſympathiam & contagionem poſſunt adducere, facereque ſymptωma humoris morbifici proprium, quod eſt delirium non perpetuum. Nullum enim perpetuum eſt præter phrenitidem & confectariam ejus inſaniam, quæ cauſam habent in cerebro firmiter fixam.

Cum jactatione conjuncta.] i. Faſtidio omnis figuræ & loci, propter cujuſque in decumbendo moleſtia; quod ſani faciunt laborioſi quando ſatagunt modò hujus, modò illius negotii, omnis moræ in quoque perficiendo impatientes, eſtque illud propriè τὸ ἀλύειν. Porro autem cùm duplex omnino ſit cauſa quæ facit alyſmum, una, proprietas quædam humoris moleſti, non tamen multi neque uſquequaque alvum replentis, ſed in ejus tunica ſtabulantis; altera verò facultatis à corporis gravitate oppreſſio quæ ſummam in decumbendo δυσφορίαν efficit, unde alyſmus: hæc ſanè in hujus alyſmi ætiologiam uſurpanda venit. aph. 54. 7. prorrh. 44. ſ. 2. 1.

Hæmorragiam cient.] Bene aut malè, prout alyſmi tempus diſtinctionem adfert ſymptomaticæ jactationis, aut criticæ. Vide prognωſin illam. *Quicunque diebus criticis ſine ſudore perfrigerati jactantur, peſſimè habent.* prorrh. 27. ſ. 2. 1.

8 Τὰ κωματώδεα, ἀσώδεα, ὀδυνώδεα ὑποχόνδρια, θαμινὰ σμικρὰ πτύοντα· τὰ παρ' οὖς ἐπάρματα.

Cωmatoſa faſtidioſa, dolentia hypochondria, ſputa item crebra & pauca; tumorum pone aures prænuncia.

Hujus deciſionis ratio & explicatio in hunc locum apportanda ex comment. ad 6. hujus cap. Sed hoc intereſt, quòd hîc pathologica mutatio eſt morbi & ægri; deinde quòd ptyeliſmus pro crebra & pauca vomitione uſurpetur; quæ duo tolerabilia ſunt apud Hippocratem; poſtremò quòd ſuſcipientis cauſæ conditio prætermiſſa ſit, quam illic non prætermiſit. Itaque complexio eſt confuſanea partim ſignorum ὁμοειδῶν, partim ἑτερογενῶν, ex qua nihil ſtatui poteſt neque neceſſariò, neque ex eventu quid ſucceſſurum ſit.

9 Κωματώδεες ἦ ἄρα τι ἔχει σπασμώδες; meliùs ἔχουσι.

Cωmatoſi etiamne quid habent convulſificum?

Extremum illud erat ut diceret de mutatione prioris mali in pejus, quæ ſcilicet ferè accidit per cauſæ morbificæ & partis obſeſſæ alterationem majorem, vel incrementum, quando ad oppreſſionem partis nobiliſſimæ accedit perennis materiæ morbificæ affluxus. Ergo ſi cωma non excutitur lege critica, utrum habet convulſionis eventum, niſi antea mortiferum ſit? Enimvero cωma mixtum quod in phrenitidem tranſit, convulſione poteſt finiri, per alienationis ſucceſſionem ex alteratione prægrandi. At verò in ſimplici cωmate undecunque naſcatur, id locum non habet; quoniam ejus natura & ὕπαρξις conſiſtit in reſolutione; convulſionis autem in tenſione. Niſi fortaſſe quis adferat convulſionis cauſam quæ ex eventu cernitur, quando unius

nius partis reſolutio convulſionem facit alterius. Sed iſtud eſſet deceptitium. Eſt enim par & æqualis in cωmate λύσις, ut nulla τάσις ex eventu fieri poſſe videatur.

10 Κωματώδεα μεμωρωμένα κάτοχα, ὑποχόνδρια καὶ κοιλίην ἐπηρμένοι, ἀπόσιτοι, ἀπολελαμμένοι, ἐφιδροῦντες. ἆρα τούτοισι τὸ θολερὸν πνεῦμα, καὶ τὸ γονοειδὲς διελθὸν, λύγγα σημαίνει; κοιλίη δὲ ἆρα χολώδης προσδιέρχεται; τὸ λαμπρῶδες ἐν τούτοισιν οὐρηθὲν ὠφελεῖ, καὶ κοιλίαι δὲ τούτοισιν ἐκταράσσονται.

Cωmatoſi fatui catochi, hypochondriis & alvo prominuli, ciborum faſtidioſi, alvus nihil reddens, ſudatiuncula exudans; etiamne ſpiratio caliginoſa & genitalis urina ſingultum denuntiat? an verò etiam biliòſa alvus una ſecedit? urina pellucida his adjumentum adfert: quinetiam iis alvi perturbatæ feruntur.

Confusanea hæc ſymptomatum atque ſignorum ſylva, ἔνδειξιν nullam oſtendit quò fiant atque appareant, nec verò ullam ἀπόδειξιν recipit quorſum & quamobrem ita fiant atque appareant. Sunt enim permulta reapſe ἀσύστατα; plurima verò ἑτερογενῆ: ut nulla inde conſtitui poſſit doctrina nec diſciplina medendi, quæ ἐκ τῶν ὁμογενῶν καὶ τῶν ὁμοειδῶν comparari ſolet. Sed tamen expetenda verborum & rerum explicatio, atque in hunc locum tranſponenda ex Galeni comment. ad prorrh. 6. ſ. 2. 1.

11 Ἐγκεφάλου σφακελίσαντος οἱ μὲν ἐν τῇσι τρίτῃσιν ἡμέρῃσιν, οἱ δὲ ἐν τῇσιν ἑβδόμῃσι τελευτῶσι· ταύτας δὲ διαφυγόντες σώζονται. Οἷσι δὲ ἀνατμηθεῖσι τῶν τοιούτων εὑρεθῇ διεστηκὸς τὸ ὀστέον, ἀπόλλυνται.

Cerebro ſyderato, alii quidem tertio ſyderationis die, alii autem ſeptimo vitam finiunt. Quibus elapſis, periculo defunguntur. Sin autem anatome facta, os diſſociatum cernitur; ſine dubio moriuntur.

Quæ ex ancipiti certamine, incertoque marte naturæ & morbi ratio præſagiendi comparata initur, ancipitem quoque habet eventum interitus aut ſalutis. Nec verò quæ à magiſterio morbi inſtituitur, firmiſſimum illud adferre poteſt ad certam, ſtabilem, omninoque veram ac minimè fallacem prognωſin. Excipio tantùm apoplexiam, anginam primæ ſpeciei, ſyncopen quoque cardiacam. At quæ prognωſis ducitur ἐκ τῶν ἐπιφαινομένων, vix unquam, vel nunquam potiùs aberrat à ſcopo. Multi ſunt quidem terrifici morbi ſpecie & magnitudine ipſa; ſed nulli adimunt ſpem ſalutis, nulli certò mortiferi atque funeſti in quibus non appareant ſigna ſuperatæ naturæ, quæ veteres τὰ ἐπιφαινόμενα θανατώδεα nominarunt. Cernuntur hæc in qualitate corporis, actionibus, & excrementis. Ut in prægrandi pleuritide ſpes in anguſto eſt, non tamen certa deſperatio: ita nihil ſpei reliquum, quando in ſtertore, aut nulla eſt, aut certè exigua perque difficilis, & prava expurgatio, cum urina prærubra & pulſu effœto.

Sed quorſum, dicet aliquis, quorſum tam multa de morbis incerti judicii atque mortiferis, quorum præſenſio cum diſtinctione jam commemorata ad fidem faciendam comparatur atque initur? Quia profectò videmus hoc loco deſcriptam ſyderationem cerebri, quamvis ipſa per ſe terrifica ſit, non antè videri funeſtam, quàm os calvariæ diſſociatum appareat; vel omnino ſemper eſſe mortiferam, etiam ſi dies funeſtos exegerit, ſi tale ſit ἐπιφαινόμενον diſſociati oſſis.

Ergo. Cerebro syderato.] Per prolepſin uſurpato ſyderationis nomine, i. dum ſyderatur cerebrum; ut inchoata videatur ſyderatio, non autem numeris omnibus abſoluta, quæ inſanabilis eſt; tanquam privatione inducta. Proptereaque meliùs legeretur, σφακελίζοντος ἐγκεφάλου, quàm σφακελίσαντος; meliùs etiam quàm in aphoriſmis ubi ſcripſit.
aph. 48. 7. Ὁκόσοισι σφακελισθῇ ὁ ἐγκέφαλος: quod verbùm καταχρηστικῶς uſurpatum defendit Galenus. Nam propriè ſphacelus, perfectam cujuſque partis corruptionem ſignificat. Sed quemadmodum carnis corruptio gangræna dici ſolet: ita ſyderatio oſſis, nomen ſibi vendicat τοῦ σφακέλου, quod Hippocrates docuit, cùm ait. Καὶ οὕτω κίνδυνος σφακελίσαι τὸ ὀστέον τῆς πτέρνης, i. *Periculum ne ſideretur os pernæ.* Alibi verò carnem corruptam nominavit σαπρεδὼν, μυδῶσαν, καὶ σηπομένην quam corruptionem carnis recentiores gangrænam dixerunt. Ut igitur multùm intereſt inter gangrenam & γαγγραινοῦσθαι, quòd illa perfectam abſolutamque νέκρωσιν carnis ſignificet; hoc verò, μελασμὸν, i. *nigredinem* & inchoatam corruptionem. Sic inter ſphacelon & σφακελίζειν, ille enim, carbunculationem oſſis; hoc verò alterationem qua itur ad alienationem, denunciat. Atque ut ſæpenumero rerum abſolutarum verba & nomina pro inchoatis uſurpantur: ita quoque hîc talis uſurpatio conſideranda videtur, ut σφακελίζειν dicatur cerebrum, quod in corruptionis metu eſt. Sed qui ſit, & cujuſmodi cerebri ſphaceliſmus, quæſo attentè videamus; tum autem, quibuſnam ſignis ad illius ſphaceliſmi cognitionem deducamur.

Enimvero, Ariſtoteli ſphaceliſmus crudor eſt cerebri, quem facit ὑγρασία πολλὴ καὶ ψυχρὰ, i.

mador

rigor multus frigidus, quem fortaſſe quis rectè nominaverit carum. Sed eum ſphaceliſmum ita deſcripſit Hippocrates. *Syderato cerebro, dolor ab occipitio in ſpinalem medullam invadit, ac tum frigus ad cor pervadit, unaque ſudor citò cietur, effluitque ſanguis è naribus; nonnulli etiam vomunt; hic tribus diebus vitam finit.* Et infrà, *Si quem ſphacelus, corripit, dolor anticam potiſſimùm capitis partem occupat, intumeſcit, liveſcit, cum febre & crebro rigore. Hunc ſecare oportet, neque abradendo quieſcere, donec ventum ſit ad diploidem.* probl. 2 part. 2

Alii quidem, tribus; alii vero, septem diebus vitam finiunt.] Pro varia ſyderatæ partis conditione & ſitu. Nam ſyderato bregmate, & in puero, citior mors venit, quàm in occipite & adultiore.

Quibus elapsis, periculo defunguntur.] Ac ſi diceret; ſi cauſam melaſmi fortis natura expulerit, aut medicus multum celer atque fidelis terebrando exhauſerit, partique afflictæ neoteriſmum induxerit; reſtituentur.

Sin autem anatome facta] Per decuſſatam carnis ſectionem, & pericranii à calvaria metuentem inflammari, avulſionem.

Os dissociatum appareat.] Tactu & aſpectu, & modiolo religiosè & prudenter circumacto, ut colore, charactere, & mole ſit omnino à ſe mutatum, & à naturali connexione & ſitu amotum.

Moriuntur.] Quoniam ſignum eſt perfectæ νεκρώσεως, & quòd omne vivens conſortis mortui impatiens eſſe ſolet.

12 Τοῖσι κεφαλαλγικοῖσιν, ὀστέα ῥαγεῖσιν ἐκ τῶν ὄπισθεν, ῥύσις ἐκ μυκτῆρος λαῦρος, παχεῖα, κακόν· ὀφθαλμὸν περιαλγήσαντες οὗτοι, ῥιγέουσι· ἦρα αἱ κατὰ κρόταφον διαῤῥαγαὶ, σπασμώδεες;

Cephalalgicis ex calvariæ poſticæ fractura, ſi craſſior è nare ſanguis rivulosè prorumpat; grave malum denunciat. Atque cùm priùs oculo perdoluerint, rigent. An verò etiam quæ cadunt in tempora oſſium effracturæ ſunt convulſificæ?

Hactenus de ſyderatione cerebri quæ κατὰ τὴν πρόληψιν uſurpatur, quæque intra tertium diem in quibuſdam, in aliis verò deciſionem habet intra ſeptimum, interitus aut ſalutis: ac ſalutis quidem, ſi naturæ virtus exolvat ſe cauſa ſyderante per eryſipelas faciei; aut ſi medicus ægri diligens & ſtudioſus modiolo eximat tantum oſſis calvariæ, quantum modiolus ipſe ſuo circumactu complectitur, indeque ſaniem virulentam exhauriens parti σφακελίζειν incipienti, ſed quæ σφακελισμὸν nondum contraxit, neoteriſmum inducat. Sequitur ut de fracturis calvariæ hoc loco dicendum ſit, ut diſputationi inſtitutæ colophωnem pulcherrimum imponamus. Diſputatio quidem inſtituta fuit de ſymptomatis omnibus quæ capitis repleti & cerebri conſectaria eſſe ſolent. Ea ſunt, uti jam diximus, vel cephalalgica, vel cataphorica, vel catharrhoica. Ac ſingulorum deciſiones ſunt explicatæ, eorum ſcilicet quæ veniunt ἀπὸ τῶν ἐνεόντων, i. *ab inutilibus quæ intra ſunt.* Supereſt igitur ut idem faciamus in iis quæ incidunt ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, i. *ab externis*, cujuſmodi ſunt ea quæ capitis τρώματα nominantur. De quibus Hippocrates librum conſcripſit, quo nihil divinius inter medicorum & philoſophorum ſcripta reperiri poſſe arbitror.

Ergo. Cephalalgicis ex calvariæ posticæ fractura.] i. Quibus lapſu, vel caſu, vel ictu teli obtuſi, gravis, & duri, validis contorti viribus, fiſſa eſt capitis projectura poſtica: quam verticem vocat Hippocrates; aut ſi nulla ſit projectura poſtica, quibus occipitis fiſſura graviter dolet caput. Fiſſuram autem dixi, non ἕδρην: quoniam hæc dicitur ῥώγμη, in qua longiùs excurrit linea quàm ubi telum inſederit, quæque ſemper conjunctam habet τὴν φλάσιν, i. *colliſionem.* Nam quicquid finditur, idem ut collidatur neceſſe eſt; nec tamen hæc retro commeant. Poteſt etiam hoc loco intelligi effractura quam veteres nominarunt τὴν εἴσω ἔσφλασιν, quæ ſuo ambitu continet omnes differentias fracturarum, quæ ſunt ἡ ἕδρη, ἡ φλάσις, ἡ ῥώγμη, καὶ εἴσω ἔσφλασις, *i. teli ſedes ſive inciſio, colliſio, fiſſura, & effractura*, in qua percuſſum os labat vel intrò effringitur. Earum differentiarum deſcriptio in ſpecie & idea cujuſque, accuratè ſcripta legitur in prædicto lib. περὶ τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τρωμάτων. Hic autem vis magna poſticæ projecturæ illata oſtenditur, quòd & percuſſa findatur, & colliſione ſumma ſanguis exprimatur ad nares: ſed hæc dicentur paulò pòſt.

Si crassior e nare sanguis rivulose prorumpat.] Ac ſi diceret: ſi non ſolùm os percuſſum findatur, quod ægrè fit, quia craſſiſſimum eſt, multaque carne contectum, proptereaque omnium facillimè ictibus ac telis quibuſque reſiſtit; ſed ſi tanta, inquam, ictus ac teli vis fuerit, ut ſumma colliſione ſanguis exprimatur ad nares è venis & arteriis quæ coëunt in vas inſigne quod uſque ad nares excurrit. Quæ cauſa eſt cur ipſa frons inter calvariæ partes ſola, & ſitu, & vaſorum productione contineri dicatur; proptereaque ſola omnium, ſi percutiatur, inflammationi expoſita: quoniam omnis percuſſæ calvariæ inflammatio ſupervenit, quando pars quæ continet, exonerat ſe in eam quæ continetur.

Grave malum denunciat atque facit.] Denunciat quidem, quoniam vis teli & ictus illata, non minùs oſſi craſſiſſimo calamitoſa eſt, quàm mitior ictus temporibus atque fronti. Huc accedit quod ſanguis niger proruptus, & ſphaceliſmi metum adfert, & cerebro crudorem & vivacitatis extinctionem inducit. Quod Halicarnaſſeo cuidam homini quinquagenario contigiſſe legimus, cui cùm ad cephalalgiam & otalgiam liberaliter ſanguis detractus fuiſſet, vacuitate ſanguinis læſum eſt caput refrigeratum; indeque, cum delirio, mortis conſecutionem habuit.

ATQUE CUM PRIUS OCULI PERDOLUERINT.] Propagatione inflammationis duræ memingis ad oculos, quibus in oris ipſa finitur.

RIGENT.] Concepta rigoris cauſa, vel in parte quæ riget, vel in quam eſt recurſus; in occipite ſcilicet unde primùm manavit, indeque in ſpinali medulla: quod ſignum eſt παλιγκότου morbi, & ſphaceliſmi; qui denunciatur ἀπὸ τοῦ κοτίδος εἰς τὰ πεφυκότα.

lib. 2. de Morb.

AN VERO ETIAM QUÆ CADUNT IN TEMPORA OSSIUM QUASSATIONES, SUNT CONVULSIFICÆ?] Exoritur hîc alia quæſtio de fractura calvariæ, utrum quaſſata temporum oſſa convulſionem adferant; ſicut ingens fiſſura & effractura occipitis, hæmorrhagiam. De qua quid ſtatuam, ſuſtineto, donec habeas capite ei rei conſecrato, ſub finem iſtius libri.

DE AURIUM AFFECTIBUS.

Cap. III.

ὨΤΟΣ πόνος σύντονος μετὰ πυρετοῦ ὀξέος, καὶ ἄλλου τοῦ σημείου τῶν ὑποδυσκόλων, τοὺς μὲν νέους ἑβδομαίους κτείνει, καὶ συντομώτερον, παραφρενήσαντας, μὴ ῥυέντος πολλοῦ πύου ἐκ τοῦ ὠτὸς, ἢ ἐκ ῥινῶν αἵματος, μηδὲ ἄλλου τοῦ σημείου χρηστοῦ γινομένου. τοὺς δὲ πρεσβυτέρους βραδύτερον, καὶ ἧσσον ἀναιρεῖ· τά τε γὰρ ὦτα φθάνει ἐκπυέειν, καὶ παραφρενέουσιν ἧσσον. ὑποστρέφουσι δὲ οἱ πολλοὶ τουτέων, καὶ ἀπόλλυνται οὕτως.

Aurium dolor intenſus cum febre acuta, cumque ſiniſtro quopiam ſigno; juvenes quidem, ſeptimo die aut etiam celeriùs; nec ſuæ mentis, interimit, ſi quidem nec liberale ſit expuratum ex aure, neque ex naribus hæmorrhagia; nec vero ſalutare aliud adfuerit ſignum: ſeniores autem & ſerius & rarius tollit. Nam ſuppuratum prævertit, nec ita delirant. Sed tamen pleriſque horum morbus revertit, atque ſic moriuntur.

A CAPITE & cerebro tranſitus eſt per progreſſum vel tranſitum ad aures, quæ gravibus admodum morbis obnoxiæ ſunt: neque profectò alius vel importunior, vel acutior morbus eſt, quamvis qui ſymptomata exhibet, tum epigenomena, tum epiphænomena aurium inflammatione obſeſſarum. Sanè aurium inflammationes atque dolores ejuſmodi ſæpe ſunt, ut ad dementiam mortemque præcipitent. „ Atque in auribus quàm in oculis aliquanto majus pericu- „ lum eſt, quòd oculorum vitia intra ipſos noceant; aurium verò inflammationes facilem ha- „ bent cum cerebro ſympathiam, facilemque recurſum. Quò magis inter initia protinus ſuccurrendum eſt, ne majori periculo locus ſit.

Ergo. AURIUM.] Scilicet interiorum, non exteriorum quæ nominantur auriculæ, quia jure nullo ſocietatis cum cerebro ſympathiam habere poſſunt, quemadmodum audiendi meatus in cavitate oſſium temporalium anfractuoſa quæ ad cerebri amplitudinem excurrit, membranamque accipit acerrimi ſenſus, & nervum ad audiendi vim accipit quintæ conjugationis. Atque in eo ſinu vernaculus quidam aër ambienti conſocialis, triaque item oſſicula, malleoli & incudis, ſtapediſque ſimilia continentur.

DOLOR INTENSUS.] In quo acerbitatis & moleſtiæ ſumma ſunt omnia, cujuſmodi eſſe ſolet inflammatorius in parte ſenſus exactiſſimi; unde materia effera, tanquam in ergaſtulo concluſa, nequivit exire nec exudare, propterea que perennis ſyntimoria eſt morbi & cauſæ morbificæ. Atque eum dolorem meliùs idem præceptor nominat ὀδύνην ὀξεῖαν in prognoſtico.

CUM FEBRE ACUTA] Doloris ipſius & inflammationis conſectaria. Eſt enim aurium inflammatarum tanta vis dolorifica, ut febrem habeat ſymptomaticam; more magnorum morborum, maximè verò eorum qui inter ipſos eximii ſunt. In prognoſtico eam febrem acutam propriis notis expreſſit, cùm ait, σὺν πυρετῷ ξυνεχεῖ τε καὶ ἰσχυρῷ, i. *cum febre & continua & vehemente.* Eſt enim febris acuta quæ celeriter, continenter, & vehementer movetur; ut febris hæc primigenia videri poſſit, quæ per propagationem cauſæ morbificæ, aures afficiat.

ad comment. prorrh. 1. 1,

Sed nihil eſt σύντονον, i. *intenſum*, quod adjunctum non habeat τὸ διηνεκὲς, i. *continuum*. At- „ qui partium & humorum affectiones quæ cæteras in contagionem adducere poſſunt, τὸ διηνεκὲς nunquam faciunt, i. contagioſi vitii aſſiduitatem.

CUMQUE SINISTRO QUOPIAM SIGNO.] Quoniam hic locus eſt fallax ad præſenſionem certò inſtituendam, attendendum præcipit ad alia quoque ſigna quæ ſtatim initio morbi apparent: ſed ταπεινότερον nominavit ὑποδύσκολα quæ veriùs dicuntur κάκιστα ἢ θανατώδεα. Sunt autem inprimis cephalalgia, dementia, & urina prava tum alba, tum prærubra.

JUVENES QUIDEM, SEPTIMO DIE.] Juvenes quidem: quòd temperamento & complexione ſint bilioſi. Eſt enim juvenibus τὸ χολῶδες καὶ θερμὸν τῆς κράσεως, i. *bilioſum & calidum temperamentum*, propterea que inflammationibus mirum in modum exercentur. Septimo autem die, quemadmodum cephalalgici ex dolore intenſo. Nam peracuti morbi intra ſeptimum diem deciſionem faciunt interitus aut ſalutis.

AUT ETIAM CELERIUS.] Idem quoque ſcripſit in prognoſtico, & lib. 6. τῶν ἐπιδημ. Δι' οὐάτων καὶ ἐξ οὐάτων, τὰ πολλὰ θνήσκει τριταῖα, i. *Per aures & ab auribus plerique tertio die moriuntur.* Quem locum enarrans Galenus ſic ait: *Sæpenumero gravis morbus aures corripuit, qui ſer-*

pen-

pendo, ſerie quadam, propter continuitatem, prorepit ad cerebrum, mortiſque cauſa fuit. Sæpe etiam contigit ut cùm magna materiæ copia cerebrum obſideret, eam natura amandarit ad aures, ægrotantique perniciem attulerit.

NEC SUÆ MENTIS INTERIMIT.] Doloris acerbitate, cerebri ardore conflagrantis exolutione. Tales autem è poteſtate mentis exeunt; concepta in cerebro phrenitidis cauſa, quæ facilem habet mutationem in atram bilem, facilemque adfert cerebro alienationem ex alteratione prægrandi.

SIQUIDEM NEC LIBERALE SIT EXPURATUM.] Hæc ſalutaris & propria criſis eſt omnium phlegmonarum, non expectanda tamen, ut expetenda, in capite aut viſceribus. Nam ſuppurabilis materia & inflammatio, priuſquam ſuppuratum concipiat, multos ad exitium præcipitat. Ac ſuppurato quidem & expurato aurium dolor exolvitur, ſi febris quieverit fortè primigenia, cum ſalutari ſigno urinæ.

NEQUE EX NARIBUS HÆMORRHAGIA.] Quæ phlegmonarum initiis facit ut non ſolùm periculo, ſed etiam morbo defungantur ægroti, prærepta inflammationis & febris materia & occaſione. Sic hypochondriaca inflammatio, ſic etiam cephalica, non ſolùm inchoata, ſed etiam perfecta quieſcit.

NEC VERO SALUTARE ALIUD PRÆSTO FUERIT SIGNUM.] Cujuſmodi eſſe ſolet διαφόρησις materiæ inflammatoriæ, doloris remiſſio, ſomnus delirium ſedans, febris vacuitas, alvus prorupta bilioſis humoribus.

SENIORES AUTEM.] i. Homines conſtantis ætatis, & ſenes crudos.

SERIUS ET RARIUS TOLLIT.] Nam ſuppuratum prævertit, nec ita delirant, cùm æquè calido non ſint temperamento gradum coctionis ſuperante.

SED TAMEN PLERISQUE HORUM MORBUS REVERTIT.] Non ſic defunguntur priore morbo, ut non iteratò recrudeſcat, ob pepaſmi & excretionis inchoatum, non autem perfectum motum.

ATQUE SIC MORIUNTUR.] Ferendo poſteriori morbo impares viribus, quas prior infregit.

2 Κώφωσις ἐν ὀξέσι καὶ ταραχώδεσι παρακολουθοῦσα, κακόν· κακὸν δὲ καὶ ἐν τοῖσι μακροῖσι. ἄγει δὲ τελέοισι καὶ ἐς ἰσχία πόνους.

Surditas morbi acuti turbulentique ſuccedanea, grave eſt malum: grave eſt item ſurditas diuturni. Quinetiam his dolores profert ad coxas.

SEQUITUR ut patefacto doloris inflammatorii periculo & criſi, prout cujuſque laborantis comparata eſt natura univerſalis & particularis; ſequitur, inquam, ut de ipſis aurium morbis, quatenus in vitio ſunt functione propria, hoc loco dicendum ſit. Præcipuum autem ſymptoma cernitur in ſurditate: ſicut oculorum in cæcitate. Eſt autem ſurditas, perfecta offenſio auditus: quemadmodum cæcitas ipſa viſus. Ac ſecundùm cæcitatem miſera eſt conditio ſurditatis, auriumque quæ obſurduerunt: quoniam earum uſum proximum à luminibus nobis natura dedit. Sed tamen ſurditate non uſque adeo exterreri debemus, nec ſymptωmate, nec ſigno, donec perſpecta fuerit ejus cauſa, firmiterne fixa, & ubi; an verò leviter preſſa ad exigui prædicationem temporis atque fugax. Enimvero firmiter fixa in facultate audiendi cum febre acuta, metu nos terret, tanquam fatalis ad interitum. Stabilis autem in vitio inſtrumenti, & febris expers, nihil terrificum præ ſe fert: miſerationem tantùm movet amicis. At verò ſurditas leviter preſſa & fugax in morbis acutis, eum ſanè habet eventum ſiniſtri aut ſecundi judicii, quem ipſa tranſlatio vel propagatio, quo jure quaque injuria, quove item loco denunciat; & ſuccedanea illius ſymptomata, ut ſunt parωtides, hœmorrhagia, alvi profluvium, & coxæ abſceſſus. Eſt enim talis ſurditas in quibuſdam critica; in aliis ſymptomatica.

His ita conſtitutis. SURDITAS.] i. Auditus interceptio, quæ fit impedito prohibitoque appulſu τῶν ἀκουστῶν, i. *audiendorum*; vel τοῦ ἀκουστικοῦ, i. *auditorii* effœta virtute.

SUCCEDANEA MORBI ACUTI TURBULENTIQUE] i. Delirii, cujus prænuncia eſſe ſolet perturbatio. Ταπεινώτερον autem morbum dixit turbulentum, in quo delirium dementiaque ſplendet. Eſt igitur hæc ſurditas morbi acuti turbulentique ſuccedanea; hoc eſt delirii atque dementiæ.

GRAVE MALUM.] Non quidem ſymptωmate læſæ actionis unde malorum acceſſio ſit ac damnis afficiatur ægrotus: ſed ſigno labefactatæ partis illius cerebri unde vis audiendi manat. Ut enim roboris exolutio eſt, ita vacatio facultatis. Hujuſmodi ſunt illa jam explicata: *Quibus morbo jam fractis, videndi vis audiendive perit, mors in propinquo eſt.* Exiſtunt enim multæ 77. Coac. lib. 1. in cerebro manſiones, quarum integritas, variaque vitia, propriis cujuſque nervis, in ſenſuum inſtrumentis apparent. Nam ſurditatis leviter preſſæ atque fugacis in febre, unde illa veniat; & quorſum appareat, cauſas aperiet quæ huic citima eſt prognωſis mox enarranda.

GRAVE EST ITEM SURDITAS DIUTURNI.] Pars hæc prægnoſeωs non legitur in prorrhetico, ubi ſuperior ſententia Galeni commentario probatur veriſſima, & illuſtratur. Eſt autem veluti aphoriſmus quidam & breviarium excerptum de hiſtoria Heropyti Abderitæ quæ narratur 3. τῶν ἐπιδ. part. 3. Fuit Heropytus Abderita cephalalgicus ὀρθοστάδην, i. *ita ut cephalalgiam haberet ſuſque deque*, per aliquot dies. Inde acuta febre correptus decubuit, decimoquarto febris die obſurduit, duravit hæc ſurditas cum perturbatione atque delirio ad quadrageſimum diem, quo ſanguis prorupit è naribus, unde reſipuit, factuſque è ſurdo ſurdaſter.

 Dein-

Deinceps à quadrageſimo ad ſexageſimum, crebra fuit hæmorrhagia, ſed modica, cujus eo die vacationem habuit. Ac tum acerbiſſimus dolor coxam dextram exercuit, febris incanduit, nec ita multò pòſt inferiorum omnium partium dolores venerunt. Denique ita res erant, ut viciſſitudo quædam cerneretur febris cum ſurditate, & doloris ipſius coxarii. Nam in levatione febris, incrementum erat doloris coxarii; & contrà, in hujus remiſſione, febris exacerbatio. Atque in illa ſucceſſione mutua laborum, tandem ad octogeſimum ventum eſt diem, quo quidem omnia conceſſerunt, nihil tamen ex toto dimiſit. Ad poſtremum, centeſimo die omnia quieverunt, febris & ſurditas exolutæ fuerunt, prorupta bilioſis excrementis liberaliter alvo, edniſque pepaſmi ſignis octogeſimo. Itaque periculoſam putavit ſurditatem in diuturno morbo, qualem exegit Heropytus ad centeſimum diem, qui validarum virium beneficio morbi mortiferi curationem habuit: eaque curatio propemodum miraculo apponi debet.

3 Ἐν πυρετοῖσι, κώφωσις κοιλίην ἐφίστησιν.

In febre, ſurditas alvum ſiſtit.

Existit altera ſurditatis cauſa quæ in meatus auditorii oppilatione conſiſtit: quemadmodum ſuperior in exolutione partis illius cerebri unde vis audiendi manat, propterea que ut illa per ſe inſanabilis eſt, ita morbi acuti turbulentique conſectaria deſperationem ſalutis oſtendit. Sed oppilationis qua impeditur appulſus τῶν ἀκουστῶν ad partem illam cerebri in cujus virtute vis audiendi poſita eſt; oppilationis, inquam, non unica conſideratio eſt. Etenim quæ in vetuſtatem incidit, ejus inveteratio curationem vix recipit. Repentina autem, febris quidem expers, locum habet remediis convenienter præſcriptis, ſi diuturna non fuerit morbificæ cauſæ generatio, quam multiplex & varia echo multò antè denunciavit; febris verò particeps, bene aut malè, commodo aut incommodo ægri finitur, quatenus critica aut ſymptomatica eſt.

Quæ cum ita ſint. In febre.] Quæ ſcilicet in contagionem cerebrum ipſum adducit, eoque tranſitum facit vel progreſſum febrilis materiæ, ut in Heropyto.

Surditas.] i. Auditus interceptio per impedimentum appulſus τῶν ἀκουστῶν, propter oppilationem meatus, vel auditorii nervi offenſionem. Qualis enim eſt conditio cryſtallini humoris ad viſionem faciendam, talis & intimæ auditorii meatus oræ ubi dilatatum nervum attingit. Ergo ſurditas vitio inſtrumenti, non facultatis, qualis deſcripta eſt ſuperiore prognoſi.

Alvum sistit.] Quoniam perrarò accidit ut ſimul exiſtat ſurſum deorſumque humoris concitatio atque commotio, ſi choleram tantùm exceperis, quæ toto genere ſymptomatica eſt, niſi in lipyria febre quam ſola exolvit. Talis autem ſurditas alvum ſiſtit, non ratione ſui, ſed cauſæ ſuppreſſæ alvum ducentis. Eſt autem hæc, bilis excurſus ſurſum ad caput: quamvis inducendæ ſurditati aptior ſit frigidus humor per oppilationem meatus, & intimæ oræ ſtuporem. Sed tamen in febre ſurditatis cauſa eſt nimia bilioſi humoris ad aures tranſlati abundantia. Quæ cauſa eſt, cur & bilioſæ dejectiones abducta ſurditate ſubſiſtant: & contrà, ſurditas exolvitur alvo prorupta bilioſis excrementis. Sic enim Heropyto ſurditas alvum ſtetit, quem alvi profluvium, & dyſenteria, ſurditate & coxario dolore celeriter explicavit. Ac de ſucceſſione mutua ſurditatis & alvi ſuppreſſæ, permulta ſunt alibi literis Hippocraticis exarata, & à Galeno commentariis illuſtrata.

aph. 28. 4.

aph. 28. & 60. 4.

4 Ὦτα ψυχρὰ, καὶ διαφανέα, καὶ συνεσταλμένα· ὀλέθριον.

Frigidæ aures, pellucidæ, inverſæ; ad ultima jam ventum eſſe teſtantur.

Consentaneum eſt etiam complecti animo quantùm auriculæ ſint à ſe mutatæ in qualitate, & habitu corporis quæque ſui. Sunt enim τεκμήρια quibus deducimur ad præſenſionem futuri interitus, quando ita conſtitutæ apparent, ut jam ultimis propinqua eſſe omnia teſtentur: non ſecus atque nares acutæ, oculi concavi, collapſa tempora, cutis circa frontem intenta & dura. Quemadmodum igitur veſicæ ἀναισθησίαι in morbis acutis, unde urina ſupprimitur; quemadmodum etiam κατάψυξις μετὰ σκληρυσμοῦ, i. *partium extimarum livor & refrigeratio:* ſic etiam auriculæ frigidæ, inverſæ, pellucidæ, mortem in propinquo eſſe denunciant. Quamobrem verò ita ſit, paucis aperiam.

Auriculæ.] Sic enim τὰ ὦτα diſtinxit Galenus in aurem interiorem, & exteriorem quam priſci Latini auriculam nominarunt, quæ ſyſtaſin habet cartilagineam.

Frigidæ.] Quia frigoris capaciſſimæ; ut corpus cartilagineum pauco ſanguine irrigatum, & nulla carne veſtitum; facileque ab exhauſto laborant vitalis principii unde frigent, nec incaleſcunt nectaris vivifici affluxu, quo præter cætera defraudantur.

Pellucidæ.] i. Sic albeſcentes emortuæ, ut marmore albo frigidiores & politiores videantur. Non enim ſic pellucidæ ſunt ut lumen & lucem tranſmittant, quemadmodum æther, aër, vitrum.

Inversæ.] Per quandam convulſionis ſpeciem, nervum illum verſus, unde ſentiendi facultatem accipiunt. Non enim moventur niſi in iis quibus ſupra auricularum radices latus prorepit muſculus.

Mortiferæ.] Quoniam ad ultima ventum eſſe teſtantur. Ultima autem dico, conſumptionem humidi primigenii in quo eſt vita, & caloris vitalis, nectariſque vivifici extremam paupertatem, unde vita reficitur, ejuſque diſſipatio inſtauratur.

5 Βόμβος ἐν ὀξέσι, καὶ ἦχος ἐν ὠσὶ θανάσιμον.

Bombus in acutis, & echo in aure mortiferum.

Acutorum morborum omnia tum pathognomonica, tum epigenomena, tum epiphænomena, certis definita diſtinctaque legibus, quorſum & quemadmodum illa fiant atque appareant, operæprecium eſt complecti animo ad bene & convenienter cuique medendum. Sed inter eas leges quæ de morborum natura, deque illorum cauſis atque ſympτωmatis ſanciuntur, nullæ ſunt magis medico neceſſariæ, quàm illæ quæ ex inſolentium rerum obſervatione naſcuntur Hujuſmodi ſunt cωma in acutis, partium extimarum cita in utrumque mutatio, & ſitis hujuſmodi; bombus, echo, urinæ albæ, cæteraque omnia quæ fiunt, quæque apparent contra naturam morbi aut ægri. Quid enim minus eſt morbi acuti quàm cωma, bombus, & echo? Sunt quidem hæc omnia crudi humoris & ſpiritus flatulenti ἔκγονα, non autem ſanguinis bile perfuſi; qui regnare dicitur in febre acuta, proptereaque non ſine cauſa videntur terrifica, ſæpe etiam mortifera atque funeſta, quatenus longiſſimè abſunt á natura febris acutæ.

Quæ cùm ita ſint. Bombus.] i. Flatus craſſior qui bombilat, more apum, in ora interiore meatus auditorii, & ab ampliore loco repulſam paſſus, ut ita dicam, in anguſtiore agitatur, unde exitum habere non potuit. Quæ cauſa eſt cur ſpiritus ille flatulentus, magno cum murmure interioris oræ meatus auditorii fremat, ubi ſcilicet dilatatum nervum attingit qui excipit ſonorum appulſus, facitque τὴν ἀκοήν. Hinc aëris vernaculi integritas labefactatur nec tum eſt amplius ambienti conſocialis. Enimvero vernaculus ille aër ſilenti motu præditus, nunquam fremit, nec tinnit ipſe per ſe, niſi cùm digitus in aurem impingitur, aliudve quippiam meatum oppilat. Ac tum illo fremitu auribus bene eſſe teſtatur, & naturâ & valetudinis curâ.

Ergo. Bombus in acutis.] Qui non ſolùm celeriter, continenter, & vehementer moventur; ſed etiam ſunt παρεγχώδεις, indigena vel advena cauſa. Nec verò bombus ille excuſationem ullam habet perturbationis criticæ ad futuram hæmorrhagiam, ut fere nunquam habet quemadmodum echo.

Et echo in aure.] In meatu auditorio eliſi flatus ſonori ſonorum varietate diſtincti, pro flatulenti ſpiritus craſſitudine aut tenuitate, meatus anguſtia aut libertate, facultatis expultricis contentione aut remiſſione. Atque inter bombum & echo hoc intereſt, quòd in bombo ſolum murmur bombilat in ora interiore meatus auditorii, neque eliditur; in echo autem, ſpiritus eliſio eſt quæ ſonum edit gravem, acutum, mixtum; prout conſpiratio eſt facultatis, flatuum, atque meatuum. Eſt autem varietas nulla in bombo, niſi καθ' ἧττον καὶ μᾶλλον, i. *ſecundum magis & minus.* Sed tamen echus nomen non rarò καταχρηστικῶς uſurpatur, ac forte ſæpius quàm κυρίως. Hîc autem propriè uſurpatum, ſuſcipionem non adfert criticæ perturbationis ad hæmorrhagiam, cujus echo non rarò prænuncia eſſe ſolet: ut in illo. *Perculſum caput, aurium echo, hæmorrhagiam cient.* Sed ipſam echo dixit in aure: quoniam flatu ſonoro perſonat auris, qui vel ſonum edit ſibili, vel crepitus, vel etiam ſtridoris cujuſdam; quod in bombo fieri nequit ob cauſas prædictas. Coac. 8. cap. 1. 1. lib.

Mortiferum.] Quoniam neque judicatorium, neque judicans; proptereaque non ſolùm difficilis judicii, ſed etiam mortiferum. Ut enim judicatoria non judicantia in excretionibus ſunt lethalia, quando excrementa ſunt toto genere prava, ſic in qualitate corporis & actionibus dyſcritis; vel in acriſia ſuſceptis quæ abſolutam nobiliſſimæ partis exolutionem oſtendunt, cum ipſius cauſæ exolventis perennitate; non ſolùm in anguſto ſpem eſſe, verumetiam mortem propè abeſſe declarant. Talis explicata ratio eſt ſurditatis morbi acuti, turbulentique conſectariæ.

6 Ἦχοι μετ' ἀμβλυωσμοῦ, καὶ κατὰ ῥῖνας βάρεος· παρακρουστικὸν, καὶ αἱμορραγικόν.

Hujus regulæ veritas acquiri non poteſt, nec propalam explicari.

Meliùs ſic.

Ἐν τοῖσι καυσώδεσιν, ἤχων περιστρεφομένων μετ' ἀμβλυωσμοῦ, καὶ κατὰ ῥῖνας βάρεος ἐξίστανται μελαγχολικῶς, μὴ αἱμορραγήσαντες.

In calidis febribus, ſonori aurium flatus cum viſus hebetudine & narium gravitate, ſanguine non prorumpente; è poteſtate mentis abducunt.

Cujus rei explicatio in hunc locum tranſponenda ex commentario ad 137. lib. 1.

7 Οἷσι κώφωσις καρηβαρίης, καὶ ὑποχονδρίου ἔντασις, καὶ πρὸς αὐγὰς ἐνοχλεῖν· αἱμορροεῖ.

Quibus aures obſurduerunt cum gravitate capitis, hypochondrii tenſione, & ſplendoris offenſione; ſanguis è nare prorumpit.

 Ex

Ex hac ſurditate afflatur veluti quædam aura ſalutis, quatenus hæmorrhagiam denunciat ſalutarem. Nam ſurditas morbi acuti turbulentique conſectaria planè θανατώδης habetur, nec inde longè abeſt ſymptomatica echo, & bombus in morbis acutis. At ſurditas quæ alvum ſiſtit per febrem, ſiquidem comitata fuerit ſignis pepaſmi, vel hæmorrhagiam ciet; vel facit ut poſtliminio alvus feratur ſubrubris excrementis, & dyſentericis, atque ita fœliciter ſublevetur ſalvis & integris ægri rebus. Hîc autem ſigna ὁμοειδῆ continentur hæmorrhagiæ jamjam futuræ, cum ſurditate conjuncta; nempe ſplendoris offenſio, & tenſio Hypochrondrii; quorum illud, cauſæ conjunctæ; hoc verò, antecedentis certiſſimum eſt argumentum: quando ſcilicet conſtat tranſitum fieri ſanguinis bile perfuſi ad caput, unde vel hæmorrhagia cietur, vel delirium excitatur. Hoc autem loco ſperabilis hæmorrhagiæ, non formidabilis delirii, firmiſſimum illud eſt quod initio poſui, nempe urinæ pepaſmus, qui ut celeritatem ita ſecuritatem criſis denunciat.

Itaque. Quibus aures obsurduerunt] Cita ſurditate quæ alvum ſiſtit, non ratione ſui, ſed revocatione bilis alvum ducentis: quoniam perraro accidit ut concitatio bilis ſurſum una, deorſumque feratur. Itaque ſurſum tranſlata ſurditatem inducit per oppilationem meatus auditorii, & impedimentum appulſus τῶν ἀκουστῶν ad domicilium τῆς ἀκοῆς.

Cum gravitate capitis.] Ut cephalalgiæ cauſa in cerebro manſionem habere putetur, quod ipſa gravitate oſtenditur, non autem ſolo dolore & πόνῳ qui non raro accidit per ſympathiam; gravitas verò nunquam: ex quo efficitur vacuationem inde ſuſcipiendam, ubi gravitatis ſenſio eſt atque perceptio: proptereaque hîc meliùs τὴν καρηβαρίαν, & appoſitè magis ad hæmorrhagiæ præſenſionem appoſuit, quàm in prognoſt. τὸ κεφαλὴν ἀλγέειν, i. *caput dolere:* quæ affectio non minùs ſympathica eſt, quam idiopathica. Declarat illud ipſum, quod idem τὸ κεφαλὴν ἀλγέειν, prænuncium eſſe dixerit vomitionis, ut paulò pòſt, hæmorrhagiæ. Atqui nemo dubitat quin cephalalgiæ prænuncia ſympathica ſit: quemadmodum hæmorrhagiæ idiopathica. Tum enim per hæmorrhagiam indigena cephalalgiæ cauſa excluditur, vel etiam advena quæ jam in cerebro ſtabulatur.

Hypochondrii tensione.] Dextri præſertim, quæ vacationem habeat inflammationis atque doloris. Hæc enim febrium acutarum criſim per hæmorrhagiam oſtendit: quemadmodum ipſa tenſio dura & dolorifica hæmorrhagiam ciet, indeque quieſcit, alioqui mortifera, niſi ſuppurato & expurato convenienti funeſta vis præveniatur. Nam in particularibus morbis, exempli cauſa, in ſuppurato pulmonis non expurato, hypochondrii tenſio ſuperveniens, opinionem facit abſceſſus cruralis.

Et splendoris offensione.] Sic enim τὸ ἐνοχλεῖν πρὸς αὐγὰς, vertendum putavi, quòd illud eôdem ſpectare videatur, quò ſcriptus in prognoſtico ἀμβλυωσμὸς, ἢ μαρμαρυγὰς προφαίνεσθαι, ἀντὶ τοῦ ὀρφνῶδες. Sunt enim moleſtæ illæ quaſi quædam ignis ſcintillæ, aut fulgetræ quædam fugaces quæ ob oculos obverſantur. Quinetiam ſplendoris appulſum oculi moleſtè ferunt prærubri, in lacrymis ultro manantibus, quæ ſunt etiam hæmorrhagiæ indices, niſi fortè ſint ad interitum fatales. Sed illæ ſcintillæ ſigna ſunt conſpurcati ſpiritus à ſanguine bilioſo, qui non antè quieſcit quàm ad extimas venarum oras pervenerit, quarum anaſtomoſi, qua data porta, factaque vi via, profunditur.

Sanguis e nare prorumpit.] Maximè verò juvenibus, temperamento, habitu, & vitæ inſtituto, ac victus ratione bilioſis, &c. Vide octavam cap. 1. deciſionem, & alias multas.

8 Ἐν ὀξεῖ πυρετῷ ὦτα κωφωθῆ, μανικόν.

In acuta febre aures obſurdeſcere, furioſum.

Superstitio eſſet vel oſtentatio diſtinctiones adferre delirii ſymptomatici, phreniti-dis, atque inſaniæ. Sunt enim hæc legibus definita atque diſtincta, quæ ſi repetenda eſſent transferendaque in hunc locum, neceſſariò illud uſurparemus quod alibi ſcripſit Galenus, ἐπὶ τῶν ὁμοίων ὅμοια λέγειν ἀναγκαζόμεθα, i. *in ſimilibus ſimilia cogimur dicere.* Conſtat igitur quòd inſania phrenitidis hoc loco ſuccedanea eſt per ὁδοιπορίαν, i. *conceſſum iter* bilis flavæ in atram, quod facillimum eſſe ſolet, quando bilis flava exitum non habuit poſt longum certamen, longamque in cerebro moram; unde ſurditas ſuccedanea, quæ antè fuerat hæmorrhagiæ prænuncia. Hujus autem prognoſeως ratio & explicatio continetur comment. ad prognωſin. 137. prioris libri.

9 Οἱ δύσκωφοι ἐν τῷ λαμβάνειν τρομώδεες, γλῶσσαν παραλελυμένοι, νωθροὶ κακόν.

Egregiè ſurdi, capiendo contremiſcentes, lingua etiam capti, exoluti; graviſſimum habent malum.

prorrh. 7. 3. cap. 1. Coac. 8. 3. cap. 2.

Quemadmodum ſurditatis commoda ſunt explicata, quando cum ſignis hæmorrhagiæ conjuncta eſt, ſi ipſa hæmorrhagia acceſſerit; quemadmodum etiam ejuſdem ſurditatis incommoda ſunt patefacta, ſi ea ſit irritæ hæmorrhagiæ ſuccedanea: ſic in hac prognωſi catalogus recenſetur omnium ſymptomatum cerebri, quæque proferuntur à cerebro, ab eadem ſurditatis cauſa, hoc eſt à multarum cerebri manſionum exolutione. Eſt enim ſurditas cum urinæ pepaſmo, hypochondrii tenſione indolente, & ſplendoris offenſione; hæmorrhagica. Eſt item ſurdi-

ſurditas irritæ hæmorrhagiæ, turbulentique ſomni ſuccedanea, furioſa. At verò prægrandis ſurditas quæ totum cerebrum ab exolutione in vitio eſſe teſtatur, cujuſmodi illa ſit & quorſum appareat; declarabit hujus prognoſεως deciſio his verbis concepta.

Egregie surdi.] i. In quibus eximia ſunt omnia ſurditatis, ut ea vix unquam aut nunquam ſaneſcat, quemadmodum lentiginoſi & albeſcentes dicuntur δυσαλθεῖς, quòd eorum ulcera difficulter & ægrè ſaneſcant; contrà qui corporis habent εὐχυλίαν καὶ εὐσαρκίαν, id eſt, *ſucci bonitatem & carnis*, revera ſunt εὐαλθεῖς; non quòd illi faciliùs quàm cæteri ſaucientur, ſed quòd faciliùs curationem recipiant.

Capiendo contremiscentes.] Scilicet manibus ipſis, quarum munus & officium eſt ἀντιληπτικὸν, i. *apprehendendi.* Contremiſcunt autem, quòd in vitio ſint nervi ex propagatione cauſæ tremorificæ à cerebro in cervicalem medullam. Eſt autem effœta vis principii ab exhauſto laborantis. Nam ſolemnis eſt mutua ſympathia & ſyntimωria principiorum & quæ ab ipſis propagantur. Agnoſco autem manuum tremorem alienati cerebri ſuccedaneum, non alterationis phreniticæ conſequentis prænuncium, qualem per ſarcaſmum alibi dixit delirio ipſo exolvi.

Lingnua etiam capti.] Labefactata parte illa cerebri unde vis loquendi manat, novemque muſculis linguæ defertur & datur per nervos ſeptimæ conjugationis, eaque paralyſis homines facit ἀναύδους.

Exoluti.] Qui ſubinde delabuntur ad pedes, nec potis eſt ipſos decumbere; exoluta, non oppreſſa facultate animali cujus imperio regitur ipſum corpus, etiam in decumbendo & dormiendo. Ac talis certè νωθρότης eſt veluti quædam πάρεσις univerſi corporis, unde venit commemorata ἔρριψις quæ cernitur in jacendo, non autem in decumbendo. Eſt enim decubitus quædam actio, cujus privatio ἔρριψις nominatur.

Gravissimum habent malum.] Quale dicuntur habere ii quibus in febre, nec ſperabili ulla criſi, morbo jam fractis, videndi vis audiendive periit. Talibus enim mors inſtat, collapſa parte illa quæ olim, dum eſſet integra, libertatem ſpirandi, facultatemque inſtrumentis moventibus impertiebat, quæ nunc adimitur non ſecus atque in apoplexia. Collapſæ autem partis ſigna in cerebro & à cerebro, ad ultima ventum eſſe teſtantur.

10 Προσηκούσης ἀῤῥωστίης, κώφωσις, καὶ οὖρον ἐξέρυθρον, ἀκατάστατον. ἀναιωρεύμενον· φρενιτικόν.

Ingraveſcente morbo, ſurditas, urinaque prærubra, nunquam reſidens, cum enæoremate; phrenitica ſunt hæc.

„ Verissimum illud eſt, quod ſæpe jam poſui, theorema catholicum. Si ad præparationem ſuſcipientis cauſæ, vis aliunde ſimilis magna & ingens ingruerit, prioris mali in pejus neceſſaria mutatio eſt: Tum illud. Quoties in vitio eſt pars aliqua nobilis officialis, vel idiωta, acceſſione perenni cauſæ morbificæ damnis augetur, ſæpe etiam labefactatur. Sic æruginoſæ vomitiones cum ſurditate & vigiliis conjunctæ, inſaniam brevi futuram oſtendunt. Sic etiam deliria cum exolutione virium firmiter fixa, vel, ut ipſe author expreſſit, προσεξαδυναστησάντων; mortifera. Ne plura conſecter quæ ſunt innumerabilia.

Ingravescente morbo] Qui vires acquirit eundo, neque miteſcit pepaſmo, neque ulla excretione quæ faciat ut æger alacriùs morbum ferat, ſi quidem morbum ex toto non tollit, quod noſter præceptor de bono & optimo ſudore pronunciavit· Ergò ingraveſcente morbo, ſymptomatum calamitoſorum & ſignorum pravorum acceſſione & ſucceſſione, per quæ deducimur ad cognitionem & ſcientiam inflammationis: venenatæ qualitatis, & ſymptomaticæ tranſlationis ad partes illas quarum officio vita carere non poteſt.

Surditas.] Quæ naſcitur obruta bilioſo humore parte illa cerebri in qua domicilium eſt atque manſio τῆς ἀκοῆς.

Urinaque prærubra.] Non quidem multa bile ſaturata, ſed inflammatione feri multùm rubens. Sunt enim ſigna, ut Græci vocant, ἀσύστατα, ſurditas per tranſlationem bilioſi humoris, & tincta bile urina quæ potiùs expers eſſe debet bilioſæ tincturæ. Eſt igitur multùm rubens, inflammatione feri quod in venis & arteriis incendio conflagravit. Urina enim humorum qui in iis vaſis continentur, quemadmodum complexione & temperamento ſint conſtituti, certiſſimum eſt argumentum. Nos autem prærubram urinam potiùs quàm ſubrubram, hoc loco, legere & explicare maluimus: quoniam ſubrubra urina, nec ſigno, nec cauſa, in malis ducenda. Quinetiam tales urinæ ſecundùm naturam coloratæ, ipſa coloratione ſunt ſalutares: quamvis & tenues & cum divulſis enæorematis excludantur, ut in Clazomenio annotavit. Quamobrem conſideratè οὖρον ἐξέρυθρον, ἀντὶ τοῦ ὑπέρυθρου legendum duximus & explicandum. prorrh. 4. 1. hiſt. 10. 1. Epidem.

Nunquam residens.] Sic viſum eſt, τὸ ἀκατάστατον, interpretari. Sunt enim hujuſmodi urinæ jumentorum ſimiles, quæ Græcis οὖρα θολερὰ nominantur. Nunquam enim talium urinarum fæces, ut ita dicam, reſidunt; quales in uxoribus Philini & Dromeadæ ita deſcribit: *Urinæ ita craſſæ & turbidæ ac ſi perturbatæ eſſent, diu depoſitæ non reſidunt. Colore & craſſitie ſunt jumentorum urinis ſimiles.* Pertinet igitur τὸ ἀκατάστατον ad ſubſtantiam urinæ, quæ nihil aliud eſt quàm ſerum quatuor qui in venis & arteriis continentur humorum. Denunciat autem τὸ ἀκατάστατον, ſummam in iis vaſis perturbationem à flatulento ſpiritu, & inſigni ardore febrili. prorrh. 31. 1. & aph. 70. 4.

Cum enæoremate.] Impropriè quidem dixit οὖρα ἐναιωρεύμενα, cùm illud ipſum enæorematis

rematis nomen, urinæ liquorem non exprimat, ſed aliunde veniat è partibus quarum coctionem, peruſtionem, vel colliquamentum denunciat. Sic in Philiſco legimus enæorema rotundum, toroſum; in aliis bilioſum, nubeculoſum, conglomeratum, nigrum; in aliis album, æquale, & læve. Nam enæorema pro hypoſtaſi non raro uſurpatur. Erunt igitur οὖρα ὑφιστάμενα, ἐναιωρεύμενα, ἀκατάστατα; & contrà, οὖρα καθιστάμενα, ἀνυπόστατα.

Phrenitica sunt hæc.] Ὁμογενῆ quidem ab incendio nata, ſed non ὁμοειδῆ. Fuit enim Galeni conſtans illud de urina judicium, quòd ea nunquam phrenitidem denunciat, ſed ex ea tantùm ſignificatio fiat ut ſe habent jecur, renes, veſica; quemadmodum etiam valeant vaſa ipſa ſanguinem continentia, tum autem quàm vegeta ſit facultas & potentia per quam humores procreantur & mitificantur. Sed tamen Hippocrates ſcripſit, urinas aqueas atque pellucidas, potiſſimùm ad phrenitidem apparere. Idem præceptor ait perturbatas urinas jumentorum ſimiles, præſentem cephalalgiam, aut mox futuram denunciare. Quinetiam in Lariſſæa virgine ſignum poſuit παρακρουστικὸν, i. *delirii*, ἐναιώρημα μετέωρον οὐχ ἱδρυμένον, i. *enæorema ſuſpenſum, non fixum.* Erit igitur inter Coacas deciſiones referendum illud quod legitur in prorrh. Ἢν ἐναιωρηθῇ τι τῷ οὔρῳ, ἐκ τοῦ μηροῦ ἀλγήματος ἀφανισθέντος, παρακρουστικὸν καὶ οἷα περὶ ἤχους τοιαῦτα, i. *Si quid in urina pendulum cernitur, vaneſcente cruris dolore; phreniticum: tum ſi quid ejuſmodi in echo appareat.* Delirandi autem cauſa & ratio eadem planè hoc loco ſtatuenda, quæ fuit præſcripta in illo. *In cephalalgia æruginoſi vomitus cum ſurditate & vigiliis; inſaniam brevi denunciant.*

aph. 72. 4.

10. Coac. cap. 1. 2. prorrh. 10. l. 1. 1.

11 Τὸ ἰκτερῶδες ἐν τούτοισι κακόν. κακὸν δὲ καὶ ἡ ἐπὶ ἰκτέρῳ μώρωσις. Τούτους ἀφώνους αἰσθανομένους ξυμβαίνει πνίγεσθαι. Τάχα δὲ καὶ κοιλίη πονηρεύεται τουτέοισι.

Ictereſcere in his malum. Malum eſt etiam ab ictero infatuari. Tales enim voce captos contingit cum integritate ſenſuum ſtrangulari. Fortaſſe etiam tædet alvum afflictam ſui officii.

Enimvero nemini dubium eſt quin icteri ſymptomatici calamitas magna ſit, & ad mortem ſæpe fatalis. *Icterici multùm fœdati intereunt*, inquit magnus præceptor. Nec vero ita foedarentur in critico ictero cujus materia miteſcere ſolet pepaſmo, atque, ut ita dicam, pituiteſcere. Quinetiam icteri ſymptomatici diffuſio cauſa eſt, critici verò, effuſio ſive excluſio intus foras, ut illius introrſum. Ergo nemini dubium eſt quin ictereſcere magnum ſit malum in iis quorum ſymptomata & in cerebro, & à cerebro, actum eſſe de vita teſtantur. Sed quid acceſſione opus eſt icteri ſymptomatici, cùm illa prædicta per ſe ipſa ſufficiant ad interitum? Jam verò quorſum illud etiam ab ictero infatuari, cùm fatuitati locus non ſit in ſumma oppreſſione & ardore cerebri, quem & prægrandis ſurditas, & phrenitis ipſa denunciat? Hic ſanè Galeni opinio eſt μώρωσιν, ἀντὶ τῆς νωθρότητος uſurpari: ſed neutrum tamen appoſite. Non enim alterutrum ſimul cum phrenitide poteſt exiſtere, niſi cùm in propinquo mors eſt. De aphonia autem, ſive in vitio ſint tantùm reſpirationis inſtrumenta, ſive univerſi motus exolutio, tum ſtrangulatio ipſa cum ſenſuum integritate, poſtremò alvi offenſione malè habentis, quæ omnia ſunt ἑτερογενῆ; profectò nullam inſtitutæ prognoſeως deciſionem adferunt, niſi quatenus illa plurimarum partium atque facultatum læſionem oſtendunt, unde pejus eſt ægro.

12 Ἐπὶ κωφώσει καὶ νωθρείῃ, ἐκ ῥινῶν ἀποστάζειν, ἔχει τι δύσκολον. ἔμετος τουτέοισιν ἁρμόσει, καὶ κοιλίης ταραχή.

Si ad ſurditatem atque torporem ſubſtillum acceſſerit narium; aliquid ſiniſtri præ ſe fert. Profuerit autem hos vomere, alvoque turbari.

Hujus prognoſεως prior pars veritatis luce omnino clariſſima eſt, nec ullam continet ancipitem judicandi rationem, ſi tantùm illam τοῦ δυσκόλου demiſſionem emendaris; ac pro ea ſubſtitueris θανάσιμον ἢ θανατῶδης, quod dignè & appoſitè fiet pro eo ac meretur ipſa hypotheſis, quæ habet ſymptomata pathognomonica, epigenomena, & epiphænomena ὁμοειδῆ; planè fatalia ad interitum. Cernuntur autem in ſurditate, torpore, & crebro delapſu ad pedes, ſubſtilloque ſanguinis. Pars altera hujus prognoſεως omnem reſpuit philoſophicam demonſtrationem, quia non potis eſt benignè iis fieri quibus hæc mala contingunt. Nam per tantam infirmitatem ſaluti eſſe non poteſt ulla excretio.

13 Ἐκ κωφώσιος, ἐπιεικέως τὰ παρ' ὦτα, ἄλλως τε καὶ ἢν ἀσῶδές τι γίνηται· ἅταρ καὶ τοῖσι κωματώδεσιν, [καὶ μᾶλλον τουτέοισι] τὰ παρ' ὦτα.

hæc deerant, proque iis malè fuit ἐπὶ τουτέοισι καὶ μᾶλλόν τε.

Quæ à ſurditate naſcuntur parωtides, haud contemnendæ; idque cùm aliàs, tum ſi faſtidii ſit quippiam. Quinetiam cωmatoſis maximè ſuper his oriuntur.

Sur-

Surditas quæ alvum ſiſtit, & cωma ſimplex ab oppreſſione ſoporatum, certa ſunt τεκμήρια parωtidum, non quidem dolore & inflammationis ſympathia eximiarum, cujuſmodi eſſe ſolent febrium ardentium ſuccedaneæ, ſed mediocrium tamen & ſpectabilium, in quibus cernere eſt vetus illud. Ne quid nimis. Id enim ſignificat τὸ ἐπιεικῶς. Quod autem attinet ad faſtidium, cauſa illius in hunc locum reponenda ex 6. Coac. cap. 2. hujus 2. lib.

14 Κώφωσιν ἐκ πυρετῶν, ῥύσις ἡ ῥινῶν λύει, καὶ κοιλίης ταραχή.

Surditatem ex febribus natam ſolvit profluvium ſanguinis è naribus, alvique commotio.

Quemadmodum in febre ſurditas alvum ſiſtit: ita ſurditatem natam à febre exolvit profluvium alvi. Sic & hæmorrhagia lib. 4. aphor. Sed ſatis jam de hac quæſtione aut etiam nimium multa prognoſibus ſupra explicatis.

DE PAROTIDIBUS.

Τὰ δὲ ὀδυνηρῶς παρ' οὖς ἀνιστάμενα, ὀλέθρια. Cap. IV.

1 *Quæ verò dolenter ad aurem aſſurgunt; peſtifera.*

Hactenus de ſurditate, ex cujus perſpicientia, cauſarumque ejus, deciſiones pulcherrimæ ſunt inſtitutæ & explicatæ, quæ mirificos adferunt peritiæ fructus ad bene & convenienter cuique ſurdo & ſurdaſtro medendum. De parωtidibus, loco, diſputationem inſtituit, quòd illæ ſint auribus ipſis proximæ, atque ut ita dicam citimæ, unde nomen habent atque quodammodo ſibi, jure vicinitatis & ſocietatis, id ipſum adoptant. Quinetiam in parotide dolorifica periculo locus eſt: quemadmodum in auris interioris dolore intenſo, quem facit inflammatio cum febre acuta.

Quæ vero.] Ac ſi diceret. Patefacta aurium moleſtia in ſignis atque ſymptomatis, ſequitur ut eorum qui ſub auribus naſcuntur & oriuntur tumorum hiſtoriam proſequamur. Id enim aperit particula, δὲ, quæ ſemper inſtituti ſermonis cum ſuperiore connexionem oſtendit.

Dolenter.] Ex qualitate & copia humoris morbifici, & diſtenſione, ac duritate, & renixu partis obſeſſæ acerrimi ſenſus, vicinaque cogentis in contagionem & ſympathiam afflictionis ſuæ. Sic enim Galenus parotidum dolorificarum cauſas eſſe dixit τάσιν τῶν σωμάτων καὶ δυσκρασίαν ἰσχυρὰν, ἢ σφοδρὰν, i. *partium tenſionem & vehementem intemperiem.* Ex quo efficitur ut ſymptomatis unius mentio, cæterorum omnium phlegmones magnæ propriorum complexionem oſtendat. Sunt autem rubor, calor, pulſus, renixus, dolor; quorum priora duo, ſunt alteratæ partis propria; totidem poſteriora, immutati habitus; poſtremum verò, ambarum commune. 1. lib. Epid.

Ad aurem assurgunt] Opportunitate glandulæ quæ jacet ad aures, & rivulorum ſanguinis numeroſa propagine, unde partes illæ affluxus & refluxus incommoda facilè experiuntur, per orgaſmum, excluſionem ſive decubitum, & attractionem; quod omnium etiam glandularum commune eſt, præſertim verò bubonum. Aſſurgunt autem tumore contra naturam prærubro, & dolorifico, à tenſione magna glutinoſi humoris firmiter & contumaciter impacti, tum à prægrandi intemperie calida quam ſecum portavit ſanguis bile perfuſus, tum per excurſum, tum per recurſum, ex irrita hæmorrhagia.

Pestiferæ] Primùm quidem parte obſeſſa, cujus vel unica conſideratio ſufficit ad calamitoſam vim ipſarum parotidum dolorificarum. Aſſurgunt enim ſurſum comprehendendo morbo impares; proptereaque ita ſunt peſtiferæ, tum etiam doloris acerbitate, humoriſque morbifici refluxu ad cerebrum, & derivatione ad pulmones: unde catholici illius theorematis veritas. Τὰ ἐπώδυνα ἀκρίτως ἐξαίφνης καταμωλυνθέντα· φλαῦρα, i. *Quæ ex mala criſi dolorifica ſunt; ſi repentè flacceſcant, mala.* Huc accedit, quòd parωtides rubræ & dolorificæ, ſive ſint expertes, ſive participes ſuppurati, ſemper periculi locum habent; expertes quidem, niſi liberaliter biliosis excrementis alvus feratur, profluatve urina, ut in Clazomenio; participes verò, ſi univerſitatis excrementa maneant cruda & prava. In univerſum, tales parωtides dici non poſſunt διάκρισιμοι, ut Caſſius voluit, à fauſto ſalutis omine. Sunt enim abſceſſus ἡμίῤῥοποι neque ἀντίῤῥοποι, i. *ſemiflui, non rependentes.* comment. ad prorrh. 68. ſ. 3. 1. prorrh. ult. ſect. 3. 1.

2 Τὰ παρ' οὖς, ἐκ τοῦ ἐμπροσθεν ἀλγήματος, ἐρυθήματα ἐν πυρετοῖσι γινόμενα· σημεῖον μὲν ἐρυσιπέλατος ἐπὶ προσώπου ἐσομένου. ἀτὰρ καὶ σπασμοὶ ἐκ τῶν τοιούτων γίνονται μετ' ἀφωνίης, καὶ ἐκλύσιος.

Parωtides rubræ, exacti jam morbi ſuperſtites in febribus ortæ; ſigna ſunt eryſipelatis in facie naſcituri. Quinetiam ex talibus convulſiones veniunt cum aphonia & exolutione.

Morborum naturam & cauſas tenere, eſt hoc ſanè aliquid, vel potiùs multùm. At ſucceſſiones morborum, quò ſe illi vertant, velut è ſpecula, prævidere; profectò eſt artificis fulgore ſuo urentis, arteſque infra ſe poſitas prægravantis. Sed admirabile eſt quantum in medicis admirabilitatem faciat parωtidum vera certaque prognωſis, qualem hoc loco nobis explicandam propoſuit.

Parωtides rubræ] Sic enim vertendum duxi τὰ παρ' ὦς ἐρυθήματα, i. ad verbum, *ſub auribus*, vel, *pone aures ſuffuſi rubores.* Nam τὰ ἐρυθήματα videntur hìc dici οἰδήματα φλεγμονώδεα, i. *tumores inflammatorii;* quemadmodum idem vocat faucium inflammationes, τὰ ἐρυθήματα, & 6. τῶν ἐπιδ. κυναγχικὸν ἐρύθημα. Eſt enim phlegmones pathognomonicum ſignum, rubor. Atqui phlegmone ſub auribus orta, eſt vera parωtis. Ergo parωtides rubræ, quæ ſunt ejuſmodi ab excurſu vel recurſu, atque, ut ita dicam, eructatione ſanguinis quo pars illa obſeſſa tenetur. Eſt enim conſentaneum ut qualis humor, non refluus, in parte aliqua ſtabulatur, talis & color eluceat.

ib. 3. prog.

Exacti jam morbi superstites.] palam eſt nomen τῆ ἀλγήματος pro morbo uſurpari qui cauſa eſt doloris atque moleſtiæ. Itaque parωtides quæ oriuntur ἐκ τῆ ἔμπροσθεν ἀλγήματος, revera ſunt morbi jam exacti ſuccedaneæ, vel illius morbi ſuperſtites, quæ aliunde venerunt; cujuſmodi fuerunt Hermippi Clazomenii, de quibus ita ſcriptum reliquit. *Aſſurgentes in febribus cum dolore parωtides, vel etiam deſinente febre; neque ſubſidunt, neque ſuppurant.*

In Febribus ortæ] Quales, inquam, fuerunt Clazomenii, cujus hiſtoria docemur, parωtidas febrium acutarum ſuccedaneas, quamvis & ſpecie ipſa; quòd ſint rubræ & dolorificæ; & ſuppurati expuratique vacuitate, videantur funeſtæ: tamen cum ſignis conjunctas ſalutaribus, diarrhœa, dyſenteria, aut etiam profluvio urinæ, ſalutem ægro parere.

Signa sunt erysipelatis in faciem exituri.] Per expreſſionem bilioſæ materiæ vel bilioſi ſeri è jugularibus arteriis & cervicalibus venis amplioribus, in anguſtiores faciei, illinc productas. Sic enim prorepit materia parωtidum ad maxillas, malas, & genas; ut facies ipſa nihil aliud ſit quàm dolorificum tuber. Secus in parωtide diffuſa & laxa 1. lib. τῶν ἐπιδ. Eſt autem eryſipelas tumor citrinus & fugax, dum premitur digitis, cujus moleſtia major eſt in calore, quàm in renixu & pulſu. Cauſam habet eryſipelas, humoris bilioſi orgaſmum vel expreſſionem.

Quinetiam ex talibus convulsiones veniunt.] Ac ſi diceret. Terrifica eſt omnis dolorifica & rubra parωtis, quæ niſi humoris morbifici ſuffuſione in faciem eryſipelatoſam, levationem habeat; quia ſunt acerbiores dolores tumoris crudi atque coacti, quàm latè diffuſi; aut etiam niſi profluvio alvi, proruptaque urina tollatur, facile in ſpaſmum tranſierint tranſlatione ſymptomatica in cerebrum & nervos ſpinales.

Cum aphonia] Per interceptionem vocalium inſtrumentorum.

prorrh. 4. ſ. 3. 1.

Ex Exolutione.] Sanè quidem aphonia cum exolutione cohæret, juxta illud: *Firmiter hærens cum exolutione vocis carentia, lethalis.* Sed tamen hìc nulla ſunt exolutionis argumenta, niſi cùm in propinquo mors eſt. Etenim convulſionis & exolutionis nulla ſimul in nobis manſio eſſe poteſt. Ac ſanè præſtat exolutionem convulſione tolli, quàm exolutione convulſionem.

male πλεί-σοισι.

3 Τὰ παρ' ὦς ἐπὶ εἰλέοισι δυσώδεσι, πυρετῷ ὀξεῖ, ὑποχονδρίῳ συντόνῳ, χρονιωτέρως ἀρθέντα· κτείνει.

Parωtides graveolentis volvuli conſectariæ, cum febre acuta, hypochondrii meteoriſmo diutiùs tumeſcentes; interimunt.

Alterum genus parωtidum peſtiferarum deſcribitur, quæ non ſunt peſtiferæ: quemadmodum ſuperiores, conditione partis obſeſſæ, quæ capax non eſt humoris morbifici; aut doloris acerbitate, & cerebri ſympathia; ſed tamen quæ ſunt funeſtæ, quamvis paulatim aſſurgant, ac diutiùs maneant, ob eam ſanè cauſam quòd cum ſymptomatis conjunctæ ſint peſſimis, unde ſignificatio fit partium corruptarum, ex eaque corruptione efficitur, ut ipſas partes tædeat ſui quamque officii.

Ergo. Parωtides.] Alio nomine τὰ φῆρεα à Satyris, qui priſcorum lingua nominabantur φῆρες, erantque ſub auribus tuberoſi, ut viſum erat pictoribus atque poëtis.

Coac. 111. 1. lib.

Graveolentis volvuli consectariæ] i. Ileî cum ſtercoris aut chyli vomitione conjuncti, cum ructu, ſpiratione, crepitu, & perſpiratione totius fœtida. Hæc enim ſymptomata ſunt ilei conſectaria, quando ad ultima ventum eſt. Nam proprium & inſeparabile eſt ilei, nihil deorſum ferri, cum alvi torminibus & cardiωgmo; quod accidit per ἄνω εἴλησιν, i. *revolutionem ſurſum*, vel chyli; vel fæcis alvinæ, ab inflammatione tenuis inteſtini, aut contumaci oppilatione craſſi & glutinoſi humoris. Itaque cerebri non levis offenſio eſſe ſolet, quando adducitur in ſympathiam ſtomachi graviter in illa vomitione & ſingultu vexati, adeo ut non ſolùm dementiæ, ſed etiam convulſionis conſecutio adferatur.

Cum febre acuta, hypochondrii meteorismo,] i. Cùm prominente hypochondrio, nec ille meteoriſmus hypochondriacus ab inflatione prominet, vel à ſcirrho: ſed ab inflammatione, ſympathica quidem jecoris, idiopathica verò tenuis inteſtini: ex quo efficitur meteoriſmum illum borborygmi expertem eſſe, participem verò torminum acerbiſſimorum.

Diutius tumescentes.] Quod in adverbio legitur hìc, in prorrh. comparativum nomen eſt hypochondrio meteoro adjunctum; ut meteoriſmi, non autem parωtidum, diuturnitas repræſentetur. Sed neutrum rectè ad mentem præceptoris. Namque in meteoriſmo hypochon-

chondrii quem facit inflammatio, tum in volvulo fœdi odoris, periculo & citæ morti locus eſt potiùs, quàm diuturnitati. Nec verò diutiùs tument parωtides cùm cita mors venit, uti venire ſolet in dolorifico hypochondrii meteoriſmo, & volvulo fœdi odoris. Non eim fœdi odoris, nec vomitus acceſſionem habet, niſi cùm in propinquo mors eſt. Itaque diuturnum illud, ſilentio prætereundum.

Interimunt.] Non ipſæ quidem ſolæ, ſed vitio partium unde venerunt, quæ periculum vitare non poſſunt, nec ſuppurato, nec alvo prorupta bilioſis excrementis: quod ipſum neque volvulo evenire poteſt, cujus illud proprium eſt & inſeparabile; nihil deorſum ferri.

4 Τὰ παρ' οὖς, φαῦλα τοῖσι παραπληκτικοῖσι.

Parωtides pravæ ſunt paraplecticis,

Partium quæ ſponte noſtra moventur exolutio, parendique adempta potentia, quamvis ſymptomate ipſo ſit gravis & permoleſta, quod nulla pars ne minima quidem officio vacare poſſit ſine univerſitatis diſpendio, ad cujus conſervationem omnes optima conſpiratione atque conſenſu pro ſe quæque incumbunt: tamen ſigno ipſo cauſarum efficientium philoſophica diſtinctio eſt, majoris mali, atque minoris; terrifici, aut ſecuri. „ Sunt enim læſorum principiorum facultatumque graviores caſus quàm propaginum & inſtrumentorum. Hippocratis ſeculo extitiſſe legitur mulier quædam quæ cùm diu multumque tuſſiculoſa fuiſſet, nec commemorabile quippiam extuſſiviſſet, exolutionem paſſa eſt paraplegicam ſiniſtri cruris, & brachii dextri; cætera bene habuit, omnique alteratione caruit faciei & mentis. Nec verò illa paraplectica exolutio ultra vigeſimum diem producta eſt. Huic ſanè cerebrum credibile eſt in vitio non fuiſſe. Itaque melius illi fuit, quòd illæſo principio in eam paraplegiam inciderit, quam ſuſpicor eſſe natam ex tranſitu pulmonarii morbi; partim in brachium, intercepta expurgatione; partim in crus ſiniſtrum, non bene ſuſcepto nec bene peracto abſceſſu crurali, quò ipſa materia curſum inflexerat. Exiſtunt etiam paraplectici, quibus luxatæ ſunt κατὰ τὴν σκολίωσιν, i. *in latus*, vertebræ cervicales. Nam vertebrarum illarum duo ſemicirculi conſtituunt unum foramen rotundum quà exitum habent nervi cervicalis medullæ. Quò fit ut vertebræ unius in alterutram partem luxatio, nervum exeuntem comprimat, ubi loco excidit, eaque compreſſio viam ſpiritui intercludit, unde paraplegia partis illius cui movendi vis denegatur, ut ampliùs juſſu noſtro vel ſponte noſtra, quod eſt κατὰ τὴν προαίρεσιν vel προαιρετικῶς, moveri non poſſit. Malæ ſunt quidem illæ paraplegiæ, fateor; ſed tamen ſymptomate ipſo potiùs moleſtæ ſunt: at quæ vitio principii veniunt, quibuſdam ſunt funeſtæ, quales commemorat Hippocrates hiſtor. 3. univerſali 1. τῆς ἐπιδ. *Hic ineunte hyeme paraplegiæ ortæ ſunt multis, quorum nonnulli citò moriebantur, quòd eſſet morbus admodum epidemius:* καὶ γὰρ ἄλις νόσημα ἐπιδήμιον ἦν. Ad quem locum hæc ſcripſit Galenus. *Conſueta tamen paraplegia in reſolutionem membri deſinit, hominem non interimit. At quæ per id tempus graſſabatur, lethalis erat, cerebro jam admodum perfrigerato.* Quæ cùm ita ſint, facilis erit demonſtratio cur paraplecticis pravæ ſint parωtides, ex paraplegicarum cauſarum diſtinctione. Non enim parωtides in paraplegia oriuntur, quin periculo ſit locus ex cauſa ipſius paraplegiæ, & parωtidum loco & ſitu.

Ergo. Paraplecticis.] i. Alterutrò brachio, aut crure alterutro captis, exempli cauſa: quemadmodum apoplectici toto corpore capiuntur. Qualis enim totius corporis exolutio in apoplexia cernitur; talis & brachii, aut partis alterius, in paraplegia. Sed hujus prognoſeωs paraplegia ab eodem fonte principia cauſaſque ducit unde apoplexia ipſa, nempe à cerebro multùm refrigerato, vel potiùs à manſione ejus aliqua multùm refrigerata, peneque extincta.

Parωtides.] Quæ inde veniunt unde paraplegia ipſa cerebri ſymptomatica, quarum etiam prænunciæ ſunt cauſarum efficientium notæ, cωma & ſurditas; unde ſcilicet eructantur.

Pravæ sunt.] Ne dicam funeſtæ; ut judicatoriæ omnes cauſæ exiguæ, quæ & qualitate mala, & loco, infauſti ſunt ominis. Ac qualitate quidem, quoniam ſunt inſuppurabiles; loco autem, quoniam periculo ſemper locus eſt in omni abſceſſu ſemifluo nec rependente: ut interim taceam afflictionem vicinarum partium nobiliſſimarum, in ſympathiam & contagionem coactarum.

5 Τὰ παρ' οὖς (ἐν ὀξέσι) μὴ ἐκπυεῦντα· θανάσιμον. κοιλίαι δὲ καὶ τουτέοισι τάχα φέρονται. ἆρά γε τοῖσι τὰ παρ' ὦτα κεφαλαλγικοῖσι; ἆρά τε ἐφιδροῦσι τὰ ἄνω; ἦρά τε καὶ ἐπιρριγέουσι; ἦρά γε αἱ κοιλίαι καταῤῥήγνυνται; καί τοι καὶ κωματώδεες; ἆρα καὶ τὸ ὑδατῶδες οὖρον ἐναιωρεύμενον λευκοῖσι, καὶ τὰ ὑποποίκιλα ἔκλευκα, δυσώδεα; malè fuit ἐν μακροῖσι;

Parωtides in acutis ſuppurati expertes, funeſtæ. Sed forſan his alvi feruntur. An cephalalgicis aſſurgunt parωtides? An verò quibus ſudatiuncula ſurſum exudat? Etiamne iis qui perhorreſcunt ſubinde? Quid verò? etiamne cωmatoſis alvo prorupta? Eſtne tum aquoſa urina cum enæoremate albo, cætera autem variegata, peralba, & fœdi odoris?

Fuit

Fuit illud ſtudium præceptoris in hac progn*ω*ſi, ut criſin par*ω*tidum dolorificarum, omniaque prænuncia ipſarum ſigna complecteretur; eaque cujuſmodi ſint, & quorſum appareant, nobis examinanda proponeret. Sequar igitur illud conſilium; parique ſtudio ad examinandum aggrediar, orſus à criſi par*ω*tidum rubrarum & dolorificarum quæ cum acutis morbis conjunctæ ſunt. Ac primùm ſcire licet ex conſuetudine ſcriptorum Hippocratis lectum eſſe ἐν ὀξέσιν, ἀντὶ τοῦ, ἐν μακροῖσι. Nam in diuturnis parvæ ſunt ipſæ par*ω*tides, quæ vel in juvenibus non raro, ἀσήμως, καὶ ἀσινέως, i. *ſine ſigno, & tamen ſine noxa* vaneſcunt, derogantque fidem ei catholico the*ω*remati, *Qui injudicato flacceſcunt dolorifici tumores, mali.* Niſi quis jure optimo veritatem ejus defendat, quod ſcripſerit, τὰ ἐπώδυνα quod i. τῶν ἐπιδ. in par*ω*tidibus illis non agnovit, quas nominavit ἐπάρματα ἀνώδυνα. Sed ut redeam ad inſtitutum, idem præceptor nos docuit eos qui par*ω*tidas habent ex morbo acuto, non niſi per ſuppuratum & expuratum, periculo poſſe defungi.

Ergo. Par*ω*tides in acutis.] i. Quæ conſectariam febrem habent; vel, quæ ſunt exacti jam morbi acuti ſuperſtites, rubræ & dolorificæ.

Suppurati expertes.] Quod unicum naturæ perfugium eſt in omni phlegmone cum ſumma doloris acerbitate, atque renixu, ex calido humore multùm impacto, multumque coacto, atque victricis naturæ omnemque recurſum & gangrænam prohibentis, omnemque à cerebro injuriam propulſantis, certiſſimum ſignum eſt illud ſuppuratum laudabile, quod ſuo candore, partis integritatem; lævitate, caloris innati vim; æqualitate verò, materiæ ipſius bonitatem denunciat.

Funestæ] Ob eas ſanè cauſas quæ ſuprà ſunt expoſitæ, quas nihil neceſſe eſt hîc denuo memorare.

Sed forsan his alvi feruntur.] Ac ſi diceret; cùm in procinctu periculum eſt, ipſi periculo locum tollit alvus prorupta bilioſis excrementis, quemadmodum accidit Clazomenio.

4. & 6. cap. 1. 2. An cephalalgicis assurgunt par*ω*tides?] Sanè quidem, ut ſupra jam docuit: *In cephalalgia c*ω*ma & ſurditas faciunt ut aſſurgant par*ω*tides.*

An vero quibus sudatiuncula sursum exudat?] Etiam ſi ab oppreſſione cerebri veniat illa ephidr*ω*ſis, quæ nunquam naturæ deſiderio reſpondet in excernendo; unde efficitur ut pro excretione fiat abſceſſus pone aures: quemadmodum in hæmorrhagia irrita, nec liberali, prognoſt. 4. Coac.

Etiamne iis qui perhorrescunt subinde?] Revera omnis rigor qui fruſtra fit, tranſlationem facit ad caput.

An fluente alvo c*ω*matosis?] Maximè, cùm ſit argumentum oppreſſionis ſummæ, de qua per diarrhœam nihil deducitur: niſi fortè c*ω*ma exolutionis ſoboles exiſtit; tum enim par*ω*tis nulla aſſurget.

Estne tum aquosa urina cum enæoremate albo, cætera autem variegata, peralba, et foedi odoris?] Profectò. Quia urina alba tincturæ bilioſæ expers, ſi nulla ſit excuſatio diuturni morbi, perturbationis criticæ, aut etiam bilis ſuppreſſæ vel ad inteſtina derivatæ: tranſlationem ad cerebrum factam eſſe, fierive denunciat; præſertim ſi pendulum ſit enæorema, cujus ſignificatio ſuperioribus declarata, cacoethiam fœtori adjunctam oſtendit.

6 Τὰ παρ' οὖς λαπάσσει βηχία μετὰ πτυαλισμῶν ἰόντα.

*Par*ω*tidas æquant tuſſiculæ cum ptyeliſmo orſæ.*

Quemadmodum tumores injudicatò flacceſcentes mortiferi: ſic ſalutares illi qui idem faciunt cum ſignis & cauſis. Sed illius καταμολύνσεως in par*ω*tide διασήμου, non una eademque ratio eſt. Nam præter cæteras jam explicatas, ptyeliſmus proponitur, unde qui periculo locus erat, tollitur: quemadmodum in faucium inflammatione διάκειται ſunt καὶ διάσημα ſputum purulentum, ſternive rubor atque cervicis; alioqui tranſitus fit mortiferus atque funeſtus è faucibus in laryngem, vaneſcente faucium tumore ἀσήμως καὶ ἀκρίτως.

Ergo Par*ω*tidas æquant.] Sic enim τὸ λαπάσσειν vertendum, quod propriè ſignificat molem æquari ſolo, non quidem per inaſpectabilem æquabilitatis cauſam, quæ nulla eſſe poteſt ad ſalutem in par*ω*tide dolorifica, multumque coacta: ſed per aſpectabilem morbificæ cauſæ vacuationem, tum propriam, tum ſuccedaneam; cujuſmodi ſuſcipitur ſuppurato & alvi profluvio. Excipio tantùm par*ω*tidas doloris expertes 1. lib. τῶν ἐπιδ.

Tussiculæ cum ptyelismo euntes.] Quas edit concuſſio pectoris materiam ſtudentis excutere quæ per naturalem meatum deerrat in amplitudinem oris, eaque per ptyeliſmum tabi & inflammationi locum tollit; quarum, profectò cauſa eſſet, niſi ea liberam exexpurgationem haberet. Hîc autem ſtudioſi obſervabunt quantum interſit inter τὸ λαπάσσειν, καὶ ἀφανίζειν ex aphor. 14. part. 4. 6. τῶν ἐπιδ. & ex 1. ejuſdem operis.

7 Οὖρα τοῖσι παρ' ὦτα ταχὺ, καὶ ἐπ' ὀλίγον πεπαινόμενα· φλαῦρα. καὶ τὸ καταψύχεσθαι ὧδε· πονηρόν,

*In par*ω*tidibus urinæ citò & pauliſper mitificatæ, peſtiferæ. Et quæ hujuſmodi eſt refrigeratio, peſſima.*

Admi-

Admirabile eſt quantum lucis adferat divina hæc prognωſis ad præſenſionem futuri eventus morborum omnium particularium & univerſalium quorum vis eſt in univerſitate. Hujusmodi ſunt, febris acuta, cynanche, pleuritis, parωtis, &c. Ac ne in cæteris excurrat longius mea oratio; de parωtidibus mea ſic ratio eſt; nullas dolorificas parωtidas videri poſſe ſecundi judicii quæ careant urinæ pepaſmo ſtabili, omnibuſque parωtidum diebus inde labentibus ex quo apparere cœperit, conſpicuo, firmiter fixo, & bonitatis acceſſione in dies magis ac magis laudabili. Etenim cùm parωtis homini necando ſatis ſit tum per ſe ipſa, tum ex eventu; ſi ejus malum jam côceptum malæ cauſæ acceſſionem habeat: inſanabilis profectò erit, ob eam ſanè cauſam quòd prioris morbi, vel mali, ſemper in pejus mutatio ſit, quando perennitas eſt tum generationis, tum affluxus materiæ morbificæ ad partem obſeſſam, quæ omni conditione jam expoſita, periculi atque interitus locum habet. Quemadmodum autem in parωtidibus urinæ citò & pauliſper mitificatæ ſint peſtiferæ, agedum videamus.

In parωtidibus.] Cum febre conjunctis. Nam cætera capitis mala febris expertia, ſuſque deque habent urinas.

Urinæ cito et paulisper mitificatæ] i. Modò pepaſmi participes, modò expertes, neque hypoſtaſin laudabilem oſtentantes exactum ad morbum: cujusmodi ſunt quæ cernuntur aliquando puræ, nonnunquam verò præditæ hypoſtaſi alba & lævi.

Pestiferæ] Quia viciſſitudo eſt magiſterii inter naturam & morbum, qui ut vires acquirit eundo: ſic naturæ fatiſcentis præſidia labefactat, iiſque collapſis nulla ampliùs pepaſmi ſigna eduntur, ſed cruditatis & pravitatis: ac tum de morbo multùm vereri oportet ſuperata natura.
„ Itaque tales urinæ peſtiferæ ſunt in parωtidibus etiam purulentis; quod accidiſſe legimus pi-
„ ctoris ancillæ: quia particularis coctio fruſtra ſuſcipitur in cruditate univerſalium excrementorum.

Et quæ hujusmodi est refrigeratio, pessima.] *Extimarum partium cita in utrumque mutatio, & ſitis hujuſmodi, mala eſt.*

8 Τὰ παρ᾽ οὖς ἐν τοῖσιν (ὀξέσιν) ἐκπυούμενα, μὴ λευκῷ σφόδρα, καὶ ἀνόδμῳ· κτείνει· καὶ μάλιστα γυναῖκας. Malè fuit χερνίοισι.

Parωtides in acutis purulentæ, nec albo exactè ac nihil olente, interimunt; potiſſimùm verò mulieres.

„ Erit profecto catholicum hoc theorema; quòd unde ſalus vitæ ſperabilis, inde
„ ſalutis deſperatio eſſe debet, ſi id merito naturæ non fiat. Quod cùm in omni alio molimine locum habet; tum verò maximè in ſuppurato & expurato, quod quidem ſi in contrarium vergat naturæ, caloris nativi, materiæque habilis ad mitificandum; ut pro albiſſimo pure, fuſcum aut nigrum; pro æquali, divulſum; pro lævi, aſperum, rupta vomica fundatur; mali ſit ominis, atque, ut ita dicam, fatale ad interitum. Quoniam autem parωtidum rubrarum & dolorificarum omnis quæ lege critica ſuſcipitur exolutio, ſuppurato perficitur, niſi profluvium ventris habeat ſuccenturiatum, vel ptyeliſmum, ut erit ſuppuratum, colore, ſubſtantia, ſitu, odore; ſic bonis aut malis ægroti rebus è vomica effundetur.

Ergo. Parωtides.] Quæ cum doloris acerbitate ſub auribus ortæ ſunt.

In acutis.] Nam in diuturnis parvæ ſunt, nec ſuppurabiles; ut apppſitè magis & conſideratè legendum videatur, *in acutis*, quàm, *in diuturnis*. Sunt autem parωtides in acutis, quarum deciſionem continet citima huic prognωſis. 110. Coac. 1. lib.

Purulentæ.] Mutatione facta phlegmones in vomicam quæ pus effundit.

Nec albo exacte.] Scilicet pure, quod exacto candore, partis obſeſſæ integritatem ſignificet cum pari virtute caloris nativi, & benignitate humoris pepaſmum recipientis: ſed contrà, quæ pus reddunt ἀμοργῶδες, i. *amurcoſum*, bilioſum, & inæquale.

Ac nihil olente.] Quod in prognoſtico requirit, ὡς ἥκιστα δυσῶδες, i. *quàm minimûm fœdi odoris.* Nam δυσωδία nimia, ſignum eſt putredinis, non pepaſmi. Hîc autem vocat ſummo jure ἄνοδμον, non quòd omnino nihil oleat, ſed quòd non ſit graveolens: ſicut mulieres bene olent, quæ nihil olent.

Interimunt.] Quoniam δυσωδία, corruptionis atque putredinis ſignum, ipſaque putredo non minùs peſtifera eſt cerebro, quam inflammatorius dolor, dum phlegmone ipſa maneret atque vigeret ſuis comitata ſymptωmatis longè graviſſimis. Talis pravitas cernitur in thoracis empyemate, unde per uſtionem pus exit fœtidum atque cœnoſum. Talis etiam in jecoris ſuppurato & expurato quod refert amurcam. Pertinet etiam ad hujus loci explicationem, quod idem ſcripſit de peſtiferis eryſipelatis. Ἦν δὲ τὸ ῥεῦμα συνιστάμενον, οὐ πύῳ ἴκελον, ἀλλὰ σηπεδών τις ἄλλη. i. *Erat autem conſiſtens fluxio, non puri ſimilis, ſed alia quædam putredo.* aph. 44. & 45. lib. 7.
„ Nam ex communi putredinis cauſa, quæ putreſcunt, ſingula ſuam quæque propriam obti-
„ nent corruptionis & putredinis differentiam. Ergo illud demum pus erit laudabile & gra-
„ tioſum, quod viſu & olfactu percipitur album, æquale, & læve, mînimumque fœdi odoris.
Sic enim examinandum præcepit Hippocrates ad finem 1. lib. prognoſt. Subjungit autem hæc verba: Τὸ δὲ ἐναντιώτατον τούτου κάκιστον: cujus demonſtratio facilis erit ex perſpicientia cauſarum optimi puris. Contraria enim contrariorum conſequentia eſſe ſolent.

9 Τὰ παρ᾽ οὖς, μάλιστα ἐκ τῶν ὀξέων ἐν τοῖσι καυσώδεσι γίνεται, καὶ ἢν (μὲν) κρίσιν ποιήσῃ, καὶ ἐκπεπαίνηται, ἢ ἐκ ῥινῶν αἷμα ῥυῇ, ἢ οὖρα ὑπό- malè fuit μὴ,

στασιν

ϛασιν παχεῖαν λάβῃ· ἀπόλλυνται· καὶ πολλὰ δὲ τῶν τοιούτων οἰδημάτων περιαποκαθίσανται.

Inter acutos, parωtides potiſſimùm in cauſis aſſurgunt; ac tum ſi febrem lege critica non expellant, nec ipſæ coquantur, nec ſanguis fundatur e naribus, nec vero urinæ excipiant craſſam hypoſtaſin; moriuntur. Sed abſceſſus ejuſmodi, non rarò antè reſidunt.

Omnis parωtidum dolorificarum deciſio hîc continetur.

Inter acutos morbos.] Eſſentiales ſcilicet febres, quæ celeriter, continenter, & vehementer moventur.

Parωtides] Rubræ & dolorificæ.

Potissimum in causis assurgunt.] Per excurſum ad caput, & recurſum ad aures, quem facit irrita hæmorrhagia, quæ propria eſt cauſi criſis. Hoc autem intereſt inter febrem acutam & cauſum, quòd febris hæc, celeritate, vehementia, & aſſiduitate eximia ſit; ac præter acutam, ardorem habeat inæqualem viſcerum, & partium extimarum. Inde adeo veritas eluceſcit illius aphoriſmi. *Qui ſunt in febribus laborioſi, iis potiſſimùm vel in articulis, vel in maxillis abſceſſus aſſurgunt.* Laborioſos autem vocat, vel à labore intenſo & pertinaci, unde veniunt febres ardentes; vel à quiete, ocio, cum nimia humoris abundantia, & contumacia, unde naſcuntur febres diuturnæ.

4. de diæt. acut.

aph. 45. 4.

Ac tum si crisin non adferant.] Ut certe adferre non poſſunt: quia ſunt abſceſſus ἡμίῤῥοποι neque ἀντίῤῥοποι. Solùm enim critica lege aſſurgunt per tranſitum pulmonicorum morborum, ſi quidem purulentæ reddantur.

2. progn.

Nec ipsæ exacte coquantur.] Ac ſi diceret; quamvis parotides cum ſignis pepaſmi ortæ ſint à febre ardente quæ inter acutas eximia eſt: tamen niſi propria & exacta concoctione exolvantur, & in ſe ipſæ reſidant.

Nec sanguis fundatur e naribus.] i. Niſi hæmorrhagia liberalis periculi cauſam & occaſionem tollat, ubi periculo locus eſt, ob cauſas jam explicatas.

Nec vero urinæ excipiant crassam hypostasin.] Quæ in deſiderio ſuppurati & hæmorrhagiæ, duorum naturæ perfugiorum, in parωtidibus dolorificis ſuccenturiantur, ut alvus prorupta criticè, & ptyeliſmus.

Moriuntur.] Acerbitate doloris, & cerebri in ſympathiam & contagionem adducti graviſſima offenſione.

Sed ejusmodi abscessuum plurimi ante residunt.] Ἀσήμως ſcilicet καὶ ἀκρίτως, unde peſtifera vis maxima eſſe ſolet, per theorema ſæpius iteratum. Hoc autem ſpectat authoris oratio cùm parωtides febrium ardentium conſectariæ & ſuccedaneæ, ſint ἐν τῶν ἀσυμβεβηκότων, id eſt, *ex iis quæ abſunt*, peſtiferæ; tum verò funeſtæ, ſi omnem ſalutis conditionem effugiant foris intrò refluxu.

10 Προσεπιθεωρέειν δὲ καὶ τοὺς πυρετοὺς, ἤν τε ἐπιτείνωσιν, ἤν τε ἀνιῶσι· καὶ οὕτως ἀποφαίνεσθαι.

Ibi tum febres contemplari oportet, num ingraveſcant, an verò miteſcant; atque ita pronunciare.

Est hoc theωrema experientiæ, quod cum ſuperiori deciſione conjunctum, futuri eventus parωtidum dolorificarum prognωſin conſtituit. Eſt autem hujuſmodi. Si merito naturæ reſidunt parωtides, febris ipſa miteſcet atque quieſcet; ſin minùs, ingraveſcet: id quod ſignificat, τὸ ἐπιτείνειν.

Atque ita pronunciare.] i. Certò ſtatuere quid eventurum ſit, quod medici officium eſt nunquam aberrantis à ſcopo.

DE FACIE.

Cap.V. ΠΡΟΣΩΠΟΝ ἐκ μετεώρου ταπεινούμενον, καὶ φωνὴ λειοτέρη, καὶ ἀσθενεστέρη, γινομένη καὶ πνεῦμα μανώτερον, καὶ λειότερον· ἄνεσιν ἐς τὴν ἐπιοῦσαν σημαίνει.

1 *Facies è tumeſcente reſidens, vox item blandior atque mollior, tum ſpiritus rarior atque facilior remiſſionem poſtridianam fore denunciant.*

Deinceps operæprecium eſt cognoſcere & intelligere num facies à ſe mutetur, & unde mutatio illa veniat in colore, charactere, & mole; tum autem quorſum appareat.

Enimvero ægroti facies, quæ prima omnium venit ſub aſpectum medici, bene valentium ſimilis eſſe debet, potiſſimumque ſui. Etenim quò propriùs abſunt à peculiari cujuſque natura

ra, qualitas corporis, actiones, & excrementa; eò meliùs ægroti res eunt: quò verò longiùs, eò pejus. Quænam autem qualitas corporis vel naturaliter conſtituta, vel à ſe mutata ex vitio complexionis & temperamenti, potiſſimùm cernitur in faciei colore, charactere, & mole; primùm de mole prognoſin duxit inſtituendam, cùm ea ſcilicet tumeſcit, vel reſidit in morbo. Ac primùm de ea quæ ex tumeſcente citò reſidit, ſic orſus eſt in hac prognoſi.

Facies ex tumescente residens.] Quæ nonnihil conceſſit de ſtatu priore in quo erat cùm ægrotare cœpit, in eoque manſit uſque adhuc, quod morbi eſt diuturni; vel ſi ejus molis accretio fuit, facies in ſe ipſa reſidit, priſtinumque recipit characterem, humoris ipſius unde tumeſcebat excluſione; unaque etiam venæ in ſuperciliis oculorum, angulis, manibuſque, aſpectabili pulſu micantes quieſcunt, idque fœcundo die, hoc eſt, critico. Sic enim alio loco. *Ην πυρετȣ̃ ἔχοντος, τὰ περὶ τὸ πρόσωπον ἰσχνὰ ἐν ἡμέρῃ γονίμῳ, τὴν ἐπιȣ̃σαν λύει.* i. *Si detinente febre, facies extenuetur die critico, ſanationem promittit conſequente.* parr. ξ; lib. 2. Epid.

Vox item blandior atque mollior.] Quæ fuerat antè rauca & aſpera, vel, ut idem loquitur, *φωνὴ κακȣμένη καὶ κατειλȣ̃σα*, i. *vitiata vox & in faucibus eliſa*; ob nimiam fuliginis abundantiam, pulmonum & muſculorum intercoſtalium in exſufflatione laborantium oppreſſionem; tum etiam catarrhi perennem affluxum. Vox igitur antè vitiata, in gutture & faucibus eliſa, quæque raucis, ut ita dicam, bombis ſtridebat; nunc blandior atque mollior, extincto cordis ardore, explicatis pulmonum alis, vocalium inſtrumentorum libertate reſtituta.

Spiritus rarior atque facilior.] i. Spiratio libera, facilis, & in mediocritate poſita omnium circunſtantiarum quæ cernuntur in motu, quiete, explicatione thoracis, & materiæ ſpirabilis qualitate; eaque mediocritas accepta refertur moderationi uſus in corde, libertati inſtrumentorum moventium, deducentium, & excipientium; maximè autem voluntati regulariter ſe ad illam functionem gerenti. Cæterùm *πνεῦμα μανώτερον* ſcripſit de reſpiratione rariore quæ fuit antè citatior atque velocior à phlegmone cordis, cujus remiſſio & moderatio in die fœcundo ipſam fecit liberiorem & liberaliorem in uſu, voluntate, & inſtrumentis. „ Nam rara ſpiratio præter uſum neceſſarium, cum inſtrumentorum libertate, ſignum eſt „ delirationis. Propterea hîc rariorem & faciliorem annotavit: quoniam talis reſpiratio vacationem denunciat phlegmones cordis cum libertate omnium inſtrumentorum; laryngis, pulmonis, atque thoracis.

2 Προσώπȣ διαφθορὴ θανάσιμον· ἧσσον δὲ, εἰ δι' ἀγρυπνίην, ἢ κοιλίης ἐκταράξιν γένηται· καθίσταται δὲ ἐν ἡμέρῃ καὶ νυκτὶ τὸ διὰ ταῦτα διαφθαρέν.

Facies cadaveroſa mortifera. Sed ea minùs tamen quæ ob vigilias, aut ventris ſolutionem ejuſmodi eſt. Atque talis corruptio his de cauſis orta, uno die finitur.

Faciei qualitas aſpectabilis & tractabilis naturaliter conſtituta in colore, charactere & mole, non immeritò ſecundæ valetudinis opinionem facit. Quæ verò multum à ſe mutata cernitur, terrifica eſſe ſolet; idque cùm aliàs, tum maximè in morbis acutis quorum acerrima commotio, & citam, & ſtabilem faciei mutationem adfert, ex cauſæ ipſius mutantis, & corrumpentis, perennitate. Quæ cauſa eſt cur philoſophicè ex perſpicientia cauſæ mutantis & corrumpentis, faciei corruptionem nominarit, quam ipſi cadaveroſam expreſſimus.

Ergo. Facies cadaverosa] Qualis in cadavere cernitur, pallida atque collapſa, & omnino à ſe mutata in colore, charactere, & mole; ut ampliùs agnoſci non poſſit, ne ab iis quidem qui ægroto familiariter utebantur: cujus contrarium alio loco jam expoſuimus, quàm idem præceptor nominavit *πρόσωπον ἐῤῥωμένον*, id eſt, *faciem ſucci plenam atque decoram.* 134. Coac. 1. lib.

Mortifera] Quoniam ſic emacruit, ut ad ultima ventum eſſe teſtetur. Emacruit autem exhauſto humidi primigenii, unaque etiam defraudata nectare vivifico cordis, id eſt, ſpiritu, ſanguine, & calore vitali. Exhauſtum humidi primigenii, partiumque ſolidarum, ut ita dixerim, colliquamentum attulit febris tabifica, cujus ardore partes ipſæ liquuntur. Nectaris autem vivifici defraudatio venit à paupertate ſanguinis, & cordis multùm in ſuo officio laborantis infirmitate; ex qua efficitur ut neque ſanguinem liberaliter haurire poſſit, neque ſpiritum quem ducimus excipere, eademque duo naturæ noſtræ ſola *ἀπρόσφυλα*, id eſt, *conſocialia*, partibus omnibus; uti ſolebat, liberè & liberaliter impartire. Quoties autem perennis conſumptio eſt partium ſolidarum, unaque perennis diſſipatio nectaris vivifici paulò antè deſcripti, „ morticina eſt ejus natura qui ægrotat, Sed ejus morticinæ naturæ ſignificatio potiſſimùm lucet in facie.

Sed ea minus tamen] Scilicet facies morticini hominis prænuncia eſt, nec inde tam cita & certa mors venit. Ac ſi diceret; quamvis omnino fatalis ſit ad interitum, minimeque ſanabilis morbus in quo talis facies cadaveroſa cernitur prima periodo: tamen.

Si ob vigilias] i. Vacuitatem ſomni, non quidem cerebri intemperie, & anathymiaſeos pravitate inductam; ſed potius agendi aliquid cauſa, aut mœrore ſuſceptam.

Aut inediam] Unde genius defraudatur, ſyrrhoe cordis non inſtauratur, nec non cerebri; unde pallida collapſaque apparet facies, qualem notavit in iis qui incœnati dormitum ivere, quibus cavantur oculi cum palpitione temporum, & partium extimarum refrigeratione. *Nam qualis terra arboribus, talis & venter hominibus.* lib. 2. acut. lib. περὶ χυμῶν.

Aut ventris solutionem] Non quidem per *κακοπραγίαν* firmiter fixam ab exolutione;

ne, unde ipſum tædet ſui officii, ut in pleuritide inveterata: ſed alvo aliquantiſper prorupta per fugacem diarrhœam, aut hypercatharſin.

Ejusmodi est] Scilicet facies cadaveroſa, per inchoatam extenuationem à ſpiritus & humoris diſſipatione, non autem a partium ſolidarum perenni exhauſto; nec verò ejuſmodi ſit ab ulla extrinſecus incidente vacuatione quam liquefaciens febris attulerit : ſed ipſa per ſe extiterit.

Atque talis corruptio] Non quidem vera, ſed quæ primo aſpectu talis apparet, nempe collapſa & pallida; ſed laxa, non intenta, quod inchoatæ extenuationis ſignum eſt, non perfectæ.

His de causis orta] Vigiliis, inedia, profluvio alvi, hæmorrhagia, ſudore, quarum vacuationum non firmiter fixæ ſunt cauſæ, neque perennes à febre maligna, unde ſolidæ partes liquuntur; ſed fugaces.

Uno die finitur] Sive conſiſtit, nec ultrà procedit: ſed contrà initium habet ἐπανεϱθώσεως intra vigintiquatuor horas, ſi quidem ab illis cauſis fugacibus orta ſit.

3 Γένοιτο δ᾽ ἂν τοιοῦτον· ὀφθαλμοὶ κοῖλοι, ῥὶς ὀξεῖα, κρόταφοι συμπεπτωκότες, ὦτα ψυχρὰ καὶ συνεσταλμένα, δέρμα σκληρὸν, χρῶμα ὠχρὸν ἢ μέλαν. πελιαινόμενον δὲ τουτέοισι βλέφαρον, ἢ χεῖλος, ἢ ῥίς· συντόμως θανάσιμον.

Fuerit autem ſanè hujuſmodi facies cadaveroſa; oculi concavi, nares acutæ, collapſa tempora, frigidæ aures atque revulſæ, cutis dura, color pallidus aut niger. Quòd ſi etiam livida his fuerit palpebra, aut naſus, aut labrum; cita inde mors venit.

Quemadmodum ſignorum omnium ſyllogiſticorum ex quibus exquiritur veritas omnis certaque τεκμάρσις cognoſcendi & prædicendi, nulla ſunt magis τεκμήρια, quàm quæ ſpectantur in faciei colore, charactere, & mole; ſiquidem rerum earum ſpectabilium cauſæ perſpectæ ſint: ita cauſarum ignoratione nuſquam magis erramus, labimur atque decipimur, quàm in diſſimilitudine faciei. Sed ea diſtinctio jam ſuperiore prognoſi expoſita eſt. Nunc cadaveroſæ faciei characterem, & quamobrem ita ſit, exponamus.

Fuerit sane hujusmodi] In qua nec inediæ, nec vigiliarum, nec profuſioris alvi, nec aliarum rerum tabificæ febris minime conſectariarum, ſed aliunde ortarum atque fugacium, excuſatio poſſit adferri.

Oculi concavi] Hebeſcentes, immobiles, & ſua orbita abditi; ſpiritus animalis paupertate, ſeptem muſculorum æquali contractione, humorum trium, & quinque tunicarum conſumptione.

Nares acutæ] Exhauſto muſculorum qui narium pinnas intrò adducunt.

Collapsa tempora] Conſumptione muſculorum qui temporibus à capite cutim impertiunt, quæ alibi nuſquam in capite cernitur.

Frigidæ aures] Quæ frigoris capaciſſimæ ſunt, ut corpus cartilagineum, pauco ſanguine irrigatum, nulla carne veſtitum.

Revulsæ] Per quandam convulſionis ſpeciem nervum illum verſus unde ſentiendi facultatem accipiunt. Non enim moventur noſtra ſponte. Ut vera convulſio eſſe non poſſit, niſi iis quibus latus muſculus ſupra aurium radices prorepit.

Cutis dura] Quando ad ultima eſt ventum maciei. Vide Coac. 3. lib. 1.

Color pallidus aut niger] Certiſſimum corruptionis argumentum, & defraudatæ partis nectare vivifico.

Palpebrarum autem, narium, labiorum livor, brevi lethalis] Quoniam ſigna ſunt extinctionis caloris vivifici, quæ quidem in corde eſt ipſa mors. Atqui extin-
„ ctio in parte una, ad extinctionem apparet futuram in toto : multò magis ſi pars illa livori
„ opportuna non ſit: ut hæ profectò non ſunt natura ſua cutaneæ. Atqui omnium difficillime li-
„ vorem palpebræ contrahunt largo ſpiritu irriguæ : ut ſit omnium propterea in illis ſignum
„ certiſſimum.

4 Προσώπου εὔχροια καὶ σκυθρωπότης ἐν ὀξεῖ· κακόν. μετώπου ξυναγωγὴ ἐπὶ τουτέοισι· φρενιτικόν.

Egregiè colorata facies & vultuoſa; peſtifera. Quòd ſi praeterea frons contrahatur; phreniticum.

Hic certe non minùs ſua debet habere bona ſuſpecta qui repentè ſpecioſior & coloratior factus eſt; quàm mala vereri qui contra conſuetudinem multùm emacruit, & colorem decoremque amiſit. Quemadmodum autem jam patefacta & explicata eſt τεκμάρσις quæ ducitur ἐκ τῶν τεκμηρίων ſpectabilium in colore, charactere, & mole faciei, per corruptionem omnino à ſe mutatis, quæque ad ultima ventum eſſe teſtantur, aut ſperabilem adhuc vitæ ſalutem oſtendunt,

punt; idque ex perſpicientia cauſarum eam mutationem efficientium, prout ſcilicet cauſæ illæ ſunt leviter preſſæ atque fugaces, aut firmiter fixæ & ſtabiles: ita propoſitum illud eſt præceptoris in hac prognωſi, deciſionem facere eorum quæ prima fronte in facie bona eſſe videntur; ſolane, ut ita dicam, fronte; an verò reapſe ipſi naturæ & ægrò ſtudere videantur.

His ita conſtitutis. EGREGIE COLORATA FACIES] i. Saturato rubore ſuffuſa, nec eo quidem refluo, ut in iis qui verecundia erubeſcunt; ſed fixo & ſtabili. Sic enim εὐχροιὰν τοῦ προσώπου idem ſignificare quod πρόσωπον ἐξέρυθρον Galenus author eſt in prorrhetico: quamvis gratioſum ſit nomen εὐχροίας, & ſpei plenum, cùm alibi paſſim, tum verò in hiſtoria Clazomenii, in quo ſolum illud ſignum ſalutare notavit, ἦσαν εὔχροοι. Itaque facies egregie colorata contra naturam & conſuetudinem ejus in quo talis lucet ſplendetque, nec tamen hæmorrhagiæ criticæ opinionem facit, ſed incendium cerebri apertè teſtatur, unde facilis tranſitus ad melancholicam ecſtaſin eſſe ſolet, cujus in promptu eſt ſignum hoc. 14. ſ. 2. 1.

ET VULTUOSA] Aſpectu terribilis, qualem Hippocrates vidit in ea muliere quam vocat δυσήνιον ex atræ bilis dominatu quæ facilem habuit generationem ex ſanguinis æſtu quò multùm incanduit; unde primùm facies eſt egregiè colorata. Melancholiæ autem certiſſimum ſignum eſt facies vultuoſa, quod in illa muliere tanti fecit Hippocrates, ad melancholiæ, omniſque dementiæ contemplationem, ut cùm diuturni mœroris inveteratio purgationum menſtrualium ſuppreſſionem excepiſſet; ſola faciei caperatio tantæ calamitatis ſignum ediderit, accedente paulò poſt viciſſitudine garrulitatis & ſilentii, quam ſuſtulit menſtrualis materiæ profluvium, cujus ſuppreſſio urinas faciebat nigras cum ſecuritate conjunctas, de quibus ita philoſophatur Galenus. *Urinarum color, etſi nigrarum, nihil mali portendebat, quod menſtruorum ſuppreſſio eſſet valde melancholicorum: unde meritò factum eſt ut vultuoſa & horribilis eſſet, nonnihil delirans, ac nonnihil etiam comatoſa.*

PESTIFERA] Calamitoſa, vel etiam mortifera. Ac calamitoſa quidem mulieri Thaſiæ, crebra viciſſitudine convulſionis & dementiæ; quam calamitatem ſuſtulit profluvium menſtruale. Mortifera verò, mulieri quæ Cyzici gemellas difficulter pepererat, indeque lochiorum excurſu ſurſum ad caput nugas garrivit, ſiluit, tandemque è poteſtate mentis exivit; cùm paulò antè fuiſſet vultuoſa, contumax, atque faſtidio & contumacia inſolens. Itaque ergo convulſionibus crebra, cum frigore extimarum partium, phrenitica interiit 14. die.

5 Περὶ πρόσωπον εὐχροία, καὶ ἱδρῶτες ἀπυρέτοισι· κόπρανα παλαιὰ ὑπέοντα σημαίνει, ἢ διαίτης ἀταξίην.

Eximia faciei coloratio, & ſudores febris expertium, fæces vetuſtas ſubſiſtere, aut irregularem diætam teſtantur.

HACTENUS de ſignis faciei quæ apparent in morbis acutis. Nunc de coloratione extraordinaria, aut mala conſuetudine parta, & quibus artibus deleri poſſit, prognωſin inſtituit.

EXIMIA FACIEI COLORATIO] Non inſita, nec gentilitia, non item reflua; ſed fixa & ſtabilis, quæque perennem habet in naturalis œconomiæ vitio cauſam.

ET SUDORES] Multi à ſomno, per expreſſionem ab oppreſſione quam fecit nimia ſupervacanei humoris abundantia; quæ vel inveterationem habet, vel recèns nata eſt diætæ vitio; propterea que illa, purgationem; hæc verò, ſolam mutationem diætæ requirit. Sic enim Galenus. Τὸ μὲν γὰρ πλῆθος τοῦ ὑδρῶτος δυοῖν θάτερον σημαίνει, ἤτοι διὰ τὴν τῶν ἀρτὶ λαμβανομένων σιτίων ἀμετρίαν· ἢ διὰ τὴν ἔμπροσθεν ὑπάρχειν. Καὶ εἰ μὲν διὰ τὴν τῶν ἀρτὶ λαμβανομένων σιτίων ἀμετρίαν· κωλυτέον πολλὰ λαμβάνειν. εἰ δὲ διὰ τὴν ἔμπροσθεν· κενωτέον.

6 Τὰ κατὰ ῥῖνας ἐρυθήματα· κοιλίης ὑγραινομένης σημεῖα· τοῖσι κατὰ τὰ ὑποχόνδρια, ἢ τὸν πλεύμονα πόνοισιν ἐμπυομένοισι· κακόν.

Rubores narium, ſigna ſunt profuſioris alvi: malum pulmonis aut jecoris empyemati.

ΕΡΥΘΗΜΑΤΑ hoc loco dicuntur, non eodem modo quo in illa prognωſi, τὰ παρ' οὖς ἐρυθήματα, ubi tumorem ſignificant rubrum, & phlegmonem ipſam ſub auribus ortam quæ parωtis nominatur. Hîc enim ſimpliciter pro ſuffuſione rubra uſurpantur, quæ non aſſurgit in molem tuberculi phlegmonoſi; ſed potiùs refert ἐκχύμωσιν, i. *ſuffuſionem* quandam eryſipelatoſam, alibi dictam ἄνθος. Nec verò hic narium rubor τὴν εὐχροιαν, i. *eximiam illam faciei colorationem* exprimit, quam ſuperiore prognωſi explicavimus. Illa enim vetuſtas fæces manere in alvo, aut irregularem diætam oſtendit; hanc verò dicit profuſioris alvi ſignum eſſe. Itaque nullo modo ad commemoratam illam τὴν εὐχροιαν poteſt referri. Erit igitur hic rubor, mea quidem ſententia, ſuffuſio quædam eryſipelatoſa, per ſeri cujuſdam ſubſtilium quod in narium denſitate ſubſiſtit. Et quoniam nimia illius ſeri abundantia natat caput, idem his uſuvenit quod balbis quos maximè longa exercent alvi profluvia. Scitum eſt illud. Τραυλοὶ ὑπὸ διαῤῥοίης μάλιστα ἁλίσκονται μακρῆς. Nam quoties è capite ſeri prolapſus excipitur à ventriculo, inde profluvium alvi cietur. Coac. 2. cap. 4. lib. 2. aph. 32. 6.

MALUM JECORIS AUT PULMONIS EMPYEMATI.] Malum, inquam, rubores illos in

in facie efflorefcere, quibus ſignificatio ſit vaporis teterrimi expirantis ex empyemate putido, quod ipſum per ſe eſt mortiferum. Vel etiam, malum eſt ad empyema ſeſe alvi profluvium adjungens, aph. 16. 6. Venit autem profluvium alvi, vel prolapſu in inteſtina catarrhi quem expiratio illa commovit; vel rupta intus vomica, viamque inde habente ad alvum: quorum eſt poſterius pejus priore. Vide part. 40. ſ. 2. 6. Epid. ac ſuſtine donec audias explicari Coacam illam. *Peripneumonicis lethale eſt pus ſecedere.*

DE OCULORUM AFFECTIBUS.

Cap. VI. ΟΦΘΑΛΜΩΝ καθαρότης, καὶ τὰ αὐτέων λευκὰ ἐκ μελάνων καὶ πελίων, καθαρὰ γίνεσθαι· χρήσιμον. ταχέως μὲν οὖν καθαιρομένων, ταχεῖαν σημαίνει κρίσιν. βραδέως δὲ, βραδυτέραν.

1 *Oculorum nitor, eorumque alba ex nigris & lividis nitentia; ſalutare. Ergo ſi pura brevi redduntur, ea puritas citam criſin oſtendit: ſin autem ſeriùs, tardiorem.*

Quemadmodum oculi ſumma cura tuendi ſunt, quòd illi ad vitæ ſimul & uſum & dulcedinem conferunt; ac præter ea quæ cuique animantium generi tributa ſunt, præſtantior alius in homine ſit oculorum finis; naturæ cognitio, Dei comprehenſio, ipſaque, penè dixerim, beatitudo: ſic eos magna contentione animi, intentaque viſionis acie intueri oportet, ad comparandam futurarum criſeων præſenſionem, eorumque quæ adſunt, quæque præſentia ſunt perceptionem: idque cùm in omnibus morbis, tum maximè in acutis. Solenne eſt illud

6. Epid. Hippocratis. ὀφθαλμοὶ ὡς ἂν ἰσχύωσιν, οὕτω καὶ χρέν. id eſt. *Ut valent oculi, ſic ipſa perſona.* Eſt enim rationi conſentaneum ut ſi ex colore, charactere, & mole, temperamenti & habitus, humorumque quorum dominatu pars unaquæque tenetur, notitia comparatur; firmiſſimum illud ex oculis adferri poſſit, qui ut nativa puritate cæteris partibus antecellunt, ac ſuo nitore facultatum ipſarum virtutem faciunt aſpectabilem: ita ſi à ſe mutentur; & facultatum quarum potentia totum corpus adminiſtratur infirmitatem, & naturalis œconomiæ impuritatem oſtendant. Sunt enim gemmarum & margaritorum apertiores maculæ, quàm ſilicum obſcurorum. Et quoniam oculi jure ſocietatis & vicinitatis cerebri arcem contingunt, inde adeo ſit ut principiorum τὴν ἰσχὺν in ſubſtantia, facultatum verò τὴν δύναμιν in officio, validaſque vires declarent; quæ in nativa coloratione, habitu ſucci pleno, ſplendore, & facili motu cernuntur. Sin autem concavi, ſqualentes, malè colorati, & in movendo pigri appareant, facultatum principia in vitio eſſe teſtentur, cerebrum ſcilicet, cor ipſum, & jecur. Quæ omnia quoniam deciſiones proprias ſunt habitura, quibus cujuſmodi ſint, & quamobrem fiant atque appareant ratio explicabitur; ſufficiet hoc loco propoſitæ prognoſeως cauſas adferre, quòd ea cæterarum hujus argumenti de affectionibus oculorum ſit veluti canων & regula.

Quæ cùm ita ſint. Oculorum nitor] id eſt, Oculi velut gemmei, puritate humoris cryſtallini, & aquei ſive albuginei; tum etiam tunicarum araneoſæ, corneæ, qua pupillam attingit, uveæ, & adnatæ politura: ex quibus efficitur ut rerum aſpectabilium ſint εὐυπόληπτοι καὶ εὐφύλακτοι, i. *prompti ſuſceptores & cuſtodes* oculi. Verumenimvero, ut viſionis inſtrumentum eſt ὕδωρ διαφανὲς, i. *aqua pellucida*, quod facilè excipiendis, & fideliter continendis rerum aſpectabilium ſpecibus ſit maximè accommodatum: ſic proprium & vernaculum oculi lumen τὰ ὁρατὰ ſibi εὐπερίσφυκτα, i. *conſocialia*, velut portitor quidam, trajicit ab extimo lumine ad intimum animæ per quod viſio ipſa perficitur. Quantum igitur ἡ αὐγὴ i. *radius* puritate ſuperat aërem, vaporem, aquam, & terram: ſic viſionis inſtrumentum αὐγοειδὲς, i. *radioſum* cætera vincit αἰσθητήρια; auditus quidem, quod eſt ἀερῶδες, i. *aërium*; olfactus, ἀτμῶδες, i. *vaporoſum*; guſtatus, ὑδατῶδες, i. *aquoſum*; tactus, γεῶδες, id eſt, *terreſtre*.

Ergo. Oculorum nitor] Qui eſt hujuſmodi puritate humoris & tunicarum pellucidarum, cum politura adnatæ; tum etiam vernaculi luminis, ut ita dicam, fulgore. Atque is nitor cernitur ab iis qui oculos intuentur in pupilla, iride, & tunica alba; ejuſque nitoris ipſe ſibi æger eſt conſcius, qui neque lucis appulſu offenditur, nec muſcas venatur, floccos avellit, nec denique viſis mendacibus exterretur.

Eorumque alba] i. Membrana ἐπιπεφυκὼς, i. *ſuprema*, ab ultimis pericranii oris cum venulis ejus ad iridem uſque producta, ubi efficitur communis tunica ocularium muſculorum.

Ex nigris et lividis nitentia] id eſt, Si oculi decorem amiſſum recipiant, & ſi oculorum candida, livore non ita pridem decolorata, tandem albeſcant, ac denuo naturaliter colorentur, non quidem inſtauratione complexionis emortuæ, quam νέκρωσιν Græci vocant, livoris parentem: quia non potis eſt à privatione ad habitum denuo comparari: ſed amotione ſugillationis quam veteres ἐκχύμωσιν nominarunt; cujuſmodi eſſe ſolent quæ ſub oculis videntur percuſſionum veſtigia, ὑπώπια Græcis dicta, ſi tantùm procatarcticam ſugillati oculi cauſam exceperis. Cujuſmodi eſt etiam calcanei fracti mollis adhuc μελασμὸς, id eſt *nigredo*, inflammationis expers, quem facit venularum ναυσίωσις per ſanguinis, ex alto lapſu, expreſſionem, qui tamen æquali duræ cutis ſucciſione, fotu aquæ, & olei, tum elleboriſmo gangræneſcere prohibetur.

Salutare] Id enim ſignificat χρήσιμον abſolutè uſurpatum. Eſt autem ſalutaris nativa oculis reſtituta coloratio, quatenus illa ſpem adfert ſecundi judicii atque ſalutis: ob eam ſanè cauſam, quòd triumphantis naturæ lumen, non minùs in oculis declaratur; quam afflictæ calamitas.

ſamitas. Itaque quemadmodum oculi ſaturato rubore nigreſcunt, vel etiam livorem contrahunt ab inflammatione quadam cerebri, aut venularum repletione, aut ſanguinis ipſius κακοηθείᾳ: quemadmodum item amblyogmῷ obſcurantur per ſpiritum & ſplendoris vernaculi impuritatem: ſic illis calamitatibus defunguntur per ἀφλεγμασίαν, i. *carentiam ardoris*, quam facit materiæ mitificatio victrice natura, & per ſinceritatem ſpirituum humorumque, quæ intacta ſupereſt, caligine omni diſpulſa. Commemorata autem vitia oculorum, κρίσιμα eſſe non poſſunt quando exiſtunt; ut eſſe ſolent cùm in propinquo eſt critica hæmorrhagia & vomitio ipſa. Declarat illud quòd impuritatis & obſcuritatis amotio, ſalutarem fore criſin oſtendit. 1. progn. & 2. de fract. ubi de calce.

Ergo. Si pura brevi redduntur] Cujus puritatis argumentum eſt nitor, non ita pridem fœdatus, qui nunc reſtitutus apparet, fracto jam morbo: unde facultates lucent in officio, ex principiorum virtute, & meatuum libertate. Deſperabilis eſt autem nitor in parte emortua, vel quæ gangrænam concepit. Pertinet autem ad hujus προγνώσεως explicationem, quod idem ſcripſit de cerebro ſyderationem ingreſſo. *Cerebro ſyderato; alii quidem tertio ſyderationis die; alii autem ſeptimo vitam finiunt: quibus elapſis periculo defunguntur. Sin anatome facta, os diſſociatum cernitur, ſine dubio moriuntur.* Coac. 11. c. 2. 2.

Ea puritas citam crisin ostendit] Ut enim pepaſmi excrementorum morbificorum, celeritatem & ſecuritatem criſis denunciant: ita perſonæ ipſius qualitates naturaliter conſtitutæ, vel in toto corpore, vel in quibuſdam partibus morbo obſeſſis; aut per ſympathiam male affectis; cùm reſtitutæ fuerint, & ad ſe redierint ex longo adverſæ valetudinis intervallo: quemadmodum in lingua docebitur. „ Non enim minora ſunt argumenta futurarum criſeων in qualitate corporis, quàm in pepaſmo excrementorum; ut ratio ipſa docet „ in morbis ſiccis cùm jam humeſcere cœperint. Cæterùm nos illud, ταχέως, potiùs ad temporis brevitatem, quàm ad celeritatem actionis referendum putavimus: ſicut in illo fecit Galenus. Πτύελον δὲ χρὴ ταχέως τε ἀναπτύεσθαι, καὶ εὐπετέως. Idem enim ſignificat τὸ ταχέως, quod τὸ αὐτίκα, aph. 12. 1.

Sin autem serius, tardiorem] Propter contumaciam morbi, & imbecilliorem naturæ virtutem. Contrariorum enim contraria ſunt conſequentia. Hujuſmodi autem ſunt illa. *Si ſputum citò appareat, morbum facit breviorem*, βραχυνεῖ; *ſin ſeriùs, producit*, μηκυνεῖ. aph. 12. 1. Hæc prognωſis legitur in libello Hippocratis περὶ κρισίμων.

2 Τὸ ἀχλυῶδες τῶν ὀφθαλμῶν, ἢ τὸ λευκὸν ἐρυθραινόμενον, ἢ πελιαινόμενον, ἢ φλεβῶν μελάνων πληρούμενον, οὐκ ἀστεῖον.

Oculorum caligatio, albumve rubens, aut livens, aut venis obſitum nigris; indecorum.

Enimvero bene res eunt, quando nitent oculi puritate humorum, & proprii atque vernaculi luminis, ut ita dicam, fulgore; aut ſi antea decolorati obſcurative fuerint, priſtinum decorem recipiunt. Qua de re extat ſuperior deciſio explicata. Sed ut nativus ille, aut reſtitutus nitor, ſpem adfert ſecundi judicii in morbis acutis: ita viſionis obſcuritas & caligatio; tum etiam oculorum fœda livore aut ſaturato rubore decoloratio firmiter fixa, de vita actum eſſe teſtatur, cum aliis ſignis quæ foris cernuntur, & intus verſantur, mox explicandis.

Oculorum caligatio] Aſpectabilis ſcilicet medico intuenti, & conſcia ipſi ægroto qui ſuæ eſt mentis. Ac medico quidem aſpectabilis eſt in hypochymate, floccorum avulſione, & glaucωmate vel amaurωſi. Conſcia autem ægroto in ſcotidinia, amblyωpia, & cæcitate. Sic enim Galenus τὸ ἀμαυρούμενον ὄμμα, καὶ τὸ ἀχλυῶδες, αὐτῷ τε κάμνοντι, καὶ τοῖς ὁρῶσι γίνεται δῆλον. Sed tamen hoc intereſt, quòd omnes caligantes hebeſcunt; non autem omnes hebeſcentes caligant. Nam caliginoſis præter hebetudinem, viſa occurrunt caligine involuta, veluti ſpectra quædam. Atque ea caligo nebulam & nubem contingit, nebula quidem craſſior, nube verò tenuior. Eſt autem ſpiritus & humoris, velut aëris, perturbatio quædam, quam θόλωσιν Græci vocant. Sed hebetudinis nomen generalius eſt, quàm viſionis caliginoſæ. Ut enim caligatio & hebetudo ſint viſionis obſcuræ: tamen caligatio acceſſionem habet caliginis intus conceptæ & genitæ. Ἀμαύρωσις verò vel hebetudo concretionem nullam in hebeſcentibus oſtendit humoris contra naturam, iis qui oculos intuentur: ſed tantum profligati ſplendoris notas aperit in oculis velut emortuis, cujuſmodi eſſe ſolent decrepitorum & jamjam moribundorum ſenum. Nos autem caligationem hîc poſuimus, qua hebetudinis & allucinationis ratio continetur. Sic in ſacris literis caligarunt oculi Iſaac, non allucinatione, ſed hebetudine, vel amaurωſi.

Ergo. Oculorum caligatio] i. Allucinatio qua muſcas venantur, floccos carpunt, feſtucas avellunt, viſis mendacibus exterrentur, ut Dealcis uxor; quod accidit humorum & ſpirituum impuritate, non quidem ex alvo, aut pulmonibus, neque ex ambiente advena: ſed oculi obſcurati indigena firmiter fixa: ut nulla perturbationis criticæ excuſatio poſſit adferri. Hujus autem allucinationis, quam alibi vocat ἀμβλυωγμὸν, cauſa eſt, vaporis atri, aut craſſi cujuſdam humoris è crebro in oculos illabentis permixtio. Similiter hebetudo, quam facit ſplendoris propriique luminis extinctio, unde nominantur αἱ ὄψιες αὐχμῶσαι, καὶ ἀλαμπέες, & ὄμματα ἀμαυρούμενα & τὸ ἀμαυρὸν, lib. 6. Epid. i. *ſqualleutes oculi*, *nec ſplendentes*, *oculus & hebetatus & hebes*: quod infirmitatem ſummam denunciat, & νέκρωσιν viſificæ facultatis. Quamvis autem caligationis nomine complexus fuerim viſionem αὐχμῶσαν καὶ ἀχλυώδη, id eſt, *ſqualliam & caliginoſam*; diſtinctionem tamen non prætermiſi quam ſcripſit Galenus ad illud. Ὄμμα ἀμαυρούμενον φλαῦρον, καὶ τὸ πεπηγὸς, καὶ ἀχλυῶδες, κακόν. i. *Oculus hebeſcens ſignum malum: ſic & concretus & caliginoſus.* prorrh. 18. ſ. 1. 1. lib. 1. progn. & 11. prorr. ſ. 2. 1.

 Al-

Albumve rubens] Ab inflammatione duræ meningis, & pericranii; vel à venularum repletione, & ſanguinis κακοηθείᾳ; vel etiam ab efferæ bilis ſuffuſione. Atque illud album ita ſit rubens, non quidem rubore fugaci qui maximam vim habere dicitur ad præſenſionem hæmorrhagiæ; ſed fixo & ſtabili planeque ſymptomatico, per propagationem inflammationis è dura meninge in tunicam albam.

Aut livens] Livet enim perfrigeratum, pergriferatur emortuum, emoritur autem per extinctionem vivacitatis in vitali principio, & paupertatem nectaris vivifici à corde exhauſto.

Aut venis obsitum nigris] Per γαυσίωσιν vel ἐκχύμωσιν venarum pericranii, in venulas tunicæ albæ, ubi refrigeratus ſanguis nigreſcit. Qualis enim venarum color, talis & ipſe ſanguis exiſtit.

Indecorum] Ατοπὸν, abſonum; quod nec jure, nec loco apparet, nec minùs exterret medicos metu ſiniſtri judicii, quàm idiotas. Nam ſi commemorata ſigna jure & loco fieri viderentur, proptereaque eſſent, vel hæmorrhagiæ, vel criticæ vòmitionis prænuncia; ut concedam idiotis videri terrifica; at certè medicos ſpe quadam ſalutis conſolarentur. Itaque apud medicos locum decori haberent. At ſunt ejuſmodi ut neque ab his, neque ab idiotis recipiantur. Sunt igitur omnino indecora, nec ullo modo gratioſa. Eorum autem ſignorum vim multis in locis expreſſit. *Hæc omnia cenſere oportet prava.* 1. progn. & prorr. 11. ſ. 2. 1.

3 Φλαῦρον δὲ καὶ τὸ τὴν αὐγὴν φεύγειν, ἢ δακρύειν, καὶ διαστρέφεσθαι. καὶ τὸν ἕτερον ἐλάσσω γίνεσθαι, πονηρόν· καὶ τὸ τὰς ὄψιας πυκνὰ διαῤῥιπτέειν· ἢ λήμια μικρὰ περὶ αὐτάς· ἢ αἰγίδα λεπτὴν ἴσχειν· ἢ τὸ λευκὸν μείζω γίνεσθαι, τὸ δὲ μέλαν ἐλάσσω· ἢ κρύπτεσθαι τὸ μέλαν ὑπὸ τὸ ἄνω βλέφαρον.

Sed prava quoque ſunt hæc, lumen refugere, aut illacrymari, aut diſtorqueri, & alterutrum altero minorem fieri. Pravum eſt etiam, oculorum aciem crebro huc illuc volvere; aut eandem lemis, tenuique pellicula obſtrui, album increſcere, nigrum diminui, aut nigrum etiam ſub palpebra ſuperiore occultari.

Sed prava quoque sunt hæc] i. A regula & præſcriptione naturæ multùm aberrantia.

Lumen refugere] i. Splendorem averſari Solis, & lumen à luce impreſſum, quod facit aſpectabilem cujuſque corporis ſuperficiem per colorationem quæ aërem pingit. Atque ea ſplendoris averſio, inſtrumenti vitio accepta referri non debet; ut in iis qui natura ſunt myopes, propter pupillæ mydriaſin, & ſpiritus ſubtiliſſimi facilem diſſipationem; qualis etiam cum opthalmia ſemper conjuncta eſt: ſed infirmitati potiùs facultatis viſificæ, quæ in partis illius cerebri exolutione conſiſtit, unde videndi vis manat, & profligationi vernaculi & proprii oculorum luminis quòd ampliùs non habet exterius lumen conſociale, uti habere ſolebat, ejuſque appulſu recreabatur.

Illacrymari] Ut lacrymarum exceptio nulla ſit, vel à procatarctica cauſa, ut à fumo, & cæparum odore; vel à perturbatione critica hæmorrhagiæ prænuncia; vel à catarrhi propagatione in oculos, quam facit orgaſmus, attractio, vel excluſio: ſed ab exolutione caruncularum quas oculorum canthis natura obduxit, unde potentiæ retentricis effœta vis denunciatur; tum etiam à melancholia, ut in Dealcis uxore quæ modò lacrymas profundebat, modò riſu os reſolvebat. De lacrymis autem quod ad earum diſtinctionem attinet, ſufficient illa

1. Epid. præceptoris catholica. *Quibuſcunque per febres acutas, maximè verò ardentes, injuſſæ ac ſponte ſua funduntur lacrymæ; iis hæmorrhagiam è naribus expectare oportet; ſi quidem cætera non ſint exitialia: quandoquidem iis quorum malè res eunt, non hæmorrhagiam, ſed mortem denunciant.* Et, *In febribus aliiſve morbis ſua ſponte lacrymari, nihil abſurdum: abſurdum autem ſine voluntate id facere.* aph. 52. 4. Ubi Galenus ταπείνωσιν reprehendit, ac pro illo, ἀτοπώτερον, legendum cenſet, ἀπολελυμένως ἄτοπον, id eſt, *mortiferè abſurdum.* Sed mea quidem ſententia, idem ſignificat hoc loco ἄτοπον, quod in ſuperiore prognωſi, οὐκ ἀστεῖον.

Aut distorqueri] Diſtorquentur autem convulſione muſculorum ipſos moventium. Sed ea convulſio quæ fit injuſſo muſculorum motu, qui naturaliter ſponte noſtra moventur, ejuſmodi eſt, ut vel collectione extraordinaria fiat muſculorum convulſionis cauſam habentium, nempe exhauſtum& ſiccitatem; vel paralyſi & reſolutione antagoniſtarum, unde contrahunt ſe muſculi, ſurſum, deorſum; dextrorſum, ſiniſtrorſum. Sive autem convellantur à ſiccitate, ſive reſolvantur ab exolutione principii unde vis movendi in oculos propagatur; pariter æqualiterque in vitio ſunt, non quidem proprio, ſed alieno; labefactatæ ſcilicet facultatis motricis. Illud autem vitium cernitur potiſſimùm in muſculis ocularibus, quemadmodùm in temporalibus: quoniam τὰ κοινὰ καὶ τὰ ἐγγὺς πρῶτα καὶ μάλιστα κακοῦται, id eſt, *communia & vicina prima omnium, & maximè læduntur.* Eam perverſionem attigit aph. 49. 4.

lib. περὶ χυμῶν. & 1. progn. & 3. περὶ ἄρθρων.

Et alterutrum altero minorem fieri] Quod accidit defraudato alterutrius oculi ſucco, propter inopiam vel interceptionem alimenti; vel etiam propter extinctionem facultatis vernaculæ & univerſalis.

Pravum est etiam oculorum aciem crebro huc illuc volvere] Hujuſmodi ſunt ὀφθαλμοὶ ἐνδεδινημένοι, καὶ ἀστήρικτοι, contremiſcentibus à ſiccitate muſculis, qui tremor inſanabilis eſt; vel inflammata parte illa cerebri unde nervi oculorum motores naſcun-

6. Epid.

naſcuntur. Quæ cauſa eſt cur delirii notæ potiſſimùm luceant in depravato & feroci oculorum motu: ut eſt facilis mutuaque τ͂ ἀρχῶν καὶ τῶν πεφυκότων ſympathia. Ac tremor ille commemoratus, delirii ſuccedaneus eſſe poteſt, ac prænuncius: quia indecora eſt oculorum actio crebrò huc illuc volutorum. Delirio igitur ſuperveniens, accerſit mortem. *Præſtat enim delirium ſupervenire tremori, quam tremorem delirio.*

Aut eandem lemis, tenuique pellicula obstrui] Non quidem expreſſione humoris è cerebro, cujus tenuior pars facit ophthalmias ῥοώδεις, i. *fluentes*; craſſior verò, lemas: pituita ſcilicet in angulis inhæreſcente, aut quæ inducit palpebris epiphyſes, quas interpretatur Galenus ἐπαναστάσεις ὀχθώδεις Hæc enim ſequuntur naturam efficientium cauſarum, hoc eſt tempeſtatum; & ſuſcipientium oculorum. Sed lemas intelligo, oculorum ſordes, quæ cùm exaruerint, vel arenulas in angulis exprimunt, vel ἀχλὺν in ipſa pupilla: propter infirmitatem potentiæ naturalis oculorum vernaculæ quæ ſuccum alibilem mitificare non poteſt, unde pro alimento reſtant veſtigia pituitæ, quæ nihil aliud eſt quàm ἡμίπεπτον αἷμα, id eſt, *ſanguis ſemicoctus.* Notabilis autem ſignorum obſervatio quibus facultatum vitia in oculis repræſentantur; animalis quidem, in hebetudine, allucinatione, tremore, exolutione, & convulſione ocularium muſculorum; vitalis, in livore; naturalis, in cruditate.

part. 2. 1. Epid.
part. 3. 3. Epid.

Album increscere, nigrum diminui] Pertinet hoc ad ῥυτίδωσιν, vel ῥύσωσιν, quæ propria eſt pupillæ corrugatio. De qua in oculorum vitiis illud expreſſit. Καὶ οἱ ῥυτιδούμενοι ἔσωθεν. Quem locum enarrans Galenus ſit ait. *Tum oculos contingit corrugari intus, cùm adnata muſculis oculum moventibus membrana ad coronam producta, ſolvitur & laxatur.* Ergo, majus fit album, laxitate; minus nigrum, corrugatione.

6. Epid.

Aut nigrum etiam sub palpebra superiore occultari] Quod cernere eſt in iis qui animi deliquio exolvuntur, quibus obvertuntur oculi ſuperiorem palpebram verſus, ut occultata pupilla, quam nigrum vocat, nihil appareat præter adnatam tunicam. Tum eſt moriendum ægro, quando hæc fiunt.

4 Πονηρὸν δὲ καὶ ὀμμάτων κοιλότης, καὶ ἔκθλιψις ἔξω σφοδρὰ, καὶ λαμπηδόνος ἔκθλιψις, ὥστε μὴ δύνασθαι τὴν κόρην ἐκτείνεσθαι, καὶ βλεφαρίδων καμπυλότης, καὶ πῆξις ὀμμάτων, συνεχέως τε μύειν, καὶ χρώματα μεταβάλλειν, καὶ βλέφαρα μὴ συμβάλλειν ἐν τῷ καθεύδειν, ὀλέθριον. κακὸν δὲ καὶ ἰλλαίνων ὀφθαλμός.

Quinetiam prava ſunt hæc, oculi concavi, & foras multùm exerti, tum ſic perſtricta oculorum acies, ut potis non ſit amplificari pupillam; præterea extimarum palpebrarum curvatura, oculorum concretio, aut ipſos continenter nictare, colorem mutare, nec poſſe palpebras dormiendo committi; peſtiferum. Mala eſt etiam oculorum perverſio.

Oculorum cavitas cujuſmodi ſit, & quamobrem ita ſit, nuper in facie cadaveroſa jam diximus. Certum eſt oculos fieri concavos, multumque ſubſidere, quando liquuntur à febre tabifica, adeſtque unà paupertas vivifici nectaris quod à fonte uberrimo cordis in extimas partes diffluebat dum bene res ibant; nunc autem parca manu in viſceribus ſtabulatur. Sed ea calamitas colliquamenti & defraudationis quotidiani pabuli, potiſſimùm lucet in oculis, qui, ut molliores, faciliùs liquuntur quàm cæteræ faciei partes; tum autem ſpiritus animalis multi participes in ſecunda valetudine, ſimul atque eo carere cœperint, collabuntur: ut mirum videri non debeat ſi tam vehementer ſubſidant.

Et foras multum exerti] Paralyticis muſculis & in cerebri exoluti contagionem adductis, quam affectionem cum ſuperiore, Celſus Hippocratem ſecutus, ita conjunxit. *Hique aut vehementer ſubſederunt, aut facti tumidiores ſunt.* Hippocratis verba hæc ſunt. Ὀφθαλμοὶ ἐναποροδύμενοι, ἢ ἐξίσχοντες, ἢ ἔγκοιλοι ἰσχυρῶς γινόμενοι. Non minora autem ſunt mala & incommoda exoluti principii, quàm exhauſti in morbis acutis. Declarat illud repetita commemoratio concavorum oculorum in mentione exertorum, & veluti foras projectorum, quamvis paulò antè concavorum meminerit in deſcriptione faciei cadaveroſæ.

cap. 6. lib. 2.
lib. 1. progn.

Tum sic perstricta oculorum acies, ut potis non sit amplificari pupillam] Corrugatione ſcilicet uveæ tunicæ quæ facit pupillam, abſumpto liquore albugineo, & ſpiritus animalis profligatione, & interceptione; collapſo meatu viſorio, hoc eſt, optico nervo, unde ſpiritus animalis viſioni dicatus ad pupillam oculi pervenire non poteſt, ut pervenire ſolet tota ſubſtantia.

7. de placit.

Præterea extimarum palperarum curvatura] Quam cernere eſt in dormientium ὑποφάσει, quibus album quippiam dormiendo apparet, convulſis pariter ocularium angulorum muſculis, qui ad dimidium uſque tharſi ambo feruntur, eorumque unus aperiendæ, alter claudendæ palpebræ dicatus eſt: unde efficitur ut æquali utriuſque convulſione pars altera tharſi claudatur, altera verò aperiatur. Talem curvaturam quam in prognoſt. καμπύλον βλέφαρον nominavit, idem etiam per ὄμματος κατάκλασιν expreſſit, quam ipſe Galenus palpebrarum διαστροφὴν interpretatur: ſicut idem præceptor explicavit his verbis. Ἐν μὴ διαλείποντι πυρετῷ, ἢν χεῖλος, ἢ τὸ βλέφαρον, ἢ ὀφθαλμὸς, ἢ ῥὶς διαστραφῇ, id eſt, *Febre non deſinente, ſi labra, aut palpebræ, aut oculus, aut naſus pervertatur.*

part. 1. 6. Epid.
aph. 49. 4. & Coac. 78. 1. lib.

Oculorum concretio] In qua agnoſcitur vel ocularium muſculorum paralyſis, vel æqualis contentio atque diſtenſio, vel ſumma infirmitas & νέκρωσις quædam, vel profligatio moventis ipſos facultatis. Conſtat enim oculorum πῆξιν in ἀκινησίᾳ conſiſtere, cujus ἀκινησίας omnino ſunt cauſæ prædictæ.

comment. ad 11. pror. f. 2. 1. & ad 27. part. f. 1. 6. Epidem.

Aut ipsos continenter nictare] Per averſionem ſplendoris, aut tremorem muſculorum palpebras moventium. Diſtinctio autem nictationis, repetenda ex 83. Coac. lib. 1. *In febre continua, qui voce capti jacent, atque nictantur; ſiquidem prorupto è naribus ſanguine, vocem receperint, & apud ſe fuerint; periculo defunguntur. Sin autem ſecus acciderit, cum difficultate ſpirandi, cita mors venit.* Itaque nonnunquam ægri nictantur marmarigarum moleſtia & offenſione.

vide comment. ad 130. 1. lib.

Colorem mutare] In deſcriptione faciei cadaveroſæ ſic ait. *Quòd ſi etiam livida his fuerit palpebra, aut naſus, aut labrum, cita mors venit.* Cauſæ ſunt explicatæ.

Nec posse palpebras dormiendo committi] Cute circa frontem intenta & rigida, vel reſoluto & paralytico muſculo lato, cujus officium eſt præter cætera palpebras demittere.

Pestiferum] Collapſis naturæ præſidiis, & vivacitatis extinctione à febre tabifica & colliquante.

Mala est etiam oculorum perversio] *Ex lumborum anadrome oculorum illωſis, malum denunciat.* Commemorata autem ſigna omnia ſunt exitialia, niſi ſint à perturbatione critica; aut peculiari natura & conſuetudine; aut à fugaci cauſa, ut vigiliarum, inediæ, profuſioris alvi. Sed ea quæ his de cauſis orta ſunt, uno die finiuntur.

5 Ὀφθαλμῶν ἔρευθος ἀπυρέτῳ γινόμενον, κοιλίης πονηρίην χρονίην σημαίνει.

Oculorum rubra ſuffuſio, febris experti, diuturnam ventris afflictionem denunciat.

Hactenus de oculorum affectionibus quæ cum febre ſunt, neque ex perturbatione critica, aut peculiari cujuſque natura, aut etiam fugaci cauſa ortæ putantur: ſed à calamitoſa vi febris cum virium infirmitate conjuncta. Nunc de iis quæ in vacatione febris ſolæ exiſtunt, cujuſmodi eſt oculorum rubor ita deſcriptus.

Coac. 5. cap. 5. 2.

Oculorum rubra suffusio] Ex capite fuſa per ſeri cujuſdam ſubſtillum quod in oculorum denſitate ſubſiſtit: non autem eximia illa coloratio & prærubra inflammatio ſicca, quæ fæces vetuſtas ſubſiſtere, & irregularem diætam teſtantur; ſive ſit perturbatio tunicæ adnatæ, ſive τράχωμα, i. *aſperitas* palpebrarum, ſive epiphyſis, ἐκτρόπιον, aut ſycωſis; qualia ſunt repleti capitis catarrhoica ſymptomata, ex diuturna tempeſtate auſtrina quam excepit aquilonia, unde ὀφθαλμίαι ῥοώδεες, λημίαι σμικραί.

2. Epid.

prorrh. 56. f. 3. 1.

Febris experti] Ut illa ſuffuſio non ſit tabificæ febris ſymptoma, non etiam ſignum perturbationis criticæ, quod, præter cætera, maximam vim habere dicitur ad hæmorrhagiam.

Coac. 6. cap. 5. lib. 2. aph. 32. 6.

Diuturnam ventris afflictionem denunciant] Ut enim rubor narium ſignum eſt liquidioris alvi: ſic & rubra oculorum ſuffuſio febris experti. Nam quotieſcunque nimia ſeri abundantia natat caput, idem his uſuvenit quod balbis quos maximè longa exercent alvi profluvia. In promptu cauſa eſt, quia cùm ſeri prolapſu ventriculus affligitur, profluvium alvi cietur. Extitiſſe multi leguntur hiſtoria 2. 1. Epid. quibus poſt inveterationem ophthalmiæ fluentis, *ſub æſtatem facta eſt lienteria, vel etiam teneſmus, diarrhœa bilioſorum tenuium, multorum, crudorum, mordacium, nonnullis aquoſorum.* Porro Græcum illud πονηρίην χρονίην, diuturnam ventris afflictionem Latinè expreſſimus, in qua liquidis excrementis cum moleſtia & offenſione fertur alvus. Quod enim de liquidiore alvo ſcripſit in aph. & Coac. idem in eam ſententiam per afflictionem explicavit. Hippoctatis verba hæc ſunt. *Quicunque in febribus undecunque ſanguinem liberaliter profuderint, iis, cùm refectioni ſtudere cœperint,* κοιλίαι καθυγραίνονται. In prorrh. ſcripſit in eandem ſententiam, πονηρεύονται. Vide Galeni comment.

aph. 27. 4. Coac. 159. lib. 1. prorr. 30. f. 3. 1.

6 Αἱ περὶ ὀφθαλμὸν ἐπαναστάσιες, ἐν τῇσιν ἀνακομιδῇσι κοιλίην καταῤῥηγνύουσιν.

Quæ circum oculos aſſurgunt puſtulæ, dum refectioni opera datur, alvum prorupturam oſtendunt.

part. 3. 6. Epid.

Quoniam ita comparata eſt naturæ ratio in omnibus qui nuper morbo defuncti ſunt, ut alvus eorum pigrior ſit in concoquendo, ſive illius ſegnitiei cauſam dederit ſanguinis liberalior evacuatio; ſive diuturna officii vacatio, quòd febre vigente, potiùs in curationem illius incumbendum erat, quàm refectioni ſtudendum: unde adeo fit, ut propter imparem neceſſitati commoditatem, alvus collapſa ſiccior & immemor ſui officii, cum paupertate caloris nativi, nec medici, nec ægri votis reſpondeat, dum refectioni opera datur, exacto jam morbo, aut certè affecto. Quæ cauſa eſt cur in ventriculo cruditati ſit locus, ſymptomatumque hujus prognoſeωs conſecutio.

ſect. 3. 3. Epid.

Quæ circum oculos assurgunt pustulæ] Quæ ſunt epiphyſes palpebrarum foris

ſoris & intus pullulantes, viſioni maximè officientes, quas priſci medici σῦκα vocabant, Galenus autem ἐπαναστάσεις ὀχθώδεις.

Dum refectioni opera datur] In permoleſta ventriculi converſione ab ocio ad negocium, necnon in caloris nativi paupertate, quam vel evacuatio liberalior, vel ardor febrilis invexit; tum etiam collapſo habitu ex officii quotidiani vacatione. Quæ conſideratio univerſalis & particularis naturæ, eo præceptorem adduxit, ut ſi pleuritis ſua ſponte quieverit, ptiſſanam ſolidam pleniore manu exhibendam putarit; ſin autem artificio medici curationem receperit, cremorem ptiſſanæ, & parciore manu. 2. acut.

Alvum proruptuRam ostendunt] Seri prolapſu, & fatiſcente alvo. Nam quibuſcunque liberalior ſanguis undecunque profluxit, iis, cùm refici cœperint, alvus liquidior cumulatè ducitur. Et, *Oculorum rubra ſuffuſio, febris experti, diuturnam ventris afflictionem oſtendit.*

7 Ἐπὶ ὀμμάτων διαστροφῇ κοπιώδει, πυρετώδει, ῥῖγος ὀλέθριον· καὶ οἱ κωματώδεες ἐν τουτέοισι, κακόν.

Si ad perverſionem oculorum, laborioſo febricitanti rigor acceſſerit; pernicioſum. Tum cωmatoſi in his graviſſimum habent malum.

Hæc prognωsis in prorrhetico iiſdem exarata literis continetur, in cujus explicatione, tam perſpicua eſt Galeni oratio ut facile omnem dubitandi occaſionem tollat de ſtructura, & connexione vocum illarum; πυρετώδει & κοπιώδει. Hoc ſpectat igitur Galenus oratio, ut intelligamus eò pejus res ire, quò plura ſymptomata lumen ſuum oſtendunt, ac plures partes labefactatæ ſunt. Etenim perverſio oculorum, febris, laſſitudo ulceroſa, rigor & coma, ejuſmodi ſunt ut nihil neceſſe ſit ea ſimul exiſtere, cum ipſa per ſe ſingula ſufficiant ad exterrendum. Sed tamen peſtiferæ ſunt perenni generatione & propagatione in corporibus noſtris cauſæ, unde ſymptomata illa veniunt quæ cauſæ illius morbificæ & partis obſeſſæ propria, & ſimul confectaria eſſe ſolent. pror. 57. ſ. 2. 1.

Ergo. Si ad perversionem oculorum] Fixam & ſtabilem, quam vel unius partis oculorum facit convulſio, vel antagoniſtæ exolutio, ἴλλωσιν Græci vocant. De qua illud præceptum extat Galeni. *In univerſum, oculorum diſtorſio (per diſtorſionem autem explicat illud, dextro illoſus fuit) bono ſigno non eſt, ſive ab excurſu lumborum, ſive quomodocunque fiat.* hiſt. 8. ſ. 2. 3. Epidem.

Laborioso] Laſſitudine ſcilicet ulceroſa, quæ, ut phlegmonoſa, etiam dementiæ opinionem facit; nunquam verò tenſiva. pror. 3. ſ. 2. 1.

Febricitanti] Ut illa perverſio accidat propagatione cauſæ morbificæ a lumbis ad caput, unde ſymptωmatum amplificatio; non autem per tranſitum criticum, qualem expertus eſt homo ille qui in Dealcis horto jacebat. hiſt. 3. ſ. 3. 3. Epidem.

Rigor accesserit] Fruſtra citatus è venis, non ab ulla parte vomicam habente; ut ſymptomaticus ille rigor fruſtra citatus tranſlationem faciat ad diaphragma & caput. *Eſt enim rigorum ex dorſo vis, quàm aliorum acerbior.* 11. Coac. 1. lib.

Perniciosum] Quoniam ad partis nobiliſſimæ, id eſt, cerebri oppreſſionem, acceſſio fit perpetuæ tranſlationis ab orgaſmo. ſect. 3. 6. Epid.

Tum cωmatosi in his gravissimum habent malum] Nec ſolùm cωmatoſi, verùm etiam phrenitici, atque fanatici, pro varia morbifici humoris conditione. Nam eorum qui ſurſum ad caput feruntur humorum; tenues quidem & efferi, vel hæmorrhagiam cient, vel dementiam adferunt; craſſi autem cum belioſis mixti, κῶμα ἄγρυπνον; frigidi verò ipſi per ſe, κῶμα ὑπνῶδες & ſurditatem. „ Omnia autem ſymptωmata per ſymptomaticam tranſlationem orta, „ ſunt indigenis longè pejora: quoniam ad præparationem ſuſcipientis cauſæ accedit vis efficientis, unde magnorum malorum, & inter illa eximiorum conſecutio adferri ſolet.

8 Ὀφθαλμιῶντι ἀνδρὶ, πυρετοῦ ἐπιγινομένου λύσις· εἰ δὲ μή· κίνδυνος τυφλωθῆναι, ἢ ἀπολέσθαι, ἢ ἀμφότερα.

Lippienti viro ſuperveniente febre, lippitudinis exolutio: ſin minùs, cæcitatis aut mortis, aut utriuſque periculum eſt.

Enimvero pleraque mala ſuperveniente febre ſaneſcunt, quæ ipſius primigeniæ confectaria eſſe ſolent: quemadmodum multa exiſtunt quæ febris finem adferunt, quibus ipſa remedio eſt, aut ægris damnoſa, prout κατὰ λόγον ἢ παραλόγως ſe habet. Quartana ſanat epilepſiam: tertiana exhaurit & ſiſtit catarrhum. Eadem adoleſcentes facit incrementis augeſcere. Si quis ebrius repentè obmuteſcat, convulſus moritur, niſi ſuperveniente febre vocem recipiat. Melius eſt febrem ſupervenire convulſioni, quàm convulſionem febri. Sanè quidem febris convulſionem exolvit, ſi acuta ſit, nec priùs extiterit; aut certè ſi fuerit, exacerbationem habeat: alioqui febris convulſioni impar, ipſam calamitoſiorem & contumaciorem efficit ad exolvendum. Nam τὰ ἐξαίφνης ἀποπληκτικὰ λελυμένως, ἐπιπυρετήναντι χρονίως· ὀλέθρια; id eſt, *Apoplexia repentè orta, lenta ſuperveniente febre, mortifera.* Contrà convulſio febre excluditur, quæ aut eodem febris die, aut poſtridie, ac etiam perendie, incidit. pror. 50. lib. 2. 163. Coac. 1. lib.

Ergo. Lippienti viro] Cujus oculi ſunt inflammatione obſeſſi, vel ſanguinis in tunicam adnatam, vel acerrimi ſeri affluxu, per orgaſmum, excluſionem, & attractionem. ὀφθαλμιῶντι autem nomen ſimpliciter uſurpatum, æque pertinet ad mulieres atque ad viros; quemadmodum & illa in genere maſculino expreſſa. ὀφθαλμιῶντος ὑπὸ

aph. 18. 6. & in jurejurando.

τῇ διαῤῥοίης ληφθῆναι ἀγαθὸν, & οὐ τεμέω οὐδὲ μὴν τοὺς λιθιῶντας, &c. Nam & mulieres ophthalmia laborant. Eædem ſunt etiam calculoſæ. Cur autem *lippienti* adjunxerit illud, *viro*, non hercule invenio, niſi quis fortè dicat acriora eſſe omnia febris & ophthalmiæ in viris, quàm in mulieribus: ſed hoc non ſatis eſt. Dicam quod ſentio, hanc prognωſin breviarium eſſe cujuſdam hiſtoriæ cujus Hippocrates fuit teſtis oculatus, quam nondum invenire potui.

Supervenіente febre] Non quidem per propagationem cauſæ ophthalmicæ, ſed propriæ generationem; unde ſupervenit febris quæ antè non fuit, ſicut in convulſione diximus.

Lippitudinis levatio.] Exudante ſero acerrimo quod in pericranio ſtabulatur, & ſubſtillum perenne habet in oculos; aut etiam diſſipato humore craſſo qui oculorum venas replebat: non ſecus atque meri potione diſcutitur; unde ſolennis ille aphoriſmus. *Dolores oculorum potio meri exolvit.*

aph. 31. 6.

Sin minus] id eſt, Si nihil opis attulerit ipſa febris, nec intus foras morbificum humorem moveat per ſudorem; nec foras introrſum, ut per liberalem hæmorrhagiam: ſed orgaſmum faciat in partem afflictam.

Cæcitatis, aut mortis, aut utriusque periculum est] Cæcitatis quidem, per luminis oculorum proprii profligationem, humoris cryſtallini ἀμαύρωσιν, & pupillæ ipſius præſtrictionem; ab inflammatione prægrandi, propter aſſiduam materiæ ad oculos μετάστασιν, unde fit χύμωσις. Non minùs enim terrifica eſt catarrhi per febres conditio, quàm ſperabilis exolutio.

aph. 40. 6. & in prorrh.

Aut mortis] Calamitoſa vi febris quæ cernitur in venenata qualitate; ardore, & tranſlatione ſymptomatica. Quemadmodum enim dolores hypochondriorum inflammationis expertes, ſuperveniente febre, ſedantur: ſic quæ ex hypochondriorum doloribus febres naſcuntur, peſtiferæ.

9 Οἷσιν ὀφθαλμιῶσι κεφαλαλγίη προσγίνεται, ἢ παρακολουθεῖ χρόνον πουλύν· κίνδυνος τυφλωθῆναι.

Quæ lippitudinem anteivit cephalalgia, aut inſecuta firmiter fixa hætre; periculum cæcitatis adfert.

Quemadmodum coryza, id eſt, catarrhus, iſque ferinus, & ſternutatio; ſive ante pulmonis mala regnarit; ſive iis jam ortis ſupervenerit, ipſos pulmonarios in diſcrimen vitæ adducit, facitque ut ſpes in anguſto ſit reſtituendæ ſalutis: ita cephalalgia firmiter fixa quæ lippitudinem vel anteivit, vel conſecuta eſt, periculum cæcitatis adfert. Sed calamitates coryzæ, & ſternutationis crebræ in peripneumonicis, loco explicabuntur. Nunc de cephalalgia ophthalmiæ ſocia, quæ illam ſocietatem inivit per tranſitum aut progreſſum, ad hujus prognoſeωs demonſtrationem dicamus cujuſmodi ſit, & quamobrem ab ea cæcitas in metu eſſe poſſit.

Ergo. Cephalalgia] Prægrandis ſcilicet atque intenſa, quam facit indigena cauſa multa & acris, vel aliunde tranſlata, temperamentum & complexionem capitis multum diuque alterando, & continuitatem lacerando; idque cùm aliarum capitis partium, tum maximè utriusque meningis, cum deſperabili hæmorrhagia, ſuppurato, abſceſſu, quibus exolvi ſolet, niſi forte cephalalgicum ante vigeſimum diem ad exitium præcipitarit.

aph. 10. 6. & 13. Coac. c. 1. 2. lib.

Quæ lippitudinem anteivit] Humoris prolapſu in oculos, quem neque vacuavit hæmorrhagia; neque expuratum per nares; nec ſputa craſſa; odore carentia: nec ulcuſculorum ubertas, nec alvi profluvium.

Aut insecuta firmiter fixa diu manet] Quia poſt vigeſimum diem ſperabilis non eſt hæmorrhagia, per quam cephalalgiæ moleſtia ægri defunguntur, quando ea incidit primis periodis: nec verò cephalalgici eo naturæ beneficio gaudent, quod expectandum præcipitur in ea prognωſi. *Quibus cephalalgicis firmiter & acriter caput dolet, unaque oculus multum rubet, ſanguis profunditur.*

7. Coac. cap. 1. 2.

Periculum cæcitatis adfert] Qualis oculorum πήρωσις etiam melancholicis in metu eſſe ſolet, de qua illud præceptum legimus, aph. 55. 6. Denique omnis ophthalmia quæ perennem habet humoris generationem & affluxum, ut in cephalalgia contumaci, metum adfert cæcitatis: quod in puella quadam nuper vidimus, quæ cùm menſtrualis eſſet ac ſucci plena, nec ei menſtrua reſponderent, poſt inveterationem cephalalgiæ, occæcata eſt.

10 Ὀφθαλμιῶντι διάῤῥοια ἀπὸ ταὐτομάτου· χρήσιμον.

Quæ lippienti ſponte diarrhœa cietur; ſalubris.

Ea demum lege naturæ ſuſcipitur vacuatio, qua morbificus humor excluditur convenienter & dignè per liberalem & liberam excretionem, vel per abſceſſum ἀντίῤῥοπον in ea parte obor-
„ tum, quæ omnino ſit capax humoris morbifici. Melior eſt autem excretio quam abſceſſus
„ per decubitum. Sed ea excretio ſalubritati corporis accommodatiſſima eſt, quæ morbi cu-
„ juſque propria eſſe dicitur, in ſpecie, materia, & ſubjecto: cujuſmodi eſt diarrhœa lippi-
„ entibus, ſponte naturæ ducta.

1. περὶ νούσων.

Ergo. Lippienti] Ophthalmia laboranti, quam genuit acerrimi ſeri affluxus è cerebro vel dura meninge; ſive illa ſit primigenia, vel à ſpiritu, vel à diæta, vel ἀπὸ τῶν ἐνεόντων; ſive præviam habuerit cephalalgiam firmiter fixam quæ adfert periculum cæcitatis, ὅτι τὰ ὄμματα πηροῦνται ὑπὸ φλέγματος καταστηρίξαντος id eſt, *oculi mutilantur decubitu pituitæ.*

Diarrhoea] Alvi profluvium, in quo liquidis & ſubrubris excrementis fertur alvus, ra-

rò

rò & multùm, cum abdomine molliter conſtituto, ſolido, & ſucci pleno; tum craſſeſcente paulatim humore prorupto.

Sponte Non ope, nec artificio medici, nec etiam ulla incidente extrinſecus cauſa; ut vitio diætæ, aëris inclementia, ventris afflictione, quam paulò antè nominavit πονηρίην τῆς κοιλίης. Quamvis autem illud, ἀπὸ ταυτομάτου, per illud, *ſponte*, philoſophorum ſtomacho arrideat; tamen quoniam tum hîc, tum alibi commodo ægri ſuſcipitur atque perficitur; ideo naturæ magiſterio fieri idipſum diximus, quod non fit μάτην, unde ταυτόματον deductum eſſe nonnulli voluerunt. Quicquid enim ſponte ſua, fruſtra non fit, nec temerè; naturæ imperio tribuendum putamus, quæ nihil facit μάτην. „ Atque ταυτόματον illud, vel αὐτομάτως, vel ἀπὸ ταυτομάτου, opponitur τῇ προαιρέσει: ita tamen ut προαιρέσεως nomen latiùs uſurpatum complectatur ea quæ foris incidunt, quo jure, quaque injuria; ut in illo. Ὁκόσοι ἀπὸ ταυτομάτου αἷμα οὐρέουσι· τουτέοισιν ἀπὸ τῶν νεφρῶν φλεβίου ῥῆξιν σημαίνει. i. *Qui ſanguinem ſponte mejunt, illis rupta eſt in renibus vena.* Vide Galeni comment. Ne longum faciam, extat locus apud Hippocratem, qui apertiſſimè planiſſimeque explicat quid & cujuſmodi ſit τὸ ἀπὸ ταυτομάτου. Τάδε τοιάδε ἀπὸ ταυτομάτου γίνονται, τά τε κακὰ, καὶ τὰ ἀγαθά· οἷον κοιλίη ταραχθεῖσα ὑπὸ πλευρίτιδος ἐχομένῳ, ἢ περιπνευμονίης, ἢ ἐμπύῳ ἐόντι· κακόν i. *Sponte hæc bona malaque contingunt; alvi perturbatio pleuriticis, aut peripneumonicis, empyicisve; malum.* Contrà ὑφύδρῳ, καὶ σπληνώδει, ὑπὸ λευκοῦ φλέγματος ἐχομένῳ, ταραχθεῖσα ἡ κοιλίη ἰσχυρῶς· ἀγαθόν. i. *Aquoſo, lienoſo, leucophlegmatiæ; alvus perturbata, bono eſt.* Deinde ſubjungit. Τὰ γὰρ τοιαῦτα δι' οὐδεμίην οὔτε ἀμαθίην, οὔτε σοφίην τῶν ἰητρῶν γίνεται, καὶ οὐ γίνεται, ἀλλὰ ἀπὸ ταυτομάτου, καὶ ἐπιτυχίης γινόμενα, ὠφελεῖ, καὶ βλάπτει κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον. i. *Hæc enim à nulla pendent medicorum ſapientia aut inſipientia: ſed caſu & fortuitò contingentia, lædunt eadem & non lædunt.*

74. aph. 4.

2. Phyſic.

aph. 78. 4.

Salubris] Non quidem ſigno, ſed cauſa: quòd ea diarrhœa nimiam pravi humoris vacuet abundantiam atque revellat. Idem quoque fit artificio medici ad imitationem naturæ comparato, per clyſteres, & purgantia medicamenta.

11 Ὀμμάτων ἀμαύρωσις, καὶ τὸ πεπηγὸς, καὶ τὸ ἀχλυῶδες· κακόν. male è ἀχλώδης.

Oculorum hebetudo, concretio, & caligatio; denunciat grave malum.

Explicata eſt comment. noſtris ad 1. hujus cap. in qua recenſetur catalogus ocularium affectionum quæ cum febre ſunt.

12 Ὀμμάτων ἀμαύρωσις ἅμα ἀψυχίῃ· σπασμῶδες συντόμως.

Obſcuratio oculorum cum exolutione, citam convulſionem oſtendit.

Hujus prognoſeως demonſtratio debet mandari literis ex comment. Galeni ad illam prorrhetici, quæ ſic habet. *Quinetiam cervicis & dorſi oborta refrigeratio, convulſifica eſt: quòd ſi præterea urinæ fundantur ſpumantes, unaque fuerit animi exolutio, & oculorum obſcuritas; convulſionem teſtantur.* His ita conſtitutis. pror. 20. l. 3. 1.

Obscuritas oculorum] Non quidem à caligatione, ſed ab exhauſto humoris cryſtallini, & ſpiritus viſifici, atque ſplendoris oculorum proprii extinctione, quam ſiccitas ipſa fecit à febrili ardore: ſiquidem illa obſcuratio prævias habuerit convulſificas cauſas, nempe cervicis & dorſi refrigerationem cum urinis ſpumantibus; quæ ſunt profectò juſtiſſimæ convulſionis cauſæ. Nam *frigus poſteriorum eſt convulſificum:* maximè verò in cauſonibus, quando & ſæpe & fruſtra venit, ac viribus ægri jam fractis. Urinæ verò ſpumantes ſive liquantur, ſive à perturbatione flatulenti ſpiritus ejuſmodi ſint; utrovis modo ſemper convulſionis futuræ opinionem faciunt. 7. Coac. 1. lib.

Cum animi deliquio] Non quidem ſyncope quæ cordis propria eſt, quæque in præcipiti virium omnium lapſu conſiſtit: ſed in lipopſychia, aut καταφορικῶς dicta lipothymia, per quam ſignificatio fit infirmæ facultatis animalis: ſicut etiam per oculorum ἀμαύρωσιν. pror. 20. ſ. 3. 1. Aphor. 23. 1.

Citam convulsionem ostendit] Vel convulſionem in propinquo eſſe teſtatur: quia præviarum convulſionis cauſarum vis primùm lucet in ſpiritus animalis diſſipatione, unde lipopſychia; & inſtrumentorum cerebro vicinorum atque communium conſumptione, unde non ſolùm ipſa convulſio, ſed etiam cita mors venit.

13 Ὀφθαλμῶν ὀρφνότης ἐν ὀξέϊ, καὶ κίνησις ὀξείη, καὶ ὕπνος ταραχώδης, ἀγρυπνίη, ποτὲ δὲ καὶ αἱ στάξιες ἐκ ῥινῶν [σπασμώδεα.] malè ὀρθότης. deerat.

Oculorum caligo in morbis acutis, citaque huc illuc converſio, turbulentus etiam ſomnus, vigiliaque ipſa, nonnunquam verò & ſanguinis ſubſtilla è naribus; convulſionis prænuncia.

Quemadmodum partium poſticarum frigus ſæpe & fruſtra obortum, fractis jam ægri viribus; urinæ item ſpumantes, maximam vim habere dicuntur ad convulſionem ciendam: ſic irrita vis eorum nihil efficeret, niſi eam ſuſcipientis cauſæ præparatio ad efficiendum adduceret. Sed ea ſuſcipientis cauſæ præparatio potiſſimùm cernitur in ſignis earum partium quæ ſunt propinquæ atque communes foco & domicilio ipſius convulſionis. Eſt autem cerebrum, in quo etiam ſigna ſunt epigenomena & epiphænomena futuræ convulſionis. Oculi verò,

 ſocie-

ſocietatis & vicinitatis jure, omnium facillimè certiſſimeque cerebri afflictionem teſtantur. Quæ omnia in hac deciſione his literis continentur.

Oculorum caligatio] Quam facit impuritas & obtenebratio, vel ſpiritus viſifici & proprii oculorum luminis, vel humorum τὰ ὁρατὰ, i. *aſpectabilia* excipientium; ut in iis veluti caliginis cujuſdam ſuffuſio eſſe videatur, tum ipſis ægrotis, tum medicis atque propinquis oculos intuentibus. Convenienter autem repoſita eſſe mihi videtur ὀρφνότης, & expuncta ὀρθότης: quoniam ſi ὀρθότης oculorum ſponte noſtra conſtituta ſit, οὐδὲν ἄτοπον, i. *nihil abſurdum.* Sin autem ἀπροαιρέτως, nec naturaliter, erit quidem indecora atque terrifica. Verùm ſi ejuſmodi ſit reſolutione omnium ocularium muſculorum: nihil oſtendet convulſificum. Quòd ſi eadem ſit oculorum ὀρθότης quæ πῆξις, i. *concretio*; certum eſt ipſam in pari convulſione poſitam eſſe ocularium muſculorum. Sed de fixis oculis paulò ante ſcripſit in illo. Ὀμμάτων ἀμαύρωσις, καὶ τὸ πεπηγός. (11. Coac. hujus cap.) Præterea quomodo ſimul exiſtere poſſunt immobiles fixique oculi, & ii qui crebrò huc illuc volvuntur? Quòd ſi quis objiciat τὴν ὀρθότητα, idem hoc loco ſignificare quod oculorum θράσος, quod eſt phreniticum & convulſificum: ſciat is velim me iſtam ferocitatem agnoſcere potiùs in torva converſione, vel potiùs conjectione oculorum, quàm in rectitudine ipſa. Nam & Agamemnona ſic intuitum legimus vatem Calchanta. Et cùm ille reſponſo Calchantis irarum fluctuaſſet æſtu, ὄσσε δέ οἱ πυρὶ λαμπετόωντι ἐΐκτην: paulò pòſt ad Calchanta converſum, & oculos in eum conjicientem ita deſcribit Homerus. Κάλχαντα πρώτιστα κάκ᾽ ὀσσόμενος προσέειπε. Ubi Euſtathius illud, κάκ᾽ ὀσσόμενος, δεινὸν καὶ ὀργίλον ὑποβλεπόμενος interpretatur. Sed furibundæ Didonis, & cœptis immanibus efferæ contra Æneam, clariſſima eſt illa ferocitatis in oculorum aſpectu deſcriptio apud Virgilium.

> *Talia dicentem jamdudum averſa tuetur,*
> *Huc illuc volvens oculos, totumque pererrat*
> *Luminibus tacitis, & ſic accenſa profatur.*

Huc accedit, quòd omnis diſſimilitudo morum quam ferocitas ipſa denunciat, in nullum aliud delirii genus cadit quàm in phrenitidem. Fuiſſet igitur philoſophicum magis, rectitudinem oculorum, quam, ſi diis placet, ferocitas facit; potiùs videri phreniticam, quàm convulſionis prænunciam, aut convulſificam: juxta illud, ὄμματος θράσος παρακρουστικόν. i. *oculi ferocitas phrenitica.* (part. 3. ſ. 1. 6. Epidem.)

In morbis acutis] Et inter eos qui ſunt eximii celeritate & vehementia, ut febres ardentes, quarum ardore nativus calor, & ſpiritus profligantur; cerebrum exareſcit; & ſymptomatica humoris efferi tranſlatione affligitur.

Citusque huc illuc conjectus] Quæ affectio, tremoris propria eſt; ut concretio convulſionis, ſi cavi ſint oculi; ſin autem exerti, paralyſεως. Atqui tremor ille in morbis acutis, ſuapte natura, quæ in ſiccitate conſiſtit, & ſucceſſione delirii, citam mox adfert convulſionem.

Turbulentus etiam somnus] Perculſa mente, delirioque proxima: ob eam ſanè cauſam, quòd cerebro malè morato, maleque conſtituto, anathymiaſis fumida vim afferat, potiùs quàm conſolationem.

Vigiliaque ipsa] Quòd in ſumma dormiendi neceſſitate, non eſt par conciliandi ſomni commoditas, quam ſuppeditat vaporis ſomniferi ſuavitas, bona cerebri temperies, cum animi tranquillitate conjuncta.

Nonnunquam vero, et sanguinis substilla e naribus] Quæ ſunt omnino prava, ut cæteræ omnes cauſæ judicatoriæ paucæ: præſertim ſi ſanguis ſubſtillans, qualitate & ſubſtantia in vitio ſit, idque die critico. Scitum eſt illud. *Exigua ſanguinis ſtillicidia, ſiniſtræ ſunt criſis, aut planè mortifera.* (61. Coac. 1. lib.)

Convulsifica sunt hæc] In morbis ſcilicet qui inter acutos eximii ſunt vehementia & celeritate, ut febres ardentes, in quibus ſi luceant commemorata ſymptomata quæ in cerebro & à cerebro nata ſpectantur, convulſionem affuturam teſtantur.

14 Πρὸς ἁφὴν μὴ περικαέες· φρενιτικοὶ γίνονται· καὶ μᾶλλον ἢν αἷμα μὴ ῥυῇ.

Qui ad contactum minimè ſunt æſtuoſi; evadunt phrenitici, magiſque ſi ſanguinem non profundant.

Fuit Hippocratis conſuetudo & inſtitutum explorandi manu qualitates corporum cujuſmodi eſſent, in calore, conſiſtentia, mole; unaque micantium arteriarum pulſus. Eam explorandi rationem ſæpe nominavit πρὸς χεῖρα, i. *ad manum*, ut in illo. Οἱ πυρετοὶ πρὸς χεῖρα οἱ μὲν δακνώδεες, οἱ δὲ πρηέες, i. *Febres ad manum mordaces nonnullæ, nonnullæ mitiores.* Et alibi. Οἱ πρὸς χεῖρα ἀναΐσσοντες, κακόν, i. *Qui ad manum exiliunt, malo ſunt loco.* (6. Epid. 63. Coac. 1. lib.) Hîc autem vocat πρὸς ἁφὴν, quòd tangendi vis per univerſum diffuſa corpus, maximè lucet, ſplendetque in manu.

Ergo. Qui ad contactum minime sunt æstuosi.] Tales in prorrhetico nominat καυσικὰς ἀκρίτως περιψυχομένας, i. *æſtuantes, injudicatò perfrigeratos:* ut qui cauſone, aut lipyria laborant. Περικαέες autem opponuntur τοῖς περιψύχουσι, ut patet in illo. Οἱ καυσικοὶ, ἀκρίτως περιψύχοντες, διὰ τάχεος περικαέες, i. *Ardentes, injudicatò perfrigerati, mox rurſum incaleſcentes.* Cætera perſpicua ſunt.]

DE

DE LINGUA, ET RELIQUIS ORIS PARTIBUS.

ΓΛΩΣΣΑ ἡ κατ' ἀρχὰς μὲν πεφρικυῖα, τῷ δὲ χρώματι διαμένουσα, προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου τραχυνομένη, καὶ πελιαινομένη, καὶ ῥηγνυμένη θανάσιμον. σφόδρα δὲ μελαινομένη· ἐν τεσσαρεσκαιδεκάτῃ κρίσιν γίνεσθαι δηλοῖ. Χαλεπωτάτη δ' ἐστὶν ἡ μέλαινα, καὶ χλωρή. Cap. VII.

1 *Lingua autem quæ initiis morborum rigidiuſcula eſt, ſed in colore manet, labentibus inde diebus exaſperatur, liveſcit & fit hiulca; mortifera. At verò quæ multùm nigreſcit, intra decimumquartum diem criſin fore oſtendit. Ac certè calamitoſiſſima eſt nigra & virulenta.*

Magna sunt argumenta quæ ex qualitatibus & actionibus linguæ petuntur, cum perſpicientia cauſarum res illas efficientium; ad cognoſcendum & prædicendum quid cuique eventurum ſit in morbis acutis. Eſt enim lingua ſermonis organum, & guſtatus. Eadem duabus expleta partibus quas linea mediana conjungit: utraque autem ſpongioſa triplici contexta fibrarum ſeu villorum genere, tenui membrana contegitur, quam accipit partim à gula, partim à gutture; unde cum illis ſocietatem inivit; ſed propriam habet à nervo quartæ ac tertiæ conjugationis ad guſtus rerum omnium ſaporatarum; quemadmodum & muſculos novem habet motuum variorum miniſtros ad ſermocinandum, quorum alii a ſtylloide; alii ab hyoide & cornibus ejus, alii à maxilla inferiore & mento oxorti, optima conſpiratione atque conſenſu linguæ inſerviunt. Erit igitur lingua naturaliter conſtituta, quæ in ſermone atque guſtatu ſimilis eſt bene valentium, & potiſſimùm ſui, nec ullo modo à ſe mutata eſt in colore, charactere & mole. Sin autem in vitio ſit, ea profectò mala oſtendet quæ in his deciſionibus recenſentur, quorum ſingula cujuſmodi ſint, & quorſum appareant; ex cauſarum cujuſque perſpicientia explicabuntur.

Lingua autem.] Ac ſi diceret; loco de lingua dicendum: Sed illud, *autem*, in omni philologia inſtitutæ rei præſentis cum ſuperiore connexionem oſtendit.

Quæ initiis morborum rigidiuscula est.] Prima periodo, quæ primo abſolvitur morbi quaternario, eſt φρικώδης, vel φρίκην habet, ab inchoata inæqualitate quæ priſtinam ſuſtulit lævitatem; quam φρίκην communis tunica linguæ ſiccior facta, obduxit. Solemne eſt illud Hippocratis. Τὰς φωνὰς οἱ τρηχέας φύσει ἔχοντες, καὶ αἱ γλῶσσαι ὑποτρηχέες, καὶ ὅσαι τραχύτητες ὑπὸ νούσων ὡσαύτως, i. *Qui vocem aſperam edunt, & quibus eſt ſubaſpera lingua, & quæcunque ſimiles his à morbo aſperitates.* Itaque lingua φρικώδης vel περιπεφρικυῖα, i. *rigidiuſcula*, nihil aliud eſt quàm aſpera, cujus aſperitas in minutiſſima inæqualitate conſiſtit: quemadmodum Galenus explicat comment. ad part. 18. ſect. 3. 6. Epidem. Atque eam minutiſſimam inæqualitatem comparat ponto, cum primùm flante Zephyro, priſtinam ſui æquoris in tranquillitate poſitam lævitatem amittit, ac velut perhorreſcere incipit. Multùm igitur differt lingua φρικώδης ab ea quæ dicitur πεφρυγμένη, multùm etiam τὸ φρικῶδες à μαρασμῷ περιπεφρυγέϊ, i. *conſumptione retorrida.* Quòd autem morborum initiis eam φρίκην notabilem eſſe dixerit, eò certè fecit, quia quibuſcunque ardenter febricitantibus nulla vitæ ſalus ſperabilis eſſe ſolet, ejus deſperatæ ſalutis ſigna potiſſimùm cernuntur ineunte morbo, qualia deſcripſit Hippocrates hiſtoria 3. univerſali 1. Epidem. Quod ſi quis objiciat, Nicodemum Abderitam præclarè & fœliciter morbo defunctum eſſe, cui febris ſtatim initio, lingua peruſta viſa eſt; ſciat is velim, pepaſmo & excretione febrem mituiſſe, & lævitatem linguæ reſtitutam fuiſſe. Hîc autem pravitatis acceſſio docetur in ſignis quæ ſunt ardentium febrium συνεδρεύοντα & in lingua vires acquirunt eundo. 4. acut.

Sed in colore manet.] Genuino ſcilicet, qualis eſt ſuaverubens in lingua naturaliter conſtituta. Ac ſi diceret; quamvis lingua rigidiuſcula ſit, retinet tamen decorem coloris nativi, quoniam fucata non eſt fuligine, nec etiam perfuſa humoribus qui ſtabulantur ἐν τῇσι προστάσεσι, id eſt in partibus quæ commercium habent cum lingua: cujuſmodi ſunt pulmo, ventriculus, venæ hypoglottides, cerebrum quoque ipſum. Quinetiàm à matrice lingua ipſa fucatur. Præter hæc, aliunde nuſquam. Eſt enim catholicum illud Hippocratis. Γλῶσσα ὁμόχροος τῇσι προστάσεσι· διόπερ ταύτῃ γινώσκομεν τοὺς χυμούς, i. *Lingua proſtaſibus eſt concolor: propterea que ab ea humores innoteſcunt.* Ubi Galenus τὰς προστάσεις interpretatur, ea quæ veniunt à ventriculo, vel à venis nutritioni dicatis; quibus & cerebrum adjungendum putavimus, pulmones, & ipſam matricem. Nam quod idem ſcripſit, colorationem linguæ denunciare humores quorum magiſterio corpus tenetur; pertinet ad explicationem illius theωrematis quod paulò antè poſuit, γλῶσσα οὖρον σημαίνει, i. *lingua urinam indicat.* Ad cujus theωrematis demonſtrationem Galenus hanc diſtinctionem appoſuit. Τοῖς μὲν οὖν εἰρημένοις σημείοις ἀκολουθεῖ διὰ παντὸς τὰ δηλούμενα· τοῖς δὲ πράγμασιν οὐκ ἐξ ἀνάγκης σημεῖα. *Signorum*, inquit, *prædictorum, res ipſæ omnino conſectariæ ſunt: non autem rerum neceſſariò ſigna ipſa.*

Labentibus inde diebus.] Exacta ſcilicet prima periodo quæ quatuor diebus abſolvitur. Sic enim Hippocrates προϊόντας χρόνους vocare ſolet, inoffenſam quatuor morbi temporum ſucceſſionem: ſicut & quatuor anni temporum, veris, æſtatis, autumni, & hyemis anniverſariam viciſſitudinem: ut ſi quis totam exegerit hyemem in ſicca tuſſi cum raucitate con-

junƈta, niſi ἐν τῷ πεοιόντι χρόνῳ, i. *ſecuto vere* quieſcat; alteram experitur tabis differentiam.

EXASPERATUR.] i. Quæ ineunte morbo fuerat τρηχεῖα, ex minutiſſima inæqualitate, & inchoata aſperitate à ſiccitate membranarum quas partim accipit a gula, partim à gutture; nunc taƈtu & viſu percipitur πεφρυγμένη, i. peruſta & quàm aſperrima; glandularum ſalivam affundentium, & venarum hypoglottidum nimia ſiccitate.

LIVESCIT.] Tum per ἐκχύμωσιν ἢ ναυσίωσιν, i. *effuſionem vel nauſeam*, venarum virulentarum; tum per caloris vivifici paupertatem, peneque dixerim, extinƈtionem. Ac ſi diceret; lingua quæ prima periodo aſperior faƈta, ſuaverubens apparuit, & priſtinum decorem coloris retinuit; ſi progreſſu temporis, invaleſcente morbo, plumbea videatur, ac ſi ejuſmodi ſit viridi bile ſuffuſa atque fucata, per continuitatem interioris tunicæ pulmonum & alvi, à perenni generatione bilis, & perenni ad illas partes affluxu. Omnino enim tam variis coloribus lingua fucatur, ex varia coloratione humorum atque vaporum ipſam fucantium. Eſt enim τὸ χρῶμα τῶν χυμῶν ἐοικός, i. *color humoribus ſimilis*. Ejus autem colorationis opportunitatem adfert linguæ ipſius mollitudo, & raritas, ac vaſorum circumjacentium amplitudo.

libro de humoribus.

ET FIT HIULCA.] Non ſecus atque hiulcatur pinguis terra quæ diuturna pluviarum vacuitate, & ſolibus peruſta exaruit, atque divulſa eſt.

MORTIFERA EST.] Propter μαρασμὸν περιφρυγῆ, quem ardor febrilis invexit. Eſt autem μαρασμὸς περιφρυγὴς à febre ardente, irreparabilis; proptereaque funeſtus.

AT VERO QUÆ MULTUM NIGRESCIT.] i. Quæ ſaturato nigrore fucata eſt, unaque multùm aſpera vel hiulca; ut par ſit ratio cauſæ nigroris & aſperitatis; & ambo ſint καυστικὰ ſymptomata conflagrantis incendio corporis, humorumque æſtu incandeſcentium.

INTRA DECIMUM QUARTUM DIEM CRISIN OSTENDIT.] Quia febris δικαιής, i. *perurens*, tam celeriter, tamque vehementer movetur, ut citam mortem adferat. Obſervabit medicus philologiam planè philoſophicam in nomine criſis. Non ita pridem in theωria ocularium affeƈtionum, criſis nomen, ſecundi judicii ſignificationem obtinuit; hîc autem ſiniſtri: ſed illic appoſita fuit τῷ κελάσιμον; hic autem τῷ θανάσιμον

AC CERTE CALAMITOSISSIMA EST NIGRA ET ΧΛΩΡΗ.] Hippocratis catholica hæc ſunt de linguæ coloribus. *Lingua*, inquit, *ſerum denunciat*. Nam linguæ χλωραὶ ſunt χολώδεες, i. *bilioſæ*; rubræ à ſanguine; nigræ ab atra bile: αὖαι, i. *albo fucatæ*, à peruſta fuligine, tum à materna parte; albæ à pituita. Quæ cùm ita ſint, facere certè non poſſum quin à Galeno diſſentiam in philologia & philoſophia colorationis illius quam χλωρὴν vocat Hippocrates. Fuit illud Galeni judicium, linguam tum eſſe χλωρὴν quando fucatur bile, quam ipſe nominat ὠχρὰν, eamque bilem omnium mitiſſimam eſſe, quòd aqueæ cujuſdam ſubſtantiæ ſit particeps, proptereaque ἁπλῶς, i. *ſimpliciter & abſolutè* bilem nuncupari; cætera autem bilis genera παρωνύμως ſic appellari ξανθὴν, ἐρυθρὰν, λεκιθώδη, πρασοειδῆ, ἰώδη, μέλαιναν, καὶ ἄκρατον. Quod ſi verum eſt, non video cur eximia ſit periculo lingua χλωρὴ, quam bilis mitiſſima, aut certè omnium minimè acris infecit. Sed audiamus Hippocratem qui nunquam aberravit à ſcopo, ac ſtemus in eo quod ille ſapienter judicavit. Hippocratis verba hæc ſunt: Γλῶσσαι χλωραὶ χολώδεες, τὸ δὲ χολῶδες ἀπὸ πίονος, i. *Linguæ virides, bilioſæ: bilioſum autem à pingui.* At cujuſmodi ſit bilis quæ gignitur ἀπὸ πίονος, idem clariſſimè aperuit his verbis, Καὶ οἷσι τὸ μὲν πίον, χολὴ ξανθή· τὸ δὲ αἷμα, μέλαινα, i. *Ac quibus pingue, bilis flava; quibus ſanguis, nigra.* Conſtat igitur bilem flavam ſobolem eſſe τοῦ πίονος. Sed ejus bilis multi ſunt gradus qui fervore illius aſſurgunt, & feri naturalis vacuitate. Hujuſmodi ſunt, æruginoſa & vitellina. Nam ſi in ſecunda valetudine ἀπὸ τοῦ πίονος naſcitur bilis flava; ab illa exorta febris perurens, æruginoſam procreabit. Verè igitur videor eſſe diƈturus γλῶσσαν χλωρὴν, ſignificare herbaceam. Eſt autem χαλεπωτάτη id eſt *periculoſiſſima*. id enim ſignificat τὸ χαλεπόν. Atque hujus periculi citò incidentis cauſam explicat Galenus comment. ad prorrh. 10. ſ. 1. 1.

part. 14. ſ. 5. 6. Epidem.
part. 3. ſ. 6, 6. Epidem.

2 Γλῶσσαν περὶ τὸ διηνεκὲς ὥσπερ σιάλῳ λευκῷ καταλείφεσθαι· σημεῖον ἀνέσεως τοῦ πυρετοῦ, παχέος μένοντος τοῦ ἐπιχρίσματος, αὐθήμερον. λεπτοτέρου δὲ, ἐς τὴν ὑστεραίην· ἔτι, λεπτοτέρου, τεταρταίην. Τὰ αὐτὰ σημαίνει ἐπ' ἄκρην τὴν γλῶσσαν γινόμενα, ἧσσον δέ.

Lingua ad medianam lineam velut alba ſaliva perunƈta; febris dimiſſionem denunciat, idque eodem die, ſi quod ſuperinducitur, craſſum eſt; ſin autem tenuius, poſtridie; quòd ſi etiam tenue magis, perendie. Eadem planè oſtendunt quæ ſunt ejuſmodi in extima lingua, ſed non ita certò.

lib. 1. progn. & 1. Coac. cap. 5. 2.

UT FACIES cadaveroſa ex fugacibus cauſis orta, uno die finitur, & intra vigintiquatuor horas initium habet ἐπανορθώσεως, i. *redintegrationis*, ut facies e tumeſcente reſidens; vox item blandior atque mollior, quæ fuerat antè rauca & aſpera; ſpiritus rarior atque facilior, in quo ſumma erant omnia difficultatis & anguſtiæ; ut tandem oculorum nitor, quos impuritas magna fœdaverat, ſpem adferunt citæ & ſecuræ criſis atque ſalutis. Sic lingua inæqualitate ob ſiccitatem aſpera, & tetri vaporis, corruptique humoris infeƈtione multum fœdata; ſi ex hiulca fiat aſpera, ex aſpera rigidiuſcula, ac tandem priſtinam lævitatem & mollitudinem amiſſam recipiat; eademque ſi progreſſus, vel potiùs, ut ita dicam, retrogreſſus faciat ex nigra in flavam, indeque in pallidam, mox in ſuaverubentem; ſanè ex ea mutatione ac veluti retrogreſ-

ſu

ſu in ſuum decorem coloris nativi; pro metu ſiniſtri judicii, conſolabitur medicum ſpe ſumma ſecundi. Quod Nicodemo Abderitæ contigiſſe legimus, cui ἀρχομένῳ, i. *febricitare incipienti*, lingua peruſta viſa eſt; convaluit vigeſimoquarto. Quod etiam Lariſſeæ virgini, quæ, ineunte febre καυσώδει, linguam habuit λιγνυώδη καὶ ξηρὴν. i. *fuliginoſam & ſiccam*; reſtituta eſt die ſextò. Erit igitur hoc ratum perſuaſumque omnibus; ſymptomata febrium συνεδρεύοντα, partim medicos exterrere, partim etiam conſolari, prout progreſſum habent in pejus, aut retrogreſſum in melius; illic, παρὰ λόγον naturæ; hîc κατὰ λόγον ipſius, pepaſmo & excretione in morbi excluſionem incumbentis. Planum id faciet hujus prognoſeως explicatio quæ eſt hujuſmodi.

Lingua] Quæ viſa eſt non ita pridem aſpera & fœdo colore fucata.

Ad medianam lineam.] Quæ per mediam linguam excurrit, ligamentum acerrimi ſenſus oſtentans, quamvis à larynge natum, quo bifida lingua connectitur, veſtitur, munitur. Talem agnovit lineam Ariſtoteles in utero, quam vocat δίκροαν ὑστέραν. in lib. περὶ κελσίμων, legitur ἐς τὸ περὶ διχρουσῶν. i. de ortu animal.

Velut alba saliva peruncta.] i. Delibuta humore albo, lævi & æquali, ac velut ſpermatico; qualis eſt laudata urinæ hypoſtaſis. Ejus autem ſalivæ albæ ſignificatio comparatur ex perſpicientia extincti ardoris quo viſcera conflagrabant, mitificati humoris morbifici, & ſucci alibilis inchoata aſſimilatione, unde ſuperſunt reliquiæ albæ: ſicut in urina hypoſtaſis alba, lævis, & æqualis, perfecto pepaſmo.

Dimissionem febris denunciat.] Non ſecus atque hypoſtaſis alba; non minùs etiam quàm oculorum nitor qui ex antiquato livore lucet, ſplendetque, nec verò aliter quàm os humeſcens in ſicca pleuritide. Non enim minora ſunt argumenta futurarum criſeων in qualitatibus corporum, quàm in pepaſmo humorum morbificorum.

Idque eodem die, si quod superinducitur crassum est.] Ut enim pepaſmi perfectio celeritatem criſis oſtendit: ſic ejus perfectionis nota certiſſima eſt craſſitudo humoris quæ in mediocritate conſiſtit, eaque craſſitudo virtute naturæ perficitur quæ diffuſa eſt per ſolidas partes univerſi corporis.

Sin autem tenuius, postridie.] Ut enim ſunt gradus concoctionis; ita citò aut „ ſerò criſis ventura dicitur.

Quod si etiam tenue adhuc magis.] Ut inde major cruditas ſignificetur, ex contumacia materiæ, & caloris nativi infirmiore vi.

Perendie.] Quia ex imperfecto ſigno tam cita criſis, atque perfecta, non eſt ſperabilis.

Eadem significant quæ sunt ejusmodi in extima lingua, sed non ita certo.] Quamvis enim extima lingua quæ adjacet primoribus dentibus, exuvium ſcabrum, & fœdo colore fucatum prima deponat omnium linguæ partium: tamen quia longiùs abeſt à foco ardoris, ac ferè glandularum ſaliva madeſcit, non ab humore venarum mitificato, ut mediana linea: ideo non ita certò futuram criſin denunciat. Animadvertet autem medicus non eum deſcribi humorem quo delibuta lingua in pulmonis inflammatione apparet. Hæc autem deciſio legitur in libro περὶ κελσίμων.

3 Γλῶσσα τρομώδης μετ' ἐρυθήματος κατὰ ῥῖνας, καὶ κοιλίης ὑγρῆς τῶν δ' ἄλλων ἀσήμως ἐχόντων κατὰ πνεύμονα· πονηρὸν, καὶ ὀξείας καθάρσιας ἐλέθειας σημαίνει.

Lingua tremula cum ſuffuſione narium rubra, & liquida alvo, ſi nulla de pulmonibus ſignificatio ſit, grave malum denunciat, citaſque purgationes pernicioſas indicat.

Ut lingua omnis contra naturam tremula, eſt multùm terrifica: ſic eadem facit ut medicus toto corpore perhorreſcat, quando ipſa contremiſcit, cùm illis conditionibus quæ in hac prognωſi continentur.

Lingua tremula.] Quæ contremiſcit dum exeritur, aut vocem efformat ſermocinando: Contremiſcit autem depravato motu qui κατὰ προαίρεσιν, ἢ καθ' ὁρμὴν, i. *voluntate aut inſtinctu*, ſuſcipitur: ſed non κατὰ φύσιν.

Cum rubore narium] i. Ruboris ſuffuſione à ſeri cujuſdam ſubſtillo, quod in narium denſitate ſubſiſtit. De quo jam illud præceptum eſt. *Rubores narium ſigna ſunt liquidioris alvi.* Vide commentarium noſtrum in eam prognωſin. Coac. 6. c. 5. lib. 2.

Et liquida alvo.] Quæ liquidis excrementis ſæpe & multùm fertur, eodem modo quo in balbis quos longa exercent alvi profluvia: unde efficitur, ruborem hunc narium non poſſe referri ad eximiam illam faciei colorationem quæ fæces vetuſtas ſubſiſtere in alvo teſtatur. Coac. 5. c. 5. lib. 2.

Si nulla de pulmonibus significatio sit.] Ac ſi diceret; ſi alvus liquida nullum adfert pulmonibus laborantibus adjumentum, nec fiat λόγῳ τῆς φύσεως. Qua de re illud ſcriptum manet jam explicatum: *Quibus in febre lateris dolor incidit, ſiquidem perliquidis & bilioſis alvus prorupta feratur, miteſcit; ſin autem collapſa maneat appetentia, ac tum ſudores cum ſaturato faciei colore fundantur, & ſuperſtite cardialgia; hi cùm diutius ægrotarint, peripneumonico modo intereunt.* Ergo ſi nec alvo liquida, nec urina cum hypoſtaſi craſſa prorupta, nec anacatharſi, nec parωtidibus, nec abſceſſu crurali; pulmones ullam levationis ſuæ ſignificationem adferant, peſtifera complexione malorum quorum unumquodque ipſum per ſe fatale eſt ad interitum.

Citasque purgationes perniciosas denunciat.] Nam quibus hypochondriorum aut pulmonum mala ſuppurant, malè res eunt. Suppurant autem pulmonum

mala quæ nec anacatharſi, nec phlebotomia, nec liberali urinæ craſſæ profluvio, nec abſceſſu crurali exolvuntur. Ac ſuppuratum illud, rupta vomica, ſuffocat ægrum; aut etiam tabificum eſt. Itaque cùm de pulmonibus nulla ad levationem ſignificatio eſt, tum ægri dicuntur ἔχεσθαι ὑπὸ περιπνευμονίης, i. *haberi à peripneumonia*, in cujus inveteratione ſuperveniens alvi pro-

aph. 17. 6. fluvium, citam mortem adfert propter κακοπραγίαν ventriculi & hepatis.

4 Γλῶσσα παραλόγως ἀπαλυνομένη, καὶ ἀσώδης, μεθ' ἱδρῶτος ψυχροῦ, ἐπὶ κοιλίη ὑγρῇ· μελάνων ἐμέτων ἐςὶ σημεῖον. τὸ κοπιῶδες ἐν τουτέοισι κακόν.

Lingua immeritò molliuſcula facta cum faſtidio, ſudore frigido, inſuper alvo liquida; ſignum eſt vomitionum nigrarum. Hîc laborioſum eſſe, graviſſimum malum oſtendit.

Non minus ſuſpecta eſſe debent quæ, ſpecie, bona eſſe videntur, nec ſunt tamen: quàm quæ immeritò mala apparent. Nihil in bonis reapſe ducendum, quod κατὰ λόγον naturæ non fiat. Nullum formidabile malum, quod παρὰ λόγον morbi apparet. Enimvero ſitim ſedari quæ non ita pridem fuerat inexplebilis; optimum eſſe videtur iis qui ægris præſto ſunt: ſecus autem medicis qui exterrentur metu, ſi ea ſitis convenienter naturæ ſedata non fuerit. Eodem modo de linguæ mollitudine ſentiendum, quando ex rigidiore & aſperiore, immeritò fit lævis & molliuſcula.

Lingua immerito molliuscula.] Sine pepaſmo & criſi, ac ſine catharſi, & ſanguinis detractione liberaliore, potu, & epithematis; ſuperſtite adhuc febrili ardore, & morbifici humoris cruditate.

Fastidiosa] Sero imbuta quod facit ut carnes natura dulces, guſtanti ſint ingrati ſa-

part. 17. poris; unde ἀποσιτίαι πάντων γευμάτων, i. *averſio ab edulliis*; ſive ea depravatio venerit ab im-

ſe. 5. 6. Epidem. puritate ventriculi, cujus interior tunica communis eſt linguæ, palato, & ori. Sic lingua & ventriculus mutuò ſe afficiunt, Eſt autem ventriculus domicilium τῆς ἄσης i. *faſtidii nauſeabundi.*

Cum sudore frigido] Per exolutionem ſtomachi, & caloris vitalis retractionem:

24. 2. de acut. unde refrigeratio partium extimarum, ſtabulante in alvo nimia bilis abundantia, ut in bilioſis hominibus qui contra conſuetudinem incœnati cubuerunt.

Ex alvo liquida.] Liquidis & ſeroſis excrementis prorupta, ex nimio ſeri prolapſu à cerebro; unde lingua molliuſcula & ptyeliſmus.

Signum est vomitionum nigrarum] Maximè verò in phrenitide, ſi rigor inci-

prorrh. 30. ſ. 1 1. derit. *Qui è phreniticis cum perfrigeratione ſputatores fiunt, vomitum illi nigrum denunciant*; vomitum quidem ut annotavit Galenus, ptyeliſmo; nigrum verò, perfrigeratione. Ac nigrum fit excrementum quod priùs erat flavum, ardore febrili, & ipſa ventriculi cum cerebro ſympathia. Talis autem vomitio phreniticos reddit fanaticos.

5 Αἱ τρομώδεες γλῶσσαι, τισὶ καὶ κοιλίην ὑγρὴν ποτὲ ποιέουσι· μελανθεῖσαι δὲ ἐν τουτέοισι, ταχὺν θάνατον σημαίνουσιν. ἆρά γε τρομώδης γλῶσσα σημαίνει οὐχ ἱδρυμένην γνώμην;

Quinetiam linguæ tremulæ, nonnullis faciunt liquidiorem alvum. Ibi tum denigratæ, mortem acceleratum iri ſignificant. An verò etiam lingua tremula non ſolidam mentem denunciat?

Linguæ tremulæ.] Non quidem inconſtantes & fluxæ, quæque ſuo loco ſtare non poſſunt, à febrili ardore huc illuc citatæ; ſicut ὀφθαλμοὶ ἐνδεδινημένοι qui edunt citos conjectus & varios: ſed noſtro juſſu ad movendum excitatæ, ſive excrantur, ſive etiam voces efforment; quòd pari magiſterio certent inter ſe facultas & inſtrumentum.

Quibusdam aliquando liquidam reddunt alvum.] Etenim cùm lingua omnis tremula infirmitate fiat potentiæ animalis, ſi ejus infirmitatis cauſa ſit oppreſſio ex nimia humoris in cerebro abundantia, indeque lingua ipſa, vicinitate & ſocietate madeſcat; ejus madoris participem faciet alvum, per continuitatem interioris tunicæ quæ ipſi cum alvo communis eſt; eademque prorſus ratione in hoc tremore linguæ, alvus profusè feretur, qua balbis.

Ibi tum denigratæ citam mortem mox adfuturam testantur.] Ac ſi diceret; ſi lingua tremula cum alvi profluvio multùm nigreſcat, nec illa coloratio fugax brevi habeat redintegrationem ad meliorem ſtatum, mortem in propinquo eſſe denunciat: quòd ad calamitoſam vim morbi, unde perennis generatio atræ bilis ex flava, ejuſdemque excurſus qui colore nigro linguam inficit; accedit ſumma virium infirmitas quam diarrhœa peperit ſymtωmatica.

An vero etiam lingua tremula non solidam mentem ostendit? Sanè quidem, ſi per epigeneſin phrenitidis contremiſcant: ſicut & oculi ἐνδεδινημένοι qui varios mo-

Gal. in arte, vent conjectus, etiamſi noſtra ſponte in nullum aſpectabile conjiciantur. „ Etenim cere-
„ bro conflagrante, non potis eſt oculos, nec linguam quieſcere. Ut enim frigoris proprium
„ eſt

„ eſt partes ipſas, in quibus ſtabulatur, pigras in movendo, planeque immobiles reddere: „ ſic è contrario, vis illa caloris eſſe ſolet, ut continenter moveat, nec ullam quietis par- „ tem impertiat. Itaque non ſolidam mentem nominavit, inconſtantem & vagam; certiſſimum incandeſcentis æſtu cerebri argumentum, unde phrenitis, & conſectaria ejus tremula lingua. In hanc particulam extat Galeni comment. ad 20. prorrh. ſ. 1. 1. Sed tamen hîc meliùs per quæſtionem, quàm illic per enunciationem, explicanda proponitur.

6 Αἱ τρηχεῖαι καὶ ξηραὶ γλῶσσαι· φρενιτικαί.

Linguæ aſperæ multumque ſiccæ, phreniticæ.

Quemadmodum lingua tremula, qualem deſcripſimus, ſignum eſt non ſolidæ mentis: ſic lingua aſpera multumque ſicca, phrenitidem ipſam denunciat. Sed tamen utriuſque ſigni ſic comparata ratio eſt, ut neutrum habeat τέκμαρσιν ad indicandum, niſi quatenus affectionis conſectarium eſt quæ in quæſtionem adducitur. Exempla ſunt multa in Epidemiis.

Ergo. Linguæ asperæ.] Sic enim legendum duximus, authore Galeno. Nam Græcum illud, δασεῖαι, nomen eſt inchoatæ inæqualitatis, quam facit inchoata ſiccitas. Lingua madeſcit & molliuſcula eſt, à conſociali humore quem accipit ex vaſis & glandulis ſalivæ uberibus. [comment. ad prorrh. 3. l. 1.] Sed ea ſalivæ ubertas cùm primùm exareſcere incipit, tum lingua fit δασεῖα, i. *rigidiuſcula* (quam paullò antè παφελκῦαν nominavit.) Sin autem ſiccitate proceſſerit, aſperitas major percipitur. Quòd ſi etiam ſiccitatis ſumma ſint omnia, tum ulceratur lingua; non ſecus atque ſqualor diuturnus terram hiulcat. Ergo linguæ aſperæ multumque ſiccæ, exhauſtis ſalivæ fontibus atque rivulis unde humeſcebant, per febrilem ardorem & cerebri incendium.

Phreniticæ,] Per ſympathiam cerebri æſtu incandeſcentis; quemadmodum linguæ tremulæ quæ ſponte ſua, non autem noſtra moventur; ſigna ſunt haud ſolidæ mentis.

7 Ὀδόντας συνερείζειν ἢ πρίειν ᾧ μὴ συνηθὲς ἐκ παιδὸς· μανικὸν, καὶ θανάσιμον. ἤδη δὲ παραφρονῶν ἢν ποιέῃ τοῦτο· παντελῶς ὀλέθριον. ὀλέθριον δὲ καὶ ξηραίνεσθαι τοὺς ὀδόντας.

Collidere dentes aut ſtridere, ſi cui à puero familiare non ſit: fanaticum, atque mortiferum. Quòd ſi quis jam demens id faciat; omnino funeſtum. Peſtiferum eſt etiam dentes exareſcere.

Magna sunt etiam argumenta ad bene ſcienterque præſagiendum, quæ ducuntur ex partium illarum actionibus quarum vitio dentes, injuſſu noſtro commiſſi, colliduntur, crepitant, atque ſtrident; partim ipſo crepitu, crepundiorum more ſonori; partim ſtridentis plauſtri, aut ſerræ ſecantis modo, fragoſi.

Ergo. Dentes.] Octo primores, canini quatuor, & viginti molares in utraque maxilla, utrinque per gomphωſin coarticulati: quibus in ore conſtructis manditur, extenuatur, & molitur omnis cibus.

Collidere.] Ut, quaſi quodam mordendi ſtudio, firmiter ad ſe invicem adhæreſcentes, mutuo attritu ſtridorem edant velut fragoſum; qualis in molarum colliſione auditur, unde ſignificatio fit convulſorum maximè temporalium muſculorum.

Aut stridere.] Erat mihi animus verbum illud πρίειν, & Latinum, *ſtridere*, per eam paraphraſin explicare quam appoſuimus τῷ συνερείζειν. Sed non fuit ſatis animi, quòd animadverterim Galenum eam dentium πρίσιν comparare vagis oculorum conjectibus, qui vulgo ἴπποι dicuntur. Ergo ſtridere dentibus planè ſignificat dentium ſtrepitus, qui ut in crepitaculis crebro alliſu (*claqueter* Galli vocant) quod eſt tremoris argumentum: ut illud collidere, convulſionis.

Si cui à puero familiare non sit.] Natura ſcilicet; aut inſtituto parta collidendi aut ſtridendi conſuetudo; nec ulla ſit puerilis ætatis excuſatio in quibus hæc fiunt. Nam pueri convulſionibus facilè exercentur, ſi febris acuta eſt, ſi alvus nihil reddit, ſi vigilant, ſi expaveſcunt. Denique ſi ita comparata tremoris & convulſionis ratio, ut neque facultas, neque ipſius facultatis principium in vitio ſit firmiter fixo.

Fanaticum.] Nam grandiores pueri atque viri non tam facilè in febribus convelluntur, niſi ſignum aliquod valentiſſimum deterrimumque acceſſerit: qualia pleraque in phrenitide exoriuntur. *Phrenitici, ſputatores, fanatici, etiamne tremuli?* Obſervabit ſtudioſus temporales muſculos, & maſſeteras, quorum afflictione per ſympathiam cerebri exhauſti, dentium ſtridor & colliſio contra naturam & inſtitutum ægri cietur, incidente trωmate, convulſionem & colliſionem adferre maxillæ inferiori. Sed ea convulſio conjunctam non habet inſaniam: ſed τὸ κάρωσιν νωθρόν. Tanta enim præſtantia temporalium muſculorum, ut etiam ſolùm ἀλλοιούμενοι, καὶ ἐντεινόμενοι παρὰ φύσιν. i. *alterati & intenti contra naturam*, adferant, τὸ καρῶδες, vel, ut ſcripſit Hippocrates, ſunt ipſi καρώδεις. [2. lib. περὶ ἄρθρων. prorrh. 14. ſ. 1. 1.]

Mortiferum.] *E poteſtate mentis à melancholia exeunt; quibus tremores oboriuntur, male ſunt.* Ubi κακοηθὲς nomen, ut demiſsè dictum, Galenus emendat, ac pro eo ſubſtituit θανάσιμον. Tales enim progreſſus facit phrenitis ad interitum, ut ſuprà oſtendi.

Quod si quis jam demens id faciat, ad ultima ventum esse te-

STATUR.] Ac ſi diceret; ſi à phrenitide valentiſſima deterrimaque, afflictionem deſcriptam oſtendat muſculorum cerebro communium & propinquorum, per ſympathiam exhauſti principii & facultatis effœtæ; nullam ſalutem vitæ ampliùs poſſe videri ſperabilem planè teſtatur. Itaque melius eſt delirium ſupervenire tremori, quàm tremorem delirio.

PESTIFERUM EST ETIAM DENTES EXARESCERE.] Cauſæ ſunt explicatæ in lingua.

8 Ὀδόντος σφακελισμὸς· ἀπόστημα παρὰ οὖλον γινόμενον λύει.

Dentis ſphaceliſmus; abſceſſum in gingiva exolvit.

DENTIUM ſtridor, itemque fragor quemadmodum fiant in morbis acutis, & quæ ſigna ſyllogiſtica inde ducantur, demonſtratum eſt ſuperiore prognωſi. Nunc de affectionibus dentium quæ proprio ipſorum vitio ineſſe dicuntur, non alieno; ſicut fragor & ſtridor à tremore aut convulſione temporalium muſculorum & maſſeterum. Illic enim dentium veluti rixæ & prælia cernuntur & audiuntur: ſed tamen non ſunt in vitio dentes ipſi. Hîc autem ſecus eſt illis. In promptu eſt ſphaceliſmus, in quo malorum eximia vis eſt inter omnia quæ dentibus poſſunt accidere.

Ergo. DENTIS.] i. Oſſis acerrimi ſenſus, quod tantum atteritur, quantum molendo mandit; ac tandiu creſcit, quoad quieſcit, omnium affectionum capax, omnibuſque morbificarum cauſarum telis expoſitum, quibus & caro ipſa, nec cum minori perceptione rei moleſtæ; unde ſæviſſimis doloribus cruciatur, in eoque ſymptomata conſpiciuntur omnia intemperiei, phlegmones, continuitatis, & contiguitatis emotæ.

SPHACELISMUS.] i. Abſoluta dentis corruptio, in deſperatione vivacitatis. Tametſi enim ſphacelus uniuſcujuſque ſubſtantiæ corruptionem in omni parte complectitur: propriè tamen ſignificatio ejus ad oſſa transfertur; ut nomen gangrænæ, ad carnes. Itaque καταγρηστικῶς cerebrum ſphacelatum jam dixit, cui gangrænæ potiùs competit appellatio. Dentium autem ſphaceliſmum facit, vel concepta in ipſis cauſa, vel gingivarum corruptio: quemadmodum in trωmate capitis, diffluens caro ſanie; vermiculatum os facit calvariæ quæ politiſſima erat.

ABSCESSUM IN GINGIVA EXOLVIT.] Ac ſi diceret; dentis ſphaceliſmus contiguitatis emotæ vitio incidit, propter affluxum ichωris, aut magnæ phlegmones feritatem: quoniam locati locus eſt conſervatio; quod in puerulis cernere eſt, qui fiunt galiancωnes, luxata brachii arthrωdia; & quæcunque oſſa vitium attingunt, incremento prohibentur. Si „ igitur vel ſponte ſua excidat, vel chirurgia radicitus avellatur, ut neceſſariò avelli debet „ (quoniam omne vivens conſortis mortui impatiens eſſe ſolet) ex eventu abſceſſum exolvet „ qui corruptionis cauſam dedit. Quod etiam faciundum præcepit Hippocrates, ubi demon- „ ſtratio hujus prognoſeωs continetur. *Quotieſcunque dolore tentantur dentes; ſi carioſi ſunt, ſi commoventur, veniunt avellendi; integri & immobiles urendo exſiccandi. Juvat etiam maſticatio*, τὰ διαμασσήματα lib. περὶ παθῶν. Idem lib. 5. τῶν ἐπιδ. narrat Aſpaſii filiam levationem habuiſſe odontalgiæ, infuſo caſtorio cum pipere.

9 Ἐπὶ ὀδόντος σφακελισμῷ πυρετὸς ἐπιγινόμενος σφοδρὸς, καὶ παραφροσύνη· θανάσιμον. ἢν δὲ σώζονται, ἕλκεα ἐκπυήσει, καὶ ὀστέα ἀφίσταται.

Si dente ſyderato ingens cum delirio febris acceſſerit; mortiferum. Sin autem periculo defungantur; ulcera ſuppurabunt, oſſaque abſcedent.

SI DENTE SYDERATO.] Non quidem ab ichore & phlegmate putri, cujus quidem tabe excavantur dentes quos non domat ignis, flammave cremat; nec verò à cibis in alvo bileſcentibus, aut mala & vitiata eorum gomphωſi in alterutra maxilla: ſed ab inflammatione cum pulſu & ſumma doloris acerbitate conjuncta, quam peperit ſanguinis bile perfuſi affluxus. Hîc autem ſphaceliſmum vocat, inchoatam ſyderationem: quemadmodum ſuprà in cerebri ſphaceliſmo oſtendimus, ubi ἐγκεφάλου σφακελίζοντος, non autem, σφακελίσαντος, legendum cenſuimus.

INGENS FEBRIS.] Per propagationem cauſæ morbificæ ad cor, quod etiam cerebrò accidere ſcripſit Hippocrates, calce perfracto.

CUM DELIRIO.] Hîc operæprecium fuerit Galenum philoſophantem audire ſuper eo ſymptomatum concurſu qui conſecutione fit calcis perfracti. *Conſentit cor, per arterias; per nervos, cerebrum. Atqui cùm ſit cor caloris nativi fons & officina, cerebrum ratiocinationis; conſequens illud erit, febrem eſſe a corde; delirium, à cerebro. Atque in his caſibus, ſympathiæ vis magna lucet quæ in officii communicatione, & vicinitate principiorum & inſitorum conſiſtit.*

MORTIFERUM.] Eſt enim ſpes in anguſto, cùm febris ingens acceſſionem habet prægrandis delirii.

SIN AUTEM PERICULO DEFUNGANTUR.] Pepaſmo & excretione libera, ut hæmorrhagia eſt.

ULCERA SUPPURABUNT.] Victrice natura, & feritate morbi excluſa, & inchoati ſphaceliſmi ad integritatem reditu.

OSSAQUE ABSCEDENT.] Luxata gomphoſi dentium per ſuppuratum; aut eorum jam corruptorum excluſione: quoniam πᾶν τὸ ἔξαιμον καὶ ἀπηλλοτριωμένον, ἀφίσταται ἀπὸ τοῦ ἐναίμου καὶ ζῶντος. i. *Exangue omne & alienum, à ſanguineo & vivente ſeparatur.* (lib. de capit. vulneribus.)

10 Οἷσι

10 Οἷσι περὶ τὴν ὑπερῴην ὑγρῦ συστροφὴ γίνεται· ὡς τὰ πολλὰ πυεῖται. male σύστασις.

Quibus ad palatum humoris collectio eſt ; fere ſit purulenta.

Tumorum omnium criſes fere ſequuntur naturam humoris morbifici & partis obſeſſæ. „ Atque ut comparata utriuſque ratio eſt κατὰ φύσιν: ſic diaphoreſi aut ſuppurato tumores exolvuntur. Ut autem alterutrius vel utriuſque conditio eſt παρὰ φύσιν, ἢ παρὰ λόγον τῆς φύσεως; ita gangrænæ, aut ſcirrhi conſecutio adferri ſolet. „ Omnino enim, quicunque in partibus aſſurgunt tumores mutationem ſuſcipiunt, aut digeſtionis, aut ſuppurati, aut gangrænæ, aut „ ſcirrhi. Atque ex illis quatuor mutationum generibus, priora duo ſunt κατὰ λόγον τῆς φύσεως: poſteriora verò παρὰ λόγον. Quæ cùm ita ſint, conſiderandum, ſitne omnino ſuppurabilis quæ ad palatum aſſurgit humoris collectio.

Quibus ad palatum.] i. Ad partem oris ſuperiorem, fornicis modo, convexam modicè, nec admodum cavam, ut in iis qui κεφαλὴν habent φοξὴν, fulcro cuneiformis oſſis ſubnixam, foraminulis obſitam expurgandæ pituitæ dicatis, ſed craſſa membrana obductis, quam à ventriculo accipit. Eſt autem cerebri baſis quædam.

Humoris collectio est.] Sic enim συστροφὴν legendum & interpretandum duximus, quòd ea ſola ſuppurati ſit capax: quamvis & σύστασις hujuſmodi eſſe videatur. Nam & Hippocrates omne rheuma, i. fluxum, diſtinxit εἰς τὸ ὁρμώμενον καὶ τὸ ξυνιστάμενον, i. *in concitatum & conſiſtentem.* Sed tamen convenientiùs multò ad propoſitæ quæſtionis deciſionem, ἡ συστροφὴ legenda & explicanda videtur, quàm σύστασις. Multa enim συνίσταται, quæ non συστρέφονται, i. *conſiſtunt quæ non colliguntur.* Nam qui humores pravi & efferi confluunt in partem aliquam, ibique cumulantur firmiter fixi, propriè dicuntur συστρέφεσθαι. Atque ex eo verbo συστροφαὶ nominantur, quæ ſuo ambitu continent tumores contra naturam à fluxione ortos, quorum ἡγεμονικὸν ad ſanationem ſolum, occurrit phlebotomia. Omnium enim morborum ſyſtrophæ, alioqui ſanabiles, fiunt inſanabiles; niſi earum curatio initium ducat à ſanguinis detractione; maximèque ſi pro phlebotomia purgatio præſcribatur. Eam τῆς συστροφῆς conditionem atque naturam prudenter Hippocrates animadvertit in illo. *Quibuſcunque mulieribus ſanguis intra mammas conculcatur*, συστρέφεται, *maniam prænunciat.* Quod non facit ipſius ſanguinis σύστασις, procreando lacti ad mammas curſum inflectentis. Sed quoniam ea collectio ferè purulenta evadit, quærendum videtur utrum ſuppurati laudabilis ea mutatio ſuſcipiatur & fiat. Extitiſſe dicuntur in tempeſtate peſtifera quorum abſceſſus mutationem purulentam habuerunt, cum ligamentorum oſſium, & muſculorum prolapſu. Nam à communi putredinis cauſa quæ putreſcunt ſingula, propriam quæque obtinent corruptionis differentiam. Ergo non omne ſuppuratum in bonis ducendum. Nec verò omne rheuma συνιστάμενον fit ſimile bono puri, ſed alia corruptio pejor priore naſcitur, ut eſt in eodem 3. Epidem. Quæro igitur an ſuppuratum laudabile ſemper ſperandum in ea humoris collectione circa palatum. Enimverò ſuppuratum laudabile potiùs miraculo apponendum, quàm in validæ partis natura, humoriſque mitificabilis manſuetudine ſperandum. Nam ea collectio in palato non facilè fit, foraminum pleno, & ſi acciderit, præcluſis foraminibus, membranam denſiorem corrumpit ex facili, oſſaque tenuia; quæ cùm exciderint veriſſimum illud eſſe teſtantur quod ſcripſit Hippocrates: Οἷσιν ὀστέον ἀπὸ ὑπερῴης ἀπῆλθε, τουτέοισι μέση ἵζει ἡ ῥίς· οἷσι δὲ, ὅθεν οἱ ὀδόντες, ἄκρη σιμοῦται, i. *Quibus os à palato abſcedit; iis media naris reſimatur. At quibus illud cui adhærent dentes; reſimatur extima.* Pertinet hæc prognωſis ad curationem virulentiæ, quæ nihil aliud eſt quàm propagatio phymatum virulentorum, quam facit humorum & viſcerum conſpurcatio ex contagione impura. Vide lib. 2. περὶ νούσων, unde prognωſis hæc deſumpta eſt.

Marginal notes: 3.Epidem. — lib. 4. acut. 21. — aph. 40. 5. — 3.Epidem.

11 Τὰ περὶ γνάθους ἀλγήματα σφοδρὰ· κίνδυνον εἰς ὀστέου ἀνάπλυσιν ἐλθεῖν.

Sævi maxillarum dolores, exceſſuri oſſis periculum adferunt.

Eadem ratio hujus prognωſεωs quæ adducta eſt in ſuppurato collecti humoris ad ipſum palatum.

12 Χεῖλος συσπώμενον· σημαίνει κοιλίης χολώδεος καταῤῥήξιν.

Labri concuſſio; bilioſam alvum prorupturam oſtendit.

A dentibus & maxillis, ad labia tranſeundum, quorum affectiones eadem methodo quærendæ & examinandæ, qua in aliis faciei partibus uſi ſumus. Sed eam quærendi & examinandi methodum in propoſitionis ipſius & ſingularum vocum explicatione indicabimus, hoc modo.

Labri.] i. Oræ ipſius oris, quæ tum ad efformandas voces, tum ad mulgendas nutricum papillas facta eſt, atque quodammodo ſculpta ex confuſanea cute & muſculo, ut verè dici poſſit μῦς δερματώδης, ἢ δέρμα μυῶδες, i. *muſculus cutaneus, aut cutis muſculoſa.* Ipſum verò labrum tali ſubſtantia præditum, quaternis utrinque muſculis juſſu noſtro movetur; ſurſum, deorſum; dextrorſum, ſiniſtrorſum; antrorſum, retrorſum.

Concussio.] Sic enim χεῖλος συσπώμενον idem ſignificare hoc loco putamus, quod χεῖλος τὸ κάτω σειόμενον, i. *labrum inferius concuſſum.* Non enim diaſtrophe hîc fingi poteſt ab exolutio-

tione partis oppoſitæ, aut convulſione laborantis; nec verò κύνικος σπασμὸς quem facit utriuſque partis convulſio. Hæc enim firmiter fixa, non aliunde continuationem accipiunt, quàm à cerebri afflictione. Atque ea concuſſio per ſympathiam accidit ventriculi concutientis ſe ad excuſſionem rei moleſtæ: quemadmodum ptyeliſmus.

2. acut.

Biliosam alvum prorupturam ostendit.] Quoniam illa concuſſio labii, conſectaria eſt acerbiſſimi morſus in ſtomacho; propterea que ſignum eſt vomitionis acerrimorum humorum.

13 Τὰ ἀπὸ οὔλων αἵματα ἐπὶ κοιλίῃ ὑγρῇ ὀλέθρια.

Qui è gingivis inſuper alvo liquida, ſanguis exudat; peſtiferum.

Hæc decisio, his expreſſa literis legitur ad finem hujus divini operis, prognωſi penultima. Ἐπὶ κοιλίῃσιν ὑγρῇσι, τὰ ἀπὸ οὔλων αἵματα ἐπιῤῥύεντα· θανατώδεες. i. *Alvo humida ſanguinem è gingivis effluere; mortiferum.* Non enim ea ἐπίῤῥυσις manat à ſyſtrophe morbi cui levationem adferre ſolet, ut in pleuritide, ophthalmia, phrenitide, cancro. De quo ſcriptum illud reperio in Epid. l. 5. & 7. *Apud Abderitas mulieri cuipiam in pectore obortus eſt cancer, effluebat autem è papilla ſanies, quæ ſuppreſſa mortem attulit.* Sed exoluta retentrice potentia; & ſanguinis ichorωſi pravitate, cum diſtillatione ferina quæ totum os primùm, deinde verò ipſum ventriculum facit aphthoſum, unde labefactatio naturalis œconomiæ, quæ potiſſimùm cernitur in lienteria, & viciata hæmatωſi, cujus vitium maximè patet in gingivis quarum ſimpliciſſima caro eſt. Qualis igitur eſt περίπλυσις ἐξερυθρ... in jecoris exolutione; qualis etiam ſudor cruentus quem facit ichoroſus ſanguis exudans per cutim: talis & cruor qui è gingivis elabitur. Cæterùm ut peſtifera eſt dyſenteria hepatica; ut etiam calamitoſa lienteria quæ ſupervenit ori aphthoſo, maximè verò gravidis quibus omnem gerendi & nutriendi opportunitatem adimit, propterea que aborſionem facit: ſic etiam mortiferum denunciat malum qui è gingivis ichoroſus ſanguis exudat: quoniam labefactata jamdudum naturali œconomia, cum deſperatione τῆς ἐπανορθώσεως, vires effœtæ brevi ad interitum ſunt collapſuræ, per conſumptionem vitalis principii, & paupertatem nectaris vivifici.

Ariſtot. c. 19. lib. 3. hiſt.

Malè fuit ἐπιςᾶσαι.

14 Πτυάλου ἀναχρέμψιες ἐν πυρετῷ πελιδναὶ, μέλαιναι, χολώδεες. πᾶσαι μὲν κακαί. ἀποχωρέουσαι δὲ κατὰ λόγον χρήσιμοι.

Sputi in febre expurgationes lividæ, nigræ, bilioſæ; omnes omnino malæ. Quæ autem convenienter procedunt, ſalubres.

ΑΝΑΧΡΕΜΨΙΕΣ] hic idem quod ἀνακαθάρσιες; faciles & expeditæ; vel impeditæ & difficiles,

In febre.] Quæ nec intermiſſionem habet, nec dum ullam pollicetur: ſed contrà quæ perpetuum ciet excurſum ad thoracem, cùm eductio nulla levationem adfert. *Prava ſunt omnia ſputa quæ nullam doloris levationem adferunt.*

2. progn.

Lividæ.] Argumento putredinis fœdæ quæ à morticinio partis unde venit, ſeparata eſſe nequit.

Nigræ. Quæ ſunt meracarum omnium peſſimæ. 2. progn. *Si ita meracum ſit ſputum, ut nigrum appareat; deterrimum.* Eſt autem facta ejuſmodi, vel peruſta bile æruginoſa; vel cauſa ipſius νεκρώσεως. i. *mortificationis.*

Biliosæ.] Æruginoſæ, quæ ſputa vocavit χλωρά. Hujus generatio fertur accepta peruſtæ bili flavæ, quæ, participatione ſeri, antè quidem erat ὠχρά, i. *pallida*; nunc eo exhauſta, redditur flava & vitellina.

Omnes sunt pravæ.] Quoniam vacuationes malæ, malarum quoque affectionum ſigna exiſtunt. Atqui meracorum excrementorum vacuationes ſunt malæ. Appello meraca, expertia ſui naturalis ſeri, à conſumptione ardoris febrilis, vel in obſeſſa parte, vel in univerſo corpore.

Quæ autem convenienter procedunt.] Si ſunt flavi ſputi accuratè pituitæ permixti, aut ſanguine perfuſi; non tenuis proindeque fugacis, ut in ferina deſtillatione; non etiam viſcidi & glutinoſi, quod exhibet contumaciam: ſi inquam, ſputorum iſtiuſmodi liberæ ſint & copioſæ vacuationes, morborum initiis, quæ mali levationem adducant, ſpirandi libertatem reſtituendo.

Salubres.] Quoniam καλῶς καὶ κρισίμως, i. *bellè & criticè* ſuſcipiuntur, propterea que conferunt, & alacriter feruntur ab ægris.

Ex his apparet τὸ ἐπιςᾶσαι, quod erat in libro, rectè fuiſſe à nobis mutatum in τὸ πᾶσαι Cùm ex illo ſequutum fuiſſet id abſurdi, quod ſputum quodcunque, modò ne ſuppreſſum, in bonis haberi deceret; etiam æruginoſum; immo lividum & nigrum.

15. Οἷσιν ἁλμυρώδεα πτύελα καὶ βὴξ ὑφίσαται· τουτέοισι χρὼς ἐρυθραίνεται, οἷον ἐξανθήματα· περὶ δὲ τῆς τελευτῆς τραχυνέται.

Si cui ſputa ſalſa, unaque tuſſis quieſcunt, illi rubet corpus velut exan-

exanthematis obſitum: ſed ante interitum exaſperatur.

Si cui sputa salsa.] Quæ ſunt ejuſmodi vel à putredine pituitæ, vel à ſeri biliosi cum pituita permixtione; eaque ſalſilago tabifica eſt, facitque ſiccam tuſſim cum raucitate conjunctam; quæ niſi lapſu conſequentis temporis quieſcat, alteram tabis efficit differentiam à primitiva pulmonum exulceratione.

Quiescant cum tussi.] Infirmitate partis quæ ampliùs concuti nequit ad promovendam expurgationem humoris tabifici qui in pulmonibus reſidet.

Iis rubet corpus velut exanthematis obsitum.] Puſtulæ toto corpore pullulant; ab erodente ſanie per ipſum diffuſa.

Sed ante interitum exasperantur.] Quoniam partes ſolidæ ſuo defraudatæ alibili ſucco, & ſpiritus tabifici appulſu, & febre lenta; non ſolùm rigidiuſculæ ſunt, verùm ſiccitatis intenſione, majorem inæqualitatem concipiunt. Hoc eſt documentum phthiſeως quam facit in corporibus noſtris, φθινή.

16 Ἀνάχρεμψις πυκνὴ, ἢν δή τι καὶ ἄλλο σημεῖον προσῇ· φρενιτικόν.

Screatio frequens, ſi quod aliud ſignum acceſſerit; phrenitidis nuncia eſt.

Hujus prognωſcως demonſtratio legitur in 6. 12. & 30. ſectionis primæ prioris prorrhetici; ex quibus nos etiam commentarium ſcripſimus ad 99. 1. lib. Quamobrem nè abuti videar otio & literis, mihi religio eſt denuo ſcribere περὶ τῶν αὐτῶν τὰ αὐτά.

DE VOCE.

Αἱ μετὰ ἐκλύσιος ἀφωνίαι κάκισαι. Cap. VIII.

1 *Quæ cum exolutione veniunt vocis carentiæ, peſſimæ.*

Versatur illud in pervagato medicorum ſermone, nullam vitæ ſalutem poſſe videri ſperabilem, quando vis morbi cujuſque aſperrima cum virium exolutione conjuncta eſt. Atque illud theωrema catholicum legibus & exemplis medicinæ clariſſimum comment. ad 22. 1. lib. Quemadmodum igitur *ex rigore cum cephalalgia exolutiones, mortiferæ*; quemadmodum etiam *deliria fractis jam viribus, peſſima:* ſic etiam *quæ cum exolutione, vocis carentiæ ſunt; peſſimæ.* Quoniam autem de aphonia & exolutione multa jam ſcripſimus; ſufficiet hoc loco dicere, τὴν ἀφωνίαν καὶ ἔκλυσιν ab iiſdem fontibus principia, cauſaſque ducere, eorumque ſymptωmatum τὴν ὕπαρξιν conſiſtere in extinctione caloris nativi: unde paupertas materiæ vocalis; & facultatis motricis infirmitate, unde vocalium inſtrumentorum ad ἐκφώνησιν, i. *efflationem*, & modulationem impotentia. Vide comment. ad 22. & 35. prioris libri.

2 Αἱ ἐπ' ὀλίγον θρασέες παρακρέσιες· πονηρὸν, καὶ θηριώδεες.

Deliria pauliſper ferocia, mox erunt immania.

Vide 54. & 90. prioris lib. & Galenum comment. ad prorrh. 25. ſ. 1. 1.

2 Οἷσι φωνὴ ἅμα πυρετῷ ἐκλείπει μετὰ ἀκρισίας· τρομώδεες θνήσκουσι.

Quibus cùm febre vox hæret poſt acriſiam; tremuli moriuntur.

Vetus illud ſcitum eſt; melius multò eſſe naturam quieſcere, quàm aliquid fruſtra moliri. Nam & acriſiæ in febribus, in cauſa ſunt diuturnitatis; non tamen funeſtæ, ſi vacationem habeant erethiſmi, i. proritationis. Quæ verò acriſiæ manant ab irrito erethiſmo; illæ ſiniſtri judicii eſſe ſolent. Ac tales acriſiæ per oppreſſionem & malam tranſlationem, crudeliſſimi doloris atque interitus, non raro, conſecutionem adferre ſolent. Quæ cauſa eſt cur ita ſcripſerit ſummus præceptor. Ὠμὰ καὶ ἄπεπτα, καὶ ἐς κακὰς ἀποστάσιας τρεπόμενα. ἢ ἀκρισίας, ἢ πόνους, ἢ θανάτους, ἢ τῶν αὐτῶν ὑποστροφάς. i. *Cruda nec cocta, & in pravos abſceſſus converſa; acriſias, labores, mortes faciunt, vel eorundem recurſus.* Sed cum irrita omnis contentio terrifica eſt; tum illa maximè quæ fruſtra rigorem ciet, cujus inanem concuſſionem hîc ſubaudire oportet, quæ in illo prætermiſſa non eſt. *Quæ ex rigore incidunt aphoniæ, tremore excutiuntur.* 80. Coac. 1 lib. 28. Coac. 1. lib.

Ergo. Quibus.] In cruditate humoris morbifici, cum pravitate ſignorum omnium conſtitutis.

Cum febre.] Quæ nec intermiſſionem habet, nec ullam oſtendit ſperabilem.

Vox hæret.] Faucibus, nec de pectore depromi poteſt, propter infirmitatem ſummam intercoſtalium muſculorum; ſive illa cauſam habeat oppreſſionem, ſive exolutionem poten-

 tiæ

tiæ animalis, unde ſuſcipi nequit, nec perfici valida exſufflatio ad vocem edendam.

POST ACRISIAM.] Vel melius acriſias, fruſtra ſæpenumero tentata criſi; quæ contentio quò frequentior eſt, eò pejus res eunt: ut ſi crebrò cientur rigores fractis jam viribus ægri. Atque illud nomen τῆς ἀκρισίας, non quidem pro criſis vacuitate uſurpandum videtur, quam diximus cauſam haberi diuturnitatis, non interitus, quæque in pepaſmi difficultate conſiſtit, propter humoris morbifici contumaciam: ſed potius atque verius, pro ea ſecundi generis acriſia, quam crudi humores, & in malos abſceſſus converſi attulere; per quam morbus vires acquirit eundo. Eſt igitur acriſia duplex; una quidem, quæ vacuitatem criſis habet; altera verò, quæ criſin obtinere non potuit. Atque illa quidem mutationis expers eſt; hæc verò pravæ particeps, pravique abſceſſus. Quòd autem acriſia ſit irritæ mutationis confectaria, perſpicuum fit ex eo quod ſcripſit in prorrhetico in eandem ſententiam.
pror. 59. ſ. 2. 1. Οἷσι φωναὶ μετὰ κρίσιν ἐκλείπουσι, ἅμα πυρετοῖσι τρομώδεες. Ubi ſane illud, μετὰ κρίσιν, nihil aliud ſignificat quàm δυσκρισίαν.

28. Coac. 1. lib. TREMULI MORIUNTUR.] Pertinet hoc ad explicationem prognωſεωs illius. *Quæ ex rigore incidunt aphoniæ, tremore excutiuntur:* quòd, mea quidem ſententia, per ſarcaſmum ſcriptum eſt; quemadmodum & illud: Οἷσιν ἐν καύσοισι τρόμοι γίνονται, παρακοπὴ λύει. i. *Quibus, in cau-*
aph. 26. 6. *ſis tremores fiunt; eos delirium exolvit.* Certiſſimum enim eſt, omnem aphoniam quæ à rigore venit cum virium exolutione, ſanari non poſſe: quoniam inde ſignificatio fit exolutæ potentiæ animalis cum extinctione caloris nativi. Nec ſane video quæ cauſa poſſit eſſe tremoris in exolutionem virium incidentis.

4 Αἱ ἐν πυρετῷ ἀφωνίαι σπασμώδεα τρόπον, ἐκστάσαι σιγῇ, ὀλέθριον.

Quæ in febre convulſivæ ſunt aphoniæ, ſi cum ſilentio fanaticæ fiant; mortiferæ.

pror. 19. ſ. 2. 1. EXTAT Galeni paraphraſis in hanc prognωſin quæ ſic habet: Αἱ ἐκ πυρετῶν ἀφωνίαι, κατὰ σπασμώδη τρόπον γιγνόμεναι· τελευτῶσιν εἰς τὴν μετὰ σιγῆς ἔκστασιν· ὀλέθριον. i. *Quæ in febre convulſifico modo ſunt aphoniæ, ſi cum ſilentio inſaniæ ſucceſſionem adferant; mortiferum habent malum.* Nos igitur, ne aberremus, Galenum ducem ſequemur hoc modo.

QUÆ IN FEBRE.] Aucta ſymptomatis atque graviſſimis ægri damnis, propter acriſiam ex irrito erethiſmo; & cruditate ac feritate humoris morbifici in pravos abſceſſus converſa.

CONVULSIVÆ SUNT APHONIÆ.] Quæ convulſifico modo exiſtunt, injuſſa collectione partium materiam vocalem exprimentium, deducentium, excipientium, & modulantium: qualis aphoniæ cauſa conſideratur in catalepticis & in ebriis qui voce capiuntur convulſi. Atque multùm intereſt inter cauſas propoſitæ aphoniæ, & ejus quam cum exolutione fieri jam demonſtravimus per extinctionem caloris nativi, & ſummam infirmitatem potentiæ animalis, proptereaque fatalem ad interitum jamjam futurum.

SI CUM SILENTIO FANATICÆ FIANT.] Metonymia eſt afflictionis pro afflicto. Ac ſi diceret; ſi homines voce capti è poteſtate mentis exeant cum ſilentio, quod fortè cuipiam ridiculum videri poſſit, qui exiſtimarit omnem aphonum neceſſariò reddi ἄναυδον, proptereàque mirum non eſſe, eum ſilere qui voce ſit captus. Sed intermiſſione temporum hæc diſtinguuntur, ut in Pythione, qui altero die morbi fuit ἄναυδος, ἄφωνος, καὶ βραχύπνοος, i. *ſilens, voce captus, breve ſpirans.* Itaque ſi diſſipata, vel aliò converſa convulſionis cauſa, vocem recipiat; nec tamen loquatur, ac lingua in vitio non ſit; perſpicuum eſt illud ſilentium exceſſus melancholici, vel melancholicæ inſaniæ ſymptoma eſſe. Et quibus ita mens in officio laborare videtur, ſimiliter ſunt affecti ut illa Dealcis uxor, quam vel nugarum garrulitate, vel ſilentio, eximie phreniticam & fanaticam fuiſſe narrat Hippocra-
71. Coac. 1. lib. tes. Qua de re illud extat jam explicatum. *Qui cum ſilentio è poteſtate mentis exeunt, nec voce ſunt capti, mortiferum habent malum.* Etenim, quemadmodum feritate bilis atræ fit ἔκστασις illa μελαγχολική: ſic alienatione cerebri à diuturna & vehementi alteratione, cùm ſcilicet exaruerit; tùm pro clamore, ſilentium; pro jactatione, ſegnicies; pro artuum contentione, levis tremor; pro vigiliis, coma & cataphora veternoſa.

hiſt. 15. ſe. 3. 3. Epid. MORTIFERÆ.] Quoniam omnis partium nobilium alienatio deſperationem ſalutis oſtendit. Sic uxor Dealcis interiit.

5 Αἱ ἐκ πόνου ἀφωνίαι· δυσθάνατοι.

Qui ex dolore voce ſunt capti; crudeliter moriuntur.

QUONIAM aphonia undecunque venerit in morbis acutis, celeritatem moriendi oſtendit; nunc ex diſtinctione cauſarum ipſius aphoniæ, cujuſmodi ſit, moribundorum ab illo caſu, interitus docere inſtituit.

Ergo. QUI EX DOLORE.] i. Acerbiſſima convulſione intercoſtalium muſculorum, quæ
163. Coac. 1. lib. initiis morborum illapſa, firmiter fixa manet, nec intra eam qua incidit, horam, diſcutitur: alioqui febris medicatoria.

VOCE SUNT CAPTI.] Denegata expreſſione & appulſu vocalis materiæ ad inſtrumenta φωνητικά; & impedita eorum modulatione ad vocem edendam.

CRUDELITER MORIUNTUR.] Crudeliſſima morte intereunt, hoc eſt, ut Græci loquuntur,

quuntur, ὀξέως ἀποθνήσκουσι: ut contrà, qui cum exolutione voce ſunt capti; λαθραίως, *clam.* Crudeliter autem moriuntur, ſymptomatum vehementia in doloris acerbitate, meteoriſmo difficilis reſpirationis, jactatione, cephalalgia, delirio quoque ipſo.

6 Αἱ μετ' ἐκλύσιος κατόχως ἀφωνίαι ὀλέθριαι.

Quæ cum exolutione firmiter fixa, ſunt aphoniæ; funeſtæ.

Enimvero duplex eſt omnino cauſa τῆς ἀφωνίας, una quidem quæ διὰ τὴν τάσιν σφοδράν. i. *tenſione forti*; altera verò διὰ τὴν ἔκλυσίν τε, καὶ χάλασιν τῶν τὴν φωνὴν ἐργαζομένων μυῶν τε, καὶ νεύρων. prorrh. 2. l. 3. 1. i. *exolutione & laxitate muſculorum nervorumque vocem edentium.* Atque illa quidem quæ in tenſione conſiſtit, fatalis eſt ad crudeliſſimam mortem; hæc verò, ad ſenſionis expertem. Nam aphonia cum exolutione muſculorum atque nervorum firmiter fixa, moriendi ſenſum adimit. Quod ſupereſt, hîc nullæ ſunt aliæ meæ partes, niſi ut quid ſit τὸ κατόχως explicem, huic loco accommodatum. Ne longum faciam, catoche & exolutio exiſtere ſimul nequeunt, ut neque τάσις καὶ λύσις. Nam catoche ἐν τῇ τάσει conſiſtit. Erit igitur ἡ κατόχως ἔκλυσις, exolutio firmiter fixa. Quod autem τὸ κατόχως in ea ſignificatione uſurpetur, perſpicuum comment. fit ex illo Galeni. *Symptomata catocha non ſolùm dicuntur quæ vocatam inferunt catochen;* ad prorrh. *ſed & illa etiam quæ ſunt firma & fixa.* Similiter idem oſtendit, quod ἀναλυτικῶς jam ex- 60. ſ. 1. 1. plicavimus, κοπιώδεες, λυγγώδεες, κάτοχοι· κακοί. Huc etiam pertinet prognωſis illa iiſdem 47. Coac. 1. lib. expreſſa literis quæ legitur prorrh. 4. ſ. 3. 1.

7 Αἱ κατακλώμεναι φωναὶ μετὰ φαρμακείην, ἆρα πονηρόν; τούτων οἱ πλεῖστοι ἐφιδροῦσι, καὶ κοιλίας καθυγραίνονται.

Interruptæ voces à medicatione, utrùm pravæ? Ac ſanè plurimis ſudatiuncula exudat, & liquidis excrementis fertur alvus.

Voces κατακλώμεναι idem ſignificant quod κατακλάσιες φωνῶν. Atqui κατακλάσιος nomen comment. in artubus frequens eſt apud Hippocratem, quando jacente ſupino ægroto videntur συγκεκαμμένα ad part. crura, ἢ διαπεπλεγμένα, i. *contracta aut implexa.* Sic etiam in oculorum & palpe- 30. ſ. 1. 6. Epid. brarum perverſione, κατάκλασιν uſurpavit, cùm ait. Ὀμμάτων θράσος παρακρουστικὸν, καὶ ῥίψεις αὐτέων, καὶ κατακλάσεις· κακόν. i. *Oculorum contuitus audax, phreniticus; ſic & conjectus frequens,* part. 31. *& contortio.* Ubi Galenus ſic ait. Κατάκλασιν λέγει τῶν ὀφθαλμῶν, ὅταν διαστρέφηται τὰ βλέφαρα. ſe. 1. i. *Κατάκλασιν appellat oculorum, cùm eorum palpebræ pervertuntur.* Eſt igitur κατακλᾶσθαι, τὸ 6. Epid. διαστρέφεσθαι; & κατάκλασις, ἡ διαστροφὴ, ἡ καμπυλότης. Quæ cùm ita ſint, quænam perverſio in voce fingi poteſt, quam in cruribus multùm contractis & implicatis, tum in extimarum palpebrarum curvatura Hippocrates annotavit. An verò ſunt hîc voces expreſſæ, quas 3. Epid. in tempeſtate peſtifera tabidos depromere ſolitos narrat, eaſque vocat inſueto nomine κατειλεῦσας pro κατειλεύμενας, hoc eſt, *diſtortas*: quamvis illud vitium aptius & ſignificantiùs participium illud, ἰλλαινομένας, explicaret, ut in illo, δεξιῷ ἴλλαινον, *dextro illoſus fuit.* Ubi Gale- hiſt. 3. nus τὴν ἴλλωσιν interpretatur διαστροφήν: quemadmodum etiam commentario ad illam prognω- part. 1. & ſin, Ἐξ ὀσφύος ἀναδρομῆς ὀφθαλμῶν ἴλλωσις, κακόν. i. *A lumborum aſcenſu, oculorum illoſis, mala.* 8. part. 2. Sanè operæprecium eſt legere & intelligere Galeni philologiam ſuper eo loco ubi φωνὰς κα- 3. Epid. τειλεῦσας vocat Hippocrates: ſed ea relicta, mihi abundè ſufficit philoſophiam doctoris amplecti quæ proferetur paulò pòſt in hujus prognoſeωs explicatione. Ac certè conſtat ex perſpicientia rei ipſius, cauſarumque ipſam efficientium; voces hîc dici κατακλώμενας, quas illic κατειλεῦσας nominavit: niſi quis fortè dictionum auceps reclamet, malè activum participium pro paſſivo uſurpari. Jam verò cujuſmodi & quamobrem illa κατάκλασις φωνῶν, ἢ φωναὶ κατακλώμεναι, jam ad docendum aggredior.

Voces interruptæ.] i. Quæ faucibus hærent, in quibus materia vocalis quaſi conglomerata ſubſiſtit; unde φωναὶ κατειλεῦσαι, quales annotavit Hippocrates in tabidis, ex prolapſu catharri ferini materiæ vocali occurrentis, maximeque in tempeſtate peſtifera, auſtrina, ventis placida, & pluvioſa, quæ caput replet ichωre, hoc eſt, ſero maligno, & pituita ſalſa. Hujuſmodi autem ſunt interruptæ, ex pari contenſione inſtrumentorum vocalium, & materiæ vocalis obrutæ catharro ferino. Idem quoque non raro accidere narrat phreniticis alia ratione, ob infirmitatem & contractionem intercoſtalium muſculorum, unde materia vocalis in via ſubſiſtit. Etenim quibus interrupta vox eſt, ſimiliter affecti videntur ut ii quibus ſpiratio in faucibus eliditur, & unica inſpiratione ſpiritum bis terve recipiunt. Ac talis difficultas ſpirandi nominatur πνεῦμα προσκόπτον, i. *expiratio offenſans.* aph. 68. 4. πνεῦμα διπλασιαζόμενον, i. *reſpiratio duplicata*, part. 2. 2. Epid. πνεῦμα ὥσπερ ἀνακελλόμενον, i. *reſpiratio velut perrupta*, hiſt. 3. 1. Epid. πνεῦμα ἀνεσπασμένον, i. *reſpiratio retracta*, in Philiſco: διπλῆ ἔσω ἐπανάκλησις, i. *duplex intrò revocatio*, 6. Epid. πνεῦμα προσπταῖον ἐν τῇ ἄνω φορῇ, i. *reſpiratio aſcendendo intercidens*, 4. acut. Convulſionis autem nuncia eſt hæc reſpiratio eliſa in faucibus. Sed inter eam reſpirationem, & interciſam vocem, vel, ut ita dicam, intercalarem aphωniam, hoc intereſt; quòd illa ſit afflictorum duodecim muſculorum ſpirationi dicatorum, nervorumque ipſos moventium ſymptomatica; hæc verò, tremulorum intercoſtalium & nervorum; vel ipſorum vitio, vel materiæ voca- lis

lis obrutæ catarrho ferino & ad perpendiculum illabente. Denique vocis interruptio in depravatione conſiſtit τῆς ἐκφυσήσεως, i. *exſufflationis*, cujus copia & libertate voces ex animi ſententia depromi ſolent.

A MEDICATIONE.] i. Si quis inconſideratè purgationi operam dederit, quæ vel ὑπερκάθαρσιν & choleram, vel oppreſſionem attulerit, citata materia quæ citam excluſionem non habuit. „ Omnis enim materiæ concitatio quæ citam expurgationem non habet, oppreſſionem „ facit, ægrumque damnis afficit; non ſecus atque acriſia ab irrito erethiſmo humoris mor„ bifici, in malos abſceſſus converſi.

UTRUM CALAMITOSA?] Sanè quidem. Nemo enim eſt omnium quem id neſcire perſuaſum habeam.

AC PLURIMIS QUIDEM EXUDAT SUDATIUNCULA.] i. Vel toto corpore exudat roſcidus humor, vel in capite & cervice; idque per expreſſionem ab oppreſſione, vel exolutionem à cholera & hypercatharſi.

ET LIQUIDIS EXCREMENTIS FERTUR ALVUS.] Aut quia ventriculum tædet ſui officii, aut quia prolapſu catarrhi ferini inconſideratè citati ſcatet aphthis quæ ipſi ſunt ægrotandi cauſa, & in officio laborandi; unde funeſta lienteria.

8 Εν ἀφωνίῃ πνεῦμα οἷον τοῖσι πνιγομένοισι πρόχειρον· πονηρόν. ἦρά γε καὶ παρακρουστικόν;

In aphonia reſpiratio ut in iis qui ſtrangulantur ſublimis; peſtifera. Etiamne phrenitica?

IN IIS QUI non niſi rectâ cervice, ut anginoſi; aut niſi reſidendo reſpirant, ut peripneumonici, & aſthmatici; reſpiratio multùm ſublimis cernitur, μετέωρος: qualis in anginoſa muliere. Hanc vocat πρόχειρον, quòd ejus violenta ductio prima omnium ſub aſpectum veniat medici intuentis; ac velut prima in promptu ſit ad intuendum. Talem etiam difficultatem ſpirandi expreſſit, cùm ait: Οἷσι πνεῦμα ἀνέλκεται, φωνὴ δὲ πνιγώδης, ὁ σπόνδυλος ἐγκάθηται.

Coac. 6. capite 10. lib. 2.

ETIAMNE PHRENITICA?] Sanè quidem, ſi nervorum vitio ſit hæc difficultas ſpirandi, non inſtrumentorum deducentium & excipientium.

9 Αἱ ἐκ κεφαλαλγίης ἀφωνίαι ἅμα ἱδρῶτι πυρετώδεες, χαλῶντα, ἐφ' ἑαυτοὺς ἀνιέντα, χρονιώτεραι. ἐπιῤῥιγοῦντα τουτέοισιν, οὐ πονηρόν.

Quibus ex cephalalgia voce captis, unaque cum ſudore febriculoſis, alvus laxatur injuſſa; ut ſe collegerint, diu tamen laborant. Atque his ſuperrigere non eſt damnoſum.

IN HAC prognωſi varia metonymia eſt afflicti pro afflictione, & afflictionis pro afflicto. Sed eam metonymiam facilè nos & convenienter ad noſtri authoris διάνοιαν convertemus. Galenum ducem ſecuti, cujus extat dilucida paraphraſis comment. ad 2. prorrh. ſ. 3. 1.

Ergo. QUIBUS EX CEPHALALGIA.] Aucto capite morbificis cauſis, indeque meningibus alteratione & diſtenſione afflictis, quòd in cephalalgia laboret nervorum origo, non autem in capite ſit localis affectio aphoniæ.

VOCE CAPTIS.] Per violentam contractionem muſculorum atque nervorum, quam fecit materiæ cephalalgicæ tranſlatio ad partes depromendæ voci dicatas: quæ aphoniæ cauſa & ratio in illa prognωſi jam explicata eſt. *Quæ in febre convulſivæ ſunt aphoniæ, ſi cum ſilentio fanaticæ fiant; mortiferæ.*

Coac. 4. hujus 8. cap.

UNAQUE CUM SUDORE FEBRICULOSI.] Qui ſudor exprimitur ex humore tenui, cujus nimia abundantia natat caput, unde etiam facultas retentrix multùm oppreſſa fatiſcit. Eſt autem revera ſudatiuncula, quæ per oppreſſionem ſymptomatica eſt, nec ullam febris remiſſionem adfert, nec facit ut æger tolerantiùs ferat morbum.

TUM ALVUS LAXATUR INJUSSA.] Non quidem liquidis excrementis ducta, ſed fœcibus; quod eſt ancipitis eventus. Vacuatio injuſſa ferè ſymptomatica eſſe ſolet mentis in officio laborantis, aut exoluti ſphincteris muſculi.

UT SE COLLEGERINT.] Ut morbo levari nonnihil videantur.

DIU TAMEN LABORANT] Materiæ contumacia, & naturæ infirmitate. Niſi fortè ad exitium rapiantur, oppreſſa & labefactata parte cujus officium eſt vitæ tuendæ neceſſarium. Patet illa labes vocis interceptione, & alvi citra voluntatem ductione.

HIS SUPERRIGERE.] i. His ſi ſuper illa quæ dixi oboriatur rigor: ut illud, ἐπὶ, frequentiam hoc loco non deſignet.

NON EST DAMNOSUM.] Modò ſudorem promoveat. Sic enim vis ſepulta & languens excitabitur ad excluſionem materiæ morbificæ. Idem quoque faciet ſternutamentum.

10 Αἱ μετὰ ἀφωνίης ἐκστάσιες· ὀλέθριαι.

Si quis voce captus è poteſtate mentis exeat; morti eſt proximus.

QUIA

Quia quò plures facultates vitium admittunt; eò eſt pejus ægroto. Offenſionem cerebri delirium arguit; vocis interceptio, nervorum principii.

II Αἱ τοῖσιν ἐπιῤῥιγέουσιν ἀφωνίαι· θανάσιμον· εἰσὶ δὲ κεφαλαλγέες οἱ τοιοῦτοι ἐπιεικέως.

Quæ à rigore incidunt aphoniæ, funeſtæ. Sunt hi nonnihil cephalalgici.

Quæ à rigore.] Unde ſcilicet nulla excretio promovetur: ſed tranſlationem habet materiæ morbificæ ad diaphragma & caput.

Incidunt aphoniæ, funestæ.] Quòd ad præparationem ſuſcipientis cauſæ accedat perennitas & vis efficientis. Nam præparationem ſuſcipientis, cephalalgia antecedens declarat.

Sequebantur *prognoſes quatuor, quas, quia in demonſtrationem non cadunt; Duretus rejiciendas putavit: injuria temporum accidiſſe dolens, quòd ex optimis peſſimæ ſint factæ.*

DE RESPIRATIONE.

ΠΝΕΥΜΑ, πυκνὸν μὲν καὶ σμικρὸν ἐὸν· φλεγμονὴν, ἢ πόνον ἐν τοῖσι καιρίοισι τόποισι σημαίνει. μέγα δὲ καὶ διὰ πολλοῦ· παραφροσύνην ἢ σπασμόν. Cap. IX.

1 *Reſpiratio frequens & parva; inflammationem, & laborem denunciat partium ſpirabilium. At verò magna & rara; dementiam, aut convulſionem.*

In medicina nullus feracior locus eſt quàm de ſpirando. Hic nuſquam quidem non eſt, nec ullam inſtituendæ prognoſεως rationem patitur eſſe expertem ſui in morbis acutis. Quoniam enim reſpiratio ſic ad vitæ conſervationem neceſſaria eſt, ut ejus fructu, vel ad punctum temporis, vix videatur poſſe carere; quemadmodum ſpirandi libertas præclare ad ſalutem apparet, & facit in omnibus morbis qui celeriter, continenter & vehementer moventur: ita difficultas ſpirandi omnis terrifica eſſe debet, quando excuſationem non habet, aut perturbationis criticæ, aut criſis ipſius. Bene res eunt viri illius qui in adverſa valetudine, maximeque autem cùm incanduerit æſtu febrili, ſpiritum ducit ex facili. Et qui in libertate illa ſpirandi unà cum doloris acerbiſſimi nobilium partium vacatione, & ſomni benignitate; qui, inquam, interierit Hippocrates vidit neminem. Nam facilis illa & liberalis reſpiratio, mirificos adfert ſanitatis fructus, non ſolùm temperatione & expurgatione febrilis ardoris qui focum habet in corde: ſed etiam inſtauratione nectaris ipſius vivifici, perennitatem à corde habentis, quo partium ſolidarum vivacitas recreatur atque reficitur contra calamitoſam vim febris, unde abſumitur, atque quodammodo liquitur.

Principio enim omni animantium generi à ſummo rerum opifice Deo tributum eſt, ut vivacitati cujuſque fugaci tuendæ & inſtaurandæ, vivifica quædam res atque facultas ſuppeteret, ac veluti præſtò eſſet, ne ipſa vivacitas ante diem deficeret. Hæc autem vivacitas manſionem habet in vitali principio partium ſolidarum, quarum virtus eſt ipſa natura fundata in humido primigenio ſpiritu & calore perfuſo, quod à ſemine utriuſque parentis in matricem illapſum, fatalem intra ſe fovet & continet vitæ & interitus neceſſitatem, quæ μοῖρα πεπρωμένη dicitur fabricationis humanæ. Hinc vita hominum natura & neceſſitate fatalis. Ac natura quidem, τῷ διακρίνεσθαι, i. *per ſecretionem*; neceſſitate autem τῷ ξυμμίγεσθαι, i. *per concretionem*. Cùm enim vitale illud principium, quod τὴν ἀρχὴν ζωτικὴν veteres nominarunt, perpetuam patiatur διάκρισιν complexionis ſuæ, ac temperamenti quoque ſui ἀλλοίωσιν; nec aliunde conſervationem & inſtaurationem ſui obtineat, quàm ex appulſu τῆς συῤῥοῆς, quam propriè & conſideratè, nectar vivificum appellamus: quoniam illud nectar votis naturæ & vitæ omnino reſpondere non poteſt, quantumvis naturaliter ſit conſtitutum; hinc venit altera fatalis moriendi neceſſitas, quam ἐν τῷ ξυμμίγεσθαι poſitam eſſe diximus: quemadmodum idem ſi, vel alteratione eximia, ut in acutis febribus; vel corruptione & alienatione, ut in peſte & phthoe, in vitio ſit; citam mortem properare facit: ac tum jam ægri, non quidem fato, ſed ante diem perire & mori dicuntur.

Verumenimvero quemadmodum ex complexione, & temperamento, ac ſpiritu prolifico vitalis illius principii, jacta ſunt tria illa fabricationis humanæ fundamenta, quæ tandem in vitæ & animalitatis aſſurgunt principia, cerebrum, cor, & jecur; ex quibus totidem facultates in corporibus noſtris lucent: ita virtute & conſpiratione optima principum illarum partium, τῆς ζωῆς καὶ τοῦ βίου, i. *vitæ & animalitatis* ratio omnis perficitur atque abſolvitur. Atque illa vitæ & animalitatis ratio atque conſervatio cernitur in œconomia trium facultatum, naturalis, vitalis, & animalis; earumque tam conſtans & certa eſt συντηρωσεία, ut mutuas tradant operas in per-

perpetuitatem animalis. Ut enim per eam quam modo dixi τὴν συῤῥοίαν, partium ſolidarum vivacitas fluxa recreatur atque reficitur: ſic ad ipſius perennitatem quam habet a corde vivificam, præſentaneum accipit ſubſidium, partim à jecore per jecorariam venam; partim à cerebro, per eam movendi vim qua ſpiritum ducimus. Ergo in ſanguine & ſpiritu vivifici ſyrrhoe continetur; nec aliunde accipit generationem & conſervationem ſui. Nec verò ullum aliud requiri debet in rerum natura ὑγιεινὸν, niſi id unum quod ſpiritui & ſanguini putatur eſſe ὁμοπροσφυτὸν, i. *conſociale*: cujuſmodi ſunt ea quæ commendantur τῇ εὐχυλίᾳ, quæque ſuavitate participant gratioſi humoris atque odoris. Itaque ſuperſtitio eſt, vel oſtentatio, celebrare aurum, ſi diis placet, potabile; cæteraque chymica ebrioſi illius, ſanaticique athei Paracelſi: quorum jampridem exploſa commendatio eſt è ſchola Hippocratis, exulatque apud hypocritas medicos, & veteratores, quos nulla res præter verſutam quandam hypocriſin commendare poteſt, & quorum vanitas ambagibus tantùm ſolertiſſima eſſe ſolet. Sed ut redeamus ad id quod demonſtrandum ſuſcepimus de reſpiratione.

Eſt igitur id ratum perſuaſumque omnibus, τὴν συῤῥοίαν vitæ conſervatricem, nutricatu & reſpiratione perennem obtinere ſui generationem atque affluxum. De nutricatu aliàs, nunc de reſpiratione dicendum.

Reſpiratio igitur, ἀναπνοὴ Græcis dicta, eſt actio partim juſſa, partim injuſſa, qua ducitur aër, vaporque fumidus expurgatur. Hæc volucrum, pecudum, atque hominum communis eſt, omnium denique vocalium animantium. Nam inſectorum ſpiratio, ἔντομα Græci vocant, eodem modo non ſuſcipitur, neque perficitur: quamvis in eundem ſcopum & finem ducta ſit. Etenim ſola tranſpiratio, διαπνοὴν dicunt, ſufficit illis, quòd modicus eorum calor ſatis habet, per eam diapnoen, refrigerationis ab aëre circumfuſo: quemadmodum & mulieres hyſtericæ, quarum ad tempus nulla reſpiratio eſt, ſublato ipſius uſu per diſſipationem ſpiritus & caloris vitalis à venenata ſeminis corrupti aura; ſed ſola diapnoe tantiſper contentæ ſunt, donec ſuffocationis hyſtericæ cauſam excluſerint, & ad ſe redierint. Ac piſcium & inſectorum materia non eſt uniuſmodi quæ tranſpirando ducitur: quorundam enim tenuior eſt, ut apum, veſparum; quorundam craſſior, ut fucorum, ſcarabeorum; craſſiſſima eſt etiam lumbricorum, atque ſerpentum qui in latibulis exigunt acrem hyemem donec ſoluta ſuerit. Sic aquatilium eadem conditio eſt; quædam enim tenui utuntur aqua fluviali, ut lucii, leuciſci; quædam craſſiore, ut cyprii, quemadmodum & omnia genera gentis ſquamigeræ, quæ in mari veliferas circum nant puppes. Eſt enim conſentaneum ut ſuum cuique ſit conſociale ſimile. Scitum eſt illud Theophraſti, & ante eum, Platonis, Ὅμοιον ὁμοίῳ ὁμοπροσφυτὸν ἐστί. i. *Omnia ſimilibus gaudent.* Ergo quibus aërii ſpiritus, iis aër materia eſt ad reſpirationem; quibus aquei, aqua. Sed in aëria ſpiratione, quæ tum reſpirando, tum tranſpirando fit, certi etiam ſunt gradus. Ut enim volucria tenuiſſimo utuntur aëre: ſic terreſtria paulò craſſiore: craſſiſſimo autem planeque terreo, quæ hypogæa. Quamvis autem homini conſentanea ſit planeque neceſſaria, puriſſimi, temperatiſſimi aëris reſpiratio ad ſpirituum ætheriorum inſtaurationem: nihilominus tamen crebra in eo cernitur ſpirituum alteratio, & alienatio, ex tempeſtatum ac temporum defectione, & locorum ſpurcorum aura impura; eoque fit aut qualis inſpiratur aër ac circumfuſus tranſpiratur, tales omnino ſint mortalium ſpiritus atque humores, ex aëre quidem caliginoſo, caliginoſi; ex nebuloſo, nebuloſi; ex ſereno cœlo, puri ac tenues, propterea que ſalubres. Atque ut multis de cauſis à Deo inſtituta reſpiratio eſt: ita ſi earum cauſarum ratio aliqua deſideretur; vitiove id fiat ſpirabilis materiæ, aut reſpirationis ipſius, non potis eſt hominem ſalubriter vivere, quòd impar ſit neceſſitati commoditas.

Quæ cùm ita ſint, planè efficitur, reſpirationis à Deo inſtitutæ cauſas finales eſſe has; temperationem, refectionem, & purgationem caloris qui in ſiniſtro cordis ventriculo ſtabulatur; & utriuſque ſpiritus inſtaurationem, vitalis & animalis. Atque in univerſum tres cauſæ exiſtunt cur ita ineatur & fiat, earumque cauſarum ratio omnis conſideratur in uſu triplici jam commemorato, in inſtrumentis, & voluntate. Eſt enim reſpiratio, ut initio poſui, actio partim juſſa κατὰ προαίρεσιν, partim injuſſa καθ' ὁρμήν. Cernitur autem προαίρεσις in certa quadam ducendi, cohibendi ſpiritum devotione: quemadmodum ἡ ὁρμὴ quando nulla ſponte noſtra, ſed tantùm ſua, reſpiratio ſuſcipitur atque abſolvitur: ſicut in arctiſſimo ſomno, ſopore, & apoplexia; ubi neceſſitas ipſa ſpirandi, nervorum & muſculorum vim excitat ad functionem. Sed in apoplecticis brevi finem habitura eſt ipſa reſpiratio: quia cum ſtertore conjuncta eſt per ſpirabilium organorum infirmitatem, propterea que interitu finitura. In ea ſpiratione nulla lucet electio; ſed tantùm inſtinctus, quo duce, & tanquam authore, καθ' ὁρμήν, ſpiritus intrò ducitur. Nam voluntatem ab electione, i. κατὰ προαίρεσιν, in reſpiratione quotidiana docet experientia, tum illud Hippocratis. Ἰητήριον χασμέων συνεχέων, μακρόπνοιαι, i. *remedium oſcitationis continentis; ex longis intervallis ſpiritum ducere.* Quem locum eleganter admodum, ut cætera multa, ex Hippocrate Plato in ſuum uſum tranſtulit, cùm de ſingultu diſputatio incidiſſet, his verbis: Ἀπνευστὶ ἔχοντι πολὺν χρόνον, παύεται ἡ λύγξ, i. *ſpiritum diu cohibendo ſingultus ceſſat.*

De inſtrumentis autem reſpirationi dicatis, primùm quidem eorum diſtinctio ſic à veteribus tradita eſt, ut alia ſint reſpirationis liberæ, alia verò, coactæ, atque, ut ita dicam, πρὸς ἀνάγκην editæ. Atque ita duæ omnino ſtatuuntur reſpirationis ſpecies, una quidem libera; altera autem coacta, & vim experta. Ac libera quidem eſt, quæ placido ſpirandi uſu planè eſt ἄδηλος, peneque dixerim ἄπνους: quemadmodum Hippocrates nominare ſolet tempeſtatem aquiloniam flatus ſonori expertem, ſeu νήνεμον, ut in illo. Ἔτος νότιον ἔπομβρον, ἄπνοια διὰ τέλεος, i. *tempeſtas auſtrina, ventis placida.* Violenta autem, quæ aſpectabili thoracis explicatione & collectione cernitur in iis qui aliquantiſper citò progrediuntur, & currunt; ejuſque multi ſunt gradus ad ſuſpirioſa ἄσθματα, μετεωρισμοὺς & ὀρθόπνοιαν uſque. De quibus loco dicetur.

Ac liberæ quidem, ad inſpirandum ſuam dicavit operam diaphragma; ad expirandum verò, abdominis muſculi. Violentæ autem, ſeni dextra atque ſiniſtra muſculi, quorum quaterni, inſpirando; bini, expirando inſerviunt. Nam deducendo, & excipiendo ſpiritui, & expurgando vapori fumido; nulla inſtrumentorum diſtinctio eſt in omni reſpiratione, tum libera, tum violenta. Etenim commune eſt omnium vocalium animantum ducere aërem per arteriam; excipere, per ipſum pulmonem. Commune eſt etiam per eaſdem partes vaporem fumidum exhalare. Ut autem vaporis fumidi expiratio, ſi pariter inſpirationi reſpondet, non minùs meretur de vita, expurgando nativum cordis calorem; quàm inſpiratio, ſalubrem ſpiritum foris ducendo: ita vocis commoda ſecum refert è corde, quando intercoſtalium muſculorum contentione expreſſa, vertitur in efflationem: ac tum à juſſa larynge, tanquam ab aucupis canoro utriculo, modulatè ad palatum reflectitur. Huc ſpectat vetus illud quod omnem de vocis natura, & cauſis doctrinam paucis complectitur. Eſt autem hujuſmodi. Ὅσοις πλεῖστον τὰ θερμὸν· μεγαλοφωνότατοι. καὶ γὰρ ψυχρὸς ἀὴρ πλεῖστος· δυοῖν δὲ μεγάλοιν; μεγάλα καὶ ἔκγονα γίνεται. *Quibus*, inquit, *caloris abundantia eſt, iis plenæ ſunt voces. Etenim frigidus aër plurimus. Poſitis autem magnis duobus, oriunda quoque ſunt magna.* Ac ſi diceret; ſi ad inſtrumentorum vocalium amplitudinem acceſſerit vocalis materiæ copia, vox inde oriunda neceſſariò magna erit. Eſt autem credibile, amplificationi caloris nativi, amplitudinem cordis, pulmonum, laryngis, atque thoracis convenienter ſufficere; niſi caput in vitio ſit. Ex quo efficitur, ut ſi caloris nativi abundantia parem obtineat ſuæ amplificationis opportunitatem in reſpiratione & efflatione; vox plena, ſonora, & magna edatur: quoniam copioſa vocalis materia, validis expreſſa viribus muſculorum thoracis intercoſtalium, liberum habet exitum per venam arterioſam; fiſtulaſque pulmonis, indeque modulationem accipit in larynge, per muſculos duodecim ei voci modulandæ dicatos. Fructuoſa eſt etiam vaporis fumidi exhalatio ſive efflatio; non ſolùm ad prolabentis catarrhi propulſionem: ſed ad illius quoque jam prolapſi expurgationem. Ac tum tuſſiculoſus aut ſuſpirioſus malè habet, quando vaporis fumidi efflatio, neque prolabentis catarrhi appulſum & impetum inhibere, neque prolapſi contumaciam poteſt radicitus extirpare. Hinc veniunt aſthmaticæ orthopnœæ: illinc depaſcentia ulcera, quæ θηριώματα Græci vocant; unde catarrhi efferi, θηριώδεες nominantur. Sed patefacta reſpirationis utriuſque natura, perſpectis etiam partibus, earumque omnium cauſis; ſupereſt ut ejus differentias, & cur ita ſint, ἀναλυτικῶς explicemus.

Enimvero reſpiratio omnis naturaliter conſtituta, quæque uſui neceſſario convenienter congruenterque reſpondet; in moderatione & æquabilitate conſiſtit inſpirationis & expirationis. Ea moderatio cernitur in mediocritate cuique naturæ & habitui conſentanea, rerum earum quibus reſpiratio patratur. Sed rerum earum quæ in reſpirando conſiderari ſolent; quatuor omnino genera eſſe reperio; motum, quietem, id quod movetur, & id quod movendo ducitur atque educitur. Ergo illa demum reſpiratio moderata erit, quæ in ſingulis hominum naturis, prout intenſior eſt aut remiſſior uſus, mediocritatem oſtendit motus, quietis, explicationis, & materiæ ipſius ſpirabilis; & in qua ſani homines nullo modo à ſe mutati videntur. Hæc ſanè eſt reſpirationis ſymmetria, in qua, ſcilicet, nihil nimis, quæque omni caret exceſſu atque defectu. Hæc, in libertate inſpirandi & expirandi, ſpiritum ducit ex facili; vaporem excludit; unde efficitur ut voto naturali cordis bene reſpondeat. Huic reſpirationi prima debetur laus vitæ hominum conſervandæ. Hæc cæterarum omnium quæ à ſymmetria deficiunt, veluti canon eſt & regula quædam, qua non ſolùm defectionis illius cognitio comparatur, ſed etiam reſtituendæ moderationis amiſſæ ratio continetur. Ut autem ſimplex & unica eſt ſymmetria: ſic multa defectionum genera eſſe ſolent, tum in exceſſu, tum in defectu. Ac ſanè tot eſſe neceſſe eſt, quot ſunt ex quibus ipſa reſpirationis conſtituitur œconomia. Sunt autem, inſpiratio, expiratio, contrariis editæ motibus; proptereaque quiete gemina terminatis. Itaque rerum earum reſpirationis œconomiam conſtituentium, ſingularum gemina erit à ſymmetria defectio; una quidem, plus æquo; altera verò, minus. Velocitas enim aut tarditas motus, à ſymmetro defectionem oſtendit; raritas & frequentia, quietis; magnitudo & parvitas, inſpirationis & expirationis; copia & paucitas, materiæ inſpirabilis & expirabilis, cum frigore aut calore. Quæ omnia ſummus medicinæ dictator, paucis expreſſa literis, fœliciter ita complexus eſt. Πνεύματα σμικρὰ, μεγάλα, πυκνὰ, ἀραιά· εἴσω σμικρὰ, ἔξω μεγάλα· εἴσω μεγάλα, ἔξω σμικρά. τὸ μὲν ἐκτεῖνον· τὸ δὲ κατεπεῖγον. διπλῆ εἴσω ἐπανάκλησις οἷον ἐπιπνέουσα· θερμὸν, ψυχρόν. i. *Spirationes parvæ; magnæ; magnæ frequentes, raræ; intrò parvæ, foras magnæ; intrò magnæ, foras parvæ; producta, offenſans; bis intrò revocata; calida, frigida.* Ergo dyſpnœa omnis verſatur in magnitudine, aut parvitate; frequentia, aut raritate; velocitate, aut tarditate; calore, aut frigore. Atque ita reſpiratio omnis in vitio eſſe dicitur, quando major, aut minor eſt; tardior, aut velocior; frequentior, aut tardior; calidior, aut frigidior. Tum illæ defectiones tam in exceſſu, quàm in defectu, conſiderari debent; vel in utraque reſpirationis parte; vel in alterutra: idque tam ſimplices, quàm compoſitæ. Exiſtunt enim quædam foris parvæ, intus magnæ, & contrà: quædam item magnæ, veloces, atque frequentes; aliæ contrà, parvæ, raræ, & tardæ. Sunt etiam magnæ & raræ: plurimæ etiam geminatæ, tum inſpirando, tum expirando. Sed tempus eſt ut earum dyſpnœarum cauſas, & quorſum ita fiant appareantve, ex noſtri authoris præſcripto fideliter exponamus.

Respiratio.] i. Aëris inſpiratio, vaporiſque fumidi expiratio: ſic enim ſpiritum, pro actu ſpirandi, interpretandum duximus, quòd ei ducendo comparata ſit reſpiratio, propter-eaque ipſa cauſæ finalis nomen ſibi adoptet. Quæ nominis ratio frequenter uſurpata legitur in Epidemiis, aphoriſmis, atque prognoſticis. Quinetiam à Galeno ſic explicatur, cùm in prædictis libris, tum in iis quos de dyſpnœa ſcripſit; ut nihil neceſſe ſit plura de ſpiritus nomine, quot modis uſurpetur, in hunc locum adferre.

Frequens.] i. Cujus inſpiratio & expiratio, contrariis editæ motibus, brevi quietis geminæ intervallo, & quaſi puncto temporis terminatæ, crebrò invicem ſubeunt atque ſuccedunt: ſimiliter ut arbores brevi diſſitæ intervallo, denſoque ſatu conſitæ. Atque eam loci intercapedinem, eleganti metaphora, ad temporis intervallum accommodavit; tum hîc, tum [Coac. I. c. 5. lib. 2] in aliis deciſionibus jam explicatis, ubi μανώτερον πνεῦμα legitur pro ſpiratione rariore quæ fuerat antè frequentior atque citatior, cùm inflammatio cordis præſens eſſet; cujus vacationem oſtendit nunc rarior facta cum libertate inſtrumentorum, laryngis, pulmonum, atque thoracis. Hippocratis verba ſunt hæc: [Coac. I. c. 5. 2.] Πρόσωπον ἐκ μετεώρε ταπεινέμενον, καὶ φωνὴ λειοτέρη, καὶ ἀσθενεστέρη γινομένη, καὶ πνεῦμα μανώτερον, καὶ λειότερον· ἄνεσιν ἐς τὴν ἐπιεσαν σημαίνει. i. *Facies è tumeſcente reſidens, vox item blandior atque mollior, tum ſpiritus rarior atque facilior; remiſſionem poſtridianam fore denunciat.* Eam proprietatem vocum, in arborum ſatu denſiore aut rariore Theophraſtus eleganter ſecutus eſt, [cap. 8. lib. 1. de cauſis pant.] luſitque illius aucupio feſtivè. Ἐν τῇ φυτείαις τῇ πυκναῖς, μανὰ τὰ δένδρα, ἐν ᾗ τῇ μανοῖς, πυκνά. i. *Plantando, arbores denſæ, raræ; raræ, denſæ.* Quoniam autem hoc loco quæritur de reſpiratione frequenti, cur ita ſit, brevi ſic habendum; ipſam per ſe nihil aliud denunciare quam imparem neceſſitati commoditatem; ut quemadmodum Aſcanius ſequebatur patrem non paſſibus æquis: ita cùm amplificationi caloris, amplitudo ſpirationis reſpondere non poteſt, ejus deſiderium frequentia compenſetur.

Et parva.] Quæ ſit inchoata, non autem perfecta explicatione & collectione thoracis ad liberè inſpirandum & expirandum; nec dignè pro eo ac reſpirandi uſus expoſcit. Eſt autem parvitas, defectio reſpirationis à ſymmetria in quantitatis defectu: quemadmodum frequentia in brevitate quietis, aut etiam penè nulla.

Inflammationem et laborem denunciat.] i. Incandeſcentis æſtu cordis ardorem, & ſpirabilium inſtrumentorum contumaciam, per quam cordi morem non gerunt, neque parem adferunt uſui neceſſario promptitudinem. Neutra enim difficultas ſpirandi, alterutrius vitii ſignum eſt ſyllogiſticum. Nam neque parvitas, ſemper dolorem; neque frequentia, ſemper ardorem oſtendit. Ambæ ſimul utriuſque vitii conſectariæ ſunt; nempe doloris atque ardoris.

Partium spirabilium] i. Ad verbum, opportunitatem ſpirandi habentium; cujuſmodi ſunt cor in triplici uſu; thorax in movendo; pulmones in excipiendo; arteria in deducendo. Ac ſi diceret; frequens & parva reſpiratio denunciat in cordis æſtu ejus deſiderio non reſponderi, quòd inſtrumenta ſpirabilia in vitio ſint; thorax à pleuritide; pulmo à peripneumonia; larynx ab angina. Denique, ut paucis abſolvam, quicquid ejuſmodi eſt ut ſpiritum aditu prohibeat, vaporemque fumidum ad exitum citò ſollicitet; ſuſpirioſos homines facit. Quod in ptiſſana inconſideratè, i. nec jure, nec loco præſcripta, ſic noſter præceptor animadvertit. *Syderatarum*, inquit, *ac velut de cœlo tactarum coſtarum cauſa eſt, quòd priuſquam dolor quieverit, pleuritici homines moriuntur: mox enim* πνευματίαι. i. *ſuſpirioſi redduntur. A. ſpiritu autem multo & frequenti*, i. *crebra reſpiratione, glutinoſiſſimi ſputi cruditas, libertatem meandi intercipit. Etenim illud ipſum quod inhibetur ſputum, & quod ad pulmonum bronchia contumaciter adhæreſcit; & ſpiritum intrò duci prohibet, & citò foras excludi cogit. Atque ita viciſſim mutuas tradunt operas in perniciem ægri. Etenim ſputum inhibitum, & quod ſuſiſtit, nec exitum habet, ſpiritum crebrum facit: crebrior autem factus, glutinoſum & contumax reddit ſputum, nec ſinit ipſum meabile fieri.*

At vero magna et rara.] Quæ ſcilicet opponitur frequenti & parvæ, in qua, inquam, explicatur thorax quantum potis eſt, ac ſine ulla difficultate in omnem dimenſionem amplificatur, atque colligitur ad inſpirandum & expirandum: propter libertatem inſtrumentorum omnium ſpirabilium quæ omni culpa vacant, cum facultatis virtute, & ſumma ſpirandi neceſſitate, ob febrem acutam.

Et rara.] Interventu longæ quietis inter expirationem modò expreſſam, & inſpirationem mox repetendam: ut par ſit expurgationi temperatio perneceſſaria in ardore febrili; quod quia hîc locum non habet, cur ita ſit, paulò pòſt aperit atque docet.

Dementiam.] i. Actionum principum depravationem, idque vel à cerebri inflammatione; vel à ſanguinis multa bile perfuſi eò tranſlati ſuppreſſione: unde dementia firmiter fixa & ſtabilis, cujuſmodi eſſe ſolet phrenitis atque inſania. Eſt autem delirii proprium ſignum quod tantùm in illud cadit, non tamen inſeparabile; magna & rara ſpiratio: ob eam ſanè hypotheſin, quoniam in ſumma ſpirandi neceſſitate quam febris acuta invexit, & pari ſpirabilium inſtrumentorum libertate, quam magnitudo oſtendit; ſola voluntas in cauſa eſt quamobrem talis reſpiratio rara ſit, quæ debuit eſſe freqnens. Eſt enim tum æger ſui negligens neque memor, & cujus voluntas non antè erigit ſe ad functionem, quàm acrior ſenſio excitata fuerit in phantaſia per incrementum neceſſitatis: quod cernere eſt in ruſticis hominibus qui ſtupent attoniti viſu tabulæ politiſſima arte depictæ, quam dum hiante ore magnaque animi contentione intuentur, non antè reſpirant, quàm nimia oppreſſione propemodum ſuffocati ad ſe [101. Coac. I. lib.] redierint. Eadem ratione phrenitici βραχυπόται dicuntur, i. *parum & raro bibentes*, ob depravatum communem ſenſum; ex quo efficitur ut rei moleſtæ ſenſio non excitetur ἐν τῷ φανταστικῷ niſi raro admodum, cùm ſcilicet per acceſſionem cauſæ ſitiferæ, phantaſia redditur αἰσθητικωτέρα. [prorrh. 8. ſ. 2.] Hujuſmodi autem deliria quæ poſita ſunt ἐν τῇ ἀναισθησίᾳ circa res neceſſarias verſari dicuntur, de quibus eam prognωſin jam explicavimus. *Quæ circa res neceſſarias verſantur deliria, peſſima: indeque ſi ingraveſcant, funeſta.* Talis fuit exitus Philiſci, qui ſexto die interiit, de quo [103. Coac. I. lib. hiſt. I. 2. & II. I. Epid.] ſummus artifex poſteris artificibus illud meditandum reliquit. Τούτῳ διὰ τέλεος τὸ πνεῦμα, ὥσπερ ἀνακαλουμένῳ, ἀραιὸν, μέγα. i. *Huic non deſiit ſpiritus rarus, magnus, velut revocato, duci.* Idem legitur de Sileno. Idem de Dromeadæ uxore. Nam in Dealcis uxore, magna & rara ſpiratio ſucceſſionem habuit parvæ & raræ, quam βραχυπνοῦν vocat. Omnia autem quæ circa res ne-

neceſſarias verſantur deliria, enunciationem cauſæ catholicam habent in hoc aphoriſmo: Ὁκόσοι πονέοντές τι τοῦ σώματος, τὰ πολλὰ τῶν πόνων μὴ αἰσθάνονται· τουτέοισιν ἡ γνώμη νοσεῖ. i. *Qui aliqua laborantes parte corporis, ſæpe laborem non ſentiunt, his mens laborat.* 6. 2. lib.

Aut convulsionem] Non quidem ipſa per ſe, niſi per hypotheſin jam propoſitam, cum deliria circa res neceſſarias ingraveſcunt, cujuſmodi eſt illa. *Phrenitici parùm & raro bibentes, idque cum ſtrepitu; contremiſcunt, aut convelluntur.* Etenim tum phrenitici contremiſcunt, quando id quod movet & quod movetur, mutuis certant imperiis, viciſſitudine motuum juſſorum & injuſſorum. Convelluntur autem motu injuſſo muſculorum ad ſua principia: quod ſymptoma eſt alienationis à vehementi alteratione, per nimiam ſiccitatem; proptereaque ſignum mortis jamjam futuræ. Huc ſpectat & illud: *Phrenitici ſputatores fanatici; etiamne tremuli?* Tum illud: *Deliria pauliſper ferocia; mox erunt immaniſſima: atque futuras convulſiones prænunciant.* 101. Coac. 1. lib. 99. Coac. 1. lib.

2 Ψυχρὸν μὲν θανάσιμον· θανάσιμον δὲ καὶ πυρετῶδες, καὶ λιγνυῶδες πνεῦμα· ἧσσον δὲ τοῦ ψυχροῦ.

Ac frigidus quidem ſpiritus eſt lethalis: lethalis eſt etiam æſtuoſus & fumidus; minùs tamen quàm frigidus.

Ut magna & rara ſpiratio certiſſimum eſt delirii argumentum: ſic parva & rara interitus jamjam futuri. Ac ferè omnes qui aliquantiſper magnum & raro ſpirarunt, eò deveniunt; ut non niſi parva & rara ſpiratione uti poſſint: quoniam ex rei perneceſſariæ omiſſione, naturæque, ut ita dicam, defraudatione, cum acceſſione & incremento cauſarum morbificarum, vires collabuntur & languent effœtæ. Quod uxori Dealcis contigiſſe legimus, quæ cùm dies aliquot morbi exegiſſet in magna & rara ſpiratione, cum nugarum garrulitate, viciſſim reddita fuit βραχύπνοος, remiſſa phrenitide ac viciſſitudinem habuit magnæ & parvæ ſpirationis; tum garrulitatis atque ſilentii: ac tandem βραχύπνοος, καὶ ἄφωνος vigeſimo primo die interiit. Nam Pythion ſecundo die fuit βραχύπνοος, ἄναυδος, καὶ ἄφωνος; paulò pòſt edidit πνεῦμα μινυθῶδες, *reſpirationem minutulam*, quæ brevi interitus finem habuit. Ne longum faciam.

Spiritus quidem frigidus.] i. Cujus appulſu per expirationem, frigoris ſenſio excitatur medico qui proximè abeſt ab ægro. Talis ſpiritus conſectariam habet reſpirationem parvam & raram, ut rectè in prognoſtico annotavit Galenus; ac parvam quidem, nullo penè ſpirandi uſu neceſſario, nervorum & muſculorum vim ad functionem excitante; raram verò, propter fuliginis paucitatem quæ cum potentiæ animalis infirmitate conjuncta, paulò pòſt conſecutionem adfert τῆς ἀφωνίας μετὰ ἐκλύσεως.

Lethalis.] Dilucidiùs ſic in prognoſt. *Frigidus autem per os & nares expiratus; lethalis admodum*, ἤδη, hoc eſt, jam inde à cauſis prægreſſis. Ac ſi diceret; à febrili ardore quo ipſum cor conflagravit, extincta penè vivacitas perennitatem ampliùs non habet caloris vivifici, in cujus extinctione mortis natura conſiſtit. Qua de re illud à nobis jam explicatum eſt. *Deliria in ſpiratione minutula & ſudatiuncula, citam mortem denunciant.* Non enim à minutula reſpiratione, delirii ſignificatio fit; ſicut à magna & rara: ſed cum ea ſpiratione conjunctum ſæpe apparet ex inveteratione phrenitidis in cerebro ſtabulantis. Denique quod initio poſui, parva & rara ſpiratio, ſive minutula atque frigida, magnæ & raræ conſectaria eſt; per alienationem quam alteratio magna invexit: quemadmodum inde venit pro clamore, ſilentium; pro jactatione, quies & ἔρριψις; pro artuum evibratione, levis tremor; pro vigiliis, cωma & cataphora veternoſa. Eſt autem lethalis hæc reſpiratio, tum propter irreparabilem caloris nativi extinctionem, tum quia omnis intemperies ab ardore frigida eſt inſanabilis. Ac ſanè tam certa eſt mortis præſenſio ex frigido ſpiritu, ut nulla ſpes ampliùs affulgere poſſe videatur: quamvis denuo incaleſcant ægroti. Teſtis eſt illa ſententia. *In lethalibus ſignis eſt ardens qui è cute ſpiritus expirat, frigido priùs nare excluſo.* 71. Coac. 1. lib. part. 4. 6. Epid.

Lethalis est etiam fumida et æstuans vaporatio] Talis expiratio fundit excrementum καυσῶδες, vel καυστικὸν, quod etiam πνεῦμα φολερὸν nominavit lib. de humoribus: quamvis Galenus neget hoc eſſe Hippocratis. Ac tale excrementum καυσῶδες, oſtendit efflationem potiùs, quàm expirationem: properata ſcilicet muſculorum contentione ad expurgationem fuliginoſi excrementi, quod ſuffocationis metum adfert nimia abundantia, quam parit impuritas cordis, atque pulmonum æſtu prægrandi incandeſcentium. Qua de re illud extat: *Qui dormiendo efflant, malo ſunt loco.* aph. 2. ſe. 2. 6. Epidem. prorrh. 60. ſ. 2. 1. 69. 1. lib.

Quod ſequitur, Minus tamen quam frigidus.] Oſtendit alterationem quantumvis maximam, longiùs abeſſe ab interitu, quàm alienationem quæ jam adeſt, quæque præſens eſt in parva, rara, minutula; ſeu frigida reſpiratione.

3 Καὶ τὸ μέγα ἔξω πνεόμενον, σμικρὸν δὲ εἴσω· καὶ τὸ μικρὸν ἔξω, μέγα δὲ εἴσω· κάκιστον δὴ, καὶ πλησίον θανάτου.

Tum magnus foras efflatus, intrò parvus; & contrà, foras parvus, intrò magnus; peſſimus eſt ſanè, & morti propinquus.

Explicatæ ſunt quatuor differentiæ ſpirationis difficultèr ſuſceptæ. Sunt autem; parva frequens; magna rara; frequens & magna. Earum omnium patefacta ratio eſt. Nunc de in-

æqualitate in unica reſpiratione dicendum. Hujuſmodi prima occurrit.

Foras magna, intro parva.] Cauſa in promptu eſt: quoniam ex nimia fuliginis abundantia, expirationis major neceſſitas incidit, quàm inſpirationis; eique morem gerunt muſculi qui expirando præſunt, contumacioribus fortaſſe iis quos inſpirandi gratia quaternos, utraque thoracis parte, natura collocavit. Eſt autem periculoſa hæc reſpiratio: quoniam non minùs verendum de ſuffocatione, quàm de incendio nativum calorem & humidum primigenium exhauriente, ſi convenienter non temperetur.

Foras parva.] Vaporis fumidi paucitate, & expirabilium inſtrumentorum vitio.

Intro magna.] Ob ſummam inſpirandi neceſſitatem, ab ardore febrili, & inſpirabilium muſculorum omni culpa vacantium libertatem. Contraria enim contrariorum conſequentia eſſe ſolent.

Talis autem reſpiratio qua ſpiritus ducitur intrò magnus, foras parvus, Pessima est sane, et morti propinqua.] Propter incredibilem ſpirandi neceſſitatem ex ardore quo cor ipſum conflagrat, unde frequens repetita inſpiratio, quantumvis magna, voto ipſius cordis reſpondere non poteſt, ob eamque cauſam, inchoatam expirationem intercipit anticipando, idque fortaſſis etiam propter muſculorum expirabilium contumaciam unde ſyntimoria cauſarum mutuas operas in perniciem ægri tradentium; videlicet, ardoris vitalem ſpiritum & nectar vivificum exhaurientis; tum ſuffocationis ex nimia fuliginis abundantia quæ expirationem non habet. Quamvis autem cauſæ illæ ſint planè mortiferæ: tamen non tam citò interitum properare faciunt, quàm parva & rara ſpiratio, in qua ſpiritus frigidi appulſus percipitur, exitum per os & nares habentis. Eſt enim jam vere illud poſitum, non eſſe tam citam mortem alterationis quàm alienationis præſentis: niſi quis fortaſſe excuſationem adferat ſuffocationis quæ hîc in metu eſt, unde cita mors venit.

4 Καὶ τὸ ἐκτεῖνον, ἢ κατεπεῖγον, καὶ ἀμαυρὸν, καὶ διπλῆ εἴσω ἐπανάκλησις, οἷον ἐπιπνέουσι.

Quinetiam tarda, velox, obſcura, duplex intrò revocatio; qualis cernitur in iis qui ſuper inſpirant.

Spiratio tarda et properata.] Quæ cernitur in lenta inſpiratione, & cita expiratione; ob eam ſanè cauſam, ſumma periculi habet omnia, quòd in officio multùm laborant muſculi inſpirabiles, nec pares neceſſitati præſtò ſe adhibent, ubi vel ipſa celeritas in deſiderio mora eſt propter potentiæ animalis infirmitatem à cerebri exolutione natam. Nam citæ expirationis cauſa eſt expirabilium muſculorum contentio, ſuffocationis metu, quibus auxiliares manus adferunt intercoſtales; ut veluti concuſſio quædam ſit thoracis ſtudentis excutere id quod ſibi moleſtum eſt. „ Omnes autem partes officiales, majore contentione excitantur „ ad excluſionem rei moleſtæ quàm ad comparationem neceſſariæ.

Obscura.] Τὸ ἀμαυρὸν, ἢ ἀμαυρότης, ἢ καὶ ἀμαύρωσις, ſymptoma proprium eſt viſionis effœtæ, ubi nulla caligo eſt, nulla allucinatio, ſed hebetudo ſimplex quæ nullam in hebeſcentibus concretionem oſtendit humoris alieni, iis qui oculos intuentur: ſed tantùm profligati ſpendoris notas aperit in oculis velut emortuis, cujuſmodi eſſe ſolent decrepitorum & jamjam moribundorum ſenum. Hoc igitur eò ſpectat ut doceat, obſcuritatis hujus cauſam non aliò referendam eſſe quàm ad exolutionem vitalis ſpiritus; & extinctionem caloris nativi: quemadmodum oculorum ἀμαύρωσις venit ab exhauſto humoris cryſtallini & ſpiritus vivifici, atque ſplendoris oculorum proprii extinctione, quam ſiccitas fecit à febrili ardore. Ac tantum intereſt inter hanc reſpirationem & πνεῦμα θολερὸν, quantum inter hebetudinem & allucinationem. Hujus reſpirationis exempla eduntur ad tempus in verè hyſtericis, quæ hujuſmodi ſunt diſſipato reſpirationis uſu, non autem impeditis reſpirandi inſtrumentis.

Duplex intro revocatio.] Hæc difficultas ſpirandi cernitur in iis quibus ipſa in faucibus eliditur, & unica inſpiratione ſpiritum bis terve recipiunt, ut pueris qui vapularunt. Convulſionem autem ſignificat. Contrario verò modo eduntur voces quæ faucibus hærent interruptæ, in quibus materia vocalis quaſi conglomerata ſubſiſtit, ex prolapſu catarrhi ferini ipſi materiæ occurrentis. Cæterùm hæc difficultas ſpirandi nominatur πνεῦμα προσκοπτον, aphor. 68. lib. 4. πνεῦμα ὥσπερ ἀνακαλεόμενον. hiſt. 1. 1. Epidem. πνεῦμα ἀνεσπασμένον, διπλῆ εἴσω ἐπανάκλησις. 6. Epidem. πνεῦμα προσπταῖον ἐν τῇ ἄνω φορῇ. 4. acut.

5 Εὔπνοια δὲ ἐν πᾶσιν ὁκόσα ἐν πυρετῷ ὀξεῖ, καὶ ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσι κρίνεται, μεγάλην ἔχει ῥοπὴν ἐς σωτηρίην.

Spiratio autem libera in omnibus quæ cum febre acuta ſunt, & in iis etiam quæ quadraginta diebus judicantur; præclarè ad ſalutem apparet & facit.

Bonus philoſophus demonſtrandi peritus, optimus idem medicus, quem penes eſt ἡ ἐπανόρθωσις τῶν παρὰ φύσιν, εἰς τὸ κατὰ φύσιν, i. *redintegratio eorum quæ à natura excidere* (ad quem veluti ſcopum omnia referuntur quæ pertinent ad bene & convenienter cuique medendum) poſteaquam

quam difficilis reſpirationis omnes differentias explicavit, quas accuratè pertractavit in defectione à ſymmetria rerum omnium reſpirationis œconomiam conſtituentium; tum autem, cur ita, & quorſum fiant appareantve, cauſas aperuit: nunc ſpirationis liberæ commoda quibus utimur ad conquirendam valetudinem in morbis acutis, breviter fœliciterque commemorat.

Spiratio autem libera.] Quæ voto cordis reſpondet, prout intenſior aut remiſſior èſt ſpirandi uſus in febre acuta, idque ſine offenſione cæterarum cauſarum; ſpirabilium, inſtrumentorum dico, & voluntatis. Non enim potis eſt complecti animo τ εὔπνοιαν quæ cernitur in moderatione inſpirationis & expirationis cum mediocritate quietis & motus, quæ nuſquam locum habet in febre acuta.

In omnibus quæ cum acuta febre sunt] i. In febribus tam eſſentialibus, quàm ſymptomaticis.

Et in iis etiam quæ intra diem quadragesimum judicantur.] Cujuſmodi ſunt febres quæ, ἐκ μεταπτώσεως, retinent acutarum nomen, cujus naturam amiſerant ex inchoata criſi, vel irrito erethiſmo: proptereaque periodorum quaternariarum in ſeptenarias mutationem habuerunt à vigeſimo die ad quadrageſimum uſque.

Præclare ad salutem apparet et facit.] Apparet quidem; ſigno libertatis cauſarum ſpirabilium, & ſalutiferæ cauſæ, quæ mox futuram ſalutem oſtendit; qualis eſt illa: *Facies è tumeſcente reſidens, vox item blandior atque mollior, tum ſpiritus rarior atque facilior qui fuerat antè frequentior atque minor; remiſſionem poſtridianam fore denunciant.* Coac. 1. cap. 5. 2. Præclarè autem facit, non ſolùm temperatione & expurgatione febrilis ardoris qui focum habet in corde; ſed etiam inſtauratione nectaris vivifici perennitatem à corde habentis, cujus appulſu partium ſolidarum vivacitas recreatur atque reficitur contra calamitoſam vim febris, unde abſumitur atque quodammodo liquitur.

DE CERVICE.

ΤΡΑΧΗΛΟΣ σκληρὸς καὶ ἐπώδυνος, καὶ γνύων σύνδεσις, καὶ φλεβῶν σφαγιτίδων παλμὸς ἰσχυρὸς, καὶ τενόντων ξύντασις· ὀλέθριον. Cap. X.

1 *Cervicis duritas & dolor prægrandis, maxillarum item coarctatio, venarumque jugularium pulſus fortis, unaque chordarum contenſio; mortifera ſunt hæc.*

Nunc de cervice dicendum, cujus mala in omni febre graviſſima eſſe ſolent, ſi nulla vis in muſculoſum genus inciderit: maximè autem quando phrenitis in metu eſt. Omnium verò terrificorum cervicis malorum in cauſa eſt, vel cerebri propagatio, vel excurſus qui ducitur è lumbis. Nam quæ intra cervicem mala accidunt, laryngis aut pharyngis, i. faucium aut ipſius gutturis propria ſunt; cujuſmodi eſt angina. Et quæ vertebrarum luxatarum ſymptomatica ſunt, & λόρδωσιν faciunt, aut κύφωσιν, aut etiam σκολίωσιν. Hîc autem cervicis totius aſpectabile & tractabile malum ingens proponitur, quod & doloris acerbitate, & officii neceſſarii impedimento, & partium nobiliſſimarum ſympathia, ſymptomatumque numero, mortiferam calamitatem oſtendit. Eſt autem hujuſmodi.

Cervicis duritas.] In qua cervix obriguit ex fluxione nata humoris coacti, qui vel orgaſmo, vel decubitu eò confluxit, omnemque cervici efficiendi vim adimit, tum in proprio motu, tum in communicatione officii.

Et dolor prægrandis.] Qui veræ inflammationis ſymptomaticus eſt cum duritate conjunctus: quemadmodum in duritate hypochondrii dolorifica loco dicetur. Eſt enim vera inflammatio, juxta recentiorum placitum, tumor contra naturam ex ſanguinis affluxu coortus, cum rubore, calore, pulſu, renixu & dolore conjunctus.

Maxillarum item coarctatio.] i. Injuſſa firmaque inferioris maxillæ cum ſuperiore adhæſio, per convulſionem temporalium muſculorum, quam facit expreſſio ſanguinis multa bile perfuſi, è jugularibus arteriis, & cervicalibus venis in anguſtiores illuc productas. Sic enim prorepit materia parotidum ad maxillas, malas, & genas; ut facies ipſa nihil aliud ſit quàm dolorificum tuber. Qua de re illud extat jam demonſtratum. *Parotides rubræ, exacti jam morbi ſuperſtites; ſigna ſunt eryſipelatis in facie naſcituri.* Coac. 2. cap. 4. 2.

Venarumque jugularium pulsus fortis.] i. Aſpectabilis medico, & ægro permoleſtus, ex dilatatione extraordinaria venarum, quæ pro arteriis uſurpantur. Atque illa dilatatio non eſt conſectaria cordis micantis, ſed plethoræ particularis, vel inflammatarum partium in quibus illæ micant.

Unaque chordarum contensio.] Non quidem muſculorum tenuium, chorda, in medio progreſſu, diſtinctorum, qui à ſtyloide apophyſi feruntur in maxillam inferiorem, aperiendi cauſa: ſed fortiſſimorum tendinum crotaphitarum, qui ſubter zygomate inſeruntur in apophyſin coronoidem maxillæ inferioris.

Mortifera sunt hæc.] Doloris acerbitate, nobilium partium ſympathia, officii neceſſarii impedimento: tum quia cum opiſthotono rigor necat, tum quia muſculi crotaphitæ ἀλλοιούμενοι καὶ ἐντεινόμενοι παρὰ φύσιν, i. *alterati & intenti contra naturam*, à trømate quidem ſunt καρώδεες, ab inflammatione verò phrenitici; ac tantorum malorum acceſſione homini necando intra decimum diem ſatis ſunt, lib. 2. περὶ ἄρθρων. Vide lib. 11. de uſu partium.

male ἰσχνῷ.

2 Τὰ ἐν φάρυγγι ἰσχνῇ ἀλγήματα πνιγώδεα ἀπὸ κεφαλῆς ἀλγηδόνος ὁρμώμενα· ὀλέθρια.

al. σπασμώδεα.

Qui cum æqualitate faucium dolorifici ſtrangulatus à dolore capitis concitantur; mortiferi.

Ut rerum omnium quas ad vitæ conſervationem Deus paravit, nihil eſt melius, nihil vivificum magis, nec magis expetendum, quàm liberalis & libera reſpiratio: ita nihil æquè mortiferum atque ſtrangulatio ipſa, quæ omnium, penè dixerim, funeſtorum ſymptomatum proximè abeſt à morte. Huic mortiferam vim non minorem tribuit ſummus præceptor, quàm forti apoplexiæ. Strangulantium autem cauſarum, quas Græci κυνάγχας vocant, ut omittam πνίγα ὑστερικὴν quæ fugax eſt, quæque opinionem tantùm facit ſtrangulatus unde nomen habet; ſtrangulantium, inquam, cauſarum tria reperio genera, unum eſt illaqueatio; alterum, inflammatio; tertium, dentis luxatio. De illaqueatione notum eſt illud. *Illaqueati exoluti, nec dum mortui, ad vitam non redeunt ſi os ſpumat.* Dentis luxati ratio (eſt autem ille dens, apophyſis vertebræ ſecundæ cervicis, quæ cum prima vertebra valido ligamento connectitur) dentis igitur luxati ratio & conſectaria ejus ſymptomata explicantur lib. 2. τῶν ἐπιδημ. Hæc autem deciſio inflammationis momenta continet, atque cynanchicæ hujus cauſæ magnitudinem in perenni generatione, loco, ſymptomatumque vehementia nobis examinandam proponit. Omnia autem prædicta ſtrangulantium cauſarum genera, nominantur cynanchica, quod cynanchen illa faciant, i. caninam ſtrangulationem, in qua, more canum, lingua exeritur, ſimiliter ut illis cùm difficulter ſpirant. His ita conſtitutis.

aph. 41. & 42. 2.

Quæ cum æqualitate faucium.] Sic enim expreſſi τὰ ἐν φάρυγγι ἰσχνῇ. Hujusmodi autem ſunt fauces quæ carent omni rubore, calore, pulſu, renixu; quæ ſymptomata ſunt inflammationis propria. Ac ſi diceret; ſi fauces omnis tumoris atque ruboris expertes appareant, quod in prognoſtico de angina ſcripſit, quæ nihil aſpectabile, nihil tractabile oſtendit neque in cervice, neque in faucibus; ipſa verò abdita & occulta, ſummam doloris acerbitatem, ſummamque difficultatem ſpirandi parit, ὀξύπνοιαν Græci vocant, in qua non niſi recta cervice ſpiritus duci poteſt. Significat autem φάρυγξ amplitudinem oris quæ cernitur inter gulam & guttur, cui adjectivum in genere fœminino ἰσχνῇ pro ἰσχνῷ congruenter adjunximus, ex veterum emendatione Galenique ipſius.

pror. 54. ſ. 2. & 12. ſ. 3. 1.

3 Αἱ τραχήλου, καὶ μεταφρένου ψύξιες δοκέουσαι, καὶ ὅλου δὴ τοῦ σώματος· σπασμώδεες· ἐν τουτέοισι κριμνώδεες οὐρήσιες.

Cervicis & dorſi perfrixiones falsò creditæ, totiuſque adeo corporis; ſunt convulſificæ: in his farinaceæ mictiones.

Hujus prognoſeως explicatio repetenda ex comment. ad 88. 1. lib. Legitur autem ſic. *Qui cum feroci perturbatione ſomno excuſſi, è poteſtate ſui exeunt; graviſſimum habent malum & convulſificum; idque cùm aliàs, tum ſi prorumpant ſudores. Convulſificæ ſunt etiam cervicis & dorſi falsò creditæ perfrixiones, totiuſque adeo corporis ac tum urinæ ſpumantes.* Hîc meliùs tamen diviſa eſt, ut in porrhetico, quàm illic conjuncta.

Ergo. Cervicis et dorsi falso creditæ perfrixiones.] Quoniam ejuſmodi ſunt, non quidem a paupertate caloris nativi, vel ejus retractione, ob viſcera incendio conflagrantia, nec verò materiæ frigidioris appulſu partes illæ perfrigeſcunt: ſed expreſſione ſymptomatica bilis efferæ, è venis ſcilicet in muſculoſum genus acerrimi ſenſus, ubi ſenſionem excitat ſuæ feritatis & acrimoniæ, eaque ſenſio rigorem ciet concuſſione partium ſtimulatarum ad expurgationem materiæ; quæ tametſi calida eſt generatione & corruptione: tamen opinionem facit perfrixionis in parte nervoſa, ob eamque cauſam ſenſio illa ſequitur magis naturam ſuſcipientis cauſæ quàm efficientis: accedente etiam caloris nativi afflictione ex rei contrariæ occurſu laborantis.

Perfrixiones.] Quæ & numero malæ ſunt: quia crebrò incidunt, juxta illud: *Si rigor crebrò incidat.* Deinde quia ſignificatæ non ſunt, urinæ pepaſmo ad tempus; & ſuppreſſione illius, ad ſpeciem criſis. Tum quia vires effœtæ languent, ut neque tam crebras concuſſiones perferre poſſint, neque ad vacuationem liberalem ſufficere. Ergo perfrixiones illæ falsò creditæ & fruſtra citatæ, tranſlationem faciunt morbificæ materiæ ad diaphragma & caput.

Totiusque adeo corporis.] Hîc falſam opinionem frigoris pertinere ad univerſum corpus Galenus ex veterum ſententia author eſt: quia non eſt veriſimile, inquit, univerſum corpus perfrigerari; immo non potis eſſe ait: propereaque illud, δοκέουσαι, rectè appoſitum fuiſſe. Sed velim ut ſcrupulum mihi eximat quem ipſemet, ſcripto ſuo, injecit, cujus verba ſunt hæc: *Cùm duplex ſit perfrigeratio, univerſi corporis una, altera extimorum; peior eſt illa univerſi.* Maneat igitur, quomodo a nobis diſtincta eſt, propoſitio.

pror. 20. ſ. 3. 1.

pror. 34. ſ. 3. 1.

Convulsificæ.] Quoniam hujuſmodi perfrixiones falsò creditæ, fruſtra obortæ, cùm prius oriundæ ſint è vaſis, tandem ſymptomaticæ fiunt inflammatæ ſpinalis medullæ, ac membranarum ejus.

In

In his farinaceæ mictiones.] Meliùs in prorrh. ἀφρώδεες, quam lectionem probat Galenus : quoniam ſive ſint hujuſmodi à colliquatione ; ſive à flatulenti ſpiritus perturbatione ; utrovis modo, magnas præ ſe ferunt neceſſitates convulſificas. pror. 43. ſ. 2. 1.

4 Οἷσι κỳ φάρυγγα ἐρεθισμοὶ ἐπιεικέως· τὰ παρ' οὖς ἐπάρματα (ἐρεύγεται, ἢ ἀπολαπάσσεται.)

Irritamenta faucium ſatis moleſta ; parωtidas eructant, aut æquant parti obſeſſæ.

Οἱ ἐρεθισμοὶ dicuntur proritationes quas inferunt τὰ ἐρεθιστικά. Sunt autem τὰ ἐρεθιστικὰ quæ veniunt in offenſionem & moleſtiam, vel univerſi corporis, vel partium ejus quarundam ; idque ἀπὸ τῶ ἔξωθεν, vel ἀπὸ τῶ ἐνεόντων, i. *intus vel extrinſecus.* Τὰ ἔξωθεν ſunt diæta, ſpiritus, pharmaca. Ac ſpiritus quidem, ut tempeſtas aquilonia, horrifera, tuſſifica, & rhagadibus fœta. Diæta autem, victus ratione, & vitæ inſtituto ; vinum acidum, pyra acerba : denique fortes cibi & fortia vina, quæ perturbationem adferunt iis qui calidiore ſunt alvo. De pharmacis autem notum eſt illud : Τὰ κρινόμενα, καὶ τὰ κεκριμένα ἀρτίως, μήτε κινεῖν, μήτε νεωτεροποιέειν, μήτε φαρμακείῃσι, μήτε ἄλλοισι ἐρεθισμοῖσι χρῆσθαι· ἀλλ' ἐᾶν. i. *Quæ judicantur, & judicata ſunt nuper, illa movere non decet, nec innovare, aut pharmacia, aut proritatione alia ; ſed relinquenda.* Hujuſmodi ſunt omnia quæcunque foris & intus, abradendo, mordendo, & exaſperando moleſta ſunt. Sed ἐρεθισμοὶ qui veniunt ἀπὸ τῶ ἐνεόντων, ſunt, tuſſes ferinæ, itemque ſiccæ leviter irritantes, lumbrici, tormina, pruritus, & quæ ſunt ejuſmodi.

Ergo. Irritamenta faucium.] Quæ moleſtiam patiuntur ῥεύματος ἢ σωιςαμένε ἢ ὁρμωμένε, i. *fluxionis conſiſtentis aut concitatæ* ; ac conſiſtentis quidem, ut phlegmones, aut eryſipelatis, concitatæ autem, ut fluxionis tuſſiferæ.

Satis molesta.] Id enim ſignificat, ἐπιεικέως, quod authore Galeno, medium locum obtinet inter ſymptomata ſpei plena, & illa quæ, in ſpe exigua, metu nos terrent : ſicut homo ἐπιεικὴς nominatur in cujus vita & moribus cernitur vetus illud quod admodum ſcitum eſt. *Ne quid nimis.* Ad eam veluti normam examinavimus illud jam explicatum. Ἐν τοῖσι φρενιτικοῖσι, ἐν ἀρχῇσι τὰ ἐπιεικέως. &c. Ergo, ſi faucium proritatio ex rheumate conſiſtente, nec ita ſit magna, ut doloris acerbitate veræ anginæ non cedat, ac talem adferat in deglutiendo anguſtiam, qualem in muliere anginoſa legimus ; nec ita parva, ut levem pariat deglutiendi moleſtiam, cum levi dolore qui ſomnos non adimit. Aut ſi proritationis cauſa ſit fluxio concitata ; tuſſis inde nata, nec tam ſit mitis, quæ nihil aut parum extuſſiat ; nec tam ferina, ut pectus ipſum tuſſiendo rumpatur. pror. 67. ſ. 3. 1. 97. Coac. 1. lib. 3. Epid.

Parωtidas.] Sic enim τὰ παρ' οὖς ἐπάρματα, in ea ſignificatione paſſim leguntur.

Eructant.] In Græco hoc non legitur, neque alterum verbum ; adæquant : ſed tamen alterutrius neceſſariam conſtructionem oſtendemus, ex diſtinctione cauſarum fauces non leviter irritantium. Ergo, in proritatione ſatis moleſta faucium à rheumate conſiſtente, parωtides naſci poſſunt, opportunitate glandulæ quæ jacet ad aures, faucibuſque adjacet ; tum rivulorum ſanguinis numeroſa propagine, unde partes illæ affluxus & refluxus incommoda viciſſim facilè experiuntur. Aſſurgunt, tumore contra naturam, qui ſequitur naturam efficientis cauſæ. Pertinet ad eam parωtidum notationem aphoriſmus ille : Οὐκ φάρυγξ νοσέῃ, καὶ τὰ φύματα ἐν τῷ σώματι ἐκφύεται, i. *Ubi guttur dolet, papulæ per corpus erumpunt.* Nos autem conſultò parωtidum antecedentem cauſam per illud verbum, *eructant*, expreſſimus : quoniam omnis parωtidum generatio fit per ναυσίωσιν ἢ ἐρεύξιν : cujus opinionis ſequeſtrem habeo præceptorem cùm alibi paſſim, tum verò in illa prognωſi. Ἐν κεφαλαλγίῃ κῶμα καὶ κώφωσις, παρ' οὖς τι ἐξερεύγεται, i. *In cephalalgia, cωma & ſurditas ad aurem eructantur.* pror. 75. ſ. 3. 1.

Vel adæquant parti obsessæ.] Hoc pertinet ad eam proritationem ſeu erethiſmum qui fit appulſu ῥεύματος ὁρμωμένε ex parωtidibus ad fauces ipſas. Eſt enim affluxus & refluxus, diadoches & palindromes, eadem planè conditio, per eoſdem, veluti aquæductus, per quos affluit & refluit materia. Sic enim parωtidas poſſe ſanari, & ad æqualitatem reduci circumjacentium partium teſtatur prognωſis illa. Τὰ παρ' οὖς λαπάσσει βηχίον μετὰ πτυελισμοῦ ἰόντα, i. *Parotidas adæquat tuſſicula cum ptyeliſmo.* Nam quæ materia parωtidum per naturalem meatum deerrat in amplitudinem oris, ptyeliſmum facit concuſſione coorta pectoris ipſam conantis excutere ; atque hic ptyeliſmus tabi & inflammationi locum tollit : quarum profectò cauſa eſſet parωtidum materia, niſi ea liberam anacatharſin haberet. Coac. 6. capit. 4. 2. & 74. prorrh. ſ. 3. 1.

5 Φάρυγξ ἐπώδυνος, ἰσχνὴ, μετὰ δυσφορίης. ὀλέθριον ὀξέως.

Fauces dolorificæ multùm, æquales, cum jactatione ; crudeliter & citò mortiferæ.

Hic duo ſunt quæ non cohærent cum veritate rei propoſitæ : quia reapſe non poſſunt exiſtere, ut planè videantur σωωδυνώατα καὶ ἀσύςατα. Eſt enim ἀδυνατον, doloris acerbitatem eſſe in faucibus quæ ſunt æquales. Eſt quoque illud ἄτοπον, faucium ſignificationem convertere in laryngem. Etenim neque hæc lævis eſt in dolorifico ſtrangulatu ; & ejus inæqua- prorrh. 54. ſ. 2. 1.

inæqualitas non eſt aſpectabilis medico : ut ridiculum ſit æqualitatem referre ad guttur, quæ in angina non eſt, quam ſcripſit Hippocrates μηδὲν ἔκδηλον ποιέειν. i. nihil aſpectabile; nihil tractabile ſecum habere, nec aliud ad cognitionem ſui adferre & exhibere, præter intolerabilem vim doloris & orthopnœam. Quæ cùm ita ſint, non eſt cur otio abutamur & literis in explicatione hujus prognoſεως, quæ ita legi debet.

Τὰ ἀλγήματα πνιγώδεα ἐν φάρυγγι ἰσχνῇ· ὀλέθρια ἐξέως.

Cujus ratio repetenda ex comment. ad 2. hujus cap. Pertinet autem ad primam ſpeciem anginæ, deſcriptam lib. 3. prognoſt.

6 Οἷσι πνεῦμα ἀνέλκεται, καὶ φωνὴ πνιγώδης, σπόνδυλος ἐγκάθηται· τουτέοισιν ἐπὶ τῇσι τελευτῇσιν, οἷον συσπῶντος τινὸς, τὸ πνεῦμα γίνεται.

Si cui cum ſpiratione ſublimi ſtrangulabunda vox editur ; vertebra intrò luxata eſt : huic vitam mox finituro, veluti convulſiva fit reſpiratio.

Et hujus quoque emendari ſic debet ὕστερον πρώτερον, ac velut hypallage quædam quæ judicium medici omne pervertit. Non enim quia ſublimis eſt reſpiratio, & ſtrangulabunda vox; ideo luxata eſt intus vertebra : ſed quia luxata vertebra eſt, ideo ſublimis reſpiratio.

Sic igitur meliùs.

Si cui vertebra intrò luxata eſt, inde cum ſpiratione ſublimi, ſtrangulabunda vox editur: atque huic vitam mox finituro, veluti convulſiva fit reſpiratio.

defuit. 7 Φάρυγξ τρηχυνθεῖσα ἐπ' ὀλίγον, καὶ κοιλίη (διαβορβορύζουσα) κεναῖς
defuere. ἐξαναστάσεσι, καὶ μετώπου ἀλγήματα, ψηλαφώδεες (κοπιώδεες ἐν στρώμασι καὶ ἱματίοις) ὀδυνώδεες· τὰ ἐκ τούτων αὐξανόμενα, δύσκολα.

Fauces pauliſper exaſperatæ, alvuſque obmurmurans inanibus deſidendi conatibus, ac frontis dolores, palpatores laborioſi, tum ſtragulas & veſtes ægrè ferentes; quæcunque augeſcunt, difficilia ſunt.

Tametsi hæc prognωſis complexionem & ſyndromen habere videtur ſymptomatum & ſignorum quæ ab eodem fonte non manant, nec ſunt ejuſdem generis : tamen ſi quis attentè conſideret, ejuſmodi ſanè ſunt, ut ab iiſdem nata principiis, prognoſεως ineundæ rationem contineant.

Ergo. Fauces exasperatæ.] Quarum aſperitas inflammationis confectaria eſt, quæ mutationem attulit coloris, characteris & molis, ac lævitatis denique & æqualitatis priſtinæ, in tumore, rubore, pulſu, renixu, dolore, cujus acerbitate non cedunt gutturali anginæ, ſi inflammatio magna ſit.

Paulisper.] Ut inflammatio ſit fugax, nec ſtabilis; quòd ejus materia temperamento calida, ſubſtantia tenuis, qualitate acris, feritate ſua & orgaſmo ἀσήμως καὶ ἀκρίτως excurſum fecerit ad cerebrum : ſicut tranſlationem ſæpe habet è faucibus in laryngem, eodemque die anginoſum jugulat quo in laryngem curſum inflexit. Notanda autem ſignificatio τοῦ ἐπ' ὀλίγον, quod per adverbium temporis verti debet, non quantitatis; ut fauces dicantur pauliſper exaſperatæ, non parum. Atque in hac ſignificatione ſcriptum legitur in illa prognωſi. Αἱ ἐπ' ὀλίγον θερμασίαι παρακρούσιες· θηριώδεες εἰσίν. Eodem ſpectat & illa. Τὰ ἐπ' ὀλίγον θερμασίως παρακρούοντα· μελαγχολικά.

pror. 25. ſect. 1. 1. & 90. Coac. 1. lib. pror. 31. ſ. 3. 1. pror. 16. ſ. 3. 1.

Alvusque obmurmurans.] In hac prognoſi nulla mentio τοῦ βορβορυγμοῦ : ſed in prorrhetico facta eſt, eamque ſcripturam hîc retinendam duximus : quoniam borborygmus arguit meteoriſmum hypochondrii, quem recens oborta, non hectica cauſa invexit, ſine ulla ſuſpicione inflammationis hypochondriacæ. Eſt autem murmur illud inteſtinorum doloris expers, quod facit *ſpiritus ſtrepitu non magno, neque multo, cum humore nonnullo infrà detruſus.*

Inanibus desidendi conatibus.] Periſtaltico inteſtinorum motu, naturali contrario, per ſympathiam phrenitidis; tùm propter tranſlationem bilis ad cerebrum, cujus vacuitate, inteſtina ſunt in excernendo pigra, ducunturque ægrè fæcibus & excrementis bilioſæ tincturæ expertibus: teſte illa prognωſi. Ἐν φρενιτικοῖσι λευκὴ διαχώρησις, κακόν. i. *Phreniticis alba dejectio, mala.* Sed irriti conatus alvi in borborygmo; ſigna ſunt & cauſæ phreniticæ, & affectionis ipſius.

pror. 13. ſ. 1. 1.

Ac

Ac frontis dolores.] Quos facit tranſlatio & excurſus ſanguinis multa bile perfuſi, quæ non antè quieſcit, quàm ad extimas venarum oras quæ ſunt in fronte pervenerit, unde ſi liberum exitum per hæmorrhagiam non habet, phrenitidis conſecutionem adfert. Atque ita tranſlatione & excurſu ſanguinis qui paulò antè faucium aſperitatem induxit, quia non vacuatur, phrenitis excitatur. Talem phrenitidis generationem & cauſam expreſſit in illa progn*ω*ſi. *Doloris acerbitas pauliſper ad jugulum fixa, ſi ad ſuperiora vertatur, mortiferum adfert malum.* Pari jure, hoc loco, ſic enunciabimus de propoſita faucium aſperitate. *Faucium aſperitas & inflammatio pauliſper fixa, ſi ad ſuperiora vertatur, phrenitidem parit mortiferam.* Phrenitidis autem mortiferæ ſigna ſunt hæc.

prorrh. 75. ſ. 3. 1.
76. Coac. 1. lib.

Palpatores.] Qualem accepimus fuiſſe Dealcis uxorem, quæ ἐψήλαφα, ἔτιλλεν, ἔγλυφε, ἐτριχόλογα, i. *palpabat, floccos carpebat, ſculpebat, feſtucas avellebat*, obiit 21. quorum ſymptomatum cauſas explicavit Galenus ad illam progn*ω*ſin. *Deliria cum palpo conjuncta, ſunt valde phrenitica.*

hiſt. 15. part. 3. 3 Epidem.
prorrh. 33. ſ. 1. 1.

Laboriosi.] Laſſitudine ulceroſa, quæ & phrenitidis prænuncia, & conſectaria eſſe poteſt. Atque hæc ſufficiant. Tantùm illud animadverſione dignum, quòd ſcripſerit πεπηνώτερον, δύσκολα, quæ ſunt planè ὀλέθρια.

prorrh. 3. ſ. 2. 1.

8 Τὰ κατὰ φάρυγγα ἰσχυρὰ ἀλγήματα· τὸ παρ' οὖς ἔπαρμα, καὶ σπασμοὺς ἐργάζεται, καὶ τραχήλου, καὶ νώτου ἀλγήματα.

Faucium dolor prægrandis; parotidas & convulſiones facit: atque cervicis & dorſi acerbos dolores.

Hujus prognoſe*ω*s pars illa, quæ pertinet ad par*ω*tidas, nuper analyticam habuit explicationem. Hoc tantùm intereſt, quòd ſuprà, faucium proritationem ſatis moleſtam id facere aſſeveravit, quod ad doloris acerbitatem hîc referendum ſcripſit acceptum. Accedit & illud, quòd illic faucium proritationem non minùs exolvere, quàm facere ipſas parotidas demonſtravimus: quod fortaſſe in faucium prægrandi dolore locum non habet. Exolvuntur enim parotides tuſſicula cum ptyeliſmo conjuncta, non autem faucium inflammatione prægrandi, quæ ſummam doloris acerbitatem unà ſecum adducit. Itaque hîc noſtræ ſunt partes de parotidum generatione inflammatarum faucium ſuccedanea ſcribere: quod ad hujus loci enarrationem pertinere maximè videatur.

Ergo. Faucium dolor prægrandis.] Ab inflammatione magna quam facit fluxio conſiſtens & concitata ſanguinis multa bile perfuſi & efferi.

Parotidas facit.] Quomodo ſuprà audivimus, 4. hujus cap.

Et convulsiones.] Tranſlatione materiæ ad cervicis medullam, membranas & nervos; tum ad muſculos ipſos per progreſſum, unde cervicis duritas, maxillarum coarctatio, car*ω*tidum arteriarum pulſus fortis, chordarum temporalium diſtenſio: unde etiam cervicis & dorſi dolores hîc commemorati.

9 Μετὰ πυρετοῦ ὀξέος, σπασμοὶ· ὀλέθριον.

Et verò convulſiones cum febre acuta, funeſtæ.

Hoc pertinet ad exprimendam τὴν δεινότητα, i. *gravitatem* ſymptomatum ſuperioris deciſionis. Diſtinctio autem talis eſt. Convulſio febris acutæ conſectaria ab exhauſto, funeſta, tum univerſalis, tum particularis. *Convulſio autem febris finem adfert, quæ aut eodem febris die, aut poſtridie, aut etiam perendie incidit: modò eam, qua iniit, horam non exceſſerit.* At verò *febris convulſionem exolvit, quæ antè non fuit; aut ſi fuerit, exacerbationem habuit.*

10 Τραχήλου καὶ πήχεος ἀλγήματα· σπασμώδεα. ἀπὸ προσώπου δὲ ταῦτα.

Cervicis & cubiti dolor, eſt convulſificus: id autem à capite naſci ſolet.

Hic etiam noſter author id habet propoſiti, ut quæ cervicis & faucium mala, ſucceſſione & acceſſione pariant incommoda, nobis aperiat. Eſt autem hujuſmodi præſens deciſio. Si dolor cervicis ingens propagationem habeat, aut transſlationem dolorificæ materiæ per quintam conjugationem nervorum cervicalium ad cubiti muſculos qui inde movendi facultatem percipiunt; ſanè injuſſus tum erit motus eorum qui antea non niſi noſtra ſponte & imperio movebantur; quæ ratio depravati motus qui contra naturam ſuſcipitur, convulſio nominatur. Ergo non eſt dubium quin fluxio concitata, ſimulatque in cubito ſyſtrophen habuerit, convulſionem faciat; niſi detractione ſanguinis è vena illius cubiti occurratur: quoniam ubi gravitas eſt, quæ nunquam accidit per ſympathiam, inde ſanguinis detractio molienda: quemadmodum in pleuritide faciundum præcepit. „ Et verò Galenus ipſe detrahendi ſanguinis lo- „ cum indicat ex eo præceptoris the*ω*remate. Ἀκτέα ᾗ ῥέπῃ διὰ τῶν συμφερόντων χωρίων. i. *Ducen-* „ *dum quà repit, per loca commoda:* ubi remedium hujus propoſiti mali docetur his verbis:

lib. περὶ χυμῶν.

Quæ

aph. 21. 6. *Quæ mala ex dorſo ad cubitum veniunt ; phlebotomia exolvit.*

Quod ſequitur. ID AUTEM E CAPITE NASCI SOLET.] Nos quidem, authore Galeno, faciem pro capite uſurpatam, ad ipſum caput & cerebrum referendam duximus. Idem enim ſignificare, ait Galenus, τὸ ἀπὸ προσώπου, quod illud nuper jam explicatum, ἀπὸ κεφαλῆς ὁρμώμενον: ut fluxionis concitatæ fons & origo ſit caput & cerebrum, indeque tranſlatio fiat per cervicem ad cubitum, cum ſuo communicantem principio, tum generis ſimilitudine, tum vicinitate, & operis ſocietate. Fluxionis autem è capite concitatæ deciſio eôdem ſpectat, quò explicatum jam illud: Ἀπὸ κεφαλῆς ἀλγηδόνος, &c.

prorrh. 21. ſ. 3. 1. Coac. 2. hujus cap.

11 Κατὰ φάρυγγα ὄχλοι, ἰσχνοὶ, πτυαλίζοντες ἐν τουτέοισιν, ἐν ὕπνοισιν ἱδρῶτες ἀγαθοί. ἦρά γε καὶ τῷ ἱδρῶτι κουφίζεσθαι τοῖσι πλείστοισιν οὐ πονηρόν; οἱ ἐς τὰ κάτω πόνοι τουτέοισιν εὔφοροι.

Quinetiam faucium proritationes cum æqualitate & ptyeliſmo, fauſtos in ſomnis habent ſudores. Nam & levari ſudore, plurimis non eſt infauſtum. Tum qui deorſum deſcendunt labores, toleranter feruntur.

HUNC ὄχλον ſuperiùs ἐρεθισμὸν nominavit. Sudores hic bonos eſſe ait, quòd per eos inutilis humor exudet, ſi toto manent corpore ſtillatim & calidi. Ex quo interrogationem inutilem putavi, cùm nemo ſit qui ea de re dubitet. Cæterùm tribus modis quieſcunt hæc mala ſudore; tumore in illis partibus; & venæ ſectione, ut libro de ea Galenus tradidit.

12 Ἐν ἀλγήματι νώτου, καὶ στήθεος, αἱματώδης οὔρησις ἐπιστᾶσα· ὀλέθριος ἐπιπόνως.

In dolore dorſi & pectoris, cruenta mictio ubi ſiſtitur; crudeliter mortiferum eſt.

DORSI ET pectoris laborantium dolore inflammatorio, miræ ſymptomatum copiæ eſſe ſolent, tum acceſſione per propagationem, tum ſucceſſione per tranſitum; ſive is diadochen faciat; ſive tranſlationem: quemadmodum in cervice jam demonſtratum eſt. Quæ omnia loco ſcribentur. Hîc autem ſufficiet cauſas aperire mictionis cruentæ & quare ſuppreſſio ejus crudeliter mortifera ſit, quod ſignificat ὀλέθριον ἐπιπόνως. Multi enim ſuppreſſa urina moriuntur λαθραίως, ſine ulla doloris acerbitate, ſomno veternoſo ſepulti.

Ergo. IN DOLORE.] i. Affectione firmiter fixa & ſtabili à rheumate conſiſtente & concitato: unde ſumma doloris acerbitas naſci ſolet in partibus acerrimi ſenſûs.

DORSI ET PECTORIS.] i. Thoracis antica & poſtica parte obſeſſi à rheumate conſiſtente & concitato, quod illis in partibus dolorificam habet τῆς συστροφῆς periculoſæ pleuritidis; in dorſo quidem, per venas thoracicas; in pectore autem, per eam quæ mammaria nominatur. Inde pleuritis naſcitur, quam Hippocrates vocat dorſalem, in qua urinam ferri commemorat,
lib. 3. περὶ νούσων. primùm quidem ὕφαιμον, quarto, aut tertio morbi die; nonnullis etiam αἱματώδη. Ejuſmodi eſſe ſolet τὸ ἰχωρῶδες quod è carnibus aſſis exudat. Idem quoque author eſt, ejuſmodi pleuriti-
2. περὶ νούσων. dem conjunctum habere rigorem cum doloris acerbitate ſecundùm ſpinam ac pectus; ac tum urinas reddi cruentas.

CRUENTA MICTIO UBI SISTITUR.] i. Si urina referens τὸ ἰχωρῶδες quod è carnibus aſſis exudat, quæ pari & eodem vitio renum fertur, quo prærubra ventris proluvies loturæ carnium recens mactatarum ſimilis, quam fundit jecur effœtum & exolutum. Non enim cruenta hîc poteſt videri multa bile ſaturata, aut inflammatione feri prærubra: ſed tantùm ſanguinolenta,
aph. 79. 4. qualem deſcripſit Hippocrates. Nec verò talis urina veſicæ ulceratæ conſectaria eſt: quia funditur ἀπὸ ταὐτομάτου, i. *repentè*, & nulla incidente extrinſecus cauſa. Unde adducor ut credam renes in cauſa eſſe cur talis fundatur, idque vel rupta venula prorupto illuc ſanguine ubi venæ non ſunt affixæ, quemadmodum in veſica; vel oppreſſione quæ facit expreſſionem; vel exolutione ipſorum renum & colatorii per quod urinæ materia ſecernitur à ſanguine renum alibili. Non enim hîc libet agnoſcere calculi aſperitatem quæ faciat urinam cruentam renum attritu, unde ſanguinis mictione urina inficitur: quod in nephriticis Hippocrates annotavit, αἱ-
6. Epidem. ματῶδες οὐρέουσι. Cæterùm dorſalis hæc commemorata pleuritis, propagationem etiam facit ad lumbos, unde ſymptomata nephritica naſci ſolent; non quidem per tranſlationem humoris dolorifici, ſed per ſympathiam ſocietatis & vicinitatis. Solenne eſt illud Hippocratis. *Qui-
„ buſcunque diaphragmate inferius gibber enaſcitur; horum nonnullis renum & veſicæ morbi enaſ-
„ cuntur.* Nulli autem ſympathici morbi, priores exolvunt unde ipſi venerunt. Secus eſt de crurum varicibus, & dyſenteria, quas facit humoris gibberoſi tranſlatio, gibbumque ipſum ſanat. Jam verò quòd urinæ cruentæ ſuppreſſionem crudeliter mortiferam eſſe dixit, antequam illius crudelitatis cauſas exponam, quærendum videtur quamobrem ſupprimatur; num etiam pejoribus ægri rebus ſuppreſſio illa fiat, quàm liberalis mictio.

Hic ego iſchuriam propriè dictam quæ tantùm veſicæ propria eſt, ſolam agnoſcere nullo modo poſſum. Pertinet enim hæc, non minùs ad partes unde ſecernitur, & per quas in veſicam illabitur. Hujuſmodi autem ſunt renes & urinæ ductus, quorum offenſione, quemadmo-

modum urinæ cruentatæ funduntur: ſic etiam ſiſti poſſunt, ut in nephriticis; tum inflammato rene; tum etiam calculo in urinæ ductus impacto. Quid verò? nonne huc ſpectat etiam renum diu multumque afflictorum νέκρωσις? Itaque ſi dorſalis hæc jam explicata pleuritis prorepat in rhachitin, ejuſque membranas, tandemque ſit crebra horroribus cum cita caloris viciſſitudine; tum demum eveniet ut acerbiſſima urinæ ſuppreſſio conſequatur. *Crebri ex lumbis horrores, cum cita caloris ſucceſſione, peſtiferi; graviſſimam urinæ ſuppreſſionem oſtendunt.* Atque illa frigoris & caloris viciſſitudo venit ἐκ νώτου, non autem aliunde cietur ἐν νώτῳ: ſicut horrores critici & periodici, qui fiunt à cacochymia è vaſis illuc diffuſa. Eſt enim conſtans & rata Hippocratis ſententia, manetque apud medicos firma conſenſio; omnem rigorem, omnemque horrorem qui intus, non extrinſecus ducitur, inde cieri, quòd cacochymia è vaſis in lumbos & dorſum expreſſa, vellicet partes illas acerrimi ſenſus. Quæ cauſa Hippocratem adduxit ut ſcriberet: *Rigores mulieribus quidem primùm, mox viris, excitantur à lumbis ſecundùm dorſum ad caput. Quòd ſi quis aliunde rigeat; palam eſt ipſum rigere à purulento abſceſſu, non autem à vaſis.* Ac ſi diceret. Rigores quidem omnes periodici, critici, & ſymptomatici à motu febris principia cauſaſque ducunt, cacochymia è vaſis diffuſa: ut ibi domicilium febris eſſe putemus unde rigor venit, non ubi cietur. Sin autem partium ipſarum vitio naſcantur; abſceſſus purulenti ſigna exiſtunt, ubi, & unde cientur. Ergo cita illa caloris & frigoris viciſſitudo, inflammationem denunciat ipſius rhachitis, & membranarum ejus. Etenim deſcripta jam inflammatio majores habet ſiſtendi opportunitates, quàm promovendi urinam. Valet autem ad ἰχωρώδεις καὶ αἱματώδεις; non autem ad ἔρησιν ipſam. Quod ſequitur, ab ea ſuppreſſione citam & crudeliſſimam mortem venire; non eò ſpectat ut doceat, perennitatem mictionis cruentæ, dum manet pleuritis, ab interitu vindicare. Nam & Hippocrates author eſt, pleuriticum ſic affectum cùm tali urina vitam finire quinto, aut ad ſummum ſeptimo die morbi. Huc accedit quòd in hac dorſali pleuritide ſymptomata nephritica ſunt planè ſympathica: nulla autem pleuriticæ materiæ aliò tranſlatæ κατὰ τὴν μετάπτωσιν ſuccedanea: cujuſmodi eſſe dicuntur varices crurales, dyſenteria quoque ipſa. Atqui veriſſimum illud eſt quod ſcripſit Gal. Ὅσα κατὰ συμπάθειαν γίγνεται νοσήματα, τούτων οὐδέν ἐστι λυτικὸν τῶν ἐξ ἀρχῆς παθῶν: i. *Eorum quæ per ſympathiam naſcuntur, nullum eſt quod priorem morbum poſſit exolvere.*

3. περὶ ἀέρων.

Supereſt, ut quare crudeliter mortifera ſit urinæ cruentæ ſuppreſſio, exponamus. Enimvero, ſimplex urina dum ſiſtitur, ſi excurſum ad cerebrum habeat, cataphoricum parit ſymptoma, lethargum; ſanguinolenta autem, quoniam feritatem contraxit, & febris æſtu incanduit; quoquò ſe verterit, malignæ cacochymiæ & qualitatis efferæ vim acerbiſſimam ſecum portat: unde efficitur, ut & doloris acerbitate, & interceptione officii nobiliſſimarum partium; poſtremò ſympathia vicinarum & ſociarum, cita morte atque crudeli funeſta ſit. Quod autem hîc ſit ἐπίπονον, ſuprà jam legimus ἐπώδυνον.

8. Coac. 1. lib.

13 Τραχήλου πόνος, κακὸν μὲν ἐν πυρετῷ παντὶ· κάκιστον δὲ οἷσι καὶ ἐκμανῆναι ἔλπις.

Cervicis dolor cùm in febre omni terrificus; tum verò peſtiferus iis qui ſunt in metu inſaniæ.

Inter ſymptomata epigenomena quæ veniunt κατὰ τὴν ἐπιγένεσιν, i *propagationem* cauſæ morbificæ, ac locum habere dicuntur; non quidem ſimpliciter in magnis morbis, ſed in iis tantùm qui inter ipſos eximii ſunt; dolor cervicis, qualem deſcribit Hippocrates, non ultimarum eſt partium, ſed certè primarum. Etenim verè illud eſt poſitum; omnem ἐπιγένεσιν peſſimam quidem eſſe reapſe, ſed multò pejorem haberi, quando fit via vi ad nobiliſſimas partes quæ habent imperium in corporis univerſitatem. Et verò cùm morbi omnes qui aliorum propagatione veniunt, ſunt primigeniis acerbiores: tum maximè id cernere eſt in nobiliſſima parte, cujus officio carere non potis eſt ſalvis ægri rebus; cùm ſcilicet illa pars offenſionem concipit ab humore tum effero, tum indomabili: qualis eſſe ſolet qui ex priore morbo vitium fecit. Sanè cervicis dolor frequens eſt in querelis ægrorum qui ardenter febricitant, qualem fuiſſe legimus, præter alios multos, Silenum. De quo ita ſcripſit Hippocrates. *Silenum febris ardens corripuit. Cœpit autem lumbis dolere, capitiſque habuit gravitatem, ac tum cervicis erat diſtenſio.* Hunc idem narrat diem ſuum undecimo morbi obiiſſe, qui tamen celeriùs interiiſſet, niſi ætatis virtute interitus celeritatem repreſſiſſet. Erat enim natus annos viginti.

Ergo. Cervicis dolor.] Qui nulla vi in cervicis muſculos incidente, ſed à diſtenſione venarum & arteriarum cervicalium excitatur; eaque diſtenſio hæmorrhagiæ criticæ non eſt prænuncia, neque fugax: ut eſſe non poteſt quæ ineunte morbo moleſta eſt, nec antè ſignificata fuit. Oboritur autem dolor ab inflammatione dorſalis medullæ & membranarum ejus.

Cum in febre omni terrificus.] Qualis fuit ille Sileni, quem ſymptomaticus ſanguinis excurſus per diſtenſionem effecit.

Tum vero peſtiferus iis qui ſunt in metu inſaniæ.] Cujuſmodi ſunt ταραχώδεις qui animo perturbantur, quorum perturbatio ad phrenitidem viam munit ſternitque; tum ii qui ex manſuetis repentè fiunt protervi in quæſitis atque reſponſis; & qui urinas reddunt pellucidas, aqueas, nigrove præditas enæoremate. In talibus enim peſtife-

rus eſt dolor cervicis: quoniam ad præparationem ſuſcipientis cauſæ, inde vis adfertur magna efficientis.

14 Ἐπὶ ςήθεος ἀλγήματι πυρετώδει, κοιλίη ταραχώδης, δακνώδης· σημεῖα μελάνων ὑποχωρησίων.

In dolore ſtomachi febriculoſo, alvus cum morſu prorupta; dejectiones nigras denunciat.

Coac. 45. 1. lib. Eodem ſpectare videtur quò illa: *Quibus cum bilioſa dejectione premitur morſu pectus, amareſcitque os; malum.* Hoc igitur proponit intelligendum, illas demum excretiones duce natura non fieri, nec ſalvis & integris ægri rebus, quarum excrementa ſunt effera atque perennia, quæque unà pariter ſurſum deorſumque feruntur.

aph. 65. 4. 45. Coac. 1 lib. In dolore stomachi.] i. In cardiogmo & æſtu ardenti, à bile flava in tunicis ipſis ventriculi ferventiſſima, unde ſtomachus ipſe mordetur ex facili κατὰ λόγον & meritò; ut nihil aliud planè ſit καρδιωγμὸς quàm δῆξις τοῦ ςήθεος jam explicata. Quæ cauſa eſt etiam cur hîc, τὸ ςῆθος, orificium ventriculi eſſe putem, uſurpata per ſynecdochen cartilagine enſiformi pro ſterno, quod ςῆθος non raro dicitur, cujus ipſa pars eſt: & per metonymiam, id quod ſub illa enſiformi cartilagine continetur, orificium nempe ventriculi, quod veteres τὴν καρδίαν nominarunt: ne aliud eſſe videatur commemoratum hoc loco τοῦ ςήθεος ἄλγημα, quàm καρδιωγμός.

Febriculoso.] i. Si febris acceſſionem habeat ingentis æſtus à bile in alvo ferventiſſima; unde ſyntimoria ſit ejus in continenter gignendo, & laceſſendo. Eſt enim perennitas proritationis & generationis in dolore ſtomachi febriculoſo, quem alibi ſic expreſſit. aph. 65. 4. Ἐν τοῖσι πυρετοῖσι καῦμα ἰσχυρὸν περὶ τὴν καρδίην, i. *In febribus, circum ventrem æſtus ingens*, &c.

Alvus cum morsu prorupta.] i. Quæ bilioſis excrementis profuſè fertur: ac profuſè ideo ſcripſi, quòd nomen ταραχῆς non eſt dejectionum modicarum, ſed nimiarum & profluentium. 3. de acut. diæt. Bilioſas autem adſcripſi; quia & cum morſu feruntur, & in nigras tandem mutantur. Nec verò bilioſarum dejectionum ratio intelligenda τῶν καλῶν καὶ χρησίμων, i. *bene fæliciterque ductarum*; ut bilis ſubruſæ craſſeſcentis, qua multùm & raro ſine ſtridore fertur alvus, ſolida, mollis, & ſucci plena. Sed potiùs animo complecti velim alteram bilioſarum dejectionum conditionem, quæ eſt τῶν κατακορεςέρων μᾶλλον τοῦ καιροῦ καὶ ἀφρωδεςέρων; i. *ſaturatæ nimium bilis, atque ſpumantis*, quæ non minùs excernendo calamitoſa eſt, quàm ſtabulando. Non enim dum excernitur, hypochondriorum ardor extinguitur; ſed exardeſcit magis, neque jactatio ipſa quieſcit: adde quòd ſedis & inteſtinorum ulcerifica eſſe ſolet.

Signa dejectionum nigrarum.] Quoniam bilis flavæ in atram facilis mutatio eſt: tum etiam quia jecoris afflictio diuturna, ipſum ſic reddit effœtum, ut non ſolùm officii tædio, ſed etiam exolutione ſui, in vitio eſſe videatur, indeque deſcendant ὑποχωρήματα μέλανα οἷον αἷμα; præſertim ſi extimæ partes perfrigerari cœperint. 105. Coac. 1. lib. Ut enim: *Qui è phreniticis cum perfrigeratione ſputatores redduntur, vomitum illi nigrum prænunciant.* Sic perturbata alvus diuque crocea bile ducta, incidente perfrigeratione, nigra excernit.

15 Τὰ ἐν ὀξέσιν κατὰ φάρυγγα ἰσχνῷ· ὀδυνώδεα, πνιγώδεα· ὅτε χάνοι μὴ ῥηϊδίως συνάγοντι ἰσχνῷ, παρακρουστικά· ἐκ τουτέων φρενιτικοὶ, ὀλέθριον.

Qui cum æqualitate faucium, in acutis, dolores & ſtrangulatus adſunt, nec oſcitanti os facilè cogitur, quamvis æquali; deliratio eſt, indeque phrenitici deſperati.

Omnia quidem vera ſunt quæ in hac prognoſi leguntur: ſed parum appoſitè ſcripta, quia non ſunt ὁμοειδῆ, ut ex eorum ſignorum complexione non poſſe id effici videatur, quod ipſe eventurum prædicit. Principio anginam deſcribit quæ nihil aſpectabile, nihil tractabile ad ſui cognitionem adfert, præter intolerabilem doloris acerbitatem & ὀρθόπνοιαν. Id enim declarat æqualitas faucium & ſtrangulatus. Ac talis angina ab inflammatione laryngis nata, non minùs, penè dixerim, cita morte funeſta eſt, quàm ea quam facit carnificis illaqueatio. Nihil igitur erat neceſſe ad prædictionem phrenitidis mortiferæ, advocare cynanchen, quæ homini necando ipſa per ſe ſatis eſt, ſi quod aliud morbi genus; nec unquam, ſi quid judico, phrenitidis prænuncia eſt. Sufficiet igitur demonſtrare qui fiat ut oſcitanti, quamvis æquali, os cogi non poſſit. Sed tamen ne quid perfunctoriè ſcripſiſſe videamur, enarrationem hujus prognoſeως à principio ad finem, Deo duce & auſpice, ſic perducemus.

Qui cum æqualitate faucium.] i. Inflammationis expertium, ut eſſe ſolent in Coac. 5. cap. 10. lib. 2. vera cynanche quæ nihil edit conſpicuum, neque in faucibus, neque in ſterno: ut ſuprà jam demonſtratum eſt, & explicatum quid vocet φάρυγγα ἰσχνῷ.

Dolo-

t

DOLORES ET STRANGLATUS.] Quæ duo ſymptomata nobis aperiunt veram cynanchen ab inflammatione natam muſculorum propriorum laryngis.

IN ACUTIS.] Quò tendit & illud: *Si cui dominatu febris detento, repentè incidat ſtrangulatio, faucibus nullo tumore obſeſſis, inde cito mors venit.* aph. 34. 4.

NEC OSCITANTI OS FACILE COGITUR.] Vacatione officii muſculorum crotaphitarum, in homine ſui ſecuro & negligenti: quemadmodum mox intelligemus ex eo quod ſequitur.

QUAMVIS ÆQUALI.] Sic enim vertimus ἰσχνῷ, cui ſubaudiendum eſt ἐόντι; ut illa æqualitas referatur ad faciem, quæ naturaliter ſit conſtituta, naturalemque ſuam obtineat τὴν ὁμόχροιαν, nulloque modo ſit à ſe mutata. Ac ſi diceret; ſi oſcitando æger teneat ſemper os hians, non à convulſione muſculorum aperientium, non à luxata maxilla inferiore, nec à paralyſi muſculorum claudentium, crotaphitarum & maſſeterum. Secus fit in iis de quibus exarata & explicata fuit hæc prognωſis. *Cervicis duritas & dolor prægrandis, maxillarum item coarctatio, venarumque jugularium pulſus fortis, undique chordarum contenſio; mortifera ſunt hæc.* Coac. 1: cap. 10. lib. 2.

DELIRIO EST.] Hominis ſui immemoris, nec ſenſionem rei moleſtæ percipientis, niſi admodum raró; cùm ſcilicet acceſſione cauſarum morbificarum ſymptomatumque vehementia, ἡ φαντασία γίγνεται αἰσθητικωτέρα.

INDEQUE PHRENITICI DESPERATI.] Etenim, ſi luxata inferiore maxilla, niſi quàm citiſſimè reponatur, crotaphitarum muſculorum & maſſeterum diſtenſio & alteratio per phlegmonem & eryſipelas, in ſimilem affectionem cerebrum ipſum adducit, quo pariter, ſimiliterque ſimul affecto, febres acutæ incidunt cum offenſione & vitio omnium animæ actionum; quidni oſcitatio magna & ad extremum perducta, ſine viciſſitudine clauſionis, parem vim adferet, primùm quidem muſculis, mox cerebro ipſi, unde tum febris acutæ, tum phrenitidis conſecutio adferetur: maximè verò iis quibus in propinquo eſt ipſa phrenitis, cujusmodi ſunt οἱ παρακρούοντες, ex cerebri ſympathia quam primigenia febris induxit? Animadvertet autem medicus, τὸ παρακρουστικὸν fieri per ſympathiam cerebri; τὸ δὲ φρενιτικὸν, per idiopathiam: atque ſympathiæ facilem eſſe tranſitum ad idiopathiam. Libet autem adſcribere verba de maxilla inferiore luxata. Τούτοισιν, inquit, ξυμφέρει ἐμβάλλειν ὡς τάχιστα, ἐμβολῆς δὲ τρόπος πρόσθεν εἴρηται· ἢν δὲ μὴ ἐμπέσῃ κίνδυνος περὶ τῆς ψυχῆς ὑπὸ πυρετῶν ξυνεχέων, καὶ νωθρῆς καρώσιος· καρώδεες μὲν γὰρ οἱ μύες οὗτοι, καὶ ἀλλοιούμενοι, καὶ ἐντεινόμενοι παρὰ φύσιν. i. *Hanc reponere citò oportet, quomodo antè dictum eſt. Nam niſi repoſita brevi fuerit, periculum animæ imminet à febre continua, & ſegnicie veternoſa. Sunt namque ſoporati hi muſculi, & diſtenti, & alterati contra naturam.*

16 Φάρυγξ ἑλκωμένη ἐν πυρετῷ μετ᾽ ἄλλου σημείου τῶν δυσκόλων, κινδυνῶδες.

Fauces exulceratæ in febre, cum alio ſigno difficili; periculoſum.

VIDEOR belle penſum meum abſoluturus, ſi ad enarrationem hujus prognoſεως, hiſtoriam recenſuero unde catholicum hoc theorema deſumptum eſt. Hiſtoria legitur prima tempeſtate 1. lib. τῶν ἐπιδ. quam nos Latinè ſic expreſſimus. *Unicum, idemque maximum inter eos qui tunc regnabant morbos,* τὸ φθινῶδες, *multos interimebat. Eorum autem qui vitam finiebant, plurimos exercebant pathemata hujuſmodi; febres horriferæ, acutæ, continuæ, quarum modus erat hemitritæus, unius quidem diei remiſſionem habentes, alterius verò exacerbationem. Omnino autem vires acquirebant eundo, ac celeritatis, vehementiæ, & aſſiduitatis acceſſione ingraveſcentes;* quod ſignificat ἐπὶ τὸ ὀξύτερον ἐπιδιδόντες. *Tum ſudores quidem continenter, ſed non toto corpore exudabant; extimæ partes frigidæ vix recaleſcentes. Alvi cum torminibus ferebantur biliofis, paucis, meracis, tenuibus, mordacibus quoque; & crebrò ad egerendum ſurgebant. Urinæ tenues, crudæ, decolores, paucæ; aut ſi craſſiores eſſent, exigua hypoſtaſi, nec bene conſtituta; ſed cruda quadam & intempeſtiva erant præditæ. Extuſſiebant pauca frequenter, parum cocta vix educentes. Quibus autem graviſſima erant pathemata; iis ne pauliſper quidem apparebat pepaſmus: ſed totum exigebant morbum cruda ſpuentes. Cæterum mala hæc omnia inde principia cauſaſque ducebant, quòd incunte morbo ad finem uſque, fauces dolenter habebant. Erant autem rubore ſuffuſæ cum inflammatione: rheumata exigua, tenuia, acria, unde citò liquebantur & vitiabantur. Accedebat & illud graviſſimum; quòd omnia veſcendo accommodata & bona faſtidiebant toto morbi decurſu. Sitis expertes, delirique cum in propinquo mors eſſet.*

Ergo. FAUCES EXULCERATÆ.] i. Dolenter affectæ, rubræ, inflammatæ; a rheumate tenui, acri, ferino.

IN FEBRE] Acuta, continua, horrifera, qualis eſt hemitritæus.

CUM ALIO SIGNO DIFFICILI] i. Sudatiuncula, turbatione alvi ſymptomatica, pravis urinis, prava quoque & difficili anacatharſi; quæ omnia non δύσκολα ſolùm, ſed etiam revera ſunt πονηρά.

PERICULOSUM.] Vel etiam funeſtum: propter morbificæ cauſæ perennitatem, & affectionum ſyntimoriam; tum etiam partium obſeſſarum præſtantiam, doloris acerbitatem, & officii ad vitam tuendam neceſſarii interceptionem; cum infirmitate virium à colliquatione partium, vivacitatis exhauſto, & vivifici nectaris paupertate.

17 Ἐν πυρετοῖσιν ἐξαπίνης πνίγεσθαι, καὶ καταπίνειν μὴ δύνασθαι, χωρὶς

εἰς οἴδημα. κακόν.

In febribus, ſtrangulari repentè, nec deglutire poſſe, ſine tumore; malum.

In omni morbo malè res eunt quando ſymptomatum acceſſione, & unà damnis æger augetur, & unà peccatur in commoda ejus; unde curationis fiducia ac ſpes ſalutis ruit. Enimvero nihil tam facit ſperabilem ægri ſalutem, quàm ipſa reſpirandi, & deglutiendi libertas: Commoda liberæ ſpirationis non ita pridem ſunt explicata. Deglutiendi autem libertas quantum opis ad curationem adferat, vel illud declarat maximè; quod omnis neoteriſmus, omniſque epicraſis, tum ipſa nutritio, deglutiendo ſuſcipitur. Difficultatis autem calamitas ſigno ipſo terrifica eſſe debet: quoniam in cauſa eſt ejus convulſio, vel exolutio pharyngis atque laryngis. Quæ cùm ita ſint, hæc mihi videtur ratio explicandi prognωſin.

In febribus.] Quarum diſceſſio nulla eſt, neque futuram criſin oſtendunt; celeriter autem, continenter, & vehementer moventur.

Repente strangulari.] i. Nulla præeunte προφάσει, i. *prævidentia*, quæ poſita ſit vel in aſthmate, vel in peripneumonia, vel in vomica, vel in cervicis λορδώσει, i. *luxatione ſupina*, vel in tuberculo & inflammatione laryngis (nam quæ ab illis cauſis incidit ſtrangulatio, non fit repentè, nec ſine prognωſi, nec ſine ſumma doloris acerbitate, cum meteoriſmo & orthopnœa.) Nos enim τὸ ἐξαπίνης idem ſignificare putamus, quod ἀπὸ ταυτομάτου, quod eſt, ſine prophaſi, vel inſita & prænuncia, vel extrinſecus incidente. Hic igitur qui repentè incidit ſtrangulatus ſine tumore, fit ſua ſponte, non autem in vera angina quam facit inflammatio propriorum muſculorum laryngis, de qua jam diximus. Hujuſmodi ſunt: *Quibus cum febre vox faucibus hæret*, ab infirmitate muſculorum intercoſtalium, & exolutione laryngis, Hujuſmodi etiam, *interruptæ voces*, quas vocat καταπεκλωσμένας φωνὰς καὶ κατειλούσας. Inde etiam veniunt ἄφωνοι, βραχύπνοοι, & qui ſpirationem edunt minutulam, quam idem vocat πνεῦμα μινυθῶδες.

Coac. 3. cap. 8. lib. 2. Coac. 7. cap. 8. lib. 2. 3. Epidem.

Nec deglutire posse, sine tumore.] Ut ea difficultas ſpirandi & deglutiendi, aliò ſit referenda quàm ad tumorem, i. inflammationem faucium & laryngis; ad paralyſin videlicet ipſam inſtrumentorum, & facultatis infirmitatem. Nam qui à tumore faucium difficulter deglutiunt, aut etiam deglutire nullo modo poſſunt, ſimiliter afficiuntur ut anginoſa Bitωnis, de qua ſic legitur: *Potus per nares effluebat, deglutire non poterat*; ſed id non fiebat ἐξαπίνης, nec αὐτομάτως. Nec verò ad normam hujus prognωſεωs adducendi ſunt illi cynanchici, qui faucibus inflammatis, potulenta refundebant per nares, nec devorare poterant. Huc etiam vocandus aphoriſmus ille: *A febre habito ſi, faucibus non tumeſcentibus, ſtrangulatus repentè inceſſat, mortiferus.* Multùm enim intereſt inter hoc; nullo exiſtente tumore ἐν τῷ φάρυγγι, &; nihil conſpicuum exhibere in faucibus.

hiſt. 4. par. 1. 3. Epidem lib. 6. Epid. part. 7.

Malum.] Vel potiùs mortiferum: quoniam in ſumma neceſſitate ſpirandi, facultas id efficiendi adimitur.

18 Τράχηλον ἐπιστραφῆναι μὴ δύνασθαι, μηδὲ καταπίνειν. θανάσιμον ὡς τὰ πολλά.

Meliùs ſic:

Ην ὑπὸ πυρετοῦ ἐχομένῳ ὁ τράχηλος ἐξαίφνης ἐπιστραφῆται, καὶ μόγις καταπίνειν δύνηται, οἰδήματος μὴ ἐόντος· θανάσιμον.

Si cui in dominatu febris repentè cervix pervertitur, nec devorare poteſt, nullo apparente tumore; mortiferum.

Hujus prognoſεωs idem ſcopus qui fuit ſuperioris, proptereaque idem ſyllogiſmi argumentum, quod medium vulgò dicunt Eſt autem hujuſmodi. Undecunque in febris dominatu, damna augentur, & unà curandi opportunitas amittitur; inde ſalutis deſperatio eſſe ſolet. Atqui in febris dominatu, cervix repentè perverſa, devorandi facultatem adimens, damnis auget, unaque curandi opportunitatem tollit. Ergò inde ſalutis deſperatio eſt. His ita conſtitutis.

Si cui in dominatu febris.] i. Illi demum qui magiſterio febris tenetur, unde ſumma ſpirandi, ſummaque deglutiendi neceſſitas ad epicraſin, & neoteriſmum.

Repente cervix pervertitur.] Non quidem luxata in anticam, poſticam, aut in alterutram partem vertebra; ab ictu, jactu, & caſu; nec verò ab ullo tumore qui vertebrarum ligamenta, nervoſque, vi, ad ſe rapuerit, indeque cervicis perverſionem quoquoverſum attulerit. Talem enim cauſam quæ ſæpe incidit, ac ſæpe ſigna edit in vertebra intrò luxata; illud explodit. *Nullo apparente tumore.* Sed quæ pervertitur ab intemperie admodum ſicca, quæque ad ultima ſiccitatis pervenit, quæ facit ὁλκὴν, καὶ τάσιν, καὶ διαστροφὴν τῶν μορίων, *tractionem, tenſionem, perverſionem partium.*

2. Epidem. Coac. 6. hujus cap.

Nec devorare potest.] Tum vitio faucium, tum rapta ad λόρδωσιν vertebra dente, unde gula comprimitur, jam inde nimium reſiccata.

Nul-

Nullo apparente tumore.] Neque in faucibus, nec in cervice: quia quæ inde venit difficultas deglutiendi, nondum ſalutis ſpem adimit.

Mortiferum.] Ratione ſigni & cauſæ. Ut enim ſigno inſanabilis eſt hæc difficultas; ſic ipſa cauſa damnorum cumulum adjungit in febre acuta.

Comment. ad aph. 35. 4.

DE HYPOCHONDRIIS.

Cap. XI.

ΥΠΟΧΟΝΔΡΙΟΝ δὲ χρὴ μαλθακὸν εἶναι, καὶ ἄπονον, καὶ ὁμαλὸν· φλεγμαῖνον δὲ, ἢ ἀνωμάλως ἔχον, ἢ ἀλγούμενον· σημεῖον ἀῤῥωστίης ἐστὶν οὐκ εὐήθεος.

1 *Jam verò hypochondrium eſſe decet molle, doloris expers, æquale. Contrà exæſtuans, aut inæqualiter conſtitutum, aut etiam dolore affectum; morbi eſt non manſueti.*

In medicina nullum frequentiùs nomen auditur quàm hypochondriorum, partiumque quæ in hypochondriis continentur. Nulla hypotheſis in medendo, nulla tecmarſis initur quæ hypochondriorum διάθεσιν non proponat. Denique fundamentum curationis eſt hypochondriorum poſita, ut aſſolet, ad deliberandum affectio. Nulla eſt morbi ſpecies, nulla idea, quæ ad ſui cognitionem atque ſcientiam hypochondriorum diſtinctionem non habeat, quo jure, quaque injuria. Et quoniam omnia quæ ſunt in medendo, ſcopum habent id quod eſt naturaliter conſtitutum, ut ex comparatione ſimilium ac diſſimilium intelligamus quantum & quemadmodum unumquodque à ſymmetria diſceſſerit, tam in exceſſu, quàm in defectu; primùm quidem noſter author de more inſtitutoque majorum, proponit hypochondrium bene conſtitutum in complexione & temperamento, quod ἄριστον idem vocat. Eſt autem hujuſmodi.

lib. 1. progn.

Jam vero hypochondrium esse decet.] Ac ſi diceret. Patefacta omni prognωſi de reſpirando, perſpectis etiam malis partium quæ reſpirationi deducendo inſerviunt, ut faucium, atque laryngis, partiumque circumjacentium, quæ ſunt, cervix & vertebræ ejus; ſequitur ut de hypochondriorum affectionibus hoc loco dicendum ſit, quòd eorum œconomia, ſecundùm reſpirationem, neceſſaria ſit ad vitam tuendam, nec ſine ſummo ſalutis & vitæ diſcrimine in vitio eſſe poſſint. Hujus paraphraſeωs ducem habeo particulam, δὲ, quæ ſemper, authore Galeno diſputationis præpoſitæ cum ſuperiore connexionem oſtendit.

lib. 1. περὶ αἱρέσεων.

Ergo. Hypochondrium.] Pars illa epigaſtrii quæ ſubjacet, vel adjacet cartilaginibus notharum coſtarum, unde nomen habet, multiplici tamen ſignificatione diſtinctum; modo per ſynecdochen, modò per metonymiam, modò etiam per antonomaſiam. De hypochondriis propriè dictis ſolenne eſt illud: *Abſceſſum minùs faciunt ventris, quàm hypochondriorum tumores.* Sed metonymia verè eſt in illo: Αἱ διαδέξιες τῶν ὑποχονδρίων. i. *Succeſſiones hypochondriorum.* Quinetiam locus ille metonymicè dictum hypochondrium planè teſtatur, ubi oxymelitis commoda explicantur. Sic enim legimus. Ὑποχονδρίῳ καὶ σπλάγχνοισι τοῖσι ταύτῃ, ἀρμόδιες. i. *Hypochondrio, viſceribuſque quæ ibi ſunt, gratioſum;* quamvis & ibidem ſynecdoche notari poſſit, quemadmodum & in hac prognωſi quæ hypochondrium ſingulare continet, pro utroque. Non enim hîc per antonomaſiam uſurpatur, ſicut in illo de Hermocrate, ὑποχονδρίου ἔντασις λαπαρῶς. i. *hypochondrii diſtenſio mollis:* ubi Galenus docet hypochondrii nomen abſolutè uſurpatum, ſignificare hypochondrium dextrum καθ' ἐξοχὴν, quod fieri diximus per antonomaſiam. Eſt autem hypochondrium dextræ pariter atque ſiniſtræ partis, propterea que duplex eſſe decet, quod in prognoſtico ſcripſit, ἄριστον, quod ſcilicet præclarè ad ſalutem apparet & facit. Nam hypochondriorum naturaliter conſtitutorum multa ſunt commoda quibus utimur ad naturalem œconomiam coctionis, digeſtionis, & excretionis; ut reſpirationis libertatem omittam: ac proinde conſentaneum eſt ut omnes epigaſtrii partes, quibus illæ res perficiuntur, vacent omni culpa & vitio, quam quidem expetendam vacationem, hypochondriorum arguit deſcripta his verbis conditio.

1. progn. part. 16. ſ. 2. 6. Epidem.
hiſt. 2. par. 2. 3. Epidem.
Gal. ad aph. 35. 2.

Molle.] Non quidem ſubſtantia, cujuſmodi eſt œdema (nam debet eſſe ſolidum, quod εὔογκον καὶ πάχος ἔχον dixit) ſed loco & ſitu, quod λαπαρὸν vocat, cùm ait: Δεῖ δὲ ἐν παντὶ τῷ νοσήματι, λαπαρὴν τὴν κοιλίην εἶναι καὶ εὔογκον. i. *Oportet in omni morbo alvum eſſe mollem & ſolidam.* Eſt igitur molle hypochondrium, quod neque diſtentum eſt, neque repletum nimis, omnique caret renixu: ſed facilè preſſum ſubſidit in contractionis & diſtenſionis mediocritate poſitum.

aphor. 35. 2. & 2. progn.

Doloris expers.] Ut hypochondrii mollitudo & æqualitas, ſigna ſunt naturaliter exiſtentia: ſic ipſa doloris vacuitas, argumentum eſt petitum ex iis quæ ἀσυμβεβηκότα Græcis dicuntur. Ut ſi quis cùm fabricationem capitis commendarit à temperamento, complexione & conformatione; idem ſi addiderit, non facilè offendi frigoris & caloris appulſu; quemadmodum prima illa γνωρίσματα, i. *notitiæ* petuntur ἐκ τῶν ὑπαρχόντων, i. *ex iis quæ adſunt;* ſic hæc poſtrema ducuntur ἐκ τῶν ἀσυμβεβηκότων, i. *ex iis quæ abſunt.* Eſt autem hypochondrium doloris expers, certiſſimum argumentum vacationis rerum earum quæ facere ſolent dolorem, diſtenſionis ſcilicet & intemperiei validæ. Ac diſtenſionis cauſa ſunt craſſi & glutinoſi humores, contumaciter partibus quæ laborant, infarcti. Sed intemperies naſcitur ex iiſdem calidis aut frigidis egregiè fortiterque. In hac igitur doloris vacuitate, nulla inflammationis ſuſpicio eſſe debet.

1. Epidem.

Æquale.] Scilicet utraque parte, tam ſiniſtra, quàm dextra; idque in omni ſymme-

tria qualitatis, quantitatis, & conſiſtentiæ: ut neutra parte ſit calidius aut frigidius, magis item minuſve contractum, neque diſtentum; nec verò durius: ut tale hypochondrium tam bene habitum, omnes epigaſtrii partes omni vitio carere oſtendat; id quod eſt maximè expetendum in omnibus morbis acutis, non ſolùm ad criſes, verumetiam ad curationem, medici artificio inſtitutam.

Hippoc. & Gal. 4. de acut.

Contra exæstuans.] Æſtu incandeſcens, tum ab inflammatione ſicca jecinoris, tum à bile maligna ſaturataque, cujus expurgatio non extinguit τὸ καῦμα, i. *ardorem* qui perennitatem habet in viſceris διαθέσει φλογώδει, i. *diſpoſitione inflammatoria*; propterea que ſanguinis detractione priùs quàm purgatione curatur. Qui contrà facit, malum inſanabile reddit. Non enim hîc phlegmone accipienda pro ea quæ κατ' ἐξοχὴν à recentioribus ſic nominatur, de qua dicetur paulò pòſt. Nec verò incandeſcentium hypochondriorum cauſam agnoſco flatuum interceptionem: quoniam, ut ait Galenus: οὐδέποτ' ἡ τοῦ πνεύματος ἀπόληψις, ἐπιφέρει τὴν φλογώδη διάθεσιν ἐν τῷ ὑποχονδρίῳ i. *Interceptio flatuum, inflammatoriam diſpoſitionem hypochondrio nunquam infert.*

4. acut.

Aut inæqualiter constitutum.] Parte alterutra, vel utraque, totoque abdomine certis quibuſdam locis, hîc calidius, illic frigidius; hîc durius, illic mollius; hîc lævius, illic aſperius; alibi doloris expers, hîc dolens. Denique magis minuſve diſtentum: quamvis diſtenſio, ſive cum meteoriſmo, ſive cum retractione, non ſemper hypochondriacorum viſcerum inflammationem denunciat. Nam. *Quibus acuta vox, hypochondria ſurſum intrò revulſa ſunt*, ut Sileno, de quo ita ſcriptum legimus: Ὑποχονδρίου ξύντασις ἐξ ἀμφοτέρων παραμήκης, πρὸς ὀμφαλὸν ὑπολαπαρής. i. *Hypochondrii diſtenſio utrinque in longum ducta, ad umbilicum velut remollita.* Hoc enim diahragmatis inflammati ſignum eſt, quod tunicam intercoſtalem, unaque transverſos hypochondriorum muſculos ad ſe rapit, illaſque partes ſurſum intrò revellit. Nam illa quæ facit meteoriſmum diſtenſio, ſymptomatica eſſe ſolet tum phlegmones, tum ſcirrhi, tum obſtructionis, flatulentique ſpiritus. Sed earum cauſarum deciſio atque prognoſis, propriorum cujuſque ſignorum tecmarſi brevi explicabitur, duce Chriſto.

inprorrh.

Aut etiam dolore afflictum:] A cauſis dolorificis jam explicatis. Contrariorum enim contraria ſunt conſequentia. Tum is qui intelligit cur hypochondria ſint doloris expertia, facilè complectetur animo quæ ſint iis dolentibus cauſæ ipſius doloris.

Haud mansueti est morbi.] Sed contrà maligni, qui ſcilicet ejuſmodi eſſe dicitur, aut quia contumax eſt, atque in pravos abſceſſus mutatur, unde diuturnitas doloris, crebri relapſus, mors quoque ipſa; aut quia metum adfert ſiniſtri judicii, ſpem verò ſalutis omnino non adimit; ut verè illud videar eſſe dicturus, quicquid Galen. reclamet: *Quæ ex hypochondriorum doloribus febres naſcuntur, terrificæ.*

32. Coac. 1. lib.

2 Οἴδημα δὲ ἐν ὑποχονδρίοισι σκληρόν τε ἐὸν, καὶ ἐπώδυνον· κάκιστον μὲν εἰ παρὰ πάντων εἴη τῶν μορίων· τῶν δὲ ἐκ τοῦ ἑνὸς μέρεος, ἀκινδυνότερον τὸ ἐκ τῶν ἀριστερῶν.

At verò tumor in hypochondriis durus quidem ac dolorificus, peſſimus eſt, ſi ſit ab omnibus partibus. Eorum verò qui ſunt unius partis, periculi minus habet qui è ſiniſtris aſſurgit.

Hypochondriorum naturaliter conſtitutorum, aut contrà, ſigna ſyllogiſtica ſuperiore prognoſi omnia ſunt adducta; quorum alia petuntur ἐκ τῶν ὑπαρχόντων, alia ἐκ τῶν ἀσυμβεβηκότων. Hic noſter author ex officio ſibi incumbere putavit, explicare hypochondriorum morbos, unde illa τεκμήρια cauſas ducunt; eorumque morborum naturam, ſymptomata, periodos, paroxyſmos, & criſes aperire. Sanè hic locus mirificos adfert ſcientiæ fructus ad comparandam τέκμαρσιν διαγνώσεως, προγνώσεως, καὶ θεραπείας: quæ tria ſunt medici officia in omni exercitatione medendi. Sic igitur ait ſummus dictator.

At vero.] Quod eſt hujuſmodi. Eſt hoc ſanè aliquid, vel etiam multum, habere notitiam hypochondriorum malè conſtitutorum ex ardore, dolore, & inæqualitate: ſed cauſas intelligere unde illa gignuntur, & quorſum appareant; eſt ſanè artificis peritiſſimi & experientiſſimi.

In hypochondriis.] Metonymicè dictis pro viſceribus hypochondriacis. Nam hypochondriorum mala quantumvis dura & dolorifica, nec citam mortem adferunt, nec illis exolvuntur criticis legibus quæ in hac prognoſi continentur, maliſque hypochondriacis in ea deſcriptis tribuuntur. Enimvero hypochondriorum quæ adjacent cartilaginibus notharum coſtarum, ut cæterarum abdominis partium quæ ſuperjacent peritonæo tunicæ; omnium, inquam, mala ejuſmodi planè ſunt qualia ſcribit in aphoriſmis: Τὰ ἀλγήματα τὰ ἐκ τῆς κοιλίης γινόμενα, τὰ μὲν μετέωρα· κουφότερα. τὰ δὲ μὴ μετέωρα· ἰσχυρότερα. i. *Dolores qui ventrem tenent, cum tumore; leviſſimi ſunt: ſine eo, graviſſimi.* Ergo non omnis meteoriſmus dolorificus hypochondriorum, denunciat viſcerum inflammationem: quoniam abdominis muſculi dolere poſſunt atque tumere, concepta in ipſis cauſa doloris atque tumoris, per diſtenſionem propriam, & eximiam intemperiem. Nam quæ à viſceribus inflammatione aut ſcirrho obſeſſis, tenſio duritaſque incidit in hypochondrium, per oppreſſionem accidit: niſi fortaſſe excuſatio ſit apoſtematis è viſceribus in hypochondria abſcedentis. Sed hypochondriorum externorum vitia ſuis quæque notis certiſſimiſque argumentis, à viſceribus hypochondriacis diſtinguuntur.

aph. 7. 6.

Tu-

Tumor.] i. Moles contra naturam, quæ vel humoris affluxu, vel congeſtione aſſurgit.

Durus.] Tenſione viſceris, quam facit humoris craſſi & glutinoſi contumaciter infarcti affluentia, vel nimia abundantia. Cæterùm ejus duritatis contagionem oſtendit hypochondrium externum, haud quidem concepta intra ſe duritatis cauſa quæ tenſionem faciat: ſed à viſcerum oppreſſorum afflictione diſtentum. Nec verò viſcerum tumor omnis, hypochondriorum duritate & meteoriſmo percipitur. Declarat id commemorabile illud de Hermocrate. *Hypochondrii mollis diſtenſio.* Sunt enim diſtenſio & mollitudo ἀσύςατα. Sed ea diſtenſio, jecoris propria eſt; mollitudo autem, hypochondrii. Quinctiam jecoris cavi inflammatio, vix hypochondrii diſtenſionem habet tractabilem; convexi autem inflammatio magna, facilem exhibet in hypochondrio contagionem. Cæterùm œdematis nomen omnia phymatum complectitur genera quæ conſiſtunt in ſyſtrophe, non autem in ſuffuſione. Hìc autem conjuncta tumori duritatis & doloris acceſſio, ſyſtrophicam inflammationem oſtendit, quæ cum rubore, calore, pulſu, renixu, & dolore conjuncta eſt: quàm recentiores medici phlegmonen κατ' ἐξοχὴν nominarunt.

Dolorificus.] Tum proprio vitio, tum alieno; ac proprio quidem, convexarum hepatis partium diſtenſione ſumma, & intemperie maxima: quæ duo glutinoſi humoris præcalidi infarctu induci ſolent; cum acceſſione tuſſis, dyſpnœæ, lateralis doloris, & jugularis. Alieno etiam vitiò dolet hypochondrium ab oppreſſione nimis diſtentum.

Pessimus est.] Atque in anguſto ſpem eſſe declarat, officii ad vitam tuendam neceſſarii interceptione, doloris acerbitate, vicinarum & ſociarum nobilium partium ſympathia & ſyntimoria; tum etiam celeritate, vehementia & aſſiduitate, unde cita mors venit.

Si sit ab omnibus epigastrii partibus.] "Quia quò plures partes in vitio
„ ſunt, eò res ægri pejus eunt; pluribus inde labefactatis facultatibus, pluribus in contagio-
„ nem adductis.

Eorum vero qui sunt unius partis, periculi minus habet qui e sinistis assurgit.] Quoniam lien officii præſtantia & dignitate, ut jecori inferior eſt, atque minor; ita celeritate, vehementia, & aſſiduitate morborum ingruentium; nec adeo citam criſin habet, nec tam celeriter ac facilè periculo locum cedit.

3 Σημαίνει δὲ, ἐν ἀρχῇ μὲν τὰ τοιαῦτα θάνατον σύντομον. ὑπερβάλλοντα δὲ τὰς εἴκοσι, τοῦ πυρετοῦ μένοντος· ἐμπύησιν.

Verùm tumores ejuſmodi, per initia quidem nati, mortem in propinquo eſſe denunciant: ſin autem vigeſimum ſuperent, manente febre; in ſuppurationem vertuntur.

Nunc hypochondriacorum viſcerum per ſyſtrophen inflammatorum pericula, & criſes quibus defunguntur iis periculis, explicantur. Ac ſanè pericula ſunt in morte citiſſima. Defungendi ratio in abſceſſu & hæmorrhagia: quamvis in abſceſſu adhuc periculo ſit locus, neque abſceſſus critici hìc certa ſit criſis, ut mox docebitur.

Ergo. Tumores ejusmodi.] Scilicet hypochondriacorum viſcerum, non abdominis, qui neque citam mortem adferunt, nec criſes recipiunt quas in hac prognωſi expetendas proponit: nec verò omnes omnium viſcerum tumores, ſed tantùm jecoris, aut utriuſque hypochondrii inflammationes per ſyſtrophen aſſurgentes. Nam hypochondriorum tumores ſiniſtra tantùm parte tractabiles, periculi minus habent propter lienem, ut ait Galenus.

Per initia quidem nati.] Non autem per diadochen oborti, neque fugaces: qualem accepimus fuiſſe tumorem ſplenicum Herophontis. De quo ſic legitur apud Hippocratem, πέμπτῃ σπλὴν ἐπήρθη, ὑποχόνδριον ξυνέτασις, i. *Quinto die lien intumuit, hypochondrium diſtentum eſt.* Deinde ſubjungit. *Octavo lien imminui cœpit, mens reſtitui; dolente priùs hypochondrio ſubjecto lieni.* Hìc autem principii nomen refertur ad primum inſultum morbi, quem πρώτην εἰσβολὴν Græci vocant. hiſt. 5. 1. Epid.

Mortem in propinquo esse denunciant.] Mortem quidem denunciant: quoniam nulla ſalus vitæ ſperabilis in amiſſione officii tam neceſſarii, doloris acerbitate, partium nobilium ſympathia & ſyntimoria; tum generatione perenni pravorum humorum. Citam autem: quoniam celerrimæ ſunt criſes morborum illorum qui celeriter, continenter, & vehementer moventur. Tam citæ mortis exemplum legitur in Coi ſorore. Τῇ Κώου ἀδελφεῇ ἧπαρ ἐπήρθη σπληνικὸν τρόπον· ἀπέθανε δευτεραίη. i. *Sorori Coi hepar intumuit conſueto lieni modo: ſecundo die interiit.* Sed quàm convenienter & appoſitè notandum præcepit eum tumorem durum ac dolorificum ἐν ἀρχῇ, i. *ineunte morbò*; ut ſcilicet hepatis aut utriuſque viſceris inflammatio ſyſtrophica, ſit primigenia, ex affluxu nata, non autem ex collectione quam fecit obſtructio. Declarat hiſtoria nepotis cujuſdam Apollonii Abderitæ, qui cùm longo tempore in prava diæta vix progrederetur, eſſetque μεγαλόσπλαγχνος i. *viſceroſus*, cum hepatis dolore quotidiano, & ictero, facieique colore ſubalbo; tandem oborta febre decubuit, ac trigeſimoquarto morbi die interiit.

Sin autem vigesimum superent.] Salvis & integris ægri rebus, qui bonitate fortaſſis materiæ, viribuſque validis, reſtitit ad vigeſimum diem, periculoque defunctus eſt; nulla tamen prorupta hæmorrhagia.

In suppurationem vertuntur.] Quam licet expetendam, ſine tamen ſalutis diſcri-

diſcrimine expectari non potis eſt. Niſi enim pus album ſit, minimumque fœdi odoris; ac foras effundatur; ſemper periculo locus erit. Nam pus amurcoſum, cœnoſum, foras effuſum; lethale eſt. Tum pus æquale & album, ſi intrò perductum, cutim contra ſe afficiat, aut cum integritate cutis adverſæ naturalem œconomiam labefactet; periculi metum & cauſam adducit. Cæterùm vigeſimi ſex quaternarios complectentis periodus conſiderari ſolet in omnibus morbis, qui à denegata excretione, ſalutis aliquam ſpem adferunt per abſceſſum. Talis fuit obſervatio in prægrandi cephalalgia. Talis in pleuritide. Talis etiam in catarrho procumbente in ventrem ſuperiorem.

Prætermiſi quod eſt in hac prognωſi commemorabile, nempe illud, μένοντος πυρετοῦ, i. *manente febre*, ut hypochondriacæ inflammationis maneat conſtans ſyſtrophe quæ nullam adhuc mutationem accepit ſuæ molis atque coloris; nec exolutione, per διαφόρησιν; nec ſuppurato, per concoctionem; nec ſcirrho, per concretionem; nec corruptione, per gangrænam. Tot enim modis, nec pluribus, inflammatio omnis per ſyſtrophen, mutationem accipit ſuæ molis, characteris, atque coloris.

4 Γίνεται δὲ καὶ τούτοις ἐν τῇ πρώτῃ περιόδῳ, ῥῆξις αἵματος διὰ ῥινῶν, καὶ κάρτα ὠφελέει. τὰ δὲ πολλὰ κεφαλὴν οὗτοι πονέουσι, καὶ ὄψιες ἀμβλυώττουσιν, καὶ μᾶλλον εἰς ταῦτα προσδέχου τὴν ῥῆξιν. ἡλικίῃσι δὲ μᾶλλον τριάκοντα πέντε ἐτέων. πρεσβυτέροισι δὲ ἧσσον.

Quinetiam accidit his, ut in prima periodo ſanguis prorumpat è naribus, & plurimum opis adferat. Ac ferè tum caput his dolet, viſus hebeſcit. Ad quæ intentus, profluvium magis expecta; idque inter ætates ea potiſſimùm quæ trigintaquinque annis finitur: provectioribus autem, minùs.

Altera hîc ratio eſt defungendi periculo cui locus eſſe ſolet in hypochondriacorum viſcerum inflammatione quæ per initia morbi, perque ſyſtrophen nata, editur. Eſt autem hæmorrhagia, ſive profluvium ſanguinis è nare κατ' ἴξιν alterutrius viſceris inflammati, quod
lib. 2. Ep. non rarò morbos exolvit qui antè lethales videbantur. Scitum eſt illud: *Profluvia oboriun-*
part. 2. *tur ſanguinis ſæpe multa*: quod vetus dictum uſurpavit Galenus in Metone, cujus ſanatio,
hiſt. 7. quam per hæmorrhagiam conſecutus eſt, etiam cum pravis ſignis, miraculo debet apponi.
1. Epid. Sic igitur ait:

Quinetiam accidit his.] Ac ſi diceret; in tam calamitoſa viſcerum inflammatione, quæ magis terret medicum, quàm ulla ſpe conſoletur ſecundi judicii, ac penè dixerim, deſperationem ſalutis oſtendit. Accidit his quibus hypochondriaca viſcera inflammatione ſunt obſeſſa, vel, ut ipſe ait, tumore duro ac dolorifico; accidit, inquam,

Ut in prima periodo.] i. Primo ſeptenario duobus abſoluto quaternariis, quorum prioris ut officium eſt indicandi, ſic poſterioris judicandi. Non enim lege critica bene ſancita, excretio ulla ſuſcipitur quæ ante ſignificata non fuerit, niſi fortaſſe quis phlegmones excuſationem adferat, in qua vel ipſa celeritas mora eſt, idemque faciundum artificio, vel expetendum à natura, quod in ædibus incendio conflagrantibus fieri ſolet. Hîc enim quò citiùs trabes & tigna extrahuntur, eò meliora ædificio reſtaurando ſervantur. At ſi cremari cœperint, inutilia ſunt. Ita quò citiùs inchoata phlegmone ſanguinem revellendo, vacuando, aut etiam coeffundendo curatur; eò faciliùs curationem recipit, ſuperſtite partis ipſius, quæ inflammari cœperat, integritate.

Sanguis prorumpat e naribus.] Tranſlatione ad caput ſanguinis multa bile perfuſi: proptereaque ſubſtantia tenuiſſimi, temperamento calidiſſimi, & qualitate acerrimi; unde facilem habet orgaſmum, excurſumque facilem ad caput, ubi, ſi ex natura agitur, non priùs quieſcit, quàm ad extimas venarum oras pervenerit, unde per anaſtomoſin erumpit.

Et plurimum opis adferat.] Quia ſyſtrophen inchoatam reprimit, factam exolvit, valetque ad inhibendam fluxionem concitatam, & ad vacuandam conſiſtentem. Sed ea hæmorrhagia liberalis & libera, ſic habetur optima, plurimumque opis & adjumenti adfert ad conſequendam valetudinem, ſi fiat κατ' ἴξιν, i. *è directo*, vel *ad amuſſim*, non autem ἀνάπαλιν, i. *è regione*, vel *ex oppoſito*. Qua de re illud extat quod ad ſententiæ hujus perſuaſionem ſufficiet. Τὰ ἀνάπαλιν αἱμοῤῥαγέοντα κακὸν, οἷον ἐπὶ σπληνὶ μεγάλῳ, ἐκ δεξιῆς ῥέειν· καὶ τὰ καθ' ὑποχόνδριον ὡσαύτως. i. *Quæ ex adverſo fiunt hæmorrhagiæ malæ: velut in liene magno ſanguinem fundere è nare dextra.* Hoc theorema catholicum agnovit Galenus eſſe Hip-
31. prog. pocratis, quod in prorrhetico ſcriptum legit. Sed ejus interpretatio ſuper nomine hypo-
f. 1. chondrii, in prognoſtico quidem, tantùm pertinet ad utrumque viſcus; in prorrhetico au-
1. prog. tem, præter utrumque viſcus, ad hypochondria externa. Sed, quod pace illius dixerim,
pror. 33. hujus hæmorrhagiæ criticæ non ſunt capacia. Huc accedit, quod in ſingulari numero hy-
f. 3. 1. pochondrium nominavit, quod, κατ' ἐξοχὴν, dextrum ſignificat; & per metonymiam, jecur ipſum.

Ac fere tum caput his dolet.] Quoniam ex tranſlatione caput repletur. Repleti autem capitis ſymptomata ſunt cephalalgica: ut etiam paraphorica, cataphorica, & catar-

catarrhoica eſſe ſolent; pro varia humoris caput replentis natura, & varia partis excipientis conditione. Cephalalgiæ hujus criticæ prognoſes leguntur in Epid. prognoſt. prorrhet. & in Coacis deciſionibus, quæ ἀναλυτικῶς ſunt explicatæ.

VISUS HEBESCIT.] Non quidem extinctione luminis oculorum proprii, profligatique ſplendoris per conſumptionem humoris cryſtallini; qualis cernitur in oculis velut emortuis moribundorum hominum: nec verò caligatione & tenebricoſa vertigine, quam σκοτοδινίαν καὶ τὸ ὀρφνῶδες vocant (hoc enim vomitionis prænuncium eſt cum cardiogmo:) ſed amblyopia aut marmarygibus tantùm ægroto conſciis, non autem medico aſpectabilibus. Sic enim prognoſticum hæmorrhagiæ ſcriptum eſt, ἀντὶ μὲν τὸ ὀρφνῶδες φαίνεσθαί τι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἀμβλυωσμὸς γίγνεται, ἢ μαρμαρύγαι προφαίνονται. Hæc autem ſymptomata perturbationis criticæ, & ſigna futuræ hæmorrhagiæ, quando appareant conſiderandum. Solenne eſt illud: *Judicatoria ne ſtatim appareant.*

AD QUÆ INTENTUS, PROFLUVIUM MAGIS EXPECTA.] Si jure & loco appareant: per tranſitum, non autem per progreſſum. Nam *judicatoria quæ non judicant, aut difficilis ſunt judicii, aut mali.*

IDQUE INTER ÆTATES.] Quoniam, quò natura & humor viam affectant, eò criſeωn inclinationes fiunt. Juvenes in ſecunda valetudine ſanguinem profundunt è naribus à 18. ad 35. annum: in adverſa autem, ſi morbis acutis corripiantur, tres habent opportunitates excretionis; naturæ vim, meatuum libertatem, & humoris tenuitatem.

5 Τὰ μαλθακὰ δὲ καὶ ἀνώδυνα τῶν οἰδημάτων· χρονιωτέρας μὲν τὰς κρίσιας ποιέεται. ἧσσον δὲ ἐστὶν ἐπικίνδυνα. ὑπερβάλλοντα δὲ τὰς ἑξηκόντα ἡμέρας, τοῦ πυρετοῦ μένοντος· ἐκπυοῦται.

Tumores autem molles ac doloris expertes; ſeriores illi quidem adferunt criſes: at minùs aliis periculoſi. Sed hi quoque tamen ſexageſimum diem ſuperantes, manente febre, in ſuppuratum vertuntur.

TUMORIBUS jam explicatis qui conſiſtunt in phlegmone per ſyſtrophen ſanguinis nata, contrarii opponuntur hoc loco qui, ut illi duritate ac doloris acerbitate moleſti ſunt, metuque nos terrent: ita mollitudine & doloris vacuitate mites, ſpem nobis adferunt ſecundi judicii. Commune eſt quidem amborum febris: ſed illorum prægrandis & ingens, quæque ſymptomatum vehementia, celeritate, & aſſiduitate, citam ſæpenumero mortem venire facit: horum verò ἀήθης, quæque expetendam non præripit exolutionem ipſorum: ſed potiùs cunctando ad pepaſmum viam munit, materiam ſuppurabilem faciendo. Illorum quidem celeriores ſunt criſes, quibus nonnunquam ægroti periculo defunguntur; ſed in anguſto ſpes eſt, ac ſemper de morbo verendum donec convaluerit æger: horum verò ſeriores; ſed cum ſpe divite ſecundi judicii. Quæ cùm ita ſint, hæc mihi videtur ratio explicandi.

TUMORES AUTEM MOLLES.] Quorum mollitudo contraria eſt duritati phlegmonarum per ſyſtrophen ſanguinis obortarum. Molles autem conſiderantur in ſubſtantia viſcerum obſeſſorum non in ſitu aſpectabilis hypochondrii, quod neutiquam in vitio eſt proprio, ſed alieno, ut infrà docebitur. Atque hæc mollitudo venit ab humore diffuſo, non autem nimis coacto: cujuſmodi erant parotides tempeſtatis primæ 1. τῶν ἐπιδ. Ην δὲ ὁ τρόπος αὐτῶν χαῦνα, μεγάλα, κεχυμένα, οὐ μετὰ φλεγμονῆς, ἀνώδυνα. i. *Tumorum hic erat modus; molles erant, diffuſi, magni, ſine inflammatione, indolentes.* Supervacaneum eſt autem id; quod præter mollitudinem attributum legitur, in prognoſtico, tumoribus hoc loco deſcriptis; quòd ſcilicet dum premuntur, digito cedant. Atque id opinionem facit túmorum in hypochondriis externis tractabilium & aſpectabilium: ſed falsò.

AC DOLORIS EXPERTES.] Vacatione ſcilicet tenſionis & intemperiei prægrandis, quas facere ſolet humor contumaciter obſeſſæ parti impactus, cum acceſſione caloris, aut frigoris permoleſti.

„ SERIORES ILLI QUIDEM ADFERUNT CRISES.] Etenim quando criſis mutatione „ perficitur, mutatio autem motu; quorum morborum labores continenter, celeriter, & ve„ hementer moventur; citas etiam criſes adferre ſolent. Atqui tumorum mollium doloriſque expertium tardi ſunt motus, nec aſſidui, nec vehementes. Itaque mirum videri non debet ſi eorum tardæ ſint criſes, quibus exolvuntur.

AT MINUS ALIIS PERICULOSI.] Quia nec tanta eſt muneris avocatio, nec tanta doloris acerbitas, nec tanta nobilium partium ſympathia, nec denique tam calamitoſa vis.

SED HI QUOQUE TAMEN SEXAGESIMUM DIEM SUPERANTES.] Ac ſi diceret; quamvis in movendo ſint pigri, propptereaque mutationem criticam ſerò ſuſcipiant, ut febris quartana quæ illam ob cauſam longiſſima eſt, præſertim hyberna: tamen, quoniam ita comparata eſt tumorum, maximè internorum, conditio, qui in calidioribus locis & partibus ſtabulantur, ut niſi exolvantur digeſtione, vacuatione, aut ſuppurato; quod reliquum eſt, corrumpantur cum parte obſeſſa; inde adeo fit ut hîc commemorati tumores, virtute naturæ exactis quadraginta diebus, qui propter materiæ contumaciam finem adferre non potuerunt, nec vacuando, nec digerendo; tandem inſequente prima periodo, i. primo poſt quadrageſimum vicenario, coctionem recipiant, & in ſuppurationem vertantur.

MANENTE FEBRE.] Quam peperit materiæ tumorificæ inchoata putredo; nec dum confidente tumore per διαφόρησιν fluxionis conſiſtentis, aut vacuationem per loca lege naturæ commoda. Sed tamen ipſa febris materiam reddiderit ſuppurabilem ad ſuppuratum, caloris nati-

vi potentia & partium ſolidarum integritate confectum. Atque illud ſuppuratum criſis eſt tumorum contra naturam, ſecundùm διαφορὴν expetenda. Solenne eſt illud: Πᾶν τὸ ἐκπυέον ἀνυπόστροφον· ἐκτὸς γὰρ πεπασμὸς, καὶ κρίσις ἅμα, καὶ ἀπόστασις, i. *Nihil quod ſuppurat, revertit. Hic enim pepaſmus eſt, & criſis ſimul, & abſceſſus.*

In suppuratum vertuntur.] Materia ſuppurabili mitificata, per integritatem partis ſolidæ, in ſubſtantia; ejuſque facultatem, in officio; utrinque autem per calorem nativum; unde conficitur pus album, æquale, & læve, quod ſignificationem edit rerum illarum virtute & officio ſuppurabilem materiam mitificantium, atque excluſionem, bonis ægri rebus, perficientium.

6 Παραπλήσια δὲ σημαίνει τοῖσιν ἐν ὑποχονδρίοισι, καὶ τὰ περὶ κοιλίην, πλὴν ἧσσον ἐκπυΐσκεται ταῦτα ἐκείνων· ἥκιστα δὲ ὑπ' ὀμφαλόν.

Similiter autem ſignificant, ut qui in hypochondriis ſtabulantur, ipſi etiam qui ſunt in ventre tumores; niſi quòd hi minùs quàm illi in ſuppurationem vertuntur, minimumque omnium, qui ſub umbilico ſunt.

Ut omnium ſyſtropharum omniumque tumorum inde natorum ſua cujuſque eſt propria criſis qua exolvuntur ſalvis & integris ægri rebus: ita conſequendæ illius criſeos opportunitas, potiſſimùm in partis obſeſſæ natura atque conditione conſiſtit. Atque ut qui ſunt duri ac dolorifici, per ſyſtrophen ſanguinis oborti, faciliùs in ſuppurationem vertuntur quam molles ac doloris expertes: ita beneficio illius criſeos fruuntur celeriùs in viſceribus, quàm in epigaſtrio; quod in hac prognωſi docetur, quæ diſtinctionem continet obſervatione dignam, tumorum meteororum abdominis, & hypochondriacorum viſcerum, de quibus hucuſque jam inſtitutæ ſunt deciſiones.

Ergo. Similiter significant.] Qualitate ſcilicet partis affectæ calidioris, frigidioris, mollioris, durioris, dolorificæ, aut contrà dolore carentis, ſimiliter oborti tumores ſignificant exolutionem ſui ſperabilem digeſtione aut ſuppurato, celeriorem aut tardiorem.

Ut ii qui in hypochondriis stabulantur.] i. In jecore aut liene, duri & dolorifici, aut molles ac doloris expertes.

Ipsi etiam qui sunt in ventre tumores.] Hîc ventrem intelligit; non quidem promptuarium illud potionis & cibi de quo legitur aphoriſmus ille. Αἱ κοιλίαι τοῦ χειμῶνος θερμόταται. i. *Ventres hyeme calidiſſimi:* nec verò illum ventrem qui ſuperior appellatur, de-
aph. 38. 7. que pulmonibus ac thorace dicitur aphoriſmo illo: Κατάῤῥοι ἐς τὴν ἄνω κοιλίην, ἐν εἴκοσιν ἡμέρῃσιν ἐκπυΐσκονται. i. *Catarrhi prolabentes in ſuperiorem alvum, viginti diebus ſuppurant.* Sed ventrem intelligit, totum illud abdomen cum meſenterio & epiploo conjunctum, quod aphoriſmus ille conſiderandum proponit. Ὁκόσοισιν ἧπαρ ὕδατος πλησθὲν ἐς τὸ ἐπίπλοον ῥαγῇ· τουτέοισιν ἡ κοιλίη ὕδατος
aph. 7. 6. ἐμπίμπλαται. i. *Quibuſcunque aqua repletum hepar eam in omentum effundit; illis venter aqua turget.* Atque tumores ventris hoc loco commemorati, ſunt illi quos alibi nominavit ἀλγήματα μετέωρα. His ita conſtitutis, quærendum videtur an ventris explicati tumores, ſimiliter ſignificent ut ii qui in hypochondriacis viſceribus ſtabulantur. Quid enim? an meteωri ventris tumores ſimilia edunt ſymptomata, tum partis obſeſſæ & humoris morbifici propria, tum verò partium vicinarum & ſociarum ſympathica, ut hypochondriacorum viſcerum haud ita pridem deſcripti & explicati? An cita mors venit ab epigaſtricis, uti venire ſolet ab hypochondriacis ambarum partium duris ac dolorificis, præſertim verò dextræ partis, per hepatis inflammationem ſyſtrophicam? Quid verò? an epigaſtricos tumores hæmorrhagia exolvit, ut viſcerales? Audiamus Galenum ſuper hac re propoſita diſſerentem. *Enimvero*, inquit, *tumores hypochondriorum duri ac dolorifici mortem haudquaquam brevi futuram denunciabunt, niſi partium quoque interiorum aliqua ſimul affecta fuerit. Interiores verò eſſe novimus, jecur, ventriculum, diaphragma, lienem. Muſculi namque hypochondriorum phlegmone obſeſſi, tollere hominem è vita non poſſunt, niſi, quod raro accidit, vel magnitudo phlegmones eximia fuerit, vel imbecillæ admodum vires, vel perperam æger curetur à medicis, vel ipſe in commoda ſua peccarit. Nam hæmorrhagiæ ſimilis ratio eſſe non poteſt in epigaſtricis, ut in viſceribus hypochondriacis.* Ergo non ſimiliter epigaſtrici tumores ſignificant, ut viſcerales. Quamobrem ſimilitudo illa non ad omnium partium obſeſſarum conditionem debet referri, tam interiorum, quàm exteriorum; niſi tumorum etiam diſtinctio adjungatur, ut in prognoſtico fecit his verbis; loquitur autem de mollibus: Εἰ δὲ ὑπερβάλλῃ ἑξήκοντα ἡμέρας, ὅτε πυρετὸς ἔχων, καὶ τὸ οἴδημα μὴ καθιστάμενον· ἔμπυον ἔσεσθαι σημαίνει, καὶ τοῦτο, καὶ τὸ ἐν ἄλλῃ κοιλίῃ κατὰ τὸ αὐτό. i. *Quòd ſi ſexaginta dies febris exceſſerit cum tumore non ſubſidente, pus factum hinc iri ſignificat, tum ſi in reliquo ventre fuerit.* Ergo ſimilitudo illa tumorum pertinet ad œdemata mollia & indolentia, tam abdita, quàm meteωra, & in abdomine conſiſtentia. Similiter enim hæc ut illa naſcuntur, ac ſimiliter exolvuntur, ſi tantùm exceperis ſuppurandi opportunitatem quæ major eſt in viſceralibus, quàm in epigaſtricis: quod ſequentia verba declarant.

Nisi quod minus hi, quam illi in suppuratum vertuntur.] Quod ſanè falſum eſſet de phlegmone epigaſtrica per ſyſtrophen nata. Hæc enim ſuppurato ſaneſcit, nec ſuppuratum morte antevertit; ut hypochondriaca interior, quæ ipſa per ſe funeſta eſt, niſi hæmorrhagia primis periodis, aut poſt vigeſimum diem, ſuppurato, periculi locus tollatur, ſi convenienter fiat & exeat. Tumores autem molles doloriſque expertes, meteori quidem, rariùs in ſuppurationem vertuntur, quàm interiores, tum hypochondriaci, tum reliquarum

rum partium ventris: quòd materia frigidior in abdomine diffuſa, non facilè fit ſuppurabilis à calore febrili, nec tam facilè ſuppuratum concipiat virtute caloris nativi, quàm quæ in viſceribus, reliquoque ventre interiore ſtabulatur.

Minimumque omnium, qui sub umbilico consistunt.] i. In hypogaſtrio vel aqualiculo, quæ pars adipoſa longiſſimè omnium abdominis partium diſtat à fonte vivifici nectaris, nec tam plena manu ſyrrhoën recipit, quàm ſuperiores. Huc pertinet illud: Τοῖσιν ἐμπυήμασιν ὀμφαλὸς ὅρος. i. *Empyematis umbilicus terminus.* 6. Epid. parte. 2.

7 Τῶν δὲ ἄνω ἐμπυημάτων, τὰ μὲν ἐν χιτῶνι ἐςὶ συλλεγόμενα, τὰ δὲ ἐν σπλάγχνοις κεχυμένα. Malè fuit Καὶ γίνεται δὲ ταῦτα μὲν ἐν χιτῶνι· τὰ δὲ ἄνω κεχυμένα.

Suppuratorum autem quæ ſurſum ſunt, alia quidem in tunica ſtabulantur collecta, alia verò ſunt in viſceribus ipſis diffuſa.

Hactenus de natura, ſymptomatis, periodis, & paroxyſmis tumorum hypochondriacorum & reliqui ventris. Quinetiam patefactæ ſunt criſes quibus periculi locus tollitur, ac ſpes ſalutis affulget quæ in anguſto erat, ſi jure & loco illæ criſes ſuſcipiantur & fiant. Enimvero tumorum hypochondriacorum, hoc eſt, jecinoris, aut lienis, aut utriuſque, qui duri ſunt ac dolorifici, ut eſſe ſolet omnis ſyſtrophica phlegmone; defungendi periculo ratio primùm poſita eſt in libera & liberali hæmorrhagia quæ primis periodis prorumpit κατ' ἶξιν alterutrius viſceris, aut utriuſque obſeſſi: non autem ἀνάπαλιν. Hæc ſi deſit, nec brevi ad exitium præcipitetur æger, ſed validarum virium beneficio, ſymptomatum calamitoſam vim ſuſtinere poſſit ad vigeſimum uſque diem; ſuppuratum erit in promptu quod ægrum ab interitu vindicabit ſi ejuſmodi ſit, ut qualitate puris, copia, tempore, & excernendi modo, medici optatis reſpondeat. Nam hypochondriacorum viſcerum tumores qui & unà ſunt molles, & unà doloris expertes, periculi minus habent, quamvis eorum ſit tardior criſis. Hi etiam ſuppurato finiuntur, niſi ante ſexageſimum diem exolvantur. Reliqui autem ventris tumores qui phlegmonem ſyſtrophicam præ ſe ferunt, atque doloris acerbitate ac duritate ſe produnt; ut non ſunt ita perniciosi quam hypochondriaci, nec ſimiliter ut illi per hæmorrhagiam exolvuntur: ita ſuæ molis mutationem ſuppurato & expurato recipiunt, tum epigaſtrici, tum hypogaſtrici. Molles verò ſimiliter ut hypochondriaci terminantur, niſi quòd perraro in ſuppurationem vertuntur; præſertim ii qui ſub umbilico naſcuntur, parte illa ſcilicet quæ adjacet pubi, quam veteres ἦτρον ἢ ὑπογάστριον nominarunt. Hæc fuit noſtri authoris διάνοια in ea diſputatione quam hactenus inſtituit de tumoribus viſcerum hypochondriacorum, ac cæterarum partium quæ in abdomine continentur. Nunc ſequitur ut ſuppurati, quod ipſis tumoribus mutationem attulit, conditiones, unde & quorſum appareant, explicentur. Ac primùm de hypochondriacorum tumorum ſuppurato dicendum. Dicendi autem methodus & ratio ſic ab authore præſcripta.

Suppuratorum autem quæ sursum sunt.] i. Abſceſſuum purulentorum qui phlegmonarum per ſyſtrophen obortarum mutationem ex pepaſmo aut putredine attulerunt, vel ad interitum, vel ad ſalutem. Ergo. Suppuratorum.] Quæ fecit pepaſmus, ſi bona ſunt; vel corruptio ad gangrænam, ſi mala atque mortifera.

Quæ sursum sunt.] i. Quæ ſtabulantur in ſuprema regione abdominis ubi ſunt hypochondria, ventriculum diaphragma, jecur, & lienem circumplectentia: ſic enim τὰ ἄνω vertenda duxi, ex mente authoris quæ ſpectat corporis dimenſionem in longum, non in profundum. Αἵματος δὲ ῥῆξιν μάλιςα τῶν ἀνωτάτω τόπων προσδέχεσθαι χρή. i. *Sanguinis eruptionem è ſupernis præſertim partibus oportet expectare.* Ac, *ſurſum*, Latinè dixi cum M. Tullio, qui nares & oculos ſurſum eſſe tradidit lib. 2. de nat. deor. Jam verò conſilium illud fuit authoris primum de ſuppurato agere viſcerum hypochondriacorum phlegmone ſyſtrophica obſeſſorum, quòd & illa omnium ſuppurati capaciſſima ſunt, nec minùs à ſuppurato metu nos terrent, quàm ſpe ſalutis conſolantur, ſi tale id non ſit, quale mox optimum deſcribetur.

Alia quidem in tunica stabulantur collecta.] i. Alia quidem ſimpliciter à pepaſmo nata ſunt & edita, ſuoque conſiſtunt loco, virtute naturæ conglomerata. Ejuſmodi autem ſunt quæ, mitificata phlegmone, in tunica obſeſſi antè viſceris continentur, non in ſubſtantia ipſa. Atque ea ſunt colore alba, ex integritate partium ſolidarum; lævia, ex virtute caloris inſiti ſeſe in omnes materiæ partes æqualiter inſinuantis; æqualia, bonitate ipſius materiæ pepaſmi capacis. Hunc autem locum miſerè corruptum, ac velut carcinoma inſanabile execandum, ſic reſtituendum putavi ex alio loco, cujus verba hæc ſunt: Ὁκόσοι τὸ ἧπαρ διάπυον καίονται, ἢν μὲν τὸ πῦον καθαρὸν ῥυῇ καὶ λευκὸν· περιγίνονται. ἐν χιτῶνι γὰρ τὸ πῦον τουτέοισιν ἐςίν. ἢν δὲ ἀμοργὴ ῥυῇ ἀπόλλυνται. i. *Quibuſcunque purulentum hepar uritur, ſi quidem purum pus inde fluit albumque; ſervantur (nam his vomica concluſum tenetur:) ſin autem amurcoſum, moriuntur.* Quod autem ait bene collecta videri, non diffuſa; quorſum hæc fiant, ne bis idem mihi dicendum ſit, mox explicabitur in ea prognωſi quæ huic citima eſt. aph. 45. 7.

Alia vero sunt in visceribus ipsis diffusa.] Quæ loco & ſitu mala ſunt, ne dicam funeſta; ac loco quidem, quia ſunt ἀμοργώδη, βορβορώδη. i. *amurcoſa & cœnoſa*, partis corruptæ certiſſima argumenta: ſitu autem, quia diffuſa; cujus diffuſionis vitia ſequens prognωſis indicabit.

8 Θανάσιμα δ' ἐςὶν αὐτῶν ὅσα ἂν εἴσω ῥαγῇ. τῶν δὲ λοιπῶν ἐμπυημάτων, τὰ μὲν ἔξω ῥηγνύμενα, βέλτιςον μὲν ὡς ἐλάχιςον καὶ ὀξύτατον συλλέγεσθαι.

Abſceſſuum prædictorum lethales ſunt illi qui pus effundunt intrò. Reliquorum autem ſuppuratorum quæ foras abſcedunt, principem locum obtinet quod ut breviſſimè, ſic acutiſſimè eſt collectum.

Est illud verè poſitum, manetque ad unum firma conſenſio medicorum. Omnia quæ magiſterio naturæ fiunt in pepaſmo & excretione, cocta ſecerni, ſecreta excludi quò ipſa natura viam affectat per loca ex ſeſe commoda, nec ex eventu incommoda. Sunt quidem οἱ πεπασμοὶ τῶν ἀπιόντων πάντες ἐπίκαιροι. Sed illi pepaſmi ἔξω ἢ εἴσω ῥέπουσιν, ἢ ἄλλῃ ὅπῃ δεῖ. Atqui omnium ſupervacaneorum humorum expetenda concoctio eſt, quòd ea celeritatem & ſecuritatem criſis denunciet: ita potiſſimùm oranda venit ea quæ convenienter naturæ fieri ſolet excluſio, quò ſcilicet natura ipſa curſum inflectit. Ergo quemadmodum ſuppurata viſcerum hypochondriacorum quæ in ipſorum tunica ſunt collecta, certam opinionem faciunt victricis naturæ in coquendo: ita ſpem adferunt ſecundæ criſeos in excernendo, quòd illa inoffenſo curſu excludantur foras per cutim ſine ulla viſcerum offenſione. At verò prædictarum partium ſuppurata diffuſa, non autem collecta, ut omnia ferè ſunt impura, ac magis à corruptione nata quàm à pepaſmo, proptereaque peſſima, ne dicam, lethalia: ſic etiam majore motu terrifica eſſe ſolent, effuſione non tam purulentæ, quàm virulentæ materiæ, quæ introrſum delata, non minùs ruinoſa eſt partibus per quas fertur, quàm illis unde manat noxam contractam oſtendit. Atque hic ſcopus eſt noſtri authoris, quò dirigit inſtitutam prognωſin.

1. Epidem. lib. de humoribus.

Abscessuum prædictorum.] Qui attributi ſunt viſceribus hypochondriacis, quorum alii in tunica ſtabulantur collecti, alii verò ſunt in viſceribus ipſis diffuſi; ac poſt vigeſimum diem nati ex phlegmonè dura, ſyſtrophica & dolorifica; aut poſt ſexageſimum, ex tumore partium illarum molli, ac doloris experte.

Lethales sunt qui pus effundunt intro.] Sanè quidem, tum ſuperſtite vitio partis obſeſſæ cujus officio vita carere nequit; tum ſuccreſcente nova offenſione partium virulentam potiùs, quàm purulentam materiam excipientium, unde labefactatur coquendi vis in ventriculo, diſtribuendi in jejuno, excernendi in craſſioribus inteſtinis, quibus virulentum pus illud ulcerificum eſſe ſolet. Hinc dyſenteria crudelis quæ fractis jam viribus immiſericorditer ægrum exercet.

Cæterorum autem suppuratorum.] Quænam hîc nominat cætera ſuppurata? ea videlicet quæ aliò quàm hæc, modò explicata, curſum inflectunt, virtute naturæ foras excluſa, non autem ſua ſponte introrſum dilapſa: cujuſmodi ſunt ea quæ in viſcerum tunica ſtabulantur collecta, non in viſceribus ipſis diffuſa. Empyema verò nominare conſuevit omne partium omnium phyma quod in pus alteratum eſt: quamvis empyici per antonomaſiam dicantur, quibus collectum pus eſt in capacitate thoracis.

aph. 44. 7.

Quæ foras abscedunt.] Virtute naturæ, meatuum libertate, & accurato pepaſmo.

Principem locum obtinet.] i. Præclarè ad ſalutem apparet & facit, omneque tulit punctum inter phymata ſuppurata.

Quod ut angustissime.] i. Breviſſimo circumſcriptum loco, partium undique circumjacentium optima conſpiratione, pus ipſum undiquaque propellentium.

Sic acutissime est collectum.] Hoc enim majores denunciat opportunitates validarum naturæ virium, liberorum meatuum, & puris exquiſitè mitificati. Sed tamen crudorum phymatum longè alia ratio eſt. Quò enim latiùs diffuſa ſunt, eò meliora ſunt, nec ita ſunt dolorifica, nec ita corruptioni & gangrænæ obnoxia. Libet adſcribere quæ ſuper ſuppuratorum phymatum conditione ſcripta ſunt in prognoſtico. Τάδε διαπυήματα ὧδε χρὴ σκέπτεσθαι τὰ ἐντεῦθεν. Οκόσα μὲν ἔξω τρέπεται· ἄριστα ἐστὶν μικρά τε ἐόντα καὶ ὡς μάλιστα ἐκκλίνοντα ἔξω, καὶ ἐς ὀξὺ ἀποκυρτούμενα. τὰ δὲ μεγάλα τε ἐόντα καὶ πλατέα, καὶ ἥκιστα ἐς ὀξὺ ἀποκορυφούμενα· κάκιστα. i. *Empyemata conſiderare ſic oportet. Quæcunque foras convertuntur, optima ſunt, ſi parva eminent acuminata: magna verò, & plana, minimumque turbinata; peſſima.*

9 Τῶν δὲ εἴσω ῥηγνυμένων βέλτιστον ὃ, τι ἂν μήτε πόνῳ, μήτε ὄγκῳ, μήτε χρώματι διάδηλον ἔξω ποιέῃ· τὸ δὲ ἐναντίον κάκιστον.

Sed tamen eorum quæ introrſum feruntur, optimum quidem illud quod neque dolore, neque tumore, neque colore conſpicuum quicquam foris exhibet. Contrarium verò peſſimum.

Enimvero phymata purulenta viſcerum hypochondriacorum, terrifica eſſe debent quæ introrſum funduntur. Quòd ſi ad illam ſymptomatum calamitoſam vim, cum virium infirmitate conjunctam, acceſſerit ſignorum, quæ συνδρομὴν Græci vocant, concurſus cum ſumma difficultate curandi, vel impotentia potiùs; inde ſalutis deſperatio eſſe debet.

Coac. ſuperiore.

Ergo. Sed tamen.] Correctio eſt illius prognωſεως in qua ſcriptum erat. *Suppuratorum quæ ſurſum ſunt, illa demum lethalia eſſe quæ intrò funduntur.* Eſt autem hic ſcopus authoris; omnia quidem ejuſmodi periculoſa eſſe phymata purulenta, ob eas ſanè cauſas quæ jam ſunt explicatæ: ſed tamen inter ea, minimum periculi ſecum adferre.

Optimum quidem illud est.] Non ſpecie quidem bonum, tantùm abeſt ut optimum, quod abſolutè ſcriptum ſignificat id in quo bonitatis ſumma ſunt omnia, ut hypochondrium

drium

drium optimum, ſudor optimus qui ex toto morbum tollit, bonus autem qui facit ut æger alacriùs ferat morbum: ſed optimum, comparatione aliorum quæ omni ex parte peſſima ſunt. Sic latronum optimus dici ſolet, qui inter ſuos æquales eſt minimùm malus. Ac talis loquendi modus frequens eſt apud Hippocratem. Erit igitur hîc, βέλτιςον, idem quod ἧσσον ὀλέθριον.

QUOD NEQUE DOLORE.] Quem facit diſtenſio & dyſcraſia prægrandis ab humore contumaciter parti impacto, cum acceſſione frigoris aut caloris eximii.

NEQUE TUMORE.] Tractabili, & aſpectabili mole contra naturam, cum inæqualitate partis obſeſſæ.

NEQUE COLORE] Ab humore tumoris quo ipſa pars fucatur ſimulatque tumor aſſurgit. *Nam qualis humor non refluus, talis & color lucet in cute.*

CONSPICUUM QUICQUAM FORIS EXHIBET.] i. Cutim contra ſe non afficit, nec ullam ejus mutationem adfert in colore, charactere, & mole. Atque hanc phymatum purulentorum expetendam conditionem ſi intrò rumpantur, his verbis deſcripſit Hippocrates. Ἄριςα ἐςὶν ἃ μηδὲν ἔξω χωρίῳ ἐπισημαίνει ἀλλ' ἐςὶ περιεςαλμένα, καὶ ἀνώδυνα, καὶ πᾶν τὸ ἔξω χωρίον ὁμόχροον φαίνεται. i. *Tumores ſunt illi optimi qui externas partes non attingunt, ſed ſunt ſuſpenſi, non dolentes, cum æquabilitate externæ partis.*

CONTRARIUM VERO PESSIMUM.] Sic enim geminatur malum quod ipſum per ſe in alterutra parte graviſſimum eſt. Nec verò in hoc cuniculoſo ulcere locus relinquitur σαρκώσει, qua una, curatio ulcerum duce natura ſuſcipitur atque abſolvitur. „ Nihil enim creſcit quod „ ſuæ accretionis fundamentum & baſin non habeat. Ac talia ulcera oppoſitarum partium eroſione nata, verè ſunt ἔμμοτα: qualia leguntur nephritica, in quibus & unà pus foras erumpit, & unà purulentæ redduntur urinæ. Vide Hipp. lib. περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν.

10 Τινὰ δὲ τούτων διὰ πάχος πύου, οὐ διασημαίνει.

Exiſtunt tamen horum nonnulla, quæ ob craſſitudinem puris, nihil tale oſtendunt.

BENE RES eunt quando naturæ potentia phymata purulenta reguntur ad vacuationem puris intrò aut foras. Malo ſunt loco res ægri, quando humoris dominatû ſurſum deorſum, foras introrſum, vacuationis inclinatio fit. " Sæpe autem accidit, ut irrita ſit quæ pariter „ æqualiterque intrò & foras curſum inflectit vacuatio. Nec vetat quo minùs periculoſa ſit „ ultrò citroque fluctuatio, quamvis non appareat ex mutatione coloris, characteris & „ molis in cute oppoſita.„ Eſt enim calamitoſa omnis materiæ morbificæ intentata propa„ gatio: quia fit παρὰ λόγον naturæ & κατὰ λόγον morbi. Μετάςασις autem, i. *tranſitus*, in bonis ducenda, quamvis non eò perveniat quò natura curſum inflexit. Juvanda eſt igitur arte natura, ut exitum habeat pus quod propter craſſitudinem, partiumque quâ repit denſitatem, in conſpectum venire non poteſt. Enimvero aſpectabile & tractabile ſuppuratum, non magnam requirit à medico induſtriam; diligentia & fide tantùm eſt opus. Quod autem in occulto latet, non niſi à ſciente animadverti poteſt, nec niſi ab eo in quo ſumma ſunt omnia induſtriæ & exercitationis. Ratio cognoſcendi abditum phyma purulentum, poſita eſt primùm in diſtinctione criticarum periodorum, deinde in obſervatione ſignorum antecedentium, conſequentium & adjunctorum. Etenim pleuritis ἄλυτος quæ ſanguinis detractione, & diæta, & fotu nihil conceſſit; decimo quarto die fit purulenta. Phlegmone ſyſtrophica viſcerum hypochondriacorum, mutationem accipit ſuppurati intra vigeſimum diem. Doloris acerbitas verſa in gravitatem, lipothymia & ſyncope, febris de nocte recrudeſcens, interdiu mitior; poſtremò rigor qui antè non erat, noviſſimè crebrò citatus, idque ἀτάκτως; certiſſima ſunt argumenta phymatis purulenti in abdito ſtabulantis. Hanc διαγνώσεως rationem traditam legimus à dictatore noſtro, tum in prognoſtico, tum in Coacis deciſionibus jam explicatis. Solenne eſt illud: Ῥῆξις ἀπὸ τῶν ἀγγείων, ἢ ἀφ' ἑλκέων: ubi per prolepſin τὰ ἕλκεα uſurpantur pro ipſa vomica nondum pus evomente. Quod autem ad hujus prognoſεως enarrationem attinet, repetenda eſt Galeni interpretatio ad aph. 41. 6. Nos purulenta in abdomine phymata, nihil conſpicui in cute habentia, ſæpenumero fœliciter, ducente Deo, curavimus aperta vomica per μετάςασιν eò delata atque collecta; ſecuti eam διαγνώσεως rationem quam ab Hippocrate hauſeramus; ut in clariſſima fœmina D. Dantragues 1555.

11 Τὰ πρόσφατα τῶν ἐν τοῖσιν ὑποχονδρίοισιν ἐπαρμάτων, ἢν μὴ σὺν φλεγμονῇ ᾖ, καὶ τοὺς ἀπ' αὐτῶν πόνους, λύει βορβορυγμὸς ἐγγινόμενος ἐν ὑποχονδρίῳ, καὶ μάλιστα μὲν διεκπεσὼν δι' οὔρων καὶ διαχωρημάτων. εἰ δὲ μὴ καὶ αὐτὸς διαπεραιωθείς. ὠφελεῖ δὲ καὶ αὐτὸς ὑποκαταβὰς ἐς τὰ κάτω χωρία.

Tumores hypochondriorum recens obortos, inflammationis expertes, & inde dolores natos ſolvit borborygmus fremens ſub hypochondrio: maximè ſi aut ipſe per ſe ſecedat, aut cum urinis & dejectionibus: quin juvat is ipſe, ſi modo deſcendit.

FA-

Facilis ex ſeſe propoſitio, ſententiæ conceptu, & uſu verborum, facilitatis amplius accepit à Galeni commentario uno ex iis quos edidit in ſecundum prognoſtici, cujus ipſa viceſimaquinta eſt; & altero ex iis quos ſcripſit in quartum aphoriſmorum; ubi ſeptuageſima quarta legitur. Alleviabo ipſe lectorem pœna adeundi librum, ſi monuero, ἐπάρματα hîc eſſe, prognoſtici κυρτώματα, à quo affectu ὑποχόνδρια μετέωρα quartus aphoriſmorum appellavit; πρόσφατα etiam hîc, quæ illic νέα. Quod ad rem facit, ut & illud: Abesse inflammationem; quo intelligamus tumoris materiam eſſe, non humorem craſſum & viſcidum qui inveteratorum eſt, non bilioſum ardentem qui inflammationem facit; ſed bilem pituitamve, alterutram aut utramque, vel etiam flatum permixtum his aut ab eis ſecretum; ſive hunc, ſive illarum unam, aut alteram, ſive ex omnibus ſimul; mitem, facilem, ſola peccantem cruditate, neque ipſa vix emendabili, qualis intemperiei inteſtinorum hecticæ ſoboles exiſtit, non nuper exortæ, ac ſeſe dantis in conſpectum, quæ proponitur. Propterea offert ſeſe aliud agenti ratio cur borborygmo (quod eſt effictum nomen à murmure infrà detruſi flatus) ſive ſecedente, διαπερωμένου; ſive ſaltem deſcendente, ὑποκαταβαίνοντος, cum fæcibus aut urinis, vel ipſo per ſe, ut erit conditio materiæ conclusæ hypochondrio, ſubſidet & æquatur. Nimirum quia de ea unde tumor aſſurgit materia, tantum eò deducitur. Ut borborygmo protinus non exolvatur tumor; at brevi exolutum iri arguit, victoriæ teſtis nativo calori adverſus humorem partæ: contrà quàm in στρόφῳ, cùm inteſtina contorquentur à flatu ſurſum revoluto; quod ejus natura fert, cùm potiore noſtra non vincitur.

Progrediendum ulteriùs. Nam in febre hæc ſi notantur & fiunt, decubitum habent materiæ febrilis in jecoris ſedem, unde borborygmo excluſa, mutationem adfert criticam ſalutarem ἀποθέσιος εἰς ἐκροὴν, i. *ducubitus in effluxum*: ibi ex adverſo cunctata & putreſcens, morbum morbo, periculoſiorem periculoſo fuerat additura.

12 Σφυγμὸς ἐν ὑποχονδρίῳ μετὰ θορύβου· παρακρουστικόν. καὶ μᾶλλον ἢν ὄψιες πυκνὰ κινέωνται.

Pulſus in hypochondrio cum perturbatione; dementiæ eſt: magiſque ſi oculi crebrò moventur.

Sequitur poſt hiſtoriam phymatum hypochondriacorum, nunc de ipſorum ſympathia dicendum quam habent cum propinquis ſociiſque partibus, tum jure ipſo vicinitatis & ſocietatis, tum etiam tranſlatione aut propagatione humoris morbifici. Magna eſt ſympathia cerebri & diaphragmatis, magna item ventriculi, maximeque oris ipſius; tum generis ſimilitudine, tum operis ſocietate, tum etiam vaſorum communione; ex eaque ſympathia naſcitur earundem partium ſyntimoria, qualis eſſe ſolet principiorum & propaginum. Primùm igitur de ſympathia cerebri prognoſin inſtituit.

Pulsus.] i. Arteriæ micantis ictus ægroto moleſtus, tum propter arteriæ ipſius plenitudinem particularem, tum propter anguſtiam loci in quo liberè micare ſolebat, & libertatem ademptam à phlegmone per ſyſtrophen nata. Atque in hac ſignificatione, pulſus nomen non raro ſcriptum legitur, ut in pulſu hæmorrhagiæ, abſceſſus, delirii, qui aſpectabilis eſt medico, & dolorificus ægro: ut omnium medicorum opinio fuerit id unum ſignificari pulſus nomine, quod modo expreſſi. Sed aliam quoque opinionem mihi faciunt alia ſcripta Hippocratis quæ pulſus nomen ſignificare oſtendunt liberam micantis arteriæ diaſtolen atque ſyſtolen, ſine ictu & percuſſione partium circumjacentium. Ac talem pulſum tractabilem eſſe medico in extimis partibus, non aſpectabilem, nec verò percipi poſſe ab ægro niſi admota manu.

In hypochondrio.] Alterutro vel utroque: quamvis κατ' ἐξοχὴν ſingularis numeri hypochondrium de dextro dicatur. Ergo qui in hypochondrio pulſus ineſt, quod in prognoſtico ſcripſit ἐνεὴν, ut omnis tollatur opinio pulſus extraordinarii muſculorum abdominis.

Cum perturbatione.] Mentis & animi; non autem, ut Galenus voluit, metu periculi quo non minùs exterrentur medici, quàm is qui ægrotat. Etenim talis perturbatio

prorrh. 4. ſ. 11. ducta ex metu illo, nullam delirii opinionem facit. Sed ea perturbatio mentis quam παραχὴν abſolutè vocant, qua ſtupent attoniti, viſiſque mendacibus, falſiſque opinionibus percelluntur; certiſſimum eſt jamjam futuræ dementiæ argumentum. Ergo pulſus, vel palpitatio (ſic enim loquitur in Sileno) quæ ineſt in hypochondrio per metonymiam dicto pro partibus quæ intrà ſitæ ſunt, cum perturbatione animi qualem deſcripſi; ut inde ſuſcipientis cauſæ præparatio demonſtretur habilis ad excipiendam vim efficientis.

Dementiæ est.] Id enim ſignificat τὸ παρακρουστικὸν, eôdem ſpectans in hac prognoſi, quò in prognoſtico illud μανῆναι τούτους ἐλπὶς: qua voce nihil majus in ullo delirii genere dici poteſt. Tametſi τὸ παρακρουστικὸν, tranſitus eſt ad τὸ φρενιτικόν: ut etiam tranſitus eſſe ſolet à ſympathia in idiopathiam. Teſtis eſt illa prognoſis non ita pridem explicata. *Qui cum æqualitate faucium in acutis dolores & ſtrangulatus adſunt, nec oſcitanti os facile cogitur, quamvis æquali; deliratio eſt, indeque phrenitici deſperati.* Hîc autem dementiæ cauſam efficientem in phlegmone ſyſtrophica diaphragmatis poſitam eſſe docet. Nam diaphragmatis inflammati ſua etiam phrenitis eſſe ſolet, ut cerebri: ex eoque eventu veteres diaphrag-

Coac. 55. 1. lib. ma, τὰς φρένας nominarunt. Ejus phrenitidis deciſionem nobis attulit illa prognoſis. *Quibus acuta vox, iis hypochondria intrò ſurſum revulſa ſunt.* Tum illud quod ea de re ſcriptum legitur lib. 3. περὶ νούσων. *Ex aliis quoque morbis dementes evadunt. Sed illis dolet diaphragma, ut tangi vereantur & formident.*

Ma-

Magisque si oculi crebro huc illuc volvantur.] Hinc ſcire licet τὸ παρακρουστικὸν, καταχρηστικῶς uſurpatum ἀντὶ τοῦ φρενιτικοῦ. Etenim cùm diſſimilitudo morum quam ferocitas denunciat, in nullum aliud delirii genus cadat quàm in phrenitidem; palam eſt, oculorum crebros & indecoros huc illuc conjectus, etiam nullo propoſito aſpectabili; ferocitatis cujusdam ſigna eſſe: quæ depravatio, quoniam τοῦ παρακρουστικοῦ nuncia hîc eſſe dicitur, non dubium eſt quin τὸ παρακρουστικὸν idem ſit quod τὸ φρενιτικὸν, ἢ τὸ μανικὸν: ſicut author ſcripſit in prognoſtico, τούτους μανῆναι ἐλπίς. Etenim ut linguæ tremulæ ſigna ſunt haud ſolidæ mentis: ſic etiam oculi crebrò huc illuc indecorè conjecti, qui ſcilicet noſtra ſponte in nullum aſpectabile conjiciuntur. " Atque hi linguæ & oculorum depravati motus, non „ niſi per epigeneſin phrenitidis accidunt. Nam cerebro inflammato, non potis eſt oculos „ linguamve quieſcere: quia partes illæ proxime abſunt à cerebro. Porro autem ut fri- „ goris proprium eſt partes ipſas in movendo pigras & ſegnes reddere: ita caloris illa vis „ eſſe ſolet ut continenter moveat, nec ullam quietis partem impertiat.

13 Καρδίης πόνος, καὶ σφυγμὸς ὑποχονδρίων, πυρετοῦ περιψυχθέντος· κακόν. ἄλλως τε κ᾽ ἢν ἐφιδρῶσιν.

Stomachi dolor, & pulſus hypochondriorum, febre extincta, malum denunciant: idque cùm aliàs, tum in ſudatiuncula.

Hic vicinarum partium ſympathia per progreſſum conſectaria, cum magnitudine affectionis unde ipſa venit, proponitur. Sympathia cernitur in dolore ſtomachi; magnitudo affectionis in pulſu hypochondriorum & febre extincta; cujus extinctio falsò creditur ex partium extimarum perfrigeratione. Exolutionis autem vel oppreſſionis ſignum eſt ἐφίδρωσις i. *ſudatiuncula*.

Ergo. Stomachi dolor.] i. Cardiogmus, quem facit bilis acerrimæ morſus & vellicatio in ore ventriculi, quod ſtomachum Latinè expreſſimus. Ejus autem bilis generatio perennis atque perennis affluxus venit à jecore inflammato: qua de re aliàs ſatis jam multa.

Et pulsus hypochondriorum.] Qui eſt magnæ inflammationis ſignum inſeparabile, cujus inflammationis eximiæ conſectarius eſt ille ſtomachi dolor, ac ſingultus; non autem cujusvis. Diſtinctiones autem cauſarum cardiogmi & ſingultus alibi ſunt explicatæ. Eſt enim ſingultus, ſymptoma tunicarum ventriculi concuſſarum ad excutiendum id quod ipſis tunicis contumaciter adhæreſcit: cardiogmus autem & cardialgia, oris ipſius acerrimi ſenſus, quod inde καρδίαν veteres nominarunt, aph. 17. & 65. lib. 4.

Febre extincta.] Ad verbum, *perfrigerata*, ex vacatione caloris partium extimarum, quæ quia ſunt alſioſæ, opinionem faciunt exolutæ febris: ſed falsò. Nam Pythioni Thaſio hiſt. 5. ſ. 5. viſa eſt crebrò talis dimiſſio febris: ſed idem paulò poſt, ἀνεθερμάνθη ἐπὶ τὸ χεῖρον. i. *in pejus*, 3. Epid. ac decimo die interiit. Sic etiam Philiſcus tertio die morbi viſus eſt febris expers, obiit hiſt. 1. ſexto. 1. Epid. Itaque diorismus hic veterum fuit ſuper dimiſſione febris univerſali & critica, ut ea verè exoluta dicatur quieviſſe, non refrigerata eſſe: quoniam non in febrili calore ſuperficiei, febris natura & focus habetur; ſed in ardore potiùs partium interiorum. Sic enim mortiferus cauſus interiora perurit, exteriora verò ne modicè quidem calefacit. Idem quoque faciunt lipyriæ febres. Quæ cauſa eſt cur in prorrhetico ad hujus prognoſεως veritatem conſideratè & appoſitè propoſuit τὰ ἐγκαταλιμπανόμενα καύματα ἐν ὑποχονδρίῳ, πυρετοῦ περιψυχθέντος, i. *reſiduos in hypochondriis ardores*, *febre refrigerata*. Sed parem vim habet ad demonſtrationem, commemoratus hoc loco hypochondriorum pulſus ægroto moleſtus ac dolorificus, ex ictu micantis arteriæ quæ ampliùs liberè, ut ſolebat, micare non poteſt; ob intercapedinis ſuæ anguſtiam & libertatem ademptam à phlegmone viſceris per ſyſtrophen nata. Eſt præterea inflammationis eximiæ ſignum inſeparabile, pulſus ægroto permoleſtus ac dolorificus.

Malum.] Inflammatione partis quæ homini necando ipſa per ſe ſatis eſt, ac mortem in propinquo ſæpe denunciat; tum acceſſione & ſucceſſione ſymptomatum graviorum, ut cardiogmi & ſingultus, quæ tantùm inflammationis eximiæ conſectaria eſſe ſolent. Inflammationis autem magnitudo cernitur in pulſu & frigore partium extimarum.

Idque cum alias.] i. Semper ſuapte natura, & jure vicinitatis ac ſocietatis partium vicinarum atque communium.

Tum vero in sudatiuncula.] Quæ, ut omnes exiguæ cauſæ criticæ, peſſima eſt; tum verò funeſta, quando exudat vitio & reſolutione partium ſolidarum ſic effœtarum ut ſibi alibilem ſuccum aſſimilare non poſſint, ſed elabi diffluereque ſinant. Eſt autem ephidroſis, illa ſudatiuncula qua roſcidum eſt tantùm caput, cervix, & thorax; aut etiam quæ perexigua toto exudat corpore. Cæterum prognωſis hæc jecoris propria eſt; ut ſuperior, dia- prorrh. 7. 1. 1. 1. phragmatis.

14 Ἐς ὑποχόνδριον ἐμπίπτοντα ἀλγήματα, ἄλλως τε πονηρὸν, καὶ ἢν κοιλίας καθυγραίνῃ. Κακίω δὲ ἐν ὀλίγῳ γινόμενα, καὶ τὰ παρ᾽ οὓς τε ἀνιστάμενα ἐκ τουτέων· κακοήθεα, καὶ τὰ ἄλλα ἐκπυήματα.

Quæ cadunt in hypochondrium dolorifica mala, cùm aliàs prava ſunt;

tum verò ſi faciunt profuſiores alvos. Pejora autem quæ brevi naſcuntur. Tum quæ aſſurgunt ex his parωtides, multùm terrificæ, ut cætera expurata.

Hic genus aliud ſymptomatum explicatur, quæ plegmonarum ſyſtrophicarum in hypochondriis obortarum progreſſum conſectaria non raro eſſe ſolent. Sunt autem parωtides, & alvi profluvia, quæ inde nata, omnino terrifica eſſe debent: quia veræ criſeos excuſationem nullam habent. Quod ut perſpicuum fiat, hæc mihi videtur ratio enarrandi.

Quæ cadunt.] Ad verbum, *quæ incidunt*, vel ſua ſponte, vel cum prævidentia. Ac ſua ſponte, orgaſmo efferæ materiæ, qui vel inveterationem habet generationis, vel repentè cortus eſt. Cum prævidentia autem, primigenia, ex diætæ vitio in victus ratione, & vitæ inſtituto; ſuccedanea verò, per tranſitum alicujus morbi qui primigenio periculoſior eſſe ſolet.

In hypochondrium.] Scilicet dextrum, κατ' ἐξοχὴν ita dictum, & per metonymiam, in hepar; idque convexa ejus parte, aut cava.

Dolorifica mala.] Tumores duri & dolorifici, vel inflammationes per ſyſtrophen natæ, quarum ſymptoma eximium dolor eſt: ut eo nomine dolorifica cauſa ſignificetur. i. phlegmone ipſa, ut in illa prognωſi jam explicata. *Ex hypochondriorum doloribus natæ febres, malæ.*

Coac. 35. 1 lib. pror. 21. f. 1. 1.

Cum alias prava.] Ne quid acerbius dicam; doloris vehementia & ſympathia vicinarum ac ſociarum partium; febre acuta, unde graviſſimorum ſymptomatum vis, ſæpe etiam cita mors venit.

Tum vero si faciunt profusiores alvos.] Quæ paulò antè reddebant διαχωρήματα συνεςραμμένα, καὶ χολώδεα ἄκρητα, i. *dejectiones pilulatas & bilioſas meras:* nunc autem feruntur chyloſis fæcibus ab inflammatione jejuni, aut ſanioſa proluvie; cùm ab inveteratione cauſæ morbificæ jam tædet hepar ſui officii.

Pejora autem.] Unde ſpes abjicitur, præter ſymptomatum calamitoſam vim in actione læſa, & læſionis ſpecie, cum pari moleſtia doloris conjuncta.

Quæ brevi nascuntur.] Repentina generatione; non autem ipſius generationis cauſa. „ Nam generatio cauſæ morbificæ paulatim fit: impreſſio autem morbi, in puncto in„ diviſibili. Et quo inveteratio cauſæ morbificæ major eſt, eò repentina magis impreſſio periculoſior eſſe ſolet. Jam verò multùm intereſt inter hunc recentem hypochondrii tumorem, inflammationis participem, & eum qui expers eſt. Hic enim borborygmo exolvitur, quem ſæpenumero excitat febris, & qui cum urinis aut dejectionibus excidit, aut qui ipſe per ſe cum flatu ſilenti aut ſonoro trajectus excluditur, aut etiam qui ad inferiora ventris devolvitur.

Tum quæ assurgunt ex his parotides.] Tum per excurſum primigenium, tum per recurſum ex irrita hæmorrhagia.

Multum terrificæ.] Quoniam illæ ſunt ἀναρβόποι καὶ ἡμιῤῥοποι; tum quia ne ſuppurato quidem in his periculi locus tollitur, ſuperſtite partis vitio unde illæ venerunt.

Ut cætera expurata.] Quoniam nulla ſalus vitæ ſperabilis in vitio nobilium partium inſanabili.

15 Τὰ καρδιαλγικὰ μετὰ στρόφου· κοιλίης θηρία καταῤῥήγνυται.

A cardialgia cum torminibus; ventris feræ prorumpunt.

Existunt multa ſymptomata quorum remiſſio ſperari debet excluſione cauſarum moleſtiam facientium; ut alyſmi nauſeabundi, vomitione ſi febris adſit, neque adſit perennis generatio ejus; ut vomitionis in nephritide, prolapſu calculi in veſicam; quemadmodum nuper vidimus in tumore hypochondrii recens oborto & inflammationis experte, qui borborygmo à febre citato curationem recepit. Hic autem cardialgiæ moleſtia, torminumque ferocitas, quomodo exolvantur inopinato remedio, docetur his verbis.

Cardialgiæ.] Dolores ſtomachi, & faſtidia nauſeabunda, quorum cauſa firmiter fixa non eſt, neque contumaciter adhæreſcit, ut in muliere illà quæ cùm diu multumque laboraſſet è corde, tandem ptiſſana & ſucco mali punici, ejus doloris vacationem habuit: ſed leviter preſſa ab erethiſmo fugaci.

Cum torminibus.] i. Tenuium inteſtinorum cruciatibus ſine borborygmo, non quidem contumacibus atque exolvi metuentibus; cujuſmodi ſunt ab hectica intemperie hydropis ſicci prænuncia; vel à perenni, ex jecore inflammato, bilis affluxu; ſed qui per inteſtina vagantur cum viciſſitudine cardialgiæ, unde illi miteſcunt ac rurſum efferantur, pro varia ſuperiorum & inferiorum partium offenſione: nunquam tamen alibi quàm iu tenuibus inteſtinis & ſtomacho ſtabulantur, niſi quando vel ſua ſponte, vel arte fugati vermes excedunt. Eſt enim conſentaneum ut ibi maneant, ubi gignuntur, aut moriantur alieno in loco; ut σκώληκες mali Armenæ non vivunt in pruno: quamvis illæ arbores ſint conſociales. Gignuntur autem ἐνδελεχείᾳ chyloſæ materiæ, quæ nuſquam eſt niſi in ventriculo & tenuibus inteſtinis. Quæ cauſa eſt cur ſapientes medici potiones amaras exhibeant, præſertim è ſcordio: lac autem ſubjiciant, ut illinc fugati, hinc verò allecti, relicto jejuno, deſcendant in cωlon, ubi, vel ad punctum temporis durare non poſſunt vita ſuperſtite. Omnia enim quæ vivunt, quæque moventur, in ſuo quæque loco ſervantur; atque ex iis aluntur ex quibus conſtant.

Ariſt. 4. Meteor.

Ariſt. 2. de cœlo, & 2. de ortu,

Ventris

Ventris feræ prorumpunt.] Quænam ſunt ventris feræ? lumbrici, tæniæ: nam aſcarides gignuntur in ano. Quænam igitur feræ prorumpunt ex torminibus & cardialgia? lumbrici. Nam tæniæ nullam habere poſſunt exeundi opportunitatem: quoniam faſciæ ſimiles, unde nomen habent, tantum patent in longum, quantum inteſtina ſunt longa. Deinde bulimo potiùs, quàm torminibus & cardialgia indicantur: ut cætera illorum ſigna prætercam. Huc accedit, quòd in fœtu gignitur dum gravida geſtatur in alvo, aliàs nunquam: quia non potis eſt ipſum in lucem editum ſalubriter vivere, niſi pridianæ fæces, unde illi gignuntur, deſcenderint. Quod autem attinet ad nomen τῶν θηρίων, palam eſt pro vermibus uſurpari: quia ſunt feræ ventris. Ac ne longum faciam, cæteraque omittam quæ huc advocari ſolent περὶ τῶν θηρίων, θηριωδέων, καὶ θηριωμάτων; ſufficiet locus ille libelli περὶ χυμῶν. Κατάκλυσις, διάνιψις οἷσιν ἀποστήσεται πρὸς ἕδρην ὅθεν ἀθέλγεται, ἢ φάρμακον, ἢ ἕλκος, ἢ χυμός τις συνεστηκώς, ἢ βλάστημα, ἢ φῦσα, ἢ σῖτος, ἢ θηρίον, ἢ καῦμα, ἢ ἄλλο τι πάθος. i. *Injectio & ablutio iis quos abſceſſus manet in ſedem, aut medicamentum, aut ulcus, aut humor aliquis concretus, aut germen, aut flatus, aut ſtercus, aut fera, aut æſtus, aut alia quæpiam paſſio.* Diſtinctio autem ſignificationum τῶν θηρίων legitur in comment. Galeni ad illam prognωſin. Τὸ θηριῶδες τοῦ φθινοπώρου, καὶ καρδιαλγίαι, καὶ τὸ φρικῶδες, καὶ τὸ μελαγχολικόν. i. *Ferinum autumno, ejus cardialgia index, horror, triſtitia.*

16 Καρδίης ἄλγημα πρεσβυτέρῳ, πυκνῶς ἐπιφοιτέον. θάνατον ἐξαπίναιον σημαίνει.

Dolorificum cordis malum ætate jam grandi, crebrò revertens; repentinam mortem oſtendit.

Quæ in vetuſtatem incidunt mala, haud facilè curationem recipiunt. Et quæ ab inveteratione cauſarum morbificarum & affectionum ipſarum, crebrò, repentè, & vehementer ſymptomata incidunt; terrifica eſſe debent, tanquam mortifera: idque cùm aliàs, tum ſi quis pariter adverſæ valetudinis, & ætatis ſenio confectus fuerit. „Eſt enim irreparabilis tempera„menti & complexionis mutatio, quam ſenectus invexit. Eſt quoque deſperata, exhauſtæ „vivacitatis, nectariſque vivifici reparatio. Ergo peſſima res, quando malorum inveteratio, crebraque ſymptomatum repetitio incidit in vetuſtatem ætatis, quæ ipſa per ſe morbus eſt. Quæ cum ita ſint.

Dolorificum cordis malum.] i. Cardialgia vel cardiogmus, cum ſyncope cordis micantis in ſympathiam & contagionem adducti; non ſolùm vicinitate, ſed etiam ſocietate quam ſtomachus habet cum corde per nervum ſextæ conjugationis.

Ætate jam grandi.] Unde natura infirmior, meatus anguſtiores, materia contumacior in oppilando. Hinc facilis oppreſſio, faciliſque interceptio τῆς συῤῥοῆς, cum paupertate ſpiritus & caloris vitalis.

Crebro revertens.] Ab inveteratione affectionis veneficæ, unde perennitas cacochymiæ malignæ, & qualitatis venenatæ quæ cardialgiam facit ſyncopicam.

Repentinam mortem oſtendit] Diſſipatione peſtifera vivifici nectaris quæ ab exhauſto venit; proptereàque non eſt reparabilis, quemadmodum ea quæ venit à ſuffocatione hyſterica. Scitum eſt illud. *Qui vehementer & crebrò ſine cauſa apparente exolvuntur; tandem repentè moriuntur.* aph. 40. 2.

17 Οἷσιν ὑποχόνδρια μετεωρίζεται, κοιλίης ὑποστάσης· κακόν. μάλιστα δὲ ἐν φθινώδεσι τῶν μακρῶν, οἷς κοιλίαι ὑγραίνονται.

Quibus hypochondria tumore aſſurgunt, alvo ſuppreſſa, malum: malum eſt etiam maximè, quibus ex inveteratione morbi tabeſcentibus, alvi profusè feruntur.

Hypochondria tumore aſſurgunt ab inflatione, inflammatione, & ſcirrho. Malum eſt ſiſti alvum in meteoriſmo ab inflammatione: quoniam inflammationis eximiæ ſignum eſt, qua vehiculum fæcis abſumitur, & periſtalticus inteſtinorum motus ſurſum retrahitur. Hinc geminatur malum oppreſſione partis obſeſſæ, tum acceſſione & incremento cauſæ morbificæ. Nec verò hæc prognωſis pugnat cum illa nuper explicata. *Quæ cadunt in hypochondrium dolorifica mala, cùm aliàs prava ſunt; tum verò ſi faciunt profuſiores alvos.* Ergo meteoriſmus hypochondrii ab inflammatione alvo ſuppreſſa, & ſigno, & cauſa terrificus. Sed malus eſt etiam qui ab inflatione meteoriſmus aſſurgit, ubi ſiſtitur alvus. Eſt autem meteoriſmus duplex ab inflatione obortus. Nam borborygmo exolvitur is qui repentè aſſurgit. Qui verò in vetuſtatem incidit, cauſamque habet flatus perennis, intemperiem hecticam, ſuppreſſione alvi damnoſus eſt ægroto. Atque hîc periſtaltico motu, naturali contrario, inteſtina ſurſum moventur. Coac. 11. hujus cap.

Malum est etiam, &c.] Quoniam ab inveteratione morbi tabifici, & paupertate caloris nativi, ſuccedit ἡ κακοστομαχία ventriculi & hepatis, eaſque partes multùm effœtas jam tædet ſui officii: ac tum in propinquo mors eſt, cùm nigris excrementis fertur alvus.

18 Ἐν ὑποχονδρίῳ φλεγμονὴ ἀποπυητική ἐστιν, οἷς περὶ τοῦ θανάτου μέλανα διαχωρέει.

In hypochondrio phlegmone expuratoria eſt, quibus ante mortem nigra dejiciuntur.

Omnis vacuatio qualitate prava, quæque excretionis modo & tempore nullam judicandi vim habet; mortifera eſt: idque cùm aliàs, tum verò in viſcerum inflammationibus per ſyſtrophen natis.

Ergo. In hypochondrio.] Dextro, κατ' ἐξοχὴν ita dicto, & per metonymiam in hepate.

Phlegmone.] i. Inflammatio per ſyſtrophen nata: nòn enim à phlegmone ſicca, quam φλόγωσιν vocant, fit ſuppuratum: ſed cùm invaluerit, ac vires eundo acquiſiverit, inſanabilis mali ſucceſſionem habet, quod μαρασμὸν περιφρυγῆ. i. *conſumptionem retorridam* veteres nominarunt unde lenta mors venit, & hydrops, per alienationem ſanguificæ facultatis.

Expuratoria est.] Puris in viſcere ipſo diffuſi, non in membrana collecti: atque pus illud, poſt vigeſimum diem, inflammationis finem attulit, quando liberali hæmorrhagia primis periodis phlegmone exoluta non fuit; ipſe verò æger, validarum virium beneficio, ſuccique vitalis affluentia, ad illum uſque diem ſuperſtes permanſit, nec antè ad exitium præcipitatus eſt.

Quibus ante mortem nigra dejiciuntur] Eſt enim mortifera, morticinique hominis
aph. 21. 4. illa expurgatio prava; tum quia jecoris corruptionem & exolutionem arguit, ut omnis dejectio nigra fæculenti ſanguinis quæ ſua ſponte continenter diffluit pigro lapſu; ut etiam pus ἀ-
aph. 45. 7. μοργῶδες καὶ βορβορῶδες, quod hypochondrio antè peruſto foras effunditur; tum etiam quia introrſum ducta, naturæ præſidia labefactat, ſymptomatiſque graviſſimis ægrum afficit, cùm vires effœtæ languent. Ac talibus pari ratione mors denunciatur & venit, qua iis quibus à morbo acuto, aut lento, aut trωmate, aut aliter quovis modo extenuatis; vel atra bilis, vel ſan-
aph. 23. 4. guis niger dejicitur, indeque poſtridie moriuntur.

19 Ὑποχονδρίων σύντασις, μετὰ κώματος ἀσώδεος, κεφαλαλγικῷ· τὰ
al. ἐπαιρεῖ παρ' οὖς ἀπείρρει.

Hypochondriorum tenſio cum faſtidioſo cωmate, in cephalalgia; parωtidas fundit.

Omnia quæ apparent ſigna certam prognωſin conſtituunt, quæ diorismum habent ex cauſis unde naſcuntur & fiunt. Non enim omnis hypochondriorum tenſio idem ſignificat: ſed ut ſunt illius cauſæ, ita denunciat id quod adeſt, quodque præſens eſt, futuroſque eventus certò prænunciat. Sic ex urinis albis diverſa prognoſtica iniri ſolent, ex cauſarum perſpicientia unde illæ ſunt albæ. Nec verò cauſarum idem judicium. Diſtinguendi ratio neceſſaria, potiſſimùm cernitur in hac prognωſi.

Hypochondriorum tensio.] Non quidem hypochondriis intrò ſurſum retractis, quæ tenſio diaphragmatis inflammati propria eſt, facitque vocem acutam quæ fuerat antè gravis, & ad phrenitidem apparet; nec verò ea tenſio firmiter fixa & ſtabilis, quam facit perennitas flatuum ab hectica intemperie tenuium inteſtinorum; minus etiam illa quæ aſſurgit à phlegmone per ſyſtrophen nata, niſi fortaſſis ex eventu, quando irrita ſanguinis tranſlatio ad hæmorrhagiam, palindromen facit ad aures. Sed tenſio fugax & leviter preſſa ad exigui prædicationem
lib. 3. prog. temporis, ab excurſu hæmorrhagico, qui irritus curſum reflectit ad aures. Ac talis tenſio numeratur inter ſigna τῆς ἄνω ῥοπῆς τῶν χυμῶν, eſtque doloris & inflammationis expers.

Cum anxioso comate.] i. Oculorum conniventia veternoſa, quam facit infirmitas τοῦ πρώτου αἰσθητικοῦ ab oppreſſione, non autem à refrigeratione. Sed illud cωma nihil neceſſe eſt anxioſum videri; non enim anxietas eſſe poteſt neque ναυτιώδης neque ἀνέμετος, ubi per ſimplicem tranſitum humor ſurſum curſum inflectit, non autem per progreſſum: quoniam nulla manet relicta in viſceribus oppreſſio, nec in alvo nauſeabunda cauſa. Nec ſolùm hac ratione ad-
prorrh. ult. ſ. 3. 1. ductus delendum putavi τὸ ἀσῶδες: ſed etiam Galeni authoritate fretus, qui id faciundum præcepit.

Et cephalalgia.] Sic enim legitur in prorrhetico, ut hîc cephalalgico. Eſt enim cephalalgia cωmatoſa parωtidum prænuncia. Hæc autem cephalalgia ſymptoma eſt repleti capitis humore craſſo & pigro.

Parωtidas fundit.] Magis enim mihi probatur prorrhetici lectio quæ habet ἀπείρρει, quàm hujus prognoſeωs in qua legitur ἐπαιρεῖ. Parωtidas autem fundit caput repletum, cujus repletio eſt cataphorica & cephalalgica. Hujus autem repletionis cauſa eſt ἡ ἄνω ῥοπὴ, i. *aſcenſus*, quam hypochondrii fugax tenſio, inflammationis & doloris expers denunciat. Atque ex rerum earum perſpicientia Galenus probavit illud prorrheticum. Ἐν κεφαλαλγίῃ κῶμα καὶ κώφωσις· παρ'
prorrh. pen. ſ. 3. 1. οὖς τι ἐρεύγεται. i. *In cephalalgia coma & ſurditas aliquid ad aurem eructat.*

20 Μετὰ ὑποχονδρίων ἔπαρσιν τοῖσι χολώδεσι, πνεῦμα μέγα, καὶ πυρετὸς ὀξὺς· τὰ περ' οὖς ἐπαιρεῖ.

Tumore hypochondriorum vaneſcente, ſpiratio magna, bilioſis quidem, & febris acuta; parotidas vomit.

Nihil

Nihil erat neceſſe huc advocare concurſum & complexionem ſignorum ad conſtituendam prognωſin parωtidum. Sunt enim quædam ὑπεροχῇ minimeque propria hujus prognoſεωs. Singulorum veritas eluceſcet in enarratione quam ſic aggredior.

Tumore hypochondriorum vanescente.] id eſt, Meteoriſmo, qui paulò antè viſus eſt aſſurgere cum vacatione doloris & inflammationis, nec tamem exolutus eſt borborygmo qui ad inferiora ventris deſcenderit, exitumve habuerit cum flatu aut dejectionibus, ſed per anadromen evanuerit.

Biliosis.] Natura, & vitæ inſtituto, quorum familiaris eſſe ſolet magiſque propria ſurſum inclinatio, quàm deorſum.

Et febris acuta.] Quæ hypochondriaci meteoriſmi conſectaria non eſt, nec ſymptomatica (ſic enim febris nomen non obtinent) ſed eſſentialis, quæ homini bilioſo acceſſionem adjungit τῆς ἄνω ῥοπῆς, ipſaque per ſe parωtidi faciundæ ſufficit. Quod illa prognωſis jam explicata docuit. *Inter acutos, parotides potiſſimùm in cauſis aſſurgunt.* aph. 74. 4. Coac. 9. cap. 4. lib. 2.

Spiratio magna.] In prorrhetico legitur. Οἱ σι πνδματεμ͂ϛοισι. Galenus autem πνδματεμ͂ϛες interpretatur, τοὺς μέγα καὶ πυκνὸν ἀναπνέοντας, i. *magnum & crebrò ſpirantes:* ſed talis reſpiratio locum habere non poteſt ubi ſpirandi libertas impeditur ab occupatione partium ſpirabilium, quam facit humoris ſurſum tranſlatio. Erit igitur ſpiratio parva & crebra, quæ ſemper earum partium laborem vel inflammationem denunciat. Spiratio autem magna & frequens, ſolius cordis incendio conflagrantis propria eſt & inſeparabilis; ſi nulla ſit excuſatio dementiæ, aut impedimenti partium ſpirabilium. Ergo meliùs in prognoſtico dyſpnœam ſcripſit, ubi de abſceſſibus agit peripneumonicarum affectionum. *Abſceſſus naſcuntur inferiorum partium, quibus ad hypochondria, ardoris quid deſcendit. Superiorum autem, quibus hypochondrium molle ſine dolore eſt: & tamen difficultas ſpirandi ſine cauſa manifeſta intermittit.* Erit igitur hujus prognoſεωs deciſio talis. Quotieſcunque denunciata ſurſum inclinatio, repletionem adfert capitis cωmatoſam, & cephalalgicam; tum expectari debent parotides. Atque tenſio hypochondriorum recens oborta, inflammationis expers, quæ ſine borborygmo exolvitur, maximeque in bilioſis, & acuta febre cum difficultate ſpirandi, τῆς ἄνω ῥοπῆς opinionem facit. Ergo, ſi illa ſurſum ad caput inclinatio repletionem faciat cephalalgicam & cωmatoſam; parotidas fundet.

21 Ἐν ὑποχονδρίων ἀλγήμασι ὑποβορβορίζουσι, ὀσφύος ἄλγημα ἐπιγινόμενον ἐν πυρετοῖς· κοιλίας ἐπιτοπολὺ καθυγραίνει, ἢν μὴ φῦσα καταῤῥαγῇ, ἢ οὔρου πλῆθος ἐπέλθῃ.

In dolore hypochondriorum cum borborygmo, lumborum ſuperveniens dolor in febribus, alvos profuſiores facit; niſi flatus prorumpat, aut copia urinæ feratur.

Hujus prognoſεωs explicatio repetenda ex illa jam explicata: *Tumores hypochondriorum ſine inflammatione recens obortos exolvit borborygmus qui cum dejectionibus & urinis, vel cum ſtrepitu foras exitum habet, aut qui ad inferiora ventris devolvitur.* Tum ex comment. Galeni ad aph. 74. 4. Coac. 11. hujus cap.

22 Ἐπὶ ὑποχονδρίῳ χρονίῳ, καὶ κοιλίῃ δυσώδει, παρ' οὖς ἀπόστημα κτείνει.

In diuturno hypochondrii meteoriſmo & alvo graveolente, abſceſſus qui ad aurem aſſurgit, necat.

In hujus prognoſεωs enarratione cogor id facere quod faciundum præcepit Galenus, ut ſcilicet dicam & ſcribam περὶ τῶν αὐτῶν τὰ αὐτὰ, καὶ ὅμοια περὶ τῶν ὁμοίων. Atque hîc nullæ ſunt aliæ partes meæ, niſi ut quæ conſideratè & convenienter alibi ſuper hoc theoremate ſcripta ſunt, ea inde repetita, huc transferam, appoſiteque ſingulis verbis accommodem. prorrh. 25. ſ. 3. 1. Coac. 3. cap. 4. lib. 2.

Ergo. In diuturno hypochondrii meteorismo] Qui aſſurgit à tumore molli & œdematoſo viſcerum hypochondriacorum, vel ab inflatione diuturna & ſtabili quam facit perennitas flatuum ab intemperie hectica tenuium inteſtinorum, unde periſtaltico motu, naturali contrario, inteſtina ſurſum infernè moventur; aut glutinoſi humoris copia unde viciſſitudo volvuli & ſtranguriæ.

Et alvo graveolente.] i. Ileo, cum ſtercoris aut chyli vomitione, & cum acceſſione ructus, ſpirationis, & perſpirationis fœdi odoris. Hæc autem ſymptomata ſunt ilei conſectaria, quando ad ultima ventum eſt. Nam proprium & inſeparabile ſignum eſt ilei, nihil deorſum ferri, cum alvi torminibus & cardiogmo, quod accidit per ἄνω εἴλησιν fæcis alvinæ & chyli, ab inflatione fixa & ſtabili; aut inflammatione tenuis inteſtini ſinuoſi; vel ab oppilatione craſſi & glutinoſi humoris. Quicquid enim remeare facit, aut permeare prohibet chylum & ſtercus, volvuli conſecutionem adfert. Jam verò quod alvum graveolentem hîc vocat, de volvulo dixit in prorrhetico, & ſuprà in Coacis. Quod ad diuturnitatem attinet hypochondriaci meteoriſmi; certum eſt, oborto volvulo, non poſſe exiſtere, ſed multò antè volvulum præceſſiſſe, per inveterationem cauſæ morbificæ, ſi inflammationem tantùm exceperis. Nam in meteoriſmo hypochondrii qui ab inflammatione aſſurgit, & nato jam volvulo fœdi odoris; peri- prorrh. 63. ſ. 3. 1. Coac. 3. cap. 4. lib. 2.

coment. ad aph. 11. 7. periculo & citæ morti locus eſt potiùs quàm diuturnitati. Non enim volvulus acceſſionem habet vomitus & fœdi odoris, niſi cùm in propinquo mors eſt.

Abscessus qui ad aurem assurgit.] i. Parωtis, modò ſpatium aſſurgendi ſit oborto jam volvulo. Quicquid enim humorem ciet ad caput, unde ſuccedit ipſius tenſio cephalalgica & comatoſa, parωtidas fundit.

Necat.] Non ille quidem ſuopte tantùm vitio (quamvis homini necando per ſe ſufficiat) ſed alieno. Ac ſemper in tali parωtide periculi locus eſt, quo quis defungi non poteſt, nec ſuppurato, nec alvo prorupta bilioſis excrementis, ut in Clazomenio; quod in volvulo ſperari nequit. Hujus autem prognoſeωs deciſio ſic exarata legitur ſuprà. *Parωtides graveolentis volvuli conſectariæ, cum febre acuta, & hypochondrii meteoriſmo diuturno; interimunt.*

23 Τοῖς ἀπὸ ὑποχονδρίων ἀλγήμασι κοιλίη κατὰ μικρὸν ὑπόγλισχρα διαδιδοῦσα, καὶ βραχέα κοπρώδεα ἐκχέοι· ἆρα καὶ αἱμορραγεῖ;

al. ἐκχλιοῖ.

Meliùs ſic in prorrhetico, 54. ſ. 3. 1.

Αἱ πυκναὶ κατὰ μικρὰ ἀναστάσιες ὑπόξανθαι, γλίσχραι, ἔχουσαι μικρὰ κοπρώδεα μεθ' ὑποχονδρίου ἀλγήματος, καὶ πλευροῦ, ἰκτερώδεες· ἆρά γε ἐπιστάντων αὐτῶν, οὗτοι ἐκλύονται; ἅμα δὲ καὶ αἱμορραγέουσι; τούτοις τάσις ὀσφύος, ἀλγήματα ἐν τούτοισιν αἱμορραγικά.

Dejectiones crebrò & paulatim egeſtæ, ſubflavæ, & glutinoſæ, partim minutulæ ſtercoroſæ, cum hypochondrii dolore, & lateris, ictero aſſidente; an ſubſiſtentibus illis, hi exolvuntur? unaque etiam ſanguinem profundunt? His lumborum tenſio dolorifica ſanguinem fundit.

In hypothesi hujus prognoſeωs, theωrema continetur alterationis verſæ in alienationem, quæ mutatio ſimulatque apparet, deſperationem ſalutis oſtendit. Atque id locum habet tum in facultatum principiis tum in artubus qui ab illis reguntur.

Ergo, Dejectiones.] Alvi excrementa ſubducta, & omnium ſupervacaneorum ſive τῶν ἐνεόντων egeſtiones; ſive illa ſint colliquamenta, ſive humores.

Crebro et paulatim egestæ.] Quæ ratio egerendi ſymptomatica eſt, tum oppreſſæ naturæ, tum cacochymiæ malignæ inteſtinis multùm abradendo & exaſperando moleſtæ; unde nulla ægri levatio, ſed graviorum malorum incrementum cum vacuitate ſomni conjunctum. Hinc bilioſorum humorum perennitas, & ſumma infirmitas ægri.

Flavæ et glutinosæ.] Quæ duæ ſunt qualitates ſaturatæ bilis, qua dum fertur alvus, nec tollit anxietatem ægri, ſed auget; nec hypochondriorum ardorem extinguit, ſed multò magis accendit. Eſt autem ulcerifica inteſtinorum & ſedis.

Nonnunquam etiam minutulæ stercorosæ] Ac ſi diceret; ſi alvus feratur minutulis fæcibus rotundis, duris & nigris: cujuſmodi ſunt διαχωρήματα σπυραθώδη, i. *caprarum ſtercoroſas pillulas referentia*, quorum duritas ſiccitatis nuncia eſt; nigredo ardoris quo viſcera conflagrant.

Cum hypochondrii dolore et lateris.] Ab inflammatione ſyſtrophica convexarum hepatis partium, quæ vicinitate & ſocietate in contagionem latus adducit, ut hepate inflammato pleuritis falsò credatur ex tuſſi & difficultate ſpirandi: ſed tamen diverſa doloris proprietate, in hepate quidem inflammato, tenſivi; in pleuritide vero, punctorii.

Ictero assidente.] Quod proprium eſt ſymptoma συνεδρεῦον, i. *aſſidens* hepatis vel obſtructi, vel inflammatione obſeſſi; non autem pleuritidis, habeturque ab Avicenna pro vero dioriſmo hepatis inflammati non lateris. De ictero ſatis jam alias.

An subsistentibus illis.] Caprarum globulis & excrementis bilioſis, abundè ſaturatis; ſive illa omnino ſuppreſſa ſint, ſive ſubſiſtant mutatione in alia excrementorum genera, ut pro duris & ſphæricis, ducatur alvus chyloſis; pro flavis & glutinoſis, feratur proluvie rubra; quod ſignum eſt alterationis verſæ in alienationem & exolutionem qua jecur tædet ſui officii.

Hi exolvuntur.] Infrà legitur ἐκχλοιοῦνται. Exolutionis ſigna & cauſæ modò ſunt explicata.

Unaque etiam sanguinem fundunt] Non quidem liberali hæmorrhagia, ut in ſubſtillo, aut etiam profluvio exoluti hepatis ſymptomatico: ſicut in prorrhetico ſcripſit, μυκτὴρ ῥηγνύμενος, i. *naris prorupta*. Atque ex illo profluvio nihil aliud expectari poteſt quàm major infirmitas, & virium exolutio: quoniam nulla excretio quantumvis critica, poteſt videri ſalutaris, cùm vires effœtæ languent.

prorrh. 6. ſ. 2. 1.

24 Οἷσιν ἐξαίφνης ἀπυρέτοισι ἐοῦσιν, ὑποχονδρίου καὶ καρδίης πόνος, καὶ περὶ σκέλεα, καὶ τὰ κάτω μέρεα, καὶ κοιλίη ἐπῆρται· φλεβοτομίη λύει, καὶ κοιλίης ῥύσις· πυρέξαι βλαβερὸν τούτοισι· μακροὶ γὰρ οἱ πυρετοὶ, καὶ ἰσχυροὶ γίνονται, καὶ βῆχες, καὶ πνεῦμα, καὶ λυγμοὶ γίνονται. λύεται δὲ μελλόντων τούτων, πόνος ἰσχυρὸς ἰσχίων καὶ σκελέων, ἢ πύου πτύσις, ἢ ὀφθαλμῶν στέρησις ἐπιγίνεται.

Qui-

Quibus continuò in febris vacatione, hypochondrii & cordis dolor, crurumque ac partium inferiorum, & unà venter in molem aſſurgit; phlebotomia exolvit, & alvi profluvium. Ibi tum febricitare calamitoſum: quia diuturnæ ſunt febres, & validæ. Quinetiam inde veniunt tuſſes, difficultas ſpirandi, atque ſingultus. Quæ omnia, quando exolvi debent; coxarum prægrandis dolor & crurum, aut puris expectoratio ſupervenit, aut oculis capiuntur.

Symptomatum catalogus recenſetur in hac prognoſi & citima, quæ ſanguinis detractionem requirunt ante catharticum, & quorum ipſa detractio ſanguinis eſt ἡγεμονικὸν ad curationem recipiendam.

Ergo. Quibus continuo.] Ad verbum, *repentè*, i. nulla extrinſecus incidente prævidentia, ac nulla extrinſecus nata, quæ opinionem faceret ſui (id enim ſignificat, τὸ ἐξαίφνης, valetque idem quod illud ἀπὸ ταυτομάτε.) Ac ſi diceret. Quibus repentè oborta eſt hypochondrii & cordis afflictio.

In febris vacuitate.] Sic in aphoriſmis, ἀπυρέτῳ ἐόντι καρδιωγμὸς, &c. i. Si nulla fuerit 17. lib. 4. eſſentialis febris generatio, neque diſceſſio: ſed manſerit febris expers, donec ingruerint ſymptomata explicanda. Tum autem ut neque ſit hypochondrii dolentis confectaria febris, nec hypochondrii dolor ſymptomaticus. Denique, ut antè fuerit, ita nunc ſit febris vacuitas.

Hypochondrii et cordis dolor.] Ab interceptione bilis, ejuſque perenni ad cor affluxu, unde cardiωgmus, cibi faſtidium & oris amaritudo: quæ omnia ſine febris acceſſione poſſunt aph. 17. 4. exiſtere. Non enim cujuſcunque inflammationis jecorariæ ſymptomatica eſt febris, ſed tantùm eximiæ. Perennitas autem bilis à jecore æſtuante; ſuppreſſio, ab oppilatione; cordis morſus, à refluxu ejus ad ſtomachum.

Crurumque ac partium inferiorum.] Per ναυσίωσιν bilioſi ſanguinis è vaſis cruralibus eo ſanguine diſtentis in venulas, indeque in carnes & muſculos quibus affixæ ſunt; indeque venit ſpontanea laſſitudo phlegmonoſa & ulceroſa.

Et una venter in molem assurgit.] Non quidem meteoriſmo ab inflammatione ſyſtrophica, quia febrem habet ſemper conjunctam; nec verò ab inflatione, quàm facit collectio flatuum: nunquam enim flatuum interceptio ſecum adfert diſpoſitionem inflammatoriam in hypochondrio.

Phlebotomia exolvit.] Quæ unicum eſt curationis ἡγεμονικὸν in malis quæ vel à ſyſtrophe, vel ab incendio, vel ab oppreſſione naſcuntur. 4. acut. Nam ſyſtrophæ quidem debetur rheumatis concitati revulſio, conſiſtentis amotio & detractio; phlogωſi refrigeratio, & temperamenti atque complexionis ſymmetria; oppreſſioni a ſuppreſſione vacuatio. Quæ omnia planè in ſanguinis detractione divina ſunt. Huc accedit quòd ubicunque purgationis & phlebotomiæ neceſſarius incidit uſus, à phlebotomia auſpicandum. Qui contrà facit, tam eſt in vitio, quàm Gal. ad partem 5. ſect. 1. ſi ipſe manus adferret ægroto; quòd morbum alioqui ſanabilem, ex eventu faciat inſanabilem.

Et alvi profluvium.] Ut ſcilicet bilioſis excrementis feratur alvus, quæ ſtabulando in hypochondriis, & febrem accendunt, & œconomiam naturalem labefactant, viſceraque unde 6. Epid. Hipp. 4. acut. gignuntur per ſyntimoriam magis afficiunt. Illud autem profluvium ſponte citatum bene fit, ſi multùm & raró cietur, ſi bilis quodammodo pituiteſcit, nec ita videtur effera; tum ſi hypochondrium fit æquale, doloris & inflammationis expers. Talis expurgatio ſponte naturæ convenienter ſuſcepta procedit καλῶς καὶ κελσίμως, ac meliùs ægroto eſt. Sin autem artificio medici ad imitationem naturæ comparato inſtituenda purgatio ſit, ejuſmodi eſſe debet ut detracto ſanguine, moderationis & ſecuritatis ſervantiſſima nihil omnino periculi ſecum portet. Sic enim faciundum præcepit cavitque his verbis: Δέεται δὲ ἀσφαλείης, καὶ μετριότητος μετὰ φλεβοτομίην ἢ φαρμακείη. 4. acut. Ac tam religioſus fuit in purgando, ut, non niſi ſumma neceſſitate coactus, catharticum exhibendum putarit, ac ſolo clyſtere contentus medicinam facere inſtituerit. Ut autem purgatio medici votis reſpondeat, plurimùm ad hoc valet præmiſſa detractio ſanguinis, quæ corpus expurgandum mirificè facit εὔρουν i. *fluxile*, excitata naturæ vi ab oppreſſione laborantis, & comparata meatuum libertate. Scitùm eſt illud, *Quando purgare conſilium eſt, corpora debent effici meabilia.* aph. 9. 2.

Ibi tum febricitare, calamitosum.] Quoniam niſi tutò & citò bilis exitum habeat detractione ſanguinis, inde cathartico aut clyſtere; rapitur à venulis arefactis, ac tum excitantur febres malignæ. Eſt enim jam illud ratum perſuaſumque omnibus. *Quæ ex hypochondriorum dolore veniunt febres, terrificæ.* Et. *Quæ ex alvinis doloribus febres naſcuntur, terrificæ.* 32. Coac. 1. lib. Hæc autem ſuprà ſunt explicata.

Quia diuturnæ sunt febres et validæ.] Sunt igitur hæ febres diuturnæ, materiæ contumacia, unde difficultas pepaſmi; & vitio viſceris hypochondriaci, unde perennitas cauſæ morbificæ, & perennis attractio à venulis arefactis: validæ autem, ſymptomatum vehementia, quæ cernitur in doloris acerbitate, cibi faſtidio, ſiti, jactatione, & ſomni vacuitate. Ac ne longum faciam; omnia in pejus ruunt. Atque ut ſcripſit Hippocrates, χρόνια ſunt 39. Coac. 1. lib. hæc καὶ δυσχερέα.

Quinetiam inde veniunt tusses.] Ob nimiam humoris abundantiam quæ ad thoracem & pulmones curſum inflectit, & partes illas ad expurgandum irritat. Sic enim Galenus ad illum locum. *Secutæ ſunt tuſſes. Dum expurgatur, inquit, humorum redundantia, conſuevere tuſſes oboriri.*

Dif-

Difficultas spirandi.] Parva & frequens, à labore partium ſpirabilium obſeſſarum.

Atque singultus.] Concuſſio frequens ventriculi ſtudentis excutere glutinoſam bilem quæ ad ejus tunicas contumaciter adhæreſcit; quam inflammatum jecur eò tranſmiſit; ac ſenſionem excitat ſuæ moleſtiæ per duos nervulos, ventriculi & jecoris ſocietatem conjungentes. Atque ex eo ſingultu ſignificatio fit adauctæ phlegmones, & ferventis à febre. Omnia enim ſymptomata quæ ἐπιγινόμενα Græci vocant, magnarum affectionum & auctarum conſectaria eſſe ſolent; ut ſingultus hepaticæ phlegmones; non quidem cujuſvis, ſed ejus tantùm quæ eſt eximia.

Memorantur hi nervuli à Gal. ad aph. 17. 7. & 2. Epidem.

Quæ omnia quando exolvi debent.] Ασήμως καὶ ἀκρίτως, cùm febris in vetuſtatem inciderit, variiſque ſymptomatis exercuerit ægrum à bilis perennitate, & propagatione; tum à colliquatione prava, unde abſceſſus fiunt aut magnitudine intolerabiles, aut parvitate inutiles, ut prodeſſe non poſſint.

Ischiorum supervenit dolor prægrandis et crurum.] Quoniam diuturnæ febres continuæ, abſceſſus faciunt per materiæ decubitum; ut intermittentes diuturnæ, quartanas. Sin autem pars aliqua laſſitudine fatigata fuerit, aut perdoluerit, antequam ægrotare quis cœperit; in ea ſe morbus obfirmat. Atqui multò ante natam febrem, quæ arceri debuit ſanguinis detractione & purgatione; coxæ, vel iſchia potiùs (nam coxæ pro lumbis nominantur à Celſo) tum etiam crura doluerant. Abſceſſuum autem iſchiadicorum ſucceſſio eſſe ſolet in febribus quæ dicuntur tritæophyæ.

1. Epidem.

Aut puris expurgatio.] Ex materia in pulmones tranſlata, unde difficultas ſpirandi & tuſſis, quæ neque liberali expurgatione intra decimumquartum diem cœpit expurgari, nec ſanguinis detractione vacuata fuit, ſed in ſuppuratum verſa eſt.

Aut oculis capiuntur.] Ceſſante ſingultu, ob excurſum bilis ad cerebrum, maximeque ad illam partem cerebri unde videndi vis manat, ex cujus inflammatione labefactatur καὶ ἡ αἴσθησις καὶ τὸ αἰσθητήριον. Nam læſo principio, afficitur facultas, quæ in officio cernitur. Ipſum verò ſenſorium, vicinitate & ſocietate affligitur. Qua de re illud extat. Ἐπὶ ἐμέτῳ λύγξ, καὶ ὀφθαλμοὶ ἐρυθροὶ· κακόν. i. *Singultui & vomitui ſuperveniens oculorum rubor, malus.*

aph. 3, 7.

25 Οἷσι πόνοι ὑποχονδρίων, καρδίης, ἥπατος, τῶν περὶ ὀμφαλὸν μερῶν· αἵματος διαχωρήσαντος, σώζονται· μὴ διαχωρήσαντος, θνήσκουσι.

Hypochondriorum, hepatis, cordis, partiumque umbilico circumpoſitarum dolores; excluſo ſanguine, periculo defunguntur; non excluſo, intereunt.

Hic etiam hypotheſis altera ponitur hæmorrhagiæ, aut phlebotomiæ tam neceſſariæ, ut ea prætermiſſa, neceſſe ſit vita defungi: quemadmodum adhibita, vel ſponte naturæ, vel artificio medici; bona ſpes affulget periculo defungendi. Eſt autem hypotheſeos hujus theorema catholicum. In omni dolore hypochondriorum, hepatis, cordis, partiumque ſub umbilico circumjacentium, ſanguinis excluſio ſperabilem vitæ ſalutem oſtendit: contrà ſuppreſſio, deſperationem ſalutis. Atque id quomodo fiat, hypotheſis explicatio declarabit, cujus verba hæc ſunt:

Hypochondriorum.] i. Earum partium epigaſtrii quæ adjacent nothis coſtis, quæque viſcera jecoris, lienis, diaphragma quoque ipſum & ſtomachum circumplectuntur. Dolore autem vexantur ab oppreſſione partium ſubjectarum.

Hepatis.] A tumore duro & dolorifico; vel à nimia ſanguinis abundantia intumeſcentis, ut in iis qui ultra præſcriptum tempus, perfractum crus elatum in lecto continuerunt, aut altero crure ſunt mutili, nihil autem cibi quotidiani & potionis deduxerunt.

4. περὶ ἀρθρων.

Cordis.] A bilis refluxu, quæ perennitatem habet in jecoris æſtu; communicatur autem cum ſtomacho per tenue inteſtinum, ac ſuæ moleſtiæ & feritatis ſenſionem excitat in ſtomacho acerrimi ſenſus per duos nervulos jecori & cordi communes; unde ſingultus, cardiogmus, & cibi faſtidium.

Partiumque umbilico subjacentium dolores.] Jejuni inteſtini, & ſinuoſi, quod εἰλεὸν Græci vocant: quæ duo inteſtina ſævis torminibus cruciantur, exudante bile à jecore inflammato: quemadmodum ab omni inflammatione ſerum exudare ſolet; ut in pleuritide quod ſiccam tuſſim excitat; in phrenitide, quod ptyeliſmum facit. Atque hæc ſymptomata ſunt cavarum partium inflammatione obſeſſarum.

Excluso sanguine.] Sic viſum eſt interpretari illud, διαχωρήσαντος αἵματος, ne quis alvum ſanguine proruptam intelligat, quo jure, quaque injuria. Nam διαχωρήσεως nomen, tametſi frequenter uſurpatur pro alvi dejectione: tamen non rarò ſignificat eam, quæ omni ex parte cietur, vacuationem, ut in illo: Τῶν τρεφόντων ἀθρόως, καὶ ταχέως· ταχεῖαι καὶ αἱ διαχωρήσιες γίνονται. i. *Celeriter nutrientium, celeres quoque ſunt conſumptiones.* Ubi διαχωρήσιες idem ſunt, quod ἀναλώσιες; ut idem planè illic docere velit, quod alibi ſcripſit; Τὰ εὐαλλοίωτα πάντα, ἐστὶν εὐανάλωτα. i. *Quæ facile alterantur, facile item abſumuntur.* At ὑποχωρήσις nunquam aliter quam pro egeſtione per alvum legitur apud Hippocratem, ut in illo, ὑποχωρήματα μέλανα. Sed ut concedam hîc ſanguinis διαχώρησιν uſurpari, quæ fit prorupto per alvum ſanguine; convenienter naturæ ſuſcipietur ea quam δυσεντερίαν αἱματώδη, i. *dyſenteriam ſanguineam* veteres nominarunt, quæ cietur liberaliter & vehementer, non tamen eſt diuturna, nec cibi faſtidium adducit: talis virtute fit hepatis, ut hæmorrhoides quoque fugaces, quas habent homines, non autem ab iis habentur. Cæteræ omnes cruentæ dejectiones

aph. 18, 2. lib. περὶ τροφῆς. aph. 21, 4. 4. περὶ ἀρθρων.

ctiones veniunt ab hepatis ἀῤῥωστίᾳ, vel meſenterii aut inteſtinorum vitio.

Periculo defunguntur.] Ut per liberalem hæmorrhagiam quæ primis prorumpit hepatis inflammati periodis, aut liberali ſanguinis detractione quæ fit ineunte morbo. Eſt enim ſanguinis profuſio, curationis ἡγεμονικὸν ad retractionem rheumatis concitati, & ad detractionem conſiſtentis.

Non excluso intereunt.] Quoniam inflammatio fixa tantorum cauſa malorum jecoris, cordis, & tenuium inteſtinorum; tum interceptione officii neceſſarii; tum ipſa doloris acerbitate, partiumque omnium nobilium ſympathia & ſyntimoria; brevi futuram mortem oſtendit, niſi ægrotus, liberali hæmorrhagia, periculo defungatur aut validarum virium beneficio, expetendam ſuppurationem expectet; quæ cùm venerit; non omnino, nec ſemper periculi locum tollit: quemadmodum ſuprà demonſtratum eſt.

26 Οἷσιν ὑποχόνδρια λαπαρὰ, προσώπου ἐῤῥωμένου, οὐ λύονται χωρὶς αἵματος ῥύσιος ἐκ ῥινῶν πολλοῦ, ἢ σπασμοῦ, ἢ ὀδύνης ἰσχίων.

Meliùs ſic, ex prognωſi 134. lib. 1.

Οἷσιν ἐν πυρετοῖσιν αἱ ἐν κροτάφοισι φλέβες σφυγματώδεες, καὶ πρόσωπον ἐῤῥωμένον, καὶ ὑποχόνδριον μὴ λαπαρὸν· χρόνιον ἢ οὐ παύονται χωρὶς αἵματος ῥύσιος ἐκ ῥινῶν πολλῆς, ἢ σπασμοῦ; ἢ ὀδύνης ἰσχίων.

Quibus in febribus temporum venæ aſpectabili pulſu micant, unaque facies ſucci plena atque decora, nec hypochondrium molle; diuturnum: neque quieſcunt, niſi prorupto liberaliter è naribus ſanguine, aut convulſione, aut iſchiorum dolore.

Est quoque hypochondrii tenſio diuturnorum cauſa malorum, idque cùm aliàs, tum ſi acceſſionem habeat corporis nihil à ſe mutati in priſtina mole atque colore. Eſt etiam ſignum hæmorrhagiæ, quando denunciat anadromen ſanguinis caput replentis, cum pulſu aſpectabili venarum in temporibus micantium, & facie ſuffuſa rubore. Quinetiam cruralem abſceſſum fore oſtendit, cùm reſtituta libertate ſpirandi per tranſitum materiæ pulmonariæ deorſum factæ, diſtenditur. Quæ omnia cum his dioriſmis pronunciata, veritatis lucem habebunt.

Ergo Quibus in febribus.] Eſſentialibus, quarum labores continenter infeſtant, necdum ſperabilem faciunt diſceſſionem, ex iis quæ apparent & fiunt ad tempus & ſpeciem criſis.

Temporum venæ aspectabili pulsu micant.] A particulari ipſarum repletione; unde micando percutiunt circumjacentes partes, in quarum intervallo liberè olim pulſabant ſine appulſu moleſto. Eſt enim talis pulſus vel à particulari venæ repletione, vel ab ejuſdem oppreſſione per inflammationem ſyſtrophicam partium circumjacentium.

Unaque facies succi plena atque decora.] i. Facies benevalentium ſimilis, & potiſſimùm ſui, quæ contrariam habet προσώπου διαφθορὴν. Eſt autem facies ſucci plena quæ cer-
nitur in colore & mole: ſicut decora in charactere. Non enim hoc loco agnoſcimus fa- Coac. 4.
ciem ſaturato rubore ſuffuſam, vultuoſam, & aſpectu terribilem, quæ propria eſt phreniti- cap. 5. lib. 2.
corum: ſed faciem naturaliter conſtitutam, quæ nihil de ſuo ſtatu conceſſit: eſt autem genuino rubore ſuffuſa. Itaque talis facies quæ in febre non levi nullam habet remiſſionem,
ſed potiùs incrementum, qualis alibi nominatur πρόσωπον μετέωρον; ad diuturnitatem morbi Coac. 1.
apparet. ejuſd. cap.

Nec hypochondrium molle.] Sic enim meliùs, quàm ſimpliciter molle, quod nihil aliud aph. 27. 2.
denunciat præter expetendam hypochondriorum conſtitutionem; niſi forte repentinam tenſionis mutationem habuerit per humoris excurſum unde repletur caput ad hæmorrhagiam; quod hîc veriſimile non eſt: quia ſubjungitur diuturnitas morbi. Non erit igitur molle, ſed diſtentum ab inflammatione phlegmonoſa, quam facit oppilatio contumax.

Diuturnum.] Quia diuturnitatis prænuncia ſunt hæc, ex quibus ſignificatur humoris morbifici contumacia, & perennitas ejus. Sunt autem, hypochondrii tenſio, pulſus venarum micantium aſpectabilis medico, & ægro moleſtus; tum facies nihil concedens de ſuo.

Neque quiescunt.] i. Exitum habent ſecundi judicii ad ægri ſalutem. Nihil enim ſalutariter exolvitur ἀκρίτως καὶ ἀσήμως. Sed theorematis illius veritas lucet in verbis illis, παύονται ἢ λύονται, quæ ſemper ſunt veræ criſis.

Nisi prorupto liberaliter e naribus sanguine.] Si ejuſmodi ſit tenſio hypochondrii, doloris & inflammationis expers, ut ſignificata ſanguinis ad caput anadrome, repletio ejus ſequatur cephalalgica, cum amblyopia marmarygarum micantium, & pulſu aſpectabili temporalium arteriarum. Citatior enim majorque temporum pulſus, fortiùs potentiam movet excretricem ut ſe exolvat moleſtiis cauſarum morbificarum; atque ita ciet hæmorrhagiam.

Aut convulsione.] Quæ primo incidit morbi die, aut poſtridie, aut ad ſummum peren- 163. Coac. 1. lib.
die, per tranſitum humoris morbifici è venis ad muſculoſum genus, juxta illud: *Febris convulſio finem adfert.*

AUT ISCHIORUM DOLORE.] Si tenſio hypochondrii repentè oborta ſit, cum libertate ſpirandi poſt longam dyſpnœam, materia illac tranſeunte dum curſum inflectit ad articulos imbecilliores, & ampliores, & laxiores: ut in Herophonte, cui pauliſper ſiniſtrum intumuit hypochondrium, paulò antè abſceſſum cruris κατ' ἴξιν. Eſt autem hæc prognωſis ἀδιέξιςος in hypotheſi & eventu.

vide Hipp. περὶ κελσίμων, & 2. Epid.

27 Αἱ περὶ ὑποχόνδρια ἐν πυρετῷ ὀδύναι ἄτερ αἱμορραγίης, ἀναύδῳ, ἀνιδρώτι λυόμεναι· κακόν. τούτοισιν ἐς ἰσχίον ἀλγήματα.

Hypochondriorum dolores in febre, ſi muto & ſudore carenti & hæmorrhagia exolvantur; malè res eunt: niſi dolores ad iſchia tranſeant.

OMNIS ἀκελσίω quæ irrito fit erethiſmo, funeſta eſt graviorum malorum acceſſione, parique ſucceſſione, nonnunquam etiam cita morte. Secus eſt de acriſia cruditatis alumna, nec tamen ab irrito erethiſmo in malos abſceſſus converſa. Hæc enim ſola criſis vacuitate contenta eſt, proptereaque diuturnitatis comes, non autem interitus. Sed ἀκελσίω tentatæ fruſtra criſeos conſectaria, morborum acutorum primigeniam tollit naturam, facitque ut illi acutorum nomen retineant ἐκ μεταπτώσεως; & ex irrita criſi κατ' ἐκρολὼ, deducantur ad eam quæ fit κατὰ τὴν ἀπόθεσιν; quod gratiæ, ut ita dicam, potiùs quàm naturæ ipſius merito apponi debet.

80. Coac. 1. lib.

Ergo. HYPOCHONDRIORUM DOLORES.] Vel tenſio potiùs repentina & fugax, inflammationis & doloris expers, ac ſine borborygmo; unde ſignificatio fit τῆς ἄνω ῥοπῆς: Quòd autem ſic explicanda videatur præſens hypochondriorum affectio, facit ut adducar, illud.

IN FEBRE.] Eſſentiali, continua, & acuta, quæ ſanguinis dominatu multa bile perfuſi focum habet in majoribus venis atque arteriis, nec dum mitificata pepaſmo, tranſlationem facit ad caput, ipſumque replet humore qui propter feritatem, cerebri virtute non regitur ad excretionem per hæmorrhagiam: ſed capitis repleti ſymptomata edit paraphorica & cephalalgica.

MUTO.] Qui fandi eſt impotens, denegata movendi facultate muſculis novem linguæ, per obſtructionem nervi ſeptimæ conjugationis, impedita parte illa cerebri unde vis manat linguæ motrix. Sed tamen adducor potiùs ut credam id fieri eximio calore febrili concepto in cerebro, qui partes vicinas atque ſocias continenter ciet movetque; nec unquam ſinit quieſcere; unde lingua tremula ſignum eſt non ſolidæ mentis, ex eoque tremore organi dialectici atque ſermonis dædali, homines videntur ἄναυδοι. De ἀναυδίᾳ & ἀφωνίᾳ ſatis jam alibi. Sed inſtat Galenus qui adverbialiter legit ἀναύδως, & interpretationem citat quorundam qui cenſent illud, ἀναύδως, ſignificare idem quod ἀλόγως: quoniam λόγος in genere τῆς φωνῆς continetur. Ipſa verò φωνὴ à veteribus dicitur αὔδη. Sed curioſa hæc nimis eſt enarratio. Eſt autem jucundum legere diſceptationem Galeni fundatam in eo quod ipſe malè legit, ἱδρῶτι λυόμεναι; cenſet autem legendum, ἱδρῶτι μὴ λυόμεναι. Sed multò meliùs hîc ἀνιδρῶτι λυόμεναι, ut mox cuique facillimum erit judicare.

SUDORE CARENTI ET HÆMORRHAGIA.] Quæ duo ſunt excretionum genera, per quæ omnis affectio plethorica ſolet exolvi, modò illa repletio ſit malignæ cacochymiæ expers, nec ulla ſit inflammatio ſyſtrophica & fixa in parte obſeſſa. Sic Lariſſæam virginem ſymptomatis repletionis defunctam fuiſſe legimus; capitis quidem, per hæmorrhagiam; venarum, per ſudorem; uteri & locorum, per menſtruale profluvium. Tot autem neceſſaria ſunt vacuationum repletionis propriarum genera; quot affectionum ex ipſa ſedes & foci exiſtunt. Huc pertinet illa prognωſis jam explicata: *In febre continua, qui voce capti jacent atque nictantur, ſiquidem prorupto è naribus ſanguine vocem receperint, & apud ſe fuerint; periculo defunguntur. Sin autem ſecus acciderit; cum difficultate ſpirandi cita mors venit.*

MALE RES EUNT.] Quia cùm bilis efferæ ſurſum ad caput excurſus hæmorrhagiæ ſucceſſionem non habuerit, paraphorica ſymptomata facit terrifica, ne dicam mortifera. Huc accedit, quòd *omnia quæ pravis cum ſignis miteſcunt, aut cum ſalutaribus nihil concedunt; calamitoſa ſunt.*

ATQUE DOLORES AD ISCHIA TRANSEUNT.] Ut enim febris ex acriſia ob irritam proritationem, acutæ naturam amittit, quæ in laborum vehementia, celeritate & aſſiduitate conſiſtit: ita ex criſi κατ' ἐκρολὼ, deducitur ad eam quæ fit κατ' ἀπόθεσιν. Atque ita, ſi naturæ virtus ἀντίρροπον ac liberalem moliatur abſceſſum, quo, feritate ipſa devicta, morbus fiat pepaſmi particeps, cujus antea fuit expers; periculi locus tolletur quod in propinquo erat. Dolores autem ad iſchia tranſeunt & ad bubones, indeque ad femur; ut duce natura abſceſſus procul exoriatur κατ' ἴξιν ἀντίρροπος, neque ἡμίρροπος, ſed ἀξίως τῆς περιβολῆς, in parte ſcilicet morbificæ totius materiæ capaciſſima. Quod accidiſſe legimus Herophonti, qui, cùm in anguſto ſpes eſſet, diadoche facta in lienem, unde ipſius tumor & hypochondrii tenſio, primùm reſipuit; auditus libertatem recepit, indeque ad bubonem dolore oborto, mox in utramque tibiam, cùm reſidiſſet tumor lienis; præter ſpem defunctus eſt morbo qui antè lethalis videbatur.

28 Οἱ κατὰ κοιλίην ἐν πυρετῷ παλμοί· ἐκστάσιας ποιέουσιν. αἱμόρροιη δὲ φρικώδης.

Palpitatio ventris in febre, inſaniam facit; indeque cietur hæmorrhagia horrifera.

Palpitatio ventris uſurpata pro pulſu, quemadmodum legitur in Sileno & in Phreniti- hiſt. 2.2. co, tranſlationem facit humoris calidi tenuiſque ſurſum ad caput. Ergo paraphorica aut hæ- Epidem. morrhagica. hiſt. 4.

Palpitatio ventris.] i. Pulſus quem facit repletio venæ particularis, vel univerſalis, parte 3. unde percipitur appulſus ægroto moleſtus, ac dolorificus, propter anguſtiam intercapedinis 3. Epid. ubi liberè olim micare ſolebat. Ac repletio illa particularis eſt, ut in crebris ictibus venarum temporalium aſpectabili pulſu micantium; vel univerſalis. ut in illo. Οἱ παλμώδεες δ' ὅλε ἄρά γε ἀφώνως τελευτῶσι; i. *Continenter tremuli, an voce capti moriuntur?* Ac particularis prorrh.29. ſ. 1.1. quidem legitur in pulſu temporalium arteriarum, qui aſpectabilis eſt medico, & dolorificus ægro, ad futuram hæmorrhagiam, delirium, & ad ipſum quoque abſceſſum. Talis eſt ille prorrhetici, qui eòdem ſpectat quò præſens hæc prognωſis. Οἱ περὶ ὀμφαλὸν πόνοι παλμώδεες· prorrh. ἔχουσι μέν τι καὶ γνώμης παράφορον. Univerſalis autem palpitatio, præter illud prorrheticum jam ult. ſ. 1. 1. adductum quod non ſapit Galeno, pace tanti viri, locum illum perperam & contra Hippocratis mentem interpretantis; aliunde nata quàm ipſe putat, in prorrhetico memoriæ prodita eſt ex Phrenitico, his verbis. Παλμοὶ δ' ὅλου τοῦ σώματος, i. *Palpitatio per totum corpus.* Atqui phreniticum idem ſcribit, ſecundo die quo percepta eſt palpitatio toto corpore, ἄφωνον, i. *voce captum* fuiſſe. Ergo non eſt veriſimile talem ἀφωνίαν, aut palpitationem veniſſe à ſpiritu flatulento cumulato διὰ ψύξιν, ut Galenus voluit commentario ad prorrh. nuper adductum, cùm idem Galenus tam citæ mortis cauſam (interiit enim quarto) retulerit ad virulentam qualitatem æruginoſæ bilis, cujus dominatu phreniticus tenebatur. Quòd autem palpitatio ipſa pro pulſu, & Græcum nomen ὁ παλμὸς ἀντὶ τοῦ σφυγμοῦ, non raró uſurpetur, declarat illud Sileni; ὑποχονδρίου παλμὸς ξυνεχής. i. *hypochondrii continens palpitatio:* quem paulò antè narravit utriuſque hypochondrii tenſionem habuiſſe oblongam, diaphragmate inflammato.

In febre.] Quæ focum habet in lumbari arteria, unde plethora ipſius & ejus quæ no- lib. περὶ minatur cœliaca, eſtque ὁ διαπνοῦς τῆς κάτω κοιλίης, i. *ſpiraculum inferioris ventris.* γυναικ.

Insaniam facit.] Per alterationem cerebri ab atra bile, cujus acriores ſunt morſus quàm flavæ: propterea que ἔκστασις μελαγχολικὴ nominatur, ipſique fanatici per periphraſin ſic deſcribuntur, οἱ μελαγχολικῶς ἐξιστάμενοι, i. *qui melancholicè excedunt*, in quibus inſaniæ ſumma ſunt omnia. Sed tamen demiſſè ſymptomatis crudeliſſimi vim expreſſit in illo: Οἱ περὶ ὀμφαλὸν πόνοι παλμώδεες· ἔχουσι μέν τι καὶ γνώμης παράφορον: ubi Galenus palpitationem refert acceptam ſpiritui flatulento; paraphoricam autem videri, offenſione diaphragmatis, quod generis ſimilitudine & ſocietate principium, i. cerebrum in contagionem adducit. Galeni verba hæc ſunt. Τοῖς νευρώδεσι μορίοις ἡ ἀρχὴ συμπάσχειν εἴωθεν. i. *Nervoſis partibus principium conſentit.* At- 4. acut. qui nulla diaphragmatis offenſio videtur paraphorica, præter inflammationem ſyſtrophicam. Nulla autem ſpiritus interceptio affectionem inducit inflammatoriam. Quò ſe igitur vertet Galenus? Sed in palpitatione ventris verendum erit de mox futura inſania, ſi ea fiant appareantve quæ ſcripta ſunt in hac prognoſi. *Pulſus quoque in hypochondrio cum perturbatione; dementiæ eſt: magiſque ſi oculi huc illuc volvuntur*: quod in prognoſtico dixit, τούτους μανῆναι Coac. 12. ἐλπὶς, i. *hos exceſſuros ſpes eſt.* Cauſæ ſunt explicatæ. hujus cap.

Atque inde cietur hæmorrhagia horrifera.] Quæ ſcilicet denunciatur horrore qui fruſtra fit, propterea que tranſlationem facit ad diphragma & caput; aut quæ conſectarium habet horrorem.

29 Αἱ ἐς ὑποχόνδρια ἐν πυρετῷ ὀδύναι ἀναΐσσουσαι, ἀνιδρωτὶ λυόμεναι· κακοηθέες. τούτοισιν ἐς ἰσχία ἀλγήματα. ἅμα πυρετῷ καυσώδει, κοιλίη καταρραγεῖσα· ὀλέθριον.

Hypochondriorum dolores in febre ſubſultim vigente, qui ſine ſudore exolvuntur; terrifici. Horum ad iſchia tranſitus eſt. Ac ſi cum ardente febre alvus profuſè feratur; mortiferum.

Hæc prognosis eſt omnis diviſa in partes duas, quarum prior enarrationem habuit analyticam. Eſt enim iiſdem penè conſcripta verbis, ſi tantùm exceperis vocem illam ἀναΐσσουσαι. Eſt etiam in eundem ſcopum conſcripta. Supereſt igitur ut quid ſit τὸ ἀναΐσσειν, paucis aperiam. Aperiendi autem ratio repetenda ex comment. ad prognωſin illam. Οἱ πρὸς χεῖρας ἀναΐσσοντες, κακόν. i. *Qui ad manum exiliunt, malo ſunt loco.* Non enim dolores propriè ἀναΐσσουσι, niſi fortaſſis παλμώδεες ἢ σφυγματώδεες: de quibus non ita pridem ſatis jam multa ſcripſimus ad citimam huic prognωſin: niſi etiam qui transferuntur ſurſum, cujuſmodi ſunt illi qui relictis lumbis, tranſeunt ad diaphragma. Sed ἀναΐσσειν dicuntur qui velut à tonitru ſomno excutiuntur, omnibuſque artubus contremiſcunt, ſubſultim moventur, nec ullo ſtant loco metu perculſi. Qualem accepimus fuiſſe mulierem Thaſiam δυσάνιον, quæ à menſtruorum ſuppreſſione febrem habuit convulſionibus crebram, quibus quieſcentibus, nugarum garrulitate, verborùmque obſcœnitate inſigniter deliravit. Ad poſtremum, vacatione convulſionum, cωma ipſam ſubiit, καὶ πάλιν ἔγερσις ἀνήιξε, i. *mox excitata exiliit.* De tranſitu

ſitu autem doloris ad iſchia, ſuperior prognωſis cauſam cur ita fiat apertiſſimè declaravit.

Jam verò poſterior pars hujus prognoſeωs mihi non videtur ὁμογενὴς, neque ὁμοειδὴς inſtituto prognoſtico. Sed neque appoſitè ſcripta, quamvis vera; niſi fortaſſe quis dicat quod paulò antè docuimus; nullam vacuationem, nullam excretionem, nullum denique abſceſſum, quantumvis magnum & ἀντίῤῥοπον, videri poſſe exolvendæ affectioni plethoricæ accommodatum & proprium, ſi ipſa plethora ſit malignæ cacochymiæ particeps, aut cum inflammatione conjuncta. Ex quo efficitur dolores coxarios acerbitate ipſa, proruptam alvum per cacopragiam ventriculi & hepatis, aut per exolutionem potentiæ retentricis, febrem ardentem ſymptomatum vehementia & aſſiduitate; omnia hæc ſimul neceſſariò eſſe mortifera, cùm ſingula, per ſe, homini necando ſufficiant. Veritas autem poſterioris par-
535. Coac. 1. lib. tis ſi appoſitè ſcripta non ſit, ſplendet tamen in illa prognωſi. *In febre ardente, ſi alvus profuſe feratur; mortiferum.*

30 Οἱ περὶ ὀμφαλὸν πόνοι παλμώδεες· ἔχουσι μέν τι καὶ γνώμης παρ-
al. ἀλμυρόν. άφορον· Περὶ δὲ κρίσιν τούτοισι φλέγμα ἅλις συχνὸν σὺν πόνῳ διέρχεται.

Umbilici dolores cum pulſu conjuncti, nonnihil præ ſe ferunt mentis perculſæ. His autem adveniente criſi, pituita ſatis multa cum labore excernitur.

Omnia quæ in hac prognωſi continentur, ſunt ὁμοειδῆ prognoſtico inſtituto, ſuper delirio, & criſi naturæ convenienter ſuſceptæ per dolorificam pituitæ excretionem qua ducitur
Coac. 28. hujus cap. alvus. Ac ſane prior pars, veritatis luce illuſtrata eſt comment. ad illam prognωſin. *Palpitatio ventris in febre inſaniam facit.* Ex quo efficitur, febris nomen hîc deſiderari, proptereaque ipſam prognωſin mancam videri. Sed enunciatio ipſa facit ut aliquid de meo jure concedam, quo nuper uſus ſum in hoc theoremate. Nullam diaphragmatis offenſionem poſſe videri paraphoricam, ad inſaniam uſque in qua dementiæ ſumma ſunt omnia, præter inflammationem ſyſtrophicam. Hîc enim tantùm abeſt ut ex hac palpitatione inſaniam naſci dicat, aut ex ea poſſe inſaniæ opinionem fieri, ut levem ſuſpicionem inde moveri mentis emotæ ſeu perculſæ, diſertis verbis affirmet, cùm ait, ἔχει τι καὶ γνώμης παράφορον, i. *habet aliquid mentis perculſæ.* Itaque rationem admitto qua dicit Galenus paraphoricam eſſe diaphragmatis offenſionem, ſympathia quam habet cum cerebro, generis ſimilitudine & ſocietate. Sed offenſionis cauſam nullo modo probare poſſum, quam ſcribit oriri ex flatulento ſpiritu, frigoris vi cumulatè ſuppreſſo. Eſt enim verum illud quod alibi ra-
4. acut. tum eſſe voluit ipſe Galenus, *quòd flatuum interceptio diſpoſitionem inflammatoriam nunquam infert.* Ipſa verò criſis quæ finem adfert ſymptomatis ex palpitatione nati, offenſionis cauſam planè oſtendit his verbis.

Adveniente crisi.] Quæ κατὰ λόγον naturæ ſuſcipitur atque abſolvitur, unde morbus ipſe, omniaque ſymptomata inde nata ſolent exolvi. Nihil enim ſine criſi quieſcit bonis ægroti rebus. Nec ulla levatio ſalutaris, nec ſtabilis, quæ non fit κατὰ λόγον i. *convenienter & merito.*

Pituita satis multa excernitur.] Ergo pituita in vitio eſt, unaque palpitationis, indeque delirationis cauſa. Eſt enim perſuaſum omnibus, eam demum cujuſque morbi cauſam videri, quæ dum adeſt, dumque præſens eſt, morbus ipſe viget; dum verò abeſt virtute naturæ exploſa, quieſcit atque exolvitur. Quod ut concedam: tamen non efficitur pituitam ſine inflammatione diaphragmatis, mentem appetere. Inflammationis autem cauſa eſt febris quam genuit pituitæ corruptio ſtabulantis inter diaphragma & ventrem. Ipſa verò palpitatio, cujus naturam nuper expreſſimus, & ſigni & cauſæ rationem obtinet aſcenſus ad ſuperiora. Quanquam & ſine hac, dementiæ genus omne focum habere poteſt in diaphragmate, ſicut in cerebro. Ut igitur bilis flava in cerebro facit phrenitidem, bilis atra inſaniam, pituita putris lethargum: ſic in diaphragmate, pituita putris cum febre quæ palpitationem inducit, delirationem quoque facit quæ proportione reſpondet lethargo. Adveniente autem criſi, per pepaſmum, proritationem, & meatuum libertatem, natura duce, pituita per alvum excernitur; quod ei facile eſt, cùm & ipſa ex eodem foco, ubi nunc ſtabulatur, per meatus urinarios exitum habeat, quod penè miraculo apponeretur, uti Marinus cenſuit, niſi admirabilem exeundi rationem patefeciſſet Galenus comment. ad illum aph. *Quibus ventrem inter & diaphragma*
52. 7. *pituita concluditur & dolorem facit, quæ in alveorum neutrum exitum habet; his per venas converſa in veſicam aqua, ſolutio datur morbi.* Quod ſequitur de alvi contentione in excernendo, ut prætercam varias ſuper hac re lectiones quas in prorrhetico annotavit Galenus, eôdem pertinet ſententia hæc quò illud ſcriptum in aphoriſmis. *Quicunque lienoſi dyſenteria fugaci corri-*
prorrh. ult. ſ. 1. 1. *piuntur, curationem morbi recipiunt.*

aph. 43. & 48. 6.

31 Μετὰ κοιλίης ὑπόστασιν, ὑποχόνδρια μετέωρα· κακόν. μάλιστα δὲ τοῖσι φθινώδεσι τῶν μακρῶν, καὶ οἷσι κοιλίαι ὑγραίνονται.

A ſuppreſſione alvi, meteoriſmus hypochondriorum, gravis: maximè verò iis qui ab inveteratione tabeſcunt, tum iis etiam quibus alvi profuſè feruntur.

Vide

Vide comment. ad 16. hujus capitis.

32 Τοῖσιν ἀλυσμώδεσιν ἐν ὑποχονδρίῳ, τὰ παρ' οὖς ἐπαερθέντα κτείνει.

Quibus in hypochondrio anxiis parωtides aſſurgunt; ipſos interimunt.

Est quoque hujus prognoſeωs ratio explicata comment. ad illam ſuprà his verbis conſcriptam. *Quæ cadunt in hypochondrium dolorifica mala, cùm aliàs prava ſunt, tum verò ſi faciunt profuſiores alvos. Peiora autem quæ brevi naſcuntur; tum quæ aſſurgunt ex his parotides, multùm terrificæ, ut cætera expurata.* 14. hujus capitis.

33 Τὰ κατὰ κοιλίην σκληρύσματα μετὰ πόνου, πυρετοῖσι φρικώδεσιν ἀποσιτίῃσι σμικρὰ ἐφυγραινομένης, κάθαρσιν οὐ διδόντα, ἐς ἐμπύησιν ἥξει.

Duritas alvi cum dolore conjuncta, & febre horrifera, & cibi faſtidio, ſi alvo parcè ducta non expurgetur; in ſuppuratum vertetur.

Pulcherrimus hic erit colophωn diſputationis inſtitutæ de hypochondriacis & alvinis tumoribus, qui vel ab inflammatione accidunt ſyſtrophica, vel à ſcirrho, vel ab œdemate, vel ab inflatione, vel etiam ab humorum ſegregatorum ſuppreſſione. Omnium autem ſymptomata pathognomonica & conſectaria per ſympathiam vicinitatis & ſocietatis, & per morbificæ cauſæ propagationem, ſunt explicata. Quinetiam patefactæ ſunt criſes, periodi, & paroxyſmi; ut nihil omninò prætermiſſum eſſe videatur. Pertinet autem præſcripta hæc prognωſis ad illum locum de alvinis tumoribus jam exaratum. *Similiter autem ſignificant ut hypochondriaci, ipſi etiam qui ſunt in ventre tumores: niſi quòd hi minùs quàm illi in ſuppurationem vertuntur; minimumque omnium, qui ſub vmbilico aſſurgunt.* Ut enim tumores hypochondriaci, duri quidem ac dolorifici, per ſyſtrophen in viſceribus oborti, maximeque in jecore citam mortem adferunt, niſi hæmorrhàgia liberali periculum propulſetur primis periodis, aut validarum virium beneficio ægrotum ſuppuratio maneat intra vigeſimum diem cum incerto eventu; molles autem non ita periculoſi, & qui ad ſexageſimum uſque diem dare ſolent inducias donec ſuppurato criſin ſuſcipiant: ita quicunque tumores in reliquo ventre aſſurgunt, duri quidem, cum dolore conjuncti, atque profundi, ſi fortè non habeant exitum per alvi profluvium, ut hypochondriaci per liberalem hæmorrhagiam; ſimiliter ut illi, in ſuppuratum vertuntur. Nam muſculorum ſyſtrophæ dolorificæ, non rarò etiam ſuppurato ſaneſcunt, nec ante ſuppurationis diem ad exitium ægros præcipitant; quod facere ſolent hypochondriacæ, niſi fortè graviter in commoda & ſalutem eorum peccetur.

Ergo. Duritas alvi.] Non quidem à ſiccitate, qualem agnoſcimus in iis qui multùm à febris maraſmo emacruerunt: nec verò duritas alvi exiſtimanda quam facit hypochondrii utriuſque tenſio, per contractionem ab inflammatione ſepti tranſverſi; multò minùs etiam intelligenda eſt duritas alvi, quæ venit ex ea cauſa quam docet illa ſententia. Μίξις τὰ κατὰ τὴν γαστέρα σκληρύνει. i. *Mixtio ventrem indurat.* Sed alvi duritas quam σκλήρυσμα nominat, idem planè ſignificat quod in matricis orificio ſummus præceptor hoc nomine diſtinxit à ſcirrho & graviditate. Erit igitur duritas alvi à tenſione, non quidem flatulenta, nec item ſcirrhoſa: ſed phlegmonoſa, quam facit phlegmone ſyſtrophica, multò minùs tactui contumax, minuſque renitens quàm ſcirrhus, eſtque ipſa doloris particeps, cujus expers eſſe dicitur ſcirrhus. [lib. 5. aph. & lib. 6. Epidem. 6. Epid. part. 5. lib. 2. περὶ γυναικείων.]

Ergo. Duritas alvi.] Quàm facit alvina phlegmone ſyſtrophica, loco tantùm, partiſque obſeſſæ demiſſione differens ab hypochondriaca, ac celeritate periculi, ſymptomatumque magnitudine, illa minor: quoniam in alvo tantùm aſſurgit; quo nomine intelligimus, non quidem cibi promptuarium, nec ſuperiorem ventrem, id eſt, thoracem: ſed amplitudinem illam quæ continet inteſtina, menſenterium, pancreas, & epiploon, quæque veſtitur peritonæo tunica & epigaſtrio; ſi tantùm epigaſtrii partem illam exceperis quæ hypochondrium nominatur.

Cum dolore conjuncta.] Hoc ſignum eſt ſyllogiſticum τοῦ σκληρύσματος, quo unico, præter renixus contumaciam, diſtingui debet à ſcirrho doloris experte. Eſt autem doloris acceſſio per diſtenſionem eximiam partis obſeſſæ, cum intemperie maxima, & oppreſſionem contiguæ acerrimi ſenſus. Huc pertinet etiam partium vicinarum & ſociarum ſympathia, ſicut in duritate uteri dolor imi ventris atque coxarum, cum rigore, & febre.

Et febre horrifera] Vel potiùs horrore febrifico; ut quemadmodum horror ſymptomaticus eſſe ſolet purulenti abſceſſus: ita febris conſectaria ſit horroris fruſtra citati per afflictionem caloris nativi. Eſt enim ratum illud jam ſæpe uſurpatum; quòd *omnis rigor, omniſque horror cietur à vaſis aut ulceribus.* Exempla rigoris ab ulcere paſſim leguntur in pleuritide purulenta, in phthiſi, in renum abſceſſu, &c. Nos autem ſymptomatici horroris ab ulcere. i. vomica pulmonis ſigna perſpeximus in Chriſtianiſſimo Rege Carolo IX. 1574. Erit igitur febrificus horror potiùs quàm febris horrifera; ne quis mali cauſam referat ad hemitritæam febrem, quæ una propriè nominatur φρικώδης, i. *horrifera.* Atque hîc τὸ φρικῶδες ſimiliter naſci videtur ut in phthiſi, de cujus diagnωſi extat illud jam explicatum: *Labores horriferi cum ſuſpirioſo anhelitu, ſigna ſunt tabis.* Sed hujus rei memoria non dubito quin animis hæreat ſtudioſorum qui commentarios noſtros attentè legerunt. [Coac. 8. & 10. 1. lib. lib. 2. prog. 1. Epid. Coac. 17. 1. lib.]

Et cibi fastidio.] Sic enim veteres inter ἀσίτους & ἀποσίτους hoc intereſſe dixerunt, quòd

ἄσιτοι ſint ἀνόρεκτοι qui cibos non capiunt; ἀπόσιτοι autem qui cibos reſpuunt, averſantur, atque quodammodo abominantur, quos alibi ſcripſit ἀπονενοημένως ἔχειν πρὸς τὰ προσφερόμενα, i. *faſtidio efferri in cibos & remedia convenienter præſcripta.* Eſt igitur ἀποσιτίη cibi faſtidium, & ἀπόσιτος homo cibi faſtidioſus. Eſt autem hoc ſymptoma terrificum ſigno & cauſa. Ac ſigno quidem, quoniam ventriculi facultatem ὀρεκτικὴν in vitio eſſe denunciat, vel ob ferini catarrhi prolapſum, nimiamque malignæ cacochymiæ abundantiam, ut in tabidis; vel ob ipſius ventriculi νέκρωσιν, (1. Epid. p. 1.) ut in Pario. Quæ res adduxit virum ut cibi faſtidium terrificis omnibus ſignorum generibus anteponendum duxerit in tritæophya febre. (3. Epid. parte 3.) Πολλῆς δὲ τινὸς γινομένης ἀκρισίης καὶ ποικίλης ἐπὶ τῶν νοσημάτων, καὶ μεγίστου μὲν σημείου παρεπομένου τοῖσι πλείστοισιν, ἀποσίτους εἶναι πάντων γευμάτων. i. *Cùm multa & varia injudicatò fierent, pejus nihil fuit quàm à cibis abhorrere.* (1. Epid. p. 2.) Hæc ſola poſt multas acriſias ab irrito erethiſmo, Darium quendam Thaſium 120. die vita defungi fecit. At verò contrariarum cauſarum perſpicientia, eidem ſummo dictatori theorema illud catholicum jure extorſit. (aph. 32. 2. 1. Epid. p. 2.) Ἐν πάσῃ νόσῳ τὸ ἐρρῶσθαι τὴν διάνοιαν, καὶ εὖ ἔχειν πρὸς τὰς προσφοράς· ἀγαθόν. i. *In omni morbo mente eſſe ſolida, ad ea quæ offeruntur bene habere, bonum.* Ubi Galenus adjecit, μέγιστον. Atque ad hujus theorematis expreſſionem plurimùm certè valuit, quod idem in beneficio appetentiæ reſtitutæ obſervavit, literiſque ita mandavit. *Unicum*, inquit, *perutile maximumque eorum, quæ tunc apparuere, ſignorum, plurimoſque ab interitu vindicavit, illud certè fuit, quibus in ſtranguriam converſio facta eſt.* Deinde paulò pòſt: Κοιλίαι τε γὰρ εἰ τύχοιεν ἐφυγραινόμεναι κακοήθεα τρόπον, ταχὺ ξυνίσταντο· γεύμασί τε πᾶσιν ἡδέως εἶχον. i. *Quin alvi peſſimè turbatæ, ſubſiſtebant, & cibos ſuaviter deguſtabant.* Jam verò dubitari non poteſt quin cibi faſtidium, ſive ἀποσιτίη, graviſſimorum malorum acceſſionem adjungat, ex eo quòd genium defraudando, & ſolidarum partium vitale principium labefactet, unaque nectar vivificum cordis, συῤῥοὴν Græci vocant, exhauriat.

Si alvo parce ducta non expurgetur.] i. Si alvi τὰ σκληρύσματα purgationem ſui non habeant per vacuationem rheumatis conſiſtentis, liberali dejectione, non quidem ſymptomatica (ſent. 32. p. 2.) purulenti abſceſſus, ut eſſe ſolet ſuppurati quod intra umbilicum finitur; (6. Epip.) τοῖσιν ἐμπυήμασιν ὀμφαλὸς ὅρος ἐστιν, καὶ τοῖσι μέλλουσιν ἐκπυίσκειν, κοιλίαι ταράσσονται. i. *Empyematum eſt terminus umbilicus; ea qui concepturi ſunt alvo turbantur*: ſed λόγῳ naturæ ſuſcepta, & critica. Sic enim tumores qui ſunt infra hypochondrium, ad umbilicum uſque maximeque hypogaſtrici; exolvuntur. (6. Epid. part. 2.) Teſtis eſt illa ſententia: Ἐν Περίνθῳ τὸ γονοειδὲς τὸ τοιοῦτον ὅ, τι κρίσιμον, καὶ τῶν ἤτρων τὰ τοιαῦτα. i. *Perinthi vacuatio genituræ ſimilis, non raro fit lege critica. Nam hypogaſtriorum ferè hujuſmodi eſſe ſolet.* Quæ cauſa eſt etiam quamobrem tumores alvini minùs in ſuppuratum abeant, quàm hypochondriaci, maximeque ii qui ſub umbilico aſſurgunt.

In suppuratum vertetur.] Non tam partis merito, quàm rheumatis conſiſtentis, ſeu materiæ ſtabulantis unde tumor aſſurgit; quem finiri neceſſe eſt; vel diaphoreſi, quæ hîc locum non habet; vel concoctione, unde ſuppuraratum; vel concretione, hinc ſcirrhus; vel corruptione, inde gangræna. Atque omnium phlegmonarum ſyſtrophicarum, omniumque œdematum talis conditio lege naturæ ſancita eſt; niſi tum primis periodis materiæ conſiſtentis vacuatio, & concitatæ revulſio, aut derivatio conſequatur.

34 Ὑπὲρ ὀμφαλὸν πόνος, καὶ ὀσφύος ἄλγημα φαρμακείῃ μὴ λυόμενα· ἐς ὕδρωπα ξηρὸν ἀποτελευτᾷ.

Meliùs ſic in aphoriſmis, 11. lib. 4.

Ὁκόσοισι στρόφοι, καὶ περὶ τὸν ὀμφαλὸν πόνοι, καὶ ὀσφύος ἄλγημα, μὴ λυόμενον μήτε ὑπὸ φαρμακείης, μήτε ἄλλως· ἐς ὕδρωπα ξηρὸν ἱδρύεται.

Quibuſcunque tormina, partiumque circumcirca umbilicum labores, unaque lumborum dolor, qui neque à pharmacia, neque aliter exolvitur; in hydropem ſiccum finitur.

Hæc sententia in aphoriſmis eò ſcripta legitur, ut intelligamus pharmaciæ irritam purgationem in falsò credita purgandi neceſſitate. Ut enim pharmaciæ locus eſſe videtur in alvi tormini- (aph. 74. 4.) bus quæ ſurſum moventur, habentque τὴν ἄνω εἴλησιν. i. *revolutionem ſurſum*, ut borborygmi κάτω: ita catharticum fruſtra exhibetur ad ea tormina quorum perennis generatio eſt ab hectica intemperie tenuium inteſtinorum, quam nulla purgatio ad ſymmetriam poteſt reducere.

Ergo. Quibuscunque tormina.] i. Sævi dolores qui abradendo & exaſperando in tenuibus inteſtinis excitantut, faciuntque τὴν ἄνω εἴλησιν, unde nominantur οἱ στρόφοι, proximeque abſunt à volvulo cujus prænuncii eſſe ſolent, atque in eum degenerant, ſi tanta fiat morbificæ cauſæ acceſſio ut chylum & ſtercus remeare faciat, aut certè permeare prohibeat. Naſcuntur autem tormina tum à forti morſu inteſtinorum, tum à flatulento ſpiritu exitum non habente: ſicut in colo, colica ipſa. Hîc autem nos torminum cauſam agnoſcimus ſpiritum flatulentum, ut inde hydropis ſicci, de quo hîc agitur, generatio conſequatur.

Partiumque umbilico circumiacentium labores.] Qui neceſſariò & intercluſi flatus, & acrioris morſus confectarii eſſe ſolent; atque ii cernuntur in doloris acerbitate, & impedimento proprii cujuſque muneris in diſtribuendo, & ſecernendo chylum à fæce. Partes autem circumjacentes ſunt inteſtina tenuia, jejunum & ſinuoſum.

Unaque

Unaque lumborum dolor.] Per ſympathiam vicinitatis & ſocietatis, perque ipſam propagationem cauſæ dolorificæ: quoniam totum meſenterium, quod eſt omne diviſum in meſaræon & meſocωlon, originem ducit à nervis & ligamentis lumborum. Hinc vetus illud de triplici fonte hydrωpum. Ἄρχονται δὲ οἱ πλεῖστοι μὲν ἀπὸ τῶν κενεώνων, καὶ τῆς ὀσφύος, οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ ἥπατος. i. *Naſcuntur plurimi à lumbis & ilibus; nonnulli à jecore.* 6. Epid. p. 4. lib. 2. prog.

Qui neque a pharmacia, neque aliter exolvuntur.] Ob flatulenti ſpiritus perennitatem ab intemperie hectica tenuium inteſtinorum quibus mederi non potis eſt; nec pharmacia, flatibus excludendis; nec etiam neoteriſmo, intemperiei hecticæ ad temperationem adducendæ, ut fotu, hapſo, litu, &c. Quod enim ſtrophorum irritam curationem eſſe dixit pharmacia & aliter; planè oſtendit morborum omnium curationem ſuſcipi pharmacia ad expurgationem; & neoteriſmo, ad complexionis & temperamenti moderationem, atque ſymmetriam partium afflictarum. Quæ duo curandi τεκμήρια ſive remedia ſi fruſtra, bene aut malè, adhibeantur; deſperatam curationem oſtendunt, malique in pejus converſionem.

In hydropem siccum finitur.] Καταχρηστικῶς hydrope dicto, ex tumore abdominis ab inflatione quam fecit perennis generatio flatulenti ſpiritus intercluſi. Nam verè is demum abdominis tumor hydrωpis naturam oſtendit, quem facit humoris aquoſi ſuppreſſio.

DE DORSI ET LUMBORUM AFFECTIBUS.

Τὰ δὲ ἐξ ὀσφύος ἀλγήματα χρονιώτερα, πυρετῷ παροξυνόμενα τριταιοφυῶς· ποιεῖ τὰ θρομβώδεα αἵματα διαχωρέειν. Cap. XII.

1 *Diuturni ex lumbis dolores, qui tertio quoque die vi febris exacerbantur; grumoſi ſanguinis dejectionem faciunt.*

Hactenus de hypochondriacorum viſcerum, partiumque alvinarum tumoribus: nunc de lumbaribus malis dicendum. Cernuntur autem mala in lumbis quæ continent, ut in muſculis; quæ foris adjacent, vertebris quinque lumborum, qui numerus vertebrarum in homine tantùm eſt, non autem in cæteris animantibus, ne in ſimia quidem. Cernuntur quoque in vertebris ipſis luxatis, unde fit λόρδωσις antè, pòſt κύφωσις, dextra & ſiniſtra σκολίωσις. At verò continentur in lumbis medullæ, adjacent intus muſculi ψόαι dicti cum inſigni vena & pari arteria, ſtabulantur autem bini renes, urinæ ductus, vaſa ſpermatica, uterus quoque mulierum: Veniunt autem à lumbis ut oriunda quædam, meſaræon & meſocωlon: quæ duo omnino ſunt partes totius ſepti inteſtinalis quod μεσέντερον Græci vocant. Omnium verò lumbarium partium quæ continent, quæ continentur, quæ adjacent lumbis, quæ ſtabulantur, quæque à lumborum ligamentis & nervis originem ducunt; omnium, inquam, ſua eſt cujuſque affectio; ſua etiam ſympathia cum ſociis atque propinquis, earumque propriæ ſunt ideæ ſignis ſyllogiſticis explicandæ in deciſione prognoſeωn de lumbaribus morbis inſtitutarum. Ac primùm in hac prognωſi agit de malis dolorificis quæ conſectaria ſunt lumborum.

Diuturni ex lumbis dolores.] Quorum cauſa eſt firmiter fixa in meſenterii tenſione & intemperie. Nam tuberculorum lumbarium materia, unde luxatio, quamvis opportunitatem magnam habeat tranſlationis, in amplitudine venæ lumbaris, unde τὸ κύφωμα, i. *gibber* ſæpe exolvitur: tamen non antè ad inteſtina transfertur, facitque dyſenteriam, quàm mitificari cœperit & ſuppurari. Secus eſt de crurum varicibus quæ humoris adhuc crudi excluſione in truncum venæ lumbaris, apparent, idemque faciunt ad curationem τοῦ κυφώματος, quod ipſa dyſenteria. Sed hoc loco agitur de ſanguinis grumoſi dejectione, quæ aliunde nequit venire quàm à viſceribus hypochondriacis, vel à meſentericis venis. lib. 3. περὶ ἄρθρων.

Qui tertio quoque die vi febris, exacerbantur.] Τριταιοφυῶς, ſcripſit hoc loco, quo alibi τριταιοφυέα τρόπον. Nam γίγνεσθαι, καὶ φύειν, ἢ φύεσθαι, idem ſignificant uſurpata pro generationis perennitate. *Fundit humo facilem victum juſtiſſima tellus.* Unde fundus dicitur ἀπὸ τοῦ φύειν. i. *à fundendo*, quo verbo perennis ſignificatur propagatio. Huc pertinet illa prognωſis. *Quæ tertianarum febrium paroxyſmis ingraveſcunt mala; eorum paroxyſmorum propria ſunt, ac ſanguinis grumoſi dejectionem adferunt.* Hîc autem conſultò non exacerbari, ſed ingraveſcere, ipſaque mala tertianorum paroxyſmorum propria eſſe dixi: quia non ſimplici & perodico motu exacerbantur, ut tertianæ, & bilioſæ acutæ: ſed graviorum malorum acceſſione ingraveſcunt; eaque mala cernuntur in febris ardore, doloris acerbitate, cardiogmo, jactatione, delirio, vigiliis, & inexhauſta ſiti, denique in omnibus ſymptomatis tranſlationis, malignæ qualitatis & inflammationis; cujuſmodi ſunt tritæophyæ τὸ ὅλον ἐπιδιδόντες καὶ ἀνάγοντες ἐπὶ τὸ κάκιον. i. *perpetuò in pejus accreſcentes*; cujuſmodi ſunt etiam hemitritæi τὸ ὅλον ἐπὶ τὸ ὀξύτερον ἐπιδιδόντες, i. *perpetuò faceſcentes in vehementiam.* Nam febres omnes continuæ quæ tertio quoque die ingraveſcunt veriùs quàm exacerbantur; aut ſunt tritæophyæ, aut hemitritæi, de quarum natura ſatis jam multa ſcripſimus. Coac. 129. 1. lib. 1. Epidem. 27. & 39. Coac. 1. lib.

Grumosi sanguinis dejectionem faciunt.] Sanè quidem ſi potis eſt, idque ad ægri ſalutem; ſin minùs, deſperata ſalus eſt ægri. Eſt enim jam verè poſitum illud perceptum. *In omni dolore hypochondriorum, hepatis, cordis, partiumque ſub umbilico circumjacentium, ſanguinis excluſio ſperabilem vitæ ſalutem oſtendit; contra ſuppreſſio deſperationem ſalutis.* Atque illud perceptum facit ad explicationem illius prognoſeωs. *Quibus hypochondriorum, hepatis, cordis, par-*

tiumque

tiumque circum umbilicum labores, excluſo per dejectionem ſanguine, liberantur; non excluſo, intereunt. Quod autem grumoſi ſanguinis dejectionem fieri annotavit, planè oſtendit dyſenteriam αἱματώδη per liberalem & liberam excretionem, non autem per cacopragiam jecoris exoluti. Talis enim cacopragia proluviem facit ſanguinis non grumeſcentis. Nec verò ſeroſus ille ſanguis grumeſcit: ſed ruber & craſſus in amplitudine inteſtinorum, quod hæmorrhoidum ſuſpicionem tollit: quia illæ ſanguinem grumoſum fundere non videntur, quamvis ſalutariter valde ferantur (ſi habeantur, non habeant) ad mala dolorifica lumborum & meſenterii atque renum. Omnis autem ſanguis è venis expreſſus corrumpitur atque grumeſcit; ut ſunt partes in quas effunditur: quoniam φυλακὴν extra venas non habet.

2 Τὰ ἐν ὀσφύϊ ἀλγήματα. αἱμοῤῥοϊκά.

Dolorifica in lumbis mala; ſanguiflua.

Quemadmodum dolorifica ex lumbis mala, ſi quidem naturæ imperio tandem regantur, dyſenteriam faciant grumoſi ſanguinis ſalutarem: ſic etiam illi qui ſunt in lumbis oborti dolores, profluvio ſanguinis ſedantur atque quieſcunt. Atque ut viſcerum hypochondriacorum, ſtomachi, partiumque umbilico vicinarum dolores, excluſo ſanguine exolvuntur; non excluſo, interimunt: ita lumborum dolorifica mala, quæ ſcilicet intrà lumbos ex partium adjacentium repletione & cacochymia naſcuntur, non minùs in febre terrifici à ſuppreſſione cauſarum, quàm dolor cervicis qui nulla vi in cervicis muſculos incidente excitatur. De quo extat prognoſis jam explicata:
Coac. 13. cap. 10. 2. lib. *Cervicis dolor cùm in febre omni terrificus, tum verò peſtiferus in metu inſaniæ.* Quod in Sileno annotavit, & in Hermocrate, tùm alibi paſſim. Sed hîc nulla mentio febris. Quamobrem alio convertere nos oportet dolorifica in lumbis mala ſanguiflua.

Enimvero. Dolorifica in lumbis mala.] Quæ veniunt ex appulſu moleſto micantis arteriæ, & oppreſſione muſculorum intus adjacentium lumbis, ex nimia ſanguinis abundantia in vena magna lumbari, & repletione quadam particulari, quam fecit hæmorrhoidum in viris quidem ſuppreſſio; in fœminis verò menſtrua intercluſa, tum affluendo, tum refluendo. Ex quo efficitur, notitiam comparari doloris lumbaris quorſum ille fiat, & quorſum appareat, ex perſpicientia rerum præteritarum, & ſignorum præſentium. Nam in melancholicis à tempe-
pror. 37. ramento & diæta, hæmorrhoidum futurarum ſigna ſunt, aut ſymptomata ſuppreſſarum. Sic in
1. 3. 1. mulieribus menſtrualibus ἐνεργείᾳ ἢ δυνάμει, prænuncii ſunt menſtruorum viam ad κάθαρσιν affectantium; intercluſorum conſectarii aut refluentium. Quinetiam hæmorrhoici, & menſtruales fœminæ, lumbiqueruli ſive ὀσφυαλγέες, ambo fiunt ἀσώδεις & cardialgici: quoniam ex illa nimia ſanguinis abundantia & repletione particulari vaſorum inſignium quæ adjacent lumbis, tenue quoddam ſerum quod in ventrem prorepit, indeque in orificium ejus, cardialgiam facit; ipſa verò copia cumulatè viam deorſum affectans quò curſum inflectere conſuevit, quando in lumborum regione ſubſiſtit, aut eò refluit prohibito exitu; dolorifici mali in lumbis conſecutionem adfert, tum per micantis arteriæ moleſtos appulſus, tum per lumbarium muſculorum nervorumque oppreſſionem.

Sanguiflua.] Ut ſoboles ſanguinis affluentis & refluentis ſine providentia quæ intrinſecus extrinſecuſve inciderit, ſed ſua ſponte: vel etiam ex eo ſunt αἱμοῤῥοϊκὰ, quod ſanguinis deorſum proruptione quam ipſa cient, quieſcant; non ſecus atque in ulceribus à forti pulſu hæmor-
aph. 21. 7. rhagia cietur: quoniam natura ſui diligens non raro *validiùs agens, magnum & violentum edit arteriarum motum; expellendi ſtudioſa quæ ſibi moleſta ſunt; atque ita hæmorrhagias infert.*

3 Αἱ δὲ ἐξ ὀσφύος ἀλγήματος αἱμοῤῥοιαι, λαῦραι.

Quæ ex lumborum dolore cientur hæmorrhagiæ; largæ.

Eodem ſpectat hæc prognωſis quò citima huic modò explicata, cujus demonſtratio repeten-
21. 7. da ex comment. Galeni ad illum aph. *A forti in ulceribus pulſu, hæmorrhagiæ.* Ut enim fortiter micat arteria ex contentione forti naturæ ſtudentis excludere quæ ſibi moleſtiam adferunt, indeque cientur hæmorrhagiæ: ita quò major eſt amplitudo venarum ſive arteriarum micantium, & amplificatio major ex illa naturæ contentione forti; eò quæ inde cientur hæmorrhagiæ ſunt largiores. Atqui lumbarium arteriarum major eſt amplitudo, quàm cæterarum. Nos enim eandem ſtatuimus hoc loco cauſam doloris coxarii, i. lumborum, quam in ſuperiore prognωſi.

4 Οἷσιν δὲ ἐξ ὀσφύος ἀλγήματος ἀναδρομὴ ἐς κεφαλὴν καὶ χεῖρες ναρκώδεες, καὶ καρδιαλγικὰ, καὶ ἠχώδεα· αἱμοῤῥοϊκὰ λάβρως, καὶ κοιλίαι καταῤῥήγνυνται τούτοισι, καὶ γνῶμαι ταραχώδεες ἐπιπολύ.

Quibus ex dolore lumborum anadrome fit ad caput, torpidæ manus, cardialgiæ, auriumque flatus ſonori; hæmorrhagiæ largæ; tum alvi profuſè feruntur, ac mentes perturbatæ ut plurimùm.

In hac prognωſi complexio eſt ſignorum quibus denunciantur hæmorrhagiæ largæ quæ cientur ex lumborum dolore. Quinetiam ſymptomata continentur quæ veniunt ab excurſu dolorifico-

rificorum in lumbis malorum, ex quibus vel hæmorrhagia cietur, vel paraphorica ipſa redduntur & fiunt. Sanè lumborum excurſus caput replet, ex eaque repletione, ſymptomatum capitis omnium paraphoricorum, cataphoricorum, cephalalgicorum, & catarrhoicorum principia cauſæque ducuntur. Atque ut cervicis dolor, ita coxarius in febre omni peſtiferus iis qui ſunt in metu inſaniæ quando excurrit ad caput, nec antè quieſcit hæmorrhoidibus, aut menſtruorum profluvio; poſt autem hæmorrhagia è naribus exitum habeat. Quæ cùm ita ſint.

QUIBUS EX DOLORE LUMBORUM EXCURSUS FIT AD CAPUT.] Vel etiam ad diaphragma. Αἱ ἢ ξὺν πυρετῷ γινόμεναι ὀδύναι περὶ τὴν ὀσφὺν τε καὶ τὰ κάτω χωρία, ἢν τῶν φρενῶν ἅπτωνται, τὰ κάτω ἐκλείπουσαι· ὀλέθριαι κάρτα. i. ut Celſus interpretatur. *Dolores circa coxas & inferiores partes orti, ſi ad viſcera tranſierunt, ſubitoque deſierunt; mortem ſubeſſe teſtantur.* Sic hypochondrii tenſio inflammationis expers, & repentina, quæ ſine borborygmo cum difficultate ſpirandi exolvitur; ſurſum ad caput curſum inflectit, ipſumque replet: unde naſcuntur ſymptomata, humoris morbifici & partis obſeſſæ propria, niſi hæmorrhagia, eorum generatio prohibeatur.

TORPIDÆ MANUS.] Quod ſignum minimè eſſet ὁμοειδὲς futurarum cerebri affectionum ex hac prognωſi prævisarum, ſi torpor ille veniret per progreſſum cauſæ in cerebro firmiter fixæ, quæ libertatem meandi adimeret ſpiritui animali, per oppilationem nervorum cervicalium qui propagantur in manus. Eſſet enim torpor inde natus, ſignum potiùs cataphoricum, quàm paraphoricum, aut hæmorrhagiæ futuræ; quæ duo pathemata repleti capitis conſectaria proponuntur in hac prognωſi: ſed revera torporis illius cauſa eſt cervicis oppreſſio, quam facit venarum & arteriarum diſtenſio ex ipſo humoris excurſu, dum viam ad caput affectat. Hinc cervicis dolor qui febre ineunte, nec ulla ſperabili criſi, ut eſſe tum nequit, peſtiferus eſſe ſolet iis qui ſunt in metu inſaniæ. Hinc Pythioni manuum tremor ab eadem oppreſſione, quem ſanandum jubet Galenus copioſa ſanguinis detractione, his verbis. *Ubi tremor incidit per initia febris, nec ulla fuit cauſa exolutarum virium; detractio ſanguinis neceſſaria eſt.* Atque ita manuum torpor ſignum erit ὁμοειδὲς prænuncium delirii aut hæmorrhagiæ. Coac. 13. capite 10. lib. 2. & protr. 41. ſ. 2. 1. hiſt. 1. par. 1. 3. Epid.

CARDIALGIÆ.] Hoc ſignum eſt συνεδρεῦον & συνακόλουθον doloris coxarii ex nimia ſanguinis abundantia, dum ſtabulatur in coxis, multò etiam magis ejus quæ ſurſum fit tranſlationis, relictâ lumborum ſede. Tum enim tenue quoddam ſerum prorepit ad ventrem, indeque ad orificium ejus quod eſt acerrimi ſenſus. Hinc veniunt commemoratæ hoc loco cardialgiæ. pror. 37. ſ. 3. 1.

AURIUMQUE FLATUS SONORI.] Non quidem bombi, quorum flatus craſſior bombilat more apum in ora interiore meatus auditorii, nec unquam eliditur; atque naſcuntur ferè ab exolutione partis illius cerebri unde vis audiendi manat: ſed echus varietas, hoc eſt, ſonori flatus varietate diſtincti pro flatulenti ſpiritus craſſitudine aut tenuitate, meatus anguſtia aut libertate, facultatis expultricis contentione aut remiſſione. Atque talis echo varietate ſonorum eliſa, non raro hæmorrhagiæ prænuncia eſt, non raro etiam fortis delirii. De hæmorrhagia ſcriptum eſt illud. *Perculſum caput, aurium echo hæmorrhagiam cient.* De forti delirio ſolennis eſt illa prognωſis. *In febre ardente edita echo cum hebetudine viſus, tum gravitate narium, exceſſum minatur melancholicum.* Coac. 8. cap. 1. lib. 2. pror. 18. ſ. 1. 1.

HÆMORRHAGIÆ LARGÆ.] Prorupto ſanguine qui prorepit ad ultimas venarum oras quæ ſunt ad imam frontem, unde per anaſtomoſin facilem, qua data porta, ruit. Sunt autem hæmorrhagiæ largæ ex copia ſanguinis, meatuum amplitudine, & contentione forti naturæ ſtudentis moleſtia expediri.

TUM ALVI PROFUSE FERUNTUR, AC MENTES PERTURBATÆ UT PLURIMUM.] Meliùs ſic. AUT MENTES PERTURBATÆ, &c. Ab ejuſdem humoris excurſu, denegata hæmorrhagia, fortis delirii conſecutio adferatur. Omnis enim repletio capitis ab excurſu, paraphorica eſt; ſi cum vigiliis & perturbatione mentis conjuncta eſt, nec liberali hæmorrhagia, delirii locus tollatur. Ταπεινότερον autem dixit, ταραχώδεες, ἀντὶ τοῦ, ἐκστάσιες μελαγχολικαί.

QUAMVIS TUM ALVI PROFUSE FERANTUR UT PLURIMUM.] Ac ſi diceret; alvi profluvio delirii occaſio non præripietur, ut ſæpe fit, per concitati rheumatis retractionem, & conſiſtentis detractionem: quoniam hoc loco venter in vitio eſt ob ſeri acrioris eò tranſlati cacochymiam. Itaque tametſi liquidis excrementis fertur alvus: tamen repleti cerebri affectio, ipſius propria vacuatione per hæmorrhagiam, aut ſanguinis detractionem non tollitur. Eadem ferè prognωſis legitur in prorrh. 47. ſ. 3. 1.

5 Αἱ ἐκ νώτου ἀλγήματος, ἀῤῥωστίης ἀρχαὶ δύσκολοι.

Quæ ex dolore dorſi principia morborum ducuntur; difficilia ſunt.

SYMPTOMATUM ex dorſo & lumbis naſcentium productionem docere inſtituit, quorum vis graviſſima eſſe ſolet, ob eam ſanè cauſam quòd ex lumborum & dorſi dolorificis malis principia ducant, nec minùs calamitoſa ſunt quàm in partibus illis firmiter fixa hærent. Nam permagni intereſt ſcire, veniatne malum ex dorſo, an ſit in dorſo. Quoties enim τὸ ἐκ vel ἐξ legitur apud Hippocratem, motum ſignificat à materia quæ novi ſymptomatis caſum inducit. Hujuſmodi ſunt illa: *Serapis ex alvo profuſiore intumuit. Ex elleboro lethalis convulſio. Ex hæmorrhagia hydropes naſcuntur*; & quæ ſunt ejuſmodi propemodum infinita. Ergo multùm intereſt dicat ne quis; Rigor in dorſo, an rigor ex dorſo. Nam rigor in dorſo, febris denunciat focum, non ubi fit, ſed unde cietur. Cietur quidem in dorſo, ſed ex appulſu cacochymiæ ἀπὸ τοῦ ἀγγείου. At verò rigor ex dorſo initium ducit ex proprio dorſi vitio, ipſamque partem unde venit, laborare ex cauſa dolorifica illic concepta oſtendit. His ita conſtitutis.

QUÆ EX DOLORE DORSI PRINCIPIA MORBORUM DUCUNTUR.] Idque per tranſitum aut progreſſum. Ἐξ ὀσφύος

ἀναδρομῆς, ὀφθαλμῶν ἴλλωσις. Coac. 12. cap. 10. lib. 2. prorr. 43. ſ. 2. 1.

greſſum. Ac per tranſitum quidem, ut dolorifica lumborum mala, quæ iis relictis, tranſeunt ad diaphragma & caput; pleuritis verſa in peripneumoniam; peripneumonia in phrenitidem. Rigor item qui fruſtra cietur, tranſlationem facit ad ſeptum tranſverſum & caput. Per progreſſum verò, ut cruenta mictio ex dorſali pleuritide; peſtifera urinæ ſuppreſſio ex crebris lumborum & dorſi horroribus cum cita caloris viciſſitudine, unde ſignificatio affectæ per inflammationem rachitidis & membranarum ejus. Prætereo luxationes dorſi à tuberculo, quæ faciunt antè λόρδωσιν, pòſt κύφωσιν, dextra & ſiniſtra σκολίωσιν: ut taceam gibberum qui ante pubertatem venit ab aſthmate. Sed hujus prognoſeωs veritas elucefcet in exemplis infrà ſcriptis.

prorr. 49. ſ. 3. 1. aph. 11. & 12. 7. lib. περὶ παθῶν.

Difficilia sunt.] Ταπεινώτερον dixit quæ ferè mortifera eſſe ſolent. Nam illud δύσκολον, noxam levem ſignificat, quæ ſanè hîc magna eſt. Etenim quæ per tranſitum commemorata ſunt mala excurſu ex lumbis & dorſo ad caput, mortifera, aut certè calamitoſa multùm. Ex rigore autem qui fruſtrà fit, atque tranſlationem facit ad diaphragma & caput, primùm ab oppreſſione venit capitis & cervicis dolor; quæ duo ſimul conjuncta, ſunt malè affecti cerebri atque medullæ propria; mox à fatiſcentis cerebri alienatione veniunt ſudatiunculæ & aphoniæ, inde mors. Denique omnes morbi excurſus ſymptomatici & recurſus conſectarii, ſunt primigeniis longè pejores. Nam cætera ex dorſo mala, progreſſu calamitatis & peſtiferæ tranſlationis cauſam oſtendunt in locis adductis. In dorſo autem mala difficulter ſanantur, in lumbis faciliùs per opportunitatem venæ inſignis.

6 Ἐν ἀλγήματι ὀσφύος συντόνῳ καὶ ὑποφορῇ πλείονι, ἀπὸ ἐλλεβόρου ἐμέσαι ἀφρώδεα συχνά. ὠφελεῖ.

In dolore lumborum prægrandi, & larga dejectione; ab elleboro vomere ſpumantia multa prodeſt.

Dolorifica in lumbis tubercula facilem tranſitum habent in venam inſignem quæ adjacet lumbis, unde varices aſſurgunt in cruribus. Et cùm dolorificus humor mitificari cœperit & ſuppurari, nec antè, tranſitus quoque fit ad inteſtina. Hinc veniunt dyſenteriæ quæ ſanant tubercula, ſicut varices, unaque lumborum κυφώματα inde nata per veram ἐπανόρθωσιν, i. *redintegrationem*, ad æqualitatem ſpinæ reponunt. Sed illa curatio ſuſcipitur atque abſolvitur, natura duce, per tranſitum materiæ tuberculum facientis, unde luxatio. Eſt enim tranſitus naturæ magiſterio ſuſceptus & ad optatum finem perductus, primigeniorum morborum tutiſſimus medicus. Ac talem tranſitum factum κατὰ λόγον, veteres διαδοχὴν nominarunt; contrarium verò, i. παρὰ λόγον, nec præeunte natura, μετάστασιν. Secus eſt de ſympathia, ſive illa jus habeat vicinitatis & ſocietatis, ſive etiam veniat per propagationem cauſæ morbificæ, manente adhuc primigenio morbo & foco. Quæ cùm ita ſint.

Coac. 1. cap. 1. lib. 2. Coac. 1. cap. 3. li. 2. lib. 3. prog.

In dolore lumborum prægrandi et contumaci,] id enim ſignificat ἄλγημα σύντονον, uti jam in cephalalgia ſcripſimus ad locum illum, Κεφαλῆς πόνος σύντονος, i. *Capitis dolor intenſus*; ubi demonſtratum eſt, πόνον σύντονον, plane idem ſignificare quod illud prognoſtici eôdem conſcriptum, κεφαλῆς ὀδύναι ἰσχυραὶ καὶ συνεχέες, i. *dolores capitis fortes & continui.* Eſt igitur hîc dolor σύντονος, *prægrandis*, *contumax*, *& firmiter fixus*: quemadmodum idem ſcripſit in aure, ὠτὸς πόνος σύντονος, i. *auris dolor intenſus.* In prognoſtico autem, ὠτὸς ὀδύνη ὀξείη, i. *auris acutus dolor.* Eſt autem acerbitatis hujus cauſa, tenſio ſumma partis obſeſſæ, ab humore ſyſtrophico cum intemperie forti.

lib. 2. prog. Coac. 4. hujus cap.

Et larga dejectione.] Quæ non exolvit doloris acerbitatem, nec minuit; ut neque facit cruenta mixtio in dorſali & pectorali dolore: quoniam omnia quæ inde naſcuntur ſymptomata nephritica, ſunt per ſympathiam, non autem per tranſitum: nulla autem ſympathica mala, priora exolvunt. Ergo profluvium alvi cum dolore lumborum, non eodem modo accidit quo dyſenteria & varices, unde tubercula, quæ faciunt gibberos, exolvuntur: ſed per ſympathiam menſenterii, ſocietatis jure, unde naſcuntur hydrωpes, in quibus quò alvus profuſior eſt, eò majorem in molem aſſurgunt, magiſque intumeſcunt; aut per propagationem ſeri cujuſdam in ventrem, unde naturalis œconomia labefactatur, indeque non major levatio ſperari poteſt, quàm paraphoricorum ſymptomatum propulſatio ab alvo prorupta, ex lumborum dolore ad caput excurrente. Qua de re hanc prognωſin explicavimus, & ex Græco emendatè ſic convertendam duximus: *Quibus ex dolore lumborum excurſus fit ad caput, torpidæ manus, cardialgiæ, auriumque flatus ſonori, hæmorrhagiæ largæ, aut perturbatæ mentes: quamvis tum alvi profusè ferantur.*

6. Epid. aph. 16. 6. 1. Epiſt. hiſt. 2. univerſ.

Ab elleboro vomere spumantia multa prodest.] Ωφελεῖ ait, non ὠφέλησεν; ut in illo. *Dolenti caput parte poſtica, vena frontis recta inciſa profuit.* Ergo illud ipſum ὠφελεῖ, i. *prodeſt*, aut *juvat*; certum remedii adjumentum, nec ampliùs anceps denunciat, omnemque tollit dubitationem adhibendi. Sed quæro illud, primùm cur prodeſt vomere, deinde cur ſpumantia multa, tum ab elleboriſmo, nec aliunde. Enimvero in diarrhœæ dominatu (id enim ſignificat ὑπὸ διαῤῥοίης ἐχομένῳ) injuſſa vomitio diarrhœam exolvit, neque immeritò: quia retractio fit humoris morbifici. „Quod autem natura duce & ſponte convenienter ſuſcipitur, „artificium præbet medico ad imitationem naturæ comparatum. Ex quo efficitur ut nunquam aberret à ſcopo. Idem præſtat humoris morbifici derivatio ad urinæ ductus, urinam ſtranguriofam cientis, quando liquidis excrementis fertur alvus, κακοηθέα τρόπον, i. *pejorem in modum.* Tum enim citò ſubſiſtit, facitque ut æger gaudeat cibis convenienter appoſitis, quos paulò antè faſtidiosè reſpuebat. Sed illud adjumentum quod ex vomitione ad-

fertur,

fertur, non ſolùm conſiderari debet in retractione humoris diarrhœici, ſed in detractione dolorifici in lumbis impacti & conſiſtentis, uti mox in elleboriſmo dicemus. Sequitur ut oſtendamus cur liberalis eſſe debet vomitio, & quare multa vomere tum oportet. In promtu cauſa eſt, quia nihil paucum eſt criticum. Deinde, quòd omnis vacuatio, lege naturæ, ſurſum deorſumve commota, multùm & ratò debet cieri. Atque in vomitione damnantur καὶ τὰ σμικρὰ ἐμέσματα, καὶ τὰ ἐγγὺς ἀλλήλων ἰόντα, i. *vomituritiones parvæ & frequentes.* Spumantia multa ideo ſunt poſita, ut qualitas humoris dolorifici oſtendatur, quæ conjuncta cum excretionis modo & copia, legitimam κενεαγγείην oſtendit ad naturalis καθάρσεως imitationem, medici artificio ſuſceptam, unde percepti catholici veritas. *Si qualia decet, purgentur; confert, & leviter ferunt. Sic & vaſorum depletio.* Sed cur ſpumantia in bonis duxit, quæ inter dejectionum vitia prava numeravit? Sanè omnis dejectio, omniſque vomitio ſpumans injuſſa in vitio eſt: quia ſpumæ cauſa eſt flatus humori glutinoſo & contumaci permixtus, aut calor inſignis, unde cruditatis ſignificatio eſt, quæ nunquam fit καλῶς neque κρισίμως. Cernitur hîc retractio, atque detractio ante pepaſmum humoris glutinoſi contumaciter ad lumbos adhæreſcentis, unde hydrωpis & iſchiadis metus adfertur. Extremum illud ſupereſt, cur elleboriſmo fit medicandum: quoniam inter cætera cathartica ἄγει καλλίω καὶ κρατιμώτερα. i. *præſtantius trahit atque validius*, ut de nigro elleboro ſcripſit Hippocrates ad pleuritidem inferiorem. Hîc autem ſignificatur albus abſolutè uſurpatus, in quo tanta vis ineſt purgandi, ut priuſquam ad tenuium inteſtinorum anfractus perveniat, humorem qui in vitio eſt radicitus ab ima parte extirpet, ipſumque vomitione excludat. Valet igitur ad retrahendum & detrahendum. Sed plura de elleboro aliàs. Notabile eſt autem, quòd elleboriſmum præſcribit, non inopia, ſed delectu catharticorum, ut idem ſcripſit de nigro ad pleuritidem inferiorem.

comment. ad 47. 2. prorr. 26.2.prorr.
aph. 2. 1. 20. lib. 2. progn.
2. de acut. diæt. aph. 1. 5.
lib. 2. περὶ ἀγμῶν.

7 Ῥάχιος διαστροφὴν, καὶ δύσπνοιαν· αἵματος ῥύσις λύει·

Diſtorſionem rachis cum difficultate ſpirandi; ſanguis proruptus exolvit.

Ut lumborum gibbera à tuberculo nata, varicibus & dyſenteria per tranſitum humoris morbifici fœliciter exolvuntur, non autem profluvio alvi per ſympathiam concitato: ita reliquarum partium rhachis, quæ ſurſum ſunt inflammationes ſyſtrophicæ, & diſtorſiones inde natæ, liberali hæmorrhagia ſanantur atque quieſcunt.

Ergo. Distorsionem.] i. Perverſionem amuſſi naturali & καθορτώματι contrariam, per inflexionem plurium vertebrarum, aut aliquarum luxationem. Ac ſanè plurium vertebrarum inflexio cernitur in contentione & diſtenſione ſyſtrophica muſculorum cervicis, & dorſi, aut antagoniſtarum paralyſi & exolutione, juxta perceptum anatomicum. Sed ea perverſionis cauſa hîc locum non habet. Non enim per hæmorrhagiam tolleretur. Luxatio autem nequit exiſtere, quin conjunctam habeat perverſionem, ſive τοῦ καθορθώματος defectionem.

Ergo. Distorsionem.] i. Figuræ naturaliter conſtitutæ mutationem, quæ tollit naturale ἰθυσκόλιον rhacheos in longum exporrectæ. Atque in oſſe quidem ſacro ad magnam lumborum vertebram, τὸ ἰθυκυφοειδές; in lumbis ad diaphragma τὸ ἰθυλορδές; inde ad magnam cervicis vertebram, τὸ ἰθυκυφόν; in cervicis autem connexione, articulum λορδόν.

Rhachis.] i. Dorſi cujuſdam oblongi carinam referentis, ex vigintiquatuor vertebris conſtituti, quarum ſeptem cervici, duodecim totidem coſtis attributæ, lumbis autem quinque in hominibus tantum repertæ, præterea ne in ſimia quidem. Earumque connexio, parte antica per ſymphyſin, ubi vertebræ ſunt ἄρτιαι; lateribus autem per ginglymum ſecuritatis ſervantiſſimum, ubi ſunt apophyſibus ac ſpinis horridæ, in omnium animantium ſceleto ad fidem conſpicitur.

Cum difficultate spirandi.] Parva & crebra, quæ ſemper denunciat laborem & inflammationem partium ſpirabilium. Ex quo efficitur cervicis & dorſi perverſionem oſtendi, non autem coxarum ſive lumborum. Ac de perverſione τοῦ καθορτώματος fidem illud faciet quod idem ſcripſit. Φύματα ὡς ἐπιτοπολὺ κατὰ τὸν πνεύμονα εἶσι. i. *juxta pulmonem gibberes ut plurimum enaſcuntur.* Deinde paulò poſt: Καὶ ἢ ξυντάσις τοῖσι φλεψὶ διὰ τοιαύτας συστροφὰς γίνεται, ἤσιν ἂν κοινωνήσωσιν οἱ τόνοι οἱ συνεγγύς: ubi nomen τῶν τόνων, quod nervos medullares ſignificat, uſurpatur pro ligamentis quæ veniunt ab oſſibus. De cervicis autem perverſione ſatis jam multa diximus ad illam prognωſin. *Si cui in dominatu febris repentè cervix pervertitur, nec devorare poteſt, nullo apparente tumore; mortiferum.*

Coac. 17. cap. 10. lib. 2.

Sanguis proruptus exolvit.] Quoniam copioſa hæmorrhagia, vel ejus loco, phlebotomia, unicum eſt curationis ἡγεμονικὸν ad omnia mala quæ vel à ſyſtrophe inflammatoria, vel à phlogωſi, vel ab oppreſſione naſcuntur. Qua de re permulta leguntur commentario noſtro ad prognωſin 24. cap. 11. hujus ſecundi libri.

8 Ἐν ὀσφύϊ ἐπωδύνῳ καρδιαλγικὰ προσελθόντα σημεῖα· αἱμορροώδη, ἢ καὶ προγεγενημένα.

In lumborum dolore prægrandi, quæ inde veniunt cardialgiæ; ſigna ſunt hæmorrhoica, aut etiam antegreſſa.

Hujus prognoſeωs demonſtratio eſt ab illa: *Dolorifica in lumbis mala ſanguiflua;* & ab illa,

Coac. 2. & 3. hujus cap.

la. *Quæ ex lumborum dolore cientur hæmorrhagiæ, largæ.* Et quia nomen cardialgiæ non
prorr. 37. ſ. 3. 1. eſt in illis, nos ex prorrhetico apponendum duximus, & ex Galeni commentario ejus ipſius cauſam attulimus. Quamobrem in tam recenti memoria rerum haud ita pridem explicatarum; eſſet abuti otio & literis, denuo hic ſcribere cogitationes noſtras.

9 Τὰ ἐξ ὀσφύος ἐς τράχηλον καὶ κεφαλὴν ἀναδιδόντα, παραλύσαντα, παραπληκτικὸν τρόπον σπασμώδεα παρακρουστικά. ἆρά γε καὶ λύεται τὰ τοιαῦτα σπασμῷ; ἐκ τῶν τοιούτων ποικίλως διανοσέουσι διὰ τῶν αὐτῶν ἰόντες.

Ex lumborum doloribus, qui propagantur ſurſum ad cervicem & caput; in paraplegiæ & convulſionis viciſſitudine totum morbi tempus exigunt, nec ſuæ mentis ægro. An reſolutio illa paraplegiæ propinqua, convulſione quieſcit? Inde ſymptomatum multitudine ſibi invicem ſubeuntium, variè laborant ægroti.

Sequitur ut patefactis criſibus coxariorum malorum, dorſalium & cervicalium convenienter naturæ peractis; deinceps de ſucceſſione & acceſſione dicamus eorum quæ ex dolore lumborum principia cauſaſque ducunt, habentque in cerebro & à cerebro ſyntimωriam, crebramque, ut tempeſtatum, ita ſymptomatum in ægris miſerrimis varietatem. Fuit Hippocratis
hiſt. 13. 1. Epid. ſæculo, dum ipſe floreret, mulier quædam gravida, quæ trimeſtrem utero fœtum gerebat. Hanc febris quidem celeritate, vehementia, & aſſiduitate prægrandis, quam veteres πῦρ nominarunt, exercuit. Ineunte mordo acerbiſſimus dolor coxarum, acerbitatis ſuæ vim primùm oſtendit. Inde acerbitatis illius propagatio ad cervicem propter jugulum, manum dextram, & ad caput. Id accidit tertio die morbi. Mox lingua verborum neſcia. Inde manus dextra reſoluta, atque convulſa, eaque reſolutio fuit paraplegiæ propinqua. Nullo modo fuit apud ſe. Hæc varios caſus experta eſt, variaque diſcrimina. Sed tamen liberali ſudore & vomitu, naturæ miraculo, defuncta eſt morbo qui antè lethalis videbatur. Ac ſalutarem illa criſin habuit 14. die. Sanè illius hiſtoriæ deciſio in hac prognωſi continetur, ad cujus enarrationem hiſtoria ſuffeciſſet, niſi Galenus, fortaſſe multùm jam fractus contentione & diuturnitate ſcribendi, dormitum iviſſet.

Ergo. Ex lumborum doloribus.] Qui ex repletione particulari orta cum effera cacochymia, ſi nec varicibus, nec dejectione cruenta exolvantur. Nam in muliere gravida ſperabilis non eſt, nec tuta menſtruorum purgatio.

Qui sursum propagantur.] Sic enim rectè videmur convertiſſe τὰ ἀναδιδόντα, ut inde ſignificetur propagatio, quæ nunquam primigenium malum exolvit, quod facit tranſitus; ut intelligamus perennitatem ſymptomatum ſubnaſcentium & ſubeuntium, vel, ut clariùs dicam, viciſſim abeuntium & redeuntium.

Ad cervicem et caput.] Per excurſum ſymptomaticum qui non habet exitum per liberalem hæmorrhagiam.

In paraplegiæ.] Bene quidem verti ad verbum: ſed illud, παραπληκτικὸν τρόπον, non ſatis expreſſi, quod inchoatam partis reſolutionem ſignificat, non firmiter fixam, nec abſolutam, quæ conjunctam habere ſolet τὴν ἀναισθησίαν καὶ ἀκινησίαν, i. *ſenſus motuſque privationem.* Hanc autem agnoſcit tantùm Galenus δυσαίσθητον, καὶ δυσκίνητον, i. *obſcurè ſentientem atque moventem*; ut idem planè ſit hoc loco, paraplecticus modus, quod ſuprà torpidæ manus.
4. Coac. hujus cap. De paraplegia autem ſatis multa diximus comment. ad illam prognωſin. *Parωtides pravæ ſunt paraplecticis.*

Et convulsionis.] Hîc ſequor, in vertendo, Galeni paraphraſin quæ ſic habet: *Probabilius erit, tranſeuntia mala ex lumbis ad caput atque cervicem, quæ repletionem paraplecticam attulerunt, ceſſante ea, convulſionem inferre.* Ergo paraplegia ſucceſſionem habet convulſionis, ut Galeno viſum eſt, non acceſſionem: quamvis in illa mulieris gravidæ hiſtoria, ſymptomatis utriuſque conjunctionem expreſſiſſe videatur. Δεξίη. χεὶρ παρέθη μετὰ σπασμοῦ, παραπληκτικὸν τρόπον. i. *Reſoluta eſt paraplectico modo manus dextra.* Quamvis enim paraplegia & convulſio ſimul exiſtere non poſſint in eodem ſubjecto, quod illius natura & ὕπαρξις ἐν τῇ λύσει, i. *in reſolutione*; hujus verò ἐν τῇ τάσει, i. *in tenſione* conſiſtat, quæ duo contraria ſunt: tamen quoniam paraplegiæ ſedes in nervo eſt medullari, convulſionis autem in muſculo; ſanè nihil vetat quominus diverſitate cauſarum, variè afficiantur partes diverſæ, nervus & muſculus. Adde quòd convulſionis vis conſideratur in motu injuſſo; paraplegiæ autem in impotentia movendi. Sit igitur convulſio paraplectica κίνησις ἀπροαίρετος μετὰ τῆς ἀναισθησίας, i. *injuſſus motus cum ſenſus vacuitate*, quæ in ſimplici convulſione nuſquam eſt; ſed contrà, ſenſio acerrima rei moleſtæ. Convulſionem ſenſus expertem vidimus in uxore D. Darmentieres 1575.

(Coac. 4. cap. 4. lib. 2. prorr. 26. ſ. 3. 1.)

Nec suæ mentis ægro.] Uti nec fuit gravida illa mulier de qua ſciptum eſt: παρελήρει πάντα, i. *in omnibus delirabat.* Etenim: *Quibus ex dolore lumborum excurſus fit ad caput, torpidæ manus, cardialgiæ, flatus ſonori, niſi hæmorrhagia veniat, è poteſtate mentis exeunt: quamvis tum alvi profuſe ferantur.*
Coac. 4. hujus cap.

An resolutio illa paraplegiæ propinqua, convulsione sanescit?] Authoris διάνοιαν ita vertendo videor conſecutus: quamvis in Græco ſit, τὰ τοιαῦτα, quæ ſignificant *talia*,

ſive

ſive *hujuſmodi*; qua voce convulſio & paraplectica reſolutio continentur. [Sed abſurdum eſſet putare convulſionem exolvi convulſione. Pertinet igitur illud, τὰ τοιαῦτα, ad paraplegiam inchoatam de qua jam dixi. Ergo paraplectica reſolutio convulſione ſaneſcit. Sanè quidem ſi ea ſupervenerit, non autem comitata fuerit; ut ratum habemus de febre quæ ſanat convulſionem cùm ſupervenerit, nec antè regnarit. Saneſcit autem reſolutio ſuperveniente convulſione, ob eam ſanè cauſam, quia forti & concitato convulſionis motu natura, quæ diuturna officii vacuitate facta eſt pigrior atque ignavior, nunc excitatur ad excluſionem materiæ paraplecticæ, non ſecus atque juſta indignatio dædalam fecit verborum linguam filii Crœſi qui antè ſemper fuerat ἄναυδος. Præſtat igitur convulſionem reſolutioni ſupervenire, quàm contrà. In promptu etiam cauſa eſt: quoniam tranſitus melior eſt intus foras, nempe à nervis in paralyſi, ad muſculos in convulſione.

Inde symptomatum multitudine sibi invicem subeuntium.] Ac ſi diceret, crebra convulſionis & paraplegiæ viciſſitudo eſt: ſicut in Thaſia muliere, cui crebra erat convulſionis & delirii ſucceſſio febris initio; ac ſecundo febris die res ejus iverunt διὰ τῶν αὐτῶν. i. *eodem gradu.* Sic in Heropyto viciſſitudo fuit ſurditatis, & doloris coxarii vel iſchiadici. Qua de re illud ſcriptum eſt: *Contigit autem aut febres cum ſurditate incandeſcere: aut hæc quidem imminui ac levari*, ad inferiora autem, pote ad iſchia, vehementiores dolores exurgere. Hîc autem in crebra ſymptomatum viciſſitudine, inoffenſo curſu, eodemque modo ægroti res eunt: quoniam ad præparationem ſuſcipientis cauſæ accedit perennis morbificæ cauſæ generatio, & perennis per progreſſum excurſus. Cæterùm ποικίλως διαμονοσέειν, propriè ad eos pertinet quos varia exercent ſymptomata; tum per triplicem tranſitum, ut in phrenitide, privationis ſcilicet & rei, intenſionis & remiſſionis, omniumque cerebri manſionum peragrationis: tum per progreſſum: tum per variarum partium πρωτοπάθειαν & ἰδιοπάθειαν, i. *affectum primarium & proprium.* 106. & 108. Coac. 1. lib.

10 Ἐξ ὀσφύος ἀναδρομῆς πόνε, ὀφθαλμῶν ἴλλωσις· κακόν.

Ex dolorifici lumborum mali aſcenſu, oculorum perverſio; malum.

Est illud verè jam poſitum ac demonſtratum, quòd omnis advena cauſa cujus dominatu naturæ præſidia collabuntur, mortiferum ægris malum adferre ſolet; idque cùm aliàs, tum ſi ex ea cerebrum in vitio ſit inſanabili per alienationem à forti & prægrandi alteratione contractam. Enimvero valde mortiferus eſt omnis aſcenſus coxariorum dolorum, iis relictis tranſeuntium ad diaphragma & caput. Hic enim ſuo magiſterio regit partes obſeſſas, nec vinci ſe patitur ab earum virtute niſi exitum habeat ſubitò, verbi cauſa, è capite per liberalem hæmorrhagiam. Porro autem cùm anadrome caput repleat, ac repleti capitis ſymptomata varia ſint conſectaria, ex eorum diagnoſi, comparanda prognoſis futurorum exituum. Nam ſi poſt illam terrificam coxariorum dolorum anadromen, ſignum appareat labefactati cerebri ſyllogiſticum, ex illo ruit omnis cœptæ curationis fiducia. Signum autem ſyllogiſticum cerebri labefactati proponitur in hac prognoſi.

Ex dolorifici lumborum mali ascensu.] Unde ſignificatio fit cacochymiæ malignæ & efferæ, per ſuam feritatem orgaſmum facientis, curſumque ad ſuperiora inflectentis; quaſi mitis eſſet, per inferiora expurgaretur, uti conſentaneum eſt, natura deorſum viam affectante in lumborum doloribus, quæque ex ea inclinatione artificium præbet medico ad imitationem ſui comparandum. Quod faciundum præcepit, cùm ait: *Si cui febris experti tormina ſint, gravitas quoque genuum, & dolor lumborum, purgatione per inferiora opus eſſe teſtantur.* aph. 20. 4.

„ Oculorum perversio malum.] Enimvero, ut ſunt mala cerebri quæ ex tranſlatione „ ſymptomatica oriuntur: ita ſubnaſcentium exitus atque ſucceſſio eſſe ſolet. Quemadmodum enim repletio capitis cataphorica & cephalalgica quæ venit ex lumborum vel hypochondriacorum viſcerum aſcenſu, opinionem facit parotidum: ita quæ ſupervenit eidem repletioni oculorum perverſio, mortem ſubeſſe teſtatur; ſi nulla ſit excuſatio perturbationis criticæ, ut in Dealcis hoſpite. Nam lacrymarum injuſſa profuſio ex tali cauſa, non eſt terrifica, quæ aliter mortem in propinquo eſſe teſtatur. Quoties enim cerebri ex diuturna oppreſſione fatiſcentis, ut in ſubſtillo ſanguinis & ſudatiuncula frigida; vel ex prægrandi alteratione jam alienati, ut in hac oculorum illoſi, ne longè exempla petantur; quoties, inquam, rerum illarum ſignificatio fit, mortifera valde ſunt. „ Dicam audaciùs, quòd omnis affli„ ctio cerebri alterati quæ propagationem habet εἰς τὰ πεφυκότα, i. *in propagines*, metum ad„ ferre ſolet interitus, ſi febris adeſt acuta. Quoniam igitur oculi proximè abſunt à cerebro, mirum videri non debet ſi vicinitatis & ſocietatis contagionem primi oſtendunt in colore, charactere, mole, tum viſu & motu. Omnium autem defectionum notas, earumque cauſas, jam ex profeſſo aperuimus in hiſtoria ſymptomatum ocularium. Nam quæ hoc loco cæterorum inſtar malorum ſcribitur oculorum perverſio ex lumborum anadrome orta, non magis requirit τῆς πρόνοιαν, i. *providentiam* medici, quàm alia multa quæ cernuntur in oculis non tam proprio vitio laborantibus, quàm alieno firmiter fixo. Quod autem pertinet ad τῆς ἴλλωσιν, certum eſt eam uſurpari pro ipſa perverſione oculorum, quam alibi vocat καταλλάκασιν: ſicut extimarum palpebrarum, καμπυλότητα, i. *curvaturam*, pro ipſa perverſione. Nam ἴλλωσις & καμπυλότης nomine τῆς διαστροφῆς continentur. Sed unica eſt curvatura quæ vitio fit muſculorum qui ſunt in angulis oculorum, & ad dimidium uſque tharſi ambo feruntur quando æqualiter convelluntur. Oculorum autem ἴλλωσις varia eſt in omnem partem quò ſe convertunt

Coac. 19. cap. 11. lib. 2. hiſt. 13. ſect. 1. 3. Epid.

1.2.3.4.5. Coac. c. 6. lib. 2.

part. 31. ſe. 1. 6. Epid.

tunt oculi, quæ firmiter fixa & ſtabilis ex vitio cerebri, facultatiſque inde manantis, mortifera eſt valde, ut in Oecetei uxore quæ ſeptimo die interiit. Sin autem fugax & critica; non minùs conſolari nos debet quàm exterrere metu, ut in Dealcis hoſpite qui quadrageſimo die ſalutarem habuit criſin. Sed tamen in utroque ſcripſit, δεξιῷ ἴλλαινεν, i. *dextro perverſus oculo eſt.* Lib. 1. περὶ γυναικείων inter ſymptomata quæ veniunt ex puerperiorum anadrome, commemoratur θερμὸς ὀμμάτων ἰλλωδέων

hiſt. 3. par. 1. & 8. part. 2. 3. Epid.

11 Πόνος ἐς στῆθος ἱδρυνθεὶς σὺν νωθρότητι· κακόν. ἐπὶ πυρετῷ οὗτοι ὀξέως ἀπόλλυνται.

Meliùs ſic in prorrhetico, 36. 2.

Ὀδύνη ἐς στῆθος ἱδρυνθεῖσα σὺν νωθρότητι· κακόν. ἐπιπυρετήναντες οὗτοι καυσικοὶ· ὀξέως ἀποθνήσκουσι.

Dolor affixus pectori cum torpore; peſtiferus: ſuperveniente acuta febre, crudeliter moriuntur.

Inter Medicinæ leges quæ ſanciuntur de acutorum morborum natura, deque illorum cauſis atque ſymptomatis, nullæ ſunt magis medico neceſſariæ ad bene medendum, quàm illæ quæ ex inſolentium rerum obſervatione naſcuntur. Quid enim minus eſt febris acutæ quàm torpor, oblivio, coma? Sunt quidem hæc omnia crudi humoris flatulentique ſpiritus ἔκγονα, non autem ſanguinis multa bile perfuſi qui regnare dicitur in febre acuta: proptereàque non ſine cauſa videntur mortifera, quatenus longiſſimè abſunt à febre acuta. Omnia enim quæ fiunt, quæque apparent contra naturam morbi & ægri, terrifica eſſe debent, ac ſæpe mortem ſubeſſe teſtantur. Sic enim in tempeſtate peſtifera, febrium ardentium ſymptomata annotavit quæ in paroxyſmis ipſarum apparebant terrifica. Erant autem oblivio, exolutio, vocis carentia. *Sic bombus in acutis, & echo in aure, mortiferum.* Quæ cùm ita ſint.

3. Epid. part. 3. Coac. 7. capite 3. lib. 2.

Dolor affixus pectori. i. Anteriori parti thoracis quam ſternum vocant, non quidem per ſyncedochen uſurpatum pro cartilagine xiphoide, & per metonymiam, pro ventriculi oſculo quod ipſa cartilago tegit: ſed κυρίως pro anteriore tota parte thoracis, oſſibus ſeptem contexta, duodecimque coſtis accincta.

Dolor affixus.] i. Quem facit phlegmone ſyſtrophica, ex ſanguinis bilioſi affluxu per venam mammariam. Tametſi enim firmitas illa conſiderari poteſt æquè in carne pectoris atque in membrana: tamen quæ periculi mentio fit atque crudelis interitus, non aliò referri poteſt quàm ad membranam, ſi Galeno credimus comment. ad illum aphoriſmum. *Inter dolores coſtarum, pectoris, aliarumque partium; an multùm interſit, accurratè ſciendum.* Galeni verba hæc ſunt. Enimvero ſi in coſta ſit doloris acerbitas, certum eſt non niſi in membrana cieri, hinc ſcire licet eam periculo non carere; tum celeri & fideli curatione opus eſſe. Ac ſi quidem jugulum dolor occupet, ſanguinis detractione; ſin hypochondria, purgatione medicandum, uti faciundum præcepit libro 2. περὶ διαίτης ὀξέων. At ſi neque dolor ingens, neque punctorius, nec jugularis, nec hypochondriacus; ſcire licet ejus focum eſſe in carnibus quæ adjacent coſtis, proptereaque ipſum neque prægrandem, neque mortiferum, nec ita curationem requirere accuratam.

aph. 5. 6.

Cum torpore.] i. Cum exolutione, ac veluti quadam paralyſi totius corporis, quòd ſubinde ad pedes dilabitur: quam afflictionem Græci vocant ἢ νωθρότητα, ἢ ἄφεσιν, ἢ πάρεσιν, ἢ ἔρριψιν; quæ, ineunte quidem morbo, ſymptoma eſt madefacti & inebriati nervorum principii; affecto morbo, effœti & exoluti, mortemque in propinquo eſſe teſtatur.

Superveniente acuta febre.] Id enim ſignificare videntur ἐπιπυρετήναντες καυσικοὶ, qui ſunt ejuſmodi ut vel ardenter febricitent, vel excrementa reddant peruſta; cujuſmodi ſunt, flava, viridia, & nigra ſputa.

prorr. 60. l. 2. 1.

Crudeliter moriuntur.] Febris ardore, difficultate ſpirandi, & doloris acerbitate. Cæterùm, ſymptomata hæc ſunt ἑτεροχυμῆ in morbis à diæta: ſed tamen non ſunt ἀσύστατα in morbis à ſpiritu, ut in tempeſtate peſtifera qui ardenter febricitabant cum cωmate, illorum quidem febris accendebatur à bile quæ in peculiari eorum natura redundabat; cωma autem cæteraque jam deſcripta veniebant à tempeſtate auſtrina ventis placida & pluvioſa.

12 Ἐξ ὀσφύος ἀλγήματος ἀναδρομαὶ ἐς καρδίην πυρετώδεες, φρικώδεες, ἀνεμέοντες λεπτὰ ὑδατώδεα, παρενεχθέντες, ἄφωνοι, ἐμέσαντες μέλανα· τελευτῶσι.

Frequens è lumbis ad cor anadrome, unde febriunt ægri, perhorreſcunt, tenuia & aquoſa evomunt, nec ſuæ ſunt mentis, voce capti, cùm nigra vomuerint; moriuntur.

Quemad-

Quemadmodum ea quæ ex anadrome ſymptomatica naſcuntur ſymptomata primigenia, ſunt partis obſeſſæ & humoris morbifici propria: ita quæ inde veniunt conſectaria, prioribus diſſimilia ſunt, corruptione ſucceſſiva humoris tranſlati, & mutatione ipſius partis obſeſſæ. Ergo ut ſeri appulſu ad orificium alvi, primùm cardialgia excitatur, inde vomitio cietur è fundo ventriculi tenuium & aquoſorum: ſic incidente acuta febre horrifera, delirium, & atri humoris vomitio ex ea frequenti anadrome, ad extremum ferè conſequitur. Hujuſmodi ſunt illa jam explicata. *Qui è phreniticis cum perfrigeratione ſputatores redduntur; vomitum illi nigrum prænunciant.* (107. Coac. 1. lib.) Et rurſum. *In dolore ſtomachi febriculoſo, alvus cum morſu prorupta dejectiones nigras denunciat.* His ita conſtitutis.

Frequens e dolore lumborum anadrome.] Sic enim de induſtria verti, ut ex ea frequentia, doloris firmiter fixi progreſſus oſtendatur. Ergo frequens anadrome ad cor ex lumbis ex quorum particulari repletione & maligna cacochymia tenue ſerum exprimitur, prorepitque ad ventrem, indeque ad orificium ejus quod veteres καρδίαν nominarunt; ex cujus dolore cardialgiæ nomen inventum eſt.

Unde febriunt.] Sic enim vertendo perſpicuitati conſulimus, dum afflictionis nomen, (prorr. 52. ſ. 2. 1.) per metonymiam, ad ipſum afflictum convertimus. Eſt autem obſcura nimis in prorrhetico ſuper hac prognωſi metonymia, quæ afflictionem pro afflicto in omni voce uſurpat. Igitur ex dolorifici lumborum mali anadrome cardialgica febriunt ægri, quòd venulæ areſactæ bilioſos & acres ex alvo trahant ichores, eoque febris æſtu corporis univerſitas incandeſcit, viſceraque conflagrant incendio, unde nova exoriuntur priorum malorum & ſubnaſcentium ſymptomata.

Perhorrescunt.] Ut in hæmitritæo, qui dicitur horrifer, non febris quartanæ modo periodico, cujus horror paroxyſmi diſceſſionem prænunciat; ſed ſymptomatico: quia ſperabilem non facit vacuitatem repetitæ febris, ſed magis accendit alternis; ut ſolet horror omnis & rigor qui fruſtra fit.

Tenuia et aquosa evomunt.] Primo appulſu ichoroſa, i. ſeroſa quædam bilioſa & venenata: id enim ſignificant ichores apud Hippocratem, ut in illo. *Ichores ſubnaſcebantur.* (initio 2. Epid. lib.) Et: *Gignuntur febres ardentes cùm areſactæ venulæ ad ſe attraxerint bilioſos & acres ichores.* (4. acut.) Id Galenus annotavit comment. ad illam ſententiam. *De ſanguine ichoroſo.* (6. Epid. part. 2.) Eſt autem vomitio illa omnino ſymptomatica, qualitate, copia, excernendi modo, & occaſione.

Nec suæ sunt mentis.] Ut enim coxariorum dolorum ſymptomatica eſt cardialgia: ſic febris inde naſcentis ſymptomaticum eſt ipſum delirium, anadrome facta ad cerebrum ſanguinis multa bile perfuſi, niſi hæmorrhagia largiore delirii locus tollatur. Cauſæ ſunt non ita pridem adductæ.

Voce capti] Ab exolutione cerebri, unde ſumma infirmitas facultatis motricis, & paupertate vocalis materiæ per extinctionem caloris nativi. Hîc in propinquo mors eſt. Nam de (prorr. 2. ſ. 3. 1. & Coac. capite 8. lib. 2.) aphonia ſatis jam multa diximus. Certum eſt omnem aphoniam venire ἢ διὰ τὴν τάσιν σφοδρὴν, ἢ διὰ τὴν ἔκλυσιν τῶν τὴν φωνὴν ἐργαζομένων μυῶν καὶ νεύρων, i. *tenſione forti, vel exolutione muſculorum, nervorumque quibus editur vox.*

Cum nigra vomuerint, moriuntur.] Vomitus nigri ratio repetenda ex 107. 1. lib. tum ex prorrh. 30. ſ. 1. 1. Cur autem nigra vomitio citam mortem adferat; palam eſt id evenire incremento & dominatu morbi, materiæque morbificæ & viſcerum exolutione, per aph. 21. 22. 23. lib. 4.

13 Τὰ κατ᾽ ὀσφὺν καὶ τὸ λεπτὸν χρόνια ἀλγήματα, καὶ πρὸς ὑποχόνδρια πόνοι ἀπόσιτοι ἅμα πυρετῷ· τούτοισιν ἐς κεφαλὴν ἄλγημα συντόνον ἐλθὸν κτείνει ὀξέως τρόπον σπασμώδεα.

Diuturni circa lumbos & ilia, tum qui ad hypochondria prorepunt dolores cum febre & cibi faſtidio; ſi inde tranſierit fortis dolor ad caput; crudeliter convulſifico modo necat.

Eo spectat hæc prognωſis, quò illa jam ſæpe adducta. *Dolores circa coxas & inferiores partes orti, ſi iis relictis ad viſcera tranſierunt, mortiferi valde ſunt.* (lib. 3. prog.) Et verò, non ita pridem, quædam prognωſes eodem ſcopo conſcriptæ ſunt & explicatæ.

Diuturni circa lumbos.] Quorum diuturnitas conſiſtit in vitio partium lumbis adjacentium, quorum repletio & cacochymia maligna propria vacuatione diſceſſionem non habet; ut in hæmorrhoicis viris, per hæmorrhoidas; in mulieribus vacuis, aut puerperis, per menſtrua & puerperia.

Et ilia.] Sic enim τὸ λεπτὸν rectè videmur convertiſſe: quòd illa pars omnium abdominis partium tenuiſſima ſit, propttereaque ipſam veteres κενεῶνα vocarunt: niſi quis fortè malit κοιλίην νεαρὴν intelligere. Nam tenue inteſtinum, & jejunum, & ſinuoſum, in ea ilium metonymia (prorr. 37. ſ. 3. 1. & Coac. 4. hujus cap.) continetur. Sic enim accepimus, tormina & cardialgiam excitari prorepente ſero è lumbis in ventrem, & in orificium ejus quod eſt acerrimi ſenſus.

Tum qui ad hypochondria prorepunt dolores.] In prorrhetico legitur πρὸς ὑποχόνδριον γριφόμενα. i. *qui veluti aduncis unguibus circumplectuntur & vellicant*, piſcarii retis modo quod nominatur γρῖφος. (prorr. 8. ſ. 3. 1.) Ac talis dolor ſymptωma eſt oppreſſionis prægrandis, & efferæ cacochymiæ quam vetus repletio illuc è lumbis expreſſit.

Cum

Cum febre.] Quam peperit hypochandriacus dolor, ob eamque cauſam terrifica eſt. Demonſtratum eſt illud. *Quæ ex hypochondriorum doloribus febres naſcuntur, terrificæ:* quamvis theorema illud non ſit Galeno catholicum.

Coac. 33. capite 11. lib. 2.) Et cibi fastidio] De quo ſatis jam multa ſcripſimus ad illam prognoſin. *Duritas alvi cum febre horrifera, dolore, & cibi faſtidio.* Quare ſuperſtitio eſſet denuo mandare literis quod non ita pridem jam expoſuimus.

Si inde transierit fortis dolor ad caput.] Rurſus incidente aſcenſu qui prius ex lumbis tranſivit ad hypochondria, indeque oborta febre, tranſlationem fecit ad caput.

Crudeliter convulsifico modo necat.] Quoniam cacochymiæ tanta eſt feritas, ut ſuo Coac. 9. 10. &c. hujus cap. magiſterio cerebrum & caput regat, nec ullo modo vinci ſe patiatur, aut virtute ipſius naturæ excludi per hæmorrhagiam aut per abſceſſum. Quâ de re multa ſunt accuratè pronunciata & ſcripta.

14 Οἷσιν ὀσφύος ἄλγημα, ἦτοι κακοί. ἆρα τούτοισι τρομώδεα γίνεται; καὶ φώϊδες ἐν ῥιγεῖ; ἆρα τοῖς ὀσφυαλγέσιν, ἀσώδεσιν, ἀνεμέτοισιν, ὀλίγα θρασέως παρακρούσασιν· ἐλπὶς τὰ μέλανα ἐλθεῖν;

Quibus lumborum dolor, hi malo ſunt loco. An contremiſcunt hi; maculiſque in rigore ſunt obſiti? Etiamne lumbiquerulis anxiis, abſque nauſea, pauliſper ferociter delirantibus, nigra ductum iri verendum?

Jam constat, opinor, dolorifica lumborum mala multis quidem modis videri terrifica. Ejuſmodi autem ſunt quæ cernuntur in vertebris, medulla, in partibus quæ adjacent lumbis, quæ ſtabulantur intra lumbos, & quæ à lumbis originem ducunt. At theorematis illius catholici veritas lucet in deciſionibus quæ de lumborum malis hactenus ſunt explicatæ. Nam cæterorum ſymptomatum commemorata hîc ſyndrome diſtinctionem requirit atque dioriſmum, ut ita dicam, veritatis parentem.

Ergo. Quibus lumborum dolor.] i. Dolorificum in lumbis malum, ut doloris nomine morbus ipſe ſignificetur qui eſt cauſa doloris, cujus quidem morbi dolorifici natura in ſolutione continui & intemperie prægrandi conſiſtit. Ergo lumborum dolor à tuberculo ligamentorum, muſculorumque intra lumbos, & extra jacentium; lumborum dolor ab inflammatione ſpinalis medullæ, & membranarum ejus; lumborum dolor ab oppreſſione & pulſu moleſto ex repletione particulari, & cacochymia maligna venæ inſignis & arteriæ; lumborum dolor ab inflammatione & calculo renum: ut doloris acerbitatem prætercam naturalium quæ ſtabulantur in lumbis. Quid memorem tormina hydropis ſicci prænuncia quæ veniunt à partibus oriundis lumborum?

Hi malo sunt loco.] i. Eorum malè res eunt, idque tum proprio lumborum vitio, tum alieno. Ac proprio quidem, ob ſummam doloris acerbitatem, officiique ad vitam tuendam neceſſarii impedimentum. Sic enim à lumborum tuberculo, vertebrarum accidit pernicioſa luxatio, ab inflammatione rhachitidis; peſtifera urinæ ſuppreſſio à nephritide. Alieno autem, per tranſitum & progreſſum. Quæ omnia ſunt à nobis jam explicata; cùm in cæteris omnibus coxariorum dolorum deciſionibus, tum verò in illa. Coac. 5. hujus cap. *Quæ ex lumborum dolore principia morborum ducuntur; peſtifera ſunt.* Eſt igitur calamitoſa vis dolorum qui & in lumbis fixi ſunt, & oriuntur è lumbis.

An contremicunt hi?] Non quidem omnibus; ſed quibus in cacochymia lumbari, à rigore in lumbis & ex lumbis fruſtra citato, tranſlatio fit ad nervos & caput.

Maculisque in rigore sunt obsiti.] Sanè quidem à concuſſione rigoris materia rigorifera non excutitur, ut in liberali ſudore, ſed collectione ichorum, qui exitum non habent, Coac. 120. lib. 1. eroditur corporis ſuperficies, unde φλυζάκια, φλυκταίναι, φώϊδες, ἐκθύματα, καὶ ἐξανθήματα.

4. acut. 2. Epid. Etiamne lumbiquerulis?] Sic in Latinè convenienter & appoſitè dici poſſe arbitor, quos ipſe nominare ſolet ὀσφυαλγέας, i. *qui laborant ex dolore lumborum.* Eſt enim ſemper in ore afflictio per ſenſionem rei moleſtæ. Quæritur ergo utrum lumbiquerulis, non quidem ab omni lumborum vitio, ſed à plethora particulari & cacochymia maligna vaſorum inſignium quæ adjacent lumbis.

prorr. 44. ſ. 2. 1. Anxiis absque nausea.] Hîc enim ſine errore videor agnoſcere & intelligere τοὺς ἀσώδεις ἀνεμέτους, quos alibi ἀνεμέτως anxios eſſe dixit. Ejuſmodi autem ſunt qui abſque nauſea in omnem partem jactantur, atque, ut ita dicam, faſtidio efferuntur contra omnem locum, omnemque figuram, qui omnis loci & omnis figuræ ſeu collocationis impatientiſſimi eſſe ſolent. Id autem evenire dictator animadvertit, tum propter facultatis à corpore oppreſſionem, tum propter afflictionem ſtomachi à morſu & vellicatione pravorum humorum. Atque prioris cauſæ ſymptoma, mortiferum eſſe, hujus verò nauſeabundum, indeque homines fieri ναυτιώδεις.

Paulisper ferociter delirantibus.] Nam illud, ὀλίγα, idem ſignificat quod ὀλίγως in illo: aph. 7. 2. Τάδε ἐν ὀλίγῳ, ὀλίγως; ut ſit averbium temporis, non quantitatis. Hîc autem deliratio paulisper ferox eôdem ſpectat quo illud. prorr. 35. ſ. 1. 1. Αἱ ἐπ' ὀλίγον θρασεῖαι παρακρούσιες· θηριώδεες. i. *Deliria pauliſper ferocia, mox erunt immania.*

54. & 90. Coac. 1. li. Nigra ductum iri verendum] Sanè quidem, ſi phrenitici cum perfrigeratione ſputatores red-

reddantur. Notum eſt illud. *Qui è phreniticis cum perfrigeratione ſputatores redduntur*; *hos vomitum nigrum manere dicito.* Ubi Galenus cauſam refert vomitionis quidem ad ptyeliſmum; nigræ autem, ad κατάψυξιν. (107. Coac. 1. lib. prorr. 30. ſ. 1. 1.)

15 Ὀσφύος πόνος καρδιαλγικῷ μετὰ βιαίας ἀναχρέμψιος. ἔχει τι σπασμῶδες.

Lumborum dolor cardialgico cum excreatione violenta; nonnihil præ ſe fert convulſificum.

Hic tria tantùm leguntur prænuncia convulſionis: in prorrhetico autem quatuor: nam cephalalgiæ nomen adſcribitur. In hac prognωſi examinanda, multùm eſt ingenioſus Galenus, ut eſſe ſolet in cæterarum examine. Sed ipſum advocabo tamen, faciamque ut ſit mihi propicius advocatus, ſi modò ſtare velit in eo quod ipſe jam judicavit. (prorr. 14. ſ. 3. 1.)

Ergo. Lumborum dolor.] A prægrandi æſtu quo vaſa lumbaria incanduerunt, & repletionis particularis oppreſſione, tum etiam micantis arteriæ magnæ pulſu moleſto.

Cardialgico.] Cujus cardialgiam excitavit ſerum è vaſis expreſſum in ventrem, teſte Galeno, indeque in orificium ventris quod eſt acerrimi ſenſus: & inde nomen habet ἡ καρδιαλγία, unde cardialgici homines nominantur. (prorr. 37. ſ. 3. 1.)

Cum violenta excreatione.] Quam facit nauſeabunda proritatio quæ non liberali vomitione, ut conſentaneum erat, ſed tantùm ſcreatu finitur. Qua de re illud præceptum eſt. *Diuturna in febre nauſeabunda proritatio* ἐς ἀνάχρεμψιν τελευτῶσα, i. *ſcreatu finiens*; *malum denunciat atque facit.* Eandem ſententiam his verbis expreſſam legimus in prorrhetico. Τὰ ἐμετώδως ἐλκόμενα φλαῦρα. i. *Quæ vomitorio modo nequicquam trahuntur*, *calamitoſa ſunt.* Quem locum enarrans Galenus, docet, proritationem alvi crebram & irritam inflammationis metum adferre, ubi fruſtra cietur; aut ſi jam fortè concepta ſit inflammatio, ut facilè concipi ſolet ab humore pravo & effero, ipſam perducere ad ſummum ſuæ naturæ gradum. Nam proritationis irritæ ſignum eſt violenta excreatio à faucium proritatarum prægrandi contentione nihil ſcreantium, propter feritatem humoris acerrimi & tenuiſſimi qui per continuitatem interioris tunicæ alvi prorepit ad ipſas fauces. Hoc igitur ſpectat hæc prognωſis ut intelligamus, cardialgiam ex anadrome lumborum ortam, ſi finem aut exitum non habeat per hæmorrhoidas aut menſtruale profluvium (uti habere debet ex illa prognωſi. *In dolore lumborum prægrandi quæ inde veniunt cardialgiæ*; *ſigna ſunt hæmorrhoica*) ipſam, inquam, cardialgiam, novorum ſymptomatum acceſſione & ſucceſſione, damniſque quamplurimis ægros augere, quouſque tandem ejus maligna cacochymia curſum inflexerit, & ubicunque adhæſerit. (prorr. 25. ſ. 3. 1.) (Coac. 8. hujus cap. & prorr. 37. ſ. 3. 1.)

Nonnihil præ ſe fert convulsificum.] Hîc ego libenter Galeno aſſentior ſuadenti illud, τι σπασμῶδες, ut cætera omnia derivativa nomina quæ conjunctum habent illud τι, vel affectionis exiguæ, vel raró incidentis ſignificationem oſtendere: proptereaque rectè convertiſſe videor Galenum ſecutus; *nonnihil præ ſe fert convuſificum.* Erit igitur nonnihil convulſificum ipſa vomendi contentio irrita, quam demonſtravimus violenta excreatione finiri. Eſt igitur catholica & vera prognωſis.

16 Ὑπόδεινον ἅμα κρίσει ῥῖγος.

Cum criſi gravis eſt rigor.

Sic Coaca 7. 1. lib. *Cauſorum rigores nonnunquam funeſti ſunt. Tum rutila cum ſudore facies in his mala.*

17 Ὀσφύος ἄλγημα ἄνευ προφάσιος πυκνὰ ἐπιφοιτέον· κακοήθεος ἀῤῥωστίης σημεῖον.

Lumborum dolor nulla incidente cauſa crebrò revertens; *ſignum eſt terrifici morbi.*

Qui nulla incidente prævidentia oriuntur morbi ſolent eſſe terrifici: quoniam inveterationem arguunt cauſæ morbificæ tam efficientis, quàm ſuſcipientis, ut in phrenitico qui per initia è poteſtate mentis exivit: ubi Galenus annotavit non eſſe repentinam cauſæ morbificæ generationem, ſicut & morbi ipſius. Et quò diuturnior eſt generationis cauſa, eò firmiorem eſſe morbi repentinam impreſſionem. Quemadmodum igitur id locum habet in primigeniis morbis: ita multò magis in ſuccedaneis & iis qui poſtliminio revertuntur.

Ergo. Lumborum dolor.] i. Dolorifica lumborum mala quorum acerbitatem in ſingulis lumborum partibus jam patefecimus in illo. *Quibus lumborum dolor*, *hi malo ſunt loco*; ut nomen doloris complectatur morbum qui eſt cauſa doloris. (Caoc. 14. hujus cap.)

Nulla incidente causa.] Manifeſta ſcilicet quæ ingruat intus vel foris: ſed repentè quaſi de cœlo tactis incidat, nullo præeunte ſigno ejus prænuncio. Eſt enim πρόφασις cauſa prægreſſa quæ innoteſcit αἰσθήσει καὶ γνώμῃ, i. *ſenſu & mente*, & inſtituendæ prognoſeωs artificium præbet experientiſſimo medendi magiſtro. Eſt autem πρόφασις illa duplex, una quidem ἀπὸ τῶν

 ἐκτὸν-

ἐνεόντων, altera verbò ἀπὸ τῶν ἔξωθεν. i. *ab iis quæ intra ſunt, una; altera ab iis quæ veniunt extrinſecus.*

Crebro recurrens.] Quoniam illi demum relapſibus crebri ſunt morbi, unde manat perennitas cauſæ morbificæ, novaque incidit afflictæ jam partis afflictio. Hujuſmodi ſunt periodici & erratici lumborum dolores hæmorrhoici: tum etiam ſanguiflua renum mala quæ αὐτομάτως incidunt & repentè.

Signum est terrifici morbi.] Id enim ſignificat ἡ κακοήθεια, καὶ τὸ κακοηθὲς morbi cujuſque. Sic enim accepimus κακοηθεῖς morbos dici, & qui exterrent nos metu ſiniſtri judicii, ſpem tamen ſalutis non adimunt; & qui remediis non cedunt convenienter præſcriptis; & qui ſoboles ſunt iidemque parentes venenatæ qualitatis & cacochymiæ malignæ. Exempla ſunt primæ ſignificationis comment. ad prorrh. 14. ſ. 1. 1. ſecundæ, aph. 2. 6. tertiæ, lib. 1. & 3. Epidem.

al. καύματος.

18 Οσφύος ἄλγημα μετὰ κώματος ἀσώδεος· κακόν.

Lumborum dolor cum cωmate anxio; peſtiferus.

Enimvero lumborum dolor omnis qui nulla vi in muſculoſum genus incidente oritur, ut in cervice dictum eſt, cùm ipſe per ſe malus eſt ubicunque inſederit; tum verò peſtiferus, ne dicam mortiferus ſi acceſſionem habeat graviorum malorum. Jam verò ſi malè res eunt in dolore lumborum, quidni pejus ibunt cum anxio æſtu vel cωmate? quod ſanè ſymptoma homini necando ipſum per ſe ſatis eſt.

Ergo. Lumborum dolor.] Ubicunque focum habeat in regione coxaria ſive lumbari, modò ipſum nulla vis irruens in muſculoſum genus attulerit: ſed tamen credibile eſt ipſum moveri, atque, ut ita dicam, cieri ab æſtu repletionis particularis vaſorum inſignium, & pulſu moleſto cum forti oppreſſione partium ſociarum & vicinarum.

Cum æstu vel cωmate anxio.] Nam in prorrhetico ſcriptum invenio μετὰ καύματος ἀσώδεος ut hîc μετὰ κώματος. Utrunque autem non rarò cernitur in ægrotis ἀσώδες. Ac de cωmate quidem illud præceptum eſt. *Cωmatoſi anxii, unàque dolenter hypochondriaci, ac ſæpe & parum vomentes; aurium abſceſſus habent.* Etenim cωmatoſi non rarò ex advena cauſa fiunt, quam movet affectio partium inferiorum, quæ & ſympathia & tranſlatione adducunt cerebrum in partem & ſocietatem ſui laboris atque moleſtiæ. Cæterùm tales cωmatoſi redduntur ἀσώδεις, appulſu bilis malignæ ventriculum & ſtomachum laceſſentis, unde naſcitur ἡ ἄση ναυτιώδης, non autem ἀνέμετος. Nam de ardore ἀσώδει dubitari non poteſt quin ita ſit, καὶ ἀνέμετος ab oppreſſione facultatis, καὶ ναυτιώδης à morſu ventriculi: potiſſimùm verò quando vaſa inſignia quæ adjacent lumbis replentur & incandeſcunt æſtu ſine vacuatione propria illius plethoræ. Sed de natura τῆς ἄσης cùm alibi multa, tum verò ad illam prognωſin. *Quibus lumborum dolor, hi malo ſunt loco.* Tantùm concludo ex illis cauſis eſſe Pestiferum.

Coac. 6. cap. 2. lib. 2.

Coac. 14. hujus cap.

19 Οσφύος σύντασις ἐκ γυναικείων πλῆθος, ἐκπυητικόν. καὶ τὰ ποικίλως ἐόντα γλισχρὰ, δυσώδεα, πνιγώδεα ἐπὶ τοῖσι προειρημένοισιν· ἐκπυητικόν. οἶμαι δὲ καὶ παρακρούειν τι τὰς τοιαύτας.

Lumborum tenſio ex muliebrium abundantia, promovet ſuppuratum: ſed & quæ variegata pigro lapſu feruntur glutinoſa, graveolentia, ſtrangulatoria; præter illa, ſuppuratum denunciant. Hujuſmodi autem mulieres arbitror nonnihil delirare.

Breviarium hoc eſt ſive aphoriſmus eorum quæ ſcripta ſunt κατὰ διέξοδον, i. *differendo*, de muliebrium ſuppreſſione, deque ſymptomatis quæ ex illa ſuppreſſione apparent & fiunt, ἐπιφαινόμενα Græci vocant. Contulerit autem legere & intelligere quæ ſuper hac re ſunt accuratè à dictatore ipſo diſputata. Sed ea breviter & appoſitè referam, quantum res ipſa exigit.

lib. 1. περὶ γυναικείων.

Ergo. Lumborum tensio.] i. Partium omnium quæ ſunt in regione lumborum, vicinarum item, & ſociarum. Sic enim accepimus ex commemorata hoc loco tenſionis cauſa; tertio quidem menſe mulieres perhorreſcere, incertis febrium paroxyſmis exerceri, tum hyſterica ſuffocatione laborare, & lumborum dolore vexari. Sed quarto menſe, niſi exitum liberalem habeant τὰ προϋπάρχοντα, gravioribus malis exerceri, ac præter illa trimeſtria, urinas reddere craſſas, ventrem habere durum atque majorem ſolito, ſtridere dentibus, vigilare; nec poſſe capere cibos; eaque omnia mala ingraveſcere quando ventum eſt ad menſtruum tempus in ipſa periodo menſtruali. Quinto menſe malorum omnium prædictorum intolerabilem penè reddi calamitoſam vim. Sexto ſumma eſſe omnia prædictorum ſymptomatum cum deſperatione ſalutis, quòd nulla ex illo tempore ſperabilis curatio eſſe poſſit. Ac præter ea quibus mulieres exerceri diximus, ipſas jactari, ſeipſas torquere, crebrò concidere & conſternari, pituitam difficulter vomere, inexplebilem ſitim habere, incendio conflagrante alvo ex repletis ſanguine naturalibus, urinam vix reddi allabente utero ad ſtomachum veſicæ, lumbis dolere, cervice, & dorſo, linguam velut fræno compeſci, nonnunquam etiam voce capi, ſtomachum vellicari atque morderi, ſpirationem elidi in faucibus, toto peruri corpore, ac tum urinas reddi cruentas cùm veſica ſerum ſanguinis ex utero abſorbuerit, ventrem intumeſcere, tibias quoque & pedes,

pedes, indeque mortem venire latentibus in occulto menſtruis per illud tempus ſemeſtre. Nam ſexto menſe deſperata curatio eſt.

Ex mulierium abundantia.] Quæ ſcilicet cohibetur in vaſis & naturalibus mulierum locis, nec liberum liberalemque exitum habet; tum propter fatiſcentis naturæ ab oppreſſione infirmitatem, materiæ contumaciam, vaſorum anguſtiam; tum propter uterini oris conniventiam, aut cervicis perverſionem. Hîc enim τὰ γυναικεῖα quorum multiplex ſignificatio eſt, ad menſtrualem & ad puerperialem materiam referenda eſſe duximus; ſed potiſſimùm ad menſtrualem; quòd hæc ſymptomata ſterilium partus expertium, & fœcundarum communia ſint; magis tamen ſterilium propria: quoniam hæ graviùs, faciliuſque, ac periculoſiùs ægrotant ex menſtruorum ſuppreſſione, quàm illæ quæ graviditatis & partus labores expertæ ſunt; ob eam ſanè cauſam quòd illis ſuppreſſio conſueta fuit dum utero gererent, quæ conſuetudo & majorem vaſis capacitatem conciliat, & ſuppreſſionis ipſius moleſtiam lenit ex minore oppreſſione, & tolerantia, ut cernere eſt in omni conſuetudine laboris & oneris. Notum eſt illud: οἱ εἰθισμένοι τοὺς συνήθεας πόνους φέρειν, κἂν ὦσιν ἀσθενέες ἢ γέροντες· τῶν ἀσυνήθων ἰσχυρῶν τε καὶ νέων ῥᾷον φέρουσι. i. *Aſſuetos labores vieti ſenes robuſtis juvenibus inſuetis ferunt facilius.* Præterea in enixu & partu, fœcundarum mulierum loci & naturalia, totiuſque adeo corporis univerſitas, & meabilia magis, & ad excernendum promptiora redduntur, magiſque, ut ita dicam, ſuppreſſionis atque refluxus metuentia. aph. 49. 2.

Promovet suppuratum.] Præſertim mulieribus infructuoſis, neque ob eam ſuppreſſionem habitioribus. Nam πολυσαρκίη inde nata, non rarò arcet ſymptomata quæ ſuppreſſorum menſtruorum, & in utero, & ab utero conſectaria eſſe ſolent; qualia incidere docet Hippocrates. Arist. lib. 7. de hiſt. aph. 57. 5. Prætera ſi ex lumbis & locis non fiat ſurſum ad pulmones excurſus, qui ſi non educitur expurgando, aut per liberalem hæmorrhagiam, omnia ſecum adfert quæ phthiſici experiuntur. Sed tamen hîc nulla mentio fit ſuppurati illius tabifici: at ejus quod promovetur in locis & naturalibus per alterationem materiæ menſtrualis à febrili calore, ſi fortè inciderit, idque tertio menſe ſuppreſſionis, quo τὰ προϋπάρχοντα, i. *præexiſtentia* bimeſtria exitum non habuerunt. Ac de ſuppurato quod inde concipitur, hæc ſunt adverſaria. *Exiſtunt*, inquit, *mulieres quibus menſtrua cunctando purulenta fiunt exactis duobus aut tribus à ſuppreſſione menſibus. Atque id potiſſimùm accidit ſi æſtu febris menſtrua incanduerint. Ac ſigna hæc opinionem faciunt ſuppurati jamjam futuri; dolor prægrandis hypogaſtrii, micantium arteriarum pulſus moleſti, tactus cujuſlibet etiam ſuſpenſi offenſio in hypogaſtrio. Atque ſi meliùs illi futurum ſit, prorumpunt menſtrua per ſinum pudoris, exitque purulentus ſanguis & graveolentior per ſeptem, octove, aut etiam novem dies. Antea verò laborat & exercetur, ut dictum eſt. Porro autem cui menſtrua purulenta convenienter fuerint expurgata, optimum ſanè fuerit nullum reſtare ulcus. Nam ſi fortè ſuperſit, longiorem & accuratiorem requirit curationem à medico, ne ipſum putreſcat, fiatque admodum fœdi odoris.* lib. 1. περὶ γυναικείων. Ergo menſtrualis materia cunctando in locis & naturalibus, fit purulenta, exitumque habet, quem anteà non habebat, per ſinum pudoris: non ſecus atque lumborum tubercula quæ faciunt gibberos, non antè movent dyſenteriam per tranſitum materiæ ad inteſtina, quàm ſuppurari cœperint. lib. 2. περὶ ἄρθρων. Secus eſt de varicibus cruralibus inde obortis, & ſanantibus ipſum κύφωμα. Nam ſine pepaſmo tuberculi oriuntur, propter amplitudinem venæ quæ adjacet lumbis. Commemorabile autem eſt pus expurgari à ſuppurato ſine vomica & ulcere; & ſuppurabilem reddi materiam à febrili calore, ſi fortè in tertium aut quartum ſuppreſſionis menſem inciderit. Non tamen efficitur puris laudabilis generationem tribuendam eſſe calori febrili, ſed vitali principio, & vivifico nectari quod à corde manat tanquam à fonte uberrimo. Nam ſuppuratum laudabile nihil aliud eſt quàm ipſe pepaſmus.

Sed et quæ variegata pigro lapsu feruntur.] Ποικίλως ἰόντα ſunt, quæ nec inoffenſo curſu & ſtatis periodis natura duce feruntur λόγῳ ἐκκρίσεως. i. *excretionis modo*; & quæ coloribus variegata ſunt à corruptione & putredine partis obſeſſæ humoriſque morbifici, magiſterio ſuo, ut ita dicam, naturam regentis. Atque id locum habet in ſuppurato quod liberam & liberalem ſui expurgationem non habet intra ſeptem aut novem, ad ſummum, dies. Eorum enim menſtruorum quæ purulenta fiunt, quædam ſtatim à ſuppurato exeunt, de quibus jam ſuprà; quædam verò ſiſtuntur, aut certè variegata pigro lapſu feruntur: id enim ſignificat ποικίλως ἰόντα, de quibus hoc loco. Nec tamen omnia per ſinum pudoris exeunt: ſed multa per vomicas partium vicinarum & ſociarum. Qua de re audiamus ſummum doctorem. Sin autem purulenta menſtrua quæ pus concipiunt, & ſtabulanrur in venis & arteriis circum locos turgentibus; per ſinum pudoris non exeant, exituſque finem habeant intra nonum diem, eveniet ut ilibus ſupra inguen prorumpat ſine tuberculo; pure ſcilicet confertim profluente: atque ita continenter fundentur purulenta & fœdi odoris. Quòd ſi acciderit, nunquam eo morbo mulier defungetur, neque ſuperſtes manebit. Quòd ſi evaſerit, reliquum vitæ tempus exiget in ſterilitate. Sic enim comparatum eſt, ut ſemper, dum vivet, illac ferantur quò purulenta menſtrua per ſinum pudoris non exeuntia, reſluxere ad ilia, indeque per ἔμμοτον profluxere. Etenim os uteri ad illam partem illapſum pervertitur; illabitur autem potentia ligamenti quod habet à peritonæo tunica, conſentiente oppoſito reſoluto.

Glutinosa et foedi odoris.] A putredine & colliquamento: cujuſmodi eſſe ſolent in omni ἐμμότω, i. *in ulcere quod cutim contra ſe afficit*, de quo ſolennis eſt aphhoriſmus ille: Ην ὑστέρη ἐν τῷ ἰσχίῳ ἐγκειμένη διαπυήσῃ· ἀνάγκη ἔμμοτον γίνεσθαι. i. *Uterus ſi in iſchium decumbat & ſuppuret; ulcus neceſſe eſt ἔμμοτον fieri.*

Strangulatoria.] Quæ faciunt ut laqueo larynx præſtringi videatur; ob excurſum tetri vaporis, more hyſtericarum quæ à ſuppreſſi ſeminis corruptione ſuffocari putantur.

Suppuratum denunciant.] Vel ἔμμοτον potiùs, unde manat κακὸν ὀζόμενον, ἢ πελιδνὸν, ἢ μέλαν, ἢ

 θρομβοι-

θρομβοειδὲς, i. *graveolens, aut lividum, nigrum, grumoſum.*

Hujusmodi autem mulieres arbitror nonnihil delirare.] Ac ſi diceret; ſymptomatis graviſſimis, & circa uterum, & ab utero exercentur; ob ea quæ ſunt mala ἐν ἁπαλῷ καὶ ὀξυαισθήτῳ, καὶ νευρώδει κοιλίῃ. πολλὰ δὲ τὰ κοινωνέοντα, βρέγμα, στόμαχος, γνώμη αἴσσεται, i. *in ventre tenero, acutum ſentienti, nervoſo: cui multa præterea ſunt quæ conſentiunt, bregma, ſtomachus, & mens quæ ſuccutitur.* Sed plura de his aliàs.

20 Οἷσιν ὀσφύος ἄλγημα καὶ πλευρῆς ἄνευ προφάσιος· ἰκτερώδεες γίνονται.

Quibus lumborum & lateris dolor caret evidente cauſa; icterici fiunt.

Hæc prognosis colophonem imponit pulcherrimæ diſputationi quam ſummus præceptor de dolorificis lumborum malis inſtituit, & fœliciter ad hunc uſque locum perduxit.

Quibus lumborum et lateris dolor caret evidente causa.] i. Dolorificum in lumbis malum quod prorepit ad hypochondria cum febre & cibi faſtidio, neque tranſit ad caput, unde crudeliter convulſifico modo necat: ſed velut aduncis unguibus viſcera circumplectitur, piſcarii retis modo quod nominatur γρῖφος. eſt quod animo concipias, gibbis partibus hepatis inflammationem eſſe conceptam. Hanc μετεωρισμὸν non edere hypochondrii: & tamen diaphragma opprimendo cui adjacet, difficultatem parere ſpirandi; lateris dolorem facere ſympathia: ſic eſſe mali obſcuram cauſam: quæ tamen eſt ejuſmodi, ut per initia maraſmi quem committit, ſanguinem diffundat toto corpore bilioſum multum, icteri materiam ſymptomatici, hydrωpum prænuncii aſcitarum. In quæ verba prognωſin terminavit. Icterici fiunt.

13. Coac. hujus cap.

DE HÆMORRHAGIA.

Cap. XIII.

Αἱ ἐν κρισίμοισιν ἐκ τῶν αἱμορραγιῶν περιψύξιες νεανικαὶ· κάκισται.

1 *Quæ diebus criticis ex hæmorrhagia incidit perfrigeratio eximia; peſſima.*

prorr. 7. ſ. 2. 1. in Coac. 1. lib. & 2. Epid.

Ut nihil paucum in criſi eſt criticum: ſic omne nimium, quantumvis criticum, eſt periculoſum. Quemadmodum igitur ſanguinis ſubſtilla prava ſunt, idque potiſſimum die critico, ut omnes judicatoriæ cauſæ exiguæ: ita profuſior omnis hæmorrhagia debet eſſe terrifica. Eorum enim quæ faciunt corpus infirmum, & quæ infirmitatem ejus denunciant; idem judicium. Ac ſimilis ratio eſt eorum quæ apparent & fiunt peſſimis ægri rebus. „Neque enim minùs terrifi- „ cum eſſe debet, nec minùs malum videri id quod ejuſmodi eſt cauſa, quàm id quod ſigno. „ Peſſimum autem id quod utroque modo, pravitatis obtinet rationem; videlicet ſigno & „ cauſa. Quo in genere continetur profuſior hæmorrhagia quæ frigidiſſimum corpus facit. Sed de natura hæmorrhagiæ priùs nonnihil dicendum. Eſt autem id nomen, κατ᾽ ἐξοχὴν accommodatum profluvio narium. Nam cætera ſanguinis profluvia unde manant & quà feruntur, tùm etiam definitorum temporum nominibus explicantur. Hujuſmodi ſunt τὰ γυναικεῖα, τὰ καταμήνια, τὰ λόχια, δυσεντερίαι αἱματώδεις, αἱμορροΐδες, αἱμοπτύσεις, ἐρήσεις, αἱματώδεις, & quæ ſunt hujuſmodi. Sed hæmorrhagiæ narium multiplex ratio eſt, quæ cernitur in qualitate, copia, tempore, & exeundi modo. Ex quarum notarum diſtinctione, critica aut ſymptomatica nominatur. Nam tertium genus eſt hæmorrhagiæ quæ naturaliter cadit in ephœbos cùm venerem agnoſcere, vocemque cœperint aſperiorem edere, ὁκόταν τραγίζωσιν, ἢ ἀφροδισιάζωσιν· αἱμορραγέουσι. Sed hæmorrhagia critica eſt quæ jure & loco fit. Ac jure quidem, in febre ardente, cujus propria criſis eſt hæmorrhagia: loco autem, quæ ſignificata fuit antè pepaſmo & erethiſmo proprio; ut hypochondriorum fugaci meteoriſmo ſine borborygmo, rubore faciei, & oculorum, pulſu aſpectabili temporalium arteriarum, cephalalgia, & marmarygis. Tum autem in qua ſanguis prorumpit liberè & liberaliter, non meracus, ſed mixtus humori ſeroſo κατ᾽ ἴξιν meteoriſmi fugacis in alterutro hypochondrio, ac die critico. Symptomatica autem eſt hæmorrhagia ſanguinis meracioris, pauci, & ſtillantis, die infœcundo; ut ait in Philiſco. Symptomatica eſt etiam in facie defœdata, ſanguinis dilutiſſimi, & quæ ἀνάπαλιν fertur. Denique omnis quæ motu morbi, vel à viſcerum exolutione cietur hæmorrhagia, ſymptomatica meritò dici poteſt. Exiſtunt etiam particulares hæmorrhagiæ criticæ, ut cephalalgiæ prægrandis, aurium inflammatarum quæ prorepit ad frontem & tempora, maximeque juvenum: inflammationis item ſyſtrophicæ hypochondriorum: dolorificorum etiam in lumbis malorum quæ ſolent eſſe ſanguiflua per menſtrua aut hæmorrhoidas: dyſenteria cruenta in iis qui malè collocati fuerunt in curatione cruris perfracti, aut in iis etiam qui altero ſunt crure mutili. Sed poſteriora hæc duo, ſunt quidem αἱμορροϊκὰ, καὶ αἱμορραγώδεα: non tamen veræ ſunt hæmorrhagiæ. Eſt igitur hæmorrhagia critica, quæ jure & loco fit, tum univerſalis, tum particularis. Omnis enim affectio πληθωρικὴ, i. *ex repletione*, repletionis propria vacuatione convenienter exolvitur. „ Eſt autem propria vacuatio hæmorrhagia & ſudor. „ Ac ſanè tot vacuationes moliri neceſſe eſt, quot ſunt repletionis affectionum foci & ſedes. His ita conſtitutis.

Quæ diebus criticis.] Tametſi enim τὰ κρίσιμα verè dicantur & propriè, ſigna & cau-

ſæ

ſæ criticæ, tamen commemoratio cauſæ criticæ, i. hæmorrhagiæ; dierum κρισίμων ſignificationem oſtendit: quemadmodum in illa prognoſi: Οἱ ἐν κρισίμοισιν ἀλυσμοὶ ἀνιδρῶτες περιψυχόμενοι· κακόν. i. *Quæ diebus criticis cum refrigeratione incidit anxitudo expers ſudoris; mala.* (40. Coac. 1. lib.) Ergo quæ diebus criticis, paribus & imparibus, quibus certamen naturæ & morbi eſt in procinctu; maximè tamen primis periodis, quaternariis ante vigeſimum diem, poſt quem ſperabilis non eſt hæmorrhagia, quæ critica lege imparibus potiſſimùm ſolet cieri, quòd illis concitatio fiat bilis quæ regnare dicitur in morbis acutis quorum propria eſt criſis hæmorrhagia.

EX HÆMORRHAGIA.] Ex τῶν αἱμοῤῥαγιῶν, quæ vox pluralis numeri, crebram oſtendit ſanguinis profuſionem è naribus, cujuſmodi fuit in Metone quem ſcribit crebrò ſanguinem profudiſſe poſt ipſam criſin; reſipuiſſe tamen atque convaluiſſe. (hiſt. 7. 1. Epid.) „ Sed hîc frequentem poſuit hæmorrhagiam, quæ tantùm recipit commendationem & laudem criticorum dierum: ipſa „ tamen reapſe inutilis eſt, ac nihil opis adfert ægroto; proptereaque pejor cenſenda, „ quòd omnia quæ fiunt quæque apparent diebus criticis bona aut mala, firmiora ſunt, „ quàm quæ in alia incidunt morbi tempora. „ Eſt autem commemorata hoc loco frequens hæmorrhagia, vel etiam unica, diu multumque prorupta, inutilis atque mala: quòd acceſſionem habeat malignæ & efferæ cacochymiæ qua ſanguis multa perfuſus transfertur ad caput, nec antè ſubſiſtit quàm prorependo appulerit ad extimas venarum oras quæ ſunt ad imam frontem, ubi facta anaſtomoſi, qua data porta, foras prorumpit, nec amplius dominatu naturæ tenetur.

PERFRIGERATIO INCIDIT EXIMIA.] Ex qua fit corpus marmore ipſo frigidius, vel toto habitu, vel extimis: id id enim ſignificat περίψυξις νεανικὴ, i. *refrigeratio fortis.* Nam quæ ſimpliciter uſurpatur περίψυξις, non rarò temperationem oſtendit ardoris febrilis. Sed illa vox, νεανικὴ, frigoris eximiam vim, atque, ut ita dicam, juveniliter fortem planè oſtendit: quemadmodum & adverbium νεανικῶς, fortiter validiſque viribus morbum aliquem dominari, cùm ait. τὰ φρενιτικὰ νεανικῶς τρομώδεα τελευτᾷ, i. *Vehementer phrenitici, tremuli moriuntur.* Ergo νεανικὴ περίψυξις illa demum eſſe videtur quæ ſcribitur in ea ſententia. (prorr. 9. ſ. 1. 1.) *Extimarum partium cita in utrunque mutatio, prava eſt:* ubi Galenus agnoſcit repentinam viciſſitudinem prægrandis frigoris & ardoris, qualem diſertè alibi expreſſit. (prorrh. 8. ſ. 2. 1. & 53. Coac. 1. lib.) Οἱ ἐκ καταψύξιος ἰδρώδεες, ἀναθερμαινόμενοι· κακόν. i. *Qui à perfrigeratione ſubroſcidi ſunt; habent malè.* Jam vero ipſum nomen τῆς περιψύξεως, refrigerationem exhibet conſiderandam, vel in extimis partibus, vel in toto corporis habitu. (prorr. 32, ſ. 2. 1.) Sed hujus refrigerationis eximiæ cauſa eſt immodica ſanguinis profuſio, per exolutionem potentiæ retentricis, & orgaſmum efferæ cacochymiæ quæ diſſipavit nectar vivificum ipſius cordis, quo defraudatæ partes extimæ perfrigerantur. Tantum enim habent illæ caloris, quantum & ſanguinis. Quinetiam quæ ſuperſunt ab hæmorrhagia in hypochondriis καύματα plurimùm certe faciunt ad illam perfrigerationem quæ

PESSIMA EST.] Propter infirmitatem ſummam & νέκρωσιν caloris nativi; quæ ſanè Galeni ratio eſt ad illam ſententiam. Αἱ ἐκ ῥίγεος καταψύξιες μὴ ἀναθερμαινόμεναι· κακαί. i. *Frigus ex rigore non incaleſcens; malum.* (prorrh. 31. lib. 2.) Verba Galeni ſunt hæc: Ἀσθένειαν δηλοῖ καὶ νέκρωσιν τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἡ τοιαύτη κατάψυξις. i. *Imbecillitatem arguit aut morticinium caloris inſiti, hæc perfrigeratio.*

2 Τὸ ἀνάπαλιν αἱμοῤῥαγέειν· πονηρόν. οἷον ἐπὶ σπληνὶ μεγάλῳ, ἐπὶ τῶν δεξιῶν. καὶ καθ' ὑποχόνδρια ὡσαύτως.

Sanguinem è diverſo fluere; malum eſt: ut in liene magno, è dextris. Atque ſimiliter in hypochondriis.

HÆC PROGNOSIS dirimit litem omnium decertantium ſuper loco detrahendi ſanguinis ad retractionem rheumatis concitati, & detractionem conſiſtentis phlegmonarum ſyſtrophicarum thoracis & hypochondriorum. (aph. 16. 6.) Etenim ſi ea quæ convenienter, duce natura, ſuſcipiuntur, artificium præbent medico ad imitationem ipſius naturæ comparandum; planè efficitur, ut ſi hæmorrhagia κατ' ἴξιν, hoc nomine in bonis ducatur, contraria autem in vitio ſit; illius, non hujus, in detrahendo ſanguine imitatores eſſe debeamus. Ergo ſecare oportet venam κατ' ἴξιν, i. *è directo*, non autem ἀνάπαλιν, i. *contra directum*: quoniam omnis hæmorrhagia injuſſa contra directum, prava eſt. Et ſi contrariorum contraria ſunt conſequentia, efficitur quoque injuſſam κατ' ἴξιν hæmorrhagiam bonam eſſe; proptereaque juſſam jure & loco præſcriptam: ſicut præceptor alibi multis in locis & obſervandum & faciundum præcepit. Sed magna fuit contentio inter majores noſtros ſuper illo κατ' ἴξιν, aliis ipſum eſſe directum, aliis contrà oppoſitum & ex adverſo pervicaciter & pertinaciter ſubſtinentibus. Sed hæc ſententia, velut ſenatuſconſultum, litem componet; modò ipſam medici attentiſſimis legerint animis & intellexerint, uti fore confido ſi cum benignitate ad diſcendum acceſſerint. „ Soleo ſæpe dicere, quod bona eſt inter medicos opinionum diſſenſio, „ peſſima voluntatum. Sed præſtantiſſima eſt, rerumque omnium ab ægroto expetendarum „ præcipua, par ſtudiorum & opinionum conſenſio, quæ quidem lucet ſplendetque in iis „ potiſſimùm qui ſapientiæ Hippocraticæ ſtudium diu attentiſſimè coluerunt. „ Hoc igitur ſpectat prognoſis; omnem hæmorrhagiam malè cieri quæ non cietur κατ' ἴξιν. Eadem ratio eſt in omni tranſitu, tum per abſceſſum. Nulla omnino naturæ contentio, quantùmvis jure & loco ſuſcipiatur, ſperabilem criſin oſtendit, niſi κατ' ἴξιν procedat. Denique nihil medicorum votis reſpondet, ſi deſideretur illud, κατ' ἴξιν. Hippocratis illud eſt: Κατ' ἴξιν καὶ (ſent. 12. p. 2. 6. Epid.)

πλευρέων ὀδύνη, ἢ συντάσιες ὑποχονδρίων, καὶ σπληνὸς ἐπάρσιες, καὶ ἐκ ῥινῶν ῥήξιες. i. *E directo laterum dolor*, *hypochondriorum tenſio*, *lienis tumor*, *eruptio è naribus*. Sed hujus ſententiæ explicatio mox adferetur, Hippocratem hîc loquentem audiamus.

Sanguinem e diverso fluere, malum est.] Enimverò, τὸ ἀνάπαλιν, contrarium eſt, [lib. 3. περὶ ἀγμῶν.] τῷ κατ' ἴξιν, quod ſignificat *è regione*: propterea que appoſitè dicitur, *è diverſo*. Sed præter eam ſignificationem, τὸ κατ' ἴξιν uſurpatum legitur, *ad perpendiculum*: ut in illo, βάλλεσθαι μὲν χρὴ τὸ ὀθόνιον κατὰ τὴν ἴξιν τοῦ ἕλκεος: quo loco reprehendit Hippocrates ſuæ tempeſtatis chirurgos qui faſcias injiciebant hinc inde, ἔνθεν καὶ ἔνθεν; quæ voces Galeno viſæ ſunt propriæ [9. ſimpl.] ad indicandam rationem adhibendi laminam plumbeam, non hinc inde, ſed ad perpendiculum ſuper tumore. Itaque fortaſſis non temerè nec arroganter, τὸ ἀνάπαλιν, contrarium τῷ κατ' ἴξιν, opinionem faciet illius ἔνθεν καὶ ἔνθεν, i. *hinc inde*; ſi propriè referatur ut decet ad corporis latitudinem. Nam καταχρηστικῶς hîc refertur ad longitudinem; ut propriè τὸ κατ' ἴξιν, quod ſignificat ſemper τὴν ἀθυωρίαν ποτὲ μὲν κατὰ τὸ μῆκος τοῦ σώματος, ποτὲ δὲ κατὰ τὸ πλάτος. i. *rectitudinem in longum modò, modò etiam in latum*. Quamobrem τὸ ἀνάπαλιν rectè videmur convertiſſe, non ἔνθεν καὶ ἔνθεν, quæ propria ejus ſignificatio eſt; ſed *è diverſo*: quoniam hoc loco ſitus oſtenditur in longum, non autem in latum: ſicut in Herophonte legimus; [hiſt. 3. 1. Epidem.] ἤλγησε κατὰ βουβῶνα τὸ πρῶτον, σπληνὸς κατ' ἴξιν, i. *bubo illi doluit lienis è directo*: priùs autem dixerat σπλὴν ἐπήρθη, i. *lien intumuit*; & oborto in bubone abſceſſu, paulò pòſt ait, σπλὴν ἐμειοῦτο, i. *lien imminutus eſt*. Eôdem ſpectat & illud quod ſcriptum eſt de ſymptomatis calcu- [part. 5. ſent. 1. 6. Epid.] loſorum renum, νάρκη μηροῦ τοῦ κατ' ἴξιν. Poſſem hîc ego, perinde ac idoneum nactus locum, multa ſcribere ſuper ea voce κατ' ἴξιν, quod pertineret maximè ad demonſtrandum quorſum dicatur: ſed hæc ſufficient teſtimonia quæ verè ſunt τεκμήρια τῆς διανοίας noſtri authoris. Quæ cùm ita ſint, quærendum videtur quamobrem malum ſit profluere ſanguinem è diverſo. In promptu cauſa eſt: quoniam hæmorrhagia nulla in bonis ducenda, quæ non fit è regione, ſive κατ' ἴξιν. Atque id longo uſu medendi expertum, & ab Hippocrate comprobatum, ac velut auguſtiſſima lege ſancitum, ubi ait. Κατ' ἴξιν καὶ πλευρέων ὀδύνη, καὶ ὑποχονδρίων [al. ῥήξιες.] συντάσιες, καὶ σπληνὸς ἐπάρσιες, καὶ ἐκ ῥινῶν ῥύσιες. Ac ſi diceret; quemadmodum omnis inflammatio ſyſtrophica thoracis, hypochondriorum & lienis, venit à rheumate conſiſtente quod priùs concitatum fuit κατ' ἴξιν: ita curatio ejus tum injuſſa, tum juſſa, quæ ſanguinis vacuatione κατὰ λόγον ſuſpicitur, nec alio quovis modo; perfici debet κατ' ἴξιν retrahendo & detrahendo. Declarat illud, profluvium ſanguinis è naribus quod fit ſua ſponte κατ' ἴξιν. Eſt e- [lib. περὶ χυμῶν.] nim ratum illud, ἀκτέα ᾗ ῥέπει, i. *ducendum quà vergunt*. Atqui omnia vergunt κατ' ἴξιν quæ faciunt phlegmones ſyſtrophicas hypochondriorum atque thoracis. Nam rubor cynanchicus facit lateris dolorem κατ' ἴξιν. A lienis tumore obortus eſt bubonis abſceſſus κατ' ἴξιν in He- [6. Epid. hiſt. 9. parte 3. 3. Epid.] rophonte. In Heropyto crebra fuit viciſſitudo ſurditatis & doloris in iſchio dextro. Atque ita comparatum fuit, ac ita res tulit, ut febris ingraveſceret cum ſurditate, quoties dolor iſchii quieſcebat; ipſa verò miteſceret cùm iſchii dolor urgeret. Ne longum faciam; omnia quæ inferne ſurſum, aut ſuperne deorſum feruntur, κατ' ἴξιν eò viam affectant ubi conſiſtunt, aut unde exitum habent; ſiquidem natura duce ἢ τῆς ἐκκρίσεως λόγῳ ferantur, non autem orgaſmo. Ergo ducendum ſemper κατ' ἴξιν: quando illud veriſſimum eſſe conſtat, ἀκτέα ᾗ ῥέπει. Hujus autem prognoſeως dignitas Galeni teſtimonio illuſtratur ad lib. περὶ διαίτης ὀξέων. Etenim ſi verum ἰατήριον phlegmonarum ſyſtrophicarum eſt hæmorrhagia κατ' ἴξιν; [lib. 2. Epid.] curationis quoque ipſarum ἡγεμονικὸν erit detractio ſanguinis præſcripta κατ' ἴξιν.

Ut in liene magno e dextris.] Nam Bioni ad magnum lienem. i. ἐπαρθέντα κυρτώματι περιφερεῖ, profuit multum profundere ſanguinem è nare ſiniſtra. Si quis objiciat ſanguinem ſtabulari tantùm in venis & corde, alibi nuſquam; propterea que aliunde duci non poſſe; nullam autem venam à liene produci in partes ſiniſtras, quòd omnium origo ſit hepar: ſciat is velim natura bene conſtituta, maximeque inchoato tumoris lienoſi pepaſmo unde fit ſanguis tenuior, ipſum propelli & rapi in venas majores κατ' ἴξιν lienis affecti: non ſecus atque in lumborum tuberculo quod gibberum facit, ipſum transferri in venam quæ adjacet lumbis, unde varicibus in crure obortis, cum tuberculo gibberum ſaneſcit. Valeat igitur Veſalii arrogantia qui pertinaciter ſuſtinet, ad omnem pleuritidem ſecandam eſſe baſilicam brachii dextri. Eſt enim major vis poſita in forti contentione partis obſeſſæ, quàm in venarum ſitu, ad propulſandum. „ Sunt autem ſiniſtris ὁμόφυλα καὶ ἀπερόσφυλα, i. *conſocialia* „ *ſiniſtra*: quemadmodum dextra dextris. „ Sic fœtus mares dextro uteri ſinu gignuntur atque geruntur, quòd illa pars è regione ſita ſit hepatis, ejuſque gratioſo tepore fruatur. Et verò commemorabile eſt illud quod fuit Hippocratis de humorum exitu judicium; naturam ſcilicet invenire viam qua ſe exolvat humore morbifico: „ quamvis & ipſe craſ- „ ſior ſit & meatus anguſtiores, modò validæ ſint ejus vires ad fortem in depellendo & pro- „ pulſando contentionem. Nec verò idem dubitavit ſcribere, naturam moliri abſceſſus per [2. Epid.] oſſa; hydropicorum aquas refluere in alvum, eaſdemque ferri per urinæ ductus; expurgationem puris obſervari in purulentis rupta in thorace vomica, & quæ ſunt ejuſmodi. Notum eſt [aph. 48. 7.] illud: *Quibuſcunque inter ventrem & diaphragma collecta pituita eſt, doloremque cohibet, denegato ſibi in ventrem alterutrum exitu; his converſa in venas pituita morbum exolvit*. Ex quibus efficitur, nec forti naturæ contentione, nec valida ejus virtute, nec parte conſociali, nec præparato humore, factoque meabili corpore; non unde, quò, quà, & quemadmodum oportet, hæmorrhagiam cieri è naribus dextris in magno liene.

Atque similiter in hypochondriis.] i. In hepate quod adjacet hypochondriis, ejuſque mala per hypochondria metonymicè recenſentur: ut nuper explicavimus in hiſtoria tumorum [6. Epid.] hypochondriacorum. Nam in ſententia illa de movendo κατ' ἴξιν, non videtur complexus in tenſione hypochondriorum, lienis tumores quos ipſe ſeparatim nominavit σπληνὸς ἐπάρσιας. Simili-

militer autem dixit fieri in hypochondriis, ut in liene magno, ſi tenſo hypochondrio ſanguis fundatur è nare ſiniſtra. Non tamen peccata ſunt paria. Multò enim graviùs peccatur, ſi tenſo hypochondrio, ſanguis è diverſo feratur, quam in liene magno: quia ſunt acerbiores morbi, & ſyſtrophicæ inflammationes hepatis quàm lienis.

3 Τὰ αἱμοῤῥαγέοντα ἐφιδρῶντα τρώματα· κακοήθεα· διαλεγόμενοι λαθραίως τελευτῶσιν. vel αἱμοῤῥαγέντα.

Qui prorupto ſanguine perhorreſcunt in trωmate; graviſſimum habent malum: atque hi vitam finiunt diſſerentes, nec opinatò.

Explicata ſunt duo genera hæmorrhagiæ ſymptomaticæ; unum quod cernitur in nimia prorupti ſanguinis abundantia; alterum verò in exeundi modo & loco, cùm ſcilicet è diverſo exitum habet ſanguis. Hîc tertium genus proponitur, vel meliùs, tertia ejuſdem generis ſpecies quam facit viſcerum exolutio, pravaque ſanguinis conditio venenata qualitate infecti. Hinc ſumma virium infirmitas, ac diſſipatio vitalis atque vivifici nectaris, unde homines familiariter colloquendo cum ſuis familiaribus, moriuntur celeriùs opinione medicorum ipſorum, cæterorumque omnium qui præſtò ſunt. Quod ſæpe accidit rupta in pulmone vomica, 1578. Non. Jul. hæc autem ſcripſit Nonis Jul. 1579. & afflatu peſtiferæ auræ. Mihi verò dum literis mandarem cogitationes meas in hanc prognoſin, venit in mentem cum jucundiſſima recordatione divini beneficii quo ſuperiore anno ex faucibus fati ereptus ſum, cùm differendo, ab hæmorrhagia, ſine ulla ſenſione rei moleſtæ, in complexu liberorum meorum, chariſſimæque conjugis, penè animam exhalavi.

Ergo. Qui prorupto sanguine.] Vel, qui ſanguinis copiam profundunt ſauciati, aut ex vulnere recèns illato, aut ex ulcere cum pulſu forti & permoleſto, quem facit naturæ contentio ſtudens excludere quæ ſibi noxia ſunt, atque ita ciet hæmorrhagias. Ex quo efficitur verum illud eſſe quod ſcripſit. Ἐπὶ ἰσχυρῷ σφυγμῷ ἐν τοῖς ἕλκεσιν. αἱμοῤῥαγίη. i. *A forti in ulceribus pulſu, hæmorrhagia.* aph. 21. 7. Nam & a vulnere, quod ἔναιμον Græci vocant, non rarò cietur hæmorrhagia convulſifica, aut ſingultuoſa. Sed illa ſymptomata non ſunt λαθραίως mortifera: cujuſmodi aph. 23. 4. memoratur hæmorrhagia propoſita: ſed ὀξέως potius, i. *crudeliter & aperte.* Quin etiam in iis qui à trωmate multùm emacruerunt, exolutis viſceribus quæ jam tædet ſui officii; hæmorrhagia ſæpe fit, quibuſdam ſupera, aliis verò infera, ferturque alvus nigro admodum tabo, ut ipſi vidimus in Polemarcho Briſſacio biduo antè quàm fato conceſſit. 1564. De trωmatis autem proprietate, quid ſcilicet ipſum ſignificet, dicetur aliàs pluribus περὶ τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τρωμάτων.

Perhorrescunt.] Sic legitur in Coacis; in prorrhetico, Cum sudatiuncula. Utraque lectio tolerabilis atquè vera, ſed appoſitè magis ſudatiuncula ad inopinatam mortem, quàm horror. Nam horroris fruſtra oborti tranſlatio ad diaphragma & caput, non eſt ſine doloris acerbitate, actionum læſione aſpectabili. „ Sed ſudatiuncula, præſertim particularis in capite aut „ thorace (nam cernitur etiam in toto corporis habitu ſudatiuncula) ut ineunte morbo ſym- „ ptomatica eſt oppreſſarum virium: ſic eo affecto, exolutarum, mortemque in propinquo „ eſſe denunciat, ſine ullo ſenſu moleſtiæ. Plurima jam ſuper ephidrωſi dicta ſunt à nobis priore libro hujus divini operis, & alibi paſſim. Supereſt illud quærendum; qui fiat ut à ſudore horror hæmorrhagiam denunciet ſalutarem: contrà verò ab hæmorrhagia horror terrificus eſſe videatur: id enim ſignificat propriè κακοηθές. Hippocratis illud eſt: *Si cui cum perhorruerit atque ſudarit criticè, rurſus poſtridie horror ingruerit, ac tum à pepaſmo ſomni ſit expers, idque* 25. Coac. 1. lib. παραλόγως. i. *immeritò; huic venturam arbitror hæmorrhagiam.* Sanè haud parum nec modicè differunt inter ſe, illius & hujus prognoſeωs argumenta ſive τεκμήρια. Hujus enim horror eſt planè ſymptomaticus exactæ profuſioris hæmorrhagiæ, idemque fruſtra fit, & fractis jam viribus ægri: illius autem prognoſeωs à ſudore horror novum certamen inſtituit, quod fœliciter à natura perficitur. „ Hoc enim ſpectat illa prognωſis; non rarò varices eſſe morborum criſes quæ ad „ ſalutem variè ſuſcipiuntur pro vario humoris motu, naturæ impulſu, & partium obſeſſarum „ conditione. Docemur etiam varietatem illam criſeωn denunciari poſſe una eademque rigoris concuſſione. Eſt enim rigor idem criticus & ſudoris & hæmorrhagiæ prænuncius, alvumque ciet deorſum & ſurſum. Exempla variarum criſeωn in eodem morbo fœliciter ſuſceptarum leguntur hiſtoria 3. univerſ. 1. Epid. Sed longiùs excurrit mea diſputatio.

Gravissimum habent malum.] Ne dicam mortiferum. Nam τὸ κακοηθὲς verbum eſt ταπεινότερον pro gravitate propoſiti mali. Significat enim τὸ κακοηθὲς, quod metum quidem adfert ſiniſtri judicii, nec tamen deſperabilem vitæ ſalutem oſtendit. Graviſſimi autem mali atque mortiferi cauſæ ſunt explicatæ. Nam quæ ab exolutione partium ſolidarum exudat ſudatiuncula, mortem ſubeſſe teſtatur. Idem quoque facit hæmorrhagiæ ſymptomaticus horror, cùm vires effœtæ languent.

Atque hi vitam finiunt.] Quidam poſtridie quam tabo admodum nigro ducta fuerit alvus.

Disserentes nec opinantes.] Quoniam moriendi ſenſum adimit vivifici nectaris vacuatio atque vacuitas, & partium ſolidarum exolutio, ipſiuſque vitalis principii diſſipatio.

4 Τὰ πεμπταῖα αἱμοῤῥαγέντα λάβρως, ἔπειτα ἐπιῤῥιγώσαντα, ἑβδόμῃ περιψυχθέντα, ἀναθερμανθέντα ὀξέως· τούτοισι κοιλίαι πονηρεύονται.

Qui-

Quibus quinto die larga eſt hæmorrhagia, ſexto rigor, ſeptimo perfrigeratio, rurſuſque prægrandis ardor; iis in vitio ſunt alvi.

„ Quemadmodum in vitio eſt omnis undecunque manarit profuſior hæmorrhagia: ſic ea quæ „ conſectarium habet ſymptoma, quod ipſius debuerat prænuncium eſſe ſignum, additione gra- „ viorum malorum mortifera eſſe ſolet. Nulla eſt omnium vacuationum quæ tam faciat cor- „ pus infirmum, quàm liberalis hæmorrhagia. Eſt enim ſanguis vivificum nectar quo partium omnium fugax vivacitas recreatur atque reficitur, ad vitæ & animalitatis conſervationem & diuturnitatem. Sed ut profluere ſanguinem plus quàm decet, malum eſt: ita peſtiferum ſi illud profluvium ſucceſſionem adferat rigoris, indeque profuſioris alvi: quæ duo non minùs terrifica ſunt, quàm ipſa profuſior hæmorrhagia. Eſt quidem ſpei plena quæ ante rigorem urina ſubſiſtit, ſiquidem κατὰ λόγον illa ſuppreſſio ſit: tertifica eſt autem quæ à rigore fit, ac citam mortem adducit. Eodem modo qui jure & loco rigent, hæmorrhagia ſuperveniente, febre ardente fœliciter exolvuntur. Secus eſt à rigore qui poſt hæmorrhagiam cietur, uti mox noſter author docebit.

Quibus quinto die] Quo ſcilicet jure & loco cieri poteſt hæmorrhagia, ut in Metone; non autem quarto. Nam quartanæ hæmorrhagiæ ſiniſtri ſunt judicii. Pertinet autem diei quinti notatio, ut particulare prognoſεως illius exemplum. *Quæ diebus criticis hæmorrhagia cietur*, &c. ubi demonſtratum eſt, eò res pejus ire ex mala criſi criticorum dierum, quòd omnia firmiora ſunt illis diebus quàm quæ in alia incidunt morbi tempora: quoniam certamen naturæ & morbi tum in procinctu eſt.

aph. 27. 4. & Coac. 159. lib. 1. Coac. 3. cap. 12. lib. 2.

Larga est hæmorrhagia.] Undecunque & quacunque cietur, quod idem alibi ſcripſit ὁκοθενοῦν. Cietur autem larga humoris tenuiſſimi & acerrimi, motu naturæ, aut febris impulſu, & repletione particulari capitis aut lumborum, & locorum muliebrium. Ratum eſt illud: *Quæ ex dolore lumborum cientur hæmorrhagiæ, largæ.* Ut enim fortis naturæ contentio pulſum reddit micantis arteriæ dolorificum: ita quæ ex illa contentione in repletione particulari cietur hæmorrhagia, larga eſt & profuſa. Similiter fit in pulſu aſpectabili micantium in temporibus arteriarum, & cephalalgia prægrandi.

Sexto rigor.] Qui placidus eſſe debet, omniſque perturbationis expers, maximeque ab hæmorrhagia quinti diei; quæ optima quidem eſſet ſi omnino morbum exolveret; bona autem, ſi efficeret ut æger alacriùs morbum ferret: quemadmodum de ſudoribus præcepit Hippocrates. Hîc autem notabile eſt quod ſexti diei exacerbationem memorarit, in quo ſymptomatum remiſſio eſſe debet; tum quia dies ille tyrannus eſſe ſolet; tum quia dierum imparium meliores ſunt paroxyſmi quàm parium. „ Eſt igitur illa prognωſis ægro magis propicia & ſa- „ lutaris. *Qui febrium initiis perturbantur, ſomni expertes, ſi quidem ſtillarit ſanguis, indeque ſextum diem agentes ſint alacriores, ſed noctem exigant moleſtiorem, poſtridie autem perturbati ſanguinem liberaliter profundant; malis omnibus exolvuntur. Ac talia denunciat aquoſa urina.* Nam de rigore ſymptomatico ſexti diei, ſolennia ſunt illa. *Qui ſextum morbi diem agentibus fiunt rigores; dyſcriti*, ut Dromeadæ uxori. Deinde verò cùm rigor omnis criticus excitetur cita excluſione bilis flavæ à venis in partes acerrimi ſenſus; conſentaneum eſt ut id fiat virtute naturæ quæ hîc locum non habet. Eſt igitur ſymptomaticus.

92. Coac. 1. lib.

aph. 29. 4. & Coac. 15. 1.

39. Coac. 1. lib. 27. Coac. 1. lib. hiſt. 10. parte 3. 3. Epid.

Septimo perfrigeratio.] Hîc tritæophyæ febris in paritatem mutatio eſt, quæ paritas ex imparitate contumaciſſima eſt. Ejus autem mutationis cauſa eſt rigor, juxta illam prognωſin. *Tritæophyarum febrium incerti rigores qui medio febris curſu exacerbantur; ſunt terrifici.* Hîc autem perfrigeratio temperationem ſignificat febrilis ardoris, ut idem videatur περίψυξις quod ῥαςώνη dierum imparium in Nicodemo Abderita qui paribus diebus paroxyſmos habebat.

Indeque prægrandis ardor.] Hujus ardoris mentio fit ὕστερον πρότερον. Atque ſic collocari debet in hac prognωſi. *Quibus ex ardore febrili quinto die larga eſt hæmorrhagia*, &c. Nam τὸ ἀναθερμαίνεσθαι, ἀντὶ τοῦ, πῦρ ἔχειν, vel ὑπὸ καύσου ἔχεσθαι, non rarò ſcriptum legitur apud Hippocratem, ut in illo præter alia multa. Οἱ κοπιώδεες, ἀχλυώδεες, ἄγρυπνοι, κωμαλώδεες, ἐφιδρoῦντες, ἀναθερμαινόμενοι· κακόν. In qua prognωſi complexio eſt ſymptomatum peſſimorum quorum unumquodque peſtiferum eſt quando cum febre conjunctum eſt; ut nihil neceſſe ſit ea ſimul exiſtere ad exterrendum, ut ait Galenus. Quòd ſi loco ſcriptum ſit, τὸ ἀναθερμανθέντος, cacopragiam oſtendit ipſum per ſe naturalis œconomiæ, quam facit tritæophya febris quæ ex incerto rigore mutationem habuit imparitatis in paritatem, ſive περισσότητος εἰς ἀρτιασμόν.

36. Coac. 1. lib.

comment. ad prorrh. 42. ſ. 2. 1. 39. Coac. 1. lib.

Iis alvi labefactantur.] Quoniam à profuſiore profluvio ſanguinis, multùm laborant ex paupertate caloris nativi, unde fatiſcunt in officio coquendi, diſtribuendi, ſanguificandi, & excernendi: maximeque cùm refectioni ſtudendum eſt, quo tempore ex diuturna officii vacuitate facta eſt gravior alvus.

5 Μεθ' αἱμοῤῥαγίην, μελάνων διαχώρησις· κακόν. πονηρὸν δὲ καὶ τὰ ἐξέρυθρα ἰώδεα. τεταρταίοισιν αἱ τοιαῦται αἱμοῤῥαγίαι· κωμαλώδεες ἐκ τούτων, σπασθέντες· θνήσκουσι, μελάνων προδιελθόντων, καὶ κοιλίης ἐπαρθείσης.

Ab hæmorrhagia, nigrorum dejectio; malum: peſtiferum eſt etiam prærubris & æruginoſis ferri alvum. Quaternariis hujuſmodi ſunt hæmorrhagiæ, indeque comatoſi, convulſi, intereunt, nigris prodeuntibus, alvoque inflata.

In omni excretione prodeſt mutari excrementa, modò in pejus illa mutatio non ſit. Saluberrimum eſt ferri alvum dilutiore bile, quæ paulò antè meracior viſa eſt; non è diverſo. Ne longum faciam, bona eſt hæmorrhagia quæ jure & loco fit, ſanguinis ſuo ſero diluti: peſſima autem meraci, quem ἄκρατον Græci vocant, ut in Philiſco. Ac ſanè tanta vis eſt qualitatis pravæ, ut ſi quæ vacuatio in vitio ſit tempore & exeundi modo, ob eamque cauſam ſiniſtri judicii eſſe putetur; non tamen talis ipſa qualitate prava, vel hoc tantùm nomine mortifera non ſit. Exiſtunt quidem ſanguinis ſtillicidia mala, ut omnes judicatoriæ cauſæ exiguæ; pejora etiam ſunt critico die expreſſa; non tamen omnino funeſta ſunt. Sin autem nigra ſint, deſperatam ſalutem oſtendunt. Sed illud ſpem adimit, cùm poſt hæmorrhagiam, nigrorum dejectio eſt, unde ſignificatio fit ingraveſcentis morbi, & viſcerum exolutorum. Ac tantò pejor eſt illa hæmorrhagiæ ſymptomaticæ calamitas ſuccedanea quàm profuſioris alvi, quantò ipſum jecur eſt alvo nobilius; vel quantò pars princeps, officii præſtantia miniſtram præcedit. Terrifica eſt quidem alvi præpropera excretio, & in officio laborantis infirmitas quam peperit profuſior hæmorrhagia: ſed mortifera eſt illa planè, nec ullam ſalutem vitæ relinquit ſperabilem, cujus conſectaria eſt nigrorum dejectio in qua tædet hepar ſui officii cum incremento graviorum ſymptomatum, & morbi acquirentis vires eundo. Poſtquam igitur alvi laborantis in officio coquendi, appetendi, & excernendi incommoda largioris hæmorrhagiæ ſymptomatica explicavit; nunc effœtorum viſcerum ab eadem cauſa calamitatem proponit.

2. Epid. aph. 14.

Ab hæmorrhagia.] Scilicet larga, undecunque & quacunque ſanguis effluxerit, ob tenuitatem & acrimoniam, febris impulſum, & repletionem particularem; quæ tres omnino ſunt cauſæ profuſioris hæmorrhagiæ, maximeque ſi eo conſpirarit infirmitas potentiæ retentricis, atque principii ſanguifici exolutio.

Nigrorum dejectio.] Cujuſmodi ſanguis eſt niger, ipſaque fæx ſanguinis vel melancholicus humor: non autem bilis atra quæ tria illa ſecum habet conjuncta, τὸ δριμὺ, τὸ ὀξῶδες, καὶ τὸ διαβρωτικόν: Quarum omnium qualitatum expers eſt melancholicus humor, nec terram fermentat, ſicut bilis atra, maximeque illa quæ gignitur ex bile flava peruſta, quæ homines facit fanaticos, & inſanabiles cancros.

Malum.] Quoniam critica eſſe nequit illa nigrorum dejectio: propterea que ſiniſtri judicii, ne dicam lethalis, ob pravam qualitatem excrementi quo ducitur alvus: quamvis διαχώρησις non ſemper ſignificet τὴν ἀποχώρησιν. Omnia enim judicatoria non judicantia quæ in contrarium naturæ vergunt, cujuſmodi eſſe dicuntur κακοήθεα διαχωρήματα, i. *maligna excrementa*, ſine exceptione funeſta ſunt. Secus eſt de urinis nigris quæ à menſtruorum aut puerperiorum ſuppreſſione redduntur in morbis acutis: nihil enim mali præ ſe ferunt, ſed contrà prodeſt ſic ipſas reddi. Dejectio autem nigrorum, viſcera multùm in vitio eſſe, vel, ut Galenus loquitur, μεγάλην κάκωσιν ipſorum denunciat. Exiſtunt & aliæ dejectiones nigræ, ipſa qualitate humoris funeſtæ, quas ab atra bile meraca fucari ſcribit Galenus: ſicut & lividas ab eadem atra bile modica & modicè tinctas, non exquiſitè. Sed illæ ſoboles ſunt bilis flavæ peruſtæ in morbis ardenter acutis: ſicut & nigræ in urinis nubeculæ. At tales illæ non ſunt conſectariæ profuſioris hæmorrhagiæ.

2. Epid. & comment. ad prorr. 35. ſ. 3. 1. hiſt. 11. parte 3. 3. Epid. 22. lib. 2. prog.

Pestiferum est etiam prærubris et æruginosis ferri alvum.] Enimvero proluvies alvi prærubra certiſſimum eſt argumentum labefactatæ naturalis œconomiæ, & hepatis multùm effœti ſoboles. Omnis enim cruenta dejectio jecori accepta refertur: ſed periodica & fugax, virtute illius fit; perennis autem, torminoſa, carniumque loturæ ſimilis, exoluti viſceris, peneque dixerim, emortui ſyllogiſticum eſt ſignum. Sed æruginoſæ cauſa eſt dejectionis, non hæmorrhagia quidem ſola, ſed ardor febrilis qui facit bilem æruginoſam, cujus in atram facilis mutatio eſt.

Quaternariis hujusmodi sunt hæmorrhagiæ] i. Quartum morbi diem agentibus, quos ego ἀκύρως quaternarios nominavi. Nam & quaternarii ſunt qui ſeptimum, undecimum, decimumquartum diem agunt. Itaque die quarto infœlix ac ſiniſtri judicii eſt hæmorrhagia: quia non ſuſcipitur neque perficitur λόγῳ τῆς φύσεως. Ergo ſymptomatica eſt à morbi impulſu, & ſanguinis efferi multa bile perfuſi, cujus orgaſmo ſeu impetu, ἀναδρομὴ, i. *excurſus* fit ad caput, cujus ἀναγωγὴ non eſt per anaſtomoſin venarum & arteriarum quæ ſunt ad imam frontem. Nihil autem bene fit quod critica lege non fit, imprimiſque hæmorrhagia quæ cietur morborum initiis, quo tempore natura morbificis cauſis opprimitur, eſtque humorum cruditas. Deinde infœcundo die, ut quarto, qui eſt ἀπέρισσος, & ſine paroxyſmo febris acutæ, cujus meliores ſunt paroxyſmi imparibus diebus quàm paribus. Eſt autem par dies quartus. Quæ cauſa movit Hippocratem ut ſcriberet. Τεταρταῖαι αἱμοῤῥαγίαι δύσκριτοι, i. *Quartanæ hæmorrhagiæ, difficilis judicii.* Sed contrà, illud ratum eſſe voluerit. Ἑβδομαίοισιν, ἢ ἐνναταίοισιν, ἢ τεσσαρεσκαιδεκαταίοισι ῥύσιες ἐκ ῥινῶν λύουσι. i. *Septimum diem morbi agentibus, aut nonum, aut decimumquartum ſanguinis profluvia è naribus tollunt morbos.* Sed illæ tamen incidunt cauſæ quibus hæmorrhagiæ quartanæ, vel etiam ſtillicidii calamitas vertitur in ſalutarem criſin. Enimvero ſic comparata eſt ratio parvarum excretionum, quamvis & quantitate & tempore, & ipſo exeundi modo in vitio ſint, ut pravæ qualitatis expertes, acceſſionem verò habentes perfecti pepaſmi, non minùs bona ſpe nos conſolentur, quàm metu exterreant. Eſt enim vitæ ſalus in pepaſmo ſperabilis. Atque illa conſideratio præceptorem eò adduxit ut illam prognωſin ediderit. *Quibuſcunque febrium initiis oborta ſternutatione, ſanguinis ſtillicidia ſunt è naribus; ſiquidem urina quarto die hypoſtaſin habeat albam; vacationem morbi ſeptimo fore oſtendit.* Quod autem confidenter & καθολικῶς pronunciavit, dubitanter id ipſum quærit in prorrh. his verbis. Ἆρά γε τεταρταίοισι ταῦτα αἱμοῤῥαγέει; i. *An quarto die hujuſmodi ſunt hæmorrhagiæ?* „ Omnis enim quæ cum interrogatione inſtituitur prognωſis, ancipitem adfert rationem judicandi. Catholica autem, „ propoſitæ rei deciſionem oſtendit. Eſt verò hujuſmodi, quòd omnis injuſſa excretio quæ

part. 10. ſ. 2. 6. Epid. & lib. 2. Epid. 158. Coac. 1. lib.

155. Coac. 1. lib.

„ do-

„ dominatu naturæ non regitur, aut magiſterium morbi, aut ſummam naturæ oppreſſionem, „ aut etiam nobilium partium exolutionem denunciat. Atque talem eſſe quartanam hæmorrhagiam plane conſtat ex iis, quæ paulo ante ſunt demonſtrata, ut inter quartanam & eam quæ critica lege cietur tantum interſit, quantum inter menſtruam purgationem & ῥοῦν γυναικεῖον.

Indeque comatosi, convulsi intereunt.] Quid enim? poteſtne cωma exiſtere cum ipſa convulſione? An homo idem cωmatoſus, & unà convulſus? Enimvero ſimul exiſtere non poſſe videntur cωma atque convulſio; quorum illud conſiſtit ἐν λύσει; hæc verò ἐν τάσει. Ac λύσις & τάσις contraria ſunt; nec unà ſimulque locum inveniunt in eodem ſubjecto. Sed inſtat Hippocratis illa quæſtio. [Coac. 9. cap. 2. lib. 2.] Κωμαλώδεες, ἦ ϖου τι ἔχει σπασμῶδες; *An cωmatoſi habent aliquid convulſificum?* Sanè quidem cωma mixtum in quo tandem cernitur phrenitis, tremore & convulſione poteſt finiri: ut omnis phrenitis νεανική, i. *eximia*, atque, ut ita dicam, juveniliter fortis. At cωmatis ſimplicis nulla ejuſmodi mutatio eſſe poteſt. Sed illud quoque non mediocriter urget. [Coac. 9. cap. 12. lib. 2.] *An reſolutio paraplegiæ propinqua, convulſione ſaneſcit?* Sanè quidem, id quod ſpeciem quandam præ ſe fert paraplegiæ, revera autem paraplegia non eſt, quod indicant voces illæ [Coac. 4. capite 12. lib. 2.] παραπληκτικὸν τρόπον, quibus oſtenditur eo loco ex lumborum ad caput aſcenſu obſtupeſcere cervices & manus, ab oppreſſione quam inde facit venarum & arteriarum diſtenſio, dum via ad caput affectatur ubi paraphorica eduntur ſymptomata: quod certè non fieret, ſi ab oppilatione nervorum cervicalium ſtupor ille naſceretur. Saneſcit autem convulſione illa, paraplegiæ ſimilis affectio: quoniam forti & concitato convulſionis motu natura, quæ diuturna officii vacuitate facta erat pigrior atque ignavior, nunc excitatur ad excluſionem materiæ paraplecticæ. Eſt autem, mea quidem ſententia, talis διάνοια noſtri authoris. Ex his lumborum doloribus qui propagantur ad caput in paraplegiæ & convulſionis viciſſitudine totum morbi tempus exigunt ægri, quod ipſe his verbis expreſſit, ἐκ τῶν τοιούτων ποικίλως διανοσέουσι, διὰ τῶν αὐτῶν ἰόντες. i. *hinc variè* [hiſt. 11. parte 3. 3. Epid.] *ægrotant, eodem modo ſemper affecti:* ſicut in Thaſia muliere vultuoſa & iracunda, cui crebra erat convulſionis & delirii ſucceſſio, febris initio, ac ſecundo die res ejus iverunt διὰ τῶν αὐτῶν. Sic in Heropyto fuit viciſſitudo ſurditatis & iſchiadici doloris exactum ad morbum. [hiſt. 9. part. 3. 3. Epid.] Quid verò? nonne huc pertinet quod idem ſcripſit de quadam puerpera cui dextra parte convulſa fuit maxilla, cùm eadem cωmatoſa jaceret? Objectionis depulſio eſt cωma mixtum: ſequitur enim, [hiſt. 2. part. 3. 3. Epid.] παρέλεγε πάλιν, & octogeſimo die interiit. Ac toto morbi decurſu incanduit æſtu, ἄσιτος, ἄθυμος, ἄγρυπνος, ὀργαὶ, δυσφορίαι, τὰ περὶ τὴν γνώμην μελαγχολικά. i. *dejecta appetentia cum animo, vigil, iracunda, jactabunda, melancholica.*

Nigris prodeuntibus.] De quorum qualitate, cujuſmodi ſint, & quorſum appareant, ſatis jam multa: reſtat illud conſiderandum quod in aoriſto ſcribat προδιελθόντων, ut intelligamus à nigrorum excretione conſecuta fuiſſe illa ſymptomata quæ modò memoravit, & quod poſtremum ſequitur.

Alvoque prætumida.] Ab inflatione quam peperit perennis flatuum generatio atque ſuppreſſio, collapſis naturæ præſidiis, & labefactata naturali œconomia per viſcerum exolutionem. Ex quo efficitur dejectionum nigrarum cauſam minimè referendam ad febris ardorem, viſcerumque incendio conflagrantium [4. acut.] καυσοπεγίαν: quoniam flatuum interceptio nulla diſpoſitionem inflammatoriam infert.

6 Μεθ' αἱμοῤῥοίας, καὶ μελάνων διαχωρήσιας, ἐν ὀξέϊ κώφωσις· κακόν. αἵματος διαχώρησις τούτοισιν ὀλέθριον· κώφωσις δὲ λύει.

Meliùs ſic in prorrhetico 37. ſ. 3. 1.

Η μεθ' αἱμοῤῥαγίαν βραχεῖαν, καὶ μελάνων διαχώρησιν ἐν ὀξέσι κώφωσις· κακόν. αἵματος διαχώρησις ἐν τούτοισι ὀλέθριον· κώφωσις δὲ λύει.

Quæ poſt exiguam hæmorrhagiam & nigrorum dejectionem in acutis ſurditas venit; malum. Ibi dejectio ſanguinis mortifera eſt: ſurditas autem exolvit.

Ut merito aut immerito naturæ, ſymptomata ſe oſtendunt: ita de illis verendum, aut bene [aph. 26. 2.] ſperandum. Τοῖσι μὴ κατὰ λόγον κουφίζουσι μὴ πιστεύειν· οὐδὲ φοβεῖσθαι λίην τὰ μοχθηρὰ γινόμενα παραλόγως· i. *Iis quæ immeritò levant non eſt fidendum: nec multùm vereri ea quæ ſine cauſa torquent.* Quæ ſententia notabilis eſt cùm alibi paſſim, tum verò in iis qui à febre obſurduerunt. Eſt enim ſurditas ſignum terrificum aut ſalutare, vel potiùs deſperatæ ſalutis aut ſperabilis; prout jure & loco apparet; aut contrà: ſicut in hac prognωſi docetur.

Quæ post exiguam hæmorrhagiam.] Quæ hujuſmodi eſt copia & exeundi modo. Hîc enim τὸ βραχὺ ἀντὶ τοῦ μικροῦ uſurpatur, cui opponitur τὸ πολύ. Nam liberalis erit hæmorrhagia, [prorr. 56. ſ. 3. 1.] quamvis exigui temporis, ſi affatim & cumulatè ſanguis prorumpat: ſicut & ὕδατα πολλὰ quæ brevi ſpatio denſis pluunt nimbis. Contrà brevis erit & pauca diuturnior in ſubſtillo. Eſt autem hujuſmodi quando humores maligni & multi naturæ imperio non reguntur: aut quando [prorr. 1. ſ. 1. 1.] natura diuturna oppreſſione victa fatiſcit: ut in iis qui à mixto cωmate ſanguinis habent ſubſtillum, de quibus illud extat, μυκτὴρ ἀποστάζων· ὀλέθριον. i. *naris reſeratio mortifera.*

Et nigrorum dejectionem.] Qualia ſunt διαχωρήματα μέλανα συνεφθώδεα, in quibus ſiccitas magna & ardor prægrandis, quo viſcera & inteſtina conflagrant; unde atra bile in totum

fucan-

ſucantur. Pertinet enim illud ad eruendam, quaſi è tenebris, hujus prognoſεως veritatem. Κοιλίαι ἀπολελαμμέναι, σμικρὰ δὲ σπυραθώδεα πρὸς ἀνάγκην χαλῶσαι, μυκτὴρ ἐπὶ τούτοισι ῥηγνύμενος· κακόν. i. *Suppreſſa alvo, nec niſi pauca quædam pilulata coactò reddente; fluxus è nare malus.* „Omnino enim quibus ita exaruerunt interanea, nulla excretio quantumvis critica poteſt videri ſalutaris. Atque illam prognωſin particularem Galenus ad hoc theorema catholicum revocavit. prorr. 7. ſ. 2. 1.

Surditas venit.] Vel impedito appulſu τῶν ἀκουστῶν, vel exoluta virtute τῆς ἀκουστικῆς; labefactata ſcilicet parte illa cerebri unde vis audiendi manat.

Malum.] Ac ſi diceret; quamvis ex ſurditate, cùm ſcilicet aures obſurduerint, cum gravitate capitis, hypochondrii tenſione, & ſplendoris offenſione; quamvis, inquam, ex ea ſurditate affletur veluti quædam aura ſalutis, quatenus hæmorrhagiæ prænuncia eſt: tamen ex ea ſperabilis nulla ſalus poteſt videri, cùm nigris ac veluti caprarum pilulis coacta deſcendit alvus. Ipſa verò ſurditas futura fugax, firmiter fixa manet, ut cætera omnia hæmorrhagiæ ſigna: quoniam exolvi non poſſunt, proptereaque malis complent ægrotum. Et quæ primùm fuerat ab oppilatione nata meatus auditorii, ſuccedaneam adfert cauſam ſurditatis funeſtæ quæ in virtutis ipſius audiendi exolutione conſiſtit. Solenne eſt illud. *Surditas morbi acuti turbulentique conſectaria; grave eſt malum.* Hîc autem ſcripſit. Coac. 7. capite 3. lib. 2. Coac. 2. cap. 3. lib. 2.

In acutis] Quorum excurſus perfectam adfert læſionem auditus, quæ ſurditas nominatur, aut fugax, aut ſtabilis, quæ illum habet eventum ſecundi aut ſiniſtri judicii, quem ipſa μεταστάσεως vel ἐπιγένεσις, jure & loco, ſecuſve facta denunciat.

Ibi dejectio sanguinis pestifera est.] Etenim ſi poſt nigrorum dejectionem alvus, quæ paulò antè non niſi coacta reddebat, nunc injuſſa feratur proluvie quadam prærubra, mortem ſubeſſe teſtatur: ob eam ſanè cauſam, quòd talis dejectio ſymptoma eſt viſceris exoluti, planeque effœti tum in coquendo, tum in diſtribuendo: quemadmodum exacta nuper nigrarum ac veluti pilulatarum capræ coacta dejectio, viſceris & inteſtinorum incendio conflagrantium. „ Eſt autem mortifera omnis quæ alterationem diuturnam & vehementem excipit alienatio partium quarum officio vita carere non poteſt.

Surditas autem tollit.] Veriſſimum quidem illud eſt. In febre ſurditas alvum ſiſtit: ſed ea ſurditas alvum ſiſtit quæ incidit ſine περιφορᾶς ut echus aut bombi; tum ea quæ in oppilatione meatus conſiſtit, unde prohibetur appulſus τῶν ἀκουστῶν; non in vitio principii, facultatiſque ipſius. Hæc ſurditas alvum ſiſtit non ratione ſui, ſed cauſæ ſuppreſſam alvum cientis. Eſt autem hæc, bilis excurſus ſurſum ad caput. Quæ cauſa eſt etiam ut quemadmodum bilioſæ dejectiones obducta ſurditate ſubſiſtunt: ſic ipſa ſurditas exolvatur alvo prorupta bilioſis excrementis. Sic in Heropyto ſurditas lenibat dolorem iſchiadicum: ſicut reverſo dolore redibat audiendi libertas. Sed hæc viciſſitudo locum habet in anadrome & palindrome humorum ſua ſponte, aut etiam dominatu naturæ inclinatorum, non autem in vitio partium effœtarum. Non enim ſperabilis eſt proluviei prærubræ ſurſum tranſlatio quæ ſurditatem obducat, aliave pariat repleti capitis ſymptomata, aut cataphorica, aut paraphorica, aut cephalalgica, aut catarrhoica. Coac. 3. capite 3. lib. 2. aph. 28. 4. hiſt. 9. part. 3. 3. Epid.

7 Οἷσιν αἱμοῤῥαγίαι πλείους, περιιόντος χρόνου κοιλίαι πονηρεύονται· ἢν μὴ οὖρον πέπον ἔλθῃ. ἆρά γε τὰ οὖρα ὑδατώδεα, τοιοῦτόν τι σημαίνει;

Quibus hæmorrhagia profuſior eſt, labentibus inde diebus labefactantur alvi, niſi urina cocta reddatur. An verò aquoſa quippiam tale denunciat?

Est quidem commune ſymptoma profuſioris hæmorrhagiæ, tum injuſſæ, tum juſſæ, cruditas alvi multùm in officio laborantis atque quodammodo fatiſcentis. Atque hujus cruditatis cauſa firmiter fixa in complexione, temperamento, & habitu alvi partiumque naturali œconomiæ dicatarum, non ita pridem literis mandata fuit.

Quibus hæmorrhagia profusior est.] Undecunque ſanguis profluxerit, vel affatim & cumulatè parumper, vel etiam diu multumque per vices; fuerit autem vel injuſſa vel juſſa hæmorrhagia per liberalem & nimiam ſanguinis detractionem, qualis à carnifice non raró præſcribitur.

Labentibus inde diebus.] Vel exacto morbo ad quem præſcribitur ſanguinis vacuatio, vel in quem incidit ſponte ſua. Eſt enim περιιὼν χρόνος tempus ſuccedens; in anno quidem, ver hyemi, veri æſtas, æſtati autumnus; in morbi hiſtoria quatuor morbi tempora; in diebus criticis quaternarii ſex ante vigeſimum, ſeptenarii ante quadrageſimum, vicenarii ante centeſimum: in conſtitutione autem corporis & naturæ, prima quidem ſecundæ valetudinis; altera verò ab ineunte morbo ad ſtatum; tertia ad diſceſſionem; & inde quarta ad priſtinum naturæ ſtatum, & ſecundam valetudinem qua ægrotus frui ſolebat. Ex quarum rerum diſtinctione ratio diætæ initur.

Labefactantur alvi.] In vitio ſunt laborantque, vel etiam fatiſcunt in officio coquendi, excernendi, & diſtribuendi; tum propter paupertatem caloris nativi; tum propter mutationem propriæ complexionis, temperamenti & habitus ex diuturna officii vacatione, unde ſiccantur, collabuntur, & ſui negligentes redduntur.

Nisi urina cocta reddatur.] Quod ſignum eſt ſyllogiſticum bene conſtitutæ naturalis œconomiæ in coquendo, diſtribuendo, & excernendo.

An vero aquosa quippiam tale denunciat?] Sanè quidem quæ cibo & potioni eſt concolor ex cruditate primæ & ſecundæ coctionis. Nam ſæpe fertur aquoſa, tranſlatione, derivatione, aut etiam ſuppreſſione bilis. Quæ cauſa eſt cur de aquoſis urinis quæſtionem haberi velit Hippocrates, cùm ait: ἆρα ὅτι οὔρησαν ὑδατώδεα σκεπτέον, i. *conſiderandum quòd urinas fuderunt aquoſas.* De dyſentericis autem agit. Cùm enim multæ ſint cauſæ talium urinarum, ex earum cauſarum perſpicientia intelligemus quæ ſpem ſalutis adferant, aut metu exterreant.

8 Οἷσιν ἐπὶ αἱμοῤῥαγίῃ λάβρῳ πυκνῶς, μελάνων συχνὴ διαχώρησις, ἐπίστασις δέ· αἱμόῤῥοοι οὗτοι, κοιλίας ὀδυνώδεες· ἅμα δὲ τισὶ φύσησιν εὔφοροι. ἆρα οἱ τοιοῦτοι ἐφιδροῦσι πολλοῖσι ψυχροῖσι; Τὸ ἀνατεταραγμένον οὖρον ἐν τούτοισιν οὐ πονηρὸν, καὶ τὸ ἐφιστάμενον γονοειδές· ἐπιτοπολὺ δὲ οὗτοι ὑδατώδεα οὐρέουσι.

Quibus ex crebra & profuſa hæmorrhagia frequens nigrorum dejectio eſt, indeque ſuppreſſio; hæmorrhoici fiunt hi cum alvi dolore: ſed tamen cum flatibus patientes doloris. Etiamne ſic affecti ſudatiunculam habent frigidorum multorum? Ibi tum perturbata urina non eſt prava, nec verò id quod reſidit ſimile genituræ: ut plurimùm autem mejunt aquoſa.

Hic est complexio ſymptomatum omnium quæ profuſioris hæmorrhagiæ conſectaria eſſe poſſunt. Quæ omnia cujuſmodi ſint, & quamobrem quorſumve appareant, faciam ſanè quantum potero ut primùm ipſe complectar animo, deinde ſcribam appoſitè juxta mentem ipſius authoris.

Ergo. Quibus ex crebra et profusa hæmorrhagia.] Crebra quidem ex perenni ad caput anadrome ſanguinis tenuiſſimi multa bile perfuſi anagogen habentis per anaſtomoſin venarum quæ ſunt ad imam frontem. Profuſa autem, tum ab orgaſmo, tum à repletione particulari, tum à forti naturæ contentione, ac dehiſcentibus continenter extimis venarum oris.

Frequens nigrorum dejectio.] Non quidem pilularum vervecinarum atra bile fucatarum. Nam talia nigra non niſi alvo coacta redduntur. Non etiam bilis atræ quam genuit bilis æruginoſa viſcerum incendio peruſta; neque enim talium nigrorum frequens dejectio eſſe poteſt ſine inteſtinorum ulcere inſanabili & implacabili. Sed frequens nigrorum dejectio eſt, velut ſanguinis tabique, ut ita dicam, admodum nigri; quæ vocat Hippocrates ὑποχωρήματα μέλανα ἰόντα, i. *quæ continenter non affatim & cumulatè, ſed pigro lapſu feruntur*, quorum explicatæ ſunt cauſæ ad illam prognoſin. [5. Coac. hujus cap.] *Ab hæmorrhagia, nigrorum dejectio; grave eſt malum.* Itaque nihil neceſſe eſt denuo illas in tam recenti memoria commemorare.

Indeque suppressio.] Quieſcente ſcilicet hæmorrhagia, nec ita fatiſcente vi retentrice viſceris laborantis.

[Coac. 2. c. 12. lib. 2.] Hæmorrhoici fiunt hi.] Non quidem prorupto è naribus ſanguine, ſed ad inferas partes ducto, & hæmorrhoidas faciente; non ſecus atque *dolorifica in lumbis mala ſunt hæmorrhoica.* Hæmorrhoides autem ſunt dejectionibus nigris multò ſalubriores, vel ipſo exeundi modo per ora venarum quæ ſunt in extimis oris τοῦ ἀρχοῦ. Atque ſalubritas hæmorrhoidum commendatur in iis qui jure habent, non autem ab ipſis habentur. [aph. 21. 22. 23. 24. lib. 4.] Atqui jure habent omnes qui natura & valetudinis cura, τῇ φύσει καὶ τῷ ὑγιαίνειν, ſunt melancholici. Damnantur & in vitio ſemper ſunt dejectiones nigræ, quæ ſponte ſua, ut dictum eſt, pigro lapſu exeunt. Quæ cauſa eſt cur patefacta omni calamitate nigrarum dejectionum quæ variæ ſunt atque multiplices; [aph. 25. 4.] tandem ita noſter præceptor ſanciverit de inferis hæmorrhoicis. Αἷμα ἄνωθεν ὁκοῖον ἂν ᾖ, κακὸν· κάτω δὲ ἀγαθὸν τὰ μέλανα ὑποχωρέοντα. i. *Sanguis supernè quidem qualiſcunque, malus; infernè autem bonum eſt nigra dejici.* Ac ſi diceret, ut omnis hæmorrhagia jure & loco per nares prorupta, ſalutaris: ſic hæmorrhoides convenienter ductæ ſanant & arcent graviſſima quæque mala. Et contrà; ut omne ſanguinis profluvium, cujuſmodi tandem ſit, per os, terrificum eſt: ſic etiam omnis quæ per inteſtina ducitur nigrorum dejectio, calamitoſa, ne dicam mortifera, eſſe ſolet; tum per ſe, ut ſignum; tum ex eventu, ut cauſa. [aph. 24. 4.] *Nam dyſenteria quam facit bilis atra, lethalis.*

Cum alvi dolore] Quem facit diſtenſio ab humorum & flatuum ſuppreſſione, vel ſeri bilioſi, ex particulari lumborum repletione ad ventrem prorepentis, & ad ſtomachum ipſum feritas & acrimonia.

Sed tamen doloris patientes redduntur flatuum emissione.] Qua nihil optari poteſt à medico quod ipſe malit, ex eo quod inteſtina periſtaltico motu naturali moventur supernè deorſum: deinde verò quòd inde ſignificatur vacuitas intemperiei hecticæ frigidæ inteſtinorum tenuium, unde continenter gignitur τὸ πνεῦμα φυσῶδες quod exitu caret, tandemque facit hydropem ſiccum. [aph. 11. 4. Coac. 46. lib. 1.] Ex quo efficitur verum illud eſſe quod alibi jam demonſtratum eſt. *In febribus, alvo inflata, ſi flatus non exit; grave eſt malum*, ut ſigno & cauſa. Nam ventris inflatio

tio ſtabilis, cum febre conjuncta inde ſanè adeſt unde abeſſe debuit. Scitum eſt illud. *Quibus hypochondrium è dolore laborat, inflammationis expers; iis ſuperveniente febre, dolor exolvitur:* incidendo, tenuando, & ad temperationem reducendo; ſiquidem inflatio nata ſit vel ab oppilatione, vel ſpiritus flatulenti collectione, vel ab intemperie frigida.

Etiamne sic affecti sudatiunculam habent frigidi exudantis?] Sanè quidem, quibus ex profuſa & crebra hæmorrhagia, nigrorum perpetua dejectio eſt, nec loco ſubſiſtit, nec hæmorrhoidum ſucceſſio eſt, manetque ab inflatione alvus prætumida unde intereunt nigris prodeuntibus. Sed & frigidorum ἐφίδρωσις mortem in propinquo eſſe denunciat; tum propter exhauſtum nectaris vivifici; tum propter exolutionem partium ſolidarum, & vitalis principii, in quorum virtute natura ipſa conſiſtit. Eſt enim ratum illud de frigida ephidroſi; quòd in mitioribus morbis, idque per initia, ad diuturnitatem apparet; in acutis verò ad mortem. Coac. 5. hujus cap. aph. 37. 4.

In his perturbata urina non est prava.] In hac ſyndrome eſt σύγχυσις, i. *confuſio* ſententiarum de ſignis atque ſymptomatis crebræ & largæ hæmorrhagiæ. Nam quibus ex crebra & larga hæmorrhagia, nigrorum dejectio eſt, eundem ſanè omnes non habent eventum. Quibus enim ſiſtitur, & hæmorrhoici inde fiunt, cum alvi dolore, cujus patientes redduntur flatuum emiſſione, iis urina perturbata & genituræ ſimilis, fortaſſe non erit prava Iis verò quibus exudat frigidum, nulla ſalutis aura poteſt afflari. Ergo non in his qui ſudatiunculam habent frigidorum, urina perturbata, omni carebit pravitate: ſed in illis qui ſubſiſtente nigrorum dejectione fiunt hæmorrhoici. Nam ſi urina ſit ejuſmodi ut nunquam reſidat, ex cruditate & pravitate à flatulento ſpiritu, cum calore contrà naturam, quid boni adferet deſperatis, quæ in ancipiti morborum exitu mortifera eſſe ſolet? Sin autem ejuſmodi ſit inclinato pepaſmo, qui apparere poterit in quibus vires effœtæ languent?

9 Οἷσιν ἐκ ῥινῶν ἐπὶ κωφώσει καὶ νωθρότητι μικρὰ ἀποστάζει. ἔχει τι δύσκολον. ἔμετος τούτοισι συμφέρει, καὶ κοιλίης ταραχή.

Quibus ad ſurditatem atque torporem ſuſtillum accedit narium; aliquid præ ſe fert mali. Profuerit autem hos vomere, alvoque turbari.

Omnia quæ apparent ſigna fatiſcentis naturæ ex forti oppreſſione, cùm ipſa per ſe terrifica, cum verò mortifera ſi magis exolvant. Hujuſmodi eſt ſubſtillum ſanguinis quod ipſum per ſe metu exterret, ut omnis judicatoria cauſa exigua, ac mortem ſubeſſe teſtatur in ſanguine pravo: maximeque ſi fractis naturæ viribus elabatur, ægrotis quartum morbi diem agentibus. Et quoniam prognoſin hanc explicavimus comment. ad illam iiſdem verbis jam pridem exaratam; præſtiterit cogitationes noſtras contrahere, quàm diſputatione longa diſtrahere. Coac. 12. cap. 3. lib. 2.

Ergo. Quibus.] Acuta febre laborantibus, idque fortaſſis ardenter.

Ad surditatem] i. Auditus interceptionem vel privationem; illic quidem, ab oppilatione meatus qua impeditur appulſus τῶν ἀκουστῶν, quæ ſurditas in febre alvum ſiſtit, quando incidit ſine προφάσει, i. *prævidentia* echus vel bombi; hîc verò ab exolutione principii & facultatis: labefactata ſcilicet parte illa cerebri unde vis audiendi manat.

Atque torporem] i. Segniciem, ac veluti quandam πάρεσιν univerſi corporis, quæ initio quidem morbi, ſymptoma eſt virium oppreſſarum, madefacto nervorum principio, ut in tempeſtate auſtrina, & paroxyſmis febrium peſtilentium; provecto autem morbo, ſymptoma virium effœtarum, & principiorum ab exhauſto laborantium, cordis & cerebri.

Substillum accedat narium.] Sive ſtillicidium ſanguinis guttatim & pigro lapſu euntis; ob eam ſanè cauſam quod natura dominatu ſuo non tenet malignos & multos humores; aut quòd ab iis diu multumque oppreſſa, tandem fatiſcit.

Aliquid præ se fert mali.] Ἔχει τι δύσκολον: humilis nimium eſt enunciatio in re tam gravi tamque difficili & periculoſa, uti jam ſæpe annotavimus. Nam τὸ δύσκολον, authore Galeno, leve malum oſtendit: fortaſſis etiam contumacius. Præterea illud, τι, vel affectionis perexiguæ nota eſt vel rarò incidentis: quemadmodum rectè annotavit Galenus ad illud prorrhetici. *Lumborum dolor cardialgico, cum excreatione violenta; nonnihil præ ſe fert convulſificum.* In ſubſtillo autem ſanguinis cum torpore & ſurditate, quis medicus toto corpore non perhorreſcat, omnibuſque artubus præ metu non contremiſcat? Eſt quidem ſubſtillum ſanguinis ipſum per ſe, uti jam dixi, terrificum & ſiniſtræ admodum criſis, uti docetur illa prognoſi. *Perexigua ſtillicidia mali ſunt ominis:* idem cum torpore & ſurditate ὀλέθριον, ut ait Galenus, i. *mortiferum atque funeſtum.* Sed excuſatio eſſe poteſt enunciationis ironicæ, aut certè cujuſdam ſarcaſmi. prorr. 49. ſ. 3. 1. prorr. 14. ſ. 3. 1. & Coac. 15. cap. 12. lib. 2. Coac. 61. 1. lib.

Profuerit quidem hos vomere, alvoque turbari.] Sanè quidem, ſi natura ab oppreſſione laboret in officio excernendi; vel potiùs profuerit ſanguinem inciſa vena detrahere, ut affectioni πληθωρικῇ, i. *à repletione* propria vacuatio præſcribatur; vel etiam profuerit hæmorrhagiam ciere, fotu & lotione capitis: ſicut in Metone Hippocrates factitavit. Sed fractis jam viribus, & collapſis naturæ præſidiis, nulla eſſe poteſt vacuatio ſalutaris: ſed contrà ægrotum potiùs ad exitium præcipitat, facitque ut celeriùs opinione moriatur.

10 Αἱ ἐν ἀρχῇσι μεγάλαι αἱμοῤῥαγίαι· περὶ ἀνακομιδὴν κοιλίας καθυγραίνουσι.

Quæ circa initia profuſæ ſunt hæmorrhagiæ; in refectione alvos profuſè cient.

Unde natura commeatum parat, quo ſe tuetur & ſuſtinet, inde eo defraudata labaſcit. Commeatum parat ex ſanguine, cujus copiam abundè ſuppeditat alvi & jecoris bene conſtituta œconomia. Ergo defraudata ſanguine labaſcit, ex vitio alvi & jecoris; labefactata ſcilicet naturali œconomia in coquendo, diſtribuendo, & excernendo. Etenim geminatur opus coquendi, debilitata coquendi officina proprio coctionis inſtrumento, calore nativo: cujus diſſipationem paupertatemque attulit profuſior hæmorrhagia. Atque ita non eſt par neceſſitati commoditas, proindeque inde labaſcit natura unde commeatum parare ſolebat. Et quoniam prognoſeως hujus veritas non ita pridem patefacta eſt demonſtratione facili τὴν φύσιν καὶ τὸν νόμον; ſufficit hoc loco explicare propalam, quidnam illud ſit, & quamobrem ſcriptum.

Circa initia.] Quid enim? an non idem faciet liberalior hæmorrhagia provecto jam morbo? Sanè quidem, ſed ideo poſuit *circa initia*: quoniam morborum acutorum initia ferè ſunt crebra metaptωſibus & orgaſmis, quod annotavit Galenus comment. ad illam pro-
prorr. 18. ſ. 1. 1. & Coac. 97. lib. 1. gnωſin. *In phreniticis, quæ ineunte morbo ſymptomata ſunt quæ ſatis & crebrò huc illuc cientur; calamitoſa ſunt.* Sic autem ait Galenus. *Cernuntur*, inquit, *morborum initiis crebræ ſymptomatum ſucceſſiones, non autem cùm jam proceſſerint; atque illas fieri veriſimile eſt in affectionibus quæ in nimia humorum abundantia aut pravitate maligna conſiſtunt, indeque adeo varios huc illuc cieri motus in partes principes, unde corrumpitur τὸ ἐπιεικὲς acutorum morborum.* Ergo quæ ab orgaſmo & præpropera metaptωſi, morborum initiis cietur hæmorrhagia; haud facilè modum ſervabit, aut retinebit moderationem quantitatis: quemadmodum illa quæ jure & loco, duce natura, critica lege ſuſcipitur atque perficitur. At tam immodera-
aph. 27. 4. ta tamque effrænis hæmorrhagia περὶ ἀνακομιδὴν, vel, ut idem loquitur in aphoriſmis, ἐν ταῖς ἀναλήψεσι, præhumidas reddit alvos, facitque ut liquidis excrementis ferantur: proptereaque ipſas πονηρεύεσθαι non ita pridem ſcripſit, quod eſt, in vitio eſſe, vel potiùs labefactari: cauſæ ſunt illic ἀναλυτικῶς explicatæ.

11 Τὰ ἐκ ῥινῶν λάβρα βίη ἀπολαμφθέντα, ἔστιν ὅτε σπασμὸν ἐπικαλεῖται· φλεβοτομίη λύει.

Profuſa narium hæmorrhagia vi ſuppreſſa, nonnunquam adducit convulſionem: ſanat autem detractio ſanguinis phlebotomia.

Vulgi opinio eſt, profluvium ſanguinis ad interitum eſſe fatale: quoniam in ſanguine focus eſt vitæ. Quæ cauſa eſt quamobrem vulgo ſiſtendi conſilium ſit quotieſcunque ſanguis prorumpit, vel etiam cum ſubſtillo exit. Quàm convenienter & rectè id fiat, docetur in hac prognωſi.

Profusa narium hæmorrhagia.] Qualem demonſtravimus ſæpe cieri circa initia peracutorum morborum, ab orgaſmo & præpropera μεταπτώσει, i. *tranſitione* ſanguinis copioſi multa & maligna bile perfuſi; unde repletio cerebri & fortis naturæ proritatio ad excernen-
prorr. 53. ſ. 3. 1. dum: qualis etiam poteſt accidere à prægrandi naturæ contentione quæ multò plus movet, cietque proritata nimium, quàm inhibere poſſit, unde ὑπέρκρισις. Verba Galeni hæc ſunt. *Patet oppreſſam copia ſanguinis naturam excitatam fuiſſe ad excernendum; quod quia cum mediocritate obtinere non potuit, vocatam medicis fecit hypercriſin.*

Vi suppressa.] Non autem retractione rheumatis concitati, ſed violenta repulſione per ea quæ Græcis dicuntur ἀποκρουστικὰ, pittacia, motaria, perfuſiones, & epithemata fronti, cervici, capitique admota, & in nares immiſſa.

Nonnunquam provocat convulsionem.] Non ipſa quidem hæmorrhagia cumulatè prorupta, quæ potiùs parit exolutionem, ἔκλυσιν, quàm ſpaſmum ſive convulſionem: ſed hæmorrhagiæ ipſius per ea quæ repellunt repentina ſuppreſſio, cujus plethoricum ſymptoma eſt ipſa convulſio: plethora autem fit refluente ſanguine ad partes propinquas & ſocias ejus ubi fluxio inhibetur & ſiſtitur. Atque ut hæmorrhoidum inconſideratè ſuppreſſarum, aut jure & loco non profluentium ſymptomata ferè conſectaria ſunt tabis, melancholiæ, ſcirrhi, cancri, & elephantis, atque hydropis: ſic narium ſanguis repulſus in cerebrum, con-
prorr. 39. ſ. 3. 1. vulſionem & epilepſiam adducit. Hippocratis illud eſt. *Qui ſtatis temporibus ſanguinem fundunt, ſi non profundant, epileptici fiunt.* Quæ cauſa eſt cur ſummus præceptor omnino repellentibus interdicendum putarit ad inflammationem frontis arcendam, cujus ipſa ſola eſt capax & particeps in trωmate capitis, ſed lenientibus & anodynis utendum cenſuerit.

„ Sanat autem phlebotomia.] Retrahendo ſcilicet rheuma concitatum, & detrahendo „ conſiſtens, inciſa humeraria brachii κατ' ἴξιν partis convulſæ: quoniam plethoricæ affectio- „ ni debetur propria plethoræ vacuatio. Eſt autem ſanguinis detractio è propinquo.

12 Ἐνδεκαταίοισι στάξιες δύσκολοι· ἄλλως τε καὶ ἢν δὶς ἐπιστάξῃ, καὶ ἢν ἐπιστάξῃ.

Unde-

Undecimum diem agentibus ſubſtilla ſanguinis mala ſunt: idque cùm aliàs, tum ſi bis fiat, & redeat.

Enimvero res malè geſtæ acceſſionem calamitatis adferunt, faciuntque ut ægri pejore ſint loco, ſi rerum ipſarum malè geſtarum cauſa ſit & occaſio, naturæ irrita & inanis contentio, quando certamen ipſius & morbi eſt in procinctu. „ Præſtat enim naturam quieſcere, quàm „ aliquid fruſtra moliri: ob eam ſanè cauſam, quòd omnis irrita proritatio morbum alioqui ſa„ nabilem, ex eventu reddit inſanabilem, aut certè ſiniſtri judicii. Sanè in ſubſtillo ſanguinis „ res malè geruntur: quoniam non eſt potens natura nimiæ abundantiæ, qualitatiſque mali„ gnæ; aut quoniam victa jacet diu multumque oppreſſa: peſſimè autem geruntur quoties ab „ erethiſmo critico, morbi & materiæ dominatu res eunt, nec magiſterio naturæ reguntur; „ idque cùm aliàs, tum verò diebus criticis quibus fiunt ephodi & inſultus. Ex illa enim proritatione irrita, fit acriſia cum acceſſione graviorum malorum, maximeque ſi crebrò incidat illa priori ſimilis proritatio, non ſecus atque rigor qui ſæpe in morbis acutis fruſtra cietur; ex cujus concuſſione incredibile dictu eſt quàm multis & gravibus damnis obruantur ægroti. Sed hæc ſunt alio loco fuſiùs diſputata. Quinetiam de ſubſtilli calamitate ſatis jam multa diximus. Quæ cum ita ſint.

Undecimum diem agentibus.] Undecimum quidem ab hiſtoria, ſeptimum à προσθέσ. i. *additamento:* qui finis eſt primarum periodorum quibus hæmorrhagia ſignificatur atque excipitur, cùm in febribus ardenter acutis, tum verò in viſcerum phlegmonis per ſyſtrophen natis à rheumate concitato. Itaque die undecimo, exactis tribus quaternariis ab hiſtoria, vel duobus ab ipſa proſtheſi; quæ ſunt periodi inſultuum fortiorum ad ciendam excretionem liberam & liberalem qua morbi acuti ſolent exolvi.

Substilla sanguinis.] Quibus guttatim pigro lapſu & parca manu ſanguis exit, ab irrita contentione naturæ die undecimo proritatæ.

Mala.] Ut omnes judicatoriæ cauſæ exiguæ: quia nihil paucum eſt criticum nec critica lege factum: ſed exeundi modo multùm exterret medicos ob nimiam abundantiam, qualitatemque malignam, potiſſimùm die critico quo ſigna omnia judicatoria non judicantia, firmiſſima eſſe ſolent ad ineundam prognωſin. Nam in pejores abſceſſus converſio fit, quæ vel doloris acerbitatem, vel acriſiam, vel diuturnitatem ſecum adfert. Deſperationem verò ſalutis oſtendit, ac citam mortem jamjam venturam denunciat ſanguinis è nare ſubſtillum, ſi præter incommoda paucitatis exitus, atque temporis; acceſſerit quoque pravitas qualitatis, cujuſmodi cernitur in ſanguine prorſus mero.

Idque cum alias, tum si bis fiat.] Quò enim ſæpius fruſtra proritatur natura, eſtque irrita ejus contentio & inanis; eò pejus eſt ægro. Secus fuit Lariſſææ virgini, quæ poſt criſin etiam, ſanguinis copiam profudit. Secus Metoni, de quo idem narrat quod de Lariſſæa: ſed tamen peſſimè illi fuiſſet, cùm bis die quarto ſubſtillum ſanguinis habuiſſet, niſi divina Hippocratis arte per fotum capitis, die quinto liberalior hæmorrhagia prorupiſſet.

13 Ἐπὶ αἵματος ῥύσει πολλῷ, ἢ λυγμὸς, ἢ σπασμὸς· κακόν.

Si largo ſanguinis profluvio ſupervenerit convulſio aut ſingultus; mortiferum.

„ Quicquid ejuſmodi eſt ut propagatione & continuatione ὑπερκελύσεως, aut etiam trωmaticæ fluxionis, pro exolutione quæ propria eſſe ſolet profuſioris hæmorrhagiæ, convulſionem adferat; mortiferum eſt atque funeſtum. Sed præſtat in enarratione philologiæ, „ ipſam philoſophiam aperire.

Si largo sanguinis profluvio.] Quod fecit gargaliſmus ſanguinis ineunte morbo effera bile perfuſi, aut fortis naturæ contentio in repletione particulari, unde ὑπέρκελσις; aut etiam venæ vel arteriæ in trωmate ſectio, ſive eroſio.

Supervenerit convulsio.] Non quidem primò & per ſe ab hæmorrhagia nimis affatim & cumulatè prorupta, cujus proprium ſymptoma eſt ipſa exolutio, teſte Galeno ad illam prognωſin. *Quibus hæmorrhagia larga vi ſiſtitur*, &c. ſed ex eventu quando in cerebrum refluit ſanguis unde manabat, venis laborantibus ab exhauſto, indeque ſuccum alibilem repoſcentibus à nervis quem ipſis nutriendi cauſa impertiverant. Eſt autem convulſio nervorum ſymptoma, præ ſiccitate nimia contractorum. Ac nimiæ ſiccitatis cauſa eſt ſucci affluentis defraudatio, affixi valida ſuctio à venis exhauſtis.

Aut singultus.] Ventriculi inanis concuſſio, aut etiam convulſio quædam quam facit tunicarum ab inanitione contractio Nam venulæ arefactæ prorſus exhauriunt quicquid erat in alvo humidi primigenii & ſucci aſſimilati, faciuntque ipſam ad ſingultum famelicam. Nam de ſingultu & cauſis ex quibus variè concitatur, ſatis jam diximus ſuo loco.

Mortiferum.] Doloris acerbitate, vivifici nectaris diſſipatione, & humidi primigenii ſeu vivacitatis exhauſto, quæ ſuccum & facultatem non habet reficiendi ſui. Quo fit ut omnis ab inanitione convulſio mortifera ſit atque funeſta, collapſis naturæ præſidiis ab exhauſto partium ſolidarum, quarum quidem virtus eſt ipſa natura; ut interim prætereaın trium principiorum ἔκλυσιν, facultatumque non ſolùm in officio laborantium infirmitatem, ſed etiam privationem unde cita mors venit. „ Ergo quicquid ejuſmodi eſt ut pro commeatu quotidiano exhauriat „ partes ſolidas omni ſucco alibili, quod ipſum declarat convulſio; mortiferum eſt. Hujuſ„ modi eſt hæmorrhagia convulſifica, quæ vel ipſa exolutione primùm & per ſe ad mortem

præ-

præcipitat, proindeque multò magis ad convulſionem uſque progreſſa, deſperabilem facit vitæ ſalutem.

al. ἀλιζό-μενον. 14 Τοῖσιν ἕως ἐτῶν ἑϐδόμων δύναμιν ἐχόντων μετ' ἀχροίης, καὶ τὸ τοῖς πνεῦμα ἀλυζόμενον ἐν τοῖσι ὁδοῖσι, ἢ γῆς ἐπιθυμίη· αἵματος φθορὴν καὶ ἔκλυσιν σημαίνει.

Quibus ad ſeptimum uſque annum vis lucet multùm fœdatis, cum anxio ſpiritu progrediendo, & terræ concupiſcentia; ſanguinis corruptionem & exolutionem ſignificat.

Hæc prognosis τέκμαρσιν aperit vacuandi purgando & ſanguinem detrahendo. Nam ſigna continet ſyllogiſtica repletionis & cacochymiæ, quibus debentur; illi quidem phlebotomia; huic autem purgatio: quia non potis eſt aliter medicari. Talis enim cacochymia pepaſmum non recipit, facitque ut corpus impurum quò magis nutritur, eò gravioribus damnis augeatur.
parte 1. ſect. 3. 6. Epid. Hinc rerum alvi male geſtarum conſectaria eſſe ſolet vaſorum impuritas, quæ facit ut partes ſuo genio defraudatæ ſint frigidæ, macræ, & fœdi coloris; ipſa autem vaſa appareant multo
part. 23. ſect. 3. 6. Epid. diſtenta ſanguine. Sed ipſa τεκμήρια cujuſmodi ſint unde initur τέκμαρσις bene & convenienter medendi, ſuis quæque locis explicabuntur hoc modo.

Quibus.] Omnis naturæ, ſexus, ætatis; quorum corpora in vitio ſint vel gentilitio, vel à diæta in victus ratione & vitæ inſtituto: ſed præſertim pueris quorum morbi καὶ σύντροφοι, καὶ συγγενεῖς, καὶ ἐπαυξεῖς, i. *connutriti*, & *congeniti*, & *concreſcentes*, ad ſeptimum uſque annum, & ad pubertatem protrahuntur & producuntur. Qualem morborum in pueris diu-
aph. 29. 3. turnitatem Hippocrates commemoravit his verbis. *Puerorum morbi judicantur quidam quadraginta diebus, quidam ſeptem menſibus, quidam totidem annis, quidam ad juventutem producuntur.*

Ad septimum usque annum.] Ad verbum, *ad ſeptimos annos*, vel ad ſeptimum quemque annum, pueritiæ, adoleſcentiæ, pubertatis, juventutis, conſtantis ætatis. Nam de ſenectute hoc non auſim dicere. Etenim illud ἐτῶν ἑϐδόμων idem planè ſignificat quod in a-
aph. 23. 2. phoriſmis legitur de diebus criticis, τῶν ἑϐδόμων ἡ τετάρτη ἐπίδηλος, i. *ſeptimi eſt quartus index.* Sunt enim ſeptenarii dies, ſeptimus, decimus quartus, & vigeſimus; quorum indices numerantur; primi quidem quartus; ſecundi undecimus; tertii decimus ſeptimus: ut verè ſic explicari debeat aphoriſmus. *Septenorum quartus eſt index.* Sic & hoc loco enunciandum. *Quibuſcunque ad ſeptimum annum vigent morbi.* Ut enim morbi acuti qui celeriter, continenter & vehementer moventur, intra ſecundum ſeptenarium judicantur, iidemque, ex irrito erethiſmo, acuti naturam amittunt, nomen tantùm retinent, & ad quadrageſimum uſque diem producuntur: ſic morbi natura diuturni, per vicenarios tantùm à quadrageſimo ſubeunt naturæ inſultus, quos ἐφόδες Græci vocant. Atque illorum diuturnitas in pepaſmi difficultate conſiſtit; pepaſmi autem difficultas in humoris morbifici contumacia & erethiſmi vacuitate. At verò qui morbi ſunt diuturni ex vitio gentilitio unde συγγενεῖς nominantur, & ex vitiata complexione & temperamento, principiorum facultatumque ignavia; non niſi ætatis ſucceſſione curationem recipiunt: quoniam ætatum ſucceſſio mutationem adfert complexionis, temperamenti, & habitus. Atqui ætatum ſucceſſio cadit in ſeptenarios annos. Sic puerilis epilepſia per ἔκλαμψιν, i. *ſplendorem* caloris nativi quieſcit: ἔκλαμψις autem lucet in pubertate & adoleſcentia. Quamobrem verè ſubjunxit præceptor. *Quicunque manent affectus, nec adventu pubertatis ſolvuntur, aut mulieribus menſtruorum profluvio; longiùs producuntur.*

Vis lucet.] Δύναμιν referre poſſum ad malam valetudinem quæ lucet, ſplendetque ad ſeptimum uſque annum in ſignis & ſymptomatis mox explicandis. Poſſum etiam commemorare principiorum robur quod lucet in facultatum virtute ex copia & abundantia caloris nativi quantumvis obruti cacochymia, qua tandem evicta triumphataque, ſopiti ſuſcitantur ignes atque dant clara incendia lucem: ut verè illud videar eſſe dicturus, idem valere commemoratam
par. 5. ſ. 1. 6. Epid. hoc loco δύναμιν quod ἔκλαμψιν, per quam ſolam pueros diuturnis morbis defungi, ut epilepſia, Hippocrates author eſt.

Multum foedatis.] Omni genere fœdi coloris. Hîc enim ἀχροιη tollit in totum colorem genuinum quem veteres nominarunt χλώρισμα λαμπρὸν, i. *colorationem decoram & vividam*, unde vivacitas planè oſtenditur. Erit igitur contraria τῇ ἀχροίᾳ, ac genus omne continebit fœdi coloris ὑποχλωρομελάνων, ἐρυθροχλώρων, ὑποχλώρων: cujuſmodi ſunt icterici pallidi ſive ὑπόχολοι, leucophlegmatiæ, turgiduli, ſubvirides, virulenti, vironigri; denique omnes qui nativum colorem decoremque amiſerunt: cujuſmodi ſunt virgines fœdo livore, atque, ut ita dicam, virulentia nigra fœdatæ. Atque ea decoloratio & defœdatio ſtabilem & fixam habet in naturalis œconomiæ vitio cauſam. Ut enim ventris ignavia & depravatio, atque corruptio chyli, parit vaſorum impuritatem, vel, ut interpretatur Galenus, μοχθηρῶν χυμῶν πλεονεξίαν. i. *pravorum humorum nimiam abundantiam:* ſic illa ſuperfluitas pravorum humorum qui ſunt ejuſmodi generatione & corruptione, defœdationem & turpificationem adfert cutis ipſius. Etenim τὸ χρῶμα ὅμοιον τῶν χυμῶν, ὅκε μὴ ἀμπώτις ἐστι, i. *coloratio ſimilis eſt humorum refluxus expertium:* quoniam conſentaneum eſt ut alimento ſimilis color eluceat.

Cum anxio spiritu progrediendo.] Quid ſit ἀλυζόμενον πνεῦμα, quamvis nuſquam alibi legatur apud Hippocratem, per analogiam verbi ἀλύειν complecti oportet, ut ſit reſpiratio qualis cernitur in virginibus virulentia nigra fœdatis, quæ ſi aliquouſque progrediantur, vel breve a-

lio-

liqui ſpatium conficiant; deficit illis ſpiritus, non tam neceſſitate inſpirandi quàm expirandi: quoniam ex nimia vaporis fumidi abundantia, major neceſſitas incidit expirationis quàm inſpirationis, indeque non raro fit ut vaporis fumidi occurſu elidatur ſpiratio in faucibus dum aër ducitur inſpirando. Ac talis reſpiratio nominatur πνεῦμα ἐκτεῖνον καὶ κατεπεῖγον, i. *reſpiratio tarda & velox*; tarda quidem & lenta in inſpirando, cita & properata in expirando: „ quoniam omnes partes officiales majore contentione excitantur ad excluſionem rei moleſtæ, „ quàm ad comparationem neceſſariæ.

Et terræ concupiscentia] Concupiſcentiam propriè voco, non ὄρεξιν: quoniam reapſe ὄρεξις rerum eſt naturæ εὐπροσφύλων, i. *conſocialium* appetentia, quæ poſita eſt in ſuctionis ſenſu. Quòd ſi ea ſenſio proportione reſpondeat ſuctioni, & ſuctio vacuationi; ſanè par erit neceſſitati commoditas, ac tantum appetet natura bene habita ſtomachi, quantum ipſe poteſt mitificare & coquere. Sin autem in vacuatione & ſuctione pauca, fit inexplebilis edendi cupiditas; jam appetentiæ naturalis & ſimplicis nomen mutatur in famem & κυνορεξίαν. Quòd ſi diu multumque ſuo defraudata genio natura ſit ἄσιτος, impuritatem alvi oſtendit, qua impeditur ſenſio ſuctionis; qua etiam depravata naſcitur κίττα; ut prorſus abolita, ἡ βουλίμια, quæ nihil aliud eſt quàm facultatis appetitivæ caſus, ut inter κυνορεξίαν & βούλιμον hoc intereſſe videatur; quòd illa ſit inexplebilis appetentia ſine fame, hic verò fames ſine appetitu edendi. Eſt igitur terræ concupiſcentia ἡ κίττα, qualis fortaſſe videri poteſt in iis qui ex pariete feſtucas avellunt, ut in prognoſtico ſancivit Hippocrates ex hiſtoria quam ſcripſit de uxore Dealcis. hiſt. 15. ſect. 3. 3. Epid.

Sanguinis corruptionem et exolutionem ostendit.] Hic ſanguinis corruptionem cujuſmodi ſit planè aperit illud quod ipſi corruptioni adjunxit. Eſt autem exolutio quæ diſſolutam σύστασιν, i. *complexionem* ſanguinis & coagmentationem oſtendit, non ſolùm per principia connata, ſed etiam per adventitia; ut ſanguis in vitio fit, non tam corruptione propriæ ſubſtantiæ, quàm mixtione alienæ, ac fit corruptio ſecundum quid. Ipſe autem præceptor generi ſtatim ſubjecit ipſius corruptionis ſpeciem, more magnorum philoſophorum. Quod Theophraſtum feciſſe video, ubi de mutatione ſpecierum agit in congeneres, aut in diſtantes. De ſeminibus autem loquens ſit ait, φθορά τις ἡ ἔκστασις, i. *corruptio quædam aut egreſſio.* Ac ſi diceret; egreſſio omnis è natura, ſpeciei eſt corruptio quædam. Sicut alienatio naturæ ſpecificæ, eſt perfecta corruptio. Sic & hoc loco Hippocrates corruptionem ſanguinis, nominavit exolutionem ejuſdem. cap. 6. lib. 4. de cauſ. plant.

15 Ἐν τοῖσι μακροῖσι τὰ κατὰ μικρὸν ἐπιφαινόμενα αἱμοῤῥώδεα· ὀλέθρια.

Quæ in diuturnis exigua apparent ſanguinis velut quædam effluvia; mortifera.

Omnia quæ fiunt quæque apparent in morbis, effœtæ naturæ nuncia & exolventia; debent videri, ut ſunt, mortifera. Sic Parium νέκρωσις alvi tandem ad interitum centeſimo & vigeſimo die morbi perduxit. De ſanguinis autem ſubſtillo illud præceptum eſt, *quod eò pejus res ire denunciat, quò ſæpius redit.* Cauſæ ſunt explicatæ. Quod igitur ad inſtitutam prognωſin attinet, hæc mihi ratio videtur enarrandi. Coac. 12. hujus cap.

Quæ in diuturnis.] Quorum diuturnitas poſita eſt in mala complexione viſcerum & vitio temperamenti, & qui raros & leves habent ad criſin inſultus, ipſamque acriſiam crebrò expetiuntur ab irritis erethiſmis.

Exigua superveniunt sanguinis velut effluvia.] i. Quæ iteratò apparent & fiunt. Sunt enim τὰ ἐπιφαινόμενα, ad verbum, *ſuperapparentia*, i. quæ præter ſigna pathognomonica & epigenomena velut foras exeuntia, manifeſtò ſe produnt: cujuſmodi ſputa ſunt in pleuritide, pus è vomica, dejectiones in morbis alvinis; ex quorum qualitate, copia, & excernendi modo, ſignificatio fit rerum aut bene, aut malè geſtarum in partibus unde manant; & ex quibus argumenta ducuntur brevitatis aut diuturnitatis, ſecundi aut ſiniſtri judicii. Exigua autem velut effluvia ſanguinis explicavi τὰ μικρὰ αἱμοῤῥώδεα, quæ ſpeciem præ ſe ferunt hæmorrhagiæ cujuſdam; reipſa tamen non ſunt, nec copia, nec tempore, nec exeundi modo, quales eſſe ſolent quæ critica lege prorumpunt.

Mortifera.] Ut ſigno & cauſa. Atque ut ſigno quidem: quoniam nihil ἀκρίτως bene fit, nihil autem paucum eſt criticum, ac nullum ſubſtillum in bonis ducendum: quia ſyllogiſticum ſignum eſt vel oppreſſæ nimium, vel etiam fatiſcentis naturæ, & principiorum collapſorum; quale ſubſtillum hoc loco agnoſcimus, quod etiam cauſæ mortiferæ rationem obtinet: quoniam ex irrita contentione naturæ, fruſtraque tentato ſanguinis profluvio, major infirmitas comparatur; ipſe autem morbus vires acquirit eundo, unde graviorum ſymptomatum acceſſione natura jam effœta corrumpitur in totum, & ad interitum cum certa deſperatione perducitur.

16 Τὰ σκοτώδεα ἐξ ἀρχῆς· αἱμοῤῥοίη ῥινὸς λύει.

Quæ ab initio cientur vertigines; hæmorrhagia exolvuntur.

Inter commoda hæmorrhagiæ non in poſtremis illud eſt, quòd τὰ κρίσιμα μὴ κρίνοντα prohibet eſſe mortifera, aut certè ſiniſtri judicii. Quæ res adduxit Hippocratem ut patefacta part. 1. 2. Epid.

primùm & explicata rerum criticarum criſin non indicantium nec facientium difficultate, pro exceptione omnium theorematum catholicorum tandem illud quaſi miraculo appoſuerit, αἱμοῤῥαγίαι λαῦραι ἐκ ῥινῶν ῥύονται πολλά, i. *hæmorrhagiæ multæ difficilia multa diſſolvunt.* [hiſt. 7. 1. Epidem.] Quæ cauſa etiam movit Galenum ut idem exclamarit ſuper Metone per hæmorrhagiam defunčto præter ſpem morbo qui paulò antè mortiferus videbatur, non ſolùm ſymptomatis graviſſimis, ſed etiam ſignis terrificis. Sed inter omnia κρίσιμα loco non apparentia, principatum obtinet vertigo in morbis acutis. [4. acut. & 86. Coac. 1. li.] De cujus eventu certa eſt illa prognωſis. *Quibuſcunque autem circa initia vertigo eſt, unaque capitis venæ micant cum tenui crudaque urina; his proculdubio febris exacerbationem in criſibus expectare oportet, nec mirum videri ſi non ſint apud ſe.* Cujuſmodi autem vertigo ſit, & quorſum appareat, tum autem quemadmodum ſanguinis profluvio exolvatur atque quieſcat, deciſio eſt in hac prognωſi.

Quæ ab initio cientur vertigines.] Quæ circa initia morborum acutorum ſine ulla ſignificatione criſis (ut nulla eſſe poteſt quo tempore natura morbificis cauſis opprimitur, eſtque humorum cruditas) cietur vertigo. Unde illius theorematis veritas, τὰ κρίσιμα μὴ αὐτίκα ἐπιφαινέσθω. Quæ ſententia demonſtrandi facultatem Galeno aperuit ſuper ſymptomatico rigore qui ineunte cauſo cietur. [lib. 1. Epid. par. 3. lib. 3. prog.] Sic autem ait. *Tametſi enim febris ardens rigore ſuperveniente exolvitur: tamen non æquum eſt, neque decet* αὐτίκα ἐπιφαίνεσθαι τὰ κρίσιμα. Ut autem catholici theorematis veritas in vertigine propoſita conſpiciatur, nemini ſanè dubium eſt quin vertigo jure & loco appareat in certis quarundam criſeωn perturbationibus. Nam τὸ ὀρφνῶδες vomitionis eſt κρίσιμον: ſicut ἀμβλυωγμὸς hæmorrhagiæ. Sed ut morborum initiis nulla criſis: ita nulla perturbatio critica eſſe poteſt. Atque ut vertigo in ſperabili febris diſceſſione, bona eſt: ita in febris continuatione, peſtifera. Ex quo efficitur diſtinctione temporum & cauſarum, de ſymptomatis quibuſque verendum, aut bene ſperandum. De vertiginis autem natura & cauſis hæc fuit manetque omnium medicorum firma conſenſio: quòd ea verſatur in falſa imagine τοῦ φανταστικοῦ cui circumrotari circumagique videntur quæ circumcirca ſunt, quamvis immota; ex turbulento motu ac veluti circumactu ſpiritus animalis à flatulento ſpiritu atque maligno, non ſecus atque bombus & echo in auribus, hallucinatio in oculis & caligatio. Flatulenti ſpiritus generatio & impulſus vel eſt indigena cerebri, vel advena ſurſum infernè tranſlati. Indigena eſt à repletione particulari, vel intemperie & cacochymia quadam maligna firmiter fixa, qualis eſſe ſolet tinctura lanarum veneno Aſſyrio fucatarum: [Coac. 2. cap. 1. lib. 2.] qualis vertigo in cephalalgia ſine febre & echus varietate, prænuncia eſſe ſolet vel apoplexiæ, vel epilepſiæ. Advena autem vertiginis cauſa eſt anadrome ſymptomatica aut critica ſanguinis in febre acuta, tum vapor fumidus qui vel ab impuro ſtomacho, vel à pulmonibus inflammatis, vel ab utero ſurſum exhalat. Hîc autem convenienter accommodabimus hæmorrhagiæ commoda; indigenæ quidem vertigini, ex plethora particulari; advenæ verò, ex anadrome utraque, tum ex pulmonibus inflammatis. Secus eſt de vertigine ex cacochymia & cruditate ſtomachica, aut ex alia quavis tetri vaporis exhalatione. Huic enim debetur pepaſmus, purgatio, & neoteriſmus.

Hæmorrhagia quiescunt.] Sanè quidem, ſi à plethoræ propria vacuatione nulla ſuperſit inflammatio, nulla intemperies firmiter fixa, nulla etiam cacochymia maligna. Etenim parum prodeſt hæmorrhagia plethoricarum affectionum propria, ſi rerum illarum acceſſionem conjunctam habuerint, ut prudenter Galenus annotavit.

17 Τὰ ἐκ ῥινῶν σμικροῖς ἱδρῶσι περιψυχόμενα· κακοήθεα.

Quæ à profluvio narium cum ſudatiuncula incidit perfrigeratio; mala eſt.

Ego vero arbitror penſum meum abſolviſſe ſuper hac prognωſi commentario nuper ſcripto ad illam. [Coac. 1. hujus cap.] *Quæ diebus criticis eximia incidit perfrigeratio ab hæmorrhagia; peſſima.* Supereſt tantùm ut prætermiſſa illic ſudatiuncula quorſum appareat, & quomodo adferat perfrigerationem, explicetur.

Ergo. A profluvio narium.] Id enim ſignificat ἐκ ῥινῶν, quod teſte Galeno indicat per antonomaſiam profluvium ſanguinis, inter omnia narium epiphænomena. Verba Galeni ſunt [prorr. 34. ſ. 3. 1.] hæc comment. ad hanc prognωſin in prorrhetico. *Prorrupta hæmorrhagia ſiquidem erumpant ſudores, aut ſuperveniant qui perfrigerationem adferant eximiam; grave hoc malum eſt.* Itaque à profluvio ſanguinis è naribus hypercritico aut ſymptomatico, illo quidem à forti contentione naturæ validoque in capite pulſu, hoc verò principiis morborum à gargaliſmo ſive orgaſmo ſanguinis multa & effera bile perfuſi; unde fit anadrome ante diem principiis acutorum morborum, non autem cùm jam proceſſerint, [prorr. 12. ſ. 2. 1.] eaque anadrome profuſam facit hæmorrhagiam quæ inhiberi non poteſt, tum propter affluxus perennitatem, tum propter vaſorum perpetuam anaſtomωſin.

Cum sudatiuncula.] In qua ſcilicet exiguus humor & ſudor miliaris exudat, vel è capite & thorace, vel toto è corpore roſcido. Hujus cùm duæ ſint cauſæ; una quidem ineunte morbo, naturæ oppreſſio; altera provecto jam morbo vel ab hypercriſi, naturæ fatiſcentis exolutio, ſuccique alibilis partium ſolidarum exudatio; poſteriorem cauſam hoc loco agnoſcimus. Eſt enim ſudatiuncula hæc ab ὑπερκενώσει, etiamſi inciderit circa initia morbi acuti. Quocirca bene præcipiunt qui vetant in ſudore ſanguinem detrahendum.

Incidit perfrigeratio.] Eximia quidem illa, non levis & alſioſa quæ moderationem caloris oſtendit à falſò credita febris diſceſſione, ut in Pario & Pythione: ſed quæ tangentibus medicis & ægrotis ſenſionem exhibet frigoris glacialis, quam paulò antè noſter author vocavit

vocavit νεανικῶ. De qua illud præceptum eſt. Ἐν κρισίμοις περιψύξεσι, τῶν αἱμοῤῥαγιῶν αἱ νεανικαὶ· κάκισται. i. *In criticis exacerbationibus, hæmorrhagiæ largæ; peſſimæ.* Coac. 1. cap. hujus

Mala est.] Ne dicam mortifera: quoniam cum diſſipatione vivifici nectaris à corde exhauſto, infirmitatem ſummam denunciat, atque, ut ita dicam, νεκρωσιν caloris nativi. Sed inter duo genera τῆς περιψύξεως, periculoſior eſt univerſi habitus, quam partium extimarum. prorr. 42. ſ. 3. 1. prorr. 31. ſ. 2. 1. prorrh. 34. ſ. 3. 1.

18 Αἵματος ἀφαίρεσις ἐν καταψύξει νενωθρευμένῃ· κακόν.

Detractio ſanguinis in torpida perfrigeratione; mala.

Undecunque ſanguis prorumpat aut ſtillatim fundatur in torpida perfrigeratione, idque vel ſponte ſua, vel artificio medici vena inciſa; incommodo vertit ægri. Eſt enim, vix me contineo quin dicam, immanitatis omnem humanitatem fugientis, defraudare naturam eo commodo unde ſperabilis eſt ejus recreatio, ex cujus paupertate ipſa torpeſcit, & effœta languet. Hic enim agnoſcimus κατάψυξιν νενωθρευμένην, quæ ſcilicet conjunctam habet τὴν ἔρριψιν, ubi ſubinde ad pedes delabitur æger. Nec verò ἡ κατάψυξις quæ acceſſionem habet νωθρότητος, aliò referri poteſt quàm ad ſummam imbecillitatem caloris nativi per exolutionem vivacitatis, & paupertatem humorum ac ſpirituum vivificorum. Nam quæ à retractione accidit refrigeratio per inflammationem ſyſtrophicam viſcerum, aut etiam prægrandem ardorem, ut in iis qui ardenter febricitant; illa ferè conjunctam habet δυσφορίαν ἀνέμετον, i. *jactationem ſine vomitu*, & difficultatem ſpirandi cum inexplebili ſiti. Ac talem complectitur illa jam vetus oratio. τὰ ἐγκαταλιμπανόμενα καύματα ἐν ὑποχονδρίοις, πυρετοῦ περιψυχθέντος· κακόν. i. *Ardoris in hypochondrio reliquiæ, febre perfrigerata; malæ.* Ad eam igitur prodeſt ſanguinem multum detrahere; ut fecimus in Generali Monet, cui refrixerant partes extimæ.

19 Ὅσοι κοιλίης ἐπιστάσης αἱμοῤῥέουσι, καὶ ἐπιῤῥιγοῦσιν ἅμα τῷ αἱμοῤῥοεῖν τούτοισι κοιλίην λειεντεριώδεα ποιεῖ, καὶ ἐπίσκληρον, καὶ ἀσκαρίδας, ἢ ἀμφότερα.

Meliùs ſic in prorrhetico, 46. ſ. 3. 1.

Οἷσι κοιλίης ἐπιστάσης αἱμοῤῥαγεῖ καὶ ἐπιῤῥιγεῖ· ἆρα κοιλίη λειεντεριώδης, καὶ ἐπίσκληρος, ἢ ἀσκαρίδες, ἢ ἀμφότερον;

Quibus alvo ſuppreſſa prorumpit ſanguis è naribus, indeque rigent; etiamne fit alvus lienterica & prædura? an verò aſcarides? aut utrumque?

Magna vis eſt hæmorrhagiæ ad immutandum corporis habitum in complexione & temperamento, unde mutatio repentina cernitur actionum, qualitatum & excretionum. Porro autem quemadmodum hæmorrhagia duce natura, & critica lege peracta, facit ægros plerunque morbis defungi periculoſis cùm in anguſto ſpes erat: ſic hæmorrhagia profuſior, tum ſymptomatica, tum hypercritica; vel ad exitium ægros præcipitat, vel eam morborum ſucceſſionem parit à quibus, comparata jam ſumma infirmitate, vix ulla ratione poſſunt levari. Enimverò quæ major mutatio eſſe poteſt quàm alvi multùm aſtrictæ, in profuſam lienteriam? Atqui mutatio hæc docetur in hac prognoſi, quæ cujuſmodi ſit & quemadmodum accidat, jam ad demonſtrandum aggredior.

Quibus.] Acuta febre ardenter febricitantibus, unde facilis eſt anadrome ſanguinis multa & effera bile perfuſi. Nam febrium ardentium morbificus humor eſt bilioſus ichor, idemque acerrimus. 4. acut.

Alvo suppressa.] Quæ non niſi coacta ducitur excrementis admodum ſiccis & duris, peneque dixerim, cauſticis: cujuſmodi ſunt διαχωρήματα σπυραθώδη, quorum cohibitio eſt ſiccitatis, ſiccitas ardoris febrilis omnem ſuccum exhaurientis, qui eſſe ſolebat vehiculo fæcibus deſcendendis. Ex omnibus enim alvi ſuppreſſæ cauſis quæ multæ ſunt, hanc ſolam hoc loco agnoſcimus, præter eam quæ communis eſt omnium quæ ſurſum fiunt, & foras, tranſlationum.

Profundunt sanguinem e naribus.] Sic enim Galenus interpretatur τὸ αἱμοῤῥαγέειν, quod abſolute ſcriptum, hæmorrhagiæ narium antonomaſiam oſtendit. Hæc autem profuſio ſanguinis nimia & immodica hoc loco ſignificatur; alioqui non verteret aſtrictionem in laxitatem. Ac talis eſſe ſolet principiis febrium acutarum ſymptomatica ab orgaſmo, vel hypercritica, quam ipſa natura adhibere non poteſt, à plethora particulari, & forti in capite pulſu.

Indeque rigent.] Non quidem rigore critico, ſed ſymptomatico. Omnia enim ὕστερα πρότερα mala ſunt in omni naturæ & morbi certamine. Ac malè res eunt quando ea ſuccedunt quæ jure & loco debent præire. Tum certè omnia fiunt παρὰ λόγον naturæ, & κατὰ λόγον morbi. Quo fit ut nihil ad ſalutem appareat, boniſque fiat rebus ægroti. Ut enim non raro ſalutaris eſt urinæ ſuppreſſio ante rigorem: ſic ea quæ à rigore incidit, graviſſimum ægri ma-

26. Coac. 1. lib. lum ſemper oſtendit & facit. Eadem ratione rigor hæmorrhagiæ ſuccedaneus, qui præ„ nuncius eſſe debebat, ſigno & cauſa peſtiferus eſſe ſolet. Non enim ſigna critica, & cri„ ticæ cauſæ, retro commeant in commoda ægri. Niſi quis fortè adferat excuſationem variarum criſeωn quæ cadunt ſæpenumero in morbos acutos, ex vario humoris motu, naturæ impulſu, & partium obſeſſarum conditione; ac dicat etiam varietatem illam criſeωn non rarò denunciari una eademque concuſſione, qualis cernitur in rigore qui non minùs videtur hæmorrhagiæ prænuncius, quàm ſudoris ipſius. Qua de re illud antè præceptum eſt. *Si cui cùm riguerit atque ſudarit criticè, rurſus poſtridie rigor ſine cauſa ingruerit, tum à pepaſmo ſomni ſit expers; huic venturam arbitror hæmorrhagiam.* [ibidem.] Sed in hac prognωſi rigor fruſtra cietur, eſtque omnino ſymptomaticus profuſioris hæmorrhagiæ. Nam de natura rigoris dictum eſt alibi.

aph. 1. 6. Etiamne fit alvus lienterica?] Sanè quidem κτ̀ τ̀ ϛέρησιν τ̃ πρώτης πέψεως, i. *privatione primæ coctionis*, à frigida intemperie ventriculi, & ſumma paupertate caloris nativi, tum vivifici, tum vivacis; non autem per citam & præproperam dejectionem quam ciet catarrhi prolapſus, aut facit ventriculus ipſe ἀφθώδης. Tot enim ſunt cauſæ lienteriæ, de quibus per Dei miſericordiam loco dicetur ex profeſſo. Ac talem lienteriæ cauſam expreſſit prognωſis

Coac. 4. hujus cap. hac de re jam ſcripta, nec ita pridem explicata, cujus verba hæc ſunt. *Quibus à prægrandi ardore, quinto die larga eſt hæmorrhagia, ſexto rigor, ſeptimo perfrigeratio; labefactantur alvi:* repetenda illinc ratio eſt quamobrem & quemadmodum in vitio ſint alvi.

Et prædura.] Non quidem à duritate cibi aſſumpti nullo modo ſubſtantia ipſa mutati, nec

part. 5. verò à ſuppreſſione unde alvi dicuntur duræ, ut in illo, μίξις τὰ κτ̀ τ̀ γαςέρα σκληρυνεῖ. i. *mixtio*

5. Epid. *ventrem indurat*, & in illo, ἢν δ' βόρειον· κοιλίαι σκληραί. i. *ſin ſpirarit Boreas, alvi erunt duræ:*

aph. 5. 3. ſed à diſtenſione cujus cauſa eſt inflatio quam facit perennis generatio atque ſuppreſſio flatulenti ſpiritus à repentina diſſipatione caloris vitalis, non autem ab inveteratione cauſæ frigidæ liontericæ quæ nullos edit flatus. Itaque duritatis cauſa diſtenſio eſt, quæ facit hydrωpem ſiccum.

An vero ascarides? aut utrumque?] Sanè aſcaridum cauſa eſt putris humoris in ano endelechia, quorum entelechia cernitur in vermiculis aſſiduè proritantibus, unde nomen habent. Nam lumbricorum materia eſt chyloſa, quæ nuſquam eſt niſi in ventriculo & tenuibus inteſtinis. Tæniarum autem generatio eſt in fœtu dum gravida geſtatur in alvo, tantumque patent in longum, quanta ſunt inteſtina; & a ſimilitudine faſciarum tæniæ nominantur. Hi non ſunt hoc loco intelligendi, nec lumbrici etiam: quoniam in lienteria nullæ ſunt reliquiæ chyli, uti nec chylus ipſe. Reliquum eſt ut ſine ſynecdoche, aſcaridum nomen propriè uſurpetur pro ipſis vermiculis qui ſtabulantur in ano, quorum matrix, principium & cauſa eſt privatio humoris melancholici aut pituitæ ſalſæ. Exiſtere ergo poſſunt aſcarides cum alvo lienterica & prædura, non autem lumbrici, nec qui à faſciis nomen habent vermes admodum lati.

20 Τὰ τεταγμένοισι χρόνοισι αἱμοῤῥώδεα διψώδεα, μὴ αἱμοῤῥαγήσαντα· ἐπιληπτικῶς θνήσκει.

Qui ſtatis temporibus ſanguinem profundunt, ſi loco non profuderint; epileptici moriuntur.

Non minora ſunt mala quæ veniunt à cohibita hæmorrhagia immeritò, quàm quæ ab immoderatè & profuſè prorupta. Ac inter mala hæmorrhagiæ immeritò cohibitæ, vel à natura negligentiore ſui, vel à medico imperito, principatum obtinet illud quod memoravit epilepſiæ funeſtæ, cujus ſymptomatis ratio aperietur hoc modo.

Qui statis temporibus sanguinem profundunt.] Ut fœminæ menſtruales per Lunæ periodos; mutili per eaſdem; hæmorrhoici autumno & vere, cujuſmodi ſunt homines natura & diæta melancholici; juvenes æſtate & vere; tum ii quos dolorifica in lumbis mala exercent, & qui à lumborum dolore ſunt cardialgici. Hæc autem profuſio ſanguinis varia eſt, per uterum, per inteſtina, per hæmorrhoidas, & per nares. Nam quæ cietur per os, omnino fit παρὰ λόγον naturæ. Statis autem ac definitis temporibus ob eam ſanè cauſam excluſio illa fit: quoniam ita comparata eſt natura univerſitatis & partium ſingularum, ut æqualia & ſimilia quæ ab eadem facultate alterantur, prorſus æqualia faciant excrementa: quinetiam tempus collectionis eorum excrementorum ut ſit æquale neceſſe eſt. Nam partes quæ aluntur quoad naturaliter conſtitutæ fuerint, ab eodem nutritæ alimento, æqualia quantitate, ſimilia qualitate, eodemque temporis tractu colligent excrementa, eademque periodo expellent.

Si loco non profuderint.] Abſoluta periodo collectionis, unde natura ab oppreſſione excitata & proritata colligit ſe ad excluſionem ſupervacanei ſanguinis per loca ex inſtituto commoda, nec ex eventu incommoda. Hinc veniunt hæmorrhagiæ, purgationes menſtruæ, hæmorrhoides & dyſenteriæ cruentæ: quæ omnia certis quibuſdam periodis ſuſcipiuntur & abſolvuntur, idque naturæ commodo, & contrà incommodo ſi loco non fiant cohibita & ſuppreſſa. Id autem accidit perverſa naturæ inclinatione, meatuum anguſtia, materiaque ipſius contumacia unde refluxus & palindrome ſurſum infernè.

Epileptici moriuntur.] Non quidem omnes, nec ab omni ſanguinis profluxuri ſuppreſſione & refluxu (nam hæmorrhoicis in hæmorrhoidum vacuitate accidunt phthiſes, hydropes, cancer, ſcirrhus & elephas, melancholia & inſania.) Mulieres autem cohibitis menſibus,

quar-

quarto menſe dentibus ſtrident, quod eſt convulſificum. Sed narium larga hæmorrhagia vi ſuppreſſa, non raro eſt convulſifica. Eſt autem epilepſia convulſio, cujus apoplexia hîc ſuccedanea eſſe ſolet, ut ſuperiore anno vidimus in Epiſcopo Nivernenſi, repleto ſanguine cerebro.

21 Ἐξ αἱμοῤῥοΐδος ὅσον ἐπιφανείσης σκοτώδεα ἐλθόντα, παραπληγικὸν μικρὸν, καὶ ἐπ' ὀλίγον σημαίνει· λύει φλεβοτομίη. καὶ πᾶν τὸ οὕτως ἐπιφαινόμενον. κακόν τι σημαίνει.

Meliùs ſic :

Ἐξ αἱμοῤῥοΐδος ὅσον μικρὸν, καὶ ἐπ' ὀλίγον ἐπιφανείσης, σκοτώδεα ἐλθόντα· παραπληγικόν τι σημαίνει· λύει φλεβοτομίη. καὶ πᾶν τὸ οὕτως ἐπιφαινόμενον· κακόν τι σημαίνει.

Ex hæmorrhoide quantumvis parum atque parumper aperta obortæ vertigines; paraplecticum quippiam ominantur: ſanat autem phlebotomia. Atque in univerſum quicquid ita ſe prodit; aliquid ſiniſtri denunciat.

Ut nihil optabilius quàm hæmorrhagia jure & loco prorupta: ita nihil expetendum magis quàm hæmorrhoides convenienter ductæ. Eſt autem hæmorrhagia ſuperarum partium unica ſalutaris. Namque vomitio ſanguinis, excreatio & anacatharſis omnino ſunt mala. Sed hæmorrhoides inferarum partium eſſe dicuntur, ut menſtruæ purgationes & dyſenteria αἱματώδης. Quæ tria ſuis quæque diorifmis ſalutaribus definita, mirificos adferunt ſanitatis fructus. Atque ut paucis complectar hæmorrhoidum commoda; ſcitum eſt illud. Αἷμα ἄνωθεν μὲν ὁκοῖον ἂν ᾖ κακόν. ἀγαθὸν δὲ κάτω τὰ μέλανα ὑποχωρέοντα. *Sanguis qualiſcunque ſuperne quidem malus; infra autem bonum eſt nigra ſecerni.* Ac ſi diceret, ut omnis hæmorrhagia lege critica ſalutaris: ſic hæmorrhoides quæ fluunt merito, & κατὰ λόγον naturæ, graviſſima quæque mala ſanant & arcent. Atque ut omne ſanguinis profluvium per os cujuſmodi ſit tandem, terrificum videri debet: ſic omnis per inteſtina nigrorum dejectio, calamitoſa, ne dicam mortifera eſſe ſolet. Nam quæ ab atra bile incipit dyſenteria eſt inſanabilis. Sed hæmorrhoides per metaptωſin obortæ, vacuando, retrahendo, & detrahendo rheuma concitatum atque conſiſtens, ipſamque morbificam cacochymiam & impuritatem vaſorum expurgando; propugnationem & ἐπανόρθωσιν adfert hæmoptoicis, peripneumonicis, pleuriticis, melancholicis, fanaticis, nephriticis, & varicoſis; ut vitia lienis & cutis prætereaam: ſed ea lege tamen ut per μετάπτωσιν, i. *tranſitum*, vel ſua ſponte ſe prodant, vel artificio medici. Nam quæ per ἀπήχησιν & ſympathiam feruntur, tantùm abeſt ut aliquid opis adferant, ut gravioribus damnis augeant. Quæ cùm ita ſe habeant.

Ex hæmorrhoide] Qua vel cacochymia lienis melancholica, totiuſque adeo meſenterii & cavarum hepatis partium expurgatur per anaſtomωſin venularum ex meſenterico venæ portæ ramo ad ultimas ſedis oras productarum; vel etiam qua depletur plethora venarum lumbis adjacentium (unde dolorifica in lumbis mala ſanguiflua) per venas quæ ab hypogaſtria inferuntur in cutim muſculoſam hypogaſtrii & inteſtinum rectum.

Quantumvis parum et parumper aperta.] i. Quæ parcè, nec ita diu pro eo ac merebatur cacochymia, aut plethora lumborum particularis, purgationi aut vacuationi conceſſa fuit; nec verò quantitate ac periodo abſoluta votis naturæ reſpondit, ut liberaliter olim reſpondebat, ſed contrà refluxu ex perverſa inclinatione, aut denegato exitu per ſuppreſſionem, majori oppreſſioni cauſam dedit.

Obortæ vertigines.] Vel potiùs tenebræ aut tenebricoſæ vertigines, ex falſa imagine ac veluti ſpectris quibuſdam viſorum mendacium τοῦ φανταστικοῦ; per turbulentum motum ſpiritus animalis impuri à fumido vapore qui ex recurſu ipſarum hæmorrhoidum excurſum habet ad caput, & exitu prohibetur. Indigena quoque cerebri vapor fumidus eſſe poteſt, qui ne vim adferret cerebro, hæmorrhoides liberales & liberæ prohibebant.

Paraplecticum quippiam ominantur.] Vel etiam multum. Nam illud, *quippiam paraplecticum*, eſt inchoatæ cujuſdam, non abſolutæ paraplegiæ proprium: quemadmodum ex prorrhetico non ita pridem annotavimus. Eſt autem paraplegia, partis alicujus reſolutio cum interceptione motus & ſenſus. De cujus natura & cauſis multa ſunt à nobis adducta comment. ad illam prognωſin. *Parωtides pravæ ſunt paraplecticis.* Hîc autem videtur per ironiam aut etiam ſarcaſmum dixiſſe, paraplecticum quippiam, quæ humilis nimium oratio prægrande malum dignè non exprimit: quoniam vertiginis ejus, quam facit anadrome fumidi vaporis & ſanguinis vitioſi, non raro apoplexia conſectaria eſſe ſolet, quæ omnem paraplegiæ & paralyſeωs continet intra ſe calamitatem. Etenim quamvis ab Hippocrate notata ſint duo tantùm ſymptomata hæmorrhoidum cohibitarum ἔκγονα, phthiſis & hydrops, atque hydropem naſci Galenus doceat ex recurſu & refluxu cacochymiæ malignæ & melancholicæ, quæ vel ſcirrhum gignit in hepate, vel ipſius viſceris nativum calorem extinguit: tamen ut phthiſeωs conſecutio eſt per tranſlationem ab hepate ad pulmones: ſic etiam videri poteſt apoplexiæ per

prorr. 26. ſ. 3. 1. Coac. 9. cap. 12. lib. 2. Coac. 4. capite 4. lib. 2.

aph. 13. 6.

eam quæ ſit ad cerebrum ipſum, cujus prænuncia eſſe ſolet tenebricoſa vertigo.

Atque in universum quicquid ita se prodit, aliquid sinistri denunciat.] Exempla ſunt in ἐφιδρώσει, in ſubſtillo ſanguinis, in rigore fruſtrà citato, in urinis pauliſper coctis, non crudis. Et quoniam nuper admodum περὶ τῶν μικρῶν ἐπιφαινομένων diſſeruimus ſuper illa progn*ω*-
Coac. 15. ſi, τὰ μικρὰ ἐπιφαινόμενα ὀλέθρια, i. *epiphænomena parva, prava*; lectorem oratum velim ut
hujus cap. referat ſe ad commentarium noſtrum.

16. Coac. Sanat autem phlebotomia.] Hujuſmodi eſt illa progn*ω*ſis. *Quæ ab initio cientur vertigines,*
hujus cap. *hæmorrhagia quieſcunt.* Hujuſmodi eſt illa progn*ω*ſis. *Quæ ab initio cientur vertigines, hæmor-*
11. Coac. *rhagia quieſcunt.* Hujuſmodi quoque illa. *Profuſa narium hæmorrhagia, ut cohibita; nonnunquam*
hujus cap. *adducit convulſionem: ſanat autem phlebotomia.*

DE PALPITATIONE, TREMORE, ET CONVULSIONE.

Cap. XIV. Οἱ παλμώδεες δι' ὅλου ἆρα καὶ ἄφωνοι τελευτῶσι;

1 *Qui toto palpitant corpore, etiamne vitam finiunt voce capti?*

Hactenus hæmorrhagiæ leges examinavimus, & ad medendi uſum convertimus. Sequitur ut quemadmodum illa venarum eſt: ita nervorum qui in vitio ſunt ſymptomata expendamus in depravato motu. Enimvero depravati motus quatuor omnino genera ſtatuuntur, palpitatio, convulſio, tremor, & concuſſio: de quorum natura & cauſis, tum autem quemadmodum inter ſe diſtinguantur, ſuo quæque loco dicentur. Hic certè ſufficiet ſcribere περὶ παλμοῦ. i. *de palpitatione*, quatenus ad inſtitutam progn*ω*ſin accommodari debet. Eſt enim difficilis ratio palpitationis in hac progn*ω*ſi deſcriptæ. Sed eam difficultatem hoc modo ad facilitatem convertemus.

Qui toto palpitant corpore.] Non quidem palpitatione ſubſultantium muſculorum à flatulento ſpiritu cujus dominatu injuſſi moventur: ſed depravato motu in quo veriùs micant aliena ſponte, quàm noſtra colligunt ſe ad opus faciundum. Nam flatulenti ſpiritus cauſa eſt frigida intemperies in craſſo humore, quod certè hîc locum habere non poteſt: quoniam pro-
hiſt. 4. gnoſe*ω*s hujus veritas fuit in hiſtoria de Phrenitico, qui cùm ſecundo morbi die palpitaſſet
parte 3. toto corpore, mox voce captus quartum morbi diem agens interiit: cujus tam citæ mortis cau-
3. Epid. ſam Galenus acceptam retulit virulentæ qualitati æruginoſæ bilis cujus magiſterio phreniticus regebatur. Ergo nec à flatulento ſpiritu διὰ φῦξιν cumulato palpitavit, nec ab eodem factus eſt ἄφωνος. Etenim ſatis conſtat inde aph*ω*niam veniſſe, unde is primùm è poteſtate mentis exivit: exivit autem à cerebro inflammato. At nulla ſpiritus flatulenti cohibitio inducit φλο-
4. acut. γώδη διάθεσιν, i. *diſpoſitionem inflammatoriam.* Nec verò Galeni rationem libenter admitto qui ſuper delirio palpitantis umbilici conſectario philoſophatur; palpitationem quidem naſci à flatulento ſpiritu; delirium verò à diaphragmatis offenſione illius palpitationis ſocia. Namque ut
prorr. pe- concedam quod ipſe adfert quo ſuam opinionem tueatur, τοῖς νευρώδεσι μορίοις ἡ ἀρχὴ συμπάσχειν
nult. εἴωθεν, i. *nervoſis partibus principium conſentit:* tamen non efficitur aliam videri poſſe affectionem
ſ. 1. 1. diaphragmatis paraphoricam, præter inflammatoriam. Atqui, inquam, nulla cohibitio ſpiritus inflammatoria eſt. Quòd ſi quis obiiciat palpitationis nomine nihil aliud ſignificari quàm
hiſt. 2. ſubſultationem muſculorum & membranarum à flatulento ſpiritu διὰ φῦξιν cumulato; ſciat is
1. Epid. velim nomen illud non raro uſurpari ἀντὶ τοῦ σφυγμοῦ. Declarat illud Sileni ὑποχονδρίου παλμὸς ξυνεχής, quem paulò antè ſcripſit Galenus hypochondrii utriuſque tenſionem habuiſſe oblongam, diaphragmate inflammato. Erit igitur palpitatio in hac progn*ω*ſi arteriarum micantium pulſus medico aſpectabilis, & ægro moleſtus ac dolorificus; vel ob repletionem arteriarum, vel ob anguſtiam ſpatiorum in quibus arteriæ olim micabant liberè; vel etiam ob fortem naturæ contentionem ſtudentis excludere quæ ſibi negocium & moleſtiam exhibent atque faceſſunt. Jam verò quemadmodum talis palpitatio pariat aph*ω*niam, videamus in eo quod ſequitur.

Etiamne vitam finiunt voce capti?] Sanè quidem tametſi omnis res quæ interrogando proponitur, ancipitem adfert rationem judicandi ex ancipiti judicio ejus qui quærit, cui nihil abditum fuit, nihil abſtruſum, & qui omnium primus admirationem ſuſtulit, atque ἀθαυμασίαν invexit: niſi forte quis excuſationem adferat ejus qui hoc veluti breviarium de hiſtoria Phrenitici deſumpſit, negetque ſummum fuiſſe illum dictatorem Hippocratem; quod illi facilè conceſſerim, modò perſuaſerim omnium theorematum quæ ſcripta ſunt in hoc libro authorem fuiſſe Hippocratem. Enimvero phreniticus ille παλμώδης δι' ὅλου factus eſt ἄφωνος, ac voce captus vitam quarto die finivit; aut à tenſione forti, aut ab exolutione ſumma nervorum & muſculorum vocem edentium. Hujuſmodi ſunt muſculi intercoſtales qui faciunt ἐκφύσησιν vocalis materiæ, quæ vapor eſt fumidus è corde expreſſus. Hujuſmodi ſunt etiam laryngis carnes modulandæ voci dicatæ. Eorum autem muſculorum tenſio accidit in convulſione, qualis cernitur in epilepticis; exolutio autem in paraplegia muſculorum laryngis atque thoracis, illa quidem ambientis appulſu, cujus vim nunquam expertus fuit ſextæ conjugationis in larynge nervus, niſi nudatus: hoc verò ab intemperie cervicalis medullæ, & vertebrarum luxatione.
aph. 5. 5. Cernitur etiam in apoplexia: quemadmodum & valida tenſio in ebrietate, quæ homines facit ἀφώνους convulſos. Denique undecunque valida tenſio eſt muſculorum atque nervorum φωνητικῶν, aut laxitas & exolutio, vel proprio inſtrumentorum vitio, vel ipſius principii & facultatis; inde proculdubio accidit ἀφωνία. Quòd ſi ad eam laxitatem acceſſerit materiæ vocalis

pau-

paupertas, tum in propinquo mors eſt, & qui convaluerit Hippocrates vidit neminem. Quin etiam ſunt interruptæ voces & eliſæ in faucibus, occurſu catarrhi ad perpendiculum prolabentis, & materiæ vocalis ſurſum expreſſæ. Quæ cùm ita ſint, jam loco quærendum quæ cauſa fuerit phrenitico palpitandi & obmuteſcendi. Sanè hîc nulla eſt æquitas judicandi à flatulento ſpiritu palpitaſſe, quem narrat Hippocrates incendio conflagraſſe & æruginoſa vomuiſſe. Nec verò credibile eſt ipſum voce captum fuiſſe à laxitate inſtrumentorum vocalium, quem ſcribit poſteram noctem illius diei quo palpitavit (palpitavit autem ſecundo) crebris convulſionibus exegiſſe. Ergo viſa eſt palpitatio in aſpectabili pulſu micantium arteriarum; & à prægrandi tenſione inſtrumentorum vocalium factus eſt æger ἄφωνος. Nam laxitati contraria eſt convulſio quæ hominem detinuit ad ultimum uſque ſpiritum. Sic enim ait. Παλμοὶ δὲ ὅλου τοῦ σώματος, νυκτὸς σπασμοὶ, τρίτη παροξύνθη πάντα, τετάρτῃ ἀπέθανεν. i. *Totius corporis palpitatio, noctu convulſio, tertio die exacerbata ſunt omnia, quarto interiit.* Interiit autem crudeliter, ut ſanè omnes intereunt qui ex dolore voce ſunt capti, i. qui acerbiſſima convulſione intercoſtalium muſculorum, quæ initiis morborum firmiter fixa manet, nec intra eam qua incidit horam diſcutitur, alioqui febris medicatoria; qui, inquam, ſic voce capiuntur denegata expreſſione & appulſu vocalis materiæ ad inſtrumenta φωνητικὰ, & impedita eorum modulatione ad vocem edendam. Ex quo efficitur eos qui toto palpitant corpore, voce captos, crudeliter vitam finire: quoniam convulſoria eſt aphonia, vel quæ convulſifico modo exiſtit, injuſſa videlicet, forti collectione partium vocalem materiam exprimentium, deducentium, excipientium, & modulantium: qualis aphoniæ cauſa cernitur in ebriis & catalepticis qui voce capiuntur convulſi. Nam quæ ab exolutione incidit aphonia per extinctionem caloris vitalis, & ſummam infirmitatem potentiæ animalis; ut mortem in propinquo eſſe denunciat: ita moriendi ſenſionem adimit: ac tales ἄφωνοι λαθραίως ἀποθνήσκουσι, i. *clam moriuntur.* 2. 4. 5. 6. 7. 8. 9. Coac. capite 8. lib. 1.

Hic nolim me arguat momentorum auceps, ut qui negare videar à palpitatione flatulenti ſpiritus venire τὴν ἀφωνίαν. Etenim ſciat is velim, non ignorare me à flatulento ſpiritu naſci convulſionem, & à convulſione τὴν ἀφωνίαν. Sed hæc in phrenitico locum non habet.

2 Τὰ τρομώδεα, σπασμώδεα γινόμενα· ἐφιδροῦσι, φιλυπόστροφα. τούτοισι κρίσις ἐπιῤῥιγώσασιν. ἐπιῤῥιγοῦσι δὲ οὗτοι ἐπὶ κοιλίην καῦμαλι προσκληθέντες. ὕπνος πολὺς τούτοισι σπασμώδης, καὶ τὰ ἐς μέτωπον βαρέα, καὶ οὔρησις δυσκολαίνουσα.

Omnes qui tremuli convelluntur, ſudatiunculam habent obnoxiam recidivæ. Atque iis rigore ſuperveniente fit criſis. Supervenit autem ventris ardore laceſſitis. Hîc ſomni arctiores ſunt convulſifici, gravitaſque frontis, & mictio ipſa difficilis.

Mala mutatio eſt motus quodammodo juſſi in eum qui omnino eſt injuſſus, ac ſua ſponte in totum cietur, noſtra autem ne minimùm quidem. Eſt ſanè mutatio τοῦ προαιρετικοῦ εἰς τὸ αὐτόματον καὶ ἀπροαίρετον. Quæ quanta ſit è natura egreſſio, declarat id ipſum difficultas ἐπανορθώσεως & curationis ipſius: maximè verò quando cum inſtrumentorum contumacia principium & facultas in vitio ſunt, ut in tremore & convulſione phanaticorum, quæ ſi quid aliud, deſperationem ſalutis oſtendit. Quæ ſalus enim vitæ ſperabilis eſſe poteſt in alienatione cerebri ab exhauſto, unde venit illa convulſio atque tremor? Verùm ut redeam ad propoſitum theorema de mutatione juſſi motus in injuſſum, & in quo cerni poſſit illa mutatio; deciſione opus eſt hujus prognoſeως quæ ſic habet.

Quicunque tremuli convelluntur.] Vel qui toto corpore omnibuſque artubus contremiſcentes in viciſſitudine motus injuſſi & juſſi, ex pari magiſterio concertantium inter ſe facultatis & inſtrumenti; qui, inquam, ſic contremiſcentes, proindeque juſſo priùs motu fruentes, nunc prorſus injuſſo laborant in convulſione, quæ eſt κίνησις ἀπροαίρετος τῶν προαιρετικῶς κινουμένων, i. *injuſſus earum partium motus quæ non niſi noſtro juſſu moventur*; idque per ſe, non ex eventu: ut ſcilicet partes quæ convelluntur, convulſionis cauſam intra ſe habeant, repletionem aut ſiccitatem; nec antagoniſtarum congenerumve culpa in vitio ſint, ut in trωmate muſculorum crotaphitarum, ubi partes oppoſitæ convelluntur. Qui ſic igitur à trωmate manent convulſi.

Sudatiunculam habent obnoxiam recidivæ.] In prorrhetico legitur ἐφιδρῶσι, eaque lectio ter aut quater à Galeno repetita. Sed legere malim ἐφιδροῦσι, ut ſudatiuncula ſit eorum qui ſic convelluntur, vel ab oppreſſione expreſſa, vel ab exolutione partium ſolidarum exudans. Utraque mala, hæc pejor: neutra autem ſudatiuncula recidivæ tantùm eſt capax, ſed etiam mortis. Nam ea demum φιλυπόστροφα, i. *recidivæ amica* verè dicuntur quæ ſunt προεκρηγνύμενα, ἢ προεκκρινόμενα, ἢ ἐγκαταλιμπανόμενα, i. *quæ ante diem ingruunt, vel ante diem judicantur, vel à criſi ſuperſunt.* Hîc autem ſudatiuncula vi expreſſa, vel ab exolutione exudans in convulſione, mortifera eſſe ſolet. lib. περὶ χυμῶν.

Atque iis rigore superveniente fit crisis.] Non omnibus quidem convulſis: ſed iis tantùm qui à repletione convelluntur. Eſt autem bona mutatio convulſionis in concuſſionem, nec contrà: quoniam triumphata natura jam triumphare incipit; & quæ dominatu cauſæ morbificæ tenebatur, jam nunc erecta, cauſæ ipſius potens eſt in concuſſione. Eſt autem rigor concuſſio.

Supervenit autem ventris ardore lacessitis.] i. Galeno interprete, ventris ardor præ-

prænuncius eſt atque quodammodo prævius iis quibus à convulſione venturus eſt rigor: unde fit ut prorepente ichore bilioſo è vaſis ad partes acerrimi ſenſus, forti naturæ contentione & motu, concutiantur ad excluſionem rei moleſtæ. Atque ita ſebris convulſionem exolvit. Scire autem licet multò meliùs eſſe iis qui à tremore rigent, quàm qui à rigore
28. Coac. 1. lib contremiſcunt. Nec verò audienda prognoſis illa quæ ſic habet. Τοὺς ἐπιρριγέοντας τὰ τρομώδεα ἐπιγινόμενα· κρίνει. i. *Crebrò rigentes tremor ſuperveniens necat:* ubi legendum videtur potiùs κτείνει, quàm κρίνει. Niſi quis prætexat eum tremorem qui circa initia, primôque morbi die obortus, venæ ſectionem indicat neceſſariam: ſicut in Pythione Galenus aſſeruit, aut etiam convulſionis ejus quæ primo die, aut poſtridie, aut etiam perendie ſuperveniens febrem tollit, cujus prænuncia erat rigoris concuſſio. Sed hoc ſuperſtitioſum nimis eſt, ne dicam ſophiſticum.

Hic somni arctiores sunt covulsifici.] Arctiores ſomnos impropriè nominavit & καταχρηστικῶς, τὰ κώματα οὐχ ὑπνώδεα ſive ἄγρυπνα, i. *cωmata non ſomniculoſa, ſeu vigilantia*, quorum ſcilicet κῶμα tantùm apparet in conniventia oculorum, quibus noctem illi accipiunt, cerebro autem vigilant. Nam cæteri omnes cωmatoſi longè abſunt à convulſione, quorum ſanè ὕπαρξις in laxitate conſiſtit, ut convulſionis in tenſione.

Gravitas frontis.] Ex qua ſignificatio fit opprimentis cauſæ firmiter fixæ, non autem fugacis, & per ſympathiam laceſſentis.

f. 2. 1. prorr. & 7. Epid. prorr. 20. f. 3. 1. 88. Coac. 1. lib. f. 3. 1. prorr. Et mictio permolesta.] Idem ſignificat οὔρησις δυσκολαίνουσα, quod alibi οὖρον ἐπίπονον, καὶ δεδασυσμένον, vel etiam ἀφρώδεες οὐρήσιες: quæ ſunt ejuſmodi liquore aut hypoſtaſi, & quò propiùs ab æqualitate abeſt ſpuma, eò pejorem vim ſpiritus flatulenti, aut colliquationis denunciat; quæduæ ſunt juſtæ convulſionis cauſæ. Qua de re illud præceptum eſt. *Convulſificæ ſunt etiam cervicis & dorſi perfrixiones, ac tum urinæ ſpumantes.* Sed maximè facit ad intelligentiam convulſifici ſomni jam explicati, quod ejus prognoſeωs initio ſcriptum eſt. *Qui cum feroci perturbatione ſomno excuſſi, è poteſtate ſui exeunt; graviſſimum habent malum & convulſificum.* Sed hæc poſterior pars de arctiore ſomno, deque frontis gravitate & urina difficili, non legitur in prorrhetico.

al. ἄπυροι. 3 Οἱ ἐν ὑστερικοῖσιν ἄπειροι σπασμοὶ· δύσχερέες·

Meliùs in prorrhetico, 27. f. 3. 1.

Οἱ ἐν ὑστερικαῖς ἀπύρως σπασμοὶ· δύσχερεῖς.

Quæ cadunt in hyſtericas ſine febre convulſiones; faciles.

In convulsione magna eſt è natura egreſſio; magna item naturæ offenſio: proptereaque difficilis ejus redintegratio, ἐπανόρθωσιν Græci vocant, ne dicam deſperabilis, quando & firmiter fixa eſt, & partes veluti arctiſſimo quodam vinculo conſtrictas tenet, quarum officio vita carere non potis eſt: ut prætermittam interim doloris acerbitatem, & cauſæ morbificæ inexpugnabilem contumaciam. At ſi convulſio preſſa eſt leviter ad exigui prædicationem temporis, & cauſam habet fugacem, aut quæ naturam ſequitur potiùs cauſæ ſuſcipientis, quàm intolerabilem vim efficientis; cujuſmodi eſſe ſolet puerulorum febricitantium infra ſeptennium; ſanè tantùm abeſt ut ſpem nobis adimat, ut ne leviſſimo quidem metu nos terreat. Hujuſmodi eſt convulſio hyſtericarum febris expertium. De qua exempli loco hæc prognωſis videtur ad examinandum & philoſophandum præſcripta.

Convulsiones.] i. Injuſſi motus principium verſus contracti, earum partium quæ noſtro juſſu colligunt ſe ad flexionem, extenſionem & ad eum quem vocant tonicum motum. Atque illæ convulſiones aut ſunt reapſe & verè cum vitio partium convulſarum, aut ex eventu, vacantibus omni culpa inſtrumentis & partibus quæ ſua ſponte, non noſtra, colligunt ſe veriùs quàm convelluntur. Ergo convulſiones cujuſmodi tandem fuerint.

Quæ cadunt in hystericas.] Quæ ſuperveniunt hyſtericis dum ſuffocatione hyſterica conflictantur, ſive illa venerit impeditis reſpirandi inſtrumentis ab oppreſſione diaphragmatis quam facit hepar ex utero ſibi adjacente, qui eò curſum inflexit tanquam ad fontem gratioſi humoris, ſitim explere cupiens in muliere grandiore & vidua nec amplius menſtruali, cuique profuſior alvus collapſo inteſtino recto, cum ſiccitatis & levitatis acceſſione, occaſionem dedit utero per locorum amplitudinem convertendi ſe & affectandi viam ad illud ἰκμάλεον hepar: ſive illa ſuffocatio poſita ſit in diſſipatione peneque dixerim extinctione caloris vivifici qui eſt in corde, appulſu venenatæ auræ quam ſemen corruptum è locis expirat; tollitque ad tempus in corde, reſpirandi uſum; in faucibus & larynge veluti quodam laqueo conſtrictis, opinionem ſtrangulationis facit ab illaqueatione; in cerebro autem, melancholiæ aut epilepſiæ conſecutionem adfert. Quæ tamen ſymptomata non cernuntur in iis qui cum frigore glaciali, ſublato reſpirationis uſu, nihil omnino reſpirant: ſed ſola tranſpiratione contentæ vivunt, donec excluſo putri ſemine reſtitutæ fuerint.

Sine febre.] Sic meliùs quàm ἄπειροι. Quid enim ad levationem facit inſolita convulſio quæ gravior eſſe ſolet quàm conſueta? quemadmodum & menſtruarum purgationum cohibitio, moleſtior mulieribus ἀπείροις quàm ἐμπείροις. Ergo ſine febre legendum, & intelligendum de ſymptomatica uteri per ſyſtrophen inflammati; aut de eſſentiali.

Faciles.] Quæ & toleranter feruntur, & facilè exolvuntur: quoniam fugax earum cauſa eſt, quæ proritando potiùs quàm exhauriendo, per contractionem cerebri, convulſionem facit.

δύσχε-

εὐχερεῖς autem vocavit eadem ratione qua homines dicuntur εὐελκεῖς ἢ δυσελκεῖς, quorum ulcera facilè aut difficulter ſaneſcunt.

4 Τὰ σπασμώδεα ἐν ἱδρῶτι πτύελα διαῤῥέοντα, πυρετώδει ἐόντι· εὐήθεα· τούτοισιν ἔπι κοιλίαι καθυγραίνονται. τάχα δέ τι ἐς ἄρθρα ἀποστήσεται.

Quæ in febrili ſudore diffluit ſaliva, levis eſt: atque iis etiam profluunt alvi: ac fortè quippiam in artus procumbit.

Libenter equidem Galeno aſſentior qui τὰ σπασμώδεα ex hac prognωſi rejicit. Nulla eſt enim æquitas recipiendi, & opera perdita examinandi. Nec verò aſſequi poſſum quærendo & diſputando quæ ſint illa ſputa σπασμώδεα: niſi fortè quis dicat ea videri quæ cum forti concuſſione thoracis expectorantur. Sed hoc ſuperſtitioſum nimis atque ſophiſticum: alioqui non appoſitè nec conſideratè ſcripta ſunt illa διαῤῥέοντα καὶ εὐήθεα, i. *diffluentia & facilia*, quæ nullo metu exterrent. Quo fit ut loco ſcripta non ſit prognωſis, ubi ex profeſſo agitur de convulſione. Sed ne quid intentatum relinquam, ſic eam aggredior ad explicandum.

Quæ in febrili sudore.] i. Qui à febre cietur & lege naturæ effunditur critica aut periodica, iſque toto corpore, calidus, non autem ſudatiuncula frigida vel ab oppreſſione expreſſa, vel ab exolutione partium ſolidarum exudans.

Diffluit saliva.] Sic enim τοῦ πτυέλου ſignificationem exprimendam putavi, ex perſpicientia τῆς διανοίας noſtri authoris qui καταχρηστικῶς uſurpavit τὸ πτύελον, ἀντὶ τοῦ πτύσματος. Nam in πτυελῶ verè & κυρίως dicto, quod expectoratum ſignificat, diffluere os non legi apud Hippocratem, ſed tantùm humeſcere per ἀνακάθαρσιν, i. *expurgationem* thoracis atque pulmonum. Solenne eſt illud. Πτύελον χρὴ ταχέως τε ἀναπτύεσθαι καὶ εὐπετέως. i. *Sputum oportet citò expui & facilè.* Quod ut fiat, craſſum eſſe decet, non tenue, nec glutinoſum. Sed ea ſaliva diffluit vel à catharrhi prolapſu in fauces, vel ex nimia humoris abundantia quâ natat alvus; prorepitque ad os per continuitatem interioris tunicæ quæ alvo, palato, ac toti ori communis eſt. 1. acut. lib. 2. prog.

Levis est.] Quæ ſcilicet toleranter fertur, & curatur ex facili, nec metum adfert gravioris mali. Ut enim κακοήθεα dicuntur quæ ſunt terrifica: ſic εὐήθεα quæ ſunt ſecura. Hujuſmodi ſunt febres εὐήθεις, quæ inoffenſo curſu placidè ſuam abſolvunt hiſtoriam, nec ulla ſecum habent conjuncta ἐπιγινόμενα, nec ulla ante diem ἐπιφαινόμενα. Secura eſt autem ſaliva quæ liberum habet exitum, cum vacuitate qualitatis malignæ. Secus eſt de ferina deſtillatione, quæ ſive excludatur, ſive ſubſiſtat, grave malum oſtendit & facit. lib. 3. prog.

Atque his profluunt alvi.] Quod balbis uſu venit qui madeſcente lingua balbutiunt. Nam prorepente in alvum humore, ipſam laxari contingit, non ſecus atque mulieribus in graviditate aphthoſis, quibus aborſionem facit inde ſuperveniens alvi profluvium, ſublata opportunitate nutriendi atque gerendi fœtum.

Ac forte quippiam in artus procumbit.] Derivata profluvii cauſa in artus. Sic enim & colici, & dyſenterici, non raro fiunt arthritici. Nec mirum videri debet ſi ex nimia humoris morbifici abundantia, prorogato jam morbo, ut prorogari ſolet à ſudore fruſtra oborto; tandem ad eam diuturnitatem abſceſſus in articulis conſequatur.

5 Οἷσιν ἐν σπασμώδεσιν ὀφθαλμοὶ ἐκλαμπρύνουσιν ἀτενέες· οὔτε παρ' ἑωυτοῖσιν εἰσὶ, διανοσέουσι τε μακροτέρως.

Quibus in convulſione ſcintillant oculi firmiter fixi; nec ſunt apud ſe, ac diu eorum morbus producitur.

Hic sane convulſionis nomen loco non legitur: quoniam quæ ſcripta ſunt in hac prognωſi, prænuncia ſunt potiùs convulſionis, quàm conſectaria. Nam oculorum fulgor intentaque acies, ut certè ſymptomata ſunt paraphorica: ſic etiam meritò videri poſſunt convulſifica. Ergo ſic inſtituenda prognωſis.

Quibus oculi ſcintillant valde intenti, nec ſunt apud ſe, & convelluntur.

Quibus oculi scintillant.] Crebris micant ignibus; non quidem à lumine ſibi connato, quod eſt inſtrumentum αὐγοειδὲς viſificæ facultatis, idemque ceu portitor quidam trajiciens aſpectabilia omnia ſibi conſocialia ab extimo lumine ad intimum animæ, per quod viſio ipſa perficitur: ſed à fulgore adventitio, ac veluti quibuſdam marmarygis ob oculos obverſantibus, à ſanguinis tenuiſſimi appulſu multa bile perfuſi ad nitentes pellucidaſque oculorum membranas, cum inflammatione quadam luminis atque fulgoris oculorum proprii, unde naſcuntur intus τὰ ὁρατὰ quæ non niſi extrinſecus percipi ſolent. Ac talia viſa, ſunt planè mendacia: ſicut & ἀκουστὰ in aurium echo & bombo.

Valde intenti.] Quorum acies, quocunque fit eorum conjectio, manet immota & fixa, idque κατὰ στηρίξιν; non autem à pari contractione injuſſa omnium ocularium muſculorum; nec verò ab injuſſa collectione antagoniſtarum, quam vocat κατάκλασιν; nec ab æquali omnium

nium

nium contractione, quam τὴν πῆξιν, in illo, ὀφθαλμοὶ πεπηγότες, qui ſunt ejuſmodi; exerti quidem, à laxitate; concavi autem, à convulſione. Ac talem intuitum nominavit ὄμματος θράσος.

De quibus in univerſum ſic ſtatuam. Oculorum conjectio firmiter fixa, aut juſſa eſt, aut injuſſa; ac juſſa quidem indecore, à perturbatione animi cum febre, aut ſine febre; injuſſa autem recta, aut torva. Recta eſt quæ cernitur in oculis quos vocant πεπηγότας, qui ſunt ejuſmodi, vel à laxitate omnium muſculorum exerti, vel ab eorundem contractione concavi: torva autem à muſculorum antagoniſtarum laxitate, aut convulſione.

Nec sunt apud se.] i. Non ſuæ ſunt mentis: ſed contrà è poteſtate ſui exeunt, diſſimilitudine morum, abſurditate verborum, indecora corporis compoſitione, & corde oblito laborum; quæ omnia ſunt paraphorica atque phrenitica: per intolerabilem cerebri alterationem, quòd effero humore teneatur, idque potiſſimùm quando in morbis acutis ante diem apparent τὰ ἐπιφαινόμενα quæ citò apparere non debent, alioqui verè ſunt ἐπιγινόμενα, proptereaque funeſta, aut certè ſiniſtri judicii. Atqui ſcintillantes oculi ſcintillis & marmarygis crebri eſſe debent ad hæmorrhagiam criticam, nec aliter. Ergo ſi contrà hujuſmodi ſint phrenitidis ſocia; παρὰ λόγον naturæ, & merito morbi erunt.

Et convelluntur] Proritatione nervorum principii, & cerebri alienatione, cujus conſecutio cita eſt à prægrandi alteratione jam explicata, quæ cernitur in oculorum ſcintillis & fixa eorum conjectione. Quod autem ſequitur de diuturna ægrotatione, falſum eſt, tum reapſe, tum Galeni judicio & authoritate.

6 Τὰ σπασμώδεα τρόπον παροξυνόμενα κατόχως· τὰ παρ' οὖς ἐπαίρει.

Qui in paroxyſmo attoniti quodammodo convelluntur; iis aſſurgunt parωtides.

Qui in paroxysmo attoniti.] Dum ſcilicet exacerbatur febris intermiſſionis expers, cerebro multùm proritato veriùs quàm oppreſſo, à mixta cacochymia pituitæ & bilis unde naſcitur monſtrum biceps quod τυφομανίαν veteres nominarunt, quæ non minùs cernitur in catoche falſo credita vigili apertis oculis multùm intentis; quàm in cωmate quod falſo putatur ſoporatum, ex conniventia oculorum. Nam & phrenitici multi ſunt catochi, ut etiam comatoſi: quamvis inter cωma & catochen hoc interſit, quòd illud ſit ἐν τῇ λύσει, hæc verò ἐν τῇ τάσει.

Quodammodo convelluntur.] i. Fugaci artuum contractione, vel muſculorum injuſſa collectione leviter preſſa, non firmiter fixa: quamvis illud κατόχως non raro ſignificet τὸ ἱδρυμένον βεβαίως: quemadmodum ſæpe annotavimus ex Galeno. Alioqui duo hæc, σπασμώδεα τρόπον & κατόχως, eſſent planè ἀσύστατα.

prorr. 60. ſ. 2. 1.

Iis assurgunt parotides.] Aliam interpretandi viam ſecutus ſum, atque aliud demonſtrationis fundamentum poſui in enarratione jam ſcripta ad hanc prognωſin. Sed illa pertinet tantùm ad catochen, non autem ad parotidas. Sic enim legitur, τὰ παροξυνόμενα σπασμώδεα τρόπον· κάτοχα. 109. Coac. 1. lib.

7 Τρομώδεσιν, ἀσώδεσι, μικρὰ τὰ παρ' οὖς ἐπάρματα σπασμὸν σημαίνει, κοιλίης πονηρευομένης.

Quæ tremulis & anxiis parvæ aſſurgunt parωtides; convulſionem denunciant cùm in vitio eſt alvus.

Injussi motus quàm juſſi conditio pejor eſt, terrificaque magis. Ergo tolerabilius malum tremoris quàm convulſionis. Atque ut melius eſt delirium ſupervenire tremori, quam tremorem delirio: ſic melior eſt convulſionis in tremorem metaptωſis, quàm tremoris in convulſionem. Sed caput eſt in hac prognωſi diſcere & intelligere quemadmodum quæ ex tremore & anxitudine aſſurgunt parωtides convulſionis prænunciæ ſint, maximeque ſi alvus in vitio ſit. Eſt quidem hæc prognωſis ἐκ τῶν ἀνομοιογενῶν inſtituta: efficiam tamen ut ea ſignorum complexio nihil à propoſito inter ſe diſſentiat.

Ergo. Quæ tremulis.] i. Iis qui contremiſcunt in febre acuta per tranſitum humoris morbifici è venis in nervos, unde per tranſlationem & propagationem cauſæ illius ad cerebrum, ſymptomata paraphorica excitantur: quoniam facilis eſſe ſolet mutua principii & nervoſarum partium ſympathia. Quæ res adduxit Hippocratem ut ita ſcripſerit. *Qui contremiſcunt in febre, non ſunt apud ſe.* Eſt autem hic tremor ab oppreſſione, non ab exhauſto.

aph. 26. 6.

Et anxiis.] Qui ſunt omnis loci & figuræ impatientes, habentque alyſmum virtutis gravatæ à corpore: qui ἀλυσμὸς ἀνέμετος nominatur, quemadmodum alter ναυτιώδης.

pror. 44. ſ. 2. 1.

Parvæ assurgunt parotides.] Non quidem parvæ ſymptomatum remiſſione, & periculi vacuitate; quales parvas dici oſtendimus in illo, *Parωtides in diuturnis parvæ:* cujuſmodi fuiſſe narrantur illæ 1. lib. τῶν ἐπιδημ. quamvis amplitudine & circumferentia eſſent magnæ; at diffuſæ tamen & molles ac doloris expertes, ſed quæ in humoris maligni & efferi

ri abundantia ἀναῤῥόπως ἢ ἠμιῤῥόπως aſſurgunt. Sunt autem rubræ, dolorificæ admodum, atque præduræ. Nam de natura parωtidum ſatis jam multa diximus in earum hiſtoria.

Convulsionem denunciant.] Quoniam ad præparationem ſuſcipientis cauſæ, i. ad nervorum infirmitatem quam tremor oſtendit, vis magna efficientis accedit: quia vel manet ſuperſtes multa in cerebro materia non ita pridem eò tranſlata, quam parωtis ἠμίῤῥοπος non excepit; aut quæ ab eadem recurſum habuit ad cerebrum unde manavit. Quæ cauſa eſt cur ex parωtide rubra & vertiginoſa non raro veniant convulſiones cum aphonia, ut ſuprà jam demonſtratum eſt. Sunt enim parotides rubræ exacti jam morbi ſuperſtites, in febribus ortæ; ſunt, inquam, abſceſſus ut parvitate inutiles: ita ſymptomatum calamitoſa vi intolerabiles.

Cum alvus laborat.] Meliùs fortè ſic; niſi alvus laboret. Etenim quibus liberaliter bilioſis excrementis fertur alvus, parωtidum mortifero periculo defunguntur quod in propinquo erat, quod Hermippo Clazomenio contigiſſe legimus. Qua de re illud præceptum eſt. *Parωtides in acutis funeſtæ: ſed forſan his alvi feruntur.* Vulgata lectio ſic defendi poteſt, quòd anxitudo jam deſcripta nullam accipit levationem: ſed contrà augetur quando laborat alvus, tum ſuopte vitio, ut in lienteria; tum alieno, ut in dyſenteria, per expreſſionem ſaturatæ bilis ab hepate, quæ abradendo & exaſperando ſedis & inteſtinorum ulcerifica eſſe ſolet.

lib. 1. Epid. Coac. 5. capite 4. lib. 2.

8 Τὰ σπασμώδεα καὶ τετανώδεα πυρετὸς ἐπιγενόμενος λύει.

Convulſiones & tetanos ſuperveniens febris exolvit.

Hujus prognoſeωs veritatem aperiet noſtra enarratio in 12. hujus cap. quæ continet dioriſmum, atque, ut ita dicam, fundamentum bene ſcienterque demonſtrandi omnia quæ continentur in hac prognωſi. Cogitationes igitur noſtras ad illam reſervabimus.

9 Σπασμὸς ἐπὶ τρώματι· θανάσιμον.

Convulſio trωmati ſuperveniens; funeſta.

Illa demum ſymptomata citæ mortis jamjam venturæ ſunt argumenta & cauſæ, quæ cum ſignificatione fatiſcentis victæque naturæ offenſionem quoque ipſi adferunt intolerabilem. Nulla autem vis major naturæ αὐτομάτως, quàm convulſione poteſt adferri. Huc accedit quòd partium ab exhauſto convulſarum redintegratio nulla ſperabilis. Ac veritas quidem hujus prωgnoſeωs confirmatur aph. 2. lib. 5. quem enarravit Galenus. Nec verò ſperaſſem me aliquid opis allaturum lectoribus & ſtudioſis Medicinæ, ſi ille diοriſmos omnes explicaſſet calamitatum & convulſificarum cauſarum quæ trωmati ſuperveniunt. Utile autem fuerit omnes quærere & examinare, ut ex earum perſpicientia intelligamus in quo trωmate, & quamobrem neceſſariò ſit funeſta convulſio, non ſemper, aut certè ut plurimùm: ſicut video placuiſſe Galeno, qui neceſſitatem moriendi non recipit à convulſione ex trωmate orta. Nec mirum: quia unicam convulſionis cauſam agnoſcit in ſauciata parte & trωmate læſa, nempe inflammationem ſyſtrophicam particularum nervoſarum ipſius partis. His ita conſtitutis.

Convulsio.] i. Injuſſa contractio artuum, vel eorundem injuſſa collectio principium verſus; illa quidem, in qua pars convulſa convulſificam habet cauſam, ſi epilepſiam tantùm exceperis, in qua principium, i. cerebrum in vitio eſt, non membra contracta, apparetque τὸ σπασμοτρομῶδες veriùs quàm vera convulſio: hæc verò in qua partes ipſæ ſponte ſua & injuſſu noſtro colliguntur veriùs quàm contrahuntur, omnis convulſificæ cauſæ expertes; alienoque vitio colliguntur, non ſuo: propter exolutionem & laxitatem muſculorum oppoſitorum, magnitudine, numero, & robore parium.

Superveniens.] Per propagationem cauſæ morbificæ ad genus nervoſum, vel à principio, vel ad principium, vel a ſauciata parte in ſocias atque propinquas; tum naturali contentione partium ſauciatis oppoſitarum & parium virtute, numero, & magnitudine.

Trωmati.] i. Prægrandi capitis vel artuum offenſioni extrinſecus incidenti, jactuve, ictuve, aut caſu; unde partium illarum percuſſarum luxatio accidit, contuſio, vulnus, fractura. Omnia enim partium extrinſecus offenſarum vitia, ſi lacerata ſit multùm continuitas, trωmata facit;
„ quod illud ἐπὶ ſatis oſtendit, unde ſignificatur ἐπιγνώσεις, quæ nunquam incidit niſi in magnas
„ affectiones, eaſque quæ inter ipſas eximiæ ſunt. Declarat & libri inſcriptio περὶ τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τρωμάτων, ubi deſcribuntur capitis mala percutiendo illata, quæ ex eventu per ſubſtillum ſanguinis in duram meningem, aut per ſauciati oſſis corruptionem forent lethalia, niſi, convenienter medicando, ei fato per Dei gratiam occurreretur. Nec verò me movet quod in aphoriſmis legitur in hanc ſententiam, ἐπὶ τραύματι, quod vulnus tantùm ſignificat. Nam & magnum vulnus eſt τρῶμα. Sed non omne vulnus ejuſmodi eſt, ut nomen trωmatis mereatur. Omnis autem prægrandis in triplici genere partium ſauciatarum offenſio, trωma eſt. Poſſem hîc ego, perinde ac idoneum nactus locum, pluribus argumentis opinionem meam defendere & ſuſtinere. Sed aliò feſtinat mea oratio.

Ergo. Convulsio tromati superveniens.] Idque per inflammationem partium nervoſarum ſauciatæ partis, aut per tranſlationem ſyſtrophicæ inflammationis in propinquam vel ſociam, vel etiam per exolutionem ſauciatæ partis quæ convulſionem facit oppoſitæ. Ac talium cauſarum convulſificarum ſpecies & idea ſpectantur ex fractura calcis in chorda, quæ nata è muſculis ſuræ primùm in ortu rotunda & craſſa, mox explicatâ & in ἀπονευρώσιν diducta, fir-

miter

miter fixa, ipſi calcaneo ſubtenditur & adhæreſcit. Hanc vocat Hippocrates τένοντα ὀπίσθιον. Ejus convulſio intolerabilem doloris acerbitatem parit, unaque ſecum habet conjunctam febrem aſſiduitate, feritate, ſingultu, tremore, delirio, & cita morte funeſtam. Cernitur etiam convulſionis calamitas à nimia prorupti ſanguinis ex vulnere abundantia, cùm ſcilicet vena inſignis αἱμοῤῥοῦς telo inciſa eſt. Ac talis convulſio non ita pridem his conſcripta literis explicata fuit. *Si largo ſanguinis profluvio ſupervenerit convulſio, aut ſingulus; mortiferum.* Sed vulnerum quoque magnorum atque pravorum, qualia eſſe ſolent muſculorum qua parte nervi ἐμφύονται, aut iidem ἐκφύονται; talium, inquam, vulnerum conſectaria eſt ſæpe ipſa convulſio, ſi nullus tumor aſſurgat, aut evaneſcat parte poſtica. Jam verò in trωmate capitis, cujus deciſio hæc propria eſſe videtur, convulſionis utriuſque cauſa & ratio, periculi locum habet. Etenim quæ ſauciato partis alterutrius muſculo temporali convulſio accidit, cernitur è diverſo: tametſi convulſa pars caret omni cauſa doloris, tamen officii vacuitate in comedendo, & ſigno graviter ſauciatæ partis nobiliſſimæ, terrifica eſſe debet. Nam ſauciati temporalis muſculi hæmorrhagia, cerebrique per ſocietatem & viciniam ſympathia, intra decimum diem funeſta eſt. Supereſt ut convulſionis mortiferæ præter cæteras, & quæ morituri mox hominis in capite ſauciati ſignum oſtendit, cauſam in occulto latentem propalam explicemus. Enimvero trωmatiæ omnes cephalici, cùm in propinquo mors eſt, alterutra manu ſauciatæ parti oppoſita, aut utraque convelluntur. Atque illud contigiſſe legimus cuidam pediſequæ in Omilo, hoc verò ejuſdem loci Autonomo, à cujus ſuturis deceptum ſe fuiſſe Hippocrates prodidit, exemplo magnorum virorum & magnarum rerum fiduciam habentium. Ac ſanè pediſequa jactu feneſtræ aut januæ, dextra parte ad ſuturam trωma accepit; ſiniſtra manu convulſa eſt: Autonomus autem lapidis jactu percuſſus in medio bregmate ſuper ſutura, trωma fiſſuræ & contuſionis habuit, unde jam proximus morti, utriuſque manus convulſionem expertus eſt. Utriuſque convulſionis tam è diverſo, quàm è directo, cauſa eſt inflammatio nervorum principii quæ trωmati ſupervenit; in pediſequa, è diverſo per tranſitum bilioſi humoris; in Autonomo autem, per propagationem ejuſdem maligni humoris. Atqui trωmaticæ inflammationis conſectaria eſſe ſolet convulſio è directo partis obſeſſæ inflammatione illa ſyſtrophica. Quòd autem per tranſlationem phlegmone oriatur quæ convulſionem facit è diverſo calvariæ ſauciatæ, planè illud declarat, quod ulcus in trωmate tum exaruit velut ſale conditum; calvaria verò quæ fuerat perpolita, nunc apparet vermiculata & flava. Inflammationis argumenta ſunt puſtulæ ſparſæ in lingua exudante ſero ab inflammatione, ut in phreniticis. Sed illa tranſlatio non fit ab una cerebri parte in alteram, verùm per vaſa quæ utrique parti communia ſunt.

Coac. 18. cap. 13. lib. 2. aph. 65. & 66. lib. 5.

Convulſio utraque trωmati ſuperveniens per contractionem aut collectionem injuſſam, mortifera eſt: illa quidem à diſtenſione nervi aut chordæ, in fractura calcis; ab exhauſto, in vulnere per hæmorrhagiam; ab inflammatione, per epigeneſin aut metaſtaſin in trωmate quadruplici capitis: hæc verò a reſolutione muſculorum partis nobiliſſimæ temporum. Mortifera eſt autem ob συντονίαν ſymptomatis, quæ curationis tempus expectare non poteſt; ipſa verò doloris acerbitas, & actio intercepta nobilium partium, καταλύει μὲν ἐν τάχει τὴν δύναμιν, καὶ ὀξὺν θάνατον ἐπιφέρει. i. *vires citò reſolvit, & citam mortem inducit.* Galenus comment. ad aphor. 25. 2.

10 Σπασμὸς ἐπὶ πυρετῷ γενόμενος· ὀλέθριον· ἥκιστα δὲ παιδίοισιν· Οἱ δὲ πρεσβύτεροι ἑπτὰ ἐτέων ἐν πυρετῷ οὐχ ἁλίσκονται ὑπὸ σπασμοῦ· εἰ δὲ μὴ, ὀλέθριον.

Convulſio febri ſuperveniens omnino funeſta; perrarò autem puerulis. Qui verò ſeptem annis provectiores ſunt, convulſione non tentantur in febre: ſin autem, deſperati.

Inter ſymptomata ἐπιγινόμενα febrium acutarum, deſperabilem maximè vitæ ſalutem oſtendit convulſio; cùm ſcilicet tanta eſt ejus per ardorem & ſiccitatem è natura egreſſio, ut nulla redintegratio ſperabilis eſſe poſſit. Hujuſmodi eſt dentium ſtridor fanaticis, oculorum ἴλλωσις, palpebrarum item & labiorum perverſio. Hujuſmodi ſunt etiam deliria cum tremore & palpo conjuncta, quæ valde phrenitica eſſe dixit. Itaque talis convulſio, & partium convulſarum offenſione, & cauſæ ipſius convulſificæ contumacia citam mortem venire facit atque denunciat. Denique convulſio febri acutæ ſuperveniens ab exhauſto principiorum & partium ſolidarum, ad ultima ventum eſſe teſtatur. Secùs eſt de convulſione illa quæ febris finem adfert, quando & fugax eſt ipſa, & primo febris die, aut poſtridie, aut ad ſummum perendie incidit. Non enim hæc febris naturam ſequitur, unde vivacitas partium & principiorum abſumitur, atque quodammodo liquitur: ſed potiùs fortem naturæ contentionem, quæ multùm oppreſſa, cauſam oppreſſionis, adjuta calore febrili, exprimit è venis in muſculoſum genus; eaque excluſio fit intus foras, & commodo ægri. Sed in hac prognωſi comparatio fit efficientis cauſæ & ſuſcipientis; unde convulſio accidit in morbis acutis. Atque majori periculo locus eſſe docetur ex calamitoſa vi efficientis, quàm ex naturali præparatione ſuſcipientis. Docetur autem his verbis.

169. Coac. 1. lib.

Convulsio febri superveniens.] i. Quæ febris tabificæ incendio perurentis, aut bilis efferæ tranſlationem ad cerebrum facientis conſectaria eſt. Nam febrium acutarum convulſio prænuncia, fere habet ſymptomata paraphorica, ut Hippocrates annotavit in pueris grandioribus ſupra ſeptennium.

Omnino

Omnino funesta.] Quoniam omnis convulſio ab exhauſto nata, ſemper idem facit atque ſignificat. Cætera autem quæ ad criſin apparent, aut quæ ipſamet cauſæ ſunt criticæ; non ſemper eòdem ſpectant, faciuntve idem: ſed ut ſunt morbi tempora; ſic illa bonis aut malis ægri rebus apparent & fiunt. Atqui convulſio ſuperveniens cùm exaruerint nervi à febre tanquam ab igne, non alio ſpectare poteſt quàm ad mortem, ipſamque non rarò celeriùs opinione facit venire. Atque ut talis convulſio nunquam incidit, niſi peſtiferum aliquod deterrimumque ſignum acceſſerit, qualia pleraque in phrenitide exoriuntur, ſic nulla vis major naturæ, quàm convulſione poteſt adferri. cap. 4. lib. 3. de criſi.

Perraro autem puerulis.] Quoniam ut omnium ætatum nulla eſt ad convulſionem tam prona quàm puerilis infra ſeptennium: ſic omnium facillimè liberatur & expeditur virtute caloris nativi, qui tantus in ea eſt, quantus poſtea nunquam. Eſt quidem infantiæ triplicis natura convulſioni obnoxia propter nervorum infirmitatem. Τοῖς οἰκείοις νοσήμασιν ἁλωτότεροι πάντες. i. *Propriis morbis facilè omnes corripiuntur.* Sed tamen illa ætas non ita periclitatur ob convulſificæ cauſæ magnitudinem, & ſymptomatis acerbitatem, quàm cæteræ. Ac nuſquam alibi locum magis habet aphoriſmus ille quàm in puerili convulſione. Eſt autem aphoriſmus hujuſmodi. *In morbis minus periclitantur, quorum naturæ ſunt illi congeneres, &c.* Etenim cauſi graviſſimi ſunt Æthiopibus, vehementia: Scythis autem magnitudine & inveteratione concepti jampridem ardoris. Jam verò illud ἥκιστα, *perraro* vertimus, convenienter; ut eſſet antitheſis prioris ſententiæ qua convulſionem dixit omnino funeſtam. aph. 38. 2.

Qui vero septem annis provectiores sunt.] i. Qui proceſſerunt ætate ultra ſeptennium, quo tempore finitur infantia, calor nativus lumen ſuum oſtendit, facultas animalis lucet, firmiores ſunt nervi; ac tum pueri certo pede ſignant humum.

Convulsione non tentantur in febre.] Quòd eorum natura febrium acutarum nondum ſit capax, nec inflammationum ſyſtrophicarum in thorace & hypochondriis, ut eſſe ſolet poſt decimumquartum ætatis annum, juxta illud. Ἀπὸ δὲ μέχρι β καὶ μ ἐτέων, πάμφορος ἡ φύσις νοσημάτων ἤδη τοῦ σώματος, i. *A decimoquarto ad quadrageſimumſecundum, natura eſt morborum omnium ferax.* Huc accedit quòd nervos habeant ſucci plenos, multo nectare vivifico perfuſos & illuſtratos; unde nec tam facilè abſumuntur à febrili ardore tanquam ab igne, nec tam facilè inflammantur. infrà.

Sin autem desperati.] Ac ſi diceret, ſi convellantur pueri exacto ſeptennio, nec ulla ſit excuſatio præhumidæ tempeſtatis, qualem deſcripſit hiſt. 2. univerſ. 1. Epid. acceſſerit autem peſtiferum aliquod deterrimumque ſignum, qualia pleraque in phrenitide exoriuntur; proculdubio ſunt deſperati, ex amplificatione cauſarum; inflammationem dico & conſumptionem nervorum, quas naturæ bonitas in complexione & temperamento arcere non potuit, cum pari ſymptomatum acerbitate, quæ non minùs pueros exercet quàm cæteros. Quò enim pueri poſt ſeptennium ſunt δυσαλωτότεροι, i. *correptu difficiliores*, eò quoque ἀνιατότεροι καὶ ἀνελπιστότεροι, i. *difficiliores curatu, & magis deſperati*, ſi fortè convulſionibus prehendantur.

11 Σπασμοῦ λυτικὸν πυρετὸς ἐπιγενόμενος ὀξὺς μὴ πρότερον γεγονώς· εἰ δὲ εἴη πρότερον γεγονώς, παροξυνθείς. ὠφελέει δὲ καὶ οὔρου διέξοδος ὑαλοειδέος πολλοῦ, καὶ ῥύσις κοιλίης, καὶ ὕπνοι.

Convulſionem ſanat exorta febris acuta quæ priùs non fuit; quòd ſi priùs fuerit, exacerbata. Quinetiam prodeſt urinam fluere albumineam, alvum ferri, & ſomnos inire.

Vetus illa dictatoris opinio eſt, τὸ θερμὸν, σπασμῶν τετάνων τε παρηγορικόν. i. *calidum convulſiones tetanoſque lenit.* Et rurſum, τούτοισι τὸ θερμὸν φίλον καὶ κρίνον· τὸ δὲ ψυχρὸν πολέμιον καὶ κτεῖνον. i. *His calidum amicum eſt & judicat: frigidum inimicum & necat.* Sed magni refert atque intereſt ſcire quale ſit illud θερμὸν. Sanè idem ſignificat in aphoriſmis, quod in prognoſtico θέρμασμα. Eſt autem id calidum, ſuavitate & moderatione caloris, vivacitati partium conſociale, tenſionem exolvens, intemperiemque mitificans: quæ duæ ſunt dolorificæ cauſæ; propterea que ἀνώδυνον nominatur: cujuſmodi præſcripſit Hippocrates ad levationem doloris pleuritici, & inflammationis ſyſtrophicæ curationem. Sed moderationem illius caloris, unde ſit redintegratio partium è natura egreſſarum, declarat illud maximè, ubi docetur, perfuſione multa frigidæ, convulſionem tetanumque exolvi in corpore juvenili, quadrato, ſolido, & ſucci pleno: ſi tale corpus æſtate media perfundatur in ulceris vacuitate. Id autem fieri per ἐπανάκλησιν τῆς θερμῆς, i. *revocatione caloris*, cui ſanatio debet accepta referri. Sic enim ait, θέρμη δὲ ταῦτα ῥύεται, i. *hæc autem diſſolvit calor.* Sed multùm intereſt inter illud θερμὸν, & febrem. Eſt quidem τὸ θερμὸν, ut jam dixi, φίλον καὶ κρίνον: febris autem πολέμιον καὶ κτεῖνον. Enimvero major ſit jactura noſtri à febre, ſeptem diebus, quàm ab illo calido ſeptuaginta annis. Septem diebus moritur adoleſcens tabifica vi febris conſumptus, qui ſeptuagenarius erat futurus duce nativo calore. Quid igitur? nonne miraculo apponi debet ſanatio quorundam morborum à febre? Sed tamen dictatoris authoritate frangi debemus, qui ratum id eſſe voluit, perſuaſumque omnibus. *Febrem in convulſione oriri melius eſt, quàm convulſionem in febre.* Et, *Si quis ebrius repentè obmuteſcat convulſus, moritur, niſi febris exoriatur.* Et, *Quartana epilepſiam ſanat.* Et, *A convulſione habitum aut tetano, ſuperveniens febris liberat.* Et quia nuſquam alibi ſanatæ convulſionis à febre ratio diſtinctioque meliùs expreſſa legitur quàm in hac prognωſi; è re maximè fuerit

lib. 5. aph. li. 2. prog. lib. 5. aph. aph. 21. 5. aph. 26. 2. aph. 5. 5. aph. 57. 4.

rit eam fideliter enarrare, ut ea ſit nobis aliarum inſtar ſententiarum hac de re conſcriptarum.

Ergo. CONVULSIONEM.] Repentè exortam, qualis non raro incidit, nervis à frigido & glutinoſo humore diſtentis, unde contractio injuſſa partium affectarum; aut quæ laxatis muſculis congeneribus vel antagoniſtis collectio partium oppoſitarum omni culpa vacantium, ſua ſponte accidit, non noſtra. Non enim hîc locum habet convulſio ab exhauſto, vel inflammatione nervorum.

SANAT] Ad verbum, *exolvit.* Nam ſolvere & ſanare idem ſunt apud Hippocratem, ſi tantùm exceperis ſarcaſmum illum qui legitur in verbo λύειν, aph. 26. 6. Et λύσις in omni doctrina Hippocratis, ſanatio eſt quæ cernitur in redintegratione corporis è natura egreſſi.

Ergo. CONVULSIONEM SANAT.] i. Redintegrationem adfert partibus è natura egreſſis, facitque ut dominatu noſtro & προαιρετικῶς jam moveantur partes, quæ ἀπροαιρέτως, vi cauſæ morbificæ, contractæ manebant, & ſua ſponte non noſtra, ex eventu collectæ. Denique facit ἐπανόρθωσιν τῶν παρὰ φύσιν.

EXORTA FEBRIS ACUTA.] Dolorificæ convulſionis & vigiliarum conſectaria, ex collectione, motu, putredine bilis acerrimæ, quam genuit doloris acerbitas cum vacuitate ſomni conjuncta. Nihil enim tam facit ad ſanguinis corruptionem, quàm dolor & ſomni vacuitas. Hinc vomitiones æruginoſæ nephriticis. Et quemadmodum nihil æque facit corpus infirmum atque dolor: „ ſic ad corporis infirmitatem adjungit humorum corruptionem. Atqui de convulſione, „ quamobrem illa ſit inſanabilis à ſiccitate, ſic philoſophatur Galenus. Οὐκ ἀναμένει χρόνον ἡ συντονία τοῦ νοσήματος· ἀλλὰ ἐν τάχει καταλύει μὲν τὴν δύναμιν, ὀξὺν τε θάνατον ἐπιφέρει. i. *Mora in doloris cruciatu nulla eſt: ſed citò vires exolvit, & citam mortem inducit.* Ex quo efficitur ſumma doloris eſſe omnia in convulſione. Febrem verò dixit acutam, quæ celeriter, continenter, & vehementer movetur; quam ideo poſuit ut ſit par convulſificæ cauſæ, nec fruſtra ciendo glutinoſum humorem convulſificum, pejus agatur cum ægroto. Nam quicquid humorem ciet, neque excludit aut diſſipat; oppreſſionem facit. Quod legimus contigiſſe Numenii filio, cujus apoplexia repentè coorta, alioqui ſanabilis, exorta febre diuturna, facta eſt omnino funeſta. Τὰ ἐξαίφνης ἀποπληκτικὰ λελυμένως· ἐπιπυρετήναντα χρονίως ὀλέθρια, οἷον ὁ Νουμηνίου υἱός. i. *Sanabilis alioquin apoplexia repentè coorta, ſuperveniente lenta febre, evadit mortifera: exemplum in Numenii filio.* Ergo febris acuta fortiter oppugnando, utramque expugnat convulſionis cauſam; glutinoſum humorem, & frigus. Idem quoque facit adverſus paralyſin muſculorum congenerum vel antagoniſtarum unde convulſio accidit partis oppoſitæ per injuſſam collectionem. Exhaurit enim ſerum quo madeſcebant partes quas docet Avicennas per ingreſſum currentem reſolvi. Verumenimvero ut febris acuta bene meretur de nervis glutinoſo & frigido humore diſtentis, ipſam tenſionem exolvendo, & intemperiem frigidam corrigendo: ſic eorum naturæ bellum indixit quando iis redintegratis, & ſublata convulſione, vis ejus calefaciendi & reſiccandi, nervorum ſubſtantiam labefactat.

parte 5. ſect. 1. 6. Epid.

prorr. 50. ſ. 2. 1.

QUÆ PRIUS NON FUIT.] Talis enim fruſtra ciendo glutinoſos humores, oppreſſionem facit unde venit tremor, ut Pythioni: aut nervos diſtendit, inde convulſio; cujusmodi multis exorta eſt tempeſtate humida frigida & aquilonia ſecundæ univerſalis hiſtoriæ primi Epid. *Plurimis natæ ſunt convulſiones, præſertim autem pueris per initia: febricitarunt, inquam, & febricitantibus convulſiones ſupervenerunt.* Et rurſum. *Quibus toto capite gravitas erat, cordiſque morſus & anxitudo; bilioſa & pituitoſa vomebant. Ac ferè puerulis ſic affectis, potiſſimùm incidebant convulſiones. Mulieribus autem præter illa mala prædicta, tum verò labores hyſterici: grandioribus autem & quibus jam color languet effœtus, paraplegiæ, inſaniæ, & cæcitates.* Ex quibus apparet, omnia repleti capitis ſymptomata, in primigenia febre ſtatim oriri. Sunt autem, cephalalgica, paraphorica, cataphorica, & catarrhoica. Eſt enim magna vis in febre ciendi catarrhum cujus appulſu graviſſima quæque ſymptomata naſci ſolent. Atque ut in ſtillatitiis aquis chymica arte factis, non niſi extincto foco ſtillandi finis fit: ita catarrhus in febre non priùs ſubſiſtit, quàm ipſa quieverit.

AUT SI PRIUS FUERIT.] Sed impar nimiæ humoris abundantiæ, quæ ab illa febre agitata nervos diſtendit magis, & contumaciam auget convulſionis, unde acerbitas major doloris quæ vires exolvit, & cita morte atque crudeli funeſta eſt.

EXACERBATA.] Celeritate, vehementia, & aſſiduitate: propter feritatem bilis quam genuit συντονία cum vacuitate ſomni conjuncta.

QUINETIAM PRODEST URINAM FLUERE ALBUMINEAM.] Ac ſi diceret; triplex eſt omnis ratio exolvendi convulſionem quæ fit diſtentis humore frigido & glutinoſo nervis; una, conſumptio quàm facit exorta febris acuta quæ priùs non fuit; altera, vacuatio materiæ convulſificæ; tertia, concoctio ſive pepaſmus. Ac vacuatio quidem materiæ convulſificæ natura & artificio ad imitationem naturæ comparato, ſuſcipitur atque abſolvitur perirrhœa & diarrhœa; illa veſicæ; hæc verò inteſtinorum & alvi. Perirrhœa cernitur in urina multa craſſa & alba, quæque plus habet mucoris, ut ita dicam, quàm liquoris. Ut enim talis urina materiam præripit & occaſionem abſceſſuum in articulis futurorum: ſic eoſdem ſanat obortos, non ſecus atque ſuppuratum pulmonis cui denegata expurgatio ſpem in anguſto poſuit. Eſt autem peræquè facilis à forti naturæ contentione tranſlatio è nervis ad venas, quàm ab iiſdem venis ad nervos: unde non rarò in febribus exoriuntur tremores deliriorum prænuncii. Albumineam verò dixi urinam quam ipſe vitream nominavit: qualis apparet in calculoſis veſicæ.

ALVUM FERRI.] Pituitoſis excrementis, tum à cerebro, totoque corporis habitu, tum verò à vaſis & nervis lumbaribus in meſocœlon & inteſtina craſſa; unde gibberoſæ luxationes lumborum à tuberculo natæ curantur per dyſenteriam, quemadmodum per varices.

ET SOMNOS INIRE.] Arctiores quidem: ſed tamen ſuaves, nec turbulentos & importunos ſter-

ſtertore & oris hiatu, aut ſtridore dentium inſueto. Nam ſomni ſuavitas quæ dono divûm gratiſſima ſerpit in prima quiete, opportunitatem arguit ſomniferæ materiæ, temperatique cerebri & mentis tranquillæ: niſi doloris acerbitate & συντονίας convulſionis, dormiendi occaſio præripiatur. Atque illa ſomni ſuavitas potiſſimùm in pueris locum habet qui convelluntur ex facili, & quorum à morbis redintegratio comparari ſolet per ſomnum. Cernitur etiam ſomni benignitas in ebrioſis qui obmuteſcunt repentè convulſi, quando ad eam ventum eſt horam qua exolvuntur crapula, & vocem amiſſam recipiunt. Pertinet autem particula hæc deciſionis propoſitæ ad diſtinctionem illius prognoſεως. *An ſoporari omnino ſit malum?* Coac. 1. c. 4. 2. lib. 2.

12 Τῶν δ' ἐξαπίνης σπασμῶν λυτικὸν πυρετὸς, καὶ κοιλίης ῥύσις.

Repentinæ convulſionis remedium eſt febris, & alvi profluvium.

Hic nullæ ſunt meæ partes niſi ut referam me ad commentarium ſuperioris prognoſεως. Quod certè ſufficiet.

13 Ἐν τοῖσι σπασμοῖσι ἀναυδίη ἐπιπολὺ· κακόν. τὸ δ' ἐπὶ μικρὸν, ἤτοι γλώσσης ἀποπληξίην, ἢ βραχίονος, καὶ τῶν ἐπὶ δεξιὰ σημαίνει. λύεται δ' οὔρισιν ἐξαπίνης ἐλθοῦσι πολλοῖσιν ἀθρόοισι.

In convulſione diu obmuteſcere; malum. At verò parumper; aut linguæ apoplexiam, aut brachii, partiumque dextrà ſitarum denunciat. Exolvitur autem urinis repentè multis & cumulatè proruptis.

Est quidem dolorificæ convulſionis συντονία intolerabilis atque funeſta, quando acceſſionem habet intercepti officii ad vitam tuendam neceſſarii. Ut enim convulſione nihil eſt naturæ acerbius, quodque celeriùs naturæ vires exolvat: ita nihil cita morte atque crudeli funeſtius, quando ad eam ſymptomatum calamitoſam vim accedit muſculorum & nervorum vocalium & dialecticorum firmiter fixa contractio, unde homines voce capti & muti redduntur. Ibi tum manet ἡ ἄπνοια, & in propinquo mors.

In convulsione.] Quam facit nervorum tenſio aut inflammatio, unde injuſſa contractio partium quæ naturaliter juſſu noſtro cum voluntate moventur.

Diu obmutescere.] Ob firmiter fixam contractionem diſtenti, vel inflammati nervi ſeptimæ conjugationis in cerebro, unaque muſculorum novem quos habet lingua motuum variorum miniſtros, & quorum miniſterio ipſa verborum eſt dædala. Sic enim vertendum nomen putavi τῆς ἀναυδίας quo ſignificatur impedita loquendi facultas per interceptionem organorum dialecticorum: ſicut aphonia per contractionem, aut reſolutionem muſculorum & nervorum vocalium. Qua de re alibi ſatis multa.

Malum.] Ne dicam mortiferum: propter contentionem convulſionis, unde convulſificæ cauſæ accreſcunt, ob generationem perennem humoris morbifici. Nam de ſilentio melancholico nihil neceſſe eſt loqui. Eſt igitur grave malum in convulſione, loqui non poſſe. Nam & *qui ex dolore voce ſunt capti, crudeliter moriuntur.* Coac. 5. cap. 8. lib. 2.

At vero paulisper.] Non quidem viciſſitudine garrulitatis & ſilentii ab exceſſu melancholico: ut in Dealcis uxore, quam & nugarum garrulitate, & ſilentio pertinacis animi, eximiè phreniticam & fanaticam fuiſſe narrat Hippocrates: ſed libertate nervi ſeptimæ conjugationis in cerebro, quam fortis attulit naturæ contentio excuſſa materia convulſifica. 3. Epid.

Aut linguæ apoplexiam.] i. Reſolutionem muſculorum novem linguam moventium, & ipſam verborum dædalam facientium; quorum alii à ſtyloide, alii ab hyoide & cornibus ejus, alii à maxilla inferiore & mento exorti, optima conſpiratione linguæ inſerviunt. Nec tamen hæc linguæ apoplexia tollit ἀναυδίαν, & fandi poteſtatem linguæ reſtituit: ſed tantùm ipſius convulſionem exolvit tenuata convulſionis materia craſſiore, quæ facta tenuior, per quendam veluti ingreſſum currentem, ut loquebatur nuper Avicennas, contractionem vertit in laxitatem. Eſt autem paralyſeos & convulſionis par & æqualis ἀκινησία, i. *immobilitas*, quæ certè in lingua parit ἀναυδίαν. Atque notabilis hoc loco eſt ſignificatio apoplexiæ, pro reſolutione partis, quæ aliàs toto corpore reſoluto ipſam tollit animalitatem per motus & ſenſus privationem.

Aut brachii partiumque dextra sitarum denunciat.] Per materiæ abſceſſum qui fit καθ' ἴξιν. Quemadmodum enim rheuma concitatum ad caput quod hæmorrhagiam ciet, vel paraphorica edit ſymptomata, cietur καθ' ἴξιν hepatis quod ἰκμάλεον vocat Hippocrates: ita conſiſtentis rheumatis inde nati abſceſſus effluxu vel decubitu, velut jure poſtliminii, ac redhibitione gentilitia, ut fiat καθ' ἴξιν neceſſe eſt. Pleuritico vena ſecatur καθ' ἴξιν, abſceſſus naſcitur in crure καθ' ἴξιν. In phlegmone ſyſtrophica hepatis hæmorrhagia cietur καθ' ἴξιν. abſceſſus naſcitur & erumpit καθ' ἴξιν. Ac ne complectar omnia de quibus præcipitur lib. 2. & 6. τῶν ἐπιδημ. *Quæ fit è diverſo hæmorrhagia, prava eſt; ut in liene magno è dextris: atque ſimiliter in hypochondriis.* Sic Dealcis hoſpes cùm deliraſſet, δεξιῷ ἴλλαινε, i. *dextro illoſus fuit.* Ac de Oecetæ uxore ſcriptum illud eſt. Τετάρτῃ παρέκρουσε, φόβοι, δυσθυμίαι, δεξιῷ ἴλλαινε. i. *Die quarto deliravit, metus, infractio animi, oculi dextri perverſio.* Lariſſæ Calvus dextro femore doluit, tertio die dolor quievit, non fuit apud ſe, quarto crudeliſſima morte interiit. Heropyto ab hæmorrhagia cùm ea ceſſaſſet, iſchio dextro acerbus dolor obortus eſt. Herophonti lien intumuit, inde

lib. 1. περὶ γυναικείων. lib. 2. & 6. Epid. Coac. 2. cap. 13. lib. 2. hiſt. 3. part. 1. 3. Epid. hiſt. 8. part. 2. 3. Epid.

bubo

hiſt. 5. parte 3. 3. Epid. hiſt. 9. part. 3. 3. Epid.

bubo ſiniſter, mox in crure κατ' ἴξιν facto abſceſſu, præter ſpem convaluit. Eſt enim major vis poſita in forti contentione naturæ partis obſeſſæ ad faciendum & ad propulſandum κατ' ἴξιν, quàm in venarum ductu & ſitu. „ Sunt autem ſiniſtra ſiniſtris ὁμόφυλα καὶ ἀποτρόφυλα, dextra „ dextris. Erit igitur illud ratum, quòd unde μετάστασις, i. tranſlatio, ibi κατὰ τὴν ἀπόθεσιν ἀπόστα- „ σις, i. per decubitum abſceſſus duce natura: ſicut ἀπόστασις κατ' ἐκροήν. i. per excretionem fieri ſo- „ let κατ' ἴξιν.

Exolvitur autem.] i. Sanatur ἀκρίτως καὶ ἀσήμως, cum certis ſignis & juſtis cauſis: unde certa fit atque ſtabilis redintegratio partium è natura egreſſarum.

Urinis.] Quarum prima laus eſt ſanandi ſymptomata catarrhoica, ut demonſtratum eſt ſuperiore prognωſi.

Repente.] i. Αὐτομάτως καὶ ἐξαίφνης.

Multis.] Quia nihil paucum eſt criticum. Omnis autem abſceſſus, ejuſmodi eſſe debet, ut neque ſit paucitate inutilis, nec magnitudine intolerabilis.

Et cumulate proruptis.] Qui expreſſionis modus verè eſt criticus: ut in ſudore & hæmorrhagia, in quibus damnantur ſudatiuncula & ſubſtillum; ut nihil prætermiſiſſe videatur quod ad legitimam & verè criticam excretionem pertinet in qualitate, copia, occaſione, & excretionis modo.

14 Ἱδρῶτες δὲ οἱ μὲν κατὰ μικρὸν· ὠφελέουσιν· οἱ δὲ ἀθρόοι, καὶ αἱ τῶν αἱμάτων ἀφαιρέσιες· βλάπτουσι.

At verò ſudores qui ſenſim exudant, proſunt: confertim autem prorupti nocent, & larga detractio ſanguinis.

Particula δὲ, hujus prognoſεωs cum ſuperiore diioriſmum oſtendit. Eſt autem hujuſmodi. Quemadmodum reſolutio partium dextrà ſitarum, convulſionis aphoniam facientis confectaria; urinis repentè multis & cumulatè proruptis exolvitur atque ſaneſcit: ita ſudoribus confertim manantibus, & larga detractione ſanguinis ruit in pejus, unde paralyticus homo læditur, ejuſque paralyſis redditur planè ἀνίατος. Secus eſt de acutis febribus, ac de ſyſtrophicis viſcerum inflammationibus. Hujuſmodi enim morbi & liberali hæmorrhagia, & ſanguinis profuſa vacuatione, ſudoribus item jure & loco multis, & quibus diffluit totum corpus: curationem recipiunt. Et verò nihil neceſſe eſt huc advocare ſalutarium illarum criſεωn argumenta quæ vocant inſita & aſſumpta. Quæ cùm ita ſint.

At vero sudores.] Ac ſi diceret; ex omni excretionum genere, urinarum profluentia in bonis ducenda ad curationem paralyſεos quam faciunt madefactæ nervorum fibræ à currente ingreſſu. Nam ſudor cumulatè proruptus nocet. Idem quoque facit larga detractio ſanguinis, ut mox docebitur. Ergo ſudores qui ſunt excluſio intus foras humoris ſupervacanei tenuis, qui facit in venis febrem, in habitu corporis κόπον & phymata. Excluditur autem vel expreſſione, vel excretione, vel exolutione partium ſolidarum.

Qui sensim exudant.] Non quidem ab oppreſſione venarum humore nimio diſtentarum quæ facit expreſſionem & ſudatiunculam quæ initiis febrium ad diuturnitatem apparet; nec verò ab exolutione partium effœtarum & vivacitate carentium, per irritam aſſimilationem ſucci alibilis, unde ſalutis deſperatio eſſe ſolet; ſed ab excretione particulari quam virtus naturæ ſuſcipit atque abſolvit κατὰ λόγον materiæ mitificatæ & partis obſeſſæ: non tamen ea lege critica quæ cernitur in criſi febrium acutarum, in quibus nihil paucum eſt criticum. Ibi enim repletionis affectiones, ejus propria vacuatione tolluntur, ſi nulla ſit inflammatio, nec cacochymia maligna. Ac ſæpe accidit ut tot ſint vacuationum genera, quot ſunt repletionis foci & domicilia.

Prosunt.] Quia morbificus humor exitum habet, unde, quò, quà, & quamobrem decet; idque ſuperſtite partium unde manat integritate.

Confertim autem prorupti.] Sicut prorumpunt in febre ardente, exorto priùs rigore critico, unde cita febris curatio: ſicut etiam toto morbi decurſu, qui faciunt ut æger alacriùs ferat morbum. Hujuſmodi ſunt periodici febris tertianæ, qui omnes veniunt unde cietur rigor; cietur autem ἐκ τῶν ἀγγείων, non ubi fit ipſa rigoris concuſſio.

Nocent.] Quoniam illi veniunt διὰ τὴν ἔκλυσιν, i. exolutionem partium afflictarum; ſicut & illi quos movet intus foras rigor ſymptomaticus ἀφ' ἑλκέων.. Ergo reſolutæ jam partes, omnino effœtæ redduntur. Valeant igitur qui ſudorificis paralyticos faciunt deſperatos. Explodendi ſunt etiam qui nefario guajaci uſu contra virulentiam è viſcerum inflammatione ſudores eliciunt, vel potiùs exprimunt. Sed utroque modo ii faciunt καθ' ἕλξιν, καὶ κατὰ τὴν ὦσιν. i. attrahenno & impellendo. Omnes autem ſudores malè cieri dixit præceptor ἢ διὰ τὴν ἔκλυσιν τῶν σωμάτων, ἢ διὰ σύντονον φλεγμονῆς, i. corporum exolutione, aut inflammationis contentione.

Et larga detractio sanguinis.] Quæ facultatem retentricem reſolvit, nectar vivificum diſſipat, κοιλίης πονηρίην parit, i. ventris labem.

15 Ἐν τοῖσι τετάνοισι καὶ ὀπισθοτόνοισι γένυες λυόμεναι· θανάσιμον. θανάσιμον δὲ καὶ ἱδροῦν ἐν ὀπισθοτόνῳ, καὶ τὸ σῶμα διαλύεσθαι, καὶ ἀνεμεῖν διὰ ῥινῶν, ἢ ἐξ ἀρχῆς ἄφωνον ἐόντα βοᾷν, ἢ φλυηρεῖν. ἐς γὰρ τὴν ὑστεραίην θάνατον σημαίνει.

In

In tetano & opiſthotono maxillas luxari; funeſtum: funeſtum eſt etiam ſudare in opiſthotono, & corpus reſolvi, & per nares revomere, ipſumque qui ab initio voce captus erat clamare, nugari: hæc enim ad mortem poſtridie venturam apparent.

Omnis convulſio affectionis modo, idea, & cauſa, partium convulſarum natura & officio, ſymptomatum inde venientium acceſſione & ſucceſſione; omnino ad prognωſin debet adduci. Sunt autem ſymptomata quæ vocant ἐπιγινόμενα, καὶ τὰ ἐπιφαινόμενα cum affectionis idea, partiumque obſeſſarum natura & officio, his verbis deſcripta.

In tetano.] In contractione qua cervix obriguit, rectaque & intenſa manet immobilis; æquali contentione violenta & injuſſa muſculorum congenerum & antagoniſtarum ipſam quoquoverſus moventium. Sunt autem tranſverſarii duo, totidem ſpinati extendentes; longi duo ſub œſophago, flectentes; & ſcaleni duo à prima thoracis oſſea coſta in omnes apophyſes cervicis tranſverſas. Tetanum Celſus vocat rigorem: ſed quàm bene & appoſitè viderint ſapientes. Nam ſi bene vertit, quo nomine exprimet Græcum illud ῥῖγος ex illo aphoriſmo? τὸ ψυχρὸν σπασμοὺς, τετάνους, μελασμοὺς, ῥίγεα πυρετώδεα. i. *Frigus convulſiones facit, tetanos, nigrores, rigores febriles.* (17. 5.) Quem locum ipſe Latinum fecit his verbis. *Frigus modò nervorum diſtentionem, modò rigorem infert (illud σπασμὸς, hoc verò τέτανος Græcè nominatur) nigritiem in ulceribus, horrorem in febribus excitat.* (cap. 1. lib. 2.) Sed unde religio illi fuit nominare Græcum ῥῖγος, Latinè *rigorem?* quoniam tetano explicando id nomen jam uſurpaverat. Sed ut revertar ad tetanum. Eſt quidem tetanus emproſthotoni & epiſthotoni velut neutrum quoddam, æqualiter utriuſque particeps, & ex utroque conſiſtens; ut neque mentum pectori, neque caput ſcapulis annectatur; quod fieri ſolet, illud quidem in emproſthotono, hoc verò in opiſthotono: ſed rectam & immobilem cervicem intendit, quamvis etiam in dorſo & lumbis exoriatur tetanus. (Gal. ad aph. 6. lib. 5.)

Et opisthotono.] i. In illa convulſione cervicis quæ ſcapulis caput annectit. Quod ſanè accidit contractis à morbo tendinibus partis poſticæ, quorum certè afflictio venit vel ab angina, vel ab uva, vel à tonſillis inflammatione obſeſſis: nonnunquam ex febre à capite propagata, convulſio venit. (Celſ. c. 3. lib. 4. Hipp. περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν)

Maxillas luxari.] Τὴν κάτω γνάθον, *maxillam inferiorem* intelligit. Eſt enim ſola hæc luxationis capax, quamvis ægrè, nec niſi contentione forti & contractione muſculorum maxillam aperientium. Nam ſuperior maxilla, ut ait Hippocrates, ἀτρεμέει· συνήρτηται γὰρ τῇ κεφαλῇ, καὶ οὐ διήρθρωται· ἡ δὲ κάτω γνάθος κινέεται· ἀπήρθρωται γὰρ τῆς ἄνω γνάθου, καὶ ἀπὸ κεφαλῆς. i. *quieſcit: innectitur enim capiti, ſed non inſinuatur ut articulus. At maxilla inferior movetur, ut quæ articulorum modo cum ſuperiore & capite committatur.* (lib. 2. περὶ ἄρθρων.) Ergo maxillam luxari, uti luxatur in convulſionibus & tetanis prima omnium, contractionem tetani & opiſthotoni indicantibus. Hippocratis verba ſunt hæc. Διότι μὲν οὖν ἐν σπασμοῖσι καὶ τετάνοισι τοῦτο πρῶτον τὸ ἄρθρον ἐπισημαίνει συντεταμένον. Ac illa fortis contentio non minùs coarctationem facit maxillarum inter ſe, quàm inferioris à ſuperiore avulſionem. Nam & Hippocrates author eſt hujuſmodi ferè ſymptomata eſſe tetani. Αἱ γένυες πηγνῦνται, καὶ τὸ στόμα διαίρειν οὐ δύνανται. i. *Coaleſcunt genæ, nec poſſunt os diducere.* (lib. περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν.) Quinetiam ſuprà jam demonſtratum eſt cervicem quæ obduruit ſive obriguit, hæc poſſe adferre incommoda. *Cervicis duritas & dolor prægrandis, maxillarum item coarctatio, venarumque jugularium pulſus fortis, unaque chordarum diſtentio; mortifera ſunt hæc.* (Coac. 1. cap. 10.) Nec minùs mortifera eſt coarctatio, quam ipſa luxatio. Sed utriuſque mortifera vis aperietur in eo quod ſequitur. (lib. 2.)

Mortiferum.] Nam tetano peracuto citiſſima criſis eſt ad crudelem interitum, ob eam ſanè cauſam quòd acerbitatem emproſthotoni & opiſthotoni ſimul natura diutiùs ferre non poteſt. (aph. 6. 5.) Itaque citò victa dolore & graviſſimorum ſymptomatum concurſu, citæ etiam morti atque crudeli ſuccumbit. Nulla enim criſis ad ſalutem fit ubi ad calamitoſam vim morbi accedit ſumma naturæ infirmitas, Sed inter ſymptomata in tetano exorta nullum cita morte atque crudeli funeſtius quàm maxillarum coarctatio, luxatio, & cibi per nares excluſio. Nam ſi luxatio ſimplex, & ſola per ſe ipſa mortifera eſt, niſi continuo reponatur; cujuſmodi eſſe illam judicandum eſt, cujus redintegratio nulla ſperabilis eſſe poteſt in tetano? ut enim tetanus maxillam luxavit: ita luxatam in eo vitio continet, quandiu manet. Atqui prolapſæ maxillæ, nec dum repoſitæ & reſtitutæ ſunt hæc. Nam κινδυνεύει περὶ ψυχῆς ὑπὸ πυρετῶν ξυνεχέων, καὶ νωθρῆς καρώσιος, i. *periclitatur anima à febre continua, & ſegnicie veternoſa.* (lib. 2. περὶ ἄρθρων.) Eſt enim conſentaneum ut diſtenſione & alteratione graviter afflicti muſculi, propectereaque inflammati, vicinia & ſocietate cerebrum ſimiliter quoque afficiant, quod ſic affectum conſecutionem adfert acutarum febrium, unaque depravatarum animi actionum. *Comatoſi ſunt hi muſculi alterati & diſtenti contra naturam.* Igitur ſic affecto cerebro & exorta febre. *Solet venter dejicere bilioſa, ſyncera, pauca: & quæ vomunt, ſyncera ſunt.* Quæ omnia cujuſmodi ſint & unde fiant atque appareant, utile eſt diſcere ex doctiſſimo Galeni commentario ad hunc locum. Sequitur autem. Οὗτοι οὖν καὶ θνήσκουσι δεκαταῖοι μάλιστα. i. *Atque hi moriuntur ad circiter decimum morbi diem.* Sed quod initio poſuimus non minora eſſe mala, nec minùs mortifera maxillarum ſibi invicem fortiter annexarum invitis nobis, quàm eadem ratione pariter diductarum; palam fit ex contractione & convulſione propria muſculorum crotaphitarum, quorum ſic affectorum diſtentio & alteratio major eſt quàm attractorum in luxatione inferioris maxillæ, vitio & contractione muſculorum duorum exilium qui à ſtyloide apophyſi eò feruntur & inferuntur ut os aperiant. Hîc etiam cerebrum ſimiliter affligitur, ut inflammatione afflicti crotaphitæ muſculi. Hinc præter cætera ſymptomata quæ ſunt in cerebro, alvus duci ſolet bile pauca ſyncera. Hinc etiam ſynceræ bilis vomitio. Etenim dominatu acutiſſimarum febrium, bilioſa meraca gi-

gni in corpore novum non eſt: ſiquidem pinguis humor, tenera caro, & recens preſſa liquitur ab hujuſmodi febribus, & ſanguis aſſatur, conflagratque incendio. Quod autem colliquamenta hæc confluant quoque in alvum & inteſtina; id ſanè proprium eſt partium nervoſis condolentium, cujuſmodi eſt præter cæteras nervoſiſſimum ventriculi orificium, quod eſſe ſolet lipopſychiæ obnoxium quando experitur vim acrium tenuiumque excrementorum, qualia multa confluunt quando nervoſæ partes inflammatione & febre tentantur.

Mortiferum est etiam sudare in opisthotono] Hîc legere malim, Rigere, ex illa (Coac. 24. 1. lib.) prognωſi. *Cum opiſthotono rigor necat.* Enimvero nulla eſt æquitas opinari ſudorem in opiſthotono eſſe mortiferum. Etenim contractio nervorum, ſudore exolvitur, quando ſudor ſenſim exudat virtute naturæ partis oppreſſæ, κατὰ λόγον materiæ diſtendentis & convulſificæ. Sed ipſa rigoris concuſſio, tametſi tranſitum bonum habere videtur à convulſione ad concuſſionem: nihilominus tamen quia concuſſio illa ſenſionem excitat frigoris convulſifici partium poſticarum, unaque cum neceſſitate ſpirandi ſummam infert difficultatem; efficitur ut tantorum acceſſione malorum rigor ille cum opiſthotono ſit planè mortiferus.

(prorr. 26. ſ. 3. 1.) Et corpus resolvi] Ut enim melior eſt reſolutionis in convulſionem tranſitus, quàm contrà: ſic virium à contentione convulſionis exolutio, ut cita eſt; ita crudeli morte funeſta. Atqui jam demonſtratum eſt quòd ipſa convulſio, maximeque tetanus & opiſthotonus, & unà vires citò effœtas reddit, & acerbiſſimam infert mortem.

Et per nares revomere.] Quod eſt ſymptoma cynanches veræ quæ tria hæc ſecum habet conjuncta, gutturis intolerabilem dolorem, orthopnœam, & cibi atque potionis (περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν.) per nares expreſſionem, quando ad ultima ventum eſt. Hippocratis illud eſt ſuper hac re propoſita. Ὁκόταν δὲ θανατώδης ᾖ, τὸ ποτὸν, καὶ τὰ βρώματα ἀνὰ τὰς ῥῖνας ἀνέρχεται, i. *Inſtante morte cibus potuſque naribus effluebat.*

Ipsumque qui ab initio voce captus erat, clamare, nugari.] Huc pertinet illa pro- (Coac. 11. capite 10. lib. 2.) gnωſis. *Cervicis dolor cùm in febre omni terrificus, tum verò peſtiferus iis qui ſunt in metu inſaniæ.* Et illa. *Quæ in febre convulſoriæ ſunt aphoniæ ſi fanaticæ fiant; mortiferæ.* Atqui clamare, nu- (Coac. 4. cap. 8. lib. 2.) gari, ſigna ſunt hominis è poteſtate ſui exeuntis. Hæc autem ſymptomata phrenitica & fanatica, veniunt per tranſlationem aphoniæ cynanchicæ & opiſthotonicæ; idque per ſympathiam muſculorum crotaphitarum & cerebri.

Hæc enim ad mortem postridie venturam apparent.] Leguntur multa prognoſtica ſa- (Coac. 2. capite 7. lib. 2.) lutis & mortis poſtridianæ. Ac ſalutis quidem in illo. *Lingua ad medianam lineam velut alba ſaliva perunѕta, diſceſſionem febris denunciat, idque poſtridie, ſi quod ſuperinducitur, craſſum eſt.* (aph. 23. 4.) Mortis autem argumentum certum eſt in aphoriſmo. *Qui undecunque à morbo multùm emacruerunt, ſi alvus ducatur atra bile, aut ſanguine nigro; poſtridie moriuntur.* Hîc autem cerebri jampridem inflammati tanta eſt à tranſlatione bilis cynanchicæ & furentis è natura egreſſio, ut geminata phrenitide & inſania, cùm brevi exaruerit, tum pro clamore ſilentium; pro jactatione ſegnicies veternoſa, pro artuum contentione levis tremor, indeque cita mors veniat.

16 Πυρετώδεα ὀπισθοτονώδεα, γονώδεες οὐρήσιες λύουσι.

Quæ ſpeciem febris & opiſthotoni præ ſe ferunt, urinæ geniturales exolvunt.

Urina genituralis, i. genituræ ſimilis, in febricula & levi opiſthotono quem angina non facit, nec uva, nec febrium exortarum tranſlatio ad cerebrum, & rurſum è cerebro propaga- (Coac. 11. hujus cap.) tio in cervicem; talis, inquam, urina commodo ægri profluit: cujuſmodi beneficium paulò antè jam acceptum eſt in illa prognωſi. *Quinetiam prodeſt urinam fluere albumineam.* De convulſione autem loquitur à diſtentione nata humoris glutinoſi & frigidi. Conſultò autem vertimus τὰ πυρετώδεα καὶ ὀπισθοτονώδεα, i. *quæ ſpeciem febris & opiſthotoni præ ſe ferunt:* ut reapſe non ſit febris acuta, nec opiſthotonus firmiter fixus cum forti maxillarum annexione, aut diductione conjunctus: ſed levis & leviter preſſus; ipſa verò febris ſepulta & lenta. At enimvero quomodo talis urina febres exolvit, quæ in acutis mortifera eſt, in aliis ad diuturnitatem apparet? Hiſtoria Philiſci nota eſt, qui cum urinis geniturálibus obiit ſexto die: non ob- (aph. 31. 7.) ſcurus eſt aphoriſmus ille. *Si cui febricitanti urinæ reddantur* κριμνώδεες, i. γονοειδέες, *ad diuturnitatem febris apparent.* Nec mirum quia in Philiſco colliquamenta erant pinguis humoris, carniumque tenerarum & recens preſſarum, ipſiuſque adeo ſanguinis incendio peruſti, atque quodammodo aſſati. Hîc verò nimiam oſtendunt pituitæ abundantiam. Sed quomodo exolvuntur? quia cumulatè feruntur atque prorumpunt, uti nuper jam diximus. Atque ita veritatem eruunt quaſi è tenebris illius adverſarii verè Hippocratici. (6. Epid. part. 2.) Ἐν Περίνθῳ τὸ γονοειδὲς ἐστιν ὅ, τι κρίσιμον. i. *In Perintho genituralis urina nonnihil judicatoria facit.*

DE ANGINA.

Cap. xv.

Τὰ κυνάγχικα μήτε ἐν τῷ τραχήλῳ, μήτε ἐν τῇ φάρυγγι μηδὲν ἔκδηλον ποιέοντα, πνιγμὸν δὲ νεανικὸν καὶ δύσπνοιαν παρέχοντα· αὐθημέρους καὶ τριταίους κτείνει.

1 *Ea demum angina quæ nec in cervice, nec in faucibus manifeſtum*

quid

quid exhibet, ſed fortem ſtrangulatum & dyſpnœam infert; eodem ipſo die, aut tertio certè interimit.

Quicquid reſpirationem omnino adimit, vitam tollit: ſi tantùm ὑστερικὸν πάθος, i. *hyſtericam affectionem* exceperis, unde ſuperſtites manent mulieres ſpiratione amiſſa. Reſpirationem omnino adimunt apoplexia fortis, angina vera, & ſyncope. Apoplexia quidem, intercepto motu: angina, meatu ſpirabili: ſyncope autem, ſublato ſpirandi uſu. Quæ cauſa movit Hippocratem ut tria illa morborum genera inſtar omnium funeſtorum, & repentino interitu mortiferorum poſuerit in aphoriſmis. Hîc de angina dicendum quæ inter cæteras principem locum obtinet mortalitatis. Et verò jure & loco, à tetano & opiſthotono tranſitus eſſe debet ad ipſa gutturis & faucium mala. His ita conſtitutis. 41.42.& 43. lib. 2.

Ea demum angina.] Ac ſi diceret. Inter cynanchica mala quæ multa ſcrupuloſè narrantur, duo autem ſuis diſtincta locis atque ſymptomatis revera ſunt in omni doctrina Hippocratis; unum in hac prognωſi deſcriptum, ut in prognoſtico; alterum mox deſcribendum & diſtinguendum ſuis quoque diorifinis. Nam quæ ab illaqueatione, aut à luxatione cervicis extrinſecus illata venit angina; tum illa etiam quæ in febre acuta ſine ulla prævidentia exoritur; demonſtrationem hîc nullam a nobis requirit. Hîc noſtræ ſunt partes eam cynanchen examinare quam facit inflammatio ſyſtrophica faucium, aut muſculorum propriorum laryngis. Ergo. Angina.] i. Dolorifica ſtrangulatio & ὀρθόπνοια, quam facit phlegmone ſyſtrophica muſculorum propriorum laryngis, à rheumate acri & tenui concitato è capite ad venulas uſque laryngis, ubi ex ὁρμωμένου fit ῥεῦμα στωιζόμενον, i. *conſiſtens è concitato*; unde prohibetur aditu ſpiritus quem ducendo vivimus, & fumidus vapor exitu.

Quæ nec in cervice, nec in faucibus manifestum quid exhibet.] i. Quæ unà ſecum non habet conjunctum ruborem atque tumorem faucium, cervicis, & ſterni, ut certè habere non poteſt. Atque hæc ſigna ſunt & argumenta veræ anginæ, quæ ducuntur ἐκ τῶν ἀσυμβεβηκότων, i. *ex illis quæ abſunt*: quemadmodum illa quæ ſequuntur ἐκ τῶν ὑπαρχόντων, i. *ex iis quæ adſunt*. Quaſi ita velit. Angina vera quæ poſita eſt in phlegmone ſyſtrophica muſculorum gutturis propriorum, nihil exhibet aſpectabile, nihil tractabile in qualitate corporis, i. in colore, charactere, & mole partis obſeſſæ, partiumque circumjacentium vicinarum & ſociarum.

Sed fortem strangulatum.] Hæc ſigna ſunt veræ cynanches propria & ſyllogiſtica, quæ ſunt ejuſmodi ut ſine angina non fiant, neque appareant; ipſa verò angina ſine iis non poſſit exiſtere. Ac primùm fortem ſtrangulatum infert angina, quæ cum intolerabili dolore libertatem meandi adimit ſpiritui, inſpirando; & fumido vapori, expirando. Hîc enim nulla mentio illaqueationis, nec dentis in cervice luxati: quamvis idem faciant duæ illæ cynanchicæ cauſæ.

Et fortem dyspnoeam infert.] i. Summam difficultatem ſpirandi, frequentem & parvam: qualis denunciat laborem & inflammationem partium ſpirabilium. Sed in angina vera, difficultas illa ſpirandi, eximia eſt, ac certè talis ut μετεωρισμὸν καὶ ὀρθόπνοιαν, i. *ſublimem rectamque ſpirationem* inferat, in qua cynanchici non niſi recta cervice, ac ſi tetano obriguerit, ſpiritum poſſint ducere.

Eodem ipso die.] Quæ ſcilicet venit per μετάστασιν, i. *tranſitum* faucium prius inflammatarum, quarum ſcilicet tumor evanuit ἀκρίτως καὶ ἀσήμως, i. ſine ſuppurato, ac ſine cervicis & ſterni rubore; talis, inquam, eodem ipſo die interimit: quia ſunt acerbiora omnia morborum ſuccedentium quàm primigeniorum.

Aut tertio certe interimit.] Eſt enim peracutus morbus qui intra primam periodum criſin habet acerbiſſima morte funeſtam, quæ tam citò venit quàm citò vires languent effœtæ. Quò fit ut natura diutiùs non ſit ferendo, & præter eam doloris acerbitatem, officii perneceſſarii vacuitate corruat, extincto & ſuffocato nectare cordis vivifico διὰ τὴν ἄπνοιαν, i. *reſpirationis ceſſationem*, niſi fortè angina mutetur in peripneumoniam quæ intra ſeptimum diem mortifera eſſe ſolet. aph. 10. 5.

2. Τὰ δὲ ἐπάρματα, καὶ ἔρυθος ἐν τῷ τραχήλῳ λαμβάνοντα· τὰ μὲν λοιπὰ παραπλήσια, χρονιώτερα δέ.

Meliùs ſic in prognoſtico.

Ὁκόσαι δὲ κυνάγχαι παραπλησίως πόνον παρέχουσιν, ἐπαίρονται δὲ, καὶ ἐν τῇ φάρυγγι ἐρυθήματα ποιέουσιν· ὀλέθριαι μὲν κάρτα, χρονιώτεραι δὲ μᾶλλον τῶν πρόσθεν, ἢν τὸ ἐρύθημα μέγα γίνηται.

Quæ verò anginæ ſimiliter ut illæ ſunt dolorificæ, ſed intumeſcunt, ruboremque faucibus inferunt; peſtiferæ quidem admodum, ſed longiores prædictis, ſi major aſſurgat tumor & rubor.

Hic genus alterum cynanches deſcribitur quæ in ſyſtrophica faucium inflammatione conſiſtit.

Quæ

Quæ vero anginæ.] Quæ ſunt ejuſmodi, non quidem πρώτως ἢ κυρίως, i. *primò & propriè*, ut prior jam dicta & explicata: non enim hæc fortem ſtrangulatum adfert primò & per ſe, ut illa quæ inde nomen habet cynanches, i. anginæ veræ: ſed κατὰ συμβεβηκὸς, i. *ex eventu* per μετάστασιν hujus in illam, aut per vim & oppreſſionem difficulter deglutiendo ipſi laryngi illatam.

Similiter ut illæ sunt dolorificæ.] Ob inflammationem ſyſtrophicam faucium acerrimi ſenſus, quæ habet tenſionem duram, & intemperiem firmiter fixam catarrhi nitroſi è capite concitati. Ergo ſimiliter pariterque ut illæ, ſunt dolorificæ: quoniam in parte ſenſus exacti non minor ſenſio excitari ſolet rei moleſtæ ſimilis & æqualis. Hîc nos πόνον ad ipſum dolorem duximus referendum, non autem ad partis laborem in officio faciundo. Ut enim deglutiendi non tanta urget neceſſitas quam reſpirandi: ſic difficultas illius non tam periculoſa quàm hujus. In angina autem quæ hîc docetur, nulla eſt ὀρθόπνοια ut in prædicta. Hîc difficultas deglutiendi magna eſt, exigua reſpirandi.

Intumescunt autem.] In faucibus tumor aſſurgit tractabilis & aſpectabilis, à rheumate conſiſtente, quod è capite cietur in fauces, orgaſmo, excluſione, & partium obſeſſarum labore. Sic enim memoriæ proditum eſt ab Hippocrate, multos qui voce contenderant clamando ad ravim uſque, anginoſos fuiſſe; alios qui manibus diu multumque laborant in opere faciundo; multos etiam qui citatis equis longum iter fecerant.

Ruboremque faucibus inferunt.] Unde ſignificatur idea tumoris, videlicet ex rubore qui proprius eſt plegmones quæ ſemper apparet ſuffuſa colore humoris unde aſſurgit: aſſurgit autem à ſanguinis rheumate conſiſtente. Eſt enim conſentaneum ut qualis eſt humor, talis & color luceat in parte obſeſſa. Itaque non raró nomen τοῦ ἐρυθήματος uſurpatur ἀντὶ τοῦ ἐπάρματος
Coac. 1. cap. 4. ἐρυθροῦ, ut in illa prognoſi, τὰ παρ' οὖς ἐπάρματα, i. *parotides rubræ*. Et verò deſcripta hoc loco
lib. 2. cynanche, dicitur à præceptore κυναγχικὸν ἐρύθημα, ubi docet transferri in latus κατ' ἰξιν. Καί-
lib. 5. aph. τοι ἢ τὰ κυναγχικὰ ἐρυθήματα, καὶ πλειόνων ὀδυνήματα κατ' ἰξιν. Nam vera cynanche non alió quàm in pulmones deſcendit, ſi antè mors cita non venerit.

Pestiferæ quidem admodum.] i. plurimos quidem ad exitium præcipitant doloris acerbitate, perenni affluxu catarrhi nitroſi è capite concitati, præterea laryngis ipſius oppreſſione quam deglutiendi vis infert, poſtremò ſucceſſione veræ cynanches per tranſitum hujus in illam. Sic enim periit quinto die Bythonis cynanchica; quæ priùs verè non erat in rubore cervicis & ſterni: ἀπέθανε, inquit præceptor, κυναγχικὴ, hiſt. 5. part. 2. lib. 3. Epid.

Sed longiores prædictis.] A quibus non tam citò vitam finiunt ſic anginoſi, quàm à prædicta, nec ſemper omnino ſunt deſperati. Nam ſputo purulento multo & tranſitu morbificæ materiæ ad cervicem & pectus, multi ſic anginoſi periculo & morbo defunguntur. Quinetiam medicinæ locus eſt detractione ſanguinis è brachio, ſub lingua, clyſteribus, gar-
lib. 4. acut. gariſmis, litu, hapſo, cucurbitulis. Quod faciundum præcepit, ipſeque adeo factitavit. Sunt
part. 7. autem longiores in deſperatis quàm prædictæ: quoniam intercepti officii dignitate & neceſſa-
6. Epid. rio uſu vincuntur ab illis. Non enim tam in propinquo mors eſt deglutiendi vacuitate, quàm reſpirandi.

Si major assurgat tumor ac rubor.] Ac ſi diceret; ſi nulla ſit propagatio, nec ulla tranſlatio faucium inflammatarum ad ipſam laryngem: tunc enim ſi fiat, celeriùs moriuntur quàm à primigenia vera angina, Nam qui ſucceſſione faucium inflammatarum ſunt κυρίως anginoſi, eodem ipſo die τῆς μεταστάσεως crudeliter moriuntur. Sed omnem τῆς ἐπιγενέσεως καὶ τῆς μεταστάσεως opinionem tollit faucium inſignis tumor cum rubore conjunctus.

3 Ὁκόσοισι δὲ συνεξερεύθειν ἤτε φάρυγξ, καὶ ὁ αὐχὴν, καὶ τὸ στῆθος, χρονιώτερα. καὶ μάλιστα ἐξ αὐτῆς σώζονται, ἢν μὴ παλινδρομέῃ τὰ ἐρυθήματα.

At verò quibus unà rubent & fauces, & cervix, & pectus; longiores quidem ſunt illæ: maximeque ex iis evadunt, niſi rubores intrò recurrant.

Hic ego libenter Galeno aſſentior qui tertium anginæ genus in hac prognoſi conſtituit diſtinctum à duobus prædictis, eryſipelate cervicis & ſterni, quod nuſquam in illis apparet. Revera enim primùm anginæ genus, nullum exhibet eryſipelas quod ſit tractabile & aſpectabile. Secundum genus, tantum in faucibus tumorem ruboremque excitat. Tertium verò erit anginæ illius in qua cum faucibus unà etiam rubent cervix & pectus. Sed tamen cervicis & ſterni eryſipelas non facit anginam, cujus reapſe ὕπαρξις ineſt in phlegmone ſyſtrophica laryngis aut faucium. Nam ſi quis objiciat cervicis & ſterni eryſipelate minui acerbitatem faucium inflammatarum, ut illud concedam: tamen non efficitur ſpeciem inflammationis mutari quandiu manet in faucibus. Huc accedit quod ſæpe ex illo tumore foris exorto nulla doloris remiſſio eſt, nulla laboris faucium phlegmone obſeſſarum: ut in cynanchica illa Bythonis. Sed omnem difficultatem eximet hujus prognoſeως enarratio quam ſic inſtituimus.

At vero.] Patefacta utriuſque cynanches natura, perſpectis etiam paroxyſmis & criſibus; ſequitur ut ea dicantur quæ ſunt utriuſque tam ἐπιγινόμενα quàm ἐπιφαινόμενα, unde ſcilicet aut ſalus ſperabilis, aut ejus deſperatio eſſe ſolet.

Quibus.]

Quibus.] In forti contentione naturæ, meatuum libertate, & humore meabili.

Una rubent.] Non per propagationem cauſæ morbificæ: ſed per citam excluſionem intus foras, non expectata inveteratione morbi qui facit partem obſeſſam, totumque adeo corpus infirmum; idque non minùs doloris acerbitate, quàm officii difficultate.

Et fauces.] Quæ primùm excepto rheumate concitato intumeſcunt & rubent. Sunt autem fauces, amplitudo illa quæ in ore cernitur interiore, ſeu ſpatium illud quod ſitum eſt ante guttur & gulam.

Et cervix.] Per μετάπτωσιν καὶ διαδοχὴν eryſipelatis ad muſculos qui à cervice feruntur circumplectentes gulam, ad latera cartilaginis ſcutiformis.

Et pectus.] id eſt, Ad ſupremam ſterni partem, unde prorepunt duo muſculi ad baſin cartilaginis ſcutiformis.

Longiores quidem sunt illæ.] Quoniam toleranter feruntur, nec tantus in officio deglutiendi labor, ac penè nullus in reſpirando, nec tanta doloris crudelitas, quæ & citò vires exolvat, & citam miſeramque adferat mortem; ipſa verò eryſipelatis materia manſueſcit pepaſmo & expurgatur, modò per ἐπίχυσιν non exoriatur cervicis & ſterni eryſipelas ut in cynanchica illa Bythonis, ſed per μετάπτωσιν firmam & ſtabilem intus foras, quæque nullam habeat παλινδρομίαν foris intrò.

Maximeque ex iis evadunt.] Pepaſmo, expurgatione, & opportunitate adhibendi remedia convenienter præſcripta, περιφερόμενα Græci vocant. Nam medicinæ locus eſt, tum quia in promptu ſunt partes obſeſſæ, tum quia induciæ dantur à morbo.

Nisi rubores intro recurrant.] i. Niſi denuo concitentur eò unde venerunt: id enim ſignificat παλινδρομέειν. Ac ſane talis recurſus plus adfert mali, eſtque omnino periculoſior priore affluxu. Nam prior concitatio eſt ſæpe humoris mitificabilis, palindrome autem conjunctam ſemper habet feritatem humoris qui refluit: quoniam is ſemper corruptione propriæ ſubſtantiæ in vitio eſt. Fit autem palindrome, ſuperſtite adhuc phlogωſi & empyreumate venenato partis obſeſſæ, unde cita attractio & impetus materiæ ſubſtantia tenuis, qualitate acris, & temperamento calidæ.

4 Ην δὲ ἀφανίζηται, μήτε φύματος συστραφέντος ἔξω, μήτε πύου ἀναχρεμπτομένου ῥηϊδίως, καὶ ἀπόνως, μήτε ἐν ἡμέρῃσι κρισίμῃσιν· ὀλέθρια γίνεται· ἆρά γε ἔμπυοι γίνονται; ἀσφαλέστατον δὲ, τὸ ἔρευθος, καὶ τὰς ἀποστάσιας ὅτι μάλιστα ἔξω τρέπεσθαι.

Sin autem cynanche faucium evaneſcit nullo eryſipelate foris exorto, nec excreato pure facilè & indolenter, neque diebus criticis; mortifera eſt. Etiamne purulenti redduntur? Tutiſſimum autem fuerit, eryſipelas cæteroſque abſceſſus quàm maximè foras converti.

Distinctio hæc pertinet ad ſecundam cynanchen, quæ ut doloris acerbitate non eſt priore minor: ita moriendi neceſſitate & celeritate inferior, niſi ea ſequantur quæ in hac prognωſi docentur. Sunt autem hujuſmodi.

Sin autem.] Correctio eſt ejus quod poſuit in ſecunda cynanche, videlicet eam longiorem eſſe prædicta in deſperatis, nec tam citò mortiferam. Nec verò deſperabilem eſſe omnino vitæ ſalutem ſi is qui aſſurgit tumor in faucibus, criſin habeat per expurgationem, aut per tranſitum intus foras.

Sin autem cynanche faucium.] Quam facit eryſipelas in eo ſpatio quod ſitum eſt inter guttur & gulam. Sic enim repetendum illud putavimus, τὰ κυναγχικὰ, in quibus aſſurgit faucium tumor & rubor. Ergo ſi faucium deſcripta cynanche.

Evanescit.] Græcè ἀφανίζηται, ſubaudi ἐπάρματα ἢ ἐρυθήματα, i. ſi faucium tumor qui ſecundam infert cynanchen, evaneſcit ſine ſignis ac ſine criſi. Id enim ſignificat ἀφανίζεσθαι.

Nullo erysipelate foris exorto.] Non quidem per progreſſum & orgaſmum bilis efferæ prorepentis ad cervicem & ſternum: ſed per tranſitum eryſipelatis, forti naturæ contentione ſuſceptum è faucibus in cervicem & ſternum, vicinia & ſocietate partium; per quem tranſitum plurimi defunguntur illa cynanche alioqui valde peſtifera, niſi eryſipelas intrò recurrat.

Nec excreato pure facile et indolenter.] Quod eſt ἀκρίτως evaneſcere. Ibi tum ſuſpecta debet habere ſua bona cui reſtituta eſt deglutiendi libertas ſine manifeſta expurgatione humoris in faucibus phlegmonem ſyſtrophicam, proptereaque cynanchicam, facientis. At vera expurgatio perficitur excreatione ſputi purulenti. Ut enim ſuppuratum eſt pepaſmus tumoris: ita excretio, faucium propria eſt. Itaque ſic purgantur οἷα δεῖ καὶ διὰ τῶν συμφερόντων χωρίων. Ergo bene & convenienter, propter eaque ſalutariter. Facilè autem & indolenter adjecit, ſicut in ἀνακαθάρσει, i. *expurgatione* εὐπετέως; ut nulla ratio deſideretur excreationis perfectæ & criticæ. *Si talia purgentur qualia decet purgari, confert & leviter ferunt: ſin autem, contrà.*

Neque diebus criticicis.] Quibus omnia quæ fiunt quæque apparent bona malave, firmiora ſunt quàm quæ in alia incidunt morbi tempora. Eſt autem præceptoris hæc διάγνωσις; ſi nulla lege critica evaneſcit faucium eryſipelas, celerrima morte funeſtum eſt.

 Hæc

Hæc itaque; lex critica ſanciatur, ut phlegmone ſyſtrophica faucium pepaſmo & excreatione reſidat, aut certè μετάστασιν habeat ad cervices & pectus, idque diebus criticis.

Mortifera est.] Mortem infert celerrimam & crudeliſſimam cum forti ſtrangulatu & ὀρθοπνοίᾳ, per tranſlationem humoris è faucibus in laryngem, unde fit cynanche κυρίως dicta non πρώτως, quæ primigenia vera crudelior eſt, ac citatiore morte funeſta, cùm eo ipſo die quo venit, interimat.

Etiamne purulenti redduntur?] Senſus eſt; nullane hîc ſalus vitæ ſperabilis? nulla
aph. 12. 5. quidem, aut certè in anguſto ſpes eſt, ſi fortè natura expediat ſe illa crudeli angina. No-
tum eſt illud. *Qui anginæ periculo defunguntur, iis convertitur ad pulmones, & intra ſepti-*
aph. 38. 7. *mum diem moriuntur: quòd ſi evaſerint, purulenti redduntur.* Etenim καταῤῥόοι ἐς τὴν ἄνω κοιλίην,
ἐκπυοῦνται ἐν ἡμέρῃσιν εἴκοσιν. i. *Fluxiones in ſuperam alvum, ſuppurant intra viginti dies.* De pu-
aph. 44. 7. rulentis autem illud tenendum eſt, nos eo nomine expreſſiſſe τοὺς ἐμπύους qui ſemper ſigni-
ficant eos quibus collectum pus ſtabulatur inter pulmones & thoracem: quamvis τὸ ἐμπύημα
pro omni ſuppurato uſurpetur apud Hippocratem.

Tutissimum autem fuerit, erypsipelas, &c.] Eſt quidem abſceſſuum criticorum naturaliter inſtituta hæc ratio, ut procul abſcedant à morbo intus foras, & exoriantur in parte
quæ ſit totius materiæ morbificæ capax. Ac de anginæ μετάστασι per abſceſſum, illud præ-
aph. 47. 7. ceptum eſt. Ὑπὸ κυνάγχης ἐχομένῳ οἴδημα καὶ ἐρύθημα ἐν τῷ στήθει ἐπιγιγνόμενον· ἀγαθόν. i. *Ab angina*
periclitanti ruborem in pectore exoriri; ſalutare.

5 Ἐρυσίπελας γὰρ ἔσωθεν ἔξω τρέπεσθαι· χρήσιμον. ἔξωθεν δὲ εἴσω· θανάσιμον. τρέπεται δὲ εἴσω, ὅταν ἀφανιζομένου τοῦ ἐρυθήματος βαρύνηται τὸ στῆθος, καὶ δυσπνοώτερος γίνεται.

Vide quantum interſit inter hanc lectionem & vulgatam.

Nam eryſipelas intus foras converti; commodum: ac foris intrò; mortiferum. Intrò autem convertitur, cùm eo vaneſcente pectus opprimitur, ac difficiliùs ſpirat æger.

Superioris prognoſεως ætiologia eſt, & indicatio. Non enim omni ex parte catholicum
aph. 26. 6. eſt hoc theorema, ut illud in aphoriſmis. *Eryſipelas foris intrò converti non eſt bonum: ſed*
intus foras bonum. Nam ut concedam omnino commodum eſſe intus foras converti: at certè contrarium, non eſt ſemper mortiferum: ſed in hac tantùm hypotheſi anginæ deſcriptæ. Ergo ut oſtendat primùm tutiſſimum eſſe tam eryſipelata quam abſceſſus quàm maximè foras exire, ſubjunxit.

Nam erysipelas.] i. Cynanchicam phlegmonem ſyſtrophicam, quam generali nomine vocavit οἴδημα καὶ ἔπαρμα; mox in ſpecie & idea ἐρυσίπελας, ἐρύθημα, ἐρύθος; quorum nominum jam explicata eſt ratio.

Intus foras converti.] Per μετάστασιν διαδοχικήν, i. *ſucceſſionem ex tranſitu*, quæ fit relicto priore foco, à forti naturæ contentione cum libertate meatuum, & humore meabili; non autem per propagationem humoris morbifici, cujus eſt perennitas generationis & affluxus, ſuperſtite ſemper foco priore & morbo.

Commodum.] Ut ſignum & cauſa: ac ſigno quidem, victricis naturæ quæ ſponte ſua deponit ad cutim capacem, materiam quæ ſibi negocium faceſſebat: ut cauſa autem, vacuitate ſymptomatum intolerabilium, & reſtituta libertate ſpirandi & deglutiendi: quæ duo ſunt officia ad vitam tuendam neceſſaria.

At foris intro, mortiferum.] Etenim graviſſimum eſſe ſolet omnis refluxus, ut ſigno & cauſa. Ac ſigno quidem, ſuperſtitis empyreumatis in foco unde prorupit humor, cujus etiam manet vis effera in tenui ſubſtantia, & qualitate acri, unde attractio & impulſus: cauſa autem, quoniam humoris feritas, partis ipſius quò curſum inflectit ſubſtantiam labefactat. Sed in reſpirationis œconomia mortifera eſt talis palindrome: propter excellentiam præſtantiamque partium ſpirabilium quarum officio, penè dixerim, ad punctum temporis vita carere non poteſt. Talis palindrome reſpirationem adimit. Quicquid autem reſpirationem adimit, vitam tollit. Sed commoda converſi eryſipelatis, omniumque abſceſſuum intus foras, ut cætera omittam, leguntur in trωmate capitis, & in jecoraria phlegmone intus foras.

Intro autem convertitur.] Ac ſi diceret; ſigna ſunt hæc ſyllogiſtica palindromes foris intrò, ne fortè ipſa διαφόρησις quæ propria eſt eryſipelatis, opinionem tibi adferat τῆς παλινδρομῆς, & metum ſiniſtri judicii.

Cum eo vanescente.] Reſtituta ſcilicet colli & cervicis æqualitate, in colore, charactere, & mole; non quidem per διαφόρησιν, quæ ratio redintegrandi, primas obtinet in curatione tumorum omnium contra naturam. Nam ſuppuratio aſpectabilis omnem auferret ſuſpicionem τῆς παλινδρομῆς.

Pectus opprimitur, ac difficilius spirat æger.] Labore ſcilicet & inflammatione partium in ſpirando deducentium & excipientium, unde dyſpnœa tam parva & frequens ut ideam exhibeat orthopnœæ mortiferæ, & crudeliſſimi ſtrangulatus.

6 Οἷσι δὲ κυνάγχη ἐς τὸν πλεύμονα τρέπεται· οἱ μὲν ἐν τῇσιν ἑπτὰ ἡμέ-

ρῃσιν

ἑβδόμῃσιν ἀπόλλυνται· οἱ δὲ διαφυγόντες, ἔμπυοι γίνονται, μὴ γινομένης αὐτοῖς ἀναγωγῆς φλεγματώδεος.

Quibus autem cynanche ad pulmonem inflectitur, alii quidem intereunt ſeptem diebus; alii cum evaſerint, purulenti fiunt, nulla expurgatione ſurſum pituitoſa.

Quibus autem cynanche.] Quæ in ſtrangulatu forti & orthopnœa cynanche non fuit cita morte funeſta prima periodo.

Ad pulmonem inflectitur.] Ibique facit peripneumoniam, quæ ſignificatur pectoris oppreſſione, & ea difficultate ſpirandi quam vocant meteoriſmum, ubi non niſi reſidendo ſpiritus duci poteſt.

Alii quidem intereunt.] Suffocatione & extinctione vitalis caloris, ſive nectaris vivifici cordis.

Septem diebus.] i. Primis periodis: ob feritatem humoris, prægrandem peripneumoniam facientis, & virium jam pridem infirmarum exolutionem, unde cita mors venit.

Alii cum evaserint] Validarum virium beneficio, thoracis amplitudine, & manſuetiore materia: quæ ſunt maximæ opportunitates defungendi tam citò periculo jamjam futuræ mortis.

Purulenti fiunt.] Quoniam pulmonum rheumata anagωgen non habentia, intra vigeſimum diem in pus mutantur, eoque pure in ſpatium thoracis effuſo ἔμπυοι nominantur, ut jam demonſtravimus: quamvis etiam dicantur ἔμπυοι quibus nondum rupta eſt pulmonum vomica; ut in illo, ῥῖγος ἀφ' ἑλκέων.

Nulla expurgatione sursum pituitosa.] Putri & purulenta. Sic denegata pleuritico ἀνακάθαρσις, intra 14. diem ipſum facit purulentum. Quòd autem ἀναγωγὴ pro anacatharſi uſurpetur, quæ propria pulmonum expurgatio eſt, palam fit ex illo aphorſimo. Ὁκόσοι αἷμα ἀφρῶδες πτύουσι· τουτέοισιν ἐκ τοῦ πνεύμονος ἡ ἀναγωγὴ γίνεται. Hæc autem explicata prognωſis legitur aphor. 10. 5. nulla mentione facta τῆς ἀναγωγῆς, quam vix adducor ut credam fieri poſſe; labefactata ſcilicet parte ab illo humore qui corruptione propriæ ſubſtantiæ in vitio eſt.

7 Οἷσι διὰ σφοδρότητα πνιγμοῦ, κόπριον ἐξαπίνης διαχωρέει· θανάσιμον.

Quibus à forti ſtrangulatu repentè ſtercus excernitur; deſperatio eſt.

Enimvero ſtrangulari ut ſpecie ipſa mortiferum eſt: ita mortem ipſam in propinquo eſſe denunciat, nullamque ſalutem vitæ ſperabilem, quando ſtrangulatione forti ſtercus excernitur ſponte ſua. Eodem ſpectat & illud quod ſcriptum legitur in aphoriſmis. *Eorum qui ſtrangulantur & exolvuntur, necdum tamen interiere, nunquam illi reſtituuntur qui edunt ſpumam in ore.* Utriuſque autem ſigni fatalis ad interitum ratio ſic explicanda. aph. 43. 2.

Quibus.] Vel cynanchicis, idque πρώτως ἢ δευτέρως, nihil refert, modò hujuſmodi ſint κυρίως, à phlegmone ſyſtrophica muſculorum propriorum laryngis.

A forti strangulatu.] Quod eſt ſymptoma & ſignum ἀχώριστον veræ cynanches, καθ' ἧττον ἢ μᾶλλον; ac ſi diceret, ſi eò proceſſerit ſtrangulatio.

Repente.] Sponte ſua, nec juſſu noſtro, idque tum propter mentis laborem in officio, tum propter ἀναισθησίαν & reſolutionem partium per quas excretio fit. prorr. 46. l. 2. 1.

Stercus excernitur.] Forti obſtructione laryngis, & epiglottide firmiter arytenoidis rimæ affixa; unde fumidus vapor deorſum prorumpens diaphragma comprimit, unaque muſculos transverſos abdominis: quæ ratio egerendi cernitur quoties juſſu noſtro durior alvus ducitur.

Desperatio est,] Collapſo principatu animalitatis, & vitæ, in offenſione cordis & cerebri: unde naturalis œconomia labefactatur.]

8 Ἐν τοῖσι κυναγχικοῖσι τὰ ὑπόξηρα πτύσματα ἰσχνῶν· κακόν.

Anginoſis cum æqualitate faucium ſputa ſubarida; malum.

Omnis angina per ſe ipſa quidem peſtifera eſt: ſed illa demum habetur mortifera & deſperatæ ſalutis, quæ acceſſionem habet ſignorum lethalium: cujuſmodi ſunt eryſipelatum foris intrò palindrome; ſtercoris repentina & ſponte ſua non noſtra, i. ſine voluntate, ac ſine ſenſu excretio; faucium quæ priùs intumuerant repentina æqualitas ſine tranſitu eryſipelatis intus foras, ac ſine purulenta excreatione: cujuſmodi eſt etiam ſignum in hac prognωſi deſcriptum ſputi ſubaridi.

Ergo. Anginosis.] Iis qui ſunt κυρίως & verè cynanchici.

Cum æqualitate faucium.] Id enim ſignificat ἰσχνῶν, atque non raro φάρυγξ ἰσχνὴ legitur apud Hippocratem, i. *fauces æquales* quæ nullo modo intumuerunt, nec ullo modo mutatæ ſunt à ſe, in colore, charactere, & mole. Sed illa faucium æqualitas, ſive ſit ipſarum κατόρθωμα naturaliter conſtitutum, ſive τὸ ἐπανόρθωμα. i. *reſtitutio* per tranſlationem humoris à faucibus in laryngem, nihil intereſt, modò cynanchicus homo ſit ab ea cynanche quæ nihil exhibet aſpectabile, nihil tractabile in faucibus ipſis.

Sputa subarida.] i. Glutinoſa, rotunda, quæque difficulter admodum excreantur, & quæ

plus

plus detrimenti adferunt in excreando quàm adiumenti.

Malum.] Ut ſigno & cauſa: ac ſigno quidem, materiæ contumacia, & prægrandi ardore: cauſa autem, quoniam difficultas excreandi auget ardorem atque tumorem. Hinc major dyſpnœa, unde fit etiam materia contumacior. Atque hæc tria, difficultas excreandi, ſpirandi, & glutinoſus humor; συνθημωρέουσιν ἀλλήλοις ἐς κακὸν, ut loquitur Hippocrates lib. 1. de morb. acut. i. *mutuas tradunt operas in perniciem ægri.*

9 Τὰ κυναγχικὰ ἐν γλώσσαις οἰδήματα, ἀσήμως ἀφανιζόμενα· ὀλέθρια. καὶ τὰ ἀλγήματα ἀφανιζόμενα χωρὶς προφάσιος· ὀλέθρια.

Anginoſi in lingua tumores clam evaneſcentes; mortiferi. Quinetiam dolores ſine cauſa ſedati; mortem ſubeſſe teſtantur.

Magna vis eſt τῶν ἐπιγινομένων καὶ τῶν ἐπιφαινομένων ad præſenſionem interitus aut ſalutis. In hac prognωſi, ne longiùs abeam, τὸ ἐπιφαινόμενον anginæ gutturalis eſt linguæ tumor, qui cernitur in qualitate partium vicinarum & ſociarum: ſicut ſputum ſubaridum in proprio excremento. Eſt autem propria hæc τῶν ἐπιφαινομένων conditio, ut morbos in quibus apparent, breves aut longos, tum autem ſiniſtri aut ſecundi judicii eſſe denuncient. Quæ cùm ita ſint.

Anginosi in lingua tumores.] Qui aſſurgunt vicinia & ſocietate muſculorum novem linguæ cum faucibus & larynge; tum autem repletione particulari venarum linguæ ſubjacentium; quas ὑπογλωττίδας Græci vocant.

Clam evanescentes.] i. Sine propria expurgatione ac ſine ſucceſſione intus foras; tum autem ſine uſu τῶν προσφερομένων, i. *remediorum convenienter præſcriptorum.*

Mortiferi.] Propter tranſlationem & recurſum in laryngem, qui ſortem infert ſtrangulatum; ſortemque dyſpnœam, quibus ſymptωmatis nulla vis naturæ major neque acerbior poteſt adferri.

Quinetiam dolores.] Qui ſunt acerbiſſimi tam in faucibus, quàm in larynge, tum à diſtenſione prægrandi, tum ab intemperie firmiter fixa catarrhi nitroſi.

Sine causa sedati.] id eſt, Nulla expurgatione critica, nec artificio medici remedia convenienter adhibentis ad retractionem rheumatis concitati, atque ad detractionem & pepaſmum conſiſtentis.

prorrh. 17. ſ. 2. 1. Mortem subesse testantur.] Quoniam τὰ ὀλέθρια ἀσήμως ῥαστωνήσαντα· θάνατον σημαίνει. id eſt, *Lethalia quæ ſine ſignis quieſcunt; mortem ſignificant.* Eadem eſt ratio reſtitutæ libertatis deglutiendi ſine criſi, & tranſitu intus foras anginæ ſecundæ. Atque illa doloris falsò putatur eſſe levatio; tum propter ſymptomaticam tranſlationem à faucibus in laryngem; tum quia mens laborat, & ſenſus amiſſio eſt in parte afflicta.

10 Ἐν τοῖσι κυναγχικοῖσι οἱ μὴ ταχὺ ἀναπτύοντες πέπονα· ὀλέθριοι.

Inter anginoſos qui cocta citò non expuunt; deſperati.

Enimvero morborum omnium quorum ὕπαρξις in humoris cujuſque putredine, collectione & motu conſiſtit, cujuſmodi ſunt febres; tum etiam illorum quorum ſymptomata ſunt humoris morbifici & partis obſeſſæ propria; omnium, inquam, ſanatio & naturæ redintegratio perficitur pepaſmo, & vacuatione propria per loca commoda, & abſceſſu critica lege facto. (lib. περὶ χυμῶν.) Οἱ πεπασμοὶ ἔξω ἢ ἔσω ῥέπουσιν, ἢ ἄλλῃ ὅπῃ δεῖ. i. *Pepaſmi foras vel intrò, aut aliò fluunt quò decet.* Et alibi. (lib. 1. Epid.) Πεπασμοὺς τῶν ἀπιόντων πάντας πάντοθεν ἐπικαίρους, ἢ καλὰς καὶ κρισίμους ἀποστάσιας σκοπέεσθαι. i. *Pepaſmos conſiderare jubeo, omnes undecunque laudabiles; tum belios abſceſſus & criticos.* Ut autem nihil optabilius pepaſmo in omnibus acutis febribus, atque illis etiam morbis qui conjunctam habent ſymptomaticam febrem; quoniam pepaſmus ad celeritatem & ſecuritatem criſis apparet: ita nihil æque metum adfert ſiniſtri judicii quàm ἀπεψία & cruditas. Hæc enim malos infert abſceſſus, & acriſias, & graviores caſus, & mortem. In peracutis autem quorum acerrimi celerrimique ſunt motus, proptereaque celerrimæ mutationes ad interitum vel ad ſalutem, niſi pepaſmus brevi appareat; brevi quoque vitam finiunt ægri. Nam ſolo pepaſmo & excretione, periculo defunguntur. Quæ omnia cujuſmodi ſint in anginoſis, docetur in hac prognωſi.

Inter anginosos qui cito.] Non quidem expurgandi celeritate, & ſpatio quo ſputum (aph. 12. 1. 6. Epid. parte 7.) expurgationi conjunctum eſt: ſed initio morbi, quod in aphoriſmis ſcripſit αὐτίκα, ſicut & lib. 6. τῶν ἐπιδημ. idem dixit, αὐτίκα πρίειν, αὐτίκα καίειν, αὐτίκα τάμνειν, i. *citò ſerrare, urere, ſecare.*

Cocta non expuunt.] Græcè dixit, τὰ πέπονα, i. *pepaſmo mitificata.* Eſt autem pepaſmus, πέψις τῶν παρὰ φύσιν, i. *rerum è natura egreſſarum concoctio.* Ut enim vera πέψις, i. *coctio* verè dicta, eſt τῶν εἰσιόντων, i. *rerum ingredientium* (ingrediuntur autem τὰ προσφερόμενα καὶ ἐπιτήδεια, i. *naturæ conſentanea & conſocialia*;) ſic ὁ πεπασμὸς ſeu *mitificatio*, eſt τῶν ἀπιόντων, i. *exeuntium*; *ſive rerum exitui præparatarum.* Sed utriuſque, videlicet τῆς πέψεως καὶ τοῦ πεπασμοῦ, cauſa effectrix eſt, partium ſolidarum vitale principium, & vivifica vis quæ manat (1. Epid.) à corde. Diſtinctio eſt tantùm materiæ: quoniam, uti jam diximus, πέψις ἐστὶ τῶν εἰσιόντων· πεπασμὸς δὲ τῶν ἀπιόντων. Et, πέψις ἐστὶ τῶν πεττομένων εἰς τὴν τοῦ πέττοντος οὐσίαν ἀγωγή· ὁ δὲ πεπασμὸς,

πε-

πέψις τὶς τῶν παρὰ φύσιν. i. *Coctio ductus eſt ejus quod coquitur, in ſubſtantiam ejus quod coquit: pepaſmus autem quædam coctio eorum quæ ſunt præter naturam.* Atque ita πέψις perficitur aſſimilando, πεπασμὸς alterando. Non minor autem virtus naturæ lucet in alterando contraria, quam in aſſimilando conſentanea & conſocialia. Ex quo efficitur ſpem certam ſalutis adferri pepaſmo: quoniam victrice natura triumphatus morbus excluditur.

Ergo. QUI COCTA CITO NON EXPUUNT.] Nam expuendo tenuia nihil proficiunt: quoniam expreſſione ſeri à phlegmone fit ptyeliſmus: glutinoſa aut ſubarida expuendo læduntur, ut jam demonſtratum eſt. Superſunt τὰ πέπονα quæ ſunt craſſiuſcula, virtute caloris mitificantis, propter eaque ad expurgandum facilè & indolenter idonea. Sed illa πέπονα niſi appareant citò, cita mors venit. Cauſæ ſunt explicatæ. Nam in peracutis morbis, aut cita mors venit, aut victoria læta. Sed victoriæ deſperatio eſt niſi à pepaſmo ſputa πέπονα citò expuantur: quoniam in morbis partium ſpirabilium fruſtra pepaſmus fit niſi expurgatio conſequatur, quàm ἀνακάθαρσιν, ἢ ἀνάπλυσιν, ἢ καὶ ἀνάχρεμψιν Græci vocant, ut eſt natura & collocatio partium ſpirabilium obſeſſarum. Exempla ſunt in ſenibus quibus latera non ſunt firma ad expectorandum.

11 Ἐν κυνάγχῃ ἀσήμως ἐς κεφαλὴν ἀλγήματα μετὰ πυρετοῦ· ὀλέθρια·

In angina qui abs re prorepunt dolores ad caput cum febre; ſunt deſperatæ ſalutis.

INTER ſymptomata epigenomena cynanches conſectaria per propagationem cauſæ morbificæ, principatum obtinet cephalalgia cum febre conjuncta.

IN ANGINA.] Κυρίως dicta quæ in ſyſtrophica phlegmone laryngis conſiſtit.

QUI ABS RE.] Græcè ἀσήμως, i. infecta redintegratione partis obſeſſæ, ac ſine ullo ſigno illius redintegratæ, & ſuperſtite foco priore cum pari doloris acerbitate, tum æquè forti ſtrangulatu & orthopnœa. Id enim ſignificat hoc loco, ἀσήμως. Ac ſi diceret; ſi nulla ſit anginæ levatio, ſuperveniat autem cephalalgia prægrandis, ac ſuperveniat κατὰ τὴν ἐπιγένεσιν, non autem κατὰ μετάστασιν, ut per ſympathiam, non autem per diadochen accidere videatur.

PROREPUNT DOLORES.] Κατὰ τὴν ἐπιγένεσιν idque per expreſſionem ſeri à phlegmone gutturis in venas jugulares internas & arterias carωtidas quæ ſecundùm aſperam arteriam procedunt ad caput, priùs largitæ ſurculos laryngi & linguæ cùm fauces attigerint, indeque ſubeunt calvariam per foramen lacerum, choanæ propinquum; atque ita prorepunt dolores appulſu morbifici humoris quo diſtenditur dura meninx, & proritatur, unde cephalalgia prægrandis cum forti ſtrangulatu conjuncta, manente ſemper aut veriùs increſcente angina. [Coac. 15. cap. 14. lib. 2.]

CUM FEBRE.] Quam excitat cephalalgia prægrandis ab inflammatione meningis & cerebri. Eſt enim conſentaneum, ſicut nuper expoſuimus in offenſione temporalium muſculorum, ut inflammatum cerebrum ab inflammatione laryngis, conſecutionem adferat febrium acutarum, unaque depravatarum omnium animæ actionum. Quò fit ut productio anginæ ad caput, ſymptomata edat paraphorica & cephalalgica.

SUNT DESPERATÆ SALUTIS.] Propter σωπιμωρίαν laryngis & cerebri, unde perpetuum rheuma concitatum è capite; tum propter colliquamenta pinguis humoris & carnium recens preſſarum; tum quòd eò res ægri pejus eunt, quò plures partes & plures principatus in vitio ſunt.

12 Ἐν κυνάγχῃ ἀσήμως ἐς σκέλη ἀλγήματα μετὰ πυρετοῦ· ὀλέθρια·

In angina qui abs re prorepunt ad crura dolores cum febre; mortiferi.

IN ANGINA dixit, non, ex angina: ut nulla opinio ſit μεταστάσεως ſuperne deorſum: ſed potiùs ἐπιγενέσεως angina ſuperſtite, quod quemadmodum fiat non hercle intelligo. Id locum habet in peripneumonia quæ ex anginæ prolapſu exorta mortem infert intra ſeptimum diem, aut purulentum facit ægrum intra vigeſimum. Solennis eſt illa prognωſis. [li. 1. progn.] *Abſceſſus qui per vehementes & periculoſas peripneumonias in crura erumpunt; utiles quidem omnes: ſed illi multò ſalubriores ſunt qui ſputo jam mitificato exoriuntur*, Et paulò poſt. *Quòd ſi bilioſo adhuc ſputo, necdum purulento exorti refluant eò unde ſunt concitati, nec ſputum liberè & liberaliter expurgetur; ingens malum: nam tum ægrotus in metu delirii eſt atque mortis.* Sed rerum earum deciſiones brevi legentur. Nam de anginoſa quod ſcribitur in Epidemiis, [5. Epid.] dolore in dextra manu & crure excitato, ipſam habuiſſe χάλασιν τοῦ πνιγμοῦ, i. *laxitatem ſtrangulatus*, indeque ſeptimo die morbi convulſam, voce captam cum ſtertore, ſtridore dentium, & rubore genarum; quinto & ſexto abhinc die crudeliter periiſſe; ut concedam pertinere omnia ad præſentem prognωſin, ex eaque hiſtoria videri deſumptam, & in breviarium quoddam ſive aphoriſmum contractam: tamen ſi quis attentè conſideret, profectò reperiet non in angina, neque ex angina primùm fuiſſe oborta, ſicut in hac prognωſi docetur; palindromen verò paulò pòſt habuiſſe ſurſum, quæ tantorum ſymptomatum conſecutionem

cutionem attulit. Nam à crure dextro anadrome Calvum in citam mortem conjecit. Ac ſuprà demonſtratum eſt crurum terrificos eſſe dolores in febre, manuumque labores & pedum eſſe peſtiferos. Et verò in anginoſa muliere annotavit σημεῖον περὶ χεῖρα ὑπόπελιον. i. *notam in manu lividam.*

13 Ἐκ κυναγχικῶν ἀκρίτως, ὑποχονδρίου ἄλγημα μετὰ ἀκρασίης καὶ νωθρότητος γινόμενον· κτείνει λαθραίως· εἰ καὶ πάνυ δοκοῖεν ἐπιεικῶς ἔχειν.

Ex anginoſis hypochondrii dolor irrita criſi cum infirmitate ſumma & exolutione obortus; clam necat: tametſi admodum videantur eſſe in tuto.

Hujus prognoſeως non eſt certa nec firmiter fixa hypotheſis, quæ ſtatuit ex anginoſis ob irritam criſin, hypochondrii dolorem oriri μετὰ ἀκρασίης καὶ νωθρότητος. Quæ tria ſymptomata cujuſmodi ſint, & quorſum appareant, in enarratione dicetur. Etenim tametſi particula, ἐκ, planè oſtendit τὴν μετάπτωσιν materiæ anginoſæ: tamen affirmare non auſim eam fieri poſſe ad hypochondria

aph. 10. 5. primùm & per ſe. Nam gutturalis angina metaptωſin habet unicam in pulmones, unde peripneumonia quæ vel intra ſeptimum diem mortifera eſt, vel intra vigeſimum in pus mutatur. At faucium angina quam præceptor vocat κυναγχικὸν ἐρύθημα, convertitur in latus κατ' ἴξιν. Quænam igitur converſio eſt anginæ in hypochondrium? Sed eam difficultatem clariùs explicabit noſtra enarratio.

Ex anginosis.] Quorum angina ſucceſſionem habet alterius morbi, unde non ſunt ampliùs anginoſi.

lib. 2. prog. Hypochondrii dolor.] Tranſlata ad hypochondrium dextrum, quod κατ' ἐξοχὴν ita nominatur, materia: qualem excitare ſolet dolorem peripneumonica tranſmiſſio ad crura, dum eò peripneumoniæ cauſa morbifica curſum inflectit: quemadmodum dyſpnœam fugacem, quando ad parωtidas viam affectat.

Irrita crisi.] Quòd neque ſignificata fuerit ſputi pepaſmo, nec eò uſque pervenerit ἀπόστασις ὅπη δεῖ, procul in partem capacem; cujuſmodi eſt crurum conditio: ſed in hypochondrio ſubſtiterit, i. in viſceribus hypochondriacis per metonymiam hypochondria nominantur, ibique dolorem excitat qui citam mortem infert. Ut enim peripneumonica metaptωſis, quæ ſurſum fit ad parωtidas, prænunciam habet parωtidum futurarum dyſpnœam fugacem quæ ſine nota præcedente quieſcit: ſic illa quæ deorſum ad crura viam affectat, ſenſionem excitat φλέγματος, id eſt, φλογώσεως in hypochondrio; quæ ſi in via ſubſiſtat, firmiter fixam & ſtabilem parit affectionem hypochondriacam, venenatæ qualitatis & malignæ cacochymiæ participem; atque ita peripneumoniæ fit acriſia per irritam proritationem, proptereaque dolor meritò judicatur ἀκρίτως obortus ab irrita criſi, cujus perfectio expetenda expectabatur in abſceſſu crurali.

Cum exolutione.] Μετὰ ἀκρασίης, quæ idem ſignificat quod ἡ ἀκράτεια, quam interpretatur Galenus διάλυσιν τῆς οὐσίας, i. *exolutionem cujuſque ſubſtantiæ*, quæ in complexione & temperamento conſiſtit; qua labefactata, in promptu eſt ἀτονία, ἀδυναμία, καὶ ἔκλυσις: quæ nomina ſunt ejuſdem rei ſynonyma. Ego verò exolutionem hanc referendam arbitror ad diſſipationem nectaris vivifici cordis, quam propriè veteres τὴν ἔκλυσιν nominarunt.

Et laxitate.] Καὶ νωθρότητος, quæ propriè & verè pertinet ad principatum cerebri: quemadmodum ἔκλυσις ad principatum cordis. Utriuſque tamen eadem ratio eſt & cauſa forma-

aph. 16. 5. lis, nempe διάλυσις: quemadmodum Galenus annotavit in illo, νεύρων ἀκράτεια, ἡ νάρκωσις γνώμης, i. *nervorum imbecillitas, & ſegnicies mentis.* Eſt autem νωθρότης, illa ſegnicies, & exolutio quæ cernitur in iis qui ſubinde delabuntur ad pedes, quam ἐῤῥῖφθαι ἢ πίπτειν Græci vocant. Ac ſanè νωθρότης, ineunte quidem morbo, ſymptoma eſt oppreſſionis; affecto autem, exolutionis, ut alibi demonſtratum eſt.

Clam necat.] Extinctione caloris vitalis, & ſtupore animalitatis, unde nulla ſenſio excitatur cauſæ mortiferæ: ſicut in ἀφωνίᾳ quam facit exolutio utriuſque principatus, vitalis & a-

Coac. 7. capite 8. lib. 2. nimalis. Hæc enim moriendi ſenſum adimit: quemadmodum & illis qui prorupto ſanguine multo in trωmate, vitam finiunt differendo, nec opinantes.

Coac. 3. capite 13. lib. 2. hiſtoria notabilis. Quamvis admodum videantur esse in tuto] Falsò credita levatione ex ἀναισθησίας laborum atque dolorum: quia ſunt illis eorum corda oblita διὰ τὴν νωθρότητα καὶ ἀκρασίην: quod ipſi vidimus in quodam adoleſcente cui, extracto calculo, per veſicam corruptam tanta repentè incidit exolutio, ut ludendo chartulis pictis animam exhalarit. Denique ſic omnes à ſyncope moriuntur.

14 Ἐκ κυναγχικῶν ἀσήμως ἰσχνανθέντων, ἐς στῆθος ἄλγημα καὶ ἐς κοιλίην ἐλθὸν συντόνον· ποιεῖ πυώδεα διαχωρέειν. ἄλλως δὴ οὐ λυομένου τοῦ τοιούτου.

Ex anginoſis immeritò adæquatis, dolor prægrandis cùm ad pectus & ad ventrem tranſierit, excretionem puriformem molitur: ſi quidem aliter non exolvatur.

Insperata

Insperata ſalus miraculo apponi ſolet, quando natura ſui diligens & conſervatrix invenit viam qua deducitur ad excluſionem morbi, & ad conſervationem ſui, & criſin exhibet ſalutarem inſuetum per iter & nobis ignotum. Sed illud miraculum quamvis in hac prognωſi primo aſpectu ſit admirabile: tamen perpetua non erit admiratio, quam ἀθαυμασία ſtudioſè quæſita, & in animis noſtris infixa profligabit.

Ergo. Ne anginosis.] Qui faucium & laryngis phlegmone ſyſtrophica, multùm in deglutiendo & reſpirando laborarunt.

Immerito.] Non autem fruſtra, uti nuper diximus; i. quibus reſtituta eſt deglutiendi & reſpirandi libertas ſine criſi propria per excreationem purulentam, & facilem atque citam: aut ſine diadoche in cervicem & ſternum; aut ſine uſu τῶν προσφερομένων, qualia jam recenſuimus. Coac. 11. hujus cap.

Adæquatis.] Quorum æqualitas repentina cernitur in faucibus nihil à ſe mutatis, quæ paulò antè viſæ ſunt multùm mutatæ; in larynge autem per συμπαρατήρησιν ex libertate ſpirandi, & vacuitate ſtrangulatus atque doloris. Nam tumor laryngis non habet ἀφάνειαν aſpectabilem in qualitate corporis: bene in actionibus, & ſymptomatum vacuitate.

Dolor prægrandis.] i. Senſio acerbiſſima rei moleſtæ, quam facit humoris anginoſi tranſlatio per diſtenſionem & intemperiem.

Cum transierit.] i. Relictis partibus ubi phlegmonem faciebat ſyſtrophicam, rheuma cynanchicum μετάςασιν habuerit, vel potiùs μετάπλωσιν.

Ad pectus.] Ubi ſenſio eſt gravitatis cum difficultate ſpirandi, per oppreſſionem partium ſpirabilium, i. pulmonum qui in pectore continentur; eaque pulmonum oppreſſio quæ facit peripneumoniam, accidit aut anginoſi humoris prolapſu & tranſlatione è larynge ad pulmones; aut ex refluxu eryſipelatis in ſterno exorti poſt anginam, ad ipſos pulmones.

Et ad ventrem.] i. Ad ſpatium illud quod eſt inter diaphragma & ventrem. Eſt igitur præceptoris hæc διάνοια; ſi anginæ tranſitus fiat ad ſpatium illud quod eſt inter diaphragma & ventrem.

Excretionem puriformem molitur.] Quæ iter habet per venas ad inteſtina, vel ad veſicam: juxta illud, τούτοισι κατὰ τὰς φλέβας ἐς κύςιν τρέπεται τὸ φλέγμα. i. *His in veſicam per venas pituita convertitur.* Nam διαχώρησις nomen non ſemper ſignificat dejectionem quæ fit per alvum. Excretionem verò puriformem diximus, non purulentam, quæ pus refert, quamvis revera non ſit. Hujuſmodi erant Perinthi urinæ γονοειδεῖς criticæ. Natura autem molitur puriformem excretionem, tum per dejectiones, tum per urinas. Exempla ſunt in hydropicis qui alvi profluvio ſine cruditate, & urinarum perirrhœa, ſanantur αὐτομάτως. Sic umbilici dolores cum pulſu conjuncti adveniente criſi, pituita multa per alvum prorupta quieſcunt. aph. 54. 7. 6. Epid.

Aliter autem non potis est ipsum exolvi.] Fortè ſic meliùs. Si quidem aliter non exolvatur. Ut illud, ἄλλως δὲ, legatur ἄλλως δὴ, & adjiciatur οὐ, ut ſit contextus talis; ἄλλως δὴ οὐ λυομένου τοῦ τοιούτου. Nulla enim eſt æquitas legere in vulgata ſcriptura, λυομένου τὸ τοιοῦτον. Illud verò, ſi aliter non exolvatur, pertinet ad id quod ſcriptum eſt in aphoriſmis, οὐκ ἔχον ἔξοδον οὐδὲ εἰς ἑτέρην τῶν κοιλιῶν. Eôdem ſpectat etiam quo illa quæ in prognoſtico leguntur de varia criſi pleuritidis & peripneumoniæ. aph. 54. 7.

15 Ἐκ κυναγχικῶν πάντα ὀλέθρια ὁκόσα μὴ ἔκδηλον ἐποίησεν ἄλγημα. ἀτὰρ καὶ ἐς σκέλεα ἀλγήματα χρόνια φοιτᾷ, καὶ ἐκπυοῦται δυσκόλως.

Ex anginoſis mortifera omnia quæ dolorificum malum foras non edunt. Quinetiam ad crura procedunt diuturna mala, quæ difficulter & moleſtè in pus vertuntur.

„ Quorum morborum cita mutatio eſt ſive criſis, ut peracutorum: ſic ad interitum certa „ eſſe ſolet, ſi nulla citò edunt critica epiphænomena in excretione vel in abſceſſu foris con„ ſpicuo. Hujuſmodi eſt angina: cujus peſtifera ſeu mortifera vis in hac prognωſi explicatur, non ex iis quidem quæ adſunt, ſed quæ abſunt.

Ex anginosis.] Non quidem angina correptis: ſed ex iis quæ pertinent ad anginam, τὰ κυναγχικὰ Græcis dicta.

Mortifera omnia.] i. Deſperatæ ſalutis, quæque citam inferunt mortem doloris acerbitate, virium exolutione, fortique ſtrangulatu & orthopnœa.

Quæ dolorificum malum foras non edunt.] Sic enim τὸ ἄλγημα verti debet, quo ſignificatur dolorifica ipſa plegmone anginoſa, i. ſi nihil ſit aſpectabile, nihil tractabile in qualitate partis obſeſſæ, vicinarumque partium & ſociarum, nulla item tranſitio ad pectus & ad cervicem ſine recurſu, nulla excreatio purulenta & citò cocta: denique ſi omnia maneant ἀσήμως καὶ ἀκρίτως.

Quinetiam ad crura procedunt diuturna mala.] Ac ſi diceret; tam neceſſaria eſt eryſipelatis quàm maximè intus foras converſio, ut quamvis ad crura quàm longiſſimè curſum inflectat, quod eſt in bonis ducendum: tamen nec tutò ſemper id fiat, propter hypochondria in quibus irrita criſi ſubſiſtit, & quia quæ in cruribus exoriuntur mala, ſunt dyſcola; tum propter materiæ feritatem unde claudicant ægri, tum propter recurſum facilem ad pulmones, unde ſalutis deſperatio eſt. Cauſæ ſunt explicatæ.

Quæ difficulter et moleste in pus vertuntur.] Sed commemorata inferunt mala, nec ad ſecuritatem criſis apparent. Coac. 12. hujus cap.

 16 Τὰ

16 Τὰ ἐκ κυνάγχης πτύαλα γλίσχρα, παχέα, ἔκλευκα, βιαίως ἀναγόμενα· κακόν. καὶ πᾶς ὁ τοιοῦτος πεπασμὸς, κακόν. κάθαρσις πολλὴ κάτω τοὺς τοιούτους παραπληκτικῶς ἀπόλλυσιν.

Ex angina ſputa glutinoſa, craſſa, multùm alba, vi expurgata; malum: atque omnis pepaſmus hujuſmodi; malus. Purgatio multa deorſum, tales paraplectico modo necat.

Quorum morborum peracutorum fixa eſt ὕπαρξις, eorumque ſymptomata ſunt humoris morbifici & partis obſeſſæ propria, ut anginæ in forti ſtrangulatu & orthopnœa; profectò eorum criſis perficitur impulſu naturæ, & meatuum conditione, cum humore meabili. Quæ tria ſunt ad criticam expurgationem, & periculi defunctionem neceſſaria. Secus eſt in eorum ἀποτυχίᾳ, i. *fruſtratione & deſiderio. Anginoſis in æqualitate faucium ſputa ſubarida; malum.* Et, *Inter anginoſos qui cocta citò non expuunt, deſperati.* Quæ cùm ita ſint.

Coac. 8. & 10. hujus capitis.

Ex angina.] Cum æqualitate faucium κυρίως dicta.

Sputa glutinosa.] i. Tractu δυσκλυτά, quæ ſunt ejuſmodi; in pituita quidem albuminea ob crudorem, ſicut albumen ovi & coryza; in peruſta, ob ſeri compunctionem & lentorem craſſi humoris à calore contra naturam.

Crassa.] Coacta, undiquaque preſſa, rotunda, quæque ſuo termino continentur, nec diffunduntur.

Multum alba.] Syncera, meraca, omniſque ſui ſeri naturalis, & morbifici humoris, quo exactè tingi debebant, expertia; unde ſignificatio fit perennis affluxus è capite, & nullius excretionis criticæ.

Vi expressa.] Quæ difficulter admodum excreantur, habentque violentam, difficilem, & moleſtam ἀνάχρεμψιν qualis eſt τῶν ἐγκεχρχνόντων τὰ καταγλισχραινόμενα, i. *glutinoſa cum difficultate ſcreantium.* Ea verò difficilis excreatio cauſam habet, ſputi glutinoſi & craſſi contumaciam, cum imbecilla contentione naturæ conjunctam.

Malum.] Ut ſigno & cauſa. Ac ſigno quidem, materiæ contumacia, prægrandi ardore, perenni affluxu, & irrita proritatione. Cauſa autem: quoniam difficultas excreandi auget materiæ contumaciam, auget quoque ardorem atque tumorem. Hinc major dyſpnœa. Atque hæc tria, difficultas excreandi, ſpirandi, & glutinoſus humor, mutuò ſe afficiunt, mutuaſque tradunt operas in ægroti perniciem.

Atque omnis pepasmus hujusmodi, malus.] i. Malè res eunt in tali pepaſmo; ſiquidem pepaſmus verè dici debet, non per antiphraſin. Nam verè pepaſmus ſemper ad ſalutem præclarè apparet & facit, unde ſignificatur naturæ integritas, humoris æqualitas, & virtus caloris nativi. Hîc autem pepaſmus eſt cruditas & corruptio, quæ nunquam bene fit neque apparet. De virtute autem pepaſmi abundè ſcripſimus ad prognωſin 10. hujus cap. Quod ſequitur.

Purgatio multa deorsum, tales paraplectico modo necat.] Hoc certè non adfert cauſam interitus à paraplegia. Neque enim facit hæc paraplegiam, nec paraplegia interitum. Sed crudor cerebri, paraplegiæ cauſa eſt, ſicut anginæ, & quæ inde venit paraplegia, lethalis: cujuſmodi erat illa 1. τῆς ἀπῆδ. cujuſmodi eſt etiam quæ facit parωtidas. De qua nos multa ſcripſimus ad illam prognωſin. *Parotides pravæ ſunt paraplecticis.*

Coac. 4. cap. 4. lib. 2.

17 Ex κυνάγχης ὑπόξηρα πυκνὰ πτύελα, βηχώδεα, πλευρῆς ὀδυνώδεα· ὀλέθρια. ἢ τὰ ἐν τοῖσι ποτοῖσιν ὑποβήσσοντα, ἢ κατάποσις βιαία· πονηρόν.

Ex angina, ſubarida, crebra ſputa, tuſſifera, dolorifica coſtis; mortifera. Quinetiam ex potione tuſſi expreſſa, omniſque adeo violenta deglutitia; peſtifera.

Illa demum cynanches mortifera ſunt ἀποφαινόμενα, quæ & qualitate, & excretionis modo, & graviorum ſymptomatum acceſſione in vitio ſunt. Hujuſmodi ſunt hæc.

Ex angina.] Non in angina. Ex angina igitur quæ ſua edit ἀποφαινόμενα in proprio excremento, & propria excretione. Eſt enim anginæ propria excretio, ſputi excreatio.

Subarida.] Non quidem tuſſicula & excreatione fruſtra omnino citata, ut in pleuritide & peripneumonia quæ ob eam cauſam ſiccæ dicuntur: ſed glutinoſo, craſſo atque rotundo ſputo, & albo, quale jam deſcriptum eſt.

Crebra.] Qui crebram cient ἀνάχρεμψιν, faucibus proritatis ex crebra concuſſione.

Tussifera.] Ex contentione naturæ ſtudentis excutere quod ſibi moleſtum eſt, ſed fruſtra: ut in hepatica inflammatione, & laterali cruda.

Dolorifica costis.] A forti & irrita concuſſione, tum à ſpiratione ſublimi, πνεῦμα μετέωρον Græci vocant.

Mortifera.] Quoniam omnia commemorata, ſunt deſperatæ ſalutis in συνδρομῇ malorum, & virium exolutarum cum συντονίᾳ doloris.

Quinetiam potio tussi expressa.] Per ora & nares, in utraque angina: qualis expreſſio legi-

legitur in anginoſa lib. 3. Epid. & lib. 6. ejuſdem operis.

Omnisque adeo violenta deglutitio, pestifera.] Ut ſigno & cauſa. Nam multi deglutiendo, violenter intereunt, aphor. 35. 4. & lib. 2. & 6. Epidem.

DE PLEURITIDE, ET PERIPNEUMONIA.

Cap.XVI.

ΤΩν πλευριτικῶν οἷσιν ἐν ἀρχῇ παντοῖαι αἱ πτύσιες· τριταῖοι θνήσκουσι, ἢ πεμπταῖοι. φυγόντες δὲ ταύτας, ζ, ἢ θ, ἢ ια ἄρχονται ἐμπυοῦσθαι

al. πάμπτυοι Sic legitur lib. 3. περὶ νούσων. Οἷσι δὲ αἱ πτύσιες εὐθὺς παντοδαπαί εἰσι, καὶ τὰ ἀλγήματα πάνυ ὀξέα, &c.

1 *Inter pleuriticos, quibus initio variæ ſunt expuitiones; ii tertio moriuntur, aut quinto: quos ſi evaſerint, nec dum multò illis ſit melius, ſeptimo, aut nono, aut undecimo incipiunt ſuppurari.*

Ordinis ratio jure à nobis requirit, ut patefacta omni cynanches hiſtoria, deinceps dicamus de morbis cæterarum partium ſpirabilium quæ tum movendo, tum excipiendo, reſpirationi dicatæ ſunt: quemadmodum larynx & arteria deducendo. Ac primùm occurrit pleuritis exorta in parte ſpirabili. Cæterùm explicata ſunt omnia ſigna & ſymptomata quæ cernuntur in reſpirando, eorumque omnium patefactæ cauſæ, unde ſcilicet, & quorſum fiat atque appareat omnis difficultas ſpirandi. Sed earum cauſarum quæ naſcuntur & ſtabulantur in partibus quæ reſpirationi deducendo, excipiendo, & movendo inſerviunt; hiſtoria recenſenda in affectionis cujuſque natura, eadem methodo examinanda qua in angina uſi ſumus: ut nihil omnino prætermiſiſſe videamur quod ad cujuſque naturam pertinet in eſſentia, cauſis, parte obſeſſa, periodis, paroxyſmis, & criſibus.

Inter pleuriticos.] Quorum ſcilicet ita pleuritidis comparata eſt ratio. Arguit verò pleuritidem dolor lateris punctim laceſſens, cum ſpiratione difficili, ſicca tuſſi, & aſſidua febre conjunctus. Quorum ſymptomatum hæc mihi ratio eſſe videtur ad inveniendam morbi unde illa veniunt exiſtentiam, ὕπαρξιν Græci vocant. Nam primùm doloris punctorii cauſa eſt diſtenſio cum intemperie magna partis acerrimi ſenſus, qualis eſt membrana coſtis intexta; difficilis ſpirationis, contumacia thoracis qui neceſſitati non reſpondet; ſiccæ tuſſis, concuſſio thoracis fruſtra concitati; febris aſſiduæ, cordis vicinia & ſocietas cum thorace afflicto. Ex quibus neceſſariò efficitur, thoracis inflammationem ſyſtrophicam, eſſe pleuritidem. Eſt igitur pleuritis, Phlegmone ſyſtrophica tunicæ coſtis intextæ, quæ confectariam habet doloris punctoriam acerbitatem, ſiccam tuſſim, & febrem aſſiduam. Hæc enim ſymptomata non niſi à phlegmone ſyſtrophica eveniunt, atque omnino ſunt humoris morbifici & partis obſeſſæ propria, cum ſympathia partium ſociarum & vicinarum, ut pulmonum & cordis; unde ſicca tuſſis & febris. Nam dolor punctorius & difficultas ſpirandi, ſunt propria tunicæ coſtis intextæ, unde contumacia thoraci infertur, & impeditur libertas ſpirandi. Atque hæc ſigna ſunt reapſe pathognomonica inflammationis pleuriticæ. Nam inflammationis ipſius, ut inflammatio eſt, inſeparabilia ſunt, rubor, calor, pulſus, renixus, & dolor. Jam verò ſyſtrophicæ omnis phlegmones duæ omnino ſunt cauſæ; una rheuma concitatum ſive ὁρμώμενον; altera autem συνιστάμενον, i. *conſiſtens*. Conſiſtens eſt humor ex affluxu collectus qui tumorem facit in parte obſeſſa, cujus confectaria ſunt prædicta ſymptomata, magis ac minùs moleſta in ſpecie, magnitudine, more, & motu; pro varia idea morbi exorti cujus natura in phlegmone ipſa conſiſtit. Eſt enim phlegmone illa ſyſtrophica quibusdam verè φλεγμονώδης, quibuſdam ἐρυσιπελατώδης, nonnullis etiam οἰδηματώδης. Exiſtit præterea phlegmone illa εὐήθης ἢ κακοήθης, tum εὔκολος ἢ δύσκολος; pro varia quam accepit forma τῶν ποιητικῶν καὶ ἐπιδεκτικῶν, i. *efficientium & ſuſcipientium*, ex varia hominum natura in temperamento, complexione, habitu, & conformatione; tum ex cujuſque diæta, in victus ratione & vitæ inſtituto, tum ex temporum defectionibus in tempeſtatum alteratione, & alienatione. Nam morbi omnes veniunt, naſcuntur, principia cauſaſque ducunt; ἢ ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, ἢ ἀπὸ τῶν ἐνεόντων, i. *aut ab iis quæ extra ſunt.; aut ab iis quæ intra inutilia.* Quæ duæ ſunt cauſæ τοῦ θείου, quod in quibuſque morbis accuratè diſcendum & prævidendum magiſter præcepit, non admirandum, ut quidam neoterici cenſuerunt. „ Nihil enim minus eſt philoſophi „ quàm admirari, & conſeneſcere in admiratiore. Sed ut redeamus ad propoſitum,

lib. 1. de morb.

Enimvero rheumatis concitati unde conſiſtens exurgit ad faciendam pleuritidem, triplex omnino cauſa conſiderari ſolet; humoris feritas & orgaſmus, excluſio partis potentis, & dolentis attractio. Et verò ex earum cauſarum notitia indicationes in promptu ſunt in retrahendo, revellendo, & derivando: quemadmodum ex perſpicientia rheumatis conſiſtentis ubi & cujuſmodi ſit, in vacuando & detrahendo. Sed illa differentur pòſt. Nunc rheumatis concitati cauſas propalam explicemus. Ac primùm orgaſmi cauſa eſt feritas humoris ſubſtantia tenuis, qualitate acris atque maligni, & temperamento aut corruptione calidi. Excluſionis autem, partis quæ continet magiſterium in eam quæ continetur. Nam partis dolentis attractio cernitur in utraque προφάσει. Omnium autem cauſarum rheumatis concitati affluxus conſideratur per venam jugularem, ἄζυγον, mammariam, & thoracicam. Hinc veniunt, pleuritis ſuperior, inferior, antica, poſtica ſive dorſalis: quæ cujuſmodi ſint unaquæque in ſpecie & idea, tum autem quænam habeant ἐπιφαινόμενα & ἐπιγινόμενα, demonſtrabitur in deciſionibus ſingularum. Hoc igitur ſit veluti pleuritidis proœmium. Nam cætera quæ pertinent ad διάγνωσιν & πρόγνωσιν pleuritidis, loco dicentur.

Ergo. Inter pleuriticos, quibus initio.] Quando natura morbificis cauſis opprimitur,

ac

ac tum pleuriticus humor primùm aſſurgit, necdum pepaſmo mitificatus eſt, necdum etiam liberalem habet nec liberam à forti naturæ contentione ἀνακάθαρσιν, i. *expurgationem* ſputi pauca bile, aut ſanguine pauco exquiſitè permixti.

Variæ sunt expuitiones.] Vulgata ſcriptura legit πάμπυοι nos autem legendum putamus παντοῖαι: quoniam ſcripturæ affinitas eſt in vocibus πάμπυοι & παντοῖαι, faciliſque ex alterutra in alteram lapſus. Quæ autem affinitate vocum πτύσιες παντοῖαι pro παμπύοις hic annotandæ viſæ ſunt; alibi leguntur παντοδαπαὶ in hanc ſententiam. Atqui παντοίων πτυσίων, καὶ παντοδαπῶν eadem ſignificatio eſt, idemque ſenſus. Et verò cur παντοίας, non autem παμπύους πτύσιες legendum duxerimus, cauſæ in promptu ſunt. Nam primùm τὸ πάμπυον, i. *omnino purulentum*, non præ ſe fert ideam puris corrupti & fœdi odoris, cujuſmodi eſt ἀμοργῶδες καὶ βορβορῶδες, id eſt, *amurcoſum & cœnoſum*, quod in omni phymate nobilium partium, & quolibet morbi tempore, mortem ſubeſſe teſtatur, nec ullum promittit aut recipit allevamentum. Mors in propinquo eſt. Suppuratum autem laudabile, neque tam citò fit, ut ſit & appareat ineunte morbo: & cùm apparet omni ex parte purulentum, non magis metum adfert ſiniſtri judicii quàm ſpem ſecundi. Quinetiam ſuppurati laudabilis hæc prima lex in arte ſancitur, ut omni ex parte ſit purulentum, i. æquale & album. Nam inter ſuppurationes thoracis atque pulmonum illæ ſunt pernicioſæ admodum quæ ſputo adhuc birioſo ſuppurant, ſive birioſum ſputum atque pus inter ſe diducta, ſive etiam mixta expurgentur. Sunt igitur παντοῖαι πτύσιες ſeu variæ expuitiones, colore & conſiſtentia multùm variegatæ, ex perenni affluxu rheumatis concitati, & ab excurſu viſcerum hypochondriacorum, tum ex afflictione partis obſeſſæ à rheumate conſiſtente in qua ex eo affluxu fit σπάδων ἢ ῥῆξις. Hujuſmodi ſunt expurgationes cruentæ, lividæ, flavæ, nigræ, & fœdi odoris, quæ quidem ineunte morbo procedunt διὰ τὴν ῥῆξιν τῆς φλεβὸς, i. *ruptione venulæ*, cùm laxatus eſt σπάδων.

lib. 3. de morb.

lib. 2. prog.

lib. 1. de morb. aph. 47. 4. lib. 2 prog. Coac. 12. cap. 7. lib. 2.

Ii tertio die moriuntur; aut quinto.] Sic 3. libro περὶ νούσων unde vulgatam ſcripturam correximus. Ergo tam citò moriuntur, tamque cita mors venit: quoniam à ruptura venulæ ſanguis effuſus corrumpitur, bilis à jecore affuſa ex labore hypochondrii tum ex fervore ſanguinis, pro expurgatione inchoata, ſpadona infert thoraci, unde homines ſuffocantur. Eſt etiam periculoſa febris, & affluxus perennis ſyntimoria. Sic enim ὑπὸ σπαδῶνος καὶ σηπεδόνος ad exitium præcipitantur. Multùm etiam facit ad citam mortem, doloris acerbitas & dyſpnœa. Nam deſperatæ ſalutis propter ἀπεψίαν & corruptionem ſignum eſt ſputi varietas; unde plurium affectionum ſignificatio fit, indeque pejus res eunt.

Quos si effugerint.] Validarum virium beneficio, & partium ſpirabilium amplitudine; unde minora omnia ſuppreſſionis, corruptionis, & dyſpnœæ. Sic enim lib. 3. περὶ νούσων, τούτους δὲ διαφυγόντες, ὑγιαίνουσιν, i. *hos qui effugerint, ſanantur.*

Nec dum illis multo sit melius.] Ut nondum morbo defuncti ſint per liberalem & liberam expurgationem, unde reſtituta ſit libertas ſpirandi, ac dolor quieverit; maneat autem ὅ, τε σπάδων, καὶ ἡ σηπεδών.

Septimo, aut nono, aut undecimo incipiunt suppurari.] Huc pertinet quod ſcripſit 1. lib. de morb. Ex quo apparet τὰς πτύσιας malè hîc legi παμπύους; ineunte morbo. Ac ſuppuratum quidem illud, ab interitu ſemper non vindicat purulentos. Diſtinctiones infrà poſitæ ſunt.

2 Οἷσι δὲ ἄνω ὦτος ἐρυθρὸς τῶν πλευριτικῶν, καὶ ὁμοίως θερμαίνονται, καὶ κοιλίη ἐπιχολοῦται χολώδεα καὶ δυσώδεα. εἰκοσταῖοι καὶ τεσσαρακοσταῖοι κινδυνεύουσι. φυγόντες δὲ ταύτας σώζονται.

Meliùs ſic, ex lib. 3. περὶ νούσων.

Οἷσι δὲ τῶν πλευριτικῶν προσγίνεται τὸν νῶτον ἐρυθριᾷν, καὶ τοὺς ὤμους θερμαίνεσθαι, καὶ ἀνακαθίζοντας βαρύνεσθαι, καὶ ἡ γαστὴρ ἐκταράσσεται χλωρῷ καὶ δυσώδει σφόδρα· οὗτοι διὰ τὴν ὑποχώρησιν τῆς γαστρὸς, εἰκοστῇ ἀποθνήσκουσι. ταύτας δὲ διαφυγόντες· ὑγιαίνουσι.

Quibus autem pleuriticis illud accedit etiam ut multùm rubeat dorſum, incandeſcant humeri, & ipſi reſidendo graventur, alvus autem perturbata viridi & multùm fœtida bile feratur; ii ſanè propter eam ſubductionem vigeſimo die intereunt: quos ſi effugerint; periculo defunguntur.

Pleuriticorum hæc ſunt acceſſoria mala, dorſum rubere, humeros incandeſcere, reſidendo gravari, & alvum ferri viridibus excrementis ac fœdi odoris,

Quibus autem pleuriticis illud accedit etiam.] Præter communem pleuriticorum conditionem & ſtatum qui cernitur in dolore punctorio, ſpiratione difficili, ſicca tuſſi, & febre aſſidua.

Ut

Ut multum rubeat dorsum.] Ab eryſipelate illic exorto, quod fecit rheuma concitatum per venam thoracicam, unde fit pleuritis illa quam vocat dorſalem. Ergo non ſine cauſa, ſed meritò, legendum duximus ἐρύθρος νώτε, non ἄνω ὠτὸς, ut in vulgata ſcriptura. Non enim video quid ſit, rubere ſuperas aurium partes, nec quorſum appareat illa coloratio ad μετάστασιν pleuriticæ materiæ per ἀπόθεσιν ad parotidas, quæ ſub auribus oriuntur, non ſupra aures. Nec verò διάνοια eſt authoris dicere de pleuritidis ad parotidas ἀποθέσει. Nulla enim eſt æquitas id comminiſci dum cœpta pleuritis aſſurgit: ſed cùm jam maturuerit, & anagogen copioſam non habuerit. Verùm hîc nova quædam pleuritidis idea & forma ſtatuitur, quæ accuratè ſcripta legitur lib. 3. περὶ νόσων. Ergo rubet dorſum ab eryſipelate ſeu eryſipelatoſa phlegmone, quæ à coloratione rubra quam habet, non rarò ἐρύθρος ἢ ἐρύθημα nominatur; ut ſupra poſuimus in angina. lib. 3. de morb.

Incandescunt humeri.] Vicinia, conſtatu, ſuppreſſione & corruptione humoris τῇ καρδίᾳ omnium calidiſſimi: nunc autem ὑπὸ σπασμῶν καὶ σηπεδόνος calidioris & acrioris.

Et ipsi residendo graventur.] At ſi diceret, ſi reſidendo major oppreſſio ſit quàm levatio, in difficultate ſpirandi, quamvis in reſidendo unicum ſit allevamentum, etiam in peripneumonia. Sic enim fatentur peripneumonici omnes, majore anguſtia thoracis atque pulmonis opprimi ſe in declivi decubitu, quàm in acclivi. lib. 1. prog. Ergo ſi unde levatio eſſe debet, major ſit oppreſſio. Id autem accidit propter σπασμῶν, & contractionem muſculi ſerrati majoris qui ex omoplatæ baſi tota interiore fertur in coſtarum novem ſuperiorum oſſa, longius quàm in ipſarum ſpatia; & ejus muſculi qui ex inferioribus tribus colli ſpinis, & prima metaphreni, fertur in tria ſpatia coſtarum quatuor ſuperiorum: contractionem autem illi muſculi patiuntur dolorificam à rheumate concitato venarum & arteriarum thoracicarum, quibuſcum viciniæ & ſocietatis ſympathiam habent muſculi novem omoplatæ ductores, qui omnes reſidendo magis laborant quàm decumbendo in contractione injuſſa. Sed ea incommoda ſpirationis ſic deſcribuntur ab Hippocrate. Ἡ δ' ἐς τὸν νῶτον πλευρῖτις τοιῆδε διαφέρει τῶν ἄλλων· τὸ νῶτον ὀδυνᾶται ὡς ἐκ τῆς πληγῆς, καὶ στένει καὶ ἀναπνεῖ ἀθρόον. i. *Pleuritis dorſi à reliquis ſic differt; dolor eſt dorſi, ejulatus, & ſpirationis oppreſſio.*

Alvus autem perturbata.] i. Proritata morſu excrementorum ſubeuntium, ipſaque multùm laxata: id enim ſignificat ταραχὴ τῆς κοιλίης. lib. 3. de acut.

Viridi et multum foetida bile feratur.] Quæ corruptione propriæ ſubſtantiæ in vitio eſt, quam genuit febris acuta unde liquitur pinguis humor, & caro recens preſſa, ac ſanguis aduritur, ut ſuprà poſitum eſt in cerebro inflammato à muſculis crotaphitis. Coac. 15. Nec ſolùm hoc facit pleuritis dorſalis: ſed etiam mictionem ciet cruentam quæ refert τὸ ἰχωρῶδες quod è carnibus aſſis exudat, eodem planè vitio renum quo ipſum jecur fundit per alvum proluviem ſanioſam. Omnino autem ſympathicæ ſunt illæ duæ pleuritidis dorſalis excretiones: propterea que morbum non levant. De viridibus autem & fœtidis dejectionibus loco dicetur. 14. lib. 2. lib. 3. περὶ νόσων. lib. 3. περὶ ἀέρων. & Coac. 12. c. 10. lib. 2.

Ii sane propter eam subductionem.] Quæ toto genere ſymptomatica eſt dyſenterica, colliquamenti ſoboles, unde non minùs laborant ægri quàm à dorſali pleuritide.

Vigesimo die intereunt.] Qui finis eſt acutorum morborum. Intereunt autem συντονίᾳ morbi atque doloris, & virium exolutione, collapſis naturæ præſidiis. Quorum enim morborum συντονία eſt cum excreatione ſymptomatica; ii ſanè & citò vires labefactant, & citam inferunt mortem.

Quos si effugerint.] Validarum virium beneficio, propria criſi, & ope eorum quæ exhibentur.

Periculo defunguntur.] Reſtituta libertate ſpirandi, & œconomia naturali unde periclitabantur dum in vitio erant. Ex quibus efficitur, ſymptomatum etiam fugacium calamitoſa vi homines mori, niſi illa brevi quieſcant: tametſi eorum cauſa non firmiter fixa ſit, ſed leviter preſſa in principatu animalitatis aut vitæ.

Hæc pleuritis deſcripta legitur lib. 2. περὶ νόσων his verbis. *Febris detinet cum ſtridore & ſicca tuſſi, expuunt viridia; nonnunquam livida; latus dolore corripitur, dorſum rubet, calet caput, pectus, venter, pedes, cruraque; reſidendo æger graviùs tuſſit, difficiliùs ſpirat: alvus turbata fertur viridibus & graveolentibus excrementis: hîc moritur intra viginti dies, quos ſi effugerit; ſanatur.*

3 Αἱ ξηραὶ τῶν πλευριτίδων καὶ ἄπτυστοι, χαλεπώταται· φοβεραὶ δὲ ἐν οἷσιν ἄνω τὰ ἀλγήματα.

Siccæ pleuritides & ſputi expertes; graviſſimæ: terrificæ autem in quibus dolorifica ſurſum ſunt mala.

In magna pleuritide, ſalutis deſperatio eſſe ſolet ſi nihil fiat, nihil appareat, quod ſyſtrophicæ inflammationis laxitatem adferat, unde remiſſio ſit graviſſimorum ſymptomatum quæ ab ea inflammatione, dum viget, naſcuntur & oriuntur. Syſtrophicæ inflammationis laxitatem adferunt fomentum, detractio ſanguinis, & liberalis ac libera ſputi expurgatio; per quam ipſa pleuritis non rarò αὐτομάτως quieſcit.

Ergo. Siccæ pleuritides.] In quibus non humeſcunt ora pleuriticorum: ſic enim præceptor loquitur lib. de morb. acut. Ad quem locum hæc ſcripſit Galenus. *Siccior*, inquit, *morbus cognoſcitur multifariè: quamvis in univerſum communis ratio ſit cognoſcendi. Nam peripneumo-*

monie, pleuritidis, omniumque adeo morborum thoracis, pulmonum, & arteriæ, ſiccitas innoteſcit quando ex afflictis partibus nihil ſpuendo excluditur. Hepatis autem, meſaræi, jejuni, lienis, cæterarumque alvi partium; quando vel ipſa in totum ſuppreſſa alvus eſt, vel non niſi coacta πρὸς ἀνάγκην *excernit, eaque dura & pilularum vervecinarum ſimilia. Venarum & arteriarum percipiuntur ſicci morbi, aſperitate linguæ, & cutis ſqualore. Sic ulcera ſicca ſunt ex quibus nihil exudat ichoris: ſic ophthalmiæ ſiccæ*, &c. *Sunt autem ſiccæ pleuritides: quia nihil ab inflammatione exudat, unde humeſcat os in ſpuendo.*

Et sputi expertes.] Sputi vacuitas non ſeparatur nec diſtinguitur à ſicca pleuritide, lib. 3. περὶ νούσων. Hippocratis verba hæc ſunt, εἰσὶ δὲ καὶ ξηραὶ πλευρίτιδες ἄπτυστοι, i. *ſunt etiam ſiccæ pleuritides ſputi expertes.* Sed parum refert. Enimvero ſputi expertes ſunt quando debent eſſe participes: quia crudæ & firmiter fixæ; aut quia pleuriticus non ſatis habet animi ad ciendam thoracis concuſſionem, doloris metu; aut quod pejus eſt, non ſunt illi validæ vires ut fortiter concutiendo excutiat πτύελον: quibus accedit quòd materia ſæpe non eſt expectorabilis, tum propter contumaciam glutinoſam ab ardore, tum propter efferam tenuitatem quam fumidus vapor complecti non poteſt, nec alæ pulmonum ſatis explicatæ ad liberum exitum. Atque hæc incidunt ſua ſponte, & prohibent ἀνακάθαρσιν. Non minora autem ſunt mala quæ veniunt à diæta inconſideratè præſcripta, ſi fortè nec jure, nec loco ptiſſana quamvis reapſe optima, exhibeatur, quæ ex eo præpoſtero uſu pleuriticos primùm facit ἀπτύστους, mox πνευματίας; unde ſeptimo die, aut etiam celeriùs moriuntur.

Gravissimæ.] In quibus periculi ſumma ſunt omnia. Nam χαλεπώτατοι καὶ ἐπικινδυνότατοι idem ſunt. Sunt autem graviſſimæ & periculoſiſſimæ: quoniam in laxitatis vacuitate acceſſio fit majoris tenſionis, unde difficultas ſpirandi major auget contumaciam humoris expurgandi, quemadmodum hæc rurſum difficultatem ſpirandi; quæ duo συμμαχοῦσιν ἀλλήλοις ἐς τὸ κακόν, i. *mutuas tradunt operas in perniciem ipſius pleuritici*, quem paulò pòſt ſuffocat orthopnœa & ſtertor. Ut enim beneficio τῆς ἀνακαθάρσεως pleuritides ipſæ ſua ſponte quieſcunt, earumque redintegratio comparatur ſimplex & facilis, perfecta, & ſine metu relapſus: ita ſi careant τῇ ἀνακαθάρσει, nihil opis adferri poteſt à medico quin vel illæ ad exitium præcipitent ægros, vel ipſos faciant purulentos, vel transferantur ad pulmones & ad cerebrum ipſum, vel ſucceſſionem abſceſſuum habeant tum ad parotidas, tum ad crura; niſi eorum abſceſſuum vindices urinæ ſint purulentæ, abradentes, ſtrangurioſæ, & confertim proruptæ. Quæ omnia ſæpe ſunt ejuſmodi, ut qui habet, periculum mutare, non effugere videatur.

Terrificæ autem.] Quæ metum adferunt citæ mortis, aut certè ſiniſtri judicii, cum acceſſione & ſucceſſione graviorum malorum.

In quibus dolorifica sursum sunt mala.] Enimvero dolorifica ſurſum ſunt mala quæ firmiter fixa ſunt in ſupera regione coſtarum, à rheumate concitato per venam jugularem quæ alit tria ſpatia coſtarum quatuor ſuperarum. Atque hæc pleuritis omnino terrifica eſt, tum ſpecie ipſa, tum ſympathia nobiliſſimarum partium ſociarum & vicinarum. Hæc enim conſortem habet ſui doloris claviculam: proptereaque ſanguinem liberaliter detrahendum præcepit Hippocrates, inciſa vena interiore cubiti, tum ad retractionem rheumatis concitati, tum ad detractionem conſiſtentis. Sed dolorifica mala ſurſum eſſe dicuntur etiam, quæ habent
75. Coac. 1. lib. tranſlationem ſupra jugulum. Qua de re jam ſuprà illud poſitum eſt. *Doloris acerbitas pauliſper affixa jugulo, ſi ſurſum prorepit, vel ad ſuperiora vertitur; mortiferum infert malum:* infert enim phrenitidem; ſicut pleuritis infert peripneumoniam.

4 Πλευρίτιδες ἄνευ σπασμάτων χαλεπώτεραι τῶν μετὰ σπασμάτων.

Pleuritides avulſionum expertes, graviores iis quæ ſunt participes.

In omni phlegmone ſyſtrophica nobilium partium bona eſt tranſitio quæ & laxitatem adferat partis obſeſſæ, & inoffenſas relinquat nobiliores, neque recurſum faciat humoris velut poſtliminio revertentis eò unde curſum inflectit. Ac tranſitio quidem in pleuritide obviis, quod ajunt, ulnis excipienda quæ fit intus foras, tum expellendo, tum attrahendo. Hoc illud eſt quò ſpectat inſtituta prognoſis. Eſt autem hujuſmodi.

Pleuritides.] Quarum natura jam ſuprà eſt poſita in phlegmone ſyſtrophica tunicæ coſtis intextæ; nunc autem aliam præ ſe ferunt ideam in hac prognoſi expreſſam.

Avulsionum expertes.] Sic Græcum illud converti, ἄνευ σπασμάτων; quamvis non ita bene, donec meliora Dominus. Eſt autem hæc διάνοια præceptoris. Quæ vigent pleuritides ſine vicinarum carnium ſpaſmate, aut venarum ſpadone; ſive illa faciat excluſio phymatis pleuritici à forti naturæ contentione, ſive ipſa carnium & venarum attractio. Etenim ſpaſma ipſum fit περὶ τὰς ἶνας τῶν μυῶν ἐπὶ πλέον ταθείσας, i. *cùm ſcilicet muſculorum fibræ plurimùm diſtenduntur*, adeo ut nonnullæ diſrumpantur: quam affectionem recentiores medici propriè ῥῆγμα
comment. 3. nominarunt. Hæc ſunt Galeni ad librum Hippocratis κατ' ἰητρεῖον: quanquam nihil erat neceſſe huc advocare recentiorum medicorum authoritatem ſuper nomine τοῦ ῥηγματος, quod
lib. 1. de morb. primus Hippocrates ei affectioni verè impoſuit. Sed ea prægrandis fibrarum diſtentio accidit ſua ſponte, vel prævisa. Ac ſua quidem ſponte, ab iis quæ intra ſunt inutilia, vel quæ adveniunt extrinſecus. Sua ſponte intrinſecus accidit, quando à phymate pleuritico exudat tenuior humoris portio, ſicut ab omni phlegmone ſyſtrophica exudare ſolet, modò partis denſitas non impediat, ut in cute; ipſam verò portionem exudantis atque quodammodo expreſſi humoris caro ad ſeſe attrahit, unde fibrarum diſtentio quam veteres nominaverunt σπάσμα. Quinetiam venarum circumjacentium vi attractrice quæ ipſas carnes præcedunt, fit σπάδων in ipſis, & varicoſæ redduntur.

duntur. Sed eadem σπάσματα extrinſecus veniunt, ſicut Hippocrates poſuit. *Naſcuntur autem ſpaſmata, tum à laboris contentione, tum à lapſu & caſu, tum etiam ſi quis pergrave onus levare conetur, tum à curſu & lucta; & quæ ſunt ejuſmodi omnia.* Sed idem præceptor in catalogo ſymptomatum à τρώματε exortorum, ſpaſma recenſet his verbis. *Suffuſiones, contuſiones, diſtentiones* σπάσματα, *tumores ſine inflammatione, à τρώματε fiunt.* ibidem.

Ergo. Pleuritides distentionum expertes.] Quæ carent omni diſtentione venarum & carnium vicinarum, nulla oppreſſione facta è phymate, nullaque venarum & carnium attractione.

Graviores.] Periculóſiores: præſertim ſi pleuritides ſiccæ maneant, & ſputi expertes. Sunt autem periculoſiores: quoniam in ſputi vacuitate, quæ propria eſt criſis pleuritici, nihil eſt quod citam adferat laxitatem partis obſeſſæ, qualem adferre ſolet ſpaſma vicinarum partium per tranſitionem exortum. Rationi autem conſentaneum eſt ut expurgatione denegata pleuritico, in qua ſpes omnis vitæ conſiſtit, retractio fiat rheumatis concitati, & conſiſtentis detractio: quæ duo auxilia niſi præſto fuerint, tum in anguſto ſpes eſt. Sed eorum auxiliorum commoda ſecum adferunt ſpaſmata illa quæ in pus vertuntur; modò ſint analoga pleuritico phymati. Nam de exiguis illud præceptum eſt. *Nonnullis cùm ſpaſmata venarum aut carnium exigua ſurrexerint; non ſuppurat phlegmone, ſed diu manet.*

Iis quæ sunt participes.] Contraria contrariorum ſunt conſequentia. Nam de pleuritidum exitu cum ſpaſmate conjunctarum, hæc fuit ſententia præceptoris. *Quòd ſi ad humerum tranſit dolor, cum gravitate manus, ſtupore & ſegnicie; vel ſi ſeſe in venam obfirmat ad humerum dorſúmque pertinens; latus repentè liberatur.* Eo ſpectat igitur hæc divina prognωſis ut intelligamus, pleuritides ſiccas & ſputi expertes, tum autem in quibus dolorifica ſurſum ſunt mala; quamvis alioqui mortiferæ videantur; ipſas tamen reddi ſanabiles exorto ſpaſmate foris in vicinis partibus, per tranſitum phymatis pleuritici, quem fecit attractio & impulſus. Quanquam & aliam in partem ſic accipi poteſt.

Quod quoniam ſiccarum pleuritidum & ſputi expertium multæ ſunt cauſæ cur ita ſint, ut ſuprà poſuimus; nunc eam proponit quæ infert deſperationem ſalutis, ex denegata thoracis concuſſione ad excuſſionem humoris pleuritici cùm mitificatus fierit. Non enim bona eſt omnis concuſſio. Nam ſternutamenti noxia eſt in pleuritide. Sed ea ſic habetur optima quæ loco fit, & ſponte noſtra tuſſiendo καθ' ὁρμὴν, ἢ κατὰ προαίρεσιν; i. *impetu aut voluntate.* Atque inter ſyſtrophicas nobilium partium inflammationes, illa quæ facit pleuritidem, privilegio exolvitur partis obſeſſæ, cujus magna vis eſt in concutiendo ad tuſſiendum & extuſſiendum. Sed illa concuſſio ſi denegetur, ex illo concidit omnis ſpes medici & ægroti. Hinc ſenum pleuritides ob eam ſanè cauſam ſunt inſanabiles: quia illi non habent firma latera ad expectorandum.

5 Τῶν πλευριτικῶν οἷσιν ἐν ἀρχῇ γλῶσσα χολώδης γίνεται· ἑβδομαῖοι κρίνονται· οἷσι δὲ γ, ἢ δ, περὶ τὴν θ.

Quibus pleuriticis continuò lingua bile ſuffuſa eſt; ſeptimo judicantur: quibus autem tertio aut quarto; ad circiter nonum.

Acutorum morborum citæ ſunt criſes in propria cujuſque ſpecie & idea, unde cita mors venit, aut victoria læta. Cauſæ ſuprà ſunt poſitæ. Nunc in pleuritide ſignum citæ criſis docetur, quod cernitur in lingua pleuritico humore fucata.

Quibus pleuriticis, continuo.] Simulatque dolere cœperunt ex latere, ſterno, thorace: quoniam pleuritis eſt eryſipelâtoſa, facileque prorepit & exudat humor pleuriticus à rheumate conſiſtente. Hîc enim nomen τῆς ἀρχῆς ſignificat τὴν πρώτην εἰσβολήν.

Lingua bile suffusa est.] Non quidem per ſympathiam τῶν προσεχέων, i. *partium vicinarum & ſociarum* incendio conflagrantium, quibus eſt γλῶσσα ὁμόχρους, i. *lingua concolor*; ſed per μετάστασιν vel ἐπιχύσιν bilis pleuriticæ prorepentis ab inflammata parte ſecundùm membranam quæ a larynge exorta, linguæ obducitur: ſicut eadem gemina ligamento inde nato conjungitur, acerrimi ſenſus; atque illud ligamentum facit linguæ τὸ διχροῦν, id eſt, *lineam medianam.* Ergo lingua ſic bile fucata uti fucatur facilè, tum propter opportunitatem τῆς προσεχείας, tum propter ipſius mollitudinem & raritatem. Non enim hæc bilis ſuffuſio referri debet ad ſaporem bilis amarum, ſed ad colorationem ipſam. Sed illa coloratio maneat ipſa per ſe, neque conjunctam habeat ullam characteris aut molis mutationem; ut neque ſit rigidiuſcula, neque aſpera, neque ſicca, neque hiulca. 6. Epid. part. 5.

Septimo judicantur.] Quoniam quorum morborum cita mutatio eſt, cita quoque fit criſis. At cita mutatio cernitur in celeritate τῶν ἐπιφαινομένων quæ jure & loco apparent. Jure & loco apparet quæ continuò fit anagoge phlegmonarum ſyſtrophicarum, tam hypochondriacarum, quàm præcordialium. Sic inflammato hepate quò citiùs venit hæmorrhagia liberalis, eò res ægri meliùs eunt. Sic in pleuritide cita expurgatio libera & liberalis ſputi boni, citam quoque infert criſin & ſimplicem & perfectam, & metuentem reverti. Neque obſtat quod alibi ſancitum eſt ab Hippocrate. *Critica ne ſtatim appareant.* Diſtinctiones ſuprà ſunt poſitæ. Sed quæritur utrum ea criſis quæ ſecundo incidit quaternario, lingua in pleuritide continuò bile fucata, ſperabilem faciat vitæ ſalutem, an contrà ſit deſperatæ ſalutis. Enimvero κρίσις & τὸ κρίσιμον, ſecundi aut ſiniſtri judicii eſſe dicuntur; prout acceſſionem habent bonorum aut malorum ſignorum. Nam oculorum nitor eorum qui antea colorem genuinum decoremque amiſerant, eſt κρίσιμον, i. *ſalutare.* Lingua autem quæ multùm nigreſcit, intra decimumquartum Coac. 1. cap. 6. lib. 2.

tum criſin fore oſtendit funeſtam, ſi maneat in tali colore. Ergo ſi lingua bile dilutiore fucata ſit, non ſaturata, ut æruginoſa & nigra; neque ἀπὸ τοῦ πόνου, quod liquitur à febre acuta; ſed à laxitate & ſero πλευρίτιδος, id eſt, tunicæ coſtis intextæ, ex qua per ipſos pulmones exudat ſerum bilioſum quod prorepit ad linguam ſecundum membranam laryngis unde ipſa veſtitur; indeque os humeſcat, & ſputum modica bile accuratè permixtum procedat: lingua, inquam, ſic fucata ſalutarem fore criſin denunciat. „ Non enim minora ſunt argumenta futurarum „ criſeωn in qualitatibus corporum, quàm in pepaſmo humorum morbificorum. Sin autem lingua æruginoſæ bilis & tetri vaporis, à pingui humore qui liquitur, infectione ſit multùm fœdata, eademque ſiccior facta, primum ſit rigidiuſcula, mox aſpera, poſtremò hiulca; mortiferam fore criſin denunciat.

lib. 1. de acut.

Quibus autem tertio aut quarto, ad circiter nonum.] Quoniam ſimiliter fit à primo die ad ſeptimum, ſicut à tertio aut quarto ad circiter nonum. *Nam quæ citò humeſcunt* πλαδῶντα, *citam quoque criſin promittunt; tardiorem quæ ſerius.* Illud autem περὶ τὴν ἐννάτην, verti, *ad circiter nonum*, ſecutus illud quod alibi ſcriptum eſt de luxata maxilla: ἢν ἄρα ἄν καὶ θνήσκουσι, δεκαταῖοι μάλιστα. i. *Atque hi moriuntur ad circiter decimum diem*, i. nono vel undecimo, ut ex illo μάλιστα, interpretatur Galenus. Itaque talium pleuriticorum criſis erit nono vel undecimo, ut apparebit lingua fucata tertio ad nonum, quarto ad undecimum. Tales autem pleuritici, omnes judicantur ſeptimo die.

lib. 2. περὶ ἄρθρων.

6 Πομφόλυγος δὲ ὑποπελίου γινομένης ἐπὶ τῆς γλώσσης ἐν ἀρχῇ, οἵη σιδήρου βαφέντος ἐς ἔλαιον· χαλεπωτέρη ἡ ἀπόλυσις. καὶ ἡ μὲν κρίσις ἀφικνεῖται ἐς τὴν ιδ΄, αἷμα δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πτύουσι.

Ην μὲν ἐν ἀρχῇ γένηται τρηχεῖα. 3. περὶ νούσων.

Sublivida autem bulla continuò in lingua tumeſcens, qualis eſt ferri candentis in oleum immerſi; difficulter exolutum iri morbum oſtendit. Atque ipſa criſis decimoquarto venit. Ac ferè ſanguis expuitur.

Hippocratis fuit judicium, argumenta peti ex lingua ad διάγνωσιν καὶ πρόγνωσιν pleuritidis, lib. 3. περὶ νούσων. *Præter commemorata ſigna in unaquaque pleuritide, hæc etiam ſpectare oportet in lingua.* Deinde ſubjungit propoſitam prognωſin.

Sublivida autem bulla.] Ac ſi diceret; ſecus eſt de lingua bullata quàm de fucata, præſertim ſi bulla ſublivida ſit quæ inter phlyctænas & omnia exanthemata principatum obtinet malignæ cacochymiæ unde aſſurgit. Eſt autem bulla in ſolido corpore, phlyctæna ſive puſtula velut ambuſta, πυρίκαυστον vocat Hippocrates: quemadmodum in humore ex eo circumtenſo à ſpiritu flatulento. Excitantur enim pompholyges in liquido circumtenſo à calore & flatu; ſtabiles quidem in craſſo & glutinoſo; fugaces verò in tenui. Hinc generatio ſpumæ. Corporum autem pompholyges, ἢ φλυκταίναι, ἢ φλυζάκια, nihil refert, exoriuntur & aſſurgunt ex collectione venenatorum ichorum, corporis ſuperficiem amburentium aut erodentium. Nam de ichoribus à tempeſtate auſtrina cum denſis nimbis & rapido æſtu natis atque collectis, illud memoriæ proditum eſt. Ὑπεγίνοντο μὲν ἐν τῷ δέρματι ἰχῶρες. ἐγκαταλαμβανόμενοι δὲ, ἐθερμαίνοντο, καὶ κνησμὸν ἐνεποίεον, εἶτα φλυκταινίδες ὥσπερ πυρίκαυστοι ἀνίσταντο. i. *Ichores ſuberant ſub cute, qui concluſi incaleſcebant, pruritumque faciebant, inde puſtulæ aſſurgebant ambuſtis ſimiles.* Sed tamen eorum ichωrum, atrabilarii cæteros feritate & omni qualitate maligna præcedunt. Hinc puſtulæ illæ liventes, quæ ut κατὰ τῶν ἐκχυμώσεων ἢ ναυσιώσεων primum ejuſmodi ſunt: ita non multò poſt, magis livent κατὰ τῶν νεκρώσεων partis ambuſtæ bullatæ. Sic oculi livent ſuggilatione, aut extinctione caloris vivifici.

lib. 4. acut. initio. lib. 2. Epid.

Ergo. Sublivida bulla continuo in lingua tumescens.] Ineunte ſtatim pleuritide quam excitavit σπάδων ſive contractio lateris, velut ab ictu aut jactu impreſſa; unde pleuritici apparent βλητοὶ, i. *de cœlo tacti*, quibus liventes bullæ aſſurgunt in lingua, exudante ſero atrabilario per membranam laryngis quæ ſuperinducitur linguæ, ipſaque circumtenſa linguam facit bullatam atque fucatam feri colore.

Qualis est ferri candentis in oleum immersi.] Nam ferrum fornacarium, necdum lima perpolitum cùm incanduerit, ſi oleo perfundatur, aut immergatur; eo circumtenſo quod pingue eſt, bullam edit ſtabilem atque liventem.

Difficulter exolutum iri morbum ostendit.] i. Spem in anguſto eſſe teſtatur, difficilemque morbum, ſeu periculoſum (id enim ſignificat τὸ χαλεπὸν) tum propter humoris morbifici feritatem quæ partium ſubſtantiam labefactat, tum propter denegatam diſtento lateri laxitatem, unde majoris tenſionis acceſſio, quæ auget difficultatem ſpirandi: quemadmodum hæc rurſum materiæ contumaciam; quæ duo afficiunt ſe mutuò, certantque ex æquo in ægroti perniciem.

Atque ipsa crisis decimoquarto venit.] Non quidem ſimplex nec tuta, nec recidivæ metuens, qualis eſſe ſolet in expurgatione liberali & libera ſputi boni. Decimoquarto, inquam, venit, aut inflammatio hæc ſyſtrophica in gangrænam potiùs quàm in ſuppuratum mutatur. Atque dies ille, terminus eſt inchoandæ expurgationis

lib. 5. aph.

Ac fere sanguis expuitur.] Διὰ τὴν ῥῆξιν τοῦ σπάδωνος, lib. 1. de morbis. Ac talis expurgatio non eſt bona in qualitate ſputi, aph. 47. lib. 4. quod etiam mox infrà ponetur.

7 Πτύαλον δὲ ἐν τοῖσι πλευριτικοῖσι τριταῖον μὲν ἀρχόμενον πεπαίνεσθαι,

καὶ

καὶ πλύεσθαι· θάσσους ποιέει τὰς ἀπολύσιας· ὕστερον δὲ βραδυτέρας.

At verò ſputum in pleuriticis, tertianum quidem inchoatum mitificari, & expui; citas facit diſceſſiones: ſerius autem; tardiores.

Bene res eunt pleuritici cui valedicit pleuritis. Vale autem dicit à forti naturæ contentione in mitificando, & expurgando inflammationem ſyſtrophicam tunicæ coſtis intextæ. Expurgatio fit per liberam & liberalem expuitionem, unde pleuritis ipſa ſponte naturæ quieſcit, criſinque habet ſimplicem, perfectam, minimeque conſciam recidivæ. Ergo quicunque pleuritici cocta citò expuunt, ſperabilem vitæ ſalutem, & certò & mox futuram oſtendunt. Atque fuit illud judicium dictatoris de diſceſſione pleuritidis. Sic autem ſcripſit in hanc prognωſin quæ illinc deſumpta eſt. Ἔχει δὲ οὕτως περὶ ἀπαλλάξιος· εἰ μὲν τριταίω ἄρχοιτο πεπαίνεσθαι καὶ πλύεσθαι· θάττους αἱ ἀπαλλάξιες. εἰ δὲ ὕστερον πεπαίνοιτο· ὕστερον καὶ αἱ κρίσιες γίνονται. i. *De diſceſſione ita res habet. Si tertio die incipiat coqui & expui; cita diſceſſio erit: ſin tardiùs coquatur; ſerior quoque futura eſt criſis.* Omnis igitur ratio defungendi pleuritide, poſita eſt in pepaſmo & anacatharſi inflammationis pleuriticæ. Sed opportunitas pepaſmi & anacatharſεωs, ad facilem, citam, & tutam curationem; in celeritate laudem habet. Nam in pleuritide celeritas etiam mora eſt: à qua, dum viget, natura periclitatur: & intolerabili doloris acerbitate, & ſumma difficultate ſpirandi. Sic in anguſto ſpes eſt. Cum igitur pleuritica tenſio & proritatio laxari debeat citò, & temperari, ad libertatem ſpirandi, & doloris vacuitatem; laxitatis & temperationis commoda ſecum adferunt, pepaſmus, & anacatharſis: quæ quò celeriùs veniunt, eò eſt ægri major ſecuritas. lib. 3. περὶ κρισίων.

At vero in pleuriticis sputum.] Scopus eſt; patefacta pleuritide in ſpecie & idea, tum autem quemadmodum veniat, ubi ſtabuletur & ægrum exerceat: ſequitur ut exolvendæ ipſius rationem, & redintegrandi lateris è natura egreſſi rationem indicemus. Ratio autem ſic eſt.

Sputum.] Excrementum illud quod è pulmonibus & thorace tuſſiendo per os excluditur, quod propriè dici poſſet expectoratum: non enim hoc loco σιαλισμὸν ſuperne aut inferne diffluentem agnoſcimus, nec verò excretionem è faucibus; illud πτύσμα; hanc verò ἀπόχρεμψιν Græci vocant: tametſi hæc nonnunquam pro ἀνακαθάρσει legitur. Nam quòd πτύελον idem ſignificet atque expectoratum, declarat illud Hippocratis. *Porro autem oportet ſputum in omnibus laterum, pulmonumque morbis citò & facile expui.* Idem abſolutè ſcriptum laudabile ſputum indicat, ſpei plenum, & in bonis ducendum. Teſtis eſt illa ſententia. *In pleuriticis ſputum ſtatim ab initio apparens; morbum corripit: ſin autem tardiùs, producit.* Laudabilis autem ſputi deſcriptio mox infrà ponetur. aph. 12. l.

In pleuriticis tertianum inchoatum mitificari.] Quod rudimentum edit pepaſmi in bile ſputo accuratè permixta; in craſſitudine meabili, in exitu facili, & minore doloris & tuſſis moleſtia. Hæc enim ſunt pepaſmi commoda: partis afflictæ laxitas; materiæ præparatio; meatuum libertas; & fortior naturæ contentio. Nam de pepaſmo non ita pridem multa ſcripſimus in angina. Τριταῖον porro legendum duxi, non τρίτον; ut ſit pronomen denominati à die tertio ſputi, non autem numerati: ſic in hiſtoriis Epid. τριταῖοι ἄῤῥωστοι.

„ Et expui.] Unde ſignificatur utriuſque principatus integritas atque robur, naturalis in
„ coquendo, & animalis in expurgando. Unde igitur vis naturæ apparet, morbique re-
„ miſſio, inde ſalus vitæ ſperabilis eſſe debet.

Citas facit discessiones.] Citò excludit pleuritidem cum certis ſignis, & juſtis cauſis: ſignis quidem, in pepaſmo qui ſemper celeritatem & ſecuritatem criſis oſtendit, ac ſemper exoptatus apparet quotieſcunque inciderit, modò viciſſitudinem non habeat cruditatis aut pravitatis. Cauſis autem, per liberam & liberalem expurgationem, cujus commoda ſunt explicata.

Serius autem tardiores.] Ut enim cita concoctio & cita expurgatio citam adfert criſin: ſic tarda difficilem, inchoatam, relapſus capacem, variam, nec ita ſecuram: quoniam illa tarditas opportunitatem adimit humoris meabilis, naturæ expellentis, & liberorum meatuum. Inde pleuritis manet non ſolùm difficilis, ſed etiam ſiniſtrii judicii. *Exigua quædam ſpuebant, craſſa, paulatim cocta, vi educta. Quinetiam quibus cum violentiſſimè agebatur; illis ne pauliſper quidem aderat concoctio, ſed cruda perpetuò ſpuebant.* lib. I. Epidem.

8 Τὰ δὲ ἀλγήματα τοῖσι πλευριτικοῖσι χρήσιμον κοιλίην μαλάσσεσθαι, πτύαλον χρωματίζεσθαι, ψόφους ἐν τῷ στήθει μὴ γίνεσθαι, τὸ οὖρον εὐοδεῖν. τὰ δὲ τούτων ἐναντία δυσχερέα, καὶ πτύαλον γλυκαινόμενον.

Atque hæc ſunt dolorifica mala. Pleuriticis autem prodeſt alvum molleſcere, ſputum colorari, ſtrepitus in pectore nullos edi, urinam placidè ferri: eorum contraria difficilia ſunt & ſputum dulceſcere.

Hactenus de pleuritide quatenus exercet ægrotum. Nunc opportunitates pleuriticorum dicendæ quæ adferunt, quæque juvant diſceſſionem pleuritidis, ac tollunt obſidionem ipſius, faciuntque commemoratam ἀπόλυσιν. Prima opportunitas poſita eſt in ſuperiore pro-

 gnωſi,

gnωſi, quæ cernitur in pepaſmo ſputi, & expurgatione facili & copioſa. Cæteræ hîc ſunt deſcriptæ his verbis.

Atque hæc sunt dolorifica mala.] i. Atque hæc in univerſum dicta ſint de natura pleuritidis. Quæ ſcribendi ratio familiariter uſa eſt ab Hippocrate, quoties cuique hiſtoriæ colophonem imponit, ſic lib. 3. τῶ ἐπιδημ. in tempeſtate peſtifera & peſtilentium morborum catalogo. Τὰ μὲν ἐπιδημήσαντα νοσήματα ταῦτα. i. *Tot & tales fuere morbi qui populabantur.* Et alibi paſſim hujuſmodi multa leguntur. Sed tamen in hac prognωſi loco non ſcripſit author. *Atque hæc ſunt dolorifica mala.* Id enim debuit ſuprà poſitum eſſe ante illud quod in ſuperiore prognωſi adduximus ex lib. 3. περὶ νούσων, ἔχει δὲ οὕτως περὶ ἀπαλλάξιος: ubi ſententiæ ſcopum aperuimus.

Ergo. Pleuriticis autem.] Quibus adjumentum & opem adfert natura per laxitatem & temperationem à pepaſmo & anacatharſi ad ipſius pleuritidis ſolutionem quæ cernitur in libera ſpiratione, & febris atque doloris vacuitate. Et quibus pleuriticis œconomia naturæ bene conſtituta eſt, neque ipſam tædet ſui officii dum venerit & abſoluta fuerit ipſa criſis.

Prodest.] Ad conſequendam opportunitatem liberandæ obſidionis pleuriticæ, & redintegrandæ partis obſeſſæ.

Alvum mollescere.] Duci mollibus & figuratis excrementis, ut in ſecunda valetudine; unde ſignificatio fit alvi naturaliter conſtitutæ, non ſiccæ & duræ, quæque non niſi coacta laxatur, πρὸς ἀνάγκην dicunt; aut ſi dejectio humida ſit, raro & multùm feratur, non ſæpe & parum, nec ſæpe & multùm; eaque tincta modice, in dies craſſeſcente, cum abdomine ſolido & ſucci pleno. Qualem deciſionis formam ſuprà expreſſit his verbis. *Quibus in febre, lateris dolor incidit, ſiquidem liquidis & bilioſis alvus profuſè feratur; miteſcit: ſin autem collapſa manet appetentia, ac tum ſudores cum ſaturato faciei colore prorumpant, fluente alvo, & ſuperſtite cardialgia; hi cum diutiùs ægrotarint, peripneumonico modo intereunt.* Notabile eſt autem poſitum eſſe verbum μαλάσσεσθαι, non καθυγραίνεσθαι; ut omnis tollatur opinio lienteriæ, quæ nunquam bono ventris apparet. Nam τὸ καθυγραίνεσθαι idem eſt quod πονηρεύεσθαι, ut annotavimus in hæmorrhagia, ex prorrhetico & aphoriſmis.

Coac. 73. lib. 1.

Sputum colorari.] Flava bile ſputo accuratè permixta, juxta illud. Ξυμμεμιγμένον τι χρὴ φαίνεσθαι τὸ ξανθὸν ἰσχυρῶς τῷ πτυέλῳ. i. *Sputum apparere oportet flavo accuratè permixtum.* Unde ſignificatur virtus caloris vivifici & vivacis accuratè coquentis atque miſcentis, membranæ laxitas per quam exudat morbificus humor, bilis, & fortis naturæ contentio ad expurgandum.

lib. 2. progn.

Strepitus in pectore nullos edi.] Non eodem quidem modo quo in phreniticis parum & raro bibentibus edi ſolent; arefacta ſcilicet œſophagi tunica, muſculiſque faucium in officio laborantibus, qualis difficultas viſa eſt in Theodori uxore. Οἱ ψόφοι δὲ πινούσῃ μεγάλοι ἐγίνοντο. i. *Strepitus bibenti edebatur magnus.* Qua de re ſuprà ſunt illa. Οἱ ἐν τοῖσι ποτοῖσιν ὑποψοφέοντες. i. *Qui bibendo ſtrepitum edunt*, &c. Et, Οἱ φρενιτικοὶ βραχυπόται ψόφου καθαπτόμενοι. i. *Phrenitici raro bibentes, idque cum ſtrepitu*, &c. Sed à vapore fumido, qui in via ſubſiſtit, neque expirat liberè, materiam verò agitat in alis pulmonum parum explicatis, facitque ut ſit tarda inſpiratio, velox exſpiratio: ſed irrita tamen, unde ῥέγχος, i. *ſtertor*, & ſtrepitus, qualis aſthmaticorum eſſe ſolet.

7. Epid. Coac. 67. & 101. lib. 1.

Urinam bene ferri.] In qualitate, copia, tempore, & excernendi modo; ex proba coctione alvi & hepatis, tum ex officio partium unde venit, venarum quà fertur, ipſorumque renum, & ubi excipitur, i. veſicæ.

9 Αἱ δὲ χολώδεες ἅμα καὶ αἱματώδεες πλευρίτιδες, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κρίνονται ἐνναταῖαι ἢ ἑνδεκαταῖαι· καὶ μάλιστα ὑγιάζονται.

Pleuritides autem bilioſæ ſimul & ſanguineæ, ut plurimùm nono aut undecimo judicantur: ac ferè ſaluti concedunt.

Vere quidem illud poſitum eſt ab Hippocrate, quòd ea quæ dicuntur ἐπιφαινόμενα, prout qualitate, tempore & excernendi modo apparent: ita ſecundam aut ſiniſtram criſin, ac citam aut tardam fore denunciant. Quod cum in cæteris morbis, tum verò in pleuritide locum habet, in cujus exemplo, theorematis catholici veritatem oſtendit; quod illud exemplum eſt ſanè hujuſmodi ut perſpicuitate & excellentia vincat res cæteras quæ ſunt ejuſdem generis. Atque hæc docendi ratio exculta eſt familiariter à dictatore in omni doctrina medendi. Pleuritidis ἐπιφαινόμενον, ſputum eſt. Quale igitur, quemadmodum, & quando apparet; ut ſunt illæ circunſtantiæ: ita futuram vitæ aut morbi diſceſſionem, idque citò aut ſerò planè oſtendit. Ac primùm de tempore & qualitate, inſtituta eſt illa prognωſis. *Quibus pleuriticis continuò lingua bile fucata eſt; ſeptimo judicantur: quibus autem tertio aut quarto; ad circiter nonum.* Sed morbifici humoris ſpecies cujuſmodi ſit, & quem eventum criſeωs habitura, in hac prognωſi diſertis verbis docetur. Prognωſis autem velut aphoriſmus quidam eſt lib. 3. περὶ νούσων, ubi ſic legitur. Αἱ δὲ χολώδεες καὶ αἱματώδεες κρίνονται ἐνναταῖαι ἢ ἑνδεκαταῖαι, καὶ οὗτοι ὑγιέες μᾶλλον γίνονται.

aph. 12. 1.

Coac. 5. hujus cap.

Ergo. Pleuritides autem.] Quarum ἀπόλυσις, i. *diſceſſio*, ſperabilis eſſe debet ab expurgatione humoris pleuritici & redintegratione partis obſeſſæ.

Biliosæ simul et sanguineæ.] i. Quæ continuò, aut circa initia, ſive intra

intra primum quaternarium expurgationem habent bilis exactè ſputo permixtæ, aut ſanguinis unde illa pleuritis exorta eſt per ſyſtrophicam phlegmonem tunicæ coſtis intextæ: quanquam illud ἅμα non legitur libro de morbis. Sed in prognoſtico, bilis & ſanguinis exactam mixtionem commendat. Αἵματι δὲ ξυμμεμιγμένον μὴ πολλῷ πτύελον ξανθὸν, ὂν τοῖσι περιπνευμονικοῖσιν· ἐν ἀρχῇ μὲν τῆς νόσου πτυόμενον περιεστηκὸς· κάρτα ὠφελέει. i. *Sputum verò flavum pauco permixtum ſangnine in peripneumonicis inter initia morbi editum*; *cum ſpe ſalutis multùm prodeſt*, &c. Ut enim ab omni phlegmone tenuior exudat portio humoris phlegmonici, modò partis obſeſſæ denſitas non impediat, ut in cute: ſic pulmo ſyſtrophica inflammatione correptus, humiditatem quandam effundit in ſpatia ſua interna quæ ſunt arteriæ aſperæ, βρόγχια Græci vocant, eamque tuſſiendo ſublatam expurgat & excreat; quæ ſanè indicio eſt fluxionis & rheumatis concitati quod peripneumoniam excitavit. Eſt enim ſerum illius. Itaque ſi admodum bilioſus humor eſt, ea flava tantùm erit; ſin autem ſanguineus, rubra; quòd ſi ex utrôque mixtus, rubra ſimul & flava. Ac talis humiditas in bonis ducenda, ſi facilem habet copioſumque exitum, cum acceſſione laudabilium urinarum. Tale ſputum promoveri debet iis quæ expurgationem juvant, molliendo, leniendo, & ſputum ciendo: non autem ſanguinis detractione retrahi & impediri, quod uſuvenire videmus, non ſine mœrore & nemeſi, ab iſtis pragmaticis vulgò dictis, qui omnem pleuritidis curationem exigunt in ſanguinis detractione ſæpius iterata quandiu pleuriticus hujuſmodi ſputa expurgat cum ſpe ſalutis prædivite. O homines Reipublicæ calamitoſos atque funeſtos! Ipſam pleuritidem quæ ſua ſponte nullius operis indigens cum tali ſputo quieſceret, ex eventu reddunt mortiferam.

Ut plurimum nono aut undecimo judicantur.] Quorum enim morborum cita ex motu mutatio eſt, eorum etiam cita criſis eſſe ſolet ad interitum vel ad ſalutem.

Ac fere saluti concedunt.] Hîc legitur, ὑγιάζονται μάλιστα; in lib. de morb. ἤτοι ὑγιέες μᾶλλον γίνονται, i. *ſaneſcunt potiſſimùm tales pleuritici* ex anacatharſi commemorata ſputi quod ſit περιεστηκὸς in copia & excernendi modo; ſicut in qualitate bonum eſt, partim ob citam expurgationem à bile, partim ob facilem pepaſmum à ſanguine. Ac ſi diceret; talium pleuriticorum ſalus comparatur à ſimplici criſi perfecta, ſine metu relapſus. Hæc autem opportunitas defungendi morbo, accidit aut ſponte naturæ, aut comparata primùm laxitate partis & humoris, pepaſmo, fœtu, litu, & ſanguinis detractione.

10 Οἷσι δὲ τῶν πλευριτικῶν, ἐξ ἀρχῆς μὲν οἱ πόνοι μαλθακοὶ, ε ἢ ς, παροξύνονται· μᾶλλον πρὸς τὰς ιβ ἀφικνέονται, καὶ οὐ πάνυ σώζονται. κινδυνεύουσι δὲ μάλιστα ἑβδομαῖοι ἢ δωδεκαταῖοι. τὰς δὲ δὶς ἑπτὰ φυγόντες, σώζονται.

Quibus autem pleuriticis initio quidem dolores ſunt mites, ingraveſcunt autem quinto aut ſexto; facilè ad duodecimum uſque perveniunt: ac rarò illi ſervantur. Periclitantur autem potiſſimùm ſeptimo aut duodecimo. Qui verò bis ſeptem evaſerint; periculo defunguntur.

Enimvero ſiccæ pleuritides quæ alioqui ob eam cauſam videntur mortiferæ, adhuc ſperabilem vitæ ſalutem oſtendunt, ſi acceſſionem habeant avulſionum ſive σπασμάτων per tranſitum phymatis pleuritici intus foras. *Lingua bile fucata continuò*; *diſceſſionem morbi fore denunciat ſeptimo die*, *aut nono: eadem livore bullata*; *mortem ſubeſſe teſtatur*; *pleuritides continuò bilioſæ ſimul & ſanguineæ*; *ut plurimùm nono aut undecimo fœliciter judicantur.* Secus in illis fit quæ cùm per aliquot dies in occulto latuerint, ingraveſcunt ſexto die, ſine ulla ſpe laxitatis quæ per anacatharſin maximè comparatur. Hæ ſunt deciſiones quæ animis noſtris infixæ, difficultatem judicii ad facilitatem convertunt ſuper ineunda progno ſi de futuro pleuritidis eventu, in diſceſſione illius aut vitæ, necnon de tempore quo eventura eſt illa diſceſſio. Quæ cùm ita ſint.

Quibus autem pleuriticis.] Quorum pleuritides continuò non ſunt bilioſæ ſimul & ſanguineæ, unde laxitas comparatur phymatis, materiæ facilis concoctio & excretio, aut principatus utriuſque, naturalis & animalis integritas denunciatur cum libertate meatuum, & explicatione alarum pulmonis. Quibus, inquam, pleuriticis hæc commoda non ſunt in promptu ad exolvendam pleuritidem (id enim ſignificat disjunctiva particula, autem, ut jam ſæpe ſuprà poſuimus.)

Initio quidem dolores sunt mites.] Quia non eſt efferus humor, nec tenſio fortis, nec inflammatio magna. Sic febrium aliæ quidem mordaces, aliæ verò mites quidem, part. 18. ſ. 1. 6. Ep. aliæ increſcentes, &c. Atque ex eo loco, τὸ μαλθακὸν duximus eſſe πρᾶον: ut quemadmodum febres illic leguntur πρηέες, eadem ratione dolores hîc μαλθακοὶ nominentur. Nam & τὰ μαλθακὰ inter ἀνώδυνα numerantur, & phymata μαλθακὰ ſunt ferè ἀνώδυνα: quemadmodum parotides Thaſiorum, quas idem vocat ἐπάρματα χαῦνα, i. ut interpretatur Galenus, μαλθακά: ſicut in illo aphoriſmo. 1. Epid. aph. 67. 5. Τὰ χαῦνα χρηστὰ, τὰ ἔνωμα· κακά: ubi ἔνωμα vocat ἀντίτυπα. Eſt igitur conſentaneum ut ſi in tenſione, doloris acerbitas poſita ſit; in molli-

mollitudine, remiſſio ejus conſiſtat: propatereaque phymatum μαλθακῶν πόνοι quoque ſint μαλθακοί.

Ingravescunt autem quinto aut sexto.] i. Quæ ſymptomatum graviorum acceſſione per ἐπιγένεσιν exortorum fiunt eximiæ atque prægrandes, in dolore punctorio, ſpiratione difficili, ſicca tuſſi, & febre exacerbata; idque nulla comite anacatharſi, nulla in vicinis partibus avulſione, nec lingua bile fucata, fortaſſis etiam livore bullata. Ingraveſcere autem diximus, non exacerbari: quoniam in motu dierum imparium exacerbari ordinario paroxyſmo novum non eſt neque terrificum: ſicut neque in parium motu. *Quæ paribus diebus aut imparibus exacerbantur; iiſdem etiam judicantur.* Sed ingraveſcere malum eſt in omni paroxyſmo, pari aut impari. Sic febres continuæ tertio quoque die ingraveſcentes, cujuſmodi ſunt tritæophyæ Coac. 12. lib. 1. & aph. 43. 4. hiſt. 1. lib. 1. Epid. quæ ſemper in paroxyſmis aliquid mali adferunt; ſupra modum periculoſæ. Sic in dierum paritate, magna ſemper fuit tyrannis ſexti diei; ut in Philiſco. Ergo ſi pleuritis quæ initio fuit mitis, ingraveſcat quinto die, non quidem paroxyſmo, criſis prænuncio per anacatharſin à forti naturæ contentione, ſed incremento ſymptomatum pleuriticorum, & acceſſione graviorum malorum, ut alyſmi, ſuffocationis, atque delirii, aut cephalalgiæ. Aut ſi eadem ſexto die proritationem magnam habuerit contra naturam pleuritidis cujus exacerbatio fieri debet diebus imparibus, ut morborum omnium quorum materia bilis eſt. Talium enim morborum naturæ ſunt περισσαί. i. *quæ impari dierum numero exacerbantur*, vel quæ certamine ipſo naturæ & morbi, diebus imparibus fiunt, uti jam dixi, eximiæ & illuſtres. Hîc autem ſexto die vires acquirunt & ingraveſcunt, feritate comparata veteris & ſuccreſcentis cacochymiæ: quoniam harum pleuritidum materia non eſt uniuſmodi, nec tantùm bilis dominatu exortæ ſunt; quò fit ut corruptionis incremento & irritamento, laceſſitarum partium complexio alteretur, ipſaque περισσότης vertatur in ἀρτιασμόν. i. *imparitas in paritatem.* Sed in hac dierum paritate, calamitoſa vis eſt ſexti diei. In quo nihil κρίσιμον, nihil κρίνον, nec ulla ſperabilis vitæ ſalus apparet: niſi alacrior fortè ſit æger ante perturbationem criticam, nocte diei ſexti futuram. Qua Coac. 91. lib. 1. de re illud præceptum à eſt dictatore. *Qui febrium initiis perturbantur animo, ſomni expertes, ſiquidem ſtillarit ſanguis è naribus, indeque die ſexto alacriores noctem exigant moleſtiorem, poſtridie autem cum ſudatiuncula ſoporati, non ſint apud ſe, ac ſanguinem liberaliter fundant; malis omnibus* hiſt. 10. 3. Epid. *defunguntur. Talia denunciat aquoſa urina.* Ac ſane tyrannis ſexti diei declaratur in hiſtoria Nicodemi Abderitæ, cujus cùm παροξυσμοὶ καὶ πόνοι paribus diebus fuerint exactum ad morbum, ῥαστώνη autem, i. *levatio* diebus imparibus, eaque omnia cujuſmodi apparuerint per ſingulos ἀρτιασμοὺς memorarit Hippocrates; ne verbum quidem ullum fecerit ſexti diei, quo prætermiſſo, ſubjecit, ἑβδόμη ῥαστώνη. Atque is fœliciter morbo levatus eſt 24. die. Ergo tyrannis declaratur ἐκ τῶν ἀσυμβεβηκότων: quòd eo die nullus fuerit paroxyſmus, nec labor, nec dolor; ſed ipſa levatio, ut ſeptimo die ſequenti. Quod ſanè magnum attulit Nicodemo adiumentum.

Facile ad duodecimum usque perveniunt.] Quo experiuntur criſin mortiferam, aut certè ſiniſtram. Facilè autem perveniunt, quòd tantùm exegerint ſeptem dies in paroxyſmis atque laboribus; revocando numerum ad πρόσθεσιν, i. ad *incrementum*, non ad hiſtoriam. Ac duodecimi quidem numerum ob eam ſanè cauſam appoſuit, quòd exacerbata pleuritis quinto die, πόνους habuerit ſexto, indeque periodis parium dierum ingraveſcendo, finem vitæ adferat, quam oppugnat duodecimo tanquam pari. Ut enim ſexto die Philiſcus interiit: ſic & tales pleuritici duodecimo: quoniam eadem ratio eſt duodecimi ad ſextum quo ingraveſcere cœpit pleuritis, quæ ſexti ad primum. Etenim pariter ſimiliterque fit criſis hebdomade altera, ſicut prima; ex quo ſcilicet morbus ex miti factus eſt ſævus atque prægrandis. Sic enim dierum criticorum rationem inire oportet in morbis acutis, à quo die celeriter, continenter, & vehementer moveri cæperunt, non autem quo ſunt exorti.

Ac fere non servantur.] Primùm quia illi commoda non habuerunt defungendi pleuritide per anacatharſin ſputi ſanguinei ſimul & bilioſi: deinde quòd ſine ſpaſmate, in ſputi vacuitate provecta eſt ipſa pleuritis: tum quia præter paroxyſmum quinti diei, πόνοι venerunt ſexto, quo die nihil bene fit, & quem nulla res commendare poteſt præter quietem, ſive ῥαστώνην, ut in Abderita oſtendimus. „ Huc accedit quod inveteratio cauſarum morbificarum „ quò diuturnior eſt, eò ſæviores adfert labores cum infirmitate conjunctos. Hîc enim repentè hiſt. 4. ſect. 3. 3. Epid. prorr. 17. ſ. 2. 1. lib. περὶ χυμῶν. cooriuntur intolerabiles paroxyſmi, & ſævi dolores: ut in phrenitico legimus, ac videmus quotidie in iis qui à morſu canis rabioſi ſeriùs efferantur magis, quam ocyùs. Poſtremò veterum opinio eſt quòd αἱ ἄρτιαι, i. *pares* ſunt δυσκριτώτεραι τῶν περισσῶν, i. *difficilioris judicii quàm impares.* Quod ſanè ſi verum eſt in iis quorum hiſtoria recenſetur in paribus ab exortu, ſicut in Philiſco & Pythione: multò magis veritas lucet, ſplendetque in iis qui ex imparibus in pares mutantur. Qua de re ſcripta eſt illa prognωſis, & commentariis noſtris jampridem illuſtrata. Coac. 39. lib. 1. *Tritæophyæ febres erraticæ in pares mutatæ; ſunt contumaces*, &c.

Pericilantur autem potissimum septimo aut duodecimo.] Sic legitur lib. 3. περὶ νούσων. Κίνδυνος δὲ μάλιστα μέχρις ἑβδόμης· ἀτὰρ καὶ ἐς τὴν δυοδεκάτην. μετὰ δὲ ταύτας ὑγιαίνονται. i. *Periculo locus eſt ad ſeptimum uſque, quinetiam ad duodecimum: quibus exactis ſaneſcunt.* Ex quo apparet ſeptimum hîc numerandum ab incremento, non à principio quod leniter exactum fuit ad quintum uſque, quo die cœpit exacerbari pleuritis, & ingraveſcere ſexto Nam ſeptimus à principio, tertius eſt ab incremento: duodecimus autem à principio, ſeptimus eſt ab incremento, quo maximè in anguſto ſpes eſt. Nam quod Galenus ait exacerbationes quinti diei, non duodecimo ſed decimoquarto finiri, quòd duodecimus quamvis à quinto ſeptimus, nullam judicandi lib. 3. prog. vim habeat; pertinet id propriè ad morbos acutos qui exacerbantur diebus imparibus. In ἀρτιασμῷ autem morborum, quorum παροξυσμοὶ καὶ πόνοι cadunt in pares, penes duodecimum jus eſt non tam vitæ quàm necis: quemadmodum penes decimum: cui tamen judicandi vim tollit Galenus à paroxyſmo tertii ac diem criſεως diei undecimi: quod verum eſt in paroxyſmis imparibus.

imparibus. Sed Pythion Thaſius decimo die vitam finivit, de quo illud narrat præceptor ad finem hiſtoriæ. ἐν ἀρτίῃσιν οἱ πόνοι τούτῳ.

Qui vero bis septem evaserint; periculo defunguntur.] lib. 3. περὶ νούσων ita ſcriptum reperio. Αἱ δὲ ἐξ ἀρχῆς μὲν μαλθακαὶ, ἀπὸ δὲ τῆς ἑβδόμης καὶ ὀγδόης ὀξεῖαι· πρὸς τὰς τεσσαρεσκαιδέκα κρίνονταί τε καὶ ὑγιαίνονται. i. *Quæ verò circa initia quidem mites, à ſeptimo & octavo acutæ fiunt; ad decimumquartum fœliciter judicantur.* Ac decimiquarti magna laus eſt in criſi ſecunda. Tumque pleuritides obtinent anacatharſin, aut vertuntur in ſuppuratum. Quod autem in hac prognœſi poſitum eſt, exactis quatuordecim diebus, qui manent ſuperſtites, periculo mortis defungi; verum quidem illud eſt etiam: quia cùm illi validarum virium beneficio, ſymptomatum calamitatem pertulerint, ſævoſque inſultus fregerint; credibile eſt ſuperſtite adhuc virium robore & ſymptomatum remiſſione, qualis eſſe ſolet poſt decimumquartum, ipſos triumphare de morbo, ac tandem ſaneſcere cùm ſalutaribus ſignis & cauſis.

11 Ὅσοισι τῶν πλευριτικῶν ψόφος τοῦ πτυάλου πολὺς ἐν τῷ στήθει, καὶ πρόσωπον κατηφὲς, καὶ ὀφθαλμὸς ἰκτεριώδες καὶ ἀχλυώδης, ἀπόλλυνται.

Quibuſcunque pleuriticis multùm in pectore ſputum perſtrepit, unaque facies plena mœroris, & oculus ictericius atque caliginoſus; moriuntur.

Sequitur ut patefacta omni pleuritidis cauſa terrifica, deinceps dicamus de ſignis quæ certam deſperationem vitæ oſtendunt, ac mortem in propinquo eſſe denunciant. Firmiora ſunt argumenta diſceſſionis vitæ aut morbi quæ ducuntur è ſignis quàm è ſymptomatis. Nam è ſymptomatis crebra ſæpe naſcitur, ut tempeſtatum, ſic opinionum varietas. At certè ſignorum conſtans & firma debet eſſe prognœſis in alterutram partem. Nec ulla excuſatio medici accipienda qui de ſignis erravit in prænoſcendo. Eſt igitur catholicum theorema hujus prognôſeως. Si ad deſperationem curationis ex vacuitate anacatharſeως, acceſſerint quoque ſigna trium principatuum collapſorum, naturalis, vitalis, & animalis; nulla ſalus vitæ ſperabilis eſſe poteſt, cùm ipſa morbi calamitas ad inferendam mortem ſufficiat, etiam firmis adhuc naturæ præſidiis.

Quibuscunque pleuriticis.] Qui expurgationem facilem & copioſam non habuerunt; aut ſi habuerint, tandem ſubſtitit ab infirmitate laterum per nimiam detractionem ſanguinis, vel (Coac. 3. hujus cap.) alias ob cauſas quæ ſunt explicatæ in ſicca pleuritide & ſputi experte.

Multum in pectore sputum perstrepit.] Vel multus auditur in pectore ſtrepitus atque ῥέγχος, à fumido vapore qui non expirat liberè, materiam verò agitat, nec eam tuſſiendo ſublatam expurgat & excreat: ſed illa in via ſubſiſtit, fervetque & ſtrepitum edit in ima larynge, ubi cumulata ſuffocationem infert. Ergo inde pleuritici moriuntur ὑπὸ τῆς ὀρθοπνοίης, καὶ (lib. 1. acut.) τοῦ ῥέγχους ἀποπνιγῶντες, i. *à ſpiratione recta & ſtertore necati.* Atque in hac ſtrepitus & ſtertoris afflictione nulli remedio locus eſt, ne oxymeliti quidem; quamvis accommodatiſſimum ſit ex- (lib. 3. acut.) purgandæ pleuritidi. Hîc enim ſputum ciendo, nec excludendo propter infirmitatem lateris, oppreſſionem facit, unde pleuritici celeriùs opinione moriuntur. Id autem cernitur in iis οἵπερ καὶ ἄλλως ὀλέθριοι εἰσί. καὶ ἀδυνατοι βήσσειν τε καὶ ἀποχρέμπτεσθαι τὰ ἐνεχόμενα, i. *qui cùm aliàs mortiferè habent; tum tuſſiendi & excreandi quæ continentur, ſunt impotentes.* Sed inter commoda pleuriticorum quæ adferunt aut juvant diſceſſionem pleuritidis, jam illud ſuprà poſitum eſt, ut (Coac. 8. hujus cap.) nulli ſtrepitus edantur in pectore. Quod beneficium τοῦ ψόφου ἀσυμβεβηκότος, facilè perniciem indicat τοῦ ὑπάρχοντος. Hoc autem pertinet ad infirmitatem principatus animalitatis, quæ cernitur in thoracis concuſſione multùm imbecilla.

Unaque facies plena moeroris.] Cui contrarium eſt πρόσωπον ἐῤῥωμένον, i. *facies ſucci plena atque decora.* Eſt autem plena mœroris, aut quia miſerationem adfert amicis atque propinquis, quòd ſit cadaveroſa, qualis in cadavere cernitur pallida & collapſa, & omnino à ſe mutata in colore, charactere, & mole; aut quia mœſtitiam pleuritici arguit demiſſa facies & vultuoſa, qualis eſt eorum qui ſibi malè ſunt conſcii & quos pudet malè geſtæ rei, aut melancholicorum eſſe ſolet, ut Thaſiæ mulieris quam Hippocrates vocat δυσάνιον ex atræ bilis magiſterio & dominatu, quæ facilem habuit generationem ex ſanguinis æſtu quo multùm incanduit, unde primùm facies viſa eſt egregiè colorata. Qua de re illud jam ſuprà poſitum eſt. *Egre-* (Coac. 3. cap. 5. lib. 2.) *gie colorata facies & vultuoſa; peſtifera*; &c.

Et oculus ictericius.] i. Qui ſuum nitorem decoremque amiſit, fucatus flavo colore, & multùm fœdatus; quæ coloratio fœda, primùm apparet in oculis, quòd illi puritate nativa cæteris partibus antecellant. Sunt enim margaritorum & gemmarum apertiores maculæ quàm ſilicum obſcurorum.

Et caliginosus.] Ab ipſa caligine quam facit impuritas & obtenebratio, vel ſpiritus viſifici & proprii oculorum luminis, vel humorum τὰ ὁρατὰ i. *aſpectabilia* excipientium, ut in iis velut caliginis quædam ſuffuſio eſſe videatur tum ipſis ægrotis, tum medicis atque propinquis oculos intuentibus.

Moriuntur.] Per theorema quod ſuprà poſuimus. Nam deſperatio eſt curationis in ſtrepitu pectoris. Collapſorum autem principatuum & virium effœtarum ſigna ſunt, animalitatis quidem motricis, in concuſſione thoracis imbecilla aut nulla; ſenſificæ, in caligatione & obſcuritate viſus; naturalis, in ictero; vitalis, in facie mœſta, demiſſa & vultuoſa, ex paupertate vivifici nectaris quod à corde tanquam ab uberrimo fonte procedit, unde partes omnes colorem genuinum atque decorem tuentur, vel amiſſum recipiunt.

12 Οἱ ἐκ πλευριτικῶν ἔμπυοι γινόμενοι, ἐν τῇσι μ ἡμέρῃσιν ἀναπλύουσιν ἀπὸ τῆς ῥήξιος.

Qui è pleuriticis facti ſunt purulenti; quadraginta diebus à rupta vomica expurgantur.

Qui e pleuriticis.] Quorum pleuritis neque diæta, neque fomentis; nec ſanguinis detractione, nec alvo prorupta quievit, caruitque libera & liberali anacatharſi. Atque illud fuit præceptoris judicium ſuper mutatione inflammationis pleuriticæ in ſuppuratum, quod ſcripſit Galenus, μέσον πως εἶναι τῶν τε λυομένων ἐν τάχει, καὶ τῶν ἀνιάτων. i. *medium eſſe quippiam ſanabilium & inſanabilium.* Cùm enim phlegmonarum omnium ſyſtrophicarum quadruplex omnis mutatio; partim κατὰ λόγον τῆς φύσεως, partim παρὰ λόγον, i. *convenienter naturæ aut contra naturam* ſuſcipiatur & fiat; ac convenienter quidem naturæ, diaphoreſi & ſuppurato; contra naturam autem, gangræna & ſcirrho; ut concedam verè illud poſitum eſſe: tamen interiorum phlegmonarum ſuppuratio, ancipitem habet eventum ſalutis aut mortis. Notum eſt illud quod ſuprà poſitum eſt: *Quibus hypochondriorum aut thoracis mala ſuppurant; peſtiferum.* [Coac. ult. cap. 5. lib. 2.] Nam ſuppuratum venit niſi morte præveniatur, quando pleuriticæ phlegmones vacuatio deeſt. Ac ſuppuratum illud, ſuffocationis aut etiam tabis metum adfert niſi expurgetur cum febris & ſitis vacuitate, & cum acceſſione bonorum omnium ſignorum naturalis œconomiæ; alioqui parotides oriuntur vel abſceſſus crurales, niſi profluvio alvi, aut perirrhœa urinæ, periculi cauſa tollatur. Ergo periculo locus eſt in ſuppurato: præſertim ſi fiat ſputo adhuc bilioſo, ſive illud ſputum bilioſum atque pus inter ſe diducta, ſive etiam mixta expurgentur. Atque id locum habet cùm aliàs, [li. 2. prog.] tum ſi à tali ſputo ſuppuratum fiat, ægroto ſeptimum morbi diem agente. Hunc enim talia expuentem credibile eſt decimoquarto die interiturum, niſi quid interea boni obtigerit.

Facti sunt purulenti.] Quod expurgari non cœperint intra decimumquartum morbi diem, qui finis eſt acutorum morborum in viſcerum phlegmone ſyſtrophica poſitorum, ut aliorum etiam. Purulentos autem fieri dixit, per tranſitum phlegmones in ſuppuratum. Sic enim loquitur, εἰς ἐμπύημα μεθίσταν). [aph. 8. 5.] Ac μετάστασις quidem illa fit in iis qui validarum virium beneficio, pleuritidis paroxyſmos atque labores, ſine ulla ope vacuationum pleuriticarum, ad eum uſque diem pertulerunt. [li. 2. prog.] Sed illud empyema duobus modis conſiderari ſolet. Primus ſuppurati modus eſt, pure intra vomicam concepto, quòd ſtatim febrem habet cum rigore conjunctam qui antè non fuit, & pro dolore punctorio & acerbo ſenſionem infert gravitatis in ea parte obſeſſa quæ laborat. Illa ſunt empyemata quæ ſcripſit Hippocrates rigorifera. *Qui aliunde cientur rigores, fortaſſe ab ulceribus veniunt; ſicut à vaſis.* Ac ſi diceret; quemadmodum in febribus eſſentialibus rigores critici & periodici exoriuntur à vaſis: ita quoque ſymptomatici ab ulceribus: [part. 3. 6. Epid.] ubi Galenus docet non ſolùm ab ulceribus: ſed etiam ab apoſtematis in pus mutatis rigores excitari. Idem Galenus author eſt, phlegmonas omnes nobilium partium, niſi præſidiis digerantur, ſed in ſuppurationem vertantur; [li. 2. prog.] horrorem ciere: quoniam naſcentis puris acrimonia mordens vicina corpora, horrorem producit eodem planè modo quo ſolent acria medicamenta. Nos quoque id jam demonſtravimus ad prognoſin illam. *Frequens ſudatiunculæ & horroris viciſſitudo; peſſima.* [Coac. 10. lib. 1.] &c. Sed alia quoque occurrit diſtinctio empyematis καὶ τῶν ἐμπύων, i. *purulentorum.* Hujuſmodi enim ſunt etiam quibus effuſum pus eſt in ſpatium thoracis, rupta vomica. [li. 2. prog.] Tales memorantur in illa prognoſi. *Omnes quidem purulentos ita deprehendi oportet; primùm ſi febris non dimittit, eaque interdiu levior eſt, noctu increſcit; frequens ſudor, tuſſis & cupiditas tuſſiendi, ubi tuſſiendo pene nihil extuſſitur; oculi cavi ſunt; malæ rubent; ungues adunci; calor extimorum digitorum pedum; œdemata; cibi faſtidium; puſtulæ toto corpore ſparſæ.* [44. 7.] Tales etiam legere & intelligere oportet in illo aphoriſmo. *Quicunque purulenti uruntur, ſiquidem pus album & purum fluat, ſervantur.* &c. Ubi Galenus annotavit, empyema nomen eſſe commune omnium corporis partium ſuppuratarum; τῶν δὲ ἐμπύων, propriè ad eos pertinere quibus inter pulmonem & thoracem collectum pus ſtabulatur.

[15. 5.] Quadraginta diebus expurgantur.] Sic in aphoriſmis. *Quicunque ex pleuritide purulenti facti, ſiquidem expurgandi ſui finem fecerint; quadraginta diebus quieſcunt, à quo die ruptio fit: ſin minùs, in tabem vertuntur:* quoniam puris diu ſtabulantis acrimonia, quam ipſi putredo intulit, eroſi pulmones ulcerantur, in quorum ulcere naſcitur phthoë quæ phthiſin facit, ulceris edacitate, febris corrumpentis aſſiduitate, & ſpiritus quem ducimus infectione, & tabifica vi quam ipſi pulmones impertiunt. Terminum autem poſuit anacatharſeως, quadrageſimum diem; quia hic finis eſt acutorum morborum ἐκ μεταπτώσεως. Eſt autem μετάπτωσις ipſius pleuritidis in ſuppuratum.

A rupta vomica.] Sive illa rumpatur vigeſimo, ſive trigeſimo, ſive quadrageſimo, ſive etiam ſexageſimo. Ruptionis autem ſigna jam dicta ſunt ex Hippocrate in prognoſtico.

13 Πτύελον δὲ χρὴ πᾶσι τοῖσι πλευριτικοῖσι καὶ περιπνευμονικοῖσιν, εὐπετέως τε καὶ ταχέως ἀναπλύεσθαι, μεμίχθαι δὲ τὸ ξανθὸν ἰσχυρῶς τῷ πτυέλῳ.

Verumenimvero ſputum oportet pleuriticis omnibus & peripneumonicis tum ex facili; tum cito expurgari, ac flavum ſputo exacte permixtum.

Enim-

QUEMADMODUM in angina demonſtratum eſt nuper: ſic in pleuritide & peripneumonia nunc demonſtrandum; quòd in iis etiam mortifera ſunt omnia quæ dolorificum malum foras non edunt, nec aſpectabile faciunt. Enimvero dolorificum malum anginæ, foris apparet ſcreatu, & eryſipelate in ſterno atque cervice; pleuritidis autem, anacatharſi & ſpaſmate. Atque ut inter anginoſos, qui cocta citò non expuunt, pro deſperatis habentur: ſic inter pleuriticos, qui carent anacatharſi libera ſputi boni, graviſſimum habent malum, ſicut præceptor ſuprà jam poſuit his verbis. *Siccæ pleuritides & ſputi expertes; graviſſimæ.* Ne longum faciam; in magna pleuritide, ſicut in angina, ſalutis deſperatio eſt ſi nihil fiat, nihil appareat, quod ſyſtrophicæ inflammationis laxitatem adferat, unde remiſſio ſit graviſſimorum ſymptomatum. Coac. 15. cap. 15. lib. 2.

Ergo. VERUMENIMVERO.] Ac ſi diceret; ut pleuritis graviſſima diſceſſionem habeat, & redintegratio fiat lateris inflammatione obſeſſi, per ſimplicem & veram criſin perfectam minimeque obnoxiam recidivæ; ac ſine metaptωſi empyematis, parωtidum, abſceſſus cruralis, aut ſtranguriæ à purulenta urina.

SPUTUM.] i. Excrementum illud quod è pulmonibus & thorace, tuſſiendo, per os excluditur, quod propriè dici poſſet expectoratum. Id ſanè κατ' ἐξοχὴν abſolutè uſurpatum, ſæpe in bonis ducitur, ut ſuprà jam ſcripſimus ex aphoriſmis. Coac. 8. hujus cap.

OPORTET PLEURITICIS OMNIBUS ET PERIPNEUMONICIS.] In prognoſtico ita ſcripſit. Ἐπὶ πᾶσι τοῖσι ἀλγήμασι τοῖσι περὶ τὸν πνεύμονα καὶ τὰς πλευράς. i. *In omnibus malis dolorificis quæ latera & pulmones infeſtant.* Hæc autem dolorifica mala ſunt pleuritis & peripneumonia: pleuritis, coſtarum ſeu tunicæ coſtis intextæ: peripneumonia, pulmonis, ut infrà dicetur; de pleuritide dictum eſt ſuprà. aph. 12. 1.

TUM EX FACILI.] i. Liberè & liberaliter, ſine tuſſis moleſtia, ac ſine doloris acerbitate: comparato ſputi pepaſmo, virtute caloris nativi; unde craſſiuſculum factum, meabile fit, & morem gerit thoraci concutienti ſe ad excluſionem. Nam in ſputo tenui nulla expurgatio critica, ſed ptyeliſmus tantùm: in glutinoſo tuſſis & doloris moleſtia, & irrita thoracis concuſſio. Pepaſmi autem commoda ſunt hæc; partis afflictæ laxitas, materiæ præparatio in craſſitudine meabili & exitu facili, tum ipſa libertas meatuum, & fortior naturæ contentio. Ergo ex liberali anacatharſi,
„ utriuſque principatus integritas planè oſtenditur; naturalis in coquendo; & animalis in expurgando. Unde igitur
„ virtus naturæ apparet, morbique remiſſio; inde ſalus vitæ ſperabilis. Apparet autem in eo expurgandi modo quem fieri ſcripſit εὐπετέως, i. *ex facili.*

TUM CITO EXPURGARI.] Non quidem citò, in actione cita, & ſpatio tuſſi conjuncto dum expurgatio ipſa cietur: ſed morbi ipſius principio, quod primo abſolvitur quaternario; ut idem ſit hoc loco ταχέως, quod in aphoriſmis αὐτίκα. Quæ cita expurgatio cujuſmodi ſit, declarata jam fuit in illa prognωſi. *At verò ſputum in pleuriticis, tertianum quidem cœptum mitificari & expui; citas facit diſceſſiones: ſerius autem; tardiores.* Ex quo apparet, illud ταχέως in hac prognωſi poſitum, non quidem expurgandi celeritatem & ſpatium quo ſputum expurgationi conjunctum eſt: ſed definitum morbi principium indicare. Debet igitur citò expurgari pleuritis, ut tenſioni & proritationi laxitas & temperatio comparetur, ad libertatem ſpirandi, atque doloris, & febris vacuitatem; quæ quò celeriùs veniunt, eò res ægri meliùs eunt. *Expurgari*, autem vertimus, quod ſcripſit author ἀναπτύεσθαι; quoniam expurgationis & expuitionis eadem ratio eſt. Ac τὸ ἀνακαθαίρεσθαι idem eſt quod ἀναπτύεσθαι. Sic enim Galenus in aphoriſmis. Τὴν διὰ τῶν πτυσμάτων κένωσιν, τῶν τὴν πλευρῖτιν ἐργαζομένων χυμῶν· ἀνακάθαρσιν εἴωθεν ὀνομάζειν ὁ Ἱπποκράτης. i. *Vacuationem per ſputa, expurgationem humorum pleuritidem facientium Hippocrates appellavit.* aph. 12. 1. Coac. 7. hujus cap. aph. 8. 5.

Quod ſequitur. AC FLAVUM SPUTO EXACTE PERMIXTUM.] Pertinet ad qualitatem ſputi laudabilis, cujus commoda jam ſunt explicata in tempore & expurgandi modo. Eſt igitur ſputum laudabile, & ſpei plenum, cui flavum exactè permixtum eſt. Ergo ſputum mixtionis expers, natura non eſt flavum, ſed album: cujuſmodi eſſe debet quicquid expuitur cum integritate partium unde manat; cerebri, oris, faucium, palati, gutturis, pulmonum, atque thoracis. Ac ſpututum ἁπλῶς dictum, ſaliva, πτύσμα, & πτύελον; ſignificat pituitam albam quæ vel ſpuendo, vel excreando, vel extuſſiendo purgatur: παρωνύμως verò dicitur flavum, cruentum, viride, nigrum, &c. Flavum autem ſputo exactè miſcendum præcepit: quia inde ſignificatur humoris morbifici vacuatio, & inchoata coctio, victrice natura, cujus
„ ſcendum præcepit: quia inde ſignificatur humoris morbifici vacuatio, & inchoata coctio, victrice natura, cujus
„ proprium munus eſt coctio atque mixtio.

14 Πονηρὸν δὲ καὶ τὸ ξανθὸν ἄκρητον, καὶ τὸ γλίσχρον, καὶ λευκὸν, καὶ τὸ στρογγύλον, καὶ τὸ χλωρὸν σφόδρα, καὶ τὸ ἀφρῶδες, καὶ τὸ πελιῶδες, καὶ ἰῶδες. χεῖρον δέ τι τὸ οὕτως ἄκρητον ὥστε μέλαν φαίνεσθαι.

Pravum eſt autem & flavum ſyncerum, & glutinoſum, & album atque rotundum, & viride multùm, & ſpumoſum, item liveſcens & æruginoſum. At pejus illud quod ita merum eſt ut nigrum appareat:

ENIMVERO medicus nunquam errat in prænoſcendo, qui ex perſpicientia τῶν ἐπιφαινομένων cauſarumque cur ſic appareant, prognωſin inſtituit. Nec minùs in bonam partem cognoſcitur qui ex iis, tanquam è ſpecula, prævidet futuros morborum exitus, quamvis parum ſecundos, quam qui natura duce medicinam adhibet ad prævisam ægri ſalutem. Sanè in pleuritide & peripneumonia ſputum flavo exactè permixtum, quodque citam & facilem habet anacatharſin, recreat medicum & conſolatur ſpe certa ſalutis; ac tum juvat, medicum ſpei plenum videre, celerem multùm atque fidelem, alacriter & vultu ſereno medicinam pleuritico facientem. Sed triſte eſt etiam, eundem intueri metu exterritum ſiniſtri judicii, ſimulatque viderit & intellexerit quæ in hac prognωſi leguntur.

PRAVUM EST AUTEM.] i. Affectionis malæ ſignum & cauſa, ut certè vacuationes omnes pravæ, pravarum quoque affectionum ſigna ſunt: ut rectè Galenus poſuit ad aph. illum. *Expurgationes in febre lividæ, nigræ, bilioſæ, cruentæ; omnes omnino malæ: quæ verò convenienter ducuntur; ſalubres: at nulla ſalubritas videri poteſt in expurgatione ſputi meri, nec unquam convenienter expurgatur.* Omnia verò hîc ſcripta, in pravis ducuntur: quoniam pravarum affectionum, ne dicam lethalium, ſigna ſunt, ut in ſingulis demonſtrabitur. aph. 47. 4.

ET FLAVUM SYNCERUM.] Quod ſcilicet expectorabili pituitæ non eſt permixtum, idemque caret naturali ſero quo naturaliter unuſquiſque humor diluitur. Non enim ſolum id merum eſt excrementum quod aliis non permiſcetur: nam & pituita mera, & bilis mera, ex eodem foco, eodemque tempore, excludi poteſt: ſed illud verè eſt merum, quod eſt ἄμικτον ὑγρότητος ὑδατώδους: qualis fuit ſanguis Philiſci, quem vocat ἄκρητον αἷμα. Fit autem bilis mera exhauſto ſero à febrili ardore, cujus quidem ſeri participatione fuerat antea ὠχρά; nunc eo deſtituta, redditur flava & vitellina. Sic enim Galenus bilem ſuo ſero dilutam naturaliter conſtitutam agnoſcit, eamque nominat bilem ἁπλῶς, qualis ὠχρά. Cætera bilis genera idem παρωνύμως appellat, ut bilem flavam, vitellinam, porraceam, æruginoſam, &c. quæ omnia habent exhauſtum ſui ſeri καθ' ἧττον καὶ μᾶλλον. Gal. ad aph. 6. & 23. lib. 7. hiſt. 1. 1. Epid.

ET GLUTINOSUM.] Quod eſt commune omnium excrementorum craſſorum quæ fiunt γλίσχρα καὶ δύσλυτα; in morbis quidem acutis, à febrili ardore; in frigidis, a crudore. Sunt autem prava glutinoſa: propter contumaciam qua & difficulter excreantur, & plus adferunt detrimenti in excreando, quàm adjumenti. Non enim hæc dolorificum malum foras adducunt: ſed augent damnis ægrotum. Talia autem vocat præceptor κατασγλισχραινόμενα ἀσαπέως, καὶ τὰ ἐγκέρχνοντα. lib. 1. & 3. acut.

ET ALBUM ATQUE ROTUNDUM.] in prognoſtico conjunxit glutinoſum cum albo atque rotundo Pravitas ergo ſputi albi, rotundi, & glutinoſi, cernitur primùm in ſumma difficultate ſpuendi, unde major eſt doloris & tuſſis moleſtia, cum coëunte vitio contumacis materiæ, & ſpirationis difficilis quæ tuſſiendo augetur. Tum illa deſcripta ſputi hujus conditio,

ditio, opinionem facit peruſti humoris ab æſtu & ardore quo pars ipſa, unde ſputum venit, conflagrat. Quæ cauſa eſt cur alibi de ſputo rotundo prognωſin ita ſcripſerit. Τὰ ϛρογγυλὰ πτύελα· παρακρουστικά. *Sputa rotunda*, inquit, *deliria indicant.* Ad quem locum ſcripſit Galenus; *talium ſputorum cauſam materialem, eſſe craſſitudinem & lentorem humoris in bronchiis pulmonum cumulatè collecti; efficientem verò, immoderatum calorem.* Ex quibus efficitur, ſputi hujus pravitatem conſiderandam in ſigno & cauſa.

part. 3. 6. Epid.

Et viride multum.] Non quidem ὠχρὸν, quod eſt bilis pallidæ & multùm dilutæ, ut exiſtimavit Galenus ad illam prognωſin. Γλῶσσαι χλωραὶ χολώδεες, quod ſuprà jam caſtigavimus. Nec verò bilis ὠχρὰ multùm diluta, eſt mera, nec expuitio ejus terrifica (ſicut neque lingua in pleuritide, illa bile fucata) ſed læta & ſalutaris, ut jam poſitum eſt in illa prognωſi. *Quibus pleuriticis, continuò lingua bile fucata eſt; ſeptimo judicantur.* Sed illud κάρτα χλωρὸν. i. *multùm viride*, idem eſt, quod æruginoſum, ut ipſe fatetur Galenus in prognoſtico. Atque hujus bilis multùm viridis & æruginoſæ cauſa materialis, flava eſt; efficiens verò, calor adurens, & ſerum exhauriens. Ex quarum cauſarum perſpicientia, prognωſin illam ſcripſit Hippocrates. Τὰ ἐν κεφαλαλγίῃσιν ἰώδεα ἐμέσματα, μετὰ κωφώσεως ἀγρυπνώδεα· ταχὺ σημαίνει, i. *Vomitiones æruginoſæ cum vigiliis & ſurditate; inſaniam citò venturam oſtendunt.* Ubi Galenus docet, excrementum illud ἰῶδες, undecunque veniat & quacunque excernatur, humoris unde gignitur, & partis unde manat, ardorem denunciare. Quam ſanè prognωſin idem præceptor expreſſit ex hiſtoria de Philiſta, cui cùm primo die talis vomitio contigiſſet, ſecundo ſub meridiem è poteſtate mentis exivit. Sic phreniticum legimus quo die primùm phrenitis emicuit, ἰώδεα vomuiſſe.

Coac. 5. hujus cap. lib. 2. prog. prorr. 10. ſ. 1. lt. hiſt. 1. parte 2. 3. Epid.

Et spumosum.] i. Bullatum, obortis bullis in circumtenſo humore, vi caloris contra naturam; & quo minutiores ſunt bullæ, propiuſque illud ſputum ad æqualitatem accedit; eò pejus. Nam vetus illud præceptum eſt; æqualitatem in rebus naturaliter conſtitutis, optimam; in aliis verò quæ contra naturam ſunt, peſſimam.

hiſt. 4. 3. Epid. lib. 2. prog.

Item livescens.] Livet enim perfrigerata parte, perfrigeratur emortua; emoritur autem per extinctionem vivacitatis in vitali principio, & paupertatem vivifici nectaris à corde exhauſto; atque illud liveſcens, eſt fœdi odoris ab ea cauſa livoris.

At pejus illud quod ita merum est, ut nigrum appareat.] Senſus eſt. In eo demum ſputo pravitatis ſumma ſunt omnia, quod eſt quàm maximè merum. Hujuſmodi eſt nigrum. Sed alia partium ratio eſt nigrarum & lividarum, quas nonnunquam præſtat nigreſcere, quàm livere. Nam illa nigricies in morbis acutis ſæpe accidit ex abſceſſu, livor nunquam, ſed à νεκρώσει univerſitatis. Atque in nigricie, periculi locum tollit partis exectio.

15 Τὸ δὲ ὕστερον πολλῷ τῆς ὀδύνης ἀναγόμενον ξανθὸν, ἢ μὴ ἰσχυρῶς μεμιγμένον, καὶ πολλὴν βῆχα παρέχον· κάκιον γίνεται.

Quod autem multò poſt quàm dolor cœperit, flavum educitur, aut non exactè mixtum, quodque multam exhibet tuſſim; pejus eſt.

Totum hoc, pars eſt prognoſεως decimætertiæ quæ omnem continet rationem ſputi laudabilis in qualitate, copia, tempore, & excernendi modo. Eſt autem veluti antitheſis notarum omnium prædictarum. Quod enim ſerò expurgatur, contrarium eſt ejus quod citò: flavum opponitur pallido: mixtum exactè, parum & leviter: quod item multam exhibet tuſſim, ei quod ex facili expurgatur, ſine ulla tuſſis moleſtia, & ſine majoris doloris acceſſione. Jam verò ſi nota ſunt nobis perſpectaque commoda expurgationis citæ, facilis, & ſputi exactè permixti; profectò in promptu ſunt incommoda tardioris, difficilis, & ſputi impermixti, aut certè non accuratè, nec fortiter & exactè. Contraria enim contrariorum ſunt conſequentia, ut author eſt Plato in Eutyphrone. Sufficiet igitur explicaſſe rationem notarum ſputi laudabilis, & expurgationis naturaliter conſtitutæ. Nam τὸ κατὰ φύσιν, καὶ τὸ κατόρθωμα, i. *quod ſecundum naturam eſt & quod rectum*, ſcopus eſt omnium quæ in medendo ſunt. Inde enim comparatur διάγνωσις καὶ ἐπανόρθωμα τῶν παρὰ φύσιν, i. *cognitio & redintegratio rerum è natura egreſſarum.* Ergo nihil neceſſe eſt plura de his ſcribere.

16 Αἵματι δὲ μὴ πολλῷ συμμεμιγμένον τὸ ξανθὸν, ἐν ἀρχῇ μὲν σωτήριον ἑβδομαίῳ δὲ ἢ παλαιοτέρῳ· ἧσσον ἀσφαλές.

Meliùs ſic in prognoſtico.

Αἵματι δὲ ξυμμεμιγμένον μὴ πολλῷ πτύελον ξανθὸν ἐν τοῖσι περιπνευμονικοῖσιν ἐν ἀρχῇ μὲν τῆς νόσου πτυόμενον, περιεστικὸς. κάρτα ὠφελέει. ἑβδομαίῳ δὲ ἐόντι, ἢ παλαιοτέρῳ. ἧσσον ἀσφαλές.

Sputum verò flavum pauco permixtum ſanguine, peripneumonicis ineunte quidem morbo editum; ſalutare eſt, multumque confert: ſeptimum verò diem agenti, aut provectioribus; ſecuritatis minus eſt.

Utraque lectio vera eſt & Hippocratica; tum anacatharſis commemorata æquè pluriticis atque peripneumonicis accommodata. Sed quoniam illius commoda jam ſuprà in pleuritide ſunt demonſtrata, conſentaneum eſt ut parem commoditatis rationem in peripneumonia oſtendamus, eodem duce in prognoſtico. Quæ cùm ita ſint, ad peripneumoniam, hujus prognoſεως philologiam & philoſophiam convertemus exorſi ab hoc theoremate. „ Omnis anadrome „ quæ liberam non habet excluſionem, ibi morbum facit ubi ſubſiſtit. Sic enim ſanguis multa & effera bile perfuſus, tranſlatus ad caput, niſi exitum citò habeat per hæmorrhagiam; paraphorica in cerebro edit ſymptomata. Idem in pulmonibus de curſu ſubſiſtens peripneumoniam facit per inflammationem ſyſtrophicam quæ partis ipſius quam infeſtat nomen ſibi adoptat. Cujus deſcriptio ſic legitur apud Hippocratem. *Hujuſmodi ſunt*, inquit, *quæ facit peripneumonia. Nam febris acuta exercet ægrotum, ac ſpiritum crebrò ducit, calidumque expirat, infœlix animi & incertus, nec ſui compos, & ſtare loco neſcius. Ac dolor ſub omoplata qui prorepit ad jugulum & ad mammam. In pectore gravitas, nonnunquam delirium quoque ipſum.* Quæ omnia ſymptomata ſunt inflammati pulmonis conſectaria. Inflammationis autem ſyſtrophicæ rheuma conſiſtens, eſt ſanguis bilioſus cumulatè collectus, unde tumor aſſurgit. Ergo ſi repletionis, & inde affectionis natæ remedium eſt repletionis propria vacuatio: ſi convenienter vacuatur id quod ſyſtrophen facit, laxitatem adfert, doloris remiſſionem primùm indeque vacuitatem & partis obſeſſæ redintegrationem: ſi denique morbi & periculi locum tollit quicquid dolorificum malum in occultò latens, foras adducit & evocat: ſanè deſcripta hoc loco anacatharſis, mirificos adfert ſanitatis fructus in peripneumonia, cujus hæc proprium & ſalutare eſt ἐπιφαινόμενον, ſicut & ipſius pleuritidis.

Deſcriptio peripneumoniæ. lib. 3. περὶ νόσων.

Ergo. Sputum vero flavum pauco permixtum sanguine.] In quo apparet morbificus humor unde aſſurgit phyma pulmonis quod peripneumoniam facit. Eſt enim ſuprà jam poſitum ex Galeno, quòd ut ab omni phlegmone ſyſtrophica tenuior exudat portio humoris phlegmonici, modò partis obſeſſæ denſitas non impediat, ut in cute: ſic pulmo inflammatus, humiditatem quandam effundit in ſpatia ſua interna, quæ ſunt arteriæ bronchia, eamque tuſſiendo ſublatam expurgat & excreat; quæ ſanè indicio eſt fluxionis & rheumatis concitati quod peripneumoniam excitavit. Eſt enim ſerum illius. Itaque ſi admodum bilioſus humor eſt, ea tantùm flava erit: ſin autem ſanguineus, rubra: quòd ſi ex utroque mixtum, rubra ſimul & flava.

Coac. 9 hujus cap.

Peripneumonicis.] Qui ejuſmodi ſunt & nominantur à peripneumonia, i. ab inflammatione pulmonis quam fecit rheuma ibi conſiſtens ſanguinis multa & effera bile perfuſi, propter-

eaque

reaque temperamento calidiſſimi, ſubſtantia tenuiſſimi, & qualitate acerrimi: quibus ex cauſis anadrome cieri ſolet, omniſque orgaſmus; tum eò maximè ubi ad concitatam vim efficientis cauſæ, accedit ſuſcipientis præparatio.

Ineunte quidem morbo editum.] Virtute ſcilicet utriuſque principatus, naturalis & animalis; unde anacatharſeωs opportunitas, in celeritate laudem habet. Hîc enim ubi ſævus eſt dolor, unaque difficilis reſpiratio; celeritas etiam mora eſt: quia morbus vires acquirit eundo, corpuſque facit infirmum.

Salutare est.] Superſtitem fore oſtendit ægrotum morbo defunctum, ut per metonymiam idem ſit πτύελον περιεςηκὸς, quod alibi ſcripſit περιεςηκῶς διακειμένου τοῦ ἀνθρώπου. Eſt autem id ſputum citò & ex facili expurgatum ſalutare: quia repletionem particularem vacuat, ipſumque rheuma conſiſtens exhaurit, ac dolorificum malum quod intùs abditum eſt, foras educit: proptereaque periculi locum tollit. Huc accedit quòd ſputum, eſt proprium pleuritidis & peripneumoniæ τὸ ἐπιφαινόμενον, per quod earum inflammationum criſes, & ſimplices & perfectæ, natura duce, ſuſcipiuntur & fiunt. lib.3.prog.

Multumque confert.] Quia ſyſtrophes laxitatem adfert, indeque doloris, omniumque ſymptomatum levationem. Ipſam verò difficultatem ſpirandi convertit in libertatem; ut nihil ſit optabilius tali ſputo in morbis qui pulmonem & coſtas exercent, i. in pleuritide & peripneumonia. Ac de ſputi hujus commoditate jam inſtitutæ ſunt & explicatæ tres prognωſes, 7. 9. 13. hujus cap.

Septimum vero diem agenti] Sub finem ſecundi quaternarii ab initio morbi, non autem ab incremento.

Aut provectiori.] i. Undecimum aut decimumquartum diem agenti.

Securitatis minus est.] Cauſæ ſunt explicatæ: quia ubi ſævus dolor eſt, & ſumma difficultas ſpirandi cum ſympathia & ſyntimoria nobilium partium, vicinarum & ſociarum; aut cita mors venit, niſi morbificus humor exitum citò habeat; aut ſuppuratum manet, in quo etiam periculo locus eſt. Huc accedit quòd tardior expurgatio, neque ſimplicem edit criſin, neque perfectam: ſed variam, incertam & obnoxiam empyemati aut recidivæ.

17 Αἱματώδεες δὲ λίην ἢ πέλιον, εὐθέως ἐν ἀρχῇ· κινδυνώδεες. πονηρὰ δὲ καὶ τὰ ἀφρώδεα, καὶ τὰ ξανθὰ, καὶ μέλανα, καὶ ἰώδεα, καὶ ἰξώδεα, καὶ ὅσα ταχέως χρωματίζεται. τὰ δὲ μυξώδεα καὶ λιγνυώδεα· χρωματίζεται ταχέως, καὶ ἐςὶν ἀσφαλέςερα. τὰ δὲ ἐντὸς πέμπτης ἐς πέψιν χρωματιζόμενα· βελτίω.

At verò cruentum nimis aut lividum initio ſtatim; peſtiferum: prava ſunt etiam ſpumantia & flava, & nigra, & æruginoſa, & viſco ſimilia, & quæcunque citò ſic colorantur. At tamen mucoſa & fuliginoſa, citò colorata, plus habent ſecuritatis. Quæ verò intra quintum coctioni fucantur; meliora.

Hic meam ſcribendi operam denegarem libenter, & lectorem remitterem ad 14. iſtius cap. Sed quoniam meæ ſunt partes indicare ſcopum authoris in hoc repetito pravorum ſputorum catalogo; faciam ſanè ut potero, ne quis à me quippiam ſibi deeſſe conqueratur, in hoc præſertim ditiſſimo veræ, i. Hippocraticæ medicinæ theſauro. „ Ac ſanè inſtituta prognωſis eò „ ſpectare videtur ut intelligamus, omnia ἐπιφαινόμενα quæ dolorificum malum foras exire te„ ſtantur, proptereaque bona ſunt; meliora videri cùm citò apparent; & minùs bona ac ſe„ curitatis minus eſſe, cùm ſerò. Et contrà, quæ idem malum minimè foras exire, ſed in„ tus perennitatem habere denunciant, & ſigna ſunt affectionis pravæ, ob eamque cauſam, „ prava quoque ipſa nominantur; eò pejora eſſe, quò citiùs illa ſe produnt. Sed in laudabili ſputo, veritas patefacta eſt theωrematis hujus catholici. Nunc verò in omni pravorum ſputorum genere, quamobrem citò edita, ſint pravitatis eximiæ; & ſeriùs edita, minùs mala; conſiderandum.

At vero.] Quemadmodum ſputa flava pauco permixta ſanguine, ineunte morbo edita, ſunt valde ſalutaria; provectiore autem, minùs habent ſecuritatis: ſic è contrario quæ multùm cruenta ſunt, proptereaque prava; & citò eduntur; ex ea expuitione cita, in gravioribus malis ducenda.

Cruentum nimis.] Nullo dilutum neque permixtum ſero: ſed merum nigreſcens, rupta, exeſa, vel aperta vena pulmonis: quæ ratio expurgandi omnino prava eſt, quando ſit ſurſum, ὁκοῖον ἂν ᾖ τὸ αἷμα, i. *qualiſcunque tandem ſit ſanguis.* aph. 25. 4.

Aut lividum.] Unde ſignificatio fit putredinis fœdæ, & partis unde manat emortuæ, ut in vomitione livida quæ citam mortem denunciat, de qua ſic ait Galenus. Σηπεδόνα ἐνδείκνυται μετὰ νεκρώσεως. i. *corruptionem indicat cum morticinio.* lib. 2 prog.

Initio statim.] Simulatque quis ægrotare cœperit & jacere in lecto, quod inveterationem arguit morbificæ cauſæ quæ partem obſeſſam labefactavit priùs, quàm ſigna dederit ejus obſeſſæ.

Pestiferum.] Sive *mortiferum:* quod ſignum ſit affectionis pravæ & inſanabilis, partiſque ſic è natura egreſſæ, ut ejus redintegratio nulla ſperabilis eſſe videatur. Talis calamitas cerni-

 tur

tur in iis qui ardenter febricitant, ſi fortè ſignorum atque ſymptomatum terrificam vim circa initia ſpectandam exhibuerint, tam per epigenomena, quàm per epiphænomena, ſive hæc toto genere prava ſint, ſive παρὰ λόγον naturæ appareant ὑστερ. πρότερ. Locus eſt apud Hippocratem lib. 1. τ̃ ἐπιδημ.

Prava sunt etiam spumantia et flava, et nigra, et æruginosa, et visco similia, et quæcunque cito sic colorantur.] Cauſæ ſunt explicatæ in commentariis noſtris ad 14. hujus cap.

At tamen mucosa et fuliginosa, cito colorata, plus habent securitatis.] Ac ſi diceret; mucoſa & fuliginoſa pepaſmi capacia ſunt: illa verò prædicta, planè expertia. Multùm enim differt mucoſum à glutinoſo viſcido & tenaci, qualia ſunt illa prædicta: multùm etiam fuliginoſum, à nigro. Nam à fuligine ſuperficies tantùm fucatur; à nigricie totum corpus, tam intra, quàm extrà. Nigriciei cauſa eſt, ardor quo humor conflagrat; fuliginoſi autem coloris, vapor & anathymiaſis, quo ſuperficies humoris fucatur· Sic lingua fuliginoſa, levis eſt; nigra verò, aſpera. Præterea ſputi mucoſi & fuliginoſi facilis eſt exitus, faciliſque expurgatio: cæterorum verò difficilis: quia ſunt κατὰ γλισχραινόμενα ἀσαπέως. Ac ſputum mucoſum, pepaſmo fit craſſiuſculum & meabile: cætera verò prædicta majorem contumaciam acquirunt à febrili ardore, cujus magiſterio illa reguntur. Ergo mucoſa ſputa quæ citô eduntur fuliginoſa, & citò ſic colorantur; plus habent ſecuritatis quàm cætera.

Quæ vero intra quintum coctioni fucantur, meliora.] i. Quæ principio morbi exacto, ſub quintum diem, ſine contumacia colorantur ab exudante ſero, & materia ſyſtrophicæ phlegmones, unde ipſius tenſionis dolorificæ laxitas, unaque liberior ſpiratio, & doloris remiſſio comparatur; meliora ſunt iis omnibus quæ poſita ſunt in hac prognωſi: quamvis paulò ſeriùs dolorificum malum foras exire videatur. Pertinet autem prior pars hujus prognoſeωs ad id quod initio poſitum eſt diſputationis de Pleuritide. *Inter pleuriticos, quibus initio variæ ſunt expuitiones; ii tertio die moriuntur, aut quinto.*

18 Πᾶν δὲ πτύαλον μὴ λῦον τὴν ὀδύνην· πονηρόν. λῦον δὲ· χρήσιμον.

Omne verò ſputum quod non ſanat dolorem; pravum eſt: quod autem ſanat; beneficum.

Haud facile eſt prognoſeωs hujus difficultatem, ex abdita ejus cauſa, ad facilitatem convertere. Eſt enim propter cauſæ ipſius obſcuritatem, pluribus obſtructa difficultatibus, quàm multi homines arbitrantur. Quid enim? ſputum quod citò liberè & liberaliter expurgatur, pepaſmi particeps, aut certè capax; proptereane pravum eſt quia dolorem non ſedat, uti ſedare debet expurgando inflammationem ſyſtrophicam tunicæ coſtis intextæ? Eſt enim ſuprà jam poſitum, quòd per anacatharſin comparatur doloris vacuitas, ex acerbitate; ſpirandi libertas, ex difficultate; ac denique lateris redintegratio, ab egreſſione naturæ. Quid igitur? tale ſputum ſpecie ipſa bonum, ob eam cauſam pravum erit, quia finem doloris non adfert per cauſæ morbificæ amotionem, & redintegrationem partis è natura egreſſæ? Atqui duo illa commoda veniunt à tali ſputo quod planè dolorificum malum foras exire teſtatur. Quid igitur obſtat quò minùs finem doloris adferat? In promptu cauſa eſt, rheumatis concitati perennis affluxus, tum à perenni prolapſu catarrhi, tum à perenni anadrome ſanguinis multa bile perfuſi, cujus perennitas poſita eſt in vitio hepatis & febre aſſidua quam prærubra urina denunciat, ſive ſit ejuſmodi ab inflammatione ſeri in venis, ſive etiam multa ſit bile ſaturata. Ergo vetus manet ſententia dictatoris qua frangi debemus, quòd ſyllogiſtica ſigna, τεκμήρια, nunquam à ſe mutantur ſive ad malum, ſi bona ſint; ſive ad bonum, ſi prava. Secus eſt de ſym-

lib.3 prog. ptomatis. At ptyeliſmus, τεκμήριον eſt in morbis coſtarum atque pulmonum. Hippocratis verba hæc ſunt: Εὖ μέντοι χρὴ εἰδέναι περὶ τ̃ τεκμηρίων, καὶ τ̃ ἄλλων σημείων, καὶ μὴ λανθάνειν ὅτι ἐν παντὶ ἔτεϊ, καὶ πάσῃ ὥρῃ· τά τε κακὰ κακόν σημαίνει, καὶ τὰ χρηστὰ ἀγαθόν. i. *Ratum ſit illud perſpectumque omnibus de ſignis ſyllogiſticis. quòd in quovis tempore ac tempeſtate; mala quidem, ſiniſtri ſunt ominis; bona autem, ſecundi.* At bona ſunt illa; in ſignis quidem, quæ ad celeritatem & ſecuritatem criſis apparent, ſicut pepaſmi in propria cujuſque morbi dolorifica cauſa; in cauſis autem, quæ morbum omnino tollunt, aut certè faciunt ut alacriùs ferant morbum ægroti. Ex quibus efficitur, commemoratum pleuritidis & peripneumoniæ ſputum, ſalutare quidem eſſe, omnique culpa carere: quamvis dolorem non ſanet, aut ejus vacuitatem non adferat; niſi fortè pauliſper, &, ut dici ſolet, ad tempus, vacuando rheuma conſiſtens. Sed ideo cum ſalutari ſigno & cauſa non concedit pleuritis, nec vale dicit pleuritico, ſed crebrò ſuccreſcit & invaleſcit, unde ſpes in anguſto: quoniam ad nobiliſſimæ partis oppreſſionem accedit perennis morbificæ materiæ generatio, & perennis affluxus. Itaque repetenda crebrò rheumatis concitati retractio. Atqui tam ſæpe itur aquatum, ut tandem aqualis anſam relinquat. „ Eodem modo in parωtidibus purulentis, adhuc periculo locus eſt ſi cruditas ad-

Coac. 51. lib. 1. „ ſit urinæ, ut in pictoris ancilla: quoniam fruſtra humoris in parte aliqua ſuſcipitur conco- „ ctio, dum viget febris, manentque cruda in univerſitate corporis excrementa. Ergo verè illud videor eſſe dicturus, quod ſuprà jam demonſtravi. *Quæ cum ſalutaribus ſignis nihil concedunt, periculo locum eſſe teſtantur; quemadmodum & illa quæ pravis cum ſignis miteſcunt.*

Pars hujus prognoſeωs altera mihi reſtat de ſputis quæ ſanant dolorem, propptereaque bona vulgo putantur, cujuſmodi tandem illa procedunt. Enimvero ſputa prava nunquam in bonis ducenda: quoniam dolorificum malum foras non edunt, ſed omnino ſemper ſigna ſunt pravarum affectionum. Nota eſt illa prognωſis. *Expurgationes ſputi in febre, lividæ, nigræ, bilioſæ;*

lioſæ; omnes omnino malæ. Atenim, dicet quiſpiam, ſubjunxit dictator. *Quæ autem convenienter ducuntur; ſalubres.* Sed quænam ſunt iſtæ? quarum materia cernitur in ſputo pauca bile permixto exactè, nec ea materia tenuitate ſit fugax, nec glutinoſa contumax; tum ſi liberalis & libera ſit anacatharſis, idque circa morborum initia; nec ulla ſit perennitas τῆς ἀναδρομῆς quæ irritam faciat anagωgen. „ Nunquam enim tuta levatio eſt quæ pravis cum ſignis „ adfertur; nec verò pravis è ſignis quæ ſalutaria eſſe non poſſunt, unquam veniſſe creden- „ dum τὴν εὐφορίαν, i. *alacritatem ferendi morbum*, neque ex falsò credita εὐφορίᾳ judicandum τὸ οἷα δεῖ, i. *qualia decet.* Sed ex οἵων quæ ſunt καλὰ καὶ κρίσιμα; ſperabilis, & firma, & ſtabilis ἡ εὐφορία. Ac ſanè talis fuit falsò credita levatio duorum adoleſcentum: quoniam alter febre defunctus videbatur cum urinis tenuibus atque nigris; alter cum prærubra ventris proluvie, & urinis aqueis, curationem febris lentæ fœliciter recepit: uterque tamen interiit quòd in vitio partes eſſent, quarum potentia corpus adminiſtratur. prorr. 17. lib. 2.

19 Ὅσα δὲ τῶν ἀλγημάτων ἐν τοῖσι τόποισι τούτοισι μὴ παύονται, μήτε πρὸς τὰς ἀναπτύσιας, μήτε πρὸς τὰς φλεβοτομίας, μήτε πρὸς τὰς φαρμακείας τε καὶ διαίτας· ἐμπυοῦνται.

Jam verò dolorifica partium iſtarum mala quæ non quieſcunt nec expurgatione ſputi, nec ſanguinis detractione, neque pharmacia ſimul atque diæta; in ſuppuratum vertuntur.

Hactenus leges τῶν ἐπιφαινομένων ſancitæ ſunt pleuritidis & peripneumoniæ, in ſputi expurgatione, quæ vel ad ſalutem certò apparet, vel ſpem in anguſto eſſe teſtatur, prout illa benè aut malè fit in qualitate, copia, tempore, & excernendi modo. Nunc ineunda τεκμαρσις, i. regula ſcienter prædicendi & convenienter cuique medendi ad eam mutationem pleuritidis & peripneumoniæ, quæ media eſt inter citam & ſimplicem earum diſceſſionem, & deſperationem ſalutis. Eſt autem ſuppuratio quæ ſyſtrophicarum inflammationum thoracis & hypochondriorum ſuccedanea eſſe ſolet, quando illarum dantur induciæ, nec ocyùs ad exitium præcipitantur ægroti. Ac de ſuppurati ſucceſſione in malis hypochondriacis dictum eſt ſuprà; deque illius curatione. Idem nunc faciundum in ſuppurato pulmonum atque thoracis.

Ergo. Jam vero.] Ac ſi diceret; quando ita comparatum eſt in omni morborum hiſtoria, maximeque in iis qui principatus naturæ exercent, ut eorum ſucceſſiones κατὰ μετάστασιν, καὶ κατὰ μετάπτωσιν, tanquam è ſpecula, proſpiciendæ ſint & arcendæ.

Dolorifica partium istarum mala.] i. Quæ pulmonem & coſtas exercent, indeque pleuritis & peripneumonia nominantur.

Quæ non quiescunt.] i. Non exolvuntur vacuatione libera & liberali rheumatis conſiſtentis, & redintegratione partium obſeſſarum.

Nec expurgatione sputi.] Quoniam aut mala prædicta fuere ſicca & ſputi expertia; idque ἄνευ ἀποσπασμάτων, i. *ſine avulſione* doloris intus foras, aut quoniam anacatharſis tantùm fuit ἡμίῤῥοπος; i. inchoata, non copioſa & perfecta; aut quia in libertate & copia ſputi, perennitas fuit rheumatis concitati, vel à prolapſu catharri, vel ab anadrome ſanguinis bilioſi.

Nec sanguinis missione.] Ad retractionem rheumatis concitati, & ad vacuationem ſeu detractionem conſiſtentis; quorſum mitti debet ad mutationem coloris, inciſa vena interiore cubiti è directo, ſi ad jugulum uſque dolor, & ad brachium atque mammam prorepit ipſa gravitas. Nam illa coloris mutatio, ut rubro ſuccedat lividus ſanguis, in pleuritide inferarum coſtarum, expetenda non eſt nec expectanda. Hîc enim tantùm prodeſt venæ ſectio ad retractionem rheumatis concitati, & ad temperationem ſanguinis æſtu incandeſcentis; non ad detractionem conſiſtentis.

Nec pharmacia.] Ad pleuritidem coſtarum inferarum quæ ſub diaphragmate non raro aſſurgit, nec ullam ſui exhibet ſignificationem circa jugulum. Hîc enim pharmacia eſt opus pharmaci, ut ita dicam, mochlici; quale eſt veratrum nigrum & peplium, quæ mixta ſimul conſocialia ſunt ad bene convenienterque purgandum; illud quidem vacuando; hoc verò diſcutiendo ſpiritus flatulentos: quæ dotes perſpectæ cognitæque à præceptore, ipſum moverunt ut ea medicamenta præſcribenda putarit, quòd præſtantiſſima eſſent pharmaca omnium quæ ipſe noviſſet, noverat autem plurima; ut non inopia, nec ignorantia meliorum, quod vulgus medicorum exiſtimat: ſed prudentia ſingulari atque delectu, ipſa præſcripſiſſe videatur. Eò autem præſcripſit pharmaca illa mochlica, quòd malum dolorificum firmiter fixum, ſit μοχλείας δεόμενον; non ſecus atque tuberculum gibberoſos faciens lumbos, quod tandem vel dyſenteria exolvitur, vel obortis in utroque crure varicibus. Nec verò prætermiſſa id fecit detractione ſanguinis quam idem præceptor ſtatuit ἡγεμονικὸν inflammationum omnium ſyſtrophicarum, quas negat ſanari poſſe, ſi quis antè purgationi operam dederit quàm venam ſecuerit. lib. 4. acut. Idem præceptor author eſt, auſpicandam curationem à ſanguinis detractione, quotieſcunque duorum remediorum ſolennium, purgationis dico & phlebotomiæ, neceſſarius uſus incidit. At verò pharmaciæ catharticæ locus non eſt in expurgatione ſputi. Nam à carthartico ſiſtitur anacatharſis, unde pleuritici ſuffocantur ſeptimum, aut nonum morbi diem agentes. Ergo ſi catharctico non concedat pleuritis; aut ſi fortè oppugnata jure & loco non fuerit; aut ſi non quieverit anacathartica pharmacia, ut fotu, melicrato & oxymelite; aut ſi ea remedia ſputi ἀναγωγὰ, fuerint prætermiſſa.

Neque diæta.] Cujus hæc ratio eſſe debet, ut ſi validæ ſint ægri vires cum ſecuritate &

ſine ullo infirmitatis metu, priùs in curam morbi ſit incumbendum, quàm refectioni ſtudendum, donec humeſcere cœperit os ægroti, & ſputum edatur: & contrà ſi vires infirmæ ſint, ita ſe comparet medicus ut locum habeat deducendi potiùs alimentum, quàm neceſſitatem exhibendi cùm minimè decet, inſtante criſi. In utraque autem naturæ conditione, jure & loco cibum exhibeat meabilem, coctu facilem, imbecillum, minimeque ſitiferum; cujuſmodi eſt ptiſſanarium, quod illis quatuor dotibus principatum obtinet inter omnia προσφερόμενα.

li. 2. prog. In suppuratum vertuntur.] Eſt enim hæc mutatio ſuccedanea ſyſtrophicæ inflammationis quam vacuatio propria non ſanavit, nec gangræna & partis obſeſſæ corruptio, ad νέκρωσιν & univerſitatis interitum, occupavit. Vertuntur autem in ſuppuratum intra 14. diem, ex lib. 5. aph. aut intra 20. ex lib. 7. aph. καταῤῥοι ἐς τὴν ἄνω κοιλίην ἐν ἡμέρῃσιν εἴκοσιν ἐμπυοῦνται.

20 Ὅσοι μετὰ τοῦ χολώδεος πυῶδες ἀνάγουσιν, ἢ χωρὶς, ἢ μεμιγμένον· ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τεσσαρεσκαιδεκαταῖοι θνήσκουσιν· ἢν μή τι ἀγαθὸν ἐπιγένηται ἢ κακὸν τῶν προγεγραμμένων. εἰ δὲ μὴ, κατὰ λόγον· μάλιστα δὲ οἷσιν ἑβδομαίοισιν ἄρχεται τὸ τοιοῦτον πτύελον.

Ergo qui cùm ſputo bilioſo purulentum expurgant, diductumve fuerit aut permixtum; ii fere moriuntur decimumquartum morbi diem agentes: niſi quid boni malive acciderit prædictorum: ſin minùs; ex proportione: potiſſimumque iis qui ſeptimo tale ſputum cœperint expurgare.

Quoniam ita comparata eſt ratio ſuppurationis per μεταπτῶσιν phlegmonarum viſcera occupantium, ut medio ſtatuatur loco inter citam earum ſanationem, & certam deſperationem ſalutis: hîc primùm docetur, in utram ſpectet partem illa ſuppuratio quæ cum ſputo bilioſo expurgatur.

Ergo.] Inter purulentos qui ex pleuriticis hujuſmodi ſunt: quoniam nec lege critica, nec artificio medici, pleuritide primigenia defungi potuerunt cum redintegratione partis obſeſſæ, i. tunicæ coſtis intextæ.

Qui cum sputo bilioso] Meræ bilis flavæ aut viridis quæ caret pepaſmo, cujus quidem capax non eſt, nec vinci ſe patitur à natura: ſed pravæ affectionis verum eſt ἐπιφαινόμενον quæ foras non exit.

Purulentum expurgant.] Non quidem à pure quod cum æqualitate candidum & læve apparet; unde ſignificatur partis unde manat integritas, materiæ bonitas, & virtus caloris nativi ſeſe in omnes materiæ partes æqualiter inſinuantis: ſed à pure fuſco, amurcoſo, cœnoſo, & inæquali: qui certè pepaſmus eſt omnino peſtiferus. Non enim ſperabilis eſt bona ſuppuratio quæ ex mera bile conficitur, nec verò illa etiam quæ in laudabili materia laborat ex paupertate caloris nativi, & infirmitate aut corruptione partis afflictæ; quod cernitur in ſuppurato partium aſpectabilium ſemper vitioſo, ubi paria non ſunt omnia caloris atque humoris coquendi.

Diductumve fuerit aut permixtum.] Nihil refert: ambo enim certant ex æquo in pravitate, ac pariter æqualiterque mali ſunt ominis. Ex quo efficitur, quæ toto genere prava ſunt & primigenia pravarum affectionum ſigna, metaptoſin bonam habere non poſſe. Ut enim ſputum merè flavum, eſt pravum, & ſignum affectionis pravæ: ſic alteratio ejus, mutationem in melius habere non poteſt; propterea que nec ſuppurationem bonam: quoniam in affectione maligna, & à corrumpente veriùs quàm mitificante cauſa conficitur. Ergo ſive diductum, ſive permixtum excludatur, parem nobis exhibet noxæ opinionem.

Ii fere moriuntur.] Per extinctionem & ſuffocationem caloris vitalis, ab oppreſſione partium afflictarum, quarum ea vis eſt atque potentia, ut earum officio diu vita carere non poſſit. Tacebo interim ſympathiam & ſyntimoriam partium ſociarum & vicinarum.

Decimumquartum morbi diem agentes.] Quoniam dies ille finem adferre ſolet acutorum morborum, aut vitæ, quoad longiſſima eſſe poteſt eorum diſceſſio: nam multi celeriùs intereunt aut convaleſcunt: rari admodum, ſeriùs. Verſatur in pervagato medicorum ſermone aphoriſmus ille. *Acuti morbi intra quatuordecim dies judicantur*; recenſendo numerum vel à principio morbi, vel ab incremento ipſius.

Nisi quid boni aut mali acciderit prædictorum.] Ac ſi diceret; ſeriùs aut celeriùs moriuntur ægroti, ſupra aut infra decimumquartum diem: ut cætera erunt ſigna bona aut mala, quæ cernuntur in qualitate corporis, actionibus, & excrementis. Prædicta autem ſunt mala quæ cum ſtrepitu pravi ſputi apparent in facie triſti, oculis ictericiis, & viſu caliginoſo: ubi demonſtratum eſt, mortem in propinquo eſſe, quando ad deſperationem curationis, quam ſtrepitus ipſe denunciat pravi ſputi, accedunt quoque ſigna trium principatuum collapſorum, naturalis, vitalis, & animalis. Prædicta ſunt etiam bona ſigna quæ juvant, non faciunt diſceſſionem pleuritidis. Sunt autem; alvum duci mollibus & figuratis excrementis, ſputum colorari, nullos in pectore ſtrepitus exaudiri, urinam bene ferri, ſomnos iniri, &c. Sed plura mox deſcribentur.

Coac. 11. hujus cap. — Coac. 8. hujus cap.

Sin minus ex proportione.] i. Pro funeſta vi morbi & virium ſtatu, ſine acceſſione bonorum aut pravorum ſignorum quæ plures aut pauciores principatus & partes in vitio eſſe, propterea que mortem celeriùs aut ſeriùs venturam teſtentur.

Ac

Ac sane potissimum iis qui septimo tale sputum coeperint expurgare.] i. Firmiſſimum illud eſt cur proculdubio moriuntur, & decimoquarto, quibus tale ſputum ſeptimo primùm die apparet: quoniam quæcunque apparent & fiunt diebus criticis, maximeque ſeptimo, firmiora ſunt ad interitum vel ad ſalutem, quàm quæ in alia incidunt morbi tempora. Eſt autem analogia ſeptimi indicantis ad criſin decimiquarti, per quam vitæ aut morbi diſceſſio comparatur.

21 Ἐστὶ δὲ ἀγαθὸν μὲν καὶ τούτοισι, καὶ πᾶσι τοῖσι περὶ πλεύμονα, φέρειν ῥηϊδίως τὸ νόσημα, τῆς ὀδύνης ἀπηλλάχθαι, τὸ πτύαλον εὐπετέως ἀνάγειν, εὔπνοον εἶναι, καὶ ἄδιψον, τὸ σῶμα ἅπαν ὁμαλῶς θερμαίνεσθαι, καὶ μαλθακὸν εἶναι καὶ πρὸς τοῖσιν, ὕπνους, οὖρα, διαχώρησιν, χρηστὰ γίνεσθαι· κακὰ δὲ τἀναντία τούτων. Εἰ μὲν οὖν πάντα προσγένοιτο τῷ πτύσματι τούτῳ τὰ χρήσιμα, σώζοιτο ἄν. εἰ δὲ τὰ μὲν, τὰ δὲ μὴ, οὐ πλείους τῶν ιδ. βιώσας ἀπόλλοιτο. τῶν δὲ ἄλλων σημείων· σωτηριώτερον.

Eſt autem perinde his atque peripneumonicis ſalutare, alacriter morbum ferre, doloris vacuitatem habere, ipſum verò ſputum facilè expurgari, ſpirare ex facili, ſitim nullam, corpus æqualiter molle & calidum. Ad hæc ſomnos, urinas, dejectiones, ſalubres. Contraria horum terrifica. Atque hæc omnia ſi conjuncta fuerint cum ſputo prædicto; utique morbo defungi poterit. Quòd ſi alia quidem acceſſerint, alia verò ſecus; non ultra decimumquartum protrahetur vitæ diſceſſio.

Inter commoda epiphænomena quibus utuntur pleuritici & peripneumonici, alia quidem adferunt diſceſſionem morbi πρώτως καὶ κυρίως, alia verò δευτέρως: quæ tamen ita juvant quando in ſuo quæque ſtatu ſunt bona; ut ſecus apparentia, irritum planè faciant medici & naturæ ſtudium in oppugnando morbo. Sanè pleuritidis & peripneumoniæ diſceſſionem adferunt ſputa bile modica aut ſanguine pauco permixta, quæ citò, & liberè, & liberaliter expurgantur. Juvant autem quæ triplicis principatus integritatem oſtendunt, naturalis, vitalis, & animalis in cæteris actionibus, qualitate corporis, & excrementis. Sed quoniam illa lex in prædicendo ſancita eſt, ut pluris eſſe debeat ad præſenſionem interitus unum pravum κυρίως ἐπιφαινόμενον, cujuſmodi eſt hîc ſputum, quàm alia multa communia; difficilis erit quæſtio ſuper iis quæ in hac prognωſi, fati neceſſitatem impediunt in ſuppurato fatali ad mortem, quale ſuperior prognωſis examinandum propoſuit. Sed infrà lis dirimetur.

Est autem.] Pertinet hoc ad id quod ſuprà dixit; ſuppuratum quod cum bilioſo adhuc ſputo expurgatur, mortem venturam teſtari intra decimumquartum morbi diem, niſi quid interea boni malive acciderit unde celeriùs aut ſeriùs moriantur ægroti; aut ipſa deſperatio in ſpem vertatur. Hîc autem ſigna ſcribuntur & explicantur rerum purulenti deſcripti, meliùs aut pejus euntium.

Perinde his.] i. Pleuriticis, quorum hiſtoria patefacta tranſiit ad metaptωſin ſuppurationis.

Atque peripneumonicis.] Jam deſcriptis, qui etiam, ſicut pleuritici, redduntur purulenti, quandò ſine interitu phlegmone non quieſcit, nec ſputi expurgatione, nec phlebotomia, nec diæta. Coac. 16. hujus cap.

Salutare.] Quod multum adfert adjumenti vel ad uſum atque dulcedinem diuturnioris vitæ, vel ad ſpem adhuc retinendam ſalutis.

Alacriter morbum ferre.] Omni carere alyſmo, & regi trium principatuum magiſterio quorum virtute atque potentia corporis univerſitas adminiſtratur.

Doloris vacuitatem habere.] Non falsò creditam per metaſtaſin pleuritidis ad peripneumoniam, & hujus ad phrenitidem; unde nulla ſenſio quantumvis excitata percipitur cauſæ morbificæ: ſed comparata levatione, ex tenſionis laxitate, & temperatione proritantis humoris, per concitati rheumatis retractionem, & conſiſtentis vacuationem; tum etiam per metaptωſin phlegmones in ſuppuratum, unde κατὰ λόγον & meritò ſedatur ipſa doloris συντονία, pure confecto.

Ipsum vero sputum facile expurgari.] i. Liberè & liberaliter, ſine doloris ac tuſſis moleſtia, in ſputo meabili quod thoraci morem gerit, firmiſque lateribus; unde ſignificatur animalis principatus integritas, & morbi remiſſio comparatur.

Spirare ex facili.] Reſtituta libertate ſpirandi per laxitatem partis afflictæ, i. tunicæ coſtis intextæ quæ nimiùm diſtenta erat; & liberum ſputi meabilis exitum.

Sitim nullam.] Non quidem falsò credita ſitis vacuitate in cauſa ſitifera cujus nulla ſenſio excitatur, ob depravatum φανταστικὸν, vel propter infirmitatem & νέκρωσιν partium ſitis

tis capacium quæ ſunt ventriculus & pulmones: quanquam ſua eſt etiam ſitis utero, ſua renibus ipſis.

Corpus æqualiter molle et calidum.] Quod alibi ſcripſit, τὸ σύμπαν σῶμα ὑγρὸν κείμενον, quod molliter decumbit, totoque habitu mollitudinem quandam edit ſuavem, ab humido primigenio in quo ſita eſt partium ſolidarum vivacitas, & à liberali ac libero vivifici nectaris, i. ſpiritus & caloris vitalis appulſu cum ſanguine.

Ad hæc somnos, urinas, dejectiones, salubres.] Somnos quidem ſuaves, non turbulentos cum viſis terrificis: ſed quorum benignitas dono divum gratiſſima ſerpit, quando ipſa dormendi neceſſitas parem habet commoditatem cauſarum ſomniferarum, ſuavis & copioſæ anathymiaſeos, cerebri naturaliter conſtituti, & mentis tranquillæ. Urinas verò hujuſmodi eſſe decet in qualitate, copia, tempore, & excernendi modo: ut proba ſignificetur coctio tum alvi, tum hepatis, cum integritate partium unde veniunt. i. venarum; quà feruntur, i. renum; & ubi excipiuntur, i. veſicæ. De ipſis autum dejectionibus id ratum eſſe debet, ut in pleuritide jam affecta quæ tranſiit ad ſuppuratum, non ferantur humidæ (quamvis ſubrubræ, & raræ, & liberales, quæ ineunte morbo laudantur) ſed molles & figuratæ, quæ nullam opinionem faciant partium alvinarum in officio laborantium, aut quas jam tædeat ſui quamque officii, ut in dirrrhœa & lienteria: nec verò ſiccæ & pilulatæ appareant, quæque non niſi coactæ ducuntur. Sunt enim ſigna ſiccioris alvi, & incendio conflagrantis.

Contraria horum pestifera.] Quæ cujuſmodi ſint & quorſum appareant, facilè notitia comparatur ex antitheſi cauſarum cur ita ſint atque fiant; juxta illud, contraria contrariorum conſequentia ſunt.

Atque hæc omnia si conjuncta fuerint cum sputo prædicto.] Ut œconomiæ utriuſque, ſpirationis & nutricatus, ratio ſit naturaliter conſtituta, ac trium principatuum ſe virtus oſtendat.

Utique morbo defungi poterit.] Ob vitæ & animalitatis firma præſidia, tum autem quia rheumatis bilioſi nulla eſt ab hepate concitatio. Ipſum verò rheuma conſiſtens, quantumvis inæquale: tamèn ſuo exitu liberali & libero, libertatem adferat ſpirationis quæ antea fuit difficilis, cum redintegratione partis obſeſſæ.

Quod si alia quidem accesserint.] i. Bona quædam heterogenea.

Alia vero secus.] Præſertim mala ὁμοειδῆ cum ſpecie ipſa morbi.

Non ultra, &c.] Cauſæ ſunt explicatæ.

22 Ὁκόσοισι δὲ ἐκ περιπνευμονίης ἀποστάσιες γίνονται παρὰ τὰ ὦτα, ἢ τὰ κάτω χωρία γίνονται, καὶ ἐκπυοῦσί τε καὶ ἐκσυριγγοῦνται. οὗτοι περιγίνονται.

Quibus autem ex peripneumonia ſub auribus, vel inferis partibus, naſcuntur abſceſſus, ibique ſuppurant & fiſtulantur; hi defunguntur morbo.

Magna vis eſt pepaſmi in omni abſceſſu quem primigenii morbi metaptωſis, in partibus procul à priore foco excitavit: quando ipſa prioris foci calamitas, laudabili ſuppurato exploditur. Ac ſuppurati quidem prima laus debetur abſceſſibus partium ſuperarum, ut aurium, ſub quibus exortæ parωtides hinc nominatæ, ſi rubræ ſint ac dolorificæ; omni ex parte videntur peſtiferæ: quòd illæ ſint ἡμίῤῥοποι καὶ ἀνάῤῥοποι, i. *ſemifluæ & ſurſum delatæ.* Quæ duo vitia principem locum obtinent maleficentiæ in omni abſceſſu. At tamen ſuppurato & fiſtula, periculi locus tollitur. In partibus autem inferis, procul à morbo aſſurgunt tumores ἀξίως τῆς περιβολῆς, i. *pro dignitate & copia humoris morbifici.* Ac ſi fortè rheuma illud conſiſtens, non ſit puri ſimile, ſed nova quædam putredo excitetur pro veteri; partis ipſius jactura, ab interitu vindicabit ægrotum, ſi nullus ſit recurſus. Quod accidiſſe legimus iis quibus in tempeſtate peſtifera ῥεῦμα στηριζόμενον cruris eryſipelatoſi οὐκ ἦν πύῳ ἴκελον. ἀλλὰ σηπεδών τις ἄλλη, i. *non erat puri ſimile: ſed alia quædam putredo.* Secus fit in abſceſſibus partium ſuperarum. Secus etiam in metaptoſi pleuritidis ad ſuppuratum quod cum bilioſo adhuc ſputo expurgatur. Hoc non eſt πύῳ ἴκελον, ut præceptor loquitur; ſed σηπεδών τις ἄλλη: proptereaque mortiferum in parte nobili & officiali.

Quibus autem] Nondum ſanatis & morbi periculo defunctis, nec ſputi expurgatione, nec ſanguinis detractione, nec diæta convenienter præſcripta, nec aliis naturæ conatibus mox explicandis.

lib. περὶ νούσων. Ex peripneumonia.] Inflammatione pulmonum ſyſtrophica, cujus conſectaria hæc ſunt; febris acuta, difficilis reſpiratio parva & frequens, calida expiratio, dolor ſub omoplata qui prorepit ad jugulum & ad mammam, pectoris gravitas, anxitudo, delirium quoque ipſum.

Sub auribus nascuntur abscessus.] Per expreſſionem humoris morbifici à phlegmone in venas jugulares & carωtidas quæ ſecundùm aſperam arteriam procedunt ad caput, priùs largitæ ſurculos laryngi & faucibus, unde parωtides eructantur, opportunitate glandulæ quæ jacet ad aures, faucibuſque adjacet, cum numeroſa rivulorum propagine unde partes illæ, fauces dico & aures, affluxus & refluxus incommoda viciſſim & mutuò facilè experiuntur. Aſſurgunt autem prærubræ & dolorificæ, à tenſione magna humoris firmiter fixi, nec exudantis ob denſitatem cutis; tum à prægrandi calida intemperie quam ſecum attulit ſanguis multa bile perfuſus. Sic enim Galenus parωtidum dolorificarum cauſas eſſe dixit. τὴν τάσιν τῶν σωμάτων, καὶ δυσκρα-

(Margin: f. 3. 1. prorrh. — li. 1. Ep.)

δυσκρασίαν σφοδρὰν. Atqui jam ſuprà poſitum eſt, quòd parωtides quæ dolenter aſſurgunt, mortiferæ ſunt: primùm quia ἠμιῤῥόπως καὶ ἀναῤῥόπως aſſurgunt: deinde verò cruciatu acerbi doloris: tum etiam ſympathia & ſyntimoria nobilium partium ſociarum & vicinarum. In hac igitur peripneumoniæ metaptωſi, periculum quidem mutatur, non autem vitatur.] Vitandi ratio mox dicetur. [prorr. 68. ſ. 3. 1.]

Vel inferis partibus.] Intelligit crura, quorum alia longè conditio eſt quàm aurium: quia ſunt morbifici humoris capacia, & κατάῤῥοπον humorem excipiunt procul à morbo. Quæ duo maximè ponuntur in laude & commendatione abſceſſuum criticorum.

Ibique suppurant.] Parωtides quidem, ſuppurato laudabili quod viſu & olfactu percipitur album, æquale, & læve, minimumque fœdi odoris. Sin minùs. *Parωtides illæ purulentæ, nec albo exactè pure, nec nihil olente, interimunt.* Nam ſuppurati expertes in acutis mortiferæ ſunt; niſi fortè alvi ferantur: quod legimus fœliciter contigiſſe Hermippo Clazomenio, cui cùm in anguſto ſpes eſſet à deſiderio ſuppurati in parωtide rubra & dolorifica, exacti jam morbi ſuperſtite; alvi profluvium periculi locum ſuſtulit. In cruribus autem claudicatio eſt in metu, ſuppurato non exquiſito. [Coac. 8. capite 4. lib. 2. lib. 1. Epid.]

Et fistulam edunt.] Rupta vomica pus effundente, cujus effuſi quoniam longa eſt via, ob eam ſanè cauſam ductus ille fiſtula nominatur: ſed craſſa, ut ita dicam, & pingui Minerva. Nam fiſtulæ κυρίως dictæ, in anguſto ulcere, calloſo, & ſanioſo, planeque fiſtuloſo, generatio, cauſa, & curatio infrà exponetur.

Hi defunguntur morbo] Peripneumoniæ atque parωtidum; beneficio ſuppurati jam deſcripti, quod unicum naturæ perfugium eſt in omni phlegmone ſyſtrophica, multùm coacta, multumque dolorifica, ubi dolorificum malum, propriam vacuationem habere, & foras exire non poteſt.

23 Ὑποσκέπτεσθαι δὲ χρὴ τὰ τοιαῦτα ὧδε, ἢν ὅ, τε πυρετὸς ἔχῃ, καὶ ἡ ὀδύνη μὴ πεπαυμένη ᾖ, καὶ τὸ πτύελον μὴ ἐκχωρέῃ κατὰ λόγον, μήτε χολώδεες αἱ τῆς κοιλίης διαχωρήσιες, μηδὲ εὔλυτοι καὶ ἄκρητοι γίνωνται, μήτε τὸ οὖρον κάρτα πολύ τε καὶ παχὺ, καὶ πολλὴν ὑπόστασιν ἔχον. ὑπηρετεῖται δὲ περιεστηκηκῶς ὑπὸ τῶν ἄλλων πάντων περιεστηκότων σημείων· τούτοισι χρὴ ἐλπίζειν τὰς τοιαύτας ἀποστάσιας ἔσεσθαι.

Attendere autem ſic decet ad iſta; ſi febris detinet; ſi dolor nondum quievit; ſi convenienter ſputum non editur; ſi alvus non fertur liberaliter biliosis dejectionibus; ſi urina nec admodum multa & craſſa eſt, nec multi particeps ſedimenti. Cætera autem ſalutaria ſigna, ſalutariter ſuffragantur; abſceſſus ejuſmodi certò ſperare oportet.

Enimvero peripneumonia omnis non habet μετάπτωσιν abſceſſus partium ſuperarum vel inferarum. Impedimenta ſunt; mors quæ cita venit; perfecta criſis & ſimplex per liberam & liberalem ſputi expurgationem; derivatio & vacuatio humoris morbifici per diarrhœam vel perirrhœam urinæ. Sed ea demum peripneumonia ſperabilem facit abſceſſum, quæ in vacuitate anacatharſeωs & aliarum excretionum, acceſſionem habet ſignorum ſalutarium quæ opinionem faciunt ſecundæ valetudinis & ſalutis. Quæ cujuſmodi ſint omnia, loco ſcribentur. Ac primùm ſigna docentur peripneumoniæ ſanabilis migraturæ in abſceſſus, deinde quò viam affectet ſurſum deorſumve, prævidendi & excipiendi ratio indicabitur, qua duce medicus nunquam aberrabit à ſcopo. Quæ cùm ita ſint.

Attendere autem sic decet] i. Ne in hoc judicio, cujus magna expectatio eſt, labatur medicus, erret, decipiatur, quod eſt ſanè turpiſſimum; diligenter attendat, mentiſque convertat aciem ad ea ſigna hîc poſita, quæ omnem judicii, quantumvis difficillimi, difficultatem adimunt.

Si febris detinet.] Si continenter quidem, ſed non ita vehementer, ægrum exerceat, ſuperſtite cauſa ejus, i. inflammatione pulmonum ſyſtrophica cujus ipſa febris pathognomonica eſſe ſolet.

Si dolor nondum quievit.] Si manet adhuc ſcapularum & juguli dolor, pectoris gravitas, difficilis ſpiratio, calida expiratio, ſed ſine magna anxitudine, ac ſine meteoriſmo ſpirituque ſublimi: quoniam nondum explicatæ ſunt alæ pulmonum, nec tenſionis comparata laxitas quæ dolorem minuat atque adimat; propter anacatharſeωs vacuitatem, aut certè paucitatem.

Si continenter sputum editur.] Non pauco permixtum ſanguine; nec citò, liberè, & liberaliter editum.

Si alvus non fertur liberaliter biliosis humorirus.] Unde materia & occaſio præripi poſſit futurorum abſceſſuum, non quidem lege critica quæ ſtatuit raro abſceſſus fieri in dominatu bilioſi humoris: ſed à contentione forti naturæ, cui cùm in anacatharſi molienda irritus labor fuerit, aliam invenit viam qua deducitur ad conſervationem ſui, criſinque exhibet inſuetum per iter & multis ignotum. Talis inſperata ſalus, anginæ tributa eſt in illa prognωſi. *Ex anginoſis immeritò adæquatis, dolor prægrandis cùm ad pectus & ad ventrem tranſierit; excre-* [Coac. 14. cap. 15. lib. 2.]

tio-

tionem puriformem molitur, ſi quidem aliter non exolvatur. Quamobrem facere non poſſum quin à Galeno diſſentiam, qui negat ex peripneumonia oriri abſceſſus, cùm bilioſus eſt humor, quem manet excretio, potiùs quàm abſceſſus. Hoc enim locum habet in febribus arteriarum & cordis quæ dicuntur eſſentiales, de quibus verè & appoſitè illud poſitum eſt. Abſceſſus

6.Epid. rarò iis fiunt quibus rigores tum critici, tum periodici.

Si urina nec admodum multa et crassa est, et multæ particeps hypostaseos.] Cùm ſcilicet peripneumonia mitificari jam cœperit, & in ſuppurationem converti; urinarum fit perirrhœa craſſarum, multaque hypoſtaſi præditarum; quod iter ſæpe tenet natura ad exolutionem & vacuationem phlegmonarum, cæterorumque morborum pulmonis. Ejus diadoches multæ leges, multa exempla leguntur paſſim apud Hippocratem, quæ loco ſcribentur. Omnis autem abſceſſus futuri ſpem adimit urina multa craſſa & alba.

Cætera autem salutaria signa, salutariter suffragantur.] Quæ ſpem adferunt diſceſſuri morbi, & vitæ ſuperſtitis, quæque juvant diſceſſionem morbi, & ægrum ſpe conſolantur in remiſſione peripneumonicorum ſymptomatum; febris, doloris, dyſpnœæ, anxitudinis, cum benignitate ſomni, & urina laudabili, dejectionibus item naturaliter conſtitutis: quibus accedit corporis univerſi laudabilis qualitas in colore, calore, & mollitudine ſucci plena.

Abscessus ejusmodi.] Crurum vel aurium.

Certo sperare oportet.] Inferos quidem aut ſuperos; pro humoris motu, naturæ impulſu; meatuumque partis afflictæ, ſurſum deorſumve ſpectantium, conditione & ſitu. Inclinationis utriuſque ſigna ſyllogiſtica, in proxima deciſione continentur. Certò autem ſperabiles duxit abſceſſus: quoniam nihil bene fit ἀκρίτως, nihil ἀσήμως. Ac ſuſpecta eſſe debet omnis levatio quæ criſin non habuit, etiam in ſpe certa ſalutis. Ergo denegata hîc propria criſi per anacatharſin, reliquum eſt ut natura moliatur abſceſſum per metaptωſin, vel intra, vel extra partem afflictam, qui medium tenet locum inter citam criſin & deſperationem ſalutis. Sed melior eſt metaptωſis extra quàm intra: niſi fortè parωtidum ſit irrita ſuppuratio, qualem deſcripſi.

24 Γίνονται δὲ αἱ μὲν ἐς τὰ κάτω, οἷσιν ἂν περὶ ὑποχόνδρια, φλεγμονὴ γίνηται· αἱ δὲ ἐς τὰ ἄνω, οἷσιν ἂν τὸ μὲν ὑποχόνδριον λαπαρόν τε καὶ ἀνώδυνον ᾖ, δύσπνοοι δέ τινα χρόνον παύσωνται χωρὶς προφάσιος.

Exoriuntur verò ad inferas quidem partes; quibus hypochondria incandeſcunt; ad ſuperas autem, quibus hypochondrium quidem molle eſt, doloriſque expers; ipſi verò pauliſper ſuſpirioſi quieſcunt ſine cauſa.

Est sane tecmarſis exacta in ſuperiore & in hac prognωſi, qua de abſceſſibus peripneumoniæ ſanabilis, bene ſcienterque prædicendi ratio continetur, quando & ubi ſint excipiendi. Ac certè ſuperior prognωſis, metaptωſin oſtendit peripneumoniæ in abſceſſum. Hæc verò, quibus in moliendo abſceſſu natura ſurſum deorſumve viam affectet. Hoc demum verè docet, τὴν φρόνησιν ἐπιτηδεύειν, i. *prudentiam comparare & conſectari.* Hoc facit peritum medendi artificem atque magiſtrum. Fremant licèt omnes, dicam tamen quod ſentio; majorem ſcientiæ & praxeos ubertatem comparari à ſtudioſo Hippocratis uno die, quàm ab iſtis pragmaticis uno ſæculo. Sed ad inſtitutum revertamur.

Exoriuntur vero.] Peripneumoniæ abſceſſus quorum præviſio tradita eſt ſuperiore prognωſi; exoriuntur per metaptωſin humoris morbifici deorſum aut ſurſum, cum redintegratione & ſolatio partis afflictæ, cui vale dixit rheuma conſiſtens, quod virtus naturæ exploſit.

Ad inferas quidem partes.] Ad crura ſcilicet, ut mox dicetur, eò natura curſum inflectente καθ' ἴξιν *è directo*, non autem ἀνάπαλιν *è contrario* ab humoris orgaſmo. Naturæ autem fortis contentio viam affectat καθ' ἴξιν, qua duce ſemper ibi fit apoſtaſis, unde facta eſt primùm metaſtaſis. Eſt autem conſentaneum ut in utrumque crus, vel in alterutrum fiat abſceſſus καταῤῥοπος; obſeſſo pulmone, vel utraque parte inferiore, vel alterutra tantùm. Nam inflammatorum pulmonum, partiumve illius ſuperiorum, mediarum, & inferiorum, ſigna ſyllogiſtica docebuntur.

Quibus hypochondria incandescunt.] Rurſum accenſa quæ priùs deſerbuerant: metaſtaſi facta ſanguinis ad pulmonem, antè quam ſcilicet metaſtaſin, ipſa cum calore diſtenta erant; oborta verò peripneumonia, ſubſiſtente in pulmonibus anadrome ſanguinis anagωgen non habentis, ac reſtituta] proinde hypochondriis æqualitate; rurſum à palindrome humoris eò unde primùm erupit, æſtu incandeſcunt ac tument tantiſper, dum curſus ad inferas partes inflectitur. Sic Herophonti cùm in anguſto ſpes eſſet, lien primùm intumuit, inde bubonis tumor & cruris abſceſſus, æqualitatem lieni reſtituit. In Heropyto crebra erat doloris iſchiadici & ſurditatis viciſſitudo. Atque ita res tulit ut febris ingraveſceret cum ſurditate quoties dolor iſchii quieſcebat; ipſa verò miteſceret cùm iſchii dolor urgeret. Ac de fugaci phlegmone hypochondriorum, ſic, meo quidem judicio, ſtatuendum; primigeniam quidem, nunciam eſſe τῆς ἀναῤῥοπῆς, ut in acuta febre, ad hæmorrhagiam vel ad phrenitidem; ſecundariam verò, τῆς καταῤῥοπῆς, ut hîc ad cruralem abſceſſum.

Ad

Ad superas autem.] Ubi tumores dolenter ad aurem aſſurgunt, parωtides ſcilicet rubræ & dolorificæ, ex qualitate & copia humoris morbifici, partem acerrimi ſenſus, nimium diſtendentis ac proritantis, vicinaque cogentis in contagionem & ſympathiam afflictionis ſuæ. Aſſurgunt autem, opportunitate glandulæ quæ jacet ad aures, faucibuſque adjacet: propiereaque faucium eructantium ſuſcipit excrementa.

Quibus hypochondrium molle est, doloriſque expers.] Ut omnis tollatur occaſio tenſionis hypochondriacæ, quam facit, vel hypochondrii intrò ſurſum retractio, quæ diaphragmatis propria eſt inflammati atque phrenitica; vel ipſa perennitas flatuum ab intemperie hectica tenuium inteſtinorum; vel quæ aſſurgit à phlegmone viſcerum per ſyſtrophen nata. Nam tenſio fugax unde irrita ſanguinis anadrome ad hæmorrhagiam, palindromen facit ad aures, ibique parωtidas excitat; tantùm in acutis febribus locum habet.

Ipsi vero ægri paulisper suspiriosi.] Quos frequens & parva exercet reſpiratio, non quidem labore & inflammatione partium ſpirabilium firmiter fixa: ſed leviter preſſa & fugaci oppreſſione, tantiſper dum via fit ſurſum; non ſecus atque hypochondriorum tenſio dum itur deorſum.

Quiescunt sine causa.] Sine dolorifici mali exitu manifeſto; reſtituta ſcilicet libertate ſpirandi ſine anacatharſi libera, ac ſine eryſipelate foris exorto. Erit igitur vera hæc rataque deciſio. Quemadmodum hypochondrii meteoriſmus fugax, doloriſque expers qui caret borborygmo quo debet exolvi, ſuperveniente parva & crebra ſpiratione immeritò quieſcente; μετάςασιν denunciat ſurſum ad caput. Sic reſpiratio difficilis quæ ſine cauſa quieſcit, exorto hypochondrii meteoriſmo fugaci; abſceſſum in cruribus fore oſtendit. Huc etiam pertinet illud quod jam ſuprà poſitum eſt. *Tumore hypochondriorum vaneſcente, ſpi-* Coac. 20. cap. 11. lib. 2.
„*ratio frequens, bilioſis quidem in febre acuta; parωtidas vomit.* Nam quotieſcunque denun-
„ciata ſurſum inclinatio, repletionem adfert capitis comatoſam & cephalalgicam; tum ex-
„pectari debent parωtides. Atqui tenſio hypochondriorum recens oborta, inflammationis ex-
„pers, quæ ſine borborygmo exolvitur in acuta febre quæ ſuccedaneam habet difficultatem ſpirandi; τῆς ἄνω ῥοπῆς certiſſimum eſt argumentum. Ergo ſi tranſlatio illa repletionem faciat cephalalgicam & comatoſam, parωtidas fundit.

25 Αἱ δὲ ἐς τὰ σκέλεα τῶν (ἀποστασίων) ἐν τῇσιν ἐπικινδυνώοισι περιπνευμονίῃσι· λυσιτελέες μὲν πᾶσαι. βέλτισαι δὲ αἱ τοῦ πτυέλου πυώδεος ἀντὶ ξανθοῦ γινομένου. μὴ χωρέοντος δὲ πτυέλου κατὰ λόγον, μηδὲ οὔρου χρηστὴν ὑπόστασιν ἔχοντος· κίνδυνος χωλωθῆναι τὸν ἄνθρωπον, καὶ πολλὰ πράγματα παρασχεῖν. male legebatur προφασίων.

At verò qui ad crura deſcendunt abſceſſus in peripneumonia multùm periculoſa, utiles quidem omnes: ſed optimi demum illi qui purulento jam ſputo pro flavo, abſcedunt. Sin autem ſputo non edito convenienter, nec urina hypoſtaſin bonam habente; periculum eſt ne vel homo claudicet, vel multum faceſſat negotii.

Illa demum vera eſt abſceſſuum omnium commendatio ad ſalutem, quando apparent & fiunt ὡς δεῖ, καὶ οἷα, καὶ ὅπη, καὶ ὅτε δεῖ, i. *quemadmodum, qualiter, quò, quando, & quantum oportet:* quarum circumſtantiarum ratio in hac prognωſi fœliciter explicatur. lib. 6. Epid. part. 2.

At vero.] Diſtinctio eſt peripneumoniæ ſanabilis in abſceſſum cruralem migrantis, in quo tenenda eſt illa regula quæ jam præſcripta eſt.

Qui ad crura descendunt abscessus.] Per metaptωſin peripneumoniæ, quam liberalis & libera ſputi expurgatio non ſanavit, nec bilioſa dejectio, urinave multa multi particeps ſedimenti, ab ea tumorum, & ſuperorum, & inferiorum, inclinatione revocavit: ipſa verò ſignis comitata ſpei plenis, medicum conſolatur.

In peripneumonia multum periculosa.] Specie magis quàm individuo, cui ſalutaria ſigna ſalutariter ſuffragantur: quanquam periculo locus eſſet niſi dolorificum malum foras exiret, ac tum in pectore multi ſtrepitus exaudirentur, unde ſuffocatio in promptu eſſet.

Utiles quidem omnes.] Quoniam illi procul fiunt deorſum perfectè, ut certè omnes fieri videantur, quemadmodum, quò, & quantum oportet. Ac primo aſpectu recreare nos debent, non autem metu terrere ſicut parωtides quæ ſunt ἀνάῤῥοποι, καὶ ἠμίῤῥοποι: propiereaque terrificæ.

Sed optimi demum illi.] Ac ſi diceret; eſt quidem in cruris capacitate & loci intervallo, ſperabilis ex peripneumonia ſalus, eoque facta metaptωſis periculi locum tollit: ſed tamen ſi ſine incommodo partis excipientis fiat ille abſceſſus, ac nihil capiat detrimenti, optimus jure dicetur.

Qui purulento jam sputo pro flavo abscedunt.] Purulentum dixit ſputum, πυῶδες, non πῦον, i. quod à pepaſmo factum eſt πέπον, ac mitificatum eſt. Sic enim coquendo pituita & bilis puriformes evadunt, & σαπρὰ præceptori dicuntur. Purulento ſic ſputo abſceſſus & decubitus facti in crura, præter commoditatem capacis loci, remotiſſimi à morbo & viſceribus, laudantur à materia. *Abeuntium* namque *pepaſmi, opportuni & critici omnes.*

 Sin

Sin autem sputo non edito convenienter.] i. Non coćto; ſed retinente cruditatem & feritatem propriam humoris bilioſi.

Nec urina hypostasin bonam habente.] Ut cruditas univerſi ad cruditatem accedat partis affličtæ.

Periculum est ne vel homo claudicet, vel multum facessat negotii.] Ea namque materia in articulum defluens, intraque eum collećta, cur diſtendendo & proritando, moleſtiæ plurimum exhibeat, arbitror requiri à nemine qui ratiocinari ſciat. Tanta autem putredo ſæpe eſt, ut ligamentum corrumpat: unde claudicatio immedicabilis. Nec erit mirandum ſi qui ſunt quibus membrum ipſum totum computreſcat, gangrænam concipiat, lib. 3. Epid. ſitque extirpandum: quale fatum eos manebat in peſtilentia, quorum in membra defluebat, non abitura in pus, ſed aliam quandam in putredinem, materia. Cruda, nec cocta, ut in malos abſceſſus convertantur, primus liber τῶν ἐπιδημ. docuit eſſe neceſſe.

26 Ἢν δὲ παλινδρομέωσιν αἱ ἀποστάσιες, πυρετοῦ παρακολουθοῦντος, καὶ τοῦ πτυέλου μὴ χωρέοντος· κίνδυνος θανεῖν, καὶ παραφρονῆσαι.

Sin autem recurrant abſceſſus, & febris conſectaria ſit, nec ſputum foras exeat; hinc mortis & delirii metus adfertur.

Quemadmodum in ſpe anguſta ſalutis, naturæ contentio tanta eſt ut mortis periculo defungatur, ſicut in angina & peripneumonia jam vidimus: ſic etiam ſæpe fiducia curationis debilitatur ex palindrome ſeu recurſu. Sanè in angina, cùm ſtrangulatio fortis, ſævique doloris cruciatus & orthopnœa, citæ mortis venturæ cauſas in promptu eſſe teſtentur; deſperatio vertitur in ſpem, ſi eryſipelas in cervice & ſterno per metaptωſin exortum, laryngis dolorem minuat, unaque liberiorem faciat ſpirationem. Eadem ſpes rurſum deſperationis habet ſucceſſionem, ſi eryſipelas intrò reverſum, peripneumoniam faciat, vel anginæ relapſum. Eſt igitur operæprecium τὴν προνοίαν ἐπιτηδεύειν, i. *prudentiæ ſtudium exercere*, ac tanquam è ſpecula futuras tempeſtates prævidere.

Ergo. Sin autem recurrant abscessus.] i. Si à peripneumonia exortæ parωtides, vel abſceſſus crurales non ſuppurent nec fiſtulentur, nec ullo modo exitum foras habeant; nec vacuatione propria; nec derivatione per diarrhœam aut perirrhœam: ſed intrò curſum eò reflectant, velut poſtliminio, unde venerunt; quod propriè dicitur παλινδρομέειν (quanquam & illud verbum reperio uſurpatum pro recidiva ſive relapſu èxacti jam morbi, ut in illo. Ὕδερος πρὸς θεραπείην ἐνδιδοὺς παλινδρομέων. ἀνέλπιστος. i. *Hydrops qui medicinæ conceſſit, ſi quidem recurrat, deſperatus.*] Eſt igitur palindrome duplex, una refluxus, altera recidivæ. Ac recidivæ quidem, ut cæteras omittam cauſas; ſi morbi exacti ſuperſint reliquiæ, ſi cauſæ morbificæ perennis generatio ſit, ut in hydrope per alienationem facultatis ſanguificæ, qualis eſt hydrops ſuprà jam poſitus. Palindrome autem refluxus, quæ & verè dicitur, & hîc appoſitè ſcripta eſt; retractione & orgaſmo perficitur. Ac retractionis quidem cauſa eſt, partis empyreuma ſuperſtes, cum amplitudine venarum & arteriarum, quæ vi attractrice carnes ipſas præcedunt; lib. 1. περὶ νούσων: orgaſmi autem, materiæ excluſæ feritas, quæ temperamento & corruptione calida eſt, ſubſtantia tenuis, & qualitate acris; maximè verò ſi tum exoriatur abſceſſus, cùm adhuc flava expurgatio fit peripneumoniæ, necdum purulenta. Ibi palindrome eſt in metu. Ibi non raro vaneſcunt tumores immeritò; quod propriè ἀφανίζειν vocat Hippocrates.

Et febris consectaria sit.] i. Novam ſyſtrophen ipſius pulmonis conſequatur, quæ, facta metaptωſi humoris, & oborto abſceſſu quieverat: id enim ſignificat πυρετοῦ παρακολουθοῦντος. Conſequitur autem febris, tanquam ſymptωma inſeparabile ſyſtrophicæ inflammationis quæ novam excitat peripneumoniam, concitato iterum rheumate in pulmones, ab humoris refluxu exitum non habentis. Eſt enim ratum illud; quòd omnis anadrome ibi morbum facit ubi ſubſiſtit, caſuſque infert partis obſeſſæ, humoriſque morbifici proprios.

Nec sputum foras exeat.] Denegata ſcilicet anagωge rheumati concitato, ex quo in pulmonibus conſiſtente, aſſurgit phlegmone peripneumonica: quod certè non fieret ſi liberalis & libera eſſet expurgatio, unde tenſionis laxitas, ſpirationis libertas, febriſque remiſſio comparatur.

Hinc mortis et delirii metus adfertur.] Mortis quidem, per ſuffocationem caloris vitalis; delirii autem, per propagationem humoris maligni & efferi, cerebrum occupantis, aph. 12. 7. li. 2. acut. nec hæmorrhagiam cientis. Inde phrenitis ſuper peripneumonia naſci ſolet. Ac talis peripneumoniæ crudelitas, eleganter his verbis deſcribitur à præceptore. Ἑβδομαῖοι καὶ ὀλιγημερώτεροι θνήσκουσιν· οἱ μὲν τοι καὶ τὴν γνώμην βλαβέντες· οἱ δὲ ὑπὸ τῆς ὀρθοπνοίης, καὶ τοῦ ῥέγχους ἀποπνιγέντες. i. *Septimum diem agentes, aut etiam celeriùs moriuntur; mente nonnulli læſa, nonnulli ab orthopnœa & ſtertore ſuffocati*: ut ratione utraque, fatalis ad interitum eſſe videatur, extinctione caloris & ſuffocatione ab orthopnœa. Scire autem licet, quòd omnis affectio per geminam palindromen, perque metaſtaſin nata, gravius infert malum quàm primigenia. Quæ cùm ita ſint, calamitoſa eſt omnis palindrome; quam feritas malignaque facit cacochymia.

27 Ὅσοι δὲ τῶν περιπνευμονικῶν μὴ ἀνακαθάρθησαν ἐν τῇσι κρινούσῃσιν ἡμέρῃσιν, ἀλλὰ παραληρήσαντες διέφυγον τὰς τεσσαρεσκαίδεκα. κίνδυνος ἐμπύους γενέσθαι.

Qui autem peripneumonici, diebus criticis non expurgati ſunt, ſed eos cum delirio exegerunt; tandem exactis quatuordecim morbi diebus periculum eſt ne purulenti fiant.

Hujus prognoſews demonſtratio repetenda videtur ex illa jam poſita & explicata, cujus verba hæc ſunt. *Jam vero dolorifica partium iſtarum mala quæ non quieſcunt nec expurgatione ſputi, nec ſanguinis detractione, nec pharmacia, neque diæta; in ſuppuratum vertuntur.* Sed nobis ex officio incumbit appoſitè quædam ſcribere ad ea quæ diebus criticis incidunt epigenomena, loco τῶν ἐπιφαινομένων peripneumoniæ propriorum. Coac. 29. hujus cap.

Ergo. Qui autem peripneumonici] Qui ſævis peripneumoniæ jam deſcriptæ ſymptomatis exercentur, quæ ſunt; meteoriſmus in ſpirando, calida expiratio, dolor ſub omoplota qui prorepit ad jugulum, pectoris gravitas, febris acuta, anxietas atque jactatio, delirium quoque ipſum.

Non expurgati sunt.] i. Qui liberalem & liberam anacatharſin non habuerunt ſputi flavi pauco perfuſi ſanguine, in quo apparet morbificus humor, unde aſſurgit phyma pulmonis quod peripneumoniam facit, ex qua peripneumonici nominantur, & cujus expurgatio repletionem vacuat particularem, ac dolorificum malum foras educit.

Diebus criticis.] Ita tamen ut citò inceperit mitificari & expui: diebus autem criticis liberè & liberaliter expurgetur; ut ſcilicet illis diebus quibus natura cum morbo decertat, victricis naturæ ſigna edantur per propria epiphænomena, nec ulla ſit acceſſio τῶν ἐπιγινομένων per propagationem cauſæ morbificæ, perque ſympathiam nobilium partium ſociarum & vicinarum. Singularis eſt autem criticorum dierum notatio in nomine principum ſive κυρίων: quia dominatu & magiſterio dierum criticorum, morbi omnes reguntur & exiguntur. Sunt autem pleuritidis & peripneumoniæ dies critici 3. 5. 7. 9. 11. 14. Huc ſpectant illæ prognωſes. *At verò ſputum in pleuriticis, tertianum quidem cœptum mitificari & expui; citas facit diſceſſiones morbi: ſerius autem, tardiores.* Et, *Pleuritides autem bilioſæ ſimul & ſanguineæ, ut plurimùm nono aut undecimo judicantur: ac ferè ſaluti concedunt.* Et, *Sputum verò flavum, pauco permixtum ſanguine, peripneumonicis, ineunte quidem morbo editum; ſalutare eſt multumque confert: ſeptimum verò diem agenti, aut provectiori; ſecuritatis minus eſt.* Ergo diebus criticis commoda ſint epiphænomena quæ faciant aut juvant diſceſſionem morbi; faceſſant epigenomena. Sic lib. 1. περὶ νούσων. ait. Καὶ ἢν μὲν ἐν τῇσι κυρίῃσι τῶν ἡμερέων σαπέντα πτυσθῇ· περιγίνεται. Coac. 7. hujus cap. Coac. 9. hujus cap.

Sed eos in delirio exegerunt.] Denegata ſcilicet anacatharſi, & irrita contentione naturæ quam præſtat quieſcere quam aliquid fruſtra moliri. Ex ea enim molitione irrita, tranſlatio fit ad caput, cujus repletio, paraphorica edit ſymptomata, ſi nulla ſit hæmorrhagia ex proritatione calidorum vaporum & acrium. Παρακρουστικὰς autem dixit appoſitè, non φρενιτικάς: quoniam ſcitum eſt, quòd pituitæ & bilis affectiones quæ cerebrum in ſympathiam adducunt, non habent illud τὸ διηνεκές. i. *perpetuum*, quod in phrenitide eſſe ſolet, non in paracope quam alibi ſcripſit in phrenitidem non rarò tranſire, ut ſæpe ſympathia vertitur in idiopathiam. Eſt igitur illud notabile, quòd in vacuitate propriorum & commodorum ἐπιφαινομένων, ſolent incidere τὰ ἐπιγινόμενα mala: quemadmodum in hac videmus peripneumonia, quæ pro anacatharſi commoda criticorum dierum, paracopen edit terrificam. Coac. 16. hujus cap.

Tandem exactis quatuordecim morbi diebus.] Ut vita ſuperſtite, validarum virium beneficio exacti ſint quatuordecim morbi dies, intra quos pleuritici & peripneumonici, morbo aut vita ſolent defungi: ut cæteri omnes qui acutorum morborum dominatu tenentur, quos docet præceptor intra quatuordecim dies judicari.

Periculum est ne purulenti fiant.] Cauſæ ſunt explicatæ in commentario ad 19. prognωſin hujus cap. Eſt autem ſuppuratio media quædam res inter ſanationem; & deſperatam ſalutem. lib. 2. prog.

28 Τῶν περιπνευμονικῶν αἱ ἐκ πλευριτικῆς μεταστᾶσαι, τῶν δὲ ἐξ ἀρχῆς γινομένων ἀσφαλέστεραι.

Peripneumonia pleuritidis ſuccedanea; tutior eſt primigenia.

Illa demum ſucceſſio morbi quæ, fractis jam viribus, ex maligna cacochymia ortum habet; graviſſimum infert malum, ne dicam mortiferum. Sic enim ſtatuit ſummus præceptor, cujus præceptum attulimus ex lib. περὶ παθῶν. Sed illud theωrema potiſſimùm lumen ſuum oſtendit in metaptωſi pleuritidis in peripneumoniam, & hujus in phrenitidem. Ac de illa ſucceſſione extant quæ idem ſcripſit hæc breviaria. Ἐπὶ πλευρίτιδι περιπνευμονίη· κακόν. i. *Pleuritidi ſuperveniens peripneumonia; mala.* Et, Ἐπὶ περιπνευμονίῃ φρενῖτις· κακόν. i. *Peripneumoniæ phrenitidem ſuccedere; malo eſt:* quoniam in utriuſque morbi ſucceſſione, metaſtaſis fit humoris indomiti, efferi; fractis jam viribus à primigenio morbo; in partem nobiliorem, cujus afflictio calamitoſior eſt quàm ejus unde per metaſtaſin exorta ſucceſſio eſt. Nemini enim dubium eſt quin pulmo ſit coſtis nobilior, & cerebrum ipſum pulmone. Ac nemo inficias iverit quin primigenii morbi materia ſit mitior, quàm ſecundarii per metaſtaſin nati, non per diadochen. Quinetiam credibile eſt, tolerabiliorem eſſe morbum qui validis venit viribus, quàm qui effœtis. Quæ cùm ita ſint, legatur ita prognoſis.

Τῶν περιπνευμονιῶν αἱ ἐκ πλευριτικῆς μεταστᾶσαι· χαλεπώτεραι τῶν ἐξ ἀρχῆς.

 Pe-

Peripneumonia pleuritidis ſuccedanea ; gravior eſt primigenia.

De alterutrius autem morbi in alterum mutatione ; rara eſt, imò nulla peripneumoniæ in pleuritidem : hujus autem frequens in illam : ſicut Galenus annotavit comment. ad aph. 11. lib. 7. Eſt igitur corrigenda ſcriptura quæ legitur ad finem paginæ primæ lib. 1. περὶ νούσων.

29 Τῶν σωμάτων τὰ γεγυμνασμένα καὶ πυκνὰ· θᾶσσον ἀπὸ τῶν πλευριτικῶν, καὶ περιπνευμονικῶν ἀπόλλυνται, τῶν ἀγυμνάστων.

Exercitata corpora & coacta, celeriùs à pleuritide & peripneumonia intereunt, quàm quæ in otio conflictantur.

Hactenus de malefica vi pleuritidis & peripneumoniæ, in efficiente cauſa rheumatis concitati, & conſiſtentis : nunc de ſuſcipientis affectione dicendum. Ac primùm ponatur hoc theωrema. Quoties ad præparationem ſuſcipientis cauſæ accedit vis magna efficientis, tum facilis morborum generatio eſt, difficiliſque diſceſſio. Sic tabidi omnes quorum vitiata conformatio perennitatem ſuſcipit catarrhi è capite prolabentis ; & facilè corripiuntur tabe, & difficulter exolvuntur : ſed medicorum opinione celeriùs moriuntur. Sic exercitata corpora & coacta, celeriùs intereunt quàm quæ in otio conflictari cœperunt. Cujus prognoſeωs veritas ita lucebit, ſi ad propoſitum theωrema, tanquam ad Momi lucernam, examinetur.

lib. 1. de diæta. Exercitata corpora.] Non quidem exercitatione κατὰ φύσιν : ſed ea quæ fit διὰ βίης, quæ & labore ipſo, & continuatione, & repentina mutatione unius in aliud genus laboris, naturæ moleſta eſt ; ac primùm difficultatem magnam ſpirandi parit, quæ cernitur in ſpiratione ſublimi ; mox rheuma concitatum edit κατ' ὦσιν ſanguinis æſtuantis & orgaſmum habentis ; deinde καθ' ἕλξιν partium afflictarum, nempe thoracis atque pulmonum, idque per venas interiores, quarum vis major eſt attrahendi quàm carnium, in corpore denſo atque coacto.

Et coacta.] Cujuſmodi ſunt lævia, glabra, & craſſa, minimùm perſpirabilia, quæque thoracis anguſtiam præ ſe ferunt. Ut enim amplificatio caloris nativi nectariſque vivifici, conjunctam ferè habet thoracis amplitudinem, niſi caput in vitio ſit ; unde vox plena editur atque ſonora : ſic frigidior temperatio cordis, anguſtiam ſecum adfert partium ſpirabilium. Ac tales naturæ ſunt λειοχρῶτες, i. *cutis politæ*, λευκοχρῶτες, *cutis albæ*, μελανόφθαλμοι. *nigrorum oculorum*, μελανότριχες ἰθύτριχες, *rectorum nigrorumque capillorum*, ἰσχνόφωνοι, *acutè vocales*, ὀργήλοι, *iracundæ*, ſicut Hippocrates tradidit. 1. Epid.

Celerius a pleuritide et peripneumonia intereunt.] Magnitudine morborum in cauſa : quoniam ejus naturæ non ſunt congeneres, nec unquam ſua ſponte venirent à ſanguine multa bile perfuſo, niſi vis inferretur ab exercitatione immodica & violenta. *Nam acidum eructantes, rarò pleuritide infeſtantur.* (lib. 5. aph.) Intereunt etiam ſymptomatum vehementia. Nam & ſpiratio difficillima eſt, & ſævi dolores, & febris acuta, & tuſſis moleſta ; ut interim taceam τὰ ἐπιγινόμενα, quorum numeroſa productio eſſe ſolet in vacuitate commodorum ἐπιφαινομένων, ut mox dicetur. Poſtremò talibus naturis ferè ad interitum fatalis eſt peripneumonia & pleuritis, difficultate ipſa curandi. Nam in iis ferè ſicca eſt peripneumonia, ſicca item pleuritis & ſputi expers, nec facilè cieri poteſt commoda expurgatio : quia non explicatæ ſunt alæ pulmonum, in contumaci materia & thoracis infirmitate. Huc accedit quòd neque diæta, neque ſanguinis detractione, nec pharmacia cathartica & anacathartica, tam convenienter, & loco & jure oppugnari poſſunt pleuritis & peripneumonia craſſorum natura hominum, quàm ipſorum gracilium. Nec verò tanta eſſe poſſunt naturæ & artis officia quæ faciant aut juvent diſceſſionem eorum morborum in craſſis, quàm in gracilibus : ut verum illud eſſe videatur quod ſcripſit. *Qui natura ſunt craſſi, celeriùs (& fato & caſu) moriuntur, quàm graciles.*

Quam quæ in otio conflictantur.] Aut certè in exercitatione κατὰ φύσιν, cujuſmodi eſt deambulatio quæ nullam infert dyſpnœam. Eſt enim dyſpnœa frequens & parva in craſſis, nimium exercitatis, periculoſa, quæque non facilè in iis exolvitur ; tum propter vaporis fumidi abundantiam, tum propter meatuum ſpirabilium anguſtiam ; tum quia δυσδιαφόρητον, i. *vix perſpirabile eſt corpus* eorum, quod intus foras quicquam expirare non ſinit, nec exudare. Eſt autem in expiratione corporis perſpirabilis atque meabilis, magna opportunitas exolvendæ pleuritidis & peripneumoniæ. Sit igitur illud ratum ; quòd ſanabilior eſt pleuritis quæ cum otio & facili ſpiratione cadit in craſſos, quam cum exercitatione violenta quæ infert ſpirationem ſublimem, & ſpirabiles partes fatigat & labefactat, cum fumidi vaporis abundantia in corpore minimùm perſpirabili.

30 Κορύζας καὶ πταρμοὺς τοῖσι περὶ τὸν πνεύμονα νουσήμασι, καὶ προγεγονέναι, καὶ ἐπιγίνεσθαι· πονηρόν· ἀλλ' ἐν τοῖσιν ἄλλοισι νουσήμασι τοῖσι θανατωδεστάτοισιν, οἱ πταρμοὶ λυσιτελέουσι.

Coryzas & ſternutamenta in morbis pulmonum præceſſiſſe, aut conſequi ;

qui; calamitoſum: in aliis verò morbis maximè exitialibus; adjumentum adferunt ſternutamenta.

Ut corporis temperamentum, complexio, & conformatio, εὐπάθειαν ἢ δυσπάθειαν præ ſe ferunt excipiendorum morborum vel arcendorum, eademque facilitatem in promptu habent, aut difficultatem & contumaciam exolvendorum: ſic in natura exiſtunt peculiares quædam affectiones, quarum ope aut vitio, vel graviorum malorum ſecura eſt, vel iis multùm & periculosè obnoxia. Sic *quartanarii magno morbo non corripiuntur: quòd ſi correpti fuerint, ſuperveniente quartana liberantur.* Contrà homines πτερυγώδεις à deſtillatione ferina, & faciliùs tabem concipiunt, & ſaneſcunt difficiliùs quàm cæteri. Ne longum faciam; theorematis propoſiti veritas, in hac prognωſi lumen ſuum oſtendet hoc modo.

Coryzas.] Ac ſi diceret; ſuperiore prognωſi patefacta eſt facultas aut difficultas poſita in temperamento, complexione, & conformatione excipiendi pleuritidem & exolvendi: nunc de affectionibus inſitis vel adventitiis, quæ idem faciunt, differendum. Ergo.

Coryzas.] i. Catarrhos & ferinas diſtillationes è capite prolabentes, quæ homines tuſſiculoſos faciunt atque raucos, quas fundit caput repletum; vel à tempeſtate auſtrina quam excipit aquilonia; vel ab uſu vini generoſi & vaporoſi; vel à perennitate vaporum quæ poſita eſt in contraria intemperie partium nobilium & humorum, videlicet jecoris æſtu incandeſcentis cum ſanguinis orgaſmo, & capitis denſi atque coacti minimumque perſpirabilis. Sic enim viſum eſt priſcis medendi magiſtris; quòd illæ demum naturæ valetudinariæ ſunt per catarrhos, quarum partes nobiles temperie conſtant diſſimili, nec conſociali. Conſilium autem fuit, coryzæ nomen Græcum uſurpare, & nomine catarrhi explicare (non autem gravedinis, quæ tamen propriè dicitur de coryza) ex perſpicientia τῆς διαγνώσεως noſtri authoris, qua duce, verborum aucupia ſectari debemus. Etenim non me latet coryzam dici propriè humorem illum tenuem crudumque qui per nares exprimitur: ſicut Galenus annotavit in prognoſtico ad hanc prognωſin ex præceptoris doctrina; qui gravedinoſos ait rarò fieri lienoſos. Hippocratis verba hæc ſunt. Ἧσσον τοῖς ἀπὸ κεφαλῆς κορυζώδεσιν. i. *Rarius iis qui ſunt è capite gravedinoſi.* Quem locum enarrans Galenus, Rufi & Sabini authoritate adductus, ideo gravedinem, lienoſis materiam & occaſionem ait præripere, quòd ea ſanguinem faciat puriorem, cujus impuritate lien tumeſcit; ex cujus tumoris inveteratione homines lienoſi dicuntur. Sed quorſum gravedo pleuriticum damnis auget? immo levat potiùs derivatione catarrhi per nares. Quò me adducit etiam theorema illud Galeni quod poſuit ad demonſtrationem ſymptomatum ἀσυστάτων, lienis prætumidi, & capitis gravedinoſi. Eſt autem hujuſmodi. Πάνυ γὰρ ἐστὶ σπάνιον ἐν ὅλῳ τῷ σώματι, δύο τινὰ μόρια παραπλησίως ἔχειν ἀσθενῆ. i. *Perrarò ſit in univerſo corpore ut duæ certæ partes, pariter, ſimiliterque infirmæ ſint.* Eſt quidem gravedo ſymptωma catarrhoicum cerebri humorem tenuem exprimentis. Sed tamen ea expreſſio nihil de pectore, nihil de pulmonibus malè meretur. Conſultò igitur nomen coryzæ, non gravedinis uſurpandum, & catarrhi nomine vertendum putavi.

Gal. lib. 3. de aliment.

6. Epid. part. 2.

Et sternutamenta.] Quæ ſunt fortiſſimæ & ſonoræ concuſſiones cerebri ſtudentis excutere quod ſibi moleſtum eſt, fiuntque calefacto & proritato cerebro, vel humectata parte ipſius inani.

In morbis pulmonum.] Aſthmate, peripneumonia, phthoë.

Præcessisse.] Ut in iis qui exacto vere in tuſſi, necdum ſecuta æſtate, finem tuſſiendi feciſſent, tabidi jacuerunt, cum ſpe ſalutis anguſta.

Vel consequi.] Ex fumido vapore pulmonis & cordis, caput replente; ex qua repletione ſymptomata oriuntur quibuſdam cephalalgica, paraphorica nonnullis, cataphorica & comatoſa mixta: quemadmodum & his catarrhoica, unde pulmo & caput mutuò ſe afficiunt, mutuaſque tradunt operas in ægri perniciem; ille quidem, caput replendo; hoc verò, perennem catarrhum fundendo & opprimendo.

Calamitosum.] Sive *peſtiferum:* quoniam concuſſione fortiſſima ſternutamenti, lacerantur pulmones & inflammantur, unde nova trahendi & abſorbendi occaſio: deinde à perenni prolapſu catarrhi replentur; unde ſymptomatum graviorum acceſſio; ſputi anacatharſis nulla, certè aut inanis atque inutilis, quia ſpuendo nihil proficiunt ægri, nec ſputa dolorem ſedant, proptereaque prava. Eſt igitur peſtifera vis catarrhi & ſternutamenti, omnibus qui ex pulmone laborant: quoniam acceſſio fit cauſæ morbificæ, & partis obſeſſæ major infirmitas comparatur; illa quidem à catarrho; hæc autem à ſternutamento.

In aliis autem morbis.] Univerſi corporis & partium ſingularum; ut in febribus cum pepaſmo; in apoplexia, paralyſi, paraplegia, epilepſia, lethargo, & cωmate tum vigili, tum veternoſo: quinetiam in δυστοκίᾳ ſive partu difficili, & puerperiorum ſuppreſſione.

Adjumentum adferunt sternutamenta.] Hîc enim natura potens eſt cauſæ morbificæ, quam concutiendo excutit; ſed ea temerè cienda non ſunt, nec antequam purgationi & vacuationi operam dederis, atque quodammodo mitificari cœperit humor, maximè in cerebri ſymptomatis cataphoricis & catarrhoicis. Nam & convulſio paraplegiam ſanat. Eſt autem ſalutaris mutatio convulſionis in concuſſionem, ut paroxyſmi epileptici in ſternutamentum quod in concutiendo cæteros omnes concuſſivos motus præcedit, qui cernuntur in rigore, ſingultu, & tuſſi. Ac ſternutamenti tam fortis eſt concuſſio, ut mulieres hyſtericas velut ex faucibus Orci ereptas reſtituat, bonique ſigni & cauſæ rationem obtineat, parturientes à difficili partu expediat, reliquias puerperiorum excludat, quæ ὕστερα Græci vocant. Atque in iis primo quoque tempore ſternutamentum φαρμακῷ ciere oportet, ac ſpiritum cohibere, ut fortior con-

prorr. 26. ſ. 3. 1.

aph. 35. & 49. lib. 5.

cuſſi

cuſſio ſit, apprimendo nares & ora.

31 Τοῖσι περιπνευμονικοῖσιν, οἷσι γλῶσσα πᾶσα λευκὴ καὶ τρηχεῖα γίνεται· ἀμφότερα φλεγμαίνει τὰ μόρια τοῦ πνεύμονος. οἷσι δὲ τὸ ἥμισυ· ἐν καθ' ὃ φαίνεται· καὶ οἷσι μὲν πρὸς τὴν μίαν κληῖδα ὁ πόνος γίνεται· ἡ ἄνω πτέρυξ τοῦ πνεύμονος ἡ μία νοσέει. οἷσι δὲ πρὸς ἄμφω τὰς κληῖδας ὁ πόνος γίνεται· αἱ ἄνω πτέρυγες τοῦ πνεύμονος ἄμφω νοσέουσιν. οἷσι δὲ κατὰ μέσην τὴν πλευρὴν· ἡ μέση. οἷσι δὲ πρὸς τὴν διάτασιν· ἡ κάτω· οἷσι δὲ τὸ πᾶν ἓν μέρος πονέει. πάντα τὰ κατὰ τοῦτο μέρος νοσέει. Ην μὲν οὖν σφόδρα φλεγμαίνωσιν αἱ ἀόρται, ὥστε προσκαθεῖσθαι πρὸς τὸ πλευρὸν· παραλύονται τὰ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος τοῦ σώματος, καὶ πελιώματα, περὶ τὴν ἔξω πλευρὴν γίνεται· τούτους δὲ ἐκάλεον οἱ ἀρχαῖοι βλητούς. ἢν δὲ μὴ σφόδρα φλεγμαίνωσιν ὥστε μὴ προσκαθῆσθαι· ἀλγηδὼν μὲν γίνεται παρ' ὅλον, οὐ μὴν παραλύονταί γε, οὐδὲ πελιώματα ἔχουσι.

Quibus peripneumonicis tota lingua ſit alba & aſpera; pulmonis ambæ partes inflammantur: quibus autem dimidia; tantùm illa pars quæ ſpectatur: & quibus ad unam claviculam dolor eſt; una ſupera pulmonis ala ægrotat: quibus autem ad ambas claviculas dolor urget; ambæ ſuperæ pulmonis alæ laborant: & quibus circa mediam coſtam; ibi & media: quibus autem circa ſeptum tranſverſum; infera quoque ibi: at verò quibus dimidia pars tota pulmonis obſeſſa eſt phlegmone; omnia quæ adjacent ei parti laborant. Ergo ſi vehementer inflammentur aortæ ut in latus incumbant; & corpus ea parte reſolvitur, & coſta exterior livore tegitur; hujuſmodi autem peripneumonicos priſci vocabant ſyderatos: ſin autem non prægrandis inflammatio ſit; ut lateri non inſidant aortæ, tota quidem parte hæc facit dolorem, non tamen reſolvuntur, nec habent livores.

Prima est medico ad bene ſcienterque medendum commendatio, ut primùm notitiam habeat afflictionis & partis afflictæ. Hanc autem notitiam ex hoc theωremate comparabit. Quemadmodum actio læſa, partiumque vicinarum & ſociarum ſympathia, partis affectæ certiſſimum eſt argumentum; ſic læſionis ſpecies, affectionem ipſam cujuſmodi ſit planè oſtendit. Ac ne feramur extra oleas, ut in Græcorum proverbio eſt; peripneumoniæ quidem affectio, partiſque affectæ ratio, ſuprà non ita pridem poſita eſt in ſpiratione ſublimi, expiratione calida, pectoris gravitate, ſcapularum dolore qui prorepit ad jugulum, febre, jactatione, delirio quoque ipſo. Atque ſymptomata hæc omnia ſunt affectionis ipſius & partis affectæ propria, i. inflammationis & pulmonis: ut dubitari non poſſit quin peripneumonia ſit, quando ea fiunt atque apparent. Sed quia pulmonis non una tantùm eſt regio, partiumque circumjacentium, nec una peripneumoniæ idea ſed multiplex, poſita in humore morbifico, & natura, loco, atque ſitu partis obſeſſæ; tum quia peripneumoniæ non ſemper fit criſis per anacatharſin, ſed frequens mutatio in empyema quod facit ἐμπύους, quibus expurgandis ſi deſit anacatharſis, uſtio neceſſaria eſt, ut convenienter & commodè medicina fiat, non ſolùm κατὰ φύσιν, ſed κατὰ τόπους; tenenda eſt regula quam in hac prognωſi poſuit ſummus præceptor ad comparandam diagnωſin, & inde natam curandi rationem, & ſcopum ad vacuationem humoris morbifici ac redintegrationem partis obſeſſæ.

Ergo. Quibus peripneumonicis.] Dum manet peripneumonia, cujus pathognomonica paulò ante ſunt poſita, cum iis quæ ſunt epigenomena per ſympathiam partium ſociarum & vicinarum.

Tota lingua.] Pars illa, ſermonis dædala & guſtatus, quæ duabus expleta eſt partibus quas linea mediana conjungit: utraque autem ſpongioſa, triplici contexta fibrarum genere, tenui membrana obducta quam accipit partim à gula, partim à gutture; quæque præter commemorata ſigna, plurimùm valet ad comparandam diagnωſin & prognωſin pleuritidis & peripneumoniæ: ſicut in lingua fucata & bullata jam oſtendimus ex lib. 3. περὶ νόσων.

Coac. 5. & 6. hujus cap.

Fit alba.] Vel potiùs rubra & flava, vel æruginoſa, malis ægri rebus fucata; non quidem per metaptωſin, ſed per ſympathiam partium vicinarum & ſociarum, i. pulmonum incen-

incendio conflagrantium, idque per epigeneſin ſeri prorepentis ab inflammata parte ſecundùm membranam quæ à larynge exorta, linguæ obducitur. Conſultò autem pro alba, rubram aut flavam legendum putavi: quoniam ſi lingua eſt ὁμόχροος τῇσι προσώποισιν, i. *concolor partium adjacentium*; ipſa pulmonum πρόστασις in peripneumonia, non eſt alba, ſed rubra & flava; de qua jam illud proditum eſt. *Sputum verò flavum pauco permixtum ſanguine, peripneumonicis, ineunte quidem morbo editum; ſalutare.* At qualis humor eſt τῶν πτυσμάτων, tali colore lingua fucatur. Nullam autem peripneumoniam agnoſcit præceptor, niſi quam facit phlegmone ſyſtrophica ex rheumate concitato nata, ſanguinis multa & effera bile perfuſi. Qualia igitur ſunt epiphænomena in expurgatione: talia in colore apparent partium fucatarum. Sed epiphænomenon in expurgatione, flavum eſt pauco perfuſum ſanguine. Quò fit ut coloratio linguæ ſit flava & rubra: quoniam peripneumonica epiphænomena lucent in lingua, ſicut in ſputo.

Coac. 16. hujus cap.

Et aspera.] Glandularum ſalivam effundentium, venarum hypoglottidum, tunicæque gutturalis linguam veſtientis nimia ſiccitate: quia pulmonibus velut incendio conflagrantibus exaruerunt, juxta illud. *Lingua & voces pariter una exaſperantur.* Ut autem coloratio ſignum eſt linguæ ſuffuſæ: ſic aſperitas reſiccatæ & ab exhauſto laborantis. Ac primùm percipitur viſu & tactu τρηχυνομένη, i. *rigidiuſcula*, inde τρηχυνομένη, i. *exaſperata*; poſtremò ῥηγνυμένη, i. *biulca*: non ſecus atque hiulcatur pinguis terra quæ ſolibus peruſta exaruit atque divulſa eſt. Nec verò tam grave eſt linguam fucari, quàm exaſperari: modò nigra non fiat, inter quam & fuliginoſam hóc intereſt, quod illa ſemper ſit comes aſperitatis; hæc verò lævitatis & æqualitatis.

li. 2. Epid.

Pulmonis ambæ partes.] Quibus expletur pulmo, totuſque abſolvitur; dextra ſcilicet atque ſiniſtra, mediana quadam linea interſeptæ; duabuſque fibris velut alis inſtructæ, ac tribus intertextæ vaſis; ante quidem, arteria venoſa; poſt, vena arterioſa; inter quas media decurrit arteria aſpera: omnibus in totum pulmonem ramoſè diſtributis uſque ad ipſius tunicam à ſubcoſtali ortam, nervuloſque à ſexta cerebri conjugatione ſortitam.

Inflammantur.] Phlegmone quidem ſyſtrophica, quæ dicitur phyma pulmonis, quod facit rheuma in utramque pulmonis partem, pariter æqualiterque concitatum, ibique conſiſtens: unde ſignificatio fit neceſſariæ in utroque brachio phlebotomiæ, ad retractionem rheumatis concitati, & ad conſiſtentis detractionem, dum manet phyma pulmonis crudum, nec liberam habet nec liberalem anacatharſin: quod ſi in empyema vertatur, nec expurgatione propria vacuetur, nec etiam diarrhœa, nec perirrhœa; nec item exoriantur parωtides, nec abſceſſus crurales: ſed rupta intus vomica ſuffocatio cita citò arcenda ſit, ut certè citò arceri debet; parte utraque thoracis uſtio adhibenda, modò ſupera, modò infera, vel inter has media, pro vario ſitu doloris, ut mox dicetur.

Quibus autem dimidia.] Pars alterutra linguæ quam diximus eſſe geminam, duabuſque expletam partibus: ſicut cæteræ omnes quæ facultatum miniſtræ ſunt, motus, procreationis, & ſenſus: nam principatus vivifici non ſunt diviſi, ut cor & hepar.

Tantum illa pars quæ spectatur.] Pars ſcilicet illa pulmonis quæ jacet è directo alterutrius partis linguæ fucatæ & aſperæ: non enim fucatur, nec exaſperatur linguæ pars è diverſo inflammati pulmonis; ut admirabile illud ſit quod fit κατ' ἴξιν, ex impulſu naturæ, humoris motu, & partium afflictarum loco & ſitu. Eſt enim conſentaneum ut omnia per metaptωſin & epigeneſin, fiant κατ' ἴξιν, nihil ἀνάπαλιν. Scitum eſt illud. *Hæmorrhagia quæ fit ἀνάπαλιν, i. è diverſo; prava eſt: ut in liene magno è dextris.* Quæ igitur fiunt κατ' ἴξιν, fortem naturæ contentionem denunciant, cui morem gerunt meatus & humor: quæ verò ἀνάπαλιν, orgaſmum cacochymiæ venenatæ, & qualitatis malignæ, cujus magiſterio regitur ipſa natura. Ergo verè dictum eſt, quòd linguæ pars altera ſpectat in illam partem inflammati pulmonis unde ipſa fucatur & exaſperatur. Eſt autem inflammationis proprium; colore turpi fœdare, & perurendo atque ſiccando, partium vicinarum & ſociarum æqualitatem vitiare. Sed tamen ea fuit opinio ejus qui ſcripſit librum de locis in homine, ut peripneumonia dicatur, lateris utriuſque inflammatio; pleuritis verò, tantùm alterius. Verùm deſcripta in hac prognωſi, partibuſque ſuis diſtincta peripneumonia, Hippocratem ſapit veriùs, quàm liber ille. Eſt enim conſentanea doctrinæ prognωſtici, quam nemo niſi amens negarit eſſe Hippocratis ſummi medicinæ dictatoris.

Coac. 2. capite 13. lib. 2.

Et quibus ad unam claviculam dolor est.] Ad illud os tortuoſum & inæquale, omoplatam cum ſterno alligans, quod jugulum appellatur; cujus dolorem firmiter fixum, in ſupera pleuritide annotavit præceptor. De quo idem ſcripſit hoc breviarium. *Doloris acerbitas, pauliſper ad jugulum fixa, ſi ad ſuperiora vertatur; mortiferum adfert malum.* Hîc enim tranſitus fit peripneumoniæ in phrenitidem, ſi dolor pauliſper ad jugulum fixus, repentè ad caput vertatur atque vaneſcat ἀσήμως καὶ ἀκρίτως è jugulo, novumque incidat ſymptωma paraphoricum. Exoritur autem hic dolor per inflammationem propriæ, & ſympathiam vicinæ membranæ, partiumque circumjacentium oppreſſionem. Aptior autem fuerit appellatio τῆς ὀδύνης, quàm πόνου: quoniam concitati & conſiſtentis ſanguinis, omnino ſignum eſt ipſa doloris gravitas, quam nimia intulit abundantia. Sed crebrò fit ſenſio atque perceptio τοῦ πόνου, per ſympathiam continuarum inflammationi partium, ſine ulla ſanguinis collectione, ac ſine affluxu: quemadmodum Galeno viſum comment. ad lib. 2. περὶ ὀξέων. Hîc autem non fit ejuſmodi πόνος, ſed βάρος: quoniam in peripneumonia dolor juguli, dolorificum malum ibi, non alibi ſubeſſe teſtatur.

lib. 2. acut. Coac. 76. 1. lib.

Una supera pulmonis ala ægrotat.] Ergo non omnis peripneumoniæ ſymptωma, eſt juguli gravitas & oppreſſio: ſed ejus tantùm quæ adjacet jugulo; adjacet autem ſuperarum alarum phlegmone ſyſtrophica, non mediarum, nec inferarum. Tot enim fuerunt

alæ parte utraque pulmonis dum vixit Hippocrates atque Galenus, ut mox dicetur. Cujuſmodi autem ſint alæ, paucis aperiam. Eſt quidem pulmo inſtrumentum ſpirabile & vocale. Eſt igitur ſic efformatum à Deo, ut reſpirationi & exufflationi commodè morem gerat. Ac reſpirationi morem gerit ſecutus motum thoracis ad inſpirandum & expirandum, tumeſcendo & reſidendo: exufflationi verò, materiam vocalem excipiendo, quam exprimit fortis contentio intercoſtalium muſculorum. Ergo ut follis cujuſdam inſtar, ſpiritu, quem ducendo vivimus, citò & affatim repleatur; fumidoque vapori pariter viam muniat ad expirandum & efflandum; neceſſariò ipſum conſtare oportuit carne molli & ſpongioſa, quam, ne collaberetur atque fatiſceret (quoniam longa eſt via thoracis à jugulo ad diaphragma, quò uſque producitur pulmo utraque parte thoracis) Deus in tres lobos utraque parte diviſit, & ligamento firmavit. Et quia hi lobi, alarum more, dilatantur, facilè explicantur & colliguntur; ideo per metaphoram alæ dicuntur. Nam & Hippocrates ſcripſit διαπτερῶσαι τὸν βρόγχον, quem oxymelitis uſus dilatavit & explicavit.

lib. 3. acut.

Quibus autem ad ambas claviculas dolor urget.] A tenſione valida, & intemperie forti tunicæ, pulmoni, claviculiſque intextæ: cujus tenſionis & proritationis ſignum eſt doloris acerbitas.

Ambæ superæ pulmonis alæ laborant.] Ab inflammatione ſyſtrophica quam facit rheuma conſiſtens ſanguinis multa bile perfuſi, cujus concitatio facta eſt per orgaſmum è dextro ſinu cordis, per venam arterioſam, ramosè utrique alæ ſuperæ, totique adeo pulmoni diſtributam.

Et quibus circa mediam costam.] Quæ ſexta eſt è duodecim.

Ibi et media.] Quoniam anadrome ſanguinis ibi dolorem facit, ubi ſubſiſtit: ſubſiſtit autem ad mediam pulmonis alam quæ adjacet mediæ coſtæ; vel quia ſanguis eſt craſſior; vel copioſior. Nam ſuperarum alarum phlegmone; ut alterutrius tenuitatem: ſic utriuſque copiam cum tenuitate oſtendit. Ubi autem gravitas, ibi & morbus.

Quibus autem circa septum transversum.] Diaphragma, quod à collocatione & ſitu, διάπηξιν nominavit: quemadmodum alibi διάπηξιν τῆς κοιλίης.

lib. περὶ γυναικείων.

Infera quoque ibi.] Quæ attingit diaphragma, quod obliquo ductu extimas oras cingit notharum coſtarum. Notabile eſt autem, inferam pulmonis alam hîc recenſeri præter eas quas jam recenſuit; videlicet ſuperam atque mediam: ut parte utraque pulmonis, mediaſtino diſtincta, tres alas conſtituere videatur; quamvis hoc ſæculo binæ tantùm utraque parte appareant. Sed priſcorum hominum thoracis amplitudo major fuit ex amplificatione caloris vivifici, & capitis magnitudine. Tum erant in pectore ſeptem oſſa quæ nunc tria viſuntur.

At vero quibus dimidia pars tota pulmonis obsessa est phlegmone, omnia, quæ adjacent ei parti, laborant.] Pariter ſimiliterque ut in aliis jam ſuprà poſuimus.

Ergo si vehementer inflammentur aortæ.] Ἀορταὶ, ἀορτῆραι, ἀορτρίδες, ἀορθρά: pulmonum bronchia; quæ ſunt cartilaginoſæ propagines ab arteria aſpera in totum pulmonem diſtributæ: ut illi, alioqui ſpongioſo & molli, firmamento eſſent. Pollux in ſecundo. ὁ δὲ βρόγχος ὁ τοῦ στομάχου προκείμενος, εἰς πνεύμονα νεύων, τῇ γλώττῃ καὶ τῷ στομάχῳ προσπέφυκεν. ἐνερρίζωται δὲ ἐν μέσῳ πνεύμονι, τῇ μὲν κατὰ τοὺς ὀπισθίους λοβοὺς ἐγκείμενος οἱ τοῖς νώτοις προσρίζουσι, τῇ δὲ κατὰ τοὺς ὑπὸ τοῖς στέρνοις. σχίζεται γὰρ εἰς πλείους ἀποφύσεις, αἳ καλοῦνται σύριγγές τε, καὶ βρόγχια, καὶ ἀορταί. i. *At verò bronchus præpoſitus gulæ, in pulmonem tendens, linguæ ac ipſi gulæ adhæreſcit: radices agit in totum pulmonem, partim in poſticos lobos qui dorſo incubant, partimque in eos qui ſterno ſubjiciuntur: ſanè enim in varias & multiplices propagines agitur quæ appellantur tubi, bronchia, aortæ.* Quibus verbis explicantur illa lib. de locis in homine. Ἀορτίαι (ſic enim Iones efferunt) αἳ συνέχουσι τὸν πλεύμονα καὶ τὸν βρόγχον, i. *quæ continent pulmonem & guttur.* Nec aliud erat quod Galenus voluit in dictionario Hippocratico, τὸ ἀπηρτημένον τῆς ἀρτηρίας τοῦ πνεύμονος μέρος ἑκατέρωθεν, i. *pulmonis pars utrinque ab arteria deducta.* Neque verò non idem illud; pulmonis ſubſtantiam, præter id quod carnoſum eſt, perſimile ſpongiæ, conſurgere ex triplici; arteria venoſa, vena arterioſa, & arteria aſpera. lib. 3. & 6. de uſu part. Hæc enim illa eſt quam arteriam abſolutè dixit ἐν γλώσσαις, ut erat in uſu primùm: ſed eam aſperitas poſtea ab reliquis ſeparavit; cùm eſſet omnibus inditum nomen vel παρὰ τὸ ἀέρα τηρεῖν, quod eſt *aërem ducere*, vel παρὰ τὸ αἴρεσθαι, i. *attollere*, cujus præteritum perfectum in tertia perſona habet ἄρται, unde & per pleonaſmum ἀορτὴ vel ἀωρτή. Nam in pluſquamperfecto Homerus uſurpavit ἄωρτο. Hoc eò dico quòd veriſimile videatur, ut ſi arteriis omnibus ſit commune nomen aorta; ei profecto κατ' ἐξοχὴν tribuatur, quæ ipſum ſic poſſedit arteriæ. Eſt autem aſpera, quam diffundi in pulmonem ſcimus: cui quæ dicantur medicamenta dicta ſunt iccirco ἀρτηριακά. Sic quia arteria aſpera βρόγχος vel βράγχος vocabatur, ejus quoque propagines, βρόγχια vel βράγχια appellata. Quò fit ut cùm nominis prærogativam dedero propaginibus iſtis, ejus poſtea uſum concedam ei quam in pulmonem cor tranſmiſit arteriæ. Eam Ariſtoteles νευρωδεστάτην cùm dixit: tamen æquè nervoſam eſſe non putavit atque aſpera arteria eſt: ſed venis in eo prætulit, quibus cùm longè duriorem diſſecta cadavera obtineant, nuncupata eſt ἀορτή: quod Græcis conceptaculum quidem omne, ſed vaginam præſertim ſonat; quam ipſa arteria, ut figura, ſic duritate refert: hinc παχεῖα, μεγάλη, pulſatilis nervus, Arabum doctoribus arteria audax.

Pollux lib. 10.

Ergo. Si vehementer inflammentur aortæ, ut in latus incumbant.] i. Coſtis adhæreſcant, hoc eſt, ſi inflammatio pulmonem intus extraque ita occupet ut univerſum pervadat, donec membranam invadat coſtas ſuccingentem, cum qua exudantis per ſummum

mum ardorem ſanguinis concretione conglutinetur. Ab æſtu ſanguinis inde magis inflammari pulmones incipiunt, ubi ſunt maxima ejus conceptacula in quibus, quaſi in lebete, fervet. Diffunduntur autem per pulmones medios: ut non niſi ardentiſſima inflammatio attingat ſuperficiem eorum extimam, quæ aortarum ductus oculis ad videndum exhibet, & manibus ad contrectandum.

Et corpus ea parte resolvitur.] i. Spirandi vis in thorace exolvitur: impeditis à pulmonum adhæſu intercoſtalibus muſculis, quorum id officium fuit.

Et costa exterior livore tegitur.] Qui color eſt ſubtiliſſimi ſanguinis, cujus nativum calorem inextinguibilis fervor extinxit. Nam craſſior inde nigreſcit. Eſt porro nigro proximus lividus.

Hos prisci vocabant ictos.] βλητοὺς, παρὰ τὸ βάλλεσθαι, i. iciri; ἀστροβλήτους, *de cœlo tactos*, divina virgula ictos: qualis eorum à morte color quos fulgor abſumpſit: qualis vitium, quas gelu rigentes adhuc, ſummo mane, intempeſtivus Solis radius nulla ne leviſſima quidem aura commoto aëre, præcepit: dictum vitium σφακελισμὸς, carbunculatio, Gazæ radicatio apud Theophraſtum quinto de cauſis. De quo vide 11. cap. 1. hujus lib. & lib. 3. de morbis per initia. Sed iis quæ leguntur part. 33. & 34. 1. de diæta acut. nulla verba accommodatiora ſunt (loquitur autem de pleuriticis quos importuna ptiſſanæ exhibitio ſuffocat ὑπὸ ῥέγχους καὶ ὀρθοπνοίης, i. *ſtertore & ſpiratione ſublimi*) μάλιστα δὲ τούτους οἱ ἀρχαῖοι βλητοὺς ἐνόμιζον, &c. i. *Hos maximè antiqui ictos opinabantur, eam ob cauſam præſertim* (i. propter celeritatem interitus:) *ſed etiam quia mortuorum coſtæ lividæ conſpiciuntur, velut diverberatorum.* Ab his eorum quæ ſubjiciuntur perceptio eſt, ex proportione cauſæ ad effectus, καθ' ἧττον καὶ μᾶλλον ducta.

32 Ἢν δὲ ἅπας ὁ πνεύμων φλεγμήνῃ μετὰ τῆς καρδίης, ὥστε καὶ προσαποστεῖν πρὸς τὴν πλευρὴν· παραλύεται πᾶς ὁ νοσέων, καὶ κεῖται ψυχρὸς ὁ νοσέων ἀναίσθητος· θνήσκει δὲ δευτεραῖος ἢ τριταῖος. Ἢν δὲ καὶ χωρὶς τῆς καρδίης συμβῇ, καὶ ἧσσον· πλείονα χρόνον ζῶσιν· ἔνιοι δὲ καὶ διασώζονται.

Quod ſi totus pulmo inflammetur cum corde, ut in latus procidat; reſolvitur totus æger, jacetque frigidus, & ſenſus expers: moritur autem ſecundum aut tertium diem agens. Sin autem ſine corde contigerit, idque minùs; ſeriùs vitam finiunt, & quidam evadunt.

Partium officialium quæ diſtinguuntur ſepto quodam, vel mediana linea, propterea que ſunt geminæ; ut omnes miniſtræ motus, procreationis, & ſenſus; talium, inquam, partium gravior & periculoſior eſt, utriuſque in officio laborantis aut eo carentis, quàm alterutrius; dextræ videlicet, aut ſiniſtræ afflictio. Sic apoplexiæ, totius cerebri vitio; quàm paralyſeos, alterutrius partis, gravior offenſio eſſe ſolet. Atque ut in paralyſi paralyticus manet ſuperſtes, ſuperſtite adhuc reſpiratione quæ cordis voto reſpondeat; in apoplexia autem forti quæ totum prohibet ſpiritus commeatum, cita mors venit: ſic tolerabilis eſt illa pulmonis alterutrius phlegmone, quæ parti oppoſitæ libertatem non adimit qua morem gerit thoraci ad inſpirandum, expirandum & efflandum. Intolerabilis autem eſt illa quæ totum obſidet, & ſummam infert contumaciam inſpirationis, expirationis & efflationis. Hinc meteoriſmus primùm in reſpirando, mox orthopnœa, indeque apnœa mortifera. Quòd ſi ad graviſſimum illud malum totius inflammati pulmonis, acceſſerit quoque inflammatio cordis obſeſſi; quæ ſalus vitæ ſpirabilis eſſe poteſt? certè nulla. Eſt enim magna pulmonis & cordis ſympathia & ſyntimoria, in ſocietate, vicinia, & ſpirabilis atque vocalis materiæ commeatu. Hîc ſanè in ſumma principatus offenſione, pars illa conſocialis cordi graviter multumque laborat, cujus officio vitam ipſam carere non potis eſt, & cujus vitio ipſe principatus vitæ collabitur.

Ergo. Quod si totus pulmo inflammetur.] Pariter ſimiliterque pars dextra atque ſiniſtra, phlegmone ſit obſeſſa; idque tribus utriuſque dimidiæ alis, ſupera, media, & infera; unde non ſolùm tota lingua fit rubra & aſpera: ſed etiam thoracis omnia quæ illis adjacent partibus inflammatis, æquè laborant; videlicet jugulum utrumque, media utrinque coſta, & regio utraque ſepti tranſverſi.

Cum corde.] Viſcere nobiliſſimo, quod naturaliter ipſum per ſe micat; fontemque habet nativi caloris, nectariſque vivifici: unde partium omnium ſolidarum, ſpirituumque fluxa vivacitas recreatur atque reficitur. Id autem pulmonum fibris ita circumvolvitur, ut iis quaſi ſepultum eſſe videatur. aph. 65. 4. part. 8. lib. 2. περὶ ἀγμῶν

Ut in latus procidat.] Diſtentis nimium ab inflammatione aortis, prætumidiſque toto pulmone, & varicoſis venis; unde laryngis ima, & circumiacentium laterum tota regio ab oppreſſione, venarumque micantium appulſu laborat.

Resolvitur totus æger.] Eadem ratione qua ſuperiore prognoſi demonſtratum eſt corpus ea parte reſolvi, qua vehementer inflammantur aortæ, ut in latus procidant, & qua exterior coſta livore fucatur. Id autem fit per eam ſpeciem apoplexiæ in qua ſpiritus vitalis aditu prohibetur ad cerebrum; & per oppreſſionem nervorum, à phymate partium adja-

adjacentium: non autem per epigeneſin cauſæ in cerebro firmiter fixæ, quæ libertatem parte 5. ſect. 1. 6. Epid. Coac. 4. capite 12. lib. 2. meandi adimit ſpiritui animali. Talis eſt torpor nephriticorum è directo renis afflicti. Talis eorum quibus ex anadrome lumborum ad caput, manus torpeſcunt. Hæc autem reſolutio univerſalis, reſpirationem adimit, proptereaque vitam tollit.

Jacetque frigidus.] Recreatione caloris nativi ab inflammatione foris intrò, & impedito ejus appulſu ab oppilatione aortarum: ut interim taceam facilem, citamque νέκρωσιν vitalis caloris, ex qua partium extimarum frigus, ferè conjunctum habet livorem, cùm in propinquo mors eſt.

Et sensus expers.] Tum quia impeditur facultas ſenſifica, intercepto ſpiritu animali; tum quia refrigeratæ, peneque dixerim, extinctæ partes ſenſificæ; facultatis jam multùm languentis, & in officio laborantis non ſunt capaces.

Moritur autem.] Per extinctionem & ſuffocationem caloris vivifici, ſublata reſpiratione per reſolutionem ſive paralyſin univerſalem; & exhauſto fonte ſpiritus animalis, ex paupertate vitalis.

Secundum aut tertium diem agens.] Quoniam in peracuto morbo celeritas motus cum principatu vitæ collapſo; celerrimam quoque interitus mutationem infert.

Sin autem sine corde contigerit.] i. Si pulmonum inflammatio ſyſtrophica, nullam ex corde mali acceſſionem habeat, maneatque æger cum ſignis inflammati totius utrinque pulmonis, ſine ulla palpitatione & ſyncope.

Idque minus.] Ut ſumma non ſint omnia inflammati pulmonis, quæ cernuntur in magnitudine & vehementia ſymptomatum παθογνωμονικῶν & ἐπιγινομένων.

Et serius vitam finiunt.] i. Ad decimumquartum diem protrahitur vitæ diſceſſio.

Coac. 21. & 23. hujus cap. Et quidam evadunt.] Quibus apparent ſigna epiphænomena quæ faciunt diſceſſionem morbi in expurgatione propria, per ſputi anacatharſin; aut in laudabili quodam abſceſſu, vel etiam laudabili ſuppurato: præſertim ſi cætera ſigna ſalutariter ſuffragentur, quæ paulò antè ſunt tradia & explicata.

33 Τοῖσι ἐμπύοισι γινομένοισι, μάλιστα δὲ ἐκ πλευριτικῆς καὶ περιπνευμονικῆς, θέρμαι παρακολουθοῦσι, τὴν μὲν ἡμέρην λεπταὶ, τὴν δὲ νύκτα συντονώτεραι, καὶ πτύουσιν οὐδὲν ἄξιον λόγου, ἱδροῦσί τε περὶ τράχηλον καὶ κληῖδα, καὶ τοὺς μὲν ὀφθαλμοὺς κοιλαίνονται, τὰς δὲ γνάθους ἐρεύθονται, χειρῶν δὲ θερμαίνονται τοὺς δακτύλους ἄκρους, καὶ τρηχύνονται, γρυποῦνται δὲ ὀνύχας, ἢ καταψύχονται, περί τε τοὺς πόδας ἐπάρματα ἔχουσι, καὶ κατὰ τὸ σῶμα φλυκταινίδια, σιτίων τε ἀφίστανται· τὰ μὲν οὖν χρονίζοντα τῶν ἐμπυημάτων ἔχει τάδε σημεῖα.

At verò purulenti qui ex pleuritide aut peripneumonia hujuſmodi ſunt, febres habent interdiu leves, de nocte fortiores, ac nihil expuunt ſic legendum. *commemorabile, ſudant circa collum & jugulum, cavantur oculi, malæ rubent, manuum verò extimi calent digiti, & exaſperantur, ungues adunci ſiunt, pedes refrigerantur & tument, puſtulæ toto erumpunt corpore, cibos jubent faceſſere: atque hæc ſuppurati ſigna ſunt inveterati.*

Est illud jam poſitum; quòd pleuritidis & peripneumoniæ mutatio fit in ſuppuratum, ſi conceſſæ fuerint ægris induciæ, nec antè perierint; ipſi verò prædicti morbi, nec anacatharſi, nec phlebotomia, nec pharmacia, nec diæta, curationem receperint: nunc ſuppurati quod vetuſtate in tabem migravit, ſigna docentur.

li. 2. prog. & aph. 44. 7. At vero purulenti] Qui ſunt ejuſmodi, proprieque dicuntur, quibus vel in vomica coſtarum, pus latet, ſive pulmonum: vel ea rupta effuſum pus in thoracem, ibi ſtabulatur, & fluctuat. Atque inter empyema & empyon hoc intereſt, quòd empyematis nomen, omni cujuſque partis ſuppurato apponitur: empyi autem non niſi purulento à pleuritide & peripneumonia.

Qui ex pleuritide aut peripneumonia ejusmodi sunt] Supervacaneum hoc, ſatis erat dixiſſe ἐμπύους: quemadmodum in prognoſtico dixit præceptor. Τοὺς δὲ ξύμπαντας ἐμπύους γινώσκειν χρὴ τοισίδε σημείοισι. i. *Empyicos omnes his oportet ſignis cognoſcere.* Ratio autem metaptωſeos Coac. 27. hujus cap. peripneumoniæ in ſuppuratum, non ita pridem explicata fuit in illa prognωſi. *Qui autem peripneumonici, diebus criticis non expurgati ſunt; ſed eos cum delirio exegerunt: tandem exactis* 14. *morbi diebus, periculum eſt ne purulenti fiant.* Idem quoque ſcriptum legitur lib. 1. περὶ νούσων.

Febres habent] Ab horroribus quibus crebrum eſt empyema coſtarum atque pulmonum. Non enim ſunt illæ febres natura horriferæ: ſicut inter continuas hæmitritæus; intermittentium verò, quartana. Nec verò illi horrores veniunt ἀπὸ τῶν ἀγγείων, ut in febribus: ſed ἀφ' ἑλκέων, ut in purulentis. Et verò Hippocrates horrorem poſuit ſigniferum ſuppurati, quod fieri li. 2. prog. tum primùm docuit cùm pleuriticus cœperit perhorreſcere, quod antè non fecit. Atqui de rigore

gore & horrore illud præceptum eſt; nunquam ſine febre cieri, propter afflictionem caloris vivifici cordis: atque ipſos cùm fruſtrà fiunt, ut certè hîc fiunt, metaſtaſin facere ad diaphragma & caput. Notabile autem quod ait, τὴν θέρμην παρακολουθοῦσαν; ut alia ſit febris idea, quàm ejus quæ fuit dum peripneumonia ipſa manebat. (lib. 1. περὶ νούσων.)

Interdiu leves] Tum propter lucis appulſum, quæ nativo calori maximè eſt conſocialis, facitque ut ſuppurati feritas infringatur; unde non tam fortes, nec tam crebri horrores, faciliorque vaporis fumidi expiratio, tranſpiratio, & efflatio: tum quia partes ſolidæ nativo calore magis fruuntur & recreantur; ut interim taceam cætera lucis commoda. Sic iſchiadicis meliùs eſſe ſolet.

De nocte fortiores] Tum quia frequentior eſt horreſcendi & caleſcendi viciſſitudo; tum quia fumidus vapor non tam liberum habet exitum, quàm interdiu: major eſt item puris vellicantis moleſtia & importunitas; nec interim omittendum quòd in tenebris noctu, ſomni vacuitas, ipſa per ſe morbus eſt. Omnium autem phlegmonarum ſyſtrophicarum, indeque naſcentium ſuppuratorum, graviores ſunt morbi, appulſu tenebrarum, quàm lucis. Nec verò libenter Galeno aſſentior profitenti eam purulentorum moleſtiam quæ noctu augetur, non vitio noctis accidere: ſed partium ſolidarum hectica febre laborantium, unde à cibis ſub noctem exhibitis, incandeſcunt calcis inſtar quæ incendium concipit aqua ſuperfuſa, & fumat. Quidni facit idem cibus diurnus? Sed interdiu febris miteſcit. Ergo miteſcit à cauſa diurna: ſicut exacerbatur à cauſa nocturna. Contrariæ autem ſunt cauſæ diei & noctis.

Ac nihil expuunt commemorabile] Idque noctu potiùs quàm interdiu. Hinc prima mali labes quæ paroxyſmos infert nocturnos. Tum enim fœtura eſt ſymptomatum quæ vocant ἐπιγινόμενα, cùm ceſſant propria cujuſque morbi epiphænomena, nec dolorificum malum foras exit. Hæc labes miſeros ad inſanabilem tabem deducit. Denegatæ autem anacatharſeos puris, cauſæ in promptu ſunt; materiæ contumacia, tunicæ denſitas pulmoni circumtextæ, alarum collapſarum oppreſſio, & imbecilla nimis concuſſio in tuſſiendo: quoniam latera ſunt infirma. (Coac. 27. hujus cap.)

Sudant circa collum et jugulum] Quæ ſudandi ratio dicitur ephidrωſis, quam alibi demonſtravimus fieri; ineunte quidem morbo, ab oppreſſione: ſicut eo affecto, ab exolutione partium ſolidarum, quæ ſuccum alibilem ſibi aſſimilare non poſſunt, ſed exudare ſinunt. Hîc autem cauſæ utriuſque ratio locum habet. Nam illa quæ inceſſit fruſtra & crebrò, tuſſiendi cupiditas, materiam expectorabilem, vaporemque fumidum eò trudit & ſiſtit, ubi eſt focus morbi. Eſt autem ferè in ſuperis pulmonum alis quæ jugulo adiacent, unde ſuccus exprimitur & exudat: ut verum illud ſit quod dici ſolet. *Ubi ſudor ineſt, ibi nuncia morbum eſſe.* Cujus aphoriſmi veritas, cùm alibi, tum hîc potiſſimùm lumen ſuum oſtendit. Ac de ſudore poſita ſunt à nobis theoremata omnino catholica, quibus docetur, ſudoris triplicem eſſe cauſam; excretionem, expreſſionem, & exolutionem. Nam quod in prognoſtico ſcriptum eſt, ἱδρῶτες πολλοὶ ἐπιγίνονται; non ad ſudoris confertim prorupti abundantiam referri debet: ſed ad ſudatiunculam continenter exudantem. (prorr. 7. ſ. 2. 1.) (aph. 38. 4.)

Cavantur oculi] Quia multùm emacruerunt; emacruerunt autem cum tota facie cadaveroſa per exhauſtum humidi primigenii, atque, ut ita dixerim, colliquamentum quod attulit febris tabifica, cujus ardore partes liquuntur. Multùm etiam facit nectaris vivifici defraudatio quæ venit à paupertate ſanguinis & cordis infirmitate. Sed illud colliquamentum, unaque defraudatio quotidiani pabuli; primùm apparet in oculis, qui ut molliores, liquuntur faciliùs quàm cæteræ faciei partes, tum autem ſpiritus animalis multi participes in ſecunda valetudine; ſimulatque eò defraudari cœperint, collabuntur.

Malæ rubent] Ecce quod monſtri ſimile eſt, cùm ad extrema ventum eſt maciei; malæ rubent. Atqui pars omnis palleſcit quæ multùm emacruit; aut etiam cùm primùm cœpit macreſcere: & contrà, ſuave rubet cùm fit habitior. Sunt igitur ἀσύστατα, rubor & macies. Attamen hîc ponuntur in eodem ſubjecto, nec mirum: quoniam in ſecunda valetudine; pars omnis, unde capit δεξίωσιν, inde ſuave rubet: ſicut in adverſa inde palleſcit unde contrahit cachexiam. Secus fit in morbis acutis atque tabificis, in quibus per propagationem cauſæ morbificæ, partes quædam rubent, quæ paupertate alimenti ſunt pallidæ: ſicut nonnullæ calent quæ per νέκρωσιν caloris nativi, ſunt glacie frigidiores. Jam verò malæ rubent: quoniam pulmonum anathymiaſis tuſſiendo expreſſa, ibi ſubſiſtit propter anguſtiam venularum, majorum καυστικῶν excipientium quæ non expirat. De faciei autem rubore critico & ſymptomatico, alibi multa ſcripſimus. (6. Epid. parte 3.)

Manuum vero extimi calent digiti] Calere hîc digitos ait, non quidem calore vitali & ſanguine illuſtratos, quorum inopia ſunt hîc marmore frigidiores: ſed qui appulſu caloris febrilis incandeſcunt æſtu, tum etiam ab hectica febre firmiter ibi fixa, unde magis ardent: quia multum habent humoris parte interna. Eſt igitur idem θερμαίνεσθαι quod πυρέττειν: ſicut modò vidimus, idem θέρμη quod πυρετός: quanquam illud verbum θερμαίνεσθαι, & nomen ipſum θέρμη; ſecundum naturam dicuntur. De nomine autem τῆς θέρμης pro calore nativo; ſolennis eſt ille aphoriſmus. Τὰ αὐξανόμενα πλεῖστον ἔχει τὴν ἔμφυτον θέρμην. i. *Quæ increſcunt corpora, plurimum habent caloris innati.* (prorrh. 3. ſ. 2. 1.) (aph. 14. 1.)

Et exasperantur] Signum hoc ſyllogiſticum hecticæ febris atque tabificæ: ut enim ſuavitate vitalis principii, nectariſque vivifici partium ſolidarum vivacitas manet illæſa in corpore ſolido & ſucci pleno: ſic à febrili ardore pars unaquæque ſuo genio defraudata, tum paupertate ſucci alibilis, tum ſpiritus appulſu tabifici; non ſolùm rigidiuſcula fit ſive φελλώδης: verumetiam ſiccitatis intenſione, majorem concipit inæqualitatem, & exaſperatur. Atque hoc documentum eſt phthiſeωs quam facit ἡ φθίσις, per ulceris edacitatem, febris corruptionem, & ſpirationem tabificam.

 Un-

Ungues adunci fiunt] Abſumpta carne qua firmantur utrinque. Ut enim laxitas cum pallore inchoatam denunciat extenuationem: ſic tenſio abſolutam. Scitum eſt illud. Πᾶς λεπτυσμὸς χαλᾷ τὸ δέρμα, ἔπειτα περιτείνει. i. *Omnis extenuatio laxat cutim, tum deinde intendit.* Extenuationis autem perfectæ ſignum jam poſuit, digitorum aſperitatem, Atque talis character unguium, ſicut extenuatio ipſa, θηριώματι nomen dedit, quod phthiſεως cauſa eſt atque ſignum. Ac ſignum quidem, quia phthiſici unguibus ſunt, more cujuſdam feræ, uncinati; cauſa autem: quoniam pulmonum ulcera tam ſunt edacia more ferarum, ut ſanguinem totum è corde exhauriant.

6. Epid. part. 3. — 6. Epid. part. 2.

Pedes refrigerantur et tument] Quia non habent ὑπέκκαυμα febris hecticæ, ſicut manus & digiti nec verò incandeſcunt æſtu febrilis ardoris eò diffuſi quod longo intervallo ſejuncti ſint à foco ſuppurati, natura autem frigidi atque ſicci, quia toti ferè ſunt oſſa, nervi, membranæ & cartilagines, ἄναιμοι penè καὶ ἄσαρκοι: ideo nunc ex eventu, frigidiores apparent, nectare vivifico deſtituti. Eadem ferè ratio eſt tumorum qui aſſurgunt in pedibus ex peculiari eorum natura, collocatione, ſitu, & humoris morbifici dominatu, cum infirmitate ſumma, peneque dixerim, extinctione caloris vivifici, cujus ne minima quidem portio prorepit ad pedes.

li. 2. prog.

Pustulæ toto erumpunt corpore] Faciuntque corpus velut bullatum. Quales enim ſunt bullæ in humore ex eo circumtenſo à ſpiritu flatulento, vel à calore: tales phlyctænæ, phlyctænidia, phlyzacia, exanthemata, echymata (nihil enim refert quomodo dicantur) ex collectione ichorum venenatorum, corporis ſuperficiem erodentium, vel amburentium; unde φλυκταινίδες πυρίκαυστι nominantur. Ichores autem venenati colliguntur, vel ἀπὸ τῶ ἔξωθεν. i. à ſpiritu & diæta; vel ἀπὸ τῶ ἐνεόντων, i. à morbidis cauſis, quæ vitio cujuſque naſcuntur. Atque ichωres extrinſecus veniunt à tempeſtate auſtrina, cum denſis nimbis, & rapido æſtu conjuncta. Sic enim de illa tempeſtate ſcriptum reliquit præceptor. Ὑπεγίνοντο, inquit, ἐν τῷ δέρματι ἰχῶρες ἐγκαταλαμβανόμενοι ἢ διεθερμαίνοντο, καὶ κνησμὸν ἐνεποίεον· εἶτα φλυκταινίδες ὥσπερ πυρίκαυστοι διεγίνοντο. i. *Subnaſcebantur ichores, qui concluſi incaleſcebant, & pruritum faciebant; deinde puſtulæ exoriebantur ambuſtis ſimiles.* Intrinſecus autem naſcuntur ichωres, ex viſceribus malè moratis: quemadmodum hîc ex pulmonum & capitis mutua ſyntimoria, cordis exhauſti ſympathia, ſuppreſſi puris corruptione, partium ſolidarum ſpiritu & ſanguine, omnique calore vivifico defraudatarum. Nam denegatæ anacatharſeos mala hæc ſunt. *Si cui ſputa ſalſa & tuſſis quieſcunt; iis rubet corpus velut exanthematis obſitum: ſed ante interitum exaſperantur.* Carnium autem quæ ſuppurati vitio ſunt, ut ita dicam, μυδῶσαι, i. *muſcidæ*, facilis eſt ad ichωrum collectionem, unde manant & exoriuntur phlyctænides, affectio. Sic enim præceptori viſum eſt ita ſcribenti. Πᾶν γὰρ τὸ ἀσύμφυτον, ὑπό τε δέρματι, ὑπό τε σαρκὶ καλύπτηται· κοῖλόν ἐστι. πληροῦται δὲ, ὑγιαῖνον μὲν πνεύματι· ἀσθενῆσαν δὲ ἰχῶρος. i. *Quicquid eſt incoibile ſub cutim, aut carnem; cavum eſt: repletur autem, ſanum quidem, ſpiritu; morbidum autem ichore.* Loquitur autem de interſtitiis muſculorum quæ cava ſunt, & ventres dicuntur. Atque ſi ventres illi cum muſculis bene habeant natura & valetudinis cura, ſpiritu ſalubres replentur: ſin autem morbidi ſint, malo ichore. Cæterùm ichores illi, qualitate ſunt acres, temperamento calidi; propteaque amburendo & erodendo idonei.

aph. 34. 7. — lib. 4. acut. lib. 1. περὶ νέσων. — lib. 2. de nat. — 2. Epid. initio. — Coac. 15. capite 7. lib. 2. lib. περὶ τύχης.

Ac cibos jubent facessere] Quia execrantur: quæ affectio dicitur ἀποσιτία. Fit autem labefactata naturali œconomia per νέκρωσιν utriuſque partis, ventriculi dico, & jecoris; unde ipſos tædet ſui officii. Ac talem ἀποσιτίαν, ejuſque cauſam Hippocrates obſervavit in Pario, quem ſcribit, exactum ad morbum, fuiſſe ἀπόσιτον, & 120. die interiiſſe: qui tamen non erat purulentus. Sed alibi multa nos de ἀποσιτίᾳ quæ in morbis omnibus, ſi quid aliud, graviſſima eſſe ſolet: quanquam exiſtunt aliæ cauſæ τῆς ἀποσιτίας, quæ non ſunt inſanabiles, ut hæc.

hiſt. 1. ſect. 3. 3. Epid.

Atque hæc suppurati signa sunt inveterati.] Cauſæ ſunt explicatæ. Nunc aliorum ſigna examinemus, quæ in proxima continentur prognωſi.

34 Τὰ δὲ συντόμως ῥηγνύμενα, σημαίνει, τούτων τε τοῖσιν ἐπιγινομένοισι, καὶ τοῖσιν ἐν ἀρχῇ πόνοισιν· ἅμα δὲ καὶ ἢν ἢ δυσπνοώτερος γίνηται.

At verò quæ brevi rumpuntur, ſignificari, & iis quæ ſuperveniunt, & iis quæ initio apparuerunt: ſimul autem, & ſi quid difficiliùs ſpiret æger.

Empyematis inveterati ſigna explicata ſunt, certè tam certa, ut firmiter illis credendum præceperit ſummus dictator; quòd ſint ejuſmodi, authore Galeno, tantaque vi prædita ad perſuadendum, ὡς μηδεμίαν ἀμφιβολίαν ἑαυτοῖς ἀπολείπεσθαι i. *ut nullus omnino reſtet dubitandi locus.* Nunc ineunda τεκμάρσις ejus quod ſtatim, & continuò ruptum eſt. Ejus autem ineundæ ratio, difficilior erit in quærendo, quàm in recenſendo ſyllogiſtica ſigna: quæ omnia, ſupervenientium & apparentium nomine complexus eſt noſter præceptor: ipſa verò quæ ſint non poſuit, præter unum, ad finem prognoſεως. Non idem illi conſilium fuit ſuperiore prognωſi, quæ catalogum habet omnium ſignorum empyematis inveterati. Quæramus igitur, quando quærendi defatigatio turpis eſt, cùm id quod quæritur pulcherrimum ſit.

lib. 2. prog.

At vero quæ brevi rumpuntur.] Nec tandiu cunctando, utramque ſpiritus & nutricatus œconomiam labefactarunt, partibuſque ſolidis λεπτυσμὸν & μαρασμὸν intulerunt. Brevi autem rumpuntur: quia phlegmone ſyſtrophica, brevi converſa eſt in ſuppuratum, quod medium eſſe diximus inter citam criſin, & deſperatam ſalutem: nec tamen illud ſuppuratum

ratum in pulmone conceptum, liberalem habuit anacatharſin. Quando autem rumpantur vomicæ pulmonum, ut breviſſimè, & ut longiſſimè; mox infrà ponetur. Cæterùm ὀλιγοχρόνια vocat empyemata, quæ hîc dicuntur ὀξυτόμως ῥηγνύμενα; ut rectè & conſultò videar convertiſſe, quæ brevi rumpuntur: non tamen numerum ſingularem continuavi, quem loco pluralis uſurpavi ſuperiore prognoſi. Sed parva res eſt. in progn.

Significari.] Certò denunciari: ſignis quæ nullam relinquunt ἀμφιβολίαν: ut occaſione nactas curandi, ratio inſtituatur qua foras exeat empyema; primùm quidem, ſi potis eſt, anacathartica pharmacia: ſin minus ad ſectionem vel ad uſtionem veniendum, ſicut faciundum præcepit Hippocrates, idque αὐτίκα; ut idem docet alio loco ubi trium morborum curationem citò ineundam ſuadet; hydropis, ſecando; empyematis, adurendo; & traumatum capitis, terebrando. lib. 3. περὶ νούσων. In talibus enim, ipſa celeritas mora eſt, ipſaque dilatio periculoſa. Sic autem ait. Ὑδατώδεας θᾶσσον τάμνειν· φθίνοντας καίειν αὐτίκα· τὴν κεφαλὴν πρίειν αὐτίκα. 6. Epid. part. 7. Et quoniam empyema thoracis, non uno in loco ſtabulatur; ex triplici foco alterutrius partis pulmonum per alas diſtinctæ, vel ex uno tantùm, eoque partis alterius aut univerſi, ut non ita pridem ſuprà poſitum eſt, ne quis urendo vel ſecando aberret à ſcopo; juſſit præceptor, linteum eretriadis terræ, calido diluto imbutum circumponi purulento thoraci, Coac. 31. hujus cap. ut qua parte id primùm reſiccari cœperit, novacula aut pyroticum adhibeatur. Interea reſiccandum caput, præſertim ſi coryzæ & ſternutamenta præceſſerint, aut conſecuta fuerint in morbis pulmonum: ne dum vacuando puri das operam, catharri prolapſus negotium tibi exhibeat. Qua de re bis idem ſcripſit his verbis. Ἀρχὴ τὸ πρῶτον καθαίρειν τὴν κεφαλὴν, ἵνα μηδὲν ἐπιῤῥέῃ πρὸς τὸ στῆθος. lib. 3. περὶ νούσων. i. *Primùm incipito caput levare, nequid in pectus decidat.* Et. Τὴν κεφαλὴν ἀποξηραίνειν, ἵνα μὴ ἐπιῤῥέῃ. i. *Exſiccare caput, ne diſtillet.* Omnia autem quæ illic poſita ſunt de vacuando pure, locum habent in empyemate ſtatim facto & rupto, non in eo quod in vetuſtatem incidit, eaque mala intulit quæ paulò antè ſunt explicata.

Et iis quæ superveniunt.] Hîc tria docentur ſignorum genera, quibus deducimur ad cognitionem & ſcientiam empyematis confeſtim facti & rupti. Ac primùm genus nominavit eorum quæ inflammationi ſuperveniunt, dum in pus mutatur, nec antè fuerunt, phlegmones pathognomonica; ſed puri adjuncta ſunt: quæ quia præceptor ſpeciatim non poſuit, contentus genere τῶν ἐπιγινομένων; noſtræ ſunt partes ea veluti per præconem citare ab Hippocrate ad ipſum Hippocratem, tanquam ad veritatis tribunal. Sed præſtò ſunt illa duo τεκμήρια empyematis inchoati & facti, quæ diem vadimonii obire non recuſarunt. Sunt autem; rigor qui antè non fuit, dum inflammatio ſeu phlegmone ſyſtrophica, cruda maneret; & gravitas loco doloris. Hîc enim rigor cietur, non quidem ἀπὸ τῶν ἀγγείων, i. à cacochymia è vaſis expreſſa: ſed à pure in vomica concepto, ut annotavit Galenus. lib. 6. Epid. Idem Galenus author eſt, phlegmonas omnes nobilium partium, niſi præſidiis digerantur, ſed in ſuppuratum vertantur; horrorem ciere: quoniam naſcentis puris acrimonia mordens vicina corpora, eodem planè modo ciet horrorem, quo acria medicamenta. Gravitas autem, doloris acerbi ſuccedanea, ſignum eſt ſyllogiſticum muta- li. 2. progn. tæ phlegmones in ſuppuratum: quoniam ſuppurati non tanta eſt tenſio, quàm phlegmones crudæ. Sed gravitas ibi manet: quoniam morbificus humor, velut in ergaſtulo quodam concluſus, foras non exit. Jam verò rupti continuò ſuppurati ratio ineunda ex celeritate confecti ab ineunte phlegmone. Nam cita puris confectio, citam quoque habet rupturam: niſi aliò curſum inflectat, & per anacatharſin vacuetur. Ac tum gravitatis & febris levatio eſt: quod ſignum imprimis narrat Hippocrates puris in thoracem effuſi. lib. 3. περὶ νούσων. Μετὰ τὴν ῥῆξιν δοκεῖ ὑγιὴς εἶναι. ὅτι ἐκ στενοχωρίης εἰς τὴν εὐρυχωρίην ἦλθε τὸ πύον· καὶ τὸ πνεῦμα ὃ ἀναπνέομεν, ἕδρην ἔχει ἐν τῷ πνεύμονι. i. *Rupta vomica ſanus eſſe videtur ſibi ægrotus: quòd ex loci anguſtia, pus abiit in amplitudinem: ac ſpiritus quem ſpiramus, in pulmone ſedem invenit.* Eſt igitur ſignum ſyllogiſticum puris in thoracem effuſi, & ruptæ pulmonum vomicæ; fugax levatio gravitatis. Nam ea non multò poſt, longè percipitur gravior & moleſtior: ut rectè Hippocrates obſervavit.

Et iis quæ initio apparuerunt.] Hîc genus alterum ponit ſignorum phlegmones in empyema mutatæ, quæ προηγούμενα Græci vocant, Latini *antecedentia*. Coac. 19. & 27. hujus cap. Sunt autem; peripneumonia jam deſcripta in ſævo dolorum cruciatu ſcapulæ atque juguli, pectoris oppreſſione, meteoriſmo ſpiritus, & calida expiratione, febre continua, cum anxitudine quæ diebus criticis anacatharſin nullam habuit: ſed eos cum delirio exegit ad decimum quartum uſque diem; eademque nec phlebotomia quievit, nec pharmacia, nec diæta, nec parotide, nec abſceſſu crurali. Hæc demum ſigna ſunt προηγούμενα. quæ opinionem faciunt phlegmones affectantis viam ad empyema, ſi antè non fuerit ad mortem fatalis, nec ægrum intra decimum quartum diem ad exitium præcipitarit.

Simul autem et si quid difficilius spiret æger.] Hoc ſigni genus videtur ἀμφίβολον antecedentis & conſequentis. Eſt enim antecedens vomicæ jamjam rumpendæ: ſicut reperio traditum à præceptore qui ait. Προσγίνεσθαι ἀνάγκη καὶ πόνον, καὶ δυσπνοίαν, καὶ πτυελισμὸν πρὸ τῆς τοῦ πύου ῥήξεως. i. *Accedere neceſſe eſt dolorem, dyſpnœam, & ptyeliſmum, ante puris eruptionem.* Ubi Galenus ſuper dyſpnœa hæc ſcripſit. Δυσπνοοῦσι καὶ δι' ὅλου μὲν τοῦ νοσήματος τὴν κατάστασιν, ἐξαιρέτως δὲ διὰ τὴν προσγινομένην ὀδύνην. i. *Difficulter toto morbi decurſu ſpirant: maximè verò ubi dolor acceſſerit.* Sed non eſt firmiter fixa difficilis hæc ſpiratio: ſicut ea quæ rupturam conſequitur. Sic autem fit. *Rupta vomica, ægro ſibi melius eſſe videtur*, ut ſuprà jam diximus: lib. 3. περὶ νούσων. προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου τὰ στήθεα πύου πληροῦται καὶ βῆχες, καὶ πυρετοὶ, καὶ τ' ἄλλα ἀλγήματα πάντα μᾶλλον πιέζει αὐτόν. καὶ ἡ νοῦσος διαδηλοῦται. i. *Labentibus inde diebus pectora pure implentur, indeque tuſſes & febres, atque adeo cæteri omnes dolorum cruciatus; ipſum magis*

laceſſunt

laceſſunt & opprimunt. Ac morbus ipſe, tum maximè innoteſcit. Eſt igitur difficultas aucta ſpirandi, ſignum ἀμφίδοξον prægreſſæ rupturæ, aut jamjam futuræ. Ac prægreſſæ quidem; firmiter fixa & ſtabilis quæ vires acquirit eundo: futuræ autem fugax & leviter preſſa ad exiguum tempus. Quod ipſum planè illud oſtendit. Ἢν τι δυσπνοώτερος γένηται. i. *ſi aliquantulum, & aliquantiſper, difficiliùs ſpiret æger.*

35 Ῥήγνυται δὲ τὰ πλεῖστα τῶν ἐμπυημάτων· τὰ μὲν εἰκοσταῖα· τὰ δὲ τεσσαρακοσταῖα· τὰ δὲ πρὸς τὰ ἑξήκοντα.

Plurimæ autem ſuppurationes rumpuntur, aliæ quidem vicenûm dierum, aliæ verò quadraginta, nonnullæ etiam ſexaginta.

Hic summa eſſe debet medico ad res ægri attentio. Nec ulla excuſatio accipienda; ſi quid fortè acciderit quod ab eo prævifum non fuerit. Eſt enim cita multùm & præceps occaſio in medendo. Sed tamen ſic medicus τὴν πρόνοιαν exercebit, ut eam præterire non ſinat, hoſpite, quod ajunt, inſalutato. Judicium adhibebit exploſa fallaci experientia. Quod unum arripiendæ occaſioni commendat Hippocrates. Nec verò judicii difficultatem pertimeſcet, quæ magna eſt, modò adhibeat tempus & diligentiam ad conſequendam τέκμαρσιν dictatoris, qua bene judicandi ratio comparatur. Ergo ne occaſio medendi præripiatur in ſuppurato & expurato, ejus arripiendæ opportunitatem adferet dierum criticorum obſervatio, præter ea quæ modò ſunt poſita de empyematum peripneumoniæ natura & cauſis, unde illa celeriùs aut ſeriùs gignuntur, & rupta vomica effunduntur, cum ſignis antecedentibus, adjunctis, & conſequentibus, inchoatæ vomicæ factæ & ruptæ.

Plurimæ autem suppurationes.] Plurimas eò dixit, quòd aliæ quædam ſint alterius generis, (lib.2.prog. & Coac. 20. hujus cap.) quæ non ſervant legem dierum criticorum hîc præſcriptorum: ſed multò antè rumpuntur. Ac ſane tales edunt, qui, cum ſputo bilioſo, purulentum expurgant; diductumve id fuerit, aut permixtum: ac ferè moriuntur, decimumquartum morbi diem agentes; maximeque ii qui ſeptimo tale ſputum cœperint expurgare. Ergo. Plurimæ suppurationes.] i. Cæteræ omnes: ſicut præceptor ſcripſit in prognoſtico, αἱ δὲ ἄλλαι ἐκπυήσιες: quarum ſcilicet primigenia phlegmone, inoffenſo curſu mutationem habuit humoris phlegmonici in empyema, non in gangrænam, vita ſuperſtite, & cum ſpe ſalutis.

Rumputur] Et pus in thoracem, vomica rupta, effundunt, quod inde citò vacuari debet, ſectione vel uſtione, ſi anacatharſis deſit

Aliæ quidem viginti dierum] i. Vigeſimo die à phlegmone ſyſtrophica pulmonum aut laterum, (aph.8.5.& Coac. 27. hujus cap.) quam demonſtratum eſt purulentam fieri, niſi intra decimumquartum diem cœperit expurgari. Non enim veriſimile eſt, vigeſimo die rumpi ex quo pleuriticus aut peripneumonicus, in vacuitate anacatharſeως, graviùs febricitavit, inchoato pure; inde perhorruit; mox loco doloris, gravitatem percepit pure confecto: quæ omnia ferè accidunt ſub decimumquartum diem inflammationis pleuriticæ aut peripneumonicæ; ſi, cùm eò ventum eſt, dolorificum malum foras exire ſpuendo non cœperit. Sic enim viginti dierum numerus produceretur ad 34. totius hiſtoriæ. Atque ita pus in vomica ſtabulando ea mala inferret quæ diximus in empyemate inveterato; ut nemo jam defungi poſſe, ſed in omni empyemate, præſenti periculo locus eſſe videretur. Quod falſum eſt. Nam multi evadunt, de quibus infrà dicetur. Ergo nos duce Hippocrate, quem ſi ſequamur, nunquam aberrabimus; vigeſimum diem revocandum ſtatuimus ad primum hiſtoriæ totius morbi, unde ſcilicet primùm æger decubuit; eundemque ipſum diem vigeſimum, ſeptimum eſſe vel nonum à quo febris exacerbata eſt cum horrore, indeque percepta gravitas pro ſævo dolore: prout illa celeriùs, i. (lib.2.prog.) undecimo; aut ſerius, i. decimoquarto, exoriuntur. Ac ſi quis ab horrore ſtatim novos labores experiatur partium afflictarum, in meteoriſmo ſpirationis, in tuſſi & ptyeliſmo, idque continenter & fortiter; vomicæ ruptionem habebit, quoad longiſſima eſſe poteſt, intra ſeptimum horroris diem: quibuſdam enim fit eo celeriùs. Quò igitur celeriùs fit empyema, eò celeriùs quoque rumpitur. Nam celeritas in pure conficiendo, poſita eſt in calore humoris & partis obſeſſæ: tarditas contrà: quò ſpectant ægri vires, ætas, natura, regio, anni tempus atque tempeſtas. Atqui celeritas aut tarditas empyematis, celeritatem quoque aut tarditatem adfert ruptionis. Celeres quidem motus, celeres mutationes edunt.

Aliæ vero quadraginta] i. Dierum vigintiſeptem ab horrifero empyemate, ſi exortum fuerit decimo quarto: ut exoriri ſolet cùm intra illud tempus libera non ſit anacatharſis, aut nulla omnino fit. Quod ſi verum eſt, deroganda fides theoremati meo, vel aphoriſmo Hippocratis. (lib.3.prog.) Sed utriuſque veritas ita lucebit. Ac primùm ſic aphoriſmi. Quòd quatuordecim dies, quibus in ſputi vacuitate fit empyema; numerandi ſunt, non ab hiſtoria pleuritidis aut peripneumoniæ adhuc mitis: ſed ab incremento exacerbatæ; ut decimusquartus ab incremento, ſit vigeſimus ab hiſtoria totius morbi. Atque ad eam legem examinandi ſunt quatuordecim dies quibus judicantur omnes morbi acuti. Sic igitur empyema fiet vigeſimo die, poſt quem exoleſcit vis acutorum morborum. Itaque factum empyema vigeſimo, non ampliùs naturam retinet morbi acuti: ſed nomine tenus, hujuſmodi eſſe dicitur ἐκ μεταπτώσεως. Eſt enim metaptωſis peripneumoniæ in empyema, Cæterum ut acuti reapſe morbi, duobus ſeptenariis judi-

judicantur infra vigeſimum: ſic tres ut minimùm exigunt ſeptenarios ſupra vigeſimum, qui nomine tenus acuti ſunt ἐκ μεταπτώσεως. Atque illi tres ſeptenarii, quadrageſimo abſolvuntur, quo empyema in thoracem effunditur, ſi per anacatharſin totum expurgatum non fuerit. Totum ideo dixi: quoniam Hippocrates author eſt; quòd ſi quàm celerrimè phyma pulmonum coquatur, ac ſurſum pus viam affectet, totumque ſpuendo expurgatum fuerit, ipſaque vomica ſit exhauſta; inde ſalus vitæ comparatur. Quòd ſi quid reliquiarum ſuperſit, aut ſi nova ſubinde fluxio cooriatur in partem afflictam; ſemper periculo locum eſſe. Theωrematis autem mei defenſio in eo verſatur quod ex Hippocrate poſui; non antè pus è vomica erupturum, quàm exorta fuerit nova quædam ſpecies doloris, tuſſis, dyſpnœæ, cum ptyeliſmo: ut ſi hæc omnia ſimul non fiant, neque appareant; empyematis ruptura longiùs, & medici opinione ſeriùs protrahatur.

lib. περὶ νούσων

Nonnullis etiam sexaginta] Quibus non cadit ruptio in quadrageſimum: quo exacto, ſperabilis non eſt ante ſexageſimum; ut neque alia criſis expectari debet poſt quadrageſimum. Atque id locum habet in omni conditione contraria celeritatis in motu & mutatione morborum, quam infert; in natura quidem, complexio & temperamentum frigidius; in ætate, ſenectus; in tempore, hyems; in tempeſtate, frigida pluvioſa, & aquilonia conſtitutio; in humore, craſſities & contumacia. Eadem ratione tumores abdominis molles, ac doloris expertes; præſertim qui ſub umbilico ſunt, etiam cum febre; non ante ſexageſimum diem in pus vertuntur: ſicut nec hypochondriorum duri ac dolorifici, ante vigeſimum. Ergo ſuppurati omnis ratio ineunda; tum ex humore morbifico; tum ex parte obſeſſa. Plurimùm valet etiam ad ſuppurandum ipſa curatio, quam medicus inſtituit quo jure quaque injuria. Scitum eſt illud. *Si fovendo nihil profeceris ad ipſum dolorem ſedandum, fovendi finem facito:* ξηραντικὸν γὰρ τοῦ πνεύμονος τοῦτο καὶ ἐμπυητικόν. i. *Id enim pulmonem exſiccat, & ſuppuratum accerſit.*

li. 1. prog.
lib. 2. acut.

36 Οἷσι μὲν οὖν ὁ πόνος ἐν ἀρχῇ ἔγκειται σύντονος, καὶ δύσπνοια, καὶ βὴξ μετὰ πτυελισμοῦ· πρὸς τὰς εἴκοσιν, καὶ συντομώτερον προσδέχου τὴν ῥῆξιν· οἷσι δὲ ἐλαφρότερα ταῦτα ἐστὶν· ἐς ὕστερον κατὰ λόγον.

Ergo quibus initio dolor eſt fixus & contumax, unaque difficilis reſpiratio, ac tuſſis cum ptyeliſmo; ad vigeſimum diem, eòque celeriùs, ruptionem expecta: quibus autem hæc leviora, ſeriùs pro ratione.

Ut empyematis inchoati ſigna ſunt, febris exacerbata, horror, & dolor prægrandis: perfecti autem, febris remiſſio atque doloris, ſed horror increſcens, & gravitas pro cruciatu ſævi doloris: ita ejuſdem celeriùs aut ſeriùs è vomica erupturi τεκμήρια ſunt in hac prognoſi poſita, quæ προηγούμενα Græci vocant, Latini *antecedentia.*

Ergo] Ut ſcilicet prudentiam compares, atque prævideas quando empyema ſit erupturum, & eo erupto remedia convenienter ac loco adhibeas quæ pus exire faciant, nec ſinant ipſum cunctando tabificum fieri.

Quibus] Empyicis pure adhuc concluſo in vomica, & quod omni caret anacatharſi.

Initio] Suppurati confecti, per metaptωſin pleuritidis aut peripneumoniæ.

Dolor est fortis et contumax] Diſtenta multo pure, dum exitum quærit, membrana & proritata. Nos autem conſultò hîc, πόνον σύντονον, vertimus, *dolorem firmiter fixum & fortem;* exemplo adducti cephalalgiæ, ubi πόνον σύντονον eſſe dixit, quem in prognoſtico ſuper eadem, ὀδύνην ἰσχυρὴν nominavit. Nam quod objicitur; ſævos dolores inchoati puris, miteſcere in confecto; ſanè quidem in ſtabulando & reſidendo, ubi ſenſio gravitatis percipitur loco acerbi doloris. Secus fit in erumpendi contentione. Tum enim diſtentio membranæ eſt major, & proritatio item moleſtior.

Coac. 1. cap. 1.
lib. 2.
li. 3. prog.

Unaque difficilis respiratio] Eadem planè quæ cernitur in phlegmone ſyſtrophica, dum ipſa manet thoracis atque pulmonum, ſcilicet parva & frequens: ut ex hoc loco facilis perceptio ſit illius prognoſeωs quam ſic expreſſimus. *Reſpiratio parva & frequens, inflammationem, & laborem denunciat partium ſpirabilium:* ut inflammatio ad pleuritidem & ad peripneumoniam pertineat: labor autem ad empyema; præſertim verò cùm ad eruptionem viam affectat.

Coac. 1. cap. 9.
lib. 2.

Ac tussis] Ab irrita contentione & concuſſione thoracis, quem ichor laceſſit exudans ab empyemate.

Cum ptyelismo] Quia tum empyicus finem ſputandi non facit, laceſſitus ab ichωre cujus tenuitas, per denſitatem circumtextæ membranæ tranſmittitur & exudat.

Ad vigesimum diem] Ex quo laboravit prægrandi pleuritide, aut peripneumonia.

Eoque celerius] Ad decimumſeptimum; ſi empyema celeriùs factum ſit: ut ſæpe fit ob cauſas in ſuperiore prognωſi adductas.

Ruptionem expecta] Non expurgationem puris quæ ſurſum fit ſpuendo. Nam empyema turgens, dum in tali ferocitate, foras exire nequit; & quia minùs coactum eſt, & membrana denſior circumtexta pulmoni: quod reliquum eſt in tenſione tam forti & συντονίᾳ doloris, cùm in anguſto ſpes eſt & ſuffocatio in propinquo; naturæ fortis contentio ruptionem molitur qua pus effunditur, unde laxitas atque doloris remiſſio.

Quibus autem leviora] Ελαφρότερα dixit per metonymiam afflicti pro afflictione.

Serius pro ratione] i. Pro merito remiſſiorum ſignorum ruptionem indicantium: ubi ad

ſeptenarios & ad vicenarios dies criticos attendendum.

37 Λογίζεσθαι δὲ τὸν χρόνον ἀφ' οὗ πρῶτον ἤλγησεν, ἢ ἐβαρύνθη, ἢ ἐπύρεξεν· εἰ ποτὲ ῥῖγος ἔλαβε. προσγίνεσθαι δὲ ἀνάγκη, καὶ πόνον, καὶ δύσπνοιαν, καὶ πτυελισμὸν πρὸ τῆς ῥήξεως.

Sed ratio ineunda temporis à quo primùm fuit ſævus dolor, aut gravitas, aut febris exacerbata; ſi fortè tum rigor invaſit. Accedere autem neceſſe eſt dolorem, dyſpnœam, & ptyeliſmum ante ruptionem.

Ut a motu fit omnis mutatio: ſic motus à tempore quo paroxyſmi, periodi, & criſes morborum ſuſcipiuntur & fiunt per decertationem naturæ & morbi. Solenne eſt illud. Οἱ πεπασμοὶ ἐκ τῶν χρόνων. i. *Pepaſmi tempore fiunt.* Et, *Febres iiſdem numero diebus judicantur, quibus homines intereunt aut exolvuntur morbo.* Quæ cùm ita ſint.

lib. περὶ χυμῶν. li. 3. prog.

Ratio ineunda temporis.] Ad memoriam revocanda, & acri judicio expendenda occaſio temporis, qua motus & mutationis ſigna eduntur in omni certamine morbi & naturæ; idque cùm aliàs, tum hîc potiſſimùm, ubi comparanda eſt notitia empyematis, tum in vomica, tum in ruptione, ſimulatque mutatio illa fit, ne ipſa medendi occaſio præripiatur, ſed ſingulari judicio arripiatur, quamvis admodum præceps & fugax.

A quo primum fuit sævus dolor] Nova ſpecies doloris oborta in puris pepaſmo, quod dum conficitur, graviora ſunt omnia doloris & febris, quàm confecto: quia tum major eſt membranæ tenſio & proritatio ab intemperie calida, & prægrandi ſanguinis alterati, in parte inflammata ſenſus acerrimi. Non enim hæc ſunt ineuntis peripneumoniæ: ſed jam empyematis metaptωſin habentis.

aph. 46. 2.

Aut gravitas] Facto puris pepaſmo, & pure collecto quod brevi circumſcriptum eſt loco partium circumiacentium, optima conſpiratione ipſum pus undiquaque propellentium. Illa enim demum eſt bona ſuppurati conditio, quod, ut breviſſimè; ſic acutiſſimè eſt collectum. Secus fit in phymate crudo, quod ut latiſſimè eſt diffuſum: ita melioribus ægri rebus apparet, nec ita dolorificum eſt, nec ita corruptioni & gangrænæ obnoxium.

li. 1. prog. & Coac. 8. cap. 11. lib. 2.

Aut febris exacerbata.] Exacerbatur autem fervore ſanguinis dum fit pepaſmus, & doloris acerbitate.

Si forte tum rigor invasit.] Quod ſignum eſt ἀρχόμενον empyematis inchoati atque confecti: ut non ita pridem oſtendimus.

Accedere autem necesse est dolorem, &c.] Ac ſi diceret; ut occaſionem arripias in puncto, quod ajunt, empyematis è vomica erupturi; noviſſima conferre oportet cum primis: ut ſi perſpectum habeas cùm phlegmone in pus tranſierit, idque quàm citò aut ſerò; & ex perſpicientia prævideris quando incidet ruptio empyematis; eam prognωſin confirmabunt deſcripta hîc ſigna quæ ſunt τεκμήρια empyematis jamjam è vomica erupturi. Quæ ſit autem ratio & cauſa horum ſignorum, dictum eſt in ſuperiore prognωſi.

38 Οἷσι μὲν οὖν ὅτε πυρετὸς εὐθέως ἀπογίνεται μετὰ τὴν ῥῆξιν, καὶ σιτίων ἐπιθυμέουσι, καὶ τὸ πῦον ἀνάγεται ῥηϊδίως, λευκὸν ἐὸν, καὶ ἀοσμὸν, καὶ λεῖον, καὶ ὁμόχροον, καὶ ἀφλέγμαντον, κοιλίη τε σμικρὰ συνεστηκότα ὑποχωρέει. ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ σώζονται συντόμως.

Quibus igitur & ipſa febris ſtatim à ruptione diſcedit, & concupiſcunt cibos, ipſum verò pus educitur facilè, album, nihil olens, læve & æquale, nec fervidum, atque tum alvus pauca & figurata excernit; ii ferè confeſtim ſervantur.

Hactenus ſancitæ ſunt leges prædicendi empyematis inchoati atque confecti, quod in pleuritidem cadit & in peripneumoniam; ſive id ſtabuletur in vomica; ſive in ſpatium thoracis ruptionem moliatur. Nunc vomicæ ruptæ, puriſque in thoracem effuſi, commoda & incommoda videamus. Enimvero commoda hæc ſunt.

Quibus igitur.] Vomica rupta empyicis, pure in thoracem effuſo.

Et ipsa febris.] Quam puris fervor accendit, & ipſa ruptionis in thoracem molitio.

Statim a ruptione discedit] Extincto febris foco, nec ullo ſuperſtite empyreumate, per vacuationem humoris morbifici in thoracem effuſi, qui cùm in vomica incanduiſſet æſtu; nunc plane deferbuit, liberumque habet exitum per anacatharſin, ut mox dicetur. Ergo diſcedit febris ἀσήμως καὶ ἀκελτως: quæ propria & vera eſt febris diſceſſio ſine metu relapſus: quoniam empyema pus edidit in membrana collectum, non in viſcere ipſo diffuſum: ut nulla ſuſpicio ſit exulcerati pulmonis neque corrupti. Qua de re illud præceptum eſt in empyemate hypochondrii. *Suppuratorum*, inquit, *quæ ſurſum ſunt; alia quidem in tunica ſtabulantur collecta; alia verò in viſceribus ipſis diffuſa.* Hujus autem collectionis ſigna lucent in

Coac. 7. capite 11. lib. 2. aph. 45. 7.

pure

pure deſcripto, non amurcoſo. Huc accedit, quòd rupta vomica magnam ægro levationem adfert, quòd ex loci anguſtia pus abiit in amplitudinem, ac ſpiritus quem ſpiramus, in pulmonibus, unde priùs arcebatur, ſedem invenit. Nec verò inde ampliùs metuenda eſt nova oppreſſio, cujus Hippocrates meminit: quia puris effuſi non eſt longa in thorace manſio, ſed cita expurgatio per liberam & liberalem anacatharſin, ut mox infrà ponetur. lib. 3. περὶ νούσων.

Concupiscunt cibos.] Quorum paulò ante ſumma fuit abominatio, ἀποσιτίη, non quidem labefactata per νέκρωσιν alvo; ſicut jam vidimus in ſuppuratis vetuſtate tabificis (nam talis abominatio eſt planè mortifera & inſanabilis:) ſed à perenni affluxu ichoris maligni qui ab empyemate concluſo exudabat, & perennitatem ſuam à febre habebat, unde liquitur caro recens preſſa, & ſanguis bileſcit. Coac. 33. hujus cap. Nunc ea dimiſſa, eodem planè modo, quæ proſtrata erat appetentia excitatur: quod eveniſſe narrat præceptor iis qui febre laborabant tritæophya, de quibus ita ſcripſit. Ἓν δὲ χρηστὸν καὶ μέγιστον τῶν γινομένων σημείων, καὶ πλείστους ἐῤῥύσατο τῶν ὄντων ἐν τοῖσι μεγίστοισι κινδύνοισι, οἷσιν ἐπὶ τὸ στραγγουριῶδες ἐτράπετο. i. *Utile unum maximùmque eorum quæ accidebant ſignorum, quibus converſio fiebat ad ſtranguriam.* Et paulò poſt. Γεύμασι πᾶσιν ἡδέως εἶχον. i. *Cibos omnes ſuaviter guſtabant.* Suprà autem dixerat. Μέγιστον μὲν σημεῖον καὶ κάκιστον διὰ τέλεος παρεπόμενον τοῖσι πλείστοισιν, ἀποσίτους εἶναι πάντων γευμάτων. i. *Maximum deterrimumque ſignum plurimos circumvenit; ciborum abominatio.* lib. 2. περὶ ἀέρων. 1. Epid. part. 2.

Ipsum vero pus.] Rupta vomica in thoracem effuſum.

Educitur] i. Surſum expurgatur ſpuendo. Id enim ſignificat verbum ἀνάγεται, unde nomen deducitur τῆς ἀναγωγῆς quod uſurpavit præceptor in illo aphoriſmo. Ὁκόσοι αἷμα ἀφρῶδες πτύουσι· τουτέοισιν ἐκ τοῦ πνεύμονος ἡ ἀναγωγὴ γίνεται. i. *Quicunque ſpumantem expuunt ſanguinem; iis de pulmone surſum expurgatio fit.* aph. 13. 5.

Facile.] i. Citò, liberè, & liberaliter. Ac citò quidem, ne mora in vitio ſit; liberè & ex facili, ne dolor ex irrita concuſſione, cum tuſſis moleſtia, rheuma concitatum inferat in partem afflictam, & parti afflictæ nova inferatur afflictio; liberaliter autem, ne quid reliquiarum ſuperſit purulentæ materiæ, unde vel nova ſit pulmonum oppreſſio ad interitum uſque fatalis, vel conſectaria ſit tabes mortifera.

Album.] Quod partis, ubi confectum eſt, integritatem arguat.

Nihil olens.] Tantùm abeſt ut ſit fœdi odoris: unde ſignificatur prædictæ partis integritas, & ſuppurabilis materiæ nulla putredo ſive corruptio, ex dominatu caloris nativi, cujus virtute fit omnis pepaſmus, maximeque in ſuppurato.

Læve.] Ex magiſterio caloris vivacis atque vivifici, quo pariter æqualiterque materia ſuppurabilis mitificatur.

Et æquale.] Tum in ſubſtantia, tum in colore; ex quo ſignificatur humoris ad ſuppurandum benignitas & obedientia. Eſt igitur æquale in ſubſtantia, quod nulla ſui parte eſt craſſius neque tenuius; in colore autem, quod expuendo non cernitur, exempli cauſa, bilioſo, pituitoſo, vel atro permixtum.

Nec fervidum.] Quia fervor ejus, dimiſſa febre, deferbuit, nec ullum calorem edit in ſputo, neque exhibet parti contactæ.

Atque tum alvus pauca et figurata excernit.] Bene conſtituta naturali œconomia, in coquendo, diſtribuendo, & excernendo.

Ii fere confestim servantur.] Quia fruuntur commodis quibus vita hominum ſuſtentatur; reſpiratione libera, & inculpata nutritione. Eſt autem perperam hìc ſcriptum, *ferè*, pro *certò*, aut *ſine dubio*: ſicut legitur in prognoſtico.

39 Οἷσι δὲ πυρετοί τε παρακολουθοῦσι, καὶ δίψα, καὶ ἀποσιτία, καὶ τὸ πῦον πέλιον, ἢ χλωρὸν, ἢ φλεγματῶδες, κοιλίη τε ἐφυγραίνεται· τελευτῶσι.

Quibus autem veniunt inde febres, & ſitis, & cibi faſtidium, atque pus exit lividum, aut viride, ſpumans & fervidum, alvuſque liquida eſt; moriuntur.

Quæ hic ponuntur ſigna, ejuſmodi ſunt, ut deſperationem ſalutis oſtendant.

Quibus autem veniunt inde febres.] i. Quæ ruptionem vomicæ conſequuntur: quia pus effuſum, quod priùs erat in pulmone diffuſum, horrorem ciet, qui febrem accendit per afflictionem caloris nativi. Atque hìc frequens rigor, & conſectaria febris, tabifica; vires jam multùm infirmas, omnino reddunt effœtas. Notum eſt illud. *Crebrò citatus rigor, ut febris diſcedens, ægro jam infirmo; lethalis.* Ac nihil naturæ gravius, quàm frequens rigendi & caleſcendi viciſſitudo. aph. 46. 4.

Et sitis.] Concepta in pulmonibus cauſa ſitifera, quam febris efficit importunam.

Et cibi fastidium.] Ab ichore maligno qui prorepit in alvum, ejuſque virtutem coquendi & appetendi labefactat, unde graviſſimum infertur malum τῆς ἀποσιτίης, qualem in omni morbo agnovit Hippocrates, ut ſuprà tangebamus. 1. Epid part. 2.

Atque pus exit.] Sed fruſtra, & naturæ immerito. Fruſtra enim malignæ cacochymiæ vacuatio fit, quam fovet nobiliſſimi viſceris prava affectio. Ratum eſt illud; quòd omnis excretio prava, ſignum eſt affectionis pravæ. aph. 47.

Lividum.] Livoris qui cernitur in aliqua parte, vel in humore, duplex omnino cauſa eſt; νωθρότης, ἢ νέκρωσις: hìc autem ſputum livet perfrigerata parte, perfrigeratur emortua; emoritur autem per extinctionem vivacitatis in vitali principio, & paupertatem vitalis caloris ab

ab exhauſto corde. Eſt autem hoc lividum fœdi odoris.

Aut viride.] Nondum emortua parte, ſed incendio conflagrante, & bile accenſa. Nam quicquid æruginoſum eſt, quod in prognoſtico dixit *χλωρὸν κάρτα*, undecunque veniat; humoris unde gignitur, & partis unde manat, ardorem denunciat.

prorr. 10. f. 1. 1.

Spumans et fervidum.] i. Bullatum & æſtuoſum. Eſt autem ſic, obortis bullis in circumtenſo humore, vi caloris contra naturam.

Alvusque liquida est.] Quia tædet jam partes nutritias, nativo calore & ſpiritu defraudatas, ſui quamque officii: atque imprimis jecur in attrahendo, ventriculum in coquendo; unde in ſumma infirmitate, nova ſubinde fit infirmitatis acceſſio.

aph. 12. 5.

Moriuntur.] Collapſis omnibus naturæ præſidiis, & ſæviente morbo; quæ ſalus vitæ reſtat ſperabilis? mors in propinquo eſt: notæ ſunt cauſæ interitus & ſalutis.

40 Οἷσι δὲ τὰ μὲν ἐπιγίνεται, τάδε μὴ ἐκ τῶν προειρημένων οἱ μὲν ἀποθνήσκουσιν· οἱ δὲ ἐν πολλῷ χρόνῳ σώζονται.

Quibus autem ſigna quædam adſunt prædicta, quædam verò abſunt; alii moriuntur; alii poſt longum tempus ſervantur.

Magna sæpe incidit ſignorum controverſia, cùm alia medicum ſpe conſolantur ſalutis, alia verò metù exterrent interitus. Ac tum difficillima eſt tecmarſeως ineundæ ratio ad prædicendum certò quid eventurum ſit. Sed ea ſic ineunda ex doctrina Hippocratis. Ac primùm τεκμήρια, i. *ſigna ſyllogiſtica*, plus conferre ad τέκμαρσιν, quàm τὰ εἰκότα, i. *veriſimilia.* Deinde τὰ ὁμοειδῆ, i. *quæ ſunt ejusdem ſpeciei*, & inter ſe conſocialia, majorem habere vim quàm ἑτερογενῆ, *diſſentanea*, quæ ſunt alterius ſpeciei: præſertim cùm agitur de comparanda cujusque morbi notitia. Nam in prædicendo, ſæpe non minùs juvant diſceſſionem vitæ aut morbi, quàm ipſa τεκμήρια; ut alvi profluvium in laudabili, aut certè non mala anacatharſi. Poſtremò certa comparatur τέκμαρσις; ad vitæ quidem præſagium, ſi cum remiſſione τῶν παθογνωμονικῶν appareant commoda epiphænomena, ut in pleuritide miteſcente, ſputum flavo permixtum, citò & copiosè editum; interitus autem, ſi pathognomonica ſigna prægrandia, nimis opprimendo acceſſionem adjungant eorum quæ à propagatione morbi epigenomena nominantur, indeque faciant epiphænomena prava quæ principatum obtinent in prædicendo de morbis acutis; maximè verò prava. Nam bona, ſæpe irrita fiunt ex eventu, ut ſputum laudabile quod dolorem non ſedat, propter perennitatem rheumatis concitati. Sed ut ad prava redeam, quorum vis major eſt quàm bonorum in eodem morbo ad præſenſionem interitus aut ſalutis; pravorum calamitas potiſſimùm cernitur in prægrandi peripneumonia quæ habuit phrenitidis acceſſionem, per epigeneſim; tum epiphænomena edidit prava in ſputo, qualitate, copia, tempore, & expurgandi modo, quale peſſimum edi poteſt. Sic in cωmate vigili cernuntur pathognomonica cerebri multùm oppreſſi, ex pari magiſteriò pituitæ & bilis, unde naſcitur monſtrum biceps quod τυφομανίαν Græci vocant; inde per epigeneſin dolor cervicis atque lumborum: quoniam facilis eſt ſympathia faciliſque ſyntimoria τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν πεφυκότων; mox epiphænomenon ſequitur mutatæ oppreſſionis in exolutionem, ſanguinis ſubſtillum è naribus, idque quarto die. An non hæc omnia ab eodem fonte nata, conſpirant ad mortem? Sed in controverſia ſignorum hîc deſcriptorum, ejus dirimendæ mea ſic ratio eſt; ut ſi peſſimum epiphænomenon ſit inemendabile, cujuſmodi eſt lividum pus à necrωſi, cum acceſſione febris, & liquidæ alvi; deſperata ſit omnino ſalus ægroti: quoniam ad mortiferam vim morbi, collapſis jam omnibus naturæ præſidiis, continenter accedit & creſcit virium ſumma infirmitas. Quòd ſi in tanta puris & febris calamitate, adhuc ſuperſit œconomiæ naturalis integritas, & firma vis partium nutritiarum; valet id quidem plurimùm ad uſum atque dulcedinem diuturnioris vitæ: ſed non ad ſpem certò retinendam ſalutis. Nam vitium illud contumax, tandem aliquando partes nutritias in contagionem adducet. Sin autem parvum pus domabile ſit, ut ſpumans & fervidum, ac cætera mala remiſſiora, nec alvus liquida; ſpes quidem affulgere, ac velut ſalutis quædam aura poteſt afflari. Eſt enim ſperabilis ægri ſalus, poſt longum tempus triumphaturi de morbo.

41 Οἱ δὲ μέλλοντες ἔμπυοι γίνεσθαι, πτύουσι πρῶτον μὲν ἁλμυρὸν, εἶτα γλυκύτερον.

Qui futuri ſunt purulenti, primùm quidem expuunt ſalſa, mox dulciora.

Hoc theorema.] non eſt catholicum, nec verum καθ' ὅλου, ſed καθ' ὑπόθεσιν. Non enim peripneumoniæ omnis quæ empyematis metaptωſin habet, ſalſum aut ſalſilaginoſum eſt ſputum. Sed ſi qua in peripneumonia tale ſputum editum eſt, id ſimulatque dulceſcere cœperit, empyema ſuccedit. Ergo non omnis purulentus à ſputo ſalſilaginoſo, dulcius expurgare ſolet. Ut certè illa ſputi ſalſi in dulce mutatio, non ſit τεκμήριον, i. *ſignum ſyllogiſticum* omnis empyematis in peripneumoniam, vel in pleuritidem incidentis. Nam ſine

illo

illo ſigno, ſæpe fit empyema. Nec verò ſemper commodo ægri ſalſum mutatur in dulce: quia præſtaret ſalſum liberaliter expurgari, quàm in pus converti. Eſt enim melior anacatharſis, quàm empyema. Quòd autem ſputi dulcedo in malis ducenda ſit, jam ſuprà poſitum eſt inter adverſa pleuriticorum ſigna. Coac. 8. hujus cap. Et vero Hippocrates empyema ſcripſit fore annuum ſputi dulcis, niſi ad quadrageſimùm diem vacuatum fuerit. lib. 3. περὶ νούσων.

Ergo. Qui futuri sunt purulenti.] A peripneumonia quæ in tumore conſiſtit, à pituitæ ſalſæ prolapſu, & collectione exorto; ad cujus curationem, auſpicandum præcipit à remediis caput ſiccantibus & repurgantibus; eod. lib. 3. περὶ νούσων. purulenti autem futuri ſunt ex longa pituitæ mora in pulmonibus, unde nec citò, nec liberè, nec liberaliter expurgatur.

Primum quidem expuunt salsa.] Expuunt autem ſerò, parca manu, & difficulter; atque illam ſalſilaginem facit pituitæ putredo, vel ſeri biliofi & pituitæ permixtio.

Mox dulciora.] Sic enim à pepaſmo ſalſa & amara dulceſcunt mitificata: ſed fruſtra fit pepaſmus ad empyema quod foras non exit. Propterea nuper voluit, parotidas non ſolùm ſuppurari; Coac. 12. hujus cap. ſed etiam fiſtulari, i. fiſtulam edere rupta vomica pus effundente. Alioqui, denegato exitu, novam inde pus illud dulce concepit ſalſilaginem, planè tabificam: de qua illud præceptum eſt. *Si cui ſputa ſalſa & tuſſis quieſcunt, huic rubet corpus velut exanthematis obſitum: ſed ante interitum exaſperantur.* Coac. 15. capite 7. lib. 2. Nam ſputum illud, dulcius factum è ſalſo, foras non exit liberè: quia morbus jam in vetuſtatem incidit, quando tale percipitur. At ſera ex purgatio nunquam medici & ægri votis reſpondet, in copia, & expurgandi modo.

42 Οἷσι δὲ ἐν πνεύμονι ἐμπυήματα γίνεται, τὸ πύον ἀνάγουσιν ἐς μ. ἡμέρας μετὰ τὴν ῥῆξιν. ταύτας δὲ ὑπερβάλλοντες, ὡς τὰ πολλὰ φθισικοὶ γίνονται. male legebatur. φύματα.

Quibus in pulmone fit empyema, ii quadraginta diebus à ruptione, pus expurgant: ſed iis fruſtra exactis, tabidi ferè redduntur.

Peripneumoniæ in empyema metaptoſin habentis conditio explicata fuit ad illam prognoſin. *Qui autem peripneumonici, diebus criticis non expurgati ſunt, ſed eos cum delirio exegerunt; tandem exactis quatuordecim morbi diebus, periculum eſt ne purulenti fiant.* Coac. 27. hujus cap. Eòdem ſpectat & illa. *Jam vero dolorifica partium iſtarum mala, quæ non quieſcunt nec expurgatione ſputi, nec phlebotomia, nec pharmacia, nec diæta, in empyema mutantur.* Coac. 19. hujus cap. In hanc ſententiam ſolennis eſt aphoriſmus 8. lib. 5. de mutatione pleuritidis in empyema. Sed empyematis facti, & vomicæ ruptæ, vel puris in thoracem effuſi vacuatio per anacatharſin, quæ vel diebus abſolvitur quadraginta, vel tranſit ad phthiſin; cur ita fiat, ratio jam adducta fuit commentario ad illam prognoſin. *Qui è pleuriticis facti ſunt purulenti; quadraginta diebus à rupta vomica expurgantur.* Coac. 12. hujus cap. Exemplum legitur in Metone, cui quadrageſimo die pleuritidis in empyema mutatæ, ipſum pus, rupta vomica, expurgationem abſolutam ſui habuit trigintaquinque aliis à ruptione diebus. 7. Epid. Atque ita periculo & morbo defunctus eſt. Jam igitur ſit ſatis monuiſſe, malè hîc legi φύματα, ἀντὶ τοῦ ἐμπυήματος. Nam phyma pulmonis uſurpatur lib. περὶ νούσων, pro ſyſtrophica ejus phlegmone, in quam non cadit expurgatio purulenta, dum ipſa manet. De phthiſi autem, quæ & cujuſmodi ſit, loco dicetur. Hac de re ſolennis eſt aphoriſmus. *Qui ex pleuritide facti ſunt purulenti; ſiquidem quadraginta diebus à ruptione, fuerint expurgati: quadrageſimotertio quieſcunt: ſin minus tranſeunt ad ipſam tabem.* aph. 15. 5. Vide Galeni commentarium.

43 Ἐπὶ πλευρῷ ἀλγήματι, στάξις ἀπὸ ῥινῶν αἵματος· κακόν.

Si lateris morbo ſubſtillum incidat ſanguinis è naribus; grave malum.

Omnia quæ apparent & fiunt ἀκρίτως, i. *non lege critica*, lethalia ſunt, aut certè ſiniſtri judicii: maximè verò cùm præter ſpeciem ipſam τοῦ ἐπιφαινομένου, quo nec dolorificum malum foras exit, nec exiturum oſtenditur; in vitio ſunt etiam, excrementi ipſius qualitas, quantitas, modus excernendi, & tempus. Omnia enim τὰ κρίσιμα, μὴ κρίνοντα, qualitate quidem non aliena, ſunt δυσκελέα, i. *ſiniſtri judicii*, eoque magis, quò plura conſpirant ad δυσκελείαν, quantitas exigua, dies non criticus, & pigra excretio: quæ autem judicatoria non judicantia, qualitate in vitio ſunt, mortifera eſſe dicuntur; eoque magis, quò plura huc ſpectant. Atque ut theorematis veritatem intueamur.

Si lateris morbo.] i. Pleuritidi quæ conſiſtit in phlegmone ſyſtrophica membranæ coſtis intextæ, vel etiam lateris morbo, i. empyemati collecto, vel effuſo. Nam de utroque dicitur lateris morbus, i. de phlegmone, & empyemate: præſertim hoc loco ubi agitur de empyemate, quod etiam eſt dolorificum lateris malum. Neutrius autem epiphænomenon eſt ſubſtillum è naribus, ut mox dicetur.

Substillum incidat sanguinis e naribus.] Quod ſpecie ipſa non eſt pleuritidis epiphænomenon, nec empyematis: niſi fortè ſit epigenomenon; illius quidem, per metaſtaſin ad cerebrum, quæ paraphoricum edit ſymptoma, unde ſubſtillum, ſicut in comate vigili: lib. 3. περὶ νούσων. ſ. 1. 1. prorrh. hujus autem, per exolutionem potentiæ retentricis ab inveteratione ſuppurati tabifica. Coac. 2. cap. 2. li. 2.

fica. Nec verò ſubſtillum ſanguinis, in bonis unquam ducendum; niſi fortaſſe id unum quod hæmorrhagiæ liberalioris opinionem facit: cujuſmodi eſt illud quod cum urinæ pe- Coac. 155. paſmo incidit in quartum diem, apparetque ad hæmorrhagiam ſeptimo die venturam; in- lib. 1. cidit autem ſternutatione oborta. Nam de Metone quod ſcriptum eſt, bis die quarto 7. Epid. ſubſtillum ſanguinis habuiſſe: peſſimè quidem illi fuiſſet, niſi fovendo caput, Hippocrates quinto die profluvium ſanguinis excitaſſet.

Grave malum.] Quia non eſt proprium epiphænomenon, & quia parca manu & pigro lapſu fluit: quod ſignum eſt proritationis irritæ, quæ non raro, ſanabiles morbos, ex eventu 1. Epid. facit inſanabiles. Fit enim ex irrita proritatione κακὴ ἀπόστασις, quæ infert acriſiam, dyſcriſiam malorum acceſſionem, relapſum, mortem quoque ipſam. Hinc vetus illa opinio; melius multò eſſe, naturam quieſcere, quàm aliquid fruſtra moliri. Sed irrita fit proritatio in ſubſtil- prorr. 56. lo: quoniam potens non eſt natura nimiæ abundantiæ, qualitatiſque malignæ, vel, ut ſcripſit ſ. 3. 1. Galenus; natura ſuo dominatu nequit regere multos vel malignos humores, aut ipſa jacet effœta diu multumque oppreſſa. Illud verò malum, pravitate ipſa multò fit pejus, ſi ſanguis qui hiſt. 1. 1. ſtillat, qualitate ſit merus, ut in Philiſco; ſi fluat è diverſo mali dolorifici; ac ſi undecimo die; Epid. nec etiam in paroxyſmo, ut quarto aut quinto; ſine delectu periodorum, ut paribus aut im- Coac. 2. paribus diebus morbi exacerbantur; poſtremò ſi bis die fiat, & redeat, quod exploditur in capite. 13. illa prognωſi. *Undecimum diem agentibus, ſubſtilla ſanguinis mala ſunt; idque cùm alias, tum ſi* lib. 2. In Philiſc. *bis fiant & redeant.* Quò enim ſæpius fruſtra proritatur natura, ejuſque contentio irrita ma- Coac. 12. net atque inanis; eò res ægri pejus eunt. Sic in rigore vidimus, ſæpe & fruſtra concitato. capite 13. lib. 2.

44 Οἷσιν ἐμπύοις, ἐπιεικέστερον ἔχουσι, δυσωδίαι τῶν πτυσμάτων παρακολουθοῦσι· τούτους ὑποστροφὴ κτείνει.

Quibus purulentis mitiora ſunt omnia, ſi poſtea pus edunt fœdi odoris; iis recidiva mortifera.

Illa demum levatio empyicorum fluxa eſt atque obnoxia recidivæ, in qua ſuperſunt reliquiæ morbi exacti. Superſunt autem reliquiæ; aut veteris cacochymiæ, aut ſuccreſcentis Ac veteris quidem, in pure concluſo, vel in thoracem effuſo, quod foras non exit: ſuccreſcentis autem a vitio pulmonum exortæ, in quibus diffuſum pus, non in membrana collectum, rupta vomica, ulcus ferinum reliquit, unde perennis generatio puris maligni.

Ergo. Quibus purulentis.] Qui propriè dicuntur empyici, & ſunt ejuſmodi, vel pure in vomica pulmonum collecto, vel in thoracem erupto.

Mitiora sunt omnia.] Dyſpnœæ, doloris, & febris, eaque pathognomonica, quæ dum pus conficeretur, majora erant quàm confecto; non tamen omnino quieverunt: quoniam τὸ ἐπιεικὲς eam moderationem ſignificat, de qua verſatur illud in ſapientum ſermone, μηδὲν ἄγαν, i. Coac. 97. *ne quid nimis:* quemadmodum ſuprà jam è prorrhetico annotavimus. In effuſo autem pure, lib. 1. quod vomica ipſa vomuit, mitiora ſunt omnia epigenomena, dyſpnœæ, tuſſis, ptyeliſmi, fe- prorrh. 67. ſ. 3. 1. bris, doloris: quorum acerbitas magna erat dum ruptionem natura moliretur. Jam enim pus lib. 1. περὶ rupta vomica, è loci anguſtia tranſiit in amplitudinem, & ſpiritus ipſe quem ducimus, in pul- νούσων. monibus, unde priùs arcebatur, ſedem invenit.

Si postea pus edunt foedi odoris.] Cujus fœditas putredini accepta refertur, ab ex- 6. Epid. tinctione vitalis principii, in qua fixa erat vivacitas partis nondum corruptæ. Talis autem fœditas ſepen ab Hippocrate nominatam oſtendit.

Iis recidiva.] i. Nova ſymptomatum, paulò antè remiſſorum, fœtura; ab oppreſſione pulmonum atque thoracis; quam facit puris collecti, & continenter ab ulcere ſuccreſcentis nimia abundantia, cum perenni affluxu catharri è capite. Hæc autem recidiva cernitur in reverſione & moleſtia ſymptomatum graviorum quàm fuerint in ruptione propinqua, nem- lib. 1. pe doloris, febris, dyſpnœæ, meteoriſmi, & anxitudinis.

περὶ νούσων. Mortifera.] Quia deinceps nulla erit remiſſio, ſed incrementum, & vires effœtæ languent cum acceſſione majoris infirmitatis, & ſympathia partium omnium ſociarum & vicinarum.

45 Οἱ ἐν πλευριτικοῖσιν ἀναπτύοντες πυώδεα ὑπόχολα, στρογγύλα, ἢ πυώδεα, ὕφαιμα, παρακολουθόντος χρόνου· ὀλέθριοι δὲ καὶ οἱ τὰ μέλανα λιγνυώδεα πτύοντες, ἢ οἷσιν ἀπὸ οἴνου μέλανος γίνεται πτύσματα.

Qui è pleuriticis purulenta expuunt biliosa, rotunda, aut purulenta, fuſca; labentibus inde diebus, deſperati: deſperati ſunt etiam qui nigra & fuliginoſa expuunt; aut quibus, velut nigro vino, ſputa ſunt tincta.

Coac. 16. Existit pepaſmus omnino peſtiferus, ut quodam loco ſcripſit Hippocrates (per ironiam capite 15. ita loquutus, quia hoc, quicquid eſt, corruptionis potiùs quàm pepaſmi nomen meretur:) lib. 2. ubi paria non ſunt omnia caloris nativi, & mitificandi humoris; ut ſi humor pravitate ſua ſit indomabilis, aut ſi nativus calor effœtus langueat in pepaſmo materiæ, alioqui natura mitificabilis. Ac prioris vitii exemplum hîc ponitur in expuitione purulenta & biliosa: alterius

alterius verò in purulenta ὑφαίμῳ. Quoniam autem pleuritidis & peripneumoniæ mortifera [Coac. 15. cap. 15. lib. 2.] ſunt omnia, ſicut de angina præceptum eſt; niſi dolorificum malum foras exeat citò, & liberè ac liberaliter; quale in utroque morbo deſcriptum eſt: aut ſi careat beneficio anacatharſeos, illud certè obtineat quod medium eſſe diximus inter veram criſin & deſperatam ſalutem; videlicet empyema, cujus quoque vacuatio expetenda per facilem ſputi anagωgen, nihil olentis, undiquaque albi, lævis, & æqualis. Ac talis anagωge, verùm & certum eſt ſignum mali dolorifici, exeuntis cum redintegratione partis obſeſſæ, omni- [Coac. 38. hujus cap.] umque ſymptomatum vacuitate. At ſi non fuerit talis, ſed qualis hoc loco & ſuprà jam poſita eſt; non certè hæc, malum exire, ſed intus ad ægri peſtem perniciemque ſubeſſe teſtatur; unde perennis manat puris maligni ſoboles & propagatio, quæ finem habitura non eſt, donec ægrotus animam exhalarit. Sed hujus prognoſeωs demonſtratio petenda erit ex aliis quæ in hanc ſententiam ſcriptæ ſunt, ac demonſtratæ.

Ergo. Qui e pleuriticis.] Pleuritide ſæva correptis, quorum anacatharſis nec cita fuit, nec liberalis & libera, ſputi exactè flavo permixti, unde pleuritis non raro ſua ſponte quieſcit, criſinque habet ſimplicem perfectam, recidivæ & ſuppurati expertem; eademque nec phlebotomia, nec pharmacia, nec diæta curationem recepit; & tamen virtute naturæ, empyemati locum dedit; cujus confectio & eruptio celeritate præcedit reliqua empyemata quæ cadunt in pleuritidem & peripneumoniam: ſicut non ita pridem annotavimus ex Galeno ad illam prognωſin. *Plurimæ autem ſuppurationes rumpuntur*, *aliæ quidem* [Coac. 35. hujus cap.] *viginti dierum*, &c. Ubi demonſtratum eſt, plurimas eò dici, quod aliæ ſint alterius generis quæ non ſervant legem dierum criticorum in ea prognωſi traditorum; ſed multò antè rumpuntur, ac ſeptimo die non rarò tales eduntur, quales in prognoſtico, & ſuprà, & hîc leguntur.

Purulenta expuunt biliosa.] Intra decimumquartum, nulla præeunte ſalutari anacatharſi quæ dicta eſt. Nam cætera empyemata non fiunt, aut certè vix antè 14. nec rumpuntur antè 20. quàm breviſſima eſſe poteſt eorum confectio, & conſecuta ruptio. At [li. 2. prog. & Coac. 20. hujus cap.] purulenta & biliosa expuitio empyematis tam citò confecti, ſæpe cadit in ſeptimum, indeque mors venit intra decimumquartum. Tam citæ mortis cauſa eſt morbi ferocitas, & ſumma caloris nativi infirmitas, quæ cernuntur in bilioſo pure, diductumve id fuerit, aut permixtum: maximeque cùm ipſa natura, rei malè geſtæ arguitur ſeptimo die: tum enim malè res eunt, atque ſpes omnis retrò ſublapſa refertur. Eſt autem, ut jam diximus, analogia ſeptimi indicantis, ad criſin decimiquarti. Sed ſatis jam alibi dè iis qui [Coac. 20. hujus cap.] purulenta expuunt bilioſa, & quare moriantur.

Rotunda.] Quorum pravitas conſideranda in ſigno & cauſa. In ſigno quidem, quo denunciatur craſſitudo & lentor humoris in pulmonum bronchiis cumulatè collecti, & ab immoderato calore tam glutinoſi atque rotundi: pars enim unde manat, ardore conflagrat. In cauſa autem: quoniam difficilis eſt talium excreatio; eaque difficultas excreandi, auget materiæ contumaciam, auget quoque ardorem: hinc major dyſpnœa. Atque hæc tria; difficultas ſpirandi, excreandi, & glutinoſum pus, mutuas tradunt operas in ægroti perni- [lib. 1. acut.] ciem, ut alibi docet præceptor.

Aut purulenta subcruenta.] Unde ſignificatio fit effœti multùm caloris nativi, qui materiam, pepaſmi capacem, mitificare non poteſt, coloremque ſolidarum partium, quarum munus eſt ipſa concoctio, puri, ut decet, omni ex parte inducere.

Labentibus inde diebus.] Unde pravitatis & infirmitatis acceſſio fit. Nam & corruptio major in dies accreſcit, & virtus exolvitur partium quarum officia neceſſaria ſunt ad conſervationem vitæ.

Desperati] Quorum deſperatio poſita eſt in vitio inemendabili partium obſeſſarum, calorem cordis vitalem ſuffocantium, vel extinguentium cum ſpiratione difficili atque tabifica.

Desperati sunt etiam.] Calamitoſa vi ardoris quo peruruntur atque conflagrant partes ſpirabiles, unde μαρασμὸς τῆς φρυγῆς, & privatio, ex qua denuo habitus comparari non poteſt.

Qui nigra expuunt.] In quibus ſumma ſunt pravitatis omnia, quæ in cujuſlibet meri humoris vacuatione cerni poſſunt. Nam hujus nigri humoris, atque, ut ita dicam, atrabilarii, non melancholici, materialis cauſa eſt bilis multùm viridis & æruginoſa; efficiens verò, prægrandis calor adurens, & ſerum exhauriens, unde tam merus eſt ut eo nihil magis: juxta [li. 2. prog.] illud. Εἰ δὲ μὴ οὕτως ἄκρητον, ὥστε μέλαν φαίνεσθαι, &c. Atqui nihil merum in bonis ducendum, ne ipſe quidem ſanguis. Ergo deſperati ſunt illi qui cum ſputo nigro, purulentum expurgant.

Et fuliginosa.] Damnantur hîc fuliginoſa, quæ tamen plus habere ſecuritatis alibi ſcripſit, quàm cætera prava: multùm enim differt fuliginoſum à nigro. Nam à fuligine ſuperficies [Coac. 17. hujus cap.] tantùm fucatur: ſed ab ardore totum corpus omni ex parte nigreſcit. Atque ut nigriciei cauſa eſt ardor quo humor conflagrat: ſic fuliginoſi caloris vapor & anathymiaſis, quia ſuperficies humoris fucatur. Sed in ſputo vera eſt fuliginoſi commendatio, præ cæteris malis. In empyemate vituperatio, poſtquam naturæ fruſtra conatus capti ſunt in coquendo.

46 Ὁκόσοι αἷμα ἀφρῶδες πλύουσι, πονέοντες ὑποχόνδριον δέξιον· ἀπὸ τοῦ ἥπατος πλύουσι, καὶ οἱ πολλοὶ ἀπόλλυνται.

Quicunque ſpumantem expuunt ſanguinem, dextroque laborant hypochondrio; à jecore ſpuunt, multique intereunt.

Ecce quo in errore verſantur, qui omnem diagnωſin pleuritidis aut peripneumoniæ ponunt in ſputo cruento. Non enim hoc pathognomonicum eſt illorum morborum; ſed epiphænomenon potiùs: nec unquam inter diagnωſtica recenſetur à præceptore; ſed inter prognωſtica: niſi quis diagnωſin inde comparari putet humoris morbifici: quod illi conceſſerim facile, modo inde prognωſin ineundam eſſe fateatur. Enimvero dubitari non poteſt quin ſputum ſpumoſi ſanguinis, illinc veniat, aut illac feratur, ubi facilis eſt generatio ſpumæ in circumtenſo ſanguine à ſpiritu flatulento, vel à calore contra naturam. Eſt autem facilis circumtenſio in ardore, vaſorum amplitudine, & motu perpetuo ſpongioſi pulmonis; cum acceſſione tuſſis moleſtæ quam excitat crebra concuſſio. Vera eſt igitur illa ſententia præceptoris. aph. 13. 5. *Qui ſpumantem expuunt ſanguinem, iis anagωge fit è pulmone.* Verùm ut ſpuma fit in pulmone: ita non ſemper ſanguis è pulmonis commeatu, nec de ſubſtantia ejus prorumpit. Quod multis juvenibus uſuveniſſe comperi, quibus, cohibita narium hæmorrhagia, ſanguinis anadrome curſum habuit per pulmones, & exitum per os. Ac mihi quoque jam homini quinquagenario, cùm 1558. olim familiaris fuiſſet narium hæmorrhagia, commodo valetudinis ad illud uſque tempus ætatis meæ; 1578. tum ea ſuppreſſa, nec tamen anadrome ſtatis temporibus quieſcente; qua data porta prorupit per anaſtomωſin venarum pulmonis, atque id quidem ſæpe & multùm: quæ tamen ſedata per Dei miſericordiam, nullam offenſionem partis reliquit qua curſum inflexit, præter ſummam corporis infirmitatem. Sed eum qui ſequutus eſt annum exegi in medendo, ſcribendo, & legendo Hippocratem clara voce & firmis lateribus. Deo ſit honor & gloria qui me ſanavit, ac mihi medicinæ faciundæ rationem aperuit per hæmorrhoidas, admota hirudine. Sic enim rheuma concitatum retrahitur, efferaque ſedatur anadrome atque ſiſtitur. aph. 32. & 33. lib. 5. Huc ſpectant & illa. *Mulieri ſanguinem evomenti, menſes prorupti*; λύσιν, i. *ſolutionem afferunt.* Et. *Mulieri menſtruali, cui menſtrua non reſpondent; prodeſt è naribus profluere ſanguinem.* Coac. penult. c. 13. lib. 2. Eſt enim ratum illud; quòd qui ſtatis temporibus profundunt ſanguinem, ſi loco non profuderint; graviſſimis malis tentantur: ac nonnulli epileptici moriuntur; niſi aliqua fiat anagωge, aut per Coac. ult. cap. 13. lib. 2. phlebotomiam proviſio vel curatio adferatur. Nam *ex hæmorrhoide quantumvis parum aut parumper aperta; obortæ vertigines; paraplecticum quippiam ominantur. Sanat autem phlebotomia.* 6. Epid. Ut autem hæmorrhoides convenienter fluentes, omnia ferè arcent mala thoracis & cerebri, atque adeo corporis univerſi: ſic illæ inconſideratè ſuppreſſæ, planè graviora inferunt mala, quàm quæ arcere ſolebant. Eſt igitur neceſſaria κενεαγγείη, i. *vacuatio* cujuslibet ſupervacanei quod exitum de more non habet: alioqui tum à ſuppreſſione ubi ſtabulatur, tum ab anadrome ubi ſubſiſtit; ſæpe inſanabilem morbum facit. Ac nihil naturæ moleſtius, nihil peſtiferum magis, quàm ſolitæ excretionis repentina ſuppreſſio. Ex ea enim ſuppreſſione, multi per Coac. 11. cap. 13. lib. 2. oppreſſionem & malignam cacochymiam morbi graves naſcuntur. Nam *& profuſa narium hæmorrhagia vi ſuppreſſa; nonnunquam adducit convulſionem: ſanat autem phlebotomia.* „ Qualis „ eſt autem partium per quas ad exitum ſanguis viam affectat, natura, in temperamento, „ complexione, conformatione, & officio: talis ejuſdem in excernendo idea. Nam è pul„ mone ſpumans & floridus, cum tuſſi; ex alvo ruber aut niger, cum vomitu; è thorace parum bullatus cum tuſſi atque dolore, foras exit: ne perſequar cætera quæ ſunt notiſſima.

Dextroque laborant hypochondrio.] Per metonymiam & propriè dicto: ut affectio ipſa ſit hepatis quod in eo hypochondrio continetur: ſympathia verò ipſius hypochondrii, i. epigaſtrii partis illius quæ ſubjacet, vel potiùs adjacet cartilaginibus notharum coſtarum, unde nomen habet: ac ſympathiæ illius notæ ſunt, dolor & duritas. Utriuſque autem ſymptomatis cauſa eſt, non propria quidem hypochondrii tenſio: ſed ejus oppreſſio quam facit phlegmone ſyſtrophica jecoris adiacentis.

A jecore spuunt.] Inflammata ſcilicet parte illius convexa, unde à forti contentione naturæ ſui diligentis, & periculum vitare ſtudentis; tranſlatio fit ſurſum per expreſſionem ſanguinis qui è directo ferri debebat ſecundùm jugulares venas ad caput, indeque prorepens ad extimas venarum oras, quæ ſunt ad nares, illac per anaſtomωſin hæmorrhagiam ciere, quæ plurimum opis & adjumenti adferret; inchoatam ſyſtrophen reprimendo, factam exolvendo, denique rheuma concitatum inhibendo, & conſiſtens vacuando, unde jam ampliùs periculo locus non eſſet. Verùm hîc devium iter eſt cùm itur ad pulmones, quo periculum mutatur potiùs quàm vitatur: ac longe majus periculum eſſet, ſi anadrome ad pulmonem inflexa, ibi lib. 2. περὶ ἄρθρων. ſubſiſteret, nec anagωgen haberet. Nam inde nata peripneumonia, nullum adferret jecori allevamentum: ſicut nec ulla ſympathia eſt primigenii mali levamen, quando ne ipſa quidem excluſio ſanguinis illac prorupti, ullo fit commodo levationis, ut mox dicetur. Credibile eſt autem, malum pulmonis à primigenia jecoris inflammatione adhuc ſuperſtite, principia cauſaſque duxiſſe.

Multique intereunt.] Quoniam ut ſpumæ generatio fit in pulmone: ſic propagatio perennis cauſæ morbificæ in jecore inflammato: ut quamvis eductio ſanguinis in pulmone collecti, ad ſyſtrophen ibi natam atque conceptam multum opis adferret: tamen hoc loco fit irrita expurgatio propter perennitatem affluxus à jecoris foco, inflammatione obſeſſi; quam ibi ſubeſſe teſtatur hypochondrii meteoriſmus ſine borborygmo, ſed cum dolore & febre conjunctus. Quæ cauſa è multis una eſt, cur omne ſputum quod non ſanat dolorem, ſit pravum: quantumvis bonum eſſe videatur. Coac. 18. hujus cap. & lib. 2. prog. aph. 25. 4. Et cùm ſanguis omnis, cujuſmodi tandem fuerit, etiam bonitate eximius, ſurſum per os editus, in vitio ſit: niger autem ſpecie ipſa peſſimus; tamen deorſum ductus per hæmorrhoidas, laude conſpicuus eſſe ſoleat: tum verò ad cauſæ & ſigni calamitatem ſanguinis per os excluſi, multùm accedit, quando inexhauſti fontis, unde manat, ſigna eduntur; qualis hîc cernitur atque tractatur hypochondrii dextri afflictio quæ lib. 1. prog. homini necando ipſa per ſe ſatis eſt. Notum eſt illud. *Hypochondrii, præſertim dextri, tumores duri ac dolorifici, per initia; mortem in propinquo eſſe denunciant.* &c. Propterea conſideratè ſcriptum eſt, Multi intereunt.] non omnes: quoniam ſi validarum virium beneficio

cio ventum ſit ad vigeſimum diem manente febre, ſuppuratio fit, unde nonnulla ſpes affulget ſalutis. Intereunt autem à foco primigenii morbi, & loco indebitæ vacuationis. Atque à foco quidem; propter amiſſionem officii neceſſarii, doloris acerbitatem, partium vicinarum ſympathiam & ſyntimoriam; tum propter generationem perennem pravorum humorum. A loco autem vacuationis indebitæ; propter excellentiam partis afflictæ, i. pulmonis, vaſorum ἀναστομῶσιν, ῥῆξιν, καὶ διάβρωσιν, i. *diductionem*, *rupturam*, *eroſionem*; quæ non ſaneſcunt facilè; tum propter vivifici nectaris paupertatem quam infert ſanguinis è ſinu cordis excluſio. Poſtremò φθίσις ἀπὸ τῆς πτύσεως, i. *phthiſis à ſputo*, de qua illud præceptum eſt. aph. 29. 3.
Τοῖσι δὲ νεανισκοῖσιν, αἵματος πτύσιες, φθίσιες. i. *Juvenibus*, *ſanguinis ſpuitiones*; *phtiſes*: unde aph. 9. 5.
& illud. *Tabes potiſſimùm in eam cadit ætatem quæ eſt à 18. ad 35.* Et rurſum. Ἐπὶ αἵματος πτύσει, πύου πτύσις· κακόν. i. *A ſanguinis ſputo*, *puris ſputum*; *malum*. Ubi Galenus ait, non omnem ſanguinis expuitionem, tabis conſecutionem adferre: ſed eam ſolùm quæ à maligno fit. aph. 15. 7.

47 Οἷσιν ἐν σεισμοῖσιν, πῦον βορβορῶδες ἔρχεται, καὶ δυσῶδες· ἀπόλλυνται ὡς τὰ πολλά.

Quibus concutiendo pus editur cœnoſum, & fœdi odoris; ut plurimùm moriuntur.

Quemadmodum naturæ vis atque integritas in motu & pepaſmo, conſolatur medicum ſpe certa ſalutis: ita ſegnicies & infirmitas in utroque, deſperationem; in alterutro, metum adfert ſiniſtri eventus. Hîc autem comparatio fit utriuſque facultatis, unde prædicendi ratio iniri debet interitus aut ſalutis. Ac naturalis quidem validæ in pepaſmo; contrà effœtæ, in corruptione humoris morbifici: animalis verò firmæ in ſubſtantia, robuſtæ in officio expurgandi ſputum aut pus; infirmæ & languidæ, in interceptione & impedimento exitus, unde ſuffocatio, indeque mors venit. Eſt igitur prognoſeως hujus quæſtio, utrum purulenti pejore ſint loco à puris corruptione, quàm à difficultate & contumacia exeundi. Quæſtionis autem hæc erit deciſio.

Quibus.] Empyicis, quorum patefacta jam ratio eſt in generatione ſuppurati, & vomicæ ruptione 20. 30. 40. aut 60. die.

Concutiendo.] A forti contentione muſculorum intercoſtalium, idque voluntatis imperio, tum ab electione, tum ab inſtinctu. Eſt enim natura in concuſſione potens cauſæ morbificæ: quemadmodum in convulſione impotens. Excitatur autem concuſſio, vel ſponte ſua, vel noſtra in tuſſi; quod eſt καθ' ὁρμὴν, ἢ κατὰ προαίρεσιν. In ſternutamento, ſingultu, rigore; tantùm καθ' ὁρμὴν, i. *ab inſtinctu* partis afflictæ, nec voluntatis imperio. Eſt igitur fortis concuſſio, ſignum τῆς ἰσχύος in ſubſtantia; τῆς δὲ δυνάμεως in officio.

Pus editur coenosum.] Quamvis liberè & liberaliter, à forti contentione thoracis, meatuum libertate, & pure meabili. Eſt autem cœnoſum βορβορῶδες, colore fuſcum, & ſubſtantia ἀμοργῶδες, i. *amurcam referens*. Ex quo ſignificatio fit corruptæ partis unde manat, effœti caloris, & materiæ prorſus indomitæ.

Et foedi odoris.] In quo putredinis ſumma ſunt omnia, unde vis tabifica nectar vivificum cordis planè corrumpit, & unde partium omnium ſolidarum vivacitas labefactatur, corrupto vitali principio cui tabifica vis infertur à corde, loco vivifici nectaris. Eſt autem putredinis fœtidæ corruptio inemendabilis, nec unquam redintegranda, quæ per ſyntimoriam, partem ubi concepta eſt, ad extremum corruptionis perducit, & inſanabilem gangrænam inducit.

Ut plurimum moriuntur.] Vel potiùs neceſſariò: quoniam mortifera eſt gangræna cùm cæterarum corporis partium, tum verò ſpirabilium, quarum officio vel ad punctum temporis vitam carere non potis eſt: & quarum vitio, naturæ omnia præſidia collabuntur, cum ἀδυναμία omnium facultatum, & vacatione omnium officiorum, tandem in ſympathiam & contagionem adductorum nobiliſſimæ partis corruptæ.

48 Οἷσιν ἀπὸ τοῦ πύου ἡ μήλη χρωματίζεται, καθάπερ ἀπὸ πυρός. ἀπόλλυνται ὡς τὰ πολλά.

Quibus à pure coloratur ſpecillum, tanquam ab igne; maximam illi partem intereunt.

Enimvero bene res eunt, & bono ſunt loco empyicorum, quibus vel confecto ſtatim pure dum ſtabulatur in vomica, vel ea rupta in thoracem effuſo, ipſum liberaliter & ex facili educitur per os, nihil olens, æquale, læve, & album. Tales enim pro certo evadunt, ſi bene conſtituta ſit naturalis œconomia: quoniam ab expurgatione puris, fruuntur omnibus naturæ commodis quibus vita hominum ſuſtentatur, nempe ſpiritu & nutricatu. Sin autem eo careant beneficio citæ, liberalis, & liberæ anacatharſeως; ibi tum citò puris vacuatio molienda per uſtionem aut ſectionem: ſicut faciundum præcepit Hippocrates, & ſuprà jam aperuimus. Ac ſi peruſto latere καθ' ἕξιν empyematis vacuandi, quod vel pleuritis, vel peripneumonia, vel ipſe lateri affixus pulmo invexit (quod erat in (Coac. 38. hujus cap.)

 more-

more poſitum, inſtitutoque veterum medicorum, ut Galenus ex Platone comico annotavit:) ſi, inquam, peruſto latere, pus exeat, quale deſcriptum eſt bonum, bene ſit ægro: ſin autem cœnoſum & fœdi odoris; mortiferum. Ac ſanè pus illud alia probatione non egebat ſuæ qualitatis mortiferæ, quàm prædicta odoris atque coloris, nec erat neceſſe aliam ſubjungere in hac prognωſi traditam, cùm illa ſufficeret. Cur autem id factum ſit, planum faciet prognoſεωs explicatio.

Quibus.] Empyicis qui peruſto latere pus edunt foras, quod erat in thorace diffuſum.

A Pure.] Non eo ſolùm quod expurgatur per os, in quo fœdi odoris, & cœnoſi coloris argumenta ſufficiunt ad præſenſionem interitus & deſperationem ſalutis; ut alia probatione hîc tradita, nec ſpecillo ſit opus: quia nullum arte ſit ulcus, nec vulnus in libera puris expurgatione.

Coloratur specillum.] Scilicet vulnerarium, quod in ſinum immittitur, ſive in fiſtulam expurati: ne, quia longa eſt via, decipiatur medicus pure quod in propinquo eſt partium circumjacentium; tum autem ut pus quod in abdito latet, exitum habeat, quo ſæpe impeditur vel ſua craſſicie, vel ipſius fiſtulæ ſinuoſo anfractu. Coloratur autem à pure quod in profundo eſt, unde tali colore inficitur, qualis eſt ejus coloratio.

Tanquam ab igne.] Ut ſcilicet immiſſum, pro candido & argenteo, velut plumbeum & igne peruſtum extrahatur; indicio puris, feritate acerrimi.

Maximam illi partem intereunt.] Cauſæ ſunt explicatæ in ſuperiore prognωſi.

49 Μετὰ πλευροῦ ἀλγήματος, μὴ πλευριτικοῦ ὄντος, καὶ ταραχωδέων λεπτῶν, ἢ ἐπιεικῶν· οὗτοι φρενιτικοὶ ἀποβαίνουσι.

Quibus cum dolore lateris, non tamen pleuritico, levis adeſt aut modica perturbatio; evadunt phrenitici.

Magna vis eſt ad ea quæ cuique accidunt ſuſcipienda, in præparatione τοῦ ἐπιδεκτικοῦ, i. *excipientis cauſæ*, vel affligendæ partis. Ecce dolor lateris, nec tamen pleuriticus, tranſit ad phrenitidem: quia conjunctam habet τὴν ταραχὴν. i. *animi perturbationem.* Hujuſmodi eſt illa prognωſis. *Qui cum perturbatione, urinas mejunt claras & albas, vel enæoremate nigro præditas; ipſos manet phrenitis.* Sed præſtat examinare inſtitutam prognωſin.

prorr. 4. ſ. 1. 1.

Quibus cum dolore lateris.] .i Dolorifico lateris malo. i. Sic enim dolorem pro morbo, ſæpe jam diximns uſurpari. At cujuſmodi ſit ille morbus, quia non docetur ἐκ τῶν ὑπαρχόντων; noſtræ partes erunt quærere ἐκ τῶν ἀσυμβεβηκότων, ex eo ſcilicet quod adjecit.

Non tamen pleuritico.] i. Minimè nato ab inflammatione ſyſtrophica membranæ coſtis intextæ. Quæramus igitur ſuper eo dolore lateris ad phrenitidem tranſeunte, quem ipſa pleuritis non facit. Sed quid dixi, ſuper dolore? illud enim, *ſuper*, ad methodum pertinet examinandæ rei quæ in quæſtionem vocatur. At nondum conſtat quænam ſit illa res, niſi ἐκ τοῦ ἀσυμβεβηκότος, quod poſuit in vacuitate pleuritidis. Quænam igitur tanta vis eſſe poteſt exorti doloris in latere, nec tamen pleuritici, unde inferarur phrenitis? Enimvero diaphragmatis non eſt, nec umbilici palpitantis, nec mediaſtini vulgò dicti. Etenim diaphragmatis inflammatio, quam vox acuta, quæ fuerat antè gravis, & hypochondriorum intrò ſurſum oſtendit revulſio; eſt planè phrenitica. Umbilici autem palpitatio, non eſt phrenitica, quam inflammatio non excitavit, pace Galeni dixerim. Nam ut concedam quod ipſe dixit, paraphoricam eſſe diaphragmatis offenſionem lege contagionis & ſympathiæ quam habet cum cerebro: tamen offenſionis cauſam probare non poſſum, quam idem ſcripſit oriri ex flatulento ſpiritu, frigoris vi commulatè ſuppreſſo. Eſt enim ratum illud theorema ipſius. Οὐδέποτε ἡ τῶν πνευμάτων ἀπόληψις, ἐπιφέρει τὴν φλογώδη διάθεσιν ἐν ὑποχονδρίῳ. i. *Flatuum interceptio, nunquam hypochondriis infert diſpoſitionem inflammatoriam.* Sed illa offenſio non eſt lateris, nec morbo, nec ſympathia. Mediaſtini autem quæ ratio eſſe poteſt, cartilaginei? quod ſi conceſſero inflammari, pleuriticus erit dolor, qualem demonſtravimus verè dici & eſſe à phlegmone ſterni, coſtarum ſuperarum, inferarum, & dorſi. Erit igitur lateris dolor, non tamen pleuriticus, qui per metaſtaſin facit phrenitidem; is ipſe de quo illud extat perceptum. τὰ ἀραιὰ κατὰ πλευρὸν ἐν τυπίοισιν ἀλγήματα· παραφροσύνην σημαίνει. i. *His rari per latus oborti dolores, delirium fore teſtantur.* Hîc enim raros dolores credibile non eſt dici, quos excitant flatus, quorum ſubita diſſipatione ipſi dolores ſubinde quieſcunt. Illud enim quod ſuprà poſuit de biliosis & meris dejectionibus; non admittit collectionem ſpiritus flatulenti. Deinde verò à dolore lateris inde oborto, non fieret ipſa phrenitis: quia ſpiritus flatulenti ut nulla ſuppreſſio inflammatoriam parit affectionem; ſic nulla ejus tranſlatio. Quamobrem ſi, vel Galeno teſte, rari dolores lateris, eò dicuntur, quòd ſint fugaces: hujuſmodi eſſe poſſunt à bilis orgaſmo, quam demonſtratum eſt metaptωſin crebram huc illuc habere, ſicut in cerebro: ſic in thorace, modò infera, modò ſupera; modò dextra, modò ſiniſtra; modò antica, modò poſtica illius regione. Atque dolor talis, non eſt verè pleuriticus: niſi fortè ὁμωνύμως dicatur & καταχρηστικῶς: quia non habet ſecum adjuncta pleuritidis pathognomonica & συνεδρεύοντα. Sed tamen ille dolor facilè tranſit ad cerebrum, ibique paraphorica edit ſymptomata: ſicut jam per orgaſmum, metaſtaſin habuit ex alvo in thoracem. Paraphorica autem ſymptomata, facilè in cerebro excitantur.

Coac. 55. lib. 1.

ſ. 1. 1. prorrh.

li. 4. acut. Coac. 30. cap. 11. lib. 2.

Coac. 97. lib. 1. & prorr. 27. ſ. 1. 1.

Si adsit levis aut modica perturbatio.] Nam ταραχὴ abſolutè dicta, mentis eſt propria, qua itur ad omne genus delirii; maximè autem phrenitidis & inſaniæ, cùm effera bilis eò prorepit, ibique feritatem ſuam exercet.

prorr. 4. ſ. 1. 1. & alibi paſſim.

ſo Ir

50 Ἐν τοῖσι κατὰ πνεύμονα αἱ λίην ἐξέρυθροι ἀποστάξιες πονηρόν.

Quæ cadunt in peripneumoniam prærubra multùm ſtillicidia; mali ſunt ominis.

Satis jam de ſtillicidio ſanguinis, quod cadit in peripneumoniam; aut etiam nimis multa ad illam prognωſin. *Si lateris morbo ſubſtillum incidat ſanguinis è naribus; grave malum.* Nunc autem ſufficiet explicare quid ſit prærubrum valde ſtillicidium. Eſt illud ſanguinis meri, ſuo ſero nimis exhauſti à febrili ardore, propptereaque peſſimi. Ergo ſi ad vitium ſtillicidii, quod ipſum per ſe magnum eſt, & criſis adverſæ, acceſſerit quoque pravitas eximia ſanguinis multùm è natura egreſſi, qualis eſt meri, ut in Philiſcò; non dyſcriſia ſolùm ſtillicidii ſimplicis, quæ ipſum ſemper manet: verumetiam mortis conſecutio adferetur homini deſperato. Vide comment. ad illam prognωſin, & quæ adducta ſunt illuc ex aliis aphoriſmis, de ſtillicidio accuratiſſimè ſcriptis & explicatis.

Coac. 45. hujus cap.
hiſt. 1. 1. Epid.

51 Μετὰ βράγχου πτύελα γλίσχρα, ἁλμυρώδεα· κακόν. ἢν δέ τι ἐπαίρηται κατὰ στῆθος· ἐπὶ τούτοισι κακόν. τὰ ἐς τράχηλον ἀλγήματα, τούτων ἰσχνανθέντων· ὀλέθρια.

Cum raucitate ſputa glutinoſa & ſalſilaginoſa; malum: quòd ſi quid præterea in pectore aſſurgat; malum. Ac ſanè cervicis dolores tumore vaneſcente; ſunt deſperatæ ſalutis.

Catarrhi ferini prolapſus, & ubi inſederit, & unde, & quà exierit; ſæpe inſanabilem morbum facit. Quod ipſum docere videtur illa ſententia. Ἐπὶ τοῖσι καταῤῥόοισι τοῖσι κακοήθεσι, κἂν ἔκκρισις εἴη, κἂν μὴ εἴη· κακόν. *Deſtillationes malignæ* (in pulmonem prolapſæ) *exitumve habeant, aut non; ſemper ſunt malæ.* Scripta eſt autem de iis qui thorace anguſto ſunt, dorſoque alato: quorum vitioſam conformationem referendam eſſe docet præceptor πρὸς τὴν τῆς ἀφορμῆς ἀδυναμίην, i. *ad imbecillam vim efformandi*; cujus imbecillitatem ponit in paupertate caloris nativi ex parvitate cordis, quæ facit thoracis anguſtiam: ſicut amplificatio amplitudinem. Scitum eſt illud. Στενότητες καὶ πλατύτητες· ἀπὸ τῶν ἐναντίων. i. *anguſtiæ & amplitudinis contrariæ ſunt cauſæ.* Hujuſmodi autem naturæ quæ ſunt anguſti thoracis & dorſi alati, proptereaque dicuntur πτερυγώδεις; ſunt omnes φθινώδεις, i. *obnoxiæ tabi:* præſertim ſi ad illud vitium formaturæ acceſſerit perennis catarrhi ferini generatio, ex contraria temperie nobilium partium, & impuritate ipſius hepatitis & aortæ, tum à tempeſtate auſtrina, ventis placida & pluvioſa. Tum enim periclitantur οἱ πτερυγώδεις à phthiſi, quos potiſſimùm deſtillatio ferina è capite facit tuſſiculoſos & raucos. Cùm igitur catarrhi ferini vis erodendi (eſt enim διαβρωτικός, proptereaque dicitur θηριώδης) metum adferat θηριώματος, i. *ferini ulceris*, in parte capaciſſima roſionis, i. in raro & ſpongioſo pulmone; periculoſa eſt ejus manſio diuturnior, ubi non poteſt pepaſmum habere: ſicut catarrhi alii feritatis expertes, quos vetant inde cieri pharmacia anacathartica, priuſquàm mitificati fuerint. Et ſi fortè natura, ſponte ſua, ipſum tuſſiendo extuſſire conetur; & irrita ejus contentio, & inanis catarrhi expreſſio per fumidi vaporis efflationem, ipſa tuſſiendi aſſiduitate, vaſis alicujus inferet ruptionem, & caput ipſum replebit, cujus repletio erit catarrhoica, per ſyntimoriam ſæviens in pulmonem. Nec ſolùm catarrhi ferini prolapſus in pulmonem, cùm inſederit, ipſum corrumpit; & unde foras exire tentat; vaſa diſrumpit cum irrita tuſſiendi aſſiduitate: ſed etiam quà prolabitur, & quà effertur; damnis auget ægrotum. Sic enim præceptor annotavit in illo. Φάρυγγες τοῖσι πλείστοισι τούτων ἐξ ἀρχῆς, καὶ διὰ τέλεος ἐπώδυνον εἶχον ἔχοντες ἐρύθημα μετὰ φλεγμονῆς. ῥεύματα σμικρὰ, δριμέα, λεπτὰ, ταχὺ κακούμενοι καὶ τηκόμενοι, i. *Eorum verò plurimis exactum ad morbum fauces erant dolenter affectæ, quarum affectio cernebatur in rubore & phlegmone. Laceſſebant eos fluxiones exiguæ, acres & tenues, citò maleficæ atque tabificæ.* Nunc oſtendamus quàm ſputa ſint mala, glutinoſa & ſalſilaginoſa, cum raucitate conjuncta.

6. Epid. parte 3.
2. Epid. part. 1.
6. Epid. parte 3.
3. Epid.
1. Epid.
ibidem
6. Epid. part. 3.
1. Epid.

Ergo Cum raucitate.] Quam edit aſperitas tunicæ arteriam ſuccingentis, imbutæ catarrho primùm acri & tenui, mox glutinoſo & ſalſo.

Sputa glutinosa.] Lenta & viſcida: non à crudore, ſed à calore contra naturam peruſta, unde nominantur καταγλισχραινόμενα ἀσαπέως, i. *glutinoſa & coctionis expertia.* Nam coctione fiunt craſſiuſcula & meabilia, quæ putria vulgò dicunt: ſicut ex vulgari conſuetudine loquendi ſcripſit Hippocrates, ἀσαπέως. Hîc igitur ſputa ſunt ἀσαπέως, i. ἀπέπτως glutinoſa; proptereaque ἐξέρχονται, i. *ſcreatu admodum difficilia:* quoniam contumaciter adhæreſcunt faucibus & arteriæ, unde non exit facilè catarrhus ferinus in pulmonem prolapſus, quamvis eo delatus fuerit ipſo vapore fumido, per tuſſim expreſſo; ſed ibi diſpergitur, & ut Galeno placet, ἀνηκαταφέρεται, i. *rurſum præcipitat*, cujus inchoata fuit ἄνοδος, i. *ſurſum elatio*, nec tamen tranſeundi celeritate per arteriam, prævenit diſperſionem ſui per eam, atque relapſum. Quæ cauſa eſt cur in arteria glutinoſum fiat, quod prius acre fuit & tenue.

lib. 1. & 3. de acut.
Gal. ad part. 18. ſect. 3. 6. Epid.

Et salsilaginosa.] i. Dilutum ſalem referentia, idque vel propria corruptione catarrhi unde fit pituita ſalſa, quemadmodum à concretione gypſea, & à reſolutione aquea, vel à permixtione bilis & pituitæ. Sunt autem amari & ſalſi affines ſapores.

Theophr. capite 8. lib. 2. de cauſ. plant.

 Ma-

Malum.] Quia raucitas cum tuſſi conjuncta, phthiſeως prænuncia eſt vel conſectaria: prout catarrhi feritatem ſentit arteria; vel appulſu qui fit ſuperne deorſum; vel eo qui inferne furſum, quando ibi diſpergitur, ex eo quod ἡ ἄνοδος celerem non habet διέξοδον. Deinde quia ſputum glutinoſum, difficili excreatione plus adfert detrimenti, quàm adjumenti. Hinc major doloris & tuſſis moleſtia, cum ſyntimoria contumacis materiæ, & ſpirationis difficilis, quæ fruſtra tuſſiendo augetur: ut interim prætereaṁ ſignum quod edunt ſputa glutinoſa peruſti humoris ab incendio & ardore quo pars incanduit, unde ſputa illa procedunt. Atque ut glutinoſum nocet contumacia, & partium, ut ſic dicam, laceratione: ita ſalſilaginoſum, eroſione. Nam ſigna terrifica ſunt καθ' ἧττον καὶ μᾶλλον.

Quod si quid præterea in pectore assurgat.] Cujuſmodi eſt λόρδωσις à phymate duro pulmonis, partiumve anticarum, thoracis vertebram, dorſi avulſis ligamentis, ſternum verſus abducente; aut etiam ſterno expulſo ab oppreſſione partium ſpirabilium quæ adjacent ipſi, tum à propagatione rheumatis concitati & conſiſtentis.

lib. 3. περὶ ἄρθρων. aph. 46. 6. Malum.] Quia vis magna denunciatur mali quod foras non exit, ſed acquirendo vires, diſtorſionem & luxationem adfert rhacheως, ipsâmque facit κακόλορδον, κακόκυφον, & κακοσκόλιον; quæ olim naturaliter conſtituta erat ἰθυσκόλιος, ἰθύλορδος καὶ ἰθύκυφος. Vulgata eſt illa ſententia. *Qui ante pubertatem, gibberoſi fiunt ex aſthmate, vel ex tuſſi, moriuntur.* Vide doctiſſimum Galeni commentarium.

Coac. 4. & 5. cap. 15. lib. 1. Ac tum cervicis dolores, tumore vanescente, mortiferi.] Ratio hujus mortiferi ſymptomatis atque ſigni, repetenda ex illa prognωſi. *Sin autem cynanche faucium evaneſcit, nullo eryſipelate foris exorto, nec excreato pure ex facili & ſine dolore, idque diebus criticis; mortifera eſt.* Nam *eryſipelas intus foras converti, commodum: at foris intrò, mortiferum. Intrò autem convertitur, cùm eo vaneſcente pectus opprimitur, ac difficiliùs ſpirat æger.* Pertinet enim pars ultima hujus prognoſeως ad phlegmonem & ruborem faucium dolenter afflictarum à feritate catarrhi, vel prolabentis, vel ἄνοδον ſine διεξόδῳ habentis.

52 Βράγχος μετὰ βηχὸς, καὶ κοιλίης ὑγρῆς· πῦον ἀνάγει.

Raucitas cum tuſſi, & liquida alvo; pus edit.

Ut raucitas inæqualitatem oſtendit arteriæ catarrho imbutæ: ſic tuſſis, præſertim ſicca, perennitatem catarrhi prolabentis, quando raucitatem ſecum habet conjunctam. Et quia catharri vis effera eſt quæ cernitur in raucitate, & faucium phlegmone, atque rubore; periculum eſt ne tabem inferat, erodendo pulmonem. Fuit illud judicium præceptoris, quòd qui à catharro diu vexati ſunt, tabificam vim ejus tandem experiuntur, ac tabidi jacere coguntur. Judicium aperit præceptoris, divina obſervatio ſic expreſſa. Πρωὶ δὲ τοῦ θέ-

1. Epid. ρεος ἀρξάμενοι, καὶ διὰ θέρεος, καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα· πολλοὶ τῶν ἤδη πολλῷ χρόνον ὑποφθειρομένων, φθινωδῶς κατεκλίθησαν. i. *Ante æſtatem, & per ipſam, atque per hyemem, eorum multi qui jam diu conflictabantur; phthiſici jacuere.* Ad quem locum hoc theorema catholicum ſcripſit Galenus. Οἱ ἀπὸ κεφαλῆς ῥεύματα, βηχώδεις μὲν καὶ βραγχώδεις κατ' ἀρχὰς ἐργάζεται τοὺς ἀνθρώπους, ἐν δὲ τῷ χρόνῳ προϊόντι μὴ καθίσταται· ταῦτα τὴν ἑτέραν διαφορὰν τῶν φθισέων ἐργάζεται. i. *Deſtillationes è capite, quæ ſtatim initio tuſſiculoſos homines faciunt, atque raucos, niſi labente proxima anni parte quieſcant, ac velut redintegrationem habeant; profectò alteram tabis inferunt differentiam.* Eſt autem tabis altera differentia quæ in ulcere pulmonis conſiſtit; ſicut altera in ruptione vaſis: illa quidem πτερυγωδέων, i. *hominum alatorum*; hæc verò juvenum, hæmorrhagiæ commodis carentium à 18. ad 35. ætatis annum. Ac tabis utraque differentia, ſic expreſſa legitur in illa prognωſi. φθίσιες ἐπικινδυνώταται, αἵτε ἀπὸ τῆς ῥήξιος φλεβῶν τῶν παχειῶν, ἢ

aph. 9. 5. Coac. 5. cap. 17. lib. 2. ἀπὸ καταῤῥοῦ τοῦ ἀπὸ κεφαλῆς. i. *Ibi demum in metu ſunt maximo tabes, tum à ruptione venatum craſſarum, tum à catarrho è capite.* Ex qua prognωſi Galenus diſtinctionem attulit cauſarum tabificarum, ad locum prædictum: ut ſatis mirari non poſſim tanti authoris pertinaciam in deroganda fide prognoſeων Coacarum, ex quibus tot flores collegit unde ſua ſcripta ornavit, & immortalem doctrinæ ſingularis gloriam comparavit.'

Ergo. Raucitas.] Initio ſtatim catarrhi oborta, ſicut Galenus rectè annotavit, κατ' ἀρχάς: quoniam ferina deſtillatio, ſtatim malefica eſſe ſolet, & ſtatim tabifica; juxta illud,

1. Epid. ταχὺ κακούμενοι καὶ τηκόμενοι.

Cum tussi.] Ferina, pertinaci & ſicca; in qua tuſſiendo, nihil, aut certè parum, excluditur; idque crudum, aut certè parumper coctum, mox crudum à novo prolapſu, atque iis tantùm qui meliore ſunt loco. Nam qui pejore ſunt, nè quidem pauliſper ullo gaudent pepaſmo: ſed continenter pauca expuunt cruda, exactum ad morbum.

Et liquida alvo.] Cujus præpropera excretio eſt ac lienterica, non quidem per ſympathiam partium nutritiarum quas tædeat ſui quamque officii, ab inveteratione tabis, mox affutura morte; nec verò derivatione catarrhi in alvum, qui oxyregmiam primum, mox parit lienteriam. Sed à feritate catarrhi quæ facit alvum ἀφθώδη, obortis ſcilicet aphthis in alvo, unde labefactatur facultas ejus retentrix, ut cibos etiam ſuaviſſimos, aliquantiſper continere non poſſit. Credibile eſt autem, catarrhum idem facere in raro & molli

3. Epid. part. 3. pulmone, quod in denſiore & ſolidiore alvo: ſicut Galenus annotavit, ubi docet Hippocrates, ab eodem catarrho eoſdem homines tabidos fieri, & alvo turbata. Eſt autem hæc διάνοια ut intelligamus; inde phthiſin naſci, unde ulcuſcula, quæ ſunt aphthæ, in ventri-

in Coac. infra. culo excitantur. Talis conſecutio ſymptomatum legitur in illa prognωſi. Στόματα ἀφθώδεα τῇσιν ἐπιφόροισι οὐ χρηστόν. ἆρα καὶ κοιλίας καθυγραίνονται; i. *Ora gravidarum aphthoſa, terrifica. Num etiam perliquidas reddunt alvos?* Nam cauſa ulcerifica, per continuitatem interioris tunicæ

tunicæ prorepit ab ore ad alvum, ubi facit idem quod fecit in ore; nempe ulcuſcula, unde liquidis excrementis fertur alvus; quæ cauſa, nutriendi & gerendi opportunitatem adimit: proptereaque locus eſt aborſioni.

Pus edit.] Non primo & per ſe, ſed interventu phthiſis. Cujus quidem facilis generatio eſt à tali catarrho, maxime verò in homine anguſti thoracis & dorſi alati, idque tempeſtate auſtrina, ventis placida & pluvioſa. Ejuſmodi eſſet prognωſis, ſi quis prædictionem ederet futuræ aborſionis, ex gravidæ mulieris ore aphthoſo. Tale eſt illud adagium. Oculus domini habitiorem facit equum. Non oculus domini ὀφθαλμὸς per ſe parit in equo: ſed equiſonis diligentia quæ ad nutum domini adhibetur, in equo convenienter fideliterque curando. lib. 1. περὶ γυναικείων. & aph. 34. 5.

53 Οἷσιν ἐν περιπνευμονίῃ οὖρα παχέα ἐν ἀρχῇ, εἶτα πρὸ τῆς τετράδος λεπτύνεται· θανάσιμον.

Quibus in peripneumonia, urinæ continuò craſſæ, mox ante quartum diem tenues fiunt; mortiferum.

Huic demonſtrandæ prognωſi advocanda ſunt nobis hæc duo catholica theoremata. Prius eſt. „In morbo acuto malè res eunt, quando perennis acceſſio fit cauſæ morbificæ. „Alterum. Malo ſunt loco res ægri in morbis acutis, quando naturæ præſidia collabuntur. Ac theorematis utriuſque veritas oſtenditur in hac prognωſi, ſicut in illa. *In paroxidibus, urinæ citò & pauliſper coctæ; peſtiferæ.* Videamus igitur quantum lucis adferant theωremata illa catholica, huic explicandæ prognωſi, quæ omnem ferè continet rationem prædicendi de morbis acutis, quæque ſuo particulari exemplo, de more & inſtituto præceptoris, percepta edit ſingularia ineundæ τεκμάρσεως ad ſcienter & certò prædicendum quid cuique ſit eventurum. Coac. 7. capite 4. lib. 2.

Quibus.] Convenienter curatis, & in quorum commoda nihil peccatum eſt: ut nulla ſit excuſatio culpandi medici, eorumve qui præſtò ſunt.

In peripneumonia.] Inflammatione pulmonum ſyſtrophica,* jam ſuis omnibus ſignis deſcripta & explicata. Coac. 6. hujus cap.

Urinæ.] Non quidem colliquamenta, nec οὖρα ὁμόχροα βρώματι καὶ πόματι, i. *urinæ concolores potioni & cibo*: ſed quarum materia eſt, ut ait Galenus, ὀῤῥὸς τῶν κατὰ τὰς φλέβας χυμῶν, i. *ſerum quatuor qui ſtabulantur in venis humorum.* Eſt enim triplex urinæ materia, præter τὰ ὑφιστάμενα. ex lib. 1. περὶ νούσων 6. Epid. part. 5. 3. Epid. hiſt. 2. part. 2. de Hermocr.

Continuo.] Ineunte morbo, ſimulatque venit peripneumonia, atque, ut dici ſolet, τῇ πρώτῃ εἰσβολῇ, i. *primo appulſu*, vel *aggreſſione*.

Crassæ.] Non quidem grumoſæ ex affluentia crudorum ὑφισταμένων; nec verò craſſæ, i. turbatæ ac jumentorum ſimiles quæ diu depoſitæ non reſidunt, quæ οὖρα θολερὰ nominantur: ſed craſſæ, hoc eſt mediocris conſiſtentiæ, nec ſpiſſæ nimis, nec tenues. Sic enim craſſæ dicuntur quæ à pepaſmo ſpiſſeſcunt, juxta illud. Παχύνεσθαι δὲ χρὴ τὸ διαχώρημα πρὸς τὴν κρίσιν ἰούσης τῆς νούσου. i. *Excrementum ſpiſſari oportet dum itur ad criſin.* Ac tales urinæ craſſæ leguntur in illo aphoriſmo. *Qui cum urina craſſa, mejunt furfuracea; ſcabioſa eſt iis veſica.* Ubi Galenus rectè annotavit, urinam tenuem & furfuraceam, ſcabioſarum eſſe venarum: craſſam verò, ipſius veſicæ. Ac de his aliàs. aph. 69. & 70. lib. 4. lib. περὶ χυμῶν. lib. 2. prog. aph. 77. 4.

Mox ante quartum diem.] Quo prima periodus morbi abſolvitur, & πρώτη ἔφοδος nominatur, i. *primum certamen naturæ & morbi*: à prædonibus ducta metaphora qui viatores invadunt. Notabile autem eſt quod ſcripſit, mox ante quartum diem: quoniam primis illis morbi diebus ante primam ἔφοδον, crebri ſunt metaptωſibus morbi acuti, ac tum humoris morbifici efferi fit orgaſmus; non autem cùm jam proceſſerint quaternariis, ut in phrenitide obſervavit præceptor. lib. 3. prog. prorr. 13. ſ. 1. 1.

Tenues fiunt.] In ſubſtantia, ex vacuitate coctionis quæ paulò antè ſpecimen ediderat ſuæ virtutis in craſſa urina: quod eſt argumentum fatiſcentis naturæ & officii malè geſti à partibus nutritiis; maximè verò jecore & venis: ac tum urinæ ſunt tincturæ bilioſæ expertes, ex tranſlatione bilis ad ſuperas partes; quæ quia critica eſſe nequit ad futuram juvenum hæmorrhagiam, ſicut ejus derivatio ad ſenum dyſenteriam (non enim critica ſpes affulgere poteſt pepaſmo ante quartum diem) efficitur planè ut ſit omnino ſymptomatica ingraveſcentis peripneumoniæ, aut etiam mox in phrenitidem migraturæ. Atque hujus metaptωſeos opinionem facit repentina mutatio craſſitudinis in tenuitatem ante quartum diem, quo tempore, ut jam diximus, frequentiſſima eſſe ſolet metaptωſis morborum peracutorum, & humoris orgaſmus. Hîc locum habet illa ſententia præceptoris. Οὖρα τὰ λεπτὰ, οὐδὲν κρίσιμον, οὐδὲ χρηστόν, i. *Urinæ tenues, criticum nihil, & utile nihil præ ſe ferunt.* Sed de urinis ſuo loco dicetur. aph. 72. 4. 3. Epid. part. 3.

Mortiferum.] Quoniam ſi ad nobiliſſimæ partis oppreſſionem, continenter fiat nova morbificæ cauſæ acceſſio; vel, ſi in morbo calamitoſo & peracuto, partium ſpirabilium κακοπραγία ſit, & vis effœta langueat partium nutritiarum; profectò, labefactata ſpiritus & nutricatus œconomia, neceſſe eſt vitam effluere.

54 Οἱ ἐν ξηροῖσι περιπνευμονίῃσιν ὀλίγα πέπονα ἀνάγοντες· φοβεροί.

De peripneumonia ſicca iis verendum qui pauca expuunt, & cocta pauliſper.

Sicut periculoſa eſt anadrome rheumatis concitati, quæ peripneumoniam fovet & auget: ita conſiſtentis contumacia in coquendo & expurgando. Ac rheumatis concitati pertinacia, ſuperiore prognωſi tradita eſt in urina quæ citam mutationem habuit craſſitudinis in tenuitatem. Hîc traditur contumacia conſiſtentis, cum pertinacia concitati. Utriuſque autem ratio ſic innoteſcet:

lib.2.prog. & Coac. 16. hujus cap. Coac. 3. hujus cap. De peripneumonia sicca.] In qua ſputum flavum pauco permixtum ſanguine non editur circa initia, nec diebus criticis liberaliter expurgatur: talis enim dicitur ſicca, i. ſputi expers, in qua dolorificum malum citò, per anacatharſin, foras non exit. Ac ſiccitatis cauſæ omnes propalam explicatæ ſunt ad illam prognωſin. *Pleuritides ſputi expertes; graviſſimæ.* Ergo qui ſævis peripneumoniæ ſymptomatis exercentur, nec ullam edunt vacuationem propriam phymatis in pulmone oborti.

Iis verendum.] Quia non laxatur phyma pulmonis, unde nulla ſymptomatum graviſſimorum remiſſio, ſed graviorum acceſſio ex tenſione majore, unde ſpiratio difficilior auget humoris expurgandi contumaciam: quemadmodum hæc rurſum, difficultatem ſpirandi, donec ventum ſit ad ſtertorem & orthopnœam ſuffocantem & ſtrangulantem. Atque in univerſum mortifera ſunt omnia peripneumoniæ, ſi dolorificum malum foras non exeat citò. Eſt enim, ut dici ſolet, celeritas mora ipſa, quando cum ſævi doloris cruciatu conjunctus eſt in ſpirando meteoriſmus. Et verò in vacuitate commodorum epiphænomenωn, fœtura eſt ſubnaſcentium pravorum ſymptomatum, quæ vocant τὰ ἐπιγινόμενα. Ergo de peripneumonia ſicca iis verendum.

prorr. 7. ſ. 1. 1. Qui pauca expuunt.] Idque ſerò: ob materiæ contumaciam, vaſorum ſive meatuum anguſtiam, & imbecillam concuſſionem. Nihil autem paucum eſt criticum: maximè verò id quod difficulter exprimitur veriùs quàm expurgatur.

Et cocta paulisper.] i. Parca manu & aliquantiſper cocta. Hæc autem viciſſitudo eſt peſſima, cruditatis & pepaſmi.

55 Τὰ ἐν τοῖσι στήθεσιν ἐρυθήματα ὑποπλατέα· γίνεται τοῖσι τοιούτοισιν ὀλέθρια.

Pectora rubris maculis ſuperſparſa, talibus mortem ſubeſſe teſtantur.

Quæ per metaptωſin nata, ſpem adferunt bonæ criſis, & bona ſpe conſolantur medicum; eadem per epigeneſin, metu exterrent ſiniſtri judicii. In ſtrangulatu forti cum ſævi doloris cruciatu, & orthopnœa, quæ angina vera eſt, exortum in cervice & ſterno eryſipelas, periculi locum tollit, ſi ex anginæ loco egreſſum fuerit per metaptωſin, nec intrò recurrat. Idem per epigeneſin diffuſum veriùs quam effuſum, quod indicant ſymptomata ingraveſcentia, vana ſpe lactat medicum imperitum. Nam cita mors venit.

Ergo. Pectora.] Dorſum quoque ipſum, & latera quibus adjacent inflammati pulmones.

Rubris maculis supersparsa.] Vel maculis quibuſdam obſita; rubris quidem, ſed minimè tuberoſis, ab expreſſione ſeri, cujus nimia abundantia pulmo diſtentus eſt, peneque oppreſſus. Exudat autem ſerum illud, potiſſimùm iis qui carent libera & liberali expurgatione humoris morbifici, & quibus urinæ primùm craſſæ, mox tenues ante quartum diem redduntur; maximè verò denſis corporibus quæ ab exercitatione violenta peripneumoniam contraxerunt.

Talibus mortem subesse testantur.] Non ſecus atque ſputum quod ſtrepitum edit in pectore, unde curatio deſperata. Non ſecus atque pulmo qui multùm repletus, nihil edit, ſed fervet in ima larynge. Quæ ſanè afflictio pejor eſt, quàm ſi ederet ſputum nigrum,

li. 2. prog. ſicut docet illa prognωſis. Εἰ δὲ μὴ οὕτως ἄκρητον ὥστε καὶ μέλαν φαίνεσθαι, δεινότερόν ἐστι τοῦτο ἐκείνων. κακὸν δὲ κἢν μηδὲν ἀνακαθαίρεται, μηδὲ περαίνῃ ὁ πνεύμων, ἀλλὰ πλήρης ἐὼν ζέῃ ἐν τῷ φάρυγγι. i. *Quòd ſi ſit ita ſyncerum, ut nigrum appareat, pejus hoc eſt prædictis. Malum item, ſi nihil expurgetur, neque progrediatur pulmo expurgando, ſed plenus adhuc ferveat in faucibus.* Eſt igitur illa rubrarum macularum in pectore ſuperſperſio, κατὰ τὴν ἐπιγένεσιν cauſæ morbificæ ab ingraveſcente peripneumonia, & à pulmone, ſeri putreſcentis æſtu fluctuante, cum ſtertore ad imam laryngem.

56 Πλευρῆς ἄλγημα ἐν πτύσει χολώδει ἀλόγως ἀφανισθὲν· ἐξίσταται.

Lateris dolor in ſputo bilioſo quod immeritò vanuit; inſaniam facit.

prorr. 17. ſ. 2. 1. Coac. 51. lib. 1. aph. 26. 2. Vetus illud ſcitum eſt. Τὰ ὀλέθρια ἀσήμως ῥαστωνήσαντα· θάνατον σημαίνει. i. *Mortifera omnia quæ abs re miteſcunt; mortem in propinquo eſſe teſtantur.* Et, *Quæ pravis cum ſignis miteſcunt; mortifera ſunt.* Multa ſunt alia præclarè ſcripta de inſidioſa levatione morborum. Quæ omnia his literis continentur. *Quæ immeritò levantur & levant; iis non eſt credendum, nec conquieſcendum*

dum. Ecce pleuritis, ipſa per ſe formidabilis, cum ſigno terrifico, nempe ſputo bilioſo miteſcit, atque omnino vaneſcit, ut jam nulla amplius ſupereſſe videatur. Eſt igitur inſidioſa ejus levatio. Quas autem faciat & paret inſidias, in hac progn*ω*ſi docetur.

Lateris dolor.] i. Pleuritis lateri dolorifica per inflammationem ſyſtrophicam membranæ coſtis intextæ, & ab ea doloris moleſtia, hîc & alibi nomen habet.

Cum sputo bilioso.] Non quidem à bile ſputo exactè permixta, quod tertio die cœptum mitificari & expui, citas facit diſceſſiones; nec verò in pleuritide bilioſa ſimul & ſanguinea, quæ ut in plurimùm nono vel undecimo judicatur, ac præter cæteras ſaneſcit perfectè atque ſimpliciter. Sed cum ſputo bilioſo flavo & mero, quod ſcilicet pituitæ non eſt permixtum, nec ſanguini; atque idem caret ſuo naturali ſero quo naturaliter unuſquiſque humor diluitur. Unde ſignificatur pleuritici humoris pravitas, ejuſdemque cruditas, cum perennitate rheumatis concitati ab hepate, & hepatitis impuritate.

Coac. 7. hujus cap. lib. 3. περὶ νούσων. & Coac. 10. hujus cap. Coac. 14. hujus cap.

Qui vanuit immerito.] Non critica lege quievit, cum expurgatione cita, liberali, & libera, ſputi boni & laudabilis, quale jam diximus: id enim ſignificat, ἀλόγως, ἀσήμως, μὴ κατὰ λόγον, παραλόγως, ut in eo. Δίψα παραλόγως λυθεῖσα ἐν ὀξέσι· κακόν. i. *Sitis ſedata immeritò, in acutis, mala eſt.* Ubi Galenus author eſt; ſitim abs re ſedari, manente ſcilicet cauſa ſitifera, quam vacuatio critica dejectionum, ſudoris, hæmorrhagiæ non ſedavit, nec artificium medici ad imitationem naturæ comparatum. Sic & hoc loco, pleuritis in ſputo bilioſo, ſine cauſa vaneſcit, cui natura nihil opis attulit, nec adjumenti, nec etiam mituit diligentia & induſtria medici, quam adhibet vacuatione & neoteriſmo; per phlebotomiam, fotum, diætam, & pharmaciam tum catharticam, tum anacatharticam.

prorr. 22. ſ. 2. 1.

Insaniam facit.] Hæ ſunt inſidiæ quas facit & parat lateris dolor, ſine cauſa, & pravo cum ſigno vale dicens. Nam bilioſus & efferus humor, per orgaſmum ciet anadromen, quæ non antè ſubſiſtit, quàm ad cerebri arcem pervenerit, ubi mortifera edit omnia, ſi exitum citò non habeat per hæmorrhagiam. Ac primùm bilis flava ad caput tranſlata, ibique fluctuans æſtu; phrenitidem parit, mox inſaniam: quòd ejus in atram facilis mutatio ſit. Sunt autem acriores morſus bilis atræ, quàm flavæ. Nota eſt illa progn*ω*ſis. *Phrenitici, ſputatores, fanatici, vel inſani; etiamne tremuli?* Quid autem inter phrenitidem & inſaniam interſit, dictum eſt alibi multis in locis. Hîc penſum meum abſolviſſe videbor, ſi nonnulla ſcripſero ſuper philologia hujus prognoſe*ω*s. Primumque, quòd verbum ἐξίσταται, per metonymiam legi debet, nempe afflicti pro afflictione, quod Galenus nimium auceps verborum, ſolœciſmo tribuit explodendo. Sed tales ſolœciſmi ſexcenti leguntur apud Hippocratem, qui tamen non ſunt explodendi, ſed ex dianœa præceptoris fideliter & religiosè interpretandi; ne optimarum rerum ſic traditarum fructu optatiſſimo careamus. Alterum eſt ſuper illo participio ἀφανισθὲν, quod quidem, ſicut verbum ἀφανίζειν & ἀφανίζεσθαι, unde venit, accommodatur ſemper levationi, vel inſidioſæ, vel etiam falsò creditæ: ſicut παύεσθαι, παύειν, & παύλη; levationi veræ quæ fit ἐπισήμως, καὶ κατὰ λόγον. Sed inter ἀφανίζεσθαι & καταμολύνεσθαι, quorum utrumque dicitur de iis quæ tum inſidiose, tum falsò levantur, hanc differentiam ponit Galenus; quôd illud ſit repentinæ & ſubitæ levationis; hoc verò tardæ & lentæ. Atque hæc Galeni diſtinctio legitur comment. ad illam ſententiam, quam tamen Codex Græcus Galeni ad Hippocratis opera, diſtinctam non habet: ſed commentarii literis minutioribus excuſam, in eoque confuſam. Eſt autem hæc. Τὰ ἐπώδυνα, ἀκρίτως καταμολυνθέντα· φλαῦρα. i. *Quæ dolorifica ſine criſi reſidunt* (loquitur enim de par*ω*tidibus) *prava ſunt.*

Coac. 99. 2. lib. prorr. 5. ſ. 3. 1. comment. ad prorr. 76. ſ. 3. 1.

57 Οἱ διὰ ἐμπύησιν πυρετοὶ διαλείποντες· ἐφιδρουῦντες οἱ πολλοὶ εἰσίν.

Quæ à ſuppurato febres quieſcunt, ſudatiunculam multæ habent.

Enimvero ſpei plenum eſt empyema unde febris ægrum dimittit, ipſe autem cibos concupiſcit: ac pus educit facilè, nihil olens, album, æquale, & læve. Mortiferum autem quod febrem infert, ſitim, & cibi faſtidium, atque pus edit lividum aut viride, ſpumans & fervidum. In incerto res eſt, quando ab empyemate, ipſa quidem febris quieſcit, ſed inde ſudatiuncula exudat circa jugulum atque pectus. Quemadmodum autem ſic fiat, jam ad demonſtrandum aggredior.

Coac. 38. & 39. hujus cap.

Quæ a suppurato febres quiescunt.] Græce eſt, δι' ἐμπύησιν, i. *propter ſuppurationem:* ut ſuppuratio cauſa ſit febris vale dicentis, & quieſcentis. Quieſcit autem: quoniam ſymptomatica erat ſyſtrophicæ phlegmones dum manebat; nunc ea concocta, & in ſuppurationem converſa puris admodum mitis, quale ſuprà deſcriptum eſt; & laxitate comparata dolorificæ tenſionis; mirum videri non debet ſi proritatione omni ſedata atque reſtincta, febris ipſa cum dolore diſcedit. Ac participium illud, διαλείποντες, verbumque ipſum διαλείπειν, non eſt hic intermiſſæ febris periodicè accedentis, ſed quæ perfectam habet diſceſſionem. Talis obſervatio eſt cùm alibi paſſim, tum in multis aphoriſmis libri quarti.

aph. 46. 47. 48. 49. 50. lib. 4.

Sudatiunculam multæ habent.] Non illæ quidem exactæ, ſed quæ pòſt exoriuntur ab empyemate quod liberè, citò, & liberaliter foras non exit: ſed intus cunctando putreſcit: ut quamvis confectione ſit optimum; corruptione fiat peſſimum, cauſamque inferat ſudatiunculæ & horroris quæ viciſſim apparent, eaque viciſſitudo jam in judicatum tranſiit pravitatis, initio ſtatim hujus divini operis. Ac ſudatiunculæ & horroris cauſæ unde veniant, non ita pridem ſunt explicatæ. Eſt autem ſudatiuncula, ἐφίδρωσις, quæ vel toto corpore manat exigua, vel circa jugulum & pectus exudat. Poſteriorem ſignificationem hîc retinendam duximus: quia ubi ſudatiuncula, ibi morbus: & è converſo.

Coac. 10. lib. 1. prorr. 7. ſ. 2. 1. aph. 38. 4.

58 Τοῖσιν ἐμπύοισι κώφωσις γινομένη· αἱματώδεα διαχώρησιν σημαίνει. τούτοισι περὶ τὴν τελευτὴν, μέλανα διαχωρέει.

Surditas quæ cadit in empyicos, cruentam excretionem denunciat. Atque his ſub finem vitæ, nigra ducuntur.

QUONIAM ſine ſtudio & ardore quodam amoris, nihil in vita fit egregium, atque, ut præclare Xenophon, οὐδὲν κερδαλεώτερον ἢ νικᾶν, i. *victoria nihil fructuoſius:* tantum adhibui temporis & diligentiæ, ut, per Dei gratiam, inveniſſe me putem abditam nimis & abſtruſam veritatem hujus prognoſεως. Eſt igitur ſic eruenda veritas, & propalam explicanda.

SURDITAS.] Auditus privatio, vel interceptio; illa quidem, ceſſante ab officio facultate, propter exolutionem τῆς ἰσχύος quæ poſita erat in firma & ſolida ſubſtantia partis illius cerebri unde vis audiendi manat; altera autem ſurditas ab interceptione auditus, fit impedito appulſu τῶν ἀκουστῶν, i. *audibilium*, vel, *eorum quæ cadunt ſub aures*; non quidem vitio τῆς ἰσχύος neque δυνάμεως: ſed ejus quod dicitur ἀκουστήριον, per oppilationem meatus auditorii. De qua illud memoriæ proditum eſt. *In febre ſurditas alvum ſiſtit.* Multa ſunt alia ſuper hac re ſcripta multis in locis.

Coac. 3. cap. 3. li. 2. In Epid. aph. & prorrh.

QUÆ CADIT IN EMPYICOS.] Per afflictionem partium vicinarum, in empyematis ſympathiam adductarum, & per propagationem cauſæ morbificæ ad cerebri arcem prorepentis, unde ſurditatis utriuſque cauſa & ratio in mentem venire poteſt medici diſputantis.

CRUENTAM EXCRETIONEM DENUNCIAT.] Vellem dixiſſet αἱμοῤῥαγίαν ἢ στάξιν ἐκ ῥινῶν, i. *profluvium ſanguinis, aut ſtillicidium ejus è naribus.* Nam ſurditas non eſt τεκμήριον dejectionis cruentæ: quamvis non ſim neſcius, nomen τῆς διαχωρήσεως, non pro dejectione ſemper uſurpari, ſicut uſurpatur ὑποχώρησις. Nam ſignificat etiam quodam loco τὴν ἀνάλωσιν, quæ toto corpore fit, potionis & cibi. Sed intolerabile eſſet verbi aucupium, ſignificationem dejectionis cruentæ convertere ad hæmorrhagiam, vel ad ſtillicidium. Sed ut concedam hoc in philologia, quamvis abſurdum; inde manabit philoſophia longè abſurdior, vel ſophiſma potiùs, ſive ſophiſtica ratio explodenda. Non enim deſcriptæ ſurditatis, vel ſuccedanea, vel confectaria eſſe poteſt hæmorrhagia: ſed parωτis potiùs, quæ tum peripneumoniæ, tum empyemati ſuccedanea eſſe ſolet, & cujus prænuncia eſt cum cωmate ſurditas. Nam ſi quis objiciat quod alibi ratum & perſuaſum eſſe voluimus. *Quibus aures obſurduerunt cum gravitate capitis, hypochondrii tenſione, & ſplendoris offenſione; ſanguis è nare prorumpit.* Sciat is velim, ſurditatis hujus principia cauſaſque duci, unde ſigna veniunt ὁμοειδῆ hæmorrhagiæ jamjam futuræ, quæ cernuntur in hypochondrii tenſione, & ſplendoris offenſione; quorum illud, ſanguinis ad cerebrum concitati; hoc verò conſiſtentis, quod hæmorrhagiam ciet, certiſſimum eſt argumentum. Ac ſurditas quidem cita eſt quæ alvum ſiſtit, retractione ſurſum bilis quæ alvum ciebat, indeque ſurditas venit per oppilationem meatus auditorii, qua impeditur appulſus τῶν ἀκουστῶν ad ſedem & domicilium τῆς ἀκοῆς. Hanc verò ſurditatem exolvi docet præceptor, vel hæmorrhagia, vel alvo bilioſis excrementis prorupta. Sed ea ſigna eduntur in ἰσχύι naturæ & morbi, ſalvis adhuc & integris ægri rebus: hæc autem viribus jam effœtis unde incommoda poſſunt incidere, vel ſtillicidii ſanguinis continenter pigro lapſu euntis, vel dyſenteriæ diuturnioris hepaticæ quam περίπλυσιν ἐξερυθρὴν alibi vocat Hippocrates; illud quidem ab impuritate, & pravorum ſuccorum abundantia in hepate; hæc verò ab hepatis infirmitate & malè geſto officio, quando ipſum tædet ſui officii, ἀῤῥωστίαν vocat Galenus.

comment. ad aph. 22. 2.

li. 2. prog. & Coac. 22. hujus cap. prorr. 75. l. 3. 1. Coac. 7. capite 3. lib. 2.

aph. 60. 4. & Coac. 23. lib. 1. prorrh. 2. l. 1 1. 6. Epid. parte 7. 4. περὶ ἄρθρων.

ATQUE HIS] Qui ab empyemate obſurdeſcunt, & qui dejectionis cruentæ incommoda ſentiunt, vel ſanguinis è nare ſtillantis, ab hepatis infirmitate, & hepatitis impuritate.

SUB FINEM VITÆ.] Mox effluxuræ, quam diutius manere non potis eſt cum exolutione partium ſpirabilium & nutritiarum, & cum ſymptomatica excretione cruenta, quam refrigeratio ſæpe adfert caloris nativi, non ſecus atque lienteriam; cùm ab hæmorrhagia profuſiore, vel ſponte ſua, vel aliena, exacto jam morbo, refectioni operam dare incipiunt convaleſcentes.

NIGRA DUCUNTUR.] Ut ſæpe fit ab hæmorrhagia, vel ab omni excretione cruenta; unde ſignificatur μεγάλη κάκωσις τῶν σπλάγχνων. i. *ingens viſcerum è natura egreſſio*, nec ampliùs redintegranda. Sed illa nigrorum dejectio, cujuſmodi ſit, quæque ſint illius cauſæ, multarum prognoſεων argumenta dedit in tractatu περὶ αἱμοῤῥαγίας, quem adornavimus ex præſcripto authoris. Sed omnium nigrarum dejectionum diſtinctio divina eſt in aphoriſmis. Quorſum autem fiat commemorata hîc nigrorum dejectio, planè parit aph. ille 23. lib. 4. *Quibus à morbo acuto, vel diuturno; vel à trωmate, aut aliter, multùm macris; bilis atra, aut melancholicus humor ſubiit, cujuſmodi eſt ſanguis niger; poſtridie moriuntur.* Vide Galenum.

Coac. 7. capite 13. lib. 2. in aph. & prorrh. Coac. 5. 6. & 8. cap. 13. lib. 2. aph. 21. 22. 23. 24. & 25. lib. 4.

59 Πλευροῦ ἄλγημα μετὰ πυρετοῦ χρονίου· σημαίνει πῦον ἀνάξειν.

Lateris dolor cum febre diuturna; pus eductum iri ſignificat.

LATERIS dolor & pleuritis, tametſi frequenter apud Hippocratem, ſunt nomina ejuſdem morbi; differunt tamen in hac prognωſi, quemadmodum in aphoriſmo illo. Τοῦ δὲ χειμῶνος πλευρίτιδες, πόνοι στηθέων, πλευρέων. i. *Hyeme pleuritides, dolores item pectorum atque laterum.* Cu-

juſmo-

juſmodi autem illi dolores ſint extra pleuritidem; conſiderandum. Enimvero certum eſt, cauſam eorum poſitam eſſe in tenſione & proritatione partis obſeſſæ. Eſt autem hæc muſculus reſpirationi vel efflationi dicatus, tum etiam is qui per συσσάρκωσιν, connexionem & ſymphyſin perficit ſcapularum cum cervice, dorſo, & ſterno. Unde autem veniant cauſæ dolorum, caput eſt intelligere ad explicationem hujus prognoſεως.

Lateris dolor.] Quem fecit tenſio & proritatio muſculorum intercoſtalium, dorſalium, & ſcapularium; vel à catarrho, vel à ſpadωne, vel ab utroque ſpaſmate. Nam à catarrhi prolapſu tanta vis infertur carnibus, ut ſæpe adferat diſtorſionem rhacheως, quæ tollit ipſius naturale ἰθυσκόλιον, quo recta ſinuoſo ductu progreditur à cervicibus ad os ſacrum, facitque ut in alterutram partem, dextram aut ſiniſtram, ſe inflectat, & σκολίωσιν edat contra naturam. Idem catarrhus non rarò vitiat τὰ ἰθυκυφοειδὲς oſſis ſacri ac dorſi, & τὸ ἰθυλορδὲς lumborum atque cervicis; unde fit partium illarum è ſua ſtatione foras vel intrò egreſſarum, κύφωσις & λόρδωσις, ut ita dicam, monſtroſæ. Sed à ſpadωne dolores laterum foris exoriuntur, cùm venulæ partium circumjacentium, emulgendo diſtentæ ſunt humore pravo, & varicoſo. Nam venæ, attrahendo carnes ipſas præcedunt: vel quando excipiunt τὴν ναυσίωσιν craſſarum venarum, & fit ἐκχύμωσις. Utriuſque autem ſpaſmatis ratio hæc eſt, unde lateris dolor infertur. Ac primùm fit ſpaſma, indeque nomen habet, quando muſculorum fibræ plurimùm diſtenduntur, adeo ut nonnullæ diſrumpantur, ac tum à ſpaſmate ῥῆγμα enaſcitur. Sed ea prægrandis fibrarum diſtenſio accidit ἢ αὐτομάτως, i. ſua ſponte, ἢ μετὰ προφάσιος, i. *incidente aliqua foris cauſa*. Ac ſua ſponte fit, ἀπὸ τῶν ἐνεόντων, idque κατ᾽ ὦσιν ἢ καθ᾽ ἕλξιν, i. *appulſu vel tractu*. Atque appulſu quidem, quando exudat alicunde inutilis humor, ipſum vero exudantem, vel etiam expreſſum caro excipit, atque diſtenditur. Tractu verò diſtentio ipſa perficitur, quando ipſarum carnium, venarumque circumiacentium vi attractrice, fibræ muſculorum unà cum venis, ad nauſeam uſque replentur, apparetque illa Græcis dicta ναυσίωσις. Quinetiam ſpaſmata extrinſecus veniunt, ſicut jam poſui ex præceptore, cujus verba hæc ſunt. *Naſcuntur ſpaſmata, tum à labore, tum à lapſu & caſu, tum etiam ſi quis prægrave onus levare conetur, tum à curſu & lucta*, &c. Sed idem præceptor in catalogo ſymptomatum quæ à trωmate incidunt, ſpaſma recenſet.

lib. 3. περὶ ἄρθρων.
lib. 1. περὶ νούσων.
comment. 3. ad lib. κατ᾽ ἰητρεῖον.
lib. 1. περὶ νούσων.
eod. lib. 1. περὶ νούσων.
lib. 3. κατ᾽ ἰητρεῖον.

Cum febre diuturna.] Ex quo efficitur, non eſſe pleuriticam, i. pleuritidis ſymptomaticam: proptereaque dolorem hunc lateris non eſſe pleuritidis conſectarium. Nam pleuriticorum febris eſt brevis, ut ipſa pleuritis quæ ſuo ſtatu non manet ultra 14. diem, ſed mutatur in empyema, ſi careat anacatharſi. Diuturnam autem hîc vocat, tum quia longi eſt temporis, tum quia mitis & lenta: quæ ſignificatio eſt diuturnæ febris, in illo. Τὰ ἐξαίφνης ἀποπληκτικὰ λελυμένως, ἐπιπυρετηνόντα χρονίως, ὀλέθρια. i. *Apoplexia quæ citò incidit, alioqui ſanabilis, à diuturna febre, mortifera fit.* Ubi diuturnam intelligit, mitem & lentam, nec apoplecticæ cauſæ potentem.

aph. 8. 5. & ſupra.
prorr. 5. ſ. 2. 1.

Pus eductum iri significat.] Quoniam à febre illa, ſuppurabilis humor fit: non tamen ſuppuratio ipſa, quæ tantùm nativi caloris virtute perficitur. Suppurabilis autem fit in ſpaſmatis magnis. Nam de exiguis illud præceptum eſt. Ἐνίοισι δὲ ὁκόταν ἀσθενέα γένηται τὰ σπάσματα ἐν τῇσι σαρξὶν, ἢ ἐν τῇσι φλεψὶν· οὐκ ἐκπυΐσκεται· ἀλλὰ γίνεται φύματα πολυχρόνια, i. *Nonnullis cùm imbecillia ſpaſmata ſunt in carnibus aut venis, non ſuppurantur: ſed fiunt tumores diuturni.*

lib. 1. περὶ γυναικείων.
lib. 1. περὶ νούσων.

60 Οἱ φρικώδεες πυκνὰ, ἐς ἐμπύησιν ἔρχονται· ἀτὰρ καὶ πυρετὸς τῶν τοιούτων, ἄγει ἐς ἐμπύησιν.

Qui perhorreſcunt crebrò, ad ſuppurationem deveniunt: quinetiam talium febris, ipſos ad ſuppurationem ducit.

Quod pleuritici omnes horriduli fiant, & ſint empyici per metaptωſin pleuritidis in empyema; dictum eſt abundè ſuprà. Hîc odioſa eſſet repetita cauſæ horriferæ commemoratio. Ergo non eſt dubium quin pleuritici ad ſuppurationem deveniant, & ſint empyici, quando ex inſolentia horroris jam perhorreſcunt crebrò.

Coac. 37. hujus cap. & 2. prog.

Quinetiam.] Præter crebros horroris inſultus, unde pus editum ſignificatur, atque dum editur.

Talium.] Qui perhorreſcunt crebrò ἀτάκτως καὶ ἀκρίτως, ſine paroxyſmo periodico, & ſine ulla diſceſſione febris: quoniam talium horror cietur ἀφ᾽ ἑλκέων, i. *ab ulceribus purulentis*, non ἀπὸ τῶν ἀγγείων, i. *à vaſis* cacochymiæ febrilis, ut in tertiana, quartana, & ardenter acuta, quæ abeunt periodicè aut criticè, quoties in iis rigor cietur.

aph. 58. & 63. lib. 4.

Febris.] Vel ea quæ ultra 14. diem protrahitur in pleuritico, cui febris finem non attulit anacatharſis libera & liberalis. Vel febris, quam nuper legimus ab authore nominatam θέρμην παραγκαλεῦσαν: ut alia ſit febris idea, quàm ejus quæ fuit dum ipſa pleuritis maneret, aut peripneumonia. Eſt autem horroris conſectaria, non ipſa tamen horrifera. Nunquam enim fit horror quin veniat inde febris per afflictionem caloris vitalis qui eſt in corde. Ubi enim caloris vitalis domicilium, ibi per ejus afflictionem à putri humore febris accenditur.

Coac. 33. hujus cap. lib. 1. περὶ νούσων. libri de febrib. & 2. περὶ ἀγμῶν.

Ipsos ad suppurationem ducit.] Quoniam ad generationem puris neceſſaria eſt materiæ ſuppurabilis præparatio. Efficitur autem talis, à febre; in cujus vacuitate nullum fit ſuppuratum: quia ſine febre nihil eſt ſuppurabile: quamvis ſuppuratio ipſa dono febris non fiat; ſicut nec ullus pepaſmus: ſed tantùm virtute caloris nativi partium ſolidarum à nectare cordis vivifico recreatarum. Sic in omni ſuppuratione febrem requirit Hippocrates,

crates, ut jam ſæpe vidimus tum in hoc tractatu, tum in eo quem ſcripſit de tumoribus hypochondriorum & ventris.

61 Οἷσιν ἐκ πλευρῆς ἀλγήματος ἀσιτίαι παρακολουθοῦσι ὑπό τι καρδιαλγικαί, ἱδρώδεες, ἔχοντος δὲ προσώπου ἄνθη, καὶ κοιλίης ὑγροτέρης· ἐμπυήματα κατὰ πνεύμονα ἴσχουσι.

Quibus à dolore lateris collapſa ſit appetentia cum cardialgia, ac tum ſudores cum facie rubicunda exudant, & alvo liquidiore; iis empyemata ſunt in pulmone.

Hic etiam ſigna ſunt empyematis in pulmone confecti, quæ ſuprà jam vidimus in illa prognoſi. *Quibus, in febre, lateris dolor incidit, ſiquidem liquidis & bilioſis fertur alvus; mitеſcit: ſin autem collapſa maneat appetentia, ac tum ſudores cum ſaturato rubore faciei exudent fluente alvo, & manente cardialgia; hi cùm diutius à peripneumonia ægrotarint, moriuntur.* Itaque mihi religio eſſet animum denuo ad ſcribendum appellere ſuper eodem argumento: niſi quædam me invitarent quæ in commentario proferentur.

[Coac. 73. lib. 1.]

Quibus a dolore lateris.] Ad unam vel utramque claviculam, ubi ſupera una, vel utraque pulmonis ala ægrotat. Aut qui ad mediam coſtam urget, ubi media pulmonis ala; idque thoracis parte altera, vel utraque. Aut qui circa ſeptum tranſverſum exercet, ubi & infera. Aut ſi dimidia pars tota pulmonis obſeſſa eſt phlegmone, omnia quæ adjacent ei parti laborant. Denique lateris dolor ſymptomaticus, & ſignum σύνεδρον inflammati pulmonis: ſicut lingua rubra & aſpera.

[Coac. 31. hujus cap.]

Collapsa est appetentia.] Non aliunde quàm à dolore lateris per metonymiam dicto pro ipſo pulmone afflicto. Non enim revera hæc ἀσιτίη eſt παρακολουθοῦσα, i. *conſectaria* lateris dolentis: ſed dolorifici ipſius pulmonis, peripneumonia laborantis. Ταπεινότερον autem ſcripſit ἀσιτίαν i. *vacuitatem appetentiæ*, pro cibi faſtidio: cùm ſcilicet ægri δυσκόλως ὑπακούουσι τοῖς προσφερομένοισι, vel, ut alibi ſcripſit, πρὸς τὰ γεύματα ἔχουσιν ἀπονενοημένως, i. *faſtidio & contumacia efferuntur in cibos & medicos.* Hoc autem cibi faſtidium propriè ἀποσιτίη nominatur: de qua ſatis jam alibi. Sed hujus cauſam agnoſco in hac prognoſi τὴν νέκρωσιν alvi.

[3. Epid. parte 3. hiſt. 2. 3. Epid.]

Cum cardialgia.] Quam facit impuritas hepatitis, unde prorepit ſerum feritate peſſimum, ad ipſum ventrem, indeque ad orificium ejus quod eſt acerrimi ſenſus: quod quia veteribus καρδία nominatur, inde afflictio ejus nomen habet τῆς καρδιαλγίας. Quorſum autem ſcripſerit ὑπό τι, unica in promptu cauſa eſt; quòd ubi eſt aliqua ſenſus infirmitas, ibi tanta ſenſio ſenſificæ cauſæ excitari non poteſt. Quoties enim, teſte Galeno, derivativa nomina conjunctum habent illud, τι; vel affectionis exiguæ, vel raro incidentis opinionem faciunt. Sed quorſum ὑπό τι? etiamne ad majorem ταπείνωσιν? Hujuſmodi eſt illud. Τὰ καυματώδεα ῥίγεα, ὑπό τι ὀλέθρια, i. *Æſtuoſi rigores nonnihil ſunt mortiferi.* Vide commentarium.

[prorr. 37. ſ. 3. 1. & Coac. 13. c. 11. lib. 2.] [prorr. 14. ſ. 3. 1. prorr. 33. ſ. 3. 1. & Coac. 7. lib. 1.]

Ac tum sudores.] i. Sudatiunculæ circa pectus & jugulum: quia ubi ſudor, ibi & morbus.

Cum facie rubicunda.] Quoniam malæ rubent.

Et alvo liquidiore.] Per cacopragiam ventriculi & hepatis.

Empyemata sunt per pulmonem.] Dextra, ſiniſtra parte, dimidia; vel ſupera, media, & infera? pro ſitu doloris. Empyemata ſunt cum his ſignis quæ jam vetuſtate in tabem tranſierunt. Vide comment. ad 33. Coac. hujus cap. ubi ſignorum ratio explicatur.

62 Τὰ ὀρθοπνοϊκὰ ποιεῖ ὑδρωπώδεα σκληρά.

Orthopnœam faciunt hydropiformia dura.

Extremum illud erat de coſtarum atque pulmonis empyemate, ut ejus mortifera ſigna dicerentur jamjam futuræ mortis. Nam tabes empyemati ſuccedanea, non eſt tam citæ mortis quàm orthopnœa. Quæ cujuſmodi ſit, & quemadmodum incidat, ſic ad docendum aggredior.

Orthopnoeam.] Spirationem illam difficilem in qua difficultatis ſumma ſunt omnia: quoniam ſpiritus quem ducendo vivimus, nec à larynge & arteria commeatum habet, nec in pulmone multùm oppreſſo ſedem invenit ubi excipiatur; ipſe autem vapor fumidus, citò expulſus, difficillima expiratione, omni puncto temporis metum adfert ſuffocationis. Quæ cauſa eſt cur non ſolùm reſidendo, ut in aſthmate: ſed etiam cervicem arrigendo, ſpiritum trahere, quod alibi vocat ἀνέλκειν, veriùs quàm ducere cogantur ægroti, quibus ne ſic quidem ſpiritus liberè, ſed difficulter admodum per anguſtias venarum evadit, ob eamque cauſam orthopnoici nominantur, ab orthopnœa cui nomen dedit ille ſpirandi modus, cum recta & nullo modo inflexa cervice. Ac talem ſpirationem jam vidimus in angina. Quoniam autem natura juſtiſſima eſt, ſuique diligens, viam invenit quâ deducitur ad conſervationem ſui, ea collocatione recta thoracis atque cervicis; unde fit ut arteria

[prorr. 55. ſ. 2. 1.] [lib. 1. περὶ ἀγμῶν. 6. Epid. parte 5. prorr. 54. ſ. 2. 1.]

ria è larynge ducta explicetur, unaque apophyſes ejus in pulmonem diviſæ.

Faciunt.] Ab oppreſſione primùm pulmonis, quam facit puris effuſi ſuppreſſio, mox fiſtularum arteriæ, pus excipientium, nec expurgantium, repletio; unde per continuitatem arteriæ diſtenta larynx vocem edit πνιγώδη, eadem prorſus ratione qua ex ptiſſana inconſideratè exhibita (dolore ſcilicet nondum laxato, nec ſputo ſua ſponte liberaliter exeunte, ſed contra contumaciter glutinoſo, necdum etiam ſecta vena, fotu, clyſtere, diæta convenienter adhibitis) homines moriuntur ſtrangulati à ſtertore & orthopnœa, vel ut verbis utar præceptoris, ὑπὸ τῆς ὀρθοπνοίης καὶ τοῦ ῥέγχους ἀποπνιγέντες, i. *orthopnœa & ſtertore ſuffocati.* lib. περὶ νούσων prorr. 54. ſ. 2. 1. lib. 1. acut.

Hydropiformia dura.] Quæ ſunt hydrωpis ſimilia, i. τὸν ἀσκὸν, utrem aqua repletum vel inflatum referentia: quæ ſimilitudo nomen dedit hydrωpi, tam tympaniæ, quàm aſcitæ, ut docet Galenus. Hîc autem quæ ſimilitudo eſſe poteſt in thorace ſicut in ventre, utris vel inflati, vel aqua repleti? Summa nimirum diſtenſio ex nimia humoris abundantia, quæ latitudinem tollit thoracis in dorſo & pectore, ipſumque totum facit teretem, utris modo diſtenti. Ac talem infert diſtentionem πνεύμων πλησθεὶς, i. *pulmo repletus*: de quo hæc leguntur apud Hippocratem: Ἢν πλησθῇ ὁ πνεύμων, βὴξ ἔχει, καὶ ὀρθοπνοίη, καὶ ἄσθμα. i. *Quoties oppletur pulmo, tuſſis habet, & orthopnœa, & aſthma*, &c. Illic memoratur etiam pulmonis hydrops, quem appoſitè vocat ὕδερον, non ὑδρωπιώδες, ut in hac prognωſi. Eſt autem durum illud ὑδρωπιῶδες: tum quia ſiccum à ſputi vacuitate, unde laxitas nulla doloris, nec partis afflictæ; tum quia diſtentum nimis atque prætumidum. Nam à concretione, nulla ſuſpicio duritatis, niſi κατὰ συμβεβηκός. Ac tales moriuntur ad circiter quartum diem agentes. Illud enim ſignificat τεταρταῖοι μάλιστα. Sicut nos ex Galeni commentario annotavimus ad illum locum Hippocratis de luxata inferiore maxilla. Οὗτοι ἐν καὶ θνήσκουσι, μάλιστα δεκαταῖοι. i. *Moriuntur ad circiter decimum morbi diem; hoc eſt, nono vel undecimo.* Sic & hîc, ad circiter quartum videlicet tertio, vel ad ſummum quinto. Illud enim ſignificat μάλιστα. comment. ad aph. 11. 4. lib. 2. περὶ νούσων. 2. περὶ ἄρθρων.

63 Τὰ σπάσματα μὲν πάντα· ὀχληρὰ γίνεται, πόνους τε ἐν ἀρχῇ συντόνους παρέχει, καὶ ἐξ ὑστέρου ἐνίους ὑπομιμνήσκει. δυσκολώτατα δὲ τὰ περὶ θώρηκα· μάλιστα δὲ κινδυνεύουσιν.

Omnes quidem avulſiones infeſtæ ſunt, doloreſque inferunt circa initia ſævos; ac nonnullorum memoriam de integro renovant: graviſſimæ autem circum thoracem, omniumque maximè periculoſiſſimæ.

Erat ex illis quæ primùm in pleuritide ſicca præcepit; num ſine ſpaſmate, an verò cùm ſpaſmate maneat ſicca pleuritis. Ac meliùs ire res ægri, ſi pleuritis ſicca conjunctum habeat ſpaſma, quàm ſi eo careat. Hîc prudens correctio adhibetur illius prognoſeωs.

Omnes quidem avulsiones.] Quas facit fortis fibrarum tenſio. Sic enim Galenus. Τὰ σπάσματα, inquit, γίνεται περὶ τὰς ἶνας τῶν μυῶν, ἐπὶ πλέον ταθείσας. i. *Avulſiones fiunt, muſculorum fibris plurimùm diſtentis.* Atque illa tenſio fortis accidit vel à trωmate, labore, lapſu, caſu, & ſi quis grave onus levare conetur; vel ἀπὸ τῶν ἐνεόντων, i. ab humore pravo, ichωre, & flatu; idque κατ' ὦσιν, ἢ καθ' ἕλξιν, i. *appulſu vel tractu.* Quæ omnia non ita pridem fuſiùs diſputata ſunt, ut ea tantùm attingere ſufficiat quæ huc pertinere maximè videantur. comment. ad lib. κατ' ἰητρεῖον. lib. 1. περὶ νούσων. Coac. 59. hujus cap.

Infestæ sunt.] Tum propter negotium quod faciunt parti avulſæ, tum propter συντονίαν doloris quem ipſa prægrandis tenſio excitavit.

Dolores inferunt sævos.] Quorum συντονία niſi exolveretur brevi, ut certè à flatu exolvitur; & citò vires ipſas exolveret, & citam quoque mortem adferret atque crudelem, ex offenſione partium officialium. Vetus eſt illud. Nihil æque facit corpus infirmum atque dolor, & ad infirmitatem corporis adjungit etiam humorum corruptionem: unde ſyntimonia perennis malorum. aph. 25. 2. lib. 1. περὶ ἀγμῶν. 6 Epid.

Circa initia.] Simulatque exortæ ſunt avulſiones: citò autem exoriuntur ſua ſponte: quoniam cita venit tenſio illa prægrandis: quod cernere eſt in muſculorum ſuræ avulſionibus, quas vulgò nominant (guttas crampas) quæ crucitatu ſævi doloris ſunt penè intolerabiles. goutes crampes.

Ac nonnullorum memoriam de integro renovant.] Idque vel ſuperſtite partium avulſarum querela, quæ ſemper à ſpaſmate manent infirmæ, ac dolent; vel etiam ἀπὸ τοῦ ῥήγματος diſruptis quibuſdam fibris per tenſionem illam prægrandem, unde nova ſubinde ſpaſmatum generatio: quoniam pars quælibet ſemel avulſa, præter eas quas olim habuit avulſionis cauſas, appulſum vel attractionem, novam intra ſe continet; videlicet collectionem humoris, ichωris, & flatus: propter expultricis potentiæ infirmitatem. Scitum eſt illud. *Si quid à labore in vitio ſit, ibi morbus firmatur.* Et illud. πληροῦται ὑγιαῖνον μὲν πνεύματος, ἀσθενῆσαν ἰχῶρος, i. *Sanum repletur ſpiritu, infirmum verò ichωre.* Sic igitur. Avulſiones dolorum memoriam de integro renovant. aph. 33. 4. lib. περὶ τέχνης.

Gravissimæ autem circum thoracem.] Eò ſpectat prognωſis ut doceat, omnes quidem avulſiones, ſævi doloris cruciatu infeſtas eſſe dolentibus. Sed illas demum eſſe graviſſimas,

i. admodum periculoſas. Hîc enim ταπεινότερον dixit, δυσκολώτατα, pro χαλεπώτατα, quæ cadunt in thoracem: de quibus jam ſupra illam prognωſin inſtituit. (Coac. 4. hujus cap.) *Pleuritides avulſionum expertes, graviores iis quæ ſunt participes:* cujus hæc correctio eſt, ſicut jam poſui. Sunt autem graviſſimæ thoracis avulſiones: quoniam muſculorum ſpirabilium & vocalium avulſorum contumacia impedit reſpirationem & efflationem, quibus officiis dicatæ ſunt partes illæ naturaliter conſtitutæ, ut interim taceam ſummam doloris acerbitatem, quæ, ut ſcribit Galenus, (aph. 25. 2.) ſi non citò exolvitur, ἐν τάχει καταλύει τὴν δύναμιν, ὀξὺν τε θάνατον ἐπιφέρει. i. *citò vires exolvit, & citam mortem infert.* Propterea bene præceptum eſt in ea convulſione quæ febris vacuitatem adfert (163. Coac. lib. 1.) cùm incidit eodem febris die, aut poſtridie, aut ad ſummum perendie; quod malè res eunt ſi eam qua cœpit horam excedat, neque quieſcat. Hîc enim cruciatu ſævi doloris, & impedimento vitalis officii, mortifera eſt. Pertinet etiam ad hanc prognωſin quod (lib. 2. περὶ νόσων.) ſcripſit Hippocrates de convulſis ambabus utrinque pulmonum alis, quarum avulſione, doloris acerbiſſimi conſecutio adfertur lateribus, pectori, dorſo, & ſcapulis; ut nulla collocatione corporis, vel minima levatio inveniri poſſit. Atque hinc cita mors venit ad circiter quartum diem. Quæ cauſa eſt igitur quamobrem in tanta calamitate pectoralium avulſionum, nihilominus tamen earum adjunctionem vacuitati anteponendam duxerit in pleuritide jam deſcripta. Primùm ſciat velim is qui talia mihi objiciet, theωrema illud quod poſitum eſt de pleuritide avulſionum participe vel experte, non eſſe catholicum de omni pleuritide, neque καθ' ὅλου verum: ſed tantùm καθ' ὑπόθεσιν de ſicca pleuritide in qua melior eſt avulſio ſiccitate, qua nihil pleuritico gravius, nihil periculoſius eſſe poteſt. Hîc enim avulſio levationem adfert doloris & ſpirationis multùm difficilis: quia fit in tenſione partium circumjacentium, appulſu vel attractione intus foras, humoris morbifici. Eſt autem bona converſio, eryſipelatis intus (aph. 26. 6. & Coac. 5. cap. 15. lib. 2.) foras. Ac facilior eſt ejus curatio, quàm comparatio liberæ & liberalis ἀνακαθάρσεως in ſicca pleuritide. Præterea nec tam ſævus dolor eſt, nec tanta febris, nec difficultas ſpirandi tanta, in avulſione muſculorum quàm in prægrandi phlegmone ſyſtrophica membranæ coſtis intextæ. Facilior eſt autem curatio avulſionis fixæ, fotu, hapſo, litu, phlebotomia, quàm inflammationis cum perennitate rheumatis concitati, & incremento conſiſtentis.

64 Οἷσιν ἔμετος αἵματος, πυρετὸς πολὺς καὶ πόνος περὶ μαζὸν, καὶ θώρηκα, καὶ μετάφρενον· οἷσι [μὲν] γίνεται πάντα ταῦτα, συντόμως θνήσκουσιν. (malè fuit. γάρ.) οἷσι δὲ μὴ πάντα, μηδὲ σφόδρα· βραδύτερον. φλεγμαίνουσι δὲ τὸ μακρότατον, ἡμέρας τεσσαρεσκαίδεκα.

Quibus ſanguis vomendo prorumpit, unàque febris multa, ac dolor eſt circa mammam, thoracem, & dorſum; quibus hæc omnia quidem adſunt, continuò moriuntur: quibus verò nec omnia, nec vehementia; ſeriùs: quàm longiſſimè autem, quatuordecim dies inflammantur.

Nunc de pulmonis hæmorrhagia dicendum, quæ multùm differt ab iis quæ hactenus dictæ ſunt in hoc tractatu; expuitione ſcilicet & anacatharſi. Harum enim primordia ſunt, thoracis contentio ſive concuſſio, & fumidi vaporis efflatio unde ſputum exprimitur in ſpatia pulmonis interna, quæ ſunt arteriæ bronchia, indeque tuſſiendo ſublatum expurgatur per os, quod ἀνακαθαίρεσθαι Græci vocant. Nam ſputi cruenti aut ſanguinis qui vel ſputando exit, vel excreando, nulla hîc mentio. De vomitu autem ſanguinis propriè dicto, qui vel ipſius ventriculi vel (Coac. 13. hujus 2. li.) aliarum partium nutritiarum vitio commovetur; alius fuit ſcribendi locus. At verò hæmorrhagia pulmonum cietur, vel à plethora ipſorum particulari, dehiſcentibus vaſis aut ruptis, vel à forti in ulcere pulſu κατὰ διάβρωσιν; tum ab orgaſmo ſanguinis multa bile perfuſi, qui vel inde ad exitum viam affectat, vel aliunde anadromen habet, atque illac curſum inflectit.

Ergo. Quibus vomendo sanguis prorumpit.] Ut jam non hæmoptyſis, verùm profuſa videatur hæmorrhagia ſpumantis & floridi ſanguinis, in qua ſanguis larga manu, tanquam vomendo, profunditur. Quale eſt illud. *purpuream vomit ille animam*; tametſi non auſim aſtringere divinam Hippocratis διάνοιαν, nec legibus grammaticorum, nec poëtarum, aut rhetorum verbis. Divinus vir ſua edit ὀνόματα, quæ omnia ſunt, ut ait ille, νοήματα. Sed ut redeam. Scopus authoris, ipſaque ſignorum ὁμοειδῶν concurſio, palam teſtatur, vomitionem hanc propriam eſſe pulmonis, aut certè pulmoni μεταφορικῶς attributam; unde ſcilicet, aut quà profluit ille ſanguis. Prorumpit autem ex nimia abundantia, quæ vel appulſu, vel attractione, pulmonum venas diſtendit, ibique facit particularem quandam repletionem, à diætæ vitio in victus ratione & vitæ inſtituto: præſertim verò juvenibus à 18. ad 35. ætatis annum. Cæteris autem, ab oppreſſione quam fecit ſuppreſſio familiaris & ſolitæ vacuatio-(Coac. 2. cap. 12. lib. 2.) nis. Hujuſmodi ſunt præter cætera, dolorifica lumborum mala quæ non ſunt ampliùs, ut ſolebant, per uterum menſtrualibus, aut hæmorrhoicis per anum, ſanguiflua.

Unaque febris multa.] Quæ motus edit celeres, continuos, & vehementes; nata è ſyſtrophica phlegmone ipſius pulmonis, quàm fecit anadrome ibi ſubſiſtens, vel repletio particularis, unde affectio illa; cujus tametſi propria eſt ſanguinis vacuatio per hæmorrhagiam pulmonis; tamen non adimit febrem: quia inflammationem non tollit. Eſt enim ratum illud ex hiſtoria de Lariſſæa virgine, (hiſt. 12. part. 3. 3. Epid.) quod etſi plethoræ propria vacuatio eſt hæmorrhagia: tamen ea plethoricam affectionem non tollit, ſi cum inflammatione, vel cum maligna

ligna qualitate conjuncta ſit. Atque hujus theωrematis veritas ſæpe jam patuit.

Ac dolor est circa mammam, thoracem, et dorsum.] Hæc ſunt argumenta cum febre ὀμοειδῆ inflammatarum pulmonis ſuperarum & mediarum alarum quæ adjacent mammis, thoraci, & dorſo: quarum inflammationem non ſuſtulit profuſa per os hæmorrhagia; ut ſymptomatica eſſe videatur ſanguinis à febre catullientis & orgaſmum habentis. Eſt autem jam illud poſitum, quòd omnis anadrome ibi morbum facit, ubi ſubſiſtit.

Quibus hæc omnia quidem adsunt.] Hæmorrhagia, febris, dolor circa mammam, thoracem, & dorſum.

Continuo moriuntur.] Profluvio nectaris vivifici, & cordis exhauſto, per hæmorrhagiam; maraſmω vivacitatis & humidi primigenii, à febre. Tum vacatione officii quo vita carere non poteſt, per afflictionem partium ſpirabilium, thoracis atque pulmonum: ut interim taceam crucitatum ſævi doloris nobilium partium, qui & citò vires exolvit, & citam mortem infert atque crudelem. Enimvero peſtifera eſt omnis quæ non juvat hæ-„ morrhagia. Nam unde natura commeatum parat quo ſe tuetur & ſuſtinet, inde eo de-„ fraudata labaſcit. Atque in ſanguine focus eſt vitæ. Sed illa demum funeſta eſt hæmorrhagia, quæ cauſam poſt ſe relinquit mortiferam; videlicet inflammationem & febrem acutam, unde major conſumptio fit humidi primigenii ſeptem diebus, quam à calore nativo ſeptuaginta annis. Cæterùm, quæ vis major vitæ adferri poteſt ad citam mortem, quàm ea quæ tollit vitale officium, reſpirationem ſcilicet? Quod facit pulmonis inflammatio; & thoracis oppreſſio. Ergo non ſine cauſa continuò moriuntur.

Quibus vero nec omnia, nec vehementia; serius.] Pro analogia cauſarum mortiferarum.

Quam longissime autem, quatuordecim dies inflammantur.] Non ultra quatuordecim dies vitam ducunt, nec ſeriùs vitam finiunt morituri: quoniam acutorum morborum finis fit intra decimumquartum. aph. 23. 2.

65 Τοῖσιν αἷμα πλύουσιν· ἀπυρέτοισιν εἶναι συμφέρει, καὶ βήσσειν, καὶ πονέειν ἐλαφρῶς, καὶ τὸ πτύελον παχυνέεσθαι πρὸς τὰς δὶς ἑπτά. πυρέσσειν δὲ, καὶ βήσσειν, καὶ πονέειν συντόνως, καὶ αἷμα πρόσφατον ἀεὶ πτύειν. ἀσύμφορον. male legebatur. λεπτυνέεσθαι.

Sanguinem expuentes juvat eſſe febris expertes, ac tuſſire leviter, atque dolere; ipſum verò ſputum craſſeſcere ad dies bis ſeptem. Sed febricitare multùm, itemque tusſire atque dolere, tum ſanguinem ſubinde novum expuere; calamitoſum.

Hæc prognωsis deſperato jam mihi ab hæmoptyſi, velut ſalutis auram afflavit, per gratiam miſericordis Dei qui noluit ſervum ſuum immiſericorditer ægrotare. Sed ut aggrediar ad enarrandum. 1578. Commemorantur hîc ſigna ſanabilis aut inſanabilis αἱμοπτύσιος, quæ ipſa per ſe nihil valet: ſicut præceptor monuit in illo aphoriſmo. Αἷμα ἄνωθεν μὲν, ὁκοῖον ἂν ᾖ· κακόν i. *Sanguis supernè, qualiſcunque fuerit; malus.* Antitheſis autem ſignorum quorum jam ratio patefacta eſt ſuperiore prognωſi, planum faciet quò deventura ſit ipſa hæmoptyſis.

Ergo. Sanguinem expuentes.] Qui tuſſiendo expurgant, non ſputando, nec excreando è faucibus, vel è palato, aut gingivis. Expurgant autem tuſſiendo, ſanguinem non ſputo permixtum, ſed floridum, ſpumantem, copioſum: qualis eſſe ſolet quæ ex pulmonibus aph. 13. 3. eductio fit, non ex arteria.

Juvat.] Prodeſt, confert, i. multum opis & adjumenti adfert, tum ad uſum atque dulcedinem diuturnioris vitæ, tum verò ad ſpem retinendam ſalutis.

Esse febris expertes.] Quia febris vacuitas non facit maraſmum & conſumptionem vitalis principii in humido primigenio; nec verò corruptionem inducit ac paupertatem vivifici nectaris: quæ omnia ſunt febris incommoda: ipſa verò febris vacuitas nullam ſubeſſe teſtatur exulcerationem, nec phlegmonem: quæ duo imprimis terrifica eſſe ſolent. Denique talis hæmoptyſis nullam poſt ſe relinquit mortiferam cauſam, niſi fortè ipſam venarum anaſtomωſin, vel etiam ῥῆξιν; quarum tamen credibilis eſt redintegratio cùm ceſſat hæmoptyſis.

Ac tussire leviter.] Græcè eſt ἐλαφρῶς. i. *alacriter*, ut nulla ſit tuſſis moleſtia, quam facit aſſidua fortiſque contentio ſive concuſſio, & irrita proritatio quæ ſurſum deorſumve irruit.

Atque dolere.] Vel potiùs, ne minimùm quidem: ſi tantùm exceperis ἀῤῥωστίαν, & quandam ſegniciem artuum totiuſque corporis, quæ homines facit ἀεργοὺς, unde Latinis nomen inventum eſt ægri.

Ipsum vero sputum crassescere.] Παχυνέεσθαι legendum duxi ἀντὶ τοῦ λεπτυνέεσθαι. i. *tenuari:* in cujus verbi examine nulla occurrit æquitas ut ſic legatur. Craſſeſcit autem vel craſſiuſculum fit atque miteſcit, ad exitum faciliorem, & erethiſmum minorem, aut nullum; permixta exactè ſanguini pituita, virtute caloris nativi coquentis & permiſcentis. Neceſſariò autem ſputum craſſeſcit, feritate domita, & pituita exactè permixta.

Ad dies bis septem.] Vel quatuordecim, quorum hiſtoria omnis exigitur in expurgando ſputo cruento, ne quid, ſtabulando in bronchiis, corrumpatur. Ipſum verò ſputum paulatim exuitur colore ſanguineo: quia quò longiùs abeſt ab hæmoptyſi, eò parciore ſanguine perfuſum apparet, donec ventum ſit ad 14. quo ceſſat omnis expurgatio ſputi cruenti in dies diminuti.

Sed febricitare multum.] Æſtu incandeſcere, cum ſiti, vigiliis, jactatione, micantium venarum inæquali pulſu, & urinis rubentibus.

Itemque tussire.] A proritatione perenni, ſurſum deorſumve irrupta; quæ fortem infert, aſſiduam, atque permoleſtam thoracis concuſſionem.

vide lib. 2. περὶ νούσων.

Atque dolere.] A perceptione vel ſenſione tot rerum naturæ gravium, & adverſarum.

Ac sanguinem subinde novum expuere.] Patefacta de integro via exitui, per eroſionem, κατὰ διάβρωσιν, aut etiam κατὰ ῥῆξιν, ἢ καὶ ἀναστόμωσιν; ſanguinem autem merum, i. alienæ mixtionis expertem, floridum, & ſpumantem, qualis apparuit circa initia.

Calamitosum.] Quoniam peſſima eſt conſuetudo effundendi ſanguinem per os, quantumvis optimum; præſtatque peſſimum nigrum per ſedes inferas vacuare. Eſt autem calamitoſa, ne dicam funeſta, ſanguinis ſurſum prorupti excluſio; quæ præter ſummam, quam infert, virium infirmitatem, adhuc relinquit mortiferas cauſas, febrem, inflammationem, vel ulcus. Animadvertet autem ſtudioſus, idem eſſe multùm febricitare, quod, ſuperiore prognωſi, multa febris & inflammari ad dies 14.

66 Ὁκόσοισι τὸ πλευρὸν μετέωρον, καὶ θερμότερον, ὅταν ἐγκεκλιμένοισιν ἐπὶ θάτερον, βαρός ἐξηρτῆσθαι δοκέει· τούτοισι τὸ πύον ἐκ τοῦ ἑνὸς μέρεος ἐστίν.

Quibus intumuit latus atque incaluit, ſi cùm in oppoſitam partem decumbunt, grave quippiam ſuſpenſum eſſe videtur; pus ab una parte collectum eſt.

Sequitur ut empyemate facto à pleuritide (nam hîc peripneumoniæ locus non eſt) quàm primùm pus exeat; concluſumve ſit in vomica, vel in thoracem effuſum. Exit autem vel ſua ſponte per anacatharſin quam facit thoracis concuſſio & fumidi vaporis efflatio, per interiora pulmonum ſpatia quæ ſunt arteriæ bronchia: vel qua data porta foras, medici artificio pyrωticum adhibentis. Ejuſmodi ſit artificium, ut ne quid in commoda ægri peccetur: ſed κατ' ἶξιν puris, i. *è directo*, non ἀνάπαλιν *è diverſo*, pyrωticum adhibeatur: prout dextra aut ſiniſtra, & utrobique, ſupera, media, aut infera parte, pus abditum ſtabulatur. Ejus inveniundi ratio præcipitur in hac prognωſi. Nam cognitionis & ſcientiæ τεκμήρια ſuprà ſunt poſita; cùm ſcilicet mutatio fit, aut etiam facta eſt, inflammationis pleuriticæ & peripneumonicæ in empyema. Hîc tantùm argumenta ponuntur, quibus, tanquam odora canum vis, eò deducimur ubi jacet lepus.

Galen. lib. 2. progn.

Ergo. Quibus intumuit latus.] Copia puris oppreſſum atque diſtentum, unde alterutrius lateris inæqualitas in quantitate: quemadmodum univerſi thoracis æqualitas contra naturam, ex nimia humoris collecti abundantia quæ latitudinem ipſius tollit in dorſo & pectore, ipſumque totum facit teretem, utris modo diſtenti; ſpeciem quandam exhibet hydrωpis duri, cujus conſectaria eſt orthopnœa. Illud autem μετέωρον, ad lateris tumorem accommodavi, exemplo illius. Ὁκόσοισιν ὑποχόνδρια μετέωρα; ubi Galenus author eſt, μετέωρα dici, ἐν ὄγκῳ μείζονι κατὰ τὰς πολλὰς αἰτίας γιγνόμενα. i. *quæ ſcilicet in molem majorem, multis de cauſis, aſſurgunt.* Sed tamen aliud eſt πνεῦμα μετέωρον, quod ſignificat πρόχειρον ἀνελκόμενον. i. *ſpirationem ſublimem, vel è ſublimi ductam*, quam quiſque vel eminus in alio cernit, multùm explicato ſurſumque adducto thorace & ſcapulis. Aliud eſt autem meteωriſmus in illo. Χρὴ τὸν ἀλγέοντα, ἐν τοῖσι μετεωρισμοῖσιν ἐλαφρὸν εἶναι. i. *Oportet ægrotum alacrem eſſe aſſurgendo, vel reſidendo:* Idque ſua ſponte, non autem à ſpiritus meteoriſmo coactum, ut in peripneumonia.

Coac. 62. hujus cap. aph. 74. 4. prog. 6. l. 2. progn. 20. lib. 1.

Atque incaluit.] A pure recèns confecto quod impreſſionem adhuc retinet caloris febrilis, vel ab eo quod vetuſtate putreſcit, unde ardoris cujuſdam ſenſio excitatur in ſocia parte atque vicina. Vetus eſt illud. Τὰ κοινὰ, καὶ τὰ ἐγγὺς· πρῶτα καὶ μάλιστα κακοῦται. i. *Quæ ſocia ſunt atque vicina, primùm & maximè vitiantur.* Atque in lateris calore febrili cernitur inæqualitas in qualitate, quam eſſe docuit τεκμήριον partis afflictæ. Notum eſt illud. Ὅκου ἐνὶ τοῦ σώματος τὸ θερμὸν, ἐνταῦθα ἡ νοῦσος. i. *Ubi multus calor firmiter fixus ineſt, ibi & morbus.* Sed eam τέκμαρσιν inæqualium partium in ſubſtantia, quantitate, & qualitate, jam pridem vidimus in hypochondrio.

lib. περὶ χυμῶν. aph. 39. 4. Coac. 1. cap. 11. lib. 2.

Si cum in oppositam partem decumbunt.] Sic illud θάτερον, conſultò vertendum duxi, ut ſana pars intelligatur, ac nihil à ſe mutata, quæ afflictionis alterius partis particeps non ſit, obſtante recto ſepto ipſius thoracis, quod mediaſtinum vulgò dicunt. Galenus membranas eſſe dicit, ut ipſa quoque docet anatome, quæ recta thoracem interſepiunt, pervaduntque à ſterno ad dorſum; atque ipſum thoracem dividunt in duos veluti ſinus.

progn. 60. lib. 2.

Grave quippiam suspensum esse videtur.] Tanquam è parte afflicta propendens, quod ſuper ſepto illo recto thoracis incumbit: ut non minùs grave ſit decumbere in ſanam partem, quàm in eam quæ adjacet morbo; illic enim ſuſpenſione dolorifica; hîc autem oppreſſione tuſſifera, vis morbi augetur: proptereaque decubitus gravis eſt ac permoleſtus. Facilior eſt autem qui fit in dorſum, & quo ſupini jacent ægroti. Ac talis collocatio eſt in hac valetudine qui-

quidem, κατὰ λόγον naturæ juſtiſſimæ, ſui diligentis; in alia verò, παρὰ λόγον. Naturaliter enim tam ſani quàm ægri decumbunt, ſuo commodo, in alterutrum latus. Notabile eſt autem quod ſcripſit, *grave quippiam:* primùm quia gravitas ſuccedanea doloris acuti, ſignum eſt ſyllogiſticum pleuritidis in empyema converſæ. Deinde verò: quoniam ſemper ibi focus eſt morbi reapſe, ubi excitatur ſenſio gravitatis. Nec idem ſpondere auſim de cæteris dolorum generibus, quorum perceptio ſæpe fit per contagionem ſive ſympathiam.

progn. 13. lib. 1. progn. 59. lib. 2. 10. lib. 2. περὶ ὀξέων νοσημάτων.

Pus ab una parte collectum est.] De qua dubitandi locus non eſſet in hac empyematis perſpicientia, ſi medicus exactæ pleuritidis hiſtoriam tenuiſſet. Nam ubi regnavit pleuritis, ibi abſtruſum quoque ſuccedaneum empyema.

67 Τοῖσιν ἐμπύοισι τὸν πνεύμονα· καὶ τὴν κοιλίην πῦον ὑποχωρέειν, θανάσιμον.

Empyicis à pulmone; pus duci per alvum, lethale.

Quæ in angusto. ſpes, erat dum peripneumonia regnabat, nondum planè occidit; ſed affulget melior, quando ſuccedaneum eſt empyema quale jam demonſtravimus eſſe bonum. Id enim medium eſt inter citam perfectamque criſin, & deſperatam ſalutem. Ac ſanè quibus ab empyemate, ſtatim ipſa febris diſcedit, & concupiſcunt cibos, ipſum verò pus editur album, æquale, nihil olens, & læve; atque tum alvus pauca, mollia, & figurata excernit; confeſtim ſervantur. Sed in empyemate bono, ut ipſum ſuo pepaſmo, & graviorum ſymptomatum remiſſione nos conſolatur: ſic metu exterret, periculique locum ſubeſſe teſtatur, ſi vacuationem ſui non habeat citò & liberè διὰ τῶν συμφερόντων χωρίων, i. *per loca lege naturæ commoda, nec ex eventu incommoda.* Sic nuper vidimus peripneumonicum morbo defungi, ſi parωtis inde nata ſuppuret fiſtulamque edat rupta vomica pus effundente. Idem quoque vidimus in abſceſſu phlegmones hypochondriacæ. Quia non minor cautio eſt in puris exitu, quam in ſuppuratione ipſa. Malum pus, quacunque foras exeat, deſperationem adfert. Idem penè facit bonum deſcriptum, ſi per incommoda loca exitum moliatur. Qui certè ſcopus eſt prognoſeωs inſtitutæ.

Coac. 38. hujus cap. lib. 2. prog. Coac. 22. hujus cap.

Ergo. Empyicis.] Quibus à phlegmene, facta eſt puris vomica intra thoracem. Tales enim ſoli dicuntur empyici.

aph. 44. 7.

A pulmone.] Quem tenuit ſyſtrophica inflammatio, quæ inde nomen ſibi adoptat, & peripneumonia nominatur. Ipſa verò, nec ſua ſponte quievit per anacatharſin, nec artificio medici curationem recepit; & tamen validarum ægri virium beneficio, qui antè non occidit, exacto 14. die mutationem, vel potiùs metaptωſin habuit in empyema.

Pus duci per alvum.] Eodem planè modo quo ex peripneumonia, dum ipſa regnat, fertur alvus bilioſis excrementis, unde materia & occaſio præripitur futurorum abſceſſuum qui ſæpe ex peripneumonia oriuntur, vel ſub auribus, vel in crure. Nam ſi phlegmonicus humor peripneumoniæ, ad inferas alvi ſedes curſum inflectit, & illac excernitur; quidni faciet idem, pus empyematis in pulmone concepti. Eſt quidem inſuetum iter, fateor: ſed non tamen ignotum: ſicut nec illud etiam per quod urinæ redduntur ſtranguricſæ, purulentæ, abradentes, nec ſunt tamen nephriticæ; ut fortaſſe quiſpiam exiſtimarit: ſed tales revera ex morbo quarundam partium diaphragmate ſuperiorum, ut ſecundùm Hippocratem rectè Galenus annotavit, viamque aperuit quà illæ ferantur. Quid verò? nonne huc ſpectat quod ſcripſit Hippocrates? *Maximum & utiliſſimum ſignum affulſiſſe ſalutis in ſpe anguſta, ob febris aſſiduitatem, eximium cibi faſtidium, & malignam alvi proluviem; quibus repentè in ſtranguriam converſio facta eſt:* unde homines illi ſymptomatis omnibus periculoſis defuncti ſunt. Ubi Galenus author eſt; vitia univerſi corporis æquè per urinas atque per alvum expurgari. Ac fuit profectò illud judicium præceptoris, authore Galeno, naturam ſcilicet viam invenire qua ſe expediat humore morbifico, quamvis & ipſe craſſior ſit, & meatus anguſtiores: modò validæ ſint ejus vires, ad fortem in depellendo & propulſando contentionem. Et verò idem ſcripſit, naturam moliri abſceſſus per oſſa: hydropicorum aquas refluere ad inteſtina: empyicis, anacatharſin fieri puris in thoracem effuſi. Quæ omnia ſunt fuſiùs diſputata ad illam prognωſin. *Quæ fit è diverſo hæmorrhagia, prava eſt: ut in liene magno, è dextris: eoque ſimiliter in hypochondrio.* Cujus ſententiæ authorem ſtatuit Galenus Hippocratem: quamvis prorrhetico & Coacis bellum indixerit, ubi tantùm legitur; alibi nuſquam, quod ſciam.

Coac. 22. 23. 24. hujus cap. 1. Epidem. part. 2. lib. 6. de loco affect. 1. Epid. p. 2. aph. 48. 7. 2. Ep. part. 1. Coac. 2. cap. 13. lib. 2. comment. ad 31. progn. lib. 1.

Lethale.] Sive *mortiferum.* Tum ex perverſo conatu naturæ, cujus irrita fuit contentio ad anacatharſin. Hîc enim commodior eſſet faciliorque ad exitum via per urinas, quæ tantùm ſtranguriæ fugacis moleſtiam exhiberet; nihil autem negotii faceſſeret naturali œconomiæ: ſed contrà, multùm opis adferret ad perfruendos cibos, quod illis Thaſiis contigiſſe modò ſcripſimus. Tum verò puris ductus per alvum, coquendi vim labefactat in ventriculo, diſtribuendi in jejuno; excernendi naturaliter in craſſioribus inteſtinis. Hinc maligna venit alvi proluvies, ac dyſenteria: quæ, fractis jam viribus, immiſericorditer ægrum exercet. Denique afflicto jam multùm empyico, omni ſpe labi contingit: quando œconomia naturalis labaſcit. Ac talis adducta eſt ratio ad illam prognωſin. *Abſceſſuum hypochondriacorum, lethales ſunt illi qui pus effundunt intrò,* &c.

lib. 1. progn. & Coac. 8. cap. 11. lib. 2.

68 Ὅσοι τρωθέντες ἐς τὸν θώρηκα, τὸ μὲν ἕλκος τοῦ τρώματος ὑγιάσθησαν,

τὸ

τὸ δὲ ἔνδοθεν, μή. κινδυνεύουσι ἔμπυοι γίνεσθαι. ὅσοις δ' ἂν ἀσθενὴς ἔνδοθεν ἡ οὐλὴ γένηται· ῥηϊδίως ἀναῤῥήγνυται.

Quibuſcunque ſauciatis thorace, foris quidem trωma ſaneſcit, intus vero non; periclitantur empyici fieri. Et quibus tenera eſt intus cicatrix; diſrumpitur facile.

Hactenus ſancitae ſunt leges ſuper empyemate cujus origo eſt pleuritis aut peripneumonia: (Celſ. lib. 5. cap. 26.) ſicut ſupra oſtendimus. Ecce nunc aliud quod venit extrinſecus à trωmate ipſius thoracis. Ergo ex quinque generibus noxarum corporis, duo hîc ſunt poſita: unum ἀπὸ τῶν ἐνεόντων, quod revera quatuor illa continet; cùm quid intra ſe corruptum eſt, ut cancer, abſceſſus, humor; cùm quid innatum eſt, ut calculus in veſica & renibus; cùm quid increvit, ut vena tranſiens in varicem; cùm quid deeſt, ut ren vel teſtis. Hæc enim reapſe omnia ſunt ἐνεόντα, pertinentque ad illud perceptum Hippocratis quo ſtatuit omnes morbos naſci partim ἀπὸ τῶν ἐνεόντων, partim ἀπὸ τῶν ἔξωθεν. (lib. 1. περὶ νούσων.) Sed ex illis quatuor generibus τῶν ἐνεόντων, illud proponitur; cùm quid intra ſe corruptum eſt. Quod in empyemate, pleuritidis ſuccedaneo locum habet. Nam ἀπὸ τῶν ἔξωθεν fit etiam empyema, videlicet ἀπὸ τρωμάτων, *ab ictibus:* cujuſmodi hoc eſt quod legitur in hac prognωſi. Ictus enim qui vulnus facit in thorace, colliſumve id fuerit aut diſciſſum, ſi non rectè curetur, mortiferi empyematis cauſam infert. Atque ſcopo eo quem initio poſui, ſcripta hæc deciſio eſt à præceptore 1. lib. de morbis; quàm ſcholæ Coæ magiſtri huc tranſtulerunt. Sed aliæ ſunt ἐνδείξεις ad bene curandum neceſſariæ, quæ proferentur in philologia & philoſophia hujus prognoſeωs.

Quibuscunque sauciatis thorace.] Quibus in thoracem vulnus illatum eſt, amplitudine diviſionis magnum; colliſumve id fuerit, tantumve diſciſſum; & quod non in ſumma tantùm eſt parte, ſed penitiùs penetravit. Atque ut loquitur Hippocrates, ἢ ὑπὸ δόρατος, ἢ ἐγχειριδίου, ἢ τοξεύματος· ἔσω τρωθῶσι, i. *vel haſta, vel pugione, vel telo intrò ſauciati fuerint.* (ibidem.)

Foris quidem trωma sanescit.] Obducta cicatrice, unde non ampliùs ipſum ulcus ἀναπνοὴν ἔχει ἄνω τὸ ἀρχαῖον τρῶμα, ideſt, *ſpirationem edit ultrò citroque per primigenium vulnus quod ictus fecit*; (ibidem.) neque illac frigidum foris ad ſe adducit; neque foras calidum vaporem fumidum à ſeipſo excludit; nec verò pus ipſum expurgat εὐκόλως, ex facili. De trωmate autem, quid ſit, & quemadmodum intelligi debeat apud Hippocratem, dictum eſt ſuprà ad illam prognωſin. (Coac. 9. cap. 14. lib. 2.) *A trωmate, convulſio exorta, mortifera.* Hîc certe ſignificat diviſionem cutis, membranæ, & carnis, quam medici vulnus dicunt.

Intus vero non.] Ad ſuperficiem internam tunicæ coſtis intextæ, quæ difficiliùs coaleſcit quàm caro, ac ne vix quidem: quoniam difficilior eſt membranarum συνδέσμωσις, quàm συσσάρκωσις carnium: ubi facilè ſuccreſcit caro quæ interventu ſuo cicatricem cuti obducit, conſtantem mixtione membranæ & carnis, & adhæreſcit ad carnem, cui non eſt coibilis membrana coſtis intexta. (lib. 1. περὶ νούσων.) Hinc difficillima membranæ illius vulneratæ coitio. Nam ſi coiret vulnus pariter æqualiterque, tam intus, quàm foris; ipſe vulneratus & ſaucius; omni ex parte ſaneſceret, eſſetque in tuto, ac redintegrata omninò parte, non eſſet illi verendum de malo propoſito. Eſt autem hoc.

Periclitantur empyici fieri.] Sic Hippocrates loco prædicto. Ἢν δὲ τὸ μὲν ἔξω ὑγιανθῇ· τὸ δὲ εἴσω μὴ ὑγιανθῇ· ἔμπυος γίνεται. i. *Si vulnus foris quidem ſanum ſit, intus verò non ſanum; purulentus fit ſaucius.* Magna hîc certè morbi metaſtaſis, ex qua periclitantur magis de vita ſauciati, quàm ex vulnere ipſo, quamvis amplitudine magno, & officii præſtantia partis vulneratæ: ut verum illud ſit quod Hippocrates memoriæ prodidit. Τὰ μὲν ἐπὶ κακοῖσιν, ἀνάγκη κακὰ γίνεσθαι. i. *Omnia quidem è malis exorta, ipſa quoque neceſſariò mala ſunt.* Ac ſauciati ſic, malè ſanè purulenti redduntur, confluente ulceris pure in ſinum thoracis, quod exitum habebat foras per ἀρχαῖον τρῶμα, priuſquam foris occalluiſſet, aut certè, & veriùs, coaluiſſet. Inde adeo fit ut ſtagnante pure in ſinu thoracis, quicquid eò confluit, in pus vertatur. Hinc nova malorum multiplicatio per ſympathiam & ſyntimoriam partium ſociarum & vicinarum: (lib. de locis in homine.) quamvis hoc ab ulcere factum empyema, quod facit empyicos, facilius eſſe dicatur cæteris quæ intus veniunt à pleuritide aut peripneumonia. Nam ſignificatio τοῦ ἐμπύου dicta eſt ſæpe ſuprà.

Et quibus tenera est intus cicatrix; disrumpitur facile.] Ac ſi diceret; ſi ulcus exactè non fuerit expurgatum pure & ſanie inter utramque oram, tametſi utraque ſimul coaluerit cicatrice obducta: tamen eveniet ut accreſcente pure, & ſanie, in eo intervallo quod eſt inter utramque oram; facilè interioris laceretur cicatrix: quia tenerior eſt quàm exterior, idque tum propter acrimoniam puris & ſaniei quæ parta eſt in cunctando; tum propter vulneratæ partis tenſionem: quibus accedit motus perennitas quæ cernitur in thorace, cujus vulnerati hoc eſſe incommodum ſcripſit præceptor, quod ἕλκεα κινεύμενα ἐπαναῤῥήγνυται. i. *agitata ulcera perenni motu, inſuper diſrumpuntur.* (ibidem.) Hæc autem pars altera inſtitutæ prognoſeωs ex 1. lib. de morb. deſumpta, pertinet ad correctionem ejus quod paulò antè ſcripſerat: quod ſi coaleſcit vulnus omni ex parte, tam intus, quàm foris; ipſe vulneratus in tuto eſt: quoniam ſuſpecta eſſe debet ulceris non bene mundati & repurgati coitio. (lib. 1. περὶ νούσων.) Hippocratis verba hæc ſunt. Καὶ ἢν ὑγιανθῇ μὲν ὁμοῦ καὶ τὸ ἔσω καὶ τὸ ἔξω, ἡ δὲ οὐλὴ ἔσω ἀσθενὴς γένηται, καὶ τρηχείη, καὶ πελιδνή· ἀνελκοῦται ἐνίοτε, καὶ ὧδε ἔμπυος γίνεται. ἀνελκοῦται δὲ καὶ ἢν τι πονέσῃ, καὶ ἢν λεπτυνθῇ, καὶ ἢν φλέγμα, ἢ χολὴ πρὸς τῇ οὐλῇ προσπαγῇ, καὶ ἢν νούσῳ ἑτέρῃ ληφθεὶς λεπτυνθῇ. i. *Quod ſi redintegratio ſimul facta ſit tam intus, quàm foris, ipſa verò intrà cicatrix tenera ſit, aſpera, debilis, atque livida; nonnunquam*

denuo

denuo exulceratur, & purulentus fit. Rurſum exulceratur etiam ſi quis nimium laborarit, aut emacruerit, aut ſi pituita vel bilis ad cicatricem adhæreſcat, firmiter ibi fixa. Tum ſi alio correptus morbo, multum extenuatus fuerit. Ergo permagni refert ſcire ubi ſit vulnus, & quæ ſit conditio vulneratæ partis. Imprimis autem providendum ne quod jam ipſum per ſe magnum eſt vulnus, curantis negligentia vel imperitia fiat majus, graviorumque malorum conſecutionem adferat.

69 Ἀπόλλυνται δὲ ἐκ μὲν τῶν περιπνευμονικῶν ἐμπυημάτων οἱ γεραίτεροι· ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν, νεώτεροι.

Intereunt autem ab empyematis, peripneumonicis quidem, ſeniores: ab reliquis autem, juniores.

In omni morbo acuto, tum per ſe, tum ἐκ μεταπτώσεως, futuri exitus præſenſio comparatur, tum ex ipſius morbi ſpecie & idea; tum ex ægroti cujuſque communi & privata natura, ætate, viribus, ac diæta. Ætatis hîc mentio fit, quæ in cujuſque natura mutationem adfert temperamenti, & habitus: unde vires validæ, vel imbecillæ. Quæ cauſa movit Hippocratem ut ſcripſerit; ab empyemate quidem peripneumonico faciliùs ſaneſcere juvenes, quàm homines ætatis affectæ: à cæteris autem ſeniores. Quod cur ita ſit, eò convertamus animum ut ſciamus.

Intereunt autem] Suffocatione & extinctione caloris vitalis, quem virulenti puris aura diſperdit: copia autem puris cor obruit, ſanguiniſque appulſu prohibet; unde ceſſat proventus vivifici nectaris, indeque mors venit.

Ab empyematis.] i. A phymatis purulentis, vel quæ alterando in pus converſa ſunt qualibet parte corporis. Sic enim Galenus. *Empyemata*, inquit, *nominare conſuevit Hippocrates, non ea quidem ſolùm quæ in thorace, ſed etiam qualibet parte corporis* ἀλλοιωθέντα ἐς πῦον φύματα. i. *alterando in pus mutata phymata.* Id ipſum docet quod ſequitur. comment. ad aph. 44. 7.

Peripneumonicis quidem.] Per metaptωſin peripneumonici phymatis in empyema, quando ipſum phyma nec ſua ſponte quieſcit per anacatharſin liberam & liberalem ſputi flavi, ſanguine pauco exactè permixti; nec artificio medici curationem recepit: ipſe verò ægrotus, intra 14. diem non occidit; quo exacto, nonnihil à metu reſpirat per ſuccedaneum empyema. lib. 2. progn. & Coac. 16. hujus cap. Coac. 27. hujus cap.

Seniores.] Homines jam ætate grandes, vel ætatis provectæ (quos in hanc ſententiam vocat ἀφηλικεστέρους. i. *ingraveſcentis* vel *fugientis ætatis*, quos vulgus nominat declinantes) non tamen decrepitæ ſenectutis; quæ ipſa per ſe morbus eſt. Senioribus igitur major periculo locus eſt quàm juvenibus: non ſolùm in peripneumonico empyemate: ſed etiam in peripneumonia quoque ipſa, tum in pleuritide: quòd ætas eorum præcipuam opportunitatem ademerit anacatharſeωs ſalutiferæ; fortem thoracis concuſſionem meatuumque ipſorum libertatem. Nec verò in ſenibus curatio artificioſa jure & loco perfici poteſt ex ſententia; tum propter præſentem; tum propter eam, quæ in metu eſt, virium infirmitatem. Agitur enim de vacuando per ſanguinis detractionem. Hîc autem qui ad vacuandum accedit, caveat ne id modò conſideret, quàm vires ſint validæ: ſed utrùm ejuſmodi ſint cum ſecuritate, an verò cum infirmitatis metu. At ſenioribus & jam infirmiores ſunt ipſæ, & in majoris infirmitatis metu poſt vacuationem. Quæ res adduxit Hippocratem ut in capiendo delectu phlebotomiæ, ad hæc tria præceperit attendendum. Ἢν ἰσχυρὸν φαίνηται τὸ νόσημα, καὶ οἱ ἔχοντες ἀκμάζωσι τῇ ἡλικίῃ, καὶ ἡ ῥώμη παρῇ αὐτέοισιν. i. *Si prægrandis ſit morbus; ſi ætate floreant qui ipſum habent; tum ſi adſint vires.* Sanè in peripneumonico empyemate ſeniorum deſperata ſalus, quòd fractis jam viribus à peripneumonia, in empyema inciderint, cujus difficilior expurgatio eſt quàm peripneumoniæ: proptereaque à concurſu cauſarum mortiferarum, vitam finiunt ſuffocati. Hîc mihi negotium exhibet locus ille apud Hippocratem, ubi commoda ſunt majora ſenum ad facilem puris anacatharſin, quàm juvenum. Sic enim ſcriptum reperio, quod negare non auſim eſſe Hippocratis. Ὅσοι μὲν νεώτεροι εἰσὶν, ἅτε τοῦ σώματος εὐτόνου τε ὄντος, καὶ πυκνοῦ· οὐ δύνανται ἀποκαθαίρεσθαι ὁμαλῶς ἀπὸ τῶν ἑλκέων τῶν ὄντων ἐν τῇ ἄνω κοιλίῃ, τὸ πῦον, ὅ, τε γὰρ πνεύμων οὐ κάρτα ἕλκει ἐς τὰς ἀρτηρίας, πυκνότερος ἐών. αἵ τε ἀρτηρίαι λεπταὶ, καὶ στεγναὶ οὖσαι· οὐκ εἰσδέχονται τὸ πῦον, εἰ μὴ ὀλίγον ἢ ὀλιγάκις, ὥς τε ἀνάγκη τὸ πῦον ἐν τῷ θώρακί τε, καὶ ἐπὶ τῶν ἑλκέων ἀθροίζεσθαι τε, ἢ παχύνεσθαι. τῷ δὲ ἀφηλικεστέρῳ ὅ, τε πνεύμων ἀραιότερος, ἢ κοιλότερος, ἢ αἱ ἀρτηρίαι εὐρύτεραι· ὥς τε μὴ χρονίζειν τὸ πῦον ἐν τῇ κοιλίῃ, καὶ ἐπὶ τῶν ἑλκέων. i. *Qui ætate florent, proptereaque firmo ſunt corpore atque ſolido, non poſſunt æqualiter expurgare pus ab ulceribus quæ ſunt in ventre ſupero. Neque enim pulmo eorum, ſolidior pleniorque ſucci, admodum attrahit in arterias: ipſæ verò arteriæ cùm ſint exiles atque compactæ, pus non excipiunt niſi parcè & raro: ut neceſſe ſit, pus in thorace & in ulceribus cumulari & incraſſari. At verò grandiori ætate* (vel homini fugientis ætatis) *& pulmo ipſe rarior eſt atque capacior, & ampliores arteriæ: ut pus ipſum diu cunctari non poſſit, nec in thorace, nec in ulceribus.* Ego verò Gordonium hunc nodum ſic reſolvendum arbitror; omnia quæ illic leguntur, multa autem leguntur, pertinere ad alteram partem hujus prognoſeωs, quæ docet graviora eſſe juvenibus, mortiferaque magis reliqua empyemata, quorum origo eſt trωma thoracis, non peripneumonia, nec pleuritis: ut aliò referri non debeat quod ſcriptum eſt in hac prognωſi (ab reliquis autem juniores) quàm ad empyemata ſauciati thoracis. Non enim tam graviter

lib. 1. περὶ νούσων.

lib. 4. περὶ ὀξέων.

lib. 1. περὶ νούσων.

viter ægrotant ſaucii ſenes quàm juvenes, nec tantorum ſymptωmatum epigeneſin habent; faciliùs autem ſaneſcunt & à trωmate & ab empyemate, ſi fortè inciderit; quod perrarò accidit niſi malum vires acquirat, aut recrudeſcat negligentia medici vel imperitia.

Ab reliquis autem juniores.] Non enim φύματα εἰς πῦον ἀλλοιωθέντα, ſunt graviora: ſed ipſa phymata inflammata, καὶ τῆς φυμάτων ἀλλοιώσιος; dum ſcilicet pus ipſum conficitur. Tum enim gravior eſt juvenum febris, quàm ſenum, & cruciatus ſævi doloris. Ergo ſufficiat ſcopum indicaſſe, meamque ſcribendi operam convertiſſe ad mentem authoris, cujus hæc enarratio eſt, non mea.

70 Τῶν ἐμπύων οἷσι σειομένοισιν ἀπὸ τῶν ὤμων, πολὺς γίνεται ψόφος, ἔλασσον ἔχουσι πῦον, ἢ οἷσιν ὀλίγος, δυσπνοωτέροισιν ἐοῦσι, καὶ εὐχροωτέροισιν· οἷσι δὲ ψόφος μὲν μηδεὶς ἐγγίνεται, δύσπνοια δὲ ἰσχυρὴ, καὶ ὄνυχες πέλιοι· πληρέες οὗτοι εἰσὶ πύου, καὶ ὀλέθριοι.

Inter empyicos, quibus, concusſis humeris, multus fit ſtrepitus; parcius illi pus habent, quàm quibus exiguus; modo ſpirent faciliùs, & meliùs ſint colorati. At quibus ne minimus quidem infertur; ſed fortis dyſpnœa, lividique ungues; pleni ſunt illi pure ac deſperati:

Inter empyicos.] Qui ſunt ejuſmodi, effuſo pure in ſinum thoracis, rupta pulmonis vomica: ubi agitur de vacuando per uſtionem, aut ſectionem; exploranda autem regio ſtagnantis puris, non eodem modo quo nuper faciundum præcepit in pleuritidis empyemate, per decubitum in alterutrum latus, ubi de gravitate ſuſpenſa, pus una tantùm in parte collectum eſſe percipitur. Quæ ratio explorandi fruſtra hîc factitatur: quando ab utriuſque pulmonis phlegmone fit empyema. [Coac. 66. hujus cap.]

Quibus, concussis humeris.] Vel potiùs *concutiendo humeros*: ut ea concuſſio, ægri ſponte non fiat; ſed medici curantis induſtria: ſicut præceptum eſt à dictatore, his verbis. [lib. 3. περὶ νούσων.] *Si pus non expuatur, ejus autem ſignificatio ſit propter coſtas, extemplo ibi ſecare oportet, vel urere. Sin autem nec expuatur, nec indicetur ad coſtas; jejunum calida multa lavato; & priuſquam biberit, in firmo ſedili collocato; ibi tum altero humero manibus comprehenſo, ipſum concutito, & arrectis auribus, ad coſtas admotis, attendito num quid undecunque indicio ſit de ſe ipſum.* Ergo ſi concuſſis à medico humeris, explorandi cauſa, ne quid inconſideratè faciat in vacuando pure.

Multus fit strepitus.] Qualis exauditur in borborygmo, vacua ſæpe alvo, ſtomachoque latrante. Eſt autem ψόφος, murmur illud fluctuantis aquæ, vel ſonori flatus, quod exauditur intus aut foris de corpore. Atque intus quidem, in phreniticis, parum & rarò bibentibus, quos dicit præceptor ψόφῳ καταπινομένους dum bibunt: ſicut obſervavit in Theodori uxore, in meteoriſmo hypochondrii murmurantis; in pleuriticis, quando ſubſiſtit anacatharſis, ut jam ſuprà oſtendimus; hoc loco, in empyicis. Præterea in hydrope tum univerſali, tum particulari pulmonis & uteri. Sed intus foras eduntur ſtrepitus in crepitu ventris, quem vocat φῦσαν ψοφώδη: in ructu: in ſibilo aurium: in dejectione ſtridula: nam aurium bombus foras non exit; ſed eſt quidam interior ψόφος. Multus autem fit ſtrepitus in empyico non expuente, ex paucitate puris quod, humeris concuſſis, in loci amplitudine libertatem habet fluctuandi: propthereaque fortiùs perſtrependi, ut meritò ſcriptum ſit. [in prorrh. & Coac. 101. lib. 1. 7. Epid. aph. 74. 4. Coac. 11. hujus cap. 1. Epid.]

Parcius illi pus habent, quam quibus exiguus.] Nam utre diſtento, nullus fluctuandi locus eſt: propthereaque nec fluctuatio ulla ſonora. Percipitur autem multus hic ſtrepitus in ſupera regione thoracis, ubi concuſſio fit humerorum. Nam quod in ſedibus inferis ſtabulatur ab empyemate inferarum pulmonis alarum, explorari etiam debet appreſſo hypochondrio, diaphragmate quoque ipſo. Eadem ratione multum in pectore ſputum perſtrepit, fervetque ad imam laryngem, quando ab efflatione ſublatum, ibi ſubſiſtit, nec expurgatur; unde pleuritici moriuntur. [Coac. 11. hujus cap. lib. 1. περὶ δίαιτ.]

Modo spirent facilius.] Hîc non ſine cauſa codicem Græcum emendavi, & pro δυσπνοωτέροισι, legendum duxi εὐπνοωτέροισι. Nam in fluctuatione libera, indeque ſonora, ex loci amplitudine à puris copia non occupati nec diſtenti, nulla eſt æquitas opinari majorem dyſpnœnam, congenerem & conſocialem eſſe multi ſtrepitus qui concutiendo auditur; unde ſignificatio fit puris exigui. Eſt enim hîc major libertas partium ſpirabilium, quàm in nimia puris abundantia, ubi nullus, aut certè parvus excitatur ſtrepitus; & cui ſtrepitus vacuitati rectè adjunxit fortem dyſpnœam, ut ſignum ὁμοειδές. Ergo ſpiratio facilior eſt in ſtrepitu multo ex paucitate puris effuſi è loci anguſtia in amplitudinem, unde ſpiritus ipſe quem ducimus, in pulmone ſedem invenit, quà ſpirat liberiùs & expirat.

Et melius sint colorati.] Ut coloratio hæc non tantùm pertineat ad faciei malas ſaturato rubore ſuffuſas, quod ipſum ut reliqui vultus, non rarò ſignificat ἡ εὔχροια, quam non omiſit in ſignorum catalogo empyematis inveterati. [Coac. 33. hujus cap.] Nam in multo ſtrepitu empyematis, non ita rubent malæ, quàm in exiguo. Sed ad colorem quoque pertinet cæterarum & extimarum corporis partium ſuave rubentium. Id enim planè indicat, quod in contraria parte ſcriptum eſt de lividis unguibus. Atque ex hoc colore ſuave rubenti, ſperabilis eſt vitæ ſalus: quemadmodum ex livore omnino deſperata. Quòd ſi quis objiciat,

in

in ſtrepitu multo ſputi ſubſiſtentis, pleuriticos interire; in promptu eſt mihi reſponſio; talem ſtrepitum excitari pleuriticis, ab irrita efflatione, ubi fervet ad imam laryngem, ibique cumulatum, ſuffocationem infert. Hîc autem ſtrepitum puris parcioris multum cieri à concuſſione concutientis medici, unde ſuo non excedit loco, nec ſubvehitur per arterias ad imam laryngem: proptereaque nec illic periculo ægri ſubſiſtit.

At quibus ne minimus quidem infertur.] Ob nimiam abundantiam puris, cui vix ſufficit ipſa thoracis amplitudo, ac totum occupat à jugulo ad ventrem uſque, juxta illam prognωſin. *Ex pulmonis empyemate, ſi dolor ad jugulum & ad ventrem prorepit, & cum anxitudine ſtertor adſit; expectorandæ materiæ vis magna oſtenditur.* Sed hujus prognoſeωs partem explicat illa diſputatio Hippocratis, quam ſic inſtituit; mox autem dicetur. Pergamus. Coac. 18. lib. I.

Et fortis dyspnoea.] Quoniam thoracis amplitudo vertitur in anguſtiam, à puris collectione; pulmonis explicatio & libertas, in oppreſſionem, à circumfuſo pure: unde ſpiritus exploditur, nec ampliùs ſedem habet quà ducatur, & fumidus vapor expiret. Inde aſthma & orthopnœa.

Lividique ungues.] Ab extinctione caloris vitalis, & paupertate vivifici nectaris. Cernitur autem primùm livor in unguibus: quia longè abſunt à fonte τ̃ συῤῥοῆς, & quia pellucidi. Opponitur autem hic livor colori ſuave rubenti, de quo jam diximus.

Pleni sunt illi pure.] Unde à nimia repletione, nulla fluctuatio excitari poteſt, proindeque nec ſtrepitus exaudiri. Ut igitur empyematis notitia comparatur ἐκ τ̃ ἀσυμβεβηκότων peripneumoniæ; videlicet ex nulla aut modica expurgatione ſputi, tum ex infecta medici curatione intra 14. diem: deinde verò ἐκ τῶν ὑπαρχόντων; ex rigore qui antè non fuerat, & ex gravitate loco doloris. Sic copia & abundantia puris innoteſcit ex vacuitate ſtrepitus, à concuſſione; & forti dyſpnœa, cum cæteris ſignis quæ ſuprà ſunt poſita & explicata.

Ac desperati.] Cauſæ adductæ ſunt deſperatæ ſalutis, in ſuperiore prognωſi, & ſuprà. Altera reſtat cauſa non exauditi ſtrepitus in concutiendo, quàm eleganter ſcripſit præceptor his verbis. Si ob craſſitudinem pus non fluctuat, nec ſtrepitus fit in thorace, ac frequens reſpiratio eſt, citaque expurgatio; tum verò pedes tument, ac tuſſicula quædam adeſt: ne erres; ſed certò ſcias thoracem pure repletum. Deinde rationem & modum ſubjungit explorandæ partis in qua pus abditum latet, per cataplaſma ex eretriadis terræ luto confectum, ut, ea deprehenſa, pyrωticum ſtatim adhibeatur, aut novacula incidatur. Atque hîc finis eſto prognoſeωn pleuritidis, peripneumoniæ, & empyematum, ex quibus empyici propriè nominantur. Deo ſit honor & gloria qui mihi affuit. Nunc tranſeamus ad phthiſin, captis primùm à Deo ſcribendi primordiis. Coac. 33. hujus cap.

DE PHTHISI.

ΟΣΟΙ ἀφρώδες αἷμα ἐμέουσι, πόνου μὴ ἐόντος κάτω τοῦ διαφράγματος· ἀπὸ τοῦ πνεύμονος ἐμέουσι. καὶ οἷσι μὲν ἡ μεγάλη φλὲψ ἐν αὐτῷ ῥήγνυται· πολύ τε ἐμέουσι, καὶ εἰσὶν ἐπικίνδυνοι· οἷσι δὲ ἡ ἐλάσσων, ἔλασσόν τε ἀνάγουσι, καὶ εἰσὶ ἀσφαλέστεροι. CAP. XVII.

1 *Qui ſanguinem vomunt ſpumantem, omnique dolore carent ſub diaphragmate; à pulmone vomunt. Et quibus in ipſo rupta eſt magna vena; & multùm illi vomunt, & periculoſè admodum. Quibus autem minor, & parciorem educunt, & magis in tuto ſunt.*

Hæc sunt primordia phthiſeωs, de qua mox dicturi ſumus. Quoniam autem phthiſis primigenia omnis, non empyematis conſectaria; cauſas ducit vel à catarrho ferino, vel à ruptione venæ pulmonis: atque ruptionis illius notitia comparatur è ſanguinis purpurei ſpumantis, per os effuſi copia: ne vitioſa ſit ipſa tecmarſis atque fallax in prædicenda phthiſi de ſanguinis vomitu ſive copioſa rejectione; diſtinctionem attulit ſpumantis illius ſanguinis, copioſè & quaſi vomendo prorupti, quæ docet num illac per pulmonem, an verò illinc excluſio illa fiat. Nam à pulmone ipſo, cùm rupta vel exeſa vena cumulatè expuitur, periculum majus eſt atque certius futuræ phthiſeωs, quàm ſi aliunde duceretur illa eductio. Atque hîc locum habet, cùm ſcilicet à pulmone fit anagωge, paronomaſia illa qua ludit præceptor in aphoriſmis. Τοῖσι δὲ νεανισκοῖσιν, αἵματος πτύσιες, φθίσιες. i. *Juvenibus ſputa ſanguinis, phthiſes.* Tum illud. *Phthiſis potiſſimùm in eam cadit ætatem quæ eſt à 18. ad 35. annum.* Ac de ſpumante quidem ſanguine qui aliunde ducitur per pulmonem, dictum eſt ſuprà ad illam prognωſin. *Quicunque ſpumantem expuunt ſanguinem, dextroque laborant hypochondrio, à jecore illi ſpuunt*, &c. ſed hæc repetenda erunt neceſſario in hac prognωſi. aph. 29. 3. aph. 9. 5. Coac. 4. cap. ſuperioris.

Qui sanguinem vomunt.] i. Pleno ore profundunt: quale eſt illud Virgilianum,

- - - *Foribus domus alta ſuperbis, Mane ſalutantum, totis vomit ædibus undam.*

Et. *Purpuream vomit ille animam:* - - - accepto vulnere in thorace. Ut nemini dubium

ſit,

ſit, vomitum illum ſanguinis, eſſe pulmonum, quod ipſe præceptor mox dicet.

Ergo. Sanguinem vomunt.] i. Plena, quod ajunt, manu effundunt; rupta, exeſa, vel aperta vena pulmonum, ubi ſanguinis copia eſt, quam abundè ſuppeditat cor, ipſum per ſe micans, per inſignem venam arterioſam.

Spumantem.] In quo cernitur ἀφρῶδες ἐπάνθισμα. i. *ſpuma fulva eſſloreſcens*, minutiſſimis bullis obſito, ex eo circumtenſo à ſpiritu & calore pulmonis, continenter, ſpirandi cauſa, follis modo, agitati; natura mollis & ſpongioſi. Eſt enim ſpuma nihil aliud, quàm minutiſſimarum bullarum generatio in circumtenſo humore, vel a ſpiritu, vel à calore. Sed inter omnia viſcera utriuſque œconomiæ, ſpiritus & nutricatus, multùm ſpumifera eſt

Galen. comment. ad aph. 14. 1.

pulmonis conditio, atque natura. Eſt enim fulvus & ſpumans qui è pulmone ſanguis erumpit, juxta illud catholicum theorema, ὅμοιαν εἶναι δεῖ τ ἀπόρροιαν τῇ ὑποκειμένῃ οὐσίᾳ, i. *effluentia ſimilis eſſe debet ſubſtantiæ unde quid effluit.* De ſanguinis autem excluſione per os, ut intelligatur unde, quamobrem, & quà fiat; notæ ſunt explicatæ ſuprà, ex qualitate, copia, & excernendi modo: ut ſuperſtitio ſit vel oſtentatio toties iſta repetere.

Omnique carent vitio sub diaphragmate.] Nec ſunt colore flavo, ſubviridi aut fuſco fœdati, habentque hypochondria bene morata, beneque conſtituta in omni beneficio æqualitatis; in ſubſtantia quidem, mollia, ſolida, & ſucci plena; in quantitate, λαπαρά, i. *in mediocritate poſita contractionis & tenſionis*; in qualitate verò, æqualiter ſuaviterque calida. Denique à norma & præſcriptione naturæ nuſquam egreſſa. Tum nulla eſt umbilici palpitatio, nec ulla micantis arteriæ cœliacæ perceptio.

A pulmone vomunt.] Quoniam nihil opinionem facit ſanguinis anadromen facientis; non ſuppreſſa juvenum, familiaris olim, hæmorrhagia; non hæmorrhoides hominum hæmorrhoicorum; non menſtrua menſtrualium. Effluentiam verò hanc, pulmonis eſſe teſtatur ſanguis ipſe fulvus & ſpumans, qui nuſquam talis apparet, niſi à pulmone primùm exceptus fuerit. Hic autem nuſquam venit ad ipſum pulmonem. Deinde copia effluentiæ, tum effluendi modus qui tanquam vomendo fit, ac ſine dolore. Quæ omnia ſunt ſanguinis à pulmone manantis τεκμήρια: unde vera illa τεκμαρσις quam præceptor poſuit ſuper

aph. 13. 5.

hac re in aphoriſmis. *Qui ſpumantem expuunt ſanguinem; iis de pulmone fit talis eductio.* Et verò ille aphoriſmus eodem planè ſcopo enarrari debet, vel recenſeri, quo hæc prognoſis. Utraque enim ſententia ſpectat ad phthiſim, cujus origo eſt illa pulmonum hæmoptyſis, vel hæmorrhagia. Nam altera phthiſeως cauſa, quæ eſt catarrhi feritas, loco dicetur. Illa enim prior eſt ordine apud Hippocratem & Galenum: hæc verò ſecunda. Ergo non ſine cauſa orſus eſt à priore, quam ſtatuit pulmonum hæmoptyſin, vel hæmorrhagiam.

Et quibus in ipso rupta est magna vena.] Non quidem in trunco venæ arterioſæ, qui eſt ad baſin cordis (nam cita inde mors venit) ſed in majoribus ramis qui venas edunt αἱμόῤῥους, quas vocat præceptor in hac prognoſi magnas, ſicut alibi magnas αἱμόῤῥους: quoniam, teſte Galeno, iis diviſis, hæmorrhagiæ accidunt, quæ non cadunt in parvas. Rumpitur autem αὐτομάτως, i. *ſua ſponte*, vel μετὰ προφάσιος, i. *incidente cauſa aliqua*, tum intus, tum foris. Ac ſponte quidem ſua, ὑπὸ σπαδόνος, diſtenta nimium craſſo, vel multo humore, nec ita pulmoni affixa: verùm ſuſpenſa, unde ruptio; qualis in iis fit qui ſanguinem merum repentè mejunt, & ſponte. Id autem fit inopinato ſanguinis appulſu, vel attractione à venis. At verò ruptæ venæ πρόφασις, i. *prænuncia cauſa & occaſio*, vel intrà cernitur, vel extrinſecus. Intrà quidem, ex illa prognoſi. *Quibus pleno ore, tanquam vomitu, ſanguis prorumpit, unaque febris multa, ac dolor eſt circa mammam, thoracem, & dorſum*, &c. Extrinſecus autem, in juvene, cui caſu, ictu, jactu, lapſu prorumpit: vel diætæ vitio in victus ratione, & vitæ inſtituto.

comment. ad 9. lib. 2. περὶ ἀγμῶν. lib. 1. περὶ νούσων. aph. 78. 4. Coac. 64. ſup. cap.

Et multum illi vomunt.] Quoniam hæmorrhagia magnarum venarum propria eſt, non parvarum.

lib. 2. περὶ ἀγμῶν.

Et periculose.] Profluvio nectaris vivifici unde cor exhauritur; tum autem ſuperſtite cauſa mortifera, crebrò hæmorrhagiæ memoriam renovante. Eſt autem ruptio magnæ venæ, difficulter ſanabilis. De qua illud præcepit Hippocrates, φλὲψ αἱμοῤῥοῦς οὐ συμφύεται. i. *non coit.* Tum illud. Τὰ κινδυνώδεα ἕλκεα ἐπαναῤῥήγνυνται. i. *Agitata ulcera perenni motu, denuo lacerantur.* Sed cauſas interitus ab hæmorrhagia pulmonum, recenſuimus non ita pridem.

lib. 1. περὶ νούσων. lib. de locis in homine.

Quibus autem minor.] i. Venula in quam fieri ſolet magna ναυσίωσις: quemadmodum in magna, ſpadon & varix.

Et parciorem educunt.] Quoniam hæmorrhagia larga non cadit in venulas.

Et magis in tuto sunt.] Quia defraudatio minor naturæ, & quia facilis eſt venularum coitio, pulmoni affixarum. Sunt igitur magis in tuto ad uſum & dulcedinem diuturnioris vitæ, & ad ſpem retinendæ ſalutis; modò adhibeatur medici diligentia, cum pari induſtria, qua phlegmone, & omnis corruptio propulſetur.

2 Τῶν φθισικῶν, οἷσιν ἐπὶ τ πυρὸς τὸ πτύαλον κνίσσῃ βαρὺ, καὶ αἱ τρίχες ἐκ τ κεφαλῆς ῥέουσιν· ἀπόλλυνται.

E phthiſicis, quibus ad ignem ſputum olet graviter, ac tum capilli fluunt è capite; moriuntur.

Ab empyemate tranſeundum eſt ad phthiſin, quòd ei proxima ſit, non tamen unius empye-

empyematis ſuccedanea. Nam ipſa quoque primigenii juris eſt, è catarrho nata, vel ab hæmoptyſi quam fecit venæ ruptio in pulmone. Nam ea quam intulit empyema, ejuſmodi ſanè eſt ut omnem explodat medici diligentiam atque induſtriam. Ac certè prudentis eſt medici, eum, qui ſervari non poteſt, non attingere; nec ſubire ſuſpicionem occiſi, quem ſors ipſius peremit. Quæ cauſa eſt cur ipſe præceptor hanc indicaſſe contentus fuerit, attingere autem noluerit. Ad alia verò genera primigeniæ ſphthiſis, quam vel catarrhus intulit, vel ruptio venæ, tantùm remedia duxerit præſcribenda. Nec tamen omiſit eam quæ dicitur φθίσις νωτιὰς, quam ſcribit accidere incontinentia τῶν νεογάμων καὶ φιλολάγνων. [lib. 2. περὶ νόσων.] Sed explicanda phthiſis natura, ut intelligatur quid ſit quod in quæſtionem vocatur. Ac primùm ſcire licet, communi appellatione, phthiſis nomen ſignificare omnem cachexiam, atrophiam, & maraſmum quoque ipſum quem hectica febris invexit. Sed Phthiſis per antonomaſiam, pertinet ad ulcus pulmonis; cùm ſcilicet vel à catarrho, vel ab hæmoptyſi per venæ ruptionem, huic exulceratio accedit. Ac nunc uſucapio eſt phthiſis, pro eo quod propriè Græci omnes, maximeque Athenienſes, olim vocabant φθόην, ſi Galeno credendum. [comment. ad aph. 16. 7.] Tametſi reperio nomen τῆς φθόης ab Hippocrate uſurpatum pro eo pulmonis ulcere unde pus editur grandinoſum, quod appreſſum digitis, virus exhalat fœdi odoris. [lib. 2. περὶ νόσων.] Sed uſucaptæ phthiſεως pro ipſa phthoë, ubi ſymptoma locum occupat morbi; ac morbus ipſe, ſymptomatis nomen ſibi adoptat, hæc ratio eſt: quoniam ulcus pulmonis, emaciandi facultate, & vi tabifica, cæteros omnes morbos præcedit. Eſt autem triplex in eo vis emaciandi. Prima, ipſius edacitas quæ fontem exhaurit vivifici nectaris. Altera, febris hectica, quæ humores vitiat, ipſamque partium ſolidarum ſubſtantiam labefectat, vivacitatem extinguit maraſmo humidi primigenii. Tertia, ſpiritus quem ducimus tabifica qualitas, quæ ipſi de corruptela & ulcere pravo pulmonis accedit, à quo excipitur. Eſt igitur phthiſis, ulcus malignum pulmonis, quod vi tabifica, morbis omnibus antecellit. Jam verò ab ea phthiſi, homines dicuntur φθινοντες, καὶ φθισικοὶ, quorum valetudo penes eſt phthiſin; & φθινώδεες etiam, quorum natura vergit ἐπὶ τὸ φθινῶδες. [1. Epid.] Hujuſmodi autem ſunt πτερυγώδεες, i. *alati ſcapulis*, quorum ſcapulæ dorſo exactè non adjacent: quia non habent dorſum, ut decet, ἰθύκυφον, ſed paulùm inclinans ad ἰθυλορδὲς; & contra cervicem ad ἰθύκυφον, quam tamen natura voluit eſſe ἰθυλορδῆ. Talium natura hominum, ſi perennis catarrhi generatio ſit, vel aliunde fiat, ejus prolapſum tuſſiferum experitur in ipſos pulmones. Atque hæc pertinent ad unum genus τῶν ἐπιδεκτικῶν φθινωδῶν. Alterum mox dicetur in recenſione cauſarum efficientium.

Ergo cauſarum phthiſim primigeniam efficientium, duo ſunt genera (nam φθίσιν νωτιὰν non attingo, nec eam quæ conſectaria eſt empyematis;) unum catarrhi vis effera: alterum venæ ruptio in pulmone. Eſt enim conſentaneum, ut undecunque ulcus naſcitur in pulmone, id cauſa ſit phthiſis. Sed quantum animo complecti poſſum, duo illa tantùm reperio à præceptore poſita. Ac duo illa genera complexus eſt breviter infrà, quæ pluribus alibi explicavit. [lib. περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν.] Eſt autem ſuper hac re prognωſis hæc. *In metu ſunt maxime phthiſes, tum à ruptione venarum pulmonis craſſarum, tum à catarrho è capite.* [Coac. 6. hujus cap.] Quemadmodum autem rumpatur vena, tum intrà, tum extrinſecus, dictum eſt ſuperiore prognωſi ac demonſtratum; ruptionem craſſioris venæ ex difficili coitione, & facili diſruptione, ſubinde memoriam hæmoptyſeos renovare, ac lacerando & erodendo, ulcus inferre. Hinc veniunt illa. Αἵματος πτύσιες, φθίσιες, id eſt, *ſanguinis expuitiones, phthiſes.* [aph. 29. 3.] Et, ἐπὶ αἵματος πτύσει, πύου πτύσις. i. *à ſputo ſanguinis, ſputum puris*: [aph. 15. 7.] ubi Galenus author eſt, non omnem ſanguinis expuitionem, pus edere: ſed eam tantùm quæ maligna eſt, qualis de pulmone omnino eſt. Tum illud quod eſt utriuſque cauſæ commune. Ἐπὶ πύου πτύσει, φθίσις καὶ ῥύσις. i. *Ad ſputum puris, phthiſis & effluentia*; [aph. 9. 5.] videlicet capillorum, aut ventris. Hujus autem tabiferæ cauſæ τὸ ἐπιδεκτικὸν, notabile eſt in ea ætate quam definiunt anni à 18. ad 35. Eſt enim hæc ætas, potiſſimùm ruptionis capax præter cæteras, tum αὐτομάτως, tum μετὰ προφάσιος, idque vel caſu, vel à diæta. Cauſa reſtat altera quæ τῷ διαβρώσιν, i. *erodendo*, facit ulcus. Eſt autem catarrhi feritas, in pulmonem prolapſi. Ac talis cauſa ſic legitur apud Hippocratem. *Si caput repletum ſit pituita, ſimulatque laborare cœperit; tum rheuma in pulmonem concitatur, quod ſimulatque pulmo complexus fuerit; ſtatim ægrotat, morſu laceſſitus à catarrho putri, & ſalſa pituita.* [lib. περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν.] Eſt enim ferina deſtillatio, ſtatim malefica, atque tabifera, juxta illud. Ταχὺ κακούμενοι, καὶ τηκόμενοι, i. *ſtatim vitiati, ac tabeſcentes.* [1. Epid.] Quæ res adduxit Galenum ut hæc ſcriberet. *Deſtillationes è capite, quæ ſtatim initio tuſſiculoſos homines faciunt atque raucos, niſi labente anni parte quieſcant; profectò alteram phthiſis adferunt differentiam.* [ibidem.] Eſt autem altera phthiſis differentia, quam parit catarrhi vis erodens: ſicut altera quæ fit à ruptione vaſis. Atque hæc quidem juvenum eſt, ſucci plenorum, hæmorrhagiæ commoda non habentium. Illa verò τῶν πτερυγωδέων, i. *hominum alatorum* & anguſti thoracis, idque tempeſtate auſtrina quam excipit aquilonia. Quæ cùm ita ſint, jam tempus eſt examinare fideliter omnia quæ phthiſi accidunt, exordiendo ab iis quæ poſita ſunt in hac prognωſi.

E PHTHISICIS.] Quorum patefacta omnis ratio eſt, ducta è cauſis phthiſiferis, & ex morbi natura, cur ita ſint, & ita vocentur. Sed tamen ex iis qui nondum eò venerunt, ut ad ultima ventum eſſe teſtentur; cujuſmodi ſunt qui unguibus, more cujuſdam feræ, ſunt uncinati, atque ſic emaciati ut nihil aliud ſint quàm ſyphar hominis; tumque iis eſt ſpiratio parva & rara, cum diarrhœa. Sed qui ſtatim initio phthiſis hæc edunt de quibus hîc agitur. Cujuſmodi ferè ſunt illi phthiſici, quorum phthiſis nata eſt per exulcerationem pulmonis, appulſu ferini catarrhi, putris & ſalſi: quem ſimulatque pulmo complexus eſt, ἑλκωμα concipit: juxta illam ſententiam præceptoris. [lib. de locis in homine.] Τὰ μὲν ἐπὶ κακοῖσιν, ἀνάγκη κακὰ γίνεσθαι. i. *Omnia quidem*

dem è malis orta, ipſa quoque neceſſariò mala ſunt.

Quibus.] Phthiſicis factis è catarrho ferino & putri, qui jam inde à priore foco, videlicet capite, in vitio eſt, minimeque pepaſmi capax, in pulmone molli & ſpongioſo quem miſerè lacerat.

Gal comment. ad aph. 14. 1.

Sputum.] Quod eſt proprium & unicum phthiſis epiphænomenon, cujus effluentia ſimilis eſſe debet ſubſtantiæ unde manat. Eſt autem puris expuitio quam ulcerata pars edit per efflationem qua pus attollitur & ſubvehitur ſecundùm arteriæ bronchia ad ipſum bronchum.

lib. περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν. aph. 10. 5. Celſ. cap. 22. lib. 3.

Ad ignem.] Quo periculum fit optimè, ſputi omnis tam purulenti, quàm ſalivæ multæ, putris, & ſalſæ; quæ à pulmonibus educi ſolent: quod etiam innuit aphoriſmus ille. ὅ, τι ἂν πτύσμα ἀποβήσσωσιν, i. *quodcunque ſputum extuſſierint.* Ut igitur periculum fiat olfactu, qualiter ſputem olet. Ad ignem.] Superfuſum, vel in vitro, aut pelvi admotum, ſive ſputum ſit pus, ſive ſaliva ſalſa & putris. Quod rectè Celſus expreſſit cùm ait. *Quicquid excreatum eſt, ſi in ignem impoſitum eſt*: nam quod ſequitur, *mali odoris eſt*, non ſapit Hippocratem, nec viri mentem aſſequitur. Non enim judicium eſt præceptoris; omnia phthiſicorum ſputa in ignem impoſita, mali odoris eſſe: verùm quæ ita ſunt, omnia planè teſtari, etiam phthiſis initio, ægrum ſervari non poſſe. Cur autem explorandi odoris cauſa, præceperit ſputum in ignem imponi, mea ſic ratio eſt quam ex Theophraſto hauſi: quoniam cùm odor ſit corporum mixtorum & ſuccidorum, non autem ἀμίκτων καὶ ἀχύλων, quæ nullam edunt anathymiaſin per quam fit odor, inde adeo accidit corpora mixta & ſuccida, tam εὐώδεα, quàm κακώδεα, ſi fortè nimis coacta fuerint, vel alieno humore perfuſa, προσδεῖσθαι πυρώσεως μαλακῆς, ἣ κατὰ μικρὸν ἐκθερμαίνουσα ποιήσει τὴν ἀναθυμίασιν, δι' ἣν γίνεται ὀσμή. i. *molli flamma indigeant, quæ calefaciens ſenſim, vaporem excitabit, per quem fit odor.* Sed eam anathymiaſin odoriferam, eorum corporum ſuccidorum quæ intra ſe abditum habent odorem, non ſolùm igne blando & lento, ſed etiam terendo excitandam præcepit; ut in radicibus: ſic in ſputo grandinoſo τῆς φθόης; quod ſcribit, attritum digitis, expirare virus fœdi odoris. Ergo præſcripta hîc πύρωσις, humorem perfuſum diſſipando, & faciendo ἄνοιξιν τῶν πόρων. i. *diducendo meatus* ſubjecti corporis, anathymiaſin excitat odoriferam.

Theophr. περὶ ὀσμῶν.

lib. 2. περὶ νούσων

Est foedi nidoris.] Nam propriè nidor, eſt anathymiaſεως quæ ſuffiendo editur. Talis autem nidor, eſt cerebro gratioſus, qui recreat ipſum ſuo appulſu ſuavi, ac ſalubriorem locum efficit ubi excipitur; intemperiem frigidam temperando: quandoquidem calida eſt odoris natura. Sed gratioſi odoris cauſa eſt, rerum ſuccidarum εὐχύλων, naturæ εὐπεσσοφόρων. i. *conſocialium*, perfecta mixtio & pepaſmus. Hinc εὐωδία ſtirpium, aromatum, rerum denique omnium ſuccidarum. Nam lapides & aurum odore carent. Ut autem à pepaſmo rerum εὐχύλων, ἡ εὐωδία: ſic ab illarum corruptione & putredine, tum etiam à mixtione τῶν κακοχύλων, ἡ δυσωδία. Præclarè igitur Ariſtoteles, ut cætera omnia, σαπρὰς odores (ſic enim vocat fœdos & graveolentes) proportione quadam reſpondere ait ſaporibus multùm amatis: propterea quòd ut ſapores amari ſunt δυσκατάποτοι. i. *devorantur amarè:* ſic & ipſa σαπρὰ, δυσανάπνευστα ἐστί. i. *putres odores, ægrè admodum ſpirando ducuntur.* Eſt igitur σαπρὸν idem quod κακῶδες, κάκοδμον; δυσῶδες, ὀσμηκακῶδες, vel, ut hîc loquitur, κνίσσον βαρὺ, quod eſt humilius. Atqui σαπρὸν illud ſputum, non erit novum in phthiſi quam genuit empyema, quod, multò ante phthiſin, tale ſputum edidit fœdi odoris. Nec verò, ut jam dixi, hoc pertinet ad omnem phthiſin primigeniam, ſtatim exortam. Nam quæ à venæ craſſioris ruptione oritur, tale ſputum non expuit, niſi mox affutura morte. Sed illud eſt proprium phthiſis quam fecit catarrhus φλέγματος ἁλυκοῦ καὶ σαπροῦ. i. *pituitæ ſalſæ & putris.* Ergo mirum videri non debet ſi concitatum rheuma, jam σαπρὸν, faciat etiam rheuma conſiſtens σαπρὸν, idque in pulmone quem vocat præceptor ψαφαρόν. Ubi enim ſperari nequit pepaſmus, neque διαφόρησις, ibi neceſſariò fit σαπρότης, gangræna, & ſphaceliſmus. Nam quæ omnino prava ſunt, & primigenia pravarum affectionum ſigna, mutationem in melius habere non poſſunt. Ut autem pituita putris, eſt prava in rheumate concitato: ſic alteratio ejus in conſiſtente, abſolutam edit corruptionem: quoniam in affectione maligna, & à corrumpente cauſa veriùs quàm à mitificante, alteratio illa ſuſcipitur atque perficitur.

Ariſt. de ſenſib. Theophr. περὶ ὀσμῶν.

Ariſt. de ſenſib.

lib. περὶ τῶν ἐντός.

Ac tum capilli fluunt e capite.] Eſt hoc ſanè τεκμήριον pravi rheumatis concitati: ſicut ſputum σαπρὸν, rheumatis conſiſtentis. Notum eſt illud; quòd omnis excretio prava, ſignum eſt ſyllogiſticum affectionis pravæ. Nam fluunt Galeno capilli è capite, ſicut è plantis folia; aut propter inopiam ſucci alibilis à ſiccitate, aut propter affluentiam corrumpentis ipſos humoris. Hîc tamen Galenus agnovit τὴν ἔνδειαν ἐσχάτην τροφῆς, ἔστιν ὅτε καὶ διαφθορὰν τῶν χυμῶν, i. *ſummam penuriam ſucci alibilis: nonunquam & ejuſdem corruptionem.* Quod parum appoſitè ſcriptum eſt κατὰ τὴν διάνοιαν præceptoris, qui parem agnoſcit pravitatem τοῦ ἐπιῤῥέοντος ἢ ὁρμωμένου, καὶ τοῦ συνισταμένου. i. *fluentis aut concitati è capite, ac conſiſtentis in pulmone.*

lib. 1. κατὰ τόπους.

lib. περὶ τῶν ἐντός.

Moriuntur.] Non tamen fortaſſis repentina morte quæ in propinquo eſt: ſicut accidit cùm acceſſio fit diarrhœæ: ſed quòd ſervari non poſſunt in tanta corruptione humoris morbifici, & partis obſeſſæ: quoniam à privatione habitus denuo comparari non poteſt. Ac ſi diceret; pro deſperatis habendi ſunt, quorum deſperatio poſita eſt in vitio inemendabili nobiliſſimæ partis, cujus vitale officium eſt atque vivificum; ipſa verò corrupta, putri halitu vitalem cordis calorem ſuffocat, tum ulceris edacitate extinguit, cum ſpiratione ipſa tabifica; ac tandem fit ſyndrome cauſarum omnium mortiferarum.

3 Τῶν φθισικῶν, οἷσιν ἐπὶ θάλασσαν πλύουσι, ἐς τὸν πυθμένα βαδίζει τὸ πῦον· ὀλέθριον συντόμως. ἔστω δὲ ἐν χαλκῷ ἡ θάλασσα.

E

E phthiſicis, mare conſpuentibus, quorum pus abit in fundum; brevi mortiferum: ſit autem mare aheno.

Hic duce judicio, & comite experientia, proponitur alia nota qua nobis utendum præcepit, ineundæ cauſa tecmarſεως, ad prædicendum de ſputo phthiſicorum. Atque inter notam hîc poſitam, & illam quæ huic citima eſt, hoc intereſſe video; quòd illa eſt phthiſis, periculosè quidem, ſed tamen diutiùs eos quos invaſit malè habentis: hæc verò cùm adeſt, mortem in propinquo eſſe teſtatur. Nec mirum: quòd illa ſit cujuſcunque ſputi graveolentis ab igne: hæc verò tantùm puris, contra naturam, ſponte in fundum maris demerſi. Quod quamobrem ita ſit, videamus.

E phthisicis.] Qui a pulmonis ulcere tres intra ſe fovent emaciandi cauſas, unde ſic emacruerunt, ut priſtino charactere amiſſo, vultus eorum cadaveroſi eſſe videantur.

Mare conspuentibus.] Ex præſcripto medici ad certam prognωſin, ac ſtabili fundatam judicio, attendentis. Mare autem vocat aquam marinam è mari hauſtam, vel ejus loco, ſi deſit, muriam, cujus faciundæ modum tradit Galenus, ut vel cum ipſo mari aſphaltite conferri poſſit gravitate ſua: quamvis illud mare tantò ſit ponderoſius Oceano; quantò hic fluviis, lacubus, atque ſtagnis. Ut mare ampliùs non ſit expetendum, ne ipſum quidem aſphaltites, explorandi cauſa, cùm muria ipſa ſufficiat. Ergo pus phthiſicorum excipi debet aqua marina, vel muria, quæ gravitate, aſphaltiti mari non cedat, quæque ovo natari poſſit. 4. ſimpl. & lib. 2. meteorων.

Quorum pus.] Efflando cum tuſſi per bronchia ſublatum, & excreando editum, quod naturaliter conſtitutum, eſt ψαθυρὸν. i. *friabile*, in lævitate & æqualitate: ſicut pituita tenax & δύσλυτος, etiam mitificata atque quodammodo purulenta.

Abit in fundum.] Gravitate parta, & levitate amiſſa, cunctando in bronchiis, ob infirmam nimium concuſſionem, & irritam crebrò afflationem, unde craſſeſcit, ac fit rotundum, eodem modo quo ſputa rotunda in pleno, dementiæ prænuncia. Ubi Galenus ait, rotunditatis ejus cauſam materialem eſſe, craſſitudinem humoris in pulmonum bronchiis cumulatè collecti; efficientem verò immoderatum calorem, quem hîc non tam agnoſcimus phlegmones, quàm extremæ σαπρότητος ſobolem. Ac talem puris ideam deſcripſit nobis in phthoë, de qua ſit ait. Τὸ πύον οἷον χάλαζα, καὶ διατριβόμενον ἐν τοῖσι δακτύλοισι· σκληρὸν καὶ κάκοδμον γίνεται. i. *Pus velut grando, ac digitis attritum, fit durum & fœdi odoris.* Cur autem pus exiguum demergatur in fundum aquæ marinæ, quæ magis invecta ſuſtinet quàm fluvialis; planum faciet quod ſubjecit. 6. Epid. part. 3.

Brevi mortiferum.] Signo & cauſa. „ Ac ſignò quidem: quia rei mortuæ & fœtidæ „ nihil eſſe poteſt conſociale quod integrum ſit. Atque omne vivens, conſortis mortui impatiens eſſe ſolet. Eſt autem ſputum hoc mortuum, natum à νεκρώσει pulmonis, non ab ejus virtute nativa: ſicut pus album, æquale, nihil olens, & læve. Tale pus non petit fundum aquæ marinæ, ſed etiam fluviali, & omnium leviſſima pluviali aqua, ſuſtinetur. Submergitur autem, σαπρὸν, ἀμοργῶδες καὶ βορβορῶδες. i. *fœtidum, amurcoſum, cœnoſum:* cujuſmodi eſſe ſolet ſoboles τῆς νεκρώσεως, non autem naturæ. Ac tale pus, cunctando & incaleſcendo, fit durum & grave, nec ampliùs retinet ſuam ψαθυρότητα. Ut mirari deſinam, quòd & morticinum & ponderoſum pus ſubmergatur, vel in fundum etiam graviſſimæ aquæ marinæ. Jam verò, cauſâ etiam, tale pus ad citam mortem fatale eſt: quoniam pereunte vitali pulmonis officio, ac viribus jam effœtis, pus cumulatè collectum, nec facilem habens exitum; vitalem cordis calorem peſtifera aura diſperdit, ipſumque cor opprimit: ſicut ulcus, edacitate ſua calorem extinguit. Tum ab oppreſſione puris, in thorace fit aſthma, in gutture orthopnœa. Atque ita phthiſici vitam finiunt ſuffocati.

Sit autem mare aheno.] Quia vel mari ſervando accommodatiſſimum eſt, ſocietate ipſa quam vas ahenum habet cum aqua marina & ſalſa & amariuſcula. Eſt enim χαλκὸς ὀσμώδης, quia ἔγχυλος: ſicut aurum ἄοσμον, quia eſt ἄχυλον. Succus autem τοῦ χαλκοῦ conſocialis eſt aquæ marinæ. At ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ ἀπρόσφυτον ἐστι, & ὅμοιον ὁμοίῳ δεῖ πελάζειν. Vel ideo mare jubet eſſe aheno, quod muriæ conficiendæ aptiſſimum ſit. Ac ſi diceret: intelligo autem mare quod in aheno factitium eſt, muriam ſcilicet, quæ, ubicunque terrarum, inſtar ſit maris ubi non ſuppetit aqua marina, quando ubivis gentium, explorandi puris hæc ratio neceſſaria eſt. Erit igitur ahenum, per metonymiam mare ipſum: muria autem marina: ſicut in ſacris literis, ampliſſimum & capaciſſimum vas ahenum in templo Salomonis, nominatum eſt mare. Verùm hoc nomen habuit ab amplitudine. Illud verò ab aqua ſalſa, qualis marina eſt, dicitur. Ariſt. lib. de ſenſib. Theoph. lib. 1. de cauſ. plant. Plato 1. de Republ.

4 Ὅσοισι τῶν φθισικῶν αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ῥέουσιν· ἀπὸ διαῤῥοίης ἀπόλλυνται. καὶ ὅσοισι φθισικοῖσι ἐπιγίνονται διάῤῥοιαι· θνήσκουσι.

E phthiſicis, quibus defluunt capilli è capite; pereunt à diarrhœa: & quibus phthiſicis diarrhœa incidit; moriuntur.

Enimvero phthiſis; ut periculosè omnis malè quidem habet quoſcunque invaſerit: tum verò illa mortiferè, quæ vel conjunctam habet cauſæ morbificæ perennitatem, cum acceſſione graviorum ſymptomatum; vel eorundem infert conſecutionem per propagationem malignæ cacochymiæ, vel infirmitatis in partes vicinas quarum virtute conſtat nutricatus

œco-

œconomia. Ergo è phthiſicis, mortiferè continuò ac circa initia pro certo ægrotant; quibus una cum phthiſi acceſſio eſt cauſæ morbificæ, id eſt, catarrhi putris & ſalſi: tum autem ſymptomatis graviſſimi, id eſt, diarrhœæ, quam una cum phthiſi excitavit catarrhi prolapſus in alvum, qui eam fecit aphthoſam. Ac certè catarrhi maligni perennitas declaratur ipſo defluvio capillorum. Quæ autem phthiſis, ipſa per ſe manet poſtquam exorta eſt, periculosè quidem phthiſicos malè habet: ſed tamen diutiùs; donec ſuperveniente alvi profluvio, mortifera brevi reddatur. Hæc, mea quidem ſententia, præceptoris διάνοια eſt in hac prognωſi: ut planum faciet ipſa gloſſa.

Ergo. E phthisicis.] Nondum ita multùm emaciatis, & quorum θηρίωμα nondum percipitur in aduncis unguibus, & facie cadaveroſa: ſed tamen quorum ſputa in ignem impo-
lib. περὶ τ ἐντός. ſita, nidorem expirant fœdum, καὶ δυσανάπνευστον: quoniam continuò σαπρὰ ſunt in rheumate conſiſtente: ſicut σαπρὰ fuerunt in concitato.

Quibus defluunt capilli e capite.] Non quidem à tam cita paupertate humoris ſpermatici, nec verò à denſitate cutis quam ex eventu fecit inopia vivifici nectaris, peneque extinctio caloris vitalis: quæ omnia ut καθ' ὅλε verè dici concedam; hic tamen καθ' ὑπόθεσιν appoſitè dici non poſſunt. Nondum enim ad ultima ventum eſt effœtæ naturæ, nec dum principatus naturæ collapſi ſunt, nec πεφυκὸς ipſa. Sed quibus capilli defluunt, ut ſupra modò attingebamus, à corruptione humoris in capite ſtabulantis. Id autem comperio evenire, tum κατὰ πρωτοπάθειαν ipſius capitis, unde phthiſis accidit; tum κατὰ δευτεροπάθειαν ejuſdem capitis à phthiſi exorta. Nam capitis & pulmonum facilis eſt συμπάθεια, per quam mutuas tradunt operas in eorum perniciem quos phthiſis invaſit, aut pituita putris primùm in capite occupavit. Multùm autem facit ad eam cauſarum viciſſitudinem ipſa thoracis ac dorſi conformatio πτερυγώδης, unde homines fiunt φθινώδεις.

Pereunt a diarrhoea.] Ergo nec aſthmate ſuffocati, nec orthopnœa ſtrangulati: ſed virium exolutione, quæ ἔκλυσις dicitur, & caloris vitalis extinctione per inopiam vivifici nectaris. Ejus autem diarrhœæ quæ ſimul cum phthiſi conjuncta eſt, idque continuò; cauſam attulit catarrhi maligni prolapſus in alvum, ſicut jam poſui, qui eam fecit aphthoſam, quemadmodum exulceravit ipſum pulmonem. Ut ab eodem fonte hic pariter æqualiterque principia cauſaſque duxiſſe videantur φθίσις καὶ ῥύσις capillorum & alvi. Non enim phthiſi huic diarrhœa ſuccedit: ſed penè dixerim comes accedit. Secus fit in altera diarrhœa mox explicanda. Ac talem ſymptωmatum conſecutionem, & cauſarum viciſſitudinem, tum à phthiſi, tum à catarrho, præceptor ſic docuit. *Si quidem capilli jam*
lib. 2. περὶ νέσων. *inde ab initio defluere cœperint* (id enim ſignificat ἤδη) *atque jam nudari cœperit caput, tanquam à morbo; tum ſi conſpuenti prunam, ſputum edit fœdum nidorem; hunc dicito intra exiguum tempus moriturum. Ac moriendi cauſam & occaſionem fore diarrhœam, vel ipſum* τὸ κλεῖνον. *Quandoquidem pus ipſum quod putreſcit circa cor, in prunam effuſum fœtet, indeque calefactum cerebrum ſalſilaginem fundit, quæ ciet alvum, facitque ut liquidis excrementis feratur. Signum id ita eſſe; quòd è capite fluant capilli.* Efficitur ergo phthiſim καὶ ῥύσιν capillorum & alui, tum per ſympathiam ſimul, tum per ſyntimoriam viciſſim accidere. Quò mihi
aph. 12. 5. ſpectare videtur etiam aphoriſmus ille. Ὁκόσοισι φθισιῶσιν ἀποῤῥέωσιν αἱ τρίχες ἀπὸ κεφαλῆς, ἔτι, διαῤῥοίας ἐπιγινομένης, ἀποθνήσκουσιν. i. *Quibus phthiſicis defluunt capilli è capite; diarrhœa ſuperveniente; moriuntur.*

Et quibus phthisicis.] Quibus nec fluunt capilli è capite; quia non eſt ſalſilago nec pituita putris: nec ſputum in prunam impoſitum fœdi odoris eſt. Sed qui ſic manent phthiſici, poſtquam exorta eſt phthiſis, ac ceſſante cauſa quam fortaſſe intulit juvenum hæmoptyſis, vel ſanguinis vomitus è pulmone prorupti, quem edidit ruptio craſſioris venæ. Quibus, inquam, ſic phthiſicis, à pulmonis ulcere vel θηριώματος quod vires acquirit eundo, vicinaſque & ſocias partes in ſui contagionem adducit.

Diarrhoea incidit.] Non autem penè comes fuit & ſocia initio ſtatim morbi, nec ita multò poſt, ob ſalſilaginem quam fundit caput, tum κατὰ πρωτοπάθειαν pituita putri obſeſſum; tum κατὰ δευτεροπάθειαν & συμπάθειαν, à fœtido pure calefactum, & nidore putri repletum: ſicut prædictis accidere vidimus. Sed diarrhœa quæ incidit per ἐπιγένεσιν morbi prægrandis, nutricatus œconomiam in contagionem & ſympathiam adducentis. Et cùm „ ſympathia nulla levationem morbi adferat unde venit, ſed potiùs acceſſionem malorum adjungat; tum certè partium aliarum ſympathia non fit, niſi graviter affligatur ea pars
aph. 17. 6. & 11. 7. quæ primùm laborat. Ergo qui phthiſis dominatu tenetur, & penes quam valetudo eſt univerſi corporis, ſicut de pleuritide & peripneumonia ſcripſit præceptor; facilè tranſitum ejus & propagationem experitur in partes nutritias, quas tandem ſui tædet officii, cùm ſuo, ut ita dicam, genio defraudatæ fuerint, ex paupertate ſpiritus & caloris, quam ipſum θηρίωμα pulmonis invexit. Ergo ſic affectis, diarrhœa incidit, propter cacopragiam hepatis & ventriculi; quorum illud nec chylum trahere à jejuno; nec ipſum ſi quem fortè attraxerit, in ſanguinem mutare poteſt: hic autem non rarò alimentum corrumpit.

Moriuntur.] Eſt enim diarrhœa ſic, multùm jam phthiſicis nata, & firmiter fixa illius
lib. 2. περὶ νέσων. cauſa; ipſum τὸ κλεῖνον, ut ait præceptor, id eſt, *illud ipſum quod mortem infert:* quoniam, authore Galeno, tale ſymptoma & ſigno, & cauſa mortiferum eſt. γίγνεται μὲν γὰρ, inquit,
aph. 12. 5. ἐπ' ἀῤῥωστίᾳ τῆς δυνάμεως, αὐτὸ δὲ πάλιν ἀῤῥωστοτέραν αὐτὴν ἀπεργάζεται. id eſt, *Nam tale ſymptoma, ex naturæ ipſius, partiumque quarum potentia corpus adminiſtratur infirmitate natum; ipſam „ denuo infirmiorem facit.* Ergo ſi ad calamitoſam & inexpugnabilem vim magni morbi, „ acceſſio fiat cauſæ mortiferæ; ut ſi labefactata ſpiritus œconomia, nutricatus præſidia col- „ labantur; cita mors venit.

5 Αἱ ἐν φθισιῶσιν ἐπισχέσιες πτυάλων, ἐξίσανται ληρωδῶς· αἱμοῤῥοΐδα τȣ́τοισιν ἐλπὶς ἐπιφανεῖσθαι.

Quæ phthiſicis accidit ſputorum ſuppreſſio, dementiam infert nugacem, his hæmorrhoidem ſpes eſt apparituram.

Ecce penes phthiſin valetudo eſt corporis univerſi, de norma & præſcriptione naturæ multùm per eam egreſſi, partiumque nobilium quarum imperio regitur corporis univerſitas. Atque illius quidem egreſſionis notas primùm aperuit ſymptωma; effœtæ virtutis à phthiſi nutritiorum viſcerum, diarrhœam; tum vitiatæ nutritionis, defluvium capillorum. Nunc aliud ſymptoma proponitur phthiſis conſectarium, à vitio cerebri ac depravatæ principis facultatis quam ἡγεμονικὴν Græci vocant; quod cernitur in nugaci dementia, cujus tamen levatio ſperabilis eſt per hæmorrhoidas inde apparituras. Quæ omnia ſintne ita, & cur ita ſint, videamus.

Quæ phthisicis.] Quorum phthiſis orta eſt, non quidem à deſtillatione ferina putri & ſalſa: ſed à ruptione craſſioris venæ pulmonum, quam fecit, exempli cauſa, dolorificorum in lumbis malorum & ſanguifluorum anadrome, inhibita vacuatione ſolita; hæmorrhoicis quidem, hæmorrhoidum; & menſtrualibus, menſtruorum. Nam ut omittam cætera quæ ſuper his multa ſunt antè poſita. *Qui ſtatis ac definitis temporibus ſanguinem profundunt, ſi loco non profuderint; ſymptomatis cerebri exercentur.* Omnia enim ſuppreſſæ immeritò hæmorrhoïdes ſymptomata inferunt, quæ ab ipſis, dum convenienter fluunt, arcentur & abiguntur. Coac. 2. cap. 12. lib. 2. Coac. 20. cap. 13. lib. 2. 6. Epid. parte 3.

Accidit sputi suppressio.] Non ſolùm puris fuſi ab ulcere, per efflationem ſecundum arteriæ bronchia ad bronchum ſublati: ſed etiam à perenni anadrome rheumatis concitati, cujus per anacatharſin fiebat anagωge, nunc autem ſubſiſtit. Subſiſtit autem cohibita in pulmone, ubi cunctando putreſcit materia expectorabilis, unde graviorem fœdumque magis nidorem expirat ad cerebrum, caput inficit atque replet, ibique ſymptomata edit paraphorica. Vel aliò quàm ad pulmones anadrome illa curſum inflectit, & pro hæmorrhagia dementiam excitat nugatoriam, ut mox dicetur.

Dementiam infert nugacem.] i. Nugarum garrulitate ridiculam, qualem dementiam ſcripſit præceptor de Thaſia muliere vultuoſa & iracunda, quæ à menſtruis non de more proruptis ſic deliravit; παρέλεγε, inquit, καὶ αἰσχρομυθεῖ; vel, ut legitur in vulgato codice, ἰσχυρομυθεῖ. Ut enim deliria quævis ſunt alterati, & quaſi morſu quodam laceſſiti cerebri atque repleti ſymptomata: ſic varia eſt deliriorum idea, pro varia ſuſcipientis & efficientis cauſæ natura. Sic lethargicorum deliria ſunt cataphorica, & cum cita oblivione conjuncta, ex pituita putri. Comatoſorum vigilum typhomania, ex pari magiſterio pituitæ & bilis. Phreniticorum perpetuæ cum vigiliis & febre dementiæ, à proritatione bilis flavæ in cerebro ſtabulantis. Fanaticorum inſaniæ ſumma ſunt omnia, ut qui omnino de poteſtate mentis exierint à bile atra quum genuit flava: quòd illius quàm hujus multò ſint acriores morſus. Nugigerulorum dementiæ ſunt à ſanguine non ita multùm acri, nec multa bile perfuſo. Melancholicorum ſilens eſt ipſa dementia, ut phreniticorum garrula: quod illa ſit ab humore melancholico, mœroris & metus parente. Quæ omnia propriis quæque nominibus & proprietatibus diſtincta ſunt tractatu proprio quem ſcripſimus de ſententia præceptoris, 1. lib. hujus divini operis. Ergo nugigeruli ſunt, nugaſque garriunt, qui à ſputi prædicti ſuppreſſione delirant: quod genus dementiæ καταγρηστικῶς nominavit ἔκστασιν, quæ tantùm inſaniæ fanaticorum propria eſt, ob eamque cauſam dicuntur ἐξίστασθαι μελαγχολικῶς, ἢ ὀξέως; vel etiam φρενιτικοὶ νεανικῶς; quibus ad ultima ventum eſt inſaniæ & furoris. 14. & 15. &9. pror. ſ. 1. 1.

His hæmorrhoidem spes est apparituram.] Quoniam in omni morbo per metaſtaſin humoris nato; ſi fortis naturæ contentio ſit in expellendo, ibi meritò καὶ κατὰ λόγον fiet ἀπόστασις, unde primùm venit ipſa μετάστασις. Sic mulier illa vultuoſa, dementiæ garrulæ finem habuit, omnique periculo defuncta convaluit, urinis nigris, ac liberali profluvio menſtruorum quæ paulò antè non ibant, ſurſum autem metaſtaſin fecerant. Idem accidit virgini Lariſſææ. Sed hæmorrhoidum fructus in illo ſunt aphoriſmo. *Melancholicis & nephriticis prodeſt hæmorrhoidas ſupervenire.* Non enim vacuando ſolùm hæmorrhoides proſunt: ſed qualitate humoris qui vacuatur, conſecutionem adferunt ſanitatis. Eòdem ſpectat & ille. *Inſanientibus ſi veniant hæmorrhoides; inſaniæ finem adferunt.* Ex quibus efficitur; hæmorrhoidas per metaptωſin obortas, & convenienter fluentes, vacuando, retrahendo, ac detrahendo, rheuma concitatum atque conſiſtens, ipſamque morbificam cacochymiam & impuritatem vaſorum expurgando; propugnationem & epanorthωſin adferre peripneumonicis, hæmoptycis, phthiſicis ab earum ſuppreſſione natis, melancholicis atque fanaticis. Vide Comment. noſtrum ad 21. Coac. cap. 13. hujus 2. lib. hiſt. 10. parte 3. 3. Epidem. hiſt. 7. part. 3. 3. Epid. aph. 11. 6. aph. 22. ejusdem lib.

6 Φθίσιες ἐπικινδυνώταται, αἵτε ἀπὸ ῥήξιος φλεβῶν τῶν παχέων, καὶ ἀπὸ καταῤῥȣ τȣ ἀπὸ κεφαλῆς.

In metu ſunt maximo phthiſes, tum à ruptione craſſarum venarum, tum à catarrho è capite.

Pp Hacte-

Hactenus de phthiſis natura, deque ſymptomatis ejus. Nunc de cauſis dicendum breviter unde ipſa venit primùm & per ſe, nec morbi alterius ſuccedanea. Non enim hoc loco agitur de phthiſi empyicorum, quæ nullam admittit medici diligentiam, nec ullam induſtriam, niſi fortè illam quæ inſanabilis eſſe percipitur; propuereaque indigna cenſetur cui medicina fiat, ut ne ipſam quidem velit attingere medicus. Quod eſt prudentis bonique viri officium, ne vana ſpe lactet ægrotum, nec ſubeat ſuſpicionem occiſi quem ſors ipſius peremit. Nec verò hîc ponitur illa phthiſis, veteribus dicta νωτίας, quæ propria eſt φιλολάγνων καὶ νεογάμων. Agitur autem de primigenia phthiſi quæ in ulcere pulmonum ferino conſiſtit, θηρίωμα Græci vocant, cujus proprium nomen eſt φθίη: de ſymptomate autem maciei atque marcoris κατ᾽ ἐξοχὴν nominatur; quòd ea tres habet emaciandi cauſas, quarum vi ſæva homines brevi ſic à ſe mutantur, ut planè jam cadaveroſi eſſe videantur. Sunt autem edacitas ulceris, tabifica febris, & aëris inſpirati peſtifera qualitas quam ipſi, pulmonis impertit fœda exulceratio. Sed iſta ſunt ἀναλυτικῶς demonſtrata ad ſecundam prognωſin hujus tractatus, ubi de phthiſi abundè diſſeruimus. Atque illius hypotheſin, velut digito indicavimus, quæ à præceptore hîc in quæſtionem vocatur: ut ex perſpicientia ſcopi quò dirigit mentis aciem, nihil niſi appoſitè comminiſcamur, ſcribamus, ac nihil inepte moliamur. Ergo de cauſis dicendum quæ faciunt ipſam phthiſin qualem deſcripſimus. Nam τῶν ἐπιδεκτικῶν, i. *cauſarum ſuſcipientium*, per quas efficientium vis impreſſa manet, unde omnis morborum generatio eſt; earum, inquam, ſpecies & ideæ ponentur, poſtquam efficientium ratio patefacta fuerit & expenſa.

[Coac. 2. hujus cap.]

In metu sunt maximo phthises.] i. Oſtentant periculum ſui ne accidant, vel, cùm inciderint, periculum mortis injiciunt. Sic utroque modo explicari poteſt τὸ ἐπικίνδυνον: ſed prior explicatio mihi magis probatur ad eam loquendi formam qua uſus eſt nuper κινδυνεύουσιν ἔμπυοι γίνεσθαι, i. *periclitantur empyici fieri.* Nam phthiſin omnem, malè habere quos invaſit periculosè, novum non eſt: ut nihil novi adferre videatur prognωſis hæc ſi eò dicatur. Adde quod, ut concedam phthiſin tum à ruptione vaſis, tum catarrho natam, periculum vitæ moliri: non tamen tam certò, nec tam citò molitur quàm phthiſis empyicorum. Ac ſæpe ipſa phthiſis primigenia, periculoſior eſt efficiente cauſa, quàm morbi natura, aut certè morbo diutiùs periculoſa; celeriùs autem cauſa, id eſt, feritate catarrhi, & hæmorrhagia pulmonum à perennitate anadromes. Ergo periclitantur homines, phthiſi mox affutura.

[Coac. 68. cap. ſuper.]

Tum a ruptione crassarum venarum.] Nam anaſtomωſis rarò adducit exulcerationem: διάβρωσις autem fit à catarrho, quæ altera phthiſis eſt cauſa. Quemadmodum autem ruptio venæ incidat, dictum eſt ſuprà ad primam prognωſin hujus tractatus, ac demonſtratum, αὐτομάτως ipſam fieri, vel μετὰ προφάσιος, tam intrà, quàm extrinſecus; idque juvenibus qui eas degunt ætates quæ ſunt à 18. ad 35. annum, ut mox infrà dicetur. Craſſas autem venas intelligit, ramos inſignes venæ arterioſæ, uti jam vidimus ad illam prognωſin. *Quibus in pulmone rupta eſt magna vena, & multùm illi ſanguinem vomunt, & periculosè, &c.* Eſt igitur hîc vena craſſa, quam illic vocat μεγάλην; & rurſum μεγάλη, quæ alibi nominatur αἱμόῤῥους, quòd, iis diviſis, hæmorrhagiæ accidant, quæ non cadunt in parvas.

[Coac. 1. hujus cap. ſent. 9. lib. 2. περὶ ἀγμῶν. lib. περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν. comment. ad part. 18. ſect. 3. 6. Epid. ibidem. lib. 3. ſimil. 6. Epid. part. 7. 6 Epid. part. 1. vide comment. ad Coac. 51. cap. ſuper. 6 Epid. part. 1. 6. Epid. parte 3.]

Tum a catarrho e capite.] Qui corruptione propriæ ſubſtantiæ in vitio eſt: propterea que dicitur κακοήθης καὶ θηριώδης: quia metum adfert τοῦ θηριώματος. Eſt enim phlegma, ut ait præceptor, putre & ſalſum: proptereaque διαβρωτικὸν, ut ſcribit Galenus. De hujus autem catarrhi feritate, multa jam alibi ſcripſimus, & feritatis vim calamitoſam oſtendimus in erodendo partem capaciſſimam eroſionis, i. pulmonem ψαφαρόν. Ac de illo catarrho ferino verum eſt illud Hippocratis; quòd ejus prolapſus, & ubi inſederit, & unde vel quà exierit incideritve, ſæpe inſanabiles morbos facit: maximè verò iis qui ei catarrho gignendo, ciendo, & excipiendo nacti ſunt temperiem contrariam nobilium partium, cum hepatitis impuritate; & conformationem thoracis anguſti, dorſique alati; palatum verò habent ſublimiùs fornicatum, ac dentes παρηλλαγμένους, ex capite turbinato parte antica. Lege divina ſuper hac re præceptoris verba, literis digna aureis. Sed ea præſtat noſtro fœdare atramento, quàm ſilere. Οἱ φοξοὶ, οἱ μὲν κραταιαύχενες ἰσχυροὶ καὶ τἄλλα καὶ τοῖσιν ὀστέοισιν. οἱ δὲ κεφαλαλγέες, καὶ ὠτόῤῥυτοι· τούτοισιν ὑπερῷαι κοῖλαι, καὶ ὀδόντες παρηλλαγμένοι. i. *Foxi, ſive capite turbinati, qui validam habent cervicem; robuſti ſunt cùm partibus aliis, tum oſſibus: at quibus caput dolet, ſtillantque aures; his convexum palatum, ſerrati dentes.* Et, Ὅσαι πτερυγώδεες φύσιες τῶν πλευρέων, διὰ τὴν τῆς ἀφορμῆς ἀδυναμίην, καὶ ἐπὶ τοῖσι καταῤῥόοισι, τοῖσι κακοήθεσι, κἂν ἐκκρισις ἔῃ, κἂν μὴ ἔῃ· κακόν. i. *Quibus alatæ ſunt coſtæ, propter conformantis cauſæ imbecillitatem; hi malè habent à catarrhis malignis, ſive excernuntur, ſive ſubſiſtunt.* Jam verò aggrediamur ad alteram cauſam τὴν ἐπιδεκτικὴν, quæ propria eſt phthiſis quam facit ruptio venæ craſſæ.

7 Τῶν δὲ ἡλικιῶν ἐπικινδυνόταται πρὸς φθίσιν, ἀπὸ ιη. ἐτέων, μέχρι λε. καὶ λ.

Inter ætates, illæ demum oſtentant periculum phthiſis, quæ ſunt ab anno decimo octavo, ad trigeſimumquintum.

Superiore prognωſi deductum eſt, quoad reſolvi poteſt, τὸ ἐπιδεκτικὸν phthiſis quam facit catarrhus è capite. Nunc ponitur alterum ruptioni vaſis accommodatum, per quam prior „ inci-

„ incidit phthiſis differentia: ſicut à catarrho altera. Quoties autem conſpirant æqualiter, „ vis efficiendi & opportunitas excipiendi; opinionem faciunt rei futuræ quam moliuntur. Hinc rerum omnium, quæ terra marique gignuntur, principia cauſæque ducuntur. Continuò has leges æternaque fœdera Deus impoſuit rebus omnibus procreandis. Et verò Hippocrates nihil unquam ſtatuit de morborum natura & exitu, niſi κτ̀ τὸ ποιητικὸν καὶ τὸ ἐπιδεκτικὸν, i. *ex cognitione & perſpicientia efficientis cauſæ & excipientis.* Atque hic cardo eſt morborum omnium quorum hiſtoriæ ſunt in libris τῶν ἐπιδημιῶν. Hoc fundamentum eſt libri tertii aphoriſmorum. Denique hæc præceptoris eſt διάγνωσις, ubicunque agit de cognoſcendo, medendo, & prædicendo. Inde omnis comparatur ratio διαγνώσεως, προγνώσεως, καὶ θεραπείας.

Ergo. Inter ætates.] Quarum ſucceſſione mutatio fit cujuſque naturæ, in temperamento, complexione, & habitu. Nam *quibus juvenibus aſtrictior fuit alvus, in ſenectute laxatur*; & quæ ſunt ejuſmodi. aph. 20. 2. Ergo inter ætates, per quas degendæ vitæ diſtincta ratio eſt. Sunt autem; triplex infantia, pueritia, pubertas vel adoleſcentia, juventus, conſtans ætas, & triplex ſenectus: quæ tamen non certo annorum numero definiuntur; ſed actionum varietate, vel diverſitate ſuccedanea.

Illæ demum oſtentant periculum phthisis.] Vel, ut modò vertimus; in metu ſunt maximo phthiſis; vel obnoxiæ ſunt maximè phthiſi: Græcè eſt ἐπικινδυνότατοι πρὸς φθίσιν: ex quo apparet, idem eſſe quod iiſdem ſcripſit verbis in ſuperiore prognωſi, cùm ait, φθίσιες ἐπικινδυνόταται, ut jam monuimus. Intelligit autem phthiſin quam facit ruptio venæ craſſæ non catarrhus è capite. Hujus enim ad phthiſin incommoda non minùs experiuntur ſenes quàm juvenes: teſte illa ſententia. Τοῖσι πρεσβύτῃσι δύσπνοιαι, καὶ κατάῤῥοι βηχώδεες. id eſt, *Senioribus ſpirandi difficultates, catarrhi tuſſiferi*, &c. Quò ſpectat & illud. aph. 31. 3. 3. Epid. parte 3. Φθινώδεες πολλοί: ubi Galenus hæc. *Dictum eſt à me priùs, quòd deſtillatio è capite in fauces, indeque per laryngem in aſperam arteriam, cùm ad pulmonem pervenerit, hujuſmodi facit morbos: quod juvenibus contigiſſe ſcripſit Hippocrates in peſtilentium morborum catalogo.* Sunt igitur ætates illæ phthiſi obnoxiæ, quæ accidit rupta vena.

Quæ sunt ab anno xviii. ad xxxv.] Cauſæ ulteriùs deduci non poſſunt, quàm à nobis deductæ ſunt initio hujus tractatus, & ſuperiore prognωſi. Coac. 1. & 2. hujus cap. Ut paucis dicam; facillimè omnium venæ rumpuntur juvenibus; tum αὐτομάτως per ſpadωnem, cohibita familiari hæmorrhagia, vel etiam ſanguinis catullientis orgaſmo: tum μετὰ προφάσιος, tam intrà, quàm extrinſecus; idque vel caſu, vel diætæ vitio in victus ratione, & vitæ inſtituto. Annotavit Galenus, ætates hîc dici plurali numero, quòd illis annis qui ſunt à 18. ad 35. exigantur duæ ætates, videlicet pubertas & juventus. aph. 9. 5. in progn. paſſim. Ac finem præceptor ſtatuit excretionum omnium criticarum, potiſſimùm verò hæmorrhagiæ, trigeſimumquintum ætatis annum.

8 Τὰ κνησμώδεα σώματα μετὰ κοιλίης στάσιν· ἐν φθισικοῖσι κακόν.

Pruriginoſa corpora poſt alvi ſuppreſſionem in phthiſicis; grave malum.

Nihil mortiferum magis eſt quàm falsò credita, aut inſidioſa ſymptomatum funeſtorum levatio. Solenne eſt illud. Τὰ ὀλέθρια, ἀσήμως ῥαστωνήσαντα. θάνατον σημαίνει. i. *Lethalia quæ abs re miteſcunt; mortem ſubeſſe teſtantur.* prorr. 17. ſ. 2. 1. Exempla non ita pridem adducta ſunt ad illam prognωſin. Coac. 56. *Lateris dolor qui cum ſputo bilioſo evanuit; inſaniam facit.* cap. ſuper. In phthiſicis, ut nihil peſtiferum magis eſt quàm diarrhœa per quam ad exitium præcipitantur, proptereaque lib. 2. περὶ dicitur à præceptore τὸ κτεῖνον, i. *illud ipſum quod perimit*: νόσων. & ſic inſidioſa ejus repreſſio, tantùm abeſt ut aliquid opis & adjumenti adferat, Coac. 4. hujus cap. fortè ad uſum diuturnioris vitæ; ut ipſam dulcedinem auferendo per impatientem moræ pruriginem, efficiat ne diutiùs in periculo ſint, ſed ut celeriùs moriantur. Id ita eſſe, planum faciet ratio hujus prognoſeωs.

Pruriginosa corpora.] Quorum impuritas putris eſt & ſalſa, primùm hepatitis, mox aliarum venarum αἱμοῤῥόων; cacochymiam ſuam in venulas eructantium, ac velut ναυσιώσιν quandam edentium. Hinc fœda venit pſoræ prurigo, quæ nullam diurnæ neque nocturnæ quietis partem impertit iis quos impatienter exercet.

Post alvi suppressionem.] Repreſſa ſcilicet diarrhœa, cujus cauſa ſuperſtes, eodem planè modo pruriginem excitat toto corpore, quo diarrhœam ipſam ciebat. Ut autem per epigeneſin diarrhœa conſtabat: ſic etiam importuna perque moleſta pruriginis proritatio. Nam ſi per metaptωſin exorta eſſet illa prurigo, cum redintegratione & officio partium nutritiarum; bonâ ſpe conſolaretur medicum, aut retinendæ adhuc ſalutis, aut certè productioris vitæ. At cauſa diarrhœæ manet ſuperſtes, quam diximus poſitam eſſe vel in effœta virtute partium nutritiarum quæ coquendo, diſtribuendo, & excernendo, naturalem œconomiam componunt & adminiſtrant; vel in prolapſu catarrhi maligni, facientis alvum aphthoſam. Atque ſuperſtitis cauſæ, naturalem œconomiam labefactantis argumentum eſt prurigo illa firmiter fixa, non fugax, ut eſſe ſolet quando incidit per metaptωſin; cujuſmodi ſunt tubercula, exanthemata, tum cutis icterica defœdatio. Firmiter autem fixæ pruriginis cauſa eſt cachexia; hujus verò, perennis impuritas viſcerum & hepatitis, eaque putris & ſalſa; unde totius corporis nutritio depravata.

In phthisicis.] Quorum jam vires effœtæ languent à phthiſi & diarrhœa, & qui jam mul-

 tùm

tùm emacruerunt à triplici cauſa emaciandi, quam phthiſis, ut ita dicam, ſecum portat.

Grave malum.] Denunciant atque inferunt: ac denunciant quidem, origine mali unde prurigo accidit, quæ inveterationem & inexpugnabilem cauſæ morbificæ perennitatem oſtendit. Miſerrima eſt enim quæ in marcorem incidit cachexia: inferunt autem, moleſtia quæ ſomnos adimit, & remeabili vapore putri & fœdo. Hujuſmodi ſunt pectora rubris maculis ſuperſparſa empyicorum, quæ mortifera eſſe dixit præceptor. Huc pertinet illud etiam quod ſuprà jam poſitum eſt. *Si cui ſputa ſalſa, unaque tuſſis quieſcunt, iis rubet corpus velut exanthematis obſitum: ſed ante interitum exaſperatur.* Vide Comment. ad illam prognωſin. Ergo diarrhœa phthiſicorum lethalis, repreſſa immeritò, & in cachexiam converſa; mortem ſubeſſe teſtatur, ipſamque, celeriùs opinione, adducit.

(Coac. 55. cap. ſuper. Coac. 15. capite 7. lib. 2.)

9 Επὶ τοῖσι φθινώδεσιν ἕξεσι, μετὰ πυρετοῦ, ἐς οὖλα καὶ ὀδόντας ῥεύματα ἐπιφαινόμενα· κακόν.

In habitu phthiſiformi, cum febre, ſi fluxio in dentes & gingivas coorta, ſit; ingens malum.

Ibi demum. in propinquo eſt malum, ſtatque, ut dici ſolet, pro foribus, ubi ad præparationem excipientis cauſæ accedit vis efficiendi. Nam utriuſque cauſæ ſocietate & quaſi conſpiratione quadam, atque conſenſu, omnia fiunt quæ ſunt in rerum natura. Ne longum faciam, facilis eſt generatio phthiſis in habitu phthiſiformi, quotieſcunque incidit cauſa phthiſifera. Jam verò qui ſit habitus phthiſiformis; quæ item cauſa phthiſifera & habitui conſocialis, vel quæ ſuam illi dicarit operam ad generationem & impreſſionem phthiſis; id verò eſt quod hæc prognωſis in quæſtionem adducit.

In habitu.] In habitudine corporis quæ cernitur in charactere, colore, & mole: tum autem in collocatione, ſitu, & apta cum quodam lepore convenientia, aut contrà indecora compoſitione partium ſingularum κατὰ τὴν ὁλομελίης. Quæ habitudo, prima ſub aſpectum cadit, eſtque tractabilis. Nam ſuus eſt etiam cuique parti habitus, earum quæ in præcordiis aut hypochondriis continentur, unde homines μεγαλόσπλαγχνοι & πικρόχολοι ἄνω dicuntur, quorum ſcilicet canaliculus bilis prorepit ad fundum alvi, non ad tenue inteſtinum. Tales biliosi ſurſum ex habitu nominantur.

(lib. 2. περὶ ὀξέων.)

Phthisiformi.] Qui præ ſe fert ſpeciem & ideam, ſuſcipiendæ phthiſi & fovendæ accommodatam ſive idoneam; cujuſmodi eſt hominum thoracis anguſti, dorſique alati, quibus ex convexiore cervice, quæ eſt recticava κατὰ φύσιν, pectori ferè mentum annectitur. Tum autem qui turbinato ſunt capite, palato nimis altè fornicato, ac dentibus quaſi pectinatim commiſſis. Hæc fabricatio eſt τῶν φθινωδέων, quos ita eſſe docet Hippocrates διὰ τὴν τῆς ἀφορμῆς ἀδυναμίην; ob eamque cauſam, fœtos catarrho phthiſifero: quòd ei gignendo, ciendo, & excipiendo, magna ſit thoracis & capitis ſympathia, magna etiam ſyntimoria. Hîc enim paupertas caloris vivifici, anguſtiam facit thoracis unde crudor cerebri, cujus propugnaculum caput in vitio eſt formatura & complexione ipſa. Hinc repletio aſſidua capitis; ut nulla hominum fabricatio ſit catarrhi maligni feracior, quàm talium πτερυγωδέων, quos inde vocat præceptor φθινώδεις: quòd viſcerum & hepatitis, aortæque ipſius impuritate; capitis repletione & deſtillatione perenni; cæteris omnibus antecellant. Denique hi ſunt ἐνδοιαστῶς ἔχοντες, οἷσι ῥέπει ἡ φύσις ἐπὶ τὸ φθινῶδες. i. *qui valetudine utuntur dubia, quorum natura vergit ad phthiſin.*

(parte 18. ſ. 3. 6. Epid.)

Cum febre.] In talibus hominum naturis catarrhi feraciſſima, ipſum gignendo atque ciendo. „ Idem facit vinum quod citò caput replet, indeque eſt καρηβαρικόν. Et verò nunquam „ ceſſat catarrhus donec febris quieverit, ut in ſtillatitiis aquis, non fit ſtillandi finis quandiu „ accenſus eſt focus. Quicquid enim vaporem ſurſum effert, nec diſſipat; ſtillicidii cauſam „ adfert. Quamobrem conſideratè multùm, ut cætera omnia, dixit Hippocrates. *Convulſionem ſanari ab exorta febre acuta quæ priùs non fuit: quòd ſi priùs fuerit, exacerbata; ut par ſit convulſificæ cauſæ.*

(Coac. 11. capite 14. lib. 2.)

Si fluxio in dentes et ginivas coorta sit.] Vel, ad verbum ex mente authoris; ſi fluxio feritatem ſuam oſtentet in dentibus & gingivis, ut illis quidem inferat ſphacelîſmum, his verò exulcerationem vel abſceſſum; pejùs habitura ipſum pulmonem, cùm eò illapſa fuerit.

(Coac. 8. & 9. cap. 7. lib. 2.)

Ingens malum.] Quod ſcilicet remeando & permeando, ſurſum deorſumque prorepit. Ac remeando quidem: quoniam. *Si dente ſyderato ingens cum delirio febris acceſſerit, mortiferum: ſin autem periculo defungantur, oſſa illis abſcedent.* Nam in his caſibus magna cerebro eſt ſympathia, quæ in officii communicatione, & vicinitate conſiſtit. Permeando autem, catarrhi vis efferа in alvo diarrhœam aut dyſenteriam, in pulmonibus autem phthiſin exitialem parit: præſertim iis qui ſunt natura φθινώδεες. Nam quod in alvum prorepat, ibique tyrannidem ſuam exerceat; in promptu ſunt illa dogmata præceptoris. *Qui è gingivis cum alvo liquida ſanguis exudat; peſtiferum.* Et. *Ora gravidarum aphthoſa, terrifica. Num etiam perliquidas reddunt alvos?* De facili autem catarrhi prolapſu in pulmones τῶν πτερυγωδέων, quos hîc & ſuprà deſcripſimus; otio eſſet abuti, pluribus demonſtrare: quando id ratum eſt omnibus: ac nemo ſit omnium, qui noſtra hæc legerint, quem id neſcire perſuaſum habeam.

(Coac. 13. capite 7. lib. 2. infrà in Coac.)

10 Επὶ πᾶσιν ὑποχόνδρια μετέωρα· κακόν. κάκιστον δὲ ἐπὶ τοῖσι φθισικοῖσι.

Hy-

Hypochondriorum meteoriſmus, cùm cæteros malè habet; tum verò eos peſſimè quos phthiſis exercet.

Caput est ad perceptionem hujus prognoſεως, primùm intelligere; quòd eò pejùs, ægroti res eunt, quò plures naturæ principatus in vitio ſunt. Quod nemo inficias iverit ita eſſe. Cùm igitur duplex omnino ſit œconomia naturæ per quam vita hominum ſuſtentatur; una quidem ſpiritus; altera, nutricatus: profectò malè res eunt ſi alterutrius malè morata, maleque conſtituta ſit ratio: peſſimè, ſi utriuſque. Ac ſanè vitia utriuſque cernuntur in hac prognωſi cùm legitur. *Hypochondriorum meteoriſmus, peſſimè illos habet quos phthiſis exercet.* Eſt enim ſpiritus prægrande malum in phthiſi; nutricatus, in hypochondrii meteoriſmo, qualem hîc velit præceptor: tum autem quemadmodum fiat, & quorſum appareat.

[Hypochondriorum.] i. Illarum abdominis partium quæ ſunt proximè cartilagines notharum coſtarum, & enſiformis: vel eorum viſcerum quæ hypochondriorum quaſi complexu foventur, hepatis, lienis, diaphragmatis, & cordis vulgò dicti ſtomachici. Hæc enim per metonymiam hypochondria quoque dicuntur, ac ſuos quæque habent meteoriſmos, vel abditos, vel in abdomine manifeſtos: ſicut abdomen ipſum proprio tumore obſeſſum. [aph. 74. 4.]

Meteorismus.] i. Tumor in hypochondrio aſpectabilis; non quidem ejus vitio: ſed partium abditarum, quarum etiam ſuus eſt meteoriſmus, tractabilis tantùm intrà; de quo illud ſcriptum eſt. Ὑποχονδρίȣ ἔντασις λαπαρῶς. i. *Hypochondrii ſubmollis diſtenſio.* [hiſt. 2. ſect. 1. 3. Epid.] Hîc ſuperſtitio eſſet, denuo recenſere varias meteoriſmi diſtinctiones quæ poſitæ ſunt in tumoribus, in ſpiratione difficili, & in habitu decumbendi. Tot enim reperio apud Hippocratem, quas nuper attigimus. Hîc ſcire licet, hypochondria dici μετέωρα, τὰ ἐν ὄγκῳ μείζονι κατὰ τὰς πολλὰς αἰτίας γιγνόμενα, i. *quæ in molem majorem, multis de cauſis, aſſurgunt.* [Coac. 66. cap. ſuper. aph. 74. 4.] Cauſæ autem cur ſic aſſurgunt, tres omnino dictæ ſunt à præceptore; inflatio, inflammatio, ſcirrhus. Inflatio fit à ſpiritu flatulento, eaque duplex; cum borborygmo, & cum torminibus. Cum borborygmo, recens atque fugax: quoniam borborygmus ille ſic editur, flatus excluſione deorſum. Itaque citò exolvitur, vel cum dejectionibus & urinis, vel ipſe per ſe trajectus, vel ad ſedes inferas devolutus. [ibidem. & Coac. 11. capite 11. lib. 2.] Inflatio cum torminibus, contraria eſt borborygmo: eſt enim dolorifica; ille doloris expers: hæc ſurſum movetur, ille deorſum. Atque hæc recens, aut vetus. Ac recens quidem, à ſero bilioſo quod exudat à jecore in tenuia inteſtina. Vetus, ab intemperie hectica tenuium inteſtinorum, quæ hydrωpem ſiccum prænunciat. Sed hypochondriacæ phlegmones duo ſunt genera; unum fugax & ſimplex, alterum firmiter fixum atque ſyſtrophicum. Utrumque facit in hypochondrio meteoriſmum: ſed illud quidem doloris expertem; hoc verò dolorificum atque durum. Fugax eſt hypochondrii phlegmone: fugax item meteoriſmus qui ad hæmorrhagiam apparet inſtante criſi febris acutæ, per ſanguinis ad caput anadromen. [li. 3. prog.] Fugax eſt etiam meteoriſmus quem humor attollit peripneumoniæ, dum ad crura curſum inflectit, ubi aſceſſum facit. [li. 2. prog. & Coac. 24. cap. ſuper.] Talis in Herophonte fuit ſiniſtri tenſio hypochondrii, quam hîc meteoriſmum dicimus. [hiſt. 3. 1. Epid.] Sed à ſyſtrophica phlegmone jecoris aut lienis, hypochondrii meteoriſmus aſſurgit dolorificus atque durus. Eſt autem hujuſmodi, tum proprio viſcerum vitio, tum alieno. Ac proprio quidem; convexarum hepatis partium tenſione prægrandi, & intemperie, ab humoris infarctu præcalidi & glutinoſi. Nam alieno vitio dolet hypochondrium, non autem ſuo, à viſcerum oppreſſione nimis diſtentum. Atque ſyſtrophica tantùm phlegmone jecoris aut lienis, meteoriſmum hunc facit durum, recentem, ac dolorificum, quem veteres nominarunt κύρτωμα νέαρον σκληρὸν, καὶ ἐπώδυνον. Nam ejus qui à ſcirrho attollitur, inveteratio eſt, ac doloris vacuitas; item borborygmi, & torminum. Diaphragmatis inflammati conſectaria eſt utriuſque hypochondrii ſurſum intrò retractio, ut in Sileno. Et. *Quibus acuta vox, hypochondria intrò ſurſum iis revulſa ſunt.* [hiſt. 2. 1. Epid. Coac. 55. lib. 1. & in prorr.] Ac ſatis jam de hypochondrii meteoriſmis, quorum ille demum jus habet calamitatis in hac prognωſi, quem phlegmone viſcerum ſyſtrophica excitavit. Declarat illud quod ait, cùm cæteros malè habet. Nullus autem, præter hunc, cæteros malè habet periculosè. Nam ſcirrhi & torminum hîc nulla opinio eſſe poteſt.

Cum cæteros male habet.] id eſt, Omnes omnis ætatis, ſexus, naturæ; quocunque illi morbo laborent: qualem fuiſſe legimus Hermocratem cum febre acuta, & capitis atque lumborum dolore, qui ἔντασιν habuit τȣ̃ ὑποχονδρίȣ λαπαρῶς, ac ſexto die fuit ictericus; obiit autem 27. [hiſt. 2. part. 1. 3. Epid.] Qualem Apollonium Abderitam, qui cùm diu ὀρθοςάδην progreſſus eſſet, quanquam ægrè, quod eſſet μεγαλόσπλαγχνος, & familiariter ei jecur doleret, ac tum colore icterico multùm fœdatus; tandem victus morbo decubuit, ac 34. die interiit. [hiſt. 13. part. 3. 3. Epid.] Hujuſmodi ſunt icterici omnes quibus dextrum obduruit hypochondrium. Ne multa, ut hypochondriorum ἀνωδυνίη καὶ λαπαρότης in omni æqualitate, cum ſpiratione facili, præclare ad ſalutem apparet & facit in omnibus morbis acutis: [aph. 64. 4.] ſic inæqualitas illa triplex hypochondriorum, & impedita reſpiratio, terrifica omnino debet haberi, quando excuſationem non habet perturbationis criticæ ad ſalutem. Denique nunquam in tuto eſt ille qui meteoriſmum gerit hypochondrii ſtabilem, & firmiter fixum.

Tum vero eos pessime.] Et periculoſiſſimè: nec iis diutiùs periculo locum eſſe ſinit, qui ea ſorte citò intereunt.

Quos phthisis exercet.] Qui dominatu phthiſis tenentur cum ſignis prædictis. Nam dolorifica hypochondriorum mala, quæ facit inflammatio viſcerum ſyſtrophica; homini necando ipſa per ſe ſatis ſunt: ſicut & ipſa phthiſis. Ac dolorificus atque durus hypochondrii tumor, per initia quidem natus, mortem brevi affuturam denunciat, niſi primis periodis per hæmorrhagiam liberalem periculi locus tollatur. Ergo ſi ad phthiſin accedat hypochondrii tumor, celeritas incidit moriendi: quoniam fatalis ad interitum morbi acceſ-

ſio fit: ne taceam interim perennitatem cauſæ phthiſiferæ quam fundit hypochondrii meteoriſmus, ut ſpumantem inde ſanguinem effundi jam viderimus: quem ego non ſucceſſione phthiſis, ſed potiùs acceſſione primigenia, exortum fuiſſe arbitror, & conſecutionem attuliſſe phthiſis, non hanc illius. Niſi quis fortè objiciat illam prognωſin.
Coac. 46. capite. 16. lib. 2.
Quibus hypochondria tumore aſſurgunt, alvo ſuppreſſa; malum: malum eſt etiam quibus inveteratione morbi tabeſcentibus, alvi prófusè feruntur. Sed nihil ad rem.

Coac. 17. cap. 11. lib. 2.

11 Τῶν μακρῶν ἐπὶ τοῖσι τετηκόσι ὀλεθρίοισιν ἔνιοι πρὸ τῆς τελευτῶν ἐπιρριγοῦσι.

Qui ex longa phthiſi conſumpti ac deſperati ſunt; nonnullis ante finem vitæ, rigor cietur.

Prudentis eſt medici, non ſolùm funeſtos exitus prævidere morborum: ſed ipſam quoque mortem iis indicare qui proximè abſunt à fine. Ac non id quidem cùm animam deſperati agunt: id enim faciunt idiotæ: ſed cùm in ſpe vivitur longioris vitæ, aut etiam retinendæ adhuc ſalutis. Mortem in propinquo eſſe quædam ſigna teſtantur, quæ vulgo putantur ἀμφίδοξα, nec niſi à ſciente animadverti poſſunt quorſum illa fiant atque appareant.
Coac. 3. capite 13. lib. 2. aph. 23. 4.
Hujuſmodi ſunt illa. *Qui prorupto ſanguine perhorreſcunt in trωmate; graviſſimum habent malum. Atque hi vitam finiunt differendo; nec opinantes.* Et, *Qui à morbis acutis aut longis, vel à trωmate, vel undecunque multùm emacruerunt, ſi atra bile aut ſanguine nigro alvus ducatur, poſtridie moriuntur.* Et quoniam illud, τῶν μακρῶν, ancipitis judicii eſt (Nam eò referri poteſt quod modò Latinè poſuimus de hypochondrii meteoriſmo in phthiſicis;
Coac. 17. capite 11. lib. 2.
Græcè autem ſic habet. Οἷσιν ὑποχόνδρια μετεωρίζεται, κοιλίης ὑποστάσης· κακόν. κακὸν δὲ καὶ μάλιστα ἐν φθινώδεσι τῶν μακρῶν, οἷσι κοιλίαι ὑγραίνονται) erit, meo quidem judicio, commoda hujus prognoſeωs formula, his verbis concepta.

E phthiſicis qui longa phthiſi planè confecti ſunt ac deſperati; nonnullis ante finem rigor cietur.

Atque hanc formulam legi velim pro ſtylo ipſo prognoſeωs, cujus enarrationem ſic inſtituimus.

E phthisicis.] Quorum hiſtoriam pridem tenemus, nec dum excidit animo; ut nihil neceſſe ſit novam ordiri, minùs autem retexere.

Qui ex longa phthisi.] Quæ in vetuſtatem incidit, & cujus inveteratio inde fuit, quòd neque ſuccedanea ſit empyematis; nec primigenia perennitatem excepit catarrhi ferini; nec perennem habuit malignam anadromen; nec acceſſionem aut conſecutionem diarrhœæ mortiferæ, qua ſæpe ante diem phthiſici ad exitium præcipitantur: ſed quæ in pulmonum ulcere ſolo manet, ſuis comitata ſymptomatis, quæ & jam dicta ſunt, & mox loco dicentur.

Plane confecti sunt.] id eſt, Contabuerunt, vel macie conciderunt à tribus illis emaciandi cauſis quas ineſſe diximus in exulceratione pulmonis, unde ipſum ulcus nomen ſibi vendicat phthiſis. Sunt autem; ipſius edacitas, febris hectica, & ſpiritus, quem ſpirando inducimus, tabifica vis, ipſi à pulmone impreſſa. Quinetiam huc conſpirant tres
1. Epid. part. 2.
illæ contabeſcendi cauſæ, quas ita literis mandavit præceptor. Γιγνομένων καὶ χρόνων μακρῶν, καὶ πόνων πολλῶν, καὶ κακῆς ξυντήξεως, i. *à longo tempore, laboribus multis, & magnis, colliquatione aſſidua:* quamvis non eò ſcribantur à præceptore, ſed ad generationem pravorum abſceſſuum. Nam longo tempore, multo labore, & colliquatione prava homines contabeſcunt. Quæ tria ſunt poſita in phthiſi prædicta. Hic enim à phthiſi longa, ſimiliter macies extrema infertur, ut à febre ardenter acuta atque tabifica, quæ circa initia facit oculos
aph. 7. 2.
concavos, collapſa tempora, & nares acutas. Notum eſt illud. Τὰ ἐν πολλῷ χρόνῳ λεπτυνόμενα σώματα, νωθρῶς ἐπανατρέφειν· τὰ δὲ ἐν ὀλίγῳ ὀλίγως. i. *Quæ longo tempore extenuata ſunt corpora, ſenſim reficere oportet: quæ autem brevi, confeſtim.* Nam extenuationis inchoatæ & confe-
6. Epid. part. 3.
ctæ ſigna ſunt alibi tradita eo ſtylo. *Extenuatio primùm cutim relaxat, poſtea verò diſtendit*, &c.

Ac desperati.] Adducta in ſympathiam naturali œconomia, quam ſui jam tædet officii, ac ſigna edit malè geſtæ rei in diarrhœa: pus verò phthiſici, jam fœdi odoris eſt, in ignem impoſitum, petitque fundum aquæ marinæ in eam conjectum: ut jam nulla ſalus in phthiſico ſperabilis eſſe poſſit, collapſis præſidiis œconomiæ utriuſque, tum ſpiritus, tum nutricatus; effœta virtute partium ſpirabilium & nutritiarum, quarum ſingulari vitio, naturæ commoda in ſumma incommoda tranſierunt. Nam loco nutricatus, defraudatio eſt atque corruptio alimenti; tum ſpiritus loco vivifici, tabifica reſpiratio.

Nonnullis.] Quibus fortè ſubſtitit expurgatio fœdi ac virulenti puris, unde ſpiratio difficilior, & febris intenſior.

Ante finem vitæ.] Paulò antè quàm è vita excedant, aut vitam cum morte commutent: quæ commutatio inſperata, tam citò accidit, derepente oborto rigore, ut mox dicetur. Ac vitæ finem adfert conjuncta cum extinctione paulatim obrepente, repentina ſuffocatio caloris vitalis.

Rigor cietur.] Tum ab ulcere ſordibus valde oppleto: tum à vaſis, transfuſam ab

ulcere

ulcere puris impuritatem exprimentibus in carnem & cutim, quarum concuſſione rigor cietur: qui quoniam fruſtra fit, tranſlationem facit ad cor & ad cerebrum, cum afflictione ſumma caloris vivifici, ad νέκρωσιν uſque perducti; ad cujus extinctionem, repentè ingruit ſuffocatio. Eſt enim ſic ratio comparata crebri rigoris, ut homines morbo jam fractos, ad mortem præcipitet. Et verò effœtæ vires, tantam concuſſionem perferre non poſſunt. Ac de rigore omni ſymptomatico, multa ſunt alibi diſputata, & quæ non eſt animus huc transferre. [aph. 46. 4.] [initio 1. li.]

12 Τὰ ἀμυχώδεα ἐξανθήματα· φθίσιν ἕξιος σημαίνει.

Puſtulata corpora velut ambuſta; phthiſin oſtendunt habitus.

Vel,

Τὰ ἀμυχώδεα ἐξανθήματα· φθίσιος ἕξιν σημαίνει.

Puſtulata corpora velut ambuſta; phthiſin confectam oſtendunt.

Utroque ſtylo vera eſt inſtituta prognoſis, & appoſitè ſcripta ex mente authoris. Nam puſtulata corpora, velut ambuſta, & habitus phthiſin, & ipſam phthiſin confectam oſtendunt. Ac phthiſin quidem confectam, cujus dominatu ad ultima ventum eſt, pulmonibus purulentè limoſis, ut quodom loco ſcripſit præceptor. Exoriuntur autem puſtulæ illæ πελιδνῶσι, vel ἀμυχώδεες, ex affluxu & collectione ichωrum venenatorum & acrium, corporis ſuperficiem erodentium, vel amburentium. Qualis autem ſublivida eſt bulla continua in lingua tumeſcens, cùm pleuritis funeſta eſt; quæque eam refert, in oleum immerſi ferri candentis; ubi multùm intereſſe vidimus inter linguam bullatam & bile ſuffuſam: tales hoc loco ſunt puſtulæ phthiſicorum ambuſtæ. Quòd ſi pectora rubris maculis ſuperſparſa, peripneumoniæ ſunt malè habentis mortiferè quos invaſit; non minus periculum inferri teſtantur puſtulæ à phthiſi exortæ, quarum generatio & origo ſuprà jam poſita eſt in empyemate inveterato quod proximè ad phthiſin accedit. Ἕξιν autem vocat τῆς φθίσιος quæ opponitur τῇ σχέσει; non inchoatæ quidem: ſed planè confectæ, & ad extremum perductæ, ac firmiter fixæ & ſtabili. Quo etiam ſtylo ſcribuntur febris hectica, elephantia, leuce, maraſmus, & intemperies omnis æqualis. Eſt igitur phthiſis confecta, pulmonis purulentè limoſi perfecta exulceratio, cujus τὴν ἕξιν oſtendunt corpora puſtulata, & bullis, velut ambuſtis, obſita. Talium autem bullarum cauſæ adductæ ſunt. [lib. 4. acut. & 2. Epid.] [Coac. 6. capite 16. lib. 2.] [Coac. 55. ejuſd. cap.] [Coac. 33. ejuſd. cap.] [li. 2. prog.]

Altera lectio eſt hujus prognoſeωs de habitus phthiſi, quæ non eſt febris hecticæ: nec enim phthiſis eſt febris, nec in hac febre, corpora ſunt puſtulata: ſed phthiſis eſt habitus, vel in complexione partium aſpectabilium, vel in earum ſtructura. De complexione, illa ſunt poſita. *Pruriginoſa corpora, cum ſuppreſſa eſt alvus; in phthiſicis, grave malum.* Eſt enim miſerrima quæ in tabem incidit cachexia. Et, *Si cui ſputa ſalſa, unaque tuſſis inhibentur; iis rubet corpus velut exanthematis obſitum: ſed ante interitum exaſperatur.* Hæc enim pertinent ad maraſmum & corruptionem partium ſolidarum. Et verò, quicquid in corporis habitu cavum eſt, ἢ ἀσύμφυτον, i. *incoibile*, cujuſmodi ſunt interſtitia muſculorum; ut ſpiritu repletur in ſecunda valetudine: ſic ichωribus in adverſa, quorum collectione, præter perennem affluentiam à viſcerum corruptione, puſtulæ toto corpore excitantur erodendo, vel amburendo. De habitu autem phthiſiformi ex partium ſtructura & fabricatione ad ſuſcipiendam phthiſin idonea, certum eſt inde puſtulas exoriri poſſe, unde ipſa quoque phthiſis exoritur, & unà ſæpe incidit diarrhœa: nempe à catarrho quem edit pituita putris & ſalſa. Tum hujus confectæ phthiſis confectarias eſſe potiùs, quàm alterius quæ accidit à rupta vena pulmonis. Hoc ſtylo igitur legi poteſt prognωſis. *Ambuſtæ puſtulæ, ſunt phthiſis illius quæ naſcitur ex habitu phthiſiformi:* ſicut defluvium capillorum, & ſocia diarrhœa. Longè alia eſt conditio ejus quæ cadit in eas ætates quæ ſunt à 18. ad 35. annum. Hæc enim habitus non eſt, ſed juvenilis ardoris, & multi ſanguinis bilioſi; unde ruptio venæ craſſæ pulmonis, & inde phthiſis. Deſcriptio habitus phthiſiformis, ad vivum nuper expreſſa eſt commentario ad nonam prognωſin hujus tractatus. [Coac. 8. hujus cap.] [Coac. 15. cap. 7. lib. 2.] [lib de arte] [lib. 4. acut.]

13 Οἱ δύσπνοοι πληρώσει, πολλὰ ἄπεπτα ἀνάγοντες ἐν φθίσει· ὀλέθριοι. [malè fuit. ξηρώσει.]

Suſpirioſi ex nimia puris abundantia, & cruda expuentes multa in phthiſi; deſperati.

Equidem nunquam faſtidioſè judicavi de verbis & ſtylo prognoſeωn in hoc libro ſcriptarum: ſed religioſè correxi, duce authore, quicquid non eſſet conſentaneum ſuæ majeſtati. Sed facere non poſſum quin hîc diſſentiam à lectione vulgata, ac pro ξηρώσει legendum putem πληρώσει. Nam & ξηρώσεως nomen apud Hippocratem novum eſt, ac nihil præſcribit meditandum hîc dignum Hippocrate. Penè dixerim, ineptiæ ſunt commini-

ſci

ſci πνεῦμα πρόσκοπτον, convulſionis ſobolem in thorace. Hoc febrium eſt acutarum ardentium, nec ullam hîc ſocietatem habere poteſt cum expuitione multorum crudorum. Et verò dyſpnœa omnis partium ſpirabilium, frequens & parva eſt, quam edit proprius ipſarum dolor vel inflammatio. Ibi nulla ξήρωσις: verùm angina, pleuritis, peripneumonia, & aſthma. Hîc nimia puris abundantia ſpirationem facit aſthmaticam cum horrore. Qua de rè illud præceptum eſt. *Labores horriferi, cum ſuſpirioſo anhelitu; ſigna ſunt phthiſis, mortiferæ ex hoc loco.* Cur autem mortifera ſit, dictum eſt ſuprà.

DE HEPATICIS.

Cap. XVIII.

ΟΙΣΙΝ ἡπατικοῖσι πολὺ πτύαλον αἱματῶδες, εἴτε ἐνυπόσαπρον, εἴτε χολῶδες ἄκρητον· ὀλέθριον εὐθέως.

1 *Quibus hepaticis copia eſt cruenti ſputi, ejuſque vel nonnihil mali odoris, vel bilioſi meri; citò mortiferum.*

lib. περὶ ἀγμῶν.

QUEMADMODUM præclarè Hippocrates, non omnia, inquit, iiſdem nominibus appellata, eaſdem vires habere, quamvis non ſint æquivoca; ſed quòd ejuſdem ſpeciei variæ ſint ideæ: ſic nominum derivatio ſimiliter facta ad nomenclaturam morborum & ægrorum qui partium obſeſſarum nomina ſibi adoptant, non ſemper eandem in omnibus denotat ipſarum partium conditionem, unde nomina derivantur. Nam, exempli gratia, pleuritis & pleuriticus, hepatitis & hepaticus; ejuſmodi ſunt; illa quidem ab inflammatione ſyſtrophica lateris; hæc verò, ab hepatis ἀτονίᾳ, ſine ſyſtrophica phlegmone, quam dyſcraſia prægrandis invexit. Et tamen eorum ſimilis eſt derivatio, & ſimilis analogia in derivando. In promptu ſunt Galeni placita ſuper hepaticis, omnia ſuo quæque loco ſcribenda in ſtylo prognoſeωn, quæ complectuntur omnem hepaticorum formam & ſpeciem, omniaque ipſorum ſymptomata. Hæc igitur prima lex de ſignis hepaticorum atque ſymptωmatis ſanciatur. Nam ſcrupulus quem mihi præceptor injecit de triplici hepatite, contra Galeni placita, per Dei gratiam eximetur, nec animo fixus hærebit donec finem faciam diſputationis.

QUIBUS HEPATICIS.] id eſt, Iis qui hepatite laborant; vel quos hepatitis malè habet periculoſè. Eſt autem hepatitis, hepatis ἀτονία, i. *exolutio*: hepatis dico ἐκ τοῦ κατορθώματος, i. *è norma & præſcriptione* ſui proprii temperamenti & complexionis, procul egreſſi: atque id ſine phlegmone ſyſtrophica, & ſine ſcirrho. Quæ ratio egreſſionis jam demonſtrata eſt ſuprà. Ut propriè ſit hepatitis; exolutio virtutis hepaticæ, ex qua hepatici nominantur.

Cap. II. hujus lib.

Virtutem intelligo τὴν ἰσχύν, i. *ſubſtantiæ ipſius robur*, cujus potentia eſt ipſa δύναμις, Latinè *facultas* dicta, quæ verſatur circa officia partis cujuſque. Ac trium principatuum quorum dominatu regitur ipſa corporis univerſitas, totidem facultates eſſe dicuntur; hepatis quidem, nutritia; cordis, vivifica; & cerebri, animalis. Hic de nutritia; cujus perditio ſimiliter mortifera eſt, ut vivificæ facultatis à phthiſi: ut paria eſſe videantur incommoda phthiſis & hepatitis. Atque ut vitale officium perit à phthiſi deſcripta: ſic ab hepatite nutritium. Porro hepaticæ facultatis ab hepate naturaliter conſtituto, in laude eſt ſanguificatio (liceat enim ſic loqui per analogiam mitificationis quam Cicero uſurpavit: ne quis momentorum auceps mihi obganniat.) Eaque ſanguificandi actio, ſicut virtute & integritate perficitur hepatis: ita ſuſcipitur ope & miniſterio illarum quatuor facultatum quæ ab officio nominantur, attractrix, retentrix, coctrix, & expultrix. Earumque omnium, totidemque actionum, præſidia ſunt; hepatis εὐτονία, vaſorum libertas, εὐχυλία humorum, vel bona chylωſis. Quemadmodum enim, cùm illa tria in promptu ſunt, εὐτονία, εὔρροια, καὶ εὐχυλία, optima conſpiratione atque conſenſu, facultati cuique actio morem gerit in attrahendo, retinendo, coquendo, & expurgando; unde ſanguificatio ipſa votis naturæ reſpondet: ita collapſis tribus illis præſidiis, labefactantur auxilia τῆς αἱματώσεως, id eſt, *ſanguificationis*, ac nulla facultas officium facit, omniſque ceſſat actio, aut certè in vitio eſt depravata vel imbecilla: ut eſt conditio facultatis, meatus, & chyli. Enimvero ſicut illorum trium, εὐτονίας, εὐρροίας, καὶ εὐχυλίας conſpiratio eſſe debet, ut inoffenſo curſu progreſſio fiat τῆς ἰσχύος πρὸς δύναμιν, καὶ δυνάμεως πρὸς ἐνέργειαν, *virtutis ad facultatem, & hujus ad actionem*, unde perficitur ſanguificatio naturæ conſentanea: ſic eorum diſcordia concidit triplex illa conſenſio, actionis non morigeræ facultati, nec hujus virtuti & robori principatus. Eſt quidem virtutis & roboris exolutio, ipſa perditio facultatis; & perditæ hujus ſymptωma, vacuitas actionis. Verùm hæc retro non commeant; ut actionis læſio, ſit facultatis offenſæ; & hujus offenſio, exolutæ virtutis quam in εὐτονίᾳ ipſius ſubſtantiæ poſitam eſſe diximus. Exemplo ſit hydrops, qui non ſolùm accidit alienatione facultatis ſanguificæ: verumetiam impedimento functionis hepaticæ. Pariter enim fit, non tamen ſimiliter, ἡ ἀποτυχία τοῦ τῆς αἱματώσεως ἔργου, id eſt, *alienatio ſanguificandi operis*; tam ab impedimento quàm deperditione functionis hepaticæ. Ergo duplex erit generatio hepatitis quæ homines facit hepaticos; una quidem hepatis impedita functio; altera verò ſubſtantiæ ipſius primigenia exolutio. Impeditæ functionis duæ ſunt cauſæ proximæ; privatio ſeu depravatio primæ coctionis; & interceptio diſtribuendi chyli, quam ἀνάδοσιν Græci vocant: ut jure dici poſſit interceptio digeſtionis. Interceptæ ἀναδόσεως καὶ ἀπεψίας, tum autem ἐκλύσεως cauſæ, tam intrà natæ, quàm extrinſecus incidentes,

cidentes, loco dicentur. Planum fit igitur ex his quæ poſui, per ſyntimoriam in vitio eſſe viciſſim & mutuò, ἰσχὺν καὶ δύναμιν, καὶ τὴν ἐνέργειαν, partim ipſius principatus, partim meatuum, partim humorum. Eſt autem medici operæ pretium, tenere ſcienter hæc omnia; ne unquam fallatur, nec erret in διαγνώσει καὶ προγνώσει hepaticorum. Scientiam verò tenebit ex incommodis ſive ſymptomatis, & ex ſignis quæ cuique apparent & fiunt; cum perſpicientia cauſarum tam ὁρμωμένων quam ξυνισταμένων, id eſt, *ingruentium & conſiſtentium*, foris & intrà. Quæ omnia tempus eſt propalam explicare. Ac primùm, jam illud verè poſitum eſt ac demonſtratum, quòd hepatis ἀτονία, i. *imbecillitas* quæ facit hepaticos, cauſam habet dyſcraſiam prægrandem. Eſt enim conſentaneum, ut ſi robur hepatis, καὶ εὐτονία fundamentum habeat τὴν εὐκρασίαν: imbecillitatem καὶ ἀτονίαν inferat δυσκρασία prægrandis; multùm ſcilicet à naturali temperamento egreſſa in omni genere intemperiei, calidæ, frigidæ, humidæ, ſiccæ, & ex his compoſitæ. Nam quòd recentiores quidam medici, omnem ἀτονίαν, vitium eſſe putarunt materiæ, non intemperiei; non intellexerunt profectò conſtare omnia τῇ κράσει, καὶ τῇ συστάσει, i. *temperamento & complexione* τῶν συγγεγονότων, i. *humorum quatuor*; ac temperamenti jus eſſe & imperium in complexionem, cujus mutatio frequens eſt ab intemperie. Sed extra oleas hæc. Nunc mentis aciem dirigamus ad ſcopum. Eſt igitur δυσκρασία omnis, cauſa τῆς ἀτονίας. Sed illa dyſcraſia, aut primùm & per ſe cadit in hepar, aut aliunde ſupervenit. Ac primùm & per ſe, quæ προϋπάρχουσα dicitur, i. *primigenia*. Primigenia eſt συγγενὴς, i. *congener*, velut parente ſata; σύντροφος, i. *coætanea* vel *coæva*: ut in iis qui natura ſunt μεγαλόσπλαγχνοι. Eſt autem συναυξὴς quæ cum ætate ſimul accrevit, diætæ vitio, in victus ratione, & vitæ inſtituto. Congenere dyſcraſia, gentilitii juris eſt elephantia, & virulentia; ne longiùs abeam. Coæva dyſcraſia quam fovet malè moratum hepar, maleque conſtitutum; in complexione & fabrica; omnis adverſæ parens eſt valetudinis; frigida quidem, crudore, cacochymia pituitoſa, & flatu; calida verò, ardore, putredine, bile primùm flava, mox atra, & ad extremum maraſmo hydropico. Sed dyſcraſiæ incremento, quod vitio diætæ infertur, omne genus accidit ſymptomatum hepaticorum. Sic Apollonio jam μεγαλοσπλάγχνῳ, & jam icterico, peſſimè fuit ab uſu carnium bubularum & lactis caprini. (hiſt. 13. part. 3. 3. Epid.) Sic peſtifera eſſe dicitur aqua mulſa omnibus μεγαλοσπλάγχνοις. (lib. 3. acut.) Nam trium generum hepatitis, primum quidem refert Hippocrates ad bilem atram, quæ autumno potiſſimùm prorepit ad hepar, ibique ſtabulando adducit in hepatis primùm afflicti ſympathiam, vicinas partes & ſocias. Sed alterum genus oriri dixit æſtate ἀπὸ τῆς κρεοφαγίης κρεῶν βοείων καὶ οἰνοφλυγίης, i. *ab edacitate carnium bubularum, & vini voragine*. (lib. περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν.) Sic meritò dici poteſt dyſcraſia ἐπαυξὴς à diæta φαύλῃ καὶ φλαύρᾳ: ſicut ἐπαυξεῖς morbi ſunt qui cum ætate ſimul increſcunt, vireſque acquirunt eundo. Quales dicuntur eſſe podagra & calculus in veſica. (6 Epid. part. 5.) Sed ſatis jam de primigenia dyſcraſia quæ cadit in hepar, humores, & vaſa; & quæ ἀτονίας cauſa eſt, tum ἀπ᾽ ἀρχῆς, tum ἀπὸ τῶν ἐνεόντων. Superſunt quædam cauſæ procatarcticæ, i. non intrà natæ, ſed extrinſecus incidentes, quæ novam inferunt dyſcraſiam τῆς ἀτονίας parentem, præter ſupradictam diætam quæ auget προϋπάρχουσαν dyſcraſiam. Sunt autem, diætæ olim ſapienter inſtitutæ mutatio in φαύλην καὶ φλαύραν, profuſa narium hæmorrhagia, profluvium muliebre quod vocant ῥοῦν γυναικεῖον, hæmorrhoides licenter proruptæ; licentior etiam phlebotomia; tum balnea intempeſtiva, & fotus. Hinc ſumma viſcerum labes, quam μεγάλην κάκωσιν veteres nominarunt. Hinc depravatio & perditio nutricatus, cachexia, & hydrops. (aph. 21. 4.) Denique hæc dyſcraſia nuper exorta, nec minùs firmiter fixa, quàm vetus illa nobiſcum ſata, coæva, & ſimul increſcens; omnino ſimiliter productrix eſt ſymptomatum hepaticorum, ut illa prædicta. Nam *quibus hæmorrhagia profuſior eſt: labentibus inde diebus iis in vitio ſunt alvi*, quæ feruntur partim liquidis excrementis, partim chyloſis. (in aph. prorrh. & Coac.) Et, *Ab hæmorrhagia, nigrorum, ut fæculenti ſanguinis, dejectio; prava eſt: peſtifera eſt etiam cùm prærubra illuvie fertur alvus.* (in prorr. & lib. 4. περὶ ἄρθρων.) Profluvia autem muliebria ſanioſa, tum ſimiles dyſenteriæ; ut ſunt incommoda ſive ſymptomata hepatis in ſuo ſanguificandi munere fatiſcentis: ita per ſyntimoriam, ipſum pejùs habent periculoſè. Sed illa profluviorum muliebrium incommoda ſcripſit præceptor in libris περὶ γυναικείων. (lib. 2. περὶ γυναικείων.) De balneis autem & fomentis intempeſtivis, illud præceptum eſt; frigida quidem σφακελισμὸν hepatis, ut loquitur Ariſtoteles, Latinè *crudorem* & velut νέκρωσιν quandam adferre: (in probl.) calida autem νεύρων ἀκρατίαν, σαρκῶν ἐκθήλυνσιν, γνώμης νάρκην ἢ νάρκωσιν, αἱμορραγίας, λειποθυμίας· ταῦτα οἷσι θάνατος, i. *nervorum imbecillitatem, carnium effœminationem, ſtuporem mentis, hæmorrhagias, lipothymias; hæc quibus mors.* (aph. 16. 5.) Denique omnem ἀτονίαν hepatis comitatur coloris fœditas, atrophia, & cachexia. Et verò hepatitis primæ color eſt ſublividus. Secundæ auriginoſus. Tertiæ niger. (lib. περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν.) Ac pro dyſcraſiæ cujuſque prægrandis idea, facultatumque, vaſorum, & humorum vitio; ſymptomatum variorum fœtura eſt, quæ cernuntur in dejectionibus & urinis, tum in habitus colore, charactere, & mole. Nam impeditæ functionis hepaticæ, non ſuo quidem vitio, ſed alieno; incommoda mox infrà dicentur, cùm ventum fuerit ad hydropem.

Ergo. QUIBUS HEPATICIS.] Quorum hepatitis & ἀτονία, repentè impreſſa eſt à vetere dyſcraſia hepatis, vel partium vicinarum & ſociarum, per quam præſidia collabuntur τῆς αἱματώσεως, cujus labefactatæ in hepatico adoleſcente ſigna obſervavit Galenus; excretionem multam proluviei rubræ, & urinas, ſimiliter ut eſt aqua, tenues atque albas, cùm febre, quàm ſtylo Hippocratis βληχρὸν, ſuo autem χλιαρὸν nominavit. (prorr. 17. ſ. 2. 1.) Sed hæc καθ᾽ ὑπόθεσιν hepatici adoleſcentis, non καθ᾽ ὅλου hepaticorum omnium. Sunt enim alia ſigna & incommoda hepaticorum, pro varia, quæ ipſos facit, virtutis facultatumque dyſcraſia, & variarum facultatum offenſione: unde & varia læſio actionum. Nam ut omittam cætera;

tera ; impeditæ digeſtionis ἡ ἀναδόσεως, tum vitio attractricis, tum exolutione vel obſtructione vaſorum ; ſignum eſt chyloſa dejectio : ceſſante autem coctrice, fit excretio proluviei rubræ.

Coac. 46. cap. 16. 2.

Copia est cruenti sputi.] Non quidem ſimiliter ut qui ſpumantem expuunt ſanguinem, dextroque laborant hypochondrio : de quibus extat prognωſis : ſed quorum exoluta eſt vis expultrix cum ipſa coctrice ; nec rubra proluvie fertur alvus ; unde collectio illa plethorica, cum depravato naturæ impulſu, qua data porta, exitum ſibi quærit, facilemque viam invenit quà exeat per efflationem thoracis, ſecundum ſpatia interiora pulmonum. Eſt enim ratum illud : quòd ſolita excretio ſanguinis, ſi jure & loco non fiat, „ aliò curſum inflectit ut exitum habeat. Sic denegata proluviei rubræ excretio facit hæmoptyſin in hac prognωſi poſitam. Nec mirum in ſyndrome officiorum depravatorum, extraordinaria ſigna edi. Eſt quidem fruſtratæ ſanguificationis, & reſolutæ in coquendo virtutis hepaticæ, ordinaria proluviei rubræ per alvum excretio, cum urinis tenuibus albis : ſed proluviei ſuppreſſæ in hepate ubi gignitur, extraordinaria eſt copia ſputi cruenti : ſicut mulieri menſtruali cui menſtrua non reſpondent, novum eſt ſanguinem vomendo profundere & extraordinarium.

comment. ad aph. 65. 4.

Ejusque nonnihil mali odoris.] Cujus fœditatem contraxit cacochylia ſuppreſſa in hepatis amplitudine, ubi νέκρωσιν facit denuo caloris nativi : ſicut ipſius eſt ſoboles, ipſamque nata oſtendit ; dum ferretur per alvum in rubra proluvie.

Vel biliosi meri.] Accenſa multùm ; & æſtu incandeſcente vi alteratrice ; vel etiam rupta hepatis bile, & ſurſum prorupta : quamvis hæc vomatur potiùs quàm expuatur.

lib. 2. περὶ νούσων.

Cito mortiferum.] Quoniam ut in phthiſi mortifera eſt diarrhœa : ſic in hepatite & hepatis ἀτονίᾳ, ſputi cruenti copia, aut bilioſi meri. Nec ſolùm hæc mortifera eſt : ſed etiam mors ipſa cùm incidit, ſive, ut loquitur de diarrhœa, in phthiſicis, ipſum τὸ κλεῖνον. Cauſæ in promptu ſunt : quoniam ut excrementum illud, ſignum eſt μεγάλης κακώσεως, & inſanabilis partium nutritiarum, maximè verò hepatis è ſuo catorthωmate omnino egreſſi, planeque alienati : ſic ipſa excretio vires exolvit, cum cita extinctione caloris vivifici.

2 Ἐφ' ἡπατικῷ τῆξις ἅμα βράγχῳ· κακόν. ἄλλως τε κἢν ὑποβήσσῃ.

In hepatico mala eſt colliquatio cum raucitate ; idque cùm aliàs, tum ſi tuſſicula ſit.

Hepatitis & phthiſis mutua conſpiratio eſt in ægroti perniciem, atque ſympathica earum generatio, hinc inde cauſas ducentium. Nam hepatitis à phthiſi, & hujus ab hepatite generatio eſt : ſicut in hac prognωſi docetur quæ ſic habet.

6. Epid. part. 3.

In hepatico.] Quem fecit hepatis ἀτονία.

Mala est colliquatio.] In qua liquuntur partes ſolidæ, ſuo defraudatæ genio, & contabeſcunt, ac ſigna edunt extenuationis perfectæ in pallore, ac rigida tenſione ipſarum. Non enim hìc colliquatio eſt colliquamenti quod cernitur in dejectionibus & urinis à febre tabifica quæ ardenter acuta eſt : ſed exhauſtarum partium ſolidarum, ſuo, ut jam dixi, genio defraudatarum, ex perdita nutricatus œconomia, cum febre lenta, & excretionibus importunis. Eſt autem mala, ut ſigno & cauſa. Ut ſigno quidem : quoniam colliquatio habitus, colliquamentum oſtendit principatus nutritii. Ut cauſa autem : quoniam totus habitus naturali vacat officio, non ſine reciproca viſcerum offenſione. Tum autem vaſa impuro & inutili ſucco diſtenta, refluxus incommoda multa adferunt ad hepar.

Cum raucitate.] Quam edit arteriæ inæqualitas catarrho imbutæ. Imbuitur autem perenni prolapſu. Perennitatem facit repletio capitis. Repletur autem vaporibus & humoribus qui ſurſum feruntur & refluunt.

Idque si tussicula sit.] Quæ ſignum ſyllogiſticum eſt catarrhi è faucibus in laryngem, indeque per arteriam prolabentis in ipſum pulmonem, ubi feritate ſua (eſt enim efferus inde natus) exulcerationem facit pulmonis, in cujus edacitate, corruptione, & febre, phthiſis ipſa conſiſtit. Ut enim raucitas, inæqualitatem oſtendit arteriæ catarrho imbutæ : ſic tuſſis ipſa perennitatem prolabentis catarrhi, quando raucitatem ſecum habet conjunctam. Quemadmodum igitur in phthiſi, hepaticum eſt alvum ferri liquidis & ſanioſis excrementis : ſic in hepatite, phthiſicum continenter tuſſire cum raucitate, vel raucum eſſe cum proritatione tuſſiculæ. Ac verum illud eſt quod poſui non ita pridem. Quo plures principatus in vitio ſunt, eò res ægri pejùs eunt. Nam hepatitis & phthiſis, alterutra homini necando ipſa per ſe ſatis eſt.

3 Οἱ καθ' ἧπαρ ὀδυνώδεες, καρδιαλγικοὶ, καρώδεες, ῥιγώδεες, κοιλίαι ταραχώδεες, λεπτοὶ, ἀπόσιτοι, ἐφιδρῶντες πολλῷ· πυώδεα κατὰ κοιλίην παρῆιεν).

Circa hepar dolentes, cardialgici, veternoſi, perhorreſcentes, alvo tur-

turbata, macri, ciborum faſtidioſi, ſudatiunculis crebri; purulenta per alvum profundunt.

Hic est complexio ſymptomatum hepaticorum, quæ facit inveteratio hepatitis. Omnia autem nomine afflictorum ſcripta ſunt pro afflictionibus ipſis. Quæ metonymia & ejus converſio, frequens eſt, ut jam monui, apud Hippocratem: ne quis fœditatem clamet ſolœciſmorum, qui elegantiam ſapiunt Hippocraticæ majeſtatis.

Ergo. Circa hepar dolentes.] Non quidem, ſi bene judico, ab inflammatione ſyſtrophica convexarum hepatis partium: ſed à collectione humorum, partes vicinas & ſocias opprimentium, venaſque oppilantium: cujuſmodi dolor eſt hepatitis ſecundæ. Nam ſyſtrophicarum hepatis phlegmonarum natura, diſtinctio partium, cauſæ, ſymptomata, & ſigna ſyllogiſtica, periodi, paroxyſmi, & criſes; proprium jam & velut dicatum, atque quodammodò conſecratum ei cognitioni & ſcientiæ habent tractatum, Hippocratico planè ſtylo accuratè contextum. (Coac. 11. hujus 2. li.) Et verò hic locus eſt hepatitis & hepaticorum: non autem aſſurgentium in molem propriarum hepatis phlegmonarum. Nam quod empyema hîc ait per alvum profluere, phlegmonem ipſam fuiſſe non arguit quæ illud fecerit empyema: ſæpe enim funditur ſuppurato intra venas humore, ac ſine ulcere partis quam illæ venæ circumfluunt: ut in menſtrualibus annotavit præceptor, quas diu malè habuit menſtruorum ſuppreſſio circum locos, ac tandem pus effundunt per uterum; ſæpe omnis exulcerationis expertem. (lib. 1. περὶ γυναικείων.) Cætera autem ſymptomata, nec ſolius phlegmones propria ſunt, nec ejus, cùm incidit aut tranſit in empyema, neceſſariò conſectaria, ſi tantùm rigorem exceperis. Præterea quæ huic citima eſt mox explicanda prognωſis, acerbiſſimum ponit dolorem hepatis, quem ſuperveniens febris exolvit: quod certè in phlegmone ſyſtrophica locum habere non poteſt. Quid verò? nonne ab hepatis ἀτονίᾳ, quando ipſum tædet officii ſanguificandi, quæ prius exibat rubra proluvies, poſt nigra & fæculenta effunditur? Sic fæces minutulæ duræ, inſtar pilularum ſtercoroſarum capræ, abeunt in dejectiones chyloſas: ſic etiam flavæ & glutinoſæ, in rubram proluviem. Hæc fiunt quando ventum eſt ad partium alienationem quam intemperies prægrandis invexit. Erant quidem pilulæ ſtercoroſæ, & flavæ atque glutinoſæ dejectiones hepatis multùm & nimiùm alterati. (Coac. 23. cap. 11. lib. 2.) Nunc autem chyloſa excretio, & rubra proluvies; ſunt hepatis alienati. Sic alterationis tranſitus eſſe ſolet ad alienationem: niſi ἐπανόρθωσις loco fiat partis ἐκ τοῦ καλορθώματος multùm egreſſæ. Et cùm ad ultima ventum eſt alienationis, omni vacat officio principatus, atque dominatu corruptionis regitur œconomia nutricatus. Ibi continenter nova ſuccreſcit, & effera cacochymia. Ibi ſymptωmatum perennis eſt propagatio in ſocias partes & in vicinas. Eſt autem propagatio ſic.

Cardialgici.] Quos dolor exercet cordis, quod eſt orificium alvi, ſenſus acerrimi. Exercet autem à proritatione humoris maligni, qui eò prorepit ab hepatite quam fecit æſtate bilis collectio ab edacitate carnium bubularum, & vini voragine. De quibus hæc ſunt Hippocratis. Ταῦτα γὰρ πάντα, τὴν τοιαύτην τοῦ ἔτεος ὥρην, πολεμιώτατα τῷ ἥπατι, καὶ χολὴν μάλιστα ἐφέλκει πρὸς τὸ ἧπαρ, i. *Hæc enim hepati tum infeſtiſſima ſunt, & bilem ad hepar adducunt.* (lib. περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν.) Eſt autem Galeno idem cardialgia in ſtomacho, quod καρδιωγμὸς, cujus fundamentum eſt καῦμα ἰσχυρὸν περὶ τὴν κοιλίην, i. *ventriculus æſtu incandeſcens*; ferveſcente ſcilicet in tunicis ejus, bile. (aph. 65. 4.) Sic cardialgia Galeno in commentario, vel καρδιωγμὸς Hippocratis in ſtylo prognoſeωs; vomitionem oſtendit mox affuturam. (lib. 3. prog.) Et verò Hippocrates author eſt dolorifica lumborum mala quæ incidunt ab æſtu prægrandi quo vaſa lumbaria incanduerunt, & ab oppreſſione particularis plethoræ, tum etiam micantis arteriæ magnæ pulſu moleſto; non rarò cardialgiam excitare; idque, ſi Galeno credimus, prorepente ſero è vaſis expreſſo in alvum, indeque in ſtomachum vel orificium alvi quod ſenſu præditum eſt quàm exquiſitiſſimo: propterea que dicitur αἰσθητικώτατον, ὅτι νευρωδέστατον ἐν. i. *acutiſſimè ſentiens: quia nervoſiſſimum.* (prorr. 37. ſ. 3. 1. & Coac. 8. & 15. cap. 12. lib. 2. ſent. 20. lib. 2. περὶ ἄρθρων.)

Veternosi.] Καταφορικῶς hîc vocat καρώδεας, qui ſunt revera κωματώδεες. Quid enim differat carus à cωmate, ſcriptum eſt ſuprà. Hîc igitur cωma eſt: ſicut in illo. *Hypochondrii tenſio cum faſtidio, cωmate, & cephalalgia; fundit parωtidas.* (Coac. 1. & 2. cap. 2. lib. 2.) Omnis enim repletio capitis, cataphorica & cephalalgica; fundit parωtidas. Eſt autem cataphorica hæc repletio comatoſa, non carωſa: quoniam carus, ſymptoma & ſignum eſt phantaſiæ exolutæ, cujus exolutionis cauſa eſt, prægrandis frigida intemperies quam acida pituita invexit. (Coac. 19. cap. 11. ejuſd. lib.) At cωma, inclinatio eſt veternoſa, phantaſiæ infirmæ ſymptoma: ſicut carus abolitæ. Atque hujus quidem cωmatis cauſa eſt repletio capitis, ut jam dixi, cataphorica, quæ ſoboles eſt viſcerum afflictorum, & impuritatis vaſorum. (prorrh. penult. ſ. 3. 1.)

Perhorrescentes.] A pure horrifero, de quo jam multa in empyemate; qui locus ſufficiet explicando huic ſimili ejus rigori. (ſuprà cap. 16. hujus 2. lib.)

Alvo turbata.] Quorum alvi, non ita pridem, reddebant pilulas ſtercoroſas, vervecinarum ſimiles; nunc & chyloſis feruntur dejectionibus, & rubra proluvie, cum torminibus atque morſu; quod fit alteratione verſa in alienationem hepatis; ut ipſum jam ſui tædeat officii in coquendo & attrahendo.

Macri.] Nam emaciandi cauſæ in promptu ſunt; principatus vitia in corrumpendo; nulla coctio; nulla digeſtio; hepatitis venæ, ac cæterarum ſanguifluarum impuritas; colliquatio; labores multi; & inveteratio morbi. Sic igitur macie contabeſcunt, ut eorum facies jam cadaveroſa eſſe videatur: quod extenuationis ſignum eſt abſolutæ.

Ciborum fastidiosi.] Unde ſignificatur collapſa facultas appetendi, vel νέκρωσις ipſa ven-

 triculi.

triculi. Atque inter cardialgiam ſive cardiogmum, & ἀποσιτίαν hoc intereſt: quòd illa proritationis eſt: hæc verò exolutionis. Illam excitat acrimonia ſtimulando: hanc fœditas reſolvendo. Eſt igitur ſymptoma κακοηθέστατον, de quo præclarè multa Hippocrates in Epidemiis; præſertim verò in tritæophya febre, & tempeſtate peſtifera. [lib. 1. & 3. Epid.]

[3 Epid. 1 Epid.] Sudatiunculis crebri.] Sic enim vertendum duximus, ἐφιδροῦντες πολλῷ: ut illud, πολλῷ, idem ſit quod multùm in pluviis, tametſi minutulis, propter earum frequentiam. Ergo ſudatiunculis crebri ſunt, in quibus exudat crebrò ſudor exiguus, ſymptoma exolutæ virtutis partium ſolidarum, quando inveteravit jam morbus; ſicut idem ab oppreſſione exprimitur circa initia. De tali ſudatiuncula extat illa progn*ω*ſis. *Crebra ſudatiunculæ & horroris viciſſitudo; peſſima*, ſive *mortifera. Nam dum vitam finiunt; empyema oſtendunt cum alvo turbata.* Propterea ſubjecit præceptor. [Coac. 10. lib. 1.]

Purulenta per alvum profundunt.] Empyemate quidem non collecto in tunica: ſed in viſcere ipſo, & circumfluentibus vaſis diffuſo. Quamvis autem pus inde fundatur per loca ξυμφέροντα, lege naturæ (nam cavarum hepatis partium propria eſt per alvum expurgatio) tamen loco illa ſunt, eam ob cauſam, ex eventu incommoda; quòd nova ſuccreſcit offenſio nobilium partium, virulentam potiùs quàm purulentam materiam excipientium, unde labefactatur coquendi vis in ventriculo; diſtribuendi in jejuno; & naturaliter excernendi in craſſioribus inteſtinis. Atque ita moriuntur. [Coac. 8. cap. 11. 2.]

4 Τοῖσιν ἧπαρ ἐξαπίνης περιοδυνῶσι· πυρετὸς ἐπιγινόμενος λύει.

Meliùs ſic in aphoriſmis.

[aph. 40. 6.] Ὅσοισι περὶ τὸ ὑποχόνδριον πόνοι γίνονται, ἄτερ φλεγμονῆς· τουτέοισι πυρετὸς ἐπιγινόμενος λύει τὸν πόνον.

Quibus hypochondrii dolor eſt, ſine phlegmone; iis ſuperveniens febris, dolorem exolvit.

Cernuntur hîc primùm differentiæ doloris hypochondriaci, quæ ut apparent, ſic earum diverſa curatio eſſe debet. Cernuntur hîc etiam commoda febris quæ finem adfert doloris hypochondriaci: quamvis ea naturæ bellum indixerit. Similiter autem hîc facit, ut illic. *Convulſionem ſanat acuta febris exorta, quæ priùs non fuit: quòd ſi priùs fuerit, exacerbata.* Non enim convulſionem ſanat quæ incidit ab exhauſto, vel ab inflammatione nervorum: quemadmodum neque hîc dolorem hyponchondriacum, quem inflammatio facit, vel morſus; ut mox dicetur. Singularis eſt autem Galeni pervicacia, cùm ex hac ſententia veterem illam conatur explodere. *Quæ ex hypochondriorum doloribus febres naſcuntur; terrificæ.* Qua de re nos alibi diſceptavimus contra Galenum, cujus diſceptationis diſceptatores appello viros bonos, medendi & philoſophandi peritos. Sed aggrediamur ad lectionem præſentis prognoſe*ω*s. [Coac. 11. cap. 14. lib. 2. — in procœmio ad part. 2. 3. Epid. & in pror. comment. ad Coac. 32. lib. 1.]

Quibus.] In omni diæta cruditati ſtudentibus, in otio, & ſatietate ciborum.

Sine phlegmone.] id eſt, Sine phlog*ω*ſi & inflammatione ſyſtrophica, quæ in cavo hepatis infert ſingultum, ſitim, & linguæ, fucatæ flavo aut viridi colore, ſcabriciem: in convexo autem, ſiccam tuſſim, difficilem ſpirationem & circa jugulum dolorem acerbum. Tum autem nulla ſenſio excitetur morſus moleſti, quem ideo prætermiſit Hippocrates, & inflammationem ſolam excepit è cenſu doloris: quia morſus nomen, dolorificam vim ſuam ipſum per ſe oſtendit: proptereaque non dolor, ſed morſus vocatur. Teſtis eſt illa ſententia. Οἷσι, χολώδεος ἐούσης διαχωρήσιος, περὶ στῆθος δῆξις, καὶ πικρότης· κακόν. id eſt, *Quibus, cum bilioſa dejectione, premitur morſu pectus, amareſcitque os; malum.* [40. 6. — Coac. 45. lib. 1. & Coac. 14. cap. 10. lib. 2.]

Hypochondrii dolor est.] Quem cum exceptione phlegmones atque morſus neceſſe eſt fieri, vel ab oppilatione, vel à tenſione ſpiritus flatulenti, vel ab intemperie inæquali.

Superveniens febris.] Quæ priùs non fuit: ſed nunc exorta, humoris collecti putredine, doloris acerbitate, atque vigiliis.

Dolorem exolvit.] Quoniam, ut ait Galenus, febrili calore dolorificus humor inciditur, tenuatur, atque digeritur; tum ſpiritus flatulenti tenſio ipſa laxatur, atque intemperies inæqualis ad temperamenti æqualitatem reducitur. Eôdem ſpectat illa progn*ω*ſis. *Tumores hypochondriorum, ſine phlegmone recens obortos, tum inde natos dolores, exolvit borborygmus in hypochondrio excitatus, maximeque ſi exciderit cum dejectionibus & urinis; ſin minùs, ipſe per ſe trajectus. Juvat etiam is qui ad inferiora devolvitur.* Hæc autem progn*ω*ſis legitur iiſdem ſcripta literis aph. 50. 7. Sed melior nobis viſa eſt 40. 6. quam ſecuti ſumus. [Coac. 11. cap. 11. lib. 2. & aph. 74. 4.]

5 Ὅσοι δὲ ἀφρῶδες αἷμα πτύουσι, πονέοντες ὑποχόνδριον δέξιον· ἀπὸ τοῦ ἥπατος πτύουσι, καὶ πολλοὶ ἀπόλλυνται.

Quicunque ſpumantem expuunt ſanguinem, dextroque laborant hypochondrio; ab hepate ſpuunt multique intereunt.

Omnia

Omnia quæ pertinent ad philologiam & philoſophiam hujus prognoſεως, ſuprà ſunt poſita ad eandem prognωſin, iiſdemque verbis à præceptore traditam: ſed non eodem ſcopo; quam tamen adduci non poſſum ut excolam novo ſtylo. Pergamus ad reliqua.

Coac. 46. cap. 16. 2.

6 Οἷσι καυθεῖσιν ἧπαρ, οἷον ἀμοργὴ ἔρχεται· θανάσιμον.

Quibus inuſto hepate, velut amurca prodit; funeſtum.

Demonstratum eſt in empyicis, quòd eorum bene res eunt atque confeſtim ſervantur, quibus, rupta vomica, febris diſcedit, & concupiſcunt cibos; ipſum verò pus educitur facilè, album, nihil olens, æquale, & læve. Contrà; ipſos mori quibus, concutiendo, pus editur cœnoſum & fœdi odoris. Tum autem, quibus à pure coloratur ſpecillum tanquam ab igne, ipſos non poſſe ſervari. Coloratur autem ſpecillum vulnerarium quod in ſinum immittitur, ſive in fiſtulam peruſti lateris unde pus foras exit quod erat in thorace diffuſum. Similiter empyema hepaticorum, quod exitum foras affectat; nec fertur per alvum; ſiquidem, peruſto hypochondrio, libertatem habeat exeundi, ac tum in exitu ſigna edat integræ partis ſolidæ, vegeti caloris nativi, & humoris morigeri (quoniam id manat è tunica ubi collectum erat, non in viſcere ipſo diffuſum) apparetque omnino quale modò deſcriptum eſt; certa ſpe conſolatur medicum futuræ ſalutis. Sed tamen id fieri poſſe non arbitror in hepatis ἀτονίᾳ quæ pus edit pravum, in viſcere ipſo diffuſum, non autem collectum in tunica: cujuſmodi nuper effundi per alvum oſtendimus. Niſi fortè quis in laude ponat empyema quod fecit doloris acerbitas in hepatico, quam fortis tenſio flatulenti ſpiritus excitavit, ut Galenus author eſt. Nam à ſyſtrophica hepatis phlegmone ſic fieri, novum non eſt.

Coac. 38. cap. 16. 2. Coac. 47. & 48. ejuſdem cap. Coac. 9. cap. 11. lib. 2. aph. 45. 7. Coac. 2. hujus cap. comment. ad aph. 50. 7.

Ergo. Quibus.] In hepatico empyemate conſtitutis quod fecit hepatitis ſecunda, quæ nec clyſteribus nec purgatione lactis aſinini cocti, & mellis, quievit: nec verò etiam lactis caprini uſu, cum tertia parte melicrati, nec verò conceſſit lacti equino. Quinetiam cui nihil profuit ſanguinem detraxiſſe inciſa vena interiore brachii dextri, nec operam dediſſe purgationi poſt ſanguinis detractionem. Intumuit autem magis ac magis hepar, multumque prominet foris, ut jam uſtioni ſit locus, quæ ſola ſupereſt atque reſtat de tot præſidiis; tum buxeis fuſis in oleum fervens immiſſis, aut etiam fungis, vel noſtris pyrωticis è calce & cinere culmorum & ſiliquarum fabacearum, ex aqua confectis; uſtionem moliri oportet. Ac ſi bene ceſſerit uſtione, ſanus evadet, & reliquum vitæ tempus exiget ſine labore. Sin minùs, nulla ope remediorum deinceps adiutus, vitam finiet in corruptione. Talem verò exitum fore oſtendit pus amurcoſum quod manat hujuſmodi è parte corrupta, cum pari fœditate odoris atque coloris: unde nulla ſalus vitæ ſperabilis eſſe poteſt in amiſſione vitalis officii quo fungitur ipſum hepar dum valet natura & valetudinis cura.

lib. περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν.

DE HYDROPE.

Cap. XIX.

Οἱ δὲ ὕδρωπες οἱ ἐκ τῶν ὀξέων νοσημάτων· ἐπίπονοι γίνονται καὶ ὀλέθριοι. ἄρχονται δὲ οἱ πλεῖστοι μὲν ἀπὸ τῶν κενεώνων καὶ τῆς ὀσφύος. οἱ δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ ἥπατος.

1 *At verò hydropes illi demum permoleſti ſunt atque mortiferi, qui veniunt è morbis acutis: plurimi autem naſcuntur à lumbis & ilibus: alii verò ab hepate.*

Inter symptomata hypochondriaca quæ ipſos malè habent diutiùs & periculosè quos invaſerunt, ne dicam mortiferè, hydrops principatum obtinet mortiferæ contumaciæ atque moleſtiæ. Sic enim præceptor ait, ἐπίπονοι καὶ ὀλέθριοι: loquitur autem de iis qui veniunt è morbis acutis. Sed aliorum quoque ſimilis ratio eſt quos diætæ vitia promoverunt, per hepatis alienationem, & per intemperiem hecticam cæterarum partium nutritiarum quæ impedimentum adferunt functionis hepaticæ; ut ſuo quæquæ loco illæ omnes cauſæ ponentur. Eſt autem hydropis tanta calamitas, ut ad illius nomen exterriti homines, toto corpore perhorreſcant, ac ſubinde illud exclament. Dominus meliora. Et tamen perpaucos videas qui ſervent leges ipſum arcendi quando in metu eſt, ac ne abigendi quidem quando advenit, naturamque oppugnat, ipſam pro certo expugnaturus. Niſi excuſatio fortè ſit accipienda illius cui, cùm aqua interminatum eſſet, mero liberaliter ſe invitavit, quoad vixit, unde implicitus fuit hydrωpe. Tum ejus quem nobilis quidam medicus apud Antigonum regem negavit poſſe ſanari. Cumque alter medicus ſe ſanaturum polliceretur, reſpondit; illum ad ægri morbum reſpicere; ſe verò ad animum: quòd homo eſſet notæ intemperantiæ. Nec eum res fefellit. Ille enim cùm ſumma diligentia, non medici tantummodo, ſed etiam regis cuſtodiretur: tamen malagmata ſua devorando, bibendoque ſuam urinam, exitium ſibi quæſivit. Nullæ ſunt igitur leges curandi pro iis qui vitam ſectantur voluptuariam: ſed pro iis tantùm qui frugaliter vivunt & frugi ſunt, atque

Celſ. cap. 21. lib. 3.

atque obedienter ſe gerunt in medicos bene monentes, beneque præcipientes omnia quæ ſunt ſalutis. Nunc de hydrωpe ipſo dicendum.

Hydropis vel hyderi (nihil enim refert) idea cernitur vel in abdomine, tanquam utre, diſtento; vel in compagine univerſi corporis quod inæquale eſt, tumoribus aliter atque aliter per totum id orientibus. Diſtentionem facit abdominis tanquam utris; vel ſpiritus flatulentus; unde ſi movetur, creber eſt ſonus inſtar percuſſi tympani; vel aqua in alveum ipſum contracta, quæ moto corpore ita movetur, ut impetus ejus conſpici poſſit. Sed tamen hydrωpis nomine omnia prædicta genera continentur: quia communis omnium eſt, humoris nimia abundantia. Nam ſiccum hydrωpem dixit Hippocrates, quem proximo ſeculo inſecuti medici, τυμπανίαν ὕδερον nominarunt. Et quamvis hydrωpes, aliarum quoque ſint partium, ut vidimus nuper in illo. *Orthopnœam faciunt hydropiformia dura*, & ſuus capiti ſit hydrocephalos, hyderos quoque ſuus pulmoni, ac ſuus utero, tum etiam teſtibus hydrocele: tamen quia ſimilitudo τ̃ ἀσκȣ̃, i. *utris repleti*, quæ nomen dedit hydropi, potiſſimùm cernitur in abdomine, ubi non minùs tympanitem effingit, quàm ipſum aſcitem: tum autem quia ſonori flatus, potiſſimùm intra diſtentum abdomen exaudiuntur, ibique fluctuantis aquæ conſpicitur impetus dum movetur: hydrωpis antonomaſiam ſibi vendicat pars illa diſtenta, cujus diſtentio ſimilis eſt utris repleti, & ab ea ſimilitudine dicitur hydrops, tam tympanias, quàm propriè dictus aſcites; ut rectè annotavit Galenus, ubi nos ὄγκον, legendum duximus ἀσκόν. Nam commemorata inæqualitas tumorum per totam compaginem orientium, dicitur quidem hydrops: ſed ὑποσαρκίδιος, ex aquæ nimia abundantia quæ communis eſt omnium, non ex figura ipſa. Nam quod objicitur, aſcitem propriè dici ἀπὸ τ̃ ἀσκȣ̃; ſanè quidem, tum à materia, tum à forma: ſicut repletus uter, dicitur hydrops; quòd ejus teres à diſtentione figura, penè aſpectabilem facit humorem intus concluſum cui excipiendo factus eſt uter; humorem dico, vinum, mel, oleum, aquam. De tympanite verò quòd dicitur hujuſmodi eſſe à tympano cujus edit ſonitum, ſi pulſetur; eſt illud quidem verum, à ſono: ſed utriformis eſt, unde hydrops vocatur, & à ſonitu quem edit pulſatus intrà ſpiritus, pelle colliſa, ſicut in tympano, ſiccus ab Hippocrate nominatur. Atque hæc ſuper philologia hydrωpis.

[Margin: li. 4. acut. — aph. 11. 4. — Coac. 62. cap. 16. lib. 2. & 3. περὶ νόσων. lib. 1. περὶ γυναικείων. — comment. ad aph. 11. 4. — Galen. ibidem.]

Nunc ad philoſophiam accedamus. Ea verſatur circa eſſentiam morbi, partem obſeſſam, cauſas, ſymptomata, ſigna, periodos, paroxyſmos, & criſes. Ac primùm hydropis eſſentia, tumor eſt utriformis qui cernitur in abdomine, multùm diſtento, vel à ſpiritu flatulento, vel ab humore intrà ſtagnante inter peritonæum tunicam & inteſtina. Stagnandæ partis illius ratio mox explicabitur: quemadmodum & hydropis illius quem ὑποσαρκίδιον veteres nominarunt. Sed hydropificarum cauſarum duo ſunt genera; unum, ſimplex humorum in amplitudine alvi collectio; alterum, perennis aquarum, & ſpiritus flatulenti generatio, & perennis in alvum affluxus. Atque illa ſimplex & ſemel contracta in alvum, aquæ collectio, tribus fit modis: nimia potione aquarum, ob inexplebilem ſitim à febre, vel ab itinere ſub ardenti Sole confecto: præterea febris abſceſſu: tum à ruptione bullarum hepaticarum quæ ὑδατίδες Græcè dicuntur. Dicendum de ſingulis antequam veniamus ad perennitatem cauſarum hydropificarum, quæ propriæ ſunt hujus prognoſeωs.

Ac primùm inexhauſta potio aquæ, cumulatam edit collectionem ſui in alveo, facitque hydropem in alvo tractabilem & aſpectabilem, ſi, ſimulatque pota eſt, liberali vomitu non excludatur. Ac de hujus quidem hydrωpis natura & cauſis, hæc ratio fuit Hippocratis. *Si mulier teneatur hydrωpe, ac lien ejus aquarum copia intumuerit; intumeſcit autem aquoſus, cum adveniente febre, nec abeunte, ſitis ipſum detinet inexplebilis; quam explere cupiens, ſæpe & multùm bibit, nec revomit. Inde adeo fit ut, de inſtituto naturæ, quantum ſolebat, per urinæ ductus abeat in veſicam, & mejendo reddatur. Reliquum, quod multum ſupereſt, lien ſibi capiat, & à ventre exhauriat, cùm incaluerit rarus natura, ſpongioſus, & proximè ventrem ſitus. Quæ cùm ita ſint; ſi nec ſudore diffluxerit, nec alvus profuſè fluxerit; tum lien aſſurgit in molem, eoque magis cùm tam liberalis potio aquæ eſt: quem ſi quis attingat preſſiore tactu, percipitur mollis ut lana, fortaſſis etiam cum renixu. Cùm ergo intumuit nimia abundantia ſaturatus, planeque expletus, redundantiam deponit per venas in corpus, & maximè in omentum, indeque in amplitudinem alvi, loculoſque, & crurum, diffunditur. Sic enim comparatum eſt natura, ut aliis alia de ſuo impertiant, cùm quid redundat, nimiumque eſt ſupra vires, ut ampliùs capi non poſſit. Inde igitur venit hydrops: quando lienis conſuetudo eſt, ut viſceris rari & ſpongioſi, continenter humorem ſuperfluum attrahendi, & redundantiam deponendi, ut dictum eſt.* Egregia certè, ac digna Hippocrate, philoſophandi ratio, quæ ponit hydropis hujus naturam in repletione utris alvini, quam fecit aquarum collectio ex nimia potione, nec vomitu, nec ſudore, nec fluxu ventris exhauſta. Hydrωpicos autem hoc tantùm hydrωpe implicitos, ſanari poſſe arbitror diæta, & ventris compunctione, παρακέντησιν Græci vocant: ſicut faciundum præcepit Hippocrates. Hi ſunt de quibus illud præceptum eſt. Ὑδρωπιῶντας αὐτίκα τάμνειν. i. *Hydropicos ſtatim ſecare oportet.* Horum enim ſanatio in aquarum vacuatione conſiſtit, quando earum perennitas nulla eſt. Ut planè ridicula ſint triſcurria Paracelſi, qui ex hoc hydrωpe ſanabili, omnium ſanationem pollicetur. Ac ſanè, hydrωpis hujus, qui curationem recipit, pulcherrima deſcriptio eſt apud Hippocratem, quam aureis ſcriptam literis, Latinè ſic vertimus. *Oportet eum qui dominatu hydrωpis tenetur, & tamen ſuperſtes futurus eſt, eoque ſalubriter defuncturus; primùm quidem viſceribus præditum eſſe bene moratis, ut virtus naturæ luceat in coquendo ex facili; tum facilè ſpiritum ducat doloris expers; totumque adeo corpus æqualiter ſua-*

[Margin: lib. 1. περὶ γυναικείων. — 6. Epid. part. 7. — lib. 2. pror.]

ſuaviterque caleat; nec extima partes liquentur & contabeſcant. Satius enim fuerit ipſas tumere: præſtiterit autem neutrum eſſe. Nam partes extimas, æqualiter eſſe decet ac molliter conſtitutas. Nec verò nimium intenta ſit alvus: ſed molliuscula, digitis attrectata. Nulla tuſſis adſit, nec linguæ aſperitas, ne à ſomno quidem, cùm ſolent hæc tria exacerbari & irritari. Tum cibos libenter capere, nec ſatiari admodum, ſi fortè ceperit liberaliùs. Quinetiam ſit alvus morigera, citoque feratur, cùm purgationi dat operam. Aliàs verò ducatur mollibus excrementis & figuratis. Urina autem fundatur, appareatque qualis eſſe debet pro vitæ inſtituto, unique, quo utitur, mutatione in copia & qualitate. Exercitationem & laborem ferat alacriter vacuus laſſitudinis. Operæpretium fuerit hominem ſic in omnibus conſtitutum eſſe, ut ſecuritatem conſequatur ſalutis. Hîc ſilet Hippocrates, jamjam dicturus de altero collectionis modo, qui fit à febris abſceſſu critico, cujus tamen ſalutifera non eſt criſis: quia vires non ſunt ferendo hydrωpi graviſſimo inde nato. Ac generationem & ortum ejus ita docet præceptor. *Exactis jam multis diebus, multiſque laboribus, & colliquatione aſſidua; exorti ſunt inde abſceſſus, aut multò majores quàm ut tolerabiles eſſent, aut certè minores quàm ut prodeſſent, ſed intrò recurrerent, & ipſos ægrotos pejus haberent, & periculoſiùs. Ac majores quidem & intolerabiles erant, poſt longum tempus multoſque labores, & colliquationem tritæophyæ febris quæ tunc regnabat; dyſenteriæ, teneſmi, lienteriæ, diarrhœæ: quibuſdam verò hydrωpes.* Ibi Galenus author eſt; illos hydrωpes exortos fuiſſe ob nimiam abundantiam frigidorum & liquidorum humorum, qui, mea quidem ſententia, non confluxere ad inteſtina, ſicut ii qui prædicta proluvia excitarunt: ſed ad lienem; qua ratione dictum eſt in prima ſpecie collectionis hydropicæ ex lib. 1. περὶ τῶν γυναικείων. Sed tamen hoc intereſt, quòd illa, ex nimia potione aquæ, ſanabilis eſt: hæc verò, ad mortem fatalis: quòd à colliquatione orta ſit. Tertia reſtat ratio τοῦ συναθροισμοῦ, i. *coacti & cumulatè in alvum collecti humoris*, unde hydrωps aſſurgit, qui non minùs periculosè ſuum exercet hydrωpicum, quàm is cujus modò meminimus. Ratio autem collectionis hæc eſt. Ὁκόσοισι τὸ ἧπαρ, ὕδατος πλησθὲν, ἐς τὸ ἐπίπλοον ῥαγῇ· τουτέοισιν ἡ κοιλίη ὕδατος ἐμπίμπλαται, καὶ ἀποθνήσκουσι. i. *Quibuſcunque aqua repletum hepar, ipſam in omentum profundit; inde alvus repletur, & moriuntur.* Et tamen Galeni judicum eſt; tales hydropicos poſſe ſervari atque ſanari: quàm verè & rectè judicarit, viderint ſapientes. Non enim temerè ſcripſit Hippocrates, mortiferum eſſe talem hydropem. Et quamvis authoritas viri ſufficiat pervicaciæ infringendæ cujuſlibet hominis vel opinioſiſſimi: tamen ipſa originis perſpicientia, quam ex Galeno ipſo hauſimus; difficultatem maximam curationis oſtendit. Nam ortus principia, ſunt hepatis bullæ quas vocant ὑδατίδας, quarum generatio facillima eſt in ea, quæ veſtit hepar, membrana. Hujus verò cauſa eſt, proruptæ, à ruptis bullis in omentum, aquæ collectio; unde ſtagnatus venter edit hydropem. Sed earum bullarum quæ aſſurgunt in hepate, cauſa eſt circuntenſio à collectione ichorum, vel erodentium, vel amburentium. Quamobrem in vitio eſt ipſum hepar quod colligit, & ichωr qui, erodendo vel amburendo, facit hepar bullatum. Ergo majora ſunt incommoda ichòris in omentum prorupti, quàm pluviarum aquarum ſtagnantium, ἐπιπολάδην potarum, ut ait præceptor. Solenne eſt illud, quòd omnia è malis orta, ut eadem quoque ſint mala, neceſſe eſt. Et, pars unaquæque dum valet bene, ſpiritu quidem abundat: dum autem malè, ichωribus.

hic τὸ ἴσχειν verti æquale.

1. Epid. part. 2.

aph. 55. 7.

lib. περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν. lib. περὶ τέχνης.

Sed hæc ſufficiant. Sequitur ut de cauſis hydrωpificis hoc loco dicamus, quarum perennis generatio eſt, & perennis in alvum affluxus. Inde aſſurgunt hydrωpes de quibus agitur in hac prognωſi. Eorum verò hydropum cauſa communis eſt, ac verè hydrωpifica, ἡ ἀποτυχία τοῦ τῆς αἱμωτώσεως ἔργου. i. *fruſtratum opus ſanguificandi.* Hoc enim fruſtrato, ſeri, pituitæ, & flatuum perennis generatio eſt, unde naſcuntur hydrωpes, quorum diverſa illa materies tres edit ideas; τυμπανίαν, ἀσκίτην, καὶ ἀνασαρκίδιον: quæ nomina, ſuis quæque proprietatibus diſtincta ſunt in philologia hujus tractatus. Sed ea ſanguificandi fruſtratio quantum complector animo, duobus omnino fit modis. Aut enim functionis hepaticæ impedimento accidit, aut alienatione virtutis ſanguificæ quæ penes eſt ipſum hepar. Hepaticæ functionis impeditio cernitur in lienteria, diarrhœa inteſtini jejuni, tum in torminibus alvi quæ nulla curatione quieſcunt; propterea in liene magno unde lienici nominantur, & in dolorificis lumborum malis quorum anadrome fit ad hepar. De lienteria illud præceptum eſt; quòd primæ coctionis abolitio, quæ ipſam facit, omnem generando ſanguini materiam præripit, unde fruſtratio eſt αἱματώσεως. Huc pertinet aphoriſmus ille. *Quibuſcunque lienoſis dyſenteria incidit; bene eſt, ſi longa non eſt: longa enim parit hydrωpem, aut lienteriam, unde homines moriuntur.* Ad quem locum ita ſcripſit Galenus. *Vitiatis pravorum humorum tranſitu inteſtinis, facultas eorum jacet afflicta, tum labefactatur ſymmetria caloris nativi, unde naſcitur lienteria & hydrops. Ac lienteria quidem, à ſolo inteſtinorum vitio quod ſerpit ad ventriculum uſque: hydrops autem per ſympathiam tum hepatis, tum lienis, atque adeo generis omnis venoſi.* Diarrhœa inteſtini jejuni, fruſtratæ ſignum eſt αἱματώσεως unde accidit hydrops: propter interceptam digeſtionem chyli, & interclusum iter ejus ad hepar. Ac diarrhœa quidem fit oppreſſione & proritatione jejuni, à copia & corruptione chyli cunctantis. Amplificatio chyli eſt atque corruptio in jejuno: quia interclusum eſt iter ad hepar, & intercepta digeſtio, quàm ἀνάδοσιν Græci vocant. Digeſtionis interceptæ cauſa eſt, jejuni aut meſenterii phlegmone, quæ facit infirmas venas per quas ſolebat hepar chylum & alimentum ſibi attrahere; ut jam contumaces, principi morem non gerant. Atque hæc diarrhœa, potiſſimùm cadit in eum hydrωpem qui venit ab ilibus vel à lumbis. Nam de torminibus quæ nulla curatione quieſcunt, illud ſancitum eſt, quòd tranſeunt ad ſiccum hydrωpem: ob intemperiem hecticam inteſtinorum tenuium, quorum anfractibus, ut clauſtris quibuſdam; flatus concluſi fremunt. Ut enim flatuum illorum

Gal. initio li. 2. prog.

aph. 48. & 43. lib. 6.

Gal. ad lib. 2. prog.

lorum generatio; eſt vera ſoboles cruditatis: ſic eorum in ventre permanſio & ſtabulatio, cauſam habet collapſam vel depravatam vim περισταλτικὴν ipſorum inteſtinorum: quòd ſcilicet inteſtina, motu periſtaltico naturali contrario, circumcirca fibris rotundis colligant ſe infernè ſurſum. Quæ motus depravatio dicitur ἄνω εἴλησις, unde & Ileus nomen habet. Eſt igitur eadem cauſa hydropis tympaniæ quem ſiccum dixit Hippocrates, quæ torminum flatulentorum. Amplificatio ſola flatuum, diſtinctionem ponit illorum ſymptomatum, per utriformem abdominis tenſionem. Magni lienis magna eſt cum hepate ſympathia, jure ſocietatis & vicinitatis. Atque ut officiorum inter ſe communicatio eſt: ſic vitiorum etiam. Eſt enim ſimilis partium ſyntimoria per quam mutuas tradunt operas ad ſalutem, vel ad exitium. Sicut igitur nimiam humoris abundantiam & hepatis redundantiam excipit, quam in omentum & vacua inteſtinorum loca deponit, unde hydrωps aſſurgit, maximè verò aſcites: ſic eandem redundantiam, qua prior obruitur, facilè ad hepar tranſmittit; eaque vitiorum communicatio, ſanguificandi vim labefactat. Magni autem lienis,
lib. περὶ παθῶν.
à bile aut pituita cauſæ ducuntur. Hippocratis illud eſt. *Quibus magnus eſt lien, ſi quidem bilioſi ſunt; fœdati multùm apparent, ulceribuſque obſiti quæ difficulter ſanantur: tum illis ab ore fœdus eſt odor; atque macreſcunt. Lien verò durus percipitur, manetque ſui ſimilis in magnitudine. Sin autem pituitoſi ſunt lienoſi, nec cibos dejiciunt, multò minora ſunt iis prædicta incommoda, tum lien aliàs atque aliàs major aut minor eſt.* Ergo in ſplene affecto, & in totius corporis malo habitu, naſcitur hydrops. Similiter lumborum anadrome facit hydrωpem, ut magni lienes. Vitiorum item lumbarium communicatio cum meſaræo, meſocolo, & inteſtinis, hydropifica eſſe ſolet. Lumborum excurſus fit à repletione particulari hæmorrhoicæ venæ & arteriæ quæ adjacent lumbis; cùm nec hæmorrhoides fluunt hæmorrhoicis, nec menſtrua menſtrualibus, ut ſolebant. Hujuſmodi ſunt etiam diuturni circa lumbos & ilia, qui ad hypochondria prorepunt, dolores, tanquam γριφώμενοι, id eſt, *qui velut quibuſdam uncis inſtar cujuſdam retis piſcarii, quod nominatur γρῖφος, hypochondria circumplectendo, ipſa quodammodo laniare videntur.* Eſt enim feritas magna illius excurſus qui prorepit è lumbis, ac ſuorum incommodorum vim magnam oſtendit quocunque appulerit, ad cerebrum, ad cor, ad ſtomachum, ad ſeptum tranſverſum, ut alibi jam de-
cap. 12. hujus. 2. lib. 6. Epid. parte 4.
monſtratum eſt. Magna eſt etiam vitiorum lumbarium communicatio cum meſaræo & meſocolo, quæ à ligamentis & nervis lumborum oriri docet Hippocrates. Hinc veniunt tormina quæ abeunt in ſiccum hydropem: quæ ratio hydrωpifica differetur ad illum locum ubi de hydrωpe dicetur qui naſcitur è lumbis & ilibus. Atque jam patefacta eſt omnis hepaticæ functionis impeditio quæ fruſtrationem adfert αἱματώσεως, unde hydrωps.

Ventum eſt igitur ad alteram cauſam fruſtrati operis ſanguificandi, quam poſitam eſſe diximus in alienatione virtutis ſanguificæ quæ penes eſt ipſum hepar, dum manet in norma & præſcriptione ſui proprii temperamenti, compaginis & complexionis. Ejus alienationis duæ ſunt in univerſum cauſæ. Una quidem ἡ ἀτονία, i. *exolutio.* Altera verò μαρα-
Coac. 2. cap. ſuper.
σμὸς περιφρυγὴς, i. *exhauſtum frictum*, vel, ut ita dicam, *frictura retorridum hepar.* Exolutionis cauſæ omnes dictæ ſunt nuper in hepatite & hepaticorum hiſtoria, quæ tum primigenia impreſſione cadunt in hepar, tum ipſi accedunt & accidunt per epigeneſin vicinarum & ſociarum partium afflictarum. Ac primigeniæ ſunt quæ dicuntur προϋπάρχουσαι, vel intrà natæ, congeneres & coæquales, σύντροφοι καὶ συγγενεῖς; vel extrinſecus incidentes à diætæ vitio, in victu & inſtituto. Sed ſatis jam de his non ita pridem, ne nauſeabunda ſit repetitio eorum quorum memoria recens, lectorum & auditorum animis firmiter hæret. Succedit exhauſtum hepar, ſeu frictura retorridum. Exhauſti hepatis atque toſti cauſa eſt cæcus ignis, vel ardor febrilis, unde celeriter, continenter, & vehementer febris movetur; proindeque acuta eſt, unde hydrωpes veniunt hujus prognoſeωs. Atque cæcus ignis fundamentum habet in dyſcraſia congenere, velut parentum vitio ſata; tum in coæva, quam σύντροφον Græci vocant, quæ ſcilicet cum ætate ſimul accreſcit; tum ea quæ primùm inſita, diætam nacta eſt quâ vires acquirit eundo, proptereaque ἐπαυξὴς nominatur. Talis eſt dyſcraſia eorum qui jam μεγαλόσπλαγχνοι à prima compagine, ſicut Apollonius, dyſcraſiæ prægrandis acceſſionem adjungunt, æſtate potiſſimùm, ἀπὸ τῆς κρεοφαγίης κρεῶν βοείων, καὶ οἰνοφλυγίης, i. *ab edacitate bubularum carnium, & liberaliſſima potione vini.* Atque hic cæcus ignis depopulatur hepatis gratioſum humorem, ipſumque reddit exuccum, quod areſcendo fit durum, & è ſuaverubenti nigrum aut cinericium. Sic ab exhauſto vis perit ſanguifica, & pro ſanguine funditur ſerum aut pituita atri coloris aut cinericii. Interea dum cæcus ignis depopulatur humidum primigenium, antequam incommoda veniant maraſmi hepatici, depopulatio illa cernitur in atrophia & cachexia hominum morbo regio fœdatorum, in ſiti & ſiccitate linguæ fucatæ ſubviridi aut flavo colore, tum in febricula quadam nocturna, & parum placida membrorum quiete. Dejectiones ſunt pilulatæ, vervecinarum modo. Urinæ multa bile ſaturatæ. Adveniente maraſmo, & alienata virtute ſanguifica, fruſtratio eſt αἱματώσεως: ac tum paulatim hydrops aſſurgit, perennitate ichωris in alveum confluentis. Confluendi ratio & ſtabulatio, mox dicetur. Supereſt cauſa altera maraſmi hepatici, quæ poſita eſt in ardore febrili quo ipſum hepar conflagrat. Enimvero nihil æquè nativum calorem extinguit atque febrilis ardor. Ac ſanè jactura fit major humidi primigenii ſeptem diebus à febre acuta; quàm à calore inſito, ſeptuaginta annis, ut alio loco jam diximus. Septem diebus vitam is finit, tabifica vi febris conſumptus, qui ſeptuagenarius erat futurus duce nativo calore. Nihil tam cito fatale eſt ad interitum, quàm febris acuta, ſi peſtilentiam tantùm exceperis. Ergo maraſmum facit περιφρυγὴ febris acuta quæ in hepate focum habet. Qualem in Hermocrate notavit Galenus ex hiſtoria præceptoris. Ac talis maraſmus, aut citò mortiferus eſt, ut in Her-

Hermocrate, aut hydrωpificus, qualis ponitur in hac prognωſi, ortus ab hepate ex morbo acuto. Hîc ſanè miſerrima eſt conditio febricitantium, ſiti ardentium, qui ejus, non dicam depellendæ cauſa, ſed nec levandæ quidem, pauxillum frigidæ impetrare non poſſunt à quibuſdam ſuperſtitioſis. Accedamus ad tribunal veritatis medicæ, cujus edictum eſt illud ſolenne. Ιησις, ἀντίνοον εἶναι, καὶ μὴ ὁμονέειν τῷ πάθει. i. *Curatio eſt, morbo reſiſtere ac repugnare, nec conſpirare cum eo.* Deinde ſubjecit. Τὸ ψυχρὸν, καὶ ἐπικουρέει, καὶ κτείνει ὁκόσα ἐκ θερμοῦ. i. *Frigidum & auxiliatur quibuſdam, perimitque omnia quæ ſunt à calido.* Et, Εὐθέρμῳ φύσει ψύξις· ποτὸν ὕδωρ, ἐλινύειν. i. *Præcalidæ naturæ refrigeratio eſt aqua pota, & quies.* Et, Δίψαν σωέχειν τὸ ςόμα, σιγᾶν, ἄνεμον σὺν τῷ ποτῷ ψυχρὸν εἰσάγειν. i. *Sitim ſedant, os continere, tacere, frigidam auram ducere, & frigidam aquam bibere.* Sed quorſum tam multa de potione? Quia profectò nefas eſt non explere ſitim quæ facit maraſmum hepaticum. Nam & ſitis cauſa eſt cauſi: quoniam venulæ cùm exaruerint, ad ſeſe attrahunt bilioſos & acres ichores. Quòd ſi quis objiciat, hîc ab hydrωpe timeri collectionem aquarum potarum; ſciat is velim, non tam verendum de collectione hydropifica potarum aquarum, quas vel ipſa febris, vel ſudor exhaurit; quàm de ipſarum ſuccreſcentium perennitate ab hepatis frixo exhauſto, atque maraſmo retorridò. Penè ineptiæ ſunt, alias comminiſci cauſas perennè hydropificas (nam triplicem illam collectionem excepimus aquarum potarum, ruptarum bullarum, quas nominant ὑδατίδας, & abſceſſus critici à febre in alvum.) Ineptiæ ſunt, inquam, ſupra Hippocratem philoſophari de hydropificarum cauſarum perennitate, cujus illa duo ſunt capita; impeditio multiplex functionis hepaticæ, & alienatio virtutis ſanguificæ per ἀτονίαν & μαρασμὸν πεφυγῆ: ex quibus in conſpectum ſe prodit ἡ ἀποτυχία τοῦ τῆς αἱματώσεως ἔργου.

6. Epid. part. 5. — ejuſd. lib. part. 4. — lib. ejuſd. parte 3. — li. 4. acut.

Jam verò quemadmodum hydrωps aſpectabilis fiat, dicamus. Hactenus de hydrωpis cujuſque materia, quæque ſit illius gignendæ cauſa & ratio. Nunc operæprecium eſt dicere quà feratur in alvum, ibique ſtabulando ipſam faciat utriformem: tum autem quemadmodum fiat inæquabilitas illa tumorum per totam compaginem aliter atque aliter orientium, quæ dicitur ὑποσαρκίδιος, vel, ut Celſus vertit, aqua inter cutem: quæ verſio hujus hydrωpis tantùm eſt, non aliorum: quos tamen omnes communi hac voce nominavit. Ac primùm tympaniæ ſpiritus flatulentus, alvum intentam reddit è loco ubi gignitur & ſtabulatur. Gignitur autem in tenuibus inteſtinis, & circa meſenterium in amplitudine alvi, ab hectica intemperie quam partibus illis, lumborum & ilium vitia intulerunt. Vetus eſt illud. Τὰ μεσοκῶλα ἐκ νεύρων ἀπὸ τῆς ῥάχιος ἐπὶ τὴν γαστέρα. i. *Meſocωla*, hoc eſt meſenterium, *è nervis qui ſunt à rhachi ad ventrem.* Hîc autem ῥάχιν, per ſynecdochen, vocat lumbos; quorum tubercula, & luxata, per dyſenteriam, non rarò ſaneſcunt. Idem non fit in dorſo. Ac ſtabulantur flatulenti ſpiritus tympanitæ hydrωpis: quia non habent exitum; ex amplitudine quidem alvi, propter peritonæi tunicæ denſitatem; ex inteſtinis verò, propter infirmitatem, vel etiam depravationem periſtalticæ functionis inteſtinorum: quòd ſcilicet, ut jam poſui, periſtaltico motu, naturali contrario, fibris rotundis ſe colligant infernè ſurſum. De generatione, & flatuum manſione in alvo, Galenus hæc ait. Αναγκαῖον τὴν γαστέρα μὲν ὅλην ἐξαίρεσθαι τῶν ἐντέρων πληρουμένων πνεύματος φυσώδους, οὗ μὲν τὴν γένεσιν δῆλον ἐστιν ἐπειδὴ τῆς ἀπεψίας· τὸ δὲ μένειν ἔνδον, ἀῤῥωστίᾳ τῆς περισταλτικῆς δυνάμεως τῶν ἐντέρων γίνεται. i. *Neceſſe eſt ventrem attolli, repletis flatulento ſpiritu inteſtinis, cujus origo eſt cruditas: ipſa verò intus permanſio, infirmitate accidit periſtalticæ facultatis inteſtinorum.* Sed tamen generationis & manſionis principia cauſæque ducuntur à lumbis & ilibus, ut præceptori viſum eſt: tametſi flatuum matrix cruditas & intemperies, non tanta eſt ut aquarum. Ergo jam conſtat, opinor, ex illo Galeni loco, majorem eſſe cruditatem, & intemperiem frigidam aquarum matricem; quàm flatuum: quod humor, ſine calore aliquo, in flatulentum aërem mutari non poteſt. Sed cùm utriuſque hydrωpis, tam aſcitæ, quàm tympanitæ, materia intus concluſa in alvo, repleti vel intenti abdominis, tanquam utris, formam exhibeat; concluſi quidem flatus, fuit in promptu & facilis appoſita ratio. Sed concluſarum aquarum, qui fiat illa concluſio, unde, & quà veniat ipſarum collectio qua venter in molem aſſurgit; id verò complecti animo non ita eſt facile. Accedamus ad Hippocratem, omnium ducem optimum, quem ſi ſequamur, non aberrabimus. *Longa lienoſi dyſenteria, lienteriam parit vel hydrωpem.* Hîc ſanè lienteriæ & hydrωpis idem ſubjectum videri poſſet, inteſtina ſcilicet quæ in vitio ſunt; majore quidem, in lienteria; minore verò, in flatulento hydrωpe. Eſt enim major lienteriæ hujus intemperies, quàm tympanitæ. Sed tamen ibi Galeno viſum eſt; lienteriam eſſe conſectariam longæ dyſenteriæ, à ſolo inteſtinorum vitio; hydrωpem verò per ſympathiam, tum hepatis, tum lienis, atque adeo generis omnis venoſi. Ex quibus efficitur; non, ſine ſympathia lienis atque venarum, hydrωpem naſci aſcitem, undecunque labefactetur ſymmetria caloris nativi, jaceatque virtus effœta ſanguificandi. Ut enim per meſentericum ramum, fertur in alveum inteſtinorum, proluvies rubra quam fundit hepatis ἀτονία: ſic eadem, per ſplenicum ramum, effunditur in lienem, indeque in omentum, & inde in amplitudinem alvi, quæ eſt inter peritonæum tunicam & inteſtina. Sic enim comparatum eſt natura, ut aliis alia de ſuo, quod redundat, impertiant. Ac ſyntimoriam ipſi jam vidimus hepatis & lienis, eamque attigimus. Atque ut in nimia potione aquarum; ſi tantum veſica excipit quantum ſolebat; quod reliquum ſupereſt, ſupereſt autem multum, lien ſibi attrahit cùm incaluerit, rarus natura, & proximè ventrem ſitus; indeque cùm intumuerit, ſaturatus nimiumque expletus; redundantiam ſuam deponit in omentum, & in loculos alvi. Sic in perenni generatione proluviei rubræ, ab hepatis μαρασμῷ καὶ ἀτονίᾳ, cùm nimia eſt abundantia circa hepar & venas, nec ea proluvie fertur alvus; ibi tum venit hydrωps aſcites, quando & hepar ſeipſum exonerat in lienem, & ea lienis conſuetudo eſt, tanquam viſceris rari & ſpongioſi, humo-

6. Epid. parte 4. — lib. 3. περὶ ἄρθρων. — lib. 2. prog. — ibidem. — ad aph. 11. 4. — aph. 43. 6. — ibidem. — lib. 1. περὶ γυναικείων.

humorem ſuperfluum attrahendi, & redundantiam deponendi, ut dictum eſt, de more
ibidem. inſtitutoque partium, in loca vicina. Ac fuit illud judicium præceptoris, omnem aſcitem naſci præeunte, ut ita dicam, liene: contra, eundem vitari & abigi diarrhœa cruditatis experte, ut infrà dicetur. Eſt quidem fons idem, eademque cauſa hepaticæ dyſenteriæ, vel proluviei rubræ & hydropis: ſed varia inclinatio, diverſitatem adfert ſymptomatum & incommodorum. Atque ut finem faciam, & brevi complectar quæ ſuper his dici poſſunt; repetam illud quod recenſui in catalogo hydropificarum cauſarum. Eſt autem hic aphoriſ-
aph 55. 7. mus. *Quibuſcunque aqua repletum hepar, ipſam in omentum profundit; inde alvus repletur.* Ecce repletio hepatis ex aquarum nimia abundantia, quas ipſius genuit ἀτονία, eaſdemque ſuppreſſit. A ſuppreſſione oppreſſio ipſarum, expreſſionem attulit in omentum, inde oppreſſum pariter: ſimiliter autem ut hepar ipſas excluſit, alvus excepit, cujus repletio ipſa eſt hydrops aſcites. Non enim occulti ſunt aquæ ductus per quos effunditur in amplitudinem alvi. Nunc de hydrωpe qui aqua dicitur inter cutem, ὑποσαρκίδιον Græci vocant, ἀνασάρκα, καὶ λευκὸν φλέγμα, καὶ λευκοφλεγματίαν. Atque hic quidem hydrops cernitur in tumorum inæqualitate, per totam compaginem aliter atque aliter orientium. Eſt igitur forma hujus hydrωpis, ἡ καχεξία univerſi corporis, quæ primùm apparet in pedibus: quòd
lib 2. περὶ ἀγμῶν. illi procul abſint maximè à partibus calidiſſimis. Cachexia hæc venit ex cacochymia ſanguinis pituitoſi, quam hepatitis vena impertit ſingulis hæmorrhoidibus venis, per totam compaginem diſtributis: quemadmodum hæ rurſum expletæ, cacochymiam, velut per ναυσίωσιν quandam, effundunt & evomunt in venas minores, carnibus & cuti affixas nutriendi cauſa. Ibi depravata nutritio eſt: quoniam nec appoſitio fit, nec aſſimilatio illius cacochymiæ, quæ non καθ' ἕλξιν, ut naturaliter ſuſcipitur ipſa nutritio, ſed κατ' ὦσιν, id eſt, *appulſu*, ad nutriendas partes accedit, ipſaſque opprimendo malè habet, quas nullo
lib. περὶ τέχνης. Galenus li. 2. prog. modo reficit. Hinc ſpiritus abit intervallorum carnis, & pro eo replentur ichωre illo pituitoſo, ipſaque intervalla minimè coibilia, ſicut Hippocrates vocat ἀσύμφυτα, glutinoſo mucore nunc inter ſe coëunt & confunduntur. Hinc tota cutis tumida eſt atque turgida, quæ preſſa digito, ſtatim ſubſidit, mox inde conſurgit. Eſt autem hujuſmodi, obruta pituitoſo ſanguine, veriùs quàm nutrita. Ex eodem fonte confluit pituitoſus hic ſanguis, quo humor aſcitæ hydrωpis. Eſt autem fons ipſum hepar quod ſanguinis ubertatem mutavit in aquas, & pituitam. Jam explicatæ ſunt cauſæ aquarum. Sed nimia pituitæ abundantia, cauſam habet ſuffocationem caloris nativi quæ in propinquo eſt. Periculum ſuffocationis poſitum eſt in oppreſſione. Oppreſſionis autem cauſa eſt ipſa ſuppreſſio, vel hæmorrhoidum ſolitarum in hæmorrhoicis, qui ſunt ejuſmodi complexione, temperamento, atque diæta; vel menſtruorum familiarium in menſtrualibus. Hæmorrhoidum verò vel menſtruorum intelligo, ſurſum ad fontem refluentium, id eſt, ad hepar, quod ἱκμάλεον eſſe
lib. 1. περὶ γυναικείων. 6. Epid. parte 4. dicit Hippocrates, ipſumque quodammodo ſua copia obruentium. Ergo hydrωps venit à ſuppreſſione ſanguinis, ut ab ejuſdem profuſione. Vetus eſt illud, ὅτι ἐξ αἱμοῤῥαγιῶν ὑδερῶνται id eſt, *quòd ex hæmorrhagia hydrωpiſcunt.* Atque ex perſpicientia prædictæ cauſæ hydropificæ, majores noſtri ad leucophlegmatiam inchoatum, detractionem ſanguinis conſultò præſcri-
lib. 4. acut. pſerunt, qua cæteris hydrωpum generibus interdixerunt. Ad inchoatum dixi: quoniam ju-
ibidem. dicium eſt præceptoris, ipſum planè fieri vetuſtate ἄφυκτον, ἢ γίνεσθαι ἐγχειρέειν, i. *illud ſtudere atque moliri, ut fugari non poſſit* Ac de illo quidem illud præceptum eſt. Ἢν ὑπὸ λευκοῦ φλέγμα-
aph. 29. 7. τος ἐχομένῳ διάῤῥοια ἰσχυρὴ ἐπιγένηται· λύει τὴν νοῦσον. *Si cui leucophlegmatia implicito fortis ſuperveniat diarrhœa; morbum exolvit.* Hìc penſum meum abſolviſſe videor ſuper cauſa formali cujuſque hydrωpis. Quid ſupereſt igitur? Ut eorum hydrωpum ſupradictorum ſymptomata exequamur, periodos item, paroxyſmos, & criſes. Quæ omnia, quoniam de iis inſtitutæ ſunt prognωſes hìc poſitæ, in recenſione & examine ſingularum loco dicentur.

Ergo. At vero hydropes.] Ac ſi diceret: quoniam hepaticorum conſectaria ſunt hydrωpica. Illud enim ſignificat particula, δὲ, quæ inſtituti præſentis è proximo conſecutionem oſtendit. Nec tamen hydrωpes attingit quorum cauſa eſt hepatis ἀτονία quæ facit hepaticos: ſed eos qui ſequuntur proximè morbos acutos, ob eam cauſam ſic nominatos: quia celeriter:
prorr. 60. ſ. 2. 1. continenter, & vehementer moventur. Hujuſmodi ſunt febres quæ nominantur διακαεῖς, & quarum excrementa ſunt καυσικά. Ergo hydropes.] Quorum jam forma expreſſa eſt in aſcite, leucophlegmatia, & tympanite.

Illi demum permolesti sunt] Symptomatum vehementia quæ cernitur in dolore, jactatione, ſiti inexplebili, difficultate ſpirandi; febre, vigiliis, cum fœditate coloris.

Atque mortiferi] Cauſæ hydropificæ contumacia inexpugnabili, & hydropicorum ſym-
hiſt. 2. parte 1. 3. Epidem. ptomatum calamitoſa vi. Nam hydropifica cauſa eſt hydrωpum hìc deſcriptorum, non ſimplex aquarum collectio, ſed earum perennitas; vel à maraſmo retorridi hepatis; vel ab intemperie hectica frigida nutritiarum partium. Atqui omnis frigida intemperies nata ex ar-
Ariſt. in categ. dore febrili, eſt inſanabilis: quoniam à privatione habitus denuo comparari non poteſt. Symptomatum autem prædictorum acerbitas; & ſuccreſcentium cauſa eſt incommodorum, & vires exolvit, calorem nativum ſuffocat per tranſlationem ab hypochondriis ad præcordia, denique omnia tollit officia, tum vitalia, tum naturalia.

Qui veniunt e morbis acutis.] Tum κατὰ μετάστασιν, i. *per abſceſſum*; tum κατ' ἐπιγένεσιν, id
1. Epid. part. 2. eſt, *per propagationem* morbi, & alterius impreſſionem. Nam ſi per abſceſſum oritur morbi acuti, ſicut è tritæophya febre oriri narrat Hippocrates, natura non erit ferendo hydropi graviſſimo: propatereaque talis abſceſſus major eſſe dicitur à præceptore, quàm ut perferri
lib. 3. περὶ ἄρθρων. poſſit. Sin autem per epigeneſin oriatur; major inde fiet incommodorum acceſſio. Nulla enim

enim quæ per ſympathiam incidunt ſymptomata; levationem adferunt primigeniorum malorum. Et. Τῶν νουσημάτων ὅ, τι ἂν ἕτερον ἐφ' ἑτέρῳ γένηται· ὡς τὰ πολλὰ ἀποκτείνει. i. *E morbis qui alter ſupervenit alteri; non rarò mortiferè habet ægrotum.* lib. περὶ παθῶν.

Plurimi autem nascuntur e lumbis,] Tum per epigeneſin lumbarium vitiorum, ſecundum nervos ipſos qui à lumbis exorti conſtituunt meſocωla; tum per communicationem febris acutæ quæ focum habet in vena & arteria prægrandi lumborum.

Et ilibus.] Ab intemperie frigida hectica tenuium inteſtinorum, ſpiritu flatulento fœtorum, vel à jejuni phlegmone quæ digeſtionis officium adimit venis meſaraicis, nec ſinit eſſe morigeras hepati attrahenti.

Alii vero ab hepate.] Fruſtrato ſanguificandi opere; tum propria ipſius ἀτονίᾳ; tum ſcirrho atque maraſmo; tum ſuffocatione caloris nativi ex nimia effluentis ſanguinis abundantia.

2 Τοῖσι μὲν οὖν ἀπὸ τῶν κενεώνων καὶ τῆς ὀσφύος ἀρχομένοισιν· οἱ πόδες οἰδέουσιν, καὶ διάρροιαι πολυχρόνιοι παρακολουθοῦσιν, οὐ λαπάσσουσαι τὴν κοιλίην, οὐδὲ τὰς ὀδύνας λύουσαι τὰς ἐξ ὀσφύος καὶ κενεώνων.

Ergo quibus hydrωpes à lumbis & ilibus ortum habent; iis tument pedes, ac diarrhœa longa eſt quæ nec prætumidum ventrem adæquat, nec ipſos lumborum & ilium dolores exolvit.

Cum omnis, qui per ſe incipit, gravis eſt hydrops; tum verò graviſſimus, qui morbo alteri, tam acuto, quàm vetuſto ſupervenit; imprimiſque quartanæ, omnium vetuſtiſſimæ. Sive autem per ſe incipiat, ſive morbo alteri ſuperveniat; certum eſt ipſum vel ab hepate, vel à lumbis & ilibus ortum habere. Ac lumbaris quidem & iliaci primùm hîc ſigna ponuntur, atque incommoda ſive ſymptomata.

Ergo.] Patefactis hydropum ſedibus unde naſcuntur, & ubi ſubſiſtunt; ſequitur ut ſigna & incommoda eorum ponantur, quæ ſunt hujuſmodi.

Quibus hydropes a lumbis et ilibus ortum habent.] id eſt, Qui à meſenterio, vel, ut ſcripſit Hippocrates, à meſocωlo lumbigena, vel ab inteſtinis iliacis principia cauſaſque ducunt, per earum partium inflammationem, vel intemperiem hecticam frigidam quæ à lumborum vitio ſerpit ad illas, ibique firmiter fixa hæret. Nam vitiorum lumbarium magna eſſe ſolet communicatio cum gentilitiis partibus, vicinis item & ſociis. Ac denique lumborum vitia, nullam partem corporis ſinunt expertem ſui; ſicut demonſtratum eſt alibi. Et verò multa jam diximus de iis quæ pertinent ad materiæ procreationem, & ad formalem cauſam hydropis cujuſque, lumbaris atque iliaci. Coac. 14. cap. 12. lib. 2.

Iis tument pedes.] Non quidem dum reapſe manet morbus acutus: ſed cùm in vetuſtatem incidit per μετάπτωσιν, ac tum nomen ſolum retinet morbi acuti, quod olim jure habuit, naturam verò amiſit. Primùm igitur pedes tument antequam ſparſa ſit tumorum inæqualitas, alibi quoque orientium; nec verò tument ut in phthiſicis à νεκρώσει, quæ toto diffuſa corpore, primùm apparet in pedibus: quòd illi procul maximè abſint à principatu & fonte vivifici nectaris quod in corde ſitum eſt, indeque corporis univerſitatem vividam reddit: ſed quòd pituitoſum ſanguinem primi excipiant; quem præ nativa & adventitia intemperie frigida, meliùs mitificare non poſſunt: & quòd laborant ex paupertate ſpiritus & caloris vivifici, in languida vivacitate, propter longinquitatem partium calidarum, ſanguine abundantium, & propinquitatem ipſius cruditatis quæ unica matrix eſt τῶν ἐμφυσημάτων è quibus aſſurgunt hydropes hoc loco deſcripti qui à lumbis & ilibus ortum habent. Ergo ſic pedes intumeſcunt primi omnium totius compaginis: quemadmodum iidem primi omnium refrigerantur in paupertate & interceptione vitalis caloris. Nam primæ omnium manus, vel extimi digiti, ſenſum exhibent perfrigerationis in ejuſdem caloris retractione vi febris ardenter acutæ, ut alibi annotavimus ex 1. lib. τῶν ἐπιδ. Eſt igitur primùm hoc ſignum hydropis iliaci: quamuis commune ſit aliorum quoque hydropum. Diſtinctio tamen ponenda in tempore tumoris exorti, ut loco dicetur. lib. 1. in hiſtoria febrium.

Ac diarrhoea.] Profluvium alvi quod continenter fit liquidis excrementis, ac ſine cruditate ciborum quam lienteria fundit ſine doloris moleſtia, tum ſine cruenta deiectione quam cum torminibus exprimit dyſenteria. Sic enim differentiæ ſtatuuntur illorum trium profluviorum alvi. 1. Epid. parte 2.

Longa est.] Quia non fit humore in alvum prorupto; vel è toto corporis habitu per venas ad hepar (ſic enim per alvum, corporis univerſitas expurgatur, ut etiam per urinas;) vel è capite; vel è nutritiis partibus ad inteſtina proluviem deponentibus. Ac diarrhœa non eſt πολυήμερος· ἀλλ' ὁρμωμένη λαύρως καὶ ἰσχυρῶς, ut ſcribit Hippocrates de dyſenteria quæ dicitur αἱματώδης. Tum ſæpe critica eſt fugax illa, & exigui temporis diarrhœa, profusè peracta; idque cùm aliorum morborum qui homines periculosè habent; tum verò hydrωpum. In promptu ſunt illa. *Si cui leucophlegmatia implicito fortis ſuperveniat diarrhœa; morbum exolvit.* Et, *Si quis dominatu hydropis tenetur, per venas aqua profluente in alvum; ſanatur.* Hîc diarrhœa longa, eſt toto genere ſymptomatica. Eſt autem hujuſmodi perenni generatione profluentis humoris, & perenni affluxu. Perennitas ortus poſita eſt in phlegmone inteſtini jejuni, & contumacia meſaraicarum venarum: propter quæ mala ipſum ibidem. lib. 4 περὶ ἀέρων. aph. 29. 7. aph. 15. 6.

 hepar

hepar ſuo non poteſt fungi munere attrahendi. Sic intercluſo itinere, chyloque in anfractibus jejuni concluſo & ilei; tandem acceſſione gravitatis à pondere; & proritationis à chyli corruptione ac bilis morſu; clauſtra laxantur: nec duce vi expultrice, penè collapſa, excrementis chyloſis bile multa fucatis, continenter & rapidè fertur alvus. Eſt igitur ſymptomatica omnis excretio qua minimè vacuantur quæ vacuari prodeſſet: ac tantum abeſt ut affligentis mali aliquam levationem adferat, ut contra ægrotum maxime damnis augeat. Talis eſt illa diarrhœa quam à melicrato meraciore, bilioſis potiſſimùm, accidere narrat Hippocrates. Ejus verba hæc ſunt Latinè converſa. *Enimvero bilioſa excrementa, ſpumantia, tum ſaturata magis quàm decet, magiſque fervida; melicratum merum ducit potiùs quam bene dilutum.* [lib. 3. περὶ διαίτης ὀξέων.] Ac talia quidem excrementa, alia quoque inferunt magna incommoda. Non enim extinguunt hypochondriorum ardorem: ſed multò majorem accendunt, faciuntque ut penè conflagrent incendio. Tum verò jactationem artuum, & intolerabile adferunt ægris faſtidium. Præterea in tranſitu, ſedem & inteſtina exulcerant. Quæ mutatio eſt diarrhœæ in dyſenteriam: juxta illud. [aph. 23. 7.] Ἐπὶ ἀκρήτῳ ὑποχωρήσει δυσεντερίη. i. *Syncere dejectioni dyſenteria ſupervenit.* Et, [aph. 74. 7.] Ἐπὶ διαῤῥοίῃ δυσεντερίη. i. *Diarrhœæ dyſenteria accedit.* Sed nimium mihi diu verba feciſſe videor ſuper ſymptomatica diarrhœa. Nam ſymptomaticæ hujus calamitatis illa ſunt quæ ſequuntur.

Quæ nec prætumidum ventrem adæquat.] Sic enim rectè videor expreſſiſſe illud Hippocratis. οὐ λαπάσσουσι τὴν κοιλίην. Significat enim verbum, Λαπάσσειν, id quod intumuerat, & in molem accreverat ſive tumorem; ad priſtinam æqualitatem, vel ad ὁμόχροιαν, ſive ad amuſſim adducere partium circumjacentium. Ac priſtinæ in alvo æqualitatis illud eſt. [prog. 19. lib. 2.] Δεῖ δὲ ἐν παντὶ τῷ νοσήματι λαπαρὴν τὴν κοιλίην εἶναι καὶ εὔογκον: ubi Galenus, τὴν λαπαρὴν opponi ſcribit intento nimium atque repleto ventri, quem naturaliter eſſe decet in mediocritate poſitum tenſionis & contractionis. Sed æqualitatis reſtitutæ, partis quæ intumuerat, ad ὁμόχροιαν vel ad amuſſim vicinarum circumiacentium, ut cætera omittam quæ multa leguntur apud Hippocratem, ſolennis eſt illa progn*ω*ſis. [Coac. 3. cap. 4.] Τὰ παρ᾽ οὖς λαπάσσει βηχία μετὰ πτυαλισμοῦ ἰόντα. i. *Parωtidas æquant tuſſiculæ orſæ cum ptyeliſmo.* Ac ſimilis operatio eſt in peragenda æqualitate partium tumidarum quando illæ dicuntur λαπάσσειν, ἀφανίζειν, καταμολύνεσθαι. [lib. 2. parte 1. ſect. 4. 6. Epid.] Sed tamen hoc intereſt, quòd ἐν τῷ λαπάσσειν, ſi tantùm exceperis unum locum, vera eſt redintegratio partium è ſua mole naturali, contra naturam, ulteriùs egreſſarum, idque per amotionem cauſæ unde facta eſt illa egreſſio. Sed in verbo ἀφανίζειν declaratur æqualitas inſidioſa, repentè adveniens. In καταμολύνεσθαι, levatio inſidioſa quidem, ſed lenta & ſera æqualitate. [Gal. comment. ad prorr. 76. l. 3. 1.] Quæ cùm ita ſint; diarrhœa hæc ſymptomatica ideo non adæquat ventrem prætumidum: quoniam perpetua amplificatio eſt cauſæ hydropificæ quæ continenter inde ſuccreſcit unde fit diarrhœa, nempe ex irrita contentione viſceris in opere faciundo, i. in ſanguificando. Eſt autem irrita operatio: propter contumaciam venarum digeſtionis, qua defraudatur chylo in ſanguinem convertendo. Ut eadem planè ſit cauſa fruſtratæ operationis ſanguificæ, & ſymptomaticæ hujus diarrhœæ. Fruſtratur ſanguifica operatio, materia ſanguinis intercepta. Ejus interceptio, accedente gravitatis pondere, & proritatione, inteſtinis etiam fatiſcentibus, commovet diarrhœam qua ventris prætumidi atque diſtenti cauſa non tollitur: ſed contrà augetur acceſſione perenni aquarum & flatuum ſuccreſcentium, fruſtrata operatione ſanguifica. Quæ ſanè fruſtratio, eſt hydr*ω*pum omnium veluti matrix quædam.

Nec ipsos lumborum et ilium dolores exolvit.] Quia tenſionis laxitatem non adfert, tenſionis materiam vacuando: ſed auget potiùs, apponendo. Nec verò dolorificum jejuni malum foras excludit: ſed ejus incommoda tantum oſtendit & exhibet. Quinetiam intemperiem hecticam tenuium inteſtinorum, procreatricem flatuum, tantùm abeſt ut eximat, ut ne ſymptomata quidem ipſa foras exire faciat: ſed periſtalticæ functionis vi languida vel depravata, ſpiritus flatulentos intrà concluſos, exitu omni prohibeat. Hinc magna doloris acceſſio eſſe ſolet. Hinc magnum hydr*ω*pis incrementùm.

Scripsi *hanc progn*ω*ſin è prognoſtico. Nam Coaca viſa eſt mihi mendoſa & imperfecta: cujus correctio & perfectio, hinc repetenda erat.*

3 Ὁκόσοισι δὲ ἀπὸ τοῦ ἥπατος οἱ ὕδρωπες γίνονται· βῆχές τε καὶ θυμὸς ἐγγίνεται αὐτέοισι, καὶ οὐδὲν ἀποπτύουσιν ἄξιον λόγου, καὶ οἱ πόδες οἰδέουσι, καὶ ἡ γαστὴρ οὐ διαχωρέει, εἰ μὴ σκληρά τε καὶ πρὸς ἀνάγκην. καὶ περὶ τὴν κοιλίην γίνεται οἰδήματα τὰ μὲν ἐπὶ δέξια, τὰ δὲ ἐπ᾽ ἀριστερὰ, ἱστάμενά τε, καὶ καταπαυόμενα.

*Sed quibus ab hepate ſunt hydr*ω*pes, & unà tuſſes adſunt, & crebra inceſſit tuſſiendi cupiditas, & commemorabile nihil extuſſiunt, ac pedes tument; tum alvus non dejicit niſi dura atque coacta. Quinetiam circa ventrem aſſurgunt œdemata, partim dextra, partim ſiniſtra, quæ modò conſurgunt, modò ſubſidunt.*

Est

Est quidem communis omnium hydrωpum cauſa & veluti matrix quædam, fruſtratum opus ſanguificandi. Sed operationis fruſtratæ, in promptu ſunt mala, quæ tum à lumbis & ilibus, tum verò ab hepate ipſo principia cauſaſque ducunt. Ac de lumborum & ilium vitiis hydrωpificis, & ſignis eorum, tota eſt proximè ſcripta prognωſis. Nunc de hydrωpe dicendum hepatico, cùm ſcilicet proprio hepatis vitio, non alieno, fruſtrata eſt ſanguifica operatio.

Sed quibus.] Hydrωpicis, & utriforme abdomen gerentibus.

Ab hepate sunt hydropes.] Quos edit aquarum collectio, amplitudinem alvi replentium, quas hepar fundit alienata virtute ſanguifica, idque per maraſmum retorridum, quem febris impreſſit ardenter acuta, nec tamen tam citò peremit; aut quæ per μετάπτωσιν acutæ vetuſta eſt, ut quartana; vel etiam per ſuffocationem caloris nativi, & ſcirrhum, ex copia ſanguifluorum illuc refluentium. Nam hepatis ἀτονίᾳ è dyſcraſia frigida & hæmorrhagia, quamvis hydropifica, hîc non habet concurſum deſcriptorum ſignorum atque ſymptomatum.

Et una tusses adsunt.] *Unà* poſui, ut omnis tollatur ſuſpicio ejus tuſſis de qua ſcripti ſunt illi aphoriſmi. Τοῖσιν ὑδρωπικοῖσι βὴξ ἐπιγινομένη. κακόν. i. *Quibus hydropicis, novè* aph. 35. 6. *tuſſis accidit; grave malum.* Et, Ὑδρωπιῶντα ἢν βὴξ ἔχῃ· ἀνέλπιστός ἐστι. i. *Hydropicum ſi tuſſis malè habet; deſperatus.* aph. 46. 7. Ejusmodi enim tuſſes, mortem ſubeſſe brevi teſtantur, quando ad ultima ventum eſt ipſius hydrωpis, & ad extremum perducti. Sic enim Praxagoras author eſt, epigeneſin fieri graviorum ſymptomatum in morbis graviſſimis. Hîc ponitur illa tuſſis quæ comes eſt hepatici vitii quod facit hydrωpem. Accidit autem concuſſione thoracis atque pulmonum, quam ciet, non quidem prolapſus catarrhi: ſed inane ſtudium anacatharſeωs, cujus opinionem facit proritatio diaphragmatis ab exudante ſero, & quodam ichωre maligno ex hepate cui ſuperpoſitum adjacet diaphragma. Idem quoque facit prætumidum hepar quod ſuo appulſu multùm opprimit diaphragma, unde pulmones ſimiliter in anguſto eſſe videntur, ut ſi catarrhi copia obruerentur: proindeque non minùs contendunt expedire ſe & explicare tuſſiendo ab illa moleſtia, quàm ſi materia eſſet quædam expectorabilis, cujus expectorato liberantur, & liberè aura fruuntur. Sed hi fruſtrà id moliuntur per tuſſim, ut mox dicetur.

Et crebra incessit tussiendi cupiditas.] Idque tam ſponte noſtra, quàm morbi; tam ſcilicet inſtinctu quàm electione. Dictum eſt de inſtinctu. Cernitur autem electio hydropicorum, in tuſſiendo, dum ſtudent comparare pulmonum libertatem, extuſſiendo id quod eos redigit in anguſtiam quæ adimit beneficium liberæ ſpirationis. Sed illa tuſſiendi contentio atque ſtudium brevi ceſſat: quia eſt irritum, non ſecus atque illud, deglutiendi crebrò in laxitate uvulæ. Fruſtra enim deglutiendo certant qui ſic laborant.

Et commemorabile nihil extussiunt.] Niſi fortè quidpiam paucum ac tenue, quod ſudatiunculæ inſtar exudat, & quod in ſumma tuſſiendi contentione exprimitur in arteriam, & inde in fauces, quod nullam adfert levationem. Sed eum ichωrem qui exudat ex hepate, propter ſummam ipſius tenuitatem, fumidus cordis vapor ſuis velut manibus complecti non poteſt, neque per bronchia ſublatum ad bronchum adducere, & ad fauces Nec verò tumor hepatis, quod, opprimendo ſeptum tranſverſum, anguſtiam illam parit ipſorum pulmonum, atque ſpirandi adimit libertatem, ulla tuſſiendi contentione, ac ſtudio, extuſſiri poſſe videtur, nec dolorificum illud malum foras exire.

Ac pedes tument.] Oedemate illic oborto à ſanguine multùm pituitoſo, cujus incommoda primùm apparent in pedibus, natura & ſitu, omnium frigidiſſimis; qui, ut longiſſimè abſunt à fonte vivifici nectaris, atque à commercio partium calidarum: ſic non ita procul à domicilio cruditatis, quæ ſua ſponte prolapſa deorſum, in pedibus tandem ſubſiſtit; ibique tumorem facit œdematoſum, ipſis non modò non bene aſſimalata, ſed ne appoſita quidem bene. Nam ejus hydrωpis quem ſuffocatio infert caloris hepatici atque ſanguifici, ex muliebrium ſanguifluorum, & hæmorrhoicorum refluxu ad hepar ἰκμάλεον; tum ejus qui naſcitur à vetuſto ictero, vel à quartana per longam conſumptionem humidi primigenii; ejus, inquam, hydrωpis, vel eorum hydrωpum ſigna multò antè ſunt in albo & molli pedum tumore, quàm in abdomine utriformi, quæ forma eſt vera cujuſque hydrωpis. Ac tumor ille ſurſum prorepit ſenſim à pedibus ad malleolos, indeque ad crura & ad ilium oſſa, tum ad lumbos & ad ventrem, ut mox dicetur, Secus fit in vero aſcite quem genuit μαρασμὸς περίφρυγής, à febre acuta. Hujus enim ad ſummum perducti, propagatio eſt pedum & crurum tumor, ſicut hydrocele teſtium, Atque tum hydrops ille, quando ad ultima ventum eſt, ῥοπὴν habet ſurſum tuſſiferam in thorace; deorſum verò in artus, œdematoſam. Erit igitur pedum tumor hydropicus, in quibuſdam κατάρροπος in aliis verò ἀνάρροπος.

Tum alvus non dejicit.] Hoc ſignum ſyllogiſticum eſt, atque, ut ita dicam, character hydrωpis hepatici; non ſecus atque diarrhœa prædicta, iliaci. Alvus autem nihil deiicit: quia nec irritatur corruptione chyli, nec ſuppreſſione tanta opprimitur. Deinde hic fæces naturali carent vehiculo, id eſt, humore quem hepatis phlegmone prorſus exhaurit. Tum inteſtina, proritatione illa non gaudent, ut ſolebant, dejectionibus ipſis dicata, quam bilis edit per folliculi meatum effuſa. Quæ ratio inhibendæ atque ſiſtendæ fæcis, communis eſt omnium ictericorum: cujuſmodi ſunt tales hydrωpici.

Nisi dura.] Velut pilulatæ fæces caprarum, quæ διαχωρήματα σπυραθώδεα nominantur. Hujusmodi autem ſunt: quia diutiùs cunctantur in alvo: & quia, exhauſto caloris cujusdam ignei, dura redduntur peruſta.

Atque coacta.] i. Non ſua ſponte: ſed medici artificio ipſam cogentis ad excernendum.

Ac talis difficultas excernendi cum fæcibus duris, planè oſtendit nutritiarum partium œconomiam in vitio eſſe caloris & ſiccitatis. Hinc partium illarum ſicci dicuntur morbi: ſicut & ſicca pleuritis, in ſputi vacuitate: & ſicci morbi venarum & arteriarum, in aſperitate linguæ & cutis ſqualore; ut alibi docet Galenus in explicatione ſiccorum morborum. Sed excrementorum talium, ac dejectionum forma & ratio continetur in illo prorrhetico. Κοιλίαι ἀπολελαμμέναι, σμικρὰ δὲ μέλανα σπυραθώδεα πρὸς ἀνάγκην χαλῶσαι· κακόν. i. *Suppreſſæ alvi, nec niſi pauca quædam nigra, fœcis caprarum inſtar laxantes, idque coactæ; malum.*

lib. 1. περὶ ὀξέων prorrh. 6. ſ. 2. 1.

Quinetiam circa ventrem assurgunt oedemata.] Verbum hîc Græcum retinui potiùs quàm Latinum, *tumorem*: quòd illa ſint vera œdemata, ſicut à recentioribus uſurpantur, ne quis exiſtimet tumorem dici hoc loco, illum repleti ſupra modum vel intenti abdominis utriformem, qui verè formam & ideam exhibet ipſius hydrωpis. Hîc enim circa ventrem aſſurgunt œdemata: ſicut primùm in pedibus aſſurgere diximus, idque κατὰ τὴν ἄνω ῥοπὴν tumoris œdematoſi, qui ſenſim prorepit à pedibus ad crura & ad ilia, indeque ad ventrem, pro cruditatis accretione, partiumque, ubi ſubſiſtit, ſuccedanea refrigeratione, &, quaſi ordine quodam, conſectaria ſuffocati caloris hepatici atque ſanguifici.

Partim dextra, partim sinistra.] Ut eſt inclinatio tumidorum pedum & crurum καθ' ἕξιν dextræ aut ſiniſtræ: tum ut pars alterutra, ventris incommoda percipit ſuffocati caloris.

Qui modo consistunt, modo subsidunt.] Ac ſi diceret: Eſt quidem tumida cutis atque turgida toto corpore hydrωpicorum, ut quæ nutricatum capeſſit à ſanguine pituitoſo, quæ appreſſa digito, ſtatim ſubſidit, & mox conſurgit. Sed tamen non ſtatim unà cum μεταπτώσει acutorum morborum, cutis intumeſcere conſuevit. Nam turgidi ſunt primi omnium pedes ipſi: quia longiſſimè abſunt à partibus calidiſſimis. Inde ſymptωma illud paulatim conſcendens, tranſit ad ventrem, ipſumque totum occupat, ſimiliter pariterque affectum, i. turgidulum atque tumidum, ſicut pedes; ut in eo digitorum veſtigia imprimantur, appareatque foſſula quæ mox conſurgit. Atque illud eſt quod præceptor ait, circa ventrem naſci œdemata modò conſiſtentia, modò ſubſidentia. Quamvis hæc etiam dici poſſint de ortu primo eorum, ubi circa initia modò alvus tumeſcit, modò reſidit; ac tandem in tumore manet, neque reſidit ampliùs. Hæc ſunt Galeni.

li. 2. prog.

4 Ἐπὶ τοῖσι ξηρῇσιν ὑδρωπώδεσι, τὰ στραγγουρικὰ μοχθηρά. φλαῦρα δὲ, καὶ τὰς μικρὰς ὑποστάσιας ἔχοντα.

In ſicco hydrωpe, ſtranguria prava eſt: ac prava quoque urina, quæ hypoſtaſin habet exiguam.

Sequitur, ut poſita diſtinctione hydrωpum trium ex cauſis & ſignis, quæ τεκμήρια Græci vocant; deinceps dicamus de iis, quæ in ſingulos cadunt, ſymptomatis. Ἐπιγινόμενα ſunt cujuſque hydrωpis ad ſummum perducti, ſuaque incommoda huc illuc quoquoverſum propagantis, idque nulla levatione partium afflictarum: ſed contrà majore afflictione, non earum modò quæ in ſympathiam adducuntur; ſed illarum etiam quæ primùm laborare cœperunt. Sic enim comparatum eſt, ut epigenomena graviorum morborum, non minùs oſtendant calamitatem partium ipſa propagantium, quàm partibus ipſis, quà feruntur, & ubi excipiuntur, calamitoſa ſunt. Vetus eſt illud. Ὅσα μὲν κατὰ συμπάθειαν γίγνεται νοσήματα· τούτων οὐδέν ἐστι λυτικὸν τῶν ἐξ ἀρχῆς παθῶν. i. *Earum quæ per ſympathiam oriuntur afflictionum, nulla omnino eſt quæ primigenia mala exolvat.* Omnia autem τὰ ἐπιγινόμενα veniunt per ſympathiam: cùm ſcilicet priore morbo, non ſolùm ſuperſtite, ſed multùm adaucto; novus quidam alter accedit, non autem ſuccedit, ut fieri ſolet in μεταπτώσει. Cùm igitur τὰ ἐπιγινόμενα ſint ejus morbi, qui tantùm abeſt ut aliquid de ſuo concedat, ut contrà magis ac magis ingraveſcat, vireſque, ut ait ille, acquirat eundo; tum ipſa quoque oborta, graviorum malorum acceſſionem adjungant; terrifica ſanè videri debet omnis hydrωpum, alioqui per ſe mortiferorum, epigeneſis. Atque imprimis crudeliſſimæ ſtranguriæ, quæ hîc docetur cadere in ſiccum hydrωpem.

Gal. ad ſent. 10. lib. 3. περὶ ἄρθρων.

aph. 11. 7.

In sicco hydrope.] Cui quidem morbo, ſimilitudo utris intenti nomen dedit hydrωpis: adjunctionem verò habet ſiccitatis, & ſiccus nominatur à flatulento ſpiritu, quo nimium alvus intenditur. Aliter quoque dicitur τυμπανίας ἢ τυμπανίτης: quia, ſimiliter ut tympanum aliquod, ſonitum edit: pulſato intrà ſpiritu, quando pellis alvi colliditur. Hunc ſapienter Hippocrates verus dictator, ex cauſæ hydropiſicæ, i. flatus, perſpicientia, ſiccum vocavit in Aphoriſmis, ut jam poſuimus in philologia trium hydrωpum. Idem choleræ nomen adjectivum dedit, quam ſpiritus acres flatulenti excitarunt. Sic enim ait. Χολέρης δὲ ξηρῆς, ἡ γαστὴρ πεφύσηται καὶ ψόφοι ἔνεισι. i. *Siccæ autem choleræ alvus inflata eſt, atque intrà ſoni exaudiuntur.* Sed tamen hydrωpis ſicci alia conſideratio eſſe poteſt in hac prognωſi, ut eò ſiccitas illa ſpectare videatur, quòd maneat ſiccus hydrops, de quo ne minimum quidem decidit in ſtranguria. Sic enim ſicci dicuntur morbi, vt vidimus in ſicca pleuritide, quorum vacuatio nulla eſt, nec ulla levatio, ſi quid aliunde foras edatur. Nam ſiccus eſt hydrωps, manetque ſuo ſtatu, vel etiam creſcit in ſymptomatica diarrhœa, quæ dolorificum vel hydrωpificum malum foras non edit: ſed intus incluſum eſſe teſtatur. Denique in omni vacuatione quà morbi cauſa foras non exit, ſed intrà ſubeſſe oſtenditur; ſiccus eſt morbus, de quo verendum, donec à pepaſmo humeſcere cœperit.

aph. 11. 4. Coac. 1. hujus cap. lib. 4. περὶ ὀξέων.

Coac. 3. capite. 16. lib. 2. lib. 2. prog. & Coac. 2. hujus cap.

Ergo.

Ergo. In Sicco Hydrope.] Qui eſt ejuſmodi; aut propria ſpecie & idea, ut τυμπανίας; aut qui nihil concedit de ſuo, nec ulla ex eo deducitur portio cauſæ hydropificæ. Utrunque ſapit τὴν διάνοιαν præceptoris, ut mox videbitur.

Stranguria.] Urinæ ſtillicidium, quod continenter, quaſi guttatim, exprimitur: cujus expreſſionis tam crebræ & exiguæ cauſa eſt, veſicæ imbecillitas, tum ab imtemperie, tum à tumore aliquo, vel acrimonia ipſius urinæ; tum à renibus; tum à venis; in veſicam ipſam deductæ. Quò fit ut ſtranguria omnis poſita ſit vel in morbo, vel in ſymptomate ipſius veſicæ. aph. 58. 5. Atque hîc ſtranguria utriuſque, & morbi, & ſymptomatis, opinionem facit. Ac morbi quidem, intento nimium aqualiculo, qui non diſſimili ratione, opprimendo cogit veſicam ad mejendum, qua prætumidum hepar diaphragma; indeque in anguſtiam redactum pulmonem, ad tuſſiendum. Sic editur ſtranguria crudelis in calculo, cujus oppreſſione, tam crebrò veſica concutitur ad eum excutiendum: ſed fruſtra conando, ex ea concuſſione frequens urina mejitur ſtrangurioſa. Tum illa oppreſſio multùm intenti aqualiculi, veſicam non ſinit ullius inflammationis expertem, nec inteſtinum rectum, cujus tamen vitio veſica non trahitur in ſympathiam ad ſtranguriam; niſi prægrande ſit vitium illud, teſte Galeno, cujus verba hæc ſunt. aph. ſuperiore, & 17. 7. Οὐχ ἁπλῶς ἕτερον ἑτέρῳ ἐπιγίνεσθαι πέφυκεν· ἀλλὰ τοῖς ἀξιολόγοις τῷ μεγέθει. Hæc igitur ſtranguria quæ morbo veſicæ fit ab hydrωpe per ſympathiam propinquitatis; non dubium eſt quin, accretione hydrωpis, terrifica ſit, & mejendi moleſtia corpus infirmum faciat cum acceſſione graviorum malorum quæ veniunt à dolore. Symptomatica autem ſtranguria, id eſt, quæ accidit ſymptomate ipſo veſicæ, non morbo; vel quam veſica edit, non ſuo quidem vitio, ſed alieno; ſæpe finem adfert graviſſimorum morborum. Epid. 1. part. 1. Talis illa fuit de qua hæc ſcripta ſunt. *Inter ſigna omnia fuit unum utile maximumque, quod multos à maximis periculis liberavit, quibus in ſtranguriam mutatio facta eſt, eoque abſceſſus converſi ſunt.* Hæc fuit propria iis quos diu multumque tritæophya febris jam exercuerat. Sed alia eſt hydrωpicorum ſtranguria, quorum hydropes à jejuni phlegmone, vel à torminibus, ortum habent. Nam unde ſunt homines ileoſi, non rarò etiam fiunt ſtrangurioſi, & contrà: aph. 44. 6. & in Coac. infrà. quamvis Galeno parum id placeat. Sed placitum eſt præceptoris, quod non ſine judicio & experientia poſitum eſſe arbitror, nec ratum, nec homini ſapientiſſimo perſuaſum: ut ſpero me aliàs demonſtraturum ſi Deus voluerit, cùm ea de re ſuo agetur loco. Ergo ſi ex eodem fonte ſtranguria incidit ubi fit ileus, & ibidem hydrωps ab eadem cauſa exurgit; commoda erit ſtranguria, ſi fiat per metaptωſin hydrωpis per quam hydropifica cauſa liberè foras exeat: declarat id ipſum levatio. Incommoda autem per ἐπιχύσιν propagata, quæ, ut jam poſui, dolorificum malum foras non edunt: ſed ipſum intus incluſum eſſe teſtantur. Argumento eſt incrementum hydrωpis, & major moleſtia quàm ſolebat.

Prava est.] Signo & cauſa. Utriuſque ratio patefacta eſt in hiſtoria ſtranguriæ, ſuprà hîc poſita. Sed ut complectar brevi quæ fuſiùs dicta ſunt. Prava eſt quidem ſtranguria ut ſignum: quoniam ſymptomatica eſt per propagationem hydrωpis in quo ſumma ſunt omnia ſymptomatum hydrωpicorum. Ac tantùm abeſt ut adjumentum adferat levationis, ut incommoda multa inferat: proptereaque cauſam obtineat pravitatis. Non enim fugax eſt, ut critica illa prædicta quæ profuit Thaſiis ad febrem tritæophyam: ſed πολυήμερος, id eſt, *diuturna*, & moleſtiſſima, quæ, ſicut dolor omnis, acerbitate ſua & vigiliis facit corpus infirmum, & unà corruptionem adjungit humorum. Hinc febrium ortus & paroxyſmi, omniumque penè malorum productio.

Prava est autem quæ paucam habet hypostasin.] Ac diceret; hoc ſignum eſt ſyllogiſticum atque certiſſimum argumentum ſtranguriæ, non quidem naturæ, ſed merito morbi ſuſceptæ, quam nec perirrhœâ urinæ fundit afflictarum partium expurgatio: quòd urinæ nulla ſint præditæ hypoſtaſi, aut perexigua Quo nomine hypoſtaſeos, non debet intelligi nec fingi animo illa quæ ad criſin apparet febrium acutarum, lævis, æqualis, & alba: ſed albuminea, craſſa, γονοειδής, i. *genituralis*, quæ ſpeciem & ideam præ ſe fert genituræ humanæ, per quam exolvuntur ferè hypogaſtrici omnes morbi à pituita: non rarò etiam convulſiones ac febres quæ ſunt natura vetuſtæ. Atque hujus hypoſtaſeωs deſcriptio eſt in illa hiſtoria Thaſiorum, de quibus hæc ſcripta ſunt à præceptore. 1. Epidem. part. 2. Πολλοῖσι δὲ καὶ περίῤῥοιαι μετὰ πόνου ξυσματώδεες, πυώδεες καὶ στραγγουριώδεες. i. *Circumfluebant multis urinæ abradentes, puriformes, ſtrangurioſæ.* Deinde ſubjecit. Οὐ νεφριτικαί· ἀλλὰ τουτέοισιν, ἀλλὰ ἀντ' ἄλλων. i. *Non erant nephriticæ: verum his pro aliis alia.* Quod eſt ejuſmodi ac ſi diceret, Tales urinæ non vitio renum fluebant, nec ipſius veſicæ: verùm per μετάπτωσιν, atque, ita dicam, ἀπόθεσιν partium ſuperarum implicitarum morbo, & ſe humore morbifico exonerantium. Talis eſt illa hypoſtaſis de qua in convulſione ſic legitur. *Quin etiam prodeſt, urinam fluere albumineam.* Talis & illa de qua illud memoriæ proditum eſt ab Hippocrate. Coac. 11. c. 14. lib. 2. 6. Epid. part. 2. Ἐν Περίνθῳ τὸ γονοειδὲς τὸ τοιοῦτον ὅ, τι κρίσιμον, καὶ τῶν ἤτρων τὰ τοιαῦτα. ὅτι αἱ οὐρήσιες ῥύονται· ὅταν οὔτε φύσης πολλῆς, οὔτε κόπρου πολλῆς γλισχρῆς διελθούσης, ἐλαπάσσηται. i. *Perinthi urina geniture ſimilis, vel ipſum geniturale quod cernitur in urina, tale nobis viſum eſt, quale criticum quippiam eſſe ſolet. Et verò talia ſunt hypogaſtriorum, quorum vitia tumorifica tollunt urinæ, cùm illa nec multo flatu, nec multo ſtercore glutinoſo reſidunt,* 1. Epid. & aph. 31. 7. Nam ut abſolvam; enæoremata genituralia, ut in febre acuta mortiferè apparent: ſic in vetuſta, pituitæ oſtendunt purgationem. Nec verò mirum videri debet urinas reddi ſtrangurioſas & genituræ ſimiles, per expurgationem pituitæ à meſenterio & inteſtinis: quando hujuſmodi ſæpe feruntur in convulſione per μετάπτωσιν à nervis ad venas: ſicut à venis ad nervos non rarò fit μετάστασις, unde incidit tremor atque delirium. Atque mirari deſinet qui attentè legerit & intellexerit aph. 26. 6. hunc aphoriſmum Hippocratis. aph. 52. 7. *Quibus inter ventrem, & ſeptum tranſverſum prolapſa eſt pituita*

quæ

quæ facit dolorem, nec exitum habet in alvum alterutram; his converſâ per venas ad veſicam pituita, malum exolvitur, ſive ſanatur. Ibi Galenus docet, egregios naturæ conatus, qui vulgò miraculis apponuntur in molienda & abſolvenda vacuatione cujuſque humoris morbifici.

5 Τοῖσιν ὑδρωπιώδεσιν ἐπιληπτικὰ ἐπιγινόμενα ὀλέθρια. ἀλλήλων τε σημείων μοχθηρῶν, καὶ κοιλίας καθυγραινούσι.

Hydrωpicis quæ ſupervenit epilepſia, funeſta. Cùm enim ſigna hæc mutuò certent inter ſe maleficentia: tum verò profuſiores faciunt alvos.

Ex eodem Fonte multa oriri ſymptomata novum non eſt: quando ἐπιγένεσις graviſſimorum morborum varia eſſe ſolet. Atque ut idem fons multos fundit rivulos: ſic idem morbus multa ſymptomata epigenomena, quoquo ſe verterit & curſum inflexerit ejus perennitas. Ac ne longum faciam, lectoremque obruam multis exemplis quæ theωrematis hujus catholici veritatem oſtendunt; paucis abſolvam, eo contentus quod ponitur in hac prognωſi epigenomenon grave ipſius hydrωpis. Eſt autem epilepſia quæ novè incidit in hydrωpicos, quorum, & ipſi, unde nomen habent, hydrωpes, per epigeneſin oriuntur.

Hydropicis.] Ὑδρωπιώδεσι, i. qui ſpeciem & formam gerunt hydrωpis in abdomine utriformi per ἐπιγένεσιν lumborum & ilium, vel in prætumidi, nimiumque turgidi totius corporis inæqualitate, à nimia ſanguinis ad hepar refluentis abundantia, ipſumque calorem ſanguificum ſuffocantis.

Epilepsia.] Injuſſa corporis univerſi convulſio cum læſione ſenſuum atque mentis, quam edit cerebri proritati contractio, mox inde ſpinalis medullæ, & inde nervorum omnium, motui atque ſenſui præfectorum. Atque hæc quidem convulſio epileptica, non eſt nervorum, convulſificam intra ſe cauſam habentium; videlicet repletionem aut ſiccitatem: ſed unius tantùm principii, hoc eſt cerebri, depravato accidit motu, non vitio artuum contractorum: ut cætera omnia quæ incidunt genera partium convulſarum: earum dico quarum injuſſa contractio eſt, non ſimplex collectio. Simplex autem collectio eſt illarum quæ, à paralyſi oppoſitarum & antagoniſtarum, ipſæ ſua ſponte, non noſtra, principium verſus colliguntur. Sed olim multa diximus de convulſione. [cap.14. hujus 2. lib.]

Quæ supervenit.] Per epigeneſin cauſæ hydropificæ, vel ipſius ſymptomatis, unde proritati cerebri, & ea proritatione multùm afflicti, contractio eſt, non autem concuſſio: qualis edi ſolet quando ipſum potens eſt ἐρεθισμοῦ, & proritantis cauſæ. Hîc autem labaſcit; ac dominatu regitur illius cauſæ malignæ, cujus appulſu contrahitur. Sed ille appulſus fit primùm per ἐπιγένεσιν cauſæ hydrωpificæ quæ tum à lumbis & ilibus, tum à refluxu ſanguinis, olim per ſedem vel uterum profluentis, ortum habet. Deinde verò per propagationem ſymptomatis ipſius hydrωpici. Ac de lumbarium vitiorum propagatione vetus eſt illud. *Diuturni circa lumbos & ilia, tum qui ad hypochondria prorepunt dolores cum febre & cibi faſtidio, ſi fortiter inde ad caput tranſierint; crudeliter illi convulſifico modo necant.* [Coac.13.c. 12.lib.2.& prorrh.8. ſ. 3. 1. prorrh.26. ſ. 3. 1.] Nam dolorifica lumborum mala quæ propagantur ad cervices & ad caput, viciſſitudinem adferunt convulſionis & paralyſeos. Atque in ea viciſſitudine, graviſſimorum morborum tempora exiguntur. Sed tamen Galeno viſum eſt, credibilius eſſe, natam ex anadrome lumborum paraplegiam tolli oborta convulſione. Quid verò? nonne huc ſpectat etiam illa prognωſis? *Ex dolorifici lumborum mali excurſu, oculorum perverſio; grave malum.* [Coac. 10. c.12. lib.2. & in prorrh.] Poſſem hîc ego plura ex Hippocrate ad hunc locum adferre: ſed hæc ſufficiant. De ſanguifluorum autem muliebrium, & hæmorrhoicorum refluxu ad hepar, unde hydrωpes, ſi quidem ultrà fiat eorum propagatio; in promptu ſunt illa ſymptωmata epileptica. *Qui ſtatis temporibus ſanguinem profundunt, ſi careant eo beneficio, nec ampliùs loco profundant; vitam finiunt epileptici.* [Coac.20. c. 13. lib.2. & prorrh. 39. ſ. 3. 1.] Nam & Hippocrates inter ſymptomata quæ veniunt ex puerperiorum excurſu; commemorat θράσος ἰφθαλμῶν ἰκωδέων. Nam hyſtericarum ferè comes eſt convulſio epileptica, fugax tamen & facilis, ſine febre; non quia proritando potiùs quàm exhauriendo fit, ut poſui: ſed quia fugax ejus cauſa, ſicut & ſuffocationis hyſtericæ. [Coac. 3. c. 14. lib. 2.] Hîc autem fixa eſt firmiter quæ facit hydrωpem. Ex quo efficitur, propagationem penè infinitam videri, αὐτῶν τε ἐπιφερόντων καὶ τῶν ἐπιφερομένων, i. *propagantium & propagatorum inde malorum.* Nam quæ in hydrωpicos incidit epilepſia, & cauſæ ipſius propagantis hydrωpem, & propagati hydrωpis ſymptωma eſt epigenomenon. Nam & hydrωpico ſymptωmati ſupervenit epilepſia, non minùs quàm ipſi cauſæ hydropificæ: quoniam in hydrωpe ſtabulum eſt corruptionis quæ facilè, cerebrum laceſſendo, conſecutionem adfert horrendæ illius epilepſiæ; idque tum appulſu venenatæ cujuſdam auræ, tum tranſlatione malignæ hydrωpis cacochymiæ: ſicut vidimus in Comitiſſa Grueriana. Ac talis epilepſia mox vertitur in apoplexiam mortiferam & inſanabilem. Sed aliàs multa ſcripſimus de malo epilepſiæ quod magnum ab Hippocrate nominatur. [c.14. hujus 2. lib.]

Cum enim mutuo certent inter se maleficentia.] i. Cùm mutuò ſe afficiant, mutuaſque tradant operas in ægri perniciem, ut alibi ſcripſit Hippocrates, συντιμωρέουσιν ἐς τὸ κακόν: [lib.1. περὶ νούσων.] quoniam ſyntimoriæ maleficæ cauſa eſt ipſa epigeneſis, quæ, ut ita dicam, par pari refert ei morbo & loco unde propagatio ipſa fit, ipſumque cumulatè auget malis atque damnis ægrotum. Nota ſunt illa præceptoris; quòd malè orta, peſſimè ipſos habent quos invaſerunt. [lib. de locis.] Et. Τῶν νοσημάτων ὅ, τι ἂν ἕτερον ἐφ᾽ ἑτέρῳ γένηται, ὡς τὰ πολλὰ ἀποκτείνει. i. *Quorum morborum alter ſupervenit alteri; maximam ille partem interimit.* [lib. περὶ παθῶν.] Et, quò plures principatus in vitio ſunt, eò res ægri pejùs eunt. Eſt autem epilepſiæ tanta, ut ſic dicam, atrocitas, ut nulla vis

vis naturæ major αὐτομάτως poſſit inferri, quàm quæ ab ea infertur. Eſt enim regina convulſionum, quæ omnes per injuſſam contractionem natæ, crudeliſſimæ ſunt. Ac demonſtratum eſt alibi, quòd illa demum ſymptomata citæ mortis, ac jamiam venturæ argumenta ſunt & cauſæ ipſæ, quæ cum ſignis effœtæ naturæ, offenſionem ipſi quoque inferunt intolerabilem. (Coac. 9. c. 14. 2.)

Tum vero faciunt profusiores alvos.] Per ἀτονίαν ventriculi quæ accidit per ſympathiam cerebri epileptici, cujus maleficium illud eſt, ut injuſſus contrahat ſeipſum verſus partes illas quæ noſtra ſponte, i. προαιρετικῶς, & juſſu noſtro moventur: eas verò exolvat quæ ſua ſponte, i. αὐτομάτως, non noſtra, opus quæque ſuum faciundo, vitæ inſerviunt conſervandæ; ut ventriculus, coquendo & appetendo; inteſtina, diſtribuendo & excernendo. Atque hoc profluvium alvi, non eſt criticum hydrωpi ſanando; ut eſſe jam diximus illud de quo hæc ſcripta ſunt à præceptore. *Si cui leucophlegmatia implicito fortis incidat diarrhœa, morbum exolvit.* Et, *Si quis dominatu hydrωpis tenetur, per venas aqua profluente in alvum, ſanatur.* (aph. 29. 7. aph. 15. 6.) Sed eſt omnino ſymptomaticum lientericum, & ſoboles cruditatis. Atqui mox infrà dicetur, diarrhœam hydropis criticam, eſſe debere omnis cruditatis expertem. Hîc autem cruditas & lienteria, ortum habet ex eo quod omnia cerebri undecunque afflicti mala, cum ſtomacho facilè ſocietatem ineunt: idque vel una generis ſimilitudine, qua νευρωδέστατ☉ omnium eſſe dicitur, proptereaque cerebri omnium συμπαθέστατ☉. (lib. 2. περὶ ἄρθρων.) Non igitur inde facta profuſior alvus, hydrωpico ullum videtur adjumentum adferre: ſed maximam potiùs noxam atque damnum ingraveſcentis hydrωpis, & virium collapſarum. Quicquid enim morbum auget, fovetque, & unà corpus facit infirmum, deſperationem adfert ſalutis. Ac tam nocenter hydropicum afficit hæc lienteria, quàm pleuriticum illa diarrhœa quam eſſe dicit Hippocrates αὐτὸ τὸ κτεῖνον, i. *illud ipſum quod perimit.* (lib. 2. περὶ νούσων. comment. ad aph. 12. 5.) De qua, ut jam diximus, hæc ſcripſit Galenus. Γίνεται μὲν γὰρ τὸ τοιοῦτον σύμπτωμα, ἐπ' ἀρρωςίᾳ τῆς δυνάμεως· αὐτό τε πάλιν ἀρρωςέραν ἀπεργάζε☉.

6 Ἐν τοῖσι χολώδεσι κοιλίη ταραχώδης διαδιδοῦσα σμικρὰ γονώδεα, μυξώδεα, καὶ πόνον περὶ ἦτρον ἐμποιέοντα, καὶ οὖρα οὐκ εὐλύτως ἰόντα. ἐς ὕδρωπα ἀποτελευτᾷ ἐκ τῶν τοιούτων.

In bilioſis alvus turbata quæ pauca exhibet ſimilia genituræ, atque mucoſa, & circa hypogaſtrium dolorifica, nec urinæ faciles in meiendo; ex talibus deſinunt in hydrωpem.

Ibi demum hydrωpes in metu ſunt, ubi cauſarum hydrωpificarum eſt concurſus, maleficentia inter ſe pariter concertantium ad generationem hydrωpis. Sed in bilioſis, cauſarum eſt concurſus ad hydrωpem, quibus apparent & fiunt quæ ſcripta ſunt in hac prognωſi. Quod ſic aggredior ad demonſtrandum.

In biliosis.] Qui ſunt ejuſmodi temperamento, habitu, & diæta, i. victu & inſtituto, quod ἐπιτήδευμα Græci vocant. (lib. 2. περὶ φύσι☉.) Ac temperamento quidem, qui hepate ſunt calidiſſimo, & hepatite turgida ſanguine bilioſo. Habitu verò bilioſi hoc loco ponentur, quos ἄνω καὶ κάτω hujuſmodi eſſe narrat Hippocrates; (lib. 2. περὶ ὀξέων.) quorum exempla leguntur apud Galenum in Paulo rhetore, & Eudemo philoſopho, qui tamen πικρόχολ☉ erat temperamento. (ibid. & in arte parva.) Sed illi tota compagine pituitoſo, ac bile ſurſum refluente, aſtrictior erat alvus, crebra vomitio bilioſa. Huic verò bilioſæ dejectiones: vomitio bilis nulla. Bilioſi autem diæta ſunt; inſtituto quidem, qui in labore, & animi contentione, ſæpe irarum æſtu fluctuantes; ac ſuum defraudantes genium, corpus conficiunt. Victu autem, ſeu victus ratione, bilis abundat in iis, proptereaque ſunt bilioſi, de quibus hæc ſcripſit præceptor. Ἀπὸ τῆς κρεοφαγίης βοείων κρεῶν, καὶ ἐξ οἰνοφλυγίης ἐν τῷ καιρῷ τοῦ θέρε☉, ἡ χροίη σιδιοειδής ἐςι. πάντα γὰρ πάντα τῆς τοιαύτης τοῦ ἔτεος ὥρης πολεμιώτατα τῷ ἥπατι, καὶ χολὴν μάλιστα προσάγουσι πρὸς τὸ ἧπαρ. (lib. περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν.) i. *Ex bubularum carnium edacitate, vinique immodica potione, idque potiſſimùm æſtate; color eſt ſimilis malicorii. Omnia enim prædicta, ſunt hepati eo tempore infeſtiſſima, bilemque adducunt & ſiſtunt ad hepar.* Sic Apollonio facta eſt bilis acceſſio, natura jam bilioſo, editaque ſunt exempla intemperantiæ. (hiſt. 13. par. 3. 3. Epid.) Ergo In biliosis.] Temperamento, habitu, atque diæta: quorum bilioſa natura atque conditio, cum ætate accrevit ſimul, eaque συγγενὴς à prima complexione atque compagine, facta eſt σύντροφ☉ καὶ ἐπαυξής; idque potiſſimum conſtanti ætate, quo tempore ad ſummum perducta eſt.

Alvus turbata.] Cujus egeſtio crebra eſt, cum torminibus atque morſu. Sic enim Galenus τὴν ταραχὴν alvi deſcribit, unde dicitur ταραχώδης. (3. Epid. part. 3.) Verba Galeni hæc ſunt. Τὸ ἐς τὴν κοιλίην ἐνεχθὲν, ὑπιὸν κάτω μετὰ δήξεως· ἐργάζεται τὴν ἐκταραξιν. i. *Quod in alvum defertur, ſi cum morſu ſubducitur, perturbationem facit.* Quanquam reperio apud Galenum, τὸ ταράττειν ῥῆμα, οὐ τὴν σύμμετρον ὑποχώρησιν, ἀλλὰ πλεονάζουσαν δηλοῦσθαι. i. *verbum hoc, perturbari, non modicam indicare dejectionem, ſed nimiam ejus abundantiam.* Hîc tamen ſecus eſt, quod ſic habet.

Quæ pauca egerit.] Proptereaque non lege critica & ſalutari: quia nihil paucum eſt criticum. Atque hoc ſolo quantitatis vitio exlex eſt illius legis quæ ſancita eſt de alvi perturbatione ſpontina, his verbis. Ἢν μὲν οἷα δεῖ καθαίρεσθαι, καθαίρωνται. *Si qualia purgari decet, purgentur.* (prorrh. 7. ſ. 2. 1.) Nam illud οἷα, quo ſignificantur τὰ καλὰ καὶ κρίσιμα, minimè locum habet in tam exigua quantitate. Nam illud paucum, ſymptoma eſt langueſcentis vel nimium oppreſſæ naturæ. Sed ejus alvinæ turbationis ſymptomaticæ alia ſunt argumenta hîc poſita.

Genituræ similia.] Quorum tametſi diverſa eſt ratio, indeque varia evidentia, tam ad interitum, quàm ad ſalutem: hîc certe adduci non poſſum quin ea putem colliquamenta eſſe tenuium inteſtinorum, quorum adeps liquitur, ac dejectiones edit velut opimas. i. albas & læves, cujuſmodi ſcriptæ ſunt in prognoſtico de dyſenteria. Liquitur autem adeps à vi tabifica tum ardoris hepatici, tum bilis, abradendo, inteſtinis moleſtæ. Sin autem bilis ipſa nacta ſit τ̃ ἄνω πικρόχολον, ejuſque, ut ita dicam, clyſtere careant inteſtina; tum hectica intemperies quam infert pituitæ manſio, ejuſque ſuppreſſa egeſtio, ſimiliter hydrωpem faciet, ut illa quam intulit bilis appulſus, unde liquitur adeps inteſtinorum. Atque hîc glutinoſa mucoſa egeruntur & pauca. Hîc etiam duæ in promptu ſunt cauſæ hydrωpis: una quidem ὑλικὴ, i. *materialis*, videlicet pituitæ collectio: altera verò ποιητικὴ, i. *efficiens*, intemperies hectica tenuium inteſtinorum quæ pituitam intus incluſam mutat in aërem flatulentum.

lib.2.prog.

aph. II. 4.

Et circa hypogastrium dolorifica.] Quæ διὰ ξύσιν καὶ τρηχυσμὸν, i. *quæ abradendo & exaſperando*, partibus illis moleſta ſunt, ut ſuprà jam diximus.

Nec urinæ faciles in mejendo.] Non quidem veſica plena, ſed vacua: ut nulla veræ iſchuriæ ſit excuſatio, quæ propria eſt veſicæ, cùm vel ſenſio nulla excitatur, nec proritatio ad meiendum, ſenſu amiſſo: vel nulla vis excernendi lucet, qua reddat urinam: vel urinariæ fiſtulæ tanta eſt oppilatio, ut exitum urina non habeat. Sed ideo non ſunt faciles in mejendo; vel quòd earum materia derivetur in alvum, nec tamen excitat diarrhœam: vel ipſi renes laborent in officio mulgendi ſerum à ſanguine; vel impeditió ſit illac tranſeundi ad ipſam veſicam. Sed iſchuria hæc prævertit morte hydrωpem. Eſt igitur talis ratio præceptoris. Quemadmodum in aquarum perennitate, quæ poſita eſt in ſyndrome prædictarum cauſarum, hydrωpis occaſio præripitur; ſicut & ipſe jam exortus ſanatur; ſi vel diarrhœa cruditatis experte, vel perirrhœa liberali, aquarum copia excludatur: ſic denegato exitu per illos veluti aquæ ductus, ex earum collectione hydrωps aſſurgit. Quod ipſum declarat illud quod ſequitur.

Ex talibus desinunt in hydropem.] Ac ſi diceret; ex perenni fonte aquarum qui cernitur in cauſis hîc poſitis, neceſſariò venit ſymptωma hydrωpicum, ſi fontis illius nulli ſint rivuli, pet urinæ ductus aut fæces: ac neque diarrhœa cruditatis experte, nec perirrhœa, hydrωpis materia & occaſio præripi poſſe videatur.

7 Ὑδερώντι πυρετώδη οὖρον μικρὸν καὶ τεταραγμένον· ὀλέθριον.

Si cui aquoſo cum febre urina pauca ſit atque turbida; pernicioſum.

Superiore prognωſi ea mens fuit atque διάνοια præceptoris, ut planum faceret, ibi demum hydrωpis molem aſſurgere, ubi cauſarum ejus coitio eſt, quàm συνδρομὴν Græci vocant: & impeditio nulla, quin ea moles aſſurgat. Ac ſyndrome quidem cauſarum eſt, in biliosis deſcriptis, quorum alvus pauca egerit, partim genituræ ſimilia, partim mucoſa, & circa hypogaſtrium dolorifica. Quæ ſunt ejuſmodi, ut malum ſubeſſe intus, non foras exire teſtentur. Impeditio nulla eſt molis hydropicæ, quando aquarum perennitas non habet exitum per diarrhœam aut perirrhœam urinæ liberaliter confluentis & effluentis. Hîc ſigna ponuntur hydrωpis funeſta, quæ ducuntur è cauſis mortiferis. Ac ſigna quidem funeſta ſunt, urinæ paucæ & turbidæ. Cauſæ autem mortiferæ, ingraveſcens hydrωps, & febris. Atque ſic epilogiſmus eſt præceptoris. Si cum acceſſione cauſarum mortiferarum, evidentia ſit pravorum ſignorum atque lethalium; ibi non deſperata ſolùm eſt ſalus, verumetiam mors in propinquo. Sed epilogiſmi hujus analogiſmum ſic recenſere oportet.

Si cui aquoso.] Conſultò verti *aquoſum* τ̃ ὑδερῶντα: quoniam nomen illud non eſt cujuſvis hydrωpici, ſed ejus tantùm qui ſtagnat aquis, & implicitus eſt vero aſcite. Ac philologiæ hujus philoſophicæ, documentum ſtatuit illud quod alibi legitur ſcriptum his verbis. ὑδερῶντας θᾶσσον τάμνειν. Pertinet autem illud præceptum ad vacuationem aquarum ſtagnantium, ex quibus ὑδερῶντες nominantur potiùs quàm ex abdomine utriformi, quod etiam tympanitarum commune eſt ut aſcitarum. Nam ex abdomine utriformi, ſimiliter nominatur tympanias hydrωps, ut ipſe aſcites. Ergo. Si cui aquoso.] i. Aquarum in alvo ſtagnantium nimia abundantia multùm implicito, quas genuit hepatis ἀτονία vel ſuffocatio caloris ſanguifici, vel etiam maraſmus retorridus, fruſtrata in totum operatione ſanguifica. Earum verò aquarum perennitatem excipit lien, quam in omentum deponit, mox illud in amplitudinem alvi, & inde aſſurgit verus aſcites qui tum ab humore, tum à forma utris quam exhibet, nomen habet hydrωpis.

6.Epid. part. 7.

Cum febre.] Vel exorta novè acuta, vel exacerbata: tum à putredine aquarum ſtagnantium, tum hepatitis ipſius impuritate, cujus cum ipſo corde facilis communicatio eſſe ſolet, unde vel exoritur febris quæ priùs non fuit; vel, ſi priùs fuerit, exacerbatur. Atque hujus febris ſymptoma eſt, geminata corruptio partium ſtagnatarum & ſitis inexplebilis: cui gerendus mos, liberaliter ſe potu frigidæ invitando. Nam ſitis tædia non facilè nec toleranter feruntur: quia ſunt tædia penè intolerabilia. Sed tamen potio non ultrà danda eſt, quàm ut vitam ſuſtineat: optimaque eſt quæ urinam movet.

Urina pauca sit.] Cujus tamen liquor vel ὀῤῥὸς, nec febris ardore conſumptus eſt: nec diarrhœâ profluxit; nec etiam ſudore diffluxit: nec verò tantum ejus tranſiit ad veſicam,

cam, quantum ſolebat: non quia in vitio ſunt renes vel aquæductus: ſed quia omnis humor curſum ad lienem inflectit, quem cùm explevit, tandem effunditur in omentum; & inde in ſpatium illud quod eſt inter omentum & tunicam peritonæum. Nullus enim aſcites oritur ſine conſenſu & conſpiratione ipſius lienis. Eſt igitur urinæ paucitas, ab inopia ſeri aliò confluentis quàm ad urinæ ductus. Ac nulla hîc renum malemerentium, nec urinæ ductuum, accuſatio eſſe poteſt: niſi fortè in vitio ſint, ipſâ quotidiani officii vacuitate, aut ſaltem remiſſione, ignaviores.

Atque turbida.] Similiter ut illæ urinæ jumentorum ſimiles, quæ cùm agitatæ fuerint, diu depoſitæ non reſidunt. Ac tales urinæ dicuntur οὖρα θολερὰ, οἷα ὑποζυγίων, ἀκατάστατα, καὶ ἀνυπόστατα. Sunt autem ejuſmodi, perturbato ſero in venis, à ſpiritu flatulento, & intus incluſo febrili ardore. Ac peſſimæ ſunt tales urinæ: ut ſigno quidem; quia denunciant paupertatem caloris nativi, & incrementum ejus qui contra naturam eſt, eique internecinum bellum indixit: ut cauſa autem; quoniam tranſlationem habent ſurſum ad caput, unde dicuntur cephalalgicæ, & convulſificæ, ut in Polyphanto.

lib. 1. & 3. Epid.
aph. 70. 4. & 7 Epid.

Perniciosum] i. Non ſolùm deſperatæ ſalutis eorum qui ſervari non poſſunt, ſed mortis propinquæ. Nam ſi τὰ ὀλέθρια, ἀσήμως ῥαϊσωνήσαντα· θάνατον σημαίνει, i. *pernicioſa, immeritò ſedata; mortem ſubeſſe teſtantur*: quidni mortifera erunt citæ mortis & jamjam venturæ, pernicioſa quæ meritò ingraveſcunt, & ſignis comitata ſunt planè funeſtis? Hujuſmodi ſunt urinæ paucæ ac turbidæ, nec tamen nephriticæ, quarum explicata ratio in hydrωpe aquoſo, & febre ſitifera; invaleſcentis mali, & triumphatæ naturæ, collapſorumque omnium præſidiorum, ſigna oſtendit. Πάνυ γὰρ δασέα οὖρα, καὶ ἀνατεταραγμένα· σημεῖον ἀκριβὲς κεφαλαλγίης καὶ σπασμοῦ, καὶ θανάτου. i. *Urinæ valde craſſæ, turbatæ; ſigno ſunt certiſſimo cephalalgiæ, convulſionis, & mortis.* Eſt igitur verum quod initio poſui ad demonſtrandum id quod ſcriptum eſt in hac prognωſi. Si cum acceſſione cauſarum mortiferarum, evidentia quoque eſt ſignorum lethalium; mors in propinquo eſt. Sed eam cauſarum mortiferarum acceſſionem demonſtravimus in aquoſo languore & febre: ſignorum lethalium ſuper his evidentiam, in urina pauca & turbida. Quamobrem epilogiſmo ſuum attulimus analogiſmum, cum veritate hujus prognoſeωs.

prorr. 17. ſ. 2. 1.
7. Epid.

8 Ἐπὶ δὲ ὕδερῳ ἀρχομένῳ, διαῤῥοίη γινομένη ὑδατώδης χωρὶς ἀπεψίης· λύει τὸ νόσημα.

Jam verò ineunte hydrωpe, ſi aquoſa incidat diarrhœa, cruditatis expers; morbum exolvit.

Quæ scripta ſunt hactenus de hydrope; omnia metum adferunt atque mœrorem. Scripta autem ſunt de cauſis hydropificis, earumque origine: tum de ſymptomatis quæ per ἐπιγένεσιν propagantur; alia quidem ſurſum; alia verò deorſum. Noviſſimè poſita ſunt etiam ſigna hydrωpis funeſta quæ ducuntur è cauſis mortiferis. Nunc operæ precium fuerit, animum revocare ad criſin hydropis, quæ ipſum reficiat, & conſoletur ſpe aliqua ſecundæ valetudinis. Eſt igitur in hydrωpe ſpes aliqua ſecundæ valetudinis; primùm in quo plus vacuatur humoris, quàm aſſumitur; deinde verò qui, lege critica, hydrωpificum excernit humorem, quò, quà, & quemadmodum, natura duce, ſuſcipitur atque perficitur ipſa excretio. Ac nulla eſt ratio excernendi potior, neque commodior, quàm ea quæ, per diarrhœam aut perirrhœam, ſponte abſolvitur. Nam præceptoris illud judicium eſt; quòd. *Si quis leucophlegmatiæ dominatu tenetur, à diarrhœa forti ſanatur.* Et. *Si quis hydrωpe implicitus ſit, aqua per venas in alvum profluente; morbo defungitur.* Verùm, ut obiter moneam, quòd ἰσχυρὴν eſſe velit diarrhœam hydrωpis; non eò certè dixit ut longa ſit: ſed ut libera & liberalis. Id ipſum declarat illud quod alibi ſcriptum eſt de cruenta dyſenteria λόγῳ τῆς φύσεως, i. *natura duce* ſuſcepta. Ὁρμᾶται μὲν λαύρως καὶ ἰσχυρῶς· ἀτὰρ οὔτε πολυήμερος γίνεται, οὔτε θανατώδης. i. *Cietur liberaliter atque fortiter: ſed tamen nec longa eſt, nec mortifera.* De perirrhœa autem ſolenne eſt illud quod nuper adduximus. *Quibus inter ventrem & ſeptum tranſverſum prolapſa eſt pituita quæ facit dolorem, nec exitum habet in alvum alterutram; his converſa per venas ad veſicam pituita; malum exolvitur.* Eſt igitur hujus prognoſeωs hic epilogiſmus. Ea demum ſalutaris vacuatio eſt, quæ incidit in hydrωpem; qua & morbificus humor atque ut decet, quemadmodum, quà, & quantum, & quando neceſſe eſt, vacuatur. Hujuſmodi eſt aquoſa diarrhœa, cruditatis expers, quæ prorumpit circa hydrωpis initia. Sed hujus prognoſeωs veritatem oſtendet qui ſequitur analogiſmus. Eſt autem hujuſmodi.

aph. 29. 7. & lib. περὶ χυμῶν aph. 15. 6.
lib. 4. περὶ ἄρθρων.
comment. ad Coac. 4. hujus cap. aph. 52. 4.

Jam vero.] Ac ſi diceret: patefacta omni cauſa hydrωpis, omnique ſymptomate quod incidit per epigeneſin; perſpectis etiam ſignis fatalibus ad interitum; ſequitur ut dicam de criſi qua quidam hydropici periculo defunguntur.

Ineunte hydrope.] i. Circa hydrωpis initia, cùm adhuc validæ ſunt vires ægroti, quarum ope tanta contentio eſt naturæ, ut miraculo apponi ſoleant inſperatæ, & inſuetum per iter, excretiones quas ipſa molitur & perficit. Ac tum ineunte hydrope, nondum in corruptionem adductis viſceribus à vitio & putredine aquarum jam pridem in alvo ſtagnantium. Quod certè cùm ita eſt, fruſtra ſuſcipitur aquarum vacuatio, tam ſponte ſua, quàm noſtra: quod dicere ſolet præceptor αὐτομάτως, καὶ προαιρετικῶς. Propterea illud edictum eſt dictatoris. Ὑδρωπιῶντας θᾶσσον τάμνειν, i. *aquoſos citò ſecare.* Nam ubi locus eſt ſectioni ad vacuationem aquarum: ibi ſalutaris eſt etiam, quæ ſua ſponte incidit, a-

6. Epid. part. 3.

quoſa diarrhœa cruditatis expers; neque aliter fit hydrωpici commodo: quoniam fruſtra emittitur aqua quæ vitiatis viſceribus ſubinde enaſcitur; niſi fortè geminata corruptio in metu ſit, niſi aqua emittitur quæ contra naturam ibi ſubſiſtit, quæque nocet hepati, & œconomiam labefactat partium nutritiarum, mox autem ſpirabilium. Id metuens bonus

lib. περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν.

medendi artifex atque magiſter Hippocrates, crebrò dabat operam purgationi, ſurſum, deorſum, ut viſum erat. Ac ſurſum quidem, elleboro: deorſum autem, cneoro, ſextis quibuſque diebus: hippophais ſucco, octavis: grano cnidio, decimis. Nec verò illa pharmaca eò dabat, quòd ſperaret, emiſſo humore, ſanari poſſe hydropem: ſed ut aquarum vitaret incommoda, quæ ibi ſubſiſtunt, & ſtagnando putreſcunt: tum ut emiſſus humor, medicinæ locum faceret quam intus incluſus impedit. Eò etiam potui dabat vinum Mendæum album, quod erat ſuaviſſimum atque pauciferum. Quòd ſi ſua ſponte alvus ferretur liquidis excrementis, vinum dabat auſterum. Et ſi purgando nihil proficeret, pyrωticis eſcharωticis, & ferro, qua data porta, humori vacuando exitum foras moliebatur. Atque hæc omnia remediorum genera, ſuo quæque loco & ordine, circa initia præcipit adhibenda, iis verbis. Ταῦτα δὲ καὶ ἀρχὰς ποιέειν τοῦ νοσήματος.

Si aquosa incidit diarrhoea.] i. Alvi profluvium quod continenter fit liquidis excrementis, idque ſine ulla ciborum cruditate, quam fundit lienteria: tum ſine cruenta dejectione, quam exprimit dyſenteria. Sic enim poſitæ ſunt differentiæ illorum trium profluviorum alvi. Diarrhœam autem vult eſſe aquoſam, ut ſecus ab ea ſit hydropico, quàm ab illa nuper prædicta, hydrωpis toto genere ſymptomatica, quæ dolorificum malum foras non edit: ſed intus incluſum eſſe teſtatur. Eſt autem chylωſa, quæ nec prætumidum ventrem adæquat, nec ipſos lumborum & ilium dolores exolvit. Ex aquoſa igitur diarrhœa ſecus eſt planè hydropico quàm ab illa prædicta: quoniam ex aquoſa tam bene eſt illi, quàm ex chylωſa malè. Eſt autem bene: quia dolorificum malum foras exit; ac vacuatur id quod vacuari poteſt. Hinc tumidus venter ſubſidit; dolor ſedatur; medicinæ locus eſt ad viſcerum ἐπανόρθωσιν, quam impediebat aqua intus incluſa. Tum verò non eſt in metu ampliùs noxa prægrandis quam partibus inferunt aquæ ſtagnantes: nec verendum ampliùs de tranſlatione ſurſum aquarum, quæ tuſſifera eſſe ſolet, atque mortifera. Denique hæc diarrhœa, omnium commodorum proventu beat hydrωpicum, ipſa per ſe, modò fugax non ſit illa beatitas, ut mox dicetur. Jam verò quemadmodum incidat

1. Epid. parte 2. Coac. 2. hujus cap.

comment. ad aph. 29. 7. & 15. 6. lib. 1. περὶ νόσων.

hæc diarrhœa planè inſperata, & inſuetum per iter, ne verbum quidem Galenus. Mea autem ſic ratio eſt; humorem cieri & attrahi per venas quæ attrahendi potentia carnes ipſas præcedunt, denuo in omentum, & inde in lienem, unde per ſplenica vaſa παροχέτευσιν habet in meſenterica, & inde profluit ad inteſtina. Sed hæc ſunt καθ' ἕλξιν. Quòd ſi ad eam vim attrahendi, quæ tributa eſt venis, & partibus, conſpiratio quoque accedat καθ' ὦσιν, i. *ab impulſu* naturæ ſtudentis expellere quod ipſam malè habet periculoſè, multumque laceſſit; hîc ſanè uſurpandum vetus illud Hippocratis. Δυοῖν μεγάλοιν, μεγάλα καὶ τὰ ἔκγονα γίνεται. i. *Poſitis magnis duobus, oriunda quoque ſunt magna.* Atque in ciendo & propellendo, tanta vis lucet naturæ oppreſſæ, ut ſæpe viam inveniat quà ducitur ad vacuationem cujuſque humoris morbifici: quamvis & ipſe craſſior ſit, & meatus anguſtiores: modò validæ ſint ejus vires ad fortem in expellendo contentionem. Ac ſuper his fuit illud Galeni judicium, non dubitaſſe Hippocratem ſcribere, naturam moliri abſceſſus per oſſa; hydropicorum aquas confluere ad inteſtina; empyicorum pus rupta vomica, in thoracem effuſum, per anacatharſin expurgari. Abſceſſus & vacuationes edi κατ' ἴξιν, bene, in nulla meatuum evidentia: ἀνάπαλιν verò, malè. Quoniam major vis eſt in contentione forti naturæ, quàm in meatibus.

2 Epid. part. 1.

comment. ad aph. 52. 7.

Cruditatis expers.] Quæ cernitur in oxyregmia, & excrementis, quæ tum ex alvo, tum è venis ducuntur. Ex alvo quidem, lientericis; quorum præpropera excretio, vel à catarrhi prolapſu in alvum, vel à coctione fruſtrata, cujus fruſtratio eſt ab intemperie frigida firmiter fixa in alvo: ne interim taceam aphthas quæ inferunt lienteriam. Sed cruda eſt etiam diarrhœa chyloſa quam nuper attigimus. E venis autem fluunt urinæ quarum apparet cruditas in colore, liquore, & hypoſtaſi. Hujuſmodi ſunt, οὖρα λεπτὰ, ἄχροα, ὑδατώδεα, ἀκατάστατα, καὶ ἀνυπόστατα. *Urinæ tenues, decolores, non reſidentes, nec ulla hypoſtaſi præditæ.* Sed ea cruditas alvi, nunquam ipſa per ſe conſiſtit quin acceſſionem habeat urinarum crudarum. Vetus eſt illud. Ἡ κοιλίης νάρκωσις, ἡ τῶν ὅλων σύγχυσις, καὶ ἡ τῶν ἀγγείων ἀκαθαρσίη i. *Alvi ſegnicies, omnium confuſio, vaſorumque impuritas.* Tametſi reperio, alvi cruditatem vitari prægreſſâ etiam ſumma illius cauſâ: ut prorupta nimium hæmorrhagia, dum manet coctio urinarum. Qua de re illud præceptum eſt dictatoris. Οἷσιν αἱμοῤῥαγίαι πλείους παρεληλυθότος χρόνου, κοιλίαι πονηρεύονται, ἢν μὴ τὰ οὖρα πεπανθῇ. i. *Quibus ſæpe & multùm profluit ſanguis; maleficæ fiunt alvi, modò coctæ non ſint urinæ.* Πονηρεύεσθαι autem hîc ait, quod alibi ſcripſit in hanc ſententiam, καθυγραίνεσθαι. Ergo diarrhœa hydropici ſit aquoſa, & vacua cruditatis: ut ſcilicet, cùm proruptis aquis ceſſarit profluvium, quod ὀλιγήμερον eſſe decet, i. *paucorum dierum*, alvus ducatur fæcibus figuratis & mollibus: urinæ autem fundantur, quales debent eſſe pro vitæ inſtituto, vinique, quo utitur, mutatione in copia & qualitate. Ex quibus efficitur, hydrωpem hîc poni cujus natura & ὕπαρξις in aquarum collectione, non in perennitate conſiſtit; & cujus curatio atque ſanatio, ſolam deſiderat vacuationem aquarum. Nam cæterorum hydrωpum qui vel ab hepate, vel ab ilibus ortum habent, nullæ urinæ ſunt cruditatis expertes. Ac dejectiones poſitæ ſunt contra naturam.

part. 1. ſect. 3. 6. Epid.

prorr. 41. ſ. 3. 1. aph. 27. 4.

Coac. 1. hujus cap. ex 1. pror. Coac. 2. & 3. hujus cap.

Morbum exolvit.] Quòd ejus hydrωpis conditio ſit qualis deſcripta eſt in prorrhetico, cum integritate partium nutritiarum & ſpirabilium: & in quo hydropici qualitas & excrementa,

lib. 2. pror. & Coac. 1. hujus cap.

crementa, nullam aut exiguam è norma ſua naturali egreſſionem oſtendunt. Ac talium, ut jam dixi, curatio in vacuatione ſola verſatur aquarum replentium, quando earum perennitas nulla eſt. Diarrhœa autem deſcripta ſufficit vacuandis aquis, quarum ſimplex collectio eſt in amplitudine alvi, ſine ulla viſcerum offenſione.

9 Τοῖσι ξηρῇσιν ὑδρωπιώδεσι προσημαίνουσι, στρόφοι περὶ τὸ λεπτὸν ἐμπίπτοντες· κακόν.

Denunciato jam ſicco hydrωpe, ſi tormina ſint circa tenue, ingens malum.

Terrifica ſunt illa ſymptomata, & cum periculo permoleſta, quæ nec vale dicunt, & continenter accreſcunt. Enimvero dolorifica hydrωpis mala, quæ vel ſponte non exeunt, nec medicinæ concedunt; mortifera ſunt: ac multò magis, quando eorum perennis accretio eſt. Talis maleficentia eſt hydrωpis quem author poſuit in hac prognωſi.

Denunciato jam sicco hydrope.] Qui eſt ejuſmodi, aut propria ſpecie & idea, qualem eſſe diximus τυμπανίαν, quem ſiccum Hippocrates nominavit: aut qui nihil concedit de ſuo; nec ulla ex eo deducitur portio cauſæ hydropificæ, nec ipſius ſymptomatis; tum propter peritonæi tunicæ denſitatem, per quam nihil expirat ſpiritus flatulenti; tum propter periſtalticæ inteſtinorum virtutis infirmitatem, vel etiam depravationem, unde fit ἡ ἄνω εἴλησις, ac tenſio major, cujus quidem laxitas non eſt ſperabilis, denegato quaquaverſum exitu ſpiritui flatulento. Denunciatur autem ſiccus hydrωps in ſpecie & idea, cui ſimilitudo utris intenti, nomen dedit hydrωpis: τυμπανίας autem dicitur, quia, ſimiliter ut tympanum, ſonitum edit, pulſato intrà ſpiritu, quando circumtenſa vel intenta nimiùm pellis alvi colliditur. De natura hujus hydrωpis, multa jam diximus, tùm in hiſtoria de hydrope, tum ad prognωſin illam. *In ſicco hydrope ſtranguria prava eſt.* Coac. 1. & 4. hujus. cap.

Si tormina sint circa tenue.] Quæ ipſum torqueant ſævi doloris cruciatu, ab intemperie firmiter fixa tenuium inteſtinorum, cujus quidem vitio ſævi dolores illic exorti, nulla medici ope quieſcunt: tum propter cauſæ morbificæ contumaciam, tum propter perennem flatuum accretionem: labefactata etiam vi periſtaltica inteſtinorum, unde flatulenti ſpiritus exitu prohibentur. Qua de re aliàs.

Ingens malum.] Quoniam dolorificæ tenſionis laxamentum comparari non poteſt, neque ſperari dum manet vitium inſanabile tenuium inteſtinorum, cujuſmodi eſt firmiter fixa, & velut hectica intemperies quam negat Hippocrates poſſe reduci ad priſtinum ſtatum, & aph. 11. 4. ejus ἐπανόρθωσιν fruſtra tentari novando atque vacuando. Quæ duo ſunt remediorum genera quibus omnes morbi ſanabiles curationem recipiunt. Super hac re, nota eſt ſententia præceptoris.

10 Τὰ δὲ ὑδρωπικῶν ἐπιληπτικὰ, ὀλέθρια.

Quæ ex hydropicis veniunt epilepſiæ; mortiferæ.

Hujus prognoſeωs philologia & philoſophia continetur in commentario noſtro ad quintam hujus tractatus.

11 Ὕδερος πρὸς θεραπείην ἐνδιδοὺς, καὶ παλινδρομέων· ἀνέλπιστος.

Hydrops qui medicinæ concedit, ac revenit; deſperatus.

Eorum ſymptomatum fruſtra tentatur levatio, quorum inexhauſta manet perennitas. Quod cùm in aliis locum habet, tum verò in hydrωpe cujus inſanabilis cauſa eſt: propterea que ſubinde renaſcitur ſimulatque impeditio nulla eſt quin renaſcatur, cùm ſcilicet finis eſt medicandi. Ad medicandum invitat ventris repletio atque diſtentio dolorifica; metus noxarum hepatis, omniumque partium nutritiarum; ſuſpecta ſurſum tranſlatio ad ſuperiorem ventrem, tuſſifera atque mortifera: tum ut medicinæ ſit locus quam impedit ſymptoma ipſum hydropicum. Medicandi ratio ſuſcipitur atque perficitur, idque circa initia cujuſque hydrωpis; in leucophlegmatia quidem primùm, ſanguinis detractione; in cæteris verò, catharticis, diureticis, compunctione, παρακέντησιν Græci vocant, & iis quæ proſunt novando ad oppugnationem cauſæ morbificæ. Bene res eunt cùm ea curatione, in perpetuum venter ſubſidit, priſtinumque ſuum recipit κατόρθωμα: tum quieſcit omne ſymptoma hydrωpicum, & reſtituta eſt omnis œconomia, vitæ cuſtos, tum ſpiritus, tum nutricatus. Coac. 8. hujus cap. Talem hydrωpis formam ille modò exhibuit quem ſua ſponte ſanat aquoſa ſuperveniens diarrhœa, cruditatis expers & vacua. Secus fit in eo hydrope quem author poſuit in hac prognωſi.

Hydrops qui medicinæ concedit.] i. Cujus intentum abdomen, novando & vacuando ſubſidit, unde hydrωpici magna levatio, & alacritas quoque incredibilis.

Ac revenit.] Non recurrendo quidem, ut dictum eſt ſuprà de abſceſſibus qui à peripneumonia in crure oborti, curſum eò reflectunt, velut poſtliminio, unde priùs venerunt; Coac. 26. cap. 16. 2. quod propriè eſt παλινδρομέειν: ſed renaſcendo, ut febrium recidivæ, quarum ſcilicet exacta-

aph. 12. 2. exactarum τὰ ἐγκαταλιμπανόμενα, μετὰ κρίσιν ὑποστροφώδεα. Sunt autem τὰ ἐγκαταλιμπανόμενα, i. *reliquiæ febrium*, ſuperſtes ipſarum materia, & empyreuma, unde ſolent renaſci. Hujus autem hydropis, qui renaſcendo revenit, τὰ ἐγκαταλιμπανόμενα ſunt, hepatis ἀτονία, maraſmus retorridus, atque ſcirrhus; extinctio item caloris ſanguifici: denique cauſa omnis alienatæ virtutis ſanguificæ, vel impeditæ functionis hepaticæ. Eſt enim conſentaneum, ut ſi cauſa quævis hydropiſica hydrωpem genuerit, dum vires valerent; nunc, iis afflictis, majorem vim habeat procreandi: maximè verò cùm impeditio nulla ſit.

Desperatus.] i. Deſperatam ſalutem oſtendit ejus qui ſervari non poteſt: quoniam & inſanabilis cauſa eſt quæ accreſcit; & ſymptωma ipſum, corruptione partium nutritiarum, & μετάστασι ſurſum ad thoracem, mortiferum. Nec verò ampliùs curandi neceſſitas parem habet commoditatem, ut antea; nec medicinæ locus eſt: quia fractæ ſunt vires.

12 Τοῖσιν ὑδρωπιώδεσι κατὰ φλέβας, ἐς κοιλίην ῥαγέντος τοῦ ὕδατος· λύσις.

Qui ſecundùm venas hydrωpici ſunt; proruptâ in alvum aquâ ſanantur.

Eadem prorſus conditio eſt horum hydropicorum qui prorupta in alvum aqua ſanantur, quæ & illorum de quibus jam dictum eſt, quòd ineunte hydrωpe, aquoſa ſuperveniens diarrhœa cruditatis expers, morbum exolvit. Etenim certiſſima ſecuritas eſt, nullam edi poſſe diarrhœam, cruditatis expertem, cùm partes nutritiæ in vitio ſunt, & inde naſcuntur hydrωpes. Tales cùm excludenti naturæ aut medicinæ conceſſerint, reveniunt renaſcendo. Hæc igitur prima lex ſanciatur in curatione hydrωpis, ut careat illis vitiis unde aqua ſubinde enaſcitur; & ut ab eo, cum ſpe ſalutis, vacuetur humor, & venter ſiccetur. Verùm ut eadem conditio eſt hujus hydrωpici & illius prædicti, quorum uterque propiciam habet naturam in vacuando humore: tamen diſſimilis eſt ratio vacuationis. Illic enim, aquæ ſtagnantes in alvo, per derivationem à ſplenicis vaſis ad meſenterica, ſeu per quandam palindromen eò translatæ, ad inteſtina prorumpunt, & excluduntur. Hîc autem palindrome quidem eſt: ſed eam facit κατ' ὦσιν, carnium oppreſſarum ναυσίωσις, & fortis naturæ contentio, unde compaginis tollitur inæqualitas, tumoribus meritò adæquatis, qui toto corpore aliter atque aliter orti erant.

Ergo. Qui secundum venas hydropici sunt.] i. Quorum hydrωps aſſurgit, quemadmodum illic docetur,
aph. 78. 7. ἐπὶ λευκῷ φλέγματι ὕδρωψ, i. *leucophlegmati hydrops ſupervenit.* Eſt enim forma hujus hydrωpis cachexia corporis univerſi, quæ venit ex cacochymia pituitoſi ſanguinis, quam hepatitis vena impertit artuum hæmorrhoïdibus: quemadmodum hæ rurſum expletæ cacochymiam evomunt in minores, carnibus & cuti affixas nutriendi cauſa. Hinc tota cutis & caro tumeſcit atque turgeſcit, quæ preſſa digito, ſtatim ſubſidit, mox inde conſurgit. Quæ quidem cauſæ hydropiſicæ perſpicientia movit Hippocratem, ut ipſum hydropem poſitum eſſe dixerit κατὰ φλέβας vel ἀνὰ φλέβας, nec ratione diſſimili quâ dicitur ἀνασάρκα. Eſt autem λευκοφλεγματίας, cujus formam edit depravata carnium & cutis nutritio. Depravatæ autem nutritionis cauſa eſt ἡ φλέγματος πλεονεξία. i. *nimia pituitæ abundantia*, quam nauſeabundæ venæ in carnes & cutim evomunt veriùs quàm adducunt. Atque ita κατ' ὦσιν explentur, non autem καθ' ἕλξιν nutriuntur: ſicut naturaliter comparata eſt earum
ſent. 1. part. 6. 6. Epid. nutritio, juxta illud præceptum. Σάρκες ὁλκοὶ ἐκ κοιλίης καὶ ἔξωθεν. i. *Attrahunt carnes ex ventre & extrinſecus.* Eſt igitur hydrops κατὰ φλέβας, vel ἀνὰ φλέβας, idem qui & ἀνασάρκα, & ὑποσαρκίδιος, & λευκοφλεγματίας. Omnia enim ſynonyma ſunt ejuſdem, alia quidem ex pituitæ ductibus, alia ex manſione, alia ex materia & colore.

Prorupta in alvum aqua.] Indeque diarrhœa oborta, cruditatis experte, eaque cum libertate caloris ſanguifici, quem ſuffocabat, ſanguinis vacuandi ſurſum ad hepar refluxus. Prorumpit autem aqua in alvum è tumido atque turgido corporis univerſi habitu, per quandam ναυσίωσιν carnium expletarum, quæ in deſiderio διαφορήσιος atque ſudoris pituitam pepaſmo tenuiorem refundunt in venas, quam ipſæ priùs in carnes effuderant, atque, ut ita dicam, diſtentæ nimis vomuerant. Hæc autem prorumpendi ratio, ſimiliter fit ut illa quam edunt lumborum tubercula, ipſos adducentia ἐς τὸ κῦφον; unde & κύφωμα ipſum ſanatur. Nam tuberculorum materia, cùm mitificari cœperit, tranſit à lumbis ad venam inſignem quæ proximè adjacet, unde crurum venæ turgeſcunt varicoſæ. Ἤδη δὲ τισιν ἔλυσε καὶ ἡ δυσεντερίη πολυχρόνιος γινομένη. i. *Sanat etiam dyſenteria diuturna*: cùm ſcilicet tuberculi humor cœperit eſſe purulentus, proptereaque tenuior, μετάληψιν habet facilem ad meſo-
lib. 3. περὶ ἄρθρων. cωlon, quod à lumborum nervis ortum habet, indeque ad inteſtina, ubi abradendo & exaſperando excitat dyſenteriam.

aph. 15. 6. & 29. 7. Sanantur.] Ut idem ſcripſit in aphoriſmis. Sanantur autem vacuatione libera & liberali humoris cujus appulſu inæqualitas illa erat totius compaginis. Nam vitia univerſi corporis, tam intrà, quàm extrinſecus, novum non eſt per diarrhœam aut perirrhœam exolvi. Sanantur autem ſine ullo metu relapſus, ſi nulla deinceps palindrome ſit renaſcendo, ſuperſtite cauſa hydrωpiſica. Obſervabit autem ſtudioſus, in eandem ſententiam ſcriptos eſſe, & eôdem ſpectare aphoriſmos 15. 6. & 29. 7.

DE

DE DYSENTERIA.

ΔΥΣΕΝΤΕΡΙΗ ἀκαίρως ἐπιςᾶσα ἀπόςασιν ἐν πλευροῖσιν, ἢ σπλάγχνοισιν, ἢ ἐν ἄρθροισι ποιέει. ἆρα ἡ μὲν χολώδης, ἐν ἄρθροισιν. ἡ δὲ αἱματώδης, ἐν πλευροῖσιν ἢ σπλάγχνοισι. Cap. XX.

1 *Dyſenteria quæ intempeſtivè ſiſtitur, abſceſſum facit vel in lateribus atque viſceribus, vel in articulis. An biliosa quidem, in articulis? cruenta autem, in lateribus atque viſceribus?*

Aut apud ſe præceptor ſic ſtatuit, aut ad ejus mentem magiſtri Scholæ Coæ; ut primùm diceretur de morbis hepaticis qui ſunt in hepatis ἀτονίᾳ quam extrema genuit viſceris intemperies. Mox de abſceſſu terribili καὶ ἐπίχυσιν, καὶ κατ' ἀπόθεσιν, qui cernitur in hydrωpe. Tum de abſceſſu altero κατ' ἐκροὴν, quàm exhibet dyſenteria. Sunt enim ſymptomata hæc maximam partem hepatica, vel hepatis ἔκγονα; quamvis & ipſa ex aliarum quoque partium vitiis enaſcantur. Sed poſt hiſtoriam hepatitis, atque hydrωpis, doctrinæ inſtitutus ordo, dyſenteriæ explicationem loco à nobis requirit.

Dyſenteriæ nomen communi voce ad vitia pertinet inteſtinorum. Propterea Celſus, dictionis aucupio, ut eſſe ſolet nimius verborum auceps, τὴν δυσεντερίαν Latinè vertit, *tormina inteſtinorum*. Tum inteſtina intus exulcerari dicit, & ex his cruorem manare. Sed tormina ſive tormenta, propriè ſunt inteſtini ſurſum revulſi, cujus affectio crudeliſſima, στρόφος καὶ εἰλεὸς nominatur. Hîc dolorificum malum foras non exit, ut in dyſenteria. Et quamvis in cruenta dejectione, poſita ſit ipſa dyſenteria: non tamen efficitur, ipſam manare ſemper ab ulcere inteſtini. Nam duplex hepatica dyſenteria, quarum altera verè cruenta eſt, nihil habet ejuſmodi. Dyſenteriæ profectò natura, his verbis expreſſa legitur apud Galenum, ex mente Hippocratis. Προείρηται δὲ ἡμῖν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, γίγνεσθαι τὰ τοιαῦτα νοσήματα, τῶν περιττωμάτων εἰς τὴν γαστέρα συῤῥεόντων. τὰς μὲν δυσεντερίας δηλονότι, μετὰ τῶν διαχωρημάτων αἱματωδῶν καθ' ὃν τινα οὖν τρόπον γινομένας. i. *Dictum eſt à nobis antea, hujuſmodi morbos naſci* (loquitur autem de dyſenteria, lienteria, diarrhœa, teneſmo) *confluentibus excrementis in alvum. Ac dyſenterias quidem, cum ſanguineis dejectionibus, quocunque illæ modo exortæ ſunt.* Ergo non una eſt tantùm ratio dyſenteriæ, quam in exulceratione poſitam eſſe dixerunt. Quinetiam idem Galenus author eſt; Hippocratem conſueviſſe, nomen dyſenteriæ non ſolùm ad inteſtini ulcus referre: ſed ad cruentam excretionem quæ per inteſtina dejicitur. Ergo nec ſemper tormentum eſt inteſtini, nec ſemper ulcus, dyſenteriæ cauſa morbifica, ut Celſo placuiſſe video, cujus ego latinitatem magis amplector, quam ipſius ſcientiam medicinæ. Igitur, ut paucis complectar, ac dicam, quod ſentio; Dyſenteria, omnis cruenta egeſtio eſt per inteſtina, undecunque illa egeritur. 1 Ep. part. 2. 4. περὶ ἄρθρων.

Dixi ex Galeno, duce Hippocrate, quocunque illa modò, & undecunque egeritur: quoniam egeſtionis illius cruentæ, propterea que dyſentericæ, multæ ſunt cauſæ, multiplex item ratio atque modus. Cauſæ ſunt, hepatis ἀτονία, vacuatio periodica, & expreſſio ſymptomatica; quorum egeſtio, ſine ulcere fit inteſtini cùm primùm egeritur. Exulceratio eſt inteſtini, cùm διὰ ξύξιν καὶ τρηχυσμὸν, i. *abradendo & exaſperando*, moleſta ſunt quæ illuc confluunt, & illac effluunt excrementa. Qualia eſſe ſolent colliquamenta febrium tabificarum; excrementa critica febrium acutarum; dyſenterica ſplenicorum: poſtremò eorum qui ἀπὸ ταὐτομάτου καὶ ἄνευ προφάσιος, i. *ſponte ſua & ſine ulla prævidentia*, dyſenteriæ morbo explicantur, quam vel bilis flava, vel atra, vel etiam pituita putris & ſalſa excitavit. Dicendum de ſingulis, ut, ex earum perſpicientia, convenienter & appoſitè remedia præſcribantur, nec dyſenterici mala incurrant in hac prognωſi deſcripta, quæ mala curatio inferre ſolet.

Prima egeſtionis cruentæ, propterea que dyſentericæ, cauſa eſt; hepatis ἀτονία, de qua nuper diximus in hepatite. Cernitur autem dyſenteria hæc in proluvie rubra ventris, quam vocat præceptor ἐξερυθρὴν περίπλυσιν. Egerendi ratio facilis eſt, ſine morſu, ac tormine inteſtini, nec conſolationem exigit clyſteris è lacte; donec adultior facta, cœperit eſſe nigra, & inteſtinis moleſta. Pugnandum iis remediis quæ confirmando hepati ſuam dicarunt operam, tam intrà, quàm extrinſecus. Ac ſæpenumero fruſtra pugnatur, & irrita eſt oppugnatio, cùm hepatitis vetus eſt cauſa, & ipſa quoque in vetuſtatem incidit. Altera dyſenteriæ cauſa eſt, hepatis εὐτονία cujus virtute ſanguis prorumpit ad inteſtina, quod ſcripſit Hippocrates, λαύρως καὶ ἰσχυρῶς, i. *fortiter & liberaliter.* Ac ſalutaris eſt illa dyſenteria & periodica puri ſanguinis, unde κατ' ἐξοχὴν dicitur αἱματώδης, vel αἱματηρή. Talis eſt verna dyſenteria epheborum & juvenum, ſi fortè careant hæmorrhagiæ commodis à 18. ad 35. annum, quibus ætatibus naturaliter fluit ſanguis è naribus: juxta vetus illud perceptum. Ὅταν ἀφροδισιάζειν ἄρχωνται, ἢ τραγίζειν αἱμοῤῥαγέουσι. i. *Cùm cœperint agnoſcere venerem, vel aſperam vocem edere; ſanguinem illi profundunt è naribus.* Vere autem ſanguis augetur, ὑπό τε τῶν ὄμβρων, καὶ τῆς θερμημερίης, i. *tum ab imbribus, tum à cœlo calidiore.* Talis eſt dyſenteria eorum qui, ad curationem cruris perfracti, ſic parte ſaucia collocantur, ut ſemper ſit ἀνάῤῥοπος, dum curantur. Quæ collocatio ut bona eſt dum phlegmone eſt in metu: ſic eo ſublato, vitioſa. Tunc enim debet

ſ. 2. 1 prorrh.

lib. 4. περὶ ἄρθρων. & lib. περὶ φύσιος. part. 3. 6. Epid. lib. 1. περὶ φύσιος. lib. 4. περὶ ἄρθρων.

bet eſſe καλάῤῥοπος. Talis eorum eſt etiam qui altero crure ſunt mutili, ſi nullam quotidiani victus partem deduxerint. Sed cùm ſymptomatica omnis dyſenteria morbo accidat, vel hepatis exoluti, vel inteſtini exulcerati; quorum ſymptωma commune eſt cruenta per alvum egeſtio: ſecus hanc fieri docet Hippocrates, ut naturæ ipſius merito, non morbi, accidere videatur. In ſymptomatica dyſenteria, vel ulcus eſt inteſtini, vel hepatis ἀῤῥωςία. In hac verò, ulceris nulla ſuſpicio: cernitur autem hepatis εὐρωςία, & fortis naturæ contentio. Sic enim ſcripſit præceptor. Ὁρμᾶται μὲν λαύρως, καὶ ἰσχυρῶς· ἀτὰρ, ὅτε πολυήμερος γίνεται, ὅτε θανατώδης. ὅτε γὰρ μάλα ἀπόσιτοι γίνονται, ὅτε ἄλλως ξυμφέρει κενεαγγέειν. i. *Cietur profuſè & fortiter, nec*

ibidem. *longa eſt, nec mortifera. Non enim ciborum faſtidioſi ſunt, nec video cur hîc vacuationi operam dare oporteat.* Præter infirmitatem hepatis vel ἀτονίαν quæ rubram edit proluviem, alia quoque cernitur à viſceris oppreſſione. Hîc longa eſt dyſenteria αἱματώδης: quia non cietur fortiter, nec liberaliter. Ibi tum vacuationi locus eſt, per ſanguinis detractionem, quæ multis auxilio fuit ad epidemicam illam dyſenteriam quæ in hominum vitam invaſit Lutetiæ 1578. Sed ſatis jam de dyſenteria merè cruenta & impermixta, quam triplicem eſſe diximus.

Nunc de inteſtinali, quam ſcilicet ulcus exprimit inteſtini. Hæc ſanè ſymptoma eſt ſemper ipſius rheumatis conſiſtentis: ſæpe etiam concitati, σωισάμενον καὶ ὁρμώμενον Græci vocant. Sed hujus tamen non rarò, per eam fit criſis. Rheumate quidem conſiſtente exulceratio eſt

lib. 9. τῶν ἐν τόποις. inteſtini, eaque vel nuda & ſimplex, vel cum putredine quadam conjuncta quam veteres medici, communi voce, νομὴν dixerunt. Utraque exulceratio ferè naturam ſequitur & qualitatem rheumatis concitati. Planum id faciet ſingularum cauſarum examen, quarum catalogum jam recenſuimus. Ac primùm rheumata concitata quæ ulcus faciunt inteſtini, ſunt

1. Ep. par. 2. colliquamenta febrium tabificarum, qualia fuiſſe narrat Hippocrates dyſenterica illa febrium tritæophyarum, quibus jamdudum, cum ſævis doloribus & colliquatione multa implicati erant Thaſii. Hîc non eſt dubium quin exulceratio illa νομὴν habuerit ex maligna putredine. Quæ cauſa eſt cur ſæva & longa fuerit dyſenteria: proptereaque ipſam fuiſſe dicit majorem ἀποςάσιν, quàm ut perferri potuerit. Altera dyſenteriæ cauſa eſt ab ulcere in-

1. Epid. part. 3. teſtini, excretio critica humoris morbifici, & febris acutæ, cujus editur criſis; juvenibus & ephebis, per hæmorrhagiam: ſenibus, per dyſenteriam. Quod legimus contigiſſe Bioni ſeni, apud Silenum decumbenti. Tertiam exulcerandi cauſam poſuimus in lienoſis: quandò lienis morbo per dyſenteriam defunguntur. Talis dyſenteria vel ab exulceratione nuda enaſcitur, vel ipſa exulceratio νομὴν habet conjunctam. Hæc longa eſt, atque mortifera; illa brevis, & ex toto ſalubris, & critica bonæ criſis. De priore illud edictum eſt dictato-

aph. 48. 6. ris. Τοῖσιν σπληνώδεσι δυσεντερίαι ἐπιγινόμεναι. ἀγαθόν. i. *Lienoſis cùm dyſenteria incidit, bene eſt.*

aph. 43. 6. De altera ſolenne eſt illud. *Quicunque lienoſi dyſenteria implicantur, ſi ea in vetuſtatem incidat, hinc ſequitur hydrops aut lienteria; & moriuntur.* Ergo ſplenicorum, i. eorum qui jam diu habent durum lienem, non idem eſt humor tumefaciens: ſed aliorum quidem mitior; aliorum verò ferocior.

Sequuntur nunc ulcerificæ cauſæ inteſtinorum quæ primigeniam faciunt dyſenteriam, nec morbi alterius ſuccedaneam, ſed ulceris tantùm ipſius conſectariam. Omnium autem cauſarum ducuntur principia ἢ ἀπὸ τῶν ἐνεόντων, ἢ ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, i. *intus aut extrinſecus.* Τὰ

lib. 1. περὶ νούσων. ἐνεόντα, inſita quædam ſunt vitia temperamenti, complexionis, & habitus; eaque congenita, coæva, & increſcentia: ſic enim Latinè vertimus, τὸ συγγενὲς, τὸ σωντροφον, καὶ τὸ ἐπιαυξές. Et illa quidem tria, potiſſimùm per ætates vim ſuam oſtendunt. Hujuſmodi ſunt dyſente-

aph. 29. 3. riæ ingraveſcentis ætatis. Τὰ ἔξωθεν. i. *quæ ſunt extrinſecus*, quorum magna vis eſt ad procreationem morborum, omnia duobus illis capitibus continentur quæ ſtatuit noſter præ-

lib. 2. περὶ φύσιος. lib. 3. περὶ ὀξέων. ceptor de cauſis morbificis. Ejus verba hæc ſunt. Αἱ δὲ νοῦσοι γίνονται, αἱ μὲν ἀπὸ διαιτημάτων, αἱ δὲ ἀπὸ τοῦ πνεύματος, ὃ εἰσαγόμενοι ζῶμεν. i. *Morbi omnes partim à diæta naſcuntur, partim à ſpiritu, quem ducendo vivimus.* Diætæ vitio, ut omittam cætera, dyſenteria eſt bilioſis, quibus melicratum genuit bilem craſſam & efferam quæ inteſtina & ſedem exulcerat. De ſpiritu autem certiſſimum eſt; quòd temporum exactorum vitio, & inæquali ſtatu præſentis, dyſenteria omnis regnat autumno. Nam temporum ipſa defectio in tempeſtatum alteratione & alienatione, eaque tam inficiendo quàm corrumpendo aërem; dyſenteriarum etiam pe-

1578. 1538. ſtilentium feraciſſima eſſe ſolet. Ac nulla tempeſtas fuit earum feracior, quàm ſuperioris anni. Talis etiam, me admodum puero, apud noſtrates Seguſianos coorta eſt, quæ in multis urbibus atque pagis internecina penè fuit. In tempeſtate peſtifera cujus apud Thucydidem hiſtoria eſt; cauſarum autem, morborum, & omnium quæ cuique accidebant diorismi apud Hippocratem in catalogo morborum peſtilentium qui tunc regnabant; ſic recenſetur.

lib. 1. Epid. Κοιλίαι ταραχώδεες, ἀπόσιτοι, i. *Alvi turbatæ, ciborum faſtidioſi.* Tum illud. Ὡς δὲ ἐν κεφαλαίῳ εἰρῆσθαι πάντες καὶ οἱ τὰ μακρὰ νοσέοντες, καὶ τὰ ὀξέα· ἐκ τῶν κατὰ κοιλίην ἀπέθνησκον μάλιστα· πάντας γὰρ τὰ κατὰ κοιλίην, συναπηνεγκεν. i. *Ut paucis complectar & uno verbo dicam; omnes qui tum erant morbis impliciti, tam acutis quàm longis; ex alvi ſymptomatis moriebantur. Omnes enim ſuſtulit vis alvi malefica, influendo.*

Sed quantum complector animo, eorum, quæ alvinam faciunt dyſenteriam exulcerando, triplex eſt omne rheuma ὁρμώμενον καὶ σωισάμενον, i. *concitatum atque conſiſtens.* Eſt autem bilis flava, bilis atra, & pituita putris ac ſalſa, quam vocat Hippocrates ἁλυκὸν φλέγμα καὶ σαπρόν. Bilis flavæ jam edita ſunt exempla in bilioſis, quibus ad pleuritidem imperatur meracior

lib. περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν. aqua mulſa. Idem accidit quoque iis, cùm in ſecunda valetudine ſimilem naturæ ſuæ calidioris diætam inſtituunt, per edacitatem carnium bubularum, & ingluviem vini fortis, idque potiſſimùm æſtate quæ calidiſſima ſit atque ſicciſſima, proptereaque bilis acerrimæ procreatrix. Hæc enim ſunt hepati nocentiſſima, bilemque ad ipſum adducunt. Θερμοκοιλίοισιν

ἰσχυ-

ἰσχυρὰ ποτὰ καὶ βρωτὰ ταραχώδεα. i. *Quibus ventres nimium calent, iis fortia vina & cibi, perturbationem adferunt* (flavæ bilis vel atræ.) Ergo citata bilis flava & velut expreſſa multùm ſaturata, ex hepate; contumaciter adhæreſcit ad inteſtinum quod abradendo & exaſperando, primùm quidem leviter, velut epidermide tenus, mox carne tenus & ultrà, exulcerat. Alvus primùm edit, cùm difficillima egeſtione, bilem ſpumantem quam vocant χολώδεα ἐπανθισμα. Hinc ſequitur excretio adnatarum inteſtinis partium quæ ſunt τὰ σώματα πιμελώδη, quorum excrementa vocat Hippocrates σμικρά τε ἐόντα καὶ γλίσχρα, καὶ λευκά, καὶ ὑπόχλωρα, καὶ λεῖα. i. *pauca ſimul & glutinoſa, & alba, & ſubflava, & lævia* vel æqualia. Inde fit depopulatio partium, inteſtina conſtituentium, quæ cernitur in excretione interioris membranæ cujus ramenta quædam apparent, velut epidermidis cujuſdam abraſæ. Poſtremò ſæviente malo, & firmiter fixo, & quod deinceps eradicari nequit; eraſa excernitur ſubſtantia inteſtinorum ſolida, cujus adeo magnæ ſunt excretæ particulæ, ut meritò carnes dicantur. Tunc inſanabile malum eſt, quòd ejus mala ſit redintegratio, μήτε σαρκωθῆναι τῆ τηλικαύτης ἑλκώσεως μήτε ἐπουλωθῆναι δυναμένης, i. *cùm neque coaleſcere tantùm ulcus, neque obduci cicatrice poſſit.* Hinc edictum illud. *Si cui dyſenteria implicito carnes dejiciantur; funeſtum.* Sed inter cauſas mortiferas dyſenteriæ, principem locum obtinet atra bilis, quæ eſt Hippocrati & Galeno, ἡ μέλαινα χολή, eaque potiſſimùm quam peruſta genuit flava bilis: quòd hujus acriores ſunt morſus, quàm ejus quam melancholicus humor edit. Eſt enim feritas major bilis atræ ex flava, quàm ex humore melancholico, ut ſuprà oſtendimus in phrenitide. Nec verò tam ſævus eſt melancholicus humor, quàm flavus quem vocat Hippocrates μᾶλλον τοῦ καιροῦ κατακορέως χολώδεα, i. *colore plus quàm decet, ſaturato bilioſum.* Et verò dyſenteria ex melancholico humore ſata, non eſt alvina cum ulcere: ſed tantùm hepatica, qualis in illo deſcripta eſt. *Dejectiones nigræ, cujuſmodi eſt ſanguis niger, quæ ſua ſponte cum febre & ſine febre ducuntur; peſſimæ.* Sed illud pertinet ad bilem atram. *Circa morborum initia, ſi bilis atra ſurſum deorſumve exeat; deſperatio eſt.* Ac tantum intereſt inter bilem atram, & melancholicum humorem, quantum inter ferrum candens, & frigidum. Nam melancholici humoris nulla eſt feritas: in atra bile ſumma ſunt omnia feritatis, ac tria illa, ſecum habet conjuncta, quæ ſunt acerrimi morſus; τὸ δριμὺ, τὸ ὀξῶδες, καὶ τὸ διαβρωτικόν, i. *acre, acidum, & erodens.* Quæ cùm ita ſint, planè efficitur, veriſſimum illud eſſe quod ſcripſit præceptor. *Dyſenteria, ſi ab atra bile incipiat; mortifera eſt.* Eſt autem mortifera: quoniam præ fert ſpeciem & ideam carcinomatis ulcerati, quod cùm extrinſecus inſanabile eſt, multò magis intrà, deſperationem oſtendit ſanationis: tum quia nec ulla eſt ejus redintegratio ſperabilis in tam maligno ulcere quod nullum habet fundamentum σαρκώσεως καὶ ἐπουλώσεως: tum quia non eſt medendi commoditas: tum quia illud carcinoma, perpetuo excrementorum appulſu, ſordeſcit & proritatur. Tertia reſtat cauſa dyſenteriæ alvinæ quam in pituitæ putris appulſu & adhæſione poſitam eſſe diximus, ut cæterorum humorum exulcerantium. Sic enim viſum eſt philoſophari duce Hippocrate, qui, ut Galenus author eſt, eandem ſtatuit cauſam ulcerati pulmonis & inteſtini. Verba Galeni hæc ſunt. *Humoris pravi è capite in fauces affluxu, quod in pulmonem prolapſum eſt, affectionem phthiſicam excitavit: quod verò in ventrem delatum eſt, deorſum ſubeundo cum morſu, perturbationem cievit ipſius.* Sed quid authorem Galenum appello? Ipſe Hippocrates author eſt, eundem eſſe fontem phthiſeos atque torminum alvi. Hujus pituitæ proventu onuſtum eſt caput in tempeſtate auſtrina quæ pluvias exhibet. Exprimitur autem modò ad ſuperum ventrem, modò ad inferum, vel ad utrumque; cùm eam tempeſtatem jam diu regnantem excipit aquilonia. Quæ ratio cauſæ morbificæ ſymptomatumque inde naſcentium, aureis ſcripta literis à præceptore, ſic legitur apud Celſum. *Si verò auſtri pluviæque hyemem occuparunt, ver autem frigidum & ſiccum eſt* (& aquilonium) *gravidæ quidem fœminæ quibus tum partus adeſt, abortu periclitantur: hæ verò quæ gignunt, imbecillos vixque vitales edunt. Cæteros dyſenteria & lippitudo arida: & ſi ſeniores ſunt, gravedines atque deſtillationes malè habent.* Hîc Celſus ex Hippocrate aurum colligere neſcivit: ſed pro eo theſauro nobis carbones exhibuit. Otioſum eſt in ea verſione verſari. Sed alius erit explicandi locus. Ad inſtitutum revertor, & advocabo Galenum qui ſuper dyſenteria è tempeſtatibus illis enata, tam bene ſcripſit, ut alibi nuſquam meliùs ſcripſiſſe videatur. *Quæ in tempeſtate prædicta ortum habuit pituita, ob calidiorem hyemem ſalſa erit, proptereaque gignendis dyſenteriis accommodata, poſtquam illa diu multumque mordendo & abradendo vitiaverit inteſtina, utpote quæ propter lentorem in ſinuoſis inteſtinis ſubſiſtit, atque quodammodo ſtabulatur, ac pigro lapſu meat. Quò fit ut continenter acri ſua qualitate abradendo exulceret, ac dyſenteriam edat cum egeſtione cruenta.* Hactenus de natura & cauſis dyſenteriæ. Nunc ad examen inſtitutæ prognoſeως accedamus.

[ibidem. parte 5. 6. Epidem.] [Gal. ad aph. 26. 4. li. 2. prog.] [aph. 26. 4.] [aph. 21. 4. aph. 22. 4.] [aph. 24. 4.] [3. Epid. part. 3.] [cap. 1. lib. 2.] [comment. ad aph. 11. 3.]

Dysenteria.] i. Cruenta egeſtio, tùm hepatica, tùm alvina. Nam ſymptomatica omnis dyſenteria, morbo accidit, vel hepatis exoluti, vel inteſtini exulcerati. Sic enim Galenus. Νόσημα μὲν ἐν ἐστὶν ἥ τε τοῦ ἥπατος ἀῤῥωστία, καὶ ἡ τῶν ἐντέρων ἕλκωσις· κοινὸν δὲ σύμπτωμα ἐστὶν ἡ διὰ τῆς ἕδρας ἔκκρισις αἱματώδης. i. *Morbus eſt tam hepatis imbecillitas, quàm inteſtinorum exulceratio: eorum porro ſymptωma commune eſt excretio per ſedem cruenta.* Excipio dejectionem cruentam αἱματηρὴν, quæ eſt ejuſmodi ut cum ipſius cruoris dejecti nomine, dyſenteria ſit atque dicatur: tamen naturæ fortis merito, non morbi vitio, accidere videatur. Ac ſimiliter quidem ipſa ſit, ut hæmorrhoïdes hoc ſolùm differens; quod hæmorrhoïdes fluant aperta vena in ano: dyſenteria verò, κατ᾽ ἐξοχὴν dicta αἱματηρὴ vel αἱματώδης, ἀναστόμωσιν habeat in anfractibus vel involucris inteſtinorum. Ergo: Dysenteria.] Tam hepatica, quàm alvina: quocunque illa moda inciderit. [lib. 4 περὶ ἀρθρῶν.]

Quæ intempestive sistitur.] i. Cujus τὰ ῥεύματα ὁρμώμενα, i. *fluxio concitata*, exitu prohibetur per inteſtina & ſedem, quà exire ſolebat, & quidem priuſquam vacuationi & derivationi operam dederit, ac neoteriſmo. Quæ curandi ratio ſic tradita eſt à præceptore. [lib. περὶ παθῶν.]

Si

Si quem dyſenteriæ vis occuparit, huic toto ventre dolor eſt atque tormentum ac bilem, pituitam, & ſanguinem ipſis permixtum egerit. Huic purgato capite, pharmacum dato potui, quod pituitam ſurſum expurget (ut faciundum præcepit in illo. Ἐλλεβορίζειν δὲ χρὴ οἷς ἀπὸ κεφαλῆς φέρεται ῥεῦμα. lib. 4. περὶ ὀξέων. i. *Elleboro purgandi ſunt, quibus eſt à capite defluxus.*) *Tum poſtquam alvum lacte cocto proluerit, reliquum corpus, ut decet, curato: ac ſi quidem febre careat, opimis, pinguibus, dulcibus atque humidis, continenter inutilia & incommoda ex alvo ſubducito: tum calida multa quæ infra ſunt umbilicum partes foveto, ſi dolor adſit. Potiones autem, ſorbitiones & cibos convenienter exhibere oportet ſicut præſcriptum eſt in pharmacitide. Hic ſanè morbus accidit cùm pituita & bilis affixæ ſunt ad venas alvi, & ad ipſam quoque alvum. Hic vitiatur ſanguis & corruptus egeritur. Vitiatur etiam inteſtinum quod abraditur & ulceratur. Atque hic morbus eſt longus, & ſævus, ac ſæpe mortiferus. Verùm ſi firmo adhuc corpore, validiſque viribus adhibita fuerit medicina, ſpes quidem eſt evadendi. Sin autem conſumpto jam corpore, & alvo in totum exeſa, remedia præſcribantur; hic nulla ſalus vitæ ſperabilis.* Siſtitur autem potiſſimùm, ut cætera omittam ſtyptica, imperio mulierum aulicarum, & medicorum ipſis morem gerentium improbitate & imperitia; paſtillis terræ Lemniæ, quam Turcus dicitur dono Regi miſiſſe, ut major authoritas ei remedio compararetur.

ABSCESSUM FACIT.] i. Dyſenterici humoris ἀπόθεσιν, i. *decubitum*, per μετάστασιν, i. *tranſlationem* rheumatis quod primùm ciebatur ad inteſtina. Tranſlatio autem fit, cùm vel intercluſâ viâ humor ſe aliò recipit illuc effuſus; vel aliò idem retrahitur atque refluit, per quandam palindromen qua eò revertitur unde primùm cietur. In hac μεταπτώσει, nunquam bene eſt dyſenterico. Sed bene eſt in derivatione per diuretica, & vomitu, ſponte vel arte prorupto.

VEL IN LATERIBUS ATQUE VISCERIBUS.] Ut per eam μετάστασιν pleuritidem excitet, vel peripneumoniam, vel hepatis phlegmonem: non ſecus ac ſi refluerent hæmorrhoïdes à longo affluxu, quæ ex eo refluxu hydropem gignunt vel phthiſin. (aph. 13. 6.)

VEL IN ARTICULIS.] Similiter ut colici ſunt arthritici, converſa colica in arthritidem. Sic enim viſum eſt præceptori cùm ait. Ὧι τὸ ἔντερον ἐπὶ δεξιὰ, ἀρθριτικὸς ἐγένετο, ἦν ἡσυχώτερος· ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἰητρεύθη, ἐπιπονώτερος. i. *Cui dextrâ ſitum inteſtinum dolebat, oborto articulari morbo, fuit quietior: ſed eo quieſcente, rurſum inde fuit afflictior.* Vetus opinio eſt, talem eſſe μετάστασιν vel μετάπτωσιν crudelem ipſius dyſenteriæ. Solenne illud eſt quod ea de re alibi ſcripſit præceptor, unde magiſtri Scholæ Coæ, inſtitutam prognoſin huc tranſtulerunt. Δυσεντερίη ἀπόστημα, ἢ ἔπαρμα ἢ παυσαμένη ποιήσει· ἢν μὴ ἐς πυρετοὺς καὶ ἱδρῶτας, ἢ οὖρα παχέα ἢ λευκὰ, ἢ ἐς τριταίους, ἢ ἐς κιρσὸν, ἢ ἐς ὄρχιν, ἢ ἐς σκέλεα ἀλγήματα, ἢ ἐς ἰσχίον ὀδύνη στηρίξῃ. (lib. 4. περὶ ὀξέων) i. *Dyſenteria quæ ceſſavit, abſceſſum faciet, vel tumorem: niſi dolor abeat & obfirmetur vel in febres, vel in ſudores, vel in urinas craſſas & albas, vel in tertianas, vel in varices, vel in ſcrotum, vel in crurum dolores, vel ad iſchium quoque ipſum.*

AN VERO BILIOSA IN ARTICULIS? CRUENTA IN LATERIBUS ET VISCERIBUS?] Ac ſi diceret. Utrum dyſenteria alvina quæ in exulceratione alvi conſiſtit, quam facit humor ſegregatus à concretione ſanguinis, ut eſt bilis flava quæ relictis inteſtinis, ad articulos curſum inflexit; dolores excitat articulorum? Cruenta verò, i. αἱματώδης, refluit primùm eò unde venit, i. ad hepar, indeque excurrit ad latera, & ad pulmones? Animadvertet autem ſtudioſus, in hæc quæſtione poſitam eſſe diæreſin utriuſque dyſenteriæ; videlicet hepaticæ, quæ ipſa per ſe cruenta eſt; & alvinæ, cujus dejectio cruenta, cauſam habet exulcerationem inteſtini quam facit bilis flava, aut pituita putris. Ac per dyſenteriam bilioſam notavit cætera quæ, ſimiliter ut illa, fiunt in alvo. Sed tranſitus ratio fit dyſenteriæ in arthritidem; aut per derivationem humoris à fonte unde manabat à rheumate concitato; aut per μετάθεσιν rheumatis conſiſtentis, ab inteſtino ad lumbos; unde facilis eſt abſceſſus, vel ad crura, vel ad varices. Ut enim lumborum phymata, dyſenterica ſunt, vel etiam varicoſa: ſic alvina dyſenteria, primùm exorta; dolorum lumbarium, & inde articularium proletaria eſſe ſolet. Eſt enim lumborum & inteſtinorum facilis ſympathia, & συμπάθεια.

2. Δυσεντερικοῖσιν ἔμετος χολώδης ἐν ἀρχῇ κακόν.

Dyſentericis vomitio bilioſa initio; grave malum.

2. Epid. part. 2. EA DEMUM in malis ducenda ſunt, quæ olim profuturâ, nocent quando apparent & fiunt. *Critica ſine criſi; alia quidem mortifera ſunt; alia verò ſiniſtræ criſis.* Et. Τὰ κρινόμενα ἢν ὠμῶς κριθῇ, ὑποστροφαὶ· ἢν δὲ μὴ, ἀκρισίαι. γίνοιτο δ' ἂν καὶ ὀλέθρια τὰ μὴ σμικρά. i. *Quæ criſin ſubeunt ante diem, ſi cruda ſit criſis, hinc veniunt recidivæ: ſin minùs, acriſiæ manent. Fuerit etiam illa criſis funeſta, ſi non parva.* Et. Ὅσα κρίσιμα σημεῖα, τὰ αὐτὰ ταῦτα μὴ γινόμενα, δύσκριτα. i. *Quæcunque ſigna ſunt critica, ſi eadem non ſint ejuſmodi; ſiniſtræ ſunt criſis.* Ergo ſi vomitio bilioſa dyſenterico veniat ſine criſi cujus miniſtra eſt, vel potiùs ipſa effectrix, cùm rectè fit; aut ſi ante diem incidat, cum feritate bilis; aut denique, ſi non ſit critica, ut eſſe debet; vel erit mortifera, aut ſiniſtri judicii; vel ſocia & conſcia graviſſimæ recidivæ: niſi fortè ſuperſtes maneat acriſia. Quemadmodum autem prædictorum malorum origo ſit & cauſa effectrix vomitio bilioſa quæ dyſentericis accidit circa initia; paucis aperiam.

DYSENTERICIS.] i. Iis quos occupat dyſenteria, non quidem αἱματηρῇ: ſed alvina quæ cruentatas edit egeſtiones ab ulcere inteſtini quod pituita putris, vel bilis efferâ excitavit, dum pigro lapſu glutinoſa fertur per inteſtinorum anfractus, ipſiſque abradendo & exaſperando ſæviſſimam infert moleſtiam.

VOMI-

Vomitio biliosa.] Bilis flavæ ſpumantis & meræ, quam ſurſum deorſumque incandeſcens hepar effundit, ac ſimiliter cum dyſenteria cietur, ut in cholera cum diarrhœa.

Initio.] Vel circa initia, cùm ipſa natura morbificis cauſis multùm opprimitur, nec tum ſperabilis ulla criſis, quæ vi naturæ, ac lege critica fit, excernendo: ut ea vomitio, & qualitate ipſa, & tempore, ſymptomatica ſit.

Grave malum.] Quia dyſentericis nulla inde levatio eſt, ſed graviorum malorum acceſſio: quòd nullam exhibeat ſpeciem cauſæ criticæ qua dolorificum malum foras exit: ſed nuncia ſit pravæ affectionis quæ intus incluſa eſt. Omnium enim quæ per ἐπιχύσιν ad ſympathiam adducuntur; nihil eſt quod primigenii mali levationem adferat: ſed contrà ſymptomatum graviorum acceſſionem. Eſt igitur biliosa vomitio circa initia dyſenteriæ, ejus amplificatio. Secus dicendum de illa vomitione quam ſua ſponte natura ciet ad remoram diarrhœæ vetuſtæ. Hæc artificium præbet medico, ad imitationem naturæ comparandum. aph. 16. 6. Ejus adjumentum in revulſione poſitum eſt: quemadmodum prædictæ vomitionis bilioſæ noxa & calamitas in συνεκχυμώσει, i. *coëffuſione*, per ἐπιχύσιν, i. *propagationem* materiæ ſurſum deorſumque confluentis.

3 Οἷσιν ἐκ δυσεντερίης ὀξείης, ἐς πυώδεα ἥκει· τὸ ὑγρὸν, τὸ ἐφιστάμενον· ἔκλευκόν ἐσται, καὶ πολύ.

Quibus è dyſenteria ſæva itur ad puriformia; qui ſuperſtat humor, multùm albus erit, & multus.

Bene res eunt quando cruditatis mutatio eſt in pepaſmum, & ſævi dolores miteſcunt. Ergo dyſentericis bene eſt cùm è dyſenteria ſæva itur ad puriformia. Cujus pepaſmi ſignum eſt, humoris multùm albi, facilis & multa egeſtio. Poſitæ autem mutationis, & ſigni, mea quidem ſic ratio eſt.

Quibus e dysenteria sæva.] Sic enim viſum eſt interpretari illud ὀξείης, ut omnis tollatur opinio dyſenteriæ illius quæ ipſa per ſe cruenta eſt, protereaque dicitur αἱματώδης, quæ ut celeritate cæteras antecellit (eſt enim ὀλιγήμερος, i. *exigui temporis*) ob eamque cauſam videri poſſit acuta: tamen in ea ſævi dolores non ſunt; quorum cruciatu hæc verè acuta eſt: quamvis diutiùs ipſum malè habeat quem invaſit.

Ergo. Quibus e dysenteria sæva.] i. E cruenta egeſtione quam edit exulceratio inteſtini nata ex morſu acerrimo pituitæ putris, aut bilis: unde ſæva tormina excitantur cum egeſtione difficili, crebra, & pauca.

Itur ad puriformia.] Mitificato rheumate concitato & conſiſtente. Nam pituita pepaſmo fit puriformis: ipſa verò bilis, πως φλεγματοῦται, i. *quodammodo pituiteſcit*, ut viſum lib. 3. περὶ κρίσ. eſt præceptori Igitur ab egeſtione cruenta quæ difficulter, crebrò, & parum egeritur; tranſitus fit ad puriformem, facilem, & nihil olentem; virtute caloris nativi, & integritate partium ſolidarum, quibus materia effera mitificatur, & omnem exuit feritatem: ut jam dominatu & imperio regatur ipſius naturæ, nec ampliùs ipſi vim adferat. Secus eſt in egeſtione opima, lævi, pauca; partim alba, partim ſubflava. Hîc liquitur adeps & ſevum, quorum ſevoſa & adipoſa egeſtio, febris ardore liquata; difficilis eſt, ac fœdi odoris, nec ullum adfert dyſenterico adjumentum: ſicut hæc puriformis.

Qui superstat humor.] Ὑγρὸν ἐφιστάμενον, quæ vox Hippocrati familiariter uſurpatur de iis quæ ſupernatant in dejectionibus & urinis. Ac ſuperſtat quidem puriformis humor, ſi aqua in pelvi excipiatur, nec fundum petit, ut ſputum funeſtum phthiſici mare conſpuentis. Vel ſuperſtat etiam puriformis egeſtio, ipſa per ſe, in ſtercore.

Multum albus erit.] Segregatus à concretione & mixtione alieni humoris: non ſecus ac tela & cera inſolatione albeſcunt, ſegregata omni ſorde, quæ ipſas fucabat. Hæc autem ſegregatio virtute perficitur caloris nativi in puriformi egeſtione quæ multùm albeſcit etiam ab inteſtino quod album eſt, cujus integritate ὁμοία ἐστιν ἡ ἀπόῤῥοια τῇ ὑποκειμένῃ οὐσίᾳ, i. *effluentia ſimilis eſt ſubjectæ ſubſtantiæ unde manat.*

Et multus.] Qui antè paucus egerebatur ab oppreſſione; nunc multus egeritur liberè; à libertate partium obſeſſarum quarum redintegratio cernitur in liberali & libera egeſtione cocti humoris, cujus pepaſmum arguit copia & albedo.

4 Τὰ δυσεντεριώδεα, ὑπέρυθρα, ἰλυώδεα, λάβρα διαχωρήματα, ἐπὶ φλογώδεσιν ἐξερυθροῖσι χρώμασι λυόμενα· σημαντέα.

Dejectiones dyſentericæ quæ rubris, limoſis, cumulatè ducuntur; ſi cum facie rutila & ſaturo rubore ſuffuſa quieſcant; inſania eſt in metu.

Hic species altera eſt dyſenteriæ quam in diæreſi poſitam eſſe diximus primæ prognoſεως, ubi quæſtio eſt præceptoris. An dyſenteria cruenta intempeſtivè cohibita, abſceſſum faciat in lateribus & viſceribus. Enimvero duplex eſt omnis ratio dyſenteriæ: una quidem hepaticæ, altera verò alvinæ. Sed alvinæ incommoda ſunt explicata, & redintegratio quoque ipſa. Nunc de ſymptomatis dicendum hepaticæ; de qua jam illud perceptum eſt; quòd ea intempeſtivè ſuppreſſa, tum in lateribus, tum in viſceribus exempla edit intempe-

ſtivæ ſuppreſſionis. Atque inter ſymptomata ejus immeritò ſubſiſtentis, principem locum habet id quod ponitur in hac progn*ω*ſi. Eſt autem inſania, cujus origo ſic eſt, ac ſigna ejus mox affuturæ prænuncia.

DEJECTIONES DYSENTERICÆ.] Quæ cernuntur in cruenta egeſtione quam edit πλῆθος καὶ πάθος αἵματος, i. *copia & vitium ſanguinis*; vel exulceratio inteſtini. Sed hîc ſanguinea tantùm attingitur, ubi ſanguis in vitio eſt; vel nimiâ abundantiâ, vel qualitate ipſa.

QUÆ RUBRIS LIMOSIS CUMULATE DUCUNTUR.] Alvo prorupta, primùm rubro, mox inde craſſo & fæculento ſanguine, quem hepatis ἀτονία profundit ad inteſtina, vel laxitas & ἀτονία effundit.

SI CUM FACIE RUTILA.] Et ſcintillantibus oculis: non quidem à lumine ſibi connato, quod eſt inſtrumentum αὐγοειδὲς viſificæ facultatis: ſed à fulgore adventitio, ac velut quibuſdam marmarygis ob oculos obverſantibus, à ſanguinis appulſu, multa bile perfuſi, ad nitentes pellucidaſque oculorum membranas, cum inflammatione quadam proprii oculorum luminis atque fulgoris; unde naſcuntur intus τὰ ὁρατὰ coruſcantia.

τὸ φλογῶδες ἐν προσώπῳ legitur prorr. 33. ſ. 2. 1. & Coac. 7. 1. lib.

ET SATURO RUBORE SUFFUSA.] Non eo quidem refluo, ut in iis qui verecundia erubeſcunt: ſed firmiter fixo & ſtabili, quem edit cruenta dyſenteria, ſurſum ad caput reflexa; nec tamen hæmorrhagiæ opinionem facit.

QUIESCANT.] Repentè inhibeantur, idque immeritò καὶ παραλόγως, ut dictum eſt in prima progn*ω*ſi hujus tractatus.

INSANIA EST IN METU.] Præſertim ſi vultuoſa ſit facies, egregiè colorata; qualem Hippocrates vidit in ea muliere Thaſia quam vocat δυσάνιον, ex bilis atræ infectione, quæ facilem ortum habet ex ſanguinis æſtu quo primùm incanduit cerebrum unde facies egregiè colorata, mox vultuoſa & rubra: quod ſignum tanti fecit Hippocrates ad omnis dementiæ præſenſionem, ut illud inſtar omnium eſſe duxerit. Nota eſt illa prognoſis. *Egregiè colorata facies & vultuoſa; peſtiferum: ac tum caperatio frontis, phreniticum.* De phrenitidis autem & inſaniæ ortu multa jam ſcripſimus 1. libro.

3. Epid. parte 3. Coac. 3. cap. 5. 2. lib.

5 Δυσεντερίη σπληνώδεσι μὴ μακρὴ, χρήσιμον· μακρὴ δὲ, πονηρόν· ληγούσης γὰρ, εἰ ὕδρωπες, ἢ λειεντερίαι γίνονται· θανάσιμον.

*Dyſenteria lienoſis, non longa quidem; utilis: longa verò peſtifera. Nam quieſcente illa, ſi vel hydr*ω*pes veniant, vel etiam lienteria; mortiferum.*

ERAT EX illis quæ pertinent ad dyſenteriam, illud extremum; ut patefactis omnibus, quæ ipſa infert, ſymptomatis atque incommodis; ſi quæ eſſent illius commoda dicerentur. Eorum commodorum recenſio longa non erit. Catalogum finiet unius commemoratio: ejuſque non ita certæ ſecuritatis. Eſt autem dyſenteria quam lienoſi edunt, quæ ut longa, aut brevis eſt: ita ſiniſtri aut ſecundi judicii eſſe ſolet. Sed antequam inſtitutæ prognoſe*ω*s demonſtrationem aggrediar; dioriſmos adferam ſplenicorum, ut intelligatur quibus adjumentum adferat dyſenteria quam edit lienis expurgatio duce natura, vel artificio medici ad imitationem naturæ comparato.

Sanè lienoſi non ſunt, nec hujuſmodi eſſe dicuntur apud Hippocratem, quos morbi omnes invadunt lienis. Nec verò undecunque lien affligitur & malè habetur, ejus afflictio lienoſum facit eum quem occupat, ut inde propterea nomen habeat lienoſi. Non enim lienoſum dici eum reperio, cui turgidum eſt, durum, ac dolorificum hypochondrium ſiniſtra parte, ab inflammatione ſyſtrophica ipſius lienis: quemadmodum nec hepatici nomen habet is cui pariter ſimiliterque dextrum laborat, hepate inflammato. Eorum enim viſcerum ſyſtrophicæ phlegmonæ, circa initia periculum adferunt citæ mortis mox adfuturæ: niſi, hæmorrhagia liberali, periculo defungantur; aut validarum virium beneficio cum eo tumore ad vigeſimum uſque diem perveniant, quo ipſa phlegmone in empyema mutatur. Hîc neuter eorum nomen adoptat ſibi partis obſeſſæ; ut alter quidem hepaticus; alter verò ſplenicus nominetur. Non Herophonti nomen eſt lienoſo, cui die quinto lien intumuit cum hypochondrii tenſione; octavo cœpit imminui, & in crura tumor abſcedit. Inauditum etiam fuit lienoſi nomen Philiſco; de quo ſic narrat præceptor. Σπλὴν ἐπήρθη περιφερεῖ κυρτώματι, i. *Turgidus erat lien tumore rotundo.* Ac ne complectar omnia quæ multa ſunt apud Hippocratem; comprehendam brevi: ſic enim ſtatuo cum Galeno; hîc lienoſos dici quibus jam pridem viſcus ipſum lienis induruit: ut planè ſtulti ſint qui ἀδιορίστως eandem lienoſis & melancholicis curationem inſtituunt. Sed multùm intereſt, magnique refert deturne oxymeli ſplenico, an melancholico. Illi ſaluberrimum eſt: huic nocentiſſimum. Teſtis eſt illa ſententia præceptoris. *Nigrorum fermentatio eſt ab oxymelite, tum meteoriſmus & amplificatio.* Ergo lienis vetuſtè orta duricies, lienoſos facit quos occupat. Hæc autem vetuſta duricies ſic ortum habet, authore Hippocrate, *Quibus magnus eſt lien, ſi quidem bilioſi ſunt, fœdati multùm apparent, ulceribuſque obſiti quæ difficulter ſaneſcunt; tum illis ab ore fœdus expirat odor, atque macreſcunt. Lien verò durus percipitur, manetque ſui ſimilis in magnitudine, nec cibos dejiciunt. Sin autem pituitoſi ſunt, multò minora ſunt iis prædicta incommoda: tum ipſe lien aliàs atque alias major aut minor eſt.* Sed illa vetuſtas duriciei quam eſſe dixit Galenus τοῖς σπλῆνα χρονίως σκληρυσμένον ἔχουσι. i. *iis quibus longo tempore lien induruit*; non debet referri ad ſtatum ipſius duriciei quæ pridem exiſtit:

li. 2. prog. & in Coac.

hiſt. 3. 1. Epid. hiſt. 1. 1. Epid.

aph. 43. 6.

lib. 3. περὶ ὀξέων.

lib. περὶ παθῶν.

aph. 48. 6.

exiſtit: ſed potius ad ortum ejus qui vetus eſt, unde lienis tumor paulatim aſſurgit. Talis eſt illa loquendi forma. *Quæ longo tempore extenuantur corpora, parcè ac diu reficienda: quæ verò brevi, breviter*, i. paucis diebus. aph. 7. 23 Non enim eò ſpectat illud χρονίως, ut ſignificetur vetuſtas tumoris qui jam accrevit; ſed inveteratio accreſcendi: quemadmodum nec in illo, vetuſta eſt corporis extenuatio, ſed ipſa extenuandi cauſa. Sed illa lienis tenſio, indeque nata duritas quadruplicem habet formam, quæ ſic expreſſa eſt à præceptore. Σπλὴν σκληρὸς, οὐ τὰ ἄνω· κάτω στρόγγυλος, πλατὺς, παχὺς, μακρὸς, λεπτός. i. *Lien durus, non ſurſum; deorſum rotundus, latus, craſſus, longus, tenuis.* Quod eſt ejuſmodi ac ſi diceret. 6. Epid. parte 2. Quotieſcunque lien induruit; non eſt ſurſum hæc duricies quæ ortum habet à veteri congeſtione humoris: quemadmodum illa quam repentina fluxio excitavit, quæ & ipſum lienem facit ἀνάῤῥοπον, & omnia quæ inde moventur ἀνάῤῥοπα, ut hæmorrhagiam, & faciem inſigni calore & colore ſuffuſam. Sed hæc duricies vetuſtæ congeſtionis, unde homines lienoſi dicuntur, deorſum percipitur, eſtque κατάῤῥοπος, omniaque inde nata κατάῤῥοπα, quæ cernuntur in calore & puſtulis partium inferatum, ut pedum, & genuum; cum frigore ſuperarum, ut aurium, narium, & manuum quoque ipſarum: ſicut Galeno viſum eſt emendanti vulgarem ſcripturam. Ergo hic lien deorſum dureſcit, eaque duricies cùm accrevit, rotunda eſt, aut lata: quarum differentiarum commune eſt nullam eſſe lienis accretionem in longum: quæ tamen accretio, reliquarum duarum communis eſt, craſſæ ac tenuis: ut ſcilicet ipſa duricies ſit longa & craſſa, tenuis item & longa. Quæ cùm ita ſint, nunc erit facilis demonſtratio hujus prognoſεως quæ ſic habet.

Dysenteria.] i. Cruenta egeſtio; non quidem hepatica: ſed alvina; quam edit exulceratio inteſtini, nata ex glutinoſo & acri humore qui admodum pigro lapſu extrà fertur per ſinuoſa inteſtina, quibus abradendo & exaſperando moleſtiam exhibet ſævi doloris.

Lienosis.] i. Quibus lien ipſe jam pridem cœpit dureſcere, ac tandem κατάῤῥοπος factus eſt: non quidem repentino affluxu ſanguinis melancholici qui phlegmonem edit ſyſtrophicam, ipſumque facit ἀνάῤῥοπον cum duritate ac ſævi doloris cruciatu; ſed quibus congeſta ſenſim pituita, aut melancholicus humor, duritatem attulit tenſionis; oborto ſcilicet lienis tumore rotundo, aut lato, longo & craſſo, itemque tenui atque longo. Quæ omnes differentiæ ſunt in καταῤῥόπῳ liene, per congeſtionem humoris pituitoſi, aut melancholici: quò ſpectat inſtituta prognωſis.

Non longa quidem.] Quod in laude poſitum dyſenteriæ periodicæ ſanguinis redundantis, lib. 4. περὶ ἀέρων. quæ fit κατὰ λόγον naturæ, i. imperio ac dominatu ipſius, quæque nullam habet ὑπέρκελσιν. Eſt autem non longa, i. preſſa leviter ad exigui prædicationem temporis, atque fugax: à forti contentione naturæ, humorem morbificum, jam cœptum mitificari, confertim ac celeriter expurgantis. Naturæ autem contentio excitatur cùm lien induruit: quia tum oppreſſa, tum proritata, fit αἰσθητικωτέρα, cum ſenſione ac perceptione tumoris moleſti. Antea verò nullum erat ſtudium excernendi, dum virtus excretrix manebat ſopita & debilis: quæ cauſa & occaſio lieni fuit, congerendi humorem melancholicum aut pituitam, ſine moleſtia: donec ipſa congeſtio cumulata, lieni tenſionem attulit, indeque duriciem atque renixum, ac proinde ſenſionem ſuæ moleſtiæ qua proritatum viſcus colligit ſe ad excernendum humorem morbificum διὰ τῶν συμφερόντων χωρίων, i. *per loca lege naturæ commoda*, ut explicet ſe illa moleſtia. Quæ ratio explicandi conceſſa eſt partibus omnibus quæ communi funguntur officio. Intelligo autem quò, quà, & quemadmodum; ut eſt humoris motus, naturæ impulſus, & partis obſeſſæ conditio atque ſitus. Quæ tria expurgandi convenienter commoda & opportunitates, ſunt in liene turgido & καταῤῥόπῳ, per inteſtina: unde dyſenteria per accidens excitatur.

Utilis.] Quia inde certiſſima eſt ſecuritas, ſecundam fore valetudinem lienoſi quem modò deſcripſimus; idque tum per ſe, tum ex eventu. Ac per ſe quidem: quoniam vacuando atque novando, redintegrationem adfert lienis, multùm è natura egreſſi, facitque ut ad officium redeat ſegregandi humorem nigrum à ſanguine. Quod non in ultima laude ponendum eſt naturalis œconomiæ, naturaliter conſtitutæ. Ex eventu autem: quoniam fugax illa dyſenteria non infert incommoda, mox dicenda, lienteriæ vel hydrωpis.

Longa vero.] Cujus longinquitas tribuenda eſt, vel ipſi lieni ab oppreſſione nimia fatiſcenti, non exurgenti contra vim morbi; vel humoris efferi offenſioni, cujus exulceratio ſæva eſt in inteſtino, cum diuturno affluxu laceſſentis continenter humoris: cujuſmodi eſſe dicitur dyſenteria quæ à bile atra duxit initium.

Pestifera.] Signo & cauſa. Ac ſigno quidem: quoniam ipſa ſymptomatica, nata eſt è ſymptomate, ac ſymptomatico motu edita, non vi naturæ: tum autem quia tam ſæva dyſenteria, & colliquamento utriuſque adipis, & inteſtino exeſo, funeſta eſt. Ut cauſa autem: ſucceſſione mortiferorum ſymptomatum, lienteriæ, vel hydrωpis. Sequitur enim.

Nam cessante illa.] Non quidem redintegrato inteſtino nimium exulcerato, penéque exeſo; nec reſtituto liene quem dira vis morbi, diu multumque oppreſſum labefactavit: ſed omni ſenſione ſopita, ſublato inteſtini ſenſu per νέκρωσιν & gangrænam.

Si vel hydropes veniant.] Tympanias vel aſcites, quorum inde natorum generatio patefacta eſt in hiſtoria de hydrωpe.

Vel lienteria.] Cujus natura & cauſæ mox dicentur in proxima deciſione.

Mortiferum.] Sic enim dixit alibi, καὶ ἀπόλλυνται: quoniam nulla redintegratio eſſe poteſt in magnis ſymptomatis quæ à peſſimis ortum habent; aph 43. 6. idque cùm aliàs, tum ſi naturæ vires languent effœtæ. Hìc autem lienteria, ex imbecillitate orta virtutis, ipſam quoque denuo infirmiorem facit. lib. περὶ παθῶν. Notum eſt illud vetus Hippocratis. *Morborum quicunque alter*

ter alteri ſupervenerit; maximam partem interimit. Nam cùm infirmo jam corpore, maleficentiâ morbi præſentis; alter morbus incidit, priùs ab imbecillitate moritur, quàm morbus novè adveniens, curſum ſuum confecerit.

Exiſtit quæſtio difficillima, ſuper dyſenteriæ vindicis brevitate, qua unicè commendatur. Num ſemper in vitio longa ſit; ac nullam vim habeat vindicandi, graviorum malorum aſſertrix. Fuit namque illud judicium præceptoris, ut dyſenteria longa, ſit vindex lumbarium gibberum: quando illa gibbera & κυφώματα veniunt à luxante tuberculo. Hippocratis verba hæc ſunt. Ἤδη ἤσιν ἔλυσε, καὶ ἡ δυσεντερίη πολυχρόνιος γινομένη. i. *Jam pridem conſtat quòd quibuſdam, gibberorum lumborum libertatem attulit dyſenteria quæ longa eſt.* Ergo dyſenteria longa, vindex eſt lumbarium gibberum à tuberculo enatorum. Hîc certè quærendi occaſio eſt, cur ea longinquitas non inferat illa incommoda mortifera, lienteriæ & hydrωpis, de quibus verendum præcepit in longa dyſenteria lienoſi. Enimvero phymatis ſive tuberculi, coxam, i. lumbos luxantis, & κύφωμα, i. *gibberum* facientis, cauſa eſt ſanguis quem mitificari oportet, & in empyema mutari, ut confluat ad inteſtina, quò nec ſua ſponte poſſet appellere, propter craſſiciem: nec ab inflammata parte cieri; propter ſegniciem. Sed empyemate, craſſi humores tenuantur, ipſaque partium obſeſſarum natura excitatur ad excretionem humoris moleſti. Eſt autem pepaſmus ſanguinis, omnium humorum mitiſſimus. Itaque dyſenteria longa eſt, longo affluxu materiæ, cujus ne minimum quidem ſupereſſe oportet in phymate, ut luxata vertebra reponatur. Sed ea materia longo affluxu non facit carcinωma in inteſtino, nec inteſtini ſubſtantiam labefactat, quam ſuperficie tenus tantùm abradit; nec verò nutritias partes in mali ſocietatem adducit, ut inde lienteria vel hydrωps in metu ſit. Longinquitas autem dyſenteriæ, id ſecum adfert commodi, ut phymatis luxantis materiam vacuando, ipſam quoque luxatam vertebram, è ſuo ginglymo & ſymphyſi foras egreſſam, iutuò velut fugitivam retrahat, per ſympathiam meſocωli, nervos lumborum ex quibus conſtat, in crebra egerendi contentione attrahentis. Secus eſt in dyſenteria lienoſi, quæ ſi à pepaſmo veniat pituitæ à forti contentione lienis excluſæ; brevis eſt atque fugax, nec ulla ſuæ feritatis impreſſa relinquit veſtigia in inteſtino. Sin autem melancholici humoris putredine quadam atrabilaria excitetur; quò longior, eò pejor: quoniam, ut paucis dicam, idem facit quod illa quam excitat bilis atra.

lib. 3. περὶ ἄρθρων.

DE LIENTERIA.

CAP. XXI.

ΕΝ ΛΕΙΝΤΕΡΙΚΟΙΣΙ μετὰ θηρίων ὀδύναι, στρόφῳ λυόμεναι· τὰ περὶ ἄρθρα μετεωρίζουσιν. ἐκ τοιούτων λέπια ἐξέρυθρα φλυκταινούμενα. ἐφιδρώσαντες οὗτοι διαφοινίσσονται, οἷα μάστιξιν.

1 *In lientericis cum feris alvinis, qui tormine exolvuntur dolores; quæ circa ſunt articulos tumefaciunt. Hinc prærubræ ſquamulæ & bullatæ. Quinetiam oborta ſudatiuncula, vibicibus rubent obſiti, ut flagris cæſi.*

SEQUITUR alvinum ſymptωma, toto genere ſymptomaticum, quod nulla ratione criticum eſſe poteſt; ut ſæpenumero eſt diarrhœa: non rarò etiam dyſenteria, ut ſuprà oſtendimus. Eſt autem lienteria, quæ ex infirmitate orta naturæ, ipſam reddit denuo infirmiorem. Ergo lienteria ſemper meretur malè de iis quos invaſit: quia non effundit quod intus læſurum erat, ſed potiùs profuturum; videlicet quicquid aſſumptum eſt: propterea que ut cauſa ipſa; ſic etiam ſpatio periculoſa eſt. Interdum enim ægros trahit: interdum præcipitat.

Celſ. cap. 16. lib. 4. & 1. Epid. part. 2.

Sed ejus infirmitatis, unde lienteria ortum habet, cauſa omnis privationem edit primæ coctionis in alvo: idque tum per ſe, tum ex eventu. Atque natura lienteriæ in coctione fruſtrata conſiſtit: ſymptoma verò in præpropera egeſtione σιτίων ἀμεταβλήτων, i. *ciborum mutationis penè omnis expertium.* Ut non minùs in vitio ſit lienteriæ morbus atque ſymptωma, quàm ſi ægro manus adferret. Eſt enim perinde adeo victum tollere, ac vitam adimere: planeque idem eſt lientericum eſſe, quod genio defraudari, & fame abſumi.

Quemadmodum autem ſymptωma hydrωpis edit fruſtratio αἱματώσεως: ſic lienteriam fruſtrata chyli operatio, vel ipſa chylωſis fruſtrata. Ille ſymptωma eſt ſecundæ coctionis deperditæ: hæc verò primæ. Sic enim Galenus agnoſcit in lienteria, στέρησιν τῆς πρώτης πέψεως: quemadmodum in hydrωpe, τὴν ἀποτυχίαν τοῦ τῆς αἱματώσεως ἔργου: ut ſuprà jam demonſtratum eſt. Quamobrem nec λειεντερίας Græcum nomen, nec Latinum, *lævitas inteſtinorum*, convenienter & appoſitè, morbi aut ſymptomatis naturam animo complectendam proponit. Nec enim lævitas inteſtinorum, ſemper eſt: ſed quandoque aſperitas: nec ſi eſſet, ſymptωmatis hujus conſecutionem adferret. Adfertur autem morbo ventriculi, non inteſtinorum.

aph. 1. 6. & lib. 2. progn.

Atque ut jam cœpi attingere; duplex in alvo cauſa eſt unde lienteria vulgo dicta enaſcitur.

ſcitur. Una quidem, fruſtratio coctionis; altera verò, præceps egeſtio. Illic manet cruditas: hîc contineri nihil poteſt quicquid aſſumptum eſt, quin protinus imperfectum reddatur. Atque utriuſque cauſæ commune eſt, coctionis privatio: ſed fruſtrationis, per ſe; præcipitis verò egeſtionis, ex eventu. Commune eſt etiam utriuſque, alvum ferri cibis incoctis & crudis.

Fruſtratæ coctionis per ſe, cauſa eſt prægrandis ventriculi frigida intemperies quæ ἀτονίαν facit, unde fruſtratio coctionis, cujus fruſtratæ primum ſymptoma eſt, alvi gravatæ oppreſſio, inde crudorum quæ ſumpta ſunt, libera & liberalis egeſtio. Ejus lienteriæ προηγήμενα ſunt, fames canina quæ dicitur κυνορεξία, i. *inexplebilis appetentia*, hinc βουλιμία τουτέστι κατάπτωσις τῆς δυνάμεως ὀρεκτικῆς, i. *collapſa vis appetendi*, cum indigentia alimenti per νέκρωσιν alvi quam in Pario annotavit, quem ſcribit fuiſſe ἀπόσιτον, i. *cibi faſtidioſum*, cum alvo prorupta vel profuſa liquidis excrementis. Comitantia autem ſigna ſunt, alvi oppreſſio ex irrita contentione & inani conatu coquendi: mox inde profuſa crudorum ciborum egeſtio. Hujus lienteriæ, his de cauſis enatæ, proprium epiphænomenon quieſcentis & vale dicentis, eſt ὀξυρεγμία, i. *acida eructatio*, quæ priùs non fuit: ſicut alterius lienteriæ mox explicandæ, προφαινόμενον, i. *prænuncium ſignum*; quod eam citò venturam denunciat, ſimilis oxyregmia, ſive acida eructatio. Ad lienteriæ hujus curationem, neoteriſmo tantùm eſt opus, οὔτε ἄλλως συμφέρει κενεαγγέειν, ut verbis utar Hippocratis, i. *neque profuerit vacuationi operam dare.* Atque ipſa curandi ratio, in illo præſcripta eſt à præceptore. λιμὸν θώρηξις λύει. i. *Famem caninam, potio meri exolvit & ſanat.* Huc ſpectant fermenta ſtomachica, litus, hapſi, emplaſtra; tum piperata etiam, ſive aromatica condimenta, cum delectu morbi & ægri.

aph. 1. 6. & 2. Epid. lib. 3. περὶ διαίτης. lib. 4. περὶ ἄρθρων.

Reſtat altera lienteria, cujus præceps egeſtio cauſa eſt cruditatis; cùm ſcilicet quidquid aſſumptum eſt, contineri nequit in alvo, donec perfectum ſit: ſed protinus redditur imperfectum. Ejus incontinentiæ duplicem cauſam reperio; unam catarrhi prolapſum crudi & albuminei, quo præcipitantur quæ ſumpta ſunt omnia, priuſquam mitificari cœperint, vel etiam mutari in alvo. Hæc, tempeſtatis eſt humidæ frigidæ & aquiloniæ, cujus vi ſic ortam fuiſſe Thaſiis narrat Hippocrates. Γενομένου δὲ τοῦ ἔτεος ὅλου ὑγροῦ, καὶ ψυχροῦ, καὶ βορείου· ἤρξαντο μὲν τὸ πρῶτον ὀφθαλμίαι ῥοώδεες. κατὰ δὲ τὸ θέρος ἤδη καὶ φθινόπωρον, λειεντεριώδεες. &c. i. *Exacto anno humido frigido & aquilonio; primùm quidem exortæ ſunt ophthalmiæ liquentes. Per æſtatem verò & autumnum, jam pridem concepta cauſa, facti ſunt lienterici*, &c. Vide Galenum. Hîc primùm ſiccandum eſt caput marſupiis, & pane calido, ne quid deinceps confluat: mox purgationi operam dare oportet diluto rhabarbari: diætam præſcribere ſiccam ac tenuem, nec ſiſtere ante tempus. Lienteriæ hujus deſcriptio digna Hippocrate, ſic legitur. *Lienteria, cibos egerit imperfectos & crudos*, ἀσήπτους vocat Hippocrates; *ac tum nullus dolor eſt. Sed tamen corpus macreſcit. Ac morbus quidem infertur, quando è capite & ſupero ventre catarrhus pituitæ prolabitur ad inferum ventrem. Quod cùm accidit, cibi ab ipſo catarrho crudorem concipiunt, & humeſcunt: unde ipſorum* ἀσήπτων, *i. crudorum & incoctorum præceps egeſtio eſſe ſolet. Tum corpus liquitur.*

1. Epid. parte 2. lib. περὶ παθῶν.

Supereſt cauſa altera præcipitis egeſtionis: propterea que crudæ, quæ incontinentiam ventris oſtendit. Eſt autem aphthoſa ventriculi tunica, i. levis & ſuperficie tenus impreſſa exulceratio, qua ſimiliter fit in alvo lienteria, ut ſtranguria in veſica. Hujus lienteriæ hiſtoria legitur quidem alibi apud Hippocratem: ſed quia pertinet ad hanc prognωſin, vel ipſa prognoſeωs ratio in ejus notitia continetur; ſufficiet locos attingere, & explicare per ſingula membra ipſius prognoſeωs, ut eodem ſtylo exaretur.

comment. ad aph. 1. 6. lib. 2. prorr. 3. Epid. & lib. περὶ γυναικείων.

In lientericis.] Quorum præceps egeſtio, cauſa eſt cruditatis, fruſtratâ ſcilicet coctione ob incontinentiam cibi quam edit aphthoſa in ſinu ventriculi ſuperficies. Talem enim lienteriæ ideam ponit inſtituta prognωſis, ut planum facient quæ ſequuntur. Sed primùm aphthoſi ventriculi ratio explicanda. Sanè ἀφθώδης, i. *aphthoſus* fit, aphthis quibuſdam obſitus. Sunt autem aphthæ, ulcuſcula quædam, ſuperficie tenus in ore conſpicua lactentium nuper natorum infantium, quæ ἀπὸ τοῦ ἅπτεσθαι nomen habent: quòd infantium ora molliſſima, tenerrimaque, feroſioris lactis contactum & qualitatem perferre non poſſint. Hoc ſporadicum eſt à diæta: proptereaque ſaneſcit ex facili, ubi ſola ſufficit diætæ mutatio. Sed illud epidemicum eſt, habetque θεῖόν τι peſtiferum, de quo hæc ſcripta ſunt à præceptore. Στόματα ἀφθώδεα, κοιλίαι ταραχώδεες, ἀπόσιτοι. i. *Ora aphthoſa, turbatæ alvi, ciborum faſtidia.* Ubi Galenus author eſt; aphthas infantiæ quæ cum nutricis lacte ſuguntur, ſtatim quieſcere, ſi ora lactentium modicè aſtringantur: ſed eas quæ ab humore pravo naſcuntur, ſemper malignas exiſtere. Deinde ſubjungit. *Prolapſo è capite pravo humore in fauces, quicquid in pulmonem irruit, tabificas facit affectiones: quod verò in alvum ſubit, eam perturbat cum morſu: in tranſitu autem, appetendi vim labefactat, cibique adducit faſtidium*, quod ἀποσιτίαν Græci vocant. Sic ora gravidarum aphthoſa, futuri aborſus prænuncia ſunt: quod ab eodem ferino catarrho, idem futurum eſt in ventriculo, quod apparet in amplitudine oris, videlicet levis exulceratio. Hinc lienteria quæ aborſionis cauſa eſt: quia gerendi & nutriendi fœtum adimit commoditates. Quæ cùm ita ſint, pergamus ad reliqua.

aph. 24. 3. parte 3. 3. Epid. Hæc infrà demonſtrabuntur in hiſtoria τῶν γυναικείων.

Cum feris alvinis.] Vel ani potiùs, quæ ſunt aſcarides: ſicut alvinæ feræ, vermes rotundi & lati. Nam de hujuſmodi ferarum cauſis & nomine, dictum eſt alibi.

Coac. 15. cap. 11. lib. 2.

Qui tormine exolvuntur dolores.] Quos excitat irritata exulceratio, dum præceps egeſtio fit ciborum, quorum appulſu neceſſario refricatur, unde tormentum quod cibis egeſtis quieſcit, unaque dolor obortus miteſcit. Demonſtratum eſt ſuprà; quòd morſus & tormina nunquam doloris nomine appellantur. Sic igitur dolores oborti cum tormine, exol-

exolvuntur cùm cibi tranſierunt, quorum contactu preſſa quantumvis leviter exulceratio proritatur, atque quodammodo recrudeſcit. Secus fit in prima differentia lienteriæ, quam edit ventriculi ἀτονία nata ex prægrandi frigida intemperie. Nec enim ſæva eſt crudorum egeſtio, nec ita præceps; caretque omni moleſtia in excernendo.

ἀῤῥωςία aph. 1. 6.

QUÆ CIRCA SUNT ARTICULOS TUMEFACIUNT.] Quod eſt ejuſmodi ac ſi diceret. In longa lienteria, quæ quoties alvum ciet, dolores excitat cum tormentis, nec niſi excluſo cibo quieſcunt; ſi quidem cibi appulſu tantùm, exulceratio proritetur, cujus ipſa præcipitem facit egeſtionem; ipſum verò ῥεῦμα ὁρμώμενον, i. *concitatum è capite*, alio ſe convertat, impetumque faciat in articulos ipſos; cùm jam pridem emacruerint, proptereaque multùm extenuati ſint, eos tumefaciet, non quidem ἀσαρκίᾳ: ſed quodam tumore cachectico. Eſt enim facilis atrophiæ tranſitus in cachexiam: præſertim cùm perennitas eſt cacochymiæ. Quod ſatis indicant quæ ſequuntur. Verbum autem, μετεωρίζουσι, pertinet ad tumorem contra naturam, non ad ἀσαρκίαν ἢ σαρκῶν αὔξησιν, i. *carnium ſucci plenarum & ſolidarum accretionem.* Sic dyſenteria bilioſa, intempeſtivè ſuppreſſa, abſceſſum facit in articulis.

aph. 74. 4.

Coac. 1. cap. ſuper. Coac. 12. cap. 17. lib. 2. lib. 4. περὶ ὀξέων. Coac. 15. cap. 7. lib. 2.

HINC PRÆRUBRÆ SQUAMULÆ ET BULLATÆ.] Cùm ſcilicet ad ultima ventum eſt, & cachexia ſolidarum partium, ex æquo certat cum ἀτροφίᾳ. Hîc enim puſtulati articuli velut ambuſti, corporeæ habitudinis phthiſin oſtendunt, ut demonſtratum eſt ſuprà in illa prognoſi. *Puſtulata corpora, velut ambuſta; phthiſin oſtendunt habitus.* Ac primùm hîc puſtulæ, velut bullæ ſunt rubræ, ex affluxu & collectione ichorum venenatorum & acrium, ſuperficiem corporis amburentium vel erodentium. Inde ſquamoſæ fiunt, & velut ſquamatim cadunt emortuæ in maraſmo partium ſolidarum, ut viſum eſt præceptori in illo. *Si cui ſputa ſalſa & tuſſis inhibentur, iis rubet corpus velut exanthematis obſitum; ſed ante mortem exaſperatur.* Sed ſatis jam alibi de bullatis exanthematis quæ cadunt in ἀτροφίᾳ partium ſolidarum, & ſuo genio defraudatarum, & erethiſmis efferæ cacochymiæ afflictarum.

QUINETIAM OBORTA SUDATIUNCULA.] Quæ tum exudat, cùm ſucci alibilis nulla ſit aſſimilatio, partibus exolutis, ac ſui negligentibus, ipſum effluere permittentibus.

lib. περὶ τέχνης.

AC RUBENT VIBICIBUS OBSITI, VELUT FLAGRIS CÆSI.] Quoniam à putri calore ſudatiunculæ, cùm naturalis humor effluxit, feruntur ichores qui occupant totum corporis habitum. Eſt enim perceptum illud Hippocratis; quòd quicquid in corporis habitu cavum eſt καὶ ἀσύμφυτον, i. *incoibile*, cujuſmodi ſunt interſtitia muſculorum; ut ſpiritu replentur in ſecunda valetudine: ſic ichoribus in adverſa, quorum collectione, præter perennem affluentiam ex hepatitis, venarumque omnium impuritate; modò puſtulæ, modò vibices toto ſparguntur corpore, pro qualitate humoris morbifici, & varia partium obſeſſarum figura. Tali ſtylo edita eſt illa prognoſis. Οἱ τὰ ἄρθρα φλυκταινούμενοι, ἐξερυθροῖσιν ἐπιπολαίοις ἐπιῤῥιγώσαντες ἤτοι, κοιλίας καὶ βουβῶνας διαφοινίσσοντες, οἷα πληγῇσιν ἐπωδυνοῖσι, καὶ ἀποθνήσκουσι. i. *Quibus articuli attolluntur ſubrubris bullis; hi cùm obriguerint, toto ventre & inguinibus velut purpurati conſpiciuntur, tanquam vibicibus cæſi; & moriuntur.* Sed ejus prognoſεως enarratio infrà ponetur. Pergamus ad alia.

2 Οἱ ἐν λειεντερίῃσι μακρῇσιν, ἅμα θηρίοισι, στροφώδεες, ὀδυνώδεες· λυομένων ἐποιδέουσι. τὸ ἐπιῤῥιγοῦν τούτοισι κακόν.

Quos longa exercet lienteria, cum feris, torminibus, & doloribus; cùm hæc quieverint, intumeſcunt. His ſuperrigere malè eſt.

aph. 1. 6.

HIC LONGA non eſt lienteria, in aphoriſmis poſita, quam ex Græco Latinè ita converti. *In longa lienteria ſi acida ſit eructatio quæ priùs non erat, bene fit ægro.* Eſt enim cauſa ejus, ventriculi ἀῤῥωςία quam genuit ingens ipſius frigida intemperies. Ejus egeſtio caret omni tormento, & omni morſu atque dolore inteſtinorum, nec ita præceps eſt, ut jam dixi, quàm aliarum quæ à prolapſu catarrhi è cerebro enaſcuntur: imprimiſque ferini, qui & ventriculum, & inteſtina tenuia facit ἀφθώδεα. Qualem jam poſuit ſuperiore prognoſi: & in hac etiam ſymptomata ejus proſequitur tum adjuncta, tum conſequentia, συνεδρεύοντα καὶ ἐπιγινόμενα Græci vocant. Eſt enim lienteriæ ſignum unum pathognomonicum καὶ ἀχώριστον, præceps crudorum vel imperfectorum ciborum egeſtio.

QUOS LONGA EXERCET LIENTERIA.] Quam edit alvus aphthoſa, unde crudorum præceps egeſtio ab incontinentia omnium quæ ſumuntur. Eſt autem longa, tum ob perennem affluentiam catarrhi ferini, ex anno auſtrino quem pluviæ occuparunt, unde ventriculi & inteſtinorum aphthæ conjunctum habent Hippocraticum illud θεῖόν τι; non autem lactentium ſimiles quas excitavit feroſius lac nutricis: tum ob aſſiduam proritationem eorum quæ ſumuntur, illac tranſeuntium, unde ſolaminis loco, afflictis datur afflictio, ut in proverbio eſt.

Coac. 15. capite. 11. lib. 2. ibidem.

CUM FERIS.] i. Aſcaridibus, in ano velut catullientibus, quæ ſunt putredinis fœdæ ſoboles, non autem excrementi chyloſi, quale multum eſt in puerulis ab edacitate: proptereaque ſcatent lumbricis. Nam tæniarum alia ratio eſt, quam ſuprà ex præceptore attigimus. Non enim credibile eſt in chyloſi excrementi vacuitate, ac tam præcipiti egeſtione, lumbricos naſci: quamvis in torminibus etiam enaſcantur; ſi verum illud eſt præceptoris. Τὰ καρδιαλγικὰ μετὰ στρόφου κοιλίης θηρία καταῤῥηγνῦσι. i. *In cardialgia cum torminibus, feræ alvi prorumpunt.* Sed aſcaridum hîc nulla eſt impeditio: quin potiùs opportunitas ex fœda corruptione. Aſcarides autem, feræ ſunt, nec rarò κατ' ἐξοχὴν, nomen ferarum obtinent, ut in illo. Τὸ θηριῶδες φθινοπώρου, i. *Autumno ferinum.* Ubi Galenus author eſt, ferini nomine

mine contineri aſcaridas, lumbricos, elephantem, cancrum, phthiſin, cæteraque omnia ſæva mala quæ autumno potiſſimùm regnare dicuntur. Sed ex omni ſenſu τῶν θηριωδῶν, cui locus hîc eſſe poſſit quàm aſcaridibus, non hercle invenio. Lumbricos jam exploſimus: elephantem verò, cancrum, phthiſin, & ulcus depaſcens, quod θηρίωμα ἢ νομὴν Græci dicunt, huc advocare nec poſſumus, nec debemus. Nam ut cæterorum facilis ratio eſt cur in lienteria loco ponenda non ſint: ſic ferini ulceris ac depaſcentis nulla eſt æquitas cur in lienteria ſit uſurpatio. Eſt enim θηρίωμα ulcus, ἡ νομὴ in alvo, dyſenteriæ alvinæ cauſa effectrix: quoniam egeſtionem movet cruentam, quæ nulla eſt in lienteria: ſed tantùm crudi cibi, & imperfecti, ab impotentia coquendi aut continendi.

Torminibus.] Quæ inteſtinorum leviter preſſa excitat ulceratio, appulſu ferini humoris unde mordentur, eſtque morſus ille, torminum cauſa una: ſicut & flatus acrior qui in ſinuoſis inteſtinis ſubſiſtit, nec exitum habet, ut mox dicetur.

Et doloribus.] Contactu eorum quæ fruſtra ſumuntur dum illac tranſeuntia præcipitantur ad exitum. Notabilis eſt, hoc loco, doloris atque torminum diſtinctio.

Cum hæc quieverint.] Sed tamen ἀκρίτως καὶ ἀσήμως, ut nulla redintegratio ſit alvi, nec inteſtinorum, cum perenni affluxu catarrhi ferini. Quieſcunt autem aſcarides, dolor & tormina: quoniam ceſſat egeſtio ſenſu amiſſo per νέκρωσιν alvi & inteſtinorum, unde nulla ampliùs rei moleſtæ ſenſio excitatur.

Intumescunt.] Occupati ſcilicet tympania hydrope qui aſſurgit copia ſubſiſtentium flatuum in anfractibus inteſtinorum, in quibus impotentia eſt, vel depravatio periſtalticæ facultatis. li. 2. prog.

His superrigere.] τὸ ἐπιῤῥιγεῖν, ſemper ſymptomaticum eſt apud Hippocratem, ut alibi ſæpe jam obſervavimus. Eſt autem ſymptomaticum materiæ ſubſiſtentis, ut in purulento abſceſſu; non autem è vaſis expreſſæ in partes acerrimi ſenſus, nervoſiſſimas; cujuſmodi eſt ille rigor qui cietur in febribus, è lumbis per dorſum ad caput. lib. 6. aph. & 6. Epid.

Male est.] Signo & cauſa: quod alibi demonſtratum eſt, ut nemo ſit omnium qui noſtra hæc legerint, quem iſta neſcire perſuaſum habeam.

3 Λειεντεριακὰ μετὰ δυσπνοίης, καὶ πλευρῶν τῇ κνήσει· ἐς φθίσιν ἀποτελευτᾷ.

Lienterica quæ cum ſpiratione difficili, & lateris vellicatione conjuncta ſunt; tranſeunt in phthiſin.

Enimvero una lienteriæ differentia, & una item phthiſeως, ab eodem fonte principia cauſaſque ducit; nempe à cerebro unde ferina deſtillatio eſt, nata ex tempeſtate auſtrina peſtifera, cujus prolapſu in alvum aphthoſam fit lienteria; in pulmonem verò, θηρίωμα φθινῶδες, i. *ferinum ulcus tabificum.* Nota eſt illa ſententia nuper è Galeno adducta ſuper ſymptomatis quæ à ferini catarrhi prolapſu in fauces, naſcuntur; quædam in alvo, ut perturbatio vel ἐκταραξις; quædam in pulmonibus, ut phthiſis: quæ omnia ſequuntur naturam humoris morbifici, & partium occupatarum. Sed tamen perraro accidit ut ambæ partes, è catarrho in fauces, pariter ſimiliterque affligantur. Unius afflictio vindex alterius eſſe ſolet: ſicut in ructu acido, raro pleuritis incidit: niſi tanta ſit catarrhi feritas & propagatio, ut ambas æquè invadat & occupet. Quod ſapienter Hippocrates annotavit in diarrhœa pleuriticorum & phthiſicorum, quam ſcribit nonnullis eorum ſupervenire, affecto jam morbo; quoſdam verò circa initia pariter occupare. Omnis autem præceptoris ratio de diarrhœa cum phthiſi, aut ſuper phthiſi, continetur in illa prognωſi. *E phthiſicis, quibus defluunt capilli è capite; pereunt à diarrhœa. Et quibus phthiſicis diarrhœa ſupervenit; moriuntur.* Hîc ſanè lienteria ſecum habet conjuncta ſigna φθινώδεα, dyſpnœam ſcilicet, & lateris vellicationem, quorum ſignificatio eſt in illo, μετὰ δυσπνοίης, i. *cum ſpiratione difficili*, &c. Non enim per lienteriæ μετάστασιν phthiſis incidit, ut nuper vidimus in dyſenteria cruenta, intempeſtivè ſuppreſſa. Nec verò per παροχέτευσιν humoris lienterici, qui mutata velificatione confluit in thoracem, alvo relicta: ſed ejus qui pariter æqualiterque ſimul thoracem & alvum occupavit dominatu & magiſterio: ita tamen, ut cùm ceſſarit lienteria, & alvus tumeſcere cœperit ob cauſas prædictas; tum phthiſis ipſa lumen ſuum oſtendat, concepto jam ulcere quod ferina intulit deſtillatio, dum lienterica eſſet alvus, nec ulla proinde expurgatio fieret utriuſque rheumatis, concitati & conſiſtentis. Quo ſtylo & ſcopo ſcripta eſt inſtituta prognωſis.

part. 3. 3. Epid. — Coac. 4. cap. 17. lib. 2. — Coac. 1. cap. ſuper.

Ergo. Lienteria.] i. Lienteriæ illa ſpecies quam intulit ſæva deſtillatio per alvum aphthoſam: unde impotentia continendi quæ nutricatui aſſumuntur: propatereaque omnium præceps egeſtio.

Quæ cum spiratione difficili.] Crebra & parva, ex contumacia & labore partium ſpirabilium, catarrho & phlegmone occupatarum. Nam ſpiratio frequens & parva, inflammationem denunciat & laborem partium ſpirabilium; thoracis, pulmonum, & arteriæ. Coac. 2. cap. 9. 2.

Et lateris vellicatione conjuncta sunt.] Ob proritationem tunicæ coſtis intextæ, à ſævo catarrho & phlegmone ipſa ſyſtrophica, ut ſuprà dictum eſt in pleuritide.

Transeunt in phthisin.] Vel potiùs finiuntur phthiſi quam ipſa lienterica non genuerunt, nec per ſe, nec ex eventu, i. neque per μετάστασιν ipſius lienteriæ jam enatæ, neque per derivationem catarrhi efferi prolabentis: ſed accreſcendi cauſam & occaſionem dederunt, quòd anacatharſin prohibuerunt ipſo ventris profluvio, quod ea ratione plus valet ad imprimendam

primendam phthiſin, quàm derivatione catarrhi, ejus impreſſionem impediat. Hîc enim derivatio nihil prodeſt in pari confluxu materiæ in alvum & in pulmonem: quoniam phthiſeos & lienteriæ, ab eodem & æquali ortu generatio eſt. Non igitur hoc loco idem eſt ortus phthiſeos, qui fuit inflationis à lienteria in ſuperiore prognωſi. Nec verò καταχρηστικῶς hîc nomen phthiſeos uſurpatum pro lienteriæ atrophia & cachexia, ut opinari quis poſſit illud, ἐς φθίσιν ἀποτελευτᾷ, i. *in phthiſin deſinunt*, eò ſpectare ut inde extrema macies intelligatur quæ longam ſequitur lienteriam. Sed phthiſis idem ſignificat quod ipſa phthoë Athenienſium, pertinetque ad vetuſtum ulcus pulmonum, quod emaciandi potentia, & vi tabifica, cæteros omnes morbos præcedit, tum edacitate ſua, tum febre hectica, tum aëris quem ducimus Coac. 2. c. 17. 2. infectione tabifica quam ei, pulmonis ipſum θηρίωμα & fœdum ulcus impertit. Sed ſatis jam de his in phthiſi, & ejus hiſtoria.

4 Εἰλεώδεσιν ἔμετος καὶ κώφωσις· κακόν.

Ileoſis vomere & obſurdeſcere; malè eſt.

Hactenus de lienteria quæ cernitur in præcipiti & moleſta egeſtione crudorum & imperfectorum omnium, quæ nutricatui aſſumuntur: ab impotentia continendi, quam edit aphthoſa ventriculi exaſperatio. Nam ejus quæ impotentia coquendi enaſcitur, expoſita eſt omnis Coac. 1. hujus cap. ratio in hiſtoria lienteriæ. Quoniam autem ſævis torminibus fœta eſt illa quoque inteſtinorum afflictio, quæ ileus nominatur; hîc jure & loco quærendum videtur ſuper natura ejus, & ſuper ſymptomatis, quæ ipſos malè habent periculoſè, quos ileus occupavit. Sed tamen hoc intereſt inter lienteriam aphthoſam & ileum; quòd cùm utriuſque commune ſit cruciari torminibus, illa cauſam habeat impotentiam continendi potionem & cibum; hic verò permeandi & tranſmittendi extrà per ſedem, ut mox dicetur. Ergo nomen ilei pertinet ad inteſtinorum εἴλησιν contra naturam, quæ eſt in motu periſtaltico inteſtinorum, contrario naturali, cùm ſcilicet inteſtina fibris rotundis circumcirca colligunt ſe infernè ſurſum; neque id naturaliter, ut fit ſupernè deorſum. Eſt enim periſtaltica inteſtinorum vis, qua tranſmittuntur infrà humores, flatus, & fæces. Atque id naturaliter fit. Secùs autem in ileo, cujus quidem vitio cibus & fæces non permeant; ſed primùm in alvo ſubſiſtunt, mox remeant ſurſum, ut etiam per os reddantur. Talis ἄνω εἴλησις fundamentum eſt ilei, cùm firmiter fixa eſt ejus cauſa. Nam ſæpe eſt fugax & preſſa leviter, cujuſmodi eſt illa quam infert oxymeli cùm abradendo & exaſperando, inteſtinis moleſtum eſt, de quo ſic ait præceptor, φῦσαν κωλύει περιΐζεσθαι ἀλλὰ παλινδρομέειν ποιεῖ. i. *Flatum prohibet infrà tranſmitti: ſed ipſum fa-* lib. 3. περὶ ὀξέων. *cit ſuprà recurrere.* Tum illa etiam quæ fit appulſu rei frigidioris ad anum, unde compara- 6. Epid. part. 5. tur alvi aſtrictio, iis præſertim qui parum obtecto podice diu ſedent in marmore. Sed ingens malorum fœtura eſt ex ea, quæ ſurſum fit contra naturam, inteſtini utriuſque refluxione, quam τὴν ἄνω εἴλησιν nominavimus. Inter hæc mala incredibile eſt & admirabile quantum & ſævi doloris cruciatu & viſcerum afflictione, propptereaque imminenti periculo antecellat ſymptoma illud quod ileum veteres nominarunt, cujus inexpugnabile vitium eſt ἡ ἄνω εἴλησις, ob ſummam cauſarum unde ortum habet, contumaciam. Ac primùm de ileo vetus eſt illa prognωſis. Ἔστι δὲ τὸ νόσημα ὀξὺ καὶ ἐπικίνδυνον. i. *Eſt autem præceps morbus & periculoſus admo-* lib. περὶ παθῶν. *dum.* Symptωmata autem mortifera ilei continentur illa hiſtoria quæ ſic Latinè legitur ex Græco Hippocratis. *Apud Tiſamenum decumbebat mulier quam vix tolerabilia ileoſa continuò* hiſt. 6. part. 2. 3. Epid. *invaſerunt: vomitiones multæ, impotentia continendi quæ biberat: circa hypochondria ſævi dolores; tum infra cruciatus ad alvum, aſſidua ſcilicet tormina: nulla ſitis erat, ſed æſtu incandeſcebat; extimæ partes frigidæ exactum ad morbum; ſumma mulieris anxitudo; ſomni vacuitas; urinæ paucæ ac tenues; dejectiones crudæ ac tenues. Servari non potuit, nec potis fuit quicquam opis afferri; proindeque tali ſorte interiit.* Sed eorum ſymptomatum diſtinctio eſt in prognωſi mox explicanda, cujus facillima erit ratio, poſtquam percepta fuerit ilei definitio. Eſt igitur ileus, utriuſque inteſtini ſurſum revolutio, qua nec alvus, nec ſpiritus infrà tranſmittitur; ſed contrà cibus & ſtercus, cùm inveteraverit, per os redditur. Ejus revolutionis in ileo, cauſa eſt, tum alterutrius inteſtini vel utriuſque inflammatio; tum, craſſioris præſertim, firmiter fixa oppilatio. Ac fixæ firmiter oppilationis in craſſiore, doctrina eſt illa præceptoris. lib. περὶ παθῶν. *Hic ſanè morbus*, inquit, *enaſcitur quando peruſti ſtercoris copia eſt atque ſubſiſtit in inteſtino, ac pituita involvitur, eorumque duorum cumulata congerie clauſum inteſtinum circumtenditur & intumeſcit.* Oppilationis autem documentum, idem præceptor ſtatuit hoc argumento cùm ait. *Nec ullum eorum quæ ſumuntur per os medicamentum excipit, ſed ſurſum vomendo reddit: nec eorum quæ convenienter ſubjiciuntur ullum clyſterem admittit.* Sed inflammationis ſyſtrophicæ inteſtini tenuioris, argumenta leguntur in prædicta hiſtoria mulieris hiſt. ſuprà citata, ex 3. Epid. ileoſæ. Sunt autem; prægrandis hypochondriorum æſtus & ardor, frigus extimarum partium, & incontinentia potionis, vel eorum quæ potui exhibentur. Ergo ſi alterutrius inflammatio ſit, vel oppilatio; nec alvus, nec ſpiritus infrà tranſmittitur. Si pars ſuperior affecta eſt, cibus: ſin autem inferior, ſtercus per os redditur. Sed eorum ſymptomatum diſtinctionem adferet inſtituta prognωſis, quam ſic aggredior explicandam.

Ileosis.] i. Quibus revolutio eſt inteſtini ſurſum; qua neque alvus, neque ſpiritus infrà tranſmittitur, cum ſævi doloris hypochondriaci ac torminum cruciatu. Sic enim præceptor lib. περὶ παθῶν. *Si quem fortè ileus occuparit, ei venter dureſcit, ac nihil dejicit: tum per totam inferiorem alvum ſævus dolor exoritur, cum febre & ſiti.* Sic item Galenus ex Hippocrate. *In ileo nihil infrà tranſ-* aph. 10. 7. *mittitur. Atque hoc proprium morbi eſt inſeparabile.* Idem quoque alibi ſcripſit apertiùs. *In illis*

illis nihil omnino dejicitur, ne clyſtribus quidem inditis acrioribus. Atque inter cauſas revoluti ſurſum inteſtini, memorabilem ponit Galenus, cùm exulceratio levis eſt inteſtini, ſi à ciborum tranſitu proritetur, nec exitum citò habeant; tum evenire ut inteſtinum hac nova proritatione afflictum tranſmittat ſurſum ea quæ ipſum læſura erant; ac mutata velificatione, curſum deinceps inflectat ſurſum contra naturam, quem olim naturaliter deorſum tenebat. Hoc facit inteſtinum ſui diligens atque doloris metuens ex rerum moleſtarum appulſu. Sic aphthoſæ lienteriæ tranſitus eſſe poteſt in ileum. aph. 44.6. lib. 3. περὶ [illegible]ξίων.

VOMERE.] Cibum per os reddere cum incontinentia potionis, cùm eò perducta eſt inflammatio tenuis, vel afflictio inteſtini, ſyſtrophica phlegmone occupati, ut circumtenſum extremis digitis prehendatur. Quam afflictionem χόρδαψον veteres nominarunt, ex eo quòd tractabilis ſit ipſa chorda. Eſt autem chorda, tenuius inteſtinum. Ac tum epigenomena ſunt, vomitus bilioſus mali odoris, varius, atque niger; adductis in ſympathiam inteſtini phlegmone ſyſtrophica inflammati, hepate & liene, multùm inde vitiatis, valdeque afflictis. Tum ſitis adeſt inexplebilis atque febris ardenter acuta, cum prægrandi frigore partium extimarum. Sed alia quoque vomitio eſt fæcis ac ſtercoris quam, pace Galeni dixerim, venire arbitror à contumaci deſcripta oppilatione craſſioris inteſtini, cujus revolutio inde fit ſurſum, eorumque quæ intrà continentur, eòdem tranſmiſſio, cumulata congerie; quando, ut jam diximus, infrà tranſmitti non poſſunt. Stabulantur autem in craſſiore inteſtino fæces & ſtercora quæ aliunde proficiſci nequeunt quàm ubi ſunt. At nihil ejuſmodi eſt in tenuiore. Nec verò illac tranſmittendi ſtercoris copia eſt cùm phlegmone ſyſtrophica occupatur: ut majus periculum ſit in vomitu cibi quàm ſtercoris, tum ob vomendi cauſam, tum ob ſymptoma ipſum. Nam vomendi cauſa eſt phlegmone, cujus periculo illud adjicitur, quòd vomitione cibi & chyli tollitur nutricatus: ne taceam interim quæ ex crebra vomendi contentione ſymptomata excitantur. Ac levia inteſtini tenuioris mala, ſunt graviora quàm craſſioris prægrandia. Nefas autem negare eſt eam craſſioris inteſtini afflictionem, quam ponit Hippocrates in oppilatione à peruſtæ fæcis congerie cum involucro pituitæ glutinoſæ & craſſæ. Quod feciſſe video ipſum Galenum. lib. περὶ παθῶν ad hiſt. 6. part. 2. 3. Epid. & aph. 44. 6.

ET OBSURDESCERE.] Surditate utraque: tum ea quam facit exolutio partis illius cerebri, unde vis audiendi manat: tum ea quæ fit impedito appulſu τῶν ἀκουστῶν, per obſtructionem meatus auditorii: unde aſſurgunt parotides graveolentis ilei conſectariæ. Ac ſanè ilei graveolentia percipitur in vomitu fœdi odoris, in expiratione, in ructu, in flatu, in perſpiratione totius compaginis, cujus fœditatem obſervaſſe ſe narrat Galenus in quodam ileoſo. prorrh. 66. f. 3. 1.

MALE EST.] Ne dicam mortiferè; ut certè omnino eſt. Ac tum mortifera vis eſt ilei, ut cita inde mors veniat. Quod accidiſſe legimus ileoſæ mulieri, quam ſcripſit Galenus biduo afflictionis, aut ad ſummum triduo periiſſe. Cauſæ interitus notæ ſunt. Talia autem ſymptomata vomitus & ſurditatis, tum etiam convulſionis atque ſingultus in eos tantum cadere ileoſos docet Galenus, qui ἔχειν ὀλεθρίως, i. *quos ileus habet mortiferè cum deſperatione omni ſalutis.* aph. 16. 7.

DE MORBIS VESICÆ.

Hæc ex prognoſtico: quòd ea lectio mihi melior viſa eſt, quàm Coacarum.

ΚΥΣΤΙΕΣ δὲ σκληραί τε καὶ ἐπώδυνοι· δειναὶ μὲν παντελῶς καὶ ὀλέθριαι. Ὀλεθριώταται δὲ ὁκόσαι ξὺν πυρετῷ συνεχεῖ γίνονται. καὶ γὰρ οἱ ἀπ' αὐτέων τῶν κυστέων πόνοι ἱκανοὶ ἀποκτεῖναι. καὶ αἱ κοιλίαι οὐ διαχωρέουσιν ἐπὶ τῶν τοιούτων, εἰ μὴ σκληρά τε, καὶ πρὸς ἀνάγκην. CAP. XXII.

1 *Veſicæ autem duræ quas dolor prægrandis occupat, graves omnino ſunt atque peſtiferæ. Sed illæ demum pernicioſæ admodum, quæ cum aſſidua febre naſcuntur. Etenim quæ mala inferunt tales veſicæ, illa necando ſunt ſatis. Sed ei periculo illud adjicitur, quòd inde alvus niſi coacta, nihil reddit, ac dura ſunt quæ tranſmittuntur.*

POSTQUAM DE alvo dictum eſt, nunc de veſica dicendum. Ejus afflictæ non hercle minora ſunt, nec ſæva minùs, nec mortifera, quàm ipſius alvi ſymptomata. Nam difficultate ipſa certat cum alvo: nec verò difficile dictu eſt quin ipſam præcedat, cum celeritate interitus. Ac ſanè conſentaneum eſt ut patefactis incommodis quæ inferuntur ab alvo & quæ ipſam invadunt, ſtylum hunc noſtrum ad veſicæ vitia convertamus: quòd utriuſque idem ſit munus in excernendo, illius quidem ſtercora, hujus verò urinas. Sed inter veſicæ mala, illud demum maleficentia eximium eſt, quod ſummam veſicæ infert moleſtiam, ſævi doloris cruciatu; & unà ſecum adfert officii ad vitam tuendam neceſſarii difficultatem, ſæpe etiam vacationem, cum ſympathia ſociarum vicinarumque partium, quarum afflictione ſalus in dubio eſſe ſolet. Hujuſmodi eſt, veſicæ inflammatio per ſyſtrophen nata rheumatis concitati, unde ipſa turgendo fit dura, & prægrandi dolore afflicta. Quæ duo ſymptomata ponere ſolet Hippocrates in omni partium tumidarum inflammatione ſyſtrophica. Nam actionis læſio, inflam-

inflammationis conſectaria eſſe ſolet, ut aliarum quoque affectionum. In veſica, propriæ actionis læſio conſideratur in ſtranguria, dyſuria, & iſchuria. Quæ tria ſymptomata non ſunt inflammatæ ſolùm veſicæ propria, niſi καθ' ὑπόθεσιν: ſed aliarum quoque affectionum communia, ut ſuo quæque loco dicentur. Sed inflammationis cujuſque ſyſtrophicæ, undecunque oborta ſit, proprium eſt καθ' ὅλου, καὶ καθ' ἕκαστα, partem occupatam tumere, dureſcere, & multùm dolere cum pulſu, ſi magna ſit inflammatio. Sic enim Galenus, Ἀχώριστον, inquit, σημεῖον τῆς μεγάλης φλεγμονῆς ὁ σφυγμός. Ergo non aliter viſum eſt præceptori, veſicæ phlegmonem ſyſtrophicam deſcribere, quàm ipſius hepatis. De quo inflammato ſic ait. Οἴδημα δὲ ἐν τῷ ὑποχονδρίῳ, σκληρόν τε καὶ ἐπώδυνον. i. *Tumor autem in hypochondrio durus & dolorificus.* Idem non fecit in lateris phlegmone, cujus naturam attigit pleuritidis nomine: quòd lateris tumor non eſt tractabilis, ut ejus duricies poſſit percipi, ſicut veſicæ in aqualiculo, & hepatis in hypochondrio. Nunc igitur verba Hippocratis, juxta ipſius τέκμαρσιν examinemus.

lib. 2. ad Glauc. lib. 2. prog. & ſuprà cap. 18. hujus 2. lib.

lib. 4. περὶ ὀξέων.

Veſicæ autem duræ.] Quarum duricies nata eſt à tenſione, quam intulit tumor ille contra naturam, quem ex Hippocrate nominare ſoleo ſyſtrophicam phlegmonem. Non enim duriciem hîc opinamur concretionis aut ſiccitatis: nec verò tenſionem diſtentæ urinâ veſicæ.

1. Epid. part. 1.

Quas dolor prægrandis occupat.] Cujuſmodi eſſe ſolet à phlegmone infeſtiſſima partium acerrimi ſenſus, ut ſunt veſicæ. Hîc enim rei moleſtiſſimæ acerbiſſima ſenſio excitatur. Ac doloris à phlegmone in veſica cauſa eſt omnis tenſio ingens cum intemperie magna humoris phlegmonici, partem exacto ſenſu præditam, crudeliter laceſſentis. Hoc ſcire pulcherrimum eſt: maximaque adfert commoda ægris dolentibus qui ſanitatem expetunt, ut dolore careant. Nam ex perſpicientia dolorificarum cauſarum, artificium datur medico leniendi dolorem, cùm tenſioni laxitas, intemperiei temperatio adhibetur.

6. Epid. part. 1.

Graves omnino sunt.] Doloris acerbiſſimi cruciatu, vigiliis, anxitudine, cibi faſtidio, cephalalgia, delirio quoque ipſo. Gravitatis autem acceſſio fit urinæ appulſu, cujus collectione, quia libertatem exeundi non habet, proritatio major eſt atque diſtentio. Ac tum fœtura eſt corruptorum humorum qui proletariam habent doloris acerbitatem cum vigiliis conjunctam, quæ bilis flavæ ac viridis, ſi quid aliud, feraciſſima eſt.

Atque mortiferæ.] Symptomatum calamitoſa vi, & ſumma corporis infirmitate. Symptomatum autem calamitoſa vis, cùm in iis potiſſimùm cernitur quæ jam adducta ſunt: tum verò in illa clauſula mox explicanda quæ ſtatuit inflammatam veſicam homini necando ipſam per ſe ſatis videri & eſſe. Ad quem locum ratio differetur, quamobrem veſicæ inflammatio ipſa per ſe non ſolùm periculoſè, ſed etiam non rarò mortiferè ipſum habeat quem firmiter occupavit. Nihil autem æquè facit corpus infirmum, atque prægrandis dolor.

Funestiſſimæ autem.] Quæ ad ultima ventum eſſe teſtantur, ut jam nulla ſalus ſperabilis eſſe poſſit, nec aliqua vitæ dulcedo, nec uſus diuturnior: quia in propinquo mors eſt.

comment. ad aph. 17. 7.
lib. 2. περὶ ἀγμῶν.

Quæ cum aſſidua febre naſcuntur.] Quæ ſimulatque inflammari cœperint, aſſiduam febrem accendunt, unde ſignificatur phlegmones magnitudo atque ferocitas: quoniam ſymptomaticarum febrium ortus ducuntur non niſi ex magnis morbis, atque ex iis præſertim qui ſunt eximii. Naſcitur autem febris, accenſo calore cordis, in ſympathiam inflammatæ multùm veſicæ adducti, arteriarum ſocietate quæ ex ramo per foramen oſſis pubis in crus deſcendente per latera colli, inter veſicæ tunicas ad fundum uſque ſparguntur. Ac febres illæ ſapiunt magnam & malignam vim ſyſtrophicæ phlegmones in veſica conceptæ: Sunt enim peracutæ, aſſiduæ, ſingultuoſæ, tremulæ, paraphoricæ, breves, funeſtæ: quales oriri ſcribit Hippocrates ex calcis fractura quæ habet ἐκχύμωσιν, & inde nigriciem. Eſt enim veſicæ ad gangrænam euntis, eadem planè cum cerebro, corde, & ſtomacho ſympathia, quam eſſe docet Galenus fracti calcis atque jam ſyderari incipientis.

Etenim quæ mala inferunt tales veſicæ.] i. Quæ ſunt phlegmones & inflammatæ veſicæ. Ac phlegmones quidem ſunt, rubor, incendium, pulſus, renixus, & dolor. Inflammatæ autem veſicæ, tenſio dolorifica partium circumjacentium, ſtranguria, dyſuria, iſchuria: tum ipſa nobilium partium ſociarum atque communium ſympathia; quæ tantùm abeſt ut aliquid opis adferat ad phlegmones levationem, ut maximis damnis augeat.

lib. 3. περὶ ἄρθρων.

Illa necando ſunt ſatis.] Nam phlegmone ipſa priùs ad exitium præcipitat, quàm habeat empyema quo exolvatur. Tum phlegmones amplificatio, unde ſymptomatum prædictorum fœtura eſt, ipſorum quoque ſyntimoriam excipit. Hinc empyema nullum, ſed ejus loco gangræna. quæ ipſa per ſe mortifera eſt: ut documento ſunt calculoſi, quibus extracto calculo, vel appulſu aëris frigidioris, vel extractione violenta, quod ſæpe accidit, veſica ſyderatur. Jam verò iſchuria veſicæ inflammatæ, homini necando ipſa per ſe ſatis eſt.

lib. περὶ παθῶν.

Sed et periculo illud adjicitur.] Juxta illud. Morborum quicunque alter ſupervenit alteri, periculo adjicit: atque non rarò interimit.

Quod alvus non niſi ægre reddit et dura.] Hæc ſympathia eſt partium vicinarum, ut inteſtini recti, cui veſica inſidet: ſicut jam poſita eſt ſympathia ſociarum, ut cerebri, cordis, & ſtomachi in febre aſſidua, peracuta, ſingultuoſa, paraphorica. Ergo ſympathia eſt inteſtini, egeſtionis impeditio, meatu oppreſſo ex ponderoſa & gravi veſica. Hæc autem impeditio par pari refert veſicæ in egerendi conatu: quo ſi deſiſtat æger, doloris metu: pilulatæ ſunt fæces, velut caprarum; quarum incommoda, ſigno & cauſa ſunt alibi explicata. Sit igitur clauſula hujus prognoſεως, quòd tum ad ultima ventum eſt, quando cum ſævi doloris cruciatu afflictio eſt prægrandis nobilium partium, nec urina redditur, nec alvus infrà tranſmittitur: quarum ſuppreſſa excretio ipſa per ſe mortifera eſt.

2 Λύει δὲ οὖρον πυῶδες οὐρηθὲν, λευκὴν καὶ λείην ἔχον ὑπόστασιν.

Sanat

Sanat autem urina quæ cum pure reddita, lævem & albam habet hyſtoſtaſin.

In spei angustia, cùm ſcilicet metus eſt ſiniſtri judicii, naturæ contentio tanta eſt, ut viam ſæpe inveniat, qua ſe morbo expediat. Sic in nobilium viſcerum phlegmonica ſyſtrophe, non rarò hæmorrhagia liberalis κατ' ἴξιν, primis prorupta periodis, periculi locum tollit, quod tum inſtabat maximè imminebatque. Hîc autem cùm in phlegmone & febre aſſidua periculum ſit; ejus depellendi ratio eſt omnis poſita in utriuſque morbi pepaſmo & excretione, quibus occupatarum partium redintegratio comparatur. Ac febris quidem pepaſmus oſtenditur in urina, laudabili prædita hypoſtaſi: phlegmones autem in empyemate, quod cum tali urina meiendo effunditur. Utriuſque pepaſmi ratio & quæ ſunt inde commoda mox dicentur. Sed primùm empyematis. Enimvero ſyſtropharum omnium phlegmonicarum quadruplex omnis migratio eſſe poteſt: una in partis æqualitatem per διαφόρησιν potiſſimùm expetendam: altera in empyema: tertia in gangrænam; quarta in ſcirrhum. Hîc διαφορήσις expetenda expectari non debet ob denſitatem partis afflictæ. Nec verò ſperabilis eſt hæmorrhagia quæ tumorem minuat ſicut in viſcere hypochondriaco: quoniam fixa phlegmone nullam exhibet commoditatem ſanguini remeando aut permeando. Non enim hîc nudæ ſunt venæ, nec ſuſpenſæ, ut ſua ſponte ſanguis effluere poſſe videatur. Quocirca bene præcipiunt qui ſanguinis detractionem tum ex interiore cubiti vena, tum ex malleoli ſaphena præſcribunt. Sic enim præceptor. *Dyſuriam*, inquit, *ſanat phlebotomia.* Secare autem decet interiores. Ergo naturæ unicum in empyemate ipſo perfugium. Nam ſcirrhi mutationem mors ipſa præripiet. Gangræna autem eſt ipſum τὸ κτεῖνον, i. quod verè mortiferum eſt, ut verbo utar Hippocratis de phthiſici diarrhœa. Quæ cùm ita ſint: verba authoris, ad ſcopum prognoſεως convertamus.

lib. 1. prog. Coac. 2. & 3. cap. 11. lib. 2.

aph. 78. 4.

aph. 36. 6.

lib. 2. περὶ νόσων, & Coac. 6. cap. 17. 2.

Sanat autem.] Doloris vacuitate ac reſtituta meiendi & egerendi libertate, quam edit morbi pepaſmus, veſicæ redintegratio, & febris diſceſſio. Atque *ſanandi* verbum uſurpavimus: quoniam Græcum τὸ λύειν, idem eſt quod ſanare, ut ſuprà oſtendimus ad illam prognωſin. *Convulſionem ſanat exorta febris acuta.* Ubi Græcè legitur. Σπασμῦ λυτικὸν ἐπιγινόμενος ὀξύς.

Caoc. 11. cap. 14. lib. 2.

Urina.] Cui excipiendæ atque reddendæ veſica dicata eſt, quæ cùm redditur liberaliter, ſigno & cauſa bene eſt. Ac ſigno quidem redintegrandæ partis: cauſa autem vacuandi humoris qui pepaſmum recepit, converſa phlegmone in empyema.

Quæ cum pure micta.] Qua mictione dolorificum veſicæ malum foras excluditur, ſi pus album ſit, læve, ac nihil olens. Atque illa criſis phlegmones propria eſt, quæ occupat ipſam veſicam: ſuccenturiata autem peripneumoniæ quæ caret anacatharſi libera & liberali. Sic enim purulentæ funduntur urinæ paucorum dierum quæ non ſunt nephriticæ. Nam quæ continenter ac diu tales redduntur, veſicæ ſunt exulceratæ, aut renum.

1. Epid. part. 2. aph. 75. 4.

Lævem et albam habet hypostasin.] Quæ cernitur in fundo matellæ, cùm pus impermixtum reſiderit. Eſt autem hæc nuncia mitificatæ febris acutæ: unde nec ampliùs bilis flava ſævit, quam ipſa continenter gignit dum viget, nec ampliùs liquitur ſanguis & caro tenera; ſed partium ſolidarum virtus jam lucet, quarum munus proprium concoctio eſt.

3 Ἢν δὲ μήτε τὸ οὖρον μηδὲν ἐνδιδοίη, μήτε ἡ κύστις μαλθάσσοιτο, ὅτε πυρετὸς ξυνεχὴς ᾖ, ἐν τῇσι πρωτοῖσι περιόδοισι τοῦ νοσήματος· ἐλπὶς τὸν ἀλγέοντα ἀπολέσθαι.

Sin autem nec ulla remiſſio eſt ab urina, nec veſica mollior; tum etiam febris aſſidua ſit; credibile eſt ægrum primis morbi periodis periturum.

In peracuto morbo ac dolorifico ſpes ruit omnis ac retro ſublapſa refertur, ſi & vires acquirit, & nulla ejus levatio eſt, unde levari ſolet: ſed contrà ei jam admodum periculoſo, inde periculum majus adjicitur.

Ergo. Sin autem nulla remissio sit ab urina.] i. Si urina non facit ut morbus concedat & manſueſcat, domita feritate: vel ſi urina nihil opis adferat & adjumenti ad levationem morbi atque ſymptomatum ejus; quòd ea vel intus ſubſiſtat in iſchuria, unde plus longè adjicitur periculo, quàm à phlegmonica ſyſtrophe, & febre aſſidua: vel ſi urina difficulter atque ſtillatim reddita, nullum oſtendat phlegmones atque febris pepaſmum, in pure & hypoſtaſi lævi & alba. Ex quo efficitur ut

Nec vesica sit mollior.] Ut eſſe ſolet ab empyemate, ſicut ſyſtrophica omnis phlegmone: ſed contrà perenni affluxu multùm diſtenta, durior ac magis dolorifica.

Tum febris assidua sit.] Bilis proventu ac ſanguinis, partiumque recèns preſſarum colliquamento infeſtiſſima, cùm ſympathia cerebri atque ſtomachi: unde ſunt ἀσώδεις, ſingultuoſæ, & paraphoricæ.

Credibile est.] Non falſa & fallaci opinione, ſed certa tecmarſi è ſignis orta ſyllogiſticis: tum ex comparatione morbi & ægri.

Ægrum.] Doloris acerbitate fractum, & ſæva moleſtia, inſomnem, anxium, cibi faſtidioſum, anhelosum, & cui nihil niſi dura & ægrè alvus infrà tranſmittit: nec urina libertatem habet liberaliter exeundi, ſed intus ſubſiſtit cum ſyntimoria ſymptomatum, phlegmones, atque febris.

Primis morbi periodis.] Primo quaternario, aut ad ſummum ſeptenario; quoniam ut peracuto-

cutorum morborum celerrimi ſunt motus ac vehementiſſimi; ſic eorum etiam celerrimæ mutationes ad interitum, vel ad ſalutem.

Periturum.] Quoniam quæ fiunt omnia quæque apparent primis periodis, ejuſmodi ſanè ſunt, ut mortem ſubeſſe & in propinquo eſſe teſtentur, ſine ulla ſpe defungendi periculo per hæmorrhagiam aut empyema. Quod ſæpe accidit cùm in anguſto ſpes eſt, cùm phlegmone ſyſtrophica jecur occupat, quæ primis etiam morbi periodis mortifera eſſe dicitur.

4 Ὁ δὲ τρόπος οὗτος ἅπτεται τῶν παιδίων, μάλιστα τῶν ἑπταετέων, ἐς ἂν πεντεκαιδεκαταῖα γίνεται.

Atque hæc morbi ſpecies, potiſſimùm ſeptennes invadit pueros, donec decimumquintum ætatis annum attigerint.

Ubi causarum eſt concurſus, ibi morborum facilis generatio eſſe ſolet. Sed in puerulis ſeptennibus ad 15. ætatis annum, concurſus eſt ac veluti conſpiratio cauſarum phlegmonicarum, ſyſtrophen in veſica efficientium & excipientium, quibus generatio morbi abſolvitur, & citæ mortis prædictæ ratio comparatur. Ergo deſcripta morbi ſpecies, & criſis funeſta, potiſſimùm cadit in ſeptennes pueros, donec 15. ætatis annum attigerint. Quemadmodum autem fiat, ſic exponendum arbitror.

Atque hæc morbi species.] In Græco eſt, ὁ δὲ τρόπος οὗτος, quo continetur omnis hiſtoria morbi prædicti, quam recenſuit in ſpecie, magnitudine, more, & motu ſyſtrophicæ phlegmones in veſica. Ac ſi diceret. Eorum quæ hactenus dicta ſunt, ratio & hiſtoria, quod nos morbi ſpecie complexi ſumus, brevitatis cauſa, nec malè.

lib. 2. περὶ ἀέρων. Potissimum.] Μάλιστα, i. *ad circiter*, ut in illo. Οὗτοι οὖν καὶ θνήσκουσι δεκαπέντε μάλιστα. Ubi Galenus ex Thucydide interpretatur illud, μάλιστα, ὡς ἔγγιστα, i. *quàm proximè*. Ac ſi diceret: inter ætates hominum, illa phlegmones in veſica feraciſſima eſt, quæ eſt ad circiter annum ſeptimum, uſque ad decimumquintum, vel, ut in ſtylo eſt ipſius prognoſeως, potiſſimùm hæc morbi ſpecis invadit ſeptennes pueros.

Septennes invadit pueros.] Vel etiam natu minores, ſi verum eſt quod ſcripſit Galenus, idem eſſe tempus ad opportunitatem gignendi calculum, & inflammationem in veſica. At ſæpe nos à trimatu infantiam vidimus calculoſam, & multis extractum fuiſſe calculum in quadrimatu. Sed tamen Hippocrati viſum eſt, infantiæ calculum ſtatuere in tertia ipſius parte quæ ſeptimum attingit annum, ac jam pueritiæ nomen habet; eamque potiſſimùm ætatem fœtam eſſe phymatis, tum eam quæ adultior eſt, donec ad pubertatem ventum ſit. Invadit autem ſeptennes cùm ſic eſſe cœperint, ac dominatum exercet in provectiores ad pubertatem uſque: propter eorum edacitatem, qua gignitur copia glutinoſi humoris, cujus in veſicam illapſu cogmentatio eſt lapidoſa in cruditate: in corruptione autem crudelis inflammatio, quam facilè concipit tenerrima & multùm infirma pars nervoſa quæ morbificam cauſam excepit, nec mejendo excluſit. Atque hic morbus naſcitur à diætæ vitio in parte multùm adhuc per ætatem infirma & tenera; propereaque illa ætas ſyſtropharum omnium feraciſſima eſt. aph. 27. 3.

Donec decimumquartum ætatis annum attigerint.] Exactò ſcilicet decimoquarto, quo regnare incipit adoleſcentia, ætatum omnium temperatiſſima, quæ ſi cum pari temperantia eſſet conjuncta; ætatum omnium ſecundiſſima valetùdine frueretur. At vetus eſt illa ſententia præceptoris, quòd à 14. ætatis anno ad 42. natura eſt morborum omnium capaciſſima. Hîc tamen finis eſt ſyſtropharum veſicæ propriarum, comparato partis robore per ætatem, & portione deducta humoris, nec jam ita glutinoſi & craſſi. Sed tamen ut propria veſicæ tollitur coagmentatio: ſic aliena inducitur, ut ſequens prognωſis aperiet.

5 Οἱ λιθιῶντες σχηματισθέντες ὥστε τὸν λίθον μὴ προσπίπτειν πρὸς τὸν οὐρητῆρα, ῥηιδίως οὐρέουσι.

Calculoſi ea figura ſiti ut ne calculus procidat in urinæ ductum; faciliùs illi mejunt.

Quoniam ſyſtropharum veſicæ, phlegmonica dicta eſt in eſſentia, ſymptωmatis, periodis, atque criſi: nunc idem faciundum de altera, cui coagmentatio lapidoſa, calculi nomen dedit, unde illi quos ipſe occupat, calculoſi dicuntur; neque injuria. Sunt enim tam ſævi dolores eorum quos infeſtat calculus in veſica, ut nullam ferè partem neque diurnæ, neque nocturnæ quietis impertiat: propereaque ipſis competit appellatio calculoſi. Vix continent ſe in illo cruciatu ſæviſſimorum dolorum, quin illud exclament; vivat mors, pereat vita mea. Nam mori ſe malunt, quàm cruciari ſic duriter & immiſericorditer, ut ſine intermiſſione aures eorum qui præſtò ſunt, querelis & gemitu compleantur. Dicamus igitur de natura crudeliſſimi hujus tyranni, ejuſque tyrannidem deſtruamus. Hîc non magnopere laborandum de philologia calculi. Dicendum quid ſit ex mente authoris qui eum ſua lingua *lapidem* nominavit.

Eſt igitur calculus, glutinoſi & craſſi humoris coagmentatio lapidoſa. Hæc autem coagmentatio, cùm in aliis partibus formam obtinet calculi: tum verò potiſſimùm in veſica, ut mox dicetur; unde homines calculoſi dicuntur. Lapidoſa coagmentatio in veſica, duplicem habet matricem, quod προϋπάρχον veteres nominarunt: unam in rene; alteram in ipſa veſica. In rene

rene quidem, cùm ante cœptam duci urinam, quod eſt Hippocrati πρὸ οὐρήσεως, coagmentatum illic ſabulum, in veſicam illabitur; nec inde citò excluſum, corticatim creſcit, & in eam calculi molem aſſurgit, ut intolerabile ſit pondus veſicæ. In veſica autem matrix eſt, perfecto urinæ ductu, quod eſt μετ' οὔρησιν apud Hippocratem, cùm ipſa per ſe fit coagmentatio lapidoſa, quam vocat præceptor τὸ σύναγμα: quæ facilis eſt à glutinoſo & craſſo humore qui ſtabulatur atque ſubſiſtit in veſica debili puerorum, vel hominum grandævorum, aut certè ingraveſcentis ætatis. Fuit enim præceptoris judicium, non enaſci calculum in veſica, nec ipſum per ſe coagmentari perfecto urinæ ductu, quod eſt μετ' οὔρησιν, à 42. ad 63. ætatis annum. Cæteræ omnes ætates in promptu cauſas habent coagmentandi calculum in veſica, ob vitæ genus omne quod ſectantur voluptuariæ. Sed in puerili ætate cauſa eſt τοῦ συνάγματος μετ' οὔρησιν, copia humoris craſſi ab edacitate, ipſaque urina craſſa quæ diutiùs in veſica imbecilliore ſubſiſtit; propetereaque rectè conſulunt qui pueros de nocte excitant ad mejendum, ipſoſque ut fortiter mejant, hortantur. Sed epheborum, juvenum, conſiſtentium ac declinantium ad 63. ætatis annum, coagmentatio in veſica, ferè matricem habet in renibus de qua jam diximus. Atque in his ratio & experientia locum habet doctiſſimi viri Joannis Fernelii, qua ſuſtinet, omnes veſicæ calculos, προϋπάρχον habere à renibus: quòd in omnibus calculis, quos ipſe fregit plurimos, nucleus quidam ſit ruber, quem corticatim pituita involvit. In pueris fallax eſt Fernelii experientia, nec inde certum judicium comparari poteſt. Idem etiam de grandævis dicendum poſt 63. ætatis annum. Nam ſi fortè cujuſdam pueri aut ſenis prædicti calculo inventum eſt τὸ προϋπάρχον nephriticum: non tamen efficitur idem eſſe in cæteris, quorum coagmentatio lapidoſa veſicæ primigenia eſt. Sic enim præceptor, puerorum calculos coagmentari docet μετ' οὔρησιν, perfecto ſcilicet urinæ ductu qui perficitur in veſica. Ubi Galenus author eſt craſſamentum urinæ quod eſt in pueris, cùm in veſicam illapſum cunctatur atque ſubſiſtit, nec exitum citò habet, initium ibi capere concreſcendi & coagmentandi: ac tum jacto eo concretionis fundamento ſive initio, quicquid deinceps affluit, ſimiliter craſſum ut prius, facilè adplaſmari, unde corticatim auctus, major aſſurgit πωρώδης λίθος, *lapis tophaceus*, qui ab Hippocrate nominatur σύναγμα, i. *coagmentatio*. Pari ratione grandævi προϋπάρχον habent in veſica, coagmentati calculi.

6. Epid. parte 3.

Idem penè ad verbum legitur lib. 4. περὶ νούσων, ubi agitur περὶ λιθίδος.

Ergo veſicæ calculus undecunque principia cauſaſque duxerit, cùm in majorem molem accrevit; accreſcit autem granatim aut corticatim, ut jam veſicæ imperio regi non poſſit, admirabile eſt quàm ſævi doloris cruciatu ipſam exerceat quotieſcunque inceſſit mejendi cupiditas. Inceſſit autem frequenter; non tam urinæ copia & acrimonia, quàm ipſius veſicæ, ſui nimiùm diligentis, temeraria contentione atque conatu. Eſt quidem ſui diligens lege naturæ, qua duce anquirit viam qua ſe tueatur atque conſervet: ſed οὐκ ἐκ διανοίης, ut ait præceptor, i. *non præeunte conſilio nec ratione;* cujus quidem inops, irritam habet contentionem, quoties illa contendit concutiendo excutere id quod intrà ſævam exhibet ſibi moleſtiam. Ac tum pro calculo, urinam ſtillatim ac difficulter exprimit. Tum collectâ omni ex parte veſicâ, tophaceus lapis in fiſtulam procidit urinariam, ægrumque diris cruciatibus, velut barbarus quidam tortor, exercet. Afflictio autem veſicæ, quam infert coagmentatio Hippocrati lapidoſa, aut Galeno lapis tophaceus, nominatur à præceptore λιθίασις; & qui ab ea vexantur, λιθιῶντες: Latinè, Celſo interprete, *calculoſi*: ut mox dicetur. Sed eam λιθίασιν, λιθίδα quoque dici reperio ab Hippocrate, ubi de ortu calculi pulcherrima diſputatio eſt.

6. Epid. part. 5.

ibid.

lib. 3. aph.

lib. 4. περὶ νούσων.

Ejus in veſicà coagmentati ponuntur hæc ſigna, quæ Celſus ex illo loco ſic fecit Latina. *Difficulter urina redditur, maximeque circa finem emictionis, paulatimque interdum ſine voluntate deſtillat* (quia contineri nequit, ut in ſtranguria.) *Eadem arenoſa eſt: nonnunquam ſanguis, aut cruentum, aut purulentum aliquid cum ea excernitur. Eamque quidam promptiùs recti; quidam reſupinati, maximeque hi qui grandes habent calculos; quidam etiam inclinati reddunt, colemque extendendo, dolorem leniunt. Gravitatis quoque cujuſdam in ea parte ſenſus eſt* (& in podice;) *atque ea curſu, omnique motu augetur. Quidam etiam cùm torquentur, pedes inter ſe, ſubinde mutatis vicibus implicant. Fœminæ verò oras naturalium ſuorum manibus admotis ſcabere crebrò coguntur:* ut mares præputium. Sed nos ad τέκμαρσιν calculoſæ veſicæ, hæc ſigna ſyllogiſtica obſervavimus, præter cauſas coagmentandi, & gravitatem partium vicinarum. Sunt autem; crebra mejendi cupiditas, cum difficultate maxima in mictione extrema, tum urina lactea, crebrò etiam diverſis coloribus variegata.

cap. 7. lib. 2.

lib. 4. περὶ νούσων.

5. Epid. de puero Theophorbi.

Jam verò in hac torſione calculi quæ celeritatem curandi expoſcit: quia ſævus dolor non habet aures, ut inanem verborum audiat conſolationem, atque ipſa quoque celeritas mora eſt: tamen illud crudelitati adjicitur, quòd ipſa curatio crudeliſſima ſit, & ad eam, præcipitem feſtinare nullo modo conveniat. Cautio magna virium, ætatis, morbi ac temporis eſſe debet in eo remedio, quod, cùm aliter ſuccurri non poteſt, neceſſariò adhibendum. Eſt autem inciſio qua è veſica calculus evellatur, ut, eo evulſo, veſicæ redintegratio ſit, actionum libertas, & quies ſymptomatum omnium quæ tum à calculo in veſica enaſcuntur, & læſa veſica in ſocietatem vicinarum & ſociarum partium propagantur. Sed ea inciſio, cutis & carnis laceratio, tum calculi è veſica evulſio, non raró ejuſmodi ſunt, ut ea ſubire nihil aliud ſit quàm mutare periculum, non effugere. Et tamen ſic viſum eſt dictatori, evellere calculum è veſica; neque aliud remedium edicto ſancivit, quod ipſe tamen adhibere noluit: ſed aliis adhibendum reliquit. Solenne eſt illud edictum, quo medicorum ora complentur. Οὐ τεμέω δὲ οὐδὲ μὴν λιθιῶντας. ἐκχωρήσω δὲ ἐργάτῃσιν ἀνδράσι πρήξιος τῆσδε. i. *Nihilominus autem non incidam calculoſos: relegabo ad viros artifices tantæ operationis.* Et verò Galeni ſublimis eſt philoſophandi ratio ſuper morborum natura quos Hippocrates vocat ἐπιεικεῖς. Inter alia ejus percepta quæ ſunt eximia, illud eſt commemorabile, quòd puerorum calculus in veſica enatus, non eo gaudet ætatis beneficio quo puerilis

ἐν ὅρκῳ.

6. Epid. part. 5.

rilis epilepſia, quæ inoffenſo vitæ & victus curſu, in pubertate ſanatur. Nam quò longiùs ætate proceditur, eò calculus major fit ac ponderoſior, nec niſi ope chirurgica evelli poteſt, nec ullo modo excludi. Hîc ſuperſtitio eſſet vel oſtentatio, cauſas adferre cur ei curando, nulli medicinæ ſit locus. Fremant licet omnes Paracelſitæ; ridicula ſunt eorum triſcurria. Exemplum deſidero ſanationis: non autem mortiferæ curationis vel potiùs carnificinæ quam temeraria eorum medicina exercet.

Poſſem hîc ego, perinde ac idoneum nactus locum, multorum hiſtoriam recenſere, quos eorum periclitatio ad crudeliſſimam mortem adduxit. Sufficiet illud exemplum quo ſapientiſſimus doctor Hippocrates documentum ſtatuit, ne ſui diſcipuli talem amentiam imitentur.
5. Epid. Hiſtoria ſic narratur. *Lariſſæ Theophorbi puer, calculoſam habebat veſicam; glutinoſum quidpiam permeiebat, idque difficulter cum ſævo dolore, tum initio, tum faciens finem meiendi. Præputium manibus confricabat. Hic cùm bibiſſet acerrimum diureticum, nihil in veſicam ſeceſſit, nihil è veſica exceſſit: vomuit autem multum puriforme & bilem. Ac tum hujuſmodi altera tranſmittebat infrà per alvum. Venter dolebat admodum, & intus incendio conflagrabat; reliquum verò corpus frigidius erat glacie. Omnibus membris captus eſt, nec voluit quicquam aſſumere. Huic magna erat ipſius alvi exulceratio, à forti nimium medicamento ſeu pharmaco. Periit, à potione tertium agens diem.* Ergo nihil opis adferri poteſt calculoſis, quàm incidendo, ut viſum eſt præceptori, cùm abſolutè omni moleſtia cupiunt expediri, ac defungi periculis quæ inferuntur à calculo. Sunt autem; veſicæ contuſio, inflammatio, gangræna, exulceratio, ſtranguria, iſchuria & impedita egeſtio, cum ſympathia reliquarum vicinarum & ſociarum partium. Temeraria eſt omnis medicina, peſtifera, & ſæpe mortifera, quæ frangendo veſicæ calculo adhibetur. Cui profuerit, vidi adhuc neminem: permultos autem, quibus exitio illa fuit. Sed unicum illud remedium calculoſi, quod in ſectione & calculi evulſione poſitum eſſe diximus, tam præceps eſt, ut ſæpe in incerto ſit medico, quid agendum: ægro flagitante & implorante auxilium. Ac medicus omnem conſilii capiendi deliberationem eò convertit, ut ſecum ſic cogitet. Si ægrum relinquo, ejus vitæ timeo: ſin opitulor, crudelitatem & ancipitem eventum remedii pertimeſco. Sed ille tandem ex incerto certus, compoſque conſilii redditur, ſi perſuaſum id habeat quod omnibus ratum eſt, magnæque authoritatis perceptum. Eſt autem. Quòd dubia ſalus certa deſperatione eſt potior. Præſtat igitur cum dubia ſalute opitulari calculoſo, quàm ipſum relinquere cum certa deſperatione. Hîc ſilendum mihi eſt medico: quòd ea curatio, ex dictatoris edicto, pertinet ad chirurgum, incidendi & evellendi peritum. Qualem ipſi vidimus utrumque Laurentium Collodæum, patrem & filium. Qualem etiam ſperamus fore nepotem Philippum. Deum rogo ut conatus eorum bene fortunet, ad immortalem ſui nominis gloriam, & Reipublicæ utilitatem. Nunc ſupereſt ut inſtitutam prognωſin examinemus.

Calculosi.] Οἱ λιθιῶντες, i. quibus coagmentatio eſt lapidoſa; vel, ſi mavis, lapis tophaceus in veſica, undecunque is habuerit τὸ προϋπάρχον, i. fundamentum & initium concreſcendi, πρὸ οὐρήσεως, ἢ μετ' οὔρησιν, i. *antequam urina ſit, vel cùm eſſe cœperit.* Nondum enim urina eſt in renibus: eſt autem in veſica. Ac ſi diceret; ſive coagmentatio primigenia ſit in renibus vel in veſica, nihil intereſt; modò calculi ea ſint incommoda & in veſica, quæ ſuprà poſuimus.
2 Ep. part. 2. de Moſcho. Non enim nephritica ſunt quæ hîc leguntur: quamvis & nomen τοῦ λιθιῶντος uſurpatum legerim pro calculoſo in renibus.

Ea figura siti.] Vel ſua ſponte καθ' ὁρμὴν, natura duce, quæ ſui diligens atque juſtiſſima, eam collocationem atque figuram per ſe ipſa præſcribit quæ ſit doloris expers, facitque, ut ait præceptor,
lib. I. περὶ ἀγμῶν. ὡς ἰθυτάτας τὰς κατατάσιας: vel ea figura ſiti ſunt κατὰ προαίρεσιν, ex præſcripto medici & artificio ejus qui tenet ſcientiam partium naturaliter collocandarum, jubetque ut calculoſi, quò urinam promptiùs reddant & faciliùs; alii quidem ſint recti; quidam reſupinati, maximeque qui grandiores habent calculos; quidam etiam inclinati, colemque extendendo dolorem leniant. Multùm enim valet ad bene cuique agendum, partibuſque omnibus, tum ad leniendum dolorem, ipſa figura & collocatio, naturæ amica. Vetus illud eſt præceptoris.
6. Epid. part. 3. Τὰ σχήματα τὰ ῥηΐζοντα, i. *levantes figuræ ſunt:* quarum levatio patefacta eſt recta & naturali collocatione partium ſingularum, cùm fractæ ſunt aut luxatæ, quam admirabilis & rerum naturæ peritiſſimus doctor præſcribit Hippocrates libris tribus περὶ ἀγμῶν, & libris quatuor περὶ ἄρθρων.

Ut ne calculus.] Qui ſtabulatur in veſica, vel ei affixus, vel oberrans.

Procidat.] Appulſu vel illapſu (nam utroque modo ad veſicæ cervicem deſcendit;) appulſu quidem, tracta, ejus pondere, ad cervicem veſica; vel ipſa contentione & conatu mejendi, dum veſica colligit ſe omni ex parte, ut nihil, in mejendo, urinæ ſuperſit. Illapſu autem, cùm oberrans calculus, motu & curſu prorſum in cervicem illabitur, aut concutiendo illuc excutitur, ibique firmiter adhæreſcit vel affigitur.

In urinæ ductum.] In fiſtulam urinariam, quæ longa, anguſta, ſinuoſa, incipit à proſtata circulari, veſicæ contigua glandula, inde per ſphincterem continuatur, & cole abſolvitur.
aph. 82. 4. Eſt autem notabile in hac prognωſi, τὸν οὐρητῆρα poni ἀντὶ τῆς οὐρήθρας, in cujus nomine, quod ei primus dedit Hippocrates, docet Galenus ſignificari τὸν πόρον οὐρητικὸν τὸν κατὰ τὸ αἰδοῖον, i. *meatum urinarium qui eſt in pudendo.* Sic enim ſubjecit, τοῦτο γὰρ οὐρήθραν καλοῦσι. Sed propriè τὸν οὐρητῆρα nominant, ſtomachum quendam, tunica tenui ac denſa præditum, qui à renis ſinu ſuper muſculos pſoas delatus; tandem inter veſicæ tunicas, ſupra ipſius os, in capacitatem ſubintrat, urinæ tranſmittendæ cauſa è renibus in veſicam.

Facilius illi mejunt.] Cùm antea difficulter mejerent, dum ſe intus opponeret calculus,

lus, ac tum res ipſa cogeret manu emoliri urinam. Cæteras autem cauſas difficulter mejendi, & iſchuriæ ipſius, huc nihil neceſſe eſt advocare, nec ſingulas cujuſmodi ſint examinare.

6 Ὅσοι δὲ φῦμα περὶ τὴν κύστιν τὸ παρέχον τὴν δυσουρίην· παντοίως σχηματισθέντες ὀχλέονται. λύσις δὲ τούτου γίνεται, πύου ῥαγέντος.

At quibus tuberculum eſt circa veſicam, quod exhibet dyſuriam; quovis illi modo ſint collocati, torquentur: ſanatio hujus atque libertas ſit pure prorupto.

Ejusdem ſymptωmatis ut multi ſunt morbi; & morbi ejuſdem ut multæ ſunt cauſæ: ſic varia redintegratio eſſe debet, quam ἐπανόρθωσιν Græci vocant: proptereaque varia medendi ratio adhiberi. Commune ſymptoma eſt dyſuria multorum morborum, quibus imbecillitas, impotentia & impeditio comparantur faciendi urinam. Fibrarum laxitas in veſica, imbecillam facit vim expellendi. Eadem quoque impotentiam infert mejendi, exoluta prorſus veſica. Idem facit ἀναισθησία veſicæ, i. *ſenſus amiſſio*, unde nulla ſenſio excitatur urinæ ſtabulantis in ipſa veſica. Fiſtulæ oppilatio dyſuriam parit vel iſchuriam. Oppilationis autem, quæ morbus eſt, cauſæ ſunt; pituita, ſanguinis grumus, tophus, coagmentatio lapidoſa cùm procidit ad urinæ ductum; item tuberculum fiſtulæ urinariæ primò exortum; tum illud ſuccreſcens phyma per hyperſarcωſin natum urinariæ fiſtulæ ulceratæ, quam ulceravit fœda colluvies illac tranſmiſſa ex impuro coitu, cujus virulentia proſtatam glandulam cum inflammatione turgidam tumidamque reddidit: unde piſſa calida vulgò dicta. Hîc dyſuriæ ſymptomatis unicum ponit morbum; qui eſt τῆς οὐρήθρας, i. *meatus urinarii* oppilatio: cujus duplicem tantùm cauſam attingit; unam, tophacei lapidis appulſum vel illapſum; alteram verò, phyma in meatu exortum. Utriuſque cauſæ diſtinctionem uno conſtituit argumento, quod eſt ejuſmodi, ut inde ſit facile τέκμαρσιν ipſam inire διαγνώσεως, προγνώσεως, ἰάσεως ἢ θεραπείας, i. *canonem ſtatuere cognoſcendi, prædicendi, & rectè curandi.* Quæ tria ſunt medici officia quibus invenit veram laudem, & amicos parat. Eſt autem hoc argumentum.

At quibus tuberculum est.] Græcum illud φῦμα, quod latè patet, omniaque ſuo velut ambitu complectitur quæ intus foris & intrà pullulant in compagine univerſi corporis, ſingularumque partium; conſultò ex mente authoris reſtrinxi ad tuberculum quod in phlegmonica ſyſtrophe continetur, ut illud. Ἐν δὲ τῷ πλεύρῳ γίνεται μετὰ φύματος: ubi agitur de pleuritide. Et verò ſuper hac quæſtione bis propoſita in aphoriſmis, nomen τοῦ φύματος idem ſignificat, quod Latinè *tuberculum*, ubi ſic legitur. Ὁκόσοισι ἐν τῇ οὐρήθρῃ φῦμα γίνεται. τούτοισι, διαπυήσαντος καὶ ἐκραγέντος, λύσις. i. *Quibus tuberculum eſt in urethra*, i. in urinæ ductu; *iis, pure facto atque prorupto, morbi dimiſſio & libertas mejendi.* Ergo. Quibus tuberculum est.] i. Phlegmonica quædam ſyſtrophe quam facit rheuma concitatum atque conſiſtens; ut cæteræ omnes morborum ſyſtrophæ enaſcuntur: hîc autem enata, aut prima congerie, aut ſecunda: ut in iis quibus à fœda colluvie ulcus edit ὑπερσαρκωσιν, quæ carnoſitas vulgò dicitur.

lib. I. περὶ νόσων. aph. 82. 4. & 55. 7. ἐν τῷ πόρῳ τῷ οὐρητικῷ, Gal. in comment;

Circa vesicam.] In ea parte quam Hippocrates vocat τὴν οὐρήθραν, i. *urethram*; Galenus interpretatur πόρον οὐρητικὸν, i. *meatum urinarium*, cujus deſcriptio eſt anatomica ſuperiore prognωſi. Appoſitè autem circa veſicam dixit, ut intelligatur pars ea quæ miniſtra eſt veſicæ, non corpus ipſum veſicæ, cujus inflammati prima fuit deciſio hujus hiſtoriæ de morbis veſicæ.

Quod exhibet dysuriam.] Vel iſchuriam: quò ſpectare dixit Galenus aphoriſmum ſupradictum, ubi lectorem incitat ad ſcopum viſendum, quem illic præceptor non poſuit conceptis verbis, ut in hac prognωſi. Quæ res, ut ſpero, æquiorem mihi reddet Galenum, in æſtimatione harum prognωſeωn Coacarum. Ergo urethræ phyma ſive tuberculum, exhibet dyſuriam vel iſchuriam; non quidem impotentia vel difficultate mejendi, à laxitate fibrarum; nec verò à ſenſus amiſſione, oblitâ ſui veſicâ: ut nulla impotentiæ, vel imbecillitatis, vel ſenſus amiſſi opinio ſit: ſed exeundi & tranſmittendi extrà, libertate ademta. Eſt autem impeditio, intercluſo meatu à phymate. Atque hanc difficultatem mejendi, curandam præcepit Hippocrates, ex dioriſmo Galeni, detractione ſanguinis, inciſa vena interiore malleoli, è directo. *Dyſuriam phlebotomia exolvit: ſecandæ autem venæ interiores.* Ubi Galenus ſic legendum cenſet. *Dyſuriam & phlebotomia exolvit, &c.* Cætera autem non tollit venæ ſectio, unde impeditio eſt mejendi. Hujuſmodi autem ſunt; calculus, tophus, pituita gypſea, grumus, & vetuſta caruncula. Nam ad imbecillitatem vel impotentiam, tantùm abeſt ut valeat, ut plurimùm noceat ipſa venæ ſectio: ſicut ad veſicæ ἀναισθησίαν, διὰ τὸ καταψυχθῆναι τὸ ἐν αὐτῇ νεῦρον, καὶ μὴ αἰσθάνεσθαι τῆς ἀνίας, i. *perfrigerato, qui eſt in ea, nervo; nec urinæ moleſtiam ſentiente.*

82. lib. 4.

aph. 37. 6.

Gal. ad prorr. 16. f. 2. 1.

Quovis illi modo sint collocati.] Inclinati, recti, reſupinati, proni, & in alterutrum latus converſi: denique quoquoverſum illi ſe verterint, doloris leniendi cauſa, & emolliendæ urinæ.

Torquentur.] A dyſuria & iſchuria: quoniam nulla collocatio, neque figura oppilationem tollit meatus à phymate: ſicut à calculo procidente. Nam & urethræ ſuus idem ſemper eſt ſitus, nec loco mutatur ut veſica: tum phyma ipſum firmiter eſt urethræ affixum, neque oberrans ut calculus; iſque vel ſua ſponte, vel appulſu veſicæ ad urethram,

 dum

dum ita ſe colligit in reddendo urinam, ut nihil reliquiarum ſuperſit. Atque hoc ſolo argumento dioriſmus comparatur calculi atque phymatis, cùm alterutrius dyſuria eſt vel iſchuria. Nam multùm ſanè intereſt quæ utrique morbo ſit adhibenda curatio. Ac patefacta eſt quidem ratio curandi calculum, ſecando & evellendo. Hæc autem vera eſt phymatis.

Sanatio hujus.] Tuberculi, quæ perficitur amota omni cauſa morbifica, & redintegrata parte quam phyma exercuit.

Atque libertas est.] Mejendi, quæ priùs impedita fuit, urethra phymate occupata. Sic enim nomen τῆς λύσεως accommodari duximus ad morbum, phyma; & ad ſymptoma, dyſuriam vel iſchuriam: quod ſæpe tam præceps eſt, ut antequam phyma mitificari cœperit & expurgari, urethram incidere non rarò ſit neceſſe ad emolliendam urinam, quæ diutiùs in veſica nequit ſubſiſtere, quin ejus ſuppreſſio crudeliſſimam mortem ſecum adducat.

Pure prorupto.] Quo ſyſtrophe omnis phlegmonica firmiter fixa, gangrænam arcet, & occupatæ partis redintegratio comparatur, cum libertate naturalium actionum. Eſt enim bene cuivis à phymate occupato, cui aliter ſuccurri non poteſt, quando ipſum phyma vertitur in empyema, & ruptio empyematis liberum habet exitum in pure laudabili: quemadmodum ſuprà oſtendit curatio inflammatæ veſicæ, & empyema pleuritidis & peripneumoniæ, tum hepatis inflammatione obſeſſi.

7 Οἷσι λανθάνει τὸ οὖρον προσαπίπτον ἐς τὸ αἰδοῖον· ἐκλύονται ἀνέλπιστοι.

Quibus urina clam illabitur ad pudendum; exolvuntur deſperati.

De dysuria & iſchuria cœpi agere, quatenus enarratio ſuperioris prognoſεως exigebat non ultrà. Hîc viſum eſt ſubjungere clauſulam utriuſque, priuſquam ad aliud tranſeam quò mea feſtinat oratio, ut diſputationem finiam de morbis veſicæ. Eſt autem hæc clauſula. Quòd dyſuria & iſchuria, quæ ſunt affines, ac differunt tantùm καθ᾽ ἧσσον καὶ μᾶλλον, i. *per magis & minus*; quòd, inquam, affectiones illæ cadunt in veſicam plenam, non vacuam, cujus illæ ſunt propriæ; & ibi, non alibi, verè hujuſmodi ſunt, atque dicuntur. Nam iſchuria critica; ſudoris prænuncia, quam vocat præceptor τὴν τῶν οὔρων ἐπίσχεσιν πρὸ ῥίγεος, i. *urinæ ſuppreſſionem ante rigorem*; tum ſymptomatica, renum vitio & ureterum; κατὰ πρόληψιν καὶ καταχρηστικῶς, i. *præſumptione quadam & abuſu nominis* appellatur. Non enim urina eſt donec ſerum deſcenderit in veſicam: ut ejus cohibitio eſſe non poſſit, antequam ipſa ſit. Ergo dyſuriæ & iſchuriæ cauſa omnis poſita eſt vel in veſica, vel in urethra. In veſica eſt ἀτονία ἢ ἀναισθησία, i. *exolutio vel ſenſus amiſſio*. Exolutio labefactat vim expultricem veſicæ. Senſus amiſſio, negligentem & oblitam ſui reddit veſicam: quòd nulla excitetur urinæ ſenſio, cùm debeat eſſe moleſta qualitate aut copia. In urethra oppilatio eſt, quam facit aut phyma ſive tuberculum, aut lapis tophaceus ſive coagmentatio lapidoſa quam Celſus Latinè *calculum* nominavit. Sunt quidem plures aliæ oppilandi cauſæ. Sed illæ tantùm prædictæ, poſitæ ſunt à præceptore. Oppilatio hæc fiſtulæ urinariæ, quam nominavit urethram, veſicæ contentionem frangit in tranſmittendò urinam quam exitu prohibet, atque mejendi adimit libertatem. Jam verò determinata quæſtione ſuper impotentia aut difficultate reddendi urinam; ſequitur ut alteram determinemus ſuper urinæ incontinentia. Incontinentiam dico urinæ, intempeſtivam ejus excretionem, cùm ſcilicet ipſam continere non potis eſt, effluitque aut ſua ſponte, aut noſtra, velimus nolimus: dum ſcilicet crebrò cogimur ad eam reddendam, quod Græcè eſt πρὸς ἀνάγκην, i. *coactu ejus*. Itaque duplex omnis ratio eſt hujus incontinentiæ, vel intempeſtivæ excretionis; una quidem injuſſæ: altera verò invitæ. Injuſſa eſt incontinentia, cùm ἀπροαιρέτως fluit urina, i. *ſine voluntate*, ac ſine ſenſu, cujus ratio eſt in hac prognωſi. Invita autem, cùm ægrè cogimur laxare clauſtrum ſphincteris, ut exeat: quod cernere eſt in ſtranguria, de qua prognωſis eſt ultima hujus tractatus. Sed incontinentiæ, quam diximus eſſe injuſſam mictionem, cauſa omnis & ratio innoteſcet ex hac prognωſi.

6. Epid. part. 1.

comment. ad prorrh. 16. ſ. 2. 1.

Quibus.] Mejendi non cupidis: quòd nulla ſenſio ſit urinæ in veſica collectæ.

Urina.] i. Collecta & ſtagnans in veſica colluvies, vel potionis crudæ, vel ſeri humorum qui ſunt in venis, vel etiam partium liquefactarum. Eſt enim hæc triplex urinæ materia.

6. Epid. part. 5.

Clam illabitur ad pudendum.] i. Quæ fluit immemori, ac ſi lectum in ſomnis commejeret: quod eſt ſine voluntate ac ſenſu. Nam mictionis injuſſæ utraque ratio continetur hoc ſtylo. Clam illabitur ad pudendum. Etenim duplex omnis conſideratio eſt vacuationis injuſſæ, ἢ διὰ τὴν γνώμην νοσεῖν, ἢ δι᾽ ἀναισθησίαν τῶν μορίων δι᾽ ὧν ἡ ἔκκρισις γίνεται, i. *aut quia mens aliud agit, aut quia ſenſus amiſſio eſt partium quæ ei vacuationi dicatæ ſunt.* Senſus amiſſionem illæſa voluntate illud declarat. Ἀπὸ κοιλίης λεπτὰ μὴ αἰσθανομένῳ διιέναι, ἐόντι παρ᾽ ἑωυτῷ· κακὸν, οἷον ἡπατικῷ. i. *Ex alvo tenuia infrà tranſmitti, nec ſentienti, cùm tamen apud ſe ſit; malè eſt: ſicut hepatico.* Occupatæ mentis ac voluntatis amiſſæ documentum eſt illud. Τὰ οὐρούμενα, μὴ ὑπομνησάντων· ὀλέθρια· ἆρά γε τούτοισιν οὐρέεται, οἷον εἰ τὴν ὑπόστασιν ἀναταράξειας; i. *Quæ immemoribus mictu redduntur; lethalia. Etiamne his mejuntur ſimiliter ut ſi perturbaveris ipſam hypoſtaſin?* Ac ſi diceret: cùm peſtifera eſt omnis urina quæ ſine ſenſu ac voluntate redditur; tum verò ea maximè quæ ſimilis eſt jumentorum: quoniam utriuſque principatus ſumma imbecillitas ac depravatio indicatur, naturalis & animalis. Quò autem plures principatus in vitio ſunt, eò res ægri pejùs eunt. Talem exercuit πρόνοιαν in lethargicis,

prorr. 46. ſ. 2. 1.

ibidem.

prorr. 27. ſ. 1. 1

cis, de quibus hæc ſcripſit. *Bilioſa eſt alvus cum impotentia continendi; quæ ſi fortè aſtrictior eſt,* Coac. 145. 1. lib. *attamen urinæ & fæces, clam ægro, injuſſæ tranſmittuntur infrà & extrà.* Ergo urina, veſicæ imperio, ſua ſponte, non noſtra, dum occupatur animus, aliudque agit, nec ulla ſenſio eſt phantaſiæ, nec ullum regimen τȣ̃ ἡγεμονικȣ̃; illabitur ad pudendum: quod ſenſus amiſſionem, & laxitatem indicat janitoris muſculi, olim ſphincteris, qui eam non prohibet tranſitu ad pudendum, cùm illac ſit ei tranſeundum. Nam ſimulatque ad pudendum illapſa eſt, nulla reſtat potentia continendi, quin effluat.

Exolvuntur.] Sic enim ἐκλύονται, olim legendum duximus, ἀντὶ τȣ̃ ἑλκȣ̃νται. Eſt enim pudendi revulſio, laboris graviſſimi argumentum, ac periculum ſubeſſe teſtatur mortiferum. De qua ſic ait præceptor. Ορχεῖς καὶ αἰδοῖα ἀνεσπασμένα· πόνȣς ἰσχυρȣ̀ς σημαίνει, καὶ κίνδυνον θανατώδεα. i. *Teſticuli & pudenda revulſa, labores denunciant acerbiſſimos, periculumque* lib. 2. prog. *ſubeſſe mortiferum.* Sed hîc nulla eſt æquitas, convulſionem locare cum laxitate. Sunt enim ἀσύστατα, pudendi revulſio ſive contractio, & ſphincteris muſculi reſolutio: præſertim cùm ipſa facultas in vitio eſt, perinde ac inſtrumentum. Quod cernere eſt in hac prognωſi, ubi cum impotentia continendi urinam, conjuncta eſt depravatio voluntatis. Ergo exolvuntur, collapſis omnibus naturæ præſidiis in animalitate ſenſus & motus, tum in nutricatu partium nutritiarum & principatu cordis vitali.

Desperati.] Sine ulla ſpe potiundæ & perfruendæ ſalutis, cujus deſperatio in cujuſque vitalis officii vacuitate conſiſtit. Nam exolutionis deſperatæ multa ſunt alibi à nobis conſcripta. Hæc autem prognωſis potiſſimùm ad eos pertinet qui mente ſunt capti. prorrh. 27. ſ. 1. 1.

8 Επὶ ϛραγγȣρίῃ εἰλεὸς ἐπιγινόμενος· ἑβδομαίȣς ἀπόλλυσιν· ἢν μὴ πυρετȣ̃ ἐπιγινομένȣ, ἀθρόον ȣ̃ρον ἔλθῃ.

Stranguriæ ileus ſuperveniens; ſeptimo die perimit: niſi oborta febre urina fluxerit cumulatè.

Erat ex illis quæ propoſita ſunt, illud extremum, ut de urinæ incontinentia diceremus, cujus excretio eſt non injuſſa quidem, ut ſuperior, ſed invita. Quæ duplex omnino eſt ratio incontinentiæ. Ac de injuſſa quidem, quàm ἀπροαίρετον Græci vocant, tum mentis labore, tum ſenſus amiſſione, & laxitate ſphincteris muſculi qui ei vacuationi ex voluntatis imperio ſuam dicavit operam; dictum eſt abundè ſuprà. Nunc de invita dicendum.

Eſt igitur illa demum invita, quæ contra voluntatem, ſuo coactu exit, quæque ſubinde nos cogit muſculi janitoris clauſtrum laxare, nec deſinit eſſe moleſta quando paulatim ægrè deſtillat. Ejus invitæ functionis, ab ægro multæ ſunt cauſæ, quarum maleficentia præceps urinæ & crebrà deſtillatio eſt. Præcipitem dico, quæ redditur ægro invito, ſine periodico veſicæ conatu, qui eſſe ſolet cùm urinæ copia veſicam diſtendit, ipſamque excitat ad liberalem & liberam vacuationem rei moleſtæ. Talis invita urinæ deſtillatio quæ ſtranguria eſt, proportione reſpondet ei lienteriæ cujus præceps egeſtio eſt ab impotentia continendi ea quæ aſſumuntur, quam edit vel alvus aphthoſa, vel proritata morſu potionis aut cibi. Omnis enim ſtranguria fit, aut morbo veſicæ, aut ejus ſymptomate. Morbus quidem eſt; exulceratio, vel coagmentatio lapidoſa. Symptωma autem, proritatio quam facit triplex urinæ materia quæ in veſicam confluit. Ipſa autem mejendi moleſtia, proximè ad teneſmum accedit, in quo ſimiliter ani ſphincter laborat, ut veſicæ in ſtranguria. Hîc primùm dicam de triplici urinæ materia, unde proritatio eſt veſicæ.

Prima eſt potionis præcipitis, ut vini albi Germanici calce infecti; aquæ vini; tum vini albi, cantharidibus medicati; præterea fontium Leodienſium, chalcantho medicatorum; denique diureticorum omnium fortiorum. Talem urinam ſcripſit eſſe Hippocrates 6. Epid. part. 5. ὁμόχροȣν βρώμασι καὶ πόμασι. Altera urinæ materia ſtranguurioſa, eſt ſerum bilioſius eorum qui ſunt in venis humorum. Atque hæc ſtranguria non rarò eſt critica & ſalutaris. De 1. Epid. part. 2. qua illud ſcriptum eſt à præceptore. *Utile fuit unum maximumque omnium quæ apparebant ſignorum, ac plurimos liberavit qui erant in maximis vitæ periculis, quibus converſio facta eſt ad ſtranguurioſam urinam.* Ubi Galenus author eſt; univerſitatem corporis æquè ſic expurgari per urinæ ductus, atque per alvum & inteſtina. Tertia reſtat urinæ materia liquefactæ, cujus liquamine proritatio eſt veſicæ atque ſphincteris, ad ſtranguriam. Sed antequam de ea dicam; hîc defraudari nolim lectorem ea ſententia præceptoris, ubi docetur triplex illa, quam memoravi, urinæ materia. Eſt autem his verbis conſcripta. Οὖρον ὁμόχροȣν βρώμασι καὶ πόμασι, καὶ ὡς εἰώθει ἐὸν, καὶ ὅπȣ τȣ̃ ὑγρȣ̃ σύντηξις i. *Urina tum cibo & potioni eſt concolor, tum qualis eſſe conſuevit, tum ubi eſt humidi colliquatio.* Ac primùm, 6. Epid. part. 5. initio humoris liquamen ſic legitur in noſtro Latino ex Græco Hippocratis. *Crebrò urina redditur* lib. 2. *cùm incaluerit multùm caput. Liquitur enim pituita in eo. Liquefacta autem, partim ad na-* περὶ νέσων. *res abit, partim etiam ad os ipſum, partim per venas confluit quà ducitur ad pudendum. Quò ſimulatque appulit, tum mejit is quem laceſſit, eandemque moleſtiam experitur cujuſmodi eſſe ſolet à ſtranguria.* Huc ſpectat etiam quod idem ſcripſit præceptor de perirrhœa purulentæ & ſtranguurioſæ urinæ, quæ tamen non erat hujuſmodi renum vitio, aut veſicæ. Et 1. Epid. part. 3. ea quidem pertinent ad ſtranguriam quæ ipſo ſymptomate fit veſicæ, non morbo. Nam ſævo dolore crudeliſſima eſt illa ſtranguria, & firmiter fixa, quæ morbi ſymptωma eſt in veſica. Morbus eſt quidem ſtranguurioſus, exulceratio, quæ idem facit in veſica, quod

aphthæ

aphthæ in alvo. Ut enim ex aphthis incontinentia eſt cibi & potionis in alvo: ſic in veſica exulcerata, urinæ. Hîc finis non fit mejendi cruentum quidpiam, aut purulentum, ſicut à renibus exulceratis. Notum eſt illud. *Si ſanguinem quis aut pus mejat; veſicæ, aut renum exulceratio eſt.* Strangurioſa eſt etiam proſtatæ glandulæ inflammatio & ulcus, unde colluvies illa fœda quæ vulgò eſt piſſa-calida. Strangurioſus item calculus, ut ſuprà expoſui. Ergo invitæ functionis ad mejendum, & stranguriosæ urinæ, diſtinctio eſt multarum cauſarum: ſicut rectè monuit noſter præceptor, cùm ait. Στραγγουρίης τρόποι μὲν πολλοὶ καὶ παντοῖοι. i. *Stranguriæ modi ſunt varii & multiplices.* Quæ cùm ita ſint, jam loco à nobis exigitur ut quæſtionem propoſitam decidamus, qua ponitur ſtranguriæ ad ileum propagatio. Deciſio autem erit, ipſius prognoſeως explicatio, quæ ſic habet.

aph. 75. 4.

Coac. 5. hujus cap. lib. περὶ παθῶν.

Stranguriæ.] Quæ poſita eſt in expreſſione invita urinæ, non quidem veſicæ morbo, ſed ejus ſymptomate quod infertur pituitæ putris & glutinoſæ appulſu, quæ difficulter & ægre exprimitur, nec liberum habet exitum ſuo coactu; ſed paulatim deſtillat: unde ſtillicidium dicitur, vel urinæ ſubſtillum.

Ileus.] i. Utriuſque inteſtini, ſed craſſioris præſertim, hoc loco, ſurſum revolutio, qua nec alvus, nec flatus infrà tranſmittitur: ſed cùm inveteraverit, ſtercus per os redditur. Non enim hîc revolutio eſt tenuioris inteſtini à phlegmone. Sed inteſtini craſſioris oppilatio, cauſa eſt ilei, de quo hæc philoſophia eſt præceptoris, quam ſuprà poſitam, hîc denuo ſcribere non pigebit. *Hic morbus*, inquit, *enaſcitur quando peruſti ſtercoris copia eſt atque ſubſiſtit in inteſtino, ubi pituitâ involvitur, eorumque duorum congerie cumulata clauſum inteſtinum diſtenditur.*

lib. περὶ παθῶν.

Superveniens.] Non quidem retrogreſſu pituitæ in veſicam illapſæ, ad craſſius inteſtinum; nec inteſtini oppreſſione à veſica: ſed pituitæ illabentis in utrumque alveum propagatione, aut pariter in utroque cumulata congerie.

Septimo die perimit.] Hîc enim potiſſimùm locum habet perceptum illud Hippocratis, quo ſtatuit omnem morbum qui alter ſupervenit alteri, non raro eſſe mortiferum. Eſt autem ad interitum præceps ileus, ut ſuprà oſtendimus. Pertinet etiam, quod pene omiſeram, ad ilei, cujus hîc mentio eſt, ἐπηλύγεσιν, quod ſuper ortu ejus ſcripſit Galenus. *Cùm* inquit, *exulceratio levis eſt inteſtini, ſi à ciborum tranſitu proritetur, nec exitum citò habeant; tum certè accidit ut inteſtinum hac nova proritatione afflictum, ſurſum remittat ea quæ ipſum læſura erant, ac mutata velificatione, curſum deinceps, contra naturam, ſurſum inflectat, quem olim naturaliter deorſum tenebat.*

lib. περὶ παθῶν. Coac. ult. cap. ſup. lib. 3. περὶ ὀξέων.

Nisi oborta febre.] Ex collectione, motu, & putredine bilis acerrimæ, quam genuit ſævi doloris acerbitas, cum vacuitate ſomni conjuncta. Nihil enim perinde facit ad ſanguinis corruptionem, unde bilis proventus, ac ſævi doloris cruciatus, & fortes vigiliæ. Sit autem febris acuta, quæ priùs non fuit; aut, ſi priùs fuerit, exacerbata: ut ſuprà demonſtratum eſt in convulſione.

6. Epid. part. 1. Coac. 11. cap. 14. 2.

Urina fluxerit cumulate.] Quæ antea deſtillabat paulatim, & ægrè. Sic enim ſtranguriæ & ilei materia vacuatur, quæ inteſtino ſurſum revoluto in ileo, infrà tranſmitti nequit, ac tantùm per veſicam, ejus vacuatio molienda, quæ aliter fieri non poteſt. Ad eam moliendam unicè valet exorta febris acuta, tenuando, incidendo, urinæ ductus explicando, naturamque ipſam veternoſam excitando. Ac ſanè idem hîc facit febris acuta, quod in convulſione, cùm ea repente incidit, nervis à frigido & glutinoſo humore diſtentis. Pugnat autem pro me illud Galeni perceptum quo hanc prognωſin poſitam in aphoriſmis oppugnat. *Scimus*, inquit, *eos tantùm morbos juvari ſive curari à febribus, qui conſiſtunt in frigore, vel qui à frigore ſunt enati, quod vel ipſum eſt per ſe, vel cum humoribus crudis & pituitoſis, vel cum ſpiritu flatulento.* Non enim hîc ſtranguriam agnoſco à morbo veſicæ: ſed à ſymptomate quod pituitæ appulſu infertur. Nec verò ileum à phlegmone inteſtini editum, ſed eum quem ex Hippocrate & Galeno deſcripſimus. Quid verò? nonne huc ſpectat etiam quod ſcripſit Hippocrates de pituita inter diaphragma & alvum illapſa; quæ per decubitum in veſicam exolvitur, cùm aliter exolvi non poteſt?

aph. 44. 6.

aph. 52. 7.

DE APOPLEXIA, PARALYSI, ET PARAPLEGIA.

Caput XXIII.

ΝΑΡΚΑΙ καὶ ἀναισθησίαι παρὰ τὸ ἔθος γινόμεναι· ἀποπληκτικῶν συμβησομένων σημεῖον.

1 *Senſus hebetudo, & ejus amiſſio, ſi fortè inciderint; futura denunciant apoplectica.*

Etsi cerebri morbus eſt apoplexia: quia tamen corpus univerſum proſternit, à quo proſtrato nomen habet; huc differri jure ejus tractatio debuit, poſtquam explicati morbi ſunt, qui caput & ventrem propriè afficiunt. Adde quòd apoplexiæ nomine paralyſis & paraplegia continentur, quæ magis in membris quàm in cerebro eſſe videntur.

Ergo ut rem propriùs jam attingam. Capitis cerebrique repleti & proritati, ſuprà demonſtratum

ſtratum eſt, omnino ſymptomatum quatuor eſſe genera; cephalalgicum, cataphoricum, paraphoricum, & catarrhoicum. Pertinet genus omne τῶν ἀποπληκτικῶν, ad catarrhoicum: quando ſcilicet apoplectica, ut hîc docetur, à cerebro enaſcuntur. Nam apoplexia κυρίως dicta, reſolutio eſt univerſi corporis: paralyſis, dimidiati: paraplegia autem, quorumlibet artuum. Atque hæc tria ſymptomata, hîc, nomine τῶν ἀποπληκτικῶν continentur: ut mox dicemus. Naſcuntur autem, ſignificata ſignis hîc poſitis; alia quidem in cerebro; alia verò à cerebro. Sanè apoplexia, in cerebro quidem naſcitur per catarrhum quo cerebrum ipſum valde oppreſſum fatiſcit, & vim animalitatis nullam edit, cum amiſſione ſenſus & motus in univerſo corpore. Paralyſis verò & paraplegia, per catarrhum qui à cerebro foras tranſmittitur in cerebri ipſius propagines; vel, ut Græci nominant, πεφυκότα; videlicet ad ſpinalem medullam, & nervos. Sed eorum ſymptomatum natura omnis, & ratio atque diſtinctio, infrà ſuo quæque loco dicetur. Ergo in apoplexia, κυρίως dicta, collapſa repentè cernitur animalitas ipſa, in amiſſione ſenſus & motus; idque principatu ejus conſtricto; vel ſpiritu animali concluſo; vel diſſipato, nec inſtaurato. Nam quòd incidente primùm apoplexia, ſtertor ad tempus auditur, qui eſt cum motu; eò certè fieri narrat Galenus, quòd magna ſpirandi neceſſitas in æſtu & impuritate cordis adhuc micantis, nec tam citò extincti, nervorum ſpirabilium vim excitat ad reſpirandum, quamvis ægrè. Ac tum ſuffocatio eſt in propinquo, cùm ſtertor adeſt.

prorrh. 26. f. 3. 1.

Animalitatis collapſæ, quæ cernitur in amiſſione ſenſus & motus, cauſa potiſſimùm agnoſcitur à præceptore, conſtrictio cerebri quà ſpiritus animalis, facultati morem non gerit, nec ullum jam edit officium τοῦ ὁρμῶντος. Talis in promptu eſt apoplexia de quâ præceptor hunc poſuit aphoriſmum. *Quibus concuſſum eſt cerebrum, quavis de cauſa; neceſſe eſt ipſos continuò fieri voce captos.* Ubi Galenus author eſt; per aphoniam intelligi motus & ſenſus amiſſionem, quæ cernitur maximè in iis qui capti ſunt voce. Huc ſpectat & illud quod idem ſic annotavit. Ἐπὶ πληγῇ ἐς τὴν κεφαλὴν, ἔκπληξις, ἢ παραφροσύνη· κακόν. i. *A plaga in capite accepta, attonitum fieri, vel mente capi; malè eſt.* Ubi Galenus hæc ſcripſit. Ἔκπληξίς ἐστι· ὅταν μὴ φθέγγονταί τι, μήτε πράττωσι ἀλλὰ ἀναπεπταμένοις τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐφ' ἡσυχίας μένωσιν ὁμοίως τοῖς ὑπὸ δέους ἐκπλαγῆσιν. i. *Concuti, percelli, attonitum reddi appello, cùm quis ab ictu nec clamat, nec quicquam aliud agit; ſed commiſſis proſtratus quieſcit oculis, ſimiliter ut ii qui timore coercentur.* Hi caſus veniunt ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, οὐκ ἀπὸ τῶν ἐνεόντων, i. *appulſu violento rerum extrinſecus incidentium, lapſu, & ictu: non autem à vitio rerum quæ intrà ſunt, & intus lædunt.* Τὰ ἐνεόντα, i. *quæ intus lædunt*, apparent in illo. *Quibus, dum bellè valent, exoritur dolor in capite, ac citò voce ſunt capti & ſtertunt; pereunt illi ſeptem diebus.* Huc pertinet illa prognoſis. *Quibus cephalalgiæ & echus varietas ſine febre, unaque vertigo tenebricoſa incidit, & tarditas vocis, & manuum ſtupor; hos vel apoplecticos, vel epilepticos, vel etiam lethargicos fore expecta.* Pertinet illud etiam quod ſic legitur in aphoriſmis. *In melancholicis morbis, periculum ſic oſtentat ipſorum decubitus: aut enim apoplexiam corporis; aut convulſionem; aut inſaniam; aut cæcitatem oſtendit.* Sed apoplexiæ hinc natæ, potiſſimùm in eam cadunt ætatem, quæ eſt à quadrageſimo ad ſexageſimum. Intrà ſunt etiam, & intus lædunt, ac verè ſunt τὰ ἐνεόντα, ut ita dicam, apoplectica, capitis fabricatio craſſa, rotunda, unde cervix enaſcitur brevis & craſſa. Denique, οἱ παχέες φύσει· ταχυθανατώτεροι τῶν ἰσχνῶν, i. *natura craſſi quàm graciles, mortis ſunt magis præcipitis.*

aph. 56. 7. — aph. 14. 7. — aph. 51. 6. — Coac. 2. cap. 1. 2. — aph. 55. & 56. 6. — lib. 2. aph.

Ex iis quæ intrà ſunt, & intus lædunt, naſcitur apoplexia, corruitque animalitas ipſa cum amiſſione ſenſus & motus: aut quia ſpiritus animalis exitu, aut vitalis aditu ad cerebrum prohibetur. Spiritus animalis exitu prohibetur, cùm cerebri ſinus repleti ſunt nimia abundantia pituitæ, nigri humoris, aut ſanguinis. Ac dum replentur, necdum repleti ſunt, ſymptoma eſt convulſionis epilepticæ, quam excipit reſolutio apoplectica; ut ipſi vidimus in Epiſcopo Nivernenſi, & in Quæſtore Ballomo, quibus vita defunctis inventa eſt repletio ſinuum, à ſanguine illuc prorupto. Spiritus autem vitalis aditu prohibetur ad cerebrum, in iis qui natura ſunt craſſi & brevioris colli, repletis nimium, obſtructis, compreſſis, quæ illac feruntur ad caput, arteriis atque venis. Hîc enim ſpiritus animalis exhauſti nulla eſt inſtauratio. Quò fit ut animal corruat: quia non illi ſuppetunt τὰ ὁρμῶντα ſenſus & motus.

Avicenna. — *

Sed apoplexia eſt omnis diviſa in fortem & debilem. Atque diſtinctionis hujus ratio in ſpiratione poſita eſt: prout difficultas eſt major aut minor in reſpirando. Meâ quidem ſententiâ, debilior eſt apoplexia intercluſo vitali ſpiritu, quàm animali: nec tam deſperabilis eſt vitæ ſalus in ea quam peperit interclufio ſpiritus qui à corde manat vivificus atque vitalis. Nam obſtructarum venarum libertas, detractione ſanguinis comparatur: ſicut faciendum præcepit dictator in illo. *Aphoniam febris expertem exolvit detractio ſanguinis.* Et. Τὸ ἄφωνον ἐξαίφνης γενέσθαι· φλεβῶν ἀποληψίες ποιέουσι· ἢν ὑγιαίνοντι τοῦτο ξυμβῇ, ἄνευ προφάσιος, ἢ ἄλλης αἰτίης ἰσχυρῆς. φλεβοτομέειν ἐν τῷ βραχίονι τῷ δεξιῷ τὴν ἔσω φλέβα. i. *Quòd quis repentè obmuteſcat, in cauſa eſt venarum interceptio, ſi bene valenti accidat, non præviſa, ac ſine aliqua fortiori cauſa. Ergo venam ſecare oportet interiorem cubiti.* Hîc tamen negare non auſim, fortis ac debilis apoplexiæ rationem, etiam denegato exitu ſpiritui animali poſſe diſcerni. Hoc enim ſpectat illa ſententia præceptoris. Τὰ ἐξαίφνης ἀποπληκτικὰ λελυμένως, ἐπιπυρετήναντι χρονίως· ὀλέθρια. i. *Exorta repentè apoplexia non inſanabilis, in lenta febre; funeſta eſt.* In apoplexia forti quæ, animalitate omni collapſa, continuò ſtertorem edit, nulla vitæ ſalus ſperabilis eſſe poteſt. Scitum eſt illud præceptoris, Λύειν ἀποπληξίην ἰσχυρὴν· ἀδύνατον. i. *Apoplexiam fortem exolvere non potis eſt.*

aph. 42. 2. — 2. Epid. — prorr. 50. f. 2. 1. — lib. 4. acut. pag 93. — aph. 42. 2.

Hactenus de apoplexia κυρίως dicta. Nam de paralyſi & paraplegia, ſatis jam ſuprà ſcripſimus ad illam prognoſin. *Parotides pravæ ſunt paraplecticis.* Eſt autem ratum illud, perſuaſumque omnibus; quòd apoplexiæ omnis, paralyſeos, & paraplegiæ ratio, in exolutione conſiſtit. Sed ea demum exolutio peſſima eſt atque mortifera, quam facit interclufio ſpiritus animalis in cerebro; nec ſolùm apoplectica, ſed etiam paraplegica; quæ cernitur in oculorum

Coac. 4. cap. 4. 2.

perverſione, & oris, in febre acuta. Sunt enim principiorum, facultatumque graviores caſus, quàm organorum. Atqui oculorum & oris perverſio in morbis acutis, à cerebro eſt, „ & in cerebro ipſo perficitur. Qualem fuiſſe legimus paraplegiam illam mortiferam in Epidemiis, quæ, ut Galenus author eſt, non talis erat; culpa & vitio exolutarum partium: ſed ipſius principii, hoc eſt cerebri, unde paraplegica exolutio veniebat. Huc pertinet illa prognωſis, ſuprà jam poſita. *Quibus morbo jam fractis videndi vis audiendive perit, aut etiam labiorum, palpebrarum, vel narium perverſio cernitur; mors in propinquo eſt.* In cæteris, partium quæ ſponte noſtra moventur, exolutio; cum libertate ſpirandi, non eſt fatalis ad mortem: „ ſed tantùm ſymptomate ipſo gravis atque moleſta: quoniam nulla pars noſtri, ne minima „ quidem, vacat officio, quin tantum incommodet τῇ ὁλομελίῃ, i. *univerſitati*, quantum ipſa „ commodabat olim ad uſum & dulcedinem vitæ, dum bene valeret.

conſtit. 3. 6. Epid. — Coac. 78. 1. lib. & aph. 49. 4.

Naſcitur autem paralyſis & paraplegia, vel mollitudine ipſa nervorum & membranarum per ingreſſum currentem ſeroſi catarrhi, vel impedito ſpiritus animalis appulſu, qui totâ ſubſtantiâ non fertur ut decet, ad partem à qua ſuſcipitur actio. Examinanda ſupereſt inſtituta prognωſis quæ eſt hujuſmodi.

SENSUS HEBETUDO.] Græcè eſt νάρκη: qua voce, partium omnium velut ſegnicies quædam oſtenditur in officio faciundo, vel in appulſu τῶν αἰσθητῶν excipiendo ſtupor & hebetudo. Alvi ſegniciem in coquendi officio declarat illud Hippocratis. Ἡ κοιλίης νάρκωσις, ἡ τῶν ὅλων σύγχυσις, καὶ ἡ τῶν ἀγγείων ἀκαθαρσία. i. *Alvi ſegnicies, omnium perturbatio, & vaſorum impuritas.* Ad quem locum hæc ſcripſit Galenus, νάρκωσιν *hîc audiamus, debilitatem alvi circa cibos coquendos.* idem ναρκώδη ὀδύνην, i. *dolorem ſtupidum*, ſive torpidum, authore Galeno, per νάρκην expreſſit, cum ait. Νάρκη μηροῦ τοῦ κατ' ἴξιν. i. *Stupor femoris quod è directo eſt:* loquitur autem de renibus calculoſis. Atque hic dolor ſtupidus, opinionem facit diminuti pariter ſenſus & motus. Quod cernere eſt in iis quibus obſtupeſcit crus illud quod, ſedendo, alteri decuſſatim ſuperimponunt. Ex quibus apparet, verum illud eſſe quod poſui; nempe quòd voce τῆς νάρκης, tum quædam ſegnicies atque infirmitas quarumlibet partium, in cujuſque officio declaratur; tum etiam ſtupor & torpor, vel hebetudo, qua ſentiendi vis languet infirma, nec bene ſenſio excitatur τῶν αἰσθητῶν in ſenſu obtuſo. Sed illa ſenſus hebetudo qua ſenſio frangitur ipſorum ſenſilium; tametſi propria eſt τῶν αἰσθητηρίων, i. *quorumlibet ſenſoriorum*, ex paupertate ſpiritus animalis, vel in fonte ipſo, cujus exhauſti parva eſt inſtauratio; vel etiam ſæpe à vitio rivulorum quòd intulit nervi conſtrictio vel oppilatio: tamen reperio apud Hippocratem νάρκωσιν γνώμης, i. *torporem mentis:* in quo agnoſcit Galenus τὴν ἀτονίαν τῆς γνώμης, διαλυομένης δηλονότι, καθάπερ τῆς τῶν νεύρων οὐσίας, οὕτω καὶ τῆς τοῦ ἐγκεφάλου. i. *imbecillitatem mentis: reſoluta ſcilicet, ut nervorum, ita cerebri ſubſtantia.* Loquitur autem de incommodis aquæ calidæ, ſi quis ea diu multumque utatur. Huc pertinet illa prognωſis. Νάρκη ἐς ἀμφότερα μεταπίπτουσα κακόν. i. *Stuporis utrobique cita mutatio mala eſt.* Ubi demonſtratum eſt, me authore, ſtuporem illum minimè ad ſenſoria referendum, ſed ad ſenſionem ipſam quæ propria eſt τῆς φαντασίας; non ſolùm in objecto ſenſilium; ſed rerum expetendarum, ut potionis & ſpiritus. Repentina illa mutatio phantaſiæ ſtupidæ, potiſſimùm cernitur in iis quibus acuta febre correptis, occupata delirio phantaſia non antè percipit neceſſitatem rerum in febre expetendarum, ut potionis & ſpiritus; quàm incremento neceſſitatis ipſa veterno ſuo excitetur ad percipiendum & ſentiendum vim cauſæ ſitiferæ aut neceſſariæ ſpirationis. Ergo qui in febre acuta, modò ſui eſt negligens, modò diligens in uſu rerum expetendarum, ut potionis & ſpiritus, parem in utroque oſtendit calamitatem; illic multùm hebetis ſenſificæ facultatis; hîc verò creſcentis ad ſummum neceſſitatis à febrili ardore quo viſcera ipſa conflagrant, unde phantaſia ſtupida excitatur. Qua de re præcepta ſunt à præceptore ſic poſita. *Extimarum partium cita in utrumque mutatio, ac ſitis hujuſmodi; prava eſt.* Ac ſi diceret. Quemadmodum cita mutatio partium extimarum, imbecillitatem arguit nativi caloris, & vim ardoris febrilis: ita quæ fit in ſiti μεταπτώσεις, qua modò accenſa ſitis, modò ſedata videtur; idque immeritò; tum hebetudinem ſenſificæ facultatis, tum robur ſitiferæ affectionis oſtendit. De ſpiratione autem quæ notis non reſpondet incandeſcentis cordis, ſine contumacia organorum ſpirabilium, ſolennis eſt illa prognωſis. *Magna & rara ſpiratio in febre acuta, dementiæ ſignum eſt.* Atque hæc omnia, ſtupidæ phantaſiæ & excuſſæ documentum complectitur hic aphoriſmus. Ὁκόσοι πονέοντές τι τοῦ σώματος, τὰ πολλὰ τῶν πόνων μὴ αἰσθάνονται, τούτοισιν ἡ γνώμη νοσεῖ. i. *Qui dolentes ex parte aliqua corporis, ſæpe dolorem non ſentiunt; his mens laborat.*

ſent. 1. part. 3. 6. Epid. — aph. 16. 5. — Coac. 60. 1. lib. — Coac. 53. lib. 1. & prorr. 8. ſ. 2. 1. — Coac. 1. cap. 9. lib. 2. aph. 6. 2.

Ergo. SENSUS HEBETUDO.] Quæ eſt in ſenſoriis quinque ſenſilium, & ſenſione ſtupida; non in ſegnicie partium nutritiarum, nec occupata delirio phantaſia. Atque illa quidem hebetudo ſenſus, cauſam agnoſcit, vel paupertatem ſpiritus animalis, vel denegatam ipſi libertatem perveniendi quà & quò viam affectat, καθ' ὁρμήν, ἢ κατὰ προαίρεσιν, cauſa ciendi motus & ſenſus. Adimitur autem libertas nervis conſtrictis vel oppilatis.

ET EJUS AMISSIO.] In qua ſenſilium ne minimâ quidem perceptio eſt in certis quibuſdam ſenſoriis, vel etiam omnibus.

SI FORTE INCIDERINT.] Græcè eſt παρὰ τὸ ἔθος, quod eſt præter morem & conſuetudinem hebeſcendi, quæ fit ſæpenumero ictu & lapſu; tum etiam cruribus complicatis, cubitorum innixu, fame, vigiliis, ſcolioſi vertebrarum cervicis, renibus calculoſis, & artubus illaqueatis. Eſt autem præceptoris διάνοια hæc. Si quis repentè ſtupuerit, ſine ullâ προφάσει, qualis eſt nephriticorum, ac ſine forti cauſa.

FUTURA DENUNCIANT APOPLECTICA.] i. Genus omne amiſſionum ſenſus & motus διὰ τὴν λύσιν; tum in univerſitate ipſa, per apoplexiam; tum in dimidio corpore, per paralyſin; tum in quibuſlibet artubus, per paraplegiam. Nam τὰ ἀποπληκτικὰ ſic uſurpari reperio apud Hippocratem; eaque ſignificatio verè & appoſitè tribuitur huic prognωſi. Ergo ſenſus hebetudo

&

& ejus amiſſio, ſi fortè inciderint, futura denunciant apoplectica: quoniam ibi demum quælibet reſolutio in propinquo eſt, quando ſpiritus animalis non facit officium τῦ ἐνορμῶντος, in cerebro interclusus: aut cùm illius inopia laboratur, aut prohibetur appulſu & aditu ad ipſa ſenſoria per quæ ſuſcipitur omnis actio animalis. Neque enim ſenſifica vis lucet in ullo ſenſorio, cùm ſpiritus animalis interclusio eſt in fonte ipſo, vel ſumma paupertas; aut cùm ejuſdem interceptio eſt in curſu, quem ipſe per nervos inflectit. Sed illa ſenſus hebetudo apparet quando ſenſilia non exactè percipiuntur in proprio quæque ſenſorio, nec libera motio eſt earum partium quæ ſponte noſtra moventur; idque παρὰ τὸ ἔθος, i. non proprio ipſarum vitio, ſed alieno, videlicet facultatis ipſius. Huc advocandi etiam depravati & alieni ſenſus eorum quæ intrà ſunt, & intus lædunt. Hujuſmodi ſunt tenebricoſa vertigo in cerebro; marmaryx & amblyopiæ in oculis; bombus & echo in auribus; fœtor in naribus; ſtupor & hæſitantia linguæ: palpitatio quoque in muſculis, & tremor in artubus. Quorum exempla ſunt paſſim apud Hippocratem, ac ſuprà jam poſita & explicata, quæ eſſe ſolent partim apoplexiæ, partim paralyſeos, partim paraplegiæ ipſius prænuncia. Ex omnibus autem ſufficiet unum proponere quod valde nos exercuit in explicando. *In convulſione diu obmuteſcere, malum eſt. At verò parumper, aut linguæ apoplexiam, aut brachii, partiumque dextrà ſitarum denunciat. Exolvitur autem urinis repentè multis & cumulatè proruptis.* Ergo ut ſpiritus interclusio eſt, & paupertas in cerebro, vel ejuſdem in nervis interceptio: ſic apoplexia omnis hoc loco deſcripta enaſcitur. Sed apoplexiæ κυρίως dictæ mox affutura ſigna ſunt in σκοτοδινίαις, ſtupore artuum, tarditate vocis, & aphonia.

Coac. 13. cap. 14. 2.

2 Ὅσοι ἐκ τρώματος ἀκρατέες γίνονται τοῦ σώματος· πυρετοῦ μὲν ἐπιγινομένου, χωρὶς ῥίγεος, ὑγιάζονται· μὴ γινομένου δὲ, ἀποπληκτικοὶ γίνονται τὰ δέξια ἢ τὰ ἀριστερά.

Qui à trωmate ſunt impotentes corporis, exorta quidem febre rigoris experte; ſervantur: non exorta verò, fiunt apoplectici partim dextrà, partim ſiniſtrà.

Hactenus de apoplexia, cujus prænuncia eſt ſenſus hebetudo & ejus vacuitas ab iis quæ intrà ſunt, & intus lædunt exorta, ἐνεόντα Græci vocant, ſine occaſione & forti cauſa extrinſecus incidente, quod ἄνευ προφάσιος καὶ ἰσχυρῆς αἰτίας iidem ipſi Græci dicunt. Nunc ea ponitur apoplexia, cujus occaſio & cauſa eſt, illata vis rerum extrinſecus venientium. Sed rerum earum multa ſunt genera. Quædam enim veniunt à diæta; quædam à cœlo & ſpiritu, vel, ut præceptor ait, ἢν συμβῇ τὰ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀνεπιτήδεια καὶ παρὰ δίαιταν εἶναι. i. *Si minimè opportuna, quæpiam de cœlo contingunt, & vitæ inimica.* Sed illa incommoda huc minimè ſunt advocanda. Reſtat genus alterum incommodorum extrinſecus incidentium, quæ ictu, jactu, & caſu inferuntur. Quod genus ab Hippocrate ſic expreſſum legitur, ἢν τι βιαῖον προσπέσῃ, i. *ſi quid violentum irruerit.* Deinde illud βιαῖον quale ſit, velut cujuſdam catalogi recenſione aperit. Βιαῖον δὲ λέγω εἶναι, καὶ πτῶμα, καὶ τρῶμα, καὶ πληγὴν, καὶ ταλαιπωρίην, καὶ εἴ τι ἄλλο ἐστὶ τοιοῦτον. i. *Violentum appello; caſum, vulnus, plagam, laborem, atque id genus cætera.* Et quoniam inter ſymptomata quæ violenter extrinſecus infliguntur, trωma violentiæ eſt vehementiſſimæ, atque omnis læſio magna quæ firmiter fixa hæret, ſub trωmatis nomine continetur: proptereaque viſum eſt præceptori, trωma hîc ponere, tum propter violentiam vnde venit; tum quia ipſum quodammodo genus eſt πάντων βιαίων, i. *rerum omnium violentarum*, qualis fractura eſt, contuſio, atque vulnus: quæ omnia in caput illata, conſecutionem adferunt ſymptomatis apoplectici, quando inde corporis impotentia eſt, nec febris, apoplexiæ, calamitatem arcet, ut poſitum eſt in hac prognωſi.

lib. 4. περὶ νόσων.

1. Epid.

Qui.] Omnes homines quibus alioqui bene eſt natura & valetudinis cura, nec ulla ſuſpicio eſt τῶν ἐνεόντων, i. *eorum quæ intus lædunt & magis læſura ſunt.*

A trωmate.] Præſertim capitis, cui ſententia hæc planè dicata eſt. Significat autem hîc trωma, inſignem quamlibet offenſionem, læſionem, vel afflictionem capitis violenter extrinſecus, caſu, jactu, vel ictu fauciati, unde quatuor illa eduntur, ἕδρη, ῥωγμὴ, φλάσις, καὶ εἴσω ἔσφλασις, i. *teli acuti ſedes, fiſſura, contuſio, & effractura;* ut non inepta videatur hæc paraphraſis. Qui vel à vulnere, vel à contuſione, vel à fiſſura, vel ab effractura ſunt impotentes, &c. Ac trωmatis quidem incommoda multa ſunt atque ſymptomata, quæ propagantur alia per epigeneſin, alia per metaptωſin. Sed inter omnia, principatum obtinet mortiferæ calamitatis, apoplexia, quæ occupat impotentes à trωmate, ut mox dicetur.

lib. de trωmat. cap.

Sunt impotentes corporis.] i. Quorum corpora, facultatis & ſpiritus magiſterio non reguntur in movendo & ſentiendo; idque tum cerebri ἀτονίᾳ, principatuque infirmo; tum exolutis nervis, madefacto eorum principio, unde νωθρότης, i. *lentitudo quædam atque ſegnicies.* Sic apud Hippocratem legitur, νεύρων ἀκράτεια, καὶ γνώμης νάρκωσις. De quibus Galeni hæc ratio eſt. Νεῦρα μὲν γίνεται ἄρρωστα, λυομένης αὐτῶν τῆς οὐσίας. καὶ ἡ τῆς γνώμης νάρκωσις, ἀτονία ἐστὶ διαλυομένης δηλονότι, καθάπερ τῆς τῶν νεύρων οὐσίας οὕτω καὶ τῆς τοῦ ἐγκεφάλου. i. *Nervi redduntur infirmi, laxa ipſorum ſubſtantia. Ac ſtupor mentis, eſt quædam ipſius infirmitas vel imbecillitas, reſoluta cerebri, ſicut ipſorum nervorum, ſubſtantia.* Talis Hippocrati eſt linguæ impotentia, quam vocat γλῶσσαν ἀκρατῆ; quæ eſt hujuſmodi, authore Galeno, cùm aut lingua titubat, velut tremula, nec bene voces efformat; aut cùm reſoluta manet immota, nec jam verborum eſt dædala. Quin-

aph. 5. 3. & 3. Epid.

aph. 16. 3.

aph. 40. 7.

Quinetiam ab oppreſſione quam facit ipſa repletionis ſuppreſſio, vel tantùm oppreſſo nervorum principio, univerſum corpus fit ἀκρατὴς; idque per ἐπιγένεσιν quæ jure ſocietatis, propagationem movet cauſæ morbificæ, à principio εἰς τὰ πεφυκότα. Qualis imbecillitas cernitur in

Coac. 11. cap. 1. 2.

quibuſdam bajulis quando graviſſima geſtant onera, quibus depoſitis, ſunt alacriores. Ac talis ἀκράτεια legitur in illa prognoſi. *Si cui capitis & cervicis dolor, atque adeo univerſi corporis infirmitas quædam incidit cum tremore conjuncta; hæmorrhagia exolvit.*

Ergo. Qui sunt a trωmate impotentes corporis.] i. Qui ſunt in movendo pigri, & hebetes in ſentiendo; non quidem ab exhauſto, ſed oppreſſo potiùs aut madefacto nervorum

aph. 5. 3.

principio. Qualem agnovit cauſam νωθρότητα in aph. Νότοι νωθροὶ καὶ διαλυτικοί. i. *Auſtri ſegnes & reſolventes.* Huc etiam referri poſſunt illa ſymptomata febrium ardentium quæ in repleto capite à tempeſtate auſtrina peſtifera enaſcebantur. De quibus hæc ſcripta ſunt à præcep-

3. Epid. part. 3.

tore. Περὶ δὲ τοὺς παροξυσμοὺς λήθη, καὶ ἄφεσις, καὶ ἀφωνίη. Ubi Galenus τὴν ἄφεσιν explicat τὸ οἷον ἔκλυσιν καὶ πάρεσιν ἁπάντων τῶν μορίων· ὅταν ὁμοίως τοῖς παραλελυμένοις ἐῤῥιμμένα φαίνηται. i. *Exolutionem ac veluti relaxationem omnium partium cum tanquam paralyticis dejiciuntur.*

Coac. 11. cap. 14. 12.

Exorta quidem febre.] Acuta ſcilicet, quæ priùs non fuit; aut ſi priùs fuerit, exacerbata: ſicut præceptor ait de febre convulſionem ſanante. Nam febris lenta nihil opis adfert nec adjumenti: ſed multò magis incommodat, morbumque ipſum catarrhoïcum, alioqui ſanabilem, reddit funeſtum & inſanabilem, ut infrà videbitur. Exoritur autem febris acuta, collectione, motu, putredine bilis & ichoris acerrimi quem venulæ attraxerunt. Gignitur verò bilioſus ichor & acer, à ſævi doloris cruciatu quem trωma intulit, cum vigiliis. Nihil

ſent. 5. parte 1.

enim tam facit ad ſanguinis corruptionem, quàm dolor & ſomni vacuitas. Hinc bilioſæ vomitiones nephriticis. Idem accidit ſauciatis in capite.

6. Epid. aph. 50. 6.

Rigoris experte.] Ut nulla ſit cauſa rigoris ſymptomatici ab empyemate: nec ulla occaſio tranſlationis ad caput, à rigore ex venis fruſtra oborto. Nam ſymptomaticus rigor ab empyemate trωmatis & capitis ſauciati, mortem ſubeſſe teſtatur. Qui verò fruſtra cietur rigor è vaſis, periculo illud adjicit, quòd tranſlationem facit ad diaphragma & caput: quemadmodum ſuprà demonſtratum eſt initio hujus divini operis. Sed ille demum inanis eſt rigor, & fruſtra cietur, quem nulla ſequitur vacuatio quæ adferat finem morbi, ut febris ardentis: aut certè faciat ut æger alacriùs ferat morbum: ſicut præceptum eſt de ſudore. Jam

aph. 69. 5. & part. 3. 6. Epid.

verò illud ratum eſt, omnem rigorem cieri ἢ ἀπὸ τῶν ἀγγείων, ἢ ἀφ' ἑλκέων. Porrò autem cùm trωma omne capitis mortiferum ſit & inſanabile, cùm inflammatio cerebri, & oſſis corruptio, imperitia medici vel negligentia inferuntur; ibi tum ſuperveniens rigor index empyematis vitioſi, mortem inde futuram oſtendit. Eſt igitur febris opportuna in trωmate capitis cum impotentia corporis artuumque omnium, quæ caret omni rigore.

Servantur.] Non ſemper quidem à trωmate, ſed nunquam ſunt in periculo apoplexiæ ex impotentia corporis quæ à trωmate infertur, oppreſſo nimium aut madefacto nervorum principio. Nam febris exorta in trωmate, poſt ſeptimum diem, æſtate; & paulò infra decimumquartum, hyeme; ad interitum eſſe ſolet fatalis, omnemque reſpuit induſtriam medici quando hæc ſigna cum febre apparent: primùm exulcerata caro eſt decolor; tum ichor

lib. de trωmat. cap.

paucus exudat, peritque rubor in ea, quæ glutinoſa fit, ac veluti ſale condita, colore fulva, inde ſublivida. Os autem tum incipit occupari ſphacelo, & fieri carioſum, quod erat læve; poſtremò ſubflavum & cinericium: quod ſi purulentum fuerit; aut puſtulæ aſſurgunt & erumpunt in lingua; aut ipſe ſauciatus, cum delirio vitam finit. Ex quibus efficitur non eſſe in tuto à trωmate, quibus exorta febris eſt; ſed contrà, in eo trωmate mortem ſubeſſe. Quod ut concedam verum eſſe: tamen prognoſeωs hujus authoritas minimè labefactatur, quà poſitum eſt, corporis impotentiam à trωmate natam, exorta febre non fieri apoplecticam; ſicut fit non exorta. Nam quæ adducta ſunt ex Hippocrate, contra inſtitutam prognωſin; omnia ſunt trωmatis inflammatique cerebri conſectaria, quorum calamitas in omni ſignorum genere conſpicua eſt. In excremento quidem, pauco ichore; in qualitate corporis, vel in colore, charactere, & mole: carnis quidem glutinoſæ, decoloris, flaccidæ: oſſis verò, carioſi & aſperi, ex perpolito; flavi & nigri, ex albo; mollis & fungoſi, ex ſolido. In actionibus autem, convulſione quæ cadit in partem oppoſitam ſauciatæ. Atque hæc quidem injuſſa contractio partis oppoſitæ, non niſi ad nervorum inflammationem poteſt referri, per μετάστασιν ex læſa parte in ſanam. Non enim diſtentio cauſa eſt, non vacuatio, non etiam injuſſa collectio mali expers à reſolutione partium ſociarum & vicinarum. Quæ omnia ſunt à nobis alibi demonſtrata. Hîc autem apoplexiæ cauſa eſt eadem quæ impotentis ſauciati. Sed impo-

Coac. 9. cap. 14. 2.

tentiæ illius, proptereaque jamjam futuræ apoplexiæ cauſam tollit exorta febris in trωmate vacuo inflammationis: quemadmodum & convulſionis quam genuit ipſa nervorum diſtentio

Coac. 11. cap. 14. 2.

à craſſo & glutinoſo humore. Quòd enim febris exorta in phlegmone trωmatis, periculo adjicit, nec unquam ſalubritatis locum habet, niſi ad morbos qui à frigore ſimplici enaſcuntur, aut cum humore crudo; declarat commentarius ille Galeni. Ἴσμεν ἐκεῖνα μόνα τῶν νοσημάτων ὀνη-

ad aph. 44. 6.

νάμενα πρὸς τῶν πυρετῶν, ὅσα ἐκ ψύξιν συνέστη ποτὲ μὲν αὐτὴν μόνην· ἐνίοτε δὲ ἅμα χυμοῖς καὶ φλεγματώδεσιν, ἢ φυσώδει πνεύματι. i. *Scimus illos dumtaxat morbos juvari à febribus acutis qui à frigore nati ſunt vel ſimplici vel cum humoris affluxu conjuncto crudi & pituitoſi: nonnunquam à ſolo ſpiritu flatulento.* Ergo febris acuta fortiter oppugnando, utramque expugnat cauſam impotentiæ quam facit oppreſſio, nimiaque humoris abundantia; & ſimul eadem opera cauſam & occaſionem præripit apoplexiæ mox affuturæ.

Non exorta vero.] Dum ſuo ſtatu manet frigida intemperies, cum madefacto ſimul nervorum principio; unde pigri ſunt homines in movendo, & hebetes in ſentiendo; nec ulla ſperabilis eſt redintegratio in febris vacuitate: quoniam ſola febris, intemperiem frigidam oppugnando, tandem expugnat, humoremque crudum exhaurit; nervorum principio,

ipſiſ-

ipſiſque nervis robur conciliat; ſpiritibus viam munit, quorum appulſu pars unaquæque fit expedita & alacris ad movendum & ſentiendum.

Fiunt apoplectici.] Vel toto corpore, vel ejus dimidio, vel quibuſdam artubus reſoluti, cum amiſſione ſenſus & motus. Ac toto corpore ſunt apoplectici, denegata via ſpiritui animali, cùm ejus in cerebro eſt interclusio, exituque omnino prohibetur, ut ſuprà jam poſui. Dimidio corpore, vel quibuſdam artubus, unde paralyſis vel paraplegia; ex prolapſu materiæ apoplecticæ quam fortis naturæ contentio illuc tranſmiſit è cerebro, ex quo prolapſu madeſcit pars altera ſpinalis medullæ, aut ipſa nervorum propago illinc deducta, nec animali ſpiritu illuſtrantur. Ex multis exemplis unum proferam quod eſt ſolenne apud Hippocratem. Ην γλῶσσα ἐξαίφνης ἀκρατὴς γένηται, ἢ ἀποπληκτικόν τι τοῦ σώματος, ἢ μελαγχολικὸν τὸ τοιοῦτο γίνεται. aph. 40. 7. i. *Si lingua repentè eſt impotens, aut apoplecticum quippiam corporis, aut melancholicum hujuſmodi malum eſt.* Ac ſi diceret. Lingua tremula, ſignum vel paralyſeos affuturæ, vel mentis non ſolidæ, ſed inconſtantis. Ac paralyſeos quidem in illo. *In convulſione diu obmuteſcere; malum eſt. At verò parumper, aut linguæ apoplexiam,* Coac. 13. *aut brachii, partiumque dextrà ſitarum denunciat.* cap. 14. 2. De inconſtanti mente nec ſolida, illud quæſitum eſt ſuprà. *An verò lingua tremula, non ſolidam mentem denunciat?* Coac. 6. Cui quæſtioni ſic duximus reſpondendum. Sanè quidem ſi per ἐπιῤῥίγωσιν phrenitidis contremiſcat: ſicut cap. 7. 2. & oculi ἐνδεδινημένοι qui varios movent conjectus, etiamſi noſtra ſponte in nullum aſpectabile conjiciantur. Etenim cerebro conflagrante, non potis eſt oculos nec linguam quieſcere.

Partim dextra; partim sinistra.] Pro vario humoris motu, naturæ impulſu, & meatuum conditione ac ſitu. Ut autem apoplexia κυρίως dicta fit occupato principio & ſpiritu intercepto: ſic paralyſis & paraplegia in vitio τῶν πεφυκότων διὰ λύσιν & impedito ſpiritus appulſu conſiſtit. Omnium autem ſymptomatum διαλυτικῶν quæ à trωmate capitis enaſcuntur, prænuncia eſt inde nata corporis impotentia ſive ἀκράτεια. Quòd autem partim dextrà, partim ſiniſtrà incidat reſolutio, in cauſa ſunt illa quæ modò uſurpavi; humoris motus, naturæ impulſus, atque conditio partium excipientium. Ac demonſtratio apoplexiæ partium dextrà ſitarum, repetenda ex comment. ad prognωſin 13. cap. 14. hujus 2. lib. Non enim appoſitè huc advocari poteſt paraplegia illa cujuſdam mulieris, quæ cùm diu multumque tuſſiculoſa fuiſſet, nec commemorabile quippiam expuiſſet, exolutionem paſſa eſt paraplegicam ſiniſtri cruris & brachii dextri; cætera bene habuit, 1. Epidem. parte 2. omnique alteratione caruit faciei & mentis. Ex quo efficitur, cerebrum omni vitio caruiſſe. vide comment. ad Quamobrem veriſimile eſt talem paraplegiam veniſſe ex metaptωſi pulmonarii morbi; Coac. 4. partim in brachium, intercepta expurgatione, quam ἀνάκαθαρσιν Græci vocant: tum cap. 4. 2. in crus ſiniſtrum, non bene ſuſcepto, nec bene peracto abſceſſu crurali, quò ipſa materia curſum inflexerat.

3 Αποπληκτικοῖσιν αἱμοῤῥοΐδες ἐπιγινόμεναι· χρήσιμον· ψύξιες δὲ καὶ ναρκώσιες· πονηρόν.

Quæ apoplecticis veniunt hæmorrhoïdes; ſalutares: peſtifera autem perfrictio atque ſtupor.

In apoplecticis mortifera quidem ſunt omnia ob citam ſpiritus quem ducendo vivimus vacationem: ſi malum morbificum citò non exit; id ſcilicet quod intus lædit & magis læſurum eſt, niſi exitum citò habeat liberalem & liberum. In apoplecticis morbificum malum eſt, quo ſpiritus animalis exitu, aut vitalis aditu ad cerebrum prohibetur, unde animalitas ipſa intercidit, corruitque animal, cum amiſſione ſenſus & motus. Ac ſpiritus quidem animalis, exitu prohibetur, cùm ejus interclusio eſt per obſtructionem ſinuum cerebri, tum à pituita, tum à ſanguine, tum à nigro humore. Vitali ſpiritui aditus denegatur per interceptionem venarum carωtidum; ut viſum eſt præceptori, cùm ait. Τὸ ἄφωνον ἐξαίφνης γενέσθαι· φλεβῶν ἀπολήψιες ποιέουσι, ἢν ὑγιαίνοντι τοῦτο συμβῇ, ἄνευ προφάσιος, ἢ ἄλλης αἰτίης ἰσχυρῆς. li. 4. acut. Quæ omnia tametſi jam dicta ſunt explicata: tamen neceſſaria hîc fuit eorum recenſio, ubi agitur de curatione per detractionem cauſæ morbificæ. Non enim redintegratio comparatur corporis vel humorum è natura egreſſorum; niſi perſpecta ſit illa egreſſio, unde, quemadmodum, & ubi evenerit.

Ut igitur cauſæ ſunt apoplecticæ, tum apoplexiæ idea & focus: ita curatio eſt, vel ipſa curandi negligentia eſſe debet: quia non decet eum attingere qui ſervari non poteſt. Atque hoc prudentis eſt medici, ne ſubeat ſuſpicionem occiſi, quem ſors ipſius peremit. Ac primùm, jam conſtat fortem apoplexiam non poſſe ſanari: debilem verò vix eſſe ſanabilem. Exempla debilis apoplexiæ poſita ſunt in ſuperiore & in hac prognωſi. Ac ſuperiore quidem vidimus, eos qui à trωmate ſunt impotentes corporis, & in periculo apoplexiæ; defungi eo periculo, exorta febre acuta, rigoris experte. Hîc autem debilis apoplexiæ critica vacuatio ſalutaris; tum ea quæ artificio fit medici, ad imitationem naturæ comparato, duce judicio, & comite experientia, proponitur explicanda. Quinetiam debilis apoplexiæ in fortem μετάπτωσις oſtenditur; quando, natura ceſſante & negligente ſui, atque quodammodo triumphata, ſtuporis & frigoris acceſſio fit, criticæ vacuationis loco.

Apoplecticis.] Quorum debilis eſt apoplexia ſine ſtertore, in quo dyſpnœæ ſumma ſunt

 omnia:

omnia: ſed cum difficili tantùm ſpiratione frequenti & parva, propter infirmam facultatem motricem thoracis quæ ſua ſponte movet διὰ τῶν ἐνορμώντων, non excitata ſolùm nervorum vi ad functionem in ſumma ſpirandi neceſſitate ab æſtu & impuritate cordis adhuc micantis, nec tam citò extincti: quod ipſum apparet in forti apoplexia, ubi ſpiritus animalis nullum facit officium τοῦ ἐνορμῶντος, ſicut in debili. Ergo. Apoplecticis.] Quorum debilis eſt apoplexia, ſuperſtite adhuc nonnulla ſpirandi facultate, & ſunt ejuſmodi, non intercluſo prorſus animali ſpiritu per abſolutam, ſed inchoatam ſinuum obſtructionem, quam facit melancholici morbi ἀπόσκηψις, hoc loco intelligenda, non ſemper; aut ipſa venarum ἀπόληψις, de qua jam diximus. Ut apoplexiæ, initio debilis, & nondum fortis duplex omnino cauſa eſſe videatur; una quidem, inchoata ſinuum cerebri oppilatio, vel ejus concuſſio; & venarum interceptio.

Coac. ult. cap. 13. 2.
Coac. 2. cap. 12. 2.

Hæmorrhoides.] Vel quæ nunc primùm fluere inceperunt, ob nimiam humoris melancholici abundantiam; tum propter repletionem: vel quæ antea parum & parumper apertæ, oborta vertigine, paraplecticum quippiam ominantur & inferunt; poſtea autem velut poſtliminio redeunt: juxta illud præceptum. *Dolorifica in lumbis mala; ſanguiflua.* Eſt enim comparata ſic hæmorrhoïdum ratio, ut iis vel cacochymia melancholica lienis, totiuſque adeo meſenterii, & cavarum jecoris partium expurgetur per ἀναστόμωσιν venarum, ex meſenterico venæ portæ ramo, ad ultimas ſedis oras productarum, vel etiam vacuetur repletio venarum quæ adjacent lumbis, unde dolorifica lumborum mala ſanguiflua, per venas quæ ex hypogaſtria inſeruntur in cutim hypogaſtrii muſculoſam, & inteſtinum rectum.

Coac. ult. cap. 13. 2.
6. Epid. parte 3.

Exortæ.] Nunc primùm aut poſtliminio: per humoris ἀπόστασιν, qui habuit inde ſurſum μετάστασιν vertiginoſam, & paraplecticam ſive apoplecticam. Hîc enim paraplegia pro apoplexia uſurpatur, cùm ait. *Ex hæmorrhoïde quantumvis parum & parumper aperta, obortæ vertigines; paraplecticum quippiam ominantur: ſanat autem phlebotomia.* Solenne eſt illud, quòd hæmorrhoïdes cùm inconſideratè ſiſtuntur, eadem prorſus advocare & inferre ſolent ſymptomata, quæ ab iis arcentur dum convenienter feruntur.

Coac. ult. cap. 13. 2.
aph. 55. 5. & ſent. 44. parte 8. 6. Epid.
aph. 56. 6.
aph. 22. 6.
lib. περὶ χυμῶν.
aph. 25. 4.
lib. 4. περὶ ἄρθρων. & περὶ φύσιος.

Salutares.] Vel ſalutiferæ; quibus apoplectici à debili apoplexia hîc poſita, periculo defunguntur & morbo. Nam hæmorrhoïdes per μετάπτωσιν obortæ, vacuando, retrahendo, ac detrahendo rheuma concitatum atque conſiſtens, ipſamque adeo morbificam cacochymiam & impuritatem expurgando; repletionem quoque deplendo, propugnationem & ἐπανόρθωσιν adferunt, ut melancholicis, ſic apoplecticis inde natis; vel ex decubitu melancholiæ, vel ex humoris melancholici anadrome & ad caput appulſu. Non enim commodis hæmorrhoïdum apoplectici fruerentur ad morbi levationem, niſi apoplexiæ cauſa eſſet melancholicus humor; tum per metaptωſin melancholiæ; tum per epigeneſin ipſius humoris, anadromen ſurſum habentis. Qua de re illud præceptum eſt quod antè poſui. *Ex hæmorrhoïde quantumvis parum & parumper aperta obortæ vertigines, paraplecticum quippiam ominantur.* Nam de μεταπτώσει melancholiæ in apoplexiam, ſolenne eſt illud. *In melancholicis morbis periculum ſic oſtentat ipſorum ἀπόσκηψις. Aut enim apoplexiam corporis, aut convulſionem, aut inſaniam, aut cæcitatem oſtendit.* Et. *Melancholici, non rarò fiunt epileptici.* Sunt igitur hæmorrhoïdes commodæ apoplecticis, in debili apoplexia quam genuit melancholicus humor, tum per anadromen, tùm per metaptωſin melancholiæ, quam fieri dixit Hippocrates à quadrageſimo ad ſexageſimum ætatis annum. Eòdem pertinet illa ſententia præceptoris. *Inſanientibus obortæ varices vel hæmorrhoïdes, exolvunt inſaniam.* Ubi Galenus, exolvendi rationem agnoſcit, ὠθούσης τῆς φύσεως εἰς ἀκυρώτερα μόρια τοὺς τὴν μανίαν ἐργαζομένους χυμούς, καὶ μάλιστα ὅταν μελαγχολικοὶ ὦσι καὶ παχεῖς. i. *Humores maniam committentes, in partes ignobiliores natura rejiciente, maximeque ſi melancholici & craſſi fuerint.* Ex quo apparet, eam demum purgationem bene ſuſcipi, & commodo ægrotantis, qua humor qui in vitio eſt, per commoda loca, liberè & liberaliter expurgatur. Ac ſanè commoda hæmorrhoïdum, potiſſimùm commendantur, quando nigra illac convenienter ducuntur. Scitum eſt illud. Αἷμα ἄνωθεν, ὁκοῖον ἂν ᾖ κακόν. κάτω δὲ ἀγαθὸν τὰ μέλανα ὑποχωρέοντα. Nam vacuandæ repletionis lumbaris per hæmorrhoïdas, longè alia ratio eſt in qualitate ſanguinis, copia, & excernendi modo. Tum enim fluunt hæmorrhoïdes λαύρως καὶ ἰσχυρῶς, i. *liberaliter atque fortiter.* Ac mirum ni talis vacuatio ſit dyſenteria αἱματώδης, i. *cruenta puri ſanguinis*, quam refert Hippocrates ad hepatis ἀτονίαν, proptereaque non eſſe πολυήμερον, i. *multorum dierum*, ut inferat ἀποσιτίαν i. *cibi faſtidium.* Talis eſt verna juvenum dyſenteria, ſi fortè careant hæmorrhagiæ commodis quibus ferè illi fruuntur à 18. ad 34. ætatis annum. Talis eorum eſt etiam qui ad perfracti cruris curationem, ſic parte ſaucia collocantur, ut ſemper ſit ἀνάρροπος dum curantur: cujuſmodi eſſe ſolet eorum qui altero crure ſunt mutili, ſi nullam quotidiani victus partem deduxerint. Quæ cùm ita ſint, dubitari non poteſt quin hæmorrhoïdes ad utrumque vitium repletionis & melancholicæ cacochymiæ, ſi convenienter fluant; mirificos adferant ſanitatis fructus, arcendo & abigendo mala quorum fœtura eſſe ſolet quando humores in vitio ſunt abundantiæ vel impuritatis.

Pestifera autem.] Quæ nullam recipit curationem medici vel naturæ. Medici quidem, cui prærepta eſt omnis medendi occaſio atque facultas, ut mox dicetur. Naturæ autem, quæ victa jacet, nec excitari poteſt ad excluſionem cauſæ morbificæ, & cui nulla excretio, quantumvis critica, vel minimum opis & adjumenti poteſt adferre, cùm vires effœtæ languent. Ergo peſtifera eſt, unde cita mors venit, quæque ipſam ſubeſſe & in propinquo eſſe teſtatur.

prorr. 31. ſ. 1. 1.

Perfrictio.] Qua itur à debili ad fortem apoplexiam, quæque oſtendit νέκρωσιν τῆς ἐμφύτου θερμασίας, ut verbis Galeni utar, i. *extinctionem caloris nativi:* cujus quidem nulla inſtau-

ratio

ratio eſt in ſpiratione amiſſa, vel in ſtertore; nec partium ſolidarum vivacitas amplius illuſtrari nec vegetari poteſt à nectare cordis vivifico, unde ipſarum perfrictio eſt: quia non plus habent caloris quàm nectaris illius vivifici, à corde perenniter affluentis. Duplicis autem perfrictionis poſitæ à Galeno, gravior & periculoſior eſt univerſi corporis, quàm partium extimarum. Ac talis perfrictio peſtifera eſt, non ſolùm ipſo ſymptomate, ſed etiam impotentia medicandi. Hippocratis illud eſt. Αἵματος ἀφαίρεσις ἐν καταψύξει νενωθρωμένῃ· κακόν. i. *Detractio ſanguinis in torpida perfrictione; peſtifera.*

ſent. 26. part. 3. 6. Epid. prorrh. 34. ſ. 3. 1. Caoc. 18. cap. 13. 2.

Atque stupor.] Non quidem ille quem paulò antè poſuit, apoplexiæ prænuncium, ſed eum qui cernitur in delapſu ad pedes, quem ἔρριψιν vocat Hippocrates; & qui conjunctam habet perfrictionem: ut idem ſit hoc loco ψύξις καὶ νάρκωσις; quod in adducta prognώſi κατάψυξις νενωθρωμένη. Quæ duo ſimul conjuncta, effœtam vim utriuſque facultatis oſtendunt; vitalis quidem, in perfrictione; animalis verò, in torpore ſive dilapſu, qui antè non erat. Omnis autem aphonia quam facit paupertas nativi caloris, & ſumma imbecillitas potentiæ animalis; deſperationem ſalutis, atque adeo ſpem medici planè ſublapſam oſtendit.

lib. περὶ χυμῶν.

4 Ἐν τοῖσιν ἀποπληκτικοῖσιν, ἐπὶ δυσφορίῃ τοῦ πνεύματος ἱδρὼς ἐπιγινόμενος· θανάσιμον. ἐν αὐτοῖσι δὲ πάλιν τούτοισιν ἢν πυρετὸς ἐπιγένηται· λύσις.

In apoplecticis à ſpiritus anguſtia ſudor proruptus; mortem ſubeſſe oſtendit. Contrà; iiſdem febris exorta; morbum exolvit.

Ibi demum ſalutis ac vitæ certa deſperatio eſt, ubi vitalis officii proxima vacatio eſt atque privatio. Ac vitalis quidem officii vacatio eſt, cùm tollitur ipſa ſpiratio per quam eſt vita. Tollitur autem; vel intercepto motu nervorum thoracis, atque ſpirabilium muſculorum, collapſa eorum facultate motrice; ut in forti apoplexia: vel ſublato ſpirandi uſu qui eſt in corde, ſicut apparet in ſyncope; tum in parva, rara, & frigida ſpiratione, extincto calore nativo. Hîc tantùm excipio alterum genus mulierum hyſtericarum, in quibus diſſipatur ſpirandi uſus ad tempus. Poſtremò vitalis officii, ceſſante ſpiratione, vacatio eſt, intercluſo meatu quà ſpirabilis ducitur aër, & fumidus vapor excluditur; vel à laryngis phlegmone, vel ab illaqueatione, vel à luxatione cervicis. Quæ cauſa movit Hippocratem, ut ex perſpicientia trium illorum ſymptomatum, vitalis officii vacationem inferentium, tres illos poſuerit aphoriſmos. *Qui crebrò & fortiter exolvuntur, nulla occaſione manifeſta; vitam repentè finiunt.* Et. *Apoplexiam fortem excutere non potis eſt.* Et. *Qui ſtrangulantur & exolvuntur, necdum tamen animam exhalarunt; non reſtituuntur, ore ſpumante.* In ſumma; quicquid reſpirationem adimit, vitam tollit. Id ipſum facit tum apoplexia fortis, intercepto motu thoracis: tum vera cynanche, ductu ſpiritus intercluſo: tum ſyncope ipſa, ſublato ſpirandi uſu. Sed cùm in apoplectica ſpiritus anguſtia quæ ſtertorem edit, ſpes in anguſto ſit; tum verò in propinquo mors eſt, cùm inde ſudor exprimitur vel exudat. Ac veritas hujus prognώſεώs ſic lumen ſuum oſtendet.

aph. 40. 41. & 42. li. 2.

In apoplecticis.] A forti apoplexia, ubi collapſa eſt animalitas, cum ſenſus & motus amiſſione. Sic enim appoſitè videor explicare κατὰ διάνοιαν præceptoris. Nam prima deciſio hujus capitis, æquè ad omnem pertinet apoplexiam. Secunda eſt de apoplexia cujus occaſionem & cauſam, febris exorta præripit in iis qui ſunt impotentes à traumate capitis. Tertia verò deſcribit apoplexiam debilem atque ſanabilem per hæmorrhoïdas convenienter fluentes. Quarta hæc, ſymptomate ipſo difficillimæ ſpirationis, & ſudore violenter expreſſo vel exudante, non niſi ad fortem apoplexiam poteſt referri.

A spiritus angustia.] In qua difficulter admodum ſpirabilis aër ducitur, ac fumidus vapor excluditur: quia ſpiritus animalis in cerebro intercluſus, nullum facit officium τοῦ ἐνορμῶντος in reſpirando: ſed ideo manet ad tempus difficillima reſpiratio, quæ ſingulis momentis augetur & creſcit ad ſummam difficultatem & πνῖξιν: quia ſpirandi neceſſitas in ardore cordis adhuc micantis, nervorum & muſculorum ſpirabilium excitat functionem ad inſpirandum & expirandum. Itaque δυσφορία eſt magna ſpiritus in hoc ſtertore apoplectico, ubi neque voluntas, neque movendi organum; neceſſario uſui morem gerit qui eſt in corde: cujus extinctio & ſuffocatio proximè abeſt ab eo ſtertore, unde citò vita commutatur cum morte. Omnes enim morimur per ſuffocationem vel extinctionem caloris vitalis qui eſt in corde, vel, ut præceptor loquitur, ὑπὸ τῆς ὀρθοπνοίης καὶ τοῦ ῥέγχους ἀποπνιγέντες: Quæ ſententia in ſuffocatione locum habet, non in extinctione ſimplici caloris vitalis; ubi reſpiratio editur parva, rara, & frigida. Sed omnis ratio atque cauſa difficulter ſpirandi, ſupra eſt poſita & explicata.

lib. 1. acut. li. 1. prog. & in Coac.

Sudor proruptus.] Non quidem naturæ impulſu per excretionem proruptus, qualis eſt ſudor periodicus à rigore in tertiana, aut criticus in ardente: quorum ille facit ut æger alacriùs ferat morbum: hic autem morbum exolvit. Sed ille ſudor ſymptomaticus, per oppreſſionem naturæ exortus, quem ciet expreſſio; vel quem ipſa partium exolutio, velut roſcidulum & miliarem fundit. Quæ ſudatiuncula eſt ἐφίδρωσις apud Hippocratem, authore Galeno. Ac de ſudoribus alibi ſatis multa.

aph. 58. 4. comment. ad prorr. 7. ſ. 2. 1.

Mortem subesse ostendit.] Quia deinceps nulla ſperabilis vitæ ſalus in exolutione partium ſolidarum, & impotentia continendi ſuccum alibilem proprium quem continenter fun-

dunt

dunt: ac nulla ſpes etiam in expreſſione ſudoris qui oppreſſionem non tollit: denique ibi demum ſalutis & vitæ deſperatio eſt, ſicut jam poſui, quando cum vacatione vitalis officii, quam intulit fortis apoplexia, excretio incidit ſymptomatica; ſicut jam vidimus in lethargo & [Coac. 145. 1. lib. & prorr. 28. ſ. 1. 1.] comate. Ac de lethargo illud præceptum eſt; quòd ſi lethargico immemori alvus feratur liquidis excrementis, vel urinæ fundantur ſimiles jumentorum, ipſum ſervari non poſſe, ac mortem ſubeſſe. De cωmate autem vigili ab oppreſſione nato, cum pari magiſterio bilis & pituitæ, ſolennis eſt illa ſententia. Μυκτὴρ ἀποστάζων· ὀλέθριον, i. *mortiferum eſt ſanguinis è nare* [prorr. 1. ſ. 1. 1. & Coac. 2. cap. 2. lib. 2.] *ſubſtillum:* quoniam inde ſignificatio fit jam fatiſcentis naturæ, ab oppreſſione partis afflictæ, ut cerebri: denique in triumphata natura multùm afflicta, omnis vacuatio ſymptomatica eſſe ſolet; proptereaque funeſta, aut certè ſiniſtri judicii. Et verò in omni reſolutione ſcitum eſt illud, quòd ſudores nocent confertim prorupti, conferunt autem qui ſenſim exudant; non quidem effœta vivacitate partium ſolidarum, unde aſſimilatio nulla eſt ſucci alibilis: ſed ab excretione particulari quam virtus naturæ ſuſcipit κατὰ λόγον humoris mitificati & partis obſeſſæ: nec tamen ea lege critica quæ cernitur in criſi febrium acutarum, in quibus nihil paucum eſt [Coac. 14. cap. 14. 2.] criticum. Ac fuit illud judicium præceptoris, quòd apoplectica illa potiſſimùm exolvuntur urinis multis & craſſis, & cumulatè proruptis. Ergo ſudare in apoplexia forti à difficillima ſpi- [Coac. 13. ejusdem.] ratione, mortiferum: ſive ſudor confertim exprimatur ab oppreſſione magna: ſive ſudatiuncula tantùm exudet, effœta vivacitate partium ſolidarum. Tum enim ad ultima ventum eſt apoplexiæ, quando cum perfrictione corporis exudat ſudatiuncula, unde ſignificatur ſumma paupertas atque extinctio vivifici nectaris, & reſolutio partium ſolidarum, ipſaque vivacitas [prorr. 34. ſ. 3. 1.] omnino effœta. Hippocratis illud eſt. Ἐκ ῥινῶν μικροῖς ἱδρῶσι περιψυχόμενα κακοήθεα· μοχθηρά· i. *Subſtillum narium cum exiguo ſudore frigido, pejorem in modum exortum; peſtiferum.*

Pars altera hujus prognoſeωs non eſt Hippocraticæ veritatis. Itaque non eſt mihi animus abuti otio philoſophico ſuper ea.

5 Τὰ ἐξαίφνης ἀποπληκτικὰ λελυμένως, ἐπιπυρετήναντα χρονίως, ὀλέθρια.

Sic in prorrhetico, 50. ſ. 2. 1.

Apoplexia repentè oborta; ſolubilis: adveniente lenta febre; mortifera eſt.

Qui morbo aliquo ſunt occupati, ea demum remedia expetunt quæ ſalutifera eſſe ſolent. Sed ea quæ expetuntur, non rarò expectationem fallunt ægroti & medici, ac ſæpe adjiciunt ei periculo quod à morbo infertur. Remediorum in apoplexia expetendorum, ſola febris conſolatur medicum ſpe certa levationis, ſi fortiter oppugnando expugnat cauſam apoplexiæ: tum inde fit redintegratio cerebri & nervorum. Eadem metum adfert ſiniſtri judicii, ac certam deſperationem ſalutis; ſi fruſtra ciendò humorem morbificum, incommoda excitet magis oppreſſi cerebri & nervorum.

Ergo. Apoplexia.] Debilis, jam deſcripta: quia non potis eſt fortem excutere; tum obruto cerebri principatu, & animalitate collapſa: tum irrita facultate omnium remediorum quæ adhibentur.

Repente oborta.] i. Non prævisa quæ intrà fit, & intus lædat, unde ſymptomata ſunt hæc; cephalalgiæ varietas, tenebricoſa vertigo, bombus, echo, vocis tarditas, manuum ſtu- [Coac. 2. c. 1. lib. 2.] por: vel quæ adveniat illata extrinſecus, ut capitis trωma quod ſaucium facit corporis impo- [Coac. 2. hujus cap.] tentem. Sed quæ ſua ſponte, nec antè ſignificata irruit; vel ſinuum repletione, qua ſpiritus animalis nec liberè, nec liberaliter manat è cerebro: vel interceptis venis, unde vitali ſpiritui aditus denegatur ad cerebrum.

[aph. 41. 2.] Solubilis.] Non inſanabilis: quanquam difficulter ſanabilis, ut alibi monuit præceptor his verbis. *Apoplexiam debilem vix eſt ſanare.* Eſt autem ſanabilis: quia non tanta eſt magnitudo cauſæ, nec tanta ſymptomatum violentia, ut omnem reſpuat induſtriam medici, omneſque adeo naturæ conatus. Quod autem hîc poſuit λελυμένως, id verò multùm exercuit Hippo- [comment. ad prorrh. 50. ſ. 2. 1.] craticos, imprimiſque Galenum. Sed inter cætera quæ mandavit literis ſuper eo adverbio, λελυμένως, operæprecium eſt legere & intelligere quod ille annotavit ex Eraſiſtrati quodam libro, ubi docetur duplicem eſſe rationem & cauſam ſymptomatum apoplecticorum: unam eorum quæ συνάγουσι καὶ συντείνουσι τὰς διαρθρώσεις, i. *quæ contrahunt ac diſtendunt articulos artuum:* alteram verò eorum quæ ἐκλύουσι καὶ χαλῶσι, i. *quæ reſolvunt & laxant eoſdem articulos artuum.* Itaque illud, λελυμένως videri poſitum eſſe pro apoplexia quæ in laxitate conſiſtit. Quaſi verò alia ſit eorum ſymptomatum ratio, quàm laxitatis. Non enim ſi aphωnia parem habet cauſam contractionis & laxitatis nervorum & muſculorum vocalium: idem de apoplexia ſentiendum in ſenſus & motus amiſſione. Eſt quidem in convulſione, motus amiſſio: ſed non ſen- [aph. 50. 6. & lib. 4. acut.] ſus, ut in apoplexia. Nec verò ſi aphonia ponitur pro apoplexia: tamen hæc retrò non commeant, ut omnis aphωnia ſit apoplectica. Eſt quidem omnis ἀποπληκτικὸς, ἄφωνος: ſed non πᾶς [aph. 5. 5.] ἄφωνος, ἀποπληκτικός. Exiſtit enim quædam aphonia convulſiva. Qualem oſtendit illa ſententia præceptoris. *Si quis ebrius obmuteſcat convulſus*, &c. Tum illa. *Febris convulſio finem adfert, quæ aut eodem febris die, aut pridie, aut etiam perendie advenit*, &c. Jam verò nulla eſt æquitas beneficium febris contrahere tantùm ad apoplecticam laxitatem. Nam febris oborta æquè benignè facit convulſificæ tenſioni, atque apoplecticæ laxitati.

Ad-

Advenientе lenta febre.] i. Novè exorta febre diuturna, lenta & tepida, quæ priùs non fuit. Quod enim præceptor ſcripſit, ἐπιπυρεταίνοντι χρονίως, Galenus interpretatur, οὐκ ὀξὺν καὶ θερμὸν, ἀλλὰ βληχρὸν καὶ χρόνιον ἀκολουθήσαντος πυρετόν. Atque idem nominat βληχρὸν πυρετὸν, χλιαρὸν, i. *febrem tepidam.* Fallitur ſi quis illa duo adverbia, λελυμένως καὶ χρονίως, ad febrem referre ſtudet; cùm illud ſit apoplexiæ; hoc verò febris ipſius. Præterea ſi λελυμένως dicatur de febre cujus exolutio eſt atque diſceſſio: quî fiet illud in apoplexia quam febris lenta, è ſanabili facit mortiferam?

Mortifera eſt.] Quoniam febris ipſa periculo adjicit apoplexiæ, fruſta ciendo humorem morbificum qui gravioribus malis auget ægrotum. Quicquid enim humorem ciet, neque diſſipat, nec exhaurit; oppreſſionem infert majorem. Et verò in omni morbo præſtat naturam quieſcere, quàm aliquid fruſtra moliri. Nam inde ſunt acriſia, dyſcriſia, dolor, atque mors ipſa. Quæ res adduxit Hippocratem ut ita ſcripſerit. *Convulſionem ſanat exorta febris acuta,* 1. Epid. *quæ priùs non fuit; aut ſi priùs fuerit, exacerbata.* Vide comment. noſtrum ad illam prognoſin. Coac. 9. & 14. 2.

Sequuntur *deciſiones tres de hydrope, ut mihi videtur, perperam interjectæ. Quæ quoniam ſuprà ſunt poſitæ & explicatæ, non fuit animus, idque conſultò, lucubrationem noſtram hic denuo collocare.*

DE MELANCHOLIA ET MANIA.

CAP. XXIV.

Αἱ μετὰ σιγῆς ἀθυμίαι καὶ ἀπανθρωπίαι, ἐπιεικῶς, αὐτῶν καὶ ἐργασίαι [μελαγχολίαν σημαίνουσι: ἢ, μελαγχολικὸν τὸ τοιοῦτον.

Ex aphoriſ. 23. lib. 6.

1 *Abjectio animi taciturna, & ſolitudo quæſita, ipſæ ſui per ſe authores, & modicæ; melancholiam oſtendunt:* vel, *hujuſmodi melancholicum eſt.*

Melancholiam ſi animæ peccatum magis eſſe docuerimus, quàm vitium cerebri; patebit ſimul, ejus explicationem cum morbis capitis non fuiſſe conjungendam, ſed commodè ad hunc locum rejiciendam: ut in apoplexia par eſſe duximus. Præſertim cùm ejus fons ſæpius in liene & meſenterio, & toto corpore reliquo quàm in cerebro reperiatur.

Abjectio animi taciturna.] Vel, ut legitur in aphoriſmis, φόβος καὶ δυσθυμίη, i. *metus & mœror:* ut abjectio ſcripta hoc loco, non ſit demiſſio ab humilitate & pio Dei cultu profecta, qualis eorum eſt qui ſanctè & religiosè vitam inſtituunt. Sed ea quam genuit mœſti ac timidi hominis ægritudo, qui omnia tuta timet, ponitque ſemper ob oculos, primùm quidem ſuſpiciosè omnia quibus exterretur metu, nec ullam quietis partem ſibi impertit; ponit autem frequenter inſidias ſibi paratas: hinc malitiosè odit quos metuit, ac periiſſe expetit. Sed tamen in perturbatione mentis ita conſternitur, ut ſatis non habeat animi quò linguam promoveat ad conquerendum & objurgandum, aut comminandum; vel brachia & manus, ad decertandum per vim; niſi cùm ex melancholico fit inſanus, exitque omnino è poteſtate mentis. Nec verò illa demiſſio eſt hypocritica, qualem teſtantur ſacræ literæ in Phariſæis apparuiſſe, quos inde vocant σκυθρωπούς. Sed ea demiſſio hîc audienda eorum qui morbo animi ſunt moroſi, terribiles aſpectu homines, ob eamque cauſam melancholici nominantur, ut mox dicetur.

Taciturni.] Non quidem culpa linguæ, verborum dædalæ; cùm manet immota, ut in ἀναυδίᾳ i. *impotentia voces efformandi atque loquendi;* quæ vitio accidit organi dialectici. At talis ἀναυδία, injuſſa eſt & invita. Sed ideo ſunt taciturni homines illi, animo multùm abjecti: quia morem gerunt animo pertinaci, & ſponte ſua, fandi ſunt negligentes, non impotentes: niſi fortè ſit impotentia voluntatis, non autem inſtrumenti, nec facultatis. Qualem fuiſſe legimus in hiſtoriis Thaſiam illam Dealcis uxorem, quæ ſigna edidit delirantis, partim ſilentio, partim nugarum garrulitate, exactum ad morbum. Ubi Galenus agnovit ſilentium illud, melancholicum; garrulitatem verò, phreniticam. hiſt. 15. parte 3. 3. Epid.

Et solitudo quæsita.] Græcè eſt ἀπανθρωπίη, i. *inhumanitas*, vel hominum vitata ſocietas & conſuetudo: qualis eorum dementia eſt qui ſuis æqualibus, familiariter uti nolunt; quòd ſibi ſoli placeant, elati faſtidio & contumacia. Sed illi potiſſimùm ad ſolitudinem viam affectant, vitandæ ſocietatis cauſa, qui vultu ſunt mœſto atque demiſſo, quem πρόσωπον κατηφὲς Græci vocant, ac ſi malè ſibi conſcii eſſent, atque, ut ita dicam, rei quodammodo rerum infœliciter & malè geſtarum. Talis eſt μισανθρωπίη, quæ pugnat è directo cum φιλανθρωπίᾳ. Ac ſolitudinis affectatæ cauſa eſt, prava opinio quæ ſola cadit in mentem, cùm ejus excolendæ ſtudio non affectatur: nec ut vitetur alterum genus injuſtitiæ, ne cui quis noceat. Sed ne hæc quidem ſanæ mentis. Etenim qui & diſcendi ſtudio, à rebus gerendis avocantur, & qui nocendo nemini, alterum genus vitant injuſtitiæ, pariter in vitio ſunt: quia proſunt nemini, ſicut pro ſe quiſque debet prodeſſe. Ut paucis dicam; illa demum eſt ἀπανθρωπίη hîc po-

poſita quæ inhumani eſt hominis qui procul ab omni ſocietate ſuum cor edit, perſuaſione falſa imbutus.

Ipsæ sui per se authores.] i. Sine cauſa & occaſione ſui effectrices, ut nemo intelligat unde ſit & quorſum illa demiſſio animi cum ſilentio & ſolitudine affectata, niſi forte ſit ægritudo animi τῶν δυσκολίων, i. *vultuoſorum hominum*, qui, ut Galenus ex Critia interpretatur, levi de cauſa fortiter iraſcuntur; aut læſi graviter, ſævum dolorem ſic animo conceptum fovent, hiſt. 11. par. 3. 3. Epid. ut inde nunquam, aut certè vix excidat. Thaſiæ mulieris pathemata hæc fuerunt. Ἐκ λύπης μετὰ προφάσιος ὀρθοστάδην ἐγένετο ἄγρυπνος τε καὶ ἄσιτος, καὶ διψώδης ἦν, καὶ ἀσώδης· τῇ πρώτῃ ἀρχομένης νυκτὸς φόβοι, λόγοι πολλοὶ, δυσθυμίη. i. *Ex mœrore per occaſionem concepto, dum adhuc ſtaret, facta eſt ſomni expers, cibi negligens, ſitibunda & anxia. Inde quo die primùm decubuit, ineunte nocte, viſa eſt ſibi metuens, garrula & animo conſternata.* Ex quibus apparet verum eſſe quod in „ ſanctorum hominum proverbio eſt. Per quod quis peccat, per id & torquetur. Et verò admirabile eſt quantum appoſitè, pathemata illa reciproca, ſuis quæque locis profecta, & velut poſtliminio reſtituta, ſtylo Hippocratico, catholicum illud habeant theorema. lib. περὶ χυμῶν. Οἱ φόβοι, οἷον αἰσχύνη, λύπη, ἡδονὴ, ὀργὴ, καὶ τ' ἄλλα τοιαῦτα οὕτως ὑπακούει. ἑκάστῳ δὲ τὸ προσῆκον τοῦ σώματος τῇ πρήξει ἐν τούτοισιν ὑπακούει. i. *Timores, ut verecundia, triſtitia, item voluptas, iracundia, & cætera quæ ſunt ejuſmodi, ſic morem gerunt occaſioni & cauſis ipſorum* (ut cum horreſcimus viſo ſerpente.) *Id autem quod cuique actioni dicatum eſt, ac veluti aptum natum, unicuique pathemati etiam morem gerit atque inſervit*, ut hepar voluptati, cor iracundiæ, cerebrum verecundiæ. Ergo Thaſia illa mulier vultuoſa, illis pathematis occupata fuit per morbum, quæ ipſi, dum valeret, cauſæ fuerunt ægrotandi. Sunt igitur pathemata illa reciproca, quæ unde prodeunt, ibi memoriam de integro ſui revocant, & revertuntur.

Et modicæ.] Græcum ἐπιεικῶς, idem ſignificat quod illud Latinum, *Nihil nimis:* ut ex Galeno ſuprà jam diximus. Eſt autem ſic poſitum in hac prognoſi, ut ea circumſtantia τῆς ἀθυμίας καὶ ἀπανθρωπίας, appoſitè ipſas convertat ad illud de quo dicuntur, nempe ad melancholiam. Nec enim levis & fugax ἀθυμία vel ἀπανθρωπία, eſt melancholica. Nec illa quæ diu & fortiter hominem occupavit, quæque ad ferarum diætam ipſum redegit, præ ſummo mœrore & metu, cum deſperatione. τῆς ἀθυμίας; aliud ſignum requirit melancholiæ cujus ad ultima ventum eſt. Sed illa demiſſio taciturna quam diutiùs præ ſe fert quiſpiam, nec ita leviter, ſed abundè ſatis; illa, inquam, propria eſt melancholiæ nondum perſpectæ & cognitæ; ut mox planum fiet in ipſius natura. Ac niſi me fallit animus, eodem planè ſenſu hìc legendum ἐπιεικῶς, quo illud in aphoriſmis. Ἢν φόβος καὶ δυσθυμίη, πολὺν χρόνον ἔχουσα διατελέῃ. i. aph. 23. 6. *Si metus & mœror ipſos diutiùs malè habeant quos invaſerunt, tum autem ſimiliter exigantur*, &c.

Melancholicum illud est.] Sive denunciat melancholiam. Eſt autem melancholia ſic dicta, quòd ab humore nigro, non quidem atra bile naſcatur. Non enim melancholia, nomen eſt nigri humoris, ſed morbi. Nec verò melancholici vulgò dicuntur qui ſunt in dominatu nigri humoris, nec qui à ſcopo veritatis aberrant, ut certe aberrant melancholici verè dicti: ſed illi maximè qui ſtudio diſcendi ſunt apud ſe, & qui bonarum cogitationum epulis taciti recreantur & ſaturantur: quemadmodum de Ulyſſe narrat Homerus. Quinetiam noſter præceptor non attigit ſolùm melancholicos mente captos, cùm ait. aph. 9. 4. Τοὺς δὲ μελαγχολικοὺς φαρμακεύειν ἀδροτέρως τὰς κάτω. i. *Melancholicos, feriò per inferam alvum purgare oportet.* Sed eos attigit etiam quibus hypochondria ſunt oblita nigro humore, nec tamen ſunt melancholici errore mentis. Tum verò illos homines qui cùm olim calido & ſicco temperamento fuerint, affecta jam ætate, ſunt frigidi atque ſicci. Talium enim ſic comparata eſt ratio complexionis atque humoris, ut cùm purgare conſilium eſt, pharmacum eſſe debeat μοχλικόν; cujuſmodi ſolet præſcribi ad morbos qui humoris morbifici contumacia in vetuſtatem inciderunt. Sic elleboriſmum commendat Hippocrates: quando, ut ſcribit Galenus, τὸ πάθος χρόνιον ἐστι, καὶ ὡς ἂν εἴποι τις μοχλείας δεόμενον. comment. 6. part. 1. 6. Epid. i. *diuturna eſt paſſio, & velut vecte indigens.* Sed alia quoque ratio eſt cur feriò ἢ ἀδροτέρως purgandi ſint melancholici à 40. ad 60. ætatis annum: quoniam illa ætate ſperabiles non ſunt criſes κατ' ἔκρουν ἢ κατ' ἀπόθεσιν. Quò fit ut omnis ſpes medici & cœptæ curationis fiducia poſita lib. 3. prog. ſit in pepaſmo & purgatione. At verò melancholici mente capti, ejuſmodi ſunt, morbo melancholiæ occupati.

Sed melancholiæ nomen & ratio, duplex omnino eſt apud Hippocratem. Una quidem eorum quos acuta febris invaſit: altera verò illorum qui habent ὀρθοστάδην, & febre carent. Ac prorr. 14. ſ. 1. 1. prior ſignificatio eſt in illo. Τοῖσι ἐξισταμένοισι μελαγχολικῶς, οἷσι τρόμοι ἐπιγίνονται· κακοηθές. i. *Qui melancholicè de poteſtate mentis exeunt, ſi tremor ſuperveniat; malo ſunt loco:* vel potiùs, ſunt deſperati. Ad quem locum hæc ſcripſit Galenus. Μελαγχολικὴν ἔκστασιν ἀκουστέον, τὴν σφοδρὰν καὶ θηριώδη. γίνεται δὲ αὐτὴ, διαβρεχούσης τὸν ἐγκέφαλον ξανθῆς χολῆς κατοπτηθείσης. i. *Egreſſio melancholica hìc audienda quæ violenta eſt atque ferina. Hæc autem gignitur à flava bile peruſta cerebrum imbuente.* Altera melancholiæ ſignificatio eſt in hac prognoſi & in aphoriſmis, quam ſtylo noſtro decrevimus explicare. aph. 23. 6. & 6. Epid. part. 8. Ergo melancholia hìc poſita, delirium eſt intermiſſionis & febris expers, cum aſſiduo metu & mœrore conjunctum. Delirium cernitur in mentis egreſſione. Mentis egreſſio eſt in falſa & prava opinione, non quidem phantaſiæ; ſed ipſius judicii, quod ἡγεμονικὸν Græci vocant, & in quo regnum eſt animi. Falſæ ac pravæ opinionis cauſa eſt ægritudo ex metu & mœrore concepta. Nam ex mœrore & metu, potiſſimùm ipſa mens commovetur, & inde nata ægritudo, perennitatem habet eorum pathematum à quibus enaſcitur. Et cùm melancholicus omne tempus exigat in ægritudine: ibi mœroris & metus nulla vacatio eſſe poteſt. Itaque perpetua ægritudo, quæ propriè eſt melancholia, oſtentat quoque aſſiduitatem mœroris & metus. Quæ duo pathemata ſunt melancholiæ ἔκγονα: ſicut illius olim fuerint ἔγγονα. Eſt autem melancholica ægritudo, febris expers: quia cerebri nulla eſt proritatio, ſed tantùm infractio quædam mentis. Et verò noſter præceptor, melancholiæ domicilium collocavit in mente,

te, ipſamque voluit ſegregari ab omni concretione corporis. Sic enim ſcripſit. Οἱ μελαγχολικοὶ, καὶ ἐπιληπτικοὶ εἰώθασι γίνεσθαι ὡς ἐπιτοπολύ· καὶ οἱ ἐπιληπτικοὶ μελαγχολικοί. τούτων δ' ἑκάτερον μᾶλλον γίνεται ἐφ' ὁπότερα ἂν ῥέψῃ τοῦτο τὸ ἀῤῥώστημα· ἢν μὲν ἐς τὸ σῶμα, ἐπιληπτικοὶ· ἢν δ' ἐς τὴν διάνοιαν, μελαγχολικοί. i. *Melancholici & epileptici conſueverunt eſſe ut plurimùm: & epileptici, melancholici. Horum verò utrumque potiſſimùm accidit, prout in alterutram partem infirmitas ſe inflectit. Ac ſi quidem in corpus, epileptici ſunt; in dianœam autem, melancholici.* Eſt igitur melancholia, mentis: ut epilepſia, corporis. Atque hæc duo ſymptomata melancholiæ & epilepſiæ, ſe mutuò conſequuntur, & ſibi ſuccedunt invicem; non quidem per μετάπτωσιν epilepſiæ in melancholiam, & contrà: ſed per ἐπιγένεσιν utrinque profectam. Non enim ſucceſſio eſt cauſæ morbificæ in alterutrum, ut ſcilicet ægritudo mutetur in morbum, & morbus in ægritudinem; relicto priore foco, quod μεταπίπτειν Græci vocant, & inde eſt μετάπτωσις: ſed utroque malo & utriuſque foco ſuperſtite, propagatio fit unius ad alterum, quod eſt ἐπιγίνεσθαι, & inde nata ἐπιγένεσις. Nam melancholia ſuperſtes, humorem gignit melancholicum epilepſiæ; & epilepſia primigenia, ægritudinem parit animo, ex diuturno mœrore morbi, & metu cadendi: ut rectè Hippocrates annotavit. *lib. περὶ ἱερῆς νούσου.* Hinc mentis demiſſio & veluti quædam infractio. Eſt autem philoſopho, ne dicam Chriſtiano, indignum & nefas, putare cauſam epilepticam migrare in mentem, quæ ſola eſt ἀναλλοίωτος, ἄφθαρτος, *lib. I. περὶ διαίτης* καὶ ἀκήρατος, omniumque affectionum ſecura præterquam αἱρέσεως, i. *opinionis*: quæ ſola, ut ait Plato, *lib. 4. de republ.* cadit in mentem; ex eaque, ſi prava eſt, melancholica ægritudo: ſin autem pia & ſancta, ἡ ἀθυμία, i. *tranquillitas* regnat in homine. Quòd enim mens ipſa, omni alteratione careat, planum apertè facit divina illa diſputatio præceptoris, cujus finem attulit hæc concluſio. Δι' ὁκοίων γὰρ ἀγγείων ἡ ψυχὴ ἀποχωρεῖ, καὶ πρὸς ὁκοῖά τινα προσπίπτει, καὶ ὁκοίοις τισὶ καταμίσγεται, τοιαῦτα φρονέουσι· διὰ τοῦτο γοῦν, δυνατὸν τὰ τοιαῦτα ἐκ διαίτης μεθιστάναι. φύσιν γὰρ μεταπλάσαι ἀφανέα οὐκ οἷόν τε. i. *Cujuſmodi ſunt meatus & vaſa, per quæ excurrit anima; & ut ſunt affecta, quibus accedit; tum illa etiam quibus permiſcetur & ſe inſinuat: ſic homines aliter atque aliter ſentiunt; ob eamque cauſam ejuſmodi pathemata per diætam poſſunt emendari atque tranſponi. Sed ipſam naturam inaſpectabilem transformare non potis eſt.* *lib. I. περὶ διαίτης ad finem.* Eſt igitur melancholia, mentis ægritudo quæ cernitur in aſſiduo mœrore & metu. Ejus naturam ita deſcripſit Arculanus ex Avicenna. *Melancholia*, inquit, *eſt mutatio exiſtimationum & cogitationum à curſu naturali ad corruptionem, timorem, atque malitiam: propter complexionem melancholicam, quæ ſpiritum facit ſylveſtrem in cerebro, ipſumque facit timidum, propter ipſius tenebras, quæ, ſicut exteriores tenebræ, ſollicitant ac timere faciunt, eò quòd complexio frigida & ſicca contraria eſt ſpiritui, debilitans ipſum: ſicut complexio calida & humida, qualis eſt vini, conveniens & confortans.* Ex ea judicii depravatione nihil niſi perperam opinantur & faciunt melancholici. Nam falſa illi pro veris, turpia pro honeſtis, vanitatem pro veritate; caliginem pro Sole, & Orcum pro luce habent. Denique inimicos colunt abjecti & humiles; amicis autem, moroſe utuntur & cum faſtidio: tum ipſos amicos pro inimicis fugiunt & averſantur.

Ex quibus apparet, tres caſus haberi melancholiæ authores atque fautores; ægritudinem animi; ſpirituum tenebras; & frigidam atque ſiccam complexionem cerebri. Sed tamen æquè par eſt in humidos cadere melancholiam per ægritudinem, atque in ſiccos. Ac multos ipſi vidimus in adoleſcentia melancholicos à mœrore & metu. Erat autem illa tempeſtas tumultuoſa, melancholicorum feraciſſima.

Jam verò illa melancholia quæ in opinionis errore poſita eſt cum ægritudine; utrum alibi ſedem habeat quàm in judicii domicilio; & num aliter quàm in dianœa & à dianœa exiſtat; hoc loco quærendum. Enimvero ratum eſt medicis, quandam eſſe hypochondriacam melancholiam, à nigro humore qui ſtabulatur & gignitur in hypochondriis, ubi non rarò effervеſcit ac veluti fermentatur, ut ait Hippocrates; *lib. 3. acut.* ac tum ex eo tetram efferri anathymiaſin, unde ſpiritui tenebræ offunduntur, viſaque apparent mendacia, quæ, ſicut in tenebris, pavitant melancholici: ſic ipſos metu exterrent. Quæ ut concedam vera eſſe, per illud catholicum theorema; *lib. I. περὶ διαίτης.* quòd ut ſunt mentis propria inſtrumenta: ſic homines aliter atque aliter opinantur: tamen non efficitur id verè dici, nec veram eſſe melancholiam, quæ continenter in opinionis errore verſatur cum ægritudine. Eſt enim verè illud poſitum à Galeno: quòd nullum delirium poteſt videri ἀλωεκὲς, quando in cæteris *comment. ad prorr. I. ſ. I. I.* partibus, humorum offenſiones, cerebrum in ſympathiam & contagionem adducunt. Sed præceptoris judicium eſt; quòd ibi demum eſt melancholia, ubi quis in mœrore & metu longum tempus exigit continenter. Scitum eſt illud. Ἢν φόβος καὶ δυσθυμίη, πολὺν χρόνον ἔχουσα διατελέῃ· μελαγχολικὸν τὸ τοιοῦτον. *aph. 23. 6.* i. *Quòd metus & mœſtitia perdurent; à melancholia illud eſt.*

2 Οἷσιν ἐκ φόβου μετὰ καταψύξιος ἐξίστανται· πυρετοὶ μεθ' ἱδρώτων, καὶ ὕπνοι ὑπανάπαυδοι ταῦτα λύουσιν.

Quibus à metu febris vacuo, ad furorem egreſſio eſt; id febres cum ſudoribus, & ſomni arctiores, nec turbulenti exolvunt.

Pulcherrima hæc deciſio eſt, in qua docetur μετάπτωσις melancholiæ in maniam, i. furorem, tum ratio explicatur defungendi eo furore, idque ἀσφαλῶς καὶ ἀσήμως, i. *ſecunda criſi*, unde nihil ſupereſt reliquiarum, ac redintegratio eſt naturæ cum ſana mente in corpore ſano.

ſano. Exiſtunt tamen hîc difficillimæ quæſtiones, quarum ſolutio erit in prognoſeωs ipſius recenſione.

Ergo. Quibus.] Melancholicis, qui ſunt ejuſmodi; non quidem à mentis ægritudine primùm concepta, & jam vetuſta, quibus tantùm prodeſt tranquillitatis voces audire, remediumque à Deo precibus impetrare: nihil autem medicinam corporis adhibere, niſi fortè ſit medicinæ locus ad ſymptωmatum, quæ inde in corpus cadunt, correctionem: ſed iis melancholicis, quibus ſpirituum tenebræ inferunt ægritudinem, à tetro vapore, quem melancholicus humor in cerebro excitavit, unde animi dejectio eſt, ac velut infractio quædam: quia viſis mendacibus exterrentur, quæ opinionis errorem inducunt.

A metu febris vacuo.] i. Ab ea demiſſione animi, quæ in futuri mali falſa opinione poſita eſt: vel etiam à timore propter expectationem futuræ cenſuræ, ut ipſi vidimus in quadam illuſtri muliere admodum melancholica, quòd in ſuſpicionem adulterii veniſſe ſe falſò putaret apud maritum, ob eamque cauſam diem vadimonii coram judicibus expectaret. Itaque toto corpore perhorreſcebat, omnibuſque artubus contremiſcebat. Græcè eſt, ἐκ φόβου μετὰ καταψύξιος: quod nos ex profeſſo vertimus, metu febris vacuo: ad verbum, metu cum refrigeratione. Sed illud Græcum, κατάψυξις, vel extinctionem caloris nativi oſtendit in toto corpore, partibuſque extimis quàm frigidiſſimis; vel ipſam febrilis ardoris vacuitatem. Ac prior quidem ſignificatio nuper adducta fuit & explicata. Reſtat altera nunc explicanda, de vacuitate ardoris febrilis, quam hîc ſecuti ſumus. Ergo ſcire licet in cenſura & examine horum duorum nominum καταψύξεως ἢ περιψύξεως, alterutrum pro altero recenſeri. Legitur autem περίψυξις in verbo περιψύχομαι, pro vacuitate ardoris & moderatione caloris apud Hippocratem, ubi ait, περιέψυξε, ἢ ταχὺ πάλιν ἀνεθερμάνθη. i. *temperiem habuit; mox rurſum æſtu incanduit.* Quod idem eſt ita ſcriptum alibi. Ἀπύρετος ἔδοξε γενέσθαι· πρὸς δείλην δὲ πυρετὸς ὀξύς. i. *Viſus eſt febris expers: ſub veſperum autem febris acuta*, &c. Sic ἀναθερμαίνεσθαι verbum, pro reſtituto calore nativo, & pro accenſa febre reperio uſurpatum. Nam quòd περιψύχομαι verbum & περίψυξις nomen, caloris moderationem partiumque ipſarum temperiem, non ſecus atque frigus extremum ſignificet, teſtis eſt illa ſententia præceptoris. Τὰ ἐγκαταλιμπανόμενα καύματα ἐν ὑποχονδρίῳ πυρετοῦ περιψυχθέντος κακόν. i. *Ardoris reliquiæ in hypochondrio, refrigerata febre; ipſos malè habent quos occupant.* Nam quod objicitur; illam temperiem expreſſam nomine περιψύξιος, inſidioſam eſſe, falſoque inde creditam diſceſſionem febris, tum in ardore hypochondrii, tum in febre acuta: ut illud concedam; tamen non efficitur quin illa temperies ſive κατάψυξις in hac prognωſi poſita, non verè ſignificet vacuitatem febris, ubi nulla eſt inflammatio, nec antegreſſa febris, aut comes; ut certè nulla eſt in melancholia. Eſt autem febris vacuitas in melancholia, quam pertinax metus oſtendit, ut ſignum ἀχώριστον; i. *inſeparabile:* quoniam in ea primùm laborat illa pars animi, quæ mentis & conſilii eſt, ἀναπλοίωτος; proptereaque ἀπύρετος. Nec verò ulla proritatio eſt φλεγμονώδης, ἐρεθισμὸν Græci vocant, in ſtupore animi melancholico, quem inferunt tenebræ ſpirituum; ſed veluti quædam infractio & hebetudo. Nam qui cum febre delirant melancholicè & quaſi è mentis exeunt poteſtate; non ſic eorum ratio eſt; ut mox dicetur.

Coac. 3. c. 23. 2. prorr. 31. & 32. ſ. 2. 1. & 34. ſ. 3. ejuſdem hiſt. 2. part. 3. lib. 3. Epid. hiſt. 1. lib. 1. Epid. in prorrh. ubi ſuper. prorrh. 1. ſ. 1. 1.

Ad furorem egreſſio eſt.] Græcum illud, ἐξίσταται, ſic vertendum duxi, ne quis exiſtimet Hippocratem hîc poſuiſſe ἔκστασιν illam σιγῶσαν, quæ cum ſilentio eſt, ac paulò poſt infrà recenſebitur. De qua etiam ſuprà jam diximus ad illam prognωſin. Αἱ ἐν πυρετοῖσιν ἐκστάσιες σιγῶσαι, μὴ ἀφώνῳ ὀλέθριαι. i. *Qui cum ſilentio, è poteſtate mentis exeunt, nec voce ſunt capti; mortiferum habent malum.* Nec verò ἔκστασις illa eſt, quæ in ſtuporis exceſſu conſiſtit, per quam vacatio eſt officiorum animæ ſentientis, moventis, & intelligentis; ubi homines ſtupent attoniti & immoti manent, ut vel transfixi non ſentiant; tametſi non negaverim hîc febrem ſalutariter exoriri. Sed illud verbum, ἐξίστανται, indeque nomen ἔκστασις ad melancholicam pertinet egreſſionem, vel, ſi mavis, exceſſum, quem Galenus vocat θηριώδη i. *ferinum:* quoniam ſic affecti cœptis immanibus efferuntur, proritato cerebro ab atra bile, cujus acriores ſunt morſus quàm nigri humoris, quem μελαγχολικὸν χυμὸν Græci vocant, cujus in atram bilem ὁδοιπορία, i. *tranſitus* eſt, in melancholia hîc poſita. At proritatio atræ bilis magna in cerebro eſſe ſolet, quòd ea tres qualitates habeat proritandi, τὸ δριμὺ, τὸ διαβρωτικὸν, καὶ τὸ ὀξῶδες, quæ non ſunt in nigro humore vel melancholico. Tantum verò intereſt inter atram bilem, & nigrum humorem: quantum inter ferrum candens, & frigidum. Ergo melancholici tandem evadunt fanatici, & cœptis immanibus efferi, ſeſe præcipitant ad exitium, ac ſibi manus adferunt violentas.

Coac. 5. hujus cap. Coac. 71. 1. lib.

aph. 22. 4.

ibidem.

Id exolvunt.] i. Vel ferocitate domita, fanaticos faciunt manſueſcere & ad ſe redire; vel eſſe apud ſe, qui ſuæ mentis non erant, per ἐπανόρθωσιν qua morbificæ cauſæ amotio, & partis afflictæ redintegratio comparatur, nulla ſuperſtite morbi materia, nec empyreumate.

Febres cum sudoribus.] Quæ celeriter, continenter, & vehementer moventur, cum ſpe ſalutis, ac ſine offenſione nobilium partium, nutritiarum, ſpirabilium, & animalium. Ipſæ autem faciunt liberè, liberaliter & citò, exire malum, quod intus lædit; per ſudores confertim proruptos: unde primùm certa eſt ægris, nec inſidioſa levatio; mox inde perfecta reſtitutio. Sed febrium commoda hîc deſcripta non recipit ad perfruendum, illud prorrheticum, nec illa prognωſis jam poſita. Οἱ ἐκστάντες, ὀξέως· ἐπιπυρεξάντες· φρενιτικοὶ γίνονται. i. *Quibus excuſſa inſania, febris acuta ſupervenit; phrenitici rurſus evadunt.* Quæ ſententia ſi attentè legatur, & ad Momi lucernam examinetur; non expugnat: ſed ne oppugnat quidem, quæ ſcripſimus in hunc locum. Id planum faciet commentarius noſter. Sed inſtat Galenus, cui placere jam nuper vidimus atque aliàs, nihil expectandum à febre quod ſit

prorr. 15. ſ. 1. 1. & Coac 100. 1. lib.

ſuprà poſita Coac.

ſit ſalubre, niſi ad eos morbos, qui vel à frigore ſimplici enaſcuntur, vel cum humore crudo. Quod certè ut verum eſt: ſic à ſententia noſtra non diſcrepat. Non enim hîc febris eſt primùm exorta, cujus excurſione in cerebro ſtabulante, paraphorica ſymptomata excitantur, quæ ipſa vi febris vires acquirunt eundo. Nec verò ulla eſt cerebri phlegmone: ſed proritatio febris expers, quæ vel hæmorrhoïde, vel ipſis varicibus in crure obortis quieſcit: quemadmodum ipſa quieſcit etiam, ſudoribus criticis, qui à febre cientur. Adde quod humor temperamento frigidus, nunc factus eſt cunctando acrior, & in atram bilem migravit.

aph. 44. 6 Coac. 9. cap. 14. 2. Coac. 2. cap. ſuper.

Et somni arctiores.] Quorùm magna vis eſt pepaſmo ad criſin, & unde firmiſſima criſis oſtenditur: idque cùm aliàs, tum verò in ecſtaſi, vel, ſi mavis, exceſſu melancholico, in quo infœlix animi vix unquam

Solvitur in ſomnos, oculiſve aut pectore noctem Accipit, ---- ut poeta cecinit de Phœniſſa. Ac beneficium ſomni ad criſin, teſtatur illa ſententia præceptoris. Ὅκȣ παραφροσύνην ὕπνος παύει· ἀγαθόν. i. *Ibi ſomnus benigne facit, ubi delirium inde quieſcit.* Et Ἐνύπνια τὰ ἐν φρενίτιδι ἐναργῆ ἀγαθόν. i. *Quæ in phrenitide memorantur inſomnia; boni ſunt ominis.* Quòd autem ſomni arctiores nec turbulenti firmæ ſint criſis atque ſecuræ; in promptu eſt illa prognoſis jam adducta. *Somni arctiores, nec turbulenti, firmiſſimam criſin denunciant: turbulenti verò cum labore corporis, incertam nec ſtabilem.* Ergo. Somni arctiores.] Qui ſunt ejuſmodi per aliquot dies à criſi: quoniam neceſſitati ſummæ à diuturnis vigiliis par eſt dormiendi ſomnique ineundi commoditas in temperie cerebri, materia ſuavi ſomnifera, & tranquillitate animi jam regnum in recto judicio poſſidentis.

aph. 2. 2. prorrh. 5. ſ. 1. 1. & Coac. 95. 1. lib. Coac. 157. 1. lib.

Nec turbulenti.] Græcè eſt ἀταράχωδοι, emendando vulgatum codicem Græcum, qui habet ἀτάραχοι, i. ſomni ſilentium & placidè dormientium exactam ad noctem, qui faciunt breves tenebras: quia illi ſerpunt gratiſſimi, curaſque leniunt, & corda oblita laborum. Ex quibus ſignificatio fit redintegrati cerebri, & ſanæ mentis, nec amplius perturbatæ. Nam turbulentos facit ἡ ταραχὴ & acris tetraque anathymiaſis.

3 Ἐκ μανίης ἐς βράγχον μετὰ βηχὸς, ἀπόστασις· καὶ ἐν τοῖσι μανιώδεσι σπασμὸς ἐπιγινόμενος, ἀμαύρωσιν ἔχει.

Ex furore ad raucitatem cum tuſſi, abſceſſus: tum inſanientibus exorta convulſio, ἀμαύρωσιν adducit.

Ut nihil melius bona criſi, qua illud ipſum quod intus lædit, foras excluditur, ac redintegratio vel ἐπανόρθωσις comparatur corporis è natura egreſſi, quæ certa & ſtabilis ſanatio eſt: ita nihil pejus nec magis mortiferum, quam prava μετάστασις vel egreſſionis progreſſus ad peſſimam ἐπιγένεσιν. Bona eſt criſis inſaniæ per μετάπτωσιν timoris melancholici, non autem phrenitidis. Bona eſt, inquam, criſis; proruptus ſudor à febre qui reſtituto cerebro, ſomnum conciliat ſuaviſſimum atque gratiſſimum. Prava μετάστασις, raucitas, cum tuſſi oborta. Peſſima ἐπιγένεσις, convulſio eſt inſaniæ conſectaria. Ac ſudoris quidem & ſomni commoda ſunt expoſita in ſuperiore prognωſi καθ' ὑπόθεσιν furoris ex melancholico metu enati. Nam μεταστάσεως pravæ & ἐπιγενέσεως incommoda recenſentur hoc modo.

Ex furore.] Hîc poſito, qui eſt μελαγχολικὴ ἔκστασις, vel, ſi mavis, egreſſio melancholica; cùm ſcilicet quiſpiam è melancholico evadit fanaticus. Exiſtit enim μανία quædam phrenitica quam genuit bilis atra, ex flava bile peruſta, cujus quidem multò ſunt acriores morſus quàm flavæ; propertereaque infert ſæviora pathemata quàm ipſa phrenitis unde ortum habet cum febre, cujus melancholica raro eſt particeps. Ac de mania quidem phrenitica, illud jam vidimus poſitum à præceptore. *Phrenitici ſputatores, fanatici; etiamne tremuli?* Nam à phrenitide ſæviore ad maniam facilis egreſſio eſſe ſolet: ut penè miraculo appoſuiſſe videatur Hippocrates quòd illa tempeſtate peſtifera quam deſcripſit, ne unus quidem phreniticorum qui tunc ægrotabant, evaſit fanaticus. Sic enim ait. Οὐδὲ ἐξεμάνη φρενιτικῶν ȣ̓δεὶς, ὥσπερ ἐπ' ἄλλοισιν, &c. Sed hujus phreniticæ maniæ multa ſunt exempla primo libro Coacarum prognoſeωn.

Coac. 99. 1. lib. 3. Epid. part. 3. vide comment. ad prorrh. 1. ſ. 1. 1.

Ergo. Ex furore melancholico Abscessus.] Καθ' ὑπόθεσιν, i. *per decubitum* materiæ morbificæ, quò vel ipſa excurrit, vel eò tranſmittitur: non autem κατ' ἔκροιαν, i. *per excretionem* veram & criticam: qualis deſcripta eſt ad ſalutem, ſuperiore prognωſi. Atque hæc quidem ἀπόθεσις non fit ὅπη δεῖ, i. *quò decet*, nec ſalutarem edit abſceſſum: qualem exortum legimus Herophonti, per quem defunctus eſt morbo lethali. Exortus eſt autem primùm in liene, mox in crure κατ' ἴξιν, i. *è directo* lienis. Qualem etiam commodis ægri rebus enaſci teſtatur illa ſententia præceptoris. Τοῖσι μαινομένοισι κιρσῶν ἢ αἱμοῤῥοΐδων ἐπιγινομένων· μανίης λύσις. *Inſanientibus hæmorrhoïdes aut varices exortæ, ſanant inſaniam.* Quem aphoriſmum Galenus enarrans hæc ſcripſit. Ἐνταῦθα μανίαν τὴν κυρίως μελαγχολίαν καλεῖ, ȣ̓ τὴν ἀπὸ χολῆς. i. *Hîc ſanè maniam vocat melancholiam verè dictam, non quæ à bile eſt.* Ergo naſcuntur abſceſſus è mania quæ in exceſſu melancholico eſt; non autem phrenitico. Atque illi demum abſceſſus conſolantur medicum ſpe certa ſalutis, quos modò recenſuimus. Hi verò metu exterrent interitus, qui ſic è mania melancholica enaſcuntur.

hiſt. 3. 1. Epid. aph. 22. 6.

Ad raucitatem cum tussi.] i. Ad vocis aſperitatem cum ſicca tuſſi conjunctam: quarum illa quidem inæqualitatem oſtendit arteriæ catarrho imbutæ; hæc verò perennitatem catarrhi in fauces & arteriam prolabentis. Et quia catarrhi vis effera eſt, quæ cer-

nitur in raucitate & ſicca tuſſi aſſidua; periculum eſt ne tabem inferat erodendo pulmonem. Quod metuens noſter præceptor, ac tanquam è ſpecula eam calamitatem, ut tempeſtatem futuram, prævidens; prognωſin hanc medico ad induſtriam comparandam præſcripſit. Βραγχῶδες μετὰ βηχὸς καὶ κοιλίης ὑγρῆς, πύον ἀνάγει. i. *Raucitas cum tuſſi & alvo liquida, pus educit:* non quidem primùm & per ſe, ſed interventu phthiſis quam facit catarrhus ille raucitatis author & tuſſis ferinæ. Quæ docendi ratio eſt quodammodo αἰνιγματώδης, quemadmodum in hac prognωſi cùm ait. Ex furore melancholico, abscessus ad raucitatem cum tussi; habet ἀμαύρωσιν. Quod idem eſt, ut ſi diceret; ægrotum lumine caſſum reddit vita extincta. Sed clariùs hoc infrà dicetur.

Coac. 52. cap. 16. 2.

Et insanientibus.] Græcè eſt μανικῶδεσι, in quibus regnant τὰ μανικὰ, vel qui ſunt in omni exceſſu melancholico. Hujuſmodi μανικὰ ſic leguntur in aphoriſmis. Τοῦ μὲν ἦρος τὰ μανικὰ καὶ τὰ μελαγχολικά. i. *Vere quidem fœtura eſt pathematum maniæ & melancholiæ, &c.* Eſt autem credibile hîc vernam inſaniam, non in exceſſu phrenitico, ſed melancholico conſtitutam. Et vero οἱ μανικώδεις ejuſmodi ſunt, ut, ſi aucupio dictionis credendum eſt, non mania illa feroci phrenitica; ſed leviore ac melancholica, ex qua propriè fanatici nominantur, impliciti eſſe videantur. Ergo inſanientibus, non quidem phreniticis, in quibus inſaniæ ſumma ſunt omnia, & cœptis immanibus efferi ſunt, proptereaque vinculis coërcendi; ſed inſanientibus melancholicis: tametſi & illud quo iſta ponuntur, in phreniticis locum habet, nempe à convulſione ἀμαύρωσις.

aph. 21. 3.

Exorta convulsio.] i. Injuſſa & invita contractio artuum dolorifica, non autem ſimplex injuſſa collectio quæ omni dolore caret; nec verò convulſificam intra ſe habet cauſam: ſicut nec epileptica contractio artuum. Exoritur autem in mania, convulſio quæ prius non fuit, per cauſam convulſificam artubus impertitam, ἢ κατὰ μετάστασιν, ἢ κατ' ἐπιγένεσιν, i. *tranſponendo aut propagando.* Ac μετάστασις, quidem in illo eſt. *In melancholicis morbis periculum ſic oſtentat ipſorum decubitus. Aut enim apoplexiam corporis, aut convulſionem, aut maniam, aut cæcitatem oſtendit.* Ἐπιγένεσις autem in illo. *Qui melancholicè inſaniunt, ſi tremor ſuperveniat; malo ſunt loco.* Sed mania melancholica ipſa per ſe non infert ἀμαύρωσιν: verùm interventu convulſionis. Nec verò illa convulſio maniæ ſuccedanea, vel potius conſectaria, ſecum habet ἀμαύρωσιν, ſuffocando calorem nativum, ſed extinguendo. Eſt enim ἀμαύρωσις propriè & metaphoricè, ſymptωma extinctionis, vel ipſa extinctio. Quamobrem convulſio hæc, ſymptωma erit maniæ per ἐπιγένεσιν: non autem maniæ in convulſionem μετάστασις. Sed illa ἐπιγένεσις incremento accidit morbi: cùm ſcilicet diuturna & vehemens alteratio vertitur in alienationem partis obſeſſæ. Atque inter μετάστασιν & ἐπιγένεσιν convulſificam quid interſit, planum illud facit. *Quòd melius eſt delirium ſupervenire tremori, quàm tremorem delirio.* Nam ille tremor eſt μεταστάσεως alterantis: hic vero ἐπιγενέσεως alienantis. Atqui alteratio nondum habet ἀμαύρωσιν; & adhuc ſperabilis eſt redintegratio: alienatio autem habet cum deſperatione ſalutis: quoniam à privatione habitus denuo comparari non poteſt.

aph. 56. 6.
prorrh. 14. ſ. 1. 1.
lib. 1. prog. de ſtridore dentium qui ſupervenit delirio.

Præ se fert ἀμαύρωσιν.] Hîc non intelligit antonomaſticam illam ἀμαύρωσιν quæ oculorum eſt propria; cùm ſcilicet exhauſto humore cryſtallino & ſpiritu viſifico; tum etiam extincto ſplendore & lumine oculorum, ipſi apparent oculi velut emortui. Ac talem ἀμαύρωσιν nominat in prognoſtico, ὄψιν αὐχμῶσαν καὶ ἀλαμπῆ. i. *viſionem ſquallidam & lucis expertem.* Eò ſpectat igitur illud, ἀμαύρωσιν ἔχει, ut intelligamus duo hîc poſita; nempe abſceſſum è furore ad raucitatem cum tuſſi; & convulſionem exortam præ ſe ferre cauſam & ſignum exoluti ſpiritus, & extincti caloris nativi; proptereaque mortem ſubeſſe: quæ quidem verè & appoſitè dici poteſt ἀμαύρωσις. Nam & πνεῦμα ἀμαυρὸν, i. *obſcuram ſpirationem*, morti proximam, eò quoque dici reperio apud Hippocratem. Quæ cùm ita ſint, verè & appoſitè ſic videor interpretaturus iſtam prognωſin. E furore ad raucitatem cum tussi, abscessus ἀμαύρωσιν ἔχει, i. mortem infert, vel adducit. Tum insanientibus exorta convulsio, ἀμαύρωσιν ἔχει, i mortem ſubeſſe teſtatur. Atque hæc, niſi fallor, germana eſt verſio & enarratio divinæ prognoſeωs.

lib. 1. prog.
Coac. 4. c. 9. 2.

4 Αἱ σιγῶσαι ἐκστάσιες, οὐκ ἡσυχάζουσαι, ὄμμα περιβλέπουσαι, πνεῦμα ἔξω ἀναφέρουσαι· ὀλέθριαι. ποιοῦσι δὲ παραπληκτικὰ χρόνια. ἀτὰρ καὶ ἐκμαίνονται οὗτοι. οἷσι δὲ ἐπὶ ταραχῇ κοιλίης οὕτω παροξύνονται, περὶ κρίσιν μέλανα διέρχεται.

Qui cum ſilentio ſunt exceſſus inquieti, oculos circumagentes, ac ſpiritum ſublimè intrò ducentes; mortiferi. Sed tamen diuturnas inferunt paraplegias: quinetiam furioſi evadunt. Quibus autem, alvo turbata, exacerbatio eſt; iis ferè ſub criſin nigra ducuntur.

Morborum omnium, principatus naturæ ſic occupantium, ut inde ipſorum officia pervertantur; expectanda in pejus mutatio eſt. Hîc nulla ſperabilis redintegratio. Sic enim comparata eſt ratio morborum lethalium, ut ſi non citò exeant criſi propria & fecunda; quemadmodum illi ſpecie ipſa primùm, ſymptomatiſque multùm exterrent medicos: ita mox edant ſigna jamjam futuræ mortis. Ne longiùs abeam; exemplaque ex aliis repetam huc pertinentia; examen ſufficiet hujus prognoſcεωs. Sic igitur meis ponderibus examinabo.

Qui cum silentio sunt excessus.] Quos intulit melancholia: quod ipſa tamen non facit pri-

primùm & per ſe, ἀλλ' ὅταν ὁ μελαγχολικὸς χυμὸς ἐπὶ πλέον, ἤτοι συγκαυθεὶς, ἢ διασαπεὶς ἐπικτήσηται κακοηθῆ δριμύτητα. i. *cùm melancholicus humor peruſtus, aut putrefactus, compararit ſibi malignam acrimoniam.* Eſt igitur exceſſus ille per ἐπίχυσιν melancholiæ, de ſuo ſtatu egreſſæ: propterea-que magis occupat cerebri principatum, acceſſione qualitatis malignæ quæ eſt in atra bile quam genuit melancholicus humor, cujus non ita ſunt acres morſus quàm atræ bilis. Atque hæc melancholiæ in exceſſum mutatio, pejuſque habet cerebrum, magiſque vitiat animalitatem in motu & ſenſu; quàm melancholiæ ipſius in ſuo ſtatu permanſio. Quinetiam in exceſſu majora ſunt vitia officiorum animæ intelligentis, quàm in melancholia. Officiorum animæ intelligentis, vitia hîc cernuntur; primùm quidem in ſilentio & inquiete animo: mox in furore & rabie. Melancholicus quidem exceſſus cum ſilentio, memoriam renovat melancholiæ taciturnæ quæ in errore opinionis verſatur. Hîc autem ſilentii cauſa eſt, animi pertinacia ſuperſtes melancholiæ quæ in exceſſum migravit, ἔκστασιν Græci vocant. Non enim ſilentium hoc melancholicum, culpa linguæ accidit quæ voces efformat: ſed impotentia voluntatis quæ pertinaci animo morem gerit. Nec verò impotentia eſt facultatis, nec organi dialectici: ſed ejus tantùm, quam modò attigi, voluntatis καὶ προαίρεσιν. Itaque proritatio hæc cerebri quæ facit exceſſum, animalitatem promovet ad inquietem: melancholiam verò non tollit; nec vitia emendat officiorum animæ intelligentis. *(Gal. comment. ad aph. 55. 6.)*

Eſt autem ἐκστάσεως triplex diſtinctio; una ſtuporis, qua ſtupent attoniti, manentque immoti, vulgò dicuntur *ravis;* altera ſilentii & inquietis; tertia verò furoris & rabiei, quæ quidem phrenitica nominatur. Secundæ ἐκστάσεως in tertiam ἐπίχυσις recenſetur in hac prognoſi cùm ait, FURIOSI EVADUNT: cujus exemplum legitur in Dealcis uxore, quæ morbum exegit uſque ad finem vitæ, quem attulit die 21. partim cum ſilentio melancholico, partim cum multa nugarum garrulitate phrenitica. Itaque triplex illa diſtinctio ſic nominari poterit, ἔκστασις ἁπλῶς dicta ἔκστασις σιγῶσα, καὶ ἔκστασις φρενιτική. *(hiſt. 15. par. 3. 3. Epid.)*

Sed illa ἔκστασις quam hîc vocat σιγῶσαν; non eſt ejus ſilentii quod vel aphωnia induxit convulſoria; vel cerebri alienatio quæ facultatem adimit vocalem & dialecticam. Sic ebrii & catalептici, ex priore cauſa obmuteſcunt convulſi, per injuſſam contractionem, quæ vera convulſio eſt partium vocalem materiam exprimentium, deducentium, & modulantium. Sic ex altera cauſa quæ eſt cerebri alienatio; deliria obſcura, cum ſilentio & tremore conjuncta, ſunt valde phrenitica, cùm in propinquo mors eſt. Sed illud ſilentium agnoſcimus quod ex mœrore natum & metu, ſimulatque orta eſt melancholia, in ejus exceſſu voluntatis καὶ προαίρεσιν; denunciat impotentiam, eximiamque animi pertinaciam. Etenim ἀναυδίαν quam aphonia invexit convulſoria, cum exceſſu melancholico; mortis prænuncia eſt mox affuturæ, ut jam vidimus in illa prognωſi. *Quæ in febre convulſoria eſt aphonia, ſi cum exceſſu mentis adducat ſilentium; mortifera eſt.* Altera verò ἀναυδία, cerebri jam alienati conſectaria, cùm ſcilicet exaruerit; ibi demum accidit, cùm pro clamore ſilentium eſt; pro inquiete, νωθρότης atque ſegnicies, pro contentione artuum, levis tremor: pro vigiliis, cωma & cataphora veternoſa. Ut inde ſolùm ad mortem fit tranſitus, nec ullùm abſceſſus beneficium expectandum. Sed in ſilenti exceſſu hîc poſito, nondum ad ultima ventum eſt, donec ea inciderint quæ occupati principatus officia labefactant. Officia duo animalitatis, quorum vacatio eſt planè funeſta. Vacationem brevi oſtendunt, inquies, oculorum huc illuc conjectus, & reſpiratio magna & rara. Dicendum de ſingulis. *(Coac. 8. c. 9. 2. prorr. 19. ſ. 1. 1.)* *(prorr. 33. ſ. 1. 1.)* *(Coac. ſuprà citata.)*

INQUIETI.] Multùm jactati, & qui omnis figuræ ac loci impatientes, nullo conſiſtunt loco, velut furiis agitati; proritato multùm cerebro ſtimulis atræ bilis, & viſis mendacibus animum fatigante. Hinc nulla quies obrepit, neque diurna, neque nocturna. Hæc autem ſymptomata ſunt alterati cerebri, & mentis perculſæ; ut non ſolùm in delirio ſit: ſed in exceſſu fanatico, quem vocant ἔκστασιν μελαγχολικήν. Ut autem jactatio, inquies, & indecora corporis agitatio, quæ nec ſermone, nec ſcripto; nec etiam nutu exponitur; exceſſus fanatici notæ ſunt & argumenta: ſic alia quæ ſequuntur, afflicti multùm cerebri, multumque in officio la-„ borantis, præ ſumma infirmitate, ſigna oſtendunt. Scitum eſt illud; quòd ſicut actio læſa, „ partis afflictæ certiſſimum eſt argumentum: ſic læſionis ſpecies, afflictionem ipſam cujuſmo-„ di ſit, planè teſtatur atque denunciat. Enimvero paraphorica illa jam poſita inquies, & indecora corporis agitatio, nullis aperta ſignis cur ita ſint, ſed in ſilentio conſtituta; certum eſt, cerebro acerrimis morſibus atræ bilis vexato, & inde à viſis mendacibus, opinionis errore, in mente concepto; certum eſt, inquam, enaſci, & miſerationem amicis adferre; quoties in eorum conſpectu eduntur & fiunt. Atque hæc ſymptomata ſunt occupati cerebri, & mentis hæreticæ. Sed quæ ſequuntur, in metu ſunt medicis & mœrore: propter expectationem gravioris mali futuri. Sunt autem. *(Gal. loco citato.)*

OCULOS CIRCUMAGENTES.] Græcè eſt, ὄμματα περιβλέποντες, eodem planè ſenſu quo ὀφθαλμοὶ ἐνδινούμενοι καὶ ἀστήρικτοι. i. *oculi circumacti & inſtabiles:* vel ὄψιες πυκνὰ διαρριπτεῖν, i. *oculorum aciem crebrò huc illuc volvere:* vel ὀφθαλμῶν κίνησις ὀξεῖα, i. *oculorum cita huc illuc converſio.* Sed eorum diſtinctio adhibenda partim à vitio corporis, partim ἀπὸ τῆς αἱρέσεως, i. *ab ipſo errore opinis*, quæ eſt in mente illuſa viſis mendacibus atræ bilis. Ergo in exceſſu melancholico, CIRCUMAGUNT OCULOS.] i. Circumſpiciunt, & crebros quoquoverſum cient conjectus. Atque id faciunt, vel ſponte ſua indecorè, vel injuſſo motu penè inviti. Ac ſponte ſua προαιρετικῶς, indecorè id faciunt ſigno dementiæ. Eſt enim actio quælibet indecora καὶ προαίρεσιν, & inſueta, dementiæ ſignis appoſita; quæ omnino quatuor eſſe diximus. Tales oculorum conjectus poeta memorat in Didone furibunda, & cœptis immanibus efferа côntra Æneam. Nam ſigna inſaniæ, potiſſimùm lucent in oculis qui omnium proximè abſunt à cerebro: quoniam verùm eſt illud poſitum à præceptore. Τὰ κοινὰ, καὶ τὰ ἐγγὺς, πρῶτα καὶ μάλιστα κακοῦται, i. *communia & proxima, omnium prima & maximè afficiuntur.* Sed in exceſſu melancholico, aliter circumaguntur *(6. Epid. Coac. 13. cap. 6. 2.)* *(lib. περὶ χυμῶν.)*

 oculi,

oculi, penè dixerim ἀπροαιρέτως, i. *injuſsè*, non quidem omnino invitè (nam illud proprium eſt dementiæ melancholicæ, quamdiu manet) cujus imperio ſic indecorè moventur. Itaque circumaguntur æquali vitio voluntatis, & muſculorum, oculos ipſos moventium; labefactata parte illa cerebri unde movendi vis manat. Sic igitur contremiſcunr muſculi ab exhauſto: proptereaque mortem ſubeſſe teſtantur. Eſt enim firmiſſimum argumentum, citò venturæ mortis, cùm ipſa dementiæ vis infert tremorem: quoniam talis tremor, ſymptoma eſt alienati cerebri: ſicut delirium, alterati vel proritati. Qua de re illud Galeni judicium legitur. lib. 1. prog. Οἵ γε μὴν ἐνεαιωρέμενοι, τουτέστιν ἀστήρικτοι, καὶ διαπαντὸς ἀκίνητοι ὀφθαλμοί. γνωρίσματά εἰσιν ἢ παραφροσύνης ἢ τρόμου τῶν περὶ αὐτοὺς μυῶν, ὧν ἑκάτερον περὶ τῆς προκειμένης διαθέσεως· ὀλέθριόν ἐστι αἵ τε γὰρ μετ' ἐνδείας παραφροσύναι χαλεπώταται. καὶ οἱ διὰ ξηρότητα τῶν ὀργάνων τρόμοι· παντάπασιν ἀνίατοι. i. *Suſpenſi oculi, inſtabiles; & contrà omnino immobiles oculi; ſigna ſunt aut dementiæ, aut tremoris muſculorum ad eos attinentium: quorum utrumque hîc mortiferum. Sunt enim dementiæ mortiferæ. Et à ſiccitate tremores nati; immedicabiles.* Nam ſi quis objiciat; ſcriptum Galeni, tantùm eò ſpectare, quò verba Hippocratis de ardore febrili & ſiccitate; unde primùm delirii eſt origo, inde tremoris: abundè mihi fuit planum feciſſe, tremorem hîc poſitum, à ſiccitate ortum habere quam exceſſus peperit melancholiæ. Sed ſatis jam de hoc ſigno: pergamus ad reliqua.

Ac spiritum sublime foras, vel intro ducentes.] Eſt quoque hoc ſignum ὁμοειδὲς omnis dementiæ quæ primigeniam in cerebro cauſam habet. Eſt etiam cerebri exoluti ſymptωma, ut mox dicetur. Eſt autem ſigno & cauſa fatalis ad interitum hæc reſpiratio. Ac ſigno quidem, dementiæ idiopathicæ, mox inde cerebri exoluti. Cauſa verò, acceſſione & incremento ardoris febrilis, & extinctione aut ſuffocatione caloris vitalis. Nam ſpiritus ille quem ait foras vel intrò ſublimè duci; planè idem ſignificat quod πνεῦμα μέγα, καὶ διὰ πολλοῦ χρόνου, καὶ τὸ ἐκτεῖνον καὶ κατεπεῖγον, i. *reſpiratio magna & rara: item tarda & velox.* Magnam edit ſpirationem, partium ſpirabilium obedientia: raram, dementia: tardam inſpirando, cerebri & facultatis infirmitas: velocem expirando, vaporis fumidi abundantia, unde ſuffocatio eſt in metu. (li. 1. prog. & Coac. 1. cap. 9. 2.) Etenim magna & rara ſpiratio, dementiæ ſignum eſt: quoniam in ſumma ſpirandi neceſſitate, qualis eſt in ardore febrili, & partium ſpirabilium obedientia quam indicat magnitudo; in vitio eſt ſola voluntas immemor planè ſui & negligens. Jam verò illa ſpiratio tarda quæ cernitur in lenta inſpiratione, & properata in expirando; ſui officii vacationem brevi futuram denunciat: inſpiratio quidem, propter potentiæ animalis infirmitatem, virtute ipſius cerebri jam effœta, quæ parem deinceps non adferet neceſſitati commoditatem. Sed properatæ multùm & citæ expirationis cauſa eſt ſumma contentio muſculorum expirabilium; ſuffocationis metu, ex vaporis fumidi abundantia, quorum conatus adjuvant intercoſtales: ut veluti quædam ſit ipſius thoracis concuſſio, ſtudentis excutere quod ſibi moleſtum eſt. Atque hîc cernere eſt, verum illud eſſe catholicum theorema. Quòd omnes partes officiales incitantur & excitantur magis ad excluſionem rei moleſtæ, quàm ad comparationem neceſſariæ. Ergo deſcripta hîc reſpiratio, ut ſignis abundat lethalibus: ſic ipſa officii vacatione, quam adducit; mortifera eſt atque funeſta.

Mortiferi.] Cauſæ ſunt explicatæ, in eſſentia morbi & ſignis lethalibus; quæ ſunt, inquies, oculorum varii huc illuc conjectus; tum reſpiratio magna, rara, tarda & velox.

Sed tamen diuturnas inferunt paraplegias.] Ac ſi diceret: quemadmodum alterato diu multumque cerebro, unde primùm ſilens exceſſus, itur ad ejus alienati ἀτονίαν, quæ cernitur in oculorum crebro huc illuc conjectu, & difficultate illa ſpirandi quæ vitio incidit voluntatis, & cerebri langueſcentis: ita contentione forti naturæ in cerebro, effœtis jam nervis; ibi naſcuntur paraplegiæ, quò ipſa materia viam affectat; quæ non excutiuntur facilè, ſed firmiter fixæ diu manent: propter humoris morbifici contumaciam, & infirmitatem partium obſeſſarum. Itaque à ſilenti exceſſu melancholico nihil expectari poteſt præter interitum: niſi oborta fèbre cum ſudoribus, vel abſceſſu paraplectico, defungantur eo periculo. Sed tamen non facilè adducor ut eos ab interitu vindicent paraplegiæ, quas alibi docet eſſe (1. Epid. part. 3. Coac. 4. cap. 4. 2.) funeſtas, quando ſuperſtite malo cerebri enaſcuntur: ut ipſi annotavimus in comment. noſtro ad illam prognωſin. *Parωtides pravæ ſunt paraplecticis.* Quid autem ſit paraplegia, quæque ſint illius cauſæ; dictum eſt in apoplexia. Ex quibus apparet quæ ſit attentio medici ad res ægroti, dum occupatur ſilenti exceſſu melancholico, unde progreſſus fit ad ſymptomata graviora: cujuſmodi hæc ſunt quæ ſequuntur.

Quinetiam furiosi evadunt.] In quibus inſaniæ ſumma ſunt omnia. Sic enim comparatum eſt, ut primùm ægritudo cum metu, adferat demiſſionem animi quæ parit ἀπανθρωπίαν, inde à ſilenti exceſſu naſcitur μισανθρωπία, quæ tandem ab odio tranſit in λυκανθρωπίαν, cum rabie furibunda. Scitum eſt illud. (Cic. 3. Offic.) *Quem quiſque metuit, odit; & quem quiſque odit, periiſſe expetit.* Itaque non ſine cauſa, metus parit odium; atque hoc rurſum φιλοτιμωρίαν, qua homines incitantur ad ulciſcendum, vel eos etiam à quibus falsò læſi eſſe videntur. Ut autem progreſſus illi pathematum, duce opinionis errore, mutuò ſe conſequuntur, ac mentis illuſæ tyranni ſunt: ita cerebri alteratio, quam ſævi humores inferunt; ſuo exceſſu, parem adducit ſymptomatum acceſſionem, quam depravatio ipſa oſtendit officiorum animæ moventis & ſentientis: quemadmodum ipſi opinionum errores pervertunt officia intelligentis & immortalis. Igitur à ſilenti exceſſu melancholico, furioſi evadunt, i. in ſummo ſunt exceſſu furoris: ubi ad ultima ventum eſt ferocis inſaniæ, & immanitatis: ob eam ſanè cauſam, quòd ſumma perverſio eſt officiorum animæ immortalis, quæ in errore ſummo verſatur crudelium opinionum, quæ ipſi, tanquam ſpeculo, viſis mendacibus offunduntur à tetro vapore bilis atræ acerrimæ, in cerebrum ſævientis, unde perverſio eſt etiam officiorum animæ moventis & ſentientis, ſicut jam demonſtravimus. (1. lib.) Ac de ſymptωmatis & natura inſaniæ, dictum eſt ſuprà in phrenitide.

Qui-

Quibus autem alvo turbata, exacerbatio est.] Quibus alvo prorupta cum morſu ab efferа bile, ſilentis exceſſus melancholici egreſſio eſt ad furioſam inſaniam.

Nigra ducuntur.] Dejectionibus nigris alvi feruntur: quòd eô natura & humor curſum inflectat: quemadmodum ſputatores, phrenitici, & inde fanatici, nigra vomunt. Ut enim ptyeliſmo niger vomitus; ita perturbatione alvi, nigra in his dejectio eſſe ſolet. Ac dejectionum nigrarum, cur ita ſint, eadem planè ratio eſt quam poſuit in illa prognωſi. *In dolore ſtomachi febriculoſo, alvus cum morſu prorupta; dejectiones nigras prænunciat.* Coac.107. 1. lib. Coac.14.c. 10.2. Græcè eſt κοιλίη ταραχώδης.

Sub crisin.] i. Sub finem vitæ, cùm in propinquo mors eſt. Nunquam enim feruntur alvi, ſua ſponte, nigris excrementis, tum melancholicis, tum atrabilariis; quin peſſimè ſit ipſis ægrotis. Expetendæ hîc potiùs hæmorrhoides, aut varices; quæ tamen furibundis, propè jam alienato cerebro, nihil prodeſſent. Nam hæmorrhoidum commoda, quæ τοῖσι μαινομένοισι commendantur à præceptore, Galenus ibi author, μανίαν ab eo dici τὴν κυρίως μελαγχολίαν. Quod autem ad criſin attinet, novum non eſt, nomen illius pro exitio interdum uſurpari. Teſtis eſt illa ſententia præceptoris. *Lingua quæ multùm nigreſcit, intra 14. diem, criſin fore oſtendit*, i. exitium ægri denunciat. Nam ei periculo illud adjecit, χαλεπώτατη ἐστιν ἡ μέλαινα, καὶ χλωρή. Sed hæc ſufficiant. aph.22. 6. Coac. 1. c. 7.2.

DE FRIGORE LUMBORUM.

Οἷσιν ὑγιαίνουσι, χειμῶνος ἐόντος, περὶ τὴν ὀσφὺν ψυχρότης, καὶ βάρος ἀπὸ βραχείης προφάσιος, καὶ κοιλίης ἐπίστασις, τῆς ἄνω καλῶς ὑπηρετούσης· ἰσχίας, ἢ νεφρῶν πόνος, ἢ στραγγουρίη, τάχ' ἂν συμβαίη. Caput XXV.

1 *Quibus rectè valentibus, hyeme frigus eſt circa lumbos, atque gravitas levi de cauſa; tum alvus ſubſiſtit infera, & ſupera in officio eſt convenienter; iis vel iſchias, vel renum dolor, vel ſtranguria fortè contingit.*

Prognωsis hîc poſita, familiari docet exemplo, diſtinctionem cauſarum efficientium, ſuſcipientium, & revocantium, ad ſuccedentium inde morborum prævisionem. Eſt autem potiſſimùm ſcripta in gratiam iſchiadis.

Quibus recte valentibus.] Græcè eſt ὑγιαίνουσι, i. qui bene valent natura, & valetudinis cura; ſine ullo diætæ vitio, in victus ratione, & vitæ inſtituto, quod Græci dicunt, τῇ φύσει καὶ τῷ ὑγιαίνειν: ut nulla excuſatio ſit τῶν ἐνεόντων, i. *eorum quæ intrà ſunt, & intus lædunt*; nec eorum etiam quæ veniunt ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, i. *extrinſecus incidunt*, à ſpiritu & inclementia tempeſtatum; quod inde conjicio.

Hyeme.] Scilicet aquiloniæ tempeſtatis quæ autumnalem excepit auſtrinam. Sic enim præceptor ait. Ἢν δὲ τὸ φθινόπωρον ἔπομβρον καὶ νότιον γένηται· κεφαλαλγίαι ἐς τὸν χειμῶνα, καὶ βῆχες, καὶ βράγχοι, καὶ κόρυζαι· ἐνίοισι δὲ καὶ φθίσιες, i. *Si autumnum pluviæ occuparint & auſtri, cephalalgiæ fortes ad hyemem; tuſſes itèm, & raucitates; nonnullis etiam phthiſes.* Atque hoc fundamentum erit prognoſeωs enarrandæ. Hîc non decet cauſam referre pituitatis hybernæ, ad neſcio quam diætam, hyeme conſuetam, cruditatis parentem. Hanc non agnovit præceptor cum ſcripſit. Ὁ μὲν χειμὼν ἀργὸς ἔργων, καὶ πέπονα τὰ εἰσιόντα, καὶ ἁπλᾶ. i. *Hyems ignava eſt; tum ea quæ aſſumuntur, cocta ſunt atque ſimplicia.* Et tamen Hippocrates author eſt, hyemem eſſe φλεγματοποιόν, i. *pituitæ procreatricem.* Ergo non à diæta, ſed à ſpiritu & tempeſtate hyberna. Quæ ideo viſum eſt annotare, ut ſtatuam & confirmem id quod initio poſui; nempe hîc, rectè valentes intelligi eos qui ſani ſunt natura & valetudinis cura. aph.13. 3. lib. περὶ χυμῶν. lib. de natura hominis.

Frigus est circa lumbos.] i. Frigus, quod frigidi humoris appulſu occupat eam regionem τῆς ῥάχεως, quæ infra thoracem eſt, ſupra os ſacrum ubi finitur, habetque vertebas quinque. Ac lumborum nomen in hac regione deſcriptum, ſuo velut ambitu complectitur omnia quæ continent, quæ continentur, quæ adjacent foris & intus: tum ea quæ à lumborum nervis ortum habent. Hujuſmodi ſunt vertebræ ipſæ, quæ continent; medulla ſpinalis, renes, καὶ γοναὶ, i. *genitalia muliebria*, quæ continentur; carnes lumborum foris & intus, vena utraque lumbaris, quæ adjacent; meſocωlum, quod à lumborum nervis enaſcitur. Lumbares muſculos, tam intus quàm foris, ipſamque adeo ſpinalem medullam, tum etiam ligamenta & nervos lumborum, frigus exercet; non quidem à ſimplici flatu aquilonio, & frigida intemperie; ſed à catarrhi prolapſu, cujus materiam abundè ſuppeditat auſtrina tempeſtas exacti autumni, quam hyberna excipit aquilonia. Sic enim docuit in aphoriſmo quem ex libro tertio advocavi. Κεφαλαλγίαι ἰσχυραὶ, καὶ κόρυζαι, i. *cephalalgiæ fortes & coryzæ ad hyemem.* Nam dictum eſt alibi ac demonſtratum; coryzæ nomen complecti omnem catarrhoicam repleti capitis expreſſionem. Et verò cephalalgicum illud ſymptoma capitis multùm repleti ab autumno quem auſter & pluviæ occuparunt; facilè tranſit in catarrhoicum, vel ipſum per ſe primum ab eadem autumnali tempeſtate infertur, adveniente hyberna frigida & aquilonia. lib. 3. περὶ ἄρθρων. ibid. Coac. 30. cap.16.2.

Atque

Atque gravitas.] Quæ cauſam dolorificam, firmiter ibi fixam oſtendit, quæque ſympathiam non exhibet vicinarum aut ſociarum partium afflictarum: ſed veram ἰδιοπάθειαν ἢ πρώτως, ἢ δευτέρως, i. *primigeniam vel adventitiam*, per μετάστασιν è capite ubi fuit primùm βάρος ἐπώδυνον, quod inde migravit in lumbos. Omnis enim καταδρομὴ, ſicut de anadrome dictum eſt; ibi morbum facit, ubi ſubſiſtit. Eſt autem *gravitatis* nomen poſitum ab (lib. 2. acut.) Hippocrate, pro afflictione quam facit rheuma conſiſtens & concitatum; ſive quod eò prorepit, ubi colligitur. Atque talis gravitas, detrahendi & retrahendi conſilium adfert medico: ſicut faciundum præcepit in pleuritide, ubi ſenſio eſt gravitatis ad mammam & brachium. Quod tamen eò dici nolim quis putet, ut, venâ inciſâ, ſanguinem detrahendum cenſeam ad omnem partium gravitatem. Ergo hîc poſita lumborum gravitas, quam parit crudi humoris collectio firmiter fixa in lumbis, non autem ſympathia partium enatarum vel intrà ſitarum, cujuſmodi eſt lumborum dolor ab inteſtini torminibus; cujuſmodi (aph. 11. 4. ſent. 5. part. 1. 6. Epid.) etiam renum gravis dolor in calculoſis; tum illa quæ ſunt in lumbis dolorifica mala ſanguiflua.

(Coac. 2. cap. 12. 2.) Levi de causa.] Tam intrà, quàm extrinſecus: eſt enim πρόφασις illa duplex; cùm ſcilicet fugax & levis intemperies frigida, lumbis jam frigidis horrifera eſt; ac multùm in„ ducto jam frigori & gravitati adjicit: tum autem quæ intus lædunt, levi opera ſunt gra„ viora. Scitum eſt illud; quòd omnis pars intemperata, ſimilem intemperiem faciliùs „ excipit quàm temperata contrariam. Ὑπὸ γὰρ οἰκείων δυσκρασιῶν ἁλωτότεροι πάντες, i. *intemperie propria, facilè omnes corripiuntur.* Itaque τὰ προϋπάρχοντα, non minùs malo adjiciunt, excipiendo; quàm τὰ προσκαταρκτικὰ, inferendo. Et quoties τὸ ποιητικὸν, ſimile habet τὸ ἐπιδεκτικὸν; quæ inde naſcuntur mala, graviſſima eſſe ſolent.

Tum alvus subsistit infera.] Non quidem ſicca, & quæ non niſi ægrè excrementa reddit σπυραθώδεα, i. *pilularum capræ ſtercoroſarum ſimilia.* Hæc enim non ſunt bene valentium, quales hîc ponit author. Sed alvo bene conſtituta in naturali œconomia coquendi, miniſtrandi, & excernendi: tùm autem quæ diarrhœam non edit, vel criticam, vel ſymptomaticam. Nam diarrhœa critica, non chyloſa, omniſque adeo cruditatis expers, ſanat (aph. 20. 4.) lumborum gravitatem, Quæ cauſa movit Hippocratem, ut inferam purgationem duxerit præſcribendam ad inteſtini tormina cum dolore lumborum, & genuum gravitate conjuncta. Quem locum ſic enarrat Galenus. Κατὰ γὰρ τὰς ῥοπὰς τῶν λυπούντων χυμῶν, καὶ τὰς κενώσεις χρὴ ποιεῖσθαι. i. *Ut inclinatio eſt rerum moleſtarum: ſic vacuationes moliri oportet.* Itaque diarrhœa critica, & cruditatis expers, materiam & occaſionem præripit morbis omnibus quos poſita lumborum gravitas, per μετάστασιν, eſt illatura. Ac præripiendi ratio, quam obſervare libet in hac prognoſi, ex alvo liquidis excrementis prorupta κατὰ λόγον; tum verò ſuccedentium inde malorum materia & occaſio κατὰ συμβεβηκὸς ex alvo quieta; eodem planè ſtylo & ſcopo hîc legitur, aut certè legenda eſt, quo in prognoſticis illa ſucceſſio parotidum, vel abſceſſus cruralis ex peripneumonia quæ liberalem & liberam non habuit ἀνακά(lib. 2. prog. & Coac. 22. & 23. cap. 16. 2.) θαρσιν, ægro ſuperſtite. Eſt autem hîc ſtylus. *Quibus autem ex peripneumonia ſub auribus, vel inferis partibus naſcuntur abſceſſus, ibique habent empyema, & fiſtulantur; hi defunguntur morbo.* Hic autem ſic eſſe debet ad res ægri attentio. *Si febris detinet, ſi dolor nondum quievit, ſi convenienter ſputum non editur, ſi alvus non fertur liberaliter bilioſis excrementis; ſi urina nec multa eſt, nec craſſa, nec multæ particeps hypoſtaſeos*, &c. Ac ſi diceret: ſi peripneumonia, propriam non habuerit anacatharſin unde quieſcat, & tamen validæ ſint ægri vires, unde ſperabilis vitæ ſalus; abſceſſum in ſuperis partibus, vel inferis expectare oportet; modò abſcedendi materiam & occaſionem nihil præripiat. Præripiunt autem diarrhœa & perirrhœa. Ergo ſi alvus ſubſiſtit, manetque in officio: ſic ut jam diximus.

Et supera in officio est convenienter.] Quæ parem adfert uſui neceſſario commoditatem, in libertate ſpirandi quæ cordis voto reſpondet inſpirando & expirando, ſine raucitate, ac ſine tuſſi; ut nulla offenſio partium ſpirabilium ſubeſſe videatur, unde incommoda veniant abſceſſus coxarii, vel iſchiadici, doloris nephritici, & ſtranguriæ, quæ recenſentur in hac prognoſi. Talium enim futura eſt in afflictione thoracis atque pulmonum: maximè autem cùm earum partium ſyſtrophica eſt inflammatio quæ tranſitum habet in empyema. Denique ſi tam ſecundæ ſint res de alvo utraque, ut commodis uti liceat quibus vita hominum ſuſtentatur, nempe ſpiritu & nutricatu. Nam de alvo ſupera illud præ(aph. 38. 6. aph. 4. 6. 7. 8. & 9. lib. 4.) ceptum eſt, quòd ea circumſcribitur à thorace. Sed tamen alvi ſuperæ non eadem ſignificatio eſt in aphoriſmis libri quarti, qui pertinent ad modum purgandi. In promptu eſt ille. φαρμακεύειν· θέρεος μὲν τὰς ἄνω μᾶλλον· χειμῶνος δὲ, τὰς κάτω, i. *Purgare decet, æſtate quidem ventrem ſuperum: hyeme verò, inferiorem.* Sed extra oleas hæc.

Is forte contingit.] Per μετάστασιν materiæ contumacis, quæ firmiter fixa, diu hæ(lib. 3. prog. & cap. 12. hujus 2. lib.) ſit in lumbis, nec exitum habuit per alvum inferam, neque per ſuperam. Nam, bene dixit eſſe ambabus, nec inferam ferri quàm fæcibus figuratis: ſuperam verò, nullam ciere anacatharſin dolorificæ in lumbis materiæ, quæ non raro, iis relictis, ſurſum ad pulmones curſum inflectit; nec tutò, ſed admodum periculoſè. Nam gravitatem lumborum exolvi per inferam alvum, is demum intelliget facilè qui tenet ſympathiam & ſyntimoriam lumborum, meſocœli, & inteſtinorum; ut in dyſenteria è gibberis lumbis enata. Ac tali penè ſtylo excoluit illam prognoſin quæ loco ſcribetur in ſtranguria hîc poſita.

Ergo. Lumborum gravitate.] Quæ aliter exolvi non potuit, neque per alvum ſuperam, neque per inferam. Fortè contingit, pro inclinatione varia humoris morbifici.

(lib. περὶ παθῶν.) Vel ischias.] i. Dolorificum malum, idemque doloris ſæviſſimi cruciatu acerbiſſimum, quod occupat τὴν πρόσφυσιν τοῦ ἰσχίου, καὶ ἐς ἄκρον τὸ πυγαῖον, καὶ ἐς τὸν γλουτὸν, καὶ διὰ παντὸς τοῦ σκέλεος

σκέλε@ πλατα̃) . ἡ ἰδιων, i. *ligamentum femoris*, *os ſacrum*, *& gloutum ſive nates.* Eſt autem graviſſimi hujus doloris cauſa; humoris maligni collectio ad περίφυσιν τ̃ ἰχίε, unde ipſa, li.2.prorrh. ſenſus acerrimi, diſtenditur & proritatur. Atque illa diſtentio & proritatio, cruciatus infert ſævi doloris. Collectionem vocat præceptor σύσρεμμα. De humore autem ſic ait Galenus. aph. 22. 3. Τὰς δ̃ ἰσχιάδας εὔλογον ἐϛὶ τε κακοηθείᾳ τ̃ χυμω̃ν, καὶ τῇ ψύξει μάλιϛα γίνεσθ. i. *Iſchiadas credibile eſt ex frigore & cacoëthia ſuccorum enaſci.* Loquitur autem de iſchiade autumni: qualem hoc loco agnoſcimus, quam genuit lumborum gravitas atque frigus. Talis iſchias, nata ex frigore & gravitate lumborum, non raro protrahitur exactum ad annum, nec antè quiſcit: maximè verò iis qui jam ætate ſunt grandes, nec niſi ægrè ducitur alvus, eaque multo mucore; nec potis eſt ipſos arrigere. Quinetiam hic morbus eo procedit, ut acceſſione pituitoſi humoris, quæ μύξα eſt veterum, femoris caput è ſuo excidat acetabulo, idque ſubinde, quoties ipſum ſubit; ſubit autem ex facili, ſicut & brachium eo modo luxatum. Secus eſt de iſchiade juvenum, quæ tametſi doloris acerbitate non cedit prædictæ: tamen brevitate ipſa, tolerabilior eſt: quia diſcedit facta quadraginta dierum; ſed ea lege, ut neque ſtupor prægrandis, neque frigus incidat lumborum & crurum. Hujus iſchiadis ſic ratio eſt. *Cum pituita & bilis in ſanguifluam venam confluxit, ibique firmiter fixa ſubſiſtit, undecunque illa inciderit, vel ipſa per ſe, vel aliunde; hic tum oberrat pituita illa, bile permixta, per totum crus; & ubicunque inſederit; ibi dolorem excitat acerbiſſimum, non tamen mortiferum*, &c. *Nam ſi purgando non ceſſat, nec quieſcit, uſtioni locus eſt in foco doloris. Sit autem uſtio crudi lini*, &c.

aph. 58. & 59. 6. lib. 1. περὶ ἄρθρων.

li. 2. prorr. lib. περὶ παθω̃ν.

Vel renum dolor.] i. Nephritis, tum ipſa per ſe, tum calculoſa. Per ſe ipſa quidem, primùm eſt è lumbis enata, eò tranſmiſſa cauſa primigeniæ gravitatis lumborum, ubi dolorem infert graviſſimum: unde coagmentatio eſt craſſi humoris in calculum & arenas. Atque in tali nephritide calculoſa, dolorum acerbitas varia eſſe ſolet. Eſt enim primùm ſyſtrophe dolorifica, dum cruda manet. Eſt quoque dolorificum, quod inde naſcitur, empyema. Tum ipſa coagmentatio, quam σπω̃ασμα vocat præceptor, varietatem adfert dolorum, in generatione, in manſione, in motu. Ut nihil varium ſit magis, nec magis mutabile, quàm dolor nephriticus quem prima edit nephritis hic poſita. Nam ſi bene complector animo, cujus regnum eſt in judicio; ex quatuor illis morbis qui numerantur in renibus, primi omnium, relictis aliis qui ab Hippocrate recenſentur, hiſtoria locum habet in hac prognoſi. Eſt autem ſic à præceptore ſcripta, Latinè verſa. *Morbi ſunt quatuor nati à renibus. Ac primi quidem ſunt hæc pathemata. Dolor acutus renem invadit, & lumbos ac teſtem qui è directo eſt renis. Tum ſæpe urina redditur, atque ſubinde ſiſtitur*, κατ' ὀλίγον, & *ſabuloſa eſt. Et cùm arena tranſmittitur per fiſtulam urinariam, dolorem infert prægrandem, qui ea excluſa quieſcit: mox inde renovatus, ægrum exercet. Atque is quoties urinam reddit, præ dolore, colem extendit & fricat, leniendi cauſa doloris. Hic medicorum vulgus, imperitia hujus mali, ex arena conſpecta, veſicam exiſtimat calculoſam: ſed falſò. Eſt enim ren ipſe calculo occupatus. Hic morbus naſcitur è pituita, quam quidem exceptam ren aliò non tranſmittit: ſed intus coagmentat in tophum.* Quemadmodum autem, lumborum & renum dolores, viciſſim mutuò ſe excipiant, ſibique ſuccedant invicem, planum facit ipſorum ſympathia, & mutua ſyntimoria. Nam & nephritis in ſui contagionem atque ſympathiam lumbos adducit, & dolorifica lumborum mala, evadunt nephritica, quando humor tranſit ad renes: ſicut à renibus tranſit ad lumbos. Sic empyema renum, in lumbos expreſſum, ipſos intumere facit. De quo illud ſcriptum eſt à præceptore. Ὁκόταν γινω̃ ἔμπυ@ ἢ ὁ νεφρὸς· ὑπαιδεῖ περὶ τὴν ῥάχιν. Nam gibberorum lumborum à phymate, nota eſt ratio ipſa curandi per tranſitum ad venas, unde varices; vel ad inteſtina, qui facit dyſenteriam.

ſent. 5. parte 1. 6. Epid.

lib. περὶ τ̃ ἐντὸς παθω̃ν.

lib. citato. lib. 3. περὶ ἄρθρων.

Vel stranguria.] i. Urinæ ſtillicidium; vel invita urina quæ contra voluntatem ſuo coactu exit, quæque ſubinde nos cogit, muſculi janitoris clauſtrum laxare, nec deſinit eſſe moleſta: quoniam paulatim ægrè deſtillat; idque tum inde nato veſicæ morbo, tum ipſo ſymptomate. Ac ſtranguriæ cauſas non ita pridem recenſuimus, prognoſi octava de morbis veſicæ.

2 Οἷσι δ̃ τὰ κάτω κακου̃), κνησμω̃ν ἐγγενομένων ἔμπροσθεν ἰσχυρω̃ν· τούτοισιν ἀμμώδεες ου̃ρον γίνε), καὶ ἐφίσα). τοῖσι δ̃ ὀλεθρίοισιν αὐτω̃ν· ἡ διάνοια ἀπονάρκη̃ται.

Sed quibus in vitio ſunt inferiora, pruritu antè forti oborto; urina iis redditur ſabuloſa, & cohibetur. Et quibus inde ſpes in anguſto eſt; dianœa torpeſcit.

Enimvero criticorum abſceſſuum certa non eſt criſis, nec inde ſperabilis vitæ ſalus, niſi & procul, ſupernè infrà eò deſcendant κατ' ἴξιν, ubi non apparent ἡμίῤῥοποι, i. *ſemifluì*: ſed ἀξίως τ̃ περιβολη̃ς, i. *pro dignitate humoris morbifici*, nec inde recurſum habeant unde venerunt. Nam ἡμιῤῥόπων καὶ ἀναῤῥόπων abſceſſuum, velut parotidum, ferè funeſti ſunt exitus. Omnium verò tam infra, quàm ſuprà exorientium, difficillima curatio eſſe ſolet; quorum materia eſt maligna & effera. Sic enim præceptor ait de puerorum tuſſi, cum alvo turbata, & febre. Λύσεις δ̃ ἂν καὶ ἑλκυδρίων κάτω εὐθυσ. τὼ μὴ ϛρογγύλα καὶ βαθέα, ἢ τὰ τοιαυ̃τα γὰρ ὀλέθρια. ἄλλως τε καὶ παιδίοισι. i. *Solverit autem ulciſculorum exortus, modò*

2. Epid.

ſent. 19. part. 1. 6. Epid.

modò ne rotundorum & profundorum. Ejuſmodi namque mortifera ſunt; præſertim pueris. In hac prognωſi καθ' ὑπόθεσιν familiaris exempli, doctrina eſt pravorum abſceſſuum, partes inferas occupantium, quorum maligna vis, ἐπιγένεσιν habet intrò & ſurſum, quæ & ſymptomata infert graviſſima, & unde ſit vitæ timendum oſtendit.

Sed quibus in vitio sunt inferiora.] i. Quibus infra umbilicum malè eſt, pravis abſceſſibus illic obortis, qui ejuſmodi ſunt, quia ἡμίῤῥοποι καὶ κακοήθεις, i. *ſemiflui atque maligni;* unde, primigenio adhuc morbo ſuperſtite, nullam ægris adferunt levationem: ſed contrà, doloris acerbiſſimi cruciatu, & ſua propagatione foris intrò, multum periculo vitæ adji-
1. Epid. part. 2. ciunt. Qualia eſſe narrantur τὰ ἑλκύδρια στρογγύλα καὶ βαθέα. Qualia item quæ ſcripta ſunt à præceptore his verbis. *Exanthemata parva, nec dignè morborum excretioni reſpondentia, inde mox rurſum evaneſcentia, &c. Extiterunt etiam quibus ad articulos, maximè verò ad coxendicem, iiſque admodum paucis, ſunt exorta criticè: quæ, loco relicto, mox inde rurſum evicta, ſurſumque tranſlata, ad priorem habitum revertebantur. Inde mors plurimis veniebat.* Nam illud, τὰ κάτω, i. *inferiora*, pertinet ad partes inferas quæ ſunt infra hepar; tum ad arti-
ſent. 17. part. 1. culos crurum, tibiarum, & pedum. In promptu ſunt illa Hippocratis, ut omittam cæ-
6. Epid. tera. Ἢν μὲν κάτω τοῦ ὀμφαλοῦ, κατάστῃ τὰ ἄνω· ἐν τοῖσι κάτω ἀθροισίν, ἀγαθόν. i. *Quòd ſi è ſu-*
ſent. 14. *perioribus partibus, in inferiores demittantur, in illiſque ſubſiſtant; bonum.* Et. Ἢ καὶ τὰ κά-
part. 2. τω τοῦ ἥπατος, ἄνωθεν διαδιδόντα· οἷον ὅταν εἰς ὄρχιας, ἢ κίρσους. i. *Ea quoque ſpectare oportet quæ*
6. Epid. *infra jecur ſupernè deſcendunt, veluti in teſtes & varices.* Quibus in locis docetur; partium inferarum abſceſſus, meliores eſſe quàm ſuperarum. Nam ſuperarum abſceſſus, nec morbos exolvunt, niſi per empyema, nec abeunt ſine noxa. Inferarum verò, finem morborum adferunt, niſi recurrat intrò & ſurſum. Cæterùm appoſitè ſcripſit, τὰ κάτω κακοῦσθαι, i. *vitiari & lædi:* quoniam feritate humoris eò prolapſi, multùm à ſe mutantur colore, charactere, mole, dolore, & actione: tantumque abeſt ut inferiora ſic vitiata, ſuperiorum tollant vitia vel emendent; ut ea reponant vel augeant ſua contagione atque ſympathia. In cauſa eſt malignus humor, & impar morbo abſceſſus. Hinc læſa parte infera, multumque afflicta, recurſus fit intrò ſurſum. Hinc recidiva pejor priore morbo. *Reliquum excidit.*

DE PHYMATIS.

Caput XXVI. ΟἹ τὰ ἄρθρα φλυκταινέμενοι ἐξερυθροῖσι ἐπιπολαίοις· ἐπιῤῥιγώσαντες ἤτοι, κοιλίας καὶ βουβῶνας διαφοινίσσονται, οἷα πληγῇσιν ἐπωδυνοῖσι, καὶ ἀποθνήσκουσι.

1 ***Quibus artus ſunt puſtulis prærubris obſiti, velut ambuſtis, crebrò rigentes illi, per bubones & ventrem obſidentur puniceo, velut diverberati; cum dolore, & moriuntur.***

Pertinent hæ prognωſes ad ſymptomaticam morborum ἀπόστασιν, εἴτε καθ' ὑπόθεσιν, εἴτε καθ' ἐκροήν; unde majora ægris incommoda inferuntur, quàm à morbo; idque tum locis quà feruntur, & ubi ſubſiſtunt; tum ipſis quoque unde venerunt, ſi eò recurrant, ac velut poſtliminio revertantur. Ac prognωſi quidem, ſuperiorem præcedente, lumborum à frigore & gravitate occupatorum ſcriptus eſt tranſitus, vel ad iſchiadem, vel ad nephritidem, vel ad invitam urinam, quæ eſt Græcorum στραγγουρία. Citima huic altera, ſymptomata continet inferarum partium vitiatarum, ex quibus, maligni humoris palindrome fit intrò ſurſum. Hæc autem, ichωris maligni, venenati, & efferi collectionem modicam in artubus, imparem morbo unde manavit; tum feritatis ipſius documentum oſtendit: mox inde novam ἀπόστασιν pejoris cacochymiæ, non ita procul à foco in partes, unde facilis σηπεδονώδης eſt atque funeſta. Quæ omnia cujuſmodi ſint, hoc ſtylo aperiemus.

Quibus.] Maligna febre ac peſtilenti correptis & occupatis: quam genuit ichor malignus
6. Epid. & putris à tempeſtate auſtrina, cum denſis nimbis & æſtu conjuncta: unde concipitur τὸ θερμὸν σηπεδονῶδες, ut Galenus ait; quo ſævus ichor, ſubſtantiam partium labefactat. Quale Hippocrati viſum eſt illud rheuma, de quo hæc ſcripſit. Ἦν δὲ καὶ ῥεῦμα συνιστάμενον, οὐ
3. Epid. part. 3. πύῳ ἴκελον· ἀλλὰ σηπεδών τις ἄλλη. i. *Erat autem rheuma conſiſtens, haud puri ſimile; ſed alia quædam putredo.*

Artus sunt pustulis obsiti, velut ambustis.] Ab ichore maligno illuc expreſſo, cujus collectione omnes exoriuntur puſtulæ, tam latæ, quàm tuberoſæ; quas edit vel coloratio circumſcripta; vel circumtenſio cutis ipſius: unde apparent illa, quæ tum phlyctænæ & phlyctænides, tum phlyzacia, tum exanthemata, tum ecthymata Græcis dicuntur. Ac circumtenſa cutis eſt, atque, ut ita dicam, bullata, erodendo vel amburendo: quod fit à craſſiore ichore. Coloratio autem, nec tuberoſa, ſed velut ſtellata ſive ſtigmatica, ſero imbuta tenuiore. Sunt igitur in hac ſententia puſtulati articuli, puſtulis prærubris obſiti, nigricantibus & cruſtam vertice gerentibus, quæ ſunt puſtulæ ἀνθρακώδεις, quarum generationem & ortum recenſuit lib. 2. Epidem. Cùm denſis plueret nimbis, collectos fuiſſe ſub cute ichores, qui pruritum excitabant, ἔπειτα φλυκταίνας πυρικαύστους. i. *puſtulas, ambuſtis ſimiles.* Sunt autem hæc peſtilentis morbi propria, à ſanguine, ſubſtantia ſua vitioſo,

ſo, & atra bile multa conſpurcato, originem ducentis. Proponuntur verò ab Hippocrate in exemplum, ut ab illis petatur æſtimatio ecthymatum reliquorum. Si fœdant cutim, ut morbilli quos ſtigmata antè nominavimus; ſi ipſam bullant, ſed albicant, nec dura ſunt admodum, nec acuminata, ut variolæ quas Sileno non admodum pruriginoſas eſſe dixit; critica eſſe ut plurimùm, maximeque pueris quibus ἑλκύδρια ſaluti eſſe, ſect. 2. 6. Epid. ut ſuprà retulimus, annotavit: ſymptomatica ſi fuerint: at non eſſe tam gravis morbi, quàm hæc quæ peſtilentia ſunt; ac ſanè mortifera ſi conſecutionem habeant eorum quæ ſequuntur.

CREBRÒ RIGENTES ILLI.] Id enim τῷ ἐπιρριγέειν ſignificati eſſe, ſuprà ſæpe monuimus, & comprobavimus; illud inſuper docentes, eſſe ad mortem fatale, ſi à vaſis ejuſmodi fuerit: ut hîc profectò eſt, ubi empyema non ſubeſſe ponitur: ſentitur autem, natura devicta, humorum effera & effrænata vis, cùm paulò ante mortem, vel paulò poſt.

PER BUBONES ET VENTREM OBSIDENTUR PUNICEO, SIMILITER UT DIVERBERATI.] Puniceus color eſt, flammei & rubri coloris in nigro, inquit Ariſtoteles 3. Meteor. Sanguis igitur natura rubens, dum ardore nigreſcit, colorem exhibet puniceum. Nigreſcit autem hîc, ut jam diximus, & cùm venis concluſus tenetur, & cùm per rigorem erumpens, in inguinibus & ventre ſubſiſtit, quæ loca ſunt foco impuritatis propinqua: quam notam obſervatam eſſe cupio abſceſſus non boni, ut ſcilicet prope à morbi domicilio abſit. Puniceo colori proximus eſt lividus, & in eum tranſit, morte adveniente. Corpus enim, inquit Galenus, viret, nigreſcit, livet, ſanguine perfrigerato: quod eſt mortiferum. Quòd talis diverberatorum ſit color, quòd ſyderati ſic colorati dicantur, audivimus antea in illo. *Quibus peripneumonicis, pulmonum ſic* Coac. 31. *inflammantur aortæ, ut coſtis hæreant; illis ante interitum lividæ videntur coſtæ. Hos antiqui* cap. 16. 21. *appellabant ictos.* Bubones autem intelligo inguina: ſed & ea in tali caſu, unde livent, inde etiam tument, atque in tumores aſſurgunt, quibus à loco, bubonum eſt nomen.

2 Τὰ ἰκτερώδεα, ἐ πάνυ τι ἐφαισθανόμενα, οἷσι λύγγες· κοιλίαι καταῤῥήγνυνται· ἴσως δὲ καὶ ἐπίστασις· ἔτοι ἐκχλοιοῦνται.

Quicunque icterici, nec inde admodum quid ſentientes, oborto ſingultu, iis alvi prorumpunt; fortaſſis autem & ipſæ ſiſtuntur; virore ſaturo colorantur.

EST QUOQUE hoc phyma ſymptomaticum univerſi corporis, quod diffuſa, veriùs quam effuſa, bile per totam compaginem, icterus nominatur: quia colorem exhibet ſimilem avis illius unde nomen accepit. Nam qui effuſa bile in morbis acutis, nec ante ſeptimum diem, apparet; idque cum hypochondrii aequalitate, belleque coloratis urinis, ac dejectionibus figuratis, & mollibus; duce natura exoritur, & lege critica morbum exolvit. Sed bilis diffuſæ per habitum corporis, unde icterus naſcitur ſymptomaticus, multæ ſunt cauſæ quas ita complexi ſumus. Una eſt dira veneni vis, potione vel morſu immiſſa: altera morbi orgaſmus: tertia hepatis oppilatio, inflammatio, ſcirrhus. Quæ tria hepatis vitia, duritatis nomine intellexit præceptor cùm ait. Εν τοῖσιν ἰκτερικοῖσι τὸ ἧπαρ σκληρὸν γίνεσθαι· πονηρόν. i. *Ictericis hepar du-* aph. 42. 6. *rum eſſe; peſtiferum.* Eſt igitur omnis ictericorum ratio, diviſa in criticâm & ſymptomaticam: ut ex ictericis, alii quidem ejuſmodi ſint criticè; alii verò, ſymptomaticè. Ac ſanè ictericis bene eſt ab ictero critico qui attulit finem febris. A ſymptomatico autem, male: lib. 3. περὶ quoniam nulla ἐπιγένεσις vel συμπάθεια, deducit cauſam morbificam: ſed multò majorem ſub- ἄρθρων. eſſe teſtatur. Atque illa bilis effuſio ſive diffuſio, phyma eſt univerſale quod occupat totam compaginem, idque continuum; non autem locorum intervallis diſtinctum, ut poſita modò ecthymata, vel exanthemata cutis bullatæ. Sed icteri critici nulla hîc mentio. Ad ſymptomaticum pertinet inſtituta prognωſis.

QUICUNQUE ICTERICI.] Græcè eſt, τὰ ἰκτερώδεα, i. *quæ ſunt icterica;* vel, quibus fœdata cutis eſt, bile per eam diffuſa, fixaque firmiter, quò affluit continenter, ob perennitatem cauſæ ictericæ. Talis enim ratio eſt icteri ſymptomatici, non autem critici, quem cita edit μετάστασις ad cutim, nec ampliùs eò ventura, fonte impuritatis exhauſto, quæ eſt Hippocra- ſent. 1. tis ἡ τῶν ἀγγείων ἀκαθαρσία, vel, ut Galenus interpretatur, ἡ τῶν μοχθηρῶν χυμῶν πλεονεξία, i. *pra-* part. 3. *vorum humorum nimia abundantia.* 6. Epid.

NEC INDE ADMODUM QUID SENTIENTES.] i. Quibus ab ictero accidit quædam ſegnicies in officio faciundo, vel in appulſu τῶν αἰσθητῶν, i. *ſenſilium* excipiendo, ſtupor quidam & hebetudo. In prorrhetico ſententia haec ſic expreſſa eſt ab authore. Κακὴ δὲ καὶ ἡ ἐπὶ ἰκτέρῳ μώρωσις. prorr. 31. i. *Prava eſt etiam quæ cadit in icterum fatuitas.* Ubi Galenus author eſt; eodem planè ſenſu ſ. 1. 1. hîc poſitam eſſe μώρωσιν, quo ſuprà legitur ἡ νωθρότης in dejectione alba phreniticornm. Cerni- prorr. 13. ſ. 1. 1. tur autem illa νωθρότης, vel in corpore multùm gravi & plumbeo, vel in effœto & languido. Grave eſt corpus & plumbeum, ab humore frigido, craſſo, glutinoſo, καὶ ὅλως δυσκινήτῳ, ut Galenus ait, i. *qui ægrè difficulterque cietur.* Eſt autem effœtum & languidum διὰ τὴν νέκρωσιν τῆς δυνάμεως, i. *emortua facultate.* Quæ cùm ita ſint, authore Galeno, difficilis admodum ra- prorrh ſuprà cit. tio eſt quare νωθρότης adjiciatur icterico. Nam calidus humor, qualis eſt bilis icterici, non eſt δυσκίνητος: ſed contrà εὐκίνητος. Quòd ſi emortua facultate accidat illa νωθρότης quæ facit τὴν ἔρριψιν, cùm ſcilicet homo ſubinde ad pedes delabitur, mortem in propinquo eſſe denunciat. Quæ ratio τῆς νωθρότητος, acceſſione non eget ſymptomatum mortiferorum, cùm ipſa per ſe ad inferendam mortem ſufficiat. Quid ergo ictericum faciet νωθρὸν, i. *in movendo pigrum, & ſentiendo hebetem?*

Hîc ſanè implicitum me fateor difficultate maxima, quam exhibet mihi Galenus in ſua diſtinctione cauſarum νωθρότητος, dum ſuo animo morem gerit, non veritati; ut prorrheticum illud expugnet quod modò adduximus de alba dejectione phreniticorum. Eſt quidem vera Galeni diviſio; ſed vitioſa: quoniam imperfecta. Nam prætermiſſio eſt cauſæ cujuſdam, ſegniciem inducentis, quæ mox proferetur. Nec vero ſatis appoſitè, nec verè quidem, dilemmate uſus eſt cùm ait; in dominatu bilis mobiliſſimæ, non poſſe adduci gravem νωθρότητα, cujus humorem neceſſariò eſſe decet δυσκίνητον. Quid enim? nonne illud ſcitum eſt præceptoris? Τὰ καυσικὰ μεμωρωμένα, i. ut ipſe Galenus interpretatur, τὰ μώρωσιν ἐμποιοῦντα, i. *quæ fatuitatem adducunt.* Sed idem Galenus author eſt, τὴν μώρωσιν idem eſſe, quod ipſa νωθρότης apud Hippocratem in quibuſdam prorrheticis. Ex quibus efficitur; eandem poſſe videri cauſam fatuitatis, & ſegniciei, quae ſunt μώρωσις καὶ νωθρότης. Sed καυσικὰ idem fatetur eſſe μεμωρωμένα, i. *fatuitatem adducentia.* Sunt autem τὰ καυσικὰ, ut Galeno viſum ſit, tum morbi διακαεῖς, tum excrementa quæ faciunt morbos acutos, quorum vel cita criſis eſt, vel etiam cita mors. Ergo ſi τὰ καυσικὰ ſunt μεμωρωμένα: ſimiliter erunt νωθρώδεα: quemadmodum ipſe dictator Hippocrates, fuiſſe narrat febres ardentes circa initia κωματώδεας, & paroxyſmos ipſarum, conjunctam habuiſſe τὴν ἄφεσιν, quam eſſe dicit Galenus τὴν οἷον ἔκλυσίν τε, καὶ πάρεσιν ἁπάντων τῶν μορίων τοῦ σώματος, i. *velut exolutionem & relaxationem quandam omnium corporis partium.* Quid verò? nonne huc ſpectat quod idem præceptor in phreniticis annotavit? Οὐδὲ ἐξεμάνη τῶν φρενιτικῶν οὐδεὶς, ὥσπερ ἐπ᾽ ἄλλοισιν· ἀλλά τινι καταφορῇ νωθρῇ βαρέως ἀπώλλυντο. i. *Nemo fuit omnium phreniticorum, qui ferocitatis exceſſum habuerit, ut fit in cæteris; ſed veternoſa quadam ſegnicie graves perierunt.* Ergo nihil vetat quo minus in regno bilis ictericæ, locum habeat ipſa νωθρότης: quoniam principatus nervorum humeſcit cum ictero, ſimiliter ut cum phrenitide, & cum febre ardente quam veteres καῦσον dixere. Quò advocanda mihi eſt ſententia illa Galeni, quam de auſtrina ſegnicie ſcripſit his verbis. Τῆς δὲ ἀρχῆς τῶν νεύρων ὑγραινομένης· ἀναγκαῖον ἐστι καὶ περὶ τὰς καθ᾽ ὁρμὴν ἐνεργείας γίνεσθαι νωθρότητα, καὶ ὥσπερ διαλελυμένον ἐν ἑαυτῷ φαίνεσθαι τὸν ἄνθρωπον. i. *Madefacto nervorum principio, neceſſe eſt in iis, quæ ſponte noſtra eduntur, actionibus, ſegniciem quoque oriri; tum veluti exolutum videri hominem in ſeipſo.* Quemadmodum autem principatus nervorum madeſcat ictericis, in promptu ratio eſt: quoniam, diffuſa bile per totam compaginem, defraudatur cerebrum ſuo, ut ſic dicam, elementari calore & ſale. Itaque ſicut apparent χολώδεες ἔξω: ita ſunt φλεγματώδεες εἴσω. Hinc μώρωσις illa ictericorum, & inde νωθρότης. Ad hoc valet plurimùm dejectio alba & pigra.

prorrh. 60. ſ. 2. 1. — prorrh. 31. l. 2. 1. — prorrh. 60. ſ. 2. 1. — 3. Epid. part. 3. in tempeſtate peſtifera. — 3. Epid. part. 3. — aph. 5. 3. — prorrh. 31. ſ. 1. 1.

Oborto singultu.] Quem edit alvi concuſſio, dum effera bile laceſſitur & proritatur, quam ipſi tranſmittit fons bilioſi humoris qui eſt in hepate inflammato, quod facit ictericos multùm fœdatos, & ſatura bile fucatos. De quibus hæc ſcripta ſunt à præceptore. Ικτερώδεες κατακορέες· θνήσκουσι. i. *Icterici multùm fœdati; pereunt.*

Coac. 38. 1. lib.

Iis alvi prorumpunt.] In prorrhetico eſt, οἴμαι δὲ καὶ κοιλίαι καταῤῥήγνυνται τουτέοισιν. i. *arbitror autem quòd his profuſè alvi feruntur.* In Coacis autem ſic. Τάχα δὲ καὶ κοιλίη πονηρεύεται τουτέοισιν. i. *Fortaſſis etiam his vitiatur alvus.* Nam ex perenni affluxu bilis in alvum ab hepate, unde ſingultus, bilioſa dejectio crebra eſt: quæ ſi prorepit ad ſtomachum ſenſus acerrimi, cardiωgmum excitat, alvum ſiſtit, ſimiliter ut in iis qui ſunt πικρόχολοι ἄνω τῇ ἕξει, i. *qui habitu ſunt bilioſi ſurſum.* Talibus enim ſolet aſtrictior eſſe alvus.

prorrh. 31. ſ. 1. 1. — lib. περὶ τῆς τέχνης, & 1. acut.

Virore saturo colorantur.] i. Qui hepate inflammato ſunt icterici, multùm illi primùm fœdati apparent, & ſatura bile fucati: quoniam diffuſa bilis ab hepate inflammato, mera eſt, nec mitificando dilutior, qualis effunditur ad criſin ictericam, vel ad icterum criticum. Ac tales in eo ictero ſymptomatico, ſtatim virore ſaturo colorantur: quoniam flavæ bilis meræ, in viridem facilis mutatio eſſe ſolet. At qualis humor diffuſus, talis & color eſt. Ac talem colorem icterici moribundi, ut dictum eſt, ita depinxit Hippocrates. Ικτερὸς τοιὸς δέ ἐστιν ὀξὺς, καὶ διὰ ταχέως ἀποκτείνει. ἡ χροίη ὅλη σιδιοειδὴς σφόδρα ἐστὶ, χλωροτέρη, οἷον οἱ σαῦροι οἱ χλωροὶ· τοιοῦτος δὲ καὶ ὁ χρὼς, καὶ τῷ οὔρῳ ὑφίσταται, οἷον ὀρόβιον πυῤῥόν. i. *Hujuſmodi eſt icterus vehemens, & celeriter interimit. Color univerſi corporis, velut malicorii eſt: viridis ad inſtar lacertorum: ejuſmodi, inquam, eſt color, atque in urina eſt hypoſtaſis orobea.*

lib. περὶ χυμῶν. — lib. 3. περὶ νούσων.

COROLLARIUM.

Cautio Phlebotomiæ.

Τὰ κατὰ πλευρὸν ἀλγήματα, ἐν πυρετοῖσιν ἰσχνῶς ἐστηκότα, ἄσημα. φλεβοτομίη βλάπτει· κἂν ἦν ἀπόσιτος ᾖ· κἂν ἦν ὑποχόνδριον μετέωρον. Καὶ ἐν καταψύξει ἐκ ἀπύρους νενωθρωμένους. αἵματος ἀφαίρεσις βλάπτει. καὶ δοκέοντες δὲ ἐπιεικέστερον ἔχειν. οὗτοι θνήσκουσι.

melius ἀπυρέτοισι.

Dolores qui latus invadunt in febribus, æqualiterque ibi abſque ſignis ſubſiſtunt; phlebotomia offendit: quamvis & cibi faſtidioſus, ac tumido ſit hypochondrio. Tum quibus perfrigeratio eſt cum torpore, nec febris expertibus; ſanguinem detraxiſſe nocet. Nam cùm ſibi mitius eſſe putant, intereunt.

melius, *febris expertibus.*

Ve-

Vetus quorundam opinio eſt; nullum dolorem lateris, nedum pleuritidem, niſi unico phlebotomiæ alexiterio poſſe ſanari. Ac ſanè operæ precium eſt, nugarum audire garrulitatem, quarum ambagibus ipſorum vanitas ſolertiſſima eſt apud vulgus, omnique potior veritate. Sed audiamus dictatoris edicta, è tribunali ſapientiæ ac veritatis medicæ. Sunt autem his verbis concepta. Τῶν ὀδυνέων ἐν πλευρῇσι καὶ ἐν ςήθεσι, καὶ ἐν τοῖσιν ἄλλοισιν· εἰ μέγα διαφέρουσι, καταμαθητέον. aph. 5. 6. i. *Dolores qui tum in latere, tum in pectore, tum alibi quoque ſunt; an multùm cæteris antecellant, perdiſcendum.* Quod eſt ejuſmodi ac ſi dixiſſet. Quemadmodum partis cujuſque dolor, afflictionem ejus denunciat: ſic ipſa doloris idea, magnitudo, æqualitas vel inæqualitas, tum aſſiduitas vel intermiſſio, cujuſmodi ſit ea partis afflictio planè oſtendit. Ex cujus perſpicientia, omnis prædicendi atque curandi ratio comparatur.

Ergo. Dolores.] Vel dolorifica mala quæ, diſtendendo ac proritando, ſenſionem inferunt rei naturæ triſtis & permoleſtæ in ſenſorio & in ſenſu, αἰσθητήριον, καὶ αἴσθησιν Graeci vocant.

Qui latus invadunt.] Parte dextra, ſiniſtra; ſupera, infera; poſtica, antica: ubicunque ſcilicet concitatum rheuma ſubſiſtit; ſive dolorem faciant τὰ ἐνεόντα, ſive, τὰ ἔξωθεν, i. *quæ* lib. περὶ νούσων. *intrà ſunt & intus lædunt; vel quæ extrinſecus incidunt.*

In febribus.] Fortaſſe meliùs, ut olim annotavi, *ſine febribus*, vel *febris expertibus*: ut legatur ἀπυρετοῖσιν pro ἐν πυρετοῖσιν. Quæ lectio magis eſt κατὰ λόγον τοῦ ὑποκειμένου πρὸς τὸ κατηγορούμενον, i. *convenienter magis, ac veriùs, ſubjectum accommodat prædicato.* Nam lateris dolor cum febre, non ita reſpuit venæ ſectionem, quàm ſine febre. Itaque dolor lateris ſine febre, videri nequit pleuriticus, qui nunquam eſt febris expers. Nec verò ipſa febris vacuitas in dolore, hiſt. 8. part. 3. 3. Epid. ſuſpicionem adfert pleuritidis, qualem excitaſſe dicitur primigenia febris in Anaxione.

Æqualiterque ibi subsistit.] Græcè eſt ἰσχνῶς: quæ dictio pertinet ad τὴν ὁμόχροιαν, i. *ad æqualitatem* naturaliter conſtitutam partis cujuſque. Talis eſt illa cynanche quæ fortem ſtran- Coac. 1. & 8. c. 15. 2. gulatum & ὀρθόπνοιαν infert τοῖς ἰσχνοῖς vel ἰσχνῶς, i. *ſine rubore ac ſine tumore aſpectabili faucium & laryngis.* Quò ſpectat & illud, ne plura confecter quæ ſunt quamplurima. Τὰ ἐν φάρυγγι ἰσχνὴ Coac. 2. c. 10. 3. ἀλγήματα πνιγώδεα· ἀπὸ κεφαλῆς ἀλγηδόνος ὁρμώμενα· ὀλέθρια. i. *Qui cum æqualitate faucium dolorifici ſtrangulatus, à dolore capitis concitantur; mortiferi.* Ex quo efficitur, dolorem hîc poſitum qui latus invadit, naturam pleuritidis non habere: quoniam in æqualitate lateris, quam illud ἰσχνῶς declarat, nulla ſuſpicio eſt inflammatæ membranæ coſtis intextæ; in cujus phlegmonica ſyſtrophe, ipſa pleuritis conſiſtit. Sed ut concedam eſſe pleuritidem, ſi febris nulla eſt antegreſſa cujus propagatio ipſam fecerit (nam ſymptomatica nomen non habet febris, atque vaneſcit continuò, ut morbus unde venit exolvitur) hæc autem pleuritis διοπήμως καὶ δικελτῶς, ſua ſponte quieſcit; quis ibi reſtat phlebotomiæ locus? Sed hæc dicentur poſtea.

Absque signis.] Quæ cernuntur in doloris idea quæ non edit punctoriam acerbitatem; quæ propria eſt tunicæ inflammatæ à ſyſtrophe ſanguinis, multa bile perfuſi; nec tanta eſt gravis, aut etiam tenſivi moleſtia. Tum æqualis non eſt: quia per ſe ipſe miteſcit, vel artificio: idemque non eſt continuus; ſed particeps intermiſſionis. Quæ omnia ſunt ἀσυμβεβηκότα pleuritidis, & nulla ὑπάρχοντα. Aut ſi concedam ſigna quædam eſſe pleuritidis verè ὑπάρχοντα; primùm quidem in punctorii doloris idea; cui adjiciuntur ſicca tuſſis, difficultas ſpirandi, & febris: illa tamen non ſint eximia in ſua quæque idea, nec æqualitate contumacia, nec aſſiduitate plurimùm importuna; ſed proritatæ partis moderatione, ac tenſionis laxitate miteſcant, cùm tuſſi humida quæ fuerat antè ſicca, ac permoleſta: tum ipſa libertas ſpirandi reſtituatur per anacatharſin liberam & liberalem ſputi, accuratè modica bile permixti. Hîc certè.

Phlebotomia offendit.] Quoniam phlebotomiæ & pharmaciæ lex illa principio eſt ſancita; ut loco adhibita, ſint προσφερόμενα & alexiteria: at ſine delectu, temerè & inconſideratè, ἀπροσφορα & deleteria. Sed in dolore lateris, qui nec idea pleuriticus dici poteſt, inflammata membrana coſtis intexta, quod ipſum declarat ἰσχνῶς; nec magnus eſt vehementia, nec æqualis contentione, nec aſſiduitate implacabilis; ac neque eſt ἔγγονος febris, neque ipſius ἔκγονος; exoritur autem à prolapſu catarrhi, non ab orgaſmo ſanguinis; in eo, inquam, dolore, phlebotomia nullam vim habet retrahendi τὸ ῥεῦμα ὁρμώμενον, i. *concitatum*; nec detrahendi τὸ συνιστάμενον, i. *conſiſtens.* Ergo nec jure, nec loco, ad eum dolorem præſcribitur phlebotomia: propterea que tantùm abeſt ut aliquid opis adferat, ut plurimùm noceat: quia multùm adjicit catarrho, ipſum gignendo per frigus, eundemque ciendo per infirmitatem potentiæ retentricis quam infert.

Nam de pleuritide, cui ſummo jure deberi ſectionem venæ clamant omnes ſophiſtæ; illud præceptum eſt à dictatore ſummo; ei tantùm pleuritidi, jure & loco, propterea que convenienter; præſcribi, quæ attingit claviculam, cum gravitate brachii, atque ipſius mammæ; nec fotu mituit, manetque ſicca & ſputi expers; ob eamque cauſam, doloris ideam habet punctoriam, magnitudine peracerbam, æqualitate ſimilem, & aſſiduitate graviſſimam. Quæ omnia conjunctam habent ſiccam tuſſim, febrem aſſiduam, cum ſpiratione multùm difficili. Et quoniam in eo cruciatu ſævi doloris pleuritici, & ſumma difficultate ſpirandi, omnia ſolent eſſe mortifera; niſi dolorificum malum, id ſcilicet quod intus lædit, exeat citò foras; hoc eſt ſyſtrophica inflammatio tunicæ coſtis intextæ; hîc venæ ſectio, & liberalis detractio ſanguinis, verum eſt alexiterium quo ipſi pleuritici, periculo defungantur. At ſi pleuritis infera ſit, rheuma conſiſtens non detrahet phlebotomia. Hîc pharmacia eſt opus quodammodo mochlica. Qualem præceptor inſtituit ex peplio & veratro, quæ ſimul mixta, ἰσχυρότερον eſſe 2. acut. dicit, omniumque quæ noverat, præſtantiſſima; plurima autem noverat. Non enim hæc duo præſcripſit inopia pharmacorum, ut ſcioli arbitrantur: ſed meliorum delectu.

Sed revertor ad ſuperam, cujus quidem ſic comparata eſt ratio, ut ſi tum ex facili, tum citò & liberaliter expurgetur, ac ſputo flavum exactè permixtum ſit; tum careat omni excurſu quem ciet febris, omnique coryza; & urinarum bella ſit coloratio; phlebotomiam non

exigat: ſed reſpuat potiùs & averſetur: quoniam detrahendo ſanguinem, ſputum, quod omni arte ciendum erat, retrahitur, ipſaque ſiſtitur anacatharſis, quæ liberalis erat & libera, quæque ipſa per ſe facit ut nihil opis requirat pleuritis à medico: quia tum ſua ſponte quieſcit. Ergo in tali pleuritide, per ſe ſanabili, a phlebotomia periculum eſt: ob impeditam anacatharſin, quæ libertate ſpuendi & liberalitate, votis naturæ & medici reſpondebat: ne taceam lateris infirmitatem quam infert repetita carnificum phlebotomia: quandiu pleuriticus, liberali & libera fruitur expurgatione ſputi, ſanguine pauco permixti. Scitum eſt illud Hippocratis. Κώλυσις ἐπὶ τοῖσιν αἱματώδεα πτύουσι φλεβοτομίης, i. *Impeditio phlebotomiæ iis qui cruenta expuunt; pleuritis.* Cauſarum autem recenſio clara eſt, modò ſcripta, cur in pleuritide ubi expuuntur cruenta venam ſecare non debeat omnis qui tenet ſcientiam medicinæ.

Ac si quem teneat cibi fastidium.] In cibi faſtidio ſine febre, ac ſine repletione vaſorum lumbarium venam ſecare non licet, nec expedit. Hæc enim ἀποσιτίη, i. *cibi faſtidium,* [hiſt. 1. par. 3. 3. Epid.] ſymptoma eſt ventriculi exoluti quod annotavit in Pario cujus emortuam facultatem fuiſſe ait Galenus, vel eſt ſymptoma humoris pravi è capite procumbentis in fauces, cujus inde [3. Epid. part. 3.] prolapſu in alvum perturbata cietur, vitiata primùm appetendi potentia, unde ἀπόσιτοι ſunt ægroti, i. *ciborum faſtidioſi.* Quæ ratio τῆς ἀποσιτίης continetur in illo Hippocratis. Κοιλίαι ταραχώδεες, ἀπόσιτοι. i. *Alvi pertubatæ, ciborum faſtidioſi.* Tale ſymptoma quod accidit vitiata vel emortua facultate ſtomachi naturaliter appetentis, graviſſimum atque peſſimum eſſe docet præceptor in omni calamitate febrium tritæophyarum quæ apud Thaſios illis temporibus [1. Epid. part. 2.] viguerunt. Ac Pario fuit mortiferum. Hìc venam ſecare, nihil aliud eſt quàm hominem jugulare: quoniam venæ ſectio, periculi loco adjicit, ac viribus detrahit; ipſaſque jam morbo fractas, ac genio defraudato per τὴν ἀποσιτίην collapſas, ad exitium planè præcipitat. Sin autem cibi faſtidium, ſive τὴν ἀποσιτίην inferat proritatio quædam ichωris quem genuit ipſa febris, ut ab eodem gignitur; vel qui prorepit è vaſis lumborum ad ventrem, & inde ad ſtomachum qui eſt acerrimi ſenſus: hìc ſanè faciundum arbitror, quod ipſa per ſe natura dux optima, ſuo commodo experitur, & artificium præbet medico, ad imitationem ſui comparandum. Itaque ſicut natura hìc promovet hæmorrhagiam: ſic medici artificium eſſe debet, ſi ea deſit, [Coac. 2. c. 12. 2.] venam ſecare. Naturæ ſtudia & criſes in promptu ſunt illis prognωſibus. *Dolorifica in lumbis mala, ſanguiſtua.* Et. *In lumborum dolore prægrandi, cardialgiæ & cibi faſtidia, ſigna ſunt* [Coac. 8. c. ejuſd. & prorrh. 3. ſ. 3. 1. aph. 73. 4.] *hæmorrhagiæ, tum futuræ, tum antegreſſæ.* Poſſem hìc ego plura ſcribere: ſed hæc ſufficiant.

Et si quis habeat tumidum hypochondrium.] Græcè eſt μετέωρον, i. *quod in molem aſſurgit.* Sed ejus meteoriſmi multæ ſunt cauſæ, inflatio, inflammatio, ſcirrhus. Hypochondrium inflammatione tumidum, ut cæteræ omnes ſyſtrophæ dolorificæ, non niſi phlebotomiæ concedit, ſi deſit hæmorrhagia κατ' ἔξιν: ac redditur inſanabile, ſi quis antè operam purgationi dederit, quàm venam ſecuerit. Atque ut verba ſcribam, aureis digna literis, ex dictatore. [4. acut.] Ἡ φλεβοτομίη, τῶνδε ἡγεμονικόν ἐστι. i. *Hìc à phlebotomia ordiri oportet.* At meteoriſmi quem facit recens inflatio, cum borborigmo, unica redintegrandi ſpes atque ratio, in purgatione conſi- [Coac. 12. cap. 11. 2.] ſtit, niſi fortè natura penſum illud per ſe abſolvat, ſicut docetur in illa prognωſi. *Tumores hypochondriorum ſine phlegmone, recens obortos; tum inde natos dolores, exolvit borborygmus in hypochondrio excitatus; maximeque ſi exciderit cum urinis & dejectionibus: ſin minùs, ipſe per ſe trajectus. Juvat etiam is qui ad inferiora devolvitur.* Hìc phlebotomia, pariter ſtudet morbo, & naturæ bellum indixit: quia calorem minuit, unde major cruditas, quæ flatuum parens eſt: quorum amplificatio meteoriſmum hunc facit, cujus exolutio perficitur flatu trajecto, vel ad partes inferas devoluto, duce natura; vel medici artificio, qui eam cruditatem oppugnat, facultatemque excitat periſtalticam inteſtini, clyſtere, cathartico, atque fotu. Ac ſanè crudi- [aph. 73. 4.] tatis victæ, & reſtitutæ virtutis periſtalticæ inteſtini, ſignum eſt borborygmus. Quòd ſi borborygmus medendo, ut dictum eſt, non excitetur: quia indomabilis eſt cruditas in hectica intemperie frigida inteſtini, cujus tum actio nulla eſt periſtaltica; ipſe autem meteoriſmus aſſurgat cum ſævis torminibus, tranſit ad ſiccum hydrωpem qui cernitur in abdomine utriformi, quod amplificatio ſpiritus flatulenti multùm diſtendit. Ad eum meteoriſmum nulla eſt æquitas venam ſecare, ut neque ad ſiccum hydrωpem.

Tum quibus est frigus torpidum, nec febris expertibus, sanguinem detraxisse nocet.] Ad frigus torpidum detractio ſanguinis pernicioſa eſt in illa prognωſi. Αἵματος ἀφαίρεσις [Coac. 18. c. c. 13. 2.] ἐν καταψύξει νενωθρευμένῃ· κακόν. i. *Sanguinis detractio in perfrigeratione; peſtiferum.* Eſt autem frigus torpidum, quod vel oppreſſione virium & caloris, ab humore frigido, craſſo, καὶ δυσκι- [prorr. 13. ſ. 1. 1.] νήτῳ infertur; vel ab emortua facultate, & paupertate caloris vivifici. Ad neutrum frigus torpidum bene fit à phlebotomia. Nam huic quidem cita mors venit: illi autem, multum periculo adjicitur ut mox dicetur. Quod autem frigus eſt retracto calore à viſcerum phlegmon, cauſo, & lipyria febre, adjunctionem non habet torporis ſive νωθρότητος. Quale illud [prorrh. 7. ſ. 1. 1.] vidimus. Τὰ ἐγκαταλιμπανόμενα καύματα ἐν ὑποχονδρίοις, πυρετοῦ ἀποψυχθέντος· κακόν. i. *Quæ in hypochondriis relicta ſuperſunt incendia, extincto febris ardore; malum denunciant.* Hìc ſanguis, inciſa vena, loco detrahitur. Sed in torpore gravi & frigido, qui ſanguinem detrahit, etiam prætextu febris, tam eſt in vitio, quàm ſi ægroto manus adferret: quia plus nocet, detrahendo calorem nativum; quàm proſit, extinguendo febrilem. Sunt enim majora vitæ incommoda ex paupertate caloris nativi & virium infirmitate, quàm à febrili ardore. Propterea, quibus cum frigore torpido febrientibus, temeraria eſt phlebotomia; cùm ſibi mitiùs eſſe putant, vacuitate febris quam attulit venæ ſectio, moriuntur; extincto calore vitali, & ſuffocato à dominatu crudi humoris, frigus torpidum inducentis. Atque hi fato concedunt, [Coac. 8. cap. 13. 2.] vitamque finiunt διαλεγόμενοι λαθραίως, i. *diſſerendo nec opinantes:* ſimiliter ut illi qui prorupto ſan- [Coac. 1. cap. ejuſd.] guine, perhorreſcunt in trωmate. Nam ſi ex critica hæmorrhagia frigus eximium eſt lethale; quidni funeſta erit detractio ſanguinis quæ ad frigus torpidum adhibetur? Sed hæc ſufficiant.

FINIS SECUNDI LIBRI.

COACARUM HIPPOCRATIS MAGNI PROGNΩSEΩN

LIBER TERTIUS.

INTERPRETE ET ENARRATORE

LUDOVICO DURETO.

TRACTATUS PRIMUS.

DE PROGNOSTICO CORPORIS, OMNIBUS MORBIS COMMUNI.

ΚΕΦΑΛΗΝ, καὶ πόδας, καὶ χεῖρας κατεψύχθαι, κοιλίης καὶ πλευρῶν θερμῶν ἐόντων· βέλτιστον δὲ πᾶν ὁμοίως τὸ σῶμα θερμόν τε εἶναι καὶ μαλθακόν.

1 *Caput, & pedes, & manus perfriguiſſe, alvo, coſtiſque æſtu incandeſcentibus; grave malum. Optimum autem fuerit, univerſum corpus æqualiter eſſe calidum atque ſuaviter.*

Omnis prædicendi ratio comparatur primùm ex comparatione ſimilium ac diſſimilium ſui corporum in qualitate, actionibus, & excrementis. Deinde verò ex cauſarum perſpicientia, cur illæ res quæ fiunt, quæque apparent, hujuſmodi ſint aut illiuſmodi. Diſtinctio enim ſignorum cur ita ſint, quorſum illa quoque appareant, planè oſtendit: ac veram inſtituit τεκμαρσιν morborum exitus prævidendi. Sed inter ſigna quæ cernuntur in corpore, prima occurrit qualitas aſpectabilis atque tractabilis in calore, colore, charactere, & mole. Tot enim ſigna exhibet qualitas ipſa corporis, tam univerſæ compaginis, quàm partium ſingularum. De calore igitur in hac prognωſi. Ac primùm ponitur τὸ θερμὸν πολέμιον καὶ κτεῖνον, i. *calor qui bellum indixit ac perimit.* Inde τὸ φίλον καὶ κεῖνον, i. *calor amicus & ſalutaris:* ut intelligatur quantum inter utrumque interſit.

Ergo. Caput, et pedes, et manus perfriguisse.] Non quidem frigore critico, nec periodico quod eſt fugax & κατὰ λόγον, i. *naturæ convenienter editur ad ſalutem:* quia inde morbi diſceſſio eſt vel intermiſſio, ſi hemitritæum exceperis. Sed frigore ſymptomatico perfrixiſſe; nec eo quidem à paucitate caloris vivifici, cùm ad ultima ventum eſt vitæ: ſed ex illius retractione à viſcerum phlegmone, vel cùm ipſius impeditio eſt perveniendi ad extimas partes, quæ tantum habent caloris, quantum à corde vivifici nectaris, quo defraudantur cùm ejus interceptio eſt à contumaci obſtructione venarum micantium, quam vocat præceptor πνευμάτων ἀπόληψιν ἀνὰ τὰς φλέβας, i. *ſpiritus per venas interceptionem.* lib. 4. περὶ ὀξέων. Nec verò frigus id leve eſt, ſed eximium: nec preſſum leviter, ſed firmiter fixum; aut certè, cum cita febrilis ardoris viciſſitudine. De qua illud præceptum eſt. *Extimarum partium* Coac. 53. *cita in utrumque mutatio, peſtifera eſt.* 1. lib. & Galeni autem judicium eſt; quòd extincto vitali prorr. 22. principio partium extimarum; exhauſto etiam fonte caloris vitalis qui eſt in corde, fit ut f. 2. 3. cùm illæ partes perfrixerint, non ampliùs caloris vivifici affluxu recreentur: ſed incandeſcant ardore fugaci, flammæ in viſceribus accenſæ appulſu; quæ cùm evanuerit; partes ipſas, ut priùs erant, marmore frigidiores relinquit. Atque illa perfrigeratio partium extimarum, eſt mortis propinquæ; quoniam in cauſa mortifera, quæ eſt in æſtu quo viſcera incandeſcunt, ſignum apparet caloris emortui. Sed commemorata pefrigeratio in hac prognωſi, non eſt caloris vitalis emortui: ſed retracti, cujus retractio cernitur ex ardore vitalium partium, vel nutritiarum, vel ſpirabilium; ut mox dicetur. Extimas autem partes hîc poſuit, ſimiliter ut in prognoſtico, caput, manus, & pedes. progn. 4. In Epidemiis dum ſigna recenſet ineuntis cauſi lethalia, ἀπόψυχρα lib. 2. eſſe dicit τὰ ἄκρεα; ut ferè ſunt pedes ex- 1. Epid. tremi, maximè verò manus, De capite autem ſic ait. Ἐφιδρῶντες περὶ μέτωπον, i. *ſudatiuncula* parte 3. *erat circa frontem.* Sed à viſceribus inflammatis major eſſe ſolet retractio caloris vitalis, quàm à venis febre ardentibus. Propterea in Epidemiis bene eſt, ἄκρεα ἀπόψυχρα, ſuper cauſo: ſicut in prognoſtico, ψυχρὰ ἐόντα, ſuper viſceribus phlegmone conflagrantibus. Ac viſcerum phlegmone conflagrantium notæ ſunt.

Alvo costisque æstu incandescentibus.] Non quidem copia & abundantia vitalis caloris eò retracti; cujus amplificatio quò major eſt in alvo & coſtis, eò ſuavior & melior eſſe ſolet; aph. 15. 1. qualem expoſuit illa ſententia præceptoris, Αἱ κοιλίαι δὲ χειμῶνος καὶ ἦρος, τῇ φύσει

 θερμό-

θερμότατα. i. *Alvi ſunt hyeme & vere naturâ calidiſſimæ:* ſed ardore viſcerum quæ illis adjacent, æſtuantibus.

Grave malum.] Fortaſſe mortiferum & funeſtum: quia viſcerum, incendio conflagrantium tanta eſt è natura egreſſio, ut vix redintegratio eſſe poſſit: tum ceſſat eorum vitale officium, quo vitam carere non potis eſt; præterea nectar vivificum citò abſumitur, cùm ejus deinceps nulla ſit inſtauratio, neque à ſpiritu inſpirabili, neque à ſanguine. Quinetiam, ſævi doloris cruciatu, vigiliis, alyſmo, cum ſympathia vicinarum partium & ſociarum, crudeliter vitam finiunt, quibus cum ardore coſtarum & alvi, extimæ partes frigore obriguerunt. Ac de caloris illius inæqualitate firmiter fixa & ſtabili, foris & intus, edicta ſunt illa dictatoris.
aph. 48. 4. *In febribus quarum diſceſſio nulla eſt, intus ardere, & foris frigere atque ſitire, mortiferum.* Et,
aph. 1. 7. *in morbis acutis frigus partium extimarum; grave eſt malum;* De qualitate autem caloris & frigoris cujuſmodi ſit, vide Galeni commentarios tum ad prædictos aphoriſmos, tum ad prorrhetica 8. 31. & 32. lib. 2.

progn. 8. lib. 2. Optimum autem fuerit.] Vel, ut Galenus ait, ἀρίςη κατάςασις, i. *optima conſtitutio* quæ ad ſalutem præclarè apparet & facit. Nam illud, ἄριςον ἢ βέλτιςον (nihil enim refert apud Hippocratem) ſigno & cauſa eſt ſalutare: ut, ὑποχόνδριον μὲν ἄριςον, &c. i. *hypochondrium optimè conſtitutum.*

Universum corpus.] Tam intus, quàm foris, tota compagine. Pertinet enim ad id quod
aph. 15. 2. intus eſt atque foris in corpore, aphoriſmus ille. *Si corpus tuberculis obſitum eſt, cum excretione bilioſa; intus ægrotat,* &c. Hîc enim fœtura eſt phymatum quæ ipſum malè habet foris, cùm intus illi ſit bene, ſi excrementa fundantur ſanorum ſimilia. Sic enim ait. *Tutum eſt,*
aph. 9. 2. *corpus tum alere.* Quod certè non faceret, ſi eſſet intus impurum. Nam *impurum corpus quò magis nutritur; eò magis læditur.*

Ergo. Optimum fuerit universum corpus.] Τὴν ὁλομελίην, i. *univerſitatem corporis*, quam edit coagmentatio & œconomia viſcerum nutritiorum, ſpirabilium, & animalium in ſenſu & motu: tum vero ipſa compago partium ſingularum in corporis habitu qui eſt foris. Quò ſpectat hîc poſita corporis univerſitas quæ propria eſt partium tractabilium & aſpectabilium. Optimum autem dixit, quod bonitate excellit in ſigno & cauſa ſalutis. Ac ſigno quidem, in benè morata œconomia vitali, tum ſpiritus, tum nutricatus: unde vivacitas partium ſuſtentatur, atque vivifico nectare recreatur. Non minora autem ſunt argumenta ſalutis in qualitate corporis, quàm in actionibus & excrementis. In cauſa autem ſalutis illud eſt optimnm, per quod illa commoda criſis optima comparantur, excretio & pepaſmus. Eſt enim τὸ θερμὸν ἔμφυτον, φίλον ἢ κεῖνον, i. *amicum & ſalutare.*

Æqualiter esse calidum.] i. Calorem idea ſimilem, & eundem pariter æqualiterque, toto diffuſum habitu; idque continenter: niſi fortè ſit critica aut periodica refrigeratio, ut jam poſui, partium extimarum, vel univerſi habitus. Ac talis æqualitas, vacuitatem indicat phlegmones retrahentis, & cacochymiæ malignæ, qualis eſt in lipyria febre, & cholera morbo: tum verò ipſa denunciat robur naturæ, ſanguinis abundantiam, & meatuum libertatem. Quæ tria optimo jure ſunt optima. Ergò in omni morbo, caloris æqualitas expetenda, qui non ſit διακαής; ut planum facit quod ſequitur.

Atque suaviter.] Græcè eſt, ὁμοίως θερμὸν εἶναι ἢ μαλθακὸν, i. *ſimiliter eſſe calidum atque molle.* In prognoſtico autem ſic, θερμόν τε εἶναι ἢ μαλθακὸν ὁμαλῶς, i. *æqualiter calidum atque molle.* Hîc nos aucupio τῆς διανοίας, veriùs quàm verborum, *æqualiter calidum* vertimus *atque ſuaviter:* ut illa ſuavitas intelligatur caloris diffuſi æqualiter. Quod eſt ejuſmodi ac ſi diceret. Expetenda caloris æqualitas quæ non eſt in cauſo & lipyria; nec illa tamen quæ eſt tractabilis per totam compaginem incendio conflagrantem in febribus perurentibus, quas vocant διακαεῖς: ſed eam quæ blanda percipitur atque ſuavis æqualiter, tam in artubus, quàm in coſtis & hypochondriis; quorum nec aſpera cute, nec rigida & mordaci, ſed bene morata in calore ſuavi, percipitur ſolida & ſucci plena. Talis complexio præ ſe fert illud Hippocratis ἄριςον, vel, ut Galenus ait, τὴν ἀρίςην κατάςασιν: cujus ὑπάρχοντα ſigna, ſunt bonitate eximia, cum vacuitate malorum quæ poſuit in ardore coſtarum & ventris, cum frigore partium extimarum. Ob-
prog. 26. lib. 1. ſervabit autem ſtudioſus, τὸ μαλθακὸν hîc ſignificare τὸ σύμμετρον τῆς ἀντιβάσεως, i. *mediocritatem*
progn. 19. lib. 2. *renixus*, quam εὔογκον ἢ λαπαρὸν alibi nominavit, i. *ſolidum, ſucci plenum, atque tactu ſuave:* quod noſtrates dicere ſolent, *douillet.*

2 Στρέφεσθαι δὲ ῥηϊδίως χρὴ τὴν νοσέοντα, καὶ ἐν τοῖσι μετεωρισμοῖσιν ἐλαφρὸν εἶναι.

Oportet autem facilè converti ægrum, & alacrem eſſe in exurgendo.

Bene est ægro dum manet virtus atque integritas trium principatuum quorum potentia regitur ipſa corporis univerſitas. Ac ſanè principatuum nutricatus, & vitæ, magna vis lucet in qualitate corporis quam poſuit optimam, ἐκ τῶν ὑπαρχόντων καὶ τῶν ἀσυμβεβηκότων. Cernuntur τὰ ὑπάρχοντα, i. *ea quæ adſunt, quæque exiſtunt*, in æqualitate ac ſuavitate caloris diffuſi per totam compaginem: τὰ δὲ ἀσυμβεβηκότα, in vacuitate ardoris coſtarum & hypochondrii: tum frigoris partium extimarum. Quòd ſi ad eam σύςασιν πανάριςην, quam edit vitale officium cordis & hepatis; facultatum etiam principatus, qui eſt in cerebro, lumen affulgeat, in ratione, duce & comite motus alacritate, cum ſenſuum integritate omni; votis medici reſpondebunt

bunt ad bonam valetudinem conquirendam & redintegrandam, è naturæ norma egreſſam. Sic enim comparata eſt ægri ratio in quo hæc fiunt atque apparent, ut in virtute naturæ ſpes optima ſit contra vim morbi. Ac ſalus vitæ in promptu eſt, ſimulatque natura triumpharit de morbo: ſicut mors in propinquo, triumphata natura. Sed eam de morbo triumphaturam certiſſima ſecuritas eſt, iis præditam commodis quæ pugnant cum morbo, vitamque ipſam tuentur ac ſuſtinent. Hinc veniunt pepaſmi & criſes.

Ergo. Oportet autem.] Quod eſt ejuſmodi ac ſi diceret: præter conſtitutionem quam exhibent medico τὰ ὑπάρχοντα, naturaliter cònſtituta in calore, colore, charactere, & mole totius compaginis; quorum omnium cauſa eſt vitale officium cordis & hepatis; expetenda quoque integritas facultatum actionumque omnium, quæ partim ſunt in principatu cerebri, partim ab ipſo veniunt. In cerebri domicilio ſunt actiones quæ ἡγεμονικαὶ, i. *principes* nominantur. A cerebro autem motus & ſenſus. Ac motu & ſenſu opus eſt ad vitam tuendam, quorum ut ſtatus melior eſt; eò firmiora ſunt vitæ præſidia. Nam ἡγεμονικὰ ſunt vitæ humanæ divinitus inſtitutæ, non animalis, quam animalitas ipſa conſervat. Ut enim vitale officium cordis & hepatis, miniſtrum eſt animalitatis: ſic animalitas ipſa inſervit dicata œconomiæ ſpiritus & caloris vivifici reſpirando. Itaque συμφιλομωρέουσιν ἀλλήλοις ἐς τ' ἀγαθόν, i. *mutuò inter ſe certant, mutuaſque tradunt operas ad ægri ſalutem.* Ac ſi conſpiratio utriuſque, par pari referat in juvando; res ægri tam bono ſunt loco; quàm dictum eſt a præceptore his verbis. Ἐν πάσῃ νόσῳ, τὸ ἐῤῥῶσθαι τὴν διάνοιαν, καὶ εὖ ἔχειν πρὸς τὰς προσφορὰς· ἀγαθόν. i. *In quovis morbo, mentem valere ac cibis gaudere, bonum eſt*, vel, *præclarè ad ſalutem facit atque apparet.* Magna ſunt igitur commoda potentiæ animalis in liberi motus officio, ad fælix fauſtumque prognoſticum. Sed illud motus officium vegetæ animalis potentiæ, primùm in decubitu & ſpiratione apparet. De ſpiratione dictum eſt alibi. Decubitus autem, convenienter naturæ in validis viribus bene compoſiti, hæc prima lex à præceptore ſancita eſt. aph. 33. 2.

Facile converti ægrum.] Vel ſua ſponte in latus utrumque, vel invitum; etiam ſi teneatur alyſmo, ut expedito motu, loci & figuræ impatiens, ſuam denunciat δυσφορίαν: non autem ſit ὑποδύσφορος, ut eſſe ſolent quibus fractæ ſunt vires: proptereaque ſuo ſtare loco inviti coguntur diu multumque anxii. Unde ſignificatio fit prægrandis morbi, & virium effœtarum. Sed expedita converſio, quæ vel juſſa eſt ægri ſponte, vel invita in δυσφορίᾳ, virtutem oſtendit τοῦ φέροντος. i. *facultatis quæ portat*, & ſolidum corpus φερόμενον, *quod portatur.* Sic enim Diocles, authore Galeno, corporis fabricationem ſtatuit ἐκ τοῦ φέροντος καὶ τοῦ φερομένου. progn. 2. lib. 1. Portantis robur eſt in expeditione cita τῶν ἐνορμώντων, i. *intus cientium*, nempe ſpirituum qui facultati morem gerunt. Solidum verò corpus in obedientia muſculorum atque nervorum, quorum effœminatio par eſſe non poteſt quantumvis validæ facultati. Ergo ſalubre eſt corpus εὐκίνητον in omni febre acuta, quod morbo reſiſtit, nec oppugnatum fortiter, expugnatur. Tum illud eſt ἀγαθὸν ſigno & cauſa, ubi conſpiratio eſt æqualis ad motum τοῦ φέροντος, i. *portantis*, in ciendo: tum φερομένου, i. *portati*, in obediendo. Sed illa æqualitas conſpirandi ad motum, ciendo & obediendo, lucet ſplendetque in eo quod ſequitur.

Et alacrem esse in exurgendo.] Nam talis alacritas in exurgendo, majorem oſtendit vim atque robur cientis potentiæ, & promptiorem obedientiam corporis quod movetur. Eſt enim major contentio in meteoriſmo, quàm in decubitu. Nec tantæ virtutis eſt, nec virium tam validarum, decumbendo ægrum converti ex facili; quàm edere meteoriſmum, alacriter exurgendo. Omnis ergo qui ſua ſponte exurgit alacriter, τεκμήριον exhibet tum vegetæ facultatis, tum ſolidi corporis. Atque alacritas illa in exurgendo, complectitur τὰ ὑπάρχοντα καὶ τὰ ἀσυμβεβηκότα corporis, planè virium integri, & vacui infirmitatis, quam ipſa denunciat νωθρότης καὶ ἔῤῥιψις. Eſt autem νωθρότης in δυσκινησίᾳ corporis multùm oppreſſi: quam facit etiam ἡ νέκρωσις τῆς δυνάμεως, i. *facultas emortua*; unde ipſa quoquo fit ἔῤῥιψις, cùm ſcilicet æger ſubinde ad pedes delabitur, nec ampliùs fruitur beneficio decumbendi. Revera enim decubitus ipſe perficitur officio facultatis. prorr. 13. ſ. 1.2. Ἔῤῥιψις autem, pondere gravi corporis quod ampliùs regi nequit magiſterio & virtute τοῦ φέροντος, emortua facultate. Vide Galenum in prognoſtico. Ac ſuper meteωriſmi nomine, alibi multa ſcripſimus quæ nihil neceſſe fuit huc tranſcripſiſſe. progn. 6. lib. 2.

3 Βαρύτης δὲ ὅλου τοῦ σώματος, καὶ χειρῶν, καὶ ποδῶν· πονηρόν.

Gravitas autem totius corporis, manuum item ac pedum; peſtifera.

Sic in prognoſtico 7. lib. 2.

Εἰ δὲ βαρὺς ἐὼν φαίνοιτο, τό τε ἄλλο σῶμα, καὶ τὰς χεῖρας, καὶ τοὺς πόδας· ἐπικινδυνότερόν ἐστι.

Sin autem gravis admodum videatur, tum reliquo corpore, tum verò manibus atque pedibus; id multò periculoſius ipſum habet.

Bene morati corporis, beneque conſtituti argumenta ſunt τὰ ὑπάρχοντα bona in qualitate ipſius corporis, & facultatum virtute qua regitur ipſum corpus, cum vacuitate malorum quæ in vitio eſſe teſtentur τὸ φέρον καὶ τὸ φερόμενον, i. *id quod portat & quod portatur.* Atque illa τεκμήρια bene habiti corporis, bene res ire oſtendit ipſius ægroti; nec dum naturæ præſidia ſic occu-

occupari à morbo, quin contra vim ejus, vires opponant cum ſpe ſalutis & ſecuritate. Secus eſt illi cum ſpe anguſta, quem velut conſtrictum detinet totius corporis artuumque omnium gravitas quædam plumbea, cum aſpectabili qualitate partium extimarum contra naturam. Ac primum quidem perceptum eſt de gravitate: alterum verò de qualitate. Eſt autem perceptum hoc gravitas quam opponit alacritati, & expedito motui in convertendo & exurgendo.

Sin autem.] Quod eſt ejuſmodi ac ſi diceret. Ut bona ſunt illa corporis τὰ ὑπάρχοντα in qualitate & actionibus quæ proximè abſunt à norma & præſcriptione naturæ: ſic mala ſunt illa in quibus apparet prægrandis ab illo naturæ ſtatu egreſſio. Sunt autem.

Gravitas.] i. Plumbea velut moles & ſarcina quædam penè immobilis, quæ eſt hujuſmodi, non tam movendi ponderis contumacia, quàm ejus quod movet, i. facultatis infractione. Hoc tamen perceptum eſt utriuſque νωθρότητος: quarum altera eſt gravitatis à craſſo, frigido, &
prorrh.13, ſ. 1. 1. 3. Epid. parte 3. contumaci humore quem Galenus vocat δυσκίνητον: altera verò διὰ τὴν νέκρωσιν τῆς δυνάμεως, i. *ab emortua facultate.* Sed illa νωθρότης poſita in gravitate, primùm & per ſe eſt cauſæ morbificæ, vel adventitiæ multùm & graviter opprimentis naturam: qualem fuiſſe narrat Hippocrates τὴν ἄφεσιν, ἢ πάρεσιν, i. *laxitatem corporis* in paroxyſmis ardentium febrium peſtilentiæ. Altera verò νωθρότης, ab emortua facultate, eſt morbi ſæviſſimi jam triumphantis de ipſa natura.

Totius corporis.] Quæ cernitur in pigra converſione corporis quod jacet in lecto; ubi nulla ſuſpenſio eſt, nec meteoriſmus: ſed tantùm ſimplex decumbendi mutatio in latus alterutrum. Talis mutatio decumbendi facilior eſt, quàm meteoriſmi. Nam in decumbendo firma eſt baſis, cui ſufficit ad movendum ipſa moventis potentia. Sed ipſa meteoriſmi alacritas, firmam oſtendit virtutem moventis potentiæ, cum pari conjunctam corporis obedientia. Totius autem corporis gravitatem poſuit in ſpinæ carina quæ decumbendo ægrè convertitur, ac ne vix quidem. Subjecit autem.

Manuum item ac pedum.] i. Artuum omnium, quorum vis lucet potiſſimum in meteoriſmo. Ac manuum quidem, cibum capiendo atque bibendo: tum palmas tollendo ad ſidera, dextramque amici dextræ jungendo. Nam cæterarum rerum quarum miniſtræ ſunt manus, vacatio eſſe ſolet in morbis, niſi fortè ſcribendum ſit. Hîc ſi non potis eſt manus attollere lecto affixas, aut ſi ægrè tollantur & contremiſcant: ipſi autem pedes projecti jaceant ad extremam ſpondam delapſi, nec modicè ſint reflexi: tum verò ſtandi omnis, progrediendi, atque ſedendi virtus adempta ſit, ſi fortè ſurgendum ad ſubducendam alvum; cui nec manus, nec lumbi ſunt auxiliares natibus erigendis ad ſummittendam in lecto pelvim egeſtoriam; magna eſt illa gravitas virium effœtarum: proptereaque peſſima, ut certè eſt omnis
Prorr. ſuprà adducta. νωθρότης quæ accidit διὰ τὴν νέκρωσιν τῆς δυνάμεως: de qua judicium eſt Galeni, ſervari poſſe neminem qui ea de cauſa ſit νωθρός.

4 Εἰ δὲ καὶ πρὸς τῷ βάρει οἱ ὄνυχες καὶ δάκτυλοι πελιδνοὶ γίνονται· προσδόκιμος ὁ θάνατος αὐτίκα.

Quòd ſi præter corporis artuumque omnium gravitatem, ungues livent ac digiti; mors in propinquo eſt.

Verissimum illud eſt quod ſæpe jam poſui. Quò plures naturæ principatus in vitio ſunt, eò pejùs ægroti res eunt. Ergo ſi collapſo principatu animalitatis, quæ jam effœta cernitur in pigro motu & ſenſu obſcuro, vitale officium ipſaque virtus vivendi ceſſet in corde languido, caloris vivifici & ſpiritus vacuo, ac ne vix quidem micante, cita inde ſuffocatio eſt, & vitæ extinctio. Tantæ autem calamitatis ſigna ſyllogiſtica hîc ponuntur.

Quod si præter corporis artuumque omnium gravitatem.] Quæ cernitur in decubitu qui ægrè mutatur in ſtudio convertendi; tum in difficili meteoriſmo per exurgendi conatum: idque non tam movendi corporis artuumve contumacia, quàm impotentia facultatis, unde ipſa νωθρότης, διὰ τὴν νέκρωσιν τῆς δυνάμεως.

lib. 2. περὶ ἀγμῶν. Ungues livent ac digiti.] Non quidem livore quem infert ἐκχύμωσις ἢ ναυσίωσις, i. *expreſſio ſanguinis è venula nauſeabunda in cutim*, qualis apparet in oculis ſugillatis, & calce perfracto: ſed ita liveant, quia perfrigerati: perfrigerantur, emortui: emoriuntur autem, per extinctionem vivacitatis in vitali principio, & paupertatem extremam vivifici nectaris, à corde
Progn. 9. lib. 2. exhauſto. Quæ livoris ratio adduxit Hippocratem, ut ratum eſſe voluerit, perſuaſumque omnibus, non rarò in nigris digitis, minus quàm in lividis, periculo locum eſſe: quia ſæpe illi nigreſcunt διὰ τὴν ἐκχύμωσιν, quam ſanat amputatio: ſemper autem livent, διὰ τὴν νέκρωσιν, i. *extincto calore vitali*, cujus extinctio eſt irreparabilis: quoniam à privatione habitus denuo comparari non poteſt. Propterea ſic prædicit.

Mors in propinquo est.] Quæ in privatione caloris nativi per extinctionem aut ſuffocationem conſiſtit. Unde igitur ſignificatio fit extincti caloris, inde certa mors atque cita oſtenditur. Eſt autem in propinquo, nec dum adeſt: quia nondum ventum eſt ad ultima extinctionis, cùm primùm apparent ſigna in unguibus, qui & procul abſunt à fonte caloris, & ſunt nitentes atque pellucidi: propereaque celeriores & apertiores eorum maculæ, quàm partium cæterarum. Noviſſima erit in fonte caloris extinctio, ac brevi temporis intervallo, ab unguibus lividis: ac tum cita mors veniet; idque ad punctum temporis.

Hæc prognωſis adducta eſt è prognoſtico, ſicut ibi legitur; idque, ut viſum eſt, meliùs quàm hîc.

Μελαινόμενοι δὲ παντελῶς οἱ δάκτυλοι καὶ πόδες· ἧσσον ὀλέθριοι τῶν πελιδνῶν εἰσίν. ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα σημεῖα σκέπτεσθαι χρή. ἢν γὰρ εὐπετέως φαίνηται φέρων τὸ κακὸν, ἢ καὶ ἄλλό τι τῶν περιεστηκότων πρὸς τουτέοισι σημείων ὑποδεικνύῃ· τὸ νόσημα ἐς ἀπόστασιν τρέπεσθαι ἐλπὶς ὥς τε τὸν μὲν ἄνθρωπον περιγίνεσθαι, τὰ δὲ μελανθέντα ἀποπεσεῖν.

Qui autem penitus nigreſcunt digiti atque pedes; minùs pernicioſè habent ægrotum, quàm lividi. Sed alia quoque ſigna ſpectare oportet. Nam ſi malum illud ferre alacriter videatur, aut ſi quod aliud præter hæc ſignum ſalubre oſtentet; ſpes eſt ipſum morbum in apoſtaſin abiturum: adeo ut ipſe quidem ſuperſtes ſit homo; excidant autem ea quæ nigredinem contraxerunt.

Quæ mala ſunt orta à malis, peſſima eſſe ſolent ſigno & cauſa, ſive κατ' ἐκροὴν, ſive κατ' ἀπόθεσιν oriantur. Ac ſanè malum eſt è malis ortum, ſanguinis ſtillicidium die quarto è naribus. Mala eſt etiam dyſenteria, cauſa & ſigno, atrabilaria. Sic mala ſunt κατ' ἀπόθεσιν, phymata dura & dolorifica, quæ ἠμιῤῥόπως καὶ ἀναῤῥόπως aſſurgunt. Sed illa demum quæ mali ſpeciem præ ſe ferunt, non ſunt reapſe mala, ſi veniant ἐκ τῶν χρηστῶν, ut quodam loco ſcripſit Hippocrates. Hujuſmodi ſunt iſchuriæ criticæ ac ſudorificæ. Poſſem hîc ego, perinde ac idoneum nactus locum, exemplis lectorem obruere. Sufficiet illud quod poſitum eſt in hac prognωſi, quod excellentia & perſpicuitate cætera vincit omnia quæ advocari poſſent. Quid enim pejus eſt ipſa ſpecie in qualitate corporis, quàm digitorum & pedum nigredo? At ſemper non eſt mala reapſe, ſi veniat ἐκ τῶν χρηστῶν, duce natura, lege critica, finem morbi adferens unde venit. Diſtinctio autem boni & mali, ut ad utrumvis nigredo apparet, ſic adhibenda eſt. (ſent. 10. part. 1. 6. Epid.)

Qui autem penitus nigrescunt digiti atque pedes.] i. Qui ultra livorem proceſſerunt colore, ut jam nigredine ſatura, non autem fuligine ſint fucati. Cur autem nigreſcant penitus, mox dicetur.

Minus perniciosi sunt lividis.] Sanè quidem: quia non ſemper ſunt pernicioſi, ut lividi. Nam ſæpe illi nigreſcunt penitus ἐκ τῶν χρηστῶν, merito ipſius naturæ: propereaque plus habent ſalubritatis, niſi palindromen moveant; vel ex gangræna periculo ſit locus, quod medici eſt arcere: lividi autem per ſe jam mali, non livent niſi ex malo quod eſt in emortua vivacitate, & in extincto calore vivifico. Itaque major periculo locus eſt in ſigno livoris: quia ſemper venit è malis per mala, propereàque ſemper eſt malum. In cauſa autem nigredinis verendum eſt de palindrome & gangræna: quamvis bene venerit ἐκ τῶν χρηστῶν, atque periculum morbi exacti ſuſtulerit. Nam ſi è malis exorta eſt, longè livorem pernicie ipſa præcedit. Ergo digitorum & pedum livor in febre acuta ſemper apparet ad mortem citò venturam. Nigredo autem, ſi loco venit, nec extirpetur, cauſam infert interitus, vel ſua palindrome, vel ipſa gangræna.

Sed alia quoque signa spectare oportet.] Quæ ſcilicet ex incertis, nos reddant certos compoteſque conſilii in iis quæ ſunt ἀμφίδοξα, i. *ancipitis vel incerti judicii*, qualis eſt digitorum & pedum nigredo, prout oborta eſt ἢ ἐκ τῶν χρηστῶν, ἢ ἐκ τῶν κακῶν, i. *integris ægri rebus, aut malis*, vel ad ſpem ſalutis, vel ad interitum.

Nam si malum illud ferri alacriter videatur.] i. Si nigredo illa digitorum & pedum, levationem adferat febris exactæ; nec eam quidem inſidioſam; ſed veram & criticam, cum vacuitate ſymptomatum malorumque omnium, quæ vel à palindrome, vel à gangræna inferuntur. Nam criticorum abſceſſuum certa eſt criſis, nec aliter, cum ſalutariter exolvuntur: ſicut parωtidum criticarum in empyemate: nigredinis autem criticæ in extima parte mutila quæ contraxit nigredinem, ut mox dicetur.

Nam si quod aliud præter hæc, signum salubre appareat.] i. Si præter alacritatem καὶ εὐφορίαν in toleranda partium extimarum nigredine, vel cauſa ipſius, quam edit humoris morbifici ad partes illas ἀπόθεσις copioſa quæ ibi facit ἐκχύμωσιν, unde non exit per venulas admodum nauſeabundas: ſi præter eam, inquit, alacritatem ægroti quam attulit critica μετάπτωσις, quæ, fonte morbi exhauſto, ſine reliquiis, capacitatem nacta eſt perfecti abſceſſus, unde alacritas ipſa eſt: aliud quoque ſignum ſalubre appareat in ſomni benignitate, cibi appetentia, libertate ſpirandi, doloris & febris vacuitate, cum urinis bellè coloratis, ac dejectionibus figuratis & mollibus.

Spes est ipsum morbum in apostasin abiturum.] Vel potiùs, certa ſecuritas eſt obortam nigredinem humoris appulſu morbifici, non quidem ſemifluo, ſed perfecto: unde ſymptomatum omnium diſceſſio eſt, ac ſignorum ſalubrium evidentia, per ἐπανόρθωσιν principatuum vitæ & animalitatis.

Adeo ut ipse quidem superstes sit homo.] In quo redintegratio eſt utriuſque vitalis œcono-

 cono-

conomiæ, videlicet nutricatus & ſpiritus; & in quo ſunt commoda omnia, quibus vita hominum ſuſtentatur. Eſt autem ſuperſtes: quia per illam apoſtaſin defunctus eſt morbo & vitæ periculo.

Excidant autem ea quæ nigredinem contraxerunt.] Ut neceſſariò debent excidere vel amputari: quia hæc mortua, ſunt inimica viventis, καὶ αὐτὰ τὰ κτείνοντα, i. *quæ ipſum vivens interimunt*, quod ſemper impatiens mortui eſſe ſolet: nec unquam quieſcit, donec radicitus fuerit extirpatum.

Sic in prognoſtico, melius quàm in Coacis.

6 Ὄρχεις δὲ καὶ αἰδοῖα ἀνεσπασμένα· πόνους ἰσχυροὺς σημαίνει, καὶ σπασμὸν θανατώδεα.

Teſtes & pudenda contracta; ſævos dolores denunciant, & convulſionem mortiferam.

Est quoque hoc ſymptoma invaleſcentis morbi & virium effœtarum, propterea que, doloris cruciatu, mortem citò infert crudeliſſimam, omnemque reſpuit medici diligentiam & induſtriam: quia tempus & occaſionem præripit curationi. Tum illud citæ mortis periculo adjicitur, quod tam crudele ſymptoma, earum ſit partium quæ principatus omnes naturæ adducunt facilè in ſui contagionem atque ſympathiam, jure omnis ſocietatis. Vetus eſt illud Hippocratis. Ὄρχις οἰδήσας ἀπὸ βηχέων· ὑπόμνημα κοινωνίης στηθέων, μαζῶν, γονῆς, φωνῆς. *Cùm teſtis intumeſcit à tuſſi; memoriam renovat ſocietatis pectorum, mammarum, genituræ, & vocis.*

2. Epid. part. 1.

Ergo. Testes.] Sive δίδυμοι, *gemelli*, ſcroto concluſi, vaſorum ſpermaticorum numeroſa propagine velut pertexti: propterea que molles, cavernoſi, laxi, & rari, percoquendo ſemini, quod ab iiſdem vaſis per epididymidem & per paraſtatam accipiunt, à natura facti & ſculpti, per quos amplificatio eſt caloris nativi: unde vox plenior, dum manent ſolidi atque vivaces in prolifico ſemine faciundo.

Et pudenda.] Quæ ſunt, veretrum ſeu membrum virile, quod ab oſſe pubis producitur, ligamentis duobus raris, quæ ipſum efficiunt, illinc exortis, tactu exquiſito præditis, quibus venarum atque nervorum multa eſt propagatio: muſculorum item officia præſtò ſunt, tam introeundo, quàm irrigando fundum uxoris.

Contracta.] Vel revulſa, ut ſi obriguerit, & intrò retrahi videantur: teſtes quidem, convulſis & inflammatis muſculis qui ſecundùm vaſa ſpermatica, ex hypogaſtrio ad ipſos deſcendunt, ipſiſque adeo vaſis, emortuæ jam facultati vivificæ & copias colligenti, nec ampliùs quicquam de ſuo impertienti, morem gerentibus: pudenda verò, invita & violenta contractione vaſorum, nervorum, & muſculorum, ſui quæque principatus vitio afflictorum, & commeatus inopia laborantium. Sic enim comparatum eſt, ut inter omnia πεφυκότα, teſtes & pudenda eò magis laborent incommodis ſuorum principatuum, quò magis eorum commoda & officia ipſis neceſſaria ſunt ad fundum prolis arandum cum ſpe fidiſſima procreationis.

Sævos dolores denunciant] Quorum cruciatu fit illa partium συμπαθησάντων retractio, qua vis naturæ major inferri non poteſt. Hìc enim partium ſenſus acerrimi violenta retractio eſt, vitio inſanabili principatuum. Atque illa retractio tollit naturæ præcipua duo ſolatia, quæ ſunt ἡ ἕνωσις, ἡ κοινωνία. Ambo tolluntur mutatione loci, quo ipſa norma & naturæ omnis præſcriptio conſervatur.

Et convulsionem mortiferam.] Signo & cauſa. Ac ſigno quidem; collapſis omnibus naturæ præſidiis, commodiſque ademptis quibus vita hominum ſuſtentatur: cauſa autem; ſævi doloris cruciatu: quo nihil eſt omnium quod magis faciat corpus infirmum, majoremque adferat ſyntimoriam: maximè verò in hac genitalium retractione, propter ſympathiam omnium principatuum: ut verè & appoſitè hîc dici poſſit quod alibi de convulſione nata ex febre ſcripſit Galenus. Οὐκ ἀναμένει τὸν χρόνον τῆς ἰάσεως ἡ συντονία τοῦ νοσήματος· ἀλλὰ ἐν τάχει καταλύει μὲν τὴν δύναμιν, ὀξὺν τε θάνατον ἐπιφέρει. i. *Tempus non expectat curationis, morbi vehementia: ſed citò vires exolvit, & citam mortem infert.*

comment. ad aph. 25. 2.

Sic in prognoſtico, & melius quàm in Coacis.

7 Φῦσαν δὲ, ἄνευ ψόφου μὲν καὶ περδῆσιος διεξιέναι· ἄριστον. κρέσσον δὲ καὶ ξὺν ψόφῳ διελθεῖν, ἢ αὐτοῦ ἀνειλέεσθαι· καίτοι καὶ οὕτω διελθοῦσα, σημαίνει πονέειν τι τὸν ἄνθρωπον, ἢ παραφρονέειν, ἢν μὴ ἑκὼν ὁ ἄνθρωπος οὕτω ποιήσηται τὴν ἄφεσιν τῆς φύσης.

Flatum, abſque ſono quidem & ſtrepitu trajici infrà; optimum. Melius autem fuerit, ipſum cum ſono tranſire, quàm ſurſum revolvi: quamvis ita trajectus, denunciet inde vexari hominem, aut delirare; niſi prudens ac ſciens talem flatus exitum moliatur.

Ut

Ut respiratio, ſpiritus œconomiam bene aut malè moratam eſſe teſtatur in uſu, voluntate, & actionibus partium ſpirabilium: ſic flatus alvini ſurſum deorſumve trajecti, vel intus concluſi, nutricatus œconomiam cujuſmodi ſit, ab officio partium nutritiarum quæ ipſam coquendo, diſtribuendo, & excernendo, abſolvunt; ſyllogiſtica ſigna oſtentant, quibus deducimur ad certam prognωſin. Ac flatus quidem alvini non ita diu cunctantur, quin ſedenti medico è conſpectu ægri, ſe prodant, vel ructu, vel crepitu, vel ipſo murmure, vel ſævis torminibus. Sed flatuum infrà trajicientium, quænam cujuſque ſit conditio in trajectu: tum autem quorſum illi ſic exeant vel ſubſiſtant, cum revolvuntur ſurſum: id verò eſt quod ponitur in hac prognωſi.

Ergo. Flatum.] Πνεῦμα φυσῶδες, i. *ſpiritum flatulentum*, quem edit cruditas ab imbecillo calore, vel ζύμωσις μέλανος χυμοῦ, i. *fermentatio nigri humoris.* Sic enim viſum eſt de alvinorum flatuum generatione philoſophari, duce Galeno & Hippocrate, quorum ille ſic ait. Πνεύματος φυσώδους τὴν γένεσιν εὔλογόν ἐστιν ἐπεσθαι ταῖς ἀπεψίαις. i. *Originem flatulenti ſpiritus conſentaneum eſt duci à cruditatibus.* (lib. 2. progn.) Hic verò ſic ponit incommoda oxymelitis, Τὰ μέλανα ζυμοῦται, καὶ μετεωρίζεται καὶ πολλαπλασιοῦται. i. *Ab oxymelle nigrorum eſt fermentatio, meteoriſmus, & amplificatio.* (lib. 3. acut.)

Absque sono.] Quem edit craſſi humoris bullati crepitus, dùm infrà devolvitur atque trajicitur, per anguſta viarum expreſſus. Sic enim de ſono ſternutamenti ait Hippocrates. Ὑπερχεῖται, γὰρ ὁ ἀὴρ, ὁ ἐνεὼν, ἔξω· ψοφεῖ δὲ, ὅτι διὰ στενοῦ αὐτῷ ἡ διέξοδός ἐστι. i. *Aër vel ſpiritus flatulentus qui lædit, intus foras erumpit. Sonat autem, foras exire coactus: quoniam per anguſta ipſi eſt exitus.* Atque hi flatus ſonori dicuntur; in alvo quidem, διαβορβορύζοντες; in exitu vero, φῦσαι ψοφώδεις. (aph. 74. 4. & 1. Epid.)

Et strepitu.] Vel ſtridore potiùs, qui creber eſt ſonis minutulis, cum liquidis excrementis à ſpiritu flatulento ſpumantibus. Atque ita viſum eſt diorismum adferre ſtridoris & bombi, ſecutò Hippocratem, qui poſuit in prognωſi ψόφον καὶ πέρδιζιν: ut ſanè hîc πέρδιζις idem videatur quod τρυσμὸς, de quo illud ſcriptum eſt. Εἰ δὲ εἴη ὑγρὸν τὸ διαχώρημα, ξυμφέρει μὴ τρύζειν. i. *Sin autem liquidæ dejectio eſt, profuerit non ſtridere:* tametſi Galenus author eſt, nomen illud *ſtridoris*, indicare τὸν ψόφον. Quod ipſe concedo: ſed uti cum diorismo expoſui. Erit igitur hæc φῦσα τρυσμώδης: ut alvinorum flatuum triplex omnino ſit idea, σιγώδης, ψοφώδης, καὶ τρυσμῶδες.

Trajici infra, optimum.] Non quidem ἁπλῶς optimum, præſtantia τῶν ὑπαρχόντων, & opportunitate ipſa τῶν ἀσυμβεβηκότων; ut apparet in aliis quæ ſunt reapſe optima: ſed inter omnes optima demum eſt illa excluſio flatuum, quæ ſine ſono eſt, ac ſine ſtridore: quia victrice natura ſit, officio caloris nativi, primùm quidem humore ſopiti, nunc autem ſuſcitati atque potentis: cum libertate meatuum, & virtute integra periſtalticæ functionis, unde flatus ipſi trajiciuntur infrà & ſine ſonitu excluduntur: quod eſt imprimis expetendum in alvinis laboribus.

Melius autem fuerit ipsum cum sono transire, quam sursum revolvi.] Nam revoluti flatus foras non exeunt: ſed intus lædunt atque ſubſiſtunt. Ac ſubſiſtendi cauſa eſt, perennis à cruditate origo, & depravata functio periſtaltica inteſtini, quæ fit infernè ſurſum motu, naturali contrario. Hinc ſæva tormina, & crudeliſſimi cruciatus qui nulla ope quieſcunt: ſed abeunt in ſiccum hydropem, quem exhibet utriforme abdomen, ſpiritu flatulento diſtentum. Diſtentionis cauſa eſt, perennis origo flatuum à cruditate, & amplificatio quam depravata edit functio periſtaltica inteſtini. Ergo minora ſunt multò incommoda flatus, quantumvis ægrè & inconſideratè infrà trajecti, cum ſono: quàm revoluti ſurſum, ut patet ex eo quod ſequitur.

Quamvis ita trajectus, denunciet inde vexari hominem.] Si conſideratè id faciat, neceſſitate adductus, nec indecorè, faſtidio elatus & contumacia: præſertim verò in eos qui præſtò ſunt, quos revereri ſolebat. Hîc enim dolorificum malum intus ſubeſſe teſtatur, quod ſtudet excludere, poſthabito eorum delectu & reverentia, quos pudor ipſius magis offenderet: quando benevoli, audito crepitu recreantur. Flatus autem ſonori, ægrum inde vexari denunciant ægro trajectu: ob craſſitudinem ſpiritus flatulenti ab imbecillo calore & cruditatis ſobole: tum propter meatus anguſtiam, & excludentis naturæ oppreſſionem.

Aut delirare.] Si olim modeſtiam excoluerit. Tum enim apparet ſui diſſimilis. Atque hæc diſſimilitudo eſt morum inſtitutorum; non inſitorum: proptereaque principem locum obtinet inter ſigna delirii, quæ ſunt omnino quatuor; indecora compoſitio; verborum abſurditas; falsò credita doloris vacuitas; & morum diſſimilitudo. De qua jam olim diximus ex profeſſo, ad illam prognoſin. *Moderati hominis reſponſa proterva; mali ſunt ominis.* Et, *Deliria paulisper ferocia, mox erunt immaniſſima.* (Coac. 90. 1. lib.) Delirii autem natura & cauſæ, tum etiam differentiæ, alibi ſunt explicatæ.

Nisi prudens et sciens talem exitum moliatur.] Neceſſitate adductus, cum bona venia eorum qui adſunt. Hîc nulla delirii ſuſpicio eſt, cum ſævi doloris acerbitas vincit excultam in omni vita modeſtiam & temperantiam, levationis ergo. Notabilis eſt in hac prognωſi, priſca religio vitæ honeſtæ, quam noſtri homines vitio iis vertunt qui cum ea vitam decorè inſtituunt: nimis prωfectò ſecuri religionis & honeſtatis.

Sic in prognoſtico, ubi melius quam in Coacis.

8 Ἕλκος δὲ ἤν τε καὶ προγεγονὸς τύχῃ ἔχων, ἤν τε καὶ ἐν τῇ νούσῳ γίνηται.

γίνηται)· καταμανθάνειν χρή. ἢν γὰρ μέλλῃ ἀπόλλυσθαι ὁ ἄνθρωπος, πρὸ τοῦ θανάτου, πελιδνόν τε καὶ ξηρὸν ἔσται, ἢ ὠχρὸν καὶ ξηρόν.

Ulcus autem, tum ſi quis ante, tum in morbo ipſo natum habeat; perdiſcendum. Nam ſi moriendum eſt ægro, ante mortem ipſam lividum atque ſiccum, aut pallidum atque ſiccum evadet.

Singularis eſt medico ad res ægri attentio, ſi nihil eum lateat unde ineunda ſit τεκμαρσις fœliciter prædicendi. Ad eam profectò attentionem, præceptoris hortatio eſt in hac prognωſi cùm ait, καταμανθάνειν χρὴ, i. *omni cura & ſtudio ſcire oportet*: ut nihil ſit loci negligentiæ cùm agitur de prædicendo; nec eos imitemur qui ſola inſpectione contenti urinæ: cum rythmo venæ micantis perfunctoriè duobus digitis explorato, quamvis ad Lyram aſini: tamen compoſito bene vultu, totoque corpore, ad ſummam hypocriſin; vanitatem ambagibus ſolertiſſimam, pro veritate oſtentant. O larvæ! ô lemures. Atque inter ea quæ in occulto latent, ſunt ulcera partium ſtragulis velatarum, quæ oculis debent conſpici, ad judicandum cujuſmodi ſint, & quorſum appareant. Ex iis enim ſigna petuntur interitus aut ſalutis: ut in hac prognωſi docetur.

Ulcus autem] Quod vel ſponte venit, lacerata cute & carne ab iis quæ intus lædunt, & ἐνεόντα dicuntur; vel ictu, jactu, aut caſu illatum eſt: propterea que illinc phyma, hinc trωma dicendum: ſive utrumque ſimplex appareat, ſive conjunctam habeat contuſionem, phlegmonem, aut varicem.

Tum si quis ante morbum habeat.] A collectione ichoris, quem intus ſubeſſe teſtatur exulcerata ſponte caro & cutis: vel quæ ſauciata extrinſecus, ſaniem & ſordes collegit; atque id, partim exorto phymate, partim illapſo trωmate ante morbum.

Tum in morbo ipso natum.] Sive primùm cutis bullata fuerit, exanthemate, bubone, carbunculo; & inde diviſa: ſive ulcerata primo ichoris appulſu, ipſam erodentis vel amburentis.

Omni studio perdiscendum.] Eſt enim magnæ molis, inſtituere certam prognωſin, cujus inſtituendæ ratio non minùs de ulcere, quam de ſignis aliis comparatur. Non enim minora ſunt argumenta prognoſeωs, quæ cernuntur in qualitate corporis, quàm in actionibus & excrementis. In qualitate corporis, naturæ vis lucet aut morbi, unde ſigna petuntur virium validarum vel effœtarum, ipſiuſque naturæ vividæ vel emortuæ: tum in vivacitate ipſa partium ſolidarum: tum in vivifico nectare quod venit à corde.

Nam si moriendum est ægro.] Suffocatione vel extinctione caloris vitalis, quam inferunt ardor febrilis, cacochymia maligna, cum venenata aura, partiumque impeditio quarum officia ſunt omnino vitalia. Sic enim de morte ſtatuendum & cauſis mortiferis, quæ fiunt, quæque apparent, tum in ſymptomatis planè hoſtilibus, tum verò in ſignis triumphatæ naturæ ac fatiſcentis: quæ omnia cernuntur in actionibus, excrementis, & qualitate corporis; ad quam potiſſimùm pertinet inſtituta prognωſis.

Ante mortem ipsam.] Cùm ſcilicet ardor febrilis, vel qualitas venenata, per extinctionem caloris nativi, ad interitum eſt fatalis. Nam ſuffocatio ipſa quam facit impeditio partium ſpirabilium, hîc locum non habet: niſi fortaſſis ea quam infert phthiſicum empyema.

Lividum atque siccum.] Cujus livore & ſiccitate oſtenditur, illinc extinctio vitalis caloris, hinc defraudatio vel depravatio nutricatus. Livet enim, quia emortuum: emoritur, perfrigeratum: perfrigeratur autem, extincto calore. Nam ſi livoris cauſa eſt ipſa ἐκχύμωσις, depravatio eſt nutricatus, nigri humoris ſoboles, vel atræ bilis. Sed ideo ſiccum eſt ulcus: quia ſuo genio defraudatum, ex paupertate ſanguinis: vel quia palindromen ſurſum habet funeſtam, unde & ſocio caret molli tumore, & excrementis. Nam ſiccitas illa non eſt naturæ, in parte ſolida & ſucci plena: nec artificio medici comparata, ſiccando & detergendo: ſed vitio partis exhauſtæ, quam defraudatio ſiccam fecit; vel ipſa palindrome: extinctio autem caloris, vel depravatio alimenti, lividam atque ſiccam.

Vel pallidum atque siccum.] Græcè eſt ὠχρὸν καὶ ξηρὸν, in prognoſtico: in Coacis autem, χλωρὸν: quam lectionem probat Galenus, cui placere video, idem eſſe χλωρὸν καὶ ὠχρὸν; tametſi fatetur χλωρὸν, uſupari pro viridi, ut in illo verſu Homeri, Οὐ τεύτλοις χλωροῖς ἐπιβόσκομαι, οὐδὲ σελίνοις. — inBatrach.

Sed in colore flavo aut pallido, multùm intereſſe arbitror inter ὠχρὸν καὶ χλωρόν. Ac rationem attuli quare diſſentiam à Galeno, commentario ad prognωſin de linguæ coloribus. Ergo ulcus pallidum atque ſiccum, defraudati eſt nutricatus ac depravati: quemadmodum in pertuſo capite ſigna ſunt deſperatæ ſalutis, ac mortis propinquæ; faucia caro ſicca & velut ſale condita, quam vocat τεταριχευμένην: os item pallidum, quod erat album; & carioſum, quod erat ſolidum & perpolitum: ut omittam cætera quæ ſpectantur in cerebri actionibus depravatis. Hæc enim ſunt vitiatæ qualitatis partium pertuſarum. Erit igitur hæc ſumma prognoſeωs Hippocraticæ. Unde ſignificatur defraudatio vel depravatio nutricatus, & nativi caloris extinctio: inde mors in propinquo eſſe oſtenditur in morbis acutis. Atqui ex ulcere livido atque ſicco ſignificatur depravatio vel defraudatio nutricatus, & caloris nativi extinctio. Ergo &c.

Coac. 1. cap. 7. lib. 2. lib. de tromat. capitis.

9 Ἀνάκλισις βελτίστη μὲν, ὡς εἴθισται τις ὑγιαίνων.

Illa demum ratio decumbendi eſt optima, quam unuſquiſque ſervat dum valet bene.

Vetus illud ſcitum eſt. Quòd omnia quæ fiunt, quæque apparent in ægris, ejuſmodi eſſe debent ad ſpem ſalutis; ut bene valentium ſimilia ſint, ejuſque potiſſimùm cujus valetudo curatur. Atque hic ſanè communis eſt epilogiſmus omnium quæ ſuper ægro feruntur prognωſeωn. Eſt enim conſentaneum, ut qui abſunt proximè à norma & regula naturæ, iis melius eſſe putetur, quàm qui longiſſimè; proptereàque multò facilior ſit eorum redintegratio. Ut autem catholicum hoc theorema, ſcitè & appoſitè locum habet in omnibus quæ circa ægrum ſpectantur; videlicet in qualitate corporis, actionibus, & excrementis: tùm vero maximè in decumbendi modo, quem in valetudine adverſa requirit ab ægro, qualèm olim ſervabat dum rectè valeret.

Ergo. Illa demum ratio decumbendi.] Quam ſua ſponte inivit is qui decumbit, allevamenti ſtudio ac dulcedinis comparandæ cauſa: non autem decori ſervandi erga medicos aut familiares atque propinquos. Atque in eo decumbendi modo ſalutatur à medico, priuſquam ad lecti ſpondam acceſſerit: ſicut præceptum eſt à dictatore. Κεκλιμένον δὲ χρὴ καταλαμβάνεσθαι τὸν νοσέοντα ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ. i. *Ægrum decumbentem oportet deprehendi à medico.* &c. Notabili autem delectu poſuit τὴν ἀνάκλισιν: qua voce firmiorem oſtendit vim decumbendi, quàm per κατάκλισιν, quæ non tollit ἄφεσιν, ſicut ἀνάκλισις.

Est optima.] Proptereaque expetenda maximè: quia medici votis reſpondet, cauſa & ſigno. Ac ſigno quidem, vegetæ animalis potentiæ, cujus imperio decumbendi ratio ipſa perficitur, non autem jacendi. Eſt enim decumbendi ratio in actione poſita virtutis quæ portat & movet: jacendi vero, in paſſione illius, ob gravitatem corporis quod amplius portari non poteſt. Cauſâ autem, ratio illa decumbendi eſt optima: propter opportunitates & commoda liberæ ſpirationis quam juvat: cujus libertas præclarè ad ſalutem apparet & facit in omnibus morbis acutis.

Qua utitur quis familiariter, dum valet bene.] Eſt enim cuique ſapienter vitam inſtituenti, à natura tributum, ut parem neceſſitati commoditatem quærat in decumbendo, qua & ſpirandi comparet libertatem, & dormiendi ſuavitatem, cum univerſi corporis artuumque omnium jucundiſſima quiete in lecto. Sed ea commoda comparantur in ſecunda valetudine, ſi quis decumbat molliter toto corpore, in dextrum latus, vel in ſiniſtrum: idque tum cervice, tum cruribus atque manibus decenter reflexis & modicè; ut nulla ſit corporis artuumque figura & compoſitio poſita in exceſſu tenſionis aut flexionis, quod σχῆμα ὑπερβολικὸν Græci vocant. Idem ſi quis faciat in valetudine adverſa morbi acuti, ſignum dat magnum vegetæ facultatis quæ portat, cum alacritate corporis quod portatur. Omnis enim figura teres atque rotunda, qualis eſt cylindri & globi, ægriùs conſiſtit loco, quàm plana. Cauſam autem anquirit & parat prædictorum omnium commodorum; videlicet liberæ ſpirationis, ſomni benigni, atque totius corporis ſuaviter quieſcentis. Quæ ſanè commoda ejuſmodi ſunt, ut multum opis adferant & adjumenti ad morbum fœliciter defungendum. progn. 13. lib. 1.

10 Ὕπτιον δὲ κεῖσθαι, σκέλεα ἐκτεταμένον· οὐκ ἀστεῖον.

Supinum autem jacere, extentis cruribus; indecorum.

Atque illa prædicta, ſunt τὰ ὑπάρχοντα bene & naturaliter decumbendi, quæ ſigno & cauſa, rerum ægri bonarum ſunt optima. Hîc nùnc ponuntur τὰ συμβεβηκότα, quæ indecora vocat, proptereàque mala: quoties in decumbendo ſua quæque ſponte injuſſa ſunt & invita; nec medici bene monentis, vel ægri prudentis ac ſui diligentis delectu apparent.

Supinum autem jacere.] Græcè eſt κεῖσθαι, non ἀνακλίνειν; idque appoſitè: non enim decumbit qui ſupinus jacet in lecto, extentis cervice, manibus, atque cruribus, ut ſcriptum eſt in prognoſtico. Ergo. Supinum jacere.] i. Tota ſpina jacendo ſuſtineri, dorſoque ſuam adimere ἰθυκύφωσιν, cervices nimium extendendo: ſi talis decumbendi ratio non ſit invita; nec juſſa; vel quibuſdam deliciis; vel ipſa pleuritide alterutrius lateris: quæ quia tum ſuſpenſione, tùm oppreſſione moleſta eſt, illinc decumbendo in latus oppoſitum, hinc vero in afflictum; ſæpenumero ac ferè ſemper, invitum cogit ægrotum jacere in dorſum; quod eſt ſupinum eſſe.

Extentis cruribus.] Tum etiam manibus & cervice, ut legitur in prognoſtico: quod certè opportunitatem adimit totius corporis, artuumque modicè reflexorum, quam paulò antè poſuimus. Cauſam verò ſubeſſe oſtendit cur ita ſit, videlicet portantis infirmitatem, i. *facultatis*, καὶ τῶν ἐνορμώντων, i. *quæ cient intus*, vel gravitatem corporis quod vix portari poteſt. Atque hîc cernitur ipſa νωθρότης quam facit ἡ ἔκλυσις, i. *exolutio* facultatis & corporis. Quo ſpectat illa prognωſis nuper expoſita. Si æger gravis admodum videatur, tum reliquo corpore, tum verò manibus atque pedibus; id multò periculoſiùs ipſum habet.

Indecorum.] i. Abſurdum: quod non minùs exterret medicos, quàm idiωtas. Eſt quidem hæc jacendi, veriùs quàm decumbendi ratio indecora: proptereaque ſi juſſa, vel eſt dementiæ omnis decori ſecuræ; vel neceſſitatis in metu gravioris moleſtiæ, aut à ſuſpenſione viſcerum, aut ab eorum oppreſſione quæ accidit decumbendo in latùs. Injuſſa verò, meteoriſmi expers, manuum atque pedum, cauſam utramque ſubeſſe oſtendit pravæ νωθρότητος

τικὸς atque peſtiferæ. Nam quæ tanta eſſe poteſt gravitas manuum atque crurum, ut levari non poſſint? Meliùs erat Similo, de quo ſic feſtivè Virgilius,

Membra levat ſenſim, vili demiſſa grabato. Ergo difficilis ille artuum meteoriſmus, quem vult Hippocrates alacriter ſuſcipi atque perfici, facultatem in vitio eſſe teſtatur. Ipſa autem crurum extentio, non eſt indecora, nec vitioſa, cùm juſſu medici comparatur ad curationem fracturæ. Eſt enim naturaliter conſtituta, in ſtando. Propterea bene præcipiunt qui manus perfractas collocant in mitella: crura verò in lecto extendunt. Sic enim natura comparatum eſt utriſque. Ergo indecora corporis artuumque collocatio mali eſt ominis, cùm vel invita eſt, vel injuſſa: ob eamque cauſam eſt indecora, tanquam decori ſecura & negligens, quod eſt ipſius ægri coacti, dementis, vel impotentis. Talis deſcriptio pravitatis eſt in illa prognώſi. *Oculorum caligatio, albumve rubens, aut livens, aut nigris obſitum venulis; indecorum.* Eſt autem prognώſis hæc ſcripta περὶ καταῤῥόπε ὑπτίας κατακλίσεως, ἐ περὶ ἀναῤῥόπε.

Sup. in Coac. & in prog.

11 Εἰ δὲ καὶ καταῤῥέοι πρoπετὴς ἐπὶ πόδας. χεῖρον.

Ad hæc, ſi protinus delabatur ſubinde ad pedes, pejus eſt illi.

Est quidem indecorum, ſupinum jacere ſic, ut jacentis caput ſitum ſit ad amuſſim crurum & pedum, minimè reflexorum: ſed in figura hyperbolica extentorum. Eſt autem indecora hæc collocatio, planè καταῤῥοπὴς; propter eaque hominis vel dementis, in amiſſione decori; vel impotentis, in gravitate portati, quæ certat ex æquo cum infirmitate portantis. Prava eſt igitur hæc collocatio indecora, quæ vel dementiæ ſignum eſt, vel impotentiæ, quæ eſt ipſa νωθρότης, ut veteres nominarunt. Ut autem illa νωθρότης, ſigno & cauſa medicum exterret metu: ſic deſcripta ἔῤῥιψις in hac prognώſi, eundem planè in deſperationem vitæ & ſalutis adducit. Hæc enim jacendi ratio, nullam profectò facultatis actionem oſtendit: ſed potiùs afflictionem extremam, cùm ſcilicet ad ultima ventum eſt. Eam præceptor τὴν ἔῤῥιψιν nominavit, in qua ſimiliter eſſe iis quos habet mortiferè, docet Galenus, ut avibus quæ à volatu corruunt ſauciatæ vel mortuæ: ſecus ab illis quæ ſumma virium contentione, fortique alarum remigio in ſublimi manent immotæ. Atque idem Galenus ſic intereſſe contendit inter eum qui natura duce decumbit, & eum qui deſperatus jacet fractis jam viribus. Quæ cùm ita ſint.

lib. περὶ χυμῶν. lib. de tremore.

Ad hæc.] Præter hyperbolicam in jacendo figuram, quam ſupinum corpus καταῤῥοπον, extentique nimium artus omnes oſtentant, quæ eſt ipſa νωθρότης, quam facit, non tam portati gravitas, quàm portantis infirmitas: quòd periculoſè quidem habet ægrotum: ſed illud periculo multum adjicitur, vel, ut præceptor ait,

Pejus est illi.] A ſigno collapſo facultatis: cujus quidem nulla ſupereſt redintegratio. At cùm facultas ceſſat in officio, exhauſta virtute quæ eſt in ſubſtantia, nullum eſt majus vitæ periculum; immo tum vita commutatur cum morte.

Si protinus delabatur ad pedes.] Pereunte omni facultatis officio quod lucet ſplendetque in decumbendo, exiguum adhuc manet in ſupino corpore artubuſque extentis, ob facultatis infirmitatem; quæ ipſum tamen continet, dum indecorè jacet: omnino autem deſerit, ac miſero valedicit ἐν τῇ ἐῤῥίψει διὰ τὴν νέκρωσιν. Tum in propinquo mors eſt.

12 Θανάσιμον δὲ καὶ κεχηνέναι, καὶ καθεύδειν ἀεὶ, καὶ τὰ σκέλεα ὑπτίε κειμένε συγκεκαμμένα τε εἶναι ἰσχυρῶς καὶ διαπεπλεγμένα.

At verò hiare, funeſtum eſt, ac dormire aſſiduè, tum etiam ſupinè jacenti crura eſſe contracta fortiter, atque implexa.

Atque hic, metu propoſito in habitu ipſo contra naturam ſani cujuſque jacentis, vitæ ſpes nulla ſupereſt. Quod certè oſtendit illud θανάσιμον ἢ θανατῶδες, i. *funeſtum.* Nihil enim tam bene fit aliunde, ut inde ſalutis aura poſſit afflari medico ſapienti, cùm vel ægrotus hiat, vel dormit aſſiduè. Quamobrem verò hæc ſigna funeſta ſint, ipſa cauſarum cognitio demonſtrabit.

At verò.] Præter ea quæ non ſolùm metu exterrent medicos in habitu decumbendi, vel jacendi potiùs: ſed etiam deſperatæ ſalutis indicia ſunt; ut cùm ſubinde quis deorſum ad pedes delabitur, unde ſignificatur potentiæ νέκρωσις irreparabilis.

Hiare.] i. Ore diducto gulam & fauces propalam explicare, propter laxitatem καὶ ἀτονίαν nervorum & muſculorum, ora claudentium, qui cæteros omnes virtute præcedunt; imprimiſque autem qui à temporibus nomen habet, & crotaphita dicitur: vel; ſi à tetano qui non raro cadit in febrem acutam, cùm cervix obriguerit, maxilla luxatur. Aut ſi ardore pulmonum & cordis ora hiantia inhient frigidiſſimo aëri, pleno hauſtu foris ducendo.

Funestum.] Indicio citæ mortis certò venturæ, ob inſanabilem cauſam hiatus, ſymptomaque oris hiantis. Eſt enim ſymptoma partium, ſuo vitali officio privatarum, & quod, hiantis partis afflictione, mortem non raro infert. Ac primùm exolutio claudentium muſculorum quæ facit oris hiatum, eſt facultatis emortuæ in febre acuta: ſimiliter ut palpebrarum, narium, & labiorum perverſio, διαστροφὴν Græci vocant, fractis jam viribus à febre

febre acuta. Quamobrem talis cauſa hiandi, funeſta eſt. Nam quæ à tetano vis infertur luxando maxillam, ſævi doloris cruciatu citò vires exolvit, unaque citam mortem adducit. Et verò ſimplex ipſa luxatio quæ oſcitando accidit, mortifera eſt: quoniam crotaphitarum extentio violenta, ipſos à dolore inflammat, qui eam quoque inflammationem cerebro vicino impertiunt, unde naſcuntur febres acutæ, ac depravatæ animi actiones. Nota ſunt illa Hippocratis hac de re conſcripta. Κίνδυνος περὶ ψυχῆς ἀπὸ πυρετῶν ξυνεχέων, καὶ νωθρῆς καρώσιος. i. *Periclitatur animus à febre & ſegnicie veternoſa.* Et, Καρώδεες οἱ μύες οὗτοι, καὶ ἀλλοιούμενοι, καὶ ἐντεινόμενοι παρὰ φύσιν. i. *Soporiferi ſunt hi muſculi & alterati, & diſtenti contra naturam.* Deinde ſubjungit. Οὗτοι οὖν καὶ θνήσκουσι δεκαταῖοι μάλιστα. i. *Hi intereunt ad circiter decimum diem.* Oris autem hiatus quem ægri dormiendo pariter atque vigilando oſtentant, præ ſummo ardore pulmonum & cordis, cui gerundus mos ore hiante, quo pleniore hauſtu ſpiritum foris excipiat, & pleniore, ut ſic dicam, efflatu vaporem fuliginoſum effundat; periculum ſanè maximum, & citæ mortis cauſam intus ſubeſſe teſtatur. lib. 1. περὶ ἄρθρων.

Ac dormire assidue.] i. Dormiendi finem non facere ad morbi tempus exactum, comate veternoſo, quod primùm oppreſſo cerebro, mox inde accidit exoluto. Nam ſomni arctioris & longioris qui morbo defunctum à criſi perfecta complectitur, nulla hîc mentio eſt. Nec verò malum eſt ſoporari à criſi poſt diuturnam ſomni vacuitatem, ut rectè Galenus oſtendit ad illam prognoſin. Τὸ καρῶδες ἆρα γε πανταχοῦ κακόν; i. *An ſoporari, ubivis eſt malum?* Sed aſſiduitas dormiendi, poſita in hac prognoſi, neceſſitatem ſuperat ineundi ſomni, noctemque, ut ait ille, tum oculis, tum pectore accipiendi: propterea que vitio eſt, ſoporiferi quidem humoris & cerebri ſoporati. Ex quibus efficitur, ut occupatam cerebri arcem crudore, lethalis virium exolutio conſequatur, ac tandem cerebro fatiſcente, ipſa pereat animalitas. Pereuntis autem ſignum in promptu eſt, quando aſſiduè dormit ægrotus cum oris hiatu, quem edit laxitas temporalium muſculorum, quæ tanta eſt, ut quamvis omnium fortiſſimi ſint; hîc tamen exoluti certare non poſſint cum duobus exilibus antagoniſtis, quorum naturalis collectio, ſponte maxillam abducit à ſupera, crotaphitis invitis, qui eam præ ſumma infirmitate non poſſunt adducere. Atque hîc verum eſſe docetur; quòd exolutis una in parte muſculis, in adverſa colligunt ſe antagoniſtæ ſani; ac ſua ſponte movent, non noſtra, quamlibet illam partem, cui movendæ, agendo, non obediendo, dicati ſunt. Cernitur autem priùs in crotaphitis impotentia cerebri exoluti, quàm in antagoniſtis maxillam aperientibus: quoniam, ut viſum eſt dictatori, τὰ κοινὰ καὶ τὰ ἐγγὺς, πρῶτα καὶ μάλιστα κακοῦται. in prorr. & Coac. 1. cap. 2. lib. 2.

13 Τὸ δὲ ἐπὶ γαστέρα κεῖσθαι, οἷσι μὴ σύνηθες· παραφροσύνην σημαίνει, καὶ πόνους περὶ κοιλίην.

Ipſum verò jacere in ventrem, quibus eſt inſuetum; delirium indicat, & circa ventrem labores.

Omnis actio cujus è natura egreſſio eſt, propterea que indecora videtur ſtudioſis decori, ſi vel invita eſt, vel injuſſa; partis ipſius vitio tribuenda unde ſuſcipitur: ſin autem ſponte fit ægri, nec tamen de more inſtitutoque dum bene valeret, delirio adſcribenda: quòd æger non ſuæ ſit mentis, qui contra conſuetudinem non ſervat decorum. Nota eſt illa ſententia præceptoris. *Si quis ea faciat quorum eſt inſolens, ut ſi appellat animum ad inſueta, aut contrà conſuetis deſiſtat; graviſſimum habet malum, ac tum dementia propè adeſt.* In omni habitu decumbendi, nullius eſt major è natura egreſſio, nec magis actio indecora, quàm ejus qui fit in ventrem. Itaque ſi nulla excuſatio eſt conſuetudinis, nec partis afflictæ; certum eſt, ægrum regi dementia, qui eſt decori negligens, ac judiciorum ſecurus eorum qui adſunt. Talis autem compoſitio tam indecora, diſſimilem ægrum ſui denunciat moribus inſtitutis. Coac. 50. 1. lib.

Ergo. Ipsum vero jacere in ventrem.] In quo jacendi habitu minora ſunt commoda ſomni, quietis, ac liberæ ſpirationis, quàm in cæteris ſuprà dictis.

Quibus est insuetum.] Ut conſuetum eſt pueris, & melancholicis de nocte pavitantibus: qui ob eam cauſam proni jacentes, ne viſa occurrant mendacia, caput recondunt ſub ipſo pulvino. Cæteris eſt inſuetum qui maſcula virtute ſunt præditi, nec viſis falſò creditis exterrentur. Commoda autem quærunt ſomni benigni, quietis, & liberæ ſpirationis, ex decumbendi habitu naturali. Tantæ autem molis eſt conſuetudo ad prædicendum, ut vice ſit cujuſdam naturæ: adeo ut nulla cenſeatur egreſſio è natura, ſi nulla ſit ex conſuetudine. Sic dentium ſtridor atque colliſio, quæ dormiendo auditur à medico, ipſum metu non exterret, ſi ea ſit ægro dormiendi conſuetudo.

Delirium indicat.] Sicut omnis compoſitio indecora, quam facit diſſimilitudo inſtitutorum morum.

Et circa ventrem dolores.] Ac tum indecora compoſitio in eo jacendi habitu juſſa eſt & invita, tenſionis amoliendæ cauſa, & dolorificæ ſuſpenſionis vitandæ. Ac talis habitus decumbendi quo ſe componit æger, dolori ſedando, ſignum eſt diligentis ſui naturæ, potiùs quàm dementiæ: niſi fortè is dolor alvinus conſecutionem adferat mentis perculſæ, ipſiuſque delirii de quo ſunt poſitæ illæ prognoſes. *Palpitatio ventris in febre; facit inſaniam.* Et. *Umbilici dolores cum pulſu conjuncti; nonnihil paraphoricum præ ſe ferunt, nec ſuæ mentis ægrotum eſſe teſtantur.* Coac. 28. & 30. c. 11. lib. 2.

Sic

Sic in prognoſtico, ubi meliùs quàm in Coacis.

14 Εἰ δὲ καὶ γυμνοὺς τοὺς πόδας εὑρίσκοιτο ἔχων, μὴ θερμοὺς κάρτα ἐόντας, καὶ τὰς χεῖρας, καὶ τὸν τράχηλον, καὶ τὰ σκέλεα ἀνωμάλως διερριμμένα, καὶ γυμνά· κακόν· ἀλυσμὸν γὰρ σημαίνει.

Sin autem nudis pedibus, nec ita calentibus deprehendatur jacens: tum manibus, & cervice, cruribus item disjectis inæqualiter, atque nudis; peſtiferum. Anxitudinem enim denunciat.

Omnia quæ apparent & fiunt contra naturam morbi & ægri; peſtifera ſunt atque ſiniſtri judicii: præſertim ſi nulla ſit critica perturbatio, cujus excuſatio accipienda eſt etiam in alba urina, delirioque ipſo, dum itur ad criſin morbi acuti. Ergo ſi contra naturam febris acutæ, qua foris pariter atque intus caleſcunt eximiè quos occupavit; & contra ægri conſuetudinem qui ſapienter vitam inſtituit; pedes non ita calentes uti par erat, nudi appareant, ſic deprehenſi à medico; nec ulla ſuſpicio ſit commoti humoris ad criſin: talis jacendi habitus, grave intus malum ſubeſſe teſtatur, quod peſſimè & periculosè habet ægrotum. Cujuſmodi autem ſit malum, docebit recenſio hujus prognoſεως quæ ſic habet.

Sin autem nudis pedibus.] Quos, revoluta ſtragula, foras exponit, frigoris capiendi cauſa.

Nec ita calentibus.] i. Non dignè ſatis pro æſtu febrili quo incandeſcit æger, quem æquum fuerat toto diffundi corpore, omnibuſque artubus; ut ſanè diffundi ſolet in omni febre acuta bene morata. Secus ſit in lipyria & cauſo, ubi non eſt æqualis perceptio ardoris febrilis tam foris quàm intus: ſed inæqualitas magna, ubi ardent viſcera cum artubus alſioſis.

Deprehenditur jacens.] Priuſquam medicus ad ſpondam lecti acceſſerit, nec ejus præ-
6. Epid. ſentia urgeat ipſos velare, donec id faciundum præceperit ex dictatoris edicto. Ὕπνος ἐν-
part. 4. ψύχει ἐπιβεβλημένῳ. i. *Somnos inire opertum, & frigus captantem.* Talis eſt illa diſtinctio quam initio poſuit in deprehenſo habitu decumbendi de more ſani jacentis. Sic enim ait. Κε-
lib. 1. prog. κλιμένον δὲ χρὴ καταλαμβάνεσθαι τὸν νοσέοντα ὑπὸ τοῦ ἰητροῦ. i. *Decumbentem ægrum oportet deprehendi à medico.*

Tum manibus et cervice, cruribus item disjectis inæqualiter, atque nudis.] Ut ipſum tædeat omnis loci & omnis figuræ, cum falſi caloris in artubus tædio intolerabili: unde illa veniunt, disjectorum artuum & ſine cauſa nudorum, faſtidia. Sic enim apparent negligenter diſperſa & inæqualiter, ut omni ratione ſint omnium minimè ſibi placentis ægri, & ſua forte, ut ita dicam, contenti: ſed contrà ſibi maximè diſplicentis, & ſua tædia oſtentantis per impatientiam vel intolerantiam cujuſque figuræ & loci, quam ipſa declarat crebra mutatio.

Alysmum enim denunciat.] Hîc nomen Græcum retinui, quo utraque cauſa ægri jactati & anxii continetur. Ac neque anxitudo, neque jactatio, ſatis appoſitè, ipſa per ſe, naturam alyſmi ponit ob oculos: cujus utraque ſubeſt ratio in hac prognωſi. Eſt enim jactatio & anxitudo, unius alyſmi, qui ſuo complectitur ambitu τὴν ἄσην καὶ τὴν δυσφορίαν, quarum illa eſt anxii, hæc verò ægri jactati. Cauſæ in promptu ſunt. Nam cùm alyſ-
aph. 54. 7. mi nomen veniat à verbo ἀλύειν, quod eſt multarum rerum ſatagere, ſtudiaque ſua ſubinde ad res novas convertere, earum faſtidio quæ priùs placuerant: hinc nomen alyſmi tranſlatum ad ægros qui, ad punctum temporis, quæſitos faſtidiunt novos jacendi habitus.
prorrh. 44. Ejus faſtidii duplex omnino cauſa eſt: una quidem, ſtomachi proritatio atque morſus, à
lib. 2. feritate humoris, cum æſtu: altera autem, virtutis oppreſſio à corporis gravitate, ut nulla collocatio ei faſtidio ſit gratioſa. Cauſæ utriuſque ſigna ſunt ſyllogiſtica. Prioris quidem, nauſeabunda proritatio: alterius autem crebra jactatio, moræ impatiens, ſine nauſea. Itaque duplex alyſmus, diſtinctione cauſarum, nominari ſolet à Græcis; ille quidem ναυτιώδεις; hic verò ἀνέμετος. Utraque alyſmi cauſa, faſtidioſum parit habitum decumbendi, qui cernitur in artubus quoquoverſum ſubinde jactatis atque nudatis: tametſi præcipua jactandi cauſa, eſt virtus languida & oppreſſa: nudandi autem, febris ardens & lipyria. Sed plura de alyſmo ſcripſimus primo libro hujus operis.

15. Ἀνακαθίζειν δὲ βούλεσθαι τὸν νοσέοντα, τῆς νούσου ἀκμαζούσης· πονηρὸν μὲν ἐν πᾶσι τοῖσιν ὀξέσι νουσήμασι· κάκιστον δὲ ἐν τοῖσι περιπνευμονικοῖσι.

Sed reſidendi cupidum eſſe jacentem, dum viget morbus; peſtiferum quidem eſt in omnibus morbis acutis: peſſimum verè in peripneumonicis.

Ægro-

Ægrorum ſigna quæ in jacendo ſunt indecora, ſive illa morbi dominatu edantur invita, ſive injuſſa, virtute omni collapſa; quàm ſint terrifica, metu interitus vel dyſcriſiæ, ſuprà jam diximus. Hîc ponitur unum quod vel invitum eſt, vel affectatum. Invitum quidem, eſt indecorum, quod valet ad morbi atque doloris levationem, & ad comparandam dulcedinem. Affectatum verò eſt, quod ſponte fit ægri, nullo uſu vitæ quæſito, nec ulla dulcedine; ſed incitante alyſmo, vel etiam dementia præeunte qua tollitur omnis decori honeſtas. Sed tamen inviti, quàm affectati, conditio gravior eſſe ſolet. Eſt autem cupiditas crebrò reſidendi vel in peripneumonia, vel in acutis febribus quæ celeriter, vehementer, & continenter moventur. In peripneumonia, quidem invita eſt illa cupiditas reſidendi, ad vitæ uſum & ad dulcedinem quæſita ſic libertate ſpirandi. In acutis febribus affectata fortè quidem, ut mos geratur incandeſcenti cordi: certiùs autem, delirio & alyſmo. Quænam autem ſit ratio in eo jacendi habitu, indecoræ voluntatis aut neceſſitatis, & utra ægrotum habeat periculoſius; jam ad docendum aggredior.

Sed residendi cupidum esse jacentem.] Quem vel neceſſitas, vel indecora voluntas eò adducit. Ac neceſſitas quidem in peripneumonia & cordis æſtu, dum viget febris acuta. Indecora autem voluntas, quando non ſuæ eſt mentis, aut etiam deliciarum ergo, ubi collocatio indecora, nihil præ ſe fert mali, nec ſigno nec cauſa.

Dum viget morbus.] Quando ſymptomatum ſumma ſunt omnia, ac tum natura pepaſino dat operam, ſi bene res eunt: ſin minùs, acceſſio eſt cruditatis, ardoris, orgaſini, ac retro ſublapſa refertur ſpes medici.

Pestiferum quidem in morbis acutis.] Tum enim ſi crebrò ſtudeat reſidere, nec tamen ſit alacer in aſſurgendo, nec reſidendi potens; ſignum dat cordis incendio conflagrantis, & virium languidarum, quarum virtute eſt opus in morbi vigore, tam ad pepaſmum humoris morbifici, quàm ad ſalutarem habitum decumbendi. Aut ſi orgaſmo humoris ad cerebrum, dementia quædam ſit ægri tam indecorè jacentis, nec ulla ſpes criſis affulgeat a pepaſmo; id ſanè peſtiferum eſt, ac periculosè habet ipſum ægrotum. Nam deliciarum ſigna ſuſque deque habentur, niſi fortè mutatio ſit conſuetudinis atque morum.

Pessimum vero in peripneumonicis.] Quorum cognitio atque notitia ſic comparatur. Nam febris acuta ipſos exercet, ac ſpiritum crebrò ducunt, calidumque expirant, multùm jactati & anxii. Ac dolor eſt ſub omoplata, qui prorepit ad jugulum & ad mammam, cum pectoris gravitate. Ipſum verò adeſt non rarò delirium. Eſt autem peſſimus ille jacendi habitus in reſidendo, quem urget peripneumonia, potiùs quàm febris acuta: quoniam in ſpiratione difficili parva & crebra, quæ vitio accidit partium ſpirabilium, ſyſtrophica phlegmone obſeſſarum, graviora ſunt multò incommoda, majoraque tædia, & ſigna pejora; quàm in difficultate ſpirandi, crebra & magna. Hæc enim, duce tantùm ſit uſu adaucto, qui eſt in corde ab æſtu febrili. Ac perículoſior eſt ipſa difficilis ſpiratio à phlegmone partium ſpirabilium, quàm à creſcente uſu. Tum autem cùm eò ventum eſt difficultatis à phlegmone in pulmonibus quæ facit peripneumonicos, ut non niſi reſidendo & ægrè ſpiritum poſſint ducere: tum in anguſto ſpes eſt: quia ſpiritus, locum non habet introeundi, nec vapor fumidus exeundi. Hinc ſuffocatio eſt in propinquo. lib. 3. περὶ νούσων.

16 Καθεύδειν δὲ χρὴ τὴν νύκτα, τὴν δὲ ἡμέρην ἐγρηγορέναι· τὸ δὲ ἐναντίον, πονηρόν. ἥκιστα δ᾽ ἂν λυπέοιτο τὸ πρωῒ κοιμώμενος ἕως τοῦ τρίτου τῆς ἡμέρης. οἱ δὲ μετὰ ταῦτα ὕπνοι, πονηρότεροι.

Dormire autem noctu oportet, vigilare interdiu. Contrarium autem malo ſit ægri. Sed tamen is minimùm offendetur dormiens manè ad tertiam partem diei: qua exacta, ſomni omnes inde pejores.

Hactenus de omni habitu decumbendi atque jacendi. Quoniam autem potiſſimùm eò ſe comparat æger decumbendo atque jacendo, ut quieſcat, ſi potis eſt, vitæque afflictæ dulcedinem, laborumque ſuorum aliquam levationem percipiat: leges hîc poſitæ ſunt vigiliarum & ſomni, ad ineundam prognωſin de natura & conſuetudine dormiendi & vigilandi, ut illæ ſervantur aut immutantur in ea viciſſitudine actionum. Eſt enim conſuetudinis naturaliter inſtitutæ ratio, conſervatrix naturæ: mutatio autem egreſſæ naturæ de ſua præſcriptione, ipſius vera eſt labefactatio. Itaque prima lex illa de ſomno ſancita eſt à dictatore, ut idem ſit eodemque modo, ὥσπερ καὶ κατὰ φύσιν ξυνηθὲς ἡμῖν ἐστι. i. *quemadmodum naturaliter conſuetum eſt nobis.* progn. 12. lib. 2. Ubi Galenus hæc ſcripſit. Ἐπὶ τῶν Ἱπποκράτους χρόνων· οὐκ ἄλλο μὲν ἦν τὸ κατὰ φύσιν, ἄλλο δὲ τὰ ἔθη. i. *Hippocratis ſeculo, non aliud erat quod è natura eſt, aliud verò quod eſt de more inſtitutoque hominum.* Erat igitur conſuetudo, lege naturæ, dormiendi noctu, & vigilandi interdiu. Quæ cauſa eſt cur ita ſcriptum ſit in hac prognωſi. Dormiendum noctu, vigilandum interdiu: velut Latinè vertimus, Græcum ſecuti.

Dormire.] Somnum inire, vel in ſomnum ſolvi: exhauſto ſpiritu vigilando, cùm animi contentio eſt ad res gerendas, corporiſque labor in motu & ſenſu: cui ſpiritui reficiendo & inſtaurando, placida eſt opus quiete, quæ dono divûm gratiſſima ſerpit, ſubitque in vicem vigiliarum. Ac ſomnus ille qui animalitatis quiete abſolvitur, ceſſante motu & ſenſu, virtuti adjicit partium nutritiarum atque vitalium. Inde ciborum & ſanguinis coctio, tum copia vivifici nectaris corde repleto, veluti cornucopiæ: unde caloris & ſpiritus propagatio eſt ad cerebri

bri τὰ ἐνορμῶντα, quorum amplificatio comparata, hominem ſomno excutit, facitque alacrem in omni opere faciundo, qui ante ſomnum ſtare vix poterat, aut certè ſtando habebat conniventiam veternoſam, juxta illud Hippocratis. 6. Epid. part. 4. Ὕπνος ἑδραῖος ὀρθῷ νυσταγμός. i. *Somnus profundus ſtantem nutare cogit.*

Noctu oportet.] Quoniam conſuetudo eſt naturaliter inſtituta dormiendi de nocte. Ac talis conſuetudo, ut naturam indicat bene moratam: ſic ipſam reficit, recreat, & conſervat. Denique omnis præſcriptio atque norma naturæ, ſpectatur in conſuetudine illa, quæ in ſecunda valetudine κατὰ φύσιν, i. *naturaliter* adhibetur: quod noſter præceptor vocat τὸ ξυνηθὲς κατὰ φύσιν, ubi de ſomno agit. Eſt autem naturalis, vel naturali jure fundata conſuetudo dormiendi noaph. 1. 2. ctu; idque tum per ſe, tum ex eventu. Ac per ſe quidem: quia in nocte præcipua eſt ſomni cauſa. „ Ut enim nativus calor, foras vel intrò viam affectat: ſic inclinatio eſſe ſolet vigi- „ liarum aut ſomni. At noctu calor intrò recurrit, hoſtilium tenebrarum appulſu. Contrà idem calor interdiu, foras excurrit cum ſpiritu, excipiendæ cauſa lucis amicæ, familiaris, atque, ut ita dicam, congeneris. Eſt enim res quælibet, ſuo quæque ſimili conſocialis. Ex eventu autem naturalis eſt etiam conſuetudo dormiendi noctu: quoniam impetrata quiete laborum, per noctem ignavam exhauſti fontes replentur ſuo vitali nectare: unde ſomniferis epulis cerebrum recreatur atque reficitur, ſuaque fundit ad vitæ uſus τὰ ἐνορμῶντα.

Vigilare interdiu.] Somno ſoluto, ſenſus acerrimos integerrimoſque habere, ſenſilibus quemque ſuis excipiendis: idque interdiu, quo tempore copia eſt τῶν ἐνορμώντων in cerebro, ad movendum & ſentiendum. Ipſa verò tum ſponte ſua, non minùs quam noſtra, præſtò ſunt negociis obeundis quæ abſolvuntur dianœa, motu, & ſenſu.

Contrarium autem malo fit.] Quoniam magna eſt è natura egreſſio, tum ipſius adeo naturæ perverſio in nocturnis vigiliis & ſomno diurno. Non enim par eſt ratio diurnæ quietis atque nocturnæ tam in neceſſario dormiendi uſu, quàm in cauſis ſomniferis. Eſt autem contra naturam, calorem cum ſpiritu intrò cogi ad ſomnum diurnum; qui naturaliter horis diurnis foras excurrit, vigilandi cauſa. Quinetiam tum bilis ferveſcit, ac viſcera incandeſcunt æſtu 6. Epid. part. 5. caloris, in cibi vacuitate. Scitum eſt illud Hippocratis. Πόνος τοῖσιν ἄρθροισι, καὶ σαρξὶ σῖτος· καὶ ὕπνος σπλάγχνοισι. i. *Exercitatio eſt artuum, atque carnium cibus, & ſomnus viſcerum.* Atqui naturalis conſuetudo exercendi corpus & artus, interdiu; quod propriè eſt vigilare: dormiendi autem noctu, à cibo. Nam cibi & ſomni ſocietas, concordia eſt ad ſalutem: alterutrius autem, ſine altero; maleficentia. Ergo diurni ſomni maleficentia eſt, etiam in dormiendi neceſſitate illius qui vigilavit noctu: quoniam ad dormiendum interdiu, non ſuppetunt naturales cauſæ aph. 15. 1. ſomniferæ, quas habet in promptu is cui de nocte ipſas ſuppeditat calidus venter cum cibo & potu. Sic ventres hyeme, natura ſunt calidiſſimi, & ſomni longiſſimi; amborum naturali quadam ſyntimoria. Ubi Galenus longinquitatem ſomni nocturni ſtatuit in longa nocte hyberna.

Sed tamen is minimum offendetur dormiendo ad tertiam partem diei.] i. Quòd ſi contentio animi, fortiſve cura, aut ſæva quædam moleſtia ſomnum ademerit; nec placidam membris dederit noctu quietem; & jam exacta nocte, vel mentis tranquillitas, vel ipſa doloris levatio, aut febris remiſſio, albeſcente jam die, partem aliquam diurnæ quietis impertiat, loco nocturnæ; minimùm offendetur, minimumque in commoda ſua peccabit, ſi beneficio ſomni fruatur, donec dormiendo exegerit tertiam partem diei quæ eſt horarum quatuor lucis diurnæ, ab hora ſexta matutina uſque ad decimam. Hæc enim pars diei qui abſolvitur horis duodecim, præ ſe fert analogiam veris; quo tempore ſomni ſunt longi: quemadmodum me2. Epid. parte 1. ridiana, æſtatis; & veſpertina, autumni. Ac ſanè illis diei partibus, humorum dominatu homines pro ſe quiſque tenentur; manè quidem, ſanguinis; meridie, bilis; veſperi autem, nigri humoris. Nam tenebrarum eſt pituita. Sic in humoribus animalium, mutua quædam ineſt movendi & quieſcendi viciſſitudo. Hinc veniunt paroxyſmi morborum. Quoniam autem prima diei parte, ſanguis in motu eſt, nec dum etiam lucis tantus eſt ſplendor, tantâque, ut ſic dicam, fulgetra, ut ad ſe magna vi rapiat calorem & ſpiritum; propterea levis offenſio eſt, ſi tum intus maneat & intrò cogatur, cum ſanguine gratioſo qui ſomnum ſuavem conciliet. Ut majori beneficio ſit apponendum in neceſſario ſomni uſu, matutinis horis dormire; quàm maleficio, ſanguinem & calorem, contra naturæ conſuetudinem, denuo ad viſcera curſum reflectere. Eſt illud quidem poſitum in more inſtitutoque naturæ, ut ſi quis expletus ſomno eoque ſolutus, ipſum denuo manè inſtauret, dormiatque ad multam lucem; ea profectò incommoda experiatur quæ à diurno diuturnoque ſomno importari ſcripſit præ- lib. 2. acut. ceptor his verbis. *Ut fortis vigilia, cruditatem parit potionis & cibi: ſic diuturnior ſomnus & arctior* διαλύει τὸ σῶμα, καὶ ἑφθότητα, καὶ καρηβαρίαν ἐμποιεῖ. i. *corpus reſolvit, elixat, capitis gravitatem parit.* Sed tamen peccatur graviùs vigilando in cruditate, quàm dormiendo interdiu. ibid. Quæ res adduxit Hippocratem, ut ſomnum diurnum, tanquam nocturnum, iis præſcripſerit ineundum qui contra conſuetudinem ſe prandii epulis invitarunt.

Qua exacta, somni omnes inde pejores.] Sunt quidem pejores & graviores quàm matutini, vel, ut verbo abſolvam, omnino mali ſunt meridiani & veſpertini ſomni: quia tum elangueſcit corpus velut elixum atquæ turgidulum ſimul cum capitis gravitate: ob eam ſanè cauſam, quòd calor & ſpiritus, invita luce, abripiantur intrò, ubi cum viſceribus incandeſcunt æſtu: cui quidem malo, gravius illud adjicitur quod ſubeſt intus à bile coacta, vel à nigro humore. Ut verè videar illud dicturus de ſomno meridiano, quod ſcripſit Virgilius de autumno peſtifero,

Corrupitque lacus, infecit pabula tabo.

Eſt enim mira vis corrumpendi & inficiendi corpora, humores & ſpiritus, in ſomno diurno.

17 Κάκιϛον δὲ μὴ καθεύδειν μήτε ἡμέρης, μήτε νυκτὸς. ἢ γὰρ ὑπὸ ὀδύνης τε καὶ πόνου ἀγρυπνοίη ἄν, ἢ παραφρονήσει ἀπὸ τούτου τοῦ σημείου.

Peſtiferum autem eſt non dormire nec interdiu, nec noctu. Aut enim à dolore atque labore ſic vigilaverit; aut, de hoc ſigno, ſuæ non erit mentis.

Quemadmodum vita hominum, vigilando & dormiendo ad ultimum uſque diem inoffenſo curſu exigitur: ſic magna vitæ offenſio eſſe ſolet, quando vigiliarum & ſomni viciſſitudo nulla eſt in morbis acutis. Ut igitur nihil æquè facit ad ſalutem & nihil apparet in morbis acutis, atque ſomni benignitas, & vigiliarum viciſſitudo: ſic vigiliarum aut ſomni vacuitas peſſimè, ſi quid aliud, habet ægrotum. Ac ſomni aſſidui non ita pridem incommoda ſunt adducta. Sed vigilandi aſſiduitas ut ſigno & cauſa medicum exterret metu, in hac prognoſi docetur his verbis.

Peſtiferum autem est.] Græcè eſt κάκιϛον, i. *peſſimum*, quod ſcilicet maleficentia cæteris omnibus antecellit, nec cæterorum ſignorum bonitate vinci ſe patitur, neque adducitur ad bene merendum; niſi dum inſtat criſis: proptereàque illud κάκιϛον, vertendum duxi *peſtiferum:* quoniam illa ſomni vacuitas non rarò mihi viſa eſt mortiferè ipſos habere quorum ſigna cætera videbantur ἀμφίδοξα.

Non dormire noctu, nec interdiu.] i. Nullam partem neque nocturnæ, neque diurnæ quietis habere, nec poſſe oculis aut pectore noctem accipere in ſumma dormiendi neceſſitate.

Aut enim a dolore.] Ut nulla ſit curarum & ſtudiorum excuſatio quæ adimant membris quietem in morbis acutis: ſed ipſe dolor in cauſa ſit cur ſomnus iniri non poſſit: quoniam in doloris cruciatu fiat acrior phantaſia, unde omnia ſenſoria excitantur ad vigilandum, denegata ipſis quiete.

Atque labore sic vigilaverit.] Occupata natura cauſis morbificis acutorum morborum qui perpetuam habent ἐπίδοσιν, vireſque acquirunt eundo, remiſſionis expertes. Inde utrumque genus alyſmi, cum intemperie ſicca & calida cerebri, tetroque vapore ſomnifero, ſine ulla tranquillitate mentis. Nam vapor ille fumidus, non eſt conciliando ſomno idoneus: ſed potiùs excutiendo. Itaque ſic à labore vigilat qui dormire non poteſt. Cernitur autem labor in perturbatione, intemperie, & fumido illo vapore qui certè vigiliarum feracior eſſe ſolet quàm ſomni.

Aut, de hoc signo, suæ non erit mentis.] Nam perturbati animi facilis tranſitus eſt ad ipſam phrenitidem, quam facilè concipit cerebrum ſiccum & calidum: ſicut infertur facilè ab anathymiaſi tetra & effera. Poſitis autem magnis his tribus, ut oriunda quoque ſint magna, neceſſe eſt. prorrh. 5] l. 1. 1.

TRACTATUS SECUNDUS,

DE TRΩMATIS.

AC PRIMUM DE PERTUSIONIBUS CAPITIS.

Ὁκόσοισι κρόταφος τέμνεται. σπασμὸς ἐκ τῶν ἐναντίων τῆς τομῆς ἐπιγίνεται. Caput I.

1 *Quibuſcunque tempora præciduntur; convulſio incidit è diverſo partis præciſæ.*

Fuit illud inſtitutum præceptoris in eo libello quem aureis dignum literis accuratè ſcripſit, ad lauream, de capitis pertuſionibus ſive trωmatis; primum naturam explicare capitis pertundendi, ac demonſtrare; quod hominum capita, ſimiliter non ſunt affecta nec conſtituta ſive coagmentata: ut ex perſpicientia ſingularum capitis partium, in ſuo cujuſque temperamento, complexione, connexione, & ſitu; omnium pertuſarum dignotio, prævio, atque curatio cuique propria comparetur in ſpecie & idea. Sunt enim alia, ſpecie & idea, futurarum trωmata, quàm cæterorum capitis oſſium. Sunt item alia temporum, alia frontis, alia ſyncipitis, alia quoque occipitis. Atque inter ipſa, ut magna eſt diſſimilitudo: ſic etiam magna in ſingulis; ut ſcilicet propius longiuſve abſunt à ſua quæque futura. Ergo nec eadem, nec ſimilia, nec æqualia ſunt oſſis cujuſque trωmata, quæ vel pari jactu, ictuve pari aut lapſu inferuntur, ſecando, fiindendo, collidendo, & effringendo: quia non idem eſt τὸ ἐπιδεκτικὸν cuilibet trωmati pariter atque ſimiliter excipiendo. Non enim ſecari poteſt ſutura telo, quantumlibet exacuto, quin ei ſectioni adjuncta ſit comes fiſſura, proptereaque contuſio. Nam quicquid finditur, idem una contunditur. Ex quo evenit ut fauciatus homo in pari

pari periculo ſit corrupti oſſis à contuſione, atque humoris qui ad membranam deſcendit, exitum verò non habet. Ergo magna vis eſt τῆς ἀποδεικτικῆς ad ineundam τεκμάριον cognoſcendi, prævidendi, atque curandi. Sic puerorum oſſa, ejuſmodi ſunt temperamento, ut pertuſa putreſcant facilius quàm juvenum atque hominum conſtantis ætatis. Sic etiam ſynciput ſauciatum, periculoſiùs habet ægrum, quàm occiput: idque tam oſſe corrupto, quàm humore qui ad membranam deſcendit, eamque irritat, & inflammationes movet lethales. Ut igitur oſſa tenuiora, minùs reſiſtunt ictui mitiori, quàm craſſiora validiori: ſic eorum fracturæ, faciliùs & celeriùs mortem inferunt, quàm craſſiorum. Eſt quidem fatalis ad interitum, utraque cauſa interitus, fractura ſyncipitis, pari ſpecie & idea, quæ in occipite curationem recipit. Tum ſi moriendum ſit ægro ab omni parte capitis fiſſa, inciſa, contuſa, effracta; vitam is finiet die ſeptimo, cui læſum eſt ſynciput: qui eam protrahet ad decimumquartum, fronte pertuſa, ſicut idem ad vigeſimum, occipite violato.

Connexionis autem varietas & futurarum poſitus, magno Hippocrati mentis errorem non attulit in judicanda τῷ λόγῳ fractura, ex ictu & telo: tum ex iis ſignis quæ non niſi oſſe fracto eveniunt. Sunt autem; oculos caligare, obmuteſcere, ſopoſari, concidere, bilem vomere; tum ſanguinem per nares aureſve exire. At certe ſenſum ipſius decepit in exploranda τῷ ἔργῳ. Inde cavit ſedulò ne quis deinceps eadem ratione deciperetur, qua ipſe fuit deceptus. Sic enim ſtatuit de futurarum poſitu, ex capitis projectura utraque; antica, poſtica; vel neutra, vel altera: ut facillimum ſit judicare cuivis ipſo ſpecillo, quod explorandi cauſa demittitur; ſitne fractura, an verò futura ubi aſperitas oſſis percipitur, quod natura eſt læve ac perpolitum, ὁμοχρεῖν Græci vocant. Eſt autem futura omnis, rimoſa & aſpera: propterea que ſenſum & mentem fallit ſimilitudo ejus cum rima, quando inciſa finditur, unaque contunditur. Ac ſenſum quidem, in artificio explorandi, viſu & tactu. Ipſam verò mentem in iis quæ tantùm ratione nituntur. Sunt enim ſigna fracti oſſis prædicta, æquè ſectionis atque fiſſuræ. Ut admirabile ſit præceptoris judicium, quod ille non ἔργῳ nec λόγῳ etiam de ſignis & cauſis morbificis comparavit: ſed tantum ex proprietate partis ipſius ſecando contuſæ. Nec verò futuræ modiolum admovendum ſuaſit, quo excidatur os ipſum quod ſuo circumactu complectitur, ut vacuetur humor qui ad membranam deſcendit, aliterque inde non exit: periculoſum enim propter inflammationem & cerebri concuſſionem; unde non rarò humi procumbunt apoplectici, qui ea parte ſecantur. In vicino id faciundum præcepit, ne ſauciatus pereat qui curationem admittit. Omnis enim pertuſio non inſanabilis, evadit mortifera vel oſſe corrupto, vel inflammata meninge. Inflammationem arcet vacuatus humor oſſe exciſo primis diebus, nec ultra triduum; præſertim ætate. Oſſium vero quæ vel pertundendo denudantur, vel ope chirurgica; ſic comparata eſt ratio, ut nullum ferant liquorem, unde corruptio in metu eſt: ne vinum quidem ulceribus valde propicium; quòd ejus complexione liquida graviùs offendantur, quàm temperamento ſicco juventur. Tum in calvaria, ſic nata ſunt oſſa, ut qua eorum parte eſt diploë, inflammatio & empyema locum inveniat, omniaque carnis ipſius mala ſuſcipiant. Sed tamen inter ipſa hoc intereſt, quòd cætera quidem omnia, inflammationem ſuſcipiant à rheumate conſiſtente; nulla verò à rheumate concitato quod ſola frons excipit, & inflammatione tentatur. Hæc enim ſola omnium continetur propagatione, productione vaſorum, & ſitu. Ac proinde huic ſoli lenientia ſunt in uſu, non repellentia, dum in metu eſt inflammatio: quo tandem ſublato, lenientibus abſtinendum, privilegio nudati oſſis ferramento aut telo. In cæteris, dum rheuma conſiſtens adeſt, à ferramento quod ſecuit carnem, amplificandi cauſa ulceris, vel oſſis nudandi, cataplaſma ſuperponitur ex farina hordei torrefacti, exactè cocta in oxymelite. Reliquum curationis tempus exigendum ſiccando & detergendo pulviſculis quos inde vocant cephalicos. Et quoniam ſectio ipſa modiolo viam munit, qui principatum obtinet in curando: tum autem ad alia quoque neceſſaria eſt, quæ facienda ſunt neceſſariò ad bene convenienterque curandum.

Hîc prima quæſtio eſt de ferramenti uſu; locone omnibus adhibetur calvariæ capitis partibus: ut jure adhibendum ſuadet ipſa trωmatis inflicti conditio. Ac ſuper ea quæſtione, hæc viſa eſt præceptori ratio judicandi, quàm poſuit in hac prognωſi. Eſt igitur cardo libri de capitis pertuſionibus. Quòd hominum capita ſimiliter non ſunt affecta κατὰ ταὐτὰ, i. *eadem compagine* quæ ἐν τῇ κράσει καὶ συστάσει, i. *temperamento & complexione* conſiſtit: nec verò futuræ omnium eodem ſunt loco; unde varia eſt capitum conformatio. Atque illa propoſitio τεκμάριον planè continet διαγνώσεως, προγνώσεως, καὶ θεραπείας.

Quibuscunque tempora præciduntur.] Quod eſt ejuſmodi ac ſi diceret. Partium diſſimilitudo inter ſe, non eandem omnium curationem admittit: propterea non ubivis partium, ſectioni eſt locus, quoties eam jure trωma ipſum requirit. Ut enim excidendi cauſa oſſis pertuſi, vel in conſpectum adducendi; quantum ipſius læſum eſt, tuto aperitur cutis & caro, ubicunque telum inſederit: tamen ea ſectio inter muſculos qui tempora continent, metum adfert eorum ſymptomatum quæ proferentur mox.

Ergo. Quibuscunque.] Omnis naturæ, ſexus, ætatis: ut catholicum ſit quod docetur.

Tempora.] i. Muſculi temporales qui tempora ipſa continent, quæ oſſium tenuitate, vaſorum amplitudine; ſubjacentis cerebri ubertate, nervorum & muſculorum virtute, graviſſimis malis objecta ſunt, tam intrà, quàm extrinſecus, præter cæteras partes capitis & calvariæ. Ibi enim crudeliſſima eſt cephalalgia. Ibi facillima omnium cerebri ſympathia. Hîc mitiori ictui non tam reſiſtitur, quàm alibi telo ingenti quod validæ vires contorquent. Hîc trωma eſt inſanabile, cujus quidem alibi ſperabilis foret ſanatio. Denique nulla ſunt graviora mala quàm quæ temporibus à trωmate inferuntur. Nam de anatome temporum ſuprà jam diximus.

Præ-

Præciduntur.] Ferramento chirurgi, vel inimico telo. Ac ferramento quidem, ut læſum os in conſpectu ſit, quod latebat: tum ut exciſæ cutis anguſtia, latiùs aperiatur. Quod etiam ſinuoſo ulceri, rotundo atque prætumido faciundum: idque audacter ubivis partium ſauciatarum capitis: non tamen in muſculis quæ tempora continent. Illic enim ſectio metum adfert ſymptomatis quod ponitur in hac progn. ſi, aliorumque quæ mox dicentur. Eſt autem

Convulsio.] i. Injuſſa collectio muſculorum, maxillam huc illuc moventium, quæ ἀκύρως convulſio eſt: quia non fit imperio cauſæ convulſificæ quam induit pars convulſa, videlicet tenſionis ob vacuitatem vel nimiam abundantiam: ſed inſita quadam movendi potentia partis collectæ, non quidem invitæ, ſed tamen injuſſæ: quoniam ſua ſponte illæſa movetur, non noſtra, ut olim. Firmiſſima enim ſecuritas eſt, quòd, ut jam dixi aliàs, ea conditio eſt naturaliter inſita muſculorum congenerum vel antagoniſtarum qui ex æquo certant magnitudine, virtute & numero; ut ſi alterutrâ laxentur, ſiniſtrâ aut dextrâ; è diverſo injuſſi, & nobis invitis, colligantur. Ea collectio quæ firmiter fixa eſt atque immota, maxillam prohibet omni officio. Præciſio autem partis, contractionem adfert, non quidem articuli quem movebat, cui non præeſt ampliùs, ab eo exciſa: ſed ipſius nervi & muſculi qui proximè abeſt à cerebro. Hinc veniunt ſæva magis & citæ mortis funeſtiora mala, quàm quæ luxatâ maxillâ, ex oris hiatu accidere narrat Hippocrates, ob temporalis muſculi tenſionem, quæ inflammationem, ex eo cruciatu doloris conceptam, cerebro vicino impertit: unde ipſum dementiæ metum adfert à febre aſſidua. Tum inde naſcitur fera bilis; ipſaque adeo tenera & recèns preſſa cum adipe caro liquitur: quod certè liquamen cum bile prorepit ad eam partem quæ, ſocietate cum cerebro, cæteris antecellit. Eſt autem ſtomachus νευρωδέστατος, propterea-que ſenſus acerrimi. Ex quo evenit, ut merè bilioſis & paucis ſoleat ferri alvus: & ſi vomitio fortè cietur, merum eſt quod evomitur. Tales vitam finiunt ad circiter decimum morbi diem. Quæ cùm ita ſint à tenſione muſculorum crotaphitarum; quidni eorum præciſio, nervique ipſius, cerebrum contingentis, & ſua contractione dolorifica, & inflammatione oborta, majorem in cerebro febrem accendet, quæ conſecutionem adferat ſymptomatum graviorum, quàm ipſa tenſio inferre ſolet? Nam ſi ea veniunt alteratis muſculis vel diſtentis, ut viſum eſt præceptori; quæ major tenſio eſſe poteſt, vel acrior alteratio, quàm ea quæ nobiliſſimi omnium, fortiſſimique muſculi ſectione infertur, proximè ipſum cerebrum & meningem?

Sed convulſionem è diverſo partis præciſæ, ideo ſcribit accidere: quoniam eò perverſio eſt maxillæ, à muſculorum ipſam moventium, injuſſa quidem nobis, non tamen invita ſibi collectione, convulſifica omni cauſa vacantium. Sed præciſorum contractio eſt, cerebrum verſus, tum læſione ipſa, tum ſocietate & vicinia principatus æquè afflicti & inflammati. Eſt enim principatuum & ſubjectarum partium, imprimiſque vicinarum & ſociarum, faciliſſima omnium ſympathia & ſyntimoria. Nam mutuò ſe afficiunt, mutuaſque tradunt operas in ægri perniciem, ut ſuprà oſtendimus. lib. περὶ χυμῶν.

Ex quibus efficitur verum eſſe, quòd hominum capita ſimiliter non ſunt affecta κατὰ ταῦτα, i. eorum quæ oſſa conſtituunt, & quæ ipſa continent pari & ſimili complexione: ut ſi ferramento ſit opus ad ſecandum, vel oſſis, quod læſum eſt & in occulto latet, nudandi cauſa, quò in conſpectu ſit; vel cutim & carnem latiùs aperiendi, ſecurus periculi, tutò id faciat medicus in omni calvaria, quod in temporibus tentare non auſit.

2 Ὅσοισιν ἂν ὁ ἐγκέφαλος σεισθῇ καὶ πονέσῃ πληγεῖσιν, ἢ ἄλλως πίπτουσι· παραχρῆμα ἄφωνοι γίνονται, καὶ οὔτε ὁρῶσιν, οὔτε ἀκούουσι, καὶ τὰ πολλὰ θνήσκουσι.

Quibus concuſſum eſt cerebrum, doluitque percuſſis aut lapſis; continuò voce capti non vident, nec audiunt, ac ferè moriuntur.

Ut ossium capitis inter ſe diſſimilitudo κατὰ ταῦτα in iis quæ ipſa conſtituunt & in iis quæ continent atque connectunt, ſanationis viam illi demum præmonſtrat qui tenet eorum notitiam, nec ipſum aberrare ſinit à ſcopo: ſic leges prudentiæ ipſi præſcribit in opere faciundo, quod cætera quæ adhibentur, virtute curandi præcedit. Eſt autem ratio excidendi oſſis modiolo ſive ſerra rotunda, quæ tantum oſſis adimit, quantum circumactu ſuo complectitur, vacuandi cauſa humorem qui ad membranam deſtillat; exitum verò non habet niſi per illud foramen quod fecit modiolus: quod niſi eſſet, funeſta inflammatione, membrana & cerebrum occuparentur. Ex quo evenit ut ampliores fracturæ, minùs periculoſæ ſint quàm exiles atque minùs anguſtæ: tum quia ſubitò in conſpectu ſunt, nec accuratam requirunt induſtriam medici anquirendo, unde non raro fallitur: tum quia hîc non eſt operæ precium excidendi modiolo quod in minutulis eſſe ſolet, non abſque ſalutis periculo, ſi is qui ſerram adhibet, ſecandi non ſit peritus. Quale autem periculum ſit in promptu; hoc loco docetur his verbis.

Quibus concussum est cerebrum.] Percuſſo capite, gravi telo atque obtuſo quod validæ vires contorſerint; vel etiam læſo capite quod præcipiti lapſu in ſaxum ex alto conciderit: vel etiam ſi excidentis modioli repentino & gravi appulſu cerebrum opprimatur ab imperito chirurgo qui contingenter circumagendi finem non fecit, donec ipſe modiolus apprimendo,

do, repentè violenterque ad membranam cerebri penetrarit. Hoc enim pertinet ad cerebri concuſſionem quam ipſa facit violenta oppreſſio: ſicut & cæterorum caſuum qui cerebrum ipſum commovent, quod Galli vocant *esbranler & choquer.* Non enim concutitur cerebrum niſi lapſu, inimico telo, aut ferramento chirurgi, perperam & inconſideratè ſecantis: nec alia eſt ratio concutiendi extrinſecus, unde mala veniant quæ ponuntur in hac prognoſi. Nam ea concuſſio quæ infertur manibus capite apprehenſo, nihil habet ejuſmodi, nec cerebrum concutit, alliditque calvariæ: niſi fortè id priſcam amiſerit ubertatem quæ totam calvariam occupabat. Talis concuſſio locum habet in exploranda puris copia, quod empyema pulmonis in thoracem effudit. Ergo in cerebri ubertate nulla eſt ejus ad galeam ſuam alliſio, dum ipſa manibus apprehenſa concutitur. Sed alia cerebri concuſſio eſt ab iis quæ intrà ſunt & intus lædunt, ut cæterarum partium quæ communi officio dicatæ ſunt atque quodammodo conſecratæ, quibus id ſtudium eſt concutiendi pro ſe cuique, ut ea excutiant à quibus læduntur. Pertinet enim ad cerebri concuſſionem ſternutatio: thoracis atque pulmonum, tuſſis: ventriculi autem, ſingultus. Atque illa concuſſio, victricis naturæ eſt proritatæ, ſi concutiendo excutiat quod ſibi moleſtum eſt. Sin autem naturæ potens eſt cauſa morbifica quæ intus lædit, exempli cauſa, in cerebro, concuſſionis irritæ ſymptoma erit convulſio epileptica, quam mox excipiet apoplexia. Sed ſatis jam de concuſſione, cujus hîc nomen improprie video uſurpari pro cerebri contuſione quæ ſemper eſt ſymptomatica: ut vera concuſſio cerebri, eſt quidem ejus proritati, ſed tamen potentis moleſtiæ proritantis. Ac ſanè illa contuſio cerebri, contuſi capitis non ſemper eſt ſocia neque comes: multùm enim refert, ſitne contuſum caput, an cerebrum; ut partes illæ multùm inter ſe differunt. Nec verò liber ille Hippocratis quo pertuſi capitis cauſæ omnes, ſigna, differentiæ continentur, ullam proponit pertuſionem cerebri, ſanationis ergo: ut in pertuſo capite. Eſt enim funeſta omnis pertuſio cerebri, nec ullam requirit induſtriam medici. Atque ut paucis dicam quid inter capitis & cerebri læſiones interſit: eſt quidem cephalalgia, capitis; catoche ac delirium, cerebri; tremor autem, nervorum principii. Ergo non quoties caput contunditur, unà etiam cerebri contuſio eſt, quin ea veniant mala quæ hîc ponuntur. Sunt autem in promptu, patentque omnibus ad viſendum, quoties fortis percuſſio eſt, aut lapſus ex alto ad perpendiculum, vel etiam temeritate chirurgi modiolus magna vi apprimitur cerebro, ipſumque contundit.

pror. 56. lib. 2.

Doluitque.] Græcum illud, πονέσῃ, ſenſionem oſtendit concuſſionis quæ potens eſt cerebri, multùm propterea in officio laborantis, vel potiùs eo carentis: idque ad tempus, vel in perpetuum; ut cauſæ morbificæ, & offenſionis eſt magnitudo. Id ipſum declarant quæ ſequuntur.

Percussis.] Fortiter telo gravi deſuper ad perpendiculum, ſive κατ' ἴξιν de induſtria: tum ea parte capitis quæ facilè pertundatur.

Aut lapsis.] Caſu vel jactu, qui vel ex alto rectà ceciderunt in caput ad ſaxum, vel qui pari jactu in caput; ſimiliter ut Pyrrhus & Æſchylus conciderunt.

Continuo.] Ad punctum temporis: non ut in corde avulſo, quod etſi principium eſt vitæ: tamen principatum non habet ſenſus & motus, ut cerebrum. Itaque contuſo cerebro, ceſſat continuò animalitas: quæ avulſo corde, aliquantiſper manet.

Voce capti.] Græcè eſt ἄφωνοι: quorum ἀφωνίας, i. *vocis amiſſio* venit διὰ τὴν ἔκλυσιν νεύρων καὶ μυῶν φωνητικῶν, i. *exoluta omni virtute nervorum & muſculorum vocalium,* partim moventium in thorace, ad ἐκφύσησιν, i. *ad efflationem:* partim modulantium in larynge & epiglottide. Sunt quidem aliæ cauſæ τῆς ἀφωνίας, alibi jam explicatæ, de quibus nihil appoſitè ad hunc locum. Quæ autem propria eſt hujus loci, eò certè fuit, quòd ibi, collapſo imperio voluntatis à cerebri concuſſione, motus & ſenſus vacatio eſt, inopia τῶν ἐνορμώντων, quæ non mittuntur amplius, ut ſolebant: ſed retrahuntur ad cerebrum, ubi concluſa manent, atque non rarò pereunt. Eſt enim cerebrum, ſedes ac domicilium voluntatis καθ' ὁρμὴν καὶ κατὰ προαίρεσιν, i. *ab inſtinctu & electione,* cui morem gerunt τὰ ἐνορμῶντα, movendo & ſentiendo.

Non vident.] Senſu amiſſo, cum vitio τοῦ αἰσθητηρίου, i. *ſenſorii.* Ac ſenſus quidem amittitur, collapſa parte illa cerebri unde videndi vis manat: tum etiam viſifico ſpiritu interclufo. In vitio eſt ipſum ſenſorium, turbato nitore omnium membranarum, imprimiſque autem pupillæ, & conſpurcato ſplendore trium humorum, maximè verò cryſtallini, & lumine oculorum proprio caliginoſo. Ex quibus efficitur ut ipſa τὰ ὁρατὰ, i. *ſenſilia,* quæ ſunt aſpectabilia, neque à ſenſorio excipiantur, neque à ſenſu videndi percipiantur.

Nec audiunt.] Quoniam ab eadem cauſa obſurdeſcunt, qua occæcantur. Eſt autem auditus privatio, non impedito quidem appulſu τῶν ἀκουστῶν, i. *audibilium:* ſed non excepto, culpa auditorii, quod eſt inſitus aër, nunc impurus & craſſus; neque percepto ab audiendi ſenſu: ob vitium partis illius pertuſæ, ubi eſt ipſa facultas atque potentia audiendi.

Ac fere moriuntur.] Si quod ſubſidit cerebrum, à concuſſione non ſtatim conſurgat. Tum enim tranſitus eſt de aphonia in apnœam quæ eſt privatio ſpirationis, unde vitalis caloris ſuffocatio eſt atque extinctio; proptereaque mors ipſa. Nec verò ſpirandi neceſſitas, nervorum vim excitat ad functionem ſpirabilem: quoniam pariter illi ſunt exoluti cum cerebro: tum ſpiritus animalis omnino exitu prohibetur, cujus ubertas exhauſta eſt, ut nihil reliquiarum ſuperſit. Itaque omni animalitate collapſa in virtute, facultate, & ſpiritu; moritur apoplecticus, cui concuſſum cerebrum ita ſubſidit, ut non inde conſurgat. Nam ſi conſurgeret; maneret ſperabilis vitæ ſalus: & homo voce captus, occæcatus & ſurdus, ad ſe rediret. Hæc autem ſcripta ſunt περὶ τῶν ἀναγκαίων apud Hippocratem.

lib. 1. περὶ νούσων.

3 Ὅσοισι

3 Οἷσιν ὁ ἐγκέφαλος τιτρώσκεται· πυρετὸς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, καὶ χολῆς ἔμετος ἐπιγίνεται, καὶ ἀποπληξίη σώματος· καὶ ὀλέθριοι οἱ τοιοῦτοι.

Quibus cerebrum vulneratur; iis ut plurimùm febris, & bilis vomitio incidit, & corporis apoplexia: tales autem ſunt deſperati.

Superiore progn*o*ſi argumenta ſunt ἀναγκαῖα, i. *neceſſaria* cerebri concuſſi, videlicet vocis amiſſio, cæcitas atque ſurditas: ἐνδοιαστὰ verò, i. *poſita in incerto*, cùm ſcilicet propoſito metu, & in ſpe anguſta, nondum tamen ad ultima ventum eſt. Ut enim cerebrum ictu lapſuve concuſſum, mox eò conſurgit unde ſubſidit, aut manet collapſum; ita vocem recipit ſauciatus quam ex eo caſu amiſerat, aut in perpetuum voce captus jacebit. Quæ ratio præceptorem adduxit ut ſcripſerit. Ac fere moriuntur. Ut igitur ſigna illa ſunt διαγνωστικὰ ἀναγκαῖα: ſic è diverſo, προγνωστικὰ ἐνδοιαστά. Hîc autem contrà, ponuntur ea quæ ſunt κατὰ διάγνωσιν ad id de quo dicuntur ἐνδοιαστὰ, nec ſemper ἐπιγινόμενα· κατὰ δὲ πρόγνωσιν, ἀναγκαῖα. Nam vulnerato cerebro, nec ſemper, nec ſoliùs vulneris propria ſunt, neque ἀχώριστα, bilis vomitio, febris, & corporis apoplexia, quæ cæterarum etiam pertuſionum capitis communia ſunt. At quoties ea cerebro vulnerato inciderint, deſperationem ſalutis oſtendunt. Sic enim præceptor ait. Tales autem sunt desperati. Prognoſεως autem veritas oſtendetur in ejus examine quod ſic aggredimur.

Quibus cerebrum vulneratur.] Hîc verbum τιτρώσκεται, non eam ponit διακοπὴν quæ ſic expreſſa legitur à Galeno in aphoriſmis. Διακοπή ἐστιν ἡ μεγάλη τρῶσις καὶ μέχρι βάθους. i. *prægrandis ſectio & vulneratio ad fundum uſque.* Et. Τὰ διακεκομμένα, ἐς τὸ πέρας ἔχοντα διήκουσαν τὴν διαίρεσιν. i. *Diſſecta ſunt ea quorum diviſio ad extremum perducta eſt.* Hîc enim veritas lucet illius ſententiæ. *Quibuſcunque diſſectum eſt cerebrum; his neceſſariò febris ſupervenit, & bilis vomitio.* Hæc enim cerebro inflammato ſuperveniunt, ut mox dicetur. Inflammatio autem vitari non poteſt, cùm ſecando ventum eſt ad extrema. Nec ſolùm illa duo ſymptomata, diſſecti cerebri ſunt ἐπιγινόμενα: ſed illud etiam de quo ita ſcripſit præceptor, Ἀποθνήσκει δὲ ἢν τις ἐγκέφαλον τρωθῇ. i. *Moritur autem ſi cui cerebrum ſit præciſum.* Quò ſpectat etiam Galeni diſtinctio ad illam ſententiam præceptoris, ubi docemur veſica diſſecta, aut cerebro, aut corde, aut diaphragmate; moriendum eſſe. Eſt autem Galeni judicium; quòd neque omnis vulneratio, neque omnium quæ illic narrantur partium, eſt citæ mortis funeſtæ, ne cerebri quidem; niſi prægrandis, quam ipſe διακοπὴν nominavit. Quæ ratio me adduxit ut poſita hîc cerebri vulneratio ſive τρῶσις, non eò perducta eſſe videatur, quò ipſa διακοπή. Nam in diacope, neceſſaria eſt bilis vomitio, atque febris, ut ſcriptum eſt in aphoriſmis. Quæ duo ſymptomata, non ἐξ ἀνάγκης: verùm ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, i. *ut plurimùm* ſcribit accidere in hac progn*o*ſi. Ergo non eſt prorſus, nec ſemper eadem, quæ ſcripta eſt τρῶσις in hac progn*o*ſi, & illa quæ legitur in aphoriſmis διακοπή. Ex quo efficitur, quòd bilis vomitio atque febris, non ſunt ἀναγκαῖα διαγνωστικὰ cerebri vulnerati. Quamobrem. Quibus cerebrum vulneratur.] Similiter ut calvaria, in qua teli acuti ſedes apparet, qua parte inſederit, Vulneratur autem, diviſa utraque meninge ictu valido teli acuti: nec ulla ſuſpicio eſt fiſſuræ, contuſionis, nec effracturæ; niſi telum fortaſſis illapſum eſt in ſuturam, ubi ſedes ipſa vel ἕδρα, perpetuò conjunctam habet fiſſuram, & unà contuſionem. Verùm hîc proponuntur ſymptomata cerebri ſolo vulnere ſauciati, ut ſuprà, contuſi atque concuſſi. Nam τρῶσις calvariæ qua exhibetur ſedes & ἕδρα, tantùm ſubſtillo in membranam periculoſa eſt; nec aliud quippiam ei periculo adjicitur, præter ipſius carnis unà diviſæ corruptionem, ſi quid peccatum eſt ab imperito chirurgo, vel etiam cœli morbo. Sed illa utriuſque membranæ διακοπή, ſine qua cerebrum vulnerari nequit, ſymptomatis fæta eſt longè graviſſimis quæ infrà ponentur. Hîc loco dicendum de iis quæ vulnerato cerebro tribuuntur. Eorum quædam reapſe videntur ἀμφίδοξα membranæ diſſectæ & cerebri vulnerati. Sunt autem bilis vomitio atque febris. Alia verò, cerebri quovis modo graviter ſauciati; quæ tamen hîc propria eſſe dicuntur cerebri vulnerati. Ex iis in promptu eſt illud quod unicum poſuit, nempe ipſa corporis apoplexia. Dicendum de ſingulis in ſuo cujuſque examine, quod ſic inſtituimus.

Ut plurimum.] Ergo non ſemper, nec ſolùm a cerebro vulnerato: nam & diſſecta membrana eveniunt; idque continuò, per ſympathiam quæ cum ventriculo intercedit, in vomitu: non autem per ἐπιγένεσιν, oborta febre ab inflammatione. Sed tamen ea fuit opinio præceptoris, ut neceſſariò eveniant illa ſymptomata, quæ ſunt ἀχώριστα ſigna cerebri vulnerati. Sic enim ſcripſit in aphoriſmis. Ἀνάγκη πυρετὸν καὶ χολῆς ἔμετον ἐπιγίνεσθαι. i. *Neceſſe eſt diſſecto cerebro, febrem & bilis vomitum ſupervenire.* Sed eam διακοπὴν non expreſſit in primo de morbis cùm ait. Ἢν δὲ τρωθῇ, πυρετόν τε ἐπιγίνεσθαι, καὶ χολῆς ἔμετον, καὶ ἀποπληκτικόν τι τοῦ σώματος γίνεσθαι, καὶ ἀπόλλυσθαι. i. *Sin autem ſecando, cerebrum ſit pertuſum; neceſſe eſt febrem ſuperveniſſe; ac bilis vomitum; unà quippiam apoplecticum fuiſſe, & interiiſſe.* Nam cui cerebrum ſectione pertunditur; non potis eſt ipſum ſervari: ut mox dicetur.

Febris.] Non ea quidem fracturæ ſymptomatica, cùm facta eſt inſanabilis ex eventu, negligentia medici vel imperitia. Tum enim febris accidit; æſtate quidem, ſeptimo; hyeme autem, decimoquarto; nata ex humore qui ad membranam delapſus, unde non exiit, lethales ibi excitat inflammationes; vel ex pertuſæ carnis atque oſſis corruptione. Sed alia quædam febris, pathognomonica cerebri ſauciati telo acuto: ſimiliter ut concuſſi aph*o*nia, cæcitas, atque ſurditas. Sic enim cerebri utroque modo pertuſi propria & neceſſaria ſtatuuntur à præceptore primo de morbis, unde adducta ſunt hæc præcepta. Naſcitur autem hæc febris cere-

aph. 19. & 20. 6.

aph. 50. 6.

aph. eod.

aph. 50. 6.

cerebri vulnerati, ſimiliter ut principum cæterarum, quoties inflammantur. Semper enim febris eſt ſocia inflammatæ partis cujuſlibet quæ principatum habet, & cujus potentia corporis univerſitas adminiſtratur. Atque hæc febris, tyrannidem ſuam exercet in corpus, ut ſua virtute ipſi benignè faciebat, dum rectè valeret pars occupata. Itaque maleficentiam nunc experitur ejus, cujus quidem olim beneficentia fruebatur. Sunt enim hæc febris ab inflammato cerebro maleficia.

Bilis vomitio incidit.] Eſt enim hoc maleficium inter cætera febris acutæ, à cerebro inflammato, ut nova inde bilis continenter ſuccreſcat, & teneræ carnes liquantur. Tum primus omnium ſtomachus bilis appulſum percipit, & ichωris carnium liquefactarum: quia eſt νευρωδέστατος, propter eaque ſenſus acerrimi: cujus præſtantia ſympathiam habet cum cerebro, & ſyntimoriam rerum omnium fugiendarum & expetendarum. Itaque factus particeps eorum malorum quæ inferuntur ab inflammatione & febre acuta, fœturam habet ſymptomatum quæ ſunt ipſius propria. Sunt autem, cardialgia, bilis vomitio, ſingultus, & nauſea. Qualia exoriri jam vidimus, cùm alteratio atque tenſio muſculorum qui tempora continent, inflammatione, cerebrum malè habent. Sic in phreniticis annotavit præceptor. Φρενιτικοῖσι μὲν σπασμοί. ἀλλὰ καὶ ἰώδη ἐμέουσι, καὶ ταχυθάνατοι ἔνιοι τούτων. i. *Phreniticorum convulſio eſt: tum æruginoſæ bilis vomitio, unde quibuſdam eorum cita mors venit.* Ac de phrenitico cujus hiſtoria eſt apud Hippocratem, ita ſcriptum reperio. Ὁ φρενιτικὸς τῇ πρώτῃ κατακλιθεὶς, ἤμεσεν ἰώδεα. i. *Phreniticus quo die primùm decubuit, æruginoſa vomuit.*

lib. 2. περὶ ἄρθρων. & Coac. 1. huj. tract. 2. Epid. hiſt. 4. par. 3. 3. Epid.

Et corporis apoplexia.] Quæ eſt reapſe totius corporis exolutio, animalitate omni collapſa, in privatione ſenſus & motus. Sed tamen in lib. de morbis, apoplexiæ nomen contraxit ad paraplegiam, quæ eſt quarundam partium reſolutio, ut ſuprà oſtendimus. Sic enim ait. Ἀνάγκη ἀποπληκτικόν τι γενέσθαι καὶ ἀπολέσθαι. i. *neceſſe eſt apoplecticum quid, mortemque ipſam advenire.* Sive autem κυρίως, ſive καταχρηστικῶς nomen ſit poſitum apoplexiæ; certum eſt eam non evenire ſimiliter ut iis qui longa jam fracti pertuſione capitis, non autem primùm cerebri, ſigna edunt mortis futuræ. Inter quæ numeratur apoplexia, ſicut & convulſio huic contraria quam de hiſtoriis narrat è diverſo pertuſi oſſis accidere; ut in ancilla: quemadmodum & parte utraque corporis, cùm in propinquo mors eſt; ut in Autonomo. Sed vulnerati cerebri exorta continuo eſt apoplexia, læſo nervorum principio, & intercepto ſpiritu qui ciet intus & foris motum & ſenſum. Ut igitur apoplexia verè dicta, eſt cita morte funeſta, quam ipſa per ſe infert: ſic paraplegia, ex eventu mortem denunciat, ob vitium inſanabile cerebri vulnerati. Qualem fuiſſe narrat Hippocrates illam epidemicam quæ multis exitio fuit: non quidem ipſa per ſe, quia ſpirationem non adimit, ut apoplexia: ſed à prægrandi frigida intemperie principatus, planè mortifera.

lib. 1. περὶ νούσων. Coac. 1. cap. 23. lib. 2. lib. de cap. trωm.

Tales autem sunt desperati.] Morbo inſanabili, qui eſt vulnus cerebri, membrana diſſecta, & amiſſione vitalis officii, quo vita ipſa penè ad punctum temporis carere nequit. Eſt autem reſpiratio intercepta, cum febre aſſidua, unde bilis ſuccreſcit & carnes liquuntur, quæ cient crebras vomitiones, ob ſocietatem alvi cum cerebro. Quòd videns Hippocrates, ita ſcripſit. Ἀποθνήσκει ἢν τις ἐγκέφαλον τρωθῇ. i. *Perit is cui cerebrum eſt vulneratum.*

lib. 1. περὶ νούσων.

4 Τῶν ῥηγνυμένων τῆς κεφαλῆς ὀστέων, χαλεπώτατον γνῶναι τὰ κατὰ τὰς ῥαφὰς ῥηγνύμενα.

Oſſium quæ finduntur in capite, difficillima eſt cognitu eorum fiſſura quæ adjacent ipſi ſuturæ.

Hic sane ponitur operæ præcium medici quod maximum eſſe poſſit ἔργῳ καὶ λόγῳ ipſius, in quærenda, invenienda, & judicanda ſpecie & idea illius fracturæ, quæ ut minima eſt amplitudine, ſic abundat ſymptomatis atque ſignis unde ipſa mors venit. Eſt autem, fiſſura quæ vel in ſuturam incidit, vel proxime ipſam ſuturam. Ejus inventio difficillima, difficultatem adfert curandi: niſi fortè ſerò inventa ſpem adimat curationis. Eſt autem inventio difficillima ἔργῳ καὶ λόγῳ, i. *experientia & judicio.* Quæ duo ſunt inveniendi judi-
„ candique propria inſtrumenta. Omnis enim cognitio atque ſcientia comparatur duce ju-
„ dicio & comite experientia. Sed experientia quæ huc advocatur τῷ ἔργῳ incerta eſt atque fallax: quoniam ſimillima eſt rimæ ſutura, & rima ſuturæ. Sunt enim αἱ ῥαφαὶ ῥωγμοειδέες, inquit præceptor, i. *ſuturæ ſpeciem gerunt fiſſurarum.* Ex quo evenit, ut percepta ſpecillo aſperitas, ubi ſutura eſt, nec ſedis, nec fiſſuræ ullum judicio adferat documentum, ſicut adferre ſolet cùm alibi quàm in ſutura percipitur oſſis aſperitas. Nec viſu etiam, vel oculorum acie, ſecando, abradendo, fiſſuræ idea & ſpecies è ſutura emerget. Non etiam atramenti quod explorandi cauſa immittitur, firmiter fixa nigricies quæ abradendo non tollitur, fiſſuram oſtendit: quoniam æquè ſutura, nigriciem continet, atque fiſſura.

Judicium verò laborat & fallitur in dioriſmo ſignorum quæ non niſi oſſe fracto eveniunt, ſi fortè acutiſſimum telum ſuturam in longum ſecuerit, ibique veſtigium ſui & ſedem poſuerit, ἕδραν καὶ διακοπὴν vocat Hippocrates. Nam cùm ea ſectio ipſius ſuturæ, perpetuò habeat conjunctam fiſſuram, propterea que contuſionem: ſigna ſyllogiſtica fracti oſſis quæ nuper attulimus, æquo jure pertineant ad ipſam diacopen & ad fiſſuram, ſi nulla cerebri læſio ſit à diacope, nec duræ membranæ. Tum ſedis idea ſi fortè percipitur, in oc-

culto

culto latebit ea quæ eſt ipſius fiſſuræ : quamvis eodem ictu parique ſimul incidat cum teli veſtigio, quod tam longè patet, quam fuit teli ſedes. Secus eſt de fiſſura quæ longiùs ſolet excurrere, quàm ubi telum inſederit. Quinetiam non minori periculo locus eſt ab oſſis corruptione quam infert occulta contuſio, fiſſuræ comes; quàm ab humore qui, oſſe diviſo, ad membranam deſcendit, unde non exit; proptereaque cunctando & putreſcendo, inflammationes illic movet graviſſimas atque funeſtas. Quæ cùm ita ſint, tempus eſt examen aggredi hujus prognoſeωs quæ ſic habet.

Ossium.] Syncipitis, frontis, occipitis, quæ ſunt duplicia, diploë intertexta : quorum exterior ſuperficies adjacet pericranio, capillata cute obtecto : interior verò meningi, quæ omnium membranarum eſt parens atque origo. Utraque autem lævis & perpolita, quæ τὴν ὁμόχροιαν exhibet veterum Pythagoreorum qui ſuperficiem cujuſque corporis χροιὰν vocabant. Itaque tota calvaria ex illis contexta oſſibus, quæ per medium caput excurrit, i. inter utramque membranam, nulla ſui parte in ſuperficie percipitur aſpera, cùm rectè habet, niſi ad ſuturas quæ oſſa connectunt. Ariſt. lib. de ſenſu.

Quæ finduntur.] Obtuſo telo & gravi, quod validæ vires in caput contorſerint, aut lapſu ex alto, unde finditur os contuſum. Nam quicquid finditur, idem contunditur. Ac „ ſanè contuſio quidem cernitur in depreſſa planicie : fiſſura autem in rima quæ longiùs excurrit quàm ubi telum inſederit. Itaque fiſſura omnis illud periculo contuſionis adjicit; quòd præter hujus corruptionem, materiam & occaſionem ſuppeditet inflammationis ab humore qui ſtillat in duram meningem; unde non exit, niſi oſſe exciſo.

In capite.] In calvaria quam prædicta oſſa conſtituunt, ſuturis veris connexa. Nam oſſium lapidoſorum ſquamoſa connexio eſt utrinque ad ſynciput, ſive bregma.

Difficillima est cognitu eorum fissura quæ ad suturam est.] in ſuturis veris difficillima quidem eſt cognitu quæ illic fiſſura eſt, quia συγκλέπτουσι τὴν γνώμην καὶ τὴν αἴσθησιν τοῦ ἰητροῦ, αἱ ῥαφαὶ ῥωγμοειδέες φαινόμεναι, i. *Senſum & judicium medici fallunt ſuturæ, ſpeciem gerentes fiſſurarum*, ut ſcripſit præceptor. In ſuturis autem ſquamoſis, non eſt copia explorandi viſu & tactu : quia illic ſunt muſculi qui tempora continent, quos nefas eſt ferramento attingere, metu eorum ſymptomatum quæ ſcripta ſunt in prima prognωſi hujus tractatus. Ac fiſſurarum quæ ſunt in veris ſuturis, telo acuto diſſectis, ex æquo certant pericula inflammatæ membranæ, & oſſis corrupti à contuſione ſocia ipſius fiſſuræ. Quæ res adduxit Hippocratem, ut in pari caſu poſuerit fiſſuram ſectæ ſuturæ, quo cerebri concuſſionem & vulnus. Itaque patefactis ſymptomatis quæ infert concuſſio cerebri atque vulnus, difficultatem poſuit inveniendæ fiſſuræ quæ incidit in ſuturam; maximè autem cùm ſecta eſt telo quantumvis acuto. Atque illa difficultas inveniendi, non raró interitus cauſa eſt, oſſe corrupto, & inflammata meninge, priuſquam inventa ſit : quoniam loco, ut debuit, non eſt proviſum, oſſe exciſo. Tum exſcindendi ratio periculoſa eſt in ſutura, cui prope ipſam periculo locus eſt. Quamobrem, ut difficillima eſt fiſſuræ inventio ad ſuturam : ſic temeraria ejus curatio, non raró eſt αὐτὸ τὸ κτεῖνον, i. *illud ipſum quod perimit.*

5 Ῥήγνυται δὲ ἐκ τῶν βαρέων μάλιστα, καὶ ἐκ τῶν ἐξ ὑπεναντίης φερομένων, καὶ μὴ ἐξ ἰσοπέδου.

Rumpuntur autem potiſſimùm obtuſis telis & gravibus, tum ex adverſo illatis, non æquo è ſolo.

Expositæ ſunt omnes differentiæ fracturarum calvariæ, cum idea cujuſque, unde ſunt graviores; & in ſpe anguſta ſanationis. Ac primùm cerebri à contuſione vel effractura concuſſi ratio eſt adducta cum iis quæ inde naſcuntur ſymptomatis atque incommodis. Sunt autem, aphωnia, cæcitas, atque ſurditas : unde mors venit, ſi quod ſubſidit cerebrum, non ſtatim conſurgat. Hinc venit ad examen, oſſis διακοπὴ qua teli ſedes oſtenditur in oſſe pertuſo, ἕδραν vocat Hippocrates, in cujus idea diſſectio ſumma eſt qua utroque oſſe diviſo, atque membrana; cerebrum vulneratur : unde ſymptomata hæc neceſſariò enaſcuntur, bilis vomitio, febris, & corporis apoplexia, quæ ſunt mortifera. Inde ſubit illa judicii omnis & ſenſus multùm ſecura & negligens, vel, ſi mavis, contemptrix, quæ in occulto latet fiſſura, ſuturæ impreſſa, quæ niſi à ſciente animadverti non poteſt, ab ictu, telo, & partis natura cui telum inſederit. Nam ut concedam credibile eſſe ſuturam ſiſſilem findi ex facili obtuſo telo & gravi, ab ictu non æquè valido atque in aliis calvariæ partibus quæ ictui magis reſiſtunt : tamen quæ ratio eſſe poteſt fiſſæ ſuturæ, ob eamque cauſam contuſæ, quoties telo quantumvis acuto inciditur? Eſt quidem intolerabilis imperitia cùm teli obtuſi & gravis validiore ictu non creditur fiſſa eſſe ſutura : quia fiſſuram non exhibet aſpectabilem, quia eſt ipſa ῥωγμοειδὴς, ſi homo prædicta ſigna ediderit quæ non niſi oſſe fracto eveniunt. Sed, penè dixerim, ſumma eſt inhumanitas, cùm excuſatio medici non accipitur de non inventa nec credita ſuturæ fiſſura & contuſione, cùm ſecta eſt. Et tamen huc mentis aciem convertendam præceptum eſt, ad judicandum quòd ſine fiſſura ſecari non poteſt ipſa ſutura. Quæ cùm ita ſint, admirabile eſt quantum hæc doctrina cæteris antecellat, qua leges ponuntur cum differentiis omnium calvariæ fracturarum, in quibus ſumma ſunt omnia rerum illarum (ideas vocat præceptor) quæ primùm & per ſe, ipſas fracturas denunciant eſſe perniciosas ac ſæpè funeſtas. Poſitis ergo differentiis omnium calvariæ fracturarum, & magnis ipſarum ideis ac ſignis quæ cernuntur in fiſſura

Coac. 2. huj. tract.

Coac. 3. ejus tract.

fiſſura, diacope, contuſione & effractura : ſequitur ut exponantur cauſæ à quibus illæ omnes fracturæ extrinſecus inferuntur.

Rumpuntur.] Ea ſpecie ruptionis quæ cernitur in fiſſura, non in teli veſtigio. Hîc enim ſedes eſt ſola teli acuti. Sed in fiſſura longiùs excurrit rima, quàm ubi telum inſederit.

Potissimum.] i. Ut plurimùm, ac ferè ſemper ubivis calvariæ oſſium, ſi tantùm ſuturam exceperis, quæ ſemper inciſa telo quantumvis acuto, fiſſuram habet conjunctam & unà contuſionem.

Obtusis telis et gravibus.] Sic enim præceptor alibi, unde hæc prognωſis adducta eſt. Τῶν δὴ βελέων ῥήγνυσι μάλιστα τὸ ὀστέον τάς τε φανερὰς ῥωγμὰς καὶ ἀφανέας, καὶ φλᾶται, καὶ ἐσφλᾶ ἔσω ἐκ τῆς φύσιος τῆς ἑωυτοῦ τὸ ὀστέον· τὰ στρόγγυλα τε, καὶ περιφερέα, καὶ ὁριστόμεα ἀμβλέα τε ἐόντα, καὶ βαρέα, καὶ σκληρά. i. *Sanè telorum illa demum oſſibus fiſſuras inferunt tam aſpectabiles, quàm occultas, ipſaque contundunt, ac ſuo quæque loco effringunt; ea quæ ſunt rotunda, orbiculata, atque ſuis oris globoſa. Tum ea quæ ſunt obtuſa, gravia, atque dura.* Ergo telis obtuſis & gravibus, forti dextra contortis, oſſa finduntur quæ primo appulſu contuſa ſunt, ſimiliter ut ipſæ carnes : quoniam telis talibus nulla ſecandi vis ineſt, maxima contundendi & ultrà findendi. Sed ultra fiſſuram incidit effractura, ſi ponderoſo telo & gravi adjiciatur vis effringendi à viribus validis ejus qui telum contorſerit, ſicut poëta cecinit de Laocoonte in equum Trojanum.

2. Æneid. *Sic fatus, validis ingentem viribus haſtam Contorſit.* ---- Nam tali telo, tantiſque viribus credibile non eſt calvariæ oſſa poſſe reſiſtere, quin contundantur, findantur, & effringantur καθ' ἧττον καὶ μᾶλλον, pro ratione ictus ac teli quod contorquetur.

Tum ex adverso illatis.] i. Ut alibi loquitur, è directo, ad amuſſim, vel ad perpendiculum, κατ' ἴξιν, utraque ratione τῆς ἴξιος quæ cernitur in linea recta. Nam ictus obliqui, ſunt ferè invalidi.

Non æquo e solo.] Sunt enim telorum gravium ingentiores ictus & jactus, ſi eò contorta ſint atque illata, quo ſua ſponte ipſa feruntur, hoc eſt ſupernè deorſum, non in ſublime. Sic enim par eſt conſpiratio ad ictum & jactum ingentem, videlicet teli gravis, & virium validarum, quæ aliter infringuntur & eluduntur.

6 Τὰ δ' ἀπορούμενα πότερον ἔρρωγεν, ἢ οὔ, κρίνειν δεῖ, διαμασᾶσθαι διδόντα ἐφ' ἑκατέρην τὴν σιηγόνα, ἀνθέρικον, ἢ νάρθηκα, καὶ προσέχειν κελεύειν εἴ τι ψοφεῖν αὐτῷ δοκέει τὸ ὀστέον. τὰ γὰρ κατεηγότα δοκέει ψοφεῖν.

Sed cùm in dubio eſt an ſit os fiſſum, necne; ſic judicare oportet exhibendo mandendum utraque bucca caulem aſphodeli vel ferulam; ac præcipiendo ut eò attendat, num ipſi os aliquod ſtrepere videatur. Eſt enim credibile quòd ſtrepunt ea quæ fracta ſunt.

Nulla excuſatio eſt medici accipienda in errore τοῦ ἔργου, unde ignoratio peperit ignorantiam. Sola ignoratio tolerabilis & excuſanda, cùm in ſcientia fracti oſſis quæ ſignis ſyllogiſticis comparatur, fiſſura τῷ ἔργῳ inveniri non poteſt, cùm alibi ſedem habet quàm ubi telum inſederit. Sic enim ratio eſt præceptoris. Ταύτην τὴν ξυμφορὴν ὅταν ἀμάρτῃ, οὐκ ἂν ἔχοις ὠφελῆσαι οὐδέν. i. *Tantæ calamitati cùm inciderit, penes te non eſt unde ſuccurras.* Atque hæc ſola excuſatio eſt medici accipienda in omni exercitatione medendi, ſi deceptum fuiſſe ſe fateatur de non inventa τῷ ἔργῳ fiſſura, cùm ea ſubeſt alibi quàm in oſſe percuſſo. Nam inveniendi nulla eſt τέκμαρσις, quam tamen hîc poſuit; ut intelligendi, per ipſa τεκμήρια. Eſt igitur intolerabilis error medici, cùm errat τῷ λόγῳ. Intolerabilis quoque ignavia, cùm ignoratio non aufertur τῷ ἔργῳ rerum earum quas ratio ipſa ſubeſſe oſtendit : ſi tantùm exceperis calamitatem hîc poſitam oſſis pertuſi, non ubi percuſſum eſt. Erravit quidem Hippocrates in quærenda & invenienda τῷ ἔργῳ fiſſura, quam tamen ſubeſſe, animo complexus erat τῷ λόγῳ. Nec eum fefellit ratio, ſed experientia, quòd à ſuturis deceptus fuerit, quæ ſunt ῥωγμοειδέες. Sed ita poſteris omnem errandi præripuit occaſionem, de certo & ſtabili poſitu ſuturarum ex figura calvariæ : ut nemo, niſi amens, deinceps poſſit decipi eadem ratione qua ſummus vir, olim deceptus fuit in exploranda fiſſura, etiam ſi ſecando inciderit in ſuturam. Quæ cùm ita ſint, examinare tempus eſt artificium à præceptore hîc poſitum inveniendi fiſſuram cùm in occulto latet, quam tamen ſubeſſe, in promptu ſunt argumenta quæ ducuntur ex telo & ictu, tum è ſymptomatis quæ apparent & fiunt, nec niſi oſſe fracto eveniunt. Omnia autem prædicta ſunt. Atque hoc ſingulare artificium, niſi me fallit animus, eò potiſſimùm accommodari debet, cùm ibi non eſt fiſſura, ubi percuſſio. Nam ſi os fiſſum eſt ubi telum grave obtuſum, forti dextra inſederit; rima quantumvis anguſta veniet in conſpectum, ſi manet nigricies atramenti affuſi quæ abradendo, è rima deleri non poteſt, ſicut è partibus circumpoſitis. Nigriciem enim continet quod fiſſum eſt. Nam in fiſſura futuræ, cùm illa ſecando dividitur, tametſi atramento fruſtra explorandi ratio adhibetur : at certè jam pridem conſtat ipſam eſſe comitem ſectionis illius. Nec verò ſuturâ inciſâ qui fortè mandendo ſtrepitus exauditur ab eo qui maxillas fortiter inter ſe committit, potiùs ad fiſſuram quæſitam referri debet, quàm ad

lib. de cap. vulnerat.

5. Epidem.

ad ſuturæ ipſius διάγνωσιν. Sed forſitan quis objiciet, eò ſpectare hoc artificium, ut intelligatur utrum ſectio & fiſſura ſit membranæ tenuis, utroque oſſe diviſo. Nam experientiæ locus non eſt è ſtrepitu, ſuperiore tantùm oſſe diviſo. Non enim ſtrepit, illæſo inferiore. Quod ut concedam, tamen diſtinctio adhibenda eſt oſſis nudi & circumtecti. Nam oſſis nudi perfractio, vel abradendo, vel cohibendo ſpiritum, innoteſcit è bullis, in rima velut crepitantibus. In circumtecto autem κριτήριον eſt auditus, cùm mandendo fortiter, ſtrepitus exauditur utraque oſſis parte diviſa. His ita conſtitutis,

SED CUM IN DUBIO EST.] Græcè eſt, τὰ δ' ἀπορεόμενα: quod idem eſt ac ſi diceret. Si quis ex incerto certus compoſque conſilii non evadat, cùm dubitatio eſt de fiſſura ubi ſit, quam ratio ipſa ſubeſſe oſtendit atque denunciat ex iis quæ dicta ſunt. Tum ſi nullum ſupereſt artificium anquirendi quod in occulto latet, ut quærendi artifex, oleum & operam perdidiſſe videatur. Et tamen firmiſſima ſecuritas eſt illud ipſum eſſe quod quæritur, nempe fiſſuram: unum illud ſupereſt documentum quærendi & inveniendi quod poſitum eſt in hac prognωſi, omnemque locum adimit dubitandi de loco ubi latebat ipſa fiſſura. Sic enim præceptor ait.

AN SIT OS FISSUM, NECNE.] Quod eò non dicitur, ut aliqua dubitatio ſit fiſſi oſſis, quæ profectò nulla eſt quin ita ſit: ut palam faciunt argumenta ſyllogiſtica, quæ ut communia ſunt omnium fracturarum calvariæ, ita ſunt fiſſuræ propria, conjuncta cum ictu & telo ad findendum accommodatis. Sed quia difficultas & impotentia inveniendi, ſuſpicionem movet fiſſuræ non exiſtentis, quam tamen exiſtere ratio ipſa docet. Ergo ſi aliqua dubitatio eſt fiſſuræ non aſpectabilis, neque tractabilis, quòd alibi lateat quàm ubi percuſſum eſt.

JUDICARE OPORTET.] Id ſcilicet quod in dubio eſt cum ἀπορίᾳ, i. *penuria* inſtrumentorum quibus inventio comparatur: cùm ſcilicet nihil profectum fuerit ſectione, raſura, & atramento; quia ibi non eſt fiſſura.

EXHIBENDO MANDENDAM UTRAQUE BUCCA FERULAM.] Quia frutex ille caulem habet leviſſimum & plenum medulla fungoſa, dum recens eſt: propstereaque cùm oris hiatu, intra molares immiſſus manditur ſine ſtrepitu, quia non molitur: cedit enim ferula medulloſa firmiter compreſſa molaribus, à forti contentione atque conatu temporalium muſculorum. Ex quo efficitur ut maxilla ſuperior inferioris firmo appulſu multùm appreſſa in manſo ſilenti ac ſine ſtridore, fractà calvariâ, penituſque diviſâ, cui contigua eſt, manetque immota, colliſione oſſium perfractorum diviſorum mandendo firmiter, ubi eſt viciſſitudo abducendi & adducendi maxillam inferiorem; ſtrepitum ibi excitet, ubi fractura eſt. Atque ſtrepitus exauditur facilè ab eo qui mandit, ſi eò attendat in manſo ſilenti, ut audiat. Ergo diviſum os, mandendo ſtrepit; quia colliditur: colliditur autem; quia mandendo crebra eſt viciſſitudo adducendi & abducendi maxillam inferiorem, quando committitur cum ſuperiore quæ contigua eſt oſſi diviſo. Exauditur ſtrepitus in manſo ſilenti, cujuſmodi eſt ferulæ medulloſæ, ſi eò attenderit is qui mandit, ut ipſum exaudiat. Mandendum eſt plena utraque bucca, tum ut firmior ſit mandendi contentio, tum ut percipiatur qua parte os fiſſum eſt; cùm ſedes fiſſuræ ubi ſit, dextrane an ſiniſtra, non potis eſt mente complecti.

EST ENIM CREDIBILE QUOD STREPUNT EA QUÆ FRACTA SUNT.] Enimvero ſtrepitu, fractura calvariæ innoteſcit quæ in occulto erat: nec tamen in dubio quin ita eſſet, niſi quatenus tranſeundum eſt à mente certa, ad ſenſus incertos; vel à conſtanti judicio, ad fallacem experientiam. Agitur autem de invenienda ſede fiſſuræ, quam ratio ipſa ſubeſſe oſtendit, ubivis partium illa ſit: quia medicandum eſt manu. Sed ratione duce, certa comparatur experientia, quæ hîc præſcribitur, inveniendi locum ubi latet fiſſura, ut ei appoſitè chirurgia fiat. Ergo ſi explorando, viſu & tactu, nihil profeceris; adhibenda eſt machina quæ advocet vim audiendi, qua, ſono extraordinario, rima quæ fuerat inaſpectabilis & intractabilis, percipiatur. Eſt autem hîc poſita & explicata, cujus hujuſmodi attulit epilogiſmum. CREDIBILE EST QUOD STREPUNT EA QUÆ FRACTA SUNT.] Sanè quidem, ſi cauſa, & occaſio ſtrependi adjiciatur quæ hîc præſcripta eſt. Omnis enim ſtrepitus qui tum in alvo, tum in pectore, ab excrementis illic ſtagnantibus exauditur: tum etiam in ſolidis partibus, rerum illarum inter ſe diviſarum, ac veluti fluctuantium, opinionem facit. Sic in thoracis empyemate quò minor eſt puris copia, eò major ſtrepitus exauditur, concuſſis empyici humeris. Contrà quò major eſt puris abundantia, eò minor ſtrepitus eſſe ſolet, aut certè nullus: quoniam nulla eſt fluctuatio. Sic in oſſe diviſo cùm cietur colliſio, ſtrepitus excitatur: in continuo autem nullus; quia colliſio nulla eſt. Ergo credibile eſt ut ea ſtrepant oſſa quæ fracta ſunt, quando cietur colliſio, ut certè hîc mandendo cietur in fracta calvaria.

7 Περιϊόντος δὲ τοῦ χρόνου τὰ ἐρρωγότα μὲν ζ. τὰ δὲ ιδ΄. τὰ δὲ καὶ ἄλλως διασημαίνει. ἥ τε σαρκὸς ἀπόστασις ἀπὸ τοῦ ὀστέου γίνεται, καὶ τὸ ὀστέον πέλιον, καὶ πόνοι ἰχώρων ὑπορρεόντων. γίνεται δὲ ταῦτα ἤδη δυσβοήθητα.

Sed procedente tempore, oſſium rima occulta, tum ſeptimo, tum decimoquarto, tum aliàs quoque ſe prodit. Nam & caro abſcedit ab oſſe; ac tum apparet os lividum. Dolores item ichωrum diffluentium excitantur. Atque jam pridem hæc difficulter cedunt auxiliis.

Enimvero medicus defatigari non debet quærendo, donec inveniat ubi calvaria in vitio eſt fracturæ illatæ, nec tamen tractabilis, nec aſpectabilis. Qui ſecus facit, opinionem meritò ſubit occiſi, quem ſors ipſius non tam peremit, quàm vel ignavia vel imperitia medicantis. Nam rima detecta, foret ſanabilis, quæ abdita & occulta, redditur inſanabilis. Eſt enim conſentaneum ut omnis calvariæ gravis pertuſio, vicinarum partium, ac primùm ſui corruptione & inflammatione, ad interitum ſit fatalis; niſi remedia loco adhibeantur, quibus corruptio & inflammatio arceantur. Sed ea remedia loco adhiberi non poſſunt, niſi etiam loco in conſpectu ſit ipſa rima quæ in occulto latebat. Id autem eſt loco, ſi non primo die, ſaltem poſtridie, aut ad ſummum perendie: quibus exactis, vana eſt omnis induſtria quærendi atque curandi, præſertim æſtate, qua inflammationis & corruptionis cauſæ atque ſymptomata magis in promptu ſunt, quàm in cæteris anni partibus. Loquor autem de trωmatis ipſius calvariæ, de quibus hæc ſancita lex eſt à præceptore; non autem de aliis, ut brachiorum & crurum. Scire autem licet quòd omnis corruptio fiſſæ in occulto calvariæ, ſua fundit ſymptomata ſuo quæque loco peſtifera, in falſò credita integritate: nec priùs apparet fiſſura neglecta, aut perfunctoriè ac negligenter quæſita, quàm ſigna ediderit ejus quæ in propinquo eſt mortis. Signa autem ponuntur in hac prognωſi quæ ſic conſcripta eſt.

Sed procedente tempore.] Cùm ſcilicet illud exactum eſt tempus quo erat occaſio quærendi & inveniendi ἔργῳ καὶ λόγῳ fiſſuram, dum eſſet ſanabilis, nec dum funeſtæ cauſæ inciderant ex eventu, omiſſa loco idonea curatione. Sunt autem cauſæ funeſtæ, corruptio & inflammatio, quæ ſolent accidere labentibus inde diebus à pertuſa calvaria, nec tamen inventa loco pertuſione, nec loco adhibita proviſione. Nam illud quod ſcriptum eſt, προϊόντος τοῦ χρόνου, eò certè pertinet ut intelligamus, paroxyſmis morborum atque periodis quæ ſunt in tempore, motus omnes cieri quibus mutatio ipſa fit, tum ad pepaſmum & excretionem, duce natura; vel ad corruptionem & interitum, imperio morbi & magiſterio. Scitum eſt illud οἱ παροξυσμοὶ ἐκ τῶν χρόνων, & quæ ſunt ejuſmodi. Tempora autem præcedentia mox dicentur.

lib. περὶ χυμῶν.

Ossium rima occulta.] Græcè eſt, τῶ ἐῤῥωγότα, i. *omnis fiſſura*, vel *illa quæ fiſſa ſunt.* Non tamen conſultò, ex perſpicientia τῆς διανοίας noſtri authoris, *rimam occultam* vertimus; quæ ſcilicet in conſpectu cùm non eſſet, tamen non adducta eſt in conſpectum, per imperitiam medici, vel ejus ignaviam. Eſt autem occulta, ſede ipſa; vel rimæ idea. Ac ſede quidem; vel in ſutura, telo quantumvis acuto præciſa; vel cùm perrupta eſt alibi quàm ubi telum inſederit. Idea autem; ſi anguſtiſſima eſt, nec abradendo exactè quæſita, ut jam præceptum eſt. Nam effracturæ quæ cum fiſſura eſt, difficilis non eſt inventio. In promptu autem proviſiò eſt, qua & corruptio, & inflammatio vitari debet.

Tum septimo die.] Ubi celeritas, aſſiduitas, & vehementia motus, celeritatem quoque adfert mutationis ad inflammationem & corruptionem oſſis pertuſi, & partium vicinarum. Id locum habet in utroque ſyncipite, præſertim ubi eſt prope ſuturam, maximè verò æſtate quam pluviæ occuparint. Nam primis periodis cita mutatio eſſe ſolet ad interitum vel ad ſalutem, ut eò conſpirat celeritas motus, naturæ, morbi, ac temporis. Sic morbi acuti, celeriter quidem omnes, ac celeriùs æſtate quàm hyeme judicantur. Nam & quartanæ æſtivæ ſunt breves, & autumnales longæ. Eſt autem ſyncipitis violati atque pertuſi motus celerior atque mutatio, quàm cæterarum capitis partium; præſertim autem quà ipſam ſuturam attingit.

lib. 2. aph.

Tum decimo quarto.] Cùm ſcilicet non tam cita venit corruptio, nec inflammatio, ut certè non venit, ſi longiùs abeſt pertuſio à ſutura; ſi os pertuſum durius atque ſolidius; ſi leviùs item percuſſum, quamvis alta rima diviſum; ut cùm eo telo quod rimam fecit, illæſa manet membrana quæ ſubjacet oſſi percuſſo, indeque pertuſo. Nam quod objicitur de Autonomo, quem ſcripſit Hippocrates, à trωmate capitis interiiſſe decimoſexto die, cùm ei lapidis jactu, æſtate media, pertuſa eſſet ſutura quæ per medium bregma excurrit, ex qua præceptor deceptus eſt tanquam rimoſa, unde peccatum eſt in commoda ſauciati, quòd ea ignoratio commodandi locum omiſerit; non admota ſcilicet loco ſerra rotunda ſive modiolo in vicinio ſuturæ: ac tandem præterita occaſione, cùm jam ad ultima ventum eſſet, ſerò diviſum ferramento quod fuit 15. die, membranam oſtendiſſe pauco perfuſam pure, ac cætera corruptionis expertem: poſtridie autem ſuum obiiſſe diem Autonomum, quem æquum fuerat intra ſeptimum obiiſſe, nec ultrà. Ut illa concedam, quæ vera ſunt omnia: tamen non efficitur, falſam eſſe regulam quæ poſita eſt de ſeptimo die in pertuſo bregmate ad ſuturam; idque æſtivo tempore, quo major eſſe ſolet moriendi celeritas, quàm hyberno. Nam ſerioris interitus excuſationem habet hiſtoriæ clauſula his verbis concepta. Καὶ πῦον ὑπῆλθεν οὐ πολὺ· ἡ δὲ μῆνιγξ ἄσηπτος ἐφαίνετο. i. *Subierat paucum pus: ipſa verò membrana viſa eſt incorrupta.* Ergo nec læſa fuit ab ictu; nec inflammata eſt ab humore qui ad ipſam deſcendit: quo non exeunte, inflammationes moventur lethales. Ac citæ mortis cauſa eſt, cita membranæ inflammatio atque corruptio, quæ nulla hîc viſa eſt ab oſſe corrupto.

Tum alias quoque se prodit.] i. Celeriùs, ſeriuſve quatuor illis periodis quæ abſolvuntur 14. die, de quibus homines intereunt aut convaleſcunt à morbis acutis; ut ſcilicet tarda aut cita eſt oſſis, membranæ, & carnis inflammatio atque corruptio. Diſtinctio autem petenda ex telo & ictu: tum verò ex oſſe cui telum inſederit: quibus accedunt regio, tempus, & ætas.

Nam caro abscedit ab osse.] Quia: ut omne vivens, conſortis mortuî impatiens eſſe ſolet: ſic mortuarum partium nulla eſt conſociatio, ſicut viventium. Eſt enim carioſi oſſis atque corrupti caro inde nata emortua: tum pericranii calvariam veſtientis, eadem planè conditio

ditio quæ ipſius membranæ cerebrum involventis, unde illa producitur. Atque ut membrana putris abſcedit à cerebro: ſic pericranium, ab ipſa calvaria quam ſuo complexu fovebat. Membranæ corruptæ cauſa eſt inflammatio: inflammatur à ſanguine & ichωre, quem excipit partim à carne pertuſa, partim à diploë fiſſi oſſis. Inflammationis illius particeps pericranium, cephalalgiam febri adjungit, quam edit membrana cum ſignis conjunctam funeſtis, ut mox dicetur; præſertim cùm ei inflammationi ſuccedit corruptio. Sic igitur membrana putris abſcedit à cerebro, & à calvaria pericranium: quod hîc vocatur caro, ſicut in libro de capitis pertuſionibus. Nota eſt illa deſcriptio capitis poſita eo libro his verbis. *Duplici conſtat oſſe calvaria, quæ per medium caput excurrit, cujus id quod ſupremum eſt, carnique ſubjacet, duriſſimum eſt atque denſiſſimum.* Ubi, ne longum faciam, certum eſt carnem vocari tunicam pericranii.

Et lividum os apparet.] Eſt autem ejuſmodi: quia emortuum, extincta vivacitate vitalis principii quod erat in parte ſolida; tum intercluſo nectare ipſo vivifico quod venit è corde. Adeo ut livor ille qui nunc apparet in oſſe quod erat priùs album dum viveret, cauſam non habeat τὴν ναυσίωσιν, ἢ τὴν ἐκχύμωσιν, i. *nauſeam vel effuſionem*, ſicut in ſugillatis: ſed νέκρωσιν τῆς ἐμφύτου θερμασίας, i. *emortuum vivax innatum calidum atque vivificum.* Eſt autem extincta ἡ ἀρχὴ ζωτικὴ; & exhauſta ἡ συῤῥοή.

Incommoda item veniunt ab ichoribus subterlabentibus.] Quod certè perinde eſt ac ſi diceret. Exorta febre in rima occulta, poſt ſeptimum diem, æſtate; & paulò infra decimumquartum, hyeme; caro abſcedit ab oſſe, velut ſale condita, colore fulva, inde ſublivida: os autem tum incipit occupari ſphacelo, & fieri carioſum, quod erat læve & perpolitum; poſtremò ſubflavum & cinericium. Sed præter ea quæ cernuntur in carne & oſſe multùm à ſe mutatis colore, charactere, & mole: ichorum quoque ſubterlabentium ſymptomata excitantur. Sunt autem ſic à præceptore tradita. *Si purulentum os fuerit, aut puſtulæ aſſurgunt in lingua, aut ipſe percuſſus & ſaucius cum delirio vitam finit. Tum ab ichωre qui ad membranam deſcendit, nec exitum inde habet, inflammatio gravis movetur. Poſtremò, cùm in propinquo mors eſt, convulſio partes occupat quæ ſunt è diverſo pertuſæ.* Ac de ſymptomatis quemadmodum illa veniant ab ichωribus in pertuſa calvaria; dictum eſt alibi. Nunc illud tantùm attingam, quod à quibuſdam viſum eſt miraculo potius apponendum, quàm ſuper eo cur ita ſit, accuratè diſputandum. Eſt autem, convulſio partium quæ ſunt è diverſo pertuſæ.

Sanè convulſionis illius quam, ſicut dixi, narrat præceptor inferri à trωmate capitis, ſola, ut paucis abſolvam, cauſa eſt inflammatio. Sic enim Galenus ait. Ἐπὶ γοῦν τοῖσι τρώμασιν οἱ σπασμοὶ γίγνονται τῷ λόγῳ τῆς ἐπομένης αὐτοῖς φλεγμονῆς, ὅταν ἅψηται τῶν νευρωδῶν μορίων. i. *Reapſe vulneribus convulſio incidit, merito ejus quæ ipſa conſequitur inflammationis; cum ſcilicet ipſa nervoſas partes attigerit.* Non enim convulſio ibi eſt, nervis à frigido & glutinoſo humore diſtentis: nec verò ipſam facit humidum primigenium nervi abſumptum; ac multò minùs reſolutio partis pertuſæ, ut in præciſis muſculis qui tempora continent, ubi convulſio incidit è diverſo partis præciſæ. Verùm, dicet aliquis; poſita inflammatio hæc convulſifica, cauſam non aperit cur ipſa convulſio ſit potiùs è diverſo, quàm è directo partis pertuſæ. Inſtat Galeni authoritas ita ſcribentis ad idem quod jam adduximus. Καὶ πρῶτα μὲν φαίνεται σπώμενα τὰ μὲν κατ' εὐθὺ τῶν φλεγμαινόντων. i. *Ac prima cernuntur convulſa, quæ ſunt è directo partium inflammatarum.* Ex quo apparet, quòd inflammatio convulſifica convulſionem non movet in partibus quæ ſunt è diverſo ipſius, ſed è directo. Quod ſanè concedo. Sed audiamus quod ſequitur. Εἶθ' οὕτως ὅταν τῆς ἀρχῆς αὐτῆς ἅψηται τὸ πάθος· ἐπὶ πᾶν ἐκτείνεται τὸ σῶμα. i. *Deinde verò cùm principatum attigerit inflammatio, in univerſum corpus excurrit affectio ſive convulſio.* Ex quibus efficitur, convulſionem natam à trωmate inflammato, primùm è directo eſſe partis percuſſæ, mox autem pariter è diverſo, ut è directo, i. æquè dextrâ atque ſiniſtrâ principio inflammato. Talis convulſio viſa eſt ipſi Autonomo, lapidis jactu percuſſo atque pertuſo ad medium ſynciput, in ipſius ſutura quæ rectà excurrit à fronte ad occiput. Huic enim convulſæ ſunt ambæ manus; quòd in medio bregmate ulcus eſſet. Secus autem fuit puellæ cuidam Omeliæ quæ convulſionem experta eſt partium ſiniſtrarum, cùm in dextris eſſet pertuſio. Hîc ſanè quærendum cur è diverſo convulſa eſt, non è directo. In promptu cauſa eſt, quam ſic præceptor poſuit. Ἐν γὰρ τοῖσι δεξιοῖσι μᾶλλον εἶχε τὸ ἕλκος. i. *Quoniam dextra potiùs pertuſionem habebat.* Quæ ratio pugnat cum iis quæ ex Galeno adduximus. Sed ſymperaſma eſt præceptoris, cujus tanta fuit benignitas, ut nihil ſciverit quod nos neſcire voluerit: tanta autem ſolertia & ſapientia, ut nemo poſt eum ſciverit quod ipſe ignoraverit. Itaque turpis erit quærendi defatigatio cur ita ſummus dictator ſanciverit. Quæramus igitur, & Galenum ducem ſequamur. Ergo non ubi pertuſio eſt oſſis calvariæ, nec è directo ejus convulſio accidit, ſed è diverſo: quoniam eò migrat inflammatio convulſionis cauſa, quæ tollitur è vicinia directa partis pertuſæ, ope modioli, ſi convenienter & loco adhibeatur. Migrat autem, illuc tranſmiſſa & propagata, unde non habet exitum: ſicut è membrana quæ ſubjacet oſſi pertuſo. Itaque ſi loco vitetur inflammatio, detracto ichωre per foramen oſſis diviſi; nulla ſupererit convulſionis cauſa. Sin autem ſeriùs os dividatur, vitari quidem poterit convulſio è directo oſſis diviſi: ſed è diverſo minimè: quia ichor non erit, quem illa pars è ſauciata excepit. Hinc veniet inflammatio partium nervoſarum, proptereaque ipſa convulſio. Quòd ſi prætermiſſa oſſis diviſio, viam ichori ad liberum exitum, non ut par erat, muniverit; tum naſcitur inflammatio dextra, ſimiliter ut ſiniſtra, quæ proculdubio ibi convulſionem movebit, ubi occupabit genus nervoſum: ac primùm quidem è directo, mox è diverſo, ſi eò fuerit propagata. Eſt autem æqualis propagatio, & inde pariter convulſifica, parte utraque, ſi telum ſuturæ inſederit quæ per medium bregma excurrit. Quod legimus contigiſſe Autonomo, cui convulſæ ſunt ambæ manus, quòd in medio bregmate ad ſuturam, lapidis jactu eſſet percuſſus atque pertuſus: ipſe autem modi-

modioli beneficio caruiſſet cùm eo maximè opus eſſet. Nam pridie quàm interiit (interiit autem 16. die) curari cœpit modiolo, cùm jam funeſta eſſent omnia. Tum oſſe diviſo, pus viſum eſt non ita multum; membrana autem corruptionis expers. At verò puella Omelia, duodecim annos nata, æſtate media convulſionem habuit è diverſo pertuſæ calvariæ, i. ſiniſtra parte, cùm in dextra eſſet pertuſio ad ſuturam. Sic autem res ivit. Accepto ictu de janua; prævisum eſt quidem prudenter, opus eſſe mediolo: ſed eo tamen convenienter non eſt proviſum, quòd antè ſubſtiterit de circumactu, quàm ſanies in membranam illapſa, exitum inde habuerit. Hinc nata eſt inflammatio purulenta, quæ movit rigorem & febrem die octavo. Quæ res adduxit medicum ut poſtridie, i. nono, rurſus modiolum adhibuerit, ac tum os illud ademerit quod circumactu modioli continetur. Tum in conſpectu fuit membrana, quæ incorrupta pauco ſtagnabat pure & ſanguine. Ipſa verò puella, quam febris aſſidua occupabat, ſomno ſepulta, cum prædicta convulſione interiit decimoquarto die.

Quæ cùm ita ſint, primùm ſuper eo quærendum quod inſtar fuit omnium rationum ſummo Hippocrati. Eſt autem id poſitum in hiſtoria. Quòd ideo ſiniſtrarum partium fuit convulſio: quoniam in dextris erat pertuſio. Sed illa ratio ulteriùs reſolvenda. Non enim convulſa eſt illa puella, nervis ab eo pure diſtentis; quod incorrupta membrana exhibuit nono die, quo in conſpectu primùm fuit oſſe diviſo. Nec verò inflammatæ illius membranæ per foramen conſpectæ, ſymptoma fuit illa convulſio. Nam incorrupta erat membrana pure ſtagnata & ſanguine: quibus exhauſtis, nullæ illic reſtabant reliquiæ convulſificæ. Quid ſupereſt igitur quod faciat convulſionem è diverſo partis pertuſæ? In promptu ſunt; ichor eò tranſmiſſus & propagatus, nec exitum inde habens, ſicut ubi pertuſum eſt & terebratum; ſed ſerò: tum febris ipſa, & rigor. Enimvero bilis continenter à febre ſuccreſcit, cujus amplificatio, partium vicinarum & ſociarum cerebri contagionem movet ſive ſympathiam. Sunt autem nervi vicini & ſocii: propterea que primi omnium vitiantur, quotieſcunque in vitio eſt principatus eorum. Rigor autem ſymptomaticus empyematis, ab ichore ſtagnante fruſtra exortus, novam adducit μετάστασιν atque phlegmonem ubi cietur. Ex quibus efficitur, ut inflammatio ab ichore, tum bilis à febre amplificatio, cum occaſione rigoris fruſtra oborti, prorepat è membrana ad cerebrum, indeque ad genus nervoſum, ubi convulſio excitatur. At enim fortaſſe objicietur, quòd ſympathia omnis per ἐπιφύσιν ſurſum deorſumque movetur κατ' ἴξιν, non autem ἀνάπαλιν; niſi cùm eſt orgaſmus. Sanè illud ipſum quod hìc cernitur τὸ ἀνάπαλιν partis pertuſæ; revera eſt κατ' ἴξιν partis à telo quidem illæſæ: ſed vitiatæ à principatu offenſo. Eſt autem ejus offenſio ab ichore ſtagnante, & à febre ibi concepta: tum à rigoris concuſſione, cum ſuccreſcentis bilis perennitate. Sed quoniam illa perennitas non habet exitum è diverſo, uti nec ichor; ſicut è directo, ut dictum eſt: mirum videri non debet ſi faciat illic ſymptomata quæ inflammati nervi ſunt propria, cujuſmodi eſt ipſa convulſio: non autem ubi telum inſedit; unde ſi exeat loco ſanies, vitatur corruptio & inflammatio, atque adeo febris ipſa, unde cita mors venit. Quamobrem verè, ſapienter, & appoſitè dictum eſt à præceptore; quòd ideo venit convulſio è diverſo, non è directo pertuſæ calvariæ: quoniam huic parti proviſio adhibetur, qua vitatur ipſa convulſio. Eſt autem, ſanguinis & ſaniei vacuatio. Sed ea ratio his incluſa literis continetur. Ἐν γὰρ τοῖσι δεξιοῖσιν εἶχε τὸ ἕλκος. i. *Quoniam in dextris potiùs erat pertuſio.* Atque hoc ſymperaſmate, convulſionis prædictæ ratio continetur. Plurimùm autem facit ut ita eſſe perſuaſum habeam; quòd in occulta rima hìc poſita, quæ ſcilicet non eſt ubi telum inſederit, ſed è diverſo, propterea que caret ope modioli; ſymptomatum omnium funeſtorum illinc è directo principia cauſæque primùm ducuntur, & illic apparent.

Atque hæc difficulter iam pridem cedunt auxiliis.] Quoniam inveteratio cauſæ morbificæ principatum naturæ ſic occupat, ut eo collapſo, à privatione habitus denuo comparari non poſſit. Atque illa vis occupandi, oſtenditur vacuitate officiorum quibus vita carere non poteſt: tum verò ſymptomatum gravitate, quibus ipſa opprimitur. Atqui morborum omnium, principatus naturæ ſic occupantium, ut inde ipſorum officia pervertantur & collabantur; omnis medicatio irrita eſſe ſolet.

DE VULNERIBUS
ET FISTULIS.

CAP. II. ΟΣΟΙΣΙΝ ἐπίπλοον ἐκπίπτῃ. ἀνάγκη ἀποσαπῆναι.

1 *Quibus omentum excidit; neceſſariò hinc putreſcit.*

Hactenus de capitis pertuſionibus, quarum corruptio & inflammatio mortifera eſt contagione cerebri & membranæ. Nunc de incommodis vulnerum quæ vel à parte ſaucia enaſcuntur, vel à vicinis & ſociis inferuntur, læſo ipſarum propugnaculo, unde potiſſimùm conſervantur. Sunt enim graviora ventris, thoracis, & capitis vulnera, non tam merito illarum partium ſauciarum, quàm earum nobilium atque vitalium quæ intra eas vivunt & ſunt vivificæ. Ac primùm vulnerati abdominis ſymptomata hìc ponuntur quæ veniunt ab omento, cùm ſua ſede movetur, & excidit per vulnus illatum.

Quibus.] Abdomine vulnerato ſauciis, omento tenus diviſo peritonæo; nec ultrà.

Omen-

Omentum excidit.] Foras exit per vulneris amplitudinem, quàm fortè intulit venabulum lato ferro, vel etiam latus enſis aut pugio. Non enim hîc verbum *excidendi* pertinet ad prolapſum omenti, quem ſæpe habet in ſcrotum, à laxitate quam attulit fortis contentio in gerendo, vel attollendo graviore & impari viribus onere, ubi diu manet ad vitæ finem. Nec verò in præpingui abdomine ſi claudit os uteri, unde ſterilitas, eò prolapſum excidiſſe dicitur, ut ſcriptum eſt in hac prognoſi: cujus διάνοια tantùm ſpectat vulnus abdominis, ut Galenus author eſt in aphoriſmis. Huc ſpectat etiam ea ſententia iiſdem verbis hac de re concepta L. lib. de morbis, unde τὰ ἀναγκαῖα trau̇matum atque vulnerum huc tranſcripſerunt Scholæ Coæ magiſtri. Excidit autem omentum, per vulnus abdominis, quia non ampliùs involucro peritonæi complexum, ſuo continetur loco, ut olim, cùm eſſet fomentum ventriculi & inteſtinorum. Excidit verò facile: quia ſupernatat, unde nomen habet epiploi, nullo conſtrictum vinculo quo exitu prohibeatur. Sed cùm exciderit, aph. 58. 6.

Necessario hinc putrescit.] i. Quia excidit, inde putreſcit, τῷ λόγῳ τ̃ ἐπιδεκτικοῦ, i. *merito ſuſcipientis cauſæ* ambientis appulſum, quem nunquam experta eſt. Quæ ratio ſicut communis eſt aliarum quoque partium abditarum, ſimulatque contactu & qualitate aëris offenduntur, quo nunquam uſæ ſunt familiariter: tum verò epiploi ſive omenti conſentanea, peneque dixerim propria eſſe videtur: tum quia excidit; tum quia putredini obnoxium eſt præter cæteras. Nam calidum ejus innatum corrumpitur facilè in proprio humido, ſimulatque contactu & qualitate ambientis offenditur. Tum illa pars venis obſita, cauſam putredinis τὴν ἐπιδεκτικὴν, ſecum portat in ambientem, corruptionis authorem, videlicet ſanguinem qui non habet φυλακὴν in vena detecta. Sic enim compatata eſt ratio ſeminis τ̃ ζωωτικῶν, ut facilè corrumpatur, ſi aliò effundatur quàm in matricem fœminæ conſocialis: quia non habet φυλακὴν. Sanguinis autem ſic ratio eſt atque conditio, ut ne intrà quidem maneat incorruptus, vel ad punctum temporis, ſi fortè ſit extra venas, ubi non alibi conſervatur. Ac ne in venis etiam diu retinet ſuum calorem, corruptionis expertem, ſi aliquantiſper ſub dio ſint expoſitæ ambienti, detectæ ſua carne, & ſuo, ut ita dicam, ejectæ propugnaculo. Ergo ſic res eunt omenti, ut partim ſuo egreſſum domicilio, partim venarum, quibus abundat, propagine, à communi cauſa putredinis, propriam citò habeat corruptionis differentiam, præter cæteras partes in gravi odore. Quamobrem non antè manibus reponi debet in alveum, quàm exciſum fuerit illud quod excidit, ſicut præceptum eſt à Galeno. 3. Epid.

2 Ἢν ἔντερον διακοπῇ τῶν λεπτῶν, οὐ συμφύεται.

Si quod præciſum fuerit tenuium inteſtinorum; non coaleſcit.

Quæ in medendo ſunt omnia, ſcopum habent τὸ κατὰ φύσιν, id ſcilicet quod eſt naturaliter conſtitutum. Ex cujus perſpicientia, partium è natura egreſſarum redintegratio comparatur, aut ne tentatur quidem, niſi ab imperito medendi. Enimvero nullius partis è natura egreſſæ redintegratio priùs tentari debet, quàm ea cujuſmodi ſit, & quanta ejus egreſſio, cognoſcatur. Hujus rei notitia eſt in hac prognoſi, qua ponitur ſectio tenuis inteſtini, unde ſpes omnis adimitur coaleſcendi, videlicet ex vulneris amplitudine, & vulneratæ partis natura. Quorum examen & comparatio, impotentiam planè oſtendet ipſius ſymphyſeos, quò ſpectat potiſſimùm omnis medicina vulnerum & fracturarum. Omnis enim diviſio redintegratur per ſymphyſin.

Ergo. Si quod.] De tribus inteſtinis quæ tranſponendo chylo, digerendo, & ſegregando, ſunt comparata, proptereaque ipſis tributum eſt vitale officium quo vitam carere diu non potis eſt. Atque hæc ſecundas tenent inter partes nutritias, quarum aliæ quidem coquendo, aliæ dirigendo, aliæ excernendo ſuam dicarunt operam.

Tenuium intestinorum.] Quæ ſunt, ecphyſis, tranſponendo chylo; jejunum, diſtribuendo ad hepar per meſaraicas portæ venas; ileum, ſegreganda fæce à chylo; tranſmittenda ad cœlum, indeque ad rectum, unde per ſedem tranſmittitur. Eorum duplex tunica, eſt membrana ſolida quam ipſis dura meninx impertiit.

Dissectum fuerit.] Μέχρι τ̃ ἐντὸς εὐρυχωρίας, i. *ad intimam uſque diviſum amplitudinem, non* tamen exciſum, vel amputatum penitus. Qualis eorum diviſio eſt, dum vulnerantur, quæ poſita ſunt hoc aphoriſmo. Κύστιν διακοπῆναι τι ἢ ἐγκέφαλον, ἢ καρδίην, ἢ φρένας, ἢ τ̃ ἐντέρων τι τ̃ λεπτῶν, ἢ κοιλίην, ἢ ἧπαρ· θανατῶδες. i. *Veſicam diſſecari, aut cerebrum, aut cor, aut diaphragma, aut inteſtinum tenue, aut ventriculum, aut jecur; mortiferum.* aph. 24. 6. aph. 18. 6.

Non coalescit.] Tam quia eſt ipſum natura ἀσύμφυτον, i. *incoibile.* Eſt enim ἄσαρκον, i. *carnis expers*, cujus interventu membrana carnea coaleſcit, nempe cutis obducta cicatrice, cujus materialis cauſa eſt caro ſuccreſcens, verſa in vinculum præ ſiccitate. At nulla eſt caro tenuis inteſtini quæ, ipſo diviſo, idem faciat quod in cute. Tametſi enim venis abundat tenue inteſtinum: tamen eas ſibi non habet, ſed hepati, quibus utitur attrahendo chylo quem alvus expleta depoſuit, & eò tranſmiſit. At nulla eſt amplificatio rei quæ antè non fuit. Enimvero ſimplex caro diviſa, coit in unum ſub forma priore, quæ vera eſt ſymphyſis. At cæterarum partium quas vocant ſpermaticas, nulla coitio eſſe poteſt cùm ſemel diviſæ fuerint, niſi per cicatricem aut callum. Cicatrix cuti obducitur fauciatæ: quia ibi caro ſuccreſcit nervo intexta. Ferruminatur os fractum, callo nodoſo. Hîc utriuſque perit vetus figura, niſi fortè ſit excuſatio cereorum infantiæ oſſium, quæ fracta, in unum coire dicuntur; non quidem ferruminata callo: ſed φυσικῶς ἑνωθέντα, quæ vera eſt ſymphyſis, authore Galeno. In cæteris quænam coitio ſperabilis eſſe poteſt, ubi nullum eſt fundamentum cica- lib. περὶ ὀστῶν.

cicatricis aut calli? In cute fundamentum eſt cicatricis: quoniam hîc caro ſubeſt quæ amplificatur facilè. In oſſe perfracto fundamentum eſt calli, ab eo quod intus exudat & circumponitur, ac firmiter adhæreſcit parti firmiſſimæ. Sed nulla eſt membranæ amplificatio in forma priore, unde ſit redintegratio continuitatis amiſſæ. Nec video quid apponi poſſit unde coaleſcat membrana diviſa; cujus accretio dum naturaliter eſſet continua, gaudebat ſucco alibili propagato & aſſimilato parti continuæ. Nunc ei diſtractæ propagatio nulla erit, nec alimenti ad ἕνωσιν, nec excrementi ad οὔλωσιν. Tum nulla eſt baſis in parte quæ ſubjacet fiſtulata, unde ſuccreſcat aliquid, cujus interventu oræ ipſæ coëant inteſtini diviſi. Igitur neutra ſymphyſis expetenda in continuitate amiſſa tenuis inteſtini. Atque hæc de natura quæ inteſtinum facit ἀσύμφυτον, i. *incoibile*, cùm ejus diviſio eſt ut ſemicylindri, qua oræ diſtractæ, ampliùs coire non poſſunt; neque propterea coaleſcere, inopia cicatricis. Nàm ſi tantùm altera tenus tunica ſectum eſſet, non autem diſſectum; & ſi non ita eſſet ampla diſſectio quæ oras diſſecti multùm à ſe diſtraheret: ſanè illa fundendo, hæc autem apponendo reliquias alimenti, ſymphyſin ederet ferruminatam. Sed inteſtino altè diſſecto ad ſemicirculum vel ſemicylindrum, manu eſt opus quæ oras multùm à ſe diſtractas adducat, ut coeant & coaleſcant. Quæ faciendi ratio non eſt in promptu, nec facilis in vulnere inteſtini, ſicut in fractis artubus, quæ vinculis continentur & coercentur, exprimendo & reprimendo, unde nodoſi calli generatio comparatur. Nec verò in tanta difficultate medendi per chirurgiam, inteſtino vacat, nec ſatis eſt otii coaleſcere, non faciundo vitale officium nutricatus quod ei demandatum eſt, quo diu vacare non poteſt, vita ſuperſtite. Propterea ſic læſi homines, celeriùs moriuntur quàm juvari poſſint: tum vacuitate officii, tum ipſa ſymptomatum crudelitate quam inteſtini concitat inflammatio. Nam cibus & potio per vulnus exeunt; præcordia indureſcunt; nonnunquam bilis per os redditur. Quamobrem verè & appoſitè ſcriptum eſt à præceptore, quòd inteſtini vulnus mortiferum eſt: tum quia ἀσύμφυτον, vacuitatem habet vitalis officii quo vita diu carere non poteſt: tum quia ipſum vulnus in membrana quam occupat, inflammationes movet lethales.

Celſ. lib. 5.

3 Νεῦρον διακοπὲν, ἢ γνάθου τὸ λεπτὸν, ἢ ἀκροποσθίη· οὐ συμφύεται.

Nervus reſectus, aut quod in gena eſt tenue, aut præputium; non coaleſcit.

Ecce iterum nova ſymphyſεως impotentia, quæ eſt in partibus omni fundamento & occaſione carentibus coaleſcendi, quoties præciduntur, quatenus ipſæ uniuſmodi ſunt in ſuo quæque inſtrumento cui dicatæ ſunt. Nam artus præciſi & amputati nulla ſperabilis coitio eſt. Nec mirum cur ita ſit. Sed nervi præciſi & cæterarum partium quæ hîc ponuntur, quamobrem nulla ſit redintegratio; id verò nos exercebit in hac prognωſi.

Nervus.] i. Pars omnis quæ nomen habet nervi; qualis eſt τόνος à cerebro vel à ſpinali medulla, per quem facultas animalis, & ea quæ intus cient, videlicet τὰ ἐνορμῶντα in officio eſſe dicuntur actionum ſuarum ἐνεργητικῶν καὶ αἰσθητικῶν: Qualis eſt tendo etiam vel ἀπονεύρωσις in fine cujusque muſculi, orta è fibris ligamenti & nervi, ſparſis per villos carnium, indeque in chordam coëuntibus, qua omnes ducuntur articuli, ut voluntati viſum eſt καθ' ὁρμὴν, ἢ κατὰ προαίρεσιν. Tum σύνδεσμοι & ligamenta, quæ omnem συνάρθρωσιν atque διάρθρωσιν continent expeditam & elabi metuentem in ἀρθρωδίᾳ, γιγγλυμῷ καὶ ἐναρθρώσει. Nervus igitur τόνος, τένων, καὶ σύνδεσμος, i. *tonus vel ipſum robur, tendo, & ligamentum.* Ac ſanè τόνος qui verus eſt nervus, propago eſt ſive τὸ πεφυκὸς cerebri & ſpinalis medullæ. Ligamentum, ſoboles & origo earum quæ ſunt in oſſibus epiphyſεων. Tendo autem quædam eſt velut ἔκφυσις fibrarum ligamenti & nervi, quæ ſunt in villis carnium & in ipſarum exitu coëunt in unam chordam quæ ipſa eſt tendo.

Resectus.] i. Toto ſuo corpore cylindraceo obtruncatus, ut ea obtruncatio, ſublata omni continuitate, partes ipſius non ſinat eſſe contiguas: ſed multùm à ſe invicem reddat diſtractas.

Aut quod in gena est tenue.] Quicquid interjectum eſt inter utramque maxillam, quod ipſum per ſe in omnem partem movetur, immotis articulis, ope lati muſculi, cujus origo eſt à membrana cuti ſubnata. Eſt autem pars illa buccarum ſub malis quodammodo ſuſpenſarum, quarum reſectio nullum habet fundamentum creſcendi à carne ſubjecta quæ nulla eſt, nec apponendi reliquias alimenti in vulnere alto & amplo, unde partes diviſæ valde ſunt diſſitæ à ſe invicem, quo ſua ſponte in membrana & cute ex quibus ipſæ conſtant, huc illuc trahuntur. Itaque ſutura & hamo eſt opus, ut diſſitæ vi adducantur, & ibi coaleſcant ferrumine cicatricis cujus materiam, ut cujuſdam glutinis, ſuppeditabunt reliquiæ alimenti. Ac ſanè ibi locorum omnium fœdiſſima eſt cicatrix quæ faciei veterem & genuinum turpificat characterem. Itaque illud videor verè dicturus cum Galeno, quòd diſſita glutinantur, non autem verè coaleſcunt diſſecta.

aph. 20. 6.

Aut præputium.] i. Extrema cutis qua tegitur glans pudendi, nec ei tamen adhæreſcit: ſed circumvolvitur, ſuamque habet ἰδίαν περιγραφὴν, ex membrana & cute. Atque pars illa circumciditur verpis Judæis, infantibus octo dierum in ſignum Judaïſmi: quia eſt regenerandi & accreſcendi expers.

Non coalescit.] Quoniam non denuo gignitur neque augetur. Eſt enim pars orta è ſpermate, cujus ἰδία περιγραφὴ, μοῖραν ἔχει πεπρωμένην, quæ ſemel amiſſa nunquam reponitur, nec ulla eſſe poteſt illius amplificatio. Itaque nulla ſperabilis eſt νεύρωσις in nervo, arteria, vena, mem-

membrana, & cute diſſectis. Nulla item χόνδρωσις in cartilagine rupta, exeſa, avulſa, diſſecta. Nulla denique ὀστέωσις in oſſe perfracto. Expetenda ſymphyſis per cicatricem aut callum, cujus materia ſunt exudantes reliquiæ alimenti, aut caro ſuccreſcens in cute. Nam carnoſarum partium perennis generatio eſt à ſanguinis perennitate unde primùm enatæ ſunt. Inde fit σάρκωσις, qua ſola cavorum ulcerum curatio atque ſanatio comparatur. Nam ſi quis objiciat, materiam gigni ſpermaticam quæ idem faciat in ſpermaticis partibus, quod in carnoſis de ſanguine dictum eſt: objectio facilè diluetur, cùm intellexerit eam materiam eſſe quidem ὁμόφυλον, i. *conſocialem* ſpermaticis: non tamen iis reſtituendis à quibus excernitur, indeque pellicitur à teſtibus ad faciundum ſemen, procreandi cauſa. Itaque materia illa non mutatur in partem ſpermaticam, ſicut ſanguis in carnem. Sit igitur ratum & perſuaſum omnibus, quòd nervi ſolidi, & membranæ, imprimiſque tenues & ſuſpenſæ, nec ulla baſi firmatæ, cùm diſſecando multùm diſtractæ fuerint à ſe invicem; ut ipſas in unum coire non potis eſt per ſymphyſin naturalem: ita nec poſſe ferruminari, niſi ope chirurgi, ac difficulter admodum & indecorè. Nam exciſarum nulla ſpes regenerandi & accreſcendi, ut in præputio.

4 Οτε ἐν σώματι ὀστέον ἀποκοπῇ ἢ χόνδρος· οὐκ αὔξεται.

Si quando in corpore, vel os exectum fuerit, vel cartilago, nunquam augetur.

Exposita est difficultas & ratio coaleſcendi per ſymphyſin ferruminatam in oſſe, membrana, & nervo diviſis, facta diacope cui debetur ſymphyſis; ut partes illæ in officio ſint vel inſtrumenti, vel univerſitatis: ut ſimilares, illi; organicæ autem huic ſuam dicarunt operam. Nunc de apocope cui debetur αὔξησις vel accretio reponendi cauſa & reſtituendi quod mancam partem reddidit unde abſcedit. Hoc enim video intereſſe inter apocopen & diacopen, ut illa jacturam adferat ſubſtantiæ in parte organica aut ſimilari: hæc verò continuitatem exolvat. Utramque affectionem conjunxit in aphoriſmis cum ait. οὔτε αὔξεται, οὔτε συμφύεται, i. *neque augentur, nec coaleſcunt.* Tametſi diverſa illic ratio eſt accretionis, ut mox dicetur. In ſumma; coitio pertinet ad ſolutionem continui: accretio, ad jacturam ſubſtantiæ. Eſt autem accretio neceſſaria coaleſcendis partibus quæ vel minimam ſui jacturam fecerunt. Id cernitur in ulcere cavo quod non antè coaleſcet, quàm fundum repleverit. Sed tamen in oſſe, membrana, præputio, cartilagine, atque palpebra, non eſt par neceſſitati commoditas: quia hæc non augentur, nec coaleſcunt, ut caro. Ac ſanè difficultas jam patefacta eſt coaleſcendi. Nunc autem quænam ſit impeditio accreſcendi, ſupereſt ut quæramus. aph. 19. 6.

Si quando.] i. Quotieſcunque, vel ab iis quæ intrà ſunt & intus lædunt, vel ab iis quæ foris incidunt & extrinſecus.

In corpore.] In quo eſt partium inter ſe optima conſpiratio, & cum lepore quodam convenientia πρὸς ὁλομελίην. i. *ad univerſitatem*, quæ ſuis expleta numeris, animo morem gerit: ut ſcilicet quæ hîc recenſetur excluſio, exciſio, jacturam oſtendat viventium partium, non autem ſphaceliſmi detractionem & partium mortuarum. Nam ſphaceliſmi & gangrænæ cùm amputantur, nulla reſtat baſis nec fundamentum accretionis; quia denuo gigni non poſſunt. Sed in vivo corpore, ſi partis jactura ſit violenter illata, vel etiam portiunculæ aut fragmenti; non eſt æqua omnium ſuccreſcendi & accreſcendi conditio, ut hîc docetur.

Vel os.] Cujuſmodi tandem id fuerit; ſolidumne, adnatum, enatum. Atque inter ſolida, quæ ſcilicet ſuo quæque muneri & officio appoſitè ſunt deſcripta, (nam enata, ſunt apophyſes; ut adnata, epiphyſes) ſive illa ſint fulciendo, ut oſſa tibiarum & crurum: ſive propugnando, ut oſſa calvariæ & thoracis: ſive juvando ad efficiendum, ut manuum oſſa: ſive ipſa per ſe faciendo, ut dentes. Omne os denique quod ſiccitate induruit ad ſummum, & duritate cæteras partes præcedit: idque tam ſenſus expers, quàm particeps.

Exectum fuerit.] Ferramento chirurgi, telo adverſarii, fractura, effractura, contuſione: quæ omnia τῶν βιαίων nomine continentur apud Hippocratem. Omne os denique ab oſſe detractum, vel amica manu, vel inimica; vel etiam ſponte ſua ejectum. lib. 4. περὶ ἀγμῶν.

Vel cartilago.] Pars uniuſmodi, quæ omnium proximè abeſt ab oſſe, duritate quam ſiccitas attulit in terreſtri ſubſtantia, quæ ipſi cum oſſe communis eſt: dura minùs dum cartilago eſt initiis oſſium, quorum naturam ſuſcipit vetuſtate. Nam cartilaginem quæ ſic manet, os duritate præcedit. Sic autem manet quæ connata oſſibus ipſa connectit invicem, ut ſterni oſſa & pubis: vel ipſis tantùm appenſa eſt, ut cartilago xiphoides, cartilago coſtarum, & naſi: tum illa ſolius hominis quæ colligat jugulum cum omoplatæ ſpina, ut cæteras non recenſeam. Sic etiam manet cartilago quæ ipſa per ſe partem conſtituit, cujuſmodi eſt in tarſo utriuſque cilii in quo ſunt palpebræ: tum in epiglottide, in larynge, in vocali arteria, &c. Itaque omnes illæ cartilagines exectæ vel ejectæ, quovis modo abſcederint, vel earum portiuncula. lib. 1. hiſt. animal.

Nunquam augentur.] i. Oſſis execti vel ejecti, tum etiam cartilaginis nulla ſperabilis reſtitutio, ſufficiendo ac reponendo id quod deeſt, διὰ τὸ μὴ δυνατὸν γενέσθαι τινὰ ἑτέρην οὐσίαν τοιαύτην, i. *quia non potis eſt denuo generari ſubſtantiam quandam ejuſmodi qualis amiſſa eſt.* Nam circumciſum præputium infantibus octo dierum, mancum eſt in perpetuum: quia deinceps non accreſcit, manetque in ſignum aſpectabile Judaïſmi. Quòd ſi fatale illud eſt membranæ & cuti; multò magis oſſi & cartilagini. Sic empyemata in arthrodia brachii, γαλιάγκωνας reddunt infantes. Sic os ferramento exectum, nunquam idem reponitur: ſed fungus pro eo. aph. 19. 6. 6. Epid. part. 1.

Tum quibus è palato ejectum eſt oſſiculum maxillæ ſuperioris, reſimus fit naſus in medio. Quibus autem id unde ſunt dentes, in imo naſo apparet σιμότης. Quod certè non fieret, ſi cartilago naſi, quæ ipſi eſt ſeptum rectum ac veluti paries quidam intergerinus, amborum meatuum; ſuo innixa fulcro maneret. Sic ulcerum vetuſtorum cavas neceſſe eſt cicatrices obduci, quantum ſubjecti oſſis carie abſumptum fuerit: quia nunquam reponitur carioſum idem quod antè fuit. Ipſa autem caro creſcit ad oſſis amuſſim. Ex quibus apparet, oſſium exectorum vel ejectorum ſubſtantiam ibi non poſſe reſtitui ad amuſſim, unde abſcedit. Nam cartilago, ſui jacturam reſarcire non poteſt in epiglottide, in larynge, in vocali arteria, in narium pinnis, in ſepto naſi, nec uſquam alibi. In promptu Galeni eſt ratio: quia non potis eſt denuo generari ſubſtantiam quandam ejuſmodi qualis amiſſa eſt. Quæramus ergo, ſi placet, quænam & unde illa ſit ἀδυναμία vel impotentia regenerandi. Enimvero nulla eſt alia, nec aliunde petenda quam ἐκ τῆς ἀφορμῆς, quæ non facit denuo quod ſemel abſolvit atque perfecit: nec majorem vim habet reſtituendi & reponendi quicquid os vel cartilago ſui perdiderit; quàm reficiendi quod mancum eſt, vel minùs appoſitè conformatum.

ibidem.

6. Epid. part. 3.

Nam πτερυγώδεες φύσιες τῶν πλευρέων, ejuſmodi ſunt atque manent, διὰ τὴν ἀδυναμίην τῆς ἀφορμῆς. Cucurbitarum caput idem manet ſimiliter ut efformatum fuit ab eadem natura quæ ipſius eſt conſervatrix, ut conformatrix. Ipſa verò natura σύγκεισιν, habet aquæ & ignis, quæ eſt fatalis portio vitæ & necis, partiumque omnium conformandarum & augendarum. In partium conformatione atque figura, tum incremento & ſtatu, vis ea lucet naturæ quam temperatio comitatur ignis & aquæ ad motum & nutricatum, quibus omnia coagmentantur atque conſiſtunt. Eſt autem naturæ artificium, ſui domicilii architectæ, omnia formare ſimul ac ſimul augere. Nihil enim natura particulatim facit; ſed omnia ſimul jacit fundamenta perficiendæ rei. Ut autem natura ſuum abſolvit penſum in utero per animati ſeminis ignem & aquam, in quibus eſt fatalis portio corporis effingendi & procreandi: ſic extra uterum nihil deinceps adjicit præter augmentum & nutricatum fœtus perfecti. Ac nutricatum quidem, ipſa omni fundit ætate. Quò ſpectat illud Hippocratis. Ἀνθρώπου ψυχὴ ἀεὶ φύεται ἄχρι θανάτου. i. *Hominis anima ſemper fundit uſque ad mortem.* Ubi certum eſt animam dici pro nativo calore, in quo eſt ἀρχὴ ζωτικὴ καὶ ἡ συῤῥοή, i. *vitale principium, ſive ipſa vivacitas, & nectar in corde vivificum.* Sequitur enim, Ἢν δὲ ἐκπυρωθῇ ἅμα τῇ νούσῳ καὶ ἡ ψυχὴ, τὸ σῶμα φέρβεται. i. *Si verò inflammetur unà cum morbo anima, corpus abſumit.* Nam præceptori ſolenne eſt, cœleſtem animam, vel divinam potiùs, ubivis dicere ἀναπνόϊον.

lib. 1. περὶ διαίτης.

Theoph. 1. de cauſ. plant.

6. Epid. part. 5.

Sed accreſcendi alia quædam ratio eſt quàm nutriendi. Non enim perpetua eſt ad interitum uſque accretio, ſicut nutritio. Nec verò extra uterum, ſed ne in utero quidem locus eſt adjiciendi, ſi quid fortè maneat inchoatum, ex impotentia τῆς ἀφορμῆς; aut redintegrandi, ſi quid exectum fuerit vel ejectum ex aliqua parte corporis univerſi, ob eam quæ dicta eſt μοῖραν πεπρωμένην: cujus nulla eſſe poteſt acceſſio, nec inſtauratio ut neque in ſemine; ſic neque in partibus quas edidit ſemen ipſum. Nam ſemen fit actu animal, perficiendo; non autem per corruptionem. Et animal factum ex ſemine, eſt ens quod erat; ſed non quomodo erat: quia ſeminis eſſentia eſt eſſe quod eſt, ut aliud fit, nempe animal. Ut igitur ex imperfecto ſemine quod inchoatum eſt, idem manet: ſic quod ex eo perfectum eſt, ſi aliquid ſui perdiderit, expers eſt redintegrandi. Eſt enim ſeminis partiumque inde natarum eadem planè conditio: inter quas & ſemen ipſum, hoc unum intereſt; quòd reapſe cernuntur illinc emerſæ actu ad ſuum quæque opus faciundum, quæ antea illic latebant; ſicut in glande quercus, & pullus in ovo.

Tum illa materia quæ adjicitur accreſcendo, dum animal capax eſt accretionis, non ſufficit redintegrandæ parti; reſtaurando ſcilicet id quod exectum eſt vel ejectum. Tametſi enim dum corpus eſt αὔξιμον, i. *incrementi capax*, abundat calore nativo; ut certè quicquid augetur, natura calidiſſimum eſt: tum ejus caloris virtute atque potentia fit cita προσφορή. i. *appoſitio* ſucci alibilis, qui tam citò efficitur, quale eſt ipſum corpus, quàm ipſa creſcendi capacitas exigit: ut capacitati accretionis omnino par ſit opportunitas accreſcendi ex copia nutricatus: tamen non opis eſt nativi caloris, corpori reſtituere ex alimento, ſi quid de ſuo perdiderit, quod ei de ſemine olim calor ipſe impertiit. Itaque ſperabilis non eſt regeneratio partium ſpermaticarum, quam noſter præceptor, *incrementi* nomine intellexit. Nec verò minora ſunt adjumenta creſcendi à corpore τῷ αὐξίμῳ quàm à motu ipſius caloris, cujus ea promotio eſſe non poteſt, ut is qui forma eſt, generet novam formam, quod facto eſt opus, ut os exciſum reponat, i. vivum pro mortuo. Eſt autem os mortuum. ὅ, τι περ ἀφίσταται ἀπὸ τοῦ ἄλλου ὀστέου ἐναίμου καὶ ζῶντος. i. *quod abſcedit à reliquo oſſe ſanguineo & vivo.*

lib. de cap. tromat.

Et cùm in vivente una ſit forma, qua unum eſt; efficitur planè ut cùm abierit forma, ex non vivente nova gignatur, ſi pro eo, quod abſcedit, mortuo, vivum reponitur. Quod ſi verum eſſet, ut certè non eſt; à privatione habitus denuo compararetur. Id autem ἀδύνατον.

Exiſtunt quidem mutuæ ad incrementum operæ, primùm caloris, mox corporis, tum alimenti, ſi calor vivax atque vivificus; ſi corpus αὔξιμον; ſi alimentum εὐπρόσφυλον. Sic enim præceptor ait.

aph. 14. 1.

Τὰ αὐξανόμενα πλεῖστον ἔχει τὸ ἔμφυτον θερμὸν, πλείστης οὖν δεῖται τροφῆς. i. *Quæ creſcunt corpora, plurimum habent caloris nativi, multo igitur indigent alimento.* Nam eo aphoriſmo tria illa ponuntur quibus nutritio & augmentum abſolvitur. Primùm enim quod nutrit & auget, calor nativus eſt: inde corpus ipſum quod capax eſt incrementi, proptereaque nutriendo augetur: poſtremò id quod virtute caloris efficitur tale quippiam, quale eſt ipſum alimentum. Et cùm ſit eadem nutrix & auctrix facultas; idemque adveniens connaturale: tamen alimenti ratio eſt diverſa, ut nutrit, & quatenus auget. Nam alimentum, quantum eſt quoddam, ut auget: ut verò eſt hoc aliquid & ſubſtantia, nutrit. Atque augmen-

augmentum nihil aliud eſt quàm perfectio actionis nutrimenti: nutritio autem, generatio talis quale eſt ipſum quod nutritur, corpus videlicet animatum. Sed tamen nutritio tantùm eſt vacuati repletio, non autem partis emortuæ reſtitutio. Et cùm ſe forma extendit ad materiam quæ applicatur, promovet quidem ἰδίαν πελχαφλῷ ad ulterius ubi, corpuſque auget: non tamen de ſuo adjicit novæ parti. Nec verò illa promotio præſcriptionis editur τῷ λόγον partium reliquarum, ne in pueris quidem atque infantibus qui tantum habent caloris, quantum poſtea nunquam, ſi pars aliqua latum unguem ſuo loco exceſſerit. Declarant illud infantes & pueri γαλιαγκῶνες. 6. Epid. & 3. περὶ ἄρθρων.

5 Ἐπὶ τρώματι σπασμὸς ἐπιγινόμενος. κακόν.

Convulſio trωmati ſuperveniens, grave malum.

Hic mihi ſcribendum eſt de iiſdem idem, ſi quis exigat commentarium in hanc prognωſin, qui jam pridem ſcriptus eſt in ea parte hujus operis ubi leges traditæ ſunt & explicatæ ſuper omni convulſione. Sufficiet igitur ſcopum indicare authoris, cur cùm ſententiam repetierit, ac denuo hîc poſuerit: tum ἀνακεφαλαίωσιν recenſere cogitationum noſtrarum quas literis illic mandavimus. Ergò fuit olim ſcopus ille authoris, illud conſilium, ut convulſionem à trωmate naſci oſtenderet, ubi cauſarum omnium convulſificarum, & criſeωn quoque ipſius convulſionis, hiſtoria eſt. Hîc autem ubi vulnerum omniumque pertuſionum catalogus recenſetur: tum autem ſymptomatum quæ ipſis meritò ſuperveniunt; convulſionem cæteris antepoſuit ut ſigno peſtiferam, ſic offenſione partium ſauciarum totiuſque corporis intolerabilem. Nulla enim vis major naturæ αὐτομάτως, quàm convulſione poteſt inferri. Commentarii autem noſtri jam pridem conſcripti hæc erit ἀνακεφαλαίωσις. Coac. 9. cap. 14. lib. 2.

Convulsio.] i. Injuſſa contractio artuum violenta, vel eorum ſimplex collectio: ſed tamen injuſſa, quam ἀπροαίρετον Græci vocant, quæ olim naturaliter erat κατὰ προαίρεσιν. Ac violenta quidem artuum diſtentio eſt, nervis exhauſto rigidis, aut iiſdem craſſo & glutinoſo humore diſtentis, vel etiam inflammatis. Simplex autem καθ' ὁρμὴν collectio eſt injuſſa, vitio muſculorum, exempli cauſa, temporalium & maxillarium ſeu maſſeterum, dextra aut ſiniſtra exolutorum. Hîc enim pars quæ convellitur, culpa vacat in cauſa, non in officio quod juſſa obire nequit. Sic enim comparatum eſt, ut ſana pars trahat ægram, ubi ſunt pares muſculi è diverſo, magnitudine, numero, & virtute. aph. 66. 5.

Trωmati superveniens.] Diſtentione nervi aut chordæ, ut in fractura calcis: in vulnere muſculorum qua parte nervi ἐμφύονται, aut iidem ἐκφύονται, ſi nullus tumor aſſurgat aut evaneſcat parte poſtica corporis. Tum ab hæmorrhagia quæ cietur à vulnere, convulſio eſt; quando exhauſtæ venæ ſuccum è nervis attrahunt, ipſoſque faciunt rigidos ab exhauſto. Nam attrahendi potentia, venæ carnes ipſas præcedunt. Quinetiam in pertuſa calvaria, ſi exitum ichor non habet qui ad membranam deſcendit, ſed inde ad nervos tranſmittitur; inflammationem movebit convulſificam, tum è directo, tum è diverſo partis pertuſæ; ut ejus ichoris tranſmiſſio eſt ſive κατ' ἴξιν, ſive ἀνάπαλιν: ſicut Hippocrates annotavit in Autonomo, & pediſſequa Omilia. Sunt autem mortifera illa convulſionum genera: quoniam illa demum ſymptomata, citæ mortis ac jamjam venturæ ſunt argumenta & cauſæ, quæ cum ſignificatione fatiſcentis naturæ, offenſionem quoque ipſi adferunt intolerabilem. Huc accedit quòd partium ab exhauſto convulſarum redintegratio nulla ſperabilis. Nam cæterarum cauſarum quæ inferunt convulſionem, tanta eſt σωπονία ſymptomatis, ut curationis tempus expectare non poſſit. Ipſa verò doloris acerbitas & actio intercepta nobilium partium καταλύει μὲν ἐν τάχει τὴν δύναμιν, ἐξῶν τε θάνατον ἐπιφέρει. comment. ad aph. 25. 2.

6 Ἐπὶ τρώματι, χολῆς ἔμετος ἐπιγινόμενος· κακόν. καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν κεφαλικῶν.

Si cui à trωmate, bilis vomitio eſt; malè eſt: idque potiſſimùm à cephalico.

Illa demum bilis vomitio, periculosè habet eum qui vomit, unde nulla levatio eſt morbi fundentis continenter bilem ad alvum: ſed graviorum malorum acceſſio, & gravis offenſio partis ægræ, vomendo multùm afflictæ. Scitum eſt illud. Τὰ κρίσιμα μὴ κρίνοντα, ἢ δύσκριτα, ἢ θανατώδεα. i. *Critica ſine criſi, aut ſunt dyſcrita, aut certè mortifera.* Eſt quidem critica ſine criſi, crebra vomitio quam trωmatis infert propagatio, ventriculum in ſui ſympathiam adducentis, & continenter eò bilem fundentis, quam gignit ſævi doloris acerbitas, vigiliæ, & inflammatio. Hîc trωmatis nulla levatio eſt à bile propagata in alvum, quæ inde crebra eſt vomitionibus. Nulla enim ſympathia, nec propagatio, quam ἐπιγένεσιν Græci vocant, levationem adfert primigenii morbi à quo enaſcitur. Ac ſi vomitio illa ſymptomatica, dilutam bilem effundit, periculosè quidem habet ægrotum, ſed non pro certo mortiferè: ut illa quæ difficulter & crebrò exprimit bilem meram & paucam. Nota eſt illa ſententia præceptoris. Τὰ σμικρὰ ἐμέσματα χολώδεα· κακόν. i. *Exigua vomitio bilioſa, malè habet eum qui vomit.* Ubi Galenus annotavit, nihil criticum eſſe paucum. Ergo vomitio bilioſa quæ cietur à trωmate cum ipſa ſympathia quæ tantùm cadit in eos morbos qui inter magnos 2. Ep. part. 1. lib. 3. περὶ ἄρθρων. pror. 47. ſ. 2. 1.

magnos eximii ſunt, mala eſt: tum verò peſſima, humoris qualitate & evomendi modo. Quemadmodum autem vomitio trωmati ſuperveniat, ſic aggredior ad docendum.

SI CUI A TRΩMATE, BILIS VOMITIO EST.] Quam ciet ventriculus bile laceſſitus, unde venit etiam cardialgia ſive καρδιωγμὸς, ſingultus, & proritatio nauſeabunda: ut ſcilicet illa bilis occupat fundum alvi qua ipſe natat, aut ea firmiter ipſi affixa eſt, vel prorepit ad ſtomachum ſenſus acerrimi. Nam fundo natante vomitio eſt: bile affixa, ſingultus & nauſea: quemadmodum ea prorepente ad ſtomachum, cardialgia ſive καρδιωγμός. Tot enim ſymptωmatis alvi & ſtomachi, fœta eſt ipſa bilis cùm eò affluxit, ibique fluitat aut ſtabulatur. Nam irrita proritatio nauſeabunda, non raro inflammationes movet lethales. Affluit autem bilis à trωmate, non quidem oſſis pertuſi, cujus nulla cum alvo ſympathia eſt, nec gentilitia in generis ſimilitudine, nec jure vicinitatis aut ſocietatis. Sed vitio partium affixarum oſſi pertuſo; tum etiam vicinarum & ſociarum; bilis eſt generatio, & in alvum affluxus, unde prædicta ſymptomata enaſcuntur. Sic calcaneo perfracto, veniunt πυρετοὶ ὑπεροξέες, ξυνεχέες, τρομώδεες, λυγγώδεες, γνώμης ἁπτόμενοι, ὀλιγήμεροι, κτείνοντές τε, i. *peracutæ febres, aſſiduæ, tremoriferæ, ſingultuoſæ, mentis perculſæ, breves, mortiferæ.* In cauſa hæc inſunt. Nam pars affixa calci, quæ chorda eſt trium muſculorum ſuræ inſignium, cùm inflammari cœperit; convulſionem ciet, doloris cruciatu intolerabilem. Sic autem inflammatur. Etenim ab inſultura calcis ex alto ad ſaxum, circumtuſio eſt carnis quæ circumponitur ipſi calci. Tum venulæ nauſeabundæ ab ictu, ἐκχυμεῦνται, i. ecchymωſin edunt in cutim cui affixæ ſunt; unde ſanguis non exit, neque expirat, ſed intrà corrumpitur atque putreſcit. Hinc tumor aſſurgit, ac dolor prægrandis eſt. Ibi tum ſympathia eſt venarum inſignium, ſociorum item nervorum, & chordæ calci affixæ. Ac venarum quidem inſignium, vel αἱμοῤῥόων πελιώσιες, ναυσιώσιες, γαγγραινώσιες; vitia illa tranſmittunt ad cor & hepar, quæ ipſis cauſa ſunt febricitandi, ac bilem vomendi, & ſingultiendi: non ſecus atque bilis vomitio eſt à nephritide; ſingultus, hepate inflammato; cardialgia, in dolore lumborum, ſuppreſſis menſtruis vel hæmorrhoide: ſicut jam ſuprà ſæpe oſtendimus. Nam de ſymptomatis paraphoricis quæ infert maligni humoris è calce ad cerebrum tranſmiſſio διὰ τῶν ἐπικαίρων νεύρων. i. *per nervos eximios*, dictum eſt alibi. Notabilis autem eſt bilis & febris mutua generatio, à cruciatu ſævi doloris quem edit chordæ contractio & inflammatio.

lib. περὶ ἀγμῶν.

MALE EST.] Cauſa & ſigno. Ac ſigno quidem: quoniam ſympathia illa partis vomendo afflictæ, i. ventriculi, non excitatur niſi à magnis morbis, atque iis quidem qui magnitudine & vehementia ſunt inter magnos eximii atque prægrandes. Tum propagatio illa bilis ad alvum, cacochymiæ eſt malignæ; primùm quidem à trωmate ad magnas venas tranſmiſſæ, indeque ad jecur; unde prorepit, partim ad fundum alvi, partim ad ſtomachum. Ut cauſa autem, bilis vomitio malè habet ægrotum: quia ægrè cietur & crebrò, nec tamen quieſcit proritatio nauſeabunda, propter perennem bilis affluxum quam eò tranſmittit nauſea, livor, gangræna venarum inſignium quæ adjacent parti pertuſæ. Tum eo tam crebro, tamque difficili motu ventriculi, naturæ contrario, ejus præſidia labefactantur, cum offenſione partium omnium nutritiarum atque vitalium: ſed maximè animalium, ex capite multùm repleto & proritato. Quinetiam illa contentio vomendi, & ægrè, inflammationem movet in ſtomacho & alvo lethalem.

IDQUE POTISSIMUM A CEPHALICO.] Nam trωmatis ejus graviora ſunt ἐπιγινόμενα, quam cæterarum partium pertuſarum: idque cùm aliàs, tum verò cùm ab eo trωmate bilis vomitio eſt, quæ & idea vomitus, & vomendi ægra contentione, tum aſſiduitate ipſa, cum perenni nauſea, omnium moleſtiſſima & graviſſima eſſe ſolet. Supervenit autem cephalico trωmati, bilis vomitio; vel inflammata membrana, vel cerebro à diacope. Membranæ ac cerebri inflammatio, mutuò bilem gignit & febrem. Nam bilis & febris mutua generatio eſſe ſolet. Ut igitur inflammatio cerebri, ſtomachum habet ſυμπαθέστατον νευρωδέστατον: unde ſympathia eſt non ſolùm gentilitia, ſed etiam ſocietate contracta: ſic febris inde nata, bilem quam gignit, continenter eò tranſmittit, ubi eſt conſpiratio atque conſenſus; nempe ad ſtomachum, cujus ille impatiens, concutiendo ciet vomitum, ad eam excutiendam. Eſt enim partium gentilium & ſociarum mutua ἐπιγένεσις boni aut mali, mutuaque ſyntimoria, ut bene eſt illis aut malè. Ac ſuper his plura jam ſuprà. Quemadmodum autem graviſſima ſit atque mortifera, bilis vomitio à trωmate ipſo cephalico, demonſtratum eſt capite ſuperiore hujus tractatus.

7 Νεῦρα ὅσα παχέα τιτρώσκεται· ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ χωλεῦνται· καὶ λοξὰ τιτρωσκόμενα μάλιστα. καὶ τῶν μυῶν αἱ κεφαλαὶ, μάλιστα τῶν ἐν μηροῖσι.

Qui ſauciantur nervis inſignibus; hinc ferè illi claudicant: maximeque ſi vulnus obliquè acceperint. Idem accidit cæſis capitibus muſculorum, & maxime in femoribus.

„ JAM VERE illud eſt poſitum ac demonſtratum. Quòd actio omnis læſa, eſt partis af„ flictæ: ſicut ipſa læſionis ſpecies & idea, eſt afflictionis ipſius. Sic enim phrenitis eſt cerebri atque bilis: ſicut lethargus ejuſdem cerebri & pituitæ putris. Denique morbi omnes naturam ſequuntur cauſarum, tam efficientium, quàm excipientium. Symptomata autem fixorum morborum, ſunt partim ipſius cauſæ morbificæ, partim etiam partis afflictæ propria.

propria. Quæ cùm ita ſint, hîc loco quærendum an χώλωσις neceſſariò conſectaria ſit vulnerati nervi prægrandis, ut viſum eſt præceptori cùm ait. Ἀνάγκη δὲ τὰ τοιάδε ἔχειν, ὥς τε γίνεσθαι ὁκόταν γένηται· ἐν μὲν τοῖσι τρώμασι νεῦρα παχέα τιτρωσκομένους ἀνάγκη χωλοῦσθαι, καὶ τῶν μυῶν τὰς κεφαλὰς, μάλιστα δὲ ἐν τοῖσι μηροῖσι. *Neceſſe autem hujuſmodi ſunt affecta, ut ſcilicet ita ſint, quotieſcunque hi caſus inciderint. Nam inter trωmata, qui nervis ſauciati ſunt craſſis, ipſos neceſſe eſt claudicare: ut etiam cæſis capitibus muſculorum, & maximè in femoribus.* Sed ratio ejus ſymptomatis, cur neceſſariò ita ſit, oſtendetur in examine ipſius prognoſεωs.

lib. 1. περὶ νόσων.

QUI SAUCIANTUR.] Sic enim viſum eſt, afflictionem hîc poſitam nervi, transferre ad hominem ipſum parte illa ſaucium, de quo etiam ſymptoma dici reperio: eſt autem claudicatio, quam idem ſcribit accidere ſauciatis hominibus, lib. 2. prorrh. cujus verba hæc ſunt. Τὰ δὲ τρώματα τὰ ἐν τοῖσιν ἄρθροισι, μεγάλα μὲν ὄντα, καὶ τελέως ἀποκόπτοντα τὰ νεῦρα τὰ συνέχοντα· εὔδηλον ὅτι χωλοὺς ἀποδείξει. i. *Vulnera autem quæ in artubus magna ſunt, quæque nervos exactè diſſecant, qui continent artus ipſos; palam eſt quòd homines claudos efficient.* Ergo. QUI SAUCIANTUR.] Qui acuto telo, validis inflicto viribus, vulnerantur in artubus, oſſium tenus: propterεaque.

NERVIS INSIGNIBUS.] Quos alibi vocat præceptor νεῦρα ἐπικαίρια, i. authore Galeno, μεγάλα: cujuſmodi ſunt nervi quos hîc vocavit craſſos: cujuſmodi etiam venæ craſſæ, quas alibi vocat αἱμόῤῥους καὶ μεγάλας. Sunt autem nervi craſſi & magni, omnes qui artus continent, quos idem vocat νεῦρα συνέχοντα. Continent autem, tum qui ſunt motus & ſenſus authores, nati è cerebro & ejus propagine, ſpinali medulla: tum qui è muſculis enaſcuntur, & in articulos inſeruntur, τένοντας Græci vocant: tum qui articulos ipſos connectunt, faciuntque illam συμφύσεως differentiam quæ eſt συνδέσμωσις, in brachii arthrωdia, in ejuſdem ginglymo, in femoris enarthrωſi cum iſchio. Ac certè illa tria nervorum genera continent ipſos artus: primum quidem, impertiendo movendi vim & ſentiendi: alterum, adducendis & abducendis membrorum articulis: tertium, connectendo artuum τὸ ἀρθρῶδες, καὶ τὸ γιγγλυμοειδὲς, καὶ τὸ ἐναρθρῶδες.

lib. 6. περὶ ἀγμῶν.

lib. 2. pror.

HINC FERE ILLI CLAUDICANT.] In officio partis illius quæ nervi præciſi magiſterio non amplius continetur nec regitur: ipſa verò laborat vitio facultatis, actionis, aut connexionis. Ex æquo enim certant vitia quæ cernuntur in ἐξαρθρώσει artuum, & in ſublata ipſorum συμφύσει. Ac ſanè impotentia eſt æqualis movendi, ab exoluta virtute poſita in nervorum ſymphyſi, quàm à luxato articulo. Niſi quis fortaſſe objiciat ἀκινησίαν artus luxati, δυσκινησίαν autem à nervo præciſo; ut ſcilicet flectendi vis adimatur, non extendendi, aut contrà; ex poſitu & officio nervi præciſi, quatenus ille præerat flectendo vel extendendo. Nam connectentis nervi præciſio comitem ferè habet artus ἐξάρθρωσιν, propterεaque τὴν ἀκινησίαν. Sed tamen nervi moventis præciſio, partis illius adimit obedientiam, ubi telum inſederit, qua olim morem gerebat antagoniſtæ, dum ageret adducendo vel abducendo, flectendo vel extendendo. Atqui non minor eſt virtus obediendi quàm imperandi, cùm agitur de artuum motu in omnem partem ciendo. Eſt enim irrita contentio nervi flectentis, niſi ſit obedientia extendentis; & contrà. Itaque homines claudicant in officio artuum, nervis præciſis à quibus moventur. Eſt autem claudicatio, motus amiſſio vel depravatio: quia ſcilicet difficulter admodum, vel indecenter, motus cientur: atque id neceſſe eſt evenire quando hæc fiunt, ut cætera omnia, quorum ἀνάγκην oſtendit hoc familiari exemplo. Ut ſanè illa claudicatio non ſit ambigua, ſicut hîc ponitur, ſed ἐξ ἀνάγκης. Planum id facit quod ſequitur.

lib. 1. περὶ νόσων. & lib. 2. pror.

MAXIMEQUE SI VULNUS OBLIQUE ACCEPERINT.] Quod idem eſt planè ut legitur in prorrhetico. *Artuum magna vulnera, quæque nervos diſſecant perfectè à quibus reguntur; palam eſt quòd claudos efficiunt.* Talis enim nervorum præciſio, continuitatem adimit, qua dum ſe colligunt, articulos quibus inſeruntur, adducunt: ipſamque virtutem intercipit cientium intus ſpirituum, vel, ſi mavis, τῶν ἐνορμώντων. Quod certè non eveniret, ſauciatis in longum: ubi neque inſertio violatur, neque vis intercipitur τῶν ἐνορμώντων.

IDEM ACCIDIT CÆSIS CAPITIBUS MUSCULORUM.] Tum enim ſimiliter vis tollitur efficiendi, ut obediendi. Ac ſanè quidem efficiendi, diviſa continuitate muſculi: unde non ſe colligit noſtra ſponte, partemque ipſam, caput verſus adducit, in quam inſeritur. Obediendi autem, parta ipſius capitis, telo diviſi, contractione, qua contumacius eſt mori gerendo antagoniſtæ flectenti vel extendenti. Nam cæſis capitibus muſculorum, nulla ſunt „ commoda colligendi & adducendi, labefactata eorum virtute: maxima verò incommoda injuſſæ contractionis & ſpaſmi quem inflammatio ſolet inferre. Eſt enim major afflictio ſolidorum nervorum ἐμφυομένων, quàm confuſarum chordarum è muſculis ἐκφυομένων. Nota eſt illa ſententia præceptoris. Ἢν τραυμάτων ἰσχυρῶν καὶ πονηρῶν ἐόντων, οἴδημα μὴ φαίνηται· μέγα κακόν. i. *Si circum vulnus magnum & vehemens, tumor non exurgit; ingens malum.* Ubi Galenus hæc ſcribi ait de muſculorum capitibus atque finibus, διὰ τὰς ἐμφύσεις καὶ ἐκφύσεις τῶν νεύρων. Sed illud, μέγα κακὸν, i. *ingens malum*, partim eſt convulſæ partis præciſæ, partim ipſius principatus κατὰ συμπάθειαν.

aph. 66. 5.

ET MAXIME IN FEMORIBUS.] Quia ſunt ibi craſſiores nervi, quàm alibi: tum propter artuum cruris & tibiæ magnitudinem, tum propter motuum qui per ipſorum cientur articulos, difficultatem; femoris quidem per enarthrωſin cum iſchio, & ejuſdem ginglymum cum tibia: ne interim taceam chordæ amplitudinem, quæ tribus enata muſculis qui ſunt in ſura, in calcem inſeritur. Ac de nervorum quidem cruralium & chordæ ipſius craſſitudine, hæc ſcripta ſunt à præceptore, ubi recenſet incommoda læſi calcanei, de quo ſic poſuit. Κοινωνέει δὲ φλεψὶ καὶ νεύροις ἐπικαίροισι· ὁ τένων δὲ ὁ ὄπισθεν τούτῳ προσήρτηται. i. *Calcaneum ſocietatem habet cum venis & nervis inſignibus: tum autem poſterior chorda huic innectitur.* Femoris

lib. 2. περὶ ἀγμῶν.

ris autem nervi prægrandes nati ex tribus infernis partibus lumborum, & ſupernis quatuor ſacri oſſis; ab ortu ſtatim miſcentur, mox in nervos quatuor præcipuos exeunt. Atque inter eos, qui numeratur quartus, omnium corporis nervorum craſſiſſimus, ſicciſſimus, duriſſimus, validiſſimus, inter os ſacrum & ilium elapſus, in muſculorum capita implantatur.

8 Ἀποθνήσκουσι δὲ μάλιστα ἐκ τῶν τρωμάτων· ἤν τις ἐγκέφαλον τρωθῇ, ἢ ῥαχίτην μυελὸν, ἢ ἧπαρ, ἢ φρένας, ἢ καρδίην, ἢ κύστιν, ἢ φλέβα τῶν παχειῶν.

Interit autem potiſſimùm è vulneribus: ſi cui ſit vulneratum cerebrum, aut ſpinalis medulla, aut jecur, aut diaphragma, aut cor, aut veſica, aut aliqua venarum craſſarum.

Ut partium quæ uniuſmodi ſunt, è natura egreſſio, incommodis atque ſymptomatis fœta eſt propriis, quæ cernuntur in actione læſa inſtrumentorum quibus illæ inſerviunt: ſic vitia principatuum atque propaginum, quibus vitale cujuſque officium planè collabitur, mortifera eſſe ſolent. Atque illa vitia nobiliſſimis partibus inferuntur, earumque vivificam adimunt facultatem, ἢ πρώτως καὶ καθ' ἑαυτὰ, ἢ δευτέρως καὶ κατὰ συμπάθειαν, ἢ καὶ συμβεβηκός. i. *primùm & per ſe, tum etiam per ſympathiam, vel ex eventu.* Ac primùm quidem & per ſe, collapſo repentè principatu, cum amiſſione vitalis officii. Collabitur autem, cùm amplitudo eſt vulneris in cerebro & in corde. Nam vulnera cæterarum partium quæ hîc ponuntur, per ſympathiam cordis & cerebri mortifera ſunt: cùm vel inflammatione partes illæ tentantur, unde movetur propagatio cauſæ morbificæ: vel etiam ex eventu in vacuitate ſui officii, quo vitam carere diu non potis eſt: aut vacuitate ſucci alibilis, per hæmorrhagiam. Sed cauſæ omnes ad mortem fatales, poſitæ in vulneribus partium, quarum catalogus recenſetur in hac prognωſi, cur ita ſint, & quemadmodum inde mors veniat; operæ precium fuerit examinare in ſingulis.

Interit autem.] Quod eſt ejuſmodi ac ſi diceret. Patefactis incommodis atque ſymptomatis quæ inferuntur à vulnere partium, in vitio tum ipſarum proprio, tum etiam inſtrumentorum quibus illæ inſerviunt: ſequitur ut loco ſcribantur mortifera vulnera, quæ ſunt ejuſmodi, tum ipſa per ſe, tum per ſympathiam propagatam atque μετάστασιν, tum ex eventu. Ergo. Interit] Vel extincto calore vitali per ſyncopen; vel eo ſuffocato per apoplexiam: tametſi enim revera nemo eſt omnium qui abſque ſyncope moriatur; tamen alia eſt conſideratio extincti caloris, alia ſuffocati: vel potiùs, ut ita dicam, utraque pariter αὐτὸ τὸ κτεῖνον, i. *illud ipſum quod perimit*: ſed ne illud quidem appoſitè, cùm utraque ſit mors ipſa.

Potissimum.] Græcè eſt μάλιστα, quo ſignificatur cauſa ipſa mortifera quam intulit vulneris amplitudo in partes quarum officia ſunt planè vitalia efficiendo vel inſerviendo. Significatur etiam celeritas moriendi καθ' ἧττον καὶ μᾶλλον: ut annotavit Galenus ex Thucydide, ad illud ubi agitur de maxilla luxata. Οὗτοι ἐν θνήσκουσι δεκαταῖοι μάλιστα. Sunt enim celeriùs ad mortem fatalia partium efficientium vulnera, ut cordis & cerebri, quàm cæterarum inſervientium, ut mox dicetur.

Si cui sit vulneratum cerebrum.] Ἤν τις ἐγκέφαλον τρωθῇ: quæ fauciandi cerebri ratio atque cauſa, eventu apoplexiæ, funeſta eſt atque inſanabilis, ut ſuprà demonſtratum eſt ubi tractatio eſt pertuſionum capitis. Ac ratio quidem illa cerebri fauciandi, perficitur telo acuto quod acie ſua valido ictu trajicit ad cerebri penetralia, diſſectis primùm calvaria & membranis, antequam eò ventum ſit. Quæ ſanè diſſectio, febre ac bilis vomitu, tum impotentia ipſa curandi, mortifera eſſe ſolet. Eſt enim membranæ multùm diſtractæ diviſio incoibilis, ἀσύμφυτον Græci vocant: prop툻ereaque incurabilis. Tum inde nata inflammatio, quæ & febrem accendit continuam & acutam, unaque ciet crebros vomitus bilioſos, ipſa per ſe ſatis eſt ei necando cui pertuſum eſt caput. Scitum eſt illud. *Si cui à trωmate, bilis vomitio eſt; peſſimè ipſum habet: idque potiſſimum à cephalico.* Nam cerebri altè diviſi eſt apoplexia, quæ citò venit ab ictu cujus deſperata eſt omnis curatio: tam ratione cerebri ſic pertuſi, quàm ipſa cauſa pertuſionis. Non enim quibuſdam exemplis commoveor quæ adducuntur ex falsò credita eorum curatione qui ſic pertuſi falsò putantur. Sufficiat mihi vetus illud edictum quod à dictatore ſcriptum eſt περὶ τῶν ἀναγκαίων, i. *de iis quæ incidunt neceſſariò.* Ἀποθνήσκει δὲ ἤν τις ἐγκέφαλον τρωθῇ. i. *Moritur ſi cui cerebrum ſit præciſum.* Sed omnis ratio atque cauſa mortiferæ calamitatis quæ infertur à trωmate capitis, non ita pridem adducta eſt ad prognoſes περὶ τῶν τῆς κεφαλῆς τρωμάτων.

Coac. 3. cap. ſup.

lib. 1. περὶ νόσων.

Aut spinalis medulla.] Ἢ ῥαχίτην μυελὸν, quæ nomen habet ἀπὸ τῆς ῥάχιος, i. *à dorſo*: unde & ipſe dicitur νωτιαῖος, ἀπὸ τοῦ νώτου: cujus tamen non eſt medulla, ut ſua eſt oſſibus excrementitia. Hæc enim jus habet τοῦ πεφυκότος, i. *propago eſt cerebri*, & origo nervorum, ejus vicaria. Quæ cauſa eſt cur ſauciata eo genere ſauciandi quod ſuprà διακοπὴν nominavimus ex Hippocrate & Galeno: quoniam ſic deſperabilis eſt ejus redintegratio; & quia eſt incoibilis; & quia non reparabilis: & quia ipſa ſymptomatum graviſſimorum fœtura, & vitalis ejus officii vacuitas, omnem induſtriam reſpuit medici atque ſolertiam, propteréaque interitus conſecutionem adfert, ut viſum eſt præceptori. Ac primùm deſperationem

nem ejus redintegrandæ oſtendit impotentia coëundi cùm ſemel diviſa eſt ὑπὸ διακοπῆς. Impotentia coëundi, fundamentum habet naturam ἀσύμφυτον, i. *incoibilem* trium illarum tunicarum ἀναίμων τε καὶ ἀσάρκων, i. *ſanguinis & carnis expertium* quibus illa veſtitur ac propugnatur. Sed coëundi occaſionem præripit ipſa διακοπή quæ inflammationes & convulſiones movet lethales, quarum correctio ſolertiam eò revocat medici: quia tum magis neceſſaria eſt quam ipſa coitio, magiſque periculo vitæ adjicit quàm inflicta diacope: cervicem tantùm excipio, ut mox dicetur. Nam illa quæ à diacope infertur vitalium officiorum vacatio, eſt omni exceptione major in ſtatuenda medullæ dorſalis calamitate mortifera. Enimverò de hac medulla, nervorum eſt omnis origo & propagatio, quorum potentia cernitur in reſpirando, brachia promovendo & capiendo, corpus flectendo & extendendo, progrediendo & ſtando. Quinetiam à medulla vis magna eſt partium naturalium & genitalium, ut meſocœli, veſicæ, uteri, didymorum, & pudendorum.

Atque ut prædicta officia, ſunt vitæ tuendæ magis aut minùs neceſſaria: ſic eorum amiſſio quam inferunt vitia dorſalis medullæ, peſſimè vitam habet, nec raro mortifera eſſe ſolet. Nam vertebræ magnæ cervicis luxatio, celeriùs hominem quàm apoplexia fortis interimit. Idem facit ſecundæ, ſed non tam citò, dentiformis quædam apophyſis; cùm rupto primæ vinculo quod ipſam firmiter connectebat ex antica parte cui connexa erat, poſticam verſus retrahitur, medullamque illac tranſmiſſam comprimit: unde eſt impeditio, & interceptio ſpiritus animalis, qua reſpiratio ipſa vertitur in apnœam. Sic enim comparata eſt ratio dorſalis medullæ, ut quò abeſt propiùs à ſua origine, eò ſit ejus offenſio pernicioſior. Nam ubi abeſt longiùs, incommoda vitiatæ rhacheωs ſic experitur, ut ſi una luxetur vertebra pòſt vel antè, inferarum partium ſit major offenſio; ſin autem plures, minor: quòd unius luxatio, arctiùs medullam conſtringat & comprimat, quàm plurium ſimul & loco eodem. At quæ luxatio eſt vertebrarum unius aut plurium in latus alterutrum, facitque σκολίωσιν; paraplegia inde naſcitur illis in partibus quò nervi conſtricti, cum ſpiritus animalis vacuitate, feruntur; maximè in cervicibus, ubi duarum vertebrarum inter ſe connexàrum duo ſemicirculi laterales rotundum foramen efficiunt, quà exitus patet nervis qui brachiis exempli cauſa, ſuam dicarunt operam. Itaque ſic brachiorum erit paraplegia è ſcoliωſi vertebræ quæ illic κατ' ἴξιν, i. *è directo alterutrius lateris*, medullam comprimit cervicalem, ſpiritumque aditu ad brachium prohibet, unde ipſius eſt ἀκινησία, i. *motus amiſſio paraplectica.* Sed illa incommoda luxationum, extrinſecus veniunt ab ictu, jactu, aut caſu. Nam quæ naſcuntur à phymate partium quæ intra vertebras continentur, graviores oſtentant caſus atque incommoda cauſæ luxantis, quàm partis luxatæ. Ab eo phymate perverſio eſt ſpinæ ἰθυσκολίῃ, i. *naturaliter atque decenter ſinuoſæ, ad rectam lineam exporrectæ.* Tum ſpinæ partes quæ ſunt natura ἰθυλορδέες, ut cervix & lumbi, à phymate foras aſſurgunt κατακυφέες, ac ſuum gibberum ſive τὸ κύφωμα, indecorè oſtendunt. Contrà quæ partes natura ſunt ἰθυκυφέες, ut carina thoracis, trahuntur in λόρδωσιν, iis luxatis in partem anticam. Tametſi crebra thoracis à phymate luxatio eſt in partem poſticam, ubi apparet τὸ κύφωμα, quod præ coſtarum & ſterni anguſtia, moleſtiſſimam ac difficillimam parit dyſpnœam in qua cernuntur eximiæ differentiæ parvitatis, ac repetitæ crebro ſpirationis. Atque illi plurimùm difficultati adjicitur ex eventu, ab inflectione cervicis in partem anticam, quæ ipſam, alioqui natura ἰθύλορδον, indecenter facit κακόλορδον, ex nimia cavitate foris conſpicua, unde ſic fiunt homines ἐξεχέβρογχοι, i. *prominentioris laryngis*, quà cum ſtertore inducitur ſpiritus, ut dormientium ſpiratio eſſe ſolet eo jacendi habitu quo reclinata multùm cervice jacent. Quemadmodum igitur magnæ cervicis vertebræ, i. ſecundæ, inflammatio orthopnoicam facit anginam: ſic vertebrarum dorſi luxatio nata ex phymate ipſius pulmonis, ſpirationem auget difficilem frequentia & parvitate: ſicut & gutturis eminentia, ipſam facit κερχνώδη: quoniam ſpirabilium omnium partium conſpiratio eſt ad illam dyſpnœam aſthmaticam; gutturis, deducendo; pulmonis, excipiendo; & thoracis movendo. Plurimùm autem facit ad ſpirationis anguſtiam, aucta in corde ſpirandi neceſſitas, ab inflammatione pulmonis, cui morem non gerit ſpirabilium partium contumacia.

Sed præter ſymptomata impediti officii partium ſpirabilium afflictarum, multa quoque alia circumveniunt incommoda vicinarum, & ſociarum partium, in earum ſympathiam adductarum. Gibberum autem lumborum à phymate illic enato ſymptomata ſunt pariter in renibus, in veſica, in genitalibus, in meſocωlo. Nam partes illæ, in lumborum ſympathiam facillimè adducuntur: tum quia vicinæ, tum quia ὁμοφυέες. Eſt autem vetus illud poſitum à præceptore, ὅ τι συμπάσχει τὰ ὁμοφυῆ καὶ τὰ πλησίον. Et rurſum, τὰ σύνεγγυς καὶ τὰ κοινά, πρῶτα καὶ μάλιστα κακοῦται. Sed tamen hoc intereſt inter κυφώματος quæ à phymatis enaſcuntur, in ſpina: quòd ea quæ ſunt infra πρόσφυσιν diaphragmatis, nempe in lumbis, poſſunt exolvi per dyſenteriam aut varices; illinc, beneficio meſocωli nati è nervis lumborum; hinc verò; per μετάστασιν humoris morbifici ad vaſa inſignia quæ adjacent lumbis, & illac excurrunt ad crura. Cæterarum autem partium, diaphragmate ſuperiorum, ut cervicis & dorſi, talia non ſunt perfugia, ob eamque cauſam ἀδύνατος λύεσθαι, i. *non potis eſt ulla ratione ad æqualitatem* ſive ὁμόχροιαν *revocari* earum κυφώματος, i. *gibbera.* Verùm, dicet aliquis, hæc omnia ſunt violatæ medullæ, vertebrarum vitio luxatarum, aut etiam phlegmonarum. Sanè quidem: ſed ea cùm ſint graviſſima, credibile eſt multò graviora fore incommoda quæ per medullæ diacopen inferuntur; tum ipſa ſingularis officii amotione, tum verò ſymptomatum acerbitate & ſumma difficultate curandi, ne dicam ἀδυναμίῃ, i. *impotentia*, ut ſuprà jam diximus.

lib. 4. περὶ ἄρθρων, ex lib. περὶ χυμῶν.

Aut jecur.] Η ἧπαρ, quod principatum obtinet œconomiæ naturalis, partiumque nutritiarum, penes quod eſt ipſa nutritio in commoda ejus valetudine: ſicut ἀτροφίῃ & nutricatus

tus depravatio, in adverſa. Quinetiam in εὐπραγίᾳ hepatis, fundamentum eſt principatuum ac facultatum vitalium & animalium: ſicut in ejus κακοπραγίᾳ, illorum deſtructio. Malè res eunt, vitamque habent peſſimè animalem, quam βίον Græci vocant; cùm ab hepatis κακοπραγίᾳ, fruſtratio eſt vel depravatio ſanguificandi. Sed hepatis commoda & incommoda ſunt alibi explicata in hepatite, hydrωpe, dyſenteria, & inflammatione illius ſyſtrophica. Supereſt hîc quærendum ac judicandum; ſitne ipſius diacope cita morte funeſta, an verò ſenſim mortifera, vitalis officii, & αἱματώσεως κακοπραγίᾳ ἢ ἀποτυχίᾳ, qualis eſt ejus ἀτονία ἢ καὶ μαρασμὸς πελφρυγὴς in hydrope vel hepatite, cum impotentia ipſa curandi. Enimvero vulnus illatum hepati quà diaphragmati adjacet, & ubi truncus eſt venæ inſignis, quam vocat Hippocrates ἡπατῖτιν, profuſione ſanguinis implacabili, eſt omnium maximè præceps ad mortem. Quæ ratio ſapientem eò movebat Ulyſſem, ut ea parte Cyclopi necando telum acutum conderet, ὅθι φρένες ἧπαρ ἔχουσι, i. *ubi diaphragma hepar complectitur.* Atque hæc citæ mortis à vulnere ratio, primùm Judæis cognita & ſcripta in ſacris libris, cognitionem eam comparavit Homero. Sic enim legimus Abnerum Azaëli, & Joabum Abnero vitam continuò ademiſſe, ferro ad viſcus vitale immiſſo & abdito: quod ſapientes viri de jecore ſcriptum exiſtimant: tametſi jus idem necandi eſt in ſauciato corde, ut mox dicetur. Cavarum hepatis partium ſauciarum vis eadem cernitur ad interitum præcipitandi hominem qui eo telum hoſtis acutum excepit: ob eam cauſam quæ dicta eſt in hepatitis hæmorrhagia. Eſt enim ratum illud perſuaſumque piis omnibus Chriſtrianis; quòd ab exhauſto ſanguine animalitas ipſa perit, ac tum humanæ actiones quieſcunt, olim conjunctæ cum animali: quo pereunte, illinc diſcedunt, & cum parente ſua mente divina migrant ad Dominum Deum creatorem ſuum. Nam alta vulnera cæterarum hepatis partium, inflammationes movent lethales, quæ vel ad interitum citò præcipitant ſauciatos, vel tranſeunt in empyema, unde pus exit ἀμοργώδες καὶ βορβορῶδες, i. *cœnoſum & amurcoſum*, quod inſanabilem viſceris corruptionem oſtendit.

Odyſſ. 9. & 4. uſus part. cap. 2. & 3. li. 2. Regum.

Aut diaphragma.] Septum tranſverſum, cui jus liberæ ſpirationis à Deo tributum eſt, præter ea commoda quibus natura utitur ut intergerino quodam muro ſuperi ventris & inferi, ſeparandæ cauſa œconomiæ ſpiritus & nutricatus: ne illa prætersam quibus iter eſt ſurſum venæ inſigni, deorſum verò arteriæ, per foramina diaphragmatis, cujus in centro caput eſt nerveum, nervis adjutum quatuor ad motus ciendos liberæ ſpirationis: πεδόσφυξιν verò nactum eſt carneam, qua circum adhæret ductu obliquo, dextrà quidem atque ſiniſtrà coſtis quas vocant ſpurias; pòſt, metaphreno; antè, xiphoidi cartilagini. Ejus quidem vitia & inde incommoda enaſcuntur, tum ab iis quæ intrà ſunt inutilia, tum verò extrinſecus, qualia hîc ſunt poſita τῆς διακοπῆς hoſtilis teli eò tranſmiſſi. Ac ſanè diaphragmatis vulnerati cæſim aut punctim, mortiferam inde cauſam agnoſco: vel quia eſt inſanabile ipſum vulnus, ut incoibile: vel quia ſymptomatis fœtum eſt planè funeſtis; unde vel cita mors venit, vel paulò ſeriùs vita ſauciati excedunt. Cita mors venit, cæſa inſigni vena quæ ſurſum per diaphragma viam affectat, de qua jam diximus: vel cordis arteria quæ illac curſum inflectit deorſum. Seriùs autem ſauciati, vita excedunt, quibus diaphragmatis nerveum caput eſt ſaucium, venis illæſis. Hîc enim, tum quia vulnus ipſum eſt incoibile, partim natura partis afflictæ, partim movendi perennitate; tum quia ibi fœtura eſt ſymptomatum exitialium; nulla ſalus vitæ ſperabilis eſſe poteſt. Fœtura ſymptomatum exitialium cernitur in prægrandi phlegmone ac peracuta, in thoracis anguſtia, & ſumma difficultate ſpirandi, cum febre ardente, tum verò in cerebro ſic occupato, ut exeant homines è poteſtate mentis, qualiter ſolent phrenitici atque fanatici. Quinetiam illud periculo adjicit, quòd cerebri ſympathia tantùm abeſt ut aliquam morbo diaphragmatis levationem adferat, quæ nulla expectari debet: ut per ſyntimoriam, graviorum ſymptomatum acceſſionem adjungat. Denique hîc deſperata ſalus ab omni cauſa mortifera, quæ triplex omnino eſt; inflammatio; vivifici nectaris diſſipatio; & occupatio partis nobiliſſimæ, i. cerebri, τῆς τοῦ ἐπιλογίζειν: cujus officium ſic eſt vitale, ut eo collapſo pereat animalitas ipſa, proptereaque ſpiratio amittatur, unde mors venit. Declarant illud phrenitici, ſputatores, fanatici, & ad extremum tremuli à diaphragmate inflammato, ſicut à cerebro: de quibus abundè ſuprà jam diximus. Sed à περιφύσει non ita eſt, per quam diaphragma undique thoraci annexum eſt. Non enim cùm cæſa eſt, tot eam, nec tanta, nec tam cita etiam circumſtant incommoda.

lib. 1.

Aut cor.] Η καρδίαν: quod nomen hoc loco, viſceris eſt nobiliſſimi quod ipſum per ſe micat, & in quo principium & fons eſt vitæ, ac principatus vitalium facultatum. Quò fit ut eo penitùs vulnerato, ſi quidem implacabilis eſt hæmorrhagia, fonte exhauſto, vitæ principium ipſum vaneſcat, & unà funditus facultatum abeat principatus. Idem quoque accidit villis diſſectis, per quos micandi potentia eſt, cùm ſcilicet eorum diſſectio, micandi adimit facultatem, in neceſſario adhuc uſu diaſtoles atque ſyſtoles: quarum officia ſunt eò comparata; illius quidem, ad ſpiritum foris intrò ducendum, & ſanguinem hauriendum è vena; hujus verò, ad eos vitæ commeatus, per totam compaginem effundendos, & vaporem fumidum expirandum. Quæ interceptio, ſive officiorum vacatio, diu vitam ſubeſſe non ſinit. Sed tamen non tam cita eſt ejus inde amiſſio, quàm à contuſo cerebro, aut capite obtruncato. Hîc enim continuò ceſſat animalitas, in abſoluta privatione ſenſus & motus; quæ, avulſo corde, aliquantiſper manet. Nulla ſunt igitur mortis effugia, corde penitiùs, ac ne quidem leviter ſauciato. Nam ſi vaſorum quæ ſunt in corde ſectio eſt; hepaticæ quidem venæ, cujus eſt illac tranſitus, & unde ſanguis per diaſtolem cordis hauritur ad nectar vivificum, hæmorrhagia præcipitem adfert interitum. Idem quoque facit, ac multò celeriùs, arteriæ magnæ vivificæ vulneratio. Atque illa duo ſauciati cordis in-

com-

commoda, extinctione caloris nativi ſunt cita morte funeſta. Cæterarum autem venarum quæ ſunt in corde, ſectio, ſuffocationem adfert mortiferam ejuſdem caloris; videlicet cùm ſanguis refunditur ad dextrum, & inde ad ſinum ſiniſtrum, ex vena arterioſa: tum autem cùm ſectio venoſæ arteriæ, viam præcludit inſpirando ſpiritui, & vapori fumido expirando. Sed alia cordis vulnera quæ ipſius excipit coagmentatio tribus intexta villorum generibus, quibus diaſtoles atque ſyſtoles officia continentur, exiſtere ibi nequeunt quin ipſa villorum offenſio, prædicta vitæ officia tollat ex corde. Quo vitio intercipitur nutritio, temperatio & expurgatio caloris nativi: unde ſuffocatio vel extinctio eſt in promptu, quæ ipſa mors eſt.

Aut vesicam.] In cujus alveo tranſmiſſum illuc ſerum è venis, renum attractu, ac veluti quadam mulctra, nomen tum habet urinæ, nec antè: & ubi fit craſſi & glutinoſi humoris coagmentatio lapidoſa μετ᾽ οὔρησιν: tum facta in renibus coagmentatio calculoſa eò tranſlata πρὸ τῆς οὐρήσεως, corticatim augetur & in majorem molem aſſurgit, quando non habet exitum per aquæductum veſicæ. Eſt autem mortifera ejus veſicæ diſſectio: tum quia inde nata corruptio & inflammatio, ſatis eſt homini per ſe ipſa necando: tum quia ejus natura nervea, ſanguinis & carnis expers, multùm à ſe diſtracta ſecando, eſt planè ἀσύμφυτος, i. *incoibilis:* proptereaque officii vitæ tuendæ neceſſarii vacuitate, non ſolùm inſanabilis, ſed etiam ex eventu lethalis. Hîc ego veſicæ collum excipio, quod ſcinditur ac laceratur ſcienter atque fœliciter amica manu chirurgi, calculo extrahendo. Ac de veſicæ malis atque incommodis, plurima ſuo loco ſunt à nobis conſcripta.

Aut venam de crassioribus.] In promptu cauſa eſt calamitatis mortiferæ quam venæ craſſioris infert præciſio: quoniam ea tum incoibilis, hæmorrhagiam ciet irrequietam, quam ἄπαυστον Græci vocant, donec ad ultima ventum ſit animalitatis & vitæ, cùm ſcilicet membra frigore exolvuntur, vitaque ipſa fugit è corpore. De craſſioribus autem venis, quæ vel quieſcunt, vel micant, quas vocat eodem ſenſu αἱμόῤῥους ἢ καὶ μεγάλας, dictum eſt ſæpe alibi, ut hæc ſufficere videantur.

9 Ἀποθνήσκουσιν ἔτι καὶ ἢν ἐς ἀρτηρίην ἢ πλεύμονα μεγάλαι σφόδρα αἱ πληγαὶ γένωνται· ὥστε τοῦ πλεύμονος πληγέντος ἔλασσον περιερχόμενον πνεῦμα κατὰ στόμα γίνεσθαι, ἢ τὸ ἐκπίπτον ἐκ τοῦ τρώματος.

Quinetiam moriuntur ſi vel in arteriam, vel in pulmonem vulnera magna illata ſint; adeò ut pulmone ſaucio, minor ſit expiratio per os, quàm illac excidit ubi eſt ipſa pertuſio.

Expositæ ſunt cauſæ omnes mortiferæ partium ſauciarum, quæ vel abſumunt hominem inſanabiles, vel ad exitium citò præcipitant: ubi vel cerebrum in vitio eſt, unde collabitur animalitas; vel cordi adimitur vis micandi; vel hæmorrhagia eſt implacabilis quæ ſanguinem totum exhaurit. Nam illa vulnera ſauciatos abſumunt, quæ inflammationes movent lethales in partibus quarum officia ſunt planè vitalia; cujuſmodi ſunt hepar, diaphragma, tenue inteſtinum, veſica. Sequuntur nunc vulnera partium ſpirabilium, quarum offenſio ſpirationem adimit, individuam vitæ ſociam: idque prægrandi vitio vel movendi, vel excipiendi, vel deducendi ſpiritum inſpirando, & vaporem fumidum expirando. Sic igitur viſum eſt præceptori ſuper incommodis reſpirandi, à vulnere partium ſpirabilium.

Quinetiam moriuntur.] Quod eſt ejuſmodi ac ſi diceret. Non ſolùm mortifera ſunt illa vulnera partium prædictarum, quæ ſua ſponte, non noſtra, ſunt in vitali officio: ſed etiam illa earum quæ juſſu noſtro moventur, præſtandis vitæ officiis, & quarum motus animali virtute profecti, animalitatem quoque ipſam tuentur, ac rationi inſerviunt. Sunt autem partes illæ ſpirabiles quæ cordis uſui morem gerunt, inſpirando ſpiritum, & expirando vaporem.

Si vulnera valde magna.] Quæ ſunt ejuſmodi, amplitudine diviſionis. Conſideratè autem poſuit vulnera valde magna: quia parvorum aut mediocrium non eſt ea ſoboles expirationis terrificæ, unde prognoſis hîc ſcripta iniri poſſit. Eſt autem, expiratio major qua parte vulnus illatum eſt, quàm per os ipſum naturaliter conſueta. Hîc ſcilicet cardo eſt ipſius prognoſeωs, quòd expiratio è vulnere major eſt quàm ex ore, qualis eſſe non poteſt ſi parvum eſt vulnus, ac ne ſimpliciter magnum quidem, ſed valde. Sed vulneris valde magni hæc mea ſic ratio eſt in ſingulis explicanda.

Inflicta vel in arteriam.] Quæ comparata eſt ducendo ſpiritui ad pulmones, & inde ad cor, temperandi cauſa, & faciendi cum ſanguine dextrà cordis hauſto è vena cava, nectar vivificum: tum expirandæ fuligini, ſeu vapori fumido expirando. Proptereaque huic ſpiritus ductui majores noſtri, arteriæ nomen dederunt ἀπὸ τοῦ ἀέρα τηρεῖν; non tamen ei ſoli. Nam & venas micantes ſic vocari reperio à præceptore, i. *arterias*. Eſt autem vulnus prædictæ arteriæ valde magnum, quod non in ſuprema eſt parte, ſed intrò penitiùs penetravit ad centrum uſque cylindri, cujus edit ſpeciem arteria fiſtulata, vel ipſa potiùs arteriæ fiſtula. Itaque ſic diviſa dehiſcit, multùm à ſe diſtracta, ut vix coire poſſit, nec ſutura, nec hamo: quia vinculo non eſt locus, unde ſtrangulatio eſt in metu. Quæ cauſa eſt cur moriantur homines eo prægrandi vulnere ſauciati: quia non minor ſpiritus inſpirandi,

di, per illud vulnus portio evaneſcit; quàm illac excidit vaporis fumidi per os naturaliter expirandi. Quicquid autem materiam tollit ſpirabilem vitam tollit.

Vel in pulmonem.] In alterutram partem ambarum quibus expletur pulmo, totuſque abſolvitur, dextra ſcilicet atque ſiniſtra, quæ linea mediana ſunt interſeptæ, duabuſque fibris, velut alis, inſtructæ; ac tribus intertextæ vaſis: antè quidem, arteria venoſa; pòſt, vena arterioſa: inter quas media decurrit prædicta arteria, toti pulmoni ramosè diſtributa. Ex quibus efficitur, ut alta pulmonis vulneratio, vel hæmorrhagia venæ arterioſæ, vel intercepto ſpiritu inſpirando, ſectis arteriæ ſurculis, vel expirando vapore è ſaucia vena arterioſa, mortiferam inferat calamitatem. Sed tamen hîc tantùm attigit eam mortiferæ calamitatis cauſam quæ violatis accidit inſpirandi & expirandi meatibus: idque in libera ſpiratione quæ ſuſcipitur atque abſolvitur κτ̀ σφαίρωσιν. Nam de funeſto cordis vulnere quo vel micandi uſus adimitur, vel inſtrumenta ipſa micandi, exolutis fibris, quieſcunt & ceſſant: tum etiam de implacabili craſſarum pulmonis venarum hæmorrhagia, dictum eſt abundè in citima huic prognoſi, & ſuprà in cauſis phthiſiferis & hæmoptyſi. Atque hunc ſcopum authoris declarat illud quod ſequitur.

Adeo ut pulmone saucio.] Cùm ſcilicet capulo tenus, exempli cauſa, pugio intra coſtas pectuſve, aut adverſo ſub phreno eſt abditus.

Minor sit expiratio per os.] Per quam vaporis fumidi expurgatio eſſe ſolet, cujus efflatio, ἐκφύσησιν Græci vocant, vocalem materiam præbet laryngi, cùm laxæ illius fibræ moventur ad modulandam vocem. Vaporis copia qui expiratur per os, potiſſimùm cernitur in ſpiratione ſublimi, & ea quæ hyeme libera eſt, cùm ſcilicet expiratus vapor frigore ambientis coactus, ita ſpiſſatur, ut planè ſit caliginoſus, qui per æſtatem inaſpectabilis tenues vaneſcit in auras. Ergo ſi ejus vaporis minor eſt per os copia quàm ſolebat, nec ulla ſit cauſa extincti propè caloris in corde, unde ſpiratio eſt parva & rara; nec verò ulla ſit in bronchiis valde obſtructis impeditio reſpirandi, unde reſpiratio eſt planè aſthmatica; mirum videri non debet ſi aliò vapor effuſus, paucitatem ſuam per os exhibeat, copiam verò illac quà contra conſuetudinem foras tranſmittitur. Sic enim ſubjungit.

Qua illac ubi est ipsa pertusio.] Quoniam vulnere bronchiorum quæ ſparſa ſunt per pulmones, ac venæ item arterioſæ via expirando per os vapori eſt intercepta: ſpiritus autem qui per arteriam ducitur eouſque ubi vulnerata ſunt bronchia, denegata ſui expurgatione per conſuetam expirationem; novam molitur contra conſuetudinem naturaliter inſtitutam, per amplum vulnus thoracis quà itur ad ſauciam regionem pulmonis. Sed illa conſuetudo contra naturam, in hoc vitali officio diu manere non poterit, quin, ſuffocatione vel extinctione caloris, brevi funeſta ſit. Huc accedit, quòd irrita eſt omnis curatio medici atque ſolertia: idque cùm aliàs, tum quia, ut ſcribit Hippocrates, ἕλκεα κινεύμενα ἐπαῤῥήγνυται, i. *agitata ulcera perenni motu, denuo lacerantur.*

lib. περὶ τόπων.

10 Θνήσκουσι δὲ καὶ οἱ ἐς τὰ ἐντὸς νεῦρα, ἤν τε τι τῶν λεπτῶν τρωθῶσιν, ἤν τε τῶν παχέων, ἢν ἐπικάρσιος ἡ πληγὴ γένηται καὶ μεγάλη. ἢν δὲ μικρὴ καὶ εὐθεῖα· περιγίνονται ἔνιοι.

Moriuntur autem & illi, &c.

Nervorum offenſiones, unde illa ſunt vitæ incommoda quæ hîc ponuntur atque pericula; tum etiam tenuis inteſtini & craſſi: non ita pridem ſunt explicatæ κτ̀ διάνοιαν præceptoris. Hîc tantùm agnoſco characterem ſcribendi quo uſus eſt in hiſtoria ſauciorum nervorum. Nihil enim hic pertinet ad inteſtina, de quorum vulnere incoibili, proptereaque lethali, dictum eſt etiam abundè ſuprà: ut illa correctio quæ mutavit τὰ ἐντὸς νεῦρα, εἰς ἔντερα, mendum ſcripturæ adferat, non autem emendet. Itaque nulla eſt à me verſio, nec enarratio in hanc prognoſin: quia non ſapit Hippocratem, cujus non eſt varia ταυτολογία, qualis hîc cernitur, ubi mors ponitur pro claudicatione.

11 Ἥκιστα δὲ θνήσκουσι οἱ τιτρωσκόμενοι ἐν οἷσι ταῦτα μὴ ἔνι τῶν τοῦ σώματος μερῶν, ἢ τοῦ τῶν προσωτάτω.

Sed illi perraro intereunt qui ſauciantur ubi nulla eſt corporis partium prædictarum, vel abſunt ab iis longiſſimè.

Jam pridem receptum eſt, contrariorum eſſe contraria conſequentia. Itaque patefactis partibus quarum funeſta eſt vulneratio ipſa per ſe, nec ulla prætermiſſa ex iis; facillimum eſt mente complecti cæteras de quibus non eſt verendum metu interitus, cùm ſauciatæ fuerint: quia nihil habent ejuſmodi unde vel homines abſumantur, vel ad exitium præcipitentur, cùm vel à vulnere in vitio ſunt, vel ſuam vim efficiendi, juvandi, aut conſervandi amittunt in ſuo quæque officio, niſi quid inde mortiferum ſit κτ̀ συμβεβηκός, i. *ex eventu.* Quæ cùm ita ſint, facilis erit verſio & enarratio hujus prognoſeως quæ ſic habet.

Sed illi perraro intereunt.] Græcum illud, ἥκιστα, conſultò ſic vertimus, ex uſu frequenti quo legitur apud Hippocratem, pro eo quod eſt *minimùm* in lingua Latina. Talis eſt illa loquendi formula in aphoriſmis. *Senes inediæ patientiſſimi ſunt; mox homines conſtantis*

tis ætatis; ἥκιστα μειράκια, i. *minimùm adoleſcentes*, &c. Ubi non eſt dubium quin illud, *minimùm*, facilitatem inediæ minuat, reprimatque in adoleſcentibus, quam ſenibus tribuendam putavit: non tamen in totum adimat auferatque ab iis, ſicut adverbium *minimè*, quo tollitur omnis patientia jejunandi. Sic etiam in hac prognoſi τὸ ἥκιστα, i. *minimùm*, non tollit in totum cauſam mortiferam à partibus vulneratis unde non tollitur aliquod vitale officium, nec earum incommodis adjicitur quippiam præſentaneum mortis periculo: ſed tamen à vulnere non ſunt in tuto, niſi cautio ſit eorum quæ intrà ſunt inutilia, & quæ extrinſecus enaſcuntur: ut non raro de illis vulneribus verendum ſit, donec ſaucii convaluerint. Sic multos vidimus telo percuſſos in capite, ac ne vix quidem cute pertuſa, proptereaque leviter admodum vulneratos: tamen majore periculo quàm ipſo vulnere occupatos, præter ſpem interiiſſe à tempeſtate calida, pluvia, & auſtrina: unde mortifera fuit capitis, eo quem dixi modo, pertuſi corruptio. Nam artuum vulnera ſæpe ſunt ex eventu lethalia; non eò quidem quòd ibi ſint magnæ venæ ac nervi; nec item quòd venenato telo inflicta ſint, quamvis leviſſima; cujuſmodi multa ſuo exitio Alexandri milites, barbarorum gladiis acceperunt: ſed quoniam parum propicia cœli ac ſoli conditio. Sic trωmata capitis in Italia ſunt δυσαλκέα; tibiarum verò εὐελκέα: quæ ſortem contrariam nacta ſunt apud Celtas, Gallos, & Belgas.

Ubi nulla est corporis partium prædictarum.] Sauciati cerebri ad apoplexiam cita morte funeſtam: hepatitis & aortæ: tum item craſſarum venarum quæ ſunt in cruribus & pulmone, ad implacabilem hæmorrhagiam; cordis, adempta micandi facultate & uſu: pulmonis & arteriæ, intercepto ſpiritu ac vapore, tum etiam ſpirandi officio: hepatis, diaphragmatis, veſicæ, ac tenuis inteſtini, quorum vitalia ſunt officia, & quorum ſymptomata lethalia. Hæc igitur non ſunt in cæteris partibus, ut earum vulnera, ipſa per ſe, vel metu interitus nos exterreant; vel repentina morte, amicis & medicis flebilia ſint. Denique cæterarum partium ubi non ſunt lethales cauſæ prædictæ, ſicut in aliis jam explicatis, vulnera non ſunt mortifera, niſi κατὰ συμβεβηκός.

Vel absunt ab iis longissime.] Ac ſi diceret. Tametſi vulnus non habet mortiferè, partis vulneratæ natura: tamen vicinarum merito, καὶ τῶν ὁμογνίων, ſæpe interitus conſecutionem adferre ſolet: quale eſt muſculorum qui tempora continent: nec rarò ἐμφύσεων τε καὶ ἐκφύσεων, quibus movendi facultas & actio muſculis impertitur. Ergo ſympathia nulla ſit principatuum, ſauciata parte aliqua quæ eſt natura ſanabilis ad certam ſecuritatem ſalutis.

12 Τὴν δὲ ὄψιν ἀμαυροῦνται ἐν τοῖσι τρώμασι τοῖσιν ἐς τὴν ὀφρὺν, καὶ μικρὸν ἐπάνω. ὅσῳ δ' ἂν τὸ τρῶμα νεώτερον, μάλιστα βλέπουσι. χρονιζομένης δὲ τῆς οὐλῆς, ἀμαυροῦσθαι μᾶλλον συμπίπτει.

Sed viſu hebeſcunt à trωmatis, quibus in ſupercilium, & paulùm ſuprà, trωma illatum eſt: quod ſanè quò eſt recentius, eò minor eſt hebetudo: ſed quia ſerior eſt cicatrix, hîc magis hebeſcere ipſos contingit.

Extremum illud de partibus vulneratis, deque ipſarum vulneribus, ut incommoda hîc ſcribantur quibus homines occupantur eo vitio quod ex ignobili parte faucia, tranſit in nobilem vicinam & ſociam: idque per συμπάθειαν, unde officium labefactatur, quod ſimul confert ad vitæ uſum & ad dulcedinem. Eſt autem viſus obſcuritas, quam inferunt ſauciatæ partes oculorum vicinæ. Atque hic caſus, in exemplum adducitur, omnium inſtar quæ ſimili modo eveniunt. Sic enim fiunt empyici, quibus trωma thoracis foris quidem ſaneſcit, intus verò minimè; aut certè intus ſanatum, denuo laceratur. Sic etiam viſu hebeſcunt, vel etiam occæcantur, cicatrice obducta ſupercilio vulnerato, cùm ſanies prorepit in oculum quæ antea per vulnus exibat; non ea quidem tota è membrana calvariæ ſeu pericranio, unde album oculi propagatur: ſed ea quam ipſum vulnus edebat, quæ nunc jam ſera cicatrice intrò refluit atque in oculi album exudat è pericranio, ſicut à parte quæ continet, in eam quæ continetur. Coac. 6?. c. 16. lib. 2.

Ergo. Sed visu hebescunt.] Ὄψιν ἀμαυροῦνται, i. oculorum lumen obſcuratur, vel ſplendor hebeſcit viſificus, qui eſt in oculorum membranis, humoribus & igne vernaculo, ut eo ſenſorio multùm afflicto, τὰ ὁρατὰ, i. *aſpectabilia* non excepta, neque à ſenſu percepta, viſionis obſcuritatem planè oſtendant. Sed plura nos alibi περὶ ἀμαυρώσεως, deque illius natura & cauſis. cap. 6. lib. 2.

A trωmatis.] Punctim cæſimve illatis, idque tranſverſim: quo vulnere palpebra ſemper labaſcit; quam tolli non potis eſt, niſi collecta fronte & corrugata; nec deprimi, niſi ea demiſſa.

Quibus in supercilium.] Quod ſupereminet oculo, atque ipſi loco eſt projecturæ cujuſdam, arcendis injuriis quæ inferuntur ſupernè ad perpendiculum. Atque hoc ſupercilium ſuperam continet atque dimidiam ſinus partem ubi eſt oculus: proptereaque in eam jus habet ſympathiæ triplicis; quia ὁμογνὲς, vicinum, & ſocium.

Et paulum supra illatum est.] Cæſim atque tranſverſim: unde major eſt cauſa & importunitas hebeſcendi, ut dictum eſt. Parvi autem refert, ſitne illatum vulnus in ſupercilium, an paulùm ſuprà: quia idem manet τὸ συνεγγὺς, καὶ τὸ κοινὸν, καὶ ἴσως τὸ ὁμογνὲς, inter ea

ea ſaucia, & fortè cum oculo qui inde laborat vitio alieno.

Quod sane quo est recentius.] Peneque dixerim, ἔναιμον, nec dum ſordibus ullis obſitum, ut cùm vulnera mutantur in ulcus: præterea, quia vulnus recens illlatum, amplitudinem ſuæ diviſionis oſtentat, qua humor exit liberè ac liberaliter.

Eo minor est hebetudo.] Ipſius nempe ſenſorii, non facultatis viſificæ. Eſt autem minor ſenſorii, i. oculi hebetudo: quia tum minor eſt ejus læſio in leviore cauſa lædendi à vulnere per quod liberaliter humor, nec jam in oculum prorepit, unde minor eſt difficultas excipiendi ab oculo, & percipiendi à ſenſu, τὸ ὁρατὰ, i. *aſpectabilia.*

Sed quia serior est cicatrix.] Cujus interventu coit diviſa pars, alioqui natura incoibilis. Intervenit autem cicatrix, beneficio carnis quæ eſt in cute, & alimenti, cùm nutriri cœperit ipſa pars ſaucia. Quod certè citò non evenit; ſed admodum ſerò, proptereaque ſerior eſt cicatrix: quoniam inflammatio diu multumque partem ſauciam occupavit, cujus quidem reliquæ partes calvariæ non ſunt capaces: ſed manent expertes, etiam multùm pertuſæ: ob eam ſanè cauſam, quia illæ continent, & ſola frons continetur. Oborta igitur in ſupercilio à vulnere inflammatio, peſſimè ipſum habuit, & in perpetuum habitura per quandam corruptionem & infirmitatem, unde perennis generatio eſt cujuſdam ichωris qui ut perennitatem habet ex eo quod ſera fuit cicatrix: ita perennem affluxum in oculos, quia prohibetur exitu foras à cicatrice. Itaque ſubſtillum illud ichoris in oculum, συναύγειαν ejus tollit qua uti ſolebat excipiendo res aſpectabiles ſocietate parta cum illis, ipſaſque tranſmittendo ad ſenſum, percipiendi cauſa.

Magis hebescere ipsos contingit.] Quia perenni ſubſtillo ichoris in oculum, membranarum nitor ſquallеſcit, humorum ſplendor caligat, & fulgor ignis oculorum proprii unà extinguitur: unde comparatio eſt verè hîc poſitæ ἀμαυρώσεως.

COROLLARIUM.

DE FISTULIS.

Αἱ σύριγγες χαλεπώταται εἰσὶν, ὅσαι ἐν τοῖσι χονδρώδεσί τε, καὶ ἀσάρκοισι τόποισι πεφύκασιν, εἰσί τε κοῖλαι μυξοῦνταί τε, καὶ ἰχωρορροοῦσιν ἀεὶ, σαρκίον τε ἐπὶ τῷ στόματι ἔπεστιν αὐταῖς. εὐθεραπευτότεραι δὲ ὅσαι ἐν τοῖσι μαλθακοῖσι τόποισι καὶ σαρκώδεσί τε καὶ ἀνεύροισι πεφύκασι.

Illæ demum fiſtulæ ſunt moleſtiſſimæ, quæcunque in partibus cartilagineis & carne vacuis enaſcuntur, ibique ſunt cavæ, & cuniculoſæ, ac ſanie diffluunt continenter: tum verò caruncula, ipſarum adnaſcitur orificio. Sed illæ ſaneſcunt faciliùs quæcunque in partibus mollibus atque carneis, & nervo carentibus, oriuntur.

Hactenus de natura trωmatum poſita in officio & conditione partium ſauciarum, deque ſymptωmatis quæ ab iis enaſcuntur. Hîc de ulceribus loco dicendum, in hiſtoria fiſtularum quæ inſtar omnium nobis erunt: quòd illæ ſint ulcerum quæ in conſpectu ſunt, velut principes ac reginæ. Sed principatus earum ſic oſtendetur ex hac prognωſi.

Illæ demum fistulæ.] Non illæ quidem craſſa & pingui Minerva ſic nominatæ in puris-ductu quem edit phymatis empyema: quoniam longa eſt via qua pus effunditur, ut in abſceſſibus qui ex peripneumonia, ſub auribus, vel in cruribus oriuntur atque aſſurgunt:
lib. 2. progn. & Coac. 22. cap. 16. lib. 2.
quibus tum homines occupati, periculo defunguntur, ac ſine metu palindromes eò unde venerunt, ſi ἐκσυριγγοῦνται, i. *fiſtulam edunt*, ut ſcribit Hippocrates. Ubi fiſtula nominatur pro incolumi puris-ductu. Talis eſt fiſtula in thorace, quæ in deſiderio liberæ ac liberalis anacatharſeωs pleuritici aut peripneumonici empyematis, ac pure in alveum thoracis effuſo; uſtione fit aut ſectione, qua inde pus exitum habeat. Qui ſanè puris-ductus, in ſpe anguſta ſperabilem facit vitæ ſalutem à pure laudabili: deſperationem verò planè oſtendit in amurcoſo & fœdi odoris. Qua de re illud præceptum eſt. *Quibus à pure coloratur ſpecillum, velut ab igne; omnes intereunt.* Et.
Coac. 47. & 48. c. 5. lib. ejuſd.
Quibus concutiendo, pus editur velut amurca & fœdi odoris; ut plurimum moriuntur. Sed illæ demum fistulæ.] mox deſcribendæ; non autem modò deſcriptæ quæ καταχρηστικῶς fiſtulæ nominantur pro alto puris-ductu.

Gal. ad lib. 1 τῶν ἐπιδ.

Sunt molestissimæ.] Χαλεπώταται, i. κίνδυνον ἐπιφέρουσι, *periculum inferentes*, vel partis ipſius natura ubi enatæ ſunt, vel tranſitu & propagatione ad propinquas & ſocias, vel difficultate ipſa curandi atque moleſtia.

Quæcunque sunt in partibus cartilagineis.] Cùm ſcilicet partium illarum cava ſunt ulcera, in modum arundinis fiſtulata, anguſta, calloſa, & alta, vel etiam brevia: unde ipſa fiſtulæ nominantur, in quibus percipitur longitudo aut brevitas, ſive intus rectà ferantur, ſive obliquo ſinu; idque vel ſimplices, dupliceſve, aut triplices ortæ ab uno ore quæ

intus

intus tres fiunt: quarum origo eſt phyma, vel aliud quodvis ulcus malè curatum: quamvis in ano fiſtularum cauſa eſt præter cæteras, ipſa contuſio, quæ tum equitando; tum remigando infertur. Ergo ſi aliquam partem cartilagineam fiſtula occuparit, quam genuit ſumma humoris feritas & acrimonia, vel eò peſſimè ipſam habet, quòd irrita omnis curatio eſt, vel inimica potiùs: quia magis exulcerat, magiſque fiſtulam reddit efferam. Sic non in manu, ſed in medicamentis præſidium eſt; non eò quidem quòd altiùs ipſa penetrat, ut ad ultima demitti collyrium non poſſit: ſed quia naturam retinet carcinωmatis nata ex atra bile. Ipſum verò præſidium, quod eſt in manu chirurgi, haud ſcio quid opis allaturum ſit, ubi non eſt lene, nec facile, ſicut in aliis fiſtulis eſſe ſolet: & ubi nulla eſt diviſarum partium incoibilium ſperabilis redintegratio. Sed illud præſidium quod ex Hippocrate Celſus expreſſit, mox proferetur in fiſtulis, in quibus appoſitè ipſum præceptor dicavit. Quæ autem ſint partes cartilagineæ, omnibus diſtinctæ numeris, nuper adductæ ſunt: ubi demonſtratum eſt quòd earum ejectio ab ulcere vel exectio, tum amica manu, Coac. 4. tum inimica, nunquam eſt reparabilis. hujus cap.

Et carne vacuis.] Uti membranis quæ carent omni carne & ſanguine, cujuſmodi ſunt veſica & inteſtina tenuia, ubi nulla eſt opportunitas ſuccreſcendæ carnis, ad cicatricem, quæ tamen illis in partibus expectari nequit, ubi nulla fiſtulæ ſectio eſt manu chirurgi: ſed ne in palpebris quidem, nec in præputio, nec in eo quod in gena eſt tenue; ubi vulneris ferruminatio eſt potiùs per ὑπερσάρκωσιν, quàm per cicatricem ὁμοχρῶν. In vulnere autem calloſo quod fiſtulam edit, quænam ſperabilis bona coitio eſſe poteſt, cùm ſcinditur; ubi nec fundamentum eſt ſuccreſcendæ carnis, nec ullæ reliquiæ ſucci alibilis, quo ipſa ferruminatio comparetur?

Ibique sunt cavæ.] Non eò quidem quòd fiſtulæ aliter eſſe poſſint, niſi ſint cavæ: ſed quòd ſint alta multumque fiſtulata cavitate inſignes, inſtar arundinum: vel quòd earum cavitas obducto veluti callo, præ duritate non ſubſidat, neque conniveat, cùm ſcilicet in vetuſtatem inciderit. Ac ſanè tales fiſtulæ vix manu chirurgi, aut medicatis unguentis ad ſanitatem perveniunt: quia non cedunt utrique præſidio.

Aut cuniculosæ.] Quæ movent cuniculos, longiùs excurrentes & prorepentes quoquoverſum à virulenta ſanie quæ ipſas continenter erodit, unde vicinas partes inficiunt, ac ſæpe tam rectâ quàm dextrâ ſive ſiniſtrâ eouſque penetrant, ut ad pulmonem, vel ad veſicam, vel ad uterum, vel ad grandes venas, arteriaſve; vel ad inania, ut ſtomachum, guttur, thoracem, cuniculatim perveniant. Hîc certe curatio difficillima eſt, nec fortè ſperabilis, quòd ea præſidia quæ poſita eſſe diximus vel in manu chirurgi, vel in collyriis fiſtulariis, voto medici non reſpondeant; illa quidem, cuniculis omnibus non exciſis, ac novis ſubinde orientibus; hæc verò, ad ultimas uſque latebras non demiſſa: ne interim taceam nobilium partium offenſiones, cùm eouſque ſerpendo, altiùs fiſtula penetrant: tum etiam perennitatem virulenti humoris morbifici, quæ eſt in vitio viſcerum ſæpenumero inſanabili.

Ac sanie diffluunt continenter.] Quod ſanè certum eſt ἐπιφαινόμενον fiſtulæ contumacis, quæque non facilem ſui curationem promittit: idque vel proprio vitio, vel alieno. Ac propriò quidem, cùm tanta ſeri ubertas aliunde venit per fiſtulam. Tum enim credibile eſt in ſparſis quoquoverſum cuniculis, fontem ſubeſſe ichoris quo fiſtula defluit continenter, quem immiſſa crebrò collyria exhaurire non poſſunt, ac multò minùs convertere ad pepaſmum. Atque id locum habet in omni ulcerum rheumate conſiſtente, ξυνιστάμενον vocat Hippocrates, quod fluit uberius quàm merito ulceris quod in conſpectu eſt. 3. Epid. Sed alieno vitio tanta eſt ubertas ichoris è fiſtula, cùm eò perenne affluit τὸ ῥεῦμα part. 3. ἐρρωμένον; idque vel ab iis quæ intrà ſunt inutilia, vel quæ extrinſecus enaſcuntur. Intrà ſunt inutilia, viſcerum intemperies & catarrhus; unde vel à capite, vel ab hepate perennis in fiſtulam eſt virulenti humoris atque ichoris affluxus. Enaſcitur autem extrinſecus illa ſanies ſive ichωr, qualis regnaſſe narratur Cranωni, à tempeſtate auſtrina, cum denſis nimbis & rapido æſtu conjuncta; unde proventus fuit carbunculorum. Sic enim præceptor ſcripſit. Ἰχῶρες ὑπεγίνοντο ἐν τῷ δέρματι. Qua duce ſententia, τὸ αἷμα ἰχωροειδὲς, Initio 2. Epidem. Galenus agnovit: non illud quidem ſimpliciter tenue & aquoſum; ἀλλὰ τὸ μετά τινος ἰώδους καὶ 6. Epid. κακοήθους δυνάμεως. i. *ſed conjunctum cum venenata quadam & maligna qualitate.* Hujuſmodi etiam ſunt part. 2. ichωres quos ait Hippocrates raptos à venis, cum à labore & ſiti exaruerint, in iis accendere febrem 4. acut. ardentem. Sed idem eos ichωres paulò pòſt, in calidorum & acrium rheumatum nomine appellavit, cùm in priorem de cauſi ortu ſententiam ita ſcripſerit. Ὁκόταν ἀναξηρανθέντα φλέβια, δριμέα καὶ θερμὰ ῥεύματα ἐπισπάσηται πρὸς ἑωυτά. i. *Cùm reſiccatæ venæ attraxerint ad ſeſe acres & bilioſos ichores.* Talia autem rheumata eò concitata, ſive ichores; vel ibi collecta & nata, vix edunt τὸ ῥεῦμα συνιστάμενον πύῳ ἴκελον; ſicut in peſtilentia narrat Hippocrates de ichωrum ad 3. Epid. partes appulſu: ſed pro eo pure laudabili, quod facit pepaſmus, alia quædam putredo eſt, cum ubertate rheumatum variorum. Sic enim fœtura eſſe ſolet eorum, à perennitate ichoris tam concitati, quàm conſiſtentis, cùm partem aliquam calloſa fiſtula occupavit. Quinetiam talis materiæ ſeges eſt in trωmate capitis, quod in conſpectu non fuit, ſed in occulto latuit è diverſo partis percuſſæ; nec priùs in conſpectum venit, quàm ſit prænuncium atque cauſa mox affuturæ mortis. De quo illud eſt poſitum à præceptore inter ſigna cætera quibus ſe prodit, καὶ πόνοι ἰχώρων ὑπορρεόντων, i. *incommoda item veniunt ab ichoribus ſubterlabentibus.* Incommoda autem ſunt explicata ubi ſunt poſita.

Tum vero caruncula.] Quæ eſt ὑπερσάρκωσις, quæ aſſurgit è fiſtula nimio ichore imbuta, & in ore ſuo, quà ichor effunditur, ulcerata: qualis eſt ὑπερσάρκωσις fiſtulæ urinariæ quam abradendo facit venerea virulentia. Nam ulcerum ſanie diffluentium ὑπερσάρκωσις eſſe ſolet, ubi caro ſolida gigni nequit.

Ipsarum adnascitur orificio.] Quia ibi facilius naſcitur ὑπερσάρκωσις & aſſurgit, quà ichor exit, ubi tenerius & mollius eſt orificium, quàm ubi fiſtula eſt calloſa. Eſt autem caruncula illa fungoſa, documentum fiſtulæ contumacis, & ſaniei ferinæ.

Sed illæ sanescunt facilius, quæcunque in partibus carneis et nervo carentibus oriuntur.] Tales enim fiſtulæ faciliùs cedunt remediis quæ vel chirurgi manu, vel collyriis, adhibentur. Atque inter ea quæ ſunt in manu, ſolenne eſt illud quod ex Hippocrate Celſus expreſſit his verbis. *Propriam etiamnum animadverſionem deſiderat fiſtula quæ eſt in ano. In hac demiſſo ſpecillo ad ultimum ejus caput, incidi cutis debet: dein novo foramine ſpecillum educi lino ſequente quod in aliam ejus partem, ob id ipſum perforati, conjectum ſit. Ibi linum prehendendum ac vinciendum cùm altero capite eſt, ut laxè cutem quæ ſuper fiſtulam eſt, teneat. Idque linum crudum eſſe debet, ac duplex, triplexve, ſic tortum ut unitas facta ſit. Interim autem negocia licet agere, ambulare, lavari, & cibum capere, perinde atque ſaniſſimo. Tantummodo id linum bis die ſalvo nodo ducendum eſt, ſic ut ſubeat fiſtulam pars quæ ſuperior fuerit: neque committendum eſt ut id linum putreſcat, ſed tertio quoque die nodus reſolvendus; & ad caput alterum, recens linum alligandum: educto vetere, id in fiſtula cum ſimili nodo relinquendum. Sic enim paulatim cutem quæ ſupra fiſtulam eſt, incidit, ſimulque & adſaneſcit quod à lino relictum eſt; & id quod eo mordetur, incidit. Hæc ratio curationis longa, ſed ſine dolore eſt,* &c. *Secta fiſtula, incidere mollem ſpongiam oportet, & quàm tenuiſſimam imponere; deinde florem æris uſti per ſpecillum in fiſtulam conjicere*, &c. Cætera autem medicamenta quibus & fiſtulæ curatio, & ſymptomatum ejus correctio ſuſcipitur atque abſolvitur, ſunt apud Hippocratem.

Hipp. lib. de fiſtulis, & Celſ. lib. 7. cap. 4.

lib. περὶ συρίγγων.

APPENDIX.

QUIBUS MORBIS QUÆ ÆTATES SINT AFFECTÆ.

Τὰ δὲ πρὸ ἥβης οὐ γίνεται νοσήματα· περιπλευμονικὰ, πλευριτικὰ, ποδαγρικὰ, νεφρῖτις, κίρσος περὶ κνήμην, ῥοῦς αἱματηρὸς, καρκῖνος μὴ σύμφυτος, λεύκη μὴ συγγενὴς, κατάῤῥους νωτιαῖος, αἱμοῤῥοΐς, μὴ σύμφυτος χορδαψός. τούτων τῶν νοσημάτων πρὸ ἥβης οὐ χρὴ προσδέχεσθαι γινησόμενον οὐδέν.

1 *Sanè hi morbi ante pubertatem non enaſcuntur, peripneumonia, pleuritis, podagra, nephritis, varix ad tibiam, cruentum profluvium, cancer niſi congenitus, leuce non innata, catarrhus dorſalis, hæmorrhoïs, neque chordapſus niſi congenitus. De quibus morbis ante pubertatem futuris, non eſt verendum.*

Hic singularis animadverſio eſt ætatum quibus τὰ ἐπιδεκτικὰ ſunt in promptu, vel abſunt, morbis quibuſdam arcendis vel admittendis. Sunt autem τὰ ἐπιδεκτικὰ, cauſæ in nobis partæ, vel inſitæ à natura, quæ non minorem vim adferunt morbis gignendis quorum illæ ſunt capaces, & ipſos excipiunt atque fovent, quàm τὰ ποιητικὰ inferendo, tam intrà, quàm extrinſecus. Ac ſanè τὰ ἐπιδεκτικὰ ſunt in communi ac peculiari cujuſque natura, quæ cernitur in temperamento, complexione, compagine, & humoris morbifici dominatu. Quorum in corpore per ætates ſic ratio comparatur, ut magna aut nulla eorum ſit conſpiratio qua morbi naſcantur, incidente vi aliqua efficiendi. Maximum enim eſt, inquit Galenus, in corporis affectione momentum ad ea quæ cuique accidunt ſuſcipienda. Nec minùs in vitio eſt τὸ ἐπιδεκτικὸν excipiendo, quàm τὸ ποιητικὸν inferendo, cùm alicujus morbi calamitas in hominum vitam invadit. Sed ea vitia excipiendi, & commoda procul arcendi morbos, aut certè non admittendi, fugiendique, præſidia ſunt in ætatibus quarum conditio mutationem adfert complexionis, temperamenti, atque compaginis, & humorum: proptereaque incommoda valetudinis, tam in generatione, quàm in paroxyſmis morborum: ſicut & contrà, opportunitates atque præſidia ſecundæ valetudinis, dum pari ratione morbos arcent cùm adventarint; eoſque cùm pridem jam venerint atque regnarint, abigunt. Sic epilepſiæ τὸ ἐπιδεκτικὸν eſt puerilis ætas, cujus τὸ ἀπαλλακτικὸν eſt pubertas, διὰ τὴν ἔκλαμψιν, i. *propter ſplendorem & lumen* caloris nativi qui antea ſopitus erat. Talis diſceſſio eſſe ſolet ſive ἀπαλλαγὴ multorum morborum in ſenectute, quorum erant fomites, ætatum vitio exactarum; ob eamque cauſam τῶν συντρόφων nomine appellantur. Sed ea generatio & paroxyſmi, morborum συντρόφων, quæ vitio eſt ætatum; ſicut earum omnia τὰ ἐπιδεκτικὰ καὶ ἀπαλλακτικὰ, quæ ipſarum merito morbos admittunt vel abigunt, accuratè ſunt tradita in Epidemiis & aphoriſmis: tum à nobis alibi examinata, ut illa ſuperſint examinanda quæ ſcripta ſunt in hac prognωſi.

6. Epid. part. 5.

Sane hi morbi ante pubertatem non enascuntur.] Quòd eorum nulla eſt opportunitas excipiendi, nec ulla vis efficiendi, illis ætatibus, quæ ſunt infrà pubertatem. Sunt autem,

autem, triplex infantia & pueritia. Nam pubertatis tempus eſt intra adoleſcentiam, cùm ſcilicet vox incipit edi aſperior, & venus agnoſci, quod vocat præceptor τραγίζειν καὶ ἀφροδισιάζειν.

Peripneumonia.] i. Phyma pulmonis φλεγμονῶδες, cujus hæc ſunt incommoda ſive ſymptomata; meteoriſmus inſpirando, calida expiratio, dolor ſub omoplata, qui prorepit ad jugulum; pectoris gravitas, febris acuta, anxietas atque jactatio, delirium quoque ipſum. 6. Epid. Ac talium quidem nec generatio eſt, nec paroxyſmus, donec ventum ſit ad pubertatem: quòd illis temporibus quæ natura & ordine pubertatem præcedunt, nulla eſt concitatio neque collectio αἵματος ἐφθαρμένου διὰ τὴν χολὴν, i. *ſanguinis à bile corrupti*, unde aſſurgat phyma quod nomen habeat occupati pulmonis, & peripneumonia nominatur: quòd illis ætatibus, i. infantia triplici & pueritia, nulla eſt ſanguinis redundantia, qui ad incrementum ſimul & ad nutritionem abſumitur: nulla item cauſa orgaſmi ad rheuma ὁρμώμενον, ubi ſanguis non eſt tenuior, nec qualitate acrior atque calidior. Quid enim ſic eum faceret ἰχωροειδῆ ad orgaſmum in puerili corpore quod magiſterio regitur caloris nativi, vel eo certè abundat; ob eamque cauſam eſt αὔξιμον καὶ αὐξανόμενον, i. *incrementi capax & particeps*? Atqui nullum φῦμα enaſcitur φλεγμονῶδες peripneumonicum, ubi ſanguis in vitio non eſt, μήτε κατὰ τὸ πλῆθος, μήτε κατὰ τὸ πάθος. Quinetiam illud adjicitur ſecuritati, quòd nullum eſt τὸ ἐπιδεκτικὸν peripneumoniæ in natura pueri bene morata, beneque conſtituta, cujus hoc loco ſecurus erat Hippocrates cùm hæc ſcripſit, ratus οὐδὲν εἶναι τὸ συνηθὲς παρὰ φύσιν, i. *nullam eſſe victus ac vitæ conſuetudinem contra naturam*: ut nihil aliud eſſet illis temporibus, more ſuo vivere, quàm lege inſtitutiſque naturæ. Ergo peripneumoniæ ἀπορία in pueris & infantibus, conſiderari debet illis ætatibus, atque referri πρὸς ἔνδειαν τῶν ἐνεόντων, i. *ad penuriam & paupertatem eorum quæ intrà ſunt inutilia*, unde nullum eſt τὸ ἐπιδεκτικὸν τῆς περιπνευμονίας. Penuriam autem dico ac paupertatem inutilium, non quidem omnium (nam multa ſunt τὰ ἐνεόντα infantiæ & pueritiæ, quibus illarum ætatum morbi ſuccreſcunt atque pullulant) ſed eorum è quibus naſcitur peripneumonia. Cæterarum autem cauſarum peripneumoniæ, extrinſecus incidentium à diæta & ſpiritu, quibus τὰ ποιητικὰ continentur, maleficentia non quidem in totum arcetur à pueritia, ſed tamen infringitur contumacia excipiendi.

Pleuritis.] Quæ ab infantia & pueritia repulſam habet, quemadmodum & peripneumonia: quòd illis ætatibus non eſt cauſa efficiendi pleuritidem ab iis quæ intrà ſunt inutilia, ſive incommoda: nec etiam excipiendi, quia non eſt rheuma ὁρμώμενον, μή τε συνιστάμενον, i. *neque concitatio neque collectio humoris pleuritici*. Nam puerorum ſanguis non eſt in vitio διὰ τὸ πλῆθος ἢ πάθος, ut inde phyma pleuriticum aſſurgat in tunica coſtis intexta; unde ſpirandi anguſtia, tuſſis, & febris, ac dolor pungendo aſperrimus excitetur.] Cauſæ adductæ ſunt modò in peripneumonia.

Podagra.] Quæ dolor eſt atque febris omnium quæ in articulos incidunt acerbiſſima, quam excitat membranarum quæ ſunt in pedibus inflammatio, nata, ut ſcribit Hippocrates, lib. περὶ παθῶν. ἀπὸ τοῦ αἵματος ἐφθαρμένου τοῦ ἐν τοῖς φλεβίοις ὑπὸ χολῆς ἢ φλέγματος, i. *corrupto ſanguine qui eſt in venulis à pituita & bile*; proptereaque talis podagra eſt omnium arthritidum βιαιοτάτη, πολυχρονιωτάτη, καὶ δυσαπαλλακτοτάτη, i. *vehementiſſima, longiſſima, quæque exolvitur omnium difficillimè*. Sed ea corruptio ſanguinis a pituita & bile in pueritia ætatum mitiſſima, nunquam in mentem veniet medico ſapienti, cùm vivitur convenienter ei ætati, ſicut Hippocratis ſæculo vivebatur. Ut vana ſit oſtentatio eorum qui nunc exultant juveniliter, ac ſi fabam in placenta invenerint, certantque illudere ſummo Hippocrati, quòd eam podagræ ἀπορίαν & vacuitatem in pueris, ſolenni aphoriſmo ratam eſſe voluerit, quem ita conſcripſit. Παῖς οὐ ποδαγριᾷ πρὸ τοῦ ἀφροδισιάζειν, i. *Puer non tentatur podagra, priuſquam agnoverit venerem, vel exercuerit*. Itaque dignam Hippocrate, i. αὐτοῦ τῷ λόγῳ, ſententiam volunt explodi, ut falſam; & noſtratibus pueris podagram vidiſſe ſe, prædicant arroganter. Quàm autem bene, viderint ſapientes, qui mea hæc legerint.

Nephritis.] i. Quadruplex renum morbus; quorum primus eſt inflammati renis & calculoſi. Alter venularum ruptarum in renibus, cùm nimis repletæ fuerint, aut vim expertæ violenti laboris, unde naſcitur ulcus ἔμμοτον, i. *quod pariter cutim contra ſe afficit*, cùm ſanguis mejendo exivit. Tertius eſt renum proluviem rubram fundentium, inſtar cujuſdam ichoris aſſarum carnium bubularum. Quartus eſt renum dolor qui occupat lumbos & ilia, ſimiliter ut quæ parturiunt. Atque is dolor naſcitur à pituita & bile ibi collectis: tum etiam ſi quis immodicè venerem exercuerit. Omnium harum nephritidum ne una quidem in pueritia locum habet; nec ulla earum generatio eſt ἀπὸ τῶν ἐνεόντων in pueris, nec ἀπὸ τῶν ἔξωθεν: niſi quis edacitatem cauſetur. Nam ut attingam primum genus nephritidis, quod eſſe diximus inflammati renis & calculoſi; non minor hîc cernitur difficultas movendæ inflammationis in rene pueri, quàm in tunica coſtis intexta, vel in pulmone ipſius: quoniam nulla in puero cauſa ſubeſt concitandi & colligendi humorem, ad inflammationem renis movendam. Id certè ἄνευ προφάσιος nequit accidere, ut accidit ſæpe juvenibus merito juventutis; ſicut & renum per urinæ ductus hæmorrhagia, & ſine προφάσει vel prævidentia. Sed calculoſi renis materiam & occaſionem in pueris præripit; ne ſcilicet fiat in rene coagmentatio lapidoſa, meabilis humor pueri atque meatus, virtute caloris nativi, cujus officium eſt vitare γλισχρότητα, & glutinoſum humorem coquendo mutare εἰς τὸ ὀλισθηρὸν, i. *in meabilem atque lubricum*. Ex quo efficitur, ut in veſica pueri, & non in rene, coagmentatio ſit lapidoſa quam vocat 6. Epid. præceptor τὸ σύμπαγμα μετὰ τὴν οὔρησιν. Ideoque ſcribit, μετὰ τὴν οὔρησιν coagmentari calculum, part. 3. non πρὸ οὐρήσεως; quod in veſica id fiat, ubi perfecta eſt οὔρησις & ſero è venis illuc perducto nomen eſt urinæ, non autem in renibus, ubi nondum eſt οὔρησις; nec dum illud ſerum quod ad veſicam tranſmittitur, nomen habet urinæ, priuſquam fuerit eò tranſmiſſum. Coagmentatur

tatur autem ex facili humor paulò antè factus meabilis: quoniam in veſica frigida, ſanguinis & carnis experte craſſus fit denuo & glutinoſus; proptereaque cunctando facilè lapideſcit. Sed hujus exercitationis de calculo puerorum, regula eſt in illa ſententia præceptoris, tametſi quæſita, non autem enunciata. Τὸ μεθ' ἔρηζιν σώμαſμα παιδίοιζι μᾶλλον, ἄρα ὅτι θερμότεροι; i. *Coagmentatio pueris magis perfecto urinæ ductu, an quia calidiores?* Ubi calorem puerorum calidiorum; illum quidem intelligit, authore Galeno, cujus virtute omnis eſt actio naturalis bene morata, in coquendo, diſtribuendo, & excernendo. Cætera autem genera morborum renalium quæ ex Hippocrate modò adduximus, nulla eſt æquitas ſuſpicari poſſe in pueros cadere, merito pueritiæ.

ibid.

Varix in tibia.] Quem facit in cruribus atque tibiis venæ ἀνάζρεζις, quæ aſſurgit è ſanguine craſſo & melancholico, cujus ne ulla quidem ſuſpicio eſt in pueritia.

Cruoris profluvium.] Quod cernitur vel in narium hæmorrhagia, vel in dyſenteria cruenta ab hepate, vel vomitione ſanguinis è pulmone, vel in cruore prorupto è renibus, cùm ſua ſponte prorumpit: quoniam in pueritia nihil ejuſmodi eſſe poteſt, διὰ τὸ πλῆθος, ἢ πάθος, i. *qualitate aut copia ſanguinis* quem illa fert ætas. Nec verò tanta eſt ἀτονία viſcerum per id ætatis, ut ſurſum deorſumve diffluant ea ſanie quam vocat præceptor περίπλυζιν ἐξερυθρὴν.

Neque cancer.] i. Phyma quod paulatim ab atra bile aſſurgit, ubivis illa exudat expreſſa è venis: quæ ſi in pueris nulla eſt, nulla etiam videri poteſt ea ætate materia, nec occaſio carcinωmatis effingendi, cujus idea nota eſt.

Nisi congenitus.] Μὴ σύμφυτος, i. qui non ſit unà cum puero & cum ætate connatus; ut ſcilicet fomes ejus ſit in natura pueri, ipſum verò phyma conceptum aſſurgat in pueritia, ut ſcilicet phyma illud ſit βλάςημα, i. germen ingenerati in ſemine vitii quod unà cum pueri conformatione concreſcit. Nota eſt illa ſententia præceptoris, qua gentilitii omnis morbi ratio continetur. Ο γὰρ γόνος πανταχόθεν ἔρχεται· ἀπό τε τῶν ὑγιηρῶν ὑγιηρὸς, ἀπό τε τῶν νοσερῶν νοσερὸς, i. *Genitura enim undecunque procedit; ſana quidem à ſanis, morbida item a morbidis.* Atque non inde ſolùm temperatio eſt atque complexio, ſed etiam conformatio; ut è macrocephalis arte factis naſcantur natura ſimiles macrocephali. Sic igitur νόμος καὶ φύσις, i. *natura & inſtituta hominum*, mutuas tradunt operas ad ideam quæ cernitur in temperamento, complexione atque figura. Nec verò mirum videri debet ſi è macrocephalis arte factis naſcuntur ſimiles macrocephali: ſic etiam virulenti ex iis quos veneris occupat virulentia. Scitum eſt illud Baptiſtæ Mantuani, quod ante me, præceptor Sylvius uſurpavit.

lib. de aër. locis, & aquis.

Qui viret in foliis, venit ab radicibus humor:
Sic patrum in natos abeunt cum ſemine morbi.

Sed illa morborum fœtura, non eſt ætatum merito, ſed vitiatæ naturæ.

Leuce.] i. Elephantiaſis alba, vel univerſi corporis, vel aliquarum partium, nata ex carnis & cutis cachexia, quam vetus pituitæ putris & ſalſæ cacochymia induxit, ex vitio hepatis & hepatitis venæ quæ illam fundunt cacochymiam per venas αἱμόῤῥοις, in venulas cuti & carni affixas, nutriendi cauſa. Itaque rheuma conſiſtens leuces, nutritio eſt depravata quæ partium alendarum colorem, characterem, & molem immutat, ſicut judicium eſt præceptoris cùm ait. Τὴν μὲν ἰδίην ἰδέην ἐξέβλαςησε. τὴν δὲ πρώτην ἐξημαύρωσε i. *Propriam quidem edit ideam; priorem verò deſtituit atque obliterat.* Itaque συντιμωρέουσιν ἀλλήλοις ἐς τὸ κακὸν ἡ κακοχυμία καὶ ἡ καχεξία, i. *mutuas tradunt operas ad perniciem cacochymia & cachexia.* Ut enim cacochymia vetus, ἕξιν immutat & labefactat: ſic firmiter preſſa in corpore cachexia, τὴν χυμίαν corrumpit, & ſimilem ſibi apponit. Ergo res eunt malè in alterutro vitio cachexiæ aut cacochymiæ, peſſime in utroque; cùm ſcilicet hujus perennitas eſt à fonte humorum; illius verò firmiter fixa impreſſio in complexione & ſtatu partium ſolidarum, quarum naturam in lepra & leuce omnino labefactatam ſcribit Galenus ad prorrheticum 17. lib. 2.

Non innata.] Μὴ συγγενὴς: ac ſi diceret. Leucen illam excipio cujus in vitio geniture ſeminarium olim fuit, & quæ cum puero nata eſt ſimul, & quæ cum ætate, poſitis in naturæ vitio fundamentis, paulatim, ut ſolet, accrevit, ac tum in pueritia ſuæ corruptionis ſigna oſtendit in ſtatu mutato partium ſolidarum; maximè autem aſpectabilium, ut carnis & cutis. Sic enim agnoſco τὸ συγγενὲς καὶ τὸ συγγενικὸν πάθος, in complexione & ſtatu partium ſolidarum, ubi eſt ipſa leuce: ſicut præceptor agnovit in ea corporis fabricatione, cujus à mala conformatione διὰ τὴν τῆς ἀφορμῆς ἀδυναμίην, i. *ab impotentia conformandi*, inclinatio eſt excipiendi atque fovendi phthiſin. Sic enim cauſam interitus poſuit in filia Euryanactis. Ἦν δέ τι συγγενικὸν φθινῶδες. Et. *Peribant illi potiſſimum*, οἷσιν ἡ φύσις ἔῤῥεπεν ἤδη τὸ φθινῶδες. Inde homines dicuntur φθινώδεες, qui capite ſunt turbinato, anguſto pectore, & dorſo alato: quæ omnia ſunt planè συγγενῆ, & mala inde nata συγγενικά.

Catarrhus dorsalis.] Quem ciet ἡ φθίσις νωτιὰς, cujus hæc apud Hippocratem hiſtoria eſt. Η φθίσις νωτιὰς ἀπὸ τοῦ μυελοῦ γίνεται. λαμβάνει δὲ μάλιςα νεογάμους καὶ φιλολάγνους. γίνονται δὲ ἄπυροι καὶ ἐσθίειν ἀγαθοὶ, καὶ τήκονται· καὶ ἢν ἐρωτᾷς αὐτὸν, φήσει οἱ ἄνωθεν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς κατὰ τὴν ῥάχιν κατέρχεσθαι δοκεῖν, οἷον μύρμηκας, καὶ ἐπὴν οὐρέῃ ἢ ἀποπατέῃ προέρχεται οἱ θορὸς πολὺς καὶ ὑγρὸς, καὶ ἡ γονὴ οὐκ ἐγγίνεται, καὶ ὀνειρώσσει, κἂν συγκοιμηθῇ γυναικὶ, κἂν μή. &c. i. *Phthiſis dorſalis à medulla eſt. Corripit autem potiſſimùm novè maritos luxurioſos. Febre carent, & cibos capiunt. Eos ſi interrogas, ecquid patiuntur mali; reſpondebunt à capite ſupernè deorſum ſecundum rachin, decurrere videri velut formicas: urinam autem emittendo, ſemen multum effluit humidum, ad gignendum ineptum; noctu denique polluuntur, ſive concumbunt cum muliere, ſive abſtinent.* Ergo catarrhi dorſalis nunquam in puero cauſa erit, cùm veniat à tabe dorſali, cùm ſcilicet dorſi medulla exolvitur culpa eorum quos multùm exercet crebra exercitatio coeundi. Pueros autem non inceſſit ea libido venerea, qui venerem nondum agnoſcunt. Nec verò

lib. 2. de morbis.

iis

iis invitis ſemen effunditur. & ante urinam copioſè non fluit, quod nullum eſt. Ex quibus efficitur, ut in dorſalis tabis vacuitate, nullus è capite per ſpinam excurrat catarrhus, qui ſenſionem excitet pererrantium formicarum, quem hîc præceptor nominat catarrhum dorſalem.

Hæmorrhois] Quia in pueris nulla eſt cacochymia melancholica, per hæmorrhoïdas expurganda; nec ulla plethora venarum quæ adjacent lumbis, per hæmorrhoïdas vacuanda. Quæ duæ omnino ſunt cauſæ cur hæmorrhoïdes non ſint in pueris: quoniam aliunde cieri non poſſint. Nec verò puerilès morbi ejuſmodi ſunt ut ἀπόστασιν eò moveant.

Neque chordapsus.] i. Tractabilis chordæ ab ileo cruciatus, cùm ſcilicet ad ultima ventum eſt inteſtini tenuis inflammati, vel nimia & contumaci cruditatum oppreſſione diſtenti, adeo ut in ſenſum veniat contrectantis; proptereaque nomen habet chordapſi à chorda tractabili, quæ eſt veteribus tenue inteſtinum. De natura ilei ſuprà jam diximus.

Nisi congenitus.] Hîc ſanè in incerto eſt mihi quid ſtatuam de chordapſo congenito. Adducor enim faciliùs ut credam in pueritia gigni chordapſum, quàm edi congenitum. Nam ipſa edacitas pueri, ac cibi non præmanſi ingluvies, cauſam & occaſionem dat inteſtino tenui ad chordapſum: de cauſarum perſpicientia, unde chordapſus enaſcitur. Sed ipſum eſſe congenitum jam inde à fœtu in utero, non hercle video quid eam oppreſſionem intulerit inteſtino, vel inflammationem moverit, unde chordapſus aſſurgat. Et verò tam crudelis ilei non ea eſt diuturnitas, ut fœtum comitari poſſit in partu; nec ſi cum fœtu venerit, lucis uſuram ei vel biduum ad ſummum conceſſerit. Quid igitur ſtatuam de chordapſo quem author excludit à pueritia, niſi congenitum; quod ſcilicet illa ætate gigni non poſſit, cùm tamen revera non ſit ἀγένητος, ſed minimè σύμφυτος, ut ipſa rei natura planè oſtendit? Enimverò tanta hîc fuit animi mei contentio, ut abſtruſa veritas in nominis chordapſi aucupio, tandem in lucem prodierit. Itaque revocavi animum ad cogitationem chordapſi quem facit latus vermis, qui tum in fœtu enaſcitur dum utero geritur; non autem ætatibus infantiæ & pueritiæ, poſtquam in lucem venit ex utero. Ejus chordapſi talis recenſio eſt apud Hippocratem. *De vermibus autem latis mea ſic ratio eſt: Ajo enim ipſos naſci in puero dum eſt in utero. Non enim, poſtquam è locis exivit, tantum eſt temporis fæci in alvo, ut ea cunctante ac putreſcente animal tantæ magnitudinis ibi concreſcat. Nam homo quotidie pridianam fœcem excernit, ut ſecunda gaudeat valetudine. Sin autem diu multumque fæx in alvo non ducta ſubſtiterit; tale animal gigni poterit. Itaque multa in fœtu gignuntur hoc modo, dum utero continetur. Nam cùm in fœtu accenſum pus fuerit à lacte & ſanguine computreſcente ac redundante; quia id dulce eſt, animal ibi conſurgit, &c.* Ex quibus efficitur, commemorata puerorum mala, non quidem nata vitio pueritiæ; ſed ipſis connata jam inde à fœtu; in utero talia exoriri, quatenus ipſa edit vel ſeminis fabricatio, vel nutricatus; quem fœtui fœta ipſa de ſuo impertit.

De quibus morbis ante pubertatem futuris, non est verendum.] Infantiæ quidem merito & pueritiæ: ſed vitio concepti fœtus de ſemine alterutrius parentis, vel utriuſque: tum etiam ἀπὸ τῶν βιαίων extrinſecus incidentium, & ſi convenienter non vivitur illis ætatum naturis.

2 Ἀπὸ δὲ ιδʹ μέχρι μβʹ ἐτέων· πάμφορος ἡ φύσις νοσημάτων ἤδη τοῦ σώματος γίνεται. πάλιν δὲ ἀπὸ ταύτης τῆς ἡλικίης μέχρι ξγʹ ἐτέων. οὐ γίνονται χοιράδες, οὐδὲ λίθος ἐν κύστει, ἢν μὴ τύχῃ πρότερον ὑπάρχων, οὐδὲ κατάῤῥους νωτιαῖος, οὐδὲ νεφρῖτις, ἢν μὴ παρακολουθῶσι ἐξ ἄλλης ἡλικίης. οὐδὲ αἱμοῤῥοΐδες, οὐδὲ ῥοῦς αἱματηρὸς, ἢν μὴ πρότερον τύχῃ γεγενημένος. ταῦτα μέχρι γήρως ἀπέχεται νοσήματα.

Sed à decimoquarto ad quadrageſimum ſecundum annum; natura jam morborum corporis feraciſſima eſt. Rurſum ab ætate hac uſque ad ſexageſimum tertium vitæ annum, ſtrumæ non enaſcuntur, nec in veſica lapis, niſi prius extiterit; neque dorſalis catarrhus; neque nephritis, niſi ex alia ætate huc deducta fuerit; tum nec hæmorrhoides; nec etiam cruoris profluvium, ni prius natum fuerit. Denique tales morbi non veniunt, donec ventum ſit ad ſenectutem.

Quemadmodum pueritia & triplex infantia, ſuo meritò ſunt expertes morborum quos modò recenſui; quia non ſunt eorum capaces; id verò ex mente ac ſcopo authoris demonſtraſſe me arbitror. Nunc ventum eſt ad pubertatem, ubi τὰ ἀπαλλακτικὰ terminantur priorum ætatum, & τὰ ἐπιδεκτικὰ prædictorum morborum ac cæterorum omnium continentur. Quænam autem ſit ratio in pubertate excipiendi, ſicut in pueritia propulſandi morbos prædictos, jam aggredior ad demonſtrandum.

Sed a decimoquarto ad quadragesimum secundum vitæ annum.] Quo vitæ curſu adoleſcentia, pubertas, juventus, ad ſummum exactæ, ſucceſſionem habent conſtantis ætatis.

ætatis. Dixi autem, *ad ſummum*: quia juventus eo anno 42. ulteriùs non excurrit, quæ in pleriſque finitur 35. anno. Teſtis eſt illa ſententia de phthiſi ab hæmorrhagia & hæmoptyſi pulmonis, cujus capacitas καὶ τὸ ἐπιδεκτικὸν eſt illis ætatibus quæ ſunt à 18. ad 35. annum, i. in pubertate ac juventute. Teſtis & illa de criſi quæ illis ætatibus per excretionem ſuſcipitur: quia tum maximæ ſunt opportunitates excernendi; naturæ robur, humor meabilis, & libertas meatuum. Teſtis & illa hæmorrhagia epheborum quæ finem habet 35. anno, vel ad ſummum, 40. Ac pubertatis quidem parens eſt adoleſcentia, quam inchoari ſcribit exacto 14. vitæ anno; cùm ſcilicet venus agnoſci, & vox mutari incipit ex acuta in aſperam, ob inæqualitatem creſcentis arteriæ: quod vocat præceptor τραγίζειν καὶ ἀφροδισιάζειν: ſicut ipſam finiri voce aſpera, gravi facta. Ergo. A XIV. AD XLII. VITÆ ANNUM.] Quo tempore homini vale dicit juventus, ac tum regnare incipit conſtans ætas, comite ſapientia, per quam tum homo vitam inſtituit.

NATURA JAM MORBORUM FERACISSIMA EST.] Non eorum modò quos non excipit pueritia, ſed à ſe propulſat; idque ſuo merito: ſed omnium etiam quos in vitam hominum cauſæ immittunt morbificæ ἢ ἀπὸ τῶν ἐνεόντων, ἢ ἀπὸ τῶν ἔξωθεν. Atque ab iis quæ intrà ſunt inutilia, non minor vis eſt efficiendi, quam excipiendi morbos qui regnant merito pubertatis & juventutis: & verè illarum ætatum ſporadici nominantur; ut ſui ſunt etiam pueritiæ atque infantiæ, quæ tamen propulſant prædictos, ſicut eos admittunt & cæteros omnes adoleſcentia & juventus. Ratio quidem efficiendi morbos ab iis quæ intrà ſunt incommoda pubertatis & juventutis, cernitur primùm κατὰ τὸ πλῆθος καὶ πάθος, in copia & affectione ſanguinis qui regnat illis ætatibus. Copia in vitio eſt, quæ ampliùs non abſumitur incremento, ſi exitum foras non habet liberalem & liberum. Hinc mulieribus atque viris fœtura eſt illorum ſymptomatum quorum vindices eſſe ſolent muliebria mulieribus, & viris hæmorrhagia; tum ejus loco, hæmorrhoïdes. Sed variæ ſunt ideæ ſanguinis, qualitate malè affecti, cùm ſcilicet ejuſmodi eſt ichωroſum ἢ ἐφθαρμένον, ὑπὸ τοῦ φλέγματος καὶ τῆς χολῆς, i. *corruptum à pituita & bile*: tum etiam quando eſt ἄκρατον, i. *merum*. Sed corrupti ſanguinis vitio atque incommodis multùm adjicitur, cùm efferus movet orgaſmum ad eas partes quarum potentia eſt in ὁλομελίην, i. *univerſitatem*, aut quarum officio vitam carere non potis eſt. Inde naſcuntur ſymptomata capitis, cerebrique repleti, cephalalgica, paraphorica, & catarrhoica. Hinc venit angina, pleuritis, peripneumonia, empyema, & phthiſis. Hinc febrium genus omne, periodi, paroxyſmi, atque ſymptomata: tum abſceſſus tam critici, quam ſymptomatici; tam intus, quàm foris. Nam cæterorum humorum qui ſegregati à ſanguine, morbos edunt, tam intus, quàm foris, in omni œconomia partium nutritiarum, ſpirabilium, & animalium, infinita eſſet recenſio. Ponite vobis ob oculos ſymptomata omnia tam univerſi corporis, quàm partium ſingularum; in his profectò nullum videbitis quod non principia cauſaſque duxerit ἀπὸ τῶν ἐνεόντων juventutis & pubertatis. Quæ autem ſymptomata extrinſecus enaſcuntur; ſporadica quidem, à diæta; epidemica verò, à ſpiritu: ne longum faciam, omnia illis ætatibus locum habent, quas eſſe diximus pubertate ad quadrageſimum ſecundum vitæ annum. Sed tamen quorundam ſua ſunt ἐπιδεκτικὰ τε καὶ ποιητικὰ, magis & minùs in hac aut illa ætate.

RURSUM AB ÆTATE HAC.] Quæ eſt humanæ vitæ συνεστηκυῖα, & quam ingreſſi homines, dicuntur συνεστηκότες, i. *conſtantis ætatis & vitæ*, ubi ceſſat ὀργασμὸς humorum καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν καὶ τὸ θυμοειδές, i. *concupiſcentia & animoſitas*, feritate domita, manſueſcunt in viris; ac tum in corpore ſumma eſt æquabilitas atque proportio τῆς τε εἰσπνοῆς καὶ τῆς ἐκπνοῆς, i. *affluentiæ & effluentiæ*, ne quid nimis. Tum, eâ exactâ, principium eſt ſenectutis, cum jàm labaſcit illa quam modò poſui, analogia, τῆς ἐκπνοῆς καὶ τῆς εἰσπνοῆς: ſicut apertè oſtendit illa ſententia præceptoris. Γέροντες εὐφορώτατα νηστείην φέρουσι· δεύτερον οἱ καθεστηκότες. i. *Senes inediæ patientiſſimi ſunt; mox homines conſtantis ætatis.*

USQUE AD SEXAGESIMUMTERTIUM VITÆ ANNUM.] Quo cæterarum ætatum jam exactarum conſpiratio eſt ad ea vitæ incommoda quæ hîc naſcuntur, cùm primùm ſenectus eſt, ingraveſcitque corpus, non ita meabile, ut ſolebat, nec perſpirabile in cruditate, putredine, & concretione humorum qui peſſimè habent ſenes in pepaſmo difficili. Nota eſt illa ſententia præceptoris. Βράγχοι καὶ κόρυζαι· τοῖσι σφόδρα πρεσβύτῃσι οὐ πεπαίνονται. i. *Raucedines*
aph. 39.2. *& coryzæ, decrepitis non matureſcunt.* Quod certè, ut affecto vitæ curriculo locum habet cùm ad ultima ventum eſt ſenectutis: ita pepaſmi difficilis principia ſunt ejus initio, & inde paulatim itur ad cruditatem extremam. Initium ſenectutis hîc poſuit 63. vitæ annum, quod alibi retulit ad 60: ſicut ætatis maturæ carceres primùm ait ſolutos 42. anno, quos alibi aperit 40. Scitum eſt illud. Αποπληκτικοὶ δὲ μάλιστα γίνονται ἡλικίῃ τῇ ἀπὸ τεσσαράκοντα ἐτέων
aph. 56.6. ἄχρι ἑξήκοντα. i. *Apoplectici maximè fiunt ea ætate quæ eſt à quadrageſimo anno ad ſexageſimum.* Qui locus eſt de apoplexia melancholica; ubi maturam ætatem ſcribit abſolvere curſum ſuum à carceribus ad calcem, exacta ætate quæ eſt à quadrageſimo ad ſexageſimum vitæ annum; quo tempore ipſam ſenectus excipit. Quemadmodum igitur pueritia morbos non excipit nec admittit ſuo merito, quos facit ὀργασμὸς, humorum corruptio, & conſpurcatio ſanguinis141 bilioſi καὶ ἰχωροειδὴς in pubertate & juventute, ipſumque etiam τὸ ἐπιθυμητικὸν καὶ τὸ θυμοειδὲς quod illis regnat ætatibus: ita conſtans ætas ſive matura modò deſcripta, rerum illarum morbificarum dominatu atque imperio liberata: ſi quidem illi convenienter vivitur, ut eſt ipſa priorum ætatum, recto & inoffenſo curſu, bene morata; non eſt obnoxia morbis illis quorum his verbis recenſio eſt.

STRUMÆ NON ENASCUNTUR.] Quia tum firmæ ſunt partes ac validæ, quibus naturæ commoda comparentur, atque incommoda propulſentur; ob eamque cauſam non eſt collectio, neque corruptio; non item appulſus humoris morbifici, nec opportunitas glandularum unde

de aſſurgant ſtrumæ illa ætate, ſi regitur natura duce, & comite ſapientia. Sunt autem ſtrumæ, tubercula, vel, ut præceptor ait, phymata glandularum, quæ in eam molem aſſurgunt imbutæ proventu pituitæ putris & ſalſæ, quæque ſua feritate maligna inflammationem movet acerbam, cum acceſſione tumoris, ac tenſione cujuſdam pelliculæ qua involutæ ſunt illæ ſtrumæ, intra quàm ipſæ augentur & creſcunt, ut viva quædam mola, ſecuræ omnium cataplaſmatum & emplaſtrorum quæ vulgò adhibentur chirurgorum audacia quorum temeraria medicina eſt. Tantùm præſidia ſunt in manu, ſi nulla ſit inflammatio, quæ omni ratione primùm debet arceri & abigi, ne circum radicibus illæ cancriſcant, more arborum quas Theophraſtus narrat ſparſis huc illuc radicibus, καρκινοῦσθαι. Sed de ſtrumarum origine, quas rectè Galenus cenſet κακοχυμοῦ πλῆθος ἔχοντα νοσήματα, ῥέποντος ἔξω τε καὶ πρὸς τὸ δέρμα, i. *cacochyma redundantia fluente in cutem:* ſolennis eſt illa philoſophia præceptoris quam ſic Latinè expreſſi. *Quod verò attinet ad ætates, phymata in pus mutantur, atque hæc quidem ſtrumoſa quamplurimos occupant pueros, unde diſcedunt ex facili. Sed tamen & pueris provectioribus, & ipſis juvenibus, ut rariùs illæ naſcuntur; ſic abeunt difficiliùs. Verùm in viris perfectis, hujuſmodi ſanè phymata non admodum oriuntur.* Ergo in matura ætate, rara eſt aut certè nulla hujuſmodi phymatum generatio, eorumque tum præſidia ſunt in manu Regis Chriſtianiſſimi.

aph. 26. 3. & lib. 2. prorrh.

aph. citat.

Nec in vesica lapis.] Cujus quidem generatio eſt, craſſi & glutinoſi humoris lapidoſa coagmentatio in veſica, unde ſunt homines propriè λιθιῶντες, ex illo Hippocratis ſacramento. Οὐ τεμέω δὲ οὐδὲ μὴν λιθιῶντας. Nam ſectio eſt lapidis in veſica, non autem in rene. Lapidis autem veſicæ propulſatio eſt in matura ætate: quia tum gignendi ejus nulla eſt cauſa efficiens nec materialis. Eſt enim vis firma expultrix veſicæ, & glutinoſi humoris vacuitas. Ac generatio lapidis in veſica, ſuo loco ſcripta eſt convenienter ad mentem authoris.

Nisi prius extiterit.] Ην μὴ τύχῃ πρότερον ὑπάρχων, i. *ſi res ita non tulerit, ut priùs extiterit*, quod vocat præceptor σώμα προϋπάρχον. Quod eſt ejuſmodi ac ſi diceret. Si antequam ventum ſit ad veſicam, lapis non fuerit; primigenia ejus coagmentatio in veſica non erit: ſin autem ſit προϋπάρχον, i. in rene calculus, atque is in veſicam prolapſus non exeat; dubium non eſt quin corticatim creſcat, unde aſſurgit lapis veſicæ. Ergo ſi juvenis fuerit calculoſus in rene, idem eſſe poterit in veſica, conſtanti ætate, quæ, ſuo merito, illius calculi capax non eſt, ſicut alieni eſt particeps.

Neque dorsalis catarrhus.] Qui eſt φθίσις νωτιάς, de qua nuper diximus: quia tum homines deferveſcentibus cupiditatibus vale dixerunt vitæ voluptuariæ, nec ſunt deinceps φιλόλαγνοι, i. *cultores veneris*, ſed virtutis.

Neque nephritis.] Quam excitat inflammatio ſive calculus: nam utriuſque propulſio eſt ab ætate; illius quidem, quia non eſt tum ſanguinis πλῆθος καὶ πάθος, nec ullum ejus rheuma ὁρμώμενον: hujus verò, quia non eſt cauſa efficiens in renis ardore, nec materialis in ὑποστάσει crudi & craſſi humoris, unde ſit coagmentatio lapidoſa in rene.

Nisi ex alia ætate huc deducta fuerit.] i. Vitio juventutis parta in rene, ibi manſionem habeat conſtanti ætate.

Nec hæmorrhoides.] Quia tum cauſa non eſt hæmorrhoidum à cacochymia vel à plethora; nec ulla accaſio hæmorrhoidum ciendarum ab inſania, vel a nephritide.

Nec etiam cruoris profluvium.] In promptu cauſa eſt; ſanguinis mediocritas & moderatio.

Nisi res tulerit ipsum prius fuisse.] A cauſis quæ non quieſcunt in conſtanti ætate, niſi deducta parte aliqua quotidianæ diætæ: ut in iis qui altero crure ſunt mutili.

Denique tales morbi, ad senectutem usque absistunt.] Quoniam tales morbi non enaſcuntur, ſed inde abſiſtunt, ubi non adſunt cauſæ illorum morbificæ; aut certè ſunt inchoatæ, non autem ad umbilicum uſque perductæ. Quarum duo genera ſtatuuntur: unum, quod efficiendi vim habet: alterum, excipiendi; τὸ ποιητικὸν καὶ τὸ ἐπιδεκτικὸν Græci vocant. Qualia certè non ſunt in conſtanti ætate, ſicut jam diximus: ſed in ſenectute, jam inde ab ultimo ſeptenario conſtantis ætatis qui eam attingit, cauſarum generatio diuturna ſubitam adfert impreſſionem eorum morborum qui antè non erant dum viveretur matura ætate. Eſt enim ratum illud; quòd ſubita non eſt ac velut improviſa cauſarum generatio, ſicut morborum qui ab iis naſcuntur. Solenne eſt illud Galeni. Οὐ γὰρ δὴ ὥσπερ ἐξαίφνης ἡ γένεσις νοσημάτων ἐστὶν, οὕτω καὶ ἡ τῆς γενέσεως αἰτία. i. *Sanè, non ut morborum eſt repentina generatio: ſic & generationis cauſa.*

comment. ad hiſt. 4. part. 3. 3. Epid. παρέκβασις. de anno climacterico.

Quæ ratio ſi nota eſſet illis magiſtris qui profitentur ſcientiam climacterici anni, quem exigit atque percurrit ſexageſimus tertius; non tam ridicula eſſent illorum triſcurria quibus vanitatem ſuam, impia ſuperſtitione fucatam, pro veritate oſtentant. Sic enim conficerent atque concluderent; ideo fatalem videri ſexageſimum tertium vitæ annum, quia tum homines morbis quamplurimis occupantur, à quibus longè aberant in ætate virili. Quod ut concedam verum eſſe: tamen non efficitur, ut occupati abſumantur ab iis morbis cùm regnare cœperint ea ſenili ætate, quos modò diximus abſiſtere à virili. Nec verò ſi ab iis obeant ſuum diem; obitus cauſa erit numerus ſexagintatrium annorum: quia tum ſepties novem anni complentur. Non enim ipſi numero, cujus nulla vis eſt, ferri debet accepta illa neceſſitas moriendi; ſed morbi ἐφόδῳ, i. *inſultui:* nec ea quæ cadit in ſenectutem; ſed ipſi fato quod eſt ἡ μοῖρα πεπρωμένη, juſſu Dei poſita in vitæ commodis, quorum perennis jactura eſt, effluxus naturæ triplicis perennitate, & exhauſto humidi primigenii, quæ corporis fabricatio intra ſe habet à ſemine utriuſque parentis. Sunt autem illa vitæ commoda, partium ſolidarum vivacitas, & nectar à corde vivificum; quibus operam ſuam

 dicarunt

dicarunt ſpiratio & nutricatus, per ſpiritum & diætam.

Quinetiam ſimilis eſt obeundi cauſa & ratio quinquageſimoſexto & ſexageſimo; quibus id fato conceſſum eſt, ut ſenes tum eſſe incipiant; illi quidem, exacta virili ætate à 36. ad 56. hi verò à 40. ad 60. Nam ætas virilis, omnium excurrit longiſſimè, ac tres annorum continet ſeptenarios, quorum tertius, cùm propè abeſt à ſenectute, viam munit quodammodo morbis ſenilibus qui ab ætate virili abſiſtunt ad ſenectutem uſque: quod idem eſt ac ſi diceret, ad 56. 60. & 63. Ut enim ſunt carceres ætatis maturæ: ſic & illius metæ, cùm ſcilicet illa viginti annos exegerit. Itaque noſtri ſophiſtæ, fundamentum hîc ſuæ vanitatis nullum invenient, nec ſeriò ex Hippocrate triumphabunt de numero ſexagintatrium annorum, quem hîc recenſuit; non eò quidem ut ſit fatalis & climactericus, ut iſti vocant: ſed ut ſtatuatur principium ſenectutis, omnium ſerò maximè venientis, inchoata etiam ſerò ætate virili, 42. vitæ anno. Sed cùm tria illa ſenilis ætatis principia idem jus habeant climactericum necis ac vitæ, ob ea incommoda quæ tum pullulare dicuntur, quorum fuere ſteriles anni viriles; nulla eſt æquitas huc advocare numerum ſepties novem annorum, qui non eſt idem in annis idem potentibus; cujuſmodi ſunt ii qui finiunt maturitatem & inchoant ſenectutem, videlicet 56. 60. & 63. ut ſerius aut celerius eſt principium ſenectutis, quod edit annis viginti abſoluta deſcriptio virilis ætatis, ſeriùs aut celeriùs inchoatæ.

Jam verò climacterici anni vanitas, ad examen adducta, eò me cogit ut fatear; toto vitæ curſu, tametſi ad obitum fatales eſſe videntur omnes omnium ætatum anni, ob ea incommoda quorum fœtura eſt illis ætatibus: tamen non ideo climactericos jure dici, nec eſſe, quòd nondum perfecerint ſuas climacas quæ per ſeptenarios curſus annorum, velut quibuſdam gradibus ad 63. uſque conſcendunt, exactis tum novies ſeptem annis. Atque hic ſtatus eſt climacterici anni: de quo hæc vulgò feruntur. Obſervatum in multa hominum memoria, expertumque eſſe, ſenioribus pleriſque omnibus 63. vitæ annum cum periculo & clade aliqua venire, aut corporis morbique gravioris, aut vitæ interitus, aut animi ægritudinis. Verum enimvero quis malus genius hanc illis mentem immiſit, ut credant homines ex hac vita migrare, numerorum imperio, non fato & caſu; ita volente Deo, aut certè illius permiſſu; qui ſolus & necis & vitæ ſummum jus habet, & cujus nutu res eunt divinæ pariter atque humanæ; & quo præeunte vel ipſa decidunt folia ex arboribus, nec fluunt capilli ex capite, nec unus quidem perit ſine illius numine? Furor eſt profectò, furor; omnipotentis Dei providentiam, momentis temporum & ſerie numerorum atque complexu diſtringere, aut velle ipſam notis quibuſdam ac numeris, tum ſyderali ſcientia prævidere, cujus eſt illa prædictio; ipſum furtivè ad nos venturum, nec ſui adventus ullam ſcientiam poſſe à nobis teneri.

Sed vanitatem examinemus novies ſeptem annorum, vel novem climacum quarum aſcenſu itur ad regnum climacterici anni, cui ſuam nimium credulitatem ſuperſtitioſi homines addixere. Hîc certè faciam, Deo duce, ut ſi quid apud vos in hoc fuit ſtudio admirationis, id planè contemptum ſit atque abjectum. Principio; numeri nullum jus & imperium eſt in naturam corporis, cujus origo & conſervatio ſuprà eſt poſita. Et verò vita hominum ut numeris non ſubſiſtit; ſic etiam non ſuſtentatur. Ac ſanè ſubſiſtit in vitali principio partium ſolidarum quod eſt ἀρχὴ ζωτική, unde ipſa vivacitas; & in vivifico nectare, cujus perennitas eſt à corde. Suſtentatur autem à diæta & ſpiritu. Ergo per Dei clementiam, vitæ hominum cuſtos eſt & conſervatrix natura, quæ ſuſtentatur atque reficitur ſpiritu & diæta. Ac certè vita hominum fato concedit, primùm τῇ φύσει, i. *natura*, τῷ διαρρεῖν, i. *effluxus perennitate*, & conſumptione humidi primigenii: mox τῇ ἀνάγκῃ, i. *neceſſitate*, cui ſuppetit ſpiritus & diæta, τῷ συμμίγεσθαι, i. *commixtione* cibi ac ſpiritus, omniumque quæ aſſumuntur; quæ tam convenienter naturæ non adjunguntur, quàm illa erant quæ continenter effluunt. Hinc ſemper aliquid naturæ decedit, & ſemper aliquid excrementi accedit, unde morborum proventus, & infirmitatis acceſſio. Quæ duæ ſunt cauſæ fatales interitus, ut viſum eſt præceptori, cujus individua comes eſt ratio. Nam ea quæ extrinſecus inferuntur, & vim naturæ adferunt, diæta φαύλη καὶ φλαῦρα, cœli adverſæ tempeſtates, καὶ πάντα τὰ βίαια; hæc ſanè non fato, ſed caſu mortifera ſunt ante diem.

lib. περὶ φύσιος γυναικ.

Ergo non numeris vita conficit curſum ſuum; ſicut in numeris fundamentum non habet: ſed ut præclarè Hippocrates, ἐν τῷ θείῳ καὶ φύσει, ut teſtantur hæc verba aureis digna literis. Μάλιστα μὲν τὸ θεῖον ἐν τοῖσι ἀνθρώποισι αἴτιον ἐστιν, ἔπειτα αἱ φύσιες τῶν γυναικῶν. i. *Prima vis in homines exiſtit, Dei; deinde naturæ muliebris.* At verò illud τὸ θεῖον numeris non abſolvitur, ſed verbo Dei: ſicut nec ipſa natura numeris comparatur in fundo mulieris; verùm à ſemine utriuſque parentis, ut ſuprà jam diximus. Erit igitur cauſa interitus, quæ anteà fuit ortus, nempe τὸ θεῖον καὶ αὐτὴ ἡ φύσις, quam ſcribit Hippocrates ἀεὶ φύεσθαι μέχρι θανάτου. Loquitur autem de nativo calore in humido primigenio, unde principium eſt vitæ ac finis. Ergo fatalis interitus quem Dei voluntas præſtituit, ac neceſſitatem ejus in fluxa cujuſque natura fundavit; nulla numerandi ſubtilitate, nec ullo numerorum complexu comprehendi poteſt: ſicut nec μοῖρα πεπρωμένη quam Deus poſuit in fundamento vitæ, i. in ſemine animato utriuſque parentis. Eſt enim pia & vera perſuaſio Chriſtianorum; omnes homines eò conditos eſſe à Deo, ut pro ſe quiſque authori ſuo tandiu inſerviant, quoad ipſi viſum eſt, & quantùm naturæ vivacitatis conceſſit ad obeunda juſtitiæ & pietatis officia, quorſum in illis eſt Dei imago cum excellentia præſtantiaque animantium reliquarum.

lib. 2. paralip. cap. 35.

Jam conſtat, opinor, quòd recto curſu inoffenſæ naturæ non eſt vitæ obitus ante diem, niſi Deus ipſe ſuo numine fatum præverterit, ut in Rege Joſia pietate inſigni, quem Deus ante diem ad patres ſuos collegit; ne oculi ejus viderent omne malum quod brevi venturum

turum erat Judæis. Eſt igitur monſtri ſimile, fata naturæ à Deo immiſſa, ipſumque regem fatorum, cujus dominatu ſeriùs aut celeriùs illa veniunt, vaniſſimis numerorum calculis velle complecti. Vaniſſimi autem numerorum calculi nunc proferuntur in malè ſubducto climacterico vitæ anno.

Hìc primùm magna eſt vanitas in climacterico; ſed major, in numeris, climacum imperitia. Non enim ſi novies ſeptem monadibus, ſexagintatria complentur & abſolvuntur; ob id ætates novem ſexageſimotertio continentur. Nam triplex infantia ſeptem finitur, totidem pueritia, undecim adoleſcentia, decem juventus aut quindecim, conſtans ætas viginti. Nec verò ſeptimus quiſque annus ætati notam imprimit ſeptenarii ratione: quia celeriùs aut ſeriùs nota imprimitur ut ſuos habet progreſſus natura, quam diximus ἀεὶ φύειν, i. *de ſuo aliquid ſemper fundere*, vel *ſenſim amittere*, donec ad ultima ventum ſit vitæ, ubi cum morte mutatur. Ergo ſeptem novies nihil adferunt ſexagintatribus, unde tum alia mutatio eſſe poſſit, quam à natura fluxa quæ ἀεὶ φύεται, & à victus neceſſitate.

Quòd ſi tum de natura multum deceſſerit, & excrementi multum acceſſerit, unde in promptu ſint cauſæ morbificæ, cum pari conjunctæ virium infirmitate; ſanè non eſt dubium quin ea ætate cauſa & occaſio ſit magnæ ad obitum mutationis. Sed cur in cauſa ſint numeri ſeptenarii novies illuc aſſumpti, non hercle invenio. Pugnat hoc cum verbo Dei. Pugnat etiam cum natura, fundamento vitæ illuſtri, adjuta ſpiritu & diæta. Nihil autem in veris ducendum quod verbo Dei & naturæ, quæ ipſa vis Dei eſt, diſſentaneum eſſe videatur. Nam quòd objicitur; febrium ſeptenarios eſſe criticos: ut illud concedam, quis tamen jus adferet ſeptenarii ad eam criſin quæ per naturæ ἔφοδον ſeptimo die incidit; ſignificata pepaſmo quem exhibet quartus dies? Omnes enim febrium criſes ſuſcipiuntur naturæ & morbi ἐφόδῳ, i. *inſultu*, illius quidem, à pepaſmo ſecundæ; hujus verò, cum cruditate ac feritate maligna humorum, ſiniſtræ. Cernitur illa ἔφοδος certis quibuſdam quaternariis ante vigeſimum, ſeptenariis ante quadrageſimum à vigeſimo, vicenariis ante centeſimum à quadrageſimo. Atque dierum criticorum σωάφεια eſt quorundam, & aliorum διάζευξις. Quam diſtinctionem non agnoverunt in iis quas ponunt climacis ad climactericum. Verum illius ἐφόδου quartanæ ſeptimanæ vicinæ cauſam non adferunt periodi quaternariæ, ſeptenariæ, & vicenariæ: ſed morbi & naturæ certamen quod illis periodis eſt in procinctu, à motu, putredine, & collectione humoris morbifici; cùm ſcilicet natura freta pepaſmo quem ipſa per ſe fecit, virtute partium ſolidarum, ad mitificati humoris excretionem vel abſceſſum aggreditur, atque ita morbo defungitur. Ut enim pepaſmus ſive concoctio, eſt opus naturæ per ſolidas partes diffuſæ, quæ eſt ipſarum virtus: ſic ἔφοδος omnis critica inde à natura procedit, quam ſcribit Hippocrates ἀνευρίσκειν τὰς ἐφόδους ἑωυτῇ. i. *invenire inſultus*, velut aggreſſorem quendam, quibus expellit morbos, eoſdemque quantum poteſt, à ſe propulſat. Nam ſuperſtitio vana periodi ſeptenariæ ad criſin morborum, ibi ſe prodit maximè, quòd febrium tertianarum criſis eſt 13. continuarum verò & acutarum, 14. Tum etiam quòd parium dierum paroxyſmi non cadunt in criticas periodos ſeptenarias, niſi malè. Scitum eſt. Τὰ παροξυνόμενα ἐν ἀρτίῃσι, κρίνεται ἐν ἀρτίῃσι. i. *Quæ paribus exacerbantur, paribus judicantur.* Sed huic diſputationi colophωnem imponet divina illa vox præceptoris. Νούσων φύσιες, ἰητροί. ἀνευρίσκει ἡ φύσις ἑωυτῇ τὰς ἐφόδους, οὐκ ἐκ διανοίης. i. *Morborum naturæ medicæ: vias enim ſine conſilio natura invenit.* Et paulò pòſt. Ἀπαίδευτος ἡ φύσις ἐοῦσα, καὶ οὐ μαθοῦσα, τὰ δέοντα ποιεῖ. i. *Natura non docta, quod non didicit: tamen id rectum facit.* — 6. Epid. part. 5.

Supereſt vanitatem riſu potiùs quàm oratione gravi explodamus eorum qui ſuam ſuperſtitionem natam ex faucibus Orci, non ex verbo Dei cujus eſt una veritas, nec ex naturæ perſpicientia quæ nunquam aberrare nos ſinit; ita fundare & confirmare nituntur. Adferunt enim gratulationem Auguſti, quòd inoffenſo curſu annum 63. exegiſſet. Hoc dignum eſt ſuperſtitioſo Auguſto; idque in regno ſuperſtitionis quod erat tum Romæ. Non enim Auguſtus imperio illuſtriſſimus, tam erat naturæ ac Dei cognitione illuſtris, quàm optimus nuper Imperator Maximilianus II; à quo princeps Aulæ, quem vocant Magnum-magiſtrum, cùm ei per literas gratulatus eſſet de anno climacterico ſecundis rebus exacto, reſponſum tulit; omnes vitæ annos ſibi eſſe climactericos, ac ſui conſervationem referre ad unicam Dei providentiam, quam celebrare ſolebat illo ſolenni dicto Abrahami ad filium Iſaacum; Dominus providebit.

TRACTATUS TERTIUS,

DE MORBIS MULIERUM.

ΕΝ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΙΣΙ τὰ πρὸ τῶν τόκων ἰόντα ὑδατώδεα· κακόν.

1 ***In muliebribus, quæ ante partus uterinæ aquæ fluxerunt; gravidas malè habent.***

Hic loco & jure ſcribendum περὶ τῶν γυναικείων, i. *de morbis mulierum*, poſtquam de iis dictum eſt, qui ſunt communes utriuſque ſexus. Sunt autem muliebria alvina, omniaque conti-

continentur in alvo tam naturalia, quàm quæ ipſis adveniunt. Sic enim judicium eſt præceptoris, τὸ ἰθυκυφὲς oſſis ſacri uſque ad lumbos, comparatum eſſe ut excipiat commode τὰς γονάς, i. *mulierum naturalia.* Tum gravidas fœtu mulieres idem ſcribit ἔχειν ἐν γαστρὶ, i. *geſtare in alvo*, aut etiam *ferre alvum.* Sed inter ea quæ ſunt alvina, ſive illa ſint naturaliter conſtituta, ſive multùm è ſuo egreſſa catorthωmate; τὰ γυναικεῖα, i. *muliebria*, principatum obtinent dignitatis. Eſt enim fœminarum uterus, omnium quæ in alvo continentur nobiliſſimus: ut non ſine cauſa ipſum divinus Plato ζῶον ἐπιθυμητικὸν nominaſſe videatur. Tum uteri concupiſcentia majus bonum affectat quàm hepatis. Ipſum verò ἔργον, i. *opus* uteri, admirabile eſt quantum hepatis ἔργον dignitate præcedat. Eſt enim τὸ ἔργον hepatis, tantùm αἱμάτωσις, nutriendo: uteri autem τὸ ἔργον eſt φύσις καὶ τελείωσις, i. *generatio atque perfectio animalis.* Nam ipſa virtute uteri ſemen animatum promovetur atque perficitur ab eo quod erat ad id quod actu eſſe debebat. Atqui nobilior eſt promotio atque perfectio ſeminis ad animal, quàm panis ad ſanguinem. Quid verò? nonne huc ſpectat divina illa vox præceptoris. Περὶ δὲ γυναικείης φύσιος καὶ νοσημάτων τάδε λέγω· μάλιστα μὲν τὸ θεῖον ἐν τοῖσιν ἀνθρώποισιν αἴτιον εἶναι, ἔπειτα αἱ φύσιες τῶν γυναικῶν. i. *Numen in homines magnam vim habet: inde naturæ mulierum.*

lib. 3. περὶ ἀέρων. lib. 5. aph. — lib. de nat. muliebri.

Ergo τὰ γυναικεῖα, i. *muliebria*, communi voce dicuntur, τὰ τῶν γυναικῶν ἴδια παθήματα, ἢ καὶ διαθέσεις, i. *mulierum affectiones propriæ*, quæ tantùm in eas merito ſexus incidunt, non autem in viros. Tametſi enim communia ſunt æquè mala virorum atque mulierum quæ vitio accidunt œconomiæ cujuſque, hoc eſt, nutritiæ, vitalis, & animalis: tamen in fœminis alia eſt naturalium & genitalium ratio atque conditio quàm in viris; proptereaque ſimiliter non ſunt affecta ut illis. Itaque muliebria illa, vel, ſi mavis, τὰ γυναικεῖα, tantùm ad fœminas pertinent; purgatio menſtrua, conceptio, graviditas, partus, puerperia, ſive τὰ λόχια, & quæ ſunt ejuſmodi. Atque illa ſunt κατὰ φύσιν, i. *naturæ merito naturaliter conſtituta*, cùm bene res eunt qualitate, copia, tempore; tum etiam excipiendi, continendi, & vacuandi modo. Sed tamen κυρίως καὶ κατ' ἐξοχὴν dici reperio τὰ γυναικεῖα pro iis quibus fœminæ ipſæ purgantur per naturalia, & καθάρσεις nominantur: ſive illa ſint menſtrua; ſive puerperia. Teſtis eſt illa ſententia præceptoris. Γυναικείων ἀγωγὸν ἡ ἐν ἀρώμασι πυρίη: ubi Galenus hæc poſuit quæ annotavi.

aph. 28. 5.

Et verò γυναικωθῆναι verbum planè huc ſpectare videtur, ubi narrat præceptor extitiſſe illis temporibus quandam mulierem nomine Phaetuſam, quæ cùm reſtibilis olim fuiſſet fœcunditatis, ac menſtrua illi quàm optimè reſpondiſſent: præ ſummo mœrore quem ex mariti concepit exilio, ante diem deſiit eſſe menſtrualis. Et cùm benè illi ciendis menſtruis medicatum fuiſſet; nunquàm potuiſſe tamen γυναικωθῆναι, i. *mulierèſcere*, vel ad muliebrem naturam redire quæ eſt in menſtrua purgatione. Quinetiam ipſum profluvium quod prorumpit per naturalia, vocatur à præceptore ῥοῦς γυναικεῖος, ut in illo. Ἐπὶ ῥόῳ γυναικείῳ σπασμὸς καὶ λειποθυμίη ἢν ἐπιγένηται· κακόν. i. *Muliebri fluxui convulſio aut deliquium ſi ſuperveniat; malum.* Sed hujus propoſiti veritas planè lucet in hac prognωſi quæ eſt de incommodis proruptarum aquarum ex utero ante partum, quas inter γυναικεῖα recenſet, ut æquum eſt, ſicut & cætera λόχια, i. *puerperia.* Omnia autem quæ uterina ſunt, tam commoda, quàm incommoda, quæ cernuntur in excrementis hyſtericis, in actionibus κατὰ λόγον ἢ παρὰ λόγον, i. *naturæ merito vel immerito*; tum in qualitate ipſius matricis, i. in complexione, temperamento, habitu, colore, charactere, & mole; omnia, inquam, nomine τῶν γυναικείων continentur apud Hippocratem in libris illis aureo dignis calamo & ſcriptura, περὶ τῶν γυναικείων, i. *de rebus & morbis mulierum propriis.* Ac libro quidem priore traditur primùm egreſſio purgationis menſtruæ à ſuo catorthωmate, i. à norma & præſcriptione naturæ, in ſuppreſſione ipſius ad ſeptimum uſque menſem, cùm ex toto perit non reditura hæc muliebritas. Atque illius abſolutæ ſuppreſſionis cauſæ & ſymptomata explicantur; tum ratio ipſa curandi præſcribitur. Idem fit cum ſolerti examine in paucitate purgationis, in periodis quoque non ſtatis; in ejuſdem nimia abundantia, periodis quoque non ſtatis, & impuritate ipſius. Tum ponitur ipſa naturæ præſcriptio in qualitate ſanguinis, quantitate utraque, periodo, & vacuandi modo. Sed admirabilis eſt norma, præſcriptio, egreſſio, redintegratio conceptionis, graviditatis, partus & puerperiorum, cùm ſcilicet pro fœcunditate regnat ſterilitas; pro fœtu concepto, mola; pro facili graviditate, ſumma difficultas gerendi & nutriendi fœtum, pro partu, aborſio vel δυστοκία; pro exitu lochiorum, ſuppreſſio aut præceps excluſio. Tum vitia quæ ſunt in utero & ex utero, ab illis incommodis, & cauſis eorum quorum fœtura cernitur in omni genere τῶν ὑστερικῶν παθημάτων; eorum videlicet quæ tum in utero fixa ſunt, tum inde prorepunt ad partes nutritias, vitales, & animales earumque officia labefactant. In ſumma; purgationum, qualitatum, ſubſtantiarum, & actionum hyſtericarum è ſuo naturæ ſtatu & norma egreſſarum cauſæ, ſymptomata, & ἐπανόρθωσις, i. *redintegratio*, priore libro de morbis mulierum continentur. Nam libro ſecundo nulla eſt præſcriptio rerum hyſtericarum bene actarum; nec ulla ſimplex ab ea norma egreſſio: ſed ſumma ſunt omnia vitiorum toto genere contra naturam, quæ partim ex utero vel in eo, partim etiam per ipſum apparent & fiunt. Hujuſmodi ſunt fœda profluvia diverſorum generum, perverſiones hyſtericæ, ulcera, ſcirrhi, carcinωmata, eryſipelata, prolapſus, mola, &c. Quæ cùm ita ſint, aquarum muliebrium in utero ſtabulantium, donec ponatur fœtus; examen hîc nobis proponitur, ut quale ſit earum κατόρθωμα: tum autem quænam ab ipſa norma ſit earumdem egreſſio, & quorſum appareat, puerperarum ſtudio intelligamus.

6. Ep. part. 8. — aph. 56. 5. — Partitio lib. 2. de mulierum morbis.

In muliebribus.] Græcè eſt ἐν γυναικείοισι, i. inter ea quæ naturæ merito ſunt muliebria: cujuſmodi ſunt menſtrua, puerperia, quorum in genere ſunt aquæ puerperiales, jamjam

futuri partus prænunciæ. Talia enim verè γυναικεῖα dicuntur, ut certè ſunt. Nam illa veniunt κατὰ λόγον, i. *merito* naturæ mulieribus, ἢ κατὰ φύσιν, i. *lege naturæ* à qua gignuntur & cui dicatæ ſunt, procreandi & pariendi cauſa. Tum ipſa muliebritas potiſſimùm in illis apparet, ſicut in conceptione, graviditate, & partu. Quæ ſunt actiones & opera verè muliebria; proptereaque nomen ipſum merentur τῶν γυναικείων, ſimiliter ut purgationes menſtruæ & puerperiales. Nam vitia, quæ tum in utero, tum ab eo contingunt, καταχρηστικῶς muliebria & τὰ γυναικεῖα dicuntur; ſi tantùm exceperis molam & ſuffocationem hyſtericam. Cætera autem vitia, quæ vel intrà ſunt ἀπὸ τῶν ἐνεόντων, vel extrinſecus enaſcuntur; ob id muliebria dici poſſunt, quòd illis in partibus fixa ſint aut per eas ferantur quæ muliebritatem ipſam conſtituunt: non tamen jure ipſius, ut vera muliebria, ſed ex eventu.

Uterinæ aquæ.] Τὰ ὑδατώδεα, non quidem hydropici uteri: cujuſmodi ſunt illæ quæ ineuntem ſanant aſcitem per diarrhœam aquoſam cruditatis expertem: ſed quæ funduntur à fœtu in allantoiden, & unà cum fœtu creſcente amplificantur donec effundantur cùm in propinquo eſt partus, cui tum viam muniunt ad facilem exitum, quando is pari contentione ſuſcipitur uteri atque fœtus. Sunt autem aquæ illæ collectæ à ſero humorum quos habet ſanguis maternus qui per umbilicum purus ad fœtum tranſmittitur, nutriendi & accreſcendi cauſa: ſuumque excrementum per aquæ-ductus renum in fœtus veſicam deponit, indeque factam τὴν οὔρησιν, non quidem mejendo per colem, ſed refundendo per οὐραχὸν, tranſponit in allantoiden, ubi ſervatur donec parturiat gravida fœtu mulier. Hîc certè attentio medici eſſe debet, cùm audit è puro ſanguine quo fœtus utitur, perennitatem eſſe τῆς οὐρήσεως, renum ductu ad ipſam veſicam. Poſita enim materni ſanguinis puritas, ſerum naturale non tollit: quo ſi careret, in vitio eſſet, ut eſſe ſolet αἷμα τὸ ἄκρητον, cæterique humores qui ſunt ejuſmodi quando ſunt ἄμικτοι ὑδατώδους ὑγρότητος, ut refert Galenus. Ac ſuper ἀκρήτῳ ſanguine, vetus eſt illud Hippocratis de Philiſco. Πέμπτῃ περὶ μέσον ἡμέρης μικρὸν ἀπὸ ῥινῶν ἔσταξεν ἄκρητον· ἑκταῖος ἀπέθανεν, i. *Quinto die paucus ſtillavit ei ſanguis è naribus atque merus: ſextum agens diem interiit.* Ergo non eſt mirum in fœtu eſſe τὴν οὔρησιν; nullam verò τὴν ὑποχώρησιν: quia ne micam quidem alimenti capeſcit ex alvo, unde eſt ipſa dejectio, & fæce alvus tranſmittitur, etiam ex mulctra lactis nutricii, ſimulatque fœtus venit in lucem, ac ſpiritum ducit. Nam quòd puriſſimi ſanguinis portionem attrahat ſibi fœtus dum manet in utero: unde ſuperſunt reliquiæ ad futuram purgationem à partu, quæ eſt λοχία κάθαρσις; planum illud faciet quod unum præter cætera multa, ex Galeno adduximus; cujus hæc ſunt verba. Ἡ γὰρ λοχία· κάθαρσις ἐστὶ. ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὔνομα, κάθαρσις τῶν ἀλλοτρίων ἃ κατὰ τὸν τῆς κυήσεως χρόνον ἠθροίσθη ἐν ταῖς φλεψὶ, δαπανομένου μὲν εἰς τροφὴν τῷ κυουμένῳ τοῦ καθ' αὐτὰς χρηστοῦ αἵματος· μένοντος δὲ τοῦ φαυλοτέρου ὃ καθ' ἕκαστον μῆνα πρότερον ἐξεκρίνετο διὰ τῆς μήτρας. i. *Eſt enim lochia, purgatio: ſed tamen, ut ipſum nomen declarat, rerum alienarum purgatio, quæ per tempus graviditatis collectæ ſunt; appoſito quidem fœtui ſanguine puro & utili qui erat in venis; ſuperſtite autem inutili qui ſolebat menſtruus per uterum expurgari.* Sed tamen hoc intereſt inter purgamenta eorum quæ ſtabulantur in muliebribus locis dum fœmina gerit uterum; quòd aquæ ſunt partus prænunciæ; ſanguis autem ipſum ſequatur, ſecundinis excluſis.

cap. 19.
lib. 2.

aph. 6. &
23. 7.
hiſt. 1.
1. Epid.

Ante partum fluxere.] Non quidem cùm partus eſt in procinctu, ex pari contentione uteri atque fœtus, unde partus ipſe, puerperæ votis reſpondet: ſed multò antequam gravida enitatur, diebus aliquot ante partum, ſine ullo enixu: quo tempore, ruptis à fœtu membranis, injuſſæ prorumpunt, neque à gravida ſiſti poſſunt: ſecus ac veſicæ urina, ope ſphincteris & janitoris muſculi qui voluntatis imperio morem gerit. Ergo naturaliter fluunt uterinæ aquæ πρὸς ἀνάγκην, i. *ab enixu coactæ*; ut ſcilicet illæ ſint parturientium: ſicut purgamenta cætera puerperarum. Quòd autem nullo enixu prorumpant, in cauſa hæc ſunt: revera earum nimia abundantia quam allantoides capere & continere nequit, quin diſtenta nimiùm diſrumpatur. Eſt autem nimia abundantia, tum ab iis quæ intrà ſunt inutilia, tum ab iis quæ extrinſecus enaſcuntur. Intrà ſunt inutilia, ſanguis ſeroſior, tum ſerior fœtus conformatio, ſerior quoque motus à ſemine imbecillo; proptereaque decimeſtris aut etiam ſerior parturitio. Extrinſecus, amplificatio eſt aquarum, quam edit edacitas, bibacitas, fructuum uſus; tum anni tempeſtas auſtrina quam pluviæ occupaverint. Quæ omnia certè inferunt copioſam οὔρησιν, quæ à veſica fœtus, tranſmiſſa in allantoiden, nimiùm ipſam replet, diſtendit atque diſrumpit, antequam fœmina enitatur.

Grave malum.] Quia tum peccatur graviter in commoda fœtus & fœtæ. Ac fœtus quidem, mutatione ſitus: quia ſuſpenditur proruptis jam aquis, & allantoide prorſus collapſa, qua olim repleta ſuſtinebatur, nec erat tam gravis iis vinculis per quæ utero coaleſcit. Nunc ea ſuſpenſio permoleſta matrici & matri, fœtum gravitate abruptum è vinculis, ad exitum planè præcipitat; quem habet ideo difficilem, quòd eo viam non ſua virtute ac ſponte affectet; ſed impotentia continendi: qualem præceptor agnovit in gravidis, ſucci plenis, qui trimeſtres fœtus abortiunt, cum ſcilicet moveri incipiunt, præ laxitate cotyledonum, mucoribus obſitorum. Ut enim ſuſpenſio fractarum coſtarum ex alvo jejuna, facit dolorem: ſic fœtus ſuſpenſio ex allantoide vacua, vinculorum uteri ruptionem, unde miſellus ad exitum, nec rarò ad exitium præcipitatur. Sed fœtæ incommoda ſunt in enitendi acerbiſſima contentione, & pariendi ſumma difficultate, quam parit perverſa fœtus collocatio qui non in caput procedit: tum ipſa locorum ſiccitas; & meatus, quà exit, anguſtia & contumacia.

lib. 14.
de uſu
partium.

aph. 45. 5.
lib. 3. περὶ
ἄρθρων.

2 Στόματα ἀφθώδεα τοῖσιν ἐπιφορεῦσιν, οὐ χρηστόν· ἀρχὴ καὶ κοιλίαι καθυγραίνονται;

Ora

Ora apthoſa gravidis, nil præ ſe ferunt boni. Etiamne alvi feruntur liquidis excrementis?

PONUNTUR.] incommoda quæ circumveniunt fœminas ἐπιφόρους, i. *fœcunditate*, ut ita dicam *reſtibiles atque gravidas*; idque vel circa initia graviditatis, vel ea jam affecta, quando propinquant partui quò pervenire non poſſunt. Hæc enim eſt ratio τῶν ἐπιφόρων, ut nomen ipſum oſtendit. Eorum incommodorum finis eſt ἡ ἀτοκία, *partus vacatio*, non illa quidem ſoboles τῆς ἀφορίας ἢ στερηφίας, i. *ſterilitatis*: ſed ea quæ accidit occaſione prærepta τῷ τόκῳ, i. *perfecto partui* qui velut tempeſtiva maturitate ponitur ſuo tempore ac definito. Occaſionem τοῦ τόκου præripuit, fœtus ante diem excluſio, quæ eſt ἡ ἀποφθορά ſive ὁ ἐκτρωσμὸς, i. *aborſio*. Aborſionis cauſæ omnes, tam intrà natæ, quam extrinſecus incidentes, revocantur ad duplicem impotentiam; unam gerendi fœtum, alteram nutriendi. Ex quibus efficitur, ibi demum in promptu eſſe aborſionem, cùm impotentia nutriendi ex æquo certat cum ea quæ eſt gerendi. Impotentiam infert utramque, ſymptoma poſitum in hac prognωſi. Eſt autem hujuſmodi.

ORA APHTHOSA.] i. Aphthis obſita: non qualia eſſe ſolent ora infantium nuper natorum, ex acriore lacte nutricis; non enim malignæ ſunt illæ aphthæ: ſed qualia edit ſævi catarrhi feritas prolabentis in fauces, & inde prorepentis partim ad alvum, partim ad ipſos pulmones. Hinc venit tuſſis ferina tabifica: illinc perturbatio alvi aphthoſæ. Ac ſanè illius catarrhi ferini generatio eſt, aut ab iis quæ intrà ſunt inutilia, aut ab iis quæ extrinſecus enaſcuntur. Intrà ſunt inutilia catarrhifera, viſcerum calida intemperies, & vitioſa complexio; ſeri perennis ad caput infirmum excurſus, ubi ſubſiſtit cum acceſſione τῆς κακοηθείας. Inde ſymptoma eſt catarrhoicum, perpetua ſcilicet deſtillatio; quæ huc illuc tranſmiſſa, morbos infert, partium obſeſſarum, & humoris morbifici proprios. Atque illa ratio, primas obtinet in generatione morborum ab iis quæ intrà ſunt inutilia. Sic enim hauſimus ex Hippocrate & Galeno, quòd illæ demum naturæ ſunt valetudinariæ, in quibus eſt principatuum atque propaginum, & humorum vitioſa temperatio atque complexio. Extrinſecus enaſcuntur catarrhi, diætæ vitio, & ſpiritus inclementia. Nam tempeſtatis aquiloniæ pituita eſt acida: ſicut auſtrinæ ac pluviæ ſalſa & putris, quæ ora fecit aphthoſa, de quibus hæc ſcripta ſunt à præceptore in peſtilentia. Στόματα ἀφθώδεα, &c. Ubi Galenus ait; quòd ea pathemata gigni ſolent ἄνευ κακοηθείας, ſimiliter ut eryſipelata quæ non ſunt peſtifera. Sed tamen in regno peſtilentiæ, κακοήθως exoriuntur, ἐπεὶ σηπεδονώδης ἦν ὁ πλεονάζων χυμὸς, i. *quia putridus erat qui redundabat humor*. Cauſa autem putredinis, poſita fuit in tempeſtate anni totius auſtrina, ventorum flatu placida, quam pluviæ occuparunt. Sed tamen ab ea tempeſtate auſtrina, putris humor gignitur qui ora facit aphthoſa, non tamen peſtifera: quia non ſemper habent τὸ θερμὸν πολέμιον, καὶ κτεῖνον σηπεδονῶδες, in quo eſt regnum peſtilentiæ. Ergo ſic ora aphthoſa.

GRAVIDIS.] Græcè eſt, ἐπιφόροις, quæ opponuntur ἀφόροις, i. *ſterilibus* per impotentiam prorr. 11. ſ. 3. 1. excipiendi & concipiendi ſemen virile. Sunt autem ἐπίφοροι, quæ vel proximè abſunt à partu gravidæ; vel quæ, ut agri reſtibiles, ſunt fructuoſæ; vel etiam quibus eſt crebra viciſſitudo concipiendi & abortiendi, ut quibus mucore ſunt obſiti cotyledones, alioqui ſolidæ ac ſucci plenæ. Nam illæ, trimeſtres fœtus abortiunt, novos ſubinde concepturæ. Ergo ſi gravidis in omni graviditate, quoties fœtus gerunt, ſint ora aphthoſa: erunt illæ quidem ἐπίφοροι: ſed vix evadent puerperæ, ut mox dicetur.

NIHIL HABENT UTILITATIS.] Græcè, οὐ χρηστὸν, i. *non utile*: quod eſt ejuſmodi ac ſi diceret; nullam edunt ſpeciem boni futuri: ſed contrà oſtendunt cauſam aborſionis futuræ, vel unde adjicitur conſueto periculo abortiendi. Sed abortiendi cauſa nova & conſuetum periculum declaratur his verbis.

ETIAMNE IIS ALVI FERUNTUR LIQUIDIS EXCREMENTIS?] Sanè quidem, ſi verè ſcriptum eſt infrà. *Ora aphthoſa, gravidis perliquidas reddunt alvos.* Ubi enuntiatur id ἁπλῶς, quod hîc dubitanter in quæſtionem vocatur. Sed illud καθυγραίνειν & καθυγραίνεσθαι, idem eſt quod πονηρεύειν & πονηρεύεσθαι, i. *inferre vitium & eſſe in vitio*, ut ſuprà oſtendimus collatione prorrhetici & aphoriſmi de alvi profluvio quod ex liberaliore qualibet hæmorrhagia, morbo aph. 27. 4. acuto defunctis ſupervenit cùm refici cœperint. Nam aphoriſmi τὸ καθυγραίνεσθαι, legitur in prorr. 41. ſ. 3. 1. prorrhetico, πονηρεύεσθαι, i. *cum alvi maleficentia nata ex ejus vitio.* Sed illa πονηρία, ſive maleficentia, vitium habet impotentiam coquendi & continendi ea quæ aſſumuntur. Ex impotentia coquendi, eſt cruditas: ſicut ex impotentia continendi, præceps egeſtio. Utramque adferunt impotentiam, catarrhi prolapſus in alvum, & ipſa quoque alvus aphthoſa. Quæ res adduxit Hippocratem, ut poſtquam ſcripſiſſet, ora quibuſdam fuiſſe aphthoſa, ſubjecerit; κοιλίαι ταραχώδεες, i. *alvi turbatæ*: quòd ſcilicet illæ cum morſu ferrentur liberaliter liquidis excrementis. Quem locum enarrans Galenus hæc ſcripſit. *Prolabentis in* 3. Epid. part. 3. *fauces è capite, pravi humoris, id quod in pulmones delabitur, tabificas infert affectiones; quod verò in alvum defertur, poſtquam in fundum ſubierit, perturbationem movet cum morſu prægrandem: quod ſanè oſtendit illud ipſum,* alvi turbatæ. *Nam idem humor in tranſitu, appetendi vim labefactat, unde ipſa venit* ἀποσιτία, i. *cibi faſtidium.* Prorepit autem catarrhus per continuitatem interioris tunicæ quæ communis eſt ipſi alvo cum faucibus. Sed alvus aphthoſa, impotentiam habet continendi ea quæ aſſumuntur: proritationem verò tranſmittendi ea quæ prolabuntur ferina è capite. Jam verò profuſioris alvi in gravidis, præcipuum aph. 34. 5. ſymptoma eſt aborſio, quam edit impotentia gerendi & nutriendi fœtum. Impotentiam infert

fert utramque laxitas vinculorum graviditatis, ac defraudatio nutricatus. Quicquid autem gerendi & nutriendi opportunitatem adimit, aborſionem facit. Ex quibus efficitur; ora gravidarum aphthoſa, nihil habere ſecuritatis, ne dum utilitatis: ſicut author poſuit παντι-νώτερον in hac prognωſi. lib. 1. περὶ γυναικείων.

3 Ἐκ κενεώνων μεθιστάμενα ἀλγήματα ἐς τὸ λεπτὸν, ἐν μακρῇσιν, ἐκ διαφθορῆς, καὶ μὴ λίην καθαρθείσης. ὀλέθριον.

Dolorifica mala, cum relictis ilibus, ad tenue tranſeunt, in longis morbis, ex aborſu non ita multùm purgato; mortifera.

Aborsionis.] Cauſam poſuit ſuperiore prognωſi, quam edunt laxitas vinculorum gravidatus, & defraudatio nutricatus, cum tetri vaporis moleſtia, ex alvi profluvio, & eorum quæ aſſumuntur præcipiti egeſtione, ob impotentiam continendi, à ferini catarrhi prolapſu qui & alvum facit aphthoſam, & inde prorumpit ad inteſtina. Nunc tranſit ad ea incommoda quæ infert aborſio, de puerperiis non ita multùm purgatis: ut raro bene purgantur cum ea calamitas incidit abortiendi. Nihil enim votis reſpondet parentum & medicorum in abortivo fœtu, non partus, non partio, non expurgatio: quemadmodum in partu perfecto qui magiſterio fortis naturæ ſuſcipitur atque abſolvitur in omnibus puerperiis, quorum prima ſunt uterinæ aquæ, mox puer, dein ſecundæ, tum purgamenta ipſa reliquiarum ſanguinis, qui, olim menſtruus, nunc ſtabulatur in locis gravidæ muliebribus, donec fœtus exierit. Ergo in aborſu, quem edit par impotentia gerendi, & nutriendi, ſumma ſunt omnia infirmitatis, ex defraudato pariter æqualiterque genio, tam matris, quàm fœtus; tum ex vi locis illata, quibus ipſe puer & puerperia continentur & connectuntur. Ab imbecillitate malè res eunt, & perperam; ut ſæpe accidat τὸ ὕστερον πρότερον ante partum, ſanguinis purgandi à partu. Sed purgamenta ipſa, liberaliter non eunt ex abortivo fœtu, quorum incommoda hic ponuntur his verbis.

Dolorifica mala.] Græcè ἀλγήματα: quo nomine non ipſe dolor tantùm; ſed ejus cauſa & ratio indicatur, ut ſuprà oſtendimus: proptereaque conſultò vertimus *dolorifica mala*, quæ proferuntur mox.

Cum relictis ilibus.] Ἐκ κενεώνων, i. ex ea amplitudine oſſibus ilium circumſcripta, ubi ſunt loci muliebres quos primùm amplificatio reliquiarum non bene purgatarum, diutiùs malè habuit, juxta illud. *In utero morbi naſcuntur.* Sunt autem; lumborum gravitas, dolor hypogaſtrii, ſuffocatio quædam hyſterica, rigor, febris erratica; tum verò incommoda partium circumjacentium à tenſione uteri quam edit inflatio vel inflammatio, cum ſympathia per ἐπίχυσιν ἄνω καὶ κάτω. Itaque cùm dolorifica illa mala relictis ilibus. aph. 57. 5.

Ad tenue transeunt.] Græcè eſt, μεθιστάμενα ἐς τὸ λεπτὸν. i. *quæ habent tranſlationem*; non quidem propagata per ἐπίχυσιν è loco ubi ſedem primùm habebant, nempe in utero & naturalibus locis (nam propagatio eſt fixi morbi, nec ſede mutati:) ſed κατὰ μετάστασιν, è foco priore ac domicilio in alium locum tranſmiſſa. Eſt enim ἡ μετάστασις, ὅταν, τοῦ προτέρου παυσαμένου, ἕτερον φύηται, i. *cùm à quiete prioris morbi alter enaſcitur.* Atqui μετάστασις, differentia eſt τῆς μεταστάσεως. Ergo dolorifica mala, relictis ilibus, ubi ſunt loci muliebres, tranſmittuntur & migrant orgaſmo quem ciet reliquiarum calor, tenuitas, & amplificatio: unde fieri ſolet excurſus per quandam palindromen ad ſanguinis promptuaria, unde primùm ille migravit ad locos muliebres. Nam μεταστάσεων & ἀποστάσεων crebra eſt viciſſitudo. Et omnia quæ aliò certis è locis commigrant; eò ſæpe remigrant, unde abierint. Sic abſceſſus crurales peripneumoniæ, niſi fiſtulentur, palindromen ſæpe inflectunt ad ipſos pulmones.

Ad tenue.] Græcum illud, τὸ λεπτὸν, abſolutè uſurpatum hic video: ſicut & alibi, ut in illo. Τὰ καθ' ὀσφὺν καὶ τὸ λεπτὸν χρόνια ἀλγήματα, ἢ πρὸς ὑποχόνδριον χωρέοντα, ἀποσιτικὰ, ἅμα πυρετῷ· τούτοισιν ἐς κεφαλὴν ἄλγημα σύντονον ἐλθὸν, κτείνει ὀξέως, τρόπῳ σπασμώδει. i. *Diuturni circa lumbos & ilia, tum qui ad hypochondria prorepunt dolores; ipſaque vellicant velut uncis, cum febre & cibi faſtidio, ſi inde tranſierit fortis dolor ad caput; crudeliter convulſifico modo necat.* Enimvero dici reperio inteſtinum tenue: ſed non ejuſmodi abſolutè, ſimiliter atque illud quod in maxilla eſt tenue, i. bucca. Sunt enim tria ἔντερα λεπτὰ, i. *inteſtina tenuia*, de quibus non ita pridem fuit examinata prognωſis. Sed illud τὸ λεπτὸν hic poſitum abſolutè, cur eò tantùm pertineat, non hercle invenio. Eſt quidem τὸ λεπτὸν σῶμα, i. *minutulum corpus* eorum infantium & adultorum qui naſcuntur vere à tempeſtate hyberna tepida & auſtrina, quam verna excepit ſicca & aquilonia. Sed nihil appoſitè ad hunc locum. Forſan autem fuerit analogia τοῦ λεπτοῦ τῆς γνάθου, i. *ejus quod in maxilla eſt tenue*, nempe bucca, ad id quod in carina corporis apparet eſſe τὸ λεπτὸν, i. *tenue*, cujuſmodi eſt regio hypochondriorum; & per metonymiam, viſcerum partiumque nutritiarum quæ intrà ſunt. Nullis enim firmata ſunt oſſibus hypochondria, diaphragmate interſepta, quibus ipſum quoque annectitur. Atque hæc bene conſtituta, nominantur λαπαρὰ, cùm neque diſtenta ſunt, neque à diaphragmate inflammato ſurſum intrò retracta, de quibus eſt illa prognωſis. *Quibus acuta vox eſt, quæ fuerat antè gravis; hypochondria ſurſum intrò revulſa ſunt.* Inde infertur phrenitis à phlegmone diaphragmatis, unde hypochondria ſurſum intrò revulſa ſunt. Atque hæc ſignificatio τοῦ λεπτοῦ, expreſſa eſt in eo prorrhetico quod jam adduximus. Eſt autem ſic. Τὰ καθ' ὀσφὺν ἢ τὸ λεπτὸν χρόνια ἀλγήματα, &c. Ubi nulla eſt æquitas, τὸ λεπτὸν, referre ad inte-

li. 2. prog. Coac. 13. cap. 12. lib. 2. & pror. 8. ſ. 3. 1.

aph. 11. 3.

Coac. 3. cap. 2. tract. 2. lib. 3. Coac. 55. 1. lib. prorr. 10. ſ. 2. 1.

inteſtinum, quod non antè affligitur, quàm hypochondrium cœperit eſſe χειφόμενον, i. hepar, ex quo exudat ferus humor ad tenue inteſtinum, qui prorepit ad alvum, & inde ad ſtomachum ſenſus acerrimi; atque in alvo quidem excitat τὴν ἀποσιτίαν, i. *cibi faſtidium*; in ſtomacho autem, καρδιωγμὸν ἢ καρδιαλγίαν: quæ duo ſymptomata ſunt ferè conſectaria dolorum lumbarium, quando relictis lumbis, tranſeunt ad hypochondria. Sic enim ſancita lex eſt à præceptore. Τὰ ἐν ὀσφυϊ ἀλγήματα καρδιαλγικὰ καὶ αἱμοῤῥοϊκὰ, &c.

Coac. 2. cap. 12. lib. 2.

In longis morbis.] Ἐν μακροῖσιν, i. *in diuturnis*, abſolutè, pro morbis qui ſunt ejuſmodi: ſicut ἐν ὀξέσιν, abſolutè, pro morbis acutis, ſine ſubſtantivo παθήμασι. Sunt autem ob eam cauſam vetuſta, quòd eorum vetuſtas conſiſtit in vitio partium lumbis adjacentium, quarum plethora & cacochymia maligna, propria vacuatione diſceſſionem non habet, ut in hæmorrhoicis per hæmorrhoidas; in mulieribus autem vacuis aut puerperis, per menſtrua aut puerperia. Nam ſcripti κενεῶνες in hac prognωſi, quamvis oſtendant τὸ λεπτὸν corporis ubi eſt ipſa vacuitas, vulgò dicta vacuum ipſum corporis: tamen, ſi rectè judico, muliebrium eſt locorum; ubi, ſimiliter ut in lumbis, ſunt χρόνια ἀλγήματα; non autem in tenui inteſtino.

Ex aborsu.] Cujus occaſio & cauſa, eſt tempeſtas hyberna tepida, pluvia, & auſtrina, quam huic citimi veris excepit frigida ſicca & aquilonia. Sic enim repletum caput pituita putri & ſalſa per hyemem, ipſam vere frigido & aquilonio, ut ſpongia quædam madefacta, manu compreſſa, exprimit in eas partes quæ nutriendo fœtui continendoque dicatæ ſunt. Hinc duæ illæ jam poſitæ aborſionis cauſæ, videlicet impotentia continendi & nutriendi fœtum. Nam cæteræ omnes cauſæ, tam intrà natæ, quàm extrinſecus incidentes, quarum recenſio eſt apud Hippocratem; eò conſpirant, ut commeatus vacuitate, & vinculorum graviditatis laxitate, fœtum ante diem excludant; ſimiliter ut ea quam cæterarum inſtar adduximus. Nam quod objicitur, fœtum ſibi viam moliri calcitrando, ſi febrem conceperit, ſi fœta liberaliter ſe invitarit cibo & potu; vel ſi quid acre biberit, unde fœtus ipſe turbetur; tum ſi vel ita fluctuaverit, vel mœrori ſe dederit; ut illa concedam non eſſe vacuitatis, nec antegreſſæ laxitatis ligamentorum graviditatis; ſed fœtus quem ſui tædet loci, quia ſibi eſt malè: tamen eò ſpectant quæ dixi omnia, nempe ad impotentiam continendi, quæ nihil intereſt, præceſſeritne, an verò ſecuta ſit tædium ipſum fœtus.

Non ita multum purgato.] Unde purgamentorum ſupereſt abundantia, quòd ea cohibeantur in vaſis & muliebribus locis, nec liberum liberalemque exitum habent: tum propter fatiſcentis naturæ infirmitatem, materiæ contumaciam, vaſorum anguſtiam; tum propter uterini oris, ex violento aborſu, conniventiam, aut cervicis perverſionem. Atque illa dum manent in locis, neque in empyema mutantur (ut ſæpe mutantur cohibita menſtrua; hæc autem vix ac ne vix quidem, quòd ea ſint mortui ſanguinis omni pepaſmo carentis) ibi diutiùs & longis morbis malè habent puerperas. Sed cùm, relictis locis & lumbis, ad tenue ſurſum tranſierint; uti jam demonſtravimus.

Mortifera sunt.] Feritate humoris indomiti, partiumque vitalium officiis interceptis: idque cùm aliàs, tum ſi oborta febre, μετάστασιν novam ad caput habuerint, ubi crudeliter convulſifico modo necant.

prorrh. 8. ſ. 3. 1. &Coac. 4. cap. 12. lib. 2.

4 Τὰ ἐκ τόκου καὶ διαφθορῆς πολλὰ ὀξέως ὁρμήσαντα, ἐπιστάντα δύσκολα. ῥῖγος ταύτῃσι πολέμιον, καὶ κοιλίης ταραχή· ἄλλως τε καὶ ὑποχονδρίου ὀδυνώδεες.

Quæ tum è partu, tum ex aborſu aliquantiſper cumulatè prorupta ſunt, & ſuppreſſa immeritò; difficilia. His rigor hoſtilis, & alvi turbatio: idque cùm aliàs, tum ſi laborent ex hypochondrio.

De tempore expurgandi lochia.

Ecce nova ratio incommodorum quæ purgamenta inferunt puerperia, cùm ante diem ſiſtuntur, quamvis dies aliquot prorupta fuerint liberaliter. Sic enim comparatum eſt, ut pari dierum numero, continenter ferantur à partu puerperia purgamenta; quo periodicè menſtrua ſemel tantùm à fœtu concepto. Non enim profuſio copioſa, primis orta diebus, repentè ſuppreſſa, in vicem ſubit, quantitatis analogia, purgationi debitæ, quamvis minori, ad puerperii tempus exactum. Eſt enim conſentaneum ut ſi fœta mulier fuerit menſtrualis 35. die à fœtu concepto, atque id ſemel tantùm, integris rebus pueri; eadem fœtum enixa, pari dierum numero ſit puerperialis, i. inoffenſo curſu exigat 35. dies in puerperiis purgamentis, quæ ſunt reliquiæ menſtruorum in venis majoribus & circa locos muliebres ſtabulantium. Nato perfecto partu, vel abortivo, niſi emortuæ illæ reliquiæ excludantur (quas per graviditatem incorruptas ſervavit amplificatio caloris nativi à fœtu concepto) ſuppreſſæ puerperam malè habent; idque ad exitium, intra quadrageſimumquintum partus diem. Celerius enim mortiferæ ſunt aliis atque aliis: nunquam autem ſeriùs, prout periodus menſtruæ purgationis brevior aut longior eſſe ſolet. Nam quæ ſunt biduo menſtruales, ut ſunt viragines; dies octodecim exigunt in puerperiis; quæ triduo, vigintiſeptem; quæ quatriduo, triginta ſex: at menſtruales quinque dierum, ferè ſunt puerperiales ad quadrageſimumquintum diem à partu. Itaque lochiorum ſuppreſſorum vitia ſunt intra diem illum mortifera; ſeriùs autem nunquam: quòd ultra quintum diem non agno-

verit

verit menſtruales author Hippocrates. At verò ſanctiſſimus Moſes, edicto Dei, ſancivit ut mulier menſtrualis contineat ſe in menſtruis ſeptem dies: propterea autem, quadraginta in puerperiis. Continuò has leges menſtruorum & puerperiorum mulieri Deus impoſuit, quo tempore ipſam ſui ſexus triplici diſtinctione formavit, ex dominatu alterutrius ſeminis utriuſque parentis; videlicet virilis fœminei, aut fœminæ ipſius, muliebris, virile fœmineum ſuperantis, unde naſcuntur viragines mediocres, atque molliſſimæ. Certiſſima enim ſecuritas eſt, quòd ut in viro, ſic in muliere ſemen virile muliebreque ineſt.

Ergo, ne longiùs excurrat mea oratio ſuper triplici diſtinctione utriuſque ſexus ab utroque ſemine utriuſque parentis; ac tantùm ea ſcribam verè & appoſitè quæ propria ſunt hujus loci. Si quidem viri ſemen fœmineum vincit virile mulieris; inde naſcuntur viragines, biduo menſtruales, & diebus octodecim puerperiales. Sin autem complexu fœminei ſeminis ab utroque parente, viri fœmineum vincat ipſum mulieris; mulier inde ſata, erit boni habitus, ſolida & ſucci plena, tridui menſtrualis, & 27. puerperialis. Quòd ſi fœmineum ſemen mulieris, jus habeat in viri fœmineum; inde nata mulier, erit molliſſima, quam vocat Hippocrates ὑδατωινέσαν, de qua illud ſcriptum reperio. γυναικεῖα τῇσιν ὑδατωινέσῃσιν ἐπὶ πολὺ παρέμενε. i. *Muliebria pallidis mulieribus, diuturna.* Ergo, τὰ γυναικεῖα. i. *muliebria*, æquè (6. Epid. part. 1.) puerperis atque vacuis, pro rata portione ſanguinis vacuandi, curſu quæque ſuo κατὰ λόγον. i. *lege naturæ*, vel ea duce, præſcriptas periodos debent abſolvere, nec eas tranſcendere, nec antevertere, nec etiam inhibere. Secus autem mulieres malè habent, præſertim verò puerperas, quarum puerperia purgamenta nunquam reguntur naturæ imperio & dominatu: niſi exitum citò habeant liberalem & liberum; ut nihil reliquiarum ſuperſit, quarum incommoda hîc ponuntur.

QUÆ.] Scilicet puerperia purgamenta, quæ ſunt reliquiæ menſtruorum per totam graviditatem in muliebribus locis & venis repoſitorum, quibus repleri conſueverunt gravidæ. Atque (lib. 1. περὶ γυναικείων.) illa replendi conſuetudo facit ut mulieres, graviditati & puerperio aſſuetas, minùs moleſtè ac periculoſè habeat menſtruorum cohibitio atque ſuppreſſio, ſi fortè in eas inciderit vacuas; quàm eas quæ nunquam expertæ ſunt graviditatis & partus labores.

TUM EX PARTU.] Ἐκ τόκου: quod nomen eſt partus perfecti, qui pari contentione ſuſcipitur uteri atque fœtus. Uteri quidem, nimiùm gravidati; próptereaque ſarcinam ſtudentis (De partus tempore.) deponere. Fœtus autem, nutricatu & ſpiritu defraudati, ob molem corpoream, & cordis calorem; propptereaque viam ad exitum affectantis, ubi eſt reſpiratio quæ non erat in utero, & lactis ad nutricatum ubertas. Atque illa contentio, partim uteri, partim fœtus, partum edit perfectum, fœtu ſua ſponte in caput progreſſo: quæ pariendi ratio eſt omnium optima, quæque parentum & obſtetricum votis reſpondet. Eſt autem hæc tempeſtiva, nec ante diem: cui præire ſolent, inoffenſo curſu, periodi conceptionis, τυπώσεως, i. *conformationis*, & motus. Nam concepti fœtus à virili ſemine utriuſque parentis, proptereaque ſuam adepti τύπωσιν die trigeſimoquinto; bis tanto moventur, hoc eſt ſeptuageſimo. Ex quo ter tanto, i. bis tanto etiam, vel, poſtquam exegerunt bis ſeptuaginta dies à primo ſeptuageſimo, & compleverunt ter ſeptuaginta dies graviditatis; perfecti ac vitales eduntur in lucem. Vetus eſt illud Hippocratis. Οἱ πόνοι ἐν περιόδοισιν· ὅ τι ἐν ἑβδομήκοντα κινέεται, ἐν τριπλασίῃσι τελειοῦται. i. *Labores partuum, certis quibuſdam periodis abſolvuntur: quicquid* (2. Epid. part. 3.) *enim movetur ſeptuageſimo, triplicatione perficitur.* i. 210. diebus, qui conficiunt ſeptem menſes ad ſeptimeſtrem partum, cujus commendatio eſt illa Juriſconſulti. *Septimo menſe naſci perfectum partum, jam receptum eſt, propter authoritatem doctiſſimi viri Hippocratis.* Nam quod leguntur alibi pro ſeptuaginta ſeptem; nihil ſanè intereſt, ſi ei numero ſeptenario, denarii totidem adjunguntur: quia ſepties decem, aut ſeptem denarii, efficiunt ſeptuaginta. Sin autem ita comparata ſit ratio ſeminis utriuſque prolifici, ut non ante 45. diem deſcripta ſit τύπωσις, & expreſſa; non antè puer movebitur quàm ejus temporis duplicatio, nonageſimum diem abſolverit: ex quo inita triplicatio & abſoluta, partum edet perfectum, menſibus novem exactis, qui continent, ſuo velut ambitu, 270. dies. Ex quibus efficitur; duplici tantùm periodo graviditatis, perfectum partum abſolvi: quarum una eſt menſium ſeptem; altera verò, novem. Quò ſpectat illa ſententia præceptoris. Ἧσιν οὐδὲν ἔσω τοῦ πεπασμένου χρόνου συμβαίνει· ἑκάστῃσι τὰ τικτόμενα ἀπόγονα γίνεται. i. *Quibus nihil accidit intra præſcriptum pariendi tempus; quicquid omnes pepererint, erit vitale.* Ergo perfecti partus, qui verus eſt τόκος, hæc erit deſcriptio: cujus inoffenſa fuit geſtatio, & qui exacto tempore graviditati præſcripto, ſua ſponte, foras affectat viam vitalis, materna & uteri virtute adjutus.

TUM EX ABORSU.] Ἐκ διαφθορῆς, ſive ἀποφθορῆς, nihil intereſt; niſi quòd illa eſt fœtus jam incipientis corrumpi, aut certè corrupti: hæc verò, fœtus ab intempeſtiva excluſione corruptionem habentis. Utraque tamen appoſitè: quoniam neutra fœtum edit vitalem, nec vita in abortivo fœtu ſperabilis eſſe poteſt. Cernitur autem aborſus, cùm editur ante diem legitimum pariendi, cùm jam moveri cœperit, i. poſt ſeptuageſimum in quibuſdam; in aliis, poſt nonageſimum. Sed abortivi ſunt etiam fœtus qui poſt ipſam τύπωσιν excluduntur, antequam duplicatis diebus τυπώσεως moveantur, cùm ſcilicet defraudantur commeatu materno. De quibus eſt illa deciſio. Ὁκόσαι παρὰ φύσιν λεπταὶ ἐοῦσαι, ἐν γαστρὶ ἔχουσιν· (aph. 44. 5.) ἐκτιτρώσκουσι δίμηνα, πρὶν ἢ παχυνθῆναι. i. *Quæcunque ſupra modum extenuatæ ſunt, gravidæ; bimeſtres abortiunt, priuſquam ipſæ habitiores evaſerint.* Nam de aborſione à motu, quam impotentia edit gerendi, ſimulatque motus à fœtu cietur; ſcitum eſt illud. Ὁκόσαι δὲ μετρίως (aph. 45. 5.) τὸ σῶμα ἔχουσαι, ἐκτιτρώσκουσι τρίμηνα, ἄτερ προφάσιος φανερῆς· ταύτῃσιν αἱ κοτυληδόνες, μύξης μεσταὶ εἰσὶ, καὶ οὐ δύνανται κρατεῖν ὑπὸ τοῦ βάρεος τὸ ἔμβρυον, ἀλλ' ἀπορρήγνυνται. i. *Quæ autem naturaliter conſtitutæ ſunt corpore ac trimeſtres abortiunt; iis cotyledones mucore ſunt obſiti,*

nec fœtus, ipſæ poſſunt eſſe potentes, quin foras prorumpant. Planum eſt igitur, aborſionem fieri, cùm fœtus excluditur ante perfectum partum. Atque illa excluſio nomen habet aborſus, ab ineunte nutricatu poſt τύπωσιν; vel motu, poſt duplicatum tempus τυπώσεως. Nam ſeminis concepti, nec dum deſcripti, excretio, vera eſt ἔκρυσις, ac vulgò dictum *faux-germe.* Certiſſima autem ſecuritas eſt τὸ ἐκτιτρωσμὸν appoſitè dici pro aborſione deſcripta; nec tantùm eò referri quod intra fit quadrageſimum. Declarat illud modò ſcriptum, τρίμηνα ἐκτιτρώσκουσι. i. *trimeſtres abortiunt*; quòd ſanè pertinet ad fœtus nonaginta dierum. Sed ne longum faciam. Jam conſtat, opinor, nihil edi à fœta vitale, ante perfectum partum. Eſt autem perfectus, ſeptimo vel nono menſe; exactis quidem illic 210. diebus; hîc verò 270. Nam octimeſtris fœtus excluſus, ob eam certè cauſam non eſt vitalis: quia venit poſt diem partus qui ſeptimeſtris eſſe debebat: ante diem verò illius qui novimeſtris erat futurus. Ex quibus efficitur, ſiniſtri aliquid contigiſſe tum fœtæ, tum fœtui; quod vel ſeptimeſtrem partum tardarit, vel anteverterit novimeſtrem. Septimeſtris partus futuri remora fuit imbecillitas fœtæ ac fœtus, poſtquam moveri cœpit ſeptuageſimo, cùm bene res irent à conceptione ad τύπωσιν, & inde ad κίνησιν: quæ obſervatio opinionem fecerat ſeptimeſtris partus perfecti, quem fortè animi diuturna ægritudo, ex opinionis errore, poſita in mœrore & metu, parta imbecillitate matris & pueri, protraxit ad octimeſtrem. Atque ut ἀκρισία morborum ab irrito erethiſmo, malam adducit ἀπόστασιν, vel ad ſiniſtram criſin, vel ad interitum: ſic irrita fœtæ ac fœtus contentio, vel imbecilla nimiùm in enitendo, pro ſeptimeſtri partu vitali, aborſionem excitat octimeſtrem miſeri ac moribundi fœtus, quem ultra ſeptimum menſem, omnibus vitæ incommodis malè habuit protracta graviditas ad menſem octavum, cujus calamitas non aliò referenda mihi videtur quàm ad incommoda fœtus ac matris, quæ vel ab iis quæ intrà ſunt inutilia, vel extrinſecus enaſcuntur. Sed illa τὰ ἔξωθεν, non alia ſunt quàm ſpiritus & diæta. Ac ſpiritus quidem vitia inferuntur à temporum tempeſtatibus præſentium & exactorum, de quibus ſancitæ ſunt leges à præceptore, tum in Epidemiis, tum lib. 3. aphoriſmorum. Et ſuprà jam quaſdam attigimus. Nam illa quæ vulgò feruntur de cœlis atque planetis, penes quos viciſſim & ordine quodam jus eſſe volunt graviditatis & partus; jam pridem exploſa ſunt à bonis philoſophis & Chriſtianis, qui tam fœlices ſunt animi, tam generoſi, ut iis turpiſſima ſit quærendi defatigatio ex verbo Dei atque præceptis & inſtitutis philoſophiæ; neque committant, ſtudio vanitatis pro veritate, ut aliquid eſſe videantur indoctis: ſed potiùs ingenuè fateantur ſi quid neſciverint, quàm velint ſuam ignorantiam, ſuperſtitionis fuco velare, vel ejuſdem veneno fucare. De octimeſtri partu qui prævenit novimeſtrem, expedita & facilis ratio eſt cur non ſit vitalis, nec etiam ſeptimeſtris: quia non expectavit diem legitimum pariendi, quem nono menſe futurum oſtendit τυπώσεως duplicatio ad nonageſimum, quo fœtus ciere motum incepit; cujus, ut dictum eſt, triplicatio, diem perfecti partus denunciat. Ergo ſi verè illud poſitum eſt, quòd ſi nihil fiat & nihil appareat graviditatis malo intra præſcriptum diem, vitalia erunt quæ fata ſunt: planè efficitur; ſperabilem non eſſe vitam eorum quibus eſt mora vel antegreſſio pariendi ab iis incommodis quæ incidere dum eſſet graviditas. Nec verò ſeptimeſtri potiùs quàm octimeſtri partu vitalis eſt fœtus, ſi partio novimeſtris ipſum manebat. Exitium enim manet ab omni exitu ante diem, atque poſt diem etiam, ſi propter infirmitatem ex aliquo natam incommodo graviditatis, irrita fuit contentio fœtus & fœtæ in enitendo ad tempeſtivum partum.

De fœtu octimeſtri.

Aliquantisper cumulate prorupta sunt puerperia.] Enimvero cumulatè prorumpunt, edito in lucem fœtu, & ſecundis excluſis; meatuum amplitudine, ſanguinis ipſius copiosè dudum collecti gargaliſmo, viam ad exitum affectante, & forti contentione naturæ ſtudentis excludere omnes reliquias, ipſam malè habentes.

Et suppressa immerito.] i. Ante ipſum tempus ei debitum purgationi, quod non eſt idem, nec iiſdem definitum diebus. Nam tempus viraginum puerperarum expurgandarum, eſt dierum ſedecim; mediocrium, vigintiquatuor; molliſſimarum, quadraginta. Sic enim multiplicatio eſſe debet dierum quibus octimeſtres reliquiæ expurgantur, ineundo rationem eorum juxta periodos menſtruales duorum dierum, trium, & quinque: ut ſcilicet bis octo, ſedecim; ter octo, vigintiquatuor; quinquies octo compleant quadraginta. Nam puerperia purgamenta ſunt octimeſtrium reliquiarum materiæ menſtrualis, per id tempus, nec ultra illud, cohibitæ: quoniam primo menſe vacuitas eſt earum, ſato conceptu à menſtruorum purgatione. Jam verò ſiſtuntur quæ aliquantiſper cumulatè prorupta ſunt; vel intus cohibita, vel ſurſum tranſmiſſa; vel intrò retracta, velut à fugitivo curſu, intus cohibentur, uteri conniventia, vel oculi perverſione: tum etiam contumacia excrementi craſſioris, & cotyledonum anguſtia, quos fortè occupat inflammatio. Surſum tranſmittuntur ſuppreſſa per quandam palindromen eò unde confluxerunt. Intrò retrahuntur, viſcerum accenſo foco, quò ſuam inflectunt anadromen.

Difficilia.] i. Contumacia, quæque difficulter admodum exolvuntur, & quorum ſuppreſſio cohibitorum, tranſmiſſorum, aut retractorum, fœta eſſe ſolet ſævis ſymptomatis, partim circa uterum atque locos, partîm ex utero atque locis. Ταπεινώτερον autem vocavit δύσκολα, quæ ſunt χαλεπώτατα, καὶ ἐπικίνδυνα, i. quæ admodum graviter & periculosè habent puerperas, quibus illa quovis modo ſiſtuntur.

His rigor hostilis.] Cauſa & ſigno. Ac ſigno quidem: quia cohibiti ſanguinis oſtendit motu illo μετάστασιν vel ἐπιῤῥύεσιν. Nam rigor omnis, motu cietur qui cernitur in concuſſione. Atque ut illa concuſſio, menſtrualibus eſt amica & critica, unde cientur menſtrua: ſic ipſis puerperis, quibus cohibita ſunt puerperia, eſt planè hoſtilis; quia tum fruſtra fit, proptereaque facit μετάστασιν vel ἐπίῤῥυσιν ad diaphragma & caput, atque ob eam cauſam mortifera eſt. Sic enim de rigore præceptum eſt, quod ille mulieribus quidem exortus à lumbis, inde prorepit per dor-

aph. 69. 5. & 6. Epid. part. 3.

dorſum ad caput, cùm ſcilicet cacochymia è venis exprimitur. Nam rigoris ab ulcere vel empyemate, hîc nulla ſuſpicio eſt. Et verò ille rigor exortus puerperis, febrium eſt ſymptomaticus, non autem criticus, nec periodicus. Declarat illud aſſiduitas febriendi, atque mutatio in pravam ἀπόστασιν. Ἀποστάσεως pravæ cauſa eſt μετάστασις atque tranſlatio è locis ad viſcera & ad caput: Tranſmiſſionis autem ſigna hæc poſuit ſyllogiſtica in uxore Philini, de cujus hiſtoria hæc ſanè prognωſis expreſſa eſt. Hiſtoria ſic eſt. Ἐν Θάσῳ, Φιλίνου γυναῖκα, θυγατέρα τεκοῦσαν, καὶ κατὰ φύσιν καθάρσεως γενομένης, καὶ τὰ ἄλλα κούφως διάγουσαν, τεσσαρεσκαιδεκαταίην ἐοῦσαν μετὰ τόκον πῦρ ἔλαβε μετὰ ῥίγεος. ἤλγει δὲ ἀρχομένη καρδίην καὶ ὑποχόνδριον δέξιον. γυναικείων πόνοι, κάθαρσις ἐπαύσατο. i. *In Thaſo, uxorem Philini puerperam filiæ, cùm ei purgatio naturaliter proceſſiſſet, ac cætera bellè haberet, decimumquartum diem partus agentem, febris cum rigore invaſit: qua ineunte, cœpit vexari cordis dolore & hypochondrii. Tum aderant incommoda muliebrium, quia ceſſarat purgatio.* Ex quo apparet, vel eam hiſtoriam, hujus prognoſeωs teſtimonio; vel ipſam prognωſin, hiſtoriæ breviario ſcriptam eſſe. Ac ſanè parvi refert utravis ponatur ad faciendam fidem eorum quæ ſcripta ſunt. Non enim minora ſunt argumenta veri aſſumpta de illis hiſtoriis, quàm inſita theorematum catholicorum; ſicut Galeni judicium eſt, cujus hæc verba ſunt ad prorrhetica, quorundam hominum exemplis firmata, ob eamque cauſam, veriùs ὑπομνήματα, quàm certa συγγράμματα, ut ille ait: mox inde ſubjicit. *Enimvero nec in prognoſtico, nec etiam in aphoriſmis, tum neque in libris fracturarum & articulorum, nec verò in iis qui de diæta ſunt acutorum morborum, ac minùs in doctrina trωmatum cephalicorum, apparet Hippocratem cujusquam hominis meminiſſe, cauſa exempli: ut neque uſquam alibi; ſi tantùm exceperis epidemiarum hiſtorias, in quibus id unum habet propoſiti ut illa examinet quæ universè docuit, per ea quæ particulatim apparent in ſingulis morbis.* Quò fit ut bona ſpe ducar, æquiores fore cenſores prognoſeωn Coacarum eos qui de ills tam faſtidioſè hactenus judicarunt, cùm hæc mea legerint quæ ſine faſtidio religioſè ad eas conſcripſi. Jam verò patefacta rigoris, qui cum febre incidit, hoſtilitate; pergamus ad reliqua. hiſt. 4. 1. Epid.

Et alvi turbatio.] Quæ liquidis excrementis profuſè fluit, nec tamen dolorificum malum foras tranſmittit, ſed ejus profuſionis perennitatem ſubeſſe teſtatur cum acceſſione ſymptomatum graviorum & virium infirmarum. Perennitatis cauſa eſt ſerum quod è locis & lumbis tranſmiſſum ad hepar, inde prorepit ad cor, ubi facit cardialgiam; & ad inteſtina, unde eſt alvi turbatio.

Idque cum alias.] Ac ſi diceret. Cùm rigor & alvi turbatio, peſſimè habent puerperas: quoniam illa veniunt ab inexhauſto fonte locorum atque lumborum, ſicut annotavit præceptor in uxore Philini, cùm ait, ὀσφύος πόνοι παρέμενον.

Tum vero si dolorificum sit hypochondrium.] Concepta inflammatione quadam ſyſtrophica, cujus phyma crudum ſpem in anguſto ponit; coctum etiam nihil habet ſecuritatis. Nec tamen inde ſperabilis eſt hæmorrhagia liberalis & libera, qua periculo defungantur, ſicut ſæpe accidit cohibitis menſtruis; ſed potiùs in metu nova quædam ex hypochondrio ad caput anadrome, cujus maleficentia, primùm quidem cervicis dolor, mox capitis, atque in cerebro ſæva deliria excitantur. Quod legimus contigiſſe prædictæ uxori quæ vigeſimum diem morbi agens interiit.

5 Τῇσιν ἐπιφόροισι κεφαλαλγικὰ καρώδεα, μετὰ βάρεος γινόμενα καὶ σπασμοῦ φλαῦρα ὡς ἐπὶ τὸ πολύ.

Sic infrà meliùs & in prorrhetico.

Τῇσιν ἐπιφόροισι κεφαλαλγικὰ καρώδεα, μετὰ βάρεος γινόμενα· φλαῦρα· ἴσως δὲ ταύτῃσι, καὶ ἅμα σπασμῶδές τι ὠφελέει.

Gravidas periculosè habent cephalalgiæ ſoporatæ, cum torpore gravi conjunctæ. Sed fortaſſe tamen ipſis convulſio quædam adjuncta prodeſt.

De gravidis mulieribus illud edictum eſt dictatoris. *Mirum videri non debet cùm audimus mulieres abortire. Nam ſtudio & induſtria opus eſt non vulgari, ad bene fœliciterque gerendum uſque ad partum perfectum, & ad commeatum fœtui ſubminiſtrandum, quandiu in utero eſt; tum verò ad omne in partu periculum defungendum.* Multa enim gravidas circumveniunt incommoda, quæ tam ipſis, quàm fœtui exitio ſunt. Atque inter pericula quæ intrà & extrinſecus enaſcuntur, unde non rarò fœta & fœtus ad exitium præcipitantur; hîc ponitur cephalalgia cum ſopore & gravitate conjuncta: tum ratio non vulgaris defungendi eo periculo.

Gravidas.] Ἐπιφόρους, quæ cujuſmodi ſint cùm ſic vocantur, ſupra oſtendimus. Ergo. Gravidas.] i. Similiter ut reſtibiles agri, fœcundas; & quæ ſimulatque ſunt vacuæ, primo ferè congreſſu concipiunt: tam in menſtruis, nec dum purgatæ; quàm ubi menſtrua inſtat purgatio. Quod hîc appoſiteè ſcribendum putavi.

Periculose habent.] Φλαύρως ἢ κακοήθως; ad verbum *prava conſuetudine*, vel etiam *pernicioſa*; non autem φαύλως, quod eſt, συνήθως. i. *familiariter*, quamvis non bene: ſicut diæta φαύλη. i. *non exacta nec exquiſita*, quam veteres σκεθρὰν nominarunt. Ergo. Periculose habent.] i. Apparent & fiunt periculo gravidarum & fœtus, vel ipſo nomine graviditatis, unde non rarò veniunt, vel ei facilè ſuperveniunt. Eſt enim faſtidioſum dicere, hoc nihil novi eſ-

Galenus ad prorrh. 12. ſ. 3. 1. aph. 30. 5.

ſe quod commune eſt omnium æquè virorum atque mulierum. Sic faſtidioſè judicandum eſſet de illo ſolenni edicto. Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ ὑπό τινος τῶν ὀξέων νοσημάτων ληφθῆναι θανάσιμον. i. *Mulieri gravidæ mortiferum eſt, ſi eam morbus aliquis invadat acutus.* Certiſſimum enim eſt, quòd morbi acuti ſunt ad mortem ſæpe fatales præ cæteris, ſi peſtem exceperis; ut viſum eſt præceptori, duce judicio, & comite experientia. Ergo ſymptomata quæ hîc ponuntur, periculoſè habent mulieres gravidas: idque tum per ſe, tum ex eventu. Per ſe quidem, συντονίᾳ doloris, & occupatione omnium principatuum & actionum; imprimiſque autem vitalium & animalium, ut mox dicetur: tum μεταστάσει ad locos, humoris morbifici; unde aborſio. Ex eventu autem periculosè habent: quia diæta ἀκριβής. i. *exacta & exquiſita*, καὶ λεπτή. i. *tenuis*, præſcribi nequit, ſine incommodo fœtæ & fœtus. Nam ſi ægrotæ vires ſunt validæ, ob eamque cauſam potiùs incumbendum videatur in curationem morbi, novando & vacuando; quàm refectioni ſtudendum: nec ipſa præſidia curationi dicata, tutò & commodè adhibebuntur: nec verò fœta mulier à fœtu exhauſta, diu carebit diæta quotidiana: nec ipſe fœtus commeatu materno, cujus intra biduum ſumma erit paupertas, à tenui & exacta diæta, quæ ineunte morbo, ſi validæ ſunt vires, tenuiſſima eſſe debet. Ac certè neutra diætæ lex, vix eſſe poteſt commodo gravidarum. Nam tenuis quidem, oppugnando morbo dicata, brevi faciet corpus infirmum; propthereaque brevi mutanda in pleniorem, cùm in procinctu erit certamen naturæ & morbi ad criſin, unde veniet ἀκρισία δύσκριτος ἢ θανατώδης. i. *ſiniſtri judicii, aut certè mortifera.* Plenior autem præſcripta infirmitatis metu, damnis augebit gravidam. Duplex autem ſancita lex eſt diætæ in morbis acutis. Prior quidem eſt, ut ſi vires ægri ſint validæ cum ſecuritate: quia tum curationi eſt potiùs incumbendum, quàm refectioni ſtudendum; diæta ſit tenuis καθ' ἧττον καὶ μᾶλλον, quoad morbus ipſe mitificari cœperit atque humeſcere. Sin autem infirmæ ſint vires, aut certè in metu infirmitatis; ita ſe comparet medicus, atque ita diætam præſcribat, ut opportunitatem habeat cibum deducendi potiùs, cùm in propinquo eſt criſis, quàm neceſſitatem adjungendi. Ab utraque diæta bene non erit gravidæ, uti jam diximus. Nam quæ novando vacuandoque remedia præſcribuntur, quibus fit redintegratio corporis è natura egreſſi; omnia ferè peccant in commoda graviditatis. Niſi quis forſitan excuſationem adferat illius trimeſtris aut quadrimeſtris, quam ſcribit Galenus omnium eſſe δυσπαθεστάτην, quo loco narrat Hippocrates, fuiſſe quandam mulierem quæ in trimeſtri graviditate, acuta febre correpta, ἀσήμως καὶ ἀκρίτως convaluit, omni defuncta periculo aborſionis & vitæ. Atque id penè miraculo apponendum duxit Galenus. Gravidas ergo periculosè habent.

Scopus lib. de diæta in acutis.

hiſt. 13. 1. Epid.

Cephalalgiæ soporatæ.] Non quidem eo caro ſepultæ qui principatum habet veterni atque ſoporis, inter ſymptomata cataphorica. Atque is planè ſymptoma eſt phantaſiæ exolutæ, ubi nulla eſt ſenſio rei moleſtæ, proptereaque capitis nullus dolor. Nec tamen eo ſenſu hîc poſitum eſt τὸ καρῶδες, ſicut in illo. Τὸ καρῶδες· ἆρά γε πανταχοῦ κακόν; i. *An ſoporari ubivis eſt malum?* Sed καταχρηστικῶς uſurpatur pro cωmate illo mixto ἀγρύπνῳ. i. *vigili*, nato ex pari magiſterio pituitæ & bilis in cerebro, ubi eſt καταφορά τις ὑπνώδης. i. *inclinatio quædam ſomnolenta & veternoſa*, quæ cernitur in palpebris ægri commiſſis, ut neque oculis, neque cerebro lucem accipiat, quamvis non dormiat. Qua de re alibi multa ſcripſimus accuratè. Atque hîc cephalalgiæ ſunt καρώδεες, i. *ſoporatæ*, in adjectivo; ut ſcilicet τὸ καρῶδες, non per ſe ſubſiſtat: ſimiliter ut neque in illo quod pertinet ad hanc prognωſin. Κεφαλαλγίη καρώδης μετὰ βάρεος· ποιεῖ τι σπασμῶδες. i. *Cephalalgia veternoſa; oſtentat aliquid convulſivum.* Ergo cephalalgia eſt veternoſa, concepta in arce, duplici repletione; una quidem capitis, unde naſcitur cephalalgia; altera verò cerebri, unde ipſum καρῶδες, vel ἄγρυπνον κῶμα: ſicut & muſculi qui tempora continent, dicuntur eſſe καρώδεες, ἀλλοιούμενοι καὶ ἐντεινόμενοι, i. *diſtenti vel alterati.* Non enim diſtentio muſculorum vel alteratio, carum inducit quem reſoluta edit phantaſia: ſed κῶμα ex debili, cum turbatione mentis attonitæ. Sic enim præceptor ait. Κίνδυνος περὶ ψυχῆς, ὑπὸ πυρετῶν ξυνεχόντων, καὶ νωθρῆς καρώσιος. i. *Periculum eſt perculſæ mentis à febre continua*, &c. Erit igitur cephalalgia καρώδης, quæ conjunctam habet τὴν κάρωσιν νωθρὴν, ubi non eſt ἡ ἀπώλεια τῆς φαντασίας. i. *phantaſiæ amiſſio* ſive *privatio*: ſed quædam διαφθορὰ τῆς αἰσθήσιος καὶ τῆς καθ' ὁρμὴν κινήσεως, ut viſum eſſe videtur Galeno ad eum locum de maxilla luxata. Sed illa repletio capitis quæ parit cephalalgiam, proritando ac diſtendendo, ſimiliter habet cerebrum ut caput ipſum. Hinc venit illa νωθρότης καρώδης, ἡ κάρωσις νωθρή. i. *veternoſa quædam ſegnicies.* Ac ſanè idem eſt, poſita hîc κεφαλαλγίη καρώδης, quod illud prorrheticum. Ἐν κεφαλαλγίῃ κῶμα καὶ κώφωσις, παρ' ὃς τι ἐξερεύγεται. i. *In cephalalgia cωma & ſurditas, aliquid ad aurem eructant.* Ubi Galenus author eſt; quòd eorum qui ſurſum ad caput feruntur humorum, calidi quidem ac tenues, deliria edunt vel hæmorrhagias; craſſi verò & frigidi, cωmata & parωtidas. Cephalalgia autem, amborum eſt ſoboles, ſicut & ſurditas: ſed calidorum tamen potiùs cephalalgia; frigidorum autem ſurditas. Nam ſi quis objiciat; hîc prognωſin eſſe convulſionis, ut illic parωtidum: in promptu depulſio eſt; quòd in prorrhetico prævisio eſt certa parωtidum, ubi ſperatur abſceſſus; hîc autem convulſionis, ubi eſt cauſæ morbificæ propagatio à cephalalgia καρώδει. Jam verò cephalalgia hæc veternoſa enaſcitur ab iis quæ intrà ſunt in gravidis inutilia: ſimiliter ut evenire ſolet ab intercepta veſica. De qua jam illud examinavimus. Κύστις ἀποληφθεῖσα ἐν τῇσιν ὀξείῃσι, κεφαλαλγίῃσι, ἢ τῇσι ναρκώδεσι μετὰ βάρεος· ἐθέλει σπασμώδεα γίνεσθαι. i. *Veſica intercepta in prægrandi cephalalgia, aut ſtuporifera cum gravitate: convulſione ſtudet finiri.* Enimvero tanta eſt feritas urinæ cohibitæ; ſive illa cohibitio ſit primigenia exolutæ veſicæ, ſenſu in ea amiſſi; vel etiam morbi acuti confectaria, ut facilem habeat ad caput anadromen, & inde convulſionis eventum. Sic menſtrualis materiæ nimia abundantia, jam inde ab ineunte conceptu circa locos ſuppreſſa, cùm ejus inſtaret purgatio; indeque ad caput tranſmiſſa, edit ſymptomata cephalalgica veternoſa.

Coac. 1. c. 2. lib. 2. & in pror.

c. 2. lib. 2. hujus operis.

Coac. 16. c. 1. lib. 2.

lib. 2. περὶ ἄρθρων.

eod. lib. 2. περὶ ἄρθρων.

prorr. 75. ſ. 3. 1.

Coac. 12. c. 1. lib. 2.

Cum gravitate.] Quæ eſt in corpore plumbeo, cujus illa νωθρότης vel ἄφεσις accidit made-

defacto nervorum principio, ſimiliter ut à tempeſtate auſtrina quam vocat præceptor νωθρὸν μαλθακὴν καὶ πνιγώδη. Eſt autem hæc etiam καρηβαρική. 3. Epid. & aph. 5. 3.

Fortasse autem profuerit convulsionis aliquid una esse.] Exoritur hîc quæſtio duplex atque difficilis. Ac prior quidem eſt; utrùm adſit convulſionis aliquid in cephalalgia, ſicut hîc legitur, & ſuprà in Coacis; tum in prorrhetico de urina ſuppreſſa, & ſuprà in hoc opere. Altera verò; an profit convulſionem cieri cùm adeſt cephalalgia veternoſa, qualem præceptor poſuit in hac prognoſi. Quæſtionis utriuſque dubitatio ſic tolletur. Prioris quidem, utrùm accidat τι σπασμῶδες, confirmatio eſt affirmantis: ubi Galenus ait urinam ſuppreſſam contagione cerebri, nervos inde natos, ad convulſionem adducere, ſi gravis adfuerit cephalalgia. Sunt autem hæc ipſius verba. Απόληψιν οὔρων εἴωθεν ἀντὶ τῆς ἐπισχέσεως ὀνομάζειν. ἔχειν οὖν φησὶ τι σπασμῶδες αὐτὴν, ἐν ἴσῳ τῷ δύνασθαι σπασμὸν ποτὲ ἐργάσασθαι, καὶ μάλιστα ὅταν ἄλγημα προσγένηται κεφαλῇ. δηλοῖ γὰρ ἐν συμπαθείᾳ τῆς κύστεως, τὴν τῶν νεύρων ἀρχὴν γεγονέναι. id eſt. *Interceptionem urinarum, pro earundem ſuppreſſione, uſurpare conſuevit. Ait igitur illam convulſionis aliquid habere: quod eſt idem ac ſi dicat convulſionem efficere, præſertim ſi dolor adfuerit capitis. Hinc enim patet caput cum veſica pati.* Et verò jam receptum eſt ſuprà, cephalalgiam καρώδη, habere τι σπασμῶδες, id eſt, *quippiam convulſificum.* Quod ſanè perinde eſt ac ſi dixiſſet, ipſam nonnunquam efficere convulſionem, ut modò audivimus ex Galeno. Nam illud, σπασμῶδες ἐνδείκνυται σμικρὸν, ἢ σπανίως γινόμενον τὸ λεγόμενον, id eſt, *exiguum eſſe oſtendit, aut rarò evenire quod dicitur,* ut paulò antè ad locum illum modò adductum ſcripſit Galenus; quàm bene ſui memor, viderint ſapientes qui totum illius attentè legerint commentarium. De convulſionis autem natura & cauſis, non ita pridem ſcripſimus.

Coac. 16. c. 1. lib. 2. prorr. 28. ſ. 3. 1. Coac. 12. cap. & lib. ejuſdem. comment. ad prorrh. 28. ſ. 3. 1. prorr. 14. ſ. 3. 1.

Sed quæſtionis alterius, utrùm profuerit convulſionis aliquid unà eſſe, difficilis admodum deciſio eſt ad faciendam fidem concluſionis enunciatæ. Non enim credibile eſt commodam eſſe convulſionem quæ nihil habet utilitatis, nec ſecuritatis, plurimum autem periculi quotieſcunque inciderit. Niſi fortè ſit excuſatio ejus quæ finem febris adfert, exorta primo ipſius die, aut poſtridie, aut ad ſummum perendie: & hujus quæ cadit in ſegniciem veternoſam; non quidem ab emortua facultate, ſed à virium oppreſſione natam. De qua eſt illud Hippocratis & Galeni judicium; quòd accidit bonis ægroti rebus. Atque Hippocratis quidem ſententia eſt infrà & in prorrhetico, iiſdem concepta verbis, quibus hic ponitur, quamvis non ſapiat palato Galeni: quem ego levitatis nomine valde commoveor, vel eo judice, condemnari. Negat enim hîc τὸ σπασμῶδες prodeſſe, quod utiliſſimum eſſe ad idem aut ſimile, alibi judicavit. Locus eſt in prorrhetico, ubi quærit Hippocrates. Ἆρά γε καὶ λύεται τὰ τοιαῦτα σπασμῷ; i. *An verò talia ſanat convulſio?* Sunt autem τὰ τοιαῦτα, quæ author poſuerat antequam ſuper iis quæſtionem illam moveret, videlicet quæ tranſmiſſa è lumbis ad cervicem & caput, paralyſin primùm paraplecticam intulerunt; pòſt autem facta σπασμώδη, paraplegiam excuſſerunt. Quam ſanè μετάστασιν ibi Galenus, inconſtanter quidem, ſed verè tamen affirmat locum habere curationis; vel eo nomine, quòd ipſa convulſio motu quem ciet, maximè ſit ei affectioni contraria, ubi eſt motus amiſſio. Sic enim violento motu convulſionis concutitur, atque vi ſumma excutitur omnis materia paraplectica. Præſtat igitur convulſionem ſupervenire paralyſi, quàm paralyſin convulſioni. Nam epilepſia ſperabilem adhuc vitæ ſalutem oſtendit in apoplexia, quæ ſuperveniens epilepſiæ, ſanari non poteſt, ac cita morte funeſta eſt.

Gal. lib. de ſymptom. cauſis. Coac. 163. 1. lib. prorr. 12. ſ. 3. 1. prorr. 26. ſ. 3. 1.

6 Ἧσιν ἐκ γυναικείων περὶ τὰ ἄνω καὶ τὸ λεπτὸν πόνοι σύντονοι, κοιλίας καθυγραίνουσιν, ὑπασώδεες· ταύτῃσι περὶ κρίσιν καταφορὴ καὶ ἀδυναμίη, κενεαγγικῶς ἐφιδροῦσι, καὶ περιψύχουσιν· αἱ τοιαῦται ὑποστροφαὶ τῇσι πλείστῃσι γινόμεναι, μετὰ τὴν ἄφεσιν ταχέως κτείνουσι. al. κεφαλαλγικῶς.

Ex muliebrium ſuppreſſione, quibus dolorum eſt cruciatus ſupernè & circa tenue; iis alvos ciet profuſè. Atque his circa criſin veterni ſubanxii, & cum impotentia, ex vacuitate, ſudatiuncula & perfrigeratio. Ac recidivæ hujuſmodi plurimis, cùm ceſſarint, obortæ, citò ipſas interimunt.

Muliebrium ſuppreſſorum ſymptomata hîc ſunt mortifera, & inde ſigna funeſta citò venturæ mortis. Atque ſymptomata cernuntur in cruciatu dolorum quos infert anadrome muliebrium, ubi ſubſiſtit, videlicet circa tenue & hypochondria; tum palindrome, non eò quidem unde migrarunt, ſed ad partes inferas quæ adjacent lumbis, unde ſunt alvi præhumidæ cum offenſione ſumma œconomiæ nutricatus. Signa autem funeſta citò venturæ mortis, ſunt in veterno ſubanxio cum impotentia, ſudatiuncula, & fugaci frigore partium extimarum. Quæ omnia cujuſmodi ſint naturà & cauſis; tum autem quorſum appareant atque fiant; jam aggredior ad docendum.

Ex vitio muliebrium.] Ἐκ γυναικείων, ad verbum *ex muliebribus*, cùm ſcilicet in vitio ſunt, non tam circa locos ubi ſubſiſtunt, quàm circa ſupera & id quod eſt tenue, quò refluunt, exitu denegato, nec tranſmiſſa per uterum. Cùm autem muliebria multis modis in vitio ſint; hîc illud vitium agnoſco quod cernitur à refluxu eorum, quo partes ſuperæ occupantur. Sunt autem muliebria, purgationes menſtruæ & puerperiæ; quibus non ritè purgatis,

tis, morbi naſcuntur in utero & ab utero, ut ſuprà oſtendimus: maximè verò à puerperiis, quæ maleficio menſtruas ipſas præcedunt cohibitæ.

Quibus dolorum est cruciatus.] Græcè eſt, πόνοι σύντονοι. i. *prægrandes & contumaces dolores*, qui eodem planè ſenſu nominantur ἰσχυροὶ, ut ſuprà oſtendimus in cephalalgia. Eſt autem hîc poſita συντονία τῶν πόνων. i. *dolorum acerbitas* in ſpecie & idea, in magnitudine & aſſiduitate, per ſummam diſtentionem & proritationem partium exquiſiti ſenſus quas invaſit anadrome muliebrium. Ac partium quidem illarum notatio eſt in iis quæ ſequuntur.

Coac. 1. cap. 1. lib. 2. & lib. 3. progn.

Circa supera.] Περὶ τὰ ἄνω, quod eſt, in capite ſublimi. Quæ ratio ſic vertendi & explicandi, primùm ex illo adducta eſt. Τὰ ἐπ' ὀλίγον ὀξέα ἀλγήματα ἐς κληῖδα ἢ ἐς τὰ ἄνω πίπτοντα, ὀλέθρια. i. *Doloris acerbitas pauliſper in jugulo fixa, ſi ad ſupera tranſeat; mortiferum adfert malum.* Ubi non eſt dubium quin τὰ ἄνω i. *ſupera*, pro capite uſurpentur. Quod ipſum oſtendet conſecutio ſymptomatum atque ſignorum. Nam quæ ſcribuntur περὶ τῆς ἄνω ἢ κάτω κοιλίης. i. *de alvo ſupera & infera*; ejuſmodi ſunt relativè, non abſolutè: ut ſupera quidem ſit pulmonum atque thoracis; infera verò ejus quæ abdomine continetur: quamvis hæc rurſum dicatur purgari per ſupera, vomendo; ſicut per infera, dejiciendo. Ergo circa ſupera, dolorum eſt cruciatus, i. in capite, per anadromen muliebrium, quæ illuc tranſcendit; de qua jam multa ſcripſimus huc pertinentia.

Coac. 75. lib. 1. aph. 38. 7. lib. 4. aph.

Et circa tenue.] Περὶ τὸ λεπτόν. i. quod in corpore, nullis firmatum oſſibus, molle eſt, ſive λαπαρόν; quales inter utramque maxillam ſunt buccæ, proptereaque dicuntur τὰ λεπτὰ τῶν γναθῶν. Sic in trunco corporis τὸ λεπτὸν id dicitur, quicquid abdomine circumſcribitur, videlicet ilia, umbilicus, & hypochondria; ut ſuprà oſtendimus. Atque id, circa tenue, pertinet ad viſcera hypochondriaca, præſertim ad hepar χειφόμενον, & ad tenuia inteſtina. Eſt autem notabile τὸ ὕστερον πρότερον, priùs tentato capite, quàm hypochondriis. Nam prior μετάστασις fit ad hypochondria, & inde ad caput: niſi quis fortè agnoſcat τὸ ὀπισθότονον. De cruciatu autem ſævi doloris circa illud tenue à vitio muliebrium, ſatis jam multa nuper.

Alvos reddunt præhumidas.] Κοιλίας καθυγραίνουσι. i. faciunt ut vitiatæ alvi, liquidis excrementis profusè ferantur. Nam καθυγραίνειν & καθυγραίνεσθαι, ut ſuprà dictum eſt, in aphoriſmis idem eſt quod πονηρεύειν ἢ πονηρεύεσθαι τὰς κοιλίας. i. *vitiare & vitiari* alvos in prorrhetico. Ergo vitiatæ alvi, profusè feruntur liquidis excrementis; non quidem excretione critica dolorifici mali: ſed potiùs ſymptomatica ſeri exudantis ab hepate in tenue inteſtinum, quò ipſum ſævis torminibus excruciatum proritatur ad excernendum. Aut inteſtinum idem, ſuo vitio & alieno, chylum intercipit, quem à ventriculo excipit, ac digeſtionem ſive ἀνάδοσιν ad hepar fruſtratur, indeque diu valdeque oppreſſum ac ſtimulatum fatiſcit cum egeſtione profuſa, editque diarrhœam chyloſam ἢ πολυχρόνιον.

lib. 2. prog.

Atque his.] Quæ à perenni anadrome muliebrium, malis tam gravibus occupantur & circa ſupera, & circa tenue, cum diarrhœa ſymptomatica quæ eſt αὐτὸ τὸ κτεῖνον, ut ait Hippocrates, i. *illud ipſum quod perimit*.

Circa crisin.] Qua defunguntur vita non morbo: juxta illud prognoſticum, quòd febres, iiſdem planè diebus criſin habent, quibus omnes intereunt aut convaleſcunt. Nam criſis nomen pro interitu novum non eſt in hac prognωſi, quod ſuprà ſæpius eſt uſurpatum. Quòd autem hîc tali ſenſu ponatur; palam oſtendunt omnia quæ ſequuntur funeſta, & nihil vivificum ac vitale.

Veterni subanxii.] Καταφοραὶ ὑπασώδεες, quæ ſunt ejuſmodi vel ex indigena oppreſſione cerebri, vel item ex advena quam facit afflictio partium inferiorum, quæ & μετάστασει, & ſympatia, cerebrum in ſocietatem adducit laboris atque moleſtiæ. Sunt autem illi veterni ſive καταφοραὶ, cum viribus multùm infirmis à diarrhœa & ſævi doloris acerbitate, ob eamque cauſam ſubanxiæ; non quidem à levi anxietatis cauſa, quæ certè hîc magna eſt: ſed prægrandi virium infirmitate qua edi non poteſt fortis jactatio quæ ſummam oſtentet impatientiam omnis figuræ ac loci ex alyſmo concepto. Tales præceptor in ſpe anguſta ſalutis, alibi nominavit ὑποδυσφόρους, quibus non eſt potentia oſtentandi ſua faſtidia cùm iis efferrentur maximè, ſi per vires ipſis liceret, vel ſi tam virium ſatis eſſet, quàm ſatis eſt animi. Huc ſpectat illud prognoſticum præceptoris. Αἱ τρομώδεες, ἀσαφώδεες, ψηλαφώδεες, παρακρούσιες, πάνυ φρενιτικαί. i. *Deliria cum tremore & palpo conjuncta, valde phrenitica.* Vide Galeni doctiſſimum commentarium.

prorr. 33. ſ. 1. 1.

Et impotentia ob vacuitatem.] Sic enim viſum eſt emendare vulgatam lectionem, ἀδυνάτοι κενεαλγικῶς. i. *impotentes dolorifica vacuitate.* Non enim dolorifica vacuitas eſt, niſi eventu ſuſpenſionis: ut exempli cauſa, in coſtarum fractura, ubi vacuitas ventriculi, quem neceſſariò repleri oportuit ad coſtarum διόρθωμα, ſuſpenſionem adfert ipſarum: ſuſpenſio autem dolorem. Sed hîc vacuitas impotentiæ, cauſa eſt ipſa per ſe, quam ſuo edit merito, ſecus ab illa quæ fit immerito vacuitatis, quæ aut nulla eſt, aut certè indigna, quæ tantam pariat impotentiam. De qua illud jam vidimus poſitum ab authore. Αἱ παρὰ λόγον κενεαγγικὸν ἀδυναμίαι, κενεαγγείης μὴ ἐούσης, κάκισται. i. *Quæ immerito vacuitatis, aut certè ſi nulla ſit, accidunt impotentiæ; ſunt peſſimæ.* Ergo impotentia ob vacuitatem quam peperit ſymptomatica diarrhœa; genii defraudatio, commeatu abſumpto; ſævi doloris acerbitas; tum ipſæ vigiliæ, & principatuum ſumma offenſio; ſignum eſt citæ mortis venturæ: ſicut omnis infirmitas & impotentia quam edunt collapſa naturæ præſidia, ingraveſcente morbo. Sed impotentiæ ab exhauſto, hæc ſigna ſunt.

lib. 3. περὶ ἄρθρων.

prorr. 5. ſ. 2. 1. & ſuprà in Coac.

Sudatiuncula et perfrigeratio.] Atque hæc duo ſigna ſunt planè ſymptomatica; illud quidem, exolutarum partium ſolidarum, è quibus exudat ſuccus alibilis: hoc verò emortui caloris nativi. Nam ſudatiuncula quam edit expreſſio à virium oppreſſione nata, longi eſt morbi: hæc autem, vitæ breviſſimæ. Refrigeratio autem non critica, nec periodica,

dica, nec vero ſymptomatica retracti caloris à phlegmone; ſed jam emortui in partium vivacitate, ac diſſipati in corde vivifico; περίψυξιν edit νενωθρωμένην. i. *frigus torpidum*, ex quo ægri redduntur ἀποδύσφοροι καὶ ἀπασώδεες, vel ut rectè ſcriptum eſt, quos tenent καταφοραὶ ὑπασώδεες. i. *languores*, ſive ἐῤῥίψιες, i. *infractiones ſubanxiæ*, dum magna vis eſt anxietatis.

Ac recidivæ hujusmodi cum cessarint.] i. Viciſſitudo frigoris & ſudatiunculæ cùm evanuerit: frigoris quidem, appulſu hoſtilis caloris qui tanquam è fimo diffunditur ad imos pedes, extremas manus, & frontem ubi movet ſudatiunculam, quæ ſtatim eſt frigida cùm exudarit, diſſipato putri vapore, ſuperſtite autem frigore à vivacitate emortua, nec ampliùs recreata à cordis calore vivifico. Notabile verò hìc nomen eſt τῆς ἀποστροφῆς, unde ſignificatur viciſſitudo frigoris & ſudatiunculæ: tum etiam recurſus amborum, ut in illo prorrhetico. Ακρεα ἐπ' ἀμφότερα ταχὺ μεταπίπτοντα· κακόν. i. *Extimarum partium cita in utrumque mutatio; grave malum.* prorrh. 8. ſ. 2. 1. & ſuprà in Coac.

Rursum obortæ.] Ab inſultu caloris febrilis, non ab ἐφόδῳ naturæ & morbi.

Cito ipsas interimunt.] Quia certamen eſt intolerabile, fractis jam viribus, & effœto calore ac ſpiritu; quorum cita extinctio ac diſſipatio, citum quoque affert vitæ exitium. Sic moribundis oborti ſingultus, cùm paulisper ceſſarint, ab irrita contentione virium effœtarum & languidarum; rurſum, velut quodam certamine inſtaurato; qui venit noviſſimè, vitam finit: quoniam quicquid in nobis fruſtra cietur, periculo adjicit; facitque ut cùm ad ultima ventum eſt, celeriùs opinione moriamur.

7 Τὰ μετὰ μυχθισμοῦ ἔξω ἀναφερόμενα πνεύματα, καὶ τῆξις παραλόγως· ταῖσιν ἐπιφόροισιν ἐκτιτρώσκει.

Quæ cum ſuſpirio foras effertur ſpiratio, & unà immeritò eſt colliquatio; gravidis aborſionem denunciant.

Duo τεκμήρια. i. *ſigna ſyllogiſtica* hic ponuntur aborſionis, cùm ſcilicet fœtus, penuria & paupertate commeatus materni, ante diem ad exitum viam affectat, liberæ ſpirationis & nutricatus cauſa, quibus in utero defraudatur. Atque hæc prior eſt ratio abortiendi. Nam altera in difficultate, vel potiùs impotentia gerendi conſiſtit. Defraudati fœtus utroque commeatu materno, ſpiritus & nutricatus, ſigna ſunt; anguſtia ſpirationis, & quæ immeritò eſt colliquatio. Eorum ſignorum, cur ita ſint, & quorſum appareant, ſic viſa eſt ratio apponenda.

Quæ cum suspirio foras effertur spiratio.] Vel, ut infrà legitur, τὰ μυχθώδεα πνεύματα. i. *ſpiratio ſuſpirioſa*, cujus difficultas poſita eſt in neceſſitate ſpirandi, & contumacia partium ſpirabilium; proptereaque eſt parva & frequens. Neceſſitatem ſpirandi febris adducit, dum æſtu cor incandeſcit: quæ quia non expletur magnitudine ſpirationis quæ parva eſt, inſtrumentorum vitio, frequentiam habet vicariam; cui ſuſpirium tandem adjicitur, ob nimiam vaporis fumidi abundantiam, quæ libero exitu non cordi reſpondet, ut neque ſpiritus aditu: proptereaque tarda eſt inſpiratio, expiratio autem velox. Quæ ſanè dyſpnœa, dicitur πνεῦμα ἐκπνέον καὶ κατεπεῖγον. Quemadmodum autem ſpiratio libera quæ cordis voto reſpondet, vim ejus vivificam multùm auget, unde micant fortiter venæ maternæ per quas fœtus ipſe reſpirat ex animi, ut ita dicam, ſententia: ſic parva & frequens materna dyſpnœa, qualem deſcripſi, pejùs habet fœtum quàm matrem; quòd in febrili æſtu & aucto micandi uſu, per venas maternas imbecillo pulſu micantes, ſpiritum ille ducat exiguum, quem mater ore inſpirat, & fumidum vaporem expirat.

Et una immerito est colliquatio.] Græcum illud nomen verbale, τῆξις, non uſurpandum arbitror pro eo habitu cadaveroſo quem febris tabifica exprimit, per quam & ſolidæ partes liquuntur, non ſolùm caro tenera & veluti recens preſſa, quod acutarum febrium eſt commune, qualem infrà poſuit noſter author in hanc prognωſin. Sed, meo quidem judicio, idem eſt planè τῆξις hoc loco, quod in aphoriſmo ἰσχνότης: nec ea quidem univerſalis, ſed tantùm mammarum, ubi ſic fœtus aborſio denunciatur. Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, ἢν οἱ μαστοὶ ἐξαίφνης ἰσχνοὶ γένωνται· ἐκτιτρώσκει. i. *Mulieri gravidæ ſi ultrò mammæ ſubitò extenuatæ fuerint; fœtum abortit.* Ubi τὸ ἐξαίφνης, i. *ultrò celeriter*, idem eſt quod παραλόγως. i. *immeritò & ſine prævidentia* extenuandi, quod Græci dicunt ἄνευ προφάσεως. Hæc autem colliquatio, quæ eſt mammarum ἰσχνότης (non autem univerſi λεπτότης ἢ πάνυ) prænuncia eſt aborſionis, cùm incidit ante diem legitimum pariendi: ſicut etiam partus perfecti, & ipſa quoque dyſpnœa parva & frequens in tempeſtiva fœtus maturitate. Sic enim præceptor ait. Μάλιστα δὲ ἀναπνέει πυκινὸν, ἐπὴν τόκος πελάζῃ. i. *Maximè autem ſpiritum crebrò ducit, cùm eſt propinqua partui.* Nam de mammis gravidæ quæ ultrò celeriter gracileſcunt, hæc fuit Galeni ſententia in aphoriſmis. *Hic ſanè aphoriſmus*, inquit, *de illorum eſt numero quos diximus denunciare alimenti penuriam ipſi fœtui.* Sunt enim quædam venæ communes uteri & mammarum, quæ quidem cùm laborant ex paupertate ſanguinis, graciles edunt mammas. Ac tum ἀτροφία fœtum extinguit, vel ipſum promovet ad exeundum foras: ob eam certè cauſam quam ipſe author conſcripſit libro de pueri natura his verbis. *Alimentum, incrementumque quod à matre puerulus accipit, elapſis jam decem menſibus, fœtuque aucto, nequit ſufficere: ſi quidem quod in ſanguine dulciſſimum eſt, id ad ſe pertrahit, ſimulque lactis* aliqua

aph. 37. 5. — aph. 44. 5. — lib. 1. περὶ γυναικ. — aph. 37. 5. — lib. de natura fœtus.

aliqua portione fruitur. Quæ ſi pauciora ſint quàm conveniat, ipſeque puerulus auctior factus, pluſquam adſit alimenti deſideret, ſeſe jactat, & abrumpendo membranas, cauſam & occaſionem matri exhibet exonerandæ alvi. Sed colliquatio hæc mammarum gracilium, defraudati fœtus aviditatem vel eò denunciat, quòd παραλόγως appareat vel αὐτομάτως, quod eſt ſine προφάσει eorum quæ vel intrà vel extrinſecus vim adferunt extenuandi; ut ſcilicet nulla ſit excuſatio febris tabificæ, vigiliarum, inediæ, hæmorrhagiæ, profluvii ventris, nec ullius denique vacuationis: appareat autem ἐξαίφνης, quod eſt *ultrò repentè*, ut ſcriptum eſt in aphoriſmis. Ac ſanè illud παραλόγως, conſultò & appoſitè vertimus *immeritò*: ſicut in illo. Δίψα παραλόγως λυθεῖσα· κακόν. i. *Sedata ſitis immeritò; grave malum.* Quod idem eſt ac ſi diceret. Falsò credita ſitis levatio, manente cauſa ſitifera, quam neque ſuſtulit liberalis potio aquæ frigidæ, nec inſpiratio auræ ejuſmodi, nec bilioſi humoris purgatio, nec epithema, nec ſomnus, nec balneum; peſſimè habet ægrotum, qui vel dementia, vel emortua potionis appetentia, non ſitire ſe putat.

Gravidis aborsionem denunciant.] Quoniam, ut ſuprà demonſtratum eſt, dyſpnœa materna, unde micandi vis languida, & nutritii commeatus penuria, fœtum & ſpiritu & nutricatu defraudant; propetereaque ipſum præcipitant vel ad exitum, vel ad exitium: ſicut Hippocrates annotavit, cùm ait. Η ἀναίρεσιν, ἢ πρὸς ἔκκλισιν προορμῶσι, lib de natura pueri.

8 Ὀδύνη κοιλίης μετὰ τόκον· ἐπὶ ταύτῃσι πυώδεα καθαίρει.

His autem à partu qui venit dolor alvinus, purulenta expurgat.

Nondum periculo defuncta eſt mulier ex abortivo puerulo, ut vetus opinio eſt eorum qui pharmacia fœtus excludunt, ad curationem febrium acutarum quæ gravidas periculosè habent. Hoc certè qui faciunt, periculo fœtæ adjiciunt pariter atque fœtus, quem iſti carnifices miſerè perdunt immiſericorditer. Temerariam hujuſmodi medicinam procul arcet dictatoris illud edictum. Οὐδὲ γυναικὶ πεσσὸν φθόριον δώσω. i. *Nec mulieri peſſarium abortivum dabo.* Non enim violenta fœtus ante diem excluſio, dolorificum malum excludit quod nullum erat in fœtu. Ac ſæpe ſiſtuntur puerperia purgamenta quorum corruptio eſt ex aborſu, quæ incorrupta ſervabat amplificatio caloris nativi à fœtu dum eſſet in utero: ſiſtuntur autem à febre & uteri perverſione & violento enixu.

Ergo. His autem.] Quibus reſpiratio ſuſpirioſa & colliquatio, aborſionem denunciant, à paupertate ſpiritus & nutricatus; quæ, ut jam dixi, fœtum præcipitat vel ad exitum, vel ad exitium.

A partu.] Μετὰ τόκον: quod nomen καταχρηστικῶς uſurpatur pro aborſione, quam ἐκτρωσμὸν ἢ ἀποφθορὰν Græci vocant. Eſt autem hîc tolerabile nomen τοῦ τόκου, quod propriè eſt perfecti partus, ἀντὶ τοῦ ἐκτρωσμοῦ, cujus uſurpatio nuſquam legitur ἀντὶ τοῦ τόκου. Quod nihil neceſſe eſt multis probare exemplis è ſchola Græcorum & Latinorum adductis.

Qui venit dolor alvinus.] A lochiorum ſyſtrophe circa locos, unde non habet exitum: ſed ibi manet ſine anadrome ad ſuperas partes, ac tandem cunctando, & nova febre oborta, ſuppurabilem facit humorem.

Purulenta expurgat.] Ab empyemate circa locos concepto: cujus empyematis mox venturi & exituri, hæc ſigna ſunt à præceptore tradita. *Dolor prægrandis hypogaſtrii, venarum micantium pulſus moleſti; tactus cujuſlibet, etiam ſuſpenſi, moleſtia in hypogaſtrio. Atque ſi melius illi futurum ſit, prorumpunt muliebria per ſinum pudoris, exitque purulentus ſanguis & graveolentior, per ſeptem, octove, aut etiam novem dies. Antea verò laborat doloribus atque incommodis circr locos & partes vicinas. Cæterùm cui muliebria purulenta convenienter feruntur, profuerit ſanè nullum reſtare ulcus. Nam ſi fortè ſuperſit, majorem induſtriam, cum pari conjunctam diligentia requiret à medico, ne putreſcat, fiatque admodum fœdi odoris.* (lib. 1. περὶ γυναικ.) Animadvertet autem ſtudioſus, hîc de morbis agi quæ à lochiis ſunt in utero: ſicut ſuprà de morbis inde ab utero ſurſum.

9 Αἱ ναρκώδεες καὶ μάλιστα ἐν τῇσι κινήσεσι μετὰ ἀδυναμίης κατακεκλασμέναι, περὶ κρίσιν ἐνοχληθεῖσαι, ἀσώδεες· ἐφιδροῦσι πολλῷ· κοιλίαι καθυγρανθεῖσαι ταύτῃσι· κακόν.

Quæ potiſſimùm in movendo ſunt pigræ ac torpidæ, & cum impotentia ſunt incurvæ; circa criſin vexatæ, anxiæ; crebrò exudant. His vitiatæ alvi perliquidæ; ingens malum.

In dubia spe & anguſtia ſalutis à phlegmonica ſyſtrophe, partem aliquam nobilem occupante; recreatio eſt ægri & medici ab empyemate, quod eſt ejuſmodi ut æque ſit poſitum inter criſin perfectam, & certam deſperationem vitæ ipſius. Tales eventus ipſi jam vidimus ab hepatis empyemate & pulmonum. Sic in ſymptomatis quorum fœtura eſt à lochiorum ſyſtrophe circa locos; bene res eunt, ſi empyema fiat quod citò exeat, exitumque habeat liberalem & liberum, nullo ſuperſtite ulcere circa locos. Hîc tum natura triumphat de morbo, ſecura omnis periculi: quemadmodum in empyemate principatuum, natura-

naturaliter exeunte, ac ſine ipſorum corruptione quam pus oſtendit fœdi odoris atque coloris. At verò ſi lochiorum ſyſtrophe non exolvatur, foras profuſa, nec in pus vacuandum mutetur; inde mortifera venient ſymptomata ἐπιχολόμενα, & inde ſigna funeſta mox affuturæ mortis, qualia recenſentur in hac prognoſi.

Quæ.] Abortivum fœtum enixæ, nec tamen convenienter purgatæ puerperiis purgamentis, ac ſine fiducia empyematis: quod nullum oſtendit nec edidit lochiorum ſyſtrophe circa locos.

Sunt pigræ ac torpidæ potiſſimum in movendo.] Ναρκώδεες; qua voce, ut dictum eſt alibi, partium omnium velut ſegnicies quædam oſtenditur in officio faciundo, vel in appulſu τῶν αἰσθητῶν excipiendo, ſtupor & hebetudo: quamvis hîc potiùs ad κινητικὰς referatur, quàm ad αἰσθητικὰς ἐνεργείας, cum ait. Potiſſimum in movendo.] Quod ſane ſymptoma hinc natum Hippocrates ſic expreſſit lib. de rebus mulierum. Ἐς τὰ ἄρθρα τῶν χειρέων, καὶ τῶν σκελέων, καὶ τῆς ὀσφύος ἡ ὀδύνη φοιτᾷ. i. *Ad manuum, & crurum, & lumborum articulos dolor procedit.* Et paulò pòſt. Καὶ ἀκρατέα τινὰ τῶν μελέων τοῦ σώματος γίνονται. i. *Tum artus quidam corporis impotentes evadent.* Id autem eſt quod poſt ſegniciem & torporem hîc legitur, ac diſertis verbis, cujuſmodi ſit, propalam explicatur.

cap. de apoplexia lib. 2.

lib. 1. περὶ γυναικ.

Et cum impotentia sunt incurvæ.] Quæ incurvum corpus ac veluti arcuatum oſtentant, more anuum decrepitarum. Eſt enim κατάκλασις idem quod καμπυλότης, ut annotavit Galenus in curvatura palpebrarum, quæ ut κατάκλασις dicitur lib. 6. Epid. ſic καμπυλότης, lib. 1. progn. Qua de re aliàs multa ſcripſimus ad eum locum ubi noſter author agit de voce in faucibus eliſa, quam vocat φωνὴν κατακλωμένην, eodem planè ſenſu, quo lib. 3. Epid. poſuit φωνὰς κατειλεγμένας, ἢ κατειλημμένας in tabidis, à prolapſu catarrhi ferini vocali materiæ occurrentis in tempeſtate peſtifera. Sunt igitur commemoratæ mulieres, μετὰ τῆς ἀδυναμίης κατακεκλασμέναι. i. *incurvæ*, ab impotentia τοῦ φέροντος. i. *portantis*, & pondere τοῦ φερομένου. i. *corporis quod portatur.* Atque hæc impotentia facultatis, cum pari gravitate conjuncta corporis quod facultatis imperio regi debet, mulieres hîc deſcriptas facit ναρκώδεις καὶ νωθρευομένας. i. *in movendo pigras*, quod facit corporis lentitudo nata ex cauſis prædictis, videlicet ex facultate infirma, & corporis gravitate. Hinc venit κατάκλασις. i. *curvatura* mulieris incurvatæ, qua oſtentatur cervicis inclinatio ad pectus κατακυφὴς, quæ naturaliter eſſe ſolet ἰθυλόρδης, dorſum verſus reflexa. Niſi quis fortè τὴν κατάκλασιν hîc tantùm agnoſcat in oculis atque palpebris, quorum diaſtrophe nominatur; illorum quidem ἴλλωσις, harum verò καμπυλότης· Amborum autem perverſorum, ac veluti à diſtorſione curvatorum, commune nomen eſt ἡ κατάκλασις. i. *perverſio & curvatura.* Quò advocari poteſt illud prorrheticum, ſuprà jam explicatum. Ἐξ ὀσφύος ἀναδρομῆς, ὀφθαλμοῦ ἴλλωσις· κακόν. i. *Ex lumborum anadrome, oculi perverſio; malè habet ægrotum.* Certiſſima enim ſecuritas eſt, lochiorum à lumbis anadromen cieri ad caput, indeque affligi nervorum originem, cujus afflictæ ſymptoma eſt oculorum perverſio. Quæ ratio eſt Galeni hoc theoremate confirmata. *Nam illæ partes quæ à cerebro habent nervorum propaginem, vel à ſpinali medulla, cùm tale aliquid patiuntur, affectiones denunciant quæ ſunt in ipſis.* Erit igitur curvatura cervicis, à ſpina; palpebrarum verò & oculorum, à cerebro. Ac cerebri quidem afflictiones oſtendunt hæc quæ ſequuntur.

Coac. 7. cap. 8. lib. 2.

li. 2. prog.

prorr. 35. ſ. 2. 1.

Sub crisin perturbatæ.] Quod eſt ejuſmodi ac ſi diceret, ταραχώδεες, i. animo perturbatæ: id enim ſignificat ταραχὴ, & ejus nominis derivativum τὸ ταραχῶδες, cùm abſolutè ſcribitur. Eſt autem hæc perturbatio, dementiæ omnis prænuncia: quamvis hoc loco certam oſtendat dementiam, ex lochiorum natam anadrome quæ cerebrum occupavit, unde apparet illa κατάκλασις palpebrarum, quam ſiccitas intulit, indeque convulſio muſculorum exilium, ac penè dixerim, inaſpectabilium, ipſas moventium.

prorrh. 4. ſ. 1. 1.

Anxiæ.] Quas nauſeabunda tenet anxietas, quam excitat propagata bilis à cerebro inflammato, in partem omnium ſenſus acerrimi, nempe in ſtomachum καρδίην, propterea que cerebro συμπαθέσατον.

lib. 2. περὶ ἄρθρων.

Crebro exudant.] Quæ vox hîc non eſt copioſi ſudoris toto corpore profluentis: ſed miliaris cujuſdam exigui, vel ſudatiunculæ exudantis; ut ſuprà ſæpe oſtendimus. Atque hîc ſudatiuncula multa eò planè dicitur, quò pluviæ multæ, vel ὕδατα πολλὰ in Epidemiis: quæ ſunt ejuſmodi, quamvis minutulæ, quia crebræ aut diuturnæ. Quo me adducit illud Sub crisin: quod eſt mortis venturæ, natura fatiſcente, diu multumque oppreſſa. Eſt autem fatalis ad exitium ſudorifica exolutio, quam peperit ingens oppreſſio, ut in ſubſtillo ſanguinis nato à comate.

lib. 1. Epid.

His vitiatæ alvi perliquidæ.] Quæ liquidis excrementis, multùm & ſæpe feruntur vitiatæ atque quodammodo exolutæ, cum paupertate ſumma caloris nativi, ut jam eas tædeat ſui officii, quarum eſt illa κακοπραγία.

prorrh. 1. ſ. 1. 1.

Ingens malum.] Vel potiùs, illud ipſum quod perimit: ſicut præceptor ſcripſit de phthiſica diarrhœa, quæ, ſimulatque incidit, citæ eſt mortis: quoniam, authore Galeno, γίνεται ἐπ' ἀῤῥωστίᾳ τῆς δυνάμεως, καὶ πάλιν αὐτὴν ἀπεργάζεται ἀῤῥωστοτέραν. i. *nata ex effœta, vel admodum imbecilla virtute, ipſam rurſum facit imbecilliorem.*

lib. 3. de morbis.

10 Τὰ γυναικεῖα μὴ ἐπιστῆναι· χρήσιμον. ἐπιληπτικὰ ἐκ τῶν τοιούτων, οἶμαι. ἐνίοισι δὲ ὑποφοραὶ μακραὶ, ἐνίοισι δὲ αἱμορροΐδες.

Salutare eſt, muliebria non cohiberi. Nam inde veniunt epilepſiæ: quibuſdam autem profluvia longa ventris, ut arbitror; nonnullis etiam hæmorrhoides.

Jam illud ſuprà eſt poſitum ac demonſtratum; quòd omnia quæ apponuntur ac deducuntur appoſitè, jus habent naturæ, ipſamque tuentur atque conſervant naturaliter inſtituta & conſueta. Inter ea quæ deducuntur, naturaliter inſtituta & conſueta; purgatio eſt muliebrium. Ac menſtruorum quidem in menſtrualibus: lochiorum verò, in ipſis puerperis. Puerperia purgamenta, nuper ad examen adducta ſunt. De menſtruis & menſtrualibus nunc dicendum. Enimvero menſtruales ſunt virgines, viro maturæ: item mulieres vacuæ à puerperio: tum ſteriles & infructuoſæ. Hujuſmodi autem ſunt, vacuo ſemper utero; ac menſtruales dicuntur, quòd menſtrua ſit earum purgatio naturaliter inſtituta & cònſueta; ſi nulla ſit excuſatio morbi, mœroris, unde ſic emacruerint, ut nihil in iis vacuandum ſuperſit, nulla item lactis nutritii. Nam gravidarum nulla eſt purgatio menſtrua κτ̀ φύσιν, præſertim poſt τύπωσιν. Jam verò illud quærendum, cur eam purgandi legem mulieri Deus indixerit κτ̀ λόγον, i. *merito* naturæ muliebris, unde illa purgatio, muliebrium nomen habet: ac fortè eſt ipſa muliebritas, ut placuiſſe video præceptori, cùm ait; Phaëtuſam, olim naturaliter menſtrualem, non potuiſſe γυναικωθῆναι. i. *mulieреſcere*, vel *muliebritatem rurſus habere*, quam priùs amiſerat ex viri exulantis prægrandi mœrore atque triſtitia, cùm ei ſedulò medicatum fuiſſet ad menſtruorum ſuppreſſionem. Ergo menſtruorum cauſa eſt ἡ γυναικείη φύσις καὶ χροίη. i. *natura muliebris & color*, vel potiùs, ſuperficies perpolita & lævis. Nam veteres Pythagorei, ut ſuprà diximus, omnem cujuſque corporis ſuperficiem, χροίαν vocabant. Coloris autem atque naturæ ſummum jus habet τὸ θεῖον, propterea que, principatum obtinet cauſarum omnium, tam efficientium, quàm excipientium. Et quoniam τοῦ θείου potentia, in natura potiſſimum eluceſcit, quæ eſt ipſa vis Dei, ac nefas eſt illam ad examen vocare, nulli ſubjectam categoriæ, ſed omnium potentiſſimam; examinandi ratio nobis erit ſuper colore tantùm atque natura. Ergo, fundamentum naturæ muliebris ac muliebrium purgamentorum, eſt uterus; cui omnino reſpondet corporis univerſitas ſimiliter conſtituta ut ille. Sic enim Galeni judicium eſt, ubi ait, Καὶ γὰρ καὶ τὸ σύμπαν σῶμα τούτων ὅμοιόν ἐστι ταῖς μήτραις. In utero ſummus opifex ingeneravit amorem gignendi, proptereaque fundus eſt concupiſcentiæ, per quam expleri cupit genitura virili, ut impleatur; cujus oblectamento vicina genitalia ſunt in promptu, eique de ſuo impertiunt; principio ſemen ipſum muliebre, continuò dum coit libidinosè: ut id quod a viro excepit, nutriendo contineat, & continendo concipiat, ſobolis procreandæ cauſa. Etenim ad fæturam συναποπίπτει τῇ γονῇ ἡ τροφή. i. *unà funditur cum ſemine alimentum.* Inde ſuccedit ſanguis per venas hyſtericas, unde coagmentatio eſt, ſive παρέγχυμα viſcerum, & intertexta fibris nervorum caro, unde aſſurgunt muſculi & ipſa cutis. Nam jecur ἰκμαλέον, i. fons & origo gratioſi humoris, affinitate quadam concupiſcentiæ & amoris voluptuarii, utero morem gerit, eique ſubſidio eſt, illuc tranſmiſſo ſanguine, quo irrigatur fundus matricis concipiendo atque gignendo, & concepto fœtui nutriendo. Affinitatem matricis cum jecore, illud declarat maximè quòd ſuffocationem hyſtericam (quæ impeditis accidit inſtrumentis ſpirandi, à diaphragmatis oppreſſione) ipſum jecur excitat ex utero ſibi adjacente, qui eò curſum inflexit, tanquam ad fontem gratioſi humoris, ſitim explere cupiens in muliere grandiore ac vidua, nec ampliùs menſtruali, cuique profuſior alvus, inteſtino recto collapſo, cum ſiccitatis & levitatis acceſſione occaſionem dedit utero, per locorum amplitudinem, convertendi ſe & affectandi viam ad illud ἰκμαλέον jecur. Sed ipſa quoque uteri concupiſcentia, & rei venereæ indulgentia, ſufficit ipſa per ſe proliciendo ſanguini & ciendo ad exitum celeriùs menſtrua purgatione, ut ſcilicet ea mulier bis menſe ac ſæpius, menſtrualis eſſe videatur, ἀσχαλῶσα, καὶ ἱμειρομένη, καὶ συνεῦσα ἀνδρί. Hac igitur parta conſuetudine ac natura excipiendi & effundendi ſanguinem eò tranſmiſſum & invitatum, vix ulla ſuſcipitur hæmorrhagia, quin ea per uterum viam affectet. Hæmorrhagiæ hyſtericæ ac periodicæ in cauſa hæc ſunt: primùm repletio carnium & venarum in corpore quod eſt δυσδιαφόρητον. i. *vix perſpirabile*; inde nauſeabunda illarum partium repletarum ac toto corpore turgidarum expreſſio: tum rigor obortus, unde concuſſionis ad excutiendum occaſio. Repletionem parit utramque, humoris ubertas quam edit primùm edacitas, parem vim nacta in hepate caloris ſanguifici; exigua diſtributio; perennis ebrietas molliorum carnium quæ inſtar cujuſdam lanæ depexæ madeſcunt ἀπὸ τοῦ ἰκμάδος quam continenter excipiunt; otioſa vita, & penè nulla corporis perſpiratio; vacuitas uteri, ad cujus graviditatem fœtura eſt tam copioſi humoris, cujus nimia abundantia venæ diſtentæ, ac nimiùm carnes oppreſſæ; quia non eſt ἀνάλογον τὸ ποσὸν τῆς διαπνοῆς, τῷ ποσῷ τῆς τροφῆς; levationem ac libertatem anquirunt & parant liberali ſanguinis excretione. Ac primùm quidem è mammarum ac ventris vicinia, quæ affinis eſt uteri, ſanguis eò prorumpit, quò ſuam dicavit operam olim nutriendo fœtui, continuò ut partibus illis eam legem Deus impoſuit & natura. Hæmorrhagiam cœptam è mammis ac ventre, perficit & abſolvit univerſi corporis eò conſpirans evacuatio. Itaque naturalis eſt conſpiratio vacuandi ſanguinis per locos & uterum, hepate primùm duce affini concupiſcentiæ, mox ipſis mammis, quarum eſt ſympathia jure ſocietatis atque vaſorum: tum comite toto corpore, cujus venæ & carnes purgationem cœptam ſequuntur, & corporis voto abſolvunt, ſupervacanei ſanguinis nauſeabundam plethoram ad uterum tranſmittentis. Atque illa tranſmiſſio memoriam mihi renovat ejus hydrωpis quem ὑποσαρκίδιον Græci vocant: cujus quidem aqua toto diffuſa corpore ἀνὰ τὰς φλέβας,

lib. de natura muliebri.

Ariſt. lib. de ſenſu.

Parecbaſis de periodo menſtrua.

Theoph. lib. 1. de cauſis plant.

lib. 1. περὶ γυναικ.

lib. eod.

Gal. comment. ad 15. aph. 1.

Coac. lib. 2. cap. 19. lib. 2.

ϐας, in alvum prorupta, ipſum exolvit. Hic enim, ut illic, memſtrua cietur purgatio è tumido atque turgido corporis univerſi habitu, per quandam ναυσίωζιν venarum & carnium expletarum, quæ ſanguinem refundunt in venas majores, quem ipſæ priùs in carnes effuderant. Atque hæc vacuandi ratio per menſtruam purgationem, eſt veluti quædam palindrome, ſicut in illo hydrωpe, quam facit ναυσίωζις carnium oppreſſarum καῖ' ὦσιν, & fortis naturæ contentio, unde compaginis tollitur moleſta & plumbea gravitas, atque, ut ita dicam, νωθρότης, quam facit potiùs portati ponderoſa moles, quàm portantis infirmitas. Eſt igitur mulieribus naturaliter inſita neceſſitas, & inſtituta conſuetudo purgandi ſanguinem ſupervacaneum per muliebria: ſicut & viris altero crure mutilis, per dyſenteriam αἱμαλώδη, ſi nullam quotidiani victus partem deduxerint è corpore mutilo, & ejus quiete. Nam vacua mulier eſt imperfecta, nec ſuis abſoluta partibus, ut ζῶον πεπηρωμένον, ſicut placere video Ariſtoteli. Atque illa conſuetudo purgandi per uterum, occaſionem dedit naturæ, inflectendi curſum per muliebria ad criticam vacuationem acutorum morborum. Vetus eſt illud Hippocratis. *Perculſum caput, aurium echo, hæmorrhagiam cient, aut mulieribus muliebria: idque cùm aliàs, tum ſi ardoris ſenſio ſit à rhachi.* Etenim naturæ muliebris unicum eſſe ſolet perfugium atque præſidium ad bonam valetudinem aut conquirendam, aut conſervandam, per muliebria, in omni affectione plethorica, tam univerſali, quàm particulari: tum in omni ſanguinis gargaliſmo ſive orgaſmo: quoniam ſic natura mulierum eſt comparata, ut earum ſanguis ad locos & naturalia curſum inflectat; proptereaque; ſi rectè valent τῇ φύσει ἢ τῷ ὑγιαίνειν, i. *natura & valetudinis cura*, non niſi menſtruorum & lochiorum cruentam purgationem experiuntur; nec unquam varicibus, nec hæmorrhoide, nec etiam hæmorrhagia per os & nares tentantur. Itaque tanta eſt beneficentia hyſtericarum illarum purgationum, ut lochia puerperis, menſtrua mulieribus vacuis atque adeo virginibus vix adhuc menſtrualibus, ea ſecum adferant incommoda, ut morbis mortiferis defungantur.

Coac. 8. c. 1. lib. 2.

Ariſt. lib. 9. cap. 19. de hiſt.

Hic ſuperſtitio eſſet vel oſtentatio exemplis ac legibus lectorem obruere quæ ſuper hac rè paſſim leguntur apud Hippocratem. Sufficiet igitur quod omnium inſtar adducendum putavi. Locus eſt de criſi acutorum quæ ſeptimo die, nono, undecimo, aut etiam decimoquartò, duce natura, ſuſcipitur; ubi mulierum propriam atque criticam excretionem annotavit his verbis. Εν γυναικὶ δὲ ἢ ἐπιμηνίων ῥύσις, i. *Mulieri profluvium menſtruale morbum exolvit.* Nec verò tam peccatur in commoda nobiliſſimæ partis menſtruorum ad ipſam affluxu, quod totum corpus deonerat (quod alio eſſet graviſſimum atque mortiferum, ſi tantùm hæmorrhagiam exceperis;) quàm ejus virtuti ac dignitati adjicitur, fundum irrigando ad excipiendum & concipiendum ſemen prolificum. Nam fœtu deſcripto, puriſſimus eò ſanguis attrahitur, & à fœtu per umbilicum excipitur, nutriendi & vegetandi cauſa. Itaque menſtruorum ad locos officioſa derivatio, commendabilis eſt privilegio legis illius quæ ſic à dictatore ſancita eſt. *Si quando in ventrem ſanguis, contra naturam, effunditur; ipſum corrumpi neceſſe eſt;* videlicet putreſcendo & grumeſcendo, quoties in capacitatem amplam illabitur, qualis eſt uterus. Quod profectò fieret, ſi vel ad punctum temporis affuſus maneret qui ſtatim effunditur. Sunt enim graviſſima ſanguinis in utero grumeſcentis incommoda. Jam verò illa repletio ναυτιώδης, quam diximus venarum & carnium, occaſionem habet vomendi ac refundendi ſanguinem ſupervacaneum, ab horrore quem ciet ſeri expreſſio è venis lumborum ad cutim; eaque concuſſio carnes proritat ſive ſollicitat ad excutiendum ſanguinem quo imbutæ madeſcunt, nec dum illius facta eſt ἐξομοίωσις. Nam πολυσαρκία quam ipſa facit, mulieres vindicat ab omni moleſtia muliebrium ſuppreſſorum. Sequitur ut dicamus cur menſtrua ſint muliebria.

Coac. 158. lib. 1.

Enimvero illa purgandi frequentia & conſuetudo per ſingulos anni menſes, unde ipſa purgatio nomen habet muliebrium menſtruorum, ſubinde occaſionem renovat ipſi utero concipiendi ſemen prolificum ad ſobolem procreandam ſemel in anno. Sic enim ſubinde irrigatur atque tepeſcit fundus à ſanguine, cum hiatu cotyledonum, qui antea connivebant. Notum eſt illud. Οτι μὲν γυναικεῖα τὰ δέξια, τοτὲ ἀριστερὰ χάσκει. i. *Quod à partu modò dextra, modò ſiniſtra biant.* Quæ ratio clariùs explicatur à præceptore, his verbis. *Poſtquam mulieres fuerint expurgatæ, potiſſimùm alvo, concipiunt, viri complexu gaviſæ. Tum enim ſemen earum valet, ſi rem cum viro, ut decet, habuerint. Ipſumque viri faciliùs cum eo miſcetur; cujus ſi potens fuerit, jus habet fraternum. Quin etiam eo tempore hiat os uteri atque protenditur, exacta purgatione menſtrua. Nam venæ repletæ, ſimiliter ſemen non attrahunt.* Ergo menſtruorum conſuetudo, accenſa libidine coeundi, cujus explendæ cauſa, mulier viam ad virum affectat; tum ab utroque ſemine ſolidiore; tum excipiendi & concipiendi opportunitate, mirificos adfert ſoboleſcendi fructus.

ſent. 24. part. 7. 6. Epid.

lib. 1. περὶ γυναικῶν.

Sed patefacto naturæ ſcopo & fine in menſtruis, hîc jure & loco quærendum, quænam ſit cauſa illius periodi menſtruæ, per quam ſuſcipitur atque abſolvitur ipſa purgatio. Hîc venit in mentem ἡ πλημμυρὶς καὶ ἀμπώτις: quæ duo cernuntur in mulieribus, ſicut in mari. Eſt enim affluxus atque refluxus muliebrium menſtruorum. Ac πλημμυρίδα quidem hæc faciunt. Nam hepatitis vena, quam accepit ab hepate crudioris ſanguinis abundantiam, hæmorrhoibus venis impertit, per totam compaginem diſtributis: quemadmodum hæ rurſum expletæ per quandam ναυσίωσιν, eundem quodammodo evomunt in venas minores, carnibus & cuti affixas, nutriendi cauſa. Et quoniam tali appulſu καθ' ὦσιν, carnes non gaudent; nec ejus fruuntur ἐξομοιώσει, ſimiliter ut cùm fit καθ' ἕλξιν. Sunt enim σάρκες, ὄλκοι καὶ φλέϐες, ut ait præceptor: ideo multæ ſuperſunt reliquiæ ſupervacanei ſanguinis tota compagine carnium molliorum atque venarum. Hinc venit duplex illa plethora, quæ tùm ad vaſa dicitur, tùm ad vires; maximè verò cùm ceſſat accretio corporis; penè omni perſpiratione carentis, & otioſa eſt vita, ſomno & nimia edacitate, fortaſſis etiam bibacitate, ſepulta. Utraque illa repletio, perenni ſanguinis acceſſione fit ναυτιώδης carnibus atque venis, in quibus ipſa reſidet. Hinc diligentis ſui naturæ inſul-

ſultus & ἔφοδ☉, quam ipſa per ſe invenit, nec ratione duce, & qua una, certis quibuſdam periodis, criticas movet excretiones atque abſceſſus, quoties proritata, in ſui levationem incumbit contra omnem moleſtiam. Itaque natura potens cauſæ moleſtæ per ἔφοδον ſive inſultum, τὴ πλημμυρίδα ἐς τὴ ἀμπῶτιν convertit: non eò quidem unde ipſa venit; ſed ad fundum amoris voluptuarii, i. ad uterum, qui eam veluti ad ſe rapit, cupiditate nimia incitatus. At ἀμπῶτις primùm lucet in æſtu & gravitate lumborum, ex particulari repletione venarum & arteriarum quæ adjacent lumbis, & illac excurrunt ad inferas partes. Inde obortus horror, vel etiam rigor, concutiendo excutit illam moleſtiam gravitatis per venas hyſtericas, ad fundum prædictum.

Sed πλημμυρίδ☉ ad ſummum perductæ, non eſt tam cita repletio, nec inundatio in mulieribus, quàm in terra è mari. Illa ferè tribus, vel ad ſummum, quatuor abſolvitur ſeptenariis. Ac tribus quidem, in iis quæ ſunt molliſſimæ & otioſæ: quatuor verò in aliis quæ ſunt viragines, atque in labore corpus conficiunt. Nam ſolidæ ac ſucci plenæ, quarum eſt habitus mediocritas, inter prædictas medium tenent locum replendi & expurgandi ſui. Ut enim molliſſimæ replentur celeriùs; viragines autem ſeriùs: ita purgantur illæ quidem diutiùs, hæ verò celeriùs: harum enim purgatio tantùm eſt bidui, ſed illarum eſt quinque aut etiam ſeptem dierum. Quem omnium, ne errarent, terminum expurgandi communem eſſe voluit ſanctiſſimus Moſes Dei edicto, cùm ait. *Mulier menſtrualis, ſeptem dies in menſtruis eſto.* Eſt igitur menſtruorum cauſa, τῆ πλημμυρίδ☉ ἀμπῶτις, ſive palindrome κτ̀ λόγον, i. meritò inſtituta & conſueta, duce natura; cujus proritatio, ac veluti quædam ναυτίωσις, ipſam ad ἔφοδον, i. *inſultum* valde ſollicitat, contra humorem ſupervacaneum quo partes madeſcunt imbutæ, non autem nutritæ. Non enim minus humoris affluit mulieribus καθ' ὤσιν ad carnes inutilis; quam ipſis apponitur καθ' ἕλξιν utilis, ad ἐξομοίωσιν, nutriendi ac vegetandi cauſa. Hîc finem ſcribendi faciam de menſtruorum natura & cauſis. Nam cætera quæ ſunt in iis κτ̀ τὸ πλῆθος καὶ πάθ☉, ſuo quæque loco ſcribentur.

Salubre est.] i. Salubritati mulieris accommodatum; quod æquè valet ad conquirendam ejus valetudinem, atque ad conſervandam. Menſtrua enim multis beant commodis ipſam mulierem, quibus vitam carere non potis eſt, ac ſine iis ſecunda frui & commoda valetudine. Nam corpus vindicant ab excrementis quæ ipſi ſunt ægrotandi cauſæ. Tum nutricatus ac ſpiritus œconomiam, vitæ cuſtodem, efficiunt bene moratam & conſtitutam. Actiones humanas quæ ſunt mentis divinæ, non ſinunt aberrare à ſcopo ipſius atque imperio. Vigiliarum & ſomni eſt certa & conſtans viciſſitudo. Cibi, potiones, & excrementa, votis naturæ reſpondent. Quibus accedit fœcunditas, velut agrorum, reſtibilis. Morbi congeneres & qui cum ætate ſimul accreſcunt, ac συντροφοι nominantur, menſtruorum libera & liberali purgatione quieſcunt. Denique quæ intrà ſunt inutilia ſive incommoda, tranſeunt in naturæ commoda, beneficio menſtruorum. Quinetiam morbi omnes qui extrinſecus enaſcuntur; ſive diæta, ſive ſpiritus quem ducendo vivimus, in vitio ſit; non rarò ſpe certa ſalutis conſolantur medicos à menſtruorum ope, quos metu exterrent in viris. Bene res eunt igitur mulierum menſtrualium, quibus menſtrua bene reſpondent τῇ φύσει, καὶ τῷ ὑγιαίνειν. i. *natura, & valetudinis cura.* Non enim ſunt varicoſæ, non hæmorrhoicæ, non item podagricæ, nec hæmorrhagicæ. Denique, una ſpes medicandi atque curandi mulieres, & ſanitatis earum tuendæ fiducia, in liberali & libera menſtruorum purgatione conſiſtit.

Muliebria non cessare.] Servata periodo menſtruæ purgationis, naturaliter inſtituta & conſueta, ut dictum eſt: donec ad tempus ventum ſit tempeſtivæ ſuppreſſionis, quo in perpetuum ceſſat illa mulierum muliebritas. Ubi etiam ſuadet Hippocrates, mulieribus olim fœcundis ac cæteris quibus erat menſtruorum ubertas, bis anno ſanguinem detrahendum per triennium aut quadriennium. Ac tempus illud quo tempeſtivè menſtrua ſupprimuntur, varium eſt pro natura cujuſque mulieris varia, complexione item atque compagine. Sed tamen illius obſervatio eſt ferè a quadrageſimoquinto, ad circiter quinquageſimum ætatis annum. Nam quæ mulieres, mœrore aut morbo confectæ ſunt; tum quibus eſt genii defraudatio, per abſtinentiam; aut quæ in copia lactis nutritii, ſæpe ad mulctram veniunt: hîc nulla eſt æquitas iis menſtrua expectare; vel temeraria medicina, velle ciere, ubi vacuitas eſt materiæ menſtrualis.

Nam inde veniunt epilepsiæ.] i. Summa omnia convulſionum, qualia eſſe ſolent earum quarum in cerebro cauſa eſt convulſifica, ut epilepſiæ quæ principatum obtinet convulſionum. Eſt enim objectionis illius depulſio facilis, qua infertur ex præceptore, hyſtericarum, febre carentium faciles eſſe convulſiones. Eſt autem objectionis formula his verbis concepta. οἱ ἐν ὑστερικαῖς ἀπύρως σπασμοὶ εὐχερεῖς. Quod ut concedam verum eſſe: tamen non minuit authoritatem hujus prognoſeως de gravi epilepſia quam infert muliebrium menſtruorum ſuppreſſio. Non enim τὰ ἐπιληπτικὰ, hîc ſunt hyſterica; ſed menſtruorum anadromes ſymptomatica, qualia recenſentur in illa prognωſi. Τὰ πεπηγμένοισι χρόνοισι αἱμοῤῥώδεα, μὴ αἱμοῤῥαγήσαντα· ἐπιληπτικῶς θνήσκει. i. *Sanguiflua ſtatis temporibus conſueta, ſi de more non fluxerint; epileptico modo interimunt.* Ac ſtata quidem atque quodammodo periodica hæmorrhagia, cernitur muliebribus per Lunæ periodos; in mutilis per eaſdem; in hæmorrhoicis, autumno & vere; in juventibus, æſtate & vere: tum iis quos dolorifica in lumbis mala exercent; & qui à lumborum dolore ſunt cardialgici. Hæc autem ſtata profuſio ſanguinis, varia eſt; per uterum, per inteſtina, per hæmorrhoidas, & per nares. Sed ut ad ſtata redeam muliebria; certum eſt, eorum ſuppreſſorum anadrome ibi morbos enaſci, ubi ſubſiſtit, quæ ſi ad caput curſum inflexerit, & exitum moliatur, hæmorrhagiam ciet per nares: ſin autem ibi ſubſiſtat, vel ejus hæmorrhagia inhibeatur; epileptica primùm edit ſymptomata, mox apoplectica, unde cita mors venit; ut ipſi vidimus in Comitiſſa Maulevrier. Sed inter ſymptomata quæ menſtruorum, ſtatis olim tempo-

Coac. 13. cap. 14. lib. 2. & prorr. 27. ſ. 3. 1.

poribus naturaliter conſuetorum, parit ſuppreſſio, inſtar omnium poſuit epilepſiam, cùm ſcilicet ad ultima ventum eſt pernicioſæ anadromes eorum, de more non exeuntium, ſed exitu naturali carentium: idque vel culpa non expellentis naturæ, vel contumacis materiæ vitio, meatuumve non meabilium, vel uteri perverſione aut conniventia. Nam cætera ſuppreſſionis hujus incommoda, ſic ordine recenſentur à præceptore. Primùm quidem eſt tenſio gravis lumborum. Ex hac tenſionis cauſa, quæ eſt menſtruorum ſuppreſſio, mulieres tertio menſe perhorreſcunt; incertis febrium paroxyſmis exercentur; tum ſuffocatione laborant hyſterica; & lumborum dolore vexantur. Sed quarto menſe, niſi exitum liberalem habent τὰ προϋπάρχοντα, gravioribus malis augentur; ac præter illa trimeſtria, craſſas urinas reddunt; venter eſt illis durus, ac major ſolito; eſt quoque ſtridor dentium, ſunt item vigiliæ & cibi faſtidia. Et verò mala omnia ingraveſcunt prædicta, cùm ventum ad ipſum tempus menſtruum periodi. Quinto menſe, malorum omnium prædictorum calamitoſa vis, penè redditur intolerabilis. Sexto menſe ſumma ſunt omnia ſymptomatum prædictorum, & graviorum acceſſio: qualis eſt quam hîc poſuit epilepſia; quæ nunquam ſic incidit per ſanguinis ad caput anadromen, quin eam ſtatim funeſta excipiat apoplexia. Nam cæteras epilepſias narrat Hippocrates poſt 25. annum συναποθνήσκειν. i. commori ſuis epilepticis, Eſt quoque horum ſymptomatum ſexto menſe acceſſio. Tum enim jactantur mulieres, ac torquent ſe ipſas: crebrò unà concidunt & conſternantur; pituitam difficulter vomunt; inexplebilem ſitim habent, incendio conflagrante alvo, ex repletis ſanguine naturalibus. Urinam vix reddunt, allabente utero ad ſtomachum ipſius veſicæ. Quinetiam lumbis dolent, cervice ac dorſo. Lingua velut fræno compeſcitur, ac ſæpenumero captæ ſunt voce. Stomachus vellicatur atque mordetur: ſpiratio eliſa in faucibus: toto corpore peruruntur. Ac tum urinæ redduntur cruentæ, cùm veſica ſerum ſanguinis ex utero abſorbuerit: venter & crura cum pedibus intumeſcunt. Mors inde venit, latentibus in occulto menſtruis per illud tempus ſemeſtre. Nam ſexto menſe curatio non eſt ſperabilis. Omnium autem ſymptomatum quæ menſtruorum infert ſuppreſſio, major eſt gravitas; major item ad eam ſuppreſſionem propenſio in ſterilibus, quàm in fœcundis. Eſt enim fœcundis amplitudo major venarum, quæ & ſunt magis meabiles ad effundendum, & capaciores ad excipiendum, & continendum minore moleſtia: quoniam novimeſtri graviditate conſueverunt repleri, ob eamque cauſam minùs iis moleſta eſt illa repletio quæ tranſiit in conſuetudinem. Quinetiam iis multò faciliùs atque ampliùs panduntur clauſtra locorum & uteri, quò liberaliùs atque liberiùs menſtrua effundantur. Ut enim fœcundæ mulieres conſueverunt diu multumque repleri: ſic etiam liberè ac liberaliter vacuari. Quamobrem nec tam moleſta eſt illis repletio, ſi fortè inciderit; nec tam difficilis vacuatio.

lib. 1. περὶ γυναικ.

Quibusdam autem profluvia longa ventris.] Cùm ſcilicet diu multumque alvus fertur liquidis excrementis; non quidem mulieris commodo: quia ſic dolorificum malum foras non exit; ſed intus ad hypochondria velut γελφόμενα ſubeſſe oſtenditur, ubi ſubſtitit humoris anadrome. Adjicit autem periculo longum illud alvi profluvium, eſtque ipſum ſæpe τὸ κτεῖνον, ut ſuprà oſtendimus. Coac. 4. hujus tract.

Nonnullis etiam hæmorrhoides.] Non quidem præſenti periculo, ut longum alvi profluvium: ſed fortaſſe ſubſidio. Ut enim mulieri nihil optabilius quàm menſtrua hæmorrhagia: ſic nihil eſt illi expectandum magis, cùm ea deeſt, quàm hæmorrhoides convenienter ductæ. Atque ut hæmorrhagia vere dicta, ſuperarum partium eſt unica ſalutaris: ſic hæmorrhoides inferarum, quibus tum cacochymia melancholica, ex menſtruorum ſuppreſſione nata expurgatur: tum etiam repletio venarum lumbis adjacentium, in deſiderio menſtruorum depletur. Eſt autem hæc dianœa magiſtri, ut doceat menſtruales quibus menſtrua non reſpondent, non aliter vindicari poſſe ab illis ſymptomatis atque periculis quæ infert eorum ſuppreſſio, quàm per hæmorrhagiam, varices, & hæmorrhoidas: quamvis illa perfugia, mulieribus non ſint naturaliter inſtituta, nec conſueta, ob eamque cauſam ſuſpecta. Niſi fortè ad vindicandum ſufficiat ἡ πολυσαρκία, ut jam diximus.

11 Τῇσιν ἐπιφόρεοισιν ὑποχονδρίου ἄλγημα κακόν. καὶ κοιλίαι ταύτῃσι φερόμεναι κακόν. καὶ τὸ ἐπιῤῥιγοῦν ταύτῃσι κακόν.

Gravidas malè habet hypochondrii dolor: tum alvi quæ his feruntur: quinetiam ipſas ſuperrigere; peſtiferum.

De gravidis illud ſancitum eſt à præceptore; ut careant iis incommodis atque ſymptomatis, quibus tum fœtæ & fœtui vis infertur; tum verò gerendi nutriendique fœtum adempta commoditas, periculo adjicit aborſionis. Fœtæ ac fœtui vim magnam infert hypochondrii dextri dolor. Aborſionis periculo adjicit alvus profuſior & rigor obortus, unde adimitur omnis commoditas nutriendi atque gerendi fœtum. An verò illa tria hîc poſita, huc ſimul advocentur, ſingulane ipſa per ſe ſufficiant ad eam calamitatem abortiendi; mea ſic erit ratio in examine hujus prognoſeως.

Gravidas.] Græcè eſt, τῇσιν ἐπιφόρεοισι: quæ vox cujuſmodi ſit apud Hippocratem, dictum eſt non ita pridem.

Male habet.] Quod ſcilicet multùm peccat in commoda fœtæ ac fœtus. Eſt enim τὸ κακὸν, nomen commune malorum omnium quæ fiunt quæque apparent eorum periculo quos occuparunt. Atque hoc nomine continentur magna morborum pathognomonica: quæ ſunt ejuſmodi magnitudine & idea; quibus accedit æqualitas vel intenſio, tum aſſiduitas. Continentur etiam

τὰ

τὰ ἐπιγινόμενα, quæ tantùm in morbos cadunt qui ſunt inter magnos eximii; ut hepatis inflammati, ſingultus. Poſtremò, terrifica ἐπιφαινόμενα ſputorum, urinarum, dejectionum, & empyematum, omnia nominantur κακὰ, ſicut prædicta; quòd ſcilicet malè habeant periculosè: adde, ſi placet, mortiferè omnes ægrotos, ut ſcilicet illa morbi cujuſque merito, non autem naturæ, magis aut minùs apparent & fiunt. Ergo gravidas malè habet.

Hypochondrii dolor.] Dextri præſertim, cujus eſt ea nominis prærogativa cùm hypochondrii nomen ſcriptum legitur abſolutè apud Hippocratem. Eſt autem hypchondrii dextri dolor, quem vel inflatio, vel inflammatio excitavit. Inflationis cauſa eſt ſpiritus flatulentus, atque obſtructio, quam inde nata febris exolvit. Nam ſectio venæ non confert ubi nulla eſt phlegmone. Difficilis autem purgatio eſt in contumaci obſtructione, ubi corpus non eſt meabile. Sed obſtructionis incommoda ſunt, impedita chyli digeſtio, inteſtini oppreſſio, & proritatio; unde diarrhœa chyloſa, quam paulò poſt dicet malè habere gravidam, dolore hypochondrii occupatam. Inflationis autem ſymptomata ſunt; diaphragmatis inde oppreſſi offenſio, unde ſpiratio difficilis eſſe ſolet: cujus libertas potiſſimùm gravidis, & ſibi & fœtui, expetenda. Sed inflammati hepatis, quando ſyſtrophica eſt inflammatio, ſæva ſymptomata eſſe ſolent, quæ cernuntur in prægrandi dolore, cum hypochondrii duritate, ac tum in promptu ſunt; cavarum quidem inflammatarum, tormina inteſtini, ſtomachi, cardiogmos, ſingultus ventriculi atque nauſea, ſitis inexplebilis, linguæ ſcabricies & nigredo: convexarum autem, phrenitis à diaphragmate, ſicca tuſſis, difficultas magna ſpirandi; ac tum hypochondrii duri dolor prægrandis qui prorepit ad jugulum: ambarum partium commune ſymptoma eſt febris, ſed convexarum major. Quæ omnia cum dignitate partis afflictæ, officiique præſtantia, & ipſa ſymptomatum vehementia & calamitate, omnibus æquè naturis, omnique ſexui periculoſa ſunt: tum verò illud adjiciunt periculo fœtæ ac fœtus, quòd ibi non eſt par neceſſitati commoditas, ubi non eſt ratio redintegrandi, ſicut in cæteris, vacuatione, neoteriſmo, atque diæta; quemadmodum rectè Galenus annotavit ad illam ſententiam. Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ
aph. 31. 5. ὑπό τινος τῶν ὀξέων νοσημάτων ληφθῆναι, θανάσιμον. i. *Mulierem gravidam acuto morbo corripi; lethale.*

Tum alvi quæ his feruntur.] Quæ ſcribendi ratio, tametſi pertinet ad ventris profluvia, quæ omnes gravidas periculosè habent, periculo abortiendi: tamen non æquè ad alias atque ad illas de quibus appoſuit ea profluvia doloribus hypochondrii. Enimvero ferri alvum
aph. 34. 5. gravidis frequenti profluvio, infert periculum aborſionis; non eò ſolùm quòd vacuatio eſt genii defraudatrix, ſicut à ſanguinis detractione, ut placet Galeno: ſed quòd ipſa vincula graviditatis laxantur. Sed ea calamitas abortiendi ex alvi profluvio, potiſſimùm in iis apparet quas ante illud profluvium, hypochondrii dolor exercuit. Nam ſi dolorem inflatio excitavit, unaque obſtructio ſymptomatica; erit quæ inde naſcitur diarrhœa, chyloſa. Sin autem cavarum hepatis partium inflammatio moverit dyſenteriam; tum certè eveniet ut quæ ſic fertur alvus, non ſolùm impotentia fœtum gerendi ac nutriendi, ſed etiam ſumma ejus moleſtia ipſum ante diem excludat. Ex quibus efficitur, nullum alvi profluvium, quantùmvis criticum, rebus integris gravidarum poſſe cieri; ſi tantùm exceperis quod mox infrà ponetur.

Quinetiam ipsas superrigere, pestiferum.] Etenim rigor omnis, eò gravidas malè habet, quia cieri non debet cùm in graviditate ſuppreſſio eſt menſtruorum, ſicut in fœtus vacuitate. Quò fit ut obortus rigor in gravidis; periodicè quidem à febribus, aut etiam criticè, fœtus incommodo cieatur, concutiendo: ſymptomaticè autem, ab empyemate ſecuritatem vitæ adimat pueralo atque matri. Ac talem rigorem oſtendit τὸ ἐπιρριγοῦν.

12 Ὀδύνη κοιλίης ἐν τῇσι τοιαύτῃσιν· ἧσσον κακὸν, ἢν ἰλυώδεα καθαίρῃ.

In talibus dolor alvi non ita eſt malus, ſi expurget limoſa.

Est quidem concitatio alvi moleſta puerulo qui & fœtore dejectionum offenditur, & inde loci impatiens, præcipitem habet exitum, prolapſu graviditatis, quam vinculorum ipſius exolutio continere non poteſt. Sed tamen ſi concitatio alvi talis omnino ſit, ut eam ſic eſſe profuerit; quia dolorificum malum citò expurgat; de illa verendum nihil eſt, ob impotentiam gerendi & nutriendi fœtum, quam alvus profuſior inferre ſolet.

In talibus.] Modò deſcriptis, quarum graviditas in metu eſt aborſionis, ex alvi dolore atque fluore.

Dolor alvi.] Κοιλίης ὀδύνη, non quidem fixa firmiter & prægrandis, ſed preſſa leviter atque fugax, quam alibi vocat ταραχὴν τῆς κοιλίης. i. *perturbationem alvi*, quam excitat il-
aph. 2. 1. lud ipſum quod infrà tranſmittitur: non autem ſurſum revolvitur, nempe humor & flatus,

Non ita est malus.] id eſt, Minùs gravidam malè habet, quàm is quem ciet crebrò alvus profuſior.

Si expurget limosa.] i. Si à tormine fugaci & levi, alvus ducatur multùm & raró, quod ſignum eſt ducis naturæ, ac purgationi alvinæ quodam imperio præeuntis: ducatur autem craſſiuſculis excrementis, atque quodammodo figuratis, exquiſitè permixtis, non liquidis atque ſtridulis; non item ſpumantibus atque meris; nec ſæpe & multùm, nec multùm & ſæpe. Sunt enim hæc toto genere ſymptomatica, quæque moleſtia damniſque pariter ægros augent:

gent: ſicut illa levationem adferunt, cùm pari alacritate, ac tolerantia egerendi conjunctam; idque cùm aliàs, tùm ſi venter maneat ſolidus & ſucci plenus, quem εὔογκον λαπαρὸν vocat Hippocrates. Vetus eſt illud præceptoris. Ἐν τῇσι ταραχῇσι τῆς κοιλίης, ἢν μὲν οἷα δεῖ καθαίρεσθαι, καθαίρωνται· ξυμφέρει τε καὶ εὐφόρως φέρουσι. i. *Si qualia decet purgari, purgentur; confert & leviter ferunt.* Sunt autem τὰ οἷα, excrementa limoſa: non quidem amurcoſa & nigra, velut ſanguinis fœcem ipſius referentia: hæc enim ſemper ſunt prava; ſed qualia modò dixi, craſſiuſcula, exquiſitè permixta, multùm & raró ducta, cum abdominis εὐεξίᾳ. Nam ſi quis fortè, aucupio dictionis, pertinaciter contendat, τὰ ἰλυώδεα pertinere ad ſanguinis ἰλυῦ, quam agnovit Galenus in nigris dejectionibus, οἷον αἵματος; ſciat is velim, multùm intereſſe inter ἰλυώδεις & ἰλυῦ. Non enim dejectiones illæ nigræ, ſunt ἰλυώδεες; ſed ipſa ἰλυς τοῦ αἵματος. Deinde nihil ejuſmodi, poteſt infrà tranſmitti per alvum, niſi peſſimis ægri rebus. Nam illa quæ leguntur apud Hippocratem μέλανα ὑποχωρέοντα bene infrà tranſmitti, pertinent ad hæmorrhoidas. aph. 21. & 25.4.

13 Ἡσι τῶν τικτουσῶν ῥηϊδίως τίκτεται. μετὰ τόκον δύσφορα σφόδρα.

Inter prædictas quæ pariunt; iis à partu reliqua difficillima.

Ænigmatica eſſet progn*ω*ſis ex antitheſi contrariorum, per conſecutionem mali ex bono, cùm ſcilicet ἡ εὐτοκίη, i. *partus facilis*, difficultatem adfert eorum quæ conſequuntur à partu. Sed eam obſcuritatem rerum ἀτόπων, minimeque conſentientium, planè adimet dianœa elegans & ſubtiliſſima præceptoris; ubi cernitur falſa & inſidioſa levatio gravidarum, fœtus ex facili deponentium. Sic igitur hæc dianœa, obſcuritatis nodum diſſolvet.

Inter prædictas.] Quæ rigent affecta jam graviditate, quarum rigorem dixit eſſe peſtiferum: ut ipſas etiam malè habet hypochondrii dolor, & alvi profluvium.

Quæ pariunt facile.] i. Quibus ex facili partus eſt: non quidem propria ſponte pueri & locorum, quorum enixu partus eſt fœlix, cùm pari amborum contentione ſuſcipitur; ſed à rigoris concuſſione qua fœtus excutitur, non ſecus atque in δυστοκίᾳ, ſternutamento forti oborto. Sed multùm intereſt; rigeatne aliquis, an verò ſternutet. Nam ſternutando, non raró defungimur magnis periculis quæ à rigore fruſtra citato & ſymptomatico inferuntur.

Iis.] Quæ ita pepererint facilè; vel potiùs, ut author poſuit, quibus ex facili fœtus excidit, à concuſſione rigoris excluſus: ut facilis excluſio eſt à concuſſione, quando eſt gravitas graviditatis affectæ.

A partu.] Edito in lucem fœtu vitali, propediem exituro; tum ſua ſponte, tum uteri quem tædet graviditatis.

Reliqua difficillima.] Non eò quidem quòd pariendi facilitas, cauſam adferat τῆς δυσφορίης i. *moleſtiæ ac laboris;* eſt enim abſurdum, εὐτοκίην facere τὴν δυσφορίην; ſed quòd occaſio pariendi à concuſſione rigoris, difficultatem attulit purgamentorum quæ ſurſum habent μετάστασιν, nec liberè ac liberaliter expurgantur; ſed inde ab utero & in utero morbi contingunt. Nam à rigore fruſtra oborto, materia rigorifera, metaſtaſin habet ad diaphragma & caput.

14 Τῇσι κυούσῃσι φθινώδεσιν, ἧσιν ἔρευθος ἐπὶ προσώπου γίνεται· αἱ ἀπὸ ῥινῶν ἀποστάξιες, τοῦτο ἀποτρέπουσι γινόμεναι.

Gravidis tabe implicitis, quibus eſt rubor in facie; illum ſubſtilla delent è naribus.

Enimvero ſympt*ω*ma phthiſis natum à phthoë, non minùs fœtui quàm fœtæ ipſi calamitoſum eſt: ſi quidem commeatus paupertas in fœta, genium defraudat fœtus. In utroque par eſt conditio atque cauſa exitii: quoniam in utroque par eſt infectio vivifici nectaris atque conſumptio. Sed præter eas emaciandi cauſas quæ ſunt in phthoë, i. pulmonis ulcere, propterea que phthiſeos nomen habet; pernicioſa ejus eſt ſympathia & ſyntimoria cum capite; pernicioſa item cum corde & jecore. Et ſanè capitis quod in ſympathiam à phthiſi adducitur, ſignum eſt in hac progn*ω*ſi; cujus examen ſic erit.

Gravidis.] Quæ jam proceſſerunt graviditate ultra pueruli πτῶσιν, ad motum uſque. Nam vix procedunt ulteriùs, cùm emacruerint multùm à phthoë tabifica. Vetus eſt illud. *Quæ ſupra modum emacruere mulieres gravidæ, bimeſtres abortiunt priuſquam habitiores factæ ſint.* aph. 44. 5.
Tametſi non eſt credibile, illam concipere quæ multùm emacruit, præſertim à tabe; cùm ſcilicet eò marcoris ventum eſt, ut adunci ungues liveſcant. Sed à conceptu adjicitur tribus illis emaciandi cauſis quæ ſunt in phthoë, unde per ſummam corporis extenuationem abortiunt.

Tabe correptis.] Φθινώδεσι: qua voce intelliguntur æquè phthiſis capaces, atque participes. Hîc tamen conſultò de phthiſi fundata in phthoë, i. pulmonum ulcere, intelligendum putavimus. Id enim declarat quod ſequitur. Nam de natura phthiſis, ſuprà in promptu ſunt progn*ω*ſes tredecim, fideliter explicatæ. c. 17. lib. 2.

Quibus est rubor in facie.] Quod ſanè videtur ἀσύστατον in macie phthiſis, ubi ſunt tres emaciandi cauſæ. Nam omnis maciei ſignum ἀχώριστον eſt, cutis pallida & intenta, ſi abſolu-

ta eſt macies; pallida autem, ſi inchoata. Sed inchoatæ & abſolutæ maciei, pallor eſt cutis, qui cum rubore eximio qui ponitur in hac prognωſi, nequit conſiſtere. Itaque rubor & macies ſunt planè ἀσύςατα: quoniam ut in ſecunda valetudine pars omnis unde capit τὴν εὐεξίαν, inde ſuaverubet; ſic in adverſa inde palleſcit, unde contrahit τὴν καχεξίαν. Et tamen hîc ſcribuntur in eodem ſubjecto: quoniam illud ſecus fit in morbis acutis atque tabificis, in quibus per propagationem cauſæ morbificæ, partes quædam rubent, quæ paupertate alimenti ſunt pallidæ; ſicut nonnullæ calent, quæ per νέκρωσιν caloris nativi ſunt glacie frigidiores. Jam verò malæ rubent in phthiſicis: quoniam pulmonum anathymiaſis tuſſiendo expreſſa, ibi ſubſiſtit, propter anguſtiam venularum, majorum ναυσιῶσιν excipientium quæ non expirat.

Illum substilla delent e naribus.] Quod eſt ejuſmodi ac ſi diceret. Maciei abſolutæ ſignum ἀχώριςον, quod eſt in pallore cutis intentæ, rubro veneno fucatæ; ſignum, inquam, firmiter fixum, palam oſtendet fuci deletio facilis à ſubſtillo è naribus, quod infert ſanguinis κακοήθεια, & partis exolutio unde ſtillat, virtute omni collapſa.

15 Ἧσιν ἐκ τόκου γε λευκὰ, ἐπιςάντα δὲ ἅμα πυρετῷ, κώφωσις, καὶ ἐς πλευρὸν ὀδύνη ὀξεῖη· ἐξίςανται ὀλεθρίως.

Quibus è partu, alba quidem cum febre ſubſtiterint; tum ſurditas & vis acerba doloris in latus irrepſerit; inſaniunt deſperanter.

De lochiorum ſymptomatis, cùm illa nec jure, nec loco ſiſtuntur; dictum eſt abundè ſuprà. Hîc certè ſufficiet explicare prognωſin de ſcripto Galeni ad illud prorrheticum, ubi eſt iis expreſſa literis quæ hîc leguntur. Eſt autem ſcriptum Galeni, ſic à nobis Latinè converſum. *Atque id certè ſcriptum hoc loco & huic citimo, ſicut & alia multa prorrhetica hujus libri, ſubjecta ſunt catholicis theorematis. Non enim ſolùm in albis quæ purgantur à partu, ſi eorum ſuppreſſio ſit, prava eſt ipſa ſigno & cauſa: ſed etiam in bilioſis, atque adeo ſanguine ipſo. Nam ipſa lochia, purgatio eſt; quæ, vel ipſo nomine, rerum eſt alienarum, quæ tempore graviditatis collectæ ſunt in venis: cùm ſcilicet quicquid in ipſis eſt boni ſanguinis, in nutricatum fœtus abſumitur; inutile autem manet, quod ſingulis menſibus antè per uterum excernebatur. Ergo ſi reliquiæ quæ ſuperſunt in venis, vacuatæ non ſint à partu; certe vel in phlegmonem magnam locos attollunt; vel etiam ad ſuperas partes tranſlatæ, morbos inferunt proprios partium obſeſſarum, cum pari periculo. Sed in quam partem irrepſerint, id verò de ſignis quæ inde apparent, intelliges: ſicut hoc loco caput & thorax pravi ſanguinis quem ab utero exceperunt, ſigna oſtendunt.* Sed penſum hîc meum abſolviſſe non videor, donec prognωſin examinavero, ſimiliter ut cæteras omnes quæ ſuprà ſunt, ad examen adduxi.

Ergo. Quibus e partu.] Naturaliter edito, pari contentione uteri atque fœtus: idque poſt tempus exactum graviditatis.

Alba quidem cum febre substiterint.] Quorum antè fuit libera & liberalis purgatio, ut in Philini uxore; quaſi rerum in venis alienarum quæ ſtabulantur ibi dum manet graviditas, abſumpto frugi ſanguine ad nutricatum fœtus. Ex quo efficitur, non eam ſolùm videri conſpurcationem rerum albarum quæ intempeſtivè ſiſtantur: ſed etiam bilioſarum; ipſiuſque adeo ſanguinis illic cunctando corrupti. Sed puerperialis illa purgatio, cujuſmodi ea fuerit, intempeſtivè ſiſtitur antè diem 18. ſi purgatio menſtrualis erat duorum dierum; vel ante 27. ſi trium; 35. ſi quatuor; 45. ſi quinque, ut ſuprà poſuimus. Siſtitur autem à febre oborta, raptu bilis in venas, ubi collectione, motu, putredine, febrem accendit.

Tum surditas.] Quæ occupato accidit auditorio & audiendi ſenſu: idque cita in caput anadrome bilioſi humoris. De qua illud præceptum eſt. *In febre ſurditas alvum ſiſtit.* Ac

Coac. 3. c. 3. lib. 2.

tum impedito appulſu τῶν ἀκουςῶν, nec iis exceptis in auditorio, neque perceptis in audiendi ſenſu, fœminæ obſurdeſcunt, ſimulatque purgatio ſiſtitur lochiorum quæ ſurſum ad caput bilioſa feruntur, febre oborta.

Et vis acerba doloris in latus irrepserit.] Ubi anadrome lochiorum primùm ſubſiſtit, propetereaque dolorem ciet acerbum in tunica coſtis intexta, ſenſus acerrimi. Eſt enim vetus illud; quòd omnis anadrome ibi dolorem facit, ubi ſubſiſtit. Hîc autem pauliſper ſubſiſtit, & ſurſum ad caput inde curſum inflectit, unde doloris qui occupabat latus, inſidioſa levatio eſt. Sequitur enim quod eſt graviſſimum.

Insaniunt desperatæ.] Proritato primùm cerebro ab effera bile flava, cujus in atram facilis mutatio eſt. Ejus autem ſunt acriores morſus quàm flavæ. Tum illæ cœptis immanibus ſunt efferæ magis; ac tum alteratio cerebri vertitur in alienationem & μαρασμὸν inſanabilem. Ac de ſurditate prænuncia jamjam futuræ inſaniæ, illud eſt poſitum à præceptore. Τὰ ἐν κεφαλαλγίῃσιν ἰώδεα ἐμέσματα, μετὰ κωφώσιος ἀγρυπνώδεα· ταχὺ ἐκμαίνει. i. *Cum cephalalgia, bilioſi vomitus, ſurditas & vigiliæ, inſaniam adducunt.* De lateris autem dolore, ſcitum eſt quoque illud. *Lateris dolor à bile, qui vaneſcit immeritò; inſaniam facit.* Eſt enim ratum illud; quòd *perennicioſa mala, quorum ſine ſignis levatio eſt; mortem ſubeſſe oſtendunt.*

prorr. 10. ſ. 1. 1.
Coac. 56. c. 16. lib. 2.
prorr. 17. ſ. 2. 1.

16 Τὰ ἐν τῇσι ἐπιφορῇσι ἁλμυρώδεα, σημαίνει μετὰ τόκον δύσκολα, λου-

κοι-

κοῖσι δακνώδεσι· αἱ τοιαῦται καθάρσιες ἀποσκληρυῦσι. λὺγξ ἐπὶ τούτοισι φλαῦρον, καὶ πλύσις ὑςερῶν, καὶ συνκλείνει.

Quæ ſunt in gravidis ſalſilaginoſa, difficultatem à partu fore oſtendunt ex albis mordacibus. Ac tales purgationes indurant, locoſque corrugant. Hinc peſſimè ipſas habet ſingultus, atque interimit.

Vetus præceptum eſt; quòd omnia tenere oportet gravidarum τὰ ἐπιφαινόμενα, cujuſmodi ſint, & quò quæque fiant atque appareant tempore graviditatis, ut inde certa præſenſio comparetur futuri partus, omniumque adeo puerperiorum. Primumque tenenda eſt illa regula præceptoris. Τὰ ἐπιφαινόμενα ἐν οἵσι μησὶ γίνεται· σκεπτέον. i. *Epiphænomena quibus* 2. Epid. *menſibus appareant; videndum.* Nam multùm intereſt; fuerit ne gravida menſtrualis πρὸ τῆς part. 3. τυπώσεως, an verò μετὰ τὴν τύπωσιν: quoniam illic non ita periculo locus eſt aborſionis, ſicut hîc eſſe ſolet, i. poſt τύπωσιν. Tum gravidæ pica in ſtomacho, non tam malè habet fœtam & fœtum circa initia graviditatis, quàm ea trimeſtri aut quadrimeſtri, cùm fœtus in motu eſt. Atque ita de aliis quæ ſunt ejuſmodi. Sed illa demum futura eſt fœlix puerpera, & cujus voto puerperia reſpondebunt, quæ inoffenſo curſu, ac ſine moleſtia, omne tempus exegit graviditatis. De qua ſcriptum illud reperio. Ἧσιν οὐδὲν ἔσω τοῦ πεπαγμένου χρόνου ἐκάστοισι τὰ τικτόμενα, ἀπόγονα γίνεται. i. *Quibus intra præſcriptum tempus nihil accidit, vitalia iis fiunt quæ ſunt omnia.* Ut igitur ſecundo curſu exacta graviditas, fœlici deponitur puerperio: ſic ea ſiniſtri eſt ominis, quæ ſignis abundat malè habiti fœtus in utero, ac fœtæ ipſius. Atque fidem faciet hujus rei, poſitum in hac prognωſi τὸ ἐπιφαινόμενον, quod eſt hujuſmodi.

Quæ sunt in gravidis.] i. Quæ gravidas malè habent toto decurſu graviditatis.

Salsilaginosa.] Non ea quidem quæ cutis pruritu, aut inteſtinorum, uterive, & ſinus pudoris morſu moleſta ſunt, quæque partibus illis κνησμώδεα καὶ δακνώδεα eſſe ſolent, de quibus jam ſuprà, multa audivimus: ſed ea quorum perceptio eſt guſtatu palati & linguæ, qualem ibi exhibet ſalſilaginem ſaliva & ſputum pituitæ putris & ſalſæ, quam vocat præceptor σαπρὸν φλέγμα καὶ ἁλυκόν. Nam ſalſilago illa cuti κνησμώδης, vel inteſtino locisve δακνώδης, aborſionem infert, nec pariendi tempus expectat. Eſt enim ſalſilago illa toti corpori pruriginoſa, inveteratæ cacochymiæ quam excipit cachexia & macies. De qua illud ſcriptum eſt. *Pruriginoſa corpora poſt alvi ſuppreſſionem, peſſimè habent phthiſicos.* Tum ſpu- Coac. 8. ti ſalſi quod antea tuſſiendo expurgabatur, fatalis ad mortem ſuppreſſio eſt, de qua jam c. 17. lib. 2. illud ſancitum eſt à præceptore. *Si cui ſputa ſalſa, unaque tuſſis quieſcunt; huic rubet cor-* Coac. 15. *pus obſitum exanthematis, quod ante interitum exaſperatur.* Sed ea ſalſilaginoſa quæ hîc po- c. 7. lib. 2. nuntur, futuræ calamitatis à tempeſtivo partu prænuncia ſunt, non autem aborſionis. Eſt igitur conſentaneum, ut ſapore hujuſmodi ſint, non autem prurigine vel aſperitate cutis, quæ comes eſt cachexiæ; cùm ſcilicet ventum eſt ad ultima maciei: quamvis hîc author attigerit σκληρυσμὸν, in verbo σκληρυῦσι, de quo dicetur mox.

Calamitatem a partu fore ostendunt.] Cùm ſcilicet edito in lucem fœtu; ac ſanguine frugi abſumpto in commeatum ejus dum eſſet in utero, quæ ſuperſunt reliquiæ ſanguinis, olim menſtrui, cum ſalſilagine foras prorumpunt, nec tamen ſecundo curſu: quia difficilis & permoleſta earum purgatio eſt, & gravis locorum offenſio.

Ex albis mordacibus.] Quæ abradendo & exaſperando, ſummam exhibent locis moleſtiam, ſimiliter ut pituita putris & ſalſa, inteſtinis dyſenterica eſſe ſolet tenacitate & acrimonia, unde locum habet mordendi, & abradendo exaſperandi.

Ac tales purgationes.] Alborum mordacium, quæ à partu feruntur per uterum, nec ante diem ſuppreſſæ, curſum ad caput reflectunt, ubi movent inſaniam, ut ſcriptum eſt ſuperiore prognωſi.

Indurant.] Non quòd inferant duritatem alvi ſuppreſſæ, quæ ſic expreſſa legitur in adverſariis lib. 6. Epid. ψύξις, τὰ κατὰ τὴν κοιλίην σκληρυῦσι: ſicut in aphoriſmis dicuntur κοιλίαι σκληραὶ, ex aquilonia tempeſtate. Nec verò purgationes illæ alborum mordacium, cutim reddunt intentam, faciuntque δέρμα καρφαλέον, quod eſt in ſumma macie: cujus diagnoſticum ſignum, σκληρυσμὸς nominatur. Sed ideo ἀποσκληρυῦειν dicuntur, quia τρηχύνουσι. i. *exaſperant*: ſicut & verbum ipſum τρηχύνω, uſurpatum legitur ἀντὶ τοῦ ἀποσκληρυῦειν, prognωſi jam adducta lib. 2. Coac. modo adducta. Sequitur enim

Locosque corrugant.] i. Abradendo exaſperant: atque illa duo, ξύσις καὶ τρηχυσμὸς alborum mordacium, peſſimè habent uterum: ſicut eorum ἀναδρομὴ, infert ſymptomata quarumlibet partium occupatarum propria.

Hinc pessime ipsas habet singultus.] Adducto in uteri contagionem ſtomacho, διὰ τὴν ὁμοπάθειαν; vel eo facta humoris ἐπιῤῥυέντος ab utero. Nam de ſingultus natura & cauſis dictum eſt alibi.

Atque interimit.] Quia vel inflammationem movet lethalem, cùm fruſtra ſuſcipitur ab exhauſto, vel ab humore nimium glutinoſo & effero, unde concuſſio irrita vertitur in phlegmonem convulſificam.

17 Ες ἰσφυῦ καὶ ἐς πόδας συντάσιες ἐκ γυναικείων πλῆθος. ἐκπυητικόν.

τικόν· καὶ τὰ ποικίλως ἀπὸ κοιλίης ἰόντα γλισχρὰ, δυσώδεα, ἐπιπόνως πνιγώδεα, ἐπὶ τοῖσι προειρημένοισιν. ἐκπυητικόν. οἶμαι δὲ καὶ παρακρέειν τι τὰς τοιαύτας.

Lumborum tenſio atque pedum, ex muliebrium abundantia; in ſuppurationem abit. Tum quæ ab alvo variè pigro lapſu exeunt ægrè, viſcida, fœdi odoris, ſtrangulatoria, præter illa jam dicta; ſuppurationem inducunt. Tales autem arbitror nonnihil delirare.

Lochiorum albis mordacibus conſpurcatorum incommoda quæ ſunt in utero, quæque ab utero per anadromen, quocunque appulerint, inferuntur; duæ prognωſes, huic ſuprà citimæ, aperuerunt. Sequitur eorundem in empyema mutatio, cùm vel illa ſubſiſtunt, vel admodum ægrè pigro lapſu feruntur, glutinoſa, graveolentia, quæque opinionem faciunt ſtrangulatus. Et quoniam in oſphyalgiæ tractatu, jam pridem hæc prognωſis ad examen adducta eſt, & cogitationum noſtrarum literis explicata; ſufficiet ea ſcribere quæ hujus loci propria videbuntur, quæque aliquid lucis adferant obſcuritati hujus prognoſeωs. Eſt enim multis obſtructa difficultatibus, quas tamen convertere ad facilitatem poſſe videmur atque ſperamus hoc modo.

[ſent. 30. part. 1. 6. Epid.] Lumborum tensio atque pedum.] Cùm ſcilicet earum partium, ex affectione propria, tenſio eſt, vel etiam aliunde contractio.

Ex muliebrium abundantia.] Quam facit ipſorum ſuppreſſio vel inhibitio, unde lumborum tenſio eſt, tum proprio vitio, tum alieno. Primùm enim repletio particularis venarum lumbarium à ſanguine ibi collecto, ipſos diſtendit: tum verò muliebrium circa locos amplificatio, ſui quoque vitii participes facit lumbos, atque ipſos contrahendo diſtendit. Sic etiam pedum tenſio eſt affectione propria quam ipſis infert muliebrium propagatio, vel ipſa contractio ex vitio alieno quod eſt in locis & partibus ubi mulierum naturalia continentur. Sic enim comparatur lumborum σπώτασις atque pedum, ex muliebrium abundantia: non quidem eorum quæ foras exeunt, ſed quæ ſubſiſtunt; ut ſuprà docuimus, ubi legitur in hanc ſententiam, [Coac. penul. cap. 12. lib. 2.] ἐκ γυναικείων πλήθεος: quod abundantiæ nomen hîc non expreſſum eſt, ſed ſubauditur in illo ἐκ γυναικείων. Ac ſupprimendi & inhibendi cauſæ ſunt eo loco à nobis adductæ.

Promovet suppuratum.] Quod eſt ejuſmodi, ut in ſpe anguſta deſperationem non adferat, ſtatuaturque medium inter eam & ſalutarem criſin, ut erit ipſius conditio, & in expurgando libertas ac liberalitas, atque copia, nullo ſuperſtite ulcere maligno in locis. Eſt autem difficilis ratio ſtatuendi, pus effici è materia quæ non eſt capax pepaſmi, qualis eſt lochiorum, [hiſt. 4. & 5. 1. Epid.] ut Galeno viſum eſt ad hiſtoriam de Philini uxore, quam ſuſtulit lochiorum ſuppreſſio cum ſævis ſymptomatis: ſicut uxorem Epicratis ab interitu vindicavit liberalis eorum & libera expurgatio. Itaque adducor facilè ut hîc muliebrium nomen, pro menſtruis poſitum eſſe putem; de quibus in empyema mutatis, hæc philoſophia eſt præceptoris. *Exiſtunt mulieres quibus menſtrua cunctando purulenta fiunt, exactis duobus aut tribus à ſuppreſſione menſibus. Atque id potiſſimùm accidit, ſi æſtu febrili menſtrua incanduerint. Ac ſigna hæc opinionem faciunt ſuppurati jamjam futuri; dolor prægrandis hypogaſtrii; venarum micantium pulſus moleſti; tactus cujuſlibet, etiam ſuſpenſi, offenſio in hypogaſtrio. Et ſi meliùs illi futurum eſt, prorumpunt menſtrua per ſinum pudoris, exitque purulentus ſanguis & graveolentior per ſeptem, octove, aut etiam novem dies. Antea verò laborat & exercetur, ut dictum eſt. Porrò autem cui menſtrua purulenta convenienter fuerint expurgata, profuerit nullum reſtare ulcus. Nam ſi fortè ſuperſit, longiorem & accuratam magis curationem requirit à medico, ne ipſum putreſcat, fiatque admodum fœdi odoris.*

Tum quæ ex alvo variegata, ægre, pigro lapsu descendunt viscida, foedi odoris, cum strangulatu.] Quorum ſcilicet è lumbis in alvum refluxu, cùm ibi pauliſper hæſerint, excretio eſt dyſenterica, quam facit ipſorum tenacitas & acrimonia, unde vis nova locis infertur, & inde opinio ſtrangulatus; cujuſmodi eſſe ſolet hyſtericarum quæ fauces laqueo ſibi præcludi putant.

Præter illa jam dicta, suppurationem inducunt.] Quod eſt ejuſmodi ac ſi diceret. Præter illa muliebria purulenta, quorum è locis excretio eſt per ſinum pudoris, idque cum ulcere, vel etiam nullo ſuperſtite ibi unde manarunt; eſt quoque alia purulenti humoris per alvum purgatio, de qua illud jam pridem eſt poſitum à præceptore. [Coac. 3. c. 20. lib. 2.] *Quibus è dyſenteria ſæva itur ad puriformia, qui ſuperſtat humor, multùm albus erit & multus.* Nam pituita pepaſmo fit puriformis; ipſa verò bilis πως φλεγματοῦται. i. *quodammodo pituiteſcit.* Igitur ab egeſtione cruenta quæ difficulter, crebrò, & parum egeritur; tranſitus fit ad puriformem, virtute caloris nativi, & integritate partium ſolidarum, quibus materia effera mitificatur, & omnem exuit feritatem, ut jam dominatu regatur ipſius naturæ, nec ampliùs ipſi vim adferat. Secus eſt in egeſtione opima, lævi & pauca, partim alba, partim ſubflava. Hîc liquitur adeps & ſevum; quorum ſevoſa & adipoſa egeſtio, febris ardore liquata, difficilis eſt ac fœdi odoris, nec ullum adfert dyſenterico adjumentum, ſicut hæc puriformis.

Tales autem arbitror nonnihil delirare.] Propter ſympathiam cerebri ab utero inflammato, quæ ipſi cum eo intercedit, διὰ τὸ κοινὸν εἶναι καὶ ὁμογενές. i. *propter communionem & gene-*

generis ſimilitudinem. Appoſitè autem ſapienterque poſuit, τι παρακρέειν. i. *vix eſſe apud ſe,* ac nonnihil, ſive parumper, è poteſtate ſui exire: præſertim cùm hypogaſtrii dolor eſt cum venis micantibus, dum puris pepaſmo natura incumbit: quoniam nullum delirium poteſt eſſe ὀλωκὲς, quando in cæteris partibus pituitæ & bilis offenſiones, cerebrum in ſympathiam & contagionem adducunt. Galen. comment. ad prorr. I. ſ. I. I.

18 Τὰ ὑστερικὰ ἐν κοιλίῃσι σκληρύσματα ἐπώδυνα· ὀξέως ὀλέθριον.

Hyſtericæ duritates in alvo admodum dolorificæ; crudeliter atque citò perniciosæ.

Hoc PRIMUM ſymptoma eſt uteri, quod ipſum proprio vitio malè habet, non alieno. Eſt autem ſyſtrophica inflammatio, cujus hoc ſignum eſt, hyſterica duritas in alvo admodum dolorifica: ſicut hepatis inflammati, tumor durus ac dolorificus hypochondrii. Sed ratio atque cauſa eorum quæ ſcripta ſunt in hac prognωſi, ſimiliter explicabuntur, ut pridem fecimus in dolorifica hypochondrii duritate ab hepate inflammato.

Ergo. HYSTERICÆ DURITATES.] Quas edit prægrandis uteri tenſio, quam facit rheuma conſiſtens à concitato ſanguine: idque ὀργασμῷ ſive impulſu, vel etiam illinc expulſu unde non exit, ſed ibi conſiſtit. Impellitur autem, per venas αἱμόῤῥες, in venulas quæ ipſi affixæ ſunt, nutriendi cauſa. Itaque in tumorem aſſurgit, de quo dicetur mox. Nam duritas illa, communis eſt inflammationis & ſcirrhi. Utriuſque autem diſtinctio eſt in promptu.

ADMODUM DOLORIFICÆ.] Diſtento multùm utero, ſenſus acerrimi, ac proritato ſanguinis glutinoſi, firmiter illic infarcti, nimia abundantia. Sic enim ſenſio eſt peracerba doloris, magnitudine, idea, æqualitate & aſſiduitate proprii humoris morbifici & partis obſeſſæ; cùm ſcilicet proprio dolet vitio, non alieno. Nam σκλήρωμα hîc expreſſum, non eſt ſcirrhoſi uteri, ſed inflammati; quia ἐπώδυνον: quod nequit eſſe in ſcirrho, quantumvis duriſſimo, propter ſcirrhoſæ partis æqualiter intemperatæ τὴν νάρκην ἢ καὶ ἀναισθησίαν, quam infert conſiſtens rheuma humoris torpifici: idque tum per ſe, tum ex eventu, quod eſt à phlegmone perfrigerando nimium ſtupefacta. Et verò conniventia uteri, non quidem gravidarum cum mollitudine, ſed vacuarum à duritate utriuſque tumoris, commune ſymptoma eſt; inflammationis quidem, cum ſævo dolore; ſcirrhi autem, cum ſenſu torporis. Eſt enim τὸ σκλήρωμα, utriuſque morbi commune, ut annotavit Galenus ad illum aphoriſmum. Οκόσῃσι τὸ στόμα τῶν ὑστερέων ἐστὶ ταύτῃσιν ἀνάγκη τὸ στόμα τῶν ὑστερέων ξυμμύειν. i. *Quibuſcunque os uteri durum eſt; iis neceſſe eſt ut conniveat.* aph. 44. 5.

IN ALVO.] i. In omni partium regione quas occupat amplitudo ventris. Sunt autem illic poſitæ ubi ſymptωmata recenſentur uteri inflammati, quæ ſunt hujuſmodi. *Utero inflammato, menſtrua revolvuntur, aut inde apparent prava & pauca: ipſaque cervix uteri, venulis intertexta, fit araneoſa. Tum febris acuta mentem invadens. Et quoties jejuna eſt mulier, vomitio quædam ipſi procedit, & omnia revomit quæ aſſumpſerit. Quinetiam dolor occupat imum ventrem & lumbos: tum exanimatur, ac toto corpore perfrigeſcit. Venter nunc durus, nunc mollis percipitur, conflagratque incendio, atque in eam molem aſſurgit, ut fœtum gerere videatur.* Itaque non minùs verè quàm appoſitè ſcriptum eſt, ἐν κοιλίῃσιν, ut oſtendantur vitia & incommoda variarum in alvo partium, inflammati uteri ſociarum & vicinarum; proptereaque in ejus afflictionis, quæ inter magnas eximia eſt, ſympathiam adductarum. Quod in omni ſympathia, omnibuſque ſymptomatis quæ per ἐπιγένεσιν inferuntur, obſervandum præcepit Hippocrates. Hîc enim nomen, τῆς κοιλίας, non eſt alvei cibariæ, non item ſpirabilis; quam eſſe dixit κάτω ἢ ἄνω κοιλίαν, ſed ejus capacitatis & alvei quæ ab imo ſterno deſcribitur ad pubem uſque: unde ventroſi homines προγάστορες, & fœminæ gravidæ, ἐν γαστρὶ ἔχειν. i. *in alvo geſtare* dicuntur. Sic enim Galenus τὴν κοιλίαν interpretatur. Eſt autem in alvis duritas, ab inflammato utero, per oppreſſionem partium circumjacentium, ſimiliter ut hypochondrii, ab hepate inflammato multùm oppreſſi atque diſtenti, ut ſuprà dictum eſt de tenſione quam propria edit affectio diſtentæ partis, aut vicinarum ſociarumve contractio. lib. I. περὶ γυναικείων. commen ad aph. 53. 7.

CRUDELITER ATQUE CITO PERNICIOSÆ.] Crudeliter quidem, ut planè oſtendunt prædicta ſymptomata pathognomonica, epigenomena, & epiphænomena: citò autem, menſtruorum refluxu ad principatus vitæ; ſubſtillo urinæ, ab inflammata veſica cum utero, & nimis oppreſſa, unde eſt crebra & ægra urinæ expreſſio; tum ſævi doloris toto corpore cruciatu; delirio, & febre acuta, &c. Ac ſanè crudelis citæ perniciei, ſimilititer hîc ratio apponi poteſt, ſicut expreſſa eſt in convulſione, his verbis. Οὐκ ἀναμένει χρόνον πολὺν ἡ σφοδρότης τοῦ νοσήματος. ἀλλὰ ἐν τάχει καταλύει μὲν τὴν δύναμιν, ὀξὺν τε θάνατον ἐπιφέρει. i. *Tempus non expectat doloris contentio: ſed citò vires exolvit, citamque mortem adducit.* Nam phlegmone uteri, doloris ac febris pernicioſa vi, eryſipelas ipſum præcedit: nec minùs funeſta eſt mulieri gravidæ atque vacuæ, quàm fœtui eryſipelas. De quo hæc ſententia eſt præceptoris. Ην γυναικὶ κυούσῃ ἐρυσίπελας ἐν τῇ ὑστέρῃ γίνηται· θανατῶδες. i. *Si gravidæ mulieri eryſipelas naſcatur in utero; mortiferum eſt.* comment. ad aph. 25. 2. aph. 43. 5.

19 Τῇσιν ἐπιφορῇσιν ἤδη, ἀφθώδεα ῥεύματα ἐπώδυνα· πονηρόν. αἱμόρροις ταύτῃσι κάκιστον.

Mulie-

Mulieribus notæ graviditatis, fluxiones aphthiferæ, dolorificæ; pravæ. Has peſſimè habet hæmorrhois.

Exercitatio hîc nova eſt ſuper mutata conſuetudine bene gerendi fœtum, pariendique partu ſecundo ac tempeſtivo, ad inſuetam aborſionem; unde reſtibilis olim fœcunditas, mutationem nunc habet ſterilitatis. Ac certè hîc philologia ex æquo certat cum philoſophia. Utramque autem ſic explicare conſilium eſt.

Mulieribus notæ graviditatis.] Sic enim conſultò vertimus, ut inde ſignificetur vel ipſa reſtibilis olim fœcunditas, quæ cuique nota eſt; vel jam provecta graviditas, cujus in alvo gravidæ cernitur meteoriſmus prægrandis. Nam ſuprà dictum eſt περὶ τῶν ἐπιφόρων. Tum etiam alibi ſæpe patefacta emphaſis notæ illius, ἤδη, apud Hippocratem.

Fluxiones aphthiferæ.] Non ipſæ quidem aphthoſæ, ſed ora ipſa quibus à rheumate ulcuſcula inferuntur. Sunt autem rheumata feritate ἀφθώδεα. i. *fœta ulcuſculis*, quocunque illa inciderint διὰ τὴν ξύσιν καὶ τρηχυσμὸν διαβρωτικόν. i. *abradendo & exaſperando erodentia*, quorum malefica vis eſt à pituita putri & ſalſa, è capite ibi collecta; vel a viſcerum & hepatitis impuritate, cum vitio capitis; vel à diuturna tempeſtate auſtrina & pluvia, quam excipit aquilonia. De qua tempeſtate aphthifera ſic viſum eſt præceptori Galeno, ad illam ſententiam dictatoris. Στόματα ἀφθώδεα, κοιλίαι ταραχώδεες, &c. *Earum* inquit, *omnium, quæ hîc ponuntur, affectionum, ſingulæ oriuntur* συνήθως; *nulla præditæ qualitate maligna.* Deinde ſubjungit. *Igitur aphthæ gignuntur puerulis continenter in ore: ſunt autem ulcuſcula preſſa leviter in ſuperficie, quæ ſaneſcunt facilè, malignitatis expertia.* Et paulò pòſt. *Sed cùm influit pravus humor omni ætate, ſemper exiſtunt maligna: ſicut omnia è malis orta ſemper ſunt mala. Secus eſt de puerilibus aphthis quæ mulctra nutricis pullulant in ore tenerrimo, ſi lac paulò ſit acrius donec ipſum mulgere & ſugere conſueverint.*

Dolorificæ.] Quoniam aphthæ κακοήθως obortæ, & ſoboles putris & maligni humoris, ubivis partium illæ fuerint, ibi putredinem ſecum habent conjunctam partis obſeſſæ: ſicut & alia quævis pathemata quæ ſub diſperſorum, i. συνήθων, ſpecie, à tempeſtate peſtifera inferuntur. Exempla ſunt in eryſipelate, aliiſque morbis quorum hiſtoria recenſetur lib. 3. Epid. part. 3. Sunt igitur hæ dolorificæ: quia partes quas occupant, malè habent abradendo & erodendo.

Pravæ.] Cur ita ſint, dictum eſt ſuprà in hoc tractatu. Sed ei facili enarrationi multum lucis adjicietur ex Galeni comment. ad illum locum Hippocratis, ubi narrat, alvos turbatas & cibi faſtidium, proximè ſequi aphthas malignas. Verba Galeni hæc ſunt, Latinè converſa. *Ejus qui è capite fluxit ad fauces pravi humoris quæ portio abiit in pulmonem, tabifica mala effecit: quæ autem ſeceſſit ad alvum, ducta deorſum, ſuo morſu prægrandem concitat turbationem, quod apertè oſtendunt* κοιλίαι ταραχώδεες. *Sed ea portio in alvum delapſa, non antè infrà tranſmittitur, quàm appetendi vim labefactarit, unde naſcuntur* αἱ ἀποσιτίαι. Ergo pravæ ſunt gravidis illæ aphthæ, ſic natæ ut dictum eſt: tum quia inducunt cibi faſtidia, unde macreſcunt inedia: tum quia gerendi ac nutriendi fœtum, commoditatem adimunt.
„ Gerendi quidem, vinculorum uteri laxitate; nutriendi verò, commeatus penuria, ex
„ alvi profluvio. Quicquid autem gerendi ac nutriendi puerum, commoditatem adimit;
„ aborſionem facit.

Has autem pessime habet hæmorrhois.] i. Sanguinis anagωge, quam edit pulmonum vena exeſa, feritate catarrhi eò prolapſi. Nam inde phthiſis venit, cujus quidem primigeniæ duas tantùm cauſas ponit Hippocrates ubi ait. Ibi demum phthiſes in metu ſunt maximo: tum à ruptione craſſarum venarum; tum à catarrho è capite. Quòd autem hæmorrhois pro hæmorrhagia pulmonum appoſitè ſcripta ſit; declarat illud quod efferis aphthis è catarrho ſubjunxit in gravidis. *Has autem peſſime habet hæmorrhois.* Quòd certè nomen hîc nequit apponi quàm venis pulmonum, & ipſis pulmonibus, ubi non minora ſunt incommoda catarrhi ferini è capite prolabentis, quàm in ſtomacho & inteſtinis. Quinetiam non minùs verè quam appoſitè, nomen *hæmorrhois* illuc referri poteſt, quod Ariſtoteles uſurpavit pro hæmorrhagia, undecunque illa cietur. Sic enim ſcripſit de menſtruis. Ὥσπερ οὖν ἐν τῆς κοιλίας διὰ τὴν ἀπεψίαν γίνεται διάρροια, οὕτως ἐν ταῖς φλεψὶν, αἵ τε ἄλλαι αἱμορροΐδες, καὶ αἱ καταμηνίων· καὶ γὰρ αὕτη αἱμορροΐς ἐστί. i. *Ut igitur in alvo diarrhœa ex cruditate eſt: ſic in venis aliæ hæmorrhoides, ipſaque inprimis menſtruorum.*

cap. 17. lib. 2. huj. oper.

Ariſt. de generat. animal. cap. 19. lib. 1.

20 Ἣσι κοιλίης ἐπαρθείσης, ἐς αἰδοῖον ἔρευθος ἦλθε· γυναικείων λευκῶν ὑγρῶν κατελθόντων ἐξαπίνης, ἐν μακρῇσι πυρετοῖσι τελευτῶσι.

Quibus in alvo prætumida, rubor naturalia occuparit eò productus, cùm muliebria alba liquida inde proceſſerint repente; in longis febribus vitam finiunt.

Ecce iterum nova exercitatio ſuper eventu muliebrium quæ fundit empyema in locis conceptum, cujus origo fuit inflammatio nata è menſtruis illic collectis, cùm eò confluxerint, nec exitum inde habuerint. Ratio exercitandi ſic erit, de verbis in hac prognωſi conceptis.

Quibus.] De nulla purgatione menſtrua, aut puerperia, multùm è ſua norma & conſue-

ſuetudine naturaliter conſtituta egreſſis. Eſt enim mulierum omnium fœcundarum conſuetudo purgandi naturaliter conſtituta; vel, ut præceptor loquitur, τὸ συνηθὲς κτ̀ φύσιν, purgandi menſtrua & puerperia. Neque hoc beneficio carere poſſunt ſine incommodo valetudinis, & vitæ diſcrimine.

In alvo prætumida.] Non quidem cibaria, neque ſpirabili, quæ eſt ἡ ἄνω ἢ κάτω κοιλία, ſicut jam diximus: ſed in parte ima totius abdominis, quod hypogaſtrium nominatur, ſive κοιλία νειαίρη; tum in lumbis & ilibus, ubi mulierum genitalia continentur. Eſt autem pars illa prætumida, editque meteωriſmum; non quidem alvinum ſimpliciter, à vitio epigaſtrii; nec hypochondriacum, ab utrovis viſcere inflammato; nec item hydropicum, abdomine utriformi, cùm vel aqua repletum eſt, vel ſpiritu flatulento diſtentum: ſed uterinum, ſive hyſtericum; cùm ſcilicet tumore uteri ſubjacentis oppreſſum diſtenditur. Nam graviditatis, quæ totam occupat amplitudinem epigaſtrii, nulla hîc mentio. Eſt igitur hypogaſtrium in hac prognωſi prætumidum: quia diſtentum ab utero inflammato, cujus inflammatio eſt in culpa & vitio communis officii; cùm ſcilicet menſtruorum illic hærentium nimia obruitur abundantia, & in molem aſſurgit. Fuit enim judicium præceptoris, quòd menſtruorum trimeſtris aut etiam bimeſtris ſuppreſſio, quibuſdam mulieribus inducit empyema, fierique διάπυα καταμήνια. i. *menſtrua purulenta*; cùm videlicet incandeſcunt æſtu febrili. Ac tum illius purulentiæ hæc ſigna oſtendi. Nam hypogaſtrii dolor prægrandis eſt, cum pulſu moleſto venarum ibi micantium: ſicut eſſe ſolet in omni phlegmone magna ſyſtrophica, quæ tactu omni, quantumvis levi offenditur, ſimiliter ut hæc hyſterica inflammatio, quæ hypogaſtrii tactu ægreſcit.

Rubor naturalia occuparit, eo productus.] Atque hoc ſignum eſt συνεδρεῦον uteri ſic occupati ut diximus, nempe ſyſtrophica phlegmone. Eſt enim rubor, ſymptωma partis cujusque quam occupat inflammatio, ſequiturque potiſſimùm naturam humoris morbifici, hoc eſt, ſanguinis, inflammationem moventis. Atque hic rubor non eſt partis ſuaverubentis, ſed rubore ſaturo coloratæ: quia non rubet ſanguine ſibi naturaliter attracto, nutritionis ergo; ſed eo vi concitato ad inflammandum. Eſt autem hic rubor eò productus, hoc eſt, ab utero ad naturalia, ſive ad ſinum pudoris κατ' ἶξιν. i. *è directo*, continuitate partis vicinæ & ſociæ. Ac certè illa propagatio ruboris ab utero ad ſinum pudoris, illac futuri exitus materiæ purulentæ ſignum oſtendit: ſi quidem ſperabile ſit empyema in ſpe anguſta phymatis crudi, partem nobiliſſimam occupantis, & omni corporis principatui, ſocietate & affinitate conjunctam. Ibi enim ſpes quædam ſalutis affulget, quæ in anguſto erat, cum φλεγμανῶδες phyma, cruditate ſæviſſimum, coctione miteſcit, &, domita feritate, vertitur in empyema puris albi, æqualis, & nihil olentis, aut certè minimùm graveolentis, quod exitum inde habet liberè & liberaliter. Sic enim empyema, defunctam reddit mulierem eo periculo citæ mortis, à crudeliſſimo & inſanabili morbo venturæ, ſi nullum ſuperſit ulcus in utero. Scitum eſt illud Galeni, ὅτι τὸ ἐμπύημα, μέζον πως ἐςὶ τ̃ ἐν τάχει λυομένων, καὶ τ̃ ἀνιάτων. i. *quòd empyema, quodammodo medium eſt inter ea quæ citò ſolvuntur, & ea quæ ſunt inſanabilia.* Atque id locum habet in empyemate mali puris, & curſum aliò inflectentis quàm decet. Nam ſi res ita tulerit ut menſtrua purulenta prorumpant ſuper inguina, ſine phymate, ad mollitudinem alvi, & illac ferantur fœdi odoris; mulier non erit ſuperſtes, aut ſemper manebit ſterilis, nec amplius fructuoſa: quoniam eò concidit ipſum os uteri, quod ἕλκωμα ibi facit. Vetus eſt illa ſententia præceptoris. Ην ὑςέρη ἐν τῷ ἰσχίῳ ἐγκειμένη διαπυήσῃ· ἀνάγκη ἔμμοτον γενέσθαι. i. *Si uterus iſchio incumbens doleat; neceſſe eſt fieri ulcus quod pariter cutim contre ſe afficiat.*

Cum muliebria alba liquida inde processerint.] i. Cùm menſtrua glutinoſa, locis infarcta, & inde inflammationem moventia, nunc pepaſmo in pus converſa, ob eamque cauſam meabilia, ut eſſe ſolet conditio puris infarcti, ſanguinis pepaſmo confecti. Sunt autem hîc muliebria alba, quæ vocat Hippocrates διάπυα καταμήνια. i. *menſtrua purulenta*, quæ puris mixtione albeſcunt. Eſt enim genus aliud τ̃ γυναικείων λευκῶν. i. *alborum muliebrium*, quod utrùm verè huc, & appoſitè adduci poſſit; mox loco ſcribetur.

Repente.] Ἐξαπίνης ἢ ἐξαίφνης. Quod idem eſt propriè atque ἄνευ προφάσιος. i. *ſine prævidentia*, vel *inopinato*; quamquam hîc fortè non deeſt prævidentia, ubi febris adeſt, tametſi longa, quæ mortem ſubeſſe nonnunquam oſtendit; non tamen ita citò venturam, ut ægrotum opprimat velut incautum nec opinantem, ſicut eſt in adverbio ἐξαπίνης: quod cum verbo hîc poſito, πλάττωσι, planè oſtendit eas vitam finire, οὐδενὸς προηγησαμένε συμπτώματος. i. *nullo ſymptωmate antegreſſo*, vel cauſa tam citæ mortis. Erit igitur τὸ ἐξαπίνης, idem quod alibi ſcripſit, λαθραίως, ubi eſt illud prorrheticum. Τὰ αἱμοῤῥαγέοντα ἐφιδρῶντα τρώματα· κακοήθεα. διαλεγόμενοι, λαθραίως τελευτῶσι. i. *Quibus effuſo ſanguine, ſudatiuncula eſt cum trωmate; graviſſimum habent malum. Atque hi vitam finiunt, voce capti, nec opinantes.*

In longis febribus.] Quæ non continenter, celeriter, nec vehementer moventur: ſed νωθρῶς καὶ βληχρῶς, ἢ χλιαρῶς. i. *in calore lento ac tepido.* Sic autem ſunt illæ febres: quia ἐρεθισμὸν naturæ non inferunt quo ſe concutiat, adhibeatque τὴν ἔφοδον ad eas excutiendas. Eſt enim partium exolutarum, & inde humoris morbici, febris lenta & longa. Qualis apparet in dyſenteria quam edit hepatis ἀτονία. i. *exolutio.* Atque hîc menſtruorum alborum non eadem ratio eſt, atque illorum quæ tranſmiſſa in locos è capite, facilemque habentia exitum, nec πολυχρόνιον; corpora ſervant mulierum integra, vindicata ſcilicet ab excrementis quæ ſunt ipſis ægrotandi cauſæ. Sed hîc ſimiliter, ut catarrhi è capite prolabentis, in pus mutatio eſſe ſolet, unde perennis & irrita mortiferaque, labentibus inde diebus, ſputi purulenti expurgatio eſt; ſic excrementorum uteri propriorum, atque communium, meritò vel immeritò eò fluentium & collectorum, puriformis & alba eſt idea; tum mixtione puris ab utero exulcerato; tum ejus coloris impreſſione à parte corrupta, quæ in officio tam communi, quàm proprio, continenter ſimile fundit excrementum ſubjectæ ſubſtantiæ. Inde mulieri tabes venit: quia cor-

corpus multùm emacruit à fluxu perenni, quod etiam liquitur à febre lenta quam inflammatio verſa in empyema reliquit in ulcere quod ab empyemate manet ſuperſtes. Non enim pus inde natum, brevi effluxit, ſeptem diebus, vel novem ad ſummum, nec effluendo finem attulit febriendi: quia ulcus reliquit κακοηθέστατον, quod, perenni humorum affluxu, magis ac magis fit efferum, partiſque ipſius corruptione multùm in dies inde adjicitur ei periculo quod hîc ſubeſſe docetur his verbis.

Vitam finiunt.] Quidam poſtridie quàm alvus ducta fuerit tabo nigro, λαθραίως διαλεγόμενοι, i. *differendo nec opinantes:* quoniam moriendi ſenſum adimit vivifici nectaris vacuatio atque vacuitas, & partium ſolidarum exolutio cum vitali principio.

21 Σπασμῷ, γυναικείων ἐν ἀρχῇσι φανέντων, πυρετοῦ μὴ ἐπιγινομένου, λύσις.

Convulſionis finem adferunt muliebria quæ primùm, aut ſtatim apparent: atque id ſine febre.

De commodis muliebrium, illud perceptum eſt; quòd ea mulierum ſanant incommoda, quæ in viris non raro ſunt inſanabilia. Et quæ in viris non ſine incommodo valetudinis abiguntur, eorum tutiſſima ſunt in mulieribus alexiteria, hoc eſt muliebria, quorum adventu non minus adjicitur ſanitati tuendæ, quàm ei redintegrandæ. Muliebrium auxiliares manus, ac veluti θεῶν χεῖρες, cernuntur adverſus convulſionem, illæque mulierum commodo quæ in viris non niſi oborta febre acuta quieſcit, nec ſine incommodo: ſicut planum faciet examen hujus prognoſeως.

Convulsionis.] i. Injuſſæ contractionis earum partium quæ, naturaliter, juſſu noſtro moventur. Atque illius quidem injuſſæ contractionis cauſa eſt, nervi diſtentio, vel humore crudo & craſſo imbuti, vel inflammati. Nervi enim diſtenti, cùm exaruerit febris ardore; nullum eſt alexiterium.

Finem adferunt.] Σπασμοῦ λύσις. Eodem planè ſenſu, quo ſuprà dixit, σπασμοῦ λυτικὸν πυρετὸς ἐπιγινόμενος. i. *convulſionem ſanat exorta febris acuta,* &c. Nam, λύειν, ſanare eſt, &, λύσις, ſanatio: ut illic annotavimus. Ergo ſi mavis; convulſionem ſanant, i. adferunt redintegrationem partibus è natura egreſſis, faciuntque ut dominatu noſtro per voluntatem jam moveantur partes, quæ ἀπροαιρέτως, vi cauſæ morbificæ manebant contractæ.

Muliebria.] Γυναικεῖα. Quæ hic appoſitè pro menſtruis uſurpanda: ſicut & verè, aliàs, pro omnibus mulierum purgamentis, in quibus ſunt menſtrua; quæ κατ' ἐξοχὴν alibi, ſicut hoc loco appoſitè, γυναικεῖα. i. *muliebria* nominantur. Ac ſanè κατ' ἐξοχὴν pro menſtruis uſurpata reperio in hiſtoria Phaëtuſæ; quæ, cùm ex mœrore ob mariti exilium menſtrualis non eſſet, nulla ope, nec ulla induſtria potuit γυναικωθῆναι. i. *ad eam muliebritatem redire quæ eſt in menſtruis.* Hîc autem appoſitè, ſicut jam dixi, ponuntur pro menſtruis: quoniam menſtruorum eſt proprium, ſanare convulſionem, non autem muliebrium cæterorum. Sic enim puerilis epilepſiæ finem adfert ἡ τῶν καταμηνίων ῥῆξις. i. *menſtruorum purgatio:* ſicut & viris ἡ ἔκλαμψις. i. *lumen ac ſplendor caloris nativi,* ſimulatque ventum eſt ad pubertatem. Sic legimus, mulierem illam δυσάνιον Thaſiam, cui oborta febris à menſtruorum ſuppreſſione, convulſionibus crebra erat; cum nigris urinis, gravi periculo defunctam fuiſſe, ac reſtitutam, liberali exitu menſtruorum. Cætera autem commoda muliebrium, quibus utuntur mulieres adverſus pericula febrium acutarum, cum ſævis ſymptωmatis conjunctarum, ponuntur ob oculos in Lariſſæa virgine, quam prima eruptio menſtruorum ab interitu vindicavit. Ejus hiſtoria, proxime eſt prædictam, apud Hippocratem.

Quæ primum aut statim apparent.] Ἐν ἀρχῇσι. i. *cùm primùm, aut quàm primùm;* ut inde ſignificetur vel prima muliebritas menſtrualis, vel ſtatim à convulſione oborta, de more, purgatio menſtruorum. Utrumque hîc verè & appoſitè dici poteſt. Nam puerilis epilepſiæ ſanatio eſt in pubertate, cùm primùm virgo eſt menſtrualis, ac menſtrua illi bene reſpondent. Thaſia illa finem habuit convulſionum, quòd ei quamprimùm à febre, convulſionibus illis crebra, liberalis incidit purgatio menſtruorum: incidit autem tertio die. Ratio autem ſanandi convulſionem merito menſtruorum, in vacuatione conſiſtit humoris convulſifici, quo expediti nervi, non ampliùs contrahuntur nobis invitis, nec cerebrum etiam quod olim ciebat epilepticam convulſionem; dum ejus contractio ſeipſum verſus, abripiebat ſuas ſpinalis medullæ, & inde nervorum propagines. Sed ea contractio cerebri epileptica quæ cadit in pueros, non eſt vaporis tetri, aut qualitatis malignæ, ſicut in grandioribus eſſe ſolet: verùm humoris craſſi & frigidi, propterea que hujus præſidia ſunt in vacuatione propria humoris morbifici, & convulſarum partium neoteriſmo. Ac vacuatio quidem humoris, perficitur menſtrua purgatione, tum albumineis quoque urinis, & alvo prorupta. Neoteriſmus autem cùm primùm calor nativus lumen ſuum oſtendit in lanugine, voce mutata, & veneris appetitu. In cæteris autem, cœli ac ſoli mutatione, ſomno, diæta, & febre. De quibus hæc pridem ſunt poſita. *Convulſionem ſanat exorta febris acuta quæ priùs non fuit; aut ſi priùs fuerit, exacerbata. Quinetiam prodeſt urinam fluere albumineam, alvos ferri, ac ſomnum inire.* Sed illa præſidia quæ adferunt vacuatio propria & neoteriſmus; ejuſmodi eſſe debent, ut continuò adſint cùm primùm convulſio eſt, nervis à phlegmone, vel ab humore crudo diſtentis. Eſt enim convulſio inſanabilis atque mortifera, cujus exolutio cita non eſt. Atque ut febris a convulſione, ſtatim exorta quieſcit; qua ſeriùs incidente, mors in propinquo eſſe oſtenditur: ſic vacuatio & neoteriſmus, fruſtra vetuſtam convulſionem oppugnant. Quod ſpectat illud quod poſuit, ἐν ἀρχῇσι,

id

id eſt, *circa initia*, cùm locus eſt curationi à febre, aut menſtruis, priuſquam convulſio in vetuſtatem inciderit; ſi modò ibi verendum eſt de vetuſtate, ubi doloris graviſſimi συντονία, vires exolvit, & citam mortem adducit.

Atque id sine febre.] Quod idem eſt ac ſi diceret. Ex tribus rationibus exolvendi convulſionem quæ fit diſtentis à phlegmone, aut craſſo & viſcido humore nervis; una quidem conſumptio eſt quàm facit febris acuta quæ priùs non fuit: ſed hæc inflammatis nervis non eſt propicia, ſicut purgatio menſtruorum; ut tantùm bona ſpe, non tam ſecura tamen, medicum conſolatur, quam muliebria, aut perirrhœa urinæ craſſæ & albumineæ, ubi diſtentio eſt nervorum, & inde contractio ab humore craſſo & frigido. Nam ut concedam febrem acutam beneficium adferre nervis, humore frigido & glutinoſo diſtentis atque contractis; ipſam tenſionem exolvendo, & intemperiem frigidam corrigendo; tamen eorum naturæ bellum indicit quando, iis redintegratis, & ſublata convulſione, vis ejus calefaciendi atque ſiccandi, nervorum ſubſtantiam labefactat. Secus eſt convulſioni ab aliis quæ ipſam exolvunt coquendo aut vacuando: de quibus nihil verendum, ſicut de ipſa febre acuta. Coquunt humorem craſſum, glutinoſum ac frigidum, ſomnus, fomenta, & hapſi. Vacuant autem, muliebria, diarrhœa, & perirrhœa urinarum craſſarum. Inde convulſio exolvitur, ſine febre, quam nihil neceſſe eſt hîc adeſſe, ac fortè ipſam commodo ægri prodeſt abeſſe: præſertim cùm ætatis merito regnat convulſio. Ut enim ſuavecalidum, foris admotum, ſive ipſum θέρμασμα, eſt tetanorum, rigorum, convulſionum παρηγορικόν: ſic etiam ſpendor caloris nativi, ac lumen cùm micare cœperit in pubertate, cruditatem exolvit convulſificam, & epilepticam, unde primis annis obruebatur. Idem quoque faciunt prima virginum muliebria, & conſueta virginum cæterarum, ſi quando ipſorum ſuppreſſio cauſam attulit convulſionis. Nam diarrhœa & perirrhœa craſſi & glutinoſi humoris convulſionem moventis, idem facit in omni utriuſque ſexus ætate. Ac ratio quidem exolvendæ convulſionis per diarrhœam, ita ſuſcipitur; cùm ſcilicet fortis naturæ contentio, mitificatum humorem per lumborum nervos exprimit ad meſocωlum, & inde ad inteſtina, ſimiliter ut in lumborum gibbero quod aſſurgit à phymate, cujus præſidium eſt dyſenteria aut varix. Nam perirrhœa quæ ſanat convulſionem, humore illo cietur, qui μετάστασιν habet è nervis ad venas: ſicut ad nervos crebra eſt, ducta è venis quæ ciet tremorem in febribus, cui delirium inde ſuccedit.

22 Οὖρα λεπτὰ ὑπονεφελα, ἐν μέσῳ ἐναιωρεύμενα· ῥῖγος σημαίνει.

Urinæ tenues ſubnebuloſæ, quarum in medio eſt enæorema; rigorem denunciant.

Ut non appoſitè ad hunc locum de rebus mulierum poſita eſt hæc prognωſis: ita nec verè ad id de quo ſcripta eſt. Non enim urina deſcripta, rigoris prænuncia eſt; ſive ad ſymptωmaticum referatur; ſive ad periodicum, ſive ad criticum.

23 Ἢν ἀπὸ τῆς τεταρτάδος, αἵματος ῥύσις γένηται. χρόνια σημαίνει. καὶ κοιλίη καταρρήγνυται, καὶ σκελέων οἰδήματα.

Si cui quartana eſt hæmorrhagia, diuturnitatem oſtendit: ac tum prorumpit alvus, & crura intumeſcunt.

Ac neque hæc loco ſcripta eſt; neque appoſitè ad muliebria. Veritas autem prognoſeωs lucet in eo; quòd nulla criſis bona eſt quæ indicata non fuerit ad ſpeciem & ad tempus: tum autem, quæ diem paroxyſmi non occuparit. Neutrum eſt in quartana hæmorrhagia. Nam quartus dies, ante ſe indicem nullum habet. Idem verò criticus eſſe nequit in paroxyſmi vacuitate. Niſi quis excuſationem adferat ſanguinis, pigro lapſu atque ſtillatim è nare quarto die fluentis: atque id cum pepaſmo urinæ. Nam tale ſubſtillum, ſperabilem criſin oſtendit per liberam & liberalem hæmorrhagiam, ſeptimo die venturam. Ubi pepaſmus urinæ index eſt diei critici: ut ſtillicidium criſis ipſius. Secus eſt à quartana hæmorrhagia.

Diuturnitatem ostendit.] Quoniam omnis quæ fruſtra eſt proritatio, vertitur in malos abſceſſus, omniaque ſecum adfert incommoda diuturnitatis, laborum, ac ſæpe interitus.

Ac tum prorumpit alvus.] Propter impotentiam coquendi aut continendi, quam intulit quartana hæmorrhagia ſiniſtri judicii, ut ſanè ſunt omnia δύσκριτα ἢ καὶ θανατώδεα τὰ κρίσιμα μὴ κρίνοντα. Atque hæc ſunt incommoda quartanæ hæmorrhagiæ non criticæ, ut alvus profuſior ſit ſuo vitio atque damno.

Et crura tumescunt.] Vel abſceſſu materiæ; eò mutata excretione critica; vel paupertate caloris nativi, cujus in cauſa eſt tum hæmorrhagia, tum alui profluvium. Ergo hîc nulla eſt muliebritas. Eſt enim hoc perinde virorum atque mulierum.

24 Τῇσιν ἐπιφόροισι κεφαλαλγικὰ καρώδεα, μετὰ βάρεος γινόμενα· ἴσως δὲ ταύτῃσι, καὶ ἅμα σπασμῶδές τι ὠφελεῖ.

Quæ cum ſopore & gravitate incidunt cephalalgiæ gravidis, peſſimè ipſas habent. His autem fortaſſe profuerit, quippiam convulſionis adeſſe.

Scripsimus in hanc prognωſin ſuprà in hoc tractatu de morbis mulierum: atque ita ſcripſimus, ut non occurrant novæ cogitationes quas litteris mandare oporteat. Non eſt autem animus denuo ſcribere quod jam ſcriptum eſt accuratè: eſſet enim abuti ocio, charta, & litteris.

25 Αἱ προαλγήσασαι τρόπον χολερώδεα πρὸ τῶν τόκων. τίκτουσι μὲν ῥηϊδίως. πυρέξασαι δὲ κακοηθέες. ἄλλως τε καὶ ἢν τι καὶ φάρυγξ ὀχλεῖ. ἢ τι τῶν ἐν πυρετῷ κακοήθων ἐπιφανῇ σημείων.

Quas dolorificum malum, in choleræ modum ante partum exercuit; pariunt quidem: ſed ipſas peſſimè habent febres; idque cùm aliàs; tum ſi quid fauces proritet, aut ſi quod aliud pravum in febre ſignum appareat.

Ut partu ſecundo levantur puerperæ quibus eſt naturaliter conſtituta pariendi cauſa & ratio ex pari contentione uteri atque fœtus: ſic infœliciter eo munere defunguntur, ac ſæpe in medio ſubſiſtunt curſu puerperiorum, ſymptωmatis peſſimis occupatæ, quamvis ex facili partum ediderint; quibus ab eo ſuperſunt reliquiæ mali graviſſimi quod ipſis cauſa fuit atque occaſio facilè pariendi. Non enim ſemper id malum, partu excluditur, nec puerperiis, quod ſua vi fœtum excluſit. Quod ſi verum eſt in facili quantumvis partu, multò minùs ſperabilis videri debet levatio ex aborſu quem ægrè ciet pharmacum abortivum, levandi cauſa mulierem gravidam, cùm peſſimè ipſam habet morbus acutus: & tamen id vulgo factitant, nec ſine faſtu & contumelia in pios medicos, ac medendi peritos. Sed ad rem.

Quas.] Mulieres in affecta graviditate, & partu propinquo; non tamen rebus ſecundo curſu exactis, vel in ſpiritu, vel in diæta; unde magna vis eſt eorum quæ intra ſunt, inutilium.

Dolorificum malum.] Alvina ſymptωmata quæ proritatio excitat humoris morbifici in alvo collecti, & illac prorupti; tum illinc tranſmiſſi vel attracti.

In choleræ modum exercuit.] Τρόπον χολερώδεα. i. *quæ ſpeciem referebat choleræ*, quæ morbus eſt inter acutos eximius, & peracutus dicitur, ac cita morte funeſtus, διὰ τὴν σπουδαίαν, niſi cùm lipyriam febrem exolvit, virtute ſuſcepta ſtomachi, ubi focus erat lipyriæ ac domicilium, ut alibi demonſtravimus. Eſt autem hîc poſita χολέρα ἡ ἁπλῶς ὀνομαζομένη. i. *ſimpliciter nominata*, quæ in prægrandi & cita perturbatione alvi, ſurſum deorſumque pariter pravos humores cientis conſiſtit. Atque hæc quidem, cum altera, quam vocat Hippocrates χολέραν ξηρὰν, communem habet excretionis modum, hoc uno excepto; quòd in ſicca cholera, flatulenti ſpiritus acerrimique proritatio eſt: in priore autem, humoris indomiti efferique ſurſum deorſumque excretio. Hîc ego tamen nolim videri exiſtimare, τὸν χολερώδεα τρόπον, idem eſſe quod eſt reapſe ἡ χολέρα ὀνομαζομένη ἁπλῶς, quam veteres omnino mortiferam cenſuerunt; quòd feritate & magiſterio nata indomitorum humorum, vacuandi finem non faciat ſurſum unà pariter atque deorſum, donec ad ultima ventum ſit, ubi & naturam citò exolvit, & citam mortem infert atque crudelem διὰ τὴν σπουδαίαν. Hæc enim citò gravidam abſumeret, nec ei daret ſpatium expectandi cætera quæ ipſam manere ait à partu. Scimus autem, quod ipſi jam ſæpe ſuprà oſtendimus, quid inter ea interſit quæ modo & ſpecie quarundam rerum apparent & fiunt, & ea quæ ſunt res ipſæ. Et verò hîc ponitur alvi perturbatio χολερώδης, quæ alvo proritata cietur, potiùs quàm exoluta: ſicut fit in vera cholera, ubi alvus diu multumque oppreſſa, humorum congerie tandem fatiſcit. Atque hunc τρόπον χολερώδεα, non minùs inducit alvi proritatæ contentio, quàm ipſam τὴν χολέραν exolutio fatiſcentis. Exemplum eſt in illa prognωſi. *Lipyria febris, nonniſi cholera ſuperveniente; quieſcit.*

Ante partum.] Mox adfuturum affecta jam graviditate, ac tempore præſtituto gerendi fœtum penè exacto, tum enim partus eſt ſive τόκος, id quod a fœta editur, nec ante id tempus.

Pariunt quidem facile.] Excuſſo fœtu à cholera, quam fortis movet naturæ contentio, atque id pari concuſſione qua ſternutatio ipſa fœtum excutit, cùm piger eſt in exeundo. Solenne eſt illud. Γυναικὶ ὑπὸ ὑστερικῶν ἐνοχλουμένῃ καὶ δυστοκούσῃ πταρμὸς ἐπιγινόμενος, ἀγαθόν. i. *Mulieri à ſecundis malè habitæ & difficulter parienti; ſternutatio ſuperveniens, bono eſt.* Sed beneficio convulſionis ad excutiendum, à cholera illud adjicitur; quod hîc, fluente alvo, vincula graviditatis laxantur.

Sed ipsas pessime habet febris.] Quoniam orta è malis, graviſſima infert mala, quæ ſunt velut ἔκγονα & ſoboles quædam, tum phlegmones, tum qualitatis malignæ, & partium oppreſſarum. Naſcitur autem febris è malis, quando ſupervenit choleræ, ab indomita feritate humorum choleram illam cientium, qui, ea tum quieſcente, trahuntur à venis arefactis ac ſitientibus. Eſt enim ratum illud; quòd alvi excretio, non merito quidem naturæ ſuſcepta, ſed ut ſymptωma, qualis eſt cholera; dolorificum malum radicitus non extirpat, quod eſt τὸ πλῆθος κακοηθὲς, ac neque inflammationem tollit nobilium partium, ut annotavit Galenus ad hiſtoriam de Lariſſæa virgine. In cholera fertur alvus κακοήθεα τρόπον, ut verbis utar Hippocratis, ubi ſic ferri alvos, commemorat inter ſymptωmata febrium tritæophyarum. Certiſſima

ma autem ſecuritas eſt, peſſimam eſſe febrem natam ex alvo liquida, intempeſtivè cohibita: idque cum aliàs; tum quando prorupta eſt χολερώδεα τρόπον, ubi malignus humor conjunctam habet virium infirmitatem.

Idque cum alias, tum si quid fauces proritet.] i. Cùm id locum habet in omni febre ſic nata ut diximus; tum verò maximè ſi manet in febre adhuc proritatio nauſeabunda quæ tantùm ſcreatu finitur è faucibus, non autem vomitu è ventriculo, quam vocat Hippocrates ἕλξιν ἐμετώδη, ſuprà in Coacis, καὶ τὰ ἑλκόμενα ἐμετωδῶς, in prorrheticis. Hîc ſtomachus inflammatur, ex irrita contentione vomendi, & unà fauces, ἐπώδυνον ἕλκουσι ἐρύθος μετὰ φλεγμονῆς. i. *queruntur ex acri dolore, ipſaſque rubor occupat & inflammatio.* Sed tamen hæc faucium ſymptωmata, hîc non ſunt phthiſifera: ſicut illic ubi narrantur à præceptore. Nec verò illa hîc movet catarrhi vis effera prolabentis in fauces: non enim ſic eſſent ὁμόχροι, aut συνάκολουθα, febris meritò, & cauſæ ipſius: ſed propagata ex alvo, per continuitatem interioris tunicæ quæ ipſi cum faucibus eſt communis. Atque hæc proritatio, memoriam renovat exactæ jam choleræ. Eſt autem hoc ſymptωma in febre graviſſimum, ut ſuprà oſtendimus in tractatu de febribus. Nam faucium occupatarum ſymptωmata, jampridem ſunt alibi explicata. 1. lib.

Aut, si quod aliud pravum in febre signum appareat.] Τὶ τῶν κακοηθῶν. Eſt autem ſignum illud, quod vel non apparet συνήθως, vel cujus tanta eſt è natura egreſſio, ut inde ſignificetur difficilis admodum redintegratio. Ac pravum quidem hujuſmodi ſignum oſtenditur in qualitate corporis, actionibus, & excrementis: cùm ſcilicet longè ab iis abſunt quæ fiunt, quæque apparent συνήθως κατὰ λόγον. i. *ut ſolent, merito morbi & ægri.* Fuerit autem ſic febris τρομώδης, λυγγώδης γνώμης ἁπτόμενος. i. *tremorifera, ſingultuoſa, mentem attingens*, &c. Nam propriæ qualitates pravorum ſignorum quæ κακοήθως eveniunt, ſcriptæ ſunt paſſim toto volumine prognoſeωn Coacarum.

26 Τὰ περὶ τὸν τόκων ῥηγνύμενα ὑδατώδεα· φλαῦρα.

Gravidas male habent quæ ante partus aquæ prorumpunt.

Vide commentarium ad primam hujus tractatus.

27 Τῇσιν ἐπιφόροισι κατὰ φάρυγγα ἁλμυρώδεες ῥύσιες· πονηρόν.

Gravidis in fauces fluxio ſalſilaginoſa; peſtifera.

Enimverò nullus hîc reſtat ſcribendi locus! quia omnis materia & occaſio, non ita pridem, nobis prærepta eſt in ejus examine cujus hæc verba ſunt. *Quæ ſunt in gravidis ſalſilaginoſa; incommoda fore à partu multa oſtendunt ex albis mordacibus*, &c. Huc pertinent quoque illa quæ antè ſunt poſita de gravidarum aphthis. Sed quoniam theωremata, iiſdem ferè verbis concepta, non ſemper eodem ſcopo examinanda; neque id faciundum in hac prognωſi quæ aliò ſpectat, aut certè ulteriùs quàm quæ adducta eſt. Illa enim tantùm ea proponit incommoda quæ à partu ventura ſunt ex albis mordacibus, quorum materiam abundè ſuppeditant quæ ſunt in gravidis ſalſilaginoſa. Hæc verò præter ea quæ illic ſunt poſita, fœturam continet ſymptωmatum omnium ex acri fluxione naſcentium. Coac. 16. huj. tract.

Ergo. Gravidis.] Inter omnes quibus idem accidit quod hîc proponitur, quòd earum conditio eſt omnium utriuſque ſexus εὐπαθέστερα, ac periculoſiùs ipſam habet omnis è natura egreſſio, cujus etiam difficillima redintegratio, ut mox dicetur. Latiſſimè quidem hîc patet quod ſcripſit Hippocrates. Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, ὑπό τινος τῶν ὀξέων νοσημάτων ληφθῆναι· θανάσιμον. i. *Mulierem gravidam aliquo acuto morbo tentari; mortiferum.* Cauſæ ſunt explicatæ.

Fluxio salsilaginosa.] Non illa quidem fugax, nec preſſa leviter: ſed quæ ipſam diu occupat, maleque habet: quòd ea fluxio perennitatem habet in gravidis pluſquam in cæteris, ſive illius origo ſit ab iis quæ intrà ſunt inutilia, tam in viſceribus, quàm in vaſorum impuritate, ac cerebri capitiſque vitio; ſive illius principia cauſæque ducantur à tempeſtate auſtrina & pluvia; ſive ab ipſa diæta unde ſuccreſcat illa cacochymia putris & ſalſa. Eſt enim gravidarum, multùm a ſe mutata ſpiritus & nutricatus œconomia, multùm item complexio corporis jam minimùm perſpirabilis; tum excrementi copia eſt, præſertim muliebris, quod exitum habere nequit, donec mulier graviditatem ſuſtulerit partu ſecundo. Et cùm ſalſilago illa multis in locis percipitur, ut nuper attigimus; ubi nunc ſe oſtentet, planè oſtendit quod ſequitur.

In fauces.] Κατὰ φάρυγγα. i. *ſecundùm fauces*, ad verbum, quà itur partim ad gulam, partim ad guttur; & illac quidem, ad inferum ventrem; hac verò, ad ſuperum. Atque inferi quidem ſymptωmata ſunt diarrhœæ, lienteriæ, dyſenteriæ, teneſmi & ilei. Superi autem, tuſſis ferina, raucitas, peripneumonia, phthiſis. Sed utriuſque ventris offenſi ſymptωmata ſunt, abortio, partus difficilis, & gravis offenſio puerperæ, ex lochiis albis mordacibus.

Pestifera.] i. Fœtæ & fœtui calamitoſa. Fœtæ quidem, in graviditate, in partu & puerperiis, ut ſuprà jam demonſtratum eſt. Fœtui autem: quoniam levi de cauſa, ejus aborſio eſſe ſolet; aut certè partus infœlix, quo & minutulus naſcitur, & in valetudine vivit adverſa, aut brevi vitam finit, quem tantùm terris oſtentant fata, nec ultrà eſſe ſinunt.

28 Τὸ περὶ τῶν τόκων ἐπιρριγεῖν, καὶ τὰ ἀνωδύνως τικτόμενα κινδυνώδεα.

Crebrò ante partum rigere, & indolenter partu levari; periculum ſubeſſe teſtantur.

Rigores crebrò cientur omnes ἀκρίτως: proptereaque illi μετάστασιν faciunt materiæ rigoriferæ, ad diaphragma & caput. Atque ut crebra rigorum concuſſione, facilè partus excutitur, cùm incipit eſſe gravis ipſa graviditas: ſic opinionis errore, quem fruſtra citati rigores crebrò induxerunt; falsò eſt credita partus levatio. Ex quibus efficitur, quòd hujus rigoris & partus deſcripti, conſpiratio eſt ad periculum ipſius puerperæ, non quidem fœtus merito à rigore excluſi: ſed cauſa falsò creditæ indolentiæ in enixu, & lochiorum culpa & vitio: unde tam in utero, quàm ab utero morbi contingunt.

Crebro rigere.] Quod Græcè eſt ἐπιρριγεῖν. i. *ſubinde rigores cieri*, ut ſæpe alias annotavimus. Subinde autem, vel crebrò & iteratò cientur, ac ſi unus alteri ſuperveniat, quod propriè eſt ἐπιρριγεῖν. i. *ſuperrigere*: quod verbum oſtendit etiam τὴν ἐπιγένεσιν, non autem τὴν ἔκκρισιν. i. *purgationem, non excretionem* materiæ rigoriferæ; idque morbi merito, non naturæ. Cientur, inquam, ſubinde, ἢ ἀφ' ἑλκέων, ἢ ἀπὸ τῶν ἀγγείων. i. *ab empyematis ulceriſicis, vel à vaſis.* Ac ſanè ab empyematis crebrò cientur, & ob id ſemper ſymptωmaticως, proritata pure acri membrana quæ eſt acerrimi ſenſus: ſimiliter ut perhorreſcunt exulceratæ partes, appulſu mordacium pharmacorum. Atque hîc primùm rigor cietur ubi eſt cauſa rigorifera, videlicet empyema. Nam in rigore à vaſis, diſtinctio eſt cauſæ ipſum cientis & excitantis: ut ſcilicet κατὰ λόγον, ἢ ὡς σύμπτωμα. i. *naturæ merito vel ut ſymptωma ſuſcipitur.* Naturæ quidem merito excitatur criticus & periodicus. De critico ſcitum eſt illud. Ὑπὸ καύσου ἐχομένῳ, ῥῖγος ἐπιγενομένου λύσις. i. *Qui occupatur à cauſo; rigore ſuperveniente, liberatur.* Tum illud etiam. Πρὸ ῥίγεος αἱ ἐπισχέσιες τῶν οὔρων, &c. i. *Ante rigorem ſiſtuntur urinæ.* De periodico, qualis eſt febris tertianæ, quartanæ, &c. edictum illud eſt dictatoris. Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσι ῥῖγος γίνηται· καθ' ἡμέρην οἱ πυρετοὶ λύονται. i. *Quotieſcunque dum febris adeſt, rigor cietur; in eum diem febris exolvitur.* Quod eſt ejuſmodi ac ſi diceret. Quando emota bile in habitum corporis, rigor ſupervenit, ob eamque cauſam expurgatur & vacuatur ſingulis paroxyſmis, jure optimo definit in febris vacuitatem hujuſmodi febrium intermiſſio. Sed ibi demum rigoris à vaſis ratio ſymptωmatica eſt, cùm fruſtra cietur, nec ulla eſt vacuatio materiæ rigoriferæ. Id autem accidit motu proprio cauſæ morbificæ, cùm ejus dominatu natura tenetur, non ipſa naturæ. Tum cernitur illa, quam modò dixi, ſymptωmatica propagatio, quæ & rigoris crebra eſt atque inſolens concuſſio, & ejus fruſtra citati μετάστασις ad diaphragma & caput, ubi ſymptωmata excitantur paraphorica, bilis rigoriferæ & partis obſeſſæ propria. Vetus eſt illud præceptoris. Ἢν ῥῖγος ἐμπίπτῃ, πυρετῷ μὴ διαλείποντι, ἤδη ἀσθενεῖ ἐόντι· θανάσιμον. i. *Crebrò exortus rigor in nulla febris diſceſſione, & ægro pridem infirmo; periculum mortis infert.* Eum rigorem hîc poſitum, ſubinde movet biliosa cacochymia è vaſis expreſſa, quæ toto corporis habitu commovetur, quam fundit aſſiduè, concepta in locis & lumbis nimia muliebrium abundantia per totum id tempus graviditatis. Atque hic rigòr ſubinde coortus prorepit ἐξ ὀσφύος καὶ διὰ νώτου ἐς κεφαλήν. i. *è lumbis per dorſum ad caput*, ubi ſymptωmata excitat paraphorica, denegato exitu materiæ rigoriferæ per hæmorrhagiam aut ſudorem.

Et indolenter partu levari.] Quod certè miraculo apponendum videtur, ſi non eſt falsò credita indolentia, & inſidioſa levatio. Sed falsò credita eſt indolentia, aut malè parta, ἢ διὰ τὸ τὴν γνώμην νοσέειν, ἢ δι' ἀναισθησίαν τῶν μορίων δι' ὧν ἡ ἔκκρισις γίνεται. i. *aut quia rei moleſtæ ſenſio non excitatur in occupata mente; aut quia nullus eſt ſenſus partium per quas excretio ipſa fit.* De ſenſus extinctione partium, ſolenne eſt illud prorrheticum. *Quæ non ſentienti tenuia, ſive liquida, ex alvo ducuntur, cùm ſit apud ſe, peſſimè ipſum habent: ut vidimus in hepatico.* De ſenſionis autem vacuitate ab occupata mente, certum eſt in aphoriſmis teſtimonium. *Quibus quid corporis in labore eſt, atque ejus laboris ſæpe nulla perceptio eſt; iis mens laborat. Et ſitis ſedata immeritò, in morbis acutis; grave malum ſubeſſe oſtendit: & magna & rara ſpiratio in acutis; delirii eſt.*

Periculum subesse testantur.] Quia eſt indolentia malè parta; vel ſenſus amiſſione, vel ſenſionis vacuitate: propter eaque inſidioſa hæc ratio pariendi. Ac ſtruit quidem inſidias ipſa privatio ſenſionis à delirio, quod tranſmiſſa in cerebrum materia rigorifera excitavit. Ei periculo multùm adjicit propagata eò muliebrium à partu ſuppreſſorum anadrome, cujus incommoda ſunt in promptu, patentque omnibus ad legendum in prognωſibus hac de re conſcriptis & explicatis. Itaque ab hoc puerperio ſimiliter in periculo eſt ipſa puerpera, ut illi de quibus legitur hæc prognωſis. Τὰ οὐρέμενα μὴ ἀπομνησάντων ὀλέθρια. i. *Quæ immemoribus urinæ redduntur; pernicioſæ.*

29 Τῇσιν ἐπιφόροισι τὰ ἀφθώδεα ῥεύματα· πονηρόν. σπασθεῖσαι, ἐκλυθεῖσαι, μετὰ καταψυχθεῖσαι· ἐκθερμαίνονται ὀξέως.

Gravidas periculosè habent fluxiones aphthiferæ: tum item convulſæ,

ſæ, vel exolutæ: poſtquam perfrixerint, acriter incaleſcunt.

Fluxionum gravidis κακοήθως aphthiferarum, pericula ſunt pridem expoſita, quatenus fluxu alvi quem inferunt per impotentiam continendi ea quæ aſſumuntur, fœtum ante diem ad exitum & ad exitium præcipitant: idque adempta commoditate gravidis ipſum gerendi & nutriendi, cum offenſione ſumma excrementorum fœdi odoris, ſubterlabentium per loca locis vicina & adjacentia. Hîc autem ſunt alia fluxionum incommoda, quæ non minus gravidas periculosè habent, quàm fœtus. Eorum incommodorum ſive ſymptωmatum mortiferorum natura & ratio adducetur in examine hujus prognoſεωs.

Gravidas.] Επιφόρως. i. Quarum fœcunditas planè reſtibilis, antea ſecundi partus eſſe ſolebat.

Periculose habent.] Ne dicam mortiferè, dominatu morbi, ac triumphata natura. Græcè eſt, πονηρὸν, quo ſignificatur magna vis naturæ illata, & ejus multùm egreſſæ de ſuo catorthωmate, difficilis redintegratio.

Fluxiones aphthiferæ.] Quarum aphthæ ſive ulcuſcula, non ſunt in ore συνήθως: ſicut in lactentibus à lacte nutricum: ſed κακοήθως à ferino catarrho quem genuit tempeſtas auſtrina, pluvia, πνιγώδης atque peſtifera: vel cujus origo eſt ab iis quæ intrà ſunt vitioſa, tam in viſceribus, quàm in vaſorum impuritate, quàm in cerebri capitiſve vitio: præſertim cùm ei generationi multum adjicitur à mala diæta, in edacitate ciborum pravorum, & meri bibacitate.

Tum enim convulsæ.] Non quidem contractis ab inflammatione nervis, vel ſiccitate aridis; nec item frigido & contumaci humore diſtentis: ſed fluxionis acerrimæ morſu laceſſitis: ut ea convulſio non firmiter fixa ſit, ut eſſe ſolet in cæteris; ſed preſſa leviter, atque quodammodo σπασμοτρομώδης. Ac talis convulſio ſæpe accidit in ſingultu, & alvi torminibus, quibus quidem crebræ ſunt convulſiones κακοήθως.

Vel exolutæ.] Εκλυθεῖσαι. Cardiogmω ſcilicet, aut cardialgia quam ſtomacho infert acris fluxio, ſuo appulſu & morſu, cum cibi faſtidio. Sed hujus ἐκλύσεως cauſa eſſe poteſt, multùm & ſæpe alvus tranſmiſſa liquidis excrementis κακοήθεα τρόπον. Nam paralyſεωs aut paraplegiæ opinionem faceret convulſio ei contraria in eodem ſubjecto: non quidem ſimul, ſed viciſſim. De quarum viciſſitudine inter ſe, dictum eſt ſupra in proprio earum tractatu. Sed nulla eſt æquitas ſic opinari περὶ ἐκλύσεως, neque hîc, neque alibi uſquam apud Hippocratem.

Postquam perfrixerint.] Toto corporis habitu, vel extimis artubus: idque morbi merito, vel naturæ: ſic enim ſignificatio eſt τῆς καταψύξεως. Nam frigoris critici aut periodici alia ratio eſt, ut alibi demonſtravimus. Sed ea κατάψυξις, ut ſemper ſymptωma eſt διὰ τὴν ἀσθένειαν, ἢ νέκρωσιν τῆς ἐμφύτου θερμασίας. i. *à debili vel emortuo calore innato*: ſic eodem ſtatu ſemper non manet. Nam una quidem fixa eſt firmiter, de qua illud ſolenne eſt præceptoris. Αἱ ἐκ ῥίγεος καταψύξιες μὴ ἀναθερμαινόμεναι· κακαί. i. *Quæ à rigore perfrigeratio non recaleſcit; malo eſt loco.* Altera verò fugax, de qua illud ſcriptum eſt. Οἱ ἐκ καταψύξεως ἱδρώδεες, ἀναθερμαινόμενοι· κακόν. i. *Qui, cum perfrixerint ſudabundi, æſtu incandeſcunt; malè habent.* Et, Ακρέα ἐς ἀμφότερα ταχὺ μεταπίπτοντα· κακόν. i. *Extimarum partium cita in utramque mutatio; peſſimè habet ægrum.* Ubi Galenus author eſt, ideo citam eſſe mutationem caloris & frigoris in extimis artubus; quòd extinctus eorum calor, ipſos primùm reddit marmore frigidiores, qui tamen denuò incandeſcunt æſtu, adveniente flamma fugaci è partibus intimis; quæ cùm evanuerit, ipſos, uti erant, glacie frigidiores relinquit. Atque illud eſt quod hîc ſcribitur.

Acriter incalescunt.] Appulſu caloris febrilis, ut flammæ cujuſdam, è viſceribus incendio conflagrantibus. Talis eſt ratio falsò creditæ febris extinctæ, cùm extimæ partes perfrixerint: de qua illud ſcriptum reperio apud Hippocratem. Τὰ ἐγκαταλιμπανόμενα καύματα ἐν ὑποχονδρίῳ, πυρετοῦ περιψυχθέντος· κακόν. i. *Quæ ſuperſunt incendia in hypochondrio, febre, partium tenus quæ circumſtant, perfrigerata; malum ſubeſſe oſtendit.*

30 Καὶ μέντοι καὶ δύσκολα ἀποβαίνει τῇσιν ἐπιφόροισι τὰ περὶ τὸ λεπτὸν οἰδήματα, οἷα περὶ τὰς ὀσχείας γίνεται, ἀπολαμβανόμενα ὀρθοπνοίῃσιν· ἆρα τὰ τοιαῦτα οἰδήματα διδυμοτοκεῖ; ἆρα καὶ σπασμῶδες τὰ τοιαῦτα οἰδήματα ποιεῖ?

Quinetiam gravidis eveniunt graves circa tenue ipſum tumores, cujuſmodi accidunt circa ſcrotum. Atque illi multùm difficili ſpiritu occupati. An tales tumores edunt gemellos? An verò quid inferunt convulſionis?

Enimvero non eſt dubium quin à fluxione aphthifera tumores aſſurgant in tenui inteſtino, qui gravidas faciant ileoſas. Nam inter cauſas revoluti ſurſum inteſtini, commemorabilis illa eſt quam ponit Galenus, cùm ſcilicet exulceratio lævis eſt inteſtini, ſi à ciborum tranſitu proritetur, nec exitum citò habeant; tum evenire ut inteſtinum hac nova proritatione afflictum, tranſmittat ſurſum ea quæ ipſum læſura erant, ac mutata velificatione;

tione, curſum deinceps inflectat ſurſum contra naturam, quem olim naturaliter deorſum tenebat. Hoc facit inteſtinum ſui diligens, ac ſibi metuens à dolore ex rerum moleſtarum appulſu. Quemadmodum igitur fluxiones aphthiferæ faciunt lienteriam per impotentiam continendi ea quæ aſſumuntur: ſic aphthoſæ lienteriæ tranſitus eſſe poteſt in ileum, cùm ſcilicet cauſæ lientericæ propagatio eſt ex alvo ad tenue inteſtinum. Cætera autem quæ ponuntur in hac prognωſi, ejuſmodi ſunt ut omni careant fundamento quo extrui poſſit aliqua demonſtratio veritatis. Omnia enim ſunt ἑτερογενῆ, nec aliquid habent ὁμογενές, nihil catholicum, nihil verum, nihil etiam συναχθῆναι λυθέν. Itaque ſuperſtitio hæc demonſtrandi vel oſtentatio, caliginem ſtudioſis pro Sole offunderet, Orcum pro luce adferret, ac denique ſummam vanitatem pro veritate.

31 Τὰ μυχθώδεα ἐξαναφερόμενα πνεύματα ἐν πυρετοῖσιν· ἐκπτρώσκονται.

Hic duæ ſunt cauſæ quibus ne aliquid ſcribam, impedior. Una ſolœciſmus prognωſεως, cui emendando plus operæ mihi ponendum eſſet, quàm ipſi ſententiæ enarrandæ. Altera ſummum faſtidium τῆς ταυτολογίας, quando non ita pridem adduximus quidquid ad eam prognωſin pertinere maximè videatur. Eſt autem ſic Latinè verſa è Græco.

Quæ cum ſuſpirio foras effertur ſpiratio, & una immeritò eſt colliquatio; gravidis aborſionem denunciat.

32 Φρικώδεσι, κοπιώδεσι, καρηβαρικοῖσι· γυναικεῖα καταῤῥήγνυται.

Quæ in horrore ſunt, laſſitudine, & capitis gravitate; muliebria iis prorumpunt.

Qui medicinam faciunt religioſè, permagni faciunt, intelligere, cùm ex toto ſuppreſſa eſt purgatio muliebrium; ſit ne illa ſuppreſſio culpa & vitio rei, aut fœminæ expurgandæ; an contrà meritò graviditatis, & fœtus in utero ſtabulantis. Nam ſi mulieris culpa aut vitio, muliebrium muliebritas non eſt in ſtata & menſtrua purgatione, hîc ſubeundæ vices naturæ in vacuando. Sin autem merito graviditatis ita ſit, periculoſa erit molitio vacuandi. Ergo ponuntur hîc ſigna de quibus expectanda eſt purgatio expetenda muliebrium ſuppreſſorum, cùm ea ſuppreſſio excuſationem non habet graviditatis.

Quæ in horrore sunt.] Φρικώδεσι. i. quæ perhorreſcunt ſubinde; non quidem ἀφ᾽ ἑλκέων, ut nuper diximus ab empyemate quod ciet horrores qua parte ipſum ſubeſt: ſed ἀπὸ τῶν ἀγγείων. i. *è vaſis*, unde cacochymia exprimitur crebra horroribus à lumbis per dorſum ad caput. Atque hæc cacochymia, foras inflectit curſum horrificum, cujus perennitatem edit perennis menſtruorum ſuppreſſio; cùm ſcilicet illa nihil habet utilitatis. Nam fœtu concepto prodeſt ipſam ſic eſſe ad commeatum fœtus qui utiliſſimam partem muliebrium ſibi aſſumit, reliquias autem relinquit in venis, ubi ſuperſunt donec partus adveniat, ibique ſtabulantur ſine horrifica cacochymia; quam gigni non ſinit caloris nativi amplificatio quæ eſt à fœtu; nec foras efferri ad ciendum horrorem, perennis ad locos attractio, nutriendi cauſa, quo ſic introrſum movetur, relictis in via reliquiis quæ ſuperſunt à nutricatu fœtus. Sed ejus horroris quem ciet inutilis ſuppreſſio muliebrium, & inde, caloris febrilis crebra eſt viciſſitudo quam inutilis movet in graviditate. Sic enim judicium eſt præceptoris cùm ait. Ἢν γυναικὶ καθάρσιες μὴ πορεύονται, μήτε φρίκης, μήτε πυρετοῦ ἐπιγινομένου· ἄσαι δὲ προσπίπτωσι· λογίζου ταύτην ἐν γαστρὶ ἔχειν. i. *Si purgationes non eant mulieri, nec horror febriſve ſuperveniat, cibi autem faſtidium incidat; cogita ipſam in utero habere.* Quem aphoriſmum de iis mulieribus ſcriptum narrat Galenus, quarum inculpata purgatio, repentè ſiſtitur ſine cauſa extrinſecus incidente. Eſt autem inculpata purgatio in qualitate, copia, utraque periodo, & expurgandi modo; eſt, inquam, mulierum fœcundarum. Nam vitioſa non eſt, fœturæ capacium, ut nulla ſuſpicio eſſe poſſit graviditatis in ea muliere, cujus purgatio repentè ſuppreſſa eſt, quæ in vitio eſſe ſolebat. Itaque ſapienter ſcripſit Galenus ad Hippocratis aphoriſmum prædictum, cùm ait, poſitum eſſe ἐπὶ τῶν ἀμέμπτως καθαιρομένων, &c. Quod ſanè judicium eſt præceptoris, ubi cauſas perſequitur ſterilitatis. Verba ejus apponam. Ἀλλ᾽ ὅτι κακὸν ἐν τοῖσιν ἐπιμηνίοισιν ἔνι· τοῦτο ἀφαιρέειν χρή, ὅταν φλεγματώδεά τε, καὶ ὑμενώδεα, καὶ ἰχωροειδέα, καὶ λεπτὰ, ἢ λευκὰ, καὶ θρομβοειδέα, καὶ ὅταν μέλανά τε, καὶ ἀνθρακώδεα, ἢ ζοφοειδέα, ἢ δριμέα, ἁλμυρὰ, θολερὰ, πυώδεα. αὗται πᾶσαι αἱ προφάσιες ὑπερεξαιρεταῖαι· κωλύουσι γὰρ λαμβάνειν ἐν γαστρί. i. *Sed quidquid in menſtruis ineſt vitii, totum id auferendum, cum ſcilicet ea ſunt pituitoſa, pelliculoſa, ſeroſa, tenuia, vel etiam alba, grumoſa, tum autem ſi nigra ſunt & carbunculoſa, aut fuſca, aut acria, ſalſa, turbida, purulenta. Denique omnes hujuſmodi notæ malorum radicitus ſunt extirpandæ: quia impediunt conceptionem in alvo.*

Lassitudine.] Non quidem à labore nimio, vel deſueto, vel inſueto; quæ laſſitudo κόπος dicitur ἁπλῶς. Sed quæ oborta eſt ultro, & κόπος αὐτόματος nominatur, τονώδης, ἑλκώδης, ἢ φλεγμονώδης. i. *quam ſenſio comitatur tenſionis, ulceris, inflammationis.* Ac primam quidem edit repletio, alteram cacochymia, tertiam utraque cauſa. Hic certè ſenſio eſt ulceroſa in poſita laſſitudine, cujus eadem cauſa eſt quæ horroris, nempe cacochymia è venis expreſſa

expreſſa per totam compaginem. Atque hæc laſſitudo ulceroſa cum horrore fruſtra citato in febre, non raro eſt paraphorica, aut cephalalgica, ut ante demonſtravimus ex quodam prorrhetico.

Et capitis gravitate.] Quam facit horriferæ cacochymiæ ad caput metaſtaſis, unde non habet exitum, ibique ſua edit incommoda, proritando, ac diſtendendo; videlicet τῆ καρηβαρίῃ, quæ vox eſt dolorifici mali à rheumate conſiſtente quod per ἰδιοπάθειαν caput afficit continenter. Ubi enim gravitas, ibi & firmiter fixum eſt rheuma conſiſtens, quod inde ſui detractionem moliendam oſtendit.

Muliebria iis prorumpunt.] Quoniam expletæ carnes & venæ continuo ſanguinis ad eas appulſu καθ' ὥσιν; ejus quidem appulſus, atque, ut ita dicam, τῆ πλημμυρίδος ἀμπώτιν. i. refluxum experiuntur ad locos, unde primum tranſmiſſa eſt ad ipſam compaginem, ſive corporis habitum, ſanguinis abundantia; ubi ſenſionem excitat laſſitudinis ulceroſæ, quam tollit exorta ſubinde horroris concuſſio; quæ ἀγωγὸν eſſe ſolet τῶν γυναικείων, ipſiſque ciendis prodeſt ac præeſt. Nam, parta graviditate, nullus eſt à menſtruorum ſuppreſſione horror, nec febris, uti jam diximus.

33 Αἱ πρὸς χεῖρα νωθραὶ, κατάξηροι, ἄδιψοι, γυναικεῖα πολλὰ χαλῶσαι· ἐκπυητικαί.

Quæ ad manum torpidæ ſunt, aridæ, ſitis expertes; cùm muliebria multa laxarint, pus edunt.

Ponuntur hîc ſigna quorum τὸ κατηγορούμενον eſt empyema, quæ tamen illius verè non ſunt ὑποκείμενα. Non enim ſunt ἴδια, neque ὁμοειδῆ prognoſtica empyematis, ut eò ſpectare videantur; incerta etiam diagnωſtica, ut iis cùm ſubeſt empyema, certo cognoſci poſſit ac percipi. Si quæ autem ſit ratio ineundi τεκμαρσιν è ſignis hîc poſitis ad πρόγνωσιν ἢ διάγνωσιν empyematis, planum faciet ipſum examen prognoſeωs quod ſic aggredior.

Quæ ad manum languent effoetæ.] i. Quæ contactu medici manent immotæ, atque quodammodo exolutæ. Nam illud πρὸς χεῖρα. i. *ad manum*, propriè ad eum pertinet qui manum admovet, vel erigendi cauſa ægrotum, vel explorandi corporis, artuumque qualitatem, & venæ micantis appulſum. Talis oratio eſt in illa prognωſi, οἱ πρὸς χεῖρα ἀναΐδοντες· κακόν. i. *qui ad manum exiliunt; malo ſunt loco.* Et. πυρετοὶ οἱ μὲν δακνώδεες τῇ χειρὶ; οἱ δὲ πρηέες. i. *febrium aliæ quidem ſunt ad manum mordaces, aliæ verò mites.* Jam verò quæ ſint ad manum νωθραί. i. *ſegnes*, quæque ſit illa νωθρότης. i. *ſegnicies* manu percepta, conſiderandum. Enimvero quantum complector animo ex omni doctrina Hippocratis, duplex νωθρότης manu tractabilis eſt, una quidem quæ in δυσκινησίᾳ conſiſtit partim corporis in convertendo, partim verò artuum in meteωriſmῳ. Altera verò ἐν καταψύξει νενωθρωμένῃ, & venarum micantium pulſu lento, parvo & raro, ac penè dixerim ἀσφυξίᾳ. De ſingulis hîc ſcribendum. Ac primùm δυσκινησία corporis in convertendo ſe, manu percipitur cum ægrè manu impulſum movetur: ei contrarius eſt ἀναΐσμος, de quo illud præceptum eſt. Sicut de Thaſia quadam muliere vultuoſa narrat Hippocrates, κῶμα ἤρξατο, καὶ καταφορὴ, καὶ πάλιν ἔγερσις, ἀνήϊσσεν ἢ κατέχειν οὐκ ἠδύνατο. i. *obortum eſt cωma & inclinatio veternoſa: rurſum excuſſa comate, & excitata, exiliit, nec loco ſe poterat continere.* Sed illa corporis ægra & difficilis in alterutrum latus converſio, cauſam habet, vel gravitatem portati multùm oppreſſi, vel infirmitatem portantis, i. facultatis effœtæ ac languidæ, unde eſt ipſa ἔρριψις quæ cernitur, ac manu percipitur, cum ægri delabuntur ſubinde ad pedes. Hic autem, νωθρότητος per manum exploratio eſt, cum ægri ſunt νωθροὶ οὐκ ἐλαφροὶ ἐν τοῖσι μετεωρισμοῖσι. i. *pigri non alacres in exurgendo & attollendo artus*; cum ſcil. exempli cauſa, manus non porrigitur expeditè medico invitanti, nec dextra ex facili jungitur amici dextræ. Sic enim projecti artus, præ nimia gravitate, ſunt verè νωθρόδεες, eaque νωθρότης eſt medici manu tractabilis, cum nec ſua ſponte, nec adjuti etiam, facile loco ubi jacent moventur. Tum deinde eſt κατάψυξις νενωθρωμένη, cum ſcilicet dejectum corpus artuſque perfrixerint, id primo appulſu manus admotæ percipitur. De quo illud præceptum eſt. Αἵματος ἀφαίρεσις ἐν καταψύξει νενωθρωμένῃ· κακόν. i. *Detractio ſanguinis in torpida perfrigeratione, mala.* Nam pulſus illi venarum micantium πρὸς χεῖρα. i. *manu medici explorantis*, eaque ſola, nec alio indice, duce judicio; deprehenduntur νωθροί, quales in lethargicis eſſe narrat Hippocrates. Sic enim ſcripſit. Οἱ ληθαργικοὶ τρομώδεες ἀπὸ χειρῶν, ὑπνώδεες, δύσχροοι, οἰδηματώδεες, σφυγμοῖσι νωθροῖσι. i. *Lethargici, manibus contremiſcunt, ſoporati, decolores, unaque turgiduli, cum pulſu ſepulto.*

Præaridæ.] Quæ nimia ſiccitate ſqualent, qualis eſt ſiccitas volæ manus ac linguæ, dum febris acuta eſt cruda, nec dum cœpit humeſcere: ſicut in pleuritide & peripneumonia ſicca, quæ omni caret ἀνακαθάρσει. Sed hîc appoſitè, ubi agitur de muliebribus, ſiccitas illa referri debet ad linguam, cujus mutatio eſſe ſolet in ſubſtantia & colore, cùm malè eſt utero, & malè ab utero Sic enim didicimus à præceptore. Γλῶσσαι χλωραὶ χολώδεες, τὸ δὲ χολῶδες ἀπὸ πίονος· ἐρυθραὶ δὲ, ἀφ' αἵματος. μέλαιναι δὲ ἀπὸ μελαίνης χολῆς· αὖαι δὲ ἀπὸ λιγνυώδεος ἐγκαύσιος, καὶ μητρῴου μορίου. i. *Linguæ virides, bilioſæ; id autem bilioſum eſt à pingui: ſed rubræ ſunt à ſanguine: nigræ verò à nigra bile; ſicut aridæ à fuliginoſo ardore, & à matrice.* Ubi Galenus auctor eſt, τὸ μητρῷον μόριον. i. *maternam partem*, poni pro utero, cujus inflammatio calidiſſimam ſecum habet febrem conjunctam, unde lingua ſiccitate & fuliginoſo ardore ſqualeſcit, cùm ſcilicet febris adeſt qualem deſcripſit, cujus non raro immunis eſt hyſterica inflammatio. Ex quo efficitur, ſignum linguæ aridæ, tum inflammato utero συ-

νε-

νεδάρειν, quando apparet: ſed non neceſſariò apparere, nec ſemper, quoties ipſe uterus inflammatur. Verba Galeni hæc ſunt. Τοῖς μὲν οὖν εἰρημένοις σημείοις ἀκολουθεῖ διὰ παντὸς τὰ δηλούμενα· τοῖς δὲ πράγμασιν οὐκ ἐξ ἀνάγκης τὰ σημεῖα. i. *Prædicta quidem ſigna ſemper ſubeſſe oſtendunt ea quæ indicantur: non tamen res ipſæ, neceſſariò ſigna edunt.* Ergo lingua arida, ſignum quidem erit primum & per ſe, quod παθογνωμονικὸν Græci vocant, fuliginoſi ardoris: quem ſi tranſmittit uteri inflammatio, ut ſæpe tranſmittit, fuerit quoque inflammati uteri συνεδρεῦον.

Sitis expertes.] Idque immeritò: quod eſt Hippocrati παραλόγως, ut in illo. Δίψα παραλόγως λυθεῖσα ἐν ὀξέσι· κακόν. i. *Sitis ſedata immeritò in acutis; malum.* Eſt autem ſedata immeritò, cùm ſine aqua & ſpiritu, ſitibundus homo à febre, non putat ſitire ſe; vel quòd nulla ſenſio excitatur cauſæ ſitiferæ; vel quòd reſoluta vis eſt cupida potionis. Adeo ut falsò putetur ſitis abeſſe, de non excepto, vel non percepto appulſu cauſæ ſitiferæ. Niſi quis forſitan excuſationem adferat levis tuſſiculæ, ac leviter proritantis, unde ſitiendi cauſa, vel in ipſo cauſω, infringitur. Sed ejus objectionis, facilis depulſio eſt; quòd ibi tum lingua non eſt peruſta, ut cauſi merito eſſe ſolet. Sic enim præceptor ait, καὶ αἱ γλῶσσαι κατεπεφρυγμέναι. Hîc autem poſuit linguas præaridas.

Cum muliebria multa laxarint.] Vel potiùs cohibendo collegerint, unde cauſa fuit uteri inflammati, cujus inflammatio, linguæ ſubſtantiam & colorem immutat, ut jam poſuimus ex præceptore; nec tamen ea mutatio, ſitibundi eſt hominis, ut eſſe ſolet cùm lingua eſt ὁμοχροὺς τοῖσι πρόσθεν, cùm ſcilicet æſtu incandeſcunt vicinæ partes ac ſociæ, cujuſmodi ſunt pulmones, hepar, & hypoglωttides venæ. Itaque ſitis vacuitas cum ſqualida lingua, diſtinctionis ergo poſita eſt; quòd talis ab utero ſit, non autem ab aliis.

Pus edunt.] Quia menſtruorum cohibitorum intus, nec aliò tranſmiſſorum, aut retractorum, phyma in utero ſæpe naſcitur, quod in empyema mutatum, ſalvis rebus exitum habet per ſinum pudoris, ſi nullum manet ulcus ſuperſtes. Qua de re ſatis jam multa.

34 Τὰ ἐξαίφνης λευκὰ καταῤῥέχοντα ἐπὶ τρωσμῷ, ἢν τι ῥιγῇ, καὶ ἐς μηρὸν ὁρμαί· τρόμος δύσκολον.

Cùm ex aborſu alba repentè percurrunt, ſi quid riguerit, & in femur excurſio eſt; malè fit à tremore.

Hic de aborſu contemplatio eſt cauſarum ejus cohibitarum, & aliò tranſmiſſarum, de ſuo curſu quem prius tenebant. Symptωmatum autem fætura eſt, cùm vel earum cauſarum cohibitarum propagatio eſt, vel abſceſſus. Atque illa ſymptωmatum utrinque manantium fœtura hîc ponitur.

Cum ex aborsu.] i. Fœtu excluſo ante diem legitimum pariendi, qua de re aliàs multa.

Alba repente percurrunt.] i. Cùm oborſionis cauſa quæ intus latebat, exitum foras habet. Eſt autem aborſionis cauſa, purgatio alba quæ rubra eſſe debebat, ut omnis eſſe ſolet naturaliter inſtituta & conſueta puerperarum, perfectos partus edentium: ſed ex aborſu alba eſt meritò, quæ fuit ejus cauſa: quoniam illud album quod cernitur in puerperio purgamento, impotentiam attulit continendi fœtum. Eſt autem duplex ratio atque cauſa puerperiorum alborum, una quidem mucoris; altera verò puris. Ac de mucore quidem, illud præceptum eſt. *Quæ boni ſunt habitus gravidæ, cum trimeſtres abortiunt ſua ſponte; iis cotyledones ſunt mucore obſitæ.* De pure autem legimus nuper, quòd, oborta febre, materia quæ cohibetur, &; qua cohibita, hypogaſtrii tumor aſſurgit cum renixu & pulſu, in empyema mutatur: cujus libero exitu, ſi nullum ſuperſit ulcus in locis, mulier confeſtim ſanatur.

Si quid riguerit.] Quod vel tantillum ſit, nec fortè tantiſper: quia rigoris crebra concuſſio eſt in empyematis velut ergaſtulo, ubi concluſum eſt. Atque hic rigor fruſtra obortus, tranſmiſſionem facit, non ſolùm pituitæ ſalſæ aut puris; ſed etiam bilioſi humoris, & ſanguinis, primùm ad latus, mox autem ad caput. Sed tamen hîc nihil de bile aut ſanguine poteſt dici appoſitè. Solùm de albis loco dicendum, à quibus vis magna locis infertur, tam intus cohibitis, quàm exeuntibus. Nam ſurſum tranſmiſſa, nihil habent ſecuritatis. Ac de alborum incommodis notæ ſunt illæ prognoſes jam explicatæ ſupra in hoc tractatu. *Quibus ex aborſu, alba quidem cum febre ſubſtiterint, tum ſurditas, & vis acerba doloris in latus irrepſerit; inſaniunt deſperatæ.* Et. *Quæ ſunt in gravidis ſalſilaginoſa, difficultatem à partu fore oſtendunt ex albis mordacibus: ac tales purgationes indurant, locoſque corrugant,* &c.

Et in femur excurrerit.] Quod ibi dolorificum ſit, ut ſæpe accidit cum menſtrua inhibentur. Ac tum ille dolor obortus in femore, graviſſima infert mala, non ſolum menſtrualibus à menſtruorum ſuppreſſione: ſed etiam viris quos occupat febris acuta: ſicut Heropytho contigiſſe legimus, cui crebra erat viciſſitudo ſurditatis & doloris in femore. Idem Calvo etiam mortiferè accidiſſe narrat Hippocrates, qui crudeliſſima morte à femoris dolore interiit, cum is, relicta parte, ad ſupera tranſiiſſet. Atque doloris in femore oborti, percepta ſunt poſita, quæ nihil neceſſe eſt hîc denuo recenſere. Sufficiet unum quod jam attigimus. Eſt autem ſic expreſſum. Κακοηθὲς, καὶ ἐκ μηροῦ ὁρμὴ ἀλγήματος. i. *Malignus eſt etiam, doloris à femore excurſus.* Et, Ἢν ἐνσκιρρωθῇ τι τῶν οὔρων, ἐς τὸν μηρὸν ἀλγήματος ἀφανισθέντος· παρακρούσιος.

-ϛικόν. i. *Si quid in urina ſit pendulum, vaneſcente cruris dolore, dementiam præſagit.*

Male fit a tremore.] Eſt enim rigoris, lochia cohibentis, mala mutatio in tremorem, cujus origo eſt cacochymia è venis ad nervos expreſſa, indeque ad cerebrum ipſum tranſmiſſa, ubi delirium excitatur. Scitum eſt. Οἷσιν ἂν ἐν τοῖσι καύσοισι τρόμοι γίνωνται· παρακοπῇ λύεται. i. *Quibus in cauſo tremor eſt, finiunt cum delirio.* Eſt enim facilis atque mutua principatuum & propaginum ſympathia, & ſyntimoria.

35 Τὰ ἀφθώδεα ςόματα· τοῖσιν ἐπιφόροισι, κοιλίας καθυγραίνει.

Ora aphthoſa gravidis, perliquidas reddunt alvos.

Hujus prognωſeωs ratio repetenda ex commentariis noſtris ad ſecundam & decimamnonam hujus tractatus.

36 Αἱ δὲ τῶν κυουσέων προνοσέουσαι· περὶ τὸν τόκων ἐπιρριγοῦσι.

Quæ autem gravidæ priùs ægrotant quàm enitantur; iis ſubinde ante partum rigor cietur.

Clara & facilis eſt philologia hujus prognωſeωs: ſed ratio ejus philoſophica, multis eſt obſtructa difficultatibus. Nec vero adduci poteſt ad demonſtrandum, niſi perſpectum ſit prius, catholicane, an hypothetica hîc poſita eſſe videatur: tametſi catholica eſt enunciatio. Quæ utrum vera ſit, planum faciet ejus examen quod ſic aggredior.

Quæ autem gravidæ.] Quæ inter gravidas ita ſunt conſtitutæ, ut ſecundo curſu non exigant ſuam graviditatem, nec ſine moleſtia; idque ſuo merito, non autem culpa ipſius graviditatis.

Prius ægrotant quam enitantur.] Non quidem omni morborum genere laborantes; ſed fortè doloribus hypochondrii occupatæ. Nam uxor Epicratis, ante partum ægrotavit, febre correpta, tertio die puellam fœliciter peperit, cum ante febrem obortam riguiſſet. Ac morbo defuncta eſt gravi & periculoſo, quod ei purgatio puerperia bene iviſſet. De hypochondrii autem doloribus huc pertinentibus, non ita pridem adducta eſt illa prognωſis. *Gravidas malè habet hypochondrii dolor. Tum alvi quæ his feruntur. Quinetiam ipſas crebrò rigere, peſtiferum.* Tametſi enim verbo ægrotandi, cætera morborum genera complexus eſſe videatur: tamen ab illis non æqua eſt rigendi neceſſitas ante partum, ſicut ab hypochondrii dextri dolore quem fortè intulit ſyſtrophica inflammatio, quæ ante non abſtulit gravidam, quàm, peracto curſu graviditatis, ad enittendi pariendique tempus pervenerit. Tum enim ſi validarum gravidæ virium beneficio, phyma crudum hepatis expectarit pepaſmum, & in empyema mutetur; non antè partus erit, quàm pariendi tempus evenerit. Nam periodicus rigor febrium intermittentium, nihil aliud niſi paroxyſmum denunciat, nec facit gravidam ἐπιρριγοῦν. i. *crebro rigere.* Symptωmaticus tantum hîc eſt, de quo ſcriptum eſt à præceptore. Ην ῥῖγος ἐμπίπτῃ. i. *crebrò incidit*, ut annotavit Galenus in commentario ad illum aphoriſmum. Criticus autem rigor, ſemel tantum in febre acuta cietur ad criſin, per hæmorrhagiam, aut per ſudorem, nec recipit τὸ ἐπιρριγοῦν: ſicut expreſſum hîc legitur ita Latinè converſum.

Iis subinde ante partum rigor cietur.] Nec ante pariunt, quàm ſubinde riguerint, affecta jam graviditate, cum in propinquo eſt partus, quem rigor quidem accelerat: ſed reliqua puerperii efficit difficillima, ut viſum eſt præceptori cùm ait, *Inter prædictas, quibus ſubinde rigor cietur, quæ pariunt facilè, iis reliqua difficillima.* Sed eam prognωſin, penè dixerim, ænigmaticam, ſupra explicavimus, quo revocanda eſt, ut omnis difficultas tollatur hujus prognωſeωs.

37 Αἱ ναρκώδεες ἐκλύσιες· δύσκολοι μὲν ἐκ τῶν τόκων ἀποβαίνουσι, καὶ παρακρουστικαὶ οὐ μέντοι ὀλέθριοι. ἀτὰρ καὶ πλῆθος γυναικείων προσημαίνουσι.

Exolutio cum torpore; difficilis quidem à partu contingit, deliriumque infert: ſed tamen non eſt mortifera. Prænunciat autem copiam muliebrium.

Lochiorum incommoda quæ, vitio purgationis in qualitate aut copia, puerperas circumveniunt; ſupra ſunt à nobis expoſita. Unum hîc ponitur quod etiam attigiſſe videmur ad illam prognωſin. *Quæ ad manum torpidæ ſunt, aridæ, ſitis expertes; cùm muliebria multa laxarint; pus edunt.* Sed quoniam ejus & hujus non idem eſt τὸ κατηγορούμενον, quamvis idem τὸ ὑποκείμενον eſſe videatur; examinandi ſtudium ſimiliter erit à nobis in hac prognωſi, ſicut in illa.

Exolutio.] Non ea quidem quæ cernitur in lapſu præcipiti omnium facultatum, collapſis omnibus naturæ præſidiis, atque imprimis corde, cum ei nihil ſufficit ad inſtaurandum nectar vivificum, cujus exhauſto laborat; aut cum illius nectaris crebra eſt diſſipatio atque corruptio ab aura peſtifera, vel à fœdiſſima tabe pulmonis. Atque hæc vera eſt ἔκλυσις, quæ vera dicitur ſyncope cardiaca. De qua eſt illud poſitum à præceptore. Οἱ ἐκλυόμενοι πολλάκις καὶ ἰσχυρῶς, ἄνευ φανερῆς προφάσιος· ἐξαπίνης τελευτῶσι. id eſt, *Qui crebro & fortiter exolvuntur ſine cauſa manifeſta; vitam repente finiunt.* Sed illa demum eſt exolutio hîc audienda, quam ſupra nominavit νωθρότητα, nec ea quidem quam peperit vacuatio atque conſumptio triplicis noſtræ ſubſtantiæ, & frigus habet conjunctum: ſed ea quæ cernitur ἐν τῇ δυσκινησίᾳ. i. *in difficultate movendi* & convertendi ſe in alterutrum latus. Quod certè vitio accidit oppreſſionis, cui præivit ſuppeſſio excrementi.

Cum torpore.] Eſt autem ἡ νάρκη, ſive torpor, ſegnicies quarumlibet partium in ſuo cujuſque officio, vel hebetudo earum in percipiendo appulſu τῶν αἰσθητῶν. i. *ſenſilium.* Utriuſque hîc ratio eſt quam infert utraque plethωra, videlicet ad vires & ad vaſa. Plethωra autem ſic eſt.

Difficilis quidem a partu contingit.] Quoniam ejus in cauſa eſt, lochiorum ſuppreſſio, ubi eſt ſanguinis τὸ πλῆθος καὶ πάθος, unde malorum fœtura & ilias eſſe ſolet quam ſupra oſtendimus. Sed exolutio hîc deſcripta, particularem infert μετάστασιν ad inſtrumenta motus & ſenſus quæ ſunt in toto corpore & omnibus artubus: proptereaque illi familiare ſymptωma adjunxit.

Deliriumque infert.] Quæ vox delirii eſt, non quidem perpetui, qualis eſſe ſolet phrenitis, & inde nata inſania: ſed preſſi leviter atque fugacis. Exoritur enim ἐκ τῶν ἐπιγινέσθαι vitiorum quæ cerebrum in ſympathiam adducunt. Atqui jam pridem illud receptum eſt quod in primo prorrhetico ſcribit Galenus. Αἱ ἐν ἑτέροις τισὶ μέρεσι δυνάμεναι ἐς συμπάθειαν ἀγαγεῖν τὸν ἐγκέφαλον, ἐκ χολῆς καὶ φλέγματος βλάβαι, τὸ διηνεκὲς οὐκ ἔχουσι. i. *Quæ ex pituita & bile in cæteris partibus natæ offenſiones, cerebrum in ſympathiam poſſunt adducere; nihil habent perpetuum.* Nam demonſtratum eſt ſupra quid interſit inter φρενιτικὸν, καὶ παραφρενιτικόν.

Sed tamen non est mortifera.] Nec ſuo vitio, nec alieno. Ac ſuo quidem: quia oppreſſio tantùm occupat corpus tractabile, facitque ibi ſegniciem & hebetudinem. Alieno autem: quia delirium quod inde infertur, non eam parit in cerebro alterationem, unde ventura ſit alienatio mortifera & funeſta: ſicut à phrenitide & inſania venire ſolet; quòd illæ in cerebro firmiter fixæ ſint.

Prænunciat autem copiam muliebrium.] Quam toto corpore artubuſque omnibus nauſeabunda vomit in uterum, venarum repletio. Atque ita πλημμυρεῖς tranſibit in ἀμπώτιν.

38 Αἱ ἐν τόκῳ, καρδίην περιαλγήσασαι· ὀλίγῳ ὕστερον ἀποβάλλουσι.

Quæ parturiendo, priùs cor dolent; paulò poſt illæ pariunt.

Ibi demum ſperabilis eſt fœlix partus, & citò venturus à gravi enixu; cum mulier diu multumque parturiendo fracta, incipit laborare cordis dolore. Quod certè ut medicos imperitos, metu exterret: ita peritos recreat ac reficit bona ſpe ſecundi partus, & jamjam adfuturi. Sic autem ratio eſt hujus prognωſeωs, quam præceptor ſcribit his verbis. *Quinetiam mulieri parturiendo cor dolet, quod accidit ventre circumvolvente fœtum, & opem ferente ad partum; maximè autem utero.* Sed quare à gravi enixu partum in propinquo eſſe denunciet cordis hic dolor qui ante non fuit, in cauſa hæc ſunt. Non enim hæc cardialga vel cardiωgmus, ab aura incidit venenata; nec verò à bilis morſu: ſed à fœtu ipſo qui tota graviditate, velut ſedendo, in alvo delituit; nunc autem in partu, cum foras viam affectet, ſeſe extendit atque in caput procedens, matris cor, i. os ventriculi, impetit, quod eſt acerrimi ſenſus. Eſt autem hoc loco, cordis nomen, pro ſtomacho: ſicut Hippocrates uſurpavit multis in locis.

39 Τὰ φρικώδεα, κοπώδεα, καρηβαρικὰ, τραχήλου ὀδυνώδεα, γυναικεῖα καταῤῥήγνυσι. περὶ κρίσιν τὸ τοιοῦτον γινόμενον μετὰ βηχίων· ἐπιῤῥιγεῖ.

Crebri horrores cum laſſitudine, capitis gravitate, & colli dolore; muliebria cient profuſè. Atque id ſub criſin obortum, movet tuſſiculam, cum rigore.

Hujus prognoſeωs nuper adducta ratio eſt ad 32. hujus tractatus. Itaque tantùm hîc noſtræ ſunt partes, ut attingamus ea quæ ſuprà oſtendimus ad illam prognωſin. *Perculſum caput, aurium echo; hæmorrhagiam cient, aut mulieribus muliebria deorſum effundunt: idque cùm aliis; tum ſi rhachis inde fuerit ardore accenſa. Fortaſſis etiam dyſenterica ſunt hæc.* Oſtendimus autem quòd ab eadem concuſſione cientur variæ excretiones; tam pro humoris motu, naturæ impulſu, & mea-

Coac. 8. capite 1. lib. 2.

meatuum conditione; quàm pro natura & propria inclinatione illorum quibus ad criſin eadem perturbatio incidit. Quemadmodum enim ſigna prædicta juvenibus, ad hæmorrhagiam; ſenibus, ad dyſenteriam, in morbis acutis: ſic mulieribus ad muliebria, privilegio quodam naturæ apparent; ſicut etiam ſuprà demonſtratum eſt in hiſtoria menſtruorum. Quod enim ſequitur, de tuſſicula cum rigore, non eſt diſciplinabile, ſed ἀκατάμαθητον: quia demonſtrari non poteſt nec verè, nec appoſitè. Coac. 10. hujus tract.

40 Ἧσι κόρῃσιν ὀρθοπνοϊκὰ συμβαίνει· ἐν τοῖσιν ἐπιφόροισι, τιτθοὺς ἐκπυοῦνται. γυναικεῖα ἐπιφαίνεσθαι ἐν ἀρχῇ· κακόν.

Quibus puellis orthopnoica ſunt in promptu; iis dum utero gerunt, mammæ ſuppurant. In cauſa ſunt muliebria quæ non apparent loco. vel, *Malum eſt muliebria non apparere loco.*

Operæ precium eſt diſcere ac tenere quemadmodum mala virginum orta ex vitiis muliebrium, tranſeant in magna incommoda, ſive ſymptomata gravidarum. Atque hîc locum habet illa ſententia præceptoris quæ docet ibi demum morbos enaſci atque manere, ubi antea fuit dolor aut laſſitudo. Sic orthopnœa virginum quam ſera peperit muliebritas menſtruorum; iiſdem pòſt gravidis mammas adducit in empyema. Hoc autem cujuſmodi ſit, tum verò quemadmodum iis eveniat, ſic aggredior ad docendum.

Quibus puellis.] Quæ viris maturæ, nondum expertæ ſunt muliebritatem à menſtruis.

Orthopnoica sunt in promptu.] Quæ orthopnœa tentantur, ubi non niſi recta cervice reſpirant. Atque id quidem, non inflammata larynge, cujus inflammatio præceps eſt ad interitum: ſed pulmone multùm oppreſſo, atque diſtentis, ſanguine illuc affuſo, mammis. Nec verò hîc vera eſt orthopnœa, quæ principatum obtinet difficultatis in omni dyſpnœa: ſed potiùs quædam ſublimis reſpiratio, quam dicunt πνεῦμα μετεωρὸν, ἢ μετεωρισμὸν, ubi, non niſi reſidendo, ægri reſpirant: quod apud Hippocratem eſt, ἀνακαθίζειν καὶ ἀνέλκεσθαι. i. *ſpiritum trahere veriùs quàm ducere.* Ac talem orthopnœam ſuprà jam attigit, ubi ait. *Orthopnœam faciunt hydropiformia dura:* ibi nos hydropiformia dura ſpectavimus in thorace, cujus diſtentio eſt magna ex nimia humoris abundantia quæ latitudinem tollit thoracis in dorſo & pectore, ipſumque totum facit rotundum ac teretem, utris modo, diſtentum. Atque hujus diſtentionis cauſa eſt πλεύμων πλησθεὶς, de quo hæc leguntur apud Hippocratem. Ἢν πλησθῇ ὁ πνεύμων· βὴξ ἔχει, καὶ ὀρθοπνοίη, καὶ ἆσθμα. i. *Si repleatur pulmo, tuſſis habet, recta ſpiratio, & anhelitus.* lib. 1. progn. Coac. 61. c. 16. lib. 2. lib. 3. περὶ νούσων.

Iis dum utero gerunt.] Trimeſtrem, quadrimeſtrem, aut eo majorem fœtum: cùm ſcilicet copia eſt reliquiarum materiæ menſtrualis, de commeatu fœtus puriſſimo circa locos collectæ.

Mammæ suppurant.] Quia cùm olim virginalia mala mammæ exceperint, quorum muliebria, quamvis ſera, levationem adferre ſolebant; nunc denegato, propter graviditatem, exitu muliebrium, proclivis eorum eſt illuc tranſmiſſio, & ibi collectio, ubi τὸ συνηθὲς ἢ ὁμογενὲς, ſocietatis jam partæ memoriam renovat. Sed empyema illud mammarum concipitur, tum per earum idiopathiam, tum per ſympathiam à pulmone, cujus eſt facilis ad mammas μετάστασις. Atque tum empyema in promptu eſt, ſi ea collectio ſanguinis, neque in lac mutatur, neque furorem inducit. De quibus hoc fuit judicium præceptoris. Γυνὴ μὴ κύουσα, μηδὲ τετοκυῖα, γάλα ἔχει· τὰ καταμήνια αὐτῆς ἐκλέλοιπε. i. *Mulier non prægnans, nec puerpera lac habet; menſtrua illam deficiunt.* Et, Γυναιξὶν ὁκόσῃσιν ἐς τοὺς τιτθοὺς αἷμα συστρέφεται· μανίην σημαίνει. i. *Quibuſcunque mulieribus lac in mammis concreſcit; inſaniam facit.* aph. 39. & 40. 5.

Malum est muliebria quam primum non exire.] Epiphonema eſt, quo ſanè oſtendit quòd virginalia mala, muliebrium orta vitio, quàm primùm loco non exeuntium, id enim ſonat, ἐν ἀρχῇ, ut nuper oſtendimus; ubicunque inſederint, quamvis abierint, memoriam tamen ſui renovant in graviditate, ubi naturalis & juſta eſt muliebrium cohibitio.

41 Τὰ μανικὰ· πυρετοὺς ὀξεῖς, ταραχώδεας, ἀχόλῳ καρδιαλγικῷ λύουσι.

Fanatica; febres acutas, turbulentas, cardialgico non bilioſo exolvunt.

Hoc certe appoſitè non eſt poſitum ad hiſtoriam de rebus mulierum. An verò verè ad id de quo dicitur, hæc prima occurrit quæſtio in examine hujus prognoſeos. Veritas autem ſic lucebit.

Fanatica.] i. Inſaniæ in quibus dementiæ ſumma ſunt omnia, cujuſmodi ſunt eorum qui ad fana excurrunt, cœptis immanibus efferi.

Febres acutas.] Quæ continenter, celeriter & vehementer moventur.

Turbulentas.] i. Quæ inferunt τὴν ταραχὴν ἁπλῶς ὀνομαζομένην. i. *turbationem ſimpliciter abſoluteque dictam*, quæ mentis & conſilii eſt, non urinarum, nec ventris, ut annotavit Galen. ad illud prorrh. Τὰ δὲ ταραχώδεα ἀγρύπνοισιν οὖρα ἄχροα, μέλανα, ἐναιωρεύμενα· ἐφ᾽ ἱδρῶτι φρενιτικά. i. *Urinæ turbulentis vigilibus decolores, vel nigræ, enæoremate præditæ; cum ſudatiunculâ notant inſaniam.* Hæc autem turbatio, phrenitidis prænuncia eſt atque inſaniæ gravioris. Ac talis turbatio à febre acuta, ſic expreſſa legitur in illa prognωſi. *Surditas, morbi acuti turbulentique conſectaria; grave malum.* Sed illic turbatio pro inſania, ſcripta eſt ταπεινότερον. Non enim ſurditas, turbationis eſt ἔκγονος: ſed inſaniæ ab exhauſto quo exoluta eſt pars illa cerebri unde vis audiendi manat.

prorrh. 4. ſ. 1. 1.

Coac. 2. c. 3. lib. 2.

Cardialgico.] i. Cordis dolore implicito. Eſt autem poſitum hîc nomen cordis, pro ſtomacho, ſeu ventriculi orificio quod eſt acerrimi ſenſus, ut ſæpe oſtendimus. Ac nihil intereſt, dixeriſne cardialgiam, an cardiogmum. i. morſum partis prædictæ.

Non bilioso.] Ut eſſe ſolet in multis: ſicut in illa muliere, cujus cardialgiam contumacem exolvit ptiſſanarium condîtum ſucco mali punici. Nam bilis affluxu, tale ſymptoma excitari ſolet in ſtomacho, cùm eò uſque prorepit; ſicut affixæ bilis in fundo alvi, nauſea eſt & ſingultus: ſimiliter ut ejus natantis, vomitio eſſe ſolet. Hîc autem cardialgiæ cauſam agnoſcit, non hypochondriacam bilioſam: ſed eam quæ à cerebo, ubi mania eſt, transfertur in ſtomachum νευρωδέστατον, proptereaque cerebro συμπαθέστατον: ſicut annotavit Galenus in luxatâ maxilla.

2. Epid. part. 2.

lib. 2. περὶ ἄρθρων.

Exolvunt.] i. Sanant. Sanè quidem: ſed eam ſanationem non adfert redintegratio corporis è natura egreſſi; ut verbum illud quod eſt ſanandi, ſit planè ironicum, ſicut in illo. Οἷσιν ἂν ἐν τοῖσι καύσοισι τρόμοι γίνωνται· παρακοπὴ λύει. i. *Quibus in cauſo tremores accidunt, eos delirium perimit.* Ibi enim delirio tremor ſanatur; ſed ægri periculo, ſive interitu. Ergo fanatica exolvunt turbulentas febres acutas: quia tum ad ultima ventum eſt, cùm turbationi phrenitis, & inde huic ſuccedit extrema dementia. His gradibus itur in requiem ſempiternam.

42 Τοῖσιν ἀτόκοισιν αἷματος ἔμετος, πρὸς τὸ συλλαβεῖν ὠφελεῖ.

Sterilibus vomitio ſanguinis, ad concipiendum prodeſt.

Est quidem in promptu perceptio hujus prognoſεως, quæ cujuſmodi ſit, philologia ejus prima fronte oſtendit. Nihil enim clarius, nihil ad percipiendum facilius, quàm legere vel audire; quòd iis quæ non concipiunt, vomitio ſanguinis ad concipiendum prodeſt. Sed utrùm verè id poſitum, advocanda eſt omnis ratio ſterilitatis ad ineundum examen, quo veritas elucеſcat. Quot enim cauſarum ſterilitatis ideæ; tot etiam remediorum genera eſſe debent. Quæramus ergo, ſi placet, an cuivis & ſemper, an verò tantùm cuidam ſterilitati, ſanguinem proſit vomere, ad concipiendum. Enimvero quantùm complector animo, ex omni doctrina Hippocratis; mulieres omnino ſunt ἄτοκοι, id eſt, *partus expertes*: quia ſunt ἄφοροι. i. *vacuæ*, nec prægnantes. Non enim admitto mulieres quæ molam gerunt, ac ſæpe manent ἄτοκοι ad ultimum vitæ diem, ſi tandiu mola vixerit, donec mulier animam exhalarit, & in eam mola ipſa molem accreverit, ut jam exire non poſſit; nec ejus mortuæ adhuc parvæ excluſio fuerit à vivente matrice & matre, quæ conſortis mortui impatiens eſſe ſolet. Vidimus enim molam molis annorum quindecim. Erat autem rotunda pedes tres cum dodrante. Eam geſtabat mulier abdomine utriformi, quale eſt hydropicorum. Ea mortua & diſſecta, prodiit mola vivens & incorrupta, cujus conceptæ & geſtatæ in utero per quindecim annos, hoc argumento adducor; quòd mulier eſſet vitæ integræ, & notæ cumprimis pudicitiæ. Exegerat autem 15. annos vidua. Nam ſine coitu, coagmentatio non eſt molæ, quicquid nugentur ſophiſtæ, linguarum & naturæ ignari. Hoc fuit judicium præceptorum Hippocratis, Ariſtotelis, & Galeni: quorum authoritas una me frangeret, niſi eorum ratio plus valeret ad comparandam docilitatem & fidem. Sic enim de mola cenſuerunt; quod mola eſt rudis indigeſtaque moles, quam cruditas edit ſeminis atque corruptio, unde eſt impedita corporis partiumque diſcretio & accretio. Nam ea moles in quam aſſurgit, quæque illi vulgò peperit nomen molæ; accretio quædam eſt phytica, ſed informis. Vivit enim & creſcit, more tuberum, quæ ὕδνα Græci vocant: non autem ſtirpium ſuis partibus, convenienter cujuſque natura diſcretis, abſolutarum.

De mola.

Diſcretionis & accretionis veræ in mola, impeditio eſt à ſeminis cruditate quod in matrice conceptum eſt, nec foras elapſum. Cruditati ſeminis ab inchoata ejus confectione inteſtibus, multùm adjicitur ab oppreſſione quam facit muliebrium inſtans purgatio ab intempeſtiva conceptione ſuppreſſa. Tum enim ſemen conceptum obruitur ſanguinis abundantia, quo antè non eget, quàm abſoluta fuerit fœtus deſcriptio. Non enim à ſanguine ſemen nutritur, dum informatur fœtus: ſed à ſuo conſociali, quod eſt ſemen alterum, ſive alterutrum quod dominatu regitur informantis, tum maris, tum fœminæ. Eſt igitur mola, velut quædam μόλωσις, ut placuiſſe video Ariſtoteli; quod illa ſit crudor quidam, quo vis exolevit gignendi ac diſcernendi à ſemine: ſimiliter ut in groſſis à cruditate impeditur accretio atque maturitas. Nam & μολωθῆ verbum, maribus nuper natis appoſitum legimus apud Hippocratem: quòd ſcilicet ipſos puellæ creſcendi celeritate præcedant, quas tamen præceſſerant dum eſſent in utero. Hippocratis verba hæc ſunt literis digna aureis. Συνεκρίθη, ἐπιεῖσθη, ὀξύτερον κινηθὲν ἐμολώθη, καὶ βραδύτερον αὔξεται, καὶ ἐπὶ πλεῖον χρόνον. i. *Articulatum eſt, conſtitit, celerius motum comprimitur, tardiuſque augetur & diutius.* Quinetiam idem verbum præceptor appoſuit abſceſſibus immaturis qui

6. Epid. part. 2.

qui paulatim ſubſidunt atque vaneſcunt. Locus eſt in prorrheticis & in Epidemiis. Atque in prorrheticis verba hæc ſunt. Τὰ ἐπώδυνα ἀκρίτως καταμόλυνθέντα· φλαῦρα. i. *Dolorifici tumores ſine ſignis repreſſi; mali.* Ubi Galenus docet, inter καταμαλύνεσθαι & ἀφανίζειν hoc intereſſe; quòd illic paulatim, hîc verò repentè ac ſubitò vaneſcant tumores, retractis intrò humoribus unde aſſurgunt. In Epidemiis autem ſic eſt. Αἰστερον παρ' ὃς οἴδημα, τῇδε ὑστεραίῃ ἢ δεξιόν· ἧσσον ἢ τοῦτο. ἐπεχλιαίνετο ταῦτα ἢ ἐμολυνθη. i. *Siniſtra fuit parotis, poſtridie autem dextra: ſed tamen hæc minor. Utraque ſimul lævigabatur, atque ita ſubſidit.* Loquitur autem de fratre conjugis Ariſtæi. Atque hic locus à Galeno citatur ad illum quem modo attigi lib. 6. Epid. ubi legitur συνελιαίνετο, quod eſt in textu lib. 2. ἐπεχλιαίνετο. Quæ Galeni correctio melior mihi videtur. Illic ſanè Galenus appoſitè & eleganter quid ſit καταμολύνεσθαι, ſic enarrat. Τὸ γὰρ τῆς ὀξείας κινήσεως ἢ μεταβολῆς παυσάμενον, ἢ ἀποψυχθὲν, οὕτως ὠνόμασεν. i. *Quod enim à celeri motu & mutatione quieſcit refrigeratum, ſic nominavit.* Hactenus hæc de mola. Jam revertamur ad examen ſterilitatis. f. 3. 1. prorrh. 2. Epid.

Ergo jam conſtat, opinor, quòd illæ demum fœminæ ſunt ἄτοκοι. i. *partus expertes ac neſciæ*, quæ non ſunt καρποφόροι. i. *quæ fructum non ferunt in utero*; ut omnis tollatur molæ opinio, quæ diu geſtata, ferè ἀτοκίαν inducit. Sunt autem mulieres ἄφοροι, quia ſemen virile vel non excipiunt, vel non concipiunt. Nam quæ ab imperfecto ſæpe partu, ob impotentiam nutriendi atque gerendi fœtum, infructuoſæ manent, cauſas non habent ſterilitatis, quas hîc perſequimur. Atque illa vitia, ſuprà ſunt à nobis expoſita. Hùc igitur primùm noſtra eſſe debet attentio atque contentio, ut intelligamus unde ſit impeditio excipiendi ſemen virile, ut ejus complexu fruatur muliebre ad generandum, quod ipſum per ſe nihil gignit, præter pathema hyſtericum; ne molam quidem: cujus, ut dixi, coagmentatio ſine coitu eſſe non poteſt. De ſterilitate.

Eſt igitur varia impeditio excipiendi ſemen virile, qua impeditur conceptio, unde mulieres in perpetuum manent ſteriles. Ac prima quidem impeditio cernitur in iis quæ ſtatim à coitu ſemen excernunt vel effundunt, quale injectum eſt. Talibus enim τὸ στόμα οὐκ ὀρθόν ἐστι τῆς μήτρης· ἀλλὰ ἰδνῶται ἢ οὐ λάζεται τὴν γονήν. i. *os uteri non eſt rectum, ſed planè diſtortum, aut etiam collapſum: proptereaque viri ſemen nequit excipere.* Sed utrùm ea perverſio uteri vel conniventia, menſtrua exitum ſinat habere, aut non; imprimis quærendum. Nam ſi fatetur mulier ſe menſtrualem non eſſe, ut decet; multùm adjicitur illi vitio quo ſemen illapſum, ab utero non excipitur, a menſtruorum illic ſtabulantium ſuppreſſione. Hîc ſanè profuerit, quò ea conniventia explicetur, vel oris perverſio in directum mutetur; profuerit, inquam, vomendo ſanguinem vacuare. Sic enim reſtituetur amiſſa commoditas excipiendi ſemen. Quò ſpectat illa ſententia præceptoris. Γυναικὶ τῶν καταμηνίων ἐκλιπόντων, αἷμα ἐκ τῶν ῥινῶν ῥυῆναι· ἀγαθόν. i. *Mulieri menſtruis deficientibus, ſanguis è naribus fluens; bonus.* Vel illa potiùs. Γυναικὶ αἷμα ἐμεούσῃ, τῶν καταμηνίων ῥαγέντων· λύσις. i. *Mulieri ſanguinem evomenti, menſtruis profluentibus; ſanatio eſt.* Nam ſi prodeſt vomere ſanguinem ad retrahendum menſtrua profluentia; profuerit quoque illac. i. per vomitum, naturam dare operam purgationi eorum quæ circa locos ſubſiſtunt. Quòd ſi evenerit, ut rectum os uteri conniveat, aut pervertatur, quaſi de more inſtitutoque ſuæ naturæ, ſimulatque menſtrua illac tranſierint; unum illud reſtat perfugium excipiendi ſemen, ut liberis detur opera, veneri operando, pridie quàm quieſcat purgatio menſtrua. Hîc nihil profuerit, ſanguinem per os vomendo effundere. Sed præter illam uteri conniventiam, cujus præſidia modo attulimus, una exiſtit, eaque fixa tam firmiter, ut penè reſpuat omnem induſtriam. Eſt autem illa quam peperit oris duritas atque ſcirrhus: de qua ſic poſitum eſt a præceptore. Ὁκόσῃσι τὸ στόμα τῶν ὑστερέων σκληρόν ἐστι· ταύτῃσιν ἀνάγκη τὸ στόμα τῶν ὑστερέων ξυμμύειν. i *Quibuſcunque os uteri durum eſt; ipſum neceſſe eſt connivere.* Non enim conſuetudo eſt connivendi utero naturaliter inſtituta; niſi cum ſemen concepit, fovetque ſuo complexu. Nam conniventiæ naturalis commoda jam attigimus. Ejus autem quæ non fit φυσικῶς, ſed κακοήθως à ſcirrho; difficilis admodum curatio eſt. aph. 32. & 33. 5. aph. 45. 5.

Quinetiam ſubit alia impeditio excipiendi ſemen, poſita in præpingui abdomine mulieris quæ initur. Quæ cauſa & ratio impediendi ſic expreſſa legitur apud Hippocratem. *Quæ multùm craſſitudine è natura egreſſæ, utero non concipiunt; iis omentum, os uteri comprimit: neque priùs concipiunt, quàm fuerint attenuatæ.* Hîc ſanè videndum, an, vomitu ſanguinis, attenuatio comparetur, quàm ad concipiendum neceſſariam eſſe dixit. Sed patefacta eſt omnis impeditio excipiendi ſemen virile. Nunc de impotentia idem concipiendi, cùm ſemel illapſum fuerit, & exceptum ab utero. Primùm occurrit judicium præceptoris de ſignis excepti ſeminis, ſed non concepti. Eſt autem hujuſmodi. *Ergo ſi mulier fateatur poſtridie, aut perendie, aut etiam quartò poſt diē quàm rem cum viro habuerit, ſemen ex utero elapſum fuiſſe; huic natat uterus nimia humoris abundantia, ipſumque ſemen diluitur. Sin autem ſextum aut ſeptimum diem agens à coitu, exceptum ſemen effundat; certum eſt ipſum putreſcere, & cùm putruerit, elabi.* Sed tamen effluvia illa, ſeminis rectò curſu, in uteri ſinum illapſi, non tamen ad generandum concepti; æquè viri accidunt malo fatu, atque mulieris vitioſo conceptu. aph. 46. 5.

Enimvero fatus eorum in vitio eſt, quorum ſpermaticus humor, ſemenque ipſum, temperamento & complexione non ſunt naturaliter conſtituta. Hujuſmodi ferè cernuntur in iis quibus eſt ſanguis natura ſeroſior, aut qui à diæta ſereſcit: quod Ariſtoteli eſt ὀῤῥῶδες, ubi de ſudore agit cruento. Natura ſeroſior, eſt in lentiginoſis quorum ulcera ægrè ſaneſcunt: tum in minutulis, quos Græci λεπτοὺς vocant; & catarrhoſis, à perennitate catarrhi, quam fundit repletio capitis, quæ à viſceribus malè moratis maléque conſtitutis, continenter infertur; cui de proprio capitis vitio multùm adjicitur. Talibus enim complexio ejus materiæ quæ ope teſtium, tranſit in ſemen, ipſum vix edet prolificum. Sic enim natu- 2. Epid. part. 2.

ræ comparata eſt ratio, ut coctionis vitium quod præceſſit, non emendetur ab ea quæ illi ſuccedit. Scitum eſt illud. *Segnicies ventris, eſt omnium confuſio, & vaſorum impuritas.* Diætæ vitio ſanguis ſereſcit, ibique humor ſpermaticus teſtium coctione non tranſit in ſemen prolificum lientericis, leucophlegmaticis, omnibuſque adeo quos occupavit hydrops; tum ebrioſis atque cachecticis. Nam quibus adempta vis eſt ſubeundi vel irrigandi fundum hyſtericum; notæ ſunt illi ſterilitatis: ſimiliter ut caſtrati & thilibiæ, quos vocant eunuchos. Ac ſubeundi quidem fundum hyſtericum adempta vis erat illis cedmaticis apud Scythas, quibus ad cedmatis curationem, ſanguis detractus fuerat, venis pone aures inciſis. Quod etiam, ex inſtituto gentis, faciundum præcepit Hippocrates in Epidemiis. Impotentiam ſubeundi, facit collapſa facultas arrigendi, à ſeminis paupertate; vel exolutio muſculorum pudendi. Nam irrigandi uterum recto curſu, libertas ſpadoni adimitur: vel potiùs ne ulla quidem conceditur: ut mirum videri non debeat, ſi pro fœcunditate regnet ſterilitas in mulieribus quæ viris nupſerunt in quibus prædictæ ſterilitatis cauſæ apparent. Sunt enim aliæ multæ à viris profectæ, quæ in occulto latent, nec niſi à peritis medicis animadverti poſſunt: cùm ſcilicet viri ſatu hyſtericus fundus non gaudet, quia non eſt illi ἀπειρόφυτος. i. *conſocialis*, temperamento, vel etiam complexione: unde ſunt illa vitia denſi aut rari ſeminis, tum frigidi atque calidi, quæ ponuntur à præceptore in aphoriſmis. Itaque malo ſatu ſemen virile non minùs elabitur poſtridie quàm illapſum eſt, perendie, quarto die, aut quinto, & ſexto; quàm culpa hyſterici fundi, tum proprio, tum alieno vitio laborantis. Vidimus enim quaſdam primis nuptiis diu ſteriles, quas tamen ſecundæ bearunt prole pulcherrima.

lib. de aër. ris. locis & aquis. 6. Epid. part. 5.

aph. 63. 5.

Ergo tenebit is primùm notitiam ſterilitatis unde profecta ſit, qui ſuis præſidiis volet pro ea fœcunditatem inducere, neque committet ut medicina quam adhibet, temeraria eſſe videatur. Noverit autem præſidia ſterilitatis in medici manu non eſſe, niſi permiſſu auxilioque Dei; cujus ea voluntas eſt precibus impetrata, ut ſumma benignitas ejus appareat in regno ſterilitatis, cui reginam præficit fœcunditatem: quemadmodum cecinit divinus & regius poëta his verbis, quibus ora ſua in Dei laudes reſolvit.

Qui maternos ſterili fructus Exoratus donat, & orbos Læta renovat prole penates.

Sed quoniam ut præclarè ſcripſit Hippocrates. Omnia quidem divina ſunt; ac nihil eſt aliud divinius alio neque humanius: nihil tamen fit ſine natura, quæ eſt ipſa vis Dei: ac tametſi omnium redintegratio eſt, unde ipſa naturæ præſcriptio atque norma, nempe à Deo; tamen cognitio & ſcientia egreſſionis quæ infert ſterilitatem, manat à Deo in medicum; & inde ratio comparandæ fœcunditatis quam ſecum adfert redintegratio rerum genitalium, priùs è ſtatu naturæ optimo egreſſarum.

Ergo tenenda eſt primùm cauſa omnis & ratio ſterilitatis in fœmina quæ ſuo vitio, non alieno, ſemen recto curſu immiſſum, non retinet, neque concipit. Nam de impotentia excipiendi, nihil dicendum ampliùs. Omnis autem cauſa & ratio ſterilitatis ab impotentia continendi & concipiendi ſemen virile, ſic expreſſa legitur in aphoriſmo libri quem ſcripſit Hippocrates κατὰ διέξοδον περὶ ἀφόρων. i. *de ſterilibus utero non gerentibus. Quæ frigidos habent uteros, quæque denſos; non concipiunt. Quæ item præhumidos habent uteros; non concipiunt: nam genitura in iis extinguitur. Tum quæ ſiccos nimis, quæque peruſtos: quia defectu alimenti ſemen corrumpitur. At verò quæ utriuſque contrarietatis temperiem nactæ ſunt; proletariæ tales evadunt.* Enimvero ſterilitatis cauſæ omnes in hoc aphoriſmo ſunt poſitæ ab impotentia concipiendi ſemen virile. Ibi autem ſeminis non eſt conceptio, ubi vis ejus prolifica non fovetur, nec excitatur ad τύπωσιν. i. *ad fœtus deſcriptionem:* ſed corruptione ſeminis in quo ineſt, labefactatur atque vaneſcit. At verò ſemen corrumpitur perfrigeratum, vel nimia humoris obrutum abundantia, vel alimenti defectu exhauſtum à ſiccitate, vel cùm ardore matricis conſumptum eſt. Sed patefacta omni ratione cauſarum ſterilitatis in aphoriſmo, cùm ea tantùm explicanda ſuperſit quæ eſt in frigore ac denſitate uteri, operæ precium fuerit ſuper hac re verba audire Galeni. *Ubi tam frigus immoderatum potens eſt, ut denſum efficiat uterum; anguſtiſſima quoque ſunt mulieribus ora eorum quæ illuc ad uterum feruntur vaſorum. Itaque vel hoc nomine, ſteriles manent mulieres; quòd venularum oſculis ſecundinæ adnaſci non poſſunt. Quod ut evenerit; tamen non potis eſt convenienter fœtum nutriri. Aut enim ne minimùm quidem purgationes eunt: aut certè admodum paucæ, & illæ quidem pravæ; quòd ſcilicet illac tenuior ſanguis & aquoſior tranſmittatur. Etenim ibi facilè oppilantur venularum oſcula: tum propter nativam eorum anguſtiam; tum quia hujuſmodi fœminæ, proventu ferè abundant pituitoſi humoris. Nam univerſum corpus omnino ſimiliter eſt conſtitutum ut matrix. Huc accedit, quòd ſemen virile, in locis hujuſmodi perfrigerari poteſt; niſi id fortè ſit natura calidius. Ergo mulieres quæ frigidos habent uteros, ad concipiendum ineptæ ſunt: propter eorum ſubſtantiæ denſitatem.* Quæ cùm ita ſint; planè efficitur verum eſſe quod ſcripſit Hippocrates; quòd ſcilicet illæ demum mulieres nihil opis, nihil induſtriæ requirunt à medico ad comparandam fœcunditatem, quibus menſtrua bene reſpondent in qualitate, copia, expurgandi modo, & utraque periodo naturaliter inſtituta, hoc uno excepto. Si enim conſuetudo eſt ori matricis connivendi, exacta purgatione menſtrua, ut genituram uterus coëundo non poſſit excipere: tum imperanda coitio eſt pridie quàm ceſſarit purgatio. Nam quibus impuræ ſunt purgationes menſtruæ, quæque non eunt κατὰ ταῦτα. i. jure & loco; iis adhibere oportet cultum proli habendæ. Intelligo autem cultum, ab illis præſidiis quæ contra ſterilitatem ab impotentia concipiendi, ſic à præceptore ſunt poſita. Τὰς ἀγόνους πυριᾷν καὶ φαρμακεύειν. i. *Steriles partim fovere, partim purgare oportet.* Etenim omnis curandi ratio ſuſcipitur atque abſolvitur vacuatione alieni humoris, & neoteriſmo corporis è natura egreſſi: quoniam omnis affectio ſterilitatis, egreſſione uteri de ſua præſcriptione, & impu-

2. Epid. part. 5.

ritate

ritate conſiſtit alieni humoris; ut modò diximus in aphoriſmo. Ut autem ſunt cauſæ ſingularum affectionum à quibus infertur ſterilitas per impotentiam concipiendi, de qua hîc loquimur: ſic etiam remediorum genera eſſe debent. Egreſſioni corporis debetur neoteriſmus; impuritati purgatio: ut ſcilicet illis præſidiis, contrarietatum frigoris & ardoris, item ſiccitatis & humoris, temperies ad concipiendum idonea comparetur. Qualem natura & valetudinis cura diximus eſſe in iis quibus jure & loco convenienter menſtrua expurgantur: proptereaque tantùm à viro, non autem à medico, cultum habendæ proli requirunt. Igitur qualis egreſſio eſt uteri; talis erit neoteriſmus, fovendo & alterando: qualis impuritas; talis item purgatio. Ac primùm eximiè frigida intemperies uteri, quæ denſitatem infert, unde ſterilitas ipſa venit; æquali contrariorum exceſſu, ad juſtam temperiem redintegranda: idque fovendo intus & foris. Huc valent fomenta ſive θερμάσματα calidarum rerum hyſtericarum, καὶ ἡ ἐν ἀρώμασι πυελὴ διὰ τῆς μαλαχῆς πύρωσιν, ut loquitur Theophraſtus. Atque ita cùm frigido & denſo utero medicatum fuerit intus & foris; tum explorare oportet num illis artibus comparata ſit redintegratio, qua ſeminis concipiendi tollatur fixa olim firmiter impeditio. Ratio quidem explorandi ſic eſt à præceptore tradita. [aph. 59. 5.] *Si mulier quæ in alvo non concipit, ſcire velit num tandem aliquando ſit conceptura; circumtectam optimè veſtimentis, infernè ſuffito aromatis. Et ſi quidem odor ſuffiminis, ipſi per interiora corporis, prorepere videatur ad os & nares; velim exiſtimes quòd ipſa non ſuopte vitio eſt infœcunda.* Hujuſmodi ratio explorandi ſuſcipitur quoque alliis atque peſſariis, quæ in ſinum pudoris immiſſa, odorem ſuum expirant ad caput, unde fucantur nocturni pileoli. Sed ea periclitatio, tantùm iis accommodatur, quarum uterus frigore ac denſitate cauſam habet ſterilitatis, ut Galenus author eſt ad aphoriſmum. Sic enim ſcripſit. Μόναις ἐκείναις οὐ διαδοθήσεται πρὸς ὅλον τὸ σῶμα τῶν θυμιαμάτων ἡ ποιότης· ὅσαις σκληρὸν, ἢ πυκνόν ἐστι τὸ τῆς ὑστέρας σῶμα. i. *Illis dumtaxat in corpus univerſum non diffundetur ſuffitus qualitas, quibus durum & denſum eſt matricis corpus.* Nam cæterarum cauſarum ſterilitatis, vacationem non arguit odoris perceptio à ſuffitu per ſinum pudoris in fœmina circumtecta. Non enim cæteræ cauſæ odorem impediunt quò minùs ad nares perveniat, quem ſuffitus expirat aromatum per naturalia: tametſi aliter video placuiſſe Galeno ad aphoriſmum ubi de cauſis agitur ſterilium fœminarum ab impotentia concipiendi. Ejus hæc ſunt verba. [comment. ad aph. 62. 5.] Διάγνωσις πασῶν τῶν ἀμέτρων κατὰ τὴν ὑστέραν δυσκρασιῶν ἐστιν, ἣν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴρηκεν ὁ Ἱπποκράτης· διὰ τῶν ἀσωμάτων πυελίας. i. *Omnis uterinæ intemperiei commemorabilis dignotio unica eſt, quam paulò antè Hippocrates poſuit; per ſuffitus.* Hîc lectores viderint quàm conſtanter ſibi vir ſummus conſentiat. At verò caloris eximii & ſiccitatis in utero mediocritas comparatur ad concipiendum idonea neoteriſmo, lactis aſinini; balneo aquæ dulcis egelidæ fumo & odore carentis; diæta ciborum meabilium, omnis alienæ qualitatis expertium, minimeque ſitiferorum. Humidioris uteri ac multa proluvie diffluentis redintegratio eſt procuranda catharticis: quò ſpectat illud Hippocratis. Τὰς ἀγόνους φαρμακεύειν. Supervacanei autem humoris in utero extinguentis ſemen virile, ſigna ſunt τὰ ἀπιόντα. i. *quæ illinc vel illac diſcedunt.* Sic enim præceptor ait. Ὑγρότης διὰ τῶν ἀπιόντων. i. *Humiditas ex iis quæ abeunt.* Sed ἀπιόντα ſunt tam muliebria, quàm fluxus muliebres. De muliebrium impuritate, quorum eſt conſuetudo purgandi naturaliter inſtituta, hæc fuit ſententia præceptoris. [lib. περὶ γυναικ.] *Si velis mulierem diu ſterilem, materno fructu beare, ac renovare orbos penates prole gratiſſima; primùm attentio eſſe debet ad menſtrua, num pituitoſa ſint, an verò климатиоſa.*

Hæ ſunt profectò artes fugandæ ſterilitatis ab impotentia continendi & concipiendi ſemen virile, in cauſa ſanabili affectionis perſpectæ & cognitæ κατὰ τὰ τεκμήρια. His ita conſtitutis; ad eam præſcriptionem & normam, inſtituendum examen hujus prognoſεως, quod erit hujuſmodi.

Sterilibus.] Quæ ſunt ejuſmodi ſuo vitio, non alieno, per impotentiam vel excipiendi, vel continendi, vel concipiendi ſemen virile. Atque diſtinctio hæc cauſarum omnium ſterilitatis, verſatur in utero & circa uterum, qui, ut fœcundus ager, fructu materno reſtibilis eſſe debet: nunc autem manet infructuoſus iis de cauſis quæ modò à nobis ſunt poſitæ.

Vomitio sanguinis.] Quam ciet anadrome ſanguinis è locis ad ventrem, vel ad pulmonem. Eſt enim utrinque vomitio ſanguinis apud Hippocratem, ut ſuprà oſtendimus. Etenim menſtruorum ſuppreſſio unde ſunt dolorifica mala lumborum, ſæpenumero ſui ſeri expreſſionem movet in fundum ventriculi, & inde ad ſtomachum, unde hæc veniunt, illinc quidem, vomitio atque nauſea; hinc verò, cardialgia. Similiter etiam ſecundum pulmones, ejuſdem ſanguinis apparet vomitio, unde ſymptomatum levatio eſt quæ inferebat

bat ſuppreſſio. Et verò jam pridem conſtat, quòd menſtruorum & hæmorrhoidum cohibitarum anadrome ſi fit ad hepar, nec inde habet ἀναγωγὴν, ibi facit hydrωpem: ſin verò ad pulmonem, ibique ſubſiſtat, & careat anagωge; peripneumoniam, empyema, & phthiſin mortiferam excitat.

Ad concipiendum prodest.] Appoſitè dictum eſt, *ad concipiendum*, non *ad gerendum, aut nutriendum:* niſi fortè nimia ſanguinis abundantia, ſeu gravidarum repletio, quæ cernitur in difficultate ſpirandi, ac duris mammis & turgidis, unde aborſio ſæpe incidit; vomitione ſanguinis periculum ampliùs gravidæ non inducat abortiendi: ſed eam deducat ad puerperium, exacto tempore graviditatis. Nam difficultas & impotentia omnis excipiendi aut concipiendi ſemen à repletione locorum, unde ſterilitas, cujus in vomitu ſanguinis eſt præſidium; nuper adducta eſt. Ex quibus efficitur; non ad omnem cauſam ſterilitatis prodeſſe hîc poſitam vomitionem ſanguinis: ſed tantùm ad eam quæ dicta eſt; neque id ſine incommodo partium, nec ſine periculo ægrotantis. Eſt enim periculoſa omnis quæ ſurſum fit per os, ſanguinis vacuatio, ὁκοῖον ἂν ᾖ. i. *cujuſmodi tandem fuerit.*

43 Τὰ ἀχλυώδεα, γυναικείων συχνῶν ἐπιφανέντων· λύεται.

Oculorum caligo diſcutitur cùm muliebria multa prodierint.

aph. 22. 2. Hippocratis illud eſt in aphoriſmis. *Qui à repletione morbi naſcuntur; vacuatione ſaneſcunt: & qui ex vacuatione gignuntur, ſanat repletio. Atque ſic contrarietas, aliorum ſanatio eſt.* Ubi judicium eſt Galeni; quòd eorum qui adhuc fiunt morborum oratio eſt inſtituta: propterea que, inquit, perſpicuum eſt quòd unà cum amotione cauſarum efficientium, ipſi quoque morbi neceſſariò amoventur. Efficientium autem cauſarum amotio ſuſcipitur per contraria. Ergo ſi menſtruorum ſuppreſſio eſt caliginoſa; planè efficitur, quòd eorum liberalis & libera vacuatio, caliginem priùs ob oculos obverſantem diſcutit & exolvit: ſicut eſt poſitum in hac prognωſi. Quemadmodum autem caligo ac tenebræ, oculis offundantur ab iis quæ intrà ſunt inutilia: tum quænam ſit ratio diſcutiendi & exolvendi eam caliginem; in promptu fidem adducet examen hujus prognoſeωs.

Ergo. Oculorum caligo.] Græcè eſt, τὰ ἀχλυώδεα. i. quæ ſunt oculis tenebricoſa & caliginoſa, eo ſuffuſa intus, non foris. Nam τὰ ἀχλυώδεα, propriè cadunt in oculos, ac de iis dicuntur; quòd eorum ſint αἰσθητά. i. *ſenſilia*, intus percepta ab impuro ſenſorio: unde eſt depravatio ſenſus videndi. Sic apud Hippocratem. *Auſtri ſunt* ἀχλυώδεες, *ſicut auribus* βαρυηκόοι. Eſt igitur oculorum caligo, quam facit impuritas & obtenebratio, vel ſpiritus viſifici, & oculorum luminis, vel humorum trium τὰ ὁρατά. i. *aſpectabilia*, excipientium, ut quædam in iis videatur eſſe ſuffuſio caliginoſa, tum ipſis ægrotis, tum medicis atque propinquis oculos intuentibus. Atque illa caligo nebulam & nubem contingit; nebula quidem caſſior, nube verò tenuior. Eſt autem humorum ſenſoriorum viſus, tum luminis oculorum proprii, ac ſpiritus viſifici, velut aëris, perturbatio, quam θόλωσιν Græci vocant, cujus ſymptoma eſt viſus allucinatio & hebetudo. Sed hujus caliginis varia eſt origo; tum à cerebro; tum à pulmone; tum à ventriculo; tum à venarum, ſanguine diſtentarum, impuritate. Ut autem ſunt cauſæ caliginis atque foci, tum ejus idea: ſic etiam remediorum genera eſſe ſolent, quæ vel naturæ imperio, vel medici artificio adhibentur. Nam ſi quid ὀρφνῶδες videatur ob oculos obverſari cum cardiogmω; in vomitu præſidium eſt: ſine cardiogmω, in liberali ac libera expurgatione pulmonum aut capitis. Sin autem pro tenebris atque caligine, crebri ſunt marmarygis oculi, atque ſcintillant ſive micant ſcintillis quæ ſunt λαμπηδόνες; tum hypochondrii fugax diſtentio ac ſine dolore apparet; omnis ſpes medici & cœptæ curationis fiducia ſtat in narium hæmorrhagia, cujus etiam prænuncia eſt cephalalgia, comes illorum ſignorum.

Discutitur.] i. Sanatur ἀκινδύνως: vel ſi mavis, fidam habet levationem, cauſa firmatam critica: non autem falsò creditam nec inſidioſam. Nos autem videmur appoſitè, *diſcutiendi* verbum accommodaſſe caligini.

Cum multa prodierint muliebria.] i. Cùm ei caligini multa ſupervenerint, vel ſuperapparuerint muliebria, quorum ſuppreſſio ipſam caliginem oculis offundebat. Sunt enim τὰ ἐπιφαινόμενα, quæ intus concluſa morbifica, foras exeunt atque apparent bene vel male, ad ſalutem, vel ad perniciem. Quale apparet ſputum pleuriticis de phlegmone ſyſtrophica tunicæ coſtis intextæ. Sed illud ἐπιφαινόμενον, eſt morbi fixi qui eo ſputo exolvitur. Quod autem hîc ponitur in muliebrium liberali purgatione; non eſt de foco caliginis, ubi eſt ipſa: ſed de materia, quæ circa locos & lumbos ſuppreſſa, in vitio eſt; quæque illinc movet, ad cerebrum & ad ſenſoria viſus, ἀναθυμίασιν ἀχλυώδη: quæ tamen firmiter fixa non hæret in cerebo neque in oculis. Nam ſi perennitas eſſet caliginoſi vaporis in qualitate mala, cerebro κακοήθως impreſſa: ſimiliter ut venenum Aſſyrium, lanis albis eo fucatis; nihil profectò valeret ad eluendam tincturam, muliebrium ſuppreſſorum libertas: niſi quatenus à ſuppreſſione illorum, cauſæ illi fixæ atque ſymptomati adjiceretur per tetram anathymiaſin, ſurſum ad caput elatam. Sed ut lignis accidit, quæ conjecta in ignem atque præuſta, detracto igne non redintegrantur: ſic morbi rheuma conſiſtens, retracto eo quod concitatur, non tamen detrahitur: nec eam partem quam occupavit, liberam eſſe ſinit, donec ipſum diſceſſerit amotione propria: idque ſuperſtite partis integritate, quam ſæpe corrumpit. Ergo muliebrium vacuatio, caliginem diſcutit quam excitabat eorum cohibitorum ἀναθυμιάσεις ἀχλυώδης.
„ Ibi enim, malorum atque ſymptomatum ſubinde naſcentium vacatio eſſe ſolet, ubi ceſſat
„ eorum ſolita generatio.

44 Ὅσῃσι γυναιξὶ ἐκ πυρετῶν ἄλγημα τιτθῶν γίνεται· πτύσις αἱμάλωπος, οὐ τρυγώδης γινομένη, λύει τοὺς πόνους.

Quibuſcunque mulieribus, oborta febre, dolor mammarum incidit; inde nata ſputi cruenti non fæculenti expurgatio, moleſtiam omnem exolvit.

Hic scopus eſt alter curationis eorum ſymptomatum quæ in mulieres incidunt à febre ipſis oborta. Incidunt autem per ἐπιρρύεσιν, non tantùm humoris morbifici: ſed ejus materiæ cujus in promptu copia eſſe ſolet, vel etiam cujus vitio febris enaſcitur. Eſt autem, collectio menſtruorum quæ foras non exit per uterum: ſed febris ardore ſurſum tranſmiſſa, ibi morbum facit, ubi ſubſiſtit. Facit autem in mammis, eò tranſmiſſa, unde nulla levatio eſt primùm obortæ febris: ſicut morborum omnium nulla eſſe ſolet iis quæ incidunt κατὰ τὴν συμπάθειαν. Eſt autem συμπάθεια in mulieribus, mammarum dolor à febre, qui, ut ſcribit Hippocrates, ὑπόμνημά ἐστι κοινωνίης μαζῶν, φωνῆς, καὶ γονῆς. i. *memoriam renovat ſocietatis mammarum, vocis, & genitalium.* Societatis inter ſe mammarum & uteri multa ſunt argumenta, quæ nihil eſt neceſſe recenſere. Sufficiat illud unum, quòd συμπάσχουσιν ἀλλήλοις. i. *mutuò ſe afficiunt*, mutuaſque tradunt operas mulierum rebus tam bonis, quam malis. Nam quod hîc ponitur argumentum, inſtar omnium eſſe debet ad faciendam fidem ſocietatis inter ſe mammarum & uteri: tum peculiaris naturæ mulierum, in quibus eſt promptuarium materiæ redundantis ad ἐπιρρύεσιν vel ἀπόστασιν. Sed huic vitio ἐπιρρύσεως quod eſt in morbo mammarum à febre mulieris, ſecus ab illo eſt quod in caligine eſt poſitum à muliebrium ſuppreſſione. Huic enim debetur propria expurgatio per anacatharſin: illi verò ſufficit muliebrium ſuppreſſorum liberalis per uterum vacuatio. Atque ſic, meo quidem judicio, exempla ſunt poſita; ut iis veritas luceat ſplendeatque theorematum catholicorum noſtri authoris, de curatione morborum atque ſymptomatum quæ inferuntur firmiter fixa, vel efferuntur fugacia: idque à rheumate concitato, mox conſiſtente; vel ab humoris, ſuo loco manentis ac ſtabulantis anathymiaſi. Quæ omnia, quoniam ſuperiore prognωſi & alibi ſunt à nobis diſtincta; ſupereſt ut inſtitutam prognωſin, cujuſmodi ſit ἐν τῷ ὅτι καὶ ἐν τῷ διότι, propalam explicemus, & ad veritatis normam examinemus. 2. Epid. part. 1.

Quibuscunque mulieribus.] Cujuſcunque ſint illæ conditionis, modò ſint menſtruales, tam viro maturæ adhuc innuptæ, quàm nuptæ aut viduæ.

Oborta febre.] id eſt, Cùm febris eas invaſerit, maximè verò acuta, intermiſſionis expers, unde cientur motus introrſum, ſicut à tertiana extrorſum: qua motuum differentia, febres illæ ab eadem natæ materia diſtinguuntur: ob eamque cauſam ſunt participes vel expertes quotidianæ diſceſſionis, quam Græci nominant καθημερινὴν λύσιν, ἢ ἀπυρεξίαν. Ac febrium quidem aſſidua criſis fit ἔσω, tum per excretionem, tum per abſceſſum: niſi forſan exceperis febrem ardentem quæ à rigore criticum habet ſudorem, ſicut hæmorrhagiam. Nam febrium bilioſarum tertianarum quæ cum rigore naſcuntur, excretiones criticæ fiunt ἔξω: quemadmodum ἔσω per vomitum à rigore; nec unquam abſceſſus, qui ſit earum merito.

Dolor mammarum incidit.] i. Dolorificum malum in mammis, quod ibi facit muliebrium, quæ in muliere ſemper in promptu ſunt, concitatio: cujus quidem cauſa eſt febris aſſidua, unde materia ſurſum viam affectat: curſum autem eò inflectit, nempe ad mammas, propter ipſarum & uteri συμπάθειαν, tum propter ſocietatem quæ illis partibus intercedit per vaſa communia.

Excitata inde purgatio.] Græcè eſt πτύσις, ad verbum, *expuitio*, quæ apud Hippocratem ſæpe legitur pro anacatharſi, quæ propria expurgatio eſt morborum thoracis atque pulmonum. Hîc autem appoſitè mammis tribuitur, ad ſui purgationem: quòd eorum qui ſunt in mammis humorum, facilis intra thoracem eſt tranſitus, propter earum partium ſocietatem quæ cernitur in vicinitate vaſorum inter ſe, ac mutua officiorum communicatione. Scitum eſt illud. Ἄλλα πάντα τοῦτο δεξάμενα, ἢ πόνῳ, ἢ βάρει, ἢ ἄλλῳ τινὶ ῥύοντι, ἢ ἄλλοισιν αἱ κοινωνίαι. i. *Quarundam partium affectiones ab aliis excipiuntur, partim labore, partim gravitate, partim etiam quibuſdam præſidiis; ſunt etiam certis quibuſdam ſocietates inter ſe unde hæc fiunt.* 2. Epid. & 6. ejuſd. oper. part. 3.

Sputi cruenti.] i. Concreti ſanguinis: non quidem ſputi pauca bile permixti, quale eſt bonum ſputum pleuritici circa initia; nec pauco ſanguine, cujuſmodi eſſe debet peripneumonici: ſed merus cruor nulli ſputo albo permixtus, ut præ ſe ferat ideam humoris morbifici alteratione carentis, omnique pepaſmo, quo vertitur in empyema, cùm ejus collectio metum adfert corruptionis atque inſaniæ. Non enim tum lactis coctio eſſe poteſt, quæ vera eſt πέψις.

Non fæculenti.] Cujuſmodi eſſe ſolet corrupti ſanguinis in empyema pravum, tam ſuo vitio, quàm partis obſeſſæ mutati. Sic enim de pravo empyemate dici ſolet, quòd ſcilicet eſt βορβορώδες ἢ ἀμοργώδες. i. *cœnoſum vel amurcoſum*, eodem planè ſenſu quo hîc τρυγώδες. Quæ omnino prava, ut votis omnibus ſunt avertenda: ſic neque tamen optandum eſt, nec expectandum in mammis empyema, quamvis laudabile: ut neque in pleuritide, nec in peripneumonia, niſi cùm deſperatio eſt anacartharſeωs, in ſpe anguſta ſalutis. Præſtat enim citò adeſſe liberalem ac liberam anacatharſin, quàm empyema ſerò venire, ubi nihil eſt ſecuritatis. aph. 44. & 45. 7.

Molestiam omnem exolvit.] λύει τοὺς πόνους. i. *levationem adfert laborum* quos intulit mulie-

liebrium ad mammas à febre concitatio, ubi firmiter fixa hærent. Exolvit autem; vacuatione cita & propria humoris dolorem moventis, unde cita eſt etiam vera levatio, non falsò credita, nec inſidioſa. Eſt autem hîc neceſſaria rheumatis concitati & conſiſtentis propria expurgatio, quod ſola retractio per menſtruorum ſolitam purgationem ſanare non poteſt. Nam tenebrarum atque caliginis intus natarum ex anathymiaſi tetra muliebrium quæ circa locos & lumbos ſubſiſtunt; ſanatio eſt in vacuatione liberali eorum naturaliter inſtituta.

45 Οἱ ἐν ὑστερικῇσιν ἀπύρετοι σπασμοὶ, εὐχερέες. οἷον Δορκάδι.

Quæ fiunt hyſtericis febre vacuis convulſiones; faciles: ſicut Dorcadi.

Hæ sunt deliciæ Hippocraticæ, quarum epulis ſoli fruuntur & ſaturantur, quibus diſcendi ſtudium eſt ab uno Hippocrate, maluntque ex ejus præceptis inſtitutiſque, tanquam ex fonte uberrimo, medicinam haurire, quàm rivulos conſectari. Eſt autem hoc poſitum in more Hippocratis, ut iterum atque iterum ponat idem exemplum, nec tamen ſcopo eodem: idque καθ' ὑπόθεσιν, & fundamentum rei quam docere inſtituit. Poſſem hîc ego, perinde ac idoneum nactus locum: meam de ſtylo Hippocratis opinionem de locis quamplurimis qui apud eum leguntur, lectoribus confirmare. Sed ne longum faciam, longiuſve abeam; hoc unum ſufficiat, poſitum in hac prognωſi: cujus lectio hîc repetita, quæ fuerat antè ſcripta & explicata, ſicut movet nauſeam ſciolis iſtis, qui faſtidioſe judicant de ſcriptis quæ non intelligunt: ita diſcendi cupidis & ſtudioſis qui ad ſcopum authoris attendunt, dianœamque ipſius callent; talibus, inquam, jucunda eſt, gracioſa, & fructus dulcedine ſuaviſſima. Scopum igitur ac dianœam authoris, ſic aperire conſilium eſt in hac prognωſi, cur ea denuo ſcripta ſit, cùm ſuprà jam venerit ad examen philologiæ ac philoſophiæ.

Enimvero noſter author ſuprà eò ſpectavit, dum illa ſcriberet quæ hîc ponuntur, ut fidem faceret redintegrandæ ex facili certæ cujuſdam convulſionis, quæ tantam in cæteris convulſarum partium afflictionibus, è ſtatu naturæ egreſſionem oſtendit, ut difficillima ſit redintegratio, ac ne ſperabilis quidem, ubi ſumma eſt ſiccitas ab exhauſto. Hîc autem ratio eſt admirabilis quorſum adducta ſit denuo illa prognωſis, ubi agitur de rebus mulierum. Sanè id habet propoſiti noſter præceptor, ut eo exemplo quod excellentia vincit cætera, naturam & cauſas aperiat hyſtericæ paſſionis quæ apud Hippocratem nomine τῶν ὑστερικῶν appellatur: idque κατ' ἐξοχὴν, cùm multa ſint uteri pathemata: ſed tamen illa communia partium cæterarum, hoc verò uteri proprium, cùm muliebribus & genitura, unde muliebritas quoque eſt ipſa mulierum. Eſt autem ſymptoma hoc convulſionis hyſtericæ quod certat ex æquo cùm apnœa hyſterica, ut non minùs verè & appoſitè illa uteri paſſio nominari debeat hyſterica convulſio, quàm apnœa hyſterica. Sed eorum ſymptomatum hyſtericorum cur ita ſint, ratio mox adducetur. Hîc permagni refert ſtudioſorum Hippocratis, obſervare induſtriam dictatoris, ſua edicta ſuo quæque loco ſcribentis, & ad varios viri ſcopos dianœamque attendere, ubi diverſis in locis repetitio eſt alicujus edicti, quod alibi jam ratum fuit perſuaſumque omnibus, ac promulgatum. Non enim temerè, ſed conſultò; atque ut verè, ſic appoſitè, bis terve promulgantur hæc ſingularia dictatoris edicta, quæ fundamenta ſunt & hypotheſes veræ demonſtrandarum rerum quas author ipſe ad veritatis examen adducit. Et cùm prognωſis hæc, theorematis loco catholici, locum habeat in prorrhetico; nunc καθ' ὑπόθεσιν recenſetur in quæſtione pathematum hyſtericorum: ſicut jam ſcripta eſt ſuprà in tractatu de convulſione. Quoniam autem ſcopum authoris illic attigimus, ac rei propoſitæ veritatem oſtendimus, hîc certè ſufficiet, poſtquam de ſcopo diximus, ad quem noſtra omnis attentio eſſe debet; ſufficiet, inquam, prognoſεωs rationem paucis docere, ac veluti ἀνακεφαλαίωσιν recenſere commentationum noſtrarum quas literis illic mandavimus.

Coac. 3. capite 14. l. 2.

Ergo. Convulsiones.] i. Injuſſi partium motus quæ naturaliter juſſu noſtro ac noſtra ſponte, non ſua, moventur.

Quæ fiunt hystericis.] i. Merito paſſionis hyſtericæ, quæ ſola eſt uteri propria inter eas quæ ipſum malè habent contra naturam. Hic autem hyſterica paſſio potiſſimùm cadit in virgines atque viduas, ætate jam grandes, quarum ſcilicet uteri ſuo, ut ita dicam, genio defraudati, ſuæ moleſtiæ ſenſionem impertiunt partibus affinitate ſibi vel ſocietate conjunctis. Ac cernitur quidem illa ſenſio rei moleſtæ utero, in dyſpnœa, apnœa, i. inſpiratione difficillima, vel ejus amotione fugace repentè oborta; noviſſimè, in epileptica quadam convulſione. Hyſterici autem genii triplex eſt omnis defraudatio: una in menſtruis ibi cohibitis; altera in exhauſto & ſiti; tertia in geniture orgaſmo & inexpleta libidine, coitu denegato. Uteri vacuati ac ſitientis ſymptomata ſic naſcuntur, ut viſum eſt præceptori. Primùm enim apparet in ægra, ſpiratio difficillima, peneque dixerim, ſuffocatio; cùm impeditio eſt partium ſpirabilium, à diaphragmatis oppreſſione, quam facit hepar ex utero ſibi adjacente, qui eò curſum inflexit, tanquam ad fontem gratioſi humoris, ſitim explere cupiens in muliere grandiore ac vidua, nec ampliùs menſtruali, cuique profuſior alvus, collapſo inteſtino recto cum ſiccitatis & levitatis acceſſione, occaſionem dedit utero, parta locorum amplitudine, convertendi ſe & affectandi viam ad illud ἰκμαλέον hepar. Hæc ſuffocatio naturam excitat muſculorum ad ſummam contentionem inſpirandi & expirandi, quibus moleſtiam exhibet ipſa doloris à diaphragmate σαυπενίᾳ, unde ſympathia eſt cerebri, & inde convulſio, quæ utero reſtituto in ſuam ſedem, ſiti expleta quieſcit. Sed uteri defraudatio quæ apnœam inducit, id eſt, ſpiritus inſpirati vacationem, penè miraculo apponi debet. Hîc enim reſpira-

ratio eſt intercepta, quam in plerìſque non potis eſt cernere, nec inſpirando, nec expirando. Hoc certè accidit, perfrigerato cordis calore vivifico, unde ſpirandi eſſe ſolebat uſus atque neceſſitas: ſuperſtite tamen in corde, micandi potentia & facultate, qua editur perſpiratio univerſi corporis, quæ tantiſper ſufficit impediendæ caloris extinctioni: ſicut in fucis & apibus, cæteriſque quæ ἔντομα Græci vocant: donec apnœæ cauſa, ex utero ſit excluſa; vel ejus venenata aura, relicto corde, ad cerebrum ſit tranſmiſſa, ubi & unde movet convulſionem. Ergo venenata aura quam ſemen corruptum è locis expirat, inſtar veneni cujuſdam à morſu phalangii aut ſerpentis, ſuo ad cor appulſu, tollit ſpirandi uſum pauliſper, unde apnœa hyſterica: indeque ad guttur, ſtrangulationis opinionem facit, ac ſi adeſſet illaqueatio; poſtremò ad cerebrum, melancholiæ, quæ eſt in mœrore ac metu, ab opinionis errore; tum etiam convulſionis epilepticæ parit eventum. Itaque licet, tale pathema hyſtericum, nominare apnœam vel epilepſiam hyſtericam: quæ duo ſymptomata ſimul eſſe non poſſunt, ſicut omnino ſunt planeque ἀσύστατα, convulſio & exolutio: ſed exolutioni à corde ſuccedit, ab eadem cauſa, in cerebro epilepſia, quam facit ipſius proritatio atque contractio ab aura maligna & venenata, quæ ex corrupto ſemine circa locos, ſurſum effertur. Ea convulſio, cæterorum inſtar ſymptomatum, eò certè adducta eſt, ut ἀναλυτικῶς deducamur ad cognitionem atque ſcientiam hyſtericæ paſſionis quam ſeminis infert circa locos corruptio.

Febre vacuis.] Ut omnis tollatur opinio convulſionis, quam inflammatio uteri ſecum adducit: tum ejus quæ venit à febre non ſymptomatica, qualis eſt ab utero inflammato: ſed quæ ipſa per ſe exiſtit, ac vulgò dicitur eſſentialis. Nam convulſiones ſic natæ, faciles illæ non ſunt, ut perhibentur eſſe quæ hîc ponuntur ab hyſterica paſſione. Cauſa eſt in promptu.

Faciles.] i. Quæ toleranter feruntur, & facilè exolvuntur ab utraque cauſa fugaci. Nam & citò uterus eò remigrat, unde migravit, ad hepar ἰκμάλεον, ſitis explendæ cauſa: unde cita vacatio eſt convulſionis enatæ ab utero, jecori adjacente, proptereaque comprimente ſeptum tranſverſum. Tum cauſæ alterius convulſificæ à venenata aura, quam ſemen corruptum expirat è locis ad cerebrum; facilis curatio eſt, cùm ſemen excernitur: cujus excernendi præſidia nota ſunt quæ pudet commemorare. Tales autem convulſiones, εὐχερέες nominavit, ſimili ratione, qua homines dicuntur εὐελκεῖς aut δυσελκεῖς, quòd eorum ulcera facile aut difficulter ſaneſcunt.

46 Ἧσιν ἐκ ῥίγεος πυρετὸς κοπιώδης· γυναικεῖα καταῤῥήγνυται. τράχηλος ἐν τούτοις ὀδυνώδης· αἱμοῤῥαγικόν.

Quibus à rigore febris eſt laborioſa; promoventur muliebria. His dolens cervix, hæmorrhagiam ciet.

* Extremum illud erat de rebus mulierum, ut muliebrium varia inclinatio doceretur, ab iis quæ intrà quidem naſcuntur, ſed foris apparent. Tum autem quorum morborum ſanatio apponi debeat muliebrium beneficio, cùm hæc ab illis ſurſum deorſumve cientur, & quæ illius variæ inclinationis ſigna edantur.

Ergo. Quibus.] Mulieribus fœtu vacuis, nimiaque repletis muliebrium abundantia; ut mea opinio eſt, ab iis quæ ſequuntur.

Ex rigore.] Quem ciet muliebrium ſuppreſſorum τὸ πλῆθος καὶ πάθος. i. *redundantium bilioſa cacochymia* e venis expreſſa primùm in lumbis rigorifera, & mox in dorſo ac in cervicibus. Quæ certè rigoris concuſſio non eſt mulierum gravidarum διὰ τὸ πλῆθος ἢ πάθος muliebrium cohibitorum, quod ea vitia procul ab iis arcentur, privilegio quodam fœtus qui creſcit in utero: cujus nutritio & accretio, repletionem vaſorum eſſe non ſinit à menſtruis; amplificatio autem caloris nativi, arcet τὸ πάθος, omnemque adeo rigoriferam cacochymiam. Atque hujus quidem opinionis meæ ſequeſtrem habeo præceptorem, cujus eſt hoc edictum. *Si purgationes non eant mulieri, nec horror febris vi ſuperveniat, cibo autem faſtidium ſit, cogita ipſam habere in utero.* Nam de rigoris natura & cauſis, dictum eſt ſæpe aliàs. aph. 62. 5.

Febris est.] Quæ continenter introrſum movetur: tametſi prænuncium habet rigorem, cujus materia intus foras prorepit, foriſque ſuam excitat concuſſionem, quæ per afflictionem caloris nativi, febrem accendit in corde, ipſiuſque prima eſt origo atque occaſio. Sic enim veteribus ratum fuit; nunquam rigorem ſine febre cieri.

Laboriosa.] Κοπιώδης, id eſt, *Quæ laſſitudinem habet conjunctam:* non eam quidem natam vel à labore immodico, vel inſueto, vel deſueto. Hæc enim laſſitudo ἁπλῶς dicta, ſæpe ardentium febrium cauſa eſt atque comes; quæ ideo nominantur febres κοπώδεες. Sed quæ laſſitudinem habet conjunctam, ſua ſponte obortam, & κόπος αὐτόματος nominatur, τονώδης, ἑλκώδης, ἢ φλεγμονώδης. i. *quam ſenſio comitatur tenſionis, ulceris, inflammationis.* Primam quidem edit repletio; alteram cacochymia; tertiam utraque cauſa. Hîc certè ſenſio eſt utriuſque rei moleſtæ: quia moleſtiam edit, humorum τὸ πλῆθος ἢ πάθος. Argumenta enim ſunt; illius quidem, ſuppreſſio muliebrium; hujus verò, cacochymia rigorifera è venis expreſſa.

Muliebria promoventur.] i. Excurrunt ad exitum quem antea non habebant, cohibita; cùm eſſet natura pigrior in excernendo, & unà contumacior materia expurganda. Promoven-

ventur autem, rigoris concuſſione citata, & febris ardore, ad exitum præparata in ſubtili ſubſtantia, qualitate acri, & calida intemperie. Ad uterum autem viam affectant, de more naturaliter inſtituto: & quia cohibitio eſt circa locos: tum quia rigoris concuſſio eſt circa lumbos, unde muliebrium ductus ad uterum producuntur.

His dolens cervix.] Ac ſi diceret. Quòd ſi à rigore fruſtra oborto, ſurſum ad caput menſtrua curſum inflectant, ut ſæpe fit; indeque cervicis venæ diſtentæ ſint, ei parti dolorificæ: ut ſæpe alibi demonſtratum eſt.

Hæmorrhagiam ciet.] Αἱμοῤῥαγικὸν, alioqui cephalalgicum & paraphoricum: ſicut conditio eſſe ſolet eorum qui ſurſum ad caput feruntur calidorum humorum. Hæc autem hæmorrhagia in vicem ſubit muliebrium ſuppreſſorum, facitque ut mulieres periculo defungantur ſuppreſſionis illius. Atque ut lumborum æſtu ſignificatio fit purgationis menſtruæ per naturalia: ſic etiam cervicis dolore, hæmorrhagiæ, id eſt, profluvii ſanguinis è naribus, ut hæmorrhagiæ nomen apud Hippocratem uſurpatur.

TRACTATUS QUARTUS,

DE EXCREMENTIS.

DE VOMITU.

Cap. I. ΕΜΕΤΟΣ δὲ ὠφελιμώτατος, καὶ ἀλυπότατος, ὁ φλέγματος καὶ χολῆς ξυμμεμιγμένος ὡς μάλιστα· καὶ μὴ παχὺς κάρτα, μήτε πολὺς ἐμείσθω.

1 *Vomitus autem, multum habet utilitatis ac ſecuritatis, qui pituitam exhibet accuratè mixtam cum bile; ſi id quod vomitur, nec valde ſit craſſum, nec multum.*

Finis erit laborum meorum, quos in examine prognωſεων Coacarum exegi, poſtquam abſolvero quatuor quæ ſuperſunt diſputationes de morborum omnium, quorum hiſtoriæ ſunt in hoc libro, communibus excrementis. Communia ſunt excrementa, vomitus, ſudores, urinæ, dejectiones; quæ in quibuſque morbis communiter apparent & fiunt: ſicut in quibuſdam propriè & appoſitè, ex quibus illorum morborum cognitio, atque futuri exitus præſenſio, tum ipſa curatio comparatur. Nam quæ ſunt propria ſingulorum morborum, omnia in eorum hiſtoriis continentur, quorum illa ſunt ἐπιφαινόμενα: cujuſmodi eſſe dicuntur ſputa quæ in pleuritide ac peripneumonia expurgantur.

Ergo de vomitu hîc ſcribendum. Stylus autem ſcribendi ſic erit. Ajo enim; quòd vomitus eſt, eorum quæ intus ventriculum malè habent, a propria ipſius concuſſione, per os excluſio. Non enim hîc vomitus nomen admitto, quod hæmorrhagiæ pulmonum tribuitur: ſicut in illo Hippocratis. Ὅσοι ἀφρῶδες αἷμα ἐμέουσι, πόνου μὴ ἐόντος κάτω τοῦ διαφράγματος· ἀπὸ τοῦ πνεύμονος ἐμέουσι. i. *Qui ſanguinem vomunt ſpumantem, omnique carent dolore ſub diaphragmate; à pulmone vomunt.* Cernitur quoque illa concuſſio in ſingultu moleſta & irrita, quæ eſt ventriculi ſuam moleſtiam non excludentis: ſed fruſtra in excludendi conatu ac ſtudio laborantis. Eſt item ventriculi proritatio nauſeabunda, quæ tantùm ſcreatu finitur, malis ægroti rebus, in febre, quam ſupra vocavit ἕλξιν ἐμετώδη; vel in prorrhetico, τὰ ἐμετωδῶς ἑλκόμενα: ſed nihil ad hunc locum de vomitu. Nec verò ἀσιτία, ἀποσιτία, καρδιωγμὸς ἢ καρδιαλγία, ἀλυσμὸς ἐμετώδης, quæ ſunt pathemata ventriculi & oris ipſius; pertinent ad naturam vomitus, quam in concuſſione potenti rerum ventriculo moleſtarum poſitam eſſe diximus: niſi quatenus prædictorum ſymptomatum curatio ſuſcipitur vomitu atque perficitur. Ergo ventriculi concitatio eſt ad vomendum, quam facit ipſius oppreſſio vel proritatio à copia redundante, aut qualitate moleſta rerum illarum quæ ſtagnant in fundo illius. Ac talem vomitum ciet ſua ſponte natura partis obſeſſæ, qui eſt Hippocrati, ἔμετος αὐτομάτως γινόμενος. Atque ſtagnantium quidem rerum, vel opprimentium, vel proritantium, cauſa eſt in alvo indigena, vel etiam advena. Indigena eſt, domi nata, præſertim ab iis quæ aſſumuntur, quorum vitia ſunt in qualitate, copia, utendi modo, & occaſione. Nam in picrocholis ἄνω, cùm ab inedia, cujus illi ſunt impatientes, amaritudo eſt oris, cardiogmus, alyſmus; ea proritatio cauſam non habet indigenam, ubi eſt ſedes ejus: ſed aliunde profectam, ubi regnum eſt bilis, quæ illinc prorepit ad fundum ventriculi, & inde ad ſtomachum. Quinetiam omnes ideæ proritati ventriculi atque ſtomachi, non rarò naſcuntur tam ex catarrhi ferini prolapſu è capite, quam ex ichωris bilioſi aut nigri humoris appulſu; tum ex viſceribus; tum ex venis. Exemplum apponam quod erit inſtar omnium ex Hippocrate. Τὰ ἐν ὀσφύϊ ἀλγήματα· καρδιαλγικὰ καὶ αἱμοῤῥοϊκά. i. *Dolorifica in lumbis mala; cardialgica & ſanguiflua.* Ubi judicium eſt, quod ex repletione particulari vaſorum inſignium quæ adjacent lumbis, quam facit hæmorrhoidum conſuetarum vel menſtruorum ſuppreſſio, tenue quoddam ſerum prorepit in ventriculum, & inde ad ſtomachum, ubi excitat cardialgiam. Atque hoc ſymptoma eſt hominum febre carentium, ſicut eadem implicitorum, quibus etiam inde veniunt οἱ ἀλυσμοὶ ναυτιώδεις: cùm ſcilicet, ut ſcribit Galenus τὸ, στόμα-

Coac. 1. capite 17. lib. 2.

aph. 2. 1.

prorr. 38. ſ. 1. 1.

τ̃ γαστρὸς, ὑπὸ μοχθηρῶν δάκνεται χυμῶν. i. *ventriculi orificium, à pravis mordetur humoribus.* Hic certè dubitari non poteſt, quin advena ſit cauſa laborum ventriculi, quos edit ipſius proritatio à pravis humoribus, qui è viſceribus atque venis illuc prorepunt, ut dictum eſt.

Ventriculi autem vomiturientis ac vomitoris ab oppreſſione, par eſt ac ſimilis ratio quæ dicta eſt in erethiſmω. Eſt enim oppreſſionis illius cauſa indigena in iis quæ aſſumuntur pleniore manu quàm ſatis eſt. Sed advena cernitur in catarrhi prolapſu, cùm ejus nimia abundantia natat alvus; tum in humorum toto corpore in alvum affluxu, vel è vicinis viſceribus & inteſtinis. Nam ileoſis vomitio quidem eſt oppreſſionis advenæ, chyli occaſione non permeantis ultra jejunum, ileo inflammato; propterea que illinc remeantis ad alvum. Ac ſanè humorum anadrome, vel etiam refluxu ad alvum, vomitiones accidunt criticæ & ſymptomaticæ, quarum diſtinctio in hoc primo capite ſcribetur. Omnis autem vomitio, vel expurgandæ alvo, vel univerſi corporis purgationi; tum vi naturæ aut morbi ſuſcipitur; tum artificio medici ad imitationem naturæ præſcripto. Itaque vomitio quædam erit univerſalis, quædam verò particularis. Univerſalis eſt, qua vitioſus humor toto corpore, vel è viſceribus atque venis, ſurſum per os vomendo ejicitur. Talis eſt primùm vomitio critica, quæ febrium finem adfert, ſignificata ſignis ad tempus & ad ſpeciem criſis illius. Talis eſt etiam ſymptomatica, quæ cernitur frequens & pauca humoris pravi, ex qua levatio nulla eſt: manet autem perpetua vomendi cupiditas, qua vomitori par eſt vomituritio. Tum libera & liberalis in cholera quæ vires exolvit, & σπασμοὺς infert lethales. Sed artificio medici pernicioſa eſt illa vomitio quæ ab elleboro convulſionem movet lethalem. Illa verò ſalubritati eſt commodiſſima quam ciet elleborum eo die quo ſibi quis perfregit calcaneum, quando in metu ſunt illa ſymptomata quæ inferuntur ab ecchymωſi fracturæ mortifera: nempe convulſio magnæ chordæ affixæ calcaneo, febris acuta, continua, tremorifera, ſingultuoſa, & paraphorica. Ibi enim pharmacia opus eſt mochlica, & pharmaco vectiario, cujuſmodi eſt elleboriſmus quo vitioſus humor, tanquam à machina vectis attrahitur in ventriculum, & vomendo excluditur, priuſquam ipſum pharmacum ad inteſtinorum anfractus pervenerit. Talem præceptor machinam ad nephritidem calculoſam adhibuit, tanquam ad morbum, ut ait Galenus, μοχλείας δεόμενον. Sed hæc exempla ſufficiant univerſalis vomitus, de quo illud ſupereſt annotandum; quod univerſi corporis expurgatio tali perficitur vomitu: ſicut & ipſa dejectione, ut Galenus author eſt in aphoriſmis, ex mente authoris. Tum illud venit in mentem; quòd univerſali vomitu ſolum æſtate, cum opus eſt, utendum præſcripſerit ſummus præceptor his verbis. Φαρμακεύειν θέρεος μὲν, τὰς ἄνω μᾶλλον· χειμῶνος δὲ, τὰς κάτω. i. *Purgare, æſtate quidem, ſuperiorem alvum; hyeme, inferiorem.* Et, Τοὺς ἰσχνοὺς καὶ εὐημέας, ἄνω φαρμακεύειν· ὑποστελλομένους, χειμῶνα. i. *Graciles & facilè vomentes, ſuprà purgare, præterquam hyeme.* Sed præceptoris conſilium eſt; ut pituitæ vomitus hyeme cieatur. Quod certè pertinet ad vomitum particularem, quo interdixit æſtate: niſi cùm alvi repletio eſt, quam πλησμονὴν nominavit. Hyeme autem ter menſe vomendum edixit iis qui ſunt humidiores: ſicut bis aliis ſiccioribus. Nec verò ad πλησμονὴν, vomendi conſilium eſt hyeme, præceptori: ſed ad pituitam hybernam, cujus nimia abundantia natat alvus: tametſi ad liberum facilemque vomitum, variorum ciborum ſatietatem præſcribit his verbis. Χρέεσθαι δὲ καὶ τοῖσιν ἐμέτοισι τοὺς μὲν ὑγροτέρους τρὶς τοῦ μηνός· τοὺς δὲ ξηροτέρους δὶς, ἀπὸ σιτίων παντοδαπῶν. Ex quibus efficitur; vomitum particularem eſſe, cùm vel pituita hyeme, vel eorum quæ aſſumuntur ſatietas per æſtatem vomendo levatur. Nam bilis porraceæ vomitus, ut ea indigenam habet cauſam in alvo, vel advenam: ſic erit particularis vel univerſalis. Indigenæ autem cauſæ vel advenæ diſtinctio ſic eſt apud Galenum. Naſcitur, inquit, bilis porracea in alvo ipſa, propter eorum quæ aſſumuntur cruditatem, ut olerum, braſſicæ, betæ, cæparum. Certum eſt etiam quòd eadem bilis, tametſi nihil ejuſmodi aſſumptum fuerit, tamen febris merito, morbive alterius in vaſis enaſcitur, & inde ad ſuperam vel ad inferam alvum confluit. Erit igitur bilis porraceæ in alvo natæ, vomitus particularis; ejus verò quæ in alvum confluit, univerſalis. Ille autem vomitus quem ciet proritatio æruginoſæ bilis in alvo, quam genuit ſævæ nephritidis cruciatus, cum impotentia dormiendi atque vigiliis; tametſi advenam habet cauſam vomendi, ſicut indigenam à corruptione ciborum; tamen videtur quodammodo ἐπαμφοτερίζειν. Nunc ad examen prognoſeωs veniamus.

comment. ad ſent. 5. part. 1. lib. 6. Epid.
comment. ad aph. 2. 1. & lib. 4. aph. 4. 4.
aph. 6. 4.
lib. de diæta idiot.
lib. 3. περὶ διαίτης.
progn. 38. lib. 2.

Vomitus autem.] i. Eorum quæ ſunt in alvo inutilia & moleſta, per os excluſio: ſive aſſumpta ſint pleniore manu; ſive nauſeabunda; ſive in alvo corrupta; vel ex alvo egreſſa, poſtliminio remeantia, cùm ultra jejunum permeare non poſſint. Tum ſi quæ vomitu excluduntur, è capite ſint illapſa, vel è viſceribus atque venis in alvum tranſmiſſa, aut eò attracta elleboriſmo. Sed tamen hîc, *vomitus* nomen tantùm apponitur illis humoribus, unde naſcuntur febres; cùm ſcilicet eorum affluxu vel critico, vel periodico, vel ſymptomatico, ventriculi proritati concuſſio eſt ad vomendum. Ac primùm de vomitu ſalutari & critico ſancita lex eſt in hac prognωſi, de more inſtitutoque Hippocratis, ut ad illius normam, ſymptomatici omnis egreſſio revocetur. Eſt autem hujuſmodi.

Vomitus multum habet utilitatis.] Ὠφελιμώτατος. i. *utiliſſimus*, quòd inde ſit & oſtendatur corporis è natura egreſſi redintegratio, morbique infractio; propterea que numeros explet omnes ſalubritatis, cùm illi adjicitur quod in lege author appoſuit.

Ac multum securitatis.] Ἀλυπότατος. i. qui caret omni moleſtia, aut nihil omnino moleſtiæ & offenſionis ſecum adfert, nec poſt ſe relinquit illis in partibus unde, quò, & quà exitum habet humor. Sed contrà ξυμφέρει τε καὶ εὐφόρως φέρουσιν. i. *ſimul confert, & ipſum alacriter ferunt ægri.* Et verò de tali vomitu appoſitè hîc ſcribendum, quod de pepaſmo verè ſcripſit præceptor his verbis. Ταχύτητα κρίσεως καὶ ἀσφάλειαν ὑγιείνειν σημαίνει. i. *Celeritatem criſis & ſecuritatem oſtendit ſalutis.* Atque hîc, de more authoris, prima vomitus commendatio eſt in eorum vacuitate quæ contra naturam ſunt, & ἀσυμβεβηκότα vocantur: mox in eorum præſentia quæ

aph. 2. 1.
1. Epid. part. 2.

quæ ſunt τὰ ὑπάρχοντα κατὰ φύσιν, i. quæ merito ac lege naturæ apparent. Τὰ ἀσυμβεβηκότα ſpectantur in eo quod poſuit ἔμετον ἀλυπότατον. i. *omnis expertem moleſtiæ*, vel, *cum ſecuritate ſalubrem.* Tum verò in iis quæ apponuntur. SI ID QUOD VOMITUR, NON VALDE SIT CRASSUM, NEC MULTUM. Quamvis autem hic vomitus commendatus tantùm ſit in ea voce, qua omnis moleſtiæ vacuitas continetur, unde ſumma illius utilitas declaratur; ut certè omnino eſt, cùm minimè nocet corpori: tamen conſultò viſum eſt τὸ ἀλυπότατον hujus, cum eo conjungere quod in prognoſtico legitur, ἀφελιμώτατον: ut ſcilicet illud convenienter dicatur περὶ τῶν ἀσυμβεβηκότων, ſicut hoc περὶ τῶν ὑπαρχόντων κατὰ φύσιν. Eſt enim diverſa ratio utilitatis & ſecuritatis. Nec ſemper in omni criſi tantum eſt ſecuritatis, quantum eſt prima ſpecie utilitatis. Nam criticorum abſceſſuum non ſemper eſt certa criſis, ut eorum qui ſub auribus vel in crure à peripneumonia enaſcuntur.

QUI PITUITAM EXHIBET ACCURATE MIXTAM CUM BILE.] Hoc pertinet ad τὰ ὑπάρχοντα λόγῳ τῆς φύσεως. i. *ad ea quæ inſunt quæque apparent in vomitu, lege naturæ, ac merito ejus,* non maleficio morbi; ut mox dicetur in cæteris. Atque hoc certum eſt argumentum vomitus qui cietur duce natura, cujus virtute primùm eſt domita feritas humoris morbifici. Eſt enim pepaſmi parens natura: ſicut & criticæ vacuationis dux eadem optima. Eorum igitur quæ ad ſalutem & ad ſecuritatem vomuntur, conditio eſſe debet naturaliter conſtituta, ut dictum eſt, in colore, ſubſtantia, & mixtione; ut ſcilicet bilis ὠχρά. i. *pallida*, vel minùs flava quàm fuit, appareat, cui toto infuſa ſit corpore pituita, unde dilutior facta eſt. Nam bilis pepaſmo πῶς φλεγματοῦται. i. *quodammodo pituiteſcit.* Tum verò in ſuperam alvum affuſa, fit particeps ejus humoris qui regnat in alvo, videlicet pituitæ, quando non ita exaruit. Exquiſita autem mixtio pituitæ & bilis, integritatem partis oſtendit, ubi miſcentur, cum pari conjun-

Coac. 13. c. 16. lib. 2. aph. 6. & 23. 7. ctam virtute caloris nativi, cujus propria eſt coctio atque mixtio. Talem commendat ἀνακάθαρσιν thoracis atque pulmonum, ſi flavum ſputo exactè permixtum ſit. Nam excrementa mera, ſemper ſunt prava. Hujuſmodi autem cernuntur vel aquoſi ſui humoris, vel alienæ mixtionis expertia: idque vel ab incendio quo conflagrant & exareſcunt, vel à frigore quo con-

progn. 44. lib. creſcunt. Ex quibus efficitur, ut ſigno appareant pravarum affectionum quæ ſunt in ardore aut frigore, vel in locorum vitio ubi naſcuntur, aut quà feruntur ad exitum. Sic enim natura comparatum eſt ut quacunque ad exitum ducuntur humores, non inde abeant inſalutato, ut dici ſolet, hoſpite; partiumque illarum beneficio, meliores; aut maleficio, pejores reddantur.

SI ID QUOD VOMITUR, NEC VALDE SIT CRASSUM, NEC MULTUM.] Ut bene res eant à vomitu, ejuſmodi eſſe debet in iis quæ vomuntur, ut careant omni vitio: quamvis in laude ſint ἐκ τῶν ὑπαρχόντων, calore ac mixtione naturaliter præditorum. Non enim minor eſt commendatio vitiorum ἀσυμβεβηκότων quàm laudabilum ὑπαρχόντων. Tametſi vitia quæ hîc ponuntur, quorum vacatio eſſe debet in vomitu naturali, non ſint omnino ἀσύμφορα: ſicut ea quæ toto genere prava ſunt; proptereaque ἔκγονα pravarum affectionum. Ergo ut vomitus omni ex parte ſit, qualem eſſe oportet, ac nihil omnino vitii adjiciatur humori vomendo, quod exitus libertatem impediat, moleſtiamve parti exhibeat ipſo vomendi modo: ſanè id quod vomitur, valde craſſum eſſe non debet à frigore aut calore; quia ſigno non bono adjicitur cauſa non bona in labore vomendi: nec multum etiam; quia ventriculi crebra concuſſio, qua ſæpe & parum,

aph. 2. 8. aut ſæpe & multum per os rejicitur, multa ſibi & ægro infert incommoda, illinc moleſtiam & inflammationem, hinc verò infirmitatem. Ex quibus apparet; quòd ibi demum explentur

lib. 2. acut. numeri omnes vomendi ad ſanitatem, ubi vomuntur οἷα δεῖ. i. *qualia & ſicut decet:* quod eſt, ut alibi annotavit præceptor, κεκλιμένως καὶ καλῶς. Nam ut concedam, κεκλιμένως quidem vomi, cùm pituita eſt accuratè mixta cum bile: tamen non dixerim vomi καλῶς, ſi id quod vomitur, ſit valde craſſum & multum.

2 Τὰ δὲ ἀκρητέστερα τῶν ἐμεομένων· κακίω.

Sed ea quæ vomuntur meraciora; pejora.

OMNIS egreſſio quæ eſt in vomitu, qualis & quanta ſit, intelligitur, ad examen adducta ſuperioris prognoſeως: ubi eſt norma & præſcriptio τῶν ὑπαρχόντων λόγῳ τῆς φύσεως. i. *eorum quæ naturaliter inſunt* in vomitu, bonis ægroti rebus, & longè abſunt ab iis quæ maleficio morbi apparent. Quoniam autem vomitus commendatio major eſt, quando in præſentia τῶν ὑπαρχόντων, cernuntur quoque τὰ ἀσυμβεβηκότα. i. *eorum abſentia* quæ in malis ducuntur; viſum eſt præceptori ſingula ponere ad examinandum, ut magis aut minùs abſunt ab illa norma quæ primùm præſcripta eſt. Prima igitur ac ſumma vomitus commendatio eſt, cùm in præſentia rerum ad ſalutem expetendarum, quales deſcriptæ ſunt, vacuitas eſt rerum alienarum. Res alienæ ſunt hæ, magis aut minùs. Ac prima omnium quæ apparet cum deſiderio ejus quam poſuit mixtionis exactæ. Eſt autem hujuſmodi atque his verbis conſcripta.

SED EA QUÆ SUNT MERACIORA.] i. Quæ à calore aut frigore ſunt craſſiora quàm decet: quia nimis cocta, vel nimis exhauſta: vel quæ ſunt impermixta partium excrementis unde ducuntur, & quà feruntur ad exitum. Tametſi meliora ſunt verba τῶν ἀκρητεστέρων. i. *meraciorum*, quàm ἁπλῶς ἀκρήτων. i. *ſimpliciter meracorum.* Illa enim, quantùm conjicio, reſpectu eorum dicuntur quæ author voluit eſſe permixta ὡς μάλιστα, i. *quantum potis eſt*, ſive ἀκριβῶς. i. *exactè.* Ut certè minùs in vitio ſint, ac minùs ægrum periculosè haberi oſtendant, quàm ea quæ maleficio morbi ſunt mera, ut bilis vitellina, æruginoſa, nigra. Hoc igitur ſpectat author his verbis, ut doceat illa quæ vomitu excluduntur, non bene permixta; quamvis non ita ſint ſua ſpecie aliena: tamen minus habere utilitatis ac ſecuritatis quàm prædicta.

In iis quæ vomuntur.] Non quidem aſſumpta, neque inteſtini vitio remeantia: ſed quorum eſt advena cauſa è viſceribus atque venis; quemadmodum pituitæ in alvo indigena.

Peiora.] Comparativè hujuſmodi ſunt, partim quòd minùs integræ ſint res naturæ unde ducuntur, partim quòd ægriùs illa vomantur. Nam expetenda mixtio quæ non eſt in vomitu, ut illa in vitio eſſe oſtendit unde cietur vomitus: ita ventriculo moleſtiam infert majorem in concutiendo ſe ad vomendum. Naturæ vitia, unde mixtionis expertia ſunt, aut minùs accuratè mixta quæ vomuntur; omnia ſunt à nobis expoſita ſuperiore prognωſi, ac denuo exponentur in ſingulis. Moleſtia autem ventriculi dum ægrè vomit, ſic nota eſt omnibus, omniaque quæ ſecum adfert incommoda; ut nemo ſit omnium quem hæc neſcire perſuaſum habeam.

3 Πρασοειδὴς δὲ ἔμετος, καὶ μέλας, καὶ πελιὸς· πονηρόν.

Vomitus autem porraceus, niger, ac lividus quoque; peſtiferus.

In hac prognωsi deſcriptio eſt χολῆς ἀκράτου. i. *meræ bilis*, quæ inter cætera bilis genera, hoc vitio eximia eſt. Prima quidem cernitur in porraceo vomitu; ſecunda in nigro vel atrabilario; quæ ſunt ejuſmodi ex ardore quo exaruerunt, & vacuæ omni ſero, flavum colorem mutarunt in nigrum aut viridem. Nam vomitu livido humor apparet fucatus, partium corruptarum vitio unde vomitur. Ratio autem cur ita ſint omnes, & quorſum vomendo appareant; exponetur in examine ſingulorum.

Ergo. Vomitus autem.] i. Patefacta egreſſione vomitus ab eo qui bellè fit atque bene, quod eſt κρειόσμως καὶ καλῶς, & ea quidem quæ eſt in deſiderio mixtionis exactæ; tametſi materia non eſt omnino prava, ſed paulò pejor quàm ſit ex uſu naturæ, ut dictum eſt; loco à nobis exigitur ille vomitus toto genere contra naturam, qui & feritate humoris qui vomitur, & utriuſque mixtionis vacuitate, ut ſumma oſtendit morbi unde naſcitur maleficia: ſic ille vomendo, multis incommodis auget ægrotum. Sic autem apparet.

Porraceus.] Similiter viridis ut porri color in foliis, non in capite, nec in caule. Nec verò ille humor cruditate vireſcat eorum quæ aſſumuntur in alvo, ut intyborum, betarum, & braſſicarum: ſed bilis vitio confluentis in alvum è viſceribus atque venis. Omnium enim colorum viridium qui ſpectantur in vomitu, dejectionibus, atque in lingua; ſi nulla ſit excuſatio rerum viridium quæ aſſumuntur; omnium, inquam, materialis cauſa eſt flava bilis, quam 6. Epid. genuit ipſum τὸ πίον, i. *pingue*; ut viſum eſt præceptori, cùm ait. Γλῶσσαι χλωραί· χολώδεες. τὸ part. 5. δὲ χολῶδες, ἀπὸ πίονος. i. *Linguæ virides; bilioſæ: quod autem bilioſum eſt, venit à pingui*; quemadmodum idem ſcripſit his verbis. Καὶ οἷσι τὸ μὲν πίον, χολὴ ξανθή. i. *Quibus eſt ipſum pingue;* ſent. 3. part. 6. *iis etiam bilis flava.* Ubi Galenus author eſt; nomen illud, *pingue*, non ſolùm complecti quæ 6. Epid. ſunt reapſe, pinguia & adipoſa, verum etiam dulcia omnia, ſicut mel, ſapam, & ſaccharum. Sed bilis porraceæ cauſa effectrix quænam ſit; planè oſtendunt hæc verba Galeni. Αὐτὸς μὲν οὖν ὁ ἰώδης χυμὸς, ἄν τε δι' ἐμέτων, ἄν τε διὰ τῆς κάτω γαστρὸς, ἄν τε διὰ πτυσμάτων, ἄν τε δι' οὔρων ἐπιφανῆται· τόν τε χυμὸν ἐξ οὗ γεννᾶται, δηλώσει, καὶ τὸ νόσημα θερμόν τε εἶναι καὶ ξηρὸν ἰσχυρῶς. i. *Humor igitur æruginoſus, ſive is vomitu, ſive per alvum inferam, ſive per ſputa, ſive per urinas tranſmiſſus apparet; citò denunciat, & eum unde gignitur ſuccum ſive humorem, & morbum ipſum de quo excluditur, inſigniter eſſe calidum.* Sed in re incerta foci ac domicilii ejus humoris, & ubi gignitur, & unde tranſmittitur; an ſcilicet nulla inſigni parte affecta, an contrà cum alicujus offenſione, quam fortè occupat inflammatio eryſipelatoſa; cognitio atque diſtinctio comparatur ex iis quæ cum ea bile ſymptomata ſunt conjuncta. Sic hepate inflammato, naſcitur aph. 58. 5. ab ea bile ſingultus. Similiter cùm ea ſpumans cum tuſſi expuitur, nec ullus eſt dolor ſub diaphragmate; in pulmonibus focum habet gignendi & excludendi ſui. Tum quæ in ſævæ nephritidis cruciatu ad vomendum cietur; focum illa quidem denunciat unde in alvum prorepit, cauſamque aperit unde tam citò gignitur, quæ eſt doloris nephritici multùm adaucti continuata ſine remiſſione acerbitas quàm vigiliæ comitantur, unde corruptus ſanguis in eam bilem mutatur, apparetque vomitus æruginoſus è venis, qui antè fuerat pituitoſus ex alvo. Nam in phrenitide quam genuit bilis flava in cerebro & membranis, æruginoſæ bilis vomitio eſt cùm in propinquo eſt mortifera convulſio ab inſania, in quam phrenitidis tranſitus eſſe ſolet: ſicut flavæ bilis in viridem, quam cerebrum exprimit in partem ſibi maximè conſocialem atque gentilem, videlicet in os ventriculi νευρωδέστατον, & inde ad fundum ejus unde vomendo rejicitur. Atque ut vomitu æruginoſæ bilis à cerebro, denunciatur feritas humoris phrenitici, ſummaque afflictio partis incendio conflagrantis, convulſionem mortiferam mox editura: ſic in acuta febre cùm circa initia vomitio eſt bilis æruginoſæ; primùm illa phrenitidis, mox intolerabilis & ſummæ inſaniæ prænuncia eſſe ſolet, ut in Philiſta, de quo ſic legimus apud Hippocratem. Πρώτῃ ἤμεσε χολώδεα ὀλίγα ξανθὰ πρῶτα· μετὰ δὲ ἰώδεα πλείω. i. *Primo die vomuit bilioſa primùm flava* hiſt. 1. *& pauca, mox æruginoſa plura.* Deinde ſubjunxit. Δευτέρῃ ἐξεμάνη περὶ μέσον ἡμέρης. i. *Secundo è* part. 2. *poteſtate mentis exivit, circa medium diei*: cùm eo die obſurduiſſet. De qua hiſtoria ſolenne 3. Epid. eſt illud prorrheticum, ac theorema catholicum. Τὰ ἐν κεφαλαλγίῃσιν ἰώδεα ἐμέσματα, μετὰ κωφώσιος ἀγρυπνώδεα. ταχὺ ἐκμαίνει. i. *In cephalalgia æruginoſi vomitus, cum vigiliis & ſurditate; ſum-* prorrh. 10. *mam inſaniam mox affuturam oſtendunt.* In quo prorrhetico admirabilis eſt Galeni doctrina de ſ. 1. 1. proventu bilis æruginoſæ, unde ſcilicet illa ſuccreſcat: tum de ſymptomatis quæ illius naturam ſequuntur, & partium obſeſſarum incendio conflagrantium. Sed tamen Galeni judicio ſtare non poſſum, qui eam bilem natam in cerebro, & inde ad ventriculum confluentem, vomitu ſic excludi, ut in phreniticis arbitratur. Quod ut concedam verum eſſe, aucupio dictionum prorrhetici: tamen ſi ejus relatio ſit, ut eſſe debet, ad hiſtoriam de Philiſta, unde collectum

eſt & excerptum, de more Hippocratis ſua edicta ſic conſcribentis; credibile eſt potiùs per anadromen bilis in ſuperam alvum è venis & viſceribus, ubi ſunt febres acutæ, vomitionem illam cieri ὡς σύμπτωμα, tum per ἐπιγένεσιν morbi & bilis ad cerebrum, inſaniam excitari. Hoc tantùm attingam, cætera non exponam quæ illam mihi opinionem fecerunt. Sed ſatis jam de bile porracea vel æruginoſa, quæque ſit illius cauſa & focus. Pergamus ad reliqua quæ ſuperſunt examinanda in hac prognωſi, de quæſtione χολῆς ἀκρήτου, i. *meræ bilis.* Hæc autem ſuperſunt.

lib. 2. progn. VOMITUS NIGER.] Ubi tam mera eſt bilis, ut nigra evaſerit: ſicut de ſputo ſcriptum eſt in prognoſticis apud Hippocratem, cujus verba hæc ſunt. Εἰ δ' εἴη οὕτως ἄκρητον, ὥστε μέλαν φαίνεσθαι· δεινότερόν ἐστι τούτου ἐκείνων. i *Sputum ita merum, ut nigrum appareat; pejus eſt multò quàm illa.* Sunt autem illa, quæ paulò antè poſuit videlicet flavum merum, quod eſt periculoſum; item rotundum glutinoſum & album, quod nihil habet utilitatis: præterea quod valde eſt viride atque ſpumans. Eſt igitur niger vomitus, multùm merus, qui ea qualitate cæteros omnes præcedit, ac viridem etiam viriditate ſaturum, cujuſmodi eſt ἰώδης, qui ea ſaturitate admodum merus, vincit porraceum. Ac vomitus ille niger eſt atræ bilis, quam ex flava genuit æruginoſa, cujus in atram facilis mutatio eſt, teſte Philiſta, qui è poteſtate mentis exivit maleficio atræ bilis, poſtridie quàm ἰώδη, i. *æruginoſam* vomuit. Nam paulò antè, paucam vomuerat flavam. Mutatio autem bilis flavæ in viridem, & hujus in atram, fit à febrili ardore, quo illæ conflagrant. Sed hujus quoque origo eſt à nigro humore quem melancholicum vocant, nec bilioſum tamen, peruſto. Hic dum melancholicus erat, nec à ſe mutatus, nihil habebat feritatis atrabilariæ. Non enim particeps erat, ſed omnino expers qualitatum maleficarum

aph. 21. 4. quæ ſunt in atra bile, quæ & χολὴ μέλαινα nominatur. Sunt autem, τὸ δριμύ, τὸ ὀξῶδες, καὶ τὸ διαβρωτικόν. i. *acre, acidum, & erodens.* Et verò atra bilis ex nigro humore nata, feritate eſt illi inferior quam genuit æruginoſa bilis: nec tam illius ſunt acres morſus, nec tam ſymptomata ſæva quàm hujus quæ dyſenteriam movet lethalem, tum inſanabilem & implacabilem cancrum edit, atque μανίαν, i. *inſaniam* excitat, ferocitate intolerabilem. Sed cùm atræ bilis duplex omnino ſit materialis cauſa, ex Hippocrate & Galeno; ineptiæ ſunt profectò eorum qui ſuſtinent ac defendunt ipſam gigni etiam ex pituita craſſa. Sufficiet autem locum adducere quo atræ bilis diſtinctio continetur, tam in proventu, quàm in atrocitate ipſius; ut eſt illius origo vel ex bile viridi & æruginoſa, vel ex nigro humore qui fæx eſt ſanguinis, &

ad aph. 52. 6. melancholicus nominatur. Verba Galeni hæc ſunt. *Meminiſſe oportet earum quæ alibi ſunt adductæ diſtinctionum de atra bile. Nam una quidem gignitur bile flava multùm aſſa ſive peruſta, quæ numeris omnibus eſt atrociſſima. Altera verò ſanguinis, ut ita dicam, fæce; quæ ut illa quidem craſſior eſt conſiſtentia: ſic multùm ab ea recedit pernicie qualitatis.* Verum enimvero vomitus niger in hac prognωſi poſitus, non ſolùm eſt atræ bilis: ſed melancholici quoque humoris nihil à ſanguinis fæce mutati. Atque ſimiliter ut dejectione, ſic etiam vomitu, varietas illa cernitur atræ bilis & nigri humoris vel melancholici. Qualis eſt etiam ſanguis ipſe, qui concretus in alvo, non in pulmone; ſpumans vomendo ejicitur. Ac nigrarum quidem dejectionum percepta ſuo quæque loco ſcribentur, cùm ad earum hiſtoriam ventum erit. De vomitu nunc ſcribendum nigri ſanguinis & melancholici. De nigro ſanguine qui vomendo rejicitur, illud

aph. 25. 4. perceptum eſt. Αἷμα ἄνωθεν μὲν, ὁκοῖον ἂν ᾖ, κακόν· κάτω δὲ ἀγαθὸν τὰ μέλανα ὑποχωρέοντα. i. *Sanguis, cujuſmodi tandem is fuerit, qui ſurſum,* per os *redditur* (nares enim excipio) *nihil habet ſecuritatis: profuerit autem nigrum ferri deorſum.* i. per hæmorrhoidas. Quod eſt ejuſmodi ac ſi diceret. Nulla eſt bona ſanguinis per os excretio, niſi fortaſſe cohibitis menſtruis, ejus vomitio eſt per vaſa pulmonum; non per ventriculum, quæ ſemper mala eſt atque nigra: ſicut ejuſdem dejectio, ſi tantùm exceperis dyſenteriam αἱματώδη. Nigri enim ſanguinis deorſum tranſmiſſi, unica commendatio eſt ejus qui per hæmorrhòidas expurgatur. Nullius autem vacuatio in bonis ducenda: niſi ejus qui tantùm cietur è venis per nares aut per hæmorrhoidas. Nam muliebrium ſalutaris eſt fluxus per uterum, privilegio quodam naturæ atque coloris muliebrum, ex Dei edicto. De melancholico autem vomitu, qui eſt ipſius fæcis, idem judicium quod fuit Hippocratis de nigra dejectione, cùm utriuſque cauſa ſit eadem atque idea. Sic enim Galeno viſum eſt ad aphoriſmum modò adductum. Ac melancholici quidem vomitus hoc mihi exemplum ſufficiet inſtar omnium quæ multa ſunt apud Hippocratem.

Coac. 12. c. 12. lib. 2. prorr. 30. ſ. 1. 1. *Frequens è lumbis ad cor anadrome quæ cauſa eſt febrientis ægri perhorreſcentis, ac tenuia & aquoſa vomentis, nec ſuæ mentis; à vomitu nigro mortifera eſt.* Ibi Galenus author eſt; quòd ut ptyeliſmus in phreniticis apparet ad vomitum; perfrigeratio autem nigrum edit: ſic & hoc loco, aquoſa tenuia è lumbis ad fundum ventriculi confluentia; vomitibus quidem crebra ſunt, quorum ad nigra eſt tranſitus, cùm perhorreſcit æger voce captus, nec ſuæ mentis. Nam ut concedam, hunc vomitum poſſe cieri ab atra bile, orta ex flava primùm, mox viridi: tamen dubitari non poteſt quin tanta ſit hepatis exolutio, ut fæcem reponat pro ſanguine, quæ ſurſum deorſumque per os & inferam alvum tranſmittitur. Nam uti jam poſui, vomitus melancholici, & nigrarum dejectionum eadem planè materia eſt, idemque humor ab iiſdem fontibus principia, cauſaſque ducens, i. ab hepate & liene, quorum vitia in talibus excrementis cernuntur.

AC LIVIDUS QUOQUE.] Qui ſuo livore lividam quoque partem oſtendit, unde vel affluit, vel ubi excipitur. Livet quidem pars omnis, perfrigerata; perfrigeratur autem, emortua: poſtremò emoritur, per extinctionem vivacitatis in vitali principio; tum per inopiam vivifici nectaris in corde exhauſti. Non enim hic livor eſt, quem edit ναυσίωσις ἢ ἐκχύμωσις in parte aliqua ſuggillata: ſed ipſa νέκρωσις partium emortuarum. Eſt autem ἡ ἀπόῤῥοια. i. *effluentia,* ſemper omnino ſimilis ſubjectæ ſubſtantiæ.

PESTIFERUS.] i. Pravus: & ea quidem præditus pravitate, ut acceſſione ſignorum, alioqui optimorum, de ſuo jure, quod habet in ægri perniciem, nihil omnino, aut certè parum re-

mit-

mittat. Fundamentum autem perniciei quam prava denunciant excrementa, ſic poſitum legitur à Galeno; ὅτι αἱ μοχθηραὶ κενώσεις, μοχθηρῶν διαθέσεων εἰσὶ σημεῖα. i. *quòd vacuationes pravæ apparent de pravis affectionibus, quarum illæ certa ſunt ſigna.*

4 Εἰ δὲ καὶ πάντα τὰ χρώματα ὁ αὐτὸς ἐμέει· ἤδη κάρτα ὀλέθριον.

Sin autem colores omnes idem vomendo exhibeat; valde id pridem peſtiferum.

Vomituum quibus omnes prædicti colores, aut etiam plures pravi veniunt in conſpectum; non eſt obſcura nec ita difficilis ratio: cùm ad exitium ſint ita præcipites, ut ab authore poſitum eſt in hac prognoſi, & in prognoſtico 41. lib. 2. Cùm enim ſignorum ſyllogiſticorum ea ſit inſita & inſtituta conditio, ut ea ſemper ſubeſſe oſtendant quæ indicantur ab illis; planè efficitur, ut cùm perſpecta ſit cauſa cujuslibet pravitatis vomituum prædictorum, quæ in colore cujuſque apparet; quo plures in vomitu exhibentur pravi colores, eò plures etiam denuncientur pravæ affectiones partium colores illos edentium. Quò autem plures partes in vitio ſunt; eò res ægri pejùs eunt & propiùs abſunt à morte. Ac talis formula prædicendi eſt aphoriſmo 21. lib. 4. Ὁκόσῳ ἂν χρώματα πονηρότερα ᾖ· μᾶλλον κακόν. i. *Quò plures colores fuerint; majus malum.* 6 Epidem. part. 5.

5 Τάχιστον δὲ θάνατον σημαίνει ὁ πελιὸς καὶ κακώδης.

Citiſſimam verò mortem denunciat lividus & fœdi odoris.

Sane citissima venit & in propinquo mors eſt, quando putredini fœtidæ, morbo ſatæ atque morbificæ, adjicitur ſignificatio partium emortuarum, quarum officio vitam carere non potis eſt: quemadmodum ſcire licet ex vomitu livido & fœdo, de quo ita ſcripſit Galenus. Σηπεδόνα γὰρ ἐνδείκνυται μετὰ νεκρώσεως ὁ τοιοῦτος, εἴ γε μεμνήμεθα τῶν προειρημένων. i. *Putredinem hîc cum extinctione indicat, ſi antedictorum meminimus.*

6 Ἔστι δὲ θανάσιμος, ὁ ἐρυθρὸς ἔμετος, καὶ μάλιστα εἰ μετ᾽ ἀνάγκης ἐμέοιτο.

Eſt autem lethalis ruber vomitus; maximeque ſi ægrè vomatur.

Hic primum de vomitu rubro cujuſmodi ſit: tum autem quare vomatur mortifere, ut viſum eſt præceptori, quæſtio in judicium ſit deducenda.

Est autem lethalis ruber vomitus.] i. Periculosè vomitur, præter alia vomituum genera quæ maleficio morbi mera vomuntur; propterea que omnia periculosè habent ægrotos, quædam mortiferè; ut ſuprà oſtendimus. Hic autem vomitus an ſit merus, diſtinctione ruboris, difficultas omnis tolletur. Nam ſi rubor ille eſt bilis è flava ſic coloratæ: profectò eſt merus, utraque conditione; tum ea quæ cernitur ἰδίας ἄμικτος ὑγρότητος ὑδατώδους; tum ea qua omni mixtione caret alieni humoris. Atqui jam poſitæ & explicatæ ſunt omnes meræ bilis ideæ in vomitu flavo, porraceo, atque nigro. Atque ut in porraceo nota eſt æruginoſi; in nigro, atrabilarii & melancholici: ſic rubri & vitellini, in eximiè flavo. Sin autem ruber color eſt ſanguinis; non eſt cur talis vomitus, meri opinionem faciat. Sanguis enim merus eſt niger, ab eo quod ipſum ſuo naturali ſero exhauſit, videlicet ab incendio quo conflagravit, ut in Philiſci ſanguine annotavit Galenus, quem narrat Hippocrates, merum ſtillaſſe & paucum è naribus. Et verò hîc denuo meros vomitus memorare, eſt ἄτοπον & indignum Hippocratis majeſtate. Ergo non eſt dubium quin ruber hic vomitus dicatur de ſanguine qui vomendo excluditur. Sed cùm rubri vomitus atque purpurei, tam de pulmonibus excluſio ſit, quàm de ventriculo; ſanè non alio referri debet quàm ad ventriculum, de cujus concuſſione ad ea vomenda quæ ipſum malè habent, inſtituta hæc tractatio eſt. Sed utrùm indigena ſit res ventriculi, ſanguis ille ruber qui vomitur, an verò advena; planum faciet ipſa coloris diſtinctio atque ſubſtantiæ. Nam ruber & liquidus, de alvo exprimitur: at niger θρομβώδης, per alvum tranſmittitur. Non enim vel ad punctum temporis manet in alvo, ſine concretione, & rubri coloris in nigrum mutatione, ſanguis qui eo confluit: quia non habet φυλακὴν, niſi ubi habet διαμονὴν naturaliter inſtitutam & conſuetam. Scitum eſt illud. *Si ſanguis in ventrem confluat; ipſum corrumpi neceſſe eſt.* Atque idem ſanguis in amplitudine alvi citò concreſcit atque grumeſcit: unde cita ſubſtantiæ & coloris, ut modo dixi, mutatio eſt. Itaque ruber hic vomitus, quia eſt ſanguinis nihil à ſe mutati, opinionem facit apertæ vel eroſæ venæ in fundo ventriculi, vel in ore ipſius. Nam ruptionis nulla ſuſpicio eſſe debet, ſicut nulla fuit Hippocrati de veſica, cùm ſanguis mejendo redditur ἀπὸ ταυτομάτου. i. *de improviſo*, quem ſcribit rupta in renibus venula ſic effundi, ea ratione adductus quam ponit Galenus appoſitè in commentario, quòd ſanguis communi officio tranſmittatur per renes: in veſica autem, tantùm partis proprio excipiatur, nutritionis ergo: tum, quòd venulæ in veſica ſimiliter non ſunt nudæ atque ſuſpenſæ, ut in renibus; ſed illi parti affixæ. Quæ omnis ratio ruptionis venarum in veſica non admittendæ, pariter ſimiliterque locum habet in alvo, cujus officio tantùm proprio venæ dicatæ ſunt, ibique affixæ, non autem ſuſpenſæ. Plurimùm autem facit ad opinionem delendam ex animo, ruptæ venæ in alvo, cum inde ruber eſt vomitus; quòd liberè non vomatur, nec libe-

Margin notes: hiſt. 1. 1. Ep. (beside "è naribus"); aph. 20. 6. (beside "coloris in nigrum mutatione"); aph. 78. 4. (beside "de veſica").

raliter. Id enim denunciat quod adjecit calamitati vomitus rubri, Maximeque si ægre vomatur. Nam ægrâ vomitio nunquam eſt ruptæ venæ, quam ferè ſemper facit eroſa, rariùs autem aperta. Et quoniam ægræ vomitionis quæ vomitum edit rubrum, cauſa eſt venularum eroſio; venit in mentem illius qui nobiliſſimum quendam virum mortiferè habuit & ad exitium præcipitavit, ventriculo laniato à temeraria medicina bis terve exhibita ad ſialiſmum provocandum, curationis ergo virulentiæ venenatæ luis venereæ falsò creditæ, aut certè quo jure quaque injuria.

Maximeque si ægre vomatur.] Eſt enim vomitionis ægræ ſymptoma non minùs grave, quàm ipſa eſt cauſæ unde tam ægrè cietur, ut nuper diximus, ac multò antè ad illam pro-
Coac. 58. gnωſin. *Diuturna in febre, nauſeabunda proritatio quæ in ſcreatum deſinit; peſſime habet ægrum,*
lib. 1. ſigno & cauſa.

7 Οἱ ἀσώδεες ἀνεμέτως παροξυνόμενοι· κακόν. καὶ οἱ παρακροσόμενοι ἀνεμέτως.

Qui cum faſtidio ſine nauſea exacerbantur; malo ſunt loco. Tum laceſſiti nauſea ſine vomitu.

Diorismi hujus prognoſeωs difficilior mihi comparatio eſt & explicatio, quàm ſcopi authoris. Ac facere certè non poſſum quin vel à Galeno diſſentiam hujus prognoſeωs enarratore atque interprete fideliſſimo; vel Scholæ Coæ magiſtros accuſem qui eam minùs diſtinctè, minuſque appoſitè poſuerunt, quàm de ſententia præceptoris qui eam conſcripſit. Enimvero ſcopus hic fuit eorum qui hanc prognωſin ex Hippocrate adduxerunt; ut patefacta omni qualitate prava merorum vomituum, calamitoſa vis ægræ vel irritæ contentionis vomendi quam infert proritatio nauſeabunda pravi humoris, propoſito familiari exemplo de more inſtitutoque Hippocratis, inſtar omnium quæ ſunt hujuſmodi, poneretur. Sed quàm bene illi ad ſcopum intenderint, vel aberrarint ab illo; planum faciet enarratio hujus prognoſeωs, quam ſic aggredior.

Qui cum fastidio.] i. Qui faſtidio efferuntur omnium προσφερομένων. i. *eorum quæ convenienter adbibentur*, tum in jacendi habitu, tum in diæta. Sic enim conditio eſt τῆς ἄσης, ἢ καὶ ἀλύκης, i. *faſtidii*; ut qui eo laborant, faſtidioſè ſe gerant atque jactentur, omnis figuræ ac loci impatientes, ut ii quos tædet ſubinde rerum illarum quæ paulò antè ipſis placuerant: quod Græci propriè vocant ἀλύειν, unde ἀλυσμὸς nomen habet, καὶ ἡ ἀλυκή: quæ duo nomina idem ſunt in natura, ſymptomatis, atque cauſis, quod ipſamet ἄση; ut planè teſtantur verba Galeni ad aphor. 54. 7. & ad prorrh. 44. ſ. 2. 1.

Sine nausea exacerbantur.] Græcè eſt ἀνεμέτως, i. ad verbum, *ſine vomitu*: quæ dictio tamen hîc non eſt non vomentis, ſed minimè vomiturientis, vel ejus qui non vomendi eſt cupidus. Eſt autem hîc poſita ut intelligamus eos qui cum faſtidio ſine nauſea exacerbantur, vel quorum exacerbatio faſtidioſa cum tædio omnis loci atque figuræ conjunctam non habet nauſeam, vomitionis criticæ mox affuturæ prænunciam; ut nulla inde ſit vacuatio quæ adferat ægro levationem illius jactationis in paroxyſmo, quæ ob eam cauſam eſt ſymptomatica; propiereaque peſſimis ægri rebus cietur vel excitatur.

Malo sunt loco.] Quia morbi exacerbatio eſt novis fœta ſymptomatis, ipſius maleficio & incremento: non autem critica perturbatio quam edit naturæ contentio. Ac talis contentio ſæpe cernitur in alyſmo critici paroxyſmi, cujus hîc nulla opinio eſſe poteſt: quia ſine nauſea eſt illa jactatio ſive alyſmus; propiereaque cietur, ὅτι ἡ δύναμις βαρύνεται ὑπὸ τοῦ σώματος, i. *quia virtus oppreſſa gravatur à corpore.* Eſt enim cauſa omnis duplex alyſmi;
prorr. 44. una quidem, ὅταν τὸ στόμα τῆς γαστρὸς ὑπὸ μοχθηρῶν δάκνηται χυμῶν, i. *cùm os ventriculi vellica-*
ſ. 2. 1. *tur morſu pravorum humorum*; vel, ut eidem placet Galeno, cùm in ore ventriculi περιέχεταί τις ἰδιότης ὑγρότητος ἀνιαρᾶς, οὔτε πολλῆς, οὔτε ἐμπλεούσης τῷ κύτει, ἀνατετραμμένης δὲ εἰς τοὺς χι-
aph. 54. 7. τῶνας αὐτῆς, i. *continetur quædam proprietas humiditatis moleſtæ, non quidem illius multæ, neque ſtagnantis in alvo, ſed in tunicas ejus converſæ.* Atque hæc quidem jactatio ſive alyſmus, ex nauſea quæ ipſum facit, dicitur ναυτιώδης, i. *nauſeabundus*; ſicut alter, quem ciet virtutis oppreſſio ſine nauſea, nominatur ἀνέμετος, i. *expers nauſeæ.* Et ſanè faſtidioſi ἀνέμετοι vel ἀνεμέτως, periculoſiùs multò ægrotant quàm ναυτιώδεες, i. *nauſeabundi.*

Tum provocati nausea sine vomitu.] i. Qui ſine vomitu agitantur cum nauſea. Non enim jactatio hæc vel agitatio ἀνεμέτως, eò ſpectat quò illa prior, ἡ ἄση, vel ἡ ἀλύκη, vel οἱ ἀσώδεες παροξυνόμενοι ἀνεμέτως, i. *qui cum faſtidio ſine nauſea exacerbantur.* Nam idem eſſet bis dicere, quod non eſt Hippocraticum, in eadem prognωſi, & in eundem ſcopum. Nec verò in omni nauſea jactabunda ſine vomitu, eſt paroxyſmus: ſicut nec in omni paroxyſmo eſt jactatio nauſeabunda. Sed tamen ut cum ſigno à febre gravis eſt omnis jactatio ſine vomitu nauſeabunda: ſic etiam ſine febre cum cauſa: quoniam omnis ægra vomitio, aut certè irrita vomituritio, inflammationem movet lethalem ſtomachi & ventriculi. Ergo ſecunda pars hujus prognoſeωs, è directo intendit ad ſcopum authoris de calamitoſa vi nauſeæ quam comitatur jactatio; nulla autem ſequitur vel admodum ægra vomitio. Non enim minora ſunt vomitionis ægræ vel nauſeæ ſine vomitu jactabundæ incommoda, quàm cauſæ ipſius unde illa venit jactatio ſine vomitu nauſeabunda, vel admodum ægra vomitio. Ut enim hæc ſigno editur viſcerum æſtu incandeſcentium: ſic illa, ut cauſâ inflammationem movente in ſtomacho & ventriculo.

Sic

Sic ex prorrhetico, 47. ſ. 2. 1.

8 Τὰ σμικρὰ ἐμέσματα χολώδεα· κακόν. ἄλλως τε κὴ ἢν ἐπαγρυπνήσωσι.

Exigui vomitus bilioſi, malè habent ægrotos: idque cùm aliàs, tum ſi vigilias agitaverint.

Enimvero pravitati vomitus multum adjicitur, cùm vitioſa qualitas rei quæ vomitur parca manu, crebrò & ægrè apparet. Nam de exigua quantitate rerum omnium quæ tranſmittuntur ſupra & infrà, totoque corporis habitu, καὶ ἄλλη ὅπη δεῖ, i. per ἀποστάσιν quam edit ἀπόθεσις; illud præceptum eſt ac pridem jam ratum & perſuaſum omnibus, ὅτι τῶν κρισίμων οὐδὲν σμικρὸν εἶναι πρέπει, i. *quòd eorum quæ critica ſunt, nihil convenit eſſe paucum.* Ad hoc theorema catholicum adducta prognωſis de vomitu bilioſo frequenti & pauco, ut ad judicium, ſic deducetur.

lib. περὶ χυμῶν. & part. 2. 6. Epid. Gal. ad prorr. 47. ſ. 2. 1.

Exigui vomitus.] i. Qui crebrò & parcè vomuntur: neque id, niſi ægrè. Non enim hic vomitus eſt alvi natantis, cibi & potus aſſumpti ſatietate aut catarrhi in eum prolapſu è capite, cujus eſt libera inde vomitio: ſed proritatæ potiùs ab humore advena è viſceribus atque venis, cujuſmodi bilis eſt, unde ſunt vomitus.

Bilioſi.] i. Qui à bile cientur, cujus perennis eſt in alvum affluxus ab hepate, illis diſtincta coloribus qui modò adducti ſunt à præceptore; videlicet flavo, æruginoſo, nigro. Non enim porracea bilis hîc audienda, quam olerum genuit cruditas atque corruptio aſſumptorum. Ac de pauco vomitu flavæ bilis, & inde mox æruginoſæ, nuper adducta eſt obſervatio præceptoris in Philiſtæ hiſtoria, de quo ſic ait. Πρώτῃ μὲν ἤμεσε χολώδεα ξανθὰ ὀλίγα, μετὰ δὲ ἰώδεα. i. *Primo die vomuit bilioſa flava primùm, inde æruginoſa.* De nigro autem multa ſunt à nobis conſcripta initio hujus tractatus ad ſecundam prognωſin: ne conſecter omnia quæ ſunt plurima, fuit illud Galeni judicium de iis qui ſtatim à vomitu æruginoſo de febre inſaniunt, ſicut Philiſta; quòd bilis flavæ per os vomendo redditæ, & inde mox æruginoſæ, in atram facilis eſt ὁδοιπορία & tranſitus, unde ſymptomatico illi vomitui ſuccedit inſania. Locus eſt ad illud prorrheticum quod jam adduximus. Τὰ ἐμέσματα ἰώδεα ἐν κεφαλαλγίῃσι μετὰ κωφώσιος ἀγρυπνώδεα· ταχὺ ἐκμαίνει. i. *Æruginoſi vomitus in cephalalgia, cum ſurditate ac vigiliis; citò adducunt inſaniam.*

hiſt. 1. part. 2. 3. Epid.

Male habent ægrotos.] Cauſa & ſigno. Signo quidem, bilis in alvum perenni affluxu, quæ affluendi atque gignendi ſui perennitatem habet in æſtu quo viſcera incandeſcunt, & à febre ipſa vires acquirit. Tum quòd ipſius bilis confluentis in alvum, ideo non eſt liber nec liberalis exitus, ob partis quam occupat infirmitatem, & impotentiam excludendi, quam „ ipſi feritas bilis inducit. Omnium enim quæ parca manu, ſecus ac decet, foràs edun„ tur; cauſa eſt, partis oppreſſio vel exolutio, unde movetur humoris excluſio. Sed multæ ſunt calamitatis cauſæ à vomitu bilioſo & pauco. Non enim ab eo febris miteſcit: quia non eſt criticus nec periodicus, ſed omni ex parte ſymptomaticus κατὰ τὴν διήγησιν, unde nulla levatio eſſe ſolet, ægritudo major: ſicut à bile nata ex melle, quæ dyſenteriam movet moleſtam, qua non extinguitur hepar accenſum, ſed magis accenditur. Itaque bilis hoc vomitu ſymptomatico, & ipſa effera magis redditur, & febris vires acquirit eundo. Tum ægra vomitio ſæpe oborta, ventriculum atque ſtomachum labefactat, & inflammationem movet lethalem, ut nuper oſtendimus ex illa prognωſi. *Diuturna in febre nauſeabunda proritatio, quæ in ſcreatum deſinit; peſſimè habet ægrum.*

Coac. 58. lib. 1.

Idque cum alias.] i. Cùm ſemper calamitati locus eſt in tali vomitu bilioſo & pauco.

Tum si vigilias agitaverint.] Quod verbum è vomitu ſymptomatico, vigilias inducente & adimente ſomnum, de cauſa vigiliarum oborto, tranſit ad ægrum qui vigilat & ſupervigilat, cauſa malefica vigilandi quæ adeſt, procul exploſa ſomnifera in dormiendi neceſſitate. Ex quo efficitur ut vigiliarum & bilis, tum etiam febris & vomitus bilioſi quædam ſit, ut ita dicam, συντιμωρία in ægri perniciem: ut ſcilicet incremento febris hi vomitus excitentur, & febris adaucta vomitibus crebra ſit bilioſis: tum etiam vigiliarum & bilis viciſſitudo mutuam utriuſque pariat acceſſionem. Ut enim vigiliæ gignunt bilem: ſic illæ rurſum à bile gignuntur. Ac ſymptomatici vomitus bilioſi & febris, mutua conſpiratio eſt in utriuſque cauſam & incrementum.

9 Ἐπὶ μελάνων ἐμέτων κώφωσις οὐ βλάπτει.

In nigris vomitibus ſurditas non offendit.

Postquam de vomitu dictum eſt bilioſo in qualitate, copia, & modo vomendi; ſequitur ut de nigro ea dicantur, quorſum ille apparet cùm de flavo redditur, & inde mox æruginoſo. His enim gradibus itur de bile ad atram; nec ultrà. Sed in hac prognωſi non eſt abſurda mendi ſuſpicio, nec vana opinio, ubi legitur quòd ſurditas non offendit. Sanè hujuſmodi mendum eſt, ut niſi emendetur, mendax omnino ſit ipſa prognoſis. Ratio emendandi ponetur in ejus examine, quod ſic aggredior.

In nigris vomitibus.] Qui ſunt ab atra bile quam genuit æruginoſa orta ex flava. Non enim ſunt vomitus hîc audiendi qui ab humore cientur, cujus τὸ προϋπάρχον eſt nigrum, cujuſ-

Gal. ad hiſt. de Philiſta,

cujuſmodi eſt melancholicus humor qui ſanguinis limus eſt, atque quodammodo ipſa fæx nigra jam inde à prima origine. Quamvis autem ſit ex hoc peruſto altera bilis atræ origo: nam prior ex flava eſt quam paulò poſt excipit æruginoſa; tamen non ea mens eſt authoris, non etiam ſcopus, quo mea omnis attentio eſſe debet. (& prorrh. 10. ſ. 1. 1. &47. ſ. 2. 1.)

Surditas.] Auditus privatio de non excepto vel non percepto appulſu τῶ ἀκουστῶν.

Non offendit.] i. Non lædit, vel nihil adfert incommodi iis qui ſic obſurduerunt: quod certè falſum eſt; plurimum enim adſert calamitatis atque denunciat. Nam ſurditas de non excepto appulſu τῶ ἀκουστῶν, phrenitidi ſternit viam atque inſaniæ, quando exoritur à vomitu æruginoſo, mox nigro, & cum vigiliis conjunctam habet cephalalgiam. Quod legimus contigiſſe Philiſtæ, quem ſcribit Hippocrates obſurduiſſe: mox autem fanaticum evaſiſſe poſtridie quàm flava vomuerat, & inde paulò pòſt æruginoſa. Vomuerat autem quo die primùm decubuit. Atque illius hiſtoriæ breviario & aphoriſmo ſcriptum eſt ab eodem prorrheticum modò adductum. (prorrh. 10. ſ. 1. 1.) Τὰ ἐν κεφαλαλγίῃσιν ἰώδεα ἐμέσματα μετὰ κωφώσιος ἀγρυπνώδεα· ταχὺ ἐκμαίνει. i. *In cephalalgia, æruginoſi vomitus cum vigiliis & ſurditate; ſumma omnia brevi oſtendunt inſaniæ.* At verò ſurditas de non eodem percepto appulſu, ſignum eſt citò venturæ mortis. De qua illud præceptum eſt. (prorrh. 32. ſ. 1. 1.) Κώφωσις ἐν ὀξέσι καὶ ταραχώδεσι παρακολουθοῦσα· κακόν. i. *Surditas quæ in acutos incidit ac turbulentos morbos; peſſimè habet ægrotum.* Ubi Galenus author eſt, talem ſurditatem oriri τῆς ἀκουστικῆς δυνάμεως νενεκρωμένης, i. *emortua audiendi virtute.* (aph. 49. 4.) Ac ſurditate aut cæcitate ſic nata, ἐγγὺς ὁ θάνατος, i. *mors in propinquo eſt.* Nam ſurditatis alterius comparata ſic eſt natura, ut in meatu audiendi obſtructo conſiſtat, οὐδὲν ἔχουσα κακοηθές, ut ait Galenus: propterea que nihil offendere videatur, ſicut eſt poſitum in hac prognωſi. Sed quia vigiliæ agitantur, unde eſt ipſa ſurditas, nempe à nigro vomitu, de cujus materia, audiendi meatus obſtruitur: ſanè ipſa cauſa obſtructi meatus primùm de ſenſorio tranſibit ad ſenſum; & inde vigiliarum; mox autem inſaniæ parens erit. Jam verò cùm hæc ſurditas non ſit per ἀπόθεσιν pituitoſi humoris è cerebro in audiendi meatum: ſed per anadromen eò bilioſi humoris, æruginoſi & nigri: ſanè non video quemadmodum culpa vacet, cùm ſimulatque orta eſt, alvus inde ſiſtatur. (aph. 28. 4. & Coac. 3. c. 3. lib. 2.) Sic enim accepimus; quòd in febre ſurditas alvum ſiſtit. Ex quibus efficitur, multa incommoda circumvenire eos quorum aures à nigro vomitu obſurduerunt. Et quòd illa ſurditas culpa non vacat, nihil habens ſecuritatis; plurimum autem periculi ſigno & cauſa.

10 Οἱ κατὰ μικρὸν ταχέως χολώδεες ἄκρητοι ἔμετοι· κακόν. ἄλλως τε, καὶ ἐν ὑποφορῇ πλείονι, καὶ ὀσφύος ἀλγήματι συντόνῳ.

Qui crebrò & parcè bilioſi ſunt vomitus meri; malè habent ægrotos: idque cùm alias; tum in multa dejectione & in prægrandi lumborum dolore.

Vomituum omnium qui apparent & fiunt incommodo ægrotantium, complexio hîc eſt in qualitate, copia, tempore, & modo vomendi. Atque ut rerum omnium vomitus ſymptomatici, quas hæc prognωſis complectitur, ſingulæ malis ægri rebus apparent & fiunt: ſic univerſæ peſſimis. Et quoniam ſingularum cauſæ paulò antè ſunt à nobis adductæ; hîc certè ſufficiet philologiam examinare ipſius prognoſeωs quæ eſt hujuſmodi.

Qui crebro.] i. Qui citò, vel iterum atque iterum citò vomuntur brevibus intervallis. Non enim τὸ ταχὺ, ἢ τὸ ταχέως, i. *citum, vel citò,* ad vomitum pertinet qui fit ἀθρόως in actu vomendi: ſed ad eum qui ſubinde cietur, cùm ſcilicet novus exacto ſubinde ſuccedit, quamvis ægre ac difficulter vomatur. Nam τὸ ταχέως adverbium, & nomen ipſum ταχὺ, brevis eſt intervalli: ſicut exigui temporis atque ſpatii, tam in celeritate actionis ſuſceptæ, quàm agendi occaſione parta.

Et parce.] i. Parum ac parum, vel parca manu, quoties illa cita venit vomitio.

Biliosi.] Flavi, porracei, æruginoſi.

Meri.] i. Sui ſeri naturalis ubi gignuntur, & alieni humoris quà feruntur, & unde vomuntur, expertes.

Male habent ægrotos.] Omni cauſa & ſigno ut ſuprà oſtendimus: & eò pejus habent, quò plura ſigna mala, cauſæ item plures concurrunt ad malè de iis merendum. Nam variæ effluentiæ, diverſitatem meri coloris mutuantur è variis partibus unde manant, quarum eſt ſimilis coloratio excrementi cujuſque: ob eamque cauſam illæ ſunt pravæ; quia in iis, pravarum affectionum notæ apparent; & eò res ægri pejùs ire teſtantur, quò plures viſuntur; quòd ſcilicet in vitio ſint plura naturæ præſidia.

Idque cum alias.] i. Cùm tales vomitus ipſi per ſe in cæteris malis vomuntur incommodo ægrotantium, peſſimiſque rebus ipſorum.

Tum in multa dejectione.] Cùm ſcilicet fertur alvus liquidis excrementis crebrò & multùm, ubi vomitus præſidio eſſe ſolet diarrhœæ ſiſtendæ: atque id λόγῳ τῆς φύσεως, i. *naturæ merito* retrahentis de improviſo, ἢ ἀπὸ ταυτομάτου. (aph. 16. 6.) At verò hi vomitus non cientur ἄνευ προφάσιος, i. *de improviſo:* ſed ut ſymptomata graviſſimorum morborum; propterea que ab illis πρόφασιν ſuam obtinent, ut ipſi quoque illorum vim magnam oſtendunt. Ac tales vomitus in diarrhœa ſymptomatica morborum illorum, ſymptomaticè ipſi etiam vomuntur, periculoque adjiciunt, ut πάντα τὰ κρίσιμα μὴ κρίνοντα, i. *critica ſine criſi;* propterea que δυ-

νάμεως

σκελὸς ἢ θανατώδεα, i. *mortifera aut ſiniſtri judicii*, ut in cholera morbo.

Et in prægrandi lumborum dolore.] Quorum dolorifica mala, foras, vomendo, non exeunt: ſed illis vomitibus ibi ſubeſſe docentur. Exempla ſunt in nauſea & cardialgia, quas è lumborum plethora ſerum expreſſum movet in fundo ventriculi & ore ipſius; tum in lumbari medulla, cùm inflammatur, & ſuam inflammationem communicat cum meſaræo nato ex nervis lumborum. Præterea in nephritide phlegmonica & calculoſa, unde cientur vomitus æruginoſi.

11 Τὰ δὲ ἐμέτων ἀσώδεα, κλαγγώδεα, ὄμματα ἐπίχνουν ἔχοντα. μανικά. ὀξέως μανέντες, θνήσκουσι ἄφωνοι.

Sic meliùs ex prorrhetico 17. ſ. 1. 1.

Τὰ δὲ ἐμέτου ἀσώδεα, φωνὴ κλαγγώδης, ὄμματα ἐπίχνουν ἔχοντα· μανικά. οἷον καὶ ἡ Ερμοζύγου ἐκμανεῖσα ὀξέως, ἄφωνος ἀπέθανε.

Quibus à vomitu faſtidia ſunt, vox clangoſa, oculi pulverulenti; furor venit: ut etiam nuptæ Ermoſygi, quæ ab inſania, voce capta interiit.

Quæ hic ponuntur de vomitu crebro faſtidiis nauſeabundis, communiter quidem pertinent ad τὸ κατηγορούμενον hujus prognoſeως, quod eſt inſania cui ſuccedit ἡ ἀφωνία, i. *vocis amiſſio*: ſed tamen illius propriè non ſunt τὰ ὑποκείμενα, i. *ſubjecta*, niſi conjuncta cum voce clangoſa, & oculis pulverulentis. Nam vomitus illi faſtidioſi, ſunt etiam febrium malignarum: ſicut ipſius phrenitidis, quò hîc ſpectare, & ad quam referri videntur in hac prognωſi. Quorſum autem, quove authoris ſcopo, adducti huc fuerint vomitus illi faſtidioſi; operæ precium eſt intelligere, priuſquam juris quæſtio in judicium deducatur. Eſt igitur ſcopus authoris, ut doceat; illis demum vomitibus peſſimè agi cum ægris, unde nulla levatio eſt, ſed crebra incidit vomendi cupiditas, quotieſcunque vomuntur, ipſoſque faſtidia ſubinde excipiunt ναυτιώδη. Sed ratio hujus ſymptomatis, cæterorumque quæ hîc leguntur; tum autem quorſum appoſitè ſcripta ſint, propalam explicabitur in examine quod ſic aggredior.

Quibus a vomitu faſtidia ſunt.] i. Quorum vomitus excipiuntur ſubinde faſtidiis nauſeabundis, ut non minùs vomendi ſint cupidi, nec minùs vomituriant nauſeabundi, quàm cùm nihil antea vomuiſſent. In cauſa hæc ſunt; humoris maligni ſuccreſcentis & affluentis perennitas. Succreſcentis quidem, à febre maligna in hypochondriis atque venis: tum à cerebro inflammato phrenitico. Affluentis autem, in alvum & ſtomachum ejus, unde ſunt crebri vomitus, & crebra inde vomendi cupiditas. Nam ut inflammati cerebri ſymptoma proprium eſt phrenitis: ita ſupervenit illi vomitus æruginoſus à bile tranſmiſſa in ſtomachum, cerebro συμπαθέστατον, quia eſt νευρωδέστατον. Sic enim ſcriptum eſt à præceptore. lib. 2. περὶ ἀέρων. Φρενιτικοῖσι μὲν σπασμοί· ἀλλὰ καὶ ἰώδη ἐμέουσι, καὶ ἔνιοι ταχυθάνατοι τούτων, i. *Phreniticis quidem convulſiones: quinetiam vomunt æruginoſa, unde nonnulli eorum celeriter moriuntur.* Ubi Galenus hæc ſcripſit. 1. Epid. part. 3. *Demonſtratum eſt pridem à nobis, quòd omnes hujuſmodi dejectiones & vomitus manant ex bile peruſta. Quæ cauſa eſt cur poſtea dixerit, quòd nonnullis eorum cita mors venit, i. quòd ſtatim ab iis vomitibus moriuntur: quòd ſcilicet in regione cerebri & meningum ipſa phrenitis conſiſtat nata è bile.* Ut mirum videri non debeat, exoriri convulſiones de partibus illis ſupra modum arefactis. Ac theorematis hujus exemplum eſt in hiſtoria cujuſdam phrenitici, de quo hæc narrat Hippocrates. Ὁ φρενιτικὸς τῇ πρώτῃ κατακλιθεὶς, ἤμεσεν ἰώδεα. i. *Phreniticus quo die primùm decubuit, æruginoſa vomuit.* hiſt. 4. part. 3. 3. Epid.

Vox clangosa.] i. Rauco & tremulo clangore horriſona, tubæ cujuſdam modo, quem edit aſperitas inſtrumenti vocalis, i. arteriæ, non quidem catarrho imbutæ: ſed nimia ſiccitate ſqualentis & horridæ quam cerebri & meningum intulit inflammatio. Siccitatis autem illius horridulæ, proptereaque horriſonæ, facilis perceptio eſt in membrana vocalis arteriæ: quòd illa inflammatam cerebri meningem contingat, unde cum cæteris omnibus membranis enaſcitur. Cernitur quoque talis calamitas in officio deglutiendi, faucium & gulæ ipſius. De qua ſolenne eſt illud præceptoris edictum. Coac. 101. lib. 1. & prorr. 16. ſ. 1. 1. Οἱ φρενιτικοὶ, βραχυπόται, ψόφου καθαπτόμενοι· τρομώδεες, ἢ σπασμώδεες. i. *Phrenitici parum & raro bibentes idque cum ſtrepitu; contremiſcunt, aut convelluntur.* Qualem præceptor animadvertit Theodori uxorem, de qua illud ſcriptum reliquit. 7. Epid. Οἱ ψόφοι ᾗ πινέσῃ μεγάλοι. i. *Magni ſtrepitus erant bibenti.*

Oculi pulverulenti.] i. Oculi ſcatentes pulvere minutiſſimo, velut polline, quales apparent iis qui cœlo æſtivo iter faciunt per loca pulverulenta. Sed oculorum ſqualentium etſi communis ratio eſt, tum in iis quos tenet maraſmus, tum in valde phreniticis: tamen non ita difficilis erit cognitio quibus hîc propriè tribuantur, Nam tabidorum cavi ſunt oculi, humiles, ac demiſſi: phreniticorum verò exerti ac truces. Pulverulenti autem ſunt, vel ab humore proprio qui exareſcit, vel ab eo qui exudat è cerebro inflammato in oculorum canthos, ibique ſigna edit ſqualoris pulverulenti: quemadmodum idem bullas movet in lingua.

Furor venit.] i. Dementiæ ſumma ſunt omnia, quæ cernuntur in cœptis immanibus effero-

ferorum fanaticorum. Sic enim homines è phreniticis evadunt fanatici: quoniam æruginoſæ bilis quam vomunt illapſam è cerebro in ventriculum, facilis eſſe ſolet in atram mutatio. Atque ut bilis flavæ, & inde mox æruginoſæ ſymptoma in cerebro eſt phrenitis: ſic atræ, mania ſive inſania, quòd ejus acriores multò ſint morſus quàm flavæ.

Et ab insania vitam finiunt voce capti.] Quod legimus contigiſſe illi phrenitico, cujus hiſtoria eſt lib. 3. Epidem. ſicut uxori Ermoſygi, quam loco exempli poſuit in prorrhetico. Capti autem voce intereunt à convulſione nata in cerebro, de qua id modò audivimus ex præceptore. φρενιτικοῖσι μὲν σπασμοί. i. *Phreniticis quidem incidunt convulſiones:* quarum ipſi cauſas ibidem attigimus ex Galeno. Eſt autem convulſio illa, τῆς ἀφωνίας, i. *vocis amiſſæ* parens & prorr. 2. ſ. 3. 1. cauſa effectrix, διὰ τὴν τάσιν τῶν νεύρων καὶ μυῶν φωνητικῶν. i. *ob tenſionem nervorum & muſculorum vocalium.* Nam vocis amiſſio, eſt etiam illarum partium exolutarum, ut ex Galeno animadvertimus, cùm alibi paſſim, tum verò ad illam prognωſin. Coac. 1. capite 14. lib. 2. Οἱ παλμώδεες δι᾽ ὅλε, ἄρα καὶ ἄφωνοι τελευτῶσι; i. *Qui toto palpitant corpore, vitamne finiunt voce capti?* Atque hæc prognωſis deſumpta ex caſu prædicti phrenitici, non minùs de ſua quæſtione ſapit Hippocratem, quàm illud prorrheticum huc adductum: quod verum eſſe teſtatur Galenus in commentario; tametſi quærendo non minùs derogat Hippocraticæ majeſtati, quàm illa prognωſis. Utraque autem quæſtio exorta eſt de phrenitico. Sed hæc ſufficiant. Vide commentarium ad primam prognωſin capitis de convulſione, quam modò expreſſimus.

12 Ἐν ἐμέτῳ διψώδεα ἐόντα, ἄδιψον γενέσθαι κακόν.

In vomitu ſitibundum, ſitis expertem fieri; malum.

Hoc theorema catholicum eſſe non poteſt, ut verum ſit. Eſt enim falſum, niſi ponatur apposite καθ᾽ ὑπόθεσιν. Ponetur autem appoſitè καθ᾽ ὑπόθεσιν, de vomitu phreniticorum æruginoſo, qui cum inexplebili ſiti obortus, mox habet faſtidium nauſeabundum atque ſitiferum. Quòd ſi eveniat, ut in perenni cauſa & neceſſitate vomendi, vel à bilis illapſu è cerebro in ventriculum, vel ejus affluxu per febrem διακαῆ; ſitis vacuitas eſſe putetur in cauſa ſitifera; tum malè res eunt ægroti.

Ergo. In vomitu.] Bilioſo, quem ſubinde faſtidia excipiunt nauſeabunda atque ſitifera.

Sitibundum.] A bile in alvo ſitifera: cujus in alvum perenni affluxu vel à cerebro, vel à vicino jecore, ſitis ac nauſeæ ſymptomata excitantur.

Sitis expertem fieri.] De non percepta cauſa quæ adeſt ſitifera.

Malum.] Quod peſſimè habet ægrotum, ne dicam mortiferè, ἢ διὰ τὸ τὴν γνώμην νοσεῖν, ἢ διὰ τὴν νέκρωσιν τῆς δυνάμεως τῶν πωμάτων ὀρεκτικῆς. i. *quòd ægritudo ſit mentis vel occupatio, aut quòd emortua ſit facultas quæ appetens potionum eſſe ſolebat.* Omnia autem quæ in hanc ſententiam ex Hippocrate poſſunt adduci (plurima autem poſſunt adduci, jam pridem adducta & explicata) continentur hoc aphoriſmo. *Quibus quid corporis eſt in labore, & ejus laboris rara perceptio; iis mens laborat.*

13 Ἐν ἀσώδεσιν ἀγρύπνοις, τὰ παρ᾽ ὂς μάλιστα.

Faſtidioſis vigilibus, fere ſub aurem tumores aſſurgunt.

Est quoque hæc prognωſis examinanda ſcopo earum quas proximè ad examen adduximus. Qui ſecus faxit, caliginem habebit pro Sole. Ergo ſic erit ratio examinandi & ad judicium deducendi κατὰ τὸ ὅτι καὶ τὸ δι᾽ ὅτι.

Fastidiosis.] i. Qui faſtidio efferuntur omnis figuræ & loci, nec niſi tædio recreantur occupati à febre in qua eſt καῦμα ἰσχυρὸν περὶ τὴν κοιλίην, καὶ καρδιωγμὸς, ut verbis utar Hippocratis, aph. 65. 4. i. *fortis æſtus ventriculi, & ſtomachi morſus:* idque à bile flava quæ fluctuat æſtu in tunicis alvi, & feritate ſua orificium mordet ipſius: unde καρδιωγμὸς, & inde ἀλυσμὸς ναυτιώδης. Quæ ſanè faſtidii ratio viſa eſt huc advocanda, ubi de vomitu agitur; non autem illius quod vocat prorr. 44. ſ. 2. 1. præceptor ἀνέμετον, ſive ἀνεμέτως obortum.

Vigilibus.] Non quidem ſua ſponte vigilias agitantibus. Quæ cauſa & ratio vigilandi, cernitur in omni ſtudio & in excubiis. Sed iis qui ſomnum inire non poſſunt in dormiendi neceſſitate: atque id vitio ſomniferarum cauſarum.

Fere sub aurem tumores assurgunt.] Sanè quidem, ſi humor vigiliarum parens ob feritatem, qui olim benignus erat ſomniferus, cùm eò pervenit, exitum moliatur per hæmorrhagiam, quæ inchoata, ſed non perfecta, ſæpe convertitur in abſceſſum qui aſſurgit ſub auribus, & nomen earum ſibi adoptat, nominaturque parωtis. Eſt enim conſuetudo naturæ, ut inchoatam excretionem criticam, in abſceſſus convertat; unde ſit abſoluta criſis. Quod ita eſſe docetur illa ſententia præceptoris. 6. Epid. part. 2. Καὶ ἢν μὲν τῶν ῥυέντων ἐγκαταλείπηται. ἕτοιμον τὸ νόσημα πρὸς ἀπόστασιν. i. *Si eorum quæ excernuntur ſuperſit pars aliqua; tum in abſceſſum morbum eſt facilis.* Atque id maximè locum habet in hæmorrhagia quæ inchoata ſe ad aures convertit, ibique movet aph. 31. 4. parωtidas. Teſtis eſt ille aphoriſmus qui docet quòd febrium laborioſarum finem abſceſſus adferunt vel in articulis, vel in maxillis, i. ſub auribus. Sed omnis parωtidum ratio jam pridem cap. 4. lib. 2. hujus operis. adducta eſt in tractatu ipſarum. Quod ſupereſt; verè quidem appoſuit noſter author, τὸ μάλιστα: quia nec ſemper, nec neceſſariò ex hypotheſi hujus prognoſeωs aſſurgunt parωtides, niſi cum dioriſmo prædicto. Nam inde nata phrenitis, parωtidas non promittit, ſicut inchoa-

ta hæmorrhagia. Scitum eſt autem; quod eorum qui ſurſum ad caput feruntur humorum, calidi quidem ac tenues, vel hæmorrhagiam cient è cerebro, vel in eo phrenitidem. prorrh.75. l.3.1.

14 Τοῖσιν ἀσώδεσι, κοιλίης ταραχώδεος ἐπίστασις· διὰ ταχέων ἐξανθεῖ οἷα κωνώπων κεντήματα· καὶ ἐς ὄμματα δακρυώδης ἀπόστασις ἔρχεται·

Si cum faſtidio, alvi turbatæ ſuppreſſio eſt; mox efflorescunt papulæ ſimiles vibicibus culicum: ac tum lacrymoſi abſceſſus ad oculos veniunt.

Hic ponitur altera obſervatio ſingularis, nec minùs fida quàm prior, ad certam prognωſin eorum ſymptomatum quæ circumveniunt faſtidioſos, cùm alvi turbatæ & concitatæ mordacibus excrementis intempeſtiva ſuppreſſio eſt. Atque illa quidem ſuppreſſio cùm ipſi faſtidio multum adjicit, quod alvi prægreſſa turbatio ſymptomatica non leniebat: tum verò impuritatis proventu hepatitin venam cumulatè impertit, unde ſymptomatum illa fœtura quæ ſcripta eſt in hac prognωſi.

Ergo. Si cum fastidio.] i. Qui ſunt in faſtidio ſive alyſmo nauſeabundo: qualem oſtendimus ſuperiore prognωſi.

Alvi turbatæ suppressio est.] Quod eſt ejuſmodi ac ſi diceret; ſi alvus repentè ſiſtatur, quæ paulò antè mordacibus excrementis liberaliter ferebatur: id enim ſignificat κοιλίας ταραχώδης, ut alibi annotavimus. Siſtitur autem repentè, vel intus cohibitis excrementis, vel intrò retractis, vel ſurſum tranſmiſſis. Cohibentur intus, quando, ut ſæpe accidit, inteſtini morſu laceſſiti fit ἄνω εἴλησις, i. *revolutio ſurſum*, ac malè rem gerit δύναμις περισταλτική, unde cietur motus naturali contrarius, inferne ſurſum. Intrò retrahuntur mordacia excrementa, ſiti venularum exhauſta. Eſt enim ratum illud; quòd venæ quæ attrahendi virtute carnes ipſas præcedunt, cùm exaruerint, rapiunt ad ſe biliofos & acres ichωres. Hinc veniunt cauſi & febres malignæ. Vetus eſt illud. Ἐκ κοιλίης ἀλγήματος ἐπιπόνου, πυρετὸς καυσώδης ὀλέθριον. i. *Peſtifera eſt febris ardens nata ex alvi dolore.* Nam ſurſum tranſmiſſi humoris in cauſa eſt ὀργασμός. Coac.136. lib.1.
Qua de re illud præceptum eſt ſuprà. *In febre ſurditas alvum ſiſtit.* Et. *Quibus alvi feruntur bilioſis dejectionibus; ſurditate oborta, ſiſtuntur.* Sed illa turbatæ alvi ſuppreſſio peiùs habet ægrotum faſtidio, quàm ipſa turbatio primùm faſtidii ſymptomatica: unde nulla ejus levatio eſſe poterat, ſicut nec morbi ullius ab iis quæ κατὰ συμπάθειαν ipſi adveniunt. Coac.3.c. 3.lib.1. aph.28. 4. Erat autem faſtidio ſymptomatica ventris turbatio κατὰ τὴν ἐπιγένεσιν: ſimiliter ut cùm ab uſu melicrati, hepar bilioſum, æſtu incanduit; nec à bile ſatura, quam continenter effundit, quæque infrà tranſmittitur, inteſtinis & ſedi ἑλκώδης, ne minimum quidem percipit adjumentum: ſed contrà, illius ardori atque faſtidio inde nato multum adjicitur. lib.3.acut. Ac ſanè cogitanti mihi venit in mentem illa prognoſis quàm ſuprà expoſui. Οἷσι χολώδεος διαχωρήσιος ἐούσης, περὶ στῆθος δῆξις καὶ πικρότης· κακόν. i. *Quibus cùm bilioſa dejectione premitur morſu pectus, amareſcitque os; malum.* Coac.45. l.1. Ergo jam malè res eunt, quando faſtidii nauſeabundi levationem non adfert alvus turbata & concitata mordacibus excrementis. Eſt enim bilis efferæ inexhauſta perennitas, quæ ſurſum movetur pariter ac deorſum. De qua ſolenne eſt illud apud Hippocratem; quòd bilis dejectio damnis auget ægrotum, cùm ea cernitur κατακορεστέρα μᾶλλον τοῦ καιροῦ, καὶ ἀφρωδεστέρα, i. *nimiùm ſaturata & ſpumans.* Nam dum excernitur, hypochondrii ardor non extinguitur, ſed exardeſcit magis: neque alyſmus inde quieſcit, ſed cum majore moleſtia malè habet ægrotum. Quinetiam inteſtinorum & ſedis, ſua feritate, ulcerifera eſſe ſolet. Denique non minùs calamitatem arguit viſceris unde venit, quàm partibus ipſis quà fertur, moleſta eſt. Sed multo pejus res eunt ægroti, cùm bilis illa ſiſtitur quæ foras tranſmittebatur: idque vel intus cohibita, vel intrò retracta, vel ſurſum tranſlata. Nam præter faſtidii & febris acceſſionem, quam certè adjungit, graviſſima infert ſymptomata, cujuſmodi ſunt hæc.

Mox efflorescunt papulæ.] Græcum illud, ἐξανθεῖ, activè ſcriptum, quo regitur nomen, τὰ κεντήματα, in accuſandi caſu; conſultò expreſſimus in verbo neutro cui præponitur nominativus in hac ſyntaxi. Mox efflorescunt papulæ. Sunt autem papulæ, cutis bullatæ, vel bullis obſitæ ab ichore qui circumtendit cutim, amburendo vel erodendo. Sic enim refert Hippocrates, ab ichore concepto per totam compaginem corporis, quem genuit tempeſtas auſtrina cum denſis nimbis, & rapido æſtu conjuncta, pullulare phlyctænas πυρικαυστούς. Ac papularum cutis bullatæ, nec tantùm ſimpliciter maculatæ, ideam ſubjecit, cùm ait.

Similes vibicibus culicum.] Nam pro ſe quiſque novit, aculeo culicis cutim bullari: quemadmodum morſu pulicis ipſam rubere, qua parte culex pupugerit, aut pulex momorderit. Quæ cauſa eſt cur τὰ κεντήματα, i. *punctiones*, expreſſerim vibicis: cujuſmodi ſanè aſſurgunt iis qui cæduntur verberibus, aut ſtimulantur urticis. Et verò punctionibus apum, veſparum, ſimiliter cutis in bullam aſſurgit, ut ſtimulis & aculeis alatorum vermiculorum qui culices nominantur. Ex quibus apparet, parem ineſſe veneni vim cuti bullandæ aculeatis inſectis, ut veſpis, apibus, atque culicibus: quanta infertur ab acri & venenato ichore, qui ad cutim expreſſus, foras non exit, ſed bullas facit ubi ſubſiſtit craſſior. Nam tenuis, feritate acrior, cutim exulcerat: ſicut dilutior, maculis ipſam fœdat. Atque hæc cutis vitia quorum cita impreſſio eſt κατὰ τὴν ἀπόστασιν, οὐ κατὰ τὴν γένεσιν, nominantur phlyctænæ, phlyſacia, ecthymata, & exanthemata. Nam ſic placere video Hippocrati & Galeno, qui eorum omnium materialem cauſam referunt ad ichoris collectionem. Hippocratis vetus eſt illud in tempeſtate auſtrina cum denſis nimbis & rapido æſtu. Ὑπεγίνοντο μὲν ἐν τῷ δέρματι ἰχῶρες· ὅθεν φλυκταινίδες, ὥσπερ πυρικαυστοὶ διανίσταντο. i. *Subnaſcebantur in cute ichωres; unde aſſurgebant puſtulæ, velut inuſtæ.* 2. Epid. part.1. Eſt autem hîc poſitum *ichωris* nomen, loco maligni & venenati humoris ſeroſi, authore Galeno. Sed cauſa efficiens pa-

6. Epid. part. 2. papularum atque formalis, ſic ab eodem Galeno traditur, ubi examinat τὰ ἐκθύματα. Πρόδηλον μὲν ὅτι παρὰ τὸ ἐκθύειν, ὅπερ ἐστὶν ἐξορμᾷν, ἡ προσηγορία τοῖς ἐκθύμασι γέγονε ἐπὶ τῶν αὐτομάτως ἐξανθούντων κατὰ τὸ δέρμα. i. *Perſpicuum quidem eſt quòd nomen ecthymatum venit à verbo ἐκθύειν, quod eſt cieri & concitari ea quæ ſponte ſua effloreſcunt per cutim.* Nam cutis fœdatæ lichenibus, alphis, lepra, & leuce; alia ratio eſt quàm exanthematum ſive ecthymatum. Sunt enim vitia illa inveteratæ cauſæ morbificæ, & corruptarum partium ſolidarum, non autem abſceſſuum qui repentè cooriuntur, ſicut ecthymata vel exanthemata. Nec verò puſtulæ virulentæ luis venereæ, in cenſu ecthymatum continentur: quia non enaſcuntur καθ' ὁρμὴν, ſed κατὰ γένεσιν, ut morbi ſint potiùs quàm abſceſſus; non ſecus atque lichen, lepra, & leuce. Quod ſupereſt; poſitarum hîc vibicum & papularum, citò ex alvi primùm turbatæ, mox autem cohibitæ vitio coortarum, non eſt diſſimilis ratio atque illarum quas fundit repentina tuſſis vacatio atque ſuppreſſio ſputi ſalſi: unde conſcripta eſt illa prognωſis quæ ſuprà ſic legitur. *Si cui ſputa ſalſa, & unà tuſſis quieſcant; iis rubet corpus velut exanthematis obſitum, ſed ante interitum exaſperatur.* Pertinet quoque ad hanc prognωſin illa de tabidis ſic expreſſa. *Pruriginoſa corpora poſt alvi ſuppreſſionem in phthiſicis; grave malum.* Ut igitur phthiſicorum tuſſis ἀσήμως, & ſputa ſalſa ἀκρίτως, quieta toto fundunt corpore exanthemata. Ut alvi ſuppreſſio quam diarrhœa tenebat in phthiſicis, movet pruriginem tota compagine corporis. Ut dyſenteria quæ ſiſtitur intempeſtivè, abſceſſum facit vel in lateribus atque viſceribus, vel in articulis. Sic alvi turbatæ ſuppreſſio repentina, vel intus cohibitis excrementis, vel intrò retractis ad hepatitin venam, impuritatis proventu inficit totum corpus, ipſamque cutim obſitam reddit papulis atque bullatam ab acri & craſſo ichore qui per αἱμοῤῥοῦς venas diffuſus, & κατ' ὦσιν ad venulas cuti affixas expreſſus: non autem κατ' ἕλξιν eò adductus, ipſam quodammodo circumtendit, & ſigna ponit cachexiæ incipientis. Atque hæc ratio exanthematum propagatorum κατὰ τὴν ἐπιγένεσιν, non minùs periculosè habet ægrotum, quàm diarrhœa ipſa quæ cum faſtidio ipſum malè habebat. Nam ut omittam cætera diarrhœæ incommoda, quam vocat Hippocrates ipſum τὸ κλεῖνον, cùm ea non fertur λόγῳ τῆς φύσεως, i. *naturæ merito*, ſed ut ſymptoma; ſicut hîc poſita quæ finem non attulit faſtidii nauſeabundi: profectò id unum periculo multum adjicit; quòd ejus, alioqui perniciosæ, quies evenerit ſine criſi ἀσήμως, proptereaque ſymptomatis gravioribus onerarit ægrotum, tam intus cohibita, quàm intrò retracta, in perennitate ipſius à viſcerum vitio. Scitum eſt illud Hippocratis. *Pernicioſa quorum ſine ſignis levatio eſt; mortem ſubeſſe oſtendunt.* Sed alvi turbatæ ſuppreſſio fœta eſt aliis quoque ſymptωmatis, quorum malefica vis arcem invadit cerebri, & quæ propagantur ab eo κοινὰ καὶ ἐγγὺς, i. *communia & vicina*, quæ ab authore ſunt his verbis expreſſa.

Coac. 15. c.7. lib.2.

Coac. 8. c.17. lib.2.

Ac TUM LACRYMOSI ABSCESSUS AD OCULOS VENIUNT.] Sanè abſceſſuum hîc poſitorum cauſa & ratio non eſt κατὰ μετάπτωσιν, unde prioris morbi levatio eſſe ſolet: ſed κατὰ τὴν ἐπιγένεσιν, unde ſymptωmatum graviorum acceſſio expectatur. Eſt enim jam pridem receptum; quòd eorum quæ per ſympathiam oriuntur, nihil omnino levationem adfert malorum quæ priùs fuerunt. Ac papularum quidem cum capite communicatio, vel ejuſdem ichωris qui papulas fundit, ſurſum ad caput tranſlatio, prognωſin habet ſolennem his verbis conceptam. Οἷσιν ἐν συνεχέσι φλυζάκια κατὰ πᾶν τὸ σῶμα ἐκφύῃ. θανάσιμον· μὴ γινομένου πυώδεος ἀποστήματος, μάλιστα δὲ τούτοισιν εἴωθεν γίνεσθαι παρ' ὦς. i. *Quibus in febre aſſidua, puſtulæ toto pullulant corpore; mortiferum: niſi purulento abſceſſu, qui his potiſſimùm ad aures aſſurgit, periculo defungantur.* Sed cur lacrymoſi abſceſſus ad oculos veniant, & quænam ſit eorum idea; quæſtio ad judicium deducenda. Ergo ne longiùs abeam; oculorum abſceſſus vel enaſcuntur ubi apparent, ibique pullulant; ſimiliter ut reliquo corpore ab ichωris bullantis collectione: vel eò propagantur è capite quod abundat ichωre, atque id κατὰ μετάστασιν humoris morbifici, vel κατὰ τὴν γένεσιν ejuſdem humoris in capite à tempeſtate auſtrina & calida quam pluviæ occuparunt. Certiſſima enim ſecuritas eſt, quòd in regno ecthymatum, prima ferè omnium in oculis pullulant, niſi roſa & croco celeriter atque fideliter arceantur. Quòd ſi evenerit ut effloreſcant in oculorum canthis; carunculam ſpongioſam prohibendis lacrymis ibi adnatam reſolvunt, ut invitarum deinceps fluentium nulla ſit ampliùs impeditio. At verò lacrymoſi abſceſſus propagantur è capite, vel illuc tranſlato ichωre, vel ibi concepto in dominatu ecthymatum vel exanthematum. Locus eſt apud Hippocratem, ubi cauſa & ratio continetur abſceſſuum ocularium & exanthematum ab eodem fonte manantium. Hippocratis verba ſunt hæc. Ὀφθαλμίαι ὑγραὶ, μεγάλαι, χρόνιαι, μετὰ πόνων. ἐπιφύσιες βλεφάρων ἔξωθεν ἔσωθεν πολλῶν φθείροντες τὰς ὄψιας, ἃς σῦκα ἐπονομάζουσι. i. *Ophthalmiæ aderant humidæ, magnæ, diuturnæ, ac dolorificæ. Tum excreſcebant tubera verrucoſa intus & foris, quæ multis aciem oculorum labefactabant, ipſaque nominabant* σῦκα. Σῦκα autem Galenus interpretatur ὀχθώδεις ἐπαναστάσεις, i. *aſſurgentes verrucas.* Sed idem præceptor poſtquam illa recenſuit, alia multa poſuit quorum fœtura erat in cute partim exulcerata, partim bullata. Ac de bullata ſunt hæc, ἐκθύματά τε μεγάλα, i. *tum magnæ puſtulæ pullulabant.* Pullulantium verò ecthymatum cauſa & ratio ſic à Galeno conſcripta eſt in commentario quem ita Latinè vertimus. *Ecthymatum generatio eſt atque origo, videlicet ex humoribus ſupervacaneis. Sed ea generatio, qualitatem humorum jure ac meritò conſectatur. Nam tenues quidem humores, ulcerando magis, quàm cutim bullando idonei ſunt. Craſſi autem faciunt ut bullæ aſſurgant. Perſpicuum eſt autem, quòd ejuſdem generis ſunt hæc atque prædicta; quòd ſcilicet verrucæ in palpebris & ulcera enaſcuntur. Omnia autem quæ tam in cute, quàm in palpebris effloreſcunt; ſponte ab illis humoribus concitantur.*

3. Epid. part. 3.

15 Ἐπὶ ἀκρήτοις ἐμέτοις λυγμὸς· κακόν. κακὸν δὲ καὶ σπασμὸς. ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τῇσιν ὑπερκαθάρσεσι τῇσιν ἐκ τῶν φαρμακείων.

In meris vomitibus, mortiferè habet ſingultus: mortiferè item convulſio. Similiter & in purgationum exceſſu quem inferunt pharmaciæ.

Vomituum ſigno & cauſa mortiferorum progn*ω*ſis hæc poſita eſt ab authore; idque appoſitè. Signo quidem, quatenus illi ſunt meri, proptereaque pravi, & indices pravarum affectionum. Cauſa autem, quia ſympt*ω*mata inferunt quæ citò vires exolvunt, & citam mortem adducunt atque crudelem. Ergo vomituum ſigno & cauſa mortiferorum, ſic ratio explicabitur in examine hujus prognoſe*ω*s.

In meris vomitibus.] Qui ſunt ejuſmodi unde cietur humor, & quà excluditur, ubi eſt, & inde cernitur expers humiditatis aquoſæ, tam propriæ, quàm alienæ. Hujuſmodi ſunt bilis tria genera quæ jam recenſui, flavæ, æruginoſæ, & nigræ: quarum prava qualitas, metu exterret medicos ſigno pravarum affectionum quarum illæ ſoboles eſſe ſolent. De ſignis quidem, illud præceptum eſt; quòd ipſa res neceſſariò ſubeſſe teſtantur, quas indicant: ut dubitari non poſſit quorſum appareant. Eſt autem jam poſitum; quòd omnis prava excretio, ſignum eſt pravæ affectionis. Quemadmodum igitur pravæ affectionis idea cernitur in mera bile, quatenus illa, ſcilicet, partium ubi naſcitur inflammationem, atque humoris unde ſuccreſcit corruptionem oſtendit: ita vomitio meræ bilis cum actione læſa, perennitatis fontem & ſocum denunciat, ut ſuprà jam diximus. Sed ea vomitio meræ bilis, ut ſigno mortifera eſt: ita mortiferam infert cauſam, quæ ſic expreſſa eſt.

Mortifere habet singultus.] Cùm ſcilicet ille ſingultus, non tam ventriculi concuſſione, quàm ejus incidit convulſione quadam. Tametſi enim prava eſt omnis ventriculi proritati à bile concuſſio irrita, quæ inflammationes movet lethales, ut ſæpe apparet in febribus quas vocant λυγγώδεις, & hepate inflammato: tamen hìc nondum ad ultima ventum eſt, nec dum ſingultus ille ſigno funeſto mortiferè habet ægrum: ſicut is poſitus in hac progn*ω*ſi, quem edit convulſio ab exhauſto, non autem concuſſio ventriculi proritati. Eſt autem illa convulſio inſanabilis ac deſperatæ ſalutis.

Mortifere item convulsio.] i. Injuſſa contractio muſculorum qui naturaliter καὶ κατὰ φύσιν, noſtra ſponte, non ſua, moventur. Qualis contractio cadit in eos qui vomunt æruginem ab elleboriſmo, ubi convulſio eſt in prompta ferocitate bilis in orificium alvi quod eſt acerrimi ſenſus, ac cerebro συμπαθέστατον, quia eſt νευρωδέστατον. Atque illa convulſio ſimiliter accidit ſympathia cerebri, ut à phrenitide circa initia contagio ſtomachi: cùm cerebro inflammato crebra vomitio incidit æruginoſæ bilis, quæ nata in cerebro, illuc demiſſa, exitum per os habet. Qua de re ſingularis eſt illa obſervatio præceptoris. Φρενιτικοῖσι μὲν σπασμοί. ἀλλὰ καὶ ἰώδη ἐμέουσι. 1. Epid.

Attamen ſcire licet idem uſuvenire iis qui purgantur elleboriſmo, quod ipſis cholericis quibus eveniunt σπασμοί: potiſſimùm verò in muſculis qui tibiarum ſuras conſtituunt. Nam violentia pharmaci attrahentis, & ſuccum nervorum exhaurientis, non eſt ἀδύνατον ex ea cacopathia convulſionem incidere. Talis autem convulſio mortiferè habet ægrum: quia ſervari non poteſt ab exhauſto convulſus. Tum quia doloris ſæviſſimi σπωτονία, & unà citò vires exolvit, & citam mortem adducit, ut in phreniticis bilem vomentibus & inde convulſis, annotavit præceptor his verbis. Ἀλλὰ καὶ ταχυθάνατοι ἔνιοι τουτέων. i. *Quinetiam horum nonnulli celeriter moriuntur.*

Similiter et in purgationum excessu quem inferunt pharmaciæ.] Cujuſmodi ſunt ab elleboriſmo, cujus effrænem vim exhauriendi ſuccum è nervis, modò audivimus ex Hippocrate & Galeno. Eſt autem ſic nata convulſio inſanabilis, & cita morte funeſta. Cauſæ ſunt explicatæ. Nec ſolùm ab hypercatharſi quam temeraria infert pharmacia, convulſio eſt lethalis atque mortifera: ſed illa etiam quæ cietur ab hypercriſi hæmorrhagica, cùm ſcilicet ab exolutione, vel ipſa per ſe mortali quando ſupervenit hæmorrhagiæ, ad ultima ventum eſt ſiccitatis: cùm ſcilicet exhauſtæ venæ, arido ipſarum fonte, commeatum è nervis capeſſunt, ipſoſque ſuo ſucco defraudant famelicæ, quæ attrahendi virtute carnes ipſas præcedunt. Solennis eſt illa ſententia præceptoris. *Si largo ſanguinis profluvio ſupervenerit convulſio aut ſingultus, mortiferum.* Coac. 13. c.13. lib.2.

16 Οἱ μέλλοντες ἐμεῖν· πτυαλίζουσιν ἔμπροσθεν.

Qui vomituri ſunt; priùs illi ſalivant.

Vomitus adfuturi, undecunque tandem cietur, prænuncia eſt ſaliva: ob eam ſanè cauſam quòd humoris vomendi portio quædam tenuior prorepit ex alvo, ubi ſtagnabat, ad ſtomachum, & inde ad fauces, per continuitatem interioris tunicæ quæ eſt illius & harum communis. Atque id cernitur in omni vomitu, critico, periodico, & ſymptomatico. Nam vomituri omnes, vomituriendo ſalivant. Non tamen efficitur neceſſario, ut ſalivando quis vomituriat: ſicut vomituriendo ſalivat. Ut ſanè hoc theorema ſit καθ' ὑπόθεσιν vomitus, cùm eò vitioſus humor viam affectat: cujus quidem inclinatio, & meatus conditio, propria edit τεκμήρια, i. *ſyllogiſtica ſigna*, quæ in prognoſticis Hippocrates annotavit. Et verò ptyeliſmus eſt quidam phreniticorum, ex quo non tam vomitus ſignificatio eſt, quàm inſaniæ, quando ſputandi finem non faciunt indecorè. Tametſi & ipſa neceſſitas continenter ſputandi, non rarò idem denunciat, cùm exudante quodam ichore à cerebro inflammato, bullæ minutulæ aſſurgunt in lingua & ore. Tum idem ſerum movet ſalivam, prolapſum in alvum, cujus è fundo prorepit ad ſalivandum per tunicam ejus, palato, faucibus, & linguæ intextam. Huc ſpectat illa progn*ω*ſis. *Phreniticì ſputatores, fanatici, etiamne tremuli?* Quòd ſi eveniat ut bilis appulſu in al- Coac. 99. lib. 1.

alvum è cerebro inflammato ſaliva promoveatur; in propinquo eſt vomitus: idque cùm aliàs, tum ſi acceſſerit rigor, cujus concuſſio non minus adjicit cauſæ vomendi; quàm evomendæ bilis æruginoſæ & atræ, ſigno apparet. Teſtis eſt illa progn*o*ſis. *Qui è phreniticis cum rigore ſputant; vomitum illi nigrum denunciant.* Coac. 107. lib. 1.

17 Ἐπὶ ἐλλεβόρῳ σπασμὸς· ὀλέθριον.

Quæ ſuper elleboro venit convulſio; mortifera.

Non illa quidem fugax convulſio ipſa per ſe mortifera eſt, quam ciet elleborus in proritato ab effera bile ventriculi orificio, quod eſt acerrimi ſenſus, ut νευρωδέστατον; proptereaque cerebro συμπαθέστατον: ſed illa quæ à nervorum exhauſto, & rigida ſiccitate infertur, ob ὑπερκάθαρσιν quam facit elleborus, qui admirabile eſt quantum purgandi & attrahendi potentia, cæteris omnibus catharticis antecellat. Quæ cauſa eſt quamobrem elleboriſmum veteres tantùm ad ea pathemata imperarint, quæ ſunt μοχλείας δεόμενα, & febris expertia. Scire autem licet, nomen ellebori ſignificare album, in quo vis ineſt toto corpore humorem ciendi & attrahendi ad vomitus violentos, priuſquam is ſubeat tenuium inteſtinorum anfractus. Cur autem convulſio nata ex nervis, ariditate rigidis, per hypercatharſin elleboriſmi, mortifera ſit; dictum eſt ſuprà.

18 Ἐπὶ πάσῃ καθάρσει πλεοναζούσῃ, ψύξις μεθ' ἱδρῶτος· ὀλέθριον.

Si redundanti cuivis purgationi, frigus adveniat cum ſudore; funeſtum.

Ibi demum infirmitatis ſumma ſunt omnia, poſtquam ad ultima ventum eſt purgationis, cùm inde frigus & ſudor occupant compaginem artuum. Nam frigus, extinctum oſtendit calorem vivificum quo vegetari ſolet vivacitas partium ſolidarum, ex quibus effœtis illa exudat frigida ſudatiuncula quam nomine τοῦ ἱδρῶτος expreſſit, ἀντὶ τῆς ἐφιδρώσεως. Ubi autem, collapſa „ virtute vivifica, languet effœta vivacitas ab exhauſto; ibi mors ipſa ſubeſſe oſtenditur. Eſt igitur ſæpe mortifera hypercatharſis convellendo & exolvendo, ut centies ipſi vidimus ex antimonio Spagyritarum, quorum eſt omnis peſtifera medicina.

19 Καὶ οἱ ἐπανεμέοντες διψώδεες ἐν τοῖσι τουτοῖσι· κακόν.

Tum qui ſubinde revomunt ſitibundi; malo ſunt loco.

Signis prædictis mortiferæ hypercatharſeos, multum adjicitur in cauſa perenni; cùm ſcilicet finis vomendi non fit, ſiti oborta. Eſt enim ratum illud quòd. *Qui purgantur, finem faciunt ſui purgandi, poſtquam ſitiverint:* præſertim ſi nulla ſit cauſa ſitifera, vel in pharmaco, vel in humore, vel in ventriculo: ſed tantùm à ſiccitate parta purgando, ſitis oborta ſit. „ Nam unde purgandi primordia eſſe ſolent; ibi vis ipſa quieſcit bene morata: cùm ſcilicet „ vacuatio inchoata ex alvo, ibi poſtremum definit ſuctione, qua excitatur ſuctionis ſenſus in alvo. Quòd ſi evenerit ut qui purgando penè abſumpti, ſigna dedere virium exolutarum, ac ſpiritus & caloris vivifici vaneſcentis in frigore & ſudore; nunc ſitibundi crebros inſtaurent vomitus: hîc ſanè pro metu, certa deſperatio eſt„ nec ulla vitæ ſperabilis erit ſalus, ubi lethalibus ſignis ab ipſorum cauſa perenni continenter multum adjicitur. Eſt autem cauſa perennis, vomitus implacabilis quem ſitis excipit inexplebilis, unde nulla levatio eſt viſcerum incendio conflagrantium quæ bilem ſitiferam cum ardore fundunt in fundum alvi, & inde in ſtomachum ejus.

20 Οἱ δὲ ἀσώδεες ὀσφυαλγέες κοιλίην καθυγραίνονται.

At quibus faſtidium eſt atque lumborum dolor; iis alvi perliquidis excrementis feruntur.

Ut vomituri ſalivant quibus vomendi ſpes eſt à cardiogmo: ſic alvus infrà tranſmittitur iis qui, cum faſtidio cardialgico, lumbis dolent. Sic enim res eunt, atque ſic omnis comparata eſt ratio vacuandi humorem qui ad exitum viam affectat, ut inclinatio ejus fiat ſurſum deorſum: ut eſt ipſius ῥοπή, naturæ contentio, & aquæ ductuum collocatio. Ergo quemadmodum de ſaliva, vomitus expectatur, cùm adeſt faſtidium cardialgicum: ſic in eodem ſperatur infrà tranſmiſſio, de lumborum dolore. Sic autem ratio eſt à præceptore tradita. *Dolores, inquit, quorum curatio purgatione ſuſcipitur, ut ſupra infrave diaphragma ſunt: ita purgatio illic ſurſum; hîc verò deorſum eſt molienda.* Ut igitur cardiogmus & oris amaritudo, per os purgandum ſuadent, ſic alvi tormina, cum dolore lumborum, infrà ducendum ac tranſmittendum: quoniam ut ex Hippocrate ſcripſit Galenus, κατὰ τὰς ῥοπὰς τῶν λυπούντων χυμῶν, χρὴ τὰς κενώσεις ποιεῖσθαι. In omni

ni faſtidio cardialgico quæ prorepit ſaliva, ſurſum τὴν ῥοπὴν denunciat vitioſi humoris: in eodem verò, lumborum dolor, deorſum. Ut igitur illic vomitio; hîc autem dejectio expectanda: ſic etiam ſurſum deorſumve purgatio molienda medici artificio, ad imitationem naturæ comparato. Quòd ſi evenerit ut cardialgia excipiat τὴν ῥοπὴν τῆς ὀσφυαλγίας; non hæc illius: mutanda erit velificatio, ut ſcilicet illa ῥοπὴ, ſurſum ducatur, quò viam affectat. Eſt enim ſuprà jam poſitum quòd: *Dolorifica lumborum mala cardialgica, ſunt hæmorrhagica.* Sed illa non pugnant cum hac prognωſi, manetque firma ſententia περὶ τῆς ῥοπῆς ἄνω καὶ κάτω, unde vel accidit cardialgia, vel oſphyalgia. Coac. 2. c. 12. lib. 2.

21 Αἱ ἐξερύθρων μελάνων ὑπ' ἐλλεβόρου καθάρσιες· πονηραί. καὶ ἔκλυσις μετὰ τοιούτων· κακόν.

Quæ ab elleboro prærubræ nigræ cientur purgationes; pravæ. Hinc exolutio periculosè habet.

Cum ruber vomitus atque niger, ipſum malè habet periculosè ubi ſua ſponte movetur: tum verò is maxime quem ciet elleborus, cùm temerè datur opera purgationi. Eſt enim elleborus catharticum vectiarium, μοχλικὸν Græci vocant, quod, attrahendo atque ciendo, vim omnem ſuperat ſymptomatici omnis motus, naturam eximiè laceſſentis. De rubro vomitu, quem ſua ſponte movet efferus humor qui eò curſum inflectit, jam illud præceptum eſt. *Quinetiam ruber vomitus eſt lethalis; maximeque ſi ægrè vomatur.* Nunc autem rubri & nigri quem ciet elleborus, examen ſic erit. Coac. 6. hujus tract.

Quæ ab elleboro.] Scilicet albo: id enim ſignificat poſitum abſolutè, purgatque ſurſum movendo, per os: quemadmodum niger tranſmittendo infrà, per ſedem.

Prærubræ.] i. Quæ rubent eximiè, ſive ſit mera bilis vitellina ex flava; ſive ſanguis ipſe, ſumma vomendi contentione, ex alvi fundo expreſſus. Tametſi adducor facilè ut eum ruborem eximium, ſanguinem eſſe putem: aut etiam prærubræ cujuſdam proluviei ex ἀτονίας hepatis, ut mox dicetur. Nam cæterorum humorum qui merè ſunt flavi, æruginoſi, aut nigri; ut vacuatio mala eſt αὐτομάτως: ſic προαιρετικῶς ope cathartici, in bonis ducenda.

Nigræ cientur purgationes.] Quæ vel in nigro humore, cujuſmodi ſanguis eſt, vel in atra bile cernuntur. De quarum natura jam dictum eſt ac demonſtratum; quòd illæ tam ſigno pravarum affectionum, quàm ſua vi calamitoſa, peſtiferæ ſunt.

Hinc exolutio periculose habet ægrotum.] Quòd eſt ejuſmodi ac ſi diceret. Sive is exolvatur cum ſyncope per hypercatharſin qui ſumpſit elleborum: ſive appareat vis exoluta nobilium partium; ut hepatis, in prærubra proluvie; lienis, in nigro humore, qualis eſt ſanguis: ut partes illas ab elleboro labefactatas jam ſui officii tædeat: profectò ad ultima ventum eſt infirmitatis. Tum ei periculo multum adjicitur, quòd partium exolutarum redintegratio comparari vix poterit, quarum officiis vita hominum diu carere non poteſt. Atque hîc locum habet illa ſententia præceptoris de nigris dejectionibus quæ ſua ſponte ducuntur, ubi eſt partium exolutio unde manant.

22 Ἀπὸ ἐλλεβόρου ἐμέσαι ἐρυθρὰ, ἀφρώδεα, ὀλίγα· ὠφελεῖ. ποιεῖ μέντοι σκληρύσματα, καὶ ἐμπυήσιας μεγάλας ἀφίστησιν. εἰσὶ δὲ οἱ τοιαῦτα ἐμέοντες, ἄλλως τε καὶ στῆθος ἐπώδυνοι, καὶ ἐν τοῖς ῥίγεσιν ἐφιδροῦντες, καὶ ὄρχιας ἐπαίρονται· τούτου προσγιγνομένου, ἐπιρριγοῦσι καὶ ἰσχναίνονται.

Sic meliùs ex capite de lumborum malis. Eſt autem hæc Coaca prognoſis 6. capitis 12. libri 2.

Ἐν ἀλγήματι ὀσφύος συντόνῳ, καὶ ὑποφορῇ πλείονι, ἀπὸ ἐλλεβόρου ἐμέσαι ἀφρώδεα συχνά· ὠφελεῖ.

In dolore lumborum prægrandi, & in larga dejectione, ab elleboro vomere ſpumantia multa; prodeſt.

Hactenus maleficia elleboriſmi. Nunc beneficia ſunt in conſpectu: quæ quoniam ſuprà jam pridem ſunt explicata in examine hujus prognoſεως, ad locum ubi eſt poſita de malis lumborum; ſufficiet recenſere ἀνακεφαλαίωσιν commentarii quem, ut videmur, accuratè illic conſcripſimus.

Ergo. In dolore lumborum prægrandi.] Qui ſævi doloris cruciatu contumaciter ægrum exercet, cujuſmodi eſt nephritis utraque primi generis, videlicet calculoſa & φλεγμονώδης: tum phyma lumborum quod gibberes ipſos facit quos occupat, quibus aſſurgit τὸ κύφωμα.

Et in larga dejectione.] Non ea quidem quam ciet longa & fortis dyſenteria, quæ phy-

ma lumborum exolvit, gibberoſque lumbos reducit ad ſuum ἰϑύλορδες naturaliter conſtitutum: quemadmodum & ipſæ varices, quod penè miraculo apponi debet. Sed illa profectò diarrhœa aquoſa, quæ diu jam malè habet ægrotum.

lib. 3. περὶ ἄρθρων.

Ab elleboro.] Scilicet albo, qui ſalutariter adhibetur ad ea pathemata τῆς μοχλείας δεόμενα, & febris expertia: quorum præſidia non ſunt in manu, ſed in catharticis, inter quæ principem locum obtinet elleboriſmus retrahendo atque radicitus evellendo, & ob id à præceptore hîc poſitus; non quidem inopia catharticorum, ut ſcioli arbitrantur: ſed meliorum delectu.

Vomere.] Quod eſt opus ellebori albi: ſicut nigri, dejicere, & infrà per anum tranſmittere. Nam ea quæ albus elleborus per os vomendo tranſmittit; dolorifica illa ſunt mala quæ vel toto corpore, vel è longinquis partibus, illac tranſire oportet. Ac de vi ſumma purgandi quæ ineſt in elleboro, attrahendique ſuprà humorem qui in vitio eſt; diximus non ita pridem, & aliàs.

Spumantia multa.] Quoniam illa καλῶς καὶ κεισίμως ab elleboriſmo apparent. Spumantia quidem, ope cientis cathartici & in purgando impigri. Atque hîc ſecus de ſpuma judicium eſt, quàm de ſpumantibus dejectionibus cùm ſua ſponte ducuntur. Illa autem ſpumantia, multa eſſe oportet, ut medici votis reſpondeant: non quidem frequenter & parcè vomendo: ſed copioſè, & raró. Eſt enim ratum illud; quòd nihil paucum, fit καλῶς καὶ κεισίμως. Tum verò damnantur à præceptore τὰ σμικρὰ ἐμέσματα, καὶ τὰ ἐγγὺς ἀλλήλων ἰόντα, i. *parvi vomitus, & frequentes.*

prorrh. 26. ſ. 2. 1.

Prodest.] Ὠφελεῖ, non ὠφέλησεν: ut ipſum verbum ſic poſitum, certum præſidii adjumentum denunciet, omnemque adimat dubitationem adhibendi. Itaque prodeſt vomere in diarrhœa longa, retrahendi cauſa id quod in ventrem confluit. Atque id convenienter ſuſcipitur medici artificio, ad imitationem naturæ; qua duce, per vomitum diarrhæa longa quieſcit. Prodeſt autem vomere multa ſpumantia quæ humoris morbifici retractionem ſurſum teſtantur. Quinetiam prodeſt elleboriſmo, cauſam morbificam diarrhœæ vomendo excludi: quia ellebori magiſterio meliùs quàm cæterorum ἐμετηρίων, velificatio, tum ipſius naturæ, tum humoris morbifici ſurſum infernè mutatur. Ad phyma lumborum, quod vertit ipſorum ἰϑύλορδες in κύφωμα; tum ad nephritidem, elleboriſmus unicè commendatur, atque mirificum adfert levationis fructum. Sunt autem rubra ſpumantia quæ ex lumborum phymate attrahuntur.]

23 Αἱ πυκναὶ διὰ τῆς αὐτῆς ὑποστροφαὶ ἐμετώδεες. περὶ κρίσιν, μέλανα ἔμετον ποιέουσι. γίνονται καὶ τρομώδεες.

Crebri, cum vomitu, pari modo relapſus; nigrum cient vomitum circa criſin. Sunt etiam tremoriferi.

Commentarii noſtri quem ſuprà ſcripſimus in hanc prognoſin; hæc erit ἀνακεφαλαίωσις.

Coac. 128. lib. 1.

Crebri relapsus.] Cùm ſcilicet febris, quæ viſa eſt valedixiſſe ac diſceſſiſſe, revertitur, quod Græcis eſt ὑποστρέφειν. Revertitur autem.

Pari modo cum vomitu.] i. Eadem ratione, periodo, atque cauſa. Ac ratione quidem, cum iiſdem ſymptomatis atque ſignis; ut annotavit in Thaſia illa muliere δυσηνίῳ, cujus res ibant διὰ τῶν αὐτῶν, i. cum crebra delirii & convulſionis viciſſitudine. Sic in Heropyto crebra fuit viciſſitudo ſurditatis & doloris coxarii. Pertinet quoque ad periodos recidivarum, quibus crebræ ſunt admodum febres, vox illa, διὰ τῶν αὐτῶν, ut ſcilicet veniant recidivæ: quemadmodum idem ſcripſit, κατὰ λόγον τῶν ὑποστροφέων. Qui ordo & tempus in typis atque periodis recidivarum, apparet in fratrum hiſtoria quos narrat Hippocrates unà in febrem incidiſſe: qua quidem, ut videbatur, exacta; in eandem rurſum, eadem hora ſimul ac pariter recidiſſe. Nam cauſæ recidivarum, ob quas tam crebrò eveniunt recidivæ, meritò jus habebunt διὰ τῶν αὐτῶν: cùm intellexerit medicus ipſas accidere, ſi vel importuna eſt morbi exacerbatio, vel importuna excretio, vel etiam ſi quid exacti morbi reliquiarum ſuperſit. Atque tres illas recidivarum cauſas Hippocrates ſic expreſſit, ἐὰν προεκρύγνηται, ἢ προκεκρίνηται, ἢ ἐγκαταλείπηται, i. *ſi quid ante tempus aut erumpat, aut judicetur, tum ſi quid reſiduum ſuperſit.*

hiſt. 11. part. 3. 3. Epid.

lib. περὶ χυμῶν.

Nigrum cient vomitum.] Quia nigrum fit excrementum, quod priùs erat flavum: atque id tum febris ardore, tum crebro relapſu: quibus accedit crebrò irrita ventriculi proritatio. Sic in phreniticis jam pridem oſtendimus, ac nuper attigimus; quòd eorum ptyeliſmus cum frigore aut rigore, vomitum nigrum mox adfuturum denunciat. Ubi Galenus author eſt, vomitum quidem, ſaliva; nigrum autem, rigore denunciari.

prorrh. 30. ſ. 1. 1.

Circa crisin.] Non illam quidem ſalutiferam, cujus eſt prærogativa nominis abſoluti: ſed planè mortiferam atque funeſtam. Non enim mutatio eſt ſalutaris, nec verè critica, vomitus nigri ex flavo. Et verò novum non eſt, nomine abſoluto criſis, funeſtam oſtendi: ſicut in illo. Γλῶσσα δὲ σφόδρα μελαινομένη· κρίσιν ἐν τεσσαρεσκαιδεκάτῃ γίνεσθαι δηλοῖ. i. *Lingua autem quæ multùm nigreſcit; criſin decimoquarto die futuram oſtendit.*

Coac. 1. ſ. 7. lib. 2.

Sunt etiam tremoriferi.] Potiſſimùm manibus, dum ſtabulatur bilis in alvo, & ad vomendum cietur, quæ illis in partibus moleſtiam exhibet frigoris & tremoris, per ſympathiam alvi concuſſæ & fervidæ à bilis ardore & morſu.

DE

DE SUDORE.

ΙΔΡΩΣ ἄριστος μὲν, ὁ λύων τὸν πυρετὸν ἐν ἡμέρῃ κρισίμῳ. χρήσιμος δὲ καὶ ὁ κουφίζων. ὁ δὲ ψυχρὸς, καὶ μοῦνον περὶ κεφαλὴν, καὶ τράχηλον γινόμενος· φλαῦρος. καὶ γὰρ χρόνον καὶ κίνδυνον σημαίνει. Cap. II.

1 *Sudor ille quidem eſt optimus, qui die critico febrem exolvit. Utilis autem qui levat. Verùm qui eſt frigidus, ac ſolùm circa caput & collum exudat; pravus. Etenim ad diuturnitatem & ad periculum talis apparet.*

Inter morborum communia epiphænomena, tum propria febrium acutarum, ſudor eſt inſtar omnium, quæ vel ſalutis fida ſpe nos conſolantur, vel metu exterrent difficilis aut ſiniſtri judicii. Nam qui, natura duce, convenienter cietur; præclarè ad ſalutem ſuſcipitur. Atque is febrem exolvit, aut certè facit ut æger alacriùs ferat morbum levatus. Hujuſmodi ſudor effectricem ſui cauſam agnoſcit excretionem ſeri eorum qui ſunt in venis humorum, per totum corpus meabilis, quodque humeſcit cùm fuerit antè ſiccum. Atque illa excretio liberalis & libera per totam compaginem, ſi quidem ſuis indicibus denunciata fuerit, qui tum ad ſpeciem ipſam criſis, tum ad tempus apparent; morbum ex toto adimit, ut nihil omnino reliquiarum ſuperſit, nec empyreumatis, nec humoris morbifici. Indices qui apparent ad tempus, ſecundi judicii ſunt; urina bellè colorata, & bona hypoſtaſis; quorum illa eſt miteſcentis morbi, hæc verò naturæ mox redintegrandæ: proptereaque criſin oſtendunt ſperabilem die ſeptimo, ſi quarto veniant in conſpectum. Urinæ ſuppreſſio, non quidem nephritica, ſed rigorifera, cùm in propinquo eſt criſis; ipſam ſudore ſuſceptum iri teſtatur: ut veteres annotarunt, & in conſpectu nobis eſt, penè dixerim, quotidiano. Ex quo efficitur, non aliam eſſe materiam ſudoris excreti naturæ imperio, quàm urinæ. Quòd ſi evenerit ut ante ſigna perfecti pepaſmi, liberaliter ſudor exeat περιοδικῶς, diſceſſionem adferet febris diurnam, efficietque ut æger faciliùs exigat paroxyſmos diurnos. Atque hæc de ſudoribus κατὰ φύσιν, quorum materia eſt tenuis quidam humor atque ſeroſus qui καθ' ὦσιν è venis ad cutim expellitur, & illac effluit, non autem ab ea elicitur: quod fieri ſolet διὰ τὴν ἕλξιν laconici, balnei, Solis, arenæ, &c. Nam ſudor omnis qui effluit ſymptomaticως, non eſt moventis naturæ, nec excernentis ad criſin, vel ad ægri levationem: ſed exprimentis morbi, aut ſolidarum partium exolutarum. Sic enim præceptor ait de omni ſudore qui ſymptomaticως promovetur vel excidit. Καταμανθάνειν δὲ χρὴ τὸ σύνολον τῶν ἱδρώτων. γίνονται γὰρ οἱ μὲν δι' ἔκλυσιν σωμάτων· οἱ δὲ διὰ συντονίην φλεγμονῆς. i. *In univerſum autem, ſudorum ſic ratio eſt tenenda: exeunt enim alii quidem virtute corporum exoluta; alii verò ardoris vi.* Et verò Galeni judicium eſt de omni ſudore ſymptomatico; quòd velut ſymptoma eſt τῆς κατὰ τὸ σῶμα περιουσίας μοχθηρῶν χυμῶν, i. *nimiæ abundantiæ pravorum in corpore humorum.* Sed idem illius ſudoris vel expreſſi, vel exudantis; proptereaque ſymptomatici; cauſas ita diſtinxit. Ὁ μὲν ὡς σύμπτωμα, καὶ μὴ κρίσιμος ἱδρώς· ἤτοι πλῆθος, ἢ ἀῤῥωστίαν ἐνδείκνυται τῆς καθεκτικῆς ὀνομαζομένης δυνάμεως. i. *Sudor quidem qui non eſt criticus, ſed ut ſymptωma; aut nimiam abundantiam, aut retentricis potentiæ infirmitatem oſtendit.* Et cùm ſudor omnis, cauſa unde cietur ὡς σύμπτωμα, οὐδὲ λόγῳ τῆς φύσεως; malo eſſe loco res ægri teſtetur: tum verò is maximè qui non effluit, ſed exudat, & ἐφιδρώσεως, i. *ſudatiunculæ* nomen habet. Cernitur autem illa ἐφίδρωσις, vel in toto corpore, cùm pauco ſudore tota compago eſt roſcida; vel in thorace, capite, ac cæteris denique, ubi vis morbi firmiter fixa hæret. Tum illa ſudatiuncula, vel univerſi corporis, vel aliquarum partium, levi aut gravi naſcitur maleficio atque periculo; ut qualitate, copia, tempore, & exudandi modo apparet. Quæ omnia cujuſmodi ſint, tum duce natura, tum magiſterio morbi atque humoris; tùm autem ſingula ſuis quæque ſignis diſtincta, quorſum appareant; planum faciet ipſum examen prognoſeως quod ſic aggredimur.

6. Epid. part. 1. cap. 11. lib. 3. de criſib.

li. 2. prog.

3. Epid. part. 3.

prorr. 6. ſ. 3. 1.

Sudor.] i. Effluvium tenuis ac ſeroſi humoris per cutim totius compaginis. Qualis enim eſt ſeri collectio in veſica, eorum qui ſunt in venis humorum πρὸς οὔρησιν: talis ejuſdem ſeroſi humoris in tota compagine πρὸς ἱδρῶτα. Nam & ſudore ſiſtuntur urinæ: ſicut urinæ profluvio ſudor compeſcitur. Ac novum non eſt, omnem proluviem toto diffuſam corpore, ad urinæ-ductus confluere, ac mejendo effluere. Nota eſt illa ſententia præceptoris. Πρὸ ῥίγεος αἱ ἐπισχέσιες τῶν οὔρων, &c. i. *Ante rigorem urinæ ſiſtuntur.* Loquitur autem de critico illo rigore ſudorifero qui cadit in febrem ardentem. De quo eſt illud præceptum. Ὑπὸ καύσου ἐχομένῳ, ῥίγεος ἐπιγενομένου· λύσις. i. *Qui occupatur cauſo, rigore ſuperveniente; exolvitur.* Ubi judicium eſt Galeni; quòd καθαιρομένης τῆς τὸν καῦσον ἐργαζομένης χολῆς, ἡ λύσις τοῦ πυρετοῦ, i. *purgata bile cauſi effectrice; febris ipſa exolvitur.* Atque hæc bilis mitificata pepaſmo; exitum habet per cutim, eò violenter expulſa. Nam quæ eſt craſſior, nec ita meabilis; in cute ſubſiſtit, & icterum edit criticum, qui balneo dulcis aquæ ſanatur, nec ullis eget præſidiis quæ vel in manu ſunt, vel in catharticis, nec denique ullis potionibus medicatis. Commemorabile autem eſt quod ſcripſit Galenus de ſudoris materia, quæ eſt ὑγρότης ὀῤῥώδης, ut ipſe nominat. De qua ſic ait. Τῆς ὀῤῥώδους ὑγρότητος ἔμαθες, ὅταν πλεονάζῃ, τρεῖς εἶναι κενώσεις, τὴν διὰ γαστρὸς, τὴν δι' οὔρων, τὴν

6. Epid. part. 1.

τῶν δι' ἱδρώτων. i. *Seroſi humoris, cùm ejus nimia eſt abundantia, triplex eſt omnis vacuatio; una per alvum; altera per urinas; tertia per ſudores.* Sed illa ſolennis eſt obſervatio præceptoris, ac legibus medicinæ fundata in febre tritæophya quæ illis temporibus Thaſi regnabat, omneſque quos invaſerat, periculosè habebat: ubi narrat præceptor, multos periculo ac febre defunctos fuiſſe, quibus converſio facta eſt ad ſtranguriofam urinam. Ibi Galenus hæc ſcripſit. Ὥσπερ διὰ γαστρὸς πολλάκις ἐκκαθαίρεται τὸ σύμπαν σῶμα, οὕτω καὶ διὰ νεφρῶν, καὶ κύστεως. i. *Quemadmodum corporis univerſitas expurgatur per alvum: ſic etiam per veſicam & renes.* Atque hæc de ſudoris materia, qui natura duce in morbis, velut ſymptωma movetur: niſi fortè altera ſtatuatur quæ partibus excidit reſolutis, quæ eſt ipſarum ſuccus alibilis, cui appoſitio denegatur, quando ad ultima ventum eſt.

Ille quidem est optimus.] i. Salutis fidiſſimæ, ad quam præclarè apparet & facit: vel in quo ſumma ſunt omnia utilitatis & ſecuritatis. Ac mala quidem abeſſe teſtatur doloris vacuitas. Bona verò ineſſe, ſolida mollitudo, ſuccique plena, & ipſa æqualitas. Sic de urina judicium eſt, quæ dicitur eſſe optima, brevis morbi, & fidæ ſalutis, cùm inoffenſo curſu apparet bellè colorata, cum bona hypoſtaſi. Sed ut revertar ad ſummam bonitatem ſudoris. Ejus quidem optimi τὰ ὑπάρχοντα ſunt hæc.

Qui die critico.] Cùm ſcilicet naturæ & morbi certamen eſt in procinctu: cùm nimirum editis ſignis pepaſmi ad tempus, tum iis quæ ad ſpeciem criſis apparent, natura proritata inſurgit, & ſumma contentione, ſuas ἐφόδους in paroxyſmo febris adverſus eam exercet. Quæ ratio critica, ſecundi judicii eſſe ſolet, tum cauſa critica convenienter naturæ & morbi ſuſcepta, nunquam ægrotum, nec medicum ſpe lactat inani. Nam ibi demum excretio critica votis reſpondet medici, cùm ea perfectè movetur, convenienter morbo, ac ſignis perfectis pepaſmi jam indicata fuit illis diebus qui ſunt indices criticorum. Excretio critica convenienter morbo & naturæ perfectè movetur, cùm die critico denunciato ab indice, victricis naturæ fit ἔφοδος. Tunc enim fida eſt criſis, & a criſi levatio. Nam die ἀκρίτῳ motus omnis ad criſin, ἀκρισίαν inducit, quæ ab irrito erethiſmo cauſa eſt τῆς δυσκρισίας. Notum eſt illud præceptoris. Τὰ κρίσιμα μὴ κρίνοντα· ἢ δύσκριτα, ἢ θανατώδεα. i. *Quæ ſunt critica ſine criſi; aut ſunt ſiniſtri judicii, aut lethalia.*

Ergo. Sudor qui die critico.] Qui ſuum habuit prænuncium indicem cum perfecto pepaſmo, & qui cadit in paroxyſmum periodi quaternariæ & ſeptenariæ; cùm ſcilicet irrita eſſe non poteſt ipſa naturæ ἔφοδος: ſed triumphalis in ſua virtute victrice; tum in pepaſmo humoris morbifici, & meatuum libertate. Quæ tria ſunt excretionis perfectæ præſidia, quæque in morbum alio die quàm critico jus habere non poſſunt. Nihil enim bene fit neque apparet tutò & verè ad criſin, niſi diebus illis in quibus de ſignis miteſcentis morbi & redintegrandæ certò naturæ, ipſa redintegratio per neoteriſmum & per amotionem cauſæ morbificæ comparatur. Ac ratio quidem redintegrandi, cernitur primùm diebus indicibus in ſignis pepaſmi; pòſt autem judicibus, in liberali ac libera excluſione humoris morbifici. Quæ cùm ita ſint; ne à ſudore diſcedam, is quidem multum habet utilitatis ac ſecuritatis, qui paroxyſmum finit quaternarii alicujus, ſi primum exceperis, intra vigeſimum; aut ſeptenarii, à vigeſimo ad quadrageſimum; aut vicenarii, à quadrageſimo ad centeſimum uſque, & ultrà. Primam excepi periodum quaternariam in morbis imparium paroxyſmorum, vel qui diebus imparibus exacerbantur: quòd extra paroxyſmum

hiſt. 11. part. 3. 3. Epid.

nihil bene ac criticè moveatur. Sic Thaſiam illam δυσκίνιον, quam exercebat crebra delirii & convulſionis viciſſitudo, illis ſymptomatis ac febre ipſa defunctam fuiſſe narrat Hippocrates hac ratione. Ἐς νύκτα τῆς τρίτης ἵδρωσε πολλῷ θερμῷ δι' ὅλου· ἄπυρος ὕπνωσε· πάντα κατενόει· ἐκρίθη περὶ τὴν τρίτην ἡμέρην. i. *Sub noctem tertiæ lucis exactæ, totum illi corpus calido & multo ſudore diffluxit: febris expers dormivit; omnino reſipuit; ac circa tertium diem criſin habuit ſalutarem.* Nam Periclem Abderitam, die quarto ſudorem criticum & ſalutarem ex-

hiſt. 6. part. 3. 3. Epid.

pertum fuiſſe, idem præceptor ſcriptum reliquit his verbis. Τετάρτη περὶ μέσον ἡμέρης, ἵδρωσε πολλῷ θερμῷ δι' ὅλου· ἄπυρος ἐκρίθη, οὐδὲ ὑπέστρεψεν. i. *Quarto die ſudavit toto corpore, multo ſudore calido: judicatus eſt febris expers; nec inde relapſus.* Antea verò ſcripſerat, quòd δευτέρῃ πάντα παρωξύνθη. τὰ μέντοι οὖρα παχέα μὲν ἦν, ἱδρύμενα δὲ μᾶλλον, καὶ τὰ περὶ τὴν ἄσην ἐκούφισεν, ἐκοιμήθη. τρίτῃ πυρετὸς ἐμαλάχθη, οὔρων πλῆθος, πέπονα πολλὴν ὑπόστασιν ἔχοντα. i. *Secundo die omnia ſunt exacerbata. Ac ſanè tum craſſæ quidem erant urinæ, ſed reſidentes: faſtidio eſt levatus, ſomnum inivit. Tertio febris mituit. Copioſæ urinæ ac multæ participes hypoſtaſeωs.* Ubi Galenus author eſt; quòd ex urinis optimis quæ fluxerant plurimæ die tertio, perſpicuum erat hominem morbo defunctum iri proximo die quarto qui judicandi jus habet in morbis qui paribus exacerbantur, & ſunt acuti. Scitum eſt illud. *Quæ paribus exacerbantur; paribus judicantur.* Plurimùm autem facit ad fidem catholici theorematis, hiſtoria virginis Lariſſææ, quæ occupata febre καυσώδει cum ſævis ſymptomatis, ut in anguſto ſpes eſſet ac triplici foco repletionis naturalium, capitis, & venarum; triplici vacuatione, diſceſſionem febris omniumque ſymptomatum eſt conſecuta criticam die ſexto; unam per menſtruorum liberalem & liberam purgationem; alteram per hæmorrhagiam è naribus; tertiam per ſudorem toto fluentem corpore multum & calidum. Ratio autem critica eò fuit utilis die ſexto à ſumma contentione atque conatu naturæ multùm oppreſſæ, multumque proritatæ, cùm tamen nulla ſubeſſet maligna vis, nec inflammatio: quia, ut narrat Hippocrates, οἱ πόνοι ἐν ἀρτίῃσι, i. *moleſtia omnis erat & exacerbatio paribus quibuſque diebus.* Sed paroxyſmis dierum imparium ſudor eſt criticus, in quo eſt omnis ratio τῶν ὑπαρχόντων ad criſin. Sunt autem ſudoris ὑπάρχοντα κρίσιμα, tum ea quæ faciunt vacuitatem febris, tum quæ ad ipſam apparent. Ac primùm apparent diebus indicibus ſigna pepaſmi ad tempus: tum fugax urinæ ſuppreſſio ad ſpeciem ipſam criſis, quando certamen eſt in procinctu. Diſceſſionem ad-

adferunt quæ jam ſperabilis viſa eſt, ſudor quo diffluit totum corpus multo & calido, die criſis. Atque illa ſudoris ὑπάρχοντα κρίσιμα, verè ſunt κρίνοντα; propterea que εὔκριτα. Nam cætera δύσκριτα in ſudore, hîc ſunt ἀσύστατα. Δύσκριτος eſt ille ſudor qui fluit in nulla aph. 56. 4. ſperabili diſceſſione, quod ſcribit Hippocrates, πυρετῶ μὴ διαλείποντι, nec facit ut æger a- hiſt. 13. lacriùs ferat morbum. Ergo ſudor multus & calidus qui totam compaginem occupat die cri- 1. Epid. tico & jam ſperabili antè criſi; ſolus eſt omnium qui febrem exolvit. Sudor hujuſmodi, hiſt. 8. mulierem gravidam fœtus trimeſtris, decimoquarto reddidit febris expertem. De Abderi- part. 3. ta virgine ſcripſit præceptor; quòd à ſudore plurimo ad 27. diem oborto, vacationem ha- 3. Epid. buit febris & ſurditatis; ſuperſtite tamen pedum dolore. Anaxionem ſudor ſanavit 34. febris die, qui ſeptenarius eſt ſecundus à vigeſimo, quo illi primùm ſudor manavit, ac febrem dimiſit, in quam relapſus eſt vigeſimoſeptimo. Atque hæc de quaternariis criticis ante vigeſimum, & ſeptenariis poſt vigeſimum, qui judicandi vim ſuam per ſudores oſtentant. De vicenaris autem penes quos à quadrageſimo jus criſeων eſſe ſolet, ſolennis eſt illa Hippocratis obſervatio in Cleanactide, quem ſcribit octogeſimo die ſanatum fuiſſe, adjutum naturæ hiſce præſidiis. *Octogeſimo die riguit; febris acuta invaſit; multo ſudore diffluxit; minxit hypoſtaſin rubram lævem: judicatus eſt perfectè.* Ergo tum demum criticus erit ſudor, qui adferet finem febris, cùm ejus ratio critica omnis erit in qualitate, copia, tempore, & excernendi modo. Ut ſcilicet calidus multus die critico per totam compaginem profluat. Secus eſt ægris ab omni ſudore in quo aliud deſideratur eorum quæ poſui ad faciendam criſin. Exempla ſunt paſſim apud Hippocratem, tum in hiſtoriis, tum in aphoriſmis, quæ proferentur pòſt, cùm ea ponentur quæ à ſudore optimo jam explicato diſcedunt.

Febrem exolvit.] Qui febrem ſanat. Id enim tributum eſt verbo, λύειν, ut in illo. Λύειν ἀποπληξίην ἰσχυρὴν ἀδύνατον. i. *Sanare apoplexiam fortem non potis eſt.* Et verò nomen, λύσις, ab eo deductum; idem eſt quod ſanatio, ut. *Ejus qui occupatur à cauſo, cùm rigor inciderit;* λύσις, i. *ſanatio.* Ergo ſudor optimus, die critico febrem exolvit; vel, ut præ- aph. 58. 4. ceptor loquitur in prognoſticis, τελείως τὸν πυρετὸν ἀπαλλάσσει, i. *perfectè*, ſive *in totum febrem excludit.* Eſt autem ſanatio, ἡ τῶν παρὰ φύσιν ἐπανόρθωσις, i. *eorum quæ ſunt egreſſa è norma naturæ, redintegratio*, quæ à ſudore critico comparatur, poſtquam ſunt edita ſigna pepaſmi, & nuper cœptæ redintegrari naturæ. Alioqui fruſtra cietur ſudor, cùm manet egreſſio viſceris in ſua phlogωſi, aut venenata qualitas crudi humoris morbifici. Quod annotavit Galenus in Lariſſæa virgine, quæ triplici vacuatione oborta de improviſo, ad triplicem focum repletionis, curationem recepit morbi graviſſimi, nati ex eo quòd menſtrua detinerentur tam intus in locis cohibita, quàm in majoribus venis collecta, & ſurſum ad caput tranſmiſſa. Ex quibus ſecuta eſt liberalis vacuatio menſtruorum, ſudoris, & hæmorrhagiæ, unde convaluit ſine relapſu. Quod non feciſſet profectò, ſi aliqua inflammatio, vel humoris maligna cacochymia, & venenata qualitas reſediſſet. Ergo ſudor criticus, in quo nihil deeſt, febrem exolvit, & per ἐπανόρθωσιν, ſuum naturæ reſtituit κατόρθωμα, quo ipſa deducitur ad conſervationem ſui, ſine moleſtia, fruiturque omnibus commodis quibus vita hominum ſuſtentatur. Tali ſudore homines ſolent τελείως κρίνεσθαι, i. *judicari perfectè* in morbis acutis, nulla ſuperſtite morbi materia, nec empyreumate. Eſt igitur optimus ille ſudor qui febrem exolvit, atque tot commodis beat ægrotum.

Utilis autem.] i. Qui multum habet utilitatis, valetque ad ægri dulcedinem. Atque hic ſudor vocatur à præceptore ἀγαθὸς, i. *bonus*, qui bene fit atque apparet, non tamen omni ex parte, nec abſolutè, ut prior qui hunc ſanandi virtute præcedit. Subjungit enim.

Qui adfert levationem ægro.] Ac ſi diceret. Eſt quidem optimus ille ſudor qui febrem exolvit; ſed tamen hic etiam bonitatis, laude non caret, qui levat ægrotum. Qualis autem ſit illa levatio, tum ſudor ipſe qui levat; ſic in prognωſticis aperit. Ἀγαθὸς δὲ ὃς διὰ παντὸς τοῦ σώματος γιγνόμενος, ἀπέδειξε τὸν ἄνθρωπον εὐπετέστερον φέροντα τὸ νόσημα. i. *Bonus autem & ille qui toto effuſus corpore, plane oſtendit ægrum alacriùs ferre morbum.* Atque hic ſudor tantùm eſt commendabilis qualitate, copia, & excernendi modo. Nam die critico non effluxit. Quæ diei ratio præter cæteras, imprimis neceſſaria eſt ad faciendam criſin. Hujuſmodi multa ſunt genera excretionum levantium, quæ cernuntur in hæmorrhagia, dejectione, vomitu, & urinis: ex quibus morborum ſymptomata minuuntur, & ægris alacritas comparatur. Omnia autem duce natura ſuſcipiuntur & abſolvuntur; propterea que dicuntur κατὰ λόγον κουφίζειν: alioqui non eſſet fida, ſed inſidioſa levatio.

Verum qui est frigidus.] Hæc prima defectio eſt ſudoris à bono & optimo, à quo longiſſimè abeſt omnium: propterea que peſſimis ægri rebus, & ſigno, & cauſa. Signo quidem: quoniam excrementum in habitu corporis frigidum, contra naturam eſt febris acutæ, cujus inſigni æſtu par erat totam compaginem corporis & humores incanduiſſe. Ex quo apparet, viſcera conflagrare, aut lipyriam febrem ſubeſſe cum habitu alſio, de quo exprimitur ſudor hic frigidus, à paupertate caloris vivifici, quo partium ſolidarum vivacitas defraudata, excrementis fœta eſt frigidis, qualia in ſudore exudant. Hæc ita ſunt in acutis febribus quæ tamen ſimpliciter non ſunt acutæ, ut illæ quarum prægrandis æſtus toto æqualiter corpore eſt diffuſus: atque hac unica ratione differunt ab ardentibus & lipyriis, quæ inter acutas eximiæ ſunt inæqualitate ardoris. Sed tamen quemadmodum in cauſo & aliis peracutis, per tempeſtatem peſtiferam, regnabant ſymptomata oblivionis atque ſoporis, febrium quidem illarum ardori minimè convenientia, ſed conſentanea cataphoricæ tempeſtati auſtrinæ: ſic & hoc loco ſudor frigidus eſſe poteſt, non quidem merito febrium acutarum quarum incendio cita caloris nativi extinctio eſſe ſolet: ſed cruditatis vitio, cujus nimia abundantia priùs vim experitur ardoris febrilis in effluentia, quàm mutatio-

mutationem habuerit ſui frigoris in calorem. Quæ res adduxit Hippocratem, ut eum ſudorem, κάκιστον, i. *peſſimum* judicarit; quòd ſcilicet bonorum ſignorum acceſſione, à mortis periculo, quod ipſe oſtendit, abduci non poſſit, cujus funeſtum indicium clariùs multò expreſſit his verbis.
aph. 37. 4. Ο ψυχρὸς ἱδρὼς σὺν ὀξεῖ πυρετῷ γινόμενος. θάνατον σημαίνει. i. *Sudor frigidus in febre acuta; mortem ſubeſſe teſtatur.* Eſt autem febris acuta, unde cietur hic ſudor, cauſa & ſigno mortifera. Ac ſigno quidem: quia oſtendit tantam humorum copiam frigidorum; ut à febrili ardore mutari non poſſint; ac priùs moriendum ſit ægro, quàm incaluerint; præſertim cum cita mors veniat, ubi cum tanta copia cruditatis, dominatu febris acutæ vires franguntur, omniaque naturæ præſidia collabuntur. Sudoris hujuſmodi, cæterarumque cauſarum ſigna funeſta leguntur in quadam puerpera, quæ cùm à partu moleſto perque difficili, in febrem graviſſimam incidiſſet, atque die ſecundo febris ſudaſſet in capite ac circum pauco & frigido; & cùm ad ſeptimum ventum eſſet, toto corpore ſudor manaſſet frigidus; decimoquarto interiit: celeriùs interitura, niſi beneficio ætatis annorum ſeptemdecim, ad illum uſque diem ſpiritum produxiſſet. Verùm ſudoris frigidi à cruditate orti conditio eſt ſecus ab ea quam modò expoſui; cum ſcilicet nactus eſt febrem, aſſiduam quidem illam, ſed tamen remiſſionis participem; nec vehementia & celeritate acutam; nec viſcerum inflammatione ardentem; nec lipyriam, ventriculi eryſipelate. Hanc febrem Hippocrates nominat πρηΰτερον πυρετὸν, comparatione acutæ quam priùs poſuerat ſigno & cauſa frigidi ſudoris funeſti. Eandem ſimpliciter vocat βληχρὸν, quam rectè Galenus interpretatur χλιαρόν. Ergo ſudor frigidus, cum tepida febre ac miti, ad morbi apparet longinquitatem, ubi ſperabilis eſt vitæ ſalus, ſi vires ægri ſint validæ, cum ſecuritate, ac ſine ullo infirmitatis metu. Nam ubi ſunt vires infirmæ, non eſt in tuto æger, ne à mitiſſima quidem febre. Ratio autem longioris morbi, & vitæ ſperabilis in ſudore frigido cùm febris eſt mitior; ſpes eſt pepaſmi, ope caloris nativi, atque adeo ipſius naturæ per ſolidas partes diffuſæ, quæque ipſarum virtus eſt ſingularis. Hæc autem plus valet mitificando crudum humorem, quàm febris poſita, infringendo naturæ præſidia, & abſumendo calorem nativum. Sed tamen ut læta victoria caloris nativi, periculum mortis præcedit à febre: ſic difficultas pepaſmi, ob copiam & contumaciam crudi humoris, facit ut morbus trahatur in vetuſtatem. Atque hæc, de ſudoris frigidi qualitate, prognoſtica in febre utraque. Nam alia quoque hujus occurrit conſideratio, ubi parte aliqua tantùm exudat. Eſt autem ſic poſita.

Ac solum circa caput et collum exudat.] Enimvero ſudor frigidus jam qualitate pravus, multùm adjicit pravitati ac maleficio, excretionis modo & loco. Loco quidem; ſi tantùm in capite & collo exudet: modo autem; ſi exitu pigro velut miliaris exudet. Eſt quidem ſudor frigidus, febris acutæ aut mitis, toto diffuſæ corpore; propterea que ſudorem illum cientis per totam compaginem; qui quorſum appareat, ſatis ſuperque diximus. Hic autem ſudor eſt frigidus, qui numeros omnes abſolvit τῆς ἐφιδρώσεως, i. *ſudatiunculæ*, omni ex parte peſſimæ, & cujus vitio nihil poſſe adjici videatur. Nam talis ſudor enaſcitur διὰ τὴν ἔκλυσιν τῶν μορίων, καὶ νέκρωσιν τῆς ἐμφύτου θερμασίας, i. *exoluta partium ipſarum virtute, & emortuo calore nativo*, unde apparet tum impotentia continendi & apponendi ſuccum alibilem; tum verò ipſius refrigeratio. Itaque talis ſudor, authore Galeno, non venturam ſolùm, ut calida ſudatiuncula partibus illis oborta; ſed incipientem jam ſyncopen planè oſtendunt. Et verò ſudor omnis qui tantùm occupat caput & collum, tametſi non frigidus, ſemper in malis ducitur, & ad ſyncopen mox adfuturam apparet. Nota eſt illa prognωſis prima omnium hujus operis. *Qui à rigore perfrixerint, caputque & collum doluerint; hi voce capti, oborta ſudatiuncula, ut ſe collegerint; moriuntur.* Pertinet quoque hic locus ad eum ſudorem thoracis, cùm empyema ſubeſt. Tum ad lumborum ſudatiunculam, de qua illud præceptum. *Crebri ex lumbis horrores, cum cita caloris viciſſitudine, ut difficulter feruntur: ita denunciant urinæ ſuppreſſionem. Ac tum peſtifera eſt ſudatiuncula.* Ne
aph. 38. 4. longum faciam; ubi eſt ephidrωſis, ibi & morbus Galenus author eſt; id eò fieri, quòd vel oppreſſæ ſint partes humore morbifico, vel exolutæ ſua vi retentrice: propterea que nullam ephidrωſin poſſe videri criticam; ſed toto genere ſymptomaticam. Ut igitur excretionis loco, ſudor eſt bonus aut malus, in ſimili qualitate (nam frigidus nunquam eſt bonus:) ſic modo excretionis, boni aut mali ſudoris diſtinctio eſſe ſolet. Sic enim judicium eſt præceptoris. Οἱ κεγχροειδέες καὶ μοῦνον περὶ τὸν τράχηλον γινόμενοι· πονηροί. οἱ δὲ μετὰ σταλαγμῶν καὶ ἀτμίζοντες· ἀγαθοί. i. *Miliares ac ſolùm circa collum; peſtiferi: qui autem cum ſtillis vaporant; boni.* Quod ſequitur de ſudore, qui ut ſymptωma.

Ad diuturnitatem vel ad periculum vitæ apparet.] Ratio eſt omnis adducta cur ita ſit: ut longiori diſputationi nullus reſtare locus videatur.

2 Ἱδρὼς δὲ ψυχρὸς, ἐν ὀξεῖ μὲν πυρετῷ· θανάσιμος. ἐν πρηϋτέρῳ δὲ· χρόνον σημαίνει.

Sudor autem frigidus in acuta quidem Febre; lethalis: in tepida autem; morbi eſt diuturni.

Hujus prognoſeωs τὸ ὅτι καὶ τὸ διότι modò jam vidimus.

3 Ἱδρὼς

3 Ἱδρὼς ἅμα πυρετῷ γινόμενος ἐν ὀξεῖ. φλαῦρον.

Qui unà cum febre incidit ſudor, ſi eſt acuta; peſtiferus.

Vetus illud ſcitum eſt de criticis rebus morborum. Τὰ κρίσιμα μὴ αὐτίκα ἐπιφαινέσθω. i. *Quæ ſunt morborum critica; ſive ſit criſis ipſorum, ſive ſigna eò ſpectantia; ne ſtatim appareant.* Omnia enim critica, ibi ſunt δύσκριτα, ubi non ſunt ejuſmodi qualia ſolent eſſe in criſi. At nulla quæ fiunt, quæque apparent; ejuſmodi eſſe poſſunt, ut ſpectent ad criſin, ſicut aliàs ſpectare ſolent; quando natura morbificis cauſis opprimitur, eſtque humorum cruditas. Atque ut paucis dicam de ſignis quæ ſolent ſpectare ad criſin, ſi non ſint ejuſmodi. Quæ ſigna ſunt hæmorrhagiæ loco edita, ſi ἀκαίρως apparent: ita ſunt dyſcrita, ut phrenitidem ipſam mox adfuturam denuncient. Nam quod ad cauſas attinet; ſufficiet ſudor hîc poſitus qui ſpeciem præ ſe fert criticam: ſed acriſiam poſt ſe relinquit, quæ dyſcriſiam infert, aut certè ad vetuſtatem morbum adducit. Quòd ſi quis objiciat; quædam exiſtere κρίσιμα, unde cita eſt criſis cùm citò apparent, ut πτύελον in pleuritide; ſciat is velim, hæc locum habere ubi ſyſtrophica eſt viſcerum inflammatio: ſicut in tunica coſtis intexta, ubi mortifera vis eſt, niſi dolorifica mala exitum citò habeant liberalem & liberum. Eſt enim multò melius, rheuma ὁρμώμενον citò exire, quàm nobiliſſimæ partis quò fertur, ſyſtrophicam & lethalem, aut certè cum ſpe anguſta, inflammationem movere. Secus eſt in morbis acutis, ut febribus quæ celeriter, continenter, & vehementer moventur; quæ à motu, collectione, & putredine humoris morbifici ortum habent, nec ſunt nobilium partium inflammatarum ſymptomaticæ: unde vel ipſo febris nomine excluduntur. Hujuſmodi febres acutæ ſolo curantur pepaſmo, quem edit naturæ redintegratio parta neoteriſmo; indeque humoris morbifici vacuatio, unde, quemadmodum, & quando, eadem natura duce, oportet. Vetus eſt illud Hippocratis. Ἀκτέα ᾗ ῥέπει διὰ τῶν συμφερόντων χωρίων· πλὴν ὧν οἱ πεπασμοὶ ἐκ τῶν χρόνων. i. *Ducendum quò & quà humorum inclinatio eſt: niſi quorum pepaſmi temporibus comparantur.* Tum illud quod ſequitur. Οἱ πεπασμοὶ ἔξω ἢ εἴσω ῥέπουσιν, ἢ ἄλλῃ ὅπῃ δεῖ. i. *Pepaſmi aut foras aut intrò curſum inflectunt, aut aliter quò & quà oportet,* videlicet ad abſceſſus. Atque illa præcepta pertinent ad artificem, cujus eſt artificium imitando naturam. Ergo ut redeam ad ſudorem, & ſcriptis oſtendam quanti naturæ interſit, ipſum loco exire; ſic ad examen adducam hujus prognoſεως quæ ſic habet.

2. Epid. part. 2.

lib. περὶ χυμῶν.

Qui una cum febre incidit sudor.] i. Qui ſtatim effluit febre oborta, & cujus nulla eſt alia πρόφασις, i. *prævidentia* quàm ineuntis febris, ac de improviſo cum febre occupat totum corpus. Quemadmodum autem & quorſum id fiat; planum faciet ejus quod ſequitur explicatio. Sequitur autem.

Si est acuta.] Quia ſcilicet tum vehementer movetur, unde ſudor exprimitur veriùs quàm excluditur: quod tamen eſt naturæ omnia bene rectèque adminiſtrantis. Eſt autem talis διάνοια præceptoris. Quoniam ineunte febre acuta, ſudor exortus qui febris levationem non adfert; opinionem facit, vel potiùs certam fidem eò veniſſe, ut τὴν σωτηνίαν τῆς φλεγμονῆς. i. *ſummam ardoris vim* denunciaret potiùs, quàm excretionem duce natura ſuſceptam humoris morbifici; dubium non eſt quin ſigno & cauſa peſtiferus eſſe videatur. Ac ſigno quidem: quia febris ardorem teſtatur, quæ circa initia debuit eſſe mitis: proptereaque illa celeritate ac vehementia citò mortifera. Ut cauſa autem: quoniam citò vires exolvit, & quia febris adjicit vehementiæ, ob efferam magis cacochymiam, & ſanguinem planè ſyncerum, ſui ſeri expertem. Quòd ſi evenerit, ut ſimul cum tepida febre ac miti ſudor erumpat; non ita erit, ut ille, peſtiferus: quia ſymptoma eſt nimiæ abundantiæ crudi humoris non æſtu incandeſcentis; proptereaque in ſpe adhuc fida pepaſmi longioris eſt.

DE URINIS.

ΟΥΡΟΝ ἐν πυρετῷ λευκὴν ἔχον καὶ λείην ὑπόστασιν ἱδρυμένην· ταχεῖαν ἄφεσιν σημαίνει. Cap. III.

1 *Urina in febre quæ albam & lævem habet hypoſtaſin atque conſtantem; citam illius dimiſſionem oſtendit.*

In hoc capite ſigna ſunt omnia quæ in urinis cernuntur diagnωſtica, prognωſtica, critica; primùm quidem febrium, quarum illæ ſunt propria ἐπιφαινόμενα, quatenus excrementa venarum ubi ſunt febres: mox aliarum partium morbidarum, per quas feruntur, & ubi excipiuntur; videlicet renum, veſicæ, & aliarum etiam ſuperarum, de quibus aut propriè communiterve apparent & fiunt. Itaque nullus feracior locus eſt ad informandum medicum ſuper natura, ſymptωmatis, & criſibus febrium; quàm de urinis. Nec verò ulla ſunt epiphænomena renum, ureterum, veſicæ; quàm de urinis, aut per urinas. Quinetiam nullum eſt morbi genus in ſuperis partibus, de quo non aliqua ſignificatio atque præſenſio comparetur per ipſas urinas, vel ex eventu. Sic lethargicorum periculo multum adjicitur, quando urinæ redduntur immemoribus, turbulentæ ac jumentorum ſimiles. Sic alvum liberatam oſtendit prorr. 28. ſ. 1. 1.

 vitio

vitio cruditatis & impotentia mitificandi cibos, quam largior infert hæmorrhagia, ſanguiniſque detractio; cocta urina, cui aquoſa opponitur, liquidioris alvi prænuncia atque comes. In tuto ſunt omnes pleuritici, cùm liberali ac liberæ anacatharſi accedit bella urinæ coloratio, qui aliter gravi pleuritidis periculo non eſſent defuncti, ac liberè liberaliterque ſpuendo parum proficerent, ſi multa bile ſaturata aut inflammata eſſet urina. Parωtidas parum prodeſt in empyema mutari ac fiſtulari, quando urinæ redduntur pepaſmi expertes, ut in cujuſdam
1. Epid. Synci fullonis ancilla, Hippocrates annotavit. Ne plura conſecter quæ ſunt innumerabilia; unus Galeni locus conficiet atque concludet quod demonſtrare inſtitui de urinarum judiciis, eritque catholicum theωrema omnium exemplorum quæ καθ' ἐπαγωγὴν huc advocari poſſunt.
hiſt. 6. part. 2. 6. Epid. Eſt autem ſic expreſſum Galeni judicium de urinis. Περὶ μὲν τῶν οὔρων ἀεὶ μέμνησο συνεπισκοπουμένων αὐτὰ, κἂν τοῖς κατὰ γαστέρα καὶ θώρακα, καὶ πνεύμονα, καὶ νεῦρα πάθεσιν· οἷς μὲν ἀγαθὰ φανείη, μεγάλην παρεχόντων τὴν ῥοπὴν εἰς σωτηρίαν. εἰ δὲ μοχθηρὰ, συνεπισχυόντων καὶ αὐτῶν πρὸς τὸ τοῦ κάμνοντος κίνδυνον. i. *De urinis ſemper illud meminiſſe juvat, inſpiciendas eſſe eas in omnibus etiam ventris, thoracis, pulmonum, nervorumque morbis; ut quibus laudabiles videbuntur, propenſionem maximam afferant in partes ſalutis: at quibus malæ; valeant tum ad perniciem certo ſignificandam.* Nam criſes multorum morborum thoracis atque nervorum, ut peripneumoniæ & empyematis, paralyſeωn item & convulſionum, ſuſcipiuntur & abſolvuntur per urinæ meatus. Ac de nervorum morbis qui
Coac. 13. c. 14. lib. 2. per convulſionem ſunt in conſpectu; ſolenne eſt illud Hippocratis. *Convulſionem ſanat exorta febris acuta, quæ priùs non fuit: quòd ſi priùs fuerit; exacerbata.* *Quinetiam prodeſt urinam fluere albumineam.*

Quæ cùm ita ſint; magnum eſt nomen, magna ſpecies, magna quoque vis urinarum. Ac certè tanta, ut verè videar eſſe dicturus atque appoſitè, quod in hanc ſententiam ſcripſit Galenus. *Talis ac tanta vis quidem eſt eorum quæ ſunt in urinis ſignorum per febres acutas, ut illi ſoli credatur.* Omnia autem ſigna quæ ab urinis petuntur, ſuis quæque locis in earum examine proferentur. Hîc certè ſufficiet urinarum hiſtoriam recenſere, tum in liquore ipſarum & iis quæ intrà ſunt aſpectabilia: tum verò in locis ubi gignuntur, unde veniunt, quà feruntur, & ubi excipiuntur. Primùm ſcire licet id omnium urinarum, cujuſmodi tandem fuerint, eſſe commune; ut ſuam quæque οὔρησιν non antè abſolvant, quàm ad veſicam pervenerint. Vetus eſt illud Hippocratis. Τὸ σκώληκμα μετ' οὔρησιν, i. *calculus in veſica:* καὶ πρὸ οὐρήσεως, i. *in renibus*, quorum virtute liquor è venis attrahitur κατὰ φύσιν, vel contrà eò cietur; aut ſua ſponte injuſſus & concitatus, aut aliunde immiſſus. Itaque nomen urinæ, quoniam ejus liquor eſt multiplex; nihil aliud planè ſignificat, quàm in veſica collectam colluviem, ibi ſtagnantem, & inde mejendo emiſſam. Enimvero triplex eſt omnis urinæ materia; una quidem de cruditate rerum earum quæ aſſumuntur; altera de liquore ſeroſo eorum qui ſunt in venis humorum; tertia de humoribus atque corporibus quæ liquuntur. Atque hæc triplex conſideratio in uri-
6. Epid. part. 5. na, his verbis expreſſa eſt à præceptore. Οὖρον ὁμόχροον βρώμασι καὶ πόμασι, καὶ ὡς εἴωθεν ἐὸν, καὶ ὅπου τοῦ ὑγροῦ σύντηξις. i. *Urina concolor cibo & potui; tum qualis eſſe ſolet; item cùm humidi colliquatio eſt.* Quæ oratio eſt Hippocraticæ brevitatis ac ſapientiæ: ſed brevitatis illius fœcunditatem ac ſapientiam quæ hîc ponentur appoſitè, Hippocratis placita explicabunt.

Ergo jam conſtat, opinor, quòd omnis urina quæ in conſpectu eſt; apparet hujuſmodi aut illiuſmodi, ut erat collecta & ſtagnans in veſica colluvies, vel potionis crudæ, vel ſeri humorum qui ſunt in venis, vel humidorum etiam liquefactorum. Potio cruda cernitur in urina quæ eſt potioni concolor. Eſt autem ejuſmodi, cùm id quod bibitur, nihil à ſe mutatum, ſuam abſolvit τὴν οὔρησιν. Ac talis urinæ coloratio eſt qualis erat ejus quod potione quis aſſumpſit: ut ſi aquam biberit, vinumve album ac tenue; albam quoque reddat urinam mejendo ac tenuem: ſin autem craſſum fuerit vinum ac nigrum quod hauſtum eſt; ipſa etiam craſſior nigriorque appareat: quemadmodum item flavior, ſi vetus & fulvum ſit vinum. Sed potionis à ſe nihil mutatæ, propertereaque crudæ, cauſa eſt coctionis prærepta occaſio, vel impotentia ipſa coquendi ea quæ aſſumuntur in officina utraque coctionis, i. in alvo & hepate. Præripitur autem occaſio coctionis: vel quia potio eſt prorupta, & ſuo impetu concitata πρὸς οὔρησιν; vel eò rapta priuſquam mitificari cœperit. Nam liberalis potio vini albi Germanici, calce ac ſulphure ſaporati: Leodienſium item aquarum ſive Spadenſium, calcantho medicatarum; præcipitem facit urinam κατ' ὦσιν, & ad veſicam tranſmittit concolorem potioni. Sed inexplebilis renum ſitis, diabeten facit καθ' ἕλξιν, qui fundit urinam ſimilem potioni, ac ſanguinem omni ſuo ſero exhaurit; ac nullus bibendi atque mejendi finis fit, donec ad ultima ventum ſit. Effœta coquendi potentia in officina utraque, concolores edit urinas potioni & cibo, niſi colorentur à bile morbifica: tametſi neque καθ' ἕλξιν, neque κατ' ὦσιν, ad exitum præcipitentur. Nam quæ ſunt pellucidæ & aquoſæ in morbis acutis; eò certè apparent, non quatenus potioni concolores, ſed bilioſæ tincturæ expertes; vel ob anadromen bilis in cerebrum; ad phrenitidem & hæmorrhagiam; vel ob derivationem ejus in alvum, ad dyſenteriam.

Sequitur altera urinæ collectio in veſica, de iis corporibus atque humidis quæ liquuntur. Nam de urina ducta, non rapta è venis à renibus ad veſicam, quæ ſola omnium naturalem retinet œconomiam, ac ſola omnium naturaliter eſt conſtituta; ultimus erit dicendi locus. Quemadmodum autem liquantur & tranſeant ad veſicam, unde collecta mejendo redduntur;
lib. 2. περὶ νούσων. operæ precium fuerit declarare, teſtibus ex Hippocrate loco adductis. Primus hic erit. *Crebrò urina redditur, cùm incaluerit multùm caput. Liquitur enim pituita in eo: liquefacta autem, partim ad nares abit; partim etiam ad os ipſum; partim per venas confluit, quà ducitur ad pudendum: quò ſimulatque appulit, tum mejit is quem laceſſit, eandemque moleſtiam experitur cujuſmodi eſſe ſolet à ſtranguria.* Teſtis eſt item locus Hippocratis de ſtrangurioſa urina, cujus materia toto pro-
1. Epid. part. 2. rupta corpore ad veſicam, multis reſtituit appetentiam pridem collapſam. Tum ille quo pe-
ibid. rirrhœam urinæ bilioſam, purulentam, & ſtranguricoſam, ſimili diarrhœæ ac dyſenteriæ adjun-

jungit; prorupto humore morbifico vel ad inteſtina, vel ad veſicam, ſine ullo partium illarum vitio quæ vel urinis vel dejectionibus ſunt dicatæ. Nam de corporibus quæ liquuntur, & liquefacta, foras eduntur, tum per alvum, tum per veſicam; ſolennis commentarius præceptoris Galeni ad locum Hippocratis de maxilla luxata quæ inflammationes movet lethales in muſculis qui tempora continent, & inde in cerebro, unde accenditur febris acuta. lib. 2. περὶ ἄρθρων. Sic autem Galeni judicium eſt; quòd novum non eſt in febribus peracutis bilem ſynceram naſci, quando & adeps, & caro tenera recèns preſſa liquitur ab iiſdem, & unà ſanguis aſſatur. Ex quo efficitur, ut partium omnium febris ardore liquefactarum colorem exhibeat ipſum urinæ colliquamentum. Nam ſi quid orobeum, aut aliquid ſimile craſſioris farinæ redditur cum urinis; id planè acceptum jecori tabeſcenti ferendum eſt: quemadmodum ſi quid carniforme apparet, vel ſi fundantur carunculæ cum urinis; fundus ipſarum eſt in renibus qui exolvuntur: ſimiliter ut laminea, item furfurea in craſſis urinis, veſicæ corruptionem ſcabiemque denunciant; ſicut in tenui, furfurea ſunt venarum ſcabie obſitarum. Sic pingues urinæ ſunt adipis colliquati. Sed tamen orobea quæ ſunt ejuſmodi magnitudine ac duritate, ſunt argumenta carnium liquefactarum: ſicut & eadem nigra, lienis.

Penè omiſeram quod eſt graviſſimum ſuper urinæ materia, & ſuper criſi per eam ſuſcepta & edita. Eſt autem notabilis illa ſententia præceptoris quæ ſic legitur in aphoriſmis. *Quibus inter alvum & ſeptum tranſverſum collecta eſt pituita, doloremque infert acerbum, nec exitum habet per alterutrum ventrem; iis per venas ad veſicam converſa, morbum exolvit.* Atque hæc de urinis quarum origo eſt vel cruditas ipſa rerum earum quæ aſſumuntur, vel humidi colliquatio, vel etiam quæ mixtione partium liquefactarum in vitio ſunt. Omnes illæ quidem ſunt è natura egreſſæ: ſed inter eas multum intereſt ad ineundam prognωſin, quo quæque eventu appareant. Nam purulentæ pituitoſæ & albumineæ non rarò ſunt criticæ, ut jam attigimus. Quæ autem ſunt conſpurcatæ de partium ipſarum liquamine, ut hepatis, renum, lienis, & cæterarum; omnes ad unum pro ſe quæque feruntur exitio ægrotantium. Quinetiam omnes concolores potioni, ſi nulla ſit excuſatio potionis proruptæ antequam mitificari cœperit, ut aquarum Spadenſium: ſed oſtentatio raptæ illius à dipſaco renum; vel etiam ductæ à renibus bene valentibus effœta potentia mitificandi; peſſimis ægri rebus veniunt in conſpectum. Eſt enim levior prærepta in nobis mitificandi occaſio, quàm impotentia: ſi tantùm hîc inexplebilem renum ſitim exceperis, quæ potionem avidè rapiendo, ipſam in alvo & venis mitificari non ſinit. Cætera autem quæ pertinent ad hunc locum, ſuis quæque locis ponentur.

Tertia reſtat urina, cujus materia eſt liquor ſeroſus eorum qui ſunt in venis humorum. Sic enim video placuiſſe Galeno qui eam ſic definivit, ex doctrina Hippocratis. Καὶ μέντοι καὶ ὡς ὀῤῥὸς ἐστὶ τῶν κατὰ τὰς φλέβας χυμῶν τὸ οὖρον· αὐτὸς ἡμᾶς ἐδίδαξεν. i. *Quòd urina ſit ſerum eorum qui ſunt in venis humorum; nos ipſe docuit.* Quæ ratio nomen dedit veræ urinæ, quam veteres nominaverunt τὸ οὖρον, ut annotavit Galenus ad locum illum Hippocratis. Γλῶσσα οὖρον σημαίνει. Verba Galeni ſunt hæc. Τὴν γλῶτταν φησὶ σημαίνειν ὁ ποῖον ἐστὶ τὸ οὖρον. ἤτοι τὸ κυρίως οὕτως ὀνομαζόμενον, ὃ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀποκρίνομεν. ἢ τὸν τῶν χυμῶν ὀῤῥόν. ἑκατέρως δ' ἂν ὁ λόγος ἐπὶ τὴν τοιαύτην ἥκει διάνοιαν. ἤτοι γλῶττα τῆς ἐν τοῖς χυμοῖς διαθέσεως ἐστὶ δηλωτική, καθάπερ καὶ τὰ οὖρα. i. *Lingua indicari ait quale ſit,* οὖρον. *Sanè aut illud verè dictum & propriè, quod ſingulis diebus excernimus. i. urinam; aut humorum ſerum. Utraque ratio eòdem redit; linguam eſſe indicem humorum affectus; ſicut & urinas ipſas.* Hoc unum genus urinæ venit è bonis, ut cætera duo è malis. Hæc ſola omnium venit συνήθως, cætera verò ἀήθως: propttereaque illa quidem εὐήθως; hæc verò κακοήθως. Nam illud Hippocratis, ὡς εἰώθεν ἐόν, pertinet ad τὸ συνηθὲς κατὰ φύσιν, i. *ad conſuetudinem naturaliter inſtitutam.* Ac talis quidem urina, de naturali eſt œconomia, quæ coquendo, diſtribuendo, & excernendo abſolvitur: cùm ſcilicet bene conſtitutum eſt corpus; unde conſuetudo eſt mejendi naturaliter inſtituta. Nec verò ſi potionis & cibi excrementitia eſt talis urina; iis coloratio tribuenda: niſi quatenus potio cum humoribus qui à natura gignuntur mutata & colorata, differentias exhibet urinarum; non eas quidem de qualitatibus potulentorum, aut corporum quæ liquuntur: ſed de humorum ideis qui ſunt Hippocrati τὰ συγγεγονότα; quòd ſimul de chylo, virtute ſanguifica jecoris enaſcantur. Ergo ſeroſus liquor humorum συγγεγονότων in venis, dum in urinam tranſit; in conſpectum adducit cujuſmodi ſint eorum ideæ. Atque ut ille ὀῤῥὸς ideam oſtendit humorum: ſic & τὸ οὖρον τοῦ ὀῤῥοῦ. Vetus eſt illud quòd ὁμοίαν εἶναι χρὴ τὴν ἀπόῤῥοιαν τῇ ὑποκειμένῃ οὐσίᾳ, i. *effluentiam ſimilem eſſe oportet ſubjectæ ſubſtantiæ.* Ex quibus efficitur, verum eſſe quod in hanc ſententiam ſcripſit Galenus. *Urina oſtendit affectionem hepatis, renum, veſicæ, ipſorumque vaſorum ſanguinem continentium: tum facultatis humorum procreatricis virtutem & infirmitatem.* prorr. 2. ſ. 2. 1. Hîc penè dixerim, ſunt hypocritæ homines qui de urina certam ſcientiam profitentur graviditatis quæ in conſpectu non eſt: tum etiam ſexus & partus futuri. Quæ oſtentatio ſoboles ignorantiæ, fundamentum aliud nullum habet quàm aucupandi lucri & inanis gloriæ cupiditatem. Eſt enim ratum illud quod à Galeno eſt poſitum in aphoriſmis; quòd ſcilicet ducta è venis urina, perque anfractus renum ad veſicam tranſmiſſa, & ibi collecta; ſi quid in ea ſit præter naturam; tum neceſſariò venas, aut renes, aut veſicam ipſam malè habere denunciat. Secus eſt in prorupta quæ partium ſuperarum affectiones oſtendit; ut jam attigimus. Atqui prorupta nihil habet diagnoſticum graviditatis, aut ſexus: neque prognoſticum partus futuri. Sola quæ ducitur inoffenſo curſu è venis, ſi quid de locis oſtenderet; fortaſſe aliquam diagnωſin atque prognωſin muliebrium rerum adferret. Qualis earum eſt quibus menſtrua detinentur intus cohibita, quorum tenuior quædam portio è locis in veſicam exudat; unde redduntur urinæ cruentæ. Sed oſtentatio talis hypocritarum, ſuperſtitionis veneno fucata, contemptu potiùs digna eſſet, quàm mea reprehenſione: niſi fautores haberet quoſdam indoctos qui ſuam credulitatem nugarum garrulitate vulgo ſuadent, quò aliquid eſſe videantur.

 Hacte-

Hactenus de urinæ materia, deque illius ductu. Supereſt ut quorſum appareat, tum in liquoris ſubſtantia, qualitate, & copia; tum verò in iis quæ intrà ſunt aſpectabilia, ὑφιστάμενα Græci vocant; hoc loco dicendum ſit. Quæ omnia quoniam ſuas quæque habent prognωſes; in earum examine dicentur verè & facili orationis ſtylo, per Dei gratiam.

Urina.] Οὖρον: non illud quidem quod lingua denunciat, dum eo fucatur; ſed illud ipſum quod poſitum in ſero humorum qui ſunt in venis, non antè obtinet nomen urinæ, quàm ad veſicam, renum ductu, tranſierit. Non enim prorupta hìc ponitur aut rapta urina, & ſic ad veſicam tranſmiſſa: ſed illa ſolùm quæ naturaliter ducta eſt renum virtute. Ergo urina, quæ οὖρον dicitur ἀπὸ τοῦ ὀῤῥοῦ, i. à ſero eorum qui ſunt in venis humorum.

In febre.] Simpliciter & abſolutè dicta, quæ ibi focum habet, unde urina ducitur, vel ubi fons eſt urinæ, i. in venis; à motu, collectione, & corruptione humorum qui ſunt in vitio ipſi per ſe, ac febrem accendunt quæ homines malè habet, ἄνευ τινὸς μορίου ἐξαιρέτως πεπονθότος, i. *ſine inſigni partis cujuſpiam affectione:* cujuſmodi eſſe ſolet inflammatio, eryſipelas, aut ſævi doloris acerbitas. Nemo enim pleuriticum dixerit febre correptum & occupatum; ſed potiùs, inflammatione ſyſtrophyca tunicæ coſtis intextæ: tametſi pleuritidis ſymptomatica eſt ipſa febris. Ergo febres poſitæ in domicilio τῆς συῤῥοῆς, καὶ τῶν συγκεχυμένων, i. *caloris vivifici & humorum*, quod eſt in corde.

Gal. ad aph. 74. 4.

Quæ habet hypostasin albam et lævem.] i. In cujus liquore, fundo tenus, reſidit quædam ſubſtantia excrementitia, cujus eſt puri analoga generatio, poſita inter illud atque humores naturæ dicatos nutriendi cauſa: quòd ſcilicet quicquid de ſucco alibili virtutem naturæ effugit in ſanguinis confectione, id in urina reſidit. Eſt autem ejuſmodi, neque à natura ſimiliter mutatum ut ſanguis: neque, ſimiliter ut pus, in ſui confectione particeps alicujus cauſæ contra naturam. Atque hæc ſumma deſcriptio eſt rerum earum quæ naturaliter ſunt intra urinam febricitantium, & ὑφιστάμενα nominantur. Hominum enim qui bene valent, ut loquitur Ariſtoteles, τῇ φύσει καὶ τῷ ὑγιαίνειν, *natura & valetudinis cura*, nihil ejuſmodi cernitur in urina, quod vim naturæ effugerit. Sed rerum earum quæ intra urinam ſunt aſpectabiles, ortæ ab iis quæ vim naturæ in confectione ſanguinis effugerunt, nec ſunt excrementa corporum quæ liquuntur, ſanguiniſve peruſti; diſtinctio varia eſſe ſolet colore, ſubſtantia, quantitate, loco, & ſitu: ex quibus etiam varia prædicendi ratio comparatur. Nam corporum & humidorum quæ liquuntur aut peruruntur, ex quibus apparent τὰ ὑφιστάμενα in urinis; ut omnia toto genere prava ſunt: ſic pravitati multum ſuo quæque loco & ſitu adjiciunt. Eſt enim nubecula nigra & enæorema γονοειδὲς, pejoribus ægri rebus, quàm rerum earum hypoſtaſis quæ in fundo reſidat. Sed illa non pertinent ad hunc locum, ubi agitur de urina quæ ad ſecuram & citam criſin apparet ex iis quæ ipſi bona inſunt, & abſunt mala. Omnia autem quæ inſunt bona, cum exceptione malorum, his vocibus continentur. Quæ hypostasin habet lævem et albam. Eſt enim deſcriptio hypoſtaſεως quæ parem oſtentat ſalubritatem loco ubi reſidit, & ſitu atque materia. Nam illa demum hypoſtaſis eſt fidæ ſalutis, quæ numeros omnes explet bonæ materiæ, loci, & ſitus. Ac primùm quidem, alba materia bonitatem ſucci oſtendit qui vim effugit naturæ in ſanguinis confectione, qui eſt pepaſmi capax, & jam nunc particeps. Eadem quoque denunciat integritatem partium ſolidarum, ſimiliter colorata ut illæ quæ ſunt natura albæ; propthereaque fundunt naturaliter excrementa colore ſimilia ſubjectæ ſubſtantiæ; ut ſemen, pus, & hypoſtaſin albam. Inter quæ tria nihil intereſt efficiendi virtute: ſed tantùm materiæ ex qua gignuntur capacitate ad capiendam impreſſionem partium ſolidarum albarum. Nam ſeminis cauſa eſt πέψις: reliquorum autem πέπασμός. Semen autem eſt τῶν ἐνόντων: cætera verò τῶν ἀπιόντων. Sed tamen pepaſmi & pepſεως, naturæ vis eadem, eſt cauſa effectrix, diffuſa per ſolidas partes albas, quæque illarum virtus exiſtit. Ergo jam conſtat, quòd alba hypoſtaſis, materiæ bonitatem, pepaſmi capacem denunciat, unaque virtutem mitificandi, unde albeſcit, poſitam in partibus ſolidis quæ natura ſunt albæ. Sed opportunitas loci quem occupat, i. urinæ fundum; ut certum eſt argumentum caloris nativi, quo τὰ ὁμογενῆ congregantur, & ſuo quæque loco apparent: ita pepaſmi perfectionem oſtendit, cum cruditatis vacuitate ac ſpiritus flatulenti: quo duce, τὰ ὑφιστάμενα quæ ſunt graviora urinis, in iis volitant velut nubila. Tum lævitas hypoſtaſeos, & ipſa æqualitas maximum ſignum exhibet ſitus imprimis expetendi, ex eo quòd magna vis lucet nativi caloris in ſuo ſubjecto naturaliter conſtituto, quod ſuo dominatu ſic tenet, imperioque regit, ut nihil illius intactum relinquat, & in quamcunque partem æqualiter ſe inſinuet. Secus eſt in æqualitate ſputi ſpumantis opimarumque dejectionum æqualium, quarum æqualitas non quidem virtute naturæ perficitur, ſed vi caloris contra naturam. Ut igitur nihil melius æqualitate rerum naturaliter conſtitutarum: ita nihil pejus ea quam ardor febrilis invexit. Quæ cùm ita ſint, planè efficitur, illam demum hypoſtaſin, omnium præſtantiſſimam eſſe; in cujus colore, loco, & ſitu perſpicitur materiæ bonitas, partium ſolidarum integritas, & vis nativi caloris, τὰ ὁμοειδῆ ſuo quæque loco ponentis, ac ſeſe in omnes materiæ ſegregatæ partes æqualiter inſinuantis.

Gal. ad finem. lib. 1. progn.

Idem Gal. ad prorr. 1. ſ. 3. 1.

Et eam constantem.] Græcè ἱδρυμένην: qua voce non ſignificatur ſuo immota loco, i. fundo hypoſtaſis ubi reſidit; ſed aſſiduitas reſidendi exactum ad morbum, in quo talis apparet: quemadmodum apertiſſimè planiſſimeque indicant verba Hippocratis in prognoſtico ſuper hac re conſcripta. Παρὰ πάντα τὸν χρόνον ἐς ἂν κριθῇ ἡ νοῦσος, i. *toto morbi tempore, donec is fuerit indicatus.* Atque hæc ſignificatio ἱδρυμένης, eò legitur in illa prognωſi. Γλῶσσα τρομώδης σημεῖον οὐχ ἱδρυμένης γνώμης. i. *Lingua tremula, ſignum eſt non ſolidæ mentis*; ſed inconſtantis, quæque diu non eſt apud ſe. Ergo deſcripta hypoſtaſis quæ talem perpetuò non edit ideam; parum habet ſecuritatis, ac ſemper longioris eſt morbi. Sic enim judicium eſt præceptoris cum ait. Εἰ δὲ διαλείποι, καὶ ποτὲ μὲν καθαρὸν οὐρέῃ, ποτὲ δὲ ὑφίσταται τὸ λευκὸν καὶ λεῖον, χρονιωτέρη γίνεται ἡ νοῦσος, καὶ ἧσσον ἀσφαλής. i. *Sin quandoque deficiat, ac nonnunquam pura ſit urina, nonnunquam quid album ſub-*

prorrh. 20. ſ. 1. 1.

lib. 2. progn.

ſubſidat & læve; longior hic erit morbus, minuſque tutus. Et verò quæ hîc catholica ſunt in febribus theoremata; particulatim leguntur ad malas tumorum criſes qui aſſurgunt ſub auribus, & parωtides nominantur. Sic enim ſuprà jam legimus & ad examen adduximus. Οὖρα τοῖσι παρ' ὦτα ταχὺ καὶ ἐπ' ὀλίγον πεπαινόμενα· φλαῦρα. i. *Urinæ in parωtidibus citò & pauliſper concoctæ;* Coac. 7. c. 4. lib. 2. & ſ. 3. 1. prorrh.
mali ſunt ominis. Nam coctionis & cruditatis viciſſitudo, parem naturæ & morbi arguit dominatum: ac certe hujus majorem, qui vires acquirit eundo, ac tandem naturæ præſidia labefactat. Hæc autem viciſſitudo cruditatis, partim eſt contumacis materiæ, partim fatiſcentis naturæ.

„ Citam illius dimissionem ostendit.] Quia ubi regnat virtus naturæ, cita excluſio eſſe „ ſolet cauſæ morbificæ. Atqui regnantis naturæ ac miteſcentis morbi firmiſſimum illud adferri poteſt, quod in proprio excremento, i. urina, pepaſmi appareant: quorum ſignificatio eſt citæ criſis quæ ſalutem ſuſcipit. Notum eſt illud Hippocratis. Πεπασμοὶ, ταχύτητα κρίσιος, καὶ ἀσφάλειαν ὑγιείην σημαίνουσι. Nec ſolùm virtus pepaſmi, ad certam criſin atque ſecuram febrium eſt in urina: ſed etiam in abſceſſuum empyemate, ut annotavit præceptor his verbis. Πᾶν τὸ ἐκπυέον ἀνυπόστροφον· ἑωυτῆς γὰρ πέπασμος καὶ κρίσις ἅμα, καὶ ἀπόστασις. i. *Omne quod ſuppurat, metuit reverti. Ipſe namque pepaſmus eſt criſis & abſceſſus ſimul.* Igitur in pepaſmo conſtanti, vis eſt naturæ, libertas meatuum, & cauſæ morbificæ mitificatio: quæ tria ſunt ad citam criſin neceſſaria. Teſtis eſt illa ſententia præceptoris. Ὁκόσοισιν ἑβδομαῖοι κρίνεται· τουτέοισιν ἐπινέφελον ἴσχει τὸ οὖρον τῇ τετάρτῃ ἐρυθρόν. &c. i. *Quibus ſeptima die criſis venit; illis ſub quartum, in urina nubecula fuit rubra.* aph. 71. 4.
Nam de ſecura criſi; certiſſima ſecuritas eſt; quòd in deſcripta urina ſignificatio eſt fracti morbi, & triumphantis naturæ: unde cita ſalus ac certa vitæ oſtenditur. Et qui cum urinæ conſtanti pepaſmo, à febre obierit ſuum diem, Hippocrates vidit neminem.

2 Ταχεῖαν δὲ καὶ τὸ ἐξ ἀκρίτου λίπος ἴσχον τι ἐξυδατούμενον.

Ac citam quoque dimiſſionem febris oſtendit urina quæ ex confuſa, quippiam pingue oſtentans, aqueſcit.

Jam constat opinor quòd nihil æquè eſt criticum, nec æquè certam ac citam dimiſſionem febris oſtendit, atque pepaſmus, quem lævis & alba oſtentat hypoſtaſis in colorata bellè urina. Hîc certè fidiſſima ſpes eſt ſecundi judicii atque ſalutis propinquæ, juxta vetus proverbium quo dici ſolet, ὅσκοπῶς, quò qui intendit, nunquam aberrat. Sed ut victricis naturæ ſigna ſunt in urina primùm deſcripta, quæ cæterarum eſt omnium veluti canon quidam ac regula, de more Hippocratis cujus ea fuit conſuetudo ſic exordiri ab eo quod ille vocat τὸ ἄριστον; ita ſecundo loco hîc poſita eſt urina decertantis adhuc naturæ, viamque ad lætam victoriam ſedulò affectantis. Eſt autem ſic poſita.

Ac citam quoque dimissionem febris ostendit urina.] Non quidem duce pepaſmo, ſed cita excretione humoris morbifici qui per urinæ ductus curſum inflectit, ac liberaliter exitum foras habet: cùm antea paucæ, grumoſæ, & craſſæ eſſent urinæ. Nota eſt illa ſententia
Hippocratis. Πεπασμοὺς τῶν ἀπιόντων πάντας πάντοθεν ἐπικαίρους, ἢ καλὰς καὶ κρισίμους ἀποστάσιας σκοπέεσθαι. i. *Pepaſmos omnes abeuntium omnium opportunos, belloſque & criticos abſceſſus conſpi-* 1. Epid. part. 2.
cere convenit. Non enim morborum quorumlibet ſunt pepaſmi: ſed eorum imprimis qui expertes orgaſmi, ſymptomata inferunt partium obſeſſarum, & humoris morbifici propria. Scitum eſt illud præceptoris. Ἄκτέα ἢ ῥέπει διὰ τῶν συμφερόντων χωρίων, πλὴν ὧν οἱ πεπασ- lib. περὶ χυμῶν.
μοὶ ἐν τῶν χρόνων. i. *Ducendi humores quò illi per commoda loca curſum inflectunt; niſi quorum per tempora ſunt pepaſmi.* Ac fuit illa tempeſtas ab authore poſita in Epidemiis, ex qua humores 1. Epid. part. 3.
morbifici qui tum regnabant, quacunque & quotieſcunque liberum & liberalem exitum invenirent; dimiſſionem morborum adferebant. Atque inter cætera excretionum genera memorantur aquoſæ urinæ multæ, ac tenues atque puræ: cujuſmodi etiam quid de confuſis & craſſis hoc loco ponitur. *Nec vero finem ſolùm adferebant morborum qui homines occupabant: ſed etiam illos periculis liberabant quos inclinatio morbi periculoſè habebat.* Nam de mortiferis icteris ſexto die obortis, annotavit præceptor; quòd eorum periculis illi demum icterici ſunt defuncti, quibus purgatio incidit per veſicam, aut perturbatio alvi. Cæteris autem qui eo beneficio non ſunt adiuti, ut quidam Phanagareon, fuere mortiferi atque funeſti.

Quæ ex confusa.] Non ea quidem quæ apparet hujuſmodi, perturbato ipſius liquore à flatulento ſpiritu & febrili ardore, quam οὖρον θολερὸν, ἢ οἷον ὑποζυγίων, ἢ ἀκατάστατον, καὶ ἀνυπόστατον, Hippocrates nominavit, i. *perturbatam, confuſam, ſimilem jumentorum, quæ diu depoſita, nunquam reſidit neque clareſcit.* Sed ea quæ prima omnium ad examen adducta eſt lib. 4. aphoriſmorum, quam vocat præceptor οὖρον παχὺ, ὀλίγον θρομβῶδες. i. *urinam craſſam, grumoſam, &* hiſt. 11. 1. Epid.
paucam. Nam ex urina confuſa & perturbata ſimiliter ut jumentorum, ſperabilis eſſe nequit cita febris dimiſſio, de qua illud judicium fuit Galeni; quod in virtute virium, diuturni eſt morbi; cum infirmitate, mox adfuturæ mortis: ut in Dromeadæ uxore quæ obiit ſuum diem ſexto ipſius morbi, & ante obitum tentata eſt convulſionibus à capite. Et verò cum tali urina cephalalgiam adeſſe vel adfuturam teſtatur Hippocrates, & præter eam convulſiones ve- 7. Epid.
niſſe à capite, Polyphanto.

quippiam pingue habens, aquescit.] Bene fit quidem, cùm urina craſſa, grumoſa, & pauca, mutatur in tenuem, claram & multam, quod eſt aqueſcere: unde ſignificatur naturæ vis, libertas meatuum, & contumacis materiæ mitificatio, ex quibus veniunt criſes optatæ. Sed quod adjicitur, ἔχον τι λίπος. i. *quippiam pingue habens*, planè aberrat à ſcopo ad quem prognoſeωs author intendit, nempe ad citam dimiſſionem febris. Non enim quod pingue eſt in uri-

urina, diſceſſionem febris oſtendit, ſed vitæ ipſius. Nam pingue illud, eſt corporis liquefacti à febre tabifica: quemadmodum annotavit præceptor in illo prognoſtico. Καὶ τὰς λιπαρότητας τὰς ἄνω ἐφισταμένας ἀραχνοειδέας μέμφεσθαι. συντήξιος γὰρ σημεῖα. Ut certè quod hîc ſcribitur, λίπος τι ἔχον ἐξυδατούμενον, videatur eò referri; quò illud prognoſtici, τὰς ἄνω ἐφισταμένας, atque nubeculam tenuem indicare ſupernatantem urinæ: ſimiliter ut araneæ ſubtiliſſima tela, vel pingue illud quod in carnium juſculis γραῦς nominatur. Quod ſi eſt verum; profectò ironica eſt prognωſis in verbo ἀφέσιος, & ſuperiori contraria, in hoc ſenſu; quemadmodum priùs deſcripta urina, citam dimiſſionem febris oſtendit: ita hæc citam dimiſſionem vitæ. Ac breviarii quidem hujus occaſio eſſe potuit hiſtoria Dromeadei uxoris, de qua ſic legitur apud Hippocratem

hiſt. 11. 1. Epid. in Epidemiis. Δευτέρῃ οὖρα παχέα, λευκὰ, θολερὰ, οἷα γίνεται ἐκ τῶν καθισταμένων, ὅταν ἀναταραχθῇ κείμενα χρόνον πολὺν οὐ καθίστατο. i. *Secundo die urinæ craſſæ, albæ, turbatæ; cujuſmodi illæ ſunt quæ cùm ſubſederint, agitatæ ac diu depoſitæ, ampliùs non reſidunt.* Tum illud adjecit. Τρίτῃ οὖρα ὅμοια. i. *Tertio urinæ ſimiliter ut ſecundo turbatæ.* Et paulò poſt. Τετάρτῃ οὖρα σμικρὰ λεπτὰ ἐλαιώδεα. i. *Quarto urinæ paucæ, tenues, oleoſæ.* Ubi non eſt dubium quin urinis tenuibus appoſuerit τὸ ἐλαιῶδες, pro pingui quod in urina cernitur: ſimiliter ut γραῦς in juſculis carnium.

3 Τὸ δὲ ὑπέρυθρον, καὶ τὴν ὑπόστασιν ἔχον ὑπέρυθρόν τε καὶ λείην· πρὸ μὲν τῆς ἑβδόμης γινόμενον, ἑβδομαῖον ἀπολύει. μετὰ δὲ τὴν ἑβδόμην, χρονιώτερον, ἢ πάντως χρόνιον.

Quæ autem ſubrubra eſt, habetque ſubrubram hypoſtaſin atque lævem; ſi quidem ante ſeptimum diem fuit hujuſmodi; ſeptimanam febrem exolvit: ſin autem ſeriùs; longiorem, vel omnino longam.

Ut certa & cita eſt criſis ad ægri ſalutem, quam colorata bellè urina denunciat, habetque hypoſtaſin albam & lævem: ſic in ſubrubra, cum pari conjuncta hypoſtaſi, multum eſt quidem ſecuritatis; ſed tamen ut ea celeriùs ſeriuſve apparet, ſic brevioris aut longioris eſt morbi. Nam propria febrium ἐπιφαινόμενα, cujuſmodi ſunt urinæ; quæ citò ſunt bona; citam quoque ipſarum dimiſſionem oſtendunt. Nec ſolùm in propriis febrium excrementis id locum habet: verum etiam in qualitate partium, quando earum redintegratio eſt de ſua è naturali norma egreſſione, quam morbus intulerat. Sic. *Oculorum nitor, eorumque alba nitentia ex nigris aut lividis; ſalutarem criſin denunciant. Et quò celeriùs pura redduntur; eò citiorem criſin oſtendunt: quò autem ſeriùs, tardiorem.* Sic. *Lingua ad medianam lineam delibuta velut alba ſaliva; febris dimiſſionem denunciat: idque eodem die, ſi quod ſuperinducitur, craſſum eſt: ſin autem tenuius, poſtridie: quod ſi etiam tenue adhuc magis, perendie.* Quemadmodum autem urinæ ſubrubræ cum pari conjunctæ hypoſtaſi, argumenta ducantur, primùm quidem ſecuritatis, mox brevioris aut longioris morbi: ſic ad judicium ipſam prognωſin, quam ea de re author hîc poſuit, deducemus.

Coac. 1. c. 6. lib. 2.

Coac. 2. c. 7. ejuſd. li. 2.

Quæ autem subrubra est.] i. Urina quæ modicè rubet; de ſanguinis non accuratè confecti copioſiore ſero, vel etiam de bile ipſa, quæ qualitate eſt mitis, non effera, nec ſyncera: ſed modica, tum quantitate pauca. Ac ſanè coloratio hujus urinæ, procul ab illa eſt quæ ſaturatam exhibet multa bile; vel etiam multùm rubet inflammatione feri acerrimi bilioſi, incendio conflagrantis in hepatite, cæteriſque venis hæmorrhoidibus, quæ ſunt inter axillas & ipſos bubones, ubi eſt focus ardentium febrium. Ergo ſubrubra urina, quæ eſt hujuſmodi ducta è venis ubi ſerum abundat ſanguinis redundantis, nec dum perfectè confecti: vel cujus coloratio eſt à bile pauca, quæ domita feritate manſuevit in venis.

Habetque subrubram hypostasin atque lævem.] Cujus materia illud eſt quod vim effugit naturæ in ſanguinis confectione: non de corporibus quæ liquuntur, ut hepatis, renum, lienis; quod lævitas ipſa declarat, & fundum matulæ ubi reſidit. Quæ duo ſunt à calore nativo & partium ſolidarum virtute: quorum auſpiciis veniunt pepaſmi & criſes. Ac certè quoties illa in promptu ſunt commoda mitificantis naturæ, & humoris mitificandi; planè efficitur quod ſubjungit.

aph. 71. 4. Si quidem ante septimum diem fuit hujusmodi.] Vel, ut idem clariùs in aphoriſmis, & ad prognωſin magis appoſitè quam de diebus indicibus inire oportet. *Si quidem quarto die talis appareat:* quoniam quarti diei prima laus eſt ad indicandum, juxta illud Hippocratis. Τῶν ἑπτὰ ἡ τετάρτη ἐπίδηλος. i. *Septenorum quartus eſt index.* Nam cæterorum à primo quaternario indicia, non ſunt criſeos intra ſeptimum expectandæ, i. cæteri quaternarii qui ſunt à primo, quinque, intra vigeſimum; non æquè certi ſunt indices criſeos affuturæ proximo die quarto ab illis, atque is qui numeratur primus in febris hiſtoria. Sic enim nota pepaſmi, ſi primùm ſecundo appareat quaternario, i. die ſeptimo; criſin venturam non antè promittit, quàm decimoquarto, non autem undecimo, qui eſt quartus ab illo. Itaque dies quartus, indicandi virtute ad citam criſin pariter atque certam, cæteros omnes præcedit. Et verò ſi de ſubrubra-nubecula poſita in aphoriſmis, indicia comparantur criſis futuræ proximo die quarto, qui ſeptimus erit totius hiſtoriæ; certior expectatio debet videri criſεωs die ſeptimo affuturæ, quoties die quarto ſubrubra hypoſtaſis cernitur in urina pro nube ſublimi. Eſt enim hypoſtaſis, loco melior & fida magis ad expetendam criſin citò & certò venturam, quàm ipſa nubecula: quoniam, illa quidem, virtute caloris nativi reſidit in fundo; hæc autem, levibus venti alis volitat in urina. Quæ cùm ita ſint; difficilis ratio certè non erit quamobrem urina ſubrubra quæ habet ſubrubram hypoſtaſin atque lævem.

aph. 23. 2.

Sep-

Septimanam febrem exolvit.] Quia in promptu ſunt commoda quibus ad ſalutem cita & certa criſis, duce natura ſuſcipitur atque abſolvitur. Sunt autem; humoris mitificandi ſuavitas, & facilis circa initia redintegratio; tum proritatio ipſa naturæ, quam infert morbi acuti celeritas, vehementia, & aſſiduitas. Nam fundamentum & ratio excretionis criticæ, qua id adimitur quod intus lædebat: tum ipſa corporis è natura egreſſi redintegratio comparatur in bonitate pepaſmi, & erethiſmo naturæ conſiſtit. Atque hæc duo quoties ex æquo certant inter ſe; dimiſſio quidem eſt morbi ſeriùs aut celeriùs, ut illa ſerò aut citò ſunt in procinctu. Ergo ſi quarto die, i. prima periodo, ſignum ſit, in pepaſmo, victricis naturæ; ſecunda periodo, i. ſeptimo die, per criticam ἔφοδον, dimiſſionem febris oſtendit. Et quamvis urina ſubrubra hîc poſita, non ſit exacti pepaſmi, ut ea quæ albam & lævem habet hypoſtaſin: tamen hæc ſufficit ad criticam excretionem, ubi eſt fortis naturæ contentio, nec irritam finit eſſe τὴν ἔφοδον, quæ ſeptimo die, i. ſecunda periodo ab indice prima ſuſcipitur. Eſt enim tum major naturæ vis & concitatio ad ea cienda & excludenda, quæ intus lædebant: tametſi non tam exactè mitificata ſunt, quàm cæteris morbi temporibus, in perfecto pepaſmo. Quæ ratio movit Hippocratem, ut ſeptimo criſin fore cenſuerit, quibus nubecula rubra eſt die quarto. Ubi Galenus author eſt; quòd in acutis morbis qui & celeriter, & vehementer, & continenter moventur; bene res eunt ad criſin ſeptimo die venturam, de colorata bellè urina, vel etiam de rubra nubecula, ſi talis appareat quarto die. Quod certè in cæteris morbi temporibus minimè locum habet. Tum enim criſis perfecta eſſe non poteſt ab inchoato pepaſmo. Nec ſolùm quarti diei epiphænomena κρίσιμα, ſperabilem ſeptimo criſin denunciant, apparentque, ut dici ſolet, ad tempus: verumetiam ſpeciem ipſam criſis oſtendunt. Sic enim viſum eſt præceptori, ubi ſic ait. *Quibuſcunque circa initia febrium, oborta ſternutatione, ſanguinis ſtillicidia ſunt è naribus; ſi quidem quarto die urina hypoſtaſin habet albam, dimiſſionem* Coac. 155. lib. 1. *morbi per hæmorrhagiam ſeptimo fore oſtendit.* Eſt igitur quarti diei magna vis ad indicandum: & inde ſeptimi magnæ vires ad judicandum, præ omnibus aliis qui ſunt de numero criticorum dierum. Sequitur enim.

Sin autem serius, longiorem vel omnino longam.] Nam ſi, exacto ſeptimo, primùm eſſe cœperint ἐπιφαινόμενα febris infractæ; ipſa naturæ infractio, vix ἔφοδον parem movebit, qua ſe expediat cauſa omni morbifica. Eſt enim perceptum illud catholicum de iis omnibus quæ ſunt cujuſque morbi propria ἐπιφαινόμενα, ut quæ apparent circa initia λόγῳ τῆς φύσεως, ſuum quæque morbum abbrevient: quæ autem ſeriùs, ipſum ad diuturnitatem producant. Eſt autem perceptum id, ſeu theorema, poſitum in exemplo ſputi pleuritici, de quo hæc verba leguntur apud Hippocratem. *Paroxyſmos & ſtatus, ipſi pro ſe quiſque* aph. 12. 1. *morbi denunciant.* Deinde ſubjungit. *Quinetiam epiphænomenis, rerum earum notitia comparatur: ut in pleuriticis quæ ſtatim circa initia ſputa eduntur, ſunt brevioris morbi: quæ autem ſeriùs, longioris.* Sed veritatem catholici theorematis ad hanc hypoſtaſin de urina ſubrubra, quatenus brevis morbi aut longi prænuncia eſſe ſolet, ſic nos appoſitè accommodare videbimur, cùm perſuaſum fuerit eam urinam circa initia, feri eſſe mitis natura, i. ſanguinei; pòſt autem illius quod priùs efferum, jam, domita feritate, miteſcit. Ac feri quidem ſanguinei, proptereaque mitis, ut certa & cita eſt vitæ ſecuritas ab ineunte morbo, tum quia mitificatur ex facili, tum quia movetur συνήθως; nihil autem facit ἀήθως, i. *contra naturæ conſuetudinem*, cujus virtuti primis periodis facilè morem gerit: ita illius quod non antè miteſcit quàm exacti fuerint ſeptem dies, & cui domando natura periodos illas conſumpſit; non æquè facilis concoctio eſt, nec facilis item excluſio. Et verò ut concedam, τὸ ἐπιφαινόμενον urinæ ſubrubræ poſt ſeptimum diem, duci de ſero ſanguinis crudioris; tametſi multum habet ſecuritatis, quia tum eſt nimia ejus, qui humorum eſt omnium utiliſſimus, abundantia: tamen quia ſerum humidius eſt atque tenuius, ob eamque cauſam pepaſmi difficilis, qui non perficitur niſi cum tempore; propterea jure optimo talis urina, ſeriùs exolutum iri morbum teſtatur quàm prior. Quò enim longiùs itur in cruditatis egreſſione, ac major naturæ infractio eſt poſt irritas primas ἐφόδους; eò tardior eſſe ſolet redintegratio & febris dimiſſio.

4 Τό τε ἐν τετάρτῃ λαβὸν ἐπινέφελον ὑπέρυθρον· ἑβδομαῖον ἀπολύει, τῶν λοιπῶν κατὰ λόγον ἐχόντων.

Quinetiam ſi urina nubeculam quarto die ſubrubram aſſumpſerit; ſeptimanam exolvit, ſi cætera convenienter ſint conſtituta.

Epiphænomena febrium naturaliter conſtituta quæ in urinis cernuntur, non ſolùm ſecuritate ſalutis medicum conſolantur: ſed etiam fida ſpe ipſum recreant citæ criſis, cùm ea citò apparent prima periodo quarti diei. Eſt enim par & æqualis ratio cauſæ moventis & ejus quod movetur, ad criſin brevi venturam. Atque hæc ſuperiore prognωſi accuratè ſunt diſputata in ſubrubra hypoſtaſi quæ cum urina ſubrubra editur quarto die, ad criſin ſeptimo die futuram. Ut nihil inter hanc & citimam huic prognωſin aliud interveniat præter nubeculam, loco jam poſitæ hypoſtaſεως: cui adjicitur obſervatio rerum omnium quæ primis periodis convenienter naturæ apparent, aut ſecus ab ea, unde vel expectatæ criſis impeditio, vel adjumentum. Quæ omnia cujuſmodi ſint, & quorſum ab authore ponantur, ſic aggredior ad docendum.

Quin-

Quinetiam.] Quod eſt ejuſmodi ac ſi diceret; non ſolùm de ſubrubra hypoſtaſi edita quarto die, argumenta petuntur criſis futuræ ſeptimo: verumetiam.

Si urina nubeculam quarto die subrubram assumpserit.] Tametſi nubecula indicandi potentia cedat hypoſtaſi: quia hujus firmiora ſunt argumenta de virtute caloris ipſam deponentis in fundum urinæ, quàm illius quæ magiſterio flatus volitat in urina: tametſi utriuſque materia eſt æqualis, & plena ſecuritatis, orta ex fonte humoris χρηστότατε, propterea que κρισιμωτάτε, i. *ad criſin maximè idonei.*

Septimanam exolvit.] Quia tum ſufficit ad criſin perfectam inchoata concoctio materiæ ſuaviſſimæ, facileque domabilis, cùm in procinctu eſt ſumma naturæ contentio ad coquendum & excernendum.

Si cætera convenienter sint constituta.] Quæ ſcilicet fiunt, quæque apparent ad criſin eo die ſperabilem, omniaque ſint ἐπιφαινόμενα eò ſpectantia in qualitate corporis, actionibus, & excrementis, ut nulla impeditio ſit criſεως fœliciter ineundæ. Nam quæ initio bona ſunt epiphænomena, ſæpe mutantur in pejus: tum inconſtantia bonitatis, quæ ſuo ſtatu firmiter bona hærent, ſæpe vincuntur à malis. Ergo ſignorum omnium quæ cernuntur in qualitate corporis, in actionibus, & excrementis; ea conſpiratio eſſe debet ad criſin prædictam, ut certò promitti poſſit quando ventura, & quid ex illa ſit eventurum.

5 Τὸ δὲ λεπτὸν καὶ χολῶδες, καὶ μόλις σμικρὴν ἔχον ὑπόστασιν, καὶ τὸ μεταβάλλον ἐπὶ τὸ βελτίον καὶ χεῖρον· χρόνιον. ἐπὶ πλεῖον δὲ τοῦ ἐπακολουθὸν, ἢ περὶ κρίσιν χρόνων γινομένων οὐκ ἀκίνδυνον.

Tenuis autem & bilioſa, ac ne vix quidem exiguam habens hypoſtaſin, tum quæ in melius, modò in pejus mutatur; longi eſt morbi. Sin autem hæc longiùs invicem conſequantur, & circa criſin tardiora ſunt omnia; periculo certè non vacant.

Tenuis autem.] Cujus tenuitas proximè aquam contingit, à cruditate: non quidem prærepta occaſione coquendi, ut in urina de nimio potu prorupta; vel etiam rapta, ut in diabete: ſed facultate coquendi collapſa; cujus, dum viget, officio modicè craſſa redditur; nunquam autem craſſeſcit eximiè, ut jumentorum urina.

Et biliosa.] Multa bile ſaturata. Nam τὸ χολῶδες, bilis eſt multum è naturali egreſſæ, quam febris genuit ἐκ τοῦ πίονος, i. *è pingui:* ſicut de lingua dictum eſt, quæ vireſcit, quia χολώδης: τὸ δὲ χολῶδες, ἀπὸ πίονος. Eſt igitur bilioſa urina, non quidem μετρίως ὠχρὰ, qualis eſt naturaliter conſtituta, ut Galeno viſum eſt, ubi hæc ſcripſit. Τὸ κατὰ φύσιν οὖρον, μετρίως ἐστὶ ὠχρόν. Sed ea cujus tinctura & coloratio eſt de copioſa flava, vel de ſyncera eximia: propter eaque exhibet fulvum colorem, quem in prognoſtico πυῤῥὸν Hippocrates nominavit. Ergo urina tenuis conſiſtentia, & fulva colore quæ fit, authore Galeno, ὅταν ἤτοι πλεῖον ἡ ξανθὴ χολὴ τοῦ δέοντος, ἢ ἄκρατος ἰσχυρῶς οὖσα προσαναμιχθῇ τῷ οὔρῳ, i. *cùm bilis flavæ nimia abundantia, vel ipſa ſyncera eximiè permixta eſt cum urina.*

part. 5. 6. Epid. progn. 30. lib. 2.

Ac ne vix quidem exiguam habens hypostasin.] De nullis chyli reliquiis ab hæmatωſi quæ vim naturæ effugerint, vel in hepate, vel in venis, quibus quidem nihil aut parum apponitur πρὸς τὴν αἱμάτωσιν, i. *ad ſanguinis confectionem.* Eſt enim hypoſtaſis, reliquiarum materiæ ſanguificandæ, cùm inchoata eſt redintegratio, & febris miteſcit: quemadmodum altera contra naturam de corporibus quæ liquuntur. Atque illa quidem, ſubrubra, vel alba eſt, qua itur ad criſin, de inchoato vel abſoluto pepaſmo, duce natura, cujus officium eſt ipſa concoctio, quæ cernitur; inchoata quidem, in urina ſubrubra, & ſubrubra quoque hypoſtaſi; perfecta verò & abſoluta, τῶν ἀπιόντων, in colorata bellè urina, craſſa, cum pari conjuncta hypoſtaſi, videlicet alba & lævi. At verò cruditatis aperta, minimeque obſcura ſignificatio eſt in tenui & bilioſa urina, quæ glutinoſam vix habet hypoſtaſin. Eſt enim tenuis, vacuitate pepaſmi: bilioſa, ob febris indomitam feritatem: vacua hypoſtaſεως etiam glutinoſæ; quia de chylo nihil aut parum apponitur πρὸς τὴν αἱμάτωσιν, quæ ſola eſt unicum naturæ perfugium quo ſe tuetur & pugnat cum morbo.

Tum quæ in melius, modo in pejus mutatur.] Cùm ſcilicet pari magiſterio certant inter ſe natura & morbus; ac modò hujus, modò illius dominatu res eunt: ſed tamen vis major eſt morbi qui vires acquirit eundo, ac tandem naturæ præſidia labefactat. Hæc autem mutatio melioris in pejus, partim eſt contumacis materiæ, partim fatiſcentis naturæ.

Longi est morbi.] Cùm ſcilicet par eſt viciſſitudo atque mutatio melioris in pejus, & contra hujus in melius, de pari certamine, paribuſque viribus naturæ & morbi: exemplo gladiatorum pariter dimicantium, quorum virtute pari, diu victoria manet anceps.

Sin autem hæc longius consequantur.] i. Si ægri res diutiùs eant διὰ τῶν αὐτῶν, i. *iiſdem quæ dictæ ſunt conditionibus.*

Et circa crisin tardiora sint omnia.] Diuturna fit acriſia, de cruditate ac ſegniore natura: aut ſi crebrò fuerit irrita proritatio & erethiſmus ad criſin, de fatiſcente natura, nec miteſcente morbo.

Periculo certe non vacant.] Nam longa tempora & multi labores morbi infracti, tum col-

colliquatio mala naturæ; abſceſſuum cauſæ ſunt vel minorum quàm ut prodeſſe poſſint, vel etiam ſæpe majorum quàm ut perferri queant. Ipſa autem irrita proritatio in nulla ſpe criſis, nec indicata priùs; ut certè indicari non poteſt ſine morbi infractione diebus indicibus, ſemper cietur δυσκρίτως, non rarò etiam θανατωδῶς.

6 Ὑδατώδες δὲ καὶ λευκὸν διατελέον ἐν χρονίοισι· δύσκριτον γίνεται, καὶ οὐκ ἀσφαλές.

Aquoſa verò & alba exactum ad morbum, in vetuſtis quidem; difficilis eſt, nec ſecundi judicii.

In hac urina, cruditatis ſumma ſunt omnia, non maleficio quidem morbi, ſed infirmitate ſumma naturæ, ut propalam explicabitur hoc noſtro examine.

Aquosa vero et alba.] i. Quæ aquam tenuitate & ſplendore contingit, ac nominatur alibi pellucida & aquoſa, expers tincturæ bilioſæ: cujus originem atque cauſam cur ſit hujuſmodi, quoniam magni refert cognoſcere ad prædicendum de morbis in quibus apparet; mea ſic ratio eſt ad ſcopum authoris, quò mea omnis attentio eſſe debet. Igitur aquoſa urina & alba, quæ eſt hujuſmodi ab initio morbi vetuſti, ad eum exactum (ſic enim poſuit noſter præceptor) cauſam profectò oſtendit, incredibilem cruditatem ſeri eorum qui ſunt in venis humorum, collapſa virtute coquendi. Eſt enim ſic ducta è venis, renum potentia ſecretrice; non eò prorupta, concolor vino albo, vel aquæ liberaliùs hauſtæ. Nec verò inexplebili renum ſiti ad eam explendam, illuc eſt rapta. Tum verò ex eventu ſic eſſe non poteſt, ſed ipſa per ſe: quia in morbo vetuſto, & comparata ſic ejus hiſtoria; nihil eſt planè criticum vel ſymptomaticum, quod bilis tincturam deleat ex urina. Sic enim præceptor poſuit in hac prognoſi. aph. 72. 4.

Exactum ad morbum in vetustis.] Ubi tum nulla excuſatio eſſe poteſt albæ urinæ, ac tenuis & aquoſæ, vel de tranſlata bile ad cerebrum; unde vel hæmorrhagia moveatur, vel ipſa phrenitis, quia febris vetuſta eſt; nec ulla etiam de bile ad alvum delata, unde futura ſit dyſenteria, ob febrem vetuſtam, & in vetuſtis: quoniam talis fluxit urina exactum ad morbum. Nam in acutis morbis, ſaturata bile urina, poſtquam pepaſmo mituit, ſi ea repentè bilis coloratio deleatur, ac tum urina ſit aquoſa & alba; juvenibus quidem; hæmorrhagiam mox proruptum iri teſtatur; ſenioribus autem, dyſenteriam affuturam. Exempla ſunt in Epidemiis, ac ſuper his theoremata quæ ſic leguntur. *Urinæ fluebant tenues, aquoſæ, & puræ poſt criſin, & multam hypoſtaſin, cæteraque omnia bellè comparata ad criſin. Memorabo eos quibus hæc facta ſunt. In iis erat Bion qui apud Silenum jacebat. Cratias apud Xenophanem: uxor Mneſiſtrati,* &c. Deinde ſubjunxit. *His peractis, facti ſunt omnes dyſenterici. An quia urinas minxerunt aquoſas, id verò conſiderandum.* Ubi Galenus hæc verè poſuit atque appoſitè. Εἰκὸς γὰρ ἦν καὶ δι' ὅτι τοῖς οὔροις οὐκ ἐξεκαθάρθη τὸ χολῶδες ἐπὶ γαστέρα ῥυὲν· τὰς δυσεντερίας ἐργάσασθαι. i. *Credibile eſt, cùm urinis expurgatum non ſit bilioſum; dyſenterias ab eo induci.* Nam hæmorrhagiæ ſimilis ratio eſt in juvenibus, quorum urinæ ſimiliter ſunt conſtitutæ ut prædictorum: diſſimili tamen bilis μεταστάσει ſegregatæ ab ipſis. His enim ſurſum μετάστασις eſſe ſolet: ut illis deorſum. De juvenibus quidem; cùm iis anadrome bilioſa non ciet hæmorrhagiam, ſed contrà in cerebro movet delirium, ubi ſubſiſtit; illud eſt poſitum à præceptore. *Obortæ ſunt plurimis hæmorrhagiæ, præſertim adoleſcentibus atque juvenibus. Ac certè inter eos plurimi moriebantur, quibus non ſanguis fluebat è naribus. Nam ſenioribus inclinatio erat bilis ad icterum, vel ad dyſenteriam; ut Bioni qui apud Silenum jacebat.* Ergo ut tenuis & aquoſa urina μετὰ κρίσιν, non parum habet ſecuritatis: ita quæ ſine pepaſmo, de ſaturata bile facta eſt aquæ concolor; multum periculi ſubeſſe teſtatur à ſæva phrenitide, ut annotavit præceptor hoc aphoriſmo. Ὁκόσοισι οὖρα διαφανέα λευκὰ· πονηρά. μάλιστα δὲ ἐν τοῖσι φρενιτικοῖσιν ἐπιφαίνεται. i. *Omnibus urinæ albæ pellucidæ; pravæ. Maximeque phreniticis tales apparent.* Atque hæc de urinis tenuibus & aquoſis quæ apparent hujuſmodi ἐκ τῶν ἀσυμβεβηκότων in morbis acutis; quòd ſcilicet depoſuerint bilis tincturam. Sed in vetuſtis morbis cùm tales ineuntur διατελέον, i. authore Galeno, δι' ὅλης τῆς νόσου μέχρι τελευτῆς; ad ultima veniunt cruditatis: ut in ampliſſimo Cardinale Biraguio, Franciæ Cancellario, qui octogeſimo die morbi, & anno ætatis octogeſimo, animam exhalavit, crebra exhauſtus & liberali phlebotomia.

comment. 2. lib. 1. Epidem.

aph. 72. 4.

comment. ad hiſt. 9. part. 3. Epid.

Difficilis est judicii, nec ita securi.] Collapſis naturæ præſidiis; quibus homines morbo defuncti convaleſcunt. Eſt enim deſperata ſalus, ubi ſperabilis non eſt pepaſmus.

7 Νεφέλαι δὲ ἐν οὔροισι, λευκαὶ μὲν καὶ κάτω· λυσιτελέες. ἐρυθραὶ δὲ καὶ μέλαιναι, ἢ πέλιαι· δύσκολοι.

At verò nebulæ in urinis, albæ quidem & fundum verſus; utiles: rubræ autem, & nigræ, lividæ item; difficiles.

De urinarum liquore ſiniſtri judicii aut certè parum ſecuri dictum eſt, primùm quidem in tenui & bilioſa urina, mox in aquoſa & alba. Nunc urinarum τὰ ὑφιστάμενα in hac pro-

prognωſi ponuntur, quatenus illa bonis aut malis ægroti rebus apparent.

At vero.] i. Jam loco dicendum περὶ τῶν ὑφισαμένων, i. *de iis quæ volitant intra urinas, vel in earum fundo reſidunt* ſegregata ab ipſo liquore, poſtquam de illo jam dictum eſt. Nam urinarum eſt omnis contemplatio circa liquorem, & ea quæ continentur intra liquorem. Sunt autem, ſublimes nubeculæ, media enæoremata, & imæ hypoſtaſes: tametſi diſtinctio illa nominum, ſæpe confunditur apud Hippocratem, ut mutuò alia pro aliis uſurpentur: ſicut in promptu erit videre & intelligere in hac prognωſi, cujus hoc primum eſt ὑποκείμενον.

Nebulæ in urinis.] Quo nomine omnia continentur ὑφισάμενα. Declarat illud, quòd nebulis author appoſuit, κάτω. *fundum verſus.* Ut certè hîc nebula ſuo velut ambitu complectatur τὸ ἐναιώρημα, καὶ τὴν ὑπόστασιν: quemadmodum in Epidemiis non raro Hippocrates nominavit τὸ ἐναιώρημα ἐπινεφελὸν in Pythione: & idem γονοειδὲς pro hypoſtaſi quæ in fundo reſidit in hiſtoria de Philiſco. Ergo. Nebulæ in urinis.] Quarum materia excrementum illud eſt quod vim effugit naturæ in ſanguinis confectione, cùm incipit redintegrari jam miteſcente morbo: ſicut eodem ſæviente, colliquatio eſt humorum aut partium quæ liquuntur.

Albæ quidem.] Duce natura quæ ſibi jam ſuccum apponit, & partium ſolidarum integritate. Eſt enim excrementi coloratio ipſarum ſimilis.

Et fundum versus.] Virtute vivifici nectaris, cujus imperio τὰ ὁμόφυλα congregantur, καὶ τὰ ἑτερόφυλα ſegregantur.

Utiles.] Quoniam inde ſignificatio eſt miteſcentis morbi, & cœptæ redintegrari naturæ; ut ex hoc ſigno inde ſalus vitæ oſtendatur.

Rubræ autem.] Quæ ſunt ejuſmodi, à multa bile qua ſaturantur urinæ, vel à corporibus quæ liquuntur.

prorrh. 4. §. 1. 1. Et nigræ.] Ab incendio quo ſanguis conflagrat, & nigra fundit enæoremata, unde phrenitidis & inſaniæ argumentum ſic poſitum in illo prorrhetico. Τὰ ἐπὶ ταραχώδεσιν ἀγρύπνοισιν, οὖρα ἄχροα, μέλαινα ἐναιωρεύμενα, ἐφ' ἱδρῶτι· φρενιτικά. i. *Quibus alvo fluente, vigilibus, urinæ ſunt nigro enæoremate præditæ; evadunt phrenitici.* Sed tamen urinarum nigrarum, enæorematum quoque nigrorum, excuſatio eſt de nullo earum maleficio quale hîc ponitur, ſi forte mulier ægrotare cœperit à menſtruorum ſuppreſſione: ut annotavit præceptor in quadam muliere Thaſia multùm moroſa, de cujus urinis hæc ſcripta ſunt. Οὖρα μέλανα λεπτά, ἐναιώρημα στρόγγυλον οὐχ ἵδρυτο· περὶ δὲ κρίσιν γυναικεῖα πολλὰ κατέβη. *Urinæ nigræ, tenues; enæorema rotundum non reſidebat: ſub criſin autem muliebria multa foras emiſſa.* Ubi Galenus appoſitè ſic locum Hippocratis enarravit. *Urinarum autem coloratio, quamvis nigra fuerit, nihil periculi ſecum attulit: quia tum aderat muliebrium melancholicorum ſuppreſſio, de quibus meritò illa mulier fuit moroſa & mœſta: nonnunquam etiam deliravit, & è poteſtate mentis exivit.*

Lividæ item.] Soboles partium emortuarum, &c.

Difficiles.] Vel potiùs funeſtæ.

8 Κινδυνῶδες τῶν οὔρων ἐστὶ τὸ χολῶδες, καὶ μὴ ὑπέρυθρον· καὶ τὸ κριμνῶδες, λευκὰς ἔχον ὑποστάσιας. καὶ τὸ ποικίλον χροίῃ καὶ ὑποστάσει. καὶ μάλιστα τοῖσιν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ῥευματισμοῖσι.

Periculoſa inter urinas quæ bilioſa eſt nec ſubrubra; tum ſimilis amylo, cum alba hypoſtaſi. Quinetiam ea quæ & colore & hypoſtaſi variegata eſt: idque potiſſimùm, quando è capite ſunt rheumatiſmi.

Ibi demum urina peſſimis ægri rebus emittitur, unde ſignificatio eſt invaleſcentis atque immitis morbi, & partium corporis quæ liquuntur. Hæc ita eſſe denunciat quæ in hac prognωſi eſt poſita: ut planum faciet ac propalam explicabit analytica ejus recenſio quam ſic aggredior.

Periculosa inter urinas.] Non quidem periculo eximia præter cæteras: ſed quæ inter alias metum adfert ſiniſtri exitus atque ipſius exitii.

Quæ biliosa est.] i. Quæ ex ardore nata τοῦ πίονος, i. *pinguis*, quod unica eſt bilis materia, nihil aliud præ ſe fert, nec in conſpectu habet quàm bilem ſynceram. Sic enim τὰ χολώδεα dici reperio quæ ſunt vel ipſa bilis, vel ſaturata ſunt multa bile: quales adducti ſunt ἰκτερώδεες κατακορέες, i. *icterici multa bile fœdati.* Ergo. Biliosa urina.] i. Quæ funditur de bilis regno in hepate & hepatite, ex ardore τοῦ πίονος vel in hepate, vel in venis. Ac talis urina, periculi multum habet, nihil autem ſecuritatis: quia eſt immitis morbi, τὸ ἰκμάλεον καὶ τὴν ἰκμάδα corrumpentis. Nam bilem flavam naſci à febre acuta, ſimiliter ut febris ipſa primùm à bile nata eſt; planè teſtatur illud ſolenne Galeni ad locum Hippocratis de bilis vomitu qui malè habet miſeros è luxata maxilla. Sic autem Galeni judicium eſt. *In febribus peracutis bilioſa gigni ſyncera per corpus, mirum videri non debet: ſi quidem ab his febribus, tum adeps liquitur, tum caro tenera & recèns coacta, tum ſanguis ipſe aſſatur.* Sed multum intereſt inter bilioſam urinam febrium acutarum, & eam quæ venit ab ictero ſymptomatico bilis obſtructæ (nam icteri critici non eſt bilioſa urina, ſed colorata bellè.) Eſt enim febrium acutarum bilioſa urina, de bile ἀπὸ τοῦ πίονος: icteri autem, de naturali bile non ſegregata, ſed mixta cum ſero futuræ urinæ. Ergo bilioſa urina febris acutæ, nata ex pingui hepatis & hepatitis à febrili ardore, multum oſtendit periculi, de magiſterio febris in ipſam naturam.

lib. 2. περὶ αἱρέσεων. [margin note beside "tu qui malè habet…"]

Nec subrubra.] Quæ ſit ejuſmodi; modica bile tincta, vel etiam multa, de vitio ſimplici obſtructæ bilis veſiculæ; qualis in ictero cernitur ſine febre, ac ſine jecoris inflammatione.

Tum

Tum similis amylo cum alba hypostasi.] Polentæ ſimilis hordei frixi, cùm parte aliqua molæ trituram effugit. Hoc enim dicitur Græcis τὸ κρίμνον: proptereaque conſultò, appoſitè vertimus, quod in urina eſt amylo ſimile. Non enim liquori urinæ tribuendum eſt τὸ κριμνῶδες: ſed ejus hypoſtaſi. Quò ſpectat illud prognoſticum. Κριμνώδεες ἐν τῇσιν οὔρεσιν ὑποστάσιες. Nec verò illud obſtat quod author appoſuit. Cum alba hypostasi.] Quæ eſt hujuſmodi, non de materia quidem laudabili à pepaſmo: ſed potiùs de liquefacta, febris incendio quo partes ipſæ conflagrant, & inde liquuntur. Atque illa calamitas, febrium eſt acutarum, non autem earum quæ mitiores ſunt: in quibus urina geniturali apparet, de albuminea pituita. Solenne eſt illud Hippocratis. Ἐν Περίνθῳ τὸ γονοειδὲς τὸ τοιοῦτον ὅ, τι κρίσιμον. i. *Perinthi urina genituralis, erat ejuſmodi quale quippiam criticum eſſe ſolet.* Et verè Galeni judicium eſt; tali urina, febrium diuturnarum pituitam emitti quæ ipſas fovebat. Vide hiſtoriam de Sileno.

lib. 2. progn.
progn. 18. lib. 2.
6. Epid. part. 2. aph. 31. 7.

Quinetiam colore et hypostasi variegata.] Quia multarum eſt ſoboles affectionum; ſive illa colorum varietas & hypoſtaſeων, modò diducta, modò permixta ſit. Atque illa varietas multum infert difficultatis pepaſmo; vel etiam multum habet periculi, ut cauſa ejus in cruditate aut colliquatione ipſa conſiſtit. Talem urinam refert Hippocrates emiſſam fuiſſe à quodam qui apud Dealcem jacebat. Ipſius verba hæc ſunt. Οὖρα λεπτὰ, ποικίλα, ἐναιωρήματα ἔχοντα κατὰ σμικρόν· οἷον κριμνὰ γονοειδέα. i. *Urinæ tenues, variæ, enæorematibus præditæ exiguis, ſimilibus genituræ.*

Idque potissimum quando e capite sunt rheumatismi.] Nam febris & catarrhi è capite, mutua eſt συντιμωρία.

9 Κινδυνῶδες δὲ καὶ τὸ ἐκ μέλανος μεθιστάμενον ἐς λεπτὸν καὶ χολῶδες· καὶ τὸ ἐξ ὑποστάσιος διασπώμενον.

Periculoſa quoque urina quæ tranſit de nigra in tenuem bilioſam: tum illa quæ ex hypoſtaſi ſua divellitur.

Periculosa quoque urina.] Quæ ſcilicet metum adfert ſiniſtri exitus, atque ipſius exitii.

Quæ transit.] i. Quæ mutatur, depoſita priore idea quam exhibebat in ſui liquoris colore & conſiſtentia.

De nigra in tenuem biliosam.] Non eò quidem quòd atri coloris in flavum mutatio ſit, quod eſt ἀδυνάτον, proptereaque ἄτοπον in eodem ſubjecto. Eſt enim flavi coloris de nigro, dictu abſurda παλιγγενέσις: quemadmodum ratio philoſophica eſt, καὶ ἐκ κατὰ μαθητὰς de tranſitu bilis flavæ in nigram. Erit igitur illud ſcitum, quod ſicut bilis flava tranſit in nigram: ſic hæc viciſſim non redit in flavam. Ut ſanè hîc verbum μεθίστασθαι, & inde nata μετάστασις; καταχρηστικῶς uſurpari videatur pro ipſa mutatione quæ in urinam cadit de alio ſtatu naturæ. Et quamquam urinarum nigra eſt peſſima, cùm talis emittitur de ſero peruſto à febrili ardore; ut ejus mutatio in flavam & tenuem præ ſe ferat ſpeciem mutatæ in melius: tamen in hac etiam periculo locus eſt de pari naturæ infirmitate quam oſtendit tenuitas cum febre invicta, nec mitefcente adhuc; unde ipſa bilis perennitas quæ bilioſam facit urinam. Et verò, ſi urina ſit nigra, nigro humore perfuſa & ſaturata, de menſtruis melancholicis, ut in muliere Thaſia vultuoſa, minus habebit periculi quàm tenuis & bilioſa quæ illi ſuccedet. Ac ſanè urina tenuis & bilioſa, ex æquo certant pariter è natura egreſſæ, non tamen ſimiliter; quod illa tenuitas infra naturam eſt quæ languet effœta in officio coctionis: coloratio autem ſupra naturam, eſt à dominatu morbi; unde bilis perennitas, qua multùm fucatur cruda urina. Ut enim coctione craſſeſcunt omnia excrementa: ſic cruditate manent tenuia. Eſt autem poſitum à Galeno theorema catholicum ad illam ſententiam præceptoris. Quòd viris deterrimæ ſunt inter urinas nigræ: pueris autem, aquoſæ. Eſt, inquam, poſitum hoc theorema; quòd ea quæ cum natura pugnant ſupra modum, pernicioſa quoque ſupra modum eſſe ſolent. At puerorum aquoſa urina tam eſt contra naturam ipſorum (qui facultate coquendi, unde craſſeſcunt omnia, cæteros omnes præcedunt) ut nihil magis contrarium eſſe poſſit.

Tum quod ex hypostasi divellitur.] Tale eſt enæorema, quod vocat Hippocrates διεσπασμένον, quod cùm ſubſtantia pravum ſit, multum ipſo loco quem occupat, & ſua divulſione adjicit pravitati atque periculo. In eo enim vis morbi pariter lucet, atque nativi caloris imbecillitas.

10 Καὶ τὸ ἐκ στροφώδους ὑπόστασιν ἔχον ὑποπέλιον· ἆρα ἐκ τοιούτων ὑποχόνδριον ὀδυνᾶται; δοκέω δὲ δέξιον· ἢ καὶ χολώδεες γίνονται; ἔστι τὰ παρ' οὖς ὀδυνώδεα; τούτοισιν ἐπὶ βραχὺ κοιλίη καταῤῥαγεῖσα· ὀλέθριον.

Quinetiam quæ ex glomerata ſublividam habet hypoſtaſin, etiamne tum in dolore eſt hypochondrium? idque opinor dextrum: aut ſunt præterea bilioſi? atque aſſurgunt parωtides dolorificæ? His brevi prorupta alvus; peſtifera.

Coac. 8. hujus cap. Est illud jam poſitum ac demonſtratum, nec ita pridem, quod modò attigimus; quòd ſcilicet inter urinas periculoſa eſt colore & hypoſtaſi variegata. Urinam ejuſmodi variegatam hypoſtaſi, ſuo exitio minxit Philiſcus, qui ſextum morbi diem agens, interiit. Varietas autem ſic recenſetur a præceptore. hiſt. 1. 1. Epid. *Urinæ autem varia exhibebant enæoremata, partim rotunda, partim geniture ſimilia, partim diſperſa.* Igitur ad examen primùm adducta ſunt enæoremata κριμνὰ γονοειδέα, i. *quæ amylo ſimilia, ſeminis modo ſunt alba.* Sic enim τὸ κριμνῶδες λευκὰς ἔχον ὑποστάσιας, legitur apud eum qui in Dealcis horto jacebat. Tum ſuperiore prognωſi, urinæ vitia ſunt explicata, cujus divulſum eſt enæorema. Supereſt ut rotundum hîc poſitum, cujuſmodi ſit, & quorſum appareat, explicemus.

Quinetiam.] i. Hîc etiam non minori periculo locus eſt, quàm in cæteris enæorematis, quæ pariter loco, materia, & idea in vitio ſunt.

Quæ ex glomerata.] Ἐκ στροφώδους: quæ lectio mihi melior viſa eſt quàm illa vulgata, ἐκ στροφωδέων. i. *è torminoſis:* ne cui formula hæc loquendi opinionem faciat de alvi torminibus poſitam eſſe prognωſin. Tametſi Capito ac Dioſcorides, qui eam lectionem probarunt, ipſam de urina recenſuerunt, hac ratione adducti; quòd hypoſtaſεως nomen hîc ſcriptum, in omni doctrina Hippocratis pertinet ad urinam, non autem ad dejectiones, quas fortè quis exiſtimarit naſci de antegreſſis alvi torminibus. Ac ſanè Dioſcorides author eſt, referente Galeno, prorrh.64. ſ. 3. 1. τὰ στροφώδεα οὖρα λέγεσθαι τὰ ἔχοντά τινα ἐν αὐτοῖς ἐμφερόμενα, πεπηγότα, i. *urinas quæ intra ſe habent innatantia quædam, coacta.* Ex quibus efficitur quòd enæoremata hîc coacta, ejuſmodi ſunt ut ea quæ in Philiſco nominavit στρόγγυλα, i. *rotunda:* tametſi urina Philiſci, modò rotundis, atque coactis modo diſperſis, modò ſimilibus genituræ variegata fuerit. Et verò nos, ut videmur, verè & appoſitè vertimus τὰ στροφώδεα, glomerata: quòd στρέφεσθαι verbum non tam cogendo, quàm circumagendo, videatur efficere τὸ στροφῶδες, exemplo filorum quæ glomerantur, i. circumaguntur in glomos, telæ texendæ cauſa. Ergo. Quæ ex glomerata.] i. Coacta, ſi credimus Dioſcoridæ, qui verbum, τὸ στρέφεσθαι, poſitum eſſe dicit ἀντὶ τοῦ πυκνοῦσθαι. Eſt urina coacta, rotundo enæoremate: quod in Philiſco nominavit στρόγγυλον; cujus contrarium eſt τὸ διεσπασμένον, i. *diſperſum*, quod ad figuram attinet, non ad materiam. Etenim glomerati ſive coacti enæorematis atque divulſi, aut, ſi mavis, diſperſi; eadem materia eſſe poteſt de iis quæ partim aſſantur, partim liquuntur in hepate, renibus aut liene, à febrili ardore. Ac diſſipantur aut divelluntur quidem, velut ὑποψαθυρά, i. *fruſtulatim divulſa*, ut carnes emortuæ, quas vulgus nominat mortificatas. Glomerantur autem, & velut in orbem coguntur à calore ſpiſſante.

Sublividam habet hypostasin.] Quæ ſignum edit partis emortuæ, unde liquefacta excernitur.

Etiamne in dolore est hypochondrium, idque opinor dextrum?] Sanè quidem: quia inflammatione tandem liveſcit, funditque ἀπόῤῥοιαν ſimilem per urinas. Sanè inflammati jecoris, i. incendio conflagrantis ἀπόῤῥοια ſimilis cernebatur in glomerato enæoremate. Nunc verò ejuſdem ab inflammatione liventis, liquefacta ex eo livet hypoſtaſis, quæ ut emortua, fundum petit & occupat; nec ampliùs, ut ſolebat, volitat in urina: ſimiliter ut phthiſicorum ſputa muriam conſpuentium, ſubeuntia fundum aheni tanquam emortua, cùm in propinquo mors eſt. Hic facilè, *dextri* adjectione vox *hypochondrii* caruiſſet: cùm ipſa per ſe ſufficeret ad hypochondrii dextri notationem.

Aut sunt præterea biliosi.] Ab hepate inflammato. Sunt autem bilioſi tum ἄνω, tum κάτω, tum ἔξω: cujuſmodi ſunt icterici multa bile fœdati.

Atque assurgunt parωtides dolorificæ.] Quales aſſurgunt ἀσώδεσι ναυτιώδεσιν atque vigilibus: quando anadrome ſanguinis bilioſi ad caput, ibi ſubſiſtit, nec foras emittitur per hæmorrhagiam; tum in parωtidas mutatio eſſe ſolet.

His brevi prorupta alvus; pestifera.] Non illa quidem qua defunguntur periculo ſævarum parωtidum carentium empyemate: ſed illa quam fundit hepatis ἀτονία, quàm diuturna intulit inflammatio, ſignificata priùs hypochondrii dextri dolore & ictero. Sic enim Galeni judicium eſt de hac proluvie alvi. *Accidit autem ut æger mortiferè habeat de profluente alvo: quòd ſcilicet illud profluvium non lege critica moveatur, ope naturæ humores qui ſunt in vitio dejicientis: ſed propter ſummam virtutis quæ eſt in hepate infirmitatem.*

11 Οὖρα ἐξαίφνης παραλόγως ἐπ' ὀλίγον πεπαινόμενα· φλαῦρα. καὶ ὅλως τὸ παραλόγως πέπον ἐν ὀξεῖ· κακόν.

Quæ ex improviſo immeritò pauliſper urinæ coquuntur; pravæ. Atque omnino, quicquid immeritò coctum eſt in acuto; malùm.

prorrh.61. ſ. 3. 1. De parωtidibus prorrheticum legitur καθ' ὑπόθεσιν hujus catholici theorematis. Sic autem ſcriptum eſt. Οὖρα τοῖσι παρ' ὦτα ταχὺ καὶ ἐπ' ὀλίγον πεπαινόμενα· φλαῦρα. i. *Urinæ in parωtidibus quæ citò atque pauliſper coquuntur; pravæ.* Ad quam ſententiam, Galeni hæc fuit logica obſervatio. *Quod in hac oratione dictum eſt particulatim, univerſali ſubjacet huic ſententiæ; quòd ſcilicet quovis in morbo, quæ citò & pauliſper coctæ ſunt urinæ, ſiniſtri aliquid præ ſe ferunt.* Eſt autem hîc poſita univerſalis ſententia de urinarum cita, immerita, & fugaci concoctione; proptereaque non fida, ſed inſidioſa.

Quæ ex improviso.] Ἐξαίφνης: quod idem eſt atque τὸ ἄνευ προφάσεως, i. *de improviſo*, quod in prorrhetico ſcripſit ταχὺ, i. *citò:* non tamen eò ſcriptum, ut breve tempus oſtendat incipientis morbi, cùm hæc apparent & fiunt. Nam illa vox, *de improviſo*, non minùs eſt morbi

bi vetuſti, quàm inchoati, vel ineuntis; modò res iverint διὰ τῶν αὐτῶν, i. *pari ratione ſymptomatum, & cauſis iiſdem*: ut ſcilicet maneat par & æqualis cruditas τῶν ἐπιφαινομένων, donec repentè præter ſpem cocta appareant.

Immerito.] i. Non domita feritate humoris morbifici, nec dolorifici mali, cujus indomitam cruditatem intus ſubeſſe, modò urina denunciavit: propereaque falsò putatur nunc eſſe particeps concoctionis, cujus antea fuit expers. Non enim credibile eſt tam citò edi pepaſmum eximiæ cruditatis. Notum eſt illud, οἱ πεπασμοὶ ἐκ τῶν χρόνων. Atque in pepaſmo certi ſunt gradus; primùm quidem inchoati, mox manifeſti: tum autem perfecti. Ut ſanè tam cita & repentina concoctio, & falsò credita de vi naturæ, cum pari humoris obedientia, & inſidioſa eſſe videatur. Sic pus emiſſum ſecti thoracis aut perinæi, ferramento chirurgi, ſæpe nos fallit, cùm falsò creditur idem eſſe quod in thorace vel in veſica ſubeſt. Sic in urina prorupta aut rapta in morbis acutis, magna diſceſſio eſſe ſolet ab ea quæ conſueto ductu è venis tranſmittitur ad veſicam: cùm ſcilicet illic prærepta occaſio eſt coquendi, vel inflammandi urinam.

Et paulisper coquuntur.] Cùm ſcilicet illa coctio eſt exigui temporis: id enim ſignificat, ἐπ' ὀλίγον; ut in illo. Αἱ ἐπ' ὀλίγον θρασεῖαι παρακρούσιες θηριώδεες. i. *Deliria paulisper ferocia, tranſeunt ad immanitatem.* Ergo urinæ coctæ paulisper, quæ mox funduntur crudæ & inflammatæ, ac multa bile ſaturatæ, quales initio apparuerant.

Pravæ.] Sunt autem hujuſmodi, mali præſentia, & boni abſentia: quoniam inde ſignificatio fit invaleſcentis morbi, & fatiſcentis naturæ.

Atque omnino, quicquid immerito coctum eſt in acutis; malum.] Non quidem vitio coctionis quæ mala eſſe nequit; ut neque aliud quippiam quod ſit reapſe bonum, qualis eſt ipſa coctio: nunquam enim de bonis auguria mala ſunt; neque de malis, bona. Sed quòd fugax coctio verſa in priſtinam cruditatem, ejuſmodi ſit vel de collapſa virtute coquendi, vel de humoris morbifici ſuccreſcentis perennitate. Nam illud poſitum, παραλόγως, non eſt pepaſmi, beneficio naturæ carentis; ſicut levatio μὴ κατὰ λόγον: ſed ejus materiæ quæ vel morbifica non eſt, vel ſuccreſcendi perennitate reſpuit omnes conatus naturæ. Qualem accepimus Thaſi regnaſſe catarrhum. De quo hæc ſcripſit Hippocrates. Ἔπτυον δὲ σμικρὰ πυκνὰ πέπονα καθ' ὀλίγον μόγις ἀνάγοντες, οἷσι δὲ τὰ βιαιότατα ξυμπίπτοι, οὐδ' ἐπ' ὀλίγον πεπασμοὶ ἦν· ἀλλὰ διετέλεον ὠμὰ πτύοντες. i. *Spuebant pauca quædam coacta cocta, quæ vix educebantur. Qui autem peſſimè habebant, cocti nihil exhibebant: ſed finem nullum faciebant ſpuendi.* 1. Epid.

12 Φλαῦρον δὲ καὶ τὸ ἐξέρυθρον ἐκ τούτων, ἐπάνθισμα ἰῶδες κατεχόμενον.

Prava autem & illa quæ ab his prærubra, virulenti quippiam efflo- reſcentis continet.

Qualis mutatio fit à coctione fugaci in priſtinam cruditatem quàm fundit ardor febrilis, penes quem bilis aſſidua generatio eſt; tum autem quàm perículoſa ſit hæc cruditatis ſucceſſio, in hac prognoſi docetur.

Prava autem et illa.] Multum oſtentat periculi de cauſa ipſius unde talis apparet. Eſt autem calor febrilis quo incandeſcunt hepar & hepatitis: quibus à cauſa eadem adjicitur πλεονεξία μοχθηρῶν χυμῶν, i. *pravorum humorum nimia abundantia*, potiſſimumque bilis ipſius qua ſaturantur urinæ, propereaque nimium rubræ, ut mox dicetur.

Ab his.] Quas ſcilicet modò poſuit. Poſuit autem coctas urinas de improviſo, immeritò, & paulisper, quas malè fidas cenſuit ægrotantibus, & inſidioſæ levationis. Cauſæ cur ita ſint, advocandæ ex commentariis noſtris. Illud verò adjiciendum; quòd ea quæ cum ſalutaribus ſignis nihil concedunt, periculo locum eſſe denunciant. Huc igitur ſpectat prorrheticum illud. Καὶ οὖρα πέπονα πονηρόν. Quam lectionem Galenus hoc nomine reprobat, quòd nulla coctio in malis ducenda: & pro hac voce, πέπονα, cenſet legendum, ἐπίπονα, parum attentus ad ſcopum authoris, cujus eadem eſt diancea in prorrhetico, quæ fuit hoc loco expoſita; ſi tantùm adjeceris τῷ, οὖρα πέπονα· ταχὺ καὶ ἐπ' ὀλίγον. Nam illi prorrhetico idem planè ſubjecit, quod huc ad examen adduximus. Antea verò ſcripſerat; quòd δίψα παραλόγως λυθεῖσα· κακόν. Et mox, οὖρα ταχὺ καὶ ἐπ' ὀλίγον πέπονα· πονηρόν. Quæ ſunt ejuſmodi ac ſi diceret; ut omnis levatio falsò credita, cum pravis ſignis, mortifera: ſic nulla cum bonis fugacibus, non periculoſa. prorr. 25. f. 2. 1.

Prærubra.] i. Eximiè rubra, qualis eſt multa bile ſaturata, & vitio cruditatis eximia: ſecus ab illa ſubrubra quæ tantum habet ſecuritatis, quantum hæc prærubra periculi.

Virulenti quippiam efflorescentis continet.] i. Ad verbum, *quæ continet efflorescentiam æruginoſam.* Ibi Galenus anſam arripuit emendandi τὸ οὖρον πέπον, ac pro eo, legendi ἐπίπονον, i. *urinam valde moleſtam*: quòd nemini unquam venit in mentem putare aliquid virulenti, ſed ne rubri quidem efflorеſcere in cocta urina. Quod ut concedam ipſum verè dixiſſe: tamen non dixit appoſitè ad ſcopum authoris, ut jam admonui ac demonſtravi. Eſt autem illud ἰῶδες ἐπάνθισμα ortum de bile mutata in viridem & æruginoſam, unde pepaſmi; propereaque criſis deſperatio eſt. Non enim ſine pepaſmo, febris exolvitur, niſi ſit ἀνηθεσάτη, ac ſignis firmata ſecuriſſimis, quæ intra quartum diem finitur. Jam verò participium illud, κατεχόμενον; tametſi aucupio dictionis ſignificat ipſum quod vix & ægrè emittitur, vel quod omnino ſiſtitur: tamen quia nefas eſt dictu, illud videri æruginoſum ἐπάνθισμα, quod non apparet, intus cohibitum; viſum eſt potiùs aucupari quod rationi conſentaneum eſt, quàm leges Gram- lib. 3. progn.

 ma-

maticæ conſectari. Niſi fortè quis dicat, tandem notitiam & cognitionem rei cohibitæ & in occulto latentis, facilè comparari, cùm in conſpectum venerit tandem emiſſa vel ſummo ægri conatu vim patientis, vel adjumento medici.

13 Λευκὸν δὲ καὶ καταχεόμενον διαφανὲς οὖρον. πονηρόν. μάλιστα ἐν φρενιτικοῖσιν ἐπιφαίνεται.

Urina autem quæ alba funditur atque pellucida; mali eſt ominis: atque potiſſimùm hæc in phreniticis.

Nihil minus eſt ægri quem occupat febris acuta, quàm fundere albas urinas atque pellucidas. Hujuſmodi enim ſunt aquoſæ, i. aquæ ideam præ ſe ferentes, colore pariter & liquore, proptereaque in malis ducendæ: quia ſunt contra naturam morbi & ægri.

Ergo. Urina autem.] i. Periculo etiam locus eſt, ſicut in cæteris modò ad examen adductis & explicatis in hac urina.

Quæ alba funditur atque pellucida.] i. Quæ talis emittitur οὐ μετὰ κρίσιν, i. à morbi pepaſmo, cujus mutatio repentina de bello colore & bella hypoſtaſi; juvenibus quidem ad hæmorrhagiam, ut Antiphonti: ſenibus verò ad dyſenteriam apparet, ut Bioni. Sed quæ inoffenſo curſu morbi totius, nec interrupta, continenter viſa eſt reddi aquoſa: id enim ſignificat participium in præſenti, καταχεόμενον, ut aphoriſmo illo. Ἢν αἷμα ἢ πῦον οὐρέῃ. τῶν νεφρῶν, ἢ τῆς κύστιος ἕλκωσιν σημαίνει. i. *Si ſanguinem aut pus quis mejit; veſicæ aut renum exulcerationem oſtendit.* Ubi Galenus fundamentum ſtatuit veritatis in verbo præſenti, οὐρέῃ: ut ſcilicet finis non fiat mejendi ſanguinem aut pus; alioqui verus non eſſet aphoriſmus. Sic etiam veritas non conſtaret hujus prognoſεως, ſi non perpetua eſſet οὔρησις, ſed interrupta; cujuſmodi fuit illa quam ſic deſcribit. Οὖρα δὲ ὑδατώδεα, πολλά, καθαρά, λεπτά, μετὰ κρίσιν, καὶ ὑποστάσιος πολλῆς γενομένης, καὶ τῶν ἄλλων καλῶς κεκριμένων, i. *Urinæ tum erant aquoſæ, tenues, multæ, puræ; idque poſt criſin, & cùm jam edita eſſet multa hypoſtaſis, ac cætera convenienter apparuiſſent ad criſin.* Et mox. Μετὰ δὲ ταῦτα δυσεντεριώδεες οὗτοι πάντες· ἆρα ὅτι οὔρησαν ὑδατώδεα· σκεπτέον. i. *Poſtea verò quàm hæc ita fuerunt, dyſenterici omnes hi facti ſunt: an quia urinas reddiderunt aquoſas; conſiderandum.* Eſt igitur poſita in hac prognoſi urina aquoſa; non quidem ſimiliter ut illa Bionis & cæterorum quæ ad ſpeciem criſis emiſſa eſt poſt ſigna pepaſmi ad tempus: ſed ea quæ vel fugaci & citæ concoctioni ſucceſſit, vel quæ ad morbum exactum, nullo modo à ſe mutata, mejendo expreſſa eſt. Atque hæc quidem ſic accipienda, ut nullam habeat excuſationem proruptæ à nimia potione, aut raptæ urinæ, ob inexplebilem ſitim renum: ſed quæ à renibus de inſtituto ipſorum ducta è venis ὡς εἴωθεν, infrà mittitur ad veſicam. Talis urina, de morbi & ægri natura multùm egreſſa, cur ita ſit; conſiderandum. Enimvero in hac urina, ſumma cernuntur omnia cruditatis. An quia crudus humor toto prorumpit corpore, vel catarrhus è capite? An verò quia venarum & hepatis virtus coquendi collapſa eſt. Etiamne quia derivatio bilis ad inteſtina, vel ejuſdem μετάστασις, ἢ καὶ ἀναδρομή, colorationem urinæ delevit? De cauſa poſtrema, authoris hæc ratio eſt.

1. Epid. part. 2.

aph. 75. 4.

Atque potissimum in phreniticis.] Quem locum ut breviter: ſic verè & appoſitè Galenus enarrat, cauſaſque aperit urinæ aquoſæ, cur ita ſit, his verbis. Τὰ δὲ ὑδατώδεα τῶν οὔρων. τοιαῦτα γάρ ἐστι τὰ διαφανέα λευκά· παμπόλλην τε τὴν ἀπεψίαν δηλοῖ, καὶ πρὸς ἐπὶ τῆς ξανθῆς χολῆς ἅπασαν τὴν ὁρμὴν ἄνω γεγονέναι πρὸς τὴν κεφαλήν. i. *Aquoſæ urinæ; ejuſmodi enim ſunt pellucidæ albæ, & magnam cruditatem oſtendunt, & univerſæ bilis tranſlationem ad caput.* Idem Galenus ad locum de albis dejectionibus phreniticorum hæc ſcripſit. *Dejectiones albæ hujuſmodi ſunt in ictericis, interclusa bile ad alvum: in phreniticis autem,* διὰ σφοδρὰν πύρωσιν ἐν τοῖς ἄνω τοῦ ἥπατος μορίοις, ἀναρπάζουσαν τὸ αἷμα σὺν τῇ χολῇ, i. *propter magnum incendium ſuperarum partium jecoris, quo ſanguis unà cum bile abſorbetur.* Quàm autem periculoſa ſit in morbis acutis aquoſa urina, dictum eſt circa initia comment. hujus noſtri. Sed de phreniticis eſt audire Galenum, cujus hæc verba ſunt. *Qui è phreniticis convaluerit, cui talis urina fuerit in conſpectu; novi adhuc neminem.*

14. Πονηρὸν δὲ καὶ τὸ, μετὰ ποτὸν, ταχέως διουρούμενον· καὶ μάλιστα πλευριτικοῖσι καὶ περιπνευμονικοῖσι.

Prava eſt item quæ mox à potu effluit; maximeque pleuriticis & peripneumonicis.

Continuata hîc recenſio eſt urinarum pravarum, de quarum numero illa eſt etiam quæ mox à potu effluit.

Prava est item.] i. De numero urinarum pravarum illa eſt etiam: ſicut cæteræ jam explicatæ. Ubi conjunctio ſeparativa, δὲ, rectiùs legeretur per conjunctivam τε.

Quæ mox a potu effluit.] Non quidem ὡς εἴωθεν, i. *quemadmodum conſuevit*, de inſtituto renum ducta è venis, λόγῳ τῆς φύσεως, i. *lege naturæ*: ſed ut ſymptωma præreptæ occaſionis coquendi, rapta in renes, ob inexplebilem ſitim ipſorum: vel eò prorupta; ex nimia potione: ut ſit urina concolor potioni, quàm ſuprà diximus ex Hippocrate, οὖρον ὁμόχροον πόματι. Ac talis urina proportione reſpondet lienteriæ, quam impotentia ciet coquendi aut continendi ea quæ aſſumuntur in alvo. Atque hîc certè notabile eſt quod ſcripſit præceptor ταχέως

διου-

διυρύμϐυον, i. *quæ citò emittitur*, veluti diuretico quodam citata: quamvis ejuſmodi non ſit diuretica qualitate id quod bibendo aſſumitur. Igitur mox à potu mejendo, emittitur id quod bibendo aſſumitur: aut quia prærepta eſt coquendi occaſio de impotentia continendi, tum ventriculo, tum in venis, διὰ τὴν ἰσχυρὴν φλόγωσιν τῶν νεφρῶν, καταρπάζουσαν πᾶσαν τὴν ὀῤῥώδη ὑγρότητα, i. *propter incendium vehemens renum, quod ad ſe rapit quicquid ſeroſi eſt humoris.*

Maximeque pleuriticis et peripneumonicis.] Enimvero hæc appendix quæ adjicit pravitati urinæ expoſitæ, non eſt cauſarum ὁμοειδῶν, nec idem efficientium. Nihil enim facit pleuritis ad proruptam urinam vel raptam, cùm talis à potu emittitur. Nam perirrhœa urinæ ſtranguriosæ & purulentæ quam fundit empyema pulmonis; jam non eſt peripneumonici à phymate crudo: ſed potiùs empyici, ab eodem phymate cocto: tum nihil facit potio ad eam perirrhœam. Ne quis dicat multum adjici pleuriticorum periculo ab hoc vitio naturalis œconomiæ: quia quò plures principatus in vitio ſunt, eò res ægri peiùs eunt.

15 Πονηρὸν τε ϗ τὸ πρὸ ῥίγεος ἐλαιῶδες οὐρέμενον.

Prava eſt illa etiam quæ ante rigorem oleoſa mejendo emittitur.

Historia eſt apud Hippocratem de Dromeadei uxore puerpera: cui cùm puerperia reſpondiſſent ut decet; nihilominus tamen febre oborta ſecundum partus diem agenti, ſexto poſt die illius febris acutæ interiit: nihil adjuta nec puerperiis convenienter purgatis, nec etiam liberali ſudore quem rigor denunciarat: quòd hypochondrium illi eſſet intrò retractum, & unâ ſpiratio magna & rara: tum verò quòd urinæ primùm turbatæ, ut jumentorum, quas nominat οὖρα θολερὰ, ſecundo ac tertio diebus mejendo emiſſæ; quarto & quinto ante rigorem, in oleoſas ac tenues tranſiiſſent. Ex quibus apparet, nihil opis, nec adjumenti poſſe ad morbos funeſtos adferri, ne lochiorum quidem purgatione, quæ uxorem Epicratis ab interitu vindicavit, quando ipſorum funeſta vis cernitur in excrementis quæ liquuntur è partibus, tum in earum etiam inflammatione quarum officiis vitam carere non potis eſt. Hoc igitur ſpectat prognωſis, hoc vult Hippocrates; quòd nulla critica, ſive ſint criſes ipſæ, ſive ſigna eò ſpectantia, bene fieri nec apparere poſſunt in ſignis & cauſis mortiferis.

hiſt. 11. 1. Epid.

hiſt. 5. 1. Epid.

Prava est illa etiam.] i. Inter cæteras hæc eſt de numero urinarum peſtiferarum, quotieſcunque tandem mejendo emittitur, nec ulla bonorum ſignorum acceſſione, de ſua pravitate concedit: ſed maleficio ſuperat omnia beneficia.

Quæ ante rigorem.] Illum ſcilicet qui movet ſudorem, vel illum etiam qui fruſtra cietur. Eſt enim rigoris ſudoriferi critici ferè prænuncia urinæ ſuppreſſio, cùm incidit ἐκ τῶν χρηςῶν. Hìc autem periculo ſemper eſt locus: nunquam autem ſecuritati, cùm hæc urina ſiſtitur ante rigorem. Nam ea emiſſa cùm rigor incidit ſudorificus, nihil ab eo ſperari, nec expectari poteſt præter incommoda corporis inflammati, vel exoluti: quoniam rigor & ſudor veniunt ἐκ τῶν κακῶν, i. *è malis.* Omnia autem orta è malis, ipſa quoque ſunt mala: ſicut è bonis bona. Sin autem hìc rigor fruſtra cietur; quoniam μετάςασιν facit ad diaphragma & caput; multum adjiciet præſenti periculo, ex graviorum ſymptomatum acceſſione, cùm ſigna eduntur corporis liquefacti. ſunt autem

6. Epid. part. 1.

Oleosa urina mejendo emittitur.] Quæ ſcilicet pinguis eſt de liquefacto adipe, qualem in eo commemorat qui cùm à febre incaluiſſet, liberaliter ſe invitavit cibo & potu. Memoravit autem præceptor, cùm ab initio febris urinam feciſſet turbatam, craſſam & rubram, ſimilem jumentorum; ipſum die quinto, atque labentibus inde diebus, minxiſſe λεῖον ἐλαιῶδες, i. *oleoſam lævem urinam*, πιμελῆς μὲν ἤδη συντετηκυίας. Eſt enim genus alterum oleoſæ urinæ, i. colore & conſiſtentia oleum referentis, quam facit ardor febrilis, non ipſa κακοήθεια: unde qui homines ἐκ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἔχουσι σωτηρίως· ἐν τάχει κρίνονται, i. *ex aliis omnibus ſalutariter habent, citò judicantur.*

hiſt. 12. 1. Epid.

comment. ad hiſt. 1. ſ. 3. 3. Ep.

16 Πονηρὸν ϗ ἐν τοῖσιν ὀξέσι καὶ τὰ χλοιώδεα μὴ ἐπὶ χροίῃ ἐόντα.

Malum eſt etiam in acutis, cùm vireſcentes urinæ ſunt, nec ſuperficie tenus.

Ænigmaticæ hujus prognoſeωs in virore, non in colore, ut ipſum nomen τῆς χροίης oſtendit; hæc mihi videtur non minùs vera, quàm appoſita explicatio. Urina quæ toto liquore vireſcit, nec tantùm in ſuperficie, eſt febris acutæ ipſum periculoſè habentis quem ſemel invaſit: ſecus ac oleoſa toto liquore quæ ſpem non adimit ſecundæ criſis, ac ſæpe ad eam citò venturam apparet, cùm cætera bene fiunt bonis ægroti rebus. Nam oleoſa urina ſuperficie tantùm conſpicua, cujuſmodi eſt χεῦς in juſculis carnium; quoniam talis funditur de pingui quod liquitur à febris κακοήθεια; ſecus ab altera quæ eſt febrilis ardoris bilem gignentis, ipſamque cum ſero urinæ admodum permiſcentis, & inſtar olei quodammodo facientis, nihil omninò ſperabile poſt ſe relinquit, nihilque ſecuritatis oſtendit; multum autem periculi, ut demonſtratum eſt ſuperiore prognωſi. Atque inter urinam ſuperficie tenus viridem, & poſitam ſic oleoſam; tantum profectò intereſt, quantum inter viridem & oleoſam, cùm totò liquore ſic ambæ cernuntur. Urina enim quæ ſuperficie tenus vireſcit, febris eſt quidem acutæ, ſua vi totam urinam non immutantis, proptereaque ſpem non adimentis pepaſmi. Similiter oleoſa ut χεῦς, dominatu febris malignæ, ipſum

ipſum etiam corpus quod liquitur, teneri oſtendit: ut jam nihil ſpei reliquum ſit in natura. Urina viridis toto liquore, bilis eſt in hepatite & in aorta incendio conflagrantis: unde ipſius primùm flavæ in viridem mutatio eſt. Ex quibus apparet, quòd varia conſideratio eſt certi periculi & incertæ ſecuritatis in urina herbacea & oleoſa, ut ambæ hujuſmodi ſunt in ſuperficie, vel in toto liquore. Nam in urina viridi toto liquore, majori periculo locus eſt quàm ſuperficie tantùm tenus. Ac ſecus eſt in oleoſa.

Ergo. Malum est etiam.] Vel potiùs, *malum eſt autem:* ut illa particula, δὲ, ſuperiori prognωſi præſentem opponere videatur ſuper iis quæ ſunt epiphænomena majoris aut minoris periculi; prout illa cernuntur vel toto liquore, vel ſuperficie tantùm tenus. Ergo. Malum est autem.] Quo ſcilicet nihil eſt pejus profectum à febris incendio: ſi tantum exceperis unam nigredinem inde natam.

In acutis.] Scilicet febribus, quæ & celeritate & vehementia eximiæ ſunt, de quibus ea ſuccreſcunt, tanquam de fonte perenni, quæ hîc ponuntur mala, quæque ut emittantur mejendo, nullam adferunt levationem febris acutæ, quam ſolùm intus ſubeſſe teſtantur, ac vires eundo acquirere. Non ſic in morbo regio febris experti, nec tamen critico: ſed obſtructorum bilis meatuum ſymptomatico, quem ſæpe urina toto liquore vireſcens atque etiam nigra exolvit.

Cum virescentes urinæ sunt.] Χλοιώδεες, i. *herbaceæ:* ſunt autem herbæ χλωραὶ, i. *virides:* quam diſtinctionem præceptor ſemper apponit humori aut corpori ſaturato virore: ut demonſtravimus commentario ad γλῶσσαν χλωρὴν, contra Galenum.

Nec superficie tenus.] Ut ſcilicet toto liquore urina virore perfuſa ſit: nec tantùm habeat ἰῶδες ἐπάνθισμα, de quo jam diximus non ita pridem. Quòd ſi cuipiam novum ſit & inauditum, nomen τῆς χροιῆς pro ſuperficie; audiat Ariſtotelem, cujus hæc verba ſunt. Τὴν ἑκάστου σώματος ἐπιφάνειαν οἱ Πυθαγόρειοι χροιὰν ἐκάλουν. i. *Cujuſcunque corporis ſuperficiem veteres Pythagoræi vocabant χροιὴν.* Et verò apud Hippocratem frequens eſt nomen τῆς ὁμοχροίας καὶ τὸ ὁμόχροον, pro æquali planicie. Pergamus ad reliqua.

lib. περὶ αἰσθήσεως καὶ αἰσθητῶν.

17 Ὀλέθριον δὲ ἐστι τῶν οὔρων, τό τε μέλαιναν τὴν ὑπόστασιν ἔχον, καὶ τὸ μέλαν· μᾶλλον δ' ἐν τοῖσι παισὶ τὸ λεπτὸν καὶ παχέος.

Peſtifera autem eſt inter urinas quæ & hypoſtaſin habet nigram, & ipſa quoque eſt nigra. Sed pueris peſtifera eſt magis aquoſa.

Ad nigram urinam de viridi tranſitus eſſe ſolet, ut bilis æruginoſæ in atram, quando ad ultima ventum eſt ſynceri liquoris urinam fundentis, & peruſtorum corporum quæ intra urinam ſunt aſpectabilia; ſive illa reſidant, ὑφιστάμενα; ſive ſuſpenſa ſint, ἐναιωρήματα; ſive ſupernatent, ἐπινέφελα. Omnia enim pariter æqualiterque nigreſcunt, ſuis quæque locis diſtincta, & inde ſic nominata, ut poſui: quamvis eorum nominum ſignificatio non ſemper de loco ſit ubi apparent, in Epidemiis & aphoriſmis, tum in prognωſticis apud Hippocratem, ut ſuprà oſtendimus.

Pestifera autem est inter urinas.] i. Quæ ſigno peſſima eſt inter omnia febrium ἐπιφαινόμενα, ut eſt in illo prognoſtico. Ἔστι δὲ τοῖσι μὲν ἀνδράσι καὶ τοῖσι γυναιξὶ τὰ μέλανα τῶν οὔρων κάκιστα. i. *Sunt autem mulieribus pariter atque viris urinæ nigræ peſſimæ.* Sic enim τὰ ὀλέθρια dici reperio, unde ſalutis deſperatio eſt: tum ipſos ægrotos nominari pariter ὀλεθρίους, cùm deſperati ſunt. Prorrheticum eſt apud Hippocratem περὶ τῶν ὀλεθρίων, quod mentis aciem Galeno exacuit in comment. Eſt autem ſic poſitum. Τὰ ὀλέθρια ἀσήμως ῥαστωνήσαντα· θάνατον σημαίνει. i. *Pernicioſa quorum ſine ſignis levatio eſt; mortem ſubeſſe teſtantur.* Quod certè prorrheticum, eſt de morbis in quibus eſt multitudo pravorum ſignorum: proqtereaque cùm meritò eſſent terrifici; nunc planè funeſti ſunt quando eorum levatio eſt ἄνευ λυτηρίων σημείων, i. *ſine ſalutaribus ſignis.* Ergo peſtifera eſt inter urinas, de qua ſperabilis nulla curatio eſt febris acutæ, cujus ardore talis mejendo emittitur.

Quæ et hypostasin habet nigram.] Non quidem natam de ſucci reliquiis, naturæ vim effugientibus in ſanguinis confectione: ſed de confecti ejus incendio, ipſum in cineres convertente.

Et ipsa quoque est nigra.] Suo liquore, quem habet de ſero eorum qui ſunt in venis humorum; quod quidem pari conflagrat incendio.

Sed pueris pestifera est magis aquosa.] Quod eſt ejuſmodi ac ſi diceret; omnium quidem deterrima eſt nigra urina, quàm facit ardor febris, perurendo ſerum & ſanguinem: ac tum ad ultima ventum eſt humorum incendio conflagrantium, ut in propinquo ſit ipſa naturæ alienatio. Sed tamen in pueris urina aquoſa, propterea que tenuis, longiùs abeſt à natura eorum, quàm nigra urina virorum atque mulierum: ac propterea pejor cenſenda in illis, quàm nigra in cæteris. Scitum eſt illud Galeni ad hoc prognoſticum. Τὰ ἐναντιώτατα τοῖς κατὰ φύσιν· ὀλεθριώτατα ὑπάρχει. i. *Urinæ naturalibus maximè contrariæ; peſſimæ.* Qua de re dictum eſt nuper in aquoſa urina. Quinetiam urinarum nigrarum diſtinctio adducta jam fuit.

progn. 33. lib. 1.

18 Τοῖσι δὲ λεπτοῖσιν. τὸ ἀνάπαλιν ἢ συνεστραμμένοις. καὶ τὸ χαλαζῶδες, γονοειδὲς, διαχεόμενον· τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπίπονον.

Con-

Contra eſt de urinis tenuibus, quàm de concretis. Sed & grandinoſæ; geniturales, continenter effuſæ; laborioſum.

Eadem tamen mali ſignificandi vis: etſi cauſa eſt contraria; concretarum, inſignis ardor; tenuium, caloris imbecillitas devicti. Grandinoſæ & genituralis hypoſtaſεωs, eadem cauſa „ quæ liquoris craſſi ac velut concreti: ſicut antea audivimus. Malum autem quodque, continuatione fit pejus.

19 Ὀλέθριον δὲ ἐςὶ καὶ πᾶν τὸ λαθραίως ἐρχόμενον.

Quinetiam pernicioſa eſt omnis urina quæ clam emittitur.

Hactenus de urinarum pernicie in earum liquore, colore, & iis quæ intra ipſas apparent. Nunc ad mejendi modum tranſitus eſt; cùm ſcilicet ea ſine ſenſu ac voluntate mejendi emittitur: ubi periculo locus eſt major quàm in urinæ vitiis quæ intra matellam fuit juſſu mejentis emiſſa, & ibi excepta.

Ergo. Quinetiam perniciosa est omnis urina.] i. Pernicie vincit cæteras illa urina, cujuſmodi tandem fuerit, liquore, colore, & iis quæ intra ſunt.

Quæ clam emittitur.] i. Sine ſenſu ac ſine ulla voluntate mejendi: ſecus ab ea quæ contra voluntatem ægrè mejendo redditur, ob impotentiam continendi, vel à veſicæ morbo, vel à ſymptomate; ac dicitur ſtranguria, quæ eſt invita urina, quemadmodum hæc injuſſa. Hujus injuſſæ urinæ quæ tum ἀναισθήτως, tum ἀπροαιρέτως clam excidit, duplex eſt omnis ratio atque cauſa: una quidem διὰ τὴν ἀναισθησίαν τῶν μορίων δι᾽ ὧν ἡ ἔκκρισις γίνεται, i. *ob ſenſus amiſſionem partium quæ illi excretioni dicatæ ſunt.* Altera verò διὰ τὸ τὴν γνώμην νοσεῖν, i. *quòd in labore ſit animus.* De ſenſus amiſſione in excernendo, ſolenne eſt illud prorrheticum. Ἀπὸ κοιλίης λεπτὰ μὴ αἰσθανομένῳ διϊέναι, ἐόντι παρ᾽ ἑωυτῷ· κακόν. i. *Ex alvo tenuia infrà tranſmitti, nec ſentienti, cùm ſit apud ſe; malum.* De mentis labore in mejendo, ſcriptum eſt etiam illud prorrheticum. Τὰ οὐρέμενα μὴ ὑπομνησάντων· ὀλέθρια. i. *Quæ immemoribus urinæ redduntur, pernicioſæ ſunt.* Quòd autem & ſenſus amiſſio, & mentis labor appareat in hac urina injuſſa, declarat illud, λαθραίως adverbium, quod nos *clam* vertimus: cùm ſcilicet nulla urinæ ſenſio excitatur; tum ex amiſſo ſenſu partium per quas elabitur; tum ex abolita ſeu deperdita phantaſia. Eſt igitur injuſſa urina, jure optimo præter cæteras pernicioſa, unde oſtenditur ipſa naturæ alienatio. Sed ibi demum alienatio magis lucet in omni corporis principatu, quando urina clam reddita, jumentorum eſt ſimilis: de qua in illo prorrhetico quæſitum eſt à præceptore. Ἄρα γε τούτοισιν οὐρέεται οἷον εἰ τὴν ὑπόστασιν ἀνατεταραγμένην; i. *An his urina redditur plena velut perturbatæ hypoſtaſεωs?* Hujus urinæ clam redditæ, ſumma pernicies in illa prognoſi expreſſa eſt. *Quibus urina clam illabitur ad pudendum; exolvuntur deſperati.* Exolvuntur enim, collapſis omnibus naturæ præſidiis in animalitate ſenſus & motus: tum in nutricatu partium nutritiarum; & principatu cordis vitali. Sunt autem deſperati, vacuitate cujuſque vitalis officii: ob eamque cauſam, ſine ulla ſpe potiundæ & perfruendæ ſalutis.

prorrh. 46. ſ. 2. 1. — prorr. 28. ſ. 1. 1. — Coac. 7. cap. 22. lib. 2.

20 Περιπνευμονικοῖσι δὲ ἐστιν ὀλέθριον, καὶ τὸ ἐν ἀρχῇ μὲν πέπον· μετὰ δὲ τὴν τεταρτάδα, λεπτυνόμενον.

Peripneumonicis autem pernicioſa eſt etiam quæ principio quidem cocta, poſt quaternarium tenuatur.

Quærenda explicatio analytica hujus prognoſεωs, Coaca 53. cap. 16. lib. 2. Nunc adducenda eſt omnis expoſita ratio urinarum, & apponenda morbis acutis qui ſunt in phlegmone viſcerum & cum febre: quorum tametſi urinæ, propria non ſunt epiphænomena, ſed συνεδρεύοντα, plurimum tamen eorum periculo aut ſecuritati adjiciunt, prout apparent bonæ aut malæ. Theωrematis hujus catholici authoritatem firmabit veritas hypotheſεωs de primùm coacta, mox cruda urina, cùm ſic mejendo emittitur in peripneumonia, unde hîc poſiti peripneumonici nominantur.

Peripneumonicis.] i. Illis quos occupat peripneumonia, quæ eſt pulmonis ſyſtrophica inflammatio: cujus ſymptomata hæc ſunt; febris aſſidua; difficilis reſpiratio, parva, & frequens; calida expiratio; pectoris gravitas; dolor ſub omoplata qui prorepit ad jugulum & ad mammas; anguſtia & anxitudo; deririum quoque ipſum.

Perniciosa est etiam.] i. Multum periculo adjicit peripneumoniæ, ſigno & cauſa: tum propter μετάστασιν ad pulmones; tum propter collapſam virtutem coquendi, cùm hæc mutatio incidit coctæ in tenuem.

Quæ principio quidem cocta.] Non quidem de febre mitificata, quæ nulla ſubeſt, niſi quatenus peripneumoniæ ſymptomatica: ſed cocta, de more inſtitutoque naturæ, in bene morata chyloſεωs & hæmatoſεωs officina. Sic enim res eunt principio peripneumoniæ, ut in pulmonis vitio maneat ſæpe integritas naturalis œconomiæ.

Post quaternarium.] In qua periodo nihil adhuc criticum peripneumoniæ, foras exire cœpit,

cœpit, ſicut exire debuit, cujuſmodi ſputum eſt pauco permixtum ſanguine: ſed contrà pulmonis phyma eſt crudum, creſcitque ſicca eundo peripneumonia, & propagatur in vitium naturalis œconomiæ.

Tenuatur.] i. Aqueſcit cruda, eo periculo peripneumoniæ, quo ipſius parωtidis etiam coctæ: cùm pauliſper urina cocta tranſit in crudam, ut ſuprà jam vidimus.

21 Πλευριτικοῖσιν οὖρον αἱματῶδες ζοφῶδες, μεθ' ὑποστάσιος ποικίλης ἀδιακρίτου· θανάσιμον ἐν τέσσαρσι καὶ δέκα ἡμέρῃσιν, ὡς ἐπιτοπολύ.

Pleuriticis urina prærubra, caliginoſa, cum varia hypoſtaſi, nec diſcreta; maximam partem mortifera eſt quatuordecim intra dies.

Coac. 7. &8. c. 16. l. 2. Jam pridem conſtat, quòd pleuriticorum res ſunt in tuto cùm liberalis eſt atque libera citò anacatharſis. Sed ei ſecuritati multum prodeſt; alvum molleſcere, ſputum colorari, ſtrepitus in pectore nullos edi, urinam convenienter mejendo emitti. Nam horum contraria difficilia ſunt. Atque ut ea tantùm attingam quæ ſunt urinæ contraria, qualis adducta eſt in hac prpgnωſi; pleuriticorum non eſt tam certa levatio ex anacatharſi, quàm gravis offenſio ex hac urina, ſive ipſius cauſa unde movetur. Enimvero nihil prodeſt urinam convenienter emitti, ſi manet ſicca pleuritis, vel malè humeſcit, cum pravitate ſputi. Sed non minora pleuriticum manent incommoda ex cauſis quæ adſunt pravæ urinæ, quàm ipſum beant commoda ex bona & facili anacatharſi. Tantum enim pleuritidi accedit cauſæ morbificæ ex domicilio pravæ urinæ, quantum ſpuendo detrahitur. Eſt quidem ἀναγωγὴ libera è thorace. Verùm quid prodeſt pleuritico ſi eò anadrome eſt perennis è foco pravæ urinæ? Et verò pleuriticis de prava urina ſimiliter accidit ut pictoris ancillæ quæ à parotide cocta interiit, quòd faceret crudas urinas. Quòd ſi pleuritidis cruditas, aut ſputi pravitas, ex æquo certet cum pravitate urinæ, de vitio naturalis œconomiæ, aut partium quæ liquuntur, aut etiam de febris ardore; longa non erit vitæ permanſio: ſed cita ejus diſceſſio, ubi collabitur vel impedita ceſſat œconomia, tum ſpiritus, tum nutricatus, per quam vita hominum ſuſtentatur.

Ergo. Pleuriticis.] Quos malè habet periculoſè inflammatio tunicæ coſtis intextæ: cujus hæc ſigna ſunt pathognomonica; lateris dolor pungens; difficilis reſpiratio, parva, & frequens; febris aſſidua; ſicca tuſſis. Poſita inflammatio tunicæ coſtis intextæ, ſyſtrophica eſt: quam ibi facit rheuma conſiſtens, de rheumate concitato ſanguinis bilioſi. Nam cætera ſigna quæ fiunt; quæque apparent pleuriticis, veniunt propagata per ἐπιῤῥοὴν rheumatis concitati & conſiſtentis.

6. Epid. part. 1. aph. 78. 4. Urina prærubra.] Non quidem cruentata de ſanguine mixto urinæ, qualis eſt calculoſorum qui οὐρέουσιν αἱματῶδες, ut annotavit Hippocrates: nec verò cruenta, quam fundit venula rupta in renibus: ſed αἱματῶδες, quæ inſtar ſanguinis colorata nominatur οὖρον ἐξέρυθρον, i. *urina prærubra*, quæ ſic apparet ex inflammato ſero, vel ex ſyncera bile qua multùm ſaturata, ſimiliter rubet ut ſanguis. Ac generatio quidem urinæ prærubræ quorſum appareat, ſuprà jam dictum eſt in pravis urinis.

3. Epid. part. 3. Caliginosa.] i. Umbroſa. Sic enim reperio τὸ σκιῶδες apud Hippocratem, authore Galeno, idem ſignificare quod τὸ ζοφῶδες. Verba Galeni hæc ſunt. Σκιῶδες εἶπεν ἐν ἴσῳ τῷ ζοφῶδες, ὅπερ σημαίνει τὸ μὴ λαμπρὸν, μηδὲ καθαρὸν, μηδὲ ἀκριβῶς αἴθριον. ἔτι δὲ τὰ σκιώδη καὶ σκιερὰ πάντα ὀνομάζεται τὰ πρὸς τὸ μέλαν ἐκτετραμμένα. τοῖς τοιούτοις δὲ καὶ τὸ ζοφῶδες ἐπιφέρειν ὄνομα, καὶ τὸ φαιὸν ἐγγὺς τοῦ μέλανος ὄν. i. *Umbroſum dixit pro eo quod eſt* ζοφῶδες, *quod quidem ſignificat id quod non eſt clarum, nec purum, nec exactè ſerenum. Et verò quæ ſunt umbroſa, quæque opaca, omnia ſic nominantur ad nigrum tendentia, quibus & ipſum nomen* ζοφῶδες *imponunt, ipſumque adeo fuſcum quod in propinquo eſt nigri.* Illic de aëre ſermo eſt caliginoſo, nigro aut fuſco, cujus appellatio de ſimili cauſa, urinæ tribuitur. Ergo urina caliginoſa, fuſca, umbroſa, ſimili ratione ut aër, de nube opaca ſuam agnoſcit opacitatem ex fuſco enæoremate, vel ex fuligine ſparſa per totum illius liquorem.

Cum varia hypostasi.] Cujus varietas, variarum quoque affectionum præ ſe fert argumenta.

Nec discreta.] unde fit ἀκατάστατος: qualis eſt urina θρομβώδης, à flatulento ſpiritu, & ſumma infirmitate caloris nativi.

Mortifera est.] Mortem ſubeſſe teſtatur; collapſa utraque tam ſpiritus, quàm nutricatus œconomia; tum ſuccreſcente nova in horas recrudeſcentis morbi materia, ex vitio hepatis, & hepatitis.

Ut plurimum intra xiv. diem.] Qui finis eſt acutorum morborum, vel ad interitum, vel ad ſalutem. Sic autem non accidit pleuritico Anaxioni, quem ſcribit Hippocrates reddidiſſe οὖρα εὔχροα πολλὰ, λεπτὰ, idque circa initia: ſub criſin verò, cùm expurgaſſet multa concocta, exhibuiſſe multam & albam hypoſtaſin in urinis, atque ita fœliciter convaluiſſe.

22 Θανάσιμον τε καὶ ἐν τοῖσι πλευριτικοῖσι συντόμως, καὶ τὸ πρασοειδὲς, μέλαιναν ἔχον ὑπόστασιν, ἢ πιτυρώδεα.

Sed

Sed illud confeſtim mortiferum eſt in pleuriticis; urinam reddi porraceam, cum nigra hypoſtaſi aut furfuracea.

Nihil erat neceſſe huc advocare ſigna funeſta quæ in urinis cernuntur ad calamitatem mortiferam ſævæ pleuritidis, & ſputo carentis, vel ἀνακάθαρσιν pravam edentis; cùm ipſa pleuritis homini necando per ſe ſufficiat. Et verò in ſecura pleuritide, merito ἀνακαθάρσεως, tantum illius ſecuritati detrahunt ſigna hîc poſita, quantum periculo periculoſæ adjiciunt. Sed fuerit operæprecium demonſtrare, cur hîc tam citò ſive confeſtim mortiferum ſit, urinas reddi porraceas, ac nigra furfureave hypoſtaſi præditas: cùm ſupradictæ in pari caſu pleuritidis, vitam vix antè finiant, quàm ventum ſit ad decimumquartum diem. Enimvero, urinarum viridium toto liquore coloratio eſt ab æruginoſa bile per venas diffuſa: hypoſtaſeως nigræ aut nebuloſi enæorematis materia eſt ſanguis peruſtus incendio: furfuraceæ autem cum cruda urina, porrigo venarum; ſimiliter ut cum craſſa, veſicæ. Ex quibus apparet, quòd in pleuritide partem ſpirabilem occupante, citò ventura mors eſt, ubi colliquatio eſt & conflagratio partium nutritiarum atque humorum: ſicut hîc poſitæ urinæ teſtantur.

23 Καυσώδεσι δὲ κατόχως· κάκιστον οὖρον ἐστι τὸ ἔκλευκον.

Iis autem quos occupat febris ardens, aut iis qui cum febre ſunt catochi; urina eſt peſſima, multum alba.

Hic de urina ſermo eſt quæ, contra naturam morbi, aquoſa emittitur: ſive illius comparata ſic ratio eſt de cruditate: ſive tincturam ejus deleverit tranſitus bilis ad caput, & ipſam aquoſam reliquerit. Nam raptæ urinæ nulla hîc mentio, nec item proruptæ, quæ faciat opinionem aquoſæ.

Iis autem quos occupat febris ardens.] i. Qui febris ardentis dominatu tenentur. Sic enim ponitur adverbium illud κατόχως, pro eo quod firmiter fixum eſt. Sed alia quoque illius ſignificatio eſt. Igitur, iis quos occupat febris ardens quæ inter acutas eximia eſt; rapto in venas ichore ubi conflagrat incendio: tum quia ichωris fera eſt qualitas: tum quia venæ labore & ſiti exaruerunt. Nam de natura cauſi & cauſis dictum eſt ſuprà in febribus, lib. 1. hujus operis.
ex Hippocratis lib. 4. de acutorum morborum diæta.

Aut iis qui cum ea sunt catochi.] Non quidem illi propriè qui ſtupent attoniti, & quibus eſt impotentia connivendi à ſiccitate, & frigida intemperie contraria cωmati, quod cernitur in conniventia penè invita, planeque injuſſa: ſed illi potiùs qui, catochorum more, palpebris nunquam connivent, oculoſque oſtentant firmiter fixos atque immobiles; tum cœptis immanibus efferi, ſomnum inire non poſſunt, oculiſve aut pectore noctem accipiunt, & ſunt phrenitici, quales deſcripti ſunt illo prorrhetico. Οἱ κεφαλαλγικοὶ κατόχως, παρακρέοντες, κοιλίης ἀπολελαμμένης, ὄμμα θρασυώοντες, ἀνθηροὶ· ὀπισθοτονώδεες γίνονται. i. *Caput vehementer dolentes, deliri, alvo ſuppreſſa, oculis ferocientes, rubenteſque facie; opiſthotonici fiunt.* De quibus aliàs multa ſunt à nobis conſcripta.

Urina est pessima.] Periculo reddita citò venturæ mortis, quòd ea morbo adjiciat ex eventu, & ſigno infirmitatis ſummæ caloris nativi ac virium.

Multum alba.] Cujus adducta eſt ratio & explicata nuper cur ita ſit, cùm in febre acuta, tum verò in phrenitide.

24 Οὖρον δὲ ὠμὸν, πλείονα χρόνον γινόμενον, τῶν ἄλλων σωτηρίων ἐόντων· ἀπόστασιν καὶ πόνον σημαίνει· καὶ μᾶλλον ἐν τοῖσιν ὑπὸ φρένα.

At verò urina cruda jam diu ſic reddita, ſi cætera ſint ſalutaria; abſceſſum denunciat cum dolore: idque in partibus quæ infrà ſunt ſub diaphragmate.

Crises morborum quibus eorum diſceſſio eſt, ſuſcipiuntur & abſolvuntur; aliæ quidem excretione humoris morbifici; aliæ verò abſceſſu, cùm de humoris pepaſmo & partium neoteriſmo natura τὴν ἔφοδον movet in paroxyſmo. Ac ſanè diuturnorum morborum, niſi pòſt exacerbentur, ut in Cleanactide octogeſimo; proprii ſunt abſceſſus ad inferas partes, quando eorum diuturnitas in pepaſmi difficultate conſiſtit, meatuumque anguſtia; validæ autem ſunt adhuc vires naturæ: alioqui pro abſceſſu, corruptio expectanda, quæ cachexiam inducit. Nam acutorum criſes, potiſſimùm excretione ſuſcipiuntur ἔξω καὶ ἔσω, tum per ſudores; tum etiam per hæmorrhagiam: idque juvenibus, quorum meabiles ſunt humores, meabile item corpus, ac juveniles motus naturæ. Quæ tria ſunt ad vacuationem criticam liberalem & liberam neceſſaria. Longa morborum hiſtoria eſt à cruditate humoris morbifici, deficiente pepaſmo. Non enim hîc cæteras diuturnitatis cauſas agnoſco. Cruditas autem cernitur in proprio excremento, quod eſt urina, cùm diu tenuis & aquoſa emittitur, qualem jam poſuit ſuperiore prognωſi. Ac διάνοια quidem au-

thoris eſt, atque ſcopus intelligetur examinando progn*ω*ſin quæ ſic conſcripta eſt.

At vero.] Disjunctiva particula, δὲ, aliò me convertit ad judicandum de ſimili ſigno.

Urina cruda.] i. Expers omnis pepaſmi, qualis eſt alba: nec ea quidem ſic colorata de bile aliò derivata, ſurſumve ad caput tranſmiſſa, ut modò vidimus; ſed coctionis vacuitate alba & aquea, nec verò id vitio coquentis naturæ; ſed multùm oppreſſæ.

Diu sic reddita.] Ut nulla ſit excuſatio nec ineuntis morbi, nec paroxyſmi: quibus temporibus cruda mejendo redditur & aquoſa.

Si cætera sint salutaria.] Non quidem quæ certam diſceſſionem morbi oſtendant, ut certè oſtendi non poteſt in cruditate proprii excrementi, quod eſt urina: ſed quæ ſperabilem vitæ ſalutem denunciant ex mitiori morbo: ubi nec inflammatio, nec venenata qualitas, nec item nobilium partium occupatio, interitus metum adferunt: cætera autem votis naturæ reſpondent ac medici; quæ ſunt; libertas ſpirandi, cibi ac ſomni benignitas, ſævi doloris & cruciatus vacuitas. Denique ſigna omnia quæ cernuntur in qualitate corporis, in actionibus & excrementis, proximè abſint à naturali ſtatu.

Abscessum denunciant cum dolore, &c.] Non eum quidem qui fit καθ' ἔκρυσιν, ſed κατὰ τὴν ἀπόθεσιν, ab una parte in aliam: quod vocat præceptor ἄλλῃ ὅπῃ δεῖ. De quo eſt illud præceptum. *Abſceſſus rarò iis fiunt, quibus rigores tum critici, tum periodici.* Nam calidorum morborum qui cient rigores, excretio critica eſſe ſolet. Tum illud etiam. Ὁκόσοισι πυρετοὶ μακροί· τουτέοισιν ἢ φύματα ἐς τὰ ἄρθρα, ἢ πόνοι γίνονται. i. *Quibus longæ ſunt febres; iis tumores ad articulos, aut dolores exoriuntur.* Ubi Galenus febrium diuturnitatem agnoſcit ductam ex craſſis aut multis, aut frigidis humoribus, unde naſcuntur febres, quibus ad concoctionem longo eſt opus tempore: propterea in iis conſentaneum eſt phymata exoriri, & quod redundat, prolabi ad articulos.

6. Epid. aph. 44. 4.

25 Ἀλγημάτων δὲ ἐν ὀσφύϊ πλανωμένων· ἐς ἰσχίον, καὶ ἐν πυρετῷ, καὶ ἄνευ πυρετοῦ.

Dolorum per lumbos oberrantium, & cum febre, & ſine febre; ad iſchium tranſitus eſſe ſolet.

Quoniam de abſceſſu dictum eſt, qui de urinis crudis futuris oſtenditur in articulis qui ſunt infra ſeptum tranſverſum; hîc ſignum eſt ejus abſceſſus qui occupando iſchium, facit iſchiadem. Nam criticorum abſceſſuum communis præſenſio comparatur, primùm ex morbi ſpecie, ut in aſſidua febre lenta laborioſa; nam intermittentium longiorum mutatio eſt in quartanam: mox in ætate conſtanti, cùm jam in promptu non ſunt tria commoda excretionis, ut in adoleſcentia & juventute: tum in tempeſtate hyberna: præterea in iis quæ ſunt epiphænomena, tam excrementa, ut crudæ urinæ; quàm ipſa qualitas faciei, cùm eſt turgidula, decolor, & venæ micantes: proſtremò ſi laſſitudo ſit alicujus partis aut dolor. Quibus accedit febrium acutarum inchoata excretio quæ ad ἀπόστασιν ſe convertit.

Ergo. Dolorum qui per lumbos oberrant.] Ut oberrandi cauſa in lumbis poſita eſſe videatur, nec aliunde profecta: quod certè abhorret à ſenſu prognoſe*ω*s. Sed hic loquendi modus, ἐν ὀσφύϊ, pro κατὰ τὴν ὀσφῦν frequens eſt apud Hippocratem.

Et cum febre, et sine febre.] Tum à catarrho ſimplici prolabente ad lumbos: tum facta illuc metaſtaſi humoris morbifici.

Ad ischium transitus esse solet.] Quoniam rheumatis propagatio è lumbis ad iſchium; facillima eſt, tanquam à parte qua iſchium continetur. Ac de humoris tranſitu ſine febre à lumbis ad iſchium, ſolennis eſt illa progn*ω*ſis jam pridem expoſita. *Quibus rectè valentibus, hyeme frigus eſt circa lumbos atque gravitas levi de cauſa; tum alvus ſubſiſtit infera, & ſupera in officio eſt convenienter; iis vel iſchias, vel renum dolor contingit, vel etiam ſtranguria.* Cum febre autem, de lumbis ad iſchium humor prorepit, quemadmodum ſcripſit præceptor his verbis. Τοῖσι πολλάκις ὑποτροπιασθεῖσι τὴν ἑξάμηνον ὑποστρέφουσιν· ἰσχιαδικὴ φθίσις ἐπιεικέως γίνεται. i. *Quibus autem eòdem & inde ſunt crebri relapſus, iis, exacto ſemeſtri labore, iſchiadica tabes venit.*

Coac. 150. lib. 1.

26 Τὸ δὲ ἐκπεμπόμενον λίπος ἴσχον οὖρον ἐν ὑποστάσει. σημαίνει πυρετόν.

Urina autem liberaliter mejendo emiſſa, quæ habet pinguem hypoſtaſin; febrem abire denunciat.

Inchoata eſt Græca lectio ἐν τῷ κατηγορουμένῳ, cùm ait, πυρετὸν σημαίνει, i. *febrem denunciat.* Non enim hoc ſpectat ipſa progn*ω*ſis, ut tantùm nos doceat febrem denunciari ab urina deſcripta. Nec verò id novum eſt, nec etiam febri tantùm denunciandæ appoſitum: ſed ejus qui ægrotat periculo aut ſecuritati. Et quoniam τὸ ὑποκείμενον orationis, renovat mihi memoriam ſecundæ prognoſe*ω*s in hoc capite poſitæ, viſum eſt ipſum accommodare τῷ κατηγορουμένῳ illius jam ſuprà expoſitæ. Eſt autem ſic poſitum. Ταχεῖαν δὲ καὶ λύσιν σημαίνει. i. *Ac citam quoque dimiſſionem febris oſtendit*, &c. Hanc igitur ita ſcribendam & examinandam

dam cenſeo ad normam & præſcriptionem illius.

Urina autem liberaliter emissa.] Quæ olim parcè reddita multùm ſpiſſa ac θρομβώδης, nunc pleno meatu, plenaque manu emittitur, facta tenuior. Qualem fluxiſſe accepimus Hiſt. 6. part. 3. 3. Epid.
illi Pericli, de quo hæc ſcripſit Hippocrates. Δευτέρῃ πάντα παροξύνθη· οὖρα μέντοι παχέα μὲν ἦν, ἱδρυμένα δὲ μᾶλλον. i. *Secundo exacerbata ſunt omnia: urinæ nihilominus erant craſſæ, & ſubſidentiæ multæ.* Et mox. Τρίτῃ πυρετὸς ἐμαλάχθη, οὔρων πλῆθος, πέπονα πολλὴν ὑπόστασιν ἔχοντα. i. *Tertio, febris mituit, urinarum copia coctarum, multam hypoſtaſim habentium.* Ac de urina pauca & craſſa, mox autem multa & tenui, ſolennis eſt ille aphoriſmus. aph. 69. 4.
Ὁκόσοισιν οὖρα παχέα, θρομβώδεα, ὀλίγα οὐκ ἀπυρέτοισι· πλῆθος ἐπελθὸν ἐκ τουτέων λεπτὸν, ὠφελέει· μάλιστα δὲ τὰ τοιαῦτα ἔρχεται τοῖσιν ἐξ ἀρχῆς, ἢ διὰ βραχέων ὑπόστασιν ἴσχει. i. *Quibuſcunque ſtillant primùm urinæ craſſæ grumoſæ, paucæ, non febris expertibus; mox copioſæ fluunt; magnopere proſunt. Maximeque ſi tam ab initio, aut non ita multò poſt, hypoſtaſin exhibent.*

Quæ habent pinguem hypostasin.] Non autem velut araneæ telam, enatantem in ſuperficie: quod pinguis eſt proprium liquefacti, nec reſidentis in fundo, ſicut hîc dicitur de pingui hypoſtaſi, multa & craſſa, vel etiam ſimili geniture, in qua τὸ κρίσιμον agnovit Hippocrates, cùm febris eſt mitior. Quod etiam ſuprà jam diximus.

Febrem abire denunciat.] Signo & cauſa diſceſſionis. Signo quidem mitificati humoris morbifici, liberorumque meatuum. Cauſa autem, de copia vacuati humoris, quæ cernitur in liberali urina, quæ fuerat antè pauca: tum in copioſa hypoſtaſi quæ pinguis apparet ſimilitudine; non reapſe: cujuſmodi eſt χυλοῦς pinguium juſculorum.

27 Τὸ δ' αἱματῶδες ἐν ἀρχῇ οὐρηθὲν· χρόνιον. τὸ δὲ ἀνατεταραγμένον, ἀνιδρύμενον· ὑποστροφήν. τὸ δὲ λευκόν, οἷον ὑποζυγίων. κεφαλαλγίην. τὸ δὲ ὑμενῶδες· σπασμόν.

Cruenta verò urina principio reddita; longi eſt morbi: at perturbata, quæ non ſubſidit; recidivæ: ſicut & alba, qualis eſt jumentorum; cephalalgiæ: pelliculoſa autem; convulſionis.

Parum fideliter ſcripta eſt hæc prognoſis, ex aphoriſmis: verbaque ipſa, nec verè, nec appoſitè poſſunt referri ad ea de quibus dicuntur, ſi quis ipſorum aucupio velit attendere: tum quædam ſunt addita, quædam detracta minùs convenienter ſuo quæque τῷ κατηγορουμένῳ. Faciam tamen ſedulò ut veritas luceat ex dioriſmo verborum & rerum.

Cruenta verò urina.]. Cruenta, inquam, ſi de cruore qui vel urinam tingit, ut in nephriticis calculoſis; vel qui mejendo ſyncerus emittitur, rupta in renibus venula; aut qui proluvium refert prærubram carnium quæ aſſando liquuntur (id enim propriè ſignificat τὸ αἱματῶδες οὖρον) certè non video quomodo hæc urina longi eſt morbi; quin potiùs citò mortiferi. Sin autem cruentæ urinæ ſignificatio ad prærubram refertur, quæ ſit ejuſmodi, vel multa bile ſaturata, vel etiam rutila inflammatione ſeroſi liquoris; profectò hæc potiùs brevis eſt morbi, quàm longi. Ergo ut vera ſit clauſula morbi longi de urina quæ initio cruenta emittitur; ſignificatio erit ſubrubræ quam fundit liquor ſeroſus è ſanguine, qui admodum mitis, facilè mitificari ſe ſinit: non tamen tam citò; quòd ejus pepaſmo reſiſtat humiditas nimia.

At perturbata quæ non subsidit; recidivæ.] Hîc recidiva non eſt in metu quæ incidit ab inchoata criſi, non autem perfecta. Quî enim ſperabilis eſſet criſis in perturbata urina ſimili jumentorum, de qua formidabilis eſt vitæ diſceſſio, aut graviorum malorum acceſſio, ut cephalalgiæ & convulſionis? Vide Galenum ad aphoriſmum 70. 4. Ac ſatis jam de hac prognωſi.

28 Τὸ δ' πτυαλώδεις ἔχον ὑποστάσιας οὖρον, ἢ ἰλυώδεις· ῥῖγος δηλωτικόν.

Urina autem quæ ſputiformes habet hypoſtaſes, aut limoſas; rigorem denunciat.

Enimvero criticus rigor qui ad hæmorrhagiam vel ad ſudorem ſemel tantùm cietur in febre ardenti, non niſi cohibita ſponte urina, cietur, cùm ea cohibitio venit ἐκ χρηστῶν, & ad ſpeciem criſis apparet de ſignis pepaſmi quæ index quartus exhibuit ad ſeptimum inde prævиſum. Periodici autem rigoris nulla præviſio eſt, niſi de ſpecie ac de periodo atque typo febris ipſius rigoriferæ, qualis eſt tertiana exacta. Quæ igitur ſigna ponuntur in hac prognωſi; non alium certè rigorem denunciant, quàm ſymptomaticum; ſi modò ullum denunciant. Eſt enim rigoris ùnus idemque index, qui & illius cauſa. Nam ubi eſt empyema concluſum in vomica, vel effuſum; ibi cietur rigor: & ubi cietur, ibi empyema ſubeſſe teſtatur. Vetus eſt illud
Hippocratis. Ῥῖγος ἢ ἀπὸ τῶν ἀγγείων, ἢ ἀφ' ἑλκέων. Quæ cùm ita ſint; huc revocanda eſt lectio lib. 6. Epid. & 5. aph.
ipſa prognoſεως, ut veritas inde luceat.

Ergo. Urina autem quæ sputiformes habet hypostases.] Fortaſſe meliùs, ὑαλώδεις, i. *albumineas*, quæ valent plurimùm ad exolvendam convulſionem, quando materia convulſifica fer-

fertur de nervis ad venas, unde funduntur illæ urinæ. Sed non ſatis ad rigorem movendum; niſi convulſio prius nervorum tranſeat in concuſſionem, forti conatu naturæ. Ac tum rigor ille prænuncius eſſet hypoſtaſis albumineæ; non hæc rigoris. Nam ſputiformis hypoſtaſis, non niſi de vitiis renum aut veſicæ apparet, quæ illis in partibus ſæpe ſunt rigorifera.

Aut limosas.] E limo partium quæ liquuntur, aut quibus per totam ſubſtantiam diffuſum eſt empyema cœnoſum vel amurcoſum: non autem in membrana collectum. Hic non eſt mirum, rigorem moveri ὡς σύμπτωμα, qui empyema illic ſubeſſe teſtatur, ubi crebrò cietur, ſicut in cæteris empyematis.

29 Τὸ δὲ ἀραχνῶδες· σύντηξιν.

Illa verò quæ habet velut telam araneæ; colliquamentum oſtendit.

Partium quæ liquuntur ſigna ſunt in urinis funeſta, ut ſuprà oſtendimus, ubi expoſita colliquatio eſt quæ apparet in oleoſa & pingui urina quæ inſtar araneæ cernitur in ipſius ſuperficie: velut γραῦς pinguium juſculorum. Nam oleoſæ urinæ diſtinctio eſt adducta. Hujus prognoſεως ſic lectio eſt in prognoſtico. Καὶ τὰς λιπαρότητας δὲ τὰς ἄνω ἐφισταμένας ἀραχνοειδέας μέμφεσθαι· συντήξεως γὰρ σημεῖα. i. *Et pingues quoque ſuſpenſas araneoſas hypoſtaſes improbare decet, ut colliquationis ſigna.*

30 Τὰ δὲ ἐν πλανώδεσι πυρετοῖσι μέλανα νεφέλια τεταρταίου.

Quæ in erraticis febribus ſunt nigræ nubeculæ; quartanas denunciant.

1. Epid. lib. 3. progn.

Hic primum in febribus quæ ſint erraticæ, & cur ita, quærendum: mox exponenda eſt ratio ſigni hujus quod in urina cernitur erraticarum quæ tranſeunt in quartanas. Enimvero hic ſunt πλανώδεις πυρετοὶ, quas idem alibi vocat πλανήτας, i. *febres erraticas:* ob eam ſanè cauſam, quòd illæ, ut idem author eſt, διαλείπουσι καὶ καταλαμβάνουσι, πεπλανημένον τρόπον, i. *intermittunt ac denuo invadunt, modo erratico.* Erratica autem ratio intermittendi & invadendi, ſic ponitur à Galeno ubi enarrat qui ſint πλανῆτες πυρετοί. Sic enim ait. *Erraticæ febres inordinatos ac certo typo carentes habent paroxyſmos particulares.* Cur autem ſint ita; primùm ex lib. 3. prognoſt. tum ex lib. 1. Epid. & ex 1. lib. Coac. in tritæophya erratica oſtendimus. Igitur febres erraticas ita eſſe, ob eamque cauſam paroxyſmos habere incertos, narrat Galenus, cùm univerſi corporis non una eſt, eademque affectio: ſed in quibuſdam partibus humor cietur, in aliis manet immotus: tum verò in aliis quidem putreſcit atque fervere incipit. Hujuſmodi quoque ſunt tritæophyæ febres, de quibus hæc ſcripſit præceptor. *Igitur longa erant ac difficilia; tum ſine ordine vaga & errabunda; tum ſine criſi, exactum ad morbum, fiebant quæ illis in*

Coac. 27. lib. 1. Coac. 39. ejuſd. lib.

febribus apparebant; videlicet rigores, ſudores, urinæ. Atque rigoris quidem incerti cauſam oſtendimus ad illam prognωſin. *Tritæophyarum febrium incerti rigores qui medio febris curſu exacerbantur; valde maligni.* Ex cujus notitia demonſtratur illa prognωſis. *Tritæophyæ febres erraticæ, in pares mutatæ; ſunt contumaces.* Certiſſima autem ſecuritas eſt, quòd ἀταξία paroxyſmorum typi expertium, inde venit, cùm ex multiplici cacochymia, quam tempeſtates intempeſtivæ, atque diætæ vitia pepererunt; retro ſublapſa refertur naturalis œconomia; tum ipſa æqualitas labefactatur partium gignentium, trahentium, aut ſuſcipientium excrementa, quæ non ſunt ampliùs æqualia quantitate, ſimilia qualitate, nec item ampliùs tractu eodem temporis, iiſdemque collecta periodis, & excluſa ut ſolebant, dum bene eſſet morata œconomia, ſimiliterque partes affectæ. Sed inter febres erraticas, continuarum quidem longarum, proprii ſunt abſceſſus; intermittentium verò diuturnarum, μετάπτωσις in quartanam. Quemadmodum autem id fiat, cauſa & ratio adducetur.

Ergo. In erraticis febribus.] Quarum incerti ſunt paroxyſmi, & ipſæ periodi ſunt typi expertes, ob multiplicem cacochymiam, variamque partium affectionem.

Nubeculæ nigræ.] Ductæ è venis, in quibus tum omnibus eadem prorſus affectio eſt in dominatu nigri humoris.

Quartanas denunciant.] Quæ ortus principia ducunt ex nigro humore quem genuit bilioſus & varius febris erraticæ intermittentis: cùm ſcilicet affectionum varietas in variis partibus, ubi aliter atque aliter humor putreſcens movetur, aut primùm ferveſcit, vel contrà immotus; cùm, inquam, varietas affectionum tranſit in unam venarum affectionem. Sic enim

lib. 3. progn.

μεταπτώσεων diſtinctio eſt quæ cadunt in febres, apud Hippocratem in hac prognωſi. Χρὴ δὲ καὶ τὰ μὲν ἀποστάσιας προσδέχεσθαι, συνεχέος ἐόντος τοῦ πυρετοῦ. ἐς δὲ τεταρταῖον καταστήσεσθαι, ἢν διαλείπῃ τε καὶ καταλαμβάνῃ πεπλανημένον τρόπον, καὶ ταῦτα ποιέων τῷ φθινοπώρῳ προσπελάσῃ. i. *Porrò abſceſſum expectare oportet, ſi continua ſit febris: tranſituram verò in quartanam, ſi intermittat, prehendatque erratico modo; idque faciat propinqua autumno.*

31 Τὰ δὲ ἄχροα μέλασιν ἐναιωρεύμενα, μετ' ἀγρυπνίης καὶ ταραχῆς· φρενιτικά.

Decolores autem quæ nigra oſtentant enæoremata, idque cum vigiliis & perturbata mente; phreniticæ.

Vetus est illud Hippocratis. *Poſitis duobus magnis, oriunda inde ſunt magna.* Et. *Quando affectæ cauſæ excipienti accedit vis magna efficiendi; magnum eſt quidpiam quod exurgit.* Nam τὸ ἐπιδεκτικὸν καὶ τὸ ποιητικὸν ex æquo certant ad id quod inſtituunt efficiendum. Ergo ſi urinæ decolores nigris appenſæ enæorematis, parem nactæ fuerint affectionem cerebri ad excipiendam vim ſummam ardoris & bilis, cujus πᾶσαν τὴν ὁρμὴν eò cieri tales urinæ denunciant; certum eſt illic phrenitidem mox excitatum iri, domicilio inflammato rationis ipſius. Ac præparatio τοῦ ἐπιδεκτικοῦ ad excipiendam vim ſummam ardoris & bilis, cernitur in vigiliis & perturbata mente. Quemadmodum autem hæc fiant & inde appareant; declarabit examen ipſius prognoſeως quod ſic aggredior. 6. Epid. part. 4.

Decolores autem.] i. Coloris expertes, cujuſmodi ſunt τὰ ὑδατώδεα. i. *aquoſæ*, ut nominantur in aphoriſmis eo eventu phrenitidis quem author hîc poſuit. Sunt autem decolores & aquoſæ, non quidem per ſe coloris expertes, cujuſmodi eſſe dicuntur proruptæ aut raptæ, quibus prærepta fuit occaſio coctionis: ſed quibus deleta eſt coloratio illa bilis qua priùs ſaturatæ fuerant de concitata bile ſurſum ad caput, unde non habet exitum per hæmorrhagiam: ſed inflammationem ibi movet, ubi ſubſiſtit, quæ ipſam bilem è venis denuo ad ſe rapit.

Quæ nigra ostentant enæoremata.] i. Ad verbum, *nigris appenſæ.* Quam dialectum Galenus exagitat ut ſolœciſmum, qui frequens eſt apud Hippocratem, nec Hippocraticam minuit majeſtatem. Metonymia eſt rei quæ continet, pro ea quæ continetur. Nec verò abſurda eſt hypallage, urinam dicere nigris appenſam, pro iis quæ in urina cernuntur appenſa. Sed hæc indigna ſunt tanto authore Galeno, qui ad nauſeam uſque, hoc ipſum repetit. Ergo urinæ decolores quarum delevit colorem concitatio bilis ad caput quæ ipſas antea colorabat, mirum videri non debet ſi nigra oſtentant enæωremata, iis appenſa de nigro humore quem genuit ardor febrilis in ſanguine torrefacto, vel in corporibus quæ ab eo liquuntur. Talis eſt ratio urinarum tenuium oleoſarum, quæ oleoſæ non ſunt proprio ipſarum liquore atque colore: ſed enatante in ipſis velut araneæ tela de pingui quod liquitur, qualis apparet χλιαῦς in carnium juſculis; ut ſuprà monuimus ex præceptore. Et verò de nigris urinis, deque illis omnibus quæ vel ſubſidunt intra urinas, vel appenduntur, vel enatant nigra, unde ducantur & quorſum appareant; nihil neceſſe eſt plura hîc ſcribere: quando jam omnia, duce Hippocrate, ſuprà conſcripſimus.

Idque cum vigiliis.] Vacuitate ſomni, quem cerebri calida intemperies & perturbatio mentis iniri non ſinit, nec ulla ſuppetit conciliando ſomno materia, quæ tota eſt fumida, minimeque ſuavis, ut decet. Atque hoc vitium τοῦ ἐπιδεκτικοῦ, i. *excipientis* cerebri, vel ipſum per ſe ſatis eſt phrenitidi excitandæ, in regno febris acutæ. Plurimum autem periculo adjicit efficientis cauſæ, ipſa præparatio excipiendi ſummam vim ejus quam diximus eſſe poſitam in concitata bile ad caput ubi ſubſiſtit, nec exitum inde habet. Cernitur illa præparatio excipiendi, cùm ait.

Et perturbata mente.] i. Cum perturbatione: quæ vox, cùm legitur ἁπλῶς, mentis eſt perturbatæ: ſicut & μετὰ προθήκης, modò eſt alvi, modò urinæ, cæterarumque omnium excretionum quæ & cum impetu & cum morſu cientur. Eſt igitur nomen τῆς ταραχῆς, mentis emotæ, quà itur ad ipſam phrenitidem, cùm inflammatio cerebri eſt in propinquo, ab effera bile illuc tranſmiſſa.

Phreniticæ.] i. Signo phrenitidis, quæ eſt dilirium intermiſſionis expers, quod morum ferocitas contra conſuetudinem ægri denunciat, cum impotentia dormiendi, & febre acuta. Sed multa jam aliàs de phrenitide.

32 Τὰ δὲ κονιώδεα, μετὰ δυσπνοίης· ὑδαλώδεα.

At verò lixiviæ, cum dyſpnœa; ſunt hydropificæ.

Sicut urinæ aquoſæ decolores factæ ex concitata & ſegregata bile ad caput, ſigno apparent phrenitidis; ob eamque cauſam dicuntur phreniticæ: ita lixiviæ cum dyſpnœa, ſunt hydropificæ ex eventu, quatenus hydropificam jecoris labem teſtantur atque denunciant.

At vero.] Quod eſt ejuſmodi ac ſi diceret. Non ſic res eunt de urinis quæ hîc ponuntur, ut obſervatum eſt in ſuperiore prognωſi de aquoſis phreniticis. Nam

Urinæ lixiviæ.] i. Lixivio ſimiles, quia liquore atque colore ſimilitudinem effingunt lixivii facti ex lixe, quam κόνιον Græci vocant. Non enim urinæ ſunt κονιώδεις, de ipſo cinere unde dicuntur: ſed de lixivio facto ex lixe vel cinere. Ac tales urinæ, ut jam non ita pridem attigimus, nominantur ſimiles iis quas edunt jumenta, quæ diu depoſitæ non reſidunt, quas etiam vocat Hippocrates οὖρα θολερὰ, ἢ ἀναπεταραγμένα, i. *turbatas.* Sunt autem ejuſmodi, perturbato ſero in venis à ſpiritu flatulento, & intus incluſo febrili ardore. Atque in illis cernitur cùm in conſpectu ſunt, id quod prudenter Hippocrates annotavit, ἡ πάντων σύγχυσις καὶ τῶν ἀγγείων ἀκαθαρσία. i. *confuſio rerum omnium, vaſorumque impuritas.* aph. 70. 4. 6. Epid. part. 3.

Cum dyspnoea.] Quæ eſt difficilis reſpiratio, ſive ſpirandi anguſtia frequens & parva, quam facit oppreſſio diaphragmatis ab inflammato hepate, ſupera ejus parte, i. convexa. ὅθι φρένες ἧπαρ ἔχουσι. Quæ inflammatio ſuperarum hepatis partium, irritam movet tuſſim, laceſſito diaphragmate ab exudante ſero: rapta ſcilicet bile quæ hinc per venas diffuſa, ſaturatas bile facit urinas atque confuſas: tum verò à phlegmone τῶν ἄνω μερῶν τοῦ ἥπατος, planè id accidit quod refert Hippocrates in illa prognωſi. *In bilioſis alvus turbata, quæ pauca exhibet genituræ ſimilia, atque mucoſa, & circa hypogaſtrium dolorifica; tum nec urinæ faciles in mejendo; ex talibus deſinunt in hydrωpem.* Odyſſ. ι.

Sunt

Sunt Hydropificæ.] i. Abdomen aquis repletum iri denunciant & utriforme futurum: quod eſt hydropis cauſa & ſignum. Hæc autem naſcuntur ab hepate alienato per μαρασμὸν περιφρυγῆ, cum extinctione caloris ſanguifici, unde perennis aquarum generatio eſt quæ per lienem in omentum depoſitæ tranſeunt in amplitudinem alvi; & ibi ſtagnantes, ipſam faciunt utriformem. De qua jam illud ſcriptum eſt. *Si cui aquoſo cum febre, urina ſit pauca & turbida; perniencioſum.*

Coac. 7. c. 29. lib. 2.

33 Οὖρον ὑδατῶδες ἢ τεταραγμένον ψαφερῇ τρηχύτητι· κοιλίην ὑγρὴν ἐσομένην σημαίνει.

Urina aquoſa vel conturbata arenida aſperitate; liquidam fore alvum denunciat.

Quorsum appareant urinæ aquoſæ decolores, ex eventu bilis concitatæ ad caput, nullo præeunte pepaſmo ad criſin per hæmorrhagiam; quid item præſagiant perturbatæ cum ſpirandi anguſtia; dictum eſt illis progn*o*ſibus quæ huic ſunt citimæ: ac demonſtratum, quòd illæ quidem ſunt phreniticæ; hæ verò hydropificæ, ob jecorariam labem quam intus ſubeſſe teſtantur. Hîc vero ambarum nova eſt inſtituta progn*o*ſis, quæ aliò nos convertit quàm ſupradictæ: cùm ſcilicet illæ urinæ cum certis quibuſdam ſignis conjunctæ, liquidam fore alvum denunciant. Quemadmodum autem id fiat, faciam ut optimus quiſque ſtudioſus intelligat.

Urina aquosa.] Non quidem coloratione bilis amiſſa, ob ejus ad caput anadromen, ſine ſperabili ulla criſi: ſed quæ, collapſa virtute coquendi, ſumma præ ſe fert omnia cruditatis.

Vel conturbata.] De ſpiritu flatulento in venis, deque inſigni æſtu quo incandeſcit hepar.

Cum asperitate arenida.] Cujuſmodi fiunt carnes, quando jam dudum emortuæ ſic tenereſcunt, ut facilè lacerentur, ac fruſtulatim quodammodo diſcerpantur, quas vulgus nominat bene mortificatas. Vel etiam cùm de venis porriginoſis quidam velut furfures cum urina feruntur, & in fundo reſidunt. Quæ ſunt hypoſtaſes de iis quæ intus liquuntur: & nominantur; hæ quidem, πιτυρώδεες, i. *furfuraceæ*; quemadmodum illæ κρημνώδεες, de quibus abundè ſuprà. Jam pridem conſtat, quòd furfuracea omnis urina, ſi quidem eſt tenuis, venit de venis: ſin autem craſſa, de ipſa veſica. Pertinet autem τὸ πιτυρῶδες καὶ τὸ κρημνῶδες ad urinarum pravam hypoſtaſin. Aſperitas verò ψαφερὴ teneritatem ſignificat rei aſperæ quæ in urina ſubſidit; eſtque, ut ita dicam, friabilis. Nam illud, ψαφερὸν, idem eſt quod in prorrhetico nominavit ψαθυρόν. i. *tenerrimum atque friabile*, vel etiam, *quod fruſtulatim diſcerpitur facile.* Qualem putavit eſſe pulmonem, quem alibi vocat ψαφερόν.

aph. 77. 4.

lib. 3. περὶ νούσων. 14

Liquidam fore alvum denunciat.] Quoniam feri cruditas quæ ex ventriculo manet in hepate & hepatite; tum perturbatio ipſa ob imbecillum calorem & flatus; cœptam ventriculi κακοπραγίαν, multùm auget fovetque; unde lienteria, quæ ex infirmitate orta naturæ, ipſam denuo infirmiorem facit.

34 Τὸ δὲ ἐκ λεπτοῦ οὖρον δασυνόμενον· ἆρα ἱδρῶτα δηλοῖ; γεγενημένον δὲ, τὸ ἀφρῶδες ἐφ' ἑαυτὸ ὑφιστάμενον;

Quæ ex tenui, craſſa efficitur urina; an ſudorem prænunciaverit? an præceſſiſſe ſpumoſa in ſeque ſubſidens indicaverit?

ΔΑΣΥΝΟΜΕΝΟΝ οὖρον, urinam hîc toto importare liquore & craſſam, & confuſam; ſubſidentis oppoſitione comprobatur, Hujuſmodi fieri ex tenui & aquoſa non poteſt; niſi permixtis ſero, quod urinæ materia eſt, ſanguinis inquinamentis, vel reſidentibus antea, vel abùndè ex partium cujuſvis ergaſtulo deportatis. Sed permixta inquinamenta craſſam efficient, cujus proinde vel ſimplici effluvio multi præter convulſionem morbi depelluntur: turbidam autem; nihil niſi perturbatio effecerit, quæ comite & miniſtro flatulento ſpiritu, omnibus omnia permixta continet, levibus gravia; ſecerni quidquam, ſuaſque in ſedes abire, magnopere prohibens. Eam autem perturbationem in urina ſuperſtitem eſſe oportet illius quæ in venis anteceſſit; unde urina effluxit. Jam igitur ſi omnis ſanguinis intra venas perturbatio duplex eſt, ſymptomatica una, altera critica; cùm ſymptomaticæ abeſſe ſigna oportere intelligeret, antequam de critica concludatur; incertam fore prædictionem ſciens tantiſper dum id inſpicitur; interrogando illam dubitanter propoſuit, quam affirmando non potuit abſolutè extuliſſe. Symptomatica perturbatio erit à cephalalgia, vel ſimplici, cujus accuratiſſimam Galenus demonſtrationem repetivit à confuſis urinis & perturbatis; vel cum inſignis febris ardore vehemente conjuncta. Critica contrà quæ huc advocata eſt, naturæ eſt morbificum ſuccum ex ſanguinea maſſa in ſudores elicientis. Itaque ergo ſæpe fit ut ſerum ibi cohibitum inhibeat urinas. part. 10. ſect. 1. 6. Epid.

Pars propoſitionis altera lucem ex priore admittit. Commotionis criticæ quæ in ſanguinea maſſa ſudorem promovendo præceſſit, argumentum erit in ſpuma, ſtabili illa quidem, ut quæ fundamentum in craſſiore materia habet; proptereaque δυσλύτῳ, i. *ſolutu difficili.* Remiſſionis autem quæ à commotione habetur, quietiſque jam penè quæſitæ & partæ, fiducia ex eo eſt, quòd quæ commixta manebat antè, nunc aliquantiſper depoſita reſidere, i. quod craſſius, in fun-

fundum depoſitum, à liquido ſecretum oſtentare incipit. Sic intenſos capitis dolores relaxari, febrilis ardoris incendia mitigari, eadem edocere urina conſuevit. De ſanguinis perturbatione ad ſudorem proliciendum in febribus curandis, audi quid dicat Hippocrates lib. 2. de Diæta. *Incaleſcente & citato intra venas ſanguine; vehemens in corpore perturbatio eſt, ipſumque partim ſpiritu abeunte expurgatur; partim, qua concretum erat, attenuatum atque ad cutim appellens excluditur: atque id ſudor appellatur. Tum eo excluſo, ſanguis redditur priori conditioni & quieti, dimittitque febris.*

35 Τὰ δὲ ἐν τριταίοισι μετὰ φρίκης, οἷα νεφέλια μέλανα· φρίκης ἀκαταστάτου δηλωτικά.

Cùm in tertianis horriferis velut nubeculæ nigræ ſunt; incertum horrorem denunciant.

Hujus prognoſεως explicatio repetenda ex 30. hujus cap. quæ ſic expreſſa eſt. τὰ δὲ ἐν πλανώδεσι πυρετοῖσι νεφέλια μέλανα· τεταρταῖου. i. *Quæ in erraticis febribus nubeculæ nigræ ſunt, quartanas denunciant.* Ad illam igitur velut normam ſic emendanda & examinanda videtur, quæ nunc adducta eſt ad examen.

Cum in tertianis horriferis.] Proptereaque nothis: nam tertianæ exactæ cient rigores de bilioſo humore ad cutim expreſſo ἐκ τῶν ἀγγείων. Materia autem notharum, permixtione bilis & pituitæ conſtat: qui ſanè humores non ſunt ὁμοιότροποι in pari tempore collectionis, corruptionis, & motus; proptereaque movent paroxyſmos incertos, unde nominantur erraticæ. Ac de natura erraticarum, cur ſint hujuſmodi, ſatis jam dictum eſt ad prædictam prognωſin. Jam verò ille horror tertianæ appoſitus, aliò referri non poteſt, quàm illuc ubi diſceſſio eſt paroxyſmi diurni, & ipſa febris diurnæ vacuitas, quam Græci vocant ἀπυρεξίαν. Etenim ſemitertianæ horriferæ vel hemitritæi, quæ eſt reapſe φρικώδης; eſſe non poteſt, ob febris aſſiduitatem quæ intermittit nunquam, nec habet ἀπυρεξίαν diurnam. Nec verò tritæophyæ febris incerti rigores, unde eſt ipſa quoque erratica, eò ſpectare poſſunt quò inſtituta prognωſis. Nam febres illæ ſunt intermiſſionis expertes: propterea que non tranſeunt in quartanas, ut ſolæ erraticæ tertianæ: quod in prognoſticis annotavit præceptor.

Velut nubeculæ nigræ sunt.] Ratio ſigni hujus, ſuprà jam dicta eſt, nec ita pridem.

Incertum horrorem denunciant.] Hic locus non caret ſuſpicione mendi, ac pro ἀκαταστάτου, legendum ἀτάκτου, ἢ πεπηγμένου. Nam ex incertis paroxyſmis, unde ſunt febres erraticæ, naſcuntur certæ quartanæ, quarum eſt etiam certa ἐπισημασία, periodicus horror ac typicus: ut exactarum tertianarum rigor. Ratio autem cur febres erraticæ tranſeant in certas quartanas atque conſtantes, nuper audita eſt de Galeno ad illud prognoſticum præceptoris de tranſitu febrium in quartanas. lib. 3. progn.

36 Αἱ ὑμενώδεες οὐρήσιες, καὶ αἱ μετὰ φρίκης ὑφιστάμεναι· σπασμώδεες.

Membranaceæ urinæ, & quæ cum horrore ſubſidunt; convulſionis prænunciæ.

Membranaceæ urinæ dicuntur, non quidem liquore: ſed iis quæ intra ſunt; & ſunt ejuſmodi de partibus quæ à febrili ardore liquuntur. Ac partium quidem illarum colliquamenta ſunt ὑμενώδεα, vel eò quòd referant tenues quaſdam membranas, qualia poſuit in prognoſticis πεταλώδεα, i. *laminea*: vel quòd è partibus membranoſis, putà è venis inæqualiter liquefactis, πιτυρώδεα, i. *furfuracea* emittantur cum ipſa urina. De quibus colliquamentis, ſic ratio eſt Galeni. *Primùm quidem liquitur tener ac recens adeps per adurentes febres; inde mox durior atque vetuſtior: tum carnes ſequuntur teneræ ac recentes; poſt illas, duræ & veteres: tandem noviſſimè illis ſuccedunt ſolidæ partes corporis, quæ inæqualiter liquefactæ, corpuſcula quædam laminea cum urinis effundunt.* Nam de furfuribus qui reſidunt in fundo urinæ, vetus eſt illud poſitum à Galeno; quòd cum urina tenui labuntur è venis porriginoſis, quarum virtutem atque ſubſtantiam labefactavit ἡ θερμασία φλογώδης τοῦ πυρετοῦ καὶ συντηκτική, i. *flammeus febris calor atque tabificus.* Hîc venit in mentem mihi quod ex prorrhetico ſuprà jam expoſui & emendavi, ubi, ſimiliter ut hic, ſcopo eodem leguntur οὐρήσιες ὑμενώδεες: repoſui autem pro iis ἀφρώδεες, i. *ſpumantes.* Quam lectionem Galenus ſic enarravit. *Spumantes quidem urinæ undecunque gignantur, ſive à ſpiritu flatulento turbatæ, ſive à colliquamento; utrinque pariter convulſionis movent ſuſpicionem.* Deciſio Coaca ex prorrhetico ſimili emendata, ſic legitur. Αἱ παραχώδεες θρασύτητι ἐγέρσιες παράφοροι· πονηρὸν καὶ σπασμώδεες· ἄλλως τε καὶ μεθ' ἱδρώτων· σπασμώδεες δὲ καὶ τραχήλου, καὶ μεταφρένου δοκέουσαι ψύξιες, ἀτὰρ καὶ ὅλου τοῦ σώματος. ἐν τουτέοισιν ὑμενώδεες οὐρήσιες. i. *Qui cum feroci turbatione animi, ſomno excuſſi, non ſunt apud ſe; graviſſimum habent malum, & convulſificum: idque cùm aliàs, tum ſi prorumpant ſudores. Convulſificæ ſunt etiam cervicis & dorſi perfrixiones; cujuſmodi planè videntur corporis univerſi. Ac tum urinæ ſunt membranaceæ.* Ex quibus efficitur, quòd magis convulſificæ ſunt membranaceæ, quàm ſpumantes. Nam ſi hæ quidem ſpumantes, authore Galeno, ſunt convulſificæ, ut liquamenta corporis; major profectò vis convellendi erit de membranaceis, in quibus major eſt colliquatio partium ſolidarum. lib. 2. progn. Coac. 88. lib. 1. prorr. 20. ſ. 3. 1. prorr. ſup. citata.

Et quæ cum horrore subsidunt.] Græcè eſt ὑφιστάμεναι μετὰ φρίκης: tametſi aliter ſcriptum re-

reperio, ἐφιςάμεναι, i. *quæ intus ſubſiſtunt cohibitæ* vel intro raptæ, & inde ad caput tranſmiſſæ. Atque hæc ratio vera eſt convulſionis, cùm ſcilicet urina quævis cum horrore ſubſiſtit, intus cohibita: nec minùs illa ſuppreſſio convulſifica eſt quàm illa quæ ſpumans aut membranacea mejendo emittitur. Sic enim video placuiſſe Hippocrati cùm ait. prorr. 17. ſ. 3. 1. Οὔρων ἐπίςασις οἷσιν ῥίγεα, καὶ ἐπὶ τούτοισι σπασμώδεα. i. *Urinæ ſuppreſſio quibus rigores; quibus obortis, convulſio incidit.* Quod eſt ejuſmodi ac ſi diceret. Quoties urinæ ſuppreſſio rigorifera eſt, ut ſymptωma; mox Coac. 7. lib. 1. convulſifica eſſe ſolet. Nam *poſticarum partium ſymptomatica refrigeratio, convulſionem movet.* Quinetiam ut rigor urinæ ſuppreſſæ: ita rigoris urinæ ſuppreſſio ferè ſymptωma eſt: ut conſtat ex illa prognωſi. Ἐκ καταψύξιος, οὔρων ἀπολήψιες κάκιςον. Eſt autem urinæ ſuppreſſio, rigoris ad κρίσιν prænuncia, cùm illa venit ἐκ χρηςῶν: ut annotavit præceptor lib. 6. Epid. his verbis. Πρὸ ῥίγεος αἱ ἐπισχέσιες τῶν οὔρων, ἣν ἐκ χρηςῶν ἴωσι. i. *Ante rigorem urinæ ſuppreſſio; ſi ex bonis ducatur.* ſent. 10. part. 1. 6. Epid. Ergo tum urinæ membranaceæ quæ cum horrore ſubſidunt; tum quævis aliæ quæ cum horrore ſubſiſtunt; convulſionis prænunciæ.

37 Οὖρον χρηςὴν ἔχον ὑπόςασιν, ἐξαπίνης μὴ ἔχον· πόνον καὶ μεταβολὴν σημαίνει.

Urina quæ utilem habet hypoſtaſin, & mox non habet; laborem & mutationem oſtendit.

De coctionis & cruditatis viciſſitudine quæ cernitur in urinis, quæ modò habent bonam hypoſtaſin, modò nullam aut malam; unde illa veniat viciſſitudo & quorſum appareat; dictum eſt abundè ſuprà. Sufficiet igitur explicare hoc loco, quid per laborem & mutationem intelligat, quibus tribuitur illa vacuitas hypoſtaſeωs repentina, quæ paulò antè pauliſper utilis in urina apparuit.

Ergo. Laborem et mutationem oſtendit.] i. Invaleſcentis morbi, & ſuccreſcentis humoris morbifici: tum fatiſcentis naturæ, vel occupatæ imperio ac dominatu morbi; certiſſimum eſt argumentum. Niſi quis fortè diætam accuſet rerum earum quæ aſſumuntur, quale inter cætera numeratur τὸ πῖον χολῶδες carnium colliquatarum. Ac ſanè labor eſt, cùm per ſympathiam ſymptomata veniunt inſueta quæ priùs non aderant. Mutatio autem cernitur in humoris & morbi μετας..., de non ſperabili antè criſi. Nam in ſperabili, ſæpe urina limpida & aquoſa caret hypoſtaſi: ac tum vel dyſenteriam in ſenibus, vel hæmorrhagiam juvenibus mox affuturam oſtendit.

38 Τὸ δὲ ὑπόςασιν ἔχον, ἐκταραχθὲν, καθιςάμενον· ῥίγος περὶ κρίσιν· τάχα δὲ ἐς τριταῖον ἢ τεταρταῖον μετάςασιν.

Quæ autem perturbata hypoſtaſin habet, reſidens; rigorem circa criſin denunciat: fortaſſe etiam tranſitum in tertianam aut quartanam.

Urinæ quam ægri mejendo emittunt, ut liquor eſt conſtans aut varius in tenuitate, craſſicie, puritate, confuſione: ita conſtantis aut variæ coctionis, aut cruditatis perfectæ vel inchoatæ, & quorſum illa ſic in conſpectu ſit medici, argumenta profectò certiſſima eſſe ſolent. Nam recens facta urina quæ primo conſpectu cernitur & colorata bellè, & modicè craſſa, & bona hypoſtaſi prædita, idque conſtanter; ut fracti eſt morbi, & cœptæ redintegrari naturæ: ita ſecuræ criſis mox affuturæ. Ac ne adducam cætera, nec longiùs mea excurrat oratio; quæ primo aſpectu confuſa eſt ac perturbata modò emiſſa, mox autem reſidit, pauliſper depoſita; quorſum illa fiat ſive appareat, in hac prognωſi docetur, his verbis.

Quæ autem perturbata.] i. Turbulenta urina, quæ ſic mejendo emiſſa eſt: nec tamen ſic confuſanea mixtione humoris cum ſero, ut maneat eo ſtatu, nec ſegregari poſſit. Qualem accepimus illam fuiſſe, quam Dromeadei uxor reddebat, quæ diu depoſita non reſidebat, nominaturque οὖρον παχὺ λευκὸν, καὶ θολερόν. Nam reſidendi habilitatem, & ſegregati humoris diſtinctionem in ea quæ traditur in hac prognωſi, planè hæc docent.

hypoſtaſin habet reſidens.] i. Quæ ſuam veluti fæcem deponit, ut vinum in cella vinaria, quod agitatum in dolio priùs turbatum erat. Sunt autem vinorum θολερῶν duo genera. Nam alia quidem reſidunt quæ muſtea diu fuere: alia verò à tonitru perturbata ſunt, in perpetuum ἀκατάςατα. Sic urinarum quæ perturbatæ mejendo redduntur, quarundam ſimiliter eſt perturbatio conſtituta, ut illarum quas in Dromeadei uxore ita deſcripſit Hippocrates. hiſt. 11. lib. 1. Epid. Οὖρα παχέα, λευκὰ, θολερὰ, οἷα γίνεται ἐκ τῶν καθιςαμένων, ὅταν ἀναταραχθῇ· κείμενα χρόνον πολλὸν, οὐ καθίςατο. i. *Urinæ craſſæ, albæ, turbidæ, quales ex reſidentibus fiunt cùm perturbantur: hæ diu depoſitæ non reſident.* Secus eſt illis quæ cùm emiſſæ fuerint perturbatæ, mox puræ & claræ redduntur, fæce in fundum depoſita, quam ſegregat virtus caloris nativi: ſicut in illis manet confuſio firmiter fixa & ſtabilis de paupertate hujus nativi caloris, & ſumma vi ſpiritus flatulenti.

Rigorem circa criſin denunciat.] Expreſſa febris cacochymia è vaſis ad cutim, unde cietur rigoris concuſſio critica, die critico: poſtquam turbatæ hujus urinæ, mox reſidentis, inchoata concoctio tranſierit in manifeſtam. Ac tum rigoris certiſſima ſignificatio eſt, cùm 6. Epid. part. 1. talis urinæ ſuppreſſio incidit ἐκ τῶν χρηςῶν.

For-

Fortasse etiam transitum in tertianam.] Cùm ſcilicet bilis regnum in vaſis, migrat in habitum corporis; ac tum rigorem excitat periodicum tertianæ, non autem criticum febris continuæ, de non ſperabili antè criſi ex coctione perfecta. Ex quo apparet, quòd eadem febris acutæ & tertianæ materia, diſtinctionem alterutrius infert, ut illa introrſum per hepatitin & per aortam movetur; aut contrà è venis ad cutim excurrit, ubi rigorem ciet. Sanè rigor omnis qui benè fit, ac duce natura ſuſcipitur; aut febris acutæ in totum, aut paroxyſmi diurni diſceſſionem prænunciat.

Aut quartanam.] Non quidem primùm & per ſe: ſed interventu febris erraticæ, quæ ſola omnium degenerat in quartanam.

39 Ἐν πλευριτικοῖς οὖρον ὑπέρυθρον, ἔχον λείην ὑπόστασιν· ἀσφαλέα κρίσιν σημαίνει.

In pleuriticis vrina ſubrubra quæ hypoſtaſin habet lævem; ſecuram criſin denunciat.

Ut bona urina, morborum omnium ſecuritati: ſic mala, periculo multum adjicit. Nec verò ſperabilis vitæ ſalus de criſi propria morbi cujuſque, certa & fida ſpe medicum conſolari poteſt, niſi adjuncta ſit laus urinæ quæ criſis ipſius ſecuritatem oſtendat. Exemplum adducit in hac prognoſi.

In pleuriticis.] Quos occupat inflammatio tunicæ coſtis intextæ. Qua de re multa jam ipſi ſuprà conſcripſimus.

Urina subrubra.] Cujus non ita pridem cauſa & ratio in hoc capite ſcripta eſt.

Quæ hypostasin habet lævem.] De conſtituta bene ac bene morata hepatis & hepatitis œconomia.

Securam crisin denunciat.] Quæ tum naturæ mitificantis ope, tum pari opera thoracis affecti ſuſcipitur per anacatharſin liberalem & liberam ſputi boni. Tum enim credibile eſt, nihil de vitio partium inferarum ſuccreſcere, & ad thoracem confluere quod ei ſe fortiter morbo explicanti, negotium novum faceſſat.

40 Τὸ δὲ ὑπόχλωρον εὐανθές, λευκὴν ἔχον ὑπόστασιν· καὶ ταχεῖαν.

Subviridis autem & florida, cui eſt alba hypoſtaſis; ipſam quoque citam criſin oſtendit.

Veritas quidem lucet ſuperioris prognoſeως quæ ponit urinam ſubrubram, ac lævi præditam hypoſtaſi, ad ſecuram criſin pleuritidis, cùm ea per ἀνακάθαρσιν liberam & liberalem ſuſcipitur. Hæc autem quàm verè ſit poſita & appoſitè ad criſis illius celeritatem cum ſecuritate conjunctam, vix videor poſſe animo ac mente complecti. Etenim citæ criſis fiducia ſtat in exacto pepaſmo humoris pleuritici, & validis viribus partium ſpirabilium. Ei celeritati, quæ fundamentum habet in laude τῶν ὑπαρχόντων καλῶν, i. *rerum earum quæ præſtò ſunt* ad citam criſin, multum adjicitur ἐκ τῶν ἀσυμβεβηκότων κακῶν. i. *abſentia rerum earum quæ nocent*, quæque impediunt celeritatem criſis. Abſentia rerum illarum cernitur in urinis quæ commendantur laude coloris, liquoris, & hypoſtaſεως. Quæ tria, utrùm ſint commendabilia in urina hujus prognoſεως; planum faciet ipſius examen quod ſic aggredior.

Subviridis autem.] i. Urina quæ inſtar ſucci herbarum vireſcit, non tam exactè tamen, nec tam ſaturati viroris, neque id toto liquore, ſed ſuperficie tenus urinæ; cujuſmodi jam eſſe dixit οὖρον χλοιῶδες ἐπὶ χροίῃ, i. *urinam herbaceam ſuperficie tantùm tenus*: quæ quidem, febris eſt totam urinam ſua vi non immutantis; proptereaque ſpem non adimentis pepaſmi. Nam quæ urina toto liquore vireſcit, bilis eſt in hepatite & in aorta incendio conflagrantis, unde ipſius primùm flavæ in viridem mutatio eſt. Hæc ſanè non eſt capax candidæ hypoſtaſεως. Jam verò idem planè eſt τὸ χλωρὸν, quod illic τὸ χλοιῶδες, i. *herbaceum*. Sunt enim herbæ χλωραί: quam dictionem præceptor ſemper apponit humori aut corpori vireſcenti. Ergo. Urina subviridis.] i. Modico tincta virore; atque id ſuperficie tantùm tenus. Coac. 16. hujus cap.

Et florida.] i. Quæ χλώρασμα οὐκ ἔχει λαμπρὸν, i. *quæ non eſt ſaturata virore toto liquore*: ſed habet ἐπάνθισμα tantùm ὑποχλοιῶδες, ſive ὑπόχλωρον.

Cui est alba hypostasis.] Quæ loco & ſitu, omne tulit punctum pepaſmi.

Citam quoque crisin ostendit.] Quod eſt ejuſmodi ac ſi diceret; non ſolùm ad ſecuritatem criſis apparet pleuriticæ, ut modò dicta ſubrubra: ſed etiam ad celeritatem. Quod ſanè an ſit verum, viderint ſapientes.

41 Τὸ δὲ ἐρυθρὸν σφόδρα καὶ εὐανθές, ὑπόστασιν χλωρὴν ἔχον λείην, εἰλικρινέα· πολυχρόνιον σφόδρα ταραχώδεα νοῦσον, μεταβάλλουσαν ἐς ἄλλην, οὐ μὴν ὀλέθριον.

Sed

Sed admodum rubra & florida, quæ viridem habet hypoſtaſin, lævem, exactam; longi & valde turbulenti eſt morbi, in alium tranſeuntis, non tamen funeſti.

Prognoseωs hujus prognoſticum ex incerto certum, ut ſpero, efficiet fida hæc mea enarratio, quam ſic aggredior.

Sed admodum rubra.] Quæ ſaturata eſt multa bile quam genuit ardor febrilis in hepate & hepatite; nec dum, feritate domita, manſueſcit: ſed contra incandeſcit.

Et florida.] i. Eximio rubore ſuffuſa, nec tamen turbata & confuſanea iis quæ intrà ſunt: qualis conditio eſt ſubjugalium, quorum urinæ ſemper ſunt θολεραὶ, nec unquam reſidunt: ſed quæ apparet pura & limpida in ſuo liquore.

Quæ viridem habet hypostasin.] i. Quæ habet χλοιῶδες τὸ ὑφιστάμενον in eximiè rubro liquore. Non enim τὸ χλωρὸν aliò referendum quàm ad herbaceum, ut nuper & pridem jam poſui ex Hippocrate contra Galenum, ubi agitur de linguæ coloribus. Hæc autem hypoſtaſis venit ex bile quæ jam de flava migravit in viridem à febrili ardore.

Lævem, synceram.] Cujus non bona materia, tantùm in laude eſt loci quem occupat,
H. 2. prog. nempe fundi: non autem ſitus, in lævitate quam ei non peperit calor nativus, ſed ardor febrilis. Quæ cauſa eſt quamobrem rerum malarum æqualitas majore in vitio ſit quàm inæqualitas.

Longi et valde turbulenti est morbi.] Nam diuturnitati locus eſt in δυσπεψίᾳ humoris morbifici, & viſceris æſtu incandeſcentis afflictione. Tum perturbatio venit animi, ex humoris ad caput anadrome, quam movet orgaſmus ex partium jecoris ſuperarum phlogωſi, cujus fit particeps diaphragma.

In alium transeuntis.] Κατὰ μετάπτωσιν, καὶ ἐπιγένεσιν, i. *ſucceſſione alterius de primigenio, & propagatione illius qui manet, in partes vicinas & ſocias.*

Non tamen funesti.] Unde ſalutis veniat deſperatio. Quod certè incertum eſt. Nam μεταπτώσεως prava μετάστασις eſſe ſolet: ut bona διαδοχή. Sed ἐπιγένεσις nunquam eſt bona, ac multum periculo adjicit, quæ cœptis immanibus efferum eſſe morbum oſtendit. Scitum

lib. περὶ παθῶν. eſt illud Hippocratis. Τῶν νοσημάτων ὅ, τι ἂν ἐφ' ἑτέρῳ γένηται· ὡς τὰ πολλὰ ἀποκτείνει. i. *E morbis quicunque ſupervenit alter alteri; maximam ille partem interficit.* In promptu ratio eſt præceptoris. *Cùm enim fractis jam viribus à præſente morbo, alter ſupervenit; priùs interit homo, quàm qui nuper advenit morbus deſierit.*

42 Τὸ δὲ λευκὸν ὑδατῶδες κριμνώδεα πυῤῥὴν ἔχον ὑπόστασιν. πόνον καὶ κίνδυνον σημαίνει. Καὶ τὸ χλωρὸν πυῤῥὴν ἔχον ὑπόστασιν κριμνώδεα· χρόνον καὶ κίνδυνον σημαίνει.

Aquoſa verò & alba quæ ſimilem habet indomitæ mola farinæ rubram hypoſtaſin; periculo & labori locum eſſe ſignificat. Ipſa autem viridis, quæ rufam & inſtar craſſioris farinæ habet hypoſtaſin, longi & periculoſi eſt morbi.

Multum adjicitur vitio crudæ urinæ, cùm intra ſe continet excrementa pravitate eximia, vel de corporibus, vel de humoribus quæ liquuntur aut peruruntur. Atque hæc quamvis primo aſpectu videantur ἀσήμαντα; non raro tamen exiſtunt: ut planum fiet in ipſo examine.

Aquosa vero et alba.] Non quidem illa quæ cruditatem ſummam oſtentat, vel de prærepta occaſione, vel de collapſa virtute coquendi. Sed quæ albeſcit vacuata bile qua fucabatur, vel derivata in alvum, vel concitata ſurſum ad caput; verè & appoſitè huc advocari debet, cùm ea derivatio vel concitatio ſymptomatica eſt: non autem fit μετὰ κρίσιν ad ſalutarem dyſenteriam in ſenioribus, vel ad hæmorrhagiam in junioribus.

Quæ similem habet hypostasin grandinosæ farinæ, et rufam.] Colliquamento hepatis vel etiam renum. Nam ὑφιστάμενα urinarum κριμνώδεα, ſimiliter ſunt colorata ut partes quæ liquuntur: quod ſuprà jam poſui ex Galeno. Itaque non eſt abſurdum, ponere colliquamenta in urinis aquoſis & albis, quæ ſunt ejuſmodi de bilis metaſtaſi, qua priùs ſaturabantur. Et verò etiam colliquamento locus eſt in diabete renum ipſorum, qui aviditate ſitis explendæ, ſumma vi, urinæ materiam ad ſe rapiunt; propterea que coquendi occaſionem venis præripiunt.

Periculo et labori locum esse significant.] Eſt enim demum ibi fœtura dolorum atque laborum, quo & quà bilis, relicta urina, curſum inflectit. Exempla in promptu ſunt torminum, dyſenteriæ, phrenitidis, & aliorum quoque ſymptomatum graviſſimorum quæ ibi moventur, quò anadrome bilis, vel alia quævis ῥοπὴ tranſitum habet atque ſubſiſtit. Periculo autem locus eſt in ſævi doloris cruciatu; in abſceſſu majore quàm ut perferri poſſit; & occupatis partibus quarum officiis vitam carere non potis eſt.

Ipsa autem viridis.] Non ſuperficie ſolùm tenus: ſed toto liquore urinæ, cujus adducta eſt non ita pridem ratio cur ita ſit colorata.

Quæ

Quæ rufam habet, &c.] Argumento viſcerum quæ ab eadem febre liquuntur, unde eſt bilis conflagratio ac tranſitus etiam de flava in viridem.

Longi et periculosi est morbi.] Ac certè tam periculoſi, ut periculosè diù citra mortem, ipſum quem invaſit & occupat, habere non poſſit. Nam talis urina, mox affuturam mortem oſtendit.

43 Οὖρα τοῖσι παρ' ὦτα ταχὺ καὶ ἐπ' ὀλίγον πεπαινόμενα. φλαῦρα. καὶ τὸ καταψύχθαι ὧδε· πονηρόν.

Urinæ iis quibus tumores aſſurgunt ſub auribus, citò & pauliſper mitificatæ; pravæ. Ibi tum perfrigerari, peſtiferum.

Quantum periculi, & quàm parum, aut nihil omnino ſecuritatis habeat, coctionis & cruditatis viciſſitudo quæ cernitur in urinis: tum fixa firmiter coctionis in cruditatem mutatio; dictum eſt abundè ſuprà, ac demonſtratum quamobrem ita fiat. Hîc verò, ſicut nuper in peripneumonia factitavit; mutationis illius incommoda iis accommodat quibus aſſurgunt tumores ſub auribus à febre acuta, qui ſunt ejuſmodi ut cum empyemate ſolo, periculo locus tollatur; tamen præſidio locus non ſit in empyemate niſi urinæ ſint bonæ παρὰ πάντα τὸν χρόνον. Atque hujus prognoſeωs documentum ſtatuit illa hiſtoria de pictoris ancil- 1. Epid.
la, cui obortæ parωtides fuerunt mortiferæ, quamvis in empyema mutatæ: quòd febris, part. 3.
unde venerant, careret pepaſmo. Hujus autem prognoſeωs ratio & explicatio huc advocanda ex ſect. 3. 1. prorrh. ubi ſimiliter legitur ut hoc loco. Ibi tum perfrigerari; prorrh.61. ſ.3.1.
peſtiferum. Quod argumentum eſt febris ardentis indomitæ, ut Galeno viſum eſt ad idem prorrheticum. Verba Galeni hæc ſunt. *Hoc ſanè ſymptωma eximium eſt ardentium febrium. Nam cùm illæ ſint perurentes, & unà malignæ; partes extimas non accendunt ſimiliter ut manſuetæ, quæ totum corpus incendunt æqualiter.* Quàm autem peſtiferum ſit perfrigerari foris, viſceribus æſtu incandeſcentibus; declarat illa ſententia præceptoris. Ἐν τοῖσιν aph. 1. 7.
ὀξέσι νοσήμασι ψύξις ἀκρωτηρίων· κακόν. i. *In morbis acutis, extimarum partium refrigeratio; gravemalum.* Quò ſpectant plurimi apud Hippocratem aphoriſmi, quos advocare nihil neceſſe eſt, ac multò minùs cauſam cur ita ſit, pluribus explicare.

Sic ex prorrh. 28. ſ. 3. 1.

44 Κύστις ἀποληφθεῖσα, ἄλλως τε καὶ μετὰ κεφαλαλγίης· ἔχει τι σπασμῶδες. τὰ ναρκώδεα ἐν τούτοισιν ἐκλυόμενα· δύσκολα, μὴν ὀλέθρια. ἆρά γε καὶ παρακρουστικὸν τὸ τοιοῦτον;

Veſica intercepta, quippiam habet convulſificum: idque cùm aliàs, tum ſi acceſſerit cephalalgia. Quæ ibi torpidè exolvuntur; moroſa ſunt: non tamen mortifera. An verò idipſum eſt mentis emotæ?

Urinæ incommoda plurima circumveniunt homines de vitiis partium quæ ipſi ducendæ, excipiendæ, ac tranſmittendæ ſuam dicarunt operam, & quarum officiis ipſa ſuſcipitur atque perficitur οὔρησις. Ergo hic tranſitus eſt ab urinis ad urinarias partes quarum præcipuæ ſunt veſica & renes.

Vesica intercepta.] Non quidem ipſa, cujus certè nulla interceptio eſſe poteſt: ſed quæ intercipit curſum urinæ, cui excipiendæ ac tranſmittendæ per colem dicata eſt. Itaque cùm intercipiendæ urinæ, partium quoque aliarum conſpiratio ſit; quæ hîc veſicæ tribuitur interceptio, μετονυμικῶς interceptæ urinæ cauſam ibi ſubeſſe oſtendit. Nam interceptæ urinæ plures ſunt cauſæ, de quibus dictum eſt alibi, quas nihil neceſſe eſt hîc recenſere. Ac nova non eſt, nec inaudita ſignificatio τῆς ἀπολήψεως, ἀντὶ τῆς ἐπισχέσεως. Sic apud Hippocratem legitur κοιλίη ἀποληφθεῖσα, ἢ ἀπολελαμμένη, i. *alvus cohibita ſive ſuppreſſa*, quæque nihil infrà tranſmittit. Tametſi verbum ἀπολαμβάνειν, propriè accommodatur iis quæ vel in via ſubſiſtunt, vel retrahuntur. Sic enim reperio dici ἀπόληψιν τῆς ἀναδόσεως, de chylo cui ad jecur intercluſum eſt iter, inflammato jejuno, vel oppilatis venis quà itur ad hepar. Sic etiam apud Hippocratem locus eſt περὶ ἀπολήψεως τῶν πνευμάτων ἀνὰ τὰς φλέβας. lib. 4. acut.
Nam illud retracti humoris eſt de ſuo curſu: quod ita legitur apud eundem authorem, τὰ lib. περὶ
ἐκκεχυμωμένα, μὴ εἴσω ἀπολαμβάνειν, i. *quæ foras effuſa ſunt, intrò retrahere non oportet.* Ergo. χυμῶν.
Vesica intercepta.] i. Quæ non tranſmittit urinam, vel de amiſſo ſenſu, cùm ſcilicet nulla ſenſio excitatur ſtabulantis urinæ, vel quia vis excernendi languet effœta; vel etiam quia urina non habet exitum, obſtructo meatu per quem mejendo emittitur. Senſus quidem amiſſio in veſica, tum excernendi vis exoluta, hîc demum appoſitè locum habent, cùm illæ cauſæ ſunt poſitæ in frigida intemperie, quam intulit ardor febris acutæ. Nam ſi quis objiciat, cur in veſica id fiat, alibi verò nuſquam, cùm idem calor æqualiter occupet totum corpus; objectionis ſolutio, inquit Galenus, in partis ipſius proprieta-

te

te conſiſtit, cujus membrana eſt planè ἄναιμος, planeque ἄσαρκος. Itaque judicium eſt Galeni, ὅτι ἡ κατάψυξις ἐν τῇ κύστει γίνεται, οὗ τὸ κατὰ φύσιν ἐν αὐτῇ θερμὸν ὑπὸ τοῦ παρὰ φύσιν διαφορηθέντος, i. *quòd refrigeratio eximia tum in veſica fit, cùm illud quicquid in ipſa eſt caloris nativi, totum ab eo qui contra naturam eſt, fuerit diſſipatum.* Hinc duplex illa veſicæ affectio, nempe ἀτονία τῆς ἀποκριτικῆς δυνάμεως, unde impotentia excernendi; & ἀναισθησία, unde nulla voluntas mejendi, & inde poſita interceptio. De qua eſt illud prorrheticum. *Interceptæ à frigore in acutis urinæ; peſtiferæ.*

prorrh.16. ſ. 2. 1.

Quidpiam habet convulsificum.] Quod eſt ejuſmodi ac ſi diceret; poteſt nonnunquam convulſionem inferre.

Idque cum alias.] Per ſympathiam quæ ſocietatis jure intercedit illi cum nervis.

Tum si accesserit cephalalgia.] Unde nervorum principio malè eſt, vicinia & ſocietate partis afflictæ, videlicet capitis in ſua membrana cerebro adjacente. Nam cùm afflictio nobilium partium facilè unà ſecum afficiat τὰ κοινὰ καὶ τὰ ἐγγύς. i. *vicina & ſocia:* tum verò id maximè locum habet in ſæva cephalalgia, cùm ei multum adjicitur de ſuppreſſa veſicæ aut alvi purgatione, ut planum facit illud prorrheticum. Κεφαλαλγικοὶ κατόχως, παρακρούοντες, κοιλίης ἀπολελαμμένης, ὄμμα θερσιώοντες, ἀνθηροί· ὀπισθοτονώδεες γίνονται. i. *Cephalalgici cum ſopore delirantes, alvo ſuppreſſa efferi, rubenteſque facie; opiſthotonici fiunt.*

Quæ ibi torpide exolvuntur. Quorum torpida exolutio cernitur in pigro motu, nec bene percepto appulſu τῶν αἰσθητῶν, i. *rerum ſenſilium:* ut ſæpe accidit ipſis manibus, vel etiam cruribus, ex ea calamitate ſuppreſſæ urinæ, lumbis moleſta & gravi: neque id facultate amiſſa, vel potiùs impedita meandi ſpiritui animali, ob interclusum iter nervorum à cerebro: ſed ab oppreſſione lumborum atque cervicis, quam facit venarum & arteriarum diſtentio, ex ipſa humoris anadrome, dum viam ad caput affectat: quo ſimulatque appulit, paraphorica edit ſymptomata; ut præceptoris opinio eſt in quæſtione hîc poſita.

An vero idipsum est mentis emotæ?] Quod profectò non eſſet, ſi torpida exolutio de impedita veniret libertate meandi, ab interclusо nervorum meatu in cerebro. Id enim potiùs eſſet cataphoricum quàm paraphoricum. Ac talis quidem ratio eſt illius prognoſεως. *Quibus ex dolore lumborum, anadrome fit ad caput; torpidæ manus; cardialgiæ; auriumque flatus ſonori; hæmorrhagiæ largæ: tum alvi profusè feruntur; ac mentes turbatæ ut plurimùm.*

45 Νεφρῶν ἐξαπιναῖον ἄλγημα μετὰ οὔρου ἐπισχέσιος· λιθιδίων οὔρησιν ἢ παχέων οὔρων σημαίνει.

Renum repentè dolor obortus, cum urina ſuppreſſa, lapillos, aut craſſam urinam mejendo reddendam oſtendit.

Urina ſuppreſſa de vitio renum, cujuſmodi ſit, & unde nata, in hac prognωſi docetur; ſicut in proxima dictum eſt de veſica: tametſi propria urinæ ſuppreſſio, quæ iſchuria dicitur, pertinet ad veſicam: quia urinæ materia ducta è venis, vi ſecretrice renum, antè non habet nomen urinæ, quàm ad veſicam pervenerit, eò tranſmiſſa è renibus. Itaque κατὰ πρόληψιν cohibita erit urina in renibus, quando eorum vitiis interclusum eſt iter urinæ, quà ipſam ſolent tranſmittere ad veſicam. Vitia autem ſunt hæc; quibus impeditio eſt tranſmittendi urinam & emittendi mejendo: quia tum veſica eſt vacua, nec ejus vitio urina ſupprimitur.

Renum repente dolor obortus.] i. Senſio naturæ triſtis, acuta aut gravis, ut rei moleſtæ in renibus generatio eſt, motus, aut manſio. Eſt enim dolor gravis, manſione calculi; acutus autem, in motu. Atque dolores illi repentè in renibus enaſcuntur, i. de improviſo, ac ſine illorum prævidentia intus aut foris: niſi cùm iis obortis mutua quædam ipſorum eſt viciſſitudo. Nam gravis doloris in peracutum, & rurſum hujus in gravem, tranſitus eſſe ſolet: ut occupati renis à calculo motus eſt & concitatio, aut quies à motu. Nec verò antè calculi perceptio eſt acuta aut gravis, quàm cœperit coagmentari. Coagmentatio autem fit de improviſo. Ut veritas ibi luceat catholici theorematis, quod eſt hujuſmodi. *Non enim quemadmodum repentina eſt morborum generatio: ſic & ipſius generationis cauſa.* Nam cauſa morbifica ſenſim accreſcit & oppugnat ipſum κατόρθωμα: impreſſio autem morbi, in puncto fit temporis.

Gal. ad hiſt. 4. part. 3. 3. Epid. & ad prorr.h17. ſ. 2. 1.

Cum urina suppressa.] Cujus ſuppreſſio eſt vel occupati renis à calculo, vel inflammati cruciatu doloris; proptereaque in ſegregandi feri officio laborantis: vel impediti meatus quà ducitur ad veſicam. Atque id mirum videri debet in renis unius afflictione, ſiſti urinam, vel micturiendo ſtillatim ægrè tranſmitti: cùm ita comparata ſit ratio amborum renum, ut ceſſante uno, alter officium ſuum faciat. Sed magna vis eſt ſympathiæ in ſocietate officii. Propterea in ſympathia renis alterius, crebrò & parcè urina emittitur. Nam occupati calculo & inflammati ceſſat officium. Et quibus ren ſocius languet effœtus & marcidus, iis in ſæva nephritide urina ſupprimitur: ut nuper vidimus in Præſide Fabro Pibracio, juriſperitorum eloquentiſſimo, & eloquentium juriſperitiſſimo.

Lapillos.] Coagmentato in renibus craſſo & glutinoſo humore, cujus coagmentatio eſt lapidoſa, & nominatur λιθίασις, ut in veſica. Sed tamen hoc intereſt, quòd in veſica non ſemper eſt τὸ προϋπάρχον lapidis, ſicut in renibus. Ac renum quidem τὸ σύναγμα, i. *coagmentatio*, dicitur περὶ τῆς οὐρήσεως: veſicæ autem, μετὰ τὴν οὔρησιν.

Aut

Aut crassam urinam.] Mixtione craſſi humoris, & pituitæ cujuſdam tenacis: quæ vel indigena eſt renum, vel advena; idque prolapſu catarrhi è capite, vel humoris morbifici, aut convulſifici, ad renes è venis, vel è nervis per venas, appulſu, quo ductus urinæ non ſunt meabiles.

Mejendo reddendam ostendit.] Quæ vacuatio libertatem meandi urinæ reſtituit. Ex quo efficitur neceſſariò faciundum quòd medicinæ dictator edicto ſancivit. Οὐρητικοῖς καθῆραι, ἀπαλῦναι, λεπτῦναι. i. *Diureticis purgare, levare, attenuare.* Sed hæc ſufficiant. 6 Epidem part. 1.

46 Τρομώδεα πρεσβυτέροισιν ἐν πυρετῷ, καὶ οὕτως ἐπιφαινόμενα· λιθίδια που̃ διουρεῖ.

Tremores qui ſenioribus tum in febre, tum inſuper ſic apparent; fortè lapillos mejendo emittunt.

Quoniam ſenioribus calculi facilis eſt coagmentatio ſtabulantis in rene, nec facilem exitum inde habentis; μοχλικὸν illis erit concuſſio tremorifera excutiendo calculo cum urina. Et cùm tremoris natura & cauſæ jam pridem ſint explicatæ; ipſum verò nomen tremoris hoc loco ſit poſitum pro rigore qui concutiendo cietur; concuſſionis illius commoda videri poſſunt in excuſſione rei moleſtæ; modò rigendi & caleſcendi crebra & cita non ſit viciſſitudo, nata ex inflammatione ſpinalis medullæ & membranarum ejus, unde non raro ac ferè ſemper contingit urinæ ſuppreſſio. Coac. 8. lib. 1.

Tum in febre.] Appulſu cacochymiæ per venas expreſſæ ad cutim, è lumbis, per dorſum, ad caput.

Tum insuper sic apparent.] Cùm etiam ſine febre cientur ab iis quæ dicta ſunt: nempe à renum dolore, & urina ſuppreſſa, repentè obortis.

Forte lapillos mejendo emittunt.] Qualis autem convulſio eſt ſanandæ paralyſi, concutiendo; quale ſternutamentum hyſtericis ac difficulter parientibus: talis & rigor nephriticis calculoſis inflammatione carentibus: cujuſmodi ſeniores habentur, quorum natura in excernendo pigra, quodam velut μοχλικῷ, i. *vectiario* hîc opus habet.

47 Οὔρου ἀπόληψις καὶ βάρος ἐν νειαρῇ· σημαίνει ὡς τὰ πολλὰ, στραγγουρίην ἐσομένην. εἰ δὲ μὴ· ἄλλην ἀῤῥωστίην, ἣν εἴωθεν ἀῤῥωστεῖν.

Urina intercepta & gravitas in aqualiculo, ſtranguriam futuram fore denunciat: ſin minùs, alium morbum quo laborare conſuevit.

Quemadmodum actio læſa, partis cujuſque afflictæ certiſſimum eſt argumentum: ſic læſionis ſpecies; tum ipſa doloris proprietas atque locus, cujuſmodi ſit afflictio planè oſtendunt. Hîc ponitur intercepta urina & gravitas in imo ventre: quæ quorſum appareant, ſic in hac prognωſi docetur.

Urina intercepta.] Non quidem criticè, nec vitio renum, vel emortuorum, vel etiam calculo aut pituita craſſa occupatorum: ſed cujus interceptio eſt vel occupatæ, vel exolutæ veſicæ. Nam ſenſus amiſſio, unde urina ſupprimitur in veſica, eò ſpectare non poteſt, quò inſtituta prognωſis.

Et gravitas.] Quæ ſemper ibi cauſam ipſius ſubeſſe teſtatur, ubi percipitur: ut annotavimus in pleuritide, cùm ei gravitatis ſenſio eſt ad brachium & ad mammam. lib. 2. acut.

In aqualiculo.] Ἐν νειαρῇ. i. *in imo ventre*, quem hypogaſtrium nominavit in aphoriſmis. Hypogaſtrium autem continet ipſam veſicam: ut ſenſio gravitatis in eo percepta, pertineat ad veſicam quæ continetur: ſicut hypochondrii tumor, ad hepar. aph. 80. 4.

Stranguriam futuram fore denunciat.] i. Urinæ ſtillantis invitam & ægram mejendo emiſſionem: atque id morbo veſicæ; non autem ſymptomate. Niſi quis fortè dixerit, humoris collectionem, unde veſica tumens, gravitatis moleſtiam exhibet hypogaſtrio; tandem à nimia oppreſſione expreſſam, facere ſtranguriam ipſo ſymptomate, non morbo veſicæ. Sed tamen hic tumor, eſt morbus veſicæ, non hypogaſtrii. Quòd ſi quis objiciat, ſæpe à tumido hypogaſtrio reddi urinam γονοειδῆ, qua ille tumor exolvitur; ut illud concedam: tamen id non eſt hujus prognoſεως, quæ interceptam ponit urinam, priuſquam veniat ſtranguria. Nam interceptæ urinæ nulla eſt illic mentio, unde adducitur illa objectio. Hippocratis verba hæc ſunt. *Perinthi urina ſeminiformis, ejuſmodi erat quale criticum quippiam. Et verò hypogaſtriorum ferè talia eſſe ſolent. Nam illa quæ mejendo redduntur; ibi demum exolvunt & liberant, ubi nec flatu, nec alvo tranſmiſſa multis fæcibus & glutinoſis, pars tumefacta non adæquatur, nec reſtituitur æqualitati.* Sent. 37. part. 2. 6. Epid.

Sin minus.] i. Si inde non incidit ſtranguria, manetque gravitas hypochondrii, & intercepta urina.

Alium morbum quo laborare consuevit.] Cujuſmodi eſſe poteſt veſicæ repletio per impotentiam emittendi urinam, quæ ab effœta vi expultrice fibrarum illata eſt, vel cùm impeditio eſt urinæ ductus à calculo aut caruncula in fiſtula urinaria: ut jam expreſſa urina foras tranſmitti non poſſit.

48 Ἐν

48 Ἐν εἰλεώδεσιν, οὔρου ἀπόληψις· κτείνει συντόμως.

Cùm ileoſis interceptio eſt urinæ; cita mors venit.

STRANGURIÆ & ilei frequens adinvicem tranſitus eſſe ſolet, quando nec ileum facit inflammatio; nec ſtranguriam morbus veſicæ, cujuſmodi eſt calculus, inflammatio, ulcus. [lib. περὶ παθῶν.] Sed cùm ilei cauſa eſt pituita putris & glutinoſa fæcibus involuta, unde fit revolutio inteſtini motu contrario naturali, i. infernè ſurſum, & cibus remeat qui permeare non poteſt; tum idem accidit veſicæ ab ileo in ſtranguria, quod à veſica inteſtinis in ileo: efficiturque ut quemadmodum ſtranguriæ ileus ſuperveniens, ſeptimo die interimit: ita periculo [aph. 44. 6.] ilei primùm nati multum adjiciat noviſſima ſtranguria; niſi oborta febre, urina fluxerit cu- [Coac. 8. c. 22. lib. 2.] mulatè. Tranſitum verò hîc diximus, non κατὰ μετάστασιν unius in alterum, ut verè eſt tranſitus: ſed καταχρηστικῶς κατὰ τὴν ἐπίδοσιν: cùm ſcilicet pituitæ illabentis in utrumque alveum, propagatio eſt, aut pariter in utroque cumulata congeries. Niſi quis fortè adferat & opponat illam ſententiam præceptoris. *Quòd pituitæ collectio dolorifica inter diaphragma & ven-* [aph. 52. 7.] *trem exitu denegato per alterutram alvum; ſi forte per venas ad veſicam curſum inflectit: morbum exolvit.*

49 Οὖρον ἐν πυρετῷ δάσος ἔχον διασπώμενον· ὑποστροφικὸν, ἢ ἱδρῶδες.

Urina in febre quæ aſperum quid habet divulſum; recidivæ nuncia eſt, aut ſudorum.

[Coac. 34 hujus cap] NUPER QUÆSITUM eſt de ſudore cujus prænuncia eſt urina, his verbis. Τὸ δὲ ἐκ λεπτοῦ δασυνόμενον· ἆρα ἱδρῶτα μέλλοντα δηλοῖ. i. *Quæ verò ex tenui aſperatur; utrum ſudoris futuri prænuncia eſt?* Quid autem ſit illud aſperum, cujus hîc mentio eſt; declarat quod ſequitur in eadem prognoſi. Γεγενημένον δὲ ἀφρῶδες ἐφ' αὐτοῦ ἐφιστάμενον, i. *Quod veluti ſpuma enatat in urina.* Sed illud ἀφρῶδες eò dicendum, ut nihil oſtentet colliquamenti: ſed natum potiùs ex craſſiore humore quem agitavit ſpiritus flatulentus, unde origo ſpumæ δυσλυτοῦ, i. *quæ non vaneſcit facilè:* qualem præ- [aph. 34. 4.] ceptor nominavit bullatam, cùm ait. *Quicunque urinas mejunt bullatas; oſtendunt nephritica, & longam fore infirmitatem.* Exiſtunt & aliæ in urinis aſperitatum ideæ, quales ſunt illæ. Τῶν [Coac. 38. hujus cap.] οὔρων τεταραγμένων ψαφερῇ τρηχύτητι. Tum illæ. Κελμινώδεες πιτυρώδεες, ὑμενώδεες: de quibus jam multa non ita pridem audivimus. Ergo urinæ ſpumantes bullatæ à flatulento ſpiritu ex craſſiore materia, ſunt recidivis crebræ; ab inchoata criſi, cujus perfectio ſperari nequit cum tali uri- [aph. 56. 4.] na. Tum inde ſudor expreſſus, finem non adfert morbi, nec ejus remiſſionem: quia eſt ſo- [aph. 21. 4.] boles oppreſſionis. Quo tempore autem natura morbificis cauſis opprimitur, eſtque humorum cruditas; tum nihil bene fit excernendo.

50 Ἐν μακροῖσι πυρετοῖσι, λεπτοῖσι, πλανώδεσι· λεπτῶν οὔρων οὐρήσιες σπληνώδεες.

In longis febribus, exiguis, & erraticis; urinæ tenues mejendo emiſſæ; lienoſæ.

DIUTURNARUM febrium quas facit humoris morbifici contumacia, unde pepaſmus difficilis, & unà difficilis vacuatio; urinæ ſunt crudæ ac tenues & aquoſæ, de quibus ſi cætera ſint ſalutaria, movetur abſceſſus ad inferas partes ſub diaphragmate, ut nuper oſtendimus. An verò tales urinæ ſint lienoſæ, id certè in quæſtionem adducitur. Ac primùm de lienoſis dicendum. Enimvero illi demum verè ſunt lienoſi, quibus jam pridem viſcus ipſum lienis induruit. Sic [aph. 43. 6.] enim placere video præceptori Galeno. Sed ea deſcriptio lienoſi tumoris apud Hippocratem [lib. περὶ παθῶν.] ſic eſt. *Quibus magnus eſt lien; ſi quidem bilioſi ſunt, fœdati multùm apparent, ulceribuſque obſiti; quæ difficulter ſaneſcunt: tum illis ab ore fœdus expirat odor, atque macreſcunt. Lien verò durus percipitur, manetque ſui ſimilis in magnitudine, nec cibos dejiciunt. Sin autem pituitoſi ſunt, multò mitiora ſunt illis prædicta incommoda: tum ipſe lien aliàs atque aliàs major aut minor eſt.* Sed illa duritas, unde ſunt homines lienoſi, eſt καταῤῥόπου lienis, non ἀναῤῥόπου. Sic enim viſum eſt [6. Epid. part. 2.] præceptori cùm ait. *Lien durus non ſurſum deorſum, rotundus, latus, craſſus, longus, tenuis.* Quod eſt ejuſmodi ac ſi diceret. Quotieſcunque lien induruit, non eſt ſurſum illa duricies quæ ortum habet à veteri congeſtione humoris, unde paulatim tumor accrevit: quemadmodum illa quam repentina fluxio excitavit, quæ & ipſum lienem facit ἀνάῤῥοπον, & omnia quæ inde moventur, ἀνάῤῥοπα: ut hæmorrhagiam & faciem multo calore & colore ſuffuſam. Sed illa duricies vetuſtæ congeſtionis, unde homines propriè ſunt lienoſi; deorſum percipitur, facitque lienem κατάῤῥοπον, & omnia inde nata κατάῤῥοπα.

Ergo. URINÆ TENUES LIENOSÆ.] i. Apparent ſigno lienis qui cœpit jam pridem dureſcere, ac tandem κατάῤῥοπος factus eſt: non autem repentino affluxu ſanguinis melancholici, qui phlegmonem edit ſyſtrophicam, ipſumque facit ἀνάῤῥοπον cum duritate, ac ſævo dolore: ſed cui congeſtà ſenſim pituita aut melancholicus humor; duritatem attulit tenſionis, oborto ſcilicet ejus tumore rotundo, aut lato, longo, & craſſo; itemque longo ac tenui. Quæ omnes diffe-

fe-

ferentiæ ſunt in κατάῤῥοπῳ liene; vel potiùs ſingulæ cadunt in lienem κατάῤῥοπον per congeſtionem humoris pituitoſi aut melancholici. Quò ſpectat inſtituta prognoſis, ſicut & illa. *Dyſenteria lienoſis, non longa quidem, utilis: longa verò, peſtifera. Nam quieſcente illa, ſi vel hydrωpes veniunt, vel etiam lienteria; mortiferum.* Sunt autem urinæ tenues lienoſis, tum per ſe, tum ex eventu. Per ſe quidem, debili calore ſanguifico hepatis, à tumore lienis, unde & hydropes aſſurgunt. Ex eventu autem.

In longis febribus, exiguis et erraticis.] Quarum humores varii, varieque affecti, meatuumque anguſtia, & magna oppreſſio, parem pepaſmo difficili difficultatem adferunt τῆς φυσικῆς πέψεως, i. *coctionis naturaliter inſtitutæ.* Tum bilioſæ tincturæ vacuitatem adfert bilis tum genitæ ῥοπὴ ad ipſum lienem: unde vix alvus tranſmittitur: ſicut annotavit Hippocrates de lienoſo tumore à bilis congerie in lienem.

51 Ἐν πυρετῷ, ἄλλοτε ἀλλοίων οὐρήσιες μηκύνουσι.

In febre, interdum varias reddi urinas; longi eſt morbi.

Illa demum urina longi eſt morbi, quæ certis quibuſdam, vel omnibus ſui partibus, variorum humorum variarumque index eſt affectionum: ex quibus difficilis eſt redintegratio, difficilis item pepaſmus. Nam difficultas redintegrandi partes è natura egreſſas, & concoquendi humorem; morbus inde natos facit partim ἀκρίτους, partim δυσκρίτους, nonnullos etiam θανατώδεις. Talis urinæ calamitas & contumacia, legibus & exemplis iterum atque iterum ſuprà eſt poſita & explicata.

52 Τὰ οὐρούμενα μὴ ὑπομνησάντων· ὀλέθρια. ἆρα γε τουτέοισιν οὐρέεται, οἷον εἰ τὴν ὑπόστασιν ἀναταράξειας;

Quæ immemoribus fluunt urinæ; peſtiferæ. An verò ſic redduntur, ut ſi hypoſtaſin perturbaveris?

Dictum eſt nuper de urina invita, quæ ſcilicet ægrè deſtillat: idque tum morbo veſicæ, tum ejus ſymptomate. Nunc de injuſſa dicendum, quæ ſine ſenſu ac ſine voluntate clam effluit; vel, ut ſuprà dixit præceptor, λαθραίως. Sed cùm injuſſæ urinæ duplex omnino ſit cauſa, videlicet impotentia & exolutio, & occupatæ mentis oblivio; utriuſque hîc ratio lucet in eo quod poſuit, μὴ ὑπομνησάντων, i. *immemoribus*: cujuſmodi planè ſunt qui ex phreniticis fiunt lethargici, quibus jam nulla eſt cura decori.

Ergo. Quæ immemoribus.] i. Quibus memoria non renovatur eorum quæ fiunt, quæque dicuntur ab illis, εἴτε διὰ τὸ τὴν γνώμην νοσεῖν: εἴτε διὰ τὴν ἔκλυσιν τῶν μορίων, i. *ſive quia laborat mens; ſive quia ſunt exolutæ partes.* Sic enim comparatum eſt; ut à phrenitide quam excipit lethargus, effœta vis langueat cerebri, omniumque nervorum & membranarum, ut pariter voluntatis & ſenſus amiſſio inferatur. Nam & injuſſæ dejectiones, ſuprà ſunt poſitæ in lethargicis.

Fluunt urinæ.] Videlicet obliviosis & ſenſu carentibus muſculi janitoris, quem vocant ſphinctereni. Tametſi non cuicunque ſphincteris exolutio eſt; eidem quoque oblivio eſt decori. Sic enim accepimus, cuidam hepatico alvum tranſmitti ſolitam ſine ſenſu, cùm eſſet apud ſe. Quem locum ſic expreſſit præceptor. Ἀπὸ κοιλίης λεπτὰ διιέναι, μὴ αἰσθανομένῳ ἐόντι παρ' ἑωυτῷ· κακόν· οἷον τῷ ἡπατικῷ. i. *Liquida ex alvo ſecedere non ſentienti, quamvis apud ſe ſit; malum, ut hepatico.* protr. 46, ſ. 2. 1.

An vero sic redduntur, &c.] Quod idem eſt ac ſi diceret. Periculoſum eſt certè, urinam λαθραίως καὶ ἀπροαιρέτως effundi: ſed ei periculo multum adjicitur, nec ſolùm in anguſto ſpem eſſe, verumetiam mortem in propinquo eſſe, illud denunciat; ſi urina injuſſa, jumentorum ſimilis emittatur. Sic in lethargicis dejectiones injuſſæ & liquidæ, ſunt magis terrificæ, ac deſperatæ ſalutis. Sic etiam proluvies alvi prærubra periculoſum cωma reddit funeſtum. Nam vitio animalitatis accedit effœta vis œconomiæ naturalis. Quò autem plures principatus in vitio ſunt; eò res ægri pejùs eunt.

53 Οἷσιν οὖρα ὀλίγα θρομβώδεα οὐκ ἀπυρέτοισι, πλῆθος ἐκ τούτων ἐλθὸν ὠφελέει. ἔρχεται δὲ τοιοῦτο ἐξ ἀρχῆς, ἢ διὰ (ταχέων) ὑπόστασιν ἴσχει. al. διὰ βραχέων, vel διὰ παχέων.

Quibus urinæ pauca, grumoſæ, febre non carentibus; tenuium copia ex his emiſſa prodeſt. Tales autem emittuntur ab initio, vel (citò) habent hypoſtaſin. al. craſſam

In hac prognωſi mutationum gradus ponuntur ad criſin, quæ ab urinis primùm ſignificata, mox ab iiſdem ſuſcipitur. Mutationum gradus ad criſin, ibi demum cernuntur cùm de urina craſſa & pauca primùm quidem, ſtatim grumoſa, mox autem tenuior & copioſa emittitur, idque circa initia; vel quæ non multò pòſt, hypoſtaſin habet pro grumis qui antea ſparſi & appenſi erant urinis. Hæc autem prognωſis, loco exempli ſcripta eſt in aphoriſmis, aph. 69. 4.

quo

quo theorema catholicum continetur de tranſitu cruditatis in coctionem; & impediti humoris morbifici præ contumacia, meatuûmque anguſtia in liberalem & liberam excretionem.

Quibus febre non carentibus.] Unde hæc veniunt quæ hîc ponuntur: ut omnis tollatur ſuſpicio morbi nephritici, vel ab urinis craſſis ibi cohibitis, vel a lapillis qui rerum earum vacuatione liberali exolvitur, ut nuper audivimus in illa prognωſi. *Renum repentè dolor obortus, cum urina ſuppreſſa; lapillos aut craſſam urinam mictum iri teſtatur.* Ac niſi me animus fallit, verè hîc videor eſſe dicturus, eò dixiſſe Hippocratem, οὐκ ἀπυρέτοισι, i. *haud febre carentibus*, ipſiſque urinas hîc poſitas appoſuiſſe, non quidem ſtudio minuendi acerbitatem febris: ſed indicandi potiùs aſſiduitatem ipſius: ut ſcilicet nullam recipiat ἀπυρεξίαν, i. *febris vacuitatem*, donec ad criſin ventum ſit. Nam huic craſſæ & paucæ urinæ, quam dominatu caloris nativi paulò poſt agnoſcit grumoſam; mox tenuiorem, copioſam, & reſidentem; opponit in ſimili febre alterum genus craſſæ urinæ, turbatæ ac jumentorum ſimilis, quæ diu depoſita non reſidit. Ergo. Quibus febre non carentibus.] Qui ſunt in febris aſſiduitate, nec ullam habent diſceſſionem paroxyſmi diurni, quam vocant ἀπυρεξίαν.

aph, 69. & 70. 4.

Urinæ crassæ.] Non quidem liquoris mediocritate parta, virtute caloris nativi, crudas ac tenues urinas mitificantis: ſed quæ ſunt ejuſmodi, craſſamenti exceſſu, de copia crudi & craſſi humoris, unde ſpiſſantur atque craſſeſcunt.

Paucæ.] Quia non ſunt meabiles, & in via ſubſiſtunt: aut quia vis renum laborat in officio ſecernendi; præ contumacia ſeri, craſſo humore perfuſi.

Grumosæ.] i. Veluti grumis obſitæ toto liquore ſparſis, atque quodammodo appenſis, nec dum in fundo reſedibus; à flatulento ſpiritu, & inchoato pepaſmo quem vis nativi caloris nondum abſolvit, nec dum humoris domuit contumaciam. Atque ut cœlum verè θρομβῶδες dicitur in μιξαιθρίᾳ, cùm in conſpectu elt par ſerenitati opacitas: ſic & urinæ fiunt θρομβώδεις, cùm de confuſis & perturbatis partim liquorem purum oſtentant, partim humorem craſſum liquori appenſum, quo antea ſpiſſabantur confuſæ.

Tenuium copia ex his emissa.] Quod idem eſt ac ſi diceret; ſi quæ priùs fuerant craſſæ & paucæ, mox autem grumoſæ ob cauſas adductas; nunc ſolito tenuiores, proptereaque mediocres conſiſtentia, parta liquoris mediocritate ipſo pepaſmo qui à virtute caloris nativi de inchoato tranſiit in perfectum; ſi, inquam, tenuiores urinæ ex vitioſis craſſis & inde grumoſis ab inchoato pepaſmo; & copioſæ ex paucis liberè emittantur; per libertatem humoris, meatuum, & ipſius naturæ.

Prodest.] Ad ſalutarem criſin quæ liberali & libera excretione humoris morbifici victi à natura ſuſcipitur. Atque illa excretio ſic habetur optima; ſi cum iis quæ in promptu ſunt bona, nulla ſubeſſe vitia oſtendantur. Nec verò urinarum poſita liberalitas meliorum factarum, dimiſſionem tantummodo febris adfert: ſed etiam vendicat ab abſceſſu partium inferarum, cujus prænuncia erat humoris morbifici contumacia, ac difficultas coquendi & excernendi.

Tales autem quam maxime initiis apparent, aut crassam habent hypostasin.] i. Ut ſint ejuſmodi urinæ, craſſæ & grumoſæ, aut ſaltem craſſa hypoſtaſi præditæ; quoniam in cauſa eſt ardor vehemens; maximè circa initia: quanquam & progrediente in pejus morbo, fieri poſſit. Quam commemorat hypoſtaſin, eſt verè γονοειδής. i. *genituralis*, eamque Galenus negat eſſe probam: ſicut illa eſſe ſolet quæ cauſa concreſcit cocti & mitificati morbi.

54. Οἷσιν οὖρα ταχέως ὑπόστασιν ἴσχει, ταχέως οὗτοι κρίνονται.

Quibus urina citò hypoſtaſin habet; celeriter illi judicantur.

In interitum ſcilicet aut ſalutem: ut illa cum ſecundis aut adverſis notis apparuerit. Secundæ & laudabiles notæ ſunt; lævitas, æqualitas, & albedo: nigredo autem, aſperitas, & diſſipatio, concretioque; ſiniſtræ & pravæ. Ardoris hæ violentiam febrilis, morbifici ſucci corruptionem, naturæ denique imbecillitatem referunt: vim illæ contrà caloris nativi, æqualiter ſeſe in omnes materiæ partes inſinuantis; & materiæ bonitatem, cum robore conjunctam ſolidarum partium, quarum ipſa virtus, natura eſt. Utrinque criſis eſt mutatio, celeriter a celere motu adveniens, in eam partem caſura, in quam motrix cauſa inclinatam eam compulerit; hinc natura; & illinc morbus. *Judicandi ſeptimo morbi; quarto hypoſtaſin per urinas vel adhuc rubentes ferunt: de cæteris eodem modo.* Ubi Galenus illa verba, *de cæteris eodem modo*, in eum ſenſum accipit ut exiſtimet, quæcunque quarto die coctionis corruptioniſve ſigna invaleſcentis dantur; criſin promittere ſeptimo; convaleſcendi morbo, vel ſuccumbendi: quemadmodum contrà, judicium in decimumquartum diem dilatum iri admonent, quæ die ſeptimo indicia advenerint.

aph. 72. 4.

55. Ἐπιληπτικοῖς οὖρα λεπτὰ καὶ ἄπεπτα παρὰ τὸ ἔθος, ἄνευ πλησμονῆς ἐπίληψιν σημαίνει. ἄλλως τε καὶ ἤν τις ἐς ἀκρώμιον, ἢ τράχηλον, ἢ μετάφρενον πόνος ἢ σπασμὸς ἐμπεπτώκῃ, ἢ νάρκη περιγγύηται τοῦ σώματος, ἢ ταραχῶδες ἐνύπνιον ἑωράκῃ.

Epilepticis urinæ præter morem tenues & crudæ, ſi repletio nulla adſit

ſit; de inſtante caſu admonent: idque cùm aliàs, tum ſi ad acrωmium, cervicem, aut dorſum dolor & tenſio urget, vel corporis obrepit ſtupor, vel perturbata inſomnia obſervantur.

Epilepticos appellat, non eos quorum natura & conformatio corporis, in epilepſiam vergit; qualiter φθινώδεις dici eſt obſervatum: ſed epileptica ſymptomata jam expertos. Inſtante his caſu; vel tranſlata bilis ad cerebrum, urinam tinctura deſtituit; vel ventriculo inter ſtagnandum debilitato, impeditam concoqui, tenuem dimittit, & crudam, i. albam, colorìſque aquei. Ut epilepticæ convulſioni committendæ, arcem bilis cerebri petat; intellectu eſt vulgatum: nec ignotum profectò, oblæſi ventriculi ſympathia, nexus nervorum ſexti communione inducta, eandem convulſionem inferri. Non eſt tamen omnino neceſſe, ut vel caſum urinæ cruditas comitetur; vel urinæ cruditatem novus caſus neceſſariò conſequatur. Nam ſi bilioſi ſatis humoris corpore concluſum continetur, quantum cerebro irritando ſufficit, & quantum urinæ tingendæ; non erit ipſa urina decolor. Et ſi ciborum cruditas aſſumptorum, cruditatis fuerit in urina parens; non eſt neceſſe ut quis ab ea in epilepſiam incidat. Non igitur demonſtratio hæc, ſed conjectura fuerit, quam robuſtam faciunt ſymptomata mox deinde ſubjuncta; tenſivus ad acrωmium, dorſum, & cervicem dolor; læſione exortus rhomboidis muſculi, à cervice ad octavam dorſi vertebram recta linea deducti; ad acrωmium autem obliqua: qui quidem hîc, vel ab excurrente ad caput materia, vel conſortio cerebri afficitur. Sequitur corporis ſtupor in movendo & ſentiendo, cerebri ſoboles jam vapore offuſi. Perturbata ſunt denique inſomnia, pectus ab Ephialte gigante opprimi, guttur laqueo conſtringi, certamen inire, in barathrum etiam præcipitari exiſtimantium. De quibus, vide repletionem ſecundam libri 3. de diæta, & finem libri περὶ ἐνυπνίων

56 Τὰ σμικρὰ ἐπιφαίνεσθαι, οἷον στάξιας, καὶ οὖρον, καὶ ἔμετον, καὶ διαχωρήματα· κακὸν μὲν πάντες. κάκιστον δὲ ἐγγὺς ἀλλήλων ἰόντα.

Exigua quædam ſuperapparere, velut ſanguinis ſubſtilla, urinas, ſudores, vomitus, dejectioneſque ejuſmodi; eſt quidem omnino malum: ſed eò pejus, quo frequentiùs reverterint.

De sanguinis ſubſtillo antea fuit illud. Στάξιες ὡς ἐλάχισται· κάκισται. i. *Subſtilla ſanguinis perexigua, prava.* Sudatiunculam quoque antecedens caput condemnavit propoſitione prima. Et eo proximè priùs σμικρὰ ἐμέσματα, i. *vomitus exiguos.* Dejectiones ejuſmodi, inſequens tractatio: urinas guttatim ſtillantes, præſens hæc improbaverit. Omnibus ratio proferenda com„munis. Quia nihil paucum eſt criticum. Sed cùm ſemper id malum; inquit; tum maximè, „ſi crebrò repetitum: unde nimirum naturæ imbecillitas oppreſſæ in ſumma excernendi neceſſitate declaratur. Ego vim magnam eſſe puto in dictione τοῦ ἐπιφαίνεσθαι, i. *ſuperapparendi*, qua deſignatur; ibi demum exiguam vacuationem valde fuiſſe noxiam, cùm larga, velut neceſſaria, expectata eſt.

DE DEJECTIONIBUS.

ΔΙΑΧΩΡΗΜΑ τῆς κοιλίης βέλτιστον, μαλθακὸν, συνεστηκὸς, ὑπόπυῤῥον, μὴ σφόδρα δυσῶδες. διαχωρέειν δὲ τὴν εἰθισμένην ὥρην· πλῆθος δὲ, πρὸς λόγον τῶν εἰσιόντων. CAP. IV.

1. *Dejectio alvi eſt optima, mollis, coagmentata, ſubrufa, nec valde graveolens. Ipſam verò tranſmitti oportet qua conſuevit hora, & ea copia quæ aſſumptis reſpondeat.*

Erat ex illis omnibus quæ propoſita ſunt in hoc ampliſſimo Medicinæ theatro, illud extremum: ut omnis ratio dejectionum explicaretur. Eſt autem conſilium explicandi primùm ea quæ inſunt bona, quæque naturaliter ſunt conſtituta, procul ab iis quæ mala ſunt: mox ea quæ ſunt egreſſa de norma & præſcriptione naturæ; proptereaque in malis ducuntur: maximè verò quando non adimunt id quod intus lædit, ſed illud ipſum magis læſurum, intus ſubeſſe oſtendunt.

Dejectio alvi.] Dejectionem hîc ponit alvi, vel potiùs alvum dejectioni appoſuit, quam abſolutè ſimpliciterque poſuit in prognoſtico, religione ductus fortaſſe diſtinctionis: quòd ſciret quòd ἡ διαχώρησις, ſolius alvi non eſſet, ut in illo. Τῶν τρεφόντων ἀθρόως καὶ ταχέως· ταχεῖαι καὶ αἱ διαχωρήσιες γίνονται. i. *Eorum quæ confertim & celeriter nutriunt; celeres quoque ſunt deceſſiones.* Ubi non eſt dubium quin nomen illud τῆς διαχωρήσιος, illic ponatur ἀντὶ τῆς ἀναλώσεως: ſicut eidem viſum eſt, quando ſcripſit, τὰ δυσαλλοιώτατα δυσαναλώτατα. i. *quæ alterantur ex facili, ſic etiam facilè ab-* aph. 18. 2. lib. περὶ τροφῆς.

 ſum-

ſumuntur. Et verò Galeni judicium eſt in commentario ad aph. prædictum, τ̃ διαχώρησιν, tametſi de alvo tranſmiſſa ferè dicatur: tamen de aliis quoque dici excretionibus. Quod non admittit ἡ ὑποχώρησις, quæ ſoli alvo tranſmiſſæ ſemper tribuitur. Teſtis eſt illa ſententia præceptoris. Ὑποχωρήματα μέλανα, ὁκοῖον αἷμα μέλαν. i. *Dejectiones nigræ, qualis eſt ſanguis niger.* aph. 21. 4. Ergo Dejectio alvi.] Qua ſponte fertur alvus, non coacta, nec ægrè, ut ſe exoneret fæcibus rerum earum quæ aſſumuntur, ope adiuta fibrarum, in quibus vis eſt circumagendi fæces atque ciendi periſtaltico motu inteſtinorum proprio, donec tranſmiſſæ fuerint & excluſæ. Quòd autem hîc nomen ſit τ̃ς κάτω κοιλίας, non autem τ̃ς ἄνω, quæ eſt thoracis; nemo eſt omnium quem neſcire perſuaſum habeam.

Est optima.] Numeris omnibus abſoluta. Sic autem eſt optima dejectio mox deſcribenda, cùm vel redintegratio eſt functionum alvi de ſtatu naturæ incolumi egreſſarum, vel univerſi corporis à febre ſanatio: quoniam in ea lucet naturalis œconomiæ integritas reſtituta in digerendo, coquendo, & excernendo. Nec verò minus adjicitur periculoſæ febris periculo; de pravis dejectionibus, quàm de urinis pravis. Scitum eſt illud. Κοιλίης νάρκωσις, ἡ τ̃ ὅλων σύγ- 6. Epid. part. 3. χυσις, καὶ ἡ τ̃ ἀγγείων ἀκαθαρσία. i. *Ventris ſegnicies; omnium confuſio, vaſorumque impuritas.* Optimæ autem dejectionis hæc ſunt indicia ſyllogiſtica ſive τεκμήρια.

Mollis.] Quæ ſcilicet tacta ſubſidit, neque circumfluit, media inter duram & liquidam: quarum illa ſiccioris eſt alvi; hæc verò humidioris, quæ vel diarrhœa, vel impotentia coquendi ea quæ aſſumuntur, continendive humeſcit. Sed mollitudo ſignum eſt alvi conſtitutæ ut decet, tam in calore ſuavi, non igneo, nec effœto; quàm in firma & ſolida complexione partium alvinarum.

Coagmentata.] Figuratam dici reperio apud Celſum, qui eam coagmentationem, molliter & naturaliter conſtitutam, viſus eſt expreſſiſſe, dictionis aucupio quàm ſic præceptor poſuit lib. 2. prorrh. inter ſigna hydrωpis ſanabilis. Τὴν δὲ κοιλίην πρὸς μὲν τὰ φάρμακα. ὀξεῖην εἶναι· τ̃ δὲ ἄλλον χρόνον, διαχωρέειν μαλθακὸν ἐκπεπυπωμένον. i. *Alvum morigeram eſſe decet, ac citò ferri; cùm datur opera purgationi: aliàs autem, ducatur mollibus excrementis & figuratis.* Sed figuratæ dejectionis abſurda eſt uſurpatio ad laudem illius, ſi mollitudo abſit. Quod plerique faciunt medicinæ ignari, qui duras & pilulatas, ut ita dicam, more caprilli ſtercoris dejectiones, eo commendant nomine, quòd figuratæ ſint: quarum incommoda de ſiccitate alvi, cum pari æſtu conjuncta, ſuo dicentur loco. Sed ad rem. Eſt igitur dejectio molliter coagmentata, quæ ſuo termino continetur, non alieno; ac ſuis, ut ita dicam, limitibus eſt compreſſa: qualis eſt vaccini ſtercoris coagmentatio: ne figuratam quis putet à tereti & rotunda inteſtinorum figura. Sed mollis illa coagmentatio, ſicut caloris eſt mitis ac manſueti, vegetarumque partium alvinarum: ſic eo nihil omnino teſtantur confluere, quod ipſis faceſſat negotium in opere faciundo, alvumque præcipitet in tranſmittendo.

Subrufa.] Quæ colorata eſt mixtione bilis, pituita permixtæ, ab hepate confluentis in alvum, ne pigra ſit in excernendo; eſtque quodammodo vice clyſteris, ad περισταλτικὴν δύναμιν inteſtinorum ciendam ſupernè deorſum; neque committit ut eadem inteſtina motu periſtaltico, naturali contrario, ſurſum infernè moveant quæ infrà ſunt tranſmittenda. Ex quo efficitur, dejectionem ſubrufam ſic naturaliter colorari à bile ſubrufa quæ modorata eſt qualitate, & quantitate pauca. Nam rufa aut fulva dejectio (nihil intereſt utrum dicatur) in vitio eſt de bile immodica unde fucantur fæces, atque id ſigno hepatis æſtu incandeſcentis. Sic enim facie fulvi ſunt atque capillis Scythæ: ob eam ſanè cauſam quòd, ut Hippocrati viſum eſt, lib. de aërib. loc. & aquis. ὑπὸ ψύχεος ἡ λευκότης ἐπικαίεται, καὶ γίνεται πυῤῥή. i. *alba cutis à frigore peruratur, & fulva evadat.* Ergo deſcripta coloratio dejectionis, multum ipſius adjicit bonitati, facitque ut optima jure dicatur, cùm ita mollis eſt & coagmentata, ut modò diximus. Non ſic res eunt dejectionis albæ ictericorum & phreniticorum: tametſi bona eſt ejus coagmentatio & mollitudo: ſed ne id quidem fieri poſſe arbitror; & ut concedam ſic eſſe: qui tamen phreniticus cum dejectione alba evaſerit, Hippocrates vidit neminem. Nulla eſt igitur firmior indicatio dejectionis optimæ, quàm de ipſius colore hîc poſito, quem ab Hippocrate prætermiſſum fuiſſe, ubi dejectio optima recenſetur, jure hoc loco miratur Galenus; cenſetque illud prognωſticum de ſubrufo colore, cùm primo illius tractatus ponendum, ubi notarum dejectionis optimæ recenſio continetur: alioqui mancam videri & imperfectam deſcriptionem quàm priùs ille probaverat. Hîc certè Galeni judicium libens amplector: ſed inconſtantiam hominis fortiter oppoſuerim τῇ αὐτοῦ κακοζηλίᾳ in has prognωſes, ex quibus retexuit illud prognωſticum quod erat mancum, & hanc prognωſin ut abſolutam, pro illo repoſuit: quòd ea, ut idem ait, contineat notas omnes dejectionis optimæ in conſiſtentia, qualitate, copia, tempore, & excernendi modo.

Nec valde graveolens.] i. Minimùm fœdi odoris. Nam fœdus odor, eſt κακὸν συμβεβηκὸς, quod à putredine natum, ſigno & cauſa malum eſt. Accidit autem illa putredo, fœdi odoris parens, tum ex cacochylia rerum earum quæ aſſumuntur, tum ex calore igneo corrumpente, tum à quiete inteſtinorum quæ pigra ſunt in excernendo; vel cùm exoluta vis eſt ipſorum periſtaltica; vel cùm à bile non proritantur ad egerendum. Sed tamen, ut liberè dicam; hîc fœdi odoris nulla occaſio eſſe poteſt, ubi dejectio eſt molliter coagmentata atque ſubrufa. Coagmentatio enim mollis & figurata, opinionem tollit caloris ignei corrumpentis: coloratio autem ſubrufa, pigra eſſe non ſinit inteſtina in egerendo, quæ bilis ipſa ſollicitat. Niſi fortè ſuperſit cacochylia rerum earum quæ aſſumuntur, unde odoris fœditas inferatur. Omnia enim Theoph. lib. περὶ ὀσμῆς. δυσώδεα, ſunt planè κακόχυλα.

Ipsam vero infra transmitti oportet.] Διαχωρέειν: quo verbo, tranſitus ſignificatur eorum quæ excluduntur διὰ τ̃ συμφερόντων χωρίων, i. *per loca commoda excluſioni dicata:* ſed, ut jam attigi, pertinet κατ' ἐξοχὴν, ad ventris dejectionem. Nam ſimplex verbum; χωρέειν, exitus omnes continet exeuntium: aph. 23. 1. ſicut eſt in aphoriſmis, τὰ χωρέοντα μὴ τῷ πλήθει τεκμαίρεσθαι, &c.

Qua

Qua consuevit hora.] Quod eſt firmiſſimum ſecundæ valetudinis argumentum, ex inoffenſo curſu æqualium periodorum ingerendi, digerendi, & egerendi, ex bene conſtituta naturali œconomia in vacuatione, ſuctione, & ſuctionis ſenſu. Nam vacuatio cauſa eſt ſuctionis, ſuctio, digeſtionis; ſuctionis ſenſus, ingeſtionis. Ac bene res eunt quando ſic comparata eſt ratio dejectionis, ut partes quæ aluntur, quoad naturaliter conſtitutæ fuerint, ab eodem nutritæ alimento; æqualia quantitate, ſimilia qualitate, ac temporis tractu eodem colligunt excrementa, & eadem periodo infrà tranſmittunt. Talis autem conſuetudo eſt naturaliter inſtituta καθ' ὁρμὴν naturæ, & κατὰ προαίρεσιν hominum ſui diligentium, ac valetudinem ſuam ut decet curantium.

Et ea copia quæ aſſumptis reſpondeat.] i. Pro ratione ciborum qui aſſumuntur, ut ſcilicet pleniore aut parciore manu, ſæpe aut rarò, hyeme vel æſtate, in pueritia, juventute, aut ſenectute, conſuetudo eſt inſtituendi diætam. Ut enim de more inſtitutoque, aut etiam contra conſuetudinem, cibi ſumuntur: ſic major aut minor excrementi dejiciendi copia eſſe ſolet. Ex quo evenit, ut ſemel, bis, terve ad ſummum, alvus feratur; ut conſuetudo eſt ingerendi & egerendi. Certum eſt autem, quòd aſſumendi cibi occaſio commoda eſſe nequit, priuſquam fæces pridianæ infrà tranſmiſſæ fuerint. Sic enim viſum eſt præceptori de acutorum diæta, & alio loco, ubi hæc ſcripſit. Ἀποπατεῖ γὰρ τὴν ἕωλον κόπρον ἀνὰ πάσας ἡμέρας, ἢν μέλλῃ ὑγιαίνειν ὁ ἄνθρωπος. i. *Nam pridianas fæces ſingulis diebus excernit qui valet, aut valere debet.*

2 Παχύνεσθαι δὲ πρὸς κρίσιν.

Craſſeſcere autem decet ad criſin.

Hoc vere quidem ſcriptum: ſed loco minimè, nec appoſitè. Et verò verbum illud, παχύνεσθαι i. *craſſeſcere*, quod infinitivi eſt modi; cùm apponatur priori ſententiæ unde ipſum dependet; verè illius ſubjecto accommodari nequit. Quæ enim craſſitudo ampliùs requiri poteſt in optima dejectione quæ molliter eſt coagmentata & figurata? Sic igitur verè & appoſitè ſcopo authoris ſententia hæc ponetur. In deſiderio dejectionis optimæ, qualem deſcripſimus, profuerit alvum ferri liquidis excrementis ſubrufis: ſed ita tamen, ut neque ſtridula ſit, nec pauca, aut multa & frequens; ſed multa & rara: nec torminoſa, nec ægra dejectio: tum ut appetente criſi, craſſeſcat. Talis dejectio planè id adimit quod intus lædit & magis læſurum, nec ampliùs illud ſubeſſe teſtatur. Quæ omnia ſunt profectò fidæ ſalutis. Sed ea fiducia major eſt atque firmior, ſi toto morbi tempore alvum gerit ægrotus λαπαρὴν καὶ εὔογκον, i. *ſolidam, ſucci plenam, & molliter conſtitutam.* Quæ cùm ita ſint de ſcopo ac mente Hippocratis; jam ad examen prognoſeως accedamus.

Crassescere autem decet.] Non quidem id excrementum quod ſiccitate obduruit, aut etiam quod jam eſt molliter coagmentatum & figuratum: ſed humidum, quo ab initio fertur alvus in diarrhœa, ut ſcilicet quod antea circumfluebat ἄπυον, jam fiat quodammodo πεπυωμένον. Quæ figuratio poſita in craſſitudine circumſcripta, cauſam agnoſcit virtutem partium ſolidarum, quæ eſt ipſa natura, cujus jam incipit fieri redintegratio, quæ cernitur in excrementi pepaſmo qui proprium munus eſt partium ſolidarum.

Ad crisin.] i. Ad morbi diſceſſionem; comparata ſcilicet ἐπανορθώσει partium ſolidarum, & excrementi pepaſmo: unde criſis ipſa ſuſcipitur atque abſolvitur ad ægri ſalutem, ab eadem natura quam diximus eſſe virtutem partium ſolidarum. Sic enim Galeni judicium eſt, ita ſcribentis. Διατέταται ἡ φύσις διὰ τῶν στερεῶν μορίων, δυνάμις ἐκείνων οὖσα, &c. i. *Diffuſa eſt natura per ſolidas partes, virtus illarum exiſtens.* 1. Epid.

3 Χρήσιμον δὲ καὶ ἕλμινθας στρογγύλας ξυνεξιέναι μετὰ τοῦ διαχωρήματος, πρὸς τὴν κρίσιν ἰούσης τῆς νόσου.

Profuerit etiam teretes vermes unà exire cum excrementis, dum morbus ad criſin progreditur.

Unde infractio ſignificatur morbi, & viſcerum recreatio; firmiſſimum illud adferri poteſt ad ægri ſalutem: ut in urina bellè colorata cum bona hypoſtaſi, nuper oſtendimus. Qualis autem urinæ ratio eſt in humoribus excrementitiis venarum, ubi ſunt febres, ob quam cauſam febrium eſt urina ἀποφαινόμενον: talis eſt etiam dejectionum in morbis alvinis, ac cæteris omnibus quorum excrementis alvi feruntur. Bene eſt alvo cùm figurata & mollis dejectio eſt, atque ſubrufa. Bene eſt item, cùm excrementa liquida per alvum ducta craſſeſcunt & figurantur; quæ antea circumfluebant minimè coagmentata. An non hoc ſatis eſt; niſi etiam vermes rotundi unà exeant cum excrementis, tam indigenis, quàm advenis alvi? Enimvero lumbricorum nulla ſunt commoda, ubi dejectio eſt naturaliter conſtituta. Sed veniunt exoptati cùm itur de corruptione in coctionem eorum quæ aſſumuntur. Qualis eſt tranſitus in morbis acutis, cùm ægri periculo defunguntur, moxque morbo. Quò ſpectat illud Hippocratis, πρὸς κρίσιν ἰούσης τῆς νόσου, i. *dum morbus ad criſin procedit.* Examinanda eſt igitur cauſa & ratio lumbricorum in morbis acutis, quorum infractio cernitur in lumbricis qui unà exeunt ac tranſmittuntur infrà cum alvi dejectione mitificata, ut dictum eſt.

Ergo. Profuerit etiam.] i. Multum adjicitur commodis humidarum dejectionum quæ à na-

tura mitificatæ craſſeſcunt. Hinc ſalus ſperabilis, etſi nondum fida ſpes: quoniam τῶν εἰσιόντων ἡ πέψις, καὶ τῶν ἀπιόντων πεπασμός. i. *eorum quæ aſſumuntur, coctio; & exeuntium mitificatio* unà oſtenditur.

Teretes vermes.] Lumbricos, quorum ortus & manſio eſt in tenuibus inteſtinis: ibi enim aluntur & manent ubi gignuntur. Nam lumbricorum ἡ ἐντελέχεια venit ab ἐνδελεχείᾳ excrementi chyloſi, quod nuſquam eſt niſi in ventriculo & tenuibus inteſtinis. Cernitur ea ratio in pueris & infantibus, quibus copia eſt lumbricorum, de ſupervacaneo chylo, ab eorum nimia edacitate.

Una exire cum excrementis.] Non quidem cibi fæcibus: id enim eſſet ſatietatis: ſed cum ſpiſſatis dejectionibus quæ antea circumfluebant humidæ; tametſi cum fæcibus eſſe poſſunt.

Dum morbus ad crisin procedit.] Vel cùm itur ad criſin de morbi pepaſmo: tum enim major fiducia eſt mox affuturæ ſalutis, cùm in eadem dejectione cernitur cibi coctio, & humoris morbifici mitificatio, cum recreata virtute partium ſolidarum, quæ antea fractæ à morbo jacebant. Cernitur cibi coctio in excremento chyloſo unde gignuntur lumbrici: nam tæniarum quæ toto ſunt ambitu inteſtinorum; & aſcaridum, quæ in ano catulliunt, alia ratio eſt. Gignuntur autem lumbrici, cùm excrementi chyloſi putreſcere incipientis, endelechia eſt à ſpiritu & calore inteſtinorum, ſeſe in eam materiam inſinuante. Humoris autem mitificatio ſive pepaſmus apparet in ſpiſſa & figurata dejectione quæ antea circumfluebat termini expers proprii, ac tantùm particeps alieni. Ergo profuerit unà lumbricos exire cum excrementis, dum itur ad criſin. Nam quod objicitur ex Hippocrate; quòd homo quidam qui febre correptus, liberaliter ſe potu & cibo invitavit in cœna; cùm ei lumbricis ducta fuiſſet alvus die ſeptimo, tandem undecimo vitam finivit: objectionis ſolutio eſt, quòd in concurſu ſignorum omnium funeſtorum id accidit; tum quòd eidem dejectio erat humida & torminoſa, non ſicut & hîc, facilis & figurata de craſſitudine parta coquendo. Scire autem licet, quòd Aurelianus putavit lumbricis mortuis perniciem ſignificari: ſed falsò, quia vix eſt alibi locus vivendi lumbricis, quàm in tenuibus inteſtinis. At ſimulatque in craſſa deſcenderint, citò mors venit; niſi erethiſmo prorumpant: ut annotavit Hippocrates in illa prognωſi. Τὰ καρδιαλγικὰ μετὰ στρόφου κοιλίης θηρία καταῤῥήγνυται. Vide comment. ad eam. Sed Dioclis opinio eſt; vivis exeuntibus denunciari mortem. Herophilus autem ſuſtinet neutros grave quippiam ominari. Apollonius & Glauco ajunt, initio cruditatem, pòſt appetentem criſin oſtendi. Antiphanes, ſine ſtercore malos eſſe defendit. Sed ita ſtatuendnm. Vermes tum vivi, tum mortui, principio quidem ſunt mali: nam illinc cruditas; hinc putredo oſtenditur. Cùm verò itur ad criſin, victrice natura; ſic exeunt ut ponitur in hac prognωſi.

Coac. 15. c. 11. lib. 2.

4 Εν ὀξέσι τὸ ἀφρῶδες περίχολον διαχώρημα· κακόν. κακὸν δὲ καὶ τὸ ἔκλευκον.

Spumans dejectio in acutis undiquaque bilioſa; mala: mala item prænalba.

Duo audivimus dejectionum genera quæ fida ſpe nos conſolantur in morbis quorum illa ſunt ἐπιφαινόμενα; vel quæ adjiciunt ſecuritati, quando ſperabilis eſt vitæ ſalus de ſignis bonis quæ cujuſque morbi ſunt propria: ut in pleuritide, verbi cauſa, de anacatharſi, qualem jam ſæpe ſuprà oſtendimus. Nunc audienda ſunt multa malorum genera quæ apparent in cæteris alvi dejectionibus, quæ nos ad normam earum quæ adductæ ſunt bonæ, examinabimus. Ac primùm de iis dicendum quæ pravis coloribus atque ſitu, in vitio ſunt. Earum primæ occurrunt bilioſæ, admodum ſaturatæ viridi aut flavo colore; & omnis coloris expertes, præalbæ. Quæ omnes cur ita ſint, & quorſum appareant; ſic aggredior ad docendum.

Spumans dejectio.] i. Bullis minimis obſita quæ aſſurgunt in ſuperficie, tum à flatu, tum à calore contra naturam eximio. Ac bilioſa quidem ſyncera, ſpumat ardore viſceris unde manat, qualem accepimus illam eſſe quam ciet melicratum ἄκρατον in bilioſis. De qua ſic poſitum eſt à præceptore. Τὰ μέντοι ἀφρώδεα διαχωρήματα, καὶ μᾶλλον ἢ καιρὸς καταπυρέως χολώδεα. καὶ μᾶλλον θερμά· τὸ ἄκρητον μᾶλλον ἢ ὑδαρὲς ἄγει. i. *Sanè ſpumantes dejectiones, ac magis quàm decet colore ſaturo bilioſas, magiſque calidas; ſyncerum melicratum ciet potiùs quàm aquoſum.*

5. acut.

In acutis.] Quorum eſt bilis propria generatio, ſicut iidem à bile naſcuntur: de quibus hæc ſcripta ſunt à Galeno. *In acutis febribus bilioſa gigni ſyncera per corpus, nihil eſt mirum.*

lib. 2. περὶ ἀέρων.

Mala.] Ut cauſa & ſigno. Signo quidem invaleſcentis morbi, & ad exitium conſpirantis, aut certè non facilè conceſſuri naturæ, nec medico. Hîc enim duo cernuntur quæ ſunt graviſſima; bilis eximiè ſaturata, & ſpuma: quæ ſunt ejuſmodi, ut ex ardore nata, non priùs ipſum extingui poſſe teſtentur; quàm partium vivacitatem atque nativum calorem extinxerit: niſi aſſiduo neoteriſmo intus & foris viſcera recreentur. Atque ut brevi complectar incommoda bilis hîc poſitæ; ſufficiet illud quod jam attigimus ex Hippocrate, & quod idem bili deſcriptæ appoſuit. *Hujuſmodi autem dejectio ſyncera bilis atque ſpumantis, alia quoque habet mala inſignia. Nam hypochondriorum ardorem non extinguit, ſed magis accendit: tum anxitudinem, artuumque jactationem infert: præterea inteſtini & ſedis ulcerifica eſt.*

Mala item præalba.] Quæ non eſt ejuſmodi de aſſumptorum colore, ut pultis ex farina & lacte, tum lactis ipſius: qualem accepimus ductam fuiſſe cuidam Apollonio ex uſu lactis caprini. Sed quæ præalba eſt, vacuitate omnis bilioſæ tincturæ: quod ferè ictericis accidit; non-

nonnunquam item phreniticis. De quibus eſt illud prorrheticum. Ἐν φρενιτικοῖσι λευκὴ διαχώρησις· κακόν. i. *Phreniticis alba dejectio mala eſt:* quoniam ex eventu talis apparet, διὰ σφόδρην πύρωσιν ἐν τοῖς ἄνω τοῦ ἥπατος μορίοις, ἀναρπάζουσαν τὸ αἷμα σὺν τῇ χολῇ, i. *propter inflammationem ſuperarum hepatis partium, quæ unà cum ſanguine bilem rapit.* Scire autem licet, quòd in hac prognωſi, ἀδιορίστως notæ ſunt poſitæ κατὰ τὸ ὅτι malarum dejectionum, colore ſaturo bilioſarum & præalbarum. Nam illud prorrheticum, nauſeam movet Galeno, verborum confuſione, ubi ſententia hæc ſic recenſetur. Τὰ ἐν ὀξέσι χολώδεσιν ἔκλευκα, ἀφρώδεα, περίχολα διαχωρήματα· κακόν. Sed tamen utriuſque vitii ratio continetur in eo quod author appoſuit. Ἆρα γε τουτέοισιν ἧπαρ ἐπώδυνον; i. *An non his eſt dolorificum hepar?* prorr. 13. ſ. 1. 1. prorr. 18. ſ. 2. 1.

5 Ἐπὶ δὲ κάκιον καὶ τὸ ἀλητοειδὲς κοπριῶδες.

His pejor eſt pultacea dejectio ſtercoroſa.

Sensum oppoſitio, mentemque ſcripti denudatam obſcuritatis velo exponit. Plurima bile ad ſaturitatem tincta dejectio, eſt mala; pejor quæ omnis eſt tincturæ bilioſæ expers. Saltem enim cum excremento bilioſo, humoris tantum abit morbifici: bilis autem quæ fæces deſtituit, regreditur in corpus atque venas; ubi ſanguinem mixtura inficit, donec febrili eum ardore accenderit. Sed à qua bilis ſecernitur, omnino eſt duplex; diffluens una, altera figurata. Diffluens, chyloſa eſt: quoties chylus ergaſtulo excluſus meſaraicarum inflammatarum, plenarum, obſtructarum; effluit inteſtino: de qua tradetur Coaca hujus cap. 24. Λευκόν τι καὶ ὑγρὸν μετὰ κοιλίης μετεώρου. Conſiſtens eſt ac figurata quæ hîc ponitur, quæque dicitur ἀλητοειδής. i. *pultacea*, ſeu pultis ſimilitudinem ipſo colore referens; nec ſolùm ejuſmodi qualis etiam chyloſa eſſet: ſed unà quoque κοπρώδης, i. *ſtercoracea.* Talia icterici, obſtructo vel ſcirrhoſo jecore, dejiciunt. Ἀλητὸν autem communiori acceptione, farina eſt cujuſcunque generis, inde triticea, indeque hoc ipſum quod ex ea in aqua aut lacte, cum melle, aut ſine melle bullita & cocta confectum eſitatur. lib. 2. de diæta, & lib. περὶ παθῶν.

6. Κάρος ἐπὶ τούτοισι, κακόν· καὶ αἱματώδης διαχώρησις, καὶ κενεαγγείη παραλόγως.

Ad hæc, ſi carus eveniat; malum: cruenta item dejectio, omniſque adeo immerita vacuatio.

Quorsum hæc omnia ſint ab authore poſita; palam aperiet ipſa prognoſeωs explicatio. Atque imprimis conſtat; carum, ſymptoma eſſe graviſſimum amiſſæ phantaſiæ, quod infertur cerebro admodum refrigerato. Sive autem ſit verè carus, ſive cωma, ſive νωθρότης; periculo locum eſſe teſtantur mox adfuturæ mortis: cùm jam exacta phrenitide enaſcuntur, quæ priùs adjunctam habuit acceſſionem dejectionis præalbæ, quam in prorrhetico narrat eſſe funeſtam, cùm ei ſuccedit νωθρότης διὰ τὴν νέκρωσιν, i. *emortua facultate;* vitioque portantis, non autem portati.

Cruenta item dejectio.] Non ea quidem quam ciet hepatis ἀῤῥωστία quæ non eſt πολυήμερος, καὶ οὐ κενεαγγείης δεῖται, i. *quæ diuturna non eſt, nec opem requirit à medico:* ſed illa potiùs quam continenter fundit hepatis ἀτονία, qua ipſum tædet ſui officii. Atque hæc nominatur à præceptore, περίπλυσις ἐξερυθρὴ τῆς κοιλίης, i. *proluvies alvi prærubra.* Utraque autem cruenta dejectio, hepatica eſt dyſenteria, ea lege diſtincta quæ dicta eſt. Hîc ſcire licet, hepaticam dyſenteriam, quæ ὡς σύμπτωμα, οὐ λόγῳ τῆς φύσεως, i. *ut ſymptωma funditur, non lege naturæ;* ſcopo eodem, prædictæ prognωſi fuiſſe appoſitam, quo in prorrhetico ubi de cωmate agitur; quòd ea non minus adjiciat cari periculo nati ex phrenitide, quàm vigilis cωmatis in phrenitidem tranſeuntis. Quem locum jam pridem examinavimus in tractatu de cωmate. cap. 2. l. 2. hujus operis.

Omnisque adeo immerita vacuatio.] i. Quæ fit, ut dixi, ὡς σύμπτωμα, οὐ λόγῳ τῆς φύσεως; proptereaque non adimit quod intus lædit: ſed illud ipſum, vacuationis hujus acceſſione, magis læſurum teſtatur: ut interim taceam vacuationis adjuncta incommoda, quæ ab infirmitate orta naturæ, ipſam denuo infirmiorem facit. Quò autem plures in vitio ſunt facultates; eò res ægri pejore ſunt loco.

7 Κοιλίης ἀπόληψις, μικρὰ μέλανα σπυραθώδεα πρὸς ἀνάγκην χαλῶσα. μυκτὴρ τούτοισι ῥηγνύμενος· κακόν.

Cùm interrupta eſt alvus, & quæ coacta, globulis parvis ducitur, atque nigris, velut caprarum pilulis; tum male eſt ſanguinem profundi è naribus.

Quemadmodum ſymptomatica omnis excretio, periculoſi morbi periculo adjicit, ut modò vidimus in phrenitide quam comitatur primùm præalba dejectio, tum carus excipit, cui accedit proluvies alvi prærubra, ex hepatis ἀτονίᾳ. Sic vacuatio nulla, quantumvis critica, recreationem poteſt adferre: ſed contrà ægrotum damnis augere, cùm vires languent effœtæ. Atque

que hoc theorema catholicum eſt harum prognωſεωn quas author adduxit de rubra proluvie caro adjuncta: item de narium hæmorrhagia quæ cadit in globuloſas & nigras dejectiones, velut caprarum pilulas ſtercoraceas. Ratio autem talium dejectionum, & hæmorrhagiæ incidentis; ſimiliter analyticωs exponetur, ut cæterarum jam adductarum.

Cum intercepta est alvus.] i. Siccitate aſtricta, quod frequens eſt apud Hippocratem, κοιλίαν ξηραίνεσθαι, καὶ ξηρὴν εἶναι: cùm ſcilicet nihil reddit niſi coacta; & quæ redduntur, ſunt dura & vi expreſſa. Quod vitium in excernendo, tribus de cauſis accidit. Ac prima quidem eſt digerendi ubertas de chylo accuratè confecto virtute nativi caloris in alvo ſolida & robuſta: unde natura ſui negligens in excrementis ducendis, quæ parca manu collecta ſuperſunt, ipſa cunctando ſiccari & indurari ſinit. Altera eſt ἡ ἄνω εἴλησις τῶν ἐντέρων, i. *ea quæ ſurſum fit revolutio inteſtinorum*, cùm ſcilicet inteſtina ſuam habent περισταλὴν naturali contrariam infernè ſurſum, à ſedis muſculo janitore conſtricto & clauſo. Tum enim fæces ſurſum tranſmiſſæ ad cωlum, ibi ſubſiſtuut, & indurantur aridæ; denegato exitu & exeundi via quam priùs ad exitum affectabant, cùm eſſet periſtole inteſtinorum naturaliter conſtituta. Sed poſitæ aſtrictionis in hac prognωſi, neutra eſt cauſa earum quæ dictæ ſunt, quæque à frigore ortum habent aëris

aph. 17. 3. ambientis in aquilonia tempeſtate. Nota ſunt illa ſolennia præceptoris. Αἱ δὲ καθ' ἡμέρην καταστάσιες αἱ μὲν βόρειοι κοιλίας ξηραίνουσι. i. *Ex quotidianis cæli conſtitutionibus; aquilonia alvos exſiccat.* Et Ψῦξις τὰ κατὰ κοιλίην σκληρυνεῖ. i. *Frigus alvum exſiccat.* Nec verò alvus, quam fecit aſtrictiorem frigida & ſicca tempeſtas aquilonia, fæces coacta reddit more caprarum nigras & globuloſas. Nam aquilonio frigore, alvi natura ſunt calidiſſimæ, febris expertes, ac ſine morbo, quem vocat Hippocrates νόσημα ξηρόν. i. *morbum ſiccum;* niſi aliunde incideret ut ſæpe accidit. Accidit autem ut ſicca ſit alvus & dura, nihilque egerat niſi nigrum, caprarum more; quan-

1. de acut. do, ut ait Galenus, ἧπαρ πεπονθὸς ᾖ, ἢ μεσάραιον· ἢ τι τῶν κατὰ κοιλίαν, ἢ νῆστιν ἔντερον, ἢ σπλῆνα. i. *cùm hepar laborat vitio ſiccitatis atque caloris, aut meſaræum, aut aliud quippiam quod ſit in ventre; putà jejunum inteſtinum, aut lien.*

Et quæ coacta.] i. Non ſua ſponte, ut ſolet naturaliter conſtituta, in tempore atque ordine periodorum coquendi, digerendi, & egerendi: ſed proritata clyſtere aut balano, fæcibus vix vi ducitur.

prorrh. 6. l. 2. 1. Globulosis parvis et nigris, velut caprarum pilulis.] Quæ notæ omnes apparent in fæcibus vix vi ductis, authore Galeno, *quæ globuloſæ redduntur more caprarum; aut quia diutiùs detinentur; aut propter ignei vim caloris. Quòd ſi ad eam figuram nigricies quoque acceſſerit; igneam planè affectionem intus ſubeſſe oſtendunt in corpore: ob eamque cauſam ſunt malæ.* Sic autem ſunt malæ, ut ejus egreſſionis unde veniunt, vix ulla redintegratio ſperari poſſe videatur: ſed contrà, partium diu multumque alteratarum alienatio inſanabilis.

Tum male est sanguinem profundi e naribus.] i. Sanatio nulla ſperabilis ex ulla, quæ multis in morbis critica eſſe ſolet, proruptione bilis, quam morbo exhauſti perferre non poſſunt: ac tantum abeſt ægrum levari, ut opinione celeriùs moriatur. Scire autem licet, quòd nihil bene fit vacuando, in ſumma virium infirmitate; cùm firmiter fixa hæret infirmitatis cauſa.

8 Γλισχρὸν, ἄκρητον, καὶ λευκὸν διαχώρημα· φλαῦρον. φλαῦρον δὲ καὶ τὸ ἄλις ἐξυμωμένον, ὑποφλεγματῶδες. πονηρὸν δὲ καὶ ἐκ προφιωδέων ἐπίστασις ὑπόπελιος, πυώδης, μετὰ χολώδεος.

Glutinoſa, ſyncera, & alba dejectio; prava eſt: prava eſt item quæ multùm eſt fermentata, ſubpituitoſa. Peſtifera autem quæ ex concretis enatat ſublivida, purulenta ſimul & bilioſa.

In hac prognωſi recenſio eſt ſive catalogus dejectionum pravarum, quæ ſunt ejuſmodi, magnis incommodis ac peſſimis ægri rebus; colore, ſubſtantia, loco, & ſitu. Ac primùm.

Glutinosa.] i. Vix vi avulſa è fundo, ubi contumaciter adhæreſcit.

Syncera.] Omni ſeroſa humiditate vacua, & vi ardoris exhauſta, nec ullo permixta humore. Sic enim τὸ ἄκρητον dici reperio; tum per ſe, tum ex eventu.

Et alba.] Non quidem pituitæ concretæ quam genuit cruditas, rerum earum vitio quæ aſſumuntur: non enim pauca eſſet: ſed ut Galenus author eſt, quæ gignitur πιμελῆς τηκομένης ὑπὸ πυρώδους μὲν θερμότητος, οὐ μὴν κακοήθους γε σφοδρῶς, i. *adipe liquefacto ab igneo quidem calore; ſed non ita maligno*, ut eſſe ſolet τὸ θερμὸν σηπεδονῶδες, peſtilentiæ parens unicus: unde apparet alia liquefactio adipis in dejectione, idea videlicet pauci, opimi, lævis, & albi; mox autem ſubflavi. *Accidit autem & hujus ideæ dejectio, adipe quidem liquefacto: ſed tamen qui vel incendio conflagrarit; vel qui quodammodo vetuſtate ſemiputris evaſerit.*

Prava est.] Sic expreſſa, vel ab incendio ſimplici, vel cum putredine.

Prava est item multum fermentata.] i. Quæ oſtentat ζύμωσιν toto humoris corpore, ut in atra bile: vel quæ minutulis bullis eſt obſita in ſuperficie, ut flava ſpumans, quæ habet τὸ ἀφρῶδες ἐπάνθισμα; ſicut & æruginoſa. Talium enim dejectionum indicia non minùs terrifica

3. acut. & aph. 18. l. 4. ſunt, quàm ſymptωmata ipſa peſtifera. Ut enim apparent viſcerum ſigno, æſtu incandeſcentium, quem fermentata illarum dejectio non extinguit, ſed magis accendit: ſic abradendo & exaſperando, inflammationes & ulcera ſæpe movent inteſtinorum graviſſima, quæ ſunt ab atra bile inſanabilia.

Pestifera autem.] i. Quæ nulla oppoſitione bonorum ſignorum vinci ſe patitur, peſtiferique ſigni & cauſæ vim habet.

Quæ ex concretis.] Græcum illud, ἐκ τροφιωδέων, conſultò emendatum repoſuimus ἐκ στροφωδέων, i. *ex torminoſis:* quoniam dejectiones hæ fermentatæ, ſunt fœtæ torminibus dyſentericis; non ſicut urinæ, quarum στροφώδεα ſuprà vertimus *glomerata:* quòd στρέφεσθαι verbum, idem ſit Dioſcoridi & Capitoni, quod πήγνυσθαι, i. *cogi & coagmentari.* Locus eſt in prorrhetico & ſuprà his verbis expreſſus. Κινδυνώδες καὶ ἐκ στροφώδους, ὑπόστασιν ἔχον ὑποπέλιον. i. *Periculoſa etiam quæ ex glomerata, hypoſtaſin habet ſublividam.* Ubi demonſtratum eſt, τὸ στροφῶδες, pro tormine, non cadere in urinam: quod proprium eſt alvini ſymptomatis, ibi demum peſtiferi, cùm eò progreſſum eſt ut excrementa livida emittantur ex inteſtinis quæ humor efferus exulceravit, perduxitque ad νέκρωσιν. Cernitur autem hic livor enatans in dejectione, quæ non admittit hypoſtaſin: ſimiliter ut urina, cujus eſt propria, ut viſum eſt Capitoni ad locum illum prorrhetici, ex Galeno. prorrh.64. ſ.3.1.& Coac.10.c. ſuperioris.

9 Αἷμα λαμπρὸν διαχωρέειν· κακόν. ἄλλως τε καὶ ἢν [illegible] ὀδύνη παρῇ.

Sanguinem dejiciendo clarum emitti; malum: idque cùm aliàs, tum ſi quis dolor adeſt.

Sanguis emittitur dejiciendo clarus & ſplendidus; rupta, exeſa, vel aperta vena in alvo. Talis dejectio eſt cruenta, non cruentata: ut eſſe ſolet alvina dyſenteria quam movet exulcerando, vel pituita putris & ſalſa, vel àtra bilis, aut flava ſyncera. Omnis autem cruenta dejectio, peſtifera eſt; ſi eam tantùm exceperis quæ ſtata periodo, duce natura, cietur λαύρως καὶ ἰσχυρῶς κατὰ τὴν ἰσχυρὴν ἀρρωστίαν τοῦ ἥπατος. i. *larga manu & fortiter à forti hepatis contentione:* ut in iis qui altero crure ſunt mutili. Tum ſi exceperis hæmorrhoidas convenienter fluentes. Scitum eſt illud. Αἷμα ἄνωθεν μὲν, ὁκοῖον ἂν ᾖ· κακόν. κάτω δὲ ἀγαθὸν, τὸ μέλαν ὑποχωρέον. Cùm hinc diſceſſeris; nulla occurrat cruenta dejectio, quæ non ſit peſtifera. lib.4. περὶ ἄρθρων. aph.25.4

Idque cum alias.] In ἀτονίᾳ hepatis, unde παρέκλυσις ἐξερυθρή. i. *proluvies alvi prærubra*

Tum si quis dolor adest.] Qualis infertur, venis meſaræi exeſis: ut ipſi vidimus in Polemarcho Briſſacio, cui ſuppreſſa in alvo materia quæ olim movebat ſævam arthritin; venis exeſis in meſaræo, dejectiones movit cruentas quatriduo ante obitum.

10 Τὸ ἀφρῶδες περίχολον διαχώρημα· φλαῦρον. καὶ ἰκτεροῦνται δὲ ἐκ τοιούτων.

Spumans dejectio eximiè bilioſa, aut circumfuſa bile; prava. Tum inde fiunt icterici.

Spumæ idea cernitur in humido circumtenſo à ſpiritu flatulento. Sic enim Galeni judicium eſt, ubi pompholygum ſive bullarum cauſam recenſet in urinis bullatis. Et quamvis hæc ita ſint καθ' ὑπόθεσιν bullarum quæ in urinis emicant: tamen καθ' ὅλου id locum habet in omni humore bullato, ubi coitio denſa minutularum bullarum, ſpumam edit. Nam in humore calido nulla bullarum generatio eſt à calore, niſi cum flatu, ſine quo non eſt humidi circumtenſio; propterea que nec ſpuma. Quod ſupereſt; cauſa & ratio hujus prognoſeως repetenda & advocanda ex ea quæ iiſdem ferè literis, & ſcopo eodem ſcripta eſt 4. hujus cap.

11 Ἐπὶ τοῖσι χολώδεσι τὸ ἀφρῶδες ἐπάνθισμα· κακόν. μάλιστα δὲ ὀσφύν πεπονηκόσι καὶ παρενεχθεῖσι ἆρα δὲ τούτοισι τὸ ἄλγημα;

In bilioſis cùm ſpuma enatat eſſloreſcens; malum: idque potiſſimùm, ſi lumbi doluerint, & mens emota fuerit. Etiamne dolores in metu ſunt.

Omnis dejectio grave malum ſubeſſe oſtendit, cùm ei naturâ jam efferæ, feritas major adjicitur, ipſaque tantum abeſt ut morbi levationem adferat unde manat, ut ei multum adjiciat, & graviorum malorum acceſſione damnis augeat. Ecce bilioſa dejectio in bilioſis, pejor eſt ſpuma rutila quæ ab incendio viſcerum effloreſcit. Tum exudante cacochymia in alvum è lumbis dolentibus; vel ea demiſſa è cerebro in æſtu dementiæ; bilioſa & ſpumans dejectio inde nata, non illud adimit quod intus lædit, ſed illud ipſum eò magis læſurum oſtendit, quò ipſa pejor apparet. Poſtremò talis dejectio non minùs calamitoſa eſt inteſtinis & ſedi exulcerando; quàm cerebri, lumborum, & hepatis unde venit, calamitatem oſtendit. In cruditate & feritate humorum, nihil criticum eſſe poteſt: tum vacuatio nulla, doloris aut morbi levationem eſt allatura, cùm ea cietur κατὰ τὴν ἐπιγένεσιν. Vetus enim opinio eſt, ſapientum conſenſu pridem firmata, quòd οὐδὲν τῶν κατὰ συμπάθειαν, λυτικόν ἐστι τῶν ἐξ ἀρχῆς παθῶν, i. *Eorum quæ ſympathia fiunt; nihil ſolvit priores morbos.*

12 Λεπτὸν ἔπαφρον διαχώρημα, ὑδατόχολον ἔχον ὑπόστασιν· πονηρόν.

Tenuis valde ſpumans dejectio, cujus eſt aqueabilioſa hypoſtaſis; prava.

Atque hic ſignificatio eſt cruditatis eximiæ quam edit naturæ infractio, febris æſtu incandeſcentis. Ac tenuis quidem, judicium eſt cruditatis, διὰ τὴν στέρησιν τῆς πέψεως, *coctionis privatione:* vel de prærepta occaſione coquendi, vel de collapſa virtute. Sed valde ſpumans dejectio, ſpumam habet æqualem, propterea que prægrandem & peſſimam à ſpiritu flatulento quem in ſpumantis materiæ partes omnes pariter æqualiterque movet calor febrilis. Declarat idipſum aquea bilioſa hypoſtaſis, quæ quidem tenuitate ipſa, cruditatis ſobole, planè eſt aquea: ſed bilioſo colore, eſt viſcerum febris calore ardentium. Aqueam verò & bilioſam dixit hypoſtaſin, pro liquida conſiſtentia quæ à febrili calore, bilis parente, ſpumat & liquitur: nec ab effœta virtute partium ſolidarum craſſeſcit. Nam hypoſtaſεως nomen, tantùm urinis tribuitur apud Hippocratem: ut annotavit Galenus ad illud prorrheticum. Ex στροφώδους ὑπόστασις ἰλυώδης, ὑποπέλιος· κακή. i. *Ex concreta, hypoſtaſis cœnoſa ſublivida; mala.* Quàm autem calamitoſa ſit, ne dicam funeſta, tenuis & valde ſpumans dejectio bilioſa in morbis acutis; paſſim docetur in Epidemiis, & in hiſtoria de Sileno, ubi tenuem & minutiſſima ſpuma obſitam dejectionem bilioſam, ἄκρητον nominavit, i. *ſynceram.*

prorr. 64. l. 3. 1. & Coac. 10. cap. ſup.

13 Πονηρὸν δὲ καὶ τὸ πυῶδες· καὶ τὸ μέλαν αἱματῶδες πονηρὸν, σὺν πυρετῷ, καὶ ἄλλως.

Prava eſt etiam purulenta, & ſanguinis atri dejectio: idque tum in febre, tùm aliàs.

Enimvero prior pars hujus prognoſεως de purulenta dejectione, quòd abſolutè ſimpliciterque prava ſit; verè dici non poteſt. Hîc certè opus eſt dioriſmo. Ac dioriſmus ſic erit. Nam purulenta hepatica de cocto phymate aut corrupto, erit ſiniſtri judicii vel ancipitis: ut apparebit pus ipſum mejendo emiſſum. Ac cœnoſum quidem & fœdi oris, funeſtum eſt: quia viſceris unde manat, corruptionem oſtendit. At verò album, æquale, minimumque graveolens; ancipitem habet eventum; non quidem ſuo pepaſmo & viſceris unde manat integritate: ſed partium offenſione, per quas non tutò infrà tranſmittitur: quamvis non raro eveniat ut comparato ſic empyemate, multi periculo defungantur, cùm in anguſto ſpes eſſet à phymate crudo cavarum hepatis partium. Nec verò ſemper alvina dejectio purulenta, eſt prava, quæ finem adfert optatum crudelis dyſenteriæ. De qua Hippocrates ita cenſuit. *Quibus è dyſenteria ſæva itur ad puriformia, qui ſuperſtat humor; multùm albus erit & multus.* Sed illa demum prava eſt omnis purulenta dejectio, quæpuris formam oſtentat, partis corruptæ indicem unde venit. Tum ea quæ a laudabili empyemate, nobilium partium officia labefactat, quà puri dejiciendo ad ſedem eſt tranſitus. Talis eſt illa dejectio empyicorum, quorum ab ea dejectione calamitatem Hippocrates ſic expreſſit. *Empyicis à pulmone pus duci per alvum; lethale.* Eſt autem lethale id, non ſemper ſigno pulmonis corrupti à phymate peripneumonico; ſed vitio partium nutritiarum, quod à pure infertur, dum illac fertur πρὸς διαχώρησιν. Idem ſimiliter accidit iis quibus à vulnere brachiorum in empyema mutato, purulentæ ſunt dejectiones. Nam uxor Berjotii periit lienterica, cum ei brachium eryſipelate occupatum, & ab empyemate purulentum atque corruptum, pus effudiſſet in alvum. Secus eſt in peripneumonia quæ phyma in pus mutatum, & intra vomicam adhuc concluſum, ad purulentam & ſtrangurioſam perirrhœam convertit. Similiter etiam periculoſa eſt ab hypochondrii empyemate, puris dejectio; tum per ſe; tum ex eventu, cujus periculum continetur in commentariis noſtris ad hanc prognωſin. *Abſceſſuum ſive empyematum hypochondriacorum, lethalia ſunt illa quæ pus effundunt intrò.* Sed meſaræi, pancreæ, & epiploi, tum hypogaſtrii empyema, intrò converſum, & illac dejectum; ſpem vitæ adimit, quam priùs injecerat dum phyma crudum tranſiret in coctum. Id enim medium eſt inter citam criſin atque perfectam, & deſperatam ſalutem. Lumborum τὸ κύφωμα quod iis intulit phyma ibi conceptum, ſine præſidiis quæ ſunt in manu ſæpe ſanatur, cùm cœpto fieri empyemate, purulenta fortis & longa ſuccedit dyſenteria: ſed ea curatio tuta non eſt, nec cita, nec facilis. Nunc loco ſe offert purulenta dejectio quam movent ulcera inteſtinorum: quæ quia συνδιαφθείρουσιν partis obſeſſæ corrumpit, ulceri multum adjicit, nec illud naturæ præſidiis ſinit curari, quæ poſita ſunt in generando ac reſtaurando.

Coac. 3. cap. 20. lib. 2.

1575. Jul.

1. Epid.

Coac. 8. c. 11. lib. 2.

Et sanguinis atri dejectio.] Ut eo nomine non ſit conſcripta nec comprehenſa purgatio hæmorrhoidum, ſanguine atro ſuſcepta; de qua eſt illud præceptum. Κάτω δὲ ἀγαθὸν τὸ μέλαν ὑποχωρέον. Nam hæmorrhoides infrà ducuntur ſine ulla periſtole inteſtinorum: nulla autem dejectio caret periſtole. Quò fit ut nulla dejectio atri ſanguinis, bene fiat vel ipſo dejiciendi modo: quia periſtole inteſtinorum ſæpe grumeſcit periculo ægrotantium. Sed atræ bilis nulla concretio eſſe poteſt, nec grumus. Quod ut concedam; certum eſt tamen, graviora mala inferri dum bilis atra exulcerat inteſtina, quàm cùm ſanguis niger grumeſcit: qui tantum feritate bili atræ concedit; quantum, ut ita dicam, frigi-

aph. 25. 4.

frigidum ferrum candenti. Ac certè bilis atræ nulla hîc mentio. Sanguinis autem nigri dejectio prava eſt atque peſtifera : quoniam inſanabili vitio exolutorum viſcerum hepatis & lienis, infrà tranſmittitur : idque tum in febre à tempeſtate peſtifera, unde viſcera ipſa liquuntur : tum aliàs ac ſine febre, illata paulatim viſceribus ἀτονίᾳ, cujus impreſſio eſt repentina cum ipſo ſymptomate : ſicut & cauſæ morbificæ alterantis inveteratio eſſe ſolet.

14 Καὶ τὸ ποικίλον κατακορὲς διαχώρημα· φλαῦρον.

Varia item, ſaturataque dejectio; prava.

Quemadmodum ſyncera omnis dejectio ſanguinis atri, per ſe ipſa ducitur vitæ exitio : ſic aliorum quoque humorum, ſynceritate inſignium, peſtifera eſſe ſolet infrà per ſedem excluſio; quæ etſi quàm illa ſeriùs exitioſa eſt, minuſque præceps exitio, quod ſæpe eſt poſtridianum : tamen non minus periculum ſubeſſe oſtendit. Quò ſpectat illud Hippocratis. *Æquè periculo locus eſt dejectionibus ſynceris & variis, atque nigris à ſanguine : ſed tamen hæ ocyùs; illæ verò ſeriùs præcipitant homines ad exitium.* In promptu ratio eſt : quia dejectiones atri ſanguinis opimæ, tùm lividæ & æruginoſæ fœdi odoris; omnes ducuntur partim ex ἀτονίᾳ viſcerum; partim ex iis partibus quæ liquuntur, aut ſunt emortuæ. Talium autem graviores ſunt caſus, magiſque funeſti, quàm earum quæ ab incendio, dum alterantur, nec dum, ut illæ, ſunt alienatæ; ſynceras & varias edunt dejectiones. Sed quænam ſint variæ & ſynceræ dejectiones, paulò poſt aperit idem præceptor his verbis. Ἐστι δὲ τὰ τοιαῦτα, ξυσματώδεα καὶ χολώδεα, καὶ αἱματώδεα, καὶ πρασοειδέα, καὶ μέλανα, ποτὲ μὲν ὁμοῦ διεξερχόμενα, ποτὲ δὲ κατὰ μέρος, i. *Sunt autem ejuſmodi, abradentia, bilioſa, cruentata, porracea, nigra; eaque partim ſimul dejiciendo emiſſa; partim ipſa per ſe diducta ab aliis.* Scire autem licet, quòd harum omnium dejectionum conſideratio, ineundæque hujus prognoſεως ratio eſt in iis quæ ſua ſponte ducuntur, non noſtra, i. artificio medici dantis operam purgationi ut viſum eſt præceptori. Cauſæ adductæ ſunt alibi.

aph. 23. 4. — progn. 23. lib. 2. — aph. 21. 4.

15 Καὶ χεῖρον ὅσῳ φοβερώτερον τῇ χροιῇ.

Ac tantò pejor, quantò coloris eſt magis horrendi.

Quanto humoris cujuſque major eſt è natura egreſſio : tantò eſt magis colore terrificus. Ut ſi bilis flava ſyncera eò deveniat ſynceritatis, ut jam appareat nigra; dubitari certè non poteſt, quin metu majore exterreat medicum, ſigno & cauſa, quàm olim cùm eſſet flava. Ac ſigno quidem : quòd jam ad ultima ventum ſit viſcerum igne ardentium, ſive incendio conflagrantium. Cauſa autem : vitio inſanabili quod inteſtinis infertur, dum alvus infrà tranſmittit humorem tam efferum. Sunt enim acriores morſus bilis atræ quàm flavæ.

16 Πλὴν ἐν φαρμακείῃσιν. ἐν γὰρ ταύτῃσιν ἀκίνδυνον, μὴ πλῆθει ὑπερβάλλον.

Secus in pharmaciæ. Tum enim periculo locus non eſt, niſi ſit nimia abundantia.

Clara est lectio ſic recenſenda. Eſt quidem ſyncera omnis dejectio prava; & eò pejor, quò ejus color eſt magis terrificus, atque imprimis niger. Hoc certè ratum eſt perſuaſumque omnibus : ſed ea lege, ut ſponte ſua, non medici, niger hic humor dejiciendo exeat. Cauſæ adductæ ſunt. Qui autem ducitur pharmacia melanagωga, cum ſcilicet datur opera purgationi ad melancholiam, vel ad inſaniam; καλῶς ducitur καὶ κεχαρισμένως : non ſecus atque varices & hæmorrhoides, quæ finem adferunt illorum ſymptomatum, convenienter, ſponte ac duce natura obortæ. Nam illud, τὸ μέλαν κάτω ὑποχωρέον, quod ἀγαθὸν eſſe dixit Hippocrates, beneficio fit hæmorrhoidum; minimè autem dejectionum. Nulla enim, quæ ſua ſponte movetur, ſanguinis atri dejectio, in bonis ducenda : ſemper omnino peſtifera eſt, ac cita morte non rarò funeſta. Nam qui à morbo emacruerunt; cùm nigra dejecerint, poſtridie moriuntur. Sed mirum illud, ac, penè dixerim, miraculo apponendum; quòd hæmorrhoicus ater ſanguis, tot commodis beat ægrotum; & idem dejectus augeat multis damnis, tantumque periculo vitæ adjiciat, ut cita inde mors veniat. Tum illud etiam ſubit mirari; quòd nigra dejectio ſponte ducta, periculo & maleficio eſt apponenda : ſperabili autem ſaluti ac beneficio, quam movet pharmacia convenienter præſcripta. Enimvero ſanguinis atri injuſſa dejectio, hepatis ἀτονίαν denunciat; quod officii ſui tædet, nec ſanguini vacuando præit ampliùs, ut ſolebat, per ſua πεφυκότα, i. *per ſuas propagines,* quæ ſunt venæ. In hæmorrhoide jus ſuum retinet, potens adhuc humoris atque ſuarum propaginum, i. venarum. Tum ſanguis ater de vitio ſuæ ſtationis, meſaræo vim adfert; aph. 20. 6.
& è venis egreſſus, inteſtina pererrat : ubi magis corrumpitur, ipſiſque ſuam corruptionem impertit, ut locis incommodis ubi ſuam φυλακὴν, quam in venis habebat, prorſus amit-

amittit. Hinc finis non fit exitus exitioſi. Hinc etiam ſummæ infirmitatis & corruptionis amplificatio, donec ad ultima ventum ſit, & ad vitæ exitium. Sed atri ſanguinis juſſa dejectio per pharmaciam melanagωgam, ſecus ab illa quæ eſt injuſſa, excipitur bonis ægroti rebus, ut ſigno & cauſa. Nam ea perficitur viſcerum ἀῤῥωσία, & ſimul adimit & expurgat id quod lædebat intus, & magis læſurum erat: præſertim ſi non pigro aph. 51. 2. lapſu & continenter, ſed largiter & paucis horis, qualis eſt critica dejectio.

Nisi sit nimia abundantia.] Quæ eſt ὑπερκάθαρσις: ut in vacuatione critica: ὑπέρκενωσις. Nam omne nimium eſt inimicum naturæ.

17 Καὶ τὸ ψαφαρὸν μαλθακὸν ἐν πυρετῷ διαχώρημα· φλαῦρον. φλαῦρον δὲ καὶ τὸ ξηρὸν, ψαθυρὸν, ἄχλοον· καὶ ἄλλως, καὶ ἢν κοιλίην καθυγραίνῃ. μελάνων δὲ προδιελθόντων, κτείνει.

Quinetiam mollis friabilis in febre dejectio, prava eſt. Prava item ſicca, diſcerpta, expers caloris: idque cum alias; tum verò ſi liquidam alvum reddit. Tum enim perimit, cùm nigra prodierint.

Ut omnis dejectio naturaliter coagmentata, i. figurata & colorata ut decet, eſt optima: ſic ubi abeſt quæ priùs aderat coagmentatio; magnum ſubeſſe malum teſtatur; ob eamque cauſam eſt peſſima. Eſt enim coagmentatio omnis naturaliter conſtituta, ſoboles nativi caloris atque humoris: quemadmodum ejus diſſipatio quæ eſt quodammodo fruſtulatim diſcerpta; in mollitudine quidem, putredinis; in duritate autem, ſummi ardoris, humorem quo velut glutino coagmentata erat dejectio, exhaurientis. Quæ omnia cujuſmodi ſint, propalam explicabit ipſum examen.

Quinetiam mollis friabilis.] Exemplo carnium pridianarum, & aſſervando tenereſcentium, atque quodammodo emortuarum, proptereaque ex facili diſcerptarum, quas Galli vocant mortificatas. Coac. 33. cap. ſup. Nam ψαφαρὸν, idem eſt quod in prorrhetico ψαθυρὸν: ut ſuprà jam diximus. prorrh. 24. ſ. 3. 1. lib. 1. περὶ νόσων. Eſt autem id, referente Galeno, quando τὰ κρέα τοῖς σκληροῖς καὶ ἰνώδεσι, καὶ δυσδιαλύτοις, καὶ δυσμασσήτοις, ἐναντίως ἐστὶ διακείμενα, *cum ſcilicet carnes ſimiliter non ſunt affectæ, ut eſſe ſolent, duræ, fibroſæ, quæque nec facilè diſſolvuntur, nec facilè item manduntur.* Quarum diſſimilis eſt caro pulmonis, quem vocat Hippocrates ψαφαρόν. Hujuſmodi carnes vocantur à Græcis, τὰ ἕωλα κρέα, ut jam attigimus cùm pridianas diximus. Cernuntur ejuſmodi dejectiones in nucibus, pyris, & malis præmanſis, quorum firma non eſt, nec tenax coagmentatio: ſed quæ diſcerpitur ſive divellitur, dejiciendo emiſſa. Sed id locum habet in ſanis qui fructibus illis tantum veſcuntur & victitant. Non ita in febre fit, ubi nulla manſorum de pomis excuſatio eſſe debet.

Ergo. In febre.] Cujus eſt τὸ θερμὸν σηπεδονῶδες, quod corrumpendo diſſociat atque reſolvit coagmentatas & figuratas fæces, ipſaſque reddit fruſtulatim diſcerptas in putri humore: ſimiliter ut cùm arena in aquam conjicitur, quæ ibi reſidit.

Prava est.] Sicut omne colliquamentum, quo nihil à febre calamitoſius eſſe poteſt.

Prava item sicca divulsa.] i. Quæ antea fuit globuloſa & dura, more caprarum; nunc eſt fruſtulatim divulſa & incoibilis, vacuitate humoris quem ardor febrilis exhauſit, vel de viſceribus quodammodo jam emortuis & ſanioſis ichωr exudans diſſolvit.

Expers caloris.] Sic enim rectè videmur interpretari quæ idem poſuit in prorrhetico, τὰ ὑποψαθυρὰ ὑγρὰ διαχωρήματα περίψυχοντα, &c. tametſi Galenus eam περίψυξιν refert ad cutim qualitate illa perceptam, viſceribus æſtu incandeſcentibus: quia ſcriptum eſt, οὐκ ἀπύρως. Sed pace viri dixerim; pertinet illud potiùs ad frigidam viſcerum intemperiem & ἀτονίαν partam febrili ardore viſcera occupante, unde priùs fuerat globuloſa & nigra dejectio. Et verò τὰ περίψυχοντα in habitu corporis, non ſunt eorum qui febre non carent, nec habent οὐκ ἀπύρως: ſed eorum potiùs quorum eſt illud prorrheticum. Τὰ ἐγκαταλιμπανόμενα καύματα, πυρετοῦ περιψυχθέντος ἐν ὑποχονδρίῳ· κακόν. i. *Incendia quæ ſuperſunt in hypochon-* prorrh. 7. ſ. 1. 1. *drio, perfrigerata febre ad manum in cute; malum ſubeſſe teſtantur.* Eſt igitur expers caloris dejectio, quæ antea fuit καυσικὸν διαχώρημα: ſimiliter ut frigida expiratio ab extincto cordis calore, quæ antè fuit calida, dum cor incendio conflagrabat.

Idque cum alias.] i. Cùm ſemper divulſa dejectio prava eſt, quæ fuerat ſiccitate arida, globuloſa.

Tum vero si liquidam reddit alvum.] Quod eſt ſymptoma partium morbo calido effœtarum, & καυσικὰ excrementa, more caprarum parva & globuloſa, ichoris quem fundunt nimia abundantia diſſolventium, & unà moventium diarrhœam ex alvo quæ fuerat antè ſicca, nec niſi πρὸς ἀνάγκην, i. *coacta* ducebatur fæcibus globuloſis ac duris.

Tum enim perimit cum nigra prodierint.] Quod eſt hujuſmodi ac ſi diceret. Globuloſa & dura dejectio verſa in liquidam, cum illis fæcibus fruſtulatim diſcerptis, ſi ex ardore nimio nigra fuerit; quia nihil æque facit corpus infirmum, nec ipſum calorem nativum extinguit atque febrilis ardor, unde illa nigricies in fæcibus globuloſis; tùm in propinquo mors erit, cùm liquida illa dejectio duram & nigram excipiet: quoniam diu ferri prorrh. 6. ſ. 2. 1. non potis eſt ullam excretionem, ne criticam quidem, cùm vires languent effœtæ.

18 Τγρὸν

18 Ὑγρὸν διαχώρημα, ϰαὶ ἀθρῶον, ϰαὶ ϰατὰ μικρὸν· κακόν. τὸ μὲν γὰρ, ἀγρυπνίην· τὸ δὲ ἔκλυσιν τάχ' ἂν ποιήσῃ.

Dejectio liquida quæ multùm ac ſæpè movetur, aut ſæpe ac parum; maleſica: hæc enim vigilias; illa autem virium exolutionem fortè intulerit.

Dejectio liquida etſi longè abeſt ab ea quæ eſt naturaliter coagmentata, figurata, & colorata; hæc quoque tamen bona ſpe recreat medicum & conſolatur, ſi copioſè, liberè, ac rarò ducatur, craſſeſcentibus excrementis, dum itur ad criſin; idque in alvo ſolida & ſucci plena, quam εὔογκον vocat ϰαὶ λαπαρὴν, i. *neque contractam, neque diſtentam.* Hæc prima lex fuit ſancita de humida dejectione ſecundi eventus, initio hujus cap. Quòd ſi evenerit ut ea dejectio humida, ſæpe ac multùm, aut ſæpe ac parum, ſemper eodem modo, eodemque liquore atque colore ducatur; quid inde ſit eventurum, docetur his verbis.

Dejectio liquida.] Sive ſit ventris indigena, de impotentia coquendi aut continendi: ſive illius advena, de humore prorupto, tum è viſceribus, vel è venis, totoque corporis habitu; tum ex capite ipſo. Quò ſpectant omnia lienterica, diarrhoica, & dyſenterica. Quorum incommoda quæ hîc ponuntur, veniunt merito dejectionum malè euntium, non cauſa ipſarum. Ergo, Dejectio liquida.] Quæ ſui ſemper eſt ſimilis, colore, liquore, copia, & exeundi modo; nec ullo craſſeſcit pepaſmo.

Quæ multum ac sæpe cietur.] Prorupta è capite vel è viſceribus atque venis, totoque corporis habitu: quamvis hæc ſæpe ducatur ad criſin morborum; qualis aquoſa eſt diarrhœa, quæ circa hydrωpis initia morbum exolvit; qualis eſt etiam quæ ſanat leucophlegmatiam, ducta è venis in alvum, ut dictum eſt in hydrωpe: modò ne vires exolvat frequentia dejiciendi, & nimia abundantia. Quò ſpectat illud præceptum; quòd frequens „ omnis & plurima vacuatio eſt periculoſa: quia omne nimium, naturæ eſt inimicum. aph. 31. 2.

Aut sæpe ac parum.] Quæ ratio vacuandi, nunquam fit λόγῳ τῆς κρίσεως: quia nihil paucum eſt criticum, ut in teneſmo & alvina dyſenteria, ubi eſt crebra & irrita cupiditas egerendi; nec ullus penè finis fit dejiciendi ab expreſſione quam facit oppreſſio & proritatio inteſtini & ani.

Malefica.] Ipſo ſymptomate dejiciendi, quod multum periculo adjicit periculoſi morbi; unde ſymptomatica venit dejectio.

Hæc enim vigilias forte intulerit.] Tum impotentia dormiendi, vacuitate cauſarum ſomniferarum: tum quia ſomnus adimitur crebra & ægra dejiciendi cupiditate. Id autem graviſſimis damnis auget ægrotum. Nam ſomni de nocte vacuitas, cùm ipſa per ſe morbus eſt; tum vero ad hoc malum illud accedit etiam; quòd, ut præceptor docuit, *fortis* 4. de acut. *vigilia potionem & cibos, omniaque quæ aſſumuntur, cruda omnino reddit, & coctionis expertia.* Tum illud etiam; quòd ægra & crebra dejectio, cum ſomni vacuitate; & unà corpus facit infirmum, & feritatem humoribus majorem adjungit. Hinc nova ſeges & viciſſitudo ſymptomatum graviorum.

Illa autem virium exolutionem.] Quoniam diarrhœa omnis prorupta, nec juſſa imperio facultatum; ab infirmitate primùm orta naturæ, ipſam denuo infirmiorem facit, & ad lipothymiam præcipitat, vel potiùs ἔκλυσιν, præcipiti lapſu virium. Scire autem licet, quòd eo ſpectant incommoda liquidarum dejectionum hîc poſita: ut cùm perſpecta fuerit mala earum mutatio ex coagmentatis; quantum periculi etiam ſymptomate ipſo inferant; dum ita dejiciuntur, intelligamus, ac mente atque animo complectamur.

19 Ἔνυγρον ὑποψαφαρὸν διαχώρημα, περιψυχόμενον, μὴ ἀπύρῳ· al. περιψυχομένῳ.
φλαῦρον. τὰ ἐπὶ τούτοισι ῥίγεα· κύστιν, κοιλίην ἐπιλαμβάνει. ὑδατῶδες δὲ σφόδρα διαχώρημα μὴ παυόμενον ἐν ὀξέσι· κακόν. καὶ μᾶλλον εἰ καὶ ἀδιψέσι.

Egeſtio ſubdivulſa in multo liquore, perfrigeſcens, nec febre carenti; al. perfrigeſcenti.
peſtifera Tum ſi rigores veniant; ſiſtent veſicam & alvum. Perliquida autem dejectio, neque quieſcens in morbis acutis; mala: idque potiſſimùm ſitis expertibus.

Male res eunt cùm fæces duræ, globuloſæ, parvæ, & nigræ tranſeunt in divulſas, velut minutal quoddam; à multo liquore, quo primùm dilutæ, poſt modum diſcerpuntur in ea fruſtula ſimilia minutalis. Tum enim ventum eſt de ventris ardore ad ultima τῆς ἀτονίας, unde liquuntur & emittuntur liquores, qui τὰ συνεςῶτα faciunt ὑποψαφαρά. Eſt autem graviſſima „ peſtiferaque ſiccitatis mutatio in ἀτονίαν, quæ fundit ichωrem, unde ſymptomatica omnis „ dejectio eſt; cujus incommoda modò vidimus, nata ex ipſo ſymptomate quod multum adji„ cit maleficio atque periculo cauſæ ipſius.

Ergo,

Ergo. Dejectio subdivulſa.] Cujus divulſio eſt inæqualis, fruſtulatim diſperſa. Ex quo apparet τὸ ὑπόψαφαρὸν idem eſſe quod in prorrhetico ὑπόψαθυρὸν; ut jam attigimus.

In multo liquore.] i. Ichωris copia quam continenter fundit ventris & viſcerum ἀτονία quam peperit inveteratio cæci cujuſdam ignis, humidum primigenium ſeu vitale principium, ipſamque adeo vivacitatem exhaurientis. Hujus ichoris nimia abundantia quæ priùs fuerat ϖυρεθώδης, nunc eſt dejectio ὑπόψαθυρα; propterea que ipſam vocavit ἔνυγρον, i. *liquore ſtagnatam*.

Perfrigescens, nec febre carenti.] Περιψυχόμενον, jure ſyntaxeos, hîc dejectioni apponitur: quod tamen Galenus tribuit ægrotanti, quem nulla movit religio ſolœciſmi, qua nec ipſe moveor: ſed tamen adductus majore religione, non dubitavi hoc refrigerium ad excrementum referre, quod priùs erat καυστικόν. Sit ita ſanè, ut video placere Galeno: ſed illud videor verè dicturus, refrigerii foris percepti cauſam non eſſe poſitam in ardore intus accenſo, ſed potiùs in paupertate nativi caloris atque vivifici nectaris quod eſt in corde. Sed hæc ſufficiant: plura enim jam diximus.

Pestifera.] Ipſo ſymptomate, & cauſa ipſius. Ac ſymptomate quidem ipſo quod cernitur in dejiciendi modo: unde vel tædia vigiliarum intolerabilia, vel cita morte funeſta virium exolutio, ut crebrò & multùm, aut crebrò & parum alvus tranſmittitur. Cauſa autem: quia ſubeſt vitium inſanabile partium quarum jam nulla ſperabilis redintegratio eſſe poteſt in alienatione ipſarum quam longa & fortis intulit alteratio.

Perliquida autem dejectio.] i. Aquoſa liquore atque colore, quam alibi vocat διαχώρημα ὑδαρὲς κάρτα, i. *dejectionem valde aquoſam*, unde ſumma cruditas denunciatur, ut refert

lib. 2. progn. Galenus.

Neque quiescens.] Quæ nihil à ſe mutatur liquore, colore, copia, & exeundi modo.

In morbis acutis.] Quorum naturæ contraria eſt decolor atque tenuis: quod ſignum eſt raptæ bilis ab inflammata parte convexa & ſupera hepatis, vel bilis ejuſdem concitatæ ſurſum ad caput, quæ ibi movet inflammationem phreniticam, unde non rarò præalba eſt phreniticorum dejectio. Tum illa dejectio tenuitatis aquoſæ in morbis acutis quæ non craſſeſcit, ac ſimilis manet ſui; cruditate illa, collapſam oſtendit facultatem coquendi; proptereaque ſpem adimit omnis pepaſmi: quo uno, morbi acuti, duce natura, inveniunt viam ad criſin, per criticam excretionem.

Mala.] Invaleſcente morbo, & faciſcente natura.

Idque potissimum sitis expertibus.] Quibus in cauſa ſitifera, nulla eſt ſitis ſenſio; non tam à partis vitio quæ potionis eſt appetens, quàm occupata mente: ut in phreniticis qui ab Hippocrate ἄδιψοι nominantur, i. *ſitis expertes* in ſenſione ipſius; non autem in cauſa ſitifera, quæ in phreniticis eximia eſſe ſolet.

20 Ἐξέρυθρον ἐν περιπλύσει διαχώρημα· φλαῦρον.

In alvi proluvie, prærubra dejectio; prava.

Hic etiam ſunt maleficia & mala ſigna dejectionum quæ cernuntur in proluvie ſaturata rubro colore. Hæc autem proluvies ſaturata rubro colore, ſigno & cauſa pugnat cum ea quæ modo deſcripta eſt præalba & tenuis, inſtar aquæ. Sed pari exitio, utraque formidabilis.

Ergo. In alvi proluvie.] Qua venter proluitur, ſicut in diarrhœa aquoſa, ferturque liquido excremento.

Prærubra.) i. Saturata rubro colore à ſanioſo ſanguine quem continenter fundit hepatis ἀτονία, facitque dyſenteriam hepaticam vulgò dictam, de qua jam pridem multa conſcripſimus quæ nihil neceſſe eſt hîc denuo recenſere. Sunt enim in promptu, patentque omnibus ad legendum, cùm alibi paſſim, tum in cap. de dyſenteria.

Prava.) Cujus quidem pravitas in ſigno & cauſa, illic expreſſa eſt; ubi jam diximus.

21 Φλαῦρον δὲ καὶ τὸ σφόδρα χλωρὸν, ἢ λευκὸν, ἢ ἀφρῶδες, ἢ ὑδαρές. καὶ τὸ μικρόν τε καὶ γλισχρὸν, καὶ λεῖον, καὶ ὑπόχλωρον. κακόν.

Prava eſt etiam multùm viridis: item alba, vel ſpumans, vel aquoſa. Tum ea quæ parca & glutinoſa eſt, vel eadem lævis atque ſubflava, grave malum oſtendit.

Symptomaticarum quæ hîc ponuntur dejectionum (nulla enim earum ducitur λόγῳ τῆς φύσεως) incommoda, ſigna, & cauſæ quorſum & unde appareant atque fiant; non ita pridem ſunt ad Momi lucernam examinata: ut jam fore neminem perſuaſum habeam qui hæc neſciverit, cùm huc appulerit ad ea diſcenda quorum memoria renovatur in hac prognωſi. Nam dejectionum viridium, albarum, ſpumantium, & aquoſarum calamitates, penè ad nauſeam ſunt diſputatæ ac demonſtratæ. Quæ autem leguntur in altera parte hujus prognoſeωs, ſunt illæ quidem alvinæ dejectionis indigenæ ac dyſentericæ, quibus oſtenditur ſumma illius dyſenteriæ calamitas, quam inflammatio ſolet inferre partis obſeſſæ, vel colliquatio. Utriuſque diſtinctio nuper adducta eſt; illius quidem, in pauca & glutinoſa; hujus verò, in pauca opima, lævi, ſubflava, & alba.

22. Καὶ

22 Καὶ τὸ κωμαλώδεσι νενωθρωμένοισιν ὑγρὸν διαχώρημα· κάκιστον.

Ac liquida quidem dejectio veternoſis jacentibus; peſſima eſſe ſolet.

Illa demum dejectio periculosè habet ægrotum, ne dicam mortiferè, quæ aquoſa fluit ex alvo in veternoſis, eo jacendi habitu collocatis ut dilabantur ſubinde ad pedes: nam eo ſenſu apponitur κωματώδεσι νενωθρωμένοισιν: ut planum faciet ipſum examen.

Ac liquida quidem dejectio.] i. Aquoſa, ſoboles cruditatis eximiæ; de facultate collapſa coquendi, à vitio partium naturalis œconomiæ, quæ digerendo, coquendo, & excernendo abſolvitur.

Veternosis.] i. Somno ſepultis; vel quibus eſt inclinatio veternoſa in ſomnum, quæ cernitur in conniventia palpebrarum invita, quam peperit exolutio; non autem oppreſſio ſimplex, aut mixta, ex pari magiſterio pituitæ & bilis, unde ſunt κωματώδεες ἀγρυπνέοντες.

Veternosis jacentibus.] Νενωθρωμένοις, i. *jacentibus tanquam emortuis:* id enim jacere eſt patiendo; non autem decumbere; in quo agendi vis lucet. Cernitur autem potiſſimùm ille jacendi habitus, omni ſublata vi decumbendi, in iis quì dilabuntur ſubinde ad pedes, præ impotentia decumbendi; non tam portati corporis plumbea gravitate, quàm vitio facultatis effœtæ, ipſum portare ampliùs non valentis. Tametſi enim verbum, νωθρεύεσθαι. & ipſa νωθρότης; de pigro corpore in movendo à plumbea gravitate quæ facultati vix morem gerit, non minùs dicatur, quàm de movendi facultate effœta: hîc tamen conjuncta cum cωmate & alvi profluvio, tribuenda potiùs exoluto corpori, quàm oppreſſo. Et verò cωmatoſis & pigris à pondere & oppreſſione, profuerit alvum ferri liquidis excrementis. Hîc autem ſecus, ubi νωθρότης & κῶμα veniunt ab exolutione, quorum periculis multum apponitur ex diarrhœa, quæ ab infirmitate orta naturæ, ipſam denuo infirmiorem facit, donec ad ultima ventum ſit. Hoc ſpectat autem prognωſis, ut quiſque intelligat tum in anguſto ſpem eſſe, cùm illa duo præſidia ſunt collapſa, nutricatus & motus.

JOANNES DURETUS,

LUDOVICI FIL.

LECTORIBUS S.

Paucas, quæ de tot ſuperſunt, Coacas prognωſes, prærepti morte parentis mei ſtylo non excultas, quòd à me elaborari poſſe deſperarem; dolebam profectò, & ægrè ferebam, hoc opus tam alacriter ſuſceptum, tam acriter & laborioſè perductum & affectum, perfici tandem minimè potuiſſe. Sed illam tamen aut ſuſtulit aut levavit ægritudinem meam, quorundam honeſtiſſimorum hominum ſtudioſa & diligens opera, quorum è ſcriptis mecum benignè communicatis, partem eorum aliquam excipere potui, quæ author in has eaſdem prognωſes optimè ſibi meditata, publicè olim differebat. Quod quidem videre mihi ſi datum maturiùs fuiſſet; quem ſententiis ſermonem, & verbis ordinem, ex enarrantis ore manus tardior ſervare non potuit, accuratiùs longè reſtituiſſem. At enimvero in re plus æquo difficili, facultatem agendi gnaviter, quæ ocium denegabant, negocia ademere. Ad rem verbis meis ſubornandam cùm acceſſi, excudebatur pagina hujus operis triceſima ſuprà quadringentas, 13. *Cal. Decembr.* 1587. *quo tempore, etſi ſubducebam me ſponte oneri profitendi graviſſimo; aſſiduus tamen ſcripta parentis mei, priuſquam tranſcriptori, indeque typographo committuntur, cognoſcendi & recognoſcendi labor (ut interim ægrotos taceam) improbè adeo urgere me non deſtitit, ut parum admodum ſpacii ad cogitandum reliquerit. Fore igitur ut huic vos neceſſitati, ac feſtinationi veniam errorum, vel ætati detis; ſpem habeo in veſtra æquitate & humanitate certiſſimam.*

23 ΘΑΝΑΤΩΔΕΣ δὲ, αἱμοῤῥοεῖν αἱματῶδες πολὺ θρομβῶδες.

Eſt verò; ſanguineum multum grumoſum fundere, lethale.

Humorem grumoſum, ſeu concreſcendo conglobatum ac veluti coagulatum qui poſuit, corruptum voluit. Propterea etſi grumeſcere, proprium eſt ſanguinis: quia tamen à corrupto for-

Gal. ad aph. 21. 6. Idem ad 23. 4. Gal. ad aph. 24. 4. Idem ad. aph. 21. 6.

forma abeſt, denominandi cauſa & auctrix; *ſanguinis* ipſum non uſurpavit nomen: ſed *ſanguineum* maluit, αἱματῶδες, terminatum ſimiliter ut ea quæ rerum magis ſimilitudines, quàm res ipſas repræſentant: Sanguinei iſti grumi ſi nigreſcunt, deteriores erunt, vel potiùs deterrimi: cùm pejor nigro ſanguis non ſit. Sed enim ut ne nigreſcant (neque enim nigreſcunt ſemper) adeo mali judicantur, ut mortem intentent. Quò namque grumeſcat ſanguis, in inteſtinis commorari neceſſe eſt: itaque ex alto per eorum gyros & anfractus devolvi, quod propriè eſt ἐς κοιλίην ἐκχέεσθαι, i. *in ventrem effundi*, aph. 21. 6. non ex infima inteſtini parte, unde celeritas delabendi, anteverteret grumeſcendi ſpacium: multoque ex hæmorrhoide minùs; ad quam quidquid attinet, 20. capitis lib. 2. diſputatio complexa eſt, quæ de ipſa fuit, veluti eſt hæc de dejectionibus. Nam verbum αἱμοῤῥοεῖν, ut ſæpe aliàs; ita hoc loco, largitatem & copiam annotat effundendi: ſic magnæ venæ αἱμόῤῥους dictæ: ſic uterinæ, Ariſtoteli αἱμοῤῥοΐδες. Et hæc nimirum eſt copia & largitas quæ ad malum accedit per grumos ſignificatum. Reſeratas grumi demonſtant, ut ex iis patet quæ comprobata ſunt, meſaraicas venas; ac reſerandi occaſionem datam eſſe à putredine, per quam retinendi facultas amittitur. Hujus vitii eò ſuſpicio major eſt, quò major eſt copia effluxus, qui naturam hoc quoque nomine dejicit, quæ ſibi prodeſſe aliter non poteſt quàm commeatus effluvio. Quàm grande malum, ſanguinem copiosè effluere? ſi hydropicorum aquas, ſi empyicorum pus confertim exire eſt mortiferum?

lib 2. de ortu animal.

aph. 27. 6.

Non eſt hîc tamen omnino deplorata ſalus, quæ retrahendo, abſtergendo, putredinem corrigendo, & corroborando poteſt nonnunquam retineri. Quod quidem hoc anno experti ſumus, dyſenteriis hujuſmodi non infrequente, ut nec peſtilentium plerique ſolent.

Porro huic prædictioni non eſt quòd opponat quiſquam clauſulam illam aphoriſmi 25. 4. κάτω δὲ ἀγαθὸν, τὰ μέλανα ὑποχωρέοντα, i. *bonum eſt nigra duci deorſum:* cùm ipſa, Galeno judice, vel de hæmorrhoïdibus intelligantur quæ melancholiam ſanguine nigro excluſo abigunt; vel priori clauſulæ (quæ *ſanguinem, cujuſmodi is tandem fuerit, per ſuperiora*, i. ore *excerni; malum eſſe* propoſuerat; ita opponuntur; ut ſatius eſſe judicet, peſſimum nigrum dejici (etſi id in malis ducendum eſt) quàm omnium optimum, qui floridus eſt, ore, ſpuendo aut vomendo, rejici.

24 Λευκόν τε καὶ ὑγρὸν μετὰ κοιλίης μετεώρου.

Sic album liquidum, ventre intumeſcente.

Substituendum ex antecedente, θανατῶδες, i. *lethale:* fortaſſis etiam & τὸ αἱμοῤῥοεῖν, ſi ſic accipimus; ſanguinem qui in alveum alvi effunditur, in pus eſſe converſum, ἐκπυῆσαν, ex aph. jam adducto 21. 6. Ita namque album videbitur & liquidum, quod excernitur. Sic conjungebat. 13. hujus cap. Πονηρὸν δὲ καὶ τὸ πυῶδες, καὶ τὸ μέλαν αἱματῶδες. i. *Malum quod purulentum: ſanguineum item nigrum, malum.* Sed quia ſalutaris eſt omnis, undecunque ſit, puris boni & laudabilis exitus: nec cur eunte pure, alvus intumeſceret, ratio ulla apparet: loco τοῦ αἱμοῤῥοεῖν, fuerit ſatius, τὸ διαχωρέειν, ex capitis inſtituto, repoſuiſſe. Quod ſi eſt; vinculum aliud nul-

progn. 20. 2 Coac. 4. hujus cap.

lum, quo quidem cum præcedente conjungatur, hæc propoſitio habebit, quàm mortis ex dejectione qualicunque denunciatæ. Affirmationis autem vis iſtius eſt tota in verborum nexu minimè diſſolvendo. Exempli cauſa, alba dejectio eſt contra naturam omnis: ſed συνεστηκυῖα eſſe poteſt, i. *figurata*, qualis ἀλητοειδὴς, i. *pultacea*, quæ propria eſt ictericorum: hîc liquida proponitur. Et liquida, ut ex natura non ſit, per eandem prognωſin, poteſt eſſe alia quàm alba; & alba quidem, à cerebro fiet nonnunquam ut ſit, ipſa quidem longa, ſed nequaquam lethalis. Jam igitur ita componito; cùm alba & liquida dejectione venter intumeſcit atque in molem attollitur, quod eſt μετεωρίζεσθαι: illa igitur neque ſimplicem bilioſæ tincturæ privationem arguit, neque cruditatem ventriculi ſolam, neque catarrhi prolapſum; his enim deſcendentibus, ſaltem alvus ſubſideret; ſed elabentem chylum quem inflammata tenuia inteſtina tranſitu ad hepar prohibent, dum proritata dolent attactu rei quamvis mitiſſimæ. Tum attolli hypochondria non eſt mirum, totumque ex continuitate abdomen. Hincque verſantur homines in diſcrimine vitæ magno, tam chyli elapſu, unde alimento privantur quo vitam ſuſtentent; ut illis comediſſe, nulli rei niſi labori ſit: quàm elabendi cauſa, quæ ardor eſt qui poſtquam hepatis & inteſtinorum calorem extinxerit, niſi mors fortè prævertat, ipſorum ſubſtantiam in aquas reſolvet, ad hydrωpis, morte pejoris, generationem. Sic enim Hippocrates

progn. 2. lib. 2.

prænuncias hydrωpis poſuit διαῤῥοίας πολυχρονίους ἐκπεπαυσκούσας τὴν κοιλίην. i. *diarrhæas diuturnas per quas venter non detumeſcit:* in quarum exponenda generatione ex cauſa, quæ propoſuimus, cum Galeno conſentiunt.

25 Διαχώρημα μέλαν οἷον αἷμα, καὶ σὺν πυρετῷ, καὶ ἄνευ πυρετοῦ· πονηρόν.

Dejectio nigra velut ſanguis, cum febre, & ſine febre; mala.

Nihil est quod adferam ad prognoſticum hoc demonſtratum à Galeno in libris aphoriſmorum, præter lumen explicandi quoddam: ut candidatis pateant quæ ipſe in illius commentario, non ſine attentione magna, perſpexi. Ergo de quinque concluſionibus quas ſuper dejectionibus nigris, aphoriſmorum quartus extulit, in quibus hæc quoque habetur, ſic ſtatuendum animadverti. Quæcunque ſede pelluntur; illa vel inteſtinum, vel hæmorrhois capiebat.

Hæ-

Hæmorrhoidem attigit pars poſterior 25: ad vacuationem inteſtini, ſuperiores referuntur. Jam verò cùm ea quæ inteſtino excreta nigreſcunt (exceptis fæcibus, excrementis alvi propriis, quæ ſæpe ab ardore jecoris conglobantur in ſimilitudinem pilularum vervecinarum) omnia aut ſanguis ſint, aut purgamentum ſanguinis: de ſanguinis purgamento ſunt omnes illi; de ſanguine, eorum nullus: ut plus ſit quod in aphoriſmis, quàm quod in Coacis deſideres, quæ ſuper ſanguine priorem huic proxima ediderunt. Purgamentum ſanguinis nigrum ut ſit duplex; melancholicus ſuccus, dictus Græce μελαγχολικὸς χυμός; & atra bilis, eadem lingua μέλαινα χολή; ut non ſolùm ex illo hæc, verùm etiam ex flava bile gignatur; terramque, in eam effuſa, fermentet, ac veluti excoriet, acida, erodens, mordax; ut commune ſit utrique, nunquam concreſcere, in quo à ſanguine ſecernuntur; ut ſplendeat hæc, ille obſcurior ſit; ſi cætera perierint, ſupererit ex libro de atra bile Galeni teſtimonium quod annotari cupio ad fidem eorum quæ habeo neceſſe dicere. Fortaſſis enim, & libro de humoribus adverſari, & libro de hominis natura, illa ſententia videbitur, ubi inter humores congenitos ἡ μέλαινα χολή. i. *bilis atra*, auditur: ſed hoc perpendam aliàs. Nunc inſtitutum dicendi meum ſecutus, non erudebo dicere, eorum quidem quos retuli aphoriſmorum cum viceſimoſecundo & viceſimotertio, viceſimumquartum atræ bili à Galeno cum dubitatione nulla eſſe tributum; de viceſimoprimo, nihil certi habuiſſe authorem tantum quid conſtitueret, eidemne atræ bili adſcriberet, an melancholico ſucco. Nam quod per initia negavit, bilem eſſe atram, affirmare videtur cùm ait, μεγάλην κάκωσιν ἐνδείκνυσθαι τοῦ σπλάγχνου. i. *magnam viſceris labem indicare*; quod eſſe melancholici ſucci qui dicet nemo erit. Deinde cùm ait, medio apparere morborum decurſu dejectiones hujuſmodi, ἤτοιγε ὑπεροπτηθέντος αἵματος, ἢ σηπεδόνα τινὰ λαβόντος. i. *ſanguine aut ſuperaſſato, aut putredinem quandam adepto.* Equidem ſtabo ab interpretatione priore, atque ita ut principio juſſit accipiam.

Dejectionem poſitam eſſe nigram ad inſtar ſanguinis, ſanguinis autem *nigri*, ex fide exemplaris à Galeno deſcripti; nec ſolùm nigri, verumetiam fuſi ac minimè concreti; ut ſucci obſcuritas, qualis eſt ſanguinis craſſi atrique, bilem atram excluderet, cujus ſplendorem lib. de morbis mulierum obſervavit. De illa porro ut mala fuiſſe judicatum, præſertim ſi diu ſua ſponte fluit, ut ferunt aphoriſmi verba quibus agendum prognoſticum, ἀπὸ ταὐτομάτου ἰόντα: quòd arguatur hinc, vel magnam lienis ſegniciem præceſſiſſe, qui ſanguinem, ut decet, perpurgare neſcierit; vel vitium jecoris, quem generat ſanguinem, melancholici ſucci majore copia conſpurcantis. Hoc tamen malum quantò ſit mitius eo quod atra bilis inferre ſolet, declarat τὸ πονηρὸν, cujus loco, de atra bile diſſerens, θανάσιμον repoſuit.

26 Πονηρὸν δὲ καὶ πάντα τὰ ποικίλα· καὶ τὰ κατακορέα· πονηρά.

Variegatæ dejectiones omnes, ſunt pravæ: pravæ item quæ pleniùs colorantur.

Quæ quovis tandem colore pleniùs fucantur, ut de poſteriore dicam priùs, κατακορέες dicuntur, i. *tales ad ſatietatem uſque.* Sic enim Dioſcorides vocitavit σανδαράχην ξανθὴν κατακορές. Judicio meo ſunt illæ quas continet 22. lib. 2. prognoſt. μέλανες, λιπαραὶ, πέλιαι, ἰώδεις, κάκοσμαι. i. *nigræ, pingues, lividæ, æruginoſæ, fœdi odoris:* quibus adde ἐξερυθρὰς καὶ ὑπερξάνθας, i. *prærubras & pluſquam flavas.* Sunt autem omnes ἄκρητοι, i. *ſynceræ*; iccirco pravæ: quia cùm feri naturalis exhauſto ejuſmodi ſint; ardoris vim denunciant quem viſcera ſuo damno experta ſunt. Hæ ſimul exhibitæ, variegatam efficiunt, malam; ſi ex malis nihil eſt boni quod componitur; ſi perniciosum ducitur ſignum affectionis pravæ in viſceribus multiplicis, variaſque partes occupantis: eoque igitur pejorem illam, quò deteriores illæ fuerint, καὶ ὁκόσω ἂν χρώματα πλείω, πονηρότερα ᾖ. Itaque juxta verba aph. in prognoſtico propoſita, ſyncera ſi miſceantur; ὀλέθρια dicuntur: ex quo apparet τὸ ὕστερον πρότερον hujus dicti quod ordini ſuo repoſuimus.

Excipit tamen aphoriſmus, ἀπὸ φαρμάκου δὲ ἄμεινον. καὶ ὁκόσω ἂν χρώματα πλείω ᾖ· οὐ πονηρόν. i. *A medicamento autem ſatius: nec verò eſſe pejus videatur, quò plures colores fuerint.* Ut intelligamus retinendum eſſe hìc verbum ἰόντα, quod ſuperiore uſurpavimus, diuturnum ſignificans humoris defluxum ſpontaneum, ex generatione perenni quæ abſque viſcerum intemperie firmiter fixa eſſe nequit. Quod ſecus eſt in purgatione medicamento ſuſcepta, per quam excluſus humor quod vitium habet, cunctando concepit, non à viſceribus accepit, neque dum cum illis communicavit. Itaque brevi mutatur in melius. Hæc omnia expoſita eſſe ſuprà hoc capite, 14. 15. 16. Coacis non memineram, cùm ſcribebam. Itaque lucubrationem meam, quamvis ſit inutilis, tamen nolo perire.

27 Τὰ ἐς ἀφρώδεα, ἄκρητα, τελευτῶντα διαχωρήματα· παροξυντικὰ μὲν πᾶσι· τοῖσι δὲ σπασμώδεσι. καὶ πάνυ ἐκ τοιούτων τὰ παρ' οὖς ἀνίσταται.

Quæ in ſpumoſas, & ſynceras deſinunt, dejectiones; morbos exacerbant omnium: maximè autem, convulſorum. Atque ex his ſæpe aſſurgunt parotides.

Hujus capitis Coaca 4. & 10. περίχολον διαχώρημα, 8. ἄκρητον, 11. ἀφρῶδες ἐπάνθισμα, 12. ἔπαφρον. 14. & 26. κατακορὲς damnarunt: quæ omnes eôdem redeunt cum prognoſt. 22. & 23. lib. 2. & prorrh. 21. ſ. 2. lib. 1. Hæc autem propoſitio deſumpta eſt ex prorrheticorum lib. 1. cujus in partis 2. particula 15. cùm ſcriptum eſſet. Τὰ πελιδνῶντα ὑποχωρήματα ἐς ἀφρώδεα ἄκρητα· παροξυντικά. i. *A dejectionibus quæ in ſpumantes ſynceras deſinunt; ingraveſcit morbus:* 17. & 18. part. 3. ita legitur. Οὔρου ἐπίστασις, οἷσι ῥῖγος, καὶ ἐπὶ τοῖσι σπασμώδεσι· οἷον καὶ αὐτὴ φρίξασα ἐφίδρωσεν. αἱ ἄκρητοι πελιδνῶσαι καθάρσιες, πῇ μὲν παροξυντικαί. τούτοισι δὲ, καὶ πάνυ ἐκ τούτων, καὶ παρ' οὖς ἀνίσανται. i. *Supprimitur autem urina, quibus rigor adeſt, & quibus convulſio: ſicut ei contigit quæ, cùm perhorruiſſet, ſudatiunculam habuit. Purgationes ſyncerӕ ſub finem deſcendentes, alicubi morbum irritant; illiſque inter reliquos; & eis maximè; unde & parωtides aſſurgunt.* Erga quod prorrheticum ſi ut ſe geſſit Galenus: ita erga hanc prognωſin gerere me voluero; jam ſum officio functus. Sed quò plus difficultatis in propoſito fuerit, eò animi mei vim irritare magis decrevi, ut ad facilitatem convertatur.

Dejectiones initio pallidæ, in febre aut citra eam flaveſcunt; dierum lapſu æruginoſæ meræ fiunt, ſpumantque; intellectu eſt facile, ex mitibus acres & efferas eſſe factas, ab incremento ardoris in viſceribus concepti: quamobrem exacerbatum eſſe morbum. Maximè autem ſi convulſionis aliquid adeſt; τοῖσι σπασμώδεσι: legi poſſet σπαρνώδεσι, i. *macilentis*, rarioris texturæ, quorum natura vergit ἐπὶ τὸ χολῶδες, i. *ad bilioſum:* ut intemperiei præcalidæ actas eſſe radices altas demonſtretur, quæ vitio accedentis morbi altiores factæ, gracioſum hepatis humorem abſumpſerunt, & exuccum dederunt. Vel meliùs ἀσώδεσι, ut dejectionem accipiamus omnino pro ſymptomatica adaucti plurimùm morbi, quæ non faciat ut æger alacriùs ferat morbum: ſed contrà ut magis inquietè jactetur. Legamus tamen σπασμώδεσι, & convulſionem interpretemur levem, à cerebro leviter proritato & contracto, aut nervis ſimiliter affectis: qualis convulſivus motus σπασμότροπος dicitur, ſimillimus παλμῷ, & cωmatoſis eſt familiaris, quorum cerebrum aut bilioſo humore acerrimo imbuitur, aut vapore ejus, infernè ſurſum educto, laceſſitur. Sic enim quæro; ſi ſpumans omnis & ſyncera dejectio, bilioſas antecedentes multas excipiens, ad exacerbationem apparet cujuſcunque morbi; annon præſertim illius febris, cujus progreſſum eſſe factum à venoſo ad nervoſum genus, vel leviſſima convulſio declarat? præſertim ſi ea convulſio manet adhuc cujuſmodi antè fuit: ſic enim ἐπιγενέσθαι ἐπιγένεσιν adjunctam eſſe oſtendit: ſecus μετάπτωσιν argueret, i. *tranſitum*, dimiſſa priore ſede. Ex quo iniquius factum videtur, habuiſſe ludibrio prorrheticum 1. ſect. 3. lib. 1. quod ita proponit. Οἷσι κῶμα, ἐπ' ἀφρῶν περιελθόντων· πυρετὸς παροξύνεται ὀξύς. i. *Quibus ſopor; iis à ſpumante dejectione morbus exacerbatur:* nimirum ſi humoribus iſtis ducta alvo, iſtiuſmodi ſopor perſeverat. Quod cujuſmodi ſit, patebit magis explicando quæ ſequuntur.

Atque ex his sæpe assurgunt ParΩtides.] Primùm τοῖσι ἀσώδεσι, quibus, ex iis qui ardent & febricitant, potiſſimùm exoriri parωtides, dictum eſt in prorrhetico & in Coacis ſuprà. Tum leviter convulſis, ſi ita legi neceſſe eſt, ex propoſitione 6. cap. 14. lib. 2. Coac. Τὰ σπασμώδεα τρόπον παροξυνόμενα κατόχως· τὰ παρ' οὖς ἐπαίρεται. i. *Qui cum febris incremento comatoſi, quodammodo convelluntur; iis aſſurgunt parωtides.* Et quoniam convulſivos motus, comatoſis familiares eſſe diximus; revocemus in memoriam quæſitum fuiſſe, ut ratione expoſita affirmaretur. *Anne parωtides cωmatoſis fluente alvo?* Magna profectò copia humoris cerebrum opprimitur, cujus oppreſſio fluxu alvi nulla ex parte levatur & imminuitur. Hîc locum habet vetus illud, ὅτι ἐξ ἡμιῤῥυέντων, τὰ παρ' οὖς, i. *ex inchoata fluxione, nec perfecta; parωtides:* quod reliquum eſt humoris, in partes vicinas natura deponente, & vacuationem effluxu ſuſceptam, decubitu perficiente: naturæ commodo an incommodo nihil dicam; ne jam pridem confirmata, hoc tempore diſceptentur.

Coac. 5. c. 4. lib. 2.

28 Τὰ δὲ ἐξυγραινόμενα, καὶ πάλιν συνιστάμενα ἄκρητα, κοπρώδεα· μῆκος νούσου σημαίνει,

At quæ ex diffluentibus liquidis figuratæ fiunt, in modum ſtercoris; longitudinem morbi ſignificant.

Supra expoſitionem doctiſſimi & clariſſimi viri Jacobi Hollerii, nihil hîc habeo novi quod adferam: ſi verbis hæremus prognoſeωs. Sic enim commentatur. In febre aut citra eam, ſi quantum humidi, venarum & alvi excrementa diluebat; tantum profluvio vacuatur, remanente craſſiore parte quæ ſubeſt (id autem factum eſſe indicat ſuccedens exucca dejectio, tantò minùs frequens, quantò minus quàm antè liquida) contigit idem quod phymatis unde tenuior pars, ſuperſtite craſſa exhalavit; ut in diuturnitatem morbus pertrahatur. Id accidere iis qui cum alvo aſtricta, per longum tempus uſi ſunt æſtatis fructibus, quorum recrementis tum primum exolvere ſe natura geſtit, cùm penè oppreſſa fatiſcit: ab oppreſſione autem exprimitur magis per initia quod tenuius; craſſamentum ſubſiſtit.

Sed nomen τῶν ἀκρήτων, i. *ſyncerorum*, appellat in examen dejectiones nigras, parvas, vervecinarum ſimiles, quæ ſive omnium primæ, ſive ſuperadvenientes liquidis, alvinorum viſcerum ardorem celare non poſſunt: nec igitur magnitudinem morbi diſſimulare, ſi præſertim adjunctam febrem habuerit. Audiamus loquentem Galenum. *Spyrathos appellant dejectiones caprarum. Sunt autem ſiccæ illæ rotundæ, figura ſua quæque & propria circumſcriptæ. His ſimiliter ſicca & circumſcripta ſi quis excreverit, ſpyrathoſa dicetur excreviſſe. Porro evadunt hujuſmodi, ſuppreſſæ diutiùs, & propter caloris vim ignei. Sed ſi nigræ inſuper fuerint, ardorem oſtendunt in viſce-*

ce-

ceribus mediis accenſum: atque idcirco ſunt pravæ. Et paulò pòſt, ubi quàm pravæ ſint, declarat. *Qui ſic exſiccati fuerint, ut hæ ferunt dejectiones pilulatæ, illi neque rigorem, neque alvi ſolutionem, neque parotidas magnas neque alium quemvis decubitum ſuo commodo ferre poſſunt*, i. nullo abſceſſu, nulloque in univerſum modo juvari.

29 Τὸ δὲ ἐξέρυθρον ἐν πυρετῷ· παρακοπήν.

Prærubra in febre dejectio; delirium.

Supple, arguit: delirium autem phrenitidis; nec ſolùm illius, ſed etiam τῆς μανίης. Ἐξέρυθρον namque accipimus, non illud τὸ ἐν περιπλευμονίῃ: ſed de vitellina bile aſſata, quam quidem transferri in cerebrum nihil neceſſe eſt ut delirium faciat, cui creando ſatis eſt viſcerum & venarum ſympathia, tum ardore conflagrantium. Sunt autem hæc febris peſtilentis, de quibus infrà eodem propoſito ampliùs.

30 Τὸ δὲ λευκὸν κοπρῶδες· ἰκτέρῳ δύσκολον.

Sed alba ſtercoroſa; ictero difficilis.

ΚΟΠΡΑΝΑ, κοπρώδεα dejectiones ſunt duriores, ductæ in formam inteſtini cylindraceam; Latinè *ſtercus*. Hac conſiſtentia ſi ictericus albas dejicit; duo de ſe oſtendit: albedine, magnitudinem & contumaciam obſtructionis ἐν πόρῳ χοληδόχῳ. i. *meatu effundente bilem in inteſtina*; unde ne tantillum ipſius bilis in ipſa inteſtina deſcendere permittitur, ad dejectionem flavo leviter inficiendam: conſiſtentia autem cylindracea, ſiccitatem à febre ictero adjuncta & copulata. Id tamen cujuſmodi tandem fuerit, quia mortem non concludit, δύσκολον appellari meruit; minimè θανατώδες. Quibus ſit neceſſariò mortiferum; require ex propoſitione 2. cap. 26. lib. 2. quod caput de phymatis fuit.

31 Τὸ δὲ ὑγρὸν ἐν τῷ τεθεῖναι λαβὸν ἐρυθρόν.

Tum quod liquidius redditum rubet.

Subaudi, malum eſt ictericis: opponendo ſtercoroſo liquidum; rubens, albo. Eſt enim λαβὸν ἐρυθρὸν idem quod antè ἐν περιπλευμονίῃ ἐξέρυθρον, argumentum exoluti hepatis, in quo inchoatæ excluſionis fuit bilis diffuſio, per viſceris imbecillitatem, à ſanguine non ſecretæ: unde & defœdatio icterica, longè proxima pejor, quæ exiſtebat à meatu obſtructo.

malè fuit λαῦρον quod antè parens meus, quàm Hollerii commentaria, viderat.

32 Αἱμοῤῥαγέσι γλίσχρον διαχώρημα, μέλασι διαποικίλον κακοήθες· μάλιστα δὲ (ἐκλεύκοις.)

al. ἐν λευκοῖς.

Qui ſanguinem profudere è naribus, viſcida illis dejectio, nigro ſparſa, maligna: maximè ſubalbidis.

Libro secundo ſcriptum de hæmorrhagia caput eſt, quo admonitum diligenter, iſtud ipſum nomen abſolutè poſitum, pertinere ad ſanguinem effluentem naribus. Illa igitur ſi morbum non imminuit, periculum adauget, ut cætera omnia judicatoria quæ non judicant. Atqui morbum minimè imminuit, ſi dejectione excipitur viſcida nigricante, ſeu nigro ſparſa, quæ eſt, authore Galeno, ἐκ τῆς πιμελῆς παλαιᾶς καὶ ἡμισαπροῦς διὰ θερμασίαν σφοδροτέραν καὶ κακοήθη, i. *ex adipe vetuſto & ſemiputrido, quem liquavit calor vehemens & malignus.* Maligna ergo & malefica ipſa hæmorrhagia eſt. Quod ſequitur. Maxime subalbidis.] Mente duplici conſtat; vel pituitoſos indicans, quorum in corpore, minimè perſpirabili, redundant hîc poſita excrementa putria bilioſa; vel, quod puto eſſe ſatius, ad eos intendens quos implacabilis ſanguinis effuſio reliquit exangues pallidos: ex quo effici & concludi puto, præter ſignificationem majoris mali, periculum majus dejectis viribus eſſe creatum. *Quibuſcunque morbo acuto vel longo, aut traumate, aut aliter extenuatis, nigra bilis ſive ſimile quid ſanguini nigro ſecedit; illis poſtridie eſt moriendum.*

33 Ἔκλευκον διαχώρημα ἐν πυρετῷ· οὐκ εὔκρινες.

Præalba in febre dejectio, non eſt judicii fauſti.

Audivimus deciſione triceſima, quid alba dejectio ſtatuat de ictericis: quid de febricitantibus in univerſum concludat, hæc prædictio adducit. Malè ſuo nomine illis eſſe, quæ contra naturam appareat & morbi, & ægri. Eſt verò hujuſmodi, bilioſæ tincturæ expers: tranſlata ad cerebrum bile; vel in venis ſuppreſſa: quorum hoc mitius, unam obſtructionis contumaciſſimæ querelam relinquit, unde novus putredinis febriferæ fomes: illud gravius, non tam

 phre-

phrenitide aut conſectaria aut comite timendum, quàm febrilis ardoris inextinguibili vehementia expaveſcendum, quæ omnia ſurſum violenter rapit, quibus ſubductis ad ſalutem recuperandam opus fuit.

34 Κοιλίη ταραχώδης σμικρῆσι πυκνῇσιν ἀναστάσεσι· σιηγόνας ἐντείνει. λύει δὲ καὶ ἐπὶ προσώπου γινόμενα (ἐξανθήματα.)

al. ἐρυθήματα.

Sic perturbata alvus, ut pauca ſæpiſſime ſubducat; diſtendit buccas: delet autem faciei exanthemata, vel, *ſiſtitur autem faciei exanthematibus.*

Quid tinniat verbum ταραχώδης κοιλίης, ſi aphoriſmo tantùm 2. lib. 1. explicatum Galenus reliquiſſet, non alibi ſæpe; dicerem pluribus. Contentus ero verbis poſitis. Alvi perturbatæ quæ pauca egerit ſæpiſſime. Qui egerendi vitioſus eſt modus, ſive inteſtina muco abraduntur, ſive humore æruginoſo uruntur, à tantillo proinde ad excernendum ſollicitata & coacta. Pauca igitur ſic ſæpe excerni, præter malum quod conceptum oſtendit, illud producit etiam; quòd vires vigiliis & exurgendi moleſtia frangit, corpus denique extenuat: cujus quidem extenuati ſigna omnium maxima in facie conſpicua dantur: inter cætera contractis buccis quas σιαγόνας vocat, Gallicè *les joues creuſes*: ut hîc ad propoſitum nihil faciat, cutis laxitas vel corrugatio, ab extenuatione inchoata aut perfecta. Annon eò referendum putamus prognoſticum 14. lib. 2. quod dejectionem vetat μήτε πυκνόν τε εἶναι, καὶ κατ' ὀλίγον. κοπιῶν γὰρ ὁ ἄνθρωπος ὑπὸ ξυνέχεος ἐξαναστάσιος ἀγρυπνίῃ ἄν. i. *frequentem eſſe & paucam* (nam copioſa frequens de lipothymia, ut peſſima metuitur:) *propterea quòd in crebro exurgendi labore vigilandum ægro eſt.*

Jam verborum prognoſin claudentium, quemadmodum interpretationem duplicem inſtitui: ſic duplicem enarrationem dabo quæ utrinque ſubſiſtat. Delet, inquam, hoc alvi profluvium, faciei exanthemata: ſubducta unde aſſurgunt & incrementum capiunt, materia. Ariſtoteles ait, mulierum facies menſtrualium ut decet, nec maculari, nec verrucis fœdari, lib. 3. hiſt. animal. λειοτέρας εἶναι καὶ ἀγλαοτέρας, i. *politas, læves, illuſtres.* Hippocrates lib. 2. de diæta, cauſas in medium adducit faciei, ab exercitatione matutina quæ alvum dejicit, nitidioris & ſplendidioris factæ, διὰ τί. Ὅταν κενωθῇ ἡ κοιλίη, ἕλκει ἐς ἑωυτὴν ἐκ τοῦ ἄλλου σώματος, καὶ τῆς κεφαλῆς, τὸ ὑγρὸν, θερμὴ ἐοῦσα. κενουμένης δὲ τῆς κεφαλῆς ἀποκαθαίρεται ἥ τε ὄψις, καὶ ἡ ἀκοὴ, καὶ γίνονται διαυγέες οἱ ἄνθρωποι. i. *Exinanita alvus, humorem ex reliquo quidem corpore univerſo, ex capite autem præſertim, ad ſeſe attrahit, cùm incaluit. Vacuatione autem capitis expurgantur tum oculi, tum aures: ipſa autem facies clarior ſit ac nitidior.*

Vel (utrumque enim Græca dictio per amphibologiam admittit) Siſtitur autem exanthematibus.] Vel potiùs ſiſti per ea declaratur, velut argumento humoris ſurſum avocari, & retrahi incipientis. His analogum fuit illud. *Surditas in febre alvum ſiſtit.*

Coac. 7. c. lib. 2.

35 Κοπρώδης μετὰ τόνου διαχώρησις· κοιλίης πονηρίην σημαίνει.

Stercoroſa cum tenſione dejectio; laborem alvi denunciat.

Ejusdem eſſe tenſio intelligitur, cujus πονηρίη ponitur; ponitur autem τῆς κοιλίης, i. *alvi*, ſeu vaſtitatis illius quæ enſiformi cartilagine, pubiſque oſſe, & nothis coſtis circumſcribitur; &, cùm aliis quibuſdam, tum ex magna parte inteſtinis oppletur, quorum liquidior ſubductio, πονηρίη vocata eſt, unde πονηρεύεσθαι verbum, ejuſdem cum τῷ καθυγραίνεσθαι ſignificati. Ergo capacitas illa abdomine tegitur, cujus ſi diſtentio fuerit, eaque ſimplex, cujuſmodi animo capitur ea in qua neque ſcirrhi, neque inflammationis mentio ulla auditur; etſi tum ſtercoroſa, ſive duriuſcula, eaque pauca egeruntur: diarrhœam tamen affuturam expectamus, diſtentionis moleſtæ levamento. *Hypochondriorum dolores; tumoreſve, recens obortos, inflammatione carentes, borborygmus tollit auditus ſub hypochondrio: maximeque ſi cum ſtercore, urina, & flatu abierit:* prognoſi 25. lib. 2. progn. & Coaca 11. cap. 11. lib. 2. Neque ab his aliena fuit ſpecies Coacæ 164. lib. 1. Κοιλίης ἐμφυσωμένης, μικρὰ διαδιδούσης· τουτέοισι κοιλίαι καθυγραίνονται. i. *Alvo inflata, pauca reddente:* & paulò pòſt; *his alvi profusè feruntur.*

36 Φλεγματώδης δὲ ὀξέως, μετὰ καρδιωγμοῦ· δυσεντερίην. τάχα δὲ καὶ ὀσφυαλγίην.

At pituitoſa facta protinus, cum pectoris morſu; dyſenteriam: fortè & lumborum dolorem.

Prodico, Hippocratis magiſtro, in more loquendi fuit, flavam bilem & æſtuantem humorem omnem, appellare φλέγμα, παρὰ τὸ πεφλέχθαι: author Galenus lib. de facultatibus naturalib. Græcorum quibuſdam eadem religio fuit, ne humorem frigidum, pituitam, ardoris nomine donarent, quod eſt φλέγμα: ſicut Ariſtoteli uſu veniſſe comperi, qui frigidam humidam por-

portionem ſanguinis, ἰχῶρα dixit; quod autem craſſum atque viſcidum, βλένναν, ἢ μύξαν: lib. 3. hiſt. animal. Contrariam tamen ſententiam major pars ſecuta eſt, atque in conſuetudinem recepit, ut φλέγμα eſſet unum ex congenitis & congenerantibus humidis, à ſanguine, & bile utraque quartum. In his Hippocrates fuit, in eo, ut in aliis pluribus, à præceptore diſcedens: lib. de hominis natura, Excidit ei tamen nonnunquam, ut φλέγμα haberet καύματος loco & ſenſu, ut Galenus ad ſecundum prognoſtici annotavit: obſervavimus ipſi ſemel atque iterum in περὶ παθῶν lib. ubi, ne alia conſecter, πυρὸς στόσμα, καὶ σαφὶς· κομιστικὰ, καὶ φλεγματώδεα vocitantur, quæ lib. 2. de diæta agnita inter καυστικὰ fuerant. Utroque ſenſu accepta propoſitio erit. Patet enim, compertum uſu, quòd quibus cum torminibus pituitoſa ſeu mucoſa aut contrà biliosa flava, viridiave excrementa ſe produnt, dyſenteriam illa ſecum adducunt: inteſtinis abradendo exulceratis, ſive à pituita putri & ſalſa, ſive à flavo humore bilioſo qui tormina priùs faciebat, unaque morſum pectori, i. tenuibus inteſtinis & ſtomacho inferebat. Idem ille humor, ſi non ſolùm inteſtinis coërcetur, ſed meſenterio quoque ipſo; inde vi extirpatus & avulſus, dolorem ex diſtentione facit lumbis, quorum è nervis meſenterium originem ducit.

37 Τοῖσι τοιούτοισι κοιλίης περίστασις πρὸς ἀνάγκην ὑγρὰ χαλῶσα, τάχιον κυλλομένη· ἔχει τι σπασμῶδες. τὸ ἐπιρριγοῦν τούτοισι· ὀλέθριον.

His diſtenta alvus quæ coacta & ægrè liquida reddit, ocyûſque intumeſcit; habet aliquid convulſorium. Iiſdem ſuperrigere: mortiferum.

Huic simile quid adferabat 91. lib. 1. *In diuturnis moles alvi ſine cauſa aſſurgens; habet aliquid convulſificum.* Cæterùm ex prorrh. 8. ſ. 3. 1. περίστασιν emendo, & περίτασιν repono: & κυλλομένη per ὀγκουμένη interpretor. Sed illud ipſum, ὀγκουμένη, & illud, τάχιον χαλῶσα, hîc & illic aut in caſum gignendi verto, aut ad περίτασιν converto. Jam propoſiti ſenſum ſic accipio.

His.] i. Dyſentericis; vel ſanè quibus diſtenta eſt alvus cum torminibus & pectoris morſu; his, inquam, ſi quæ liquida bilioſa vel pituitoſa ſalſa ſtatim apparuere, non niſi paulatim & ægrè cum teneſmo, idque neceſſario per clyſterem, demittuntur; unaque alvus magis ac magis intumeſcit: humoris efferi tranſlatione facta; ad cerebrum quidem, convulſio epileptica; ad nervoſum autem genus, propriè dicta continget. Sic evenit, inquit, Aſpaſii filio. Ac de dyſenteria quidem bilioſa, quæ pituitoſam cum ſalſilagine continet, auditum eſt ſuprà, ſi intempeſtivè ſupprimatur, vel artificio medici, vel ſponte naturæ, ut hoc loco, abſceſſum in articulos facere: per progreſſum ad meſenterium ab inteſtinis, à meſenterio autem ad lumborum nervos qui propagantur ad femur & ultrà. Sed quæ ratio dyſenteriæ, eadem eſt bilioſi profluvii, & torminum quorum materia bilis, diarrhœam erat allatura, niſi ſuppreſſa & tranſlata eſſet. Atque hæc quidem de convulſione propriè dicta. Jam ut ipſa utrinque ſuppreſſio & tranſlatio, à dyſenteria, inquam, & torminibus, epilepſiam afferant, videndum. Ergo ſi dolores circa lumbos & ilia diuturni, qui ad hypochondria prorepunt cum febre & cibi faſtidio, ubi fortiter ad caput tranſeunt, epileptico modo necant: cur mirum id videri debeat de obortis repentè torminibus & ſtomachi morſu, ac lumborum doloribus, cum intumeſcente alvo ab excrementis quæ ſtatim bilioſa conſpecta, ſtatim ſubſtitere? Excrementorum hujuſmodi ſuppreſſio, hydrωpem facit: hydrωpis propagatio, epilepſiam. prorrh. 9. ſ. 3. 1. Coac. 5. c. 19. lib. 2.

Iisdem superrigere; mortiferum.] Iiſdem, inquam, vel jam convulſis; vel dyſenteria aut tormine laborantibus. Nam ſuperrigere, ſi rigorem indicat ſupervenientem; ducetur in malis, ut criſis non propria mali quod profluvio vel vomitu ſanandum eſt: ſin crebrò rigorem repeti, condemnabitur ſententiis i. libri, ubi de rigoris crebrò repetiti ſignificatione & cauſis eſt philoſophatum. Nec dubium eſſe debet quin ab ejuſmodi rigore fruſtra citato, irruptio in nervos facta, convulſionem accerſat: ut antiquos interpretes Hippocratis, ſuper convulſione propoſita rigorem cauſantes, Galenus injuria reprehenderit; utilitates fruſtra prætexens rigoris cujuſcunque periodici. ad prorr. 8. ſ. 3. 1.

Nunc vide quo nexu & vinculo propoſitiones tres contineantur. Intumeſcit alvus cum dejectione ſtercoroſa, non magni incendii teſte, ſed excrementi copioſi; alvi profluvium expecta. Intumeſcit cum bilioſis mucoſiſve; à dyſenteria verendum, ſi illa excerni pergunt: ſin ſubſiſtant & transferantur, lethalis convulſio expectanda; ſi præſertim intercidat atque interveniat rigor.

38 Οἷσι μέλανα διαχωρέει· ἐφιδροῦσι ψυχροῖς.

Qui nigra egerunt; frigidum illi exudant.

Mentionem fecit cum 32. hujus cap. ſectio 3. lib. 1. prorrh. nigrarum dejectionum excipientium hæmorrhagiam; 24. aph. lib. 5. earum quæ fractis jam diuturnitate morbi viribus adveniunt: hîc de iis refertur ad nos, qui nigra egerendi finem non faciunt, in verbo διαχωρέει: quod eſt privilegii ejuſdem cum τῷ ὑπέει aphoriſ. 79. lib. 4. Generationem perpetuam vacuatio oſtendit: perpetua autem generatio viſcerum alienationem, quam exolutio tandem ſequitur, frigido exudante nunciata.

39 Οἷ-

39 Οἷσι κοιλίη καὶ ἀρχὰς ταράσσεται, τὰ δὲ οὖρα μικρὰ, προϊόντων κοιλίη μὲν ξηραίνεται, τὸ δὲ οὖρον πληθύνει λεπτόν. τούτοισιν ἀποστάσις ἐς ἄρθρα.

Alvus initio perturbata cum paucis urinis, labentibus inde diebus facta ſiccior, cum urinis copioſis & crudis; abſceſſum in articulos prævidendum exhibet.

Cum ex more dicendi, tum ex oppoſitione ſiccioris, intelligimus alvum perturbatam eſſe profuſam, ductam multis & liquidis excrementis. Eam procedente morbo aſtringi ſic ut ſiccìora deponat, ad longinquitatem ægrotandi apparere monuit hujus capitis 28. Hoc loco in conſiderationem urinæ proferuntur, initio paucæ, quanquam alvi profuſio ex colluvie erat excrementorum: ſed hæ nimirum viciſſim fiunt: mictio noctu multa exiguum ſeceſſum habet; ſeceſſus largus mictionem paucam. Itaque etiam progreſſu temporis, ſubſiſtit alvus, urinæ profluunt: quæ ſi craſſiores eſſent, morbum, excluſa materia, abigerent (ſic enim convulſionem liberant è craſſis frigidis humoribus natam:) ſed exiſtunt tenues & crudæ à repletis humore immodico venis, per cujus ſpiſſitudinem ut transfcolentur, ſuam ipſæ deponunt. Ubi neceſſe eſt morbificam materiam vel à calore retineri, vel naturæ virtute & potentia alio converti. Hic igitur futurum eſt, ſi ſupereſſe æger debeat, nec diuturnitate morbi aut vehementia abſumi, ut quas in partes morbifica materia inde nata recubuerit; calida quidem in aures; frigida in articulos femorum & tibiarum, abſceſſus fiat. *Quibus urinæ diu tenues & crudæ fluunt, unaque adſunt cætera ſalutis ſigna; abſceſſum expectare decet in partes diaphragmate inferiores.* Ubi Galenus illam abſceſſus diſtinctionem, pro humorum diſſimilitudine quibus morbi conſtant, loco produxiſſe viſus eſt.

progn. 34. lib. 2.

40. Αἱ κατὰ μικρὰ ἀναστάσιες ῥιγώδεες. καὶ οἷς φλαῦρον διαχώρημα δυσκολώτατον, τεταρταίοισιν ἀρχόμενον.

Qui crebrò paucam ad egeſtionem ſurgendo perhorreſcunt, ſi quidem ipſa dejectio prava fuerit; in periculo ſunt ſiniſtri iudicii: præſertim ſi quarto die id fieri incipiat.

Coac. 34. hujus cap. progn. 14. lib. 2.

Si perturbata *alvus, pauca ſæpiſſimè ſubducat, diſtendit buccas,* i. extenuationem parit: *quia crebrò exurgendo, vigilandum ægro eſt.* Hæc ſunt quæ ſuperfluorum redundanti copia oppreſſa multùm natura exprimit. Quòd ſi vitioſa inſuper excrementa fuerint, tenuia, fœdi odoris, glutinoſa, viridia, vitellina, aut nigra; quorum tanta feritas fuerit, ut membranoſa inteſtina vellicando, rigorem cieant, vel profectò horrorem (fruſtra namque eſt illa hypotheſis; *qui ſurgendo perhorreſcunt, ſi quidem ipſa dejectio vitioſa fuerit:* cùm aliter quàm à vitioſa dejectione, perhorreſcere exurgendo non poſſint) res eſt difficillimi negotii, quæ ad efferam vim morbi, magnam ſic parat virium imbecillitatem. Præſertim ſi quarto die id fieri incipiat: quo tempore cupienda, non expectanda materiæ concoctio fuit: ut res humoris impetu, non naturæ imperio regatur eo die quo quæcunque fiunt, ut cæteris criticis, maximi eſſe ſolent ponderis ac momenti.

alii ἔλκουσαι.

41 Αἱ πυκναὶ κατὰ μικρὰ ἀναστάσιες ὑπόγλισχροι, (ἔχουσαι) μικρὰ κοπρώδεα μεθ' ὑποχονδρίου ἀλγήματος. ἰκτερώδεες. ἆρα ἐπιστάντων ἔτοι ἐκχλοιοῦνται;

Qui crebrò ad paucam egeſtionem ſurgunt, alvuſque fertur partim veluti viſcidis, partim exiguis ſtercoroſis, cum hypochondrii dolore; fiunt icterici. An his illi ſubſiſtentibus, viridi colore inficiuntur?

Hic etiam.] crebra, peneque inanis exurgendi cupiditas, certos facere nos debet de natura plurimùm oppreſſa. Additur hypochondrii dolor, & hypochondrii quidem dextri, quandoquidem vis ea eſt iſtius nominis, quoties abſolute ponitur: ut qua ex parte oppreſſio ſit deſignatum habeamus; ex jecore nimirum, cujus ſive contumacem obſtructionem, ſive magnam inflammationem, bene eſt quod icterum putat adducere. De concepta ſi non φλεγμονῆ, ſaltem φλογώσει admonent excrementa ſtercoroſa recocta; multoque magis quæ velut viſcida ſimul deſcendunt. Sic enim à Galeno accepimus ὅτι ὅσα ὑπὸ τῆς θερμότητος ἀλλοιοῦται πεττόμενα προσλαμβάνει τινὰ τῷ χρόνῳ γλισχρότητα, κἂν ἐξ ἀρχῆς μηδεμίαν ἔχῃ, i. *quòd quæcunque à calore alterantur, inter coquendum, viſcida quodammodo fiunt, cùm talia ab initio non eſſent.*

Nunc

Nunc ſuper ictero ſciſcitatur, an incrementa in pejus capiat, & pro flavo, croceo & viridi corpus inficiat, ſubſiſtentibus iſtiuſmodi excrementis. Cui quidem quæſtioni ſatisfaciendum affirmando id de quo dubitat; ſive ſubſiſtere, ſupprimi eſt; ſive in alia excrementa mutari, ut pro globulentis liquida chyloſa, pro bilioſis ſubrubra deſcendant. Namque illinc, humoris qui inteſtinis effluere nonnullus conſueverat, major per corpus reſtitantis diffuſio: hinc alterationis cœptæ, in alienationem facta converſio. Utrinque in cauſa erit, morbi jam pridem concepti nova propagatio, bilioſi humoris perenne geniti inexhauſta ſcaturigo. Plura legito in comment. parentis mei ad 23. Coac. cap. 11. lib. 2. quæ cum hac eadem, ſic vario ſcopo ſcripta eſt: quòd hypochondriorum cauſa poſita illic fuit; hîc autem dejectionum. Cum ambabus convenit prorrh. 54. ſ. 3. 1. mutatis paucis, quorum vis eadem eſt, ὑπόξανθοι χλίχραι, pro ὑπόγλισχραι, primùm leve eſt diſcrimen. Sed duo quæ ſequuntur graviora, ad quæ mecum ſic attendito. Pro eo namque quod explicavimus ἐκχλοίονται, ſic habet, ἐκλύονται, ἅμα τε αἱμοῤῥαγέει, i. *exolvuntur, unaque ſanguinem fundunt è naribus:* quod idem eſt ac ſi diceret; ſuperveniente hæmorrhagia ſanantur: juxta Coacam illam 25. cap. 11. lib. 2. *Hypochondriorum, hepatis, cordis, partiumque umbilico circumpoſitarum dolores; excluſo ſanguine, diſcedunt: non excluſo, interimunt.* Ubi *excluſo ſanguine*, cum parente vertimus, extendentes διαχωρήσεως nomen ad vacuationem omnem, ex aph. 18. 2. Et ſanè dolores iſtiuſmodi, ῥῆξις αἵματος διὰ ῥινῶν, κάρτα ὠφελέει, i. *ſanguinis juvat è naribus proruptio.* Quod & illa etiam tuetur. *Quibus cum rubore faciei, hypochondrium in febribus non eſt molle; effluente naribus ſanguine, convaleſcunt.* Et illa etiam. *Sanguinem ex adverſa nare fundere; malum: ut in liene magno è dextris; ac ſimiliter in hypochondrio.* Sed & hepatis oppreſſionem levat dyſenteria larga, brevi conquieſcens. Quid dicam de hæmorrhoidibus & menſtruis? Hæc nota ſunt omnibus. Quamobrem rectè idem qui nunquam quidquam malè. *Quibus continuò in febris vacatione, hypochondrii & ventris dolor, crurum, & partium inferiorum, unaque venter in molem aſſurgit; phlebotomia exolvit.* Ex quibus efficitur, ut probabilis tam ſit Coacarum, quàm prorrhetici lectio; utraque ſanè veritatem continens: hoc unum intererit, quòd ſi illam retinemus prorrhetici; ἐπισχόντων verbum, de excrementis quidem alvi accipiemus; & ſuppreſſis, ut antè, cùm natura viam aliò converterit; & mutatis etiam: modò ne, ut illic in pejus, cùm dyſenteria adeſt merè ſanguinea.

Coac. 4. c. 11. lib. 2.

lib 4. περὶ ἄρθρων. part. 38. 39. & comment. ad part. 25. lib. de natura hominis.

Coac. 24. c. 11. lib. 2.

Hoc iterum Coaca amplius prorrheticum illud attulit, quòd ictero ſignificando, dolorem lateris dolori hypochondrii adjunxit. Id verò in illa Coaca fundamentum habuit. *Quibus lumborum & lateris dolor repentè ſine cauſa manifeſta incidit; icterici fiunt.* At ille lateris dolor, non punctorius eſt, qualis pleuritidis: ſed tenſivus, ſymptoma jecoris inflammati: unde apparet neque prorrheticum redundaſſe, quòd cum elocutum fuerit; neque mancam Coacam fuiſſe, quòd ſiluerit.

Coac. 20. c. 12. lib. 2.

Quæ omnia ſum diligenter ita perſecutus, quo lectores cautiores efficiam in adhibenda fide Galeno, quoties de Prorrhetici & Coacarum authoritate detrectat. Non eſt, inquam Galeno protinus credendum, ſi quod prorrheticum falſum eſſe dixit; multò minùs mihi, ſi verum. Eſto fidei ratio ipſa vindex. Coacas plurimas parens meus ab ejus cenſura vindicavit; ipſe quaſdam ſuperiùs defendi: nec verò quæ ſeſe deinceps offerent, ſuo patrocinio deſtitutas ſinam. Tantam apud me authoritatem habet, non Hippocratis modò nomen, ſed & ejus etiam quæ ab illo profecta, illius fama floruit, Scholæ Coæ: ut veritatem putem, cùm oculis hominum ſubjici vellet, ſeſe utriuſque & viri & ſcholæ chartis ac literis crediſſe.

42 Τὰ δὲ ἐς ὀσφὺν ἀλγήματα, ἐν τούτοισι αἱμοῤῥοοῦσι· αἷμα διαχωρέει λαμπρόν.

Lumborum dolores, hæmorrhoicis illis, purum ſanguinem effundunt.

Hoc EST ſignum hæmorrhagiæ criticæ jecoris dolentis & oppreſſi, quod ita exprimebat prorrheticum nuper adductum. Τούτοις τάσις ὀσφύος. ἀλγήματα αἱμοῤῥοϊκά. i. *His lumborum tenſio, hæmorrhagicus eſt dolor.* Eſt enim lumborum illa tenſio ab oppreſſione muſculorum ipſis adjacentium; oppreſſio autem ex repletione magnæ, quæ illac excurrit, venæ, in quam omnium primam redundat jecur. Vide comment. Galeni ad prorrh. 37. ſ. 3. 1. *In lumborum prægrandi dolore, cardialgiæ & cibi faſtidia, ſigna ſunt hæmorrhagiæ, aut antegreſſæ, aut futuræ.* Et quæ parens meus ſcripſit ad illam Coacam 2. cap. 12. lib. 2. *Dolorifica in lumbis mala, ſanguiflua.* Ut autem oppreſſioni jecoris, lumborum diſtentio adſit, non contingit niſi πολυαίμοις, i. *ſaguine abundantibus* (ſæpe enim jecoris oppreſſionem facit ſimplex humoris bilioſi aut pituitoſi quem exitu contumax obſtructio impedit, collectio:) nec quibus lumborum diſtentio ex repleta ſanguine eſt magna vena, illis protinus ſanguis erumpit: viſuntur plurimi eo ſuppreſſo, atque ad caput aut laryngis partes tranſlato interire: præditos eſſe oportet natura, ſanguinis profluvio alicui obnoxia, quales mulieres, quales qui hæmorrhoïdas habent, quales quibus familiaris narium hæmorrhagia; quos omnes uno nomine citavit αἱμοῤῥόων. Αἷμα λαμπρὸν non eſt hîc ſanguis lucidus, ſive ſuaverubens, ſive ſplendidus, nomine lucidi accipitur; ſed ſanguis purus; nec purus quidem, ſegregatus à concretione humoris alieni; ſed purus, inquam, i. non cruentum quid, ſed ipſe larga copia cruor. Gallicè, *ils jettent le ſang tout clair.*

43 Μετὰ κάρου καὶ κεφαλαλγίης τὸ ἐπιχλιαίνεσθαι· ὀλέθριον.

44 Τὰ γλίσχρα χολώδεα· μᾶλλόν τι τὰς ἀποστάσιας παρ' οὖς ποιέει.

Febricula cum cωmate & capitis dolore; mortifera.

Viſcida bilioſa, ad aurium magis abſceſſus prompta ſunt.

Sic duas prognωſes conjungere viſum eſt, ut mutuò unius ex altera ſenſus eliciatur; utriuſque autem, ex antecedente. Docti enim ſumus, icterum à jecoris oppreſſione natum, accedente hæmorrhagia, deleri: ſed illo beneficio frui; non eſſe icterici cujuſcunque: at eorum duntaxat quibus ex naturæ aut beneficio, aut præſcripto, vel familiaris aliqua vacuatio ſanguinis eſt; vel ſanè facilis acceſſu: reliquos, ſi minùs copioſa & laudabili alvi ſolutione curantur, incommoda experiri potiùs maxima; exempli cauſa, parωtidum lethalium. Parωtidas igitur illas hæc theoremata docent à bilioſo viſcido humore advenire potiùs quàm à pituitoſo vel melancholico: ſignificari autem febricula cum cωmate & cephalalgia conjuncta. De humore quidem bilioſo, intellectum eſt antè, incaleſcendo glutinoſum fieri: inclinatum præterea eſſe in parωtidas, ex Galeno ad progn. 34. lib. 2.

Febriculam autem interpretati ſumus τὸ ἐπιχλιαίνεσθαι, quod eſt ἐπιπυρετήνειν, prorrh. 10. ſ. 2. 1. Galeno interprete, οὐκ ὀξὺς καὶ θερμὸς, ἀλλὰ βληχρὸς πυρετὸς: cujus proprium eſt, humorem commovere ac ducere ſurſum in caput, non diſcutere. Inde igitur contractum cω-

Coac. 6. & 8. cap. 2. lib. 2. ma, parωtidas fundit. *Cωmatoſi enim, faſtidioſi, hypochondrium dolentes, ſæpe & parum vomentes; aurium habent abſceſſus.* Et *Cωmatoſi, faſtidioſi, dolentes hypochondrium, ſputa excernentes crebra & pauca; tumorum pone aures prænuncii.* Annon eſt illa prorrh. Η ἐπὶ ἰκτέρῳ πώρωσις. i. *Ictero ſupernata habetudo?* Annon & illud cap. 26. lib. 2. Coac. Τὰ ἰκτερικὰ οὐ πάνυ τι ἐπαισθανόμενα, i. *Icterici inde non admodum ſentientes?* Eſt enim cωma, debilitatio phantaſiæ, ſenſionem cognoſcentis rerum objectarum.

45 Ὅσα, κοιλίης καθυγραινομένης, οἰδήματα μετεωρίζεται μετ' ἀλγημάτων· κακόν.

Quicunque tumores, fluente alvo, dolenter aſſurgunt; mali ſunt.

Vicesimaquarta hujus ad abdomen, fluente alvo, intumeſcens pertinuit, & hydrωpem prædixit; tympanitem, ab imbecillitate inteſtinorum; aſcitem, ab eorundem aut jecoris inflammatione. Hæc deciſio eſt phlegmonarum ſyſtrophicarum quæ intrà vel extrà concipiuntur. Quis enim neſcit dolorificos tumores eſſe phlegmonicos? Non philoſophabor obſcurius. Fundit alvus aut cruda, aut cruditatis expertia. Cruditatis expers eſt materiæ portio, ſeu pridem collectæ, ſeu recens productæ & genitæ quæ ad tumorem attollendum properabat. Hìc & ſymptomaticus tumor eſt, & ſymptomatica diarrhœa; utrumque, inquam, ſymptomaticum humoris efferi, impetu potiùs ſuo concitati, quàm ducti naturæ motu. Natura enim ſi ſua ſponte res gerit, abſceſſum alterutrum procurabit, non utrumque, & decubitu factum, & effluxu. Cruditatis autem particeps eſt lienteria, ſoboles inflammationis magnæ, cujus tanta vis eſt, ut ipſam dejecerit alvi, inteſtinorum,

comment. aph. 16. 6. & jecoris: μήτε ἕλκειν ἐς ἑαυτὸ τὴν τροφὴν δυναμένου τοῦ ἥπατος, μεθ' αἱμάτων. ἔστι δὲ ὅτε καὶ τῆς κοιλίης διαφθειρούσης αὐτὴν, i. *impotente jecore alimenti attrahendi, & in ſanguinem convertendi; quod alimentum ſæpe hìc alvus ipſa corrumpit.* Loquitur autem de diarrhœa quæ pleuritidi & peripneumoniæ ſuperadvenit. Quem aphoriſmum in exemplum illuſtre relinquam theorematis hujus univerſi: ſicut peſtilentes bubones qui cum fluente liquidis, maximeque aquoſis, cruditatis participibus excrementis alvo, lethales fiunt: ut vidi nuper in quodam chirurgo qui tertio ſic morbi die interiit.

46 Κοιλίης ἐπιστάσης, ἄλλου δέ τινος μὴ νεωτερισθέντος· ταχέως καταῤῥήγνυται, καὶ κακοηθέστερον.

Eandem alvum ſi quando ſupprimi contigerit, illa niſi quid novi fortè ſupervenerit; deinceps ſolvetur deteriorem in modum.

Si suppressa alvus quæ antè cum dolorifica ferebatur ſyſtrophica phlegmone, conjunctam adhuc retinet urinarum cruditatem, qua permanente, excrementa craſſeſcere non poſſunt ad rariorem dejectionem; nec hæmorrhagia, apoplexiave, aut parωtides, tranſlato humore exortæ fuerint; nec verò phymatis crudi facta ſit in coctum mutatio: ſic enim interpretor illud, ἄλλου δέ τινος μὴ νεωτερισθέντος: fore ſpera, ut deinceps illa ipſa alvus perturbata feratur: vel dante inducias labore, cujus acerbitas, quos ad partem affectam ſpiritus attrahebat, illis deſtitutam ſinebat virtutem expellendi: vel ne dante quidem inducias dolore; ſed excrementis, quæ ſuſpenſa ad tempus & collecta fuerant, pondere tandem veluti ſuo excidentibus atque excedentibus, præ retentricis potiùs imbecillitate, quàm expultricis facultate & potentia. Fluit igitur alvus, ut antè: ſed in deteriorem modum:

dum: quo ſcilicet progreſſus major in cruditate & putredine fuit.

47 Τὰ ἐμέμενα ἐπὶ τούτοισι πονηρὰ καὶ θηριώδεα.

Ad hæc ſolent eſſe vomitus difficiles & ferini.

Ferinum eſt, alvo fluente vomere; tam occaſione vomendi, quàm noxa cum vomendo illata. Hîc enim vomendi cauſa, redundantia non eſt, quæ ſi non tumore exorto, certè alvi profluvio imminuitur. Qualitas igitur maligna & venenata, quæ vel chymate, vel vapore ſuo ſtomachum inficit ac reſolvit. Talis æruginoſus humor & atrabilarius, qui ſulphuris in modum accenſi intra venas, tetro cunctâ vapore & complet & diſperdit. Atque hi quidem alvum vomitus non ſiſtunt. Jam cùm vomendo ea noxa infertur, quòd rumpitur ſtomachus, cujus dolore, cordis vitalem vim diſſipari non eſt novum. Hujus ſanè prognoſeως, & duarum quæ proximè anteceſſere, ſcopus eſt idem, apertus iis qui peſte correptis interfuere.

48 Οἷσι, ἐπὶ φλογώδεσι καὶ ἐξερύθροις λυομένοις, δυσώδεες λαύρως ὑπέρυθρον· ἔλπις ἐκμανῆναι.

Quibus, in rutila & rubente facie, ſoluta alvo, fœtidorum ſubrubrorum copia ſecedit; ſpes eſt fore ut vehementer delirent.

Hanc demonſtrabunt relatæ in ſuperiores, propoſitiones duæ: quarum prior fuit 4. cap. 5. lib. 2. Προσώπου εὔχροια καὶ σκυθρωπότης ἐν ὀξεῖ· κακόν. i. *Egregiè colorata facies in acutis; mala:* deſumpta è prorrh. 14. ſ. 2. 1. Προσώπου εὔχροια, καὶ τὸ λίην σκυθρωπὸν· πονηρόν, i. *Rubori faciei ſaturato, ſi caperatio frontis accedat; pravum.* Ubi εὔχροιαν interpretatur Galenus ἐξέρυθρον, cui, φλογῶδες hîc adjungitur; ὑπὸ θερμασίας πολλῆς, i. *ab ingenti calore*, ait Galenus eodem loco. Quorſum autem ſpectet illa σκυθρωπότης, documentum Thaſia mulier dementata tradidit. Altera propoſitio eſt 29. hujus cap. Τὸ δὲ ἐξέρυθρον ἐν πυρετῷ· παρακρουστικόν. i. *Prærubra in febre dejectio, delirium portendit.* Ubi delirium explicavimus dementiæ ſummæ; vel à tranſlatione profectum humoris ſymptomatica; vel à ſympathia ſimplici inflammatarum venarum & arteriarum quæ à viſceribus ad cerebrum aſcendunt. Duo ſunt igitur hîc ſigna quæ ſeparata delirium promittunt: multò magis ſi conjuncta, cùm videlicet ad præparationem ſuſcipientis cauſæ, i. cerebri, genarum & faciei inſigni rubore teſtatam; magna vis affertur efficientis, i. bilis à viſcerum incendio genitæ & deportatæ. Propterea hanc etiam Coacam prorrheticum imitatum eſt, vel potiùs prorrheticum Coaca; quòd regulæ jam dictæ de vultuoſa facie & rubra, iſtam ipſam, nulla interpoſita, ſubjunxit. Τὰ πελιδνὰ τῶν ὑποχωρημάτων ἐς ἀφρώδεα ἄκρητα, παροξυντικά. i. *Malum* (illud prædictum ſcilicet) *exacerbant dejectiones ſpumoſæ.*

49 Ο αὐχμώδης χρὼς· σημαίνει κοιλίην πονηρευομένην. ἐπὶ τούτοισιν, ἐξέρυθρα σαρκόπυα, μάλιστα διεισι.

Squalida cutis, ventris labem ſignificat. His purulentæ carnes prærubræ, ut plurimùm, ſecedunt.

Quandoquidem à terra indureſcente ſitu, ſqualoris nomen tranſſumptum ad cutim eſt; terra autem ſitu indureſcens, rimis multis finditur, & hiulca redditur: idem ſub nomine illo intelligamus de cute. Scabra primùm ea eſt ὑπὸ κνησμοῦ καὶ ψώρας, i. *à pruritu & ſcabie*: inde ulceratur: nonnunquam fiſſa, ex nulla præcedente aut ſcabie aut prurigine, viſitur; maximè in manibus & calcaneis. Pruritum facit affluxus pituitæ putris & ſalſæ, qua quidem veriùs inficiuntur, quàm nutriuntur partes ſolidæ; cujus ut appulſus & adhæſio eſſe poſſit, nulla perficitur à natura aſſimilatio. Hinc aſſurgentes quædam veluti ſquamulæ. Idem de atrabilario retorrido ſanguine ſtatuendum, ea craſſicie prædito ut inſinuari in cutim nequeat, nutriendi cauſa: ſic illam proinde exuccam & aridam, ſcindi & rimoſam fieri eſt neceſſe; præſertimque in manibus ac pedibus: quòd eæ partes omnium primæ deſtituantur opera caloris nativi, in cujus virtute poſita eſt vitiorum ſanguinis emendatio. Eandem etiam cutim contingit, affluente, nec ſubeunte ſanguine, in tuberculos attolli; quibus apertis, ſanies quædam exit, haud puri ſimilis, ſed putredini valde alienæ. Hæc illa eſt leproſorum, elephanticorumve (nihil intereſt) conditio quorum de alimento, deſcripto ſuprà, edita ſententia eſt; quòd ſuam adduxit ſpeciem atque ideam, priore inducta & obliterata. Vitia autem ſanguinis, aliunde non ſunt quàm à viſcerum labe, quæ τῇ κοιλίῃ author eſt complexus: aliter hîc πονηρεύεσθαι, quàm per καθυγραίνεσθαι cupiens explicari. Viſcera igitur, alvina quidem omnia, imprimiſque autem jecur, eam ob cauſam per initia non opprimuntur, quòd facultatibus concoctrice & ſecretrice corruptis, validam retinent expultricem, qua in corporis habitum ſeſe fœda illa & putri colluvie exonerant: do- lib. de alim.

Zz z nec

nec illa etiam, ut neceſſe eſt, poſtremò langueſcente, copia obruuntur, quæ flaccida jam, indigena acrimonia multò antè exedebat. Ita per profluvium abeuntis quaſi per fruſta hepatis, quæ purulentas appellat carnes ſubrubras, vivendi fit finis.

50 Ἐπὶ κοιλίῃ χολώδει μαλθακῇ, κοπρώδει· κῶμα ἐπιφανέντα, παρ' οὖς ποιεῖ.

Bilioſis liquidis ex alvo primùm deſcendentibus, poſt ſtercoroſis, cωma ſuperveniens; tumorem ad aures facit.

Proxima huic ſententia fuit prorrh. 73. ſ. 3. 1. Κοιλίης μαλακὰ, κοπρώδεα διεἰσης· κῶμα ἐπιφανὲν, τὰ παρ' οὖς ἀνίσησι. Utrumque deſiderat particulam ἐπιτα, quæ ſuccedentia faciat liquidis ſicca. Coaca autem prorrhetico meliùs habuit τὰ χολώδη: quod ad demonſtrationem quantum faciat, declarant quæ ſequuntur. Sic enim viſum eſt mihi; quòd quemadmodum mali urina eſt omnis, ſi ex rubra nuper, mox aquoſa decolor evadit: ſic alvus liquida, bilioſis lata, repentè indureſcens. Propterea quòd neque hinc, neque illinc, bilioſi humoris ceſſans generatio: ſed aliò facta tranſlatio oſtenditur. Maximè ſi quæ dura, liquidorum loco dantur, dant ardoris aduſtione notas, qualia κοπρώδεα, ἄκρητα, σκληρά. Bilioſi autem humoris tranſlatio fit potiſſimùm ad caput, quod ſeſe in glandulas quæ ſunt pone aures exonerans, parωtides facit: Coac. 44. hujus cap. à qua aliena 27. non fuit, cum prorrh. 18. ſ. 3. 1. Sed parωtides inde aſſurgere ait, cωmatis ſæpe interventu. Vide Coac. 5. cap. 4. lib. 2. Ex his inſuper apparet huic non idem quod 28. fuiſſe propoſiti, quæ alvum poſuit exſiccatam, poſtquam liquida ſeroſa morbi initio profudiſſet, non bilioſa.

51 Χολώδεα διαχωρήματα· κώφωσις παύει. κώφωσιν δὲ παύει χολώδες διαχώρημα.

Bilioſa profluvia ſurditas ſiſtit. Et ſurditatem tollunt profluvia bilioſa.

Vide aphoriſmos 28. & 60. lib. 4. tum Coacam 3. cap. 3. & 5. cap. 2. lib. 2. Quibus jungito aph. 17. 6. *Lipientem, alvi profluvio corripi; bonum.* Quo nempe familiari exemplo, criſin aperit ſymptomatum capitis omnium, à repletione originem ducentium.

52 Τὰ ἑρπυστικὰ ὑπερβάνω βουβῶνος, πρὸς κενεῶνα καὶ ἥβην γινόμενα· σημαίνει κοιλίην πονηρευομένην.

Serpentes puſtulæ ſupra bubonem, ad pubem & ilia; ventrem accuſant vitii.

Quod in ſenſu 49. hujus, πονηρίην κοιλίης, accepit, eodem hæc quoque admittit. Ἑρπυστικὰ autem leguntur, ἀντὶ τῶν ἑρπητωδέων, & eorum quidem κεγχρωδῶν ἢ φλυκταινωδέων, quæ ſunt phymata bilis flavæ tenuioris, quæque ſupra bubonem ad pubem & ilium, imò verò dorſum, pertinentia, ζωστῆρα, i. *zonam* exhibent, à Scribonio Largo inter ſacros ignes commemoratam, cap. 62. Hanc igitur propinquam ventri, ventris labem indicare conſtat: quia credibile eſt, bilem illam venis eſſe excluſam ejus loci, cujus eſt in vicinia. aph. 34. 4. *Propinqua quæ ſunt, omnium prima afficiuntur.* Et, *ubi ſudor; ibi morbus.*

53 Ἔκλυσις ὀδύνην λύουσα· κοιλίην μάλα καθυγραίνει.

Exolutio quæ dolorem ſolvit; ventrem humidiorem facit.

Ekλυσις, facultatum vitalium repentina debilitatio, qua quidem cor exiguo velut filo pendere creditur, langueſcente vita, Gallicè *foibleſſe.* Illa ſi, ceſſante pulſu, lapſum quoque habet virium animalitatis; citra ſudorem, λειποθυμία, λειποψυχία; cum ſudore præſertim frigido, συγκοπή nominatur, Gallicè *defaillance.* Vide Galenum 1. ad Glauc. & comment. ad aphoriſ. 41. 2. ubi συγκόπτειν, circumloquendo Hippocrates extulit, ἐκλύεσθαι ἰσχυρῶς, i. *vehementer exolvi.* Ab exolutionibus hujuſmodi, dolores ceſſant, ſpecie minùs tum repreſentata effingendi virtuti per ſpiritus qui ad eam, tum diſſipati, minimè deferuntur. Quod ſponte factum naturæ, imitata ratio eſt, ſedandis doloribus magnis, phlebotomia aut purgatione ad lipothymiam perducta. Gal. comment. ad aph. 31. 1. Ἐν τῇ ἰσχυροτάταις ὀδύναις, οὐδὲν οἶδα μεῖζον βοήθημα, τοῦ μέχρι λειποθυμίας ἐκκενῶσαι, διορισάμενον, εἴ τε φλεβοτομεῖν, εἴ τε καθαίρειν ἄχρι λειποθυμίας προσήκει. Quamquam hoc non ſolùm artificio dolor fallitur, adempto ſenſu: ſed ipſa doloris

cauſa

cauſa tollitur vacuatione & retractione humoris dolorifici. Sed ut ad rem redeam; talis exolutio ventrem humectat: humoribus tum ad alvum undique confluentibus, cùm debilitati ſpiritus eos non retinent, & relaxantur partium retentrices fibræ. Ἐν τοῖς θερμοτάτοις πυρετοῖς ἡ μέχρι λειποθυμίας φλεβοτομία· κατάψυξίν τε παραχρῆμα τῆς ὅλης ἕξεως ἐργάζεται, καὶ σβέννυσι τὸν πυρετόν. καὶ δὴ καὶ ἡ γαστὴρ διαχωρεῖ τοῖς πλείστοις, καὶ ἱδρῶτες προχέονται. i. *In ardentiſſimis phlebotomia febribus, animi deliquium attingens, totum repentè habitum refrigerat, febremque extinguit. Et ſanè quam plurimis eorum ſolvitur venter, ac ſudores effluunt.* Gal. comment. eodem.

54 Τὰ καθ' ἕδρην ὀδυνώδεα ἐκπυήματα· κοιλίην ἐκταράσσει.

Suppurationes ſedis dolorificæ; alvos perturbant.

Illata, vi motui inteſtinorum periſtaltico, per proritationem craſſioris inteſtini, teneſmi ad inſtar, qui pro balano eſſe ſolet.

55 Θανατώδεα ἐστὶ τῶν διαχωρημάτων, τὸ λιπαρὸν, καὶ τὸ μέλαν, καὶ τὸ πελιὸν, μετὰ δυσωδίης· καὶ τὸ χολῶδες ἔχον ἐν ἑωυτῷ φακῶν ἢ ἐρεβίνθων ἐρέγμασι παραπλήσια.

Lethales ſunt dejectiones pingues, nigræ, lividæ; maximè ſi graveolentes fuerint: ſed & bilioſæ permixtæ velut ramentis lentis ciceriſque freſorum.

Super prima prognoſeως parte, vide progn. 22. lib. 2. cum Galeni comment. ad eam. In altera parte qua ſubjiciuntur ſimilia ramentis cicerum, lentiumve freſorum, ſeu contritorum & conquaſſatorum (granula ſcilicet albicantia;) notatur ingens ſuperaſſatio facta humoris bilioſi, in anguſtiſſimis diu coërciti venæ portæ ad hepar anfractibus: quod eſſe nequit niſi à viſcerum incendio, quo conflagrare ea neceſſe eſt; nec niſi cum interceptione chyli deducendi ad hepar: quorum ab alterutro intereundi metus, ab utroque major.

56 Ἡ οἷον θρόμβους αἵματος εὐανθεῖς.

Et quod ſplendidum, ſimile eſt ſanguineo grumo.

Vide quid agitem animo. Si ſanguinem ſuaverubentem, ἀνθηρὸν, lego; in eo fuit Coaca hujus 9: ſi grumoſum, 22. Omnino ſi ſanguinem propoſitio notat, nihil adfert novi. Id fortaſſe abſurdum non eſt, dici nunc, occaſione data, quod jam dictum ſit priùs: ſed grumoſus ſanguis non floridus eſt nec lucens, qui multùm obſcurus nigricat. Et illud, οἷον, vel me invito, deſignat aliquid ſimile concreto ſanguini, quod tamen ſanguis non ſit. Dicet quiſpiam; adductas fuiſſe in examen dejectiones ad inſtar ſanguinis nigras, 25. hujus. Reſpondeo illas, Galeno judice, fuiſſe humoris melancholici, neque concreti, neque lucentis; ſanguinem tamen concretum nigrore referentis: attendere me ad atram bilem, quam lucere niſi Galenus fateretur comment. ad aphoriſ. 24. 4. probarem ex priore de mulierum morbis. At negat concreſcere poſſe. Infantium igitur recens natorum μηκώνειον, i. *papaverculum*, pici ſimile, cuinam rogo tribui, niſi atræ bili debeat? concrevit tamen. Ego ſimilia huic excrementa proferri judico: ut prior hæc ſit dejectionum in provectioribus, cum dejectionibus infantium comparatio in colore & conſiſtentia: quemadmodum quæ ſequitur, in odore erit.

57 Κατὰ τὴν ὀδμὴν ὅμοιον τῷ τῶν νηπίων.

Et quod odore ſimile eſt foriis infantium.

Hic vero ſupra commentarium philoſophari non decrevi doctiſſimi viri Jac. Hollerii. Is periculoſum cenſet quodcùnque alienum à conditione eſt morbi, & naturæ, & ætatis. Sic periculoſa fuit, ut aliena à conditione morbi, ſitis immeritò in acutis ſedata, extimorum perfrigeratio, tinnitus aurium. Mortiferæ verò ducuntur ſordes aurium quæ dulce ſapiunt, ut alienæ à conditione naturæ per quam amareſcunt. Eſſe autem in conditione poſitum ætatis provectioris, ut fœtidiora excrementa quàm infantia deponat. Horum namque blandior eſt calor, naſcentis ſui magis ſimilis; illorum acrior, & à ſeipſo velut diſcedens in naturam ignei: horum alimentum ſimplex, nec valde elaboratum; illorum varia edullia, mixtionis præſtantis & elaboratæ, quorum perinde putidior corruptio, velut in contrarium profecta, lib. περὶ παθῶν, & cap. 5. 1. phyſicorum. Sunt autem excrementa, corruptæ partes de iis ex alimento reſiduæ, quæ ſolæ coctionem admiſerunt, ex 4. Meteor. Πέττεται μὲν ἐν τῇ ἄνω κοιλίᾳ, σήπεται δὲ ἐν τῇ κάτω. Atque hoc quidem ſi in ſecunda

cunda valetudine locum habet, profectò in adverſa, multò potiorem obtinebit: maximeque in febribus, quarum ardoris eſt omnia corrumpere & putrefacere. Per eas igitur, ſi reliquiæ alvi egerantur provectis non magis quàm infantium, foria fœtidæ; mortem ſignificant, ut ſigna à conditione ætatis & morbi plurimùm abhorrentia. In prognoſtico certè ubi fœtor ingens accuſatur ut magnæ putredinis quæ ipſa eſt febris magnæ; de excremento ad ſalutem poſcitur, ut ſit μὴ λίην δυσῶδες, non multùm graveolens; ſed δυσῶδες tamen: ſecus extingui properantem deferret cum febrili nativum calorem.

58 Καὶ τὸ ποικίλον· τό δ' αὐτὸ καὶ χρόνιον. γένοιτο δ' ἂν τοιοῦτον αἱματῶδες, ξυσματῶδες, χολῶδες, μέλαν, πρασοειδὲς, καὶ ὁμοῦ, καὶ ἐναλλάξ.

Sic & varium: eſt autem hoc ipſum morbi diuturni. Et hujuſmodi quidem fuerit, ſanguineum, ramentoſum, bilioſum, nigrum, porraceum; ſive illa exeunt ſimul, ſive viciſſim.

Ubicunque ingenium Galenus exercuit; in eo reliquorum mentes oportet conquieſcere. Eſt autem ab eo editus commentarius ad hanc Coacam ſcriptam ordine 23. lib. 2. prognoſt. ubi quod κατὰ μέρος legitur, hîc audimus ἐναλλάξ.

59 Θανατῶδες δέ ἐστι καὶ πᾶν τὸ ἀναισθήτως διεξιόν.

Lethale eſt etiam quodcunque ſine ſenſu exit.

Adjecit prorrh. 42. ſ. 2. i. ἐόντι παρ' ἑωυτοῦ, i. *manenti apud ſe*, ſeu mente conſtanti: quaſi ita indicet, judicetque; quòd ſponte ſua, nec juſſu ægri elabatur dejectio, ſi in cauſa eſt alienatio mentis agentis aliud, nec intendentis ſpecierum repræſentationi; minus intentari periculum, quàm ſi, mente ſana nec aberrante, ab extincto iſtud ipſum contingat ſenſu earum partium per quas excretio illa fit. Propterea quòd alienata mens revocari poteſt: ſentiendi amiſſa vis non poteſt. Sed tamen, quandoquidem certè alterutrum cum periculo vitæ conjunctum; admittitor Coaca ut habet, ipſo quamvis amplior & generalior prorrhetico. Non ſi quid lethale, moriendi hoc ipſum protinus neceſſitatem adfert. Verumenimvero ſuper excrementis quæ cum nulla cogitationis culpa clam abeunt, exemplum adferebat Hippocrates in commemorato prorrhetico, hepatici cujuſpiam qui tenuia dum alvo egerebat, non ſentiebat. Ei in eo Galenus illudit, cùm ait exolutionem jecoris nihil ad ſenſus hebetudinem facere: ſi quidem ſentiendi vis ad partes reliquas à cerebro influit per nervos, quibus & jecori nulla eſt commodorum ac vitiorum communicatio. Mihi verò eſt quod Galeno pro Hippocrate reponam. Jecoris opera cerebrum carere non poſſe; neque ipſos igitur nervos: omnium minimè inteſtina, quæ dicata nutritionis officiis, cum reliquis ſubjiciuntur jecori ut principi. Ut cerebri virtus influat, ſentiendi vim excitare non poſſe niſi in partibus ita ut decet concretis & temperatis. Temperiei conſervationem eſſe à jecore, fonte alimenti & caloris nutricatui convenientis. Quid eſt quod elephanticorum ſenſum habetat? an cerebri denegatus calor & ſpiritus? Atqui ille uberrimus affluit, & nullam corporis partem, ſui expertem ſinit. Unde igitur, inquam, ille ſtupor? A depravato partium temperamento, ex quo ad excipiendam facultatem ſenſificam adhuc idoneæ, ad eam in ſuos uſus percipiendam tum ineptæ fiunt. At enim temperamenti illa in univerſo corpore depravatio, cuinam tandem attribuenda, niſi ἥπατος πονηρίῃ, de qua extitit 49. hujus? His accedit adempta liquidis excrementis acrimonia, quæ hepatici, jecore exoluto, & bilem non gignente, aut aliò deportante, fundunt: res à nativa conditione aliena, non minùs quàm perditus fœtor, propoſitione 57. hujus cap.

60 Ποτὸν χαλεπῶς καταῤῥοφέοντι πνεύματι βηχώδει ἐρυγμὸς ὑποσπώμενος, εἴσω κατειλούμενος. σημαίνει πόνον κοιλίης.

Si cui difficulter potum haurienti, cum tuſſifero anhelitu, ructus eſt intrò referens ac revolutus; laborem alvi denunciat.

Ponitur hîc difficultas hauriendi potum, aliunde ducta quàm à vitio faucium inflammatarum, aut infirmitate muſculorum deglutitioni inſervientium: ſed inde unde & tuſſiferus anhelitus & ructus intrò referens ac revolutus; nimirum à flatulento ſpiritu qui humore glutinoſo, tanquam ergaſtulo, continetur, toto eo ductu qui eſt à ventriculo ad œſophagum & laryngem. Ab eo, inquam, ſpiritu, exitum ſibi moliente per os, nec obtinente, ructus intrò revolutus; ab eodem laryngem irritante, tuſſis moleſta & anheloſa, quæ tuſſis eſt ex materia aſcendente dicta: ab occupante autem & obſtruente fauces, in modum bullæ cujuſdam aſſurgentis nec ruptæ, difficultas hauriendi, ſorbendi, deglutiendi. Quæret

ret fortaſſe quiſpiam; unde tanta vis ſpiritus craſſi & ſolutu difficilis? A cruditate & nimia humoris abundantia, ventriculo innatantis & ſtagnantis: quem ſi naturæ calor perdomitum vicerit, nec ſe opprimendo ſuffocari permiſerit; amandabit foras alvi profluvio, aut vomitu excitato, quorum uterque vel alteruter eſt ἡ τῆς κοιλίης πονηρίη.

Notabis, lector, hæc tria; tuſſim, ructum referentem intrò, difficultatem ſpirandi, faucibus nec reſolutis, nec inflammatis; quæ ſingula εἰκότα ſunt, ſimul juncta, eſſe τεκμήρια fluxuræ alvi.

61 Πονηρὸν δὲ καὶ τὰ ἐξέρυθρα ἰώδεα τεταρταίοισι. καὶ αἱ τοιαῦται αἱμοῤῥαγίαι κωματώδεες. ἐκ τούτων σπασμῷ τελευτῶσι, μελάνων προδιελθόντων.

Ex TRIBUS quæ extabant Coacis, feci unam, ad exemplum prorrh. 35. ſ. 3. 1. & Coacæ 5. cap. 13. lib. 2. Ex quibus ſic reponendum duco.

Μεθ' αἱμοῤῥαγίην, μελάνων διαχώρησις· κακόν. πονηρὸν δὲ καὶ τὰ ἐξέρυθρα ἰώδεα. τεταρταίοισιν αἱ τοιαῦται αἱμοῤῥαγίαι· κωματώδεες. ἐκ τούτων σπασμῷ τελευτῶσι, μελάνων προδιελθόντων.

Ab hæmorrhagia, nigrorum dejectio; prava: prava item quæ prærubra æruginoſa inde ſubducentur. Quartam igitur diem agentibus, ejuſmodi hæmorrhagiæ ſunt ſoporiferæ. Atque inde convulſi intereunt; ſi nigra antè exierint.

SUPER quibus omnibus vide tu comment. Galeni & parentis mei; memineriſque unà eorum quæ ad 32. hujus cap. edidimus.

62 Οἷσι μέλανα διαχωρέει· ἐφιδροῦσι ψυχροῖς.

Qui nigra egerunt; frigidum illi exudant.

LEGE comment. noſtrum ad 38. hujus.

63 Αἱ ἐξαίφνης ἄλογοι ἐκλύσιες κοιλίης ἐν τοῖσι τετηκόσι χρόνοισιν, ἅμα ἀφωνίῃ τρομώδεες· ὀλέθριοι.

Quibus morbi diuturnitate jam extenuatis, alvus repentè ſine cauſa ſolvitur, obmuteſcentibus, tremulis; illis eſt moriendum.

HOLLERIO, viro doctiſſimo, hîc aſſentior: ſed quid velim tamen, exponam verbis meis. Si in maxima medici cura eſſe debet virium conſervatio, quæ ſunt naturæ præſentis teſtes, ut lucis lumen, labantibus illis, omnis eſt vacuatio periculoſa, quippe quæ illas etiam atque etiam frangit ac dejicit. Sponte nata, nullo medici artificio, nec pharmacum propinantis, nec clyſterem injicientis; ſine noxa quam inducit, jam actum eſſe de ægro oſtendit, videlicet ſe natura vix ampliùs capiente & continente. Fatiſcentis ejus accedunt hæc argumenta. Primùm impotentia fandi, per exolutionem nata vocalium muſculorum, materiæque vocalis paupertatem, i. vaporis fuliginoſi, quem exiguum facit paucitas aëris ad inſpirandum attracti, quo ferè nullo, cordi inſitus & nativus calor jam penè extinctus indiget. Tum deinde totius corporis, omniumque artuum tremor; quibus ferendis jam eſſe incipit vis naturæ & facultas impar. Non eſt pluribus verbis opus; exolutionem facultatis naturalis, diarrhœa, extenuato pridem, ſponte nunc nata; vitalis, vocis carentia; animalis, ipſe denique tremor confirmat. Quænam igitur ſuperſit vivendi ſpes, vivendi facultate omni collapſa & perdita? De aphonia cum exolutione, lege Galenum ad prorrh. 25. ſ. 1. 1. & 5. ſ. 3. ejuſdem lib.

64 Αἱ λεπταὶ, μελάνων, διαχωρήσιες αἱ (φρικώδεες·) βελτίους τοῖσι τοιούτοισιν· αἱ τοιαῦται ὠφελοῦσι μάλιστα κατὰ τὴν ἡλικίην ἢ παρακμάζουσι. αἱ ἀφρώδεες.

Potiores

vel, ſpumantes.

Potiores his ſunt dejectiones tenues (horriferæ) quàm nigræ. Tales ætatem potiſſimum juvant, vitæ ſtatui propinquam.

Cum omnibus morbo jam extenuatis malum eſt omne alvi profluvium; tum verò peſſimum nigrum, quod quidem moriendi poſtridie quàm venit, neceſſitatem ſummam inducit, aph. 23. 4. Intellectum eſt bis ſuprà, quòd qui nigra profundunt; frigidum illi exudant, i. brevi eſt ut ſyncope correpti moriantur. Itaque his ſatius eſt birioſa dejicere, etſi prava illa; tumque maximè, cùm ita ab ardore ſpumant acerrima, ut nervoſas partes horrere vellicando faciant. Saltem gradu uno, à nigris ſuperantur virides æruginoſæ, ſi ab incendio ejuſmodi nigræ ſunt: ſin eas extinctio caloris peperit, ut credibile fit in corporibus pridem extenuatis & languidis; non eſt quòd cum iis æruginoſarum omnium & viridium peſſimæ in maleficientia conferantur. Nunquam non periculoſæ ſunt dejectiones nigræ: at virides ætate virili quæ conſtantem proximè antecedit, non ſemper ſunt cum maximo damno conjunctæ: διὰ τὸ τῆς ἡλικίης εἶναι μάλιστα οἰκείας, aph. 34. 2. Vel ita concipito; ut nigras τοιαῦται referant, eas ſcito minùs eſſe viris & juvenibus triſtes, quàm reliquis nigras; ſeu malum denunciando, ſeu etiam inferendo. Nam cum robore illi ſuo, noxæ potentiùs quàm cæteri reſiſtunt. Et in iis probabilius omnino eſt, nigrum humorem eſſe ſobolem ardoris immenſi, quàm extinctionis inductæ: quorum hoc quàm illud, longè gravius & lethalius.

65 Πᾶσι τὰ κνησμώδεα, μελάνων διαχωρήσιων σημαίνει, καὶ ἔμετον θρομβώδεα.

His omnibus prurigo, nigras affore dejectiones ſignificat, & vomitum grumoſum.

Prurigo, inquam, novè adveniens, non antè moleſta; corporei habitus macie confecti exolutione naſcitur, cum ſolidarum partium alimentum putridum quod contineri nequit ampliùs, effunditur in cutim. Tum credibile fit, ut ſolidas partes, ſic & viſcera ipſa reſolutum iri; ac reſoluta jam nunc, relaxatis clauſtris, ad vitam in profluvium alvi terminandam accelerari. Sic extenuatis longo morbo corporibus prurigo; non quidem excrementa quæ demittentur, fore nigra promittit; nam quid habet ea quod nigredinem concludat? ſed excrementa nigra, i. ea quæ longo morbo extenuatis frequentiora ſunt, brevi affutura. Frequentiora dixi longo morbo extenuatis eſſe nigra excrementa: quia morbum qui remediis optimis tempeſtivè adhibitis non ceſſit, omnium contumaciſſimum & deploratiſſimum eſſe oportuit, cujuſmodi ſunt ab humore nigro. Adde quòd craſſus & limoſus natura ſanguis, liene concluſus, morbi ipſius longinquitate magis magiſque coinquinatus & conſpurcatus, inducta per nativi caloris extinctionem perfrigeratione, quæ horum exitum perpetuò manet, facillimè nigreſcit.

66 Καὶ τρομώδεα σὺν δηγμῷ μετὰ κεφαλαλγίης· τὰ μέλανα διαχωρήματα. Πρὸ τῶν τοιούτων, ἔμετος διέρχεται· καὶ ἐμέσασι, συχνὰ τοιαῦτα περισκαταπατᾶται.

Qui unà cum morſu & cephalalgia contremiſcunt; nigra excernunt. Sed ea vomitus præcedit: quo peracto, copioſa hujuſmodi deorſum pertrahuntur.

ΔΗΓΜΟΣ, δῆξις etſi abſolutè ponuntur, inferunt tamen illam πρόσθεσιν; περὶ στῆθος, i. *ad pectus*, ſeu ad xiphoïdem, accipienti συνεκδοχικῶς; & μετωνυμικῶς, in ore ventriculi. Mordicatum & laceſſitum vehementer os ventriculi, concutit rigore corpus totum, quem rigorem vocat τρομώδη: cephalalgiam etiam ſi accerſit, tetro accerſit expiratu; vel ſimplici, ſi quis contendit, ſympathia. Quid eſt quod ſtomachum acerbè adeo vellicet, ut rigorem cieat commotione, capitis dolorem ſympathia, quæ non niſi in eas affectiones cadit quæ ſunt inter vehementes eximiæ? Quid, inquam, eſt præter æruginoſa & nigra? Quapropter expreſſa illa rigendi contentione ut dejiciantur expectandum: ſed ita tamen, ut antè eorum quid vomendo excludatur, cùm ſint ſupero ori magis propinqua, ut illac promptiùs exeant. Coaca fuit 107. lib. 1. deprompta ex prorrh. 30. ſ. 1. 1. *Qui è phreniticis cum perfrigeratione ſputatores fiunt: vomitum illi nigrum denunciant.* Ubi ſecundum Galenum parens meus author fuit; vomitum quidem ſignificari ptyeliſmo; nigrum autem perfrigeratione. Hunc ſæpe vomitum, labri inferioris palpitatio antecedit, quo indicatur δάκνεσθαι, καὶ σπαράττεσθαι, καὶ κλονεῖσθαι τὸν ἐκτεταμένον ἀπὸ τοῦ στόματος ἐπὶ τὴν γαστέρα χιτῶνα, i. *morderi, lancinari, concuti tunicam ori & ventriculo communem.* Ejuſdem, eodem authore καρδιωγμὸς, qui hîc δήξεως nomine comprehenditur, σημεῖον οὐ σμικρόν. Ab eo vomitu, ut ferè fit, alvus laxatur, & larga copia ducitur peſſimorum. Κοιλίην συνεστηκυῖαν λύει ἔμετος. i. *Subſiſten-*

ſiſtentem alvum vomitus demittit. Credo quòd abdominis muſculi, per illam vomendi contentionem magnam, alvum potentiſſimè comprimunt. lib. 2. de diæta.

67 Οἷσι δὲ ἐπὶ ταραχῆς κοιλίης παροξύνεται περὶ κρίσιν· κάτω μέλανα διέρχεται.

Et quibus à perturbatione alvi, exacerbatio eſt ſub criſin; nigra infernè prodeunt.

Si toto eſt morbi decurſu, quibuſlibet humoribus profuſè cum alvi torminibus ducta alvus (id. *perturbationis* indicat nomen) & adveniente criſi, quam vel urinæ ſignificant, vel remiſſus & miteſcens morbus; alviniorum torminum exacerbatio eſt; affore nigra expectato. Sic enim fit veriſimile, cùm per ea quorum exitus fuit antea, morbi levationem conſequi minimè datum fuerit; morbificum malum fuiſſe quid illis omnibus deterius: nigrum igitur, omnium quæcunque offerri poſſunt peſſimum. Sed ea tamen ſub criſin amandari, non eſt calamitoſum; quemadmodum circa initia aut morbi progreſſum foret: illinc ſemel exonerata prodeunt; hinc perenne genita. Κατὰ τὰς ἀρχὰς οὐδέποτε ἐπ᾽ ἀγαθῷ φαίνεσθαι ἐκκρινόμενα τὰ μέλανα, μεγάλην κάκωσιν ἐνδεικνύμενα τοῦ σπλάγχνου. τῇ δὲ ἀκμαῖς ἔπεται πολλάκις, ἐκκαθαιρούσης τὰ περιττὰ τῆς φύσεως. Gal. comment. ad aph, 21. 4.

68 Επὶ κοιλίῃ μακρῇ ἐμετώδεσι, χολώδεσιν, ἀποσίτοις, ἱδρὼς πολὺς μετ᾽ ἀδυναμίης· ἐξαπίνης κτείνει.

Si cui, poſt diuturnum alvi profluvium, biliosa vomiturienti, & cibos averſanti, ſudor effluit multus; repentè interimit.

Repente interimit.] Quia tantam ſudoris vim effœtæ vires ferre nequeunt. Atque iis quidem criticum nihil advenire poteſt. Hic profectò eſt ſudorum alter ſymptomaticorum, natus διὰ τὴν ἔκλυσιν τῶν σωμάτων, i. *exolutionem corporum.* Iccirco ſudorem multum poſuit μετ᾽ ἀδυναμίης, i. *cum impotentia*, ſeu potiùs virium præcipiti lapſu & animi deliquio. Et quid aliud expectari potuit à dejectione appetentiæ, vomitus excipiente crebros, ſucceſſores longiſſimæ diarrhœæ? longa diarrhœa, quæ κοιλίη μακρή, quia ſuccedaneum habuit vomitum; morbi magis quàm naturæ ratione, quæ contrariis ſine violentia motibus non agitur, data eſſe oſtenditur: itaque ergo ab imbecillitate nata naturæ, ipſam denuo imbecilliorem fecit: quam longè imbecillimam fecere vomitus vehementes iterati: ut ἀποσιτίαν ſtomachi νέκρωσις, vel magna infectio intuliſſe videatur. Hæc ſunt maximarum febrium & peſtilentium propria.

69 Εν φαρμακείῃσιν ἐν περιρῤῥοῇ λεπτὸν συχνῶς αἷμα ἐκτηκόμενον, ἔπειτα δὲ· φλαῦρον.

Ab aſſumpto medicamento ſi, tum in ipſo purgationis fluxu, tum poſtea, ſanguis liquidus confertim exit; malum.

Εκτηκομενον, i. *liquidum* ſanguinem propoſuit, quem opponeret ab hæmorrhoidibus effluenti, craſſo illi & plerunque nigro. Hunc hæmorrhoicis à medicamento commoveri eſt promptum: nec mirandum igitur. Ille autem ut aliter quàm venis exeſis exprimatur non habet, aut ſanè quàm omni reliquo humore exhauſtis & vacuis. At enimvero venas inteſtinorum exedi, dyſentericum: ſanguinem ab iis exhauſtis & omni alio humore vacuis relaxari, dum purgante vi medicamenti ſollicitari non deſinunt; id verò eſt cum primis damnoſum. Vacuationem, inquam, arguit, utilis omnis & profuturi, imò verò & tolerabilis limites egreſſam. Hippocrates lib. de hominis natura, part. 30. *Qui medicamentum,* inquit, *aſſumpſere quo ducitur bilis; primam quidem bilem, tum pituitam evomunt, inde & humorem atrum: tum deinde rejecto ſanguine intereunt.* Idem ejuſdem lib. part. 31. *Experiuntur hoc ipſum*, ait, *qui medicamenta hauſerunt, pituitam attrahentia. Primùm namque pituitam vomendo rejiciunt, tum bilem flavam & atram; inde tandem, ubi moriendum fuerit, ſanguinem ſyncerum & purum.* Galenus in comment. *Excluſo humori cum quo medicamentis familiaritas intercedit, ſuccedit alius; is ſcilicet qui ductu facillimus omnium fuerit. Poſt hunc, qui habilitate ad exeundum ſecundus ab eo erit & primus. Poſtremus omnium venit ſanguis, tanquam omnium ſuccus naturæ chariſſimus. Quaſi hoc verè poſſit enunciari, quòd ut naturam hominis totam non abſolvat: at partem ejus ſanè præcipuam facit atque ſummam.* Eſt igitur jam penè de vita actum & conclamatum, cùm violentia medicamenti ſanguinem exprimere non deſiſtit. His ſuperveniunt convulſiones lethales omnes, ut ab exhauſto. Σπασμὸς γὰρ ἐξ ἐλλεβόρου· θανάσιμον. aph. 1. 5. Sanguinem, Galenus dicebat, inciſa effluentem vena, inhi-

inhibemus cùm volumus: medicamenti vim effrenem aſſumpti non coërcemus. Æſtimetur igitur à medico, priuſquam exhibeatur; nec remedia tuendæ comparata, perdendæ vitæ conſulantur.

70 Τὰ κατὰ κοιλίην σκληρύσματα μετὰ πόνου, πυρετοῖσι ἅμα φρικώδεσι, ἀποσίτοις, σμικρὰ ἐφυγραινομένης ἐς κάθαρσιν κοιλίης, οὐ τὰ ἐς ἐμπύησιν.

Meliùs ſic, Coaca 33. cap. 11. lib. 2.

malè fuit, ἐφυγραινομένης.

Τὰ κατὰ κοιλίην σκληρύσματα μετὰ πόνου, πυρετοῖσιν ἅμα φρικώδεσιν, ἀποσίτοισι, σμικρὰ (ἐφυγραινομένοις,) κάθαρσιν οὐ διδόντα· ἐς ἐμπύησιν ἥκει.

Alvi tumores duri & dolorifici, cum febre horrifera, ciborum faſtidio, & ephidrωſi; niſi expurgentur, abeunt in ſuppuratum.

Tumores.] hoc ipſo quòd duri & dolorifici, phlegmonici ſeu inflammatorii apparent; præſertim ſi ἀντίτυποι, i. *renitèntes*; proptereaque in ſuppuratum proni & prompti exiſtunt. Et abibunt profectò in ſuppuratum, niſi expurgentur; alvi profluvio, hæmorrhagia, aut inſenſibili tranſpiratu: hæmorrhagia quidem magis, ſi ſuprà umbilicum fuerint; vacuationes duæ reliquæ ſunt totius abdominis æquè communes. Empyematis autem mox affuturi tria ſubjiciuntur conjuncta ſigna; febris horrifera, i. crebra horroribus, quorum cauſa eſt in parte primùm omnium horreſcente, pus ſcilicet vomicam erodens: cibi faſtidium, quem ne quidem in conſpectum admittunt, à venenata ſuppurati aura ſtomachum inficiente, & reſolvente: ephidrωſis denique, i. exudans ſudatiuncula, indidem commota, per exolutiones frequentes quas ab illo pati vapore tetro neceſſe eſt. His junge, partis quæ dolebat, doloris loco, pondus & gravitatem magnam. Sed plura videto in comment. parentis mei ad citatum locum. Nam commentarii hæc tantùm fuit ſumma quam propoſui.

71 Ἅμα πυρετῷ κοιλίη ταραχώδης τρόπον ἁλμυρώδεα· κωματώδεσι νωθροῖς οὐ πάνυ παρέπεται.

Alvi cum febre ſalſilaginoſum profluvium; non eſt cωmatoſis torpidis frequens.

Intellecturo iſtam propoſitionem, neceſſaria eſt recordatio diſtinctionis poſitæ comment. ad Coacam 1. cap. 2. lib. de cωmate vigili & ſoporato, ἀγρύπνῳ καὶ ὑπνώδει: quorum illud eſt, quoties commiſſis invitò palpebris, nec lucem accipientibus, ægri nihilominus vigilant, ἀσώδεες, inquieti & jactabundi: hoc autem, quando non minùs cerebro & pectore, quàm oculis dormiunt, qui ſunt alibi κωματώδεες κατοχοὶ μεμωρωμένοι. Illud ſanè non ſola aut ſimplex pituita facit: ſed vel bili permixta, vel ipſa per ſe putris & ſalſa; quarum utraque quantum copia & craſſicie ac viſciditate opprimit ac ſoporat, tantum exſuſcitat temperamento acriore. Hoc à ſimplici pituita naſcitur, viſcida & cruda, nihil aliud quàm cerebrum obtundente, & ſomnos ſuadente vel coacto inducente. Id animadvertens philoſophorum conſultiſſimus, etſi alvi perturbationem qua febris non adimitur, propter perennem humoris in hypochondrio generationem, & perennem ad caput appulſum; cωmatis eſſe poſſe comitem novit, juxta id quod ipſe retulit. Ἦ ρα γε κοιλίη καταῤῥήγνυται, καίτοι καὶ κωματώδεες; i. *An cωmatoſis alvo prorupta?* Sociam tamen eſſe poſſe negavit cωmatis ſoporati, ſi ſalſilaginoſa ſunt quæ per eam ſecedunt, multoque minùs ſi biliosa: ſed fore inde potiùs cωma vigil & inquietum. Bilioſorum indicia certa. Salſilaginoſa phlegmata acuti colore griſo ſeparant à crudis quæ ſunt albidiora. Sed hanc fortè diarrhœam, fluxus è palato in linguam pituitæ ſalſæ aphthaſque facientis aut præceſſerit, aut comitata fuerit. Ἁλμυραὶ σάρκες γευομένῳ παρὰ λόγον σημεῖον, i. *Carnes guſtanti falsò creditæ ſalſæ; indicant redundantiam;* bilioſi humoris, inquit Galenus in commentario: ego etiam putris pituitoſi.

Coac. 1. c. 2. lib. 2.

Coac. 5. c. 4. lib. 2.

72 Ἐπὶ κοιλίῃ ὑγρῇ, κοπιώδεες, κεφαλαλγικοὶ, διψώδεες· ἄγρυπνοι, ἐξ ἐρυθρῷ χρώματι λυόμενοι· ἐλπὶς σημαίνειν, ἢν δύσπνοοι ὦσι.

Alvo perliquida, ſed ultrò oborta laſſitudine, caput dolentes, ſitibundi,

bundi, vigiles, ſi facie rubent; ſpes eſt fore fanaticos: præſertim ſi difficultas ſpirandi adſit.

Morbificæ materiæ, quàm efferæ quammaximâ copia, & quàm continenter in hypochondriis genita; fluente alvo laſſitudo adeſt & capitis dolor. Jam verò vigiliæ exſiccatum fuiſſe cerebrum confirmant. Ergo redundantis iſtius efferæ materiæ ſi tranſlatio fit ad ce„ rebrum, ita ut dixi affectum; quid tum ſequetur deinde? ut in maniam exitus morbi „ feratur. Atqui rubentes genæ cum ſpiratione ſublimi; excurſus illius ad ſuperiora nemi„ nem ignarum eſſe ſinunt. Quemadmodum quæ pars in ſecunda valetudine laborarit, in „ eam ſe morbus adveniens obfirmat: ſic quæ ab inſultu morbi doluerit, in eam ſæpe ir„ ruit abſceſſus. Hîc autem indoluit caput. Itaque incaleſcentes & oppreſſos ſi quis dixerit pulmones, genis ruborem ipſos per ſe conciliare poſſe, meminerit anteactarum vigiliarum, dolentis antè capitis: tum deinde ſciat, per pulmones ab hypochondrio eſſe ad caput iter. Non dubito imbutum humore bilioſo ab oppreſſione expreſſo diaphragma, homines in rabiem & furorem agere, libro narratum περὶ παθῶν: ſed hîc ubi cerebrum omnia appetunt, ejus labem augeat ſi poteſt diaphragma: ſanè eam nec delet, nec vetat agnoſcere. Coac. 33. 16. lib. 2.

73 Πρὸς τὸ ἐκχλοιῶδες εὔπνοον σινόν τε κοιλίης ἐπεισελθούσης.

Desperatio eſt aſſequendi mentem magiſtrorum in propoſito: niſi verborum, εὔπνοον σινόν τε. tranſmutatio fiat in εὐπνοοῦσιν οὐ τ', &c. atque ita prognoſeωs voces ſimul omnes efformentur.

Πρὸς τὸ ἐκχλοιῶδες εὐπνοοῦσιν, οὐ τῆς κοιλίης ἐπεισελθούσης.

Virore ſuffuſi non libere ſpirant alvo regreſſâ.

Ubi regreſſam alvum, pro ſubſiſtente accipimus, ἐπεισελθοῦσαν, cujus eſt contraria ἐξελθοῦσα. Icterici, inquit, etiam eò progreſſi, ut corpore toto viridi eſſe occipiant; libertatem nihilominus ſæpe retinent ſpirandi: niſi fortè à ſubſiſtente alvo, jecoris jam onuſti oppreſſio major fuerit, unde & impedimentum magnum ſpirandi. Hoc de iis intelligito quos meatuum bilis obſtructio ictericos fecit: talibus enim nihil eſſe poteſt unde ſpirandi expirandive commoda adimantur fluente alvo; non intrò compreſſi cum diaphragmate pulmones; non etiam impedita latera. Sed & eos in eadem jura & privilegia reſervato, quibus jecur, velut in ſilicem induruit. Nam de illis ſecus eſt quibus à ſyſtrophica jecoris phlegmone ducta icteri primordia fuerunt, effuſo per habitum corporis, qui ab immodico ardore ſupra modum incandeſcit & bileſcit, venarum omnium ſanguine. Hîc cur difficulter admodum ſpirent, non longè ſunt à jecore ipſo inquirendæ cauſæ. Et eas quidem minùs ſæpe removet, ſed adeſſe potiùs teſtatur, importunum & longum ab inteſtinis effluvium.

74 Τὰ καυματώδεα διαχωρήματα, τόνον ἔχοντα· κοιλίην πονηρευομένην σημαίνει.

Præuſta cum tenſione alvi dejectio; ipſius labem alvi demonſtrat.

Recurre ad commentarium noſtrum in 35. Coacam hujus capitis.

75 Τοῖσι χολώδεσι κοιλίη ταραχώδης μικρὰ πυκνὰ διαδιδοῦσα (γονώδεα) μικροῖσι μυξώδεσι, πόνον περὶ τὸ λεπτὸν ποιέουσι· καὶ οὖρον οὐκ εὐλύτως ἴον· ἐς ὕδρωπα ἐκ τούτων ἀποτελευτᾷ. malè fuit. τονώδεα.

In bilioſis alvus turbata quæ pauca exhibet conglobata ſimilia genituræ, atque mucoſa, & circa tenue dolorifica; nec urinæ faciles in mejendo; ex talibus deſinunt in hydrωpem.

Versionem. agnoſcis datam à parente meo Coacæ 6. cap. 19. lib. 2. quòd ſcilicet illa eadem cum hac ipſa eſt. Itaque libenter illinc γονώδεα tranſtuli huc, in locum τοῦ τονώδεα. ſunt autem γονώδεα, κεγχρώδεα ὀροβοειδέα, φακοειδέα, ἐρεβινθώδεα, χαλαζώδεα; penè ſignificantia idem. Cætera pete ab eo qui tibi verſionis author. Ni quod hîc περὶ τὸ λεπτὸν dictum, περὶ ἧτρον fuiſſe illic, obſervatu dignum putas, & Coacæ 3. tract. 2. hujus lib. percipiendæ profuturum. Ἐκ κενεώνων μεθισταμένα ἀλγήματα ἐς τὸ λεπτὸν, &c.

76 Αἱ τρωμώδεες γλῶσσαι· σημεῖον ἐνίοισι κοιλίης καταῤῥαγησομένης.

Lingua tremula, nonnullis ſignum eſt alvi proruptura.

Tremit lingua ut reliquæ partes, eodem penè momento ſublevata & depreſſa, dentibus obfirmandi ſeſe impotens, certaſque voces ſignandi & efformandi: qualis ἀκρατής, aphor. 40. 7. Sublevatur momento atque deprimitur, per inæquabilem motum quem ciet facultas hinc attollens, & illinc gravitas deorſum detrudens. Id accidit, vel lingua facta graviore & ponderoſiore, dum virtus movendi quæ fuerat antè integra retinetur; vel ipſa quidem lingua æquè ac priùs apta & habili ad motum, ſed facultate infracta & multum debilitata. Linguæ ponderi pondus adjicitur à defluxu pituitæ, humoriſve bilioſi aut melancholici; vel à ſanguine ſupra modum opplente venas quæ ſunt à radicibus ejus in ipſam

ſam ſubtus deductæ. Debilitatæ facultatis movendi linguam, eſt ratio duplex; quòd cerebrum aret ea præſertim parte unde movendi ſentiendique vis per nervos influit; ſermonis gratia & guſtatus: quòd ſpiritu & calore nativo exhauſtum deſtituitur, ut ſenectute confectis, ut ardente febre conſumptis: quòd nimia humoris abundantia vel imbutum languet, vel oppreſſum fatiſcit. Tolle copiam ſanguinis, tolle cerebri exhauſtum undecunque conſumpti; reliquæ omnes, quæcunque adductæ ſunt & excogitari poſſunt, linguarum tremularum cauſæ, accerſunt alvi profluvium. Eam ob rem, *nonnullis* dixit, non omnibus. Fluit, inquit, profuſe & liberaliter alvus quibus lingua contremiſcit à copia humoris pituitoſi, bilioſi, melancholici, quo ipſa vel cerebrum aut imbuitur, aut gravatur; ſiquidem convaleſcere ab eo malo debeant. Proclivis eſt humoris à lingua in alvum deſcenſus, per tunicam communem & continuatam. Sic vomituro obſervata eſt ſuprà, inferioris labri palpitatio. Tum quod in conditione cujuſque naturæ, cætera bene habentis, ad ſanitatem conſervandam natura poſuit; ejus ipſius moliendi meminit ad morborum, cùm advenere, depulſionem. Atqui de balbis aphoriſmus edixit 32. 6. quòd diarrhœæ obnoxios eos natura fecit plerunque longæ. Τραυλοὶ ὑπὸ διαῤῥοίης μάλιϛα ἁλισκονται μακρῆς. Ubi τὸ τραυλίζειν καὶ ψελλίζειν Galenus definivit impotentia voces accuratè & diſtinctè dearticulandi, eas præſertim quæ literas τ ρ conjungunt.

77 Οἷσι καῦμα γίνεται ἐφιδρῶσι δ' ἐλθόντων πυρετὸς παροξύνεται.

Non est dubium quin hæc Coaca ex depravatione orta ſit prorrh. 1. ſ. 3. 1. quod ſic habet.

Οἷσι κῶμα ἐπάφρων παρελθόντων· πυρετὸς παροξύνεται.

Quos ſuper ſpumantibus dejectionibus invadit cωma; iis eſt febris exacerbata.

Quod ratione robuſtum, & experientia magis ac magis confirmatum, cur exploſerit Galenus, omnia diſquirens, hercle non invenio. Quoties humoris bilioſi ſpumantis, propterea que efferi, ubertas ea corpore toto per venas funditur, ut ſatis ſit quod excludatur alvo, ſatis quod in capitis arcem à febre ſublevatum aſcendat; quid mirum ſi invadentibus acceſſionibus, aut ſi febre ſupra conſuetum modum exacerbata, inde ſoporantur, & cωmatoſi fiunt? Per acceſſiones conſuevit humor, venarum antè ergaſtulis coërcitus, commoveri; tum vel affatim aſſurgens vapor, tenebras cerebro obducere, cωma inducere poterit. Itaque ſub finem acceſſionis, veterno excitantur, quo erant antè ſepulti. Ac de iis alibi ob eam cauſam Galenus ſtatuebat, quòd bile ſoporantur, non tam in cerebro ſtabulante, quàm alibi, ubi concepta eſt, putreſcente. Quòd autem conſueta inducitur exacerbatione, ad ſpem cum ea diſcedendi; id ab inſueta, ad diuturnitatem etiam apparere poterit. Memineris hoc loco ſpumantium bilioſorum, non minùs quàm pituitoſorum, materiam eſſe vaporoſam: ſed & cerebrum appetere citiùs.

78 Ἐπὶ κοιλίῃσιν ὑγρῇσι, κατάψυξις μεθ' ἱδρῶτος· κακόν.

Perliquidæ alvo perfrigeratio cum ſudore incidens; mala.

Imo lethalis, ſigno naturæ, profuſione alvi immodica exolutæ. Hîc ego namque perfrigerationem accipio extimarum partium, caloris nativi inopia laborantium, unde exudat ſudor, miliaris ille, atque, ut ſentio, frigidus. Non enim perfrigerationem hîc commentatur membrorum, febre extincta, ſuaviter alſioſorum: quæ nihil habet non magnopere laudabile. Non etiam nunc meminit rigentes artus frigore invadentis prehendentiſque paroxyſmi. Id enim frigus, etſi cum ſudore inſurgens, malum minatur & portendit: tamen ſic intelligere certò debemus, nihil hîc appoſitè niſi ad dejectiones poſſe de frigore ſudoreque excogitari; atque ad dejectiones quidem alvi quæ diu multumque ducta eſt crudis liquidiſque copioſis. Pertinet igitur ad ὑπερκάθαρσιν propoſitio commotam ſponte, aut artificio concitatam.

79 Ἐπὶ κοιλίῃσιν ὑγρῇσι, τὰ ἀπὸ οὔλων αἵματα ἐπιῤῥυέντα· θανατώδες.

Qui è gingivis, inſuper alvo liquida, ſanguis exudat; lethalis.

Vide Coacam 13. cap. 7. libri 2.

80 Διαχώρημα καθαρὸν ἐπιγινόμενον· λύει πυρετὸν ὀξὺν μεθ' ἱδρῶτος.

Dejectio pura cum ſudore; febrem exolvit.

Dejectionem appellat puram & ſynceram, i. expertem omnis alienæ mixtionis & tincturæ; dejectionem, inquam, pallidam, mollem, figuratam, quàm minimùm graveolentem, quæ & naturalis eſt, & in febre optima cenſetur, progn. 13. lib. 2. prognoſt. Ad hanc ſi ſeſe ſudor adjungit calidus multus, per criticum diem toto corpore guttatim roſcidus effluens; criſin adferet febris acutæ, certam ac neſciam recidivæ: ut ſit, quam induxit præpotens cauſa, ſigno præmonſtrata & comitata fideliſſimo, quod eſt in naturali dejectione. *Craſſeſcere*, inquiebat ille, *decet excrementum, progrediente ad criſin morbo.* Huc adeſſe unà putato urinas bellè coloratas, hypoſtaſi præditas alba, lævi, & æquali: ſed eas ſiluit de quibus non habebat dicere hoc capite.

COACARUM PROGNΩSEΩN, ET LUD. DURETI ENARRATIONUM, FINIS.

COMMEMORABILIUM IN HIS COMMENTATIONIBUS CONTENTORUM, AMPLISSIMUS ET CERTISSIMUS INDEX.

Paginam prior numerus; lineam alter indicat.

A.

ABDOMEN unde diſtenditur 310, 5. ejus tumores, non citò mortiferi 153, 43, 44.

Aborſio fit, cùm fœtus excluditur ante perfectum partum 428, 2. ibi eſt in promptu; cùm impotentia nutriendi ex æquo certat cum ea quæ eſt gerendi 424, 15. 425, 2. 433, 31. 446, 42. aborſionis utramque cauſam inferunt ora aphthoſa gravidis 424, 16. cauſa, alba purgatio, quæ rubra eſſe debebat 456, 42. prænuncia, mammarum ἰσχνότης 433, 60. periculo adjicit alvus profuſior & rigor obortus 439, 62. aborſus ubi cernitur 427, 61. &c. in aborſu, quem edit par impotentia gerendi & nutriendi, infirmitatis ſumma omnia 425, 24. aborſio octimeſtris, unde 428, 9. &c.

Abſceſſus omnis, qualis eſſe debet 216, 13. edi κατ' ἴξιν, in nulla meatuum evidentia benè: ἀνάπαλιν verò, male 329, 44. expectandus, ſi morbus diem vigeſimum exceſſerit 82, 7. omnis futuri ſpem adimit urina multa, craſſa, & alba 250, 10. rarò fiunt lege critica, in dominatu bilioſi humoris 249, 67. rarò iis fiunt quibus rigores tum critici, tum periodici 250, 5. 508, 17. ſperabilis in ætate conſtanti 73, 7. bubonis, ferè fruſtra oboritur 40, 9. non boni nota, prope abeſſe à morbi domicilio 369, 18. in febre, qui diebus primis non exolvuntur, diuturnitatem oſtendunt morbi 40, 6. partium inferarum, finem morborum adferunt, niſi recurrant intrò & ſurſum 368, 20. meliores quàm ſuperarum 368, 19. prænuncia humoris morbifici contumacia, & difficultas coquendi & excernendi 522, 36. partium ſuperarum, morbos non exolvunt, niſi per empyema 368, 20. non abeunt ſine noxa 368, 20. abſceſſus per oſſa, natura molitur 190, 58. in abſceſſu omni rubor & dolor principem locum obtinent maleficentiæ 248, 47. ſemifluo nec rependente periculo ſemper locus 107, 53. in abſceſſum tum morbus eſt facilis, ſi eorum quæ excernuntur ſuperſit pars aliqua 478, 65. abſceſſuum criticorum quænam laus & commendatio 249, 8. communis præſenſio unde comparatur 508, 35. nod ſemper certa criſis 470, 10. criſis quando certa 377, 56. abſceſſuum majorum quàm ut perferri queant, quænam cauſa 496, ult. 497, 1. 2. in abſceſſu majore quàm ut perferri poſſit, periculo locus 516, 68. abſceſſuum minorum quàm ut prodeſſe poſſint, quænam cauſa 497, 1. ἡμιῤῥόπων καὶ ἀναῤῥόπων exitus ferè funeſti, 367, 67. iſchiadicorum ſucceſſio in febribus tritæophyis 168, 18. abſceſſus in malos convertuntur cruda, non cocta 252, 10.

Accreſcendi ratio alia quàm nutriendi 402, 72. accretio ad jacturam ſubſtantiæ pertinet 401, 31. neceſſaria coaleſcendis partibus quæ vel minimam ſui jacturam fecerunt 401, 42

Τὰ ἀχλυώδεα, quid propriè 464, 32

ἡ ἀχροία, genus omne fœdi coloris continet 200, 55. τῆς ἀχροίας quænam cauſa 200, 63.

ἡ ἀκρασίη eadem quæ ἡ ἀκράτεια 126, 41

ἡ ἀκρισία, quid 40, 42. 132, 4. duplex 132, 7. morborum ab irrito erethiſmo, malam adducit ἀπόστασιν, vel ad ſiniſtram criſin, vel ad interitum 131, 58. 170, 16. 428, 17. 486, 26. inter prava ſigna continetur 42, 51. acriſiæ in febribus, in cauſa ſunt diuturnitatis 131, 42. ἀκρίτως, nihil bene fit 201, 54.

τὸ ἄκριτον, idem quod παραλόγως 70, 71.

τὸ ἄκρητον, quid 528, 56. τὰ ἄκρητα, idem omnino ſignificant quod ἄμικτα 23, 9.

Actio quælibet indecora κατὰ προαίρεσιν, & inſueta; dementiæ ſignis appoſita 363, 66. actiones tum ſponte noſtra, tum ſua fiunt 31, 23. quænam προαιρετικῶς ſuſcipiuntur 31, 24. quænam verò ἀπροαιρέτως 31, 25. ἡγεμονικά, in cerebri domicilio 375, 11. actio læſa partis affectæ certiſſimum argumentum 45, 22. 58, 32. 256, 44. 363, 50. 404, 67. 519, 41.

Adeps unde liquitur 322, 8.

Adoleſcentia, ætatum omnium temperatiſſima 342, 44 ætatum omnium maximè intemperans 342, 43. pubertatis parens 418, 7. quo anno regnare incipit 342, 43. 418, 9. undecim annis finitur 421, 8.

ἡ ἀδυναμία, ἀτονία, ἔκλυσις; ſynonyma 226, 43. ἀντὶ τῆς ἐκλύσεως 31, 51

Ægri nomen, unde 285, 65. ægro bene eſt, dum manet virtus atque integritas trium principatuum 374, 64. ægrum oportet facilè converti, & alacrem eſſe in exurgendo 374, 60. ægri aliquando partium obſeſſarum nomina ſibi adoptant 304, 22. æger non eſt in tuto, ubi vires ſunt infirmæ 488, 22. ægri quinam ante diem mori dicantur 135, 64. ægro eò pejus eſt, quò ſæpius fruſtra proritatur natura 199, 34. ægri res pejus eunt, quò plures partes & principatus in vitio ſunt 225, 47.

Ægritudo ex metu & mœrore concepta, falſæ ac pravæ opinionis cauſa 358, 64.

Æqualitas in rebus naturaliter conſtitutis, optima: in aliis quæ contra naturam ſunt, peſſima 241, 59. 492, 56. 516, 19. æqualitate quam ardor febrilis invexit, nihil pejus 492, 57.

Aër qualis circumfuſus, tales ſpiritus & humores mortalium 136, 40. iis materia ad reſpirationem, quibus ſpiritus aërii 136, 33. aëris temperatiſſimi & puriſſimi, homini neceſſaria reſpiratio 136, 37. aere tenuiſſimo utuntur volucria 136, 35. paulò craſſiore utuntur terreſtria 136, 35. craſſiſſimo utuntur hypogea 136, 36.

Æris ſuccus, aquæ marinæ conſocialis 295, 50. æruginoſum excrementum quid denunciet 242, 14. 268, 3.

Æſtas calidiſſima & ſicciſſima, & propterea bilis acerrimæ procreatrix 328, 70. morborum intermittentium procreatrix 78, 71. æſtate purgare decet ventrem ſuperum 366, 59. inflammationis & corruptionis cauſæ & ſymptomata magis in promptu, quàm cæteris anni partibus 396, 10. moriendi ſolet eſſe major celeritas, quàm hyeme 396, 58.

Ætas nulla tam prona ad convulſionem, quàm puerilis infra ſeptennium 213, 9. quænam morborum omnium capaciſſima 342, 46. quænam phymatis potiſſimum fœta 342, 36. quænam ſyſtropharum omnium feraciſſima 342, 42. ætates quot & quænam 299, 14. annorum numero certo non definiuntur 299, 15. actionum varietate vel diverſitate ſuccedanea definiuntur 299, 16. ſucceſſio cadit in ſeptenarios annos 200, 45. ſucceſſio mutationem adfert complexionis, temperamenti & habitus 200, 44. 299, 11. omnium anni omnes ad interitum fatales 420, 20. ætatibus quibuſnam naturaliter ſanguis fluit ê naribus 327, 66. ætatis provectioris in conditione poſitum, ut fœtidiora excrementa quàm infantia deponat 547, 65. ætas conſtans, omnium longiſſimè excurrit 420, 4. tres annorum continet ſeptenarios 420, 5. quando regnare incipit 418, 11. abſolvitur viginti annis 428, 11, 17. 421, 8. ſuo merito, calculi in veſica non capax 419, 31. ætatis conſtantis ut ſunt carceres: ita & illius metæ 420, 7. in ætate conſtante homines, deferveſcentibus cupiditatibus, vitæ voluptuariæ valedixerunt 419, 33. nulla cauſa hæmorrhagiæ 419, 43. hæmorrhoidum nulla cauſa 419, 41. in promptu jam non ſunt commoda tria excretionis 508, 35. ſumma æquabilitas atque proportio affluentiæ & effluentiæ 418, 49. veſicæ vis expultrix firma, & glutinoſi humoris vacuitas. 419, 22.

Affectio omnis per geminam palindromen & per metaſtaſin nata, gravius infert malum, quàm primigenia 252, 63.

Afflictio cujuſmodi ſit planè oſtendunt, læſionis ſpecies, tum ipſa doloris proprietas atque locus 371, 9. 519, 42. nobilium partium facilè unà ſecum afficit τὰ κοινὰ καὶ τὰ ἐγγύς 518, 13. unius, vindex alterius 337, 43

ἡ ἄγνοια, quid 5, 64

ἡ ἀγρυπνία ferè eſſe ſolet ſymptoma perturbationis criticæ 13, 20

Ahenum vas ampliſſimum, in templo Salomonis, nominatum mare 295, 54. aheni vaſis, cum aqua marina & ſalſa ſocietas 295, 48.

τὸ αἷμα ἰχωροειδές, quodnam 413, 52. αἱμάτωσις ſola unicum naturæ perfugium, quo ſe tuetur & pugnat cum morbo 496, 57. ἡ αἱμόπτυσις ipſa per ſe nihil valet 285, 44. αἱ αἱμοῤῥαγίαι, crebram oſtendunt ſanguinis profuſionem è naribus 189, 9. τὸ αἱμοῤῥαγεῖν, quid 203, 62. τὸ αἱμοῤῥοεῖν, largitatem & copiam annotat effundendi 536, 11.

Alacritas in exurgendo, quid complectatur 375, 44.

τὸ ἄλγημα ſæpe pro morbo 17, 37. 106, 14. non tantum dolorem, ſed ejus cauſam & rationem indicat 425, 30.

Alienatio naturæ ſpecificæ, perfecta corruptio 201, 29. omnis partium nobilium, ſalutis deſperationem oſtendit 132, 55.

Alimenti ratio diverſa, ut nutrit, atque ut auget 402, 70.

τὸ ἀλητόν, acceptione communiori, farina cujuſcunque generis 527, 26. ſtricta, farina triticea 527, 27. ſtrictiori, hoc ipſum quod ex farina triticea in aqua aut lacte, cum melle, aut ſine melle bullita, & cocta confectum eſitatur. 527, 28.

Allucinationis cauſa quænam 115, 64.

quæ Alterantur ex facili, facilè abſumuntur 523, ult. alteratio quantumvis maxima, longiùs abeſt ab interitu, quàm alienatio 139, 59. 140, 20. Alterationis tranſitus ſæpe ad alienationem 307, 32. alteratio verſa in alienationem, ſalutis deſperationem oſtendit 166, 31.

Alvus ſupera, thorace circumſcribitur 366, 56. 432, 13. alvi

ſuperæ ſymptomata ſunt, tuſſis ferina, raucitas, peripneumonia, phthiſis 451, 65. alvus infera abdomine continetur 432, 14. per ſupera purgatur, vomendo 432, 15. per infera purgatur, dejiciendo 432, 15. per alvum expurgatur corporis univerſitas 315, 62. alvi duræ, unde 204, 21. ejus & veſicæ munus idem in excernendo 339, 65. hyeme & vere natura calidiſſimæ 374, 1. interior tunica, ipſi cum faucibus communis 451, 13. 481, 59. natura calidiſſima febris expertes, aquilonio frigore 528, 20. alvos exſiccat aquilonia cœli conſtitutio 528, 19. alvus aſtrictior juvenibus, in ſenectute laxatur 299, 12. humidior fit, vel diarrhœa, vel impotentia coquendi ea quæ aſſumuntur 524, 18. ignavior cùm refectioni ſtudetur 192, 59. infrà tranſmittitur iis qui, cum faſtidio cardialgico, lumbis dolent 482, 63. perturbata; profuſa, ducta multis & liquidis excrementis 542, 12, 13. initio perturbata cum paucis urinis, labentibus inde diebus facta ſiccior, cum urinis copioſis & crudis; abſceſſum in articulos prævidendum exhibet 542, 8, 9. ſi perturbata, pauca ſæpiſſimè ſubducat, diſtendit buccas 542, 38. liquida, ſymptoma partium morbo calido effœtarum 532, 60. liquida, bilioſis lata, repentè indureſcens; mali eſt ominis 546, 18. præpropera excretio quænam terrifica 193, 12. profuſioris cauſæ ὁμογενεῖς, quænam 11, 17. ſi profusè feratur cum ardente febre, mortiferum 171, 56. ſiſtitur repentè, vel intus cohibitis excrementis, vel intrò retractis, vel ſurſum tranſmiſſis 479, 21. alvi inferæ ſymptomata ſunt diarrhœæ, lienteriæ, dyſenteriæ, teneſmi, & ilei 451, 64. utriuſque offenſæ ſymptomata ſunt in mulieribus, aborſio, partus difficilis, & gravis offenſio puerperæ lochiis albis mordacibus 451. 65, 66. alvi labem ſignificat cutis ſqualida 545, 49. fluxuræ τεκμήρια, tria hæc conjuncta; tuſſis, ructus referens intrò, ac difficultas ſpirandi; faucibus nec reſolutis, nec inflammatis 549, 5, 6. moles ſine cauſa aſſurgens in diuturnis; habet aliquid convulſificum 541, 26. profluviorum tres differentiæ 324, 18. profluvium aphthiſis mulieribus, aborſionem facit 209, 38. cauſi non propria criſis 66, 3. cietur, quoties è capite ſeri prolapſus excipitur à ventriculo 113, 29. 118, 45. cum dolore lumborum, unde 178, 49. in excuſſione conſiſtit 68, 11. exolvit ſurditatem natam à febre 105, 10. in tabe, peſſimum 12, 55. omnibus morbo extenuatis; malum 550, 5. nigrum morbo extenuatis, moriendi, poſtridie quam venit, neceſſitatem ſummam inducit 550, 6. alvi, gravidas omnes periculoſe habet, periculo abortiendi, & quare, 440, 29. &c. nullum, quantumvis criticum, gravidarum rebus integris cietur 440, 39. praerubra proluvies, certiſſimum argumentum labefactatae naturalis oeconomiae 193, 39. jecoris infirmitatem denunciat 12, 52. 195, 23. mala in omnibus morbis 12, 50. 92, 58, 66. in comate, peſtifera 12, 55. hæmoptyſin facit 306, 10. proritationis irritæ ſignum quodnam 185, 30. quibus feruntur bilioſis dejectionibus, ſurditate oborta, ſiſtuntur, 479, 29, 30. ſuppreſſæ, cauſæ multæ 203, 60. nec niſi pauca quædam nigra, fæcis caprarum inſtar laxantes idque coactæ; malum 318, 6, 7. ejus & ſurditatis, mutua ſucceſſio 100, 41. turbatæ ſuppreſſio repentina, impuritatis proventu inficit totum corpus 480, 18, 19. &c. alvo bene eſt, cum figurata & mollis dejectio eſt, atque ſubrufa 525, 61, 62. perliquidæ perfrigeratio cum ſudore incidens; mala 554, 62. alvum dejicit matutina exercitatio 540, 32. in omni morbo eſſe mollem & ſolidam oportet 151, 56. 525, 34. ſiſti in hypochondriorum meteoriſmo ab inflammatione; malum 163. 56. ſubſiſtentem vomitus demittit 551, 1. alvo fluente, vomere; ferinum 545, 8. humida, ſanguinem è gingivis effluere, mortiferum 130, 14. perliquida, ſi è gingivis exudet ſanguis, peſtiferum 89, 21. ex alvo tenuia infra tranſmitti, nec ſentienti, cum ſit apud ſe; malum 346, 64. 505, 29, 30. 521, 47. alvi tumores duri & dolorifici, cum febre horrifera, ciborum faſtidio, & ephidroſi; niſi expurgentur, abeunt in ſuppuratum 552, 10. de alvi orificio vide plura ſub nomine *Stomachi*, ad literam S.

ἡ Αλυκὴ, ὁ ἀλυσμὸς, καὶ ἡ ἄση, eadem in natura, ſymptomatis, atque cauſis 474, 34.

τὸ Αλύειν quid 3, 52. 95, 37. 384, 49. 474, 34. ὁ Αλυσμὸς duplex; ναυτιώδης unus; alter ἀνίμιτος 210, 65. 384, 56. 474, 54, 55. ναυτιώδης, unde 478, 53. alyſmi nomen, jactationem & anxietudinem, ſuo ambitu, complectitur 384, 47. boni & mali diſtinctio 22, 28. cauſa duplex; ſtomachi proritatio atque morſus; & virtutis oppreſſio à corporis gravitate 95, 38, 384, 52. 474, 48. à ſtomachi morſu, quaenam cauſa 384, 52. à virtutis oppreſſione, quaenam cauſa 384, 53. ſymptomatici qui peſtiferi 22, 31. mali ob intentatam criſin 22, 31.

Amari & ſalſi, affines ſapores 275, ult.

ἡ Αμαύρωσις, quid 362, 29. anatomaſtica oculorum propria 362, 38, 39. idem quod ἡ ὄψις αὐχμῶσα καὶ ἀλαμπὴς 362, 41.

ὁ Αμβλυωγμὸς, hæmorrhagiæ κρίσιμον 202, 19.

Ambulatio, exercitatio eſt κατὰ φύσιν 254, 55.

τὸ ἐπ' Αμφότερα, quid ſignificet 29, 16.

Amplitudines & anguſtiæ, cauſæ contrariæ 275, 33.

τὸ Ανακαθαίρεσθαι, quid 284, 47. idem quod τὸ ἀναπτύεσθαι 241, 33. anacatharſis, propria pulmonum expurgatio 223, 26, 27. liberalis & libera, ipſa per ſe facit ut nihil opis requirat pleuritis à medico 372, 4. melior quam empyema 269, 3. à cathartico ſiſtitur 245, 66. anacatharſeos puris denegatae, quænam cauſæ 261, 23. quænam mala. 262, 30.

ἡ Ανάχρεμψις, idem quod ἀνακάθαρσις 130, 38.

ἡ Ανάκλισις καὶ ἡ κατάκλισις, ut differant 381, 19. ea ἄφεσιν tollit 381, 20

περὶ ἀνακομιδῆς, idem quod, ἐν ταῖς ἀναλήψεσι 198, 26.

ἡ Ανάδοσις, quid 304, 70.

Anadrome omnis ibi morbum facit & dolorem, ubi ſubſiſtit 241, 43. 258, 22. 285, 6. 366, 5. 442, 57.

ἡ Αναγωγὴ, ἀντὶ τῆς ἀνακαθάρσεως 223, 26.

τὸ Αναίσσειν, quid 33, 36. 171, 66.

ἡ Αναισθησία ſemper omnino mala 32, 45.

τὸ Ανάπαλιν, contrarium τῷ κατ' ἴξιν 189, 54. 190, 3. τὸ ἀνάπαλιν propria ſignificatio, ἔνθεν καὶ ἔνθεν 190, 14. ἀνάπαλιν quæ fiunt, quid denunciant 257, 46.

ἡ Αναῤῥοπὴ quibus ſignificatur 11, 11.

Anaſtomoſis raro adducit exulcerationem 298, 32.

τὸ Αναθερμαίνεσθαι idem quod ἀναπυρέττειν 2, 27. pro reſtituto calore nativo, & pro accenſa febre 360, 25. ἀντὶ τοῦ, πῦρ ἔχειν, vel, ὑπὸ καύσου ἔχεσθαι 192, 50. οἱ ἀναθερμαινόμενοι qui. 19, 51.

ἡ Αναυδία quid 19, 16. 25, 38. duplex 363, 32, 35. injuſſa & invita 357, 54. paralyticæ linguæ ſymptoma 19, 23, 33. fortaſſe ἡ σιγὴ 19, 32. τῆς ἀναυδίας & ἀφωνίας differentia 19, 18. τὸ ἀναύδως, idem quod ἀλόγως, veteribus quibuſdam. 170, 37.

Angina quibus nominibus ſignificetur 222, 39. omnis per ſe ipſa peſtifera 223, 58. reſpirationem adimit, intercepto meatu ſpirabili 219, 7. κυρίως, dicta, non πρώτως, primigenia, vera crudelior 222, 4. faucium, in latus κατ' ἴξιν convertitur 226, 21. anginæ ad caput productio, ſymptomata edit paraphorica & cephalalgica 225, 44. ὕπαρξις ubi 220, 62. critica lex quænam 222, 1. dolorificum malum quomodo foris apparet 241, 3. propria excretio, ſputi excreatio 228, 59. ab angina periclitanti, ruborem in pectore exoriri; ſalutare 222, 20. in angina, difficultas excreandi auget ardorem atque tumorem 224, 2. excreandi difficultas, ſpirandi, & glutinoſus humor; mutuas tradunt operas in perniciem ægri 224, 4. 228, 34. faucium æqualitas non eſt 144, 1. ptyeliſmus fit expreſſione ſeri à phlegmone 225, 7. non tam in propinquo mors eſt, deglutiendi vacuitate, quàm reſpirandi 220, 38. ſigna lethalia quænam 223, 59. &c. angina mortifera, quænam 223, 58. ex angina, ſubarida crebra ſputa, tuſſifera, dolorifica coſtis; mortifera 228, 51. anginæ genus primum, nullum exhibet eryſipelas tractabile & aſpectabile 220, 59. ſecundum, in faucibus tantùm tumorem ruboremque excitat 219, 66. 220, 60. tertium, in qua cum faucibus unà rubent cervix & pectus 220, 61. anginæ gutturalis τὸ ἐπιφαινόμενον, linguæ tumor 224, 17. metaptωſis unica in pulmones 220, 4. 226, 19. angina vera quid 219, 27. 223, 42. 225. 26. 278, 40. unde 149, 1. morbus peracutus 150, 23. quænam tria ſecum habet conjuncta 219, 45. reſpirationem adimit, ductu ſpiritus intercluſo 218, 19. anginæ veræ ſignum ἀχώριστον, ſtrangulatus fortis 355, 40. quænam ſunt ſigna 223, 43. in angina vera non niſi recta cervice, ſpiritus poteſt duci 219, 25, 31. in angina non vera, nulla ὀρθόπνοια 219, 39. anginæ levatio inſidioſa, quæ & quando 220, 12. angina nunquam phreniticis prænuncia 3, 17. anginoſus rubor facit lateris dolorem κατ' ἴξιν 148, 65. anginoſi multi à vocis nimia contentione 190, 31. qui manibus diu multumque laborarant in opere faciundo 220, 16. qui citatis equis longum iter fecerant 220, 17. anginoſi qui cocta citò non expuunt; deſperati 224, 42. 228, 16. 241, 4. κυρίως, ſucceſſione faucium inflammatarum, eodem ipſo die τῆς μεταπτώσεως moriuntur 220, 42. anginoſa ſunt ſtrangulantium cauſarum tria genera 142, 22. ex anginoſis, mortifera omnia, quæ dolorificum malum foras non edunt 227, 44. anginoſi in lingua tumores clam evaneſcentes; mortiferi 224, 12

Animi regnum in judicio 358, 64. 367, 29. animam divinam, dicere ἀναλλοίωτον, ſolenne Hippocrati 402, 30. anima, pro calore nativo 402, 27. animæ intelligentis officiorum vitia ubi cernuntur 363. 8, 9. Animalitas inſervit œconomiæ ſpiritus & caloris vivifici; reſpirando 375, 15, 16. animalitatis miniſtrum, vitale officium cordis & hepatis 239, 47. principatus infirmitas cernitur in thoracis concuſſione multùm imbecilla 408, 20. animalitas ab exhauſto ſanguine perit 390, 40. continuò ceſſat, cerebro contuſo & in motus & ſenſus privatione 408, 66. animalitas corde avulſo, aliquantiſper manet 390, 41. 408, 68. animalis potentiæ vegetæ officium, motus in decubitu & ſpiratione 375, 22. in liberi motus officio magna commoda ad fœlix fauſtumque prognoſticum 375, 21.

ἡ Ανοια, quid 5, 63

τὰ Ανω, pro capite 432, 8. 11, 15.

ἡ Αορτὴ Græcis, quid 258. 64.

ἡ Απανθρωπία levis & fugax, non eſt melancholica 358, 26. μισανθρωπία, λυκανθρωπία, gradibus tantùm differunt 364, 56, 57.

τὸ Αφανίζειν, quid ſignificat 221, 54. 252, 45. 316, 31. καὶ τὸ καταμαλύνεσθαι, ut differant 279, 36. 461, 3. levationi inſidioſæ, vel falsò creditæ ſemper accommodatum 279, 35.

ἡ Αφεσις, quid 33, 51. 34, 2. 370, 16.

τὸ

τὸ πῶς Ἀφὴν, idem quod πῶς χεῖρα 122, 63
ἡ Ἀφλεγμασία, ardoris carentia 115, 4.
Aphonia, quid 19, 21. 41, 35. quibus ſignificatur 215, 39. ejus cauſa duplex 133, 10. aphonia omnis à paupertate nativi caloris, & à ſumma imbecillitate potentiæ animalis; deſperationem ſalutis oſtendit 12, 40. 14, 63. 31, 53. 35, 67. 106, 36. 131, 33. 39. 133, 7. 183, 36. 206, ult. 355, 13. aphoniæ & exolutionis ὕπαρξις, in extinctione caloris nativi 131, 42. quæ in exolutione conſiſtit, fatalis ad mortem cujus non eſt ſenſus 133, 14. in concuſſo cerebro, unde 390, 42. 45. &c. 356, 65, 66. aphonia omnis, non apoplectica 207, 25. 356, 67. quædam convulſiva 133, 13. quæ in tenſione conſiſtit, fatalis ad mortem crudeliſſimam 218, 26. 363, 34. quæ in febre convulſoria eſt, ſi cum exceſſu mentis adducat ſilentium; mortifera eſt 218, 26. 363. 34. aphoniam febris expertem exolvit ſanguinis detractio 349, 56. aphonia in morbis acutis, celeritatem moriendi oſtendit 132, 63. in rigore, quænam 2. 55. in rigore ſymptomatico, lethalis 2, 63. omnis à rigore, cum virium exolutione; inſanabilis 132, 17. aphoniæ rigores crebrò ſupervenientes, tremore oborto quieſcunt 14, 61. ex rigore, tremore excutiuntur 14, 58, 59. 131, 65. 132, 14. Ἄφωνος omnis, ἄναυδος. 132, 42.
αἱ ἄφοροι ταῖς ἐπιφόροις oppoſitæ. 424, 40.
Aphthæ, quid 335, 50. unde dictæ 335, 51. in pueris, quid 446, 20. in puerulis, unde 446, 24. puerulis continenter gignuntur in ore 446, 20. infantiæ, ut quieſcunt 335, 56. κακοήθως obortæ, ubivis partium illæ fuerint, ibi putredinem ſecum habent conjunctam partis obſeſſæ 446, 25, 26. aphthas malignas proximè ſequuntur alvi turbatæ & cibi faſtidium 424, 51. 446, 32. aphtæ aliquando lienteriam inferunt 324, 50. 348, 1. aphthoſa gravidarum ora, aborſus prænuncia. 335, 62.
Apocope & diacope, ut differant 401, 27
Apoplexia unde dicta 348, 67. apoplexia κυρίως dicta, fit occupato cerebro, & ſpiritu intercepto 353, 22. reſolutio eſt univerſi corporis 82, 60. 349. 3, 69. cita morte funeſta 349, 66. 353, 62. 355, 37. 356, 43. 392, 30, 31. 487, 22. pro reſolutione partis 215, 56. 392, 22. apoplecticum crus, pro paraplectico 34, 16. in apoplexia cùm ſtertor adeſt, ſuffocatio in propinquo 349, 17. apoplexia quæ citò incidit, alioqui ſanabilis, à diuturna febre, fit mortifera 281, 34. quam peperit intercluſio ſpiritus qui à corde manat, non tam deſperabilis 349, 54, 55. reſpirationem adimit, intercepto motu 219, 6. ſuperveniens epilepſiæ, ſanari non poteſt 431, 41. apoplexiæ ad ultima ventum eſt, quando cum perfrictione corporis, exudat ſudatiuncula 355, 42. 356, 10. conſecutio per tranſlationem ad cerebrum 205, ult. mox affuturæ, febris acuta cauſam & occaſionem præripit 352, 67. totius cerebri vitio; quàm paralyſeos, alterutrius partis, gravior offenſio 259, 40. in apoplexia, remediorum expetendorum, ſola febris conſolatur medicum ſpe certa levationis 356, 38. ſtertor ad tempus, unde 349, 14. apoplectica futura denunciant, ſenſus hebetudo & ejus amiſſio, ſi fortè inciderint 351, 1. quænam exolvuntur potiſſimùm urinis multis, craſſis, & cumulatè proruptis 356, 15. τῶν ἀποπληκτικῶν genus omne ad ſymptoma cerebri catarrhoicum pertinet 349, 2. apoplectici, corpore toto capti 107, 44. 353, 4. apoplecticorum ſymptomatum ratio duplex; & quænam 356, 58. apoplexia omnis diviſa in fortem & debilem 349, 52. debilis, cur ſanabilis 353, 66. 356, 53. apoplexiæ debilis initio & nondum fortis, duplex omnino cauſa 354, 9, 10. debilis in fortem, aliquando fit μετάπτωσις 353, 68. apoplexia debilior, intercluſo vitali ſpiritu, quàm animali 349, 54. fortis eſt aut debilis, prout difficultas eſt major aut minor in reſpirando 349, 53. fortis reſpirationem adimit, thoracis motu intercepto 355, 40. in apoplexia forti, cita mors venit 259, 42. collapſa eſt animalitas, cum ſenſus eſt motus amiſſione 355, 44. ſpiritus animalis nullum facit officium τῷ ὁρμῶντι 354, 5. apoplecticus omnis, ἄφωνος; ſed non contrà 356, 66. apoplectici dimidio corpore, quomodo fiunt 353, 6. &c. quibuſdam artubus, quomodo fiunt 353, 6. &c. maximè fiunt ea ætate quæ eſt à 40. ad 60. 418, 59. quinam hemorrhoidum commodis fruuntur 354, 33, 34, 40. apoplecticis, peſtifera perfrictio atque ſtupor 353, 43. quæ veniunt hæmorrhoides, ſalutares 353, 43. in apoplecticis morbificum malum quodnam eſt 353, 48. mortifera omnia, ſi malum morbificum citò non exit 353, 47. apoplexiæ κυρίως dictæ, ſigna quænam 351, 19. apoplexia in cerebro, per catarrhum naſcitur, quo cerebrum valde oppreſſum fatiſcit 349, 7. in apoplexia animalitatis collapſæ quænam cauſa 349, 19. apoplexia ἀπὸ τῶν ἐνόντων, eſt: aut quia ſpiritus animalis exitu, aut vitalis aditu ad cerebrum prohibetur 349, 43. 353, 49. apoplectica ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, quænam 353, 30. 49. apoplectica τὰ ἐνόντα, quænam 349, 39. apoplexia corporis, quid 205, 65. 348, 69. 350, 68. 392, 20.
Apnœa & epilepſia ſimul eſſe non poſſunt 467, 13. ab apnœa, vitalis caloris ſuffocatio atque extinctio 390, 62.
ἡ Ἀποφθορή, fœtus eſt ab intempeſtiva excluſione corruptionem habentis 427, 59.
ἡ Ἀπόχρεμψις, quid 235, 31.
τὰ ἀποκρουστικὰ Græcis quænam 198, 51.
τὸ Ἀπολαμβάνειν, propriè iis accommodatur, quæ vel in viis ſubſiſtunt, vel retrahuntur 517, 59, 60. ἡ ἀπόληψις, ἀντὶ τῆς ἐπισχέσεως 517, 58.
ἡ ἀποσιτία, quid 19, 8. 174, 3. 262, 41. 267, 6. 335, 61. unde 262, 43. ſpecies τῆς ἀνορεξίας 37, 8. τῆς ἀποσιτίας cauſa, morticinium naturalis facultatis 37, 14. ἡ ἀποσιτία, à catarrho in alvum prolabente 424, 67. 426, 3. ſymptoma vel ventriculi exoluti, vel humoris pravi è capite procumbentis in fauces 372, 12, 15. à ventriculo exoluto, peſſima 372, 17. graviſſimorum malorum acceſſionem adjungit 174, 22. in morbis omnibus graviſſima 262, 45. 267, 64. καὶ ἡ καρδιαλγία, ut differant 308, 1. per νέκρωσιν alvi mortifera 267, 7. ſymptoma terrificum 174, 4. 308, 3. ἀποσιτίας καὶ ἀσιτίας diſcrimen 37, 9. in ἀποσιτίᾳ à proritatione ichoris quem genuit febris, venæ ſectio confert 372, 23. &c. à ſtomachi facultate vitiata vel emortua, venam ſecare, eſt ægrum jugulare 372, 18. &c. οἱ ἀπόσιτοι, qui cibos reſpuunt atque averſantur 174, 1.
τῶν ἀποστάσεων καὶ μεταστάσεων, crebra viciſſitudo. 425, 47.
Appetentia naturalis, quando in κυνορεξίαν mutatur 201, 13.
Aqua iis materia ad reſpirationem, quibus ſpiritus aquei 130, 33. & igne omnia coagmentantur atque conſiſtunt 402, 20. pluvialis, omnium leviſſima 295, 38. inuſſa peſtifera omnibus μεγαλοσπλάγχνοις, 305, 29. aquarum matrix cruditas major, & frigida intemperies, quàm flatuum 313, 44. Aquæ uterinæ unde collectæ 423, 15. &c. quomodo naturaliter fluunt 423, 45. & lochia purgatio, ut differunt 423, 38, 39. cur nullo enixu prorumpunt 432, 47. ruptis à fœtu membranis, injuſſæ prorumpunt 423, 43. quæ ante partus fluxere; gravidas malè habent 422, 5. 423, 56. &c. aquarum uterinarum nimia abundantia, unde 423, 49.
Ἄριστον, ſigno & cauſa ſalutare 374, 15. Ἄριστα in ægris quæ 4, 9. & quibus opponantur. ibid.
ἡ Ἀρχὴ, ἀντὶ τῆς πρώτης εἰσβολῆς 233, 49. Ἀρχαὶ καὶ τὰ πεφυκότα, mutuò ſe afficiunt 2, 49.
ab Ardore totum corpus omni ex parte nigreſcit 271, 60.
Arteria, unde dicta 258, 53, 54. 409, 65. quibus commodis comparata 409, 62. per arteriam, aërem ducere, commune omnium vocalium animantum 137, 5. arteria abſolutè, aſpera 258, 52. aſpera, βρόγχος vel βράγχος, dicta 258, 59. arteriæ aſperæ propagines, dictæ βρόγχια vel βράγχια 258, 60. arteria aſpera in pulmonem diffunditur 258, 58. catarrho imbuitur perenni prolapſu 306, 60. fiſtulata cylindri ſpeciem edit 400, 68. ab arteria ſauciata, cur moriantur homines 409, ult. arteriæ carωtides ſecundùm aſperam arteriam procedunt ad caput 225, 34. 248, 65. arteriarum lumbarium major amplitudo quam cæterarum 176, 56. τὰ ἀρτηριακὰ medicamenta, quænam 258, 59.
Arthritici, non rarò fiunt colici & dyſenterici 209, 41.
Ἀρτιασμοῦ cauſa, rigor, κρίσιμος μὴ κρίνων 22, 1.
Artuum eſt exercitatio; carnium cibus, & ſomnus viſcerum 386, 28. & corporis indecora eſt collocatio, cùm vel invita eſt, vel injuſſa 382, 8, 9. omnium vis lucet potiſſimùm in meteoriſmo 376, 26. meteoriſmus difficilis, facultatem in vitio eſſe teſtatur 382, 4. ſimplex καθ' ὁρμὴν collectio, quo pacto injuſſa 403, 29. diſtentio violenta, quando 403, 28. artus amputati nulla ſperabilis coitio 403, 36. artuum vulnera ſæpe ex eventu lethalia 411, 12.
Aſcarides gignuntur tantùm in anno 163, 1. 526, 17. non rarò ferarum nomen obtinent 335, 66. 336, 70. putredinis fœdæ ſoboles 336, 63. aſcaridum quænam cauſa 204, 25, 32.
de Aſcite hydrope, vide ad nomen *Hydropis*, ſub litera H.
ἡ Ἀσιτία ſpecies τῆς ἀνορεξίας 37, 8. ἀντὶ τῆς ἀποσιτίας 282, 27. οἱ ἄσιτοι, qui cibos non capiunt 174, 1. & ἀπόσιτοι, ut differant 174, 1.
ἡ Ἄση, ἡ ἀλυκὴ, καὶ ὁ ἀλυσμὸς, eadem in natura, cauſis, atque ſymptomatis 474, 32. duplex 3, 54. ναυτιώδης, vel ἀνέμετος 3, 54, 60. 186, 32. περὶ τὴν καρδίαν, quæ 3, 63. ναυτιώδης. quænam 94, 53. ægri eſt anxii 384, 48. quænam mortifera 3, 59. τῆς ἄσης domicilium, ventriculus 126, 29. conditio tum in jacendi habitu, tum in diæta 474, 31. οἱ ἀσώδεις ἀνέμετοι, quinam 184, 59.
Aſphaltites mare, Oceano ponderoſius 295, 15
Aſſimilatio nulla ſucci alibilis, effœta, vivacitate partium ſolidarum 356, 12.
quæ Aſſumuntur, tam convenienter naturæ non adjunguntur, quam illa erant quæ continenter effluunt 421, 47, &c.
in Aſthmate, reſidendo ducitur ſpiritus 134, 25. 282, 65.
ἡ Ἀθυμία levis & fugax non eſt melancholica 358, 26.
ἡ Ἀτονία, quid 37, 51. ἀδυναμία, ἔκλυσις; ſynonyma 126, 43. τὴν ἀτονίαν omnem, vitium materiæ, non intemperiei eſſe; falſum 305, 13.
τὸ Ἄτοπον, idem quid οὐκ ἄριστον 116, 55.
Atrophiæ facilis tranſitus in cachexiam 336, 11
Audiendi meatus, in cavitate oſſium temporalium 98, 42. in audiendi meatus ſinu, qualia contenta 98, 43. auditus inſtrumentum, aërium 114, 50. auditorium inſtrumentum, quodnam 309, 59. auditus interceptio, unde 280, 15. auditus privatio, unde 280, 13.
Augetur quicquid natura calidiſſimum eſt 402, 48, 65. augmentum, quid 403, 1.

Aura venenata è ſemine corruptio in locis 208, 60.

Aures, ſponte noſtra non moventur 112, 47. exteriores, nominatæ auriculæ 98, 41. aurium nomine intelliguntur interiores 98, 41. aures frigidæ, pellucidæ, inverſæ; mortiferæ 100, 56. 112, 46. frigidæ, cur 100, 60. 112, 44. quomodo inverſæ 100, 66. quomodo pellucidæ 100, 63. gravibus admodum morbis obnoxiæ 98, 33. obſurdeſcere in acuta febre, furioſum 102, 6. per aures & ab auribus plerique tertio die moriuntur 98, 70. aurium bombus foras non exit 290, 46. echo, unde 85, 51. inflammationes ad dementiam aut mortem ſæpe præcipitant 98. 36. malis inter initia ſuccurrendum 98, 39. ſordes quæ dulce ſapiunt, mortiferæ 547, 63. ſymptoma præcipuum cernitur in ſurditate 99, 38. in auribus quàm in oculis, aliquantò majus periculum 98, 37.

Aurum potabile celebrare, oſtentatio & ſuperſtitio 136, 9.

Auſtri graves auditui, caliginoſi, caput gravantes 8, 64. &c. 464, 34. ſegnes & reſolventes 352. 9.

Autumnus inæqualis 73, 23. quartanis abundans 73, 31. per autumnum, humoris melancholici generatio 73, 32

Avulſiones, unde 283, 44. de avulſionibus vide plura ſub nomine *Spaſmatis*, ad literam S.

B.

BAlbos longa exercent alvi profluvia 125, 59.

Belgis, capitis tromata δυσελκέα: tibiarum, εὐελκέα 411, 16.

Bene nihil fit, quod critica lege non fit 103, 52. 250, 21.

Bilis ἁπλῶς, ſero ſuo diluta intelligitur 241, 71. quæ fæces deſtituit, regreditur in corpus atque venas 527, 19. multi gradus 124, 42. abundat ex carnium bubularum edacitate, & vini immodica potione 307, 40. 321, 52. 328, 69. æſtate, ſurſum movendo purgatur 61, 68. cauſi effectrix, mitificata pepaſmo, exitum habet per cutim, eò violenter expulſa, in rigore 485, 66. continenter a febre ſuccreſcit 398, 22. 501, 42. 530, 15. ferveſcit in ſomno diurno 386, 26. in alvum confluens, quodammodo vice clyſteris 524, 36. in alvum ſuperam affuſa, fit particeps pituitæ. 470, 20, 21. inflammationem ibi movet, ubi ſubſiſtit 511, 15. metaptωſin crebram huc illuc habet 274, 62. pepaſmo quodammodo pituiteſcit 331, 37, 38, 444, 61, 62. 470, 20. quò & quà, relicta urina, curſum inflectit; ibi dolorum atque laborum fœtura 516, 63, 64. ſeri participatione, ὠχρά 241, 70. ſero deſtituta, redditur flava & vitellina 241, 70. ſubſtantia tenuis temperamento calida, qualitate acris 28, 20, tertio quoque die movetur 21, 36. unde gignitur in vomitione crebra quam tromatis infert propagatio 23, 39. 44, 58. 403, 64, 65. 404, 10. ut gignit vigilias: ſic illa rurſum à vigiliis gignitur 475, 56. ad caput tranſlatio cum cruditate, delirium adferre ſolet 44, 14. ad caput tranſlatio cum pepaſmo, hæmorrhagiam 44, 14. affluxu, cardialgia excitatur 404, 7, 460, 14. appulſu in alvum; cerebro inflammato ſi ſaliva promoveatur; vomitus eſt in propinquo 481, ult. &c. concitatio ad caput, ibi movet inflammationem phreniticam 534, 25, 26. concitatio ſurſum & deorſum perrarò fertur 102, 12. dejectio damnis auget ægrotum, cùm ea cernitur nimium ſaturata & ſpumans 479, 41, 42. dominatu homines tenentur meridie 386, 44. effuſio ſive diffuſio phyma facit univerſale quod totam occupat compaginem 369, 48. & febris generatio mutua 404, 47. utraque gignitur à cruciatu ſævi doloris 404, 26. à membranæ ac cerebri inflammatione 404, 46. bilis perennis in alvum affluxus ab hepate 475, 21. ab eo inflammato 161, 30. ab eo inflammato diffuſa; mera 370, 43. in cerebrum tranſlationis cauſa, incendium ſuperioris hepatis partis 49, 13. natantis in fundo alvi, vomitio eſt 460, 16. à bile ventriculo affixa, ſingultus & nauſea 404, 4, 5. 460, 15. bilis proruptio multis in morbis critica 528, 36. vomitio, à nephritide, quo pacto fit 404, 25. quænam periculosè eum habet qui vomit 403, 58. bilem febris gignit ex pingui 496, 37. à bile naſcuntur morbi acuti 526, 59. flava, ſoboles τοῦ πίονος, i. *pinguis* 124, 42. 471, 32. &c. bilis flava, cauſa materialis omnium colorum viridium qui ſpectantur in vomitu, dejectionibus, atque lingua 471, 30. &c. bilis flava ad caput tranſlata, ibique æſtuans, phrenitidem parit, & mox inſaniam 279, 25. flava & glutinoſa, inteſtinorum & ſedis ulcerifica 166, 42. flavæ ac viridis feraciſſima, doloris acerbitas 340, 26. ejus & febris acutæ mutua generatio 498, 60. bilis flavæ in viridem, & hujus in atram, facilis mutatio 148, 39. 279, 26. 370, 45, 46. 472, 16. 475, 65. 499, 35. 504, 3. bilis ſaturata, abradendo & exaſperando, ſedis & inteſtinorum ulcerifica 211, 17. nimiùm ſaturata & ſpumans, non minùs calamitatem arguit viſceris unde venit, quàm partibus ipſis quà fertur, moleſta eſt 479, 41, 42. nimiùm ſaturata & ſpumans, ſua feritate, inteſtinorum & ſedis ulcerifica 479, 49. ſaturatæ qualitates duæ, quænam 166, 40. bilis viridis & æruginoſæ cauſa materialis & efficiens, quænam 242, 11. 442, 68. bilis æruginoſa proximè abeſt à nigra 86, 63. 87, 6. 193, 44. 472, 16. 478, 2. 504, 17. æruginoſa, qualitate, copia, excernendi modo, calamitoſa 86, 61. æruginoſæ à cerebro, vomitu, denunciatur feritas humoris phrenitici 471, 57. bilis mera, inter cætera bilis genera, hoc vitio eximia 471, 16. meræ. unde 241, 69. meræ vomitio cum actione læſa, perennitatis fontem & focum denunciat 481, 17, 18. bilem ſynceram in febris peracutis naſci; non novum 491, 6. bilis porracea ſpumans cùm tuſſi expuitur, nec ullus eſt dolor ſub diaphragmate; in pulmonibus focum habet gignendi & excludendi ſui 471, 47, 48. porraceæ cauſa effectrix quænam 471, 38. &c. porraceæ in alvo cauſa indigena vel advena; & quomodo ea diſtinguenda 469, 42, 43. a bile porracea hepate inflammato, ſingultus 471, 46. bilis atra, acida, erodens, mordax 37, 30. 193, 23. 537, 10. ab æruginoſa nata, dyſenteriam movet lethalem, & inſanabilem cancrum edit, atque inſaniam excitat ferocitate intolerabilem 472, 25. autumno potiſſimùm ad hepar prorepit 305, 30. dum exulcerat inteſtina, graviora mala inferuntur, quàm cùm ſanguis niger grumeſcit 530, 70, 71. bilis atra & niger humor, ut differant 37, 31. 329, 25. 360, 55. bilis atra & melancholicus ſuccus à ſanguine ſecernuntur, concretione 530, 67. 537, 11. ex nigro humore nata, feritate eſt illi inferior quam genuit bilis æruginoſa 472, 23, 24. 476, 3. non redit in flavam 499, 37. peſſimum excrementum 37, 27. ſi ſurſum deorſumve exeat circa morborum initia; deſperatio 329, 24, 25. ſplendet 537, 11, 27. 547, 48. terram fermentat, in eam effuſa, ac veluti excoriat 537, 9. bilis ſpumans, effera 554, 45. bilis atræ acriores morſus quàm nigri humoris 360, 51. morſus acriores quàm flavæ. 36, 1. 46, 20. 171, 30. 279, 27. 297, 39, 40. 361, 47. 478, 4. 531. 40. ejus, in cerebro, proritatio magna 360, 53. bili atræ feritate tantum concedit ſanguis niger; quantum frigidum ferrum, candenti 530, ult. bilem atram ex pituita craſſa gigni; ineptiæ 472, 27. a bile atra, dyſenteria, lethalis 37, 30. ab ea μελαγχολικὴ ἔκστασις 47, 52. in bile atra qualitates maleficæ, 472, 21. ſumma omnia feritatis 329, 27. bilis atræ excretio, omnium maximè mortifera 37, 27. 37, 45.blioſum excretio manet potiùs quàm abſceſſus 250, 2. bilioſa profluvia ſurditatem tollunt 546, 33. viſcida, ad aurium abſceſſus magis prompta 544, 6. bilioſorum ſpumantium materia, non minus quàm pituitoſorum, vaporoſa 554, 55. bilioſum cùm expurgatum non eſt urinis, credibile eſt dyſenterias ab eo induci 497, 41. bilioſus humor incaleſcendo fit glutinoſus 544, 17. bilioſi, ſunt, vel ἄνω, vel κάτω, vel ἔξω, 500, 42, 43. bilioſi ſurſum quinam 300, 30. aut temperamento, aut habitu, aut diæta, vel ſimul his omnibus 321, 41, 56. bilioſi temperamento, qui hepate ſunt calidiſſimo, & hepatite turgida ſanguine bilioſo 321, 42, 43. diæta, vel inſtituto, vel victus ratione 321, 47, 48. inſtituto, qui in labore & animi contentione, ſæpe irarum æſtu fluctuantes, ac ſuum defraudantes genium, corpus conficiunt 321, 48. victus ratione; ex bubularum carnium edacitate, & vini immodica potione; idque potiſſimùm æſtate 321, 52. habitu, qui hujuſmodi ſunt ἄνω καὶ κάτω 321, 43. bilioſis habitu, ſurſum alvus aſtrictior 370, 41, in bilioſis, ad hydropem cauſarum eſt concurſus. 321, 38, 39.

Bombus, quid 101, 16. bombus & echo ut differunt 101, 33. in acutis, & echo in aure; mortiferum 101, 4. 182, 30. bombi in aure, unde 177, 30.

Bona ſunt omnia è bonis orta 503, 40. in bonis nihil ducendum, quod κατὰ λόγον naturae non fiat 126, 18. de bonis nunquam ſunt auguria mala 501, 23.

Borborygmus, unde dictus 160, 17. arguit meteoriſmum hypochondrii 144, 60. ſignum cruditatis victae, & reſtitutae virtutis periſtalticae inteſtini 372, 46. ſaepe à febre excitatis 162, 33.

Bregma & ſynciput; eadem 393, 22.

Bronchia, per pulmones ſparſa 258, 38. 410, 29.

Bubo, pro ipſo inguine 40, 30. pro quibus uſurpatur 40, 19. Bubones mali, qui ſtatim initio febrium acutarum efflorеſcunt 40, 24. peſtilentes, cum alvo fluente liquidis excrementis, maximeque aquoſis, cruditatis participibus; lethales 544, 50, 51.

C.

CAchexiae cauſa quaenam 299, 68. Cachexia firmiter preſſa in corpore, τὴν εὐχυμίαν corrumpit 416, 44. quae in tabem incidit, miſerrima 300, 4. 302, 69. cachexiam in adverſa valetudine pars omnis unde contrahit, inde palleſcit 261, 50.

Cacochymia & cachexia mutuas tradunt operas ad perniciem 416, 43. cacochymia omnis pepaſmum non recipit 200, 15. vetus, ἀεξίαν immutat & labefactat 416, 44. cacochymiae purgatio debetur 200, 15. malignae fruſtra vacuatio fit, quam fovet nobiliſſimi viſceris prava affectio 267, 66. malignae tranſlatio ſaepe à venis ad nervos, & contra 66, ult.

Caecitas, quale ſymptoma 99, 40. unde 120, 15. à caecitate ab emortua videndi virtute, mors in propinquo 476, 18.

Calcanei ſocietas cum venis & nervis inſignibus 405, 70. fracti mollis adhuc μελασμός, unde 114, 65. Calcaneo perfracto quaenam ſuperveniunt ſymptomata 469, 22. à calcis fractura, febres peracutae 16, 50. &c. 404, 14, 15.

Calidum convulſiones tetanoſque lenit 213, 50. nervis amicum, & judicat 213, 51.

Calculus, quid 342, 68. Hippocratis lapis 442, 67. calculi coagmentatio facilis à glutinoſo & craſſo humore 343, 5. ad calculum gignendum tempus idem opportunum, atque ad inflammationem in veſica 342, 32. de calculo opinio Fernelii, par-

partim vera, partim fallax 343, 18. &c. calculi atque urethrae phymatis, diorifmus quomodo comparatur 346, 2. torſio, curandi celeritatem expoſcit 343, 55. curatio, ad chirurgum pertinet 344, 32. in calculi curatione cautio magna 343, 58. calculi curatio crudeliſſima 343, 57. coagmentatio in renibus fit de improviſo 518, 55. coagmentatio & matrix in renibus, περὶ οὐρήσεως 343, 4. 409, 13. 490, 29. 518, 70. 71. in rene ſtabulantis, facilis coagmentatio in ſenioribus 519, 17. calculus puerorum, in veſica enatus, non eo gaudet aetatis beneficio, quo puerilis epilepſia 343. ult. calculi puerorum μετ' οὔρησιν coagmentantur 343, 22. ejus coagmentatio in veſica, duplex matrix, una in rene; altera in veſica 342, 70. &c. coagmentatio & matrix in veſica, μετ' οὔρησιν 343, 4. 409, 13. 409, 29. 518, ult. generatio in veſica, unde 419, 18. calculus in veſica enaſcitur qua aetate potiſſimum 343, 8. in veſica quomodo accreſcit 343, 30. calculi veſicae propulſatio in matura aetate 419, 21. in veſica non capax ſuo merito aetas conſtans 419, 31. in veſica non ſemper eſt τὸ προϋπάρχον, ſicut in renibus 518, 70. in veſica coagmentati, ſigna 343, 43. &c. calculus in veſica, vel ei affixus, vel oberrans 344, 56. modo duplici ad veſicae cervicem deſcendit; appulſu vel illapſu 344, 57. quomodo appulſu ad cervicem veſicae deſcendit 344, 58. quomodo illapſu ad ejus cervicem deſcendit 344, 60. calculo curando nulli medicinae locus 344, 4. veſicae frangendo quae adhibetur medicina, temeraria, peſtifera, & ſaepe mortifera 344. 21. à calculo pericula quaenam veſicæ inferuntur 344, 19. calculoſi, quinam 344, 37. unde dicti 342, 60, 70. ea figura ſiti ut ne calculus procidat in urinae ductum; faciliùs mejunt 342, 55. calculoſis nihil opis adferri poteſt, quam incidendo 344, 17, 24. calculoſorum dolores ſaeviſſimi. 342, 60.

Caligo, nebula craſſior, nube tenuior 115, 49. unde 54, 49, caligatio acceſſionem habet caliginis intus conceptae & genitae 115, 52. caligatio & hebetudo, ad viſionem obſcuram pertinent 115, 52. caligantes omnes, hebeſcunt: non contra 115, 47.

Calli fundamentum, in oſſe perfracto 402, 2.

Calor nativus, forma eſt 402, 67. calor nativus, tum vivificus tum vivax 2, 19. 204, 11, 12. ut foras vel intro viam affectat, ſic inclinatio eſſe ſolet vigiliarum aut ſomni 386, 11. cum ſpiritu, naturaliter horis diurnis foras excurrit, vigilandi cauſa 386, 24, 25. calorem cum ſpiritu intro cogi ad ſomnum diurnum, contra naturam 386, 24. à calore quaecunque alterantur, inter coquendum, viſcida quodammodo fiunt, cum talia ab initio non eſſent 542, 70, 71. in calore nativo eſt ἡ ἀρχὴ ζωτικὴ, καὶ ἡ συῤῥοὴ 402, 28. calore nativo τὰ ὁμογενῆ congregantur 492, 48. calor infantum blandior, & ſui naſcenti ſimilis magis 547, 66. illorum qui aetatis ſunt provectioris, acrior; & a ſeipſo velut diſcedens in naturam ignei 547, 66. nativus, ſubjectum ſuum ſuo dominatu ſic tenet, ut nihil illius intactum relinquat, & in quamcunque partem aequaliter ſe inſinuet 492, 53, 54. caloris nativi magna vis lucet in ſuo ſubjecto naturaliter conſtituto 492, 52. officium, vitare γλισχρότητα, & glutinoſum humorem, coquendo mutare in meabilem 415, 65, 66. propria coctio atque mixtio 198, 8, 9. 470. 23. calore nativo abundat corpus αὔξιμον 261, 64. 402, 47. calor nativus in pueris tantus, quantus poſtea nunquam 213, 11. 415, 14. caloris nativi ſplendor lucet in pubertate & adoleſcentia 200, 46. 213, 21. ſplendor ac lumen cum micare cœperit in pubertate, cruditatem exolvit convulſificam & epilepticam 449, 19, 20. amplificatio per teſtes 378, 29. ejus & nectaris vivifici amplificatio, conjunctam ferè habet thoracis amplitudinem 254, 32. ipſius & humoris ſoboles, coagmentatio omnis, naturaliter conſtituta 532, 12. tantum habet partes extimæ, quantum à corde vivifici nectaris 189, 32. 373, 48. in caloris virtute nativi poſita vitiorum ſanguinis emendatio 545, 62. caloris nativi inſtauratio nulla, in ſpiratione amiſſa, vel in ſtertore 355, 1. unde extinctio; inde mors in propinquo in morbis acutis 380, 67. ſuffocandi periculum poſitum eſt in oppreſſione 314, 31. ſuffocatio vel extinctio, mors eſt 112, 52, 53. 409, 2. calorem nativum nihil æquè extinguit atque febrilis ardor 312, 65. caloris vitalis retractio major à viſceribus inflammatis, quàm à venis febre ardentibus 373, 65. extinctio irreparabilis 115, 40. 376, 62. caloris ac ſpiritus cita extinctio ac diſſipatio, citum quoque adfert vitæ exitium 433, 14. extinctio in parte una, ad extinctionem apparet totius 112, 53, 54. calor duplex; inimicus & peſtiferus, unus, alter amicus & ſalutaris 373, 41, &c. caloris vis, ut continenter moveat, nec ullam quietis partem impertiat 127, 261. 161, 12, 13. æqualitas in omni morbo expetenda 374, 39. calor, & frigus, præter cætera, in partibus ſentiuntur 29, 17. caloris & frigoris in extimis artubus cita mutatio, unde 453, 42, &c. calor firmiter fixus ubi multus ineſt, ibi & morbus 286, 59. febrilis, humores pravos effert ad caput 92, 30. caloris vi contra naturam, perficitur ſputi ſpumantis & opimarum dejectionum æqualitas 492, 55.

Calvaria, duplici oſſe conſtat 397, 8. cum rectè habet, nulla ſui parte in ſuperficie, aſpera; niſi ad ſuturas 393, 13. calvariæ fracturarum differentiæ & ideæ, in quibus cernuntur 393, ult. calvariæ gravis omnis pertuſio, quo pacto ad interitum fatalis 396, 6. pars nulla inflammationis capax, præter frontem 412, 13. calvariæ in occulto fiſſæ corruptio omnis, ſua fundit ſymptomata, ſuo quæque loco peſtifera 396, 13. os ſi purulentum fuerit; aut puſtulæ aſſurgunt in lingua, aut ipſe ſaucius cum delirio vitam finit 397, 24. πλᾶσις qua exhibetur ἕδρα, ſubſtillo in membranam tantùm periculoſa 391, 45. calvaria ubi in vitio eſt fracturæ illatæ, nec tamen tractabilis, neque aſpectabilis; quærendo non debet defatigari medicus, donec invenerit. 396, 1.

Cancer, quid 416, 18. exulceratus, lethalis 37, 31. 329, 71. cancri inſanabiles à bile atra ex flava 193, 26.

Capillorum è capite effluvium, unde 294, 56. 296, 13. capilli è capite fluunt, ſicut è plantis folia 294, 55. capillorum è capite effluvium τεκμήριον pravi rheumatis concitati 294, 53.

Caput 80, 42. id & cerebrum multum inter ſe differunt 390, 21. capita hominum non affecta, nec conſtituta 387, 60. 388, 52, 389, 39. caput cum veſica pati, unde patet 431, 15. ad caput, ab hypochondrio, per pulmones eſt iter 553, 14, 15. capitis & pulmonum, facilis συνομωρεία 296, 20. caput dolenti parte poſtica, vena frontis recta inciſa profuit 178, 60. caput unde repletur 154, 70. 306, 51. capitis repleti ſymptomata ſunt vel cephalalgica, vel cataphorica, vel paraphorica, vel catarrhoica 97, 40. capitis ſymptomatum à repletione originem ducentium, criſis; alvi profluvium 546, 38. repletio cataphorica ſoboles viſcerum afflictorum, impuritatis vaſorum 307, 60. repletio omnis cataphorica & cephalalgica, fundit parotidas 307, 55. percuſſio, unde 85, 49. evacuatio, per hemorrhagiam 13, 46. vacuatione expurgantur tum oculi, tum aures: ipſaque facies clarior ac nitidior 540, 36. ejus & cerebri læſiones ut differunt 390, 25. læſio eſt cephalalgia 390, 25. vulnera cur gravia 398, 67. ſauciati cùm trauma exaruit, puſtulæ bilioſæ pullulant in palato & lingua 50, 27. pertuſionum corruptio & inflammatio mortiferæ, contagione cerebri & membranæ 398, 64. in capite pertuſo quænam ſigna deſperatæ ſalutis 380, 61.

Cardialgia, unde 183, 13. 185, 21. 404, 4, 453, 26. ea & cardiogmus, eadem 460, 12. ſymptomatica coxariorum dolorum 183, 30. non raro à lumborum quibuſdam malis 307, 47, 48. in dolore lumborum, ſuppreſſis menſtruis, vel hemorrhoide, quomodo accidit 404, 25, 26. in cardialgia cum torminibus, feræ alvi prorumpunt 336, 68.

Cardiogmus & cardialgia, ſymptomata oris ventriculi 161, 34. cardiogmus, unde 161, 27

Caro amplificatur facilè 400, 1. pro pericranio 397, 7. &c. Carnis interventu, membrana carnea coaleſcit 399, 60. carnes attrahunt ex ventre & extrinſecus 326, 46. carnes guſtanti falſò creditæ ſalſæ, indicant redundantiam humoris bilioſi 552, 62. carnium eſt cibus; artuum exercitatio, & ſomnus viſcerum 386, 28.

Carnoſitas vulgò, quid 345, 41.

Cartilago, quid 401, 55. natura oſſium ſuſcipit vetuſtate 401, 57. Cartilagines quænam ſic manent 401, 58. &c. cartilaginis exectæ vel ejectæ, nulla ſperabilis reſtitutio 401, 1, 20, 67. 402, 8. 413, 13. cartilago quæ jugulum colligat cum omoplatæ ſpina ſolius hominis 401, 60.

Carus 91, 30. 307, 58. unde 307, 59. ſymptoma phantaſiæ abolitæ 92, 3. 527, 38. cerebro admodum perfrigerato infertur 527, 39. eximius inter cataphorica mala 91, 23, 28. 430, 32. cari natura & ὕπαρξις, ἐν τῇ λύσει 91, 32. & apoplexiæ quænam communia 91, 35. carus, pro comate mixto, vigili 430, 37.

Cataphorica ſymptomata, qualia 91, 24, 67.

Catarrhifera intra inutilia, quænam 424, 23. &c. Catarrhi à quibus extrinſecus enaſcuntur 424, 30. catarrhus dorſalis, à phthiſi dorſali 416, 60, 69. raucitatis author & tuſſis ferinæ 362, 5. ſæpe diſtorſionem adfert rhacheos 281, 8. in febre non priùs ſubſiſtit, quàm ipſa quieverit 214, 49. catarrhi & febris, mutua συνομωρεία 58, 21. ferini generatio aut ab iis quæ intrà ſunt inutilia, aut ab iis quæ extrinſecus 499, 20. prolapſus, ubi inſederit, & unde vel quà exieritve incideritve, ſæpe inſanabiles morbos facit 424, 22. vis erodendi, metum adfert ferini ulceris 298, 46. in pulmonem prolabentis, incommoda 275, 39. &c. catarrhi prolabentes in ſuperiorem alvum, viginti diebus ſuppurant 275, 47. catarrhi & ſternutamenti vis peſtifera omnibus qui ex pulmone laborant 156, 37. in alvum derivatio, primum oxyregmiam, mox lienteriam parit 255, 56. in alvum prolapſus & coquendi impotentiam adfert, & continendi 276, 62. perennitas, unde 424, 60. manſio diuturnior periculoſa, ubi non poteſt pepaſmum habere 306, 51. vis effera, in quibus cernitur 275, 41. 276, 32. 362, 1. à catarrho eodem poſſunt homines tabidi fieri, & alvus turbari 276, 67. diu vexati, tabidi jacere coguntur 276, 75. per catarrhos quænam naturæ valetudinariæ 255, 21.

Catoche, ſymptoma eſt cerebri 53, 56. ἐν τῇ τάσει conſiſtit 83, 14. 91, 33. 133, 17. 210, 34. ea ac delirium, læſiones cerebri 390, 26. catoches & comatis diſcrimen 26, 10. catoche & exolutio exiſtere ſimul nequeunt 133, 16. ea & delirium non ſemper ἀσύστατα 53, 44. catochi omnes, quales 83, 23. catochi peſſimo ſunt loco, cur 26, 13. catochorum oculi quales 83, 16. catochia, morbi firmiter fixi 83, 27. catocha ſunt, quæ convellendo exacerbantur 53, 43. catocha ſymptomata, qualia 133, 19. catochorum genus duplex 507, 35, 37.

Cauſæ criticæ & ſigna non retro commeant 5, 45. cauſæ morbificæ inveteratio quò major; eò repentina magis impreſſio periculoſior 162, 30. cauſarum morbificarum quò diuturnior impreſſio, eo morborum periculoſior generatio 20, 9. 238, 50. cau-

ſæ morbificæ generatio paulatim fit, morbi impreſſio in puncto indiviſibili 162, 29. 185, 63

Cauſus, quid 68, 15. cauſi ab ichoribus raptis à venis 479, 26, 27. cauſi cauſa ſitis 313, 11. cauſus à laſſitudine, ut fit 6, 30. cauſi à laſſitudine, ferè ſudore quieſcunt, quem rigor denunciat 6, 30. imparibus diebus paroxyſmos habent 42, 2. 41, 28. cauſi, rigor proprium κρίσιμον 6, 26. cauſus ſuperveniente rigore, ſolvitur 6, 36. 6, 39. 68, 4. 485, 64. 487, 25. in cauſo rigor quomodo ſecundi judicii 6, 29. in cauſo rigores quinam non judicatorii 6, 49. cauſorum rigores, ſtata quadamtenus lege, funeſti 6, 16, 41. 68, 58. cauſi merito, lingua peruſta eſſe ſolet 456, 14. ineuntis ſigna lethalia quænam 373, 63. cauſus lethalis ex ventris dolore crudeli 66, 25. mortiferus, interiora perurit, exteriora ne modicè quidem calefacit 161, 43. cauſi graviſſimi Æthiopibus, vehementia 213, 16. graviſſimi Scythis, magnitudine & inveteratione concepti jampridem ardoris 213, 17. in cauſo, facies rutila cum ſudore, materiæ ad caput tranſlationem indicat 6, 53. facies rutila cum ſudore; mala 6, 16. non eſt caloris æqualitas 374, 45. ardent viſcera cum artubus alſioſis 384, 29. quibus tremor eſt; finiunt cum delirio 457, 5. 460, 22.

Apud Celtas, capitis tromata δυσελκία: tibiarum εὐελκία 411, 16

Cephalalgia, quid 61, 34. capitis propria 80, 47. capitis læſio 390, 25. ſymptoma eſt capitis 53, 27. humorum calidorum & frigidorum ſoboles, ſed magis calidorum 33, 67, 68. 83, 13. 430, 59. primùm ipſa per ſe terrifica 12, 24. omnium ſæviſſima, quænam 80, 50. quæ funeſta 12, 23. ut miteſcit 88, 60. cephalalgiæ hiſtoria diebus abſolvitur quatuordecim 81, 41. curatio in hæmorrhagia vel expuratio 81, 57, 60. cephalalgia convulſionem quando adfert 88, 12, 13. καρώδης, quænam 430, 50. καρώδης, idem quòd ἐν κεφαλαλγίη κῶμα καὶ κώφωσις 430, 53, 54. καρώδης, habet quippiam convulſificum 431, 15, 16. comatoſa, parotidum prænuncia 164, 47. cephalalgiæ ſoporatæ, cum torpore gravi conjunctæ; gravidas periculoſè habent 429, 57. cephalalgia veternoſa, unde 430, 44. oſtentat aliquid convulſivum 430, 43. in cephalalgia laborat nervorum origo, quando 134, 46. æruginoſi vomitus, cum vigiliis & ſurditate; ſummam inſaniam mox affuturam oſtendunt 471, 65. 475, 32. 476, 14. coma & ſurditas aliquid ad aurem eructat 108, 27. 164, 64. cephalalgici cum ſopore, delirantes, alvo ſuppreſſa efferri, rubenteſque facie; opiſthotonici fiunt 518, 16, 17.

Cerebrum, pars nobiliſſima 119, 42. uberius, parte antica 82, 14, 15. ratiocinationis fons, officina 128, 60. ſedes ac domicilium voluntatis ab inſtinctu & electione 390, 49. carere non poteſt jecoris opera 548, 42. id & caput multum differentia 390, 21. cerebri & capitis ut differunt læſiones 390, 25. cerebrum, verecundiæ inſervit 358, 19. unde recreatur & reficitur ſomniferis epulis 386, 16. conſentit per nervos 128, 60. pulmone nobilius 253, 65. cerebri virtus ut influat, ſentiendi vim excitare non poſſe, niſi in partibus ita ut decet concretis & temperatis 548, 44, 45. effœta vis ubi apparet 4, 67, 68. cum utero quænam ſympathia 444, 70. officium ſic vitale, ut eo collapſo, pereat animalitas 408, 50. in domicilio, actione ἡγεμονικῇ 375, 11. in cerebro multæ manſiones 39, 58. 99, 61, 62. interdiu copia eſt τῶν ὀνειρωττόντων 386, 19. facilè excitantur ſymptomata paraphorica 274, 67. à cerebro, motus ſenſus 375, 12. cerebrum unde concutitur 390, 3. quibus eſt concuſſum quavis de cauſa, neceſſe eſt ipſos continuò fieri voce captos 349, 22. ſiccum & calidum, facilè phrenitidem concipit 387, 38. in cerebri alienatione ab exhauſto, ſalus vitæ nulla ſperabilis 207, 44. cerebrum vulnerari nequit ſine membranæ utriuſque διακοπῇ 391, 48. quibus vulneratur; iis ut plurimum febris & bilis vomitio incidit, & corporis apoplexia 391, 5, 17, 26, 36, 60, 61. cerebri vulneratio prægrandis; funeſta 391, 31, 32, 63. 392, 40. 406, 61. languor ab exhauſto 8, 65, 66. arcem crudore occupatam, lethalis virium exolutio conſequitur 383, 23. concuſſi argumenta neceſſaria, vocis amiſſio, cæcitas, atque ſurditas 391, 10. repleti ſymptomatum quatuor genera; cephalalgicum, cataphoricum, paraphoricum, & catarrhoicum 349, 1. læſiones, catoche & delirium 390, 25. inflammati ſymptoma proprium, phrenitis 477, 41. inflammatio vitari non poteſt, cùm ſecando ventum eſt ad extrema 391, 27. contuſio ſemper ſymptomatica 390, 18. contuſio, contuſi capitis non ſemper ſocia neque comes 390, 20. cerebro contuſo, ceſſat continuò animalitas 390, 40. cerebrum diſſecari; mortiferum 391, 31. 399, 57. cerebri ſyderatio funeſta 96, 52, 53. ſinus dum replentur aliquo humore, ſymptoma eſt convulſionis epilepticæ 349, 45. cerebro conflagrante, non potis eſt oculos nec linguam quieſcere 126, 70. 161, 10. 353, 19.

Cervix naturâ ἰθύλορδος 407, 42. Cervicis curvatura, à ſpina 435, 39. afflictio quænam peſſima 2, 49. dolor in omni febre terrificus; tum peſtiferus in metu inſaniæ 141, 31. 176, 22. 177, 21. 218, 25. dolor & tremor manuum ſymptoma eſt nervorum principii 53, 28. dolor in quibus peſtiferus 147, 68. dolor qualis, ab inflammatione dorſalis medullæ & membranarum ejus 147, 64. ejus & cubiti dolor convulſificus 145, 57. & dorſi perfrixiones, convulſificæ 208, 21. dolor frequens in febribus ardentibus 147, 54. gibbera, ad æqualitatem revocari non poſſunt 407, 64. malorum terrificorum quæ cauſa 141, 38. perfrixiones falsò creditæ & fruſtra citatæ, quid efficiunt 142, 61. intra cervicem mala quæ accidunt, laryngis aut pharyngis propria 141, 39.

τὸ χαλεπόν, quid ſignificet 234, 59. ὁ χαλεπώτατος idem qui ἐπικινδυνότατος 232, 20.

ὁ χαλκὸς ἰσμώδης, quia ἔγχυλος 293, 48.

τὸ χεῖλος συσπώμενον, idem quod χεῖλος τὸ κάτω σειόμενον 129, 70.

τὰ χαῦνα ἐπάρματα, id eſt. μαλθακά 237, 70.

τὸ πρὸς χεῖρα, quid propriè 455, 30.

τὸ χλώρασμα λαμπρόν, color genuinus 200, 57.

τὸ χλωρόν, idem quod τὸ χλοιῶδες 515, 56. τὸ χλωρὸν καὶ τὸ ὠχρόν, eadem Galeno 380, 55. non alio referendum, quàm ad herbaceum 516, 14. τὸ χλωροῦ nomen ſemper apponit Hippocrates humori aut corpori vireſcenti 515, 56.

Cholera morbus, quinam 24, 43. 62, 19. quæ in bonis ducenda 62, 46. abſolutè dicta, veteribus omnino mortifera 450, 43. morbus, inter acutos eximius 450, 36. morbus cita morte funeſtus, niſi cùm febrem lipyriam exolvit 100, 33, 34. 450, 36, 37. quo pacto lipyriam febrem exolvit 450, 37. cholera fertur alvus κακοήθεα τρόπον 450, 37, 40. cholera duplex, una in qua humores pravi ſurſum deorſumque cientur: altera ſicca, in qua flatulenti ſpiritus acerrimique proritatio eſt 450, 50. in cholera vera, alvus diu multumque oppreſſa, humorum congerie tandem fatiſcit 62, 22, 23. cholera ſicca ut curanda 62, 27, 28. choleræ ſiccæ & humidæ differentia 62, 22.

τὸ χολῶδες, ἐπὶ πλέον 496, 38. bilis eſt multùm è naturali egreſſæ 496, 36 pro quibus uſurpatur 498, 56. &c.

Chorda, quid 339, 11. chorda calci affixa, quomodo inflammatur 404, 18. &c. chorda veteribus, inteſtinum tenue 417, 12.

Chordapſus, quid 339, 10. 417, 16. unde dictus 417, 9. congenitus, quid 417, 25. congenitus, unde 417, 32.

τὸ χωρέειν, exitus omnes obtinet exeuntium 524, 70.

τὴν χροιὴν, vocabant Pythagoræi veteres ſuperficiem corporis cujuſcunque 393, 11. 436, 22. 504, 25, &c.

οἱ χρόνοι προϊόντες, inoffenſa quatuor morbi temporum ſucceſſio, Hippocrati 123, 68.

Chylus nuſquam, niſi in ventriculo & tenuibus inteſtinis 204, 27. 526, 6.

Cibus eſt carnium; exercitatio artuum: viſcerum ſomnus 386, 28. cibi aſſumendi occaſio commoda eſſe nequit, priuſquam fæces pridianæ infrà tranſmiſſæ fuerint 525, 15. cibi & ſomni ſocietas, concordia eſt ad ſalutem 386, 30. in cibi faſtidio ſine febre, & ſine repletione vaſorum lumbarium, venam ſecare non licet, nec expedit 372, 11.

Cicatrix quomodo cuti obducitur fauciatæ 288, 39. 399, 67. 412, 10. cicatricis cauſa materialis quænam 399, 61. fundamentum in cute 400, 1. interventu, coit pars diviſa 412, 9. cicatrix omnium fœdiſſima, ubi 400, 62. ubi non expectanda 413, 16. &c.

Claudicatio, quid 405, 40.

Clavicula & jugulum, ſynonyma 257, 56.

de Climacterico anno, diſputatio pulcherrima, pag. 419, 20, & 21. climactericum annum exigit atque percurrit 63. annus 419, 59. climacterici anni quinam ſtatus 420, 24. climacterici jure non eſſe, nec dici poſſunt anni omnes 420, 21. de climacterico anno quæ vulgò feruntur 420, 24. &c. præclarum reſponſum Maximiliani II. Imperatoris 421, 51. in climacterico anno, vanitas magna 421, 5.

Clinicæ mulieres nihil rectum putant, niſi quod ipſæ præſcribunt 72, 47, 48.

Coacarum prognoſeων quis author 1, 27. coacas quinam in volumen unum redegerunt 1, 27, 28. coacæ quid continent 1, 29. coacarum liber primus quid continet 1, 29, &c. ſecundus 1, 33, &c. tertius 1, 36.

Coctio, reapſe bonum 501, 22. nulla in malis ducenda 501, 23, 52. fugax verſa in priſtinam cruditatem, unde 501, 24. particularis, fruſtra ſuſcipitur in cruditate univerſalium excrementorum 109, 22. coctionis officina utraque, alvus & hepar 490, 49. ejus & cruditatis viciſſitudo, parem naturæ & morbi arguit dominatum 393, 5, 6. ejus corruptionisve invaleſcentis quæcunque ſigna dantur die quarto; criſin promittunt ſeptimo, convaleſcendi morbo, vel ſuccumbendi 521, 58, 59. vitium quod præceſſit, non emendatur ab ea quæ illi ſuccedit 461, 1. coctione craſſeſcunt omnia excrementa 499, 48. coctum quicquid eſt immeritò in acutis; malum 500, 60. ex coquendi impotentia, cruditas 424, 59. coquendo pituita & bilis puriformes evadunt 251, 69.

Cœlum θερμῶδες in μιξανθρίῃ 527, 22.

Cognitio omnis comparatur duce judicio, comite experientia 392, 56.

Coitio pertinet ad ſolutionem continui 401, 31.

Colici fiunt arthritici, converſa colica in arthritidem 330, 16.

Colliquatio habitus, principatus nutritii colliquamentum oſtendit 306, 46, 47. colliquamentum quod cernitur in dejectionibus & urinis, eſt à febre tabifica 306, 43.

Colores quinam funeſti 84, 22. colores mali in vomitionibus, quam in dejectionibus, & ſputis, pejores 23, 14, 15. coloris flavi de nigro, dictu abſurda παλιγγενεσίᾳ 499, 34, 35. color talis, qualis humor diffuſus 69, 72. 106, 12. 159, 10. 200, 67. 220,

220, 21. 370, 46. ſimilis humoribus 124, 13. ſimilis alimento elucet 200, 68.

Coma, quid 92, 1. 307, 58. ſymptoma phantaſiæ infirmæ 92, 3. 544, 26. cephalalgici crudoris prima ſoboles 85, 6, 7. ab exolutione 53, 33. à materiæ craſſitudine 45. 47. ἐν τῇ λύσει conſiſtit 198, 7. 207, 20. 210, 33. in conniventia cernitur penè invita, planeque injuſſa 207, 17. 507, 37. & catoche ut differant 26, 10. 210, 33. phrenitidi & cauſo ἀνύστακον 45, 50. quoddam, phrenitidis confectaneum 45, 52. id & convulſio, an ſimul exiſtere poſſint 195, 7. id & parotides, ab humoribus craſſis & frigidis 33, 66. cum ſurditate, cephalalgiæ confectarium, facit ut aſſurgant parotides 85, 1. 95, 12. periculoſum; reddit funeſtum, proluvies alvi prærubra 521, 55. ſuperveniens bilioſis liquidis ex alvo primùm deſcendentibus, poſt ſtercoroſis; tumorem ad aures facit 546, 10. quos invadit ſuper ſpumantibus dejectionibus; iis eſt febris exacerbata 554, 40. anxioſum, quodnam 164, 50. anxium homini necando ipſum per ſe ſatis 186, 20, 21. duplex ὑπνῶδες & ἄγρυπνον 91, 70. ſimplex aut mixtum 2, 4. ſimplex, unde 92, 6. ſemper ὑπνῶδες 92, 8. ſimplex quodnam mortiferum 93, 71. comatis ſimplicis ὕπαρξις, in reſolutione 95, 70. coma mixtum, monſtrum biceps phrenitidis & lethargi 92, 14. 93, 24. mixtum, ſemper ἄγρυπνον 92, 8. 92, 34. mixtum, tremore & convulſione poteſt finiri 194, 10. ab oppreſſione natum, quomodo excitatur 94, 65, 66. genus alterum ſymptomatis cataphorici 91. 67. veternoſum, primùm oppreſſo cerebro, mox exoluto, accidit 383, 16. vigil & ſoporatum 255, 60. 552, 47. vigil, à pituita & bile permixtis 535, 14. 552, 51. ſoporatum, à ſimplici pituita, viſcida & cruda 552, 53. in comate vigili cernuntur, pathognomanica cerebri multùm oppreſſi 268, 39. comatis utriuſque commune, oculis, veluti in ſomno arctiſſimo, connivere 92, 9, 10. comatoſi etiamne quid habent convulſificum? 95, 63. comatoſi qui cum febris incremento convelluntur; iis aſſurgunt parotides 538, 38. comatoſi faſtidioſi, hypochondrium dolentes, ſæpe & parum vomentes; aurium habent abſceſſus 544, 22, 23. comatoſorum oculi quales 83, 6. 91, 67, 68. comatoſis familiaris convulſivus motus 538, 24, 39. comatoſis & pigris a pondere & oppreſſione, profuerit alvum ferri liquidis excrementis 535, 22, 23. comatoſi vigiles, & unà poſſunt eſſe phrenitici, & phrenitidis ſucceſſionem habere 92, 42.

Complexionis mutatio frequens ab intemperie 305, 16.

Communia & vicina, prima omnium & maximè læduntur 116, 64. 363, 70.

Concoctio, naturæ officium 496, 51. partium ſolidarum minus proprium 271, 42. 341, 40. materiæ, fruſtra in parte aliqua ſuſcipitur, ſi univerſitatis excrementa ſint cruda 27, 64. 65.

à Concretione, nulla ſuſpicio duritatis, niſi per accidens 283, 20.

Concuſſio, caloris vivifici afflictionem infert 1, 55, 56. fortis, ſignum τῆς ἰσχύος in ſubſtantia; τῆς δὲ δυνάμεως in officio 273, 38. non omnis bona 233, 28. in concuſſione, natura potens cauſæ morbificæ 273, 34. à concuſſione eadem variæ cientur excretiones 458, ult. concuſſio in ſternutamento, ſingultu, rigore 273, 36. in tuſſi, vel ſponte ſua, vel noſtra excitatur 273, 36. inter concuſſionem λυγγώδη, & nauſeam quæ facit ἕλξιν ἐμετώδη, quid intereſt 32, 14. concuſſivi motus ubi cernuntur 255, 67.

Conjectores veri, qui fuerunt 48, 52

Conſuetudo naturaliter inſtituta, ut naturam indicat bene moratam; ſic ipſam reficit, recreat, & conſervat 386, 6. conſuetudinis naturaliter inſtitutæ ratio, naturæ conſervatrix 385, 57.

Contagio facilis principiorum & productorum 92, 27

Contentio nulla naturæ, quantumvis jure & loco ſuſcipiatur, ſperabilem criſin oſtendit, niſi κατ' ἕξιν 189, 68

ex Continendi impotentia, egeſtio præceps 424, 59.

Contumacia ſunt, ex ancipiti alea utriuſque judicii 27, 69.

Contraria contrariorum conſequentia 109, 66. 115, 26. 140, 10. 152, 27. 233, 18. 242, 38. 248, 20. 410. 62.

Convulſio, quid 16, 15. 37, 62. 63. 145, 65. 207. 51, 52. 208, 47. 211, 44. 362, 20. 389, 7. 403, 26. 448, 25. 466, 51. 481, 27. muſculorum propria 25, 35. 180, 59. ſymptoma nervorum principii 53, 58. nervorum ſymptoma, præ ſiccitate nimia contractorum 199, 57. nervi inflammati ſymptoma proprium 398, 35. conſiſtit ἐν τάσει 95, 71. 180, 50. 194, 7. 207, 20. laxitati contraria 207, 8, 9. naſcitur à repletione vel inanitione 180, 61. convulſionis cauſæ quænam 25, 35. vis in motu injuſſo 208, 20, 21. ejus & concuſſionis idem genus 25, 32. ejus & concuſſionis diſcrimen 25, 32, 33. convulſio ſæpe confectaria magnorum & pravorum vulnerum 212, 8. nulla bonis ægri fit rebus 16, 1. puerorum formidabilis, quamvis ſæpe non funeſta 15, 63. 77, 61. convulſionibus quando corripiuntur pueri 15, 66. convulſione in febre non tentantur ſeptem annis provectiores: ſin autem, deſperati 212, 46. in convulſione, motus amiſſio, non ſenſus 356, 64. doloris ſumma omnia 214, 22. natura impotens cauſæ morbificæ 273, 35. parumper obmuteſcere, aut linguæ apoplexiam, aut brachii, partiumque dextra ſitarum denunciat 353, 15. diu obmuteſcere; malum 215, 22. 43. 353, 14. convulſio paraplectica, quid 180, 62. ea & paraplegia ſimul in eodem ſubjecto exiſtere non poſſunt 180, 56. paraplegiam ſanat 255, 65. à flatulento ſpiritu 207, 24. melancholiæ ſoboles 5, 29. quibus adeſt, urina ſupprimitur 538, 8. febrium acutarum prænuncia, ferè habet ſymptomata paraphorica 212, 68. in phreniticis, quodnam ſymptoma 139, 9. quænam utilis 431, 25. &c. quænam febris finem adfert 15, 62. 77, 55, 56. 145, 49. 356, 68. ab hæmorrhagia quæ cietur à vulnere, quando accidit 403, 36. in mania, unde 362, 22. convulſionis difficilis redintegratio 208, 38. repentinæ remedium, febris & alvi profluvium 215, 12. in concuſſionem mutatio ſalutaris 207, 66. 255. 65, 66. in tremorem metaptωſis, melior quàm contrà 210, 53. ejus & paralyſeos par & æqualis immobilitas 215, 55. motu violento concutitur, atque vi ſumma excutitur materia omnis paraplectica 431, 39. exolvendæ ratio per diarrhœam, quomodo ſuſcipitur 449, 24. convulſioni febrem ſupervenire meliùs quàm febri convulſionem 15, 70. Convulſionem convulſione exolvi, abſurdum 181, 1, 2. è craſſis frigidis humoribus natam liberant urinæ craſſiores 542, 18. quæ fit diſtentis nervis humore frigido & glutinoſo, exolvendi ratio triplex 214, 56. reſolutioni ſupervenire præſtat; quàm contrà 181, 9. 431, 40. ſanat exorta febris acuta, quæ priùs non fuit: quòd ſi priùs fuit, exacerbata 213, 45. 308, 34. 341, 27. 448, 30; 65. vetuſtam fruſtra oppugnant vacuatio & neoteriſmus 448, ult. ſanare, proprium menſtruorum; non muliebrium cæterorum 448, 40. convulſionis finem adferunt muliebria quæ primùm aut ſtatim apparent: atque id ſine febre 448, 15. convulſio in viris, non, niſi oborta febre acuta, quieſcit 448, 23. convulſiones mulierum hyſtericarum fugaces 15, 67, 68. quæ fiunt hyſtericis febre vacuis; faciles 466, 12. ſine febre quæ cadunt in in hyſtericas; faciles 208, 36, 45. εὐχερῶς, ſimili ratione, qua homines εὐελκεῖς aut δυσελκεῖς 467, 30. convulſionis & ſingultus, ab æquali ſiccitate, par noxa 25, 39. convulſiones quænam lethales 16, 8. 403, 42. κακοήθως, crebræ ſingultibus & alvi torminibus 453, 24. 25. omnes per injuſſam contractionem natæ, crudeliſſimæ 321, 2. convulſio ventriculi ab exhauſto; inſanabilis 481, 25. à ſiccitate, mala 78, 1. ab exhauſto, lethalis 16, 15. 308, 35. 481, 38. 551, 70. omnis ab inanitione, mortifera 199, 66. ab hypercriſi hæmorrhagica; mortifera 481, 46. ab hypercatharſi; lethalis 25, 41. 481, 45. quæ ſuper elleboro venit; mortifera 482, 9, 13. &c. principio febris ſuperveniens, metuenda 15, 61. febri ſuperveniens, omnino funeſta; perrarò puerulis 145, 45. 48. 212, 46. inſanabilis & mortifera, cujus exolutio cita non eſt 448, 69. inſaniæ confectaria; peſſima ἐπιγένεσις 361, 42. à trωmate quando naſcitur 403, 20. à trωmate exorta; mortifera 211, 30. 212, 33. 288, 35. 403, 12. è diverſo partis præciſæ in trωmatis temporum, unde 389, 32. &c. 397, 36, 37, 58. &c. convulſionis quæ trωmati capitis ſupervenit, tam è diverſo, quàm è directo, quænam cauſa 212, 24. 397, 31. convulſio partium quæ ſunt è diverſo pertuſæ, miraculo quibuſdam viſa 397, 29. convulſionem mortiferam & ſævos dolores denunciant teſtes & pudenda contracta 378, 16. convulſarum partium vel injuſſa eſt contractio, vel ſimplex collectio. 320, 30

Cor, viſcus nobiliſſimum, ipſum per ſe micans 259, 60. 292, 3. 408, 56. cordis coagmentatio tribus intexta villorum generibus 400, 5. cor caloris nativi fons & officina 128, 60. domicilium τῆς συῤῥοῆς 492, 16. in corde principium & fons vitæ, ac principatus vitalium facultatum 408, 57. cor etſi principium vitæ, tamen principatum non habet ſenſus & motus, ut cerebrum 390, 40. à corde perennitas nectaris vivifici 293, 70. 420, 42. cor conſentit per arterias 128, 59. iracundiæ inſervit 358, 19. pro ſtomacho, apud Hippocratem multis in locis 458, 51. 460, 10. pulmonum fibris circumvolvitur 259, 62. cordis & pulmonis ſympathia & ſyntimoria magna 259, 50. frigidior temperatio, anguſtiam ſecum adfert partium ſpirabilium 254, 34. villis, diaſtoles & ſyſtoles officia continentur 499, 6. diaſtoles quænam commoda 408, 61, 62. per cordis diaſtolem ſanguis unde hauritur, ad vivificum nectar 408, 69. cordi micandi potentia per villos 408, 70. cordis villorum offenſio, vitæ officia tollit ex corde 409, 7. dolores, excluſo ſanguine diſcedunt: non excluſo, interimunt 543, 15. vis effœta, ubi deprehenditur 4, 67. prægrandis vulneratio; mortifera 391, 33. 399, 57. 406, 14. corde penitius, ac ne leviter quidem fauciato, mortis nulla effugia 408, 58, 67. avulſo, aliquantiſper manet animalitas 390, 39.

Corporis univerſitas, ex quibus conſtet 374, 27. &c. principatuum trium potentia regitur 374, 64. expurgatur per alvum, atque per veſicam & renes 315. 62. 347, 56, 57. 486, 7. corporis conſtitutio optima, quæ 36. 17, 18. bene conſtituti quænam argumenta 375, 68. qualitas in quibus cernitur 373, 39. univerſi vitia, tam intrà, quàm extinſecus, per diarrhœam aut perirrhœam exolvi; non novum 326, 64, 65. ejus & artuum indecora collocatio, cùm vel invita eſt, vel injuſſa 382, 8. corpus univerſum omnino ſimiliter conſtitutum ut matrix 462, 57, 58. effœtum & languidum, unde 369, 65. grave & plumbeum, unde 369, 64. impurum quò magis nutritur, eò gravioribus damnis augetur 43, 5. 200, 16. 374, 22. tuberculis obſitum; cum excretione bilioſa; intus ægrotat 374, 19.

29. corpora exercitata & coacta, celeriùs intereunt quam quæ in otio conflictantur 254, 21.

Coryza, quid 120, 31. 255, 16. 25. unde 255, 17. coryzæ nomen, omnem catarrhoicam repleti capitis expreſſionem complectitur 365, 67. coryzæ & raucedines decrepitis non matureſcunt 418, 53.

Coſtarum fractarum ſuſpenſio ex alvo jejuna, facit dolorem 423, 63. 432, 58.

Coxæ, quid 38, 32. coxa inter articulos principatum obtinet 73, 58. coxæ pro lumbis, Celſo 168, 17.

Craſſi natura qui ſunt, celeriùs, & fato & caſu, moriuntur, quàm graciles 254, 52.

Criſes, unde veniunt 375, 6. à calore nativo & partium ſolidarum virtute 494, 52, 53. criſis, mutatione perficitur 155, 53. ad criſin faciendam, diei ratio in primis neceſſaria 487, 52. dum itur, ſpiſſari oportet excrementum 277, 43. brevi venturam, par & æqualis ratio eſt cauſæ moventis & ejus quod movetur 495, 64. ſperabilem, ſignorum omnium quæ cernuntur in qualitate corporis, actionibus & excrementis, conſpiratio eſſe debet 496, 15, 16. criſis bona ferè fit in ordinario paroxyſmo 22, 5. criſi bona nihil melius 361, 36. criſis certa & cita ad ægri ſalutem, quam colarata bellè urina denunciat, habetque hypoſtaſin albam & lævem 394, 28. cita morborum, quorum cita mutatio 233, 44, 60. 237, 21. cita & perfecta, non ſperabilis ex imperfecto ſigno 125, 29. citò aut ſerò ventura, pro gradibus coctionis 125, 25. criſin citam adfert cita concoctio & expurgatio 235, 52. ad criſin citam, quænam tria neceſſaria 493, 17. criſes celerrimæ morborum illorum qui celeriter, continenter, & vehementer moventur 153, 57. criſis fida, quando 486, 25. firmiſſima, quænam 76, 11. criſin firmiſſimam denunciant ſomni arctiores, nec turbulenti 361, 17. criſes optatæ ex quibus veniunt 493, 69. criſis ad ægri ſalutem ſuſcipitur atque abſolvitur à natura 525, 44. pariter & ſimiliter fit hebdomade altera, ſicut prima 238, 42. morborum acutorum, quibus diebus ſuſcipitur 437, 27. criſes acutorum, potiſſimùm excretione ſucipiuntur ἔξω καὶ εἴσω 507, 65. morborum quibus eorum diſceſſio eſt, ſuſcipiuntur & abſolvuntur aliæ humoris morbifici excretione; aliæ abſceſſu 507, 59, 60. criſis per excretionem quibus ætatibus ſuſcipitur 418, 4. occaſione & cauſa per excretionem prærepta, inclinatio fit ad abſceſſum 73, 2. criſes multorum morborum thoracis atque nervorum, ſuſcipiuntur & abſolvuntur per urinæ meatum 490, 15, 16. morborum diuturnorum, nec ſimplices, nec uniuſmodi 65, 28. non raró ſunt variæ 13, 23. variæ, morbi ejuſdem eſſe poſſunt 20, 41. variæ ſæpe cadunt in morbos acutos 204, 4. criſeωn varietas una eademque rigoris concuſſione denunciari poteſt 13, 25. 21, 41 191, 52. 204, 5. futurarum argumenta non minora in qualitatibus corporum, quàm in pepaſmo humorum morbificorum 115, 19, 20. 125. 19, 20. 134, 6. inclinationes eò fiunt, quò natura & humor curſum inflectunt 47, 13. 82, 2. 155, 15. criſis ſalutaris, liberali & libera excretione humoris morbifici victi à natura, ſuſcipitur 522, 32. ſeptimo erit, quibus nubecula eſt die quarto 493, 19. 495, 18, 19. quænam propria febris ardentis 66, 39. perfectæ inſtrumenta duo, quænam 69, 11. perfectio ſperari nequit cum urina ſpumante bullata 522, 72. veræ ſemper eſt τὸ λύεαζ ἢ παύεαζ 169, 62. criſi inſtante, alimentum non exhibendum 31, 10. in criſi ſecunda, decimiquarti diei magna laus 239, 6. à criſi levatio fida, quando 486, 25. à criſi, poſt diuturnam ſomni vacuitatem ſoporari, non malum 383, 18. in criſi omni non ſemper eſt tantum ſecuritatis, quantum prima ſpecie utilitatis 470, 9. criſis ſemiflua propriè non cadit in morbos abſolutè acutos 69, 12. criſes, dierum anormes, faciunt δυσκρισίαν 43, 48. criſis, pro ſiniſtro judicio 124, 25. pro interitu, non novum 365, 13. 432, 40. 484, 63. nulla ad ſalutem fit, ubi ad calamitoſam vim morbi accedit ſumma naturæ infirmitas 217, 49. nulla bona, quæ indicata non fuerit ad ſpeciem & ad tempus, tum, quæ diem paroxyſmi non occuparit 449, 51. nulla bona ſperabilis, ex ſudatiuncula 18, 40. nulla ſperabilis circa initia 202, 19. 331, 3. nulla ſperabilis in humore crudo 9, 5. 28. 13, 22. 43, 40. nulla poſt quadrageſimum expectanda ante ſexageſimum 265, 12. criſes non ſperabilis à 40. ad 60. ætatis annum 358. 49. tardæ tumorum mollium & doloris expertium 155, 55. criſin difficilem, inchoatam, relapſus capacem, variam, nec ita ſecutam efficit tarda concoctio & expurgatio 235, 52. incertam nec ſtabilem denunciant ſomni turbulenti cum labore corporis 361, 18. ad criſin motus omnis die ἀκρίτῳ, ἀκρισίαν inducit 486, 26. cum criſi, gravis rigor 185, 46. de criſi propria morbi cujuſque, vitæ ſalus non ſperabilis, niſi urinæ laus adjuncta ſit 515, 21. ſine criſi nihil quieſcit bonis ægroti rebus 172, 41. ſine criſi quæ dolorifica reſidunt; prava ſunt 279, 42. critici dies, quinam 22, 35, 36. critici dies, indicantes, judicantes, intercalares 42, 66. critici dies, velut arbitri & judices diſceptationum naturæ & morbi 69, 2. criticorum dierum ratio quomodo ineunda in acutis 238, 43. criticorum dierum quorundam eſt σωμάφεια; aliorum διάζευξις 421, 26. criticis diebus certamen naturæ & morbi in procinctu 189, 4. iis quæ apparent & fiunt, firmiora quàm quæ aliis morbi temporibus 9, 20. 22, 32. 189, 13. 192, 20. 221, 68. 247, 3, 4. 542, 48. critica ratio, quænam ſecundi judicii 486, 20. critica perturbatio à naturæ contentione 474, 45. criticæ cauſæ omnes exiguæ, peſſimæ 161, 58. nihil paucum 6, 56. 18, 40. 68, 52. 86, 66. 179, 4. 199, 26. 201, 57. 216, 13. 278, 26. 321, 66. 356, 14. 475, 14. 484, 18. 523, 39. 533, 30. critica omnia ibi δύσκριτα, ubi non ſunt ejuſmodi qualia ſolent eſſe in criſi 489, 9. critica, ne citò appareant 43, 36. 39. 202, 13. 16. 233, 66. 489, 8. nulla bene fieri nec apparere poſſunt in ſignis & cauſis mortiferis 503, 30. quæcunque ſunt ſigna, ſi eadem non ſint ejuſmodi; ſiniſtræ ſunt criſis 330, 62. ſine criſi, mortifera aut ſiniſtri judicii 269, 58. 59. 330, 58. 403, 61. 476, ult. 486, 28,

Crotaphitarum tendinum, ſubter zygωmate inſertio 141, 64, de crotaphitis, vide ſub litera M. ad nomen *Muſculi crotaphitæ*.

Cruditas flatuum parens 315, 49. 372, 43. cernitur in proprio excremento 507, 70. tarditatem criſis & recidivam denunciat 90, 25. cruditatis quando mutatio eſt in pepaſmum, bene res eunt 331, 25. ejus & pepaſmi viciſſitudo peſſima 278, 28. ejus & coctionis viciſſitudo, parem morbi & naturæ dominatum arguit 493, 5. victæ, & reſtitutæ virtutis periſtalticæ inteſtini, ſignum borborygmus 372, 46. in egreſſione quò longiùs itur, ac major naturæ infractio eſt poſt irritas primas ἐφόδυς; eò tardior eſſe ſolet redintegratio & febris dimiſſio 495, 50. &c. cruditate tenuia manet excrementa 499, 48.

Crura perfracta in lecto extendi debent 381, 61, 67.

Culices, vermiculi alati 479, 61. culicis aculeo, cutis bullatur 479, 57.

Curandi leges nullæ pro iis qui vitam ſectantur voluptuariam 309, 70. curandi ratio omnis ſuſcipitur & abſolvitur vacuatione alieni humoris, & neoteriſmo corporis è natura egreſſi 462, 70. curatio eſt, morbo reſiſtere ác repugnare, nec conſpirare cum eo 313, 5.

Cutis alba frigore peruritur, & fulva evadit 524, 44. dura, quando 112, 49. rigida, quomodo fit 4, 27. rigida quando exiſtit 4, 31. rigida quomodo dicta Hippocrati 4, 46. ſcabra, à pruritu & ſcabie 545, 54. ad ſqualorem, quibus gradibus pervenit 545, 54. &c. ſqualida, ventris labem ſignificat 545, 49. ſimiliter in bullam aſſurgit punctionibus apum & veſparum, ut ſtimulis & aculeis culicum 479, 59, 60. corrugatio ab extenuatione perfecta 540, 22. laxitas, ab extenuatione inchoata 540, 22. fœdatæ lichenibus, alphis, leuce, & lepra; alia ratio quam exanthematum 480, 4. vitia quorum cita eſt impreſſio, quibus nominibus appellantur 479, 65. vitiorum quorum cita eſt impreſſio, materialis cauſa ad ichorum collectionem refertur 479, 67. cuti bullandæ veneni vis par ineſt inſectis aculeatis, quanta infertur ab acri & venenato ichore 479, 63. cutim bullando magis quàm ulcerando idonei humores craſſi 480, 64. cum ulcerando magis quàm bullando, idonei humores tenues 480, 63. in cute ſquamulæ aſſurgentes, unde 545, 58, 59.

De Cynanche, vide ſub litera A, ad nomen *Anginæ*.

D.

ΔE particula, quid indicat 105, 33. 151, 34. 314, 50.

Decubitus, actio quædam 103, 23. 535, 16. decubitus naturalis, in alterutrum latus 4, 62. 35, 4 287, 2. perficitur officio facultatis 375, 49. decubitus privatio, ἔρριψις 103, 23. decumbendi ratio illa demum eſt optima quam unuſquiſque ſervat dum valet bene 381, 1. in actione poſita virtutis quæ portat & movet 381, 23. vegetæ animalis potentiæ imperio perficitur 381, 22. in decumbendi habitu omni, nullius eſt major è natura egreſſio, nec magis actio indecora, quàm ejus qui fit in ventrem 383, 48. in decumbendo, meteoriſm alacritas qui oſtendit 376, 23. quænam commoditas quærenda 381, 29. &c. decumbentem ægrum oportet deprehendi à medico 381, 18. 384. 35. non decumbit, qui ſupinus jacet in lecto 381, 53.

Deglutiendi & ſpirandi libertas neceſſaria ad vitam tuendam 222, 47. deglutiendo, multi violenter intereunt 229, 2, 3.

Dejectio, quid 166, 34. unde 423, 28. eſt optima, mollis, coagmentata, ſubrufa, nec valde graveolens 523, 55. in dejectione optima lucet naturalis œconomiæ integritas, in dirigendo, coquendo & excernendo 524, 12. dejectio omnis naturaliter coagmentata; optima 532. 20. dejectionis optimæ indicia ſyllogiſtica quænam 524, 16. &c. nulla firmior indicatio, quàm de ipſius colore ſubrufo 524, 49, 50. dejectionis coagmentatio mollis & figurata, opinionem tollit caloris ignei corrumpentis 524, 64, 65. dejectio ubi eſt molliter coagmentata atque ſubrufa, fœdi odoris occaſio nulla eſſe poteſt 524, 63. molliter coagmentata, ſuo termino continetur, non alieno 524, 30, 31. dejectionis mollitudo, ſignum alvi conſtitutæ ut decet 524, 19. dejectio mollis, quænam 524, 17. dejectionis figuratæ uſurpatio abſurda ad laudem, ſi mollitudo abſit 524, 26, 27. dejectio ubi naturaliter eſt conſtituta, lumbricorum nulla commoda 525, 65. dejectionem tranſmitti oportet, qua conſuevit hora, & ea copia quæ aſſumptis reſpondeat 523, 58. 525, 1. dejectio nulla, caret periſtole. 530, 67. alba, quomodo fit 21, 17. alba quænam dicitur 21, 14. alba, à pulticula ſiliginea 21, 15. dejectiones albæ ictericorum & phreniticorum, ut differant 49, 15. &c. albæ in ictericis, intercluſa bile ad alvum 20, 64. 35, 54. 502,

502, 49. dejectionis æruginoſæ quænam cauſa 193, 43. dejectio à qua bilis ſecernitur, duplex; diffluens una; altera figurata 527, 20. &c. diffluens; quoties chylus ergaſtulo excluſus meſaraicarum, effluit inteſtino 527, 21. figurata; pultacea ſtercoroſa 527, 24, 25. dejectio pultacea ſtercoroſa, pejor ſpumante bilioſa 527, 14. dejectionem pultaceam ſtercoroſam dejiciunt icterici, obſtructo vel ſcirrhoſo jecore 527, 25, 26. 536, 44. dejectionem bilioſarum duplex ratio 24, 12. 148, 30. &c. dejectiones bilioſæ, inducta ſurditate, ſubſiſtunt 190, 38. 195, 33. permixtæ velut ramentis lentis, ciceriſque freſorum 547, 29. dejectionis coloratio ſubrufa, pigra eſſe non ſinit inteſtina in egerendo 524, 65. dejectionem craſſeſcere decet ad criſin 525, 22. dejectiones caprarum, quales 538, 68. &c. dejectio dura, ſiccioris eſt alvi 524, 18. dejectionum duritas, ſiccitatis nuncia 166, 45. dejectiones cur duræ 317, 69. dejectionum durarum & vi expreſſarum tres cauſæ, & quænam 528, 6. 10. 22. dejectio fermentata, quænam 528, 65. &c. dejectiones fermentatæ, torminibus fœtæ dyſentericis 529, 4. dejectionum geniturae ſimilium ratio diverſa 322, 1. dejectio glutinoſa, quænam 528, 54. larga, mictionem paucam habet 542, 17. liquida, humidioris eſt alvi 524, 18, liquida ſi copioſè, liberè, ac rarò ducatur, craſſeſcentibus excrementis, dum itur ad criſin; bona ſpe recreat medicum 533, 10, 11. liquida, duplex; ventris indigena, & illius advena 533, 18, 19. liquida, ventris indigena, de impotentia eſt coquendi aut continendi 533, 18. ventris advena, de humore eſt prorupto, vel è viſceribus, atque è venis, totoque corporis habitu; vel ex capite 533, 19. liquida, ventris advena, ſæpe ducitur ad criſin morborum, 533, 25. dejectionem, ſi liquida eſt, profuerit non ſtridere 379, 27. dejectiones quæ ex diffluentibus liquidis fiunt figuratæ, in modum ſtercoris; longitudinem morbi ſignificant 538, 53. dejectio liquida quæ multùm ac ſæpe movetur, aut ſæpe ac parum; malefica 533, 5. liquida quæ multùm ac ſæpe movetur, vigilias infert 533, 6. liquida quæ ſæpe aut parum movetur, virium exolutionem infert 533, 6. liquida veternoſis jacentibus; peſſima 535, 3. perliquida, neque quieſcens, in morbis acutis; mala 533, 60. dejectionum opimarum æqualitas, caloris vi contra naturam perficitur 492, 55, 56. dejectio pura, quænam 555, 13. pura cum ſudore; febrem exolvit 555, 10. rufa eadem cum fulva 524, 41. ſubrufa ſic naturaliter coloratur à bile ſubrufa 524, 40. rufa, in vitio eſt de bile immodica, unde fucantur fæces 524, 42. in dejectione ſpiſſa & figurata quæ antea circumfluebat, apparet pepaſmus humoris 526, 17, 18. dejectio cur ſpyrathodes 57, 22. ſtercoroſa cum tenſione, laborem alvi denunciat 540, 45. ſymptomatica, unde 533, 34, 35. tenuis, indicium cruditatis, coctionis privatione 530, 8. dejectiones vix vi ductæ, globuloſæ parvæ, & nigræ 528, 29. dejectionis fœdus odor, unde 524, 59. &c. dejectionis fœdus odor, κακὸν σημεῖον 524, 58. cum dejectionibus profuerit teretes vermes unà exire, dum morbus ad criſin progreditur 525, 53. quodcunque dejicitur ſine ſenſu; lethale 548, 27. dejiciendi crebra & ægra cupiditate, ſomnus adimitur 533, 37. dejectio omnis à qua abeſt naturalis coagmentatio, magnum ſubeſſe malum teſtatur 532, 21. grave malum ſubeſſe oſtendit, cùm ei naturâ jam efferæ, feritas major adjicitur 529, 60. alba omnis, contra naturam 536, 43. alba ſtercoroſa, ictero difficilis 539, 19. alba phreniticis, mala 8, 67. 527, 2. cum dejectione alba qui phreniticus evaſerit, Hippocrates vidit neminem 524, 48, 49. dejectio præalba funeſta in phrenitide, cui ſuccedit τῷ θέρμῳ τῷ πικρῷ 527, 41, 42. dejectiones albæ in phreneticis, propter magnum incendium ſuperarum partium jecoris, quo ſanguis unà cum bile abſorbetur 502, 18. &c. dejectio, bile plurima ad ſaturitatem tincta; mala 527, 16, 17. bilioſæ omnis tincturæ expers, pejor ſaturata plurima bile 527, 17. bilioſa ſyncera, ſpumat ardore viſceris unde manat 526, 53. bilis ſpumantis atque ſyncerae quænam mala habet inſignia 526, 66. &c. dejectione cum bilioſa, quibus premitur morſu pectus, amareſcitque os; malum 479, 38. in dejectione bilioſa, ſpuma rutila ab incendio viſcerum efflorefcit 529, 62, 63. dejectio copioſa frequens, de lipothymia metuitur 540, 24, 25. dejectiones quæ pleniùs colorantur, pravæ 537, 40. quæ plenius colorantur; nigræ, pingues, lividæ, æruginoſæ, fœdi odoris, prærubræ, & pluſquam flavæ 537, 45, 46. dejectio tantò pejor, quantò coloris eſt magis horrendi 531, 34. crebra & ægra, cum ſomni vacuitate, & corpus facit infirmum, & feritatem humoribus majorem adjungit 533, 41. cruenta, duplex; unam ciet hepatis ἱδρωσία; alteram fundit ipſius ἀτονία 527, 44, 46. periodica & fugax, fit virtute jecoris 92, 70. 193, 41. ab hepatis ἀτονία, Hippocrati eſt, περὶ πλευρὶς ἐξέρυθρον τῷ κοιλίης 527, 47. cruenta omnis, peſtifera; ea excepta, quæ ſtata periodo, duce natura λαύρως καὶ ἰσχυρῶς καὶ τῶν ὁμωσίαν τοῦ ἥπατος 472, 46. 529, 24. non minus adjicit cui periculo nati ex phrenitide, quàm vigilis comatis in phrenitidem tranſeuntis 527, 51. perennis, torminoſa, & carnium loturæ ſimilis; exoluti jecoris, & pene emortui argumentum 193, 42. divulſa, ſemper prava 532, 58. ſubdivulſa in multò liquore, perfrigeſcens, nec febre carenti; peſtifera 533, 58. multum fermentata, ſubpituitoſa; prava 528, 48. mollis, friabilis, in febre; prava 531, 15. cur nigra 57, 23. nigra, à pulticula leporina 21, 16. nigra bona, de hæmorrhoidio intelligenda, non de fæcibus 531, 58. dejectiones nigræ viris & juvenibus minus triſtes, quàm reliquis 550, 16. nigræ poſt æruginoſas 90, 60. dejectionum nigredo, ardoris quo conflagrant viſcera, nuncia 166, 45. dejectio nigrorum omnis per inteſtina, calamitoſa 205, 34. 550, 13. nigrorum, μεγάλην τῶν κακῶν viſcerum denunciat 193, 33, 34. nigrorum ab hæmorrhagia; prava 529, 25. nigra ſponte ducta, maleficio apponenda: ſperabili ſaluti, quam movet pharmacia convenienter præſcripta 531, 64. Dejectiones nigræ quæ ſponte ſua, & pigro lapſu exeunt; damnantur 196, 52. nigræ, cujuſmodi eſt ſanguis niger, quæ ſua ſponte cum febre, & ſine febre ducuntur; peſſimæ 319, 23. 536, 65. dejectio ſanguinis atri nulla bene fit, vel ipſo dejiciendi modo 530, 67. ſanguinis atri injuſſa, hepatis ἀτονίαν denunciat 531, 66. dejectiones ſanguinis atri opimæ, tum lividæ & æruginoſæ fœdi odoris, partim ex ἀτονίᾳ viſcerum; partim ex iis partibus quæ liquuntur aut ſunt emortuæ 531, 18, 19. qui dejiciunt nigra; frigidum illi exudant 541, 64. 549, 37, 550. 7. dejiciunt nigra, qui unà cum morſu & cephalalgia contremiſcunt 550, 69. cùm dejecerint nigra qui à morbo emacruerunt, poſtridie moriuntur 531, 60. dejiciendo, ſanguis emittitur clarus & ſplendidus; rupta, exeſa, vel aperta vena in alvo 529, 21. dejiciendo, ſanguinem clarum emitti; malum: idque cùm aliàs, tum ſi quis dolor adeſt 529, 18. dejectio ſanguinis grumoſi unde 175, 49. parca & glutinoſa, vel lævis atque ſubflava, grave malum oſtendit 534, 60. dejectiones pingues, nigræ lividæ; lethales: maximè ſi graveolentes fuerint 547, 23. dejectio pituitoſa facta protinus, cum pectoris morſu, dyſenteriam: fortè & lumborum dolorem denunciat 540, 65. præalba in febre, non eſt judicii fauſti 539, 6. prærubra in febre, delirium arguit 539, 8. 545, 33. prærubra in alvi proluvie: prava 534, 40. præuſta cum alvi tenſione, ipſius labem alvi demonſtrat 553, 49. purulenta quæ finem affert crudelis dyſenteriæ, non prava 530, 40. in dejectione purulenta, pus album, æquale, minimum graveolens; ancipitem habet eventum 530, 35. Dejectio purulenta, & ſanguinis atri; prava: idque tum in febre: tum alias 530, 28. purulenta hepatica de cocto phymate aut corrupto: ſiniſtri vel ancipitis judicii 530, 33. purulenta illa eſt prava, quæ puris formam oſtentat, partis corrupta indicem unde venit 530, 42. in dejectione purulenta, pus cœnoſum & fœdi odoris, funeſtum 530, 34. dejectio puris ab hypochondrii empyemate; periculoſa: tum per ſe, tum ex eventu 538, 52. quæ ex concretis enatat ſublivida, purulenta ſimul & bilioſa, peſtifera 528, 49, 50. ſicca, diſcerpta, caloris expers; prava: idque cùm aliàs, tum ſi liquida alvum reddit 532, 16, 17. ſpumans, quænam & unde 526, 40. &c. ſpumans injuſſa, in vitio eſt 179, 12. in dejectione ſpumante bilioſa, duo graviſſima: bilis eximiè ſaturata, & ſpuma 526, 61, 62. dejectio ſpumans in acutis, undiquaque bilioſa: mala 526, 40. ſpumans eximiè bilioſa, aut circumfuſa bile: prava 529, 40. dejectiones ſpumantes, ac magis quam decet colore saturo bilioſas, magiſque calidas, melicratum ſyncerum potiùs ciet quàm aquoſum 526, 56, 57. dejectio ſpumans valde: ſpumam habet æqualem, proptereaque prægrandem & peſſimam 530, 10, 11. à dejectionibus iis quæ in ſpumantes ſynceras deſinunt: ingraveſcit morbus 538, 5. dejectiones quæ in ſpumoſas & ſynceras deſinunt, morbos exacerbant omnium: maximeque convulſorum 537, 68. dejectio tenuis valde ſpumans, cujus eſt aqueabilioſa hypoſtaſis: prava 530, 4. ſyncera, quænam 528, 55. dejectiones ſyncerae, à ſeri naturalis exhauſto 53, 46, 47. dejectioni ſyncerae, dyſenteria ſupervenit 39, 38. dejectiones ſyncerae pravæ 23, 4. 531, 52. 537, 46, 47. in diuturno morbo, malæ 39, 38. dejectio humorum ſynceritate inſignium, peſtifera 531, 13. dejectionibus ſynceris & variis æque periculoſus eſt, atque nigris à ſanguine: ſed hæ ocyùs, illæ ſeriùs præcipitant homines ad exitium 531, 16, 17. dejectiones variæ & ſyncerae, quænam 531, 21 &c. dejectio varia, & ſaturata; prava 531, 10. dejectiones variæ & variegatæ ad diuturnitatem ſunt morbi 23, 13. variegatæ omnes pravæ 537, 37. dejectio variegata, ſignum perniciosum affectionis pravæ in viſceribus multiplicis, & varias partes occupantis 537, 49. multùm viridis: item alba vel ſpumans, vel aquoſa, prava 534, 58. dejectiones virides ætate virili non ſemper ſunt cum maximo damno conjunctæ 550, 14. dejectio viſcida, nigro ſparſa, illis maligna qui ſanguinem profudere è naribus: maximè ſubalbidis 530, 45.

Delirium, unde 92, 36. 128, 61. ſymptoma cerebri proprium 80, 47. ſymptoma cerebri, effera bile perfuſi 67, 5. ſymptoma alterati vel proſtrati cerebri 297, 33. 364. 7. ſymptoma phrenitidis natæ & procreatæ in cerebro 46, 33. delirium & catoche non ſemper ἀσύστατα 53, 44. deliria eſt hæmorrhagiæ, ab humoribus calidis & tenuibus 33, 66. delirii notæ, cur potiſſimùm luceant in depravato & feroci oculorum motu 17, 1. ſigna quatuor, & quænam 379, 56. proprium ſignum, magna & rara ſpiratio 138, 5. 19, 21. nulla ſuſpicio, cum ſævi doloris acerbitas, vincit excultam in omni vita modeſtiam 379, 62. deliria quænam circa res neceſſarias verſantur 51, 40. quæ continuò exoriuntur, cum jactatione conjuncta, hæmorrhagiam cient 95, 18. delirium non perpetuum, ſymptoma humoris morbifici proprium 95, 32. nullum perpetuum, præter

ter phrenitidem & inſaniam 95, 33. nullum poteſt eſſe διδακτικὸς, quando in cæteris partibus, pituitæ & bilis offenſiones, cerebrum in ſympathiam & contagionem adducunt 445, 3, 4. ſomno miteſcit 88, 59. gravius malum quàm tremor 67, 16. ſupervenire tremori, meliùs quàm contrà 34, 52. 41, 1. 117, 5. 128, 4. 210, 52. 362, 34. fractis viribus ſuperveniens, peſſimum 12, 34. in difficultate ſpirandi cum ſingultu conjuncta, mortiferum 47, 66. in ſpiratione minutula, & ſudatiuncula: citam mortem denunciat 47, 65. in delirio qui vocem canoram edunt, linguâ convelluntur 51, 66. deliria comatoſorum vigilum, typhomania 297, 36. lethargicorum, cataphorica, & cum cita oblivione conjuncta 297, 35. melancholicorum, ſilentes dementiæ 297, 41. nugigerulorum, dementiæ à ſanguine non ita multum acri, nec multa bile perfuſo 297, 40. fanaticorum, inſaniæ ſumma omnia 297, 38. phreniticorum, perpetuæ cum vigiliis & febre dementiæ 297, 37. omnia cum ſopore conjuncta, convulſifica 45, 41. 83, 50. cum palpo conjuncta, valde phrenitica 53, 31. 90, 4. 145, 12. 432, 53. pauliſper ferocia, mox erunt immania 131, 48. 184, 70. 379, 59. 501, 14. cum exolutione virium firmiter fixa; mortifera 103, 42. deliriorum idea varia, pro varia ſuſcipientis & efficientis cauſæ natura 297, 34. ſupervenientium ſigna quatuor 26, 46. primum, 48. ſecundum, 49. tertium, ibid. quartum 50.

Dementia quid 138, 51. dementiæ omnis prænuncia ἡ ταραχὴ 435, 44. ſignum, reſpiratio magna & rara 364, 26. quæ primigeniam in cerebro cauſam habet, ſignum ἐμονιδὶς, ſpiritum ſublimè foras, vel intrò ducere 364, 17, 18.

Dens, quid 128, 18. dentes quot 127, 43. utrinque per gomphoſin dearticulati 127, 44. dentium differentiæ tres 127, 43. dentes exareſcere, peſtiferum 127, 36. dentium fragor & ſtridor, unde 128, 11. in dente quænam ſymptomata conſpicua 128, 21. dentis ſphacelismus, quid 128, 23. unde 128, 26. abſceſſum in gingiva exolvit 128, 10. dentes collidere, convulſionis argumentum 127, 53. dentibus ſtridere, tremoris argumentum. ibidem.

Deſperati, qui 34, 46.

Deſtillatio ferina, ſtatim malefica, & ſtatim tabifica 276, 54. 293, 54. deſtillationes malignæ, in pulmonem prolapſæ, exitumve habeant, aut non; ſemper malæ 275, 28

Deus ſolus, & necis & vitæ ſummum jus habet 420, 29. Dei providentiam, momentis temporum, & ſerie numerorum atque complexu diſtinguere; furor 420, 31, 2. dominatu, ſeriùs aut celerius fata veniunt 421, 2. nutu res eunt divinæ pariter atque humanæ 420, 29. permiſſu, non numerorum imperio, homines ex hac vita migrant 420, 28. prædictio, ipſum furtivè ad nos venturum, nec ſui adventus ullam ſcientiam poſſe à nobis teneri 420, 34. verbi veritas una 421, 47. in homines prima vis exiſtit, deinde naturæ muliebris 420, 56. ſine numine, capilli ex capite non fluunt 420, 30

Dextra dextris ὁμόφυλα καὶ εὐπρόσφυλα 190, 53 216, 3.

Diabetes fundit urinam ſimilem potioni, ac ſanguinem omni ſuo ſero exhaurit 490, 54, 55. Diabetem facit καθ' ἕλξιν, inexplebilis renum ſitis 49, 5. in diabete, urina rapitur 496, 33. bibendi atque mejendi nullus finis fit, donec ad ultimum ventum ſit 490, 55. etiam colliquamento locus 561, 60

τὸ Διαχωρεῖν, κατ' ἐξοχὴν, ad ventris dejectionem pertinet 524, 70. τῷ Διαχωρεῖν verbo, tranſitus ſignificatur eorum quæ excluduntur per loca commoda, excluſioni dicata 524, 68, 69. ἡ Διαχώρησις non ſemper pro dejectione 193, 28. 227, 27. 280, 25. 523, 68. τῆς Διαχωρήσεως nomen non raro ſignificat vacuationem omni ex parte 168, 60. 524, 2. 543, 16, 17. ἡ Διαχώρησις, ἀντὶ τῆς ἀναλώσεως 168, 63. 523, 70.

ἡ Διακοπὴ, quid 491, 23. Diacope & apocope, ut differant 401, 27.

Diæta, victus rationem & vitæ inſtitutum continet 321, 41. diætæ ratio, ex quarum rerum diſtinctione initur 195, 64. in morbis acutis lex duplex ſancita 430, 20. diæta, morbo ineunte acuto, ſi validæ ſunt vires, tenuiſſima eſſe debet 430, 14, 22. tenuis, oppugnando morbo dicata 430, 22.

τὸ Διαιτᾶν, quid 70, 41.

ἡ Διάλυσις, cauſa formalis τῆς ἐκλύσεως & τῆς νωθρότητος 226, 48.

Diaphragma, quid 408, 26. veteribus unde dictum αἱ φρένες 30, 17. 160, 68. διάστασις, καὶ διάστασιν τῆς κοιλίης; Hippocrati 258, 27. diaphragmate natura utitur, ut intergerino quodam muro ſuperi ventris & inferi 408, 27. diaphragmati jus liberæ ſpirationis à Deo tributum 408, 26. diaphragma, nervis adjutum quatuor ad motus ciendos liberæ ſpirationis 408, 30. quibus partibus connectitur 408, 31. 425, 65. Diaphragmatis caput in centro, nerveum 408, 31. offenſio nulla paraphorica, præter inflammationem ſyſtrophicam 171, 38. 206, 44. offenſio paraphorica, lege ſympathiæ quam habet cum cerebro 274, 45. inflammatio, quibus percipitur 152, 22. 274, 41. in diaphragmate, ſicut in cerebro, dementiæ, generis omnis focus 172, 50. diaphragmatis conſectaria, utriuſque hypochondrii ſurſum intrò retractio 301, 46, 47. inflammatio, planè phrenitica 274, 42. diaphragma diſſecari, mortiferum 399, 56. 406, 12. diaphragmatis capite ſauciato vulnus cur incoibile 408, 40. capite ſauciato, quænam ſymptomata ſuperveniunt 408, 42, 43. ſauciato, ſalus deſperata tribus de cauſis 408, 48. vulneratio pergrandis; funeſta 391, 31. vulnus quodnam cito ſeriusve mortiferum 408, 35. περίφρεν vulneratam, tot nec tanta incommoda circumſtant 408, 54.

ἡ Διαφθορὴ, fœtus eſt jam incipientis corrumpi, aut corrupti 427, 58.

Diarrhœa, quid 120, ult. 315, 57. 319, 46. unde 296, 66, 67. quomodo fit 311, 64. in alvo eſt ex cruditate 446, 55. lienteria, dyſenteria, ut differunt 313, 53. 324, 17. chyloſa, cruda 324, 51. ſæpenumero critica 334, 49. critica, omnis cruditatis expers, lumborum ſanat gravitatem 366, 29, 33. quæ ſponte cietur lippienti, ſalubris 110, 59. aquoſa circa hydropis initia, morbum exolvit 533, 25, 26. hydropis critica, omnis eſſe debet cruditatis expers 321, 15. hydropicorum, exigui eſt temporis, profuſè peracta 315, 65. fortis, ſi cui leucophlegmatia implicito ſuperveniat, morbum exolvit 314, 43. 315, 67. longa in hydrope ſicco, toto genere ſymptomatica 315, 69. diarrhœæ cauſam morbificam, vomendo excludi elleboriſmo; prodeſt 484, 26. diarrhœæ plerumque longæ obnoxios balbos natura fecit 554, 27. diarrhœa longa prætumidum ventrem non adæquat, ſignum ſyllogiſticum hydropis tympaniæ 317, 61, 62. diarrhœæ diuturnæ per quas venter non detumeſcit, hydropis prænunciæ 536, 57. in diarrhœa longa vomere prodeſt; retrahendi cauſa id quod in ventrem confluit 484, 22. diarrhœa extenuato pridem, ſponte nunc nata, exolutionem facultatis naturalis confirmat 549, 60. quæ à melicrato meraciore bilioſis accidit; mala 316, 5. nulla edi poteſt cruditatis expers, cùm partes nutritiæ in vitio ſunt 326, 22. prorupta omnis, ab infirmitate orta naturæ, ipſam infirmiorem facit 533, 44. &c. 535, 26. 551, 40 unde, pleuriticis aut peripneumonicis 39, 30. malè habito à pleuritide aut peripneumonia, ſuperveniens; mala 39, 25. in phthiſi, unde 296, 3. 26. phthiſica, citæ mortis 39, 23. 435, 62. in phthiſi, ipſum τὸ κτεῖνον 296, 36. 64. 299, 49. 306, 24. τὸ, ὑπὸ Διαῤῥοίης ἔχεσθαι quid ſignificet 178, 64.

τῆς Διαῤῥοίης nomine continentur ἡ λιεντερίη & ἡ καμπυλώτης 181, 69.

Dies horis duodecim abſolvitur 386, 42. diei & noctis cauſæ contrariæ 261, 19. diei pars ab hora ſexta matutina ad decimam, præ ſe fert analogiam veris 386, 43. meridiana, æſtatis præ ſe fert analogiam 386, 44. veſpertina, autumni analogiam præ ſe fert. ibidem. diei parte matutina ſanguinis dominatu homines tenentur 386, 45 meridiana, bilis dominatu homines tenentur 386, 45. veſpertina, nigri homines tenentur 386, 45. dies criticus, fœcundus 111, 10. dies quartus; periodus eſt prima 495, 8. infœcundus 193, 54. ſeptenorum index 494, 59. ante ſe indicem nullum habet 440, 53. criticus eſſe nequit in paroxyſmi vacuitate 449, 53. judicandi jus habet in morbis qui paribus exacerbantur, & ſunt acuti 486, 57, 58. diei quarti prima laus ad judicandum 494, 58. 64. 495, 25. epiphænomena κρίσιμα, non ſolum ſeptimo criſin venturam denunciant; ſed ſpeciem ipſam criſis oſtendunt 495, 21. 22. die quarto quæcunque coctionis corruptionisve ſigna invaleſcentis dantur, criſin promittunt ſeptimo, convaleſcendi morbo, vel ſuccumbendi 522, 58. 59. dies ſextus tyrannus 192, 34. maximè in dierum paritate 238, 11. 22. ſexto die nihil bene fit 238, 49. nihil κρίσιμον nihil κρῖνον 238, 23. dies ſeptimus, periodus ſecunda 495, 9, 12. diei ſeptimi magnæ vires ad judicandum 495, 26. indicantis analogia ad criſin decimiquarti 271, 32. die ſeptimo quæ indicia adveniunt, judicium in decimum quartum diem dilatum iri admonent 522, 60. dies decimus quartus, morborum 240, 28. 240, 53. 506, 62. terminus inchoandæ expurgationis 234, 67. vigeſimus, finis morborum acutorum 231, 40. quadrageſimus morborum acutorum ἐκ μεταπτώσεως, terminus. 240, 59.

Digeſtionis cauſa, ſuctio 525, 3. digeſtio unde intercipitur 311, 66.

Diſſecta, quænam ſunt 391, 25.

Diſtinctio & diorismus, veritatis parens 184, 29.

Diuturnitati locus in δυσπεψίᾳ humoris morbifici, & viſceris æſtu incandeſcendi afflictione 515, 21, 22.

ὁ Ἀγκών, abſolutè, ad pectus refertur 550, 55.

ἡ Δῆξις, abſolutè, ad pectus refertur 550, 55.

Doloris cauſæ duæ 213, 55. nomine morbus ipſe intelligitur 184, 31. 185, 67. 274, 32. nunquam morſus & tormina appellantur 333, ult. natura, in continui ſolutione, aut intemperie prægrandi 184, 22. dolor partis cujuſque, afflictionem ejus denunciat 371, 8. ſævus, aures non habet 343, 55. doloris acerbitas, corpus facit infirmum, & humores corrumpit 39, 20. 81, 19. 214, 18. 284, 6. 7. 285, 12. 319. 42. 340, 34. cruciatu fit acrior phantaſia 387, 28. cur vigilant ægri. ibid. locus eſt periculo 516, 68. doloribus magnis ſedandis prodeſt phlebotomia aut purgatio ad lipothymiam perducta 546, 68. dolores per ſympathiam, faciunt tenſionem, non gravitatem 38, 55. doloris gravitas, ſignum concitati & conſiſtentis ſanguinis 257, 63. dolores à flatibus, ipſorum ſubita diſſipatione quieſcunt 274, 57. horriferi, cum ſuſpirioſo anhelitu, ſigna ſunt tabis 9, ult. dolor, ὁ σκληρυσμένος ſignum ſyllogiſticum 173, 55. ſymptoma eximium phlegmonarum 17, 46. 141, 48. 162, 17. in phlegmone occulta, ſymptoma præcipuum 35, 17. capitis, non minùs ſympathicus, quàm idiopathicus 102, 20. affixus

xus pectori cum torpore, peſtiferus 182, 18. juguli, ſymptoma commune pleuritidis & hepatis inflammati 38, 47. an ſit ſymptoma pleuritidis, an hepatis inflammati, notæ 38, 48. doloris acerbitas pauliſper in jugulo fixa, ſi ad ſuperiora vertatur; mortifera 38, 29. 432, 20. dolorum, qui ſupra diaphragma ſunt, curatio, ſurſum ſuſcipienda 482, 66. qui infra diaphragma ſunt, curatio; deorſum molienda ibid. dolor pleuriticus, unde 36, 62. liberali alvi profluvio non exolvitur 36, 63. lateris qui cum ſputo bilioſo ſine cauſa evanuit; exceſſum adfert mentis 38, 68. dolores qui ventrem tenent: cum tumore leviſſimi; ſine eo graviſſimi 152, 42. dolor bubonis in febribus, ad diuturnitatem morbi apparet 40, 1. doloris à femore excurſus, malignus 38, 35. 456, 70. dolor ani mortiferus, in diuturnis morbis exitialibus 39, 4. dolorum qui & in lumbis fixi ſunt, & è lumbis oriuntur; vis calamitoſa. 184, 45.

Dormiendum noctu, vigilandum interdiu 385, 48, 69. dormiendi noctu, conſuetudo naturalis, tum per ſe, tum ex eventu 386, 9, 15. ad dormiendum interdiu, non ſuppetunt naturales cauſæ ſomniferæ 386, 32. non dormire interdiu, nec noctu; peſtiferum 387, 21. in dormiendi etiam neceſſitate illius qui vigilavit noctu, ſomni diurni maleficentia eſt 385, 68, 69.

in Dorſo mala difficulter ſanantur 178, 16. Dorſi gibbera, ad æqualitatem revocari non poſſunt 407, 64. in dorſo rigor, quid ſignificet 177, 67. ex dorſo malum, differt ab eo quod in dorſo 177, 63.

Duritas, communis inflammationis & ſcirrhi 445, 22.

ἡ Δύναμις, καὶ ἰσχὺς, καὶ ἐνέργεια; viciſſim & mutuò in vitio ſunt 305, 2. ἡ Δύναμις, in officio 31, 33. 87, 29. 114, 34. 273, 38. 304, 39.

οἱ Δυσελκεῖς, quinam 103, 5.

τὸ Δύσκολον; quid 81, 5. 178, 8. 197, 50.

ἡ Δυσκρασία in hepar cadit primùm & per ſe, aut aliunde ſupervenit 305, 18.

Dyſenteria, quid 324, 17. 327, 41. dyſenteriæ nomen, communi voce, ad vitia pertinet inteſtinorum 327, 23. dyſenteria ab Hippocrate ad quid relata 327, 37. dyſenteriæ deſcriptio ex Galeno 327, 31. &c. dyſenteria quid Celſo 327, 28. dyſenteriæ cauſæ multæ 327, 44. dyſenteria poſita in cruenta dejectione 329, 64. diarrhœæ accedit 329, 60. αἱματηρὴ & αἱματώδης, eadem 329, 67. αἱματώδης, ὀλιγόχυμος 331, 31. αἱματηρὴ, naturæ fortis merito, non morbi vitio accidit 329, 65. αἱματηρὴ, ut ſimilis, & ut differat ab hæmorrhoidibus 329, 66. αἱματηρὴ, ἀναστόμωσιν habet in anfractibus vel involucris inteſtinorum 329, 67. diarrhœa, lienteria, ut differunt 315, 57. 324, 17. acuta ea tantùm, quæ eſt cum cruciatu 331, 32. &c. 328, 53. cur regnat autumno 328, 27. cur longa & ſæva 327, 63, 69. quænam ſalutaris 328, 1. dejectionis ſynceræ quando ſupervenit 316, 15. ſenum, critica 61, 67. 86, 12. 277, 57. 329, 59. ingraveſcentis ætatis, unde 328, 46. ſymptomatica, vel ulcus eſt inteſtini, vel hepatis ἀῤῥωστία 328, 5. 529, 59. dyſenteriæ cauſa morbifica, non ſemper ulcus, nec tormentum 327, 29, 39. in dyſenteria à rheumate conſiſtente, exulceratio eſt inteſtini 328, 19. dyſenteria longa, vindex lumbarium gibberum, à tuberculo enatorum 334, 6, 7, 9. longa, unde 333, 53. &c. non longa, unde 333, 31. dyſenteriæ quæ ſanant tubercula, unde 178, 30. in dyſenteria, vomitio bilioſa unde 331, 1, egeſtio primum fit ſine ulcere 327, 47. exulceratio quando 327, 48. dyſenteria quæ intempeſtivè ſiſtitur; abſceſſum facit vel in viſceribus, vel in articulis 327, 10. 480, 17. dyſenteriæ curandæ ratio in Hippocrate tradita 329, ult. &c. in artritidem tranſitus quomodo fit 330, 45. &c. dyſenteria ſi cui implicito carnes dejiciantur; funeſtum 329, 15. dyſenteria omnis, vel hepatica, vel alvina ſeu inteſtinalis 329, 52, 68. 331, 69. hepatica, ipſa per ſe cruenta 330, 43. hepatica, unde 534, 48. duplex, non habet ulcus inteſtini 327, 29. egeſtionis cruentæ, ubi cernitur 327, 56. in dyſenteria egeſtionis cruentæ, egerendi ratio facilis 327, 57. in ea quibus remediis pugnandum 327, 59. dyſenteria merè cruenta & impermixta, triplex 328, 15. hepatica prima, ab hepatis ἀτονίᾳ 327, 55. ſecunda, ab hepatis ἀτονίᾳ 327, 62. tertia, ab hepatis oppreſſione; quæ eſt longa 328, 12. dyſenteria ex melancholico humore ſata, non eſt alvina cum ulcere, ſed tantùm hepatica 329, 22. ab humoris melancholici putredine quadam atrabilaria, quò longior, eo pejor 334, 27, &c. hepatica, peſtifera 130, 25. dyſenteriæ hepaticæ & hydropis fons idem, & cauſa eadem 314, 45. dyſenteria inteſtinalis ſeu alvina, unde 333, 21. quænam 328, 17. dyſenteriæ alvinæ dejectio cruentata 330, 43. cauſæ omnes ἢ ἀπὸ τῶν ἐνεόντων, ἢ ἀπὸ τῶν ἔξωθεν 328, 43. cauſa effectrix, θηρίωμα, ἢ νομὴ in alvo 337, 7. cauſa prima quænam 328, 22. &c. quæ ſecunda 328, 28. quæ tertia 328, 31. dyſenteria alvina exulcerando fit à bile flava, ab atra, & à pituita putri & ſalſa 327, 51. 328, 65. quomodo fit à bile flava 329, 2. 330, 69. bilioſis, eſt à diætæ vitio 328, 50. bilioſa, intempeſtivè ſuppreſſa, abſceſſum facit in articulis 336, 14. quomodo fit ab atra bile 929, 24. atrabilaria, ſigna & cauſa, mala 377, 25. quam facit bilis atra, lethalis 37, 30. 196, 61. 329, 30. cur mortifera 329, 30, 31. dyſenteriæ inter cauſas mortiferas princeps atra bilis 329, 16. inteſtinalis quomodo fit à pituita 329, 35. 53. &c. 330, 69. primùm exorta, dolorum lumbarium, & inde articularium proletaria 330, 49. ſymptoma ſemper rheumatis conſiſtentis, & ſæpe concitati 328, 18. in lienoſis, duplex: una longa & mortifera; altera brevis & critica 328, 31. lienoſis, non longa quidem; utilis: longa verò, peſtifera 311, 57. 332, 32. 521, 2, 3. non longa cur utilis lienoſis 333, 47. lienoſi longa, lienteriam parit vel hydropem 313, 52. 328, 36. 521, 3. lienoſis quieſcente, ſi vel hydropes veniunt, vel lienteria mortiferum 332, 34. è dyſenteria ſæva quibus itur ad puriformia; qui ſuperſtat humor, multùm albus erit & multus 444, 60. dyſenteriæ inteſtinalis malum quando inſanabile 329, 13. dyſenteria apud Seguſianos coorta, anno 1538. multis urbibus atque pagis internecina 328, 56. dyſenteriarum tempeſtas feraciſſima anni 1578. 328, 55. peſtilentium feraciſſima temporum defectio in tempeſtatum alteratione & alienatione 328, 53. dyſenterico bene eſt in derivatione 330, 21. nunquam bene eſt in μεταπτώσει 331, 26. bene eſt cùm è dyſenteria ſæva itur ad puriformia 330, 63. dyſenterica vomitio bilioſa, cum rectè ſit, criſis miniſtra, vel potiùs effectrix 330, 63. vomitio bilioſa initio; grave malum 330, 55. cur circa initia vomitio bilioſa grave malum 331, 6. &c.

ἡ Δυσωδία, unde 294, 35. nimia, ſignum putredinis, non pepaſmi 109, 51, 54. τὰ Δυσώδεα, planè κακόχυλα 524, 67. περὶ τῆς Δυσωδίας, plura vide ad *Odoris* nomen, ſub litera O.

Δυσφορία quænam ſub ſe continet 3, 68. ægri eſt jactati 384, 57, 58. ubi cernitur 3, 71. cujus frigoris comes 3, 46. dyſphoriæ cum frigore, peſſimæ 3, 68.

Dyſpnœa, quid 511, 64. frequens & parva in craſſis, nimium exercitatis, periculoſa 254, 54. Dyſpnœæ ſumma omnia in ſtertore 353, ult. ad diſpnœam aſtmaticam, partium omnium ſpirabilium conſpiratio 407, 48, 49. dyſpnœa omnis in quibus verſatur 137, 57

Dyſuriæ cauſa omnis poſita vel in veſica, vel in urethra 346, 35. in veſica, cauſæ, exolutio vel ſenſus amiſſio 346, 36. in urethra, cauſa, oppilatio quæ eſt à phymate aut calculo 346, 39. Dyſuria & iſchuria, differunt tantùm per magis & minus 346, 28. dyſuriam ſonat phlebotomia 341, 20. 345, 58. dyſuria, commune ſymptoma multorum morborum 345, 16. in veſicam plenam, non in vacuam cadit 346, 29.

E.

EBRIUS ſiquis repentè obmuteſcat convulſus, moritur, niſi febris exoriatur 213, 68.

Echo in aure, quid 101, 30. echus diſtinctio à flatu ſonore & murmure 78, 39. nomen, ſæpe καταχρηστικῶς uſurpatum 101, 36. echo in aure, non raró hæmorrhagiæ prænuncia 177, 34, 37. non raró fortis delirii prænuncia 177, 35, 38. & bombus in acutis, mortiferum 101, 5. 182, 30

τὸ Ex vel Eξ, apud Hippocratem, quid ſignificet 177, 63.

τὸ Ἐκχεῖσθαι ἐς κοιλίην, quid propriè 536, 8.

ἡ Ἐκχύμωσις, veteribus quid 114, 63.

ἡ Ἔκλυσις, quid 12, 33. 296, 25. quid propriè veteribus 226, 45. propriè & verè ad cordis principatum pertinet 226, 47. facultatum vitalibus eſt debilitatio, qua cor exiguo velut filo pendere creditur, langueſcente vita 546, 61. ſi ceſſante pulſu, lapſum habet virium animalitatis, citra ſudorem; λειποθυμία, 546, 62. cum ſudore præſertim frigido, συγκοπὴ *ibidem*. ἡ Ἔκλυσις, ἀδυναμία, ἀτονία; ſynonima 226, 43. τὸ Ἐκλύεσθαι ἰσχυρῶς, idem quod συγκόπτειν 546, 65.

Ἐκφώνησις ipſa ad vocem edendam, ut fit 14, 67. τῆς Ἐκφωνήσεως imbecillitas, unde 82, 56

Ecphyſis, chylo inſervit tranſponendo 399, 50.

ἡ Ἔκρυσις vera quid 428, 4.

ἡ Ἔκστασις, quid 35, 68. τῆς Ἐκστάσεως diſtinctio triplex 363, 18. ἡ Ἔκστασις ἢ ἁπλῶς, ἢ σιγῶσα, ἢ φρενιτικὴ 363, 24. inſaniæ tantùm fanaticorum propria 297, 46. ad melancholicam pertinet egreſſionem 360, 49. μελαγχολικὴ, unde 36, 3. cerebri alteratio ab atra bile 171, 31. θηριώδεις 47, 53

τὸ Ἐκθύειν, quid 88, 57. 480, 3. Ecthymata, ſunt abſceſſus qui repentè cooriuntur 480, 6. unde 480, 5. ecthymatum pullulantium cauſa & ratio, quænam 480, 60. &c. in ecthymatum regno, prima ferè omnium in oculis pullulant 480, 48.

τοῦ Ἐκτρωσμοῦ uſurpatio, nunquam legitur ἀντὶ τοῦ τόκου 434, 38.

ἡ Ἕδρα in ſutura, perpetuò conjunctam habet fiſſuram & contuſionem 391, 43

Efficiens quoties habet ſimile ſuſcipiens, quæ inde naſcuntur mala, graviſſima 366, 21

Effluentia ſemper ſimilis ſubjectæ ſubſtantiæ unde manat 292, 11. 331, 54. 471, 68. 491, 54.

Efformandi vis imbecilla, unde 275, 31

Effracturæ cum fiſſura, inventio non difficilis 396, 34.

Egeſtio adipoſa febris ardore liquata; difficilis, ac odoris

 fœdi

fœdi 331, 43, &c.

Egreſſio omnis è natura, ſpeciei corruptio quædam 201, 29.

τὸ Εἰρύαται, quid ſignificat 18, 53

Elephanticorum quænam conditio 545, 65. ſenſum quid habeat 471, 22, &c.

Elleborus, catharticum veſtiarium. 483, 20. inter cætera cathartica, præſtantiùs trahit atque validiùs 179, 16. 484, 13. quantum purgandi & attrahendi potentia, cæteris omnibus catarthicis antecellat, admirabile 482, 14. attrahendo atque ciendo, vim omnem ſuperat ſymptomatici omnis motus, naturam eximiè laceſſenti 483, 20, 21. ellebori magiſterio meliùs quàm cæterorum ἐμετηρίων, velificatio tum ipſius naturæ, tum humoris morbifici, ſurſum infernè mutatur 484, 27, &c. elleborus valet ad retrahendum & detrahendum 179, 21. abſolutè uſurpatus, albus 179, 18. 482, 17. 483, 25. purgat ſurſum movendo, per os 483, 25. 484, 10. quænam vomendo per os tranſmittit 484, 11. ſalutariter adhibetur ad pathemata τῆς μοχλείας δεόμενα, & febris expertia 484, 4. elleboro albo quænam vis ineſt 482, 17. elleborus niger purgat deorſum; infrà tranſmittendo per ſedem 483, 26. 484, 10 præſtantiſſimus ad pleuritidem inferiorem 179, 18. 23. elleboro purgandi, quibus eſt à capite defluxus 330, 4. ab elleboro vomere ſpumantia multa, in dolore lumborum prægrandi, & in larga dejectione; prodeſt 483, 60, quæ cientur prærubræ nigræ purgationes, pravæ 483, 15. lethalis convulſio 177, 65. 482, 8. elleboriſmus, pharmacia eſt mochlica 469, 24. ab Hippocrate non poſitus, inopia catharticorum, ſed meliorum delectu 179, 22. 484, 7. unicè commendatur ad phyma lumborum; tum ad nephritidem 484, 30. elleboriſmo, diarrhœæ cauſam morbificam vomendo excludi; prodeſt 484, 26. ab elleboriſmo ſpumantia multa, καλῶς καὶ κρισίμως apparent 484, 14. elleboriſmo qui purgantur, idem uſuvenit atque cholericis 481, 34. ab elleboriſmo convulſio, in prompta ferocitate bilis in orificium alvi 481, 29.

Emaciandi cauſæ quænam 307, 67. &c.

τὸ Ἔμμοτοι quodnam ulcus 187, 65.

τὸ Ἐμπίπτει aphoriſmi 46, 4. quid ſignificat 7, 26.

Empyema quid Hippocrati 158, 33, 222, 13. 289, 25. commune nomen omnium corporis partium ſuppuratarum 240, 51. empyematis origo quænam 288, 19. duplex ſignificatio 56, 40. munus duplex 240, 32. 43. notitia unde comparatur 291, 20. &c. τεκμήρια, horrores 9, 65. empyematum terminus, umbilicus 157, 7. 174, 28. empyemata ut conſideranda 158, 48. empyema, medium inter citam veram criſin, & certam deſperationem 271, 4. 287, 20. 447, 36. 434, 67. factum vigeſimo die, non amplius retinet naturam morbi acuti 264, 70. quò celeriùs fit, eò rumpitur celeriùs 264, 56. empyemata cur brevi rumpuntur 262, 70. empyema horrorem ciet, qua parte ipſum ſubeſt 454, 39. 509, 66. in empyematis ſtrepitu multo, non ita rubent malæ, quàm in exiguo 290, 67. ad empyema quod foras non exit, fruſtrà fit pepaſmus 269, 13. empyematis adurendo, curatio citò ineunda 263, 8. empyema quodnam ſpei plenum 279, 49. quodnam anceps, ſpei plenum an deſperatum 279, 52. quodnam mortiferum 10, 28. 279, 50. pravum, βορβορῶδες ἢ ἀμοργῶδες 465, 64. empyemata internarum partium, primum rigore & nova febre denunciantur 7, 63. empyematum ſigna quo die eduntur 10, 30. empyematis mox affuturi ſigna; febris horrifera, cibi faſtidium, ephidroſis 552, 28. 29. inchoati ſigna quænam 265, 36. inchoati atque confecti ſignum ἀχώριστον, quodnam 266, 35. perfecti ſigna quænam 265, 37. inveterati quænam ſigna 260, 40. &c. empyema confeſtim factum & ruptum, tribus ſignis cognoſcitur 263, 26. 52. 61. empyema pulmonis, quid 10, 24. empyematis in pulmone confecti quænam ſigna 282, 10, 15. empyema coſtarum & pulmonum, crebrum horroribus 260, 67. expurgatio difficilior quàm peripneumoniæ 289, 50. ab empyematis, peripneumonicis quidem, ſeniores intereunt: ab reliquis autem, juniores 289, 12. ab empyemate peripneumonico faciliùs ſaneſcunt juvenes 289, 19. empyema multò ante phthiſin, ſputum edit fœdi odoris 294, 41. empyemate facto à pleuritide, pus citò exeat 286, 30. empyema thoracis, non uno in loco ſtabulatur 263, 12. qua parte ſtabuletur, ut dignoſcendum 263, 15. empyematis circa locos concepti, venturi & exituri, ſigna, 434, 43. &c. à plegmone, criſis quænam 10, 31. &c. empyema ab ulcere factum, faciliùs quàm quæ veniunt à pleuritide aut peripneumonia 288, 55. empyema & empyi, ut differant 266, 58.

Empyici quinam propriè 56, 38. 222, 12. 223, 41. 250, 51. 270, 75. 287, 32. quinam; per antonomaſiam 158, 34. quibus ſignis deprehenduntur 240, 45. &c. fiunt quibus thoracis troma foris ſaneſcit, intus minimè: aut intus ſanatum, denuo laceratur 421, 50. unde ſurdi 280, 20. quinam evadunt 273, 65. 309, 8. quinam moriuntur 309. 10. empyicorum levatio, quænam recidivæ obnoxia 270, 30. pus confertim exire; mortiferum 536, 18. pectora rubris maculis ſuperſperſa, mortifera 300, 15. empyicis, vi naturæ, anacatharſis fit puris in thoracem effuſi 287, 54. 324, 43. expurgandis ſi deſit anacatharſis uſtio neceſſaria 256, 55. à pulmone; pus duci per alvum lethale 287, 16.

Ἐνάργεια, ad quid refertur 48, 54.

τὰ Ἐνιόντα, quænam 328, 43. ὧν ἢ συγγενῆ, ἢ σύντροφα, ἢ ἐπαυξῆ 328, 44

ἡ Ἐνάργεια, καὶ δύναμις, καὶ ἰσχύς, viciſſim & mutuo in vitio ſunt 305, 2.

τὸ Ἐπαναφέρειν, quid 3, 11.

τὸ Ἐπάνθισμα χολῶδες, quid 329, 5.

τὰ Ἐπάρματα, eadem quæ κυρτώματα 160, 4.

de Ephemeta, vide ad nomen *Febris*, ſub litera F.

ἡ Ἔφοδος morbi & naturæ, ubi cernitur 421, 24. critica, quomodo à natura procedit 421, 34. τῆς Ἐφόδου quartanæ, ſeptimanæ vicenæ, quænam cauſa 421, 28.

τὸ Ἐπί, quid ſignificet 50, 54.

τὸ Ἐπιχλιαίνεσθαι, idem quod ἐπιπυρεττιαίνειν 544, 19.

in Epidemiis, Hippocratis quodnam propoſitum 429, 20.

οἱ Ἐπιδιδόντες ἐπὶ τὸ ὀξύτερον, qui 149, 50.

ὁ Ἐπιεικής homo, qualis 143, 31. τὸ Ἐπιεικέως, quid 73, 29. 105, 4. 270, 38. nequid nimis 358, 23. medium inter τὸ σφοδρῶς, ἰσχυρῶς, νεανικῶς, & τὸ ἐπικολαίως 49, 43. medium inter ſymptomata ſpei plena, & terrifica; Galeno 143, 29. 30.

τὸ Ἐπιγίνεσθαι, quid 359, 13. Epigeneſis, cauſa ſyntimoriæ maleficæ 320, 66. nulla, cauſam deducit morbificam 369, 47. nulla, levationem adfert primigenii morbi à quo enaſcitur 403, 65. omnis peſſima 147, 489. 516, 28. numquam incidit niſi in magnas affectiones 211, 57. graviorum ſymptomatum fit in morbis graviſſimis 317, 20. graviſſimorum morborum, varia eſſe ſolet 320, 13. per Epigeneſin nata, metu exterrent ſiniſtri judicii 278, 39. τὰ Ἐπιγενόμενα omnia, per ſympathiam veniunt 378, 48.

Epilepſia, quid 320, 24. unde 320, 25. magnum malum, Hippocrati 320, 63. convulſionum regina 321, 1. 438, 55. convulſio univerſi eorporis 82, 64. Epilepſia & apnæa, ſimul eſſe non poſſunt 467, 12. corporis eſt 359, 7. Epilepſia & melancholia, ſe mutuò conſequuntur ibid. Epilepſiæ cauſa in cerebro convulſifica 438, 55. Epilepſia, pro convulſione 205, 2. in Epilepſia cerebrum ipſum in vitio eſt 211, 46. Epilepſiæ τὸ ἐπιδεικτικὸν puerilis ætas 414. 61. τὸ ἀπαλλακτικὸν, pubertas 414, 61. atrocitas quanta 320, ult. Epileptica cerebri contractio quæ cadit in pueros, non eſt vaporis tetri, aut qualitatis malignæ 448, 58. Epilepſiæ puerilis finem adfert juvenibus, caloris nativi lumen ac ſplendor. 200, 46. 448, 42. mulieribus menſtruorum purgatio 448, 41, 51. Epilepſia primigenia, ægritudinem parit animo, ex diuturno mœrore morbi, & metu cadendi 359, 14. non raró ex anadrome urinarum nata 14, 14. gravis, à muliebrium menſtruorum ſuppreſſione 438, 59. ſperabilem adhuc vitæ ſalutem oſtendit in apoplexia 431, 40. Epilepſiæ quænam ſuis epilepticis commoriuntur 439, 16. Epilepſia quæ ſupervenit hydropicis; funeſta 320, 9. 325, 42. Epileptici, quinam 523, 6. &c. ut plurimùm melancholici 359, 4. paroxyſmi in ſternutamentum mutatio ſalutaris 255, 66. Epilepticam cauſam putare in mentem migrare nefas 359, 17.

τὰ ἐπιφαινόμενα, quænam 201, 48. 464, 55. τῶν Ἐπιφαινομένων conditio quænam 224, 19. τὰ Ἐπιφαινόμενα omnia bona, meliora ſunt cùm citò apparent 243, 50. quæ apparent circa initia morbi, λόγῳ τῆς φύσεως ſuum quæque morbum abbreviant 495, 31, 32. in expurgatione qualia; talia in colore apparent partium fucatarum 257, 8. quibus menſibus appareanr; videndum 443, 14. Ἐπιφαινόμενον unum κυρίως pravum, pluris eſſe debet ad interitus præſenſionem, quam multa communia 247, 40. τὰ Ἐπιφαινόμενα ſymptomata, quænam 186, 51. quæ initio bona ſunt, ſæpe mutantur in pejus 496, 14. parva; prava 206, 4. mala, eo pejora quò citiùs ſe produnt 243, 53. θανατώδεα, quænam 96, 45.

αἱ Ἐπιφοραί, oppoſitæ ταῖς ἀφορμαῖς 424, 40.

τὸ Ἐπίπονον, idem quod τὸ ἐπώδυνον 147, 35. οἱ Ἐπιπυρεταίνοντες καυσικοί, quinam 182, 52.

τὸ Ἐπιρριγοῦν, quid propriè 3, 12. 452, 16. τὴν ἐπιγένεσιν oſtendit, non τὴν ἔκρισιν 452, 18. ſemper ſymptomaticum apud Hippocratem 337, 21. ad mortem fatale, ſi à vaſis 369, 10.

τὸ Ἐπιτείνειν, quid 110, 52.

τὸ Ἐπιτήδευμα, quid 321, 42.

ὁ Ἐρεθισμός, quid 360, 37. unde 143, 13. τὰ Ἐρεθιστικά, quænam 143, 13. partim ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, partim ἀπὸ τῶν ἐνεόντων 143, 15. &c.

ἡ Ἔρριψις, quid 382, 29. unde, & ubi cernitur 375, 47. 455. 46. jactationi contraria 139, 46. morbo ineunte, ſymptoma madefacti & inebriati nervorum principii 182, 50, morbo affecto, ſymptoma effœti & exoluti nervorum principii 182, 51.

Eryſipelas, quid 106, 27. Eryſipelatis cauſa quænam 106, 28. propria ἡ διαφόρησις 122, 60. Eryſipelas intus foras converti, commodum: at foris intro, mortiferum 122, 33. 276, 22. 284, 23.

τὸ Ἐρύθημα, quid 35, 12. 15. τὰ Ἐρυθήματα ſimpliciter pro ſuffuſione rubra 113, 60. τὸ Ἔρευθος ἢ ἐρύθημα, non raró pro eryſipelatoſa phlegmone 231, 11. ἀντὶ ἐπάρματος ἐρυθροῦ 220, 22. τὰ Ἐρυθήματα ἀντὶ τῶν οἰδημάτων φλεγμονωδέων 106, 7. τὸ Ἐρύθημα κυνάγχικόν, faucium inflammatio 106, 9.

Evacuatio bona, quænam 47; 16. optima quænam 47, 15.

ἡ Εὐ-

ἡ Εὐχροια, quid 290, 66. &c. τὸ Εὔχρουν aliquando τὸ ἐξέρυθρον 545, 29.

οἱ Εὐελκεῖς ἢ δυσελκεῖς, quinam 103, 7. 209, 31.

Εὐεξίαν in ſecunda valetudine pars omnis unde capit, inde ſuave rubet 261, 50.

τὰ Εὐήθεα, quænam 209, 31.

Εὐφορία ſtabilis & firma, unde 245, 7, 8. nunquam è pravis ſignis 245, 6.

τὸ Εὔπνουν corpus, meabile 60, 53. 63, 2.

τὸ Εὐθύ, quid 46, ult.

ἡ Εὐθυμία, ex opinione pia & ſancta 359, 20.

ἡ Εὐωδία, unde 294, 33. περὶ τῆς Εὐωδίας, vide plura ad nomen Odoris, ſub litera O.

Exacerbationis contra naturam morbi, quænam cauſa 42, 28.

Exacerbari & ingraveſcere, ut differant 238, 6. &c. exacerbari in ordinario paroxyſmo, non novum, nec terrificum 238, 7.

τὸ Ἐξαίφνης, quid ſignificet 167, 16. τὸ Ἐξαπίνης, ἢ ἐξαίφνης; idem quod ἀπὸ προφάσιος 447, 50. 500, 69. idem quod ἀπὸ ταυτομάτου 150, 21. 167, 17. idem quod λαθραίως 447, 56. idem quod τὸ παραλόγως 433, 58. ultrò repente 434, 7. non minùs morbi eſt vetuſti, quàm inchoati, vel ineuntis 500, ult.

Exceſſus fanatici quænam notæ 363, 47. in Exceſſu majora vitia officiorum animæ intelligentis, quàm in melancholia 363, 8.

Excreatio, faucium propria 221, 63. Excreandi difficultas, ſpirandi, & glutinoſum pus, operas tradunt mutuas in ægri perniciem 271, 39.

Excrementa omnia coctione craſſeſcunt 499, 47. Excrementum craſſeſcere decet, morbo ad criſin progrediente 277, 43. 555, 19. Excrementa bilis & pituitæ, accuratè permixta, laudabilia 23, 17. corruptæ ſunt partes de iis ex alimento reſiduæ, quæ ſolæ coctionem admiſerunt 547, 70. communia, quadruplicia; vomitus, ſudores, urinæ, dejectiones 468, 36. propria morborum ſingulorum, eorum ἐπιφαινόμενα 468, 39. Excrementum è flavo nigrum, unde 53, 6. 126, 37. æruginoſum, quid denunciet 242, 13. Excrementa fiunt glutinoſa in morbis acutis, à febrili ardore: in frigidis, à crudore 241, 74. tenuia cruditate manent 499, 47. mera, quænam & unde 130, 52. 241, 67. 470, 24. 25. mera ſemper prava 470, 24. quando intus cohibentur 479, 22. mordacia intrò retrahuntur, ſiti venularum exhauſta 479, 24. amurcoſa & nigra, ſemper prava 441, 5. Excrementum in habitu corporis frigidum, contra naturam eſt febris acutæ 487, 59. Excrementa quænam ulcerifica ſedis & inteſtinorum 39, 36.

Excretio ſalubritati corporis quænam accommodatiſſima 120, 63. ſperabilis in juventute 73, 6. excretionis futuræ, quænam opinionem faciunt 74, 9. perfectæ præſidia tria 486, 32. excretiones inſperatæ & inſuetum per iter, quas natura molitur & perficit, miraculo apponi ſolitæ 323, 65. variæ ab eadem concuſſione 85, 35. 458, ult. excretionum omnium laus, per juventutem & pubertatem 81, 70. criticarum quinam finis 299, 35. excretio critica, ubinam votis reſpondet medici 486, 22. excretionis quinam modus, criticus 216, 15. excretione critica adimitur quod intus lædebat 495, 5. excretio nulla, lege critica ſuſcipitur, quæ antè ſignificata non fuerit 154, 42. nulla ſalutaris, initiis morborum 75, 2. nulla, morborum initiis, imperio naturæ ſuſcipitur 37, 48. nulla, quantumvis critica, poteſt videri ſalutaris, cùm vires effœtæ languent 166, 60. 354, 66. 532, ult. excretiones, quales duce natura non fiunt 148, 12. excretio omnis incommoda a perturbatione critica, mala eſt 23, 3. omnis injuſſa duplex 6, 3. injuſſa, quæ dominatu naturæ non regitur, quid denunciet 194, 1. omnis prava, affectionis pravæ ſignum 267, 67. 294, 54. 481, 15. ſymptomatica eſt, qua minimè vacuantur quæ vacuari prodeſſet 316, 4. ſymptomatica, periculoſi morbi periculo adjicit 527, 68. excretionem deſperatam quænam faciunt 20, 12.

Exercitatio matutina alvum dejicit 540, 32. exercitatio eſt artuum; carnium cibus, & ſomnus viſcerum 386, 28. exercendi corpus & artus conſuetudo naturalis, interdiu 386, 29.

Exolutio, quid propriè 458, 1. propria hæmorrhagiæ profuſioris 198, 54. 60. exolutio & catoche exiſtere ſimul nequeunt 133, 16. ἀντὶ τοῦ ἱωθρηνός 458, 8. exolutio & convulſio, ἀσύστασις 467, 13. exolutionem convulſione tolli præſtat, quàm contra 106, 39. exolutio virium à convulſionis contentione, cita & funeſta 218, 16. corporis à bilioſo humore fieri nequit 49, 20. ab exolutionibus cur dolores ceſſant 546, 66, 67. exolutio quæ dolorem ſolvit; ventrem humidiorem facit 546, 58. & cur 547, 1, 2. quænam peſſima atque mortifera 349, 70. ſudorifica fatalis ad exitium 435, 56. exolutiones à rigore, cum cephalalgia; mortiferæ 22, 56. 131, 38. qui exolvuntur crebro & fortiter, ſine cauſa manifeſta; vitam repentè finiunt 163, 43. 355, 36. 458, 6.

ἡ Ἕξις, oppoſita τῇ χέσει 303, 31.

τῶν Ἔξωθεν genera multa 351, 36. τὰ ἔξωθεν omnia, diæta & ſpiritu quem ducendo vivimus, continentur 328, 49. 50. 351, 37. τῶν ἔξωθεν magna vis ad morborum procreationem 328, 46.

Experientia & judicium, duo inveniendi judicandique propria inſtrumenta 392, 55.

Expiratio & inſpiratio, contrariis editæ motibus 137, 47. 138, 1. per expirationem, vaporis fumidi expurgatio 410, 18. expirationis multùm properatæ & citæ, quænam cauſæ 364, 32.

Expurgationis & expulſionis ratio eadem 241, 32. expurgatio fera, nunquam medici & ægri votis reſpondet, in copia & expurgandi modo 269, 19. tardior neque ſimplicem, neque perfectam criſin edit 243, 26.

Extenuatio primùm cutim relaxat, poſtea verò diſtendit 262, 3. 302, 56. extenuationis ſignum quodnam 18, 54. extenuationem inchoatam denunciat laxitas cum pallore 262, 2. abſolutam denunciat tenſio 262, 2. extenuationis abſolutæ ſignum, facies cadaveroſa 307, 70. perfectæ ſigna in pallore ac rigida tenſione 306, 42. perfectæ ſignum, digitorum aſperitas 262, 4. extenuata brevi tempore corpora, confeſtim reficienda 302, 54. 333, 3. extenuata longo tempore corpora, ſenſim reficienda 302, 54. 333, 2.

Exteriora, quæ 59, 42. extimorum cita in utrunque mutatio, prava 28, 65.

F.

Fabricationis humanæ fundamenta tria 135, 67.

Facies, nitidior & ſplendidior facta à matutina exercitatione 540, 32. ægroti, prima omnium venit ſub aſpectum medici 110, 70. ægroti, bene valentium ſimilis eſſe debet, & ſui potiſſimùm 110, 71. Faciei cita & ſtabilis mutatio in morbis acutis, unde 111, 45. facies pleuritici, quare plena mœroris 239, 49. &c. unde macreſcit 111, 52. &c. rubore ſuffuſa, unde 71, 26. faciei rubori ſaturato, ſi caperatio frontis accedat; pravum 545, 27, 28. facies rutila, ſignum plethoræ cephalicæ æſtuantis 83, 47. pallida collapſaque, unde 111, 68. egregiè colorata & vultuoſa, peſtifera 112, 64. 239, 57. 332, 24. 25. 545, 27. vultuoſa, certiſſimum ſignum melancholiæ 113, 15. cadaveroſa, quænam 112, 22. ex fugacibus cauſis, uno die finitur 124, 64. prima morbi periodo; funeſta 111, 65. mortifera 110, 64. faciei cadaveroſæ contraria, ſucci plena atque decora 111, 50, 51. corruptio, idem quod cadaveroſa facies 111, 47. in facie potiſſimùm cernitur morticinæ naturæ ſignificatio 111, 62.

Facultates tres in noſtris corporibus ex totidem principiis 135, 8. 304, 39. facultatum trium mutua συντιμωρία 135, 71. facultates vegetæ, bene conſtitutis viſceribus, 87, 28. facultatum effœtæ vires, unde 87, 25. læſarum caſus, graviores quàm inſtrumentorum 107, 19. 350, 1. facultates quò plures in vitio ſunt, eò res ægri pejùs eunt 7, 70. 135, 1. 527, 56. facultas afficitur læſo principio 168, 25. perditur, virtutis & roboris exolutione 304, 60. facultatis perditæ ſymptoma, vacuitas actionis 304, 61. facultas hepatis, nutritia 304, 41. auctrix & nutrix, eadem 549, 60. facultatis nutritiæ perditio, mortifera 304, 42. naturalis exolutionem confirmat diarrhœa, extenuato pridem, ſponte nunc nata 306, 2. facultate coctrice ceſſante, fit excretio proluviei rubræ 304, 41. facultas cordis, vivifica 304, 42. facultatis vivificæ perditio à phthiſi, mortifera 549, 60. vitalis exolutionem confirmat vocis carentia, extenuato pridem, ſponte nunc nata 304, 41. facultas cerebri, animalis 549, 60. facultatis animalis exolutionem confirmat tremor, extenuato pridem, ſponte nunc natus 549, 60. 61.

Fæces, excrementa alvi propria 537, 2. in craſſiore inteſtino ſtabulantur 339, 18. pridianas, ſingulis diebus excernit qui valet, aut valere debet 525, 18. ſæpe ab ardore jecoris conglobatur in ſimilitudinem pilularum vervecinarum 537, 3.

Famem caninam potio meri exolvit & ſanat 335, 21.

Fanatici ex phreniticis, unde 52, 10. homines, ab atra bile ex flava 193, 25. propriè, ex mania melancholica 362, 15. qui cum immanitate contremiſcunt, proximè abſunt à morte 47, 49. fanaticorum immanitas, in quibus cernitur 46, 22.

Faſtidioſi ἀνέμετοι, periculoſiùs multò ægrotant quàm ναυτιώδεις 474, 55, 56. faſtidioſis vigilibus, ferè ſub aurem tumores aſſurgunt. 478, 45.

Fatuitas quæ in icterum cadit, prava 369, 61.

Fauces, quid 221, 6. per fauces itur partim ad gulam, partim ad guttur 451, 62. faucium æqualitas & ſtrangulatus, quid ſignificent 148, 60. irritamenta ſatis moleſta, parotidas eructant, aut adæquant 143, 10. eryſipelas, ſi nulla lege critica evaneſcit, funeſtum 221, ult. in faucium inflammatione εὔχροια καὶ εὔσχημα, quænam 108, 52. aſperitas, inflammationis conſectaria 144, 47. fauces exulceratæ in febre, cum alio ſigno difficili; periculoſum 149, 42. faucibus in laryngem tranſitus quinam mortiferus 108, 53

Febris, à corde 128, 61. unde excitatur 492, 12. febres in venis ſunt 281, 67. 525, 59. febris ibi accenditur, ubi caloris vitalis domicilium 489, 63. focum habet, ubi fons eſt urinæ 492, 11. febres, poſitæ in domicilio τοῦ συῤῥέοντος καὶ τοῦ συγγιγνομένου 492, 16. febrium ὕπαρξις in quibus conſiſtit 224, 45.

febris, ſine pepaſmo non exolvitur, niſi ſit μεθιςάση 501, 67. febrium aliæ ad manum mordaces, aliæ mites 122, 62. 237, 64. 455, 34. febres, quibus ad concoctionem longo eſt opus tempore, unde naſcuntur 508, 21, 22. iiſdem numero diebus judicantur, quibus homines intereunt aut exolvuntur morbo 266, 16. 432, 39. eodem ipſo die exolvuntur, quo rigor in iis cietur 60, 33. quænam periodicè aut criticè abeunt, quoties in iis rigor cietur 281, 60. febrium propria ἐπιφαινόμενα, urinæ 494, 31. 525, 60. quæ citò bona, citam ipſarum dimiſſionem oſtendunt 494, 31, 32. criſes omnes ſuſcipiuntur, naturæ & morbi inſultu 421, 22. criſes ſecundæ, à pepaſmo 421, 22. ſiniſtræ à cruditate ac feritate maligna humorum 421, 23. criſis aſſidua ſit εἴσω; excepta febre ardente 465, 38. critici ſeptenari, 421, 20. febris propria & vera diſceſſio, quænam 266, 66. febres quibuſcunque non critica lege quieſcunt, poſtliminio revertuntur 63, 61. die critico non quieſcentes, revertuntur 42, 49. pepaſmo & proritatione carentes, criſes non habent 40, 41. unde renaſcuntur 326, 2, quænam relapſus non habent 43, 9. febrium initiis, criſis nulla ſperabilis 44, 16. initiis, oppreſſionis ſumma omnia 77, 29. initio, ſi cui bilis atra ſurſum deorſumve exeat; mortiferè ægrotat 37, 23. inſidioſa levatio, ſine ſignis levationis 27, 39. febris, πόλεμον καὶ κτῆνον 213, 63. febrilis calor, bilis parens 530, 15. ardor, maximè infirmum facit corpus 532, 66. ardoris quænam incommoda 261, 67. &c. febrium ardoris eſt; omnia corrumpere & putrefacere 548, 2. febris, bilem gignit ex pingui 496, 37. febris & bilis generatio mutua 404, 28, 47. in febre, magna vis ciendi catarrhum 214, 47. febris & catarrhi è capite, mutua συμμαχία 499, 18. conſenſus ubi cernitur 58, 21. febris dum viget, fruſtra humoris in parte aliqua ſuſcipitur concoctio 244, 63. dono nullus ſit pepaſmus 281, 70. dono ſuppuratio non ſit 281, 69. febres quæ à ſuppurato quieſcunt ſudatiunculam multæ habent 279, 46. febris quomodo dolorem exolvit 308, 55. ægrum quomodo exercet graviùs 42, 18. iis eſt exacerbata, quos ſuper ſpumantibus dejectionibus invadit coma 554, 40. in febribus, malum quod circa ventrem eſt incendium 32, 1. febris & inflammatio viſcerum hypochondriacorum, mutuas tradunt operas in perniciem ægri; & quomodo 17, 70. &c. febris & vomitus bilioſi conſpiratio mutua in utriuſque cauſam & incrementum 475, 56. quædam συμμαχία in ægri perniciem 475, 53. febris adaucta, vomitibus crebra eſt bilioſis 475, 54. calamitoſa vis, in quibus cernitur 120, 8. è malis orta, graviſſima infert mala 450, 64. ſymptomata inſeparabile inflammationis ſyſtrophicæ 252, 49. 392, 2. in angina, unde 225, 50. cerebri vulnerati, unde 392, 1. ab inflammato cerebro, quænam maleficia 392, 5, 6. exorta in phlegmone tromatis, ubi ſalubris 352, 59. ubi periculo adjicit 352, 45, 59. exorta in tromate, poſt 7. diem, æſtate; poſt 14. hyeme; ad interitum fatalis 352, 38. quomodo à veſica inflammata 340, 39. febrium quænam commoda in melancholicis qui evaſere fanatici 360, 64. &c. febris ſuperveniens, convulſionem ſanat 184, 4. 211, 22. 213, 70. 448, 30, 64. quænam convulſionem ſanat 56, 56. 145, 50. 208, 3. 34, 27. 357, 12, 13. oborta, æque benignè facit convulſificæ tenſioni, atque apoplecticæ laxitati 356, ult. febrem ſupervenire convulſioni, melius, quàm contrà 119, 64. 213, 68. febris ſuperveniens, hypochondriorum dolores ſine inflammatione, exolvit 17, 68. 308, 62. in febribus, quibus hypochondrium non eſt molle, cum faciei rubore; effluente naribus ſanguine, convaleſcunt 543, 19. febres ex hypochondriorum doloribus; terrificæ 120, 21. 152, 33. 162, 18. 167, 60. 184, 2. 308, 38. 540, 40. quæ ex alvinis doloribus naſcuntur, terrificæ 167, 61. febris nata ex alvo liquida, intempeſtivè cohibita; peſſima 451, 1. in febribus alvo inflata; ſi flatus exitum non habeat; malum 24, 50. 196, 70. febres quæ ſuperveniunt bubonibus omnes, præter ephemeras, pravæ 40, 21. febrem ſupervenire buboni præſtat, quàm bubonem febri, in peſte ac lue venerea 40, 25. febres quænam veniunt, calcaneo perfracto 16, 52. 404, 14, 15. cum vertigine tenebricoſa conjuncta, fuerintne ilei, necne; mortiferæ 54, 30 febri convulſio finem imponit 65, 63. 77, 55. febris, è malis naſcitur, quando ſupervenit choleræ 450, 66. eximiæ tantùm phlegmones jecorariæ ſymptoma 167, 25. in nulla diſceſſione, crebrò exortus rigor, & ægro pridem infirmo; periculum mortis infert 452, 40. periculoſæ periculo non minus adjicitur de pravis dejectionibus, quàm de urinis pravis 524, 13. à febribus quinam morbi juvantur aut curantur 348, 45. in febre ſurditas alvum ſiſtit 195, 27. 442, 51. 476, 28. 479, 30. tremorem ciet, humoris è venis ad nervos μετάςασις 449, 28. interdum varias reddi urinas; longi eſt morbi 421, 16. mitioribus urina genituralis, de albuminea pituita 499, 8. acriſiæ, diuturnitatis quidem ſunt cauſæ, non tamen funeſtæ 40, 36. ſine febre, nihil ſuppurabile 281, 69. in febre dejectio prærubra, delirium portendit 545, 33. convulſio terrifica 15, 42. 15, 51. convulſio non ſemper deſperata 15, 53. 448, 70. à convulſione ſeriùs incidente, mors in propinquo oſtenditur 448, 70. crurum dolores terrifici 226, 2. expurgationes lividæ, nigræ, bilioſæ, cruentæ; omnes omnino malæ 241, 62. fandi impotentia mala 19, 29. cum febre quibus vox hæret poſt acriſiam, tremuli moriuntur 131, 55. in febre, manuum ac pedum labores terrifici 15, 42. à febre, gravis omnis jactatio ſine vomitu nauſeabunda 474, 62. & ſine febre 474, 63. nihil ſalubre expectandum, niſi ad eos morbos qui vel à frigore ſimplici enaſcuntur, vel cum humore crudo 360, ult. 361, 1. à febre & ſegnicie veternoſa periclitatur animus 383, 7. in febre, abſceſſuum ſigna, ſi ex animo medici non fluunt, prava 74, 1. cardiogmus malus 32, 1. ardor ventris ingens, cum cardiogmo; malus 24, 33. palpitatio ventris, inſaniam facit 172, 24. 383, 69. qui coutremiſcunt, non ſunt apud ſe 210, 61. cauſæ funeſtæ quot & quæ 60, 36. à febre calamitoſius nihil eſſe poteſt colliquamento 532, 42. in febribus, quæ cum dolore micant in collo venæ, dyſenteriæ habent eventum 64, 22. quæ livent, mortem ſignificant brevi venturam 36, 15. à genuum dolore, levatio nulla ſperabilis 15, 44. ſurarum dolores mentem præcipitant 15, 45. terrifica irruptio doloris à femore ſurſum 15, 44. ſtrangulari repentè, nec deglutire poſſe, ſine tumore; malum 150, 4. febres ἀχλυώδεις, quænam 20, 14. comatoſæ, malæ 26, 9. κατόχως ingraveſcentes malæ 26, 10. febricula cum comate & capitis dolore; mortifera 544, 4. febres acutæ celeriter, vehementer, & continenter moventur 59, 39. 98, 55. 214, 23. 385, 8. 459, ult. 489, 22. 504, 13. unde ortum habent 325, 18. 489, 22. in venis & viſceribus 64, 64. 472, 2. febris acuta & cauſus, ut differant 110, 18. febris acutæ materia quænam 60, 8. febris acutæ & tertianæ materia eadem 565, 36. 515, 4. febris acuta & tertiana, motuum differentia diſtinguuntur 465, 35. febris acutæ criſis, 14. dies 68, 69. juvenibus, per hæmorrhagiam: ſenibus, per dyſenteriam 328, 30. febris acuta prægrandis, citam criſin adfert, ſalutis vel interitus 28, 39. febris acutæ inſigni æſtu par eſt totam corporis compagem & humores incandeſcere 487, 60. febrium acutarum initiis pepaſmo 489, 24. febris acuta, apoplexiæ mox affuturæ cauſam & occaſionem præripit 352, 66. ab hepate exhauſto & toſto 312, 45. febris acutæ paroxyſmi, meliores diebus imparibus quam paribus 193, 55. paroxyſmi, qui paribus diebus cientur; mali 42, 5. febre acuta, intermiſſionis experte, motus introrſum cientur 465, 34. in febre acuta omni, corpus quodnam ſalubre 375, 34. nihil laudabilius pepaſmo 224, 52. à febribus acutis qui nam morbi juventur 352, 63. in febribus acutis, reſidendi cupiditas affecta 385, 10. ſanguinis bile perfuſi regnum 101, 44. 182, 25. cum anxitudine ſudor miliaris exudans; periculoſum 30, 63. febrium acutarum funeſta ſymptomata, quænam 37, 67. in febre acuta, livor digitorum & pedum, ſemper apparet ad mortem citò venturam 377, 46. febris acuta unde cietur frigidus ſudor, mortifera 488, 4, 5. convulſifica, monſtri ſimilis 56, 55. unde accenditur in maxilla luxata 491, 5. febrium acutarum incendio, cito caloris nativi extinctio 487, 70. in febre acuta, foris pariter, atque intus, caleſcunt eximiè quos occupavit 384, 18. rigor criticus, ſemel tantùm cietur ad criſin: nec recipit τὸ ἐπιῤῥιγοῦν 457, 44. manuum ac pedum rubores funeſti 35, 14. bilem gigni ſynceram, non novum 217, ult. 491, 6. 498, 62, 63. 526. 59. à febribus peracutis tum adeps, liquitur, tum caro tenera & recens coacta, tum ſanguis ipſe aſſatur 498, 63, 64. febris ardens, quænam 66, 8. unde 507, 32. &c. inter acutas eximia 68, 43. 507, 21, 31. febris ardentis ubi focus 40, 32. 67, 7. 494, 47. febris ardens, inflammati cerebri ſæpe conſectaria 81, 3. non rarò in cerebro focum habet 45, 60, 62. aliquando raptis ichoribus à renis 413, 55. in tempeſtate auſtrina 33, 60. rigore ſuperveniente exolvitur 43, 39. febrium ardentium, quinam humor morbificus 203, 55. criſis propria, per plenam & liberam excretionem 68, 44. vis quomodo miteſcit 30, 51. in febre ardente, non ſemper in promptu eſt triplex opportunitas τῆς κρίσιος 68, 38. rigor criticus, non niſi cohibita ſponte urina, cietur 509, 61. ſemel tantùm cietur ad hæmorrhagiam vel ad ſudorem rigor criticus 509, 60. in febribus ardentiſſimis phlebotomia animi deliquium attingens, totum repentè habitum refrigerat, febremque extinguit 547, 5, &c. febris ardentis initio rigere, qualitatis malignæ proprium 43, 38. febres ardentes, perurentes & malignæ cùm ſint, partes extimas non accendunt ſimiliter ut manſuetæ 517, 27. febrium ardentium quænam incommoda. 66, 9. 46. 122, 30. ſymptoma eximium; perfrigerari 517, 28. febres ardentes, ſymptomatis phreniticis potiùs replentur quàm comatoſis 33, 56. febrium ardentium tremores, delirio ſolvuntur 66, 68. 67, 24. febris ardenter acuta, circa initia facit oculos concavos, collapſa tempora, & nares acutas 302. 52. nata ex alvi dolore; peſtifera 479, 28. in febre ardente ſi alvus profuſè feratur; mortiferum 65, ult. 172, 11. febricitantes ardenter, quinam 67, 55. febricitantibus ardenter, caput ex eventu afficitur 45, 48. febris perurens, citam mortem adfert 124, 23. continua, quartam 60, 1. febris continuæ focus ubi 60, 14 febrium continuarum & acutarum criſis, 14. die 421. 38. febris continuæ ſymptomata, totidem morbi 78, 70. febres continuæ diuturnæ, relapſibns & abſceſſibus crebræ 73, 53. abſceſſus faciunt per materiæ decubitum 168, 24. continuæ, tertio quo-

que die ingraveſcentes, ſupra modum periculoſæ 59, 66. 64, 10. 238, 9. quæ tertio quoque die exacerbantur, aut ſunt tritæophyæ, aut hemitritæi 60, 23. 175, 63. à febre continua periculum eſt mentis perculſæ 430, 49. febris non diſcedens, & rigor crebrò citatus, ægro jam infirmo; lethalis 267, 60. febri non deſinenti ſi rigor ſuperveniat, mortiferus 41, 32. in febribus quarum diſceſſio nulla eſt, intus ardere, & foris frigere atque ſitire; mortiferum 374, 10. febrium diuturnitas, unde 508, 20. 21. febres cur longæ 447, 60. febrium diuturnarum materia craſſior 72, 55. febres ex acerbis doloribus natæ, diuturnæ 40, 52. in Febre diuturna; nauſeabunda proritatio, ſcreatu finiens; mala 31, 64. 474, 10. 475, 46. in Febribus longis, exiguis, & erraticis; urinæ tenues mejendo emiſſæ; lienoſæ 520, 46. Febres quibus ſunt longæ; iis tumores ad articulos, aut dolores exoriuntur 508, 19, 20. Febres quænam erraticæ 510, 28. 31. 52. Febris erratica, ſola degenerat in quartanam 515, 8. Febres erraticæ, ex incertis paroxyſmis 513, 34. inordinatos ac certo typo carentes habent paroxyſmos particulares 510, 31. ex Febrium erraticarum paroxyſmis incertis, certæ naſcuntur quartanæ 513, 35. inter Febres erraticas, continuarum longarum proprii abſceſſus 510, 49. 50. in Febribus erraticis quæ nigræ ſunt nubeculæ, quartanas denunciant 510, 24. 513, 17. Febris eſſentialis, quæ ipſa per ſe exiſtit 467, 21. in Febribus eſſentialibus rigores critici & periodici, exoriuntur à valis 240, 37. rigores ſymptomatice, ab ulceribus exoriuntur 240, 38. Febris hecticæ atque tabificæ ſignum ſyllogiſticum, manuum digitos extremos exaſperari 261, 66. Febres horriferæ, continuæ & intermittentes 260, 68. Febris horrifera continua, hemitritæus ibid. horrifera, ſæpe & multùm ſudore diffluentes, miſerandi 8, 5. Febres μὴ διαλείποντες, quæ 18, 34. Febris intermiſſionis particeps, ſpei plena 59, 70. intermiſſionis expers, omnino mortifer 59, 69. Febrium intermittentium paroxyſmi quomodo miteſcunt 50, 51. rigor periodicus, nihil aliud niſi paroxyſmum denunciat 457, 40, 41. longiorum mutatio eſt in quartanam 168, 14. 508, 36. Febris intermittentis in continuam tranſitus, periculoſiſſimus 78, 67. Febris laborioſa, malignæ & multiplicis cacochymiæ particeps 20, 45. Febres laborioſæ ſingultuoſæ, cum catoche, malignæ 25, 19, 21. cur dictæ κοπιώδεις 467, 63. κοπιώδεις cur horrendæ 19, ult. Febrium κοπιωδέων, genera duo 19, 65. Febres κοπιώδεις, quænam in vetuſtatem recidunt 19, 68. Febris κοπιώδεος cujuſnam difficillima curatio 20, 8. Febre laborioſa laborantibus, ad articulos & maxillas abſceſſus expectandi 65, 5. 478, 67. 68. Febris lenta & longa, partium eſt exolutarum, & inde humoris morbifici 447, 62. lipyria, inter acutas eximia 487, 66. Febris lipyria materia bilioſa, ubi habet focum 62, 9. Febris lipyria, maligna cacochimiâ, proximè ad peſtilentem accedit 61, 61. in Febre lipyria, non eſt caloris æqualitas 374, 45. Febris lipyria, interiora perurit, exteriora ne modicè quidem calefacit 161, 43. 384, 28. 29. Febris lipyriæ confectarium frigus extimorum 62, 6. Febres lipyriæ, non niſi ſuperveniente cholera, exolvuntur 61, 58 62, 41. 71, 52. 450, 54. Febris lipyria, quando maximè mortifera 62, 38. Febres malignæ, unde 368, 55. 479, 27. ex hypochondriorum dolore 17, 1. inter Febres erraticas, intermittentium diuturnarum propria μετάπτωσις in quartanam 510, 50. Febres manſuetæ, totum corpus incendunt æqualiter 517, 28. Febris quartana, omnium vetuſtiſſima 315, 26. quare longiſſima, hyberna præſertim [illegible]5, 62. Febres quartanæ hybernæ, nonnunquam in acutas tranſeunt 78, 65. autumnales longæ 396, 42. æſtivæ; breves ibid. Febrium quartanarum ἐπισημασία certa, periodicus horror ac typicus 513, 35. Febris quartanæ horror, paroxyſmi diſceſſionis prænuncius 183, 22. Febris quartana, ſanat epilepſiam 60, 3. 119, 61. 213, 69. Febre quartana ſuperveniente; magno morbo correpti; liberantur 255, 9, 10. in Febre quartana, temerè purgationibus opera datur 43, 42. Febris rigorifera, tertiana exacta 509, 63, 64. Febres ſingultuoſæ, quænam 25, 24. unde 25. 42. exitioſæ 25, 42. Febris ſymptomatica, quando naſcitur 17, 56. continuo vaneſcit, ut morbus unde venit exolvitur 371, 31, 32. Febrium ſymptomaticarum ortus, non niſi ex magnis morbis 340, 38. Febris tabificæ ardore, partes liquuntur 261, 41. Febris tertiana exquiſita, quinque, aut ſeptem periodis, aut novem ad ſummum, judicatur 74, 48. in Febre tertiana, motus cientur extrorſum 465, 35. Febris tertiana, adoleſcentes facit incrementis augeſcere 119, 62. Febrium tertianarum exactarum ἐπισημασία certa, rigor 513, 35, 36. criſis 13. die 431, 33. Febris tertiana exactæ, citæ eſt criſis, & nullius periculi 60, 3. exhaurit, & ſiſtit catarrhum 119, 62. Febres tertianæ exactæ cient rigores de bilioſo humore ad cutim expreſſo ἐκ τ. αἵγειων 313, 20. 21. erraticæ, ſolæ in quartanas tranſeunt 513, 34, 35, horriferæ, erraticæ 513, 23. horriferæ nothæ 513, 20. Febrium tertianarum notharum materia, permixtione bilis & pituitæ conſtat 513, 21. 22. in Febribus tertianis horriferis cum velut nubeculæ nigræ ſunt; incertum horrorem denunciant 513, 14. Febris hemitritæa, propriè φρικώδης 8, 25. 173, 67. 183, 21. 513, 27. horrifera, nunquam intermittit 513, 27, 28. febres hemitritæi, continenter in acutius ductæ 60, 22. 175, 63. exacerbationes habent horriferas atque ſtatas 14, 35. inter omnes maximè mortiferæ 60, 30. Febres tritæophyæ, unde naſcuntur 14, 45. cacochymiæ multiplicis vitio & corruptione accenduntur 21, 38. qualiter malignæ 18, ult. quomodo erraticæ 21, 60. natura ſunt περισσαὶ 21, 34. Febrium tritæophyarum περισσότης in ἀρχαῖσμόν, unde 42, 10. Febres tritæophyæ, quæ, per initia, imparibus paroxyſmos habent, aut diuturnitatem morbi indicant, aut peſſimam criſin ſexto die venturam 22, 15. intermiſſionis expertes, tertio die ingraveſcentes, ſine rigore periodico 14, 37. non tranſeunt in quartanas 513, 30. Febris tritæophyæ medius curſus, qui 21, 68. Febres tritæophyæ, faſtidioſæ, terrificæ 18, 70. fœliciter paribus diebus indicari non poſſunt 22, 4. nullas exacerbationes habent, aut certè incertas 14, 35. perpetuò in pejus accreſcentes 175, 62. Febris tritæophyæ particularis periodus, quot horis abſolvitur 21, 68. Febres tritæophyæ, periodorum particularium paroxyſmos habent diebus imparibus 22, 3. erraticæ, in pares mutatæ, contumaces 42, 9. 60, 6. 238, 58. 510, 41. Febres tritæophyæ, ſemper in paroxyſmis aliquid mali adferunt 238, 10. Febrium tritæophyarum paroxyſmi erratici 14, 35. rigores inordinati & erratici 14, 37. incerti rigores, valde maligni, cur 14, 49. incerti rigores qui medio febris curſu exacerbantur; terrifici 21, 63. 192, 45. 510, 40. calamitas in quibus conſiſtit 39, 12. Febris tritæophyæ periculo defuncti multi, quibus converſio facta eſt ad ſtranguriofam urinam 486, 5.

Femoris articulus cum tibia, per ginglymum 405, 66. cum iſchio, per enarthrωſin ibid. in Femoribus nervi craſſiores quàm alibi 405, 64

Ferini nomine quænam continentur 336, ult. 335, 1.

Fernelii opinio de calculo 343, 15. &c.

Ferocitas, quid 44, 65. 46, 9. prima inter omnia perturbationum genera 45, 8. in quod delirii genus cadit 45, 10. phreniticam affectionem denunciat 45, 25.

Ferula 395, 25.

Figura omnis teres atque rotunda, ægriùs conſiſtit loco, quàm plana 381, 37. Figuræ levantes, quænam 344, 52.

Finditur quicquid, idem contunditur 387, ult. 393, 16.

Fiſſuræ a quibus telis, oſſibus inferuntur 394, 12. 13. fiſſura ubi cernitur 393, 17. in fiſſura longiùs excurrit rima, quàm ubi telum inſederit 393, 3. 17. 394, 4. 46. fiſſura ſuturæ impreſſa, non niſi à ſciente animadverti poteſt 393, 57. fiſſuræ, quæ vel in ſuturam incidit, vel proximè ipſam, inventio difficillima 392, 53. 393, 23. 38. ad ſuturam curatio temeraria, non raro αὐτὸ τὸ κτεῖνον 393, 38. fiſſuram inveniendi difficultas, non raro interitus cauſa, & quomodo 393, 34. 35. fiſſuræ non aſpectabilis nec tractabilis, dubitatio, quomodo tollenda 394, 40. &c. de fiſſura non inventa, cùm ea ſubeſt alibi quàm in oſſe perculſo, medici excuſatio accipienda 394, 45. fiſſura neglecta, aut perfunctoriè ac negligenter quæſita, non priùs apparet, quàm ſigna ediderit mortis in propinquo 396, 15. fiſſura eſt occulta, vel ſede ipſa, vel rimæ idea 396, 31. fiſſuræ cauſæ funeſtæ, corruptio & inflammatio 396, 20.

Fiſtula, quid 249, 16. &c. fiſtulæ unde dictæ 412, 67. fiſtularum origo, phyma, vel aliud quodvis ulcus malè curatum 413, 1. fiſtula à ſumma humoris feritate & acrimonia 413, 4. fiſtulæ, aliter eſſe non poſſunt, niſi cavæ 413, 23. quænam faciliùs ſaneſcunt 414, 4. quænam moleſtiſſimæ 413, 40. cur moleſtiſſimæ 412, 65. &c. quo pacto cuniculoſæ 413, 28. &c. ulcerum quæ in conſpectu ſunt, velut principes ac reginæ 412, 49. fiſtula aliquando pro incolumi puris ductu 412, 55. 56. 64. naturam retinet carcinomatis, nata ab atra bile 413, 7. continenter diſfluit, vel proprio vitio, vel alieno 413, 40, &c, fiſtulæ contumacis, quodnam certum ἐπιφαινόμενον 413, 39. contumacis & ſaniei ferinæ documentum, caruncula fungoſa 414, 3. in quanam parte faciliùs naſcitur caruncula 414, 1. è fiſtula, nimio ichore imbuta, & in ore ſuo ulcerata, caruncula aſſurgit 413, 70. fiſtularum in ano, quænam cauſa 413, 2. curatio 414, 8, &c.

Flammam ſudore accendi, monſtro ſimile 30, 50.

Flatus, quid 379, 10. ſine flatu non eſt humidi circumtentio 529, 46. flatuum in inteſtinis parens, cruditas 311, ult. 312, 1. 372, 42. 379, 13, 14. flatus ſonorus in auribus, unde 66, 68. flatuum in ventre permanſio, unde 312, 1. flatus alvini, nutricatus œconomiam cujuſmodi ſit, oſtendunt 379, 3. &c. flatuum alvinorum triplex omnino idea, σιγώδης, ψοφώδης, καὶ ἐρυσμώδης 379, 29. excluſio abſque ſono & ſtrepitu; optima 378, 67. 379, 33. flatum cum ſono tranſire, meliùs quàm ſurſum revolvi 378, 68. flatus ſonori ægro trajectu, vexantur ægri 370, 51. flatuum interceptio nulla, diſpoſitionem infert inflammatoriam 167, 33. 172, 35. 194, 39. 274, 48. 59. 60. flatus tranſlatio nulla, inflammatoriam parit affectionem 274, 60. à flatibus alvinis ſubſiſtentibus, tormina ſæva 379, 41. flatus revoluti, foras non exeunt ſed intus lædunt atque ſubſiſtunt 479, 39. cur ſubſiſtunt 379, 40. unde trajiciuntur infrà, & ſine ſonitu excluduntur 379, 36. infrà trajecti, quantumvis ægrè & inconſiderate, cum ſono; incommoda multò minora, quàm revoluti ſurſum 379, 44.

Fluxionis concitatæ fons & origo, caput & cerebrum 146, 5. fluxiones in ſuperam alvum, ſuppurant intra viginti dies 222, 11.

Fœtus tota graviditate, velut ſedendo, in alvo delituit 458, 49. 50. dum manet in utero, puriſſimi ſanguinis portionem ſibi attrahit 423, 29. alimenti ne micam quidem capeſſit ex alvo 423, 27. fœtus in utero nutritio & accretio, repletionem vaſorum eſſe non ſinit à menſtruis 467, 51. genium defraudat, commeatus paupertas in fœta 441, 63. per venas maternas reſpirat 433, 46. ſuſpenſio ex allantoide vacua, vinculorum uteri ruptionem adfert 423, 64. in partu, cum foras viam affectet, ſeſe extendit 458, 50. facilis excluſio à concuſſione, quando eſt gravitas graviditatis affectæ 441, 34. ſimulatque venit in lucem, fæce alvus transmittitur 423, 28. fœtum excutit ſternutatio, cùm piger eſt in exeundo 450, 59. in fœtu eſſe τὴν ὑγρότητα nullam autem ὑποχώρησιν 423, 25. fœtus dejectionum maternarum fœtore offenditur 440, 54. mares cur dextro uteri ſinu gignantur, & gerantur 190, 53. fœtum pejus habet quàm matrem, materna dyſpnœa parva & frequens, & quare 433, 47. fœtus, non vitalis potiùs ſeptimeſtri partu quam octimeſtri, ſi partio novimeſtris ipſum manebat 428, 39. octimeſtris, cur non vitalis 428, 9. 10. 33. levi de cauſa abortio eſſe ſolet 451, 69. 70. ex fœtu abortivo, purgamenta liberaliter non eunt 425, 28. in fœtu abortivo, nihil votis reſpondet parentum & medicorum 425, 19, 20. vita non ſperabilis 427, 61. ad fœturam una funditur cum femine alimentum 436, 36.

Fons idem multos fundit rivulos 320, 14.

Forma ſe extendit ad materiam quæ applicatur 403, 3. à corrupto abeſt 535, ult. una in vivente qua unum eſt 402, 58.

Fotus, pulmonem exſiccat, & ſuppuratum accerſit 265, 23.

Fracturæ ampliores, minùs periculoſæ quàm exiles & minus anguſtæ 389, 62. fracturarum differentiæ quatuor ἢ ἕδρη, ἢ φλάσις, ἢ ῥωγμή, ἢ εἴσω ἐσφλᾶσις 97, 52. medicina omnis, quò ſpectat 399, 44.

Φρενιτικοὶ, iidem qui morbo acuto correpti 8, 30, 43.

Frigus & calor, præter cætera, in partibus ſentiuntur 29, 17. frigoris proprium, partes in movendo pigras & ſegnes reddere 126, ult. 127, 1. 161, 12. frigus vel criticum, vel periodicum, vel ſymptomaticum 373, 43, &c. cùm metu & mœrore; immeritò convulſione finitur 5, 1. ex rigore non incaleſcens; malum 189, 36. 37. 453, 38. 39. quodnam pejus jactatione non judicante 22, 54. cum rigida cute & artubus, funeſtum 4, 16. extimorum, calamitoſius quam totius corporis 2, 29. partium extimarum, febrium acutarum ſymptoma malum 28, 68. comes febrium ardentium & lipyriarum 1, 56. in morbis acutis; grave malum 374, 11. ſignum mortiferæ inflammationis proprium 28, 70. mortis eſt propinquæ 373, 58. cum livore conjunctum, cùm in propinquo mors eſt 260, 7. eximium ex hæmorrhagia critica, lethale 372, 70. cum ſudore ſi cui purgationi redundanti adveniat, funeſtum 482, 25. poſteriorum, convulſificum 12, 66. 23, 28. 45, 31. 121, 45. 514, 7. ſymptomaticum, duplex 373, 45. &c. torpidum, duplex 372, 55. ad frigus torpidum neutrum, bene fit à phlebotomia 355, 7. 372, 53. 56. 71. ex frigore, ſuppreſſio urinæ peſtifera 5, 34. frigidum, nervis inimicum & necat 213, 52. frigidum perimit omnia quæ ſunt à calido 313, 7.

Frontem contrahi, in facie vultuoſa, phreniticum 112, 64. 332, 25. frons ſola inter calvariæ partes, inflammationi expoſita 97, 62. 388, 40. ad frontis arcendam inflammationem, repellentibus interdicendum 198, 62. fronte pertuſa mortiferè, vitam finiet ſauciatus, 14. die 388, 11. 12.

Fuliginoſi coloris quænam cauſa 244, 12. 271, 61. fuliginoſum, multùm differens à nigro 244, 9. 10. fuliginoſa lingua, lævis 244, 13. à fuligine, ſuperficies tantùm fucatur 244, 11. 261, 62.

Fundus, unde 61, 2. 157, 53.

Furor, quid 477, ult. à melancholico ſanguine 37, 40. 41. furioſi, quinam 364, 55. furibundis, hæmorrhoides aut varices, propè jam alienato cerebro, nihil prodeſſe 365, 10.

Fuſcum, in propinquo eſt nigri 506, 51.

G.

Galenus ubicunque ingenium exercuit, in eo reliquorum mentes oportet conquieſcere 548, 22. cogitationes ſuas cur literis mandavit 17, 5. cenſor acrior prorrheticorum 17, 18. Galeni eruditio ſingularis in explicatione prorrheticorum 17, 15. Galenus, ex Coacis multos flores collegit 276, 51. Coacis & prorrhetico bellum indixit 287, 57. Galeni pertinacia in deroganda fide Coacarum prognoſeon 276, 51. judicium ex craſſeſcentibus excrementis 22, 25. judicium περὶ τῆς ἄσης ἀπειρίης 5, 59. opinio de febre maligna ex hypochondrii dolore 17, 23. &c. ſcitum de bilis effuſione 9, 33. Galenus inter ἀδυναμίαν & ἔκλυσιν, nihil intereſſe putat 31, 52. negat aërem dici θολερὸν, ſed errat 28, 57. ἀναθερμαίνεσθαι interpretatur ἀναπυρέσσειν 2, 27. ut interpretatur κακοήθης 15, 47. negat ullum delirium, ferocitate editum, fieri cauſa febris 46, 33. ἐξύσατο, quomodo interpretatur 18, 57. qualiter ait maniam gigni poſſe ab humore melancholica 73, 35. ὄμμα κατάκλαστον interpretatur τῶ βλεφάρων διαστροφὴν 117, 69. 70. ut interpretatur τὸ παράλογως 13, 16. negat ex peripneumonia oriri abſceſſus cùm bilioſus eſt humor 250, 2. ut interpretatur τὸ φλέγμα 55, 28. ut explicat παρεξαδυναμίας 12, 33. Galeni de urina judicium 104, 7. Galenus negat ex urinarum ſignis, quippiam certò ad delirium apparere 16, 61. Galeno qui ἄναυδος & ἄφωνος 19, 20. 21. τῆς ἀποσιτίας quæ cauſa 37, 13. delirium & catoche, non ἀπόστασις 83, 33. τὰ ἐκτύπωσις, quid, & unde 59. 12. quid, τὸ ἐπιεικῶς 49, 37. garrulitas in morbis, eſt phrenitica 11, 34. quid ſignificet, hypochondrii tractabilis tenſio ὑπόλαπαρος 18, 13. ἴλιγγος, quid 54, 32. τὸ λύειν, quid 88, 42. ἡ μώρωσις, ἀντὶ τῆς νωθρότητος, ubi 104, 42. parotidum dolorificarum cauſæ, quæ 105, 36. Galenus τὰ φλυζάκια ut interpretetur 59, 2. Galeno, in morbis ſilentium eſt melancholicum 11, 36. τὰ σῖνα ſunt αἱ ἐπαναστάσεις ἀχθώδεις 119, 2. βάρος, quid 38, 54. βραχυπότας, qui 51, 1.

Γαλιαγκῶνες infantes, unde 128, 31. 401, 70. apud Gallos, capitis tromata ὑπόλκια, tibiarum ἐνελκία 411, 16.

Gangræna propriè, carnis corruptio 96, 59. 128, 25. gangræna & τὸ γαγγραινοῦσθαι ut differant 96, 63. cum amputatur, nulla reſtat baſis nec fundamentum accretionis 401, 43. partium ſpirabilium, mortifera 273, 49. 50. in veſica, mortifera 340, 55. 341, 21.

Garrulitas in morbo; phrenitica 11, 36. 19, 33. 357, 60. phrenitica, ubi conſiſtit 11, 53.

in Gena tenue; quidnam 400, 54. &c. 425, 57. in gena quod eſt tenue, reſectum, non coaleſcit 400, 31. genæ rubentes cum ſpiratione ſublimi; excurſus ad ſuperiora, neminem ignarum eſſe ſinunt 553, 9. ſublimes ebrioſis diuturno ſomno excoctis, unde 70, 10.

Genitura, undecunque procedit 416, 26.

Genua, criſis non capacia 16, 37. genuum dolores, ubi in bonis cenſendi 16, 42.

Gibberes, ut plurimum, juxta pulmonem enaſcuntur 179, 53. Gibberoſi qui ante pubertatem fiunt; ex aſthmate vel tuſſi, moriuntur 276, 17.

τὸ Γίγνεσθαι, φύειν, ἢ φύεσθαι, idem 175, 52.

Gingivarum carò ſimpliciſſima 80, 17. 24, 130, 21. è gingivis qui cum alvo liquida ſanguis exudat; peſtiferus 300, 64.

Gladiatorum pariter dimicantium, virtute pari, diu victoria manet anceps 496, 65.

in Glande quercus latet 402, 44.

Glutinoſum, commune omnium excrementorum craſſorum 241, 74. glutinoſa excrementa fiunt in morbis acutis, à febrili ardore: in frigidis, à crudore 241, 75.

τὰ Γλισχράσματα prima, ἐκ τῆς ὑπαρχόντων; poſtrema ἐκ τῆς ἀσυμβεβηκότων 151, 63.

Gravedo, propriè dicitur de coriza 255, 23. 24. ſymptoma eſt catarrhoicum cerebri humorem tenuem exprimentis 255, 36. cur lienoſis materiam & occaſionem præripiat 255, 30. gravedinoſi rarò fiunt lienoſi 255, 27.

Graviditas totam occupat amplitudinem epigaſtrii 447, 11. 12.

Gravitas corporis, quid 376, 10. ubi cernitur 376, 19. 51. 52. totius corporis, manuum item ac pedum; peſtifera 375, 55. ad gravitatem omnem partium ſanguis non detrahendus 366, 9. gravitas numquam per ſympathiam 145, 68. ubi; ibi morbus 258, 25. 287, 5. ubi; ibi firmiter rheuma conſiſtens 455, 7. 510, 49. in qua gravitate ſanguis detrahendus 145, 68. gravitas doloris acerbi ſuccedanea, ſignum ſyllogiſticum mutatæ phlegmones in ſuppuratum 263, 39, 40. ſuccedanea doloris acuti, ſignum ſyllogiſticum pleuritidis in empyema converſæ 287, 3. gravitatis ſenſio in hypogaſtrio, pertinet ad veſicam 519, 52.

Γρῦμος, propriè pinguium juſculorum 509, 20. 510, 17. 511, 25.

Γρῖφος, rete piſcatium 183, 68. 69. 188, 19. 312, 25.

Groſſis à cruditate, impeditur accretio atque maturitas 470, 66.

Guajaci uſus, quod contra virulentiam, è viſcerum inflammatione ſudores exprimit, explodendus 216, 60.

per Gulam itur à faucibus ad inferum ventrem 451, 63.

τῆς Γυναικείων ſignificatio multiplex 187, 6. περὶ τῆς Γυναικείων, vide plura ad nomen *Muliebrium*, ſub litera M. τὸ Γυναικωθῆναι verbum, quò ſpectat 422, 30. 448, 38.

Guſtatus inſtrumentum, aquoſum 114, 51.

Guttæ crampæ, cruciatu ſævi doloris penè intolerabiles 275, 58.

per Guttur à faucibus itur ad ſuperum ventrem 451, 63. guttur ubi dolet, papulæ per corpus erumpunt 143, 47.

H.

Habitudo corporis ubi cernitur 300, 27.

Habitior cùm fit pars omnis, ſuave rubet 261, 48.

Habitus, à privatione denuo comparari non poteſt 5, 28. 114.

114, 62. 271, 50. 294, 63. 314, 62. 362, 36. 37. 376, 62. 398, 47. 402, 60.

Hæmorrhagia abſolutè, ad ſanguinem pertinet naribus effluentem 188, 43. 468, 12. 539, 49. partium ſuperarum unica ſalutaris 205, 25. 432, 42. Hæmorrhagiæ & deliria, à calidis & tennibus humoribus 33, 65, 66. à venis tantùm magnis diviſis, non à parvis 292. 36. 47. 298, 40. hæmorrhagiæ tria genera 188, 47. ſimilis ratio eſſe non poteſt in epigaſtricis tumoribus, ut in viſceribus hypochondriacis 156, 55. ad hæmorrhagiam propenſio naturæ, ubi cernitur 57, 49. hæmorrhagiam ciet cervicis dolor cum oculorum rubore 86, 46. 87, 46. 468, 12. hæmorrhagia, in excuſſione conſiſtit 68, 11. hæmorrhagiæ ſigna obſcura & varia 57, 46. ſigna, loco edita, ſi ἀκαίρως apparent; ita ſunt δύσκριτα, ut phrenitidem mox adfuturam denuncient 489, 13. vis magna ad immutandum corporis habitum 203, 45. finis 35 ætatis annus 299, 35. hæmorrhagia omnis, jure & loco per nares prorupta, ſalutaris 199, 56, 57. hæmorrhagia, juvenum eſt 81, 70. 86, 12. 277, 17. Hæmorrhagiæ commodis juvenes fruuntur à 18. ad 34. ætatis annum 354, 57. per hæmorrhagiam, juvenes febribus ardentibus defunguntur 61, 66. hæmorrhagia epheborum, quo anno finitur 418, 6, 7. hæmorrhagiæ; duce natura, & critica lege peractæ, quænam commoda 203, 47. hæmorrhagia optima, omnino morbum exolvit 192, 31. bona, efficit ut æger alacriùs morbum ferat 192, 32. bona eſt, quæ jure & loco fit, ſanguinis ſuo ſero diluti 193, 3. tertio die bona 92, 53. ab hæmorrhagia vires fiunt vegetæ 87, 37. hæmorrhagia omnis lege critica, ſalutaris 105, 31. hæmorrhagiæ particulares criticæ, quædam 188, 59, &c. hæmorrhagia, criſis propria cauſi 66, 1. 188, 51. hæmorrhagiæ in cauſo, quænam ſingularis cauſa 64, 67. hæmorrhagia ardenter febricitantibus, unde 71, 47. criſis propria morborum acutorum 189, 7. propria cephalalgiæ prægrandis & ſymptomaticæ 85, 18. liberalis, ſæpe cephalalgiæ finem adfert 61, 46. poſt 20. diem non ſperabilis in cephalalgia 120, 46. ubi ſperabilis 86, 40. ſanat hypochondriorum dolores inflammatorios 61, 47. ſurditatem exolvit à febre natam 105, 10. non raro morbos exolvit qui videbantur lethales 154, 33. Hæmorrhagiæ multæ, difficilia multa diſſolvunt 202, 3. hæmorrhagiæ κρίσιμοι, ὁ ἀμβλυωγμός 202, 10. hæmorrhagiæ largæ, quænam cauſæ 47, 35. largæ, unde 177, 40. hæmorrhagia larga, à magnis morbis vindicat 47, 12. larga, non cadit in vetulas 292, 58. hæmorrhagiæ largæ ex lumborum dolore, quibus ſignis denunciantur 176, 65. &c. quæ ex lumborum dolore cientur; largæ 176, 49. 180, 1. 192, 25, 26. largæ in criticis exacerbationibus; peſſimæ 203, 2. hæmorrhagiæ largæ ſi ſupervenerit convulſio aut ſingultus; mortiferum 481, 50. hæmorrhagia crebra, unde 196, 30. liberali ſuperveniente quieſcunt nictatio & aphonia 41, 22. hæmorrhagiæ ſymptomaticæ ſpecies tres 191, 15. hæmorrhagia ſupervenit vehementi pulſui in ulceribus 64, 41. 176, 43. 191, 27. convulſifica aut ſingultuoſa, non raro à vulnere ἐναίμῳ 191, 28, 29. phlegmonarum initiis, morbo defunguntur ægroti 99, 13. κατ' ἴξιν in bonis ducenda 154, 59. 189, 52. κατ' ἴξιν, verum ἐπιπλέον phlegmonarum ſyſtrophicarum 190, 40. quæ fit è diverſo, mala 154, 62, 189, 54. 67. 190, 21. 215, 65. 257, 43. 44 287, 55. 56. convenienter non fit ſtillatim & parca manu 67, 34. vi ſuppreſſa convulſionem facit 78, 15. 205, 1. 2. 272, 34. 35. quartana, loco non fit 67, 34. quartana, indicii ſiniſtri 42, 53. 192, 18. 193, 48. 56. 449, 61. hæmorrhagiæ quartanæ quænam incommoda 449, 62. hæmorrhagia quartana ſi cui eſt, diuturnitatem oſtendit 449, 46. horrifera, quænam 77, 18. quodammodo periodica, in quibus cernitur 438, 63. &c. plethoræ propria vacuatio 87, 60. 284, 70. plethoricarum affectionum propria, ubi parum prodeſt 202, 39. ab hæmorrhagia immeritò cohibita, minora mala, quàm ab immoderatè profuſa 203, 48. 49. hæmorrhagia profuſa, unde 196, 32. profuſa corpus infirmiſſimum reddit 76, 49. hæmorrhagiæ profuſioris tres cauſæ 193, 19. hæmorrhagia quibus profuſior eſt, labentibus inde diebus, iis in vitio ſunt alvi 305, 46. 47. profuſior terrifica 188, 36. 192, 5. caloris diſſipationem & paupertatem adfert 198, 10. hæmorrhagiæ profuſioris ſymptomata quænam confectaria 196, 27. 203, 48. hæmorrhagia inchoata, ſed non perfecta, ſæpe convertitur in parotidem 478, 61. 66. ſi morbum non imminuit, periculum adauget 539, 50. quænam funeſta 285, 15. quæ non juvat, peſtifera 285, 13. peſtifera, cùm prærubra illuvie fertur alvus 305, 49. peſſima, ſanguinis meraci 23, 4. 193, 4. temporalis muſculi ſauciati, intra decimum diem funeſta 212, 13. 14. ab hæmorrhagia, nigrorum dejectio; grave malum 196, 41. 303, 48. 549, 25. ex hæmorrhagia critica, frigus eximium, lethale 372, 70. ex hæmorrhagia, hydropes 177, 65. 314, 38.

Hæmorrhois, pro hæmorrhagia undecunque illa cietur; Ariſtoteli 446, 51. 52. pro hæmorrhagia pulmonum 446, 47. hæmorrhoides fluunt, aperta vena in ano 329, 66. intrà ducuntur ſine ulla periſtole inteſtinorum 530, 66. menſtruæ purgationes, & dyſenteria αἱματώδης partium inferarum 205, 27. in hæmorrhoide, hepar jus ſuum retinet, potens adhuc humoris & venarum 531, 68. per hæmorrhoidas quænam partes expurgentur 354, 16. &c. hæmorrhoides cur non ſunt in pueris 417, 7. 8. hæmorrhoidum nulla cauſa in conſtanti ætate 419, 42. hæmorrhoidum commoda, potiſſimùm; quando nigra illac effluunt 354, 24. convenienter fluentium commoda quænam 272. 28. hæmorrhoides convenienter ductæ ſanant & arcent graviſſima quæque mala 196, 57. 205, 32. ad utrunque vitium repletionis & melancholicæ cacochymiæ, bene faciunt 354, 61. per μετάπτωσιν obortæ, bonæ 205, 35. 354. 29. quæ per ἐπιγένεσιν & ſympathiam feruntur; malæ 205, 40. quæ veniunt apoplecticis; ſalutares 353, 41. earum commodis apoplectici omnes non fruuntur 354, 34. hæmorrhoides, quibus apoplecticis commodæ 354, 40. furibundis, propè jam alienato cerebro, nihil proſunt 365, 10. aut varices inſanientibus exortæ, inſaniam ſanant 297, 57. 361, 63. melancholicis & nephriticis, bonæ 50, 50. 297, 54. hæmorrhoidum cohibitarum anadrome ſi fit ad hepar, nec inde habet ἀναγωγήν; ibi facit hydropem 464, 1. 2. ſi fit ad pulmonem, ibique ſubſiſtit; peripneumoniam; empyema, & phthiſin mortiferam excitat 464, 3. ab hæmorrhoidum vacuitate hæmorrhoicis, quænam accidant mala 204, 69. hæmorrhoides cùm inconſideratè ſiſtuntur, eadem prorſus inferre ſolent ſymptomata, quæ ab iis arcentur dum convenienter feruntur 198, 57, &c. 272, 28. 354, 26. ex hæmorrhoide quantumvis parum & parumper aperta, obortæ vertigines; paraplecticum quippiam ominantur 272, 26. 354, 24, 25.

Hebetudinis nomen generalius, quàm viſionis caliginoſæ 115, 51. hebetudo nullam concretionem oſtendit humoris contra naturam 115, 53. hebeſcendi conſuetudo, unde 350, 63. &c.

Hemetritæus; febris acuta, continua, horrifera 149, 62. de Hemitritæa, vide ad nomen *Febris*, ſub litera F.

Hepar, fons & origo gratioſi humoris 430, 39. 44. 466, 64. fons alimenti, & caloris nutricatui convenientis 548, 46. principatum obtinet œconomiæ naturalis 407, 70. voluptati inſervit 358, 19. hepatis opus, αἱμάτωσις; nutriendo 422, 10. opera carere non poſſunt cerebrum, nervi, inteſtina 548, 42. ab Hepate, conſervatio temperiei 548, 46. penes hepar nutritio eſt, in commoda ejus valetudine 407, ult. hepatis functionis impeditæ, duæ cauſæ proximæ 304, 68, 69. penes hepar eſt ἀτροφία & nutricatus depravatio, in adverſa ejus valetudine 407, ult. 408, 1. in hepatis εὐπραγίᾳ, fundamentum principatuum ac facultatum vitalium & animalium 408, 2. in κακοπραγίᾳ, deſtructio principatuum ac facultatum vitalium & animalium 408, 4. à κακοπραγίᾳ, ſanguificandi fruſtratio vel depravatio 62, 67. hepatis κακοπραγία triplex 311, 52. hepaticæ functionis impeditio in quibus cernitur 311, 51. hepatis propagines, venæ 190, 45. 531, 67, 68. hepati nocentiſſima, carnium bubularum edacitas, & ingluvies vini fortis 328, 70. hepatis partium cavarum, propria per alvum expurgatio 308, 14. in hepar ἡ δυσκρασία cadit primùm & per ſe, aut aliunde ſupervenit 305, 18. hepatis dyſcraſiæ incremento, omne genus accidit ſymptomatum hepaticorum 305, 27. ipſius dyſcraſia primigenia, vel congener eſt, vel coætanea & coæva 305, 19. congenere dyſcraſia, juris eſt gentilitii elephantia & virulentia 305, 22. coæva dyſcraſia: omnis adverſæ valetudinis parens 305, 23, 24. dolores, excluſo ſanguine diſcedunt; non excluſo, interimunt 543, 15. oppreſſionem facit ſæpe ſimplex humoris bilioſi aut pituitoſi collectio 543, 59. oppreſſionem levat dyſenteria larga, brevi conquieſcens 543, 21. tumor, tractabilis in hypochondrio 340, 10. hepar durum, vel ab oppilatione, vel ab inflammatione, vel à ſcirrho 309, 42. prætumidum ſuo appulſu multùm opprimit diaphragma 317, 25. 319, 10. hepatis inflammatio, tenſionem facit 38, 57. phlegmone ſyſtrophica, primis morbi periodis mortifera 342, 3. hepatis inflammati ſignum, tumor durus ac dolorificus hypochondrii 445, 15. hepate inflammato quò citiùs venit hæmorrhagia liberalis, eo res ægri meliùs eunt 233, 63. ab hepate inflammato, hypochondrii duritas multùm oppreſſi atque diſtenti 445, 53. hepatis inflammationis eximiæ tantùm, ſymptomatica febris 167, 25. hepatis inflammati & pleuritidis, diverſa doloris proprietas 166, 47. 48. hepate inflammato, pleuritis falſò creditur ibid. inflammato, ab æruginoſa bile, ſingultus 472, 46. hepatis inflammati à ſyſtrophica inflammatione, ſæva ſymptomata; & quænam ea 440, 15, &c. ejus cavi inflammatio, vix hypochondrii diſtentionem habet tractabilem 153, 9. in hepatis cavo, phlegmones ſyſtrophicæ quænam ſymptomata 308, 43. &c. hepatis convexi inflammatio magna, facilem exhibet in hypochondrio contagionem 154, 10. in hepatis convexo phlegmones ſyſtrophicæ quænam ſymptomata 308, 44, 45. exhauſti atque toſti quænam cauſæ 312, 45. ab hepate exhauſto & toſto, febris acuta 312, 47. hepate inuſto quibus velut amurca prodit; funeſtum 300, 7. hepatis ἀτονία, ab extrema viſceris intemperie 305, 8. 17. 32. 17. ἀτονίαν omnem comitatur coloris fœditas, atrophia; & cachexia 305, 57. 58. ἀτονία, ſanioſum ſanguinem continenter fundit 534, 47. exolutionis cauſæ ſunt, vel primigeniæ, vel ipſi accedentes 312, 40. exolutionis cauſæ primigeniæ, vel intrà natæ, congeneres & coæquales, vel extrinſecus incidentes à diætæ vitio 312, 41, 42. exoluti cacopragia, proluviem facit ſanguinis non grumeſcentis 176, 4. hu-

humorem gratioſum depopulatur cœcus ignis 312, 54. maraſmus febrili ardore, aut citò mortiferus, aut hydropificus 312, ult. maraſmi cauſa prima, cæcus ignis 312, 45. cauſa ſecunda, ardor febrilis 312, 46. 64. hepar diſſecari, mortiferum 399, 58. 406, 15. hepati quà diaphragmati adjacet, & ubi truncus eſt venæ inſignis, vulnus illatum; citò mortiferum. 408, 9, 10.

Hepatici quinam 304, 33.

Hepatitis, Hippocrati quænam vena 408, 9. 10. hepatitis cum corde facilis communicatio 322, 63.

Hepatitis, quid 304, 34. 37. generatio duplex; una, hepatis impedita functio; altera, ſubſtantiæ ipſius primigenia exolutio 304, 67. genera tria 305, 29. 30. &c. earum quales colores 305, 58. hepatitis hepaticus, ab hepatis ἀτονία, ſine ſyſtrophica phlegmone 304, 25. in hepatite & hepatis ἀτονία, ſputi cruenti, aut bilioſi meri copia, mortifera 306, 22, 23. Hepatitis homini necando ipſa per ſe ſatis 306, 61. à phthiſi generatur 306, 38. hepatitis & phthiſis mutua conſpiratio in ægroti perniciem 306, 37. incommoda paria 304, 42. 43. in hepatite phthiſicum eſt, continenter tuſſire cum raucitate. 306, 59.

Heropyti Abderitæ cephalalgici hiſtoria 99, 68.

Hiare, quid 382, 61. Hiatus oris in morbo; unde 382, 61. &c.

Hippocrates omnium primus, admirationem ſuſtulit 206, 57. veritatis medicæ tribunal 263, 31. φιλοσύντομος 31, 44. Hippocratis benignitas quanta 397, 55. διάνοια, legibus grammaticorum, nec poëtarum, nec rhetorum verbis aſtringenda 284, 56. τὰ ὀνόματα, νοήματα 284, 57. ſolertia & ſapientia quanta 397, 55, 56. Hippocrates in pluribus à præceptore Prodico diſcedens 541, 4, 5. primus τῆ ῥήγματος nomen τῷ σπάσματι impoſuit 232, 64, 65. Hippocratem ducem ſi ſequamur, nunquam aberramus 264, 48. Hippocrati ſolenne, animam cœleſtem vel divinam potiùs, dicere ἀναπλοίωτον 402, 31. Hippocratis conſuetudo, exordiri ab eo quod ille vocat τὸ ἄρισον 493, 35. Hippocraticum non eſt, idem bis dicere in eadem prognωſi, & in eundem ſcopum 474, 60. Hippocratis in more poſitum, ut iterum atque iterum ponat idem exemplum: nec tamen ſcopo eodem 466, 16. 17. Hippocrates, pulſuum notitiam habuit 70, 4. Hippocratis conſuetudo, explorandi manu qualitates corporum 122, 58. Hippocrates pharmaca quamplurima noverat 371, 67. febricitantibus catharticum non exhibuit, niſi ſumma neceſſitate coactus 167, 53. non inopia pharmacorum, ſed meliorum delectu, peplium & veratrum ſimul mixta ad pleuritin inferam præſcripſit 371, 66. &c. neminem vidit qui cum pepaſmo interierit 27, 47. Hippocrati familiaris, affectionis & rei affectæ mutua uſurpatio 18, 27. 307, 7. apud Hippocratem frequens cauſarum morbificarum uſurpatio pro morbis 84. 4. Hippocrati humores συγγενέτης 491, 50. Hippocratis judicium de humorum exitu 190, 55. judicium de abſceſſibus criticis, 73, 23. Hippocrates, de natura febris tritæophyæ 14, 39. &c. febrium ardentium quot judicatorias ſtatuit cauſas 66, 5. Hippocrati quomodo dicti revertentes morbi 43, 1. apud Hippocratem, ἀναθερμαίνεσθαι, quid 19, 55. Hippocrati, phrenitides ferinæ, quæ 29, penult. urinæ aqueæ & pellucidæ, potiſſimùm ad phrenitidem apparent 104, 10. urinæ jumentorum ſimiles, cephalalgiam præſentem, aut brevi futuram denunciant 104, 11.

Homines à Deo cur conditi 420, 65. &c. in homines numen, magnam vim habet: inde naturæ mulierum 412, 15.

Horror utilis à frigore 57, 68. à ſudore hæmorrhagiam denunciat ſalutarem 191, 43. horror & rigor, nunquam ſine febre cientur 261, 1. 281, 69. pro rigore, quid denunciat 20, 46. Horror, ἡ ἀφ' ἑλκέων, ἡ ἀπὸ τ ἀγγείων 173, 61. 63. 281, 58. horrores ἀπὸ τ ἀγγείων, in febribus 260, 69. ἀφ' ἑλκέων, in purulentis ibid. horror ſignifer ſuppurati 9, 64. 26, 70. horroribus crebrum empyema coſtarum atque pulmonum 260, 67. horror à pure effuſo in thoracem, febrem accendit 267, 56. empyematis ſymptomaticus eſt 7, 7. 173, 60. ab hemorrhagia, terrificus 191, 43. 61. Horrores crebri ex lumbis, ideo ſymptomatici, quod partis ipſius, vitio enaſcantur, ubi & unde cientur 7, 5. cum cita caloris viciſſitudine, calamitoſi 6, 64. 26, 25. ſymptomata inflammatæ medullæ ſpinalis, & membranarum ejus 7, 8. horroris & ſudatiunculæ viciſſitudo crebra, peſſima. 240, 42. 43. 279, 67. 308, 9, 10.

Horriduli, quinam 10, 63. horriduli, anxii, membris perfracti, lumbos dolentes; profuſiore tandem ſunt alvo 10, 48.

in Humido primogenio ſita partium ſolidarum vivacitas 248, 5. humidi primigenii jactura major fit 7. diebus à febre acuta quam 70. annis à calore nativo 312, 66. à cæco igne depopulatio ubi conſpicua 312, 57. &c.

Humores ſimul enaſcuntur de chylo virtute ſanguifica jecori 491, 51. in humoribus animalium, mutua quædam ineſt movendi & quieſcendi viciſſitudine 386, 46. 47. humor unuſquiſque naturaliter ſuo ſero diluitur 241, 67. humoris cujuſque quantò major è natura egreſſio; tanto magis eſt colore terrificus 531, 35. humorum quò & quà inclinatio eſt, ducendum; niſi quorum pepaſmi temporibus comparantur 482, 64. 489, 27. 28. 493, 46. humores ad exitum quacunque ducantur, inde non abeunt hoſpite inſalutato 470, 29. humorem quicquid ciet, neque diſſipat, nec exhaurit: oppreſſionem infert majorem 357, 9. 10. humor bilioſus ſpumans; efferus 554, 45. calidus; ἀκίνητος, non δυσκίνητος 369, 67, 68. calidus qui ſurſum ad caput fertur, vel hæmorrhagiam ciet, vel paraphorica edit ſymptomata, & cephalalgica 2, 40. humores calidi ac tenues qui ſurſum ad caput feruntur, vel hæmorrhagiam cient è cerebro; vel in eo phrenitidem 430, 57. 479, 1. qui ad caput feruntur, craſſi ac frigidi comata & parotidas edunt 430, 58. Humor ſine calore aliquo, in aërem flatulentum mutari non poteſt 313, 46. in humore calido, nulla bullarum generatio à calore, niſi cum flatu 529, 45. 46. humores tenues, ad excretionem nati 73, 38. craſſi, empyemate tenuantur 334, 16. humorem craſſum, glutinoſum, ac frigidum coquunt, ſomnus, fomenta, & hapſi 449, 14, 15. vacuant muliebria, diarrhœa perirrhœa urinarum craſſarum ibid. humores hyberni craſſiores, procreandis abſceſſibus accommodati 73, 37. humoris crudi ad caput tranſlatio, eventum habet comatis atque parotidum 94, 48. collectio ad palatum, ferè purulenta 129, 3. humor diffuſus qualis, talis & color 370, 46. humorum qui ſunt in mammis, facilis tranſitus intra thoracem 465, 51. humoris morbifici generationis & affluxus perennitas; ſuperſtite foco priore 222, 42, 43. humoris morbifici ſemper recurſus eò fit, unde primùm excurſum habuit 11, 6. humoris nigri dominatu homines tenentur veſperi 475, 53. nigri atrabilarii, non melancholici, quænam materia & cauſa efficiens 271, 52, 53. humor æruginoſus & atrabilarius, ſulphuris in modum intra venas accenſus, tetro cuncta vapore & complet & diſperdit 545, 12. humorum omnium ſupervacaneorum, expetenda concoctio 158, 10.

Hydrops, ſymptoma eſt coctionis ſecundæ deperditæ 334, 63. abſolutè dicitur tam de tympania, quàm de aſcite 310, 17, 18. cum adjuncto, quinam 310, 20. hydrops & hyderus, idem 310, 3 hyderos, propriè aſcites hydrops 322, 51. Hydrops unde dictus 283, 11. unde fit 39, 7. hydropis eſſentia quænam 310, 31. fons triplex 175, 4. hydropum omnium veluti matrix, fruſtratio operationis ſanguificæ 316, 42. 317, 1. hydropis idea ubi cernitur 310, 3. verè formam & ideam exhibet abdomen utriforme, intentum vel repletum 318, 10, 11. in Hydrope, abdomen unde diſtenditur 310, 5. Hydrops non ſolùm accidit alienatione facultatis ſanguificæ; verum etiam impedimento functionis hepaticæ 304, 63, 64. hydropes ibi in metu, ubi cauſarum hydropificarum eſt concurſus 321, 37. 322, 38. hydropificarum cauſarum perennitatis duo capita; impeditio multiplex functionis hepaticæ: & alienatio virtutis ſanguificæ 313, 19, &c, genera duo & quænam 310, 34, 35. & quot modi 311, 50. Hydropis cauſæ mortiferæ & ſignificationes, quænam 322, 45. 46. hydrops naſcitur in ſplene affecto, & in totius corporis malo habitu 312, 18. vel è morbis acutis venit, vel à lumbis & ilibus: vel ab hepate 309, 50. Hydropes qui è morbis acutis, permoleſti & mortiferi 309, 50, 57. hydrops graviſſimus; qui morbo alteri, tam acuto, quàm vetuſto ſupervenit 315, 25. hydropem facit anadrome lumborum 312, 19. hydropis hepatici ſignum ſyllogiſticum, alvum non dejicere 317, 61. in hydrope hepatico, alvus cur nihil dejicit 317, 62, 63. &c. hydropum ab hepate vel ab ilibus, nullæ urinæ, cruditatis expertes 324, 67. hydrops ab hepate aqua repleto, mortiferus 311, 28. à ſanguinis ſuppreſſione venit, ut ab ejuſdem profuſione 314, 36, 37. à febre tritæophya aliquando, oritur 314, 68. hydropis à febre generatio, deſcripta ab Hippocrate 311, 12, &c. ſanabilis deſcriptio egregia 310, 67, &c. hydropis & dyſenteriæ hepaticæ, fons idem & cauſa eadem 314, 4. hydrops quomodo fit à diarrhœa 311, 62. ad hydropem, cauſarum eſt concurſus in bilioſis 321, 37. hydropes è morbis acutis veniunt, tum κατὰ μετάςασιν, tum κατ' ἐπιγένεσιν 314, 66. hydropum quorumnam ſigna, multò antè ſunt in albo & molli pedum tumore, quàm in abdomine utriformi 317, 53, 54. &c. in hydrope, pedes primi omnium turgidi 318, 22. remedia circa initia adhibenda 324, 14. 325, 59. in hydropem quænam ſalutaris vacuatio incidit 323, 56. in hydrope quonam ſpes aliqua ſecundæ valetudinis 323, 41. &c. hydrops omnis qui per ſe incipit, gravis 315, 25. hydropis calamitas quanta 309, 60. in hydrope ſtabulum corruptionis quæ facilè cerebrum laceſcendo, conſecutionem adfert epilepſiæ 320, 59. Hippocrates crebrò dabat operam purgationi, ſurſum, deorſum 324, 5. hydrops, inter ſymptomata hypochondriaca, periculoſa, principatum obtinet mortiferæ contumaciæ atque moleſtiæ 309, 54. &c. hydropum omnis terrifica ἐπιγένεσις 318. 53. hydropis epigenomenon grave; epilepſia 320, 17. hydrops qui medicinæ concedit, ac revenit; deſperatus 252, 35. 325, 50. à μαρασμῷ ϖεριφρυγεῖ, funeſtus 94, 2. in hydrope, urinæ paucæ ac turbidæ, mortiferæ 323, 19. hydropis tres ideæ, pro eorum diverſa materia, τυμπανίας, ἀσκίτης, ὑποσαρκίδιος 311, 47. 314, 55. ad hydropis tres ſpecies quænam remedia accommodata 325, 48. hydropum tympanitarum & aſcitarum commune abdomen utriforme 313, 47. 322, 55. hydrops ſiccus Hippocrati, idem qui τυμπανίας ὕδερος 310, 9. hydrops tympanites, cur ab Hyppocrate ſiccus dictus 310, 27. propriè dicitur à ſonitu quem edit pulſatus intrà ſpiritus 310, 27. 318, 59. 325, 25. eſt etiam utriformis 310, 26. hydrops ſiccus, unde 175, 15. 204, 23. hydrops tympaniæ cauſa eadem, quæ tormintum flatulentorum 312, 5. hydrops tympanias & tormina

mina flatulenta, ut diſtinguantur 312, 6. in hydropem ſiccum abeunt tormina ſæva, à flatibus alvinis ſubſiſtentibus 379, 42. in hydrope tympania, ubinam gignitur ſpiritus flatulentus 313, 29. hydropis tympaniæ, cur flatulenti ſpiritus ſtabulantur 313, 34. ad hydropem ſiccum, vena non ſecanda 372, 51. hydrope ſicco jam denunciato, ſi tormina ſint circa tenue, ingens malum 325, 10. in hydrope ſicco, prava urina quæ hypoſtaſin habet exiguam 318, 35. ſtranguria prava 318, 35. 325, 28. hydrops aſcites, propriè dicitur ἀπὸ τοῦ ἀσκοῦ 310, 22. 322, 60. nullus oritur ſine conſenſu & conſpiratione lienis 314, 3. 323, 3. 4. aſſurgit ex aquarum collectione, illis exitu denegato 310, 42. 322, 25. hydropis ab inexhauſta aquæ potione, pulcherrima deſcriptio Hippocratica 310, 45. &c. aſcitæ humor, & pituitoſus ſanguis anaſarcæ, ex eodem fonte confluunt 314, 28. hydrops ſanabilis, careat oportet illis vitiis unde aqua ſubinde enaſcitur 326, 25, hydropis prænunciæ, diarrhœæ diuturnæ, per quas venter non detumeſcit 530, 57. aſcites omnis vitatur & abigit diarrhœa cruditatis expers 314, 3. 322, 24. 323, 34. 324, 23. 326, 21. hydropis diarrhœa ſit ἰσχυρὴ, non longa, ſed liberalis & libera 323. 48. critica diarrhœa omnis, eſſe debet cruditatis expers 321, 15. dominatu ſi quis tenetur, per venas aqua profluente in alvum, ſanatur 315, 68. 321, 13. 323, 46. in hydrope, diarrhœa aquoſa, quo modo & qua via incidit 324, 19. 30. &c. chyloſa, ſymptomatica eſt 324, 21. hydrops conſectarius longæ dyſenteriæ, per ſympathiam tum hepatis, tum lienis, atque adeo generis omnis venoſi 313, 57. hydropis, ſecando, curatio citò ineunda 263, 9. in hydrope, viſceribus adductis in corruptionem, fruſtra ſuſcipitur aquarum vacuatio 323, 67. 324, 2. tranſlatio ſurſum aquarum, tuſſifera & mortifera 324, 28. 325, 57. hydropis ὑποσαρκιδίου forma, cachexia corporis univerſi 314, 16. nomina 314. 13. 14. hydrops ὑποσαρκίδιος, vetuſtate ἄφυκτος, καὶ γίνεται ἐγχειρέει 314, 41. leucophlegmati ſupervenit 326, 35. in hydrope ὑποσαρκιδίῳ, nutritionis depravatæ quænam cauſa 326, 43. hydropis ὑποσαρκιδίου aqua, toto diffuſa corpore, in alvum prorupta, ipſum exolvit 436, ult. hydrope ὑποσαρκιδίῳ ſi cui implicito ſuperveniat fortis diarrhœa, morbum exolvit 314, 43. 315, 67. 321, 12. 323, 45. ad hydropem ὑποσαρκίδιον inchoatum, ſanguis detrahendus: ad cæteras hydropis ſpecies, minimè 314, 39. 40. hydropes ſunt particulares; ut capitis, pulmonis, uteri, teſtium 310, 12. 13.

Hydropici quinam ſanabiles 310, 61. quinam ſtatim ſecandi 310, 63. 323, 70. hydropicorum pedes, omnium primi tumeſcunt, cur 29, 8. hydropicus pedum tumor, in quibuſdam κατάῤῥοπος 317, 60. hydropicorum aquæ, vi naturæ, refluunt ad inteſtina 287, 54. 324, 47. hydropici qui ſunt ſecundum venas, prorupta in alvum aqua, ſanantur 326, 16. hydropicorum aquas confertim exire; mortiferum 536, 18. hydropici, alvi profluvio ſine cruditate, & urinarum perirrhœa αὐτομάτως ſanantur 227, 30. 31. hydropici diarrhœa ſit aquoſa 324, 61. in hydropicos quæ cadit epilepſia; & cauſæ ipſius propagantis hydropem, & propagati hydropis ſymptoma eſt ἐπιγενόμενον 320, 56. 57. ex hydropicis quæ veniunt epilepſiæ, mortiferæ 320, 9. 325, 44. Hydropicorum electio in tuſſiendo, ubi cernitur 317, 31. 32. Hydropicum ſi tuſſis malè habet, deſperatus 317, 17. 18 in hydropicis urinæ turbidæ, peſſimæ, ſigno & cauſa 323, 11. hydropico ſi cui, cum febre, urina pauca ſit atque turbida; pernicioſum 322, 34. Hydropicum tam nocenter lienteria afficit, quàm pleuriticum diarrhœa 321, 21. hydropica hepaticorum conſectaria 314, 49. hydropiformia dura, orthopnœam faciunt 282, 55.

Hyems, pituitæ procreatrix 365, 51. 52. morborum continentium feracior 79, 2. hyeme ſomni longiſſimi 386, 34. hyeme ventres natura calidiſſimi ibid. hyeme purgare decet ventrem inferum 366, 59.

Hypercatharſis ſæpe mortifera, convellendo & exolvendo 482, 33.

Hypochondrium 151, 36. 168, 44. 272, 40. 301, 12. abſolutè uſurpatum, de dextro intelligitur 151, 46. 160, 55. 162, 14. 164, 7. 226, 26. 440, 6. 542, 65, hypochondria in ſuprema ſunt abdominis regione 157, 43. hypochondriorum œconomia, ſecundum reſpirationem, neceſſaria ad vitam tuendam 151, 32. 33. ab hypochondrio, ad caput per pulmones iter 553, 14. hypochondrium, multiplici ſignificatione diſtinctum 151, 37. hypochondriorum nomine, intelligit viſcera 17, 51. hypochondria, nullis firmata oſſibus 425, 65. hypochondriis diaphragma annectitur ibid. hypochondrium, ubi naturaliter conſtitutum 17, 43. hypochondrii propria, mollitudo 153, 8. hypochondria quando λαπαρά 425, 66. hypochondrium ἄρσεν, quodnam 151, 28. 48. hypochondria bene conſtituta eſſe debent in ſubſtantia, in quantitate, in qualitate 292, 15. &c. hypochondriorum æqualitas, triplex 24, 54. hypochondriorum inæqualitas triplex, ſemper verenda 61, 28. 301, 60. dolor, unde 308, 51. 52. dolores, excluſo ſanguine, diſcedunt, non excluſo, interimunt 542, 15. hypochondrii quibus dolor eſt, ſine phlegmone; iis ſuperveniens febris, dolorem exolvit 308, 29. dolor inflammatorius, primis periodis hæmorrhagiam habet ſalutarem 94, 62. hypochondrii dextri dolor, fœtæ ac fœtui vim magnam infert 439, 61. intemperies, unde 151, 68. hypochondrium quibus cum rubore faciei in febribus, non eſt molle; effluente naribus ſanguine, convaleſcunt 543, 19. hypochondria externa, hæmorrhagiæ criticæ non capacia 154, 65. 66. hypochondrium unde exæſtuans 152, 6. in hypochondriis quæ ſuperſunt incendia, extincto febris ardore; malum 38, 12. 203, 24. 360, 39. 372, 60. 61. 453, 50 532, 54. hypochondriis, diſpoſitionem inflammatoriam nunquàm infert flatuum interceptio 152, 21. 274, 48. in hypochondrio pulſus cum perturbatione dementiæ eſt 160, 30. hypochondriorum revulſio ſurſum intrò, unde 30, 26. hypochondria ſurſum intrò revulſarum, quibus acuta vox eſt, quæ fuerat antè gravis 301, 57. 425, 67. 68. intrò ſurſum retracta, cum voce acuta, diaphragmatis inflammati propria 164, 31. 251, 7. 8. hypochondriorum meteoriſmus, quid 24, 56. meteoriſmi diſtinctiones quædam 301, 21. meteoriſmus ſponte natus; malus 24, 56. meteoriſmum firmiter fixum qui gerit, non eſt in tuto 301, 62. meteoriſmus, cùm cæteros malè habet; tum verò eos peſſimè, quos phthiſis exercet 301, 1. 9. meteoriſmi tres cauſæ; inflatio, inflammatio, ſcirrhus 24, 58. 301, 25. 372, 32. meteoriſmus ab inflatione, duplex; cum borborygmo, & cum torminibus 163, 63. 301, 26. meteoriſmus ab inflammatione, alvo ſuppreſſa; malus 163, 62. meteoriſmus ab inflatione, cum ſævis torminibus aſſurgens; tranſit ad hydropem ſiccum 372, 49. hypochondrium tumidum à recenti inflatione, cum borborygmo, unica ſpes redintegrandi in purgatione conſiſtit 372, 35. hypochondrii meteoriſmus ab inflammatione febrem ſemper habet conjunctam 167, 32. ab inflammatione duplex, una fugaci & ſimplici, altera firmiter fixa & ſyſtrophica 301, 32. alvo ſuppreſſa; terrificus 163, 60. meteoriſmus à ſcirrho, ubi eſt ipſius inveteratio, & doloris, borborygmi, ac torminum vacuitas 163, 63. diſtentionis quæ cauſa 301, 45. diſtentio & mollitudo; ἀσύστατα 153, 8. tenſionis intrò & ſurſum quænam cauſa 18, 48. tenſio, ubi hæmorrhagiæ ſignum 85, 70. 169, 31. tenſio cum faſtidio, comate, & cephalalgia; fundit parotidas 65, 1. 95, 12. 307, 54. tenſionis foras converſæ, ratio duplex 18, 60. tenſio, ubi diuturnorum cauſa malorum 169, 31. tenſio, ubi cruralem abſceſſum fore oſtendit 169, 34. tenſio, horrenda, quæ 18, 44. hypochondria, unde tumore aſſurgunt 163, 56. hypochondrii tumor, ad hepar pertinet 519, 53. præſertim dextri, tumores duri ac dolorifici, per initia; mortem in propinquo eſſe denunciant 272, 69. inflationis quænam ſymptomata 440, 13. &c. inflationis ab obſtructione, quænam incommoda 440, 11. τὸ καῦμα, detractione ſanguinis priùs curatur quàm purgatione 152, 7, &c. partium ambarum inflammatarum commune ſymptoma, febris 440, 20. phlegmone fugax primigenia, nuncia τῆς ἀναῤῥοπῆς 250, 68. 69. Hypochondrium, inflammatione tumidum, nonniſi phlebotomiæ concedit, ſi deſit hæmorrhagia κατ' ἔξιν 372, 33. inflammatione tumidum, inſanabile redditur ſi quis antè operam purgationi dederit, quàm venam ſecuerit 372, 34. inflammatione tandem liveſcit 500, 35. hypochondriorum mala quibus ſuppurant, malè res eunt 125, 70. 240, 18. hypochondrii in abſceſſu, adhuc periculo locus 153, 41. empyemata lethalia, quæ pus effundunt intrò 530, 56.

Hypogaſtrium abdominis totius pars ima 447, 6. continet veſicam 519, 53. in hypogaſtrio, gravitatis ſenſio percepta, ad veſicam pertinet 519, 53. ab hypogaſtrio tumido, ſæpe urina redditur γονοειδὴς, qua ille tumor exolvitur. 519, 59.

Hypoſtaſεως nomen, in omni doctrina Hippocratis, pertinet ad urinam, non ad dejectiones 500, 15. 530, 17.

Hyſterica paſſio, ſola uteri propria 466, 53. à feminis, circa locos, corruptione 467, 17. in virgines potiſſimùm atque viduas ætate jam grandes, cadit 466, 54. in hyſterica paſſione, ſtrangulationis opinio 467, 9. epilepſia, unde 467, 14. hyſtericum pathema nominare licet apnœam, vel epilepſiam hyſtericam 467, 9. hyſterica apnœa unde 467, 9. hyſterica ſuffocatio, impeditis accidit inſtrumentis ſpirandi, à diaphragmatis oppreſſione 436, 42. 43. hyſterici genii triplex omnis defraudatio, hyſtericorum purgationum beneficentia 437, 21. &c. hyſtericæ duritates in alvo, admodum dolorificæ; crudeliter atque citò pernicioſæ 445, 10. Hyſtericæ hæmorrhagiæ ac periodicæ quænam cauſa 436, 52, &c. de hyſtericis mulieribus, vide infrà, ad nomen *Mulieris*, ſub litera M.

I.

JACENDI ratio in paſſione poſita virtutis quæ portat & movet 381, 23. 535, 15. jacere in ventrem, conſuetum pueris & melancholicis, de nocte pavitantibus 383, 55. quibus eſt inſuetum, delirium indicat, & circa ventrem labores 383, 49. ſupinum, quid 381, 54. ſupinum, cruribus extentis indecorum 381, 45. jacentem, reſidendi cupidum eſſe, dum viget morbus; peſtiferum quidem in omnibus morbis acutis: peſſimum verò in peripneumonicis 384, 69, &c.

Jactatio duplex; cum nauſea, ſine nauſea 22, 40. 41. cum frigore, expers ſudoris, diebus criticis; mala 22, 24. 38, 16.

Ἰχώρ, ſanguinis portio humida frigida, Ariſtoteli 541, 1. ichores quid ſignificent apud Hippocratem 183, 26. ichoris nomen, pro virulento ſero atque maligno 59, 6. 479, 70. ichores, aliquando acrium rheumatum nomine comprehenduntur 413, 56. ichor craſſior, bullas facit ubi ſubſiſtit 479, 64. 482, 20. dilutior, cutim maculis fœdat 479, 65. tenuis, feritate acrior craſſiore, cutim exulcerat ibid. ichores intrinſecus, unde veniunt 262, 27. extrinſecus, unde enaſcuntur 262, 23. 413, 49. mali ſunt, qualitate acres, & temperamento calidi 262, 39. Ichore malo replentur, in adverſa valetudine, muſculorum interſtitia 262, 38. ab ichoribus raptis à venis, febris ardens 413, 55. ex ichorum venenatorum collectione, puſtulæ toto erumpunt corpore 184, 51. 262, 20. 368, 63. ad ichoris collectionem referuntur cutis vitia quorum cita eſt impreſſio 479, 64, &c. ichorum collectione, eroditur corporis ſuperficies 184, 53. ichores venenati, unde colliguntur 262, 21. ichoris in oculum perenni ſubſtillo, quænam incommoda 412, 21. ab ichoribus in pertuſa calvaria quænam ſymptomata veniunt 397, 25. &c. ichore à cerebro inflammato exudante, bullæ minutulæ aſſurgunt in lingua & ore 481, 68.

Icterus, quid 63, 5. unde dictus 369, 36. proprium ſymptoma hepatis vel obſtructi, vel inflammatione obſeſſi 166, 50. primùm in oculis cernitur 239, 59. à jecoris oppreſſione natus, accedente hæmorrhagia, deletur 544, 9. 10. quinam morbum exolvit 369, 37. &c. criticus alius, alius ſymptomaticus 369, 39, 40. 44. criticus quinam 21, 22. Icteri critici cauſa eſt, bilis effuſio, ſive excluſio intus foras 104, 36. icterus criticus, unde, & quomodo ſanabilis 485, 68. &c. qui attulit finem febris; bonus 369, 46. icteri critici materia, pepaſmo miteſcere ſolet 104, 35. urina non eſt bilioſa, ſed colorata belle 498, 66. icterus quinam ſymptomaticus 369, 40. icteri ſymptomatici cauſæ multæ 369, 40 &c. icterus ſymptomaticus fit, bile per cutim diffuſa, firmiter fixa, quò affluit continenter 104, 36. 369, 53. ante & poſt ſeptimum diem, calamitoſus 63, 31. icterum ſymptomaticum bilis meatuum obſtructorum, urina toto liquore vireſcens atque etiam nigra exolvit 504, 17. icterus ante ſeptimum diem, inſidioſus 9, 30. 21, 4. 42, 54. 62, 55. die ſexto obortus, curatus purgatione per veſicam aut alvi perturbationem 493, 53. 54. die ſexto obortus; mortiferus 9, 34. 493, 52. acutus & lethalis, quinam 21, 11. in icterum quæ cadit fatuitas, prava 104, 29. 369, 61. icterici fiunt quibus lumborum & lateris dolor, repentè, ſine cauſa manifeſta, incidit 543, 30. icterici etiam eò progreſſi ut corpore toto viridi eſſe occipiant; libertatem nihilominus ſæpe retinent ſpirandi 553, 33 ſunt χολώδεες ἔξω; φλεγματώδεες ἔσω 370, 29. 30. ictericis principatus nervorum madeſcit 370, 27. durum jecur fieri, malum 21, 7. icterici quinam moriuntur 20, 67. 63, 32. 369, 43. &c. multum fœdati, unde pereunt 20, 65. 35, 56. 63, 28. 104, 34. 370, 35. icterici moribundi qualis color 370, 50. ictericorum κώρωσις & νωθρότης, unde 370, 30. propria dejectio pultacea 536, 44. ictericis quod liquidius redditum rubet; malum 539, 33. &c.

Ictus obliqui, ferè invalidi 394, 24.

ὁ Ἰδρώς, ἀντὶ τῆς ἐπιδρώσεως 482, 31.

τὸ Ἥκιστα, minimùm, non minimè 410, 69. &c.

τὸ Ἤδη, quid ſignificet 296, 33.

De Jecore, vide ſub litera H, ad nomen *Hepatis.*

Igne & aqua omnia coagmentantur atque conſiſtunt 402, 20. ignis cæcus, ubi fundamentum habet 312, 48.

Ignoratio, quid 5, 63. à rigore ab intemperie frigida cerebri 5, 66. à rigore, mala 5, 62.

Ileus, quid 338, 52. &c. unde fit 348, 17. 19. 28. &c. unde nomen habet 312, 4. ilei nomen, ad inteſtinorum εἴλησιν contra naturam pertinet 338, 27. Ileus & lienteria, ut differunt 338, 24. fœtus torminibus 338, 21. præceps ad interitum morbus, & periculoſus admodum 338, 43. 348, 27. ilei proprium & inſeparabile, nihil deorſum ferri, cum alvi torminibus, & cardiogmo 54, 43. 106, 58. 59. 107, 9. 165, 62. 338, 70. 71. vitium inexpugnabile, ἡ ἄνω εἴλησις 338, 41. in ileo, revolutionis quænam cauſa 338, 53. Ilei graveolentia, in quibus percipitur 339, 31. graveolentis parotides confectariæ, unde 339, 30. ſymptoma productum cùm in propinquo mors eſt, vomitus 54, 44. in ileo vomitione cibi & chyli tollitur nutricatus 330, 23. cibus & fæces primùm in alvo ſubſiſtunt, mox remeant ſurſum, ut etiam per os reddantur 338, 31. 32. ileus cùm inveteraverit, ſtercus per os redditur 338, 46. 348, 16. in ileo majus periculum cibi vomitu, quàm ſtercoris 330, 21. ilei confectaria ſymptomata, quænam 106, 58. Ilei ſtranguriæ frequens adinvicem tranſitus 520, 7. ileus ſtranguriæ ſuperveniens, 7. die perimit, niſi oborta febre, urina fluxerit cumulatè 347, 27. 520, 12. in ileum tranſitus eſſe poteſt aphthoſæ lienteriæ 339, 7. ileoſi homines unde ſunt, inde non rarò fiunt ſtrangurioſi 319, 26. ileoſis vomere & obſurdeſcere; malè 338, 15. cùm interceptio eſt urinæ, cita mors venit 520, 4.

ὁ Ἴλιγγος, nihil aliud quàm ἡ σκοτοδινία 82, 52.

ἡ Ἴλλωσις, oculorum diaſtrophe 84, 7. 119, 31. 133, 45. 435, 31. ἡ Ἴλλωσις, eadem quæ ἡ καταπλάκλασις 181, 67.

Ἰλὺς & ἰλυώδες ut differunt 441, 10.

ad incrementum, mutuæ exiſtunt operæ caloris, corporis, alimenti 402, 62.

Indicatio quæ à viribus, cæteris omnibus anteponenda, quorſum 31, 22.

Indolentia falsò credita, unde 452, 50. 51.

Inediæ patientiſſimi ſenes; mox homines conſtantis ætatis, minimùm adoleſcentes 410, ult. 418, 47. 48.

Infantes tantùm caloris habent, quantum poſtea nunquam 403, 6. infantum calor blandior, & ſui naſcenti ſimilis magis 547, 66. alimentum ſimplex, nec valde elaboratum 547, 67. infantia triplex 213, 11. 415, 1. 417, 64. ſeptem annis finitur 213, 21. 421, 7. infantiæ ſui ſunt morbi 418, 17. τὰ ἐνεόντα multa, quibus ipſius morbi ſuccreſcunt & pullulant 415, 24. 25. infantia ſæpe calculoſa à trimatu 342, 33. infantiæ natura, unde convulſioni obnoxia. 213, 12.

Infirmitatis acceſſio, unde 420, 50. infirmitatis corporis cauſa quænam terrifica 87, 22.

Inflammatio duplex; una per ſyſtrophen nata; altera ſicca, quæ φλόγωσις 164, 9. à ſanguinis rheumate conſiſtente 220, 20. vera quid, juxta recentiorum placitum 141, 50. 153, 13. inflammationis quidnam proprium 257, 48, 49. magnæ ſymptomata, quænam 105, 38. 39. 142, 27. 229, 40. 340, 4. 5. 48. à trωmate, expertes calvariæ partes omnes, præter frontem 412, 13. 14. Inflammatio fixa, nullam exhibet commoditatem ſanguini remeando aut permeando 341, 16. inflammationis fixæ quænam remedia 36, 55. inflammatio ſub auribus, vera parωtis 106, 8. in inflammatione omni, tenuior exudat portio humoris phlegmonici, modò partis obſeſſæ denſitas non impediat. 237, 7. 242, 3. inflammationis ſyſtrophicæ duæ cauſæ 229, 41. inflammatio omnis ſyſtrophica dura 157, 20. ſyſtrophica omnis, mollior ab empyemate 341, 60. ſyſtrophica magna, tactu omni, quantumvis levi, offenditur 447, 19. in inflammatione omni ſyſtrophica, partium tumidarum durities & dolor prægrandis 339, 70. 71. inflammationum omnium ſyſtrophicarum mutatio quadruplex 154, 12. 240, 13. 341, 12. inflammationes convenienter naturæ, terminantur diaphoreſi & ſuppurato 240, 15. contra naturam terminantur gangræna & ſcirrho 240, 15. 16. in inflammatione idem faciendum, quod in ædibus conflagrantibus 154, 45. in omni magna, unicum naturæ perfugium, ſuppuratum 108, 15. ab inflammatione perfrigerando nimium ſtupefacta, ſcirrhus 445, 31. inflammationes omnes partium nobilium, quando horrorem cient 240, 40 inflammatio nulla partium nobilium, alvi profluvio exolvitur 36, 63. inflammationum interiorum ſuppurario, ancipitem habet eventum ſalutis aut mortis 240, 16. 17. ſyſtrophicarum, & inde naſcentium ſuppuratorum, graviores morbi appulſu tenebrarum, quàm lucis 261, 13. 14. inflammatio hypochondriaca interior, per ſe funeſta, ut ſaneſcit tamen 156, 68. inflammationes non rarò movet lethales irrita nauſeabunda proritatio 404, 9.

Immerito, ἀλόγως, ἀσήμως, μὴ κατὰ λόγον, παραλόγως ſynωnyma 279, 14.

Impotentia omnis quam edunt collapſa naturæ præſidia, ingraveſcente morbo; ſignum citæ mortis venturæ 432, 65. 66. impotentiæ quæ immerito vacuitatis, aut certè ſi nulla fit, accidunt, peſſimæ 432, 62. 63. impotentiæ ab exhauſto, quænam ſigna 432, 67. &c.

Ingeſtionis cauſa, ſuctionis ſenſus 515, 3.

Ingraveſcere & exacerbari, ut differant 238, 5. &c. ingraveſcere, malum in omni paroxyſmo, pari aut impari 238, 9.

Initia morborum acutorum fere crebra metaptωſibus & orgaſmis 198, 16. 17.

Inſaniæ cacochymia, cæteris, omnibus antecellit 50, 57. ſigna potiſſimum lucent in oculis 393, 69. inſania, ſymptoma cerebri fortiter alterati 47, 59. bilis atra in cerebro ſymptoma 172, 51. 478, 3. inſaniam adducunt; cum cephalalgia, bilioſi vomitus, ſurditas & vigiliæ 442, 64. 65. facit, lateris dolor à bile, qui vaneſcit immeritò 442, 66. inſaniæ ſumma omnia in ecſtaſi melancholica 87, 5. feritas tanta ut ſuperſtite empyemate vix depellatur 50, 41. inſania à phrenitidé, delirium perpetuum 458, 22. quomodo phrenitidis confectaria 102, 51. cum ſilentio, ſymptoma depravati animi, potiùs quam cerebri ſicci 36, 10. taciturna, ſuperſtite vocis libertate; mortifera 35, 68, inſaniæ criſis bona per μετάπτωσιν timoris melancholici, non autem phrenitidis 361, 39. inſanientibus hæmorrhoides aut varices exortæ, ſanant inſaniam 50, 51. 354, 43. 361, 63. qui inſaniunt melancholicè, ſi tremor ſuperveniat; malo ſunt loco 362, 26. inſanientes, cœptis immanibus efferi, vinculis coërcendi 362, 17.

Inſectorum materia quæ tranſpirando ducitur, non uniuſmodi 136, 26.

Inſomnia, quid 48, 42. quomodo fiunt 48, 50.

Inſpiratio & expiratio, contrariis editæ motibus 137, 47. 138, 1,

Intemperiem ſimilem faciliùs excipit pars omnis intemperata,

ta, quàm temperata, contrariam 6, ult. 366, 18. 19 intemperies frigida, febris ardoris conſectaria; inſanabilis 5, 56. 94, 1. 314, 61. principatus frigida prægrandis, planè mortifera 392, 34.

Intereunt omnes crudeliter, quicunque voce capti intereunt 207, 12. de interitu, vide plura ſub litera M. ad nomen *Mortis* inteſtinorum vis periſtaltica, quænam 338, 29.

Inteſtina, minimè omnium jecoris opera carere poſſunt, 548, 43. inteſtinum tenue, ἄταρκον 399, 59. venis abundat, non ſibi, ſed hepati 399, 63. veteribus chorda 417, 12. inteſtina tenuia, tria 425, 57. quænam 399, 50. 63. Ecphyſis, transponendo chylo inſervit 399, 50. jejunum diſtribuendo chylo ad hepar, per meſaraicas portæ venas, inſervit 399, 50. 51. Ileum, ſegregandæ fæci à chylo, tranſmittendæ ad colum, & inde ad rectum, dicatum 399, 52. inteſtinis tenuibus officium vitale tributum, quo vita diu carere non potis eſt 399, 47. 400, 19. inteſtini tunuioris mala levia, ſunt graviora quam craſſioris prægrandia 339, 24. inteſtini jejuni phlegmone, digeſtionis officium adimit venis meſaraicis 315, 8. inteſtinorum tenuium ſi quod præciſum fuerit; non coaleſcit 339, 35. 400, 10. inteſtini tenuis continuitate amiſſa, ſymphyſis neutra expetenda 400, 9. inteſtinum tenue diſſecari; mortiferum 399, 58. 400, 24. inteſtini altè diviſi quænam ſymptomata 400, 22.

Jonica dialecto, ὑπόστασις τῆς κοιλίης, eſt ejus ἡ σκληρότης, ἡ ἀπόληψις 56, 60.

Joſiam Regem, pietate inſignem, cur Deus ante diem ad patres ſuos collegit 420, 70.

Iracundiæ inſervit cor 358, 19.

Iſchiadas credibile eſt ex frigore & cacoëthia ſuccorum enaſci 367, 6. Iſchias nata ex frigore & gravitate lumborum, non rarò protrahitur exactum ad annum 367, 8. juvenum quomodo fit 367, 13. &c. doloris acerbitate non cedit iſchiadi grandium ætate 367, 14. diſcedit 40. die 44. qua conditione 367, 14. 15.

ἡ ἰσχνότης, faucium æqualitas 34, 30. τὸ ἰσχνῶς, ad æqualitatem pertinet naturaliter conſtitutam partis cujuſque 371, 23.

Iſchuria, ad quas partes pertinet 146, 70. Iſchuriæ quænam καταχρηστικῶς ϗ κατὰ περίληψιν dictæ 346, 33. &c. iſchuria quæ bona 5, 47. quæ mala 5, 48. iſchuria & dyſuria, differunt tantùm per magis & minus 346, 28. iſchuriæ cauſa omnis poſita vel in veſica, vel in urethra 346, 35. iſchuriæ in veſica, cauſæ, exolutio vel ſenſus amiſſio ibid. iſchuriæ in urethra cauſa, oppilatio; quæ eſt à phymate aut calculo 346, 39. iſchuria vera, veſicæ propria 322, 16. in veſicam plenam, non in vacuam cadit 346, 29.

ἡ ἰσχὺς, ϗ δύναμις, ϗ ἐνέργεια, viciſſim & mutuò in vitio ſunt 305, 2. ἰσχὺς, in ſubſtantia 3, 33. 87, 29. 114, 34. 273, 38. 304, 38

in Italia, capitis tromata δυσελκέα: tibiarum εὐελκέα 411, 15, 16.

τὸ ἰθυσκόλιον rhacheos in longum exporrectæ 179, 40. 41.

τὸ ἰθυκυφές, a diaphragmate ad magnam cervicis vertebram 179, 42. τὸ ἰθυλορδές, in lumbis ad diaphragma 179, 42. τὸ ἰθυκυφοειδές, in oſſe ſacro ad magnam lumborum vertebram ibid.

in Iudicio, regnum animi 358, 64. 367, 29. judicium & experientia, duo inveniendi judicandique propria inſtrumenta 392, 55. 56.

Judicatoriæ cauſæ omnes paucæ, pravæ 92, 44. 107, 51. 122, 44. 188, 36. 193, 7. 197, 34. 199, 26. judicatoria ne ſtatim appareant 155, 11. judicatoria non judicantia, aut difficilis judicii, aut lethalia 22, 48. 46, 65. 101, 43. 155, 13. 449, 61. non judicantia, qualitate quidem non aliena; ſiniſtri ſunt judicii 269, 58, 59. non judicantia, quæ qualitate in vitio ſunt; mortifera 269, 51.

Jugulum & clavicula, eadem 257, 56. Iuguli dolor fixus, ſymptoma partis convexæ hepatis inflammatæ 18, 64.

Juventus, deceni aut quindecim annis finitur 421, 8. pleriſque finitur 35. anno 418, 2. ulterius non excurrit anno 42. 418, 1. juvenibus bilioſum & calidum temperamentum 98, 64. alvus aſtrictior, in ſenectute laxatur 299, 12. juvenes morbis acutis correpti, tres habent opportunitates excretionis 157, 17. juvenum excretiones propriæ in morbis acutis 72, 68. Juvenibus, ſurſum eſſe ſolet μετάστασις 497, 44. anadrome millioſa ad cerebrum, ſi non ciet hæmorrhagiam; movet delirium ubi ſubſiſtit 297, 45. 46. ſanguinis ſpuitiones, phthiſes 273, 9. juvenes inflammationibus mirum in modum exercentur 98, 68.

ſuper κατ' ἴξιν contentio magna inter priſcos medicos 189, 58. τὸ κατ' ἴξιν, ſemper ſignificat rectitudinem, in longum modò etiam in latum 189, 54. 190, 12. τὸ κατ' ἴξιν, oppoſitum τῷ ἀνάπαλιν 154, 59. 60. 190, 4. κατ' ἴξιν, ſi deſideratur, nihil medicorum votis reſpondet 189, ult. τὸ κατ' ἴξιν admirabile, ex impulſu naturæ, humoris motu, & partium afflictarum loco & ſitu 157, 41. 42.

K.

τὸ KAKON, nomen commune malorum omnium quæ fiunt & quæ apparent eorum periculo quos occuparunt 439, 68. 69. &c. κακὰ in ægris ea ſunt, quæ à bonis vincuntur 4, 6. κάκιστα in ægris ea ſunt, in quibus omnia quæ adſunt mala, & ab iis abſunt bona 4, 7.

ἡ Κακοήθεια ϗ τὸ Κακοηθές in morbis quid ſignificent 15, 48. 186, 7. 191, 58. 209, 31. τῆς Κακοηθείας in morbis, ſignificatio triplex 186, 8. &c.

τὸ Καθυγραίνεσθαι, profuſiores alvos ſignificat, quæ crudis excrementis feruntur 77, 2. τὸ Καθυγραίνειν ϗ καθυγραίνεσθαι κοιλίην, idem quod τὸ πονηρεύειν ϗ πονηρεύεσθαι 118, 53. 236, 27. 424, 53. 56. 432, 27.

ἡ Καμπυλότης palpebrarum diaſtrophe 435, 32.

ἡ Καρδία, veteribus ſtomachus 24, 29. 71, 65. 148, 20. 21. 161, 35. 183, 12. 282, 36.

ἡ Καρδιαλγία in ſtomacho, idem quod ὁ καρδιωγμὸς 307, 42.

ἡ Καρδιαλγία ϗ ἡ ἀποσιτία, ut differant 308, 1.

καρδιωγμὸς ſymptoma eſt ſtomachi 24, 30. 40. 71, 64. idem quod ἡ δῆξις τοῦ στήθεος 148, 17.

περὶ τῆς Καρδιαλγίης, ϗ τοῦ Καρδιωγμοῦ plura dicta ſunt ad literam C.

ἡ Κηρηβαρεία, quid 86, 23.

ὁ Κάρος, veteribus unde 91, 28. τὸ Καρῶδες, quid 91, 38.

τὸ Καρῶδες quodnam ſalutare 91, 45. &c. quodque peſſimum 91, 42. &c. de Caro, vide ſub litera C.

ἡ Καταδρομὴ omnis, ibi morbum facit, ubi ſubſiſtit 366, 5.

ἡ Κατάκλασις, quid 209, ult. oculorum & palpebrarum perverſio communis 435, 33. eadem quæ ἡ διαστροφὴ, ϗ ἡ καμπυλότης 133, 38. 39. 435, 12.

ἡ Κατάκλισις ϗ ἡ ἀνάκλισις, ut differant 381, 20.

τὸ Καταμολύνεσθαι, quid denunciat 316, 32. 461, 10. τὸ Καταμολύνεσθαι ϗ τὸ ἀφανίζειν, ut differant 461, 3.

Καταῤῥοπὴ, quibus denunciatur 11, 12.

Κατάστασις, morbi cujuſque hiſtoria 41, 68.

Καταφορὰ, quid 8, 54.

ἡ Κατάψυξις, quid ſignificet 360, 16, 17. ſemper ſymptoma à debili vel emortuo calore innato 453, 35. 36. una firmiter fixa; altera fugax 453, 37. ἀντὶ τῆς περιψύξεως recenſetur 360, 20. acceſſionem habens νωθρότητος, quò refertur 203, 17. 18.

τὸ Κατεχόμενον, quid 501, 68.

τὸ Κατόχος, pro eo quod firmiter fixum eſt 507, 30.

ὁ Καῦσος, febris ardens 370, 22. 23. de *Cauſo*, vide ad literam C.

τὰ καυστικὰ, quænam 93, 41. 370, 12. οἷσι μεμωρωμένα 370, 14. τῶν Καυστικῶν vis, morbum indicat acutum & ταχυκρίσιμον 57, 25.

ἡ Κεναγγείη, quid 272, 30. quomodo uſurpata 31, 43.

Κεφαλαλγία, quid 80, 48. De *Cephalalgia*, require ad literam C.

τὸ Κριμνῶδες, ad urinarum pravam hypoſtaſin pertinet 512, 32.

ἡ Κρίσις ϗ τὸ κρίσιμον, ſecundi aut ſiniſtri judicii dicuntur 233, 69. τὸ Κρίσιμον, abſolutè ſimpliciterque poſitum, quid 63, 23. 114, 69. τὰ Κρίσιμα verè, quænam 168, ult. non verè κρίνοντα, ante ſeptimum diem 63, 8.

ἡ Κίττα, quid 201, 18. unde 201, 18.

ἡ Κοιλίη, aliquando pro ſupera & infera alvo 445, 48. aliquando pro amplitudine ea, quæ ſubjacet thoraci 24, 66.

Κόπος, quid 10, 68. 19, 62. τοῦ Κόπου cauſæ duæ & quæ 19, 64. ὁ Κόπος duplex; ἁπλῶς dictus, & αὐτόματος 82, 7. 8. ὁ Κόπος ἁπλῶς, à labore nimio, vel deſueto vel inſueto 454, 67. ὁ αὐτόματος, triplex; τονώδης, φλεγμονώδης, ἑλκώδης 10, 70. 71. 454, 68. 69. 467, 64. 65. ὁ Κόπος τονώδης, edit repletio 454, 70. 467, 66. τὸν ἑλκώδη, edit cacochymia 454, 70. 467, 66. τοῦ κόπου ἑλκώδους cauſa eadem quæ horroris 454, ult. τὸν φλεγμονώδη edit repletio & cacochymia 455, 1. 467, 66. κοπιώδεις qui 10, 67. 19, 61. οἱ Κοπιώδεις homines & febres, quæ 19, 62.

τὸ Κύφωμα lumborum, æquè per varices atque per dyſenteriam, curationem recipit 175, 45.

L.

Labrum, quid 129, 65. ex confuſanea cute & muſculo 129, 66. Labii concuſſio, unde 130, 5. bilioſam alvum prorupturam oſtendit 129, 59. inferioris palpitatio, vomitio 53, [illegible]

Lachrymarum injuſſa profuſio, quænam non terrifica 181, 54.

Lactis coctio, vera πέψις 465, 60.

Læſionis ſpecies, cujuſmodi ſit ipſa affectio denunciat 45. 23. 58, 33. 256, 35. 363, 51. 404, 68.

τὸ Λαπάσσειν, quid 108, 55. 316, 19. τὸ Λαπάσσειν ϗ τὸ ἀφανίζειν, ut differant 108, 62. 63.

Laryngis carnes, modulandæ voci dicatæ 206, 63. eminentia, ſpirationem facit κερχνώδη 407, 48. muſculi duodecim

cim proprii 137, 22. inflammatio, præceps ad interitum 459, 27. tumor non habet ἀφάνειαν aſpectabilem in qualitate corporis 227, 12. prominentioris, unde fiunt homines 407, 43.

Laſſitudo ulceroſa & phlegmonoſa, dementiæ opinionem facit 119, 34. de laſſitudine, vide ad literam K. ſub nomine ὁ Κόπος.

in Lateris æqualitate, nulla ſuſpicio inflammatæ membranæ coſtis intextæ 371, 29. tumor in pleuritide, non tractabilis 340, 10. dolor & pleuritis, aliquando eadem, aliquando differunt 180, 70. dolor, pro pulmone afflictio 282, 26. punctorius, pleuritidis 543, 32. tenſinus, ſymptoma jecoris inflammati 543, 32. dolor qui cum ſputo bilioſo evanuit; inſaniam facit 278, 65. 299, 47. 442, 66. cum febre, non ita reſpuit venæ ſectionem, quam ſine febre 371, 18. 19. cum febre diuturna, pus eductum iri ſignificat 280, 66. ſine febre videri nequit pleuriticus 371, 20. 21. lateris dolor, nec tamen pleuriticus, quomodo ad phrenitidem tranſit 274, 28. in lateris dolore à prolapſu catarrhi, ſanguis non detrahendus 371, 50. dolorem nullum, niſi unico phlebotomiæ alexiterio, poſſe ſanari; falſum 371, 1. infirmitatem infert repetita carnificum phlebotomia 372, 6. morbus, & de phlegmone & de empyemate dicitur 269, 65. ſi morboſi ſanguinis ſubſtillum incidat è narib. grave malum 369, 51.

ἡ Λειποθυμία, eadem quæ Λειποψυχία 546, 63.

Lemæ, quid 117, 10.

in Lepra, partium ſolidarum natura omnino labefactata 416, 48. Leproſorum conditio, quænam 545, 65.

τὸ Λεπτόν abſolutè, quidnam 183, 62. 425, 63.

ὁ Λεπτυσμός, quid 4, 32. ejus cauſæ 4, 33.

Lethale ſi quid eſt, non protinus moriendi neceſſitatem adfert 548, 36. lethalia quæ ſine ſignis quieſcunt; mortem ſignificant 224, 35. 299, 45.

Lethargus, quid 69, 57. à pituita putri in cerebro 82, 68. inter cataphorica ſymptomata capitis repleti numeratur 69, 56. 172, 51. 52. 404, 69. ſymptoma cerebri male affecti per idiopathiam 69, 66. à phrenitide, funeſtus 94, 3. in lethargo, facultates principes labefactantur 82, 67. lethargici, non ſunt ſuæ mentis 70, 15. lethargici delirium, ubi cernitur 69, 58. lethargicis alvus tumida 70, 16. lethargicorum genæ ſublimes 92, 1. lethargici, cur videntur leucophlegmatici 70, 3. unde contremiſcunt 96, 67. qui ex phreniticis fiunt, planè ſunt immemores 421, 37. manibus contremiſcunt, ſoporati, decolores, unaque turgiduli, cum pulſu ſepulto 455, 58. 59. lethargico immemori ſi alvus feratur liquidis excrementis, vel urinæ fundantur ſimiles jumentorum; is ſervari non poteſt 356, 4. 5. 489, 71. 72. in lethargicis dejectiones injuſſæ & liquidæ, terrificæ, ac deſperatæ ſalutis 421, 54. ex lethargicis quicunque ſervantur, ferè purulenti redduntur 69, 54.

Levatio fida, quænam 487, 55. 56. omnis quæ criſin non habuit, etiam in ſpe certa ſalutis; ſuſpecta 250, 21. 22. iis quæ levant immeritò, non eſt fidendum; nec vereri valde oportet quæ ſine cauſa mala invadunt 27, 34. levatio nulla ſalutaris nec ſtabilis, quæ non fit κατὰ λόγον 172, 42. nulla cum bonis ſignis fugacibus non periculoſa 501, 57. 58. pernicioſa ſine ſignis, quomodo fit 3, 30. falſo credita, cum pravis ſignis; mortifera 501, 58.

Leuce, quid 416, 36. unde 416, 37. in leuce, ſolidarum partium omnino labefactata natura 416, 47. 48.

de Leucophlegmatia, vide ad nomen *Hydropis* ὑποσαρκιδίου, ſub litera H.

Lien, natura rarus & ſpongioſus 310, 49. 57. 313, 66. 67. lienis ſitus 310, 50. 313, 67. lien, officii præſtantia & dignitate, jecori inferior 153, 26. criſin non adeo citam habet quàm jecur 153, 28. non tam celeriter ac facilè periculo locum cedit, quam jecur 153, 28. lienis conſuetudo, continenter humorem ſuperfluum attrahendi, & redundantiam deponendi 310, 58. 313, 68. lien, ſanguinis impuritate tumeſcit 255, 31. nimium expletus, redundantiam ſuam deponit in omentum & in loculos alvi 310, 53. 313, 67. fit magnus à bile aut pituita 312, 13. &c lienis magni, magna cum hepate ſympathia 312, 7. &c. lieni quæ cauſa & occaſio fuit congerendi humorem melancholicum aut pituitam 333, 38. lienis duricies eſt, vel à vetere congeſtione humoris, vel à repentina fluxione 520, 61. 62. à veteri congeſtione humoris, non eſt ſurſum, ſed deorſum percipitur 520, 61, 65. duritas, unde homines ſunt lienoſi; eſt καταῤῥόπου lienis, non ἀναῤῥόπου 520, 59. durities à repentina fluxione, ipſum lienem facit ἀνάῤῥοπον 520, 63. tumor, aut rotundus, aut longus & craſſus, aut longus & tenuis 333, 28. 29. à lienis tumore, obortus bubonis abſceſſus κατ' ἴξιν 190, 32. lienoſi verè ſunt quibus jam pridem viſcus ipſum lienis induruit 332, 60. 64. 333, 16. 24. 520, 65. lienoſi, unde 255, 31. 332, 64. 520, 65. lienoſis dyſenteria non longa; utilis; longa, peſtifera 172, 62. 328, 35. 36. 332, 32. 520, 2. 3. cur utilis dyſenteria non longa 335, 47. lienoſi quinam ſuperveniente dyſenteria, ſaneſcunt 37, 32. lienoſis dyſenteria quieſcente, ſi vel hydropes veniunt, vel lienteria; mortiferum 328, 36. 521, 3. urinæ tenues, tum per ſe, tum ex eventu 521, 4. 5. lienoſis & melancholicis, non eadem curatio inſtituenda 332, 61. lienoſo oxymel ſaluberrimum 332, 62.

Lienteria, quid 324, 16. ventriculi morbo adfertur; non inteſtinorum 334, 69. in lienteria, levitas inteſtinorum non ſemper eſt 334, 68. inteſtinorum aſperitas quandoque 334, 68. lienteriæ natura, in fruſtrata & abolita coctione prima 204, 10. 311, 55. 334, 56. 62. 63. ſignum unum pathognomonicum, præceps crudorum vel inperfectorum ciborum egeſtio 336, 56. lienteria, ſymptomata alvinum toto genere ſymptomaticum, & nulla ratione criticum 334, 48. lienteriæ morbus & ſymptoma, non minùs in vitio eſt, quàm ſi manùs ægro adfertur 334, 58. 59. lienteria, nunquam bono ventris apparet 236, 26. ſemper meretur malè de iis quos invaſit 334, 51. ex imbecillitate orta naturæ, ipſam reddit denuo infirmiorem 333, 70. 71. 334, 20. 512, 40. in lienteria inteſtina majore in vitio ſunt, quàm in hydrope flatulento 313, 54. lienteriæ cujuſdam intemperies, major quàm tympanitæ 313, 55. lienteria conſectaria longæ dyſenteriæ, à ſolo inteſtinorum vitio 313, 56. tam nocenter hydropicum afficit; quàm pleuriticum diarrhœa 321, 22. lienteria, dyſenteria, diarrhœa, ut differunt 315, 57. 324, 16. lienteria & ileus, ut differunt 338, 24. lienteriæ & phthiſεως differentia una ab eodem fonte 337, 36. 338, 2. 3. in lienteria torminum & dolorum diſtinctio 337, 10. 13. lienteriæ cauſa duplex; una coctionis fruſtratio; altera præceps egeſtio 334, ult. 335, 1. à coctionis fruſtratione, quænam cauſa 335, 6. & quæ προηγούμενα 335, 9. & quæ ſigna comitantia 335, 12. à coctionis fruſtratione ſymptoma primum, alvi gravatæ oppreſſio 335, 7. quieſcentis & vale dicentis proprium ἐπιφαινόμενοι, ἡ ὀξυρεγμία 335, 14. 15. lienteria à coctionis fruſtatione, omni moleſtia caret in excernendo 336, 4. 336, 50. 51. ad lienteriæ à coctionis fruſtratione, curationem, neoteriſmo tantùm opus, nec vacuatione opera danda 335, 17. lienteriæ à præcipiti egeſtione, cauſa duplex: una catarrhi prolapſus crudi: altera, ventriculi tunica aphthoſa 335, 25. 335, 41. à præcipiti egeſtione προφαινόμενον ἡ ὀξυρεγμία 335, 17. lienteria à ferino catarrho, abortionis cauſa 335, 67. in lienteria à ferino catarrho, ut purgandum 335, 33. lienteriam faciunt fluxiones aphthiferæ per impotentiam continendi ea quæ adſumuntur 454, 3. lienteria à præcipiti egeſtione, à ventriculi tunica aphthoſa, ſimiliter fit ut ſtranguria in veſica 335, 42. in lienteria à ventriculi tunica aphthoſa, cibi apulſu, exulceratio proritatur 336, 7. articuli puſtulati velut ambuſti, corporeæ habitudinis phthiſin oſtendunt 336, 16. lienteria apthoſæ, tranſitus eſſe poteſt in ileum 339, 6. 7. 454, 4. lienteriæ calamitoſa, ſuperveniens ori aphthoſo 130, 24. 25. interdum ægros trahit, interdum eos præcipitat 334, 53. Lienteria unde longa 336, 58. &c. lienteriam longam macies ſequitur 338, 7. in lienteria longa, ſi acida eructatio ſit, quæ priùs non fuerat; bene fit ægro 336, 49. lienteria funeſta, unde 134, 16. in lienteria aſcarides exiſtere poſſunt; non lumbrici, nec tæniæ 204, 33. 34. lientericum eſſe, planè idem, quod genio defraudari, & fame abſumi 334, 60. lienterica, cum ſpiratione difficili, & lateris vellicatione conjuncta, tranſeunt in phthiſin 337, 32.

Ligamentum, quid 400, 47. ab oſſibus 179, 56.

Lingua, organum ſermonis & guſtatus 123, 21. 256, 64. novem movetur muſculis 224, 21. 123, 25. 215, 49. muſculorum miniſterio, verborum dædala 225, 37. linguæ partes duæ, linea mediana conjunctæ 123, 22. 256, 65. lingua, tunicam habet communem & continuatam cum alvo 554, 24. linguæ membrana communis, unde 123, 23. linea mediana, unde 233, 53. membrana propria, a nervo 3, & 4. conjugationis 123, 24. lingua ſpongioſa, triplici contexta fibrarum genere 123, 22. linguæ naturaliter conſtitutæ genuinus color, qualis 123, 54. depravati motus, unde 161, 9. impotentia, quando exiſtit 351, 69. paralyſis, homines facit ἀναύδους 103, 18, ponderi pondus adjicitur à defluxu pituitæ 554, 14. lingua, index affectus humorum 491, 41. ſerum denunciat 124, 28. urinam indicat 123, 63. plurimum valet ad comparandam διάγνωσιν & πρόγνωσιν pleuritidis & peripneumoniæ 256, 67. concolor partibus vicinis & ſociis 123, 59. 233, 51. 257, 3. linguæ coloratio, humores denunciat, quorum magiſterio corpus tenetur 123, 61. linguæ colorationis opportunitas, unde 124, 13. lingua, coloribus variis, unde fucatur 124, 11. ad medianam lineam delibuta velut alba ſaliva; febris demiſſionem denunciat 494, 36. linguæ mutatio eſſe ſolet, cùm malè eſt utero, & malè ab utero 455, 63. 64. lingua molliuſcula, unde 127, 20. arida, ſignum pathognomicum fuliginoſi ardoris 456, 4. ſignum συνεδρεῦον uteri inflammati 456, 6. linguam fucari, non tam grave, quàm exaſperari 357, 19. lingua, à quibus partibus fucatur 123, 56. &c. linguæ pars non fucatur, nec exaſperatur è diverſo pulmonis inflammati 257, 40. lingua fuliginoſa, lævitatis & æqualitatis ſemper comes 244, 13. 257, 20. ἑλκώδης, multum differt ab ea quæ περιφρυγμένη 123, 44. linguæ ſuffuſæ ſignum, coloratio 257, 14. 15. lingua & voces, pariter unà exaſperantur 257, 15. linguæ reſiccatæ & ab exhauſto laborantis ſignum, aſperitas 257, 15. aſperæ multumque ſiccæ phreniticæ 127, 10. aſperitas ſitis, tuſſis, à ſomno ſolent exacerbari & irritari 311, 4. lingua πεφρυγμένη, unde 124, 4. primùm percipitur rigidiuſcula;

inde

inde exaſperata; poſtremò hiulca 257, 16. tremit eodem pene momento ſublevata & depreſſa 553, 63. tremula fit, infirmitate potentiæ animalis 126, 57. ſignum vel paralyſeos affuturæ, vel mentis non ſolidæ 353, 12. ſignum non ſolidæ mentis 126, 50. 62. 127, 12. 161, 7. 170, 34. 353, 16. 492, 67. nonnullis ſignum alvi prorupturæ 553, 62. χλωρὴ, Galeno ὠχρὴ 124, 32. χλωρὴ, herbacea 124, 45. vireſcit, quia billioſa 124, 39. 455, 65. 471, 34. 496, 37. bile fucata continuò, diſceſſionem morbi fore denunciat ſeptimo die aut nono 237, 49. linguæ virides, à bile: rubræ, à ſanguine: nigræ à nigra bile: aridæ a fuliginoſo ardore, & matrice 455, 67. 68. lingua δασεῖα, quando 127, 20. δασεῖα, eadem quæ πεφρικυῖα 127, 21. peruſta, cauſi merito eſſe ſolet 456, 15. linguæ livor unde 124, 6. lingua livore bullata, mortem ſubeſſe teſtatur 237, 50. nigra, aſperitatis ſemper comes 244, 12. 257, 19. quæ multum nigreſcit; intra 14. diem, criſin fore oſtendit, i. exitium 233, ult. 365, 14. 484, 64. calamitoſiſſima, nigra & virulenta 123, 17. unde ulceratur. 127, 22.

Lipopſychia, unde 121, 54.

Lippienti diarrhœa quæ ſponte cietur, ſalubris 120, 59. 546, 37.

ἡ Λιθίασις, quid 343, 40. aliquàndo λίθος dicta 343, 41. οἱ Λιθιῶντες propriè, calculoſi in veſica 343, 40. 419, 19. ὁ Λιθιῶν nomen, aliquando pro calculoſo in renibus 344, 43.

Livor, color eſt ſanguinis ſubtiliſſimi 259, 8. à frigore 116, 6. colori ſuaverubenti oppoſitus 291, 18. lividus color, puniceo proximus 369, 18. nigro proximus 259, 10. livor, pejor nigrore 36, 31. duplex, vel ab expreſſione ſanguinis è venula in cutim, vel à perfrigeratione 267, 69. &c. ſemper è malis per mala 376, 55. 472, 67. lividi ungues, unde 377, 43. livor, cur primùm in unguibus apparet 291, 16. in morbis acutis, à νεκρώσει univerſitatis 242, 24. digitorum & pedum in febre acuta, ſemper apparet ad mortem citò venturam 377, 46. in oſſe, unde 397, 4. livor & ſiccitas in ulceribus unde 360, 44. &c. partium extimarum, quid arguit 36, 30. partibus extimis accidit per progreſſum 36, 36. lividum, quodnam fœdi odoris 268, 1.

Lochia, purgatio à partu 423, 30. quarum rerum purgatio 423, 35. &c. Lochia purgatio, & aquæ uterinæ, quo pacto differunt 423, 38, 39. lochiorum materia, pepaſmi non capax 444, 38. ſuppreſſorum vitia, intra 45. diem mortifera 426, 70

Locis vis magna infertur ab albis, tam intus cohibitis, quàm exeuntibus 456, 56.

Locus locati conſervatio 128, 31.

ὁ Λόγος in genere τῆς φωνῆς continetur 170, 38. κατὰ λόγον, quid 33, 21.

τὸ Λορδὸν, in cervicis connexione 179, 43. ἡ Λόρδωσις unde 375, 12. &c.

Lumbi, quid 56, 8. lumborum vertebræ quinque, in homine tantùm 175, 31. 179, 45. 365, 56. à lumbis, meſaræon & meſocωlon 175, 36. lumbi interiores, ut dolent 11, 13. lumborum vitia, nullam partem corporis ſinunt expertem ſui 315, 37. lumborum & inteſtinorum facilis ſympathia & συντιμωρία 330, 50. lumborum & renum dolores ſe mutuò viciſſim excipiunt 367, 39. 40. in lumborum ſympathiam faciliimè adducuntur renes, veſica, genitalia, meſocωlum 407, 55. è lumbis ad iſchium, rheumatis propagatio faciliima 508, 47. 48. lumborum excurſus caput replet 177, 2. dolores hæmorrhoicis purum ſanguinem effundunt 543, 48. dolor in omni faſtidio cardialgico, deorſum τὴν ῥοπὴν denunciat vitioſi humoris 483, 1. dolor, nulla incidente cauſa, crebrò revertens; ſignum terrifici morbi 185, 56. in lumbis mala faciliùs ſaneſcunt quàm in dorſo; per opportunitatem venæ inſignis 178, 16. 17. in lumbis dolorifica mala; ſanguiflua 176, 13. 15. 179, ult. 196, 47. 205, 46. 354. 15. 372, 28. 466, 66. 483, 6. 543, 57. lumborum mala dolorifica, multis modis terrifica 184, 25. 185, 66. 186, 36. quæ propagantur ad cervices & ad caput, viciſſitudinem adferunt convulſionis & paralyſeos 320, 41. 42. evadunt nephritica, quando humor tranſit ad renes 367, 42. dolor cum comate anxio; peſtiferus 186, 15. de lumborum dolore, in faſtidio cephalalgico, ſperatur infrà tranſmiſſio 482, 65. 66. per lumbos oberrantium dolorum, & cum febre, & ſine febre; ad iſchium tranſitus eſſe ſolet 508, 30. lumborum dolor prægrandis. quinam 483, 68. in lumborum dolore prægrandi, cardialgiæ & cibi faſtidia; ſigna ſunt hæmorrhagiæ, tum futuræ, tum antegreſſæ 185, 34. 35. 372, 29. 30. 543, 55. 56. ex lumborum dolore quæ cientur hæmorrhagiæ: largæ 176, 48. 180, 1. quæ ex lumborum dolore principia morborum ducuntur; peſtifera 184, 45.

Lumbricorum ἡ ἔντελιχεία, venit ab ἐνδελεχεία, excrementi chyloſi 526, 5. lumbricos unà exire cum excrementis profuerit dum itur ad criſin 525, 53. 526, 20. in lumbricis qui unà eunt cum alvi dejectione mitificata, cernitur morborum acutorum infractio 525, 69. lumbricorum nulla commoda, ubi dejectio naturaliter eſt conſtituta 525, 65. lumbrici tum vivi, tum mortui; principio, mali: cum verò itur ad criſin proſunt 526, 32. &c. de lumbricis opiniones variæ, Antiphanis, Apollonii, Aureliani, Dioclis, Herophili, Glauconis 526, 25. &c.

Lux calori nativo maximè conſocialis 261, 5. lux facit, ut ſuppurati feritas infringatur 261, 6. luxatio nequit exiſtere, quin conjunctam habeat perverſionem 179, 38. 39. Λυκανθρωπία, ἀπανθρωπία, μισανθρωπία, gradibus tantum differunt 364, 56. 57. τὸ Λύειν, καὶ Λύσις, in omni doctrina Hippocratis; ſanatio eſt 67, 15. 88, 44. 169, 62. 214, 9. 341, 26. 448, 30. 487, 23. τὸ Λύειν, aphoriſmi 26, 6. quid ſignificat 14, 68. 88, 44. ἡ Λύσις καὶ ἡ τάσις, ἀσυστασία 13, 17.

M.

MACIES & rubor ἀσύστασις 261, 48. 442, 2. 3. maciei inchoatæ ſignum ἀχώριστον, cutis pallida 441, ult. abſolutæ ſignum ἀχώριστον, cutis pallida & intenta 441, ult.

Magnum quidpiam exurgit, quando affectum cauſæ excipienti, & cedit vis magna efficiendi 511, 2. magnis duobus poſitis, oriunda inde magna 324, 38. 511, 1.

Mala omnia, eſſe neceſſe eſt è malis orta 288, 50. 294, 1. 311, 40. 446, 22. 507, 39. 40. mala è malis orta, ubi peſſima 377, 23. malè orta, peſſimè ipſos habent quos invaſerunt 320, 68. de malis nunquam ſunt auguria bona 501, 23. ex malis, nihil boni componitur 537, 48. mala non ſunt reapſe, ſi veniant ἐκ χρηστῶν, quæ mali ſpeciem præ ſe ferunt 377, 27. quæ παραλόγως apparent, non reapſe talia 42, 61. malum nullum formidabile, quod παράλογον morbi apparet 126, 19. in malis ea ducenda, quæ olim profutura, nocent quando apparent & fiunt 330, 57. mala quæ in vetuſtatem incidunt, non facilè curationem recipiunt 165, 25. malum quodque, continuatione fit pejus 505, 8.

Malæ rubentes, cùm ad extrema ventum eſt maciei monſtri ſimile 261, 46.

τὸ Μάλιστα, 283, 26. 406, 41. quomodo explicatur 342, 26. &c.

τὸ Μαλθακὸν, idem quod τὸ πρᾷον 237, 66. idem quod τὸ σύμμετρον τῆς ἀντιβάσεως, & τὸ εὔσημον καὶ λαπαρόν 374, 52, 53.

Μαλθακὰ inter ἀναδόσια 237, 68.

Mammæ & uterus, mutuò ſe afficiunt 465, 18, 46. mammis & utero ſocietas intercedit, per vaſa communia 465, 46. mammarum & uteri ſocietatis, multa argumenta 465, 17. mammæ graciles unde evadunt 433. mammarum ἰσχνότης, abortionis prænuncia 433, 67. in mammis qui ſunt humorum, tranſitus facilis intra thoracem 465, 51. mammarum morbo à febre, propria debetur expurgatio per anacatharſin 465, 24. in mammis empyema non expectandum, quamvis laudabile 465, 66.

Mania, bilis atræ in cerebro ſymptoma 478, 3. in mania convulſio, unde 362, 22. mania melancholica, ipſa per ſe non infert ἀκαύσωσιν, ſed convulſionis interventu 362, 27. maniæ & melancholiæ pathematum fœtura vere 362, 12. mania pathemata infert ſæviora quàm ipſa phrenitis 361, 48. ad maniam à phrænitide ſæviore facilis egreſſio 361, 51. mania quædam phrenitica, à bile atra ex flava peruſta 361, 47. quænam ſaneſcit per hæmorrhoidas & varices 37, 37.

Manuum munus & officium quale 103, 9. manus perfractæ; in mitella collocandæ 382, 7. manuum torpor, ſignum ὁμοειδὲς, prænuncium delirii aut hæmorrhagiæ 177, 25. manus vel digiti extimi, primi omnium ſenſum exhibent perfrigerationis, in caloris retractione vi febris ardenter acutæ 315, 53. ad manuum qui exiliunt, malo ſunt loco 455, 33.

ὁ Μαρασμὸς παραφρυγὴς, à febre ardente, irreparabilis 124, 18.

Mare, pro aqua marina, vel muria 295, 3. 14.

Mares, celeritate creſcendi puellas præceſſerant dum eſſent in utero 460, 68. maribus nuper natis, verbum μολύνεσθαι, appoſitum 460, 66.

Margaritorum & gemmarum apertiores maculæ, quàm filicum obſcurorum 239, 60.

Maxilla ſuperior, capiti innectitur: ſed non inſinuatur ut articulus 217, 35. inferior cum ſuperiore & capite committitur 217, 35. 36. maxillarum ſævi dolores, exceſſuri oſſis periculum adferunt 129, 51. maxilla, inferior tantùm, luxationis capax 217, 31. luxata, citò reponenda, & quare 149, 32. maxillæ luxatio quæ oſcitando accidit, mortifera; & cur 383, 3. 4. inferioris ſimplex & ſola, per ſe ipſa mortifera 217, 52. maxilla luxata, inflammationes movet lethales in muſculis qui tempora continent 491, 4. maxillæ coarctatio non minùs mortifera, quàm luxatio 217, 45.

Maximiliani II. Imperatoris reſponſum præclarum de anno Climacterico 421, 52.

Mediaſtinum, quid 286, 64. &c. cartilagineum eſt 274, 50.

Medici officia tria, ἡ διάγνωσις; ἡ πρόγνωσις, καὶ ἡ θεραπεία 152, 51. 345, 30. officium, tanquam è ſpecula, prævidere futuras morborum ſucceſſiones & tranſitus 58, 30. officium nunquam aberrantis à ſcopo, certò ſtatuere quid eventurum ſit 110, 53. medicus, quinam in prænoſcendo nunquam errat 241, 56. medici excuſatio nulla accipienda, qui de

de ſignis erravit in prænoſcendo 239, 27. excuſatio nulla accipienda in errore ἔ ἔργυ 394, 44. error intolerabilis, cùm errat τῷ λόγῳ 394, 52. excuſatio accipienda de non inventa fiſſura, cùm ea ſubeſt alibi quàm in oſſe percuſſo 394, 49. 50. prudentis eſt, eum non attingere qui ſervari non poteſt 293, 4. 298, 5. 353, 61. cujuſdam nobilis feſtivum dictum de hydropico quodam 309, 65. &c. medico nihil magis neceſſarium, quàm cognitio rerum inſolentium 101, 10. inter medicos, bona opinionum diſſenſio; peſſima voluntatum 189. 63.

Medicamenti vim effrenem aſſumpti vix coercemus 552, 1.

in Medendo omnia quæ ſunt, quem ſcopum habent 264, 17. cita multùm & præceps occaſio 264, 18.

Medium, ſyllogiſmi argumentum 150, 54. 55.

Medulla dorſalis, propius abeſt à nervo 7. paris, quam ab aliis cerebralibus 19, 38. de medulla ſpinali, vide ſub litera S.

ὁ Μεγαλόσπλαγχνος, viſceroſus 153, 64.

Mejendi moleſtia, proximè ad teneſmum accedit 347, 46. 47.

Melancholicus humor, ſanguinis limus atque fæx 472, 30. 476. 1. obſcurior eſt 537, 11. melancholici humoris nulla feritas 329, 27. 271, 20. melancholico ſucco; & atræ bili commune, nunquam concreſcere 537, 10. 11. melancholicus humor & & bilis atra, ut differant 329, 25. 26. Melancholici humoris non ita acres morſus, quam bilis atræ 360, 55. in bilem atram tranſitus 363, 5. 360, 52.

Melancholia quid 358, 61. melancholia ſic dicta, quod ab humore nigro, non bile naſcatur 358, 34. 35. nomen eſt morbi, non nigri humoris 358, 35. melancholiæ nomen & ratio duplex apud Hippocratem 358, 34. melancholia, animæ peccatum potiùs quam vitium cerebri 357, 56. melancholiæ deſcriptio ex Avicenna, ab arculano 359, 29. &c. authores & fautores, tres caſus; ægritudo animi; ſpirituum tenebræ; & cerebri complexio frigida atque ſicca 359, 39. 40. fons in liene, meſenterio, & toto corpore reliquo, ſæpius quàm in cerebro 357, 38. 39. domicilium in mente 358, ult. melancholia, mentis ægritudo, quæ cernitur in aſſiduo mœrore & metu 359, 28. melancholiæ & maniæ pathematum fœtura vere 362, 12. ſignum ἀχώριστον, metus pertinax 360, 35. Melancholia ibi demum eſt, ubi quis in mœrore & metu, longum tempus exigit continenter 359, 56. 467, 10. propriè, ægritudo perpetua 358, 68. ægritudo, ex opinione prava 359, 19. febris expers, & cur 358, 70. 360, 34. in melancholia nulla inflammatio, nec antegreſſa febris aut comes 360, 33, 34. melancholia per ægritudinem, æquè in humidos cadit atque in ſiccos 359, 41. in melancholia laborat primùm pars illa animi quæ mentis & conſilii eſt 360, 35. mentis egreſſio ubi cernitur 348, 63. melancholiæ ἔκγονα & ἔγγονα pathemata, metus & mœror 358, 69. in melancholia, mœroris & metus nulla vacatio 358, 67. à melancholia illud eſt quod metus & mœſtitia perdurent 359, 58. melancholiæ delirium cernitur in mentis egreſſione 358, 62. melancholica egreſſio violenta atque ferina, gignitur à flava bile peruſta, cerebrum imbuente 358, 59. melancholiæ ſoboles, convulſio 5, 21. melancholia & epilepſia, ſe mutuò conſequuntur 359, 8. ſuperſtes, humorem gignit melancholicum epilepſiæ 359, 13. hypochondriaca quædam, & unde 359, 47. &c. melancholiæ, cujus ad ultima ventum eſt, ſigna 358, 28. in melancholico exceſſu, infœlix anima, vix unquam ſolvitur in ſomnos 361, 11. 12.

Melancholici vulgò, quinam 358, 36. multi in adoleſcentia, à mœrore & metu 359, 42. melancholicus, omne tempus exigit in ægritudine 358, 67. omnia tuta timet 357, 43. malitiosè odit quos metuit, ac periſſe expetit 357, 45. melancholici verè dicti, à ſcopo aberrant veritatis 358, 36. in melancholicis, quænam opinionis errorem inducunt 360, 9. melancholici, terribiles aſpectu 357, 51. cur taciturni 357, 53. melancholicis de nocte pavitantibus, conſuetum, in ventrem jacere 383, 55. melancholici unde metu exterrentur 359, 50. melancholicis unde viſa apparent mendacia 359, 49. melancholici, nihil niſi perperam opinantur & faciunt 359, 34. mente capti, ejuſmodi ſunt, morbo melancholiæ occupati 358, 51. quidam habent ὀρθοστάδην, & febre carent 358, 54. quidam, quos febris acuta invaſit 358, 54. non raro fiunt epileptici 354, 39. 359, 4. tandem evadunt fanatici 360, 56. in melancholicis qui fanatici evaſere, febrium quænam commoda 360, 64. &c. melancholicè qui inſaniunt; ſi tremor ſuperveniat; malo ſunt loco 358, 56. 362, 26. melancholicis & lienoſis non eadem curatio inſtituenda 332, 61. à mentis ægritudine vetuſta, remedia quænam adhibenda 360, 5. &c. melancholicos, ſerio per inferam alvum purgare oportet 358, 41. melancholici cur ſeriò & ἀδρoτέρως purgandi, à 40. ad 60. ætatis annum 358, 48. melancholico oxymel nocentiſſimum. 332, 62.

Melicratum ſyncerum potiùs quàm aquoſum, ſpumantes ciet dejectiones, ac magis quàm decet colore ſaturo bilioſas, magiſque calidas 526, 5. 558, 7. à melicrati uſu, hepar biloſum æſtu incandeſcit 479, 33.

Membranæ nulla amplificatio in forma priore, unde redintegratio continuitatis amiſſæ 400, 3. multùm diſtractæ diviſio incoibilis 406, 52. συνεύρωσις difficilior, quàm carnium συσσάρκωσις 288, 38. membrana putris, à cerebro abſcedit 397, 2.

Membri virilis deſcriptio. 378, 31. &c.

Menynx cerebri, membranarum omnium parens, & origo 393, 10. 477, 57.

Mens, divin. 408, 21. 438, 31. humanarum actionum parens 408, 20. mentis eſſentia ἀναλλοίωτος, ἄφθαρτος, ἀκήρατος 26, 38. 359, 17. 21. mens ἀπύρετος, quia ἀναλλοίωτος 360, 36. mentis ut ſunt propria inſtrumenta: ita homines aliter atque aliter opinantur 359, 51. 52. mens, affectionum omnium ſecura, præterquam opinionis 359, 18. alienata, revocari poteſt 548, 33. in mentem migrare epilepticam cauſam putare; nefas 359, 17. mens iis laborat, quibus quid corporis eſt in labore, & ejus laboris rara perceptio 350, 54. 478, 39. 40. mentis in officio laborantis ſigna apertiſſima, quæ 51, 55. perturbatio alia atque alia 44, 63. è mentis poteſtate qui exeunt cùm ſilentio, nec voce ſunt capti, mortiferum habent malum 360, 44.

Menſtruorum cauſa quænam 436, 21. 437, 58. 438, 19. menſtrua κατ' ἐξοχὴν, muliebria dicta 448, 35. multis commodis ipſam beant mulierem 438, 27. &c. actiones humanas quæ ſunt mentis, non ſinunt aberrare à ſcopo 438, 30. 31. nutricatus ac ſpiritus œconomiam efficiunt bene moratam 438, 30. corpus vindicant ab excrementis quæ ipſi ſunt ægrotandi cauſæ 438, 29. menſtruorum conſuetudo, accenſa libidine coëundi, mirificos adfert ſoboleſcendi fructus 437, 55. &c. menſtruis irrigatur atque tepeſcit fundus, cum hiatu cotyledonum, qui antea connivebant 437, 48. menſtrua purgatio, unde, & quomodo fit. 437, 1. &c. menſtruæ purgationis per naturalia ſignificatio fit lumborum æſtu 468, 11. menſtruorum purgatione, fœcunditas accedit 438, 33. cibi, potiones, & excrementa votis naturæ reſpondent 438, 32. vigiliarum & ſomni certa & conſtans viciſſitudo 438, 31. 32. purgatione libera & liberali quieſcunt morbi congeneres & σύντροφοι 438, 33, 34. à menſtruorum ope, morbi qui extrinſecus enaſcuntur, non raro ſpe certa ſalutis conſolantur medicos, quos metu exterrent in viris 438, 37. &c. beneficio, quæ intrà ſunt inutilia, tranſeunt in naturæ commoda 436, 35. menſtrua purgatio, κατὰ φύσιν, nulla gravidarum, præſertim poſt τύπωσιν 436, 15. 16. in muliere gravida, non ſperabilis, nec tuta 180, 36. epilepſiæ puerilis mulieribus finem adfert 448, 40. 41. 51. proprium, ſanare convulſionem; non muliebrium cæterorum 448, 40. menſtruorum muliebrium affluxus eſt & refluxus 437, 61. ad uterum affluxus, totum corpus deonerat 437, 30. affluxum quænam faciunt 437, 61. &c. ad ſe rapit uterus, cupiditate nimia incitatus 438, 5. affluxus inundatio tribus, vel quatuor, ad ſummum, abſolvitur quaternariis 438, 12. tribus abſolvitur quaternariis in molliſſimis & otioſis 438, 12. quatuor abſolvitur quaternariis in viraginibus, & quæ labore corpus conficiunt 438, 12. ad uterum affluxu, non tam peccatur in ipſius commoda, quàm ejus virtuti adjicitur, fundum irrigando 437, 30. &c. refluxus, ubi primùm lucet 438, 6. menſtrua quibus non expectanda, vel temeraria medicina cienda 438, 52. menſtruale profluvium, mulieri morbum exolvit 437, 29. ad menſtrua profluentia retrahendum, prodeſt vomere ſanguinem 461, 36. 37. menſtrua quo tempore tempeſtivè ſupprimuntur, id varium eſt; pro natura cujuſque mulieris varia, complexione item, atque compagine 438, 47. menſtruorum reliquiæ, à partu perfecto vel abortivo ſuppreſſæ; puerperam malè habent 426, 63. 64. ſuppreſſæ ſæpe ſui ſeri expreſſionem movent in fundum ventriculi 463, 68. 69. ſuppreſſionis quænam incommoda 439, 5. &c. ab eorum ſuppreſſione, dolorifica lumborum mala 463, 68. nullus horror, nec febris, parta graviditate 455, 14. ſuppreſſionem minùs moleſtè ferunt mulieres fœcundæ, quàm quæ nunquam graviditatis & partus labores ſunt expertæ 427, 25. 26. ab eorum ſuppreſſione, ſymptomatum gravitas & propenſio major in ſterilibus, quàm in fœcundis 439, 26. trimeſtris aut etiam bimeſtris ſuppreſſio, quibuſdam mulieribus inducit empyema. 447, 15. trimeſtri ſuppreſſione, rhachis, lumborum intolerabili dolore cruciatur 86, 5. ſuppreſſorum, ſexto menſe deſperata curatio 187, 2. 439, 24. collectio, febris ardore ſurſum tranſmiſſa, ibi morbum facit ubi ſubſiſtit 465, 12. 13. à ſuppreſſorum anadrome, ibi morbi enaſcuntur, ubi ſubſiſtit ipſa 438, 67. cohibitorum anadrome ſi fit ad hepar, nec inde habet ἀναγωγὴν, ibi facit hydropem 464, 2. ſi fit ad pulmonem, ibique ſubſiſtit; peripneumoniam, empyema, & phthiſin mortiferam excitat 464, 3. menſtrua cohibita, ſæpe in empyema mutantur 426, 36. in empyema mutata, quibus ſignis dignoſcuntur 444, 42. &c. menſtruorum prima eruptio, Lariſſæam virginem ab interitu vindicavit. 448, 47.

Meraca, quænam 470, 63. &c. Merum verè, quodnam excrementum 241, 67. Meri conditio duplex; tum ea quæ cernitur propriæ expers humiditatis aquoſæ; tum ea qua omni mixtione caret alieni humoris 473, 43. 44. merum nihil in bonis ducendum 271, 55. meraciora, meliora quàm meraca 470, 65.

Me-

Meſenterii origo 175, 3. meſenterium dividitur in meſaræon & meſocωlon 175, 2. meſaræum unde oritur 312, 30. Meſocoli ortus, unde 11, 13. 78, 37. 312, 30. 313, 31. 326, 61. 407, 60. Meſocωlum ex quibus conſtat 334, 25.

τὸ Μετάπιπτειν, quid 29, 10. 38, 65. 359, 11. μετάπτωσις, triplex 52, 42. &c. ἡ μετάπτωσις eſt, cùm à quiete morbi prioris, alter enaſcitur 425, 42. τῆς μεταπτώσεως ſpecies duæ; μετάςασις, mala; διαδοχή, bona 516, 27. ἡ μετάπτωσις διαδοχική, quomodo fit 222, 41. ἡ μετάπτωσις omnis morbificæ materiæ, in bonis ducenda 159, 38. 39. melior extrà, quàm intrà 250, 25. per metaptωſin nata, ſpem adferunt bonæ criſis 278, 38. μετάπτωσιν bonam habere non poſſunt, quæ toto genere prava ſunt, & primigenia pravarum affectionum ſigna 246, 45. 46.

ἡ μετάςασις, differentia eſt τῆς μεταπτώσεως 425, 42. 43. juvenibus ſurſum eſſe ſolet; deorſum ſenibus 497, 44. unde, ibi κατὰ τὴν ἀπόθεσιν ἀπόςασις 216, 4. τῶν μεταςάσεων καὶ ἀποςάσεων, crebra viciſſitudo 425, 47.

τὸ Μετεωρίζεσθαι, quid 536, 48. in meteoriſmo contentio major, quàm in decubitu 375, 41. meteoriſmi alacritas in decumbendo, quid oſtendit 376, 22, 23.

Metus, quid 5, 5. ut fit 5, 6. cauſa duplex 5, 7. 8. melancholiæ ſymptoma 364, 59. non ſine cauſa parit odium 5, 1. immeritò, ex frigore, convulſione finitur 5, 34.

Mictio noctu multa exiguum ſeceſſum habet 542, 16. cruenta ubi ſiſtitur, in dolore dorſi & pectoris; crudeliter mortiferum 146, 30. mictu quæ redduntur immemoribus; lethalia. 346, 67.

ἡ Μισανθρωπία pugnat è directo cum φιλανθρωπία 357, 66 μισανθρωπία, λυκανθρωπία, ἀπανθρωπία, gradibus tantùm differunt 364, 55. 56.

Mixtio ventrem indurat 173, 43. 204, 19. 20.

Moderati hominis proterva reſponſa, mali ominis 379, 58.

Modiolus, cur oſſi calvariæ adhibetur 389, 59. modiolus admovendus oſſi futuræ vicino 388, 30.

Mœror quid; & quomodo fit 5, 6. mœroris duplex cauſa 5, 6. 7. mœror, ſymptoma melancholiæ 5, 13.

ἡ Μοῖρα πεπρωμένη, quid 135, 55. τὴν μοῖραν πεπρωμένην Deus poſuit in fundamento vitæ 420, 64.

Mola, quid 460, 52. 53. unde dicta 460, 55. velut quædam μόλυνσις 60. 464. molæ coagmentatio non eſt ſine coitu 460, 49. 461, 22. 23. mola vivit more tuberum, non ſtirpium 460, 55. in mola, diſcretionis & accretionis veræ impeditio à feminis cruditate quod in matrice conceptum eſt, nec foras elapſum 460, 58. Mola diu geſtata, ferè ἀτοκίαν inducit 461, 16. molis annorum quindecim 460, 45.

τὸ Μολύνεσθαι, maribus nuper natis appoſitum 460, 66. abſceſſibus immaturis qui paulatim ſubſidunt atque vaneſcunt appoſitum 466, ult. &c.

Morbi cujuſque quænam cauſa 172, 44. morbi omnes vel ἀπὸ τῶν ἐνεόντων, vel ἀπὸ τῶν ἔξωθεν 229, 51. 52. 288, 17. morbi omnes partim à diæta, partim à ſpiritu quem ducendo vivimus 328, 49. unde συγγενεῖς 200, 42. quinam σύντροφοι 414, 65. quinam ἐπαυξεῖς 305, 33. morbis propriis, facile omnes corripiuntur 213, 13. in morbis periclitantur minùs, quorum naturæ illi ſunt congeneres 213, 16. morborum generatio atque impreſſio repentina, & in puncto fit indiviſibili: cauſæ morbificæ, paulatim 162, 29. 30. 185, 63. 419, 56. 57. 518, 56. &c. eò firmior & periculoſior, quò diuturnior generationis cauſa 20, 9. 185, 63. ibi facilis generatio, ubi cauſarum concurſus 342, 16. corporis natura feraciſſima à 14. ad 42. annum 417, 58. morbos omnes admittunt adoleſcentia & juventus 418, 18. 19. morbi quinam ante pubertatem non enaſcuntur 414, 40. &c. quinam à 42. ad 63. annum non enaſcuntur 417, 53. &c. morbis quamplurimis occupantur homines 63. anno 429, 61, 62. morborum proventus, unde 420, 50. morbi omnes, naturam ſequuntur cauſarum tam efficientium, quàm excipientium 404, 69. 70. aliquando partium obſeſſarum nomina ſibi adoptant 304, 22. morbi genus nullum in inferis partibus, de quo non aliqua ſignificatio comparetur per ipſas urinas, vel ex eventu 489, 69. 70. morborum unde comparatur διάγνωσις πρόγνωσις, καὶ θεράπεια 299, 9. medicæ naturæ 421, 43. paroxyſmi, unde 386, 47. morbi ipſi, pro ſe quiſque denunciant paroxyſmos & ſtatus 495, 14. 15. morbi ejuſdem multæ cauſæ 345, 14. morbus idem, multa ſymptomata epigenomena fundit 320, 14. morbi multi ejuſdem ſymptomatis 345, 14. ibi enaſcuntur atque manent, ubi antea fuit dolor aut laſſitudo 283, 67. 459, 40. morbus ibi ineſt, ubi calor multus firmiter fixus 286, 59. ibi, ubi gravitas 258, 25. ibi, ubi ſudor 2, 67, 6, 55. 77, 25. 93. 58. 261, 33. 279, ult. 282, 43. 488, 53. 546, 54. morbi periodus prima, quaternarius primus 277, 47. principium, primo abſolvitur quaternario 241, 26. morbo ineunte, natura morbificis cauſis opprimitur 43, 50. 92, 20. 193, 53. humorum eſt cruditas 37, 49. morborum initiis nulla critica perturbatio 202, 19. 20. excretio nulla ſuſcipitur imperio naturæ 37, 47. excretio nulla ſalutaris 43, 51. ἐπιφαινόμενα, non poſſunt eſſe judicantia 43, 49. toto tempore ſi alvum gerit ægrotus λαπαρὴν καὶ εὔογκον; fiducia magna atque firma 525, 34. 35. depulſio à pepaſmo, triplex 60. 46. diſceſſio oſtendi non poteſt in cruditate proprii excrementi 508, 8, 9. infractio & viſcerum recreatio unde ſignificatur, firmiſſimum illud adferri poteſt ad ægri ſalutem 525, 57. hiſtoria eſt longa, à cruditate humoris morbifici; deficiente pepaſmo 507, 68, 69. quorumlibet non ſunt pepaſmi 493, 43. in morbo omni, caloris æqualitas expetenda 374, 39. 40. mentem valere, ac cibis gaudere; bonum 375, 20. 21, 47. morbi ἀσταθῶς καὶ δυσκρινέες, qui 21, 53. ἀκατάςατοι καὶ δύσκριτοι, qui, & unde 325, 37. 38. omnes ſanabiles, curationem recipiunt novando & vacuando 72, 32. quidam ſanabiles decubitu materiæ 464, 20. qui à repletione naſcuntur; vacuatione ſaneſcunt 464, 21. morbos qui ex vacuatione gignuntur, ſanat repletio 508, 17, 18. Morborum calidorum qui cient rigores, excretio critica eſſe ſolet 238, 16. 17. à bile, naturæ ἀδελφαί 238, 16. quorum materia bilis eſt, exacerbatio fieri debet diebus inparibus 238, 16. morbis in multis, bilis proruptio critica 528, 36. morbi & naturæ certamen in procinctu, die critico 489, 8. morbo cuique ſua debetur criſis 88, 32. ad criſin progredientis, craſſeſcere excrementum decet 233, 60. morborum quæ ſunt critica, ne ſtatim appareant 489, 8. cita criſis, quorum cita mutatio 254, 68. cita mutatio ubi cernitur 233, 61. evolutio criticis diebus, κατὰ τὴν φυσικὴν ἀλλοίωσιν 42, 67. diebus non criticis κατὰ τὴν βίαιον ἀλλοίωσιν 42, 70. morbus, tolerabilior, qui validis venit viribus, quam qui effœtis 253, 66. morbi primigenii materia mitior, quàm ſecundarii, per metaſtaſin nati 253, 65. morbi qui non diebus criticis dimittunt ægros, cur revertuntur 42, 79. morbus recidivus, unde 68, 40. morbi omnes ſymtomatici, excurſus & recurſus conſectarii primigeniis pejores 55, 65. 178, 14. morbus tum in abſceſſum eſt facilis, ſi eorum quæ excernuntur ſuper ſit pars aliqua 478, 65. morborum principia quæ ex dolore dorſi ducuntur; difficilia 177, 58. morbi ἐφόδῳ, moriendi neceſſitas accepta ferri debet 419, 67. nullius levatio ab iis quæ κατὰ τὴν συμπάθειαν ipſi adveniunt 146, 64. 465, 14. 479, 32. 529, ult. in vigore, virium virtute opus 385, 23. exacerbatio, novis eſt fœta ſymptomatis 474, 44. ſucceſſio, vel per ἐπιγένεσιν, vel per μετάςασιν 12, 27. morbi omnes qui aliorum ſucceſſione veniunt & propagatione, primigeniis pejores 12, 28. 147, 50. 51. 219, 43. morbus omnis qui ſupervenit alteri; non raro mortiferus 315, 3. 320, 96. 70. 333, ult. 334, 1. 340, 59. 60. 348, 26. 516, 30. morbi qui nulla incidente prævidentia oriuntur terrifici 185, 60. in morbo quovis quæ citò & pauliſper coctæ ſunt urinæ, ſiniſtri aliquid præ ſe ferunt 500, 66. morbus erit longior & minùs tutus; ſi urina quandoque deficiat, ac nonnunquam ſit pura, nonnunquam quid album ſubſidens & læve 492, ult. 493, 1. morborum omnium principatus naturæ ſic occupantium, ut inde ipſorum officia pervertantur; expectanda in pejus mutatio 362. 65. 398, 50. morbi lethales, ſi non citò exeunt criſi propria & ſecunda, mox edunt ſigna jamjam futuræ mortis 362, 67. à morbo qui emacruerunt, cùm nigra dejecerint, poſtridie moriuntur 531, 60. morbo aliquo occupati, ea remedia expetunt quæ ſalutifera eſſe ſolent 356, 36. morbi acuti, cur ſic nominati 314, 52. celeriter, vehementer, & continenter moventur 495, 17. morborum acutorum funeſtæ cauſæ quot & quæ 37, ult. non una eſt manſio 75, 37. initia ferè crebra metaptωſibus & orgaſmis 198, 16. 17. 277, 50. initiis, ſine orgaſmo, temere purgationi opera datur 43. 42. non una eſt criſis idea 75, 38. morbi acuti, celeriter omnes judicantur 396, 41. morborum acutorum vel cita criſis, vel cita mors 225, 10. 11. 342, 1. 370, 13. criſes, potiſſimùm excretione ſuſcipiuntur ἔξω καὶ εἴσω 507, 65. in morbis acutis, quomodo ineunda erit ratio dierum criticorum 238, 44. morbi acuti, intra quatuordecim dies judicantur 74, 38. 200, 37. 240, 27. 246, 57. 253, 45. 264, ult. 285, 25. 506, 22. celerius æſtate, quàm hyeme judicantur 396, 41. ἐκ μεταπτώσεως, quadrageſimo die judicantur 200, 39. 240, 58. omnes, diebus imparibus paroxyſmos habent 42, 2. 27. morborum acutorum propria, bilis generatio 526, 59. morbi acuti, pepaſmo uno, duce natura, viam ad criſin inveniunt, per criticam excretionem 534, 29. morborum acutorum infractio in lumbricis cernitur qui una exeunt cum alvi dejectione mitificata 525, 69. qui ſunt in viſcerum phlegmone, & cum febre, propria non ſunt ἐπιφαινόμενα, urinæ 505, 25. in morbo acuto quicquid immeritò coctum eſt; malum 500, 60. partium extimarum frigus; grave malum 374, 11. 617, 30. malè res eunt, quando perennis acceſſio fit cauſæ morbificæ 277, 21. malè ſunt res ægri, quando naturæ præſidia collabuntur 277, 22. morbi acuti, præ cæteris, ad mortem ſæpe fatales, ſi peſtem exceperis 430, 4. morborum peracutorum celerrimi motus ac vehementiſſimi 342, 1. morbi peracuti, intra ſeptimum diem, deciſionem faciunt interitus aut ſalutis 98, 67. morbus peracutus, intra primam periodum, criſin habet funeſtam 219, 45. morborum diuturnitas in pepaſmi difficultate conſiſtit 39, 13. 200, 40. morborum diuturnorum, niſi pòſt exacerbentur, proprii abſceſſus ad inferas partes 507, 61. 62. in morbo vetuſto nihil eſt planè criticum vel ſymptomaticum, quod bilis tincturam deleat ex urina 497, 28. morbi diurni exitiales; qui, & unde 39, 13. 16. ab humore nigro, omnium contumaciſſimi & deploratiſſimi 550, 36. morbi potiùs quàm abſceſſus ſunt, lichen, lepra, leuce,

puſtulæ virulentæ luis venereæ 480, 8. 9. quinam ſicci 318, 66. ſicci venarum & arteriarum, in aſperitate linguæ, & cutis ſqualore 318, 3. morbus ſiccior, multifariè poteſt cognoſci 231, ult. de morbo ſicco verendum, donec à pepaſmo humeſcere cœperit 318, ult. morbi quinam juvantur aut curantur à febribus 348, 45. quinam à febribus acutis juventur 352, 63. 64. morbificarum cauſarum generatio non ſubita 419, 54. 57. genera duo; unum, quod efficiendi vim habet; alterum, quod excipiendi 419, 49. 50.

Mors à ſuffocatione vel extinctione caloris nativi 39, 69. 355, 59. 376, 64. 380, 36. 406, 38. 409, 8. 471, 66. mortis duæ cauſæ fatales; morborum proventus, & infirmitatis acceſſio 420, 50. cauſa erit, quæ antea fuit ortus 420, 59, 60. fatalis neceſſitas, in fluxa cujuſque natura fundata 420, 62. mortem fatalem voluntas Dei præſtituit 420, 62. mors certa atque cita, inde oſtenditur, unde ſignificatio fit extincti caloris 376, 65. in propinquo eſt, ſi cum acceſſione cauſarum mortiferarum, evidentia quoque eſt ſignorum lethalium 323, 24, 25. inde in propinquo in mortis acutis; unde caloris nativi extinctio 380, 66. in propinquo eſt, ſi præter corporis artuumque omnium gravitatem, ungues ac digiti livent 376, 43. mortis citò venturæ firmiſſimum argumentum, cum ipſa dementiæ vis, tremorem infert 364, 5, 6. jamjam venturæ ſigna, in qualitate & actionibus corporis multum à ſe mutati 39, 49. mors quibus cita, cita etiam criſis 68, 70. mortua, viventis inimica 378, 5. mortuæ & fœtidæ rei nihil eſſe poteſt conſociale, quod ſit integrum 295, 33. mortifera quænam caſu, non fato: ſed ante diem 420, 53. mortifera omnia quæ abs re miteſcunt; mortem in propinquo eſſe teſtantur 27, 36. 278, ult. 442, 68. moriendi ſenſum quænam adimunt 448, 8. ἡ Μώρωσις καὶ ἡ νωθρότης, aliquando eædem apud Hippocratem 370, 9, 10.

Morſus nomen, dolorificam vim ſuam, ipſum per ſe, oſtendit 308, 47, 48.

Morum diſſimilitudo, in nullum aliud delirii genus cadit, quàm in phrenitidem 461, 2, 3. mores inſtituti, vel inſiti 379, 55. inſiti, qui 29, 48. morum inſitorum, levis mutatio 29, 48. mores inſtituti, qui 29, 52. morum inſtitutorum comparatio difficillima 29, 63. inſtitutorum mutatio, difficilior quàm inſitorum 29, 56

à Motu fit mutatio omnis 266, 14. motus à cerebro 375, 12. motus depravati quatuor genera, & quænam ea 206, 13. amiſſio paraplectica, unde 407, 30. motus & nutricatus præſidia cùm ſunt collapſa; in anguſto ſpes eſt 535, 27. juſſi in injuſſum mutatio, mala 207, 39. injuſſi quam juſſi, conditio pejor 210, 51

Muliebritas, quid 436, 18. unde 466, 36. in quibus potiſſimùm apparet 423, 3

Mulieres bene olent, quæ nihil olent 109, 52. mulier vacua, imperfecta 437, 10. mulieres, calculoſæ 120, 2. opthalmia laborant 120, 1, 2. mulieri tabes unde 447, ult. mulierum genitalia, ubi continentur 447, 7. in muliere, ſemen virile & muliebre 427, 5. mulieribus naturaliter inſita neceſſitas, & inſtituta conſuetudo purgandi ſanguinem ſupervacaneum per muliebria 437, 7, 8. mulieres purgationis menſtruæ beneficio carere non poſſunt, ſine incommodo valetudinis, & vitæ diſcrimine 447, 3, 4. in mulieribus, materiæ redundantis promtuarium ad ἐπιῤῥύεσιν vel ἀπόςασιν 465, 21. mulieres ſi rectè valent, menſtruorum & lochiorum cruentam purgationem experiunur 437, 19, 20. mulieri nihil magis expetendum, ſi menſtrua deſunt, quàm hæmorrhoides convenienter ductæ 439, 41. mulieribus non minus affluit humoris κατ' ἄσιν ad carnes inutilis, quàm ipſis apponitur καθ' ἕλξιν utilis 438, 23. in mulieribus, ſicut in mari, cernuntur ἡ πλημμυρὶς, καὶ ἡ ἀμπῶτις 437, 60. mulieribus, unde plethora duplex 437, 68. & ult. quibus impuræ purgationes menſtruæ, quæque non eunt jure & loco; iis adhibendus cultus proli habendæ 462, 67. mulieri menſes decolores, nec eadem fluentes periodo; purgatione opus eſſe indicant 463, 45. ſanguinem evomenti, menſtruis profluentibus, ſanatio eſt 272, 22. 461, 37 mulieres quæ multùm craſſitudine è natura egreſſæ, utero non concipiunt; iis omentum, os uteri comprimit: nec priùs concipiunt, quàm fuerint attenuatæ 461, 50. quæ ad manum torpidæ ſunt, aridæ, ſitis expertes; cùm muliebria multa laxarint; pus edunt 455, 21. 457, 69. mulier ὑδατάινουσα, quænam 427, 15. mulieribus quibuſcunque lac in mammis concreſcit; inſaniam facit 459, 51. mulier ſi non prægnans, nec puerpera, lac habet; menſtrua illam deficiunt 459, 50. mulieres aliæ viragines, aliæ mediocres, aliæ molliſſimæ 426, 68. viragines, unde 427, 10. ut replentur ſerius; ita purgantur celeriùs 438, 15, 16. molliſſimæ, ut replentur celeriùs; ita purgantur diutiùs 438, 15, 16. mulierum molliſſimarum purgatio, quinque aut ſeptem dierum 438, 16. mulieres ſolidæ ac ſucci plenæ, medium tenent locum replendi & expurgandi ſui, inter viragines & molliſſimas 438, 14. menſtruales, quænam, 436, 10. 11. cur ſic dictæ 436, 12. menſtrualibus, amica & critica concuſſio, unde cientur menſtrua 428, 67. menſtruales ſemper ſunt vacuo utero 436, 14. quæ biduo, octodecim diebus ſunt puerperiales 426, 68. 427, 11. 438, 16. quæ triduo, 27. dies in puerperiis exigunt 426, 69. 427, 13. quæ quatriduo, 36. dies exigunt in puerperiis 426, 69. quinque dierum, ad 45. diem à partu ferè puerperiales 426, 69. menſtrualis ſi fuerit 35. die, à fœtu concepto; eadem fœtum enixa, pari dierum numero fit puerperialis 426, 60. 61. menſtruales ultra quintum diem non agnovit Hippocrates 426, 71. menſtruales bis in menſe, quænam videtur 436, 49. menſtrualiſne πρὸ τῆς τυπώσεως fuerit gravida; an μετὰ τὴν τύπωσιν, multum intereſt 443, 15. 16. menſtrualium ut decet, facies nec maculatur, nec verrucis fœdatur 540, 30. menſtruales quibus menſtrua bene eunt, non varicoſæ, non hæmorrhoicæ, non podagricæ, nec hæmorrhagicæ 436, 20. 21. 438, 40. menſtruali, cui menſtrua non reſpondent; prodeſt è naribus profluere ſanguinem 272, 23. cui menſtrua non reſpondent; ſanguinem vomendo profundere, novum & extraordinarium 306, 15. menſtrualis in menſtruis ſe contineat ſeptem dies, edicto Dei ſancitum 427, 2. 438, 18. fœcundarum conſuetudo purgandi, naturaliter inſtituta 447, 2. fæcundæ vt diu multumque repleri conſueverunt: ſic etiam liberè ac liberaliter vacuari 439, 32. fœcundis, amplitudo major venarum 439, 27. faciliùs atque ampliùs multò panduntur clauſtra locorum & uteri 439, 30. repletio non tam moleſta, ſi fortè inciderit: nec tam difficilis vacuatio 439, 33. mulier quæ in alvo non concipit, quo modo ſciet, num tandem aliquando ſit conceptura 463, 15. 16. 17. &c. mulierem in utero habere cogita, ſi purgationes non eant, nec horror febriſve ſuperveniat; cibi autem faſtidium incidat 455, 52. 467, 54. 55. mulieres quænam ſtatim à coitu ſemen effundunt; quale injectum eſt 461, 16. 17, gravidarum menſtrua purgatio nulla κατὰ φύσιν; præſertim poſt τύπωσιν 436, 16. gravidæ quæ priùs ægrotant quàm enitantur; iis ſubinde ante partum rigor cietur 457, 20. gravidarum, multùm à ſe mutata ſpiritus & nutricatus œconomia 451, 57. complexio corporis, jam minimum perſpirabilis 451, 58. gravidas multa circumveniunt incommoda 429, 59. gravidarum periculoſa graviditas in morbis acutis 451, 50. gravidæ ſi eryſipelas naſcatur in utero; mortiferum 445, 65. 66. gravidas malè habent quæ ante partus aquæ prorumpunt 451, 29: periculosè habent cephalalgiæ ſoporatæ, cum torpore gravi conjunctæ 429, 51. in gravidis cephalalgiæ veternoſæ, unde 430, 62. gravidas, malè habent hypochondrii dolor 457, 34 gravidis diæta exacta, exquiſita & tenuis præſcribi nequit, ſine incommodo fœtæ & fœtus 430, 10. gravidæ ſi ultrò mammæ ſubitò extenuatæ fuerint; fœtum abortit 433, 57. gravidæ quæ ſupra modum emacruere, bimeſtres abortiunt, prius quam ipſe habitiores evaſerunt 427, 66. 67. 441, 61. quæ boni ſunt habitus, cùm trimeſtres abortiunt ſua ſponte; iis cotyledones ſunt mucore obſitæ 424, 43. 456, 47. gravidæ mortiferum, ſi eam morbus aliquis invadat acutus 430, 3. 440, 26. 445, 29. gravidæ, unde ileoſæ 453, 65. gravidis aphthæ, unde 453, 65. &c. 452, 70. &c. mulieribus notæ graviditatis, fluxiones aphthiferæ, dolorificæ; pravæ 446, 1. 451, 26. 452, 67. gravidis ora aphthoſa, perliquidos reddunt alvos 457, 10. gravidarum ora aphthoſa, terrifica 279, 1. 300, 64. 325, 12. 425, 3. aborſus prænuncia 335, 61. mulieres abortire, cur non mirum 429, 53. &c. mulieri peſſarium abortivum non dandum 434, 28. mulierum hyſtericarum, ad tempus, nulla reſpiratio 136, 22. 355, 31. hyſtericis, unde reſpiratio intercipitur 467, 3. &c. in hyſtericis reſpiratio eſt intercepta, quam in pleriſque non potis eſt cernere 467, 1. perſpiratio univerſi corporis ſufficit impediendæ caloris extinctioni 467, 3. hyſtericæ, laqueo fauces ſibi præcludi putant, 444, 55. hyſtericarum ferè comes eſt convulſio epileptica, fugax tamen & facilis, ſine febre 320, 51. febre carentium, convulſiones faciles 466, 12. mulierum partus; qui puerperam juvant 43, 10. mulieres omnino partus expertes: quia ſunt vacuæ nec prægnantes 460, 40. 461, 14. quæ parturiendo, priùs cor dolent; paulò poſt illæ pariunt 458, 42. mulieri parturienti cor dolet, unde 458, 46. puerpera quænam fœlix futura 434, 17. puerperarum perfectos partus edentium, naturaliter inſtituta & conſueta purgatio rubra 456, 41. puerperarum puerperia purgamenta nunquam regentur naturæ imperio, niſi exitum citò habeant liberalem & liberam 427, 19. puerperarum viraginum expurgandarum tempus, dierum ſedecim 428, 48. puerperarum mediocrium expurgandarum tempus, 24. dierum 428, 49, puerperarum molliſſimarum expurgandarum tempus, 40. dierum 428, 49. puerperis quibus cohibita ſunt puerperia, concuſſio hoſtilis 428, 68. puerperialis in puerperiis ſe contineat 40. dies, edicto Dei ſancitum 427, 1. mulieri à ſecundis malè habitæ & difficulter parienti; ſternutatio ſuperveniens, bono eſt 450, 59. mulieres quæ frigidos habent ureros, ad concipiendum ineptæ: propter eorum ſubſtanriæ denſitatem 462, 59. cur ſteriles à frigore uteri 462, 38. &c. ſteriles, ex menſtruorum ſuppreſſione gravius, faciliùs, & periculoſiùs laborant 187, 9. ſteriles ſuo vitio, per impotentiam vel excipiendi, vel continendi, vel concipiendi ſemen virile 463, 61. ſterilibus vomitio ſanguinis; ad concipiendum prodeſt 460, 30. ſteriles partim fovere; partim purgare oportet 462, 69

Muliebria omnia continentur in alvo, tam naturalia, quam quæ ipſis adveniunt 422, 4. principatum obtinent dignitas inter ea quæ ſunt alvina 422, 56. menſtruæ & puerperiæ purgationes 431, 72. communi voce, mulierum affectiones propriæ, quæ tantùm in eas, merito ſexus, incidunt 422, 17, 18. muliebrium nomine apud Hippocratem, quædam continentur 422, 34. &c.

mu-

muliebria, aliquando pro menſtruis, aliàs pro omnibus mulierum purgamentis 448,34. unde dicta menſtrua 437,45: κυρίως dicta pro iis quibus fœminæ purgantur per naturalia; ſive ſint menſtrua; ſive puerperia 422,26. καταχρηστικῶς, dicuntur vitia quæ tum in utero, tum ab eo contingunt 426,6. cur dici poſſunt cætera vitia quæ vel intrà ſunt, vel extrinſecus enaſcuntur 423,9. muliebrium nomen merentur actiones muliebres, ſimiliter ut purgationes menſtruæ & puerperiales 423,5. abundantia, unde 187,3. fluxus per uterum, ſalutaris, privilegio quodam naturæ atque coloris mulierum, ex Dei edicto 472,49. omnium fluxuum differentias & ideas, eorumque præſidia, accuratiſſimè ſcripſit Hippocrates 436,51. in muliere concitatio, ſemper in promptu 465,44. purgatio, inter ea quæ deducuntur, inſtituta & conſueta 436,13. muliebria promoventur, rigoris concuſſione citata 466,71. & 468,1. ea mulierum ſanant incommoda, quæ in viris non raró ſunt inſanabilia 448,22. non cohiberi, ſalutare 436,1. cient profuſé, crebri horrores cum laſſitudine, capitis gravitate, & colli dolore 454,39. 458,61. muliebrium naturalis & juſta cohibitio in graviditate 459,55. muliebre excrementum in gravidis, exitum habere nequit, donec mulier graviditatem ſuſtulerit partu ſecundo 451,58. muliebrium adventu non minus adjicitur ſanitati tuendæ, quàm ei redintegrandæ 448,21. beneficio, quorum morborum ſanatio apponi debet 467,57. muliebria quæ primùm aut ſtatim apparent, convulſionis finem adferunt: atque id ſine febre 448,12. multa cum prodierint; oculorum caligo 464,26. muliebrium reliquiæ quas fœtus ſibi non aſſumit, cur non movent cacochymiam rigoriferam 454,45. cur foras non afferuntur ad ciendum horrorem 454,46. utiliſſimam partem ſibi aſſumit fœtus 454,43. à muliebrium ſuppreſſorum moleſtia omni mulieres vindicat ἡ πολυτοκία 437,43. 439,48. muliebria multis modis in vitio 431,69. pallidis mulieribus; diuturna 427,16. cunctando in locis & naturalibus, fiunt purulenta 187,33. alba, aliquando pro menſtruis purulentis 447,47. muliebri fluxui, convulſio, aut deliquium ſi ſuperveniat; malum 421,37. à muliebribus cohibitis, epilepſiæ, profluvia longa ventris; hæmorrhoides 436,3. &c. à ſuppreſſis, ſigna citò venturæ mortis; quænam 431,63. muliebrium ſuppreſſorum ſymptomata quænam mortifera 431,59. &c. in muliebribus locis τὰ ἀλγήματα χρόνια 426,14.

Muria, gravitate ſua conferri poteſt cum mari aſphaltite 295,16

Mucoſum, valde differens à glutinoſo viſcido & tenaci 244,9,10.

Muſculorum interſtitia cava ſunt; & ventres dicuntur 262,36. in ſecunda valetudine, ſpiritu replentur: in adverſa, malo ichore 262,38. congenerum & antagoniſtarum, quænam conditio 389,12. muſculis una in parte exolutis, in adverſa colligunt ſe antagoniſtæ ſani 383,29. muſculorum capitibus cæſis, incommoda maxima injuſſæ contractionis & ſpaſmi 405,57. nulla commoda colligendi & adducendi 405,56. muſculorum intercoſtalium quodnam officium 259,7. muſculi duo à ſuprema ſterni parte, ad baſin cartilaginis ſcutiformis 221,10. linguam moventes, novem 215,49. unde orti 215,50. muſculi crotaphitæ, cæteros omnes virtute præcedunt 382,63. 383,31. muſculorum temporalium præſtantia quanta 127,66. muſculo temporali ſauciato, convulſio è diverſo cernitur 212,10. muſculi lati officium, palpebras demittere 118,15. muſculi palpebras moventes, exiles 435,46.

Mutatio omnis fit à motu 155,54. 266,12. melioris in pejus, partim eſt contumacis materiæ, partim fatiſcentis naturæ 496,60,61. omnis 24. diei, à putredinis diffuſione 8.14,

Mutilis crure altero, ſanguis ſupervacaneus per dyſenteriam αἱματώδη expurgatur, ſi nullam quotidiani victus partem deduxerint 437,9,10.

Myopes, quales 111,9.

ἡ Μύξα veterum, humor pituitoſus 367,11.

N.

ΝΑΡΚΗ, quid 350,16. 350,17. 435,8. 458,12.

Naſus fit reſimus in medio, quibus è palato ejectum eſt oſſiculum maxillæ ſuperioris 129,40. 402,1. in imo, quibus id os ejectum eſt, unde ſunt dentes 129,42. 402,2. Naſi cartilago, ipſi eſt veluti paries quidam integerinus amborum meatuum 402,3. Nares acutæ, unde 112,41. Narium rubores, ſigna profuſioris alvi 113,52. 118,42. earum reſeratio, mortifera 194,69.

Natura, ipſa Dei vis 421,19. 436,26. 462,29. naturæ fata à Deo immiſſa, numerorum calculis vaniſſimis velle complecti; monſtri ſimile 421,1,2. in ea potiſſimum elucefcit τὸ Θεῖον potentia 436,27. natura nunquam aberrare nos ſinit 421,47. non docta, quod non didicit, tamen id rectum facit 421,44. nihil facit μάτην 121,9. nihil particulatim facit: ſed omnia ſimul jacit fundamenta perficiendæ rei 402,22. ejus artificium eſt, omnia formare ſimul ac ſimul augere 402,11. ſine ea nihil fit 462,29. naturam præſtat quieſcere, quàm illam fruſtra moliri 6,50. 40,45. 131,53. 199,5. 253,32. 256,57. 270,10. natura, partium ſolidarum eſt virtus, per eas diffuſa 135,53. 421.31. 488,25. 492,45. 522,54. 525,35,40,42. natura animæ inaſpectabilis, commutari non poteſt 40,45. natura juſtiſſima eſt, & ſui diligens 282,69. 287,1. 344,44. ἔφοδος, unde 437,71. 438,1. natura σύγκρασιν habet aquæ & ignis: 402,17. extra uterum nihil deinceps adjicit, præter augmentum & nutricatum fœtus perfecti 402,24.25. in fundo mulieris, numeris non comparatur; ſed à ſemine utriuſque parentis 420,54.58. in utero, ſuum abſolvit penſum per animati ſeminis ignem & aquam 402,2. unde commeatum parat 198,3. omni ætate, nutricatum fundit 402,25. ſemper aliquid de ſuo fundit, i. ſenſim amittit 421,11. in contrarias motiones, ſine violentia non agitur 79,8. 551,39. naturæ officium, concoctio 496,50. ejus œconomia per quam vita ſuſtentatur, duplex 303,5, ipſius præſentiæ teſtes, vires firmæ 549,50. præſidia poſita in generando ac reſtaurando 530,63. ſolatia duo præcipua, ἡ ἴασις, καὶ κοινωνία 378,46. natura quibus annis, morborum omnium ferax 213,26. circa initia morbi, cauſis morbicis multum opprimitur 331,3. quo tempore opprimitur morbificis cauſis, eſtque humorum cruditas; tum nihil bene fit excernendo 520,40. criticæ vacuationis dux optima 470,16. invenit inſultus, quibus expellit morbos 411,36. abſceſſus molitur per oſſa 287,54. 324,44. ejus conſuetudo, ut inchoatum excretionem criticam, in abſceſſus convertat; unde fit abſoluta criſis 478,63 natura, pepaſmi parens 470,15.16. naturæ morborum medicæ 421,42.43. naturæ & morbi certamen in procinctu, die critico 47,28. 486,17. perfugium unicum quo ſe tuetur, & pugnat cum morbo; ſola αἱμάτωσις 496,56,57. redintegratio cœpta fieri, cernitur in excrementi pepaſmo 555,41.42. victricis, quodnam proprium munus 241,43. naturæ virtus ubi regnat, cita excluſio eſſe ſolet cauſæ morbificæ 493,10. ejus erethiſmus & pepaſmi bonitas, quoties ex æquo certant inter ſe; dimiſſio eſt morbi 495,7. fortis contentio, viam affectat κατ' ἴξιν 250,51. in naturæ forti contentione vis major quàm in meatibus 324,45. naturæ inimicum, omne nimium 533,29. natura quo ſæpius proritatur, & ejus contentio irrita manet; eò res ægri pejùs eunt 270,20 ejus principatus quò plures in vitio ſunt, eò pejus eunt res ægroti 301,3.4. cum natura quæ ſupra modum pugnant; ſupra modum pernicioſa 499,51. naturæ triumphatæ quodnam ſignum 20,33. ei nihil acerbius convulſione 213,8. 214,39. 403,20. nihil gravius, quàm frequens rigendi & caleſcendi viciſſitudo 267,61. nihil moleſtius & magis peſtiferum, quàm ſolitæ excretionis repentina ſuppreſſio 272.33. naturæ quænam valetudinariæ 424,28.

in Nauſea omni jactabunda ſine vomitu, non eſt paroxyſmus 474,61.

ἡ Νεανικὴ & τὸ Νεανικῶς, quid 202,29. τὸ νεανικῶς, γεννικῶς, σφοδρῶς, ἰσχυρῶς, ſynonyma. 46,30.

Neceſſaria, quænam ſunt. 51,44.

ἡ Νέκρωσις, livoris parens 114,61.

Nectar vivificum, à corde perennitatem habet 135,47. 239,62. in corde ſitum, corporis univerſitatem vividam reddit 239,63. 315,45. eo, partium ſolidarum vivacitas recreatur & reficitur 135,47. 136,2. ad id comparandum, quænam neceſſaria 51,47. ejus imperio, τὰ ὁμογενῆ congregantur, καὶ τὰ ἑτερογενῆ ſegregantur 498.17. id citò abſumitur, cùm ejus nulla eſt inſtauratio 374,5. ejus defraudatio, unde 261,41.

Nephritis, quid 415,50. 367,28. ejus deſcriptio 367,21. &c. ea eſt quadruplex 415,50.51.52. &c. in ſui contagionem & ſympathiam, lumbos adducit 367,41.42. nulla in pueris locum habet 415,57. in calculoſa, dolorum acerbitas varia 367,23. in phlegmonica & calculoſa, cientur vomitus æruginoſi 477,9. ad calculoſam, opus eſt pharmacia mochlica 469,24. Nephritici multi, cruentas urinas excernunt 12,47.

Nervus triplex eſt; tonus, tendo, ligamentum 400,39.40.45. 405,16.17. nervi, cerebri vicini & focii 398,20.23. carere non poſſunt jecoris opera 548,45. nervus quinam, omnium craſſiſſimus, ſicciſſimus, duriſſimus, validiſſimus 406,3. omnes qui ortus continent, craſſi & magni 405,18. craſſiores in femoribus, quàm alibi 405,64. omnium primi vitiantur, quoties in vitio eſt eorum principatus 398,20.23. nervus reſectus, non coaleſcit 400,30.69. nervorum ſiccitas, unde 199,58. nervi diſtenti, cùm exaruerit febris ardore, nullum alexiterium 448,28. flectentis contentio eſt irrita, niſi fit obedientia extendentis: & contrà 405,38.39. connectentis præciſio, comitem ferè habet artus ἐξάρθρησιν 405.32. moventis præciſio, partis illius adimit obedientiam, ubi telum inſederit 405,35. nervorum ſolidorum ἐμφυομένων afflictio major, quàm confuſarum chordarum è muſculis ἐκφυομένων 405,58. eorum principii læſio, tremor 390,26. à nervis ad venas, ſæpe μετάπτωσις 319,58. νεῦρα παχέα, ἐπίκαιρα, μεγάλα, καὶ συνέχοντα; eadem 405,16.17.18.19. &c. ἴασις nulla ſperabilis in nervo, vena, arteria, membrana, & cute diſſectis 400,69.70.

ἡ Νηδὺς, pro alvo 89,6.

Nidor propriè, unde 294,29.

Nigriciei quænam cauſa 244,12, 271,52.53. à nigricie totum corpus fucatur, tam intrà, quàm extrà 244,11. ea ſi loco venit, nec extirpetur; cauſam infert interitus, vel ſua palindrome, vel gangræna 377,40. in morbis acutis, ſæpe ex abſceſſu 242,22. partibus extimis, per tranſitum 36,

36. digitorum & pedum; ἡ ἐκ τῶν χλωρῶν, ἡ ἐκ τῶν κακῶν, 377, 51. nonnunquam livore præſtat 242, 24. in nigris digitis minus periculi quàm in lividis 376, 60. 377. 12. ea è malis exorta, longè livorem pernicie præcedit 377, 45. nigra lingua, aſpera 244, 13. nigra infernè dejici, bonum 196, 56. 536, 23. quænam, non niſi alvo coacta, redduntur 196, 196, 36. nigra vomuntſputatores, phrenitici, & inde fanatici 364, 55. ad nigrum tendent omnia quæ ſunt umbroſa quæque opaca 506, 49.

Nimium omne, quantumvis criticum, periculoſum 188, 32.

Nitor deſperabilis in parte emortua, vel quæ gangrænam concepit 115, 10

ἡ Νομή, quid 128, 21

ἡ Νωθρότης, quid 34, 2. 226, 49. unde 351, 64. propriè & verè, ad cerebri principatum pertinet 226, 46. duplex 376, 12. 455, 36. 458, 13. ejus domicilium, cerebri vis effœta, vel impedita 8, 58. ea, morbo ineunte, ſymptoma eſt oppreſſionis; affecto autem, exolutionis 226, 51. ἡ νωθρότης, ἔρριψις, πάρεσις, καὶ ἄφεσις, ſynonyma 93, 55. aliquando eadem eſt quæ ἡ μώρωσις 370, 11. τὸ νωθρόν, & ἡ νωθρότης, non minùs de pigro corpore in movendo, quàm de movendi facultate effœta dicitur 535, 19. τὸ νωθρῶδες, in phrenitidem ſæpe cadit 31, 56. τὸ νωθρὸν corpus quodnam 31, 28.

Noctis & diei, cauſæ ſunt contrariæ 261, 19. nox præcedens paroxyſmum criticum, moleſta eſſe ſolet 47, 22

Noxarum corporis, genera quinque 288, 12

Numeris vis nulla ineſt 419, 66. iis non comparatur natura in fundo mulieris; ſed à ſemine parentis utriuſque 420, 58, in ipſis vita fundamentum non habet 420, 54. iis vita non conficit curſum ſuum. ibid. iis ut non ſubſiſtit hominum vita: ſic etiam non ſuſtentatur 420, 40. numeri nullum jus & imperium in naturam corporis 420, 39. numeris non debet accepta ferri neceſſitas moriendi, 63. anno 419, 66. eorum complexu nullo comprehedi poteſt fatalis interitus 420, 63. &c,

Nutritio, quid 403, 2. repletio tantùm eſt vacuati; non autem partis emortuæ reſtitutio 403, 3. naturalis, quomodo comparata 314, 22. 326, 45. nutritione inculpata, & reſpiratione libera, vita hominum ſuſtentantur 267, 42. nutricatum fundit omni ætate natura 402, 25. nutricatus & motus præſidia cùm ſunt collapſa; in anguſto ſpes eſt 535, 25. nutricatus & ſpiritus œconomia labefactata; vitam effluere eſt neceſſe 277, 67. eorum quæ nutriunt confertim & celeriter, celeres ſunt diſceſſiones 523, 69

O.

OBLIVIO, quid 5, 65. ab intemperie frigida cerebri fit, quam rigor invexit 5, 66. à rigore, mala 5, 62. 8, 57, quænam funeſta 5, 70.

Occaſio in medendo, cita multum & præceps 264, 14, 15. 266, 21. medendi in ſuppurato, arripienda ex dierum criticorum obſervatione 264, 11. occaſioni arripiendæ judicium adhibendum, exploſa experientia 264, 20.

Oceanus, fluviis, lacubus, & ſtagniis ponderoſior 295, 16.

ὁ Ὀχλώς, idem qui ὁ ἐρεθισμός 146, 21.

τὸ Ὀχρὸν καὶ τὸ χλωρόν, eadem Galeno 380, 55

Oculi à cerebro abſunt proximè 181, 60. ut valent; ſic ipſa perſona 114, 49. oculorum curvatura, à cerebro 114, 26. 435. 40. oculorum lumen connatum, inſtrumentum αὐγοειδὲς viſificæ facultatis 268, 26. nitor unde 114, 41, 52. oculorum nitor, eorum qui antea calorem genuinum & decorem amiſerant; ſalutaris 233, 70. 494, 34. in oculorum canthis caruncula ſpongioſa prohibendis lachrymis adnata 480, 49. oculorum membrana ἐπιπεφυκυῖα, unde 114, 57. oculi, nativa puritate, cæteris partibus antecellunt 114, 29, 239, 59. in ſecunda valetudine, ſpiritus animalis multi participes, ſimulatque eo defraudari cœperint, collabuntur 261, 44. ut ſunt molliores, ita facilius liquuntur quàm cæteræ faciei partes 217, 49. 261, 43. intenta viſionis acie inſpiciendi maximè in morbis acutis 114, 23. in oculis, quomodo facultatum animæ vitia repræſentantur 117, 15. oculi omnium facillimè certiſſimeque cerebri afflictionem teſtantur 121, 71. 122, 1. primi omnium in ſympathiam malè affecti cerebri trahuntur 83, 42. in oculis primum apparet icterus 239, 58. oculi à ſe mutati, quid denuncient 114, 30. decrepitorum & jamjam moribundorum ſenum, quales 115, 55. oculi album, è pericranio 411, 5. fit majus, laxitate 203, 24. nigrum fit minus, corrugatione 117, 21. oculorum alba quò celeriùs pura redduntur; eò citiorem criſin oſtendunt: quo autem ſeriùs tardiorem 494, 35. ἀμαύρωσις, unde 140, 39. 45. caligatio, qualis & unde 115, 61. 122, 3. caligatio, ubi aſpectabilis medico 115, 44. ubi conſcia ægroto 115, 45. caligatio, albumve rubens, aut livens, aut nigris obſitum venulis; indecorum 382, 11. caligo diſcutitur, cùm muliebria multa prodierint 464, 16. caliginis origo varia 464, 40. caliginis ut ſunt cauſæ, loci, ideæ: ſic remediorum genera 464, 42. &c. caliginis remedia, vel naturæ imperio, vel medici artificio adhibentur 464, 43. oculi Iſaac, ut caligarunt 115, 58. oculorum κατάκλασις, quid 133, 38. oculi concavi, quales 112, 39. unde 117, 43. oculorum concretio, unde 118, 1. oculi crebrò huc illuc indecorè conjecti, ſigna non ſolidæ mentis 161, 1. oculorum contuitus audax, phreniticus 133, 35. dolores potio meri exolvit 120, 9. 10, oculi ἐνδεδινημένοι, quales 126, 52. 69. oculi ferocitas, phrenitica 122, 28. oculus hebeſcens, ſignum malum: ſic & concretus & caliginoſus 115, 71. 121, 29. in oculis potiſſimùm lucent ſigna inſaniæ 363, 66. oculi unde livent 234, 48. ſi crebrò moveantur, ſpes eſt furoris 83, 46. oculorum depravati motus, unde 161, 5. oculi unde nictant 161, 1. oculorum obſcuratio cum exolutione, citam convulſionem oſtendit 121, 33. ὀρθότης eadem quæ πῆξις 122, 10. perverſio, ἡ ἴλλωσις 435, 31. ἴλλωσις fugax, judicii ancipitis 181, 71. & 182, 1, 2. ἴλλωσις firmiter fixa, ex vitio cerebri & facultatis; mortifera 182, 1. 2. perverſio in morbis acutis, à cerebro eſt, & in ipſo perficitur 350, 1. 2. perverſio ex lumborum anadrome; mala 38, 42. 56, 17. 118, 18. 133, 46. 181, 29. 320, 40. 435, 34. 35. oculi phreniticorum, exerti ac truces 477, 67. unde pulverulenti 477, 69. &c. oculorum πῆξις, in ἀκινησίᾳ conſiſtit 118, 3. rubor ſaturatus, plurimùm valet ad opinionem hæmorrhagiæ 85, 21. rubor ſingultui & vomitui ſuperveniens, malus 168, 27. rubra ſuffuſio febris experti, ſignum alvi liquidioris 118, 23. 43. 119. 11. oculi prærubri, unde 84, 14. 20. oculorum ſqualentium ratio communis tum in iis quos tenet maraſmus, tum in valde phreniticis 477. 64. oculi tabidorum cavi, humiles, ac demiſſi 477, 66. oculorum abſceſſus, vel enaſcuntur ubi apparent ibique pullulant; vel eò propagantur è capite 480, 42. &c. hecthymata, roſa & croco celeriter atque fideliter arcenda 480, 48. ſymptoma præcipuum cernitur in cæcitate 99, 38. Ὀμμάτων ἰλλώδης θεωρία, inter ſymptomata quæ ex puerperiorum anadrome veniunt 182, 6. οἱ ὀφθαλμοὶ ἐνδεδινημένοι καὶ ἀστήρικτοι, & τοῖς ὄμμασι περιβλέποντες, & ὄψιας πυκνὰ διαρριπτέειν, & ὀφθαλμῶν κίνησις ὀξέη; eadem 363, 59. &c.

Odium, φιλοψυχίαν parit 364, 59.

Odor, fit per anathymiaſin 294, 18. 22. odoris natura, calida 294, 31. odor, corporum eſt mixtorum & ſuccidorum 294, 17. ſuavis ſtirpium & aromatum, & rerum omnium ſuccidarum, unde 294, 32. odoris gratioſi quænam cauſa 294, 31. odor ſuavis, unde 294, 29. odores fœdi & graveolentes, proportione quadam ſaporibus amaris reſpondent 294, 35. putres, ægrè admodum ſpirando ducuntur 294, 39. odor gravis, unde 294, 34. fœdus, dejectionis eſt κακὸν συμβεβηκὸς 524, 58. odore carent lapides & aurum 294, 34.

ἡ Ὀδύνη, quid 17, 38. &c.

Oeconomia naturalis, digerendo coquendo, & excernendo abſolvitur 535, 10. œconomiæ naturalis labefactatio; ubi potiſſimùm cernitur 130, 20.

Oedema, omnia phymatum genera quæ conſiſtunt in ſyſtrophe, complectitur 153, 10.

extra Oleas ferri, Græcorum proverbium 256, 45.

τὸ Ὀλέθριον, firmiſſimum eſt ad mortis prædictionem 15, 17. 504, 46. οἱ ὀλέθριοι ægroti, cùm deſperati ſunt 90, 64. 504, 47.

Olfactus inſtrumentum, vaporoſum 114, 50.

τὸ ἐπ' Ὀλίγον, quid 46, 12. 16. 144, 55. 501, 16.

Omentum, cur dictum epiploum 399, 11. nullo conſtrictum eſt vinculo 399, 11. ſuo contentum loco, ventriculi & inteſtinorum fomentum 399, 10. in præpingui abdomine, ſi claudit os uteri, ſterilitatem inducit 399, 5. quibus excidit; neceſſariò hinc putreſcit 398, 60. putredini obnoxium præter cæteras partes 399, 17. 28. omenti prolapſus in ſcrotum, unde 399, 2. omentum, cur per abdominis vulnus excidit 399, 9.

ἡ Ὁμοχροίη καὶ τὸ ὁμόχροον, frequens apud Hippocratem, pro æquali planicie 504, 26.

τὰ Ὁμοειδῆ, ad τέκμαρσιν, majorem vim habent quàm τὰ ἑτερογενῆ 268, 24.

Ὅμοιον ὁμοίῳ δεῖ πελάζειν 295, 50. ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ εὐπρόσφυτον 295, 50.

Opaca omnia, ad nigrum tendent 506, 49.

Opinio, ſola ex omnibus affectionibus, in mentem cadit 359, 19. ex opinione pia & ſancta, ἡ εὐθυμία 359, 20. ex prava, melancholicæ ægritudo 359, 19.

Opiſthotonos, quid 12, 63. 217, 27. unde 217, 28. citò vires effœtas reddit, & acerbiſſimam infert mortem 218, 17. cum opiſthotono rigor necat 218, 8. & unde id 218, 14. opiſthotonici fiunt, caput vehementer dolentes, deliri, alvo ſuppreſſa, oculis ferocientes, & rubentes facie 507, 41. 42.

αἱ Ὀπώραι, arborum baccæ 73, 26.

Oppreſſionis quænam cauſa 314, 32.

Optimus latronum, quis 159, 3.

ἡ Ὄρεξις, quid 201, 8.

τὸ Ὀρόβωδες, vomitionis χροίη 202, 18.

Orgaſmi quænam cauſa 229, 58. 253, 30. orgaſmi, cuinam ſunt plures opportunitates & cauſæ 58, 37. orgaſmi cauſa nulla, ubi ſanguis non eſt tenuior, nec qualitate acrior atque calidior 415, 12. orgaſmus materiæ efferæ, initiis tantùm morborum fit 49, 54. 277, 51. 62. fit intus foras, ineunte morbo 78, 9. materiæ efferæ, mutationibus creber

49, 53. humorum, qua ætate ceſſat 418, 38. de Orificio alvi & ventris, vide plura ad nomen *Stomachi*, ſub litera S

Oris amaritudo, unde 24, 38. ſymptoma bilis 24, 40. oris perverſio in morbis acutis, à cerebro eſt, & in ipſo perficitur 349, 71. 350, 1.

ὁ Ὀῤῥὸς, ideam oſtendit humorum 491, 54.

Orthopnœa, quid 142, 30. 282, 59. unde dicta 282, 67. in orthopnœa, non niſi recta cervice reſpirant ægri 459, 26. orthopnœa, vera, principatum obtinet difficultatis in omni dyſpnœa 459, 29. orthopnœam faciunt hydropiformia dura 282, 52. 459, 32. orthopnœæ aſtmaticæ, unde 137, 27.

τὸ Ὀρθοστάδην, quid 5, 18.

Oſcitationis continentis remedium: ex longis intervallis ſpiritum ducere 136, 58.

ἐν Ὀσφύϊ, pro κατὰ τὴν ὀσφῦν; frequens apud Hippocratem 508, 44.

Os, cartilaginem duritate præcedit 401, 67. ſi quando in corpore exectum fuerit, nunquam augetur 401, 20. oſſis execti vel ejecti, nulla ſperabilis reſtitutio 401, 65. 402, 6. oſſa pertundendo, vel ope chirurgica denudata, nullum ferunt liquorem 388, 33. os triplex; ſolidum, adnatum, enatum 401, 46. oſſa ſolida, quænam 401, 47. oſſium ſolidorum munera quatuor 401, 47. oſſa adnata, ſunt epiphyſes 401, 48. enata, apophyſes 401, 48. oſſa ſyncipitis, frontis, ocipitis, duplicia, diploe intertexta 393, 8. calvariæ, inflammationem ſuſcipiunt à rheumate conſiſtente; nulla, à concitato 388, 36. 37. oſſi calvariæ cur adhibetur modiolus 389, 61. ſuturæ vicino admovendus modiolus 388, 27. oſſe exciſo, primis diebus inflammationem arcet vacuatus humor 388, 32. os diviſum, mandendo ſtrepit, quia colliditur 395, 34. in oſſe diviſo cùm cietur colliſio, ſtrepitus excitatur 395, 56. os fiſſum ubi telum grave obtuſum forti dextra inſederit; quomodo deprehendendum 394, 66. &c. oſſa fracta infantium, in unum coire dicuntur 399, 69. puerorum pertuſa, putreſcunt faciliùs quàm juvenum 388, 33. oſſis circumtecti perfractio, quo pacto deprehenditur 395, 4. nudi quomodo innoteſcit 395, 5. fracti quænam ſigna 388, 14. &c. os fractum, callo nodoſo ferruminatur 399, 68. ferramento exactum, nunquam idem reponitur, ſed fungus 401, 71. oſſium eorum quæ adjacent ſuturæ, difficillima cognitu fiſſura 392, 43. os occipitis, ægrè finditur: quia craſſiſſimum, & multa carne contectum 97, 59. oſſe occipitis violato funeſtè, vitam ſaucius finiet die vigeſimo 388, 10. oſſis ſacri ἰξυοσφὺς uſque ad lumbos, comparatum ut excipiat τὰς γονὰς 422, 2. oſſa tenuiora, minùs reſiſtunt ictui mitiori, quàm craſſiora validiori 388, 7. oſſium tenuiorum fracturæ, faciliùs & celeriùs mortem inferunt, quàm craſſiorum 388, 7.

Ὠτὸς σύντονος πόνος, idem quod ἡ ὀξεῖα ὠτὸς ὀδύνη 178, 43.

ἡ Οὐρήθρα, quid 344, 64. 345, 43. τὸ οὐρηθρὰς nomen primùm ab Hippocrate datum fiſtulæ urinariæ 344, 65.

ἡ Οὐρητὶς δυσκολαίνουσα, idem quod τὸ οὖρον ἐπίπονον, καὶ ὀδυνώμενον: vel ἡ ἀφρώδης οὐρῆτις 208, 18.

ὁ Οὐρητὴρ, quid propriè 344, 64. &c. ἀντὶ τοῦ οὐρητῆρος 342, 50. 344, 61.

τὸ Οὖρον, quid 492, 5. 9. τὸ ὄῤῥος ideam oſtendit 491, 39. quale ſit, indicari lingua 12, 46. αἱματώδης quid propriè 509, 39. οὖρα αἱματώδη, eadem quæ ἐξέρυθρα 103, 63. τὸ οὖρον ἀκατάστατον, quid 90, 55. τὰ οὖρα δασὺ ἢ διδασυνόμενον, nuſquam in aphoriſmis, prognoſtico, & epidemiis legitur 70, 28. οὖρα θολερά, qualia 103, 64. ὑγιὲς πτύον ἢ αἷμα, quid 7, 52.

Oxymel, pleuritidi expurgandæ accommodatiſſimum 239, 40. lienoſo ſaluberrimum: melancholico nocentiſſimum 332, 62. oxymelitis quænam incommoda 379, 14. ab oxymelite, nigrorum eſt fermentatio: tum meteoriſmus & amplificatio 332, 63.

P.

PALATUM, quid 129, 12.

τὸ Παλινδρομέειν propriè, quid 221, 21. 252, 33. 325, 71. aliquando pro recidiva exacti jam morbi 252, 33. Palindrome, quando fit 221, 17. conjunctam ſemper habet feritatem humoris qui refluit 252, 36. duplex, una refluxus, altera recidivæ 252, 36. utraque quomodo perficitur 252, 38. omnis calamitoſa, quàm feritas malignave facit cacochymia 252, 62.

Palleſcit pars omnis, cùm cœpit macreſcere, aut quæ multum emacruit 261, 47.

ὁ Παλμὸς ἀντὶ τοῦ σφυγμοῦ 171, 24.

Palpebrarum curvatura, à cerebro 435, 39. palpebræ, omnium difficillimè livorem contrahunt 112, 55.

Palpitatio, pro pulſu 171, 3. 24. 172, 30. 206, 47. ventris in febre inſaniam facit 172, 24. qui palpitant toto corpore, vitamne finiunt voce capti? 478, 13.

Papularum cauſa efficiens atque formalis, quænam 479, 71. 480, 1. papulæ, unde 479, 52.

Paracope, non rarò in phrenitidem tranſit 253, 37.

τὸ Παρακρουστικὸν, per ſympathiam cerebri 149, 27. idem quod τὸ φρενιτικὸν, ἢ τὸ μανικὸν 161, 6. ἀντὶ τοῦ φρενιτικοῦ 161, 2.

τὸ Παραλόγως, quid 33, 21. παραλόγως & κατὰ λόγον, contraria 33, 19. παραλόγως & παρὰ λόγον, eadem 3, 19. τὸ Παραλόγως, ἢ παρὰ λόγον, explicatio difficilis 13, 16.

Paralyſis, reſolutio eſt dimidiati corporis 349, 4. unde 350, 12. quomodo fit 349, 9. in membris magis quàm in cerebro eſſe videtur 348, 70. paralyſeos omnis ratio in exolutione conſiſtit 349, 69. paralyſeos & convulſionis par & æqualis immobilitas 215, 55. paralyſis, in vitio τῶν πεφυκότων διαλύσει, & impedito ſpiritus appulſu conſiſtit 353, 23. paralytici, ſudorificis deſperati fiunt 216, 59.

Paraplegia, reſolutio eſt artuum quorumlibet 205, 60. 348, 69. 392, 22. unde 34, 9. 350, 12. quomodo fit 349, 9. eadem in partibus quibuſdam, quæ apoplexia in corporis univerſitate 34, 12. paraplegiæ omnis ratio in exolutione conſiſtit 349, 69. cauſa, cerebri crudor 228, 43. natura & ὕπαρξις, ἐν τῇ λώσει 180, 57. vis, in impotentia movendi 180, 61, 62. ſedes in nervo medullari 180, 59. paraplegia in membris magis quàm in cerebro eſſe videtur 348, 69. pro apoplexia 34, 16. conſueta hominem non interimit 34. 8, 16. 107, 48. paraplegia & convulſio, ſimul in eodem ſubjecto exiſtere non poſſunt 180, 56. convulſionis habet ſucceſſionem, non acceſſionem 180, 53. ex lumborum anadrome oborta convulſione, tollitur 320, 43. paraplegiæ vitio principii, funeſtæ quibuſdam 107, 35. 350, 3. 364, 49. 392, 31. paraplectici, alterutro brachio aut crure capti 107, 43. ὁ Παραπληκτικὸς τρόπος, quid indicet 180, 44. 194, 14. paraplecticus modus, idem quod torpidæ manus 180, 48.

ἡ Πάρεσις quid 34, 3. initio morbi, ſymptoma virium oppreſſarum 197, 43. morbo provecto ſymptoma virium effœtarum 197, 44.

Paribus quæ exacerbantur, paribus judicantur 421, 39. 486, 58.

Parotides, quid 54, 4. unde aſſurgunt 34, 9. 84, 33. 105, 45. 248, 65. 251, 1. unde nomen habent 105, 25. parotidum τεκμήρια certa quænam 33, 64. 105, 1. 2. generatio omnis per ἐναντίωσιν ἢ ἔρευξιν 143, 49. prænuncia ſurditas cum comate 85, 9. 280, 33. parotides & comata, à frigidis & craſſis humoribus 33, 66. ex inchoata fluxione, nec perfecta 538, 43. parotidas fundit caput repletum repletione cataphorica 164, 59. 251, 23. parotides ſymptomata febrium ἐπιγινόμενα 53, ult. potiſſimum in cauſis aſſurgunt, inter acutos 110, 3. 165, 13. cur dictæ οἰδήματα ὑπωτώδεις 54, 19. 85, 10. in diuturnis, parvæ 53, 64. 210, 68. à ſurditate, non contemnendæ 104, 68. parotidas æquant tuſſiculæ cum ptyeliſmo orſæ 108, 44. 143, 57. 145, 21. 316, 17. parotides ſalutares, quænam 84, 34. quænam vertiginoſæ 54, 17. parotidas parum prodeſt in empyema mutari ac fiſtulari, quando urinæ redduntur pepaſmi expertes 490, 5. 517, 21, 22. parotis, tum peripneumoniæ, tum empyemati ſuccedanea 280, 30. quænam homini necando ſatis 54, 20. 109, 7. parotides ἀνάῤῥοποι καὶ καῤῥοποι, terrificæ 251, 60. ſuppurati expertes; in acutis mortiferæ: niſi alvi ferantur 107, 63. 211, 14. 249, 12. parotidum ex morbo acuto periculum, non niſi per ſuppuratum & expuratum poteſt effugi, 108, 11. 517, 15. dolorificarum quænam cauſæ Galeno 248, 71. in parotide dolorifica, periculo locus 105, 28. 249, 1. duo naturæ perfugia, hæmorrhagia & ſuppuratum 110, 31, 32. parotidum dolorificarum criſis & ſigna, quænam 107, 63. 64, 65. &c. in parotidibus refrigeratio citò & pauliſper, peſſima 108, 69. parotides pravæ paraplecticis 34, 14. 107, 11. 180, 49. 205, 58. 228, 41. 349, 68. 364. 51. purulentæ, nec albo exactè pure, minimum olente; interimunt 249, 10. graveolentis volvuli confectariæ, cum febre acuta & hypochondrii meteoriſmo diuturno, interimunt 166, 9. rubræ & dolorificæ; omni ex parte peſtiferæ 105, 54. 248, 44. prærubræ quales 54, 14. rubræ, exacti jam morbi ſuperſtites; ſigna eryſipelatis in facie naſcituri 141, 56, 57. prærubræ, vertiginoſæ, & alienæ ſpontis; peſtiferæ 53, 64. in parotidibus urinæ citò & pauliſper mitificatæ, peſtiferæ 108, 66. 277. 23. 24.

Paroxyſmi morborum, unde 386, 47. meliores dierum imparium, quàm parium 47, 18. 192, 34. parium dierum, non cadunt in criticas periodos ſeptenarias; niſi male 421, 38. in paroxyſmo omni non eſt jactatio nauſeabunda 474, 60, 61. extra paroxyſmum nihil bene ac criticè movetur, in morbis imparium paroxyſmorum, vel qui diebus imparibus exacerbantur 486, 42, 43. paroxyſmorum typi expertium ἀταξίαν, unde 510, 42. ἐξάρματοι, omnino cientur contra naturam febris acutæ 42, 24. paroxyſmi erratici, qui 14, 38. ex paroxyſmis incertis, febres erraticæ 513, 34. incertis febrium erraticarum, certæ naſcuntur quartanæ 513, 35.

Pars una quæque dum valet bene, ſpiritu abundat: dum malè, ichoribus 311, 40, 41. in ſecunda valetudine, inde ſuave rubet, unde capit τὴν εὐεξίαν 442, 3. in adverſa, inde palleſcit, unde contrahit τὴν καχεξίαν 442, 4. quæ in ſecunda valetudine laborarit; in eam ſe morbus adveniens obfirmat 553, 9. quæ ab inſultu morbi doluerit, in eam ſæpe irruit abſceſſus 553, 10. partes abditæ omnes, contactu & qualitate aëris offenduntur & corrumpuntur 399, 15. communes & propinquæ primum & maximè affici ſolent 9, 58. duæ in corpore univerſo, rarò

rarò pariter ſimiliterque infirmæ ſunt 255, 35. extimæ, quænam 373, 52. partium extimarum conſtitutio, qualis eſſe debet 311, 2. cita in utrumque mutatio; peſſimè habet ægrum 350, 46. 373, 57. 433, 12. 453, 41. livor & refrigeratio, mortifera 100, 55. ab exhauſto convulſarum, redintegratio nulla ſperabilis 403, 45. partes, facultatum miniſtræ, motus, procreationis & ſenſus; duabus repletæ partibus 257, 37. nutritiæ aliæ coquendo, aliæ digerendo, aliæ excernendo, ſuam dicarunt operam 399, 48. omnes officiales, majore contentione excitantur ad excluſionem rei moleſtæ, quàm ad comparationem neceſſariæ 140, 37. 364, 35. in partibus occupatis, quarum officiis vitam carere non potis eſt; periculo locus 516, 69. partium plurium labefactatio, pejorem morbum oſtendit 49, 64. 153, 24. partes ſolidæ, natura albæ 492, 37. 38. 39. 40. naturaliter fundunt excrementa, colore ſimilia ſubjectæ ſubſtantiæ 492, 40. partium ſolidarum virtus, per eas diffuſa; natura 135, 53. 421, 32. 488, 24. 492, 41. 522, 53. 54. 525, 40. 43. 46. ſpermaticarum nulla coitio, cum ſemel diviſæ fuerint 399, 66. pars ſpermatica, ſemel amiſſa, nunquam reponitur 400, 69. partium umbilico circumpoſitarum dolores, excluſo ſanguine diſcedunt: non excluſo, interimunt 543, 15. 16

Pariendi ratio, omnium optima fœtu ſua ſponte in caput progreſſo 427, 33. partuum labores, certis quibuſdam periodis abſolvuntur 427, 41. partui cùm eſt propinqua, ſpiritum crebrò ducit 433, 63. partum in propinquo eſſe cur denunciet cordis dolor qui antè non fuit 458, 41. &c. in propinquo, accelerat rigor 457, 42. ante partum crebrò rigere, & indolenter partu levari; periculum ſubeſſe teſtantur 452, 3. partu indolenter levari, miraculo apponendum; ſi non eſt falsò credita indolentia, & inſidioſa levatio 452, 47. partus jamjam futuri prænunciæ aquæ puerperiales 422, 70. 71. 423, 13. partui viam muniunt, cùm in propinquo eſt, aquæ uterinæ effuſæ 423, 14. ante partum perfectum, à fœta nihil editur vitale 428, 8. partus facilè excutitur crebra rigorum concuſſione, cùm incipit eſſe gravis graviditas 452, 10. fœlix, ubi ſperabilis & citò venturus à gravi enixu 459, 39. &c. fœlix & perfectus, ſuſcipitur pari contentione uteri atque fœtus 423, 41. 427, 28. 441, 27. 33. perfectus abſolvitur duplici tantùm periodo graviditatis 427, 43. perfectus eſt, menſe ſeptimo vel nono 428, 8. 9. perfectus, ſeptimo menſe naſcitur 427, 43. in partu perfecto puerperia prima ſunt, aquæ uterinæ; mox puer, dein ſecundæ, tum purgamenta reliquiarum ſanguinis 425, 20. partus perfecti occaſio unde præripitur 424, 11. 12. partus octimeſtris calamitas quo referenda 428, 19.

Paucum nihil in criſi, criticum 188, 32.

Paulus, Galeni ſimia 62, 20.

τὸ Παύεσθαι ἢ λύεσθαι, ſemper veræ criſis 169, 61.

in Pectore hominum priſcorum, ſeptem oſſa viſebantur, quæ nunc tria 258, 33.

Pedes, quibus particulis explentur 262, 10. natura frigidi & ſicci 262, 12. natura & ſitu, omnium frigidiſſimi 317, 45. 46. longiſſimè abſunt à partibus calidiſſimis 314, 17. 315, 44. 317, 46. 318, 23. primi omnium totius compaginis, intumeſcunt 315, 51. primi omnium refrigerantur in paupertate & interceptione vitalis caloris 315, 52. primi omnium turgidi in hydrope 318, 23. pedum tumor hydropicus, in quibuſdam κατάῤῥοπος; in aliis ἀνάῤῥοπος 317, 60.

ὁ Πεπασμός & ἡ πέψις, materia tantùm differunt 224, 65. pepaſmi & pepſεως eadem cauſa effectrix, naturæ vis 224, 68. 492, 44. ἡ πέψις, coctio τῶν εἰσιόντων 224, 65. 66. ductus eſt ejus quod coquitur, in ſubſtantiam ejus quod coquit 225, 1. perficitur aſſimilando 225, 31. πεπασμός, quid 9, 27. 224, 64. 225, 2. unde 375, 6. opus naturæ, per ſolidas partes diffuſæ 521, 30. 32. 33. 470, 16. 494, 52. 53. 525, 43. 44. nullus, febris dono fit 281, 69. eſt criſis, & abſceſſus ſimul 493, 16. alterando perficitur 225, 3. non perficitur niſi cum tempore 266, 14. 495, 49. 501, 7. pepaſmi ad tempus, ſigna apparent diebus indicibus 486, 70. pepaſmo ſignificatur naturæ integritas, humoris æqualitas, & virtus caloris nativi 228, 37. fidendum ſemper 74, 70. ſpes certa ſalutis adfertur 225, 4. 228, 36. pepaſmi quænam commoda 235, 39. bonitas & erethiſmus naturæ, quoties ex æquo certant inter ſe; dimiſſio eſt morbi 495, 6. pepaſmus, celeritatem & ſecuritatem criſis denunciat 27, 46. 90, 24. 224, 52. 53. 493, 12. pepaſmo uno, morbi acuti, duce natura, inveniunt viam ad criſin, per criticam excretionem 534, 28. 29. critica ſpes affulgere non poteſt ante 4. diem 277, 57. 58. ſine pepaſmo febris non exolvitur, niſi ſit ἀνηθεστάτη 501, 67. pepaſmo nihil laudabilius in omnibus acutis febribus 224, 51. pepaſmus in peracutis niſi brevi appareat, brevi vitam finiunt ægri 224, 57. omni febris tempore, ſemper fœliciter apparet 75, 5. pepaſmum oſtendit lævis & alba hypoſtaſis in colorata belle urina 493, 30. 31. in pepaſmo certi gradus; inchoati primùm, mox manifeſti, tum perfecti 501, 7. 8. pepaſmi perfectio, celeritatem criſis oſtendit 125, 21. 22. perfectionis nota certiſſima, craſſitudo humoris quæ in mediocritate conſiſtit 125, 22. 23. in pepaſmo canſtanti, vis eſt naturæ, libertas meatuum, & cauſæ morbificæ mitificatio 493, 16. vitæ ſalus ſperabilis 193, 63. à pepaſmo ſalſa & amara mitificata, dulceſcunt 269, 12. pepaſmi aut foras, aut intra curſum inflectunt; aut aliter, quò & qua oportet 158, 9. 489, 29. abeuntium, opportuni & critici omnes 158, 8. 9. 251, 71. 493. 42. non ſunt quorum libet morborum 493, 43. pepaſmus cruditatis eximiæ, non citò editur 501, 5. 6. pro cruditate & corruptione 228, 39. pepaſmi & cruditatis viciſſitudo, peſſima 278, 25. difficultas, in quibus conſiſtit 72, 44. 200, 41. pepaſmus, fruſtra fit in morbis partium ſpirabilium, niſi expurgatio conſequatur 225, 12. fruſtra ad empyema quod foras non exit 269, 13. ubi non ſperabilis, deſperata ſalus 497, 60.

Peplium & veratrum ſimul mixta, ad pleuritin inferam præſtantiſſima 371, 66.

Perfrigeratio duplex; una corporis univerſi; altera partium extimarum 142, 68. 155, 3. univerſi habitus, periculoſior quàm partium extimarum 203, 5. 355, 3. 4. quænam, caloris inſiti arguit imbecillitatem aut morticinium 189, 38. crebra, febrium acutarum ſymptoma & ſignum maximè mortiferum 38, 1. perfrigerationis & ardoris viciſſitudo, mala 2, 26. perfrigeratio à febrili ardore, peſſima 5, 57. lethalis, quæ 2, 19. à perfrigeratione qui ſubroſcidi ſunt; malè habent 189, 28. perfrigerari caput, & manus, ac pedes; ventre coſtiſque incaleſcentibus; malum 38, 8. de perfrigeratione, vide plura ſub litera F, ad nomen *Frigoris*.

Pericranii eadem conditio, quæ membranæ cerebrum involventis 397, 2. pericranium, vocatum caro 397, 10. &c. putre, à calvaria abſcedit 397, 6. 7.

Periodus prima, quatuor diebus abſolvitur 113, 35. 123, 68. 277, 47. 494, 14. periodis primis cita mutatio eſſe ſolet ad interitum vel ad ſalutem 396, 39. periodus ſecunda, dies ſeptimus 495, 9. 13.

Peripneumonia, quid 142, 79. 248, 61. 277, 31. 415, 4. 505, 60. 257, 27. unde 242, 62. peripneumoniæ deſcriptio 263, 52. 385, 28. &c. 256, 52. &c. idea multiplex 256, 50. peripneumoniam quàmnam agnoſcit Hippocrates 257, 5. quænam indicent 256, 45. 46. peripneumoniæ conſectaria, quænam 248, 61. ſicut & pleuritidis, proprium ἐπιφαινόμενον, anacatharſis 242, 70. peripneumonica epiphænomena, in lingua lucent, ſicut in ſputo 257, 10. peripneumoniæ ſigna quænam προηγούμενα 263, 53. 54. &c. criſis, non ſemper per anacatharſin 256, 54. dies critici, quinam 253, 19. ſymptomata quænam 253, 11. 415, 4. 505, 61. peripneumonia omnis, μετάπτωσιν abſceſſus partium ſuperarum vel inferarum non habet 249, 42. peripneumoniæ non omnis ſymptoma, juguli gravitas & oppreſſio 257, 68. in peripneumonia, dolor juguli, dolorificum malum ibi ſubeſſe teſtatur 257, 67. malæ rubentes, unde 261, 53. tuſſis unde 265, 57. reſidendi cupiditas invita 385, 7. nihil optabilius ſputo flavo, pauco permixto ſanguine 243, 16. 17. in utroque brachio vena ſecanda, & quando 257, 29. præſtat citò adeſſe liberam & liberalem anacatharſin, quàm empyema ſerò venire 465, 69. peripneumoniæ exolvendæ opportunitas magna in expiratione corporis perſpirabilis atque meabilis 254, 59. quænam ſputa diſceſſionem adferunt 247, 36. peripneumonia quænam, ſperabilem facit abſceſſum 249, 45. peripneumoniæ ſanabilis, migraturæ in abſceſſus, ſigna 249, 49. 50. &c. abſceſſus quomodo exoriuntur 250, 47. abſceſſus crurales, niſi fiſtulentur, palindromen ſæpe inflectunt ad ipſos pulmones 425, 49. frequens mutatio in empyema 256, 54. peripneumonia purulenta fit niſi intra 14. diem cœperit expurgari 264, 39. ubi mutatur in ſuppuratum 260, 51. peripneumoniæ in qua ſputum ſalſum dulceſcere cœperit, empyema ſuccedit 268, 68. in peripneumonia empyema non expectandum, niſi cum deſperatio eſt anacatharſεως in ſpe anguſta ſalutis 367, 59. peripneumonia ſi in empyema vertatur, thoracis parte utraque uſtio adhibenda 257, 34. pleuritidi ſuperveniens, mala 253, 60. pleuritidis ſuccedanea; gravior primigenia 254, 1. peripneumoniæ in pleuritidem, rara vel nulla mutatio 254, 2. 3. peripneumonia ab angina, quibus ſignificetur 219, 17. ex angina mortem infert intra ſeptimum diem, aut intra 20. purulentum facit ægrum 219, 49. 225, 55. quibus naturis fatalis ad interitum 254, 43. in peripneumonia, quibus urinæ continuò craſſæ, mox ante 4. diem tenues fiunt; mortiferum 277, 13. mortifera omnia quæ dolorificum malum foras non edunt 241, 2. 278, 19. in peripneumoniam quæ cadunt prærubra multum ſtillicidia; mali ominis 275, 2. à peripneumonia celeriùs intereunt exercitata & coacta corpora, quàm quæ in otio conflictantur 254, 11. peripneumonia cui dicta ſicca 228, 61. 278, 10. 455, 60. de peripneumonia ſicca iis verendum qui pauca expuunt, & cocta pauliſper 278, 1. peripneumonici, quinam 505, 60. quinam ſyderati veteribus 256, 34. 35. quomodo reſpirant 134, 23. peripneumonicis ſputum flavum, pauco permixtum ſanguine; ineunte morbo editum; ſalutare 237, 5. 6. 257, 5. peripneumonici quando redduntur purulenti 247, 52. peripneumonicis urina pernicioſa eſt, quæ principio cocta, poſt quaternarium tenuatur 505, 50. in peripneumonicis dum viget morbus, jacentem reſidendi cupidum eſſe; peſſimum 384, 69. peripneumonicis lethale, pus ſecedere 114, 6.

τὸ Περιψύχεσθαι 29, 21. τὰ περιψύχοντα in corporis habitu, non ſunt eorum qui febre non carent 532, 51. ἡ περίψυξις ſimpliciter, quid oſtendat 189, 20. 21. duplex 289, 28. caloris moderationem & partium temperiem, atque frigus extremum ſignificat 369, 26. pro vacuitate ardoris, & moderatione caloris 360, 21. ἀντὶ τῆς καταψύξεως 360, 20. τῆς περιψύξεως nomine temperies expreſſa, inſidioſa 360, 30. ἡ περίψυξις νεανικὴ, quid ſignificet 189, 21. ἡ περίψυξις. ubi idem quod ἡ ῥαςώνη 192, 46.

Perirrhœa, in quanam urina cernitur 214, 61. materiam & occaſionem præripit abſceſſuum in articulis futurorum 214, 62. abſceſſus in articulis obortos ſanat 214, 63. quæ ſanat convulſionem, humore illo cietur qui μετάςασιν habet è nervis ad venas 449, 27.

ἡ Περισσότης omnis quæ vertitur in ἀρτιασμὸν, calamitoſa 92, 50.

Peritonæos tunica, valde denſa 325, 21.

Perniciosum eſt, quodcunque à conditione morbi, naturæ & ætatis eſt alienum 547, 61. perniciosa quæ apparent & fiunt contra naturam morbi & ægri 42, 20. ſunt ſupra modum, quæ cum natura ſupra modum pugnant 499, 51. quorum ſine ſignis levatio eſt; mortem ſubeſſe oſtendunt 323, 16. 480, 30. 504, 50. quæ meritò ingraveſcunt, & ſignis comitata funeſtis; mortifera 323, 16.

Perturbatio nulla animi, febrium initiis, bonam criſin promittit 46, 62.

Pertuſio omnis non inſanabilis, evadit mortifera, vel oſſe corrupto, vel inflammata meninge 388, 31.

Peſtilentiæ parens unicus, τὸ θερμὸν σηπεδονῶδες 528, 59. tegnum ἐν τῷ θερμῷ πολεμίῳ καὶ κτείνοντι σηπεδονώδει 424, 38. peſtilentia, ſyncopis crebra, unde 31, 34.

Phantaſia, acrior fit in doloris cruciatu 387, 28. phantaſiæ ſtupidæ mutatio repentina, in quibus potiſſimùm cernitur 350, 39.

in Phariſæis hypocritica demiſſio 357, 49.

Pharmacum ubi debet eſſe μοχλικὸν 358, 45. pharmacorum mordacium appulſu perhorreſcunt exulceratæ partes 452, 21. pharmaciæ purgatio irrita, in falſò credita purgandi neceſſitate 174, 54. locus in alvi torminibus quæ ſurſum moventur 174, 55

ἡ Φάρυγξ, quid 142, 31. ἡ φάρυγξ ἰσχνὴ, quid 223, 65.

Φίρον & Φερόμενον, quid 4, 58, 59. & 575, 30. τὰ φῆρεα, alio nomine parotides, unde ſic dicta 106, 54

τὸ Φλαύρως & φαύλως, quo pacto differunt 429, 67, 68.

τὸ Φλέγμα, bilis flava & æſtuans humor; Prodico, Hippocratis magiſtro 540, 65. 67. ἀντὶ τῆς φλογώσεως 226, 35. 36. 541, 5. phlegmata ſalſilaginoſa, colore griſo, à crudis, quæ ſunt albidiora, ſeparantur 552, 59

αἱ Φλυκτανίδες, unde πυρίκαυςοι dictæ 262, 20

τὰ Φλυζάκια, quid 59, 2

ἡ Φωνὴ, veteribus, dicta αὐδὴ 170, 38. αἱ Φωναὶ κατακλώμεναι eadem quæ κατακλάσιες φωνῶν 133, 31, 53. κατεκλῶνται in tabidis 133, 55

ἡ Φύσις αἰεὶ φύεται μέχρι θανάτου 420, 60. τὸ φύειν, ἢ φύεσθαι, idem quod γίγνεσθαι 175, 51.

τὸ Φῦμα, quam latè pateat 60, 70. 345, 32. idem quod tuberculum 345, 37. phymata, unde 60, 69. phyma & trauma, ut differant 380, 21, 22. phymatis, quænam ætas potiſſimùm fœta 342, 35. 36. phymata cruda, quò latiùs diffuſa, eò meliora 158, 44. 266, 31. dura & dolorifica, quæ ἠμιῤῥόπως καὶ ἀναῤῥόπως aſſurgunt, mala 377, 25. μαλθακά, ſunt ferè ano dynaa 237, 68. phymatum μαλθακῶν πόνοι, μαλθακοί 238, 1. phymata purulenta viſcerum hypochondriacorum, terrifica, quæ introrſum funduntur 158, 61. phymatis purulenti in abdito ſtabulantis, ſigna certiſſima 159, 50. &c. phyma pulmonis, pro ſyſtrophica ejus phlegmone 269, 42, 43.

Phrenitis, quid 40, 70. 49, 8. 458, 20. 511, 42. bilis in cerebro ſymptoma proprium 50, 60. 172, 51. 404, 69. 70. 477, 41. 478, 3. facilè infertur ab anathymiaſi tetra & effera 387, 39. phrenitidem facilè concipit cerebrum ſiccum & calidum 387, 38. ad phrenitidem facilis tranſitus perturbati animi 387, 37. phrenitis ipſos manet qui, cum perturbatione, urinas mejunt claras & albas, vel enæoremate nigro præditas 274, 30. à diaphragmate inflammato 30, 17. ſuper peripneumonia, unde 252, 58. phrenitidem peripneumoniæ ſuccedere, male eſt 254, 1. in phrenitide ſucceſſio triplex, privationis & rei; intenſionis & remiſſionis; tum peragrationis omnium cerebri manſionum 53, 22. quæ memorantur inſomnia; boni ſunt ominis 48, 38. 76, 9. 361, 15. phrenitide unde ſupervenit vomitus æruginoſus 392, 17. 19. 20. 477, 42. à phrenitide quam excepit lethargus, effœta vis languet cerebri, omniumque nervorum & membranarum 521, 41. à ſæviore, ad maniam facilis egreſſio 361, 52. phrenitides vehementes, in tremorem deſinunt 45, 17. 46, 30. 51, 31. 189, 24. 194, 10. à phrenitide, per quos graditur in requiem ſempiternam 50, 31. phrenitis mortiferæ ſigna 145, 8. phrenitici, unde 38, 19. evadunt, quibus, alvo fluente, vigilibus, urinæ ſunt nigro enæoremate præditæ 498, 25. phreniticis caput primariò afficitur 45, 47. phreniticorum dementia garrula 297, 41. phrenitici nihil convenienter faciunt 50, 33. multi catochi 210, 32. phreniticorum propria facies, quæ 169, 41. oculi exerti ac truces 477, 66. phreniticis alba dejectio, mala 8, 67. 48, 69. 144, 68. 527, 2. phreniticum qui cum dejectione alba evaſerit, Hippocrates vidit neminem 524, 45, 47. in phreniticis cauſa ſitifera, eximia 534, 34. phrenitici multi, ἄδιψοι 29, 39. βραχυπόται, atque unde 29, 39. 31, 35. 138, 61. parum & rarò bibentes, idque cum ſtrepitu; contremiſcunt aut convelluntur 477, 60. quando contremiſcunt 139 5. phreniticis convulſiones: quinetiam vomunt æruginoſa; unde nonnulli eorum celeriter moriuntur 477, 44, 45. phreniticorum ptyeliſmus eſt quidam 481, 64. ptyeliſmus cum frigore aut rigore, vomitum nigrum mox adfuturum denunciat 52, 55. 482, 3. 484, 58. 517, 15. phrenitici, ſputatores, fanatici, etiamne tremuli? 34, 53. 50, 10. 361, 50. 481, 71, 72. rurſus evadunt, quibus excuſſa inſania, febris acuta ſupervenit 50, 37. 90, 8. 360, 68. phreniticorum relapſus, quibus accepti feruntur 50, 40. ex phreniticis, qui fiunt lethargici, planè immemores 521, 36. phrenitici in peſtilentia, quales 36, 6. τὸ Φρενιτικὸν, per idiopathiam cerebri 149, 27. 28. phreniticum; contremiſcere ſimul ac ſtultè palpare manibus 40, 63. phrenitica planè ſunt, moderati hominis dicta proterva 30, 7.

τὸ Φρενῶδες, multùm differt à περιφρενιτικῷ μαρασμῷ 123, 45. phthoë, pulmonis ulcus 240, 56. 441, 54. 60. in phthoë, tres emaciandi cauſæ 441, 63, 64.

Phthiſis, quid 293, 24. communi appellatione, quid ſignificet 293, 17. per antonomaſiam, quid 293, 12. in quibus conſiſtit 306, 56. à phthoë, i. pulmonum ulcere 4, 41. 39, 7. 131, 13. 240, 56. 261, 70. phthiſeos cauſa atque ſignum, quodnam 262, 5. epiphænomenon unicum & proprium ſputum 294, 5. phthiſin, in quam potiſſimum ætatem cadit 291, 64. 65. 393, 47. 298, 64 phthiſeos & torminum alvi, fons idem 329, 41. prænuncia vel conſectaria raucitas cum tuſſi conjuncta 276, 1. ab hæmorrhagia & hæmoptyſi pulmonis, ætates quænam capaces 418, 2. in phthiſis macie, tres emaciandi cauſæ 299, 71. 300, 1, 441, 66. 67. certæ periculum majus atque certius, unde 291, 62. phthiſis, vel primigenia, vel empyematis conſectaria 293, 10. primigenia, ſanabilis 293, 40. ab empyemate, inſanabilis 293. 2. 3. 298, 4. primigenia, unde 291, 53, 54. 292, 29. 293, 1, 33, 34. 59. 297, 65. 299. 1. primigeniæ, cauſæ tantum duæ 293, 33. 446, 43. phthiſes in metu ſunt maximo, tum à ruptione craſſarum venarum: tum à catarrho è capite 297, 69. 446, 46. phthiſis à venæ craſſioris ruptione, ſputum fœdi odoris non edit, niſi mox affutura morte 494, 43. à catarrho pituitæ ſalſæ & putris, ſputum fœdi odoris proprium 494, 44. primigenia, periculoſior efficiente cauſa, quam morbi natura 298, 28. inde naſcitur, unde aphthæ in ventriculo excitantur 276, 68. confecta, quænam 303, 32. phthiſin confectam oſtendunt, puſtulata corpora, velut ambuſta 303, 13. phthiſis habitus, vel in complexione partium aſpectabilium, vel in earum ſtructura 303, 39. non incidit per lienteriæ μετάςασιν 337, 52. phthiſeos & lienteriæ differentia una, ab eodem fonte 337, 33. conſecutio per tranſlationem ab hepate ad pulmones 205, 70. 71. phthiſis ab hepatite generatur 306, 33. phthiſis & hepatis incommoda paria 304, 34. mutua conſpiratio in ægroti perniciem 304, 42. 43. in phthiſi; hepaticum eſt, alvum ferri liquidis & ſanioſis excrementis 306, 58. ad phthiſin ſi accedat hypochondrii tumor; celeritas incidit moriendi 301, 70. 71. phthiſis ſymptoma à phthoë natum, non minùs fœtui quàm fœtæ calamitoſum 441, 51. in phthiſi diarrhœa, unde 296, 3. 24. in ipſum τὸ κτεῖνον 294, 62. 296, 34. 296, 64. 299, 42. 306, 22. 341, 21. phthiſis quænam, τῶν πλευρυγαδέων propria 293, 60. 61. νωτίας, unde 293, 8. ejus deſcriptio 435, 8. &c. phthiſis νωτίας propria φιλολάγνων καὶ νεογάμων 298, 7. quænam juvenum propria, hæmorrhagiæ commoda non habentium 293, 59. quænam mortifera 295, 65. phthiſis dominatu qui tenetur, facilè propagationem ejus experitur in partes nutritias 296, 56. οἱ Φθινώδεις, quinam 293, 26. æque phthiſis capaces atque participes 441, 66. qui capite ſunt turbinato, anguſto pectore, & dorſo alato 416, 58. οἱ Φθίνοντες καὶ οἱ φθισικοί, quinam 293, 25. phthiſici unguibus ſunt, more cujusdam feræ, uncinati 262, 1. in phthiſicis malæ cur rubent 442, 6. phthiſicorum θηρίωμα, ubi percipitur 296, 9. pus naturaliter conſtitutum, eſt ψαθυρὸν 295, 20. ſputa omnia in ignem impoſita, non mali odoris 294, 14. in ignem impoſita, mali odoris; peſtifera 294, 15. ſputa, muriam conſpuentium, ſubeunt fundum aheni, cùm in propinquo mors eſt 500, 39. in phthiſicis alvi ſuppreſſio quam diarrhœa tenebat, movet pruriginem tota compagine corporis 480, 16. 17. phthiſicorum tuſſis ἀσήμως, & ſputa ſalſa ἀτρέμως quieſcentia; toto fundunt corpore exanthemata 480, 15. 19. in phthiſico ſalus nulla ſperabilis, collapſis œconomiæ utriusque præſidiis 302, 60. è phtiſicis, quibus ad ignem ſputum olet graviter, ac tum capilli fluunt è capite; moriuntur 292, 64. phthiſici quibus diarrhœa ſupervenit; moriuntur 292, 62. 299. 44. 300, 8. 306, 22. 337, 47. 48. è phtiſicis quibus defluunt capilli è capite; pereunt à diarrhœa 295, 41. 62. 337, 47. in phthiſicis pruriginoſa corpora poſt alvi ſuppreſſionem; grave malum 299, 41. 443, 34. 480, 14. phthiſici, quinam ad ultima venerunt 293, 65. in phthiſi-

ficis ἡ νέκρωσις toto diffuſa corpore, in pedibus primum apparet 314, 40. phthiſiformis habitus, quinam 300, 34.
οἱ Πικρόχολοι quinam 300, 30. picrocholi ἄνω, inediæ impatientes 468, 59. in picrocholis ἄνω, oris amaritudo, cardiogmus, alyſmus; unde 468, 60. τοῖς πικροχόλοις ἄνω τῇ ἕξει, adſtrictior eſſe ſolet alvus 370, 40.
Pingue, unica bilis materia 498, 54. pinguis nomen, quænam complectatur 471, 35. pingue illud quod in carnium eſt juſculis γλαφυς dictum 296, 5. 13.
Piſcium materia quæ tranſpirando ducitur, non uniuſmodi 136, 25.
Piſſa-calida vulgò dicta, quid & unde 345, 25. 347, 70.
Pituita, nihil aliud eſt, quàm ſemicoctus ſanguis 117, 8. per tenebras movetur 386, 47. regnat in alvo 470, 21. pituitæ hybernæ nimia abundantia natat alvus 469, 38. pituita hyeme, deorſum movendo purganda 61, 68. pepaſmo fit puriformis 331, 37. 444, 60, 61. pituitæ abundantia nimia, cauſam habet ſuffocationem caloris nativi quæ in propinquo eſt 314, 30. pituita in cerebro liquefacta; partim ad nares abit; partim ad os; partim per venas confluit, quà ducitur ad pudendum 490, 66. aquea unde 275, 70. gypſea 275, 70. ſyncerior 23, 22. ſalſa 275, 70. putris & ſalſa, inteſtinis dyſenterica 443, 47. putris, prava in rheumate concitato 294, 45. pituitoſorum corpus, minimè perſpirabile 539, 55.
τὸ Πιτυρῶδες, ad urinarum pravam hypoſtaſin pertinet 512, 32.
ἡ Πῆξις, quid 210, 1.
plethora duplex, ad vaſa, & ad vires; unde 437, 68. 461, 14.
Pleuritis, quid 229, 33. 241, 16. 279, 4. pleuritidis natura, in quibus conſiſtit 232, 54. 371, 28. pleuritis, quibus arguitur 229, 26. pleuritis & pleuriticus, ab inflammatione ſyſtrophica lateris 304, 23. in pleuritide, lateris tumor non tractabilis 340, 10. pleuritidis ſigna pathognomonica; lateris dolor pungens; difficilis reſpiratio, parva & frequens; febris aſſidua; ſicca tuſſis 506, 32. 33. in pleuritide, doloris punctorii quænam cauſa 229, 29. febris aſſiduæ, quænam 229, 32. difficilis reſpirationis, quænam 229, 30. 31. ſiccæ tuſſis, quænam cauſa 229, 31. pleuritidis febris ſymptomatica eſt 492, 15. pleuritis, dolorem punctorium & gravantem facit 38, 58. pleuritides, unde nominatæ ὀδύνας & πλευρᾶ 58, 41. pleuritis & lateris dolor, aliquando eadem, aliquando differunt 280, 71. ad pleuritidis διάγνωσιν καὶ πρόγνωσιν, argumenta ex lingua petuntur 234, 29. pleuritis εὐήθης ἢ κακοήθης 229, 47. εὔκριτος ἢ δύσκριτος 229, 47. unde difficilis & ſiniſtri judicii 235, 52. quadruplex, ab inflammatione ſterni, dorſi, coſtarum ſuperarum, vel inferarum 229, 66. 274, 61. in pleuritide ſupera, dolor adeſt claviculæ 257, 55. pleuritis ſupera, quænam phlebotomiam non exigit 371, 69. &c. dorſalis, ut differt à reliquis 231, 26. unde 146, 42. 231, 2. in pleuritide infera, pharmacia opus mochlica 245, 51. 371, 65. ad pleuritin inferam, peplium & veratrum ſimul mixta, præſtantiſſima 371, 66. in pleuritide coſtarum inferarum, ſi rubro ſuccedit lividus ſanguis; non bonum 245, 46. pleuritide rarò infeſtantur acidum eructantes 254, 39. 40. 337, 43. pleuritis, ſuo ſtatu non manet ultra 14. diem 281, 30. non rarò αὐτομάτως quieſcit per ſputi liberam & liberalem expurgationem 231, 64. 231, 24. pleuritidis ἐπιφαινόμενον, ſputum 236, 60. 464, 54. 55. ſigna verè ὑπάρχοντα, quænam 371, 38. dies critici, quinam 253, 25. exacerbatio fieri debet diebus imparibus 238, 15. pleuritidis & hepatis inflammati diverſa doloris proprietas 166, 50. in peripneumoniam, mutatio frequens 254, 2. 3. pleuritis quibuſdam φλεγμονώδης, aliis ἐρυσιπελατώδης, nonnullis οἰδηματώδης 229, 45. pleuritides bilioſæ ſimul & ſanguineæ, ut plurimùm 9. aut 11. judicantur 236, 50. 237, 50. 253, 27. quæ circa initia mites ſeptimo & octavo acutæ fiunt; ad 14. fœliciter judicantur 239, 4. ut pleuritis nihil opis requirat à medico, ipſa per ſe facit anacatharſis libera & liberalis 372, 1. pleuritis quomodo curanda 279, 18. pleuritidis diæta, qualis eſſe debet 245, 71. &c. exolvendæ magna opportunitas, in expiratione corporis perſpirabilis atque meabilis 254, 56. 57. pleuritidi expurgandæ accommodatiſſimum oxymel 239, 40. pleuritide defungendi ratio omnis, poſita in pepaſmo & anacharſi inflammationis pleuriticæ 235, 16. pleuritis, quomodo valedicit 235, 9. in pleuritide pepaſmi quænam commoda 241, 22. citæ criſis quodnam ſignum 233, 44. celeritas etiam mora 235, 19. pleuritis, cur citò expurganda 241, 30. impeditio eſt phlebotomiæ iis qui cruenta expuunt 372, 4. pleuritidis dolorificum malum, quomodo foris apparet 241, 6. diſceſſionem, quænam ſputa adferunt 247, 34. in pleuritide nihil optabilius ſputo flavo, pauco permixto ſanguine 243, 16, 17. ſputum flavo accuratè permixtum, quid denunciet 236, 29. ſputum, quale, quemadmodum, & quando apparet; futuram vitæ aut morbi diſceſſionem, idque citò aut ſerò, oſtendit 236, 60. 61. cita expurgatio libera & liberalis ſputi & boni, citam criſin infert 233, 64. citam criſin promittunt, quæ citò humeſcunt: tardiorem quæ ſeriùs 234, 12. præſtat citò adeſſe liberam & liberalem anacatharſin, quàm empyema ſerò venire 465, 67. 68. eſt anacatharſews, in ſpe anguſta ſalutis 465, 66. pleuritides decimoquarto die obtinent anacatharſin, aut vertuntur in ſuppuratum 239, 5. pleuritidis in ſuppuratum mutatio, medium quippiam ſanabilium & inſanabilium 240, 12. in empyema converſæ ſignum ſyllogiſticum, gravitas ſuccedanea doloris acuti 287, 3. 4. pleuritis purulenta fit, niſi intra 14. diem cœperit expurgari 264, 39. ubi mutatur in ſuppuratum 260, 51. in pleuritide, principatuum collapſorum & virium effœtarum ſigna, ubi cernuntur 239. 67. ſtrepitus in pectore unde educuntur 236, 36. 239, 35. pleuritidi cui nam convenienter præſcribitur ſanguinis detractio 371, 55. &c. in pleuritide quanam, à phlebotomia periculum 371, 71. 372, 1. in pleuritide τὰ σπάσματα, unde 237, 45. pleuritide tantum accedit cauſæ morbificæ ex domicilio pravæ urinæ, quantum ſpuendo detrahitur 506, 23. 24. in pleuritide, ſputi dulcedo, mala 269, 3. noxium ſternutamentum 233, 29. in prægrandi, ſpes in anguſto eſt non tamen deſperatio certa 96, 46. in magna, ubi ſalutis deſperatio 241, 9. pleuritides in quibus dolorifica ſurſum ſunt mala; terrificæ 231, 60. pleuritis ipſa, homini necando per ſe ſufficit 507, 4. 5. quibus naturis fatalis ad interitum 254, 43. pleuritides ſenum, cur inſanabiles 233, 33. pleuritidis cruditas, aut ſputi pravitas ſi ex æquo certat cum pravitate urinæ; longa non erit vitæ permanſio 506, 27. 28. in pleuritide, citò ventura mors eſt, ubi colliquatio eſt & conflagratio partium nutritiarum atque humorum 507, 14. 15. à pleuritide celeriùs intereunt exercitata corpora & coacta, quàm quæ in otio conflictantur 254, 11. in pleuritide, mortifera omnia quæ dolorificum malum foras non edunt 241, 2. pleuritides avulſionum expertes, graviores iis quæ ſunt participes 232, 45. 284, 2. quænam, & cur ſiccæ 228, 60. 231, 69. 232, 1. 317, 68. 318, 63. 455, 60. ſiccæ & ſputi expertes; graviſſimæ 231, 60. 232, 21. 241, 6. 278, 13. ſiccæ, quando ſperabilem vitæ ſalutem oſtendunt 237, 44. 45. pleuritis ſicca, melior quæ conjunctum habet ſpaſma, quam quæ eo caret 283, 39. ea ſi manet ſicca, vel malè humeſcit, cum pravitate ſputi; nihil prodeſt urinam convenienter emitti 506, 20. pleuritici, quinam 506, 32. 515, 23. quibus continuò lingua bile fucata eſt, ſeptimo judicantur: quibus autem tertio aut quarto; ad circiter nonum 234, 15. 16. 236, 63. 242, 7. intra quatuordecim dies, morbo aut vita ſolent defungi 253, 42. pleuriticorum febris, brevis 281, 30. pleuritici quicunque cocta citò expuunt, ſperabilem vitæ ſalutem, & certò & mox futuram oſtendunt 235, 11. pleuriticorum communis conditio & ſtatus, ubi cernitur 230, 69. criſis propria, ſputi vacuatio 233, 10. ſputum bonum, pauca bile permixtum circa initia 465, 56. ſputum, quodnam pravum 241, 61. 242, 22. 23. ſputum ſtatim ab initio apparens; morbum corripit: ſin autem tardius, producit 235, 35. res ſunt in tuto, cùm liberalis eſt atque libera citò anacatharſis 506, 13. 14. non eſt tam certa levatio ex anacatharſi, quàm gravis offenſio ex urina prærubra, caliginoſa, cum varia hypoſtaſi, nec diſcreta 506, 16. 17. pleuriticis prodeſt alvum molleſcere, ſputum colorari, ſtrepitus in pectore nullos edi, urinam placidè ferri 235, 62. 506, 14. 15. pleuritici in tuto ſunt, cùm liberæ ac liberali anacatharſi accedit bella urinæ coloratio 490, 2. 3. in pleuriticis urina ſubrubra quæ hypoſtaſin habet lævem; ſecuram criſin denunciat 515, 13. pleuriticorum levatio inſidioſa, quæ 3, 18. acceſſoria mala, quænam 230, 69. pleuritici, anacatharſi libera ſputi boni carentes, graviſſimum habent malum 241, 6. redduntur empyici, cùm perhorreſcere cœperint 240, 29. 247, 52. 260, 65. pleuritico denegata ἀνακάθαρσις, intra 14. diem, ipſum facit purulentum 223, 25. pleuritici qui facti ſunt purulenti; 40. diebus à rupta vomica expurgantur 240, 3. 269, 38. unde βλητοὶ 234, 51. parum proficerent liberè & liberaliter ſpuendo, ſi multa bile ſaturata aut inflammata eſſet urina 490, 4. in pleuriticis urinam reddi porraceam, cum nigra hypoſtaſi aut furfuracea, confeſtim mortiferum 507, 1. 2. pleuriticis urina prærubra, caliginoſa, cum varia hypoſtaſi, nec diſcreta; maximam partem mortifera intra 14. dies 506, 11. 12. pleuritici, quibus initio variæ ſunt expuitiones; tertio die moriuntur, aut quinto 244, 24. pleuriticos, importuna ptiſſanæ exhibitio quomodo ſuffocat 259, 17. 18. pleuritici humoris pravitas & cruditas, unde 279, 11. 12.
ἡ Πλησμονή, alvi repletio 469, 37.
Πνιγμάτιας, qui 55, 4. 10. 138, 36. οἱ πνιγματώδεις οἱ μέγα καὶ πυκνὸν ἀναπνέοντες, Galeno 165, 14. τὸ πνεῦμα ἀλυζόμενον, quid 208, 69. καινότερον, quid 111, 24. 138, 5. τὸ μυνθῶδες, quid 48, 10.
Podagra, arthritidum omnium acerbiſſima, vehementiſſima, longiſſima 415, 36. unde 415, 41.
τὰ Ποικίλως ἐόντα, quænam 187, 46. 53. τὸ ποικίλως διακεῖσθαι, ad quos propriè pertineat 181, 21.
τὰ πολλὰ, citam viciſſitudinem oſtendunt 29, 31.
πολυχρόνιον, idem quod κακοηθές, ubi 40, 55.
ἡ πολυσαρκία, mulieres vindicat ab omni moleſtia muliebrium ſuppreſſorum 437, 43. 439, 49.
Pompholyges corporum, unde 234, 39.
τὸ πονηρὸν, quid ſignificet 453, 15. idem quod χαλεπὸν, & θανάσιμον 45, 6.
τὸ πονηρεύεσθαι, idem quod τὸ ὑγιαίνειν 324, 60. 540, 50. ἡ πονηρίη, dicta liquidior inteſtinorum ſubductio 540, 43.

ὁ πο-

ὁ πόνος, ad dolorem relatus 119, 11. ſimplex, ſæpe per ſympathiam venit 80, 63. 87, 40. 102, 16. ὁ πόνος σύντονος, idem quod ἡ ὀδύνη ἰσχυρὴ καὶ συνεχὴς 80, 5. 178, 40. 165, 46. 432, 3.

Poſteriora, anterioribus nervoſiora 7, 1. aptiora ad excipiendum frigus & ad ſentiendum 6, 70.

Potionis à ſe nihil mutatæ cauſa, vel coctionis prærepta occaſio, vel impotentia coquendi 490, 48, 49. potionem coquendi, unde præripitur occaſio 490, 49, 50. &c.

Prædicendi ratio unde comparatur 373, 32. &c.

Præputium quid 400, 65. reſectum, non coaleſcit 400, 30. 401, 68. cur Judæis circumciditur 400, 66. 401, 69.

Prava omnino quæ ſunt, & pravarum affectionum primigenia ſigna, mutationem in melius habere non poſſunt 294, 48. pravorum major vis quàm bonorum, in eodem morbo 268, 35.

Principatus vivifici, non ſunt diviſi 257, 38. principatuum trium dominatu regitur corporis univerſitas 304, 39. principatuum & ſubjectarum partium, facillima omnium ſympathia & ſyntimoria 389, 36, 37. principatus naturæ quo plures in vitio ſunt, eo res ægri pejus eunt 306, 60. 320, 70. 346, 70. 376, 43. 503, 11. 12. 521, 56. principatuum atque propaginum vitia, quibus vitale cujusque officium planè collabitur, mortifera 406, 19.

Principium, conſentit nervoſis partibus 171, 37. 206, 43. principii exolvit non minora mala, quàm exhauſti in morbis acutis 117, 55. 56. principiorum & propaginum, facilis mutua inter ſe contagio 90, 45. 92, 28. 103, 12. læſorum graviores caſus, quàm propaginum 107, 19. 349, 70.

à Privatione, habitus denuo comparari non poteſt 5, 28. 271, 47. 294, 63. 314, 62. 362, 36. 376, 57. 398, 46. 402, 60.

ἡ Προεξαδυναμία, quid 12, 33.

Profluvia bilioſa, ſurditatem tollunt 546, 31. profluvium quod per naturalia prorumpit, dictum ῥοῦς γυναικεῖος 422, 35.

οἱ Προγάστορες, qui 24, 68.

Prognoſticum nemo, niſi amens, negarit eſſe Hippocratis 257, 53.

per Progreſſum qui morbi fiant 177, 71. 178, 1. 2. &c.

Profluvium omnem toto diffuſum corpore, ad urinæ ductus confluere, ac mejendo effluere; non novum 485, 60.

Propagatio, eſt fixi morbi, non ſede mutati 425, 41. nunquam primigenium malum exolvit 180, 38, 39. omnis morbificæ materiæ intenta, calamitoſa 159, 36.

ἡ Πρόφασις, quid 185, 69. duplex 185, 71.

Proritatio omnis irrita; vertitur in malos abſceſſus omniaque ſecum adfert incommoda diuturnitatis, laborum, ac ſæpe interitus 449, 58. 59. morbum alioqui ſanabilem, ex eventu reddit inſanabilem, aut ſiniſtri judicii 199, 6. 270, 8. irrita in nulla ſpe criſis, nec indicata priùs; ſemper cietur δυσκρίτως, non rarò θανατωδῶς 497, 2. 3.

τὸ Πρόσωπον ἐῤῥωμένον, quale 65, 39. contrarium τῇ τε προσώπου διαφθορῇ 169, 44. τοῦ Προσώπου δύχροια, idem quod τὸ προσώπον ἐξερυθρον 113, 6. 7. τὸ προσώπον κατηφὲς quodnam 357, 63. contrarium τῷ προσώπῳ ἐῤῥωμένῳ 239, 49. τὸ ἀπὸ προσώπου, ubi idem quod, τὸ ἀπὸ κεφαλῆς ὁρμώμενον 146, 4.

τὰ Πρόσφατα, eadem quæ τὰ νεαρά 160, 6.

τὰ Προσφερόμενα, remedia convenienter præſcripta 221, 18. 224, 24

αἱ Προστάσεις, quid 123, 39.

Proxima & communia, omnium prima & maximè afficiuntur 363, 70. 546, 54.

Pruriginis firmiter fixæ cauſa, cachexia 299, 68. pruritum facit affluxus pituitæ putris & ſalſæ 545, 55.

τὸ ψαφερὸν, idem quod τὸ ψαθυρὸν 512, 34. 35. 532, 29.

ὁ ψόφος, quid 290, 38. ψοφοῦ καθαπτόμενοι, ad quid ſpectat, contra Galenum 35, 5.

Pſoræ fœda prurigo, unde 299, 56.

ἡ ψύξις καὶ νάρκωσις, aliquando idem quod ἡ κατάψυξις νενωτισμένη 355, 10.

οἱ Πτερυγώδεις, à deſtillatione ferina, & faciliùs tabem concipiunt, & difficiliùs ſaneſcunt quàm cæteri 255, 10. οἱ πτερυγώδεις, φθινώδεις 275, 35. 38. 293, 26. 296, 23.

Ptiſſanarium eſt meabile, coctu facile, imbecillum, & minimè ſitiferum 246, 4. 5.

τὸ Πτύαλον, ſive ſputum, quid 235, 28. idem quod expectoratum 235, 32. ἀντὶ τοῦ πτύσματος 209, 22. Πτυέλῳ verè dicto, non diffluit os, ſed tantùm humeſcit 209, 23.

Ptyeliſmus, τεκμήριον in morbis coſtarum atque pulmonum 244, 48. ptyeliſmus quidam phreniticorum eſt 481, 64.

ἡ Πτύσις, ſæpe ἀντὶ τῆς ἀνακαθάρσιος, apud Hippocratem 465, 48.

τὸ Πτύσμα, quid 235, 30.

Pubertatis tempus, intra adoleſcentiam 414, 70.

Pudendi deſcriptio 378, 31. &c. pudendum, ut contrahitur 378, 35. pudendi revulſio, laboris graviſſimi argumentum 346, 58. 59. 60. revulſio, & ſphincteris muſculi reſolutio; ἀσύστατα 347, 12. 13.

Puellæ, creſcendi celeritate mares præcedunt 460, 67. 68.

Pueris conſuetum, jacere in ventrem 383, 54. pueri, cur de nocte excitandi ad mejendum 343, 12. pueruli, lumbricis ſcatent 336, 94. 65. puer non tentatur podagra priuſquam agnoverit vel exercuerit venerem 415, 46. pueri facilè convulſionibus exercentur 127, 57. 215, 4. puerorum morbi; quomodo judicantur 200, 25. pueritia, ætatum mitiſſima 415, 41. pueritia, ſeptem annis finitur 421, 7. 8. pueritiæ ſui ſunt morbi 418, 16. pueritiæ τὰ ὄντα multa, quibus ipſius morbi ſuccreſcunt & pullulant 415. 22.

Puerperia purgamenta, quid 426, 54. cohibita, maleficio menſtrua præcedunt 427, 20. eorum corruptio, ſæpe ex aborſu 434, 30. puerperiorum alborum duplex ratio & cauſa; una mucoris; altera puris 456, 44. alba ſurſum tranſmiſſa, nihil habent ſecuritatis 456, 56. 57. ex iis tam intus cohibitis, quàm exeuntibus, vis magna locis infertur 456, 56. de puerperis, ſuprà ad literam M, ſub nomine *Mulieris*.

Pulmo à Deo efformatus, ut reſpirationi & exſufflationi commodè morem gerat 258, 2. 3. 4. inſtrumentum ſpirabile & vocale 258, 2. pulmonis ſubſtantia, ex quibus conſurgit 258, 49 conditio atque natura, multùm ſpumifera 292, 9. deſcriptio 410, 3. &c. pulmo, quibus particulis expletur 257, 22. &c. à jugulo ad diaphragma producitur 257, 55. coſtis nobilior 253, 65. cordi conſocialis 259, 52. 53. pulmonis & cordis ſympathia & ſyntimoria magna 259, 51. pulmonum & capitis, facilis συμπάθεια 296, 20. officio, vita carere non potis eſt 259, 53. pulmo, quomodo reſpirationi mortem gerit 258, 3. per pulmonem, aërem excipere, commune omnium vocalium animantum 137, 5. pulmones, lateribus adjacent 278, 44. pulmonis, non una tantùm regio 256, 51. 52. pulmo, cur in tres lobos à Deo diviſus 258, 9. pulmonis lobi vocati alæ, quia more alarum dilatantur 258, 10. alæ tres, dum vixerunt Hippocrates & Galenus 258, 1. 258, 9. 10. alæ ſuperæ & mediæ, mammis, thoraci, & dorſo adjacent 285, 3. alæ binæ tantum, hoc ſæculo, parte utraque apparent 258, 31. bronchia, quid 258, 37. 38. 45. quibus nominibus appellata 258, 37. 48. ſunt ipſius interna ſpatia 284, 43. 44. 286, 33. pulmoni toti vena arterioſa ramosè diſtributa 258, 19. in pulmone, ſpumæ generatio 272, 58. pulmo, ψαφαρὸς 294, 46. 512, 52. 532, 29. mollis & ſpongioſus 294, 3. 258, 39. 275, 41. eroſionis capaciſſimus 298, 45. per pulmones, ab hypochondrio, ad caput eſt iter 553, 14. pulmonis, facilis ad mammas μετάστασις 459, 46. 47. pulmonem exſiccat, & ſuppuratum accerſit, fotus 265, 21. pulmonum hæmorrhagia, unde 284, 49. &c. in pulmone ſanguinis copia, unde & quà 292, 3. de pulmone iis fit eductio, qui ſanguinem ſpumantem expuunt 267, 21. 272, 9. 10. 292, 22. 468, 45. in pulmonis vitio manet ſæpe integritas naturalis œconomiæ 505, 70. pulmo quoties oppletur, tuſſis habet, & orthopnœa, & aſthma 283, 17. 459, 37. ſimulatque catarrhum ferinum complexus eſt, θηρίωμα concipit 293, 70. pulmonum morbi, quinam 255, 45. ſæpe exolvuntur urinarum craſſarum perirrhœa, & multa hypoſtaſi præditarum 250, 6. in pulmonum morbis præceſſiſſe aut conſequi coryzas & ſternutamenta; calamitoſum 254, 70. pulmonum rheumata, anagogen non habentia, intrà 20. dies in pus mutantur 223, 21. mala quænam ſuppurant 125, 70. mala quibus ſuppurant, malè res eunt 125, 70. phyma, pro phlegmone ejus ſyſtrophica 169, 42. 43. pulmo, inflammatione ſyſtrophica correptus, humiditatem quandam effundit in ſpatia ſua interna 237, 8. 242, 61. pulmonis inflammati ſumma omnia, ubi cernuntur 260, 17. totius phlegmone, intolerabilis 259, 45. totius inflammati, quæ ſigna 259, 45. alterutrius phlegmone, tolerabilis 259, 43. 44. quænam partes inflammentur, ut dignoſcitur 156, 21. &c. ulcus, nomen phthiſis ſibi vendicat 302, 44. 45. ulcus, ſocias & vicinas partes in ſui contagionem adducit 296, 48. θηρίωμα, ſpiritus & caloris paupertatem invehit 296, 59. ulcera, valde edacia 261, 70. ulcus, emaciandi facultate & vi tabifica, cæteros omnes morbos præcedit 293, 18. 19. 338, 8. in pulmonis ulcere, vis triplex emaciandi 293, 20. 295, 11. 298, 10. 302, 43. pulmones ulcerantur, à puris diu ſtabulantis acrimonia eroſi 240, 55. pulmonis & inteſtini ulcerati, eadem cauſa 329, 38. pulmonis vulneratio alta, cur mortiferam infert calamitatem 410, 7. &c.

Pulſus, quid 160, 40. pulſus ſignificatio, duplex 160, 45. &c. ægroto permoleſtus ac dolorificus; ſignum inſeparabile eximiæ inflammationis 161, 47. 48. temporalium arteriarum, medico aſpectabilis, ægro dolorificus 171, 6. magni, veloces, & crebri, unde 64, 66. deſperatis, fallax 3, 34.

Puniceus color, flammei eſt & rubri coloris in nigro 369, 13. puniceo colori proximus lividus 369, 18. 19.

Pupilla, nigrum oculi 117, 22.

Purgatio, cacochymiæ debetur 200, 13. purgationis triplex inclinatio 61, 65. purgandi primordia unde eſſe ſolent, ibi vis ipſa quieſcit bene morata 482, 45. qui purgantur, finem faciant ſui purgandi, poſtquam ſitiverint 482, 42. purgare quando conſilium eſt, corpora debent effici meabilia 167, 57. æſtate ſuperiorem alvum; hyeme, inferiorem 469, 32. 33. ſuprà graciles & facilè vomentes, ipræterquam hyeme

eme 469, 34. purgatio difficilis in contumaci obſtructione, ubi corpus non eſt meabile 440, 10. purgandum per os ſuadent, cardiogmus & oris amaritudo 482, 68. deorſum, alvi tormina cum dolore lumborum 366, 28. 482, 69. purgatio quænam bene ſuſcipitur, & commodo ægrotantis 354, 56. 47. in purgationum exceſſu quem inferunt pharmaciæ, mortiferè habet ſingultus 481, 20. purgationi cuivis redundanti, ſi frigus adveniat cum ſudore; funeſtum 482, 22. purgationes nigræ, quænam 483, 32. peſtiferæ 483, 34.

Puris cauſa, πεπασμὸς 492, 43. pus eſt τῶν ἀπιόντων 492, 44. inter pus, ſemen, & hypoſtaſin albam nihil intereſt efficiendi virtute, ſed tantùm materiæ capacitate 492, 40. 41. pus aut ſanguinem qui mejit, veſicæ aut renum exulcerationem oſtendit 502, 22. pus laudabile, quale 109, 62. puris laudabilis generatio, cui tribuenda 187, 44. 45. pus album, æquale, & læve; unde & quid ſignificat 156, 8. 246, 35. æquale in ſubſtantia, quodnam 267, 35. æquale in colore, 267, 36. æquale, quid ſignificat 267, 34. album, quid arguit 267, 28. læve, quid denunciat 267, 32. nihil olens, quid arguit 267, 29. dum conficitur, graviora omnia doloris & febris 266, 24. 270, 39. puris inchoati ſævos dolores, confecto miteſcere; quomodo intelligendum 265, 48. in pure conficiendo celeritas, ubi poſita 264, 56. tarditas, ubi ſita 264, 66. puris cita confectio, citam habet rupturam 263, 43. pus in qua parte thoracis abditum lateat, innoteſcit 291, 30. ab empyemate inferarum pulmonis alarum, quomodo explorandum 290, 51. ſæpe funditur, ſuppurato intra venas humore, & ſine ulcere partis quàm ipſæ circumfluunt 307, 16. 17. è vomica antè non erupturum, quàm exorta fuerit nova quædam ſpecies doloris, tuſſis, diſpnœæ, cum ptyeliſmo 265, 8. dum erumpit, membranæ diſtentio major, & proritatio moleſtior 265, 50. puris boni & laudabilis exitus omnis, undecunque ſit; ſalutaris 536, 38. in puris exitu cautio non minor, quàm in ſuppuratione ipſa 287, 28. puris expurgatio ſurſum, fit ſpuendo 265, 64. puris acrimonia mordens vicina corpora, eodem modo horrorem ciet, quo acria medicamenta 263, 37. puris vellicantis moleſtia & importunitas, noctu major quàm interdiu 261, 11. pus circa cor putreſcens, in prunum effuſum fœtet 296, 36. pure in thoracis ſinu ſtagnante, quicquid eò confluit, in pus vertitur 288, 52. 53. puris in thorace copia & abundantia, unde innoteſcit 291, 23. puris in thoracem effuſi ſignum præcipuum, gravitatis & febris levatio fugax 263, 43. 48. pus effuſum, quod priùs erat in pulmone diffuſum, horrorem ciet 267, 55. pus in thoracem effuſum, citò vacuari debet 264, 36. puri vacuando è thorace antequam opera detur, caput reſiccandum 263, 20. puris ſputum malum à ſanguinis ſputo 273, 11. pus amurcoſum, cœnoſum, foras effuſum; lethale 154, 2. pus glutinoſum, difficultas ſpirandi, & excreandi; mutuas operas tradunt in ægri perniciem 271, 34. &c. pus ſpumans & fervidum, unde 268, 5. pus malum, quacunque foras exeat, deſperationem affert 287, 29. pus quibus concutiendo editur cœnoſum, & fœdi odoris; ut plurimum moriuntur 273, 19. 412, 61. a pure quibus coloratur ſpecillum, velut ab igne; omnes intereunt 412, 60. purulenti, quinam propriè 260, 55. purulenti ex pleuritide aut peripneumonia, ut dignoſcuntur 260, 41. &c.

Puſtulæ, quot nominibus dictæ 368, 62. omnes, collectione ichoris maligni exoriuntur 368, 61. cujus rei argumenta 59, 20. ſerpentes ſupra bubonem, ad pubem & ilia; ventrem accuſant vitii 546, 42. toto corpore, unde 131, 8. ambuſtis ſimiles, unde 303, 23. 46. 368, 61. &c. peſtilentis morbi propriæ 368, 71. quænam peſtiferæ 369, 1. 2. virulentæ luis venereæ, non enaſcuntur καθ' ὁρμὴν, ſed κατὰ φύσιν 480, 7, in cenſu hecthymatum non continentur 480, 5 morbi ſunt potiùs quàm abſceſſus 480, 8. 9.

Pyrotica noſtra, ex quibus conficiuntur 309, 30. 31. pyroticum, quomodo adhiberi debet ad puris vacuationem, in thoracem effuſi 286, 30.

Q.

QUALITAS corporis, triplex 56, 32. in quibus cernitur 373, 36. &c.

de Quartana, vide ad nomen *Febris*, ſub litera F. quartanarii, magno morbo non corripiuntur 255, 9.

Quaternarii ſunt, qui ſeptimum, undecimum, decimumquartum diem agunt 193, 47. quaternarii ante vigeſimum, critici 487, 11.

Quietis diurnæ atque nocturnæ ratio, non par 386, 23. quiete naturali nihil melius, nihil amicius naturæ 44, 48. moleſta, nihil magis peſtiferum 44, 50.

R.

RAUCEDINES & coryzæ, decrepitis non matureſcunt 418, 53.

Raucitatis author catarrhus 361, 69. raucitas, arteriæ inæqualitatem oſtendit, catarrho imbutæ 275, 55. 276, 30. cum raucitate tuſſis, quid indicet 306, 50. 56. raucitas cum tuſſi conjuncta, phthiſεως prænuncia vel conſectaria 306, 57. cum tuſſi oborta; prava μετάστασις 361, 41. cum tuſſi & alvo liquida; pus edit 276, 27. 361, 41.

Recidivarum tres cauſæ 484, 51. recidivæ ab iis veniunt, quæ criſin ſubeunt ante diem, ſi cruda ſit criſis 330, 59. Recidivæ amica, qualia 207, 61. recidiva, unde pejor priore morbo 332, 15.

Recurſus omnis, quomodo fit 33, 42.

Redintegratio corporis vel humorum è natura egreſſorum, quomodo comparanda 353, 57. 58.

Refectioni ubi ſtudendum 76, 66.

Refluxus omnis, graviſſimus 222, 38.

Refrigeratio naturæ præcalidæ, aqua pota & quies 313, 44. refrigerationis eximiæ, quænam cauſa 189, 30. refrigeratio mortifera, quæ 530, 49. de refrigeratione, vide plura ſub litera F, ad nomen *Frigoris*: & *Perfrigerationis*, ſub litera P.

in Renibus, venulæ nudæ atque ſuſpenſæ 473, 64. 65. renum virtute, liquor è venis attrahitur κατὰ φύσιν: vel contrà, eò cietur; aut ſua ſponte injuſſus & concitatus, aut aliunde tranſmiſſus 490, 29. 30. renes in diabete, aviditate ſitis explendæ, ſumma vi, urinæ materiam ad ſe rapiunt 516, 60. in renibus, nondum οὔρησις 415, 70. calculi coagmentatio fit de improviſo 518, 54. 55. renum lapidis coagmentatio, πρὸ τῆς οὐρήσεως, veſicæ, μετ' οὔρησιν 409, 10. 518, 70. renis occupati calculo & inflammati, ceſſat officium 518, 59. in renis alterius ſympathia, urina parcè & crebrò emittitur 518, 64. renum empyema, in lumbos expreſſum, ipſos intumere facit 367, 43. renum aut veſicæ exulceratio eſt, ſi quis ſanguinem aut pus meiat 348, 3. renum & lumborum dolores, viciſſim ſe mutuò excipiunt 367, 39. 367, 40. renum dolor repentè obortus, cum urina ſuppreſſa; lapillos, aut craſſam urinam meiendo reddendam oſtendit 518, 33. 34. 522, 5. 6. in renibus dolor acutus, motu calculi 499, 55. gravis manſione calculi 518, 49. in renibus, doloris gravis in peracutum, & peracuti in gravem, tranſitus eſſe ſolet 518, 52. renum epiphænomena nulla, quàm de urinis, aut per urinas 489, 67. renum incendium vehemens, ad ſe rapit quicquid ſeroſi eſt humoris 503, 5. in renibus, quatuor morbi 367, 29. renibus ſua eſt ſitis 247, 70. renum ſitis inexplebilis, potionem avidè rapiendo, ipſam in alvo & venis mitificari non finit 491, 29. ren quibus ſocius languet effœtus & marcidus, iis in læva nephritide urina ſupprimitur 518, 64. 65.

Repletio omnis, propria vacuatione exolvitur 84 29. repletioni debetur phlebotomia 200, 13. repletio nulla, cum maligna conjuncta cacochymia, alvi profluvio exolvitur 36, 64. capitis, ab excurſu, quænam paraphorica 177, 45. à repletione qui naſcuntur morbi; vacuatione ſaneſcunt 464, 20.

Repellentibus interdicendum, ad inflammationem frontis arcendam à traumate 148, 60. 61.

Relapſus & interitus, unde 41, 51.

Reliquiæ ſuperſtites, relapſus adferunt 63, 6. in hypochondrio ſuperſtites febris extinctæ; malæ 93, 48.

Reſolutio quælibet, ubinam in propinquo 351, 1. paraplectica, convulſione ſaneſcit 181, 3, paraplegiæ propinqua, an convulſione ſaneſcit 194, 14. unius loci convulſionem facit alterius 77, 68. partis abſoluta, conjunctam habet ſenſus & motus privationem 180, 44. reſolutionis in convulſionem tranſitus, melior quàm contrà 218, 14. reſolutio univerſalis, reſpirationem adimit, & propterea vitam tollit 260, 3. 4.

Reſpiratio, quid 136, 17. 45. vitæ ſocia individua 409, 46. communis omnium vocalium animantium 136, 18. 19. naturaliter conſtituta, in quibus conſiſtit 137, 31. ſpiritus œconomiam benè aut malè moratam eſſe teſtatur in uſu, voluntate, & actionibus partium ſpirabilium 379, 1. &c. reſpirationis uſu & motu ſublato, vita produci nequit in longum tempus 41, 86. cauſæ finales, quænam 136, 45. inſtrumenta duplicia 136, 63. reſpirationi prima laus debetur vitæ hominum conſervandæ 137, 41, 42. per reſpirationem eſt vita 355, 27. reſpiratione vita vel ad punctum temporis carere non poteſt 135, 34 35. in reſpiratione quatuor conſideranda 137, 34. in aëre, certi gradus 136, 34. reſpirationis ſymmetria ſimplex & unica; defectiones multæ 137, 44. &c. in reſpiratione, voluntas ab electione 136, 57. reſpirationis προαίρεσις, ubi cernitur 136, 50. ſpecies duæ; una libera, altera coacta & vim experta 136, 63. reſpiratio libera, ubi cernitur 136, 66. libera, quæ cordis voto reſpondet, vim ejus vivificam multùm auget 433, 44. &c. reſpiratione libera, & inculpata nutritione, vita hominum ſuſtentatur 267, 42. libera ſuſcipitur atque abſolvitur κατὰ προαίρεσιν 410, 10. liberæ, ad inſpirandum, inſervit diaphragma 137, 1. liberæ, ad expirandum, ſerviunt abdominis muſculi 137, 1, 2. reſpirationis facilis & liberalis, mirifici fructus 135, 45, 46. reſpirationis libertas, præclarè ad ſalutem apparet & facit in omnibus morbis acutis 381, 26. libertas, gravidis potiſſimùm & ſibi, & fœtui, expetenda 440, 14. ὁρμὴ, ubi 136, 51. reſpiratio violenta, ubi cernitur 136, 69. reſpirationi violentæ reſpirando, inſerviunt quaterni abdominis muſculi: expirando, bini abdominis muſculi 137, 2. 3. reſpiratio, quando in vitio eſſe dicitur 137, 58, 59. cùm tollitur, vitalis officii vacatio eſt 355, 27. quomodo tollitur 355, 28. &c. reſpirationem, quænam omnino adimunt 219, 4. &c. adimit vera cynanche, ductu ſpiritus intercluſo 335, 41. adimit ſyncope, ſublato

lato ſpirandi uſu 335, 41. adimit intercepto motu thoracis, apoplexia fortis 335, 39. tollit, pulmonis inflammatio, & thoracis oppreſſio 285, 19. 20. ad reſpirationis anguſtiam, plurimum facit aucta in corde ſpirandi neceſſitas 407, 35. &c. reſpiratio unde planè aſtmatica 410, 25. reſpirandi difficultas, unde 168, 1. reſpiratio difficilis fruſtra tuſſiendo augetur 276, 5. 6. in reſpiratione difficili parva & crebra; graviora multò incommoda, quàm in difficultate ſpirandi crebra & magna 385, 32. &c. reſpiratio difficilis, periculoſior à phlegmone partium ſpirabilium quàm à creſcente uſu 305, 36. reſpirationis difficulter ſuſceptæ, quatuor differentiæ 139, 70 reſpiratio in faucibus eliſa, & intercilia vox, ut differant 133, 61. &c. nuncia convulſionis 133, 67. reſpirationis frequentia, quid 138, 16. reſpiratio frequens, quid denunciet 738, 20. frequens & parva, vel ab inflammatione partium ſpirabilium, vel ab earum oppreſſione 415, 29. &c. 251, 11. 265, 54. 304, 3. 337, 63. reſpirationem magnam edit partium ſpirabilium obedientia 364. 23. 24. 27. reſpiratio magna & frequens, ſolius cordis incendio conflagrantis, inſpirabilis 165, 18. magna & rara, oppoſita parvæ & frequenti 138, 43. delirii proprium ſignum 138, 53. 54. 139, 21. 364, 17. 452 56. foras magna intrò parva; periculoſa: ſic intro magna, foras parva 140, 2. μετέωρος, eadem quæ πρόχειρος 34, 23. 24. minutula cùm in propinquo mors eſt 35, 44. moderata, quænam 137, 36. obſcura, ad quid referenda 140, 49. morti proxima 362, 45. reſpirationis obſcuræ exempla, in verè hyſtericis 140, 48. parvitas, quid 138, 19. 20. reſpiratio parva & crebra partium ſpirabilium laborem, vel inflammationem denunciat 165, 17. 179, 50. parva & frequens materna, pejùs habet fœtum quàm matrem, & quare 433, 47. parva & rara, conſectaria ſpiritus frigidi 139, 32. 410, 24. reſpirationem raram, & magnam edit dementia 364, 23. reſpirationis ſuſpirioſæ difficultas poſita in neceſſitate ſpirandi, & contumacia partium ſpirabilium 433, 37. reſpirationem tardam inſpirando edit cerebri & facultatis infirmitas 364, 24. reſpiratio tarda, quæ cernitur in lenta inſpiratione, & properata in expirando; ſui officii vacuationem brevi futuram denunciat 364, 28. 29. tarda & velox, quænam 201, 4. tarda & properata periculoſiſſima 140, 31. reſpirationem velocem expirando, edit vaporis fumidi abundantia 364, 26. reſpirandi neceſſitatem febris adducit, dum æſtu coincandeſcit 432, 65.

Reſponſa pauliſper protervè, melancholica 38, 63. efferа 29, 67. 38, 62. proterva moderati hominis; mali ſunt ominis 29, 44. 46, 6. 379, 58.

Retractionis cauſa, partis empyreuma ſuperſtes 252, 40. qui revomunt ſubinde, ſitibundi; malo ſunt loco 481, 36.

Rhachis, ex 24. vertebris conſtituta 179, 44. naturaliter conſtituta, eſt ἰθυσκόλιος, ἰθύλορδος, καὶ ἰθύκυφος 276, 16. pro lumbis 313, 32

Rheuma omne vel concitatum, vel conſiſtens 129, 18. rheumatis concitati anadrome quæ peripneumoniam fovet & auget; periculoſa 278, 3. concitati triplex cauſa 229, 57. conſiſtentis contumacia in coquendo & expurgando, periculoſa 278, 6.

Rigor, quid 1, 23. 6, 35. 68, 11. 207. 68, 69, unde 68, 18. 78, 5. quomodo fit 1, 63. 6, 33. omnis, motu cietur 428, 67. quomodo movetur 1. 42. rigoris materia, intus foras prorepit, foriſque ſuam excitat concuſſionem 467, 57. unus idemque index, qui & illius cauſa 509, 65, 66. rigor omnis, cum frigore manifeſto cietur 6, 68. nomine frigoris ſignificatus 2, 39. rigoriferæ omnis cauſæ ſenſio, ubi primùm apparet 6, 67. in rigore caloris vivifici afflictio unde 1, 51. rigoris concuſſio per afflictionem caloris nativi, febrem accendit in corde 467, 57. rigor, febrium penè omnium comes 1, 39. ſine febre nunquam cietur 261, 1. 467, 60. in febre tertiana, unde 216, 55. quibus adeſt ſupprimitur urina 15, 25. 485, 59. 538, 8. rigoris ſignificatio certiſſima, cum urinæ ſuppreſſio incidit ἐκ τῶν χρεῶν 514, 69, 70. rigor ut eſt urinæ ſuppreſſæ ſymptoma: ita rigoris, urinæ ſuppreſſio 514, 7, 8. moderatus, ubi ciet liberalem hæmorrhagiam 20, 49. in dorſo, & ex dorſo, quomodo differunt 177, 63. in dorſo, ex appulſu cacochymiæ ἀπὸ τῶν ἀγγείων 177, 68. ex dorſo, initium ducit ex proprio dorſi vitio 177, 69. in dorſo, febris denunciat focum, non ubi fit: ſed unde cietur 177, 67. ex dorſo, ipſam partem unde venit, laborare ex cauſa doloriſica illic concepta, oſtendit 177, 69. rigores qui ſine ulla parte afflicta ſunt; è lumbis & dorſo cauſas & principia ducunt 2, 3. rigorum ex dorſo vis, quàm aliorum, gravior 8, 10. 119, 41. rigor dorſi ab empyemate, peſtiferus 8, 10. rigoris occaſio & origo, duplex 1, 65. 147, 8. &c. rigor omnis, aut à vaſis, aut ab ulceribus 159, 52. 173, 61. 240, 35, 36. 263, 34. 302, 71. 303, 1. 352, 30. 429, 1. 452, 12. 509, 68. in rigore à vaſis, diſtinctio eſt cauſæ ipſum cientis; naturæ merito, vel ut ſymptoma 452, 24. rigor à vaſis, naturæ merito excitatur, criticus & periodicus 452, 26. vaſis eſt ſymptomaticus, cùm fruſtra cietur, nec ulla eſt vacuatio materiæ rigoriferæ 452, 34. rigoris crebra concuſſio in empyematis velut ergaſtulo 456, 52, 53. 509, 66. 509, 68. 510, 7. rigor, gravis cum criſi 185, 45. triplex, criticus, periodicus, ſymptomaticus 1, 43. criticus, unde & quomodo excitatur 9, 24. 192, 40. criticus, ſudoris & ſurſum 13, 22. 85, 38. 191. 53. 204, 2. rigores critici & periodici, ut terminantur 13, 41. rigores quibus ſunt tum critici, tum periodici, abſceſſus rarò iis fiunt 508, 17. rigoris ſudoriferi critici, ferè prænuncia urinæ ſuppreſſio 503, 35. rigor criticus, ſemel tantùm in febre acuta cietur ad criſin: nec recipit τὸ ἐπιῤῥιγοῦν 457, 40, 41. 509, 60. criticus in febre ardenti, non, niſi cohibita ſponte urina, cietur 509, 60. cauſi proprium κρίσιμον 6, 30. ſudorem denunciat, quo quieſcit cauſus 8, 14. in febre ardente, ſi loco apparet, eam exolvit 1, 59. 6. 35. 39. in febre ardente, quomodo funeſtus 6, 17. 42. 185, 49. rigoris periodici nulla prævíſio, niſi de ſpecie ac periodo atque typo febris rigoriferæ 509, 62. 63. rigor omnis qui bene fit, ac duce natura ſuſcipitur; aut febris acutæ in totum, aut paroxyſmi diurni diſceſſionem prænunciat 515, 5. 6. 7. periodicus febris tertianæ, quomodo excitatur 515, 2. periodicus febrium intermittentium, nihil aliud niſi paroxyſmum denunciat 457, 40, 41. ſymptomaticus, peſſimus 1, 44. quomodo excitatur 1, 49. 70. 12, 30. mortis præcurſor 1, 15. 28, 38. non ſolum ab viſceribus, ſed & apoſtematis in pus mutatis 240, 38. in rigore ſymptomatico, aphonia quomodo fit 2, 54. rigor ſymptomaticus empyematis ab ichore ſtagnante fruſtra exortus, novam adducit μετάστασιν atque phlegmonem ubi cietur 398, 25. rigores ab empyematis, crebrò cientur, ſemper ſymptomatici 452, 21. rigor ſymptomaticus ab empyemate tromatis & capitis ſauciati, mortem ſubeſſe teſtatur 352, 24. 25, 30. ante diem ſeptimum, malus 9, 30. rigores 6. diei, judicii ſunt planè ſiniſtri 9, 16. 33. 192, 39. diei 17. & 24. contumaciam morbi denunciat 8, 6. rigoris & ſudatiunculæ crebra viciſſitudo, peſtifera 7, 52. à rigore, in tremorem mutatio, mala 15, 5. rigores æſtuoſi, nonnihil mortiferi 282, 41. ad rigoris inimicam vim pertinet rigendi frequentia 7, 33. rigores crebrò ſupervenientes aphoniæ, tremore oborto quieſcunt 14, 58. crebrò cientur omnes ἀκρίτως 452, 5. qui crebrò cientur, μετάστασιν faciunt materiæ rigoriferæ, ad cor, diaphragma, & caput 2, 36. 6, 52. 108, 29 178, 1. 261, 2. 302, 71. 352, 25, 26. 441, 40. 252, 5. ſæpe in morbis acutis fruſtra cientur 199, 14. qui crebrò cientur in acutis; peſtiferi 11, ult. veternoſi qui crebrò cientur; funeſti 8, 49. rigor frequens in febris aſſiduitate, fractis jam viribus; peſtiferus 6, 48. 7, 21. 41, 30. 267, 58. 303, 14. 452, 37. à rigore, cum cephalalgia, vires proſterni; funeſtum 12, 15. 15, 14. rigor, hæmorrhagiæ ſuccedaneus; peſtiferus 204, 1. mulieribus exortus à lumbis, inde prorepit per dorſum ad caput 147, 11. 428, 71. cieri non debet, cùm in gravitate ſuppreſſio eſt menſtruorum 440, 43. 44. omnis, cur gravidas malè habet 440, 41. in gravidis obortus periodicè aut criticè; fœtus incommodo cietur 440, 43. obortus ſymptomaticè, ab empyemate: ſecuritatem vitæ adimit puerulo & matri 440, 44. partum in propinquo, accelerat 457, 47. puerperis exortus, febrium eſt ſymptomaticus; non autem criticus nec periodicus 429, 2, 3. rigoris lochia cohibentis, in tremorem mutatio, mala 457, 2. rigor ἐπιθοτονώδης, qui 12, 61. cum opiſthotono, necat 12, 60. 66. 23, 28. 141, 67. 218, 7. rigores tritæophyarum febrium, inordinati atque erratici 8, 24. 14, 44. incerti tritæophyarum, qui medio febris curſu exacerbantur; valde maligni 14, 29. rigor phreniticis accedens, malus 8, 68. à rigore qui perfrixerint, caputque & collum doluerint; hi voce capti, oborta ſudatiuncula, ut ſe collegerint, moriuntur 1, 22. 488, 41. cum rigore quæ ſiſtuntur urinæ, ſunt pravæ & convulſificæ 13, 52. τὰ ῥίγεα ξυνεχέα, quænam; & quomodo explicanda 12, 2. 9. rigentes crebrò, tremor ſuperveniens necat 207, 7. 8.

Rima, ſimillima ſuturæ 392, 58. τὸ ἐκ ῥινῶν, quid 202, 52. τὸ ῥῆγμα idem, quod τὸ σπάσμα 232, 61

Rubor, ſanguinis abundantiam deſignat 56, 69. 70. phlegmones pathognomonicum ſignum 106, 9. 120, 19. 248, 64. rubor & macies, planè ἀσύστατα 261, 48. 442, 2, 3. rubores narium, ſigna liquidioris alvi 125, 55. ruboris ab utero ad ſinum pudoris propagatio, illac futuri exitus materiæ purulentæ, ſignum oſtendit 447, 26.

S.

SALIVA, quænam ſecura 209, 33. ſalivæ albæ ſignificatio, unde comparatur 125, 13. multæ putris, & ſalſæ periculum, quomodo fit 294, 8. quæ prorepit in omni faſtidio cardialgico, ſurſum τὴν ῥοπὴν denunciat vitioſi humoris 481, 64. 483, 1.

Salſi & amari, affines ſapores 275, 71

Salutis non minora ſunt argumenta in qualitate corporis, quam in actionibus & excrementis 374, 30. ſalus dubia, certa deſperatione potior 344, 29, 30. deſperata, ubi non ſperabilis pepaſmus 497, 60. ſalutis deſperationem adfert quidquid morbum auget fovetque, & unà corpus facit infirmum 321, 20. ſalutis ac vitæ ibi certa deſperatio, ubi vitalis officii proxima vacatio atque privatio 355, 26. 67.

Sanatio, quid 487, 25.

Sanguis, omnium ſuccus naturæ chariſſimus 551, 66. 67. humorum omnium utiliſſimus 495, 47. eſt nectar vivificum quo partium vivacitas recreatur & reficitur 56, 50 192, 8. in ſanguine, vitæ focus 285, 15. ſanguinis copia, unde 198. 1. ſanguis verè augetur, unde 317, 68. in motu eſt prima diei

parte 386, 58. ſanguinis dominatu, homines tenentur manè 386, 45. appulſu καθ' ἕλξιν, gaudent carnes, ut ejus fruantur aſſimilatione 437, 66. non κατ' ἄσιν 437, 65. frigida humida portio; ἰχὼρ, Ariſtoteli 540, 71. craſſum atque viſcidum, ἡ βλέννα, ἡ μύξα 541, 1. ſanguis ſeroſior, aut natura, aut diæta 461, 66. natura, in quibusnam 461, 65. &c. dietæ vitio, quibusnam ſeroſior 462, 3. &c. maternus, per umbilicum, purus ad fœtum transmittitur 423, 16. in infantia & pueritia, ad incrementum ſimul & nutritionem abſumitur 415, 11. 12. ſanguinis nulla redundantia in infantia & pueritia, ibid. ſanguis, quibusnam ætatibus naturaliter fluit è naribus 327, 65, 66. ſanguinis profluvium, in quibus cernitur 416, 12. &c. profluvii nulla cauſa in ætate conſtante 419, 39. ſanguis in venis tantùm, & corde, ſtabulatur 190, 43, 44. ſanguinis è cordis ſinu excluſio, vivifici nectaris paupertatem infert 273, 7. ſanguis φυλακὴν non habet niſi ubi habet διαμονὴν naturaliter inſtitutam & conſuetam 473, 58, 59. non alibi quàm intra venas, incorruptus conſervatur 399, 23. extra venas, φυλακὴν non habet 176, 9. 531, 71. in venis aliquantiſper ſub dio expoſitis, corrumpitur 399, 24. 25. venis expreſſus corrumpitur atque grumeſcit 176, 4. 399, 23. ſanguinis proprium, grumeſcere 535, 71. ſanguis grumoſus, non floridus eſt nec lucens 546, 52. grumoſus, multum obſcurus, nigricat 547, 43. in amplitudine alvi citò concreſcit atque grumeſcit 437, 37. 473, 60. ſanguinem, ut grumeſcat in inteſtinis; commorari eſt neceſſe 536, 5. ſanguinei grumi ſi nigreſcunt; deterrimi 536, 3. ſanguinis in utero grumeſcentis, graviſſima incommoda 237, 38. 39. ſanguineum multum grumoſum fundere; lethale 535, 65. ſanguinis profuſio, varia 204, 51. ſanguinem profluere plus quàm decet; malum 192, 11. 536, 17. ſanguis quibus ſæpè & multùm profluit, maleficæ fiunt alvi: modo coctæ non ſint urinæ 324, 59, 60. ſanguinis nullius vacuatio in bonis ducenda; niſi ejus qui tantùm cietur è venis per nares, aut per hæmorrhoidas 472. 47. 48. pepaſmus, omnium humorum mitiſſimus 334, 17. 18. ſanguis purus, ſi ſero naturali careret, in vitio eſſet 423, 21, 22. ſyncerus, ſui ſeri expers 489, 46. merus, eſt niger 473, 47. merus, aliquando alienæ mixtionis expers 286, 11. ſanguinis perturbatio intra venas, duplex; una ſymptomatica; altera critica 512, 58. ſanguine perfrigerato, corpus ut variè coloretur 369, 20. ſanguis natura rubens, dum ardore nigreſcit, colorem exhibere puniceum 369, 13. 14. cujusmodi tandem is fuerit, qui ſurſum i. per os redditur, nihil habet ſecuritatis 196, 55. 204, 52. 205, 30. 272, 64. 65. 285, 45. 286, 13. 464, 13. 472, 41, 42. 536, 25. ſanguinis per os excretio nulla bona niſi fortaſſe; cohibitis menſtruis, ejus vomitio eſt per vaſa pulmonum 472, 44. ſanguinem per os effundendi conſuetudo, peſſima 286, 13. ſanguinis vomitio vel è ventre, vel è pulmone; apud Hippocratem 463, 66. ſanguis ex alvo ruber ac niger, cum vomitu 271, 38. ruber & liquidus, de alvo exprimitur 473, 56. ſanguinis rubri vomitus nihil à ſe mutati, opinionem facit apertæ vel eroſæ venæ in fundo ventriculi, vel in ore ipſius 473, 61. 62. copia in pulmone, unde & quà 292, 3. &c. ſanguis qui è pulmone erumpit; floridus & ſpumans cum tuſſi 272, 37. 285, 49. 292, 2, 22. 23. ſanguinis à pulmone manantis, quænam τεκμήρια 292, 25. 26. ſanguis è thorace, parum bullatus, cum tuſſi atque dolore 272, 38. 39. narium, in cerebrum repulſus, convulſionem & epilepſiam adducit 198, 58. 59. à ſanguinis bile perfuſi tranſitu ad caput, hemorrhagia vel delirium 102, 8. ſanguinis bilioſi ad caput anadrome; quando ibi ſubſiſtit, nec foras emittitur per hemorrhagiam, tum in parotidas mutatio eſt 500, 44. 45. ſanguinem ſtatis periodis, quinam profundunt 204, 48. &c. qui ſtatis temporibus fundunt, ſi non profundant, epileptici fiunt 198, 60. 320, 48. 49. 438, 19. aut ſymptomatis cerebri graviſſimis exercentur 272, 24. 297, 20. ſanguis è gingivis exudat, inſuper alvo liquida, lethalis 554, 60. &c. meiendo reddirur de improviſo, rupta in renibus venula 473, 62. 63. ſanguinem aut pus qui mejit, veſicæ aut renum exulcerationem oſtendit 502, 22. ſanguis liquidus, ſi confeſtim exit, tum in ipſo purgationis fluxu, tum poſtea ab aſſumpto medicamento, malum 551, 50. quomodo nigreſcit 369, 15. pejor nigro, non eſt 536, 4. ſanguinis purgamentum nigrum; duplex; melancholicus ſuccus, & atra bilis 537, 6. 7. 8. ſanguis niger, per hæmorrhoidas ductus; laude conſpicuus 272, 56. 472, 46. ſanguinem nigrum hæmorrhoicis à medicamento commoveri; promptum 551, 53. ſanguis ater hæmorrhoicus, multis commodis beat ægrotum; idem dejectus, multis auget damnis 531, 62. 63. niger θρομβώδης, per alvum transmittitur 473, 56. niger ſurſum, ſpecie ipſa peſſimus 272, 65. ater, de vitio ſuæ ſtationis, meſaræo vim adfert; & è venis egreſſus, inteſtina pererrat 531, 69. ſanguinis atri injuſſa dejectio, hepatis ἀτονίαν denunciat 531, 66. ſanguinis qualitate malè affecti, ideæ variæ 418, 24. vitiorum emendatio, poſita in caloris nativi virtute 545, 62. ſanguis ubi in vitio non eſt, μήτε κατὰ τὸ πλῆθος, μήτε κατὰ τὸ πάθος; nullum phyma enaſcitur φλεγμονῶδες peripneumonicum 415, 16. 17. ſanguinem maximè corrumpunt, dolor & ſomni vacuitas 214, 16. 352, 20. 21. à ſanguinis ſputo, puris ſputum, malum 273, 11. 293, 43. ſanguinem è diverſo fluere; malum 189, 43. 543, 20. inciſa effluentem vena inhibemus, cùm volumus 551, 71. 556, 1, 2. ſanguinis detractionis capiendo delectu, ad quænam attendendum 289, 45. à ſanguinis detractione incipiendum, ubicunque purgationis & phlebotomiæ neceſſarius uſus incidit 167, 39. 40. 245, 65. ſanguinis detractio, animi deliquium attingens in febribus ardentiſſimis, totum repentè habitum refrigerat, febremque extinguit 547, 5. 6. Sanguis non detrahendus ad omnem partium gravitatem 366, 7. ſanguinis detractio è propinquo, propria plethoræ vacuatio 198, 64. 200, 12. in ſanguine detrahendo, vena ſecanda κατ' ἴξιν 189, 53, 54. ſanguinis detractio, quibus in malis unicum curationis ἡγεμονικὸν 167, 35. ſanguinis detractio, curationis ἡγεμονικὸν ad retractionem rheumatis concitati, & ad detractionem conſiſtentis 169, 4, ſanguinis detractio κατ' ἴξιν, ἡγεμονικὸν curationis phlegmonarum ſyſtrophycarum 190, 36. 245, 62. tremorem ſanat obortum initiis febrium 71, 2. exolvit mala quæ ex dorſo ad cubitum veniunt 146, 1. non confert, ubi nulla phlegmone 440, 9. quos offendit 370, 63. &c. ſanguinis largæ detractionis quænam incommoda 226, 64. à ſanguine exhauſto perit animalitas 408, 20. ſanguinis detractio, cui refrigerationi prodeſt 203, 24. in torpida perfrigeratione, mala 203, 16. 365, 13. 372, 53. 455, 55. ſanguine effuſo, quibus eſt ſudatiuncula cum tramate; graviſſimum habent malum: vitamque finiunt voce capti, nec opinantes 447, 57. ſanguinis excretio ſolita, ſi jure & loco non fiat; aliò curſum inflectit, ut exitum habeat 306, 9. 10. ſanguinis per ventriculum excretio, ſemper mala; 472, 45. ſanguinis quænam expuitio, tabis conſecutionem adfert 273, 10. 293, 36. 37. expuitio maligna tantùm, pus edit 293, 44. ſanguinis ſtillicidii cauſam adfert, quidquid vaporem ſurſum effert, nec diſſipat 300, 49. ſubſtillum quid denotat 201, 59. ſtillicidium nullum, in bonis ducendum 20, 57. 32, 55. 56. 66. 74, 62. 65. 92, 43. 49. 122, 45. 139, 7. 197, 25. 197, 57. 201, 57. 275, 11. 523, 33. ſubſtillum quodnam in bonis ducendum 270, 1. 2. 4. die, ſperabilem criſin oſtendit per hæmorrhagiam 7. die venturam 449, 53. ſtillicidia pejora, critico die expreſſa 193, 7. 8. ſtillicidia nigra, critico die expreſſa; mortifera 193, 8. 9. ſtillicidium è naribus, die quarto; malum è malis ortum 377, 23. ſtillicidia undecimo die, difficilia 32, 66. 92, 51. 270, 18. ſubſtillum quò ſæpius redit, eò pejus res eunt 201, 41. ſubſtillum narium cum exiguo ſudore frigido, pejorem in modum exortum; peſtiferum 255, 60. ſtillicidium cum torpore & ſurditate; mortiferum 197, 58. ſanguificandi actio, ope & miniſterio 4. facultatum ſuſcipitur; attractricis, retentricis, coctricis, & expultricis 304, 46. 47. virtute & integritate hepatis perficitur 304, 46. 47. ſanguificatio, unde naturæ votis reſpondet 304, 52. 53. ſanguificationis unde labefactantur auxilia ibidem ſanguificæ operationis fruſtratæ, & longæ, diarrhœæ quæ ventrem non adæquat in hydrope, cauſa eadem 316, 37. ſanguifica operatio fruſtratur, ſanguinis materia intercepta 316, 38, ſanguificandi fruſtratio, duobus fit modis 311, 48. 49. ſanguificæ virtutis alienatæ duæ cauſæ; exolutio hepatis, & exhauſtum frictum 312, 36. 37. ſanguificandi operis alienatio, ſimiliter non fit; ab impedimento, & deperditione functionis hepaticæ 304, 65. ſanguificandi opere fruſtrato; ſeri, pituitæ, & flatuum perennis generatio eſt 311, 45. 46. ſanguificæ operationis fruſtratio, hydropum omnium veluti matrix 316, 42. ſanguifica vis, ab exhauſto perit 312, 56.

Sapientiæ vel deſipientiæ, quænam cauſa 26, 43.

Sapores amari, amarè devorantur 294, 37. 38. ſaporibus amaris, proportione quadam reſpondent odores fœdi & graveolentes 294, 36. 37.

τὸ Σαπρὸν, idem quod κακῶδες, κάκοδμον, δυσῶδες, ὀσμηκακῶδες 294, 38. 39. 40.

Satyri, priſcorum lingua, nominati οἱ φῆρες 106, 54.

τὸ Σκιῶδες, idem quod τὸ ζοφῶδες 506, 44, &c.

Scirrhus, per ſe, vel ex eventu 445, 30. ex eventu, quinam 445, 31. cur non dolet 445, 27

ὁ Σκληρυσμὸς, quid 52, 13.

Scopus omnium quæ ſunt in medendo, qualis 151, 19.

Σκοτόδινος, quid 43, 54.

Scythæ facie fulvi atque capillis, unde 524, 41. &c.

Sectio lapidis eſt in veſica, non in rene 419, 20. non facienda in muſculis temporalibus à chirurgo, in capitis pertuſione 389, 4.

Sede quæcunque pelluntur, illa vel inteſtinum, vel hæmorrhois capit 536, 71. ſedis ſuppurationes dolorificæ; alvos perturbant 547, 11.

Segnicies omnis, unde 8, 69. ex rigore, hominem apud ſe non eſſe oſtendit 9, 11. à ſegnicie veternoſa & febre, periclitatur animus 383, 7.

ὁ Σεισμὸς, quid 83, 66.

Seminis eſſentia, eſſe quod eſt, ut aliud ſit 402, 39. cauſa, πέψις 492, 43. ſemen, eſt τῶν εἰσιόντων ibid. inter ſemen, pus, & hypoſtaſin albam nihil intereſt efficiendi virtute: ſed tantùm materiæ capacitate 292, 40. ſemen eſt animatum 402, 23. in ſeminis animati igne & aqua; fatalis portio corporis effingendi & procreandi 402, 24. ſemen, ſanguine non eget antè quàm abſoluta fuerit fœtus deſcriptio 460, 62. actu fit animal, perficiendo, non per corruptionem 402, 37. ex

ſemine factum animal eſt ens quod erat: ſed non quomodo erat 402, 38. ſeminis ad animal, nobilior promotio, quàm panis ad ſanguinem 422, 12. ex ſemine imperfecto, quod inchoatum eſt, idem manet 402, 40. quorum ſemen & ſpermaticus humor, temperamento & complexione non ſunt naturaliter conſtituta; eorum ſatus in vitio eſt 461, 64. Seminis effluvia, recto curſu in uteri ſinum illapſi, nec ad generandum concepti, æquè viri accidunt malo ſatu, atque mulieris vitioſo conceptu 461, 61. 462, 16. &c. Semen non mutatur in partem ſpermaticam, ſicut ſanguis in carnem, ſed à teſtibus pellicitur, procreandi cauſa 401, 9. 10. ſeminis & partium inde natarum conditio, planè eadem 402, 41. ex ſemine quod perfectum eſt, ſi aliquid ſui perdiderit, expers eſt redintegrandi 402, 40. 41. ſemen virile & muliebre, in viro & in muliere 427, 4. 5. 460, 63. viri fœmineum, ſi vincit virile mulieris, inde naſcuntur viragines 427, 10. ſi vincit fœmineum mulieris, inde mulier boni habitus, ſolida, & ſucci plena 427, 11. 12. mulieris fœmineum, ſi jus habet in viri fœmineum, inde nata mulier, erit molliſſima 427, 13. 14. muliebre virilis complexu fruatur oportet ad generandum 461, 21. muliebre ipſum per ſe, nihil gignit, præter pathema hyſtericum 461, 21. virile excipiendi, duplex impeditio 461, 27. 28. 43. Seminis excepti, ſed non concepti, ſigna 461, 56. 57. &c. ibi non eſt conceptio, ubi vis ejus prolifica non fovetur, nec excitatur ad τύπωσιν 462, 44. 45. concepti, nec dum deſcripti excretio, vera eſt ἔκρυσις 428, 3. 4. ſemen τῶν ζωοτόκων facilè corrumpitur, ſi aliò effundatur quam in matricem fœminæ conſocialis 399, 21. quomodo corrumpitur 462, 45. &c. corruptum, è locis expirat ad cerebrum, auram venenatam 467, 27. 28.

Senectutis initium aliquando 60. anno, aliquando 63. 418, 56. 57. 420, 15. 16. 17. ſenectus ipſa per ſe morbus 163, 31. 289, 35. in ſenectute, neque excretio, neque abſceſſus ſperabilis 73, 7. ſenes inediæ patientiſſimi: mox homines conſtantis ætatis 418, 47. 48. Seniorum natura, in excernendo pigra 519. 30. 31. ſenibus, deorſum eſſe ſolet μετάστασις 497, 44. ſenioribus bilis inclinatio ad icterum, vel ad dyſenteriam 497, 48. ſenes faciliùs ſaneſcunt à trωmate & ab empyemate 290, 1.

Senſus, à cerebro 375, 12. reapſe ſemper in bonis 32, 44. communis, nunquam quieſcit 48, 45. ſenſus quò plures labefactantur, eo deterius eſt ægro 39, 60. ſenſus hebetudo, quando apparet 351, 6. hebetudo quà ſenſio frangitur ipſorum ſenſibilium, propria τῶν αἰσθητηρίων 350, 28. amiſſio, unde 390, 51. ſenſio ipſa, propria τῆς φαντασίας 350, 37. ſenſionis privatio à delirio, inſidias ſtruit 452, 58. 59. ſenſorum, vicinitate & ſocietate affligitur 168, 26. Sentiendi vis amiſſa, revocari non poteſt 548, 34.

Septenarii dies, quinam 200, 33. ſeptenarius primus, duobus abſolvitur quaternariis 154, 41. ſeptenarii, quaternarius prior indicat, poſterior judicat 154, 42. ſeptenarii poſt vigeſimum, critici 487, 12. ſeptenorum quartus index 200, 35.

Serum, urinæ materia 532, 52. quod ad veſicam tranſmittitur, nondum urinæ nomen habet, priuſquam fuerit eò tranſmiſſum 415, 70. ſanguineum, mite 495, 39. 40. mitificatur ex facili 495, 24. movetur συνήθως 495, 42. nihil facit ἀήθως 495, 43. virtuti naturæ primis periodis facilè morem gerit 495. 43. ſerum, quia humidius & tenuius, pepaſmi eſt difficilis 495, 48. 49. ab omni inflammatione exudare ſolet 168, 56. exudans in phrenitide, ptyeliſmum facit 168, 57. in pleuritide, ſiccam tuſſim excitat 168, 57. ſeroſi humoris, cùm ejus nimia eſt abundantia, triplex vacuatio, una per alvum, altera per urinas, tertia per ſudores 486, 1.

Sexus utriuſque diſtinctio triplex, ab utroque ſemine parentis utriuſque 427, 8.

Signorum ſyllogiſticorum ea inſita & inſtituta conditio, ut ea ſemper ſubeſſe oſtendant quæ indicantur ab illis 473, 13. 14. ſignorum, conſtans & firma debet eſſe prognωſis in alterutram partem 337, 64. è ſignis quæ ducuntur argumenta diſceſſionis vitæ aut morbi, firmiora quàm quæ è ſymptomatis 239, 22. 23. ſignis cum ſalutaribus quæ nihil concedunt, aut quæ miteſcunt cum pravis, pernicioſa 27, 15. 42, 50. 170, 53. 244, 65. 245, 1. 278, 64. 501, 50. 51. ſignum unum pravum, morbi alicujus, aut partis obſeſſæ proprium, pluris eſſe debet, quàm decem communia 27, 52. ſigna critica & cauſæ, non ſunt reciproca 5, 45.

Silentium in morbis, melancholicum eſt, & unde 11, 37. 19, 32. 132, 46. 47. 357, 55. 363, 10.

Similibus gaudent omnia 136, 31.

Singultus, quid & unde 161, 33. 168, 2. 199, 60. 404, 4. 6. ſingultuum natura, quæ 25, 25. 390, 1. 2. tres cauſæ 25, 27. remedia tria, ex Hippocrate & Platone 25, 44. ſingultus, naſcitur à repletione vel inanitione 25, 35. ceſſat ſpiritum diu chohibendo 136, 58. 59. ſingultus crebri cum laborioſa febre, mali 32, 7. ſingultus ab exhauſto, qui 25, 29. Hippocrati & Galeno, non eſt convulſio, & tamen convulſio quædam eſt ventriculi 25, 34. ſingultus vel convulſio à perpurgatione, malum 25, 41. quinam, & quomodo fit, qui ſupervenit eximiæ hepatis inflammationi 25, 58. 168, 7. 404, 24. 25. mortiferus, qui non tam ventriculi concuſſione, quàm ejus incidit convulſione quadam 481, 20. ſingultiendi finis, alvo ducta ex hiera picra 25, 47. ſingultiendi, ut finem fecit Ariſtophanes 25, 70.

Siniſtra ſiniſtris conſocialia 190, 52. 53. 216, 3.

Sitis, quid 59, 54. ſitim quænam ſedant 313, 9. 10. ſitis varia 89, 7. ſitis capaces, ventriculus, pulmo, uterus, renes 247, 70. 71. cauſa cauſi 248, 1. 330, 11. tædia, non facilè nec toleranter feruntur 322, 66, 67. ſitis, tuſſis, linguæ aſperitas, à ſomno ſolent exacerbari & irritari 311, 3. 4. vacuitas cum ſqualida lingua; ab utero, non autem ab aliis partibus inflammatis 456, 21. 22. levatio falsò credita, manente cauſa ſitifera, peſſimè habet ægrotum 434, 10. &c. immeritò ſedata in acutis; 27, 37. 29, 40. 33, 9. 126, 19. 279, 15. 434, 9. 452, 55. 456, 9. 547, 62. ſitim, quæ facit meraſmum hepaticum, non explere; nefas 313, 10. 11. ſitiendi cauſa à tuſſicula levi, ac leviter proritante; vel in ipſo cauſω infringitur 456, 13. 14.

Socia quæ ſunt atque vicina, primùm & maximè vitiantur 286, 55. 56.

Socratis vitia, & mores ſanabiles 29, 58.

Solitudinis affectæ, quænam cauſa 357, 63. 64.

Somnus eſt viſcerum; exercitatio artuum; cibus carnium 386, 28. 29. ad ſomnum incundum requiruntur cerebri temperies, materia ſuavis ſomnifera, & tranquillitas animi 11, 46. 248, 7. &c. 361, 18. 19. ſomno conciliando materia apta, ſuavis eſſe debet 511, 30. &c. Somni commodi 385, 66. &c. ſomni & cibi ſocietas, concordia eſt ad ſalutem 386, 30. ſomni, hyeme longiſſimi 386, 34. ſomnus ægrotum quomodo reficit & recreat 44, 50. pro cωmate 32, 70. inde impeditur 47, 3. adimitur crebra & ægra dejiciendi cupiditate 533, 37. ſomnum, cerebri calida intemperies & perturbatio mentis iniri non ſinit 511, 30. &c. ſomnus diurnus, iis præſcribendus qui contra conſuetudinem, ſe prandii epulis invitarunt 386, 59. ſomni diurni maleficentia eſt, etiam in dormiendi neceſſitate illius qui vigilavit noctu 386, 31. in ſomno diurno mira vis corrumpendi & inficiendi corpora, humores, & ſpiritus 386, ult. ſomnus diuturnior, elixat 70, 3. diuturnior & arctior, corpus reſolvit, elixat, capitis gravitatem parit 476, 1. 2. ſomni arctiores, nec turbulenti, firmiſſimam criſin denunciant 361, 18. ſomni arctioris vis magna pepaſmo ad criſin 361. 9. ſomnus, ubi delirium ſedat, bonus 48, 62. profundus, ſtantem nutare cogit 386, 3. 4. quo in morbo lædit; lethale 45, 7. ſomni meridiani omnino mali 386, 62. ſomni vacuitas de nocte, ipſa per ſe morbus 261, 12. 13. 533, 38. 534, 15. ſomni aut vigiliarum vacuitas, peſſimè, ſi quid aliud, habet ægrotum 387, 1. 2. ſomni vacuitas, non raro mortiferè ipſos habet; quorum ſigna cætera videntur ἀμφίδοξα 387, 20. ſomnos turbulentos facit ἡ ταραχή, & acris tetraque anathymiaſis 361, 26. ſomni turbulenti cum labore corporis, criſin incertam, nec ſtabilem, denunciant 361, 18. veſpertini, omnino mali 386, 62. veternoſi, unaque alſioſi; mortiferi 93, 66.

Somnia confuſa, quomodo fiunt 48, 59.

Sonus unde, 379, 17. 18. in flatu, unde 379, 18.

An Soporari, ubivis malum; 76, 4. 91, 21. 430, 35. quibus Sopor; iis à ſpumante dejectione morbus exacerbatur 538, 32. Soporari à criſi, poſt diuturnam ſomni vacuitatem, non malum 383, 18.

τῶν Σπαργωδέων natura vergit ad bilioſum 538, 17.

Spaſma unde fit, & unde nomen habet 232, 59. 281, 15. 16. &c. ſpaſmatis ſpecies, & differentiæ 281, 15. &c. 283, 42. &c. ſpaſma, ſua ſponte accidit, vel præviſum 232, 64. ſpaſmata, dolorum memoriam deintegro renovant 283, ult. ſpaſmata thoracis, gravia 284, 4.

ὁ Σπασμὸς κυνικός, quid 130, 1. Σπασμώδεις à ſopore aut catoche, quid ſignificet 14, 9.

Speciei ejuſdem, ideæ variæ 402, 53.

Spermaticarum partium, non ſperabilis regeneratio 304, 20.

Sphacelus propriè, quid 96, 58. oſſis ſyderatio 96, 60. 128, 18. ſphaceliſmus, quid Ariſtoteli 96, 71. ſphaceliſmi deſcriptio Hippocratis 97, 28. ſphacelus, & τὸ σφακελίζειν, ut differant 96, 71. ſphaceliſmus cùm amputatur, nulla reſtat baſis nec fundamentum accretionis 401, 42. 43.

τὸ Σφαλερόν, ancipitis judicii eſt 15, 18.

Sphincteris reſolutio, & pudendi revulſio; ἀσύστατα 347, 13.

Spinalis medulla, non eſt medulla, ut ſua eſt oſſibus excrementitia 406, 64. 65. propago eſt cerebri, & origo nervorum ejus vicaria 406, 66. quorum nervorum origo & propagatio 407, 9. tribus tunicis veſtitur 407, 3. Spinæ partes quædam natura ἰθυλορδεῖς, ut cervix & lumbi 407, 35. quædam ἰθυκυφεῖς, ut carina thoracis 407, 37. à ſpinali medulla vis magna partium naturalium & generalium 407, 11. ſpinalis medulla, quò abeſt propiùs à ſua origine, eò ejus offenſio pernicioſior 407, 20. ſpinalis medullæ vulnus mortiferum 406, 11. 12. 406. 61.

Spiritus atque humores mortalium, tales, qualis aër circumfuſus 136, 40. ſpiritus, vigilando exhauritur 385, 66. ſpiritus

& nutricatus labefactata œconomia; vitam effluere neceſſe 277. 67. vitia inferuntur à temporum tempeſtatibus, præſentium & exactorum 428, 23. 24, ſpiritu replentur in ſecunda valetudine, muſculorum interſtitia 262, 37. Spiritui reficiendo & inſtaurando placida opus quiete 385, 67. ſpiritus ac caloris cita diſſipatio & extinctio, citum quoque adfert vitæ exitium 433, 16. ſpiritui animali perveniendi quò & quà viam affectat, libertas adimitur, nervis conſtrictis vel oppilatis 350, 58. ſpiritus, pro actu ſpirandi 137, 67, 68. ſpiritus creber & ſputum inhibitum; mutuas tradunt operas 138, 37. ſpiritus flatulenti quænam cauſa 206, 31. 32. generatio cerebri indigena, vel advena 202, 27. & unde eæ 202, 28. &c. cohibitio nulla inducit diſpoſitionem inflammatoriam 206, 38. 39. ſpiritum foras vel intrò ſublime duci, idem quod reſpiratio magna & rara, item tarda & velox 364, 16. &c. ſpiritus ardens è cute expirans, frigido priùs nare excluſo, lethale 139, 47. 50. frigidus ex ore & naribus; lethalis valdè 48, 16. 139, 15. 37. &c.

Spiratio magna & rara in febre acuta, dementiæ ſignum 350. 52. minutula, parva & rara; certisſimum argumentum exigui & penè extincti 48, 14. rara præter uſum neceſſarium, cum inſtrumentorum libertate, ſignum delirationis 111, 27. ſpiratio inſectorum, propriè tranſpiratio 136, 19. de ſpiratione, vide plura ad literam R, ſub nomine *Reſpirationis*

Spirandi & deglutiendi libertas neceſſaria, ad vitam tuendam 222, 47, 48. difficultas excreandi, & glutinoſum pus; mutuas tradunt operas in ægri perniciem 271, 37. difficultas aucta, ſignum ἀμφίδοξον prægreſſæ rupturæ vomicæ pulmonis, aut jamjam futuræ 264, 12. difficultas, quæ cum delirio deſperationem adfert ſalutis; duplex 48, 22. ſpirabiles partes, cordis uſui morem gerunt, inſpirando ſpiritum, & expirando vaporem 409, 45. 46.

Splenici, quinam 328, 37. de ſplenicis ſuprà, ad nomen *Lienoſi*, ſub litera L.

Spuma, quid 292, 7. non eſt ſine flatu 529, 44. ſpumæ cauſa, quænam 179, 12. idea in humido circumtenſo à ſpiritu flatulento 529, 41. generatio, unde 234, 38. 39. generatio in pulmone 272, 58.

Sputum quid 241, 12. unde manat 241, 39. abſolutè dictum, quid ſignificat 241, 40. laudabile & ſpei plenum indicat 235, 34. 241, 13. pro expectorato 241, 13. pepaſmo quale redditur 241, 21. craſſeſcit neceſſario, feritate domita, & pituita exactè permixta 285, 70. oportet citò & facilè expui, in omnibus laterum & pulmonum morbis 209, 25. 235, 32. 33. proprium pleuritidis & peripneumoniæ ἐπιφαινόμενον 236, 60. 243, 12. 13. 272, 1. 2. 464, 55. 468, 40. proprium & unicum phthiſis epiphænomenon 294, 5. in ſputi expurgatione, non eſt locus pharmaciæ catharticæ 245, 66. expurgationes quæ convenienter ducuntur; ſalubres 245, 1. in febre lividæ, nigræ, bilioſæ; omnes omnino malæ 244, 71. ſputum ſanguinis ſpumoſi, unde venit, & qua fertur 272, 1. 2. omne quod dolorem ſanat, beneficum 244, 29. quod non ſanat dolorem; pravum 130, 41. 42. 241, 50. 272, 63. 278. 51. quodnam pravum 244, 29. in pectore ſtrepitum edens, mortiferum 278, 51. mixtionis expers, album eſt 241, 38. ſputi albi, rotundi, & glutinoſi pravitas, ubi cernitur 241, 78. ſputum bilioſum, pravæ affectionis verum ἐπιφαινόμενον 246, 33. Sputa flava, pauco permixta ſanguine, ineunte morbo edita; valde ſalutaria 243, 57. provectiore morbo minus habent ſecuritatis 243, 58. ſputum mere flavum, & ſignum affectionis pravæ 246, 45. 46. 472, 11. glutinoſum, ſignum peruſti humoris ab incendio, & ardore quo pars incanduit 276, 6. in ſputo glutinoſo; tuſſis & doloris moleſtia, & irrita thoracis concuſſio 241, 20. ſputa glutinoſa, prava; & cur 241, 74. 75. glutinoſa & ſalſilaginoſa cum raucitate; mala 275, 21. ſputum glutinoſum; difficili excreatione plus adfert detrimenti, quàm adjumenti 276, 4. 5. contumacia & partium laceratione, nocet 276, 8. ſputum inhibitum & ſpiritus creber; mutuas tradunt operas 138, 38. laudabile & ſpei plenum, cui flavum exacte permixtum eſt 241, 37. lividum, quid ſignificet 243, 64. ſputo in illo pravitatis ſumma ſunt omnia, quod eſt quàm maximè merum 242, 22. ſputum ita meracum, ut nigrum appareat; deterrimum 130, 45. 471, 10. merum, nunquam convenienter expurgatur 241, 63. in ſputi meri expurgatione, nulla ſalubritas 241 63 mucoſi & fuliginoſi, facilis exitus 244, 24. ſputa mucoſa & fuliginoſa, pepasmi capacia 244, 19. ſputum mucoſum, pepasmo fit craſſiuſculum & meabile 244, 25. cum ſputo nigri qui purulentum expurgant; deſperati 271, 56. ſputa prava, nunquam in bonis ducenda 244, 69. ſputi purulenti periculum, quomodo fit 294, 8. ſputa putria vulgò dicta, quænam 275, 58. 59. ſputi rotundi cauſa materialis & efficiens, quænam 241, 79. 295, 24. ſputum rotundum glutinoſum, album, nihil habet utilitatis 472, 12. rotundum dementiæ prænuncium 242, 2. 295, 25. ſalſilaginoſum, eroſione nocet 276, 8. ſputi ſalſi quod ante tuſſiendo expurgabatur, fatalis ad mortem ſuppreſſio 443, 34. 35. ſpumantis qualitas, caloris vi contra naturam perficitur 492, 54. 55. ſputa ſyncera, prava 23, 5. in ſputo tenui, nulla expurgatio critica 241, 20. ſputum valdè viride atque ſpumans, periculoſum 471, 12. ſputatores, qui 50. 21.

Spyrathi caprarum dejectiones 538, 68.

Squaloris nomen, ad cutim tranſumptum, à terra induréſcente ſitu 545, 51.

Squamulæ in cute aſſurgentes, unde 545, 56.

Stercora, in craſſiore inteſtino ſtabulantur 339, 18.

Sterilitatis quot ideæ cauſarum; tot etiam remediorum genera 460, 37. notitia ei tenenda unde profecta ſit, qui ſuis præſidiis volet pro ea fœcunditatem inducere 462, 22. præſidia, in medici manu non ſunt, niſi permiſſu auxilioque Dei 462, 24. ſterilitatis notæ ſunt illis, quibus adempta vis eſt ſubeundi, vel irrigandi fundum hyſtericum 462, 5. quænam cauſæ 454, 63. cauſæ multæ à viris profectæ; quæ non niſi à peritis medicis animadverti poſſunt 462, 14. ab impotentia continendi & concipiendi ſemen virile; cauſa & ratio quænam 462, 34. &c. ſterilitas ab omento quod; in abdomine præpingui, claudit os uteri 399, 5. ad ſterilitatis cauſam omnem, non prodeſt ſanguinis vomitio 464, 10.

Sternutamentum, quid 255, 41. unde 255, 42. ut fit 75, 8. ad cerebri concuſſionem pertinet 390, 13. cæteros omnes motus concuſſivos, concutiendo præcedit 255, 62. ſternutamenti fortis commoda 255, 65. &c. ſternutatio, laboſiosè & indeſinenter ſingultienti ſuperveniens; morbum exolvit 26, 2. fœtum excutit, cùm piger eſt in exeundo 460, 57. 58. noxia in pleuritide 233, 29. ſternutamenti fortiſſima concuſſione, pulmones lacerantur & inflammantur 255, 52. ſternutamenti & catarrhi vis, peſtifera omnibus qui ex pulmone laborant 255, 56. ſternutando, non raro defungimur magnis periculis quæ à rigore fruſtrà citato inferuntur 441, 30. 31.

in Stertore, dyſpnœæ ſumma omnia 353. 71.

τὸ Στῆθος propriè, thoracis pars anterior 24, 23. per ſynecdochen, ea ſterni pars quæ τὸ ξιφοειδὲς nominatur, & per metonymiam, orificium ventriculi 29, 28.

Stomachus, præter cæteras partes, nervoſiſſimus 218, 4. ſenſus acerrimi 183, 66. 185, 20. 282, 35. 307, 37. 307, 49. 372, 24. 25. 389, 22. 23. 392, 10. 404, 5. 6. 426, 3. 435, 48. 458, 51. 52. 460, 11. 481, 30. 482, 11. cerebro συμπαθέστατος, quia νευρωδέστατος 321, 17. 18. 460, 18. 477, 43. ſtomachicum corde ſocietas 163, 34. 35. ſtomachus, vulgò cor dictus 32, 15. ſtomachi benè habita natura, tantum appetit quantum ipſe poteſt coquere 201, 11. ſtomachi dolore, cordis vitalem disſipari; non novum 445, 14. in ſtomachi dolore febriculoſo, alvus cum morſu prorupta; dejectiones nigras prænunciat 365, 3. ſtomachus quando lipopſychiæ eſt obnoxius 218, 4. 5. mordicatus & laceſſitus vehementer, concutit rigore corpus totum 550, 56. 57. ſtomachi quænam propria ſymptomata 393, 65.

Strangulari, ſpecie ipſa mortiferum 223, 36. qui ſtrangulantur & exolvuntur, necdum tamen animam exhalarunt; non reſtituuntur ore ſpumante 355, 38. ſtrangulatio, febris dominatu, in faucium æqualitate, funeſta 34, 25. canina; unde dicta 142, 22. ſtrangulatus honorifici, qui cum æqualitate faucium, à dolore capitis concitantur; mortiferi 371, 26. ſtrangulantium cauſarum, tria genera 142, 15.

Stranguria, quid 319, 4. 347, 42. 367, 47. 368, 49. 519, 54. 55. in ſtranguria, veſicæ ſphincter, ſimiliter laborat, atque ani in teteſmo 347, 47. ſtranguria, cui lienteriæ proportione reſpondet 347, 42. omnis, vel in morbo, vel in ſymptomate ipſius veſicæ 319, 7. 347, 44. 367, 49. morbus; eſt exulceratio, vel coagmentatio lapidoſa 347, 45. 46. 71. ſymptoma, eſt proritatio quam facit triplex urinæ materia quæ in veſicam confluit 347, 45. quæ accidit morbo veſicæ ab hydrope; terrifica 319, 17. 18. quæ accidit ſymptomate ipſo veſicæ, ſæpè finem adfert gravisſimorum morborum 319, 20. 21. quænam non raro critica & ſalutaris 347, 45. critica profuit Thaſiis ad febrem tritæophyam 319, 40, 41. crudelis in calculo 319, 11. ſtranguriæ & ilei, frequens ad invicem tranſitus 320, 3. Stranguriæ ileus ſuperveniens, ſeptimo die perimit: niſi oborta febre, urina fluxerit cumulatè 347, 23. ſtranguriofi homines inde non raro fiunt, unde ſunt ileoſi 319, 26.

Strepitus omnis, cujusnam rei opinionem facit 395, 51. creber ſonis minutulis 379, 23. ſtrepitus intus, in quibus eduntur 290, 39. Strepitus, intus foras ubi eduntur 290, 43. in Strepitu pectoris, curationis deſperatio 290, 43

τὸ Στρέφεσθαι, idem quod τὸ πήγνυσθαι. Dioſcoridi & Capitoni 529, 5, 6. τὸ Στρέφεσθαι, non tam cogendo, quàm circumagendo, videtur efficere τὸ ςροφῶδες 500, 22. οἱ Στρέφοι, unde dicti 174, 62. à volvulo proximè abſunt 174. 62. τὸ Στροφῶδες pro tormine, in urinam non cadit 529, 8, 9

τὸ Στρόγγυλον, contrarium τῷ διεσπασμένῳ, quod ad figuram attinet, non ad materiam 500, 26

Strumæ, quid 418, 69. &c. ſtrumarum, quænam origo 419, 3. quænam præſidia 419, 5. præſidia, quando in manu Regis Chriſtianiſſimi 419, 16.

Stuporis naturæ, quænam 32, 27. ſtupor modicus, dolorem lenit 32, 28. manuum, unde 82, 57. Stuporis utrobique cita mutatio; mala 32, 25. 33, 38. 350, 35. 36. ſtupidus dolor, opinionem facit diminuti pariter ſenſus & motus 350, 23.

Subeundi impotentia, unde 462, 9. 10.

Suctio, cauſa digeſtionis 525, 4. ſuctionis cauſa, vacuatio 525, 3. ſenſus, cauſa ingeſtionis 525, 4.

Suda-

Sudatiuncula, quid 18,40. 48, 18. 161, 60,61. nunquam naturæ deſiderio reſpondet in excernendo 108, 29. nulla videri poteſt critica 488, 50. eſt ἀκρισία δύσκριτος 20, 53. toto genere eſt ſymptomatica 488, 52. omni ex parte peſſima 488, 32. &c. duplex eſt; vel univerſi corporis; vel capitis aut thoracis 2,68. 18,41. 20, 51. 23,69. 93,28, 191,38. 279, 69. 485,50. &c. vel univerſa corporis, vel aliquarum partium, levi aut gravi naſcitur periculo; ut qualitate, copia, tempore, & exudandi modo apparet 485, 52. in toto cernitur corpore, cùm pauco ſudore tota compago eſt roſcida 485,50. in quadam parte corporis apparet, ubi vis morbi firmiter fixa hæret. ibid. capitis, ἱδρὼς κεγχρώδης 28,28. quomodo multa 435,53. utraque recidivæ non tantum capax, ſed etiam mortis 207,60. ubi, ibi morbus 279,71. 488, 49. vel ab oppreſſione, vel ab exolutione 161, 25. 202,62,63. 209,19,20. ineunte morbo, ab oppreſſione 161,28. 308,8. quam edit expreſſio, virium oppreſſione nata, longi eſt morbi 432,70. in mitioribus morbis, per initia, ad diuturnitatem apparet 197, 11. in acutis, ad mortem apparet 197,11. febrium initiis, ad diturnitatem apparet 216,43. morbo affecto, ab exolutione partium ſolidarum 261, 28. 308, 7,8. ab exolutione partium ſolidarum, mortem ſubeſſe teſtatur 191, 60. 432, 68, 69, 70. quænam, ſignum empyematis, & cujus 7, 14. quæ terrifica 6,55. ſudatiunculæ & horroris viciſſitudo crebra; peſſima 7,52, 240, 42. 43. 279, 68. 308, 9. 10. ſudatiunculæ vitio, nihil poſſe adjici videtur 488,37,38. à ſudatiuncula nemo unquam febre defunctus abſolutè 68, 51. ſudatiuncula frigidorum, mortem in propinquo eſſe denunciat 197,8. cum ſudatiuncula & ſomni vacuitate, crebrò exardeſcentes; malo ſunt loco 23,51. Ἐφιδρῶντες, qui 2,67. 18,32

Sudor, quid 216, 36. 485, 57. 513,6. in excuſſione conſiſtit 68,11. inter morborum communia epiphænomena, & propria febrium acutarum; omnium inſtar 485,15. excluditur vel expreſſione, vel excretione, vel exolutione partium ſolidarum 216,40. 261, 34. 35. 36. bonus & malus, excretionis loco & modo 488,52,53. ſudoris excreti natura imperio, non alia materia quàm urinæ 485,31. ſudor, eſt κρίσιμος, κρίνων 20,52. ſudoris optimi quænam τὰ ὑπάρχοντα 486,15,16. &c. ſudor optimus, qui ex toto morbum tollit 103, 46. qui die critico febrem exolvit 485,11. 486,17. 29. 34. bonus, qui toto effuſus corpore, planè oſtendit ægrum alacrius ferre morbum 158,70. 487,46. ſudores qui cum ſtillis vaporant; boni 488,56. ſudor utilis, quinam 487,43. qui levat 485,11. 487,47. qui bonus 487,44. quomodo diſtinguitur ab optimo ibid. is multum habet utilitatis ac ſecuritatis; qui paroxyſmum finit 486,38. 39. qui natura duce, convenienter cietur; præclare ad ſalutem ſuſcipitur 485,19. multus & calidus, qui totam compaginem occupat die critico, & jam ſperabili antè criſi; ſolus eſt omnium qui febrem exolvit 487, 5. multus & calidus, mulierem gravidam fœtus trimeſtris, 14. die reddidit febris expertem 487,7,8. à ſudore multo & calido, ad 27. diem oborto, Abderita virgo vacationem habuit febris & ſurditatis 487,8,9. ſudoris ὑπάρχοντα κρίσιμα; tum ea quæ faciunt vacuitatem febris, tum quæ ad ipſam apparent 486, 69. ſudor is erit criticus, qui adferet finem febris, cùm ejus ratio critica omnis erit, in qualitate, copia, tempore, & excernendi modo 487, 16, 17, 18. criticus in febre ardente, à rigore, naturæ impulſu, per excretionem prorumpit 355,64. eſt criticus, paroxyſmis dierum imparium 486, 67,68. ſudore criſin ſuſceptam iri, cùm in propinquo eſt, teſtatur urinæ ſuppreſſio rigorifera, non nephritica 485, 28, &c. à ſudore critico ſanatio comparatur, poſtquam ſunt edita ſigna pepaſmi, & nuper cœptæ redintegrari naturæ 487,29. ſudor à febre proruptus, qui reſtituto cerebro ſomnum conciliat ſuaviſſimum, bona criſis 361, 40. δύσκριτος, qui fluit in nulla ſperabili diſceſſione morbi 487, 3. periodicus à rigore in tertiana, naturæ impulſu, per excretionem, prorumpit 216, 55. 355, 64. ſudoris expers jactatio cum frigore, diebus criticis, mala 22, 23. ſudor ubi, ibi morbus, 2,67. 6, 55. 58, 25. 93,77. 261, 33. 282, 43. 546, 54. qui effluit ſymptomaticῶs, non eſt moventis naturæ 485,36,37. iſque vel virtute corporum exoluta exit, vel ardoris vi 216,62. 485, 41,42, ſymptomaticus, vel per oppreſſionem naturæ exoritur, quem ciet expreſſio: vel quem partium exolutio, velut roſcidulum & miliarem, fundit 355,66. aut nimiam abundantiam, aut retentricis potentiæ infirmitatem oſtendit 485, 47. velut ſymptoma nimiæ abundantiæ pravorum in corpore humorum 485,46. ſudore quando exolvitur nervorum contractio 218,9. ſudore ſiſtuntur urinæ 485, 59. ſudor frigidus, numeros abſolvit ſudatiunculæ 488, 37. peſſimis ægri rebus apparet 487, 58. 488,2, 49. duplex, unus in febre acuta apparet, alter in febre remiſſionis participe 487, 61. 488, 88, 35. in acuta febre lethalis: in tepida, morbi eſt diuturni 488, 4. 18, 19, 23, 24. 488, 63. ſi exitu pigro velut miliaris exudet, pravus 488, 34. ac circa caput & collum ſolùm exudans, pravus 485, 12. 488, 33. jam qualitate pravus, multum adjicit pravitati ac maleficio, excretionis modo & loco 488, 32. gelidus, caloris nativi extinctionem denunciat 23, 45. parvus, non eſt criticus 23, 43. ſudorem in opiſthotono eſſe mortiferum, nulla æquitas 218, 8. ſudor fruſtra cietur, cùm manet egreſſio viſceris in ſua ablogωſi, aut venenata qualitas crudi humoris morbifici 487, 30. qui non effluit, ſed exudat, ſudatiunculæ nomen habet 485, 49, 50. ſudores in omni reſolutione qui ſenſim exudant, conferunt 356, 10. confertim verò prorupti, nocent 356, 10. ſudor ſi cui effluit multus poſt diuturnum alvi profluvium, linoſa vomiturienti & cibos averſanti; repentè interimit 551, 29. 30. qui unà cum febre incidit, ſi eſt acuta; peſtiferus 489, 2. exortus ineunte febre acuta, ſigno & cauſa peſtiferus 489, 34. ſudore exiguo qui madent cùm febre, in metu ſunt mortis 23, 67. ſudor febrienti ſuperveniens, ſi febris non quieſcit; malus 18, 36. miliaris, quid ſignificet 38, 12. ſudores miliares ac ſolùm circa collum; peſtiferi 488, 56. ſudor omnis qui tantùm occupat caput & collum, tametſi non frigidus, ſemper in malis ducitur 488, 43. 44. qui tantùm occupat caput & collum, ad ſyncopem mox adfuturam apparet 488, 43. quinam enaſcitur partium exoluta virtute & emortuo calore nativo 488. 38, 39. ſudore diffluentes ſæpe & multùm, in febre horrifera, miſerandi 8, 35. ſudor cruentus, unde 130, 23. in ſudore, ſanguis non detrahendus 203, 10. ſine ſudore qui injudicatò perfrixerint; malè vexantur 22, 25.

Super, ad methodum pertinet examinandæ rei quæ in quæſtionem vocatur 174, 36.

Supercilium, quid 411, 65. &c. ſupercilio vulnerato cicatrice obducta, viſu hebeſcunt, vel etiam occæcantur unde 411, 52.

Superficies cujuſque corporis aſpectabilis, unde 116, 43. cujuſque corporis, veteribus Pythagoreis, ἡ χροιά 393, 11. 436, 23. 24. 504, 25. 26.

Superrigere, vel rigorem indicat ſupervenientem; vel crebrò rigorem repeti 541, 47. &c.

Supinum jacere quid 381, 52. 54.

Suppuratum, quid 56, 34. 221, 62. medium inter criſin ſalutarem & deſperationem 245, 22. 246, 24. 255, 47. 262, 70. 71. 444, 36. criſis tumorum contra naturam, ſecundum διαφόρησιν expetenda 155, 69. 70. ſuppuratio, virtute tantùm fit caloris nativi 281, 36. ſuppuratum, nunquam à phlogωſi 164, 7. Suppurati omnis ratio ineunda, tum ex humore morbifico, tum ex parte obſeſſa 265, 19. in ſuppurato, medendi occaſio arripienda, ex dierum criticorum obſervatione 264, 24. ſuppurati non tanta tenſio, quàm phlegmones crudæ 263, 40. in ſuppuratum phlegmones mutatæ ſignum ſyllogiſticum, gravitas acerbi doloris ſuccedanea 263, 39. in ſuppurato, cur gravitas acerbi percipitur 263, 40. ſuppuratum non omne in bonis ducendum 129, 23. quodnam, laudabile 249, 6. laudabile, nihil aliud quàm ipſe pepaſmus 182, 44. 45. non tam citò fit, ut appareat ineunte morbo 230, 13. omni ex parte debet eſſe purulentum 230, 16. candore, lævitate, æqualitate, quid denotet 108, 18. 19. ſuppurati laus quibus abſceſſibus debetur 148, 43. quænam bona conditio 248, 42. ſuppuratio bona non ſperabilis, quæ ex mera bile conficitur 246, 38. ſuppurati primus modus, qualis 240, 31. 32. qualis ſecundus 240, 43. ſuppuratio aſpectabilis, omnem aufert ſuſpicionem palindromes 222, 64. ſuppuratum quod in occulto latet, non niſi à ſciente animadverti 159, 41. 42. ſuppurati à menſtruorum ſuppreſſione, ſigna quænam 187, 27. 28. ſuppurati ex pleuritide, ſigna 58, 47. ſuppuratorum quæ ſurſum ſunt; alia in tunica ſtabulantur collecta, alia in viſceribus diffuſa 266, 70. in ſuppurato, quando periculo locus 240, 22. 23. quod ſuppurat omne, metuit reverti 493, 15.

Surarum ſympathia cum partibus nobiliſſimis 16, 49

Surditas, quid 99, 52. 100, 28. 476, 5. unde 87, 1. 195, 7. ſymptoma eſt cerebri 53, 28. duplex; auditus interceptio, vel privatio 197, 38. 280, 13. 339, 28. 436, 19. eaque firmiter fixa, & leviter preſſa aut fugax 99, 43. firmiter fixa, duplex; vel in facultate audiendi, cum febre acuta; vel in vitio inſtrumenti, & febris expers 99, 44. &c. fugax, duplex; in quibuſdam critica; in aliis ſymptomatica 99, 50. à calidis & frigidis humoribus 33, 67. 83, 12. 440, 58. 59. cephalalgici crudoris ſecunda ſoboles 85, 5. ſignum ſalutis ſperabilis aut deſperatæ 194, 56. de non percepto appulſu τῶν ἀκουστῶν, ſignum citò venturæ mortis 476, 18. in febre, alvum ſiſtit 100, 15. 105, 12. 195, 27. 280, 18. 442, 51. 476, 26. 27. 540, 40. ſurditatis cauſa in febre, quæ 100, 37. ſurditatis & alvi ſuppreſſæ, ſucceſſio mutua 100, 41. ſurditatem à febre natam exolvit alvi profluvium 100, 38. 105, 12. 195, 28. ſurditas; bilioſa profluvia ſiſtit 546, 31. per tranſlationem bilioſi humoris, & tincta bile urina, ἀσύστατα 103, 53. dejectionis cruentæ non eſt τεκμήριον 280, 24. quæ cadit in empyicos, cruentam excretionem denunciat 280, 3. in empyicos, unde 280, 20. cum comate, parotidis prænuncia 280, 31. quænam hæmorrhagica 102, 70. quænam phrenitidi ſternit viam, atque inſaniæ 476, 7. 8. inſaniæ ab exhauſto ἔκγονος 460, 8. quænam furioſa 103, 1. quænam funeſta 195, 10. morbi acuti & turbulenti conſectaria; terrifica 39, 60. 102, 2. 195, 15. 460, 6. 476, 17. ſurdaſtri, unde 90, 39.

Surſum ſunt nares & oculi 157, 47.

Suſpiriorum cauſæ omnes, ad pulmonum contumaciam referuntur 55, 3. ſuſpirioſi homines, unde 138, 33.

Sutura omnis, rimoſa & aſpera 388, 21. 392, 58. ſuturæ,

ſpeciem gerunt fiſſurarum 392, 59. 393, 25. 393, 62. 394, 55. ſuturæ omnium, eodem non ſunt loco 388, 53. 54. ſuturarum trωmata, ſpecie & idea, alia quàm cæterorum capitis oſſium 387, 63. 64. ſuturæ ſectæ fiſſura, in pari caſu ponenda quo cerebri concuſſio & vulnus 393, 31. ſuturæ impreſſa fiſſura non niſi à ſciente animadverti poteſt 393, 57. ſutura telo inciſa, quamtumvis acuto, fiſſuram habet conjunctam, & obtuſionem 387, 69. 391, 43. 394, 6. ſuturæ, modiolus eſt admovendus 388, 26. 27. in ſutura qui ſecantur, non proni humi procumbunt apoplectici 388, 29.

τὰ Σῦμα, priſcis medicis, epiphyſes palpebrarum, foris & intus pullulantes, viſioni maximè officientes 118, 71. 119, 1. Galeno, aſſurgentes verrucæ 119, 2. 480, 57. 58.

Sympathia facilis & mutua τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν πεφυκότων 117, 2. 210, 60. 268, 42. 457, 5. per ſympathiam afficiuntur vicina, & quæ generis ejuſdem 7, 16. ſympathia triplex; quia congener, vicinum, & ſocium 53, 7. 160, 34. 411, 67. 68. ſympathiæ, in ſocietate officii, magna vis 518, 63. ſympathia nulla, cauſam deducit morbificam 369, 47. à ſympathia, in idiopathiam tranſitus 160, 63. 64. 253, 38. ſympathica nulla mala, priora exolvunt 178, 48. 49. 272, 55. 318, 47. 403, 65. 480, 37. 529, 70. 71. ſympathia omnis per ἐπιγένεσιν, ſurſum deorſumque movetur κατ' ἴξιν, non ἀνάπαλιν; niſi cùm eſt orgaſmus 398, 29. 30. magna cerebri & diaphragmatis 168, 34. 45. maxima cerebri cum ventriculi ore 160, 45.

Symphyſis vera, quænam 398, 62. &c.

Symptomata omnia, partium obſeſſarum & humoris morbifici propria 24, 39. 404, 70. quæ bona 5, 42. bona, quomodo ſignificata 5, 43. omnia, quæ intrinſecus enaſcuntur, admittunt adoleſcentia & juventus 418, 29. 34. ſymptomata & ſigna mala dierum criticorum, firmiora quàm aliorum 42, 58. omnia ἐπιγινόμενα, magnarum affectionum & auctarum conſectaria 26, 7. 168, 6, 7. nulla quæ per ſympathiam incidunt, levationem adferunt primigenitorum malorum 315, 1. per tranſlationem ſymptomaticam orta, indigenis longè pejora 119, 48. ſymptomatum ſubinde naſcentium ibi vacatio eſſe ſolet, ubi ceſſat eorum ſolita generatio 463, 71. 464, 1. eorum fruſtra teſtatur levatio, quorum inexhauſta manet perennitas 325, 51. in ſymptomatis magnis quæ à peſſimis ortum habent, redintegratio nulla eſſe poteſt 333, 68. ſymptomata quæ nec valedicunt, & continenter accreſcunt; terrifica 325, 12. quænam per anadromen, à rigore fruſtra oborto naſcuntur 11, 28. è ſymptomatis, crebra ſæpe naſcitur opinionum varietas 239, 24. ſymptomata multa ex eodem fonte oriri, novum non eſt 320, 11. ſymptomatis ejusdem, morbi multi 345, 12. ſymptomata capitis repleti; cephalalgica, paraphorica, catarrhoica, cataphorica, 154, 70. 71. 177, 2. 3. 214, 45. 46. κωματώδεα, raro in febres acutas incidunt 33, 56. ſymptoma omne cataphoricum, ubi conſiſtit 83, 15. ſymptomata paraphorica, in cerebro facilè excitantur 274, 67. quænam citæ mortis & jamjam venturæ argumenta ſunt & cauſæ 321, 3.

τὸ Σύναγμα, coagmentatio calculoſa 367, 26.

Sinciput & bregma; eadem 393, 21. 22. ſynciput, omnium cephalicarum partium acerrimi ſenſus 86, 30. ſynciput omnium capitis partium capaciſſimum 86, 33. ſyncipitis pertuſi motus, celerior atque mutatio, quàm cæterarum capitis partium 396, 42. 45. ſynciput ſauciatum, periculoſius habet ægrotum, quàm occiput 388, 4. 5. ſyncipitis fractura pari ſpecie & idea quæ in occipite curationem recipit fatalis ad interitum 388, 9. ſyncipite læſo mortiferè, vitam finiet ſauciatus die ſeptimo 388, 10. 11.

Syncope, quid 31, 30. cordis propria 121, 49. in quibus conſiſtit 121, 49. 50. reſpirationem adimit, ſublato ſpirandi uſu 219, 4. 5. 355, 39. abſque ſyncope moritur nemo 406, 37.

τὸ Συνεχές, propriè quid 12, 3. ἐν Συνεχεῖ, idem quod, ἐν συνεχείᾳ, quidque ſignificent 41, 28.

Syntimoriæ maleficæ cauſa ipſa, epigeneſis 320, 66.

Σύντονον nihil, quod adjunctum non habeat τὸ διλωνικὲς 98, 57. τὸ Σύντονον ἄλγημα, quid ſignificet 178, 38.

ἡ Συῤῥὸ, propriè nectar vivificum 135, 59. 60. 174, 23. ſyrrhoë vivifica, in ſanguine & ſpiritu continetur 136, 4. ſyrrhoë vitæ conſervatrix, nutricatu & reſpiratione perficitur 136, 14.

αἱ Συςροφαί, quales 129, 22. ſyſtropharum omnium curatio unde incipienda 129, 24. 25.

T.

TABES, quibus ætatibus maximè familiaris 70, 3. 273, 10. tabis ſigna; labores horriferi cum ſuſpirioſo anhelitu 173, 67. 68. tabes, tum à ruptione venarum craſſarum, tum à catarrho è capite 267, 47. 48. tabis differentia duplex: una in pulmonis ulcere; altera in vaſis ruptione 276, 44. tabes ab ulcere pulmonum, πλευρώδεσι familiaris 255, 10. 11. 276, 44. à vaſis ruptione, juvenibus, hæmorrhagiæ commodis carentibus, familiaris 276, 44. 45. tabis conſecutionem, quænam ſanguinis expuitio adfert 273, 12. tabes empyemati ſuccedanea, non tam citæ mortis quàm orthopnœa 282, 58. particularis, quid 73, 63. tabidorum oculi cavi humiles, ac demiſſi 477, 66. 67.

τὸ Ταχὺ καὶ ταχέως, brevis eſt intervalli 476, 49. τὸ ταχέως, idem quod τὸ αὐτίκα 115, 23. 24. 241, 27.

Tactus inſtrumentum, terreſtre 114, 51.

Tæniæ, faſciæ ſimiles 163, 3. 204, 29. Tæniarum generatio, ubi 204, 28. tæniæ, toto ambitu ſunt inteſtinorum 526, 15. 16. bulimo potiùs indicantur, quàm torminibus 163, 4.

ἡ Ταραχὴ, abſolutè dicta, mentis perturbatio 76, 15. 160, 55. 56. 274, 69. 435, 43. 460, 1. 511, 39. τῆς ταράξεως deſcriptio 321, 60. ἡ ταραχή, certiſſimum argumentum jamjam futuræ dementiæ 168, 55. 56. 57. 460, 1. ἡ ταραχὴ τῆς κοιλίας, dejectionum eſt nimiarum 148, 28. 231, 28. τὸ ταράττειν verbum apud Galenum, aliquando non modicam indicat dejectionem, ſed nimiam ejus abundantiam 420, 36.

ἡ Τάσις, ſæpenumero per ſympathiam 87, 40. ἡ τάσις καὶ ἡ λύσις, ἀσύστατα 133, 17.

Ταυτόματον, unde 121, 7. ταυτόματον, αὐτομάτως, ἀπὸ ταυτομάτου, ſynonyma 121, 9. 10. oppoſitum τῆς προαιρέσεως 121, 10.

ad Τέκμαρσιν plus conferunt τὰ τεκμήρια, quàm τὰ εἰκότα 268, 23. & τὰ ὁμοειδῆ, quàm τὰ ἑτερογενῆ 268, 24. ἡ τέκμαρσις ad vitæ præſagium, quomodo certa comparatur 268, 28. ad interitus præſenſionem certa quomodo comparatur 268, 30.

τὰ τεκμήρια, nunquam à ſe mutantur ſive ad malum, ſi bona ſint; ſive ad bonum, ſi prava 244, 46. 47. 51. quænam bona in cauſis 244, 54. quænam in ſignis 244, 54.

Temperamenti jus eſt & imperium in complexionem 305, 15. temperamenti & complexionis mutatio, quam ſenectus invexit, irreparabilis 163, 28.

Temperiei conſervatio, à jecore 548, 45. 46. Temperies, nomine τῆς περιψύξεως expreſſa; inſidioſa 360, 30.

Tempeſtas peſtifera, qualis 33, 53.

Tempora, quænam ὡραῖα ὡραίως 21, 48. tempora cur malis graviſſimis objecta, tam intrà, quàm extrinſecus 388, 64. &c. collapſa, unde 112, 42. in temporibus, facillima omnium cerebri ſympathia 388, 67. crudeliſſima cephalalgia 388, 67. mitiori ictui non tam reſiſtitur, quàm alibi telo ingenti quod validæ vires contorquent 388, 68. quæ à tromate inferuntur mala; graviſſima 388, 69. 70. troma inſanabile, cujus alibi ſperabilis foret ſanatio 388, 69. tempora quibuſcunque præciduntur; convulſio incidit è diverſo partis præciſæ 387, 52. in temporalibus muſculis à chirurgo ſectio non facienda, in capitis pertuſione 389, 4.

Tendo, quid 400, 41.

in Teneſmo, ani ſphincter ſimiliter laborat, atque veſicæ in ſtranguria 248, 9. &c.

Terra qualis arboribus, talis venter hominibus 111, 70. pinguis, unde hiulca 124, 15. ſitu indureſcens, rimis multis finditur, & hiulca redditur 545, 52.

de Tertiana, vide ad nomen *Febris*, ſub litera F.

Teſtium deſcripto 378, 26 &c. per teſtes caloris nativi amplificatio, vox plenior 378, 29. teſtes quomodo contrahuntur 378, 38. teſtes & pudenda contracta, ſævos dolores denunciant, & convulſionem mortiferam 378, 13. teſtis cùm intumeſcit à tuſſi, memoriam renovat ſocietatis, pectoris, mammarum, genituræ, & vocis 378, 25.

Tetanus, contractio eſt qua cervix obriguit, rectaque & intenſa manet immobilis 217, 11. 25. in dorſo & lumbis etiam exoritur 217, 25. Celſo rigor velut neutrum quoddam emproſthotoni & epiſthotoni 217, 22. non raro cadit in febrem acutam 382, 63. 64. in tetano, ſymptoma quodnam funeſtiſſimum 217, 50. tetanus, citò vires effœtas reddit, & acerbiſſimam infert mortem 218, 16. 17.

τὸ Θεῖον, principatum obtinet cauſarum omnium, tam efficientium, quàm excipientium 436, 24. numeris non abſolvitur, ſed verbo Dei 420, 54. τοῦ θείου potentia, in natura potiſſimùm eluceſcit 436, 26. τὸ θεῖον, coloris, atque naturæ ſummum jus habet 436, 24. in quibuſque morbis accuratè diſcendum & prævidendum 229, 54

τὸ Θερμαίνειν, & ἡ θέρμη, ſecundum naturam dicuntur 261, 60. aliquando idem quod τὸ πυρέττειν 261, 60. ἡ θέρμη, pro calore nativo 261, 62. aliquando idem quod ὁ πυρετὸς 261, 61. τὸ θέρμασμα foris admotum, tetanorum, rigorum, convulſionum, παρηγορικόν 449, 18. 19. τὸ θερμὸν idem quod θέρμασμα 213, 53. τὸ θερμὸν, φίλον καὶ κεῖνον 213, 63.

τὰ Θηρία, pro vermibus 163, 8. τὰ θηριώματα, ulcera depaſcentia 137, 28.

ἡ Θέλωσις, quid 20, 16. 115, 51.

Thoracis pars anterior, oſſibus ſeptem contexta 182, 32. hominum priſcorum amplitudo major, quàm hujus ſæculi 258, 32. anguſtia, unde 275, 34. à phymate luxatio crebra in partem poſticam 407, 38. vulnera cur gravia 398, 67.

τὸ Τί, conjunctum cum nominibus derivativis, vel affectionem perexiguam, vel raro incidentem denotat, 185, 39. 197, 51.

ἡ Τῆξις, aliquando ἀντὶ τῆς ἰσχνότητ@ 433, 55.
ὁ Τόκ@ partus perfectus 424, 9. 10. 427, 28. 55. 434, 36. pro aborſione, καὶ ἀχρηςικῶς 434, 36. 450, 55.
οἱ Τόνοι, nervi medullares, pro ligamentis 179, 55.
Tormina propriè ſunt inteſtini ſurſum revulſi 327, 25. 26. unde 174, 62. 337, 10. 379, 41. torminum alvi & phthiſeos fons idem 329, 41. in torminibus dolorificum malum foras non exit, ut in dyſenteria 327, 27. tormina ſæva à flatibus alvinis ſubſiſtentibus, in hydropem ſiccum abeunt 184, 38. 312, 30. 31. 379, 41.
Torpor per νέκρωσιν facultatis animalis; lethalis 9, 7. in torpore gravi & frigido, ſanguis non detrahendus 372, 62.
Torquetur per id, per quod quis peccat 358, 12.
Tranſitus κατὰ λόγον, ἡ διαδοχὴ 178, 34. παρὰ λόγον, ἡ μετάςασις 178, 35. naturæ magiſterio ſuſceptus, & ad optatum finem perductus; morborum tutiſſimus medicus 178, 32. intus foras, melior quàm contrà 181, 10. per tranſitum qui morbi fiant 177, 71.
Tranſlatio & excurſus omnis qui exitum non habet; terrificus 38, 45. ſymptomatica, quænam mortifera 55, 58.
τὸ Τραῦμα, vulnus tantum ſignificat 211, 62.
Tremor, quid 67, 7. 70, 67. 87, 52. unde 78, 6. nervorum principii læſio 53, 28. 390, 26. tremoris omnis natura in virium imbecillitate 31, 15. tremor, pro rigore qui concutiendo cietur 519, 19. 20. totius corporis, unde 52, 8. tremoris malum tolerabilius quàm convulſionis 210, 51. tres cauſæ; oppreſſio, ſpirituum collectio, & virium exolutio 87, 54. tremor ab exhauſto, ſymptoma cerebri alienati 47, 58. 364, 6. qui ab oppreſſione fit, quomodo delirium adfert 15, 60. levis, in ſubſultu & geſticulatione manuum, lingua tremula, & dentium colliſione à delirio 34, 54. ſymptoma cerebri poſt alterationem magnam alienati 34, 57. tremor levis, & vomitio æruginoſa, deſperatis; mortem prope eſſe denunciat 34, 42. tremor ubi incidit per initia febris, ſanguinis detractio neceſſaria 14, ult. 31, 15. 87, 62. 177, 23. 24. perraro cadit in febres ardentes 67, 12. tremores, ardentium febrium ſymptomata propagata 56, 70. in febribus, deliriorum prænuncii, unde 214, 66. tremor, delirio qui ſupervenit 41, 3. delirio ſuperveniens, planè funeſtus 67, 19. extenuato pridem, ſponte nunc natus, exolutionem facultatis animalis confirmat 549, 59. 60. fanaticorum præſentem mortem intentat 87, 34. egregiè phreniticorum, citam mortem denunciat 51, 28. à ſiccitate natus immedicabilis 364, 12.
de Tritæophya, vide ad nomen *Febris*, ſub litera F.
τὸ Τρηχύνειν, ἀντὶ τ͂ ἀποκληρύνειν 443, 58.
Trωma, quid 211, 54. 63. 351, 54. quodammodo genus omnium rerum violentarum 351, 48. trωma & phyma, ut differant 380, 21. pro vulnere 288, 30. à trωmate convulſio exorta, mortifera 288, 35. 403, 12. in trωmate febris exorta poſt 7. diem æſtate; poſt 14. hyemè; ad interitum fatalis 352, 37. in trωmate qui prorupto ſanguine perhorreſcunt; graviſſimum habent malum 302, 21. trωmatis mortifera ſigna 352, 39. &c. τρώματα capitis, qualia 97, 43. alia temporum, alia frontis, alia occipitis 387, 64. 65. trωmatum capitis terebrando, curatio citò ineunda 263, 10. 11. trωmatis capitis ſymptomata per epigeneſin propagantur quædam, per metaptωſin alia 351, 59. cephalici graviora ἐπιγενόμενα, quàm cæterarum partium pertuſarum 404, 42. à trωmate ſi cui bilis vomitio eſt, malè eſt: idque potiſſimum à cephalico 403, 52. 406, 55, 56. trωma capitis quodnam & cur mortiferum 352, 30. 31. trωmata ſuturarum, ſpecie & idea, alia quàm cæterorum capitis oſſium 387, 63. trωma quoties jure ſectionem requirit, ei tamen ubivis partium non eſt locus 388, 57. 58.
Tuberculum, quid 245, 60. tuberculi lumbos luxantis cauſa, ſanguis 334, 12. 13. tuberculum lumborum, ſanat dyſenteria diuturna 326, 59. tuberculis ſi corpus obſitum eſt, cum excretione bilioſa, intus ægrotat 374, 19.
Tumor, quid 152, 1. tumores omnes exolvuntur diaphoreſi aut ſuppurato, aut gangræna & ſcirrho 129, 3. 4. &c. quicunque, fluente alvo, dolenter aſſurgunt, mali 544, 31. quinam optimi 159, 15. hoc ipſo quòd duri & dolorifici, phlegmonici 544, 38. 552, 22. duri ac dolorifici, facilius in ſuppurationem vertuntur, quàm molles 156, 22. 23. dolorifici cum ſignis & cauſis flacceſcentes, ſalutares 108, 49. dolorifici qui injudicatò flacceſcunt, mali 108, 8. 49. 461, 22. 23. tumorum mollium & doloris expertium, tardi motus 155, 55. 56. tumores ventris, ubi idem quod τὰ ἀλγήματα μεσῶν τ͂ 156, 41. in viſceribus celeriùs ſuppurant, quàm in epigaſtrio 156, 25. 156, 63. 64.
Tunicæ inflammatæ propria punctoria acerbitas 371, 34. tunica coſtis intexta, difficilius coaleſcit quàm carò 288, 37. linguæ, aſperæ arteriæ communis 52, 7. interior ventriculi, communis linguæ, palato ori 126, 26. 27. 28. 209, 28. 451, 17. 481, 58.
Tuſſis, unde 167, 71. ad thoracis atque pulmonum concuſſionem pertinet 390, 1. &c. perennitatem catarrhi, in fauces & arteriam prolabentis, oſtendit 276, 30. 361, 69. tuſſis, ſitis, linguæ aſperitas, à ſomno ſolent exacerbari & irritari 311, 4. comes hepatici vitii quod hydropem facit, unde 317, 20. 21. tuſſes hydropi advenientes, mortem ſubeſſe brevi teſtantur 317, 17. tuſſis in peripneumonia, unde 265, 61. tuſſes cum ptycliſmo, parotidas adæquant 34, 7. 108, 44. 316, 26. 27. tuſſis cum raucitate, quid ſignificet 306, 50. tuſſis ferinæ author catarrhus 362, 5. tuſſicula, ſignum ſyllogiſticum catarrhi è faucibus in laryngem 306, 52. à tuſſicula levi ac leviter proritante, ſitiendi cauſa, vel in ipſo cauſa infringitur 456, 13. tuſſiendi crebrò & fruſtra cupiditas, materiam expectorabilem eò trudit & ſiſtit, ubi eſt focus morbi 261, 30.
de Tympania hydrope, vide ad nomen *Hydropis*, ſub litera H.
Τυφωμανία, veteribus quid 92, 16. ἡ τυφωμανία, monſtrum biceps, unde 210, 30. 268, 40. 41.

V.

Vacuatio, cauſa ſuctionis 525, 3. ex vacuatione gignuntur morbi, repletione ſeneſcunt 464, 20. vacuatione propria repletionis convenienter exolvitur omnis affectio ex repletione 188, 67. 68. vacuatio, proprium remedium oppreſſionis à ſuppreſſione nata 31, 17. vacuationum inclinationes fiunt, ut natura & humores curſum inflectunt 10, 59. vacuationes ſic moliri oportet, ut eſt inclinatio rerum moleſtarum 366, 30. vacuationum ſæpe tot genera, quot repletionis foci 216, 49. vacuatio omnis lege naturæ ſurſum deorſumve commota, multùm & rarò debet cieri 179, 4. 5. vacuationis, naturæ imperio ſuſceptæ, ſigna 36, ult. vacuationes edi κατ' ἴξιν, in nulla meatuum evidentia, bene: ἀνάπαλιν verò malè 324, 44. vacuationis injuſſæ, duplex omnis conſideratio 346, 59. 60. vacuatio injuſſa, unde 134, 56. humorum qui mere ſunt flavi, æruginoſi, aut nigri ope catarthici, in bonis ducendæ 483, 30. mala αὐτομάτως 483, 30. vacuationes malæ, malarum affectionum ſigna 130, 50. 51. malæ, excrementorum meracorum 130, 52. vacuatio inchoata ex alvo, ibi poſtremùm definit ſuctione, qua excitatur ſuctionis ſenſus in alvo 482, 46. vacuationes pravæ apparent de pravis affectionibus, quarum illæ certa ſunt ſigna 473, 2. 3. vacuatio omnis, ſymptomatica eſſe ſolet in triumphata natura, multùm afflicta 356, 9. nulla, doloris aut morbi levationem eſt allatura, cum ea cietur κὶ τὴν ἐπιγένεσιν 529, 68. 69. vacuationum omnium nulla eſt quæ tam faciat corpus infirmum, quàm liberalis hæmorrhagia 192, 5. vacuatio nulla, quantumvis critica, poteſt eſſe ſalutaris, ubi vires effœtæ languent 6, 47. 197, 64. 65. 527, 70. &c. non prodeſt, ſuperſtite offenſione firmiter fixa 41, 49. immerita, ab infirmitate orta naturæ, ipſam denuo infirmiorem facit 527, 53. &c. omnis frequens & plurima, periculoſa 533, 28. 29. per ſputa, expurgatio humorum pleuritidem facientium, Hippocrati 241, 34.
Vapor fuliginoſus, materia vocalis 549, 55. vaporis fumidi efflatio, laryngi præbet materiam vocalem 410, 18. 19. ex vaporis fumidi nimia abundantia, major neceſſitas expirationis, quàm inſpirationis 201, 2. vapor fumidus, noctu non tam liberum habet exitum, quàm interdiu 261, 9. &c.
Varix, quid 37, 39. unde 178, 28. 416, 10. varices, non rarò, morborum criſes 191, 50. ſanantes tuberculum, ſine ipſius pepaſmo, oriuntur 187, 40. varices aut hæmorrhoides inſanientibus exortæ, ſanant inſaniam 361, 63. furibundis, propè jam alienato cerebro, nihil proſunt 365, 10.
τὸ Βάρος, quid 86, 25. nunquam per ſympathiam exiſtit 87, 39.
Vaſorum impuritas, rerum alvi malè geſtarum confectaria 200, 17.
Venarum omnium origo, hepar 190, 45. venæ hepatis propagines 67, 2. 531, 67. vena nulla à liene in partes ſiniſtras producitur 190, 45. venarum color qualis, talis & ipſe ſanguis 116, 9. evacuatio, per liberalem ſudorem 13, 46. è venis multæ hæmorrhoides, ipſæque imprimis menſtruorum 446, 54. venæ quæ ſunt in alvo, affixæ ſunt, non ſuſpenſæ 473, 69. 70. venarum obſtructarum libertas, ſanguinis detractione comparatur 349, 56. venæ quædam communes uteri & mammarum 433, 66. attrahendi potentia, carnes ipſas præcedunt 232, 70. 252, 40. 41. 254, 28. 29. 281, 13. 324. 32. 403, 38. 279, 25. 481, 49. in venis ſunt febres 489, 62. 63. à venis, ad nervos non rarò fit μετάςασις 319, 69. venæ, pro arteriis uſurpatæ 71, 31. 141, 59. micantes, arteriæ 43, 57. micantes in capite, ſymptoma magni ardoris 47, 58. temporum, inſtabiles 65, 36. cui vena in cubito micat, iracundus & phreniticus 43, 61. vena arterioſa, toti pulmoni ramosè diſtributa 258, 19. venæ arterioſæ truncus, ad baſin cordis 292, 33. venæ παχέες, ἀμυδροὶ κὶ μεγάλαι, eædem 405, 17. venæ juvenibus rumpuntur omnium facillimè 293, 59. 60. 299, 29. 30. vena rumpitur vel ſua ſponte, vel incidente aliqua cauſa, tum intus, tum foris 292, 36. &c. 298, 32. 33. venæ ruptio ſua ſponte, quomo-

do fit 292, 38. ruptæ περίφασις, vel intrà, vel extrà 292, 42. &c. magnæ ruptio, difficulter ſanabilis 292, 50. &c. in vena magna, fieri ſolet ſpadων & varix 292, 55. 56. venarum craſſarum vulnus, funeſtum 406, 11. 409, 21. venularum coitio, facilis 292, 58. venulæ arefactæ, ad ſe trahunt acres & biliofos ichores 183, 17. 18. 27. 479, 26.

τὸ Βέλτισον, ſigno & cauſa ſalutare 374, 15. τὸ βέλτισον, ἤσσον ἐλέθρον 159, 4.

Venter, talis hominibus, qualis terra arboribus 111, 70. ventrem, naturaliter eſſe decet in mediocritate poſitum tenſionis & contractionis 316, 23. 24. ventres hyeme, natura calidiſſimi 156, 35. 386, 34. ventres quibus nimium calent; iis fortia vina & cibi, perturbationem adferunt 329, 1. ventris inflationis, duplex cauſa 24, ult. ventris feræ, quænam 163, 1. prorumpunt à cardialgia cum torminibus 162, 42. ventris palpitatio in febre, facit inſaniam 383, 69. vulnera, cur gravia 398, 65. de ventre, vide plura ſub nomine *Alvi*, ad literam A.

Ventriculi interior tunica, communis linguæ, palato, ori 126, 28. concuſſio, in vomitu 468, 42. in ſingultu, moleſta & irrita 468, 47. convulſio ab exhauſto inſanabilis 481, 20. ventriculi eſt moleſta, dum ægrè vomit 471, 5. proritationis irritæ, quænam cauſa 32, 10. proritati atque ſtomachi omnes ideæ, unde 468, 63. 64. &c. irrita proritatio, cum febre acuta; mala 31, 69, proritati à bile concuſſio omnis irrita; prava 481, 21. vomiturientis, ac vomitoris ab oppreſſione, cauſa eſt vel indigena, vel advena 469, 1. 2. 3. ventriculi & oris ipſius pathemata ſunt, ἡ ἀσιτία, ἀποσιτία, καρδιωγμὸς, ἀλυσμὸς, ἐμετώδης 468, 51. ventriculum diſſecari; mortiferum 399, 56.

Veratrum nigrum & peplium, non inopia remediorum ab Hippocrate præſcripta adverſus pleuritidem coſtarum inferarum 245, 50. veratrum nigrum & peplium, ſimul mixta; conſocialia ſunt ad benè & convenienter purgandum 245, 52.

Vere, ſomni longi 386, 43. fœtura pathematum maniæ & melancholiæ 562, 12.

Verecundiæ cerebrum inſervit 358, 19.

In Veris nihil ducendum, quod verbo Dei, & naturæ, diſſentaneum ſit 421, 18, 19.

Vermes unde gignuntur 162, 63. in tenuibus inteſtinis & ſtomacho tantùm ſtabulantur 162, 61. 62. in colo vivere non poſſunt 162, 69. rotundi & lati, feræ alvi 335, 66. lati unde 417, 25.

Vertebrarum qualis connexio 179, 46. vertebræ cervicis, ſeptem 179, 45. Vertebrarum cervicalium duo ſemicirculi, conſtituunt unum foramen rotundum 107, 29. 407, 26. vertebra dentiformis, quo pacto cum prima connectitur 407, 16. Vertebræ magnæ cervicis inflammatio, orthopnoicam facit anginam 407, 45. &c. luxatio, celeriùs hominem, quàm apoplexia fortis, interimit 407, 15. ſecundæ cervicis luxatio, mortifera 407, 14. &c. vertebræ dorſi, duodecim 179, 45. Vertebrarum dorſi luxatio, nata ex phymate pulmonis, ſpirationem auget difficilem frequentia & parvitate 407, 32. vertebræ lumborum quinque, in homine tantum 175, 30. 179, 45. 46. vertebræ unius ex inferioribus luxatio, arctius medullam conſtringit, quàm plurium ſimul & eodem loco 407, 23.

Vertex, quid Hippocrati 97, 47.

Vertigo, quid 43, 53. ubi verſetur, & unde 43, 55. 54, 48. 202, 16. &c. 205, 53. &c. δῖνος dicta 43, 57. cum aſpectabili temporum pulſu conjuncta, capitis repletionem oſtendit 43, 68. in morbis acutis, principatum obtinet inter κρίσιμα, loco non apparentia 202. 6. vertigines quæ ab initio cientur; hæmorrhagia exolvuntur 202, 11. &c. 206, 7. vertigo in ſperabili febris diſceſſione, bona 202, 20. in febris continuatione, peſtifera 202, 20, 21. tenebricoſa, qualis 82, 49.

Veſica, pars acerrimi ſenſus 340, 17. partium omnium frigidiſſima ἄναιμος καὶ ἄσαρκος 5, 49. 409, 16. 518, 1. veſicæ & alvi munus idem in excernendo 339, 64, 65. veſica dicata urinæ excipiendæ atque reddendæ 341, 29. recto inteſtino inſidet 240, 61, 62. loco mutabilis 345, 65. veſicæ conatus periodicus, quando 247, 40. in veſica venulæ non ſunt nudæ atque ſuſpenſæ, ſimiliter ut in renibus: ſed illi parti affixæ 473, 67. perfecta eſt οὔρησις 415, 69. veſicæ epiphænomena nulla, quàm de urinis, aut per urinas 489, 68, 69. veſica iis eſt ſcabioſa, qui cum urina craſſa, mejunt furfuracea 277, 44. in veſica refrigeratio eximia, tum fit, cùm quicquid in ipſa eſt caloris nativi, ab eo qui contra naturam eſt, fuerit diſſipatum 518, 3. veſicam negligentem & ſui officii oblitam reddit ſenſus amiſſio 346, 37. veſicæ vim expultricem labefactat exolutio 346, 36. veſica, unde intercipitur 517, 65. &c. intercepta præſertim cum cephalalgia, habet aliquid convulſificum 88, 19. 430, 65. veſicæ oppilationis, quænam cauſæ 345, 20. 21. in veſica non ſemper eſt τὸ περὶ ὑπάρχον lapidis: ſicut in renibus 518, 69. veſicæ lapidis coagmentatio, μετ' οὔρησιν; renum, περὶ τῆς οὐρήσεως 409, 10. &c. 518, 70. veſicæ quænam pericula à calculo inferuntur 344, 17. &c. veſicæ aut renum exulceratio eſt, ſi quis ſanguinem aut pus mejat 348, 3. tumor, tractabilis in aqualiculo 340, 10. veſica ab empyemate, mollior 341, 60. veſicæ inflammatio, pueros potiſſimùm invadit 342, 11. 342, 29. 30. 36. 37. veſica inflammata, unde ſanguis detrahendus 341, 20. in veſica inflammata, διαφόρησις non exſpectanda, & cur 341, 14. veſicæ phlegmone occupatæ, quænam criſis 341, 33. veſica inflammata, homini necando ipſa per ſe ſatis 340, 30. 31. 340, 48. 49. in veſica, doloris à phlegmone quænam cauſa 340, 18. 19. veſicæ propriæ actionis læſio conſideratur in ſtranguria, dyſuria, & iſchuria 340, 1. 2. afflictæ ſymptomata non minora, nec minus ſæva & mortifera, quàm ipſius alvi 339, 60. &c. duræ quas dolor prægrandis occupat; graves omnino atque peſtiferæ 339, 51. colli diſſectio non mortifera 409, 18. diſſectio; mortifera: & quare 391, 31. 399, 56. &c. 405, 51. &c. 409, 14. veſicæ gangræna; mortifera 340, 54. 55.

Veterni ſubanxii, unde 432, 43.

Vicenarii poſt quadrageſimum, critici 487, 13

Vicina quæ ſunt atque ſocia, primùm & maximè vitiantur 286, 55

Victoria nihil fructuoſius 280, 10

Vigilandum interdiu, noctu dormiendum 385, 41. 385, 63. 386, 5. vigilando in cruditate peccatur gravius, quàm dormiendo interdiu 386, 58. vigiliarum quæ cauſa 11, 31. vigilia fortis, cruditatem parit potionis & cibi 386, 56. 533, 39. 40. vigiliæ ut gignunt bilem: ſic illæ rurſum à bile gignuntur 475, 55. vigiliarum & bilis quædam συντιμωρία in ægri perniciem 475, 53. vigiliarum aut ſomni vacuitas peſſimè, ſi quid aliud, habet ægrotum 387, 14. vigilandi aſſiduitas, medicum exterret metu 387, 16

Violenti nomine, quænam continentur 351, 43

ὁ Βίος, vita animalis 408, 3.

Vinum, complexione liquida, ſicco eſt temperamento 388, 35. ulceribus valde proprium 388, 35. vinorum θολερῶν duo genera 514, 67

Vires firmæ, naturæ præſentis teſtes; ut lucis lumen 549, 50. virium obſervatio in maxima medici cura eſſe debet 589, 50. virtute opus in morbi vigore 385, 23. vires imbecillæ, ubi cernuntur 31, 23. ubi ſunt infirmæ, non eſt in tuto æger 488, 22. infirmæ, fiunt multis de cauſis 31, 10. viribus infirmis morbo ineunte, quid agendum 31, 8. quid validis. viribus labantibus, vacuatio omnis periculoſa 549, 51. virium infirmitas, quoties ad morbum infeſtantem & ſymptoma ſe adjungit; vitæ ſalus nulla videri poteſt ſperabilis 7, 46, 52, 30. virium ἔκλυσις crebra, ſyncope vulgo 31, 30.

Virginis Lariſſææ hiſtoria 13, 36.

Virginum orthopnœa, quam ſera peperit muliebritas menſtruorum, iiſdem poſt gravidis, mammas adducit in empyema 459, 21

in Viro ſemen virile & muliebre 427, 5.

Virtus, in ſubſtantia 382, 39

Viſcerum eſt ſomnus; cibus carnium; exercitatio artuum 386, 28. viſcera incandeſcunt æſtu caloris, in ſomno diurno, in cibi vacuitate 386, 22. incendio non conflagrant, ſine febre 38, 10. viſcerum incendio conflagrantium, tanta è natura egreſſio, ut vix redintegratio eſſe poſſit 374, 3. in viſcerum inflammatione ſyſtrophica, mortifera vis, niſi dolorifica mala exitum habeant citò liberalem & liberum 489, 18. viſcerum tumor omnis non percipitur, hypochondriorum duritate & meteoriſmo 153, 6.

Viſio, quomodo perficitur 209, 61. &c. viſionis inſtrumentum, quale 114, 44. 48. radioſum, cætera vincit αἰσθητήρια 114, 48, 49. viſus ſenſoria, humores 464, 38. hebetudo, unde 66, 52. obſcuritas, à ſauciatis partibus oculorum vicinis 411, 48. viſa fallacia, cur occurrunt 20, 18.

Vitæ fundamentum, in ſemine animato utriuſque parentis 420, 64. 65. vita, in vitali principio partium ſolidarum ſubſiſtit, & in vivifico nectare 420, 41. 42. vitæ principium ac finis, à calore nativo in humido primigenio 420, 61. focus in ſanguine 198, 39. ult. 285, 15. hominum cuſtos & conſervatrix natura, quæ ſuſtentatur & reficitur ſpiritu & diæta 420, 43. vita, per ſpirationem eſt 355, 27. commodis ſuſtentatur diætæ & nutricatus 267, 42. 273, 64. 65. 420, 40. 506, 30. ad vitam tuendam, motu & ſenſu opus 375, 12. vitæ & animalitatis principia tria, cerebrum, cor, jecur 135, 67. commoda ſunt, partium ſolidarum vivacitas, & nectar à corde vivificum 419, 70, 71. commoda corporis fabricatio intra ſe habet à ſemine utriuſque parentis 419, 69, 70. vitam, ſpirabilium partium officio, vel ad punctum temporis, carere non potis eſt 273, 50. non potis eſt carere viſcerum vitali officio 374, 3. vitæ & animalitatis ratio & conſervatio, ubi cernitur 135, 70. vita in numeris fundamentum ſuum non habet 420, 54. vitæ commodorum jactura perennis, quo pacto 419, 68, 69. incommoda majora ex paupertate caloris nativi & virium infirmitate, quàm à febrili ardore 372, 64. 65. vita hominum, natura & neceſſitate fatalis 135, 55. 56. 420. 41. vitam tollit quidquid reſpirationem omnino adimit, præter hyſtericam affectionem 219, 1. 455, 39. 410, 2. vitæ offenſio magna eſſe ſolet, quando vigiliarum & ſomni viciſſitudo nulla eſt in morbis acutis 387, 12. cita diſceſſio eſt, ubi collabitur, vel impedita ceſſat œconomia, tum ſpiritus, tum nutricatus 506, 29, 30. ſalus inde ſperabilis eſſe debet, unde vis naturæ apparet, & morbi remiſſio 235, 44. 241. 24. ſalus nulla ſperabilis in vitio nobilium partium inſanabili 162, 40. non tam cita amiſſio ab avulſo corde quàm à cerebro contuſo, aut capite obtruncato 408, 65. obitus ante

te diem; recto curſu inoffenſæ naturæ, non eſt; niſi Deus ipſe ſuo numine fatum præverterit 420, 69. vitale principium, unde conſervatur 135, 58. vitale erit quicquid omnes pepererint, quibus nihil accidit intra præſcriptum pariendi tempus 427, 53. 54. 428, 33. vivacitas oſtendit coloratione decora 200, 55. 56. vivacitatis manſio, ubi 135, 52. in vivente forma una, quæ unum eſt 402, 58. vivens omne conſortis mortui impatiens 97, 18. 128, 31. 295, 33. 378, 6. quæ vivunt & quæ moventur, ex iis aluntur, ex quibus conſtant 162, 70. quæ vivunt & quæ moventur omnia, in ſuo quæque loco ſervantur 162, 69. vivendi ſpes, nulla, vivendi facultate omni collapſa & perdita 549, 61.

Ulcerum ubertas, unde 88, 55. vlcera, ut dicta phymata 2, 1. agitata perenni motu, inſuper diſrumpuntur 288, 52. 53. 292, 52. 410, 36. vlceris non bene mundati & repurgati coitio, ſuſpecta 288, 66. 67. vlcera ἕμμοτα, qualia 159, 22. ulcus cavum, non antè coaleſcet, quàm fundum repleverit 401, 33. ulcerum cavorum c[u]ratio atque ſanatio, τῇ σαρκώσει ſola comparatur 401, 5. ὑποσάρκωσις eſſe ſolet 413, 71. vetuſtorum, cavas neceſſe eſt cicatrices obduci 402, 4. in ulceribus à forti pulſu hæmorrhagia cietur 176, 43. 51. livor & ſiccitas, unde 380, 53. 45.

Ulcus depaſcens, τὸ θηρίαμα, ἢ ἡ νομὴ 337, 4. ulcuſcula pueris exorta, quænam critica 367, 69. 70. 368, 1. 369, 5. rotunda & profunda, pueris mortifera 368, 1.

Umbilicus empyematum terminus 174, 28. umbilici dolores cum pulſu conjuncti nonnihil paraphoricum præ ſe ferunt, nec ſuæ mentis ægrotum eſſe teſtantur 383, 70.

Umbroſum, quid ſignificat 506, 44.

Ungues, procul abſunt à fonte caloris 376, 64. nitentes & pellucidi ibidem. lividi, unde 291, 16. quomodo adunci fiunt 262, 1.

Voluptati inſervit hepar 358, 19.

Volvuli conſecutionem adfert, quicquid remeare facit, aut permeare prohibet chylum & ſtercus 165, 1.

Vomica pulmonum, ut ſanabilis 56, 34.

Vomitus, quid 468, 30. &c. vomitus natura, in concuſſione potenti rerum ventriculo moleſtarum 468, 41. vomitus, in excuſſione conſiſtit 68, 1. è fundo ventriculi 183, 3. inter excretiones criticas numeranda, ubi 71, 55. à quibuſnam cietur 469, 49. omnis vel expurgandæ alvo, vel univerſi corporis purgationis: tum vi naturæ aut morbi, tum artificio medici ſuſcipitur 469, 11. vomitionis κρίσιμον, τὸ ὀρφνῶδες 202, 18. commendatio prima in eorum vacuitate, quæ ſunt contra naturam, & eorum præſentia, quæ naturæ lege apparent 469, 70. &c. 470, 59. vomitio quædam univerſalis, quædam particularis 469, 13. univerſalis eſt, qua vitioſus humor toto corpore, vel è viſceribus atque venis, ſurſum per os vomendo ejicitur 469, 14. vomitu univerſali, corporis univerſi expurgatio perficitur; ſicut & dejectione 469, 28, 29. vomitus univerſalis, æſtate tantùm præſcribendus 469, 30. 31. particularis eſt, cùm vel pituita hyeme, vel eorum quæ aſſumuntur ſatietas per æſtatem vomendo levatur 469, 41. vomitu particulari æſtate interdixit Hippocrates; niſi cùm alvi rejectio eſt 469, 35. vomitus bilis porraceæ, particularis eſt vel univerſalis: ut ea indigenam habet cauſam in alvo vel advenam 469, 42. 43. bilis porraceæ in alvo natæ; particularis: ejus quæ in alvum confluit, univerſalis 469, 45. pituitæ, pertinet ad vomitum particularem 469, 35. pituitæ, hieme ciendus 469, 35. eſt in propinquo, ſi bilis appulſu in alvum, cerebro inflammato, ſaliva promoveatur 481, 71. 482, 1. præſidio eſſe ſolet diarrhœæ ſiſtendæ 476, 64. alvum ſubſiſtentem demittit 550, 70. vomitiones, criticæ ſunt, vel ſymptomaticæ: & unde cientur 469, 9. 10. vomitio critica, quænam 469, 15. critica, quæ febrium finem adfert, univerſalis. ibidem. vomitiones, quando febrium finem faciunt 71, 48. vomitio, quænam utiliſſima 23, 20. 468, 29. ſalubritati commodiſſima; quam ciet elleborum eo die quo ſibi quis perfregit calcaneum 469, 20, 21. qui cietur duce natura, certum argumentum; pituitæ cum bile accurata mixtio 470, 12. quænam eſt, qualem eſſe oportet 470, 37. &c. libera, unde 475, 19. ad vomitum liberum facilemque, præſcribenda, variorum ciborum ſatietas 469, 39. vomitus exiguus, unde 475, 17. contra naturam, vomendo multis incommodis auget ægrotum 471, 25. in vomitione damnantur vomituritiones parvæ & frequentes 179, 5. 484, 19. vomitio peſſima, quæ 23, 20. 21. vomitus pravitati multum adjicitur, cùm vitioſa qualitas rei quæ vomitur parca manu, crebrò & ægrè apparet 475, 10. vomitus quem ciet proritatio bilis æruginoſæ in alvo, cauſa eſt advena & indigena 469, 49. &c. vomitio bilis meræ cum actione læſa, perennitatis fontem & focum denunciat 481, 17. bilis meræ mortifera 481, 18. vomitus bilioſi, quinam 476, 53. febris incremento excitantur 475, 53. vomitus bilioſi & febris, conſpiratio mutua in utriuſque cauſam & incrementum 475, 56. utriuſque quædam συντιμωρία in ægri perniciem 475, 53. vomitus bilioſi pauci; mali 86, 66. 403, 69. 475, 39. 40. &c. vomitio ægra omnis, aut certè irrita vomituritio; inflammationem movet lethalem ſtomachi & ventriculi 474, 63. 475, 45. vomitionis ægræ quæ vomitum edit rubrum, cauſa venularum eroſio 474, 2. vomitio æruginoſa, unde 81, 13. vomitus æruginoſi in cephalalgia, cum ſurditate ac vigiliis; citò adducunt inſaniam 471, 65. 475, 32. 476, 12. vomitiones æruginoſæ cum ſurditate & vigiliis inſaniam brevi futuram oſtendunt 103, 41. 242, 12. vomitus æruginoſi in nephritide phlegmonica & calculoſa, unde cientur 477, 6. vomitus omnium colorum, mortiferus 23, 14. 473. 5. in vomitu, quò plures exhibentur pravi colores, eò plures denunciantur pravæ affectiones partium colores illos edentium 473, 16. vomitus crebri, unde 477, 40. cum vomitu, crebri pari modo relapſus, nigrum cient vomitum circa criſin 484, 33. vomitio quæ ab elleboro convulſionem movet lethalem; pernicioſa 469, 19. 20. vomitus faſtidioſi, ſunt etiam febrium malignarum, ſicut ipſius phrenitidis 477, 27. in vomitu eximiè flavo, nota eſt rubri & vitellini 473, 46. vomitus, cum jactatione, ſynceri; mali 23, 4. vomitio ileoſis, eſt oppreſſionis advenæ 469, 8. vomitibus illis peſſimè agitur cum ægris, unde levatio eſt 477, 31. vomitus lividus, livore ſuo, lividam partem oſtendit, unde vel affluit, vel ubi excipitur 472, 64. lividus & fœdi odoris, putredinem cum extinctione, & citam mortem denunciat 243, 64. 473, 22. 30. vomitu livido humor apparet fucatus, partium corruptarum vitio unde vomitur 471, 19. vomitus melancholici & nigræ dejectionis cauſa, idea, atque materia, eædem 472, 50. 61. vomitus meri, quinam 476, 54. meri qui crebrò & parcè bilioſi ſunt; malè habent ægrotos: idque cùm aliàs; tum in multa dejectione & in prægrandi lumborum dolore 476, 33. meri, ac propterea pravi, & indices pravarum affectionum; mortiferi 481, 9. &c. in vomitibus meris, mortiferè habent convulſio & ſingultus 481, 1. vomitus niger, unde 63, 65. quibus ſignificatur 63, 68. in vomitu nigro, nota eſt atrabilarii & melancholici 473, 44. 45. vomitus niger, eſt atræ bilis, quam ex flava genuit æruginoſa 472, 13. cur citam mortem adfert 183, 40. in vomitu porraceo, nota eſt æruginoſi 473, 45. Vomitus porraceus, niger, ac lividus; peſtiferus 471, 11. 12. ruber de ſanguine ductus, tam de eo qui è pulmonibus excluditur, quam de ventriculo 473, 51. &c. ruber an ſit merus, diſtinctione ruboris difficultas tolletur 473, 42. ruber ſanguinis à ſe nihil mutati, quid denotet 473, 61. 62. ruber atque niger, ipſum malè habet periculoſè ubi ſua ſponte movetur 483, 18. ruber lethalis; maximeque ſi ægrè vomatur 473, 39. 483, 23. vomitio ægra rubra, nunquam eſt ruptæ venæ 474, 2. omnis ſpumans injuſſa, in vitio eſt 179, 12. ſymptomatica, quænam 469, 16. 17. vomitui ſymptomatico, unde ſuccedit inſania 475, 30. vomitus, qui ſymptomata inferunt quæ citò vires exolvunt; mortiferi 481, 5. vomitio crebra quam tromatis infert propagatio, critica ſine criſi 403, 61. &c. vomitus cum varietate, mali; maximè, frequentes 86, 68. vomere prodeſt in diarrhœa longa; retrahendi cauſa id quod in ventrem confluit 484, 22. vomere ab elleboro ſpumantia multa in dolore lumborum prægrandi, & in larga dejectione; prodeſt 483, 60. &c. alvo fluente; ferinum 545, 45. &c. ſanguineum, quid 291, 69. vomendum κρισίμως καὶ καλῶς ut numeri omnes vomitus ad ſanitatem expleantur 470, 45. vomendum bis menſe, hyeme; ſiccioribus 469, 36. 37. ter menſe, hyeme; iis qui ſunt humidiores 469, 37. hyeme, non ad πλησμονὴν, ſed ad pituitam hybernam, cujus nimia abundantia natat alvus 469, 35. &c. vomendi crebra cupiditas, unde 477, 40. quæ vomuntur meraciora; pejora 470, 50. vomituri omnes, vomituriendo ſalivant 481, 52. &c. 482, 61. vomituro, labri inferioris palpitatio 554, 11.

ἡ βουλιμία, quid, & unde 201, 15. βούλιμος & κυνορεξία, ut differant 201, 16.

Vocalis materia, quænam 206, 62. vox acuta ex gravi, quam phrenitidem arguit 30, 6. clangoſa, unde 477, 53. exilis, in paupertate caloris, & thoracis infirmitate 19, 28. magna, ut editur 19, 27. voces magnæ, unde 137, 15, 16. plenæ iis, quibus caloris abundantia 137, 14. vox vitiata & in faucibus eliſa, unde 111, 14. vocis aſperitas, inæqualitatem oſtendit arteriæ catarrho imbutæ 361, 69. voces & lingua, unà pariter exaſperantur 257, 14. vocis carentia, extenuato pridem, ſponte nunc nata, exolutionem facultatis vitalis confirmat 549, 59. voce capti ex dolore, crudeliter moriuntur 132, 60. 215, 49. vocis interceptio, offenſionem nervorum principii arguit 135, 12. interruptio, in depravatone conſiſtit τῆς ἐκφωνήσεως 134, 1. 2,

τὸ βραχὺ, ἀντὶ τοῦ μικροῦ 194, 64. βραχύπνοοι 51, 4.

Ureterum epiphænomena nulla, quàm de urinis, aut per urinas 489, 67. 68.

Urethræ, ſuus idem ſemper ſitus 345, 69. phyma, quomodo exhibet dyſuriam vel iſchuriam 345, 51. &c. urethræ phymatis atque calculi dioriſmus, quomodo comparatur 346, 1. 2. in urethra quibus eſt tuberculum, iis pureſacto atque prorupto, morbi dimiſſio, & libertas mejendi 345, 38.

τὰ βρόγχια, quid 237, 9.

Urina colluvies eſt ſtagnans in veſica, vel potionis crudæ, vel ſeri humorum qui ſunt in venis, vel humidi liquefacti 346, 55. 490, 31. 40. eſt concolor cibo & potui; tum qualis eſſe ſolet; item cùm humidi colliquatio eſt 490, 44. urina non eſt, donec ſerum in veſicam deſcenderit 5, 34. 344, 39. 346, 33. 34.

409, 10. 518, 43. vera, veteribus τὸ οὖρον 491, 54. dicta οὖρον, ἀπὸ τοῦ ὄῤῥου 492, 9. urinæ nomen, quid ſignificet 490, 31. urinæ, excrementa venarum 489, 62. urinarum magnum nomen, magna ſpecies, magna vis 490, 21. contemplatio omnis circa liquorem, & ea, quæ continentur intra liquorem 498, 3, 4. urinæ genus unum venit è bonis; cætera duo è malis 491, 42. urinas potioni & cibo concolores edit effœta concoquendi potentia in officina utraque 490, 56. urina eſt ſerum eorum qui ſunt in venis & arteriis humorum 103, 67, 277, 34. 35. 491, 32. 504, 58. 512, 50. &c. urina, certiſſimum argumentum humorum qui in vaſis continentur 103, 55. 491, 34. 35. 491, 56. urinæ colliquamentum, partium omnium, febris ardore liquefactarum colorem exhibet 491, 7, 8. urina quæ habet velut telam araneæ; colliquamentum oſtendit 510, 12. urinæ conſpurcatæ de partium liquamine; omnes feruntur exitio ægrotantium 491, 24. urina ducta è venis à renibus ad veſicam, ſola omnium, naturalem retinet œconomiam 490, 62. ſimulatque ad pudendum illapſa eſt, nulla reſtat potentia continendi quin effluat 347, 2. &c. urinarum omnium commune, ut ſuam quæque οὔρησιν non ante abſolvant; quàm ad veſicam pervenerint 490, 27. per urinas expurgatur corporis univerſitas 315, 61. &c. 347, 56. urina crebrò redditur, cùm incaluerit multum caput, à liquata in eo pituita 347, 63. &c. 490, 65, 66. affectionem oſtendit hepatis, renum, veſicæ, ipſorumque vaſorum ſanguinem continentium; tum facultatis humorum procreatricis virtutem & infirmitatem 16, 62, 63. 491, 56. &c. urinæ ſemper inſpiciendæ in omnibus ventris, thoracis, pulmonum, nervorumque morbis 490, 13. urinæ per meatus, ſuſcipiuntur & abſolvuntur criſes multorum morborum thoracis atque nervorum 490, 15. 16. urinæ, vitia tumorifica tollunt hypogaſtriorum 319, 64. febrium propriæ ἐπιφαινόμενα 489, 61. 494, 31. 525, 60, 61. ἐπιφαινόμενα partium morbidarum per quas feruntur, & ubi excipiuntur, 489, 62. morborum acutorum qui ſunt in phlegmone viſcerum, & cum febre, propria non ſunt ἐπιφαινόμενα 505, 54. urina liberaliter mejendo emiſſa, quæ habet pinguem hypoſtaſin; febrem abire denunciat 509, 2. &c. urinas in febre interdum varias reddi, longi eſt morbi 521, 13. ult. in urinis ſignorum quæ ſunt per febres acutas, tanta vis, ut illi ſoli credatur 490, 22, 23. Urina in febre quæ aſperum quid habet divulſum; recidivæ nuncia eſt, aut ſudorum 520, 22. inter urinas peſtifera eſt, de qua ſperabilis nulla curatio eſt febris acutæ 504, 53. urina quænam longi morbi 521, 14. &c. peripneumonicis perniciosa eſt, quæ principio cocta, poſt quaternarium tenuatur 505, 50. quænam συνήθως venit: quænam εὐήθως 491, 42. 43. quænam εὐήθως, quænam κακοήθως. urinæ, cur non faciles in mejendo 322, 18. &c. vrinæ laus niſi adjuncta ſit, vitæ ſalus non ſperabilis de criſi propria morbi cujuſque 493, 22. 513, 20. pepaſmus, qualis 68, 46. celeritatem & ſecuritatem criſis denuncians 102, 10. 493, 12. ſeptimo die venturam criſin promittit 68, 50. vrinæ quando redduntur pepaſmi expertes, parum prodeſt parotidas in empyema mutari, ac fiſtulari 490, 5. 6. urinæ perturbatio critica, naturæ eſt morbificum ſuccum ex ſanguinea maſſa in ſudores elicientis 512, 64. ex urina, perturbationis criticæ argumentum in ſpuma ſtabili 512, 67. urinæ perturbatio ſymptomatica à cephalalgia, vel ſimplici, vel cum in ſignis febris ardore vehemente conjuncta 512, 61. profluvio ſudor compeſcitur 485, 59. urina in diabete rapitur 496, 31. ſimilis potioni funditur 490, 54. urinæ quæ immemoribus redduntur; peſtiferæ 6, 6. 11, 64. 452, 62. 505, 31. 32. 521, 30. urina quibus clam illabitur ad pudendum; exolvuntur deſperati 349, 19. 505, 11. 505, 40. ſi quandoque deficiat, ac nonnunquam ſit pura, nonnunquam quid album ſubſidat & læve; longior erit hic morbus, minuſque tutus 492, 70, 71. 493, 1. urinæ cohibitæ feritas tanta, ut facilem habeat ad caput anadromen 430, 66. interceptæ cauſæ plures 517, 55. 56. cùm interceptio ileoſis eſt, cita mors venit 520, 1. 2. ſuppreſſio, veſicæ propria 5, 36. 518, 40. à viciſſitudine caloris & frigoris extimorum 7, 12. ut rigoris eſt ſymptoma; ita rigor, urinæ ſuppreſſæ 514, 5. non rarò ex inflammatione ſpinalis medullæ & membranarum ejus 519, 21. ante rigorem; bona 5, 41. 13, 59. 15, 33. 192, 14. 194, 30. 485. 33. 485, 62. 503, 34. 514, 10. 538, 8. urinam ſiſti ante rigorem criticum, quomodo peſtiferum 13, 62. urinæ ſuppreſſio à rigore; prava, & convulſifica 13, 51. 14, 2. 15, 31. 88, 9. 10. 192, 13. 203, 70. 71. 514, 5. 538, 8. ex frigore; mala 5, 34. 49. 88, 17. 518, 6. mortem crudeliſſimam ſecum adducit 346, 10. à veſicæ ἀναισθησία in morbis acutis; peſtifera 100, 54. à nephritide, peſtifera 184, 45. urina iis ſupprimitur in ſæva nephritide, quibus ren ſocius languet effœtus & marcidus 518, 65. 66. parcè & crebrò emittitur, in ſympathia renis alterius 518, 64. ſuppreſſa, contagione cerebri, nervos inde natos ad convulſionem adducit, ſi gravis adfuerit cephalalgia 431, 13. &c. ſuppreſſa, multi moriuntur λαθραίως 146, 35. urinæ ſtillicidium, vel ſubſtillum, unde ductum 348, 13. urina prava eſt; quæ ante rigorem oleoſa mejendo emittitur 503, 13, 14. cum urinis ſi quid carniforme apparet, vel fundantur caruncula; à renibus qui exolvuntur 491, 10. urina omnis quæ ſine ſenſu ac voluntate redditur, peſtifera 346, 68. prava eſt, quæ mox à potu effluit; maximeque pleuriticis & peripneumonicis 502, 59. peſſim ægri rebus ibi emittitur, unde ſignificatio eſt invaleſcentis atque immitis morbi, & partium corporis quæ liquuntur 498, 49. urinæ quænam è natura egreſſæ 491, 21. urina alba de bello colore & bella hypoſtaſi; juvenibus ad hæmorrhagiam: ſenibus ad dyſenteriam 502, 17. urinæ albæ pellucidæ; pravæ 497, 52. 502, 45. in vetuſtis morbis cum tales apparent διατέλεως, ad ultima veniunt cruditatis 497, 55. urina multum alba, iis quos occupat febris ardens, aut qui cum febre ſunt catochi; peſſima 507, 21. urinam fluere albumineam, prodeſt 319, 60. aqueſcere, quid 493, 67. urina aquoſa, unde 196, 1. &c. 516, 51. urinarum aquoſarum, multæ cauſæ 196, 5. urina aquoſa & alba, eadem cum pellucida & aquoſa 497. 14. &c. ab initio morbi vetuſti ad eum exactum, quid oſtendit 497, 20, &c. exactum ad morbum; in vetuſtis, difficilis, nec ſecundi judicii 497, 10. urinæ aquoſæ & pellucidæ in morbis acutis, non potioni concolores, ſed bilioſæ tincturæ expertes 490, 58. vel ob anadromen bilis in cerebrum, vel ob derivationem ejus in alvum 490, 59. 60. aquoſæ decolores factæ ex concitata & ſegregata bile ad caput; ſigno phrenitidis apparent 511, 50. 512. 11. &c. urina aquoſa, liquidioris alvi prænuncia atque comes 490, 2. aquoſa & limpida, ſæpe caret hypoſtaſi, in criſi ſpectabili 514, 32. aquoſa vel conturbata arenida aſperitate; liquidam fore alvum denunciat 512, 11. aquoſa in morbis acutis quam periculoſa 512, 23. urinæ aquoſæ, pueris deterrimæ 499, 50. 52. 504, 32. urina aquoſa in pueris, pejor cenſenda, quam nigra in cæteris 504. 60. &c. in urinis aquoſis & albis ponere colliquamenta non abſurdum 516, 58. urinis cum expurgatum non eſt bilioſum, credibile eſt dyſenterias ab eo induci 497, 41. urina bilioſa, quænam 496, 38. periculi multum habet, nihil ſecuritatis 498, 59. & tenuis, ex æquo certant pariter è natura egreſſæ, non tamen ſimiliter 599, 44. febrium acutarum eſt de bile ἀπὸ τοῦ πίονος 498, 66, 67. inter urinam bilioſam febrium acutarum, & eam quæ venit ab ictero ſymptomatico bilis obſtructæ, intereſt 498, 68. urina bilioſa febris acutæ nata ex pingui hepatis & hepatitis à febrili ardore, multum oſtendit periculi 498, 68. icteri critici, non eſt bilioſa, ſed colorata bellè 498, 66. bilioſa icteri ſymptomatici, eſt de bile naturali non ſegregata, ſed mixta cum ſero futuræ urinæ 498, 65. bilioſa eſt ob febris indomitam feritatem 496, 55. ſi multa bile futura eſſet aut inflammata; parum proficerent pleuritici liberè & liberaliter ſpuendo 490, 4. bona, morborum omnium ſecuritati adjicit 515, 20. urinas quicunque mejunt bullatas; oſtendunt nephritica, & longam fore infirmitatem 520, 33. urina caliginoſa, unde 506, 52. coacta eſt, rotundo enæoremate 500, 4. cocta ſignum ſyllogiſticum benè conſtitutæ naturalis œconomiæ 195, 70. 490, 2. urinarum cita, immerita, & fugax concoctio; non fida, ſed inſidioſa 500, 66. urinæ citò & pauliſper coctæ, in parotidibus pravæ 277, 23, 24. 493, 4. 500, 62. 517, 10. urina quæ à coctis de improviſo & immeritò, eſt prærubra, virulenti quippiam efflorescentis continet 501, 44. in urina belle colorata, pepaſmum oſtentat lævis & alba hypoſtaſis 493, 30. 496, 52. urinæ bella coloratio cùm accedit liberæ ac liberali anacatharſi, in tuto ſunt pleuritici 490, 2. 3. coloratio ſupra naturam, à dominatu eſt morbi 499, 46. 47. ex urina confuſa & perturbata ſimiliter ut jumentorum ſperabilis eſſe nequit cita febris dimiſſio 493, 61. cum urina confuſa & perturbata ſimiliter ut jumentorum, cephalalgia adeſt, vel aderit 493, 64, 66. urina confuſa & perturbata ſimiliter ut jumentorum, in virtute virium, diuturni eſt morbi in infirmitate, mox adfuturæ mortis 493, 62. urinæ, unde κονιώδεις dictæ 411, 56. &c. urina conturbata, unde 512, 25. craſſa, grumoſa, pauca, differens à perturbata, confuſa, ſimile jumentorum 493, 56. &c. cùm mutatum in tenuem, claram & multam, bene fit 493, 67. urinæ craſſæ, quædam à pepaſmo 277, 44. quædam turbatæ, quæ diu depoſitæ non recidunt 277, 40. ſimplici effluvio, multi morbi depelluntur 512, 54. in urinis craſſis laminea & furfurea, veſicæ corruptionem & ſcabiem denunciant 491, 12. &c. urinæ craſſiores, convulſionem liberant è craſſis, frigidis humoribus natam 542, 18. valde craſſæ, turbatæ, ſigno ſunt certiſſimo cephalalgiæ, convulſionis, & mortis 323, 22. urina cruda & aquoſa, ineunte morbo & paroxyſmo redditur 608, 6. urinæ crudæ vitio multum adjicitur, cùm intra ſe continet excrementa, pravitate eximia 516, 45. urina cruenta, unde 509, 35. urinæ cruentæ quibus menſtrua intus cohibita detinentur, unde 491, 68. in quibus pravæ 12, 45. urina cruenta, quænam peſſima 15, 21. 22. urinæ decolores, quænam 511, 10. &c. urinæ turbulentis vigilibus decolores, vel nigræ, enæoremate præditæ. cum ſudatiuncula notant inſaniam 460, 4. 510, 69. 70. urina florida, quænam 516, 10. furfuracea tenuis à porrigine venarum 277, 45, 491, 13. 507, 13. 14. 512, 28. 29. 30. 513, 50. &c. craſſa, à bilioſa veſica 277, 46. 507, 14. fuſca, unde 506, 52. urinæ geniturales, exolvunt ea quæ ſpeciem febris & opiſthotoni præ ſe ferunt 218, 44. urina geniturali febrium diuturnarum, pituita emittitur quæ ipſas fovebat 499, 8. urina geniturali in Perintho, non nihil judicatorium fecit 218, 60. & 499, 9. γονοειδής, ſæpe à tumido hypogaſtrio redditur, qua ille tumor exolvitur 519, 58, 59. vrinæ grandinoſæ, geniturales, continenter effuſæ, laborioſa 505, 1. 2. urinæ grumoſæ,

quæ-

quænam 522, 20. &c. urinæ incontinentia, quid 346, 45. 248, 9. 10. urinæ incontinentiæ: una injuſſæ, altera invitæ 348, 1. incontinentia in veſica ulcerata 346, 48. incontinentia injuſſa, quando 346, 49. urina injuſſa, jure optimo, præter cæteras, pernicioſa 505, 35. urinæ injuſſæ duplex omnino cauſa 505, 25. 521, 34. urina iujuſſa, vel ἀναισϑήτως, vel ἀπροαιρέτως 505, 25. urinæ injuſſæ, quæ tum ἀναισϑήτως, tum ἀπροαιρέτως clam excidit, duplex omnis ratio atque cauſa 505, 25. incontinentia invita, quando 346, 50. 347, 36. incontinentiæ invitæ, cauſæ multæ 347, 38. urinæ jumentorum ſemper ϑολεραί, nec unquam reſidunt 516, 9. jumentorum ſimiles, perturbato ſero in venis à ſpiritu flatulento 70, 23. 511, 58. 59. in urinis jumentorum ſimilibus, cernitur confuſio rerum omnium, & vaſorum impuritas 511, 61. urina laudabilis, tempus criſis prænunciat 47, 8. urinæ lixiviæ, eædem cum ſimilibus jumentorum 511, 55. lixiviæ, cum dyſpnœa; hydropificæ 511, 49. 512, 1. ex eventu 511, 52. urina mala, morborum omnium periculo adjicit 515, 20. urinarum meliorum factarum liberalitas, non modò febris dimiſſionem adfert: ſed etiam vendicat ab abſceſſu partium inferarum 522, 34. &c. urinæ membranaceæ, quænam 513, 42. unde 513, 43. &c. membranaceæ, & quæ cum horrore ſubſidunt; convulſionis prænunciæ 513, 42. in urinis membranaceis, colliquatio partium ſolidarum, major quàm in ſpumantibus 513, 69. 70. urinæ membranaceæ, magis convulſificæ, quàm ſpumantes 513, 67. urina multa, craſſa, & alba; abſceſſus omnis futuri ſpem adimit 250, 6. &c. urinæ nigræ, unde 28, 47. ad urinam nigram, de viridi tranſitus eſſe ſolet 504, 33. urina nigra, nigro humore perfuſa & ſaturata, de menſtruis melancholicis, minus habet periculi quàm tenuis & biliosa quæ illi ſuccedet 499, 42. &c. urinæ nigræ & enæoremata nigra non malefica, ſi mulier ægrotare cœperit à menſtruorum ſuppreſſione 498, 26. &c. urina nigra quàm facit ardor febris, perurendo ſerum & ſanguinem; omnium deterrima 499, 38. 39. 504, 60. &c. urinæ nigræ, viris deterrimæ 499, 50. peſſimæ, mulieribus pariter atque viris 504, 46. in urinis nigra quæ ſunt, lienis liquefacti ſunt argumenta 491, 15. urinæ oleoſæ genus duplex 503, 43. &c. urina optima, quænam 486, 13. 14. 15. cum urinis, ſi quid orobeum, aut aliquid ſimile craſſioris farinæ redditur; id acceptum ferendum jecori tabeſcenti 491, 19. urinæ paucæ in febre ardente, unde 28, 48. urina, ſi cui aquoſo cum febre ſit pauca & turbida; pernicioſum 512, 5. periculoſa eſt, quæ tranſit de nigra in tenuem bilioſam 499, 23. permoleſta, quænam 93, 39. urinarum perturbatarum mejendo redditarum, duplex 514, 56. &c. 60. &c. de urina perturbata, ſimili jumentorum; vitæ diſceſſio formidabilis, aut graviorum malorum acceſſio 509, 47. in urina perturbationem, ſuperſtitem eſſe oportet illius quæ in venis anteceſſit 512, 57. urinæ pingues, ſunt adipis colliquati 491, 13. urinam reddi porraceam, cum nigra hypoſtaſi aut furfuracea, in pleuriticis; confeſtim mortiferum 507, 1. 2. urina prorupta, partium ſuperarum affectiones oſtendit 491, 63. urinæ purulentæ pituitoſæ & albumineæ; non raro criticæ 491, 23. quæ continenter ac diu tales redduntur, veſicæ ſunt exulceratæ, aut renum 341, 34. 35. 36. urina rubens, unde 103, 54. 55. rubra admodum, quænam 516, 6. urinæ rubræ, jumentorum ſimiles; unde 81, 26. urina ſi ex rubra nuper, mox aquoſa decolor evadit; mali eſt ominis 546, 14. 15. prærubra, renes malè ſuo officio fungentes arguit 12, 52. urinæ prærubræ, differentiæ 506, 38. &c. prærubra, multa bile ſaturata, vel rutila inflammatione ſeroſi liquoris; brevis morbi eſt potiùs quàm longi 509, 40. 41. &c. prærubra, caliginoſa, cum varia hypoſtaſi, nec diſcreta; pleuriticis maximam partem mortifera intra 14. dies 506, 11. prærubra & ſubrubra, quomodo differant 501, 59. ſubrubra, quænam 494, 38. &c. nec ſigno, nec cauſa, in malis ducenda 103, 57. 58. urinæ ſubrubræ poſt ſeptimum diem τὸ ἐπιφαινόμενον, ducitur de ſero ſanguinis crudioris 495, 45. &c. in urina ſubrubra, cum hypoſtaſi alba & lævi, multum eſt ſecuritatis 494, 24. &c. ſubrubra cum ſubrubra hypoſtaſi, ſufficit ad criticam excretionem, ubi eſt fortis naturæ contentio 495, 10. &c. quæ ſubrubram habet hypoſtaſin; exacti non eſt pepaſmi 495, 10. 496, 49, 50. in pleuriticis quæ hypoſtaſin habet lævem; ſecuram criſin denunciat 515, 13. urinæ ſpumantes, quænam 45, 35. vel à ſpiritu flatulento turbatæ, vel à colliquamento 513, 60. 61. bullatæ à flatulento ſpiritu, ex craſſiore materia; ſunt recidivis crebræ 520, 36. 37. cum urina ſpumante bullata criſis perfectio ſperari nequit 520, 37. urinæ ſpumantes undecunque gignantur; convulſionis movent ſuſpicionem 513, 60. 61. 65. ſtranguriosæ materia, toto prorupta corpore ad veſicam, multis reſtituit appetentiam pridem collapſam 490, 69. urinæ ſtranguriosæ, quænam prima materia 347, 49. &c. quænam ſecunda 347. 52. urina tenuis eſt vacuitate pepaſmi 496, 55. 56. urinæ tenuitas infra naturam eſt, quæ languet effœta in officio coctionis 499, 45, 46. in urina tenui & bilioſa, quæ glutinoſam vix habet hypoſtaſin; cruditatis minimè obſcura ſignificatio 496, 53, 54. urina tenuis conſiſtentia, & fulva colore: unde 496, 42. urinæ tenues; criticum nihil & utile præ ſe ferunt 277, 63. ult. urina tenuis, cruditatem arguit morbi 43, 68. quibuſdam ad phrenitidem & inſaniam; aliis ad hæmorrhagiam 43. ult. urinæ tenues, decolores, non reſidentes, nec ulla hypoſtaſi præditæ, crudæ 324, 53. tenues lienoſis, tum per ſe, tum ex eventu 521, 4. tenues mejendo emiſſæ in longis febribus, exiguis, & erraticis; lienoſæ 520, 43. tenuis ſenibus, ad dyſenteriam 43. ult. urinæ quibus diu tenues & aridæ fluunt, unaque adſunt cætera ſalutis ſigna: abſceſſus expectare docet in partes diaphragmate inferiores 542, 24. 25. urina ϑρομβώδης, à flatulento ſpiritu, & ſumma infirmitate caloris nativi 506, 57. turbida, unde 512, 54. urinæ turbatæ, ut jumentorum, οὖρα ϑολερά 503, 23. 24. 323, 8. urinarum varietas, unde 75, 45. urina, colore & hypoſtaſi variegata, multarum ſoboles affectionum 499, 12. toto liquore vireſcens, atque etiam nigra; icterum obſtructorum bilis meatuum ſymptomaticum exolvit 504, 17, 18. viridis toto liquore, bilis eſt in hepatite & aorta incendio conflagrantis 504, 2. 515, 54. 55. urinarum viridium toto liquore coloratio, ab æruginoſa bile per venas diffuſa 507, 11. 12. urina quæ toto liquore vireſcit, febris eſt acutæ ipſum periculoſè habentis quem ſemel invaſit 503, 59. 60. in urina viridi toto liquore, majori periculo locus eſt, quàm ſuperficie tantùm tenus 504, 5. urina ſubviridis, quænam 515, 57. ſubviridis & florida, cui alba eſt hypoſtaſis; ipſam criſin citam oſtendit 515, 33. umbroſa, unde 506, 49. urinæ ὑαλώδεις, plurimùm valent ad exolvendam convulſionem 509, 70. 71. in urina hominum qui bene valent, nihil cernitur quod vim naturæ effugerit 492, 24. urina vacua hypoſtaſεως etiam glutinoſæ: quia de chylo nihil aut parum apponitur πρὸς τὴν αἱμάτωσιν 496. 55, 56. in urinis aſpectabilia quæ ſunt, ὑφιστάμενα dicta 492, 2, urinarum τὰ ὑφιστάμενα, ſæpe alia pro aliis uſurpata 507, 41. urinæ intra liquorem continentur: ſublimes nubeculæ, media enæoremata, & imæ hypoſtaſes 498, 3. 4. 5. 504, 33. 34. intra urinam aſpectabilia ſunt, vel ab iis orta quæ vim naturæ in confectione ſanguinis effugerunt: vel excrementa corporum quæ liquuntur, ſanguinisve peruſti 492, 25. &c. intra urinam aſpectabilium quæ vim naturæ effugerunt, diſtinctio varia: colore, ſubſtantia, quantitate, loco, ſitu 492, 27. eadem à corporibus aut humoribus quæ liquuntur aut peruruntur, toto genere prava 492, 30. 31. in urinis, nebularum quænam materia 498, 2. nubecula volitat levibus venti alis 492, 50. 51, 496, 3. 494, 69. 70. urinæ nubecula, indicandi potentia, cedit hypoſtaſi 496, 3. &c. in urinis nebulæ, pro omnibus ὑφισταμένοις 498, 8. urinarum nebulæ albæ, unde 498, 15. nebulæ albæ & fundum verſus, utiles: rubræ autem, nigræ, lividæ: difficiles 497, 63. nebulæ lividæ: ſoboles partium emortuarum 498, 35. nebulæ nigræ, unde 428, 23. urinæ nubecula nigra & enæorema γονοειδές, pejoribus eſt ægri rebus, quàm rerum earum hypoſtaſis quæ in fundo reſidat 492, 30. &c. in urinis cum velut nubeculæ nigræ ſunt per tertianas horriferas: incertum horrorem denunciat 513, 12. urinæ nubeculæ nigræ quæ ſunt in erraticis febribus: quartanas denunciat 510, 22. nebulæ rubræ, unde 498, 21. in urina nubecula fuit rubra ſub quartum, quibus ſeptimo die criſis venit 493, 19. 495, 55. in urinæ ſuperficie pingue quod enatat: proprium pinguis liquefacti 509, 13. in urina quod pingue eſt, diſceſſionem non oſtendit febris, ſed vitæ ipſius 493, 71. 494, 1. urinæ enæorema; unde 103. ult. non raro hypoſtaſi 104, 4. enæoremata genituralia, in febre acuta, mortiferè apparent: in vetuſta, pituitæ oſtendunt purgationem 319, 66. &c. in urina ſi quid ſit pendulum, vaneſcente cruris dolore, dementiam præſagit 457, 1. in urinæ enæoremate divulſo, pariter vis morbi lucet, atque nativi caloris imbecillitas 499, 55. urinæ quibus ſunt nigro enæoremate præditæ, alvo fluente, vigilibus: phrenitici evadunt 498, 23. urinæ hypoſtaſis, quid 492, 34, 35. 496, 45. 496, 52, 53. urinæ hypoſtaſεως & nubeculæ, materia æqualis 496, 3. &c. urinæ hypoſtaſis in fundum deponitur, virtute caloris nativi 341, 37. 496, 50. 496, 3. &c. urinæ hypoſtaſεως generatio, puri analoga 492, 18, 19. urinæ hypoſtaſis, poſita inter pus atque humores naturæ dicatos nutriendi cauſa 492, 18, 19. loco melior & fida magis ad expetendam criſin citò & certò venturam, quàm ipſa nubecula 494, 68, 69. 496, 3. duplex; una naturalis, altera contra naturam 496, 45. &c. quæ ad criſin apparet febrium acutarum, qualis 319, 49. 50. &c. quænam omnium præſtantiſſima 492, 57. 58. &c. illa demum fidæ eſt ſalutis, quæ numeros omnes explet bonæ materiæ, loci, & ſitus 492, 36. urina quibus citò hypoſtaſin habet; celeriter iſti judicantur 522, 44. urinæ hypoſtaſis laudata: qualis 125, 12. 13. urinæ hypoſtaſεως laudabilis, notæ; lævitas, æqualitas, albedo 522, 49. notæ, vim caloris nativi, materiæ bonitatem cum robore conjunctam partium ſolidarum referunt 522, 52. 53. 54. urinæ hypoſtaſis naturalis, eſt de reliquiis materiæ ſanguificandæ, cùm inchoata eſt redintegratio, & febris miteſcit 496, 47. &c. naturalis, ſubrubra vel alba eſt 496, 49. alba bona 75, 13. urinæ hypoſtaſεως albæ cauſa, πεπασμὸς 492, 43. urinæ hypoſtaſis, unde albeſcit 492, 45. 46. alba, eſt τῶν πεπιόντων 492, 43, 44. integritatem partium ſolidarum denunciat 492, 38, 39. bonitatem ſucci oſtendit qui vim effugit naturæ, in ſanguinis confectione 492, 37. materiæ bonitatem, pepaſmi capacem denunciat 492, 45. 46. loci opportunitate quem occupat; caloris nativi certum argumentum 492, 47. &c. alba & lævis parem oſtentat ſalubritatem loco ubi reſidit, & ſitu atque materia 492, 34. &c. 515, 61. urina quæ albam & lævem habet hypoſtaſin exacti eſt pepaſmi 495, 10. inter urinæ hypoſtaſin albam,

albam, ſemen & pus, nihil intereſt efficiendi virtute, ſed tantum materiæ capacitate 492,40. urina in febre quæ albam & lævem habet hypoſtaſin atque conſtantem; citam illius dimiſſionem oſtendit 489,54. hypoſtaſis ſputiformis, non niſi de vitiis renum aut veſicæ apparet 510, 3. 4. urina quæ ſputiformes habet hypoſtaſes, aut limoſas; rigorem denunciat 509,53. hypoſtaſis ſubrubra atque lævis, unde 494,50. &c. urina quæ utilem habet hypoſtaſin, & mox non habet; laborem & mutationem oſtendit 514,16. hypoſtaſews pravæ, notæ, nigredo, aſperitas, diſſipatio, concretioque 522,45.46. &c. hypoſtaſis contra natura; de corporibus eſt quæ liquuntur 496,47.48. ad urinarum pravam hypoſtaſin pertinet τὸ πιτυρῶδες καὶ τὸ κεγχρῶδες 512,32. hypoſtaſis cœnoſa, ſublivida, ex concreta, mala 530, 17.18. ſublivida; ſignum edit partis emortuæ, unde liquefacta excernitur 500, 32. hypoſtaſews pravæ notæ, violentiam ardoris febrilis, morbifici ſucci corruptionem, naturæ imbecillitatem referunt 522, 50.51. hypoſtaſes pingues, ſuſpenſas, araneoſas improbare decet, ut colliquationis ſigna 510,16. hypoſtaſews nigræ, aut nebuloſi enæorematis materia, ſanguis peruſtus incendio 507,13. hypoſtaſis rufa, argumento eſt viſcerum quæ à febre liquuntur 517, 1. varia, variarum affectionum præ ſe fert argumenta 506,55. viridis venit ex bile quæ de flava migravit in viridem à febrili ardore 516,13. &c. urina periculoſa eſt, quæ ex hypoſtaſi ſua divellitur 499, 23. & quæ ex glomerata, hypoſtaſin habet ſublividam 529,7, 8. inter urinas periculoſa eſt, colore & hypoſtaſi variegata 500,1.2. peſtifera eſt, quæ & hypoſtaſin habet nigram & ipſa quoque eſt nigra 504, 32. urinæ naturalibus maximè contrariæ; peſſimæ 405, 66. urinaria fiſtula longa anguſta, ſinuoſa 344, 62. primùm ab Hippocrate dicta ἡ οὐρήθρα 344,64.65. unde incipit 344,62. urinariæ fiſtula ὑπερσάρκωσις, unde 413,69.70. urinariæ partes præcipuæ, veſica & renes 517,50.

Uterus, corporis pars nobiliſſima 437,29.30. 447,29.30. capacitas eſt ampla 437,37. ſenſus acerrimi 44[illegible],24. in utero, linea mediana 125,9. ſummus opifex ingeneravit amorem gignendi 436,31. uterus fundamentum naturæ muliebris ac muliebrium purgamentorum 436,28. à Platone dictus, ζῶον ἐπιθυμητικόν 422,7. omnium quæ in alvo continentur nobiliſſimus 422,6. uteri concupiſcentia, majus bonum affectat, quàm hepatis 422,7.8. concupiſcentia, & rei venereæ indulgentia, ſufficit ipſa per ſe proliciendo ſanguini, & ciendo ad exitum celeriùs menſtrua purgatione 436,47.48. virtute, ſemen animatum promovetur, atque perficitur ab eo quod erat, ad id quod actu eſſe debebat 422,11. opus, dignitate præcedit opus hepatis 422, 8.9. idque eſt generatio atque perfectio animalis 422,10. oblectamento, vicina genitalia ſunt in promptu 436,33. utero genitalia vicina, de ſuo impertiunt ſemen muliebre, dum coit 436, 33.34. in utero, caloris & ſiccitatis, quomodo mediocritas ad concipiendum idonea comparatur 463,32.33. &c. utero naturaliter inſtituta non eſt connivendi conſuetudo, niſi cum ſemen concepit, fovetque ſuo complexu 461,47. uteri cum jecore affinitatem, quid declarat 436,41.42. utero morem gerit hepar, affinitate quadam concupiſcentiæ & amoris voluptuarii 436,38.39.40. ſubſidio eſt hepar, illuc tranſmiſſo ſanguine quo irrigatur fundus matricis 436, 38. 39. 40. reſpondet omnino corporis univerſitas ſimiliter conſtituta ut ille 436, 29. uterus, menſtruorum affluxum ad ſe rapit, cupiditate nimia incitatus 438, 5. ut fœcundus ager, fructu materno reſtibilis eſſe debet 463, 62. 63. uteri evacuatio, per menſtruale profluvium 13, 46. uterus, principatu corporis omni, ſocietate & affinitate conjunctus 447, 29. uteri cum cerebro, quænam ſympathia 444, 70. uterus & mammæ mutuò ſe afficiunt 465, 18. 19. 45. uteri & mammarum ſocietatis; multa argumenta 465, 17. utero & mammis ſocietas intercedit per vaſa communia 465, 46. ſua eſt ſitis 248, 1. uteri vacuati ac ſitientis ſymptomata, quomodo naſcuntur 466, 61. defraudatio quæ apnœam inducit, penè miraculo apponi debet 466, 70. egreſſio qualis: talis erit neoteriſmus, fovendo & alterando 463, 3. 4. os quibuſcunque eſt durum; iis neceſſe eſt ut conniveat 445, 35. 461,39.40. conniventia in vacuis, quomodo commune ſymptoma inflammationis & ſcirrhi 445, 31. conniventia quæ fit à ſcirrho; difficulter admodum curatur 461,49. in utero, grumeſcentis ſanguinis graviſſima incommoda 437, 38,39. uteri impuritas qualis; talis erit purgatio 463, 4. in utero, humoris ſupervacanei, ſemen virile extinguentis, quænam ſigna 463, 37. humidioris ac multa proluvie diffluentis redintegratio, procuranda catharticis 463, 36. 37. intemperies eximiè frigida, fovendo intus & foris calidis rebus hyſtericis, ad juſtam temperiem redintegranda 463, 9. utero cùm malè eſt, & malè ab utero, linguæ mutatio eſſe ſolet 455,62. uterus, quomodo inflammatur 445, 24. quoties inflammatur, non neceſſariò, nec ſemper apparet lingua arida 456, 1. inflammatus, ſæpe tranſmittit ad linguam fuligınoſum ardorem 456,4. &c. ab utero ad ſinum pudoris, ruboris propagatio; illac futuri exitus materiæ purulentæ ſignum oſtendit 447, 28. ab eo inflammato, alvi duritas, per oppreſſionem partium circumjacentium 445,51.52. uteri inflammatio, calidiſſimam ſecum habet febrem conjunctam 455,68.69. 467, 19. &c. inter magnas afflictiones eximia 445, 46. inflammationis ſyſtrophicæ ſignum, hyſterica duritas in alvo admodum dolorifica 445, 12. inflammati ſignum συνερευθές, rubor naturalia occupans 447, 21. inflammatio convulſionem ſecum adducit 467, 19. doloris ac febris vi pernicioſa, eryſipelas ipſum præcedit 445, 62. 63. uterus ſi in iſchium decumbat & ſuppuret; ulcus neceſſe eſt ἔμμοτον fieri 187,66. 447, 42. uteri pathemata multa: ſed partium cæterarum communſa 466, 34. proprium pathema, cum muliebribus & genitura; hyſterica paſſio 466, 35. non minùs verè dici debet hyſterica convulſio, quàm apnœa hyſterica 466,37. 38.

Vulnerum medicina omnis, quò ſpectat 399, 43. 44. vulnus omne, non eſt trωma 211,63. magnum, eſt trωma 211, 63. vulnera magna artuum, quæque nervos diſſecant exactè à quibus reguntur; palam eſt quòd claudos efficiunt 405, 12. 39. circum vulnus magnum & vehemens ſi tumor non aſſurgit; ingens malum 405,60. vulnus, quando in ulcus mutatur 412, 3. 409. 40. vulnera quænam ſauciatos abſumunt 409, 40. vulnus in thorace ſi non rectè curetur, empyematis mortiferi cauſam infert 288, 26. vulnus ſi foris ſanum ſit, intus verò non ſanum; purulentus fit ſaucius 288, 44. 45. vulnera quænam, mortifera 406, 11. &c. partium efficientium, celeriùs ad mortem fatalia 406, 44. 45.

Vultuoſi homines, levi de cauſa fortiter iraſcuntur 358,5.&c.

in Uvulæ laxitate crebrò deglutiendi ſtudium irritum 317,34.

Υ.

οἱ ΥΓΙΑΙΝΟΝΤΕΣ, qui 9, 44. οἱ ὑγιεινῶς ἔχοντες, qui 9,46.
τὸ ὑγιεινόν, quale requiri debeat 136,5.6.
τὸ Ὑγραίνεσθαι, quid 77, 3.
Ὑπατώδεες ægri, unde 433, 4.
ἡ Ὑπέρκερασις, unde 198, 47. 199, 50.
αἱ Ὑπογλωττίδες, venæ linguæ ſubjacentes 214, 21. &c.
Ὑποδυσφορία gravior δυσφορία 4, 1. ὑποδύσφοροι, qui, & quamobrem 4,2. 28, 26. 375, 25. &c. ὑποδύσφοροι ægri, unde 433, 3.
ἡ Ὑποχώρησις, ſoli alvo tranſmiſſæ ſemper tribuitur 168, 65. 524, 2. 3. τὰ ὑποχωρήματα μέλανα ἰόντα, quænam Hippocrati 196, 39. 40.
ἡ Ὑπόστασις τῆς κοιλίης, idem quod ἣν γαστὴρ μὴ διαχωρέῃ 56,62.
τὸ Ὑποστρέφειν, quid 63, 54. 484, 41. 433, 10.
τὸ Ὑποψαφαρόν, idem quod ὑποψαθυρόν 534, 2.
τὰ Ὕστερα πρώτερα omnia, mala in omni natura & morbi certamine 203, 67.

Z.

ZOPHYRVS, phyſiognomus 29, 60.

F I N I S.

ERRATA SIC EMENDANDA.

Pag. 5. lin. 8. albæ. pag. 6. lin. 4. γνώμην νοσέειν. pag. 8. lin. 30. corruptos. & l. 64. gravantes, cum univerſi. p. 15. l. 49. ἀπειλεῦνται. & l. 65. deſperationi. p. 16. l. 51. πυρετοὶ ὑπεροξέες. & l. 66. ἔπεσθαι. p. 18. l. 19. κληῖδα. p. 19. l. 69. lib. 6. p. 20. l. 57. δυσχερέων. p. 22. l. 69. ſi talia. p. 23. l. 12. æque. p. 24. l. 61. adeſt. p. 25. l. 41. A perpurgatione. p. 26. l. 64. manibus cruribusque. ibid. faſtidioſe & indecore. p. 29. l. 3. paupertate. ibid. ult. 65. 4. p. 42. l. 7. Sic ibid. ult. κεκερμένοι. p. 43. l. 3. aſſimilari. ibid. l. 6. προσεκκρίνονται. p. 45. l. 46. erant. ibid. l. 53. phrenitis. p. 47. l. 18. imparium meliores. p. 52. l. 50. κατεψύξιος. p. 53. l. 48. κατοχήν. p. 65. l. 18. ἐρρωμένον. p. 67. l. 33. fit quartana hæmorrhagia: convenienter non fit. ib. 54. quemadmodum. p. 86. l. 46. ſcitum eſt. p. 101. l 66. μετά. p. 117. l. 64. palpebrarum. p. 164. l. 67. παρ. p. 171. l. 45. diaphragma. p. 114. l. 37. ſuppuratum. p. 192. l. 60. ignavior. p. 197. l. 29. ſubſtillum. p. 207. l. 30. προσκληθέντες. p. 213. l. 40. οἱ. p. 217. l. 22. opiſthotoni.